Sociedad de Defensa
Biblioteca

CONCILIA OMNIA

T. III

Universidad de Deusto
Biblioteca

455826

262.5"..15"
T68

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS TERTIVS

CONCILIORVM OMNIVM, TVM GENERALIVM, TVM PROVINCIALIVM ATQVE PARTICVLARIVM, QVAE IAM INDE AB Apostolorum Temporibus vsque in præsens habita sunt, quibus iam demùm non parùm multa accesserunt, magno studio hincindè conquisita, atque hactenùs non parùm desiderata.

Horum nomenclaturam & ordinem, versa pagina ob oculos ponet.

137951

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Gerwinum Calenium, & Hæredes Iohannis Quentelij,
anno Domini M. D. LXVII

Cum gratia & Priuilegio Imperiali in decennium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCILIA HOC TERTIO TOMO COM⁹ PRAEHENSA.

Quæ præfixum habent aſteriſcum, ea nunc primùm acceſſerunt.

CConcilium Toletanum 12. circa tempora Agathonis vel Leonis papę ſecundi. pagina I.
Concilium Toletanum 13. Eringij regis tempore. 9.
Concilium Romanum ſub Gregorio ſecundo. 18.
Synodus Francica ſub Zacharia papa. 39.
*Synodus Sueſſionen ſub Childerico rege. 40.
*Concilium apud Palatium Vernis ſub rege Pipino. 41.
Synodus Nicena ſecunda. 48. *Adiecti ſunt Canones. 198.
*Synodus Francofordien ſub Adriano primo. 227.
*Concilium in foro Iulij ſub Carolo & Pipino. 257.
Concilium apud Theodonis villam tempore Caroli Magni. 269
Synodus Arelatẽſis quarta ſub Carolo Magno. 270.
Synodus Turonenſis tertia ſub Carolo Magno. 274.
Cabiloneſi Synodus ſecunda ſub Carolo Magno. 728.
Concilium Moguntinum celebratum anno Domini D.cccxiij. 285
Synodus Rhemenſis habita anno Dñi 813. ſub Carolo Magno. 291.
Concilium Aquiſgraneſi ſub Ludouico primo imperatore. 293.
*Concilium Pariſien ſub Ludouico & Lothario imperatorib. 358.
*Synodus Aquiſgraneſi alia ſub Ludouico imperatore. 409.
*Synodus Moguntina alia ſub Rabano archiepiſcopo. 421.
Synodus Aqueſi vel Aquiſgraneſi alia ſub Pipino. 428.
*Synodus Meldeſi habita ſub Carolo iuniore Francorum rege. 453.
*Synodus apud D. Medardum in ſuburbio Sueſſioneſi. 469
*Concilium Valentinum ſub Lothario imperatore. 475
*Synodus Ticineſi ſub Ludouico 2. imperatore. 480.
*Concilium Piſtenſe ad fluuium Sequanam habitum. 486.
Concilium Vormatienſe habitum anno Domini 868. 529.
*Synodus octaua œcumenica, ſub Adriano ſecundo. 531.
Synodus Colonienſis ſub Carolo tertio imperatore. 544.
Concilium Moguntiacenſe ſub Arnulpho imperatore. 546.
*Concilium Metenſe. 551.
Concilium Triburienſe. 553.
*Concilium Nannetenſe. 569.
Concilium Salegunſtadienſe ſub Benedicto Papa octauo. 572.
Synodus Romana ſub Nicolao ſecundo. 599.
Concilium Lateraneſi ſub Alexandro tertio. 626.
Concilium Lateraneſi ſub Innocentio tertio. 734.
Concilium in Alemania habitum. 757.
Concilium Oxonienſe. 766.
Concilium Conſtantienſe. 767.

EORVM QVAE HOC TER-

TIO TOMO CONTINENTVR, SERIES ET ORDO, NON quidem omnium, sed præcipuorum, & quę commodè huc referri potuerunt.

Cætera Lector in totius operis Indice Alphabetico offendet.

COncilium Toletanum 12. pag. 1.
Concilium Toletanũ 13. 9.
Decreta & epistolæ Gregorij secundi. 11. &c.
Concilium Romanum sub Gregorio 2. 18.
Decreta & epistolæ Gregorij 3. 20. &c.
Decreta & epistolæ Zachariæ Papæ. 26. &c.
Synodus Francica sub Zacharia. 39.
Synodus Suessionen. 40.
Concilium apud Vernis Palatium. 41.
Vita Adriani primi. 44.
Psellus de 7. Synodis Græcorum. 45.
Epistola Tharasij Constantinopolitani episcopi ad Ioannem Anachoretam. 46.
Synodus Nicena secunda. 48.
Epistola Augustorum ad Synodum Nicenam. 50.
Epistola Adriani primi, ad Constantinum & Irenen Augustos. Cj.
Appẽdix huiꝰ Epistolæ, omissa à Græcis. 70.
Epistola Adriani primi ad Tharasium. 72.
Epistola Tharasij ad patriarchas Orientis. 80.
Epistola eorundem ad Tharasium. 82.
Epistola Synodica Theodori patriarchæ Hierosolymitani. 85.
Sermo vel libellus Athanasij Alexandrini de imagine Christi in Beryto. 96.
Epistola Gregorij Papæ ad Germanũ Constantinopolitanum episcopum. 113.
Epistolæ aliquot eiusdẽ Germani. 115. &c.
Canones Synodi Nicenæ 2. 191.
Tharasij epistola ad Adrianum. 196.
Adriani primi Scriptum de Imaginibus ad Carolum Magnum. 198.
Synodus Francofordien. 227.
Epistola Adriani primi ad episcopos Galliciæ & Hispaniarum. 227.
Libellus Synodi Frãcofordien nomine, scriptus à Paulino episcopo Aquilegien. 232.
Epistola Synodi Frãcofordien ad episcopos & populos Hispaniæ. 238.
Epistola insignis Caroli Magni ad episcopos Hispaniæ. 247.
Capitula è Græcis & Latinis canonibus collecta. 253.
Concilium in Foro Iulij. 257.
Decreta Leonis 3. 267.
Concilium apud Theodonis Villam. 269.
Synodus Arelatensis 4. 270.
Synodus Turonen 3. 274.
Synodus Cabilonen 2. 278.
Concilium Moguntinum. 285.
Synodus Rhemensis. 291.
Concilium Aquisgranen sub Ludouico Pio. 293.
Decreta Eugenij secundi. 357.
Concilium Parisiense sub Ludouico & Lothario. 358.
Synodus alia Aquisgranensis sub Ludouico Pio. 490.
Synodus alia Mogũtina sub Ludouico. 421.
Synodus Aquen vel Aquisgranen sub Pipino. 428.
Synodus Meldeñ. 453. In hac Synodo aliquot aliarum Synodorũ tum tẽporis ferè habitarum, sed iam non extantium aliquammulti canones recitantur.
Synodus apud S. Medardum. 469.
Cõcilium Valentinum Galliæ tempore Lotharij. 475.
Synodus Ticinen sub Ludouico 2. 480.
Decreta Nicolai primi. 485.
Concilium Pistense. 486.
Epistola insignis Nicolai 1. ad Michaelẽ Imperatorem. 491.
Rescripta eiusdem Põtificis ex Decreto Gratiani collecta. 412.
Concilium Vormatiense. 520.
Gesta Adriani secundi. 529.
Synodus 8. œcumenica cũ suis canonibꝰ. 531.
Appendix quorundam gestorum & dictorum in octaua Synodo. 539.
Oratio Basilij Impatoris in 8. Synodo. 542.
Adriani tertij Gesta. 544.
Synodus Colonien sub Carolo Crasso. 544.
Synodꝰ Mogũtiacen sub Arnulpho Im. 546.
Concilium Metense. 551.
Concilium Triburiense. 553.
Concilium Nannetense. 569.
Concilium Salegunstadiense. 572.
Vt Synodus agenda sit, ex Burchardo. 574.
Gesta & epistolæ Leonis noni. 577.
Decreta Nicolai secundi. 598.
Synodus Romana sub Nicolao 2. 599. Hæc Synodus hactenùs non rectè tributa est Nicolao primo.
Berengarij abiuratio prima. 600. abiuratio secunda. 601.
Decreta Gregorij septimi. 602.
Vita Paschalis Papæ. 605.
Gesta Alexandri tertij. 608.
Index Lateranensis Synodi sub Alexandro tertio. 611.
Concilium Lateranense sub Alexandro tertio. 626.
Gesta Innocentij tertij. 733.
Concilium Lateranense sub Innocentio tertio. 734.
Expeditio pro recuperanda terra sancta. 754.
Concilium habitum in Alemania sub Conrado Legato Apostolico. 757.
Concilium Oxoniense. 760.
Præfatio Synodi Basileensis in Concilium Constantiense. 767.
Constantiense Concilium. 769.

TOLETA-

TOLETANVM CONCILIVM DVODECIMVM, CIRCA TEMPORA AGATHONIS PAPAE, VEL LEONIS PAPAE SECVNDI,

habitum anno primo orthodoxi atque serenissimi domini Eringij regis, quinto Idus Ianuarij. Est prouinciale.

CVM EX glorioso dicti principis iussu in vnũ fuissemus aggregati cõuentum, & in basilica sanctorũ Apostolorum debitis in sedibus locaremur, adfuit corã nobis idem clementissimꝰ princeps, humilitatis gratia plenus, & claro pietatis cultu perspicuus, q̃ nostro se cœtui recliuem exhibens ac deuotũ, inprimis omnium sacerdotum se commisit precibus adiuuãdum. Deindè grates multiplices omipotenti Domino egit de cõuentu concilij totius, quia & gloriosæ iussionis suæ, vt in vnum adessent, impleuerint votũ, & alternæ visionis innouatione seria fecerint gaudiorum. Deindè adijciens, sic omne concilium est alloquutus: Non dubium est, sanctissimi patres, quòd optima conciliorũ adiutoria ruenti mundo subueniant, si officiosis, quæ corrigenda sunt, studijs peragãtur. Et ideò, quibus plagis prouentu dierũ succedentium pereamus, paternitati vestræ non reor esse incognitũ. Obindè quia certum apud nos gerimus, quòd pro contemptu diuinorum præceptorum terra perniciem sustineat pressurarum, dicente Domino per prophetam: Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea. ideò oportet, vt quia os Saluatoris nostri & Domini oracula esse probamini, per vos saluationis obtineat lucrum, per quos regenerationis percepit sacramentum, vt diligẽtia dignationis vestræ ab omni mundata contagione, & ab infirmitatis pestẽ sit libera, & bonorum omnium prouentibus sit gloriosa. Iam nunc quicquid me adhuc dicere opportuna ratio sinit, quicquid etiàm narrandum auribus vestris conuenit, aut memorię curarum intercapedo subducit, aut fastidium prolixæ oratiõis intercipit, eccè in breui complexa vel exarata deuotionis meæ negocia in huius tomo cõplicationis agnoscenda perlegite, perlecta discutite, discussa elimatis ac discretis titulorum sentẽtijs definite, vt pura & placens Deo vestrarum definitionũ valitura discretio, & regni nostri primordia decoret exhortatione iustitiæ, & terrores plebium digna cohibeat seueritate censuræ. Scriptum est enim: Iustitia eleuat gentem, miseros facit populos peccatum. Tunc susceptò à glorioso principe hoc tomo pro tam salubri inuitamento, & copiosas grates retulimus Domino Iesu Christo, & item benedixim⁹ principi glorioso. Post egressum ergò eiusdem serenissimi principis, hæc in iam dicto tomo scripta reperim⁹.

Prou. 14. d

Ose. 4. a

¶ Compellatio regis Eringij ad concilium.

IN nomine Domini Flauius Eringius rex, sanctissimis patribus in hac sancta synodo residentibus: En reuerendissimi Patres, si patres & honorabiles ministeriorum cœlestium sacerdotes, soliditatem sanctę fidei veraciter teneant, & syncera cordis deuotione ampletantur, testimoniũ paternitatis vestræ fortissimum in salutis nostræ aduoco adiumẽtum, vt qui regnum, factore Deo, ad saluationem terræ & sublcuationẽ plebiũ suscepisse nos credimus, sanctitudinis vestræ cõsilijs adiuuemur. Vndè licèt sublimationis nostræ primordia, paternitatis vestræ cœtũ opinabili relatione non lateant, quibus clara diuinorum iudiciorum dispositiõe prœuentus, & regnandi conscenderim sedem, & sacrosancti regni perceperim vnctionem, nunc tamen meliùs id poteritis & scripti relatione cognoscere, & promulgationis vestræ sententijs publicare, vt sicut eadem regni nostri primordia conuentus vestrę sanctitudinis comperit diuinitùs ordinata, ità in his & orationibus solamen impendat, & salubrium conciliorum nutrimenta impertiat, quo susceptum regnũ sicut iam vestris assensionibus teneo gratũ, ità benedictionum vestrarum perfruar definitionibus cõsecrandum: vt innouatio quodãmodò nostri videatur imperij, hęc numerositas vestri ordinis aggregata. Et ideò quia Dominus præcepit in Euangelio, dicens: Amèn dico vobis, si duo ex vobis cõsenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis est: ob hoc venerabilem paternitatis vestræ cœtum cum lachrymarum effusione conueni, vt zelo vestri regiminis purgetur terra cõtagione prauitatis: Exurgite, quæso, exurgite, culpatorum soluite nodos, transgressorum mores

Math. 18. c

corrigite inhonestos, & excitate zeli disciplinam in perfidos, superborũ mordacitates extinguite, oppressorũ ponderibus subuenite, & quod plus omnibus est, Iudæorũ pestem, quæ in nouam semper recrudescit insaniã, radicitus extirpate: leges quoquè, quæ in eorundem Iudæorum perfidiam à nostra gloria nouiter promulgatę sunt, omi examinationis probitate percurrite: & tam eisdem legibus tenorem inconuulsum adijcite, quàm pro eorundẽ perfidorum excessibus complexas in vnum sententias, pmulgate. Etenim valdè nobis cauendum est, nè tot antiquorum canonum regulæ, quæ pro eorũ erroribus sunt etiàm cum anathemate promulgatæ, nos illorum culpis obnoxios reddant, si nostri regni temporibus eorundem canonum cõstructio dissoluta pertrãseat, præsertim si legis illius (quod absit) serenitatis nostræ in tempore illa claræ fidei institutio cesset, vbi diuæ memoriæ domin' atq; præcessor noster Sisebutus rex, omnes successores suos sub perpetua maledictionis censura obstrinxit, quicunq; regum mãcipium Christianũ Iudæ ɔ seruire vel famulari permiserit, &c. Post hæc illud quoquè vestris ne placitis infero sensibus corrigẽdum, quod decessoris nostri præceptio promulgata lege sanciuit, vt omnis aut in expeditionem exercitũs non progrediens, aut de exercitu fugiens, testimonio dignitatis suæ sit irreuocabiliter carens. Cuius seueritatis institutio dum per totos Hispaniæ fines ordinata decurrit, dimidiam ferè partẽ populi ignobilitati ppetuę subiugauit, ità vt quia in quibusdam villulis vel territorijs siue vicis perstet, huius infamationis habitatores ipsorum locorũ sint degeneres redditi, & quia testificandi nullam habent licẽtiam, veritatis ex toto videatur interijsse cẽsura: sicq; gemino malo terra atteritur, dum & lege, & reperiẽdę veritatis destituitur adiumento. Vndè licèt eandem legem nostræ glorię mansuetudo temperare disponat, vestræ tamen paternitatis sententia hos, qui p illam infamiæ notã titulum dignitatis amiserant, reuestiri iterùm claro pristinæ generositatis testimonio, deuotissimè optat. Núc verò misericordia prœunte, taliter hæc disponite, qualiter nec nostra gloria ministerium crudelitatis adhibeat, nec tam sęua pceptio terram sub diutino infamationis iugulo premat. Nam & hoc generaliter obsecro, vt qcquid in nostræ gloriæ legibus absurdum, quicquid iustitiæ videtur esse contrariũ, humanitatis vestræ iudicio corrigatur. De cæteris autem causis atq; negocijs, quæ nouella competũt institutione formari, videndarum sententiarum titulis exarando conscribite, vt quia prestò sunt religiosi prouinciarũ rectores, & clarissimorũ ordinum totius Hispaniæ duces, promulgationis vestræ sentẽtias coràm posjti prænoscẽtes, eo illas in *cõmissa sibi terrarum *latitudine inoffensibili exerant iudiciorũ instantia, quo præsentialiter assistentes, perspicua oris vestri perceperint instituta. Omnes tũ in cõmune cõuenio, & vos patres sanctissimos, & vos illustres aulæ regiæ viros, quos interesse huic sancto cõcilio delegit nostra sublimitas per diuini nominis attestationẽ & terribilem cunctis futuri iudicij diem, vt sinè personarũ acceptione aliqua vel fauore, sinè aliquo quoquè aut malignę contentionis scrupulo, aut subuertendæ veritatis studio, quę vestris sensib' audiẽda se ingesserint, sana verborũ examinatiõe discutite, saniorią; iudicio cõprobate, vt collatarum habita priùs deliberatione causarũ, discreta vestri ordinis condatur probitas titulorum: qualiter, cùm nos amor æquitatis in negociorũ acceleratione reddiderit seruidos, efficientia quoquè iustorũ operũ connectat Deo perenniter sociandos, vt bonorum vestrorũ actibus lętabũdus, & præsentis vitæ capiam lucrum, & ęternarũ perfruar vobiscum gaudijs mansionum. Datum sub die quinto Idus Ianuarias, anno feliciter primo regni serenitatis & trãquillitatis nostræ in Dei nomine Toleto.

*commissas *latitudines

Cõcilij Toletani 4. cap. 65.

SVBSCRIPTIO PRAEDICTI PRINcipis manu exarata.

In nomine Domini, Flauius Eringius rex: magna sălus populi gentisq; nostrę ac regni conquiritur, si hæc synodalium decreta gestorum, sicut pio deuotionis nostrę studio acta sunt, ità inconuulsibilis legis nostrę valido oraculo cõfirmentur, vt quod sereniss. simo celsitudinis nostræ iussu venerãdis patribus & clarissimis palatij nostri seniorib' discreta titulorum exaratione est edictum, præsentis huius legis nostrę edicto ab ęmulis defendatur. Est enim hęc ipsa definitio canonum, sub isto notata ordine titulorũ.

CAPITVLA EIVSDEM
concilij duodecimi.

1 De agnita & confirmata prelatione fastigij principialis, in noie sanctę Trinitatis.
2 De his qui pœnitentiam non sentientes accipiunt.
3 De culpatorum receptione vel communione apud Ecclesiam.
4 Vt in locis, vbi episcopus non fuerit, nũquàm episcopus ordinetur.
5 De quorundã consuetudine sacerdotum fœdissima, qui, oblatis Deo sacrificijs, nó communicant.
6 De cõcessa Toletano pontifici generalis synodi potestate, vt episcopus alterius, puinciæ conniuentia principum in vrbe regia ordinetur.
7 De recepto testimonio personarũ, quę p legem quę de promotiõe exercitũs facta est, testificandi licentiam perdiderunt.
8 De his, qui vxores suas, diuortio intercedente, relinquunt.

9 De confirmatione legum, quę in Iudęorum nequitia promulgatæ sunt, iuxta earundem legũ prefixum ordinẽ titulorũ, qui in eodem canone annumerantur.
10 De his, qui ad ecclesiã confugiũ faciũt.
11 De cultoribus idolorum.
12 De indicto temporis constituti, quo debeat concilium celebrari.
13 Cõclusio definitionũ, in qua & deo gratiæ referuntur, & pro principe exoratur.

DECRETA
CONCILII TOLETANI XII.

PRimo die synodalis exordij, confidentibus episcopis atq; senioribus palatij vniuersis, habita est primò de sancta Trinitate collatio, non quæ nouello exactionis stylo definita patesceret, sed quæ verbis simplicioribus, sese pigris sensibus patefacta, monstraret, vbi pmissa semper lectio pcederet, quod sequẽs expositio aperiret. Credentes pariter & docentes de eadem sanctæ fidei puritate, quicquid euangelica & apostolica traditio sanxit, quicquid sancta synodus Nicena cõstituit, quicquid Constãtinopolitana patrum aggregata collectio promulgauit, quicqnid Ephesini cœtus definitio docuit, quicquid etiàm Chalcedonensis Concilij promulgatio definiuit, sicut multorũ aliorum catholicorum patrum documentis id sacramentũ expositũ, traditumq; nobis accepimus, sicut etiàm in Missarum solennijs patulis confessionum vocibus proclamamus:

Credimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, factorem cæli & terrę, visibilium omniũ & inuisibiliũ conditorẽ. Et in vnum Dñm Iesum Christum, filiũ Dei vnigenitũ, ex patre natum ante omnia secula, deum ex Deo, lumẽ ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, nõ factum, homousion patri, hoc est, eiusdẽ cum patre substãtię, per quẽ omnia facta sunt, quæ in cęlo, & quæ in terra. Qui propter nos & propter nostrã salutẽ descendit, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, Homo fact' est, passus sub Pontio Pilato, & sepultus, tertia die resurrexit. Ascẽdit in cęlos, sedet ad dexterã patris, iterùm venturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni nõ erit finis. Credim' & in spiritũ sanctũ, Dñm & viuificatorẽ, ex patre & filio procedentẽ, cum patre & filio adorandũ & glorificandũ, Qui locutus est per prophetas. Vnam catholicã & apostolicam Ecclesiã, Confitemur vnũ baptismũ in remissionẽ peccatorũ. Expectamus resurrectionẽ mortuorũ, & vitã futuri seculi. Amẽ.

Capitulum I.

Post pacifica ergò huius sanctę fidei collationum studia, illa se primùm nostris sensibus Saluatoris cognitio cognoscendã inuexit, quę tanto corda omniũ ardore charitatis adstrinxit, quanto se per eandẽ ipsa cognitio in conuentu generalis cõcilij prænoscendam exhibuit. Etenim sub qua pace vel ordine serenissim' Eringius princeps regni conscenderit culmen, regnandique per sacrosanctam vnctionem susceperit potestatem, ostensa nos scripturarum cuidẽtia docet, in quibus & precedẽtis *Vuambę principis pœnitẽtię susceptio noscitur, & translatus regni honor in huius nostri principis nomine deriuatur. Idem *Vuãba princeps dum ineuitabilis necessitudinis teneretur euentu, susceptо religionis debito cultu, & venerabili tõsuræ sacræ signaculo, mox per scripturam definitionis suæ hunc inælytum dũm nostrũ Eringiũ post se pelegit regnaturũ, & sacerdotali benedictione vngendũ.

*Bambę

*Bamba

Vidimus enim & pariter paulo alternę visionis intuitu prelucẽte perspeximus huius premissi ordinis scripturas, id est, notitiam manu seniorum palatij roboratam, coram quibus antecedẽs princeps & religionis cultum, & tonsurę sacrę adeptus est venerabile signum. Scripturam quoquè definitiõis ab eodem edictam, vbi glorioſum dominũ nostrum Eringium, post se fieri regẽ exoptat. Aliam quoquè informationem iam dicti viri, in nomine honorabilis & sanctissimi fratris nostri Iuliani Toletanæ sedis episcopi, vbi eũ separauit pariter & instruxit, vt cum omni diligentiæ ordine iam dictum dominum nostrum Eringiũ in regno vngere deberet, & sub omni diligẽtia vnctionis ipsius celebritas fieret. In qua scriptura & subscriptio nobis eiusdem *Vuambę principis claruit, & omnis euidentia confirmationis earundem scripturarũ sese manifestè mõstrauit. Quibus omnibus approbatis atq; perlectis, dignum sanè nostro cœtui visum est, vt prædictis definitionibus scripturarum, nostrorum omnium cõfirmatio apponatur, vt qui ante tempora in occultis iudicijs prescitus est regnaturus, nunc manifesto in tẽpore generaliter omnium sacerdotum habeatur definitionibus consecratus. Et ideò soluta manus populi ab omi vinculo iuramenti, quæ prædicto viro *Vuambę, dum regnũ adhuc teneret, alligata permansit, hunc solum serenissimũ Eringium principẽ, obsecutura, gratæ seruitutis famulatu sequat & libera, quem & diuinum iudicium in regno prælegit, & decessor princeps successorem sibi instituit, & quod superest, quem totius populi amabilitas exquisiuit. Vndè his præcognitis atq; prescitis seruiendum est Deo cæli, & prædicto principi nostro Eringio regi, eique pia deuotione obsequendum & promptissima voluntate agendũ & enitendum, quicquid eius saluti proficiat, qcquid gentis suæ vtilitatibus & patriæ cõsuluerit. Vndè non erit iam deinceps aut ab anathematis

*Bambæ

*Bambę

matis sentẽtia alienũs, aut à diuinę animaduersionis vltióe securus, qsquis cõtra salutẽ eius deinceps aut erexerit vocem, aut commouerit cædem, aut quamcunq; exquisiẽrit lædendi vltionem.

Capitulum II.

Plerunque hi quibus miseratio Domini etiàm nolentibus subuenit, beneficijs DEI videtur esse ingrati, & abuti gratia largitoris, qua benè vti, poterant consequi abolitionem facinoris. Impugnant sæpè, quod honorare debuerunt: & prophanis quæstionibus, indultæ gratiæ mun⁹ à se reijciũt, quod summis votis amplecti debuerunt. Etenim multos sæpè adspeximus, in salute positos, vltimum desiderantes pœnitẽtiæ fructum: & rursùs, nimietate ægritudinis ità loquendi & sentiẽdi naturale perdidisse officium, vt nulla illis cura salutis suæ videret ineſſe, nullo etiàm pristinæ deuotionis noscerent desiderio anhelare: quorum tamen casibus fraternitas cõdolens, ità talium necessitates in fide suscepit sua, vt vltimũ illis tribuatur viaticum, scilicet, nè sinè fructu pœnitẽtiæ videãtur transire è seculo. Quòd si forsitan, respiciente Deo, saluti pristinæ reformẽtur, agunt cautiõibus vanis & oppositionibus execrandis, qualiter à se tonsuræ venerabile signum expellãt, atque habitum religionis abijciant, impudentissimè asserẽtes, ideò se nullis regulis Ecclesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri, quia pœnitentiam nec ipsi petiẽrunt, nec consentiẽtes acceperũt: quorum impudentia, & obstinata procacitas nõ aliquandò diceret talia, si qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiam veniret, meminisset. Etenim paruulorũ infantium vita, originali peccato obnoxia, quæ nulli ꝓpter ætatem discernendi vel expetendi sensui aptior iudicetur, nisi ex sponsione fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiàm discretionis industria id appetere possunt. Vndè sicut baptisma, quod, nescientibus paruulis, sinè vlla contentione in fide tantùm proximorum accipitur: ità pœnitentiæ donum, quod nesciẽtibus illabitur, absq; impugnantia violationis hi, qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis autem quolibet modo pœnitentiã accipiens, hoc violauerit synodale institutũ, vt verè trãsgressor, paternis regulis feriatur. Nec enim ista statuentes, sacerdotes quosq;, vt pasim & licenter donum pœnitentię nõ pœnitentibus, audeant prorogare, absoluimus: sed hos, qui qualibet sorte pœnitentiã susceperint, nè vlteriùs ad militare cingulũ redeant, religamus. Sacerdotes tamen, qui non sentienti neq; pœnitenti, ausu temerario pœnitentiã dederint, neq; se exhortatu ei⁹ q pœnitentiã accipit, vel manuũ indicijs, vel quibuslibet alijs euidentibus significationibus inuitatũ fuisse, ꝓbauerit, vnius anni excõmunicationis sententię subiacebit.

Capitulum III.

Vidimus quosdam & fleuimus, ex numero culpatorum receptos in gratiam principum, extorres extitisse à collegio sacerdotũ: quod denotabile malum illa res agit, quia licentia principialis, in quo se solus licẽtiùs curat, ibi alios illigat: & quos in suam communionem videtur suscipere, à cõmunione & pace Ecclesiæ eligit separare: vt qui cum illo conuescuntur, sola sacerdotum cõmunione priuentur. Et ideò quia remissio taliũm, qui contra regem, gentem vel patriam agunt, per definitiones canonum antiquorum in potestate solùm regia ponitur, cui & peccàsse noscuntur, ab eis nulla se deinceps abstinebit sacerdotum cõmunio: sed quos regia potestas aut in gratiã benignitatis receperit, aut participes mensæ suæ effecerit, hos etiàm sacerdotũ & populorũ cõuentus suscipe in ecclesiasticã communionẽ debebit, vt quod iã principialis pietas habet acceptũ, nec à sacerdotibus nei habeat extraneũ.

Capitulum IIII.

Maiorum institutionibus contraire, & sanctorum patrum decreta conuellere, quid aliud est, quàm vinculum societatis Christi abrumpere, & vsurpatæ præsumptionis licentia statum totius Ecclesię dissipare? Prosequẽte igitur venerabili & sanctissimo viro fratre nostro Stephano Emeritensis sedis episcopo, res nobis nouellæ præsumptionis vsurpatione sese intulit pertractanda, tantò communionis nostrę iudicio conuellenda, quantò & prauitatis noscitur ausibus perpetrata. Dixit enim, violentia principiali se impulsum fuisse, vt in monasterio villulę, in qua venerabile corpus sanctissimi Pimenij confessoris debito quiescit honore, nouam episcopalis honoris ordinationẽ efficeret. Et ideò quia ex indiscreto & facilimo assensu iniustis * Vuambæ principis iussionibus parens, nouam & iniustam illic pontificalis sedis prælectionẽ induxit, vbi canonica cõstitutio id fieri omnimoda ratione refellit: prædictus idem vir prostratus humì, medicamine nostri præcepti & sibi dari veniam petit, & quid potissimùm fieri oporteat de persona eius, qui illic ordinatus fuerat, nostri oris sententia decerni popoſcit. Sed quia veraciter, immò cõmuniter nouerámus, ꝓdictũ principẽ cõsilio leuitatis agẽtẽ, nõ solùm ꝑcepisse, vt in ꝓdicto loco aliqs episcopus fieret, sed ità etiàm cũ cõsuetis obstinationibus definisse, vt hîc in suburbio Toletano in ecclesia Prętoriẽsi sanctorũ Petri & Pauli episcopũ ordinaret, necnon & in alijs vicis vel villulis similiter faceret: ideò ꝓ tam insoléti huiusmodi extirpationis licentia, quid de hac re habent instituta canonum, in medium proferri pręcipimus. Tunc hęc in ordiné constituta, perlecta sunt: Inprimis ex epistola Pauli Tito discipulo, vt episcopos per ciuitates cõstituere debeat, pręcipientis.

* Bamba

Tit. 1.a

a16, si capitula Sardicẽsis cõcilij addanẽ Niceno cõcilio, sicut in aliquibus exemplaribus reperitur.

entis. Item ex concilio Niceno titulo octauo, vbi inter cætera præcipitur, vt in ciuitate vna non videãtur duo episcopi esse. Item ex concilio Laodiceno, titulo quinquagesimoseptimo, vbi dicit: Non oportet in vicis & in villulis episcopos ordinari, &c.

Item ex concilio Aphricæ secundo, titulo quinto, vbi Felix episcopus Selemselitanus dixit: Etiàm, si hoc placet, sanctitati vestræ insinuo, vt diœceses quæ nunquàm habuerunt episcopos, non habeant: & diœcesis quæ aliquandò habuit, habeat proprium episcopum. Secundùm autem hanc prosecutionẽ sanctitatis vestræ est æstimare, quid fieri debeat. Genedius episcopus dixit: Si placet insinuatio fratris & coepiscopi nostri Felicis, ab omnibus cõfirmetur. Ab vniuersis episcopis dictum est, placet.

Item ex cõcilio Africæ tertio, titulo quadragesimosecundo, vbi dicit, vt non accipiat alterum episcopum plebs, quę in diœcesi semper subiacuit. Epigonius enim episcopus inter cætera sic dixit: Hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quę in diœcesi semper subiacuit, nec vnquàm proprium episcopũ habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cœtui placet hoc, quod prosecutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris & consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor.

Item ex cõcilio Sardicensi capitulo sexto, vbi inter cætera præcipitur: Licentia passim danda non est. Si enim subitò aut vicus aliqs, aut modica ciuitas, cui satis est vnus presbyter, voluerit sibi episcopum ordinari, ad hoc vt vilescat nomen episcopi & authoritas, non debẽt illi ex alia prouincia inuitati, facere episcopum, in quibus antea nõ fuit.

Item de sententia eorum qui huiusmodi ordinationes faciunt, vel de his qui contra hæc instituta canonum ordinantur, ex concilio Tauritano, titulo secundo vbi dicit: Gestorũ quoquè serie conscribi placuit ad perpetem disciplinam, quod circa Octauiũ, Vrsionem, Remigiũ ac Triseriũ episcopos synodus sancta decreuit, qui in vsurpationem quandã de ordinatiõe sacerdotum ad inuidiam vocabantur, quod ità his videtur indultum, vt deceterò hac authoritate commoniti, nihil vsurpare conẽtur, si quidem se ab hac causa tali excusatione defenderint, qua dicerent se nõ esse priùs cõuentos. Procindè iudicauit synodus, vt si quis ex hoc fecerit contra instituta Maiorum, sciatis, qui ordinatus fuerit, sacerdotij se honore priuandum: & ille, qui ordinauerit, authoritatem se in ordinationibus vel in concilijs minimè retenturum. Non solùm autem circa *memoratum episcopum hęc sentẽtia prævalebit, sed & circa omnes simili errore deceptos, qui ordinationes huiusmodi perpetrárunt. His ergò fortissimis regulis effectũ

*memoratos epos

pij operis apponentes, in communi definitione elegimus, vt in loco villulę supradictę deinceps sedes episcopalis non remaneat, neque episcopus illic vltrà constituendus existat. Hic tamen Conuildus, qui contra Maiorum decreta illic videtur institutus fuisse episcopus, nullis canonum erit ad condemnationẽ sui sententijs vlciscendus: quia non ambitione, sed principis impulsione constitit ordinatus. Et ideò hoc illi remedium humanitatis concedimus, vt in sedẽ aliam decedentis cuiuslibet episcopi transducatur: & prædictus locus sub monastica deinceps institutione mansurus, nõ episcopali vltrà priuilegio fretus, sed sub regimine abbatis (sicut hucusquè fuit) erit modis omnibus mancipandus. Iam verò deceterò generale ꝓponentes edictum, Si quis contra hæc canonum interdicta venire conatus fuerit, vt in locis illis episcopũ eligat fieri, vbi episcopus nũquàm fuit, anathema sit in cõspectu Dei omnipotẽtis. Et insuper tam ordinator quàm ordinatus, gradum sui ordinis perdat: quia non solùm antiquorum patrũ decrera, sed & Apostolica ausus est cõuellere instituta.

ꝓponamus

Capitulum V.

Relatum nobis est, quosdam de sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctę gratiã sumere, quot sacrificia in vna die videntur offerre: sed in vno die, si plurima per se Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationibus à communione suspendant, & in sola tãtùm extremi sacrificij oblatione cõmunionis sanctæ gratiam sumunt, quasi nõ sit totiès illi vero & singulari sacrificio participandum, quotiès corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi immolatio facta cõstiterit. Nam eccè Apostolus dicit: Nónne q edunt hostias, participes sunt altaris? Certum est, quòd hi qui sacrificantes non edũt, rei sunt * Dominicis sacramentis. Quicunq; ergò sacerdotũ deinceps, diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à cõmunione suspenderit, ab ipsa qua se indecẽter priuauit, gratia communionis anno vno repulsum se nouerit. Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur? Ergò modis omnibus est tenendum, vt quotiescunquè sacrificãs corpus & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, totiès perceptionis corporis & sanguinis Christi se participem præbeat.

De cõs. dis. 2. Relatũ est nobis quoſ.

1. Cor. 10. c

* Dominici sacramenti.

Capitulum VI.

Illud quoquè collatione mutua decernẽdum nobis occurrit, quòd in quibusdã ciuitatibus, decedentibus episcopis proprijs, dum differtur diù ordinatio successoris, nõ minimè creatur officiorũ diuinorum offensio. Nam dum longè lateque diffuso tractu terrarum commeatur, impeditur celeritas nunciorum, quó aut non queat regis auri-

Dist. 63. Cũ longè late q;s

bus decedentis præsulis transitus innotescí, aut de successore morientis episcopi libera principis electio præstolari. Nascitur sæpè & nostro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ potestati, dum cõsultum nostrum pro subrogãdis põtificibus sustinet, * innũerosa iniuriosa necessitas. Vndè placuit omnibus pontificibus Hispaniæ atq; Galliciæ, vt saluo priuilegio vniuscuiusque prouinciæ, licitum maneat deincèps Toletano põtifici, quoscunq; regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani episcopi iudiciũ dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs inpcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis eligere successores, sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suę tempus infra trium mẽsium spatiũ proprij metropolitani præsentiã visurus accedat, qualiter ei⁹ authoritate vel disciplina instructus, condignæ susceptæ sedis gubernacula teneat. Quòd si per desidiam aut neglectum quilibet constituti temporis metas excesserit, quibus nequeat metropolitani sui obtutibus præsentari, excõmunicatum se per omnia nouerit, excepto, si regia iussione impeditum se esse probauerit. Hanc quoquè definitionis formulam, sicut de episcopis, ità & de cæteris ecclesiarum rectoribus placuit obseruandam.

Capitulum VII.

Omnis disciplina sic subiectos debet arguere, vt spem veniæ non videatur auferre, nec funditùs curuationis inducere iugum, sed temperãtiæ semper adhibere cõsultum. Et ideò quia legem illam à domino Vuambano principe editã, quæ de proditione est annotata, huius principis nostri & domini Eringij mansuetudo temperare disposuit: ideò annuẽte nobis glorioso & religiosissimo Eringio principe nostro, necessariè hoc sanctum concilium definiuit, vt hi, qui per supradictam legem testificandi dignitatem perdiderũt, recepto testimonio pristinę dignitatis, causas exequi possint debitæ actionis, qualiter nobilitatis solitæ titulũ reportantes, & quæque de præteritis legitimè testificari voluerint, licentiæ obtineant votũ, & à iudicibus nullis prohibitionibus arceantur, hoc videlicet adijcientes, vt si quid in ꝑteritis testificari voluerint, si pro sola huius rei infamatione reiecti sunt, testimonio suo nuper conquirant, quod in præteritis conquirere potuerant: tãtùm si illo tempore quo in præteritis ad testimonium dicendum vocati sunt, & supradictę legis institutionibus reprobati, & aliam criminis notã eos tunc non habuisse, patuerit, aut ª tricennium tunc effluxisse, cùm ad testimoniũ fuerant prolati, hi qui eos reprobauerant, manifestè conuicerint.

ª triennium

Capitulum VIII.

Præceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis, vxor à viro dimitti non debeat. Et ideò quicunq; citra culpam criminis supradicti, vxorem suam quacunq; occasione dimiserit, quia quod Deus iunxit, ille separare disposuit: tam diù ab Ecclesiastica communione priuatus, & à cœtu omnium Christianorum maneat alienus, quandiù societatem relictæ coniugis synceriter amplectatur & foueat. Hi tamé, qui iam admoniti à sacerdote semèl, bis terq;, vt corrigerẽtur, ad torum suę coniugis noluerint redire, ipsi se suis meritis & à palatinæ dignitatis officio separabũt, & inſuper generosæ dignitatis testimonium, quandiù in culpa fuerint, amissuri sunt, quia carnem suam dissidij iugulo tradiderunt.

Mat.5.& 19. 32.q.5. Præceptum Domini est.

Capitulum IX.

De Iudæorum autem execranda perfidia, discretis titulorum sentẽtijs editas nouiter à glorioso principe leges vigilanti sensuum intentione perlegimus, districto etiàm grauitatis pondere earũ instituta probauimus. Proindè quæ debitæ rationis iudicio editę, synodali dignatione probatæ sunt, irreuocabili deincèps iudiciorum ordine, pro eorum excessibus tenebũtur, id est, leges, quæ de commemoratione priscarum cęremoniarum & Iudæorum transgressionibus promulgatæ sunt, atq; de nouella cõfirmatione earum. Item de blasphematoribus sanctę Trinitatis. Item, nè Iudæi aut se aut filios suos vel famulos à baptismi gratia subtrahant. Item, nè Iudæi more suo celebrent Pascha, vel carnis circuncisiones exerceant, ac nè Christianum quẽquam à fide Christi dimoueant. Item, nè Iudęi sabbata cęterasq; festiuitates ritûs sui celebrare præsumant. Item, vt omnis Iudęus diebus Dominicis & in prænotatis diebus ab opere cessẽt. Item, nè Iudæi more suo dijudicent escas. Item, nè Iudęi ex propinquitate sui sanguinis cõnubia ducant, & vt sinè benedictione sacerdotis nubere non audeant. Item, nè Iudæi religioni nostræ insultantes, sectã suam defendere audeãt: nec à fide refugientes, alibi se transducãt. Et nè quilibet refugientes eos suscipiat. Item, nè Christianª à Iudęis quodcunque muneris contra fidem Christi accipiat. Item, nè Iudæi libros legere audeant, quos Christiana fides repudiat. Item, nè Iudæis mancipia deseruiant vel adhæreant Christiana. Item, si Iudæus se Christianum esse testetur, & ob hoc non velit à se reijcere mancipium Christianum. Item, professio Iudæorum, quomòdò vnusquisque ad fidẽ veniens, indiculum professionis suæ cõscribere debeat. Item, conditiones Iudæorũ, quas iurare debeant hi, qui ex eis ad fidem venientes, professiones suas dederint. Item de Christianis mancipijs Iudæorum, quæ se non prodiderint Christiana, siue de publicatoribus eorum. Item, nè Iudæi à quolibet potestate accepta extra regiam ordinationẽ Christianum quenque impetere, plectere, vel

Dist.54.ut si Iudęorum serui.

vel distringere audeant. Item, vt si Iudęorũ serui necdũm adhuc cõuersi, ad Christi gratiam conuolauerint, libertate donent. Item, nè Iudæi administratorio vsu in ordinẽ villicorum atque actorum, Christianam familiam redigere audeant & de damnis eorum qui talia ordinanda iniunxerint. Item, vt Iudæus ex alijs prouincijs vel territorijs ad regis nostri ditionem pertinentibus veniens, episcopo loci vel sacerdoti se præsentare non differat, vel quid huic in toto obseruari conueniat. Item, vt concursus Iudęorum diebus institutis ad episcopũ fieri debeant. Item, vt quicunque Iudæum secum assequentem habuerit, expetẽte sacerdote, eum apud se retinere non audeat. Item, vt cura omnis distringendi Iudęos solis sacerdotibus debeat. Item, de damnis sacerdotũ vel Iudicum, qui in iudicijs instituta legum adimplere distulerint. Item, nè iudices quicquam de perfidorũ excessibus, extra sacerdotum conniuentiam, iudicare præsumant. Item, vt episcopi tunc immunes habeantur à damnis, cum eorũ presbyteros ad ea quæ ipsi non correxerint, remiserint corrigẽda. Item, de seruata principibus miserendi potestate in his, qui conuersi ad fidem Christi veraciter fuerint. Item, vt episcopi omnes Iudęis ad se pertinentibus, libellum de suis editum erroribus tradãt, & vt professiones eorũ vel cõditiones in scrinijs ecclesię condant. Quarũ oĩm legum promulgatio grauida, sicut synodali iudicio cõprobata, ità generali omnium nostrorũ definitiõe, in eorum erit deincèps excessibus exercenda.

CAPITVLVM 10.

17.q.4.Diffiniuit sanctum concilium

Pro his qui quolibet metu vel terrore ecclesiã appetunt, consentiente pariter gloriosissimo domino nostro Eringio rege, hoc sanctum cõcilium definiuit, vt nullus audeat confugientes ad ecclesiam vel residẽtes, indè abstrahere, aut quodcunque nocibilitatis vel damni seu spolij residentibus in loco sancto inferre: sed esse potiùs his ipsis, q ecclesiã petunt, ꝑ omnia licitum, in triginta passus ab ecclesiæ ianuis progredi. In quibª triginta passibus vniuscuiusque ecclesiæ in toto circuitu reuerentia defendatur, sic tamen, vt hi qui ad eam confugiunt, in extraneis vel longè separatis ab ecclesia domibª, nullo modo abscedant: sed in hoc triginta passuum numero absque domorum extranearum receptaculo progrediẽtes, aditum obtinebunt, qualiter requisitę naturę vsum debitis expleant locis. Et nullo teneantur euentu necessitudinis, qui Dominicis se defendẽdos commiserint claustris. Si quis aũt hoc decretum tentauerit violare, & ecclesiasticæ excommunicatiõi subiaceat, & seueritatis regię feriatur sententia. Ipsos tamen, qui ad ecclesiam confugium fecerint, si iuxta priscorum canõum instituta hi qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ecclesiæ ipsius, ab ecclesiæ non abstraxerit foribus, aut fuga taliũ si euenerit, sacerdoti quærenda est, aut damnorum sententia secundùm electiõem principis, huiusmodi sacerdotibus irroganda.

CAPITVLVM 11.

Præcepta Domini sunt, dicentis: Non facies tibi sculptile, neque omem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsùm, nec eorum q̃ sunt in aquis sub terra, nec adorabis ea, neque coles. Item, qui immolat dijs, occidetur, ꝑterquàm Domino soli. Item, vir aut mulier qui faciunt malum ante conspectum Domini DEI sui, & transgrediuntur pactum illius, vt vadant, & seruiant dijs alienis, & adorent eos, vel solem & lunam & omnem militiam cæli, quæ non præcepi, & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisieris diligẽter, & verum esse reperis, & abominatio facta est in Israel: educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrauerũt, ad portas ciuitatis, & lapidibus obruentur. Præcepta Domini hæc non in vltione, sed in terrore delinquentium apponentes, non mortis sententiam promulgamus, sed cultores idolorum, veneratores lapidũ, accensores facularum, & excultores fontium admonemus, vt agnoscãt quòd ipsi spontaneę se morti subijciunt, qui diabolo sacrificare videnẽ. Mortis enim nomine diabolus appellatur, sicut de eo scriptum est: Et erat illi nomen, mors. Ac proindè omne sacrilegium idololatriæ, vel quicquid illud est cõtra sanctam fidem, in quo insipientes homines captiuati, diabolicis culturis inseruiunt, sacerdotis vel iudicis instantia inuentum, vt sacrilegia eradantur, & exterminata truncentur. Eos verò qui ad talem errorem accurrunt, & verberibus coerceant, & onustos ferro, dominis suis tradant, si tamen Domini eorum per iurisiurandi attestationem promittant, se eos tam solicitè custodire, vt vltrà eis non liceat tale nefas committere. Quòd si domini eorum nolint huiusmodi reos in fide sua suscipere, tunc ab eis à quibus coerciti sunt, regijs adspectibus præsententur, vt principalis authoritas liberam de talibus donandi potestatem obtineat. Domini tũ ecrum, qui nunciatos sibi talium seruorum errores vlcisci noluerint, & excommunicationis sententiam perferant, & iura seruĩ illius, quem coercere noluerint, se amisisse cognoscant. Quòd si ingenuorum personæ his erroribus fuerint implicatæ, & perpetua excommunicationis sententia feriantur, & arctiori exilio vlciscantur.

Exo.20.a

Exo.22.c

Deut.17.a

Apoc.6.b

CAPITVLVM 12.

Placuit huic sancto cõcilio, vt iuxta priorum eorum singularum prouinciarũ canonum instituta, annis singulis in vnaquaque prouincia Calendis Nouembris concilium celebraturi conueniant. Quisquis autem

tem in prædictis Calendis Nouembris pro celebratione synodi venire distulerit, excommunicationi debitæ subiacebit.

CAPITVLVM 13.

Præmissis his omnibus synodalibus gestis, quæ honesto decretorum fine compleuimus, perpetuum his robur per manuum nostrarum subscriptiõem annectimus, dantes pro his gloriam & honorem immortali Deo & Domino nostro, quo inspirante, & determinationis nostræ sententia viguit, & probitas causarum honesto se fine compleuit. Vndè sanctæ Trinitatis poscimus inenarrabile *nomen, & gloriosam ineffabilis potentię maiestatem, vt deamatori Christi serenissimo domino nostro atq; amantissimo Eringio principi, cuius iussu ad hũc meruimus aduocari conuentum, imperare clementer, regnare feliciter, habere de clementia fructum, obtinere de iustitia præmium, de pietate trophæum, quõ & hic inuictus victor hostiũ semper appareat, & post diuturna huius seculi curricula, ad regnum æternũ cum suis omnibus coronandus perueniat, præstãte Deo & saluatore Iesu Christo Domino nostro, qui cum patre & spiritusancto in Trinitate viuit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

*numen,

CONSVMMATVM EST HOC
sanctum concilium, die octaua Calẽdarum Februariarũ, anno regni feliciter primo serenissimi domini nostri Eringij regis.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

*Hispalen IVlianus Dei gratia *Spalensis ecclesię sedis episcopus, hæc synodica instituta à nobis edita, subscripsi.

Ego Iulius indignus vrbis regiæ Toletanæ sedis episcopus, hæc synodica à nobis instituta, subscripsi.

Ego Liuba indignus Bracarensis sedis episcopus, hæc synodica *à nobis instituta edita, subscripsi.

*instituta à nobis edita,

Ego Stephanus sanctæ Emeritensis eccle się episcopus, hęc synodica *à nobis instituta edita, subscripsi.

Affalius Dei miseratione Auelensis eccle się episcopus, hęc synodica *à nobis instituta edita, subscripsi.

In Christi nomine Leander ecclesię Illicitanæ & Iotanę episcopus, hæc synodica *à nobis institura edita, subscripsi.

In Christi nomine Palinatius *Vrcitanę ecclesię episcopus, hęc synodica instituta à nobis edita, subscripsi.

Concordius Palantinę sedis episcopus, similiter subscripsi.

Riccila Accitanę ecclesię episcop⁹, similiter subscripsi.

Simpronius Ergauicẽsis ecclesię episcopus, similiter subscripsi.

Spera in Deo Italicensis sedis episcopus, similiter subscripsi.

Geta Ilipensis ecclesię upiscopus, similiter subscripsi.

Memorius *Egobinẽsis ecclesiæ episcopus, similiter subscripsi. *Egosen

Tructimũdus Elborẽsis episcopus, subscripsi. *Sitianen vel Sitien

Isidorus *Sitalensis episcopus, similiter subscripsi.

Gaudentius Valentiẽsis episcopus, similiter subscripsi.

Deodatus *Segouiensis episcopus, similiter subscripsi. * Segobien

Gentinus Tudensis episcopus, similiter subscripsi.

Froaricus Portugalensis episcopus, similiter subscripsi.

Felix Irensis ecclesiæ episcopus, similiter subscripsi.

Antonianus Bastinę ecclesiæ episcopus, similiter subscripsi.

Proculus *Iugastrensis ecclesiæ episcop⁹, similiter subscripsi. *Iubien

Attala Caurensis ecclesiæ episcopus, similiter subscripsi.

Reparatus Vesensis ecclesię episcopus, similiter subscripsi.

Prouidentius Salamanticensis episcop⁹ ecclesiæ, similiter subscripsi.

Argibado Eliberitanæ episcopus ecclesiæ, similiter subscripsi.

Sisebado Tuccitanæ ecclesiæ sedis episcopus, similiter subscripsi.

Ella Segobricensis episcopus, similiter subscripsi.

Seberianus Oxiensis ecclesiæ episcopus, similiter subscripsi.

Ioannes Pacẽlis episcopus, similiter subscripsi.

Teudulfus Asligitanus episcopus, subscripsi.

Samuel, Gundulfus, Lufrasius, Theodoratus, Bateradus, abbates subscripserunt.

Annibonius presbyter, tenẽs vicem domini mei Subdemeri ecclesiæ Complutensis episcopi, subscripsi.

Sesulfus hęc instituta quib⁹ interfui, annuens subscripsi.

Reccaredus similiter subscripsi.
Vuitiza similiter subscripsi.
Vuimars similiter subscripsi.
Theuditeudila similiter subscripsi.
Ostulfus similiter subscripsi.
Salimurius similiter subscripsi.
Theudefridus similiter subscripsi.
Hildigisus similiter subscripsi.
Vitulus similiter subscripsi.
Edila similiter subscripsi.
Adeluibus similiter subscripsi.
Attulfus similiter subscripsi.

Qui-

Quibus omnibus synodalibus gestis decretis atque peractis, & debitam reuerentiam honoris impendimus, & patulum authoritatis nostrę vigorem his innectere ꝓperamus. Ideoq́ue prẽmissas has constitutiones synodicas à prẽsenti die vel tempore, id est, ab octauo Calendas Februarij, anno primo regni nostri, nullus audeat contemnere, nullus etiàm prẽterire, nemo earundem constitutionum audeat iura conuellere, nullus temerator hęc decreta subuertere. Nemo illicitator vel contemptor, vigorem his institutionibus subtrahat, sed generaliter ꝑ cunctas regni nostri prouincias hęc canonũ instituta nostræ gloriæ tẽporibus acta, & authoritatis debitę fastigio ꝑpollebunt, & irreuocabili iudiciorum exercitio, prout cõstituta sunt, celebria habebuntur. Si quis autem hæc instituta contemnat, cõemptorũ se nouerit damnari sententia, id est, vt iuxta volũtatem nostrę gloriæ & excommunicatus à cœtu nostro resiliat, & insupèr partem decimam facultatis suæ fisci partibus sociandam, amittat. quòd si nihil habuerit facultatis, vndè prædictam compositiõem exoluere possit, absque alia infamia sui, quinquaginta oportebit cum ictibus verberari, vt semper infamis permaneat. Edita lex in confirmatione concilij Toletani, sub die octauo Calendas Februarij, anno feliciter primo regni gloriæ nostræ. In nomine Domini Flauius Eringius rex, hoc legis nostræ edictum in confirmatione huius concilij promulgatum, subscripsi.

Explicit concilium Toletanum duodecimum.

CONCILIVM TOLETANVM DECIMVMTERTIVM, ACTVM ANNO *quarto Eringij regis. Est prouinciale.*

ILlibatæ charitatis instinctu alternis visionum obtutib⁹ redditi, & in vnum cœtum authore Deo pariter aggregati, in ecclesia videlicet sanctorum apostolorum Petri & Pauli, anno regni quarto serenissimi Eringij principis, sub die secundo Nonas Nouembris, æra 721. cùm vnusquisque nostrũm debitis locaretur in sedibus, affuit idem princeps, pleno fidei ardore subnixus, & humilitatis gratia decoratus, qui synodico cœtui deliberationis suæ vota commendans, & vt pro se Deum instantissimè deprecaretur, expostulãs, hoc præsertim est allocutus sufficiẽti exhortatione concilium, vt ecclesiasticæ disciplinæ quæ congruunt, & corrigendis moribus quæ conueniunt, tractatũs nostri euidentia sancirentur. Deindè religiosa vota suæ clementię, quibus subueniẽdum miseris definiuit, synodali conuentu confirmanda commisit, offerens videlicet sacris pontificibus tomum, obsęcrans pariter & contestans, vt quicquid illic venustioris esset calami respersione congestum, synodalis potentiæ conderetur ordine titulorum. Tũc nos pro suscepto à principe tomo gloriam dedimus deo, & eidem principi benediximus glorioso. Idẽ tamen princeps postquàm votorum suorum actionem peregit, à conuentu concilij gratiosus exiuit. Tunc post prẽsentiæ principialis absscessum, hoc in tomi ipsius allegatione reperimus exaratum.

IN nomine domini Flauius Eringius rex, sanctissimis patribus in hac sancta synodo residentibus: Eccè sanctissimi religiosa pietate excolendi põtifices. & diuini cultũs instantissimi sectatores, coram cœtũs vestri reuerentia humilis denotusq́ue prosternor, recliuis assisto, promptus adstipulor, primùm de conuentũs vestri aggregatione patri luminum gratiarum copiam soluens, deindè votorum meorum studia vestris iudicijs dirimenda committens. Nec enim fas est, quenquam, etiàm si nondùm sit opùs, sinè consilio agere, cùm multa promisit Deus bona cum cõsilio bonorum egisse. Vndè vt breui exhortatione perorem, vota mea quibus remedia pietatũ exercere delector, sensibus paternitatis vestræ agnoscenda innuo. Quæ tamen nè oblitu quodam memoriam fugiant, & relationi propriæ curarum ea intercapedo subducat, in huius tomi complicatione accipite annotata. Illud primùm volenti mihi miseris parcere, conuenit intimare, quòd diuulsam per tyrãnidem nostri corporis partem, in societatis nostrę gremium conamur reducere. Etenim retroactis diuæ memoriæ præcessoris nostri * Vuambæ regis temporibus, quæ in prophanatoribus patriæ, qui cum Paulo quondàm tyrannidem assumpserunt, illata est sentẽtia vltionum, qui per iudicij vniuersalis edictum amiserunt testimonium, rebusq́ue proprijs caruerunt: quę cuncta vestræ sanctitudini nota sunt, quos tamen & in collegio societatis nostræ recipere, & rebus quibus fas fuerit, denouimus deuestire. Nam & de accusatis modum volumus ponere iustissimæ perquisitiõis, quo siue de religiosis, siue de laicis quisquam accusationis cuiusquam studio fuerit propulsatus, non occultis fraudibus vel violentijs comprimatur, nec clàm ad professio-

*Bambę

nem

nem violenter arctetur, sed in communi omnium examine iudicetur, quò secũdùm publicæ professionis suæ tenorem, aut offẽsibilis dabitas damnatiõis pœnas accipiat, aut innocens, ex iudicio omnium comprobatus, clarescat. Nam quid iam de tributorũ fiscalium exactionibus referam, quorũ redhibitiões tantis debitorum cumulis increuerunt, vt si exigi penitùs iubeantur, & status subruatur funditùs populorum, & fragmine colliſiõis corum vltimum terra sentiat propriæ prolapsionis excidium? Vndè talibus non solùm priuatis, sed etiàm fiscalibus seruis remedia pietatis præoptans nostra gloria affluenter impendere, omnes tributorum exactiones, quæ apud illos deretroactis temporibus adiacent, vsque ad primum annum mãsuetudo nostra illis remittendas laxauit, & stylo proprię authoritatis remittendas instituit, quas etiàm authoritas sacrosancto cœtui vestro relegendas relegit. Illud quoquè adijciens loquar, quod votis nostris horribile & animis execrabile est semper. Nobilitatis cõditio libertorum vel seruorum etiàm adequata, gentis nostrę statũ degenerat. Ob quam rem hoc nostræ gloriæ animis placet, vt exceptis fiscalibus seruis vel libertis, abrasa deincèps huius malæ præsumptionis licentia, nullus qui ex seruiture quorumlibet seruus sit vel libertus, ad palatina officia transeat. Quod si fecerit, illic seruiturum proculdubiò reducendum se nouerit, ex quo aut conditionis propriæ originem sumpsit, aut libertatis titulum reportauit. His votorum meorum insinuationibus allegatis, quæso, vt fortia paternitatis vestræ adiutoria prærogetis. Luce enim clariùs constat, quòd aggregatio sacrosancta pontificum, quicquid censuerit obseruãdum, per sanctũ spiritus donum, omninò est ad æternitatẽ præfixum. Et ideò vniuersitatem paternitatis vestræ sublimiumque virorũ nobilitatem, qui ex aulæ regalis officio in hac sancta synodo vobiscum sessuri prælecti sunt, obtestor pariter & coniuro, atque per ineffabile illud sanctæ Trimtatis sacramentum cõuenio, vt quicquid in medio vnstri se iudicandum vel retractandum inuexerit, tam quæ per nos dicta, quàm etiàm cætera quæ vestris auditibus se ingesserint audienda, communi vigore iustitiæ & temperamento misericordiæ dirimere procuretis, quò cum omni reuerentia patrum præcedentium regulis subditi, totius vnanimitatis vestræ sententia non aliundè, q̃ ex veritatis fonte, procedat. Sicque & his quæ præmissa sunt, solidum deliberationis stylum promptissimè apponatis, & reliqua adhuc quæ necessaria sunt, in peragẽdis ecclesiasticæ regulę disciplinis, & dirimenda tracteris, & dirempta religiosioribus diligenter conscribatis, qualiter dum doctrinã dispergitis salutarem in populis, Christũ Dominum in cumulando iustitiæ fructu capiatis, vt vobis p̃dicantibus & nobis implẽtibus & q̃ diuinis oculis complaceant, & quæ nobis proficiant, semper agere valeam*. Sit vtrisque parentibus in hoc seculo de lucro animarum ineffabile gaudium, & in futuro de peruentione æternitatis præmium incõuulsum. Datum sub die 2. Nonas Nouemb. anno feliciter quarto regni glorię nostrę in Dei nomine Toleto. Perlecto ergò coram cunctis Tomi necessariæ institutiõis exorsu, priùs de fide sanctæ Trinitatis sermocinationis nostrę cœpit esse principium, profitentes pariter & credentes ea, quæ de hac sancta Trinitate & euangelia tradũt, & apostolorum sanctiones instituũt, sicut Nicena synodus hoc pietatis sacramentum exposuit, sicut Constantinopolitana definitio sanxit, vel primi ephesini cœtũs atque Chalcedonensis euidens doctrina constituit, iuxta quod etiàm sacrosancti symboli elucubrata professio claret, quę in Missarum solẽnitatib⁹ patula cũctorũ acclamat fideliũ voce.

FIDES CONCILII TOLETANI xiij, ex symbolis Niceno & Constantinopolitano potißimùm concinnata

CRedimus in vnum Deum, patrẽ omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium conditorẽ. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia secula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, DEVM verum ex Deo vero, natum, non factum, homousion patri, hoc est, eiusdem cum patre substantię, per quem omnia facta sunt, quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos & propter nostrã salutem descendit, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine. Homo factus, passus est sub Pontio Pilato, sepultus, tertia die resurrexit. Ascẽdit in cælos, sedet ad dexteram patris, iterùm vẽturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in spiritum sanctum, Dominũ & viuificatorẽm, ex patre & filio procedentem, cum patre & filio adorandum & glorificãdum. Qui locutus est per prophetas. Vnam catholicam atque Apostolicam Ecclesiam, Confitemur vnum baptisma in remissionẽ peccatorum, Et expectamus resurrectionẽ mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen.

POst huius sanctę fidei dispositam scripturam, quasi super solidissimam petram, cæterorum sequẽtium construximus fabricam, vt firmitate inconuulsibili durent, quæ super fundamentum veræ fidei fuerint perenne constructa. Vndè & has omnium in commune sententias, quas principis hortatu construendas accepimus, communi voto edidimus, quas etiàm eterno reuerentiæ vigore obseruandas fore cẽsemus.

CO N-

CONCILII TOLETANI 13.

Capitulum primum: (nam cætera desunt.) De reddito testimonio dignitatis eorũ, quos prophanatio infidelitatis cum Paulo traxit in societatem tyrannidis.

PRęconabile signum est, illis semper negocijs interesse, quæ & à pietate incipiunt, & per pietatis viscera temperantur. Pietas enim, vt ait Apostolus, ad omnia vtilis est. Cuius virtutis admirabili dono multa proficiunt &c. 1. Tim. 4.

Concilij Toletani 13. finis.

DECRETA

GREGORII PAPAE II.

Ex libro Pontificali.

Anno Domini 708.

GRegorius natione Romanus, ex patre Marcello, sedit annos 16. menses 9. dies 11. Fuit autem temporib⁹ Anastasij, Theodosij, Leonis, atque Constantini Augustorum. Hic à parua ætate in patriarchio nutritus, sub sanctę memorię domino Sergio subdiaconus atque sacellarius factus, bibliothecæ curam suscepit: deindè ad diaconatũs odiné prouectus est, & cum viro sancto Constantino põtifice ad regiam profectus est vrbẽ, atque à Iustiniano principe inquisitus de quibusdam capitulis, optima responsione vnamquanque soluit quæstionem. Erat em̃ vir castus, diuina scriptura eruditus, facundus loquela, & constans animo, ecclesiasticorum dogmatum defensor, & contrariorũ fortissim⁹ impugnator. Hic in exordio põtificatũs sui calcarias decoq̃ iussit, & à porticu sancti Laurentij inchoans, huius ciuitatis muros restaurare decreuerat: & aliquã partem faciens, emergentibus incongruis varijsque tumultibus, præpeditus est. Hui⁹ temporibus Ioannes Constantinopolitan⁹ antistes synodicam misit, atque ad eum rescriptis idem vsus est pontifex. Hic maximã partem basilicę beati *Petri apostoli, q̃ cecidérat, allatis de Calabria trabibus cooperuit, & altare à nouo refecit, & ciborium argenteum, quod fuerat ruina quassatum, restituit. Sancti Laurẽtij pariter ecclesiam foràs muros sitam, quæ trabibus confractis, ruinę iam erat vicina, reparauit, atque aquã fistulis compaginatis posit multum tempus in eandem ecclesiam reduxit, diuersasque ecclesias in ruinis positas innouauit, quas per ordinem dicere lõgum est. Hic in Germaniam per Bonifacium episcopum verbũ salutis prædicauit, & gentem illam sedentẽ in tenebris, illuminauit. Hic monasteria, quæ circa basilicã sancti Pauli apostoli erãt ad solitudinem deducta, innouauit, atque ordinatis seruis dei monachis, cõgregationem post longum tempus constituit, vt ibidèm die noctuque Deo redderent laudes. Hic * Gerochomium, quod post absidam sanctæ DEI genitricis ad præsepe situ est, monasterium instituit, atque monasterium sancti Andreę apostoli, quod Barbarę nuncupatur, ad nimiã deductum desertionem, in quo ne vnus quidem habitabat monachus, accitis monachis, ordinauit vt vtraq; monasteria ad sanctam Dei genitricem singulis diebus atq; noctibus Deo laudes canerent. Eo tempore Luithprandus rex donationem patrimonij Alpium Cotiarum, quam Arithpertus rex fecerat, hicque repetiérat, ad monitionem tanti viri redditam confirmauit. Huius temporibus signum in luna factum est per indictionem 14. & visa est cruentata vsque ad mediam noctem. Eo itaque tempore Theodo dux Baioariorum ad apostoli Petri limina primus de eadem gente occurrit orationis voto. Huius temporibus Anastasius Imperator classem nauium præparatam in partibus Alexandrię, direxit contra à DEO destructos Agarenos. Quid ad aliud versi cõsilium, antequàm ad destinatum peruenirent locum, ab itinere medio ad regiam regressi vrbem, Theodosium orthodoxum inquirentes, Imperatorem elegerunt, atque coactum in solio Imperij confirmauerunt. Anastasius itaque cum cimbus, vel quibus potuit de exercitu, munita ciuitate * Nicea, perrexit. Illic cum classe, in qua Theodosius fuerat Imperator, dimicauit: & ferè septem millia exercitús sunt interempti. Cuius Anastasij superata pars, verbum immunitatis expetijt datoq; sibi sacramento, clericus factus, atque presbyter & consecratus. Protinùs etiàm vt ingressus memorat⁹ Theodosius regia vrbẽ, imaginẽ illã venerandã, in qua erant sanctę sex synodi depictæ, & à Philippo nec dicẽdo fuerat deposita, in pristino erexit loco, ità vt hui⁹ fidei seruore omis pristina ab ecclesia cessaret quæstio. Eo autem tempore fluuius, qui appellabatur Tiberis, alueum suum egressus, se per campestria dedit. Intumuit etiàm inundatione aquarum multarum, & portã (quæ Flaminea dicitur) egressus est. Transcendit intereà aliquibus locis & muros vrbis, atque vltra basilicã S. Marci per plateas se extẽdit, ità vt in via lata ad vnã & semis staturam aqua eiusdẽ fluminis excreuisset, atq; à porta B. Petri apostoli vsq; ad pontẽ Miluiũ aquę se extẽderũt, & iuxta incõsueta ipsi⁹ fluminis vnda se dedit. Domos itaq; euertit, agros desertauit, eradicãs arbusta & segetes. Nã nec ferere ipso tẽpore potuit pars maxima Romanorum, & p̃ hoc imminebat tribulatio magna. Per dies etiàm septẽ aqua Romã tenebat peruasam. A dño itaq; papa litanię crebrò fiebãt. Cũq; i oratiõe & litanijs p̃sisteret p octauã iã diẽ, misertus De⁹, aquã amouit, & fluui⁹ ad p̃prium

*gerontoco. mium

for. *, Niceã

Tiberis exundatio incredibilis.

*Pauli

Gregorio II. quid debeant Germani.

reuer-

reuersus est alueum per quintamdecimam indictionem. Tempore etiàm ipso castrum vnum à Longobardis fuerat sub pacis dolo peruasum. Quo audito, omnes sunt redditi tristes. Adhortans etiàm sanctissimus pontifex, & commonens Longobardos, vt redderent: quod si non acquiescerent, in iram se diuinam incidere pro dolo quem fecerunt, suis scriptis protestabatur. Nam & munera eis dare, vt restituerent, voluit multa: sed illi turgida mente, neque monita audire, nec reddere sunt passi. Vndè nimis idem sanctus indoluit pōtifex, seseque spei contulit diuinæ, atq; in munitionem ducis Neapolitani & populi vacās, ducatum eis, qualiter agerent, quotidiè scribendo præstabat. Cuius mandato obedientes, inito consilio, mœnia ipsius castri virtute subnocturno sunt ingressi silentio, Ioannes scilicet dux, cum Theodimo subdiacono & rectore, atq; exercitu, & Longobardos penè trecentos cum eorum castaldio interfecerunt. Viuos etiàm ampliùs quingentos comprehendentes, captos Neapolim duxerunt, & sic castrum recipere potuerunt. Pro cuius redemptione septuaginta auri libras ipse sanctissimus papa (sicut promiserat) dedit. Hic Hierusalem ecclesiam sanctam, quę multo fuerat distecta tempore, & circunquaquè porticus vetustate quassatas, trabibus deductis cooperuit ac reparauit. Ambonem etiàm marmoreum in eadem ecclesia fecit, & ditauit illam diuersis linteis atq; ministerijs. Eodem tempore nefanda Agarenorum gens, cùm iam Hispaniarum prouinciam per decem tenerent annos peruasam, vndecimo anno Rhodanum conabantur fluuium transire, & Franciam occupare, vbi Eudo præerat. Qui facta Francorū monitione contra Sarracenos, eos circundantes interemerunt. Trecenta enim septuagintaquinque millia vno sunt die interfecti, vt eiusdem Eudonis Francorum ducis missa pontifici epistola continebat. Mille tantùm quingentos ex Francis fuisse mortuos in eodē bello dicebat, adijciens, quòd anno præmisso benedictionem à prædicto viro eis directam, in tribus spōgijs, quibus ad vsum mensæ pontificis apponuntur, in hora qua bellum committebatur, idem Eudo Aquitaniæ princeps populo suo per modicas partes tribuens ad sumendū, vt ex eis nec vnus vulneratus aut mortu⁹ esset ex his, qui participati sunt. Eoque tēpore in Campaniæ partibus cōbustum triticum & hordeum, seu legumina, quasi pluuia in loco quodam è cælo missa sunt. Hic quadragesimali tempore vt in quinta feria ieiuniū atq; Missarum celebritas fierēt in ecclesijs, quod non agebatur, instituit. Oratorium sanè in patriarchio, in nomine beati Petri apostoli diuersis ornatum metallis, à nouo fecit, & circunquaquè altaris parietes deargētauit, ac depinxit duodecim apostolos, qui pensant libras centum octoginta. Illis interea diebus Constantinopolis biennio est à nō nominandis Agarenis obsessa. sed Deo eis contrario, maxima illic eorum parte fame ac bello interempta, confusi recesserūt Leone principe. Nam & eiusdem ciuitatis populum ad 300. dictum est millia diuersi sexūs & ætatis, fuisse necessitate vastatum ac pestilentia. Eo nanque tempore, moribus certè Honesta & nomine, mater pontificis ab hac vita subtracta est. Post cuius obitum domum propriā in honorem sanctæ Christi martyris Agathæ, additis à fundamento cœnaculis, vel quæ monasterio erant necessaria, à nouo cōstruxit, prædia illi suburbana, vel rustica, p monachorum obtulit necessitate. Fecit autem in eadem ecclesia ciborium argēteum, pensans lib. 22. arcus argenteos sex, pensantes singulos libras quindecim, canistra decem pēsantia singula lib. duodecim, & alia dona multa largitus est. Eodem tempore castrum Narniēn à Longobardis peruasum est. Rex verò Longobardorum Luithprandus, gēnerali motiōe Rauennam progressus est, atq; illam obsedit per dies: & castrū peruadens, classes captas abstulit plures, & opes tulit innumeras. Post aliquod tēpus Basili⁹ dux, Iordan⁹ Carthilarius, & Ioānes subdiacon⁹ cognomento Lurion, inierunt, vt pontificem interficerent, quibus assensum Marinus spararius Imperialis, qui Romanum ducatum tenebat, regiam missus vrbem, Imperatore mandante hoc, prębuit: sed tempus inuenire non potuerunt. Qui DEI iudicio dissolutus, contractus est, & sicà Roma recessit. Postmodùm Paulus patricius & exarchus, missus in Italiam est, qui denuò, vt scelus pficerent, meditabantur: quorum consilium Romanis patefactum est. Qui mori, cuncti Iordanum interfecerunt, & Ioannem Lurionem. Basilius verò monachus factus, in loco quodam retrusus, vitam finiuit. Paulus verò exarchus, Imperatoris iussione cūdem pontificem conabatur interficere, eò quòd censum in prouincia ponere præpediebat, & suis opibus ecclesias denudari, sicut in cęteris actum est locis, atque alium in eius ordinare locum. Post hunc spatarius cum iussiōibus missus est alter, vt pontifex à sua sede amoueretur. Denuò & Paulus patricius ad perficiendum tale scelus, quos seducere potuit, ex Rauenna cū suo comite, atq; ex castris aliquos misit. Sed motis Romanis, atque vndiquè Longobardis pro defensione pōtificis in Salario ponte, Spoletini, atq; hincindè duces Longobardorum, circundantes Romanorum fines, hoc præpediebant. Iussionibus itaque postmodùm missis, decreuerat Imperator, vt in nulla ecclesia imago cuiuslibet sancti, aut martyris, aut angeli haberetur: (maledicta enim omnia asseré-

Cōstātinopolis obsessa.

Franci cædunt Agarenos.

Iconomachia.

asserebat) & si acquiescerent pontifex, gratiā Imperatoris haberet: & si hoc fieri præpediret, à suo gradu discederet. Despiciens ergò pius vir prophanā principis iussionem, iam contra Imperatorem quasi contra hostē se armauit, renuens hæresim eius, & scribens vbiquè cauere Christiāos, quæ orta fuisset, impietatem. Igitur permoti Pentapolensiū & Venetiarum exercitus, iussioni Imperatoris restiterūt, & nunquàm se eiusdem pontificis condescendere nec⁹ dicebant, sed ꝙ pro eius magis defensione viriliter decertarent, ità vt anathemati Paulum exarchum, qui eum direxerat, eiusq; cōsentaneos submitterent, spernentes eius ordinationem, sibique omnes in Italia mori eligerent: atq; sic de pontificis, deque sua emunitate cuncti studuerunt. Cognita ergò Imperatoris nequitia, omnis Italia consilium inijt, vt sibi eligerent Imperatorem, & ducerent Cōstantinopolim, sed compescuit tale consilium pontifex, sperans conuersionem principis. Ipsis interea diebus Exhilarat⁹ dux, deceptus diabolica instigatione, cum filio suo Adriano Campanię partes tenuit, seducens populum, vt obedirent Imperatori, & occiderent pontificem. Tunc Romani omnes eum secuti, compræhēderunt* , & cum filio suo interfecerunt. Post hęc & Petrum ducē, dicentes contra pontificem Imperarori scripsisse, turbauerunt. Igitur dissensione facta in partibus Rauennæ, alij cōsentientes prauitati Imperatoris, alij cum pōtifice & eius fidelibus tenētes, intra eos cōtentione mota, Paulum patricium occiderunt. Longobardis verò Aemiliæ castra, Frentana, Montella, Venasrū, cū suis oppidis Buxo, *Præcutio, Pentapoli quoquè & *Auximana ciuitate se tradiderunt. Post aliquod verò Eutychium patricium Eunuchum, qui dudùm exarchus fuerat, Neapolim Imperator misit, vt illud, quod exarchus Paulus, spatarij quoquè & cęteri malorum cōsiliatores facere nequiuerāt, ille perficeret. Sed nec sic, iubēte neo, latuit miserabilis dolus, sed claruit cūctis pessimum consiliū, quòd Christi violare conabantur ecclesias, & perdere cunctos, atq; diripere omniū bona. Cumq; mitteret hominem * proprium Romam cū scriptis suis, in quibus continebatur, vt pōtifex occideretur cum optimatibus Romanis: agnita crudeliss. insania, ptinùs ipsum patricij missum occidere voluerūt, nisi defensio pontificis nimia, præpedisset. Verùm eundem anathematizauerunt Eutychium exarchum, sese magni cum paruis constringentes sacramento, nunquām pontificem Christianæ fidei zelotem, & ecclesiarū defensorem, permittere noceri aut amoueri, sed mori essent pro salute illius omnes parati. Munera tunc hincindè ducibus Longobardorum & regi pollicentes plurima, vt à iuuamine desisterēt pontificis, per suos legatos patricius ille suadebat. Qui rescriptis detestandam viri dolositatem despiciētes, vna se quasi fratres catena fidei constrinxerunt Romani atque Longobardi, desiderātes cuncti mortem pro defensione pontificis sustinere gloriosam, nunquàm illum passuri perferre molestiam, pro fide vera & Christianorum certantes salute. His ità se habentibus, elegit maius præsidium pater ille, pauperibus distribuere largissima manu, quæ reperiebat, incumbens orationib⁹ & ieiunijs, litanijs Deum quotidiè deprecabatur, speq; ista manebat semp fultus plùs quàm ab hominibus: gratias tamen voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, vt bonis in Deum proficerent actibus, & in fide persisterent, rogabat, & nè desisterent ab amore vel fide Romani Imperij, admonebat. Sic cunctorū corda molliebat, & dolores continuos mitigabat. Eo tempore per vndecimam indictiōem, dolo à Longobardis peruasum est Sutrienſe castellum, quod per quadraginta dies ab eisdem Longobardis possessum est: sed pontificis continuis scriptis atque commonitionibus ad regem missis, quāuis multis datis muneribus, * saltem omnibus suis datum oppidis, donationē beatissimis apostolis Petro & Paulo antefatus emittēs Lōgobardorum rex, restituit atq; donauit. Eo autem tēpore, indictione duodecima, mense Ianuario, per decē & eo ampliùs dies stella, quæ *auriser vocitatur, cum radijs in cælo apparuit in Occiduo, cuius radij partem Aquilonis respiciebant, & vsque ad mediū cælum se extendebāt. Eo etiàm tempore sępiùs dicti Eutychius patricius & Luithprādus rex inierūt cōsilium nefandum, vt cōgregato exercito, rex subijceret duces Spoletinum & Beneuētanum, exarchus Romā, & quæ pridèm de pontificis persona iussus fuerat, impleret. Qui rex Spoletum veniēs, susceptis ab vtrisque ducibus sacramentis atque obsidibus, cū tota sua cohorte in Neronis campo cōuenit, ad quē egressus pontifex, eique præsentatus, studuit, vt potuit, regis mollire animum commonitione pia, ità vt se, p̄sterneret eius pedibus, & promitteret nulli inferre læsionem: atque sic ad tantam compunctionem ipse pijs monitis flexus est, vt quæ fuerat indutus exueret, & ante corpus apostoli poneret *mantum, armilasiam, balteum, spatam, atque ensem deauratum, necnon coronam aureā, & crucem argenteam. Post orationem factam obsecrauit pōtificem, vt memoratum exarchū ad pacis concordiam susciperet dignaretur. quod & factum est, & sic recessit, rege declinante à malis, quibus inierat cōsilium cum exarcho. Igitur exarcho Romæ morāte, venit in partibus Tuscię in castro *Maturanen quidam seductor Tiberius nomine, cui cognomen erat Petasius, qui sibi regnum Ro-

*ducem,

*Auxana

* patricium

*tamen

*Lucifer

*Maranen

mani imperij vsurpare conabatur, leuiores quosque decipiens, ità vt *Maturanen̄, Lutē, atque Blerani ei sacramenta præstitissent. Exarchus verò hæc audiens, turbatus est. Quem sanctissimus papa confortans, & cum eo proceres mittens atque exercitum, profectus est. Qui venientes in *Mantuarinense castellum, idem Petasius interemptus est. Cuius abscissum caput, Cōstātinopolim ad principem missum est, & nec sic plenam Romanis gratiam largitus est Imperator. Nam post hæc claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur pontificem, ità vt compelleret omnes Constantinopoli habitantes, tam virtute quamque blādimentis, vt deponerēt, vbicunquè haberentur imagines tam Saluatoris, quamque eius sanctæ genitricis vel omniū sanctorum, easque in medio ciuitatis (quod dicere crudele est) igne cremarent, & omnes dealbarent depictas ecclesias. Et quia plerique ex eiusdem ciuitatis populo tale scelus fieri præpediebant, aliquanti capite truncati, alij partem corporis abcisi, pœnam pertulerunt. Pro qua causa etiàm Germanum Constantinopolitanę ecclesię antistitem, eō quòd ei cōsensum præbere noluisset, pontificatu priuauit idem Imperator, sibique complicem Anastasiū presbyterum in eius loco constituit. Qui missa synodica, dum tali errori eū consentientem reperiret vir sanctus, nō cessuit fratrem & cōsacerdotem solitò, sed rescriptis commonitorijs, nisi ad catholicam se conuerteret fidem, etiàm extorrem à sacerdotali officio esse mandauit. Imperatori quoquè mādauit salutaria suadens, vt à tali execrabili miseria declinaret, scriptis cōmonuit. Hic fecit calicē aureum præcipuū, diuersis ornatum lapidibus preciosis, pensantem lib. 30. Similiter & patenam aureā, pensantem lib. 28. & semis. Hic dimisit omni clero, monasterijs, diaconiæ, & mansionarijs solidos duo millia centum sexaginta, et ad luminaria B. Petri apostoli solidos mille. Hic fecit ordinationes nouem per mensem Septembrem, & vnam per mensem Iunij, presbyteros triginta quinque, diacones quatuor, episcopos per diuersa loca numero centum quinquaginta. Qui etiàm sepultus est ad beatum Petrum apostolū sub die tertio Id. Februarij, indictiōe decimaquarta, Leone & Constantino imperantibus. Et cessauit episcopatus mense vno, dies 5.

*Maranen̄

IN nomine Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, imperante domino Leone à Deo coronato magno Imperatore, anno sexto post consulatum eius, sed & Constantino magno Imperatore eius filio, anno quarto indictionis sextæ, Promitto ego Bonifacius gratia Dei episcopus, vobis beato Petro apostolorum principi, vicarioq; tuo beato papæ Gregorio, successoribusq; eius per patrem & filium & spiritum sanctū, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem sanctæ fidei catholicæ exhibere, & in vnitate eiusdem fidei Deo operante persistere, in qua Christianorum salus esse sine dubio comprobatur, nullo modo me contra vnitatem communis & vniuersalis ecclesiæ suadente quopiam cōsentire, sed (vt dixi) fidem & puritatem meam atque concursum tibi & vtilitatibus tuæ ecclesiæ, cui à Domino Deo potestas ligandi soluendiq; data est, & prædicto vicario tuo, atque successoribus eius per omnia exhibere: sed & si agnouero antistites cōtra instituta antiqua sanctorum patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem aut coniunctionem, sed magis, si valuero prohibere, prohibebo: si minùs, fideliter dño meo apostolico renunciabo. Quòd si (quod absit) contra huius promissionis seriem aliquid facere quolibet modo vel occasione tētauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionem Ananiæ & Saphiræ incurram, qui vobis etiàm de rebus proprijs fraudem facere, vel falsum dicere præsumpserint. Hunc autem indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus episcopus manu propria subscripsi, atq; positum supra sacratissimum corpus tuum, vt superiùs legitur, Deo teste & iudice, præstiti sacramentū, quod & cōseruare ꝓmitto.

Matth. 16. e

Acto. 5. a

EPISTOLA GREGORII
papæ secundi.

GRegorius seruus seruorum Dei, Bonifacio religioso presbytero: Exigit manifestata nobis religiosi ꝓpositi tui piè in Christo flagrantis intētio, & approbata synceritissima fidei tuæ perlata relatio, vt ad dispensationem verbi diuini, cuius per gratiam Dei curam gerimus, te comministro vtamur, experientes prouidè te ab infantia sacras literas didicisse, prouectusque indolem ad augmentum crediti cælitùs talenti prospectu diuini amoris extendere, videlicet gratiam *cognationis cælestis oraculi in laborem salutiferæ prædicationis ad innotescendum gentibus incredulis, ministeriū fidei instanti conatu expēdere, conlætamur fidei tuæ, & adiutores esse cupimus gratiæ prærogatę. Idcircò, qui præmissi conatus pium affectum vsque ad Apostolicæ sedis modesta præuisione perduxisti consultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisque arbitrio humiliter se submittens eius directioni, iusto tramite properans, soliditati compaginis plenitudo existas. Ideò in nomine indiuisibilis Trinitatis, per incōcussam authoritatem beati Petri apostolorum principis, cuius doctrina magisterijs dispensatione fungimur, & locum sacræ sedis administramus, modestiam tunc religionis instituimus atq; præcipimus, vt in verbo

*for. cognationis

Bonifacius fuit archiepiscopus Mogūtinus, postea martyrio coronatus.

Luc. 12. f

bo gratiæ Dei, quo igne salutifero, quem mittere Dominus vénit in terram, enitere indiès ad gentes quascunque infidelitatis errore detentas properare Deo *annitente potueris mysterium regni DEI, per insinuationem nominis Christi domini nostri, veritatis suasione designes, & per spiritum veritatis & dilectionis & sobrietatis, prædictionem vtriusque testamenti mētibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplinam deniquè sacramenti, quam admittendos (neo præuio) credituros tenere studeas, ex formula officiorum sanctæ nostræ Apostolicæ sedis, instructionis tuæ gratia prælibata volumus vt intendas. Quod verò actiōis susceptæ tibi deesse perspexeris, nobis, vt valueris, intimare curabis. Benè vale. Data idibus Maij, imperante domino pijssimo Augusto Leone à Deo coronato magno Imperatore, anno tertio imperij eius, indictione secunda.

*annuente

EPISTOLA EIVSDEM AD
Episcopos, presbyteros, seu diaconos,
& ad cunctos Christianos.

GRegorius seruus seruorum Dei, vniuersis reuerentissimis & sanctissimis fratribus coepiscopis, religiosis presbyteris, seu diaconibus, gloriosis ducibus, magnificis castaldis, comitibus etiàm, vel cunctis Christianis Deū timentibus. Solicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in vmbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoste suadente, errare, & quasi sub religione Christiana idolorum culturę eos seruire cognouimus: aliquos verò, qui necdùm cognitiōem Dei habētes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoscunt: necessariò pro vtrorunque illuminatiōe ad prædicandum rectæ fidei verbum, harum portitorem Bonifacium reuerentissimum fratrem episcopum, ad easdem partes dirigere studuimus, vt & illis prædicando verbū salutis, vitā prouideat sempiternā: & si quos fortè, vel vbicūquè à rectæ fidei tramite destitisse cognouerit, aut astutia diabolica psuasos erroneos repererit, corrigat, atq; sui educatiōe ad portū reportet salutis, eosque ex Apostolicæ sedis huius doctrina informet, & in eadem catholica fide permanere instituat. Cui hortamur ob amorem domini nostri Iesu Christi, & apostolorum eius reuerentiam, vt in omnibus solatiari nisib' totis debeatis, eumq; in nomine Iesu Christi recipiatis, vt scriptum est de suis discipulis: Qui vos recipit, me recipit. Prouidentes insuper necessaria itineris eius, comites tribuentes, cibum etiàm ac potum, vel si quo eguerit, largientes, vt vno labore & socia voluntate opus sibi creditū pietatis, & negocium salutis (annuente Deo) perficiatur, atq; præmia laboris percipere mereamini, decq; conuersione errātium merces vobis adscribatur in cælis. Si quis itaq; huic Dei famulo, ad illuminationem gentium ab hac Apostolica atque catholica Ecclesia destinato, assensum vel concursum prębuerit, exorantibus apostolorum principibus consortia mereatur sanctorum & martyrū Iesu Christi. Si quis verò (quod non optamus) aduersando, eius præpedire conatus fuerit laborem, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumque eius eundem laborem intrantium, ex sententia diuina anathematis vinculo percellatur, & perpetuæ damnationi subiaceat. Benè valete. Data Calendis Decembris, imperante domino pijssimo Augusto Leone, à Deo coronato magno Imperatore, anno septimo, sed & Constantino magno Imperatore eius filio, anno quarto, indictione sexta.

Matth. 10. d

*impœnitē-tem

EPISTOLA EIVSDEM
ad vniuersum clerū & plebē
Thuringiæ.

GRegorius episcopus seruus seruorum Dei, clero, ordini & plebi consistenti Thuringiæ, dilectissimis filijs in Domino salutem. Probabilibus desiderijs nihil attulimus rarditatis, fratrem iam & coepiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, nè vnquàm ordinatiōes præsumat illicitas, nè bigamum, aut qui virginem non est fortitus vxorem, neq; illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut *ex pœnitente, vel curiæ aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacros ordines pmittat accedere: sed si quos huiusmodi fortè repererit, non audeat promouere. Afros passim ad ecclesiasticos ordines prætendētes, nulla ratione suscipiat: quia aliqui eorū Manichæi, aliqui rebaptizati sæpiùs sunt probati. Ministeria atque ornatum ecclesię, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, non minuere studeat, sed augere. De redditu verò ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones: quarum vnā sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam, de quibus diuino erit reddituris iudicio rationem. Ordinationes verò presbyterorum, seu diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mensiū ieiunijs, sed & in ingressu q̄dragesimali, atque mediante vespere sabbati, nouerit celebrandas. Sacrosancti autē baptismi sacramentum non nisi in paschali festiuitate & pentecoste nouerit esse præbendum, exceptis his, quibus, mortis vrgēte periculo (nè in æternum pereant) talibus oporteat remedijs subuenire. Huic ergò se-

Distributio prouētuum ecclesię.

dis nostræ præcepta seruãti, deuotis animis obsequi vos oportet, vt irreprehensibile placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Dominum nostrum, qui viuit & regnat cum Deo patre omnipotente & spiritusancto, per omnia secula seculorum, Amen. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filij. Data Calendis Decembris, imperante domino pijssimo Augusto Leone à DEO coronato magno Imperatore, anno septimo, sed & Constantino magno imperatore eius filio, anno quarto, indictione sexta.

EPISTOLA EIVSDEM ad clerum & plebem Thuringiæ.

VIris magnificis filijs, Asuleo, Guodelano, Mulereo, Gunthareo, Alualdo, & omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius papa. Insinuatam nobis magnificę in Christo fidei vestrę constantiam agnoscentes, quòd paganis compellentibus vos ad idola colenda, fide plena respõderitis, magis velle feliciter mori, quàm fidem semèl in Christo acceptam aliquatenùs violare, ingẽtia exultatione repleti, grates debitas persoluimus Deo nostro & redemptori, bonorum omnium largitori. Cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus, pficere, & ad confirmandum fidei vestræ propositum sanctę sedi Apostolice religiosis mentibus adhærere, & prout opus poposcerit sacræ religionis, à memorata sancta sede Apostolica, spiritali omnium fidelium matre solatium quærere, sicut decet filios cohæredes regni à regali paréte. Ministerio quoquè præsentis fratris charissimi Bonifacij, quem ad vos consecratum episcopum in sorte predicationis destinauimus, apostolicis institutionibus informatum ad instruendam fidem vestram, in omnibus volumus & hortamur obedientes ei consentire, ad complementũ in Domino vestræ saluationis.

EPISTOLA EIVSDEM AD Thuringos.

GRegorius seruus seruorum Dei, vniuerso populo Thuringorũ. Dominus Iesus Christus filius dei, Deus verus, de cælo descendit, homo factus est pro nobis, pati & crucifigi dignat⁹ est, & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis, & ascendit in cælos, discipulis etiàm suis sanctis apostolis ait: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritussancti. Ipse enim credentibus in se, vitam æternam promisit. Cupientes ergò vos in perpetuum nobiscũ gaudere, vbi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna, ideò fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium episcopum apud vos direximus, vt vos debeat baptizare, & fidem CHRISTI docere, & ab errore ad viam salutis reducere, vt salutem habeatis ad vitam æternam. Sed vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate: quia illum non pro lucro aliquo temporali conquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum *apud vos eum misimus. Diligite ergò Dominum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia, Dominus DEVS noster, quod oculus hominis nunquàm vidit, nec in cor hominis ascendit, præparauit diligentibus se. Iam recedite à malis operibus, & agite benè. Non adoretis idola, nec immoletis carnes: quia Dominus non recipit ista, sed in omnibus, secundùm quod vos frater noster Bonifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis & vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergò & domum, vbi & ipse pater vester debeat habitare: & ecclesias, vbi debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.

Mat.28.d

Esa 64.c
1. Cor.2.a

EPISTOLA EIVSDEM ad Saxones.

GRegorius papa vniuerso populo prouinciæ Saxonum. Sapientibus & insipientibus debitor sum, fateor charissimi, volens vos scire, qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui verbum exhortationis fidei Iesu CHRISTI susceperũt, & qui adhuc susceperuri sunt, vt consolentur corda vestra instructa in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei patris Iesu CHRISTI, vt ait egregius Apostolus, in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Hoc autem dico, quoniam propè est regnũ Dei, vt nemo vos decipiat amplius in subtilitate sermonum, aut in quocunque metallo vestram salutem quæratis, adorãtes idola manu facta, aurea, argẽtea, ærea, lapidea, vel de quacũq; materia facta, q falsidico nomine à paganis antiqtùs, quali dij vocati sunt, in qbus dæmões habitare noscunt. Quoniã omnes dij gentium dæmonia sunt, vt ait propheta, Dominus autem cælos fecit. Quicunque autem in vobis susceperunt CHRISTVM Dominum nostrum, in ipso ambulent radicati, & superædificati, & confirmati fide, abundantes in gratiarum actione. Videte, nè quis vos decipiat amplius per philosophiam & inanem fallaciam. Astutiores sunt enim filij tenebrarum, quàm filij lucis. Discedite filij ab idolorum cultura, & accedite & adorate Dominum Deum nostrum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & vultus vestri non erubescent. Vnus enim Dominus hominum, volucrũ, quadrupedum, & piscium, qui est benedictus

Roma.1.b

Colos.2.a

Matth.3.a

Psal.95.

Colos.2.b

Luc.16.b

Psalm.134.

ctus in secula seculorum: expoliate ergò veterem hominem, & induite Christum nouum, deponentes omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem nolite de ore vestro producere. Ab idolorum cultu recedite: iam enim adesperasci dies. Nolite esse ocioſi, sed potiùs operamini opus bonum, vt CHRISTVS habiter in vobis. Et quodcunque facitis in verbo, aut in opere, in nomine nomini nostri Iesu CHRISTI facite, gratias agentes Deo & patri per ipsum, respuentes gentilitatis sectã, scientes vos Deum habere in cælis. Orationi instantes, ad CHRISTVM cor erigite: quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis, & terribilis super omnes deos, qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitiõem veritatis peruenire. Hoc autem commoneo, fratres, vt quicunque voluerit ex vobis ad CHRISTVM conuerti, nullo modo eum prohibeatis, neque vim ei faciatis sculptilia adorare: quia Christus ipse Dominus viuit cum DEO patre omnipotente in vnitate spiritussancti per omnia secula seculorum, Amen.

Coloss.3.c

Psalm.95.

1.tim.2.b

Charissimi, fidelem ministrum & conseruum misi ad vos Bonifacium fratrem & coepiscopum meum, ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra certæ exhortationis verbo in Christo Iesu domino nostro, vt à diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari, & vt ab æterna damnatione liberati, vitam habeatis æternam.

EPISTOLA EIVSDEM AD Bonifacium Episcopum.

REuerẽtissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coẽpiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei. Creditæ speculationis solitudine permoti, euangelica quoquè institutione, qua ait, Obsecrate Dominum messis, vt eijciat operarios in messem suam, tuam proindè reuerendam fraternitatem ad imitationem apostolorum, (vt Domino iubente præcepti sunt, Euntes prædicate euãgelium regni. Gratis accepistis, gratis date) in partibus Hesperiarũ ad illuminationem Germaniæ gentis, in vmbra mortis sedentis, dirigere puidimus, lucrũ indè vt apportare deberes: quia seruus ille de negocio talenti (sicut scriptum est) fidus, in futuro authori *assentis *Deo fecisse. Quod quia ex obedientiæ munere ministerium verbi cernimus adolere, & prædicationis præconio populum infidelem (vt innotuisti) audiuimus conuerti, Domini potentiæ gratias referentes, vt ipse à quo bonum omne procedit, & qui ad agnitionem vult omnes venire veritatis, tibi (vt optamus) cooperatur, & à tenebris ad lucem populum illum suę potentiæ inspiratione reducat. Hinc enim vobis merces copiosa, credim⁹, quod ab omnipotenti Domino ascribatur in cælis. Bonum enim certamen, si perseueraueris, possis cũ Apostolo dicere, certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: sed vt coronam pcipias laboris, insiste. Pollicetur enim Deus perseuerantib⁹ in fine salutem. Nec te minæ terreant, nec deijciant terrores: sed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuncia. Erit enim ex adiutorio diuino perfectio, tantùm sit bonum in voluntate op⁹. Igitur quantos ab errore conuerteris, syllabarum tuarum recensito textu cognouim⁹, læti vberes DEO gratias agentes, de lucro animarum *exultamus. Porrò pro episcopo illo, qui nunc vsque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem quasi in parochiam defendit, Carolo excellentissimo filio nostro, vt eum compescat suadẽtes, paternis literis scripsimus, & credimus quòd hoc vetari præcipiat. Ipse verò opportunè, importunè predicare, quæ sunt salutis, non desinas. Igitur Thuringis & Germaniæ populo ea, quæ ad animæ respiciunt vtilitatem & salutem, scribere non omisimus. inter alia, vt constituant episcopia & ecclesias condant, iniungentes. Ipse enim, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, erit in omnibus datus rus incrementum. Deus te incolumem custodiat. Data pridiè Nonas Decemb. Imperante domino pijssimo Augusto Leone, à Deo coronato magno Imperatore, anno octauo, sed & Constantino magno Imperatore eius filio, anno quinto, indictione octaua.

Matth.28.d
Marci vlt.d
Matth.10.a

Matt.25.b c
Locus obscurus aut mutilus.

1.Tim.2.a

2.Tim.4.c

*exultauimus.

1.Tim.4.a

Ezech.18.c

EPISTOLA EIVSDEM ad Bonifacium episcopum.

REuerẽtissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coẽpiscopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circunquaquè in vmbra mortis morantibus gentibus, in errore constitutis, ab hac Apostolica Dei Ecclesia directo, Gregorius seruus seruorum Dei. Magna nos habuit gratulatio, le ctis sanctissimę fraternitatis tuę literis, cùm in eis relecta serie fuisset repertum, Domini nostri IESV CHRISTI gratia, plurimos te à gentilitate & errore, ad veræ fidei agnitionem conuertisse. Quod quia diuina institutione docemur in parabolis, cui qnque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum, in talis commercij lucro cum tota plaudimus Ecclesia: hinc iure tibi sacri pallij direximus munus, quod beati Petri Apostoli authoritate suscipiens induaris, atq; inter archiepiscopos vnus, Deo authore, præcipimus vt censearis. Qualiter enim eo vtaris, ex mandato Apostolico informatus cognosces, ità vt dum Missarum solennia geris, vel Episcopum te contigerit consecrare, illo tãtummodo tempore eo vtaris. Quia verò turbas Domini gratia in eisdem

Matt.25.b c

partibus ad rectam fidem asseruisti conuersos, nequire te occurrere oĩnibus, & ea quæ salutis sunt, impendere aut intimare, cùm longè lateque gratia Christi eius fides in illis partibus propagetur: præcipimus, vt iuxta sacrorum canonum statuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeatis ordinare episcopos, pia tamen contemplatione, vt non vilescat dignitas episcopatûs. Presbyterum nanque, quem præterito asseruisti anno ad nos aduenisse, nostroque iudicio fuisse à suis nefarijs absolutum actionibus, credas, neq; nobis confessiones aliquas fecit, nec à nobis, vt suos expleat libitus, absolutus est: sed si eum errori deditum repereris, hûc Apostolicæ sedis vigore, vt iuxta sanctorum canonum censurã corrigas, precipimus, & emendes vel si quos fortasse tales inueneris. Ille enim veniens, presbyter sum, ait. Commẽdaticias apud filium nostrum Carolum literas expetijt. Nullam illi aliam concessimus licẽtiam: quem vitari, si prauè conuersetur, cum reliquis volumus. Eosdemq;, quos à paganis baptizatos esse asseruisti, si ità habetur, vt denuò baptizes in nomine Trinitatis, mãdamus. Intereà agrestem caballum alquantos adiunxisti comedere, pleroſque & domesticum. Hoc nequaquàm fieri deincèps sanctissime sinas frater, sed quibus potueris (DEO adiuuante) modis, per omnia compesce, & dignam eis indicito pœnitẽtiam. Immundum est enim atque execrabile. Pro obeũtib⁹ qppe cõsuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre. Sancta sic tenet Ecclesia, vt quisque pro suis mortuis verè Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat. Et quanuis omnes peccatis subiaceamus, congruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat. nõ tamen pro impijs, q̃uis Christiani fuerint, tale quid agere licebit. Nam & eos qui se dubitant fuisse baptizatos, an nõ, vel qui presbytero Ioui mactanti, & immolatitias carnes vescenti iunguntur, vt baptizentur, præcipimus. Progeniem verò suam, quenq; vsq; ad septimam obseruare decernimus generationem. Et si valueris, deuita, nè ampliùs, cui mulieres obiẽrint, duabus debeat copulari. De his verò dicimus, qui patrem, matrem, fratrem, aut sororẽ occíderint, vt toto vitæ suæ tempore corpus non suscipiant Dominicũ, nisi tempore exitûs pro viatico. Abstineat *emse & à carnis comestiõe & potu vini, donèc aduixerit. Ieiunet secundam, quartam, & sextam ferias, vt sic possit deflẽs diluere commissum scelus. Nam & hoc inter alia discrimen agi in partibus illis dixisti, quòd quidam ex fidelibus, ad immolandum paganis sua venundant mancipia. Hoc vt magnoperè corrigere debeas, frater admonemus, nec sinas fieri vltrà. Scelus enim est & impietas. Eis ergò, qui hoc perpetrauerunt, similem homicidæ indices pœnitentiam. Et quotiès episcopum consecraueris, duo vel tres conueniant tecum episcopi, vt Deo sit gratum quod geritur, vt eis conuenientibus ipsisq; præsentibus consecres. Hæc te frater charissime, diligenter seruare volumus, & studio pietatis cœptum negociũ salutis exequere, vt de lucro apportato valeas à Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitudine. Priuilegium verò, iuxta quod petisti, facientes, his iunctum direximus, optans te (Domini Dei nostri p̃sidio) de cõuersione errantiũ Christo Deo nostro plenissimũ atq; integrũ apportare lucrũ. De⁹ te incolumem custodiat reuerentiss. frater.

*Idololatriã & cæcitas Germanorum,

Finis decretorum Gregorij papæ secundi.

CONCILIVM ROMANVM, SVB GREGORIO II. HABITVM, NON III.

vt hactenus quidam non rectè senserunt.

TITVLI CAPITVLORVM.

Vt nullus audeat presbyteram in coniugium ducere. 1
Item de diacona. 2
Item de monacha quam Dei ancillã appellant. 3
Item de commatre spirituali. 4
Item de fratris vxore. 5
Item de nepte. 6
Item de nouerca aut nuru. 7
Item de consobrina. 8
Item de propria cognatione, vel quam cognatus habuit. 9
Vt viduam nemo furetur in vxorem. 10
Item vt virginẽ nemo furetur in vxorem. 11
De aruspicibus vel incãtatoribus, seu phylacterijs. 12
De præceptis Ecclesiæ obseruandis. 13
De Adriano filio Exhilarati. 14
De Epiphania diacona. 15
Vt nullus audeat assensum eis tribuere. 16
De coma clerici non relaxanda. 17

IN nomine Domini saluatoris DEI nostri IESV CHRISTI, imperante domino pijssimo Augusto Leone, à Deo coronato magno & pacifico Imperatore anno sexto, post cõsulatũ verò eius anno decimosexto: sed & Cõstantino nouo Imperatore eius filio, anno secundo, mense Aprili, indictione quarta, p̃sidente sanctissimo ac beatiss. Gregorio Apostolico papa in basilica B. Petri Apostolorum principis ante cõfessionem, considentibus etiàm sanctissimis episcopis Agnello Ferentinati, Agnello Sutrino, Ioãne Veliternẽsi, Tribunitio Phalaritano, Vitale Aletrino, Anastasio Tiburtino, Opportuno *Maturanensi, Ioanne Blerano, Martiano Gabinati, Vuilari Narnienſi, Georgio Portuensi, Sergio Prænestino, Tiberio Syluæ cãdidæ, Petro Amerino, Gregorio Anaguiæ, Sinderedo archiepiscopo *Spaniæ, Georgio Nepesino, Sedulio episcopo Britanniæ, Ioanne Signino, Fergusto episcopo Scotiæ, Andrea Albanensi, & Maiorino Polimartij, seu venerabilibus presbyteris, Sisinnio, Ioanne, item Ioãne, *Eustratio, Georgio, *Thalasio, Marino, Constantino, Gregorio, Ioanne, Epiphanio, Marino, Ioanne, & Ioanne: adstantibus quoquè diaconibus, Petro archidiacono, Gregorio, *Muſco, seu Benedicto, vel cuncto clero, Gregorius sanctissimus ac beatissimus papa ante corpus beatissimi Petri in synodo residens, dixit:

*Metaurẽsi

*Hispaniæ

*Maſcosio

CVM simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosiùs nos conuenit pro eorum sæpè cogitare salute, nè de creditis frustratisq; (quod absit) animabus insidijs antiqui hostis, ante pastorẽ omnium (nisi succedat præueniendo de offensis correctio) districtam cogamus soluere rationem, dúmque perpendo, vel ad animum reduco, quanta circunspectione nos oporteat, inuigilando contra sui cuiusque sceleris nequitiam, obuiare, & (si quãdò infiliérit ad perturbandas fidelium mẽtes) adiutorio superno ictui eius resistere, valdè concutior atque nimis tabesco, nè serpentina calliditate (quod absit) leuiores quosq; decipiat: Deo verò fauente, solicitudine nimia, animæquiore mente, diuino iuuamine freti, pro salute omnium studere debemus, vt inconfuso vultu, non de fraude cuiusquã perculsi, assistere æterno iudici mereamur, & vocem audire inquiẽtem: Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudiũ Domini tui. Hinc nanque est, quod ingemiscens dico, quia populi Christiani aliquos per prouinciam Italiam commorantes, autrum statuta patrare, ità vt Deo sacratas fœminas ducere præsumant mulieres, & propinquas in coniugio socient. Quod oportunum est spiritali amputari mucrone, atq; si vestræ placet sanctitati, radicitùs euelli, nè seges boni agricolæ, zizaniorum mixta horrentibus frutetis sordescat. Sanctissimi episcopi seu venerabiles presbyteri responderunt: Verè cognoscimus gratia sancti spiritũs cor apostolatûs vestri succensum, & vt radicitùs tantæ miseriæ squalores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum, aditu talis miseriæ obserato, salutari antidoto curetur, sicut benè prẽsum est, interdictione anathematis, nè denuò hoc quispiam Romanus, Longobard⁹, vel cuiuscunq; sit gentis, sacriq; baptismatis vnda lotus, attentet, vt non tanti piaculi mole oppressus, præcipitationem incidat, aut voragine mergatur iniqtatis, vitari debeat, atq; radicitùs euellatur. Post hãc omnium consonam responsionem, Gregorius apostolicus papa ante corpus memoratum venerabilis Christi apostolorum principis, inferendo sententiam, dixit:

Matth. 25, b

CAPITVLVM PRIMVM.

Si quis presbyterã duxerit in cõiugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

2 Si quis diaconam in cõiugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

3 Si quis monachã quam Dei ancillã appellam⁹, in coniugiũ duxerit, anathema sit. Et responderũt omnes tertiò, Anathema sit.

4 Si quis commatrem spiritalem duxerit in coniugium, anathema sit. Et respõderunt omnes tertiò, Anathema sit.

5 Si quis fratris vxorem duxerit in cõiugium, anathema sit. Et responderunt omes tertiò, Anathema sit.

6 Si quis neptem duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

7 Si quis nouercam aut nurum suam duxerit in coniugium, anathema sit. Et respõderunt omnes tertiò, Anathema sit.

8 Si quis cõsobrinam duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omes tertiò, Anathema sit.

9 Si quis de propria cognatiõe, vel quã cognatus habuit, duxerit vxorẽ, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

10 Si quis viduã rapuerit vel furatus fuerit in vxorem, cum sibi cõsentientibus anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

11 Si quis virginem, quam sibi non despõsauerit, rapuerit vel furat⁹ fuerit in vxorem, vel consentiens ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

12 Si quis variolos, aruspices, incantatores obseruauerit, aut phylacterijs vsus fuerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò, Anathema sit.

*hariolos 26. q. 5. Si qs ariolos.

13 Si quis in quamlibet partem precepta antè emissa Apostolicæ Ecclesiæ de oliuetis & locis diuersis temerauerit, & non in omibus obseruauerit, anathema sit. Et respõderunt omnes tertiò, Anathema sit.

14 Adrianus filius Exhilarati, qui post prẽstitũ sacramentũ in apostolica cõfessione, Epiphaniam diaconam illicito ausu in vxorem habet, anathema sit. Et responderũt omnes tertiò, Anathema sit.

15 Epiphania diacona, quæ post prẽsti-

tum sacramẽtum, cum Adriano Exhilarati filio foga lapsa est, anathema sit. Et respondérunt omnes tertiò, Anathema sit.

16 Si quis ei in tam crudeli actu consensum præbuit, anathema sit. Et respõderunt omnes tertiò, Anathema sit.

17 Si quis ex clericis relaxauerit comam, anathema sit. Et responderunt oẽs tertiò, Anathema sit.

ET SVBSCRIPTIO, primò Episcoporum.

Gregorius episcopus sanctæ catholicæ atq; Apostolicę Ecclesię Romanæ, huic cõstituto à nobis promulgato subscripsi. Agnellus episcopus sanctę ecclesię Ferentinensis, huic cõstituto à nobis promulgato subscripsi. Ioannes humilis episcopus sanctę ecclesiæ Veliternensis, huic constituto à nobis promulgato subscripsi. Ego Vitalis episcopus ecclesiæ Aletrinæ, subscripsi. Opportunus episcopus ecclesiæ Maturanensis, subscripsi. Martianus episcopus ecclesię Sabinatis, subscripsi. Georgius episcopus ecclesiæ Portuensis, subscripsi. Tiberius episcopus Ecclesiæ Syluæ candidæ, subscripsi. Gregorius episcopus Ecclesiæ Anagninæ, subscripsi. Gregorius episcopus ecclesiæ Nepesinæ, subscripsi. Ioánes indignus episcopus ecclesiæ Signinę, subscripsi. Andreas episcopus ecclesiæ Albanẽsis, subscripsi. Agnellus peccator episcop⁹ ecclesiæ Sutrinæ, subscripsi. Tribunitius indign⁹ episcopus ecclesiæ Phalaritanę, subscripsi. Anastasius episcop⁹ ecclesiæ Tiburtinæ, subscripsi. Ioannes episcopus ecclesiæ Bleranę, subscripsi. Vuilaris episcopus ecclesię Narniẽsis, subscripsi. Sergius episcopus ecclesiæ Prænestinæ, subscripsi. Petrus episcop⁹ ecclesiæ Amerinæ, subscripsi. Maiorinus episcopus ecclesiæ Polimartij, subscripsi. Sinderedus episcopus ex Hispania, huic constituto à nobis promulgato subscripsi. Sedulius episcopus Britanniæ de genere Scotorum, huic constituto à nobis promulgato subscripsi. Fergustus episcopus Scotiæ Pictus, huic constituto à nobis promulgato subscripsi.

SVBSCRIPTIO PRESBYterorum.

Sisinnius humilis presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Laurentij, qui appellatur Lucinæ, huic constituto à nobis promulgato, subscripsi. Ioannes presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Sixti, subscripsi. Sisinnius presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Cæciliæ, subscripsi. Ioannes presbyter tituli sancti Marcelli, huic constituto à nobis promulgato, subscripsi. Ioánes humilis presbyter sanctę Romanæ Ecclesiæ, subscripsi. Eustrasius presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Anastasiæ, subscripsi. Georgius immeritus presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctorum Ioannis & Pauli, huic constituto à nobis promulgato subscripsi. Thalassius presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Dei genitricis, quæ appellatur Calixti trans Tiberim, subscripsi. Marinus presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ, subscripsi. Constãtinus presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Cyriaci, subscripsi. Gregorius humilis presbyter sanctæ Romanę Ecclesię tituli S. Clementis, subscripsi. Epiphanius presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Laurentij, subscripsi. Marinus indignus presbyter sanctæ Romanę Ecclesiæ tituli sanctorum Apostolorum, subscripsi. Ioannes presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Priscæ, subscripsi.

SVBSCRIPTIO DIACOnorum.

Petrus indignus archidiaconus sanctę sedis Apostolicæ, subscripsi. Muschus humilis diaconus sanctæ sedis Apostolicæ, subscripsi. Gregorius indignus & humilis diaconus sanctæ sedis Apostolicę, subscripsi. Benedictus indignus diaconus sanctę sedis Apostolicæ, huic constituto à nobis promulgato subscripsi, die Nonarũ Aprilium, imperante domino pijssimo Augusto Leone, à Deo coronato magno Imperatore anno sexto: post consulatum verò eius anno decimosexto: sed & Constantino nouo Imperatore eius filio, anno secundo, indictione quarta.

DECRETA
GREGORII PAPAE III.
Ex libro pontificali.

GREGORIVS natione Syrus, ex Ioãne, sedit annos decem, menses octo, dies vigintiquinque, vir mitissimus, & valdè sapiens, in diuinis scripturis sufficiẽter instruct⁹, Græca Latinaq; lingua eruditus, psalmos oẽs per ordinem memoriter retinens, & in eorũ sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoquè in lectione polita, exhortator bonorum operum, plebiq; florẽtissimæ salutaria prædicans fidei catholicæ & apostolicæ immutilatè conseruari; corda fidelium corroborãs, orthodoxæ fidei æmulator ac defensor fortissim⁹, paupertatis amator, & erga inopum prouisionẽ non solùm mẽtis prouisiõe, sed studij sui⁹ labore solicitus: captiuorum etiàm redẽptor, orphanis quoquè & viduis largiter necessaria tribuens, amator religiositatis, Christianæ normæ, & religiosè volentibus viuere & DEI timorem habere in suis præcordijs dilector existens, Anno Domini 729.

stens, Deo fauente peruenit ad ordinem sacrum presbyterij: quẽ viri Romani, seu oẽis populus à magno vsq; ad paruũ, diuina inspiratione permoti, subitò eum, dum eius decessor de hoc seculo migrãsset, cùm ante feretrũ in obsequo sui antecessoris esset in- *auferentes uentus, vi * abstollentes in pontificatũs ordinem elegerunt. Fuit autem temporibus Leonis & Constãtini Imperatorum, ea persecutione grassante, quæ per ipsos mota est ad depositionem & destructionem sacrarũ imaginũ Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei genitricis, sanctorũ Apostolorum, omniumq; sanctorum & confessorum, pro quibus idem sanctissimus vir, vt ab hoc resipiscerẽt ac se remouerent errore, comminatoria scripta vigore Apostolicæ sedis & institutionis, quemadmodùm & sanctę memoriæ decessor ipsius direxerat, misit per Georgium presbyterum, qui humano ductus timore, eadem scripta Imperatori non porrexit: quæ reuertens, & secum hic in ciuitate Romana reducens, ipsi sanctissimo pontifici patefecit, cõfessum se & reum culpæ faciens. Quem magna comminatione pontifex ipse voluit ordine sacerdotali priuare, cui residente concilio, & obsecrantib⁹ tam concilio quàm optimatibus, vt nõ deponeretur, sed magis idem presbyter pœnitentiæ submitteretur, imposita digna pœnitentia, secundò cum eisdem actis & scriptis *nequam apud regiam direxit vrbem. Sed * nequiter argumentata est dispositio eorundem Imperatorum, eademq; venerabilia scripta in *nè ad regi- Sicilienſi insula retineri fecit, *nec ad regiã am vrbem vrbem transire permisit: sed eundem portiper transis- torem penè per annum integrum exilio relegauit. Vndè maiore fidei ardore permot⁹, synodale decretum cum sacerdotali cõuentu coram sacrosancta confessione sacratissimi corporis beati Petri, residẽtibus cum eodem summo & venerabili papa archiepiscopis, id est, Antonio Gradensi archiepiscopo, Ioanne archiepiscopo Rauẽnæ cum cęteris episcopis ipsius Hesperiæ partis, numero xciij. seu presbyteris sanctæ hui⁹ Apostolicæ sedis, adstãtibus diaconibus vel cuncto clero, nobilibus etiàm consulibus, & reliquis etiàm Christianis plebibus stantibus, decreuit, vt si quis deincèps antiquę cõsuetudinis & Apostolicæ Ecclesiæ fidelẽ vsum contemnens, aduersùs eãdem veneratione nostri Iesu Christi, & genitricis eius semper virginis immaculatę atque gloriosæ Marię, beatorum Apostolorum & oẽium sanctorum, depositor atq; destructor, & ꝓphanator vel blasphemus extiterit, sit extorris à corpore & sanguine dñi nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiæ vnitate atque compage. Quod & superscriptione sua solenniter firmauerunt, & inter cetera instituta probabilium prędecessorũ orthodoxorũ pontificum annectenda sanxerũt. Post peractũ igit hoc memoratũ superius synodale constitutum, iterùm misit alia similiter scripta cõminatoria pro erigendis imaginibus per Constãtinum defensorẽ: quę similiter vt anteriora, detenta sunt, & portitorẽ earũ fortissima cu stodia * constrinxerunt, ferè per integrũ an- *constringi num. Postmodùm aũt auferẽtes ei ipsa scri- fecerunt. pta cõminantes ei, post tanti tẽporis custodiam, cum iniurijs remiserũt. Nam & cũcta generalitas ipsius prouincię Italiæ, similiter pro erigẽdis imaginibus supplicatiõis scripta vnanimiter ad eosdẽ principes direxerũt: quæ & ipsa similiter vt anteriora, ablata sunt à Sergio patricio & strategho ipsius insulæ Sicilię, & ferè octo mẽsibus detenti, remissi sunt similiter cũ exprobratiõis iniuria portitores. Et iterùm faciens adhortatorias literas pro erigẽdis imaginibus, & orthodoxæ fidei firmitate, direxit p Petrũ defensorem apud regiã vrbẽ tam Anastasio inuasori sedis Constãtinopolitanę, q̃q; principibus Leoni & Constãtino. Hic concessas sibi colũnas sex onychinas volubiles ab Eutychio exarcho, duxit eas in ecclesiam beati Petri Apostoli, quas statuit circa presbyteriũ ante cõfessionẽ, tres à dextris, & tres à sinistris, iuxta alias antiquas sex Philopareas. Super quas posuit trabes, & vestiuit eas argento mũdissimo, in quo sunt expressę ab vno latere effigies Saluatoris & Apostolorũ, & ab alio latere Dei genitricis & sanctarũ virginum: posuitq; super eas lilia & phara argentea, pensantia in vnũ libras septingẽtas. Hic fecit oratoriũ intra eandẽ basilicã iuxta arcum principalẽ in parte virorũ, in quo recõdidit in honorẽ Saluatoris, sanctęq; eius genitricis reliquias sanctorũ Apostolorũ, vel omniũ sanctorũ martyrũ ac confessorum, iustorumq; perfectorũ in toto orbe terrarũ quiescentiũ, quorũ festa vigiliarũ à monachis trium monasteriorũ illic seruientium quotidiè per ordinẽ existentia, atq; natalitiorum Missas in eodẽ loco celebrare iussit, instituẽs in canone ità à sacerdote dicendũ: Quorũ solẽnitas hodiè in cõspectu tuę maiestatis celebratur, Dñe Deus noster, toto in orbe terrarũ. Quam institutionem in eodem oratorio rabulis lapideis cõscribere fecit, in quo faciens pergulam, contulit dona diuersarum specierum, id est, gabatas aureas numero duas, & alias saxiscas numero q̃nq;. Cruces pẽdentes numero quatuor. Itẽ cruces similes, numero decẽ. Amulas superauratas, paria duo, pendentes. Fibulatoria numero quinq;. Coronam auream cum cruce pendentem in gemmis super altare. Patenã & calicem aureos, par vnũ. Aquamaniles argẽteos duos. Et in imagine sanctę dei genitricis diadema aureum in gemmis. Et collare aureũ in gemmis. Et cum gẽmis pendentibus inaures habentes hyacinthinas sex. Et faciem altaris, & confessionem cum *regio-

lis vestiuit argento. Et in tribus lateribus altaris posuit cruces argenteas quatuor, pensantes in vnum libras triginta. Canistra argentea duo. Calicem argēteum vnum quotidianum. Coronulas argēteas quinque. Et calicem argēteum vnum, qui pendet in absida ipsius oratorij. Et super eandem absidā cruces argenteas tres, & cętera quæ in ornamētum pergulę, & ad vestes altaris ordinata sunt. Hic fecit in ecclesia sanctæ Dei genitricis Ad Præsepe, per circuitū super columnas regulare candelabrum ad instar ecclesiæ beati Petri Apostoli. Fecit & ibidēm in oratorio sancto, quod Ad Pręsepe dicit, imaginem aureā Dei genitricis, amplectentem Saluatorem dominum deum nostrum, in gemmis diuersis pēsantem libras quinq;. Hic renouauit tectum sancti Chrysogoni martyris, & cameram siue picturas parietū. Ciborium etiām de argēto, seu arcus quinque pensantes in vnum libras CC. XX. vbi obtulit coronas aureas quatuor. Phara canthara duo. Patenam argenteam vnam. Calicem argenteum vnum, seu etiām vestes altaris, necnon & vela serica alba, ornata blatto, circunquaquè pendentia. Construxitq; monasterium circa eundem titulum sanctorū martyrum, Stephani, Laurentij, atq; Chrysogoni, cōstituens ibidēm abbatem & monachorum congregationem, ad persoluendas Deo laudes in eodē titulo diurnis atq; nocturnis temporibus, ordinatas secūdùm instar officiorum beati Petri Apostoli, segregatum videlicet monasterium à iure potestatis presbyteri dicti tituli. In quo monasterio pro sustentatione idem sanctissimus vir prædia & dona atq; familiam ibidēm largitus est, & diuersi alij fideles & amatores Domini nostri Iesu Christi in eodē monasterio sanctorum Stephani, Laurentij, atq; Chrysogoni, prædia & dona deuotissimè contulerunt. Simili etiām modo renouauit monasterium sanctorum Ioannis euangelistæ, Ioānis baptistæ, & sancti Pancratij secus ecclesiam Saluatoris antiquitùs cōstructū, quod ab omni ordine monachico extitit nimia incuria destitutum. In quo prædia & dona cōtulit, & quæ inuenerat de ipso monasterio alienata, reddito precio, eidem loco restituit. Vbi & congregationem monachorum, & abbatem constituit ad persoluēda quotidiè sacra officia laudis diuinæ in basilica Saluatoris nomini nostri Iesu Christi, quæ Constantiniana nuncupatur iuxta Lateranas, diurnis nocturnisque temporibus, ad instar officiorum ecclesiæ beati Petri Apostoli. Item imaginem sanctæ Dei genitricis antiquam deargentauit, ac vestiuit de argento mundissimo pensante libras L. Item fecit patenam auream magnā cum diuersis lapidibus, pensantē libras viginti sex. Et calicem similiter in gemmis, pensantem libras viginti nouem. Similiter & euangelia aurea in gēmis, pensantia libras quindecim. Fecit autem & tectum nouiter simul & cameram sancti Andreæ Apostoli ad sanctum Petrum Apostolum, quā depinxit. Et fecit in eadem basilica imaginem auream in gemmis beati Andreæ Apostoli, pensantem libras septem, & intra confessionē vestiuit argento, quod deaurauit auro mundissimo. Hic etiām basilicā sancti Calixti pōtificis & martyris penè à fundamētis dirutam, nouis fabricis cum tecto cōstruxit, ac totā depinxit. Vbi contulit patenam argenteam & calicem, seu & vestes altaris. Item tectum basilicæ sanctorum Processi & Martiniani à nouo constituxit, suppositā pila fabricis fortissimis post eorundem sanctorum venerandā corpora, ad firmamentum murorum sanctę basilicę. Item in Ecclesia beati Genesij martyris tectū à nouo restaurauit, vbi & altare erexit in nomine saluatoris Dñi Dei nostri. In quo contulit patenam argenteam & calicem, seu coronam argēteam cum delphinis sex. Necnō & coronulā auream cum cruce, pendentem super altare. Item in basilica sanctæ Dei genitricis, quę Ad Martyres dicit, tectum vetusta incuria demolitum, purgari fecit ad purum, & cum calce abūdantissimo seu chartis plumbeis nouiter restaurauit: & quęcunque per circuitum eiusdem tecti fuerant dissipata, nouo nitore cōstruxit. Item basilicam sanctæ Dei genitricis in *Aquiro, in qua antè diaconia & paruum oratorium fuit: eam à fundamentis longiorem & latiorem construxit, atque depinxit. Item diaconiam sanctorum Sergij & Bacchi sitā apud beatum Petrum Apostolum, in qua pridèm paruum Oratorium erat, à fundamētis ampliore fabrica dilatauit. Et concedēs oīnia quæ in vsu diaconiæ existunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione pauperum, in diaconiæ ministerium deseruire. Item in cœmeterio beatę Petronillę, stationē annuè dari instituit. Vbi obtulit coronam, calicē & patenam argēteam, seu alia diuersa ad ornatum ecclesiæ pertinentia. Item accubitus, qui sunt ad beatum Petrum Apostolum in ruinis positi, à fundamentis nouiter restauravit, atq; depinxit. Itē basilicę sancti Marci sitę foras muros huius ciuitatis Romanę via Appia, tectum dirutum à nouo refecit. Item in ecclesia beati Pauli Apostoli mutauit trabes, atq; totū eiusdē basilicę tectum ab arcu altaris vsq; ad * regias resarciuit ac restaurauit. Mutauit aūt trabes in ecclesia sanctę nei genitricis Ad pręsepe, numero sex. Fecit verò ecclesiā sanctorū Marcellini & Petri iuxta Lateranas. Etiām & cœmeteria beatorū martyrū Ianuarij, Vrbani Tiburtij, Valeriani, & Maximi, ac tectū in ruinis positū, à nouo perfecit. Huius tēporibus cōcussa est puincia Romanę ditioni subiecta, à nefandis Lōgobardis, seu & rege eorū Luithprādo. veniensq; Romā, in cāpo Neróis tētoria tetendit:

*regiolos
*regulas

tetēdit: deprędataq; Campania, multos nobiles de Romanis, more Longobardorum totōdit atq; vestiuit. Pro quo vir Dei vndiquè dolore constrictus, sacras claues ex confessione beati Petri Apostoli accipiens, direxit nauali itinere ad partes Franciæ Carolo sagacissimo viro, qui tunc regnum regebat Francorum, per missos suos, id est, Anastasium sanctissimum virum episcopū, necnon & Sergium presbyterum, ad postulandum à præfato excellentissimo Carolo, vt eos à tanta oppressione Longobardorum liberaret.

Eodem tempore necessitate compulsus, plurimam partem murorum huius ciuitatis Romanæ restaurauit, alimoniā quoquè artificum, & precium ad emendum calcem de proprio tribuit. Huius deniquè tēporibus Gallicensium castrum, pro quo quotidiè expugnabat ducatus Romanus à ducatu Spoletano, pecunias non paruas Transamundo duci eorum, vt cessarēt bella & quęstiones, potuit causam finire, & in compage sanctæ reipublicæ atque corporē Christo dilecti exercitūs Romani annecti pręcepit. Hicq; fecit vestes ad altare in ecclesijs Saluatoris Dei genitricis, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, atq; Andreę, & cæteris diuersis ecclesijs. Nam & Centumcellensis ciuitatis muros dirutos penè à fundamentis fortissimè construi fecit. Et hoc constituit, vt ferè sinè interuallo & à presbyteris hebdomadarijs Missarum solennia, & à monachis diuina officia, secūdùm constitutum, quod à collegio sacerdotum coram sacro corpore beati Petri Apostoli factum est, in solennijs Christi Domini Dei nostri, sanctæque eius genitricis, sanctorum Apostolorū, vel oīnium sanctorum martyrum, cōfessorum atq; virginum in Oratorio nomini eorum dedicato, intra ecclesiā beati Petri sub arcu principali, similiter & vigiliæ celebrarentur. Eisdemq; institutis disposuit, vt in cœmeterijs circunquaquè positis Romæ, in diebus natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblatiōes de patriarchio per oblationarium deportentur ad celebrandas Missas, per eum quem præuiderit pontifex pro tempore, sacerdotem. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros vigintiquatuor, diacōes tres, episcopos per diuersa loca numero octoginta. Qui etiām venerabilē Vuilcharium in partibus Franciæ, in ciuitate Vienna, dato pallio, archiepiscopum eum esse cōstituit. Qui sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli, quarto Kalendas Decembris, indictione decima. Et cessauit Episcopatus dies octo.

Hic vel desunt multa, vel abundant.

EPISTOLA GREGORII PAPAE III.

REGORIVS episcopus seruus seruorum dei, dilectissimis nobis oīmbus episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis abbatibus omnium prouinciarū. Domino cooperante, & sermonem cōfirmante, præ- Marc. 16.a
sens sanctissimus vir Bonifacius frater ac coepiscopus noster, sicut à prędecessore nostro sanctæ recordationis Gregorio præsule, in illis partibus missus fuerat prędicare verbū DEI, ità post multum temporis, Domino cooperante, anhelanti desiderio, orationis causā liminibus sacris beatorum principum Apostolorum Petri & Pauli præsentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptū laborem (angelo Domini præuiante) à nobis est absolutus. Cui pro vestra omnium dilectione seu reuerentia & religiositate, propter Christi amorem iuuamina impendere dignemini, dum & agnoscitis, quę nominus noster Iesus Christus inquit, dicens: Qui susceperit prophetam in nomine pro- Matth. 10.d
phetæ, mercedem prophetę accipiet: & qui susceperit iustum in nomine iusti, mercedē iusti accipiet. Et si forsitan quis ex vestris ministris sese ipsi sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ catholicæ fidei adiungere voluerit, nullo modo prohibeatis charissimi. Magis autem concursum prębete, & ex vestro ouili adiutores ei tribuite, qui possint per Dei gratiam sufficiēter gentibus ministrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo nostro animas lucrifaciant, vt & vestra cōmunitas boni operis portionem fortiatur, atque illi mereantur Dominicam vocem audire: Vos qui dereliqui- Matt. 19.d
stis omnia, & secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Benè valete.

¶ *Epistola eiusdem Gregorij papæ III.*

GRegorius papa vniuersis optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis, & Thesis, & Bortharis, & Nistresis, Vnedredis & Lognais, Sudnodis & Grafeltis, vel omnibus in Orientali plaga constitutis. Quoniam prædecessor noster sanctæ recordatiōis Gregorius pręsul nutu diuino motus, ad faciendam deo plebem perfectam, pręsentium portitorē literarum Bonifacium reuerētissimum fratrem nostrum ac coepiscopum ordinans, ad vos vsque destinauit, eumque regulam & normam Apostolicæ & catholicę fidei Romanæ (cui Deo authore deseruimus) Ecclesiæ edocens, direxit, & post temporum spatia oratiōis causa ad limina beatorum principum Apostolorum sese præsentauit, & quę ad salutē animarum pertineant, à nobis exposcit imbui: nos Deo fauēte (vt sacra docet scriptura) eū edocentes, ad vos charissimi remeaturū absoluimus, hortātes vos in domino, vt dignè

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

suſcipiatis ab eo verbum exhortationis, & epiſcopos vel presbyteros, quos ipſe ordinauerit per Apoſtolicam ſibi datam authoritatem, in Eccleſiæ miniſterio recipiatis: & quos forſan deuiantes inuenerit à recta fidei tramite, ſeu canonica doctrina eos q; prohibuerit, à vobis nullo modo impediat: & quod eis impoſitum fuerit, obediẽdo propter Deum ſuſcipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, ſibi ipſi damnationem acquirit. Vos autem chariſſimi, qui in domine Chriſti baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis: abſtinete & prohibete voſmetipſos ab omni cultu paganorũ, non tantùm voſmetipſos corrigentes, chariſſimi, ſed & ſubditos veſtros. Diuinos vel ſortilegos, ſacrificia mortuorum, vel lucorum, vel fontium auguria, vel phylacteria, vel incantatores & veneficos, id eſt, maleficos & obſeruationes ſacrilegas, quæ in veſtris finibus fieri ſolebant, omninò reſpuẽtes, tota mentis intentione ad Dominum conuertimini. Ipſum timete, adorate, & honorificate, ſanctorum memorijs communicãtes, vt ait Apoſtolus. Si enim fides veſtra (Domino dicente) fuerit vt granum ſinapis, dicetis monti huic, & transferetur. Ipſe enim Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus in ſuo ſacro eloquio inquit, dicẽs: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Et iterùm: Qui me cõfeſſus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo, qui eſt in cælis. Vndè & in alio loco promiſit, dicens: Quodcunque petiẽritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Et iterùm: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Et vos chariſſimi, facite fructus dignos, vt in die aduentũs Domini noſtri Ieſu Chriſti ſidereas mereamini adipiſci manſiones. Benè valete.

Galat.3.d

Luc.17.d

Matth.22.d

Luc.12.a

Ioan.14.b

Matth.7.a

EPISTOLA EIVSDEM B. Gregorij papæ tertij.

Dilectiſſimis nobis in prouincia Baiariorum Alemanniæ conſtitutis, Iugo, Luidoni, Ridolto, Phiphilo, & Seuadæ, Gregorius papa. Catholica ſanctorum patrum iubet authoritas, vt bis in anno pro ſalute populi Chriſtiani ſeu exhortatiõe adoptionis filiorum, ſynodalia debeant celebrari, & cauſarum canonicarũ examinatio prouenire, vt vnicuiq; (prout neceſſitas poſcerit) pia educatiõe ſubueniatur. Vndè ſecundùm Apoſtoli doctrinam admoneo & hortor vos chariſſimi per miſericordiam Dei, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, vt miniſterium veſtrum perfectum ſit coram Deo. Opportunum nanque eſt, vos nõſſe fratrem ac coẽpiſcopum præſentem Bonifacium, noſtram & agẽtem vicem, cum digno & debito honore pro Chriſti nomine ſuſcipere, & miniſterium eccleſiaſticum cum fide catholica ſecundùm normam & morem ſanctum catholicæ & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, cui (miſericordia Dei præueniẽte) præeſſe videmur, ſicut Apoſtolica authoritate à nobis deſtinatus eſt, ab eo ſuſcipientes dignanter, teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientiũ Britonum, vel falſorum ſacerdotum hæreticorum, ſiue adulteros, aut vndecũquè ſint, renuentes ac prohibentes abijciatis, & vt populum vobis à Deo commiſſum pijs admonitionib⁹ edoceatis, & à ſacrificijs mortuorum omninò deuitetis, & iuxta quod fueritis à prædicto noſtro conſacerdote edocti, ità catholicã & Apoſtolicam doctrinam tenẽtes, Domino deo & ſaluatori noſtro placere feſtinetis. Et in quo vobis loco ad celebranda Concilia conuenire mandauerit, ſiue iuxta Danubiũ, ſiue in ciuitate Auguſta, vel vbicũquè indicauerit, pro nomine Chriſti parati eſſe inueniamini, quatenùs cognoſcamus per eius mandatum de veſtro conuentu, vt in diem aducẽtũs Chriſti Ieſu cum fructu boni operis ante eius tribunal aſſiſtere mereamur, dicentes: Eccè nos & pueri quos dediſti nobis, Domine, non perdidimus ex eis quẽquam: vt & vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Benè valete.

Ephes.4.a

Eſa.8.

Ioan.18.

Matt.25.c

EPISTOLA EIVSDEM ad Bonifacium.

Reuerẽdiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coẽpiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Deſiderabilem mihi à te miſſus Denual religioſus presbyter attulit nuncium, cùm te ſoſpitẽ narrauit, & in miniſterio pro quo miſſus es, (fauente Deo) proficere nunciauit. Detulit etiàm à te miſſas literas, vbi indicaſti, quòd ager Dominicus, qui incultus iacebat, & ſpinarum aculeis ex infidelitate riguerat, vomere tuæ doctrinæ exarante, ſemen verbi ſuſcepit, & fertilem meſſem protulit fidelitatis. In eiſdẽ literis quibuſdã ſubnexuiſtis capitulis, ſciſcitando qualiter teneat vel doceat hęc ſancta Apoſtolica Romana Eccleſia. Benè nõſti ſatis, quia B. Apoſtolus Petrus & epiſcoparũs principium extitit, & conſulenti tibi de ſtatu eccleſiæ, nõ ex nobis, quaſi ex nobis, ſed eius gratia qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas, qualiter tenere debeas apoſtolici vigoris doctrinam, dicimus. Igitur inprimis legebatur, vt quota progenies propinquorum matrimonio copuletur. Dicimus, quòd oportuerat quidem, quãdiù ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia

Sap.10.d

perantia magis, & præſertim in tam barbarã gentem, plus placet, quàm dictrictio cenſuræ, cõcedendum eſt, vt poſt quartam generationem iungantur. Nam quod poſuiſti, quòd ſi mulier infirmitate correpta, nõ valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis, bonum eſſet, ſi ſic permaneret, vt abſtinẽtię vacaret. Sed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: non tamen ſubſidij opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas prepedit, & non deteſtabilis culpa excludit. De presbytero verò, vel quilibet ſacerdos à populo accuſat⁹, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, iuſiurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt oĩa, ſicq; maneat in proprio gradu. Nam de homine qui à pontifice confirmatus fuerit, denuò illi talis reiteratio prohibenda eſt. In Miſſarum ſolennijs obſeruandum eſt, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſanctis ſuis tribuit diſcipulis. Accepit nanq; calicem, & dedit eis, dicens: Hic eſt calix noui teſtamẽti in meo ſanguine, hoc facite quotieſcunquè ſumitis. Vndè congruum non eſt, duos vel tres calices in altario ponere, cùm Miſſarum ſolennia celebrantur. De immolatitijs autem eſcis cõſuluiſti, ſi à fidelibus cùm ſuperductum fuerit vitificæ crucis ſignũ, edi liceret, an nõ: illud ſufficit reſpõdere, quod beatus Apoſtolus dicit: Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum, qui indicauit, & propter cõſcientiam. Addidiſti adhuc, quòd ſi pater vel mater filiũ filiamq; intra ſepta monaſterij in infantię annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrùm liceat eis poſtquã pubertatis impleuerint annos, egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò deuitamus: quia nefas eſt, vt oblatis à parentibus DEO filijs, voluptatis frena laxentur. Enimuerò quoſdam abſque interrogatione ſymboli ab adulteris & indignis presbyteris faſſus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ: quia quiſquis in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, ſed in nomine Trinitatis, huius gratiæ donũ percepit. Et teneatur quod Apoſtolus ait: Vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma. Doctrinam verò ſpiritalẽ talibus ſtudioſiùs vt impertias, demandamus. Pro paruulis verò, qui à parẽtibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſunt, an nõ, ignorant: hos vt baptizare debeas ſecundùm patrum traditionem, ſi non fuerit qui teſtificetur, ratio poſcit. Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dñici corporis & ſanguinis participatio tribuatur, cum ſanis autem conuiuia celebrare negentur. Adieciſti etiàm, quòd ſi peſtifer morbus aut mortalitas in Eccleſia vel monaſterijs irrepſerit, quos

Iſthuc hodiè Eccleſia non obſeruat.

Matth.26.

Luc.22.

1.Cor.8.a
Rom.14.c

Epheſ.4.a

nec dùm tetigit, à loco fugiunt, cuitãtes periculum, * vndè ſatuũ hoc videtur. Non enim valet quiſquam Dei effugere manus. In fine epiſtola continebat, quòd ſunt quidã presbyteri, ſeu epiſcopi multis vitijs irretiti, quorum vita in ſeipſis ſacerdotiũ maculat: &, ſi tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coẽrciti fuerint. Dicimus, vt hos ex Apoſtolica authoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam eccleſiaſticæ diſciplinæ reducas. Et ſi quidem obedierint, ſaluabunt animas ſuas, & ipſe mercedem lucratus es: veruntamen collocutionem & menſam communem cum eis agere non recuſes. Plerunquè contingit, vt quos correctio diſciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum ſedulitas & admonitio blanda ad viam perducat iuſtitiæ. Id ipſum autem & in illis proceribus, qui tibi adiutorium præſtant, obſeruare debebis. Hæc frater chariſſime ex Apoſtolicæ ſedis vigore ſcripſiſſe ſufficiant, de reliquo implorantes miſericordiam Dei, vt qui te illis in regionibus vice noſtra ex Apoſtolica authoritate peragere fecit, & opacam ſyluã lumine veritatis per os tuũ micare prædeſtinauit, opitulationis ſuæ miſericordiſſimum tribuat incrementum, quatenùs de fructu operis & ipſe valeas præmia percipere, & veniam peccatorum inuenire. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerentiſſime frater. Data decimo Kalendas Decembres, imperante domino pijſſimo Auguſto Leõe à deo coronato magno Imperatore, anno decimo imperij eius, ſed & Conſtantino magno Imperatore, regni eius anno ſeptimo, indictione decima.

for. «valdè Tob.11.a.

¶ Epiſtola eiuſdem, ad Bonifacium.

Reuerẽtiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio, Gregorius ſeruus ſeruorũ dei. Doctoris omnium gentium egregij apoſtoli Pauli vox eſt, dicentis: Diligentibus * Dominum omnia cooperãtur in bonum. Agnoſcentes itaque in ſyllabis fraternitatis tuę, quæ innotuiſti iam de Germanię gentibus, quas ſua pietate deus noſter de poteſtate paganorum liberauit, & ad cẽtum millia animas in ſinu matris Eccleſiæ tuo conamine & Caroli principis Francorum aggregare dignatus eſt, ſed & in Boioariorum prouincia, quæ à te acta ſunt, agnoſcẽtes, datori omnium bonorũ Domino Deo noſtro, extenſis ad cælum palmis, gratias retulimus, q ianuam miſericordiæ & pietatis in illis partibus Heſperijs ad cognoſcendam viam ſalutis, oſtium miſericordiæ aperuit, & miſit angelum ſuum, qui præparauit viam tuam ante te. Ipſi eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Igitur quia indicaſti, perrexiſſe te ad gentem Baioariorum, & inueniſſe eos extra ordinem eccleſiaſticum viuentes, dum epiſcopos non habebant in prouincia nisi vnũ nomine Viuilo, quem nos ante tempus ordinaui-

Rom.8.c
* Deum

for *Otilo, alij pricipit.

dinauimus, & quia cum assensu * Otilo eorundem Baioariorum, seu optimatum prouinciæ illius, tres alios ordinâsse episcopos, & in quatuor partes prouinciam illam diuisisse, i. in quatuor parochias, vt vnusquisq; suam haberet parochiam, benè & satis prudèter peregisti frater. Et quoniam Apostolicam præceptionē ex nostra vice implêsti, & sicut tibi præcepimus, ità peregisti: itaq; non desinas frater reuerentissime, docendo eos sanctam catholicam & Apostolicā Romanæ sedis traditionem, vt illuminētur rudes, & viam salutis teneāt, per quam possint ad æterna præmia peruenire. Presbyteros verò, quos ibidèm reperisti, si incogniti fuerint illi, à quibus fuerint ordinati, & dubiū est eos episcopos fuisse, an non, qui eos ordinauerint, si bonæ actionis & catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omniq; lege sancta edocti, apti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratūs suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungātur. Illi verò, qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarū gentilitatis, tamen quiā in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manūs impositionem & sacri chrismatis vnctionem confirmari. Nam Viuilo episcopus à nobis est ordinatus. Et si aliquid excedit extra canonicam regulā, doce & corrige eum iuxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quā à nobis accepisti. De Concilio verò, vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuę apostolica authoritate ibidèm præsentari, & inquantùm Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum salutis nè cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licētiam frater, pro iure cœpti laboris in vno morari loco sed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rudes sunt in illis Hesperijs partibus, vbi tibi dominus aperuerit viam, salutis verbum prædicare nō desistas: & vbi locum inueneris necessarium, secundùm canonicam regulam episcopos ex nostra vice, & Apostolicā atque catholicam traditionem eos tenere edocebis. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebē perfectam. Nō pigeat, dilectissime frater, itinera capere aspera & diuersa, vt Christiana fides longè lateq; tuo conamine extendatur. Scriptum nanq; est: Arcta & angusta via est, quę ducit ad vitam. Operare itaq; frater bonum opus, quod cœpisti, vt in die Christi Dei nostri merearis dicere, inter cœtum sanctorum probabilium patrum assistens: Eccè ego & pueri quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam. Et iterùm: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, eccè alia quinque superlucratus sum: vt subsequenter merearis vocem Domini audire, dicentis: Eugè serue bone & fidelis, quia supra pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater. Data quarto Kalendas Nouembris, imperante domino pijssimo Augusto Leone, imperij eius anno vicesimotertio: sed & Constantino magno Imperatore eius filio, anno vicesimo, indictione octaua.

Matth. 7. b

Esa. 8. Ioan. 18.

Matth. 25. b

Ibidèm.

DECRETA
ZACHARIAE PAPAE.
Ex libro pontificali.

Anno Domini 740.

ZACHARIAS natione Græc⁹, ex patre Polychronio, sedit annos decem, menses tres, dies quatuordecim, vir mitissimus atq; suauis, omniq; bonitate ornatus, amator cleri & totius populi Romani, tardus ad irascendum, & velox ad miserendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictę sibi meritum tribuens, sed pius & misericors. A tempore ordinationis suæ omnia omnibus fact⁹, etiàm & his qui antè sui fuerāt persequutores, bona pro malis reddidit, eosq; honoribus promouens ac prouchēs, simul & facultate ditauit. Hic inuēnit totam Italiam valdè turbatam, simul & ducatū Romanum, persequente Luithprando Longobardorum rege, ex occasione * Transamūdi ducis Spoletani, qui in hac Romana vrbe, eodem rege persequente, refugium fecerat. Et dum à prædecessore eius beatæ memoriæ Gregorio papa, atque ab Stephano patricio & duce, vel ab omni exercitu Romano prædictus Transamundus redditus non fuisset, obsessione facta, pro eo ab eodem rege ablatæ sunt à ducatu Romano ciuitates quatuor, id est, Ameria, Ortas, Polimartium, & Blera, & sic idem rex ad suum palatium est reuersus mense Augusto, indictione septima. Transamundus verò dux, habito consilio cum Romanis, collectoq; generali exercitu Romani ducatûs, ingressi sunt per duas partes in fines ducatûs Spoletani. Qui cōtinuò timore ducti præ multitudine exercitûs Romani, eidem Transamundo se subdiderunt Marsicani, Furconenses, atque Valuenses seu Pennenses. Deindè ingressi per Rauennense territorium, venerunt in Reatinam ciuitatem, qui Reatini continuò & ipsi subdiderunt se. Exindè pergens, ingressus est Spoletum mense Decembrio, indictione prædicta. Eratq; magna turbatio inter Romanos & Longobardos, quoniam Beneuentani & Spoletani cum Romanis tenebant. Sed dum idem Transamūdus Spoletanus dux noluit implere, quæ prædicto pontifici & patricio simul & Romanis

* Trasimūdi

manis promiserat, pro recolligendis quatuor ciuitatibus, quæ pro eo periērant, & alia quæ spopōderat capitula, & prænominatus rex ad motionem contra ducatum Romanum se prępararet, in his prædictus papa diuina vocatione ex hac luce subtractus est, & diuino nutu prænominatus sanctissimus Zacharias ad pontificatum est eleuatus. Cui omnipotens Dominus tantam cōtulit gratiam, vt etiàm p salute populi Romani suā ponere animam non dubitaret. Missa igitur legatione apud iam dictum regem Longobardorum, salutaria illi prædicauit. Cuius sancti viri admonitionibus inclinatus, prænominatas quatuor, quas à ducatu Romano abstulerat ciuitates, reddere promisit. Dumq; motione facta ad comprahendendum Transamundum ducem Spoletanum exhortatione sancti viri exercitus Roman⁹ coniungeret se in adiutorium prædicti regis, egressi sunt, & ipse Transamundus suam deceptionem conspiceret, egressus à Spoletana ciuitate, sese prædicto tradidit regi. Dumque idem rex protraheret dilationem ad reddendum, iuxta suam promissionem, iam fatas quatuor ciuitates, prænominatus pontifex, vt verus pastor populi sibi à Deo crediti, spem ponens in Deo, egressus ex Romana ciuitate cum sacerdotibus & clero, perrexit fidutialiter & audacter ad ambulādum in locum Interānensium, vbi in finibus Spoletanis ipse rex residebat. Qui dum in Ortanam conuenisset ciuitatem, ipseque rex eius cognouisset aduentum, misit Grimoaldum missum suū, qui ei obuius factus, vsque ad Narniensem perduxit ciuitatem. Ad cui⁹ sancti viri occursum iam nominat⁹ rex misit duces ac satrapas suos, magnumq; exercitum, & à Narniensium ciuitate octauo ferè milliario ab eodem rege eum suscipientes, die quæ est sexta feria, perrexerunt ad basilicam B. Valentini episcopi ad mare sitam, in prędicta Interamnēsium vrbe ducatûs Spoletani, ante cuius fores basilicę idē rex cum reliquis optimatib⁹ & exercitu suo sanctum virum suscepit. Factaq; oratione, atque salutationem sibimet persoluentes, dum diuinis eius fuisset commonitus colloquijs, impensaq; charitate, ab eadem ecclesia egressus, in eius obsequium dimidiū ferè milliarium perrexit, & sic in suis tentorijs vterq; eadē sexta feria sunt morati. Sabbato verò iterùm conuenientes, diuina perfusus gratia, Deo placitis admonitionib⁹ eum est allocutus, prędicans eum ab hostili motione & sanguinis effusione quiescere, & ea quæ pacis sunt, semp sectari. Cuius pijs eloquijs flexus, & de constantia S. viri & admonitione admiratus, omnia quæcunq; ab eo petijt, gratia spiritussancti obtinuit, & prædictas quatuor ciuitates, quas ipse ante biēnium per obsessionem factam pro prędicto Transamundo duce Spoletano abstulerat, eidem sancto viro cum habitatoribus eorū redonauit, quas & per donationē firmauit in Oratorio Saluatoris sito intra Ecclesiam B. Petri nomine ædificatā. Nam & Sabineñ patrimoniū, quod per annos prope 30. fuerat ablatum, atq; Narnieñ etiàm & Ausinianum, atq; Anconitanū, necnon & Numanateñ, & vallem quæ vocatur magna, sitam in territorio Sutrino, per donationis titulū ipsi B. Petro apostolorum principi recōcessit, & pacem cum ducatu Romano ipse rex per viginti confirmauit annos. Sed & captiuos omnes, quos tenebat, ex diuersis, quincijs Romanorum missis literis suis tam in Tusciam suam, quàm trās Padum vnà cum Rauinianis captiuis Leonem, Sergium, Victorem, & Agellum consules prædicto beatissimo papæ redonauit. In prædicta basilica beati Valentini, per eiusdem regis petitionem, in locum Consentini antistitis, qui transierat, alium ordinauit episcopum. In cuius consecratione, dum adesset ipse cum suis iudicibus, compunctione inspirationis diuinæ, tāta orationis dulcedine ab eo sunt prolata, vt cùm sanctum virum conspicerēt fundere preces, plurā ex eisdem Longobardis ad lachrymas sint permoti. Eodem verò die Dominico post peracta Missarum solennia, ad prandium eundem regem ad Apostolicam benedictionem suscipiēdam, ipse beatissimus pōtifex inuitauit. Vbi cùm tanta suauitate esum sumpsit & hilaritate cordis, vt diceret ipse rex, tantum * se nunquàm meminisse comedisse. Alio verò die, quę sit secunda feria, valefaciens ei rex ipse, misit in eius obsequium Aldeprādum ducem Clusinum nepotem suum, seu Tacipertum castaldum, & Raningum castaldum Tuscanensem, atque Grimoaldum, qui eidem sancto viro vsque ad prędictas ciuitates obsequium facerent, easdemque ciuitates cum suis habitatoribus traderent. Quod & factum est: Inprimis Amerinam ciuitatem, deindè Ortanam. Dumque in Polimartio castro conuenissent, eumq; recepissent, & fuisset itineris longitudo per circuitum finiū Reipublicæ eundi vsque ad Bleranam ciuitatem, per partes Sutrinæ ciuitatis, per fines Lōgobardorū Tusciæ, quia de propinquo erat, id est, castrum * Laternium, ipse missus à rege Grimoaldus, eundē beatissimum pōtificem perduxit vsq; ad Bleranam ciuitatē, quā & ipsi sancto viro prenominati * Ranning⁹ castaldus, & Grimoaldus tradiderūt. Et sic regressus est deo propicio cum victorię palma in vrbem Romā. Qui etiàm oēm populum aggregans, ab Ecclesia sanctę Dei genitricis, quę vocatur Ad martyres, egressi sunt omnes generaliter properātes ad beatum principem Apostolorū Petrum, quos alloquutūs est, admonens ad persoluendas omnipotenti Deo gratiarum actiōes. Quibus expletis decima indictione, indictione

* à se nunq; meminisse comesum.

* Liternum

* Raningus

vndecima,dum nimiùm opprimeret prædictus rex prouinciam Rauẽnatium, fuisſetq; præparatus ad motionem faciendam, & ad obſidendum Rauennatium vrbem,cognoſcens motionem eiuſdem regis Eutychius excellentiſſimus patricius & exarchus vnà cum Ioanne archiepiſcopo Eccleſiæ Rauennatis,atq; vniuerſo populo prædictæ ciuitatis ac ciuitatum Pentapolis & Aemilię,facta in ſcriptis obſecratione,miſerũt ſanctiſſimo domino Papę, petentes vt pro eorum occurreret liberatione. Qui miſſis legatiõe & muneribus ad obſecrandum regem, per Benedictum epiſcopum & vicedominum, atq; Ambroſium primicerium notariorũ, petijt, vt à motione ceſſaret, & Cęſenateñ Rauennatibus redderet caſtrum. Qui non conſenſit. Cuius dum duram perſeuerantiã cõſpiceret iam dictus ſanctiſſimus vir, trophæo fidei monitus, relicta Romana vrbe iam dicto Stephano patricio & duci ad gubernandum,non ſicut mercenarius, ſed ſicut verè paſtor,ad oues quæ perierant, redimendas concurrit. Cui obuiàm occurrit prænominatus excellentiſſimus exarchus, vſque ad baſilicam beati Chriſtophori poſitam in loco,qui vocatur Ad aquilam, qnquageſimo ferè milliario à Rauennatiũ vrbe. Egreſſi autem de ciuitate Rauennateñ viri & mulieres diuerſi ſexũs & ætatis,agentes gratias omnipotẽti deo,profuſis lachrymis eundem ſanctiſſimum põtificem ſuſceperũt,clamantes & dicẽtes: Venit, Venit paſtor noſter, qui ſuas reliquit oues, & ad nos perditos liberãdos occurrit. Ex eadẽ quoquè Rauennatium vrbe miſit ad prænominatum regem, Stephanum presbyterum & Ambroſium primicerium,annuncians ei ſuum aduentum. Qui viri in finibus Longobardorum ingreſſi ciuitatem, quæ vocatur Imola, & cognoſcentes quòd ꝓpeditio meditabatur prædicto ſancto viro nè illuc ambularet, per epiſtolam ſcriptam per noctis ſilentium eidem nunciauerunt. Quo cognito, iam nominatus pontifex luceſcente die ſabbato,non mortis timore perterritus,ſed Chriſti fretus auxilio, audacter egreſſus Rauennatium vrbem, & fines Longobardorũ ingreſſus,ſeqpes factus eſt ſuis miſſis.Quos quidem præcedentes ante eum, iam ductus rex dolore perculſus ſuſcipere noluit. Ipſe verò ſummus pontifex viceſimooctauo die menſis Iulij ad Padum conuenit, vbi & ad ſuſcipiendum eum ipſe rex ſuos milit optimates, cum quibus Ticinum conueniens, vbi ipſe reſidebat rex, foras muros ciuitatis pertrãſiens, ad orationes nonæ pro vigiliarum B. Apoſtolorum principis Petri celebrandis Miſſarum ſolẽnijs, in baſilicam eiꝰ quæ vocatur, Ad cælum aureum, perrexit. Et poſt expleta libatione, eandem vrbem ingreſſus,moratus eſt. Alio quoquè die pro ipſius principis Apoſtolorũ natali celebrãdo, à prænominato rege inuitatus, Miſſarum ſolennia celebrauit. Ibiq̃ mutuò inuicèm ſalutantes, pariter ſuſceperũt cibum, & ſic in prænominatam ciuitatem regreſſi ſunt. Quem ſanctum virum ſequẽti die rex per optimates ſuos ad ſuum palatium properare inuitauit. Et ab eodem rege honorificè nimis ſuſceptus, ſalutaribus monitis eũ allocutus eſt, obſecrans, nè ampliùs Rauennatium prouinciam per factam motionem opprimeret, ſed magis ablatas Rauennatiũ ciuitates redonaret finibus & caſtrum Cæſenateñ. Qui prædictus rex poſt multã duritiam inclinatus eſt fines Rauennatium vrbis dilatare, ſicut anteà detinebat, & duas partes territorij Cæſenateñ,ad partem Reipublicæ reſtituit, tertiam verò eius caſtri partem ſub obtẽtu retinuit. Per initum cõſtitutum vtriuſque ad calendas Iunias eius miſſi à regia vrbe reuerſi ſunt * eundem caſtrum & tertiam partem quam pro pigno- *Locus obſcurus.
ris cauſa detinebat. Poſt hæc autem idẽ rex egreſſus de loco in locum, vſque ad Padum conuiatus eidem ſancto viro, deduxit illũ, in quo loco valefaciens, condigna ordinatione ad repedandum abſoluit, dans in obſequium eius duces & primates ſuos, ſed & alios viros, qui ſæpè dicta Rauennatiũ territoria & Cæſenam redderent: quod ità factum eſt. Deus enim mirabiliter & Rauennatium atque Pentapolenſium populos ab oppreſſione & calamitate qua detinebãtur, liberauit, & ſaturati ſunt frumento & vino. Regreſſus autem in Vrbem Romanã cum omnibus qui ſecũ erãt,gratias agentes neo, denuò natale beatorum principũ Apoſtolorum Petri & Pauli celebrauit, cum omni populo Rauennatium & Romano, Deum orantes, vt ab inſidiatore & perſequutore illo Luithprando rege eos liberaret. Cuius preces non deſpiciens diuina clementia,eũdem regem ante conſtitutum de hac luce ſubtraxit, & omnis perſecutio ceſſauit. Factumque eſt gaudium non ſolùm Romanis & Rauennatibus,ſed etiàm & genti Lõgobardorum: quoniam & Aldeprãdum nepotem ſuum, quem ipſe reliquerat regẽ maleuolum, proiectum de regno, *Rachiſim, *Rachis
qui fuerat dux, Longobardi ſibi elegerunt in regem,ad quẽ miſſa relatione ipſe beatiſſimus põtifex,continuò ob reuerentiã principis Apoſtolorũ & eius precibus rex inclinatus,viginti annorũ ſpatio inita pace, vniuerſus Italiæ queit populus. Hic in Lateraneñ patriarchio ante baſilicã beatę memoriæ Theodori papæ renouauit Triclinium, quod diuerſis marmore,vitro,metallis,atq; muſiuo,& pictura ornauit. Sed & ſacris imaginibus tam Oratoriũ B. Syluestri, quamq; porticũ decorauit,vbi etiàm ſuam ſubſtantiam omnem per manus Ambroſij primicerij notariorũ introduci mandauit. Fecit aũt à fundamentis ante ſcriniũ Lateraneñ porticum

ticum atque turrim,vbi & portas æreas atq; cancellos inſtituit, & pergulam Saluatoris ante fores ornauit. Et per aſſcendentes ſcalas in ſuperioribus ſuper eandem turrim triclinium & cancellos æreos conſtruxit, vbi & orbis terrarum deſcriptionem depinxit, atque diuerſis verſiculis ornauit, & omne patriarchium penè à nouo reſtaurauit: in magna enim penuria eundem locum inuenerat. nic in Eccleſia ſanctorum principum Petri & Pauli pẽdentia vela inter columnas
*Syricis ex pallijs *ſericeis fecit, & in Eccleſia eadem omnes codices domui ſuæ proprios, qui p circulum anni leguntur ad matutinas, in armarij opere ordinauit. Hic domum occultam Laurentum nouiter ornauit, adijciens ei maſſam Fonteianam, quę cognominatur Paunaria. Hic 20.lib.auri pro emendo oleo annuè,vt de lucro eorum in luminaribus Apoſtolicis proficiat,inſtituit, & conſtitutũ ſub anathematis vinculo obligauit. Hic fecit veſtem ſuper altare beati Petri apoſtoli ex auro textam, habentem natiuitatem Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, ornauitq̃ eam ex gemmis precioſis, ſimulq̃ & vela *ſericea alithina,q̃ & ornauit *Syrica
in Rhodicis & ornamẽtis varijs auro textis. Item fecit coronam de argento puriſſimo cum delphinis ex proprio precio, penſanté libras centum viginti. Hic beatiſſimus vir iuxta ritum eccleſiaſticum fidei ſuæ ſpõſionis orthodoxæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ miſit ſynodicam, ſimulq̃; & aliam ſuggeſtionem dirigens Conſtantino principi. Et pergentibus Apoſtolicæ ſedis reſponſalibus ad regiam vrbem, inuenerũt intra palatium regiæ poteſtatis inuaſorem quendã & rebellem, Artauaſtum nomine. Dum eñ idem Imperator ad debellandum Agarenorum gẽtem properaſſet, illic prælatus Artauaſtus, datis populo, qui in regia remãſerat vrbe, præmijs, imperiale arripuit ſolium. & poſtmodùm aggregans Orientalium exercituum multitudinem antè fatus Conſtãtinus princeps, pergensq̃; Cõſtantinopolim, eandem viriliter expugnans, atque extrinſecùs vallãs, comprehendit ciuitatẽ, & priſtinum regni ſui adeptus eſt faſtigium. ſtatimque iam fati Artauaſti filiorumq̃; eius eruit oculos, & plures ex ſuis rebellibꝰ, exules à ꝓprijs fecit habitaculis. Poſt hęc verò requirens miſſum Apoſtolicæ ſedis, quem ibidèm temporibus perturbationis contigerat aduenisſe, eumq̃; repertum ad ſedem Apoſtolicam abſoluit, & iuxta quod beatiſſimus pontifex poſtulauerat, donationẽ in ſcriptis de duobus manſis, quę Nymphas & Normias appellantur, iuris exiſtentibꝰ Reipublicæ, eidem ſanctiſſimo Papæ ſanctęq; Romanæ Eccleſiæ iure ꝓpetuo direxit poſſidendas. Huius temporibus Carlomannus filius Caroli Francorum regis, pręſentis vitæ relinquens gloriam atq; poteſtatẽ ter-
Carlomannus rex fit clericus.

renam, ad B. Petrum apoſtolorum principẽ deuotus cum aliquantis aduenit fidelibus, ſeſeq; eidem DEI Apoſtolo cõtulit, atq; in ſpirituali habitu ſpondens ſe permanſurũ, clericatũs iugum ab eodem ſanctiſſimo põtifice ſuſcepit. Et inter alia multa dona obtulit B. Petro Apoſtolo ante confeſſionem arcum argenteum maiorem, penſantẽ libras ſeptuaginta. Et poſt aliquantũ temporis ad B. Benedicti, quod in Aquinenſium finibus ſitum eſt, profectus eſt monaſteriũ, in quo & ſuam finire vitam iureiurando profeſſus eſt. Porrò eodem tempore contigit plures Veneticorum negociatores ad hanc Romanam vrbem aduenisſe, & mercimonij nundinas propagantes, multitudinẽ mancipiorum virilis ſcilicet & fœminini generis emere niſi ſunt, quos in Aphricam ad paganam gentem nitebãtur deducere. Quo cognito, idem ſanctiſſimus pater hoc fieri ꝓhibuit, dicens iuſtum non eſſe, vt Chriſti abluti baptiſmo, paganis gẽtibus deſeruirẽt. Datoq̃; eiſdẽ Veneticis precio, quod in illorũ emptione dediſſe probati ſunt, cunctos à iugo ſeruitutis redemit, atq; more liberorum degendos abſoluit. Ipſis quoquè temporibus
*Rachis Longobardorum rex ad capiendã *Rachiſis
ciuitatem Peruſinam, ſicut cætera Pentapoleos oppida, profectus eſt cum vehemẽti indignatione, Quam & circundãs, fortiter expugnabat. Hoc audiens ſanctiſſimus papa, cõtinuò ſpe diuina fretus, aſſumptis aliquãtis ex ſuo clero optimatibus, quãtocyùs ad eandem perrexit ciuitatem: impenſiſq̃; eidẽ regi pluribus muneribus, atq; oppidò eum deprecans, opitulante Domino, ab oppreſſione ipſius ciuitatis eum amouit. Cui & ſalutifera prædicans, Deo authore, valuit animum eius ſpiritali ſtudio inclinare. Et poſt aliquãtos dies idem Rachis rex regalem dignitatem deuotè cum vxore & filijs ad B. Petri Apoſtolorum principis coniunxit limina, acceptaq̃; à prefato ſanctiſſimo viro oratiõe, clericus effectus, monachico indutus eſt habitu cum vxore & filijs. Huius deniquè temporibus magnũ theſaurum Dominus Deus noſter in hac Romana vrbe per eũdem almificum pontificem propalare dignatꝰ eſt. In venerabili itaq; patriarchio ſacratiſſimum beati Georgij martyris caput idẽ ſanctiſſimus papa in capſa recõditi reperit. In qua & pitacium pariter inuenit literis exaratum Grecis, ipſum eſſe ſignificãtes. Cui ſanctiſſimo papę cum oĩnò eſſet ſatisfactũ, ilicò aggregato huius Romanę vrbis populo, ipſe cum hymnis & cãticis ſpiritalibus in venerabili diaconia eius nomine ſita in hac Romana ciuitate regione ſecunda, ad volum aureũ illud deduci fecit, vbi immenſa miracula & beneficia oĩnipotens Deus ad laudem nominis ſui, per eundẽ ſacratiſſimũ martyrem operari dignatur. Huius temporibus Theodorus maior filius *Megiſti Ca- *Rachis rex fit monachus.
taxanthi, regis

taxanthi,ob veniam suorum delictorũ,prędium,quo ex hęreditate fruebatur paterna, situm ab hac Romana vrbe milliario qnto via Tiburtina,in quo & Oratorium sanctæ Ecclesiæ esse dinoscitur,beato Petro dereliquit.Quod & ipse beatissimus papa magnæ constructionis fabricis atq; picturis decorauit,ampliauitq; in eo fines ex omni parte. Data enim digna recompensatione his, qui in vicino eiusdem loci possessiones tenere videbantur,nemini vim inferens, sed magis vt condecet patrem,cuncta secus eundẽ locum amica pactiõe emit prędia, & domum cultam,beato Petro eundem locum iure ppetuo statuit permanendum. Quæ domus culta,sanctæ Cæcilię vsq; in hodiernum diẽ vocatur.Construxit quippe in ea & Oratorium sancti abbatis Cyri,vbi & multas sanctorum condidit reliquias, quam videlicet domum cultum,vsui proprio Dominicæ videlicet rationis descripsit. Hic constituit & aliam domum cultã in quartodecimo milliario ab hac Romana vrbe de patrimonio Tusciæ, & constitutionibus obligauit vsui Ecclesiæ permanendam, etiàm loca quæ ab Anna relicta quõdam Agathonis primicerij,beato Petro videntur esse concessa.

Hic massas,quę vocãtur Antius & Formias,suo studio iuri beati Petri acqsiuit, quas & domos cultas statuit, & de omibus superiùs adnexis domibus cultis Apostolicę rationis cõstituta faciens,atq; sacerdotale collegium aggregãs, sub interdictionibus statuit,nulli quoquè successorum eius pontifi cum vel aliæ cuilibet psonæ licere, ipsas domos cultas ab vsu Ecclesiæ quoquo modo alienare. Hic fecit vestes super altare B.Andreæ apostoli ad beatum Petrum apostolũ nimis optimas. Hic beatissimus papa statuit,vt crebris diebus alimentorum sumptus, qui & eleemosyna vsq; nunc appellatur, de
*à cellarijs venerabili patriarchio*à parte cellarij pauperibus & peregrinis,qui apud beatũ Petrũ demorant,deportari,eisdemq; erogari,necnon & omnibus inopibus & infirmis per vniuersas regiones istius Romanæ vrbis cõstitutis eisdem similiter distribui ipsam alimentorum constituit eleemosynam.Huius temporibus contigit subitò,tegumen tituli B.Christi martyris Eusebij cadere.Qui sanctissimus vir cum tota sua decertãs virtute, prudenterq; elaborãs,sicut antiquitùs fuit, rursùs,quod ceciderat,reparauit,atq; optimè restaurauit.Hic præcipuus põtifex multa loca sanctorum in meliorem statum perduxit,& vestes optimas super altaria earundem Dei Ecclesiarum fecit. Hic dilexit clerum suum valdè,ac presbyteria eis annuè in duplo & amplius tribuit omnia, vtpotè pater & bonus pastor,amplectẽs & vtiliter fouens,& penitùs quẽpiam minimè tribulari permittens. Huius deniquè temporibus in magna securitate & lætitia populus à Deo illi commissus degens,vitam duxit. Hic beatissimus suo prudentissimo studio, quos beatæ recordationis Gregorius papa fecit quatuor dialogorum libros, de Latino in Græcum trãstulit eloquio.& plures,qui Latinam ignorant lectionem, per eorum illuminauit lectionem atq; historiam.Hic fecit ordinationes tres per mensem Martiũ, presbyteros triginta,diacones quinq;, episcopos per diuersa loca octogintaquinq;. Qui sepultus est ad B.Petrum apostolum,idibus Martij,indictiõe quinta. Et cessauit episcopatus dies duodecim.

Dialogi Gregorij translati Græcè.

¶ *Epistola Bonifacij ad Zachariam papam.*

DOmino charissimo summi pontificatũs insula pdito, viro apostolico Zachariæ,Bonifacius seruus seruorum Dei.

Confitemur domine pater,qa postquàm per nuncios referẽtes audiuimus, quòd venerãdæ memoriæ apostolatũs vestri prędecessor Gregorius põtifex Apostolicæ sedis, ergastulo corporis absolutus,ad dominum migrauit, quòd maiorem lætitiam & maius gaudium nobis non audiuimus, & suspẽsis ad æthera palmis,deo gratias egimus,quàm quòd clementem paternitatem vestram altissim* arbiter canonica iura regere,& Apostolicæ sedis gubernacula gubernare cõcessit. Ergò nõ aliter,quàm vt ante vestigia vestra geniculãtes intimis subnixè flagitamus precibus, vt sicut prædecessorum vestrorũ pro authoritate S.Petri pietatis serui deuoti & subditi discipuli fuimus, sic & vestræ pietatis serui obedientes subditi, sub iure canonico fieri mereamur,optantes catholicam fidem, & vnitatem Romanæ Ecclesiæ seruando dilatare,& quantoscunque audientes vel discipulos in ista legatione mihi Deus donauerit,ad obedientiam Apostolicæ sedis inuitare & inclinare non cesso. Necessè quoquè habemus,indicare paternitati vestræ,quia per Dei grutiã Germanię populis aliquantulùm percussis, vel correctis, tres ordinauimus episcopos,& prouinciam in tres parochias discreuimus, & illa tria oppida siue vrbes,in quibus constituti & ordinati sunt, scriptis authoritatis vestræ confirmari & stabiliri precantes desideramus:vnam esse sedem episcopatũs decreuimus in castello,quod dicitur Wirtzburg/ & Herbipolim alteram in oppido, quod nominatur Buraburg/ tertiam in loco, qui dicitur Erphesfurt/ qui fuit iam olim vrbs paganorũ rusticorum. Hæc tria loca propria charta authoritate apostolatũs vestri roborari, & confirmari diligenter postulamus, vt (si Dominus voluerit) per authoritatem & præceptum sancti Petri iussionibus Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint tres in Germania episcopales sedes, & vt presentes vel futuræ generationes non præsumant

Herbipolim
Bamberga.
Erphurdia.

mant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ sedis. Notum similiter sit paternitati vestræ,quòd Carlomannus dux Francorum me accersitum ad se, rogauit in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, synodum incipere congregare, & promisit se de ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, non minùs quàm per sexaginta vel septuaginta annos calcata & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle.Quapropter si hoc (Deo inspirãte) veraciter implere voluerit, consilium & præceptum sanctæ vestræ authoritatis,id est,Apostolicæ sedis habere & sapere debeo. Franci enim(vt seniores dicunt) plusquàm per tempus octoginta annorum synodum non fecerunt, nec archiepiscopum habuerunt,nec Ecclesiæ canonica iura alicubi fundabant, vel renouabant. Modò autem maxima ex parte p ciuitates episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendũ,vel adulteratis,clericis,scortatoribus, & publicanis seculariter ad perfruendum.Nam si per verbum vestrum hoc negocium(Duce rogante supradicto) monere & præcipere debeo, præceptum & iudicium Apostolicæ sedis cum canonib* ecclesiasticis præstò habere cupio. Si inuenero inter illos (diacones quos nominãt) qui à pueritia sua semper in stupris, semper in adulterijs, & in omnibus semper spurcitijs vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad diaconatum,& modò in diaconatu concubinas quatuor vel quinq; vel plures noctũ in lecto habentes, euãgelium tamen legere,& diaconos se nominare non erubescunt, nec metuunt, & sic in talibus incestis ad ordinem presbyteratũs*officio fungentes,dicunt se pro populo intercedere, & sacras oblationes offerre:ac nouissimè, quod peius est,sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes,ordinantur & nominantur episcopi, vt habeant præceptum & cõscriptum authoritatis vestræ, quid de talibus diffiniatis, & per responsum Apostolicum conuincantur,& arguantur peccatores.Et inueniũtur quidam inter eos episcopi,qui licèt dicant se fornicarios vel adulteros nõ esse, sed sunt ebriosi & incurioſi, vel venatores, & qui pugnãt in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum, siue paganorum, siue Christianorum. Et quia seruus & legatus Apostolicæ sedis esse dinoscor, & vnum sit verbum, meum hîc,& vestrum ibi,si contingat ad iudicium authoritatis vestrę,vt pariter missos dirigamus. Prætereà de vna re & consilium quærere & licentiam petere,necessè habeo, eõ quòd venerandę memoriæ prędecessor vester (sicut audistis) in præsentia vestra mihi pcepit, vt presbyterũ post obitũ meũ (Deo volente) in Ecclesiastico ministerio hæredem & successorem constituere deberem. Et hoc mihi,si DEI voluntas est,placet:sed modò dubito, & nescio si fieri possit, quia posteà frater illius, auunculum ducis Francorum occidit:& adhuc ignoramus, qualiter ista discordia pacificari & siniri valeat. Et obsecro,vt authoritatis vestrę licẽtia sit, vt cum consilio seruorum DEI de ista electione faciam, quod nobis in cõmune pro Deo & pro Ecclesiæ vtilitate, vel fructu spiritali & defensiõe religionis optimum esse videatur,vt consensum vestrum habeam de hoc facere, quod optimum videatur,& mihi inspirare dignetur Deus: quia hoc non videtur posse fieri, si cõtrarius princeps fuerit.Interea quęrere & interrogare paternitatis vestrę consilium debeo de quadã confusione & scandalo prædicationis,quæ nupèr ad nos veniens, mentem nostram conturbauit, & sacerdotibus ecclesiarum verecundiam incutiebat: quia laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens, dicebat sibi ab Apostolicę sedis pontifice sanctę memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, vt in matrimonium acciperet viduã auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini,& illa illo viuente discessit ab eo, & isti viro (qui nunc eam accipere desiderans,affirmat sibi licentiam datam) in tertio *genuculo propinqua illius esse dinoscitur,& votum vouit Deo castitatis,& velata fuit,& iterùm abiecto velamine maritata.Tale enim matrimonium supradictus homo ab Apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non æstimamus verũ: quia synodus & Ecclesia, in qua natus & nutritus fui, id est,in transmarina Saxonia, Lũdunensis synodus quæ inprimis à discipulis S.Gregorij,id est, Augustino,Laurentio, Iusto, Melito archiepiscopis constituta & ordinata fuit,talem copulam & matrimonium, maximũ scelus & incestum,& horribile flagitium, & damnabile piaculum fieri, ex authoritate sanctæ scripturę iudicabant. Quapropter paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare nõ dedignetur, vt Ecclesiæ sacerdotibus vel populo Christião indè scãdala vel schismata,vel noui errores nõ oriantur,& concrescant. Et quia carnales homines idiotæ Alemanni,vel Bauari,vel Frãci,si iuxta Romanam vrbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum & concessum à sacerdotibus esse putant: & dum nobis improperium depurant, sibi scandalum vitæ accipiunt. Sicut affirmant se vidisse annis singulis in Romana vrbe, & iuxta Ecclesiam sancti Petri in die vel nocte, quandò Calendæ Ianuarij intrant, paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes ritu gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die vel nocte dapibus onerare, & nullum de domo sua ignem,vel ferramentum, vel aliquid cõmodi vicino suo pstare velle.

In Frãcia tepuit religio

ne scandalo orto ex dispensatione.

*for.*peruenientes,ciq; officio

Angliam dicit.

Dicunt quoquè, se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria & ligaturas, & in bradijs & in cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales ad comparandum alijs offerre. Quæ omnia, eò quòd ibi à carnalibus & insipientibus videntur, nobis hic improperium & impedimentū prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus ait Apostolus, increpans: Dies obseruatis & tempora, timeo nè sinè causa laborauerim in vobis. Et S. augustin⁹ dixit: Nam qui prædictis malis, id est, caragis & dtuinis & aruspicibus vel phylacterijs, & alijs quibuslibet augurijs crediderit, etsi ieiunet, etsi oret, etsi iugiter ad Ecclesias currat, etsi largas eleemosynas faciat, etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciauerit, nihil illi proderit, quandiù sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganias paternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina ecclesiastica perficiet. Episcopi quoquè & presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri & fornicatores acerrimi, quos in gradu episcopatūs vel presbyterij fornicationum filij nati arguunt, reuenientes ab Apostolica sede, dicunt sibi Romanum pontificem licentiam dedisse, ministerium episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia Apostolicam sedem nequaquàm contra decreta canonum audiuimus iudicâsse. Hæc omnia, domine chariſſime, propterea vobis nota facimus, vt vestræ authoritatis responsum talibus dare possimus, vt per cautelam vestræ doctrinæ oues Ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces commoti & superati pereant. Interea munuscula parua vobis direximus, non quia digna sunt paternitati vestræ, sed pro indicio charitatis, obedientiæ & deuotionis, id est, * vuilloſam vnam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere, & in Christo proficere beatitudinem vestram in longitudinem dierum optamus. Te Deus *altitonⁿ sancta conseruet in æde Sedis Apostolicæ rectorē in tempora lōga. Melliflua gratū populis doctrina per orbē, Perficiatque Deo dignū pia gratia Christi. Splēdida perficiat florēs sua gaudia mater. Atque domus domini lætef plebe secunda.

Galta. 4. b

Serm. de Epiphan. 141.

¶ EPISTOLA ZACHARIÆ ad Vuittam.

for. *episcopo sanctæ

Marc. 16. c

Dilectissimo nobis Vuittæ *sanctæ Ecclesiæ *Barbarenæ, Zacharias papa. Domino cooperante, & sermonem confirmāte, ad dilatandam Christianitatis legem, & orthodoxæ fidei tramitem ad docendū, iuxta quod prædicat sancta hæc Romana (cui Deo authore præsidemus) Ecclesia, innotuit nobis sanctissimus ac reuerentissim⁹ frater & coëpiscopus noster Bonifacius, nu pèr decreuisse & ordinâsse ī Germaniæ partibus episcopales sedes, vbi præst vestra dilectio, & prouinciam in tres diuisisse parochias: quo cognito, cum magna exultatiōe extēsis ad sidera palmis, illuminatori & datori omnium bonorum Domino DEO, & saluatori nostro Iesu Christo gratias egim⁹, qui facit vtraque vnum. Flagitauit autem à nobis pro suis syllabis iam dictus sanctissimus vir per Apostolicam authoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo & nos ardenti animo & diuino iuuamine, ac authoritate B. Petri apostolorū principis, cui data est, à deo & saluatore nostro Iesu Christo ligandi soluendiq; potestas peccata hominum in cælo & in terra, confirmamus, atq; solidas permanere vestras episcopales sedes sancimus, intercedentes ipsius principis Apostolorum authoritate à presente omnibus & in futuras generationes, vt nullus audeat contra eandē vestram venire ordinationem. quæ (dignante DEO) ex nostra præceptione in vobis facta est: & hoc interdicētes, vt nullus audeat iuxta sanctorum canonum traditiōem, ex alio episcopatu ibidēm transtatari aut ordinare episcopum, post vestram de hoc seculo euocationem, nisi is, qui Apostolicæ nostræ sedis in illis partibus præsentauerit vicem. Sed nec vnus alterius parochias inuadere, aut ecclesias subtrahere præsumatis. Nam (quod non credimus) si quis ille fuerit, qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentauerit, sciat se æterno DEI iudicio anathematis vinculo esse innodatum. Si qs verò Apostolica seruauerit præcepta, & normā rectę & orthodoxę fidei fuerit assequutus, benedictiōis gratiam consequatur. Decæterò petimus diuinā clementiam, vt confirmet & corroboret hoc, quod operatus est Dominus in vobis. Et charitas Dei, gratia, & pax vera sit cum spiritu vestro. Sanctissimi & dilectissimi nobis, toto conamine elaborate pro fide Christi, & ad ministerium eius perficiēdum decertate, vt & cum egregio Apostolo mereamini dicere: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi Dominus in illum diem iustus iudex. Salutantes, vos in Dño valere optam⁹. Benè valete.

Data Calendis Aprilis, imperante domino Constantino magno Imperatore, anno vigesimoquarto, imperij eius anno secundo, indictione sexta.

Ephe. 2. c

Matth. 16. b

1. Timo. 6.

EPISTOLA ZACHARIÆ ad Bonifacium episcopum.

Reuerētissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coëpiscopo, Zacharias seruus seruorum DEI. Virgilius & Sodomus viri

viri religiosi, apud Baioariorum prouinciam degentes, suis apud nos literis vsi sunt, per quas intimauerunt, quòd tua reuerenda fraternitas eis iniungeret Christianos denuò baptizare. Quod audientes, nimis fuimus cōturbati, & in admirationem quādam incidimus, si habetur, vt dictū est. Retulerunt quippe, quòd fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguam penitùs iguorabat, & dum baptizaret, nesciēs Latini eloquij, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine patria & filia & spiritusancta, ac p hoc tua fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens aut hæresim, sed ꝓ sola ignorātia Romanæ loquutionis infringēdo linguam, vt suprà fati sumus, baptizans dixisset, non possum⁹ cōsentire, vt denuò baptizētur: quia (quod tua benè compertum habet sancta fraternitas) quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine patris & filij & Spiritussancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manūs impositionem purgari debeat. Nam sanctissime frater, si ità est, vt nobis relatum est, non amplius à te illis prædicentur huiusmodi, sed vt patres sancti docent & prædicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater. Data Calendis Iulij, imperante domino pijssimo Augusto Constantino à Deo coronato magno Imperatore, anno vicesimosexto, imperij ei⁹ anno quarto, indictione decimaquarta.

Pſal. 132.

¶ EPISTOLA EIVSDEM ad Episcopos diuersos.

*Leodiensi

*Traguardo

for. *Argētinensi

for. *fretus

Dilectissimis nobis, Raginfredo Rhothomagēsi episcopo, Rimberto Ambianensi episcopo, Deodato Bellouacensi episcopo, Helisio Nouiomen episcopo, Fulgario *Tungrensi episcopo, Dauid Corisopiten episcopo, Aethereo Cenomanēsi episcopo, *Trenurardo Cameracēsi episcopo, Burchardo Vuirtzburgēsi episcopo, Genebando Laudunēsi episcopo, Romano Meldensi episcopo, Agilolfo Colonien si episcopo, Heldo *Strasburgensi episcopo, & cæteris episcopis, presbyteris, & etiàm diaconibus, cunctisque orthodoxis ecclesiarum Dei clericis Apostolicam doctrinam tenentibus, Zacharias diuina gratia *prēditus, Apostolicæ sedis pōtifex, seruus autem seruorū Dei, in Domino salutē dicit. Gratias ago Deo patri omnipotenti, & Domino Iesu Christo vnico filio ei⁹, & Spiritui sancto, qui vestra omium corda inflammare dignatus est per diffusam à se gratiam, vt in vnitate fidei & in vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, vt sitis vnum corpus spiritalis matris vestrę sanctę catholicę & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, (in qua, Deo authore & dispositore, quanuis tanto fastigio viribus longè impares, præsumus) implentes illud propheticum dictum: Eccè quàm bonū & quàm iucundum habitare fratres in vnū. Etenim etsi pro itineris longitudine quanquàm corpore sumus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentes, habentes vos in visceribus nostris, & assiduè orantes, vt Deus & Dominus noster IESVS Christus multo ampliùs confirmet corda vestra, & corroboret in exhortationem euangelij in ministerio quo fungimini, vt credita vobis pleps, vtis pijs admonitionib⁹ adiutore Deo à diabolica fraude liberata, salua persistat, vosque mereamini de eorum animabus in diem Christi apportare lucrum. Scriptum quippe est: Filij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio eorum, obedientia & charitas. Obsecro ergò vos, charissimi mei, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, vt decet sanctos, cum multa sapientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritūs in vinculo pacis & charitatis: quia finis præcepti charitas est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Gaudeo in vobis charissimi, quoniam fides vestra & vnitas erga nos, preciosa est, & manifesta non solùm coram Deo, sed etiàm coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum à Deo constitutum, beatum Apostolorum principem Petrum benigniſſima voluntate conuersi estis. Laudabilis fides vestra, & bona fama, quoniam id ipsum sapitis, quod oportet sapere. Et nunc (Deo cooperante) est aggregata sanctitas vestra nostræ societati in vno pastorali ouili. Et est nobis vnus pastor, qui à pastore pastorum Domino Deo & saluatore nostro Iesu CHRISTO princeps Apostolorum, & noster doctor est institutus. Habetis itaque nostra vice ad confirmandum dilectionem vestram, & collaborandum vobis in Euangelio CHRISTI, sanctissimum ac reuerentissimum Bonifacium fratrem nostrum archiepiscopum, Apostolicę sedis legatum, & vicem nostram præsentantem. Sit ergò constantia vestra aduersùs contentiones eorum, qui aduersa sapiunt, & non quæ Dei sunt: & erit fortior petra constantia vestra, sicut scriptum est: Nè timueritis ab eis, neque terreamini à facie eorum, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes, qui potest corpus & animam occidere, & mittere in gehennam. Fratres mei, in carne ambulantes, nō secundùm carnem militemus. Arma em militiæ nostræ nō carnalia, sed potentia Deo ad destructionē munitionum, consilia destruentes, & omnē exaltationem extollētem se aduersùs scientiam

Matth. 10. c

2. Cor. 10. a

am Dei,& in captiuitatem redigentes oẽm intellectum, & omnem cogitatiõem in obsequium Christi perducentes. Decæterò, fratres, confortamini in Domino, & in potentia fortitudinis eius. Pax vobis multa & gratia à Deo, & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur & osculamur, àc si præsentes, charitatem vestram in vnitatem spiritus, in vinculo pacis & charitatis Christi. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi nobis. Ephe.6.b

¶Eiusdem ad Bonifacium.

REuerẽtissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo, Zacharias seruus seruorum Dei. Cùm nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atq; per singula relegi fecissemus, & reperissemus in earundem literarum tuarum serie, quòd peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quæreres elaborare ad augendam segetem spiritalem, subitò inimici superseminãt zizania, vt sanctitatem tuam in bono opere impediant. Sed tua sancta fraternitas incessanter orationi insistet pariter cum fratribus, qui secum laborant, & spiritales farculos construens, zizania eradicans, deportet ad comburendum, vt beatus Gregorius papa: Bonum enim (inquit) opus nobis sit in voluntate. nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. His ità sẽ habẽtibus, charissime frater, confortare in Domino, & ipse erit adiutor tuus. De incursione autem gẽtium, quæ in tuis plebibus facta est, mœrẽdum nobis est. Sed hæc aduersitas nullatenùs tuam fraternitatem conturbet, quia & Romana ciuitas ex accidentibus facinoribus sæpiùs est depopulata, & tamen omnipotẽtia sua Dominus ex supernis eam dignatus est consolari. Sed populis tibi commissis, reuerentissime frater, prædica ieiuniũ & supplicationes apud Dominum litaniarum, & supereminens eius clementia adiuuabit te. Te aũt (vt prædiximus) nullatenùs aduersa perturbent, sed in bono opere quod cœpisti, nullo modo deficias. Nos verò, licèt immeriti & peccatores existamus, nostris precibus vel consacerdotũ nostrorum, inquantùm possumus, adiuuamus. De synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carlomanno excellentissimis filijs nostris, iuxta syllabarum nostrarum commonitiõem, peragente nostras vices tua sanctitate, qualiter egisses cognouimus, & omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores existerent. & omnia optimè & canonicè peregisti, tam de falsis episcopis & fornicarijs & schismaticis, quamque etiàm & in reliquis nomine sacerdotibus, contra canonum instituta agentibus, vel contra catholicam dei & Apostolicam Ecclesiam, de quibus secũdùm tuam relationem per singula respondemus. De eo nanque, quod suggessisti, q̃ elegerunt ciuitatem vnam omnes Francorum principes contingentem vsque ad paganorum fines, & partes Germanicarũ gentium, vbi antè prædicâsti, quetenùs ibi sedẽ metropolitanã perpetuo tempore habere debeas, vt indè cæteros episcopos ad viam instrueres rectitudinis, & pòst tui successores perpetuo iure possideant, hoc quod decreuerunt, læto nos susc ipimus animo, eô quòd ex Dei nutu factum est, vel si quidem falsi sacerdotes & schismatici hoc impedire conati sunt, quorum vanum agonẽ Dominus dissipabit, & illa faciet stabilita, q̃ sanctorum patrum statutis cõueniunt concordare. Et quia tibi ipsi principes Francorum in hoc etiàm adiutores extiterunt, retribuat illis omnipotẽs Deus vicissitudinis præmium, & innumera largiatur bona. Nam similiter de illo falso episcopo, qué dixisti adulterati clerici & homicidæ filium ac in adulterio natum, & absque disciplina nutritũ, & cætera mala & horribilia, quæ per singula enarrâsti, ac per hoc, & tuî similes sacerdotes consecrauit, de hoc meminit tua reuerẽda fraternitas, quod tribus iam vicibus scripsimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat attrectare, sed neque pœnitens, aut talis, qualem sacri canones prohibent esse sacerdotem. De baptizatis ab illo, seu ecclesijs consecratis requirit tua fraternitas: si aut ecclesias in nomine Trinitatis cõsecrauit, aut paruulos similiter baptizauit, dum sacerdotio fungebatur: & sic & consecratio ecclesiarum, & paruulorum baptisma sit cõfirmatum. Et hoc pariter suggessisti, quòd illi qui à te proiecti sunt, sacerdotes, à nobis absolutos se apud Frãcorum prouinciam diuulgent, quòd tua sancta fraternitas nullo modo credat: qa (quod impossibile est) si hoc feciss emus, tuę charitati p nostras indicâssemus literas. Sed hoc quod impossibile est, nullo modo credas, quia non aliud prædicamus, & aliud agimus aut dirigimus, vt illi garriunt: sed auxiliante Deo, illud quod p̃dicamus, finetenùs obseruãdum censemus. Hoc autem sanctitatem tuam firmissimè vt teneas, hortamur, vt sanctorum patrum institutis & consultis sacrorum canonũ omimodò obsequi debeas, quia nos nullatenùs aliud prædicamus, & aliud agimus. Nam & de eo, quod obsecrâsti, vt Francorum principibus scriberemus, vel cæteris Francis: vt petisti, eis per singula scripsimus, vt tibi & amici sint, & adiutores in Dominico opere existant. De censu verò expetẽdo, eô quòd impetrare à Frãcis ad reddẽdũ ecclesijs vel monasterijs nõ potuisti aliud, q̃ vt vertẽte anno ab vnoquoq; cõiugio seruorum xij. denarij reddant: & hoc, gratias Deo, qa potuisti impetrare, & dum Dñs donauerit qetem, Ea est Moguntia.

tem, augebuntur & luminaria sanctorum, pro eo quòd nunc tribulatio accidit Sarracenorum, Saxonũ vel Frisonũ, sicut tu ipse nobis innotuisti. De eo nanq; quod interrogâsti, quòd illi qui depositi sunt pro capitalib⁹ peccatis de gradu sacerdotali, dum eos reperisses adulteros aut homicidas, vt nec sacerdotes, nec clerici esse possint, nec sub pœnitentia monachi esse volunt: sed pgentes apud palatium regis Francorum, rogant vt eis loca tribuat ecclesiarum vel monasteriorum, vt laicam vitam viuant, & dispergẽtes sanctorum loca. Sed & de hoc pariter, qualiter fieri debeat, Francorum principibus commonentes direximus. In alia quippe tua Epistola reperimus contineri omnia, quæ contra te egerant falsi & schismatici Episcopi Aldebertus & Clemẽs, per quæ omnia acta ipsorum & impijssimũ errorem sigillatim indicâsti. Nos verò congregatis fratrib⁹ & cõsacerdotibus nostris, eorundem prauorum sceleratissima acta in eorum prẽsentia relegi fecimus: & dum nobis coram concilio relecta fuissent, pio studio oẽs eadem schismatica dogmata ipsorum, atque iniquissimas traditiones, seu sceleratissimam vitam, quam sibi Aldebertus conscribere fecit, damnauerunt, & vna voce exclamauerũt, vt igne cremarẽtur. Sed nos hoc non rectum iudicauimus, pro eo quod ad reseruandũ, siue ad in æternum eos condemnandum, in scrinio sanctæ Ecclesiæ reseruanda mandauimus, conscribentes ipsi dignam sententiam, cuius instrumẽta actionis ad tuam direximus frater sanctitatem, vt relecta in prouincia Francorum omnis schismaticus audiẽs, taliter à sancta Dei catholica & Apostolica Ecclesia iudicatum, à sensûs sui prauitate resipiscat. In tertia nanque tua epistola intimâsti nobis de alio seductore, nomine Geolebo, qui antèà episcopali honore fungebatur. Sed quia sinè cuiuscunque consultu *apud nos properat, dum aduenerit, vt Domino placuerit, fiet. Tua autem reuerentia (vt auxiliante domino cœpit) vice nostra volumus vt omni anno apto tempore in Francorum prouincia concilium debeat celebrare, vt frequentia sacerdotum, siue institutis sacrorum canonum mediantibus, illic quid aduersum nullo modo audeat pullulare: sed magis Ecclesiæ DEI vnitate, & disciplina ecclesiastica atq; apostolica vbiquè in illis partibus dilatata, cunctæ populorum turbæ etiàm in occiduis partib⁹ veri catholici esse possint, & non ampliùs per falsos sacerdotes erroribus inuoluti demergãtur in interitũ. Dum verò concilium aggregaueris, sic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis, quos confirmauimus. De eo quod dixisti, vt nullus sinè commendatitijs epistolis suscipiatur, etiàm & pro hoc ipso & pro omnibus, Francorum principibus commonitionis direximus literas, vt iam superiùs fati sumus. De ciuitate nanque illa, quæ nupèr Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, iuxta petitionem Francorum nostræq; authoritatis præceptũ, nomini tuo metropolim confirmauimus, & tuæ sanctitati direximus, pro futuris temporibus ad eiusdẽ metropolitanæ ecclesiæ stabilitatem. Deus te incolumẽ custodiat, reuerẽtissime & sanctissime frater. Data pridiè calendas Nouẽbris, Imperante domino pijssimo augusto Constantino à Deo coronato magno imperatore, anno vigesimo septimo, imperij eius quinto anno, indictione decima quarta. Aemuli S. Bonifacij. *ad Agrippina quondam, nunc Colonia, metropolis confirmatur.

¶EPISTOLA EIVSDEM Zachariæ ad Bonifacium.

SAnctissimo & reuerẽtissimo fratri Bonifacio coepiscopo, Zacharias episcop⁹ seruus seruorũ Dei. Benedictus Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregat, & congregata cõseruat, augetq; fidem & fiduciam seruis suis ad prædicandũ verbum euangelij Iesu Christi Domini nostri, cum eodẽ patre & spiritu sancto in vnitate viuente in secula seculorum: ipsi gloria & laus, qui adiutor & protector est in se credentibus. Ipse enim dixit: Qui credit in me, vita viuet, & non morietur: quoniam ego sum via, veritas & vita. Laudamus & superexaltamus sanctum nomẽ eius, læti & gaudentes per harum gerulos, & sanctæ fraternitatis tuæ literis allatis, superstitem in hac vita & in Domino te valere cognoscentes, petentes immẽsam Dei nostri diuinitatem, vt ad prædicandum multò ampliùs euangelij atque sanctæ fidei eius sacramẽtum, longæuum te seruet, suaq;e protectione te muniat, & ab aduersantium insidijs piè miserãdo custodiat. Suggessit itaq; sancta fraternitas tua in suis apicib⁹, quòd præcessor noster beatæ memoriæ Gregorius, huius sanctæ sedis Apostolicæ præsul, dum ad prædicandum verbum Euangelij tuã misisset fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis verbo pollicitationis te esse munitum, ità vt orthodoxos episcopos, presbyteros, vel quoscũque reperire potuisses, in verbo exhortationis perfectos ampliùs cõfirmares, & eis cõmunicares, quod & factum est. Si quos verò seductores episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quoscunque à recto fidei tramite deuiãtes reperisses, nulla tibi cum eis esset communio. Quod te (Deo solatiante) vsque ad prẽsens spiritaliter seruâsse confessus es, vel si omninò *propter principalem & humanum fauorem gentis Frãcorum, dum cos accessisses corporaliter, abstinere nõ valuisti, cogẽte necessitate ecclesiarũ Dei, tũ in eorũ concilio & cõsensu communiõis, anima tua nõ est coinquata. Itaq; ppter hoc, quòd cũ eis 11.q.3.quòd prædecessor *illã voluit à te esse remunitam, *per

Universidad de Deusto Biblioteca

conuersatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimẽtum coram Deo. Te enim prædicante, si obedirẽt, salui fierent. Sin autẽ in iniquitate sua permanent, ipsi peribunt. Tu autem, iuxta prophetæ dictum, saluasti animam tuam. De Ezech.33. Episcopis autem & pallijs Francorum scripsisti, quòd iuxta promissiõem suam nondum impleuerunt. Qui si impleuerint iuxta verbum suum, habebunt ex eo laudem. Sin verò aliter egerint, ipsi videbunt. Nos enim (diuina gratia largiẽte) quod gratis accepimus, gratis damus. Tua quidẽ propter hoc benigna volũtas à nobis susceptа est. Igitur & hoc petisti, monasterium in vastissima solitudine & in medio gentium, quibus prædicas, constitutum, & à te fundatum, atque in honore Saluatoris Dei nostri dedicatũ, vbi etiàm & monachos sub regula beati Benedicti degere ordinasti: hoc, inquã, venerabile monasterium petisti nomini tuo priuilegio sedis Apostolicæ muniri. Quod votis tuis acquiescẽtes, ordinauimus iuxta petitionem & desiderium tuum. Cõgruit eñ, diuini ministerij prædicatorẽ optimumq; ministrum ad desiderata pertingere, & cœptum bonum opus vsque in finem perficere, sicut scriptum in Dominico præcepto: Matth.10.c & 24. Luçę 12,c Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et beatus seruus ille, quem, cùm venerit Dominus, inuenerit sic faciẽtem: etenim super omnia bona sua constituet eum. Interea prędictus tuus gerulus Lul, cum cęteris suis concomitibus, quæ iuncta fuerunt à tua fraterna sanctitate, tam in verbo, quamque *præscripto, oñia liquidiùs suggerẽtes, innotuerũt, de quibus tam in verbo responsum dantes & præscripto, tuæ remisimus fraternitati. Continebant enim capitula in pitacio ab eis porrecto, quæ inferiùs annexa sunt, de quibus flagitãsti à nobis, quæ recipiẽda, quæ respuenda sunt. In primis de volatilib⁹, i. graculis & corniculis atq; ciconijs, q̃ omninò cauẽdæ sunt ab esu Christianorum, etiàm & fibri atq; lepores, & equi syluatici multo ampliùs cauendi. attamen sanctissime frater, de omnibus scripturis sacris benè compertus es. De igne autem paschali, quod inquisisti, à sanctis priscis patribus, ex quo per Dei & Domini nostri Iesu Christi gratiam, & precioso sanguine ei⁹ ecclesia dedicata est, quinta feria *paschæ, dum sacrum chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diuersis cãdelis ecclesiæ oleo collecto, in secretiori ecclesiæ loco ad figurã interioris tabernaculi insistente, indeficienter cum multa diligentia inspectæ ardebunt, ità vt oleum ipsum sufficere possit vsque ad tertium diem. De quibus candelis sabbato sancto pro fontis sacri baptismate sumptus ignis per sacerdotem renouabitur. De crystallis autem (vt asseruisti) nullam habemus traditionem. De his q regio morbo vexant, inq̃sisti, siue hõmines siue equi sint, quid faciendum sit de illis. Si homines ex natiuitate, aut ex genere huius morbi sunt, hi extra ciuitatẽ *comitari debebunt, ad eleemosynam verò accipiendam à populo non deuitari. Si autem contigerit magnum vel paruum, non natiuitate, sed superueniente ægritudine, vexari: non est proijciendus, sed, si possibile est, curãdus. Attamen in ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium suppletionem erit ingressurus ad participandũ munus. Equi verò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteis & foueis proijciendi sunt, nè eiusdem morbi contagione cæteri coinquinentur. De animalibus autem, quæ à furentibus, id est, rabidis lupis & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris separari, nè per furẽtes & mordentes, cętera coinquinentur. Quòd si pauca sunt, vt suprà dixim⁹, in fouea proijcienda sunt. Nam & inquisiuit fraternitas tua, si liceat sanctimõialibus fœminis, quẽadmodùm viris, sibi inuicèm pedes abluere, tam in cœna Domini, quamque in alijs diebus. Hoc Dominicum præceptum est, Ioan.13.b quod qui per fidem impleuerit, habebit ex eo laudem. Etenim viri & mulieres vnũ Deum habemus, qui in cęlis est. Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, vt nõsti frater, multis vitijs variantur. Nam non ex Apostolica traditione hoc faciunt, sed p vanam gloriam hoc operantur, sibi ipsis damnationem adhibentes, dum scriptum est: Galat.1.d Si quis vobis euangelizauerit pter id quod euangelizatum est, anathema sit. Regulam catholicæ traditionis susceptisti frater amantissime. Sic omnibus prædica, oñesque doce, sicut à sancta Romana (cui Deo authore deseruim⁹) accepisti Ecclesia. Inquisisti etiàm & hoc, si ante trigesimum annum liceat sacerdotem ordinari. Bonum & cõgruum, charissime frater, si fieri & inueniri potest, vt, puectæ ætatis & boni viri testimonij iuxta sacrorum canonum instituta, ordinentur sacerdotes. Si autem minimè reperiunt, & necessitas exposcit, à vigintiquinque annis & suprà, Leuitæ & sacerdotes ordinent, quemadmodùm in lege Domini continetur. De Milone autem & eiusmodi similib⁹, qui ecclesijs Dei plurimùm nocent, vt à tali nefario opere recedant, iuxta Apostoli vocem, oportunè, importunè prædica. Si acqueriint admonitionibus tuis, saluabunt animas suas. Sin verò, ipsi peribunt obuoluti in peccatis suis. Tu autẽ qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam. Nam & hoc inquisisti, post quantũ temporis debet lardum comedi. Nobis à patribus constitutum pro hoc non est. Tibi aũt petenti consilium præbemus, quòd non oporteat illud mandi, priusquàm super fumo siccetur, aut igne coquatur. Si verò libet, vt incoctũ mãducetur, post paschalem festiuitatem erit manducandum. Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti, qui impugnator & fornicator existit, atque res ecclesiæ post degradationem sibi vendicare nititur, hic omninò ac detestabiliter respuendus est. 2.Cor.6.c (Quæ enim portio infidelis cum fideli? Aut quæ communio Christi ad Belial?) hunc & sanctorum patrum traditiones & sanctorũ canonum instituta condemnauerunt. De ordinatione etiàm presbyterorum & diaconorum, cogente necessitate & paupertate, rogantium non legitimis temporibus & diebus à te promoueri, si aliquam haberes ex hoc offensionem, insinuasti. dicimus autem tibi frater, benè nõsti, quòd sacri canones docent aptis temporibus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod à te propter zelum fidei actum est, à Domino Deo nostro indulgẽtiam postulemus. De censu autem ecclesiarum, id est, solidum de *cassata suscipe, & nullam habeas hæsitationẽ, dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, ac in Christi pauperes partiri, & opus perficere sacrarum ecclesiarum iuxta canonum instituta. Si quos verò presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, & anteà criminalibus causis obuoluti, celantes peccatum suum, ordinati sunt, postmodùm verò & manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu priuatos pœnitentiæ submitte. Non enim odit deus peccantem & confitentem, sed peccantem & negantem. Nam & hoc flagitãsti à nobis, si licet persecutionem paganorum fugere, an non. Et pro hoc frater salutare consilium damus. Si fieri potest, & locum inueneris, insta ad prædicandum illis. Si autem supportare non valueris eorum Matth.10.c persecutionem, habes præceptum Dominicum, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Nam & hoc inquisisti, quid fiendum sit de excõmunicato episcopo, & Apostolicam authoritatem negligente. Hic detestabilis est coram Deo & hominibus, cui cõdemnato incondemnatus non communicabit. Ipsi eñ condemnabuntur & in die iræ & reuelationis domini & saluatoris nostri Iesu Christi, Matth.25. cùm sederit ad iudicandum gen⁹ humanũ, sicut scriptum est: Superbis ego resistam, di Iacob.4.b cit Dominus. Etenim de Sclauis Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere, interrogãsti frater. Hoc qdem consilio non indiget, dum rei causa est manifesta. Si eñ sinè tributo sederint, ipsam quandoquè propriam sibi vindicabũt terram. Si verò tributum dederint, nõrunt dominatorem ipsam terrã habere. Nam & hoc flagitãsti à nobis sanctissime frater, in sacri canonis prædicatione quot in locis cruces fieri debeant, tuæ vt significemus sanctitati. Votis aũt tuis clementer inclinati, in rotulo dato Lul religioso presbytero tuo, p loca, *quot signa sanctę crucis, *quãti fieri debeãt, insti-

sscripto

*ante paſcha

*Bamburg

*mirandum

ximus. His aũt ità se habẽtibus, Dñi deprecamur clementiã, licèt peccatores, vt suo te muniat & cõfortet auxilio, nósque annuat prosperitatis tuę semp læta susc̃ipere nũcia. Deus te incolumẽ custodiat reuerẽtiss. frater. Data 2. Nonas Nouẽbris, imperãte dño pijssimo Augusto Cõstantino, à Deo coronato magno Imperatore, anno trigesimo, imperij ei⁹ anno vndecimo, indictiõe quarta.

¶ EPISTOLA ZACHARIAE *Papæ ad Bonifacium Episcopum.*

REuerẽtissimo & sanctissimo fratri Bonifacio episcopo, Zacharias seruus seruorum Dei. Susceptis sanctissimæ fraternitatis tuæ literis per Deneardum religiosum presbyterum tuum, quia sospitẽ te (vt semp cupimus) esse cognouimus, omnipotenti ac misericordissimo Deo nostro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis, p̃sperari dignatur. Magnam enim in cordib⁹ nostris infundis lætitiam, quotiès nobis sanctitatis tuę scripta mittuntur, quandò reperimus quæ ad salutem respiciũt animarum, dum quotidiè in gremio sanctæ matris Ecclesiæ per tuam prędicationem noui populi adduntur, vbi & tres episcopos per loca singula secundùm seriem syllabarum tuarũ te ordinãsse cognouimus, qui eidem populo, quem sibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est, prę esse debeant: & petisti, vt per authoritatem nostræ sedis, episcopales ibidèm sedes firmẽtur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturè, & subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse probant, vt episcopos habere mereantur. Memineris enim, quid in sacris ca- Dist.80.per totum. nonibus præcipimur obseruare, vt minimè in villulas vel in modicas ciuitates episcopos ordinemus, nè vilescat nomen episcopi. Sed nos tuis syncerissimis atque nobis dilectis syllabis prouocati, quæ p̃posuisti, absque mora concedi patimur, & statuimus per Apostolicam authoritatem episcopales illic esse sedes, quæ per successionem episcopos mereantur, & populis præsint, atque in quibus verbum prædicationis subiectis insinuet, id est, in castello quod dicit Wirtzburg/ & alterum in oppido quod nominatur *Buraburg/ tertium in loco qui dicitur Erphesfurt/ ità vt nulli post hæc liceat cuiquã hæc quæ à nobis sancita sunt, quoquo modo violare, quæ authoritate beati Petri apostoli firma esse decreuimus. De eo autẽ, quod intimãsti nobis, quòd te Carlomannus filius noster ad se rogauit accedere, vt in vrbe regni Francorum, in sua ditione siue potestate constituta, synodum celebrare debeas, eõ quòd omnis ecclesiastica regula siue disciplina ab eadem prouincia funditus abolita est, quod nimis *mœrẽdum est,

quòd per ſpatia temporum ibidèm ſynodus ſacerdotum minimè celebraretur. Vnde neque quid ſit ſacerdotium, neque quid ſit ab eis, qui ſe ſacerdotes exiſtimant, cognoſcitur. Sed dum iuuante DEO, quæ à præfato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint, tuaque fraternitas memorato concilio conſederit, cum eodem excellentiſſimo viro, ſi quos repererit epiſcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones vel ſtatuta patrum exceſſiſſe, id eſt, in adulterio, vel ſi plures vxores habuerunt, aut ſi ſanguinem Chriſtianorum ſiue paganorum effuderunt, vel etiàm alijs capitulis, quibus canonibus obuiáſſe eos repererit tua ſanctitas, nulla ratione Apoſtolica authoritate permittat ſacerdotiō funigi: quia tales à ſuo proprio ore falſi nominantur ſacerdotes, & peiores ac deteriores ſecularibus eſſe noſcūtur, qui ſe neq; à fornicatiōibus, neque à nefarijs matrimonijs abſtinēt, neq; ab hominū ſanguinis effuſione manꝰ ſeruāt innoxias. Quales ſe eſſe ſacerdotes exiſtimant, aut quid indè ſentiūt, dicente DEO: Sacerdotes mei ſemèl nubant? Et Apoſtolꝰ, vnius vxōris virum, &c. & hoc ante ſuſceptum ſacerdotiū vti licitum eſt. Nam à die ſuſcepti ſacerdotij etiàm ab ipſo ꝓprio cōiugio prohibēdi ſunt. Quomodò ſacerdotio fungi *conſiderant, qui talibus ſceleribus inuoluti eſſe mōſtrantur, vt neq; ſeculares fideles his facinoribus obuolutos optemus? Quomodò non pertimeſcunt diuina myſteria cōtingere? aut quomodò ad orādum pro peccatis populi accedere præſumunt, dum ſacri canones neque purum clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis copulari nuptijs ꝓcipiunt? Iſti enim econtrariò non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere ab vna vxore nolunt, imò luxuria obuoluti, peiora ſecularium ſcelera committunt, vt plures vxores habere ꝓſumant, quibus neque vnam conceſſum eſt poſt ſuſceptum miniſterium attrectare. Sed iſta paruipendentes, atque Deum ad iracūdiam prouocantes, maiora committunt facinora, dum proprijs manibus Chriſtianos atque paganos homines necant. Et ſit, vt quibus in remiſſionem peccatorum debuerūt lauacrum regenerationis impendere, atque Chriſti ſacramentum donare, nè in æternū perirent, eorundem ſacrilegis manibus ipſi extinguātur. Quis enim ſapiens habēs cor, eos æſtimet ſacerdotes, qui neq; à fornicationibus abſtinent, neque ab effuſione ſanguinum manus ſeruant innoxias? Quiſve eorum ſacrificijs Deum credit eſſe placatū, dicente propheta: Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus? Iſti nanq; (vt præmiſi) nè ſacerdotio fungi patiantur, neque diuina cōtingere myſteria, commonemus. Quicquid verò aliud (vt dictum eſt) eos cōtra eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canones ſiue inſtituta patrum prę manibus habeto: iuxta quod in eis edoctus fueris, diſcerne. De eo autem, quòd tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, & te iubente, in tuo loco eligatur epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia cōtra omnem eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta patrū eſſe monſtratur. Sed volumus, vt tibi miniſtret, & ſit in Euangelium Chriſti adiutor, dicente Apoſtolo: Si quis benè miniſtrauerit, gradum ſibi bonum acquiret. Nimis ēm repræhenſibile manifeſtum eſt, vt te viuente, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc cōmonemus, vt quandiù te diuina iuſſerit clemētia ſupereſſe, ſinè intermiſſione orare non ceſſes, vt tibi Deus illū ſucceſſorē concedat, q ei poſſit eſſe placabilis: & populū, quē ad ſuam gratiā p veſtræ ſanctitatis induſtriam vocare voluit, irreꝓhenſibiliter regere valeat, atq; ad viā vitæ elaboret pducere. Nam quomodò hæc, q̄ poposciſti, ſi & voluērimꝰ, cōcedere poſſumus, dū nos fragiles homines exiſtentes, & ſub conditione mortis cōſtituti, ignorātes quid ſuperuentura dies pariat, nō valētes inueſtigare q̄ de nobis prior de ꝓſenti ſeculo migret? Sin autem & eūdem diuina voluērit clementia poſt tui diem trāſitūs ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te de præſenti ſeculo migraturum cognoueris, ꝓſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinādus: hoc nulli alij concedi patimur, quod tibi (charitate cogēte) largiri cenſuimꝰ. De illo nanq;, q̄ viduā auūculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ſacrū velamē habere mōſtrata eſt, & à beatæ memoriæ ꝓdeceſſore noſtro ſibi licentiam cōceſſam eſſe diuulgauit, vt eam in pernicioſo matrimonio aſſumere debuiſſet, (abſit hoc, vt prædeceſſor noſter ità præciperet: nec enim ab Apoſtolica ſede illa diriguntur, quæ contraria eſſe patrum ſiue canonum inſtitutis perhibentur) admonere, adhortari, increpare eos frater nè ceſſes, quatenùs à tali ſceleſto recedāt matrimonio, vt non in æternum pereant. Reminiſcātur enim ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos, & non ſpontè ſe contradāt (niſi ab ipſo receſſerint inceſto matrimonio) diaboli poteſtati, ſed magis *illi Deo & Chriſto filio eius, ſpirituiſancto quoquè, in cuiꝰ nomine ab illius antiq hoſtis erepti ſunt poteſtate. Elabora nanq; ſanctiſſ. frater in eis, quia ſcriptū cognoſcis: Qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animā eiꝰ à morte, & ſuorū operit multitudinē peccatorū. Nam & nos ei pro hoc cōmonitoria ſcripta direximus. De Calēdis verò Ianuarijs, vel cæteris augurijs, phylacterijs & incantatiōibus, vel alijs diuerſis obſeruationibꝰ, q̄ gētili more obſeruari dixiſti apud beatum Petrū apoſtolū, vel in vrbe Roma, hoc à nobis & oībus Chriſtianis deteſtabile

1.Tim.3.a

*deſiderāt,

Pſal.5.

*ipſi

Iacob.5.d

Leuit.19.f Num.23.d

le & pernicioſum eſſe iudicamus, dicente Deo: Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Et iterùm: Non eſt auguriū in Iſrael, nec obſeruatio in domo Iacob. Ità & à nobis cauendum eſſe cenſemus, vt nullis augurijs vel obſeruationibus attendamus, qa omnia hæc abſciſſa eſſe à patribus ſumus edocti. Et quia per inſtigationem diaboli iterùm pullulabant, à die qua nos iuſſit diuina clemētia (quanquàm immeriti exiſtamus) Apoſtoli vicem gerere, ilicò oīa hæc amputauimus. Pari etenim modo volumus tuam ſanctitatem populis ſibi ſubditis prædicare, atque ad viam æternæ perducere vitæ. Nam & ſanctæ recordationis prædeceſſoris atque nutritoris noſtri Domini Gregorij papę conſtitutione oīa hęc piè ac fideliter amputata ſunt, & alia diuerſa quàm plura, quæ diabolo ſuggerente pullulabant in Chriſti ouili, cuius inſtrumenta pro illius populi ſalute dirigere maturauimꝰ. Nam & de ſacerdotibus illis, qui falſa opinantur, qui etiàm adulteri & fornicatores probantur, & ſibi ab Apoſtolica ſede indultum eſſe, & econtrariò ſibi licentiam prædicationis largitam eſſe, hoc nulla ratione credat tua ſancta fraternitas, ſed ſimiliter in eis canonicam exercere vindictam, quemadmodùm de his, de quibus ſuperiùs à nobis edoctus monſtraris. nō enim aliud te agere volumꝰ, præterquàm quæ ſacri ꝓcipiunt canones, vel etiàm ab hac Apoſtolica ſede inſtructus eſſe dinoſceris. Secundùm tuæ nanque ſanctitatis petitiōem, & tribus ēpis tuis ſingulas confirmationis epiſtolas miſimus, quas p tuæ ſanctitatis manus eis largiri volumus. Et Carlomanno filio noſtro alia ſcripta direximus, vt quę tibi promiſit, adimplere feſtinet, atque adminicula præſtet. Sed hæc frater chariſſime, de omnibus ſuperiùs com prehenſis capitulis, vt Dominus donauit, reſpondemus, ad omnia amputanda diabolicæ fraudis ſcādala. Tua verò ſancta fraternitas, ſi quid decęterò euenerit, vt ſacri docent canones, ſtudeat emēdare in plebibus ſibi à Deo commiſſis. Nō enim aliud nobis conuenit prædicare, præter quod à ſanctis patribus ſumus edocti. Si verò & noui aliquid (inimici aſtutia agēte) acciderit, quod tua ſancta fraternitas minimè per canonum inſtituta diſcernere poſſit, hoc nobis non pigeat inſinuare: quatenùs (Deo iuuante) quæcunque ad emendationem nouæ plebis eſſe poſſunt, tibi abſque tarditate reſpō, dere maturemus. Cognoſcat enim frater chariſſime tua ſancta fraternitas, ità dilectionem tuam nos habere in noſtris præcordijs, vt te præſentialiter quotidiè videre deſideremus, & ità te in noſtro conſortio habeamus, vt certè miniſtrum Dei & diſpenſatorem eccleſiarum CHRISTI. Decæterò nanque conſortare in Domino frater chariſſime, & eſto robuſtus, & elabora in opus, ad quod te diuina voluit euocare clemētia. Magna enim te ſpes remunerationis expectat, quam promiſit Deus diligentibus ſe. Et nos licèt peccatores exiſtamus, tamē Dei noſtri non ceſſamus abſque intermiſſione immenſam exorare clementiam, vt qui cēpit, in vobis perficiat opus bonū vſque adhuc. Et beatus Apoſtolorum princeps Petrꝰ cooperetur tibi in omnibus bonis, quæ ei parere deſideras. Deus te incolumem cuſtodiat reuerētiſſime & ſanctiſſime frater. Data Calēdis Aprilis, imperāte domino pijſſimo Auguſto Cōſtātino à deo coronato magno Impatore, anno vigeſimoqnarto, imperij eiꝰ anno ſecūdo, indictiōe vndecima.

Ioſue 1.b

Philip.1.a

SYNODVS FRANCICA SVB ZACHARIA PAPA, IVSSIONE APOſtolica à ſancto Bonifacio & Francorum Epiſcopis ſub Carlomanno duce habita, anno incarnationis Domini DCCXLII.

IN nomine Domini noſtri IESV Chriſti, ego Carlomannus dux & princeps Frācorum, anno ab incarnatione Chriſti 742. vndecimo videlicet Calendas Maij, cum conſilio ſeruorum DEI & optimatum meorum, epiſcopos qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad concilium & ſynodum pro timore Chriſti congregauiſſid eſt, Bonifacium archiepiſcopum, & Burchardum, & Ragafredum, & Vuincanum, & Vuilibaldum, & Dedanum & Edanum, ac reliquos epiſcopos cum presbyteris eorum, vt mihi conſilium darent, quomodò lex Dei & eccleſiaſtica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum principum diſſipata corruit: & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animæ peruenire poſſit, nè per falſos ſacerdotes deceptus pereat. Et per conſilium ſacerdotum & optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates epiſcopos, & cōſtituimus ſuper eos archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus ſancti Petri. Statuimusque per annos ſingulos ſynodum congregari, vt nobis præſentibus canonum decreta & Eccleſiæ iura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur: & fraudatas pecunias eccleſiarum, eccleſijs reſtituimus & reddidimus. Falſos verò presbyteros & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos, de peculijs eccleſiarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

arum abstulimus, & degradauimus, & ad pœnitentiam coegimus. Seruis DEI per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere, omninò prohibemus. Nisi illa tantummodò, qui propter diuinum ministerium, Missarum scilicet solennia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos episcopos cũ capellanis presbyteris princeps secum habeat. Et vnusquisque præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitẽtibus iudicare & indicere pœnitẽtiam possit. Necnon & illas venationes & syluaticas vagationes cum canibus, omnibus seruis Dei interdicimus. Similiter vt accipitres & falcones nõ habeant. Decreuimus quoquè iuxta sanctorum canones, vt vnusquisque presbyter in parochia habitans, episcopo illi subiectus sit, in cuius parochia habitat, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, siue de baptismo, seu de fide catholica, siue de precibus & ordine Missarum, episcopo reddat & ostendat. Et quandocunquè iure canonico episcopus circumit parochiam ad populos confirmãdos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum episcopum cum collectiõe & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœna Domini semper nouum chrisma ab episcopo quærat, & episcopo testis assistat castitatis & vitæ & fidei & doctrinæ illius. Statuimus etiàm, vt secundùm canonicam cautelam omnes vndecunquè superuenientes ignotos episcopos vel presbyteros, ante probationem synodalem in ecclesiasticum ministerium non admittamus. Decreuimus quoquè, vt secundùm canones vnusquisque episcopus in sua parochia solicitudinem adhibeat, adiuuãte Graphione, qui defensor ecclesiæ est, vt populus Dei paganias non faciat, sed vt omnes spurcitias gentilitatis abijciat & respuat, siue, phana sacrificia mortuorum, siue sortilegos vel diuinos, siue phylacteria & auguria, siue incantationes, siue hostias immolatitias, quas stulti homines iuxta ecclesias ritu pagano faciũt, sub nomine sanctorum martyrum vel confessorum, Deum & suos sanctos ad iracundiam & vindictæ grauitatem ꝓuocantes. Siue illos sacrilegos ignes, quos Nedfri vocant, siue omnes quęcunque sunt paganorum obseruationes, diligenter prohibeant. Statuimus similiter, vt (post hanc synodum, quæ fuit vndecimo Calẽdas Maias) quisquis seruorum Dei vel ancillarum Christi, in crimen fornicationis lapsus fuerit, vt in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter sit, duos annos in carcere pœnitentiam faciat, & in carcere permaneat. Si autẽ clericus vel monachus in hoc peccatum ceciderit, post tertiam verberationem, in carcerẽ missus, vertentem annum ibi pœnitentiam agat. Similiter & velatę vel sanctimoniales eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis earum. Decreuimus quoquè, vt presbyteri vel diaconi non sagis, laicorũ more, sed casulis vtantur ritu seruorum dei. Et nullus in domo sua mulierem habitare permittat. Et vt monachi & ancillæ Dei monasteriales, iuxta regulam sancti Benedicti, cœnobia vel xenodochia sua ordinare, gubernare, & viuere studeant, & vitam propriam degere secundùm prædicti patris ordinationem non negligant.

vt episcopus

SYNODVS SVESSIONENSIS, SVB CHILDERICO REGE, ET *Duce Pipino.*

IN Dei nomine & Trinitatis, anno septingẽtesimo quadragesimoquarto ab incarnatione Christi, sub die sexto Non. Martij, & luna xiiij. in anno secundo Childerici regis Francorum: Ego Pipinus dux & princeps Francorũ, dum pluribus nõ habetur incognitũ, qualiter nos in Dei nomine, vnà cum consensu Episcoporum siue sacerdotum, vel seruorum Dei consilio, seu comitũ & optimatum Francorum colloquio apud Suessionis ciuitatem synodum vel concilium facere decreuimus, quod ità in Dei nomine & fecimus. Inprimitùs constituimus fidem catholicam, quam cõstituerunt ccc. xviij. Episcopi in Niceno concilio, vt denunciaretur per vniuersam regionem nostram, & iudicia canonica aliorum sanctorum, quæ constituerũt in Synodis suis, quomodò lex dei & Ecclesiastica regula recuperetur, quæ in diebus priorum Principum dissipata corruit. Propterea nos vnà cum consensu Episcoporum siue sacerdotum, seu seruorum Dei & optimatum eorum consilio decreuimus, vt annis singulis Synodum renouare debeam⁹, vt qualiter populus Christianus ad salutem animarum peruenire possit, & vt hæresis amplius in populo non resurgat, sicut inuenimus in Adlaberto hæresim, quem publicè ter vna voce cõdemnauerunt xxiij. Episcopi, & alij multi sacerdotes cum consensu principis & populi condemnauerunt ipsum Adlabertum, vt ampliùs populus per falsos sacerdotes deceptus non pereat. Idcircò constituimus per consilium sacerdotum & optimatum eorum, & ordinauimus per ciuitates legitimos Episcopos. Et idcirco constituimus super eos Archiepiscopos

Abel

Abel & Ardobertum, vt ad iudicia eorum de omni necessitate Ecclesiastica recurrerent tam Episcopi, quàm alius populus: vt ordo monachorum vel ancillarum Dei secundùm regulã sanctam stabilis permaneat, & de rebus Ecclesiasticis subtractis monachis vel ancillis DEI consolentur, vsque dum illorũ necessitati satisfaciant, & quod superauerit census leuetur, & abbates legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines eorum transmittant. Et omnes clerici fornicationem non faciant, nec habitum laicorum portent, nec apud canes venationes faciant, nec accipitres portent. Similiter decreuimus, vt laici homines legitimè viuant, & diuersas fornicationes non faciant, & periurijs in Ecclesia non consentiãt, & falsa testimonia non dicant, & Ecclesiam Dei in omni necessitate conseruẽt. Et vnusquisque presbyter qui in parochia est, Episcopo obediens & subiectus sit, & semper in cœna Domini rationem & ordinẽ ministerij sui Episcopo reddat, & chrisma & oleum petat: & quandò iure canonico Episcopus circumit parochiam ad confirmandum populũ, Abbates, vel presbyteri parati sint ad suscipiendum Episcopum in adiutoriũ necessitatis. Et statuimus, vt superuenientes Episcopi vel presbyteri de alijs regionibus non suscipiantur in ministerium Ecclesiæ, nisi priùs fuerint probati ab Episcopo, cuius parochia est: & omninò decreuimus, vt vnusquisque episcopus in sua parochia solicitudinem habeat, vt populus Christian⁹ paganismum non faciat, & per omnes ciuitates legitimus forus & mensura fiat secundùm abundantiam temporis. Similiter cõstituimus, vt illas crucilias quas Adlabertus per parochiam plantauerat, omnes igne cõsumantur. Similiter diximus, vt neque clericus mulierem habeat in domo sua, quę cũ illo habitet, nisi matrem, aut sororẽ, aut neptem suam. Similiter constituimus, vt null⁹ laicus homo Deo sacratam fœminã ad mulierem habeat, nec suam parentem, nec marito viuente suam mulierem alius accipiat, nec mulier viuente suo viro alium accipiat, quia maritus mulierem suam non debet dimittere, excepta causa fornicationis deprehensę. Si quis contra hoc decretum, quod xxiij. Episcopi cum alijs sacerdotib⁹ vel seruis Dei vnà cum consensu principis Pipini vel optimatum Francorum consilio constituerũt, transgredi, vel legem irrumpere voluerit vel despexerit, iudicandus sit ab ipso principe, vel episcopis, vel comitibus componat, secũdùm quod in lege scriptum est, vnusquisque iuxta ordinem suum. Et si hęc omnia obseruauerimus, quæ superiùs scripta sunt, Christi misericordiam inuenire poterimus in secula seculorum, Amen.

CONCILIVM APVD PALATIVM VERNIS, SVB PIPINO REGE *Francorum habitum Anno Domini 755.*

SVffecerãt quidem priscorum patrũ regulæ sanctæ Ecclesiæ catholicę, rectissimęque normæ ad mortalium correctionem ꝓlatæ, si earum iura perseuerãs sẽt illęsa: Sed qa emergentibus causis quibusdam non congruis, temporéque inquieto superueniente, contigit nonnulla ex hac re negligentia faciente fuisse intermissa: ideoque gloriosissimus atque Deo religiosus illustris vir Pipinus rex Francorum, vniuersos penè Galliarum episcopos aggregari fecit ad cõcilium Vernis palatium publicum, recuperare aliquãtisper cupiens instituta canonica. Et quia facultas modò non suppetit ad integrum, tamen aliqua ex parte vult esse correctum, quod Ecclesiæ Dei valdè cognoscitur esse contrarium. Et si tempora serena spatiaque tranquilla diuinitùs fuerint ei collata, cupit ad plenum secundùm sanctos canones, pleniùs opitulante diuina gratia, meliùs, perfectiùs, integreque in antea cõseruare. Et cùm ità factum fuerit, cessent hæc, quæ necessitate cogente ex sacris canonibus remissiùs sunt excerpta, maneantque præfata iura canonica firma, integra & intemerata. Tũ interim quòd meli⁹ possumus, hęc incõuulsa atque inuiolata esse cupimus. Ipsarum enim rerum, quæ pro emendatione nostra communiter sunt prolata, per distincta capitula subtèr tenentur inserta. Datum v. Idus Iulij, anno iiij. regni supra scripti gloriosissimi Pipini regis.

CAP. I.

Vt episcopi debeant per singulas ciuitates esse.

CAP. 2.

Episcopos quos modò in vicem metropolitanorum constituimus, vt cæteri Episcopi ipsis in omnibus secundùm canonicã institutionem obediant, interim quòd secundùm canonicam institutionem hoc pleniùs emendamus.

CAP. 3.

Vt vnusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de clero quàm de regularibus vel secularibus ad corrigendum & emendandum secundùm ordinem canonicum spiritalem, vt sic viuant, qualiter Deo placere possint.

CAP. 4.

Vt bis in anno synodus fiat. Prima synodus mense primo, quod est Mart. Kalend. vbicunquè dominus Rex iusserit, in eius p̃senria. Secũda Synodus Kalend. Octobris, aut ad Suessiones, vel alibi vti in Martijs Kalend. Inter ipsos Episcopos & illi Episcopi ibidèm conueniant, quos modò vice metropolitanorũ constituimus, & alij Epi vel Abbates seu presbyteri, quos ipsi metropolitani apud se venire iusserint, ibidèm in ipsa secunda synodo conuenire faciant.

CAP. 5.

Vt monasteria tam virorum, quàm puellarum, secundùm ordinem regulariter viuant. Et si hoc facere contempserint, Episcopus in cuius parochia esse videntur, hoc emẽdare debeat: quòd si non potuerit hoc emendare, illi quem metropolitanum constituimus, hęc innotescat, & ipse hoc emendari faciat. Quòd si hoc nec ipse emendare potuerit, ad synodum publicam exindè veniant, & ibidem canonicam sententiã accipiant, Et si publicam synodum contempserint, aut honorem suum perdant, aut excommunicentur ab omnibus Episcopis, & talis in eius loco in ipsa synodo constituatur per verbum & volũtatem domini regis vel consensu seruorum Dei, qui secundùm ordinem sanctum ipsum gregem regat.

CAP. 6.

Constituim⁹ vt nulla Abbatissa duo monasteria præsumat habere, nec extra monasterium licentiam habeat exire, nisi hostilitate cogente: sed dominus Rex quandò aliquam de ipsis Abbatissis ad se venire iusserit, semel in anno per consensum Episcopi, in cuius parochia est, vt tum ad eum aliqua veniat ex sua iussione, si necessitas fuerit, & alibi omninò non debeat nec per villas, nec per alia loca demorari, nisi tantùm quàm celeriùs potuerit ambulare & reuerti. Et antè non moueat de suo monasterio, antequàm suum missum ad dominum regem transmittat: & si iusserit rex venire, veniat: sin autem, in monasterio permaneat, interim quòd hoc pleniùs secundùm canones emendauerit. Similiter nec illæ monachæ extra monasterium exire debeant. Quòd si aliqua in aliquem lapsum ceciderit, infra monasterium per consilium Episcopi pœnitentiam agat. Et si necesse est, de earum necessitate ad dominum regem vel ad synodum aliqnid suggerere, earum propositi vel missi hoc debeant facere, & qualia munera ad palatium dare voluerint, per missos suos hoc dirigãt. Et si aliqua monasteria sunt, quæ earum ordinem propter paupertatem adimplere non possunt, hoc ille Episcopus de veritate præuideat, & hoc domino regi innotescat, vt in sua eleemosyna hoc emendari faciat. Et si tales fœminæ velatæ ad præsens ibidèm congregatæ inueniuntur, quæ regulariter viuere non velint, nec ad hoc dignæ sunt vt cum illis alijs habitent, Episcopus vel Abbatissa præuideant locum aptum, vbi separatim cum custodia in pulsatorio habitare debeant, vel operari manibus quod ipsa Abbatissa eis iusserit, interim quòd probatæ dignæ sint, vt in congregatione recipiantur.

CAP. 7.

Vt publicum baptisterium in nulla parochia esse debeat, nisi vbi Episcopus cõstituerit cuius parochia est: nisi tantùm si necessitas euenerit, p infirmitate aut pro aliqua necessitate, illi presbyteri quos Eps in sua parochia constituerit, in qualicunque loco euenerit, licentiam habeant baptizandi, vt omninò sinè baptismo non moriantur.

CAP. 8.

Vt omẽs presbyteri, qui in parochia sunt, sub potestate Epi esse debeãt, & de corũ ordine null⁹ presbyter præsumat in illa parochia baptizare, nec Missas celebrare sinè iussioe epi, in cui⁹ parochia est. Et oẽs presbyteri ad conciliũ Epi sui cõueniãt. Et si hoc, quod superiùs cõprehensum est, facere cõtempserint, secũdùm canonicã institutionẽ iudicentur, tam ipsi, quàm defensor corũ.

CAP. 9.

De modis excommunicationis tam de clericis, quàm de laicis.

Si qs presbyter ab Epo suo degradatus fuerit, & ipse p cõtemptũ postea aliqd de suo officio sinè cõmeatu facere pręsumpserit, & posteà ab epo suo correptus & excõmunicatus fuerit, qui cum ipso communicauerit scienter, sciat se esse excommunicatum. Similiter q̃cunque clericus, aut laicus, vel fœmina incestum commiserit, & ab Episcopo suo correptus, si se emendare noluerit, & ab Episcopo suo excommunicatus fuerit, si qs cum ipso communicauerit scienter, sciat se esse excommunicatum. Et vt sciatis qualis sit modus istius excommunicationis: In Ecclesiam non debet intrare, nec cũ vllo Christiano cibum vel potum sumere, nec ei⁹ munera accipere debet, vel osculum porrigere, nec in oratione se iungere, nec salutare, antequàm ab Episcopo suo fuerit reconciliatus. Quòd si aliquis reclamauerit, quòd iniustè sit excõmunicatus, licentiam habet ad metropolitanũ ep̃m venire, & ibidèm secũdũ canonicã institutionẽ dijudicet, interim suam excommunicationem custodiat. Excommunicationis pœna quę sit.

De his qui excommunicationem parui pendunt.

Quòd si aliquis ista omnia contempserit, & Episcopus emendare minimè potuerit, regis iudicio exilio condemnetur.

CAP. 10.

Vt monachi, qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam sedem vel alicubi vagari non permittantur, nisi obedientiam

ãm Abbatis sui exerceant. Et si talis causa euenerit, quod absit, quòd ille abbas sic remissus vel negligés inueniatur, vt in manus laicorum ipsum monasterium veniat, & hoc Episcopus emẽdare non potuerit, & aliqui tales monachi ibidèm fuerint, qui propter Deum de ipso monasterio migrare velint, propter eorum animas saluandas, hi per cõsensum episcopi licẽtiam habeant, qualiter eorum animæ possint saluari.

Cap. 11.

De illis hominibus, q̃ dicunt quòd se, p̃pter Deum tonsurãssent, & modò res corũ vel pecunias habent, & nec sub manu episcopi sunt, nec in monasterio regulariter viuunt: placuit vt in monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu episcopi sub ordine canonico: & si aliter fecerint, & correpti ab episcopo suo, se emendare noluerint, excommunicentur: & de ancillis dei eadem forma seruetur.

Cap. 12.

Ex synodo Chalcedonensi, capite decimonono: De non susc̃ipiendis alterius Ecclesiæ clericis, & de susceptoribus eorum absque literis commendatitijs. Clericos in Ecclesia militantes, sicut iam constitutum est, non licere in alterius ciuitatis Ecclesia, vel in potestate laicorum militare, sed ibidèm permanere, in qua prin cipiò ministrare meruerunt, extra eos, qui amissa patria, ad aliam ecclesiam pro necessitate venerunt. Qui verò episcoporum aut laicorum post hoc constitutum, alterius ecclesiæ clericum susceperit, nisi ad excusandum rationabiliter, placuit à communione suspendi, & eum qui susceperit, & qui susceptus est, quousquè clericum qui translatus est, fecerit ad suam reuerti Ecclesiam.

Cap. 13.

De episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus de ordinatione eorum qualiter fuit, placuit iuxta instituta sanctorum patrum, vt in alterius parochia ministrare, nec vllam ordinationem facere debeant, sinè iussione episcopi, cuius parochia est: & si hoc facere pręsumpserint, ab officio suspendantur interim quòd ad synodum exindè venerint, & ibidèm secundùm canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantùm pro itineris causa. Et si vllus clericus aut laicus talem episcopum aut presbyterum defensauerit, sinè cõmeatu episcopi, cuius parochia est, excommunicetur vsque ad emendationem.

Cap. 14.

De die Dominico, quia persuasum est populis, de die Dominico agi cum caballis, sicut bobus & vehiculis, per itinera non debere, neque vllam rem ad victum pręparari, vel ad nitorem domũs vel hominis pertinentem vllatenùs exerceri, quæ res ad Iudaicam magis quàm ad Christianam obseruationem pertinere probatur, id statuimus, vt die Dominico, quod antè fieri licuit, liceat: de opere tamen rurali, aratione, aut vineæ sectione, excussione, vel *sepe cẽsuimus abstinendum, quo faciliùs ad ecclesiam venientes orationis gratia vacent. Quòd si inuentus fuerit quis in operib⁹ suprascriptis, quæ interdicta sunt exercere, qualiter emẽdari debeat, non in laicorum districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat. *seqe faciendа

Cap. 15.

Vt omnes homines laici publicas nuptias faciant, tam nobiles quàm ignobiles.

Cap. 16.

Ex synodo Chalcedonensi capitulum tertium. Vt clerici conductores non sint, hoc est, vt non habeãt actiones seculares, nisi pro causa Ecclesiarum, orphanorum vel viduarum, ordinante episcopo suo.

Cap. 17.

Ex synodo Chalcedonensi capite vigesimoquarto: Vt post mortem episcopi, non liceat episcopatum esse sinè pastore supra mẽses tres, nisi talis necessitas grandis euenerit, vt hoc nullo modo aliter fieri possit: præcipuè ad proximam synodum cùm euenerit, episcopus ordinetur.

Cap. 18.

Vt nullus clericus ad iudicia laicorum publica conueniat sinè iussione episcopi sui vel Abbatis, iuxta canonis Charthaginẽsis cap. 8. vbi scriptum est: Qui relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs se purgare voluerit, etiamsi pro illo prolata fuerit sententia, locum suum amittat. Hoc in criminali iudicio: in ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndiquè Ecclesiæ patet authoritas, quia se indignum fraterno consortio iudicat, quod de vniuersa Ecclesia malè sentiendo, de iudicio seculari posсit auxilium, cùm priuatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri, atque ibidèm determinari pręcipiat, & maximè in talibus causis inquietudinem domino regi faciat. 1. Cor. 6.

Cap. 19.

De immunitatibus. Vt omnes immunitates in vniuersis Ecclesijs conseruatæ sint.

Cap. 20.

In alia synodo nobis perdonãstis, vt illa monasteria, vbi regulariter monachi vel monachę vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebatis, vndè viuere potuissent, vt exindè si regalis erat, ad dominum regem faciãt rationes abbas vel abbatissa: Et si episcopalis, ad illum episcopum. Similiter & de illis vicis.

Cap. 21.

Vt illos presbyteratus, qui ad illum epi-

scopatum legibus obtingũt, ille episcopus ipsos debeat habere, sicut in alia synodo p-donauit dominus rex.

Cap. 22.

De peregrinis, qui propter Deum vadũt, vt de eis telonium non tollãt: & de illis alijs telonijs, quod domin⁹ rex anteà perdonauit, sic fiat, vt vbi legitimè non debent esse, donati non sint.

Cap. 23.

Vt comites vel iudices ad eorum placita, primò viduarum, orphanorum vel ecclesiarum causas audiant & definiant, in eleemosyna domini regis, & posteà alias causas cũ iustitia rationabiliter iudicent.

Cap. 24.

Vt nullus per pecunias ad honorem vel gradum Ecclesiasticum accedere debeat, qa hęresis simoniaca esse videtur.

Cap. 25.

Vt nullus episcopus nec Abbas, nec laicus propter iustitiam faciendam sportulas *cõtradictas accipiat, quia vbi dona intercurrunt, iustitia euacuatur. *id est, vetitas

Cap. 26.

De iustitia facienda. Vt omnes faciant iustitiam, tam *publici, quàm Ecclesiastici. *for. laici

ADRIANI PONTIFICIS PRIMI VITA, EX PLATINA BREVITER COLLECTA.

Anno Domini 771.

ADrianus prim⁹ patria Romanus, patre Theodoro summæ nobilitatis viro, Pontificatum iniens, nequaquàm à maioribus suis degenerauit. Nam magnitudine animi, cõsilio, doctrina, & sanctitate vitæ, cũ quouis optimo pontifice comparari potest. Cuius amplitudinem Desiderius Longobardorũ rex veritus, statim de pace ineunda & de amicitia mentionẽ per legatos fecit. Verùm Adrianus cognita hominis perfidia plusquàm Punica, in aliud tempus pacem distulit.

Per idem tẽpus mortuo Imperatore Leone, Irene eius vxor & filius Constantinus sextus imperium accipientes, concilio trecẽtorum & quinquaginta episcoporum in Nicena vrbe secundò habito instituẽre, vt q. sacras imagines delendas dicerẽt, perpetuo anathemate notarentur. Quam quidẽ constitutionem Constãtinus adolescens patris flagitia secutus, quorundam improborum suasu, non ità multò pòst & abrogauit, & matri omninò administrationem imperij abstulit. Subornauit & duces suos, quos in Italia habebat, contra finitimos: hos quidẽ vnico nũcio sua authoritate Carolus in officio continuit, qui tum in Sclauos & Hunnos, quos Hungaros meritò dicimus, copias mouerat, quòd horũ incursionibus circa Danubium vexarentur omnia: quibus certè perdomitis, in Franconiam duxit, Maiorum suorum natale solum: Vndè Franci nomen sumpsêre. Qua quidẽ prouincia haud magno negocio in potestatẽ suã redacta, biennio pòst Theophylacius & Stephan⁹ episcopi insignes, Adriani nomine, *synodum Francorũ Germanorũq; eporum habuêre: in qua &*synodus quam *hanc Francofordi habitam asserũt historici, Ista synodus septima, non putetur hęc Nicena secunda, verè septima Græcis habita, sed Constantinopolitana illa, in qua iconomachi imagines damnãrunt, septima ab hęreticis falsò dicta, & conciliabulum potiùs, quàm concilium, dicenda.

*septimam Græci appellabant, & hęresis Feliciana de tollẽdis imaginibus abrogata est. Adrianus verò opera & authoritate Caroli à terrore bellico securus, ad exornandam vrbem sacrasq; basilicas animũ adijcit. Nam & corpus beati Pauli laminis argenteis inclusit: & altare sancti Petri, pallio exornauit auro intertexto, ĩ quo depicta historia inerat, quẽ admodùm angelus beatum Petrum è vinculis liberauerat. Restituit item & strauit marmoribus Pauli apostoli atriũ, iam anteà vetustate collapsum. Instituit item, vt singulis diebus centum pauperes in atrio Lateranẽsi pascerentur, in quo etiàm discumbentes pauperes picti cernebantur. Restituit præterea magna impensa aquæductus quosdã, & vetustate & hostium maleficio collapsos &c. Dum verò his operibus detineret Adrianus, adeò in immensum excreuit Tiberis, vt & portam Flamineam à fundamẽtis euerterit, & pontem Antonini Pij, quem olim Sublicium vocârũt, inter Ianiculũ & Auentinum, & multa vrbis ędificia demolitus sit, secũ & arbores & segetes & vrbis ornamenta trahens. In tanta autem calamitate hac diligentia Adrianus vsus est, vt per vicos nauiculas mitteret, vndè cibaria ob excrescentiam aquæ egredi domo nequeuntibus subministrarentur. Eos præterea, qui tãta calamitate magis ac magis vexati fuerant, & verbis & muneribus consolatus est. Turres & vrbis muros collapsos restituit, cẽtum auri libris in eo sumptu expensis. Quid plura? nil prætermisit in vita Adrianus, quod ad bonum principem, & ad optimum pontificem pertineret. Nam & religionem Christianam, & libertatem ciuium suorum, & vitam pauperum, pupillorũ, viduarum acerrimè tutatus est. Moritur aũt pontificatũs sui anno 3. & 20, mense 10, die 17. sepeliturque magna cum laude in basilica Petri, 6. Calend. Ianuarij.

Felix iste, non de imaginibus, sed de ipso christo malè sensit.

Act. 12.

AD

AD LECTOREM HVIVS SECVNDAE SYNODI NICENAE SEQVENTIS, MONITIVNCVLA.

Synodus hæc Nicena quam Græci rectè septimam vocant, in qua sanctarum imaginum vsus vti pius, & sanctorum suffragia vti necessaris asseruntur, celebrata est sub Adriano Papa eius nominis primo, imperantibus Constantino & matre eius Irene, contra iconoclastas seu iconomachos, qui imagines sacras instãr abominationum è templis exterminabant. Memineris autem denuò lector studiosè, ante synodum hanc habitum fuisse conciliabulum Constantinopoli per iconoclastas, in eoq; picturas & imagines quaslibet, velut idola, damnatas. Hoc schismatici vocâsse quidem septimum concilium, sed falsò: cùm neque legitimè, Papa incõsulto, congregatum esset, neque sententiæ omnes ibi latæ, scripturis & patribus consonarent. Et ob id nec synodi quidem, multò minùs septimę, nomenclatura dicendum fuisse. Si porrò te malè habuerit, quòd subindè in hac synodi huius editione offendes adorandi verbum imaginibus datum, scito proprietatem Græci verbi proskynein, non potuisse aliter verti. Quãquam ex sanctorum patrum in actione synodi huius tertia & quarta expositione subindè admonebitur, adorare, non propriè latrian significare, sed pro simplici honoris exhibitiõe sumi, quomodò viros senio & authoritate graues, nutu capitis & reuerentia excipimus. Item reges & principes flexo genu nonnunq; salutamus. quod & Græci & Latini adorare subinde dicũt, & sacra scriptura ab hac vsurpatiõe vocabuli non abhorret. Hoc inprimis admonitũ te volumus, nè qs imprudẽs grãmaticę, in hunc scopũ impingat.

προσκυνεῖν

PSELLVS DE SEPTEM SACRIS SYNODIS GRAECORVM.

for. *anno 337. aut 315.

Prima post assensionẽ Domini nostri Iesu Christi annis trecẽtis cõgregata est.*

Prima Nicena.

COgnosce numerum sacrarum synodorum,
Quotcunque cõtra impios valuerunt, ô rex,
Septem omnes extitêre: Prima in Nicea,
Diuino regnante Domino Constantino,
Et in sacerdotij dignitate præcellẽte Constãtinopoli
Ter pio & animo & sermone Metrophane.
Hæc furiosi Arrij lingua dissecuit,
Cùm Trinitatis ille consubstantialitatem secaret,
Et opificem creaturarum turpiter infamaret,
Dicẽdo minorẽ patre filiũ, cùm sit natura æqualis.

Secũda Cõstãtinopolitana.

A prima vsque ad secundam, anni sunt 56.
Secunda autem sacrarum synodorum facta est,
Vt tradunt omnes, in Constantinopoli,
Cùm quidẽ Theodosi⁹ imperio benè præsuit Magn⁹,
Nectarius verò summus pontifex eius loci fuit.
Ista radicitùs euulsit Macedonium,
Qui Spiritum ter sanctum fraudi à alienabat
A summa Deitate, & creaturã esse blasphemabat.

Tertia xphesina

A secunda vsque ad tertiam, anni 40.
At tertia synodus facta est in Ephesõ,
Theodosio iuniore dignè tunc dominante,
Contra vaniloquum & improbum Nestorium,
Qui Dei incarnationem nullo modo recipiebat,
Et nudum hominem Christum delirabat,
Et contra firmam vnitionem Dei blasphemabat,
Christiparam dicendo, non Deiparam,
Quæ Deum peperit, Dominam Mariam virginem.

A tertia vsque ad quartam, anni sunt 30.

quarta Chalcedonensis

Quarta verò synodus in Chalcedone fuit,
Romæ sceptra tenente Martiano principe.
Numero autem sacri & reuerendi patres
Triginta simul fuêre supra sexcentos,
Contra Eutychen infelicem & contra Dioscorum,
Qui corpus Dominicum, phantasticum esse impiè dicebant.

A quarta vsque ad quintã, anni C. & duo.

quinta Cõstãtinopolitana secũda

Quinta autem iterum fuit in Constantinopoli.
Quinque verò & sexaginta supra centum patres
In hac coacti sunt, & Chalcedonensem
Synodum approbauerunt vt ter pijssimam.
Iniecerunt autem piè extra diuina septa
Euagrium & Didymum cum Origene,
Viros qui non eodem tempore decesserunt, sed tamen eadem conscripserunt,
Falsa nempe & peregrina dogmata à diuina Ecclesia.
Et nunc quidem corporum resurrectionem omninò auferebant,
Nunc verò alienigenarum resuscitationem præter opinionem asserebant.
Paradisum verò &. Ad⁹n dicebãt incorporeum,
Et pœnam ad tempus putabãt terminandam.
Quinetiam dæmonum restitutiones scripserunt.
Sustulerunt quoque Mopsuestię episcopum,
Improbi Nestorij existentem myssagogum,
Et priorem epistolam thę ad Marin Persam,
Eaq; quæ conscripsit contra Cyrillum, olim Fortassis simulatè, Cyri episcopus Theodoritus.

A quinta vsq; ad sextam, anni C. & 29.

Sexta Cõstãtinopolitana tertia.

Sexta rursùs synodus in Constantinopoli
Constitit, & dissipauit dogma impiorum,
Quorum antesignani, diserti multi & varij fuêre.
Theodorus episcopus Pharan, Honorius Romæ,
Cyrus Alexandriæ, Sergiusq; & Tyrrhus,
Item Paulus Samosatenus, præter hos & Petrus,
Et miser Macarius, cumq; illo Stephanus.
His incarnati verbi negabant duas naturas,
Vnam quandã dicentes esse compositam, & actionem vnam.
Cum his Polychronium abstulerunt perfidè,
Et duas dogmatizauerint incarnati verbi naturas,
Et duas voluntates planè piè asseruerunt.

A sexta vsque ad septimam, anni 60.

Septima Nicena posterior

Postremò septima rursùs facta est in Nicea.
Quinquagieta conuenerunt supra trecentos.
In ista piorum patrum diuinorumq; sermones.
Irene Imperatrice tunc rem administrante,
Cum Constantino filio recèns coronato.
Decreuerunt autem picturas honore afficiendas,
Et probè anathematizârunt impios quosdam,
Basilium episcopum existentem Pisidiæ,
Theodosium Ephesi, Sisinnium Pergæ,
Alios q, plures, venerandas picturas nõ honorãtes.

De sequenti epistola.

HAEC SYNODICA EPISTOLA IN *HOMOCANONIO QVOQVE EXIstit, sed quia & in Græco exemplari concilij huius inueniebatur, vsũ est in exordio huius synodi non obmittenda.

*fo. Nomocanono

PIISSI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PIISSIMO DOMINO IN SACRIS NOBIS COLLEGÆ Ioanni presbytero præsidi & anachoretæ, contemptoriq; curarum mundanarum, Tharasius indignus episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ.

DE fonte & vino diuini spiritûs inebriatus, & afflatu Dei illustratus Dauid, in regibus propheta, & in prophetis rex, in hymnis suis dixit: Ab initio cognoui ex testimonijs tuis, quia in æternum fundâsti ea. Vera est hęc & firma hymnodia apud eos, qui prudentia pręditi, hanc cantant. Dixit enim de omi diuinitùs data scriptura Moses, qui oculis suis Deum vidit, Ab ipsa non licet quicquam auferre, neq; etiàm aliquid adiungere. qui igitur sedulò & non defunctoriè, scripturarum & patrum doctrinis insistunt, & harũ diligenti lectioni intenti sunt, & mentem suam ad pietatem & veritatem adiungunt, nõ ad propriam voluntatem cuncta referentes, à montibus æternis mirabiliter illuminantur, perfusi scilicet lumine euangelicorum & apostolicorum præceptorum. Montes enim nominat hic psalmista, quia in illis meditantes & ambulãtes, ad cælestia scandimus. Aeternos autem vocat, quòd non sint momentanea, neque ad tempus durãtia, sed situul ante mundi cõstitutionem dicta sunt, etiamsi in extremis temporibus à præconibus euangelici præconij effata sint. Nos igitur, ô vir desideriorum spiritûs, quem ab ipsa iuuentute cognouimus DEO deuotum, breues quasdam cordis nostri motiones, & cõsilia ad animæ quietem conducentia tibi conferimus. Plura enim silentio tribuenda sunt. Arbitramur autem & ad aures quoquè vestrûm omium peruenisse, quomodò in Nicensium ciuitate secundùm beneplacitum Dei synodus congregata sit, in quam & nos & sacerdotes veri, vicarij scilicet Papæ veteris Romæ & Orientis summorum sacerdotum, prætereà Dei amantes episcopi plurimi, secundùm mandatum piorum nostrorũ Imperatorũ conuẽnimus, nè dicam interìm religiosos archimandritas, presides, & multitudinem monachorum. Cùm autem illic inter nos de varijs esset agitatum, veritas & Deo placens volũtas *iudicata est, quòd scilicet iuxta antiquam constitutionẽ sanctorum patrum nostrorum, imaginum picturã ad institutionem & memoriam mentis nostræ, & participationem sanctificationis, Ecclesia recepit. Quicquid enim sanctum euãgelium per lectionẽ nobis demonstrat, hoc idem imagines per inspectionẽ: Quicquid item libri de passionibus martyrum narrãt, hoc ipsum etiàm imagines signant. Has em recipimus tanquàm effigurationem prototyporum. Nihilo minùs credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, eidemq; soli latrian exhibentes, poscimus intercessionẽ intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ deiparæ, sanctorum item angelorum, omniumq; diuorum & patrum nostrorum. His ità se habentibus, bona pars monachorũ apud synodum accusationem, quã nos præsciuimus, instituerunt, quòd scilicet multi essent episcopi, qui sacerdotalem dignitatem pecunijs sibi comparâssent. Sanè quanquàm in peccatis nostris voluamur, & catenis horũ illigemur, in quibus nobis propicius sit dominus: attamen secundùm euangelica præcepta & canonicas ordinationes incedẽtes, in pura conscientia, simplici corde, & moribus non auaris, iuxta timorẽ Domini ambulare cupimus: quetiàm submittimus nos, vt per omnia euangelicis & apostolicis & patrũ doctrinis inseruiamus. Ad hæc omnibus modis operam damus, vt quicunque in sacerdotalem sortem adoptati sunt, ità cõuersentur & viuant, quemadmodùm decet omnes eos qui in nomine Domini vocati sunt. Si verò aliqui recusant præceptis horum stare, ego sanè cum illis nullam communionem habere velim, alienusque sum ab illorum animis. Quàm autem id de me facilè testificari possim, nulli est ignotum. verùm isti qui insimulati sunt, videant quomodò se defendant. Scimus enim diuinos canones, omnes accipientes aut dãtes quippiam in ordinatione sacerdotali excommunicare, & à sacerdotij sanctitate repellere. Moses qui deum vidit, vt priùs dixi, clamat: Ad ipsa nihil addere licet, & ab ipsis nihil auferre. Simili modo psalmographus Dauid canit, & nos cum eo: Ab initio cognoui ex testimonijs tuis, quòd in æternum fundâsti ea. Quis autem poterit istis resistere, nisi mentem corruptam habeat, & ludere in diuinis velit? iam enim fundata sunt testimonia Dei, iam in Ecclesia illius radices iecerunt, etiàm si ad tempus à quibusdam non seruentur. Verùm illa tamen in seculũ permanent, & beati sunt qui ista inuestigantes, simul etiàm ijs obediunt. Væ autem qui repugnant. Omnis igitur episcopus aut diaconus conuictus, quòd pecunijs aut largitione ordinationem obtinuit, ab episcopatu excidit. Fortasis autem quidam dicunt: Pœnitentiam egimus pro peccatis nostris, & Deus dat veniam. sanè & ego dico, quòd omnem pœnitentem Deus suscipit, & *permissa peccata, per pœnitentiam condonat. Nouimus enim & Dauid in adulterio & cæde simul deprehensum, sed post pœnitentiam receptum, de quo testimonium datum est: Inuẽni Dauid filium Isai, virum secundùm cor meum, qui facit omnem voluntatem meam. Sanè manifestum est, quòd per pœnitentiã fuerit correctus: sed iterùm nolui eundem Dauid à Domino audiuisse, Tu mihi

Psalm.118.
Deut.34.d
Deu.4.a.12.d
Psalm.75.c
Nicena synodus 2.
*indicata
Deu.4.a.12.d
Psalm.118.
* perpetua
2.Reg.11.
Psalm. 88.b & Act.13.d
1.Par.22.b & 28.d

8.Par.33. mihi non extrues domum, quia vir sanguinum es. Noui & Manassen per confessionem ab impietate absolutum, noui & meretrices & telones per pœnitẽtiam receptos: verùm nullum ex his in sacerdotij dignitatem numeratum, nisi fortè id ante baptisma commiserit. Noui & monachos aliquot, cùm in mundo essent, omni libidine conspurcatos: cùm autem solitariè viuerent, tanquàm faces in orbe resplenduisse, nullum tamen ex his in sacerdotem ordinatum. Quòd si autem id semèl atque iterùm factum est, non tamen confestim legem in Ecclesia præscribit. Scimus sanctam Mariam priùs meretricem fuisse, posteà factam continentem, non tamen inter diaconas relata est. Quorsùm verò hæc dico, cùm veritatis sermonem cognoscam, & eum qui à diuinis apostolis initiatus est, audacter clamantẽ videam, Quòd quicunque per pecuniam ordinatus est episcopus, aut presbyter, aut diaconus, alienus est à sacerdotali dignitate? Non enim diuini spiritûs gratia venditur. Caiaphaicum, hoc studium est. Simoniaca hæc machinatio, & aliena à sacerdotali sanctificatione. In scortatione aut adulterio si quispiam post baptisma fuerit deprehensus, diuini canones illum ad sacerdotium non admittunt: quinetiàm si quispiam promotus ad sacerdotium, tale aliquid fecerit, confestim ejicitur, Omis igitur vir, qui in pœnitẽtia perdurat, per bonitatem & mansuetudinem Dei, veniam peccatorum suorum obtinet, quemadmodùm etiàm in superioribus demonstrauimus. Nouatum autem, & eius impiæ hæresis asseclas anathematizo, vtpotè qui iniurius sit aduersùs pœnitentiam, & mansuetudinem Dei eleuat. Quarè eius opinionis sum, vt confitear recipiendum episcopum per pecunias ordinatum, modò pœniteat. Bonus enim Deus est in omnibus, & viscera aperta sunt super omnem hominem pœnitentem, quem etiàm in regnum suum inducit, Sed quoniam iuxta diuinum Apostolum, Episcopus inculpabilis esse debet: qui propter pecunias aliquem ordinat, aut ab alijs ordinatur, alienus est à sacerdotali dignitate, vt omnes nouimus quicunq; Ecclesiæ alumni sumus. Ergò bona & laudabilis pœnitentia, quæ ad Deum ducit, & à peccatis liberat. Et ego quoquè misericordia indigeo. Noui enim Dei mansuetudinem, qui omnem ad se venientem recipit. Dixit enim per prophetam: Tu primus dic peccata tua, vt iustificeris. Et dixi, eloquar iniquitatem meam coram Domino, & tu remisisti impietatẽ cordis mei, & pro ea orabit omnis sanctus in tempore oportuno.

Luc.7.f.g
Canone 30. apostolorũ.
Cano.25.
Nouati hęretici cum suis.
1.Tim.3.a
Esa.43.d
Psalm.31.

Nam si pater filio peregrè existente, & rem impiè & iniquè agente, redeuntem iterùm ad se naturali amore prosequitur: quanto magis Deus omnium nostrum pater, omnẽ pœnitentem suscipiet in vlnis suis, cùm sit singulariter misericors? Non enim mortem petit peccatoris, sed magìs vt conuertatur & viuat. Quemadmodùm etiàm in Euangelio ab ipsa Domini voce per parabolam de prodigo, & posteà pœnitente, instructi sumus à patre cælesti, recepto in cælis. Gaudet enim supra hominem omnem, agentem pœnitentiam. Pœnitentia, insignis est armatura, magna salutis via, hospitij regni cælorum dispẽsatrix, incorruptibilis viæ dux, martyricorum certaminum æquiparatio: ad DEVM viam indicans, & cum ipso nos esse faciens, humani generis baculus, cadentium & lapsorum surrectio. Beati qui hanc amplectuntur, & huic adhærent: qui hanc exercent, cum angelis vitam æqualem ducunt. Ab omni malo declinant, & bonum faciunt. Pœnitentia est coalumna & familiaris dilectionis, eleemosynæ, ieiunij, abstinentiæ, temperantiæ, probitatis, honestatis, mansuetudinis, & vt verum vno verbo dicam, hæc omnia pollet pœnitentia. Si quis autem hanc contaminat & contemnit, non inter seruatos, sed inter perditos numerandus est, quorum vermis nõ moritur, & ignis non extinguitur. Hæc à nobis prædicantur vir sanctissime, si fortè fuerint, qui nos quoquè infamare voluẽrint. Nouimus enim te singularem admonitorem & cultorem euãgelicarum & apostolicarum, canonicarumque iussionum: quamobrem audaciùs quoquè ad te ista scribimus, cupimusq; vt ea monachis & ascetis, virisque omnibus religiosis, cum quibus tibi cõmercium est, significes: & vt in orationibus tuis cẽlipetis nostrî memor sis, obnixè rogamus, quo ex circundantibus nos vndiquè malis tandèm aliquandò liberemur. Vrgent enim & intùs & extrà insultationes, è quibus misericordia DEI sumus liberati, & posthàc quoquè nos euasuros confidimus. Quamobrem iterùm atque iterùm dicimus, Ora pro nobis, Ora, precare ô amice vir DEI & noster, immò potiùs pater. Scimus enim quòd affectu eo erga nos affectus es, quo pater erga liberos suos. DEVS pacis, qui & remota & propinqua ad se conuocat, vitam nostram in pace conseruet. & omnes illos qui eum colunt & admirantur, nomenque illius inuocãt, saluos faciat intercessione & precibus Dominæ nostræ sanctæ Deiparæ, & omnium Sanctorum, Amen.

Luc.15.
Ezc. 18.g & 33.c
Luc.15.
Esa. 66.d
Marc.9.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

SYNODVS NICEAE

SECVNDÒ HABITA, QVAE EST ORDINE SEPTIMA,

sub Constantino & Irene matre, congregatis ab Imperatore trecentis quinquaginta episcopis.

ACTIO PRIMA.

IN nomine domini & dominatoris Iesu CHRISTI, veri DEI nostri, imperãtibus pijssimis & Christo deditissimis dominis nostris, Constantino cum matre sua Irene, anno consulatûs illius octauo, sub octauum Calendas Octobris, indictione vndecima, conueniente sancta & œcumenica, hoc est, vniuersali synodo, quæ per gratiam diuinã, piumq; illorum Imperatorum sanctè orbé terrarum gubernantium decretum congregata est in clarissima Nicensium metropoli, quę est in Bithynia prouincia: nimirùm, Petro viro religiosissimo archipresbytero, quę Romę est, sanctissimę beati Petri apostoli Ecclesiæ: prætereà Petro pijssimo monacho & gubernatore monasterij sancti * Sabæ apud Romanos, vicarijs existentibus Apostolicæ sedis, cui præerat sanctissimus beatissimusque archiepiscopus veteris Romæ Adrianus: præsentibus Tharasio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo inclytę Cõstantinopoleos nouæ Romæ: Ioãne & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, & locum retinentibus apostolicarum sedium eius, quæ in Oriente est, diœceseos: Agapio episcopo Cæsareæ, quæ est in Cappadocia: Ioanne episcopo Ephesi, Constantino episcopo Constantiæ, quæ est in Cypro: Nicolao episcopo Cyzici, Euthymio episc. Sardésium, Petro episcopo Nicomedię, Stauratio episcopo Chalcedonis, Elia episcopo Cretæ, Epiphanio diacono, tenéte locum Thomæ archiepiscopi Sardiniæ: Ioanne monacho, loco Nicephori episcopi Dyrrhachij: Daniele episcopo Amasiæ, Nicolao monacho & præfecto monasterij, quod Apra appellatur, in locum metropoleos Thyanensium: Constantino episcopo Gangrorum, Niceta episcopo Claudiopoleos, Theophylacto diacono, in locum metropoleos Stauropolitarũ: Eustathio episcopo Laodiceæ: Michaële episcopo Synnadôn, Constantino episcopo Perges, Anastasio episcopo Nicopoleos veteris Epiri, Christophoro episcopo Phasidos, Theodoro episcop. Seleuciæ, Basilio episcopo Sylæi, Nicolao monacho, in locum metropoleos Moccesi: Manuele episcopo Adrianopoleos Thraciæ, Cõstantino episcopo Rhegij, Cyrillo monacho, in locũ Nicetæ episcopi Gotthiæ: Theodoro episcopo Catanæ, Ioanne episcopo Tauromeniæ, Gaudioso episcopo Messanæ, Theodoro episcopo Panormi, Stephano episcopo Bibonum, Constantino episcopo Leontenæ, Theodoro episcopo Taurianes, Christophoro episcopo *Adryaces, Theotimo episcopo Crotonis, Basilio episcopo Tonnesiorum, Constantino episcopo Carines, Ioãne episcopo Trecaleos, Theophane episcopo Lilybæi, Theodoro episcopo Trophæorum, Sergio episcopo Nicoterôn, Galatone archipresbytero, locum tenẽte Rhegij: Stephano episcopo Syracusano, Theodoro episcopo Byzies, Mauriano episcopo Põpeiopoleos, Gregorio presbytero, in locum episcopi Leontopoleos, quæ est in Smyrna: * Eustratio episc. Apameę Bithynię, Sisinnio episcopo Parij, Epiphanio episcopo Mileti, *Gregorio presbytero, in locum Nicopoleos vrbis: Niceta episcopo *Præconesi, *Eustratio episcopo Methymnes, Leone episcopo Chij, Ioanne episcopo Aprõn, Theophylacto episc. *Cypsalôn, Stephano episcopo * Suidaôn, Leone episcopo Mesembriæ, Ioanne episc. Nyssæ, Georgio episcopo Thermarũ * Babæ, Georgio episcopo Camulianorum, Soterico episcopo *Ciscissôn, Constantino episcopo Mastaurôn, Georgio episc. Briulôn, Theodosio episcopo Nyssæ alterius, Theophylacto episcopo Tralliũ, Basilio episc. Magnesiæ, quæ est Anelij: Ignatio episcopo Priones, Saba episcopo Agęorum, Basilio episc. Magnesiæ, quæ est prope Mæandrum fluuium: Gregorio episc. Palæopoleos, Theophane episcopo Caloes, Leone episcopo Algizôn, Nicodemo episcopo Eugazôn, Lycasto episcopo Barilôn, Theophylacto episc. Hypepôn, Eustathio episcopo Erythrôn, Theophane episcopo Lebedôn, Stratonico episc. Cumano, Theophylacto episcopo Cymnôn, Cosma episcopo Myrrhines, Olbiano episcopo Elæas, *Paride episc. Adramytij, Marino episcopo Antãdri, Ioãne episcopo Assi, Leone episcopo Phoceæ, Nicephoro diacono in locum Gargarorũ, Constantino diacono in locum * Agæôn, Theognide in locum *Sion, Theophylacto in locum *Teo, Ioanne episcopo * Rhædesti, Ioanne episcopo Parini, Melchisedec episcopo Calliopoleos, Leone episcopo Madytæ, Sisinnio episcopo * Tzuruli, Theophylacto episcopo Chariules, Thoma episcopo Danij, Gregorio episc. Theodoropoleos, Sisinnio episcopo Chalcidos, Ioanne episc. Bryseos, Beniamin episcopo Lizici, Constãtino episcopo Heliopoleos, Petro episc. Aspones, Synnesio episcopo Cymes, Theophylacto episcopo Anastasiopoleos, Leone episcopo Minsi, Antimo episc. *Herinupoleos, Spyridone episc. Cythrôn, Eustathio episcopo Solorum, Theodoro episcopo Citios, Georgio episcopo *Trimithuntôn, Alexãdro episcopo Amathuntôn, Michaële episcopo Melitopoleos, Theodoro episc. Germes, Basilio episcopo * Adranutherôn, Leone episcopo Pœmanini, Simeone episc. Oces, Strategio episcopo Dardani, Ioanne episc. Lampsaci, Theodoro episcopo Paleæorũ, Niceta episcopo *Ilei, Leõe episcopo Troadum, Theodoro episcopo Abydi, Anastasio episcopo Tripoleos, Leone episc. *Traculôn, Stephano episcopo Pusalôn, Ioanne episcopo Tabæ, Stephano episcopo Siladôn, Ioanne episcopo Sethôn, Theophane episcopo Minnias, Lycasto episcopo Philadelphiæ, Michaële episcopo Troales, Gregorio episcopo Gordorum, Ioanne episc. Daldes, Eustathio episcopo Hyrcanes, Theopisto episcopo Hermocapyles, Dauide episcopo Helenopoleos, Cyrione episc. Lophi, Theophylacto episc. Apolloniados, Constantino episcopo Cæsareæ Bithyniæ, Georgio episc. *Basinupoleos, Leone episcop. Aristes, Nicephoro episcopo Adranes Thracię, Basilio presbytero, in locum Dascyliorum, Niceta episc. Meles, Neophyto episc. Gordoserbôn, Leone episcopo Liboes, Leone episcopo Aspendôn, Ioanne episcopo Etennôn, Leone episcopo *Amysi, Constãtino episcopo Zelôn, Mariano in locũ Zalichi, Gregorio episcopo Sinopes, Georgio episcopo Nicopoleos, Constantino episc. Asemôn, Gregorio episcopo Amastridos, Gregorio episc. *Ionopoleos, Niceta episc. Dadybrôn, * Theophilo episcopo Plusiados, Constantino episcopo Cratiæ, Niceta episcopo Adrianopoleos, Ioanne episcopo Heracleæ Ponti. Theodoro episcopo Comanorum, Niceta episcopo *Rhyzæi, Nicephoro episcopo Claneôn, Leone episcopo Trocnadôn, Leone episcopo Corydalôn, Anastasio episcopo Patarôn, Georgio episc. Nyssæ, Stephano episcopo Arazôn, Theodoro episcopo Pinarôn, Nicodemo episc. Candibôn, Stauratio episcopo *Zenopoleos, Leone episc. Lamyrôn, Stephano episc. Camnôn, Constãtino episcopo * Tlôn, Ioanne episcopo Combôn, Petro diacono & in locum Orycandôn, Ioãne diacono in locum Cariæ, Georgio episcopo * Cybirres, Basilio episcopo Taborum, Dorotheo episcopo Neapoleos, Constantino episc. Alabandôn, Gregorio episc. Heracleæ, Dauide episcopo Iasi, Gregorio episcopo *Mylasfôn, Sergio episcopo Vigiliarũ, Ioanne episcopo Myndi, Stauratio episcopo Stadiæ, Gregorio episcopo Stratonicęæ, Antimo episcopo Hylarymôn, Theophylacto * in locum Amazonis, Niceta episcopo Halicarnassi, Mariano * in locũ Ceramorum, Theodosio episcopo Chonôn, Michaele episcopo Cheretepôn, Pantaleone episcopo * Valentiæ, Georgio episcopo Peltarum, Christophoro episcopo * Atanaôn, Leone episcopo Eumenias, Paulo episcopo Acmonis, Gregorio episc. * Timæni Therôn, Leone episcopo Scoputranopoleos, Leone episcopo Alcûs, Nicephoro episc. Lubdôn, Georgio episcopo Appiæ, Ioanne episcopo Eucarpiæ, Michaele episcopo Hierapoleos, Niceta episcopo Nicoleias, *Nicephoro episcopo Promiæ, Nicolao episc. *Phytôn, Theophylacto episcopo Cynabôn, Niceta episcopo Augustopoleos, Ioãne episc. Cotylæ, Georgio episc. * Mediæi, Theophylacto œconomo & vicario * Ipsi, Stephano designato Troum, Ioanne designato * Hectoriôn, Constantino episc. Ambladôn, Epiphanio episcopo Pertôn, Sisinnio episcopo Philomelij, Michaele episcopo Papôn, Theodosio episcopo * Sagalassi, Sisinnio episcop. Apameæ, quæ est * Cibôn, Iona episcopo Coanes, Nicephoro episcopo Adadôn, Petro episcopo * Pythias, Leõe episcopo Bares, Petro episc. Seleuciæ, quæ est Pisidię: Leone œconomo & vicario Zozopoleos, Mariano episcopo * Magydôn, Paulo episcopo * Ataliæ, Nicephoro episcopo Phoglôn, Leone episcopo Andidôn, Leone episcopo Sibyllôn, *Manzone episcopo Pracanôn, Theodoro episcopo Germanicopoleos, Eustathio episcopo Cilindereos, Sisinnio episcopo Musbadôn, Eustathio episcopo Lamôn, Theophylacto episcopo Zenopoleos, Constantino episcopo Dalisandi, Anastasio episcopo Lauzadôn:

Sedentibus his in editissimo templi loco, sanctissimæ ecclesiæ magnæ, quæ cognominatur Sophia, præsentibus simul & audiẽtibus illustrissimis iuxta ac magnificẽtissimis senatoribus, Petronio glorioso proconsule & patricio, Theophylacto comite imperialis obsequij, Ioãne regio ostiario & quęstore ærarij militaris: prætereà religiosis archimãdritis, gubernatoribus & monachis, depositis in medio sacris & inuiolatis euangelij Dei codicibus, religiosissimi Siciliæ insulæ episcopi dicere cœperunt: Dignum arbitramur ante omnia & conueniens huic sanctę & œcumenicę synodo, sanctissimũ summumq; pastorem & rectorem præsidem imperatricis vrbis Constantinopoleos nouæ Romæ, ad initium quę deinceps tractabuntur, capitum præfari, & veluti ianuam aperire, & quę hoc loco deceant, priùs explicare.

Sancta synodus respondit: Sanctissimorũ episcoporum voto satisfiat.

*Sabbæ

*Berinupoleos

*Thremethuntôn

*Adranitherôn

* Andriacæ

* Trocalôn

*Encratio

*Georgio

*Procõnes

*Encratio

* Cypsalôn

*Sugdaôn

*Basizarum

*Ciceßôn

*Basilio

* Aegææ vel Aegaes

*Chiôn,

*Teôn,

*Turzi li aut Tzu- furi

*Amyzi

*Innopolis

*Theophylacto

*Ruzęi

*Zibupoleos

*Burrhæ

*Milasi

*Mylasses

*Elentias

*Timeni ferarum,

*Pythôn

*Ispi,

*Hectoriôn

*Agalassi

*Cibodi

Tharasius sanctissimus beatissimusq; patriarcha Constantinopoleos dicere cœpit: Admodùm sanè tempestiuum est nũc, propheticam illam vocem, quam sæpè etiàm ab ipso euãgelio prædicatam audiuimus, recitare: recta fient quę obliqua erant, & asperę viæ in planas cõuertentur. Cum Deo siquidem cuncta quæcunq; fiunt, promptè peragi possunt, quoniam illius voluntati cõsilijsq; nemo obstare potest. Quanquàm autem per insultũ veteratoris hostis, qui hoc vnum conatur vt discerpat & cõuellat, disturbetq; sanctam & catholicam Ecclesiam, anni præteriti tempore, sub Kalendas mensis Augusti, in pia & regia ciuitate præsidentibus nobis in sanctorum & omnibus seculis laudatorũ apostolorum (quos rectè spiritussancti tubas dicimus) templo, commota sit ingẽs hominum turba, furore & amaritudine plena, quę manus in nos inijcere tentauit, (à qua tamẽ diuina gratia & fauore sumus liberati, idq; paucorum episcoporum subsidio, quorum nomina libens relinquo, cùm plerisque omnibus sint cognita) visa sit obstaculũ aliquod & veluti remora iniecta, nè verus pietatis sermo exaudiri & stabiliri posset: attamen clemẽtissimi nostri Imperatores, qui à Deo gubernacula mũdi acceperunt, cùm rectæ fidei acerrimi propugnatores essent, malę verò & minùs syncerę impugnatores, non potuerũt somnum dare oculis suis, nec palpebris dormitationẽ, donèc Dei tabernaculum, hoc est, illius Ecclesiam, in vnitatem reduxerunt & pacificũ conuentum eidem indixerint. Qua de causa consilio & diuina voluntate rursùs in idẽ illud, quod tum agebatur, nos congregauerunt. Sed pro benefactis istis Christus maximus omnium nostrũm rex, qui solus largiter retribuere potest, repẽdat illis. Nos verò viri sacerdotes ipsum auxiliatorem inuocãtes, & timorem illius animis nostris infigentes, futurumq; iudicium in eo cõstituentes, succinctis supercilijs in veritatẽ ipsam mentes nostras defigamus. Et in omnibus apostolico more sobriè ambulantes, ad æquilibrium cuncta examinemus, vt omnem orationis vanitatem, contentionem, & redundantiam, tanquã zizania, puris segetibus innascentia, sinè aliqua procrastinatione extirpemus: cùm aduersùs veritatem suppullulent, & Ecclesiæ repugnent. Nam quæ in ea hactenus tradita sunt, nõ sunt, Etiàm & Nõ, sed etiàm, tãtùm sunt in veritate: manentq; infracta & minimè siculnea in æternũ tempus. Et is qui denũciat, quòd portæ inferorum non prævalebunt ei, mẽtiri nescius est. Et si confidimus gratum esse coram cõspectu Dei, adueniãt qui anno præterito, cõtra veritatem restiterunt: & si quisquam eorum habet quod obijciat, aut contradicat, siue aliam quanuis apologiam, intrepidè loquatur. Sic enim omnis inquisitio manifestabit.

Luc. 3. a
Esa. 40. a

1. Cor. 1.

Matth. 16. e

Constantinus sanctissimus Constantiæ, quæ est in Cypro, episcop⁹ inquit: Si sanctæ & œcumenicæ synodo, iuxta ea quæ à sanctissimo & beatiss. patriarcha Tharasio dicta sunt, placuerit, ingrediantur sanctissimi episcopi, qui in hac parte ad sacram & œcumenicam synodum conuocati sunt.

Sancta synodus respondit: Ingrediantur. Et ingressi sunt omnes prędicti episcopi. Deindè quoquè ingressi clarissimi senatores, dixerunt: Domini nostri optimi, *diploma sacrum & venerandum, ad sacrosanctã oẽm synodum iusserunt destinari, id audite.'

*τιμία, per excellentiã appellantur imperiales epistolę, q̃ aliquid fieri aut nõ fieri iubent.

Sancta synodus ait: Cõfirmet Deus regnũ optimorum nostrorum principum. & simul Leontius vir clarissimus, à secretis, in manibus ferens sacrum diploma, legere cœpit.

EPISTOLA IMPERATORIS ad sacram synodum.

¶ Constantinus & Irene fideles Romanorũ Imperatores diuina voluntate & nostra gratia, iussuq; sacrati nostri Imperij congregatis sanctissimis episcopis in Nicena synodo.

IEsus Christus dominus noster, verus Deus, veraq; iuxta Dei patris naturam sapientia, per illius in carne diuinitatem, mirificamq; œconomiam vindicans nos ab errore idolorum, nostram naturam liberando renouauit, cooperante illius congenere spiritu sancto. Et primus factus summus sacerdos, huius appellationis reddidit nos consortes, ô viri sacerdotes. Hic igitur pastor bonus ille, qui errantem ouiculam in humeris portans, hominem qui ab ouili suo exciderat, restituens in consortium angelicę suę sacriq; muneris virtutis, per seipsum nos redemit, soluens intersepti obstaculum, nimirùm inimicitiã, in carne sua nobis pacificãrationem viuendi gratuitò concessit, ob id & cunctis euangelicè prędicari iussit: Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur. Hanc igitur ob beatitudinẽ, quę nobis donata est, nobilitatisque causa qua Deus nos adoptauit, Impatoria nostra & pia maiestas, ad concordiam & pacem vniuersum Romanum Imperiũ erigere contendens, pręcipuè tamẽ sanctarũ Dei nostri ecclesiarum statũ, qua possumus cura & consilio cõseruare intendimus. Sacerdotumq; concordiam per oẽmia firmam & stabilem esse desideramus, Orientis videlicet in partibus, septẽtrionis, occidentis & meridiei. Iamq; adestis Dei voluntate per præsides prouinciarũ, perq; descriptas sępiùs synodicas literas, missasq; à sanctissimo patriarcha. Hæc est enim à multis seculis synodica lex per vniuersam ecclesiam, quæ à seculis per secula durabit euangelicè instituta, cuius hortatu & veluti iussu vos sanctos viros sacerdotes cõgregauim⁹, qui esse dispẽsatores testamẽti illius per incruenta

Luc. 15. a

Col. 1. c

Matth. 5. a

cruenta sacrificia vocaminis: quo rectè sentientium synodorum determinationibus, iudicium vestrum confirmetur, omnisque splendor spiritussancti reluceat. Nullus siquidem lucernã accendens, ponit eam sub modio, iuxta vocem Domini, sed supra candelabrum, vt lumen det omnibus qui in ædibus sunt. Sic enim & olim à pijs patribus nostris constitutũ deincèps obseruetur, vt sanctæ Dei ecclesiæ in pacifica cõstitutione firmentur. Non aliter enim pro veritate depugnamus, pietatemque promotam cupimus: præterea ecclesiasticum statum * eam qua à principio obtinuit, legislationem & authoritatem obtinere volumus, quàm militarib⁹ consilijs nos cupimus esse instructos, ciuilibusque negocijs inuigilantes. Atque hæc in posterũ meliùs animo voluentes, nunc multò sacratissimam non dubitauimus summis laboribus cõgregare synodũ. Damus quoquè vnicuiq; libertatem, vt sinè omni formidine ea eloquatur, quæ secum animo deliberauerit, quò veritas magis magisq; elucescat, & intrepida voce audiatur: Simul etiàm vt ex multis ecclesijs dissidium auferat, pacisq; copulatio & constantia in omnibus connectatur. Et simulatquè Paulus sanctissimus patriarcha iuxta diuinam voluntatẽ carnem prẽsentem commutaturus erat, prẽsensq; habitaculum derelicturus, & ad superiores sedes commigraturus, immò verò ad Dominum nostrum Christum, episcopatui renũciauit, monachicam eligens vitam: nobis verò interrogantibus illum, qua de causa hoc fecisset, respondit, quòd si morte occupatus & præuentus in episcopatu huius pię & regię ciuitatis fuisset, etiàm extra oẽm Ecclesiam catholicam resurgere cogeretur: quod ipsum in tenebras exteriores, q̃ diabolo & angelis illius paratæ sunt, abducit. Dolebat enim synodum quandam hic indictam, quæ subuertere contendebat imaginum picturas, quas sancta Ecclesia catholica seruat & amplectitur, & ad memoriã prẽfiguratorũ susçipit. Idipsum, inquiebat, est quod animum meum cõmouet, quod meã conscientiam vrget, quomodò iudiciũ Dei effugere queã. At quę causa est, quamobrẽ eiuscemodi viris cõmemorari debeam, aut simul cum illis versari? Hęc verò & plura alia ducibus quoquè nostris gloriosissimis loquutus est, vitamq; finiuit. Hanc igitur responsionem nostra regia maiestas animaduertens, horrebam, prẽsertim cùm & ab alijs anteà audiẽramus hæreticam esse horũ hominum cogitationẽ, animo nostro deliberauimus, quidnam in hac re vtile esset & facto opùs, & consiliũ nostrum in medio proposuimus, vt repræsentato electo nouiter patriarcha, finis contentionibus per illũ imponeretur. Aduocantes igitur viros negociorum ecclesiasticorum haud imperitos. Christum verò verum Deũ nostrum inuocantes, & cum eis cõsilium capientes, quem ex omnibus dignissimum haberem, cui primas partes in hanc sacratissimam diuinorũ obseruãtissimæ & regiæ ciuitatis nostræ cathedram deferrem⁹, vno animo cõcordiq; sententia, Tharasium qui nunc in sacrosancta dignitate nobis præsidet, dignus declaratus est. Hunc igitur ad nos vocantes, testimoniũ de illo & suffragia data exposuimus. Verùm is nulla ratione acquiescere illis volens, reliquorum electioni assentiri respuit. Nobis verò perquirẽtibus, qua tandèm causa obedire nollet, principiò quidem occasionem hãc attulit: maius esse summi sacerdotij cathedræ iugum, quàm illus humeris sustineri. Nos autẽ considerantes quòd occasionẽ quæreret, nec auscultare nobis vellet, non destitimus virum solicitare, omnibusq; viribus in eo perseuerauimus, donèc assensum nobis pberet, vt summi sacerdotij dignitatem assumeret. Contemplatus itaq; nostram instantem & vrgẽtem sedulitatem, causam recusatiõis nobis denũciauit: Quãdoquidem, inquit, video & cõsidero, supra petram Christum Deum nostrum fundatã, Ecclesiam nunc esse discissam, dissipatam & ruptã: nos quoquè modò hoc, modò illud diuersis animis loquentes, *Orientis autem vnanimi fide prędituos Christianos, nostros verò aliter animatos: cumq; illis consentiẽtes Christianos Occidentis, nos ediuersò in singulos dies ab omnibus illis anathematizari, vniuersalem synodũ postulo fieri, eorũ omnium qui tum ex oẽmibus loci gubernatoribus à papa veteris Romæ, tum ab Oriẽtis summis sacerdotibus mitti possunt. Hęc vbi auribus nostris fuissent percepta, in faciem prẽsentium sacerdotum, & clarissimorum nostrorum ducũ, totiusq; Christicolæ nostræ plebis virum eduximus: & omnibus libertatem dedimus, vt si quid aduersùs virum haberent, dicerent, vt purgare sese posset. Illi verò hęc audientes, libenter hominẽ acceperunt, postulantes simul nostram pacificam & piam dominationem, vt synodũ vniuersalem indiceremus. Huic igitur petitioni annuere tum visum est, meoque nutu iussi cõuenire, immò vt veriùs loquar, Deo sic volente, nobis verò præeuntibus, cõgregaui vos. Quandoquidẽ autem ex vniuerso terrarum orbe Deus vos coniunxit, propriã voluntatem confirmare volens, depositis in medio sanctis euangelijs, veraciter & prudenter clamantibus, Iustè iudicate, state firmi pietatis propugnatores, & omnẽ vanilo quentiam, nuperamq; inductionem excindere animo prompto cõtendite. Quemadmodùm & Petrus Apostolicæ Sedis primus dux, seruilem & temerariam insaniam verberans, Iudaicę auditus instrumentũ gladio amputauit. Extendentes igitur securim spiritus, omnem arborem ferentem fructum iurgij & ambiguitatis, & non ferendę nouitatis,

Matth. 25.

Per ἀνατολὰς intelligit Hierosolym. Antioch. & Alexandrinam ecclesiam.

loco obscu-rus,

Ioan. 7. c

tatis,aut erudito sermone trãsplantate, aut canonicis edictis conscindite,& in venturę gehennæ ignem transmittite, vt corpus Ecclesiæ omnibus suis partibus integrum, rationi conueniens & consentiens, authoritatem traditionis patrum obtinẽs,item pax & tranquillitas spiritũs conseruẽ, & totius nostræ Romanæ reipublicæ status, in fidei quiete tranquilletur. Accepimus autem ab Adriano sanctissimo papa veteris Romæ literas per locum tenentes illius,Petrum religiosissimum primatem presbyterum,& Petrum Deum colentissimum presbyterum præsidem monasterij, qui & nobiscum in concilio sedent, quas iubemus iuxta synodicam consuetudinem publicè legi: vosque omnes cum decenti silẽtio animaduertere. Post id etiàm duos quaterniones vmbilicis conclusos legetis, qui à summis sacerdotibus & viris sacris orientalis diœcesis,per Ioannem religiosissimum monachum & assessorẽ patriarchicæ sedis Antiochenę,& Thomam presbyterum & rectorẽ, qui nobiscũ in concilio sunt præsentes,vt per eas cognoscatis,quænam sit catholicæ Ecclesiæ sentẽtia & iudicium.

Sancta synodus respondit: Seruet Deus imperium eorum,producat illorum tempora Deus:augeat Dominus eos gratia.

Tres episcopi ex concilibulo Cõstantinopolitano,in quo datæ sunt imagines,resipiscentes, adferunt libellos confessionis.

Et adductus est Basilius religiosissimus Ancyræ episcop⁹,prætereà Theodorus episcopus Myrõn, & Theodosius episcopus Amorij. Stantibus autem his in medio sacræ synodi,Basilius Ancyræ episcopus inquit: Quantum erat mihi in viribus,argumẽtum & certam persuasionem fidei in me suscipiens patres,ego minimus vestrũm seruus,in catholicę ecclesię defensionẽ,p̃cessi.

1.Tim.2.a

Tharasius beatissimus patriarcha ait: Gloria sit Deo,qui cunctos seruatos vult, & in cognitionem veritatis peruenire.

Basilius Ancyrę episcopus,è libello sic cœpit legere: Ecclesiastica legislatio iam olim à principio canonicè,& à sanctis apostolis,illorumq; successoribus sanctis patribus & p̃ceptoribus nostris,prętereà sacris & vniuersalibus synodis,reliquisq; certis in locis celebratis conuentionib⁹ tradita est: qua omnis hæreseos passim suppullulãtis suppressa est seges,& ad meliorẽ orthodoxumq; sensum cõuersa,vt etiàm per scripta testimonia stabilis Ecclesię catholicę authoritas aduersùs omnem heresim quę abnegata est,assumpta in locũ orthodoxa fide deprehendat. Hinc & ego Basilius episcopus Ancyranę ciuitatis,catholicam Ecclesiam coniunctã & consentientẽ esse cupiens,Adriano sanctissimo papæ veteris Romæ, Tharasio beatissimo patriarchæ,sanctisque apostolicis thronis, Antiochiæ,inquam, Alexandriæ, & sanctæ vrbis,nec minùs summis sacerdotib⁹ & presbyteris cunctis orthodoxis hanc, quã descripsi,meam confessionem exhibere volo, insinuãs me vobis,qui ex apostolica authoritate potestatem habetis errata corrigendi & ignoscendi,id vnum à congregatione vestra beata stipulando. nè quid ægrè feratis, quòd seriùs accesserim. tarditatis enim est, & ineruditæ meæ pigritiæ,qui opus cõmissum non adimpleuerim, cùm omnibus viribus laborandum in orthodoxæ Ecclesiæ profectum mihi cognoscam. sed hęc,inquã, tardissimi intellectũs mei culpa est, vt ob id à Deo & beatitudine vestra iustè postulem veniam.

CONFESSIO CATHOLICA.

Basilij prius hęretici confessio catholica.

CRedo igitur & confiteor,in Deũ patrem omnipotẽtem, & in vnicum dominum Christum filium eius vnigenitum,& in sanctũ spiritum Dominum viuificantem, Trinitatem consubstantialem,in throno eodem consedentem,in vna Deitate,potestate & authoritate adoratam & glorificatã, in vnius sanctæ Trinitatis, & Domini Dei nostri IESV Christi œconomia,quemadmodùm sex sacræ œcumenicę synodi tradiderunt,hęc oĩa sic confiteor. Vniuersam autem hęreticorũ linguæ incontinentiam abijciens execror: quemadmodùm ipsos sese reddiderunt execrabiles. Interpellãs etiàm intemeratę virginis nostræ Deiparæ,sanctarum cælestium potestatum,omniumque sanctorum intercessionẽ, horũ etiàm sanctas reliquias cum omni honore suscipiens & amplectens,honorificè veneror, firmiter credens me illorum sanctitatis fieri posse participem. Eodẽ modo venerandas imagines, quæ œconomiam Iesu Christi Domini & DEI nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inuiolatæ virginis Dominæ nostræ Deiparę,sanctorumque apostolorum,prophetarum, martyrum & omnium sanctorũ suscipio & amplector,eisque honorem debitum exhibeo. Abijciens & execrans ex toto animo & corde, congregatam ex deprauata mente & insania, & appellatam septimam synodum,apud eos qui rectè sapiunt, nimiùm quàm iustè & canonicè ψευδοσύνοδον,hoc est,falsum conciliabulum appellatũ, vtpotè ab omni pietate & religione alienã: & à Deo traditæ ecclesiasticę legislationi audenter & præfractè,nè dicã impiè, oblatrantem,venerandasq; imagines contumelia afficientem, iubentemq; has è medio sacrarũ ecclesiarũ tolli,cui præfuit Theodosius falsò nominatus Ephesi episcopus. Sisinnius item Pergæ,cognomine Pastillas: Basilius Pissidię improbus ille,cognomine Tricacabus: quorum vanus assecla,sed tamen miseratione dignus, Constãtinus, qui aliquãdò fuit patriarcha. Hæcità cõfiteor,& in his acquiesco. Ob id simplici corde & recto animi arbitrio,Deum testẽ citãs,subiectas execratiões (hoc est,anathematismos) cõstitui.

ANATHEMATISMI.

1 Chri-

1 Christianorum accusatores & calumniatores,siue ἐικονοκλάσαι,hoc est, imaginũ demolitores,execror.

2 Qui sacræ scripturæ verba de idolis & gentilium statuis,ad venerandas Christianorum imagines exponentes trahunt, execratio.

3 Qui venerandas & sanctas imagines nõ amplectitur, execratio.

4 Qui asserunt Christianos, vt deos imagines adorare,execratio.

5 Qui fauent ex animo violatoribus, & ignominia afficientibus sanctas imagines, execratio.

6 Qui præter Christum Deum nostrum dicunt alios esse,qui nos liberãrunt à cultu idolorum,execratio.

7 Qui doctrinas sanctorum patrum,& traditionem catholicæ Ecclesiæ contemnunt: quiq; causantur & voces Arrij,Nestorij,Eutychis & Dioscori iactant, dicentes quòd nisi sãtis ex veteri & nouo testamẽto instructi essemus, sanctorum patrum, sacrarũ sex synodorum doctrinas,& catholicę Ecclesię traditiones sequeremur,execratio.

8 Qui audent dicere catholicam Ecclesiã aliquandò idola suscepisse,anathema.

9 Qui inquirunt diabolicarum insidiarũ inuentum,sacrarum imaginum culturam & ædificationem,nequaquàm autem sanctorum patrũ nostrorum traditionẽ,execratio.

Hęc quidem sic confiteor & approbo, & ex tota anima, corde & mente demonstro. Quòd si autem siue ex calumnia,siue ex instinctu volens nolens vllo tempore ab his à me priùs confessis desciuero, aut peruerso animo discessero,alienus sim & à Deo patre & filio & sancto spiritu,à catholica Ecclesia & omnibus sacratis actionibus. Custodiam autem hæc omnia,& secundùm diuinos canones sanctorum apostolorũ,& beatorum patrum nostrorum ab omni corruptione & turpi lucro.

Tharasius beatissimus & sanctissimus patriarcha,dixit: Omnis sacratus cœtus Deo det gloriam,& gratiarum actionem rependat,propter hanc cõfessionem tuam quam præstitisti catholicæ Ecclesiæ.

Sancta synodus respondit: Gloria illi neo qui concordat dissidẽtes. Et in medium accedens Theodorus pietissimus Myrõn episcopus,dixit:

Theodori secundi resipiscẽtis cõfessio.

Et ego peccator & indignus,multa inuestigaui & inquisiui,id quod optimũ est eligere cupiens: Deum precor & vestram beatitudinem,vt cum reliquis omnibus sanctæ Ecclesiæ catholicæ adiungar & cõglutiner.

Tharasius sanctissimus & beatissimus patriarcha,dixit: Gratũ proculdubiò & perq̃ liberale apud Deum, resipiscẽtes suscipere.

Theodorus episcopus religiosissim⁹ Myrõn,priori libello correspondentem suum quoquè legit.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Et pro pietissimo Theodoro episcopo Myrõn,gratiarum actiones Deo agamus.

Euthymius beatissimus Sardensium episcopus,ait: Benedictus Deus, qui illum Ecclesiæ coniunxit.

Et adductus est Theodosius pietissimus episcopus Amorij, & inquit: Sacratissimi, deumq; colẽtissimi domini huius sanctissimæ synodi,etiàm ego peccator & seductus, multa mala aduersùm venerandas imagines præter veritatẽ blateraui: quarè nunc agnoscens culpam,& condemnans meipsum execror,idipsum porrò facturus quod maledixerim & in mundo hoc docuerim. precor autem & obtestor sacram synodum vestrã, vt in reliquum Christianorum numerum & me,licèt indignum,vestrum famulum recipiatis.

Theodosius pietissimus resipiscens fuit,resipiscentia.

Tharasius sanctissim⁹ patriarcha inquit: Plurimam cordis cõtritionem explicuit religiosissimus Theodosius: quamobrem receptu dignus est.

Sancta synodus ait: Secundùm sacros canones dignus est.

Tharasius beatissimus patriarcha ait: Si nulla res alia canonicè prohibet,dignus est.

Theodosius religiosissimus Amorij episcopus, proprium libellum sic ipse legere cœpit:

Confessio Theodosij.

Sacræ huic & vniuersali synodo, Theodosius ego Christianorum minimus,sic cõfiteor: Inprimis approbo,suscipio, saluto & veneror,ante omnia intemeratam Domini Iesu Christi veri DEI nostri imaginem, & eius,quæ ipsum sinè semine peperit, sanctæ matris virginis, cuius etiàm auxilium, protectionem & intercessionem nocte diuq;, vt peccatori mihi subueniat inuoco,vt quę eam potestatem habet ab illo,quem in mundum edidit,Christo deo nostro: Qui etiàm sanctorum & multis rationibus prædicatorum apostolorum,prophetarum, martyrũ, patrum & eremum colentiũ imagines suscipio & veneror,nõ vt deos: absit,verùm mẽtis meæ affectum & desiderium,quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obtestor,vt ad Deum pro me intercedãt,quo in oculis eius misericordiã in die iudicij consequar. Eadem ratione & reliquias sanctorum veneror,& honore p̃sequor,& saluto,veluti athletarum & certatorum pro Christo,quiq; gratiam à DEO consecuti sunt,& remedia præstare,morbos curare, dæmones eijcere, quemadmodùm Christiana Ecclesia,veluti per manus accepit à sanctis apostolis & patribus vsque in præsens seculum. Probo similiter quæ à primordio receptæ traduntur imagines, principiò Iesu Christi Domini nostri, & sanctæ Deiparæ virginis,siue ex auro,siue ex argẽto,siue colorum ductibus, siue quacunque materia exprimantur. Vt omnibus manife-

sta fiat eius in carne œconomia. Neque dissimili ratione probantur à me sanctorum & omnibus seculis laudatorum apostolorum, prophetarum, martyrum gesta, politiæque: vt in omnium oculis prælia & certamina quæ pro Christo subiérunt, hæreant, atque id in cópendiosam veluti scripturam, narrationem & eruditioné populi, maximè simpliciorís. Nam si imperatorum vexillis sanctioribus & imaginibus in ciuitates & prouincias missis, omnis populus cum cereis & suffimentis odoratis occurrunt: quanto iustius est, in Christi Dei nostri ecclesijs imaginem seruatoris nostri Dei, & intemeratæ matris eius, sanctorum etiàm omnium patrum & piorum erigere? Quemadmodùm In Concilio in 40. martyres. diuus Basilius inquit: Verùm etiàm in bello fortia virorum facinora, & historici scriptores & pictores sæpè denotant: hi quidè oratione exornantes, hi verò in tabulis depingentes, vtriq; etiàm multos ad virtutem excitárunt. Idem alibi: Quàtùm tibi laborandum sit, vt vnum aliquem è sanctis inuenias, què puduit Christi? Et Chrysostomus Ioan. Chry. ait: Sanctorum enim gratia morte non amputatur, interitu nó obtunditur, sed & post mortem viuentibus sunt potétiores. Aliaq; multa quæ dici vix queunt. Et ob id obtestor vos sancti Dei & exclamo, Peccaui in cœlum & coram vobis, suscipite me, vt DEVS Luc.15.7.23. recepit prodigum, meretricem & latronem. Quæritote me, quemadmodùm ouem perditam quæsiuit Christus, quam & humeris suis sustulit. Contingat mihi gratia in oculis Dei, sanctorumq; eius angelorum, vt per pœnitentiam salutem consequar, dum vos domini sancti pro me interceditis.

Anathematismi Theodosij.

1 Qui venerandas imagines nó veneratur, anathema.

2 Qui in sanctas & venerabiles imagines blasphemias congerunt, anathema.

3 Qui traducere & maledicis verbis incessere audent venerandas imagines, aut easdé reijcere, anathema.

4 Qui ex animo Christianum populũ nó docent veneratione sanctarum & honorabilium imaginum omnium sanctorum, qui ab initio Deo placuerunt, anathema.

5 Christianorum accusatoribus, aut iconoclastis, hoc est, imaginum demolitorib⁹, anathema.

Sabas religiosissimus præses studij, dixit: Iuxta apostolicas ordinatiões & sacras vniuersales synodos, dignus est vt recipiatur.

Tharasius beatissimus patriarcha inquit: Qui olim erant orthodoxæ fidei calumniatores, nunc veritatis præcones existunt.

Constantinus beatissimus Constantiæ, quæ in Cypro est, episcopus inquit: Multas mihi lachrymas libell⁹ pijssimi Amorij episcopi excussit.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Si videbit synodo, in sedes suas recipiantur.

Religiosissimi monachi dixerũt: Quemadmodùm sacræ œcumenicæ synodi eos q ex hæresi ad meliorem mentem redeunt, ità quoquè nos illos recipiamus.

Episcopi ex hæresi redeuntes, priscum locum recipiunt.

Sacra synodus respondit: Placet nobis oñibus. Confestim Basilius Ancyræ, Theodorus Myron, & Theodosius Amorij, religiosiss. episcopi in sedibus suis & cathedris iussi sunt residere.

Euthymius religiosissimus Sardensium episcop⁹ ait: Benè deus orthodoxũ induxit.

Sacra synodus respondit: Orthodoxus adsit synodo, pater patribus.

Adducũtur plures ex priori hæresi.

Post eos autem inducti sunt Hypatius religiosissimus Niceæ episcopus, Leo Rhodi, *Georgius Pissidię, Gregorius alter Pessinuntón, Leo alter Iconij, Nicola⁹ Hierapoleos, Leo alter Carpathi religiosiss. episcopi.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Nó possum satis nósse, vnde existatis instructi, vt tam profundum consilium conflaueritis, non propter Dominum: item cõscœderationes inieritis, non ex spiritu eius, nupèr concurrentes clàm & latenter, quò veritaté subuerteretis. siquidem verò ex imprudentia id fecistis, date rationem ignorantiæ vestræ: si verò falsa ratione inducti, adducatur ea, vt ab oñibus exaudiatur. Certum enim mihi est, sanctum hunc cœtum complexiones & cótrouersias vestras, auxiliãte & propugnante, quę nunquàm vinci potest, veritate, dissoluendo dissoluturum, & confringendo confracturum, vt falsos nexus iniustosq;, & qui nullum veritatis argumentum in se continent. Esa.30. 3.Esdr.3.

Leo religiosissimus episcopus Rhodi, inquit: Peccauimus & coram Deo & corã Ecclesia, coramq; hac sacra synodo. Imperitia autè nos excidere à veritate compulit, neq; quicquam quod in defensionem adducere possumus, habemus.

Gregorius episcop⁹ Pessinuntón inquit: Secundùm fidem à sanctis apostolis nobis traditam, sic confitemur & seruamus.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Si quæ ratio est apud vos, quemadmodùm vobis dictum est, adducatur.

Hypatius eiusque complices dixerunt: Nihil est ꝛersancti patres quod loquamur. Secundùm ignorantiam & insipientiam fueramus loquuti.

Tharasius sanctissimus patriarcha ait: quę vos ratio ad veritatem redire coegit?

Hypatius eiusq; complices dixerunt: Sanctorum apostolorum patrumq; nostrorum doctrina.

Gregorius religiosissimus Pessinuntûm episcopus, ait: In Antiochena synodo sanctorum apostolorũ dictum est, seruatos nó debere ampliùs ad idola aberrare, sed certũdum esse ante columnã Dei hominisq; Iesu Christi dñi nostri. Sed & diuus Isidor⁹ Pelusiotes dicit: *τοῦ λόγου ὄντος ἐν οὐσίᾳ ἀγαθοῦ ἀγαθὰ* Isidorus Pelusiota

μα, Hoc est, Templi nulla ratio, quod non ornatur imagine.

Leo religiosissimus Rhodi episcopus inquit: Cuncta piè & verè loquimur, etiamsi indigni & peccatores simus. Ex legali, prophetica, apostolica, patrumq; traditiõe instructi sumus, hãc esse veritatẽ, pietatemq;, vt in sanctis ecclesijs venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorũ cõsuetudine, ab apostolorum temporibus hucusquè, pbata, atq; ex his persuasi sumus.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Quo pacto cùm fueris decem aut octo annos episcopus, non potuisti hucusquè in eã persuasionem venire?

Leo religiosissimus episcopus ait: Quandoquidem multis temporibus malitia durauit, durauit & improba doctrina: cumq; hæc perseueraret ob nostra peccata, declinare nos à via veritatis coegit: sed spes est apud Deum salutis nostræ.

Hæresis quo durãtior, hoc extirpatu difficilior.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Morborum qui longissimi sunt, difficilimi curatu esse solent: sic animus hæreseos tenebris obrutus, lumẽ veritatis difficilimè admittit.

Constantinus sanctissimus Constantiæ, quæ in Cypro est, episcopus inquit: Oportebat vos episcopos existentes, ab alijs non debere doceri, sed aliorum esse doctores.

Leo religiosissimus Rhodi episcopus ait: Si in lege peccati non fieret expressio, non opùs esset gratia.

Stauratius sanctissimus Chalcedõis episcopus, inquit: Sed nos fratres sub lege non sumus, sed sub gratia.

Hypatius, eiusque complices episcopi aiunt: Ex malis magistris malas doctrinas assumpsimus.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Quandoquidem dixistis, *κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα*, Mali doctoris improba eruditio. Ex malis doctoribus sacerdotes Ecclesia non recipere debet.

Hypatius religiosissimus Niceę episcop⁹, inquit: Sic vsus obtinuit.

Gregorius religiosissimus Pessinuntûm episcopus, inquit: Diuus Ioannes Chrysostomus inquit: *ἐγὼ καὶ κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείαν πεπληρωμένην*, Hoc est, ego & ex cera fusilẽ picturã pietate plenã amaui. Ioan. Chry.

Sabas religiosissimus monachus & præses studij, ait: Benedictus Deus, qui nos in viam veritatis perduxit.

Tharasius sanctissim⁹ patriarcha ait: Audiamus modò rationem & defensionem horum.

Sacra synodus inquit: Rectè domine.

Ioannes religiosissimus monachus presbyter, & locum tenẽs apostolicæ sedis Antiochiæ, inquit: Multorum ore celebratum est, persancte pater, quo pacto oporteat eos recipere, qui ex hæresi reuertuntur: ob id suademus, vt sacra synodus libros sanctorũ patrum inpręsentiarùm adferri iubeat, quò cognoscamus & consideremus, quænam in recipiendis certa ratio conseruari debeat. Dubitamus siquidem & nos.

Constantinus religiosissimus Constantiæ, quæ est in Cypro, episcopus inquit: Rogamus tuam beatitudinem, domine, adserantur libri de quibus dictum est, vt plena fiducia hanc optimam ordinationem exequamur.

Tharasius sanctissimus patriarcha inquit: Iuxta petitionem Dei amantissimorum virorum locum tenentium, & beatissimorum episcoporum, adferantur libri.

Constãtinus vir diuinorum studiosissimus, sacri patriarchatûs notarius, dixit: Secundùm iussionem vestræ sanctitatis adfũmus, sacros codices adferentes, quos ex bibliotheca sacri patriarchatûs, & ex canonibus sanctorum apostolorum, sacrarumque synodorum, sacrique nostri patris Basilij, & aliorum sanctorum patrum traditionibus sumpsimus.

Tharasius sanctissimus patriarcha inqt: Principiò legatur Cãonicarum ordinationum liber.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Idem ille Cõstantinus Dei studiosissim⁹ diacon⁹, & notari⁹ sacri patriarchatûs, legit.

¶Canon sanctorum Apostolorum quinquagesimustertius. In nostris exẽplaribus Græcis ca non ille, 51. est.

Si quis presbyter eum qui à peccato cõuertitur, non receperit, sed reijcit, deponitor. Siquidem Christum offendit, qui gaudium in cælo super peccatorem resipiscentem oboriri dixit. Luc.15.

Sabas religiosiss. vir, & qui cum eo erant, inqt: Hoc certè manifestũ & clarũ est, & ab omnib⁹ receptũ, debere videlicet peccatorẽ vnũquenq; resipiscentẽ, ab Ecclesia recipi.

Tharasius sanctissimus patriarcha inqt: Est & alter canon eadem de re.

Idem diuinorũ amãtissimus notarius, legit:

¶Sacræ synodi Nicenæ canon octauus.

De his qui se catharos, id est, puros nominãrunt, si ad communem catholicam & apostolicam Ecclesiam rediérint, visum est sanctæ & magnæ synodo, vt accepta manûs impositione in clero sic maneant. Præ omnibus autem his curandum, vt confessionem per scripturam exhibeant: videlicet vt Ecclesię catholicę dogmata suscipiant & sectentur, nimirùm communionem ineuntes cũ his qui secundas nuptias affectárunt, quique in persequutione lapsi sunt, quibus tamen spatium temporis præscriptum est, vt in omnibus Ecclesiæ catholicæ & apostolicæ dogmata sequantur. Vbicunque autẽ illijpsi, siue in vicis, siue in ciuitatibus inuẽti fuerint, modò per manuum impositionẽ ordinati fuerint, in clero reperti, in eodem ordine sunto. Et quæ deinceps.

Theodorus religiosissimus episcopus Catanes, dixit: Ad hæresim istam lectus canon nihil facit.

Tharasius sanctiss. patriarcha dixit: Immo ad quamcunque hæresim pertinet.

Epiphanius religiosiss. diaconus sanctissimæ ecclesiæ Catanes, quæ est Siciliæ prouinciæ, vicarius Thomæ episcopi Sardiniæ, ait: Hic canō de hæreticis Catharis dat⁹ est.

Tharasius beatissimus patriarcha inquit: Modò igitur & nos renascentem hæresim quomodò debemus recipere?

Iohannes Dei colentissimus, loci seruator apostolici throni Orientis, ait: Hæresis quemuis etiàm hominē ab Ecclesia separat.

¶ Sancta synodus ait: Hoc notissimum est.

Religiosissimi monachi dixerunt: Canō iubet, χειροθετουμένους, id est, ordinatos recipi.

Tharasius sanctissimus patriarcha respōdit: Quonam modo intelligitis hoc ipsum verbum χειροθετουμένους?

Religiosissimi monachi aiunt: Domine, doctrina etiamnùm opùs habemus.

Tharasius beatissimus patriarcha infit: Fieri potest, vt χειροθεσία, id est, manùs impositio, pro benedictione accipiatur, non pro ordinatione.

Clarissimi duces dixerunt: Si nihil aliud vetat, ob eorum istam resipiscentiam, iuxta canones recipiantur.

Tharasius beatissimus patriarcha inquit: Inuestigemus & alios canones de reliquis hæresibus.

Sancta synodus dixit: Id omnes rogam⁹, veniant canones.

Idem ille studiosissimus notarius legit.

¶ *Sacræ & œcumenicæ Ephesinæ synodi canon tertius.*

Si qui in qualibet ciuitate clericorum à Nestorio, quique illius dogma sequuntur, prohibiti sunt, vt minùs rectè senserint, hos vt gradum propriū recuperent, iustum censuimus. Quicunque autem clerici vniuersali & orthodoxæ synodo cōsentiunt, & nūc & in futurum etiàm quouis tempore iubemus, nè omninò episcopis à sacris canonibus & orthodoxa fide deficientibus & absistentibus, eaque transgredientibus, subijciantur.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Manifestior canō hic de eo articulo quem quærebamus. Legantur & reliqui canones.

Stephanus venerabilis monachus, & librorum custos sacri patriarchatūs, dixit: In manibus sunt epistolæ beati patris nostri Basilij de prædicto argumento, num recipiendi sint in sacrum ordinē qui ex hæresi reuertuntur. Has, si vultis, lecturus sum.

Sacra synodus respondit: Legantur.

Ex epistola Basilij ad Amphilochium.

Stephanus monachus legere cœpit.

Ex prima ad Amphilochium canonica epistola beati patris nostri Basilij.

Eorum qui Encratitæ nominantur, versutiam operæprecium est considerare. Siquidem, vt seipsos reddant nè ab Ecclesia recipiantur, ausi sunt proprium baptisma occupare. Vndè & suam quoquè consuetudinem falsam reddiderunt. Quandoquidem autem nihil expressum de his neque constitutum est, arbitror, non esse nobis inconueniens eorum baptisma irritum & vanum asserere. Et si quispiā ab illis fuerit assumptus, si ad Ecclesiam rediérit, baptizandus est. Quòd si autem illud ipsum vniuersali ordini videbitur impedimento futurum, ad cōsuetudinem prouocandum est. Et patres qui apud nos rerum ecclesiasticarum dispēsationem habent, sequendi sunt. Suspicor autem, nè austeritate sententiæ tardiores ad baptizandum redditi, impediantur, nè minùs (alioquī seruandi) baptisma consequantur. Si verò illi baptismum nostrum seruant, nihil nos angat: non enim illis in gratiæ retributione obnoxij sumus, sed canonibus exactè seruiendum est. Omni autem ratione conforme sit, eos qui ad eorū baptisma accedunt, inungi fidelium modo, & ità ad mysteria accedere. Noui verò ꝙ fratres qui cū Izoe & Saturnino, quique ex eo ordine sunt, conueniūt, in episcoporum sedem receperimus. Vt etiàm nunc qui eius sunt ordinis, dissepārare ab Ecclesia nequeamus, qui canonem quendam, qui de communicatione cum ijs agit, ex episcoporum traditione ediderimus.

Basilius petentes recipit ad ordines sacros.

Venerabiles monachi dixerunt: Petim⁹, vt & adferatur diui Athanasij ad Rufinianum epistola.

Sancta synodus respondit: Fiat iuxta venerabilium monachorum petitionem.

Interea Leontius vir clarissimus à secretis, dixit: Legantur ordine & reliquæ diui Basilij epistolæ.

Stephanus venerabilis monach⁹ & librorum custos, recitauit:

Ex epistola beati patris nostri Basilij ad Euaisenos:

Ex Epistola 72. Basilij

Quos verò nup ex Galatia trāsmiserunt, vt libertatem recuperandi episcopatū consequantur, tales sunt, quales eos esse nouerunt, qui cum illis vel exiguo tempore conuixerunt. Iterùm: Quòd si autem dicunt se resipuisse, doceant per scripturam suam resipiscentiam, & execrationem fidei quam Constantinopoli susceperunt. Præterea ab hæreticis separēt se, & simpliciores minimè decipiant.

Ex eiusdem ad Occidentis episcopos epistola:

Ex eiusdem Epistola 74.

Eorū etiàm qui me non parùm adflixerunt, Eustathius vnus est: is, inquam, qui ex Sebastea Armeniæ minoris oppido natus est, quiq; olim Arrij discipulus comesq; indiuiduus extitit, cùm is Alexandriæ inclaruisset, & impias in vnigenitū blasphemias me-

taretur, quo tēpore etiàm inter verissimos & maximè germanos viri illius discipulos numeratus est. Posteaquàm autē ad sua reuersus est, beatissimo episcopo Hermogeni illum accusanti, & de peruerso dogmate reprehendenti, fanioris fidei confessionem tradidit, atque ità manūs impositionem ab eo nactus, postquàm ille dormiuit, confestim ad Eusebium episcopum Cōstantinopoleos (quo per ea tēpora nemo magis Arrij dogma tutabatur) fugit. Illinc etiàm ijsdem ferè de causis expulsꝰ, iterùm in patriam redijt, defensionem adferens, impiā suam mentem callidè celans, verbaque non iniqua, sed quæ recta sapere videbantur, pītexens. Episcopatum autem facilè consecutus, confestim induxit animum ad execrationem consubstantialitatis conscribendā, in eo conuenticulo quod Ancyræ ab ipsis habitum est. Illinc autem in Seleuciam profectus, ea quæ cū illis qui eiusdem sunt dogmatis, conscripsit, omnibus notum est. In Constantinopolitana autem vrbe, consensit iterùm cum ijs quæ ab hæreticis erant proposita, ità ab episcopatu deiectus, quòd scilicet in Melitena iam anteà fuerat depositus, ipse sibi viam qua in pristinum statū reuocari posset, (nimirùm reditum ad nos) excogitauit. At quę fuerint illi à beatissimo episcopo Liberio proposita, quæque ipse composuerit, ignoramus. Hoc vnum scim⁹, epistolam qua restitueretur, ab illa Thyanensi synodo exhibitam, qua etiàm in locū est restitutus.

Lecta etiàm est ad Terentium comitem eiusdem beati patris nostri epistola, in qua significauit pater idem communionem & receptionem Eustathij, qui ab hæresi fuerat reuersus.

Stephanus venerabilis diaconus & loci seruator sancti patriarchici secreti, legere cœpit.

Ex Synodo Ephesina.

Ex definitione œcumenicæ synodi tertiæ, quæ contra impios Messalianos, hoc est, Enchitas habita est.

Placuit omnibus nobis, & Dei amantissimis episcopis Valeriano & Amphilochio, omnibusque Pamphyliæ & Lycaoniæ prouinciarum venerabilibus episcopis, ea quæ in synodica charta descripta sunt, omnia conseruare, neque vlla ratione transgredi, firmatis similiter quę in Alexandria acta sunt, vt quicunq; per quanuis prouinciam Messaliani, hoc est, furiosæ hæreseos cultores extiterint, siue etiàm in suspicionem venerint eiusmodi morbi, siue clericorum de numero fuerint, siue ex laicis, inquiri & excommunicari: quòd si autem aliquis illud ipsum dogma fuerit execratus, si quidē clericus extiterit, in ea ordinatione permaneat: si verò laicus, in Ecclesiæ communiōem recipiatur.

Petrus venerabilis lector & notarius sacri patriarchici secreti, legit:

Beati patris nostri Cyrilli Archiepiscopi Alexandriæ epistola commendatoria ad Maximum Alexandrinæ ecclesiæ diaconum:

Ex Epistola Cyrilli ad Maximum

Didici à dilecto anachoreta Paulo, tuam pietatē religiosissimi episcopi Ioannis consuetudinem, & in hunc diem vsque recusauisse, quòd in Antiochensium fortasse ecclesia sint etiamnùm aliqui, quibus aut Nestorij dogma placeat, aut aliquandò placuerit, sed nunc abstinere cœpisse. Probet igitur tua beneuolentia, num illi ipsi nudè & irreuerenter congregentur, Nestorianaq; & sapiāt, & apud alios loqui ausint, nūmve aliquandò conscientiam cauterio vstam habuerint. Arbitror enim eos nunc congregari, vt simul resipiscant qui in eodem erāt errore deprehēsi, quia fortè apud alios delictum fateri non ausint. Solent enim pleraque talia apud deceptos fieri. Quòd si autē iam videas eos congregari in recta fide, malorum oportet te obliuionem præteritorū inducere. Malumus etiim eos videre negantes, quàm inuerecundo animo collaudātes Nestorij improbitatem. Igitur nè contentiones dicamur amare, religiosissimi episcopi Iohannis familiaritatē amplectamur, hoc illi indulgentes, & ecclesiasticæ œconomiæ causa nec simus tam exacti exploratores in eos qui ad mētem rediérunt. Res enim cōmoda administratione, multaq; (vt dixi) diligentia indiget.

Eiusdem ad Gennadium presbyterum & archimandritam epistola:

Cyrilli epistola ad Gennadium.

Intensam tuam erga pietatem affectionem non iam nūc, sed multis ab hinc annis cognoui, plurimùm autem ea de causa studia tuæ vitæ diligentiam q; commendo. Est tamen cùm administrationem rerum aliqui transgrediantur, extraq; limites paulò plùs quàm oporteat ferātur, quó maius lucrum consequantur. Quemadmodùm illi qui mare nauigant, exoriente tempestate & fluctibus concitatis, ità vt nauis periculum rimeant, onera quædam in mare deijciant, vt reliqua conseruent: sic & nos in nostris rebus facere oportet, cùm non liceat exactè omnes ad salutem perducere, subindè aliquem cōniuenter relinquimus, nè vniuersorum iacturam & damnum patiamur. Hæc aūt scribo ꝙ inaudiérim te ægrè affectum esse aduersùs beatissimū & pijssimū nostrū cōministrum Proclum episcopū, quòd in cōmunionem Aelensium eṗm receperit, quem Palæstinæ ecclesię statuta præsidē nō agnoscunt. Ad effrenem autem huius negocij cupidinem, vana quædā ambitio excitat, quæ proculdubiò finem amarū est adsecutura. Itaq; nequaquàm velim tuam pietatem fugere familiaritatē cum beatissimo & pijssimo

mo

mo Proclo episcopo. Siquidem eadem illius sanctitati mihique sententia est, neque huius dispensationis modus cuiquam prudentium displicuit.

Lectis his, monachi dixerunt: Si iusserit sancta synodus, adferat ad Rufinianū beati patris nostri Athanasij epistola, & legatur.

Sancta synodus dixit: Satisfiat petitioni religiosorum monachorum.

Stephanus prefatus monachus ferens in manibus librum, legere cepit:

Ex epistola S. Athanasij ad Rufinianum.

Diui Athanasij ad Rufinianum.

Domino dilecto & desideratissimo comministro Rufiniano, Athanasius in Domino salutē. & post alia: Quandoquidē studiosè & ecclesiasticè (hoc eñ tuæ pietati iterùm conuenit) de ijs q necessariò redacti sunt, nec per improbā fidē sunt corrupti, inquisiuisti: eaque de re ad synodos & alios scribere voluisti, vt animi sententiam de ijs explicarent, velim mi domine desideratissime sic habeas. Inprimis cùm à vi cessatum esset, synodusq; præsentium & eorum qui longinquas regiones incolebāt, episcoporum haberetur, nec nodò comministris q per Græciam passim habitant, verùm etiām in Gallijs & Hispania: communi decreto placuit, vt & hīc & vbiquè gentiū, quicunq; lapsi fuissent, pprio arbitrio, & antesignani fuissent impietatis, si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verum non restituendos in cleri numerum: qui verò non authores, sed necessitate & violentia compulsi fuissent, visum est illis quidem ignoscendum, & in cleri locum restituendos, maximè cùm probabilem defensionē & excusationem dederint. Atque hoc quoquè œconomicè & rationabiliter factum videtur. Nam ipsi quidem animo statuerant, non velle ad impietatem delabi: verùm quoniam impijssimi quidam eorum causa statum Ecclesiæ ad seditionem trahebant, duxerūt longè satiùs esse, vi compulsos se concurrere & onus gestare, quàm populum perdere. Hęc cùm adferrent, visi sunt nobis non absurda respōdisse, quandò & in occasionem facti, exemplo Aaron fratris Moseos se defenderent, qui in eremo populi transgressionibus acquieuit, defensionem habens, nè populus in Aegyptum reuersus, idolorum cultui iterùm se manciparet. Videbat enim

Exodi. 32. c

paulatim ab impietate regrederet, in Aegypto autem nullam esse ad pietatem regressus viam. Hac de causa clero per ea tempora ignotum est. Qui verò in errorem seducti erant, & violentia huc compulsi, data quoquè ijs communio est: quēadmodùm hęc & Romam scripta sunt, Romanorumq; Ecclesiam omnia comprobāsse cōstat. Hæc quoquè tuæ pietati confidenter scribo & significo, quō pietas tua, ea q̄ decreta sunt, hoc modo amplectatur.

Sabas & qui cum eo aderant, monachi dixerunt: Non hęc solummodò D. Athanasij vox est, verùm etiām synodorū, propterea quòd inquit idem pater ipsos quoquè Romanos totamque Græciam idem comprobauisse. Definit autem eos qui ex hæresi ad pristinam mentem redeunt, suscipiendos ad pœnitentiam, verùm sacerdotij dignitatem minimè illis restituendam.

Tharasius beatiss. patriarcha dixit: Non de quouis hæretico redeunte ad mentem, recipiendo beatus pater statuit, sed de corū principibus & antesignanis, quique in sua hæresi velutì deliciantur & se oblectāt, verbisque artificiosis veritatem ipsam fucare studeant, haud aliter àc orthodoxi cum libertate solent, ipsi autem sententiam scripturæ peruersè explicāt. Verùm iterùm recitetur eadem epistola ad Rufinianum.

Epistola eiusdem Patris.

Ex epistola Athanasij Alexādrini ad Rufinianum.

Lecto autem loco, in quo beatus pater lapsis veniam dat impietatis, sed qui præcipui hęreticorum fuerunt, negat restituendos in ordinem sacerdotalē: qui verò antesignani non fuissent, sed vi & necessitate ad impietatem coacti, ignoscendum quidem illis, & in cleri locum restituendos, quòd iustam accusationem adferrent.

Venerabiles monachi dixerunt: En quēadmodùm in principio diximus, sic est: siquidē beatus pater, eos qui ex hæresi reuertūtur, in sacerdotij dignitatem non recipit.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Videmini mihi mentem patris non intelligere, quandoquidem eos qui non fuēre authores hęreseos, vi autem compulsi sunt, recipit ad pristinam dignitatem: solummodò verò præcipuos atque adeò parentes, siue authores hæresium, à dignitate sacerdotij recipienda excludit, rectè profectò iusteq; id pronuncians.

Et rursùm:

Athanasij laus.

Insignem pugilem D. Athanasium Ecclesia nouit, vtpotè qui Romam vsque varia persequutione ab Arrianicę hæreseos principibus coactus, deindè inhonestè isthinc fugatus, cùm redijsset in Græciam, passimq; per ecclesias oberraret, aduersarij illius pro tempore velutì ad meliorem mētem reuersi, cum illo coniuncti sunt: verùm illo recedente, confestim solita audentia ad pristinā hæresin reuerterunt: piosque omni ratione persecuti sunt. Hac igitur ratione arbitror beatum patrem dixisse, ad sacerdotij dignitatem ciuscemodi non recipiendos: vtpotè à quibus cùm ipse, tum reliqui orthodoxi nihil præter grauia expectarent.

Sabas religiosus monachus inquit: Profectò vir erat, qui facilè malorū obliuiscebatur.

Tharasius sanctissimus patriarcha respōdit: Clarum hoc est, non enim alicui mortaliū malum p malo retribuit. Verùm, ppter zelum Dei & confirmationem Ecclesię, humanitate sua & benignitate insita non potuit vti, nisì ad iustitiam Dei tuendam vindicandamque.

Ioannes venerabilis presbyter monach⁹, & locum retinens orientalis diœceseos, dixit: Rectè hoc statutum in confirmationem audientium explicatum est. Monachi respondentes dixerunt: Verùm vi adactos & compulsos, beatus pater admittit. dicant igitur hi, an vim passi sint, an adacti sint, vt à veritate desciuerint.

Hypatius eiusque complices episcopi, dixerunt: Nos violentiam nullam sustinuim⁹, neq; adacti sumus, sed in hac hæresi nostra nati sumus & conuersati, & vitam diù egimus.

Theodor⁹ pijssim⁹ epis. Catanæ, quiq; aderāt illi Siculi epis. ptereà Epiphanius ciuitatis Catanæ diaconus, & vicarius Thomæ episcopi Sardiniæ, dixerunt: Qui hactenùs lecti sunt beatorū patrum canones, de Nouatianis, Encratistis & Arrianis dati sunt: hui⁹ autem hæresis magistros quo loco habebimus?

Imaginum vsum Manichæi primùm dānauerunt, deindè & alij plurimi.

Tharasius beatiss. patriarcha dixit: Inuenimus & Manichęos respuisse imagines, sed & pręter hos Marcionistas, & illi qui cōfundunt naturas Christi, quorum princeps Petrus Fullo: prætereà Xeneum Hierapolitanum, sed & Seuerum, aliosque hæreticos.

Epiphanius venerabilis diaconus sanctissimæ Catanes ecclesiæ, & vicarius beatissimi Thomę Archiepiscopi Sardiniæ, inquit: Minór ne est, quæ nunc nouata est hæresis, an maior illis quæ hactenùs fuēre?

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Malum perpetuò idem est & æquale: maximè autem in rebus ecclesiasticis, in quarum decretis, cùm paruis tum magnis, errare idem est: siquidem in vtrisque lex diuina violatur.

Ioānes venerabilis monachus, locum tenens thronorum Orientalium, dixit: Hæresis ista omnibus hæresibus peior est, malorum omnium pessima: vtpotè quæ œconomiam seruatoris nostri subuertat.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Ducit nos in rectam viam id, quod à beato patre nostro dictum est, si nulla alia subsit causa, recipiantur venerabiles episcopi.

Sancta synodus dixit: Legantur & reliqua canonicarum institutionum.

Fragmentū breue ex synodo Chalcedonēsi.

Constantinus venerabilis diaconus, & notarius facti patriarchatūs, legit: Ex actis sanctæ & vniuersalis quartæ synodi Chalcedonensis.

Orientales & qui cum illis erant, pijssimi episcopi exclamārunt: Peccauimus oēs, omnes veniam precamur. Et rursùs Thalassius, Eusebius, & Eustathi⁹ venerabiles episcopi dixerunt: Omnes errauimus, omnes veniam petimus.

Et exurgens pijssimus episcopus Iuuenalius, trāsgressus est in alteram partem, & adiūxit se pœnitētibus. Et exaltata voce Orientales, quiq; cum his erant religiosissimi episcopi clamauerunt: Bono omine Deus huc te adduxit: Orthodoxe, rectè venisti.

Et post alia plurima pijssimi Illyrici episcopi dixerunt: Omnes lapsi sumus, omnes veniam precamur.

Sabas venerabilis monachus & præfect⁹ studiorum, inquit: Si visum est sanctę synodo, videamus ordinationem eorum, quos recepimus, nū sint ab hæreticis, an minùs?

Sancta synod⁹ dixit: Quæratur deincèps de electione.

Antonius venerabilis monachus, ex lib. ecclesiasticæ historiæ Rufini Romani presbyteri, legit:

lib. 10. ca. 28.

Εὐσέβιος ἐν ἀλεξανδρείᾳ γενόμενος, ἐφρόντιζε σὺν ὀλίγοις μὲν ὄντως τῶν συνελθόντων, χάριτι δὲ τῆς ὑπὲρ χριστοῦ ὁμολογίας τὰ μέγιστα πράττων καὶ λέγειν δυναμένων, ἵνα γοῦν ζῆλον τῆς εὐσεβείας ἔλεγον, μὴ βίαιόν τοῖς δεχομένοις ἄριστον κοινωνεῖν, ἵνα δὲ ἴδιον λύοντο πάντας ὁλοχερεῖ μετανοοῦντας καὶ ἀναθηματιζόντας, ἵνα μὴ πολλὰ πλήθη ἀνθρώπων ἀπόλωνται, λέγοντες ὅτι οὐκ ὠφέλουν τὰ ἑαυτὸν ἐπιζητεῖν, ἀλλὰ τὸ πολλοῖς σύμφορον καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ποιεῖ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώσῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. οὔτε γὰρ μόνοις ἡμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πεφυτεῦσθαι ὠφέλουμεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ὅπως καὶ τὸν ἓν τὸν ἐν ἀσωτίᾳ βιώσαντα ὁ πατὴρ προσδέξατο καὶ συλλυπῆσαι πέμψῃ τῆς ἰσφασύνης αὐτῷ μετεῖναι βουλόμενος τὴν σφραγῖδα ἐν τῷ δακτυλίῳ δόξαντι, καὶ τὴν τολμῶσαν περίβολον ποιεῖ. ἐπράσσε γοῦν οὗτος ὁ κανὼν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐθεντίας συνεφερόμενος καὶ τυποῦσιν. Λοιπὸν μὲν ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαις περὶ τούτου προσεύχειν, Εὐσέβιον δὲ ταῖς ἐπὶ τῆς δύσεως προσαγθῆ δὲ κατὰ τὴν σύνοδον, καὶ τὰ περὶ τοῦ πνεύματος ἁγίου διὰ τὸ ἀναφῦναι πάλιν, τοὺς χαρόζοντας αὐτὸ τῆς δοξολογίας.

Græca apposuimus, vt verū olle cognoscat, quod Suidas Rufini historiarū libros duos trāslatos in Græcū idioma testat.

Hoc est,

Pergit interea Eusebius Alexandriam, ibiq; confessorum concilio cōgregato, pauci numero, sed fide integri, & meritis multi, quo pacto post hæreticorum procellas & perfidiæ turbines tranquillitas reuocaretur Ecclesiæ, omni cura & deliberatione discutiunt. Alijs videbatur fidei calore feruentib⁹, nullum debere vltrà in sacerdotium recipi, qui se vtcunquè hæreticæ cōmunionis contagione maculāsset. Sed qui imitantes Apostolum, quærebant, non quod sibi vtile esset, sed quod pluribus, vel qui imitarentur Christum, qui cùm esset omnium vita, pro salute cunctorum humilians se, descendit in mortem, quò scilicet inueniretur & in mortuis vita: dicebant melius esse, » humiliare paululùm propter deiectos, & inclinari propter elisos, vt eos rursùs erigerent, nec sibimet solis puritatis merito cælorum regna defenderēt, sed esse glorios⁹, si cū pluribus

»liberatiõe

»humiliari

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus illuc mererentur intrare. Et ideò ſibi rectum videri, vt tantùm perfidiæ authorib⁹ amputatis, reliquis ſacerdotibus daretur optio, ſi fortè velint, abiurato pfidiæ errore, ad fidem patrum ſtatutaq́ cõuerti, nec negare aditum redeuntibus, quin potiùs de eorum conuerſione gaudere, quia & ille euangelicus iunior filius, paternæ depopulator ſubſtãtię, ſed in ſemetipſum reuerſus, non ſolùm ſuſcipi meruit, ſed & dignus paternis complexibus deputatur, & anulum fidei recipit, & ſtola circundatur: per quam quid aliud, quàm ſacerdotij declarantur inſignia? nec probabilis extitit apud patrem ſenior filius, quòd inuidit recepto: nec tantum meriti habuit non delinquendo, quantum notæ contraxit non indulgendo germano.

Lucæ 15.

Cùm igitur huiuſcemodi ſententiam ex euangelica authoritate prolatam, ordo ille ſacerdotalis & apoſtolicus approbãſſet ex concilij decreto, Aſterio cæterisque qui cum ipſo erant, Orientis iniungitur procuratio, Occidentis verò Euſebio decernitur. Additur ſanè in illo concilij decreto etiàm de ſpiritu ſancto plenior diſputatio, vt eiuſdem ſubſtantiæ ac Deitatis, cuius pater & filius, etiàm ſpiritus ſanctus crederetur, nec quicquam prorsùs in Trinitate aut creatũ, aut inferius, poſteriúsve diceretur.

Hucuſquè Ruffinus.

Conſtantinus venerabilis diaconus & notarius, legit:

Ex hiſtoria Eccleſiaſtica Socratis:

Photinus Syrmij exiſtẽs epiſcopus, Marcelli Ancyrani fuit diſcipulus, & ipſe purũ hominem Chriſtum, quemadmodùm præceptor eiùs Marcellus, dixit.

Et iterùm idem ex eadem hiſtoria legere cœpit:

Qui verò in Sardicenſi ſynodo fuerant, indicta cauſa damnãrunt, definitionem autem fidei Niceę datam confirmãrunt, omnẽ impietatem eijcientes & execrantes: reddiderunt verò ſedes Paulo & Athanaſio, necnon Marcello Ancyrano, apologiam adſerenti & dicenti, non intellectum ſuum librum, cùm ipſe etiàm auerſetur omnes, qui purum hominem Chriſtum dicunt.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Plurimi iam canonici, ſanctarumq́ ſynodorum & patrum libri lecti ſunt, qui docent nos reuerſos ab hæreſi recipere debere, modò non ſubſit improba aliqua cauſa. Sancta ſynodus dixit: Rectè fecit dominus, qui nos ex epiſtolicis & ſynodicis commentarijs de hæreticis recipiendis inſtruxit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Id quod ex beato patre Athanaſio lectum eſt, denuò legatur.

Stephanus librarius & venerabilis monachus legit: Epiſtola B. Athanaſij ad Rufinianum, vt priùs ſcriptum eſt.

Tharaſius ſanctiſſ. patriatcha dixit: Quẽ-

admodùm in ſuperioribus docuimus, ità mens eſt beati patris Athanaſij.

Venerabiles monachi dixerunt: Nos indigni ſanctitatis tuę ſerui, & anteà teſtati ſumus, quodcunque ſacræ ſynodi admittunt, modò nihil ſit quod impediat, & nos recipere.

Petrus Dei ſtudioſiſſ. presbyter, & Apoſtolicæ ſedis Adriani papæ Romani vicarius, dixit: Et Romæ quoquè extorris erat Macarius, hæreticus à ſancta ſynodo ſexta deſignatus. verùm piæ memorationis pater noſter Benedictus, deliberandi ſpatium per 30. dies illi conceſſit, & quodam tempore Bonifacium conſiliariũ ad eum miſit, quò verbis admonitione plenis ex ſacra ſcriptura illum inſtrueret, verùm ad melioré mentem haud quaquàm perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quò rursùs illũ in priſtinum ſtatum reciperet.

Macarius hæreticus humaniter à pontifice tractatur.

Sacra ſynodus reſpondit: Si ex toto corde epiſcopi iſti delictum agnouerint, gratia Deo ipſiſque. Si verò ficto animo ſimulãt, iudicet in eos Dominus, quemadmodùm in Arrium & Neſtorium iudicauit. Epiſcopi autem in quos inquiſitum erat, ſe ipſi execrantes, aptè teſtati ſunt non ſubeſſe confeſſioni fictum animum: dixerunt autem, niſi ſecundùm catholicam Eccleſiam ſenſerimus, execrabiles ſimus à Deo patre, & filio, & ſancto ſpiritu.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha ait: Inhærendum eſt ſuperioribus dictis.

Petrus Dei ſtudioſiſſimus epiſcopus, vicarius ſanctiſſimi papæ Romani Adriani, dixit: Vt ſcriptũ eſt ab hiſtoricis, diuus Meletius creatus fuit ab Arrianis epiſcopus, & cùm aſcendiſſet ambonem, prædicauit cõſubſtantialitatem, & tamen illius electio reprobata eſt.

Meletius profuit pro piſcatus.

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Catanes, reliquiq́ue epiſcopi Siciliæ, dixerunt: Certum eſt quod inquit protopresbyter Apoſtolicæ cathedræ.

Tharaſ⁹ ſanctiſſ. patriarcha ait: Nuſquàm equidem diſcrepanti animo patres inuenimus, verùm omnes veluti eiuſdem ſpiritũs, eadem prædicant, eademq́ue docẽt: ve ùm Eccleſiæ œconomiam gubernationem cõtemplatus beatus pater Athanaſius, ità nobis tradidit, vt iudicet recipiendos in cleri conſortium, qui hæreſeos magiſtri non fuiſſent.

Religioſi monachi dixerunt: Si quid in medio ſynodi iudicatum eſt, cenſemus recipiendum.

Sancta ſynodus dixit: Speramus poſt ſanctam ſynodum non futuros aliquos qui puertentur. Ea ratione & epiſcopi ſeſe anathematiſmo obligauerunt, vt ſi ad priorem hæreſin reuerſi fuerint, iudicet de eis ſancta ſynodus.

Cõſtantinus vir religioſus epiſcop⁹ Cõſtan-

ſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Multa ſanctitate cõſpicui domini, ſi quidem hi libellos confeſſionis exhibuerint, recipiantur: ſin minùs, iudicet de eis ſancta ſynodus.

Clariſſimi duces dixerũt: Geſtant in manibus libellos, eosq́; parati ſunt offerre.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Cõſilio meo, de præſenti quæſtione quicquid eſt reliquũ ſanctorũ canonum, euoluatur.

Cõſmas venerabilis diaconus, & ſacri patriarchatûs cubicularius, ex vita ſancti patris noſtri Sabæ, legit: Itaque cùm ſancta vniuerſalis quinta ſynodus Conſtantinopoli eſſet congregata, communi & generali anathemate reiecti ſunt Origenes & Theodorus epũs Mopſueſtias, & q̃cunq; ab Euagrio & Didymo dicta ſunt de ꝓexiſtẽtia ſiue *περὶ προυπάρξεως*. Probârũt autẽ id quatuor patriarchæ præſentes. Prætereà Imperator noſter Dei obſeruãtiſſimus, acta ſynodi Hieroſolymã miſit: in qua ciuitate coacto epiſcoporũ cõuentu, quotquot erant Paleſtinorũ epi, manibus & pedibus & ore ſententiam & ſtatutũ ſynodi confirmarũt, niſi quòd Alexander epiſcopus Abyles, cõtrariũ ſenſit, quamobrem epiſcopatu exutus, Byzantium ſe recepit, & terræmotu abſorptus eſt & deſoſſus. Neolauritas autem, cùm ſe à catholica cõmunione ſeparãſſent, Eutychius patriarcha diuerſis rationibus aggreſſus eſt, & in octo menſes vſque varia admonitione & adhortatiõe vſus, cùm non poſſet fieri voti compos, neq; ad vnitatem Eccleſiæ eos perducere, imperatorijs iuſſionibus obtemperans, illos per Anaſtaſium ducem à Neolaura expulit, regionem ab illorum peſte liberans.

Ex via S. Sabæ.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha ait: Videtis quòd octimeſtre tempus archiepiſcopus exegit, longanimitate & adhortationibus apud illos vſus: atquì iam nouerat antè eos anathemate in ſynodo execratos. Quid eſt igitur quod hæſitamus & ꝓbemus noſmetipſos difficiles, quò minùs ex ordnatione canonica, & ſanctorum patrum diligentia, & ſynodicis iuſſionibus, quæ redeuntes ab hæreſi qualibet recipiunt, & hos admittamus?

Sancta ſynodus dixit: Sic eſt reuerà, niſi tamen canonica ſubſit cauſa, quæ impedimento ſit.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha inquit: Sic placeat omnibus, quò eos recipiamus.

Sancta ſynodus dixit: Placet omnibus.

Venerabiles monachi exclamãrunt: Et nobis ſanè placet.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Denuò dicimus, ſi alia nõ ſubſit canonica cauſa quę, phibeat, redeũtes recipiãtur. Oportet enim vbiquè canonicas ordinationes ſeruare.

Venerabiles monachi dixerũt: Iuxta ſex ſanctas & œcumenicas ſynodos, ex hæreſi redeuntes recipimus, niſi cauſa quæpiam non toleranda ſubſit.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Et nos quoquè omnes inſtructi à ſanctis patribus noſtris, ſic definimus.

Venerabiles monachi dixerũt: Si qui monachi à ſacra ſynodo abſunt, qd de illis fiet?

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Illis ex canonibus priùs lectis hæc perſuadebim⁹, qua aũt de cauſa ab hac ſynodo abſunt?

Sabas religioſiſſ. monachus dixit: Nõ noui, ſed ſibi ipſi aduerſantur.

Euthymius religioſiſſ. epiſ. Sardenſium, dixit: Quemadmodùm iam admonuimus, adferanẽ libri, vt pleniùs erudiamur de his, qui ab hæreticis ſunt ordinati.

Cõſtantinus venerandus diaconus & notarius, ait: Quandoquidem iubetis, vt de conſuetudine ea qua ab hæreticis quidam ordinantur, legamus: eccè vobis libros, vt ſi iuſſeritis, legantur.

Sancta ſynodus reſpondit: Legantur.

Stephanus venerabilis monachus librorum cuſtos, legit:

Ex hiſtoria eccleſiaſt. Ruffini.

Ex Ruffini 10. Eccleſiaſticę hiſtoriæ.

Τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐμφύλων διωγμὸν βραχὺν ὄντα πρότερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν πυρελθὼν Μακεδόνιος ἤλαυνεν, ἀκάκιος δὲ καὶ πατρόφιλος Μάξιμον τὸν τῶν ἱεροσολύμων ἐξωθήσαντες Κύριλλον ἀντικατίστησιν.

Hoc eſt:

Hanc igitur in teſtinam perſecutionem Macedonius, ad epiſcopatum accedens, auxit. Acacius verò & Patrophilus, Maximo Hieroſolymorũ epiſcopo expulſo, Cyrillum ſuffecerunt.

Et poſt hæc Coſmas venerabilis diaconus, notarius & cubiculati⁹ ſacri patriarchatûs, legit.

Ex hiſtoriæ eccleſiaſticæ Theodori Lectoris libro quinto:

ne hoc Theodoro vide Suidam.

Dioſcorus autem ſecundùm canones ſibi viſus creatus, epiſcopatui Conſtantinopolitano inhæſit: deſignauit etiàm primatẽ eccleſiæ eiuſdem Anatolium quendam, qui Alexandrinæ eccleſię quiſquilias Conſtantinopoli effundebat, habens ſibi confeſſim comminiſtrum Eutychen, ad quem vrbanè Anatolius inquit: Futurum ignorat, qui in quo ſtatu fuit, non conſiderat. Acta autem hęc ſunt ſub cõſulatu Protogenis & Aſterij.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Quid de Anatolio dicitis? nónne princeps fuit quartæ ſynodi? & tamen à Dioſcoro impio illo fuerat creatus, atque id etiàm præſente Eutyche. Ergò & nos ab hæreticis ordinatos recipiamus, quemadmodùm quoquè Anatolius receptus eſt. Et iterùm: Vera Dei vox eſt, filios non morituros pro patribus, ſed vnuſquiſque pro ſuo peccato morte morietur. Addatur quòd ordina-

Ezech. 18. c. 1

tio à Deo est. Quandoquidem autem quidam de Anatolio dubitant, legatur, quid de eo scriptum sit.

Cosmas diaconus & cubicularius sacri patriarchatûs, legit.

Præfatio Chalcedonensis sanctæ & vniuersalis synodi.

Ex præfatione cõcilij Chalcedonẽ.

Conueniente sancta & vniuersali synodo secundùm sacram præceptionẽ in Chalcedonẽsi vrbe cõgregata, nimirùm Paschasino & Lucentio reuerẽdissimis episcopis, & Bonifacio religiosissimo presbytero, tenentibus locum sanctissimi & reuerendissimi archiepiscopi almæ vrbis Romę Leonis, & Anatolio reuerẽdissimo episcopo inclytæ vrbis Constantinopoleos nouæ Romæ.

Reuerendissimi monachi dixerunt: Et istud quoquè recipimus.

Iterùm Constantinus diaconus & notarius sacri patriarchatus legit.

Ex vita S. Sabæ confess. fortassis legendum κελλιωτικοῖς

Ex vita sancti patris nostri Sabæ:

Flauiano igitur & Helia patriarchis, vt dictũ est, Sidoni existentibus, literisque adulatorijs & œconomicis ad Imperatorẽ vrentibus, præterea Sidonensem synodum, quæ secundùm rectã fidem congregata fuit, dissoluẽtibus, cùm domum ad proprias sedes redirent, qui à Soterico & Philoxeno stabant, rem indignè ferentes, in iram vehemẽtissimam Imperatorem excitârunt, vtpotè, qui deceptus per vafriciem & simulatiõem patriarcharum fuisset. Accepta autem potestate, quantam ipsi volebant, auroque sufficienti. Antiochensiũ populo id diuiserunt, atque ità varijs modis Flauianũ afflixerunt & vexârunt, cogentes interim & obtorto collo huc trahentes, vt acta Chalcedonẽsis cõcilij anathemate prosequeretur: quo nolente, episcopatu suo priuatus, in exilium quoquè damnatus est. Cùm autẽ eam rem cognouisset Imperator, & ex animo id sibi placeret, Seuerum quendam, principẽ hæresis Acephalorum, Antiochiam in episcopatum dirigit. Hic episcopatu accepto, qui illius conuersationem & cõsuetudinem detestabantur, in eos pessima quæuis exempla edidit. Dirigit etiàm synodicas suas literas Heliæ Patriarchæ, quo non recipiente, in archiepiscopum Imperatorem excerbauit. Rursùs easdem Hierosolymam versùs mẽse Maio indictione sexta mittit, addita clericorum quorundam & regia quoquè manu: quod cùm percepisset beatus noster pater Sabas, assẽdens cum reliquis eremi ptribus in sacram vrbem, eos qui cum synodicis Seueri veniebãt, ex sancta ciuitate exegit. Multitudine autem monachorum vndiquè confluente, omnes ante sacrum Cranium, siue Caluariæ locum, simul cum Hierosolymitis congregati sunt, vnaque voce exclamârũt, anathema Seuero, omnibusq; qui cum eo communicant, præsentibus & audientibus adhuc Magistrianis principib⁹ & militibus, quos Imperator isthuc miserat. Hic autem Seuerus miris adulationibus authoritatem sibi apud Imperatorem obtinens, & confisus regia potestate, Chalcedonensem synodum infinitis execrationibus deuouit, omnibus ingenij viribus Eutychis opinionem catholicis aduersam, defendere, & porrò spargere conatus. Eutyches autem vnam Christi filij Dei post incarnatiõem ex virgine naturam asserebat, homo peruertens omnia & tumultuarius, qui plurima noua dogmata Ecclesiæ catholicæ fidei & legibus contraria confinxit. probabat enim impijssimam illam & latrocinijs maximè infamem secundam Ephesinã synodum, testatus apertè, illam nõ inferiorem, quàm priorem Ephesi habitam, cẽsendam. Præter hæc eruditione & doctrina æquales affirmabat Cyrillum diuinum Alexandrinorum archiepiscopum, & dioscorum, qui in communionem recepit Eutychen hæreticum, veluti conuenientem animo & opinionibus suis, & sanctissimum & vnicè orthodoxum Flauianum sanctæ vrbis archiepiscopum, interfecit & sustulit. Atque ità ad omnem impietatem promouens Seuerus his, nihil aliud quàm linguam suam in Dei blasphemiam exacuit. diuisit autem in suis libris indiuisam & vnam in Trinitate deitatem & hypostasin, nullam in his nominib⁹ differentiam agnoscens. Vnam sanctã adorandam & cõsubstantialem diuinarum hypostaseon trinitatem, naturarum & deitatũ & deorum Trinitatem ausus est dicere. huiuscemodi autem animarũ corruptorem & pestem Anastasius Imperator compulit Heliam archiepiscopum in communionẽ recipere: cumque nulla ratiõe id ageret, ira exardescens Imperator, Olympium quẽdam Cæsareensem, qui ducatum Palæstinæ curabat, addita generali à Sidone scripta epistola, in qua continebatur, non recipiendam Chalcedonensem synodum, ad Heliam episcopatu deturbandum misit. Olympius autem cum regia potestate accedens, vsus varijs artibus, Heliam abegit, Ioannem verò Martiani filium, consentientem cum Seuero & communicantem, Chalcedonensemq; synodum execrantem, episcopum Hierosolymorum die tertio mensis Septembris, in principio decimæ indictionis instituit. Postquàm autem honorabilis Sabas & reliqui eremi patres audiuissent Ioannẽ consecratum esse à Seuero, congregati apud eum, ex aperto testati sunt, se neutiquàm in communiõem Seuerum recepturos, sed pro Chalcedonensi synodo extrema passuros, præsertim cùm totam populi cæteruam habeant commilitantem. Ea ratione Ioannes, quia patres suspiciebat, negligit ea conficere quæ à duce erant ei cõmissa. Anastasius aũt Imperator postquàm percepisset Ioãnẽ fœdera rupisse, in furoré versus, cùm Olympi-

Seuer⁹ princeps Acephalorum.

Eutychetis dogmata.

Anastasij odiũ in orthodoxos

Olympius ad manus non esset, statim Anastasium Pamphili ducatui Palæstinæ præfectum mittit, quò Ioannem compellat, vti Seuerum ad communiõem recipiat, & synodum Chalcedonẽsem anathemate deuoueat, aut episcopatu deturbetur. Hic igitur cùm ingressus esset Hierosolyma, euestigiò Ioannem ad se vocatum, in carcerem publicum dimittit. Totus autem populus ea causa gaudio dissolutus est, quòd is insidiator & ꝓditor archiepiscopi Heliæ fuisset. Quidam autem Cęsareensium ciuitatem gubernans, clàm in carcerem ingressus, consilium dat Ioanni, modò velit rebus suis consultũ, & episcopatu suo minimè priuari, videat nè à quopiam illi persuadeatur, quò in cõmunionem Seuerũ recipiat. persuadeat autem duci, dicatque se omnia quæ iussa sint vt faciat, sinè mora effecturum: verùm nè p vim & necessitatem videatur compulsus, se, vbi liberatus sit è carcere, post duos dies, quo instat dominica, quæuis imperata alacriter facturum. His verò verbis persuasus dux, eum ecclesię sistit: itaque archiepiscopus à carcere liberatus, totum monachorũ cœtum, per noctem ad sanctã ciuitatem cõuocat. Fuit autem numerata eorum multitudo circiter decem millia monachorum. Quandoquidem autem tantam hominum multitudinem ecclesia capere non poterat, visum est, vt ad sancti ꝓmartyris Stephani templum sese cõferrent, quod tãtæ multitudini videbatur sufficiẽs: quò minùs autem mali quippiam daretur suspicandũ duci, simulauit omnis turba, se Hypatio consobrino Imperatoris gratulandi causa occurrere, qui à Vitelliana captiuitate liberatus, voti reus, Hierosolymam se cõtulerat. Postquàm igitur omnes tum monachi, tum ciues in ꝓmemorata basilica conuenissent, adfuit & Anastasius dux, & Zacharias vir consularis, adducentes secum cum magna multitudine Hypatiũ in ꝓmartyris Stephani basilicam, existimante quoquè duce omnia pro regis voluntate & arbitrio euentura. His autem congregatis, in cãcellos ascendit archiepiscopus, comites habens secum Theodosion & Sabam monachorum coryphęos & præsides. Populus autem vniuersus nihil aliud quàm longo tempore exclamabat, Hæreticos anathematiza, synodon confirma. Cõfestim autem tres illi vna voce Nestorium, Eutychen, Seuerum & Sotericum, Cæsareæ eius quę est Cappadocię, episcopum, & omes qui synodum Chalcedonensem non recipiunt, condemnant.

Tharasius beatissimus patriarcha dixit: Rectè hactenùs nostras aures patrum præcepta instruxerunt. quid autem, ab hæreticis creatos recipiemusne, an minùs?

Sancta synodus dixit: Sanè domine, satis sumus instructi, & sunt recipiendi.

Tharasius beatissim⁹ patriarcha dixit: Sanè & plurimi qui in sexta synodo præsides fuerũt, à Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro, doctoribus (inquam) hæreseos monothelitarum, fuêre creati. Sed & hi vicissim Constantinopolitanas sedes inter clerum distribuerunt, & ab extremo eorum doctore Petro, vsque ad sextam synodum, anni non pauciores quàm quindecim interceſſerunt. Qui verò intermedijs temporibus fuerunt, Thomas scilicet, Ioannes & Cõstantinus, ab hæreticis fuerunt ordinati, verùm ea de causa nõ sunt reprobati. Circiter enim quinquaginta annos hæresis illa viguit: & tamen in sexta synodo patres quatuor illos ꝓnominatos tãtùm damnârunt, quumque eorum ordinationem reliquerint,

Loc⁹ mutil⁹

Sancta synodus dixit: Clarum est.

Constantinus reuerendissimus episcop⁹ Constantiæ eius, quæ est in Cypro, dixit: Satis iam videtur mihi confirmatum, eos qui ab hæreticis ordinati sunt, recipiendos: si qs verò destinato animo ad hæreticos se cõtulerit, ab eisq; ordinatus fuerit, eum nequaquàm recipiendum.

Venerabiles monachi dixerunt: De his quoquè diui Basilij ad Nicopolitas epistolam habemus, rogamusque vt audiatur.

Tharasi⁹ beatissim⁹ patriarcha dixit: Legat.

Constantinus diaconus & notarius legit:

Ex Epistola B. Basilij ad Nicopolitas

Ex epistola beati patris nostri Basilij ad Nicopolitas:

Non noui episcopum, neque inter sacerdotes Christi numerauerim, qui à cõtaminatis manibus in fidei vastationem, ad dignitatem aliquã fuerit prouectus. Hoc meum est iudicium: vos verò si quam habetis vobiscum electionem, ipsi iudicate consultateque, quandoquidem vnusquisque suæ sententię dominus est, nos verò innocentes à sanguine isto. Hęc autem vobis scripsi, nõ quòd quicquam diffidam, sed vt quorundam ambiguitatem confirmem, & explicẽ, prolata in diuersum mea sententia, nè scilicet quoslibet ad communiõem suscipiatis, néve manuum impositionem ab eis recipiatis, vt posteà pace facta, violẽter seipsos sacerdotali complemento adnumerent.

Venerãdi monachi dixerunt: Eccè parer hæreticorum creationem, in eo quod inqt, Neque inter Christi sacerdotes numerauerim, qui ab impuris manibus in fidei vastationem, ad dignitatem aliquam fuerit prouectus, omninò auersatur.

Tharasius sanctissimus patriarcha inqt: Et ego profectò, qui ob huiuscemodi causam & in fidei dissolutiõem creati sunt, abominor. Tum aũt maximè, quotiès orthodoxi episcopi fuerint prẽsentes, à quib⁹ potuêre creari. Hæc autem est sententia beati patris, si synodica cõuocatio fuerit facta, & ecclesiarũ in recta fide concordia, qui ausus fuerit impuris hæreticis creandum sese dare, deponi dignus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sancta synodus ait: Hæc vera sententia est.

Venerandi monachi dixerunt: Id verò, quod in fine epistolę scriptum est, vt posteà pace facta violenter seipsos sacerdotali cõplemento adnumerent, & post pacem creatos quoquè non recipit, quid sibi vult?

Tharasius beatiss. patriarcha dixit: Nequaquàm inquit pater eos non recipiẽdos, sed nè vim sustineant, volentes vniri rectè sentienti clero. Sanè enim, nõ ex necessitate & difficultate, hoc fiet. Attamen diuinus pater cùm per ea tẽpora plurimi essent episcopi orthodoxi, alumnis ecclesię Arrianorum creatiõem interdixit. Nulla enim aderat defensio. Quòd autem illud ità se habeat, quodque non ignorârint sententiam patris nostri, qui fuerunt in ecclesiæ functionibus illi successores, q ab hæreticis electos, deindè verò emendatos receperũt, clarum est ex superioribus. In oñibus enim patres sibi consona scribunt, contrarietasque inter ipsos nulla reperitur: sed illi videntur sibi cõtraria apud illos notare, qui dispositionẽ dictorũ & scopos eorũ non intelligũt.

Venerabiles monachi dixerunt: Aptè soluta est dubitatio.

Sancta synodus dixit: Episcopi qui confessi sunt, proprios libellos, quòd ad Ecclesiam redierint, legant.

Tharasius beatissimus patriarcha dixit: Legant. discussa enim exactè quæstionum duarum capitalium hypothesis est, de ijs videlicet qui ad Ecclesiam catholicam ex hæresi redeunt, & q ab hęreticis sunt ordinati.

Hypatius episcopus Niceæ, suum libellũ legit: est autem idem libellus, quem etiàm Basilius reuerendus Ancyræ episcopus fecit. Leo episcopus Rhodi, Nicolaus Hierapoleos, Gregorius Pessinuntùm, Georgius Antiochię Pisidiæ, & Leo Carpathi, æquales libellos exhibuerunt.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Confessiones cognoscentes, vbi libellos legerimus, in secunda congressione receptio illorum fiet, modò nihil apud eos sit quod impediat.

Sancta synodus dixit: Fiat vt iubes. Interea sancta synodus exurgens, in hũc modum faũsta precata est: Multi sint anni Cõstantini & Irenes, maximorum regum & Imperatorum multi sint anni, Multi sint anni orthodoxis imperatoribus. Compesce Domine hæreticorum vanas voces, da nomine illis piam vitam.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Pax Domini sit cum omnibus nobis. Amẽ.

ACTIO SECVNDA.

IN nomine Dñi & dñatoris Iesu Christi veri Dei nostri, imperantibus pijssimis & Christi amantissimis dominis Constantino & Irene, pia eius matre, anno octauo cõsulatũs eius, sub sexto Kalẽ Octob. indictione vndecima, cõueniente sancta ac vniuersali synodo, quæ per diuinam gratiam & à Deo decretorum Imperatorũ piam sanctionem in Nicea splendida metropoli, puincię Bithynię congregata est, videlicet Petro religioso protopresbytero ecclesię sanctissimæ diui Petri apostoli apud Romanos, & Petro venerabili presbytero, monacho & præside mãsionis piæ sancti Sabæ apud Romanos, retinentibus locum Apostolicæ sedis sanctissimi archiepiscopi veteris Romę Adriani, Tharasio beatiss. archiepo almę vrbis Cõstantinopoleos nouæ Romæ, Ioanne item & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, retinẽtibus locum apostolicorum thronorũ Orientalis diœceseos, cõsistentibus his ante sacros cancellos templi sanctissimæ ecclesiæ cognominatæ Sophię, præsentibus simul & audientibus illustrissimis iuxtà ac magnificentissimis senatoribus, nimirùm Petronio glorioso exconsule patricio, & Theophylacto comite imperialis obsequij, Ioanne regio ostiario, & quæstore ærarij militaris, & tota deniquè synodo iuxta ordinem in priori actione præscriptum: præsentibus etiàm religiosissimis Archimandritis præsidibus, & toto monachorum cœtu, propositis in medium sanctis & inuiolatis DEI euangelijs, Nicephorus reuerẽdus diaconus & chartophylax sacri patriarchatũs, dixit: Ante fores huius venerãdi templi regius quispiam homo adstat, Epiphanium Neocęsareę episcopum secum adducens.

Tharasius beatissimus patriarcha dixit: Ingrediantur.

Mox splendidissimus regius Mãdator ingressus, ait: Missus fuerã ab optimis nostris dominis, vt venerãdum episcopum Neocęsareæ ad piam & sacram vestram synodum adducerem, quem iam vobis sisto.

Sacra synodus respondit: Deus pios nostros Imperatores custodiat & conseruet.

Tharasius beatissimus patriarcha ad episcopum Neocæsareæ ait: Num ignota tibi hactenùs fuit veritas, aut cognitam contẽpsisti? & si ignota tibi fuit, non pudet te rectum sermonem minimè didicisse, quemadmodùm nõ puduit te didicisse peruersum?

Gregorius episcopus Neocæsareæ.

Gregorius venerandus episcopus Neocæsareæ, dixit: Quandoquidem vniuersus iste cœtus idem loquitur & idem sentit, didici & instructus sum, quòd hæc sit veritas, quæ nunc existimatur & prædicatur. Et ea de causa veniam postulo meorũ anteà delictorum. Cupio autem & cum omnibus his illuminari & doceri. Siquidem errata mea & delicta infinita esse agnosco, & pro pœnitentia apud sanctam synodum beatumq; dominum solicito.

Tharasius beatissimus patriarcha dixit: nisi fortè verſuto velamine & prętextu mẽtem tuã inumbres, verbis quidẽ veritatẽ exprimens, sed animo interim doloso aliud sentientias. Gregorius venerandus episcopus Neocęsareæ, ait: Absit, veritatem confiteor, neque est curmentiri velim, aut verba mea distorquere.

Tharasius beatiss. patriarcha ait: Debueras ab hinc multo tempore aures aperuisse, & Paulum diuinũ apostolum audiuisse, di-
2. Thes. 2. d centem: Traditiones quas accepistis, siue p sermonem, siue per epistolas nostras, seruare. Et iterùm Tito & Timotheo scribẽtem:
1. Tim. 6. d & 2. Tim. 2. c d Tit. 3. c Impuras verborum vanitates respuite. quid autem impurius & vaniloquentius, quàm Christianos idololatriæ studiosos dicere?

Gregorius venerandus episcopus Neocæsareæ, dixit: Malum est, & malum esse cõfitemur: sed sic factum est & fecimus: ea verò de causa veniam delictorum nostrorum postulamus. Confiteor domine coram honorificentia sanctitatis tuæ, omniumq; fratrum sanctæ synodi, quòd errauim⁹, & iniquitatem improbitatemq; delignauimus, & veniam ob id poscimus.

Tharasius beatissimus patriarcha inqt: Placeat vt sequenti auditione cum libellis quæ ad eum pertinent, cognoscamus.

Sancta synodus ait: Vt iubet sanctitas tua, cum libello in sequẽti actione adstans episcopus veniat, & iuxta constitutum agetur.

Leontius glorioſissimus Imperatori à secretis, dixit: Sacra & à Deo collecta synod⁹ meminerit, in priori conuentione Dei obseruantium magnorum Imperatorum nostrorum fuisse lectas literas, in quibus mentio fiebat sanctissimi & beatissimi archiepiscopi veteris Romæ, & religiosissimorum pontificum orientis synodicarum literarũ, quas in duobus quaternionibus adducim⁹, de quibus vos, quid fieri vultis, admonem⁹.

Sancta synodus dixit: Legantur libelli beatissimi & sanctissimi archiepiscopi veteris Romæ. Et legit eas Nicephorus glorioſissimus ab imperialibus secretis.

Interpretatio literarum Romanarum Adriani Romani archiepiscopi.

Epistola Adriani papæ ad Cõstantinũ Imperatorem & Irenen eius matrem.

DOMINIS PIISSIMIS ET Serenissimis victoribus, triumphatoribus filijs in Deo & Domino nostro Iesu Christo dilectis, Constantino & Irenæ Augustis, Adrianus seruus seruorum Dei.

2. Cor. 4. DEus qui iussit è tenebris lucem splendere, quiq; nos à potestate tenebrarum, per filij sui, veræ scilicet lucis incarnationem, liberauit, in quo cuncta diuinitatis suæ specimina iussit conuersari, per quem etiàm vniuersa renouauit, simul in illo persanguinem crucis illius, cùm ea quæ in cælis, tum in terra existentia pacificans, per diuitiarum bonitatis suæ plenitudinẽ, in Ecclesiæ suæ faciem respiciẽs, pietatem vestrã & prædestinatam serenitatem imperatoriæ manſuetudinis, ad perfectionem fidei vocare non dedignatus est, quò omnem mendacij improbitatem per vos contegat, veritatemque in lucem producat. Posteaquàm enim q à vestra serenitate & pietate nobis missa sunt, cognouim⁹: dici nõ potest, quãtoperè cor nostrum gauisum sit. tanto enim gaudio & lætitia repleti sumus, vt ne humana quidem lingua explicare ea sufficiat. Quemadmodùm enim à superioribus hæreseos schismatibus eramus conterresacti, ità nunc rursùm per vestram iussionem exultatione sumus perfusi. nam in regia vestra ciuitate venerãdarum imaginum causa iussistis retractari, quæ à retrò Imperatoribus turpiter in eas commissa sunt. Hi enim non solùm eas subuerterunt, sed & contumelia affecerunt, ridiculas eas existimantes, atque vtinàm nõ computet illis peccatum hoc altissimus. Satiùs enim fuisset, ne iniecisse quidem manus in Ecclesiam. vndè factum, vt totus Orientalium partium populus in errorem sit inductus, & in propria existimatione & voluntate rebus ecclesiæ abusi sint, donèc in regni solium vos erexit, quos sciebat in veritate illius gloriam inquisituros, & quæ à sanctis Apostolis cunctisque doctoribus tradita erant, conseruaturos: honoremque debitum venerandis imaginib⁹, quæ per amentiam hæreticorum subuersæ fuerant, reddituros. Nupèr verò per piam vestram iussionem de voluntate vestra instructi, omnipotentẽ Deum pro vestro imperio precibus solicitantes, gratiarum actione gloriam illius prædicauimus. Illud asũt in stabilimentum & confirmationem regni vestri maximè sit, quòd magnum opus hoc aggressi estis, quod sinè mediatione vestra in hoc mundo vix fieri potest: reddetur eũ iam sibi verus & antiqua orthodoxa fides, restituentur venerandæ imagines in eam faciem, qua in prima Ecclesia conspectę sunt. Vos autem partẽ habebitis cum eo, qui nũc in diuina requie quiescit, Constantino Imperatore & Helena eius matre, qui orthodoxam fidem illustrãrunt & confirmãrunt, adeoque sanctam matrem vestram catholicam & spiritualem, Romanam Ecclesiã exaltãrunt, vt planè spes sit, eorum piam appellationem in vestra cognomenta pijssima & à Deo data transituram, vt per omnem terrarũ orbẽ nouus Cõstantinus & noua Helena ꝺicet, p quos sancta catholica & apostolica Ecclesia renouabit. Vos asũt maximè in traditiõe orthodoxæ fidei Ecclesię B. Petri & Pauli principum apostolorum acquiescetis, eamque amplectemini, quemadmodùm à superiorib⁹ Imperatoribus factũ est, qui vicarium eius ex toto corde dilexerũt. Quapropter vestra quoquè à Deo data maiestas, sanctissimã Romanã Ecclesiã principum Apostolorum, quibus à deo ipso data est potestas soluendi & ligandi peccata cùm Matth. 16. b in cælo, tum in terra, honorabit. Ipsi scilicet regni

Coloss. 1. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

regni vestri propugnatores erũt, cunctasq; barbaras nationes pedibus vestris subijcient, vt quocunquè ire perrexeritis, victores vos declarent. Hi siquidem principes apostolorũ sunt, qui catholicam orthodoxam fidem auspicati, per scripta quidem veluti legibus latis fidem suam seruãdam præceperũt: omnibus scilicet, qui in sedes illorum succeſſuri erãt, & in fide eorum vsque ad consummationẽ seculi permansuri, atq; ità nostra seruat ecclesia, & sanctas eorũ figuras veneratur, vndè in hunc vsque diem venerandis horum imaginibus ecclesię nostræ ornatæ ac conspicuæ sunt. Quemadmodùm sanctissimus & beatissimus papa Syluester in principio Chrianorum nostrorum orthodoxa fide testatur. Cùm aliquãdò felicis recordationis Constantinus Imperator, per noctem somnum caperet, eccè beati apostoli Petrus & Paulus dormienti adstiterunt, dicentes: Quandoquidem sanguinis infantium effusionem morbi tui gratia fieri iussisti, en à Christo missi sum', quô sanitatem tibi afferamus. Audi igitur nostrum consilium, & ea quæ tibi præcipimus, fac impleas. Principiò Syluestrum episcopum, qui persecutionis tuæ gratia Roma exulat, & in * Sorapeno monte clàm in spelũcis cum clero latitat, cura ad te vocari. Is tibi lauacrum pietatis, in quo lauaberis, præparabit, dabiturq; tibi non modò lepræ, verùm omnium morborum sanitas. Cumq; præclaris istis bonis fueris recreatus, confestim iubeto, per omnia loca Romanorũ ecclesias restaurari, te verò ipsum purum, abiecto idolorum cultu, declarabis, cultumq; debitum soli Deo vero adorando exhibeas, iuxta illius voluntatem oĩa tua consilia disponens. Imperator itaque è somno excitatus, omnes suos aulicos, quicunq; in palatio erant, cõuocauit: quodq; per insomnium illi ostensum fuerat, exposuit: nec mora aliqua, sed confestim ministros suos ad * Sorapenum montem, in quo beatus pater Syluester cum clero, vacans lectiõibus sacrorum librorum, latitabat, misit. Iam cùm vndiquè videret milites circũcingentes montem inquirendi causã, existimãs quòd ad martyrium raperetur, clerum ità affatus est: Eccè nũc tẽpus expectatum, eccè nũc dies salutis. Egresso autem de spelunca narrârunt milites, qua de causa quæreretur: cùm quibus ad Imperatorem, trahens secum comites tres presbyteros cum duobus diaconis, profectus, cùm Imperatorem vidisset: Pax tibi, inquit, ô imperator sursùm de cælo & victoria. Imperator itaq; hilari oculo & tranquillo animo illius verba exaudiens, quæcũque sibi per insomnia fuerant reuelata, beato Syluestro exposuit. Postquàm aũt finẽ narrationis feciſſet, q̃siuit Imperator, qualẽsnam arbitraretur esse deos Petrũ & Paulũ quos viderat? Respondit pater, nequaquàm esse deos, sed seruos & discipulos Dñi nostri Iesu Christi, quos in hoc elegisset, vt oẽs gẽtes cõuerterent, vt crederẽt in eũ. Hæc cùm audiuisset Imperator, pcontatus est, nũ alicubi essent historię illorũ: mox beatus Syluester per diaconos adferri, quas habebat, apostolorum imagines iussit: quas cùm Imperator adspexisset, clara voce proclamauit: Hi sunt quos p visum conspexerã, neque ampliùs incredulus sum: pareẽ lauacrũ in meã saluteẽ. Cõstructo aũt lauacro, cùm sacro rore tinct' esset, confestim est sanitati pristinæ restitut'. Deindè non immemor accepti beneficij, ecclesias nei exędificare cœpit, colũnas eorũ passim sacris imaginibus in memoriã incarnatiõis Dñi nostri Iesu Christi, omĩumq; sanctorum reuerentiã exornauit: nec alia de causa, quàm vt Christianismũ in lucẽ & veritateẽ, Deiq; cultũ, pueheret, & oẽs gentes à cultu idolorũ & diabolica deceptiõe cõuerteret. Quẽadmodùm etiàm diuus pater Gregorius apostolorum successor p̃dicauit, ob id depingi in templis euãgelicas historias, vt homines illiterati, & q̃ sacros libros legere nequeunt, (quorũ sanè maxima pars est) conspectis illis redderent Deo gloriã, & reducerent in mentẽ, q̃ in carne conuersatio Domini nostri Iesu Christi fuisset. Vt taceã interim orthodoxos alios & Christianissimos Imperatores, cum sacerdotibus omnibus & honestis viris Deum colẽtibus, simul etiàm cũ vniuerso Chriano populo, q oẽs iuxta antiquã sanctorũ patrũ traditionem, venerandas imagines & receperũt & tenẽt, & in memoriã & cõpunctionem cordis cõseruant, & in hunc vsq; diẽ veneranẽ. Neque aliter fiebat in partibus & regionibus istis, donèc proauus vester ex impiorum quorũdam instructione venerandas imagines abstulit. Ex quo tempore magnus error Græciam istã inuasit, vndè non contemnẽdum scandalum in mũdo factum est. Sed væ illis, per quos scandala in mundum irrepserunt, vt ipsa veritas mentiri nescia testatur. Qua de causa in magnam tribulationem vterq; Gregorius, Romani pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt. Sæpiùs etiàm proauũ vestræ serenitatis admonuerũt, nè sineret venerandas imagines de statu suo deijci. verùm illorum salutiferæ preces nequicquàm fusæ sunt, animumq; illius haud quicquàm commouerunt. Post id & Zacharias, Stephanus, Paulus, & alter Stephanus, qui nobis in episcopatu huius almę vrbis p̃cesserunt, auum patremq; vestræ serenitatis, pro restitutione sanctarum imaginum, sæpè interpellârunt. Eadem ratione & nostra exiguitas imperatoriam vestram maiestatem cum omni humilitate obsecrat, sinat aliquandò recordationis causa erigi in Ecclesias sacram Iesu Christi iuxta incarnationem humanitatis imaginem. ponatur in aula

Sylnestri & Constãtini historia, cõfirmata etiãm authoritate & literis Adriani papæ.

for. * Soracteno

Baptizatus Romæ Cõstãtinus.

Matth. 28

aula Dei similitudo, eius sanctæ matris, sanctorum quoq; & beatorum apostolorũ, p̃phetarum, martyrum & confessorum, & ex animi desiderio eas veneremur, quẽadmodùm à sanctissimis patribus maioribus nostris, probatissimisq; pontificibus, nobis à multis seculis traditum est. Reliquum est, vt mansuetudo Imperatoria in partibus illis Græciæ hoc idem imperet, & orthodoxam

Ioan. 10. fidem confirmet, quô iuxta scripturam vnũ sit ouile & pastor vnus: cùm videat in vniuerso terrarũ orbe, vbi Christianismus pollet, ab omnibus fidelibus venerandas imagines honorari: nimirùm vt per visibilẽ figuram, ad inuisibilẽ magnitudinis eius diuinitatem spirituali dispositione mẽtes nostræ rapiantur, secũdùm carnem quam Dei filius propter salutem nostram susc̃ipere dignatus est, redemptorẽ nostrum in cęlis existentem adoremus, & in patre glorificãtes,

Ioan. 4. laudemus, quẽadmodùm scriptum est, deus spiritus est: & illud comprobãdo, secũdùm spiritum Deitatem illius adoramus. Nequaquàm autem sic statuamus, quẽadmodùm quidã nugãtur, vt imagines tanquàm deos cõficiamus. Labor enim & fatigatio nostra, quem exhibemus, in desiderio Dei sanctorumq; eius perficitur. Et quẽadmodùm sacra scriptura imagines in memoriam venerationis habet, sic & nos eas habeamus, ser-

Deus primũ imaginem finxit. Adam uantes tamen perpetuò fidei nostræ puritatem. Quin etiàm factor noster & artifex dominus Deus, iuxta propriam imaginem & similitudinem, hominẽ de luto terrę finxit, illuminauitq;, in libera potestate sui ipsum

Gen. 2. d constituens. Prætereà primus ille homo liberi arbitrij existens, cuncta animantia terræ & volatilia cæli, annuẽte Deo, nominib' proprijs vocauit. Abel autem ex primitijs ouilis sui, propria voluntate dona Domino

Abel Gen. 4. a deo obtulit, de quo legimus: Respexit Dominus ad Abel & ad munera illius. Deindè Noe post cataclysmum, hoc est, diluuiũ altare propria voluntate Domino cõstruxit, &

Noe Gen. 8. d ex omnibus animalibus & volatilibus pura dona in altare hoc attulit. Similiter etiàm Abraham, quemadmodùm testatur scriptura, propria volũtate aram extruxit in honorem & gloriam Dei, quemadmodùm apparuerat. Iacob etiàm, cùm fugisset à facie fratris sui, vidit per visum angelos Dei per scalam ascendentes & descendentes, & Dominum innixum scalæ, ad se loquentem. Post-

Abraham Iacob Gen. 28. c d quàm autem surrexisset, ex sua volũtate lapidem, in quo caput declinârat, sustulit: & vbi erexisset eum, infudisseq; oleum super eum, vocauit locum Bethel, dicens: Non est hîc aliud quàm domus Dei. Ob quam sanè causam non legimus illi iratum Deum. non enim illi exprobrauit, quòd sua voluntate lapidem erexisset. Etenim ô serenissimi filij principes & rectè sentientes Imperatores, quæcunq; in admonitionem hominum ad gloriam Dei spectantia siunt, Deo displicere nequeũt. Rursùs idem Iacob ille in summitate virgæ suæ adorauit, fide dilectionis id agẽs. De qua beatus Paulus apostolus in epistola ad Hebræos dicit. Non quòd virgã illam, sed tenẽtem eam, in signum dilectionis adorauit. Quid hoc sibi vult? nimirùm quòd & nos iuxta desiderium & amorem, quo erga Deum sanctosq; illius affecti sumus, figuras in imaginibus repręsentemus. Non inquam in coloribus & tabulis honorem constituentes, sed eorum prædicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt. accedamus iterùm ad scripturam, videamusq; quid Mosi à Domino mandatum fuerit, cùm illum iuberet propiciatorium de auro mundissimo conficere, quod duos cubitos & dimidium in lõgitudine, & cubitum & semissem in latitudine conficeret. Duos quoquè cherubin aureos & productiles ex vtraque parte oraculi. Et paulò post: Impones testimoniũ quod dabo tibi, quo operienda est arca. Et loquar ad te supra propiciatoriũ, ac de medio duorũ cherubin qui erunt super arcã testimonij, quin etiàm in velis & cortinis tentorij, duorum cherubim opus textile & diuersicolorium fieri iussit. Ex his animaduertendum est, sereniſſimi domini & filij principes, neũ omĩpotentem dominũ nostrum, de medio cherubim manu hominum factorum, pro salute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non est dubitandum, omnia quæ in ecclesijs Dei ad laudem & decorem domũs illius constituuntur, sancta & colenda esse. Sed & hoc, ô serenissimi Imperatores, ad incredulorum certiorem fidem & errantium castigationem adijciendum est, non frustrà Mosi famulo suo, quemadmodùm in libro Numerorum legitur, propter pestem in populum grassantem, præcepisse: Fac serpentẽ, & pone illum in signũ, & qui tactus fuerit, illumq; inspexerit, viuet. Fecit igitur Moses serpentem æneum, & posuit illum, & seruati sunt. O insaniam infrementium aduersùs fidem & cultum sacrum Christianorum, ô stultitiam vetantium venerandas imagines honorari, in quibus seruatoris nostri, cuius potentia genus humanum & constat adhuc, & seruatur: & prætereà genitricis eius, omniumq; sanctorum historiæ continentur. Nam si Israeliticum populum, per inspectionem ænei serpentis, seruatum à sua peste credimus: CHRISTI verò DEI & Seruatoris nostri, omniumq; sanctorum figuras contemplantes & venerantes, dubitamus nos seruari? Absit vt ampliùs dubitemus. Absit vtà patrum sanctorum traditione, diuersa sentiamus. hæreamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus. Et Solomon in eo templo quod Domino ædificauit, Cherubim in gloriam DEI fecit, & diuersis coloribus illud adornauit.

Gen. 49. f Heb. 11. d

Num. 21. b

Exo. 37.

Exo. 25. 37.

Exo. 40. 38. & 39.

3. Reg. 6. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit. Quarè ergò non & nos quoquè sentientes rectè, confessionē fidei nostræ & speciositatem domus dei ex diuersis coloribus & picturis exornabimus? Cùm & Esaias propheta dicat: In diebus illis erit altare domini in medio terræ Aegypti, & columna cōtinens fines eius: & erit in signum & testimonium Domino in terra Aegypti. Clamabūt enim ad Dominum à facie tribulantium, & mittet eis saluatorem, & propugnatorē qui liberet eos. Quin etiàm psalmorum cantor Dauid hymnum canens, dicit: Confessio & pulchritudo coram eo. Iterùm: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Rursùs idem aduentum & incarnationem filij Dei seruatoris nostri prædicans, magnificè faciem illius, iuxta dispensationē incarnationis illius adorandam censet, dicēs: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Iterùm: Faciem tuā supplicabunt diuites populi. Rursùs: Signatum est super nos lumē vultūs tui Domine. Qua de causa diuus Augustinus, magnus ille doctor, in sermonibus adhortatorijs suis inquit: Quid est imago Dei aliud, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei? In cuius cōsensum & diuus Gregorius Nyssæ episcop⁹, de patriarcha Abraham sermonem faciens, dixit: Vidi non infrequenter passionis figuram, neq; sinè lachrymis eiusce modi picturam transij, cùm scilicet opus artificij in personam significatam demonstratum esse viderem. & reliqua, quę ex interpretatione in cantica canticorū adfert. Nec aliter deincèps subsequēs ex eadem doctrina sonat. Nunquid materia diuersorum colorum, animæ imitationē non repræsentat? Nam qui imaginē adipiçit, quę ex arte per diuersos colores in tabula est expressa, non ex pictura & colorum tinctura similitudinem accipit, sed ad contemplationem primi exemplaris, animum reducit. Quin etiàm in epistola diui Basilij, qua in Iulianum desertorem inuehitur: Quemadmodùm à Deo Christianam & inculpabilē nostrā fidem, veluti hęreditario iure accepimus, sic confiteor, & in eo maneo. Credo autem in vnum Deum patrem omnipotentem, Deum patrem, Deum filium, Deū spiritum sanctum, Vnum Deum hęc tria adoro & glorifico. Confiteor etiàm filij incarnatam οἰκονομίαν deindè sanctam Mariam, quæ secundùm carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suscipio etiàm sanctos Apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quò per illorum mediationem propicius mihi fit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorū honoro, & palàm adoro. hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibēdum, sed in omnibus ecclesijs nostris eorum historias erigimus. Idem in sermone in quadraginta martyres: Quin etiàm bellorum trophæa & victorias, & historici scriptores & pictores demonstrant, hi quidem oratione rem exornantes, hi verò in tabulis depingēntes, multos ad virtutem & virilitatem excitārunt. Siquidem quæ historia oratione exprimit, hæc tacens pictura per imitationem ostendit. Ioannes quoquè Chrysostomus episcopus Constantinopolitanus, in sermone in parabolam de semente: Nónne iniuria afficit regem, qui regiam vestem violat? Nō nouisti, quòd is qui iniuria afficit imperatoriam imaginem, in Imperatorem ipsum velutì exemplar imaginis, eiusq; dignitatē iniurius est? Nescis quòd quicunq; ex ligno & coloribus imagini conuicia dicit, illū nō damnari, velutì in rem inanimatam, sed cōtra regem ipsum dixerit? Iudicatur enim occultè regi iniuriā intulisse. Et rursùs ex eodem in sermone in sanctam quintam diem paschę: Omnia facta sunt in gloriam Dei, & ad nostram doctrinam: quarè ad pluuię ministerium dictū est: Impleatur terra fructuū copia, mare natantibus: omnia Deo seruiūt, immò potiùs imagini Dei. Nam cùm regiæ figuræ & imagines, in ciuitates inferuntur, populus non ipsam tabulam, aut ex cera factam imaginē honore prosequitur, cumq; magistratu illuc obuiàm procedit, sed potiùs regiam historiā & velutì præsentiā suscipiunt: eodem sanè modo & ipsa creatio nō terrenam istam speciem, sed cælestem historiam admirat. Similiter beati Cyrilli verba ex interpretatione eius in sanctum Matthæi euangeliū, adferimus. Sic enim inquit: Fides enim depingit verbum quod in forma Dei existit, quod liberata nostra vita adiunxit se DEO, similitudineque nostra adsumpta factū est homo. Idem paulopòst: Imaginum vsum nobis supplent parabolæ, quæ signorum virtutem nobis subijciunt, nimirùm per oculorum appositionem, manuum tactū, & quæ in nudo intellectu contemplationem obscurè habēt. Adducamus etiàm & diui Athanasij Alexādrini episcopi verba, de eo quòd dominus carnem humanam adsumpsit. Ex multis commodè pauca sumentes, scripsimus: Quandoquidem ea quę in tabulis picta sunt, cùm figura per sordes & situm deleta fuerit, necessarium est, vt denuò pingatur & reficiatur, modòtalis sit, vt adhuc renouari in eadē materia & tabulis possit. Nam per eādem formam & materiam, in qua depingit, nō destruitur: verùm potiùs in eo quod antè fuit, cōsensit. Dicamus & aliud ex diui Ambrosij ad Gratianū Imperatorē libro tertio, capite nono: Quid ergò? nunquid, cùm diuinitatem & carnem adoramus, Christū diuidimus? num, quandò in eo & diuinā imaginem & crucem adoram⁹, ipsum partimur? Absit. Itidēm audiamus, quid nobis beat⁹ Stephan⁹ episcopus Bostro-

Esa. 19. d

Psal. 95. Psal. 25.

Psal 26.

Psal 44.

Psal. 4.

Augustinus

Gregorius Nyssenus

Basilius aduersùs Iulianum.

Idem.

Chrysost.

Idem.

Cyrillus.

Athanasius

Ambrosius

Bostrorum prædicet: Quicunque imagines diuorum cōsitentur, non errant. siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & sanctum est. Aliud enim imago, aliud ἄγαλμα, hoc est, animalis abiecti statua.

Genes. 1. c

Quandò nanq; Deus Adam plasmauit, hoc est, creauit, dixit: Faciamus hominem secūdùm imaginem & similitudinem nostram, & fecit hominem in imagine DEI. Ergò quòd imago Dei sit homo, ob id statua, deorum est idololatria & impietas? haudquaquàm. Etenim si Adam imago dæmonum fuisset, vtiquè reprobandus fuisset & receptu indignus: quandò verò Dei imago est, honore prosequendus est & admitti dign⁹. Omnis enim imago, siue angelorum, siue prophetarum, aut Apostolorum, aut martyrum, aut alioquì iustorum virorum, in nomine Dei facta, sancta est. Non enim ipsum lignum honoratur, sed ipsum illud quod in ligno datur contemplandum: atque ità per recordationē veneratio exhibetur. Omnes enim principes, etiamsi pessimi sint peccatores, adoramus & reuerenter salutamus. quid vetat igitur, quò minùs non liceat & sanctos Dei ministros venerari, & in memoriam eorum imagines statuere & erigere, nè in obliuionem perpetuam veniant? Verùm, inquis, Deus ipse manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, ô Iudæe, quid est quod super terram extet, quod non sit manu hominum factum, postquàm à deo fuerat creatum? Quid? arca Dei, quæ ex lignis Sethim constructa est & ædificata, nónne opus est hominum? Quid altare? Quid propiciatorium? quid vrceus, in quo manna recondebatur? quid mensa & candelabra? quid interiores & exteriores cortinæ? sūntne opera manuum haminū, quę Solomon fieri mandauit? Quamobrem ea quæ sancta sanctorū dicūtur, cùm sint manufacta, prætereà Cherubim & sex alata illa, quæ circa altare Domini fuerunt, cùm sint animalia., & imagines angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt eiecta, & à Iudæis proculcata? Non aliam sanè ob causam, quàm quòd dei mandato, imagines fuerunt angelorum sacratæ. Gentium autem idola, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus eiecit & condemnauit. Nos verò in memoriam sanctorum imagines facimus: quorum, ais? Abrahæ, Mosis, Eliæ, Esaiæ, Zachariæ, reliquorum q; prophetarum, Apostolorum, & sanctorum martyrum, qui propter Christum tribulati sunt, quò omnis qui in imagine cōtemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deū, qui illos quoquè magni fecit. Decet siquidem eos honor & veneratio, propter iustitiam eorum, vt omnis qui viderit eos, in imitationem illorum operū ducatur. Qualis verò iste est adoratiōis honor? profectò nō alius, quàm is, quo nos peccatores quoquè inuicem prosequimur, salutantes nos inter nos per honorationem & dilectionē. Quid aliud apud Dominum Deum nostrū tentamus, quàm adorantes, glorificantes & trementes eum? Imago enim nihil aliud est, quàm figura illius. *In qua pictura expressus est. Impij verò qui ipsi nihil boni faciūt, neque sanctorum recordantur, caueant bona operantes impedire: neque scandalo sint his, qui sanctos Dei seruos honore afficiūt. Boni enim operis bonam mercedem adipiscentur. Impij verò quemadmodùm animo suo voluerunt, ità infidelitatis suæ mansionem inuenient: quandò iustitiam negligentes, à Deo defeciuerunt. Ex his liquidò constat, ob recordationem sanctorum imagines tātùm pingi, venerari & coli, quos clarè constat seruos esse dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes & intercedentes. Dignum nanque est, vt ducum nostrorū memores simus, & Deo gratias agamus. Accedāt his, quæ beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodā sermone scripta reliquit. Etenim vt concessit omnibus gentibus adorare quæ manu facta sunt, Iudæis quidē crustas illas quas fabricauit Moses, prętereà duo Cherubim aurea: ità nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere & venerari, atq; ità nostrum opus apud eum probare. Hæc sunt serenissimi & pijssimi Imperatores & dilectissimi filij, quæ ex sacra scriptura noui & veteris testamenti, item pijs sanctorum patrum sententijs de sacris imaginibus Dei, sanctorumq; virorum, item de diuina pictura in ecclesijs ad laudem Dei, & memoriam sanctorū suscipienda breuiter descripsimus. Quæ per Apostolicam relationem serenitati vestræ potentiæ cum omni humilitate & syncero corde studiosè discutienda offerimus. Nos enim pfunctoriè ex diuersis probatissimis patribus testimonia de venerandis imaginibus desumpsimus: quæ profectò quòd in libris eorum non adulterinis, sed germanis inuenta sunt, seruanda existimamus, & ob id mitissimis vestris imperijs legenda tradidimus, obsecrantes interim ex animi feruore vestram mansuetudinem obtestando, & veluti præsentes genibus aduoluti, & coram vestigia pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo supplico, obtestor, adiuro, quò sacras imagines in ipsa DEVM colente & regia vrbe, & in vtrisque Græciæ partibus in pristinum statum restitui & firmari iubeatis, custodientes traditionem huius sanctissimæ vestræ Ecclesiæ, abijciendo etiàm & execrādo impiorum hæreticorum improbam vehementiam, quò sacram hac vestram catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiā indissolutam complecti possitis, Amen.

*qui in pictura

Hieron.

EX ANASTASIO BIBLIOthecario viro summæ fidei & diligentiæ, qui totam hanc VII. Synodum Latinè interpretatus est, quæ eius versio hodiè in Vaticana Bibliotheca seruatur, descripta sunt ea quæ sequuntur, omissa à Græcis in Epistola Adriani Pontificis ad Constantinum Imperatorem.

SI verò impossibile est hæreticorum vesaniæ, pro incredulitate ipsorum, ipsas sacras ac venerandas imagines sinè synodi actione in pristino erigere ac confirmare statu, & nostros sacerdotes pro eiusce modi pia operatione vestra cupit serenissima imperialis potentia accersire, sicut in vestris fertur imperialibus iussionibus, inprimis pseudosyllogus ille, qui sinè Apostolica sede enormiter, nequiter, irrationabiliter cótra sanctorum patrũ traditionem de sacris imaginibus actus est, anathematizetur, præsentib⁹ missis nostris: & tunc sicut antiquitùs mos extitit, iureiurando vestra pijssima ac tranquillissima potestas vnà cum domina Augusta Imperij vestri genitrice, seu eiusdem regiæ vrbis patriarcha, necnon & cuncto senatu corporale tribuentes sacramentum, verbum commonitorium sicut antiquitùs, pia sacra nobis dirigere vestra dignet imperialis potestas, quòd non est apud vos partis cuiuslibet fauor aut defensio, sed æqualitatem vtrisque partibus conseruabitis, nullatenùs necessitatem facientes in quocunq; capitulo eis, q à nobis diriguntur, quoquo modo, sed omni honore, cum competenti munificentia & susceptione dignos eos habebitis. Et si quidem vtriq; conuenerint, eccè benè: si autem minimè conuenerint, iterùm cum omni humanitate ad nos dirigere satagetis. Quia dudùm ibidèm pro piæ zelo fidei ac sanctarũ imaginũ, religiosi viri ac Dei famuli in exilium missi sunt, & bonæ confessionis huiusmodi finiérunt vitam. Porrò & hoc vestrũ à Deo coronatum imperium ac pijssimum poscimus, vt si veram & orthodoxam sanctæ catholicę & apostolicę Ecclesiæ Romanæ nitimini amplecti fidem, sicutì antiquitùs ab orthodoxis Imperatoribus seu à cæteris fidelibus Christianis oblata atq; concessa sunt, patrimonia beati Petri apostolorum principis fautoris nostri, in integrũ nobis restituere dignemini pro luminariorũ concinnationibus eidem Dei ecclesiæ, atq; alimonijs pauperum, immò & consecrationes archiepiscoporum seu episcoporũ, sicut olim cõstat traditio, nostræ diœcesis existentes, penitùs canonicè sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituãtur, vt nequaquàm schisma inter concordiam perseuerare valeat sacerdotũ, sed sicut in vestra serenissima iussione exaratum est, confundatur omne zizanium malè plantatum, & Domini atq; saluatoris nostri Iesu Christi verbum impleatur, quoniam portæ inferi non prealebunt aduersùs eam. & rursùs: Tu es Petrus, & super hãc petram ędificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis: & quod solueris super terram, erit solutũ & in cælis. Cuius sedes in toto orbe terrarũ primatu fungens, caput omnium ecclesiarũ constituta est: & quanuis beatus Petrus apostolus per Domini præceptum rexit Ecclesiam, nihilominùs subsequęs & tenuit semper & retinet principatum, quod vniuersalis Ecclesiæ nomen nullam magis oportet exequi sedem, quàm primam, quæ & vnamquanque synodum & sua authoritate confirmat, & cõtinuata moderatione custodit. Et valdè mirati sumus, quòd in vestris imperialibus iussis, pro patriarcha regiæ vrbis, scilicet Tharasio directis, vniuersalẽ ibidèm cum reperimus exaratum: sed vtrùm per Imperium, vel schisma, vel hæresim iniquorũ scriptum est, ignoramus. Sed deincèps suademus vestræ clemẽtissimæ & Imperiali potentiæ, vt minimè in suarum exarationũ serie vniuersalis describatur: quia contra sanctorum canonum instituta, seu sanctorũ patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine sinè sanctæ nostrę catholicæ Ecclesiæ authoritate, sicut in omnibus patuit, nunquàm valuit nomen haberes quod nimirùm si super prelatam sibi sanctã Romanam Ecclesiam, quæ est caput omniũ ecclesiarum, describatur, tanquàm sanctarũ Synodorum rebellem atque hereticum se manifestare certũ est: quia si vniuersalis est, etiàm nostræ sedis primatum habere dinoscitur. Quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis appáret, quia in toto orbe terrarum ab ipso redemptore mundi beato Petro apostolo principat⁹ ac potestas data est, & per eundem apostolum, cuius vel immeriti vicem gerimus, sancta catholica & apostolica Ecclesia Romana vsque hactenùs tenet principatum & potestatis authoritatẽ, quatenùs (quod non credimus) si quispiam eum vniuersalẽ nuncupauerit, vel assensum tribuerit, sciat se orthodoxæ fidei alienum esse, & nostræ sanctæ catholicæ ecclesiæ rebellem. Ipse enim Tharasius, regiæ vrbis patriarcha, misit nobis synodicam, priscã adimplens cõsuetudinem, quam susc ipientes & liquidiùs indagantes, & de confessione tam rectæ fidei eius, quàm dogmatum sanctarum sex synodorum & venerandarum imaginum ouantes, nimìs iterùm cõturbati sumus, quia ex laicorum ordine & imperialibus obsequijs deputatus, repẽtè ad patriarchatûs culmen electus est, id est, à caliga militari cõtra sanctorum canonum censurã factus

Matth. 16.

factus est patriarcha, & quod dicere pudet, & graue facere est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores neque erubescunt videri, neque metuunt: ducatumque animarũ impudenter assumunt, quibus via omnis ignota decoris est, & quò ipsi gradiantur, ignari sunt: quod quàm prauũ, quámve sit temerariũ, seculari ordine & disciplina mõstratur. Nam dum dux exercitũs non nisi labore & solicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse possunt, qui in episcopatũs culmen immatura cupiunt festinatione conscendere: huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repentè inexpertos labores abstineant, quippe qui nõ didicerint quod docent. Vndè canonica instituit censura, nequaquàm ex laico ad sacerdotium repentè transire. & nisi per eius fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, eius consecrationi assensum omnimodo tribuere nequimus. Et ideò domini rerũ, à Deo coronati magni principes & serenissimi Imperatores, petimus & obnixè iterùm obsecramus à Deo illustratam clementiam vestram, & per omnipotentem Deum, qui vos regnare præcepit, & imperialis culminis apicem vobis cõscendere iussit, pietatem vestram (vt dictum est) coniuramus, vt pio intuitu vestras clementissimas aures nostræ humilimæ deprecationi inclinare iubeatis: ipsasq; sacratissimas imagines in pristino gradu cõstituere, vt omnes Christiani in vniuerso mundo exultẽt, & magno lætentur gaudio. Nam cùm tale, inquam, erroris scandalum, quod in ipsis Græciæ partibus irrepsit, abolitum fuerit, & deo annuente ipsæ venerandæ imagines in pristino statu fuerint restitutæ, erit magna lætitia dilatata per vniuersum orbẽ terrarum, & nũc super omes barbaras nationes, beato Petro principe apostolorum vos comitante, eritis in triumphis imperantes victores, sicuti filius & spiritualis noster compater dominus Carolus dux Francorũ & Lõgobardorum, ac patricius Romanorum nostris obtemperans monitis, itaque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiæ occiduæque partis barbaras nationes suis prosternens conculcauit pedibus, omnipotẽtatum illarum domans, & suo subijciens regno adunauit. Vndè per sua laboriosa certamina eidem Dei Apostolicæ Ecclesiæ ob nimium amorẽ plura bona in perpetuo obtulit possidenda, tam prouincias, quàm ciuitates seu castra, & cætera territotia, immò & patrimonia, quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Ecclesiæ restituit, cuius esse dinoscebãtur. Sed & aurum atque argentum quotidiè pro luminariorum concinnatione seu alimonijs pauperum non definit offerendo, quatenùs eius regalis memoria non derelinquatur in

Caroli Magni munificentia in Romanam Ecclesiam.

Psalm. 19.

Prou. 8.

seculum seculi. Idcircò nimiùm diligentes ac venerantes magnoperè quæsumus, vt presentes transuersores, videlicet Petrum dilectissimum nostrum archipresbyterum, & Petrum Abbatem ac presbyterum venerabilis monasterij sancti Sabę hilari mente ac vultu placidissimo susc ipiens, vt sospites ad nos iterùm remeent, disponere iubeat vestra serenissima imperialis clemẽtia: vt quia de vestra orthodoxa fide, quã cœpistis, nos reddiderunt certiores, nos ex hoc vestro proposito læti, altisono Domino nostro referre studeamus laudes, diuinam pro immensa pijssimæ serenitatis vestræ lętitia exorantes clementiam, ac consona cum Prophęta inquientes: Domine, saluos fac inuictissimos nostros principes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacunque die te deprecantes pro eis inuocauerimus. Ipse enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noster, in cuius manu omnia regna mundi cõsistunt, per quem & reges regnant, & principes imperant, & potentes quæ pietatis sunt clementer cuncta modigerando disponũt, vestræ piæ serenitatis mellifluis cordib⁹ inspirare dignetur ad exaudiẽdas nostras humilimas preces, & restituendum in pristinũ sacras imagines: tribuatq; vobis, intercedentibus beatissimis apostolorum principibus Petro ac Paulo, longæua ac prospera & felicia tempora, & cum maxima corporis sospitate & animę salute imperialis potẽtiæ sceptris vos perfrui faciat, & sicut terrę summę potentiæ gloriam vobis concessit, & cælorum regna vobis per infinita secula largiri possidenda dignetur. Data Calendis Nouembris, Indictione 9.

DE HIS LITERIS ANASTASIUS idem scribit in hæc verba:

GRæci, quia eodem tempore ex laicis fuerat Constãtinopolitanus patriarcha factus, nè publicè ab Apostolica sede argui videretur, & aduersus eum tanquàm reprehensione dignũ, hæreticis repugnandi occasio præberetur, ac pindè synodi, cui intererat, vtilitas excluderetur, ea quæ de non facienda laicorũ promotione, cæterarumque præsumptionum redargutionibus subsequũtur, in Synodo hæc neque recitari, neque actis inseri passi sunt. Hæc ille.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Ipsi vos qui literas has à Papa susc epistis, ad pios nostros Imperatores deferte.

Petrus & Petrus DEI amantissimi presbyteri, & locum tenentes Adriani sanctissimi papæ Romani, dixerũt: Nos postquàm ab Apostolico nostro patre Adriano literas accepissemus, eas ad pios nostros Imperatores pertulimus.

Ioannes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioannes magnificentissimus quęstor inquit: Nôrũt & hoc venerabiles Sicili. Nam Theodorus Catanẽsium episcopus, & cum illo religiosissimus diaconus Epiphanius, locum retinens archiepiscopi Sardiniæ, ambo inquam, ex mandato Imperatorum nostrorũ simul cum pijssimo apocrisario beatissimi domini nostri patriarchæ Romã ꝓfecti sunt.

Theodorus *Deum amãtissimus episcopus Catanes, inquit: Cùm ab imperio pijssimorum principum literæ sacrę ad me missæ fuissent, simul cum Leone presbytero vestræ sanctitatis seruo, datũ quoquè est mandatum mihi à prouinciæ Siculæ præside, vt Romam proficiscẽs, orthodoxorũ nostrorum Imperatorũ fidem & rectam animi sententiam archiepiscopo exponerem. Beatus autem Papa cùm audiuisset, inquit: Quòd si hęc in diebus horum Imperatorum cõtigerint, non esse dubitandum, quin Deus imperium illorum supra antecessorum suorũ regna extolleret. Hinc & superiùs lectã epistolam responsoriam ad pios Imperatores misit. Addidit & epistolas cùm ad sanctitatem vestram, tum ad eos qui in cõcilio præsident, scriptas.

Cosmas notarius & cubicularius inquit: Missæ sunt & aliæ literæ à sanctissimo Papa veteris Romæ ad Tharasium sanctissimum & *vniuersalem patriarchã nostrum. Quòd si autem placuerit sanctæ synodo & cœtui, dicant quid de ijs fieri debet.

Sacra synodus dixit: Legantur.

Cosmas præfatus legit.

EPISTOLA ADRIANI SANctissimi papæ veteris Romæ, translata ex Romana lingua in Græcum sermonem.

*hoc videẽ Græculus quispiã apposuisse.

Dilecto fratri Tharasio *generali patriarchæ, Adrianus seruus seruorum Dei, salutem.

PAstoralibus curis & subtilissima consideratione animaduertentes, quomodò pręconij vox sana omi tempore à prędicatore oporteat prædicari, quomodò item pastor in compassione, qualisque in reductione existere debeat, & in eadem ex integro insignis, vtque in pia commiseratione omnium infirmitatem in seipsum suscipere debeat, & in diuinam voluntatem cuncta sua sagaci inspectione transferre: De his, inquam, omnibus statutum est nobis, vestram dilectam beatitudinem & conuentum sacratum appellare, succinctè & paucis in his synodicis literis confessionem vestræ fidei prædicando. Nam quas mihi per Leonem venerabilẽ presbyterum vestrum literas misistis, mox in principio paginę primę cognoui, pietatem tuã cùm laicorum ordinatione, tum imperatorio suffragio in sacrum patriarchatũs solium exaltatũ. Quam ob causam effuso gaudio exultauit cor meum. Quòd si autem nõ perspecta mihi esset & probè cognita, erga sacras synodicas sex constitutiones & venerandas imagines vestra synceritas & orthodoxa fides, nequaquàm ad synodum conuocandam assentiremus. Verùm quemadmodùm non leuiter cor nostrum ex superioribus vestris dissensionibus dolore tactũ est, ità plurimo gaudio anima nostra perfusa est, postquàm cognouissem piam vestram confessionem & rectam fidem esse firmam & stabilem. Inuenimus aũt in prędicta synodica vestra epistola, quanta sit cõfessio & recta fides vestra circa cœtus sacros & sex sacras synodos, & erga venerandas & sacras imagines, quæ profectò mira est & compũctione digna. In qua etiàm clarè est expressum, quòd in sextæ synodi diuinè & legaliter prædicatis canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratus, graphicè est insculptus: qui in typum gratiæ assumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Christum Deum, indicat. Veteres igitur typos, figuras & vmbras, tãquàm veritatis signa & notas Ecclesiæ traditas susciꝑientes, gratiam & veritatem agnoscimus, tanquàm legis plenitudinem hanc arbitrãtes. Vt igitur & in colorum effectibus, omnium oculis subijciatur figura illa, quæ agnũ illum qui abstulit peccata mundi, nimirùm ꝑum nostrum, iuxta humanam effigiẽ delineat: cẽsemus ab hoc tempore, pro veteri illo agno & nouum in ecclesijs Dei erigendum, quò per eum exaltationem humilitatis verbi Dei consideremus, quò in memoriam politiæ illius qua in carne vixit, item passionis eius & salutiferæ mortis, vndè mundo liberatio contigit, veluti manu ducamur. Hac orthodoxæ fidei testificatione, improborum hæreticorũ curiositatem & importunam garrulitatem vestra fraterna sanctitas repellat: quemadmodùm eorũ improba machinatio apud nos Dei gratia non recepta, sed impia iudicata est. Succingentes igitur lumbos nostrę mẽtis, nobiscum cum catholica & Apostolica Romana Ecclesia consentiendo, contra hęreticorum insaniam armemur, quanuis ab his sæpè fuerit Ecclesia impugnata. Deinceps etiàm venerãdas imagines primùm iuxta humanam figurationem Christi Dei nostri, secũdùm nos & pro nobis & per nos incarnati: deindè inuiolatæ & veræ Deiparæ, postremò omniũ Sanctorum suorum beatitas vestra dilecta colere & adorare pergat. Rogamus etiàm interim, vt in eo proposito quod ab initio constituisti, manere velis. Consulimus etiàm pastorali cura, vt orthodoxam fidem quam semèl confessus es, inuiolatam & stabilem prędicando & docendo conserues. Fundamentum enim aliud nemo

Imago fit foris, stratur, gito agn synodo xta gẽs

Ioan. 1.

1. Cor. 3.

nemo ponere potest, præter id, quod iacet, qui est Iesus Christus. Quisnã igitur firmamẽtum dilectionis dei & ꝓximi conseruãs, ipsum illum Iesum Christum, Deum & hominis filium, ante oculos fundamentũ non propositurus erit? In confesso enim est, vbi Christus fundamentum est, ibi bonorum operũ structuram sequi. Ipsa verò veritas per se dicit: Qui non ingreditur per ianuam in ouile, is fur est & latro: qui verò per fores ingreditur, hic pastor est ouium. Quẽadmodùm ipse saluator inquit: Ego sum ianua. Is igitur ad ouile ingreditur, qui per ianuã incedit: qui verò per ianuam intrat, per Christũ ingreditur. Quicunque igitur ab ipso creati & liberati generis humani veritatẽ intelligens conseruat, & gradum pastoralis dignitatis portans, pondus sustinet, non ad gloriam & honorem prætereuntem respiciẽs, sed gregem susciꝑiens diligenter vigilat, nè oues, vel à peruersis hominib⁹ & peruersa loquẽtibus, vel malo spiritu afflatis corrumpãtur. Rectè sanè beatus Iacob, qui propter vxores multos annos seruiuit Labã socero suo, visus est dixisse: Viginti annis fui tecũ: oues tuæ & caprę steriles non fuerũt, arietes ouium tuarum non comẽdi. captum à bestia, non ostendi tibi. ego damnum oñe reddebam, quicquid furto periẽrat. diù noctuq; æstu vrgebar & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis. Si tantos labores & vigilias pastor Laban sustinuit: quot quantasq; vigilias sustinere debet, qui pascit oues dei? Sed in omnibus his confirmabit & docebit, qui propter nos homo factus est. Dignatus est fieri quod fecit. Ipse dilectionem & sancti spiritus amorẽ in nos transfundat, & à cunctis solicitudinibus nos eximat, oculosque mentis vestra aperiat, vt per laborem & certamen dilectionis & cursus vestri, quo sanctam nostram & Apostolicam ecclesiã imitamini, efficiatis aliquandò apud pios Imperatores nostros, quò sanctorum venerãdæ imagines in pristinum locũ restituãtur, vt in hoc sacerdotium nostrum firmũ permaneat. Nam ex confessione fidei vestrę cognouimus beatitudinem vestram id vnum egisse apud pijssimos, orthodoxos, & Christi amantes Imperatores nostros, fideles & rectæ fidei propugnatores, quò synodus generalis celebretur, idque illi in præsentia totius fidelis populi supplicationibus vestris annuerunt, synodumque in regia ciuitate fieri mandarunt. Nos itaq; sapientes & probatos sacerdotes, & de rebus quæ ad constitutionem imaginum pertinent doctos, cum magno animi desiderio, quemadmodùm regia mandata iubebant, misimus, quò in pristinum locum in illis partibus restituerẽtur. Inprimis aũt vestra sanctitas pijssimis & triumphatoribus nostris Imperatoribus sinè trepidatione inducat in animum, vt falsam congregationem illam sinè consensu ac præsentia Apostolicæ sedis, contra omnẽ patrum venerabilium traditionem, contra venerandas imagines sinè ordine & debita conuocatione factam execretur, & anathematizatam præsentibus apocrisarijs nostris cognoscat: quò omne zizanium ab Ecclesia eradicetur, & Iesu Christi Domini nostri verbum impleatur, cùm ait: Et portæ inferorum non prævalebunt aduersùs eam. Et *alibi: Tu es Petrus, & super hanc petrã ędificabo Ecclesiam meam, & dabo tibi claues regni cælorum: & quæcunque in terra ligaueris, ligata erunt in cælis: & quæcunq; solueris in terra, soluta erunt in cælis: cuius etiàm sedes per totum terrarũ orbem primatum obtinẽs lucet, omniumque Ecclesiarũ Dei caput existit. Vndè & ipse beat⁹ Petrus Apostolus, Dei iussu Ecclesiam pascens, nihil omninò prætermisit, sed vbique principatum obtinuit & obtinet: cui etiàm & nostræ beatæ & Apostolicæ sedi, quæ est oñium Ecclesiarum Dei caput, velim beata vestra sanctitas ex syncera mente & toto corde agglutinetur, vtpotè quæ reuerà sit rectè sentiens, & pietatis ꝓcorruptæ conseruatrix. Hoc sacrificium primùm omnipotenti Deo exhibeatur. Vestraque beatitudo magnos & pijssimos nostros Imperatores supplicibus verbis admonebit, vt Ecclesiæ nostræ vestigia sequentes coram Deo & horribili eius iudicio, venerãdas imagines in regia ciuitate & omni loco in antiquum statũ restituendas curent, iubeantque: nimirùm seruantes traditionem huius sanctissimę nostræ Romanæ Ecclesiæ, persequantur impostoram & hæreticorum impostoram, & per vestrum certamen & fidissimos labores, eorum deceptionem execrẽt. Nisi enim sacras & venerandas imagines in pristinum locũ restituerint, nostram cõfirmationem nullo modo audem⁹ tradere. Huius rei causã summo labore fidei & conatu, ante omnia conuenit vestræ sanctitati, aduigilare, vt quamprimùm sacræ & venerandæ imagines Domini & saluatoris nostri Iesu Christi, & sanctæ eius genitricis semper virginis, & sanctorum apostolorum, omniumq; beatorũ prophetarum, martyrum & confessorum in partibus illis, in pristinum ordinem collocẽtur, vt vnanimiter propheticam illã odem cantemus: Domine, salua pijssimos Imperatores. Et: Exaudi nos Domine, in qua die inuocauerimus te, quoniam dilexi decorẽ domũs tuæ, & locũ tabernaculi gloriæ tuę. Quos autem ad vos misi, Petrum scilicet dilectum nostrum protopresbyterum sanctæ Romanæ Ecclesiæ: necnon Petrum Abbam & præsidem, vt ad pedes sereniss imorum & pijssimorum nostrorum Imperatorum adducantur, per principem Apostolorum Petrum supplicamus, vt cum humanitate & singulari beneuolentia ab eis recipiantur, precenturque cum gratiarum actione illis

De authoritate pontificis Romani, & q̃ romana ecclesia caput sit omnium. Matth. 16.

Ioan. 10.

Ibidem.

Gen. 31. a

Pſal. 19.

Pſal. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& corporis mentisq; firmum robur. Omnipotens Deus vestram dilectionẽ, modò cõdians maneat, conseruet, custodiat & protegat, & fructum fidei tibi innatum, infinitis modis augeat, & in æternum gaudium deducat. Deus sanum te conseruet frater dilecte.

Petrus & Petrus pijssimi presbyteri, & locum tenentes sanctissimi papæ veteris Romæ Adriani, dixerunt: Dicat nobis beatissimus patriarcha regiæ vrbis Tharasius, consentitne literis sanctissimi papæ veteris Romæ, an minùs?

Tharasius sanctissimus patriarcha respõdit: Cui Christi lumen circunfulsit, quique nos per Euangelium generauit Paulus, verè diuinus Apostolus Romanis scribens, & studium synceræ fidei eorum erga verum Deum nostrũ exosculatus, sic inquit: Fides vestra prædicatur in vniuerso orbe. Hoc testimoniũ & nos insequi par est, temerariumq; repugnare arbitramur. Quamobrem Adrianus veteris Romę primãs, & testatorũ principum successor, clarè & verè, cùm ad Imperatores nostros, tum ũd nostram mediocritatem, mihi scripsisse videtur, constabilituitque, & rectam esse declarauit catholicæ Ecclesiæ antiquam traditionem. Ob id & nos per scripturam inquirendo, argumentando, & demonstrando exquirentes, & patrum quoquè præceptis imbuti, sic confessi sumus, consitemur & consitebimur, concordamus & vim literarum lectarum cõfirmamus, & imaginum picturas secũdùm priscã patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus, vt in nomine Christi Dei nostri, & intemeratæ Dominæ nostræ deiparę virginis, sanctorumq; angelorum & omnium sanctorum factas. Sed apertis verbis testamur nos duntaxàt in vnum Deum verum, latrian (hoc est, cultũ) & fidem nostram referre & reponere.

Rom. 1.a

Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus & Petrus Deum amantissimi presbyteri, legati Apostolicæ cathedræ, dixerunt: Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi papæ veteris Romæ literas, an minùs?

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

Ioannes Deum colentissimus presbyter, & legatus Oriẽtalis diœceseos, inquit: Tempestiuum est in præsentiarum ex psalmo canere: Misericordia & veritas obuiârũt sibi, iustitia & pax sese exosculatæ sunt. Scimus autẽ q; Deus noster Iesus Christus ipse misericordia est & veritas, in successione quoquè sanctissimi patriarchę & orbis terrarũ pastores, idem existunt & dicuntur. Etenim misericordia & veritas occurrũt sibi. Adrianus sanctissimus papa veteris Romę, & Tharasius patriarcha imperatricis vrbis Constãtinopoleos idem sapiũt, idem sentiunt & fatentur. Et verè nominata pax, Dei suffragio imperans & diuinitate potens, desiderãs videre Ecclesię decorẽ, & literis quoquè vsa, rectè nominatam iustitiam, Romanam scilicet Ecclesiã, exosculata est, iussitq; in medium procedere, & præsentem sanctum cœtum lętitia perfudit, rectã fidem propalauit. Nũc etiàm ob sacras Adriani sanctissimi papę literas, quę & ad serenissimos nostros Imperatores, & ad sanctissimum & ter amplissimum patriarchã Tharasiũ scriptæ sunt, plurimùm gaudij inter nos erupit. Ea quoquè de causa Deo maximas gratias agim⁹, quòd in nobis lætitiam tam immẽsam effecit. Benedictus Deus, qui nobis eiusce modi imperium excitauit, quod omni cura & solicitudine satagit, Christianum populũ vndiquè in consensionẽ & vnanimitatẽ, & sacrorum canonum, patrumq; traditionis obseruantiam deducere. Sed Christus Deus noster p sanctissimam illius genitricẽ & omnes eius sanctos, vosq; ipsius sacros sacerdotes, qui idem sentitis, & dolum in cordibus vestris non habetis, sed perpetuò incũbitis in hęc studia, vt omnia quæ scripta sunt, impleatis, promissiones suas veras demonstret. Imperatores aũt nostros dominos, longæuos faciat, induat eos gloria, & cornu eorũ exaltet: subijciat sub pedib⁹ inimicos eorũ, donet illis prẽmium vitę ęternę, & cum sanctis regibus cõnumerari. Custodiat etiàm sacrã hanc & eadem sentientem synodum.

Psalm. 84.

Agapius sanctissimus episcopus Cęsareæ Cappadocię, dixit: In diuinis nostris scripturis exaratum est: Distinxit deus inter lucem & tenebras. Eccè eñ postq; hęreticorũ caligines discussę sunt, lux orthodoxę fidei oẽs illuminauit. Quã & ego secutus, susćipio & amplector sanctas & venerãdas imagines, q verò sec⁹ sentiũt, eos anathemate deuoueo.

Genes. 1.

Ioannes sanctiss. Ephesi episcopus, dixit: Quemadmodùm sanctissimi papę Romani literis continetur, sic credo, & per gratiam Christi Dei nostri veri consiteor.

Constantinus sanctiss. Constantiæ, quæ est in Cypro, episcopus, dixit: Iuxta tenoré literarũ, quæ ab Adriano sanctissimo papa romano, ad serenissimos dominos nostros & ad beatissimum patriarcham Tharasium missæ sunt, omnibus consentio, & sic consiteor, & cum hac fide ad tribunal Christi veri Dei nostri proficiscar.

Basilius sanctissimus Ancyræ episcopus, dixit: Quemadmodùm cõtinent literę sanctiss. papæ veteris Romæ Adriani, & secundùm sententiã beatissimi & vniuersalis patriarchę Tharasij, sic sentio, sic teneo, sic docebo. Et cum hac mea sentẽtia ad futurum seculum digredior.

Nicolaus sanctiss. episcopus Cyzici dixit: Secundùm literas beatissimi papę Romani Adriani, & expositionẽ cõfessionis ter sanctissimi

ctissimi patriarchæ Tharasij, sic sentio, sentiamque, & de præsenti seculo cum illa ipsa confessione discedam.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium, dixit: Et ego antè lectis beatissimi papæ veteris Romæ literis, syncerè & irrepugnabiliter inhæreo, consentio & consiteor de orthodoxa fide, deq; sanctis videlicet & venerandis imaginibus, nó veluti hoc sit nouum aliquod dogma, aut nuperũ inuentum recipiens, sed clarè cognoscens ex Apostolica traditiune, sanctorumq; doctorum in Ecclesia iussu per manus nobis traditum: ob eam causam venerãdas imagines ex toto corde cũ debito honore, & salutatoria adoratione susćipio. Eos verò, qui secùs sentiunt, aut reclamant, contrariáve docent, alienos à catholica Ecclesia arbitror, renuncio, & hæreticos proclamo.

Veneratio imaginũ est Apostolicæ traditionis.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ, dixit: Iuxta priùs lectas Adriani beatissimi papæ Romani literas, & secundùm fidem sanctissimi patriarchæ Tharasij, venerandas imagines recipio, adoro, & id perpetuò docebo, vt possim etiàm aliquandò in futuro seculo rationem apud iudicem nostrum Deum reddere.

Elias sanctissimus episcopus Cretę dixit: Iuxta venerandas sanctissimi papæ veteris Romæ Adriani literas cõfiteor & teneo, venerandas & sacras imagines nũquàm seponens, sed perfectè eas adorãs: qui verò secùs consitentur, eos anathematizo.

Stauratius sanctissimus episcopus Chalcedonis, dixit: Secũdùm epistolã ab Adriano sanctiss. papa veteris Romæ, ad sanctissimum & generalem patriarcham Tharasium missam consiteor, & sanctas & venerabiles imagines recipio, amplector, & honoro, veluti arrabonem existentes meæ salutis: secùs autem sentientes, anathematizo.

Nicephorus sanctiss. episc. Dyrrhachij, dixit: Iuxta relationem ab Adriano sanctissimo papa veteris Romæ, ad serenissimos nostros Imperatores, & ad sanctissimum & vniuersalem patriarchã missam: item iuxta sanctissimi archiepiscopi Tharasij doctrinam, fidem & confessionem, sentio, teneo, doceo & docebo, & cum hac mea confessione vitæ meæ breue spatium finiã, & timẽdo tribunali Christi me sistam.

Epiphanius diaconus ecclesiæ Catanes, & locum tenens Thomę archiepiscopi Sardiniæ, dixit: Clarissimam orthodoxiæ definitionem & sanctorum Apostolorum traditionem, relatio ad pios & Christũ amãtes nostros Imperatores, à beatissimo papa veteris Romæ Adriano missa, in præcedenti lectione clarè explicauit. Quinetiã idẽ docuit epistola ad beatissimum vniuersalẽ patriarcham Tharasium missa. ob id & ego his omnibus assentior, & recto corde adhæreo, venerorque & adoro, quæ à multis seculis traditæ sunt in Ecclesia, venerandas & sanctas imagines. Qui verò his cõtradicit, eum tanquàm hæreticum consentientem auersor, & diris deuoueo.

Leo presbyter sanctissimę ecclesię Constãtinopoleos, locũ tenẽs Sidæ metropolis, dixit: Iuxta lectas synodicas epistolas Adriani sanctissimi papę veteris Romę, sanctas & venerandas imagines recipio, quoniam hæc vetustissima traditio est: qui verò aliter sentiunt, anathematizo.

Nicolaus prędes mansionis Aprę, & locũ tenẽs Thyanẽsium metropoleos, dixit: Venerandas imagines, & iuxta veterũ traditionem, & iuxta synodicas literas Adriani sanctissimi papæ veteris Romę, recipio: eos verò qui aliter credunt, anathematizo.

Constantinus sanctissimus Gangrorum episcopus, dixit: Iuxta lectam relationẽ sanctissimi papæ veteris Romę Adriani, & priscam patrum traditionẽ, venerandas imagines recipio, & qui idem sibi faciendum nó existimant, anathemate deuoueo.

Nicetas siue Victor sanctiss. episcop⁹ Claudiopoleos, dixit: Iuxta synodicas literas Adriani sanctissimi papæ veteris Romæ, venerandas imagines ex traditione prisca recipio: qui secùs faxint, anathemati sunt obnoxij.

Theodorus sanctissimus episcop⁹ Myrôn Lycię, dixit: Iuxta synodicas epistolas lectas ab Adriano sanctissimo papa veteris Romę missas, credo, sicq; consiteor, adoro & amplector venerandas imagines: & qui diuersum statuunt, anathematizo & auersor.

Theophylactus diaconus & exarchus, locum tenens metropoleos Carię, dixit: Iuxta synodicas literas Adriani sanctissimi papæ Romę veteris, consiteor: eos verò qui secùs sentiunt, anathemate percello.

Michael sanctiss. episc. Synnadõn, dixit: Iuxta tenorem literarum, ab Adriano sanctissimo papa veteris Romę missarum, cõfiteor, & iuxta priscã traditionem sanctas & venerandas imagines recipio: qui verò non itidèm sentiunt, anathemate percutio.

Eustathius sanctissimus episcopus Laodiceę, dixit: Quemadmodùm literę synodicæ iam lectæ, ab Adriano sanctissimo papa veteris Romę, sic consiteor, & eodẽ modo recipio venerandas imagines iuxta veterum traditionem, repugnantes verò execror.

Anastasius episcopus Nicopoleos veteris Epiri, dixit: Iuxta synodicas Adriani sanctissimi papæ veteris Romæ, cõfiteor, recipio, & adoro venerandas imagines, idque iuxta priscam doctrinam: qui verò secùs saxint, auersor vt hęreticos.

Christophorus sanctissim⁹ Phasidos episcopus, dixit: Quemadmodùm literæ synodicæ Adriani sanctissimæ papæ veteris Romæ iam lectæ tradunt, sic cõfiteor, & venerandas imagines iuxta priscam doctrinam

recipio,anathematizo autem qui ità nõ faciunt.

Gregorius presbyter eius,quæ est prope Constantinopolim sanctorum Apostolorũ Ecclesiæ,& locum tenens metropoleos Mocesi,dixit: Iuxta literas synodicas sanctissimi papæ veteris Romæ Adriani,& iuxta priscam traditionem venerandas imagines recipio:q eas auersanr̃,condẽno anathemate.

*Silei, Basilius episcopus*Silæi,dixit:Iuxta traditionem veterem Ecclesię & literarũ synodicarum sanctissimi papę veteris Romæ Adriani,cõfiteor, & recipio & adoro venerãdas & sanctas imagines: qui verò respuũt hoc,anathematizo.

Theodorus sanctissim⁹ episcopus Catanes, pronunciauit in eandem sententiam.

Manuël sanctissim⁹ episcopus Adrianopoleos Thraciæ, in eãdem sententiam pronunciauit.

Maurianus sanctiss.episcopus Pompeiopoleos,in eandem sententiam pronũciauit.

Cyrillus in locum sanctissimi episcopi Gothię,in eandem sententiam pronunciauit.

Theodorus sanctissimus episcopus Byzies, in eandem sententiam pronunciauit.

Ioannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ,in eandem sententiam pronunciauit.

Gregorius presbyter, locũ retinens episcopatũs Smyrnes,in eandem sententiam,&c.

Gaudiosus episcopus Messanæ Siculus,&c.

Eustratius sanctissimus episcopus Apameæ Bithyniæ,in eandẽ sententiã,pnunciauit.

Petrus sanctissim⁹ episcopus Germiõn, &c.

Ioannes diaconus & locũ retinens Apostolopoleos, in eandẽ sententiã pronũciauit.

Theodorus sanctiss.episc.Panormi,&c.

Ioannes sanctiss.episc. Archadiopoleos, &c.

Stephanus sanctiss.episc.Bibonum,&c.

* locum tenens Leontopoleos. &c.

Sisinnius sanctissimus episcopus Parij,&c.

Constantinus sanctiss.episc.Leontenæ,&c.

Epiphanius sanctiss.episc.Mileti,&c.

Nicetas sanctiss.epis.Proconnesi,&c.

Theodorus sanctiss.episc. Taurianes,&c.

*Andriacæ vel Adriæ Christophorus sanctis.epis.*Adryaces,&c.

Eustratius sanctiss.epis.Methymnes, &c.

Theotimus sanctiss.episc.Crotonum,&c.

Leon sanctissimus episcopus Chij,&c.

Basilius sanctiss.episcopus Nesiõn,&c.

Ioannes sanctissimus episcopus Aprõn,&c.

Ignatius sanctissim⁹ episcopus Prienes, &c.

*Cypsilõn Theophylactus sanctiss.episc.*Cypselõn, in eandem sententiam pronunciauit.

Theodorus sanctiss.episcopus Trophęorũ, in eandem sententiam pronunciauit.

*Suidaõn Stephanus sanctiss.episcopus*Sugdaõn, in eandem sententiam pronunciauit.

Sergius sanctiss.episc.Nicoterõn,&c.

Gregorius presbyter, locum tenens Nicopoleos, in eandem sententiam pronũciauit.

Leo sanctissimus episcopus Mesembrię,&c.

Theodosius sanctiss.episc. Amorij,&c.

Cyriacus sanctiss.epis.Driziparõn,&c.

Galatas presbyter in locum Regij, &c.

Theodosius sanctiss. episcopus Nyssæ, &c.

Georgius sanctis.epis.Camulianorum, &c. *Ciscissõn

Sotericus sanctiss.episc.*Cicessõn,&c.

Constantinus sanctiss.epis.Mastaurõn, &c.

Georgius sanctissim,episc.Briulõn,&c.

Ioannes sanctissimus episcopus Nyssæ, &c. *Sabbas

Basilius sanctiss.episcopus Magnesiæ,&c.

*Sabas sanctiss.episcopus Agæorum,&c.

Gregorius sanctiss.epis.Palæopoleos,&c.

Basilius sanctiss. episcopus Magnesiæ, quæ est prope Mæandrum,in eandem &c.

Theophanes sanctissim.episc.*Coloes,&c.

Leo sanctissimus episcopus Algizon,&c.

Nicodemus sanctiss.episc.Eugazõn, &c.

Lycastus sanctiss.episc.Barilõn,&c.

Theophylactus sanctiss.episc.Hypepõn,in eandem sententiam pronunciauit.

Theophanes sanctiss.episc. Lebedõn,&c.

Stratonicus sanctiss. episcopus Cymes, &c.

Cosmas sanctiss.episc.Myrrhines,&c.

Olbianus sanctissimus episcopus Elęæ. &c.

Pardus sanctissim⁹ episcopus Pittanes, &c.

Basilius sanctiss.episcopus Pergami,&c.

Marianus sanctiss.episc.*Antandri, &c.

Basilius sanctiss.episcopus Adramittij, &c.

Ioannes sanctissimus episcopus Asi,&c.

Leo sanctissimus episcopus Phoceæ,&c.

Nicephorus sanctiss.episc.Gargarõn, &c.

Constantinus sanctiss.episc.*Agaes,&c. *Aegeon *Agęę

Theognis sanctissimus episcopus Siõn, &c.

Ioãnes sanctiss.episcopus Rhœdesti,&c.

Ioannes sanctissimus episcopus Panij,&c.

Melchisedec sanctis.epis.Calliopoleos, &c.

Leo sanctissimus episcopus Madyti,&c.

Theophylactus sanctissim⁹ episcopus Chariupoleos,in eandem sententiam pronũciauit.

Thomas sanctissimus episcopus Danij, &c.

Gregorius sanctissimus episcopus Theodoropoleos,in eandẽ sententiã pronũciauit.

Sisinnius sanctiss.episcopus Chalcidos,&c.

Ioannes sanctissim⁹ episcopus Bryseos,&c.

Beniamin sanctiss.episcopus Lizicõn,&c.

Gregorius sanctiss.episc.Amastridos,&c.

Stephanus sanctiss.episcopus Sorõn,&c.

Gregorius sanctiss. episcopus Dercõn, &c.

Heracleus sanctiss.episc.Ionopoleos,&c.

Constãtinus sanctiss. epis.Heliopoleos,&c.

Antonius sanctiss.episc.Tryzenes,&c.

Nicetas sanctiss.episcopus Nacaleæ,&c.

Petrus sanctiss.episcopus Aspones, &c.

Synnesius sanctiss.episcopus Cynes, &c.

Synnesi⁹ sanctiss.epis.Anastasiopoleos, &c.

Eustathius sanctiss.episc.Solorum,&c.

Theodorus sanctiss.episc.*Citutij.&c. *Cicutij *Trapezũtõn

Basilius sanctis.epis.*Trimithuntõn,&c.

Alexander sanctiss.epis.Amathuntõn,&c.

Michael sanctiss.episc.Melitupoleos, &c.

Sisinnius sanctiss.epis.Adranias,&c.

Theodorus sanctiss.episcopus Germes,&c.

Grego-

Gregorius sanctiss.epis.Adrianitherõn,&c.

Leo sanctissimus episcopus Pœmanij,&c.

Simeon sanctissimus episcopus Oces,&c.

Ioannes sanctiss.episcopus Lampsaci, &c.

Nicetas sanctissimus episcopus Ilij,&c.

Leo sanctissimus episcopus Troados, &c.

Theodorus sanctiss.episcopus Abydi,&c.

Anastasius sanctis. episcop⁹ Tripoleos, &c.

Leo sanctiss.episcopus *Traculõn,&c.

Stephanus sanctiss.episcopus Salõn,&c.

Ioannes sanctiss.episcopus Abalõn, &c.

Stephanus sanctiss.episcopus Silandi,&c.

Nicolaus sanctiss.episc.Pericommatos, &c.

Ioannes sanctiss.episcopus Sethõn,&c.

Basilius sanctiss.episcopus Liparõn,&c.

Theophanes sanctiss.episc. Meoniæ,&c.

Michael sanctiss.episcopus Stratonices,&c.

Lycastus sanctiss.episc. Philadelphiæ,&c.

Michael sanctiss.episcopus Troalõn,&c.

Gregorius sanctiss.episcopus Gordõn, &c.

Ioannes sanctiss.episcopus Daldes,&c.

Eustathius sanctissimus epis.Hyrcanes,&c.

Iosephus sanctissimus episcop. Attaliæ,&c.

Zacharias sanctis. episc. Hierocæsareæ,&c.

Dauidus sanctis. episc. Helenupoleos, &c.

Cyrion sanctissimus episcopus Lophi,&c.

Theophylact⁹ sanc.epis.Apolloniados,&c.

Constantinus sanctiss.epis.Cæsareæ Bithyniæ, in eandem sententiã pronunciauit.

Georgius sanctiss.epis.Basilinupoleos, &c.

*Adranes Thraciæ Leo sanctissimus episcopus Aristes,&c.

Nicephorus sanctiss.epis.*Adranes,&c.

Basilius in locum Dascylij,in eandem &c.

Christophorus sanctiss.epis.Cerasenes,&c.

Nicetas sanctissimus episcopus Meles,&c.

Neophytus sanctiss.epis.Gordoserbõn,&c.

Leo sanctissimus episcopus Linoes,&c.

Ioannes sanctiss.episcopus Etennõn,&c.

Constantinus sanctis.episcopus Zelõn,&c.

Gregorius sanctiss.episcopus Sinopes, dixit: Quemadmodùm tradiderunt nobis, qui ab initio oculati testes Verbi fuerunt, quiq; ab ipsis imbuti sunt sancti nostri patres,ità quoquè certior factus, in literis ab Adriano sanctissimo papa veteris Romæ,& ad serenissimos &pijssimos dños nostros,& ad sanctissimum & vniuersalem patriarchã Tharasium missis,contineri:sic credo & sic confiteor,sicq; teneo & tenebo ad extremũ vsq; animę spiritum,veneraborq; & adorabo honorabiles,venerandas & sacras imagines:qui verò ità non sentiunt, aut confitentur,eos anathemate execror.

Constantinus sanctissimus episcopus Sasimõn,dixit:Iuxta prælectas sanctis. Adriani papæ veteris Romæ synodicas literas, sic cõfiteor,credo,adoro, & recipio sanctas & venerandas imagines,ex veteri ecclesię traditione:qui verò dissentiunt, eos diris deuoueo.

Nicetas sanctiss. episcopus Dadybrõn, in eandem sententiam pronunciauit.

Theophilus sanctiss.episc.Plusiados,&c.

Nicetas sanctiss.episc.Adrianupoleos,&c.

Ioannes sanctiss.episc. Heracleæ Ponti, &c.

Constantinus sanctiss.episc.Cratiæ,&c.

Nicetas sanctiss.episcopus*Ruzæi,&c. *Rhyzęi

Nicephorus sanctiss.episc.Claneõn,&c. *Rhozęi

Leo sanctiss,episcopus Trocnadõn,&c.

Anastasius sanctiss.episc.Patarachõn,&c.

Georgius sanctiss.episcopus Nissoi,&c.

Theodorus sanctiss.episc.Pimiarõn,&c.

Nicodemus sanctiss.episc.Didymõn,&c.

Georgius sanctiss.episc.*Vniandi,&c. *Vinandi

Constantinus sanctiss.epis. Candibõn, &c.

Stauratius sanctiss. episc. Zenopoleos, &c. *Lamyron

Leo sanctissimus episcopus Lamirõn,&c.

Stephanus sanctiss.episcopus Caunõn, &c.

Constantinus sanctiss.episc. Combõn, &c.

Pesrus sanctiss.episcopus Orycandi, &c.

Ioannes sanctiss.episcopus*Phasilidos, &c. *Phaselidis

*Abbas locum retinẽs metropolis Tij, &c. *Abas

Gregorius sanctiss.episc. Cybirres,&c.

Basilius sanctiss.episcopus Thabõn,&c.

Dorotheus sanctiss.episc.Neapoleos,&c.

Gregorius sanctiss.episc.Heracleæ,&c.

Dauid sanctissimus episcopus Iassi,&c.

Gregorius sanctiss.episc.Mylasses, &c.

Sergius sanctiss.episc. Vigiliarum,&c.

Ioannes sanctiss.episcopus*Mibdi,&c. *Mybd

Stauratius sanctiss.episc.Stadiæ,&c.

Gregorius sanctiss.episc.Stratoniceæ,&c.

Theodosius sanctiss.episc.Chonõn,&c.

Michael sanctiss. episc. Chæretopõn,&c.

Pantaleon sanctiss.episc.Valentiæ,&c.

Georgius sanctiss.episcopus Peltarum, &c.

Christophorus sanctiss.episcopus*Atanassi, in eandem sententiam pronunciauit.

Leontius sanctiss.episcopus Eumeniæ, &c.

Gregorius sanctiss.episcopus Timæni ferarum,in eandem sententiã pronunciauit.

Leo sanctiss.episcopus Tranupoleos,&c.

Nicephorus sanctiss.episc.Lundõn,&c.

Georgius sanctiss.episcopus Appiæ,&c.

Constantinus sanctiss.episcopus Eucarpiæ, in eandem sententiam pronunciauit.

Leo sanctiss.episcopus Aleũs,in eand, &c.

Michael sanctiss.episc. Hierapoleos, &c.

Christophorus sanctiss.episc.Promisi,&c.

Nicolaus sanctiss.episcopus*Phytiæ,&c. *Pythię

Theophylactus sanctis.epis.Cinnabari,&c.

Nicetas sanctiss. episc. Augustopoleos, &c.

Constantinus sanctiss.episcopus Cotyęi,in eandem sententiam pronunciauit.

Georgius sanctiss.episcopus*Mediqi,&c.

Leo sanctissimus episcopus*Docimi,&c. *Docimij

Damianus sanctissim. episcopus Meri, &c.

Theophylactus œconomus & locum tenẽs *Ipsi,in eandem sententiam pronunciauit.

Stephanus delignatus Itri,&c.

Ioannes delignatus Hectorij,&c.

Constantinus sanctiss.epis.Ampladõn, &c.

Epiphanius sanctiss.episc.Pertõn,&c.

Sisinnius sanctiss.episcopus Philomelij,&c.

Ioannes sanctissimus episcopus Sibliæ, &c.

Michael sanctiss.episcopus Papporum, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Agalassi Theodorus sanctiss.episc.*Sagalassi,&c.
Sisinnius sanctiss.episc.Apameę quę est Ciboti,in eandem sententiã pronunciauit.
Constantinus sanctiss.episc.Conanes,&c.
Leo œconomus & locum tenens Sozopoleos,&c.
Marianus sanctiss.episc.Magydõn,&c.
Nicephorus sanctiss.episc.Phlogõn,&c.
Leo sanctiss.episcopus Andidõn,&c.
Manzo sanctiss.episcopus Pracanõn,&c.
Theodorus sanctissimus episcopus Germanicopoleos,&c.
Eustathius sanctiss.episc.Cilindreos,&c.
Zacharias sanctiss.episc.Trapezupoleos,&c.
Sisinnius sanctiss.episc.Musbadõn,&c.
Eustathius sanctiss.episc.Lamõn,&c.
Stephanus sanctiss.episc.Philadelphiæ, &c.
Leo sanctissimus episcopus Sibyllõn,&c.
Theodor' sanctiss.episc. Tiberiupoleos, &c.
Ioannes sanctiss.episc.Azanõn,&c.
Basilius sanctiss.episc. Dionysupoleos,&c.
Manuel sanctiss.episc.Nicopoleos,&c.
Ioãnes presbyter ex cõmisso *Coloneę,&c.
Eustratius sanctiss.episcopus Debelti,&c.
Theodorus sanctiss.episc.Bulgarophygi,&c.
Georgius sanctiss.episc.Plutinopoleos,&c.
Basilius sanctiss.episc. Perbereos,&c.
*Iaphylię Michael sanctiss.episc.*Pamphyli,&c.
Ruben sanctiss.episc.Scopeli,&c.
Sisinnius sanctiss.episc.Garelles,&c.
Petrus sanctiss.episc.Monembasiæ,&c.
Gabriel sanctiss.episcopus Aeginæ,&c.
Leo sanctiss.episcopus Porthmi,&c.
Dardanius sanctiss.episc.Dobrõn,&c.
Andronic' sanctiss.episc.Leontopoleos,&c.
Leo sanctissimus episc.Sebastæ,&c.
Nicetas sanctiss.episc.Halicarnasi,&c.
Leo sanctiss.episc.Corydalõn,&c.
Theodorus sanctiss.episc.Cremõn,&c.
Constantinus sanctiss.episc.Adrianes,&c.

Sancta synodus dixit: Aequum est, vt & venerabiles monachi pronuncient.

Venerabiles monachi dixerunt: Si ordo ità exigit, pronunciabitur à nobis vt mandatis. Sabas venerabilis monachus præfectus studiorum,dixit: Iuxta priscam traditionem iam à multis seculis approbatam,& secundùm irreprehẽsibilem à sanctis Apostolis, prophetis & ecclesiasticis doctorib' traditã fidem: prętereà secũdùm epistolam à beatissimo & Apostolico papa Adriano, ad pios Christi amãtes nostros reges,& Tharasium *vniuersalem patriarcham missam, quæ oculos nostros & aures fulgore fidei perstrinxit,confiteor & credo.

Gregorius venerabilis monachus & prẽses S.Sergij,dixit:Iuxta priscam traditionẽ, & ante multa secula legislationẽ,quę in magna Dei Ecclesia per manus beatorum & pclarorum Apostolorum tradita est, hactenusq; à pijs omnibus & sanctis patribus nostris & doctoribus est obseruata:item iuxta sacrarum sex synodorum traditionem,& literas ab Apostolico & sanctissimo veteris Romæ papa Adriano,ad pijssimos & DEO deuotissimos nostros Imperatores,necnon ad Tharasium vniuersalẽ patriarchã missas, quibus intellectus cordiũ nostrorum illuminatus est,credo,prædico, confiteor, certamq; fiduciam accipio,me remissionẽ peccatorum,si rectè egero,consequuturum.
Ioannes præfectus Pegurij, in eandem sententiam pronunciauit.
Simeon præfectus Chores,in eandem &c.
Eustathius prẽses monachorum S.Maximini,in eandem sententiam pronunciauit.
Georgius præfectus *Perges,in eãdem &c.
Simeon prẽses Abrahamitarũ,in eandẽ &c.
Ioseph præses Heraclei,in eandem &c.
Plato prẽfectus Saculõn,in eandem &c.
Gregorius prẽses monachorum S.Hyacinthi,in eandem sententiam pronunciauit.

ACTIO TERTIA.

IN nomine Domini & dominatoris Iesu Christi,veri Dei nostri,imperantib' pijssimis & Christi amantissimis dominis Constãtino & Irene pia eius matre,anno octauo consulatũs eius,sub sextũ Kalẽ Octobris, indictione vndecima:cõueniẽte sancta ac vniuersali synodo, quę p diuinam gratiam,& à Deo decretorum Imperatorum piam sanctionem in Nicea splẽdida metropoli prouinciæ Bithynię cõgregata est,videlicet Petro religioso protopresbytero Ecclesiæ sanctissimę diui Petri apostoli apud almam Romam:& Petro venerabili monacho,& prẽside monasterij S.Sabę apud Romanos,vicem agentibus Apostolicæ sedis sanctissimi ac beatissimi papæ veteris Romæ Adriani: Tharasio beatissimo archiepiscopo almæ vrbis Constantinopoleos nouæ Romæ,Ioãne item & Thoma religiosis presbyteris monachis,retinentibus locum Apostolicorum thronorum Orientalis diœceseos,stãtibus his ante sacros cancellos templi sanctissimę ecclesię cognominatæ Sophiæ:psẽsentibus simul & audientibus illustrissimis iuxtà àc magnificentissimis senatoribus,nimirũm Petrona glorioso exconsule patricio,& Theophylacto comite imperialis obsequij, Ioanne regio ostiario,& quæstore ærarij militaris, tota denique synodo iuxta ordinem in prima actione præscriptum: Prẽsentibus etiàm religiosissimis archimandritis prẽsidibus, & toto monachorum cœtu: propositis in medio sanctis & immaculatis Dei euangelijs, Demetrius Dei studiosus diaconus,armamentarius sanctæ ecclesiæ Constãtinopolitanę, dixit: Quandoquidem in priore actione visum est magnę & generali synodo,insequẽti doctrinam patrum & legislationem ecclesiasticam,eos qui ex hęresi reuertũtur, recipiendos:quin etiàm rursùs admittendos, q ab hæreticis ordinati sunt,modò orthodoxam fidem sapiant, eccè adstant ante fores epi-

episcopi, qui libellos confessionis orthodoxiæ suæ paulòantè legerunt, rogantes vt admittantur,& de illis iudicetur secundùm vestram existimationem.

Sancta synodus respondit: Adsint.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui dudùm aduenit Neocæsareæ pijssimus episcopus,reddat de se rationem p libellũ.

Gregorius pijssimus episcopus Neocæsareæ, dixit: Confirmet Deus imperiũ dominorum nostrorum optimorum, lætitia perfundat Deus thronum eorum. Ter sanctum autem dominum nostrum cum sacerdotali cœtu & sancta synodo Domin' orãtem pro mea paupertate exaudiat. Attulit autem libellum suum,eumq; legit,nihil aliud continentem, quàm quod in superioribus libellis in prima actione lectis, scriptũ est:postquàm autem legisset, Tharasius beatissimus patriarcha dixit:Confiteris etiàm hæc simplici corde?

Gregorius pijssimus episcopus Neocæsareæ,dixit: In nomine Dei, & p sacras tuas preces sanctorumque patrum,pura conscientia & omni simplicitate confiteor, obsecroque vestram beatitudinem pro me orare.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid ad hæc definiemus?

Sanctissim' episcop' Siciliæ dixit: Quod cum alijs factum est,fiat etiàm cum isto.

Sancta synodus dixit:Fiat.

Sanctissimus patriarcha dixit:Sed verbũ quoddam vulgatum est, quo tempore persequutio fuit, quosdam episcoporum verbera intulisse viris pijs,cui tamen rumori sinè aperta demonstratione non putàrim fidem adhibendam. Sed de hac re cognoscat sancta synodus, canonem quẽdam sanctorum Apostolorum extare: Si quis presbyter aut diaconus fideles peccantes, aut infideles iniuriantes verberauerit,deponitor.

Sancta synodus inquit:Sic prædicant.

Beatissim' patriarcha dixit:Id si hoc modo se habuerit,quid fieri par est?

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes,dixit: Iuxta sanctos Ecclesiæ catholicæ canones,cognoscit hæc synodus.

Sanctissimus patriarcha Tharasius ait:Si intulerit qualiscũque etiàm episcopus verbera aut plagas viris deum timẽtibus,quiq; persecutionem patiuntur, indignus est episcopatu.

Sancta synodus ait:Indignus est.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Nam flagellationibus tanquàm persecutor grassatus est.

Theodorus sanctiss. episcopus Catanes, & qui cum illo erant religiosissimi Siciliæ episcopi, prætereà Epiphanius diaconus, & vicem agens Thomę episcopi Sardiniæ, dixerunt: Quarta synodus confestim vbi sedisset,in primis exclamauit,Dioscorum fo-

ràs pelle,interfectorem eijce,quandoquidẽ in synodo latronum manus in viros innocentes iniecit.

Ioannes religiosissimus presbyter, locum retinens Orientalis diœceseos,ait:Sacra synodus ex inspiratione sancti spiritus hoc rectè definiat.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Verbis fictis non adhibemus fidem.

Sancta synodus dixit:Si quispiam habet quo eum accusẽt: suo tempore apud sanctã synodũ insimulẽt: vt tandem cognita veritate,synodus hæc sacra de eo p suffragia determinet.

Gregorius episcopus Neocæsareæ,dixit: Nemo mortalium me accusare poterit de verberibus aut plagis alicui illatis.

Sancta synodus ait: Hac de causa & nos gaudemus.

Gregorius episcopus Neocæsareæ,dixit: Neque etiàm in regia piaque ciuitate, neq; etiàm in meo territorio, hominum quispiã à me læsus est.

Sancta synodus respondit: Si hoc modo se habet, in pristinum locum recipiatur.

Sabas venerabilis monach' & præses studij,dixit: Videte quid agatis. Archiepiscopi hunc hæreticorum antesignanum cõfessi sunt. Scitis autem beatum nostrum patrem Athanasium ad Rufinianum scripsisse, hæreticorum antesignanis satis sit,vt ad pœnitentiam recipiantur. Athanasij Alexãdrini ad Rufinianum testimonium.

Tharasius sanctissimus parriarcha dixit: Sed neminem verberauit.

Constantinus episcopus Constãtiæ,quæ est in Cypro, dixit: Iuuenalius, quique stabant à partibus illius, principes erant synodi latronum, attamen in quarta synodo recepti sunt.

Ioannes clarissimus quęstor dixit:Placeat sacræ synodo diuinitùs congregatę,Gregorium Neocæsareæ episcopum, qui synodo impiæ præteritæ antesignan' fuit,in crastinum conseruari,quò ipse suam hæresin & propriam doctrinam condemnet.

Ioannes venerabilis presbyter, & vicem agens Orientalis diœceseos, dixit: Gratia Deo,quòd viros hos à tam peruersa synodo sustulit, qui ipsi reprehendunt & auersantur suas doctrinas & improbas factiones, quique ipsos se pudoris & verecundiæ notauerunt.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Nouimus omnes Iuuenalium, patriarcham existentem Hierosolymitanũ, ratione dignitatis principem synodi fuisse:postquàm autem iniquitatis sciuisset se argui,pœnituisset que,susceptus est.

Epiphanius sanctissimus diaconus ecclesiæ Catanę,retinens locum Thomę episcopi Sardiniæ, inquit: Verùm Iuuenalius neminem fuerat persecutus.

Tharasi' sanctissim' patriarcha dixit: Ar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui hic quoquè respondit se neminem persequutum fuisse. Quin etiàm Eustathij hæresiarcha Macedoniorum fuerat, sed tamen diuus Basilius pater noster cum libello illũ recepit.

Venerabiles monachi dixerunt: Verum, sed quia conticuit Iuuenalius, ob eam causam obijcimus hoc.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Laudamus feruorem studiumque vestrum, & in canonicas & euangelicas traditiones zelum.

Sabas venerabilis monachus, præses studij, dixit: Conseruet Deus optimos nostros dominos, qui congregationem hanc synodicam ad vniendam Ecclesiæ catholicæ cõcordiam, conuocauerunt.

Sancta synodus dixit: Gratiæ Deo, & in secula seculorum laus.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Sancta synodus iam anteà declarauit, reuersos ab hæresi, iuxta patrum traditionem recipiendos, nisi alia quædam causa subsit, q̃ ex sacerdotali dignitate eos eijciat. Hoc igitur & nunc quoquè referimus.

Sancta synodus respondit: Omnes hoc ipsum dicimus.

Ioannes venerandus presbyter, locũ retinens Orietalis diœceseos, dixit: Quę hactenùs dicta sunt diuersimodè, sancta & vtilia sunt.

Petrus religiosus presbyter Romanus, item Iohannes & Thomas Deum colentissimi presbyteri vicem agentes Orientis, dixerunt: Recipiant sedes suas.

Sancta synodus dixit: Hoc ipsum omnes iubemus, & in hoc conuenimus. Et in suas sedes assenderunt religiosissimi episcopi, videlicet Niceensis, Neocesareanus, Rhodi, Iconij, Hierapoleos, Pessinuntôn & Carpathi.

Sancta synodus dixit: Benè Deus orthodoxos induxit.

Cõstantinus sanctissimus episcopus Cõstantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Quandoquidem in priori sanctæ synodi consessu, pijssimorum nostrorum Imperatorum sacram digni habiti sumus à secretis illius accipere, consequens est, vt videamus quid in ea scriptum fuerit. Habebatur autem in illa, literas fuisse missas ad sereniss̃imam eorũ maiestatem, ab Adriano sanctissimo papa veteris Romæ: prętereà duos quaterniones ad sanctissimum patriarcham ab Orientalibus archiepiscopis. Atquì literas papę Romæ veteris legimus & audiuimus, quæque in ijs dicebantur, cognouimus. Precamur itaque generositatem vestram illustrissimi patricij, vt & literæ ab Orientalibus allatæ huic sancto synodo, legantur, vt cognoscamus, idém ne sentiant & doceant papa veteris Romæ, & Tharasi⁹ beatiss. patriarcha, ptereà q̃ in Orientalibus plagis sunt episc.

Magnificentissimi duces & sacra synod⁹ dixerunt: Fiat secundùm vestram petitionem.

Iohannes & Thomas Deũ amantiss. presbyteri, & vicem agentes Orientalium patriarcharum, dixerunt: Si huic sacræ synodo visum fuerit, legantur priùs literæ à beatissimo Tharasio patriarcha ad pontifices Orientales scriptæ: deindè, si videbitur, legemus quoque ea quæ ab illis sunt rescripta.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Et legere cœpit Stephanus venerabilis diaconus & notarius sacri patriarchici secreti.

¶Exemplar literarum ad summos sacerdotes & episcopos Antiochiæ, Alexandriæ, & sanctæ vrbis, à Tharasio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos missarum.

DOminus noster Deus, multa magnaque prudentia hominum vitam dirigẽs & gubernãs, & vniuscuiusque vitę exitum & euentum summa cura respiciens, (nanque sinè ipso nihil factũ est, cùm & capilli nostri numerati sint à Deo) me hominem laicum, & in vulgari ordine in hunc diem vsque habitum, imperialibusque obsequijs & ministe- Ioan.12. Matth.10. Tharasius laico rem tè episcop
rijs inuigilantem, nescio quo iudicio (ipse nouit) ad sacerdotalem sedem violentis iussionib⁹ Imperatorum nostrorum pijssimorum, veritatis propugnatorũ, item sanctissimorum episcoporum & clericorum assẽdere coẽgit, ità vt necessitatibus me submittere decreuerim, & fructum obediẽtiæ carpendum illis tradiderim. Quamobrem vos ter sanctos viros, veluti patres obsecro, vt meam pusillanimitatem baculo vestræ virtutis, & paternis doctrinis sustentetis: & veluti fratres, puris vestris precibus mihi per armaturam Dei contra insidias hostiũ succurratis: & in his tempestuosis fluctibus me gubernetis, vt recta in portũ volũtatis Christi Dei nostri nauim meã impellã. Est enim verè inter nos bellum acerbum, quod non ferro, sed verbis depugnatur. Tropheum tamen victorię erigere possumus, inuictam videlicet veritatem. Neque quicquam est, quod turbulentam adeò tempestatem vereamur, cùm defensorem & tranquillatorem omnium malorum CHRISTVM habeamus, qui etiàm fluctuanti mari minari & increpare potest. At nunc satis proœmiorum. Ad alterius sermonis narrationem accingor. Quandoquidẽ antiqua quędã obseruantia, immò verò Apostolica traditio in ecclesijs diù obtinuit, vt illi qui recèns assumpti fuissent ad summi alicuius sacerdotij grad⁹, illis qui & ante eos & multis temporibus summi sacerdotij gradum obtinuissent, fidẽ suam exponerent: visum igitur est mihi hæc sequuto, & me submittere vobis Matth.6

vobis, & manifestè meæ fidei confessionem apud vos exponere, quemadmodùm à Spiritu sancti tubis, quarum sonus egressus est in oñem terrã, & verba corũ in fines orbis terræ, itẽ à gregibus & ouibus eorũ diuinis patribus nostris, à teneris vnguibus didici.

Pſal. 18.a

Confessio fidei Tharasij.

CRedo in vnum DEVM parrem omnipotentem, & in vnum Dominum Iesum Christũ filiũ Dei, & Deũ nostrum, genitũ ex patre extra tempora & ante secula, & in Spiritum sanctum Dominum viuificãtem: qui ex patre per filium processit, & ipsum esse definimus Trinitatem cõsubstantialem, eiusdem venerationis & honoris & sedis, sempiternam, increatam, omnium opificem, vnum principium, vnam deitatẽ & dñatum, vnum imperium, potentiam, facultatem & authoritatem, in tribus subsistentijs indiuisim discretam, & distinctim vnitam: non ex imperfectis tribus vnum existẽs, quemadmodùm magnus ille Dionysius inquit: Secundùm quidem singularitatem personarum, tria adoranda: iuxta verò communitatem naturæ, vnus Deus, omnium visibilium & inuisibilium factor & prædestinator. Confiteor & propter nostram salutem in extremis temporibus iuxta carnem vnius sanctæ Trinitatis filij DEI, Dominiq̃, nostri Iesu Christi, ex vera Deipara & semper virgine Maria generationẽ, subsistantiam assumpsisse nobis similem materialiter sinè peccato,

Dionysius Magnus.

*desciscẽtẽ, non *desciscente ab eo quod fuerat, sed in duabus naturis sinè cõfusione manẽtibus, cumq̃; duabus in illis voluntatibus & effectibus: Crucifixum pro nobis carne, sepultum, & resurgentem, in cęlosque reuersum, venturum iudicare viuos & mortuos. Præter hæc mortuorum resurrectionem expecto, & secundùm vniuscuiusque actionem æternam retributionem, bonorum simul & malorum. Obsecrãs intercessionem sanctissimæ intemeratæ Dñæ nostræ Deiparæ & semp virginis Mariæ, sanctorũq̃; angelorũ, & sanctorũ glorioſorũ Apostolorũ, ppheta rũ, martyrũ, confessorũ & doctorũ. Amplector etiàm horum venerandas imagines, & omnem hæreticã vaniloquentiam execror, eorumque antesignanos & primates, Simonem dico, Marcionem, *Manenta, Paulum Samosatenum, & Sabelliũ Afrum, eorumq̃; scelesta dogmata detestor. Suscipio etiàm sex sacras generales synodos, earumque diuina decreta, primæ quidem, quæ definiuit patri consubstantialem, & æque sinè principio fuisse filium, anathematizans impium Arrium, Aetium, Eunomium, Eudoxium, Demophilum, post hos etiàm qui rectè dicuntur Anomij, & Semiarriani, prætereà omnem eorum scelestam congregationem. Secũdæ autem decreta recipio, quæ definijt Deum esse spiritum sanctum Dominum viuificãtem, Auersor autem Macedonium, &

omnes qui ab illius partibus stant. Cum his verò & Deo odiosum Apollinariũ, hominem planè de diuinis insipidè loquentem. Ex tertia verò, vnum Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum nostrum, ex patre genitum, ipsumq̃; in extremis diebus nostra causa ex sancta Deipara semper virgine Maria incarnatum, & Nestorium hominis adoratorem, eiusque asseclas, Diodorum, inquam, & Theodorum, quique illius quadruplarẽ fabulam sectantur, & in Christo dualitatem personalem cõstituunt, longè à mea confessione propello. quarũ verò synodi capita hæc accipio, duabus naturis, & in duabus naturis vnum esse sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrum in carne peregrinantem, anathematizo autem Eutychen, Dioscorum, & omnem acephalõ eorum turbam: cum his etiàm Dei hostem Seuerum, & impium illum Iulianum Halicarnasensem, q̃ incorruptibile corpus nominũ nostrũ assumpsisse fabulatur. Quintã verò, veluti spiritũs sancti macheram amplector, quæ à multis antè temporibus vigentes impias hæreses ampurauit, & de eorum authoribus triumphauit, Origene nimirũm, Didymo, & Euagrio, quos omnes vt hæreticorum magistros execror. Sextã autem laudo, quòd ex duabus naturis Christum prædicauit, ob id etiàm illi duas naturales voluntates & operationes in alterutra natura, humana scilicet & diuina, adsignauit: anathemate autem execror Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, & omes qui eorum decretis insistunt, veluti Sodomiticam vitem, & Gomorrhicum palmitem amaros botros producẽtem, exosos habeo. Eiusdem quoquè sextæ synodi omnia, tum rectè & diuinè decreta edita, traditosq̃; canones recipio, præcipuè tamen, in quo adsignatur, quibusdam in picturis agnum digito præcursoris indicatum feliciter effigiari, velut in typum gratiæ, verum illũ agnũ Christum Deum nostrum, per legis præcessionem præfiguratum. Propterea antiquas illas picturas & vmbras figurarum, tãquàm symbola & notas Ecclesiæ traditas, amplectimur: ipsam tamen gratiam & veritatem priùs suo honore conuenientes. legis enim satisfactio hæc sunt. picturas autem non in alium vsum admittimus, nisi vt perfectiùs omnium conspectui, oculisque exhibeantur: quèadmodùm agnus qui peccata mundi sustulit, iuxta humanam effigiem, configuratus à nobis erigitur. vt ex hac eius humiliatione altitudinem verbi Dei considerantes, ad memoriam dispensationis in carne eius omnia trahantur, & ad illius passionem salutiferamque mortem, vndè mundo liberatio orta est, veluti manu ducamur. Superuacuę autem verborum nugæ & vaniloquentia, quæ temerè à quibusdam effunditur, ob hoc à nobis non recipiẽda est, quòd

secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundùm gratiam diuinam nó proferatur. His igitur valere iussis, & ab eorum consortio abstinẽtes, lumbos intellectûs nostri in veritate succingimus, pariterque cum Imperatoribus nostris pijssimis, veritatis propugnatoribus, ad concordiam Ecclesię erigimur, quam ob causam ab illis synodum cum libertate totius populi CHRISTIANI ritè indici postulauim⁹, illi nostræ autem petitioni innata sua pietate mox assenserunt. Vos autem supra fundamentũ Apostolorum & prophetarũ, quorum lapis angularis Christus, ædificatos (quẽadmodùm ab initio dicere cœperam) commilitones, comites, & pariter defensores accipientes, fiduciam hanc à deo maximo habemus, (nó quòd nobis quicquam tribuamus, tãquàm sufficere ad hanc rem nostra potestate possemus, sed sufficiẽtia nostra à Deo adimpletur) membra ista Ecclesiæ, quæ nunc facta sunt & diuulsa, in vnum Ecclesiæ corp⁹ coaptari, cõglutinari & coniungi, nè ampliùs dissipentur posse, quæ tunc augmentum capient, cùm sciuerint Christum Deum caput eorum esse. Cæterùm sanctitatem vestram precamur, quò nobis simul cum epistolio vestro duo mittantur, qui vices vestras hîc peragant. Si quid autem ex Dei traditione hactenùs, quod ad hoc argumentum facere possit, habueritis, velim nobis declaretis, quò literæ vestræ synodicæ, & vicarij quoquè à vobis missi, hi quidem cum gratia audiantur, illæ verò legantur: atque id solùm, nè ampliùs schisma aliquod in Ecclesia Dei maneat. Idem etiàm hoc à primate veteris Romæ postulauimus. Vos autem fraternè nunc obtestamur, Apostolicamque ad vos vocem eloquimur, vt cum Deo optima inuestigetis, & iuxta diuinam vestram speculationem ea quæ inuestigata sunt, manifestetis. Scriptum enim est: Labia sacerdotum
Mala.2.b iudicium seruabũt, & Dei legem ab ore eorum requirent. Credimus enim semina veritatis in sacerdotibus seruari. Nostri autem pij Imperatores, & in omnibus rectè sentiẽtes, veritatis stabilimentum erigere cupientes, Deum perpetuò supplicant, iuxta diui
Gregorius theolog⁹. Gregorij, qui à Theologia cognomentum inuenit, sentẽtiam, vt in vno Deo & in Trinitate vni existentes, vno ore & vnanimes per Spiritum sanctum non contrariãtes, sed inter nos veritatis sententiam cognoscam⁹ & exerceamus. Absit autẽ cõtentio & seditio lõgissimè à nobis: & quẽadmodùm vno baptismo tincti, summam vnamque fidem habemus, ità quoquè in omnibus ecclesiasticis negocijs vnum animũ studeamus habere. Pax autem Dei, quę omnem intellectũ
Phil.4.b superat, in vnitate & nos, & q̃ discissa sunt, reducat. Diuturnum quoquè hulcus curet, & in firmitudine synceræ fidei, & veritatis confessione oẽs nos cõfirmet, sanctamq; suam Ecclesiam custodiat, quęque huic imminent scandala, intercedente immaculata Deipara virgine Maria, omnibusque sanctis, auertat. Fiat. Amen.

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, vicem agentes Adriani sanctissimi papæ veteris Romæ, dixerunt: Posteaquàm sanctissim⁹ papa eiuscemodi literas accepisset, ea de causa cum rescripto iam lecto nos huc misit.

Ioannes Deum colentissimus presbyter, vicem retinens Orientalium pontificum, dixit: Dedit & nobis pijssima Imperatrix has literas, nè in manus impiorum & hostium Ecclesiæ inciderem⁹, sed sisteremur in præsenti synodo.

Sancta synodus dixit: Deus rectè vos huc adduxit.

Constantinus Deum amantissimus diaconus & notarius, dixit: In manibus gesto præfatos quaterniones, ab Oriente missos: si videbitur synodo commodum, legentur.

¶ Beatissimo & sanctissimo domino Tharasio archiepiscopo Cõstantinopoleos, vniuersali patriarchæ, Orientales pontifices & sacerdotes in Domino gaudere.

Orientalis eporum epistola ad Tharasium.

LEctis sanctissimis & diuino afflatu editis libellis, & Apostolica & patrum doctrina sanctitateque plenis, nos eremum incolere studentium minimi & extremi, timore & gaudio perculsi sumus. Illo quidem propter terrorem, quo plerique nostrûm peccatis seruiẽtes, in extremo iudicio vexabimur, cùm impietatem non extinguamus: sed per oẽ genus mali ambulantes, nouas quotidiè occasiones excogitamus, quibus nosipsos perdamus & interficiamus. Gaudio autẽ exultam⁹, quòd fidei orthodoxæ synceritas, velutì solaribus radijs emicãs, in lucem se magis magisque, pfert: patrũ quoquè & Apostolica dogmata in clarissimã simplicitatem illustrat. Tempestiuũ igitur esse videtur, vt prophetæ Zachariæ, qui parẽs fuit vocis indicis verbi illius, carmen alta voce exclamemus: Visitauit nos oriens ex alto. Itaq; cùm Luc.1.g in tenebris & vmbra mortis, ignorãtię & puersæ deceptionis & impostura, nimirùm Arabicæ impietatis, fedeam⁹: opùs est, vt intellectualibus & prudẽtibus pedib⁹ in recta pacifici statûs via incedamus. Quis potis est eloqui magnificentiam Domini? Concinat nobiscum Dauid diuin⁹ ille pater: Auditas Psal.110. faciet laudes eius, quoniã misertus est Deus populi sui desperantis. Quinetiàm quæ diuisa erant, in vnam fidei conuenientiam reduxit. Erexit eñ nobis cornu salutis nostræ Luc.1.f in domo *, & diuino suo successore vnigenito filio Dño & Deo, seruatore nostro Iesu Christo, cui estis vos beatissimi, primo loco secundùm Ecclesię legem & ordinem vicini, deindè triumphatores & diuinitùs designati Imperatores nostri & dñi terrarum orbis.

orbis. Sacerdotalis enim dignitas, imperij sanctificatio est & confirmatio: Imperium verò, sacerdotalis dignitatis robur & potẽtia. Qua de re sapiens quispiam rex, & inter reges facilè beatissimus, dicere solebat: Maxima dona, quæ à Deo hominib⁹ data sunt, sacerdotij dignitatem & imperium existimauit: Illa enim, cælestia curat & dispensat: hoc autem, legibus æquis & iustis omnia q̃ in terris fiunt, procurat. Nũc obstaculi medium, ruptum est & dissolutum: eminet aũt ante discordiam & schisma, vnanimitas & cõsensio. Pax quoquè Dei q̃ excellit omnẽ cogitationem, splendidè triumphat: nunc qui genuerunt inter nos, cõuicium vicinis, & subsanatio participantibus nobiscum, & improperium qui circundant nos. Ex hoc quoquè tempore in terram prostrati, in cælos diuinitùs assendamus, & cum Psalmographo in mẽtis lætitia clamabimus: In hoc
Psal.40. cognoui, quoniam voluisti me, quoniam nó est gauisus super me inimicus meus. Et me quoquè, ppemodùm ex mentis simplicitate & innocẽtia deceptum resumpsi, & iterùm erexi, & in petra Apostolicæ fidei claudicantes meos pedes dexi. Hæc aliaq; his similia, glorioſæ literę vestrę nos scribere coẽgerunt, vt in omni cauonico statu, & à patribus tradita ordinatione incedentes, cognoscat vestra sanctitas in vnitate fidei & recta mentis sententia, idẽ nos cum dilectis & religiosissimis fratribus nostris viris sanctis sape & sentire, quod sanctitudo vestra libellis suis declarauit: quos multis de causis omnes libenti & alacri animo susceperunt: primùm, quia vestræ sanctitatis placentem omnibus sententiam continebant: deindè, quòd tam ampliter optimorum nostrorum Imperatorum bonam mentem & sententiam prædicabant: Postremò, totius populi Christiani erga veram pietatem meliorem mentem, & bonam erga diuina voluntatem & sententiam, spemque melioris seculi. Vos verò veluti vna anima in duob⁹ corporibus Apostolico more sentientes id quod rectum est, & à Spiritu sancto instigati, cõfirmate fratres vestros, vt diligẽtes sint contra hostes crucis, atque in eam rem oẽ
Prou.2.c bus animi viribus incũbite, consiliaque bona date, quoniam scriptum est: Consiliũ bonum conseruabit te, intellectus bonus custodiet te. Nos quoquè bono consilio vtẽtes, frarres nostros veritatis studiosissimos, Ioannem & Thomam zelo Dei orthodoxæ fidei amore ornatissimos, nõ veluti magnorum patriarcharum sedibus consimiles, sed sanctissimi silentij & quietis amatores. Diximus autem ad eos: Eccè nunc tempus salutis & trãquillitatis, quo nullum aliud vel tempestiuius, vel vtilius. Ite cum viris his, & viua voce docete, quæ dominos vestros per literas cognouisse putatis, aut potius suspicamini, & falsam accusatiõem, qua quidam ecclesias Aegypti & Syrij infamant, infringite: & quis cultus, quæque ex Apostolica traditione in ecclesijs Dei obseruantia sit, exponite, desideratosq; dominos nostros salutate. Quanquàm aute vos infantes estis, & nó admodùm docti, confidenter tamen agite. Deus enim ora vestra aperiet, dabitq; eloquentiam, qua sufficientes eritis ad oẽm contentionem subuertẽdam. Hæc cùm mãdãssemus illis, ad vos misimus ó viri sanctissimi, quamobrem precamur vestrã sanctitatem, vt bono animo eos recipiatis: habebitis enim trium Apostolicorum thronorum concordem sententiam, & concinentẽ concordiam, q̃ sanè sex generales synodos antè habitas, vna voce prædicant: aliam autem il lam (quam septimam dicunt) nó modò nõ recipiunt, sed vno animo & voce detestant, vtpotè quæ ex hæresi contra Apostolicam & patrum traditionem sit congregata, non aliã ob causam, quàm vt sacrosanctas & venerãdas imagines subuertat. Vos autem viri sanctissimi, zelo Dei instructi, cùm habeatis adiutores pijssimos nostros dños serenissimos Imperatores, totamq; simul à deo vocatam congregationem, estote fortes & animosi, prævaleat cor vestrum contra eos, qui Apostolicas traditiones subuertere conantur. In Dei autem Christi obedientiam omnes transferatis. Gaudemus eñ, & Christo gratias agimus, quòd Imperatores pijssimos dominos nostros, & sanctissimũ papam veteris Romæ Adrianum, consentientes & consolicitãtes habeatis: qui etiàm dicitur suos apocrisarios ad vos misisse. Confessos autem omnes audiuimus eam fidem, quæ in sexta synodo prostremùm edita est, quæ profectò sinè omni controuersia sana est, & valdè vera, & secundùm Apostolicam sententiam & mentem incedens. Vt autem vestra beatitudo satis copiose de nostra fide instruatur, putauimus consultũ quoquè, sex synodorum anteà habitarum fidem recensere, principiò autem Theodori beatæ memoriæ patris nostri patriarchę Hierosolymitani, deindè aliarum synodorum, quæ ità habet.

Intelliget pseudosynodum Constantinopolitanam, latrõ ab hæreticis septimã dictam.

¶ *EXEMPLAR SYNODICARUM literarum Theodori sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum.*

Theodori Hierosolymorum patriarchæ exemplar fidei.

CRedim⁹ sanctissimi fratres, quẽadmodùm à primordio credidimus, in vnum Deũ patrem omnipotentem, sinè principio existẽtem & sempiternum, omnium visibilium & inuisibilium factorẽ. Et in vnum Dominũ Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, q̃ ab æterno & expers affecti ex eo genitus ex Deo & patre, neque aliud initium quàm patrem cognoscentem, & qui ex ipso *substãtiam habet, lumen de lumine, Deum verum è Deo vero. Et in vnũ sanctum spiritũ, sine

* substistentiam

fine

Universidad de Deusto
Biblioteca

fine ex patre,pcedentē, lumē & Deū,& suī-ipsi⁹ decreti existentē,& verè existētē, patri filioq; coęternū, cōsubstantialē & eiusdem generis,eiusdemq; substātię & naturę,eodē modo etiām deitatis eiusdē Trinitatē consubstantialem, eodem honore affectum, & eiusdem throni existentem,in eandem Deitatem consummatam,& in vnam & cōmunem coactam potestatem, sinè personali & substantiali confusione & electione Trinitatē in vnitate credimus, & vnitatē in Trinitatē glorificamus. Trinitatem quidem in tribus subsistentijs,vnitatem verò in vnitate Deitatis, neque vnitatem illam cōsusam habentem, neq; Trinitatem per omnia diuisam,sed in altera alteram conseruatā. Diuisa est enim numerarijs subsistentijs,& numerata personalibus alteritatibus, sed substantiæ & naturæ identitate vnita, & nulla ratione partitionem admittens. Vnus enim Deus est. Indè etiām Diuinitas vna absolutè ꝓdicatur,& in personarū Trinitate cognoscitur. Et non, inquantùm vnus Deus, & vna deitas, Deus est diuisus,& in tres deos partitus. Arrianorum enim ista est impietas: neque etiām, inquantùm tres vnus deus est,& demonstratur,& tres hypostases prædicatur, & pater & filius & Spiritussanctus dicit,cōtractus & cōiunctus,& in vnā se hypostasim contrahens: Sabellianorum enim ista est impietas. Quamobrem rectè à viris diuinarum rerum peritis dictum est, vnitatem nos sentire in vna & singulari Deitate, Trinitatem autem in tribus inconfusis subsistētijs: nec alium Deum vnum præter tres personas cognoscimus,neque tres Trinitatis consubstantiales personas, quæ sunt pater,filius & Spiritussanctus, aliū præter vnū Deum agnoscimus. Ob id etiām vnum hęc tria, in quibus diuinitas prædicamus,vel(vt veriùs dicamus) quæ Deitas est & cognoscitur. Credimus etiām in vnum eiusdē sanctæ consubstantialis Trinitatis Dominum nostrum Iesum Christum, qui in forma dei
Phil.2.a existens,non rapinam arbitratus (vt inquit Apostolus) in eo quòd similis cū Deo existat,sed seipsum inaniuit,assumpta serui forma. Nam patri existens consubstantialis,& coæqualis assessor, in extremis temporibus non dedignatus est ex sancta & immaculata Domina nostra Deipara assumpta carne, animata anima intellectuali & rationali ab initio à nostra massa,non seminio, sed opificio per Spiritumsanctum nasci. Sic ex duobus contrarijs progressus Deum verbum, perfectus natura Deus existens, idem perfectus natura homo fuit,non vertens naturā, neque phantasmate simulans dispositionē suam,sed assumpta ex sancta virgine rationaliter & intellectualiter carne,& quę in seipso id quod erat sortita, vnitus secundùm hypostasin, inconfusus, indiuisus, non naturam Deitatis suæ,in carnis substantiā mutans,neque etiām substantiam carnis suę,in naturā Deitatis suę. Duæ enim naturæ immutabiliter in se inuicèm vnitæ in vna verbi Dei hypostasi,vnum filiū & Dominū nostrum declarāt,visibilē & inuisibilem,mortalem & immortalem: eodem modo descriptum, perfectum Deū & perfectū hominē, perfectum in duab⁹ naturis declaratum, & in duabus potestatibus & virtutibus & voluntatibus adoratū. Non enim operatus est diuinè,neque rursùs humaniter, nisi natura fuisset Deus & homo. Hunc verè Deum existentē & hominē cōfitemur,propter nostram salutē crucifixū,& mortē in carne gustāsse tribus etiām diebus in sepulcro receptum, & resurgentē à mortuis propriæ Deitatis potentia, deprædantem infernum, & eos qui à principio captiui tenebantur liberantē, in cælum ascendentē, & à dextra patris sedentē,venturū,iuxta incorporeorum
Actor.1 vocem ad Apostolos, in secūda præsentatione iudicare viuos & mortuos. Cōfitemur etiām & à mortuis in extremo die per vocē archangelicæ tubæ resurrectionem,& omium qui vixerunt,siue benè,siue malè,ex iusto Dei nostri Iesu Christi iudicio retributionem & vitam æternam venturam,neque finem habituram. Suscipimus autem & ex animo amplectimur & amam⁹ sex sacras & vniuersales synodos,q̄ ex spiritussancti instinctu cōtra oēs hæreses q̄ in diuersis locis & temporibus fuerūt, cōgregatæ sunt,quas sanè omnes excellenter vniuersæ, quæ sunt Capita eō
sub sole, Ecclesiæ prædicant, earumque rectis & à Deo inspiratis dogmatibus seipsos confirmant, reijcientes quos ipsę reijciunt, recipientes verò, quos illæ recipiunt.

Et prima quidem in Nicea congregatis I. Nicen.
trecentis decem & octo Patribus, propter Arrij,cognomento insani, hæresin extirpādan, eiusq; corruptrices animarū blasphemias: qui sublatā cupiuit vnā illam & inconfusam Deitatem, patris etiām creationē filium inani sua garrulitate prędicabat,negās p filiū etiām cuncta ex nihilo,in illud quod sunt,producta. Damnauit etiām eadē synodus omnes qui cum illo erant eiusdē sententiæ. Hæc eadem per sanctè cōstituit Dominum nostrum Iesum Christum ante cuncta seculā.ex patris substantia & hypostasi, ante tempora sinè defluxu generatum,prętereà patri consubstantialē, & sanctō quoquè spiritui. Atque hęc per symbolum, siue rectam fidem confessa est.

Secunda verò in Constantinopoli, con- II. Con
uenientibus centum quinquaginta patri- nopolitā
bus, congregata est contra πνευματόμαχους num.
Macedonium, & eos qui à partibus eius stabant, Deo odibiles Semiarrianos. Hæc sancta synod⁹, Spiritumsanctū ducē & ductorem nacta, declarauit ex patre ante tempora & perpetuo Spiritumsanctum egressum habuisse: prætereà patri & filio consubstantialem,

lem, coadoratum & conglorificatum: Eos verò qui blasphemias fuderunt in paracletum, veluti non simul processisset, execrationibus infinitis deuouerunt. Sed & cum his insanum Apollinarium, qui & seruatorem,hominem sinè mente, ipse demēs blasphemauit.

III. Ephes.1 Tertia,quę in Epheso prior ex ducentis patribus emicuit,Nestorij adoratoris hominis,vesaniam sustulit & abscidit,eiusque asseclas in perpetuum damnauit. Hic enim ex propria stultitia seductus,alium ante secula Deum verbum, alium verò ex virgine pro nostra salute incarnatum nugatus est. Ob id etiām nolens coactus est Trinitati quartam personam superinducere: non solùm autem vnitas duas Christi naturas in duas hypostases,verùm etiām nomen hoc θεοτόκος,hoc est,Deipara,impius isteadiurās, pro eo χριστοτόκος, id est, Christipara, substituit, cùm omnes cognoscant eam verè Dei matrem, post partum & ante partum virginem qualibet intellectuali & sensibili natura superiorem,gloria & splendore ornatam. Hunc igitur tertia synodus ducentorum patrum anathemate reddidit execrabilem, illiusq; corruptrices animarum nugas planè detestata est, vnū ex patre filiū ante secula splēdentem, & in extremis tēporibus ex immaculata virgine Deipara Maria nostram naturam induentem testata. Quin etiām docuit perfectum Deum & perfectum hominem, ipsius filium Dei prædicans: hoc est, vnum & filium & Christum & Dominum. Simpliciùs autem vnam naturam verbi Dei incarnatam, quod indicat duarum naturarū secundùm hypostasin vnitatem. Instituit aūt propriè dici,& secundùm veritatem,sanctā Mariam θεοτόκον, hoc est, Deiparam.

IIII. Chalce donen. Tempestiuè & ea, quæ in Chalcedone celebrata est synodus, in qua sexcenti patres erronea hæresin, quæ Christi duas naturas confundit, sustulerunt: quam sanè primus insanus eutyches per insipientiam induxit, ausus negare duas naturas in vno Chro incōmutabiliter vnitas, vnam autē naturam ex duabus extitisse compositam prodigiosè pronuncians. Hic Dioscorum scelestum illum hominem commilitonem & aduocatum nactus, bonorum dogmatum accusator, & veritatis hostis repertus est. Sed hos duos sancta quarta synodus subuertit, eorum vaniloquas deliratiōes seueris anathematibus, ipsosque authores subiecit. duas aūt Christi veri Dei nostri naturas, sinè cōfusione incommutabiliter,intransmutatim in vna ipsius hypostasi vniri prædicauit: perfectum etiām ipsum in Deitate & humanitate existere, ex duabus & in duabus naturis cognitum. Præter hæc Nestorij quoquè scelesti istius diuisionem, ipsumque adeò & qui dogmata illius sectant̄,abrenūciauit.

Deincèps & quinta congregata synodus V. Cōstāti-
est in impatoria ciuitate, ex sexagintaqua- nopolitanū
tuor supra centum Episcopis constans hęc, spiritusancto duce, priores quatuor synodos confirmauit, sustitque vt harum decretis acquiescerem⁹,execrans Arrium,Nestorium,Eutychen, Theodorum Mopsuestiēsem,horumque omnium blasphemias. Prætereà Origenem,Euagriū,Didymū,oēsque fabulosas & gentiles eorū prodigiosas narrationes. Ad hæc epistolam,quæ Ibæ cuiusdam nomine ad Marim Persam circunferf. His adde Theodoriti commentaria,q̄ contra recta duodecim capita beatæ memoriæ Cyrilli conscripta sunt.

Post quam sancta sexta synodus, veluti VI. Cōstāti-
alter sol, ex ducentis & octogintanouem nopolitanū
patribus, in regia ciuitate locum sortita illuxit: in qua cōgregata existēs,eos qui duas sui iuris voluntates & operationes in Christi Dei nostri incarnata œconomia negant, & vnam voluntatem vnamque operationē seruatoris nostri Deitatis & humanitatis constituunt,anathematizauit: nimirūm Sergium, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, Honorium, Theodorum dictum Pharan, necnon Polychronium delirantem senem,prætereà omnes qui constituerunt, constituunt, ac constituere tentabunt vnam volūtatem & operationem duarum Christi naturarum. Nam si (vt quidam Sapiens inquit) inuolū- Sapiētis cui-
tariam & ineffacem humanam Christi na- usdā dictū.
turam relinquimus, vbi perfectum illud in humanitate seruabitur? Igitur duas voluntates & operationes inuicem in Christi naturis,vt naturaliter loquamur, aptantes,efficiemus vt magnum salutaris œconomiæ mysterium manifestissimè appareat.

His itaque sex sacris synodis, quas solas vniuersales agnoscimus, cōcorditer orthodoxa fides stabilita est: neque aliam, præter has,synodum accipimus. Nō em̄ quicquam Apostolicarū traditionū,nihil etiām patrū legitimarum editionū, quod dubiū mouere poterat,aut correctione indigebat,omissum est. Idcircò vniuersos hæreticæ improbitatis authores, vt seminis zizaniarum diabolicarum plantatores, animarumq; corruptores, à principe pessimo, Simone (inquam) Mago, vsq; ad extremos eorū successores, vno (quod aiūt) fasce deincèps ex tota anima anathematizamus. maximè autem, quos sex priores synodi vniuersales dānarunt. Quibus etiām adijcio Seuerum, Acephalorum & vnius naturæ clamantiū principem,illiusque commilitones omnes: neq; iniquum est his adijcere Petrum Fullonem, qui ter sancto hymno adijcere aliquid ausus fuit, impassibiliique Deitati passiones affricare tentauit: Quicunque etiām hunc vt ducem sequuntur. Locales autē synodos non auersamur,sed magis amamus, amplectimur & recipimus,earum etiām diuinitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

inſpiratas canonicas conſtitutiones, correctiones, & vtiles earum legiſlatiões ſumma obſeruãtia colimus. Apoſtolicas autem Eccleſiæ traditiones, quibus veneratio cultura-qúe ſanctorum docetur, recipimus & veneramur. Eos autem vt miniſtros, amicos, & filios Dei exiſtentes, honoramus. Honor enim qui à conſeruis idem ſentientibus inuicèm exhibetur, indicium eſt beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria dei & pura CHRISTI habitacula, Spiritusque ſancti immaculata ſpecula. Quinetiàm animæ eorum in manu Dei exiſtunt, vt ſcriptum eſt. Deus enim vita exiſtens, cùm ſancti in DEI manu ſint, in vita & lumine neceſſum eſt vt exiſtant. Et ob id precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Hi viuentes in libertate Deo adſtiterũt. Seruator noſter Chriſtus fontes ſalutares, ſanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, vnguentum redolentis ſuauitatis ſcaturiẽtes. Et vt inquit magnus doctor, cui ab immortalitate nomen eſt, martyrum oſſa morbos fugant, infirmis medicant, cæcis viſum impartiunt, lepras emundant, tentationes & mœrores ſoluunt. Atque id per Chriſtum, qui in ipſis habitat. Benè etiàm Pſalmographus cecinit: Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Et iterùm: Sanctis in terra illius, mirificas fecit omnes voluntates eius in ipſis. Cùm etiàm ſanctas imagines reuereamur, principiò adorãtes Dei verbi, propter nos incarnati, Domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti, qui formam ſerui adſumpſit, imaginem. Quanquàm ſciamus ipſam imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconuulsìm vnita eſt, minimè poſſe figuram præſtare. Inuiſibilis em̃ eſt diuina natura, nec depingi, nec figurari ſe pmittit. Deum enim, vt ipſe inquit, nemo vidit vnquàm. Sed humanitatis illius imaginem coloribꝰ ducẽtes adoramꝰ. Viſus em̃ eſt Deus, & cum hominibus cõuerſatus eſt, noſtroq; more & natura laborauit, eſurijt, ſitijt. Adoramus quidem Chriſti imaginem, quemadmodùm facies eius viſa eſt, nõ tamen à Deitate ſeparata: abſit vt ità ſentiamus, cùm ab ipſa prima conceptione, cum Deitate vnita ſit. Quanuis enim dicat ad Iudæos, Quia vultis me occídere, hominem qui veritatẽ loquutus ſum vobis, non tamen ob id dũtaxàt homo fuit, ſed & Deꝰ. Et cùm inquit, Ego & pater vnum ſumus, hîc non abnegat noſtram naturam. Humano enim ore & lingua inſtrumentaria hæc loquitur. Veneramur etiàm & adoramus imaginem Deiparę, & nominę noſtræ irrepræhenſibilis, immaculatæ, & inexplicitæ caſtitatis matris, quæ illum peperit. Quin etiàm ſanctorum Apoſtolorum, prophetarum, & victorum martyrum, ſanctorumque & beatorũ, veluti amicorum Dei, imagines colimus, non in materia aut coloribus honorẽ conſtituentes, ſed p hoc officiũ noſtrum, quod ipſis adeò, quorũ typũ imagines geſtãt, debemꝰ impartiẽtes: cùm ſciamus, iuxta Baſilij Magni ſententiã, qꝑ imagini honor exhibitꝰ, ad ipſum prototypum referatur. Ad eos verò qui contentioſiùs nobiſcum agentes, negãt fas eſſe, imagines ſanctorum adorare, cùm ſint manufactæ, ob id etiàm idola impij illi eas vocant, ſciant hi, quòd & Cherubin & propiciatorium, & arca, & menſa, quæ admirandus Moſes ex Dei mandato præparauit, manu hominũ facta ſunt & adornata. Diuina enim ſcriptura repræhendit eos qui ſculptilia adorant, & qui dæmonibus immolant. Gentium enim ſacrificia abominãda erant, iuſtorum verò probãda. Cùm igitur ſatìs craſsè ſcriptura venerandas imagines recepit, adorare eas licitum eſt, ſed prototypi cauſa. Has igitur ſynodicas literas cùm acceperitis patres ſanctiſſimi, ſi quid in illis repertum fuerit correctióe dignum, petimꝰ vt ſinè inuidia, veſtra doctrina nos reddatis participes, idque literis reſcriptis admonete. Sic enim fiet, *vt concordes vos & nos in fide *inuenti, glorificetur pater & filius & ſpirituſſanctus nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Damaſcen⁹ lib. 4. de orthodoxa fide

Baſilius Magnus.

Sap. 3. a

Pſal. 115.

Athanaſium intelligit.

Pſal. 67.
Pſal. 15.

Phil. 2. a

Ioan. 1. b
1. Iohan. 5.

Baruch 3.

Pſal. 96.
Eſa. 42. c

for. *vt per
for. * inuenti

Ioan. 8. e

Ioan. 10. f

Et poſteaquàm literæ lectæ fuiſſent, Petrus vterque venerabiles presbyteri, vicem agẽtes ſanctiſſimi Adriani papæ veteris Romę, dixerunt: Confidimus, iuxta fidem quã rectè confeſſus eſt Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha Conſtantinopoleos, & apud nos Apoſtolicus papa Adrianus, ſanctam hanc ſynodum ambulaturam, vtpotè q̃ iam conſenſit illis, quæ ipſi confeſſi ſunt. Benedictꝰ etiàm Deus, quòd Orientis ſanctiſſimi prę-ſules in confeſſione adorationis imaginum venerandarum, conſoni cum Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ & Tharaſio beatiſſimo patriarcha nouæ Romæ inuenti ſunt. Qui verò ità non confitentur, anathemati à trecentis decem & octo patribus hîc congregatis, ſubijciantur.

Sancta ſynodus dixit: Fiat, fiat, fiat.

Agapius ſanctiſſimus Epiſcopus Cæſareæ, dixit: Literis quæ ab Orientis præſulibus ſanctiſſimis miſſæ ſunt ad Tharaſium *vniuerſalem patriarcham, veluti columnã orthodoxæ fidei, omnibus modis aſſentior, eorumque communionem recipio: qui verò ſecùs ſaxint, anathemati ſubijcio.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Epheſi, inquit: Epiſtolio orthodoxo à præſulibus ſanctiſſimis Orientis, ad ſanctiſſimũ & vniuerſalem patriarcham Tharaſium deſtinato, acquieſco, eorumque communionẽ amplector. Qui verò ità non confitentur, neque venerandas imagines colũt, alienos ab Eccleſia catholica & apoſtolica cẽſeo, eosq; diris deuoueo.

Con

Cõſtantinus Epiſcopus Cõſtantiæ, q̃ eſt in Cypro, dixit: In nullis peccantes cùm videam literas, quæ nũc lectæ ſunt, & ab Orientalibus Epiſcopis ad Tharaſium ſanctiſſimum & beatiſſimum Archiepiſcopum & vniuerſalem patriarcham miſſæ: item cùm in his eandem fidei confeſſionem cognoſcam ego indignus etiàm aſſentior, & vno animo idem prædico. Suſcipio enim & amplector venerandas imagines, adorationem autem quæ ſit ſecundùm λατρείαν, hoc eſt, Dei culturam tantummodò ſuperſubſtantiali & viuificæ Trinitati conſeruo. qui verò aliter ſentiunt, quique glorioſos ſanctos non approbant, à catholica & Apoſtolica Eccleſia ſeparo, & anathemati ſubijcio, & ad eos relego, qui incarnatam Chriſti Dei veri noſtri œconomiã pertinaciter negant.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ, dixit: Literis, quæ ab Orientalibus ſanctiſſimis præſulibus ad beatiſſimum archiepiſcopum & vniuerſalẽ patriarcham Tharaſium miſſæ ſunt, acquieſco & adhæreo: & quę illi ſunt confeſſi, cum omni animi promptitudine recipio: qui verò ſic non ſentiunt, anathemati ſubijcio.

Nicolaus ſanctiſſimus epiſcopus Cyzici, dixit: Literis ſanctiſſimi patriarchæ Tharaſij ad Orientales præſules miſſis, & rursùs libellis Orientalium ſanctiſſimorum præſulum, ad vniuerſalem patriarcham reſcriptis de ſanctarum imaginum veneratione aſſentior, eorumque communionem recipio: qui verò ſecùs ſentiunt, anathemati relego.

Euthymius ſanctiſſimus Epiſcopus Sardenſium, dixit: In omnibus veritatem ſectari cupio, & traditionibus ſanctorum Apoſtolorum, patrumque inhærere contendo. Quamobrem literis dudùm lectis, à Tharaſio ſanctiſſimo patriarcha ſcriptis, quasque ille à ſanctiſſimis Orientis præſulibus recepit, quoniam illis vna eſt voluntas, acquieſco, & idem ſentio, nimirùm de ſanctis eorum decretis, & quæ veneratiõem ſanctarũ imaginum reſpiciũt. Qui verò extra hoc vaniloqui ſunt, nugantur que contra ſanctas imagines, neque illis quicquam tribuunt, hæreticos & peruerſos exiſtimo, & eorum communionem longè valere iubeo.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopꝰ Nicomedię, dixit: Iuxta literas à præſulibus Orientalis diœceſeos, ad ſanctiſſimum & vniuerſalem archiepiſcopum & patriarcham Tharaſium miſſas ſentio, & quæ in illis confeſſa ſunt, recipio. Veneror autem & adoro venerandas & ſacras imagines, & qui non ſunt eius ſententiæ, execror.

Hypatius Niceæ epiſcopus dixit: Epiſtolæ, quam miſerunt Oriẽtales præſules ſummi ad Tharaſium beatiſſimum & vniuerſalem patriarcham, accedo: & quæ in ea confeſſa ſunt, recipio. Veneror etiã ſacras imagines & eaſdem adoro & amplector. Omnes aũt qui ità ſibi faciendum nõ exiſtimãt, alienos à catholica & apoſtolica Eccleſia eſſe arbitror, & anathemate deuoueo.

Helias ſanctiſſ. epiſc. Cretæ dixit: Literis ab Oriente miſſis inſiſto, & eas approbo.

Stauratius Chalcedonis epiſcopus, dixit: Cùm videã literas lectas, tum quas ſanctiſſimꝰ & vniuerſalis patriarcha Tharaſius ad Orientem direxit, tum quas ab Oriẽtali diœceſi ſanctiſſimi archiepiſcopi ad Tharaſium reſcripſerunt, planè conuenire, & in nulla re diſſonare, ſed plena teſtimonia rectæ fidei dare, ego quoquè his aſſentior, eadem confiteor, & alienos ab Eccleſia, qui aliter exiſtimant, iudico.

Nicephorus reuerendus epiſcopus Dyrrhachij, dixit: Ab Oriẽte orthodoxis literis à ſacerdotibus ſummis ad Tharaſium ſanctiſſimum patriarcham miſſis, aſſentior, eorumque confeſſionis expoſitióem recipio: qui verò aliter animati ſunt, eos cõdemno.

Epiphanius ſanctiſſimus diaconus eccleſiæ Catanes, locum retinẽs Thomæ ſanctiſſimi epiſc. Sardiniæ, dixit: Verum eſt quod ſcriptum eſt, Faui mellis, ſermo bonus: dulcedo eorum, medela animæ. Eccè enim quę iam lectæ ſunt ſynodicæ literæ Tharaſij ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi imperialis vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romę, ad Orientis ſanctiſſimos ſummoſque ſacerdotes ſcriptæ: quin etiàm rursùm ab his ad illum deſtinatæ, dulci & redolenti ſauo doctrinæ & orthodoxæ fidei patrum efflorẽſcentes, omniũ noſtrorum mentes ſenſus redolentia perfuderunt, eos etiàm qui in fide anima claudicabant, robore & virtute orthodoxæ doctrinæ ſanauerunt. Ob eam cauſam ego paria cum his ſentiens, recipio, venerorque iuxta veterem traditionem ſanctas imagines. Et conuenticulũ *illum apoſtaticum, quam ſeptimam ſynodum delirantes quidam auſi ſunt appellare, omnesq; qui cum hac ſentiunt, horrendis diris deuoueo.

Pro. 16. d

for. *illud

Leo ſanctiſſimus presbyter, & locum retinens metropoleos Sides, dixit: Gratia Chriſto vero DEO noſtro, qui concordes eſſe voluit literas Orientalium præſulum cum illis, quas ad illos ſanctiſſimus patriarcha Tharaſius deſtinauerat: quamobrem ego quoquè his accedo ac inhæreo. Qui verò diuersè ſentiunt, anathemate execror.

Nicolaus venerabilis monachus, ꝓſes mãſionis quæ Apra appellatur, locum retinens metropoleos Thianenſium, pronunciauit in eandem ſententiam.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Literis ab Orientalibus archipræſulibus ad ſanctiſſimum & vniuerſalem patriarcham Tharaſium miſſis acquieſco, adhæreo, & recipio venerandas colen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem adhuc secundò ponitur.

dasque sanctorum imagines: qui verò mecum non sentiunt, anathemati subijcio.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes, dixit: Quibus perpetuò pietatis ratio habita est, his sanè continuò orthodoxæ fidei sermo splendescit. Meritò sanè ob id literis iam lectis, quas sanctissim⁹ patriarcha Tharasius ad Orientis archiepiscopos direxit, & rursus quas illi sanctissimi præsules ad Tharasium vniuersalem patriarcham imperatricis vrbis Constantinopoleos nouæ Romę remiserũt, mea tenuitas accedit, cùm in illis videam consensum orthodoxæ fidei & sanctorum patrũ decreta conuenire. Ob id idem etiàm sentiens cum ipsis, recipio & exosculor sanctas & venerandas imagines. Septimam aũt synodũ falsò ità appellatã, q̃ contra has promulgata est, cũ omnibus qui huic adhærent, anathemate deuoueo.

Anastasius sanctissimus episcopus Nicopoleos veteris Epiri, dixit: Cùm videam cõsonas, & per omnia conuenientes literas sanctissimi & vniuersalis patriarchæ Tharasij, & ad illas quoquè rescriptas ab Oriẽte, assentior his, & me in sanctã vitæ in eadem sententia permansurum, sanctasque & venerãdas imagines reuerenter habiturum confiteor: cos verò qui ità non sentiunt, anathemate execror.

Pagina sequẽti idem repetitur.

Ioannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ, dixit: Quemadmodùm conuenim⁹, vt idem sentiremus, ità & idem eruditi sumus: Conuenientibus enim & concordantibus literis synodicis lectis Tharasij sanctissimi & vniuersalis patriarchę, pridem ad Orientis sanctissimos præsules missis, & rescriptis eorum ad eundem patriarcham secundùm traditiõem sex sacrarum synodorum, & orthodoxã fidem, ego quoquè his fidem adhibens, eadem credo, & venerandas imagines veneror & adoro. Inque hac catholica & orthodoxa fide & viuere cupio, & tribunali Christi animo intrepido sisti. Qui verò præter hoc aliter existimant, eos anathemate percello.

Gregori⁹ sanctiss. epis. Pessinuntôn, in eandem sententiam pronunciauit.
Basilius sanctissimus episc. Sylæi, &c.
Theodorus sanctissimus episc. Myrôn, &c.
Leo sanctissimus episc. Rhodi, &c.
Eustathius sanctiss. episc. Laodiceæ, &c.
Eustathius sanctiss. episc. Seleuciæ, &c.
Theodorus sanctiss. episc. *Amorsi, &c.
Nicolaus sanctiss. episc. *Amorsi, &c.
Theodosi⁹ sanctiss. episc. Hierapoleos, &c.
Nicetas sanctiss. episc. Claudiupoleos, in eandem sententiam pronunciauit.
Michael sanctiss. episc. Synnadôn, &c.
Leo sanctissimus episc. Iconij, &c.
Georgius sanctiss. episc. Pisidiæ, &c.
Constantinus sanctiss. episc. Perges, &c.
Theophylactus Deum amantissimus diaconus, locum tenens metropoleos Thyanensiũ, in eandẽ sententiã pronũciauit.
Leo sanctiss. episc. Carpathi, in &c.
Christophorus sanctiss. episc. Phasidos, &c.
Theodorus sanctiss. episc. Catanes, &c.
Manuel sanctiss. episc. Adrianopoleos Thracię, in eandem sententiam pronunciauit.
Maurian⁹ sanctiss. episc. Pôpeiopoleos, &c.
Cyrillus in locũ sanctiss. episc. Gotthię, &c.
Theodorus sanctiss. episc. Byzies, &c.
Ioannes sanctissim⁹ episc. Tauromenię, &c.
Georgius presbyter locum retinens epatũs Smyrnes, in eandẽ sententiã pronũciauit.
Gaudiosus sanctiss. episco. Messanę Sicul⁹, in eandem sententiam pronunciauit.
Eustratius sanctiss. episc. Apameę Bithynię, in eandem sententiam pronunciauit.
Petrus sanctiss. episc. Germiôn, &c.
Ioannes diacon⁹ & locũ retinẽs Apostolopoleos, in eandẽ sententiã pronunciauit.
Theodorus sanctissim⁹ episc. Panormi, &c.
Ioannes sanctiss. episc. Archadiopoleos, &c.
Stephanus sanctissimus episc. Bibonũ, &c.
Sisinnius sanctiss. episc. Parij, &c.
Constantinus sanctiss. episc. Leontenæ, in eandem sententiam pronunciauit.
Epiphanius sanctiss. episc. Mileti, &c.
Nicetas sanctiss. episc. Proconnesi, &c.
Theodorus sanctiss. episc. Taurianes, &c. *Andriæ vel Adriæ
Christophor⁹ sanctiss. episc. *Adriaces, &c.
Eustratius sanctiss. episc. Methymnes, &c.
Theotimus sanctiss. episc. Crotonum, &c. for. *Cl
Leon sanctissimus episc. *Cij, &c.
Basilius sanctiss. episc. Nehôn, &c.
Ioannes sanctiss. episc. Aprôn, &c.
Ignatius sanctissimus episc. Prienes, &c.
Theophylact⁹ sanctiss. eps. *Cypselôn, &c. *Cyp
Theodorũs sanctiss. episc. Tropheorũ, &c.
Stephanus sanctiss. episc. Sugdaôn, &c.
Sergius sanctiss. episc. Nicoterôn, &c.
Georgius presbyter locũ retinens Nicopoleos, in eandẽ sententiã pronunciauit.
Leo sanctiss. episc. Mesembriæ, &c.
Theodosius sanctiss. episc. Amorij, &c.
Cyriacus sanctiss. episc. Dryziparôn, &c.
Galatas presbyter, in locum Regij, &c.
Theodosius sanctiss. episc. Nyssæ, &c.
Georgius sanctiss. episc. Camulianorũ, &c.
Sotericus sanctiss. episcopus *Cicessôn, &c. *Ciss
Côstantin⁹ sanctiss. episc. Mastaurôn, &c.
Georgius sanctiss. episc. Briulôn, &c.
Ioannes sanctiss. episcopus Nyssæ, &c.
Basilius sanctiss. episc. Magnesiæ, quę est Pepe Mæandrum, in eandem &c. *Cole
Theophanes sanctiss. episc. *Coloes, &c.
Leo sanctissimus episc. Algizôn, &c.
Nicodemus sanctiss. episcop⁹ Eupazôn, &c.
Lycastus sanctiss. episc. Barilôn, &c.
Theophylact⁹ sanctiss. episc. *Hypepôn, &c
Theophanes sanctiss. episc. Lebedôn, &c.
Stratonicus sanctiss. episc. Cymes, &c.
Cosmas sanctiss. episc. Myrrhines, &c.
Olbianus sanctiss. episc. Elææ, &c.
Pardus sanctiss. episc. Pittanes, &c.
Basilius sanctiss. episc. Pergami, &c. Ma

for. *Adramytti
Marianus sanctiss. episc. Antandri, &c.
Basilius sanctissimus episc. *Atramiti, &c.
Ioannes sanctissimus episc. Asi, in &c.
Leo sanctissimus episc. Phoceę, in &c.
*Aegeon *Aegeæ
Nicephorus sanctiss. episc. Gargarôn, &c.
Constantinus sanctissim⁹ episc. *Agaes, &c.
Theognius sanctissimus episc. Siôn, &c.
*Rhædesti
Ioannes sanctiss. episc. *Prædesti, &c.
Ioannes sanctissimus episc. Panij, in &c.
Melchisedech sanctiss. episc. Calliopoleos, in eandem sententiam pronunciauit.
Leo sanctissimus episc. Madyti, &c.
Theophylactus sanctissimus episc. *Chariupoleos, in eandẽ sententiã pronũciauit.
*Daonũ
Thomas sanctissimus episc. *Danij, &c.
Gregorius sanctiss. episc. Theodoropoleos, in eandem sententiam pronunciauit.
*Choleidos
Sisinnius sanctiss. episc. *Chalcidos, &c.
Ioannes sanctissimus episc. Bryseos, &c.
Beniamin sanctiss. episc. *Lizicôn, &c.
Gregorius sanctiss. episc. Amastridos, &c.
Stephanus sanctissimus episc. Sorôn, &c.
Gregorius sanctissimus episc. Dercôn, &c.
Heraclius sanctiss. episc. *Ionopoleos, &c.
Cõstantin⁹ sanctiss. episc. Heliopoleos, &c.
*Trizenes *Nacoliæ
Antonius sanctiss. episc. *Tryzenes, &c.
Nicetas sanctiss. episc. *Nacaleæ, &c.
Petrus sanctiss. episc. Aspones, &c.
Synesius sanctissimus episc. Cynes, &c.
Synesi⁹ sanctiss. episc. Anastasiopoleos, &c.
Eustathius sanctiss. episc. Solorum, &c.
Theodorus sanctissimus episc. Cicutij, &c.
*Thremethuntôn
Basilius sanctiss. episc. *Trimithuntôn, &c.
Alexander sanctiss. episc. Amathuntôn, &c.
Michael sanctiss. episc. Melitupoleos, &c.
Sisinnius sanctiss. episc. Adranias, &c.
Theodorus sanctiss. episc. Germes, &c.
Gregori⁹ sanctiss. episc. Adrianitherôn, &c.
Leo sanctiss. episc. *Pœmanij, &c.
Simeon sanctissimus episc. Oces, &c.
Ioannes sanctiss. episc. Lampsaci, &c.
Nicetas sanctiss. episc. Ilij, in &c.
Leo sanctiss. episc. Troados, &c.
Theodorus sanctiss. episc. Abydi, &c.
Anastasius sanctiss. episc. Tripoleos, &c.
Leo sanctissimus episc. Traculôn, &c.
Stephanus sanctiss. episc. Salôn, &c.
Ioannes sanctiss. episcopus Abalôn, &c.
Stephanus sanctiss. episc. Silandi, &c.
Nicolaus sanctiss. episc. Pericommatos, &c.
Ioannes sanctissimus episc. Sethon, &c.
Basilius sanctiss. episcopus Liparôn, &c.
Theophanes sanctiss. episc. Meonię, &c.
Michael sanctiss. episcopus Stratonices, &c.
Lycastus sanctiss. episc. Philadelphiæ, &c.
Michael sanctiss. episcopus Troalôn, &c.
Gregorius sanctiss. episc. Gordôn, &c.
Ioannes sanctiss. episcopus Daldes, &c.
Eustathius sanctiss. episc. Hyrcanes, &c.
Iosephus sanctissimus episc. Ataliæ, &c.
Zacharias sanctiss. episc. Hierocæsareæ, &c.
Dauidus sanctiss. episc. Helenupoleos, &c.
Cyrion sanctiss. episc. Lophi, &c.
Theophylactus sanctiss. episc. Apolloniados, in eandem sententiam pronũciauit.
Constantinus sanctiss. epis. Cæsareæ Bithyniæ, in eandem sententiam pronunciauit.
Georgius sanctiss. episc. Basinupoleos, &c.
Leo sanctissimus episc. Aristes, in &c.
Nicephorus sanctiss. episc. *Adranis, &c. *Adranæ Thraciæ
Basilius in locum Dascylij, in eandem &c.
Christophorus sanctiss. episc. Cerasenes, in eandem sententiam pronunciauit.
Niceas sanctiss. episc. Meles, &c.
Neophyt⁹ sanctiss. episc. Gordoserbôn, &c.
Leo sanctissimus episcopus Linoes, in &c.
Ioannes sanctiss. episc. Etennôn, &c.
Constantinus sanctiss. episc. Zelôn, &c.
Gregorius sanctiss. episc. Sinopes, &c.
Constantinus sanctiss. episc. Sasimôn, &c.
Nicetas sanctiss. episc. Dadribôn, &c.
Theophilus sanctiss. episc. Plusiados, &c.
Nicetas sanctiss. episc. Adrianupoleos, &c.
Ioannes sanctiss. episc. Heracleæ Ponti, in eandem sententiam pronunciauit.
Constantinus sanctiss. episc. Cratiæ, &c. *Rhyzæi *Rhozæi
Nicetas sanctissimus episc. *Ruzęi, &c.
Nicephorus sanctiss. episc. Claneôn, &c. *Trogmadôn
Leo sanctiss. episc. *Trocnadôn, &c.
Anastasius sanctiss. episc. Patarachôn, &c.
Georgius sanctiss. episco. *Nissoi, in &c.
Theodorus sanctiss. episc. Pimiarôn, &c.
Nicodemus sanctiss. episc. Didymôn, &c.
Georgius sanctiss. epis. *Vinandi, &c. *Vniandi
Constantinus sanctiss. episc. Candibôn, &c.
Stauratius sanctiss. episc. Zenopoleos, &c.
Leo sanctiss. episc. Lamirôn. &c.
Stephanus sanctiss. episc. Caunôn, in &c.
Constantinus sanctiss. episc. Combôn, &c.
Petrus sanctiss. episc. Orycandi, &c.
Ioannes sanctiss. episc. *Phasilidos, &c. *phaselidos
*Abbas locũ retinens metropolis Tij, &c. for. *Abas
Gregorius sanctiss. episc. Cybirres, &c.
Basilius sanctiss. episc. Tabôn, &c.
Dorotheus sanctiss. episc. Neapoleos, &c.
Gregorius sanctiss. episc. Heracleæ, &c.
Dauid sanctiss. episc. Iassi, in &c. * Mylassôn
Gregorius sanctiss. episc. *Mylasses, &c. *Milasi
Sergius sanctiss. episc. Vigiliarum, &c.
Ioannes sanctiss. episc. *Mibdi, in &c.
Stauratius sanctiss. episc. Stadiæ, in &c.
Gregorius sanctiss. episc. Stratoniceæ, &c.
Theodosius sanctiss. episc. Chonôn, &c.
Michael sanctiss. episc. Chæretopôn, &c.
Pantaleon sanctiss. episc. Valentiæ, &c.
Georgius sanctiss. episc. Peltarum, &c.
Christophorus sanctiss. episc. Atanassi, &c.
Leontius sanctiss. episc. Eumeniæ, in &c.
Gregorius sanctiss. episc. *Timeti ferarũ, in eandem sententiam pronunciauit. *Timæni *Tymeni
Leo sanctiss. episc. *Tranupoleos. &c.
Nicephorus sanctiss. episc. Londôn, &c.
Georgius sanctiss. episc. Appiæ, in &c.
Constantinus sanctiss. episc. Eucarpiæ, &c.
Leo sanctissimus episc. Aleûs, in &c.
Michael sanctiss. episc. Hierapoleos, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christophorus sanctiss.episc. *Promisi,&c.
Nicolaus sanctiss.episc.Pythiæ,&c.
Theophylact⁹ sanctiss.epis.Cinnabari,&c.
Nicetas sanctissim⁹ eps Augustopoleos,&c.
Cõstantinus sanctissimus eps *Cotyæi,&c.
*Medæi Georgius sanctissimus eps *Mediæi,&c.
Leo sanctissimus episcopus Docimi,&c.
Damianus sanctissimus episc.Meri,in &c.
Theophylactus œconomus & locum tenẽs *Ipsi,in eandẽ sententiã pronunciauit.
Stephanus designatus Itri,in eandem &c.
Ioannes designatus Hectorij, in eandẽ &c.
Constantinus sanctiss.epis.Ampladõn,&c.
for.*perheñ Epiphanius sanctiss.episc.*Perteñ,&c.
Sisinnius sanctiss.episc.Philomelij,&c.
Ioannes sanctiss.episc.Sibliæ,in &c.
Michael sanctiss. episc.Papporum, in &c.
*Agalassi Theodorus sanctiss.episc.*Sagalassi,&c.
Sisinni⁹ sanct.eps Apameæ q̃ est Ciboti,&c.
Constantinus sanctiss.episc. *Conanes,&c.
Leo œconomus & locum tenens Zozopoleos,in eandem sententiam pronũciauit.
Marianus sanctissim⁹ episc. Magydõn, &c.
Nicephorus sanctiss.episc.Phlogõn, &c.
Leo sanctissimus episc. Andidõn,in &c.
Manzon sanctissimus episc. Pracanõn, &c.
Theodor⁹ sanct.eps Germanicopoleos,&c.
*Celendereos. Eustathius sanctiss.epis. *Cilindereos, &c.
Zacharias sanctiss.episc.Trapezupoleos,&c.
Sisinnius sanctissim⁹ episc.Musdabõn,&c.
Eustathius sanctissimus episc.Lamõn,&c.
Stephanus sanctiss.episc.Philadelphiæ, &c.
Leo sanctissimus episc. *Sibyllõn,in &c.
Theodorus sanctissimus episc. Tiberiupoleos,in eandem sententiam pronũciauit.
Ioannes sanctissimus episc. Asanõn,&c.
Basilius sanctiss.episc. Dionysupoleos, &c.
Manuel sanctissimus epis. Nicopoleos,&c.
Eustratius sanctissimus episc.Debelti,&c.
Theodor⁹ sanctiss.epis.Bulgarophygi, &c.
Georgius sanctiss.episc.Plutinupoleos,&c.
*Perbireos Basilius sanctiss.episc. *Perbereos, in &c.
*Pamphyli Michael sanctissimus episc. *Pamphili,&c.
Ruben sanctissimus episc. Scopeli,in &c.
Sisinnius sanctissimus episc.Garalles,&c.
Petrus sanctissimus episc.Monẽbasiæ,&c.
Gabriel sanctissimus episc. Aeginæ,&c.
Leo sanctissimus episc.Porthmi,in &c.
Dardanius sanctissimus episc.Dobrõn,&c,
Andronicus sanctiss.eps Leontopoleos,&c.
Leo sanctissimus episc.Sebastæ,in &c.
Nicetas sanctissimus episc.Halicarnasi,&c.
Leo sanctissimus episc.Corydalõn,in &c.
*Cremnõn Theodorus sanctissimus eps *Cremõn,&c.
Cõstantinus sanctiss.epis. Adrianes, in eandem sententiam pronunciauit.

Reliqui autem sanctissimi episcopi & venerabiles monachi exclamauerũt: Vniuersa hæc quæ per gratiam Christi veri Dei nostri,& diuinum Imperatorũ nostrorum decretum congregata est synodus,propter relationem,quæ ab Adriano sanctissimo papa veteris Romæ,ad Imperatores Christianissimos nostros missa est: & propter chartam, quæ nunc in definitionem rectæ sententiæ lecta est, & ab vniuersali & sanctissimo patriarcha Tharasio ad Orientales pſules missa fuit,item ob eas literas, quæ à sanctissimis præsulibus Orientis ad beatitudinem præsentis patriarchæ destinatæ sunt, quoniam simul omnes in nulla re dissonãt, sed conueniunt,gaudio & lętitia plurimùm perfunditur, nosque simul omnes eas recipimus & amplectimur,& venerandas imagines cum summo honore adoramus. Septimam verò falsam synodum, quæ contra illas est habita, nimirùm vt omnibus in locis subuerterentur,diris deuouemus. Cęterùm deus custodiat Imperatores nostros bonos & sanctissimum patriarcham. Intelligę Constantinopolitanã fidẽ & etiam.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Rixosa contentio inter nos sedata est & obstaculum inimicitiæ sublatum est. Oriens enim & Occidens, Septentrio & Meridies sub iugum vnum inclinant, & vnam concordiam acceptant. Sententia vera & catholica totius synodi.

Sancta synodus dixit: Gloria tibi Deus, qui nos vnos reddideris,

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Gratiarum actio pacificatori Christo vero Deo nostro, cum patre & sancto spiritu in secula. Amen.

Sancta synodus ità benè & feliciter precata est:multi anni Imperatoribus. Constãtino & Irenæ magnis regibus multi anni. Orthodoxis Imperatoribus multi anni. Custodes fidei Domine protegas, propugnatores Ecclesiæ domine confirma. Noui Cõstantini & nouæ Helenæ æterna memoria. Pacificam vitã da illis Domine. Patriarchis multi sint anni: sacræ congregationi multi anni. Amen.

¶ACTIO QVARTA.

IN nomine Domini & dominatioris Iesu Christi,veri Dei nostri,imperantibus pijssimis & Christi amantiss.dominis, Cõstantino & Irene pia eius matre, anno viij. consulatũs eius sub sextum Kalend. Octobris, indictione vndecima: conueniente sancta ac vniuersali synodo,quæ per diuinam gratiam, & à Deo decretorum Imperatorũ piam sanctionem in Nicea splendida metropoli prouinciæ Bithyniæ congregata est, videlicet Petro religioso proropresbytero Ecclesiæ sanctissimæ diui Petri Apostoli apud almam Romam: & Petro venerabili monacho & præside monasterij sancti Sabæ apud Romanos, vicem agentibus Apostolicæ sedis sanctissimi ac beatissimi Papæ veteris Romæ Adriani: Tharasio beatissimo archiepiscopo almæ vrbis Constantinopoleos nouæ Romæ:Ioãne item & Thoma religiosis presbyteris monachis,retinẽtibus locum Apostolicorũ thronorũ Orientalis diœceseos, stantibus his ante sacros cãcellos apostolicę sanctissimæ ecclesiæ cognomi-

gnominatæ Sophiæ: pręsentib⁹ simul & audientibus illustrissimis iuxtà ac magnificẽtissimis senatoribus,nimirùm Petrona glorioso exconsule patricio, & Theophylacto comite Imperialis obsequij, Ioanne regio ostiario & quęstore ęrarij militaris,tota denique synodo iuxta ordinem in prima actione præscriptum:Præsentibus etiàm,religiosissimis archimãdritis, præsidibus, & toto monachorũ cœtu,propositis in medio sanctis & immaculatis Dei euãgelijs, Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Iuxta actiões præteritas spiritus Domini omnipotentis instruens,quantùm fieri potuit, ad veritatẽ labia nostra,in proœmij gratiam prępati sumus. Et nunc quoquè testamur synodũ sacram hãc gaudere,quòd ex lectis literis clarum est & perspicuum, Orientis & Occidẽtis sacerdotes summos in vnam sententiam conuenisse. Iam verò propheticam sentẽtiam inducere oportet: In altũ montẽ ascende qui euangelizas Sion. Prædica in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Hierusalem,prædicate,nec timete. Hanc propheticam admonitionem ô viri sacerdotes infigentes animo,annunciemus voce nostra,pacem Ecclesiæ catholicæ, quæ est vera Sion, & ciuitas cælestis Imperatoris Christi DEI nostri. Fiet autem illud hac ratione,adducãtur nobis in omnium auscultationẽ & conspectum sanctorum patrum pręstantiorum libri:è quibus haurientes,potum det vnusquisq; nostrũm ad ouile istud. Sic enim fiet, vt per omnem terram sonus noster exeat, & in fines orbis terrarum virtus verborũ. Nec transferam⁹ benè definita à patrib⁹ nostris, sed apostolicè edocti,traditiones quas accepimus,seruemus. Esa.40.b Psalm.18.a

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstãtię, quę est in Cypro,dixit:Iuxta sanctissimi patriarchę vniuersalis allocutionem, consuetudines & libri sanctorum patrũ adferantur, & cursim huic sanctæ synodo legantur.

Leontius clarissimus à secretis,dixit: Sanctissimi & beatissimi patriarchæ vniuersalis Tharasij salutiferæ & vtili iussioni, necnon huius vniuersalis sanctæ synodi approbationi acquiescentes,adducimus sanctissimos libros. Horum autem primus codex sacrorum bibliorum est à Deo scriptorum & electorum,quem & primo loco nũc legemus. Omnes igitur attentè & studiosè auscultemus, vt verborum virtutem cognoscamus, fructumq; omnem indè decerpamus.

Idem ille sic legit:

Exod.25.b

¶E LIBRO EXODI FILIORVM ISRAEL.

Dixitq; Dominus ad Mosen:Facies propiciatoriũ ex auro puro, duos cubitos cum dimidio in longitudine, & cubitum vnum cũ dimidio in latitudine: facies etiàm bina Cherubim aurea sculpta,impones autem ea vtrinquè super angulos propiciatorij. Fient autẽ Cherubim hoc modo: Vnus ponatur ex hac parte,& Cherubim alter ponatur ex illa parte propiciatorij. Vtrunq; latus propiciatorij tegant Cherubim expãdentes sursùm alas,obumbrantes alis suis propiciatorium. Respiciant autẽ sese aduersis vultibus ad propiciatoriũ versis. Et superpones propiciatorium sursùm super arcam, & in arcã testimonia quæ dabo tibi,immittes. Illinc autem me cognoscres. Loquar autẽ tibi desupèr ex ,ppiciatorio in medio Cherubim, qui erunt super arcã testimonij, omia quæcunque volo per te mandari filijs Israel.

E NVMERIS.

Ipsa est dedicatio altaris,post lotionem manuum & vnctionẽ illius,vt ingrediatur Moses ad tabernaculum testimonij, & loquar illi:& audiuit vocem Domini loquentis ad se de altari, quod est super arcã testimonij, in medio duorũ Cherubim, & loquebatur ad illum. Num.7.g

¶EX EZECHIELE PROPHETA.

Et introduxit me in templum,vt metiretur * Ailam sex cubitos latitudinis hinc,& sex cubitos latitudinis * Ailam illinc. Et paulopòst: Domus autem & quæ vicina erant, in gyrum fabrefacta ligno,fundamentũ aũt & à fundamento vsque ad fenestras eodem modo. Fenestræ autẽ triplicibus valuis claudebantur,vt darent prospectum. Et vsq; ad domum interiorem & forinsecùs, & omem parietem in circuitu intrinsecùs & forinsecùs ad mensurã sculpti Cherubim & palmę, & palma per medium Cherubim,duasq; facies habebant Cherubim,faciẽ hominis iuxta palmam ex hac & illa parte, cęlata autẽ erat domus in circuitu à fundamento vsque ad laquearia Cherubim. Ezech. 41.a

EX EPISTOLA AD HEBRAEOS.

Igitur habebat & quidem etiàm prius tabernaculum iustificationes cultũs,ac sanctũ mundanum. Siquidem tabernaculũ factum fuit primum,in quo erant lucernę, & mẽsa, & propositio panum,quam vocãt sanctam. Post secũdum autem velum erat tabernaculum,quod vocatur sanctum sanctorũ,aureum habens thuribulum,& arcam testamenti, vndiquè circuntectam auro, in qua vrna aurea habens manna: & virga Aaron quæ germinauerat,& tabulæ testamenti. Supra hanc autem Cherubim gloriæ obumbrantia propiciatorium. Hebr. 9.a

Sanctissimus patriarcha dixit: Animaduertamus viri sacerdotes,quia vetus scriptura diuina habuit symbola, & ex hac assumpsit noua Cherubim gloriæ obumbrantia propiciatorium.

Sancta synodus dixit:Rectè Domine,ità est veritas.

Sanctissimus patriarcha dixit:Si vetus scriptura habuit Cherubim obũbrantia propiciatoriũ,& nos quoquè imagines Iesu Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sti & sanctæ Deiparæ sanctorumq; habebimus obumbrantes altaria.

Magnifici duces dixerunt: Verè Dei mãdatum est.

Constantinus sanctiss.episcopus Constãtiæ Cypri,dixit: Quemadmodùm lectũ est, Cherubim faciem habuit hominis:quanam ergò ratione quidam dicunt, Quis vidit faciem Cherubim? Atquì habẽt etiàm,quòd faciem cælatam habuerit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Omẽs sancti,quos Deus dignos iudicauit videre angelos,conspexerunt eos in forma hominis, quemadmodùm multis locis in scriptura legitur. Quamobrem & de Cherubim Mosi
Exod.25.d dans oraculum Deus, iussit vt omia faceret secundùm formam & typum quem ostẽdit illi in monte.Hinc est quamobrem famulus
Exod.10. Dei Moses,quales figuras vidisset,eiuscemodi etiàm faceret,inter quę & Cherubim.

Constantinus sanctiss.episcopus Constãtiæ,quæ est in Cypro,dixit:Cùm autem populus ad idololatriam conuertebatur, tunc ad Mosen dominus dicebat:Non facies tibi similitudinem aliquã,nè populus culturam illi exhibeat.

Ioannes sanctissimus presbyter vicẽ agẽs Apostolicarum sedium Orientis,dixit:Clarius est his,quòd & Iacob columnam erexit
Gene.28.c Deo,vndè & benedixit illũ,promittens illi non dicenda dona:sed & alibì & forma hominis cum eo luctatus est, vocauitq; illum Israel,quod interpretatur, mens vidẽs Deum.Ipse enim inquit: Vidi Dominum facie
Gene.32.f ad faciem,& saluata est anima mea.Eccè autem nõ solùm intellectuales virtutes illi visæ sunt, sed ipse inuisibilis natura Deus & incorporeus,vt hocin nostra speculatione ostensum est.

Demetrius religiosus diaconus,& armamentarius sanctæ Ecclesiæ magnæ Constãtinopoleos,legit:

Chrysost. SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYSOSTOMI, EX ENCOMIO IN MELETIVM.

Cùm vndiq; per sacrũ hunc gregem oculos circũferens,totam vrbem hic prẽsentem videã,nõ habeo quod de beato hoc dicam.
Meletios eũ Grẽcis ab exercitio dicitur. Et paulopòst: Religionis aũt doctrina erat quod fiebat.Continuè enim cogẽtes,vt appellationis suę memor esset, irrationalis affectionis & cogitationis expulsionẽ nomen suum habebat:atq; in hoc adeò incũbebat, vt passim in triuijs,in foro,in agris,in compitis nominis proprietati satisfaceret: neq; enim ad nomen hoc duntaxàt affectus erat, sed & ad corporis typum. Quod autem in nomine faciebat,hoc & in imagine illius effectum est.Siquidem in annulis,in poculis, in phialis,in thalami parietibus, & vbiquè sanctam illam imaginem multi pinxerunt, vt non tantùm sanctam illam appellationẽ audirent, sed & vbiquè corporis formam inspicientes,duplicem haberent peregrinationis consolationem.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ,dixit:Si quidem diuus Ioãnes Chrysostomus de imaginibus eiuscemodi prędicat,quis est qui contra illas ampliùs mutire audeat?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ, dixit:Recepit eas verè, & tãto desiderio erga illum affecti fuêre viri pietatis studiosi, vt omnibus in locis sancti Meletij imaginẽ figurarent: vndè & beatus pater magnificè eos laudat.

Sanctissimus patriarcha dixit: Et nos ex sanctis patribus nostris accepta instructione,confitemur imagines sanctas & veneran das.

Theodosius venerabilis prẽses sancti Andreæ apud Nesium, libellum eiusdem beati patris Ioãnis Chrysostomi attulit, quem in manibus acceptum Antonius monachus legit. BEATAE RECORDATIONIS patris nostri Ioãnis Chrysostomi oratio: Quòd veteris & noui testamẽti vnus sit legislator,& in vestimẽtum pontificis, cuius initium,Euangelium regni Christi prophetæ quidem annunciant. Et paulopòst: Ego & ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim angelum in imagine Barbarorum nubes propulsantẽ, vidi barbarorum cohortes cõculcatas, & Dauidem verè dicẽtem: Domine,in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum redige.

Sanctiss.patriarcha dixit:Qui auro habuit os & sermonẽ magìs lucidũ,ausus fuit dicere,Ego & fusilẽ ex cera picturã amaui. quid ergò dicemus de illis,qui eam execrantur?

Basilius sanctiss.episc.Ancyræ,dixit:Cùm is dicat,ego amaui,quis audebit reclamare?

Ioãnes venerabilis monachus presbyter, & locum tenens Orientaliũ dicœcesium, dixit: Quis autem est iste angelus, nisi de quo scriptum est,Quia angelus Domini centum octogintaquinq; millia Assyriorum in vna nocte percussit, qui pro Hierusalem castrametati fuerant?

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrhachij,dixit:Sed Deus nobis sit propicius in ijs, quæ perpetrauimus contra sanctas imagines.

Gregorius diaconus & notarius legit:EX ORATIONE BEATI Gregorij Nyssenes,dicta in Constantinopoli de Deitate filij & spiritus,& in Abraham, cuius initium: Quẽadmodùm afficiũtur erga florida prata.Et paulopòst: Vidi sæpiùs inscriptionis imaginem,& sinè lachrymis transire nõ potui, cùm tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam. Procumbit enim ante aram Isaac genibus innixus, circũductas ferens in tergo manus.Ille verò à tergo pueri, innixus pedum curuamini, sinistra comam pueri appræhendit ad se trahens: declinat autem

autem faciem ad puerũ, miserabiliter intuens,dextram autem gladio obarmatam gestat, quam etiàm ad sedem dirigit, iamque gladij acies ipsum corpus propemodùm attingit,cùm illũ diuina vox à facto deterret.

Clarissimi duces dixerunt:Mirum est,patrem ità miratum fuisse picturam, vt fleret.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ, dixit:Frequenter beatus pater historiam legit,sed obitèr:postquàm autem eam picturam expressam vidit,fleuit.

Ioannes venerabilis monachus,locum tenens diœcesis Orientalis,dixit:Si tanto doctori historia inspecta peperit vtilitatem & lachrymas,quanto magis rudibus & idiotis vtilitatem & commoditatem adferet?

Sacra synodus dixit: Varijs in locis historiam Abrahæ vidimus,vt pater inquit.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes,dixit:Si beatus Gregorius vigilantissimus ad diuina oracula,inspecta Abrahæ historia fleuit: quanto magis œconomia Domini nostri Iesu Christi veri dei nostri,à nobis inspecta,ad lachrymas & vtilitatem cõtemplantes nos adhortabitur?

Sanctissim[a] patriarcha dixit:Nónne & nos lachrymas fuderimus, si Dominum & nos videremus cruci affixum?

Sancta synodus dixit: Mirificè in ea altitudo humilitatis, qua pro nobis homo factus est,inspicitur.

Cyrillus Alexãdrin[us]. Stephanus venerabilis notarius & diaconus & referendarius,legit: S. CYRILLI episcopi Alexandrini epistola ad Acacium episcopum Scythopoleos,de malorum depulsore,cuius initium:Literis,quæ à tua sanctitate missæ fuerant dudùm,lectis valdè gauisus sum.ET POST MVLTA:Dicimus igitur quòd vmbra & figura lex erat, immò veluti quædam pictura, ad contemplationem videntiũ ipsã opera posita. Vmbræ autem artificij in tabulis pingentium primæ characteres exsiluntː quibus si superinducti fuerint colores, tunc sanè pulchritudo picturę apparebit.ET POST ALIA: Scriptum autem est in libro de mundi creatione:Et factum est post verba ista, tentauit
Gen.22.a Deus Abraham,& dixit ad eum: Abraham Abraham. At ille respondit:Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis,Isaac,& vade in terram excelsam,atq; ibi offeres eum in holocaustum super vnũ mõtium,quẽ mõstrauero tibi.Igitur Abraham de nocte consurgens, strauit asinum suum, ducens secum duos ministros, & Isaac filiũ suũ:cumq; concidisset ligna in holocaustũ, abijt ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio eleuatis oculis, vidit locũ procùl,dixitque ad pueros suos: Sedete hic cum asino,ego autem & puer illuc vsque,perantes, postquàm adorauerimus, reuertemur ad vos.Tulit quoquè ligna holocausti,& imposuit super Isaac filium suum:Ipse verò portabat in manibus ignem & gladiũ, & profecti sunt ambo simul. ET PAVLOPOST:Et ędificauit Abraham altare, & desuper posuit ligna: cumque colligãsset pedes Isaac filij sui,posuit eum in altare super struem lignorum, extenditq; manum & arripuit gladium, vt immolaret filium suum: Num igitur quispiam nostrũm cupit cognoscere,quomodò totam hanc de Abrahã historiam in tabula depinxerit? num in vna omia iam dicta, an per partes, & in diuersis multimodè constituta?dico autem nunc in- Gen.22.b sidentem asino assumpto simul & puero,ministris autem subsequẽtibus. nunc verò vbi asinũ cum famulis iubet manere, oneratq; lignis ipsum Isaac,assumẽdo gladiũ & ignẽ. Rursùs in alio loco,sed tamẽ in specie altera. Adolescentem enim in lignis ligando,armabat ipse dextram gladio, vt puerum immolaret. Nõ autẽ erat alius atq; alius Abraham. Diuersis enim in locis pictura sæpè visa,vbiquè pictoris artificio eandem repræsentabat facti rationem. Non enim conueniebat,cùm tam multis daretur conspiciendum artificium,in aliquo dictorũ vacillare.

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstantię,quę est in Cypro,dixit:En & beatus Cyrillus consona cum diuo Gregorio Nyssensi dixit.

Cosmas notarius & cubicularius legit: Greg.Nazi. EX CARMINE SANCTI Gregorij anzenat. Theologi,& ex sermone de virtute,cui[us] initium:

τὸν τὸ πάντων ἄριστον πρῶτον καλῶ, Hoc est, Deum cunctorum authorẽ primũ inuoco.

ET PAVLOPOST:

οὐδ' ὁ πολλὰ μωμενος μοι γε σιγήσεται,
Καὶ γὰρ τὰ βαῤῥα τῶν ἀγαν λαλουμένων.
Ης μὲν τὸ πρωτόβυτον οὐκ ἐν σάῤῥοσι.
Καὶ σφόδρα γ' ἰσχύος ὕδασιν ὑπῆρξεν,
Επὶ δ' ἔρωτι τοῦ καλοῦ κατηχθὴς
Σὺμβουλον ὁρῶν οὐκ ἔχω' ὅτινα τινά,
Εἴτ' οὖν σοφόν τινα, εἴτε δυνὸν, ἀβρέως
τοσοῦτον ὤφθη τῶν τότ' ὄντων ἀνώτερον,
ὥστ' ἐν τιθήνῃ τῶν ἐκείνου θαυμάτων.
Εταιρὶδ' ἱσκαλεῖται τὶς ἀκρατὴς νέος,
Ἧ' ὡς πολλῶνος ἦλθε φασὶ φλυσίου.
Τῶν δ' ὑπερκύπτων πολιμων ἐν ἴκοσι,
Ταύτην ἰδοῦσα, καὶ γὰρ ἦν σιδηρία,
Απῆλθεν ἰυβὸς καὶ βλαπτομένη.
Ως ζῶντ' ἐπαλαχνεῦσα τὸν γεγραμμένον.

Hoc est:

Nec Polemon mihi tacebitur,
Res mira hæc multorum verbis claruit:
Hic priùs erat vtiquè non sobrius,
Turpisq; valdè voluptatum seruus.
Sed postq̃ amore honesto se occupauit,
Consiliarũ nactus non noui satis quemnã,
An prudentem aliquẽ,an seipsum, cõfestim
Vsq;adeò affectionibus visus est superior,
Vt quoddã ponere cogar illi[us] factorũ mirũ.
Scortum intemperans aliquis ad se vocãrat
iuuenis,

Polemõ hic philosoph[us] fuit, de quo Laertius copiosè.

Illa verò vbi propè limen peruenisset,
De quo in imagine Polemon prospiciebat,
Inspecta illa,(erat autem veneranda)
Spectaculo victa,mox recessit,
Vt viuum reuerita pictum.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyrę, dixit:Beatus Gregorius pater diuinus, mirandam existimauit Polemonis effigiem.

Sanctissimus patriarcha dixit:Etem̃ continentia ex ea orta est.nisi enim Polemonis imaginem scortum vidisset,ab improbitate non destitisset.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrhachij, dixit: Mirifica illa imago, & digna contemplatione,quia mulierculã à delicto turpitudinis vindicauit.

Antipatri Bostrorum episcopi.

Georgius diaconus & notarius sacri patriarchatus, legit: EX ORATIONE DE muliere sanguinis fluore laborãte,Antipatri episcopi Bostrorum, cuius initium: Quòd ludæorum vocationem primam docuit scriptura. Et paulopòst: Hæc salutares fimbrias attingens, regem naturæ veluti retinens Dominum allocuta est, vehementiamq; passionis illi exponens,postquàm gratiã nacta fuisset,statuã Christo erexit. Cùm autẽ substantiam in medicos omnem erogãsset, quicquid habebat reliqui, Christo applicuit.

Sanctissimus patriarcha dixit:Quemadmodùm columnarum depictor imaginem Christo adsignat,eodem modo & hæmorrhoissa statuam.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ, dixit:Dominus non prohibet imagines,imò recepit quoquè eas.

Thomas venerabilis monachus monasterij, Lacus anseris, dixit: Librũ beati Asterij episcopi adfero, & sacrę huic synodo, si iubet,legendum trado.

Sancta synodus dixit:Legatur.

Constãtinus venerabilis diaconus & notarius legit.

Asteriua.

*BEATI ASTERII EPISCOPI *Amaseæ,ecphrasis in Euphemiã martyrẽ.*

Euphemię historia.

NVpèr ó viri, Demosthenem habebã in manu vehementem illum oratorẽ. Erat autẽ locus ille,in quo Aeschynem crebris enthymematibus acerbè vexat. inhæsi autem orationi, & sententiarum densitate fessus, animi remittendi causa obambulabam,quò animus aliquãtulùm refocillatus, redderetur quietior. Egressus autẽ ędibus, postquàm in foro cum familiaribus aliquot aliquandiù ambulãssem,illinc me in Dei tẽplum orandi pro tẽpore causa recipio. Huc autem cùm venissem,ambulabam in vna ex porticibus,in qua picturam quandam contemplatus sum, quæ me suspensum tenuit. Dixisses Euphanoris fuisse artificiũ, aut alicuius eorum qui picturæ plurimum dignitatis cõciliãrunt,non aliter pingentes tabulas,ac si viuas formas traderent. Adesdũ autem,si voles,modoque ocium sit: picturam tibi exponere cupio. Non enim nos musarũ filij, pictoribus colores peiores habemus. Mulier quædam sancta,virgo syncera, Deo castitatem suã dedicauit. Euphemiã ipsam vocant. Cùm autem tyrãnus aliquãdò pios homines ad mortẽ cogeret, ipsa mortis periculum alacriter subire cupijt. Ciues autẽ & sacrificij sodales, propter quod mortua est,veluti virilem & sacram admirantes virginem, capsam exponentes, laudibus illam efferũt,festumq; annuum cum summa & totius populi solennitate celebrant. Aeditui autem diuina mysteria populo ostendunt, & oratione memoriam illius celebrant, & quo modo certamen fortitudinis subierit, aduenientes docent. Pictor autẽ & ipse pietatis studiosus,vniuersam historiã, quo potuit artificio,prope capsam in sindone effigians, sacrum hoc spectaculũ ibi dedicauit. Habet autem artificium picturę hoc modo: Iudex in alta sella,acerbè & toruè virginem adspiciens, (irascitur enim & inanimata materia,si quandò pictura voluerit)collocatus est. Adstant autem latrones regni & cohors militum. Adsunt & commentarienses, tabulas & stylos gestantes manibus, quorum alter abducta à cera manu, seriò admodùm virginem adspicit, faciem ad illam inclinãs, quasi iuberet vt altiùs loquatur, nè auscultatiõe impeditus vitiosè scribat, falsáve aut dubia. Adstat autem virgo pulla veste & pallio,vt pictor putauit, philosophiã professa: vt autem ego arbitror,anima virtutibus ornata prædita,facies illius vrbana. Ducunt autem eam ad iudicem duo milites,hic quidem à fronte illam trahens, ille autem à tergo eam protrudẽs. Virginis autem habitus, pudore & cõstantia mixtus est. Oculos eã in terram,veluti virorum conspectu pudefacta,defigit. Stat autem intrepida,certaminis amaritudinẽ nihil exhorrescens. Vt ego tandèm pictores etiàm laudare cogar, quos Colchicæ illius mulierculæ facinus pinxisse video. Hæc enim adactura in viscera filiorũ ferrum, commiseratione & ira vultũ habet temperatum. siquidem altero oculorum irã exprimit, altero autem matris naturam,horrentem ad tale facinus, & parcere cupientem liberis,indicat. Nunc autem in hanc picturã miraculum istius operis transtuli. Multùm verò pictorem istum admiror, quòd longè magis coloribus mores expresserit,affectiones pudoris & virilitatis,quæ tamẽ inuicem pugnant,affabrè commiscens. Progrediente verò hac imitatione, populares *quidem in tunicuIis nudi ipsam rem iam aggrediuntur. Hic enim arrepto capite virginis, & in tergum reflectens,alteri ad pœnam virginis ora exhibet. Adstans ergò ille,dentes virginis excutit. Malleus autem & terebra,tormenti sunt instrumenta. Sed lachrymas fundo. Nam & mihi hæc passio vocem aufert, vt

vt ampliùs loqui nequeam. Nam tam exactè sanguinis guttas pictor defluẽtes depinxerat,vt iuraueris à labijs profluere. Virgo aũt iterùm carcerem petens, in pulla veste sola sedet,manusque ad cælum extendens, Deum malorum depulsorem alloquitur. Funcis symbolũ à Christianis adorari dicit.

Asterij cruciis symbolũ à Christianis adorari dicit. dente autem hac orationem, appáret supra caput illius signum. quod scilicet Christianorum consuetudine adoratur, & passim inscribitur:erat autem (vt arbitror)symbolum pœnæ,quam illa erat subitura. Deindè quoquè pictor aliàs ignem vehementem, rutilante colore,hincindè accẽderat, etiàm flammam faciẽs corpoream. Constituit autem eam mediam,manibus quidem ad cælum elatis, nullos dolores horrentem: sed potiùs vultu læto gaudentem, quòd ad incorpoream & beatam vitam sit transmigratura. Hucusquè pictor manum tabulæ,ego verò verba adhibui. Tempus verò est, vt & tu,modò velis,picturam absoluas.

Clarissimi duces dixerũt: Pia ergò est pictoris ars,neque(vt aliqui)eam cõuicijs ꝓsequamur. Quinetiam & ipse pater pictorẽ, veluti piè agentem,statuit.

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstantiæ,quæ est in Cypro,dixit:Immò & sacram tabulam illam vocat, Theologus autẽ imaginem venerandam,Chrysostomus sanctam:qui verò nũc lectus est,sacrã appellat: quis poterit autẽ ampliùs his contradicere?

Theodorus sanctissimꝰ episcopꝰ Myrón, dixit:Sanctorum patrum doctrinas omnes audientes,animo compuncti sumus, & ob delicta ploramus. Deo tamen gratias agimꝰ, quòd sancta patrum instructione,in cognitionem veritatis rediêrimus.

Theodosius sanctiss. episcopus * Amorij,dixit: Ter sacri & Deum colẽtes domini, nos cũ tota hac synodo sancta, vbi sanctorum patrum de venerandis imaginibus audissemus sententiam, credimus, cõsitemur, & imagines venerãdas,etiàm sanctas appellamus:qui verò aliter sentiunt,anathema.

Sancta synodus dixit: Anathema.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrhachij,dixit: Semper artificiosus pictor p artem res ipsas exhibet, quẽadmodùm etiàm qui martyris Euphemiæ imaginem delineauit,quamobrem & in his doctor pingẽdi artem laudat.

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstantię,quę est in Cypro,dixit: Rectè dictũ fuit,Laudabã priùs, quæ de Colchide muliere picta fuerunt,donèc ad imaginẽ martyris transij.

Sancta synodus dixit:Et hęc vidẽs,compunctus est.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyrę, dixit:Lectus pater, eisdem affectiõibus fuit obnoxius,quibus etiàm sanctissimus Gregorius. Ambo enim per imagines ad lachrymas acti sunt.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Adhortatur pater & facultatem dat in fine, vt qui velint martyrum certamina depingere,faciant. Dicit enim: Tempus est,vt & tu, modò velis,picturam absoluas.

Ioannes religiosiss. presbyter, locũ tenẽs apostolicorum thronorũ,dixit:ergò maior est imago,quàm oratio. Atq; hoc prouidẽtia Dei contigit,propter idiotas homines.

Constãtinus sanctissimus episcopus Constãtię,quæ est in Cypro,dixit:In sanctis istis viris talem compunctionem sacrę imagines excitãrunt,quanto magis igitur in nobis?

Theodorus sanctissimus episcopus Myrón, dixit: Cùm eiusmodi patres nostri dicant,non habemus, quod dicendum nobis ampliùs videtur.

Reuerendus presbyter locum tenẽs orientaliũ diœcesiũ,dixit: Pictores haudquaquàm aduersantur scripturis. Nam quod scriptura dicit,hoc illi repręsentant,vt adeò confirmatores videantur scriptorum.

Theodosius *Amorij episcopus dixit:Diuinus apostolus sic docet: Quæcunq; præ- Rom.15.a scripta sunt, in nostrã doctrinam sunt præscripta. Ipsę igitur sacrę imagines & picturę, tum musaicis operibus, tum colorum materia delineatę,in nostram doctrinam, zelũ & typum eriguntur, & pictæ sunt, vt & nos illis conformes, idem certamẽ apud Deum exhibeamꝰ,quò & nos eo statu & parte constituat,quo illi fuerunt, & cohæredes regni sui cælestis faciat.

Theodorus sanctiss. episcopus Catanes, dixit: Beatus doctor & Dei studiosus Asterius,velut astrum lucidum,omniũ nostrũm mentes illuminauit, vt iam nõ prętereq; & rectum catholica & sancta Ecclesia venerandas imagines suscepisse videatur,sed cõmodè &tempestiuè sanctorũ patrum consilijs acquieuisse.

Gregorius venerabilis diaconus sanctæ magnæ ecclesiæ,legit.

EX ANASTASII PERSAE sancti martyris vita,martyrioque,cuius initium,Congeneres filius et verbum Dei,per quod cuncta creata sunt,cum existant.

Ex vita S. martyris Anastasij Persę,& martyrio eius.

CVm verò redũdaret in eo desiderium quo illuminaretur,sępè virum prænominatũ precatus est, vt sacri fontis lauacro tingeretur. Is verò Persarũ metuens vim,nè per hoc in periculum incideret,rem diutiùs protraxit:adijt autẽ simul cum eo ecclesias precum fundendarũ gratia. cùm verò isthic sanctorũ martyrum historias depictas conspicaretur,interrogauit,ecquid ista sibi vellent? audiens autem ab eo, quænam essent à sanctis miracula designata, ꝙq; intolerabiles cruciatus à tyrannis pertulissent, quantaque cõstantia firmati, obdurauissent, miratus

ratus est plurimùm, etiàm ad stuporẽ vsq;. Postquàm aũt aliquandiù apud religiosum illum virum hæsisset, subijt illi in mentem, quò Hierosolyma peteret, atque illic sacri baptismatis rore lauaretur.

Theodorus religiosissimus episcopus Myrorum, dixit: Venerabilium imaginum traditio, vt videtur, necessaria est & legitima.

Euthymi⁹ venerabilis diaconus monach⁹ & notarius Dei colentiss. episc. Gotthię, ×

loc⁹ mutil⁹.

EX MIRACVLIS S. MARtyris Anastasij, cuius libri initiũ: Miraculorum narrationem contexere instituí. Ex paulopò℈ legit.

ex martyris S. Anastasij libello de miraculis eiusdem.

AGedùm igitur & in Cęsarea Palęstinę regionis, mirifica à sancto viro desnondùm, vt videtur, eo tempore cãpanarum & nolarũ vsus fuit.

gnata recẽsearemus. Cùm sanctæ ciuitati reliquię sacræ appropinquãssent, omnibus res ea fuit declarata & significata. itaque lętitia magna perfusi omnes, surgentes subitò, ligna; sacra pulsantes inuicem, obuiàm facti sunt in venerãda virginis Deiparæ ædę, quæ appellatur Noua. Illinc cum cruce & supplicatione egressi, lætꝰ & gaudentes, cum gratiarum actione sacris reliquijs occurrerũt. Et reflorescentes, immò veluti nouo igniculo iterùm excitati, magnam ex infidelitate sua & mortificatione pietatis refocillationem acceperunt. Accedentibus autem illis, & salutantibus sepulcrum martyris, illicq; sacris reliquijs munus in memoriã sancti offerentibus, mulier quæpiã ex primarijs ciuitatis fœminis, cui nomen Arete, verùm à virtute, quàm Græci ἀρετὴν vocãt, longè alieniss̃ima, ad infidelitatem cõuersa, dixit: Ego reliquias è Perside venientes nunquàm venerabor. O miseram & desperatã fœminam. Non audiuit hæc misera sacri Dauidis vocẽ, increpantis eos qui impudenti & inuerecundo ore quiduis effutiunt. Cessare, inquit, facias linguam tuam à malo, & labia tua nè loquãtur dolum. Quid igitur glorificãs eos, quos glorificat, Deus in hãc designauit, deincèps me referente audietis. Cùm sacræ reliquiæ in vrbem adlatæ fuissent, communi sententia ciues, martyri Oratorium prope Tetrapylum (locus est is in medio ciuitatis) construere decreuerunt. Quin etiàm illius imaginem illic constituerunt. Iam cùm esset extructum oratoriũ, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera adstitit, illiq; ait: E lumbis ægrotas, ipsa autẽ respondens, Non, inquit, domine, neq; enim quicquam mali sentio. Postquàm hoc dixisset, expergefacta, subitò dolores in se ruere sensit, cœpitq; clamare & gemere. Atq; adeò grauiter affecta fuit, vt ne quidem ocij satis habuerit, quo exputare quiuisset, quænam illius tam subiti & vehemẽtis doloris causa, quisve author esse posset. Sic autẽ quatuor integris diebus in cruciatib⁹ substitit. quinto autem die sub crepusculum vidit sibi sanctum illum adstantem, atq; ad eam dicentẽ: Descẽde ad Tetrapylum, sanctiq; Anastasij intercessionem apud Deum posce, quò sana fias. Ipsa igitur cùm surrexisset ex grabbato, in memoriamq; blasphema illa & impia verba quę contra caput suum dixerat, redirent, cõuocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inq; templũ D. Anastasij cõcedamus: siquidẽ iam docta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes, adorandas venerandasq;: & quæ Deus sacrauit, ea non esse communia appellãda. impositam itaq; eam ferculo baiulãrunt: cùm autem appropinquarẽt ipsi loco, ipsa eminùs cõspicata sancti imaginem, cum lachrymis cœpit exclamare: Hic est qui in somnis verè à me visus, instruxit me de malis quæ me habent. Deindè se ipsa in solum prosternens, sanctumq; orationibus flebilibus martyrẽ placans, sana firmaq; surrexit. Et quę paulo antè alienis pedibus incedebat, extremaq; patiebatur: nũc suis ititans, domũ vnà cum reliquis, Deum glorificans, martyremq́ue magnificans, perrexit.

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, vicarij Adriani papę veteris Romę, dixerũt: Ipsa illa imago in prę̃sentem diem Romę est in monasterio, cum preciosa capite.

Ioãnes episcopus Tauromeniæ, dixit: Rectè dixerũt venerabiles vicarij. Nam & in Sicilia mulierc̃ula cùm dęmonio vexarẽ, Romam profecta, ad imaginem sanctissimã suprà dictam sanata est.

Ioannes colentissimus monachus, vicarius Orientalium sedium, dixit: Ex prædictis satis clarum existit, sanctorum imagines etiàm miraculis claresc̃ere, & medelas facere.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomedię, dixit: Adfero diui Athanasij in hãc sacrã synodum librum, quẽ (si iubetis) legemus.

Sacra synodus ait: Legatur.

Stephan⁹ itaq; notarius & diacon⁹ legit:

Pſalm. 33.

SERMO B. PATRIS NOSTRI Athanasij, de imagine Domini veri Dei nostri Iesu Christi, de miraculo in Beryto ciuitate prodito.

Athanaſ. Alexandrini chiepiſcopi ſermo de imagine ſua in Beryto.

LEuate oculos intellectũs vestri, nouum hoc spectaculũ contemplamini, inspicite in dei immensum hoc miraculum, date illi gloriã, illius inexplicabilem erga homines amorẽ, illiusq; dispensationis magnitudinẽ considerate, lachrymas cum lętitia fundite. Apud Deum nihil nouũ, Deus enim existens cuncta potest. Quod aũt in diebus nostris & nostri causa factum est, corda omnia quæcunq; audient, in stuporem ducet. Supuit cælũ propter talia ausa. Abyssus cõturbata nimis est. Sol, luna & reliqua sidera obtenebrata sunt ob id, quod circa se Deus dispẽsauit. Cunctæ cęlorũ virtutes audite, & stupescite in eo quod factum est in diebus nostris,

stris. Intelligentes intelligite, inclinate aures vestras, vt ex corde audiatis.

Berytus ciuitas est in finibus Tyri & Sidonis sita, vectigalis autem Antiochiensibus. In hac ciuitate cùm Iudæorum natio frequens esset, contigit, vt prope synagogam, quam illic amplam habent, quidam è Christianorũ numero domicilium à quodam cõductum habitaret. Hic ex aduerso lectuli, imaginem Iesu Christi Domini nostri fixerat, erat hæc sanè veneranda, quòd integram Christi Domini proportionem exprimeret. Contigit autem non ità diù post id temporis, Christiano mansionẽ aliquanto ampliorem quærere: neq; id omninò fortuitò factum est, sed ex diuina dis-

1. Tim. 2. a

pensatione, quæ omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & saluos fieri, exhibens miracula his qui illum colunt, & piè in illum credunt: verùm in redargutionem diffidentium, cõfirmationem autem & stabilimentum credentibus. Quærebat itaq;, vt dicere cœperã, Christianus ædes maiores, quas cùm in alio ciuitatis loco inuenisset, è domo quam prope synagogã habuit, in alterã migrauit. Cumq; res suas omnes in eam transtulisset, imaginem tamen illam Domini illic fortè reliquit, obliuione quidem illud, sed tamẽ diuina dispensatione. Iudæus autem commoditate loci captus, ædiculam illã conduxit, nondùm animaduertens eiusc̃emodi imaginem illic affixã: suaque isthuc transferens, aliquandiù illic habitauit. Quodam autem die cùm hic gentilium suorum quosdam in prandium inuitãsset, contigit, vt quidam conuiuarum sublatis oculis, imaginem CHRISTI Domini nostri inspiceret: moxque conuersus ad conuiuatorem, Tu (inquit) Iudæus cùm sis, qua fróte tandèm audes huiusc̃emodi imaginem domi tuæ habere? Nõ dicam hîc, quot plaustra conuiciorum & maledicta in Dominum Saluatorem effuderit. Conuiuator autem seipsum purgare studẽs, affirmabat etiàm sanctè, se hniusc̃emodi imaginem hactenùs non vidisse: atq; ità qui inuitatus erat, tacuit. Postquàm autem fuisset egressus, ad principes sacerdotum hominem detulit, quòd imaginem Saluatoris in ædibus conseruaret, Nazaræumque non eiecisset. Illi verò audita re, interrogauerunt, num id posset approbare: clamante illo, se posse confirmare quæ diceret, omnes congregati & furore periti, illo quidem die nihil egérunt, sed manè facto, congregati summi sacerdotes & seniores, cum ingenti hominum eiusdẽ nationis turba, assumpto simul delatore Iudæo, ad ædes illas, in quib⁹ imago Domini nostri habebatur, ire pergunt. Cùm autem ad eum locum venissent seniores & principes sacerdotum cum ipso simul delatore, irruunt in domum, & confestim imaginem Saluatoris Domini nostri contemplati, furore pleni, Iudæum quidem extra synagogam eijciunt, imaginem verò detrahunt, dicentes: Quemadmodùm patres nostri illuserunt illi, ità & nos faciamus. Tunc oẽs cœperunt expuere in faciem sanctę imaginis Christi, colaphisque hinc illinc faciem cædentes, dicebant: Quæcunq; designãrũt patres nostri in illum, ea & nos quoquè faciamus in illius imaginẽ. Deindè inquiunt: Audiuimus quòd illuserunt ei patres nostri, faciamus idẽ hoc & nos quoquè. Mox talia conuicia euomuerunt in Iesu Christi imaginem, quæ nemo sanæ mentis excogitare posset. Addunt deindè: Audiuimus, patres nostros pedes manusq; illius clauis fixisse: quid obest, quò minùs & nos idem tentemus? confestim autẽ imaginis Domini pedes manusq; clauis ferreis foruerũt. Deindè insano ore clamant, Audiuimus ☩ & aceto & felle imbuta spongia illum potauerunt: faciamus & nos similiter. acceptaq; spongia aceto plena, ad os imaginis applicuerunt. Rursùs aiunt: Notum nobis est, ☩ & calamo caput illius patres nostri percusserint. Fiat id ipsum etiàm à nobis pariter. sumpto igitur calamo, caput Domini cædere cœperunt. Tandèm, aiunt, clarum nobis est, quòd lancea latus illius pupugerunt. nihil à nobis omittatur. addamus & hoc ipsum. itaq; lanceam cuidam porrigẽtes, iusserunt, vt latus imaginis Dominicæ transfigeret. Ex eo autem confestim sanguinis & aquæ riuuli emanãre cœperunt. Christe, gloria tibi. Incõprehensibilis põe, gloria tibi. Quis tibi similis Domine? Quis alius prę̃ter te, Deus faciens horrẽda signa & terribilia, & obstupescenda in cælo & in terra? O admirabilis mediator Dei & hominum, & homousion, mundi redemptor ac saluator, totius bonitatis & pietatis fons & origo. O quantus es domine Iesu in humilitate, qui cùm esses deus, morticinum nostræ carnis suscipiendo, homo fieri dignatus es pro salute generis humani, quem impij & crudeles paulò minùs ab angelis minoratũ cernentes, horribili morte plectere nõ erubuerunt. O quàm magnus es noster saluator in patientia, qui in tẽpore tuę traditionis, tuo proditori ad te venienti osculum præbere non renuisti, & seruo Malcho apostoli gladio abscissam auriculam redintegrasti, quando ad passionis victimam velut ouis mansuetus deducebaris. O quãtus es in misericordia Christe, spes vnica mundi, qui cùm in cruce teipsum hostiam Deo patri exhibuisses sanctam & immaculatam, pro tuis crucifixoribus veniam postulãsti, dicẽdo ad patrem: Pater, ignosce illis, quia nescisunt quid faciunt. Tunc quidem pro nostra salute incuruatus, in eadẽ carne quã ex virgine sancta & immaculata assumpseras, mortem pertulisti crudelem. Et qui

Mat. 26. g

Luc. 23. g

Ioan. 19. c

20. f

Mar. 15. d

Mat. 27. d

Ioan. 19. f

Doxologia.

Luc. 22. f

Luc. 23. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

eras in substantia cum patre sanctoque spiritu, vnus & impassibilis existens & inuisibilis, condoluisti humanam perire naturã. Et ideò in hanc lachrymarum vallem descendens, pro nostris erratibus & piaculis formam seruilem suscepisti, in qua te permisisti ab iniquis teneri, flagellari, ad vltimum verò crucifigi. Nunc autem in sancta imagine tua crucifigeris nomine iterùm, ad confusionem impiorum omnium infidelium, & ad corroborationem omnium in te credentium. Et ideò tibi omnipotenti DEO vnà cum patre spirituque sancto gloria sit per cuncta seculorum secula, decus & fortitudo, virtus atq; victoria. Amẽ.

Redit ad historiam.

Audite omnes Ecclesiæ filij cætera quæ postmodùm facta sunt. ipsius enim mysterij dispensatio. Postquàm enim (vt superiùs dictum est) latus sanctæ imaginis illius aptum est, continuò exiuit sanguis & aqua. Dixerunt autem principes sacerdotum: Afferatur vas ad locum vulneris, & videamus exitum rei. Qui ilicò detulerunt hydriam, & ad locum vulneris, vndè sanguis & aqua decurrebant, statuerũt. Quæ absq; vlla mora subitò repleta est. Dixerunt autem ad inuicem: Quoniam susurrant Christum colentes, quòd signa & inaudita multa fecerit in mundo, quæ nemo alius agere potuit, accipiamus hunc sanguinem & aquam hanc, & deferamus ad nostram synagogam, & cõgregemus vniuersos qui se malè habent, & ex hoc spargamus eos: & si vera sunt, quæ de Christo dicuntur, cõtinuò sanabuntur: sin aliàs, ostentui habeantur à nobis cuncta, quæ à suis sequacibus afferuntur de eo. Hæc dicentes, hydriam deferunt ad synagogam, æstimantes se CHRISTO IESV Domino nostro æterni regis filio maximam inferre posse iniuriam. Congregauerunt igitur quoscunque repererunt languidos, & in conspectu Hebræorum introducti in synagogam, inter quos quidam prouectæ ætatis erat homo, quem à natiuitate sua grauissima possederat corporis molestia, quæ græca locutione παράλυσιο, Latinè verò dissolutio membrorum dicitur. Hic dum primum ab eis fuisset perunctus, repentè de suo grabato, quasi ceruus exiliens, ad laudem filij DEI incolumis redditus, ad propria remeauit. Deindè adducentes cæcos nonnullos, loca eorum luminum perungere studuerunt. Qui ipsi statim in IESV CHRISTI nomine discussa cæcitate, post multos annos lumen amissum recipere meruerunt. Aegrotantes autem plurimi, ad hoc spectaculum sunt adducti, manibus post terga reuinctis. Cumque & illi fuissent peruncti, mirabili virtute Dei vndiquè perfusi, sensu reintegrato pristino, ad propria dum reuertuntur sanissimi, laudes Dei omnipotentis filio IESV Christo Domino Saluatori nostro persoluuntur ab omni populo. Tumultus autem exortus est magnus per totam tandèm vrbem, concurrentibus omnibus propter innumerabilia quæ fiebant miracula. Et quicunq; varijs languoribus infirmos possessos habebant apud se, illuc eos deducences, perungebant, & statim sanitatem quam desiderabant, consequebantur. Omnes aũt ad quoscũq; peruenire potuit opinio, afferentes infirmos, quos habere poterant in domib⁹, paralyticos, cecos, claudos, surdos, mutos, & leprosos, siue aridos, deducebãt eos ad synagogam Iudæorũ, vbi hæc signa fiebant diuinitùs. Sed quanuis maxima esset hæc eadẽ synagoga, nequaquàm tamen recipere poterat superuenientium multitudinem, infinitæ enim erãt populorum cateruæ, quæ illuc vndiquè confluebant propter innumerabilia miracula & prodigia, quæ pro sua nimia prolixitate, nè fastidium generent, transgrediendo prætermittuntur. Omnes autem principes sacerdotum & seniores, & omnis turba Iudæorum, paruulorum, ac maiorum, & mulierum, videntes quę facta fuerãt, crediderunt in Dominũ nostrum Iesum Christũ, & dicebant: Gloria tibi sit æterne Deus & omnipotẽs pater, qui nobis indignis, quãuis serò, reuelãsti vnicum filium tuum, dominum nostrum Iesum Christũ, quem, vt Esaię vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac post partum virgo permãsit. Gloria tibi sit Christe fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miseris demonstrãsti. * Te credimus, tu nobis esto propicius, & nos suscipere dignare, quia ex toto corde, & tota anima atq; virtute ad te confugimus. Hæc & his similia clamantes, dicebant, lachrymas autem amaras emittebant & singultus. Postquàm autẽ curati sunt cuncti, qui ægritudine detinebantur, occurrit oĩs multitudo Iudæorum ad domũ sanctæ Ecclesiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi metropolitanus. Cuius puoluti vestigijs, se peccãsse, se grauiter deliquisse, magnis vocib⁹ fatebantur. Qui cùm ab ijs perquireret omnem rei gestæ veritatem, sanctã iconam Domini saluatoris eidem demonstrantes, annunciauerunt cuncta quæ in eo exercuerant. Et qualiter ab ictu lanceæ, sanguis & aqua emanauit ex latere ipsius, necnon & de mirabilibus ab ea ostensis, illi retulerũt per ordinem. Ille verò interrogabat, qualiter icona ipsa ab ijs fuisset reperta, & si ab aliquo eam excepissent. At illi retulerũt ei, quòd quidam Christicola per obliuionem in cellula synagogæ, proxima dimisisset eandem iconam, dum se ad alium locum trãsferret hospitandi gratia. Qui statim iubetur inquiri, & repertus, in præsentia domini metropolitani statui. Cumq; ab ea studiosissimè fuisset interrogatus, quomodò

Miracula sanguinis ex imagine Christi hausti.

Iudæi conuertuntur.

Esa. 7. c

for. * ita

icona apud se deuenisset, vel à quo tam mirabiliter posita esset, respondit dicẽs, quòd Nicodemus qui ad IESVM nocte venerat, proprijs manibus eam composuisset, & moriens Gamalieli tradidisset. Gamaliel autem doctoris gentium Pauli διδάσκαλος, cùm diem sibi cerneret adesse extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni & Zachæo, & sic per * successores temporum in hierosolyma perdurauit, vsquequò subuersio illius vrbis patrata est quadragesimo & tertio anno post ascensionẽ Domini & saluatoris ad cælos. Sed biennium antequàm Titus & Vespasianus eandem subuerterent vrbem, admoniti sunt à Spiritu sancto fideles atq; discipuli Christi, vt relicta vrbe, ad regnum se trãsferrent Agrippę regis, quia ipse tũc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egressi ab vrbe, oĩa quæ ad cultum nostræ religionis vel fidei pertinere videbantur, secum auferentes, in regiones trãstulerunt se. Quo tempore etiàm icona cum cæteris rebus Ecclesiasticis deportata, vsque in hodiè in Syria permansit, quam ego ipse à parẽtibus ex hac luce migrantibus mihi traditam, iure hæreditario vsq; nunc possedi. Hæc certa & manifesta ratio est de icona sancta Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa in Syriæ partes deuenit. Auditis his sermonibus, reuerendissimus metropolitanus valdè hilaris redditus, cõuersus ad populum Israeliticum, dicebat: Conuertere Israel ad Dominum patrem vniuersorum viuentium, & adora nobiscum eius filium, per quem sunt omnia creata, & spiritum sanctum, qui est viuificator cunctorum viuentium, & illuminator nostrarum animarum: festina debitum absoluere votum. Omnis autem turba stirpis Iudaicæ, clara voce cœpit cantare & dicere: Vnus DEVS pater, & ipse ingenitus. Vnus filius, & ipse vnigenitus CHRISTVS, quem patres nostri crucifixerunt, & nos ipsum agnouimus verum dominum. Vnus Spiritus sanctus, & ab vtroque procedens, per quem veraciter nos credimus esse saluandos. Hæc dicentes, prostrati genibus ipsius, veniam postulabant de suis cõsequi sceleribus per baptismi remedium. Quos suscipiens beatus antistes cum suis clericis, per dies plurimos de disciplina erudiuit Christiana. Ad vltimum verò catechumenos factos, & triduano peracto ieiunio, ex aqua & Spiritu sancto regenerauit eos. Postquàm verò baptismũ cõsequuti sunt, rogabant enixiùs sanctum virum, vt synagogam suam Ecclesiam consecraret in honore sancti Saluatoris mundi. Quorum petitionem minimè aspernatus, synagogã illorum quę maior esse videbatur, in nomine vnigeniti filij DEI redemptoris mundi consecrauit. Ex tunc itaque per diuersas orbis terræ natiões & prouincias mos inoleuit, vt basilicas plurimas vel oratoria pontifices Christianæ legis, in honore sancti Saluatoris mundi condere & dedicare non desinant. Nam anteà antiquiores nostri vel maiores hoc peragere minimè præsumpserunt. Sed ad narrationis nostræ ordinẽ reflectamus articulum. Rogauerũt autem metropolitani præfatum virum, vt cæteras synagogas eorum, in honore quorundam beatorum martyrum consecrando reconciliaret. Itaque & huic petitioni libenter animum accommodauit, & quæ suggesserunt, iuuamine cuncta expleuit deuotus. Factum est gaudium magnum in ciuitate illa non solùm de sanitate corporum, quæ emanauerat maxima: sed & de tantis animabus, quæ ab interitu satanæ ad vitam æternam fuerunt reuocatæ. Venerabilis verò & summus antistes die noctuque varijs fluctuabat cogitationibus de hydria, quæ Dominicum intra se retinebat cruorem, valdè hęsitans, quid de ea oportunum fuisset peragere. Tandèm autem salubri reperto consilio, omnium Ecclesiarum quæ per orbem terræ, longè lateque consistebant, inæstimabile atque profuturum prouidit consolationis remedium. Denique ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus portiones misit singulas de sanguine & aqua, quæ de imagine Domini Saluatoris nostri decurrerunt, quas etiàm per Asiam, Africam, Europam, per suos nuncios dirigens, cuncta quæ apud vrbem iam dictam suo tempore cõtigerant deuenisse, suis scriptis vel eloquijs manifestissimè vniuersis sanctæ Ecclesiæ filijs viriliter declarauit. Hoc insuper ab his efflagitans, vt per annos singulos in mẽse Nouembri, qui apud Hebræos est nonus, apud nos verò mensis vndecimus, nono die ipsius mensis, id est, quinto Idus Nouembris, nõ minori reuerentia, quàm natalis Domini vel paschalis, ista dies præcipua obseruatione colatur. Hæc est verà & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini nostri Saluatoris, qui profluxit de sancta imagine ipsius, quæ crucifixa est in Syria, in Beryto ciuitate. Hic est etiàm sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur. Nec esse aliter æstimandum à verè catholicis, præter id quod scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo inueniri, nisi illud quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidiè spiritualiter efficitur. Hæc ergò sciens, amantissimi patres & fratres, acceleraui declarare, vobis ad ædificationem animarum vestrarum, ad incrementum nostræ fidei, vt & in hoc scire valeatis, quãta sit virtus & pietas * Domini Saluatoris, pomini nostri Iesu Christi. Idcircò in fide fortes estote, & cõgaudete super magna & obstupenda eius miracula, quę in nostra generatione à Deo

Ioh. 3.

Act. 22.

for. * successiones

Sanguis imaginis Christi p omnem orbem distributus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt patrata. Et date illi gloriam cum lætitia gaudentes,& cum nimia cordis cõpunctione eius maiestati immensas gratias agite, eõ quòd fidei suæ & scientiæ dignos fecit esse. Ipsi Christo Iesu Saluatori nostro, cum patre sanctoque spiritu gloria sit, honorque, laus etiàm perennis, qui in sempiternum atque indiuisum absque initio & fine obtinet imperium.

Cõstantinus sanctissimus episcopus Cõstantiæ,quæ est in Cypro,dixit: Eccè is qui ab immortalitate appellationem sortitus est, totam hanc sacram congregationem, ad compunctionem & lachrymas compulit. Non enim venerandas esse tantummodò imagines sanctorum docuit, sed & maximas quasdam medicandi rationes ab his proficisci.

Athanasiũ intelligit.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed quispiam dixerit, quamobrẽ miracula à nostris imaginibus nõ eduntur? Cui sanè ità sit cum Apostolo respõsum: Miracula non credentibus data sunt, sed illis,qui in incredulitate versantur. Hi igitur qui imaginem ità tractabant,infideles erãt: qua de causa signum illis datum est à deo per imaginem,vt ea ratione ad fidem nostrã Christianam traherentur. Generatio enim improba & adultera signum quærit,& signum non dabitur illis.

Cur hodiè imagines non edãt miracula.

1. Cor. 14.

Matt. 12. d

Theodorus deuotissimus diaconus & notarius, epistolam beati Nili ad Heliodorum silentiarium,legit: Inter miracula quæ diuersis in locis & temporibus ad infidelium fidem roborandam stabiliendamque, credentiũ verò spem augendã Dominus edidit,vnum ex mille tibi,Platonis scilicet nostri triumphatoris martyris,recensebo: per quem non solùm in nostra patria, sed per omnem ciuitatem regionemq; postulantibus eius præsentiam, Dominus mirificam donat gratiam, & incredibilem potentiam ostendit. Nam in mõte Sina,in quo Moses à Deo legẽ susceptt,cùm ingens monachorum, tum indigenarũ, tum alienigenarum turba versaretur, quidam ex eis vir Galata cum filio suo vitam solitariam eligens,longam isthic ætatem duxerat: quæque ad exercitium eremiticæ vitæ pertinebant, diligenter obiẽrat. Fortè autem fortuna cùm barbaricæ quædam nationes, in præfatum montem irruptionem facerent, eos qui in procinctu erant, simulque Galatæ senis filium captiuos traxerunt, manibusque post tergum reuinctis,nudos absque calceis,ieiunosque per immitia illa & asperrima silentiaque loca vi & necessitate,immensoq; terrore compulsos,abegerunt. Abscõdens autem sese in abdita quadam montis spelunca bonus senex,luctu mœroreq;, quòd optimo filio orbatus esset, macerabatur: Dominumq; nostrum Christum per intercessionem Platonis, patrij martyris,ad cõ-

Ex epistola Nili.

Plato martyr

miserationem solicitabat. Idem quoquè filius in vinculis per eiusdẽ martyris patrocinium tentabat,vt sui misertus Dñs,miraculum aliquod exhiberet. Vtrorunq; autẽ preces cùm essent exaudite,patris videlicet in spem mortis latentis, filijq; in captiuitate detenti: eccè confestim martyr noster Plato ipse eques, equumq; alium trahens, filio vigilanti, cognoscẽtiq; ex pictura sæpè visa effigiem martyris, apparuit, iussitq; vt ex media turba exurgens,equũ asscẽderet. Vix dixerat hæc, cùm vinoula aranearũ telis fragiliora visa sunt,ipseq; solus per diuinum nutum admonitus, liberatusq; equũ ascendens,gaudens, cõfidensq;, diuinum martyrẽ ducem suũ secutus est. Cõpendio aũt & admodùm velociter vterq;,tum sanctus ipse,tum adolescens monachus,velutì alati, senis mansionẽ perueniunt,assequunturq;,iacentis adhuc in terra,& filij cladem deflentis. Sanum aũt patri ex animo doléti præclarus victor martyrq; filium dilectum postq; obtulisset, nusquàm ampliùs visus est. Vt nõ dubitandũ sit, quin omnibus in locis Deum per ipsos martyres inuocantibus,mirifica & admirãda præclari illi athletæ per nominũ Christum dare possint. Hoc tibi scripsi, velutì gratum de martyre testimonium, quem nunquàm satietas recordationis beatorũ martyrum capere solet.

Sancta synodus dixit: Demonstratũ est, quomodò per præcognitã imaginem martyris,ipsum adeò martyrem præsentem cognouit quum liberaretur.

Theodorus Myrorum episcopus, dixit: Ego quoquè non multùm dissimilia passus sum.Nam cùm aliquãdò ab aulicis quibusdã iniuria essem affectus, venit ad me diaconus meus,vir pius & timens Deum,retulitq; in somnis sibi visum metropolitanum nostrũ,pollicentẽ negocijs meis expectatũ finẽ & successum. ibi mihi inquirenti, qua effigie visus sibi esset patriarcha,respondit: Facie rubicunda & capite cano.inquã ego, non esse eam patriarchæ similitudinẽ, sed D.Nicolai imaginem,quemadmodùm fertur.respondit tum is mihi me rectè dixisse, sic enim circunferetur illius imago passim expressa, quemadmodùm mihi in somnis adstitit. Mox itaq; confisus sermonibus,in sacram & regiam vrbem profectus,res quæ ad episcopatum meũ pertinebant,ex animi sententia composui.

Miracula & visio S. Nicolai episcopi.

Thomas D E Iamantissimus presbyter, monachus & vicarius Orientis,dixit: Sunt quidam qui asserunt beatum Nilum cõtra imagines scripsisse. videamus igitur, cùm in manibus sint libri,qd de ijs sentiat, modò synodo placeat.

Sancta synodus dixit:Legatur.

Cosmas sanctissimꝰ diaconus & cubicularius,accepto libro,legit: Eiusdẽ beati patris nostri Nili ad Olympiodorum procõsulem:

Nili epistola ad Olympiodorum procõsulem:

dilem: Scribis mihi num decorum putem, cùm in animo habeas sani ædificationem in honorem sanctorum martyrum, eiusq; qui per eorum testata certamina,labores & sudores prædicatus est Christus, vt imagines in sacro loco omnigenarum animantium, per parietes vndiquè fieri cures, has quidem à dextra parte,illas verò à sinistris: quo spectatores per terram cassos, apud eosque lepores & capreas circuncursantes, venatoresque fugientia animalia velociter cum canibus insequentes videant: In mari verò emissa retia, omneque genus piscium captum, in terramq; piscatorum manibus eductũ: Præterea, ex gypso omne id quod oculos pascere potest,effectum,idq; in domo Domini contemplentur.Nequaquàm. Sed in vulgari domo mille cruces figi,q̃ historias auium, iumentorum, & serpentum, germinumque, mãlim. Ego verò ad scripta sic respondeo, puerile planè esse & stultum, eiuscemodi rebus fidelium oculos fascinare velle. Debet enim esse firmæ & virili sententiæ genuinum,in sacro loco ab Oriente sanctissimi templi, vnicam & solam effigiari crucem.Per solam enim salutiferam crucem, genus humanum liberatum est. Perque hanc desperabundis vndiquè spes annunciatur. Verùm noui & veteris Testamenti historijs hinc indè parietes templi repleri doctissimi pictoris opera velim,quó scilicet hi qui literas non nõrunt, neque sacram scripturam legere queunt, cõtemplatione picturæ in memoriam reducant, quinam germanè vero illi Deo per fortia facta seruierunt, atque in certamen excitentur glorioſorum & laudatorum facinorum,per quę cum cęlo terram commutárunt, venerantes scilicet per contemplationem ea quæ non viderunt. In communi verò domo, in qua multa fuerint habitacula, sufficiat singulis venerãda crucis imago. Reliqua omnia,vt superuacua,relinquéda necessarium puto. Orationibus autem continuis, firma fide,eleemosynis notabilibus, humilitate, spe ad Deum perpetua, diuinorum sermonum meditationibus, erga fratres compatiẽtia, erga familiares humanitate, omnibus denique Domini nostri Iesu Christi, præceptis veluti muro cingere sese, suamq; coniugem, liberos, & omnem substantiam curare, ornare & tueri laudo, & ad hoc adhortor.

Templa nõ ornanda nugacibus & vanis picturis.

Quæ sint ornamenta domũs.

Theodorus episcopus Myrõn,dixit:Hęc epistola lecta, iamdudùm ab alijs corrupta & vitiata existens,perdidit & errare nos fecit. arbitrabamur enim eam esse synceram & rectè consultricem,vt nunc lecta est.

Epistola Nili corrupta.

Sanctissimi episcopi dixerũt:Nos si tum audiuissemus,quòd pater ist= hinc & illinc depingi iuber ædem veteris & noui Testamenti narrationibus,nõ sanè frustrati credidissemus. Illi enim pro eo, quod pater inquit,hinc & illinc historias colloca,dealba,posuerunt. id scilicet est, quod nos potenter in errorem induxit.

Petrus & Petrus D E I amantissimi presbyteri,vicarij Adriani papę veteris Romę, dixerunt: Tale etiàm qui nũc in Deo quiescit,Ioannes olim fecit. nam cùm templum Romæ Saluatoris extrueret, in vtroq; pariete templi historiam veteris & noui Testamenti inscripsit:hinc quidem Adam exeuntem paradisum, illinc verò latronem paradisum ingredientem,& reliqua.

Templum saluatoris pictum Romæ.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Si veri fuerint olim ꝓpugnatores dogmatum Christi, quam ob causam beati Nili patris librum in confirmatione nõ exhibuerunt,nimirùm in cõfirmationem omnium dogmatum suorum? dicãt itaq; religiosissimi episcopi, Gregorius Neocæsareæ & Theodosius * Amorrij, num adducti fuerint libri ad synodum,an minùs.

* Amorij * Amurij

Gregorius & Theodosius religiosissimi episcopi, dixerunt: Nequaquàm domine, sed pro ipsis libris excerpta quædam nobis ostenderunt,& ex ijs deceperunt nos.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium,dixit:Vos autẽ cùm summi sacerdotes eratis, quamobrem non quæsiuistis integram sententiam à libris?

Gregorus Neocæsareæ dixit: Crede domine,neq; negligentia, neque detrectatio laboris in causa nobis fuit: sed quemadmodùm scriptum est, obtenebratum erat cor nostrũ imprudens,dicentesq; nosipsos sapientes,stulti facti sumus.

Rom. 1. c

Theodorus sanctissimus episcopus Myrõn, dixit: Scilicet & nosipsos illa ipsa excerpta, quæ vos adduxistis, pdere possent. Nouit eñ Deus, quòd hæc ipsa sancti Nili quæ nũc lecta est sententia,excęcauit nos, maximè autem me: verùm nũc syncerè lecta,confirmauit & seruauit me.

Constantinus episcopus Cypri, dixit: Quandoquidem adest eiusdem epistolæ alterum exemplar,legatur. Et accepto codice, Ioannes diaconus & notarius sancti patriarchatũs cõdicem alterum,continentem præscriptã epistolam eiusdẽ Nili,legit:

Cõstantinus sanctissimus episcopus Cypri, dixit: En manifestum est,sanctũ hunc & diuinum patrẽ Nilum sanctas imagines recepisse.Verùm à falsa synodo illa accusatus est, quòd contra imagines locutus sit: vndè non solùm improbi illi Christianorũ calumniatores sunt,verùm etiàm sanctorũ accusatores & parricidæ, sycophãticè diuinos patres mendacijs circunuenientes.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium, dixit: Librum sancti confessoris Maximi in manibus habeo,adducoq;,quò legatur. Sumptum illum Ioannes notarius sacri patriarchatũs legit. Ex dogmatibus

Maximi abbatis & cõfessoris liber.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ agitata sunt inter piè memoriæ Maximum & Theodosium episcopum Cęsareę, quæ est in Bithynia, eiusq; asseclas, quorũ principium: Quæ agitata sunt de fide inculpata nostrorum Christianorum. Et paulò post: Maximus dixit: Domine, si sic decretum est vt fiat, egrediantur qui ità senserunt, & quæcunq; iusseris, sequar. post hæc surgẽtes omnes, cum gaudio & lachrymis surrexerunt, pœnitentiamq́ egerunt, factaq́; precatione vnusquisque sancta euangelia venerandamq́; crucem & imaginem Dei seruatoris nostri Iesu Christi, necnon Dominæ nostræ Deiparæ salutârunt, ponentes manus suas super ea in cõfirmationem eorũ quæ loquuti erant. Et paulopòst: Conuersus autem ad episcopum abbas Maximus, cum lachrymis eum sic affatus est: Magnus dominus, diem iudicij omnes expectamus: nouisti quæ sancita sunt per sancta Euangelia, viuificamq́; crucem, necnon imaginem Dei Saluatoris nostri, ipsiusque sanctam semper virginem matrem.

Costantinus sanctissimus episcopus Cypri, dixit: Verbum hoc, salutârunt, hoc loco sanctus pater sumpsit pro, adorârunt: siquidem sanctum Euangelium & viuificam crucẽ ipse adorauit, deindè imagines venerandas Seruatoris & inculpatæ eius matris.

Tharasius sanctissimus patriarcha, dixit: Annumeratæ sunt sacris vasis venerabiles imagines.

Sancta synodus dixit: Clarum est.

Sanctissimi episcopi Siciliæ insulæ dixerunt: Quemadmodùm sacra cũ sacris numerantur.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ, dixit: Habemus & nos eundem sancti Maximi librum, & si operæprecium putaueritis, iterùm prælibata legantur.

Cosmas diaconus & cubicularius, accepto libro, eandem beati Maximi sententiã legit.

Tharasius sanctissimus patriarcha, dixit: Animaduertamus fratres, quo pacto dixerunt hoc verbum ἀσπάσαντο, id est, salutârunt: quod & nos reuerẽda acceptione facere debemus. Nam λατρεία ad vnũ Deum refertur.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter, vicarius Orientis, dixit: Nisi fuissent necessariæ imagines, eas propter stabilitionem factorũ non fuissent osculati, vt etiàm meo iudicio cum sanctis Euangelijs & veneranda cruce æquiualent.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ, dixit: Neq; etiàm vulgaris vir qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus, & cum patribus certans, quin etiàm confessor & veritatis propugnator: sufficiat igitur nobis, vt in salutando venerandas imagines, illum sequamur.

Helias venerabilis protopresbyter sanctæ Ecclesiæ Dominæ nostræ Deiparæ in Vniuersãlis sextæ synodi confirmatio. in Blachernis, legit ex charta, quæ definitiones sanctæ & vniuersãlis sextæ synodi cõtinet. Canon sanctę & vniuersãlis sextæ synodi: In qbus sanctarũ imaginũ picturis, agnus digito præcursoris indicatus, expressus est, qui in formam acceptæ gratiæ, verũ nobis per legem agnum Christum Deum nostrum ostendit. Veteres igitur typos & obumbrata veritatis symbola, prætigurationesq́ Ecclesiæ traditas amplectentes, gratiã inprimis curantes, & veritatem tanq́ legis plenitudiné acceptamus. quò igitur perfectiùs & in colorum varietate omnũ oculis subijciatur character ille, quo secũdùm hominé agnus Christus Deus noster, qui abstulit peccata mundi, effigiatus est, posthàc in imaginibus pro veteri agno erigi debere declaramus. Per hoc enim humilitatis altitudinem verbi Dei cõsiderantes, & ad memoriã in carne passionis illius & salutaris mortis dispẽsationis, veluti manuducti, quę mundo illinc contigit liberatio, cognoscimus. Postq́ autem hæc legisset, ad sanctam synodum conuersus, dixit: Venerandi sancti patres Ecclesiæ, persecutionẽ me magis nullã excitâsset, nisi diuinus hamus me cepisset hac charta, cui sancti patres sextę synodi subscripserũt ineq; solum in rectè sentientem fidem ista me traxerũt, verùm etiàm sanctissimus patriarcha, cui mercedem cælestem Deus retribuat, plurimùm docendo me iuuit.

Sabas venerabilis monachus dixit: Qua de causa hæc non ex libro, sed ex charta lecta sunt?

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam charta ipsum est autographum, in qua patres subscripserunt.

Petrus metropolites Nicomediæ, dixit: Quinetiã habeo & alterum codicem, sextę sacræ synodi canones continentem. quem in manibus sumptum, Victor venerabilis diaconus & notarius legit, repetens eundẽ canonem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quæ est hæc ignorantia, qua pleriq; laborant circa hos canones? scandalum enim est, dubitare num sint sextæ synodi. Cognoscant igitur tales sextam synodum temporibus Cõstantini fuisse congregatã, nimirùm cõtra eos, qui tantummodò vnam actionem & volũtatem in Christo collocant, illi igitur hæreticos anathemate verberantes, orthodoxamq́; fidem confirmantes, sub annum decimumquartum imperij Cõstantini domũ rediêrunt. post annos igitur quatuor aut quinq; ijdem illi patres sub Iustiniano Cõstantini filio congregati, prædictos canones ediderunt, neq; hac de re quisquã dubitet. Nam qui temporibus Constantini subscripserunt, ijdẽ illi sub Iustiniano quoquè præsentem hanc chartam subsignârũt, quæ

Sextæ synodus.

quæ res satis clara est ex eorundem propriarum manuum immutabili similitudine.

*vt post Necessum autem erat, * post synodum vniuersalem definitã, canones quoquè ecclesiasticos ederent: igitur ad recordationem salutaris illius mortis in carne, politiæ ex venerandis imaginibus nos manuduci declarârunt: quòd si autem in dispensationẽ Christi veri dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitrandũ est, qui has subuertere conantur?

Sancta synodus dixit: Verè impios, Hebræos, & veritatis hostes.

Sanctissimus patriarcha dixit: Sed Deus noster Dominus bonus est ad suscipiendũ
Psal. 124 omnes nos: non enim virgam peccatorum in sortem iustorum misit.

Leo sanctissimus episcopus Rhodi, dixit: Eccè ex sacris scripturis demonstratum est, Ecclesiam nostram tot annis fuisse oppugnatam, & veluti discerptam: sed gratias Deo nostro agimus, qui ter sanctum nostrũ Dominum, in correctionẽ illius suscitauit.

Petrus & Petrus dei amantissimi presbyteri, & locum seruantes Adriani papæ veteris Romæ, dixerunt: Librum habemus in manibus B. Leontij episcopi Neapoleos, quæ est in Cypro, rogamus autẽ vt legatur.

Stephanus autem diaconus & notarius acceptum codicem legit: LEONTII EPISCOLeõtij doctr. contra Iudæos di sceptatio. PI Neapoleos Cypri, ex quinto libro apologiæ pro Christianis & contra Iudæos, & de imaginibus sanctorum: Agedùm igitur & deinceps de veneranda pictis imaginibus apologiam texamus, quò eorum ora, qui impietatem garriunt, obturentur. Hæc enim est ipsa legalis traditio. Audi verò Deum dicentem ad Mosen: Imagines duas
Exo. 25. Cherubim aureas sculptas facies obumbrantes propiciatorium. Rursùs templum quod ostendit Ezechieli Deus, facies habebat palmarum, leonum, & hominum, & cherubim, à fundamento ipso, vsque ad laquearia tecti. Verè horrendum verbum
Exo. 20. a 25. b Israeli præcipitur, ne vllum sculptile faciant, neque imagines, neque similitudinem quæcunque sunt in cælo, aut super terram: rursùs verò iubetur Moses facere sculptilia, & Cherubim animantia: Ezechieliq́ue
Ezec. 40. c d 41. c d præcipitur, vt impleat omnia imaginibus & similitudinibus sculptilium, leonum, palmarum & hominum, atque ità templum illud ostendit. Vndè & Salomon ex lege formam hanc accipiens, templum sculptilibus
3. Reg. 6. & 7. æreis, fusilibus imaginibus boum, leonum, palmarum, & hominum implenit, neque tamen ob id reprehensus est à Deo. Igitur si de imaginibus me arguis, redargue ipsum Deum, qui hæc in memoriam eorum quæ apud nos sunt, fieri iussit. IVDAEVS dixit: Sed eiusmodi similitudines non adorabantur vt dij, tantummodò in recordationem fiebant. CHRISTIANVS dixit: Rectè dixisti: Neque enim apud nos, vt dij, adorantur sanctorum imagines, typi, characteres. nam si deos in ligno imaginis adorarent, futurũ esset vt omnes & reliqua quoquè ligna adorarent: si verò vt Deum adorarent lignum, non sanè vbiquè, extincto charactere, imaginem exurerent. Ego verò, quatenꝰ duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est: cum verò fuerint dissoluta à se, abijcio ea & exuro quoquè. Et quemadmodùm qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plũbũ veneratur, verùm Imperatori ipsi adorationem & cultum exhibuit: ità quoquè Christianorum filij, typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem, Christum ipsum adspiciẽtes, per hoc eum qui in illo crucifixus est, salutamus & adoramus. Et quemadmodùm genuini filij, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quicquid illius in domo viderint, siue baculum, siue sedem, siue chlamydem, hæc inquam omnia cum lachrymis attrectantes, amplexantur, non illa honorantes, sed patrem desiderantes & venerantes: sic & nos fideles omnes crucem CHRISTI tãquàm virgam adoramus: vt sedem verò & cubile illius, terQuomodo adorãda sint ac venerãda loca sancta, instructio vera & apta. sanctum sepulcrum: præsepe autem & Bethlem, reliquaque illius habitacula, vt domũ: sic apostolos illius, beatosq́ue martyres & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus. Ità Sion tanquàm illius ciuitatem, Nazareth verò tanquàm illius patriam amplectimur, non aliter etiàm Iordanem, quàm diuinum illius lauacrum, reueremur. Magno enim & inexplicabili erga eum amore, quò ascendit, vbi resedit, vbi apparuit, aut quod tetigit, aut omninò obumbrauit, tãquàm DEI locum colimus & adoramus, non ipsam regionem aut lapides venerantes, sed eum qui in illis conuersatus est, apparuit, & in carne cognitus est, quiq́ue nos ab errore liberauit, CHRISTVM Dominum Deum nostrum. Hinc etiàm propter CHRISTVM, Christiq́ue passiones, passim in ecclesijs, in domibus & foro, in picturis, in sindonibus, in promptuarijs, vestibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus, quò continuò contemplantibus nobis hęc in mentem veniant, & non obliuiscamur, quemadmodùm tu oblitus es Domini DEI tui. Sicut autem tu adoras librum legis, non naturam membranarum, aut atramenti adorans, sed verba DEI quæ in illo continentur: sic & ego imaginem CHRISTI adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro, absit, sed animatum characterem Christi. Hunc enim cum habeam, per ipsum Christum

Universidad de Deusto
Biblioteca

stum me tenere & adorare mihi videor.
Gene.37.d Quemadmodùm etiàm Iacob accipiens à filijs suis vestem sanguine conspersam Ioseph,cũ lachrymis eam osculatus est,suisq; oculis circumposuit,non ipsam vestem diligendo,aut honorando hoc fecit,sed per eam arbitratus est se Ioseph oscular, & in manibus habere. Sic & Christiani omnes imaginem Christi,aut Apostoli,aut martyris tenentes, nostraque carne osculantes, animo videmur nobis ipsum Christum aut martyrem amplecti. Agedùm tu qui arbitraris nullum manu factum,aut planè effigiatum,adorãdum esse:nunquid sæpè vxoris,aut filiorum mortuorũ vestem, aut oris,aut filiorum mortuorũ vestem, aut ornamentum in vestiario videns, illud osculatus es,& lachrymis rigãsti, neque tamen in hoc damnatus es? nõ enim vt Deum vestes adorãsti,sed ipsum amorem erga eum, qui his amiciebatur,tuũ per oscula declarãsti. Quandoquidem ipsos nostros liberos & patres,qui creati sunt, & peccatores existunt, subindè osculamur: neque ob id damnabiles sumus, neque illos tanquàm deos complectimur,sed amorem nostrum erga eos naturalem per eiusce modi osculũ declaramus.Ergò vt sæpè dixi, in omni salutatione & adoratione intẽtio ipsa requiritur & exputatur.Tu verò cùm me criminaris,quòd vt Deum lignum crucis adoro: quid est,quamobrem non vertis in crimen Iacob,adorantem in summitate baculi Ioseph?Sanè manifestum est,quòd lignũ non
Heb.11. adorauit,sed per lignum Ioseph, quemadmodùm nos per crucem Christum. Quinetiam (impios illos viros qui sepulcrũ vendebant,Abraham adorauit, & genu illis in
Gen. 23.c terram flexit,veruntamen illos nõ vt deos
Gen. 47.c adorauit.Rursùs Iacob Pharaonem impiũ
for.*tamẽ & idololatram existentem benedixit, sed
Gene.33.a *tãtùm illum nõ vt Deum benedixit. Rursùs procidens corã Esau adorauit, sed non vt Deum benedixit. Quòd si autem plures salutationes & adorationes ex scriptura tibi demonstrari postules,quæ non sunt reprehẽsæ, facilè efficiam. Atqui & tu quoq; coniugem tuam fortasis impiam, affectionibus turbulentam,quotidiè salutans,non reprehenderis,etsi nequaquàm tibi diuino ore vxoris salutatio præcepta sit: me verò cùm videris Christi,aut eius inculpatæ matris,aut alterius iusti imaginem salutãtem, confestim indignaris,blasphemias fundis, resilis,& idololatras nos vocas.mirũ te extra verecundiam,neque horrere, neq; tremere,neq; erubescere,cùm videas me per omnem terrarum orbem idolorum phana destruentem,martyrum verò templa ædificantem. Iam si constat me idola adorare, quid causæ est, quamobrem martyres qui idola destruxerunt,veneror vt deos & glorifico?quo pacto ipsos martyres, qui statuas ligneas cõfregerunt,honore prosequor?

Si ligna,vt deos glorifico,quomodò veneror & adoro martyres & apostolos, qui lapideas effigies perdiderũt?Quomodò honore afficio,laudo,templa erigo, festa celebro tribus illis pueris, qui in Babylone Dan.3
imaginem aureã non adorârunt? Verè magna est Iudæorum cæcitas,magna impietas, in veritatem iniurij sunt: ingratæ Iudæorũ linguæ,in Deum cõuicia dicunt.A sanctorum martyrum reliquijs & imaginibus sæpè dæmones fugantur, hæc tamen sceleSti illi contumelijs afficiunt,peruertunt, illudunt & subsannant.Dic mihi, quot inumbrationes,quot scaturigines,sæpè etiàm & sanguinis fluores ex imaginib⁹ & reliquijs martyrum extiterunt? ij tamẽ corde insensati,videntes non credunt, verùm fabulas ista & nugas esse arbitrantur. Quinetiam quotidiè per orbem terrarum omnem, homines planè impios, exleges, idololatras, homicidas,scortatores & latrones confestim per Christum & crucem illius cõpunctos,in agnitiõem meliorem venire, mundoque renunciantes,omnem virtutem colere videtis. Velim autem mihi dicas,qua ratione tibi idololatræ sumus, qui ossa, cineres, pannos,sanguinem,sepulcra deniq; martyrum adorantes,illis tamen non sacrificamus. IVDAEVS DIXIT: Qua ratione per vniuersam scripturã præcepit Deus nullam creaturam adorandam? CHRISTIANVS dixit: Dic mihi,terra & montes,nónne sunt Dei creaturæ? IVDAEVS dixit: Rectè. CHRISTIANVS dixit: Quomodò igitur ait scriptura: Exaltate Dominum Deum nostrũ,& adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est,& adorate in monte sanctum suum? Et rursùs Deus ait: Cælum mihi sedes, Esa.66
terra autem scabellum pedum meorum. IVDAEVS:Sed tamẽ non vt deos, verùm per illa eum qui hæc fecit, adoras. CHRISTIANVS:Fidelis sermo,quemobrem scias & tu, quòd &ego per cælum,terram,mare,ligna, lapides,reliquias,templa,crucem, angelos, homines, per omnem deniquè creaturam visibilem, & nõ visibilem,omnium authori Domino & factori soli, adorationem & cultum exhibeam.Non enim per se creatura authorem adorat,sed per me Cæli enarrãt gloriam Dei,per me Deum adorat Luna,per me Deum glorificant astra, per me aquæ,pluuiæ,rores, omnis deniquè creatura Deum adorat & glorificat. Sicutì rege aliquo bonam coronam,pulchrã, & speciosam suis manibus contexentem, omnes qui benè erga regem affecti sunt,eam amplectuntur,& coronam venerantur, nõ sanè aurum,aut margaritam venerantes, sed verticem regis, & doctas illas manus quæ coronam fecerunt: ità ô homo, Christianorum populus quascunq; crucis & imaginum eius figuras amplectuntur, non ipsis lignis,aut lapidibus,vel auro, aut corruptibili

Ex imaginibus & reliquijs martyrũ sanguis fluxit.

bili imagini,aut capsulæ, aut reliquijs cultũ præstant,verùm per hæc Deo omnium factori gloriam,venerationem & cultum exhibent.Siquidem qui in sanctos impenditur honor,in ipsum recurrit. Imago enim Dei est,qui secundùm Dei imaginem, homo factus est, maximè autem qui spiritum sanctum in habitaculum suum recipit. Iustè itaque imaginem Dei seruorum venerans & adorans,donum sancti spiritũs glorificat.Inhabitabo enim in eis,inquit,& cir
Leuit. 26. 2.Cor.6.d cumãbulabo.Pudore suffundantur Iudæi, qui proprios reges & aljenos adorãtes, nos Christianos tanquàm idololatras deridẽt. Nos autem Christiani,omnibus in ciuitatibus & regionibus in dies & in horas singulas cõtra idola stamus armati, cõtra idola psallimus,contra idola & preces fundimus:& qua tandèm fronte Iudæi nos vocant idololatras?vbi nũc sunt,quæ olim ab ab ipsis oblatæ sunt idolis, boum, ouium, & filiorum quoquè victimæ?Vbi sacrificiorum fumi? vbi aræ & profusiones sanguinum?Nos verò Christiani propemodùm, quid sit ara, quid sit victima, ignoramus. Nam Græci adulteris quibusdam hominibus,homicidis,impuris & sceleStis templa dicârunt:eorumq; idola cum illisipsis deos fecerunt, neq;aquàm sanè vel prophetarum,vel sanctorum martyrum nomine, templum aut aram appellantes. Quemadmodùm enim in Babylone Israelitæ organa & citharam & alia quædam,quemadmodùm ipsi Babylonij,habebant, & illi quidẽ ad laudem Dei,hi verò in ministerium dæmonum:sic & de imaginibus gentilium & Christianorum censendum est: siquidem gentes ad cultum diaboli,nos verò ad gloriam & recordationem Dei illa seruamus.
Gene.3. Alioquin & multa Deus per crucem auditu mira fecit: siquidem lignum vitæ, & lignum scientiæ appellauit:aliam autẽ plantam vocando Sabech, concessionis signũ ponit,deindè virga Pharaonẽ obtexit, mare diuisit, aquam dulcem fecit, serpentem exaltauit,petram rupit,& aquam eduxit:lignum etiàm germinãs in tabernaculo, Aaronis sacerdotium cõfirmauit. Sic & Salo-
Sap.14.a mon inquit: Benedicite lignum per quod
4. Re. 6. a fit iustitia.Sic & Helisæus lignum in Iordanem proijciens, ferrum in typum Adam, velut ex inferis reduxit:sic mandat suo pue-
4.Reg.4.c ro per virgam resuscitare filium Sunamitidos mulieris.Is igitur qui tanta miracula per ligna fecit Deus,dic rogo,nunquid per sanctæ crucis preciosum lignum miranda efficere potest? Quòd si autem est impium ossa venerari,quamobrem ossa Ioseph cum
Genes.50. omni honore ex Aegypto vecta sunt? Quo-
4.Re. 13. d modò homo mortuus, ossa Helisæi attingens,resurrexit?Iam si per ossa mirifica deus facit,clarum est quòd & per imagines, lapides, pluraque alia idem possit. Adde

quòd & Abraham noluerit Saræ vxoris
Genes. 23 corpus alieno sepulcro mandare, sed magis proprio, honoris gratia. Adde Iacob, qui per lapidem DEVM veneratus,con-
Gen*28.d stituens,eum vnxit in typum summi angularis lapidis. Rursùs & in Laban, lapidem
Gene.31.f *Bunon appellauit. Testatur etiàm Iesus filius Naue, duodecim lapides constitu-
Ios.4.a ens in memoriam Dei.Erant autem, ô Iudæe, duo etiàm Cherubim obumbrantia
Heb.9.b propiciatorium sculpta. Iam ingrediatur aliquis templum tuum Græcus idololatra, ijsque visis carpat te, tanquàm & tu quoque idola adores:fare, quid habes quo de duobus Cherubim fusilibus, bobus, palmis,& leonib⁹,quæ in templo sculpta sunt, te defendas? Verè nihil habes quod'aduersùs illum dicas,nisi hoc vnum, quòd ea non tanquàm deos habeas, sed in memoriam DEI,eiusque gloriam Cherubin hæc in templo visantur. Quòd si ista sic se habent, qua ratione nos de imaginibus reprehendis? At dices mihi: Mosi à DEO iussum est,vt eiusmodi sculptilia in templo collocanda curaret: ego sanè hoc ipsum etiàm dico. sed Salomon illinc digressus, plura in templo apparauit, quæ tamen Deus non mandauerat, quæ neque tabernaculi testimonium habuit, neque templum quod vidit Ezechiel, non tamen in hoc à DEO in crimen vocatus est Salomon. Ezec. 40.
Nam in gloriam DEI, quemadmodùm 41.
etiàm & nos, eiusce modi effigies excogitârunt.Habuisti quoquè & tu Iudæe & alia quædam in memoriam & laudem Dei, nimirùm virgam Mosis,tabulas à DEO fabricatas,rubum incombustum, humidam ex siccitate petram, vrceum continentem manna, arcam,propiciatorium, velum, & à DEO declaratum Ephod, deniquè à neo præparatum tentorium. Vtinàm & tu hæc adoranda, super omnia DEVM inuocando, primùm vocãsses, recordatusque fuisses per hæc pusilla imaginum & figurarum veri DEI, & non vitulum supra tabulas diuinitùs datas habuisses.Vtinàm sanctum aureum thuribulum seruãsses,& non vitulas Samariæ coluisses.vtinàm florẽtem virgam, & nõ Astarthem vrbis desolatricem: vtinàm à DEO stillantem petram pro Baal amplexus fuisses. Verùm propter hæc omnia non adoras, ô quondam Israelita, quia Deum ex toto corde non amas.Nam qui amicum suum aut regem, maximè autem benefactorem suum amat, etiàm filium illius, modò viderit aut baculum, aut sedem, aut coronam, aut domum, aut seruum amplectitur, & per hæc ipsum benefactorem honore prosequi sibi videtur, maximè verò Deum. Cùm igitur Christianos crucem adorare conspexeris, scito quia crucifixo CHRISTO honos impenditur, tantùm abest vt lignum colant.

Nam

Universidad de Deusto Biblioteca

Nam si ligni naturam adorarent, profectò omnes syluas & arbores adorando venerarentur. Quemadmodùm tu Israel aliquandò hæc adorâsti, ligno & arbori dicens, Tu mihi esto Deus, tu me produxisti. Rursùs nos crucem ità non aspernamur, neque etiàm sanctorum imagines, Dij nostri estis. Non enim dij nostri sunt, sed tantummodò similitudines & imagines Christi & sanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem ecclesiarum venerandę. Nam qui Martyrem colit, Deum ipsum colit: qui Matrem illius adorat, ipsi honorem assignat: qui apostolum honore prosequitur, ipsum qui apostolum misit, honorat. Vtinàm & tu quoquè Mosaicas & Propheticas imagines fecisses, illasque quotidiè adorares. sic enim eorum Domino & Deo veram latriam exhiberes, non autem aureas statuas Nabuchodonosoris. Qua verò fronte contra me imaginum & crucis causa insurgis, cùm nôris Abrahamum idolatras adorâsse, Mosen verò Iethro idolatræ idem fecisse, Iacob autem Pharaonę, Daniel Nabuchodonosorem? Hi prophetę & iusti cùm sint, ob beneficia quædam illis præstita, in terra existętes illos idololatras adorârunt, me scilicet crucem, sanctorúq; effigies, à quibus infinita beneficia, DEO procurante, nobis obtigerunt, adorantem despicies? Quandoquidem qui regem metuit, filium illius iniuria non afficit. Qui Deum autem timet, hic omninò etiàm filium Dei, crucisque illius typum & sanctorũ illius effigies colit & adorat. Ipsi enim gloria cum patre & sancto spiritu, & nunc & in secula seculorum, Amen.

Hier. 2.f

Genes. 23. Exod. 18. a Gene. 47. Dan. 2.

Constantinus sanctissimus Episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Pater hic, qui lectus est, in vna ex ciuitatibus Cypri decenter & sanctè cõuersatus est, multaque encomia & panegyricas illius orationes etiàm habemus, inter quas & extat oratio in transfigurationem Domini. Scripsit & sancti Ioannis, Misericordis appellati, episcopi Alexandrini vitam: prætereà beati Simeonis, turbationesq; propter Christum circa ea tempora in ecclesia factas. Scripsit & alia quędam, in quibus omnibus orthodoxus cognoscitur. floruit circa tępora Mauricij Imperatoris.

Leontius: quis fuerit, & quæ scripserit.

Ioãnes pei colentissimus presbyter, vicarius apostolicæ sedis Orientis, dixit: Clarum est, quæ in laudẽ prædicti patris dicta sunt, sic se habere. Quinetiã legati sanctissimi papæ librum istum synodo exhibuerunt, maximè verò ob eam causam, quòd copiosè sanctarũ imaginum receptionem & adorationem prædicârit.

Idem ille vicarius librum sanctæ synodo ostendens, dixit: Libellum istum reuerendissimi patres in hac regia ciuitate apud Cyrium Procopium Silentiarium reperi, eamque ob rem gauisus sum, quandoquidem exemplar aliud planè idem & immutatum in Oriente habemus. Docet autem in illo beatus Anastasius de differentia adorationis, & si sacræ synodo visum fuerit, legatur.

Anastasius epis. Thaopoleos.

Sancta synodus dixit: Legatur: Assumptumq; librum Stephanus venerabilis monachus legit:

Sancti Anastasij episcopi Theopoleos epistola, per quam respõdet cuidam ad dubitationem quandam, à qua expediri cupiebat. eius autem principium tale, Si doctrina existimaretur ex varijs opinionibus. Et paulopòst: Nemo autem offendatur in adorationis vocabulo. Siquidem & homines & sanctos angelos adoramus, non aurẽ quòd λατρείαν, hoc est, cultum diuinum exhibeamus. Inquit enim Moses: Deum tuũ adorabis, & illi soli λατρείαν præstabis: quo loco diligenter obseruabis, qua ratione posteriori dicto, nimirũ latriæ, adiecerit, soli adorabis verò, hoc ipsum non est appositum. Quamobrẽ adorare licet. Quid enim aliud est, quàm honoris alicui exhibiti, veluti ei phalis adoratio? Latria verò nequaquàm: neque etiàm licebit προσεύχασθαι, quod est propriè Deum adorare. Hæc quispiam ad primum dicere posset. Secũdùm verò multorum opinionibus subuertetur, qui experientiam lectionis sacræ non satis perceperint.

Adoratio & latria qd differãt.

Deut. 6.

Adorare quid

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Videamus quid de adoratione dicat pater iste.

Deut. 10. d

Sancta synodus dixit: Differentiam adorationis exhibuit. dixit enim, Deum tuum adorabis, & illi soli latriam præstabis: ad latriæ præstationem adiecit, soli: adorationi verò haud quaquàm ipsum id apposuit, falsa autem synodus, hunc ipsum locum in maximum stabilimentum sui adsumpsit.

Matt. 4

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Videndum tamen diligentiùs, quomodò ter sapiens pater ipsum hoc interpretatur quod in medio scripsit. id enim est, quod nos omnes & eos qui contentiosè aduersantur, in imaginum receptionem & adorationem addunt. Honorationis, ait, emphasis, adoratio est.

Omnes igitur qui sacras imagines se venerari confitentur, adorationem autem recusant, à sancto patre tanquàm hypocritę redarguuntur. Nam cùm verè adorationem, quod est honoris symbolum, recusant, cõtrarium facere cognoscũtur, nimirùm sanctis conuicia dicere.

Leo sanctissimus episcopus Phoceæ, dixit: Tempestiuũ est cum propheta dicere: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, rupisti saccum meum, & induisti me lætitia. Scripturæ enim animos nostros ab omni

psal. 29

omni impietate conuerterunt, & diuina scientia & eruditione nos impleuerunt.

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstantiæ, quæ est Cypri, librum B. Anastasij episcopi Theopoleos, Stephano diacono & notario legendum tradidit.

Anastasij epis. Theopoleos sermo.

BEATI PATRIS NOSTI Athanasij ad Simeonem episcopum Bostrorum sermo de sabbato, cuius initium: Si patres oportet secundùm oracula, vt tu ais, interrogare. Et paulopòst: Quẽadmodùm enim absente rege, pro eo illius imago adoratur: præsente verò eo, veluti superuacuum hoc mittitur, cùm satiùs sit ipsum, quàm imaginem, coli: neque tamen ob id ipse qui non adest, per id quod pro illo adoratur, ignominia affici creditur. Et post pauca: Quemadmodùm cùm quispiam temulentus in imaginem Imperatoris impetum faciẽs iustè corrigitur, veluti ipsum regem ignominia affecisset, cùm tamen ipsa imago nihil sit præterquàm lignũ, aut colores cum cera mixti: eodem modo qui in alicuius typum aut effigiem ignominiosus est, in illũ, cuius est typus, iniuriam factam arbitramur.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter & vicarius summorum sacerdotũ Orientis, dixit: Indicat dictus pater, quomodò absentis Imperatoris imago honore, non ignominia, affici debeat: eodẽ modo, cùm nobis verè omnium Dominus Iesus Christus sensibiliter nõ adsit, (carnalibus enim nostris oculis diuina illius essentia videri non potest, quanquàm vt Deus vbiquè sit) tantum illius imago honoranda est, quemadmodùm de Imperatore statuit pater prędictus.

Gregorius venerabilis monachus, præses mãsionis Hermicdõn, librum beati Sophronij attulit, quem acceptum Stephanus religiosissimus monachus legit:

Sophronij epis. Hierosolymorũ sermo de S. Cyro & Ioãne.

BEATI PATRIS NOSTRI Sophronij archiepiscopi Hierosolymorũ encomium in sanctum Cyrum & Ioannem: Venerentur alij aliter sanctos hos, diuersimodè eorum dona magnificantes, benefactaque multifariàm prædicãtes, hi quidem excellsorum templorum erectionibus, illi verò variorum vnionum ornatibus, alij gemmarum & auri contextibus, alij preclaro pictorum artificio, alij aureis argẽteisq; donarijs, alij fericis bombycinisque texturis, & (vt vno dicam verbo) omnes in martyrum honorem pro cuiuslibet opibus & voluntate inuicẽ vincere contendant, quò affectionem erga sanctos hos clarè ostendant, referantque pro corruptibilibus immarcescẽtia, pro temporarijs ea quæ finem non habẽt, præmia, talibus enim donis admirandi isti suos amatores rursùm afficere solẽt. EX EODEM commentario de ijsdem sanctis miraculum tricentesimum sextum, cuius initium, Alexandriam Aegypti & Libyæ metropolim. ET PAVLÒ PÒST: Igitur cùm venissemus in templum quoddam absoluti operis, forma quidem tremendum & supra modum splendidum, altitudine verò in cælum vsque assẽdens, ingressi singula perlustrantes, ecce imaginem maximam & mirificam vidimus, repræsentantem in medio quidem picturam Domini nostri Iesu Christi. Christi autem matrem & Dominam nostram Deiparam semper virginẽ Mariam à sinistris, à dextris verò Baptistam saluatoris nostri præcursorem, qui in vtero saltu illum indicauerat, præterea apostolorum & prophetarũ choros aliquot & martyrũ cœtus, qui ante imaginem collocati, genibus flexis & capitibus in solum inclinatis, ante Dominum procidebant. ET PAVLÒ PÒST: Et tertiò ad imaginem venientes, prædictis verbis modisque vsi sunt, horamque longam obsecrârunt, & declinati, hoc solùm, quod iubes nomine, clamabant. Christus verò cõmiseratus annuit, & ante imaginem inquit, illi date, de terra itaq; surgentes martyres, primò quidam gratias agebãt Deo nostro, qui eorũ preces exaudiuisset, deindè gaudentes & exultantes, ecce (aiũt ad me) gratiam Deus tibi dedit: ingredere itaq; Alexãdriam, & in magno templo ieiunus dormi, parumque olei ex lampade, quæ supra Saluatoris imaginem accensa dependet, in ampulla sumpto, rursùs ieiunus ea quæ hic sunt, auferes, & hoc pedes vngens, donum sanitatis cõsequẽris. ET PAVLÒ PÒST: Ipse verò surgens post somnum, lampadis oleum sumpsit, & ad sanctorum phanũ veniẽs, manus & pedes inunxit, & confestim à morbo liberatus, valetudinem bonam recuperauit.

Luc. 1.

locus obscurus

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Omnia vera dicit, quæ de decore sanctarum domorum, picturarum, reliquarum artium, item donariorum celebritate locutus est.

Thomas religiosissimus monachus, presbyter & vicarius summorum sacerdotum Orientis, dixit: Hæc ipsa imago, patres reuerendi, Alexandriæ in templo dicto Tetrapylo, etiàm hodiè existit, omnesq; morbos curat.

Sancta synodus dixit: Gloria Deo, qui etiàm per imagines sanctorũ miracula perficit.

Eustathius venerabilis monachus, presbyter, & præses mansionis Maximi, dixit: Et ego, patres sancti, eiusdem patris librum adfero, cõtinentem multorum sanctorum virorum vitas, & si placet, adducatur.

Sophronij epis. Hierosolymorũ liber de vitis multorum sanctorum.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Stephanus itaque monachus acceptum librum legit: EIVSDEM PATRIS nostri Sophronij è limonario: Dixit abbas Theodorus Aeliotes, quòd erat quidam inclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

incluſus in mõte oliuarum,pugil egregius, oppugnabat autem eum dęmon ſcortationis. Quodam itaque die cùm vehementer inſultaret illi dęmon,ſenex lamentari cœpit,dixitque dęmoni, Quouſquè nõ relinques me? Abſiſte poſthàc à me, iam enim mecum conſenuiſti. Dęmon oculari adſpectu videndum illi ſe tradens,dixit: Iura mihi quòd ea quę tibi dicam,nemini ſignificabis,& non ampliùs tecum pugnabo. & iurauit illi ſenex per eum qui in altiſſimis habitat, ſe nemini dicturum. Tum illi dęmon dixit:Imaginem iſtam, ſi nolis me tecũ luctari,caue ampliùs adores. habuit autem imago figuram Dominę noſtrę Deiparę virginis Marię, geſtantem Ieſum Chriſtum. Dicit illi incluſus:Apagè,res erit miſtum. Dicit illi incluſus:Apagè,res erit mihi curę. In ſequenti autem die rem Abbę Theodoro Aeliotę, qui tunc habitabat in vico Pharan, rem ſignificauit, omniaq; patri retulit,ſenex autem pater incluſo dixit: Verè pater deluſus es quòd dęmoni iurãſti.tantùm hoc vnum benefeciſti,quòd cõfeſſus es,profuerit autẽ tibi, nè ſinas in hac ciuitate ampliùs lupanar, neque egrediaris quin adores Chriſtum Ieſum Dominũ noſtrum cum matre ſua in imagine. Confirmatoque eo ac animato pluribus verbis,ad proprium locum conceſſit: dęmon autem illi iterùm apparuit, dixitque: Quid agis maledice?nunquid iurãſti mihi, nemini te dicturum?quo pacto autem hęc effutijſti? dico tibi maledice, in die iudicij tanquàm periurus condemnaberis. Incluſus reſpondit:Quod iuraui,iuratus ſum:quodq; peieraui,noui:verùm Dominum meum & creatorem non abiuraui, te verò non audio.

Conſtantinus ſanctiſſimus Epiſcopus Conſtantię, quę eſt Cypri,dixit: Quemadmodùm monilia aurea,ità diuini noſtri patres in ſanctorum adorationem conſentiunt.

Ioannes religioſiſſimus monachus, presbyter,& vicarius ſummorum ſacerdotum Orientis,dixit:Sed & aliud indicant etiàm verba patris noſtri Sophronij, quòd ſcilicet preſtat iurantẽ peierare,quàm planè iuramentum in deſtructionem venerandarũ imaginum ſeruare. Hoc autem dico,quia hodiè quidam iuramento idem ſtatuerũt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Quandoquidem nouerat bonitatem DEI, qui pœnitentes facilè recipit, huius gratia ſtatuit impium iuramentum tranſgrediendum:& nunc qui in hereſim hanc coniurãrunt,ſi aliud peccatum non fecerint,facilis erit excuſatio,habebunt quod dicẽt:quòd ſi verò alijs peccatis grauentur,vtinàm deũ plácent,petantque remiſſionem illegitimi iuramenti.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Subritõn,dixit:Coryphæus apoſtolorum Petrus negauit quidẽ,ſed pœnitẽs receptꝰ eſt. Matt.26.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Herodes benè iurauit,ſed perijt.Petrus autem negans Dominum cum iureiurando, deindè regreſſus,poſtquàm fleuiſſet,ſeruatus eſt.Omnem enim iniquitatem bonus Dominus remittit, ſi quiſpiam ex toto corde pœnituerit. Marc.

Sancta Synodus dixit: Rectè domine. nam ſic & nos ſancta ſcriptura docet. Marc.14.

Thraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Princeps primus Theologiæ diuus Ioãnes, dixit: Filioli, ſi dixerimus quòd peccatum non habemus, mendaces ſumus: igitur ſi Deum inuocauerimus pro peccatis noſtris, propicius nobis erit, & conniuebit ad peccata noſtra. 1.Ioan.1.

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Pyrrhachij,dixit:Multis precibus opùs habemus,ô pater:multa em mala fecimus: quin etiàm continua pœnitentia & confeſſione indigemus.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, dixit:Scriptum eſt,quod falſum iuſiurãdum non amabitis:huius gratia,falſum noſtrum iuramentum,veluti nullum habens robur, remittetur.

Ioannes religioſiſſimus monachus, presbyter & vicarius Orientis, dixit: Si iuſſeritis,fiat excuſſio de iurando.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: De eo iam dictum eſt.Verùm quia plura reſtant excutienda, ad propoſitum redeamus.

Theodoſius diaconus,monachus,notarius,& oratorij cuſtos,legit: EX LIBRO miraculorum ſanctorum Coſmæ & Damiani: Vir quiſpiã admodùm manſuetus, fiſtula in iunctura coxæ laborabat: cumque multorum curationes fruſtrà tẽtãſſet, medicorumque nouaculis annis quindecim eſſet ſciſſus, exhauſtus, & ſuperatus malo, vidẽs vlcus indiès augeri,iamque pro vno foramine quatuor oſcula aperta, perque vnum eorum potum etiàm & cibum quandoquè reddi, medicosque dicentes malum præualere,neque hominum manu ſuperari poſſe:deſperabundus,ſtatuit deincèps abſtinere.Multis autem conſulentibus, vt diuorum Coſmæ & Damiani famulorũ Dei templum ſacratum adiret,ſtatuit ſecũ conſilijs amicorum (res enim multi cõſilij, neceſſitas) ãcquieſcendum. Videt igitur per ſomnium viros Dei ſibi adſtantes, dicẽtes: Adeſdum ad nos,& ſanaberis. Hac itaque adhortatione confiſus, inſigne templum diuorum accedit, quotidiè ad eos ſupplicans,quô poſſet à morbo liberari. Cùm autẽ iam multos dies fruſtrà preces fudiſſet, neque quicquam quod ſolatio eſſe poſſet, perciperet:egreſſus ædem ſacram, videt in porticũs limine à dextro latere imaginem Seruatoris noſtri poſitam: appicta autem erat & ſancta Deipara Domina noſtra,beatique

tiſque viri Coſmas & Damianus,& quidam ex magnatibus, qui tabulam ſuſpenderat, Leontius nomine.Obſecrationibus igitur rursùm factis,amareq; illachrymans multis horis,rogat ſanctos,vt voti ſiat compos. Digreſſus autem ad cubiculũ domũs ſuæ, vidit noctũ ſanctos viros Dei ad ſe venientes,in medio autem virginem matrem, dicentem ad illos : En hic eſt, ſuppetias illi quàm primùm ferte.

Ex eodem lib. aliud miraculũ.

Idem iterùm ex miraculis Coſmæ & Damiani legitur de vxore Conſtantini Laodicenſis:Contigit virum quendam, in militari ſcientia approbatum, nomine Conſtantinum,ſingulariter erga ſanctos DEI Coſmam & Damianum affectum, perpetuoque eorum interceſſionem implorantem, extra regiam hãc ciuitatem exercitũs ſibi commiſſi cauſa proficiſci, qui & imaginem ſanctorum ſecum etiàm peregrè ferre ſolebat.Cùm autem veniſſet in Laodicenſium ciuitatem quandam, quæ Trimiſtaria dicitur, hæreretque ibi paulo longiùs ob mandata quæ procuranda ſuſceperat, vxorem ibidèm duxit.Quæ cùm paulopòſt ex maxilla ſiniſtra dolere cœpiſſet, iamque in abſceſſum malum vergeret, viro ſæpè queſta de doloribus,tandem eum adijt, faſſaq; eſt,ſe eos dolores ampliùs ferre non poſſe. Is verò illi reſpondens,conſolansque,quatenùs fieri poſſet,ait:quid vis faciam vxor? neſcis nos peregrè eſſe, neque domi noſtræ? ſi quidẽ in noſtra ciuitate viueremus, poſſem ego cerea ſanctorũ meorum Coſmæ & Damiani imagine omnes dolores tuos ſedare & auferre. Hæc autem fidelis exiſtens,miratáq; ſubitæ ſanitatis per ſanctos Dei promiſſionem,rogauit, vt in ſancta bęatorum ædę,poſtquàm reuerſi fuiſſent,preces fundere ſibi liceret. Compuncta enim animum ex auditione tãtummodò de viris ſanctis, quieuit. Poſtera autem nocte ſe ſomno vbi cõpoſuiſſet, videt tremendos hos & magnos medicos & famulos Chriſti,Coſmam & Damianum,ea qua pinguntur figura, lecto ſuo adſiſtentes, & dicentes illi:Quid habes? quid torqueris? quid virũ tribulas? en adſumus vobis,nihil eſt quod ſitis ſoliciti. Hæc cùm dixiſſent, abierunt. Hæc verò cùm de ſomno ſurrexiſſet,maritum ſtudioſè de viſo interrogauit,de forma ſanctorum Coſmæ & Damiani,de hiſtoria,& ratione qua conſolationẽ ferunt ægris:ad quæ cùm vir reſpondiſſet, ipſa quoquè cætera quæ per viſum cognouiſſet, expoſuit. Poſteà autem maritus cogitans & recordatus,quòd in manicis ſub axilla figuram ſanctorum ferret, manicam excuſſit,vxorique imaginem oſtendit. hęc autem cùm vidiſſet,adorauit, & cognouit verè omnia quæ cum ſanctis & ſecum eſſent acta.

Ioannes venerabilis monachus,locũ tenens ſummorum ſacerdotum Orientis,dixit:Satis apertè declaratum eſt nobis, per imagines quoq; ſuas ſanctos miracula deſignaſſe. Siquidem per imaginem mulierculæ apparentem,hanc curãrunt.

Manzon ſanctiſſimus epiſcopus Pracanõn,dixit:Poſtquàm ego è regia vrbe profectus,in ciuitatem meã perueniſſem,ſubito morbo adeò correptus fui, vt amicorũ iuſſu teſtamentum condere cogerer. ſed iuſſi,vt inferrent ad me ſanctam Seruatoris noſtri Chriſti imaginem: quam cùm vidiſſem,dixiſſemque,Domine, qui das ſanctis gratiam,reſpice me:impoſuiſſemq; loco dolenti,morbus ab ea repulſus eſt,& ſanitatem recuperaui.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Seleuciæ,dixit:Et nobis hoc perceptum eſt. factum enim eſt non longè à nobis.

Theodoſius diaconus,monachus,& armarij cuſtos ſacrarij patriarchici,ex eodem paſſionis libro,de muliere quę torminibus agitabatur,legit Paulus ſapientiſſimus doctor & columna Eccleſiæ,clamat: Spes non pudefacit,quia charitas DEI effuſa eſt in cordibus noſtris: eiuſcemodi ſpem habẽs fidelis quædam mulier,cùm continuis torminibus vexaretur, ob ſingularẽ erga ſanctos Dei Coſmam & Damianum affectionem,perpetuò precibus apud eos ſolicitabat,eorumque templum frequẽtabat, quò poſſet aliquandò à tam ſæuo malo liberari. nec ſatis fuit quòd in ſingulos dies eorum templa frequentabat, quin etiàm omnibus ædium ſuarum parietibus imagines eorum appinxit:inſatiabile ſiquidem deſiderium eius erga ſanctos Dei apparebat. Neq; hoc reprehenſione dignum cenſebitur, quandoquidem in animi ſimplicitate id quod eſſe incredulum poteſt, iudicatur. Contigit autem quodam tempore, vt hæc internis affectionibus ſupra modum cruciaretur:cumque pre torminibus in grabato ſeſe volueret,erigens ſeſe præ pœnarum magnitudine,ad locum repere cœpit,in cuius parietibus ſanctorum effigies depinxerat, fide vſa pro ſcipione.Chriſma autem accipiens,in aquam effudit, illamque bibit, & confeſtim ſanitati,ſanctorum interceſſione,reſtituta eſt. Hæc ergò poſtquàm conualuiſſet, in magnam eccleſiam aſcendit, omnibusque indicauit, quanta beneficia curationis erga eam ſancti præſtitiſſent. Miraculũ tertiũ ex lib. de miraculis eorundẽ ſanctorum Romæ.

Simeon venerabilis monachus, presbyter,& præſes manſionis Choræ,librũ obtulit,quem acceptum, Victor Dei amantiſſimus diaconus & notarius ſancti patriarchici ſecreti, legit: BEATI PATRIS NOSTRI Ioannis Chryſoſtomi oratio in peluim,cuius initium,Omnia facta ſunt ad gloriam Dei, vtilitatem verò noſtram. Nubes in pluuiarum adminiſtrationem, terra in fructuum productionem,mare in mercium copiam, Ioannis Chryſoſt. oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia tibi seruiunt DEO, immò imagini domini. Non enim cùm regiæ imagines & figuræ in ciuitatem adferuntur, magistratus & populus gratulabundus tabulas veneratur, neque ex cera fusilem imaginem, sed regiam figuram: sic & * creatio nõ terrestrem formam, sed cælesté characterem veneratur.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Libri isti qui lecti sunt, ex templo sunt sanctorum Anargyron in hac regia ciuitate: clerici autem loci istius eos attulerunt, vt in sacra synodo legerentur.

Sancta synodus dixit: Oportebat eos libros adferri, nam ad vtilitatem omniũ lecti sunt.

Petrus venerabilis lector & notarius sacri patriarchatûs, legit: EX QVARTO LIBRO cõtra Arrianos verba diui Athanasij, cuius initium, Cùm iudicatũ semèl sit, Arrianorum insanias ab Ecclesia desciuisse, & post alia: Hoc aliquis ex imagine Imperatorum clariùs & attentiùs cognoscere possit. Nam in imagine regis forma & species est, in rege verò ea quæ est in imagine, forma existit: impermutabilis autem est in imagine regis similitudo, ità vt qui imaginẽ inspexerit, ipsum quoquè regem simul inspiciat. Rursùs qui regem conspicit, nouit eũ esse quem in imagine conspexerat. Quandoquidem autem ex eo quòd similitudo non differt, volenti post imaginis inspectionem regem videre, rectè dixerit imago, Ego in illo sum, & ille in me: & quod in me vides, vides & in illo: qui igitur imaginem adorat, adorat etiàm ipsum regem. Illius enim forma & figura est imago.

Ex lib. 4. Athanasij contra arrianos.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc sanè rerum natura docet, quòd honor imagini exhibitus, ad ipsum fontẽ primùm referatur, quomodò etiã contumelia. Quæ autem pater dixit illo loco, ad exemplum quoddam pertinent similitudinis.

Epiphanius venerabilis diaconus ecclesiæ Catanes, locumque tenens Thomæ venerabilis episcopi Sardiniæ, dixit: Paradigmata de rebus coincidentibus & conuenientibus dicuntur, quemadmodùm diuinus pater accipit regis imaginem.

Victor venerabilis diaconus & notarius, legit ex S. Basilij Magni ad Amphilochium de sancto spiritu triginta capitibus. Ex cap. 17. Quia rex dicitur etiàm regis imago, neque tamen ob id duó reges: nõ enim scinditur potentia, neque honor distribuitur. Nam quemadmodum principium nos conseruans, potestasque vna, ità & nostra glorificatio, siue laudatio vna, & non plures: quã ob causam etiàm imaginis honor, ad primum veluti fontem dirigitur.

Basilius Magnus de Spiritu sancto.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter, & locum tenens orientalium sedium, dixit: Librum quem in manibus ferimus, ab Oriente adduximus, petimusque vt legatur.

Constantinus venerabilis diaconus & notarius, legit: Ex libro D. Basilij contra Sabellianos, Arrium, & impios alios, cuius initiũ, Iudaismus cum gentilitate pugnat, vtraque autem cum Christianissimo, & post alia: Sed veritatis sermo vtrinquè contrarietates effugit. Vbi enim vnum quidem principium, vnũ verò quod ex eo, & vnum quidẽ Originale, vna verò imago, illic vnitatis ratio non corrumpitur. Quapropter ex patre genitus filius existens, & naturaliter exprimens in seipso patrem, vt imago quidem, incommutabilitatem habet: vt verò genitum, consubstantiale conseruat. Nõ enim qui in foro regiam imaginem diligẽtiùs intuens, regemque illam dicens, eum qui in tabula pictus est, duos reges fatetur, nimirùm ipsam imaginem, & eum cuius est imago. Neque si quis in tabula pictum indicauerit, dixeritque, eccè regẽ, ob id primum & verum exemplar, ipsum scilicet regem, appellatione priuauit, profectò videtur magis honorem regis per eiusceomodi confessionem stabiliuisse.

Idem cõtra Sabellianos, &c.

Ioannes sanctissimus presbyter, locum tenens episcoporum orientaliũ, dixit: Falsa synodus sparserat hoc axioma: Quicunque imaginem Christi adorat, in duo Christũ diuidit: & quicunque imaginem adspiciés, dixerit, aut inscripserit ei, hic est Christus, Christum diuidit. Stultum id sanè est. Nam diuinus pater Basilius, veluti lampas & doctor Ecclesiæ Christi, quique per spiritum sanctum ad diuina initiatus est, honorem imaginum ad ipsum exemplar primum redire testatus est. Et qui imaginem regis cõtemplatus, inspexerit in ea regem, siue adorauerit, non sanè duos reges aut adorat, aut videt, sed vnum regem tantùm. Clarè enim dixit beatus pater, quòd & rex dicatur regis imago, neque tamen duo reges. Adeò vt tam clarum sit, quòd is qui adorauerit imaginem, & dixerit, Hic est Christus, non peccauerit. Indicat enim quòd Christus verus est Dei filius, & patri coæssidẽs in cælis, idq; in proprio suo corpore: verùm per imaginem quę per colores exprimitur, potentia eius adoratur & glorificatur, & per sensum in cognitiõem eius potestatis peruenimus. Vndè & beatus pater indicauit, non esse duas adorationes, sed vnam ipsius imaginis & primi exemplaris, cuius est imago.

Falsa synodus sparserat Quicunque imaginem Christi adorat, in duo diuidit Christum.

Petrus & Petrus Dei amantissimi vicarij Adriani papæ veteris Romæ, librum obtulerunt, quem Demetrius venerabilis diaconus, notarius & armarij sanctæ magnæ ecclesiæ custos, legit: Ex epistola beati patris nostri Basilij ad Iulianum Imperatorẽ apostatam. Quemadmodùm à Deo Christianam & inculpabilem nostram fidem, veluti

Ex epistola Basilij ad Iulianum

veluti hæreditario iure accepimus, sic confiteor, & in eo maneo, credo autem in vnũ Deum patrem omnipotentem, Deum patrem, Deum filium, Deum spiritum sanctũ. Vnum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiàm filij incarnatam οἰκονομίαν. Deindè sanctam Mariam, quæ secundùm carnem illum peperit, hanc Deiparam vocãs. Suspicio *enim sanctos apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quó per illorum mediationem propicius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro & palàm adoro. Hoc enim nobis à sanctis apostolis non est prohibitũ, sed in omnibus ecclesijs nostris eorum historias erigimus.

*etiàm

Gregorius venerabilis diaconus sanctorum & laudatorũ apostolorum, legit: Theodoriti episcopi Cyri, ex vita Simeonis, cuius initium, Simeon inter præcipuos. Et post alia: Aiunt autem eum in Roma, maxima scilicet illa, tam fuisse fama nobilem, vt in omnibus etiàm officinarum vestibulis exiguas eius imagines collocárint, custodiam quandam & securitatem rebus suis illinc promittentes.

Theodoriti testimonium.

Ioseph venerabilis monachus mansionis Herculij, dixit: Et ego peccator librum adfero, qui vitam Simeonis in admirando monte conrinet: & si iusseritis, legetur.

Sancta synodus dixit: Capita tãtummodò historiæ referantur, vt domi ab omnibus posteà legatur.

Ex vita S. Simeonis in mirando monte cap. 118.

Cosmas autem venerabilis diaconus & cubicularius, legit: EX VITA BEATI patris nostri Simeonis in mirando monte, caput cétesimum decimumoctauum, de muliere quæ in Rhosopoli mirum in modum à dæmonio exagitata, & sanitati restituta est, & multis annis sterilis existens concepit, & ob id imaginem in domo sua sancti viri collocauit, ad quam plurima miracula contigisse clarum est, quale de hæmorrhoissa quadam, quæ annis decem & quinque malo laborans, tantummodò inspecta imagine sanata est, adhuc beato patre viuente. Item alter quidam Antiochenus ciuis mercator, qui cùm dæmonio vexaretur, ad Simeonem concessit, à quo sanatus, imaginẽ illi in vestibulo ædium suarũ posuit, quam improbi quidam & infideles de loco deturbantes, validè puniti sunt.

Cõstantini Cyprij narratio.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri, dixit: Hæc quidem venerabiles patres ex ijs quæ lecta sunt, & audiuimus & credimus. Et ego pro mea mediocritate, quæ contigere signa his nõ absimilia, narrabo. Vir quispiam Cyprius in Constantia vrbe armentarius, in sacellum Virginis Deiparæ orandi causa concessit, & inter orãdum suspiciens, imaginem virginem ex coloribus in pariete expressam animaduerrit, aitque: Quorsùm hæc? & stimulo quo boues agebat, sublato, imagini dextrum oculum exculpsit, egressus autẽ templum, cùm pecus pungeret, stimulus fractus est, parsque ea cui ferrum infixum est, in hominem delapsa, in oculum illius dextrum infixa est. Hunc ego virum vidi, & vnoculum esse etiamnùm cognosco.

Cõstantini altera narratio.

Alius quidam in ciuitate quæ dicitur Citium, die decimaquinta mensis Augusti, cùm festum virginis celebratur, ingressus templum vt velis ornaret illud, clauum in parietem malleo adigendo, frõtem imaginis diui Petri in pariete depictæ, transfodit. funiculo itaque velo alligato, cõfestim illius caput, frontemque intolerabilis doloris cruciatus inuasit, qui constanter per duos festiuitatis illius dies permansit. Episcopus autem Citij, re cognita, hominẽ increpauit, iussitque vt abiens clauum iterùm eximeret ex imagine: quo facto, continuò dolor mitigatus est. Interrogetur, si libet, episcopus, adest enim in hac congregatione. Interrogatus autem episcopus Citij, iureiurando affirmauit ità se habere in medio synodi.

Constantini tertia narratio.

Ante biennium duæ naues in Syriæ ciuitatem Gabala cum aliquot viris Cyprijs nauigauerunt. Cùm autem in Gabala peruenissent, sagittarij aliquot Agareni circa mare deambulabant. & quidam eorũ cum Cyprijs ingressus templum in ciuitatem, cùm vidissent in pariete pictam imaginem, quæsiuit è Christianis, quidnam prodesset illhic imago, ad quem Christianus inquit. Venerantes eam iuuat, ignominia verò afficiẽtes nocet, ad quem Sarracenus ait: Ergo ego effodiam illius oculum, vt cognoscam quid possit, arrepto igitur conto quem manibus ferebat, in dextrũ imaginis oculum intrusit. quo facto, statim quoq; illius oculus dexter in terram cecidit. Ipse quoquè ardenti febre correptus, à comitibus suis ad propria reductus est. Hæc nobis narrãrunt redeũtes Cyprij, qui triginta duo numero fuére.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes librum attulit, quem acceptum Gregorius Dei amantissimus diaconus sanctorum apostolorum, legit. Ex oratione diui Basilij in beatum martyrem Barlaam. cuius initium, Prius quidẽ sanctorum mortem. Inter reliqua: O clari athleticorum rectè factorum pictores, exurgite, vestris artibus militis mutilatam imaginem magnificate. Obscuriùs à me corona dignum virum descriptum, coloribus artis vestræ lucidii & splendẽtem facite. In ostẽdendis præclaris facinoribus martyris, victrix abeat pictura. Gaudeo in hoc certaminis genere me vobis esse inferiorem. Videam manũs exactissimum opus, quo certamen pingitur: videam

Basilij magni oratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

videam clariorem pictum in vestra imagine pugilem. Lugeant dæmones, claris martyris facinoribus per nos ostensis attoniti: inscribatur etiàm tabulæ, qui certaminibas præsidet, Christus, cui gloria in secula seculorum. Amen.

Deut. 17. b 19. d

Leo sanctissimus episcopus Phoceæ, dixit: Scriptum est, in duobus aut tribus testibus stabit omne verbum. Hodiè autem nobis plurimi sacrati libelli oblati sunt, q̃ mentes nostras irrigauerunt, & satis de sanctarum imaginum firmitudine docuerunt. Et Petrus lector librum ex vita sanctæ Mariæ Aegyptiacæ legit, cuius initium, Mysterium regis celare decorum. Inter cætera.

Tob. 12.

Ex vita S. Mariæ Aegyptiacæ.

Alios quidem, nemine impediẽte, templum recepit, me solùm autem miseram nõ admisit, veluti si copiæ militares in hoc subornatæ essent, quò mihi ingressum præcluderent. ità me turbæ vehementia coarctabat, quamobrem in proaulium siue vestibulũ templi me recipere coacta sum. Deficiebam enim ex populi impetu & impressione, ab ea quam intuli, & sustinebã. Adeò violenter mecum agebatur. Stabam autem in angulo quodam aulæ ipsius templi, atq; ità adhuc vix à populi tumultu me defendere potui. Cumque sursùm adspicerem, intuita sum vivificum illud lignũ, statimq; ratio salutaris oculos mentis meæ tetigit, cùm indicaretur mihi, cœnositatem & impuritatem operum meorum in causa esse, quamobrem à templo secluderer. Cœpi ob id flere & lamentari, pectusque tundere, gemitusque ex fundo cordis deprimere. Cùm autem lachrymarer, eccè in superiore loci, in quo stabam, parte imaginem sanctissimæ Deiparæ stantem cõspexi. Loquor autem ad eam, non conniuentibus oculis eandem inspiciens: O virgo Domina, quæ Deum verbum iuxta carnem peperisti, noui profectò, noui nõ esse decorum neque rationabile, me sordidam adeò & inquinatissimam fœminam, imaginẽ, corpus & animam castitatis tuæ & semper virginitatis continentem, inspicere. Iustum enim est, impuram adeò me à tua castitate & mũditia odio haberi & execrari. Verùm quandoquidem (vt audiui) propter hoc

Matt. 9.

Deus, quem tu genuisti, homo factus est, vt peccatores ad pœnitentiam vocaret: auxiliare mihi soli, & non habenti qui mihi suppetias ferat: iube, vt mihi quoquè contingat in templum ingressus: fac nè priuer adspectu ligni, in quo iuxta carnẽ adfixus fuit, quem tu genuisti, proprium suum sanguinem in redemptionem meî effundens. Iube vt & mihi quoquè fores pateant, vt & diuinam illam crucem adorem. Do enim fideiussorem tibi Deũ, qui ex te ortus est, me non amplius corpus hoc meum turpi commixtione conspurcaturam. Verùm vt tantummodò crucem filij tui inspiciã, confestim mundo omnibusque rebus mundi valedico & renuncio. Quin etiàm extemplò, quò me sponsor ille salutaris iusserit & duxerit, abeo. Hæc cùm dicerem, flagrans quædam redundãtia fidei in me succreuit: confisaque Deiparæ commiseratione, è loco illo, in quo stabam, me mouens, precesque continuas fundens, me turbæ ingredientium inijcio, neque quisquam erat qui me impelleret, aut à quo ego truderer aut premerer: neq; quisquam qui me prohiberet, quò minùs ad valuas, per quas in templum itur, appropinquarem. Me igitur & horror animique ecstasis inuasit, totaque contremiscere & conturbari cœpi: quantùm autem viribus poteram, iunxi me ad ianuam, & quæ antea mihi aditũ negabat, nunc visa est recipere, idque adeò libens. Dein procedens, ingressaque sancta sanctorum, sancta crux viuifica me, vt eam adspicerem, dignata est, diuinaq; illic mysteria inspexi. Quantùm autem fieri potuit, ad pœnitentiam me conuertendo, in terrã postraui, sanctumquè illud pauimentum osculata sum. Post id autem egressa, ad locum sponsionis properando, in quo chirographum sponsionis scriptum erat, genibus inclinatis coram ter sancta virgine Deipara, verbis istis vsa sum: Tibi quidem ô bonarum rerum amatrix Domina, quæ tantam mihi præter meritum humanitatem exhibuisti, preces meas nec reiecisti, gloria: vidi enim gloriam, quam nos prodigæ pudicitiæ videre non debeamus: tibi, inquam, & DEO qui propter te peccatorum pœnitentiam admittit, gloria. Quid enim ego infelix peccatrix vltrà possum aut excogitare, aut loqui? Iam autem ô Domina tempus est, vt sponsioni satisfaciam, tu verò me, quò placuerit, ducito. esto mihi salutis magistra, mihi viam, quæ ad pœnitentiam ducit, indica. Hæc cùm adhuc in ore haberem, procùl audiui vocem clamãtem: Si quidem Iordanem trãsieris, requiem inuenies bonam. Ego verò vocem eam exaudiens, cum lachrymis clamaui, & ad nominum vocem intendi: Domina Deipara, nè me relinquas. Hæc cùm dixissem, aulam templi egressa, festinabunda abij.

Ioannes religiosissimus monachus, & vicarius summorum episcoporum Orientis, dixit: Talem imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri ciuitate, eamque sæpiùs salutauimus.

Ex lib. de martyrio Procopij martyris.

Stephanus Dei amantissimus diaconus, & referendarius sacri secreti, legit: Ex martyrio beati martyris Procopij, cuius initiũ, Per ea tempora regnum obtinebat diocletianus tyrannus, inter cætera: Neanias gaudio magno perfusus, & fide audens, rem benè gessit. Similiter illius omnes comites: ea autẽ nocte cum militibus reuersus est. Venit autem in Scythopolin, & omne sodalitium aurifabrorum & argenti fusorum conuocans, interrogauit eos, dicens: Potestisne mihi facere vas aliquod, quod ego tradam vobis? illi verò hominis austeritate deterriti, communi consilio statuerunt apud illum, vnum ex omnibus, quem optimum artificem existimabant, nomen illi Marcus erat, dicẽtes: Si quis est qui voluntati tuæ domine satisfaciet, hic erit. Et paulopòst: Marcus autẽ nequaquàm obedire volebat iuueni. Persuasit tamen tandèm is, dicens: Hoc mysterium regi vsque ad vitam nunquàm reuelauero. Persuasus itaque Marcus, in abdito ex auro & argento noctù crucem fabricauit. Cùm autem opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autẽ erat Hebraica dialecto in superiore parte Emmanuel, & vtrinquè in summitate alarum, Michael & Gabriel. Voluit autem Marcus, sibi timens, expungere imagines, verùm nõ potuit. Confestim enim manus illius sicca permansit. Sub gallicinium autem dux qui dicebatur Neanias, ad ẽdes Marci, quò crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinùs adorauit. Ait autem ad Marcum: Quæ sunt hæ personæ? quæque hæc

Hic videt aliqd deesse.

inscriptio? Domine, in qua hora crux à me erigebatur, imagines istę per se enatę sunt, neque ego cognosco, quænam aut cuius sit inscriptio. Neanias verò cognoscens virtutem quandã in his esse, adorata cruce, Marco artifici copiosam mercedẽ soluit, profectusque est in ciuitatem suam.

Ex vita S. Theodori archimandritæ.

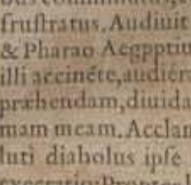
Stephanus religiosissimus monachus & librorum custos sacri patriarchij, legit: EX VITA BEATI patris nostri Theodori archimandritæ monasterij Sicanôn, cuius initium, Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi. Inter alia: Cùm autẽ natus esset annos circiter duodecim, lætales bubones homines istius loci inuaserãt, quo & ipse grauiter vsq; ad mortem laborare cœpit, itaque illum ad templum beati Ioannis Baptistæ, quod erat prope oppidũ, ducunt: deposuerunt autem eum in limine ingressus altaris, supra illum verò locum in trabe crucis imago Saluatoris nostri Iesu Christi stabat. eo autem ex bubone eiulante, instillarunt in illum guttas roris ex imagine. confestim autem gratia Dei Iesuis à dolore se habuit, sanitatique pristinæ restitutus est, domumque reuersus est. Paulopòst autem cùm imitari cuperet Dauidem in hymnorum melodia, psalterium discere cœpit. Ipse aũt difficultèr & cũ summo labore discebat. cùm autem vsque ad psalmum decimumsextum processisset, decimumseptimum tandèm transire non potuit. Igitur meditabundus in oratorium S. martyris Christophori, quod prope oppidum erat, concedens, in faciem se proijciens, Deum precabatur, vti illum docilem & facilè appræhendentem in psalmorum meditationem redderet. Benignus autem deus & amator humani generis, qui dixit, Petite, & dabitur vobis: petitionem illius exaudiuit, eique annuit. Cùm autem iam à pauimento se leuãsset, inq; Dei imaginem intẽtiùs spectaret, dulcedinem sensit melle suauiorem ori illius insertã. Ipse autem cognita gratia DEI, assumptaque dulcedine, DEO gratias egit, & ab illa hora facili negocio & dociliter psalterium didicit.

Matt. 7. a

Cosmas Dei amantissimus diaconus cubicularius, legit:

EPISTOLA GREGORII SANctissimi papæ Romani, ad sanctissimum Germanum patriarcham Constantinopolitanum.

Gregorij papæ epistola ad Germanũ patriarchã.

VAnta' qualisque animi delectatio, cùm venerabile tuũ & honorificum nomen exaudio, quod mihi gratiam annunciat, non possum satis declarare. Hanc enim nunciationem, quæ & nuper te tuis venerandis literis mihi euãgelizata est, plurimo gaudio & exultatione susc epi, & præ gaudio nimio spiritus meus refocillatus est. Deindè in cælum oculos sustollens, gratiarum actionem deo omnium rerum principi dixi, qui ità in omnibus beneplacitum suum facit, & nobiscum vsque ad finem adest. hic enim omnia vestra ad lucem perducit. hoc est enim quod noctù diuque precor, neq; vnquàm ab hac intentione cesso. Confido enim in Christum, neque ab eo absistam. Testatur idem suauis illa & honesta in singulas horas tuæ probitatis recordatio, ô benedicte & Deo amate frater, hanc enim in labijs habens, nõ possum dimittere quin per literas subindè te alloquar. Non enim mihi solummodò hoc vtile est, sed omnibus, quòd tam insignem Ecclesiæ propugnatorem te habeant, vt rectè tua certamina omnium ore celebrentur. Maximè autem in hoc certamine, in quo quanquàm multa passus fis, & pro benefactis iniuriam acceperis, tamen laudandus es, q̃ ad summam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis præcursor. Nam postquàm putabat iuxta suam voluntatem omnia peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus, cecidit, spe sua insignitè frustratus. Audiuit autem ab Ecclesia, quæ & Pharao Aegyptius tyrannus priùs, Mose illi accinẽte, audierat: Dixit inimicus, Cõprehendam, diuidam spolia, implebo animam meam. Acclamabatur autem illi, veluti diabolus ipse foret, hæc prophetica execratio: Propter hoc auferet te vsque in

Exo. 15. b

Psal. 51.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo suo,& radicationem tuam è terra viuentium. Ità ille præter spem,frustratus proposito suo,secundùm spem perijt,idque fortitudine propugnationis quæ venit desupèr,qua ad summam peruenit excidionem, vt de eo verũ esse videatur, quod per scripturam dictum est: Telum potentium,imbecillum redditum est,& impotentes succincti sunt fortitudine. 1. Reg. 2.a Ob id nihil est quod contra impietatem eorum qui cum Deo pugnant, Deum esse imbecillem credamus. Et si in insanos totus mundus cum Deo pugnare dicitur,quarè tu qui sanctificatus es,cum Deo hostes non posses superare? Bellum enim erat cum impijs, in quo licèt non apertè,insignem tamen belli socium habuisti, Deum nostrum Christum, cuius quidem lábarum insigne gestásti, ipsam dico viuificantem crucem,magnum illud post mortem illius trophæum,in quo mundi fines quadripartitò descripsit, partes etiàm eius literis tres indicauit. Deindè etiàm sanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem,cuius faciem diuites populi supplicant. Sanctum enim est, vt patribus videtur. nam quicunque eam Sap. 5.d ità venerantur,his sinè dubio magna retribuit. Quandoquidem imaginis veneratio, in prototypum,iuxta magnũ Basilium, redit. Pietate enim plenum est venerãdarum picturarũ argumentũ,vt author est Chrysostomus. Si quis alius,ego certè,inquit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim angelum turmas barbarorũ Psal.72.c in imagine persequẽtem, & Dauid verè dicentem: Domine,in ciuitate tua imaginem eorum annihilabis. Neque vnquàm Ecclesia errauit in hoc quòd dixerit Deum nobis imagines concessisse,neque etiàm hoc ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem ciuitatem hæmorrhoissæ imago trãsmissa,in memoriam miraculi, quo herbę excrescentes oĩbus ęgritudinibus auxiliares erant,celebrabatur:idque summa erga nos Dei bonitate. Ergò Ecclesiæ capita & columnę talia fieri permiserunt & tradiderunt, vt in omnium oculis eiusce modi picturæ exhiberentur, sacer ille & venetãdus typus, quo iuxta humanitatem Christus qui peccata mundi abstulit, velut columna erigeretur,per quã humilitatis Dei altitudinem noscęremus, & dispositionem illius incarnationis in memoriam reduceremus, inque agnitionem sacratæ mortis illius, veluti manu duceremur, quemadmodùm ad eam quæ * illius contigit, liberationem: neque tamen in hoc quicquam, quod à diuinis discordat, dicitur. Si enim prophetica pconiacuentũ nõ affecuta sunt, nè scribantur res ipsæ ad demõstrationem eorum,quæ nondùm contigerunt: hoc est, nisi incarnatus est Dominus, nè figuretur illius iuxta carnem imago. Si in Bethleem non natus est ex gloriosissima virgine Deipara,neque Magi munera obtulerunt,neq; pastoribus adstitit angelus, turbaque cælestis exercitũs hymnum nato puerulo cãtârunt: si nõ in brachijs,is qui cuncta portat, gestatus est, neque lactę nutritus est, qui dat escam omni carni, neque etiàm illa pingantur. Si non à sene susceptus, is qui Luc. 2. vitę & mortis,omniumque princeps & domin⁹ est,fuit,(simul ab ipso cognitus, cùm ab eo liberationem dissolutionemq; precaretur) ipsumque prædicauit, si non in Matth.2. Aegyptum à matre deportatus,& rursùs ex ea redijt, Nazarethq; habitauit, coloribus non effigietur. Si non mortuos suscitauit, si non dissolutos restituit, si nõ lepras mũdauit,& cæcis oculos reddidit,& impeditam linguam soluit, item gressus claudorum firmauit, dæmoniaque exegit, aures surdorum aperuit, cuncta vltra fidem hominum diuinis signis egit, non pingatur. Si passionem volens non subijt, & infernum non despoliauit, & vbi resurrexisset, in cælum ascendit, vndè venturus est iudicaturus viuos & mortuos,non per picturam indicetur. Neque etiàm earum rerum figuræ & historiæ,picturis & coloribus repræsententur. Hæc autem cuncta si facta sunt,magnumque hoc pietatis mysterium est,vtinàm fieri possit,vt & cælum, & terra, & aqua,omnia quoquè animantia & plantæ,& si quid aliud est, siue per colores, seu per picturas aut voces posset narrare. Siquidem earum rerum quæ non sunt, effiguratio,imaginatiua pictura vocatur. Quã sanè & Græcorum fabulositas, poëtim tacentem esse dixit. Neque tamen volumus, vt in ecclesia Christi idolum aliquod sit, absit. Non enim vaccas adorauimus, neq; vitulum in Choreb fudimus, neque Deus nobis factitius existimatus est, neque rursùs sculptili procidimus, & Beelphegor initiati sumus, neque filios nostros & filias nostras vnquàm dæmonijs obtulimus, vt 3. Reg.18 nobis ea quæ in Solomonem dicuntur,obijci possint: neque à nobis terra sanguine cædium perfusa est, aut imaginem fecimus quadratam continẽtem idolum, nec in tẽplum hoc induximus, neque impuritatem serpentium aut volatilium parietibus templi inscripsim⁹: neq; Ezechiel spectauit nos Ezech.8 Adonim lamentãtes, & thymiama Soli offerentes. De quibus inquit Apostolus, seruiẽrunt in colenda creatura,creatorem relinquentes. Neq; etiàm imagines duarum meretricũ * Olodom & * Olibas in Aegypto ereximus,aut has adorauimus,neq; sacrificia à nobis Bel in Babylone, neq; Dagoni in Palæstina obtulimus,neque etiàm alijs gentium dijs subiecti fuimus. Nõ sunt ista,verè non ità se habent. nemo hac de re nos accuset. Non enim ijs rebus quæ nihil sunt,nomen illud quod supra omne nomẽ est,

est,inferius Christi populus vsque in hunc præsentem diem iudicat, sed viuificantem Trinitatem colimus & adoramus. Absint impura illa à nobis. Modus enim quo idola coluntur,satis manifestus est: Christianis autẽ pietatis studiosis,omniũ Dominus est quem adorant. Quòd si autẽ quispiam Iudaico animo nobis obijciat ea, quæ in eos qui insano in idola amore ferebantur, dici solent,Ecclesiamq; nostram idololatriæ ꝓpter venerandarum imaginũ diuina & admiranda ad promotionem & adductionẽ ad pietatẽ studia accusẽr,habeatur hic non alius àc canis oblatrans,& vt in funda à nobis quàm procùl abijciatur. Vtinàm sanè & Israelem Iudæus imitetur, cui iussum erat per visum,vt Deum typica cõmemoratione adoraret, neq; vitulũ & muscas ante tabulas testaméti extulisset. Vtinàm sacrum altare illi placuisset, & non vaccæ Samariæ: vtinàm virgam Aaron adspexisset, & non Astarthen. Profectò longè honestius & iustius fuisset illis,petram, per quam DEVS aquam dedit,salutare, quàm Baal. Vtinàm satiùs duxissent virgam Mosis inspicere, & vas aureum,& arcam, & propiciatorium,& velum, & Ephod,& mensam,& tabernaculum interius exteriusq;, quæ omnia in honorem Dei, quanuis manu hominum erãt facta,& sancta sanctorũ vocabantur: deindè etiàm sculpta Cherubim,quorum mentionem facit Apostolus,cùm ait: Cherubim Heb.9.b glorię inumbrantia propiciatorium,quæq; gloriam Dei prouehere ex scripturis docti sumus: quàm corã idolis procidere,in eisq; adorandis sanctitatẽ collocare. Omne eñ opus quod in nomine Dñi factum est, venerandum & sanctũ est. Quid opùs est multis verbis? Maximè aũt ad virum in diuinis eruditum & electũ vas Dei, quiq; gratiam spiritussanctiaccepit? Nõ sanè necessarium est descẽdere ad diuinorũ decretorũ profunditates,cùm tu ad altitudinem scientię, Deo duce,facilè ascendas. Sed hæc hactenus: Ad id aũt quod principiò dicebamus, reuertamur. Propugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quæ in te declarata sunt, per quæ tu quoquè contra hostes seruatus es, non sunt reticẽda. Illi enim cùm insania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis,quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neq; hoc tamen mirandum est. Nam si * Betula per manus Iudith *Bethulua vel Bethulia Israelitidos mulieris seruata est,cuius opus Holophernis erat sublatio,& per ea tẽpora ob id salus Israelis vocata est: quomodò Iudith 13. &,15. non oportebat & tuam sanctitatẽ,huiusce modi propugnatrice vtentem,hostibus ciuitatis prævalere ipsamq; victoria coronare? Sanè ipsius sanctis intercessionibus, omniumq; sanctorum precibus potens in bello,Deus noster fortis & lõganimus duxit te super Ioseph, & tanquàm ouẽ custodiet te in lõga etiã tẽpora, vt Christianorũ rẽpub. vniuersam beneficijs adficias,& ad diuinam regulam cuncta dispenses. Simul autẽ inuicem exhortemur,vt mandata quę à sanctis patribus accepimus, seruemus, errantesque in viam rectam ducamus: pro quo tibi gaudium & oblectatio, & bonorum fruitio, ô pater sanctissime, & omnibus Christianis expectate.

Sanctissimus patriarcha dixit: Petrum diuinum Apostolum imitatus & hic beatus pater,buccino nobis ex vrbe Roma veritatem cecinit.

Theodosius religiosissimus monachus & notarius,legit:

EPISTOLA GERMANI sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos, ad Ioannem Episcopum Synadon.

Epistolam Sanctitatis tuæ charissimus gloriosus Patricius nobis tradidit,in qua de Theophilo episcopo Nacoliæ scriptum fuit. Significamus autem hac, priusquàm à Sãctitate tua accepissemus literas, nos ipsum Theophilũ conuenisse,pscrutatosq; quænam illius mens, quæve sententia in causa illa, de qua audiẽramus, esset. Hanc autem nobis apologiam obiecit. Oportet autem vt tuæ sanctitati omnia pro mediocritate ingenij mei scribam. Dicebat se instructum sacra scriptura dicente, Nullam Exo. 20.a facies similitudinem ad adorandam illam, Deute. 5.a neq; in cælo desupèr, neque super terram. Deindè dixit,non oportet manufacta adorare,hoc est,quæ manu hominum elaborata sunt. Quum verò sanctos Christi martyres, veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & intercessiones eorũ postulemus, non pbtui illi non respõdere. Christianorum itaq; fidem,cultum & adorationem in vnum & solum Deum existere dixi, quemadmodùm scriptum est, cùm ab ijs quæ in cælo sunt sanctis & intelligibilibus incorporeis potestatibus, tum ab ijs qui in terra sunt, quotquot veritatis viã nouerunt. Quemadmodùm in omnibus Ecclesijs sancta laudatur & glorificatur Trinitas, in vnica dominatione & Deitate, quemadmodùm & nos vnum DEVM confitemur: neque aliquis est prꝛter eum, qui ex potestate illius dominatur per secula, qui ex non existentibus cuncta produxit, tam quæ visibilia sunt, quàm inuisibilia. Hoc est, in patrem, filium & sanctum spiritum, sanctam consubstantialem, viuificantem Trinitatem, in quam credentes & cõfitentes baptizati sumus,quemadmo- Matth.28. dùm tradidit Deus verbum existens incarnatum, vnus ex sancta & incõprehensibili

Trinitate Dominus noster Iesus Christus, in nomine patris & filij & Sanctiſpiritûs. Hic ſanè creaturas non adoramus, abſit: neq; cultum diuinæ dominationi debitû, in conſeruos deducimus, abſit. Neq; principes, aut reges ſuper terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationẽ præſtare videmur. Nam & propheta Nathan appáret, in terra cùm eſſet, Dauid adorâſſe, quâquàm hominem & regem, neq; tamẽ ob id repræhenſus eſt, quòd hominẽ iuxta deum adorauit. Neq; imaginum ex cera & colore effigiationem, in errorẽ perfectionis diuini cultûs ſuſcipimus. Non enim inuiſibilis Deitatis imaginem, aut ſimilitudinem, aut figuram, aut formâ expreſſam, quin etiàm ipſorum ſanctorum angelorum præſtantes ordines neq; intelligere, neq; inueſtigare omninò poſſumus. Sed quãdò vnigenitus filius, qui in ſinu patris exiſtens, ſuam creaturam ex mortis adiectione reuocando, patris & ſanctiſpiritûs beneplacito homo fieri dignatus eſt, nõ aliter ac nos, carnem & ſanguinem adſumens: & vt inquit magnus Apoſtolus, per omnia nobis ſimilis factus, excepto peccato. Igitur humanitatis illius characteris, & iuxta carnem indiſcretæ hominis formæ imaginem figurantes, ipſius incomprehenſibilem Deitatem atque inuiſibilem (vndè ea quæ noſtræ fidei præcipua ſunt, naſcuntur) oſtendere nequimus. Non enim iuxta phantaſiam & vmbraticè noſtram naturam ſibi vniuit, vt quidam ex veteribus hæreticis errantes tradiderunt: verùm re ipſa, vereque homo perfectꝰ per omnia, excepto, quod ab hoſte nobis inſitum eſt, peccato, factus eſt. Hanc ob cauſam, in fide certi, ſanctæ illius carnis characterẽ in imaginibus delineantes ſalutamus, & cultu & honore omni, quo decet, dignamur, nec ob aliud, niſi in recordationem diuinitatis illius viuificæ & inexpreſſæ humanitatiſ. Eadem ratione & intemeratæ eius iuxta carnem matris, ſanctæ Deiparę virginis, ſimilitudinem referimus. Hoc modo oſtendentes, quòd mulier iuxta naturam exiſtens, & à noſtra maſſa haudquaquàm aliena, Deum inuiſibilem, & omnia manu ſua continentẽ, vltra omnẽ & hominum & angelorum exiſtimationẽ in ventre ſuo conceperit, & ex ſe incarnatum genuerit. Etenim ob id eam, vt verè & propriè veri dei matrem veneramur & magni facimus, & quauis viſibili & inuiſibili creatura ſuperiorem reputamus. Ad hæc ſanctos martyres Chriſti, Apoſtolos, prophetas, tanquàm cõſeruos noſtros & veros DEI miniſtros, bonis operibus & diuina prædicatione veritatis, item perpeſſione ꝓ ipſo DEO afflictionum glorioſos amicos Dei veros, quibus ipſe etiàm magnam loquendi confidentiam dedit, admiramur & beatos prædicamus, necnon ad recordationem fortitudinis eorum, & rectam pro CHRISTO ſeruitutem, ſimilitudines eorum depingimus: non quòd de diuina natura participent, per hoc demonſtrare volentes, neq; debitum tantummodò diuinæ poteſtati & gloriæ honorem illis tribuentes, verùm deſiderium noſtrũ & amorem, quo erga eos affecti ſumus, ità declaramus. Nam quæ per auditionem tanquàm vera credidimus, hęc etiàm per pingibilem imitationem, ad ſtabiliorem noſtram inſtructionem collocamus. Quandò & ipſi ſancti DEI, in vnum & ſolum Deum cultum adorationis, & glorificationẽ, & procreationem conſeruantes, pro Chriſto ſanguinem ſuum effuderunt, & veræ confeſſionis coronam acceperunt. Hæc imaginũ apparatûs ratio eſt, nõ ꝙ nos adorationem in ſpiritu & veritate, incomprehenſibili & inueſtigabili deitati decentem, in manufactas imagines, aut in opera hominum arte facta, aut ſanè in ea quæ ſubſunt Deo, ſiue viſibilia ſint, ſiue inuiſibilia, transferre ſtudeamus: verùm vt dilectionem noſtram, quam iuſtè in ſanctos DEI ſeruos habemus, per iſtum modum exhibeamus. Et per honorationem illorum, in eum qui per illos glorificatus eſt, quique illos glorificauit in confeſſionem potentiæ ſuæ, Chriſtũ, glorificationem & cultum referimus, ità vt & nos imitatores fortitudinis eorum & dilectionis erga Deum, per bonorum operum contra paſſiones reſiſtentiam, fiamus. Hunc autẽ eſſe imaginum in Eccleſia Dei vſum, vnuſquiſque per hanc inſtructionem cognoſcat, neq; aliundè nos ſalutis ſpem, ſiue in hoc mundo, ſiue in futuro ſeculo expectare, nisi ab vnigenito filio Dei, qui ſimul cum patre & ſpiritu ſancto diuina dona largitur. Non enim aliud nomen, per quod ſaluari queamus, in hominibus datum eſt. At ſi Domini & ſeruatoris noſtri, item intemeratæ eius matris verè Deiparæ, nec non ſanctorum imagines ſalutamus, confeſtim etiàm fidem & diſpoſitionem mentis erga illos habemus, ſed vnum Deum ſinè principio, ſinè fine, qui omnia in manu ſua habet, factorem noſtrum & omnis creaturæ & verè ſeruatorem, habentem poteſtatem in cælo & in terra, pro genere humano hominem factum agnoſcimus. Ancillam autem & matrem illius exiſtentem, verè pro genere noſtro intercedentem preſentiſſimè, ità vt Dominus quidem noſter ſalutem diſpenſet, illa verò materno affectu pro nobis poſcat, agnoſcimus. Sanctos deniquè omnes, tanquàm conſeruos noſtros, & eiuſdem nobiſcum naturæ participes, gratiſſimos DEI miniſtros, vt dictum eſt, & hac gratia à DEO donatos, vt beneficia à DEO data nobis miniſtrent: curationes (inquam) morborum, & periculorum liberationes, quandò

5.Reg.1.d

Hebr.4.d

quandò per memoriam eorum inuocatio DEI fit, quatenùs nobis in hymnodijs & glorificationibus poſſibile eſt, (Memoria autem eorum cum encomio celebratur, vt ait ſcriptura) agnoſcimus. Hæc igiſ omnia Theophilo Nacoliæ epiſcopo ꝓpoſuimus, quæ ſanè & ſuſcepit, & vt diuina, confeſſus eſt ſe ſeruaturũ, neq; quicq̃ ampliùs dicturum, aut facturũ, quod alijs poſſet eſſe offendiculo, aut tumultum excitare. Hęc igitur cognoſcens veſtra ſancta congregatio, illum ampliùs, niſi in eundem errorem labatur, vexare non pergat: ſed tam ipſum cũ literis noſtris tranſmiſſum, & ſatisfactionẽ illius condeſcentiæ accipiens cõtenta eſto, pro potentiſſimis noſtris dominis & Imperatoribus, vt quàm diutiſſimè viuant, & victores declarentur, precetur. Oret etiàm, vt Chriſtianorum populo Dei pax contingat, quæ omnem mentem exuperat.

Prou.10.

Philip.4.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Pater hic noſter beatus Germanus, cum ſanctiſſimis patribus præceſſoribus illius conſenſit.

Sacra ſynodus dixit: Verè dñe in omnibus conueniunt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Literas has epiſcopus Nacoliæ cùm accepiſſet, celauit, neque metropolitæ ſuo tradidit. Ob eam cauſam beatus Germanus deinceps ad eum ſcripſit. Nam principium huius hæreſeos, ex eo ortum eſt.

Theodoſi⁹ Dei amantiſſimus diaconus, notarius, monachus, & armarij ſacri oratorij cuſtos, legit:

S.Germani patriarchæ Conſtantinop. epiſtola ad Conſtantinum epiſ. Nacoliæ.

EIVSDEM BEATI PATRIS noſtri Germani ad Conſtantinum epiſcopum Nacoliæ epiſtola.

IOãnes Dei amantiſſimus Synadôn metropolites, nobis ſcripſit, quomodò tua charitas literas noſtras illi non tradiderit. Qua de cauſa nõ mediocrẽ propter te dolorẽ concepimus, ꝙ vidéris mihi amorem Dei & charitatem & honoré, quæ membra Chriſti mutuò ſibi debent, poſtpoſuiſſe. Quã ob cauſam per literas iſtas præſentes charitati tuæ renunciamus, vt Theophilo * Conſtantino metropolitæ cõfeſtim literas tradas, omnemq̃; honorem illi debitũ tribuas, illicq̃; ſecundùm ſacerdotalem ordinationem ſubijciaris: quemadmodùm quoquè ſermones noſtros tua charitas ſuſcepit, profeſſaq̃; eſt eos ſequuturum, neq; proprię ſententię inhæſurum. nouiſti enim quæ locuti fuerimus, cùm me inuocâſti, nè epiſcopatu tuo priuareris: promittebasque te correcturũ ea & cõfirmaturũ, de quibus fides tua vacillare dicebat: neq; etiàm quicquam ampliùs cõtumeliæ aduersùm oñm, aut ſanctorum eius imagines dicturũ, aut facturum: ſed tantummodò è ſcriptura ꝓbaturum, nihil diuini honoris in creaturis cõſiſtere, ſed licere tamen veneratione illis exhibere: quam ſanè rem & nos docuimus ſic ſe habere, quamq̃; ſtabiliter tenemus & cõfitemur. Scripta aũt noſtra ad Theophilum metropolitã, eadẽ cõtinent, & nos illi exemplar idem trãſmiſimus. Nè igitur populo innocẽti offendiculum præbeatur in memoriam redigas diuinũ iudicium, quo inquit: Quicunq; vnũ ex minimis iſtis ſcãdalizauerit, ſatius, vt ſubmergatur, illi fuerit. Hoc igitur charitas tua cognoſcat, & epiſtolam noſtrã metropolitæ reddito, atq; per ſanctam conſubſtantialem & venerandam Trinitatem hoc iubeo, vt niſi facias, nunquàm ſacrũ officium ampliùs adminiſtrare poſſis. Nam ſi admonitionibus nihil profecerimus, certè ſententiæ auſteritate, quãtùm poterimus, te deterrere cupimus, nè Dei ſubdaris iudicio.

Matt.18.a Marth.9.f Lucæ 17.a

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Venerãdi fratres, quemadmodùm prædixi, inductio peregrinæ iſtius nouitatis, à prædicto epiſcopo Nacoliæ initium cepit.

Conſtantinus Dei amantiſſimus diaconus & notarius, legit:

Germanus epiſc. Cõſtantinopol.

EPISTOLA GERMANI EPIſcopi Conſtantinopoleos, ad Thomam Epiſcopum Claudiopoleos.

SOlomon ſapiẽtię doctor, verbis ſuis ità alibi expreſſit: Frater à fratre adiutus, tanq̃ ciuitas munita & alta, & regnũ vectib⁹ clauſum. Ego aũt meipſum non ex eis eſſe qui auxiliari poſſunt, ſed potiùs qui auxilio egent, arbitratus, ad veſtram charitatẽ, nõ ſufferens cogitationum turbam, literas has direxi, (quò eñ properarem aliò, q̃ quò me veritatis ſtudium pellit⁹) in quibus ſi falſa cõtinentur aut mendacia, vt vtar Grẽgorij theologi verbo, auræ eas ferãt: ſin aũt vera ſunt quæ referũt, vndiquè ſanè me mentis ſententia firmet. An nõ igitur propter multorũ tarditatem & pigritiam, quibus verba tantũmodò in labijs naſcuntur, & delectatio dilectionis cor nõ intrat, ſententię ſcripturarũ non exquiruntur, & ad profunda non rimãtur? Quamobrẽ multorũ charitatem fictam potiùs q̃ veram eſſe arbitramur, vt neq; etiàm multos iã videamus animaduertere & indagare, quid ſanctæ ſcripturæ iuſſionibus nobis demandetur. Dilectio enim, vt inquit Apoſtolus diuinus, malum nõ cogitat. Hæc cùm apud multos expleta ſit, neceſſariũ mihi eſſe putaui, ſignificare & quid nobis de præſenti tumultuatione videatur. Harũ aũt cogitationũ occaſio mihi fuit, q̃ cùm vidiſſem tuam erga Deum affectionẽ, qua nobiſcum verſatus es, & multis queſtionibus & orationũ meditationibus, cùm per ſcripta, tũ per diſputationes, ſe exercitantẽ, nunq̃ tamẽ nobis quæſtionẽ aut dubitationẽ de imaginib⁹, cùm ſanctorum virorũ, tũ ipſi⁹ dñi noſtri Ieſu Chri ſeruatoris nũi, & iuxta carnẽ illius ſanctæ & verę & Deiparæ

Gregorij Nazianz.

1.Co.13.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deiparę matris à tua charitate propoſitam, neq; quęſitum, quid ego ea de re ſentirem. Quapropter, vt fraterna approbatione mẽtem noſtrã aperiamus, breuibus, quæ de ea re nobis cognita ſunt, dicemus. Illud tamẽ priùs ſubijciẽtes, oportere nos omnem rerum vanam nouitatẽ obſeruare, & maximè cùm in fide in Chriſti populo diſcordię tumultus, & ſcandali argumentũ ſuboritur.

Prou. 31. Deindè in eccleſijs cõſuetudinẽ lõgi temporis tenendã. Etenim ſi cum cõſilio ſcriptura vinũ ordinat bibi debere, quãto magis nos opportunioribus tẽporibꝰ, pleniore cõſultatiõe, res adgredi oportet, nè tremendo dei iudicio ſubijciamur, quo is qui

Matt. 18. vnũ ex puſillis ſcãdalizat, à Deo tollitur? & alioquin oẽs quicunq; ad cõtumeliã Eccleſiæ Chriſti, erroré aliquem ſiue verbis, ſiue factis cõſultò inducunt, quive eius diuinũ venerandumq; honorẽ infringere tentant, iudicãtur. Hoc igitur pręcognoſcere oportet, nõ ſolùm nunc, verùm ſæpiùs, idq; maximè Iudęos nobis opprobrio vertiſſe, cùm tamẽ idololatriæ ſerui & miniſtri verè ſemper extiterint. Nõ ſanè aliam ob cauſam, q̃ vt fidẽ noſtram inuiolabilem, cõtaminent. Cùm aũt in manufacta inuehũtur, eaq; auferre ſtudent, nõ hoc agũt, vt diuina natura omnibus viſibilibus & ſenſibilibꝰ ſuperior cognoſcat, ſed omne ſtudium cultusq; eorũ huc vertitur, quõ diuinam naturã humiliẽt. ſed nos ſatiùs fuerit relinquere: qd eũ aliud q̃ canes ſunt, latrantes cõtra ouile Chriſti? Sarracenis aũt (quãdoquidẽ & ipſi de ea re aliquid dicere velle videntur) ſufficiat, q̃ in eremo lapidi inanimato ſacrificia faciant, acclamẽtq; hanc vocẽ, Chobar, quod à patribus acceptũ, per puerilia myſteria & feſta peragunt. Chriſtianis verò, quibus per vniuerſum orbem terrarũ, ſub vnum Euãgelij iugũ videlicet (vt propheta inquit) ſeruientibus deo, character ꝓprijſſimus eſt fides & cõfeſſio in vnum Deum patrẽ, filium, & ſanctũ ſpiritum, trinitatem increatam, ſempiternã, incõprehẽſibilem, inuiſibilẽ, conſubſtantialẽ, in eodẽ throno ſedentẽ, ſimul etiàm confeſſa vera filij Dei humanitate, cũ reliquis ſacri ſymboli capitibus, quod populis Chriſti cõuenienter & myſticè in ſacrã anaphoram Deo adducit.

Anaphora pars eſt liturgiæ, ſiue ſacri officij Græcorum. Deindè ſpiritualis in nomine triũ dei principaliũ hypoſtaſiũ facta p diuinũ baptiſma regeneratio, & viuificorũ incruenti ſacrificij ſymbolorũ diuinæ operationis tranſſumptio cõmunioq;. Per quę ſanè veritatis reſplendet illuminatio, impietatisq; tenebræ diſcutiuntur. Adferẽs etiàm ſecum iudicium euidens, quo errores in diuinis cõmiſſi, impietasq; diſcerni poſſit. Hæc igitur cùm inuicẽm oppoſita ſint, & vt apoſtolicè dixerim, ab initio ſegregauit Deus per medium luminis, & per medium tenebrarum.

1. Ioan. 5. a Dicat nobiſcum B. Euangeliſta Ioannes:

Hęc eſt victoria quę vicit mundũ, fides noſtra: hæc ꝓponatur nobis, de hac nobis dicatur, ipſa eſt petra, ſupra quã Chriſtus ſuã Matt. 16. ædificauit Eccleſiam in portas inferni, hoc eſt, impreſſionum & inſultationũ cõtrariæ potentiæ incõcuſſum & incõmutabile prędidium. Illinc cõmune nomen accepimus, quod (vt Eſaias ait) benedicetur. Sic enim Eſaiæ 65. inquit: Deũ verũ benedicent, & nó dicibilis eius naturæ inueſtigabile & incõprehẽſibile annunciabunt, incircunſcriptibile, & quod nulla ratione mutari poteſt, & in plenitudine cõſtans, prædicantes eius ſempiternam potẽtiam & diuinitatẽ à creatione mundi, iuxta ſanctiſſimũ Apoſtolũ in creaturis intellectã cõſiderantes: ità deo viuẽti Rom. 1. & vero ſeruire digni habiti ſumus, idq; ea Gala. 4. libertate agimus, qua ipſe Chriſtꝰ nos liberauit, honorãtes eũ & glorificãtes, omnem idololatriæ erroré & impietatis abijciẽtes, cui ſingularis cognitio dicere lapidi, tu me Hieremi. genuiſti: in ligno, tu me feciſti, vt eſt apud Eſaiæ 44. ꝓphetã: neq; inſpicere vult in cælũ, vt Eſaias clamat, neq; cogitare quiſnã ſit qui hæc oĩa indicauerit, qui in numerato totũ mũdum eduxit, oĩa nominibꝰ vocari fecit per gloriã & roboris ſui plenitudinẽ: cuius manus omnẽ cęleſtẽ exercitũ, vt alius quidam ꝓpheta inquit, fecerũt, vt cùm bonã & harmonicã omnis creationis illius harmoniã inſpexerimus, p animæ intellectũ, & verbũ illud productiuũ cum, & per illud patrẽ verè exiſtentẽ Deũ intelligamus & adoremus, Athana. vt alibi B. Athanaſius in ſermone cõtra idola clariſſimè explicat. Quẽadmodùm igit nulla cõmunio lumini cum tenebris, neq; vlla Chriſto cum Belial cõcordia: ità nulla 2. Cor. 6. Chriſtianis, qui Deũ vnũ inenarrabili gloria & potentia adorantes colunt, cũ his qui Deũ, vt neus eſt, effingere & formare intẽdunt. Et hæc quidẽ apud ꝓpheтã iuſtæ miſeriæ exiſtimãtur. Illis enim cor cinis eſt, vt ſcriptũ eſt: Quorũ hi quidẽ arbitrantur ſe deũ, facto ſibi idolo recenter ex eo quod nõ erat, facturos: & eo qualicunq; de cauſa euaneſcente & obſcurato, firmiter ſibi, nó eſſe deũ, perſuaſum habent, nisi confeſtim alium in locũ eius erigãt. Et hoc nos apertè diuina ſcriptura docet, de vituli in deſerto Iſraelitarum formatione, quãdò ſeditione Exodi. concitati, cõtra Aaron dicebant: Fac nobis deos qui nos præcedãt. Hoc vnũ arbitrati, nó eſſe deum neq; verum neq; falſum, niſi Idola cuius idolum formatum videant, cui etiàm deorũ poſteà egreſſum ex Aegypto attribuerunt. qua ſanè re quid aliud, q̃ exceſſum impietatis ſuæ indicârint, non video. Hi autẽ qui gentilis ſuperſtitionis & impietatis turpitudinem ſectabantur, & hanc promouere ſtudebant, in nomine deorum, qui ab eis Sydera colebantur, ſtatuas erexerũt, nimirùm Iouis, quem patrẽ & primatem deorũ omnium & hominum vocabant, reliquorumq; plurimorum, quorum nota ſunt nomina. Quorũ culturæ, religiones, & ſacrificia, qd aliud erant, quàm ſcortationes, ſcelera, & omnis impuritatis demonſtratio? nè dicam interim puras blaſphemias & libidines, vbi & ſacrificia & cultus erat, hominem dijs iugulãſſe. Apud Chriſtianos verò ſanctorum virorum imagines, qui & vſq; ad ſanguinẽ peccato obſtiterũt, vt cũ Apoſtolo loquar, quiq; verbo veritatis miniſtrauerunt, dico autem Apoſtolos & prophetas, qui pia vita in bonorum operũ exercitio fuerũt, quiq; verè Dei ſerui reperti ſunt, nihil aliud ſunt quàm fortitudinis eorum delineatio, ſanctæq; diſpenſationis & virtutis figuratio, & ad glorificandũ Deum, cui in præſenti hac vita ſeruiérunt, admonitio & inſtructio. Sermo enim qui bonorum virorum actiones recẽſet, iuuat audientes, & ad imitationem ſæpiùs adhortatur. Hoc etiàm per frequentem imaginum inſpectionẽ fieri, veriſimile eſt. Nam quæ hiſtorica narratio per auditum docet, ea tacens pictura per imitationem oſtendit. Magnus enim Baſilius inquit, ex vtroq; ad fortitudinem incitari. Breuis, & (vt ità dicam) per ſumma facta narratio, & factorum in imagine per picturam expreſſorum imitatrix demonſtratio, nobis contẽplantibus vtilis eſt. Nam & per idola, falſorum illorum deorum geſta impura demonſtrantur. Nam & qui ſæpè audiuerunt eiuſcemodi de ſanctis viris narrari, ſi iterùm in imagine iſta repræſentari viderint, in memoriam ea quę audiuerunt & legerunt, reducunt. Quinetiàm ignorantes eiuſcemodi, cùm obiecta fuerit eorũ oculis talis contemplatio, cauſam inquirendi & perueſtigandi acquirunt. Præterea ab his vehementiùs in amorem & laudem DEI concitamur, ità vt per hæc vtraque illi qui egregia ſanctorũ facta vident aut audiunt, Matth. 5. b patrẽ noſtrũ qui eſt in cælis, glorificare iuxta Euangelij vocem cogantur. Legiſlatio Num. 15. d autem Moſaica, populum iubet filamenta hyacinthina ad veſtium fimbrias aſſuere, vt memores ſint iuſſorum, & ea cuſtodiant. Imaginũ vtilitas. Multò ſanè magis per ſimilitudinariam vim apparẽtem in pictura ſanctorum virorum, egreſſum glorioſæ cataſtrophes ritè videre Hebr. 13. b licet, horumque fidem iuxta Apoſtolicam doctrinam imitari. Domini autem iuxta carnem formæ characterem figurari in redargutionẽ hæreticorum, qui eum in phantaſtico & nõ vero corpore veniſſe, delirantes dicunt, quid obeſt? ità vt & his proſit, qui ad ſumma diuinitatis ſpiritali ſpeculatione peruenire nequeunt. Indigent enim & hi corporeo quodam intellectu, ad eorũ quæ audiuerunt, confirmationem. Myſterium enim quod & cælos regit, quodq; virtute à ſeculis & à generationibus in DEO celatum eſt omnium conditore, nó ſolùm ex auditu fidem habet, fides enim (inquit Apoſtolus) ex auditu, verùm etiàm ex viſis in animis videntium imprimitur. Deus enim in carne in mundo apparuit, & creditus eſt, omnibus ſanctior & magis ſalutaris repertus. Quarè & per Euangelica præconia de diſpẽſatione eius, quæ in carne cum hominibus fuit, ſcripta, ad populorum memoriam inuandam, & venerationes glorię, eius & bonitatis erga nos recordationem faciunt, quæ etiàm eadẽ claritate per artificium prędicari poſſunt, & ad adorationem eius nos perducere. Non enim colorum & lignorum mixtura adoratur, ſed inuiſibilis deus, qui in ſinu patris exiſtit. Is enim adorationem ſuſcipit in ſpiritu & veritate, per Ioan. 4. ipſum ad patrem nobis aditum gratis dans, qui cũ eo adoratur. Nam & Iacob in ſummitate virgæ Ioſeph adorãſſe dicitur, non Gene. 48. Hebr. 11. ſanè ligno illum cultum exhibens, ſed ſuũ amorẽ in eum indicans qui habuerat eandem. Ità etiàm ſanctitatis Chriſti & ſuperglorioſę matris imagines populo Chriſtiano inſpiciuntur, & cõſiderantur, & honore afficiuntur. Quarè à longis temporibus ſanctiſſimis Eccleſijs eas ſuſcipere viſum fuit, neq; quicquam adhuc accidit vt prohiberentur. Quin etiàm poſt omnes perſecutionum turbulentias, & poſt fidei cõfirmatæ vbiquè libertatem, omnibus ſynodis vniuerſalibus vſq; ad noſtram generationẽ celebratis, cùm multi quoquè canones de imaginibus ederentur, nunq̃ tamẽ quicquã de earum abrogatione ſtatutum eſt. quod certè, ſi illicitæ fuiſſent, fieri debebat. Multa aũt de idolis & idolorum ſtatuis & execrationibus earum, in ſcriptura dicta ſunt, quę etiàm & nũc ipſa cõſuetudine excluſæ ſunt: hæc eñ ad abalienationẽ à Deo ferebant. Nã qui dicebat, Apoſtolis ſe adfuturũ Matt. 28. d vſq; ad conſummationẽ ſeculi, ꝓfectò hoc ipſum & illis qui Eccleſiæ ſuæ curã gerunt, annunciauit. Non enim illis corporaliter adfuturus erat vſq; ad huius præſentis ſeculi tranſitionẽ. Item & tribus aut quatuor Matt. 18. c in nomine illius cõgregatis, adfuturum ſe illis dixit. Putásne tantas congregationes zelo bono coeuntes, vt illius cultus propagetur, diuina illius inſpiratio & ductio reliquit, nè poſſet cõſummationem perfectæ cõfirmationis ſuę eccleſię, in qua neq; macula, neq; ruga, neq; aliquid tale eſt, videre? Neq; hãc cõſuetudinẽ nõ paucæ aut ignobiles vrbes, verùm omniũ regionũ nobiliſſimæ & principales Eccleſię ſeruant. Quòd aũt res peruetuſta ſit, hiſtoricas ſcripturarũ narrationes in imagine effigiare, adſtruit B. Gregorij Nyſſeni epi ſermo, in Abrahã in- Gregorij Nyſſeni ſermo de Abrahã. ſcriptionẽ prę ſe ferẽs, in quo de oblatione Iſaac in tabula expreſſa recenſet. Quòd ſi aũt illorũ res ità expreſſę ſunt, quãtò magis miracula dñicę diſpẽſatiõis & paſſionis talẽ demonſtrationẽ habere debẽt? Sic etiàm athleticę ſanctorũ martyrum fortitudines, quæ

Rom. 10. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ ad zelum & bonam imitationem adſpicientes inducũt, exprimi debent, in quibus habetur etiàm generoſi & admirandi martyris Anaſtaſij veri pugilatiis certamẽ. At illi fortè dicent, neceſſariò eſſe ſanctæ ſcripturæ mandata ſequenda, veluti cùm Exo. 20. a dicitur: Non facies tibijpſi idolum, neq; ſimilitudinem vllam eorum quę aut in cęlo, aut in terra ſunt infrà, aut in aquis ſubter terram, neq; adorabis ea, neq; ea coles. Iterùm: Non aſſumatur nomen nũi Dei tui in Ibidẽm. Deute. 5. a vanum. Et in Deuter. Legẽ meam nè trãſgrediamini, nec facite vobis ſculptam imaginem. Et hæc quidẽ illi dicunt. Sed clarũ habent intellectũ. Naturã enim Dei ſcimus forma repræſentari nõ poſſe, incõpræhenſibilemq; eſſe, neq; honorem aliquem eſſe, qui illi tanq̃ viſo exhibeatur, ſed cõiecturis & opinationib⁹ ad corporeas cõceptiones Deut. 5. a ducimur. Prædicens enim illis Moſes, Cuſtodite diligenter animas, nè quam ſimilitudinem adſpiciatis, nè die illa qua locutus eſt nũs ad vos in Choreb, in monte ex medio ignis. Hęc præfatus, ſtatim ſubdidit, Nè legem tranſgrediamini, nec facite vobis, & quę ſequuntur. Hoc quidem ob id, quia recordabatur conſtructionis vituli: atque ità diligenter hoc inculcauit, nè ex Aegyptiorum conſuetudine ad tantam impietatem redirent, diuinaq; illis arbitrarentur ſimilia. Hoc & magnus Apoſtolus in oratione ad populum Athenienſem habita, ait: Ge- Actor. 17. 5 nus igitur cum ſimus Dei, argento, auro, lapidi, aut figuræ artis, aut excogitationis hominis, diuinum eſſe ſimile exiſtimari non oportebit. Eundem intellectũ habet & illud: Exo. 20. b Non accipies nomen nũi Dei tui in vanũ, hoc eſt, nõ vocabis aut autumabis deũ, in quo nihil diuinitatis exiſtit, ſed vana opinione & falſa appellatione hoc dignaberis. 1. Cor. 8. b Nobis autem, vt magnus docet Apoſtolus, vnus Deus pater, ex quo cũcta: & vnus dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia: & vnus ſpiritus ſanctus, in quo vniuerſa, naturalis aũt diuerſitas, per præpoſitionũ commutationẽ, nè ſit inducta. Etenim tria hęc, vnus Deus inter ſe inuicem intellecta ſunt, vt ſapiens docet Gregorius. Nulli igitur Gregor. Nazianz. nomen illud ſuper omne nomen exiſtens, populus Chriſti in hunc vſq; diem, præterquàm ad ſanctam viuificantem Trinitatẽ, retulit. Abſit vt hoc faciat. Vbiquè cùm verbũ hoc, λατρεύειν, diuina ſcriptura ponit, tantummodò dictis adſignat, quò à nobis alienum, & non communem, indicet hunc errorem. Manifeſta enim eſt quæ ſit latriæ idolorum ratio. Apud nos autẽ vnus Deus adorandus, vna & in eum fides, vnum ſalutare baptiſma: ſic quoquè vna, quæ illi debetur, latria: quemadmodum à ſanctis Apoſtolis traditum eſt, & hactenùs ſeruatur. Hebr. 13. Laudationisq; ſacrificium, quod per Chriſtum Deo patri repræſentari inquit diuinus Apoſtolus, qd aliud eſt, quàm labiorũ nomen illius confitentium fructus, & in viuificis myſterijs diuiniſſima traditio, quam Malac. 1 præſignificauit Malachias propheta, veluti ex perſona loquens Dei: Ab Oriente ſole vſq; ad Occaſum in gentibus glorificatum eſt nomen meum, & omni in loco ſacrificiũ 2. Cor. 2 offertur nomini meo? Sacrificium, inquã, purum. Nulla itaq; confœderatio templo 1. Tim. 6 Dei, hoc eſt, illius Eccleſię, cum idolis. Abſit. Ipſa enim, columna & firmamẽtum veritatis, Apoſtolicè nominatur. Idolorum Zach. 5 autem nomina, vt Zacharias clamat, de terra auferentur, quandò omnis locus domui Dauid, hoc eſt, Eccleſiæ Chriſti, cuius domus ſumus nos, per traditionem fidei aperietur. Hoc faciunt omninò, quę in Sapientia Salomonis, & apud magniloquũ Eſaiã reperiuntur. Illic enim dicitur: Principium Sapi. 14 ſcortationis, reſpectus idolorum: deſiderium eorum, corruptio vitæ. Neque enim erat à principio, neque in perpetuum erit. Vanitas enim hominum ingreſſa eſt mundum. Et propter hoc, breuis finis illis deputatus eſt, &c. In propheta autem, Con- Eſaiæ 42. c futabuntur omnes qui ſculptilem Deum aut faciunt, aut conflant, & omnes qui indè generantur, exiccati ſunt, & fabri ab hominibus facti ſunt, & reliqua, hoc eſt, fabri lignarij artis induſtria, & lignorũ quorum vſus ad miniſterium hominum, in formam viri transformatur, & tripudium inſipientiæ adorantium ea. Quibus inſertur: Eſaiæ Videte, nè dicatis, mendacium in dextera mea. Quod præmiſſę impietatis veluti ſubuerſionem induxit. Nos autem cognoſcentes & credentes filium Dei, quòd ſit veritas & dextra patris, alieni à damnatione Eſaiæ Prophetica demonſtramur. Et ob id valdè opportunè propheticam orationem vſurpauero: Quid paleis ad triticum? quæ familiaritas ſufflatæ à ſpiritibus nequitiæ, inſtabilis leuitatis colentium creaturã, prætorito creatore, ad veræ diuinitatis cognitionis nutriens verbum, quod in omni Chriſti populo inueniturẽ Illi enim ſunt, de quibus Eſaias ait: In verticibus montium ſa- Eſaiæ crificauerunt, & ſuper colles incenſum fecerunt. Sub quercu & populo, ſubter arbore ſubumbrante, quia bona tegmenta erant, quemadmodum alius propheta con- Oſeæ temporaneus Eſaiæ, clamat. Populus autem Chriſti, regi ſeculorum, incorruptibili, inuiſibili, vni ſapienti Deo, adorationis 1. Cor. cultum exhibet, in ſpiritu & veritate adorando, omnemq; laudationem & glorificationem viuificæ Trinitati inceſſanter offerens. Ea verò quæ extra ſapientiam de idolis iactantur, breuem finem habent. Nam eorum obſcuratio, & quod ampliùs eſſe non poterant, non aliundè, q̃ ex Chriſti Ieſu magni Dei & ſeruatoris noſtri apparitione, factum eſt, quam etiàm Eccleſia illius

illius à principio vſq; ad totius mundi terminum, ſanguine illius redẽpta, per omnia confitetur & gloriosè prędicat. Non igitur in illa ſcripta idolorum damnatione vituperationeq;, verus & germanus Trinitatis adorator popul⁹ Chriſti, ſe notari putabit, quòd ſanctorum virorum imagines in recordationem virtutis eorum habeat. Neq; Rom. 3. d etiàm B. Apoſtolo Paulo, carnalem circunci- Galat. 2. d ſionem prohibẽti, & illis qui per legem iu- 1. Cor. 7. d ſtificari volebant, minanti, circunciſio Timothei, legalis tonſura, ſacrificium in templum inducere, repræhenſionem aliquam aut cõdemnationem conciliauit. Nõ enim ſimpliciter deſignata inſpicere oportet, ſed vndiquè rerum intentio probãda eſt. Nam qui cauſam, offerentemq; non inſpicit, ſępè contraria iudicat. Qui verò ità nõ faciunt, fortaſsè apud hos ipſius quidem DEI mandatum irreprehenſum nequaquàm videbitur. Siquidem lege ſculptile & conflatile interdicẽte, ſubijcitur, Cherubim gloExo. 20. 2 riæ obumbrantia propiciatorium, vt Apo- Hebr. 9. b ſtolus inquit. Hæc enim eius apparatus fuerunt, quibus diuinã gloriam vectã fuiſſe, nõ ſolùm ex ſcriptura docemur, ſed & diu⁹ Athana- Athanaſius, pſalmicũ hoc verbũ ẽponens, ſius. Qui ſedes ſuper Cherubim, appareas, talẽ de his tradit ſententiã: Etenim Cherubim illorum exemplaria, ignota iuxta naturam omnibus hominibus exiſtentia, ſpiritus & ignis exiſtunt, & ab omni corporea figuratione & natura aliena, ea quæ de ipſis à propheta corporaliùs dicũtur, ſymbolicum & altiùs ductũ ſenſum habẽt. Aliter enim intelligere iuxta ſacram, & corporeis nõ decentem, rationẽ oportet. Illud verò neceſſarium eſt vt dicatur, nequaq̃ Chriſtianos ſuorũ iuxta carnẽ aut cognatorũ, aut amicorum, aut familiariũ figurã pingentes, illã aut colere, aut honore aliquo dignam ducere, ſimmò ne Imperatorũ quidẽ iuſſibus obedientes, poteſtati talia tribuunt: in quibus ſanè culpabiles inueniuntur, qui dicẽtes ſe ſapientes, infatuati ſunt, & gloriã dei incorruptibilis, cum ſimilitudine corrupti- Rom. 1. c bilis hominis cõmutãrunt, vt inquit Apoſt. Adeò ex hac re ſcire licet, nobis non licere prædictam ſcripturã in calumniam rapere. Igitur ſi de Deo pias opiniones, ad id quod corporalius eſt, tranſponimus, aut Deo decentem gloriã & ſeruitium relinquẽtes, aut aliqua ratione imminuẽtes huiuſmodi argumento deprehendimur: rectè vtiquè auferentur, quæ nos vacare faciunt & abducunt à cultura & aſſiduitate erga vnũ & verum Deum. Nunc verò cõtrarium fieri videmus. Nam ſi quiſpiam cum ſcientia, ſanctorum alicuius imaginẽ inſpexerit, rectè Deum laudans dicet, Gloria tibi Deus, nomenq; ſancti apponet. Vt per hunc modũ, id quod in precatione à nobis dicitur, impleatur, vt per viſibilia & inuiſibilia ter ſanctum nomen Chriſti glorificetur. Verùm neque ſanctorum virorum aliquem, Deum appellari ſuſtinuerimus. Propriè enim & verè eiuſcemodi appellatio Deo conuenit: & ijs qui faciunt quòd deo placeant, Deus id nomen tradidit, vt in pſalmorum ſacro Pſalm. 81. codice ſcriptum eſt. Neq; rurſùs, vt ſufficientem exiſtimantes cognitionis Dei aſſertionem, eiuſcemodi imagines habẽtes, deſpicimus in Eccleſijs Dei populi congregationes & cõcurſum: immò in eis diù noctuq;, & vt cũ pſalmographo meliùs dixe- Pſal. 54. rim, veſperi & manè, & meridie benedicere Deum oportebit, maximè autem in diuinis myſterijs & ſacris officijs, dum hæc, inquam, peraguntur. Sed certò ſciamus, non aliundè nobis ſpem ſalutis accedere, niſi ex pia fidei confeſſione, quæ ſit erga Deum verum & vnum in Trinitate adoratum, fidei dico confeſſionem, quæ partim in corde conſiſtit, partim per os profertur. Rom. 10. b Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem. Semper laud- Pſal. 149. dem eius qui nos fecit, in ore ferentes, & exaltationes eius in gutture habentes, oĩs populus Chriſti in tranſſumptione ſangui- Lucæ 22. nis & corporis eius, per quam, memoriam mortis & reſurrectionis illius, iuxta ſuam traditionem celebramus, inſatiabili deſiderio & à deo incitato ſtudio ad ea incitatur, magis quàm ad fontes aquarum ceruus. Verùm nè quempiam offendat, quòd ante Pſal. 41. ſanctorum imagines lumina & ſuaue olentia thymiamata accenduntur. Symbolicos enim iſta fieri in honorem illorum, opinandum eſt, quorũ cum Chriſto requies, quorum honor ad ipſum recurrit, hoc ipſum teſtante ſapiente Baſilio, quòd erga conſer- Baſilius uos bonos honor, erga ipſum Dominum Magnus. commune beneuolentiæ ſignum exhibet. Senſibilia enim lumina ſymbolũ ſunt immaterialis illius & à Deo dati luminiſ. aromatum autem incẽſio, ſynceram & totum ſancti ſpiritus afflatũ & repletionem ſignificat. Et hæc quidẽ veluti cõtra ſubornatas contradictiones, & ex ſcripturis hinc illinc acceptas obiectiones ſcribere nobis permiſimus, adhortantes, vt ſinè ſcandalo & ſinè turbatione cũ populo cõuerſemur, quãdõ etiãm ne vnũ ex puſillis deſpiciendũ Deus Matt. 18. b prohibet. Similiter ſcãdalizare aliquẽ intolerabile & horrẽdum iudicium adfert illis qui intendũt. Nunc aũt & totæ ciuitates, & hominũ cõgregationes non parùm hac de re tumultuantur. Caueamus aũt nos omni ſtudio, nè huius rei authores ſimus. Ante omnia verò prouidendũ eſt, nè à ſententia permuteris, nè ex hoc inimici noſtri & hoſtes crucis Chriſti, ſupercilio eleuent cõtra fidẽ noſtrã, dicantq̃: Hucuſquè Chriſtiani errãrunt: niſi enim inſtitutũ ſuum idololatriam cognouiſſent, non ſanè nunc manufacta abijcerent. Quod ipſum quantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

contumeliæ subuersionisq; fidei in Christum cõciliat, quiuis agnoscere potest. Nã qui semèl errârint, eos in viã reducere difficile est, vt qui à veritate alienantur. Quid autẽ dicere oportet, cùm videamus reges nostros & Imperatores, ex ꝓpria erga Deũ adfectione, pro sua statua, salutiferam crucem gloriationem seculi erexisse? Summa autem rerum in hoc cõcludi potest, quòd extra omnem cõtrouersiam est, sanctorum imagines mirifica designare miracula, vt & debilibus valetudo bona per eos concilietur, sæpeque in somnis apparentes, optima quæq; nobis consuluant. Extra omnem cõtrouersiam est in Zozopoli Pisidiæ ciuitate imago virginis matris intemeratæ, quæ ex picta etiàm manu sua vnguentorum seaturiginem effundit. Cuius sanè miraculi plures testes sunt. Hæc omnia sancti per fidem operati sunt in mũdo, vt in actis Apostolicis legimus, cuius rei etiàm euidẽs testimonium est, vmbra vestimentorum, & sudaria sanitates largientia. Quòd igitur non omnis corporis vmbra, neq; quælibet sudaria id possint, facilè videt is, qui, quæ fides fuerit vtriusque erga Deum, animaduerterit, vt qui eiusce modi gratiã per inanimata illa indicauerit. Quamobrem credendum est, & per imagines quoquè talia à Deo designari. non per quaslibet tamen picturas aut imaginum species eiusmodi fiunt, sed sanctorum effigies repræsentantium tantùm, aut Iesu Christi. Neq; etiàm ob huiusce modi curationes, spõtaneas esse credendum est, sed tantummodò ex Dei gratia. Dignum autem est (vt arbitor) & id recensere, quod apud Pamphili Eusebium historicè scriptum est in historia ecclesiastica. In Paneade enim ciuitate, quam & Cæsaream Philippi Euangelium vocat, dicitur, fuisse domus hæmorrhoissæ, hoc est, laborantis profluuio sanguinis mulieris, quæ tacta limbria Seruatoris, sanata est, quemadmodùm Euangelium testatur. Pro foribus autem domûs aiunt ex ære fusam imaginem stare, quæ Domini nostri effigiem repræsentat, exaduersò verò statua eiusdem materiæ, mulieris genibus prouolutæ, palmasque suppliciter tendentis, expressa est, idque in memoriam miraculi illius, quod circa ipsam factũ est, quamobrẽ & eiusdẽ procuratione facta est. sub pedibus autem (veluti appáret) statuæ Dominicæ, herba quædam excrescit, peregrina specie, neq; satis cognobilis, quæ omnium morborum remedia & curationes exhibet, quod & ipse Eusebius oculis se vidisse tradit. Manifestum autem est, quòd ex insigni Dei misericordia eiusce modi dona contingunt, quemadmodùm nobis in superioribus demonstratum est. Idem in eodem libro Eusebius scripsit, se apostolorũ Petri & Pauli, itẽ ipsius Domini nostri Iesu Christi ex coloribus depictas imagines vidisse. Asserit autem ea specie, qua putantur fuisse. Hæc autem non dicimus, quòd arbitremur nobis circa ærearum statuarum operositatem laborãdum, sed tantummodò vt admoneamus sanctitatem tuam, veterem consuetudinem nõ esse reijciendã. Deus enim & veritatis Dominus, in omnẽ veritatem te deducet, omnesq; ambiguitates & disceptãdi occasiones ab animo tuo auferet, si vnanimiter nobiscum ad veritatis rationem indagandam descendas, cuius regnum benedictum est in perpetuum.

Miraculũ de imagine beatæ virginis Mariæ.

Hebr. 11. p totum.

Acto. 5. c 19. b

Eusebius lib. 7. ca. 14

Matt. 16. b

Matt. 9. c

Ex eodem & libro & ca. alia narratio de imaginibus.

Sanctissimus patriarcha dixit: Custodes Catholicæ Ecclesiæ sancti patres nobis acclamârunt, ex-superna illa prudẽtia in præsidijs suis vigilantes, omnemq; vaniloquorum exercitum dissipârunt. Suam autem custodiam inconuulsam seruantes, phalanges hostium persequuti sunt. Simul etiàm cum antiquis hæresibus, & hâc Christianorum accusatorum nouitiam improbitatem gladio spiritûs abstulerunt. Dicamus igitur omnes vna voce, cum sacro nostro doctore Paulo: Pax nostra Christus, qui ex duobus vnum fecit. Illum omnis gloria, & cum patre & sancto spiritu nunc & in secula seculorum omnis decet adoratio.

Ephes. 2

Sancta synodus dixit: Diuiniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt, ex ijs veritatẽ haurientes, admoniti sumus: ipsis adhærẽtes, mendacium persequuti sumus: ab ijs eruditi, venerandas imagines salutamus, patribus annunciantibus bona filijs obedientes fumus: gloriamur autem in facie matris, sanctæque traditionis Ecclesiæ, credentes vnum Deum in Trinitate laudatum. Venerandas imagines veneramur. Qui sic non credunt, anathema, qui aliter sentiunt, longè ab Ecclesia abijciantur. Nos veteri Ecclesiæ legislationi insistamus. Nos statuta patrum conseruemus. Nos, qui addunt aut auferunt aliquid de Ecclesia, anathematizamus. Nos nuperam Christianorum accusatorũ inuentionem anathematizamus. Nos venerandas imagines salutamus. Nos, qui sic nolunt, anathemati subijcimus: Christianorum accusatoribus, videlicet iconoclastis, anathema. Qui ex scriptura sententias contra idola dictas, in sanctas imagines torquent, anathema. Qui sacras imagines idola vocant, anathema: Qui dicũt Christianos, tanquàm deos imagines amplecti, anathema. Qui communionem habent cum ijs, qui sanctas imagines reijciunt aut contemnunt, anathema. Qui dicunt, præter Christum aliquem nos à cultu idolorum liberâsse, anathema. Qui dicere audent, sanctam Catholicam Ecclesiam idola vnquàm accepisse, anathema. Cùm autem anathematismi præsentes essent ex charta dicti, sancta synodus iterùm, subiecta legente Euthymio episcopo Sardensium

Anathe. mata Iconoclastarum.

densium, exclamauit: Domini & Seruatoris nostri diuinam ordinationem sancti patres nostri perficientes, candelã cognitionis ab eo datam, non sub modo celârunt,

Matt. 5. b Marc. 4. c Luc. 11. d

sed super lucernam vtilissimè doctrinę posuerunt, vt omnibus in domo, hoc est, Catholica Ecclesia genitis luceat, vt nemo ex ijs qui piè confitentur Dominum, ad lapidem hæreticæ prauitatis pedem impingat: ipsi omnem hæreticorum errorem expulerunt, ipsi putridum membrum, quatenùs curari non poterat, abscíderunt, & ventila-

Matth. 3. b

brum in manu ferentes, aream eius expurgârunt. Frumentum autem, hoc est, verbũ nutribile, quod mentes hominum firmat, in horreo catholicæ Ecclesiæ concluserũt. Paleas autem hęreticę prauitatis eijcientes, combusserũt eas igni inextinguibili. Quapropter sancta synodus Dei voluntate, & pijssimorum nostrorum Imperatorum Irenæ nouæ Helenæ & Constantini noui iussu, in Nicentium splendida metropoli secundò congregata, per lectiones cognitis sanctorum patrum decretis, ipsum Deum glorificet, à quo illis datum est verbum ad nostram institutionem, & ad perfectionẽ sanctæ & catholicæ Ecclesiæ. Qui verò sic non sunt animati, sed veritatem ob nouitia dogmata reijciunt, eis Psalmographi hoc

Psal. 73.

occinemus: Quantas improbitates hostes in sancto tuo cogitârunt, gloriati sunt cum dicerent, non est amplius qui doceat? Sed nos non ignoramus dolos eorum, qui secundùm patrum traditionem incedentes, vno ore atque corde veritatem annunciamus, nihil auferentes aut addentes ad ea, sed his consentimus, his adhæremus, sic probamus nostra, sic confitemur, quemadmodùm sex sacræ vniuersales synodi confitentur.

Credimus autem vnum Deum patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium factorem, & in vnum dominum Iesum Christum filium vnigenitum, verbum eius, per quod cuncta creata sunt, in sanctum spiritum viuificantem dominum, &c. Salutamus etiàm sanctas Dominicas, Apostolicas & Propheticas, item sanctorũ, præcipuè autem Dominæ nostræ Deiparæ imagines, quæ nobis veluti exẽplaria sunt & institutiones bonorum operum imitationis & fidei erga Christum, omnem idololatriam execrãtes, & latriam solam Christo tribuentes & DEO patri & Spiritui sancto, tanquàm vni deo, cui honor & laus in secula.

Petrus primàs presbyterorum in sancta Romana Ecclesia, subscripsit Romanè, cuius hæc est interpretatio: In nomine Domini nostri Iesu Christi, Petrus DEI misseratione archipresbyter sanctæ Dei Apostolicæ & catholicæ Ecclesiæ, & locum retinens Adriani sanctissimi Papæ veteris Romæ, omnes qui ex priori iconoclastrum hæresi resipiscunt, suscipiens, & venerandas imagines admittens, iuxta traditionem patrũ, subscripsi.

Petrus miseratione diuina presbyter & præses monasterij sancti Sabæ, locum secundum retinens apostolici Papæ, * & dictis ipsis subscripsi.

Tharasius miseratione diuina episcopus Cõstantinopolitanus nouæ Romæ, in otiũbus prædictis veritatem confessus, libens subscripsi.

Ioannes miseratione diuina presbyter & legatus, & locum tenens trium thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, omnia approbãs & laudans, subscripsi.

Thomas miseratione diuina presbyter, & præses monasterij sancti patris nostri Arsenij, quod est in Aegypto, locum retinens trium Orientalium diœcesium, subscripsi.

Agapius indignus epis. Cæsareæ Cappadocię, omnia prędicta recipiens, subscripsi.

Ioannes indignus episco. Ephesi, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Basilius indignus episc. Ancyræ, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Cyzici, in eandem sententiam, subscripsit.

Euthymius indignus eps Sardensium, &c.

Petrus indignus episc. Nicomediæ, &c.

Hypatius indignus episcopus Niceæ, &c.

Helias indignus episcopus Cretæ, &c.

Stauratius indignus eps Chalcedonis, &c.

Nicephorus indignus eps Dyrrhachij, &c.

Epiphanius indignus diaconus Ecclesiæ Catanes, locũ tenens Sardinię, in eam, &c.

Leo indignus presbyter, & locum retinens metropoleos * Sides, omnia prædicta recipiens, subscripsit.

* Sydes

Nicolaus indignus monachus * metropolis Thyanensiũ, in eandem sententiã subsc.

* locũ tenens

Gregorius indignus eps Neocæsareæ, &c.

* Theodorus indignus eps Catanes, &c.

Is inferiùs repetitur.

Anastasius indignus eps Nicopoleos veteris Epiri, in eandẽ sententiam subscripsit.

* Ioannes indignus eps Tauromenię, &c.

Is inferiùs etiam repetitur.

Gregorius indignus eps * Pissinuntõn, &c.

Basilius indignus episcopus Sylæi, &c.

Theodorus indignus episcop* Myrõn, &c.

Leo indignus episcopus Rhodi, &c.

Eustathius indignus eps Laodiceæ, &c.

Theodorus indignus eps Seleuciæ, &c.

Nicolaus indignus episco. * Amorij, &c.

Theodosius indignus eps Hierapoleos, &c.

Nicetas indignus eps Claudiopoleos, &c.

Michael indignus episc. Synnadõn, &c.

Leo indignus episcopus Iconij, &c.

Georgius indignus episcopus Pisidiæ, &c.

Constantinus indignus episc. Perges, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eustratius indignus epʃ Methymnes,&c.
Theotimus indignus epiſ. Crotonum,&c.
Leon indignus epiſc. Chij, in eandem &c.
Basilius indignus epiſcopus Nesiõn,&c,
Ioannes indignus epiſcopus Aprõn,&c.
Ignatius indignus epiſcopus Prienes,&c.
Cypsalõn Theophylactꝰ indignus epʃ* Cypselõn,&c
Theodorus indignus epʃ Trophæorũ,&c.
Stephanus indignus epʃ Sugdaõn,&c.
Sergius indignus epiſc. Nocoterõn,&c.
Georgius presbyter locum retinens Nicopoleos,in eandem sententiã subscripsit.
Leo indignus epiſcopus Mesembriæ, &c.
Theodorus indignus epʃ Amorij, &c.
Cyriacus indignus epʃ* Driziparõn,&c.
Galatas presbyter in locum Rhegij,&c.
Theodosius indignus epiſcopus Nyſſę,&c.
Georgius indignus epʃ Camulianorũ,&c.
Sotericus indignus epiſc. Ciceſſõn, &c.
Cõstantinus indignus epʃ Mastaurõn, &c.
Georgius indignus epiſc. Briulõn,&c.
* Nyſſæ Ioannes indignus epiſcopus * Nyſſæ, &c.
Basilius indignus epiſc. Magneſiæ, quæ est propè Mæandrũ, in eandem senten.&c.
Theophanes indignus epiſc. Coloes, &c.
Leo indignus epiſc. Algizõn,&c.
Nicodemus indignus epiſ. Eugazõn, &c.
Lycastus indignus epiſc. Barilõn,&c.
Theophylact. indignus epʃ Hypepõn,&c.
Theophanes indignus epʃ Lebedõn,&c.
Stratonicus indignus epiſc. Cymes,&c.
Cosmas indignus epiſc. Myrrhines,&c.
Olbianus indignus epiſcopus * Elææ, &c.
Pardus indignus epiſcopus Pittanes,&c.
Basilius indignus epiſcopus Pergami, &c.
Marianus indignus epiſc. Antandri,&c.
for.*Adramyti Basilius indignus epiſc.* Atramiti, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Asi,&c.
Leo indignus epiſc. Phoceæ,&c.
Nicephorus indignus epʃ Gargarõn,&c.
Aegeon vel Aegeæ Constantinus indignus epiſ. Agaes,&c.
Theognis indignus epiſc.* Siõn,&c.
Ioannes indignus epiſc. * Prædesti,&c.
Ioannes indignus epiſcopus Panij,&c.
Melchisedec indignus epiſ. Calliopoleos, in eandem sententiam subscripsit.
Leo indignus epiſcopus Madyti, &c.
Theophylactus indignus epiſc. Chariupuleos, in eandem sententiam subscripsit.
Thomas indignus epiſc. Danij,&c.
Gregorius indignus epiſc. Theodoropoleos, in eandem sententiam subscripsit.
* Cholcidos Sisinnius indignus epiſ.* Chalcidos,&c.
Ioannes indignus epiſc. Bryseos,&c.
Beniamin indignus epiſc. Lizicõn,&c.
Gregorius indignus epiſ. Amastridos, &c.
Stephanus indignus epiſc. Sorõn,&c.
Gregorius indignus epiſc. Dercõn,&c.
Heraclius indignus epiſc. Iunopoleos,&c.
Cõstãtinus indignus epʃ Heliopoleos,&c.
Antonius indignus epiſc. Tryzenes, &c.
Nicetas indignus epiſc.* Nacaleæ, &c.
Petrus indignus epiſcopus Aspones,&c.

Synnesius indignus epiſcopus Cynes, &c.
Synnesius indig. epʃ Anastasiopoleos,&c.
Eustathius indignus epiſ. Solorum,&c.
Theodorus indignus epiſc. Cicutij,&c. *Thermithuntõ
Basilius indignus epiſ.*Trimithuntõ,&c.
Alexander indignus epʃ Amathuntõ,&c.
Michael indignus epʃ Melitupoleos,&c.
Sisinnius indignus epiſc. Adranias, &c.
Theodorus indignus epiſc. Germes, &c.
Gregor. indignus epʃ Adrianitherõn, &c.
Leo indignus epiſcopus Pœmanij,&c.
Simeon indignus epiſc. Oees,&c.
Ioannes indignus epiſcopus Lampsaci,&c.
Nicetas indignus epiſcopus Ilij,&c.
Leo indignus epiſcopus Troados, &c.
Theodorus indignus epiſc. Abydi,&c.
Anastasius indignus epiſc. Tripoleos, &c.
Leo indignus epiſc. Traculõn,&c.
Stephanus indignus epiſc. Salõn,&c.
Ioannes indignus epiſcopus Abalõn,&c.
Stephanus indignus epiſc. Silandi,&c.
Nicolaus indignus epʃ Pericommatos,&c.
Ioannes indignus epiſc. Setõn,&c.
Basilius indignus epiſc. Liparõn,&c.
Theophanes indignus epʃ Meoniæ,&c.
Michael indignus epiſc. Stratonices,&c.
Lycastus indignus epiſc. Philadelphiæ,&c.
Michael indignus epiſc.* Troalõn,&c.
Gregorius indignus epiſc. Gordõn,&c.
Ioannes indignus epiſcopus Daldes,&c.
Eustathius indignus epiſc. Hyrcanes, &c.
Iosephus indignus epiſc.* Ataliæ, &c.
Zacharias indignus epiſ. Hierocæsareę,&c.
Dauidus indignus epʃ Helenupoleos, &c.
Criton indignus epiſc. Lophi, &c. *Apollonias
Theophylactus indignus epiſc. * Apollomados,in eandẽ sententiam subscripsit.
Constantinus indignus epiſc. Cæsareæ Bithynię,in eandẽ sententiam subscripsit.
Georgius iudignus epʃ Basilinupoleos,&c.
Leo indignus epiſcopus Aristes, &c. *Adrianopoleos Thraciæ
Nicephorus indignus epʃ * Adranis, &c.
Basilius in locũ nascylij, in eandẽ sent.&c.
Christophorus indignus epʃ Cerasenes, &c.
Nicetas indignus epiſc. Meles, &c.
Neophytus indignus epʃ Gordoserbõn,&c.
Leo indignus epiſc.* Linoes,&c.
Ioannes indignus epiſc. Etennõn,&c.
Constantinus indignus epiſc. Zelõn,&c.
Gregorius indignus epiſc. Sinopes,&c.
Constantinus indignus epiſc. Sasimõn,&c.
Nicetas indignus epiſc. Dadrybõn, &c.
Theophilus indignus epiſ. Plusiados, &c.
Nicetas indignus epiſ. Adrianupoleos,&c.
Ioãnes indignus epiſ. Heracleæ Ponti,&c.
Constantinus indignus epiſc. Cratiæ, &c. *Rusei Rusium
Nicetas indignus epiſc.* Rusei,&c.
Nicephorus indignus epiſ. Claneõn, &c.
Leo indignus epiſcopus * Trocnadõn,&c.
Anastasius indignus epiſ. Patarachõn, &c.
Georgius indignus epiſc. Nissoi, &c.
Theodorus indignus epiſc. Pimiarõn, &c.
Nicodemus indignus epiſ. Didymõn, &c.

Geor-

Vsiandi Georgius indignus epiſc. Vinandi,&c.
Cõstantinus indignus epʃ Candibõn,&c.
Stauratius indignus epiſ. Zenopoleos, &c.
Leo indignus epiſcopus Lamirõn, &c.
Stephanus indignus epiſc. Caunõn,&c.
Constantinus indignus epʃ Combõn, &c.
Petrus indignus epiſcopus Orycandi,&c.
*Phaselidos Ioannes indignus epiſco. * Phaselidos, &c.
for.*Abas *Abbas locũ retinens metropolis Tij, &c.
Gregorius indignus epiſ. Cybirres,&c.
Basilius indignus epiſcopus Tabõn,&c.
Dorotheus indignus epiſc. Neapoleos,&c.
Gregorius indignus epiſc. Heracleæ, &c.
Dauid indignus epiſcopus Iassi,&c.
Gregorius indignus epʃ Mylasses, &c.
Sergius indignus epiſc. Vigiliarum, &c.
Ioannes indignus epʃ Mibdi, &c.
Stauratius indignus epiſc. Stadiæ,&c.
Gregorius indignus epiſc. Stratonicæ, &c.
Theodosius indignus epʃ Chonõn,&c.
Michael indignus epiſc. Chæretopõn, &c.
Pantaleon indignus epiſc. Valentiæ,&c.
Georgius indignus epiſc. Peltarum,&c.
Christophorus indignus epiſ. Atanassi,&c.
Leontius indignus epiſc. Lumeniæ,&c.
Gregorius indignus epʃ Tumæni ferarum, in eandem sententiam subscripsit.
Leo indignus epiſco. * Tranupoleos, &c.
Nicephorus indignus epʃ Lundõn, &c.
Georgius indignus epiſc. Appiæ, &c.
Constantinus indignus epʃ Eucarpiæ, &c.
Leo indignus epiſcopus Aleũs,&c.
Michael indignus epiſcopus Hierapoleos, in eandem sententiam subscripsit.
Christophorus indignus epiſc.* Promisi, in eandem sententiam subscripsit.
Nicolaus indignus epiſco. Pythiæ, &c.
Theophylactus indignus epiſ. Cinnabari, in eandem sententiam subscripsit.
Nicetas indignus epʃ Augustopoleos, &c.
Constantinus indignus epʃ * Cotyæi, &c.
Medæi Georgius indignus epiſc. Mediæi, &c.
Leo indignus epʃ Docimi, &c.
Damianus indignus epiſc. Meri,&c.
Theophylactus œconomus & locũ tenens *Ipsi,in eandem sententiam subscripsit.
Stephanus designatus Itri, in eandem &c.
Theophylactꝰ Dei indignus diaconus, locum tenens metropol. Thyanensiũ,&c.
Leo indignus epiſcopus Carpathi,&c.
Christophorus indignus epʃ Phasidos,&c.
Idẽ suprà adhuc semel ponitur. *Theodorus indignus epiſc. Catanes, &c.
Manuel indignus epiſco. Adrianupoleos Thraciæ, in eandẽ sententiã subscripsit.
Maurianus indig. epiſc. Põpeiopoleos,&c.
Cyrillus in locum indigni epi Gotthię,&c.
Theodorus indignus epiſc. Byzies,&c.
Idẽ suprà positus est *Ioannes indignus epiſc. Tauromeniæ,&c.
Georgius presbyter locũ retinens episcopatus Smyrnes,in eandẽ sententiã subs.
Gaudiosus indignus epʃ Messenæ Siculus, in eandem sententiam subscripsit.
Eustratius indignus epiſc. Apameæ,&c.
Petrus indignus epiſc. Germiõn,&c.
Ioannes diaconus & locum retinens Apostolopoleos,in eandem senten. subsc.
Theodorus indignus epiſc. Panormi, &c.
Ioãnes indignus epʃ Archiadiopoleos,&c.
Stephanus indignus epiſc. Bibonum, &c.
Sisinnius indig. epʃ Parij,&c.
Cõstantinus indignus epiſ. Leontenæ,&c.
Epiphanius indignus epiſc. Mileti,&c.
Nicetas indignus epiſ. Proconnesi,&c.
Theodorus indignus epiſc. Taurianes,&c.
Christophorus indignꝰ epʃ* Adryaces,&c. *Andriacæ vel Adrigi
Ioannes designatus Hectorij,in eandẽ &c.
Cõstãtinus indignus epiſ. Ampladõn, &c.
Epiphanius indignus epiſc.* Perteñ,&c.
Sisinnius indignus epiſc. Philomelij, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Siblię,&c.
Michael indignus epiſc. Papporum, &c.
Theodorus indignus epʃ * Agalasi, &c. *Sagalassi
Sisinnius indignus epiſc. Apameæ, quæ est Ciboti,in eandem sententiã subscripsit.
Cõstantinus indignus epiſc. Conanes,&c.
Leo œconomus & locum tenens Zozopoleos, in eandem sententiam subscripsit.
Marianus indignus epiſc. Magydõn, &c.
Nicephorus indignus epʃ Phlogõn,&c.
Leo indignus epiſcopus Andidõn,&c.
Manzo indignus epiſc. Pracanõn,&c.
Theodorus indignus epiſc. Germanicopoleos, in eandem sententiam subscripsit.
Eustathius indignꝰ epiſ.* Cilindreos,&c. *Celendreos
Zacharias indig. epiſc. Trapezupoleos,&c.
Sisinnius indignus epiſc. Musdabõn,&c.
Eustratius indignus epʃ Lamõn,&c.
Stephanus indignus epʃ Philadelphiæ, &c.
Leo indignus epiſc. Sibyllõn, &c.
Theodorus indig. epʃ Tiberiupoleos,&c.
Ioannes indignus epiſco. Asanõn, &c.
Basilius indignus epʃ Dionysiupoleos,&c.
Manuel indignus epiſc. Nicopoleos, &c.
Eustratius indignus epiſ. Debelti,&c.
Theodorꝰ indignus epʃ Bulgarophygi,&c.
Georgius indignus epʃ Plutinupoleos,&c.
Basilius indignus epiſc.* Perbereos,&c. *Perbireos
Michael indignus epʃ* Pamphyli,&c. for.*Pamphyliæ
*Ruben indignus epʃ Scopeli,&c. *Rubim
Sisinnius indignus epiſc. Garalles,&c.
Petrus indignus epiſc. Monembasiæ,&c.
Gabriel indignus epʃ Aeginæ,&c.
Leo indignus epiſc. Porthmi,&c.
Dardanius indignus epʃ Dobõn, &c.
Andronicꝰ indignus epʃ Leõtopoleos,&c.
Leon indignus epiſc. Sebastæ,&c.
Nicetas indignus epiſc.* Halycarnassi,&c.
Leo indignus epiſc. Corydalõn,&c.
Theodorus indignus epʃ * Cremõn, &c.
Cõstantinus indignus epʃ Adrianes, &c.
Sabas monachus & præses studij, similiter subscripsit.
Simeon præses Chorę, in eandem sen.&c.
Gregorius præses Hormisdę,in eandẽ.&c.
Ioannes præses Pagurij,in eandem sen.&c.
Eustathius præses Maximini, in eand. &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioseph præses Heraclij, in eandē sentē.&c.
Thomas monachus ex pſona Ioannis præſidis Lacûs Anſerini,in eandē ſent.ſubſ.
Plato præſes & archimandrita Sacri,&c.
Theodorus præſes Pandiorum,in can. &c.
Macarius præſes * Budanum, in eandē &c.
Gregorius præſes monachorū ſancti Hyacinthi, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Theodorus præſes Badis,in eandē ſen.&c.
Michael præſes ſancti Petri,in eandem &c.
Antonius præſes monaſterij * Dij,&c.
Victor præſes Gudilorum, in eandem &c.
Victor præſes ſancti Alexandri,&c.
Theoctiſtus præſes Anlithæ, in eādem &c.
Stephanus præſes*Caronis,in eandem &c.
Theophylactus præſes ſancti Heliæ,&c.
Paulus præſes Bathylei,in eandē ſentē. &c.
Laurentius præſes ſancti Laurentij, &c.
Gregorius præſes Calliſtrati, in eandē &c.
Siſinnius præſes Aretes, in eandē ſent. &c.
Baanes præſes Thermarum,in eandem &c.
Stephanus præſes Termizón,in eandē &c.
Strategius monachus ſanctæ Sion,&c.
Ioſeph præſes * Vigilantium,in eandē &c.
Theophylactus monachus Catharorū,&c.
Conſtantinus præſes Calabrorum, &c.
Hilariō pręſes Hori,in eandē ſententiā &c.
Theodorus præſes Aridi horti,&c.
Victor præſes ſancti Heliæ, in eandem &c.
Conſtantinus præſes ſancti Cyriaci, &c.
Nicephorus præſes ſanctæ Deiparæ, &c.
Ioannes præſes * Chenolacci,in eandē &c.
Stephanus præſes ſancti*Ceryci,&c.
Ignatius præſes*Zitij,in eandē ſenten. &c.
Gregorius præſes Monagriæ,in eandē &c.
Anaſtaſius pręſes Cançorum,in eandē &c.
Petrus præſes Homericorum,in eandē &c.
Thomas præſes Gyragates, in eandem &c.
Theophylactus præſes* Thodiæ,&c.
Dauid præſes ſancti Thyrſi,in eandē &c.
Ioannes pręſes Faccorum,in eandem &c.
Gregorius præſes Agaurón,&c.
*Doſitheus præſes Mnemoſynes, &c.
Theodorus præſes * Amorrhæi,&c.
Conſtantinus præſes ſanctorū trium puerorum,in eandem ſentētiam ſubſcripſit.
Antonius præſes Dodecathei,in ean. &c.
Paulus pſes ſancti Petri ciuitatis Pœmanonōn,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Macarius præſes Pſarodi, in eandē ſen.&c.
Antonius præſes ſanctorum Apoſtolorum Magneliæ, in eandē ſenten. ſubſcripſit.
Calliſtus præſes diuerſorum monachorū Cypri,in eandem ſentētiam ſubſcripſit.
Daniel præſes Columbarij, in eandem &c.
Ioannes præſes ſancti Vitalis,in eandē &c.
Theodorus præſes Lemni,in eādē ſen.&c.
Georgius pſes Dominicorū, in eandē &c.
Euphemius præſes Oxybetōn,in eādē &c.
Baſilius, pſes ſancti Andreæ, in eandē &c.
Baſilius præſes ſanctæ Deiparæ,&c.
Ioſeph præſes Saluatoris, in eandē ſen. &c.
Nicephorus præſes ſancti Andreæ,&c.

Leo præſes* Celleorum,in eandē ſent.&c.
Leo præſes Aquæ albæ,in eandē ſentē.&c.
*Iſidorus præſes Latri, in eandem ſen.&c.
Nicēphorus præſes ſancti Medicij,&c.
Theodorus præſes Atractrōn, in ean.&c.
Ioannes præſes * Coelagiorū,in eandē &c.
Paulus pręſes Cybeōn,in eandem ſen.&c.
Euſchemon præſes Creſōn,in eandē &c.
Epiphanius præſes Paranādij,in eandē &c.
Dauid præſes ſancti Sergij*Prijecij,in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Agapius pręſes ſancti Thyrſi,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Theodoſius præſes ſanctæ Deiparæ,&c.
Theophylact⁹ præſes Pepuzōn, in ean.&c.
Antonius pręſes*Ozias,in eandē ſen.&c.
Philippus præſes Beſcōn, in eandē ſen.&c.
Acacius præſes ſancti Oreſtę,in eandē &c.
Petrus monachus & ex pſona Cellariorū, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Zacharias præſes Sugdaōn, in eandem &c.
Theophilus monachus, & ex pſona præſidis ſanctæ Deiparæ Photini,in eādē &c.
Cerycus præſes Dulocomiæ,in eandē &c.
Sergius præſes Germiorum, in eandē &c.
Ioannes præsbyter ſancti Ioſeph Germiorum, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Victor præſes*Octauini, in eandē ſen.&c.
Antonius præſes Acraborum,in eandē &c.
Petrus præſes Platanij, in eandem ſen.&c.
Marcus præſes ſancti Ioannis Theologi,in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo præſes ſanctæ Deiparæ * Saldalōn, in eandem ſententiam ſubſcripſit. *Amphipſali
Coſtantinus præſes* Antypſili,in ean.&c.
Theodorus monachus ex pſona Theodoti præſidis Calocetōn, in eandem ſen.&c.
Eutychianus monachus Calliſtrati, &c.
Theodotus monachus ſanctę Deiparę Epicanzę, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Ioannes monachus, & ex perſona præſidis Locuſtarum,in eandē ſententiam ſubſc.
Calliſtus monachus eiuſdem monaſterij, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Victor pſes ſanctæ Deiparæ monaſterij caſtri Tij, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Samuel monach⁹ archangeli Gabrielis,&c.
Theodoſius præſes ſanctæ Trinitatis,&c.
Ioannes monachus & ex perſona Strategij abbatis ſanctæ Deiparæ, in eandem &c.
Hilarion monachus ſanctę Deiparę Cellariotum,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Doſitheus monachus ſancti Theodori Secundorū, in eandē ſententiā ſubſcripſit.
Paulus præſes ſanctæ Deiparæ, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo præſes ſancti Cyriaci, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Epiphanius præſes ſanctæ Deiparæ Lines, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Georgius pſes ſanctæ Deiparæ, in ean. &c.
Coſmas pręſes Paradiſi,in eandem ſen.&c.
*Euſchemius monachus Saluatoris prope *Byrai-

*Byraicen,in eandem ſententiam ſubſcr.
Bardas præſes & archimandrita Pluſiados, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Petrus pręſes ſanctorum Apoſtolorū caſtri Protiles,in eandē ſententiā ſubſcripſit.
Baſilius monach⁹ ſanctæ Deiparæ ciuitatis Amorij,in eandē ſententiā ſubſcripſit.
Baſilius presbyter monaſterij Acutæ petrę, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Philippus præſes Eumeniæ,in eandem ſententiam &c.
Baſilius pręſes ſancti Luciani,in eandē &c.
Theophylactus pręſes Pegaſij, in eādē &c.
Antimus monachus Pſammathij,in eādem ſententiam ſubſcripſit.
Michael pſes ſancti Georgij, in eandē &c.
Chriſtophorus præſes Candelarum,&c.
Nicolaus præſes Cæmirgiōn, in eandē &c.
Siſinnius præſes Lithini,in eandē ſent.&c.
Thomas monach⁹ Moſynōn, in eandē &c.
Michael monachus & ex perſona præſidis ſanctæ Deiparæ à Turri, in eādē ſen.&c.
Gregorius pręſes Symbolorū,in eandē &c.
Ioānes pręſes Rudorum,in eandē ſent.&c.
Conſtantinus præſes ſancti Petri Hydendrōn, in eandē ſententiā ſubſcripſit.
Simeon præſes Abraamitarū, in eandē &c.
Gregorius præſes ſancti Clementis, in eādem ſententiam ſubſcripſit.
Theognes præſes ſancti apoſtoli Timothei inſulæ Cretæ,in eandē ſententiam ſubſ.
Ioannes pſes ſancti martyris, in eandē &c.
Theodoſius præſes ſanctæ Deiparę in Blachernis,in eandem ſententiam ſubſcrip.
Petrus præſes ſancti Ioannis Theologi, in eandem ſententiam ſubſcripſit.

ACTIO QVINTA.

IN nomine Domini & dominatoris noſtri Ieſu Chriſti veri Dei,imperantibus pijſſimis & Chriſto deditiſſimis noſtris regibus & Imperatoribus Cōſtātino cum deuota eius matre anno octauo cōſulatūs eorum, quarto Nonas Octobris, indictione vndecima, conueniente ſancta & vniuerſali ſynodo,iuxta diuinam gratiam & piorum noſtrorum Imperatorū à Deo declaratorum mandatum, in Nicea ſplendida metropoli prouinciæ Bithyniæ congregata, hoc eſt, Petro religioſiſſimo primate presbyterorum ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſię beati apoſtoli Petri,& Petro religioſiſſimo presbytero,monacho &prę-ſide ſanctiſſimi in vrbe Roma monaſterij ſancti Sabæ,tenentibus locum Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi veteris Romæ Adriani: & Tharaſio ſanctiſſimo &beatiſſimo archiepiſcopo inclytæ Conſtantinopoleos nouæ Romæ,Ioanne item & Thoma religioſiſſimis presbyteris & monachis,locum tenentibus Apoſtolicorum thronorum Orientis diœceſeos,ſedentibus ante ſacrum ambonem ſanctiſſimæ magnæ Eccleſiæ,quæ vocatur Sophia,præſentibus & audientibus glorioſiſſimis &magnificentiſſimis ducibus,Petrona glorioſo exconſule patricio,comite imperatorij obſequij:& Ioāne regio oſtiario, quæſtore ærarij militaris, ac tota ſynodo iuxta primam ordinationem cōſidente, ſimul cum deuotiſſimis archimandritis præſidibus monachorum turbæ: depoſitis in medium ſacris & inuiolatis Euangelij Dei codicibus,Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit:Deus qui ventura nobis per prophetas nunciauit,per prophetam Hieremiam de nouis iſtis in Eccleſia catholica vanitatum & dogmatū authoribus ait: Duo enim mala fecit populus meus. Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas,quę nō poſſunt continere aquas. Ciſterna igitur diſſipata, hæreticorum quæuis oratio eſt, ex qua Chriſtianorum calumniatores,quiq; eam hereſim induxēre,hauſerunt, potaueruntq; ex ea ſimplices peruerſionē & errorem intolerabilem, quibus per propheticā vocem, Væ væ immittetur.Imitati enim Hebræos, Saracenos,Gentiles,Samaritas,item Manichæos,phantaſiaſtas & hæreticos, qui Deū paſſum fuiſſe aſſerunt, ſanctarum imaginū vſum prohibere voluerunt,quem tamen à primordijs in Eccleſia catholica fuiſſe, ex ſanctorum patrum lectione clarum eſt. Hier.2.a Ciſterna diſſipata.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ,quæ eſt in Cypro,dixit: Legātur & ſi qui plures ſunt libri, in redargutionem & triumphū falſæ iſtius & calumniatricis congregationis.

Leontius Sacratus regius ſecretarius,dixit: Iuxta ſacræ ſynodi iuſſionem adſunt diuini libri, quos legi operæprecium eſt. Quin etiām & canones hæreticorum contra venerandas imagines editi.

Sancta ſynodus dixit:Legantur.

Coſmas diaconus & notarius & cubicularius, legit:BEATI PATRIS NOSTRI Cyrilli archiepiſcopi Hieroſolymorum in catecheſi ſecūda,cuius initium,Grauis res peccatum,& animæ difficilimius morbus legis tranſgreſſio. Inter alia: Quæ verò tibi ſententia eſt de Nabuchodonoſor? Non meminiſti ſcripturæ, vbi impiſſimus appellatur,moribus item ferißimus,leonina volūtate? Ignoras quòd oſſa regum ad lucem eduxerit? ignoras quòd populū captiuum duxerit,quòd regis oculos eruerit, ſimul illi iugulatos filios obijciens? Non audiuiſti,quòd Cherubin rapuerit, nō (inquam) intellectilia illa & cæleſtia, verūm ea quæ in templo erant collocata, obumbrantia propiciatorium,è quorum medio Deus loquebatur? Ex Cyrillo archiepiſcopo Hieroſo.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Animaduertamus quomodò accuſetur Nabuchodonoſor,q Cherubim ſubuerterit, quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tumque ob eam rem increpatus sit, & passus fuerit.

Sancta synodus dixit: Magnum sanè casum & condemnationem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Igitur quicunque sacrum aliquid è templo eijcit & subuertit, eidem sententiæ subiacebit.

Petronas gloriosissimus patricius dixit: Dan.4.f Post istam increpationem & regno eiectus est, & septem annis in desertis herbas vorauit instar bouis.

Cosmas diaconus, notarius & cubicularius, legit: BEATI SIMEONIS STILITAE, qui in admirando monte vixit, epistola quinta ad Iustinum iuniorem Imperatorem: Quis dabit oculis meis fontem lachrymarum, vt in omnibus diebus miseriæ meæ vitæ, satis & ex toto corde fleam? Tanta enim vestra serenitate & pietate regnante, tãta scelera & impietates ab impijs & execrandis Samaritis in sanctum templũ, quod deuota tua maiestas extrui iussit, designata sunt, qualia nunquàm sunt audita. Dico autem eos, qui castra habent prope ciuitatem Porphyrionis. Hæc autem quæ facta sunt, breuiter & tenuiter cognoscet vestra serenitas, ex his quæ nostra humilitas per sanctissimum episcopum orientalem patriarcham, qui non leuiter ex hoc angitur, ad vestram maiestatẽ scripsit. Nec lapides sufficientes sunt, vt omnem illam impietatem exclament, quæ oculis suis dictus sanctissimus archiepiscopus vidit. Citiùs enim mortem & interitum nostra tenuitas expeteret, quàm iterùm talia mihi narrari audire. Omnẽ enim blasphemiam excellit improbum hoc factum, quod in Deum verbum pro nobis incarnatũ, eiusq; gloriosam matrem, & in venerandam sanctamque crucem designârunt. Hanc rem cùm cogitamus, ad diuinas vestras aures nos referimus. Nam cùm videamus pias vestras leges, eos qui imaginẽ aut statuam Imperatoris ignominia afficiunt, extremo & iusto mortis supplicio plectere: qua tandèm pœna puniendi sunt, qui in imaginem Domini nostri, eiusque matris infando facinore grassati sunt? Profectò non video quid mihi dicendum sit, tantum enim sceleris est commissum, vt nec vlla humanitatis mica ampliùs superesse credatur. quamobrem obsecramus victoriosam vestrã potentiam, nè vlla posthàc misericordia eis ostendatur, neq; ampliùs parcere illis quispiam velit, neque vllam apologiam aut excusationem illorum nomine accipere, nè posthàc peiora adgrediantur.

Exepistola 5. Simeonis Stilitæ. Hier. 9.a

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Cognoscitisne, qualem sententiam pater pronunciauit?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ, dixit: Indignos putauit vt quibus ignosceretur.

Ioannes religiosissimus presbyter, monachus, locum tenens summorum episcoporum Orientis, dixit: Clarum est, Samaritas hos reliquis hæreticis peiores esse, eorumq; hærelim exterminandam & auferẽdam, vtpotè cum sint longè ab omni gratia. Oratio autem præfata ostendit, eos qui sacras imagines proturbant, illis etiàm peiores esse. Dicantur igitur & hi Samaritæ.

Constãtinus sanctissimus episcopus Cõstantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Ego quidẽ iconoclastas peiores Samaritis habeo, vtpotè qui in ignorãtia Christianismi versantes, ignorant quid faciunt. Hi verò cùm in cognitione Christianismi sint, non sunt audiẽdi, nec excusabiles, quemadmodùm scriptum est: Is qui cognoscit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit multis. Luc.12.

Nicolaus episcopus Cyzici, dixit: Et ego vestræ sanctitatis minimus, librũ beati patris nostri Ioannis episcopi Thessalonices adfero, eum rogo vt legatis.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Demetrius religiosissimus diaconus & notarius, armarijq; custos, legit: IOANNIS EPISCOPI Thessalonicensis ex sermone, cuius initium: Hucusquè aduersùs Dominum nostrum Iesum Christum tentator prævaluit, vt eum duceret in desertum. ET PAVLÒ PÒST: Gentilis dixit: Nunquid & vos Christiani in ecclesijs vestris imagines pingitis sanctis vestris, easq; adoratis, neque sanctis tantummodò, verùm etiàm Deo vestro? Ità & nos quoquè statuas habere existima, non vt eas adoremus, verùm vt per cultum nostrum, incorporeæ earum virtutes ad nos perueniant. Serm. thom. Ioan. epi Thes. Ellad.

SANCTVS dixit: Verùm nos imagines sanctorum, qui re vera in carne fuerũt serui Christi, fingimus, idque in memoriam eorum: neque quicquã indecorum efficimus, pingentes eos, vt re ipsa fuerunt: neq; enim è nobis fingimus, neq; rerum incorporearũ corporeas formas cudimus. Neq; ipsi imagines, vt tu dicebas, adoramus: sed eum qui per picturam indicatur, glorificamus: neque hos etiàm vt deos, Absit, sed vt veros Dei seruos, & amicos, & potestatem habentes pro nobis apud Deum intercedendi. Dei autem imaginem, (dico IESV Christi seruatoris nostri) quemadmodùm ipse super terram cum hominibus conuersatus est, pingimus, non vt ipsa natura Deus est, (quæ enim posset esse Dei similitudo? aut quæ figura incorporei non effigiabilisque verbi patris? Deus enim, vt scriptum est, spiritus est) quoniam visum est Deo patri, vt vnigenitum suum filium è cœlis demitteret, quò pro nostra salute ex spiritu sancto & inuiolata virgine Deipara incarnaretur, nos eius humanitatem ea ratione pingimus, non illius incorpoream Deitatem.

GENTILIS dixit: Esto, DEVM verbum hominem factum icone exprimatis. Quid ad angelos hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales & incorporei, & simpliciter existentes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis deos venerabiles existimanon enim sic quicquã absurdi agimus, quemadmodùm neque vos dum angelos adoratis.

Vide Cõcilũ Lateranũ sub Innocẽtio 3.

SANCTVS DIXIT: De angelis & archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa catholica Ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed non omninò corporis expertes & inuisibiles, vt vos gẽtiles dicitis, verum tenui corpore præditos & aereo siue igneo, vt scriptum est: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros eius ignem vrentem. Sic autem multos sanctorum patrum sensisse cognouimus, quorum est Basilius cognomento Magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodò autem Deus incorporeus & informabilis, intelligibiles autem creaturæ nequaquàm ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles pictura existunt: quarè etiàm in loco existunt, & circunferentiam habent. Quanquàm autem non sunt vt nos corporei, vtpotè ex quatuor elemẽtis, & crassa illa materia, nemo tamẽ vel angelos vel dæmones vel animas dixerit incorporeas: multotiès enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non vt Deum, sed vt creaturas intelligibiles & ministros DEI, nõ tamen vt verè incorporeos, pingimus & colimus. Quòd autem hominis forma pingantur, in causa est, quòd in ea visi sunt, si quandò ministerium Dei apud homines obiẽrunt. Psa. 103. & ad heb. 1.c

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Animaduertamus dictum patris, quòd illic Samaritæ imagines Domini & Seruatoris nostri, item intemeratæ eius matris subuerterunt, hic verò gentiles. Ostendit autem pater, quòd & angelos pingere oporteat, quãdò circunscribi possunt, & vt homines apparuerunt.

Sacra synodus dixit: Etiàm domine.

Lactãtij mart. Nazianz. Cypri lib. disputationum Iudæi & Christiani

Stephanus monachus legit: EX LIBRO disputationum Iudæi & Christiani. IVDAEVS INQVIT: Omnibus assentior & credo crucifixo Christo, quòd ipse sit filius Dei viuentis. Offendor autem in hoc ô Christiani, quòd coram imaginibus prociditis. Scriptura autem vbique prædicat, nè faciamus nobis sculptile, aut aliquam similitudinem. CHRISTIANVS dixit: Deo vt talis est, scriptura iubet non esse faciendam similitudinem, neque aliquam imaginem adorãdam esse vt Deum. Imagines enim quas vides, ad memoriam Iesu Christi salutaris nobis incarnationis pinguntur, personam illius humanitatis exprimentes. Sanctorũ autem imagines, eodẽ modo vniuscuiusq; prælia, certamina & pugnas, item contentiones contra diabolum & mundum, victoriasque significant. Non enim (vt tu arbitraris) Christiani in * Deo sibi illas erigentes adorant, verùm zelo & fide flagrantes, sanctorum imagines inspiciunt, recordantes in typo, quanta fuerit eorum erga Deũ pietas. Quinimmò adorãtes, sanctorũ Deum inuocant, dicentes: Benedictus DEVS huius vel illius sancti, omniumque sanctorum, qui dedisti illis patientiam & tolerantiam, quique eos dignatus es tuo regno, fac nos cum illis participes, & intercessionibus eorum serua nos. Saluatoris autem imaginem contemplantes & adorantes spiritualibus oculis & luminibus mentis, omnium Domino Deo gratias agimus, qui formam serui accipiens, hominem mundumque liberauit, nobisque, sinè vllo peccato existens, similis factus est. Non igitur ligneæ imagini aut picturæ cultũ exhibemus, adoramusque: sed omnium Dominũ Christum glorificamus. Atqui frater indicabo & Mosen, qui legem eam tulit, talia quædam fecisse. Nam duo Cherubim sculpta parauit, volantia super tabernaculum testimonij hinc & illinc quò sanè nulli mortalium dabatur accessus, præterquàm summo sacerdoti, idque semèl in anno, cùm scilicet incensum ferebat sanctis sanctorum. Similiter & serpẽtem æneum fecit, quem in deserto suspendit in medio tentoriorum ordine, dixitque: Quemcunque momorderit serpens, hic intueatur hanc serpentem, credatque quòd medelam & sanitatem ab ea sumere potest. Vides hic, quo pacto idem Moses, qui similitudinem non faciendam iusserat, serpentem fuderit. for. * deos Num.21.b

Ioannes sanctissimus monachus, presbyter, & locum tenens summorum Oriẽtis sacerdotum, dixit: Eccè quomodò sancti nostri patres, negantes incarnatam dispensationem seruatoris nostri IESV CHRISTI testantur abiecisse sacras imagines, Hebræos dico & Samaritas: quãobrem & qui nunc eas abijciunt, illis similes sunt.

Epiphanius religiosissimus diaconus locum tenens Thomæ episcopi Sardiniæ, legit: EX FALSO INSCRIPTIS sanctorum Apostolorum itinerarijs. Pictor igitur primo die ipsum primis lineamẽtis denotauit, cessauitque: postridiè coloribus eum expressit. atq; ità Lycomedi gaudenti imaginem tradidit, quam in cubiculo positam cõrollis ornauit, vt Ioannes illi posteà cognitus dixerit: Malogranata ista de balneo aufer dilecte fili. solus enim cubiculum ingredior, neque tecum, neque cũ alijs orare possum. Hæc dicens, & iocosè recitans, simul cum illo ingreditur. Senex autẽ imaginem Itineraria apostolorum falsò intitulata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem ibi corona cinctam videt, lucernasq; adstantes, & ante eam aram, aduocato autè Lycomede, dixit: Quid sibi vult hæc imago? quem deorum tuorum sic depingi curauisti? Video te nõdùm gentilitatem exuisse. Lycomedes autem illi respondit: Deus quidẽ hic mihi solus est, qui me à mortuis cũ coniuge mea suscitauit. Si verò post Deum ciuscemodi benefactores deos licet appellare, tu es qui in imagine depictus es, quem ego corono, amo & colo, vtpotè qui mihi dux bonorum omnium fuisti. Ioannes autem cùm faciem suam nõdùm vidisset, dixit illi: Ludis tu quidem me fili mi, putásne me tali formâ? quo modo mihi persuadebis, vt hæc imago mihi assimiletur? Lycomedes autem speculum illi obtulit, in quo postquàm seipsum suisset contemplatus, dixit: Viuit Domini Iesus Christus, imago hæc mihi similis est. Male verò hanc rem fecisti.

EX EODEM LIBRO.

Ex eodem alia narratio.

Aliquandò cùm Iesum vellem apprehẽdere, in materiali & crasso corpore mihi occurrit: aliàs cùm illum tangere studerem, immateriale erat & incorporeũ subiectũ, ità vt planè nihil esset. Aliquandò autem à pharisæo quodam ad cœnam vocatus, istuc nobis comitantibus concessit. Vnusquisq; autem nostrũm panem dimensum vnum tũtùm accepit, quinetiàm & ipsi datus vnus est: quem postquàm benedixit, nobis diuisit. Breuì autem omnes satiati sumus, neq; tamen quisquàm nostrũm panem suũ gustauerat, qua de re perculsi sunt admiratione, qui nos vocauerant. Sæpè autem quandò cum illo ambularẽ, animaduerti, num alicubi pedis vestigium, cùm pedes de terra eleuaret, imprimeret: verùm obseruanti mihi nunquàm contigit hoc videre. Illud autem vobis refero, quò fides vestra magis confirmetur. Magnalia enim eius & admiranda quæ fecit, satiùs nunc fuerit tacere. Sunt enim arcana, quę neque dici, neq; audiri possunt. Priusquàm autem ab impijs Iudæis compræhenderetur, omnes nos cõgregans dixit: Antequàm ego illis tradar, laudes dicamus patri, & sic ad institutum progrediamur. Iubens itaque nos illũ circungyrare, manibus inuicem amplexabamur. Ipse autem in medio consistens, dixit: Amen, auscultate autem me. Cœpit igitur hymnum dicere, inquiens: Gloria tibi pater. & nos illum cingentes, subaudiuimus, Amen. Gloria tibi verbum, gloria tibi gratia, amẽ. Gloria tibi spiritus, gloria tibi sancte, gloria tuæ gloriæ, Amen. Laudamus te pater, gratias agimus tibi lumen, in quo tenebræ non morantur, Amen. In quo gratias agimus, dico. Saluari volo, & saluare volo. Solui volo, & soluere volo, Amen. Vulnerari volo, & vulnerare volo, Amen. Nasci volo, & generare volo, Amen. Edere volo, & edi volo, Amen. Audire volo, & audiri volo, Amen. Intelligi volo, cùm sim totus intellectus, Amen. Lauare volo, & lauari volo, Amen. Gratia choreas ducit, canere tibijs volo, vos omnes saltate, Amen. Lamentari volo, tundite pectora omnes, Amen. Et inter alia: Hæc dilecti mei saltate nobiscum. Dominus autem egressus est, nos autem veluti aberrantes, aut è somno mox experrecti, alij aliò fugimus. Ego autem cùm viderem illum patientem, nequaquàm potui passionem illius ferre, sed fugi in montem Oliuarum, flens ob ea quæ acciderant. Et cùm hora diei sexta cruci esset affixus, tenebrę super totum terrarum orbem factæ sunt. Et Dominus meus stans in medio spelunce, & illuminans me, dixit: Ioannes, à peruersis Iudæorum turbis crucifigor, lanceis & calamis pungor, acetum & fel mihi in potum dant, tibi loquor, & quod loquor audi. Ego iubeo te ascendere in illum montem, vt audias quæ oportet discipulum à magistro audire, & hominem à Deo. Hæc cùm dixisset, per lumen mihi crucem ostendit, & circa crucem populum magnum non vnius figuræ, at in ipla cruce erat vna forma, & idea similis. Ipsum verò Dominum supra crucem vidi non habentem formam, sed solam vocem. Vocem autem non illam quidem nobis consuetam, sed propriam quandam & bonam, & verè diuinam, ad me dicentem: Ioannes, vnum oportet vt à me audias, vnum enim in futuro opùs est vt audias. Hæc crux huius lucis aliquãdò à me per vos verbum vocabitur, aliquandò mens, aliquandò Christus, aliquandò ianua, aliquandò via, aliquandò panis, aliquandò semen, aliquandò resurrectiò, aliquandò filius, aliquandò pater, aliquandò spiritus, aliquandò vita, aliquãdò veritas, aliquandò fides, aliqñ gratia.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Videamus, quia totum hoc opus euãgelio repugnat.

Sancta synodus ait: Certè domine, dicit enim incarnationem esse opinionem.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: In his periodis scriptum est, quòd neque edebat, neque bibebat, neque pedibus super terram ambulabat, quæ ab hæreticorũ phantasiastarum opinione non abludunt. Verùm in euangelio scriptum est de Christo, eum & edisse, & bibisse. Nam & Iudæi de illo dicebant: Ecce homo edax & vini potator. Qua ratione etiàm mentiti sunt, quòd terram pedibus non calcabat. Quomodò enim scriptũ est, Iesus de via fessus, sedit ad puteum?

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est Cypri, dixit: Hic est liber ille, quem falsa synodus adduxit.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Profectò quæ in eo habentur, risu digna sunt.

Theodorus Catanes episcopus dixit: Hicne liber euertet ómnia Dei ecclesiarũ ornamenta?

Euthymius Sardensium episcopus dixit: Decebat eiuscemodi congregationem tales habere libros.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: O insignem blasphemiam. Ioánem inquit apostolum in montem Oliuarum fugisse tunc, cùm crux leuaretur: & tamen Euangelium testificatur, quòd cum illo aulam Caiphæ ingressus sit, & quòd steterit prope crucem cum matre Domini. Ioan. 18. c Ioan. 19. c Matt. Marc. Luc. Ioan.

Sancta synodus dixit: Omnis hæresis ab hoc libro dependet.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Heu heu, ô qualibus hæreticorũ libris hæresim suam constituunt.

Gregorius Neocæsareæ episcopus dixit: Liber iste omnis impietatis & sceleris est parens, & tamen contra idola de Lycomede ex eo testimonium citant.

Ioannes presbyter, monachus & locum tenẽs Orientalium diœcesium patriarcharum, dixit: Inducit Lycomeden coronantem imaginem Apostoli, quemadmodùm Græci sua idola.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyrę, dixit: Absit, quòd sanctus Ioannes coram Tito euangelium suum proloquutus sit.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Prælectæ hæ sententiæ sũntne Euãgelicæ?

Sancta synodus dixit: Nequaquàm. Non enim quæ priùs lecta sunt, recipimus, neq; etiàm ea quæ de Lycomede posteà dicuntur.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui priora recipit, recipit & posteriora, & media, & quæ de Lycomede dicuntur, quemadmodùm falsum cõciliabulum fecit.

Sancta synodus dixit: Anathema sit illi libro à principio vsque ad calcem.

Ioannes presbyter, religiosissimus monachus, vicarius thronorum trium patriarcharũ Orientis, dixit: En patres sancti, manifestè declaratum est, antesignanos istos Christianorum calumniatores, verè participes & communicãtes cum Nabuchodonosor & Samaritis, immò etiàm cum gentibus & Iudæis, ad hæc cum impijs & execrãdis Manichæis, quorum testimonia adduxerunt. Hæc enim sunt eorum, qui verbi Dei incarnatam dispensãtionem, phantasiã esse dicunt. Sed illis fit cum ipsis commentarijs anathema.

Sancta synodus dixit: Anathema.

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Si iubes domine, quæramus episcopum Amorrhij & Neocæsareæ, num ij libri in falsa illa synodo fuerunt lecti.

Gregorius Neocæsareæ episcopus, & Theodosius Amorij, interroguti dixerũt: Non per Deum talis liber illic visus est, sed ex fallis citationibus nos deceperunt.

Sãctissimus patriarcha dixit: Ex propria cogitatione quæ volebant, explicuerunt.

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Sed tamẽ ex regia procuratione cuncta faciebant.

Gregorius Neocæsareę episcopus dixit: Sæpè dixi, & iterùm dico pater, nunquàm in medium tales libri aut patrum quoquè scripta isthuc allata sunt, sed ex fallis quibusdam citationibus nos deceperunt. Hęc autem de Lycomede, videtur & nobis abominanda.

Ioannes sanctissimus presbyter monachus, locum tenens Orientalium præsulũ, dixit: Si videbitur sanctæ huic & vniuersali synodo, pronuncietur sententia, nè quis ampliùs eum librum describat, impurũ & impium.

Sãcta synodus dixit: Nemo ampliùs describat: nec id solùm, verùm dignum iudicamus qui Vulcano committatur.

Petrus religiosissimus lector legit: Sancti Amphilochij Episcopi Iconij de falsò inscripris ab hæreticis libris, cuius initium, Iustum quidem arbitramur omnem eorum impietatem detegere, & errorem eorum in publicum proferre. Proferunt enim libellos quosdam, quibus Apostolorum titulum affingunt, in hoc, vt rudiores & simpliciores decipiant. ET PAVLÒ PÒST: Ostẽdemus autẽ quinam sint hi libri, quos proferunt nobis infani Ecclesię defertores, nó quidem Apostolorum acta, sed dæmonum commentaria. ET INTER ALIA: Hæc fanè Ioannes apostolus non dixit: Nam qui scripsit in Euangelio, Dominum de cruce dixisse, Mulier, ecce filius tuus, vt & post eũ diem in suam acceperit MARIAM, quomodò hoc loco dicitur, quòd non adfuerit? Sed non est nouum illud. Quemadmodùm enim Dominus veritas ipla est, ità diabolus mendax existit. Est enim verè mendax, & pater mendacij. Cumque mendacium loquitur, de proprijs id agit. Et hæc quidẽ de mendacijs. Amphilochius Iconij episcop Ioan. 19. c Ioan. 14. Ioan. 8. c

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Magnus est beatus pater noster Amphilochius. Audiuimus autem quid de itinerarijs istis sentiat, quamobrem nihil nos ampliùs titulus iste moueat.

Basilius Ancyræ episcopus dixit: Nullus liber est, qui Euangelio magis repugnat. Non est igitur mirandum, si & de imaginibus alienam habeat opinionem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Rectè pater sanctus nugacitatem & impudentiam istius libri retudit.

Sancta synodus dixit: Rectè pater.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nicephorus episcopus Dyrrhachij, dixit: Satiùs fuisset vt liber Amphilochij lectus fuisset,& nō itinerarium: contaminauit enim aures nostras.

Sancta synodus dixit: Sed ad maiorem cautionem,bonum fuit vt legeretur.

Eusebij Pāphil.epist. ad Cōstātiam Licinij vxorē.

Tharasius patriarcha dixit: Eusebiū Pāphili tanquàm testem adduxerunt illi, qui contra sanctas imagines nugantur. Adduxerunt autem epistolam illius ad Constantiam Licinij vxorem scriptā. Videamus autem quam habeat opinionem Eusebius.

Stephanus religiosissimus monachus legit:Eusebij Pamphili ad * Euphrationem, cuius initium,nomino meo per omnia cōfiteor.Inter alia: Non enim coëxistere dicimus filium patri, verùm præexistere patrem filio.Nam si simul existant,quomodò pater erit pater? quomodò filius filius?aut quomodo ille primus,hic secundus, & ille quidem ingenitus,hic verò genitus? Nam duobus simul secum existentibus, eadem vtriusq; erit æstimatio. Est aut vtraque (vt ità dixerim) ingenita,aut alterutra genita, sed neutrum horum verum est. Neq; enim ingenitum,neque genitum fuerit. Sed hoc quidem prius & ordine,& dignitate secundo erit,& in eo quod est, & quod eiuscemodi existit.

Sanctissimus patriarcha interrogando dixit:Recipimus hoc?

Sacra synodus dixit: Nequaquàm Domine,hic reliquis nobis maiore odio prosequendus.

Basilius sanctissimus Ancyrę episcopus, dixit:Nō veniat Christiano homini in mētem,vt sic loquatur. Lectum autem est ex eadem epistola.Inter alia: Eundem autem & solum verum esse docet, per quæ dicit, vt cognoscant te solum verum Deum, non vt vno solo existente Deo, sed vt solo vno existente vero Deo,cum maximè necessaria adiectiõe,vero: quandoquidem & ipse quidem Deus filius,sed non verus DEVS: vnus enim est & solus verus Deus,quia neminem habet ante se.Si verò & filius verus, id est, tanquàm imago Dei veri, sit & Deus,quando & Deus erat verbum,non tamē vt solus verus Deus.

Ex eadem epistola.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ,dixit:Ter sancte Domine & sacra sanctaque synode,quemadmodùm nos habuimus à Deo scriptos libros Apostolorum,prophetarū, reliquorumq; sanctorum, ità decebat eiuscemodi libros in testimonium & roboratiõem illam falsam synodum habere.

Sacra synodus dixit:Anathema & libris illis,& qui illos legunt.

Petrus & Petrus sanctissimi presbyteri vicarij Adriani papæ veteris Romæ, dixerunt:Ipsa lectio indicat,quòd Arrianorum sententiam sapiat. habet enim antè lectus Eusebij Pamphili liber & alias blasphemias,quas synodus audire respuit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Libros illius reijciamus.

Sancta synodus dixit:Reijcimus & anathematizamus.

Stephanus religiosissimus monachus dixit:Antipatri episcopi Bostrorum refutatio apologiæ pro Origene ab Eusebio Pāphili episcopo Cæsareæ conscriptæ, liber primus,cuius initium,Ego quidem sufficienter & satis scriptum esse religiosissime & beatissime pater Ioannes,à tua sanctitate in varijs tractatiõibus arbitror. ET PAVLÒ PÒST: Quòd autē vir multiscius fuit, qui omnes veterum libros &commentaria inuestigans & inquirens, & propemodùm omnium sententias & opiniones exponēs, plurima commentaria reliquerit, quorum aliqua digna sunt vt approbentur, non eo inficiàs.Quòd autem aliqui ex eo nitūtur probare eum non errāsse, quòd veterū patrum omnium mentem & sententiam, vtpotè tot libris lectis,tenuerit,hoc ego non omninò tibi concedo. Potuit enim omniū veterū commentaria facilè corradere,cùm Imperatoriam voluntatem & studium pronum sibi in hoc habuerit. Nego autē eum in dogmatibus quicquam profeciſse: multimodam etiàm cognitionem illi tribuo, dogmatum verò stabilitatem & constantiā illi nego.Fuit enim longè inferior certitudine ista dogmatum. ET POST PAVCA: Vt mihi planè non sit ingrediendum in illius sententiam. priùs enim apologiam illā excutere volumus,vt ità non illum solùm, pro quo apologia scribitur, sed & ipsum authorem,hæreticos ostendamus. Inter alia:Indicabam clarè & verè, & sinè ambiguitate quendam ex præclaris Ecclesię doctoribus,docuisse animas hominum prius existere,neque fallacias aliquas in adstruendo assero. In hoc enim, quòd indicare conatus es egressum filij ad patrē, primùm quidem peregrina opinio habita est. Tua enim est hæc,& eorum qui stant à partibus tuis:quamobrem in præsenti de hac re nobis nihil est dicendum: olim enim vniuersali synodo tractatum est & determinatū. In hoc autem non consentire, neque hæc quæ nobis obiecta sunt,exquirere,non putārim decorum esse.

Anton. Bostr. epi. in tuitione Origenis lege ab Eus. Pamph. edita

Sanctissimus patriarcha dixit: Ostensa sunt commētaria Eusebij,aliena esse à sancta Ecclesia catholica.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarij custos,legit: THEODORI LECTORIS ex historia ecclesiastica.Persa quidem Xenæus nomine,qui illis temporibus Calandrion inueniens ecclesiastica dogmata adulterantem,virosque peruertentem, de regione discessit. De hoc multa à diuersis audiens, particulatim omnia recensebo. Ex

Ex Persíde enim proprium dominum fugiens,Romā peruenit. ET PAVLÒ PÒST: Hūc Petrus pro Cyro. Hierapolim episcopum mittit,hunc non longè posteà episcopi Perfici insequentes, seruilibus parentibus ipsum seruum quoquè natum,& nondùm baptizatū,accusabant: quod cùm Petrus cognouisset,neque satis cognosceret quid de illo ageret,dixisse fertur,Sufficere illi episcopi ordinationē ad satisfationem diuinæ initiationis.

Ioan. Diacrimonij ex ecclesiastica hist.

Stephanus diaconus & notārius sacri patriarchici,legit: Ioannis Diacrimomij ex historia ecclesiastica:Non esse decens dicebat Xenæus,angelos existentes incorporeos,corporea forma effigiare,& in humana effigie incorporeos repræsentari. Quin etiàm & hæc fuit opinio eius, Christo non dandum esse honorem,aut laudem dicendam in pictura hominum arte elaborata. Esse autem illi solummodò acceptam adorationem in spiritu & veritate. Inter cætera autē dicebat,& hoc esse puerilis animi factum,fingere in columbæ idolo ter adorabilem Spiritum sanctum. Nusquàm enim euangelicis scriptis traditum esse,Spiritum sanctum columbam esse, sed quòd in specie columbæ aliquandò visus est.Id autem dispensatiue,& nō substantialiter, factum esse.Ità,vt semèl dicam vno verbo, intempestiuum putabat & inconueniēs, pios homines Spiritumsanctum, vt corpus habentem,delineare. Hæc Philoxenus docens, simul cum ipsa doctrina opere rem demōstrabat,Sæpè angelorum imagines adferēs eiecit. Christum autē imagines repræsentantes omnes in vnum locum collocauit.

Ioan. 4.c
Matt.3.d
Marc.1.a
Luc.3.d
Ioan.1,a

Sanctissimus patriarcha dixit: Audiuimus viri sacerdotes,quales fuerunt,q imagines non receperunt, non baptizati, Manichæi, qūi phantasiam de dispensatione Domini agnoscunt. Ex sceleribus eorum & impuris dogmatibus,Christianorum accusātores,& hæreseos authores, occasionē acceperunt.

*Sabbas

*Sabas sanctissimus præses studij, dixit: Gratias agimus Deo, & bonæ Imperatorū nostrorum dominatorum voluntati, quòd falsi illi custodes adulterinæ istius synodi, victi sunt,cùm hæreticis qui à partibus eorum stabant.

Sancta synodus dixit:Anathema illis.

Testimoniū S. Sabę abbatis

Cōstantinus religiosissimus lector sanctæ magnæ Ecclesiæ, legit. Ex sancto patre nostro Saba:Hauiano igitur & Elia sanctis patriarchis in *Sindone existentibus,vt dictum est, literisque adulatorijs & vniuersalibus apud Imperatorem vtentibus,& in *Sindone congregatā cōtra fidem rectam synodum dissoluentibus, in propriasque sedes reuertentibus,Sotericus & Philoxenus, in iram insuperabilem Imperatorem excitārunt,vtpotè qui esset deceptus à patriarcharum vafricia & simulatione: & accipientes quam volebant potestatem, aurumque ingens Antiochiensium populo largientes, Hauianum mirificè tribulārūt, & propemodùm suffocārunt, compellentes hominē, vt Chalcedonæ habitam synodum anathematizaret, ità illo ab episcopatu fugato,exulem declarārunt,Seuerūq; Acephalorū principē,episcopū designārūt.

* synodo

* synodo

Antonius religiosissimus monachus legit:Ex narratione quæ data est sanctę synodo,quæ congregata est in hac regia ciuitate,contra Seuerum hereticum & acephalum,à clericis & monachis sanctæ Dei Ecclesię inclytę ciuitatis Antiochię,cuius initium,Nunc si quādò vnquàm ó beatissimi. Et paulòpòst:qualia verò sanctissimi & circa Daphnes fontes facere ausus est,magia vsus,& incensis impijs dæmonibus seruiēdo,tota nouit ciuitas. Quin etiàm neque sacris altaribus pepercit, neque sacra vasa intacta reliquit.Hæc quidem vt detestanda sculpens, illa verò constans & erogans suis complicibus. Ausus etiàm aliud fuit, sanctissimi:aureas & argenteas columbas, in figura sancti spiritūs supra diuinos fontes suspensas,cum alijs abstulit, dicēs, non oportere in specie columbæ Spiritumsanctum nominare.

ex Consti. tinopolit. synodo contra Seuerum.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Si in nomine sancti spiritūs dedicatas colūbas sancti patres receperunt, quanto magis corpus incarnati verbi, & in terris in corpore visi, recipiendum? Credite autem mihi,Anastasium ducem Constantinopolitanum, aureas argenteasque iconas sibi adscripsisse,si modò hoc fecit Seuerus.

Stephanus religiosissimus monachus, notarius & referendarius, legit: Ioannis episcopi Gabalōn,in vitam & politiam Seueri hæresiarchæ,cuius initium, Si noluisset Seuerus aut vitæ semper suæ.Et paulopòst: Neque etiàm sanctorum angelorum honorem illæsum esse siuit.Frequenter autem sermonem,in gradibus stans,hac de re habebat,populumque sæpè persuadere conabatur etiàm in ipso templo sanctissimi Michaēlis, non decere purpureas angelos vestes,sed albas,non ignorans,sanctis non esse curę potestatibus,quo vestitu vtantur. Studebat autem & hæc discerpere & commouere,nè, quo modo res se haberet, cognosci posset.

Ioānis epi Gabalōn in vitā & politiam Seueri hęresiarchæ.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Animaduertamus, quòd præter reliqua etiàm in hoc accusatus est,qui non purpureas vestes angelis,sed albas, attribuendas esse docebat.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarij custos,dixit: In sancta magna Ecclesia Constantinopolitana, cùm velū obtegerem,interiusque manum mitterem in breuiarium, inuēni duos libros relictos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

per imagines deargentatos: quas cùm quærerem, cognoui eas in igné cõiectas & exustas. Inuéni & alium librum Constantini Chartophylacis, continentem quædam de venerandis imaginibus. Folia autem illa quæ de ea re tractabant, exciderunt, eumq; librum en sacræ synodo offero. Idem Demetrius librum omnibus indicauit, foliorumque excisionem.

Cõstantinus Chartophylax.

Leontius Cathosiõmenus à secretis, dixit: Est & aliud, quod in hoc libro dignum admiratu est. Nam vt videtis, argenteas tabulas habet, & vndiquè sanctorum imaginibus decoratus existit. Ipsi verò rem linquentes, hoc est, imagines, ea quæ de imaginibus intùs scripta sunt, excidérũt: quod sanè extremæ dementiæ facinus est.

Sãcta synodus dixit: Anathema, qui sciderunt & consultãrunt.

Leo sanctissimus episcopus Phoceæ, dixit: Ex hoc libro folia exciderunt & perdiderunt: in ciuitate autem in qua ego habito, vltra triginta libros igne combusserunt.

Sabas præses studij dixit: Moris est, Domini, cæcis, vt lumen non videant: hinc etiàm & illi cæci existentes in anima, obtenebrati sunt.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarij custos, legit: Constantini diaconi & Chartophylacis sanctissimæ magnę Dei Ecclesiæ Cõstantinopoleos, in omnes sanctos martyres, qui per omnem terrarũ orbem pro Christo certãrunt. Deindè iudices dixerunt: Putatísne vos, quòd in ære & lapidibus salutem collocamus? Nónne ad potestatem aliquam prouisoriam aut contentricem adspicimus, à qua optima nobis contingunt? Quomodò autem (dixerunt martyres) plastæ & lapicidæ statuarũ multitudinem varijs formis præparant, templisque affigunt? Vos autem sacrificijs eas honoratis, & miseriarum liberationem ab eis poscitis, illas inuocantes. Quid est autem causæ, quòd & (vt dicitis) diuina, quæ tyrãni apud vos designârunt, nó insculpitis in imaginibus? nos autem accusatis, & tamen longè superstitiosiùs in hisce rebus nobis estis affecti. * Nunquid autem & vos pugiles vestros sculpitis, & tamen non dicendis conuicijs imaginum picturam & afficitis? Agè agè, de hoc errore & ambiguitate sententię vos liberabimus, dicunt sancti martyres. Non enim diuinum, simplex existens & incomprehensibile, formis & figuris assimilamus: neque cera & lignis supersubstantialem, & ante principia existẽtem substantiam, honorare nos decreuimus. Sed primò per transgressionem superato homine, & audenti illa potestate desertoria detracta, natura opùs habuit reparatore. Non enim poterat succũbens ex se conflictum, quo fuerat inferior, restaurare, inimico casum vrgente, neque patiente respirare, neque par erat in secunda lucta tyrannum excuti, quarè ipse opifex proprię creatiõis Trinitatis Deus vnus & verbum, non substituit aliquem ex suis creaturis, sed potestate qua ipse valebat, vsus, certamina pro nobis in humana natura subiuit. Et paulopòst: Igitur in qua visus est ab hominibus figura, & in qua conuersatus est inter homines, in tabulis pingitur: qua ratione per diuinum typum, eius salutaris potentiæ recordamur.

Cõstantini diaconi Cõstantinopoli. de martyrib.

*Nónne

Sanctissimus patriarcha dixit: Gentiles propter idola martyres accusabant, & dicebant eis, qua gratia certatis, & nostras similitudines cõtemnitis, cùm & vos ipsi habeatis proprias imagines? Sancti autem sic respondent: Sed nos statuas dęmonum nõ facimus, sed verbi Dei incarnati imagines pingimus, eiusque sanctorum, non tamen confestim eos deos facimus.

Cosmas religiosissimus diaconus & cubicularius, dixit: Librum hunc quem fero in manibus, veteris est testamẽti cum scholijs suo loco appositis: inuéni autem eum in patriarchio. Habet autem scholion in defensionem imaginum. Insidiatores autẽ veritatis expunxerunt scholion, eccè vestigia, adhuc liquidem ferè appárẽt. Inspicite, obsecro, venerandi patres.

Idem religiosissimus Cosmas aperiẽs librum, omnibus in sacra synodo existentibus locum deletum indicauit, quæque adhuc aliquantulùm extabant, legit: Non erunt tibi dij alij præter me. Non facies tibi idolum, neque alicuius similitudinem, quæcunque in terra infrà, & quęcunque in aquis deorsùm subter terram, non adorabis ea, neque seruies illis. Scholion: Etsi facimus hominum piorũ similitudines, non tamen ea fiunt, vt adorentur vt dij, sed vt eas videntes, ad imitationem facinorum illorũ inuitemur. Si verò similitudines Christi facimus, sanè non propter similitudinẽ adoramus, sed quò mens per ea quæ conspexit, sursùm volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutatè dignatus est fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quanuis sciamus eum naturã DEVM existentem. Non idem igitur, Deum & imaginem dicimus: sed Deum cognoscentes, similitudinẽ in imagine dispensationis illius humanę figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines deos esse arbitrantur.

Adductus est & alter libellus, eandẽ habens loci illius scripturæ explicationem, in qua & illud lectum scholion erat. Eum autem acceptum Gregorius episcopus Cæsareæ legit, hîc facilius apparẽte scriptura expuncta & prælecta,

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc

Hæc fecerunt dicti patriarchæ, Anastasius, Constantinus & Victor, hæretici.

Theodorus Episcopus Myrorum, dixit: Si fuisset iste thesaurus omnibus obuius, non sanè quisquam mortalium fuisset Iæsus. Deus autem reddat illis in die illa, qui eiusmodi celant.

Theodorus Episcopus Catanes dixit: Tales profectò digni sunt anathemate: veritatis enim deprauatores extitére, & patrum insimulatores falsi. qui autem ab illis anathemate percussi sunt, laudari meritò debent.

Sacra synodus dixit: Væ animabus eorũ qui veritatem celárunt.

Psal. 48. Petrus sanctissimꝰ episcopus Hermiõn, dixit: Deleantur nomina eorum ex libro viuentium, & cum iustis non scribantur.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Benedictus Deus, qui post tot vstiones, sectiones & expunctiones ea reliquerit.

Theodorus episcopus Cõstantiæ, dixit: Qui talia fecerũt, lucernam suam sub modio posuerunt.

lib. de martyrij certaminib.

Cosmas religiosissimus diaconus & cubicularius, dixit: Et istum librum inuénimus in armario oratoriorum sacri patriarchatus, varia martyrum certamina continentem, & præter illa quædam de imagine non manufacta Camulianorum. folia autem quæ de imaginibus tractabant, excisa sunt. eccè eum omnibus ostendo.

Michael sanctissimus episcopus Synnadõn, dixit: Pastillus dicebat, tersanctę domine, anathema sit illis qui scripturam aliter quàm iacet, interpretãtur, & qui illi insidiantur.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed labor eius in caput suum reuersus est.

Ioannes religiosissimus presbyter, monachus & locum tenens thronorum Orientis, dixit: Vt verè dicam, impia iconoclastarum, hoc est, imaginum demolitorum, & libros exurẽtium impietas, veritatẽ reddidit clariorem.

Tharasius sanctissimus pattiarcha dixit: Non solùm sacras imagines eiecerunt, sed & Euangelium ipsum, & alia secreta quædam. Ità sanè potuit veritas tandèm meliùs caput exerere.

Stephanus monachus dixit: Habemus & alium librum, in quem impetum fecerunt iconoclastę, & si iubes, omnibus ostẽdam.

Sancta synodus dixit: Omnibus ostendatur. & synodo vniuersæ ostensus est, habens in duabus paginis lituras.

Gregorius religiosissimus presbyter & præses Hyacinthi, dixit: Est mihi eius libri integrum exemplar. Domine, si voles, legetur.

Euagrij hist. Eccl.

Stephanus monachus bibliothecarius, acceptum librum legit: Ex historia ecclesiastica Euagrij ex libro quarto: Cosroes postquàm impressionem in ciuitatem fecisset, mille insidias tetendit. tantos enim aggeres fecerat, vt per muros saltare posse videretur, aliasque machinas infinitas cõstruxit. Dicam autem quæ facta sunt. Imperauit Cosroes potestatibus suis, vt lignorum copiosam materiam ad extruendam machinam procurarent, quæ postquàm accepisset, ea quę voluit, extruxit, & in medio aggeris machinam posuit, nouumque aggerem circumposuit, stabat autem in ciuitatem directa. in tãtam autem altitudinem erecta est, vt facilè possent sinè periculo à dextra parte tela in murum & munimenta conjcere. Cùm autem qui expugnationibus adsueti erant, machinam instar montis muro appropinquare, hostesque arbitrari se posse pedibus ex ea vrbem ingredi viderunt, simul omnes manè facto, machinam aliam contra hostiũ aggerem struũt, quam Romani aggestam appellant, quòd subter terram duci possit, in qua etiàm ignis indi debebat, vt sic infernè lignis exustis, agger superpositus in terram rueret. Opus autẽ cum factum esset, ignisque incensus, intentione sua frustrari sunt. ignis enim non habebat egressum, vt flamma ventilationem accipiens, ligna inuaderet. Re igitur ad summam desperationẽ deducta, imaginem à Deo factam, quam hominum manus non attigit, portant. * Augaro autem Christus Deus, quòd eam videre desiderabat, misit. Hanc igitur sacram imaginem ad opus à se factum adferentes, ignem quidem fuccenderunt, ligneæque Cosroæ machinę immiserunt. Confestim autem diuina voluntate & potentia, fideque inspicientium res successit, & quod anteà non poterant, nũc perfecerunt. Ligna enim flammam hauriẽtia, dicto citiùs in carbones conuersa sunt, & vsque ad ipsam summitatem opus est exustum.

De Edessa agit.

Leo religiosissimus lector magnæ & regiæ ecclesiæ Constantinopoleos, dixit: Et ego indignus vester famulus, cùm descendissem cum regijs apocrisarijs in Syriam, Edessam petiui, & venerandam imaginem, nó factam hominum manu, adorari & honorari à populo vidi.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Hesterno die religiosissimus præses Maximini, limonarium attulit, lectumque est: & inuenimus nos in bibliotheca exemplar eiusdem limonarij, sed folijs quibusdã excisis, in quibus de imaginibus tractabatur.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ, dixit: Tersancte domine, indignus seruus tuus audebítne loqui ad sacram & vniuersalem synodum? Prophe- Psal. 9.
ticum verbum est, in operibus manuum su-

Universidad de Deusto
Biblioteca

arum comprehẽsus est peccator. Nam quæ contra nos in falsa illa synodo moliti sunt, hoc contra illos factum est: & alia quidem excíderunt, alia adulterârunt, quó eorum impietas, veritate ad lucem perducta, magis claresçat.

Miraculũ de imaginibus, & similiter liber de illis tractãs.

Stephanus monachus & librarius dixit: Liber traditus à præside Maximini, continens locum in alijs libris vitiatum de imaginibus, adest, idemque legit: Dixit abbas Theodorus Aeliotes, quòd erat quidam inclusus in monte Oliuarum pugil egregius, oppugnabat autem eum dæmon scortationis: quodam itaque die cùm vehementer insultaret illi dæmon, senex lamentari cœpit, dixitque dæmoni: Quousquè nó relinques me? abscisse posthàc à me, iã enim mecum consenuisti. Dæmon oculari adspectu videndum illi se tradens, dixit: Iura mihi quòd ea quæ tibi dicam, nemini significabis, & non ampliùs tecum pugnabo. Et iurauit illi senex per eum qui in altissimis habitat, se nemini dicturum. tum illi dæmon dixit: Imaginem istam, si noles me tecum luctari, caue ampliùs adores. Habuit autem imago figuram Dominæ nostræ Deiparæ virginis Mariæ, gestantem Iesum Christũ. Dicit illi inclusus: Apagè, res erit mihi curæ. In sequenti autem die Abbæ Theodoro Aeliotæ, qui tunc habitabat in vico Pharan, rem significauit, omniaque patri retulit. Senex autem pater incluso dixit: Verè pater delusus es, quòd dæmoni iurâsti: tamen hoc vnum benefecisti, quòd confessus es. profuerit autem tibi, ne sinas in hac ciuitate ampliùs lupanar, neque egrediaris quin adores Christum Iesum Dominum nostrum cum matre sua in imagine. Confirmatoque eo ac animato pluribus verbis, ad proprium locum concessit. dæmon autem illi iterùm apparuit, dixitque: Quid agis maledice? *nunquid iurâsti mihi nemini te dicturum? quo pacto autem hęc effutijsti? dico tibi maledice, in die iudicij tanquàm periurus condemnaberis. Inclusus respondet: Quòd iurauí, iuratus sum: quodque peieraui, noui: verùm nominum meum & creatorem non abiuraui. te verò non audio.

*nónne

Narrârunt nobis ijdem illi patres, & hoc addentes, fuisse in partibus Apameę fœminam quandá deuotam & Christo deditam, quę puteum fodit. magnos autem sumptus cùm fecisset, frustraque laborem expédisset, inuenit haudquaquàm aquam. magna autè animi molestia cùm torqueretur, cùm propter labores, tum propter sumptus, in somnis vidit quendam ad se venientem, & dicentem: Agè, mitte vt simulacrum Abbæ Theodosij, eius qui in scopulo viuit, huc adferatur, & Deus tibi dabit aquam. Mulier itaque duos homines misit, qui imaginem adferrent, quæ cùm esset allata, demittentes eam in puteum, confestìm aqua scaturijt, vt bona pars putei impleretur. Attulit itaque nobis de ista aqua, bibimusque, & Deum nostrum glorificauimus.

Miraculũ aliud.

EIVSDEM.

Narrauit nobis Dionysius presbyter ecclesiæ Ascalonis de Ioanne Abba anachoreta, dicés: Fuit hic vir nostris temporibus magni nominis, & quòd DEO plurimùm placeret, miraculum hoc de eo legitur: Habitauit in partibus *Sicchûs, vbi possessionem habebat milliaribus ab Hierosolymis viginti paruis. Habebat autè senex in spelunca imaginem intemeratæ nostræ Deiparæ & semper virginis Mariæ, habẽtem in vlnis Christum Deum nostrum. Cùm autem esset abiturus in desertum vastum, aut Hierosolyma adorãdæ crucis gratia & sancta loca, vel in montem Sinai orandi causâ, vel ad martyres longè ab Hierusalem distãtes, (erat enim studiosus martyrum. nũc enim in Ephesum ad diuum Ioannem, nũc verò ad *Eucharta ad sanctum Theodorum, vel ad sanctam Teclam in Seleuciam, vel Araphas ad diuum Sergium, ibat) candelam parabat, eamq; incendebat pro suo more. Et cùm accinctus ad iter, preces funderet, dicebat ad Dominam, totus in imaginem eius intentus: Sancta Domina Deipara, quandoquidem restat mihi longum iter conficiendum, candelam tuam cura, eamque inextinctam iuxta meum propositum serua. Nam ego tuo fretus subsidio, longum iter ingredior. Hæc autem cùm ad imaginem dixisset, abijt, destinatumq; iter postquàm confecit, redijt, nũc quidé intra mensem, nunc intra duos aut tres. Est & qñ quinq; aut sex mẽsibus abfuit, candelã tñ semper accensam deprehendit & ardentẽ, quemadmodùm eam reliquit cùm abiẽrat. Neque tamen vnquàm eam à se extinctam potuit deprehendere, siue de somno excitatus esset, siue ex eremo ad speluncam rediens.

Miraculũ allud.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Demonstratum est, sanctarum imaginum vsum peruetustæ esse traditionis.

Sanctissimus patriarcha dixit: Iam sanè satiati sumus patrum sentẽtijs, nouimusq; ex ijs veruſtam esse traditionem, venerandarum imaginum erectionem. Sumus igitur & patrum hac in re imitatores.

Sacra synodus dixit: Imitatores.

Stephanus religiosissim⁹ monachus dixit: Habemus eiusdem argumenti quindecim libros, & si iusseritis,*

Vel

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Impleti sumus, & sufficit nobis.

Sancta synodus dixit: Sufficit nobis.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quandoquidem in præcedenti lectione indicatum est,

est, ab Hebræis, Gentilibus, Samaritis, Manichæis & Phantasiastis, Ecclesiam velut in culpam tractam ob sanctarũ imaginum cultum, omnibusque nũc aliter persuasum est, iustum est & fratrem nostrũ dilectum dominum Ioannem vicarium thronorum Apostolicorum Orientis audire. Habet enim quædam de origine subuersióis imaginum, quæ si vultis audire, narrabit.

Miraculũ de subuersione imaginum.

Sacra synodus dixit: Cupimus audire, domine, si quid habet.

Ioannes religiosissimus monachus, vicarius Orientalium Episcoporum, è charta legit: Cupio equidem ego omnium postremus, præsentem hanc sacram synodum demonstratione quadam docere, idque oñi veritate, qua ratione, quoque tempore, & vndè scelestissima ista & à Deo odio habita Christianorũ calumnia, & iconoclastarum rabies, originem duxerit. Quo autem expeditiùs & compendiò res agatur, de charta mihi pronunciandum esse statui, nè qua in re veritati parcatur. Cùm diem extremũ impiorum Arabum tyrannus, quem *Suliman nominabant, clausisset, subsecutus illum est Vmarus, qui posteaquàm regnum adijsset, Anascaphon Malsaman, hostem sanè atrocem, per gratiam Domini nostri Iesu Christi Seruatoris, eiusque Deiparę matris, cũ magna exercitús sui clade & ignominia à terra ista expulit, in Syriamque fugauit. Neque de redeundo spem illi vllam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, Ezidus quispiam, homo leuis & inconstans, regnum accepit. Per ea tempora in Tiberiade dux quispiam erat Hebręorum impiorũ, cui nomen Sarantapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas lusus est & iocus, homo præstigiator & veneficus & Ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animaduersa Ezidi regis leuitate, hominem adgreditur, polliceturque Hebræorum ingenita malitia se regi quædam prædicturũ, & varem acturum in maximè necessarijs rebus se offert. Ea re cùm esset insinuatus tyranno: Volo, inquit, ô princeps, modò me audias, rationem quandam indicare tibi, qua poteris facilimè & vitam commodam degere, & triginta annos regnũ æquabili in potestate conseruare. Stultus autem tyrannus, spe & desiderio longioris vitæ, animi leuitate elatus, (erat enim homo voluptatibus deditus & præditus) respondit: Quæcunque me iusseris facere, modò possim, agam: teque, si modò consecutus fuero quod prędixisti, beneficijs infinitis afficiam. Veneficus autem Hebræus cõfestim inquit: Sinè vlla dilatione iube vniuersum per regnum epistolam quæ passim circumferatur, scribi & mitti, qua omnem imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in opere musaico in parietib⁹, siue in vasis sacris, aut indumentis, & altaribus sit, & quęcunque in Christianorum ecclesijs reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto subuerti, mandes. Neq; illas solùm, verùm oẽs planè similitudines, & earum etiàm quæ in foro ornatûs & honestatis gratia collocantur. Nulla igitur ratione alia, quàm vt odiũ & furorem aduersùm Christianos exerceret, præstigiator id tentauit. Tyrannus autem nefandus præstigiatori leuitate sua auscultans, missis nuncijs, omnes sanctas imagines & similitudines per vniuersam prouinciã abstulit. Hoc itaque modo primùm ecclesiæ ornamenta, procurante Hebræo venefico, ablata sunt. Christiani autè cùm id suis manibus facere detrectarent, missi sunt Hebræi & Arabes, homines in Deum impij, qui imaginibus exustis, ecclesiarum quasdam calce, quasdã alijs coloribus dealbãrunt & incrustãrunt. Hæc autem cùm peruenissent ad aures pseudoepiscopi Nacoliæ, & qui eiusdem erant cum illo opinionis, impios Hebręos & Arabes imitati, ecclesias Dei velut crucem Christi verecundantes reddiderunt. Arbitror autem relatu dignum, vt & sanctitas vestra audiat, quẽ finẽ ignauus iste & veneficus Hebræus habuerit. Ezidus enim qui facinus perpetrauerat, vltra annum cum dimidiato non vixit, in ignemque æternum descendit. postquàm autẽ mortuus fuit, in pristinum ordinem & statum imagines restitutæ sunt. Filius autè illius Vlidus nomine, indignatus Hebræo, tanquàm interfectori patris, turpissima morte hominẽ mori coégit. Ità is falsi sui vaticinij dignũ præmiũ accepit.

Sanctissimus episcopus Mesenæ, dixit: Et ego puerulus eram in Syria, quãdo Sarracenorum princeps imagines subuertit.

Sabas pijssimus monachus & præses studij, dixit: Domine, & nos indigni sanctitatis tuæ serui, petimus, vt suis in locis imagines restituantur, propriumque & solitũ obtineant. Christiani autem apud eas preces fundant.

Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid dicitis fratres honorandi?

Sancta synodus dixit: Laudamus & nos omnes hos.

Petrus deuotissimus presbyter, locum retinens sanctissimi Papæ Romani, è charta legit: Tharasio sanctissimo archiepiscopo Cõstantinopoleos nouæ Romæ, & vniuersali patriarchæ & omni sacræ & vniuersali synodo, Petrus primas presbyterorum sanctissimæ Ecclesiæ sancti & omnibus seculis celebrati Petri Apostoli, & Petrus presbyter & præses sancti Sabæ, ambo vicarij Adriani sanctissimi papæ veteris Romæ: Iustum censemus, vt iuxta omniũ vestrũ sententiam, immò secundùm veterem Catholicæ Ecclesiæ traditionem, quemadmodùm sancti patres nos docuerunt, in medium nostri veneranda imago adferatur,

Sententia de veneratione imaginum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,quam salutantes,sancti vos sacerdotes quid de ea fieri debeat,pronuncietis. Deindè aliud capitulũ aggrediamur, vt omia quæ scripta sunt aduersùs sanctas imagines,aut anathemate deuoueantur, aut expungantur,aut igni mancipentur. Et hac dere postulo sacræ synodi sententiam.

Sacra synodus dixit:Veniat,fiat.

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri,vicarij sanctissimi papæ veteris Romæ, dixerunt:Si iubet sancta synodus, statuatur in crastinum veneranda imago,&omes eam salutemus.

Sancta synodus dixit:Fiat fiat.

Ioannes deuotissimus monachus, vicarius Orientalium archiepiscoporum,dixit: Benedictus Deus,qui hanc Christi amantem Nicensium ciuitatem in diebus Constantini & Irenes pientissimorum nostrorum Imperatorum glorificauit.Benedictus Deus,qui eam duplici gratia dignam censuit.Nam &Arrius blasphemus hic subuersus est,& nunc iconoclastarum Deo odiosa hæresis, per sancta huius sacræ synodi symbola obscurata est. Benedictus Deus, qui per sanctum Apostolũ dixit: Ego sum alpha & ω.Benedictus Deus, qui ab initio vsque in hunc diem,orthodoxorum fidem conseruauit.

Apocal. 1. & 22.

Sancta synodus in eandem sententiam proclamauit,secundùm singulos versus ter exclamãs: Diuiniloquorum patrũ doctrinæ nos correxerunt. Ex illis haurientes fidem & veritatem,potati sumus. Illos insequentes,mendacium persecuti sumus. Ab illis docti,venerandas imagines amplectimur.Illis ducibus, sanctorum imaginibus iuxta honorem adorationem tribuimus. Patres prædicant filijs,filij obedientiæ sumus.Gloriamur in facie matris, nempe in traditione catholicæ Ecclesiæ. Credentes in vnum Deum in Trinitate glorificatum, venerandas imagines salutamus.Qui aliter sentiunt,anathema.Qui nobiscum nó consentiunt,procùl ab Ecclesia abigantur.Nos veterem legislationem catholicæ Ecclesiæ sequimur.Nos patrũ statuta conseruamus.

Nota hæretice.

Nos eos qui addunt,aut auferũt ab Ecclesiæ traditionibus, anathematizamus. Nos nuperam & importunam Christianorũ accusatorum introductionem & inuentionẽ anathematizamus.Nos venerandas imagines suscipimus.Nos, ità non affectos, anathemate deuouemus.

Anathemata in Iconomachos.

Christianorum accusatoribus & iconoclastis,anathema.

Qui torquent sententias scripturæ de idolis,in venerandas imagines, anathema.

Qui venerandas imagines non complectuntur,anathema.

Qui venerandas imagines idola vocant, anathema.

Qui clamant, Christianos imagines vt deos adorare, anathema.

Qui scienter communicant cum ijs,qui ignominia adficiunt sanctas imagines,anathema.

Qui dixerit,alium præter Christum nos ab idolis liberãsse,anathema.

Qui dicere audent catholicam Ecclesiã aliquandò idola admisisse,anathema.

Multi anni Constantini & Irenes. Magnorum regum & Imperatorũ multi anni. Imperatorũ pacificorum multi anni,Extirpatores nuperæ opinionis Domine cõserua.Piam illis vitam Domine tribue.

ACTIO SEXTA.

IN nomine Domini & dominatoris Iesu Christi veri Dei nostri, imperantibus pijssimis & Christi amantissimis nostris imperatoribus, Cõstantino & Irene eius deuota matre,pridiè Nonas octobris,indictione vndecima,congregata sancta & vniuersali synodo iuxta diuinã gratiam & piorum nostrorum Imperatorum à DEO declaratorum mandatum, in Nicea splendida metropoli prouinciæ Bithyniæ, hoc est, Petro religiosissimo primate presbyterorum sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ beati Apostoli Petri,& Petro religiosissimo presbytero,monacho & præside sanctissimi in vrbe Roma monasterij sancti Sabæ, tenẽtibus locũ Apostolicæ sedis sanctissimi & beatissimi archiepiscopi veteris Romæ Adriani,& Tharasio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo inclytæ Constantinopoleos nouæ Romæ,Ioanne item & Thoma religiosissimis presbyteris &monachis, locum tenentibus Apostolicorum thronorum Orientis diœceseos, sedentibus ante sacrum ambonem sanctissimis magnæ ecclesiæ,quæ vocatur Sophia, præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis ducibus, Petrona glorioso exconsule patricio comite Imperatorij obsequij, & Ioãne regio ostiario quæstore ærarij militaris,ac tota synodo iuxta primam ordinationem confidente, simul cum deuotissimis archimãdritis,præsidibus monachorum turbæ, dispositis in medium sacris & inuiolatis euangelij Dei codicibus, Leo à secretis dixit: Nouit sancta & sacra synodus,quòd in præcedenti conuentu diuersas hæreticorum, accusantium sanctam & inculpabilem Christianorum Ecclesiam, sententias in sanctarũ imaginum deiectione percurrimus.Nũc autem in manibus est scripta eorundem blasphemia, res inquam absurda , & quæ nullo negocio subuerti potest,definitionem continens falsæ istius synodi,quam ipsi congregãrunt: quæ tamen in omnibus odiosorum Deo hæreticorum impuræ orationi vbiquè conuenit. Neq; solùm illam adferimus, sed & artificiosam

ciosam & efficacem eius confutationem, quam nobis spiritussanctus dedit.Oportet enim eorum temeritatem doctis contradictionibus superare,& fortibus resolutionibus dissipare.Hanc autem in præsenti corã sancta synodo deponimus.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Ioannes sanctissimus diaconus magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ & Cancellarius,legit.

REFVTATIONIS FALSO nominatæ definitionis,à turbæ Christiani nominis accusatorum confictæ,

TOMVS PRIMVS.

STudio est perpetuo dæmoni, humani generis osori, hominem ad DEI imaginem factum,à Deo quàm longissimè separare, multijugisque deceptionibus distrahere:neque quicquam illi magis cordi gratiusq; quàm veram pietatem oppugnare, Ecclesiasticæ pacis statum conturbare. Quod sanè nostris temporibus nõ segniter, per auxiliares suas copias ostendit, in quibus qui congregati fuerunt, subiectæ expositionis interpretes fuere,& septimã synodum eam vocare ausi sunt, simpliciter omnibus decretum illud & cognitum odium contra idola exclamantes, & tanquàm in hamo escã implicãtes, abominationes suas & improbas machinationes contra imaginum figuras omnibus proponere studuerunt, simpliciores(que rapuerunt, dum antiquatam illam & corruptam idololatrię vocem, in sanctas imagines recudère. Per quam sanè, qui diabolo eiusq; peruersæ sententiæ in diabolicis statuis, & qua seruiuerunt creaturæ,relicto creatore,idololatrę vocati,rectè condemnati sunt. Qui autem Christum induerũt,& per gratiam illius ab idolis & errore liberati, & per illum salui facti sunt,eiusce modi conculcantur, eorumque verba,veluti abortiua,quę confessò vitiata sunt, veluti scelera quædam in Ecclesia nõ ferenda,detestantur. Quanquàm autem ea aliquandiù deliramentis quorundam, veluti infantes lacte, educata sint, tamen in iustam ætatem peruenire non potuére.

Ioan. 1. b

Spiritus enim sanctigladio occisa sunt Sed Christus verus Deus noster, qui illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum,dirigat cogitata dictaque.Solus enim intellectus est intelligentium & intellectorum,item verbum dicentium & dictorum, omnibus omnia existẽs & ens, qui dat linguam eruditionis ad cognoscendum, cùm opus est,vt verba serantur.Claritas enim verborum illius illuminat & instruit paruulos, vt mendacium exigatur, veritas aũt subintret, omnibus clarè & lucidè splendescens: quam veritatis imitatores cognoscũr, memores diuini Apostoli, dicentis: Væ mihi nisi euangelizem. Pro hac enim est pugnãdum, hæcq; defendenda erit: mendacium autem funda spiritus lapidandum. Hinc scriptura & patribus, item indagatoribus & syllogismis, speculationem nugantium & secũdum Phinees venientium, hasta spiritus facilè vna plaga, eo quòd iuxta hanc impietatem mutuèm connexi sunt,dissecuerimus, & falsiloquas eorũ linguas perclaram demonstrationem omnibus probauerimus,vtpotè quę cõtra vnigenitum filium Dei, & illius Ecclesiam exertæ sunt, & impietatem contra illius humanitatis altitudinem loquutæ sunt.Ob id machæra spiritus, quod est verbum Dei, vincula eorum dirumpentes, & imperitiæ eorum iugum dissoluentes, versutiæ eorum tegumenta aperta omnibus indicemus. Quamobrem DOMINVS illos derisit & subsannauit, ad eos in ira sua loquitur, dicens: Ite à me, non noui vos. De quibus per prophetam Hieremiam loquutus est: Hi prophetarunt mendacia in nomine meo, non enim misi eos, neq; præcepi illis. Visiones cordis ipsi loquuti sunt, & propter hoc erunt proiecti in biuijs Hierusalem,hoc est,in Ecclesia catholica, & conculcatio illis qui rectè confitentur Dominum. Laqueus enim fortis propria labia, & capientur verbis oris proprij.Retributio enim labiorum eorum debetur illis, impietatis scilicet redargutio. Reprehendam enim te, inquit, & statuam coram te peccata tua. Atque hæc quidem hactenùs.Nè quid autem longis proœmijs orationem extendamus, rectam instantes viam, ad ipsas reprobationes scripti illorũ recurramus. Nõ enim eorum vaniloquentiam apertam, & manifesta cõuicia indicare poterimus,nisi redarguendo, meliorem contra eos sententiam, iudiciumq; syncerius opponamus. Magnam sanè securitatẽ in eo collocamus, quòd nulla recentia inuenta ad rem nostram probandam inquirimus,sed Apostolicis & patrum doctrinis, item ecclesiasticis constitutionibus acquiescentes,his nostra cõfirmamus.Rogamus autem quicunq; inciderint in hunc Commentarium, vt cum singulari indagatione legant, neque defunctorie inspexisse contenti sint,sic eũ clarè & verè summam contradictionis intelligentes,victoriæ præmia Ecclesię persoluent.Vsi autem sunt eiusce-medi proœmijs.

1.Cor.9.c

Ephes.6.d

Matt.7.d

Hier.14.c & 23. d.e

Psal. 49.

Quicquid Gregorius iste Neocæsarensis posthàc dixisse aut legisse hic scribitur,id ex synodo illa falsò septima dicta, sumptum, hic confutati nouerit.

GREGORIVS DEI AMANtissimus episcopus Neocæsareę,legit:

Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis synodi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IOANNES RELIGIOSISSIMVS DIACONVS ET CANCELLARIVS, legit.

IConoclastæ à mendacio inchoantes, per vniuersam hanc nouitiam vaniloquentiam synodum in defensionẽ adsumentes, in mendacio quoquè cessant. Quo pacto autem sancta dicenda erit, quæ, quid sit sanctum, non intelligit? Execrabilis est, & prophana, & adulterina. Nam qui in hac con-
Hier. 22. f gregati fuêre, (vt cum propheta loquar) inter sanctum & prophanum nõ distinxerũt, inter purum & impurũ discrimen non statuerunt. imaginem enim Domini Dei nostri, cum imagine simul satanæ, idolum appellãrunt. Quomodò autem magna & vniuersalis, in quam neq; omnes cõsenserunt,
for. * & qui * & reliquarum Ecclesiarum præfecti non admiserunt, sed anathemate eam deuouerunt? Non habuit cooperarium, vt hæc quę
Nõ est vera synodꝰ, quæ authoritate Papę caret. nunc celebratur, Romanum papam, neque illius sacerdotes, neq; per vicarios, neque per prouinciales literas, quemadmodùm fieri in synodis debet. Quinetiàm neq; cõcordãtes sibi habuit Orientis patriarchas, Alexandrinum inquam, Antiochenum, & vrbis sanctæ summos pontifices, neq; cũ illis etiàm mystas & sacerdotes. Verè fumus est, caligine plenus, obtenebrans oculos:
Matth. 5. c insipientium eorũ oratio, non lucerna posita super candelabrum, quô lumẽ præbeat omnibus qui sunt in domo: quamobrem eorum verba, veluti sub lectulo enunciata sunt, non supra montem orthodoxæ fidei: neq; in omnem terram apostolicè egressus
Psal. 18. est sonus eorum, aut in fines orbis terrarũ verba eorum, quemadmodùm sex priores sanctæ vniuersales synodi. Septima autem quomodò erit, vtpotè quæ non concordet cum sex prioribus sanctis & vniuersalibus synodis? Omne enim septimum ordinatũ, in eadem numeratione, qua res quæ præcesserunt, rebus præcedentibus consentaneum esse debet. Quãdoquidem id, quod nihil cum antè numeratis participat, simul connumerari nequit. Veluti si quispiam ordine sex aureos nũmos collocet, deindè his addiderit æreum nummum, hunc sanè septimum non appellabis, idque propter materiæ diuersitatem. aureus enim preciosus & multi vsũs, æneus autem neq; precio, neque operositate commendabilis. Ità & hæc nihil aureum, aut preciosum habens dogmatum, tota subærata est, adulterina, veneno lœtali prægnans, sex sanctis & aureis synodis, quæ verbis spiritussancti lucent, connumerari indigna est. Habent aũt
Esaiæ 14. elationem illius qui dixit, Ponam thronũ meum supra nubes, talia proloquitur:

GREGORIVS EPISCOpus Neocæsareæ:

Nõnis lectorem quæ hîc curtiuis (vt vocãt) li

Sancta magna & vniuersalis synodus, quæ iuxta gratiam Dei, & per pium deuotorũ & orthodoxorum nostrorum Imperatorum Constantini & Leonis decretum, in hac diuinorũ studiosa et regia ciuitate congregata est, in basilica intemeratæ & sanctæ semper virginis Deiparę Mariæ, quæ cognominatur Blachernis, hæc subscripta determinauit.

IOANNES CANCELLARIVS:

Si per diuinam gratiam horum congregatio facta est, quibusnam gratia DEI loquutis verbis exornata est? qua veritate resplendet? Gratia enim cum veritate coniuncta est. Sunt enim hæc duo sub vno iugo, & veluti conuictrices. eius rei testis Ioannes theologiæ princeps: Gratia & veritas per IESVM CHRISTVM fuit.
Ipsi igitur à veritate (in qua gloriatur parœmiasta, hoc est, Prouerbiorum author, dicens: Veritatẽ meditabuntur fauces meæ) alieni sunt. Qui autem ad mendacium festinant, exciderũt à veritate & gratia. Hinc est quòd illorum sermo diuino sale nõ sit condítus, quô gratiam det audientibus. Quòd autem aiunt, in sacro virginis nostræ Deiparæ templo se congregatos, ne hoc quidem mirum est: nulla enim verecundia ducuntur. Non aliter àc Annas & Caiphas, reliquumq; Iudæorum concilibulum, qui contra Christum cõuenientes, sacrum locum nõ respexerunt, vt ex eo ab impijs consilijs auerterentur. Quinimmò ob hoc magis accusandi sunt, vtpotè qui scelerata & impia conuenticula in loco nõ impio, sed sacro coẽgerunt. Vtinàm autem vt à patrum voce proœmium instituerunt, Dionysij diuini voces, eiusq; traditiones & sanctorum patrum obseruâssent intemeratas. Profectò nõ esset quòd ob impietatem suam nunc malè audirent, quemadmodùm per omnem expositionem clarum fiet. Verùm per omnia repugnanter & minùs cohærenter differentes, veluti lupus ouina pelle tecti, è theologia præfantur.

GREGORIVS:

Deitas omnium causa, & perfectè cuncta conficiens, quæ omnia sua bonitate ab ijs quæ nõ erant, ad esse produxit, hæc vniuersa vt ornatè & compositè ferrentur, definit, vt bonum iuxta gratiam illius traditum habentia habitum, indeclinatam permansionem, & minimè labilem ad ambiguũ metum, statumq; veritatis conseruet.

EPIPHANIVS DIACONVS & cubicularius legit:

Omnis creatura à DEO condita, & quæ ab eo quod non est, id quod iam est, substantialem facultatem sumpsit, nunc ipsius mandato mota & gubernata, nouit creatoris præceptum seruare, veluti ab ipso sic prædisposita, siue inanimata sit, siue animata. Illi autem traditã nobis à Christo in sanctã Ecclesia eius, ad recordationẽ salutiferę dispẽsationis illius, obseruantiã anathemate deuouere nõ dubitârũt. Sed ignorant hi, nihil sinè deo in ea fieri. Inueniun-

tur autem ipsis inanimatis stupidiores, & ratione cassis minùs rationabiles. Neq; illud duntaxàt, sed recto cursu se ferri arbitrantes, & absurdis sermonibus dogmatibusq; falsò prædicant sanctam Dei Ecclesiam idolis acquieuisse. In falso autẽ spem
Iob 21. b suam collocantes, eam affantur, Vias tuas nõsse non volumus, neq; traditiones retrò traditas sequi curauimus. Non igitur mirum, si à Christo qui fundamenta veritatis
Matth. 7. & 25. collocauit, aliquandò audituri sunt, Non noui vos. Diabolum autem triumphãtem suum, cùm ità sentiant, sibi derelinquant.

GREGORIVS:

Postea quàm Lucifer ob claritudinem sedem suã apud Deum firmatã habere volens, & cõtra creatorem suum in superbiam mẽtis elatus, illinc cum desertorum exercitu ex superillustri Dei principatu per se esset delapsus, cunctorum malorũ opifex, author, inuentor & magister declaratus, defecit, hominem à Deo creatũ, in locum, à quo ipse decidit erat, videre non sustinens, omnem aduersùs eũ improbitatem exhausit, & per fraudem illum à gloria & splendore Dei alienauit, & vt creaturã, relicto creatore, adoraret compulit.

EPIPHANIVS:

Si quidem de ea idololatria & creaturarũ adoratione sermo fuisset, quę ab apostolis, quibus potestas data desuper est, & à diuinis prophetis, quibus per inflationẽ diuinã sanctus datus est spiritus, abominata est & renunciata, oẽs sani Ecclesiæ alumni cum illis cõsentirent. Quinetiam tempestiuum erat illis, hæc scriptis committere. Verùm quoniam illã relinquentes, pro mendacio pugnant, & patrẽ eius diabolũ veluti superare simulantes, cõtra irrepręhensibilẽ Dei Ecclesiã linguas exerunt, & cauponũ more vinum aquis cõmiscentes, & perdendum errorẽ proximo propinantes, iustè audient diuinam vocem, quã in eos diuinus vates
Psal. 49. Dauid intendit, psallens: Quid est quod narratis iustitias meas, & testamẽtum meũ assumitis per os vestrum? Vos autẽ odistis disciplinam, & eiecistis sermones meos retrorsùm, cõstituentes partem vestram cum illis, qui dogmata veritatis adulterant. Vndè simulantes veritatem loquuntur.

GREGORIVS:

Vndè opus manûs propriæ Deus plasmator in perniciem abire conspicatus, ferre ipsum nõ potuit. Videns enim quòd neq; per legis stadium, neq; per prophetarum sanctorum salutiferam admonitionẽ genus humanum in pristinam nobilitatem redire posset, filium suum proprium in extremis & desinentibus temporibus in terrã misit, qui patris placito & spiritussancti viuificantis & æquipollentis cooperatione, in vtero virginis habitãs, & ex sancta & intemerata illius carne in sua propria substantia siue existentia, carnem accipiens nobis consubstantialem, item hãc mediante anima rationali & intellectuali compingens & configurans, natusq; ex ea supra omnem rationem & intellectum, ve-

lensq; crucem subiens, mortemq; eligens & tertia die à mortuis resurgens, omnem salutarem suam dispensationem impleuit.

EPIPHANIVS:

Scriptura dicit, in creatione mundi neũ dixisse, Faciamus hominem secũdùm imaginem nostram & similitudinem. Magna itaq; dignitatis magnitudo, qua terrigena imagine Dei honoratus est: sed per deceptionem ex eo statu lapso, neq; prioris plasmationis dignitatem seruante, genus humanum in idololatriam impegit. Hominẽ autem hunc Deus & verbum patris, perfectus homo factus, neq; naturam commutans, à casu illo erexit, & illum ab errore eximens idolorum, ad immortalitatem formauit, tribuens illi insuper donum certæ spei & confidentiæ, quæ sanè priore multò est diuinior. Adeoq; ipsa formatione melior extitit reformatio, quæ est gratia sempiterna. Volentes igitur donorum magnitudinem obscurare, audenti ore aliam idololatriam successisse, imaginum scilicet apparatum, isti iactitãt, & à se nouam quandã ab ijs liberationem ostensam iactanter gloriantur, suamq; sententiam ornatis verbis confuentes, Ecclesiam Dei errãsse contendunt, fermonesque suos plusquàm oleum emolliunt, dum scripturæ locos quosdam in hoc citant. Sed dolosissima sunt verba eorum, & iaculum vulnerans lingua corũ. Loquuntur enim pacifica, sed in se inimicitiam continent: quarè subiungitur:

GREGORIVS DEI AMANTISSIMVS EPISCOPVS Neocæsareæ, legit:

Reduxit nos à corruptrice dæmonum doctrina, nempe ab idolorum cultu & errore, & in spiritu & veritate adorationem nobis dedit.

EPIPHANIVS:

Nolentes, optimi viri, ad veritatem trahimini. Omnis enim sanctorum apostolorum consentiens conuentus, & patrũ multitudo, ad homines venisse DEI filium & verbum prædicat, nosq; ab idolorũ errore reduxisse annunciat. Quin etiàm prænunciantes voces prophetarum habemus, sic
Zach. 13. a clamantes: Ecce enim (inquit Dominus) dies veniunt, & delebo nomina idolorum de terra, & nõ erit amplius eorum memoria. Vt sanè & vos confiteri cogamini, Christum Deum nostrum ab idolorum errore nos abduxisse. Quòd si aũt abduxit, quomodò rursùs in idololatriam inciderunt, qui in illum credunt? Apagè cum nugacibus istis deliramentis: Deus incarnatus liberauit, & iterùm captiuati sumꝰ, & iterùm
Psal. 144. & 145. sub potenti manu tyranni sumus? Audite quid scriptura dicat: Regnum illius, regnũ sempiternum. Et potentia illius in generationes generationum, regnabitque Dominus in æternum, Deus ille tuus Sion in genera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

generationem & generationem. Non quē-admodùm terreni reges, qui nunc quidem victoria superiores, nunc verò inferiores videntur, ità quoquè Deus: verùm eius victoria in secula perdurabit. Neq; eũ Deus
1.Reg. 15.f instàr hominis affect⁹ est, neq; vt filius hominis abibit, vt scriptum est. His autem &
Rom. 11.d Apostolus cõsentit: Non pœnitenda enim dona Dei, & iudiciũ illius. Ipsi aũt hæc ipsa loquentes, speciosos scilicet se & venerandos exhibere volunt, verùm non animaduertunt quòd pugnantia loquantur.

GREGORIVS:

Et sic in cælos assumptus, sanctos illius discipulos & apostolos doctores eiusdemodi salutaris fidei reliquit, qui nostram sanctam Ecclesiam velutì sponsam suam, variis pietatis & lucidis dogmatibus exornantes, vndiquè ornatam & venustam, velutì aureis tegmentis ornatam indicârunt, cuius speciositatem inclyti nostri patres & doctores, item sex sacrę priores synodi adsumentes, incontaminatam conseruauerunt.

EPIPHANIVS:

Indocto sanè & rudi fastu ingerentes sese, nouatæ vaniloquentiæ suæ adulterinã opinionem nõ intelligũt: & velamento vafro arrogantiam suam obtegere studentes, per negligentiam suam ridiculi deprehenduntur. Laudant enim miris modis Ecclesiasticã legislationẽ, & hanc sex sacras synodos seruãsse, etsi nolint, fateri coguntur, verbisque lepidis pietatem effigiant, circa sententiam verò deprauandam student. Et
Esaię 29.c labijs quidem illam honorãt, corde autem quàm longissimè ab ea absunt. Neq; traditionem, tot anteactis seculis probatam, recipere aut seruare desiderant. Vtinàm eru-
Imaginũ sacrarum antiquitas bescãt, cùm in priscos Christianorum mores inspiciunt, qui nũc dici volunt hoc nomine: sanè non damnarent picturarum apparatum, qui ab eo tempore fuit, quo prædicatum est Euangelium. Nam ab eo tempore quo celebrata est sacrosancta synodus, vsq; ad conciliabulum, quo hi conuenêre qui contra sanctas imagines steterũt, non plùs quàm septuaginta anni lapsi sunt. Omnibus autem notum est, illis annis sanctorũ picturas non fuisse cõtemptas: omnibus, inquam, hoc notum est. Verùm ab illis temporibus, immò (vt veriùs loquar) ab Apostolorũ prædicatione extiterũt. quemadmodùm omni loco ex earundem inspectione in templis sacris docemur, id quod & patres sancti testificantur, & historiarum enarratores tradunt, quorum commentaria etiàm in hunc vsque diem seruantur. In primo enim & quinquiès millesimo anno Christus Deus noster ad homines veniens,
for. cxxxij & triginta annis & mẽsibus circiter quinque nobiscum viuens, & magnum illud & salutare mysterium operans, in cælos migrauit, ascendens istuc vndè descenderat. Quo sanè tempore Apostolis mandauit, vt ea quæ à se erant docta, alios deinceps docerent. A temporibus itaq; illis vsq; ad tẽpora Constantini, primi ex Imperatoribus plenè Christiani, anni propemodùm trecenti acti sunt, ante illum ferè gentilibus tyrannicè regnantibus. Per illa autem tempora Christianorum plurimi certamẽ præclarum certantes, non sinè martyrio vitam hanc liquerunt, idq; dum idolorum statũ studiosè oppugnant. At verò Christianorum cœtus diuina æmulatione ducti, templa constituerunt, partim Christi nominis gratia, partim sanctorum martyrum causã. Atq; illi quidem historiam humanæ Christi dispensationis in ijs pinxerunt, hi verò martyrum gestis effigiandis operam collocârunt. Alij id tabulis expressêre, quò martyrum memoriam in oculis perpetuò ferrent, aut ipsius etiàm Christi facta. alij autem in vestibus sacratis, in pretiosis repositorijs, in quibus incruenta sacrificia peragunt, imagines pinxêre. Et sanè euidenter hæc ad nostra vsq; tempora ostenduntur, durabuntq́ue per secula, quantumuis amaritudine & bile hæreticorum linguæ contra Ecclesiã & sex synodos vniuersales flagrent. Ipsæ autẽ Dei nutu per diuersa tempora congregatæ, quò illos subuerterent, ea quæ in catholica Ecclesia, & per scripta & sinè scriptis tradita sunt, confirmârunt & stabiliuerunt, inter quę & imaginũ etiàm confirmationem. Sacra autem sexta & vniuersalis synodus, posteaquàm sententiam suam de vna voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora imperium administrabat, cuiusq; nutu & voluntate cõuentus is erat indictus, pronunciãsset, cõtigit Imperatorem de vita decedere. Iustiniano autẽ eius filio imperium adsumente, iterùm vnanimiter omnes diuina voluntate post quatuor aũt quinque annos congregati, de rebus ecclesiasticis statusq; earum correctione, circiter duos & centum canones edidêre, in quorum octnagesimo secundo de imaginibus sic tradiderunt: In quibusdam venerandarum imaginum picturis, agnus digito præcursoris indicatus, figuratus est, qui in typum gratię est assumptus, verum illum nobis per legem præsignificans agnum Iesum Christum Deum nostrum. Veteres igitur typos & vmbras, velutì veritatis symbola & prefigurationes ab Ecclesia traditas amplexantes, gratiam & veritatem veneramur, &c. Videmus igitur omnes & intelligimus, quòd & ante sacras sex synodos, & post has etiàm, sanctorum picturæ in Ecclesia traditæ fuerint, nõ aliter àc sacra Euangelij lectio. Nam quæ leguntur vbi ad aures venerint, ad animum deindè legamus & transmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoquè mẽte complectimur: atq; ità per duo ista inuicèm consequentia, lectionem (inquam) & pictu-

picturam, vnam cognitionem acquirimus, qua ad recordationẽ rerum gestarum, peruenitur. Vndè è duobus istis summis sensibus, in Canticis canticorum inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ipsi dicitur: Ostende mihi faciem tuam, & audire
Cant. 2. d fac⁹ mihi vocem tuam. Vox enim tua suauis, & facies tua speciosa. Quibus nos conuenienter & illud ex psalmo accantamus:
Psal. 47.a Quẽadmodùm audiuimus, ità & vidimus.
Psal. 11. His igitur sese in hunc modum habẽtibus, tempestiuum cõtra eos qui in sanctas imagines blaterãt, ità dicere: Vnusquisq; vana loquutus est ad proximũ suum. Labia dolosa in corde, & in ore loquutus est mala. A quibus nos gratia Christi liberati sumus.

TOMVS SECVNDVS.

EPIPHANIVS.

Matt. 16.b IGnorantes Domini, mẽtiri nescientis, de ecclesia sua promissionem, Portę scilicet inferorũ nõ prævalebunt illi: obstipo capite, & ore minimè tecto repugnantissimas afferentes opiniones, ipsi inter se pugnãt, & patrũ voces suffurati, tanquàm proprias sibi adscribunt, sic dicentes:

GREGORIVS:

Rursùs huius decorem videre recusans prædictus ille improbitatis architectus, nõ dubitauit per diuersa tempora & modos varios, praua quædam persuasione humanũ genus sibi subijcere. Quemodò sub prætextu Christianismi, idololatriam latenter induxit, proprijs suis sophismatibus eos, qui illum respicerent, eò adducens, vt nõ putarẽt sibi à creaturis abstinendum, verùm has adorandas & colendas, Deumq; ipsum factitium aliquid esse, Christi nomine appellatum.

EPIPHANIVS:

Qui spiritualem impugnant Hierusalẽ, videlicet catholicam Ecclesiã, configurantur quodãmodò ijs qui terrestrem Hierusalem oppugnant. Student etiàm patrũ vti
4.Reg. 18. sermone, quemadmodùm Rhapsaces aliquandò Hebraica lingua cõtra Israelẽ vsus est. Siquidem contra patres & Catholicam Ecclesiam, hæretici illi patrum doctrinam
Matth. 7.c & Ecclesiasticam vocem vsurpãt. Sed à fructibus eorũ, inquit Dominus, eos cognoscetis.
Matt. 23.c Assimilantur enim sepulcris dealbatis, quæ foris quidem hominibus speciosa videntur: quomodò & hi Christianorũ accusatores, patrum quidẽ verbis tecti, intùs autem ossibus & impuritate omni, cadauerum (inquam) & fœditatum dogmatibus, scatent. Nos autem eorum sepulcrum aperientes, omnem eorum impuritatem ad lucem manifestam pducemus, maximè quia iuxta libidinẽ suam, ea quæ à patribus sanctis in Ecclesia catholica tradita sunt, peruertunt: & vocibus quidem eiusdem vtun-

tur, sed sententiam deprauant. Nam quę ipsi cõtra Arrianos determinârũt, hæc illi contra venerandarum imaginum erectionem detorquẽt. Præclarus enim Gregorius Ec- Gregorius Nyss. oratio funebris in sanctum Basilium.
clesiæ Nyssensium præsul, in funebri oratione, quam habuit in sanctum Basilium & carne & spiritu fratrem suum, quædam cõtra Arrianos decernit, quę ipsi contra imagines adsumpserunt, quemadmodùm ex ipsius prooemij argumento videre licet. Habet hoc ad verbum ità: Nullus omninò est, qui scopum illum, quo tempore doctor noster erat, institutorũ ignorat. Postquàm enim furor ille, quo erga idola animi hominum rapiebantur, prædicatione Christi extinctus est, omnesque culturæ vanarum rerum ruinam fecissent, & essent obscuratæ, propter pietatis prędicationem, quæ per vniuersum propè terrarum orbem vagabatur: vndique is, qui humanæ naturę prædominari studebat, ꝓhibitus, per Christi nomen ex terrarum orbe est expulsus. Callidus autem ad improbitatem omnis malitię repertor existens, in promptu habuit peruersas cogitationes, quo iterùm humanũ genus per fraudẽ sibi subijceret. Enimuerò sub prætextu Christianismi, idololatriã latenter inuexit, proprijs suis sophismatibus inducens eos, qui in illum respiciebãt, nẽ putarent sibi à creatura desciscendum, sed hanc adorandam, hanc colendam, Deumq́ue ipsum opus esse, quod Dei appellatione nominaretur. Si verò ex non existentibus est creatio, & diuina substantia secundùm propriam naturam alterata est, nullam esse huius rationem habẽdam: sed Christi nomine creaturæ imposito, hanc adorari debere, huic seruiendum esse, in hac spes omnes salutis ponendas, ab hac iudicium expectandum. Et desertor ille & apostata irruens in genus humanum, improbitatem suam multis concessit, Aetio (inquam) & Arrio, Eunomio & Eudoxio, & ante illos multis alijs, per quos idololatriam iam cedentem, iterùm (vt dictum est) nomine Christianismi induxit, morbusq; hic inualuit apud homines, vt creaturam, relicto creatore, adorare gauderent. Huc accessit regum per ea tempora auxilium, quibus eum errorem alere cordi erat. Ità per omnia regna morbus iste inualuit. Cumque omnes propemodùm malo superati essent, eccè tibi subitò à Deo indicatus est Magnus Basilius, quemadmodùm He- 3.Reg.17. 18.19.
lias tempore Achab, qui religionem lapsam quodammodò suscipiens, tanquàm lucernam quãdam deficientem, fidei rationem, per gratiam quam possidebat, iterùm vt luceret, effecit.

Videamus quæ sit hoc loco rei veritas. Omnis sanè patris sententia in Arrianitas expletur: Dicit enim Basilium Magnum illis temporibus apparuisse, quibus Arrius, Euno-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eunomius, Macedonius, Eudoxius, & reliqui scelesti illius & scelerati sodalitij fuêre, asserentes filium creaturam esse, & verbum patris, & Dominum nostrum. Hinc Deum, vti creatum, adorantes, iustè ab illo & Catholica Ecclesia idololatræ appellantur. Quamobrem quem adorant, ex non ente ad esse productum, quemadmodùm omnium procreationum creatio asserunt.

Venerandas itaque imagines Christiani neq; deos appellant, neq; vt Deo cultum exhibent, neque salutis spem in illis constituunt, neque ab ijs iudicium aliquandò futurum expectant. Quòd si autem in recordationẽ & memoriam, item quòd singulari quadam affectione in ipsa prototypa ferebantur, salutauerint & honorificè adorauerint imagines, non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut diuinam veneration em adscripserunt. Absit hæc calumniatio. Verùm Arriani creaturæ Dei filiũ & verbum annumerãtes, ab eo spem salutionis concipiebant, & futurum iudicium per eũ fore arbitrabantur. Ob eam causam admirandus pater illos redarguens, dixit: Hanc adorare, nempe creaturam, huic latriam exhibere, in ea spem salutis collocare, ab illa iudicium futurum expectare*, Nónne igitur huius scilicet vaniloquentię propugnatores, & iuxta prophetam caupones, miscẽtes vinum aqua, veritatis corruptores inueniuntur? Neque id solùm, verùm etiàm patrum traditionum falsarij exiſtunt. Nam quod inquit diuinus pater, filij appellatione vocatum: ipsi in imaginum effiguration em sententiam transferentes, pro filij appellatione, CHRISTI scripserũt vocatione. Manifestũ siquidem est, cùm is dicat filij appellatione nominatum, quòd contra Arrianos pronunciet, vtpotè qui in generationem increatam, & de supernis existentem filij, blasphemabant. Quam ob causam huius hæreseos anteſignanos nominatim perstrinxit, Arrio dicens, & Eudoxio, & Eunomio, & Aetio. Verùm noui isti hæretici pro filio CHRISTVM ponentes, in venerandarum imaginum effigiationem blasphemias conuehere studuerunt. Ob id & in hoc falsiloqui, & mendaciorum patroni ostensi sunt, adducuntq; quæ non decet, neque fas est vsurpare.

Esaiæ 1.f

GREGORIVS:

Quamobrem sanè, quemadmodùm olim dux authorq; nostræ salutis Iesus, suos absolutè doctos discipulos apostolosq; infusa illis spiritussancti potestate, ad eiusce modi rerum extirpationem misit: ità sanè & nunc suos famulos, & qui cum apostolis certant, fideles nostros reges suscitauit, peritos & sufficientes ad componẽdam, quæ inter nos est, cõtentionem, & ad disciplinam diabolicæ munitionis subuertẽdam, quæ erecta est aduersùs cognitionem Dei: idq; in redargutionem diabolici erroris & insidiarum.

EPIPHANIVS:

Quis vnquàm contumelias tales in altissimum dixit? Quis vnquàm grauiora hac impietate elocutus est, ô impudens & improba blasphemia, ô dolus occultatus fucatę versutię, vtpotè cùm à diabolo edocti, insidias & fraudes loquuntur, quòd manifestè & verè ad gloriam Dei ducentem nos cõtemplationẽ & inspectionem, per quam humilitatis verbi Dei altitudinem cognoscimus, & ad memoriã incarnatæ illius dispensationis, passionisq; & salutiferæ mortis perducimur, diabolicam munitionem contra cognitionem Dei extructam, & dęmonum insidias & errores audenti ore appellant. Verè arcum suum ad iaculandum (res infanda) id, quod est inculpatũ, tetenderunt. Nam si confessum habent, ex alto discipulos, accedẽte spiritussanctiministerio, in extirpationem idolorum virtutem accepisse: quid est quòd alios dicunt excitatos, qui de imaginibus traditionem, quæ per octingẽtos annos valuit, quamq; beati patres velut ancora stabiliuerunt & confirmârunt, subuerterunt? Nam cùm semel à Christo vniuersi ab idolis liberati fumus, quid est quòd de ijs nos iterùm aliquis incuset? Nisi quispiam dicere ausit, post secula alias leges & ordinationes, quæ nos in absurdas occasiones & errores plenas ducunt, traditas. Hoc enim iactant generosi illi, dicentes: Quemadmodùm olim salutis nostræ dux & author Iesus. Hinc eũ subit illis, vt ità dicant: Omne quod inueteratit est & senescit, propè est vt intereat: quandoquidem autẽ apostolorũ doctrina inueterata est, consequens est vt nouã nos eligamus. Moses enim & Aaron sacerdotes, inquit Apostolus: sed postq; gratia subingressa est, alius nobis sacerdos surrexit. Debebãt igitur & ipsi quoquè gratiam aliquã amplam inuexisse, quæ etiãm apostolicam vinceret. Sed operæprecium est audire quid dicant: Ad cõponendam, quę inter nos est, contentionẽ & doctrinam, &c. Ea cùm ab illius synodi fuerint episcopi, & perfectionem apostolicarũ institutionũ habuerint, alios debebant dissidentes componere, nõ ab alijs corrigi: ità eñ plùs extulissent disciplinam & doctrinam traditionũ sanctorũ apostolorũ, patrumq; inclytorum. Quamobrem cum illis & eorum doctrina neque partem, neq; locum habẽt, vtpotè qui doctrinæ illorum nõ adhærent. Decantat autẽ illis Dauid psalmographus, dicens: Perdat Dñs labia dolosa, linguam iactabundam. Dicant nobis, num verus sit Dauid, nosq; cum eo, psallens: Defecerunt iacula inimici in finem, & ciuitates subuertisti. olim eorũ hostis iacula defecerũt, & ciuitates, hoc est, munitiones eius, cùm scilicet filius incarnatus

natus est. De quo etiàm scriptum est: diuidentur spolia fortis. Non autem de falsa illa synodo & eorum collegis traditum est: Defecerũt hostis iacula in finẽ. Et si in finẽ, & vbiquè defecerũt iacula hostis, & si ciuitates impietatis subuersæ sunt, quomodò illas restaurare conantur hi & renouare, vt sibi adscribant earũ subuersionẽ, & generis humani liberationem? Deprimentes magnum nostræ salutis mysterium, œconomiã scilicet Christi supra omnes Dei subuertunt, qui verè benedictus in secula seculorum, Amen. Deindè adulationibus ad Imperatores vsi, sic subijciunt:

Luc. 11. c

GREGORIVS:

Qui excellenti & diuino zelo cõmoti, fidelium Ecclesiam, dæmonum fraude depradatam videre non sustinentes.

EPIPHANIVS:

Talia cùm dicunt, non videntur cognoscere ꝓmissiones catholicę Ecclesiæ, ab eo, qui illam fundauit Christus, factas: neque confitentur per liberationem eam, quæ est in Christo Iesu, humanum genus seruatũ. Quos enim Deus precioso sanguine suo redemit, eos diabolo reuendũt: Quos ꝓpria morte viuificauit, eos linguis venenosis occidunt, & in laqueum inferni adigunt. Audiant igitur cãtica, quæ lepidè ad Ecclesiam ex persona Christi canuntur: Tota pulchra es cognata mea, & repræhensio nõ est in te. Iam audiuerunt illam totam pulchrã esse, & cognatam Christi, & absq; omni repræhensione. Ad quam & per Esaiam loquitur: In manib⁹ meis descripsi te, & muri tui coram me sunt semper. Quo pacto autẽ ecclesia, cùm tales promissiones acceperit, ab hostili dæmonum potestate in prædam rapitur? Et vbi Deus est ipsum capit, iuxta Apostolum, quis hanc captiuitate pessundare poterit? Ipse hanc sibijpsi sinè macula & ruga addixit, quis autem eam iam inquinabit? Vah cum ista suspicione. Clarũ sanè est, quòd inficiatio illius humanę dispensationis, eiusce modi opiniones excitet. Sed conati sunt Ecclesiam in nihilum redigere, ob id & nõs eos pro nihilo habebit. Erũtq; apud omnes qui in Ecclesia eius sunt, contempti & anathematizati. Manſit enim hęc semper prædationi non obnoxia, infracta, inconcussa. Expleti autẽ adulationibus, in narratione earum quę apud eos factę sunt, rerum, sermonem glorioſum contexunt.

Esai. 49.d

1. Cor. 11. a

GREGORIVS:

Vniuersum denuorũ episcoporum sacrum conuentum cõuocauerunt, quò synodicè in vnum conuenientes, ex sacra scriptura disquisitionem de erronea similitudinũ pictura faciant, quæ ab excelsa & Deo decente latria, ad humilem, terrestrem & materialem creaturarũ latriam hominum mentes detrahit. Hæc inquam disquirant, et quid sibi hac de re videatur, exclament, cognoscentes id quod à prophetis dictum est: Labia sacerdotum cognitionem custodient, & legem exquirent ex ore eorum. Nuncij enim Dei sunt omnipotentis.

Mala. 2.

EPIPHANIVS:

Immemores verbi Dei ex virgine *generationem, magnũ hoc & salutare mysteriũ, quod ipse nobis incarnatus gratuitò donauit, liberãdo nos ab idolorum errore & insano cultu: hanc ipsi salutem cõminuentes, sibi honorẽ adscripserũt, qua improbè contra Catholicam Ecclesiam triumphare nituntur. Quibus meritò per prophetam Christus, alloquitur: Sacerdotes contaminauerũt leges meas, & sancta mea profanauerunt, inter sanctum & prophanum non posuerunt discrimen. Siquidem imagines Domini & sanctorum eius, non discreuerunt à dæmonum imaginibus. Quin etiàm has simulacra gentium appellantes, sycophantarũ more Ecclesiam, quam Christus suo sanguine sibi comparauit, accusant, & quòd coloribus varijs euangelicæ historiæ pingantur, reprehendunt: quam tamen fideles venerandam & sanctam prædicant, cùm non respiciant ad ea quę oculis repręsentantur, sed quæ per res significantur. Nam vt illi qui audiunt auribus, gloriam Deo acclamant: ità qui oculis vident, eundem glorificant: quia in recordationẽ conuersationis illius inter homines, hoc modo peruenimus. Nã si narratio scripta nobis res declarat, quid ni & pictura idẽ demonstret? Qualia autem nugari pergant, videamus. Quæ, aiunt, ab excelsa & DEO decente latria, ad humilem, terrestrem & materialem creaturarũ latriam, hominum mentes detrahit. O insaniente linguã, quã instar machæræ acutæ & veneno imbutę possident, qua Christianorum inculpatam fidem, in simulacrorum arbitrantur trãslatam culturam. Et cõtumeliosè humilem & materialem creaturarũ latriam hanc appellant. Nemo enim Christianorum, eorũ quę sub cælo sunt, imagini latriam exhibuit. Etenim hoc est gentilium fabulamentum, dæmonumque inuentio, Satanicæ demùm actionis aggressio. Verùm hoc Christi in hac terra peregrinatione subuersum est. Latria nostra est in spiritu & veritate. Inter varia aũt quæ Deo dicantur & sanctis eius, Ecclesia quoquè ritum imaginum habet. Ipsi aũt seipsos redarguunt, cum dicunt, Et quid sibi hac de re videatur. Ignorãt igitur quod ore dominico dictũ est: Qui à seipso loquitur, gloriã propriã quęrit. Cùm igitur hi à seipsis loquãtur, vt testificatũ est, & nõ à spiritu, qs eos audire velit, nisi qui à spiritu alienus existit? Ineindè gloriabundi nõ in Domino, sed suorum linguis, sic aiunt:

*generationis aut generati,

Exe. 22. d

Ioan. 4.

Ioan. 7. b

GREGORIVS:

Et ideò congregata sacra hæc nostra synodus, quam numero trecenti triginta octo constituimus, iuxta ritum legislationis synodicæ, voluntariè amplectimur & prædicamus decreta & scita, traditiones

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionesq; quas illi firmiter approbauerunt, & seruare insserunt.

EPIPHANIVS:

Ingentis multitudinis cœtum habentes, numero & hominũ copia iactabundi gloriantur, & quòd turbam contra Ecclesiam excitârũt, ob id importuno ore & clausterũ nesciente, garrire, quæ fas non erat, nõ cessârunt. Quarè iuxta populum Hebræũ aucti sunt & multi euaserunt, sed in ipsis sibi non cõplacuit Dominus. Quid verò causę est? Quia seipsos ab Ecclesia expellentes, in eremo errârunt, & in sicco & inaquoso spi-
Psal. 103. rituale vinum, corda hominum lætificans, non habuerunt. Iterùm autem eandem fabulam inculcant: verbis enim, synodicis statutis inhærere pollicentur, factis autem ipsis negant. Quin etiàm annumerât synodos vniuersales prælabitas, sic dicentes:

GREGORIVS:

Nicena synodus 1. *Et primùm quidem, iuxta quod sancta synodus magna vniuersalis, quæ tẽporibus piæ recordationis Constantini Magni Imperatoris in Nicea congregata est, quæ impiissimum Arrium sacerdotali abdicauit dignitate, propterea quòd increatũ filiũ Dei, creaturam esse dixit, cùm sit consubstantialis patri & spiritui sancto, necnon eiusdem gloriæ & dignationis. Quæ quoquè à Deo electum nobis pronunciauit fidei symbolũ. Ità quoquè deinceps centum quinquaginta patres cõgregati in imperatoria ciuitate, temporibus magni Imperatoris Theodosij, Macedoniũ spiritumsanctũ hostẽ cõdemnârunt: vtpotè quem constabat in sanctum & increatum spiritum blasphemias profudisse, dicebat enim illũ patri & filio nõ esse cõsubstantialem: illa aũt synodus, salutaris nostræ symbolon fidei latiùs extendit, ter sanctum spiritum & omnipotentem Deum esse prædicans.*

EPIPHANIVS:

Has quoquè ambas sacras synodos & vniuersales, Nestorius impius ille, quiq; illi aderant hæretici, admiserũt. Eadem etiàm ratione & hæc tumultuaria synodus, aliam inducens hæresin, (à qua, qui huic assentiũtur, Christianorum accusatores à catholica Ecclesia nominantur) recepit. Verùm hi nihil à dementibus hominibus discrepant. solem enim exortum super terram videntes, & inter se dicentes, Splendore solis sidera absconsa sunt, & dies est & non nox, aperta & manifesta ociosiloquẽtia sua colligentes, admonent.

GREGORIVS:

Ephesina Synodus 1. *Post has, ducentorũ sanctorũ patrum in Epheso prior cõgregatio Theodosij iunioris imperio, sudazantem & hominis adoratorem Nestorium condemnauit, quia decernebat ipsum Christũ propriè ex Deo verbum, & particulatim alium Christum ex muliere, & propriè quidem creatũ Deum verbũ, & particulatim hominem. Hinc duas hypostases in vno Christo cõstituebat, vnionemq; iuxta hypostasin negabat, secundum quam nõ alius atq; alius adoratur, sed vnus intelligitur Christus Iesus vnigenitus, vna adoratiõe in propria carne adoratus.*

EPIPHANIVS:

Hanc & Eutyches & Dioscorus, & eiusdẽ farinę hæretici cõfusa Dei appellati, approbant, sed tamen hæretici permanserũt, vtpotè qui aliam hæresin induxerũt. Rectè igitur & illis hi connumerabuntur, vaniloquentiâ enim nuperam & hi in Ecclesiam adduxerũt. Quemadmodùm aũt pueri ea quæ à patribus pspicuè dicta & facta, ridiculè inuicèm enarrât: ità & hi quoquè quæ apud oẽs notissima sunt, velutì docẽdo se pferre putant, & scripto tradunt. Sed apud omnes ridiculi deprehẽsi sunt. Rursùs aũt sua propria vaniloquentia vtentes, dicunt:

GREGORIVS:

Cõgregata deindè est & in Chalcedone magna & vniuersalis synodus, imperante Martiano DEI amantissimo Imperatore. hæc Dioscorũ & infelicẽ Eutychen anathematizauit, docentes in duabus naturis, post exactam iuxta hypostasin verbi Dei vnionẽ, nõ esse eundem & vnum Christum & Dominum cum carne, sed ex duabus naturis vnitionẽ factã, vnã aũt mixtam & cõfusam perfectã fuisse. Vltra has Constantinopoli cõgregata Iustiniani Imperatoris imperio, qui nunc in Dei pace quiescit, synodus est, quæ Origenem, (qui & Adamantius) Euagriũ, Didymum, cum gentilibus illorum commentarijs anathemate deuouit. Præterea Theodorum Mopsuestiæ episcopum, & Diodorum Nestorij præceptorem, Seuerum, Petrum, Zoarã, cum impiis eorũ dogmatibus damnauit. Et epistolã Ibæ appellatã, quæ ad Marin Persam extat. Decreta aũt & statuta quartæ synodi vniuersalis approbauit.

EPIPHANIVS:

Vniuersales has & sacras synodos, & quę illas præcesserũt, & Sergius Cõstantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, & Honorius Romanus antistites, & oẽs illi q Monothelitę dicuntur, receperũt: veruntamẽ vt hæretici à catholica Ecclesia damnati sunt, & noua quædam dogmata per suas hæreses in Ecclesiã effuderint. Sic & hi sanctas has & vniuersales synodos recipiẽtes, per nouam suã hæresin è catholica ecclesia eiecti sunt. Vana aũt de his illorũ est oratio & ociosa, neq; vlla respõsione digna: quia dũ sanctas synodos appellât, illis aduersari ostendunt. Quòd si aũt illud ex ignorãtia faciunt, res est & stoliditate & ruditate plena: si verò scientes id perpetrant, impiæ fanè & absurdæ conscientiæ. Aut enim synodũ synodo sibi aduersantem, nobis (nisi sint aliquæ ab Ecclesia alienæ & condemnatæ, quemadmodùm illorum est) ostendent, aut sanctas has & synceras sequentur, & quod tota ecclesia, & ipsi recipient. Et si quidem sacras imagines susceperint, Ecclesiæ Catholicæ adhærebunt, vtpotè quas sacræ sex vniuersales synodi admiserunt: si verò non sequentur Catholicam Ecclesiam, nemo eos audiet, vtpotè qui huius sacram traditionem non sequantur.

GRE-

GREGORIVS:

3. Cõstantinopolit. synodus. *Deindè temporibus Constantini pij Imperatoris in hac deuota ciuitate centum septuaginta episcoporum concilium coactum est: in quo Theodorus quem Pharan vocant, & Cyrus Alexandriæ præsul, & Honorius Romanus episcopus, Sergius item & Paulus, Pyrrhus et Petrus, qui illic præsidebãt: item Macarius Antiochenus cum Stephano illius discipulo, anathemate percussus est, & extra Catholicam Ecclesiam eiecit, quòd vnam voluntatem & operationem in duabus vnius Dei nostri Christi naturis statuerent.*

EPIPHANIVS.

Hisce verbulis nihil ædificant, hęc enim anteà destructa fuerunt. Adulterina autem cauillatione sacras sex synodos iterùm in medium adducunt, sic dicentes:

GREGORIVS:

Sex igitur istæ sacræ & vniuersales, piæ, & Deo placentes synodi, dogmata nostræ inculpatæ fidei ex sanctis euangelijs imitatæ tradiderunt, vnam scilicet esse hypostasin in duabus naturis et voluntatibus & operationib⁹ vnius Christi Domini Dei nostri, illiusq; vnius esse & miracula & passiones.

EPIPHANIVS:

Ah quid istud est opinionis & superbæ iactationis? Ecclesiam velutì rudẽ, & quasi nõdùm Christi dogmatib⁹ imbutã docere conantur, quæ tamẽ testimonijs omnium, scientia plena esse deprehẽditur, quemadmodùm diuinus Paulus Ecclesię mystagogus, in spiritũs magniloquentia clamat. Sic
Ephe. 3. b eñ de ea ait: Vt cognoscatur principatibus & potestatibus per Ecclesiã multimodè varia Dei sapientia. Nõ igitur rectè iudicârũt, sed impostorũ more, ea quę nõ erãt dubia, in medium adduxerũt, quę Ecclesia catholica tanq̃ ancoram firmã & recipit & obseruat, pceptisq; eorũ continuò inhęret. nã & sacræ synodi cũ diuinis placitis & venerandas imagines admiserũt, & honore & cultu quodã certo eas patres nostri dignati sunt: quinetiã in templis sanctis ab se ædificatis, eas collocauerunt, nec illic solùm, verùm etiàm in omni loco cõuenienti eas pinxerunt, salutâruntq;. Verùm hoc conciliabulum, omnẽ illorũ diuinum cœtũ supergredi ausum est, & suam sedẽ contra illos posuerunt, iuxtaq; diabolum patrẽ mendacij ceruices erigentes, quę sancta erãt & sacra, cõtaminauerũt, cõtempserunt, & in ignem coniecerunt. O violentiam, ô insanam audaciam, pereat eorum superbia: nõs ex corruptrice malitia illorum, populum liberet, omnesq; catholicæ Ecclesiæ adhærere faciat, & vt Euangelicas picturas, & certaminum martyrũ effigiationes, quẽadmodùm ab initio factum est, & Ecclesia Dei obseruat, recipiãt, & vt venerent efficiat. Deindè eisdem artibus vtentes, sic delirãdo dicũt:

GREGORIVS:

Quæ & nos cum omni diligentia & discussione, consilio terq; sancti spiritũs exquirentes & cognoscẽ-

tes contra ipsum illud salutis nostræ dogma, hoc est, contra Christi œconomiam, nefandam pictorũ artem blasphemantem, & sex sacras sanctas synodos subuertentem inuenimus.

EPIPHANIVS:

Est & diligentia & discussio quæ in malo procedit, quemadmodùm diligẽtiam & inquisitionem cõtra proprium patrem suũ 2. Reg. 15. cum Achitophel exercuit Abesalon, talib⁹ 16. & 17. quoquè & isti cõtra sanctos patres vsi sunt. Quemadmodùm etiàm diuino cõsilio, falsorum prophetarum vaticinia oriri Achaz arbitrabatur: verùm spe sua frustratus fuit. Quoniam & parœmiasta inquit: Sunt viæ Prou. 14. quæ videntur viro rectæ, sed exitus earum in fundum inferni deducunt. Talia & illis accidunt. Nam obnoxij affectibus his, vt hominibus placeant, & de proprio ore loquentes, videntur quidem vias rectas indicare, verùm eos qui illis auscultant, in laqueum inferni deducũt. Quomodò enim contra dispensationis Christi mysterium, imaginum pictarũ apparatus blasphemias inferũt? aut qua ratione sex sacras synodos cõtumelia adficiunt? an præter illarum sententiam, in Ecclesijs imagines collocatæ sunt, quum ipsi illi diuini patres nostri, doctorum more & volũtariè veritatem significantes, nostræ salutis mysterium in venerandis templis, pictorum opera vtẽtes, collocârunt? Non autem, vt ipsi aiunt: Quis contra salutis nostrę dogma tempestiuum, nimirùm aduersùs Christi dispensationẽ, nefandam pictorum artem induxit? Nam quod quispiam probat, id vituperari non sustinet. Itaque se delirare cognoscant, nec nugas suas demonstrari sinunt. arbitrantur autem neminem exorturum, qui fraudes eorum, quibus veritatem deprimunt, se deprehensurum putet. Omnes artes illiberales, quæ à scopo mandatorum Dei declinant, interdictæ sunt. Quæ verò secùs agunt, sed in vsum aliquem vitæ proficiunt, & non sunt indecoræ, ità à sanctis patribus nostris non sunt damnatę, nec excluſæ. Picturæ autem arte si in adspectum turpitudinis quispiam vsus fuerit, execrabilis est & damnosa: veluti si quis effigies meretricias & spectacula, item molles saltandi flexus, & equestrium certaminũ formas, aut si quid his simile fuerit, pingat: Sanè opus illud turpe & noxium censebitur. Si autem honestorum virorum vitas, & historias certaminũ martyrum, eorundemq; passiones, item magni DEI & Seruatoris nostri Iesu Christi dispensationis mysterium pictura repræsentare voluerimus, tũc quidem pictorum arte vtentes, valdè rectè fecisse dicemur. Nam & pictor crucem depingit, neque tamen aliquis cui sanum cerebrum est, ob eam causam pictorem auersatur, neque à diuina gratia illum excludit, quòd coloribus eam ornauerit. Rursùs

Universidad de Deusto
Biblioteca

& de libris similiter iudicandum est. Nam si quispiam turpes historias aut gesta referat, turpis quoquè & abijciendus, & Christianis auribus indignus censebitur: si verò diuinitùs inspirata verba, & narrationes ad pietatem facientes scribat, cõmendandus est, & Ecclesia Dei non indignus æstimandus. Idem de imagine Domini nostri Iesu Christi sanctorumq; eius existimandum. Nam & si quis tibiam aut citharam fecerit, turpe illius opus habebitur: si verò sacrum aliquod vas, suscipiendum quidè hoc erit. Neq; quispiam prudens artem vituperauerit, cùm quispiam ædificat, quod in vitæ vsum ac necessitatem fuerit destinatum. Intentio enim & modus, quorsùm scilicet artis opus tendat, inspiciendus. Et si quidè ad pietatè vergat, admittèdum erit: si verò ad turpitudinem aliquam, execrandum & reijciendum. Appingentes autè dictis plures vituperationes, deincèps aiunt:

GREGORIVS:

Nestorium autem dividentem in filiorum dualitatem vnicum filium & verbum DEI pro nobis incarnatum, fingunt.

EPIPHANIVS:

Rursùs, quèadmodùm & antè diximus, tantummodò pronunciant, nihil demonstrantes. Quomodò enim Nestorium fingit, qui Christi imaginem pingit? Nestorius duos filios inducit, alterum quidem verbũ patris, alterum autem virginis filium. Veri autem Christiani filium vnicum Christum & dominum confitentur. Et cùm imaginè illius, quemadmodùm caro factus est & habitauit in nobis, perfectus videlicet homo, depingunt, valdè rectè & piè facere cognoscuntur. est enim DEVS verbum in carne apud nos diuersatus, non ipsa Deitas consideratur depicta. Deum enim (vt ait) nemo vidit vnquàm. Siquidem neq; depingi, neq; videri, neq; compræhendi potest, sed tantummodò illius humanitas. Ex duabus enim naturis, & in duabus naturis Christũ esse scimus, nempe indiuisìm diuina & humana. Altera quidem ex ijs indepingibilis, altera verò pingi valens, in vno Christo cõsideratur. Et imago nõ quidem secundùm substantiam exemplo primo similis existit, sed tantummodò nominis ratione, & dispositione expressorum lineamẽtorum per membra. Non enim cùm quisquam imaginem alicuius hominis pingit, animam in imagine quærit Et quidem animę hominis & diuinæ naturæ differentia discreta existit, hæc enim increata est, & temporis nescia, illa verò & creata, & temporaria, & ab hac condita. Nullus autem qui sapit aliquid, hominis imaginem videns, cogitauit hominem ab anima per pictorem separari. Non enim duntaxàt anima priuata est imago, sed & ipsa corporis substantia: carne, inquam, musculis, neruis, ossibus, elementis, nempe sanguine, phlegmate, humore & bile, quorum sanè commixtio in imagine videri haudquaquàm potest. Hæc em in imagine si conspici possent, hominem vtiquè eam, & non hominis imaginem, appellaremus. Igitur & hæc cum cæteris problematũ illorũ monstris faciunt. Quæ verò sequuntur, risu digna sunt.

Ioan. 1. b

1. Ioã. 4. b

GREGORIVS:

Nec minùs Arrium, Dioscorum, Eutychen, Seuerum, qui confusionem & commixtionẽ duarum naturarum vnius Christi statuunt.

EPIPHANIVS:

O incircunspectas & aniles fabulas, magnum enim existimant ijsdem insistere nugamentis. Nã aut ignorant, quantùm inter se distant hęretici à se numerati, aut voluntarij in has nugas delabuntur. Arrij enim & Dioscori & Eutychis hæreses, cõtrariæ quodammodò sunt Nestorio, & inter se nõ parùm pugnant, quãquàm impietatis ratione satis cõueniant. Arrius enim à nõ existentibus ad esse ante secula ꝓductũ & increatum Dei patris verbũ dicẽs, huic impietati aliam adijcit heresin negat enim Christũ animam rationalẽ habere, sed pro ea Deitatẽ, cui affectus applicãtur. Dioscorus aũt & Eutyches, Nestorio dicenti duas & naturas & hypostases repugnantes, naturas cõfundentes, vnam vaniloquè adserunt esse. Et lógè à via regia, quæ neq; ad dexteram, neq; ad sinistram declinat, incedentes, ab Apostolica & patrum disciplina exciderũt. Quæ nunc autem concordia & coniunctio catholicæ & sanctæ Dei Ecclesiæ, itẽ picturarum explicationibus, cũ Arrio, Nestorio & Eutyche? verùmdant sinè mente sonũ, & verba inania effutiunt, ab Apostolico præcepto longè alieniores. sic enim ait Apostolus: Sermo vester sit semper gratioſus, sale conditus. Sed & bonus Iob eos detestatus, inquit: Nũ edetur panis sinè sale, aut est gustus in verbis inanibus? Clarum igitur est, quòd & frustrà & inaniter Ecclesiam DEI accusant, nunc quidem impio Nestorio & schismatico picturam humanitatis Christi conuenire dicentes, nunc verò Eutychi & Dioscoro impijs illis hæreticis & confundentibus naturas. Clarum autem est, quòd inter se sectæ istę pugnent, & vtraq; contra Ecclesiã insurgat. Nã si duxerimus Nestorium, iuxta eorũ verba, Ecclesiæ adhærere, mendaces deprehenduntur, dicentes eam Eutychen & Dioscorum sequi. Si aũt Eutychi & Dioscoro cũ Ecclesia cõuenire, & in hoc quoquè falsi reperiuntur. Nã vt antea dicebamus, Nestorius & Eutyches inter se pugnant: quarè inepta & superuacanea eorum est ratiocinatio.

TOMVS TERTIVS.

EPIPHANIVS:

QVandoquidẽ in spinis arantes, aliena ab Apostolicis seminibus garriunt, & hæ-

& hæreticorum zizaniorum germinationes colligunt, ad eos Deus per prophetam clamat: Pastores multi corruperũt vineam meam, contaminauerunt partem meam, hæc dicentes.

Hier. 12. c

GREGORIVS:

Quamobrem iustum censemus, breuiter per præsentem hãc nostrã definitionem, eorum qui hæc faciunt & venerantur, errorem demonstrare. Igitur sanctorum patrum & vniuersalium synodorũ puram & inuiolatam & à Deo traditam fidẽ nostrã & cõfessionem sic obseruantes, dicimus, nũ debere quenquam diuisionem aut confusionem, vltra verum sensum & voluntatem inexprimibilem et incognoscibilẽ illam vnionẽ duarũ secũdùm hypostasin vnam expressæ personæ, naturarũ commiscri.

Nota, vt hæretici falsõ iactẽt Patres & synodos sequi.

EPIPHANIVS:

Verè suum errorem ostenderunt vanitatis huius magistri. Ab omnibus enim sanctis patribus nostris, in sex vniuersalibus synodis congregatis, in sanctis templis alijsque conuenientibus locis venerandas imaginum picturas collocantibus, propter verba quædam exilia esse abdicârunt. Errorem enim esse dicũt, & idololatriam aliã præter dęmonicam istam inducentes, inter duas res contrarias inter se, non distinxerunt. Nam ea quæ in gloriam Christi DEI nostri, & recordationem illius incarnatæ politiæ, facta: item quæ in laudem dæmoniorum, eorumq; memoriam, à gentilibus & quibusdam Iudæis constructa sunt, vna appellatione per ora sua ferunt, iactantq;, neq; veriti sunt ea scriptis mandare, commiscentes ea quę misceri nequeunt: & prętexentes occasiones in peccatis, diuisionis & confusionis deliramenta in Ecclesiã catholicam & theologicam scientiam. Quin etiàm nugãtur, dicentes nullum diuisionis modum in vnitione Dei verbi secundùm hypostasin intelligendum aut excogitandum. Videntur autẽ illi patrum sententias nunq̃ legisse, aut si omninò legerint, id defunctorie factum est, & minimè diligenter.

Greg. theologus.

Gregorius enim theologus ille vanam horum verborũ congeriem siue rhapsodiam dissecat, ità dicens: Quandò considerationibus distabãt naturæ, simul etiàm diuidebãtur nomina. Quin & omnes beati patres nostri cõfusionem non admittentes, consideratione duas naturas separabiles esse dicunt, idq; ratione differentiæ, non diuisionis. Itaq; necessum est, aut latuisse illos exquisitam horũ dogmatũ scientiam, aut iniustè patres accusauisse, cùm ipsi nullo modò diuisionẽ de duabus naturis in vnitione dispensationis Christi statuant. Et Nestorius quidẽ ipsa re distinguit naturas: aliud enim Dei verbũ, & alium ex virgine, specialiter ad hominẽ, & specialiter ad deũ respiciens, existimant. Sed catholica Ecclesia à confusione alienam vnitionem confitetur, & naturas sola consideratione in-

diuisìm distinguit. Nam & post vnitionem vnum Emmanuel confitetur. Iniuriam autem in naribus spirantes, inferunt:

GREGORIVS:

Quænam est hæc insana opinio pictorũ, vt lucri turpis & miseri causa, ea quæ effici nequeant, studeant cõficere, vt & ea quæ ore & corde sunt tantùmodò cõfessa, corpus manibus figurare intendãt?

EPIPHANIVS:

Stupidi est, eiusmodi verba fundere, animoq; tali esse prædituṁ, qui nihil aliud, quàm probos & innocentes cauillari, didicit. quorsùm enim ista insana mens, res in Ecclesia sacras, nugis & deliramẽtis æquare? Nam quod dicunt, pictorum esse lucri turpis cupiditatem, vt Christi imagines in templis conspiciantur: nõ vident & eos lucri cupiditati deditos, qui sacros Euangelij codices describũt. Quin etiàm appellãt illos vmbratiles pictores, qui Christum coloribus delineant, depinguntq;? Quid ergò? Num & fabrum crucem præparantem, ædificantémve, scaiotectona, hoc est, ineptum fabrum & rudem, vocabunt? Dicatur & lapicida, qui mensam sacram in ecclesijs polit & aptat, scaiolithurgos, id est, improbus lapicida. Similiter aurifaber, & argentarius faber, σκαιοχρυσόχοος, hoc est, inept⁹, & minimè in ea arte doctus auri cudendi magister, & phrygio: nõ tamen ob horum insaniam quæuis ars & scientia, à DEO ad gloriam illius & nostram vtilitatem nostrę vitæ tradita, peribit. Quòd autem in crassa ignorantia versentur, & insignitè improbi sint, ex sacra scriptura & diuinis patrũ sententijs audiant: Hæc enim, naturæ nostræ à rerum opifice donatam scientiam approbant. Sic enim Iob de DEO dicit: Quis dedit mulieribus subtegminis & telæ scientiam? Quin etiàm vt asserit, restaturq; scriptura, à DEO data est Beseleel sapientia in omni fabrili scientia. Sic enim ait Moses: Et loquutus est Dñs ad Mosen, dicens: Eccè nominatìm vocaui Beseleel, filiũ Vriæ, * filium Or, tribùs Iudę, & impleui illũ spiritu diuino sapientiæ, eruditionis & scientiæ, vt omne opus fabrè excogitet, & faber summus sit, tum in argento & auro, tum ære & ferro, hyacintho & purpura, & coccinea tela & byssо cõsuendo. Prætereà docui eũ lapidicinam ad opera, & fabrilem artẽ ad ligna vsùs cuiuslibet apparanda. Et dedi illi socium Eliab, filiũ Scisamachon de tribu Dan, & in corde oĩs eruditi collocaui prudentiã, vt faciant omnia quæ mandaui tibi. Quibus sanè magnus ille & facũdia & eruditiõe omnigena in theologia Gregorius, cõsona cõsentiẽtiaq; tradit, dicẽs: et descẽdit spiritus Domini, & deduxit eos, & spiritus scientiæ repleuit Beseleel architectũ tabernaculi. Mirum est igitur, cùm ex Deo homines isti improbi scientiã esse videant, cognoscantq; nobis traditam, quid ità insolenter

Iob 38. secundùm transl. 70.

exo. 31. a. b

* filij

Greg. Nazianzenus

Universidad de Deusto Biblioteca

solenter se gerãt. Profectò ob eam causam recensendi sunt inter hæreticos à Deo damnatos. nã vt scriptũ est, Peccatis peccata
Esaiæ 30.a accumulant. Germani igitur filij, & nõ nothi & adulterini, sponsæ exornatæ Christi, quæ neq; maculas neq; rugas habet, catholicæ Ecclesiæ, soli Deo cum obsecratione sacrificia & cultum præsentantes, venerandam Christi imaginẽ, veræq; & indubitatæ virginis nostræ Deiparæ, sanctorum angelorum, & omnium denique sanctorũ, sensu visus intuentes sanctificat, & in memoriam eorum animo & corde perpendunt, vt in
Rom. 10. vnum Deum per iustitiam credant, & ore confiteantur ad salutem. Eodem modò & Euãgelij audientes auditione sensitiua sanctificationem, gratia repleti, corde quoquè intelligunt scriptorum narrationẽ. Deindè frustrà inflati, aiunt:

GREGORIVS:

Arbitratus etiàm sic est, ipsam imaginem Christum vocando. Est autẽ Christus hoc nomine Deus & homo. Sequitur, vt & imago Dei sit et hominis: & consequens est, vt aut iuxta opinionem vanitatis suæ, Deitatem, quæ circunscriptione creatæ carnis circunscribi non potest, circunscripserit: aut inconfusam illam vnitionem, impietatis confusione confuderit, & geminas blasphemias in Deitatẽ, & per descriptionem & confusionem intulerit. Isdem ergò blasphemijs earum adorator inuoluitur, & vt illud vtriq; præmium, quòd scilicet & cum Arrio, Dioscoro, Eutyche, & acephalorum hæresi errauerint.

EPIPHANIVS:

Non est imaginum structura, pictorum inuẽtio, sed Ecclesiæ catholicæ probata legislatio & traditio. Nã quod vetustate excellit, venerãdum est, vt inquit diuinus Basilius. Testatur hoc ipsa rerum antiquitas, & patrum nostrorum, qui spiritu sancto feruntur, doctrina. Etenim cùm has in sacris templis conspicerent, ipsi quoquè animo propenso veneranda templa extruentes, in eis quidẽ gratas orationes suas & incruẽta sacrificia Deo, omnium rerũ domino obtulerunt. Atquì consilium & traditio ista, non est pictoris: eius enim sola ars est: verùm ordinatio & dispositio patrum sanctorum, qui ædificauerunt. Hoc autẽ nomen Christus, significatiuum est & deitatis & humanitatis, duarum Christi perfectarum naturarum. Secundùm autem illam naturã qua visus est, homines Christiani illius imaginẽ depingere didicerunt, non secundùm eam qua inuisibilis erat. Hæc enim describi nõ potuit. Audiuimus enim ex Euãgelio, Deũ
Ioan. 1.b neminem vnquàm vidisse. Itaq; natura humana Christo depicto, vt rei veritas id indicat, secũdùm nomen tantùm Christiani cõsitentur se adaptare visam imaginem archetypo, & non secundùm essentiam. Ipsi autem stolidè leues, imaginem & prototypum nihil differre dicũt, & in diuersis substantijs identitatem substantiæ indicant.

Basilius Magnus.

1. Ioã. 4. b

Quis aũt risu insignem ruditatẽ & imperitiam nõ prosequatur, immò magis impietatem eorum nõ deflebit? nam in sensum reprobum conuersi, ea quæ non decent, blaterant: & catholicam Dei Ecclesiam, ppter imaginum apparatum, confusionis causam habere iactitant, & illam Deitati speciem circũscriptionis attribuere. Deindè iniquitatem iniquitati superaddentes, væ nobis minãtur, sed labor eorum in caput eorum conuertetur. Nam si is qui execrabatur veterem Israẽlem, execrabilis erat, & qui benedicebat, benedictus: quanto magis, qui nouum Israelẽ videntẽ intelligenter Deũ Dei scilicet Ecclesiã, execratione plenus erit? Quis autem illos non detestetur, cùm Ecclesiã cum Arrio & Dioscoro & Eutyche, & acephalorũ hæresi, errãsse dicant? Hos sanè illi magistros & nouę hęreseos suæ antesignanos habent.

In subsequentibus etiàm Eusebius Pamphili, ab illis in testem aduocatur: qui tamẽ ab omni Catholica Ecclesia Arrianę hæreseos defensor esse cognoscitur, quemadmodùm in commentarijs suis & omnibus à se editis libris manifestum fit. Dicit enim secundo loco adorandum Deum verbum, & ministrum patris, & secundas dignitatis partes ferre, qua in re consubstantialitatis opinioni repugnat, & transmutationem factæ carnis Domini in Deitatis naturam renuit, & ex eo confusionem adstruendo, imagines nó recipit. Neq; is solùm, verùm omnium Arrianorũ insana & impia turba. Opinantur enim, extra animam rationalẽ, Dominum nostrum factum hominem, & pro anima Deitatẽ habuisse, vt affectiones illi quoquè adsignent, quẽadmodùm Gregorius Theologus testificatur. Et quemadmodùm Theopaschitæ hæretici imaginem non admittunt, ità neque Seuerus, qui confusionem induxit, imaginem CHRISTI DEI nostri in Ecclesia non recipit, quemadmodùm à pluribus historicis illud traditum est.

Quomodò igitur Arrio, Dioscoro, Eutychi & Acephalorum hæresi catholicam Ecclesiam, quę imaginum picturas recipit, similem dicunt? Mira profectò sunt. Neq; quicquam aliud agunt, quàm inanes quasdam blasphemias lingua eorum effrenata eructantes aërem verberent. Audiant igitur veritatem. Quemadmodùm in superioribus diximus, supra omnẽ circunscriptionem est diuina natura: sed humana circunscribi & definiri potest. Neq; quisquã adeò delirus est, qui humanã naturam circũscribi posse dicens, per eam circũscribere conetur, quæ circunscribi haudquaquam potest. DOMINVS enim, quatenus perfectus erat homo, in Galilæa fuit, [illegible] Iudæa, eius rei fidem ipse faciebat, [illegible]

Ioan. 11. b Ascendamus in Iudæam iterùm. Et de Lazaro suis discipulis loquẽs, ità ait: Gaudeo propter vos, vt credatis quòd non fuerim ibi. Quatenùs autẽ Deus est, in omni loco dominationis suæ adest, & vsquequaq; incircunscriptibilis permanet, quomodò igitur intemperanti lingua deliramenta ista iteratim effutiunt? Et ità dicunt: Circũscripsit iuxta suam opinionem pictor, circunscriptione creatæ carnis, diuinitatem quæ circunscribi non potest. Si in præsepi iacens
for. e inuoluta fascijs inuolutus per naturam humanitatis illius diuinitatis natura fuit, circũscribetur & in colorata imagine humanitatis eius, incircũscriptibilis eius diuinitas: Si verò illud
Dionysius in lib. de hierarchia factũ nõ est, neq; hoc etiã. Vtinã cognoscãt diuini dionysij ex libro de hierarchia verbũ, sic dicentis: Non enim est exacta similitudo causatis & causis, habẽt enim causata causarũ cõtingentes imagines. Ipsę verò causę, secundùm proprij principij rationẽ, exemptę sunt & supereminẽt. Vt profectò & illis qui vel paululum mentis habeãt, manifestũ sit, collectaneã eorum vaniloquentiam nó aduersùm pictores, sed contra Dei Ecclesiam destinatam. Eadem autem impudentia vtentes contumaces, dicunt:

GREGORIVS:

Damnati autem à cordatis viris in eo, q, incomprehensibilem & incircunscriptibilem diuinam Christi naturã ipsi depingere studuerunt, ad aliam aliquam prana inuentione apologiam confugiunt, quòd scilicet carnis, quam vidimus & palpauimus, & cum qua versati sumus, illius imaginem exhibemus: quod sanè impium est, & Nestoriana diabolica inuentio.

EPIPHANIVS:

Ijsdem suis artificiosis technis vtuntur iniqui isti veritatis accusatores, quique ad impudentes contradictiones toti propendent. Simul etiàm sibijpsis conuenientia garrientes, in laqueum blasphemiæ cadũt. Et non sobria verba proferentes, incircunscriptibilem & incomprehensibilem diuinam Christi naturam, in Christianis accusant, dicẽtes eos illam circunscribere. Deindè vaframento artis vsi, personamq; resumentes, mendacium demonstrant, quòd carnis solius, quam vidimus & contrectauimus, & cum qua versati sumus, imaginẽ referimus. Atq; id, vt ex hoc rursùs in Nestorij dogma ecclesiam abducãt. vndè & subijciũt: Quod est impium, & Nestorianæ demoniacæ prauitatis inuentum. Audiãt igitur isti veritatem. Christiani vnum Emmanuel Christum Deũ noscentes, ipsum pingunt secundùm hoc, quo verbum caro factum est. Varia insuper deliramenta à se rejiciunt, simplici mente omnia quę in ecclesia tradita sunt, recipientes: & picturas inspicientes, nihil aliud animo cogitãt, quàm quod in his significatur. Nam cùm in pictura virginẽ peperisse conspiciunt, angelosq;

Nota

cum pastoribus adstantes, Deum hominem factum esse reputant, natum ob nostrã salutem, atq; id etiàm confitentur, dicentes: Is qui extra carnem est, incarnatus est: verbum corpus induit, increatus est creatus, intangibilis est palpatus: eumque vnum in Deitate & humanitate perfectũ prędicant. Dictum est autem in præcedẽtibus de Nestorij impia hęresi, quòd scilicet imaginum effigiationes nihil cum ea conueniant. Et iam de hac quoq; satis dictum est, si modò quippiam de ea dici oportet. Arbitrati autem secum aliquid inuenisse, dicunt:

GREGORIVS:

Considerandum est & hoc. Quòd si iuxta orthodoxos patres, simul caro, simul Dei verbi caro nũquàm partitionis notitiam suscepisset. sed totaliter tota natura diuina adsumpta, & totaliter & perfectè Deitate arrepta fuisset, quomodò in duas diducetur, & ab impijs illis qui istud facere conantur, priuatim separabitur? Consimiliter verò & de sacra eius anima se habet. postquàm enim assumpsisset Deitas filij in propria hypostasi carnis naturam, inter Deitatem & carnis crassitudinem, anima mediam se interposuit: & quemadmodùm simul caro, simul verbi Dei caro: sic simul anima, simul verbi Dei anima. Et ambabus simul consPectis, videlicet anima & corpore, inseparabilis ab ipsis Deitas extitit, & in ipsa etiàm disiunctione animæ à corpore in voluntaria passione. Vbi enim anima Christi, illic etiàm Deitas: & vbi corpus Christi, & illic quoquè Deitas consistit.

EPIPHANIVS:

Quoties isti qui Catholicam Ecclesiam auerlantur, improbum & impium aliquem sermonem contexere instituunt, quædam ab omnibus confessa & asserta assumunt, vt propter ista probè dicta, in cæteris quoquè fidem acquirant. quædam enim rectè pronunciantes, littorales lapillos cum vnionibus commiscent, & ad proprium vomitum reuersi, in duas partes diductum, & priuatim separatũ vnum Christũ ab illis, qui venerandas imagines recipiunt, docẽt, & peruersè loquuntur de partitione, cuius sententia non est recepta. Sed vt videntur, patrum sententiæ illos latent. Omnes enim consilio quodam & inspiratione diuisionẽ duarum naturarum apertè prædicant. Non quidẽ rebus ipsis, quemadmodùm in superioribus dictũ est, vt blasphemus ausus est dicere Nestorius. Sermo autem, qui ob id, q Christus, quemadmodùm fuit perfectus homo, pingatur, diuisiones aut priuatas separationes, aut alias partitiões factas dicit, à veritate nõ proficiscitur: neq; rursùs verus est, qui econtrà confusionẽ iactat, quẽadmodum isti falsarij sæpè dixerunt. Aliud enim est imago, aliud prototypũ: neq; ãliquis, modò quid sapiat, ꝓprietates prototypi in imagine exquirit. Nam vera ratio in imagine nihil aliud, q̃ nominis cõmunionẽ, cuius est imago, neq; substantiã prototypi

Nota fraudem hęreticorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

typi (vt sæpè aliàs diximus) cognoscit, huc scilicet ipsa significatione dictionum cogente. Desperantes enim cõtra catholicam Ecclesiam se posse aliquid iustè obijcere, vana quædam & nugacia garriunt, & furili loquacitate auditoribus se insinuare nitũtur. Quamobrem & ridiculi apud omnes deprehenduntur, nunc quidem diuisionẽ, nunc confusionem spargẽtes: & promptissimam, vt verbis peccent, linguam habent. Quarè adijciunt:

GREGORIVS:

Siquidem igitur in passione inseparabilis ab his mansit Deitas, quomodò insani isti, & quauis imprudentia irrationaliores, carnem Deitati communicatam & deificatam, diuidũt, & hanc, vt nudi hominis imaginem pingere conantur? Et ex hoc in aliud impietatis barathrum labuntur. Nã carnem à Deitate separãtes, & per se subsistentem eam inducentes, aliamq; personam in carne constituentes, quam in imagine repræsentari dicunt, quartã personam Trinitati adijciũt, & diuinam assertionem prædicant impiam. Itaq; fiet illis qui Christum depingere nituntur, vt aut Deitatem circunscriptibilem & cum carne confusam dicant, aut corpus Christi expers Deitatis & diuisum, præterea personam per se subsistentem in carne asserant: & ità Nestorianæ Deo repugnanti hæresi similes existũt. In talem igitur blasphemiam & impietatem cadẽtes, pudore suffundantur, auersentur seipsos, & talia facere desinãt, nec hi solum qui faciunt, verùm etiàm qui falso nomine factam & dictam ab ipsis Christi imaginem venerantur. Absit à nobis ex æquo & Nestorij diuisio: & Arrij, Dioscori, Eutychis & Seuери confusio, malè sibimpsa repugnantia, & quæ vtraq; ex æquo impietatem procurant.

EPIPHANIVS:

Nequaquàm vna via hæreseos, Christianorum accusatorum antesignani incedũt, quemadmodùm econtrariò Orthodoxis mos est regiam viam ambulare, neque huc & illuc declinare, sed in vijs Domini tantummodò versari, illi autem repugnantissimas inter se opiniones constituentes, proprijs sensibus inhærentes, sapientes sibi per omnia videntur. Sed ab Esaia qui veritatẽ liberè proloquitur, audire coguntur: Væ qui sibi sapientes videntur, & in seipsis eruditi. Nã quæ nec vnquàm etiàm à Christianis effata sunt, ipsi tanq̃ confessa accipiunt: falsisq; argumentationibus vtentes, sophisticè Ecclesiam inuadunt, conuiciaq̃; & cõtumelias quas possunt, cõgerunt. neq; etiã his contenti, impietatis quoquè insania laborant. Etenim quæ Diodorus & Theodorus episcopus Mopsuestiæ, item Nestorius, Eutyches, Dioscorus & Seuerus contra veritatem rabientes, adstruxerunt, hæc omnia boni scilicet isti viri, Ecclesiæ catholicæ adscribunt. Quin etiàm malum malo commiscentes, hæresiarcharum istorũ verba, delirijs & stoliditate plena & exundantia, cũ vero Ecclesiæ sermone confundunt. Non aliter autẽ ac caupones, hac in re mihi feciſſe videntur. nam vt illi vinũ cum aqua turpis lucri gratia cõmiscent, ità quoq; isti veritatis sermonem cum peruerso cõfundunt. Nam Dioscori hæresis, Nestorio planè aduersatur: contrarias autem hæreses in vna opinione & confessione esse, non contingit. Album enim & nigrum, calidũ item ac frigidum, in vno subiecto eodẽ tempore existere, impossibile. Nemò enim in niue calorem, neq; in igne frigus deprehenderit. Stoliditatẽ autem ingenij insani ex his etiàm deprehendere licet. Idem esse aiũt, imaginem, & exemplar primum imaginis. Eam ob causam ad confusiones & diuisiones cogere conãtur eos, qui historiã euangelicam depingunt. Nam Eutychianistarũ, aut corũ qui vnam, in vnitione secundùm hypostasin Christi naturam asserunt, & cõfusionẽ ex eo opinantur per subuersionem veritatis, qua nihil aliud agunt, q̃ vt ostendant naturam & hypostasim idem esse, quę sanè inter se differre, veri Ecclesiæ catholicæ alumni cognoscunt. ὑπόστασιν enim cum proprietatibus subsistẽtiam dicimus, ab eo quod est ὑφεστάναι, hoc est, subsistere: φύσιν verò, id est, naturam, rem per se existẽtem, non indigentem altera vt subsistat, παρὰ τὸ περιχέναι, hoc est, à nascendo. Hoc modo isti & ipsum Christum, & imaginem illius, nihil secundùm substãtiam inter se differre aiunt. Nam si differẽtiam cognouissent, monstrosam illam orationem non consuissent. Omnibus siquidem manifestũ est, aliud esse imaginem, aliud prototypũ. Illa enim res est inanimata, hoc autem animata. Proditum est. Quandoquidẽ autem nugati sunt, in imagine diuinam naturã circũscribi, excidẽtes à vero sermone, in reprobum sensum traditi sunt. Petro enim & Paulo in imagine figuratis, certum est eorum nõ adesse animã: cùm neq; etiàm quispiam, ipso Petri corpore præsente, animam illius videre possit. Et cùm ipsa non videatur, quisnam, rogo, qui veritati studet, dixerit, separatam esse carnẽ Petri ab anima illius? Quæ si ità se habent, quanto magis incircunscriptibilis verbi Dei natura, ex assumpta ab illo carne circunscriptibilis existit? Nõ enim diuina natura ex itinere defatigata fuit, neq; à muliercula Samaritide potum petebat: neq; cùm à Iudæis lapidabatur, diuinitatis natura laborabat, aut lapidibus impetebatur. Absit ista à nobis blasphemia. Hęc igit vaniloquentia iconoclastarũ, minimè strophas & versutias cõtra imaginũ pictũrã excogitat: quinetiã intemperanti lingua & alia quędã adferunt, iniquitatem iniquitati accumulantes. quartã enim personam ad Trinitatẽ adiectiõe nugantur. At qui in gremio Ecclesiæ catholicæ tanq̃ genuini filij se continent, omnia quę de domino nostro

Esa. 5. c

stro Iesu Christo per œconomiam dispensata sunt, recipientes, Arrium, Nestorium, Apollinarem, eorumq̃; discipulos Dioscorum & Eutychen execramur, venerãdasq̃; imagines suscipimus: Imagines inquam solummodò, neq; quicquam aliud eas, quàm imagines existimantes, quæ scilicet primi exemplaris nomen tantùm habent, ipsam verò substantiam minimè. Cancri autẽ in modum obliquè gradientes, ad aliam blasphemiam iter conuertunt, dicentes:

GREGORIVS:

Exultent & lætentur, & libertate linguæ fruantur, quicunq; verã Christi imaginem syncerissima mente facientes, desiderant & venerantur, & ad salutẽ animi corporisq; adferũt, quam ipse Dominus noster Deus summus sacerdos, ex nobis integrè massam assumens, circa passionis tempus in typum & recordationem efficacissimã suis sacerdotibus & mystis tradidit. Nam cùm se sponte morti obijceret, glorioſæ inquam illi & viuificanti, sumẽs panem, benedixit, postquã gratias egisset, & fregit, tradensq̃, discipulis, dixit: Accipite, manducate in remissionem peccatorum, hoc est meum corpus. Similiter & calicem tradẽs, dixit: Hic meus est sanguis, hoc facite in meî memoriã, veluti nè esset vlla alia species electa ab illo, aut quasi non posset vllo alio typo earum quæ sub calo sunt, incarnatio illius repræsentari. Eccè igitur viuificantis corporis illius imaginem, quæ honorificè & glorioſè exhibita est. Quid enim aliud in his egit Christus Deus? Nã sanè aliud, quàm vt ostenderet & exhiberet nobis hominibus apertè mysterium illud, in dispensatione secũdum illum operatum. Quia quemadmodùm id, quod è nobis assumpsit, materia sola est substantiæ humanæ, iuxta omnia nõ perfectè expressa, quę per se existit persona, nè adiectio in diuinitate accidat: ità & imaginem totam electã, videlicet panis subſtantiam, mandauit apponi, nè scilicet humana effigie figurata, idololatria induceretur. Quemadmodùm igitur secundùm naturam Christi corpus (vtpotè quod à Deo esset) sanctum est, sic & positione, videlicet imago eius sancta, vt quæ per quandam sanctificationem ipsa Dei gratia manet. Hoc enim (vt diximus) Dominus Christus tractauit, vt sicuti carnem quam assumpsit, propria secundùm naturã sanctificatione ex sua vnitione deificauit. similiter etiàm panẽ Eucharistiæ, veluti verã imaginem naturalis carnis per sancti spiritus aggressionem sanctificatã, diuinum corpus esse voluit, illiq; sic placuit. Mediator autem venit sacerdos, qui ex communi sanctum id facit sacra illa anaphora: Cęterùm iuxta naturam animata & intelligibilis caro Domini, per spiritum sanctum diuinitati iuncta est. Eodem modo & à Deo tradita imago carnis eius, panis scilicet diuinus impletur est spiritu sancto, cum poculo quoq; sanguinis lateris illius viuificantis. Hæc igitur vera incarnatæ dispensationis Christi Dei nostri imago, quemadmodùm prædictũ est, quam ipse nobis veræ naturæ vinidus creator, propria voce tradidit.

EPIPHANIVS:

Videtur quidem tota oratio abominanda, nam qui semèl à veritate exciderunt, in multas & periculosas absurditates, per cõsequentiam proprij erroris, deferuntur. sic & illis vaniloquis contigit. Nam à via veritatis desciscẽtes propter imaginum formationem, in aliam quoq; extremam dementiam perducti sunt. Nam tanq̃ ex Delphico oraculo obliqua ista & perniciosa dogmata vaticinati sunt. Sed à Prouerbiorum authore audient: Laqueus validus viro propria labia, & capietur verbis oris sui. Ligna enim & fœnũ & stipulas apposuerũt, quorum finis ad vstionẽ destinatus est. Nemo enim vnq̃ sanctorum apostolorum, qui tubæ sunt spiritussancti, aut gloriosorum patrum nostrorum, incruentum nostrũ sacrificium in memoriam passionis Christi Domini Dei nostri, & totius suæ dispensatiõis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino, sic non dicit aut confitetur, sed audiunt eum sic dicentẽ euangelicè: Nisi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non *intrabitis in regnum cælorum: & qui mãducat carnem meam & bibit sanguinẽ meum, in me manet, & ego in eo. Et cùm accepisset panem, & gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis, & dixit: Accipite, edite: hoc est corpus meũ. Et accepto calice, cùm gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Non autem dixit, Sumite, edite imaginem corporis mei. Quin etiàm Paulus diuinus apostolus, è sacris domini verbis hauriens, dixit: Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quia in ea qua traditus est, nocte accepit panẽ: & postquàm gratias egisset, fregit & dixit: Accipite, mãducate: hoc est corpus meum quod pro vobis frãgitur, hoc facite in meam recordationem. Simili modo & poculum, postquàm cœnatus esset, dicens: Hoc poculum nouum testamentũ est in sanguine meo. hoc facite, quotiescunquè biberitis in meam cõmemorationẽ. Quotiescũq; panem hunc ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatis. Legas quousquè voles, nunquàm inuenies, neque Dominum, neq; apostolos, neq; patres, incruentum illud sacrificium, quod à sacerdote offertur, imaginẽ dixisse, verùm ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Attamẽ ante sanctificationis consecrationem, quibusdam patribus piè sanè visum est, ἀντίτυπον, hoc est, exemplar similis formæ nominare, quorum de numero Eustathius, constans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arrianicę insaniæ expugnator clarus, item Basilius eiusdem superstitionis auerruncator: qui apertam & planam rectorũ & probatorum dogmatũ viam docentes, vno ore & spiritu loquuntur: hic quidem, expenens dictum*

Hæretici ab alijs in alios labũtur errores.

Prou. 6. a

Ioan. 8. f

habebitis vitam in vobis & Ibidem

Matt. 26. e
Marc. 14. e
Luc. 22. b

1. Cor. 11. e

Cõtra Sacramentarios.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictũ illud in Prouerbijs Salomonis: Edite
Prou. 9. a meum panem, & bibite vinum quod commiscui vobis, hæc inquit: Per panem & vinum, ἀντίτυπα membrorum corporalium Christi prædicat. Ille verò ex eodem fonte hauriens, vt oẽs sacerdotij mystæ cognoscunt, in precatione diuinæ anaphoræ (ità Græci Missæ partem vocant) sic alibi legit: Confidẽtes tuo sacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa sancti corporis & sanguinis Christi tui, te precamur & inuocamus. Et quæ deincèps sequuntur, sententiam patris ampliùs confirmant, ꝙ ante sanctificatiõem antitypa vocauerint, post consecrationem autem, corpus nomini & sanguinem Christi, atq; ità esse credũ cutur. Sed generosi isti, sacrarum imaginũ cupientes cõtemplationem obscurare, aliam scilicet imaginem introduxerunt, quæ sanè non imago est, sed corpus & sanguis, verùm vafritia & improbitate cõfusi, falsò sophismate seipsos subuertunt, hanc sacram oblationem positione fieri dicentes. Verùm quemadmodùm istud dicere, aperta insania est: sic & imaginem asserere corpus & cruorem Domini, eiusdem est dementiæ. Et præter id, quod est singularis ruditatis opus, impietatem quoquè admixtã habet. Deindè dimittentes mendacium, quadantenùs veritatem contingunt, confessi diuinum corpus panem fieri. At si imago corporis est, nõ potest sanè fieri diuinum corpus. Nunquid igitur huc illucque se iactantes, inconstantia & minimè firma omnia sua dogmata asserunt? Quemadmodùm enim oculus conturbatus non rectè videt, ità & ipsi prauarum & sententiarum & rationum confusione, mentem suam perturbant & peruertunt. Idemque quod insani homines patiuntur, iam hoc, iam illud imaginantes: & nunc quidem sanctum & notabile nostrum sacrificiũ, imaginẽ sacri corporis Christi, nunc autem sacrum & diuinum corpus asserunt. Hoc autem modo affecti sunt, vt anteà etiàm diximus, ꝙ imaginum * figurarum contemplationem, ab
for. * figuratarum Ecclesia reijcere voluerunt, ecclesiasticarũ traditionum peruersioni insistentes.

TOMVS QVARTVS.

EPIPHANIVS:

ITerùm insistentes ijsdem blasphemijs, linguas suas contumelia tingentes aduersùm Ecclesiam DEI, sic aiunt:

GREGORIVS:

Imaginum autem falsi nominis praua appellatio, neq; ex Christi, neq; apostolorum, neq; patrũ traditione cœpit: neq; precationem sacram vllam, quæ sanctificari posset, habet: sed manet communis & inhonorata, quemadmodum ab artifice pictore absoluta est.

EPIPHANIVS:

Linguam magniloquam possidẽtes, improbitatem adijciunt, & longè extra timorem DEI audacia & confidentia cuncta agunt. Nam præter vana nihil cogitant & meditantur. Imagines enim in nomine Christi factas, falsi nominis & improbę appellationis vocant. Sanè si id sub Imperatoribus Christianis fecissent, proculdubiò meritas pœnas dedissent. Dabunt autem hanc, cùm verborum & operum ratio redditur. Quòd autem cum multis alijs, quæ in Ecclesia obseruantur sinè scriptura, nobis imaginum veneratio tradita sit, ab apostolorũ temporibus latè per historias traditum est, de imagine maximè hæmorrhoissæ, quam multis scriptoribus confirmare possumus. Huiusmodi autem cum ipsõ nomine imago, in statuam conflata est. contingit autem ipsa simbriam statuæ Dominicæ, quemadmodùm in Euangelio traditum est, vndè etiàm salutem cõsequuta est, atque hęc in libris multorum ecclesiasticorum scriptorum reperire licet. Quin etiàm Basilius Magnus, cuius scripta per omnes terræ fines resonant, in diuersis opusculis suis mentionem imaginum facit. Gregorius etiàm illius & carne & spiritu frater, Nyssensium præsul, in sermone in Abrahã, idem sentit. Itẽ alter Gregorius, qui à Theologia nomen sortitus est, in versibus à se conditis, qui de virtute inscribuntur, assentit. & Ioannes qui os auro splendidius & lucidius consecutus est, in oratione funebri in Meletium episcopum Antiochiæ, & in sermone qui inscribitur, quòd veteris & noui testamenti vnus sit legislator. Cyrillus item expiator Nestorianæ hæresis, in Epistola ad Acacium Episcopum Scythopoleos, Anastasius episcopus Theopoleos, Sophronius, maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes enim sancti patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc, ꝙ dicunt non esse patrum traditionem. At id valdè decenter. Nam si euangelium nõ tradiderunt legendum, tum sanè neq; imagines fecerunt: si verò illud, etiàm & has curârunt edendas. Planè enim pictura cõuenit cum euangelica narratione. Vtraq; bona, vtraque honore digna. Nam quid aliud quàm mutuam enarrationem promittunt, & indubitanter certas inter se demonstrationes & indicationes adferunt? Etenim si dixerimus, Sol est super terram, & omninò dies est: siue, Omninò dies, quia sol est super terram: eodem modo res hîc se habet. Nam si cõspexerimus in imagine angelum annũciantem virginj, planè in recordationem euãgelicæ historiæ venimus, qua narratur, quòd angelus Gabriel à Deo ad virginẽ missus fuerit, & ad illam dixerit: Salue gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Cùm igitur Euangelium audi-

audimus, & quod ab angelo designatũ est, percipimus: nónne omnia manifestiùs & clariùs multo intelligimus per picturã contemplantes, quàm per simplicẽ narrationẽ? Quomodò autem ad aliam ruditatis viam se conuertant, operęprecium est audire.

GREGORIVS:

Neque precationem vllam quæ sanctificari possit, habet, sed manet communis & inhonorata, vt eam absoluit pictor.

EPIPHANIVS:

Veritatem audiant. Multa quę inter nos sacrata sunt, sacram precationem non accipiunt, cùm à seipso & à nomine suo plena sint sanctificatione & gratia: quapropter & veneranda & sancta honoramus & amplectimur. Ipse itaq; typus salutiferæ crucis, sinè sacrata precatiõe siue dedicatione, apud nos honorabilis existit. Satisfacit enim nobis figura, quæ tum sanctificationem accipit, cùm à nobis fuerit adorata. Nam siue in fronte eam tãquàm sigillum imprimimus, siue per vacuum aëra crucis signũ facimus, speramus & confidimus dæmones crucem posse fugare. Eodem modo per imaginem & per nominis significãtiam, quam ad primum exemplar referimus, fieri posse credendum est: quinetiam salutantes eam, & honorificè adorãtes, speramus nos sanctificationẽ consecuturos. Nam cùm diuersa sacra vasa habemus, eaq; amplectimur & timemus, sanctificationem quandam ab ijs nos accepisse confidimus, quanquàm isti & sacra vasa & crucem nugacibus verbis prosequantur, dicẽtes, ea esse & communia & inhonorata, quemadmodùm absoluit ea & faber & pictor & phrygio, quandò nullam sanctam precationem habẽt quæ ea sanctificet. Volentes autem & alia zizania seminare, tanquàm ex spiritu pythonico sic deincèps loquuntur:

GREGORIVS:

Quòd si autem quidam ex eo errore existentes dixerint, rectè & piè à nobis dictum esse, in subuersione imaginis Christi à nobis facta, propter indisseparatã & incõfusam essentiã duarum naturarum in vna hypostasi conuenientium: tamẽ verùm dubitare oportet, propter imagines ter inculpatę & superglorioſæ dominæ Deiparæ, prophetarum, apostolorum, & martyrum, cùm sint meri nudiq; homines, neq; ex duabus naturis, diuina scilicet & humana, in vna hypostasi consistãt, quemadmodùm in solius Christi imaginibus fieri renunciamus.

EPIPHANIVS:

Nemo eorũ qui in ecclesia catholica versantur, cogitauerit hoc modo aut dixerit, quòd rectè & pie senserint isti, præsertim in hac noua vaniloquentia: sed quotquot sunt supremi pontifices & sacerdotes Orientis, Occidentis, Meridiei & Septentrionis, omnes eos qui tali sunt sententia aut opinione, anathemate deuouerunt. huius autem regionis pauci aliquot errárunt, & toto corpore ab Ecclesia execti sunt, aut quia nomini vocem ignorauerint, aut quia contemptui habuerint, quæ ità tonat: Qui-
Matt. 18. b cunq; vni ex pusillis istis offendiculo fuerit, satiùs illi fuerit, vt mola asinaria à collo illius suspẽsa, proijciatur in mare. Itaq; isti Deum non timentes, contra imaginẽ illius blaterant: neque sanctos illius reuerẽtur, sed & contra illos linguas suas exerunt, sic dicentes:

GREGORIVS:

Dubitare autem oportet propter imagines ter inculpatæ & superglorioſæ Deiparæ dominæ, prophetarum, apostolorum, & martyrum, cùm fuerint nudi homines, & non ex duabus naturis cõstituti, quidnam cõueniens aut commodum ad has dicere potuerint, subuerso priore argumento. Profectò nihil est quod hîc habent.

EPIPHANIVS:

Neque euangelicè, neq; apostolicè, neq; ex scriptis, aut patrum sentẽtijs, neq; etiàm probabilibus vllis argumentis, vt vno dicã verbo, subuerterũt ea quæ à nobis piè sunt assertа: sed proprio ore loquẽtes, in aciem contra catholicam Ecclesiam sese constituerunt. Neque enim quicquam habent, quod contra intemeratæ virginis aut sanctorum imagines verè pieque asserere possunt, quemadmodùm nos, Deo suppeditãte orationem, demonstrauimus. Nam in præcedentibus ex sanctorum patrum riuis haurientes, imaginis honorem in primum exemplar reuerti significauimus. Et qui imaginẽ Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contemplatur: & qui imaginem eiusdem adorat, ipsum Imperatorem quoquè adorat. huius enim forma & figura, illius est imago. Et quemadmodùm qui desipiens imaginem Imperatoris violat, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem contumelia affecisset, cùm tamen illa ipsa imago præter lignum & colores nihil sit, colores inquam cum cera mixtos & cõtemperatos: eodem modo, qui typũ alicuius siue figuram ignominia afficit, in illum ipsum quem typus repsentat, iniurius est. Quin etiàm ipsa rerum natura idipsum docet. Hoc etiàm vniuersi mortales agnoscũt, patresque sanctos ità tradidisse norunt, & eos qui aliter docent, Ecclesiæ catholicæ, immò naturæ rerum, contradicere. Rursùs autem linguam habentes mẽdacijs imbutam, impetu verborum ità instant:

GREGORIVS:

Sed quid dicimus de subuersione? Quãdoquidẽ catholica nostra ecclesia, media existẽs inter Iudaismum & Gentilitatem, neutram illis cõsuetam sacrificationem accepit, verùm nouã pietatis & mysticæ cõstitutionis à Deo datæ formam & vitã ingreditur. Nam cruenta Iudæorum sacrificia & hecatom-

Universidad de Deusto
Biblioteca

locaustomata nõ admittit, & Gentilitatis in sacrificãdo omnem idololatriam & statuarum copiam auersatur. Hæc enim caput & inuẽtrix abominabilis istius artis fuit. Nam cùm spem resurrectionis nõ haberet, dignum sibi iudicrum excogitauit, vt per eum lusum absentes tanquàm adhuc præsentes exhiberet. Siquidem igitur nihil noui sapit hęc res, profectò tanquàm alienum dæmoniacorum hominum inuentum, ab ecclesia Christi longissimè abijciatur.

EPIPHANIVS:

Immoderatæ garrulitatis eorum scriptũ, bellè in deliramentis omnibus est exercitatum, scelestumque & ridiculum propemodùm existit. Nã qui in superioribus seipsos proprijs suis verbis in præcipitia & barathra coniecerant, nunc in laqueum inferni se protrudunt. Mediam enim inter Iudaismum & gentilitatem Christianam ecclesiã pronunciant. Deindè sibi iterùm malè cõsulentes, dicunt, neutrum illorũ sacrificiorum Christianos attigisse. Itaque aut illic mentiuntur, aut hìc veritatem nõ loquuntur. Sed vt verum dicam, sibi mentiuntur. Mendacium enim nõ modò veritati, sed & sibijpsi contrariũ est, quẽadmodùm sacer psaltes Dauid canit: Mentita est iniustitia sibijpsi. Basilius itaq; Cęsareensium pręsul, cuius sonus in totum terrarum orbẽ egressus est, in ipso procœmio libri contra Sabellium scripti, sic inquit: Iudaismus cũ Gentilitate pugnat, vtraq; autem cum Christianismo. Isti autem qui sapientia ipsos patres superare sibi videntur, mediam declarãrũt hisce duobus pugnantibus secum, Christianorum fidem. Iudaismus enim Deitatis egestatem, gentilitas deorum copiam induxit. Gregorius verò, qui à Theologiæ professione cognomen accepit, vtrorunq; horum renunciationem edisserens, ità inquit: Cùm dico Dei, patris inquam, & filij & sanctiſpiritũs, neque vltra hæc Deitatem fundo, nè gentem deorum introducamus: neq; intra hæc quicquam minùs definio, nè diuinitatis egestatem decernamus, aut propter monarchiam iudaizantes, aut propter copiam gentiliter statuentes. Vitium enim in vtrilq;, etsi contrarijs, simile inuenitur. Atq; illa quidem sacrificia veteris fuêre testamẽti, quibus populus Israelita iussis diuinis acquiescens adhæsit, hæc autem dęmonum gentilium. Nónne igitur & hoc loco diuinis præceptis & mandatis, dęmoniaca ista annumerãrunt & commiscuerũt? Imaginem enim Domini, idolum dixerũt, dæmonum imaginibus persimile. Accusant igitur & Abel & Noe & Abrahã, propterea quòd per animalia sacrificauerint: Itẽ Mosen, Samuelem, Dauid, & reliquos patriarchas, qui noua & gẽtilia sacrificia Deo obtulerunt, cùm tamen scriptura testetur, dominum lætatum fuisse in illorũ sacrificijs, in odorem suauitatis. Vtinàm veritatẽ nõ auersarentur: tunc eñ facilè cognoscerent, ea quę deo cõsecrata sunt, illi esse accepta. Scriptũ est enim: Sacrificauerunt dæmonijs & non deo suo, quę autẽ dęmonijs sacrificata sunt, abominanda & respuenda existunt. Sacrificauerunt enim dęmonijs, & non Deo, inquit scriptura. A nobis igitur & per nos, bonum & quod bono contrariũ est, nõ autẽ ex subiecta materia. Quid enim est idolum, inquit Apostolus, aut quid est id quod idolis fuerit oblatum? Nisì ea quę sacrificãt gentes, dęmonijs sacrificant, non deo. Maximè autem errantes, & conuicia mendaciaque fingentes, inferunt ista.

Psal. 26.

Basilius Cęsareẽ episcopus.

Gregorius theologus.

GREGORIVS:

Cessent itaq; ora omnium, quæ loquuntur impia & contumeliosa cõtra hanc nostram Deo gratam sentẽtiam & decretum. Sancti enim qui Deo placuerũt, & qui ab eo dignitate sanctitatis honorati sunt, etiãm si hinc transmigrauerint, nõ tamen vna odiosa mortua ars vnquam faciet redituros. Sed quicunq, ex gẽtilium errore illis statuas aut imagines erigere fuerit conat⁹, blasphem⁹ iudicabitur.

EPIPHANIVS:

Ex his iam lectis verbis, alienos docent se & peregrinos à Dei pace, quam Dñs noster syncerè & minimè dolosè in eũ credẽtibus dimisit, dicens: Pacẽ meam do vobis, pacem meã relinquo vobis. Nam quomodò pax esse potest, si contra propriã sentẽtiam & decretum catholica Ecclesia insurgat, confirmans & stabiliens eorum traditiones? Quicunq; enim diuino zelo ducuntur, vbiquè patrum traditionibus cõsentanea & traditioni ecclesiasticorum mandatorum cõuenientia dicunt: qui verò aliter sentiunt, tãquàm inimicos sese abscindũt. Veri autem adoratores, qui in spiritu & veritate Deum colunt, non cessabunt imaginum picturas, quas in historiam & recordationem tantummodò habent, erigere: & has venerantes, amplectentesq; iuxta Deo gratam sententiam & decretum suũ, thoracem veritatis induent, & hastam spiritus vibrabũt. Nam qui à seculo sancti Deo placuerunt, ad nostrã vtilitatem & saluté vitas depictas nobis relinquentes, & q̃ ab ipsis gesta sunt, per picturę narrationẽ in catholica ecclesia tradiderũt, maximè in memoriã nostrę mẽtis, & instructionem eorũ potestatis. Etenim & D. Basilius in encomio quadraginta martyrum sic inquit: Agedùm in mediũ eos adducentes recordationis gratia, cõmunem ab illis vtilitatẽ præsentibus constituamus. Ostendemus enim omnibus, tãquàm in pictura, virorum istorum fortia facta. Nam & bellorum facinora præclara & scriptores historici & pictores sæpiùs exprimunt: illi quidẽ oratione rem exornantes, hi autem in tabulis effigurantes, atque ità multos vtriq; ad fortitudinem excitarunt. Nam quę sermo historicus per audeñ exhibet, hęc pictura tacens per imitationẽ ostẽ-

ostendit. Commiscentes autem encomia suæ versutiæ, sic aiunt:

GREGORIVS:

Quomodò autem & valdè laudatam Dei matrem, quã obumbrauit plenitudo Deitatis, per quã nobis illuxit lumẽ quod adiri nequit, matrem inquam ipsis cęlis altiorẽ, sanctiorem Cherubim, vulgaris Gẽtilium ars pingere audet? Rursùs, quomodò eos qui cum Christo regnaturi sunt, & in sedibus cum eo sedebũt iudicaturi orbem terrarum, cõformes eius gloriæ, quibus nõ erat dignus mũdus, vt diuina miracula asserũt, quomodò inquam eos nõ timẽs per artem gẽtium exhibere? Profectò nõ fas est Christianis, qui spem resurrectiõis habẽt, dæmonum culturæ cõsuetudinibus vti. Et eos qui in tãta & tali gloria resplẽdebũt, nõ decebat ignominiosa & mortua materia ignominiæ afficere. Nos autem ab alienis, nostræ fides demõstratiões nõ recipimus, & in dęmonibus testimonia nõ requirimus.

EPIPHANIVS:

In hoc vtuntur encomijs, quò simpliciores ad suam vaniloquentiã rapiant. Sed qui mentem habẽt serpentis, vafritiem verò nõ habent: item qui simplicitatem columbæ possident, nouerunt & verbis & encomijs ter inculpatam & inuiolatam verè & propriè Dęiparam esse: nòrunt etiàm sanctos venerari, eorundemq; virtutes per historica exempla in memoria habere. Et rursùm per specificam effigiationem, certamina & virilia eorum facta animo perspicere, & supernis honoribus magnificare, cognoscereq; illos secundùm diuinum Apostolum, cum Christo victos esse, & pro nobis intercedere, syncerumq; & inuiolatam fidem, & cultum in spiritu & veritate, soli Deo offerre: minimè verò creaturis illis quæ sunt sub cælo. Quid autem opùs erat materiam vituperare, quò veritatẽ subuerterent? profectò satius fuisset, id quod peius est euitare, meliora autem eligere: & sacrificia sancta, olim à scriptura probata, erant in mentem reuocanda, vtpotè quæ Deo placuerãt. dæmoniorum autem culturæ ab illis erant separandæ, quanquàm tamen eadem fuerit vtriusq; materia, sed altera omni impietate & scelere redundabat. Sed hi respicientes tantummodò in subiectum ipsum, hoc nomine damnat Ecclesiã, quòd symbola gentilium figmentorum admittat. Non ob id damnata est materia, quòd rerum differentes & contrarios vsus exhibeat. Nam si turpis est, profectò illius vsus reijciendus est. Porrò si sic tandèm oportet omnia intelligere & accipere, nihil obstabit, quin omnia ea quæ Deo consecrata sunt, damnentur, sacras dico vestes, vasa sacra, & similia. Nam & gentiles ex auro & argento idola fecerunt, & libamina vini ex eodem libauerunt. Item è farina panes militares militiæ cæli qui apud Hebrẽos idololatræ fuerũt, obtulêre. Restat igitur vt clarum fiat, illos iniustè Ecclesiam catholicam accusare. nam gentiles historicis libris deos suos & dęmones grandibus encomijs prosequuntur. nos autem, quemadmodùm illi, nõ facimus: sed omniũ Deum, sanctosq; illius veris demonstrationibus, non ex alienis acceptis, per encomia prædicamus. Nos enim homines existentes, sensu præditi, ad nostram ignorantiam, & recordationem omnis diuinæ & piæ traditionis, rebus sensibilibus vtimur. Deindè tanquàm adulteratores veritatis, sensum & viam Domini subuertentes, dicunt:

GREGORIVS:

Ad hæc exquisita & exputata nostra sẽtia, tum ex scriptura diuinitus aflata, tum ex patrum electorum testimõijs efficacibus, cõuenièribus nobis & asserẽtibus piam nostram intẽtionem, exhibebimus nostrã definitiõem: quibus nõ cõtradixerit is, qui conatur hac in dubium vocare: qui verò ignorat, discat is & erudiatur, quòd scilicet à Deo sint. Principiò verbum diuinæ vocis, sic dictis, præmittimus: Deus est spiritus: Quicunq, Deum adorauerit, in spiritu & veritate adoret. Et iterùm: Deum nemo vidit vnquàm, neq, vocẽ eius audiistis, neq, formam eius vidistis. Beati sunt qui non viderunt, & crediderunt.

Ioan. 4.

Ioan. 1. Ioan. 5. Ioan. 20.

EPIPHANIVS:

Quotiès recta dogmata homines iuxta suam opinionem subuertere conantur, non miretur aliquis, si scripturæ verba vsurpent. Nam & omnes hæresiarchæ suorum errorũ occasiones è diuina scriptura collegerunt: & quæ rectè à spiritusancto dicta erant, peruersa animi sententia conuellunt. Atq; hoc coryphæus Apostolorum Petrus olim prædixerat, dicens: Quæ imperiti & minimè cõstantes, secũdùm proprias cupiditates, peruertunt. Proprium enim est hæreticis, secundùm animi cupiditatem cognitionem diuinorum & verorum dogmatum subuertere. Nam sanctorum Patrum vniuersalem hanc sententiam, Dominus creauit me principium viarum suarum ad opera ipsius, (quæ de dispensatione Christi secundùm carnem exponitur) Arrius & Eunomius eorumque complices, de superna Dei generatione intelligunt, atq; ex his veram sententiam peruerterũt. Rursùs Apollinarius Euangelicam vocem inalè intellexit: Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit filius hominis. Mirum enim est, in quam absurditatem fuerit coniectus, dum conatur ostendere, Deum verbum cum carne de cælo descendisse, illa, ait, quam in cælis consubstantialem sibi & ante secula habuit. Quin etiàm Apostolicum dictum hoc idem adducit, Secundus homo Dominus è cælo, &c. Deceptus enim est propria sua opinione. Quamobrem non est mirandum, si nouæ illius prauitatis hæretici, nobis è diuina scriptura sumptiones quasdam adferunt. Nam è doctoribus suis occasiones sumpserunt, quibus verba quæ de inuisibili & incomprehensibili Deitate dicta sunt, in

2. Pet. 3.

Prou. 8. e

Ioan. 3. b

1. Cor. 15. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensationem Domini nostri Iesu Christi
Ioan.1.b secundùm carnem commutárunt. Quis em̃,
modò quicquam intelligat, non cognoscit,
neminem Deum vidisse vnquàm? Nam hoc
de diuina natura scriptum est, quemadmo-
Ioan.5.f dùm & illud: Neq; vocem eius audiuistis,
neq; formam eius conspexistis. Quòd si au-
tem hæc secundùm humanitatem quispiam
intellexerit, totum Euangelium subuertet.
Vbi enim ista collocabimus, Dixit Domi-
nus discipulis suis? Et, Dixit Dominus ve-
nientibus ad se Iudæis? Et, Dixit Dominus,
Matt.23.b Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ? Aut
quomodò rursùs hoc intelligemus, Postq̃
Matt.5.a aperuisset os suũ, docuit eos? Profectò cer-
Ioan.5.f tum est, ista de humanitate dici. Illud verò,
Neq; vocem eius audiuistis, neq; formam il-
lius contemplati estis, ad diuinam substan-
tiam refertur. Nam qua ratione homo per-
fectus fuit deus verbum, (vt anteà diximus)
ea sanè formam illius inspeximus, & vocem
eius audiuimus. Ad hæc & post resurrectio-
Ioan.20. nem tangendum se dedit, & discipulis visus
est, disserens illis de regno. Post id autem &
diuinum cultũ & adorationem, quam Chri-
stiani veram & puram fidem in se seruant,
honorariæ & obsequenti adorationi assi-
milauerunt. In his enim duabus rebus omis
eorum peruersitas consistit, quamobrem &
Christianorum accusatores sunt & dicun-
tur. Nam cultum Deo cõuenientem & ado-
rationem Christianos venerandis imagini-
bus exhibere, ad hæc incircunscriptibilem
DEI naturam circunscribere adserunt. O
peruersam mentem & stultitiam, aut si quid
aliud in eos dici conueniat. Non enim iam
amplius habet, quò excurrat impia eorum
oratio, sed conuicijs & sycophantijs plena
existit. Non enim Christiani adorationem
in spiritu & veritate, imaginibus exhibue-
runt, neq; etiàm diuinæ crucis effigiei, neq;
etiàm vnquàm inuisibilis & incomprehen-
sibilis naturæ imaginem apparárunt. Sed
quemadmodùm verbum caro factum est, &
tabernaculum fecit in nobis, ità quoq; hu-
manam eius œconomiam describunt & de-
pingunt. Cognouimus enim Deum esse spi-
Ioan.4.c ritum, & qui adorant eum, in spiritu & veri-
tate id facere debere. Et quæ secundùm fidẽ
est, adorationem & cultum, illi soli, vtpotè
omnium Deo in Trinitate laudato, offeren-
dum. Nam cùm diuinam crucis effigiem, &
venerandas imagines amore & desiderio
amplectimur, ad ipsum prototypum respi-
cimus. Quam ob causam nugamenta illo-
rum, vana & nupera, item putrida & à veri-
tate exorbitantia, deprehenduntur, quem-
admodùm etiàm in sequentibus aliena à
pietate garriunt.

GREGORIVS:

Deut.5.a *Et in veteri testamẽto ait ad Mosen & populũ:*
Nõ facies tibi idolum, neq; omnem similitudinem,
Deut.4.b *quæcunq; sunt in cælo suprà, & in terra infrà. Quã*

ob causam in mõte in medio ignis, vocem verborum
vos audiuistis, similitudinem autem nõ vidistis,
sed tãtummodò vocem.

EPIPHANIVS:

Ex hoc loco occasionem impietatis hau-
serunt, qua Christianos veluti pueros, la-
uatis suis sophismatis terrent, hoc modo: Si
per imaginariam picturã Christum aut san-
ctos eius in memoriam reuoces, in idolola-
triam láberis, & omnem impietatẽ exerces,
hac enim ratiõe generosi isti ex illis verbis,
Non facies tibi similitudinem, argumẽtan-
tur. Ipsam autem veritatem in iniustitia pos-
sidentes, & propriam iustitiam quærentes
confirmare, ad omnem impietatem seipsos
instituunt, continuisq̃; in mendacijs deli-
ciantes, à veritate alienati sunt. Nam quæ in
veteri lege contra eos qui inter filios Israel
vitulum adorabant, & Aegypti abomina-
tionibus insistebant, dicuntur, in Christianos
quoq; iactare non desinunt. Capiuntur au-
tem labijs proprij oris. Vt inàm autem cog-
tãssent, quia Dominus eam gentem ducẽ-
rus erat in terram promissionis, in qua habi-
tabant gentes, quæ adorabant & colebant
idola, dæmonas, solem, lunam & astra, reli-
quasq; creaturas, quin etiàm volucres, qua-
drupedes, & serpentes, Deum autem verum
ignorabant: quarè tam diligenter eis præce-
pit, nè facerent vllam similitudinem eorum
quæ aut in cælo, aut in terra sunt: postquàm
autem eos ab idololatria abduxisset, iubet
fetque tabernaculum testimonij fabricari.
Moses seruus illius fidelis, cui omnia figu-
ficauerat, sensibilia Cherubim, habentia hu-
minum formam, respondentia figura intel-
ligibilibus, ex auro apparauit inumbrantes
propiciatorium, quod scilicet Christũ pra-
figurauit. Nam ipse propiciatio fuit pro no-
catis nostris, quemadmodùm inquit divi-
nus Apostolus. Proindè per duas illas res ad
Dei cognitionem illos perduxit, sic dicens:
Dominum Deum tuum adorabis, & illi so-
li latriam exhibebis. Hoc autem faciens, ad
ex auro fusa Cherubim obumbrantia pro-
piciatorium, siue adorantia illum, per ima-
inquam, adduxit eos, veluti per visum & ap-
ditum, vt Dominum Deum adorarent, &
li soli seruirẽt. Verùm hi, peruersione omni
plenum habentes animum, Apostolicum
quoq; dictum illud in medium adducunt.

GREGORIVS:

Et mutauerunt gloriam immortalis Dei in
imaginem nõ solùm ad mortalis hominis simili-
dinem effictã, & venerati sunt, & coluerũt eam
cõdita sunt, suprà eum qui cõdidit. Et nos
enim cognouimus Christum secũdùm carnem,
nõ cognoscimus: per fidem enim ambulamus,
speciẽ. Et hoc quod ab Apostolo apertè dictum
Igitur fides ex auditu, auditus autẽ per verbũ

EPIPHANIVS:

Apertè dicere licet, eos similes factos
tibus, qui gloriam Dei mutauerunt,
creatore

creatore, dum Apostolicas sententias, se-
cundùm proprias cupiditates subuertunt.
Rom.1.c Clarum enim omnibus est, Apostolum gen-
tes reprehendisse in eo quod ait, commuta-
uerunt gloriam incorruptibilis Dei in simi-
litudinem imaginis corruptibilis hominis.
Infert etiàm, volucrum, quadrupedum, &
serpentium. Dolosè tamen isti totam phra-
sim contaminauerunt, vt per eam immuta-
tam simpliciores inescarent, quasi scilicet
Apostolus de imaginum in Ecclesia pictura
verba faceret. Nam quæ ab Apostolo infe-
runtur, apertam habent manifestationẽ: vo-
latilium enim, quadrupedum, & serpẽtium
mentionem facit. Item ea, & venerati sunt
& coluerunt: creaturas scilicet, supra crea-
torem. Nõrunt enim qui in historicis triti
sunt, Aegyptios olim & boues & reliqua
animalia coluisse, vt diuersa volatilia, mu-
res, vespas, item vilia alia & abiecta anima-
lium. Persæ verò ignem & solem adorabãt.
Graeci, præter ista, quanuis creaturam colẽ-
bant. Quin etiàm Hebræi quidam, vt testa-
tur liber Regum & propheticæ enarratio-
nes. Decepti enim sunt omnes, & gentes va-
nitatem induerunt: quare obscuratum est
stultum cor eorum & ante Christi aduen-
tum, & post Christũ, maximè tamen omniũ,
antequàm in Christum credidissent: cla-
rum enim hoc est. Quòd si autem dicant,
postquàm creditum est in Christum, gentes
creaturis & idolis seruiuisse, œconomiæ in-
quam Christi Dei nostri, falsæ sunt prædi-
ctiones in se, quæ per prophetas prænuncia-
Iohel.3.d tæ sunt de Ecclesia: Erit Hierusalem sancta,
Psalm.88. & alienigenę non ingredientur amplius per
eam. Et misericordiam meam non auferam
ab ea, neq; testamentum meum prophana-
bo: nec ea quæ per labia mea egressa sunt, ir-
rita faciam. quòd si autem à cognitione dei
se exterminauerunt, & antequàm Christus
in mundum veniret, traditi sunt in repro-
bum sensum seruientes diabolo, vana est ac-
cusatio, quæ nunc contra Christianos facta
Esa.10. secũdùm 70. est. Proindè Esaias audacter contra eos cla-
mat, dicens: Vę scribentes iniquitatem. scri-
bentes enim iniquitatem, scribunt. Iniquè
enim & malitiosè, Apostoli & scripturę ver-
ba exponentes, mentiuntur, post salutis no-
stræ mysterium œconomiæ Christi Dei no-
stri, per quem sumus liberati ab idolorum
errore, errorem redijsse, & in idola gloriam
esse relatam. Sed Christianorum nullus illis
facilè crediderit. Confiremur enim omnes,
nos ab idolorum errore & omni gentili cul-
tura liberatos tunc, cùm Christus secundùm
carnem ad nos venit. Si verò illi id factum
1.Cor.4.b esse negant, cum Ecclesia illius non consen-
tiunt. Et ait ad eos Apostolus: Tu quid ha-
bes, quod non accepisti? si verò acceperunt
eam liberationem, confiteri debebant, &
venerandas imagines admittere, quæ ad
oculorum adspectum ecclesiastici decoris

gratia nobis sunt factæ, vt narrationes Eu-
angelicas per eas in animum & memoriam
subindè reuocaremus, vt sæpè dictum est.
Adducunt autem & alias Apostolicas sen-
tentias, ità dicentes:

GREGORIVS:

Si enim cognouimus Christum secundùm car-
2.Cor.5.b d *nem, iam non cognoscimus: per fidem enim ambu-*
lamus, non per speciem.

EPIPHANIVS:

Nos in medium adducemus insignes hui-
us loci interpretes. Ioannes igitur qui vltra Chrysost.
aurum & lapidem precio sum eruditionem
habet, dictũ illud Apostoli, Quarè nos huc- 2.Cor.5.c
usquè nullum nouimus secundùm carnem:
si verò cognouimus secundùm carnẽ Chri-
stum, iam non ampliùs cognoscimus, inter-
pretando sic ait: Neminem fidelium iuxta
carnem nouimus. Quid enim si in carne fu-
erint, cùm vita illa carnalis perierit? de sù-
pernis enim nati sumus in spiritu. Nouimus
etiàm aliam vitam, politiam, conuersatio-
nem, & statum qui in cælis est. Et mox eius-
dem ducem Christum existentem ostendit,
quapropter etiã induxit: Si verò iuxta car-
nem Christum nouimus, sed ampliùs iam
non cognoscimus. Agedùm igitur num car-
nem deposuit, & non ampliùs cum carne
est? abiit. nam & nunc in carne est. Quemad- Act.1.b.
modùm enim Iesus à nobis in cælum assum-
ptus est, ità veniet. At quomodo? in carne
cum corpore. Quamobrem ergò inquit, nã
si Christum secundùm carnẽ cognouimus,
sed iam non ampliùs modò cognoscimus?
Quia si passibilem cognouimus Christum,
at iam non ampliùs. Ad nos enim pertinet
secundùm carnem, qui in peccatis sumus:
sed non secundùm carnẽ huc spectat, quan-
dò in peccatis non fuerimus. At cùm ad
Christum refertur, secundùm carnem, in
affectionibus naturæ esse significat, veluti
sitire, esurire, fatigari, dormire. Christus em̃ Esa.53.
peccata non commisit, neq; dolus in ore il-
lius inuentus est, quã ob causam dixit: Quis Ioan.8.f
ex vobis arguet me de peccato? Et rursùm:
Venit princeps mundi huius, & in me nihil Ioan.14.d
inuenit. At, non secundùm carnem, signifi-
cat, iam liberum esse ab illis passionibus, nõ
quòd reliquerit carnem: nam cum hac ve-
niet iudicaturus terrarum orbem, cum hac,
inquam, passionibus non obnoxia, & syn-
cera, in qua & nos ambulabimus, corpori-
bus nostris conformibus illius glorioso
corpori existentibus.

EXPOSITIO CYRILLI IN eundem locum Apostoli. 2.Cor.5.d

CYrillus Alexãdrinus fidei nostræ syn- Cyrillus.
ceræ propugnator, idem illud dictum
explicans, ità commentatur: Quandoqui-
dem vnigenitum verbum Dei, factus est ho-
mo, & radix secunda generis apparuit, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundùm primã quæ ex Adam, sed in melioribus incomparabiliter cõsiderata & existens, contendamus nos ad vitam. Non eñ sub morte sumus, sed sub ipsum, quod cuncta viuificat, verbum. Neque vllus est in carne, hoc est, in infirmitate carnali, qui est interitus. Neq; enim hoc dicit Apostolus Paulus, quòd Christus non est incarnatus. Nam quãuis dicat, quòd neminem cognouimus secundùm carnem, non id significat, quasi aliquo modo mortuus fuisset. Hoc eñ tantummodò carnis infirmitas. Quod igitur inquit, tale est: Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit: atque ità illum cognouimus secundùm carnem, sed amodò non cognoscimus. Nam etsi nunc sit in carne, resurrexit enim tertia die, ascendit in cælos. Verùm hæc supra carnem considerantur. Non enim ampliùs moritur, neq; vllam aliam carnis infirmitatem sustinet. enimuerò omnibus his superior est veluti Deus. Animaduertitis igitur, qui aduersari semper didiciltis, q̃ non modò Apostolicas sentẽtias peruertitis, sed & sanctis Patribus cõtraria statuitis. Isti enim per prædicta Apostolica verba, post resurrectionem passiones exuisse ostendunt, & nos, veluti factos conformes glorioso illius corpori, non secundùm carnem ambulare debere dicunt, hoc est, non insistere carnalibus voluptatibus. Vos verò illorum vestigijs non inhærentes, diuersa à patribus sapere gaudetis, & nouam quandam & minimè tritam viam incedentes, & vosipsos, & qui vos sequuntur, in præcipitium & rupes ducitis, deindè in laqueos inferni deturbatis. Verùm vobis haud quaquàm faciliter quispiam assenserit, cùm patrum nostrorum sanctorum traditionibus minimè inhæreatis. Quod verò sequitur,

GREGORIVS:

2. Cor. 5. b *Per fidem enim ambulamus, & nõ per speciem.*

EPIPHANIVS:

Ioan. Chrysostomus. Hunc locum idem Ioannes Chrysostomus enarrans, ait: Porrò nè quis audiens, peregrinamur à Domino, dicat, cur hæc dicis? Alieni enim ab illo sumus, dum hîc agimus: priùs hæc corrigit, dicens: Per fidem enim ambulamus, non per speciem. Et hîc quidem ista scimus, verùm haud ità apertè:

1. Cor. 13. b quod & alibi dicit, in speculo & ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Atq; hæcà diuinis iltis Patribus dicta sunt. Quanquàm etiàm alijs in locis ipse Apostolus sententiam

Rom. 8. c suam apertè significet, dicens: Nam quod

for. * quid sperat? quispiam videt, * id & sperat: si verò quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. Manifestum igitur, quòd per fidem, non per speciem, ambulamus. Non eñ Deum hic videmus, sed credimus in eum. Nam & creaturas illius fide dicimus ab illo factas, quemadmodùm idem per magnilo-

TOM. 3.

quentiam spiritûs prædicat, dicens: Fide percipimus secula verbo Dei absoluta, vt ex his quæ non apparebant, ea quæ videntur, fierent. Et contemplantes benè dispositum & ordinatum motum, ad considerationem peruenimus Dei, qui omnia ista sapientiã sua fecit. Itaq; id est, per fidem ambulamus, & non per speciem. Non verò istorum more, (qui indocta sua lingua Apostolicam sententiam, quasi contra venerandas imagines faceret, peruertunt) dicta verba exponenda sunt. Nos igitur patrum doctrinas audientes, his adhęreamus, & nouam istam vsniloquentiam execremur, dicentes: Odi ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo.

TOMVS QVINTVS.

EPIPHANIVS:

Vòd ad omnem improbitatem delati, tãdèm seipsos in laqueos abduxerint, iam ostensum est. Quòd autem nemo eorũ qui in Ecclesiæ sinu educati sunt, gloriam Dei ex imaginibus, aut alia aliqua creatura immutatam dixerint, agè nunc deincèps assertione facta, veritatemq; insuperabilem cõmilitantem habentes adstruamus. Isti autem additamentis & auctarijs malum ditare cupientes, & sanctos Patres in medium adducunt, eos hoc nomine insimulantes, quasi contra imaginum picturam scripserint.

GREGORIVS:

Eadem etiàm & Apostolorum discipuli & successores diuini patres nostri tradunt. Epiphanius enim Cyprius inter antesignanos præclarus, sic inquit: Attẽdite vobis, vt seruetis traditiones quas accepistis. Nè declinetis neq; ad dextera neque ad sinistra, quibus infert hæc: Estote memores dilecti filij, nè in ecclesiã imagines inseratis, neq; in sanctorum cœmeterijs eas statuatis, sed perpetuò circumferte Deũ in cordibus vestris. Quin etiàm neque in domo cõmuni tolerẽtur. Nõ enim fas est, Christum per oculos suspẽsum teneri, sed per occupationẽ mentis. Idem in alijs quoq; sermõibus suis de imaginum subuersiõe multa dixit, quæ studiosi quærentes, facilè inuenient.

EPIPHANIVS:

Qui studiosi sunt in rebus ecclesiasticis perueſtigandis, inueniẽt istos propriam iustitiam asserere cupere, & hoc vnum studere, quò gratiæ Dei sese maximè opponant, inq; nothis & adulterinis cõmentarijs vires & robur opinionis suæ collocent. Quamobrem eos, tanquàm nothos & non germanos fratres, Ecclesia catholica recipere recusat, auersaturq; illos & dicit: Semen Chanaan, & non Iudæ. Sciunt enim quid ab Euangelista dictum sit: De nobis egressi sunt, sed

Act. 20. f sed è nobis non erant: Nam si è nobis fuissent, nobiscum mansissent. Item ab Apostolo diuino: Quia post discessum meum ingredientur lupi graues in vos, non parcẽtes gregi, quò contrahant post se discipulos. Videte autem nè quis sit, qui syllogismis per vanam deceptionem & philosophiam vos seducat. Et idem rursùs inquit: Omni spiritui nè credatis. Decet igitur omnem Christianum, cùm libros aliquos adulterinos audit aut legit, ea respuere, neque omninò animũ adhibere. Nã & inter Epistolas diuini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quam patres nostri tanquàm alienam reprobauerunt. Ad hęc Manichæi, Euangelium secundùm Thomam, inuexerunt: quod Ecclesia Catholica meritò, vt impium, auersatur. Quemadmodum etiàm id, quod nunc è beato patre nostro Epiphanio dictum est, cùm illius nequaquàm existat. Diuinus enim hic pater octoginta capitum librum edidit, in quo omnes hæreses Gentiles & Iudaicas, item quotquot post Christianismum susceptum inuectæ sunt, damnauit: in quo proculdubiò & eam posuisset, quæ de imaginibus ab istis fertur, si alienam à Christi religione hanc existimasset. Quòd si autem Ecclesia has contra venerandas imagines expositiones suscepisset, profectò nõ fuissent

for. * vsa illis * vsæ in ornatum templorum ad nostrã memoriam iuuandam. nam ex illo vsu, quẽ in testimonium afferunt vaniloqui isti, illinc inquam subuersionem habet. Beatus enim pater Epiphanius temporibus Archadij & Theodosij floruit. ab eo igitur tempore ad hanc hæresim vsque, anni sunt quadringenti. Et tamẽ libros illos contra imagines, nemo Christianorum, præter istos nouitatis magistros, recepit. Quòd si tanto tempore in Ecclesia non sunt recepti, quãobrem nunc à nobis recipi debent? Nam quam adferunt quidam istorum epistolam, veluti scriptam à beato Epiphanio Cypriorum pręsule ad Theodosium Imperatorem, nos eam in manibus sumentes, & diligenter & minimè defunctoriè legentes, inuenimus circa finem epistolæ eiusce modi emphasim:

for. * cõministris Sæpè cum * ministris meis de imaginum ablatione egi: sed ab ijs non receptus sum, neque vel in paueis vocem meam audire sustinuerunt. Attendamus autem qui floruerint per tẽpora supradicti patris nostri Epiphanij in Ecclesia, quos tanquàm gloriosos doctores & tuta munimenta Ecclesiæ dicere possumus. Profectò Basilius, sermone & opere magnus, Gregorius cognomento Theologus, Gregorius Nyssenus episcopus, quem omnes Patrum Patrem vocãt, Ioannes item, cuius à lingua fluit vox melle dulcior, quamobrem & Chrysostomi appellationem meruit. præter hos etiàm Ambrosius, Amphilochius, Cyrillus Hierosolymorum episcopus. Quòd si is, qui hanc expositionem dictorum contra venerandas imagines edidit, ait se à sanctis Patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum: quomodò ea quæ sancti Patres non probauerũt, nos qui circa fines temporum & seculorum occurrimus, quiq; verbi & cognitionis vsu * deficimur, & indigni sumus vt discipuli illorum vocemur, recipiemus, præsertim cùm falsò contra Ecclesiam edita sint? Apagè cum ista impia & intolerabili editione. A ratione deuiarunt, qui illã contra Ecclesiam inferunt. Nos autem Christicolę, dictum illud Apostoli cogitemus: Traditiones quas accepimus, eas seruemus, & prophanas vaniloquentias recusemus, eaq; omnia falsa & efficta cognoscamus. Libri enim beati patris nostri Epiphanij, præcipuè is qui dicitur Ancyrot⁹, & reliqui quoquè per vniuersum terrarũ orbẽ sunt famigerati, quòd sonus eorum ità sit per omnes ecclesias paucis etiàm temporibus sparsus. at quæ cõtra sanctas imagines verbula scripta sunt, eorum vix tres aut quatuor libelli per omnem Ecclesiam reperiuntur, modò non sint nupèr editi. Quòd si autem essent legitimi in catholica Ecclesia, quemadmodum est Ancyrotus beati Epiphanij, profectò per omnes ecclesias essent dispersi. Verùm vt nouitij & alieni, falsique, ab Ecclesia existimati sunt, nec vnquàm fuere recepti. Quam ob causam neq; nunc etiàm recipiendi sunt, quò pax Dei, & quæ ab initio traditio exisiit, in ecclesijs conseruetur. Neque hic linguas suas acuant & exerceant vaniloqui isti accusatores rectè sentientium, quasi illi qui antiquam Ecclesiæ traditionem recipiunt, beato Epiphanio aduersentur. Nequaquàm. Commentarium enim illum reijcimus, beatum autem patrem Catholicæ Ecclesiæ doctorem agnoscimus. Nam & diuini patres, qui in quarta vniuersali synodo fuerunt congregati, epistolam quæ nomine Ibæ episcopi Edessæ, ad Marim Persam cir-

Epistola Ibę ad Marim Persam. cumferebatur, anathemate damnãrunt, quasi Nestorio consentientem. eodem modo qui in sacra quinta synodo conuenerant: ipsum autem Ibam, nequaquàm. Non enim demonstrari poterat quòd esset Ibæ, cuamobrem in anathematismis non ipsum Ibam deuouerunt, sed Ibæ epistolam. Dicebatur enim Ibæ, cùm tamen illius haudquaquàm esset. Sic igitur ista falsa scripta contra venerandas imagines, dicuntur quidem à quibusdam Epiphanij, non tamen sunt, vt demonstratum est. Nam & illius discipuli templum in Cypro, quod eiusdem patris nomine appellauerunt, ædificarunt: & cum multis alijs picturis, illius quoq; imaginem ibidem collocarunt. Quod si autem is tantoperè venerandarum imaginum inspectionẽ fuisset execratus, quomodò in tantam audaciam illius discipuli erupissent, vt illi imaginem collocarent? Iudicate omnes qui

Epiphanij epistola apocrypha.

Basilius magnus

Greg. Theologus

Greg. Nyss.

Chrysostomus

Ambrosius

Amphiloch.

Cyrill. Hier.

TOM. 3.

O 3 auditis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

auditis,& verum à falso discernite,quia editiones istæ non sunt beati istius patris, sed potiùs Manichæicæ, quas veluti amara bile plenas fugiamus. Manichæi enim, & quicunq; confusionis fuerunt authores, contemplationem istam nunquàm ferre potuerunt. Non enim accedunt ad hoc, quòd Deus verbum in carne sit homo factus, sed tantummodò secùdùm existimationem & phantasiam. quamobrem illi alia pro alijs imaginantes,subijciunt hæc:

GREGORIVS:

Similiter & Gregorius Theologus in versibus suis dicit: Flagitium est,fidem habere in coloribus, & nõ in corde. Ea enim quæ in coloribus existit, facile eluitur: quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica.

EPIPHANIVS:

Peruersè rursùs cogitantes, & aliud dictum Gregorij scilicet Theologi subijciũt, quod à dicto patre sic editum est:

ὕβρισ πίσιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίῃσι,
ἣν ῥεῖα ἐκπλυτίον ἔστθσ ἐμοίγε φίλον.

Hoc est: Flagitium,fidem habere in coloribus,non in animis: Quæ facilè elui potest, sed profunditas mihi chara. Ab his autem sic falsò scribitur: ὕβρισ, πίσιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μοὶ ἐν καρδίᾳ, ἤμεν γὰρ ἐν χρώμασι, ἐυχερῶσ ἐκπλύνεται, κὸὲ ἐν τῷ βάθει τοῦ νοὸσ, ἐκείνη ἐμοὶ προσφιλὲσ. Id est, flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim quæ in coloribus existit,faciliter eluitur: quę verò in profundo mentis,illa mihi amica. Obturarunt sanè aures, & oculos clauserunt. nam isti qui ecclesiasticas traditiones reijciunt, recta intelligere & considerare nequeunt. Auditionem enim audiérunt,& nõ intellexerunt: videntes viderunt,& non cognouerunt. Indurati enim corde, patrum doctrinas, secundùm proprias cupiditates, peruerterunt. Beatus enim Gregorius Theologus in metricis suis opusculis dictum illud, quod hi citant, ad moralem quendã sensum attulit. Corrigit enim vitam nostrã, vt absistamus à temporalibus & mundanis rebus, voluptatibus scilicet carnalibus, & spiritualem rursùs vitã, quæ ad cælestia perducat, eligamus. Nec credamus mũdo huic, neq; temporaneis & non manentibus adhęreamus: (hæc enim colores vocauit) sed potiùs spiritualibus & veris insistamus, quæ in corde stabilimentum habent,& in æternum manent. Vita autem nostra, fluxilis & aduena quædam est. Quemadmodùm enim color & atramentum facilè abluitur, aut à pictore trãsformatur, sic etiàm in hac vita nostra contingit, sicut & ipse alibì dicit: Orbis quidam versat nostras res, fit enim aliquandò, vt in vno die aut hora multas ferat mutationes. Omnia enim vmbræ in modũ obscurantur & pereunt humana. Et bulla diffabilior est humanæ potentiæ superbia. Omnis enim homo fœnum, & omnis hominum gloria sicut flos fœni. At spiritualiũ operum demõstratio,perfecta est, & in manentibus habet retributionem. Nam si contra imagines ab illo dictum fuisset, dixisset potiùs: Flagitium est, fidem habere in coloribus,& non in Deum. Sed ipse subiecit, non in animis, quæ sunt fixa, firma & certa, vt operemur quæ sunt regni cælorum, non verò mundi huius, quæ tanquàm fluxa & celeriter se mutantia, fidem non habent. Rursùs verò allegoricè referentes, & omnia secundùm propriam mentem adducentes, magnorum sacerdotum Ioannis & Basilij verba citant.

Gregorius Theologus

Esa.40.a

GREGORIVS:

Ioannes autem Chrysostomus sic docet: Nos per scripta,sanctorum fruimur præsentia,nõ sanè corporum ipsorum,sed animarũ imagines habẽtes. Nã quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorũ imagines sunt. Maxima verò ad recti inuestigatiõem, inquit Magnus Basilius, meditatio scripturarum diuino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumẽta inueniuntur,& vitæ beatorum virorum perscriptæ veluti imagines quædã animatæ, secũdum Deum politica imitatiõe operum exhibẽtur.

EPIPHANIVS:

Qui quicquam rectè sapit, nequaquàm hæc, ad subuersionem sacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus enim manifestum est, cùm audimus virilia & fortia sanctorũ facta, constãtiam firmitudinemq; animorum illorum nos beatificare & laudare. Quin etiàm cùm in diuinis scripturis sanctorum vitas legimus, cumq; in picturis easdem contemplamur,in memoriam reuocamus, quantoperè in Deum feruore fuerint accensi. Nam quæ oratio per auditum exhibet, hæc scriptura tacens per imitationem ostẽdit, vt Magnus inquit Basilius. Sed & Ioãnes Chrysostomus in sermone, quòd veteris & noui testaméti vnus sit legislator, & in vestitum sacerdotis, cuius initium, Regnum Christi Euangelium, prædicant quidem prophetæ, Inter reliqua: Ego & ex cera similem adamaui picturã pietatis causa. Vidi enim angelum in imagine, propulsantẽ Barbarorum gentem pedibus conculcatam. Et Dauid verè dicentem: Domine, in ciuitate tua imaginem eorum comminues. Demonstratum igitur satìs est, ea quę à sanctis patribus rectè tradita sunt, ab his qui extra diuinum chorum sunt, peruerti. Insistunt etiàm adhuc in eadem improbitate, cùm ea quæ à beato patre nostro Athanasio contra idola dicta sunt, in subuersionem imaginum picturæque allegant.

GREGORIVS:

Et Alexãdriæ lumẽ Athanasius dixit: Quemodò nõ miseratiõe prosequẽdi sunt qui creaturas adorãt, quòd illi qui vidẽt, nõ videntibus cultũ exhibẽt, & audiẽtes, nõ audiẽtes orãt precantur? Creatura enim à creatura nunquàm seruabitur.

EPI-

EPIPHANIVS.

Papè, quanta insania? Nunc enim nouam quandam blasphemiæ viam excogitantes, planè à veritate deuiant. Nam ea quæ diuinus vir contra idola loquutus est, hæc isti homines etiàm post cognitionem veritatis & confessionis syncerę & diuinæ regenerationis, tribuunt*, & præter vnum vniuersorum Dominum, creaturis seruire Christianos, & idololatriam commisisse, asserunt. Parce Domine populo tuo, & nullum horũ blasphemia seduci sine. Omnes enim qui tuo nomine vocati sunt, confitemur nos ab idolorum deceptione & errore liberatos. Et postq̃ te cognouimus, quos diuina regeneratione dignatus es, nequaq̃ ad creaturas quę sub cælo sunt, tuam diuinam adorationem retulimus. Tibi autem soli liberatori nostro psallimus: Domine, pter te neminem nouimus, Nomen tuum vocamus. Testis ipse angelorum beatorum exercitus: testis apostolorum, prophetarum, martyrum & sanctorũ patrũ cœtus. Ad recordationem autem sensitorij nostri ad tuam gloriam, quò ad magnificentiam & figurã diuinæ crucis tuæ adducamur, euangelicam narrationem & imaginum picturam habemus. Habemus item & alia plurima consecrata vasa: hæc, quia in nomine tuo facta sunt & cõsecrata, exosculamur. Sed isti tanq̃ lingua mendaci thesauros sibi congregantes, vana prosecuti sunt. Quam ob causam & dolor linguæ eorum, & improbitas tandèm peribit. Quemadmodùm enim lumine accedente, tenebræ fugantur: sic & veritate apparente, gladio spiritũs linguæ illorũ venenum excisum est. At iterùm assumptiões quasdam adducunt, sic dicentes:

for. *imaginibus facris, &

GREGORIVS:

Similiter Amphilochius Iconij episcopus, ità inquit: Non enim nobis, sanctorum corporales vultus coloribus effigiare, curæ est, quoniam his opus nõ habemus, sed politiæ illorum virtutum memores esse debemus.

EPIPHANIVS:

Hæreticis proprium est, mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiosè exquirat, haud facilè hanc beati patris sententiã inuenerit contra venerandarum imaginum repræsentationem: sed affectionis animæ sanctorum virilitatem & constantiam celebrans, & prædicans virtutum efficaciam, hæc dicit beatus pater, maximè quò nos ad imitationem perducat. Non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, neq; pingimus. sed quò virtutum illorum simus memores. Et in libris quoquè vitas illorum describimus, in tabulisq; illos depingimus, non quòd hoc à nobis postulẽt ipsi, verùm ad nostra causa, & propter vtilitatem nostrã facimus. Non enim solùm passiões martyrũ nos instituunt, sed & contextus & scriptum de illorum passionibus, picturaq; idem indicans. Simili modo & annua illorum memoria. Figura autem orationis tota beati patris, hoc innuere videtur. de subuersiõe autem venerandarum imaginum, nulla planè apud illum mentio: siquidem nihil, quod eas calumniari possit, hic deprehenditur. Nam quid si dicat, Non emi corporales vultus coloribus in tabulis effigiare nobis curæ est? Hæc enim intentione virtutis ab eo dicuntur. Infert enim: Curæ enim nobis est, virtutes bonorum virorum eligere, & operum illorum meminisse, & politiam illorum imitari: Ipsis autem tẽpla fabricari, aut imaginem illorum in tabulis circunferre, cõtemnentes interim illorũ virtutes, haudquaq̃ laudabile est. Nemo enim laudauerit virum, quem viderit virtutes sanctorũ auersantẽ, & quotidiè illorum imagines circunferentem, aut templa illis ædificantem, aut vasa comparantem illis, suijpsius autem templũ diuinis virtutibus non ornantẽ. Inquit emi Deus per Esaiam prophetam ad eos qui ità affecti sunt: Si mihi obtuleris similaginem, frustrà: Incensum mihi abominatio est: & quotiès manus vestras tetenderitis ad me, auertam oculos meos à vobis: & si multiplicaueritis obsecrationem, nõ exaudiam vos. Sed quid facietis? Lauamini, mundi estote, auferte improbitates ab animis vestris corã oculis meis. Cessate à malitia vestra, discite facere bonum, exquirite iudicium, liberate eum qui iniuria afficitur, pronunciate pro orphano, ius dicite viduæ. Hæc enim si rectè fecerimus, tunc ea quæ à nobis offerunt, grata & suscepta erunt apud Deum, siue ea sancta templa fuerint, siue sacra vasa, siue etiàm venerandæ imagines. Ità enim commodum nobis est, ad memoriam horũ virtutes exquirere, & pro viribus imitari. Hoc sanè martyrum est encomium, electorũ ad virtutem conuocatio, quemadmodùm magnus inquit Basilius in moralibus suis sermonibus. Inter hæc quoq; laudanda est tẽplorum exædificatio, imaginũ effiguratio, sacrorum vasorum Deo oblatio. Hæc enim oportet etiàm facere, & illa non omittere, vt veritatis verbum nos docet. Non enim aliquis virtutem possidere poterit, nisi in aulis Domini assederit, nisi per lectionem diuina oracula auribus hauserit, & per visum ad euangelicas historias & doctrinas, ad martyrum repræsentationes & certamina fuerit perductus. In omni autem tempore, loco & hora virtutes exercere, perq̃ necessarium est. Nam & passionibus Christi incumbere, & in ijs versari perpetuò & continuò, necessarium: illiusque mortificationem in corpore nostro circunferre, & studiosè hoc facere, vtile est. Regni enim cælorum hospes est & procurator. Multas autem cruces in ædicula figurare, & præcepta

Hæretici mutilas Patrum sentẽtias pferũt.

Esa.1.d

Esa.1.e

Basilius Magnus.

Matt.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei contemnere, imitationisque passionis illius obliuisci, extrema dementia est. Sinè operibus enim fides mortua. Euangelicè enim ait Dominus: Nō omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in regnum cęlorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui est in cælis. Inhærentes autem præsentibus, agedum & aliam demonstrationem his competentem reddamus. Cōsueuerunt patres nostri sancti, qui voluntatem Dei salutiferam nobis exponunt, per exaggerationem mandatorum obseruationem nos docere, & ad quod mādatum illis scopus vergit, eò pparare auditores, hocq; extollere & magnificare, quō veluti ancora tuta iniecta, in reliqs quoq; non simus negligentes. Nè verò in pluribus adferendis longiores sim⁹, vnū Asteriū Amasiæ episcopū citemus. Hic igitur in Lazarum & diuitē epulonē sermonem conscribés, emphasim quandā de alendis pauperibus contra diuites exercet. Adhortatur diuites, vt eleemosynarum fructibus diuites sint, nè vestitu splendido & molli vtantur. Inducit autem inter cætera ethicam quandam disputationem, contra religiosulos quosdam ipsa vita, sed tamen diuitijs inhiantes. Sic autem inquit: Nè pingas Christum in vestibus, sed magis sumptu illo & impensis, pauperibus subueni. Deindè adimere cupiens diuitiarum appetitum, infert: Sufficit enim illi vna incarnationis humilitas. Hoc est, Non placitum est Christo Dño Deo nostro, vt per mundanam affectionem & auaritiam, illius œconomiæ mysteria demonstrentur. Non enim pium est aut coram illo acceptum, Euangelicæ recordationis gratia materiā diuitiarum thesaurizare, & causari occasiones peccati. Pauperes autem qui pane & vestitu indigent, negligere, non pietatis, sed auaritiæ opus est. Quemadmodùm enim nulla communio est luminis & tenebrarum, neque participatio iniustitiæ cum iustitia, irà neque diuitiarū cupiditas, & mollium vestium indumenta, cum euangelica historia & figura conueniunt. Hæc enim nobis dispensationis narrationem, verè ad salutem ducentem, explicat. Illa verò ad miseriam ducit, cùm sit subiecta pœnis. Quemadmodùm Iacobus frater Domini dicit: Diuites, lugete & lamentamini, eiulantes super miserijs vestris. Diuitiæ vestræ computruerunt, & vestes vestrę à vermibus roduntur, aurum & argentū vestrum rubigine exesum est, & rubigo in testimonium contra vos manet. Quā ob causam, vt dictum est, quæcunq; per auaritiam fiunt, cum mundo simul pereunt. Possumus enim nos perexiguis sumptibus cibos, vestes, tectum, quæ nobis sufficiant, comparare. Omne enim quod non ad vsum, sed ad speciositatem comparatur, lasciuiæ habet accusationē, vt diuinus inquit Basilius. Sufficiant igitur nobis, quæ ad vsum tantùm habem⁹, & ex ijs pauperibus largiamur, mānumq; porrigamus, vt & nos aliquādò nei vocem audiamus, dicentis: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiā cōsequentur: Et: Quodcunq; vni horum fratrū meorum vel minimo feceritis, mihi feceritis.

Asterius Amasiæ episcopus.

Iacob 2. d

Matt. 7. c

Iacob 5. a

Basilius Magnus.

ASSERTIO IMAGINVM

ex Asterio Amasiæ episcopo, de Euphemia martyre.

QVandoquidem autem Asterij mentionem fecimus, eiusq; verbis tanq; exemplo vsi sumus, ostendamus quoq; ex eodem, perquàm veterem esse de imaginibus traditionem. Ipse enim contemplatus imaginem passionis Euphemiæ martyris, hisce encomijs vsus est: Mulier quædam sacra virgo inuiolata, Deo castitatem conseruans extitit. Euphemiam eam vocant. Tyranno autem aliquandò pios pellente, animo propenso mortis periculum adijt. ciues autem & sacrificij cōmunicatores pro quo sacrificabat, virginis virilitatem admirātes, prope templum thecam reueriti, deponentes cistam, honores illi exhibēt, annuum festum communemque celebrantes conuentum. Diuinorum autem Dei mysteriorum sacerdotes, & verbis memoriam illius celebrant, & quomodò fortitudinis certamen certauerit, populum congregatum docens. Pictor autem & is quoquè secundùm vires per artem pius est, qui omnem historiam in sindone pinxit. Posuit enim illius prope thecam sacrum spectaculum. Habet autem is ad hunc modum suauitas artis. In alto thro no iudex sedet, amarè & horribiliter in virginem videns, (irascitur enim etiàm in ipsis inanimatis rebus, cùm vult, ars) satellites verò imperij, & multi milites commentarienses, tabulas & stylos in manibus gestantes, adstant: quorum vnus manum à cera auferens, diligenter ad condemnatam adspicit, quasi iubeat clariùs virginem loqui, nè inscribendo à se error committatur. Stat autē virgo in pulla tunica & pallio, philosophiā significante, vt pictori visum fuit. vultu verò satis vrbano, meo autem iudicio, animo virtutibus omnibus egregiè splēdente. Ducunt autem eam ad principem milites duo, quorum alter horsùm, alter illorsùm virginem trudunt. Vultus autem virginis pudore & constantia mixtus est: annuit enim in terram, veluti virorum erubescat adspectum. Stat autem imperterrita, nihil omninò faciens miserum certamen. Quæres contemplatus sum, in pictura mulieradmodùm autem aliquandò alios pictoculæ Colchidos, quomodò sit affecta in iugulatione prolium, dum gladium illis intentat, misericordia enim & furore vultum habet diuisum, quia alter oculorum irā exhibet, alter verò maternū affectum, horrenti & parcenti similis: ità quoquè mihi hic cō-

tigit. Nam admirationem meam ab illa cogitatione, ad hanc picturam transtuli. Valdè autem miror pictorem, qui affectus naturæ pugnantes, pudorem scilicet & virilitatem, commiscuerit. Imitatione autem artis procedente ad historiam, eccè adsunt duo vulgares homines, in tuniculis nudi, quorum alter caput virginis arripiens, & in tergū flectens, ad pœnam alteri commodè exhibere videtur. ille verò adstans, dentes virginis excutit. Instrumenta autem pœnæ, malleus & terebra sunt. hîc lachrymas ampliùs continere nequeo, dolorq; sermonem aufert. Nā ità manifestè & euidenter sanguinis guttas pictor decolorauit, vt iuraueris à labijs effluere, & cum fletu discedere cogaris. Dehinc carcer. Et iterùm in pullis vestibus decenter virgo ad cælum manus eleuans, Deū in malis auxiliatorem inuocat. Hac verò sic precāte, appāret à capite signum illud, quod consuetudo est Christianis adorare & depingere. symbolum autem arbitror passionis, quam illa susceperit. Statim autem pictor alibi ignem, huc illucq; se spargentē, rubro colore depinxit, & hîc quoq; noua arte flāmam faciens corpoream. Stat autem ipsa in illo media, manus ad cælum cōplicans. dolorem autem nullum vultu pfert, sed magis gaudenti similis est, quòd ad vitam incorpoream & beatā iter faciat. Hucusq; pictor manum suam extendit, & ego orationem. Tempus autē est, vt & tu picturā perficias, nè nimiùm extra narrationem veniamus. Hactenùs Asterius.

Speculantes autem ea q̄ in scriptura sacra dicta sunt, inueniemus illinc quoq; desumpta, q̄ ab eo narrata sunt. Deus enim famulo suo Mosi de tabernaculo quædā mandans, variaq;ue & diuersa opera fieri iubēs, ait: Facies vela è byssotexto & hyacintho, purpura & coccinea textura. Cherubin artificio texturæ facies. Et hoc sanè mandatū docet nos, vt in ijs quæ Deo dicantur, non parcamus sumptibus etiàm magnis: in hoīm autē rebus nō ità se habere debet. Dictum enim est populo: Vestem ex duabus contextā vobis non inijcietis. Clarissimè autem diuinus Apostolus horum sensum explicat, iubens mulieres in habitu decēti, cum verecundia & castitate se ornare, non in reticulis auro & margaritis ornatis, aut etiàm veste preciosa, sed quam decet mulieres, quæ bona pdicant opera. Hæc igitur nos, qui Deo soli & vni latriam exhibemus in spiritu & veritate, scientes quæcunque illi offeruntur aut consecrantur, siue diuina fuerit venerandæ crucis figura, siue sacer Euangelij codex, siue venerandæ imagines, siue sacra vasa, ea amplectimur & veneramur, vt qui spem habeamus sanctificationis ab ipsis reddendæ, & illis ob id adorationem honorificam exhibemus. Adorate enim, ait, scabellum pedum eius, quia sanctus est ipse. Quam ob causam Gregorius theologus in sermōe natalium Dñi, sic inquit: Bethleem honore assice, & psepe adora. nam q̄ Deo oblata sunt, eius participatione & contrectatiōe sancta fiunt. Quēadmodùm idem & tota scriptura testatur, & ob hoc sancto honor sanctitatis illius non aliter conseruatur, q̄ per nostram deuotam adorationem. Isti verò noua mendacia spirantes, aliena quædam à catholica Ecclesia consuentes, dicunt:

Exo. 26. a f & 25. b

Deut. 22. b

1. Tim. 2. b

1. Pet. 3.

Psal. 98.

Gregorius Theolog.

GREGORIVS.

Consentanea his etiàm Theodotus Ancyræ episcopus, sic docet: Sanctorū formas & species ex materialibus coloribus formari, minimè decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per scripta traditæ sunt, veluti viuas quasdam imagines reficere subindè oportet. ex his enim ad similium imitationem & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis, qui illas erigunt statuas, quænam vtilitas ex illis ad se redit? an quòd qualiscunq; recordatio eos habet ex tali speciali cōtemplatiōe? Sed manifestū est, quòd vana sit eiusmodi cogitatio, & diabolicæ deceptionis inuentum.

EPIPHANIVS.

Si Theodotus esset in psenti vita, clamaret vtiq; cum beata Susanna, ad Dominum dicens: Deus æternus, arcanorum cognitor, nouit cuncta priusq̄ facta sunt, tu nouisti Domine, q̄ falsò me accusant, imitati presbyteros Babylonicæ confusiōis, qui omīs vaniloquentiæ sunt authores. Sed seipsos idoneos & claros demonstrare volentes, noua quædā garriunt, & mendax calamus scripturæ illorum reperitur, & apertè veritatis proditores deprehenduntur. Multi enim nostrūm diligenter quærentes & indagātes in sermonibus huius Theodoti præsentem sententiā, num alicubi apud illum extaret, nusq̄ sanè inuenimus. Nihil enim tale ipse vnquàm sermocinatus est. Satis autē argumenti fuerit, quia totus hic sermo amarulētia & exacerbatione plenus sit, & linguæ incontinentis & labiorum impurorum audacia, immò diabolicæ fraudis inuentio, ità contra effigiationem sanctarum imaginum garrire. Quamobrem Christianos accusantium figmentum est & idioma, non autem Theodoti. Nam si illius esset, debebāt vtiq; apertè locum designāsse sermonis aut libri, vndè hæc sententia esset descripta. Sed quia nouerunt falsum esse mēdacium, locum silentio præterierunt. Nos igitur cùm cōgregāssemus illi⁹ libros, sex ad Lausum tomos contra Nestorium scriptos, Interpretationē in symbolo sanctorum patrum, qui in Nicea conuenerant, Sermonem in natalē nomini, in luminaria, in Heliam & viduam, in sanctum Petrum & Ioannem, & in claudum sedentem ad portam speciosam, in eos qui talenta acceperant, in duos cæcos, nusquàm sanè dictam sententiam inuenire potuimus. Neque etiàm fieri potuit, vt

Theodoti Ancyrę episcopi librorum quos edidit, tituli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt hanc falsò colligentem sententiam, è veris Ancyrani libris protulerint, sed fortassis alicubi in chartula conscriptam, tãquàm pestem euitandam deprompserint, quò scilicet simpliciores caperent. Nam qui mentem habent & veritatem audiunt, talia emẽtita esse cognoscũt. Duces autem hæreseos suæ in aciem nondùm vocare desinunt, Arrij scilicet protectores, & contribules illius, Eusebium Nicomediæ, Theognium Niceæ, & Maridem Chalcedonis, sic dicentes:

Eusebij Pãphili ad Cõstantiam Augustam epistola pernitiosa.

GREGORIVS.

Similiter & Eusebius Pamphili ad Constantiã Augustã, petentẽ Christi imaginẽ ad se ab illo missi, talia dicit: Quoniã autẽ de Christi imagine ad me scripsisti vt tibi mitterẽ, velim mihi significes, quamnã putes Christi imaginẽ, vtrùm illã veram & incõmutabilem, naturã illius characteres ferẽtem, aut hãc quã propter nos assumpsit: seruilẽ formam pro nobis induens. Sed sanè de diuina forma non arbitror etiã ipse ego te esse solicitũ, cùm fueris ab illo edocta, neminẽ patrem cognouisse, præter filium, neq; ipsum filium cõdignè quempiam cognouisse, nisi qui illum genuit pater. Et post alia: Sed omninò ferus requiris imaginem formæ, & carnẽ quam propter nos induit. sed & hanc gloria deitatis suæ cõmixtam esse didicimus, & passam mortuamq;. Et post pauca: Quis igitur gloriæ eius ceme di & dignitatis splendores lucẽtes & fulgurãtes, effigiare mortui: & inanimatis coloribus & umbratili pictura posset cùm neq; diuini illius discipuli in monte illum cõtemplari quiuerint, qui cadentes in faciem suam, non posse se eiusmodi spectaculum inspicere confessi sunt. Igitur si carnis illius figura tantam ab inhabitante in ea diuinitate accepit potentiam, quid oportet dicere tunc cùm mortalitatem exuit, & corruptiõem abluens, formam serui in Domini & Dei gloriam transtulit, post mortis scilicet victoriam, post assensum in cælos, post cum patre regio in throno à dextris cõsessum, post requiem in ineffabilibus & innominandis similibus patris, in quam assendentẽ & desidentem cælestes potestates illi benedictis vocibus acclamabant, dicentes: Principes, tollite portas vestras: aperiamini portæ cælestes, introibit rex gloriæ?

Matt. 11.

Matt. 17.

Psal. 23.

EPIPHANIVS.

Hiere. 2. c

Optimè in hos quadrat prophetica vox, quam Dominus per Hieremiam vatem, Iudaicum populum reprehendens, dixit: Me dereliquerunt fontem aquæ viuentis, & foderunt sibi cisternas pertusas, quæ non potuerunt aquam continere. Relinquentes enim selectorum nostrorum patrum sentẽtias, sectantur eos qui ventilabro ex area Dominica iudicio diuino excreti sunt: aream dico catholicam Ecclesiam. Hos enim in protectionem suæ hæreseos adserunt. Quis enim fidelium in Ecclesia, quique verorum dogmatum scientiam habet, ignorat Eusebium Pamphili, in reprobum sensum traditum, consensisse Arrij placitis? Nam in cunctis historicis suis libellis, filium & Verbum Dei creaturam vocat, item subministrum, & secundo adorandum loco. Si verò quidam asserunt eum in synodo subscripsisse, concedimus quidem hoc ità se habere. verùm labris illum dicimus veritatem coluisse, corde autem longè ab ea abfuisse, quemadmodùm & omnes epistolæ illius, & commentaria ostendũt. Quòd si autem aliàs aliquandò pro temporis & rei conditione mutatus apparuit, nunc hos laudans, qui stabant à partibus Arrij, nunc verò veritatẽ simulans, profectò ob id, secundùm Iacobum fratrem Domini, homo duplicis animi, inconstans in omnibus vijs suis dicetur, neq; putet q̃ quicquã à Domino accepturus sit. Etenim si corde credidisset in iustitiam, & ore quoquè ad salutem verbum veritatis fuisset confessus, in omnibus suis commẽtarijs & veniam poposcisset. Verùm pro epistolis suis nusquàm apologiam conscripsit. mansit enim vt Aethiops, non commutans cutem suam. Nam in expositione illius loci: Dixi domino, Dominus meus es tu, extra cognitionem veritatis rem aggressus, sic inquit: Lege naturæ, cuiusuis filij pater, dominus quoquè eius existit: ob id vnigeniti illius filij DEI, qui genuit illum pater, fuerit sanè illius & Dominus, & Deus, & pater. Simili modo & in epistola ad beatum Alexandrum magistrum & doctorem Athanasij, cuius initium: Quanto labore & diligentia in has literas inciderim: (hic apertissimè blasphemans, sic ait) Arrium eius q; studiosos accusant hæ literæ, quòd filium ex non ente, instar vnius omnium, factum esse dixerint. Illi verò epistoliũ attulerunt quod ad te scripserunt, in quo fidem suam exponentes, his verbis confitentur quæ sentiunt: Legis, prophetarum, & noui testamẽti Dei, ante sempiterna secula sibi filium vnigenitum generâsse, per quem & secula, & omnia fecit. generâsse autem non videtur, sed in veritate propriæ voluntati substituisse, immutabilem & inalterabilem, creaturam Dei perfectam: verũtamen non vt vna creaturarum. Tua verò epistola accusat eos quasi dixerint, quòd filius factus, tanquàm vnus omnium, cùm tamen hoc nõ dixerint, sed apertè pronuncient, non vt vnam creaturarum. Vide nè dederis statim illis occasionem, vt ea etiàm calumnientur & assumãt, quæcunq; voluerint. Iterùm accusas eos, q̃ dixerint, quòd qui est, non existentem genuit. Miror sanè si quispiam aliter dicere potuerit. Nam si vnus est, qui est, manifestũ est, quòd ex eo genitum est omne quod est, est q̃ id post illum. Si verò qui est, non vnus sit, sed & filius sit qui est, quomodò eũ qui est, q̃ est, genuit? Sic enim qui est, duo fuerint. Et hæc quidem Eusebius ad gloriosum Alexandrum. Feruntur eius ad eundem glorio-

sum virum & aliæ epistolæ, in quibus variæ sunt blasphemiæ, dum Arrium defendere conatur. Eodem modo in Epistola ad Euphrasionem blasphemus est. Initium eius epistolæ est, Domino meo cũ omni gratia confiteor, & cætera. Non enim filium patri coexistere dicimus, sed patrem ante filium fuisse. Porrò ipse filius Dei, hæc nobis omnibus exactiùs cognoscens, alterum seipsum, & minorem à patre, subiectumque cognoscens, admodùm valdè piè nos id docet, dicens: Pater qui me misit, maior me est. Et inter alia: Quoniam filius & ipse quidem Deus, sed non verus deus. Ex his igitur scriptis illius apparet, apertè illum Arrianicæ esse opinionis & sententiæ. Cum hæc autem abominanda hæresi insani isti Arriani, & vnã naturam in vnitione hypostasis esse dicũt. Opinantur autem Christum Dominum nostrum carnem sinè anima assumpsisse, addẽtes in salutari illius dispensatione, diuinitatem impleuisse animæ consilia, motionesq; nimirùm quò passionem (vt ait Gregorius) diuinitate circunscribant, & ob id verè Theopaschitæ sunt. Qui autem huius sententiæ sunt, imaginem non habendam censent. Quemadmodùm impius Seuerus, Petrus Fullo, Philoxenus Hierapoleos Episcopus, & omnis deniquè illa multi capitis & sinè capite hydra contendit. Huius igitur societatis existens & Eusebius, (quemadmodùm ex illius epistolis & historicis commentarijs demonstratum est) imaginẽ Christi Theopaschitarum more reijcit, qua de causa & Constantiæ Licinij vxori scribit, apud se imaginem non reperiri. Nam & in eadem Epistola dicit, quòd illius incarnata forma, in deitatis naturam mutata sit. Nemo tamẽ sanctorum patrum nostrorum sic sensit aut docuit. Neque etiàm veritas sic se habet. Audiamus Athanasium insaniæ Arrij vindicatorem: alia enim docet in dogmatica ad Eupsychium presbyterum Cæsareę epistola. Similiter & Cyrillus in prima ad Successum Diocæsareæ episcopũ. Similiter in oratione contra libidinosos dicta. Ambo enim, sicut vnum terrestris reipublicæ administrationem habentes, ità & cælesti veluti ab vno spiritu afflati, consona inuicèm loquuntur.

Ioan. 14.

Seuerus hæreticus.
Petrus Fullo.
Philoxenus

Athanasius in epist ad Eupsychiũ.

Anastatius in epistola ad Eupsychium, cuius initium, in quibus existimãsti nos pissime, inter cætera sic inquit: Communis ouium fructus est, hæc inquã tergoris messis, haud quæ omnibus ad communem vsum prostat: verùm postquàm tinctura, quæ de mari accipitur, subdita fuerit, purpurea dicitur, & appellatione mutata & vsu, propter excellentiam regibus tãtummodò aptatur. Ità lana est, & non est. Natura quidem manet id, quod à principio fuit: vsu autem nõ amplius. vulgaris enim vsus fuit, propter colorationis dignitatem. Ità quoquè caro, natura cõmuni assumpta: postquàm enim facta fuerit regis tegumentum, cum ipso rege eiusdem fit dignitatis, quanquàm natura non fuerit talis. Quarè rectè Dominus gloriæ dicitur. Et secũdùm quod homo quoq; fuit, affectiones & passiones naturæ eum inuaserunt, & cõtumelijs aliorũ fuit quoquè obnoxius. quonam modo enim rex veste vtitur, sic ipse carne quoq; se circuncinxit. Quemadmodùm autem qui regis purpurã rumpens, regi pœnam dat, quasi insidiator aut maleuolus, quanquàm ipse rex nihil fuerit grauiùs passus, purpuræ autem passio ad ipsum refertur: ità quoquè carnis passio, verbo Dei manente impassibile, in ipsum propter contumeliam descendere dicitur. Et ob id Paulus Dominum Christum, quatenùs homo, filium Dei tradit. Et ante hũc Gabriel archangelus paradoxum noui partũs Mariæ euangelizans: Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum. Eccè tu in vtero habebis, & paries filium, & vocabunt eum Iesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Quarè Iesus filius Dei vocat, non q̃ caro in diuinã naturã fuerit mutata, sed ppter vnitionẽ ad Deũ verbũ cognominẽ dignitatẽ accepit. ¶ Eodẽ modo Cyrillus in pdicta ad Successum epistola, cuius initium, Incidi in cõmentarium à tua sanctitate mihi missum, inter cætera inquit: Post resurrectionem idem illud corpus, quod passum fuit, mansit, nisi q̃ debilitates humanæ naturæ in se amplius non recepit. Non enim aut fame, aut lassatione, aut alia aliqua tali passiõe torquebatur, sed deinceps incorruptibile mansit. Nec id solùm corpus est, verùm pter hoc etiàm corpus viuificãs. Vitæ enim corpus est, hoc est, vnigeniti. nam Deo decẽtissima gloria illuminatũ est, & intelligit Dei corpus. Proindè si quis ipsum diuinũ corpus, vt certè hominis, humanũ dixerit, non sanè quicquã errauerit, decentiq; sermone fuerit vsus. Hinc arbitror doctissimũ Paulũ dixisse: Si verò Christũ secundùm carnẽ cognouimus, sed iam nunc amplius non cognoscimus. Dei enim, vt dixi, ꝓprium corpus existens, humana omnia excedit. Corpus autem quod à terra est, non potest mutationẽ secundũ diuinã naturã subire. Item hoc impossibile, q̃m in deitate, veluti generationis aliquid, & quod nullã secũdùm naturam habet secũ ꝓprietatem, existit. Aequè eũ absurdum est, si quis dicat, q̃ corpus in deitatis naturã mutatũ sit, & q̃ verbum in carnis naturam sit alteratum. Nam vt hoc impossibile, (immutabile enim & inalterabile verbum est) ità & aliud. Non enim possibile est, creaturã aliquã in Deitatis naturã aut substantiam transgredi posse. Creatura autẽ caro est. Quamobrẽ diuinum esse dicimus corpus Christi, quoniam Dei corpus est, & ineffabili gloria illuminatum, incorruptibile, sanctũ, viuificans. q̃ autẽ in deita-

Cyrillus ad Successum.

1. Cor. 5. b

tis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis naturam sit mutatum, neque patrum aliquis dixit aut cogitauit, neq; nos ità sentire possumus.

Cyrilli fragmẽtum ex oratione ad libidinosos

Similiter & in oratione contra libidinosos, cuius initium, Longam nupèr de veritatis dogmatibus contexuimus orationem, inter cætera inquit: Proindè num carne ei' in Deitatis naturam mutata, desinit esse filius hominis? manifestũ fuerit omni quod ex hoc sequitur, quòd nos ex adoptionis gloria reiecti sumus, velut non haberemus ampliùs primogenitum in multis fratribus. Et paulopòst: Num igitur de tam bona fama, quæ nobis data fuit gratis, adeò subitò excidimus? non sanè. Non enim stoliditate, insipientia, & stultissimis quibusdam inuẽtis, in reprobum sensum perducti, ea quæ non decet, sentimus. Sacram autem scripturam, velut Canonem rectitudinis & incõmutabilis fidei habentes, dicimus, q̃ qui natus nobis est primogenitus & vnigenitus, Dei scilicet verbum, non destitit esse post illud verus Deus & filius hominis. Neque in naturam Deitatis, incommutabiliter & inconfusè vnita sibi caro, trãsmigrãsse videt, immò gloria ꝓpria illam illustrans, intelligit rectè Deũ decentib' impleta dignitatibus. Sic etiàm secundùm tempora per vniuersum terrarum orbem, rediens è cælo, videbitur. Atqui cum carne quoq;, postq̃ benè hoc dispensationis mysterium obiuisset, redijt in cælum. Nam qui rem eam viderunt, stupore perculsi sunt. Quia vt scriptũ

Act.1.b est, Nubes illũ assumpsit, tum admirantibus illis vox angelorum sanctorum audita est: Viri Galilæi, quid statis suspicientes in cælum? Hic Iesus qui à vobis assumptus est in cælum, ità veniet, quemadmodùm eum vidistis ascendentem in cælum. Num igitur hi, quibus hoc dictum est, viderunt eum sinè carne ad patrem ascendentem? aut abijcientem nostram similitudinem, qua in corpore tactili & visibili fuit, ꝙ & intangibilem

for.* & in & inuisibilem naturam commutãsse? Quis hoc ausus sit dicere? Si verò veniet sicut discessit, non verè dixerimus, veniet rursùm in corpore, non nudum & sinè carne verbum? Et paulopòst: Cognosce igitur, ꝙ descẽsum illum quem facturus est in fine seculi, ipsis priùs manifestauerit, cùm scilicet se transfiguraret. Hæc autem transfigurationis figura (mirandus inquit Euangelista) facta est

Matt. 17.a non secundùm depositionem speciei, videlicet humanæ figuræ abiectionem, immò circa solam gloriam. Resplenduisse, inquit, faciem illius, non aliter àc à solis radijs fulgor emittitur. Et mox: Scripsit verò & de

Philip.3.d Christo doctissimus Paulus: Qui humilitatis nostræ corpus transformabit conforme gloriæ illius. Quid ad hoc dicẽt, qui in verbi naturam, carnem illius commutatam asserunt? Num scilicet sanctorũ corpora trãsibunt in naturam Deitatis, vt fiant corpori illius glorioso conformia? profectò hæc extremæ imperitiæ & insciti nugacitas existit. Mutata enim carne in naturam Deitatis, vt aiunt, quonam vtetur corpore Deus verbum existens? Deitas enim res est incorporea, & verum est quòd Deum nemo vidit vnquàm. Deindè clarissimè idem deducens, velut contra Eusebium, sic idem beatus pater in eodem sermone dicit: Videtur pro illis facere (quemadmodùm aiunt) de his rebus & aliud verbum. Nam diuinus Apostolus sic scripsit: Si enim cognouimus secundùm carnem Christum, sed nunc non ampliùs cognoscimus. Igitur, aiunt, si secũdùm carnem non cognoscitur, necessarium est illum carnem in verbi sui naturam mutãsse, vt tanquàm Deus cognoscatur. Dixerit autem ad hos (arbitror) confestim aliqs: Igitur quandò de nobis scribit, Cùm verò in carne sumus, Deo placere non possumus. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Num inquã, tum nos carne & sanguine nudatos esse cognouit? Vtrùm spiritibus incorporeis ista scribit? Quo pacto non fuerint ista monstro similia? Quamobrem de nobis dicit carnem, nimirùm carnis ablurdas & quæ castigatióe opùs habent, affectiones. De nostro autem omnium castissimo seruatore, qui errare non nouit, neque peccatum fecit, alio modo illud secundùm carnem considerare oportet. Non enim ampliùs est in carnalibus infirmitatibus. Clarè igitur ex diuinoloquis istis patribus cognoscimus, nugamentorum istorum magistros non ex fontibus Israel, quò illis suppetat in vitam æternam hausisse, sed in fontibus iniquitatis & desolationis sibi potum quæsiuisse. Alienos enim secuti, in præcipitia & anfractus seducti sunt. Debebant igitur, si Ecclesiæ alumni sunt, Basilium Magnum in testem citãsse, qui imaginis honorem ad ꝓtotypum referri asserit, & Gregorium Nyssæ episcopum, dicẽtem: Vidi imaginem pas-

Matt. 18.a Marc. 9. g

Luc. 10 e

sionis loquentẽ, & non sinè lachrymis rem contemplatus sum, historiam ipsa arte pulchrè repræsentante: & Ioannem, qui se imaginem è cera fusam, pietate plenam amãsse dicit. Debebant, inquam, illos fuisse sequuti, & quicunque cum illis faciunt. Isti verò in malis auctarium addentes, ità deinceps dicunt:

Basilius Magnus.

GREGORIVS:

*Hæc igitur ex multis panca scripturæ patrum testimonia, in hac definitione nostra, parcẽtes sanctæ, nè in longum res protraheretur, collocauimus: reliquis enim quæ infinita sunt, volentes supersedimus, vt qui velint, ipsi requirant. Ex his igitur discimus, vt qui velint, ipsi requirant. Ex his igitur discimus, vt qui velint, ipsi requirant. Ex his igitur disc

Universidad de Deusto
Biblioteca

pimus,seruamus,& in ijs stabiliti sumus,no uamq; hanc vaniloquentiam,secuti diuinũ Apostolum,reijcimus. Et quæcunq; patribus pro tempore super fundamentum Apostolorum & prophetarum ædificare placuit,recipimus: quæ verò secùs se habent, vt hostilia respuimus. Dico autem quæcunq; ab inimicissimis & impijs hæreticis veluti nugæ allata sunt,in quorum numero,quoniam & hi nuperi vaniloqui Christianorũ accusatores sunt,ob id eos execramur.nam non modò linguam habẽt impietate & peccato imbutã, sed & manus docuerunt oẽm sycophantiam expedire,verberareq; dicentes,Constitutionibus imperialibus subijcitor,qui non ità fecerit. Ex hac igitur voce, per omnem terrarum orbem multa & varia designata sunt. Continuam autem crudelitatẽ & ipsi principes, duces, & falsi episcopi exercuerunt.Sed quænam lingua calamitatem istam poterit exprimere? Vndè & quomodò hanc narrationem aggrediar, non video.Nam quot terrores, persecutiones,per omnes ciuitates custodiæ, monachorum flagellationes,carceres, multis his annis extitere? Taceo pedicas, catenis ligatos pedes, sacrorum vasorum ablationem, librorum exustionem, sanctorum templorum prophanationes,sanctorum monasteriorum prophanas in mundana hospitia & habitacula translatiões, q̃ scilicet in ijs pietatis & religionis studiosi viri habitarent, post raptum substantiæ & bonorum, transmigrationes in barbaras nationes existimãtium se posse apostolicè melioré vitam inter gentes, q̃ apud suos,ducere. Et quod omnium grauissimum est, in hunc vsq; diem prophanatio ista ministeriorum apud quosdam adhuc manet. Et pro sacris hymnis & voce lætitiæ in tabernaculis iustorum, cantica meretricea & Satanicæ melodiæ audiuntur:& pro geniculationibus,saltationes theatrales celebrantur. His adijce pericula, turbationes, vexationes, verbera, pœnas,oculorum extritiones, narium amputationes, linguarum abscissiones, inhonestas fugas & exilia piorum,qui per omnẽ terram dispersi sunt,sanctarũ sacrorum adustiones,barbæ vellicatiões, adustionesq;: virginum,postquàm Christo dedicatæ fuerant,impias & violentas nuptias, & quod vehementissimum est,malorum cædes. Hi sunt fructus horum hominum, qui contra veritatem insurgunt. Hæc vera insania, & non iudicium verum.Inspexit hæc Deus,& ex omnibus malis liberauit Ecclesiam suã, Gloria sit illi,Amen. Ab impio autem consilio suo seducti, ex ipsa veritate arguunt, dicentes:

Iconoclastarum in Catholicos sæuitia.

GREGORIVS:

Determinamus & hoc, nè quis hominum ex ijs qui præsunt Ecclesiæ,aut sacratis ædibus, sub prætextu exterminationis aut eleuationis talis imaginum erroris, manus in ea quæ sunt Deo sacrata, inuiciat,quia possunt transferri in alios vsus eiusmodi idola.

EPIPHANIVS:

Hæc eructant ora, quæ Dominum non verentur,neque venerantur.Quis enim,modò mentem diuino timore firmatam habeat,ea quæ Deo oblata sunt & dedicata,idolorum appellatione dedignetur? profectò non satis noui,num & rudes & imperiti rerum id ausint. Nisi planè obliti essent magni & salutaris illius mysterij, quod Deus verbum caro factum, & in nobis habitans, operatus est,cùm scilicet nos ab idolorum errore liberaret. ζόδα enim (qua voce isti vtuntur) à pijs gentilium idola nominantur.Sed sunt nugaces verborum strepitus & battarismata,& apophthegmata oris illius, quod stercoreis alimẽtis vsum,vapores fœtidos animo mentique immittit, & deliros insanosque istos homines, risu dignos indicat,quamobrem inferunt:

GREGORIVS:

Neque etiàm in sacras vestes,aut alia vela,aut quicquid consecratum est in sacrum Dei ministerium,nè qua ratione in abusum conuertantur.

EPIPHANIVS:

Qui hactenùs calumnijs ꝓsequuti sunt, definieruntq; venerandas imaginum picturas non recipiendas in sacris Dei ecclesijs,& qui eas idola & ζόδα vocauerunt: nunc tanquàm obliti impij sui decreti,has in ecclesijs manere volunt.Quòd si autem Deo consecrata sunt,quomodò turpes & diabolicæ insidiationis inuentiones habebuntur?Sed manifestum est ꝙ sit Caiaphica assertio. Nã is animi quidẽ malitia Christum occidum cupiebat:at ignorantia veritatem dicẽs,seruatorem illum humani generis cõfessus est. Eodem modo & isti, malitia quidem errorem idola,ζόδα,& diabolicæ insidiatiõis inuenta,,sanctorum imaginum inspectiõem cauillantur,verùm cõtra animi sententiam, has sacras & Deo dedicatas confiteri cogũtur,& laqueis propriæ nugacitatis implicãtur. Quarè illos qui se sequuntur, prælligati decipientes alloquuntur.

GREGORIVS:

Si quis autem à Deo potestatem nactus,hæc ipsa vasa,aut vestes in meliores vsus conuertere voluerit,non ausit hoc sinè sententia & voluntate sanctissimi & beatissimi vniuersalis patriarchæ, & Imperatorum nostrorum piorum iussu,nè diabolus sub eo prætextu ecclesias Dei humiliet. Neque aliquis ducum,aut magistratus, aut laicorum collectes sub illis constitutæ,in diuinas ædes manus mittant,eas q̃ veluti captiuas prophanent,quemadmodùm à quibusdam indecenter antehàc factum est.

EPIPHANIVS:

Quis propter hanc legislationem non insigniter rideat, immò magis non lugeat

Propter hæc enim vana verba, multi ausi fuerunt Briarei gigantæasque manus sacris armarijs inijcere, ab his videlicet occasiõnẽ sumẽtes.Labilis enim est & lubrica improbitas. Videntes enim ipsos sanctissimos, (vt isti aiunt)reuerà autem falsos episcopos,aurum & argentum ex dedicatiõibus,& imagines quæ in museis, sibi adscribere, & in priuatos vsus vertere,& ipsi quoq; fecerunt.Hæc enim in gutturnia, pelues, theatra commutarunt,& quæ quandoquè sacra fuerunt,horum iudicio prophanata sunt.

GREGORIVS:

His ità se probè habentibus,& Dei gratia confirmatis,iustum esse decreuimus,hoc nostro catholico & Deo grato scripto, definitiones breues veluti in summam edere,quandoquidem & nos videmur apostolicè dicere: Quin etiàm credimus nos spiritum Christi habere, & quèadmodum qui antèà in illum crediderunt, & synodos congregauerunt,decretaq; & definitiones ediderunt, ità & nos quoquè idipsum credimus. Quambrem post sacras aliquot præmissas patrum definitiones,consequenter & conuenienter nostræ determinabimus.

1.Cor.7.5

EPIPHANIVS:

Multa & diuersa in superioribus nugati, & propriam improbitatem manifestè determinantes,& in multa distrahentes,nunc seipsos doctoribus Ecclesiæ contendunt comparare, & sacris illorum declarationibus,has impias suas definitiones connumerare se iactant, nimirùm mendacium cum veritate,tanquàm venena noxia cum melle, miscere contendentes.Sed qui spiritu DEI aguntur, facilè malum à bono dijudicauerint: & quæcunq; à sanctis patribus rectè statuta sunt, recipient: quæ verò ab his puersè & improbè statuuntur, auersabuntur. Isti enim falsidici confitentur se Deum cognoscere, verùm à regia via per calles & anfractus decedunt. Nostræ enim synceræ fidei verba, veneno improbitatis imbuũt. Habent nanque consimilem cum hæresiarchis veteribus ignorantiam. Nam & ipsi multa cum catholica Ecclesia conuenientia dixerunt.In vno autem aut altero trãsgressi,anathema acceperunt, cum quibus sanè & isti partem habent,etiàm si sic dicant.

PRIMA DEFINITIO.

GREGORIVS:

I quis secundum Apostolicas & patrum traditiones de patre,filio, & sancto spiritu, non confessus fuerit vnã & eandẽ Deitatẽ,naturam & substantiam,voluntatẽ & actionem, virtutẽ & dominatiõ, regnũ, & potestatẽ,in tribus subsistẽtijs siue hypostasibus, nempe personis,glorificatam,anathema.

Secunda.

Si quis non confessus fuerit eiusdem sanctæ Trinitatis vnum,videlicet filium & verbum Dei & patris,Dominum nostrum Iesum Christũ, ante secula quidem ex patre secundùm Deitatem, in extremis autem temporibus ipsum, propter salutem nostram,è cælis descendisse, & incarnatum ex spiritu sancto & Maria virgine, & ex eadem natũ, supra omnem humani intellectus comprehensionẽ, anathema.

Tertia.

Si quis non confitetur Deum esse secundùm veritatem Emmanuel, & ob id virginem sanctã Deiparam,quæ secundùm carnem, carnem factum ex Deo verbum genuit,anathema.

Quarta.

Si quis verbum ex Deo patre, carni secundùm hypostasin nõ vnitum, & vnum esse cum propria carne Christum, eũdem videlicet Deum & hominem,nõ cõfessus fuerit,anathema.

Quinta.

Si quis nõ cõfessus fuerit Dei carnem viuificãtem esse,& propriam ipsius ex Deo patre verbi,sed veluti alterius præter ipsum, vnitã secundùm dignitatem,videlicet quasi tãtummodò in ea diuinã habitatiõem habuerit,minimè verò viuificantem, vt diximus, quòd factum sit in proprietate verbi omnia viuificare potentis,anathema.

Sexta.

Si quis nõ confessus fuerit in vno Christo, vero Deo nostro,duas naturas & duas naturales voluntates,& duas naturales actiões, communicanter, indistinctim,incommutabiliter,imparibiliter,inconfusè secundùm patrum sanctorum traditionem, anathema.

Septima.

Si quis nõ cõfessus fuerit,Dominum nostrum Iesum Christum,post assumptiõem animatæ, rationalis & intellectualis carnis, simul sedere cum Deo & patre, atq; ità quoquè rursùs venturum cum paterna maiestate, iudicaturum viuos & mortuos, nõ amplius quidem carnẽ, neque incorporeum tamen,[vt videatur ab ijs à quibus compunctus est, & maneat Deus extra crassitudinem carnis,anathema.

EPIPHANIVS:

Hucusq; rectè sentiunt, & patrum traditionibus conuenientia dicunt,immò potiùs tanquàm sua propria dogmata asserentes,sibi laudem & gloriam vẽdicant: in subsequentibus autem amara venenatæ & viperinæ linguæ dogmata, pharmacis lœtalibus plena,euomunt.

GREGORIVS:

Octaua.

Si quis diuinam Dei verbi secũdum incarnationem figurã,materialibus coloribus fluduerit effigiare, & non ex toto corde oculis intellectualibus ipsum sedẽtem à dextris patris, super solis splẽdorem lucẽtem sui throno gloriæ adorare, anathema.

EPIPHANIVS:

Absurdi & præter modum admirabiles allegoristæ,in hac venefica definitiõe iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cantur. Apostolo enim filium Dei patris figuram prædicante, propter incommutabilitatem substantiæ ipsius commutatione facta in carnẽ, à Deo verbo assumptã, obliquè cogitant, & ex animis insipientibus nouam quandam definitionem eructant. Nouimus enim omnes, quòd caro quam assumpsit, diuersæ substantiæ à natura verbi Dei existat. Hoc, inquam, in veritate præsides Ecclesiæ sancti Apostoli & admirandi nostri patres, nos docuerunt. Nam absconditorum spectator Paulus, diuinus (quemadmodùm dictum est) Apostolus volens consubstantialitatẽ filij & Dei verbi ad Deum & patrem prædicare, nihil aliud appropriatum & concinens inuenit, quàm vt exclamet, characterem hypostaseos patris

Heb. 1.a ipsum filium. Isti verò veritatem mendacijs subuertere conantes, tumultuarijs & putridis vocibus insistentes, odio venerandarum imaginum, mendacium inducere conantur. Vndè in blasphemum & peruersum sensum collabentes, & in reprobam sententiam traditi, dicunt:

GREGORIVS:

NONA.

Si quis incircũscriptibilem verbi Dei essentiam & hypostasin, propterea quòd incarnatus est, naturalibus coloribus in imaginibus ad formam hominis depinxerit, & qui nõ theologicè sentit eam, post carnem, nõ minus incircunscriptibilẽ remansisse, anathema.

EPIPHANIVS:

Tanq̃ circa oportuna Apostolicarum traditionum negocia occupati, pestilentem morbum spirantes, sententiamq; corrumpentes, omnia dicunt. Nam turpitudinem erroris & fraudis rectis verbis prætexunt: & impostore animo ad naturam incircunscriptibilem diuini Verbi, carnem assumptam ab eo & circunscriptam coaptant. Hoc em̃ apertè indicat, quod ab illis dictum est, nihil minùs incircunscriptibilem existentem. Vbinàm hanc vaniloquentiam inuenere sapientes isti in rebus vanis? Blasphemiæ em̃ plenum est, & post incarnationem, incircũscriptibilem fuisse asserunt Iesum, omnium

Ioann. 11. b Dominum, nostrum verum Deum, maximè cùm is discipulos suos ità affatur: Lazarus amicus noster dormit, & gaudeo propter vos, quòd isthic non fuerim. Nónne igitur hoc, quòd isthic non fuerim, circunscribi potest? Profectò potest. Et vt ea quæ ante mortem de illo euangelicè dicta sunt, omittamus, cùm post resurrectionem se exhiberet mulieribus, nunquid hac ratione

Ioann. 20. d Luc. 24. b circunscribi nequit? Profectò potest. Cùm

Ioan. 20. e f se duobus discipulis ostendit, nónne circunscriptione dignum est? Est profectò. Quòd clausis ianuis ingressus sit, & à Tho-

Matth. 28. b ma contactus, quid aliud q̃ circunscriptio? Item quòd discipulis in Galilæam profectis, & eum isthic videntibus & adorantib⁹,

quidnã est? Nempe ipsum quòd dixi. Quòd discipulis intuentibus, in cælum assumptus est, & ab angelo, ipsis adstante & dicente, audiérint: Quid statis, ó viri, defixis oculis in cælum adspiciẽtes? hic IESVS qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodùm vidistis illum abeuntem in cælum. Nónne hæc sunt circunscriptione digna? Sunt sanè. Sic enim omnes nostri diuini patres tradiderunt. Et manifestum est rectè sentientibus, q⁹ quemadmodùm neus & verbum Dei patris, inuisibile, incompræhensibile, & in omni loco dominatiõis suæ existit: ità secundùm naturam humanã quam assumpsit, visibilis est & circunscriptibilis est, quemadmodùm ipse discipulis suis dixit, q⁹ istic non fuerim. Item est compræhensibilis, sicut Thomas nos credere se Iesum cit. In multas igitur improbitates, propter vnam istam blasphemiam, qua Christianos decipere conantur, ruunt. Calumniantes autem deindè loquuntur:

GREGORIVS:

DECIMA.

Si quis indiuisam Dei verbi naturæ & carnis secũdum hypostasin vnitionẽ, videlicet ex vtriq; vnam inconfusam & impartibilem perfectionem factam, in imagine depingere cõatur, vocatq; eam Christum, (Christus enim nomine vno & Deum & hominem significat) & ex ea re confusionem duarum naturarum monstrosè asserit, anathema.

EPIPHANIVS:

Impudentia deceptionis verbo recto imprimitur. Et indiuisæ & inconfusæ secundùm hypostasim vnitioni imaginum structuram opponentes, tanq̃ confusionem dacturam opponentes, médaciter & improbè acarum naturarum, cipiunt. Sed veritas Domini ligata non est. q⁹ autem Christi nomen, duarum naturarũ significatiuum est, apertum: altera enim ratione visibilem, altera inuisibilem naturam demonstrat. Ipse enim Christus hominibus per velum carnis suæ visus est, quanq̃ diuina natura in eo celabatur, tamen per signa elucebat. Sancta igitur catholica Ecclesia, quemadmodùm accepit ab Apostolis & patribus, ipsam formam quæ ab hominibus visa est, pingit: neque tamen ob id Christum diuidit, quemadmodùm isti falsò dicunt. Imago enim secundùm nomen tantũ, & non secundùm definitionem, cum primo exemplari communicat: quia (quemadmodùm in superioribus sæpè diximus) anima *priuata est, quam nemo circunscribere potest, quia inuisibilis est. At si animam, quãtuis creata sit, nemo pingere potest: quanto minùs inuestigabilem & incompræhensibilem vnigeniti filij Deitatem potuerit quisquam cogitatione compræhendere, vt sensibiliter à se depingatur? Cõuersus est itaq; dolor eorum in caput ipsorum. Anathema enim quod ipsi nugantur, in illis manebit in perpetuum.

GRE-

GREGORIVS:

Vndecima.

Si quis carnem hypostasi verbi Dei vnitam diuiserit, & in vnda excogitatiõe mentis eam habẽs, ex ea conatus fuerit illam in imagine depingere, anathema.

EPIPHANIVS:

Grego. Nazianz. Diuus Gregorius, q à theologia cognomen inuenit, sic ait: Quandò naturę distant excogitationibus, simul diuiduntur etiàm nomina. Quin etiàm plurimi patrum, hac notione vsi sunt: etenim ità reuerà se habere videtur. Ab illa autem & à patrum traditionibus desciscentes, dicũt: Si quis carnem hypostasi verbi Dei vnitam diuiserit excogitatione mentis. Itaque in hoc depræhenduntur repugnantes patrum traditioni. Sed cùm subindè eandem rem inculcant, veritati

septissimæ apertissimè contradicere cognoscuntur. Ecclesiam enim cum Nestorio sentire, falsò asserero nituntur. Sibijpsis autem consentanea dicentes, inferunt:

GREGORIVS:

Duodecima.

Si quis vnicum Christum in duas hypostases diuiserit, ab vna parte Dei filium, & ab altera parte Mariæ filium collocãs, neque cõtinuam vnitionem factam cõfitens, & ob id in imagine, tanquàm per se subsistentem Mariæ filiũ depinxerit, anathema.

EPIPHANIVS:

Eadem totiès infarciunt, vt breuibus satis dici nequeat, quæ ab ipsis nugæ proferantur. Adiungentes autem impiam Nestorij opinionem sacrarum imaginum effigiatiõi, paradoxa quædam & inanes sermones commiscent, quorum destructionem cùm anteà sæpè ostendimus, nunc eadem silentio prætereire decreuimus. Eructant autem iterùm talia.

GREGORIVS:

Decimatertia.

Si quis ex vnitiõe ad diuinum verbum Deificatam carnem in imagine pinxerit, veluti diuidẽs eam ex assumpta & deificata Deitate, & indeificatam ex hoc eam cõficiens, anathema.

EPIPHANIVS:

Cùm Ecclesia catholica Christum pingit humana figura, non diuidit eum à diuinitate illi vnita, magis autem deificatam illam credit, & consimilem Deo illam cõfitetur, quemadmodùm rei veritas habet, & magn⁹ docet Gregorius. Non verò, vt ipsi indoctè & imperitè barbarismum committens, indeificatam dicunt carnem Domini ex hoc confici & formari. Quèadmodùm aliquis hominem pingens, nõ inanimatum hominem facit, sed ille animatus manet, & imago, ipsius imago, ab eo quòd illum imitetur, dicitur: ità quoquè imaginem Dei facientes, deificatam carnem Domini confitemur: imaginem autem nihil aliud esse cognoscimus, quàm imaginem, significãtem

Nazianz.

scilicet primi exemplaris imitationem, vndè & nomen accepit. & hac ratione cum ea duntaxàt communicat, & ob eam quoquè causam pia & veneranda. Quòd si autem hominis sit improbi, aut dæmonis, prophana & execrabilis existit, quoniam & ipsum primum exemplar, ad quod facta est. Laborantes igitur in vanum, fructum sterilitatis secum adferunt, à quo non desistent, cùm dicant hæc etiàm.

GREGORIVS:

Decimaquarta.

Si quis in forma Dei existẽtem Deum verbum, serui formam in propria hypostasi assumentem, & per omnia nobis similem factum sine peccato, conatus fuerit materialibus coloribus figurare, veluti si nudus homo fuisset, & hoc modo ab inseparabili & incommutabili deitate seiungere, veluti quaternitatem inducturus in sanctam & vnificantem Trinitatem, anathema.

EPIPHANIVS:

O insaniam & dementiam, nullúsne pudor est congerendi anathematis? Sed quèadmodùm vermes in cœno volutantes, ità hi quoq; viuunt. Hanc posteaquàm semel acceperunt, satietatem eius capere nequeunt. Neque quicquam aliud agunt, quàm q⁹ Ecclesiam Dei execrentur, ipsi execratione dignissimi. Eam enim qui benedicunt, (vt scriptura testatur) benedicentur: & qui Gen. 12. eam deuouent, ipsi deuouentur. Ipsum autem seruatorem nostrum, nudum hominẽ existimare, & Christum à Deitate separare, & ex illa re quaternitatem per picturam inducere, quis non crasso risu eorum dementiam, qui sic loquuntur, prosequatur, immò magis desleat blasphemiam istam? Non em̃ qui Christum humana specie in imagine pingit, mox etiàm quaternitatem inducit: sed Deum verbum hominem in veritate factum, non in phantasia, fatetur. Insanus autem Nestorius duas hypostases, tanquàm duas psonas in Christo blasphemè asserens, quaternitatem induxit. Verùm Dei Ecclesia vnam hypostasin Christi in duabus naturis rectè confessa, ad recordationem salutaris illius in carne dispensatiõis, illum imagine excipere diuinitus docta est. Volentes autem seipsos probos ostendere, & veritatis aliquid adspergunt, dicentes:

GREGORIVS:

Decimaquinta.

Si quis non cõficetur sanctam semper virginem Mariam, propriè & verè Deiparam, quamuis visibili & inuisibili creaturæ superiorem: & cum syncera fide eius intercessiones, tanquàm quæ libertatem apud eum, qui ex se genitus est, Deum habeat, non postulauerit, anathema.

EPIPHANIVS:

In his firmata & stabilita catholica Ecclesia, ab ijs, qui aliter quàm dogmata & traditiones eius habent, sentiunt, non vult confirmari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmari. Nam & Dominus à dæmonibus ꝓdicatus, eos tamen expulit. Et Paulus diuinus apostolus & comites itineris eius, probati ab ipsis tanquàm homines Dei altissimi, & viam salutis annunciantes, ab ipso pAct.16. sequutionem perpessi sunt: ità quoquè isti. Quanquàm enim aliquid verè dicant, tamè ab Ecclesia expulsi sunt & reiecti. Rursùs autem tanquàm canes ad vomitum proprium reuersi, & sues in volutabro luti, talia grunniunt. 2.Pet.2.

GREGORIVS:

Decimasexta.

Si quis sanctorum omniũ ideas in imaginibus inanimatis & mutis materialibus coloribus depingere studeat, cùm nullum omninò vsum adferãt picturæ, anathema. Vana enim est excogitatio, & diabolicæ insidiationis inuentio. Nónne enim satiùs fuerit illorum virtutes & virilia facta, quæ nobis per scriptas historias tradita sunt, veluti vivas quasdam imagines in seipso depingere, & ad eadẽ ista seipsum zelo istius modi excitare, quemadmodum sanctis patres nos docuerunt?

EPIPHANIVS:

Diuini patres, neq; hoc docuerunt, neq; prædicârunt, sed sibi ipsis hoc nomen adsignant falsi isti accusatores. Eorum enim est deliramentum hoc. nam & posteà seipsos septimam synodum appellant. Sed Sapiẽs quidam dixit: Commendet te vicinus tus, non autem os proprium tuum: alienus, Pro. 27.a & non labia tua. Isti autem neq; ab aliquibus laudati, neq; ab alijs instructi, sibi ipsi laudem arrogant, & ab hominibus vocari volunt Rabbi: cupientes esse patres catholicæ Ecclesiæ, quam sycophantijs circunueniunt, & verum Deum reliquisse, idololatriæq; adhæsisse asserũt. Sanè Deus per Esaiam prophetam ad eam ait: Ponam te exultationem æternam, lætitiam generationib⁹ Esa. 60.c secundùm LXX. generationum. Et per Ecclesiasticum: Cant. 4.b Tota pulchra es propinqua mea, tota pulchra, & repræhensio non est in te. Inspiciamus igitur eorum insaniam, quoniam accusant eam idololatriæ, cuius ipsi se gloriantur esse doctores. Siquidem igitur idololatriæ sunt patres, dicant nobis, num partis Ecclesiæ idololatriam agentis, an totius sint doctores. Si autẽ partis, debebãt sanè ipsi Ecclesiæ Catholicę authoritati concinuisse, & ab hac iudicium postulâsse, fructusq; veritatis ab ea carpsisse, quèadmodùm omnes nostri diuini patres errata correxerũt, & q̃ rupta & confessa erant, connexuerunt. Quoniam autem catholica Ecclesia hac traditione exclarata est, ipsi ab ea auulsi, videntur eam totam, vt errantem, condemnauisse. Horrendum est talia loqui, & condemnatio, omninò tacere. Perijt enim illis in Christum confessio vera, & omnium rerum corruptela vniuersã inuasit. Sed absint hęc, frustrà à nobis dicta *sunt. sunt. Illi enim hinc illinc se abducentes, nusquàm consistunt. Venerandarum imaginum pictura, multis retrò annis in Ecclesia Catholica & venerandis templis publicata fuit, hanc sancti patres & tradiderũt, & vniuersus Christianorum cœtus recepit: ab hoc isti non solùm excide-runt, sed & grauissimè & horribilissimè clamor anathematis illorum, Sodomitarum & Gomorrhæorum more, omia impleuit, vndè peccatum illorum valdè ampliatum est. Et quis poterit ampliùs sustinere insaniæ immensitatem, & Satyricorum tumultuum laruationes? Vtinàm cognouissent veritatem. Omnibus enim pietatis cultoribus manifestum est, quòd quemadmodùm per scripta, quæ sanctorum passiones nobis ad memoriam reducunt, ad similia imitanda excitamur: ità quoq; per imaginum picturas certamina illorum adspicientes, in recordationem virilitatis & diuinæ vitæ peruenimus. Deindè recta animi sententia loquuntur:

GREGORIVS:

Decimaseptima.

Si quis non confitetur omnes qui à seculo hucusq; & ante legem, & in lege, & in gratia à DEO data fuerunt, sanctos venerandos esse coram Deo & anima & corpore, & horum intercessiones non penè-rit, vtpotè qui libertatem apud Deum habeant pro mundo secundùm ecclesiasticam traditionem interuenire, anathema.

EPIPHANIVS:

Cùm Ecclesiasticam Traditionem dicebant, debebant vtiquè apposuisse: Si quis imaginum picturas non recipit, anathema sit. Perquàm vetusta enim traditio Ecclesiæ catholicæ veraciter habetur, & rectè nobis in recordationem prototyporum decreta. Sed hanc respuentes impudentia, sanè eiusmodi imitationem damnabilem Ecclesię catholicæ annunciant dicentes: Vias tuas scire recusauimus. Vndè & post hanc illorũ traditionem, & intercessionum Deo acceptabilium consuetudinem reiecerunt, expungentes eam ex hoc illorum scripto. Atque hoc omnes nouêre. Hunc nanq; morem habent hæretici, quotiès vno verbo pietatem contempserint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. vnius enim res veritas, mendacium autem in varia distrahitur. Arriani enim Deum verbum creaturam dicentes, post hanc illorum blasphemiam impiam, ex anima illum hominem factũ nugati sunt. Eutyches quoq; miser, vnam in dispensatione Christi naturam asserens, diuiniorem carnem illum assumpsisse, neque nostræ humanæ consubstantialem effingit. Simili modo & huius hæreseos præsides, illos imitati agunt: nam vaniloquentiæ & malitiæ non videntes finẽ & satietatem, vicina quoquè mala ad se trahunt. Et verbula quædam sanctis patribus consentanea dicunt, sed hypocrisi tandẽm veritatem simulant, quarè inferunt: GRE-

GREGORIVS:

Decimaoctaua.

Si quis nõ cõfitetur resurrectionem mortuorum, iudicium, & pro merito cuiusque secũdum iustam Dei libram retributionem, neq; finem esse punitionis, neque regni cælestis, quæ est in Deo voluptas & delectatio: nõ enim est regnum Dei esca & potus, sed secundùm diuinum Apostolum, iustitia, Rom.14.c pax, & gaudium in Spiritu sancto, anathema.

EPIPHANIVS:

Hæc est principum veræ nostræ fidei sanctorum Apostolorum & diuinorum patrum certa sententia, & Catholicæ Ecclesiæ vnica confessio. at quæ sequitur, illis propria est, ignorantia & ruditate plena, sic strepens:

GREGORIVS:

Decimanona.

Si quis hanc nostram sacram vniuersalem septimam synodum non receperit, sed eam quocunq; modo calumniatus fuerit, & cum satisfactione omnia quæ in ea definita sunt doctrina à Deo aflata, nõ amplexus fuerit, anathema illi sit à patre, & filio, & sancto Spiritu, & à septem sanctis vniuersalibus synodis.

EPIPHANIVS:

Defectio à veritate, mentis & animi excæcatio est. Hæc enim illorum sententia, plena omni impietate, insciriam & omnem insaniam secum adfert. Non enim docti sunt, nisi in ruditate. Nam seipsos septimam synodum vocant, & tamen anathematismos suos ità conficiunt, quasi à septima aliqua alia synodo essent anteà notati. Sic enim dicunt, anathema sit à septem sanctis vniuersalibus synodis. Quarè non magis ridiculi sunt ob insciriam, quàm miserabiles ob impietatem. Veritatem enim relinquentes, & extra regiam & militarem viam ambulãtes, in foueas & rupes præfractas se præcipitârunt. & rectè illis ob id prouerbialis sententia acclamatur: Afciæ propriæ agricolationis errauerunt, & congregauerunt manibus Prou.9. sterilitatem. quapropter sagittas illorũ veneno imbutas, & arcus intensos, quos contra Ecclesiam extenderant, amatores veritatis, & iustitiæ inquisitores, in corda illorum detorserunt. Et Dauid in *spiritu melodia for.*spiritu Psalm.7. psallentem arripiunt: Lacum aperuerunt huius nouæ improbitatis authores, & effoderunt eum, inciderunt in foueam quam fecerunt. Peruersus est labor eorum, & iniustitia eorum peribit. Esa.5. Dicunt enim dulce amarum, & amarum dulce. Statuunt tenebras esse lumen, & lumen tenebras esse dicunt.

GREGORIVS:

His à nobis cum omni diligentia & industria decretis, definimus nullam aliam fidem præter hãc afferendam, aut conscribendam, aut componẽdam, aut docendam. Qui secùs facere ausint, docendo scilicet aliam fidẽ, aut asserendo, aut tradẽdo illis qui ex quacunq; hæresi ad cognitionem veritatis redeunt, aut quicunque nouam aliquam vanitatẽ, aut verborum inuentionem, ad destructionem eorum quæ à nobis determinata sunt, adferunt, si episcopi fuerint aut clerici, ab episcopatu & clericatu deponuntur: si verò monachi aut laici extiterint, anathemate denouentur.

EPIPHANIVS:

Hæc bubulci isti & indocti à sanctis patribus nostris suffurati sunt, & tãquàm propria sibi adscripserunt: quamobrem vanus & ociosus est illorum sermo, nec responsione dignus.

GREGORIVS:

Diuinissimi Imperatores Cõstantinus & Leo dixerunt: Dicat nũc sacra & vniuersalis synodus, num ea quę nũc lecta est definitio, ab omnibus sanctissimis episcopis collaudetur.

Sancta Synodus exclamauit: Omnes sic credimus, omnes idem sapimus, omnes approbando velites subscripsimus, omnes orthodoxè credimus, sèt intellectualiter, intellectualem diuinitatẽ colimus, adoramus. Hæc est fides Apostolorum. Hæc est fides Patrum. Hæc est fides orthodoxorum: sic nos latriam exhibentes adorãt. Multi anni Imperatorũ. Illuminatores pacis Domine custodi, piam vitam Domine da eis. Leonti & Constãtino perpetua memoria. Vos estis pax orbis terrarum. Custodiat vos fides vestra. Christum honorate, ipse vos seruabit. Orthodoxam fidem vos stabiliuistis. Piam vitã Domine da eis. Absit inuidia à regno ipsorum. Deus custodiat robur eorum. Dominus imperium illorũ pacificabit. Vestra vita, vita orthodoxorum. Rex cælestis, reges terrenos custodi. Per vos vniuersalis ecclesia pacificabitur. vos estis faces orthodoxæ fidei faces orthodoxæ fidei Domine custodi. Perpetua memoria Constantino & Leonti. Constantino nouo pissimo Imperatori multi anni. Orthodoxum ab ipsis maioribus Domine custodi. Vitam piã Domine da illi. Absit ab imperio illius inuidia. Multi anni pissimæ Augustæ. Piam orthodoxam Domine custodi. Absit ab imperio vestro inuidia. Vos inconfusam Christi dispensationem probè dnudicâstis. Vos indiuisam duarum Christi naturarum fabulamentum prædicâstis, Sacrarum sex synodorum vniuersalium dogmata confirmâstis. Omnem idololatriam obscurâstis. Doctores eiusmodi erroris vos triumphâstis. Vos vos qui contraria statuunt notâstis.

EPIPHANIVS:

Quæ consueuerunt Imperatoribus acclamari, proferentes, & animam habentes œstro mendacij flagrantem, ex ipsa diaboli insidiatione loquuntur, dicentes: Omnem idololatriam vos obscurâstis. Vtinàm aures nostræ essent obturatæ, nè cogeremur hanc corruptricem animarum vocem exaudire. Nè intenderis mulieri meretrici, inquit pa- Prou.5. rœmiasta. Salutarem enim dispensationis rationem contaminare volentes, omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

blasphemiæ angulos perscrutati sunt. Quid autem ad hanc tristem rabiem dicam aliud, quàm quod per Spiritum sanctum regius
Psal.5. & 13. propheta Dauid locutus est: Venenum aspidum sub labijs eorum, sepulcrum apertum guttur eorum, & linguis suis dolosè agunt? Vnde & à consilijs suis exciderunt, iudicati ab eo, qui nos liberauit à cultu idolorum, Christo Deo nostro. Ipse enim homo perfectus ob nostram salutè dignatus fieri, omnè idololatriam obscurauit. Inquit enim per
Zach.13.a Prophetam: Eccè dies venient, & nomina idolorum à terra delebo, & nō ampliùs erit illorum memoria. Clarum est, prophetiam in ipsum dirigi, & non, vt isti aiunt, in potentiam & robur Imperatorum. Defectionis enim signum est, hanc gratiam & donationem alijs tribuere præter Christum. Cla-
Esa.63.c mant Christiani, ex magniloquo Esaia haurientes: Non legatus, non angelus, sed ipse Dominus seruauit nos. Si verò (vt ipsi aiūt) conuentus episcoporum, & robur Imperatorum nos ab idolis liberauit, genus humanum à veritate fallitur. Nam cùm ab errore idolorum Iesus Christus Dominus DEVS noster nos liberauit, quomodò poterunt gloriari & iactare à se ipsum factum? O insanam iactantiam. Nam à veritate deficientes, & animo & mēte excæcati sunt: & proprijs imaginationibus & opinatióibus adulatione imbuti, in mille errores lapsi sunt. Et ea quæ apta & conuenientia regibus acclamari encomia solita sunt, à Christo abstulerunt, & Imperatoribus assignārunt. Quod sanè impium est & blasphemum valdè. Debebant potiùs virilia illorum facta proclamare, debebant ab hostibus victorias prodere. Item barbarorum casus & excidia, quę à multis in tabulis & imaginibus ob id suspenduntur, quò posteros illorum ad similia imitanda excitent. Debebāt item prædicare quot subegerint sibi inimicos, consilia, trophæa, mundi gubernationem, politicas cōstitutiones, ciuitatum emendationes. Hæ sunt Imperatoribus conuenientes acclamationes & laudes, quę omnes subditos ad beneuolentiam trahunt. Linguas autem suas adhuc veneno habentes imbutas, & spirantes iras & sycophantias, in obscuro noctis se rectos & probos de gradu deijcere posse opinantes, sic dicunt:

GREGORIVS:

Germani, Georgij, & Manzuris sententiam minus rectam vos disputastis. Germano bilingui & animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio consentienti illi, & falsario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Saracenico, anathema. Iconolatræ & falsigrapho Manzuri, anathema. Doctori impietatis & peruerso interpreti diuinæ scripturæ Manzuri, anathema. Trinitus hos tres abstulit.

EPIPHANIVS:

Dicamus ad hæc propheticum verbum, Ezech.16.a
Facies meretricis facta est tibi: depudusti apud omnes qui te viderunt. Nam hæ in sua conuicia, & contumelias, & turpitudinem se exornantes, qui honestè & probè viuunt, subsannant. Peccatoribus enim pietas est abominatio. Ità & isti labijs præditi dolosis, contra iustos ganniunt iniquitatem. Sed Psal.
DEVS illos in abdito vultûs sui abscondit, & à conturbatione horum protexit illos, à contentione linguarum liberauit eos. Nam vt faces in Ecclesia resplenduerunt, habentes verbum vitæ. Germanus enim in
Ger. literis sacris eruditus fuit, & veluti Samuel à puero DEO dedicatus, diuinis patribus semper adhæsit: quarè dialogis illius, qui per totum terrarum orbem euulgati sunt, par est acquiescere. Altitudo enim DEI in
Psal. ore illius, & enses ancipites in manibus illius, scindentes eos qui ecclesiasticæ traditioni aduersantur. Georgius autem cui Ge
patria Cyprus, ciuiliter in hac vita degens, CHRISTVM DEVM, qui nobis suam dispensationem descriptam reliquit, imitatus, non fuit contentiosus, non clamosus, nó calumniator, non retaliator conuiciorum: ab alijs vexatus, non minabatur qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confestim & alteram: qui cogebat eum ad milliarij vnius iter, adiecit duplum. Iugum DEI à iuuentute portauit, optimum ratus, secundùm Prophetam, sedere in solitudine. Ioannes verò, qui ab illis Ioan
Manzur contumeliosè nominatur, cunctis relictis cum Matthæo Apostolo, Christum secutus est, longè maiores diuitias, quàm Matt.
sunt Arabicæ, existimans contumeliam pro Christo. Maluitq; simul cum populo Christi affligi, quàm temporariam in peccato voluptatem. Ipse igitur cruce sua sublata pro Christo, Christiq; charis, Deum secutus est, & ex Oriente per Christum tuba cecinit, non arbitratus ferendam, quæ in aliena effundebatur regione, vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Catholicam Ecclesiam instructus est, apparatum, rabiosamq; insaniam. Sed hanc triumphans, vbiquè adhortatoriè & consolabiliter tutam vitam duxit. In ecclesijs enim veterem consuetudinem diligenter seruandam monuit. Pacificam quoquè illarum constitutionem & statum, quem Dominus etiàm discipulis in signum quò cognoscerentur, quòd sui essent, discipulis dedit, dicens: Pacem meam relinquo vobis, conseruare & roborare studuit. Hos igitur venerabiles & dignos fide viros in Ecclesia Catholica probatos, illorum seditiosa sycophantia ferre non potest. Ità per crassam ignorantiam exacuerunt turpiter propriam linguam. Germanum Sacerdotem DEI, ancipiti animo hominem & li-

& ligni cultorem, similiter & Georgium, & Manzurem appellauerunt. Nemo enim eorum qui in honore sunt, fratrem qui in vna fide secum viuit, ità blasphemè alloqui solet. Hebręi autem & Agareni, & alij item infideles, eiusćemodi conuicia & maledicta in diuinam crucem, & venerandas imagines, item ipsos Christianos, conijcere solēt. Christiani enim non solent se inuicem (vt dixi) huiusmodi conuicijs proscindere. Hi autem fugitiui à veritate & ecclesiasticis decretis, ttadiderunt se falsis accusationibus & conuicijs, neque aliud quicquam conuehunt, quàm plaustra maledictionum & accusationum contra Christianos, eorumque pontifices & sacerdotes, quasi hi reliquerint scilicet Deum viuentem & verum, & imaginibus cultură exhibuerint: facti proculdubiò conuiciatores, contumeliatores, loquentes sinè iudicio, & in verbis peccantes. Quis autem tumentium Deum, nó propter hanc eorum impietatem in maximum risum non effunditur, aut potiùs luctum tristem non assumit? Quoniam (vt ait diuinus Apostolus) malorum inuestigatores sunt, & suas nugas valere affirmārunt, quas tamen per gratiam Dei satis ex falsis illorum sententijs & decretis satis retudimus, & hæresibus antiquis eorū nuperam vaniloquentiam rectè annumerauimus, abscindentes eam gladio spiritūs. Agè autem, quò moraliter auditorum animos præparemus, apud intelligentes, & qui recta discernere nouerunt, & veritatem amant, singula explicemus.

QVANTOPERE IN ECCLESIA vtiles sint imagines, quæ historias veteris & noui instrumenti repræsentant, breuis demonstratio.

Sancta Dei Catholica Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obseruationis mandatorum DEI omnes nostros sensus trahit, & ad gloriam Dei cognoscendam studet nos deducere, non modò per auditum, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiens: quarè ea quæ acta sunt, omnium oculis optat etiàm esse conspicua. Cùm enim ex auaritia & habendi studio aliquem rapit, Matthæum ex telone Apostolum illi indicat, qui relicta auaritiæ insania, Christum sequutus est. Eodem modo Zachæum ascendentem in sycomorum arborem, & Christum desiderantem videre, & comparantem sese, vt dimidietatem bonorum suorum det pauperibus: & si quem defraudarit, vt reddat illi quadruplum. Ità imaginum pictarum iūgis contemplatio, continuò memoriam exercet, nè iterùm recurra-

turad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, casti Ioseph imaginem proponit, qui adul- Gen.39.b
terium execratus, & temperantia illam vin- fort. illud
cens: atque hoc ipsum factum in imagine vicit:
repręsentatum, amatores huius virtutis multùm confirmat. Rursùs alibi beatam Susannam continentia exornatam exhibet, extensis manibus auxilium ex alto inuocantem, Danielemque præsidentem iudicem, eruentem eam è manibus impio- Dani.13. c.a
rum sacerdotum. Ipsa autem pictura, ad recordationem temperantis & continentis vitæ facit. Rapere vult aliquem luxuriosum, mollibusque vestimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quæ posset ab illis preciosis vestibus sumere, & à sua delicata vita? Ioannem huic pilis camelorum indutum, edentem syluestre mel, & digito Matt.3.a
Christum, qui suffert peccata mundi, indi- & Marc. 1.a
cantem exhibet. His adiungit Basilium magnum, & cum eo solitariorum ieiunantiumque, corporibus in terram stratis, multitudinem. Sed satis sit, horum paucorum mentionem feciſſe: reliqua auditoribus inuestiganda relinquo. Habemus etenim totam Euangelicam narrationem depictam, & in recordationem diuinorum nos ducentem, gaudioque nos implentem. Hæc enim cùm nobis ob oculos fuerint posita, corda illorum qui timent Deum, exultant, florent vultus, anima contristata, in voluptatem transformatur. Et cum diuino patre Dauid psallit: Recordatus sum Dei, & Psal.76.
exultaui. Itaque semper per eam Dei recordari possumus. Nam est cùm lectio in sacratis templis non pronuncietur: imaginum autem apparatus, & manè, & meridiè, & vesperè in his fixus, actorum veritatem nobis narrat & annunciat. Traditionem itaque Ecclesiæ recipiamus, legislationem eiusdem veneremur, nè floccipendamus piam & diuinam consuetudinem, in vetera & prisca iudicia nè simus curiosi. Omne enim quod
in recordationem Dei erigitur, acceptum illi esse constat. Qui autem se excludunt ab ista traditione, quam acceptārunt, quicunq; germani in Ecclesia catholica filij fuerant, an non sunt nothi & minimè legitimi? An
nondùm sentimus probam & laudabilē esse imaginum erectionem? an non sentimus spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sanè sentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, salutatione & veneratione, debitamq; adorationem illis dare debemus. Siue igitur placebit salutationem, siue adorationem appellare, idem profectò erit. Modò sciamus excludi latriam. Hæc enim est alia à simplici adoratione, vt alibi sæpè est ostensum. Qui autem est adoraturus venerandam imaginis picturam, si dignus est, accedat: si indignus sit, purgetur, dein-

Matt.9.a Marc.2.b & Luc.5.f

Luc.19.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

deindè accedat. Non autem in seditione Satanica aut timiditate suspicionis occasionē malignæ habeat, quòd scilicet latriam sit illi exhibiturus. Absit ista suspicio. Dei enim impugnatores & vaniloqui, serpentem imitantes, hęc lingua impudica dicunt. Serpens enim ad mulierem veniens, stridens mendacia loquebatur: Quid est quod dixit Deus, Ab omni ligno paradisi * comedes, à ligno autem quod est in medio paradisi, nè comedatis ab illo? Sic & hi mentes muliebres decipiunt, dicentes: Quòd si quis adorauerit imaginem Domini, aut intemeratæ Deiparæ Dominæ nostræ, aut sanctorum Angelorum, aut alicuius è sanctis, is in spiritu latriam illi exhibet. Cauete nè decipiamini oratione istorum. Cauete nè dolosa labia vos seducant. Admonitio & transgressio diaboli hæc est. Gregorius ille Theologus eiuscemodi cogitata subuertit, adhortatus nos omnes ad Bethleem venerationem, & ad præsepis adorationem. Cum illo gloriosus Maximus, cuius laus in omnibus ecclesijs, quandò cum quibusdam de Ecclesiasticis negocijs agebat, diuinam figuram venerabilis Crucis, item sacrum Euangelium & venerandam imaginem iussit in medium adduci, voluitque vt in confirmationem actorum, oscularentur ab omnibus. Qui verò ab immortalitate nomen habet Athanasius, clarissimè nobis in epistola ad Marcellinum, quam præposuit libro interpretationum psalmorum, differit, sic dicēs: Librum psalmorum aliquis assumens, prophetias de Saluatore, cōtinuò, vt in alijs scripturis, admiratus & adorans enarrat. Vides quomodō admirādus pater noster prophetias adorandas esse iubet. Quòd si autē pium est eas adorare, quanto magis exitus propheticarum declarationum in imagine videntes, necessariò adorabimus? Habet enim prophetia, Eccè virgo in vtero habebit, & pariet filium. Hanc igitur prophetiam nos in imagine videntes, nempe virginem in vlnis habentem quem peperit, quomodò non poterimus adorare & salutare? Quis tam indoctus, qui audebit differre salutationem? Dignos igitur nos faciamus adoratione, nè indignè adgressi, pœnam * Ozan incurramus. Hic enim arcam Domini nutantem attingens, eadem hora interijt, cùm indignè ad eam appropinquaret. Quanquàm & ipsa ex diuersis figuris esset variata, & ex lignis constructa, quemadmodùm imaginum materia est. Qui verò dicunt, sufficere vsum imaginum ad memoriam solùm, non verò ad salutationem eas habendas, illud quidē recipientes, hoc verò recusantes, semiprobi quadantenùs & falsoueri, vt ità dicam, deprehenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera verò peruersè agentes. O insignem quoquè horum insaniam. Igitur qui accusatores sunt veritatis

Gene. 3. a
for. * comedetis

Grego. Nazianzenus.

Maximus.

Athanasius Alexand.

Esa. 7. c

for. * Oxæ

2. Reg. 6. b

& orthodoxæ fidei, nunc consonos nos habituri sunt? & in reprobatione ecclesiasticarum traditionum accusabimur, veniamq; postulabimus? In omnibus his præcepta seruemus: in mandatis, propheticam vocem auribus percipientes, ambulemus. hæc ità dicit: Si annunciatum fuerit tibi, ô homo, bonum aliud, quàm Dominus à te requirit, aut quàm facere iudicium, & diligere misericordiam, & paratum esse ambulare cum Domino DEO tuo, huic non acquiescas. His itaque animum applicemus, linguam refrenemus, quô à mendacio, conuicio & turpiloquentia discedat. Oculum continoamus, ventrem disciplinemus, in psalmodijs & precationibus sortes simus. In omnibus quæ à DEO nobis largita sunt, gratias agamus. iuramentis non insistamus, sed vocem Domini audiamus, dicentes: Ego dico vobis, nè iurate: inanem gloriam sub pedibus calcemus. Maximum bonorum omnium, misericordiam & dilectionem, amplectamur, & hanc timori DEI coniunctam. Nam dilectio quæ est sinè timore DEI, reproba est. Quia & Iosaphat amabatur ab Achab, sed audiuit: Si cum peccatore amicitiam inieris, si exoso à Deo, suppetias tuleris. Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ & semper virginis Dominæ nostræ Mariæ: item sanctorum angelorum, omniumque sanctorum. Salutantes & venerandas illorum reliquias, vt nos sanctitudinis eorum fiamus participes. Sic enim reddemur perfecti in omne opus bonum, in Christo Iesu Domino nostro, quem decet gloria, potentia, & superadoratio siue latria, cum patre & sancto spiritu, nunc & in seculorum secula.

ACTIO SEPTIMA, EAdemque vltima.

IN nomine nomini dominatoris nostri Iesu Christi veri nei nostri, regnantibus pijssimis & Christum amantibus dominis Constantino & Irene religiosa eius matre, anno VIII. consulatūs eorum, tertiò Idus Octobris, indictione XI. conueniente sancta & vniuersali synodo, iuxta diuinam gratiam, & pium Imperatorum à Deo electorum decretum congregata in Nicea splendida metropoli Bithyniæ prouinciæ, hoc est, Petro religiosissimo protopresbytero sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & Petro religiosissimo presbytero, monacho & præside venerandæ mansionis sancti Sabæ, agentibus vicem Apostolicæ sedis beatissimi & sanctissimi Episcopi veteris Romæ, Tharasio sanctissimo Archiepiscopo almæ

for. * nouæ Romæ, almæ Constantinopoleos * nouæ, Ioanne & Thoma religiosissimis presbyteris & monachis, agentibus vicem sedium Apostolicarum Orientis diœcesis:
Agapio sanctissimo episcopo Cæsareę Cappadociæ,
Ioanne sanctissimo episcopo Ephesi,
Constantino sanctiss. episc. Constantiæ, quę est in Cypro:
Basilio sanctissimo episcopo Ancyræ, quæ est in Galatia:
Nicolao sanctiss. episc. Cyzici,
Euthymio sanctiss. episc. Sardensium,
Petro sanctiss. episc. Nicomediæ,
Helia sanctissimo episc. Cretæ,
Hypatio sanctissimo episc. Niceæ,
Theophilo sanctiss. episc. Thessalonicæ,
Stauratio sanctiss. episc. Chalcedonis,
Leonte religiosissimo presbytero, & vices agente metropoleos Sidæ:
Epiphanio religiosissimo diacono, vices agente Sardiniæ:
Nicephoro sanctiss. episc. Dyrrhachij,
Nicolao religiosissimo presbytero, præside & vices agente metropoleos Thyanensium,
*Amasex, Daniele sanctiss. episc. * Amasiæ,
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Moceſi:
Constantino sanctiss. episc. Gangrorum,
Niceta sanctissimo episc. Claudiopoleos,
Gregorio sanctiss. episc. Neocæsareæ,
Gregorio sanctiss. episc. * Pissinunthōn,
Theodoro sanctissimo episcopo Myrōn,
Eustathio sanctiss. episc. Laodiceæ,
Michaele sanctiss. episc. Synnadōn,
Georgio sanctissimo episcopo Antiochiæ, quæ est Pisidiæ:
Theophylacto religiosiss. diacono, & vices agente sanctissimi episcopi Cariæ:
Leonte sanctiss. episc. Iconij,
Anastasio sanctissimo episcopo Nicopoleos veteris Epiri,
Constantino sanctissimo episc. Perges,
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente * Thyanopoleos:
Leonte sanctiss. episc. Rhodi,
Christophoro sanctiss. episc. Phasidos,
Manuele sanctissimo episcopo Adrianopoleos Thraciæ,
Nicolao sanctiss. episc. Hierapoleos,
Basilio sanctiss. episc. Silæi,
Theophylacto sanctiss. episc. Euchaiton,
Cyrillo venerabili monacho ex persona Gothiæ,
Theodoro sanctiss. episc. Seleuciæ,
Stephano sanctiss. episc. Sugdaōn,
Antonino venerabili monacho, & vices agente Smyrnæ:
Constantino sanctiss. episc. Rhegij,
Ioanne venerabili monacho ex persona Patrarum,
Theodoro sanctiss. episc. Catanes,
Ioanne sanctissimo episcop. * Tauromenij,
Gaudioso sanctiss. episc. * Messenæ,
Theodoro sanctiss. episc. Panormi,
Stephano sanctiss. episc. Bibonum,
Constantino sanctiss. episc. * Leontinæ,
Ioanne sanctissimo episc. * Trocalōn,
Theodoro sanctiss. episc. Taurianes,
Christophoro sanctissimo episcopo sanctæ Cyriacæ,
Basilio sanctiss. episc. Carines,
Theophane sanctissimo episc. Lilybæi,
Theodoro sanctiss. episc. * Trophæorum,
Sergio sanctiss. episc. Nicoterōn,
Theodoro sanctiss. episc. Byzies,
Mauriano sanctiss. episc. Pompeiopoleos,
Ioanne sanctiss. episc. Salonintiæ,
Eustathio sanctissimo episcopo Apameæ, quæ est in Bithynia:
Petro sanctiss. episc. Germiorum,
Ioanne sanctiss. episc. Archadiopoleos,
Constantino religiosissimo presbytero, ex persona Nicopoleos Armeniæ secundæ:
Sisinnio sanctissimo episc. Parij,
Epiphanio sanctiss. episc. Mileti,
Niceta sanctiss. episc. Proconnesi,
Ioanne religiosissimo presbytero, vices agente Colonæ:
Eustratio sanctissimo episc. Methymnæ,
Leonte sanctiss. episc. Chij,
Vrso sanctissimo episcopo ecclesiæ Baritianorum,
Ioanne sanctiss. episc. Aprōn,
Theophylacto sanctiss. episc. Cypselōn,
Laurentio sanctissimo episc. ecclesiæ Apsetianorum,
Leonte sanctiss. episc. Carpathi,
Eustathio sanctissimo episc. Troadis,
Cyriaco sanctiss. episc. Driziparorum,
Leonte sanctissimo episc. Melembriæ,
Gregorio sanctiss. episc. Derci,
Theodoro sanctissimo epo Heracleæ,
Theodosio sanctiss. epo Amorij,
Ioanne sanctiss. episcopo Nyssæ,
Georgio sanctissimo episcopo Thermarum * Balizarum,
Georgio sanctiss. episc. Camulianorum,
Soterico sanctiss. episc. * Ciscisōn,
Theophylacto sanctiss. episc. Hypepōn,
Damiano sanctiss. episc. Mitylenæ,
Theophylacto sanctiss. episc. Trallium,
Constantino sanctiss. episc. Mastaurōn,
Ignatio sanctissimo episc. Priene,
Georgio sanctiss. episc. Briulōn,
Constantino religiosissimo presbytero, vicem agente * Agaes:
Theodosio sanctissimo episcopo Nyssæ alterius,
Basilio sanctiss. episc. Magnesiæ,
Basilio sanctiss. episc. Mæandri,
Saba sanctiss. episc. * Ancōn Thraciæ,
Nicephoro religiosissimo presbytero ex persona Gargarōn,
Gregorio sanctissimo episc. Palæopoleos,

*nouæ Romæ,
*Tauromenij, *Tauromeniæ,
*Messanæ,
*Leontenę, *Traculōn,
*Babæ,
* Ciceſsōn,
*Aegeōn,
*Aegeæ,
*Aegeorū

Universidad de Deusto
Biblioteca

Theophane sanctissimo episcopo Caloes,
Leonte sanctissimo episc. Algizôn,
Nicodemo sanctissimo episc. Eugazôn,
Lycasto sanctiss. episc. Baretôn,
Theognio religiosissimo presbytero, vices agente *Sion:
Thoma sanctiss. episc. Lebedi,
Stratonico sanctissimo episc. Cumarum,
*Theophylacto *Cymnôn, Eustathio sanctiss. episc. Erytheôn,
*Theophilo sanctiss. episc. *Tymnôn,
Cosma sanctiss episc. Myrrhines,
Olbiano sanctissimo episco. Eleæ,
Pardo sanctiss. episcopo Pittanes,
Basilio sanctissimo episc. Pergami,
*Adramytôn Basilio sanctissimo episcopo *Atramytôn,
Mariano sanctiss. episcopo Antandri,
Ioanne sanctissimo episc. Assi,
Leonte sanctiss. episcopo Phoceæ,
Ioanne sanctissimo episc. *Rhedesti,
Ioanne sanctissimo episcopo Panij,
Melchisedech sanctissimo episcopo Calliupoleos,
Theophylacto sanctissimo episcopo Chariupoleos,
Leonida sanctissimo episcopo Madyti,
for. *Truzuli, aut *Turzuli, Sisinnio sanctiss. episc. *Tzuruli,
Thoma sanctissimo episc. Daonij,
Gregorio sanctiss. episc. Theodorupoleos,
Sisinnio sanctiss. episc. Cholcidos,
Beniamin sanctis. episc. Lizicôn,
Ioanne sanctiss. episcopo Bryseos,
*Spyridiôe *Spyridone sanctissimo episcopo Palææ siue Cythron,
Eustathio sanctis. episc. Solorum,
Theodoro sanctissimo episcopo Citij,
*Thremethuntôn Georgio sanctiss. episc. *Trimithuntôn,
Alexandro sanctissimo episcopo *Trimithuntôn alterius Badenæ,
Constantino sanctiss. episc. Heliopoleos,
*Synesio *Synnesio sanctis. episco. Tabiæ,
Theophilo sanctiss. episc. Anastasiopoleos,
*Amyzi, Leonte sanctiss. episc. *Amazi,
Petro sanctissimo episcopo Aspones,
Antimo sanctiss. episc. Berinopoleos,
Michaele sanctiss. episc. Melitupoleos,
Sisinnio sanctiss. episcopo Adrianes,
Theodoro sanctis. episcopo Dermes,
Basilio sanctissimo episc. *Adriani,
Leonte sanctissimo episc. Pæmaninôn,
Simeone sanctiss. episc. Oces,
Strategio sanctiss. episc. Dardanes,
Ioanne sanctissimo episc. Lampsaci,
Theodoro sanctiss. episc. Palæôn,
Leonte sanctiss. episcopo Troados,
Theodoro sanctiss. episco. Abydi,
Niceta sanctissimo episc. Ilij,
Anastasio sanctiss. episcopo Tripoleos,
Leonte sanctiss. episc. Traculôn,
Stephano sanctiss. episcop. Salôn,
Ioanne sanctiss. episcopo Gabalôn,
Esaia religiosissi. presbytero, & vices agente Thyatirôn:
Stephano sanctissimo episc. Silandi,

Nicolao sanctiss. episcopo Pericommatos,
Ioanne sanctissimo episc. Sethon,
Constantino sanctiss. episc. *Arrasi,
Theophane sanctiss. episcopo Meoniæ,
Michaele sanctissimo episc. Stratonicæ,
Gregorio sanctiss. episcopo Gordi,
Ioanne sanctiss. episcopo Daldes,
Eustathio sanctiss. episcopo Hyrcanes,
Ioseph sanctiss. episcopo *Athaliæ,
Theopisto sanctiss. episco. Hermocapylon,
Zacharia sanctiss. episcopo Hierocæsareæ,
Michaele sanctiss. episcopo Ceraseon,
Dauid sanctiss. episcopo Helenupoleos,
Cyrione sanctiss. episc. Lophi,
Basilio religiosissimo presbytero, & vices agente episcopi *Dascyli:
Theophylacto sanctissimo episcopo *Apolloniados,
Constantino sanctissimo episcopo Cæsareæ, quæ est Bithyniæ:
Georgio sanctiss. episc. Basilinupoleos,
Leonte sanctissimo episcopo Neocæsareæ Thraciæ, aut Aristes,
Nicephoro sanctiss. episc. Adranes,
Theodoro sanctis. episc. Pruses,
Epiphanio sanctiss. episc. Lampes,
Theodoro sanctiss. episc. Heracleopoleos,
Anastasio sanctiss. episc. Gnosi,
Melitone sanctiss. episc. Cydonij,
Leontio sanctiss. episcopo Cysami,
Theodoro sanctissimo epo Subriton,
Leonte sanctiss. episc. Phanicon,
Ioanne sanctiss. episc. Archadiæ,
Epiphanio sanctiss. epo Eleutherio
Photino sanctiss. episc. Cantani,
Sisinnio sanctissimo episc. Cherroneſi,
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Cephaleniæ:
Philippo sanctiss. episc. Cercyrôn,
Antonio sanctiss. episc. *Trizenes,
Petro sanctiss. episc. Monembasiæ,
Gabriele sanctiss. epo Aegines,
Leonte sanctiss. episcopo Porthmi,
Philippo sanctiss. episc. Horei,
Leonte sanctiss. episcopo Zacynthi,
Leonte sanctiss. epo Linoes,
Niceta sanctissimo episcopo Meles,
Neophyto sanctiss. episc. Gordoserbon,
Ioanne sanctis. episcopo Erennôn,
Leonte sanctiss. episc. Aspendi,
Constantino sanctiss. episc. Zelorum,
Gregorio sanctiss. epis. Sinopes,
Mariano venerabili diacono, vices agente Antrapôn,
Georgio sanctiss. episc. * Amastris,
Heraclio sanctiss. episcopo *Ionopoleos,
Niceta sanctiss. episc. Dadybon,
Theophane sanctiss. episc. Sorôn,
Ioanne sanctiss. epo Heracleæ Ponti,
Theophilo sanctiss. episc. Plusiados,
Constantino sanctiss. episc. *Cratini,
Niceta sanctis. episc. Adrianopoleos,
Niceta sanctiss. episc. *Rhœzæi,

Cóstantino sanctiss. episc. Polemonij,
Theodoro sanctiss. episc. Cormanôn,
Ioanne sanctiss. episc. Cerasuntôn,
Nicephoro sanctiss. episc. Clanei,
Leonte sanctiss. episc. Trocnadôn,
*Phaselidis Ioanne venerabili diacono ex persona *Phaselidos,
Theodoro sanctiss. episc. Pinarôn,
Stephano sanctissimo episc. Canni,
Anastasio sanctiss. episc. Patarôn,
Georgio sanctiss. episc. Nyssæ,
*Cadybôn, Constantino sanctiss. episc. *Candibôn,
Leonte sanctissimo episc. Corydalôn,
Nicodemo sanctiss. episcopo Didymorum,
Leonte sanctissimo episc. Limyrôn,
Constantino sanctiss. episc. *Tlôn,
Petro venerabili diacono ex persona Orycandôn,
Stephano sanctiss. episc. *Anaxi,
Georgio sanctiss. episc. Hymandi,
Constantino sanctiss. episc. Cobôn,
Stauratio sanctiss. episc. Zenopoleos,
Gregorio sanctiss. episc. Cibyres,
Basilio sanctiss. episc. Tabôn,
Dorotheo sanctiss. episc. Neapoleos,
Constantino sanctiss. episc. Alabandôn,
Dauid sanctissimo episc. Iasi,
Gregorio sanctiss. episco. Milasi,
Sergio sanctiss. episc. Bargylij,
Gregorio sanctiss. episc. Latmi,
Ioanne sanctissimo episc. Myndi,
Stauratio sanctiss. episc. Stadiæ,
Gregorio sanctiss. episc. *Stratoniceę,
Niceta venerabili diacono ex persona Halycarnasi,
Michaele sanctiss. episc. Cheretopôn,
Pantaleonte sanctiss. episc. Valentiæ,
Georgio sanctiss. episc. Peltarum,
Christophoro sanctiss. episc. *Atanassi,
Leonte sanctiss. episc. Eumeniæ,
Paulo sanctiss. episc. Acmoniæ,
Gregorio sanctissimo episcopo *Tymenierarum,
Philippo sanctiss. episc. *Tranupoleos,
Leonte sanctiss. episc. Aleôn,
Nicephoro sanctissimo episc. Lundôn,
Georgio sanctiss. epo Appiæ,
Ioanne sanctiss. episc. Sibliôn,
Zacharia sanctiss. episc. Trapezupoleos,
Leonte sanctiss. episc. Sebastiæ,
Andrea sanctis. episc. Cidissoti,
Dositheo sanctissimo episcopo Psonôn aut *Colasseôn.
Constantino sanctiss. episc. *Cotyæi,
Niceta sanctissimo episcopo Nacoliæ,
Leonte sanctiss. episc. *Docimij,
Theophylacto religiosissimo presbytero, & ex persona Ipsi:
Constantino sanctiss. episcopo Eucarpiæ,
Michaele sanctiss. episc. Hierapoleos,
Ioanne religiosissimo presbytero, & ex persona episcopi Actoij:
*Pythiæ, Nicolao sanctiss. episcopo *Phytiæ,

Theophylacto sanctiss. episc. Cinnabareos,
Damiano sanctiss. episc. Myri,
Christophoro sanctiss. episc. Promisi,
Niceta sanctis. episc. Augustopoleos,
Constantino sanctiss. episc. Ambladôn,
Stephano religiosissimo presbytero, & vices agente Otri:
Georgio sanctissimo episcopo * Medæi, *Mediæi,
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Polyboti:
Sisinnio sanctiss. episc. *Philomilij, *Philomelij
Michaele sanctissimo episcopo Papôn,
Sisinnio sanctissimo episcopo Apameę, quę est Ciboti:
Constantino sanctiss. episc. Comanes,
Nicephoro sanctiss. episc. Adadôn,
Petro sanctissimo episcopo Petrasi,
Theodoro sanctiss. episc. *Sagalassi, *Agalassi,
Leonte sanctissimo episc. Bares,
Petro sanctissimo episcopo Seleuciæ Pisidiæ,
Nicephoro sanctiss. episc. Phoglôn,
Mauriano sanctis. episc. *Magydôn, *Magidôn,
Leonte sanctiss. episc. Andidôn,
Stephano sanctiss. episc. Parnasi,
Bardano sanctiss. episc. Doarôn,
Eustratio sanctissimo episcopo Debelti,
Euphemio sanctis. episc. *Sozopolcos, *Zozopoleos,
Theodoro sanctiss. episc. Bulgarophygi,
Georgio sanctiss. episc. Plutinopoleos,
Basilio sanctiss. episc. Perbireos,
Michaele sanctiss. episc. *Pamphili, *Pamphyli,
*Rubim sanctiss. episc. Scopelôn, *Ruben
Sisinnio sanctiss. episc. Gareles,
Callisto sanctissimo epo *Eudonidos,
Constantino sanctis. episc. Laginôn,
Ioanne sanctiss. episc. Codrullôn,
Theodoro sanctiss. episc. Cremnôn,
Constantino sanctissimo episc. Adrianes,
Theophilo sanctiss. epis. Chij,
Galata sanctissimo episc. Meli,
Sergio sanctiss. episc. Leri,
Mauzone sanctissimo episc. Diocæsareæ,
Eustathio sanctissimo episc. Celendereos,
Zacharia sanctiss. episc. Cardabendôn,
Sisinnio sanctiss. episc. Musbadôn,
Eustathio sanctissimo episc. *Lami, *Latmi,
Theodoro sanctissimo episcopo Germanicopoleos,
Sisinnio sanctiss. episc. Syces,
Constantino sanctiss. episc. Dalysanes,
Leonte sanctiss. epo Sibyllôn,
Stephano sanctiss. episc. Philadelphiæ,
Eudoxio religiosissimo presbytero, & vices agente *Metellipoleos:
Theodoro sanctissimo episc. Cadôn,
Theophylacto sanctiss. episc. Mosynôn,
Basilio sanctissimo episc. Dionysiupoleos,
Stephano sanctiss. episc. *Sinao,
Constantino sanctiss. episc. *Andri,
Eustathio sanctissimo episc. Toni,
Ioanne sanctiss. episc. Decaterôn,
Ioanne sanctiss. Episc. Niceæ Thraciæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Theophane sanctissimo episcopo Lebedi,
Ioanne sanctiss. episcopo Lithoprosopi,
Nicephoro sanctiss. episc. Archadiopoleos,
Theodoro sanctiss. episco. Heracleapoleos,
aut *Pidachtoes,
Constantino sanctiss. episc. Metrôn,
Lycasto sanctiss. episc. *Phyladôn,
Michaele sanctiss. episc. Trallensium,
Ioanne sanctiss. episc. Lemni,
*Amyxi, Leonte sanctiss. episc. *Amissi,
Michaele sanctiss. episcopo Tij,
Epiphanio sanctiss. epō Pertorum,
Ioanne sanctiss. episcopo Thymbriadôn,
Stephano sanctiss. episcop. Orynnôn,
Heraclio sanctiss. episcopo Sami,
Ioanne sanctiss. epō Prænesti:

Sedentibus his ante sacrum ambonem templi sanctissimæ & almæ Ecclesiæ, quæ cognominatur Sophia, præsentibus & audientibus gloriosissimo & magnificentissimo duce Petrona clarissimo consule, & Petro patricio & comite Imperatorij obsequij: præterea religiosissimis archimandritis, præsidentibus & monachis eo ordine, qui in præcedenti actione est annotatus, propositis sanctis & inuiolatis Dei Euangelijs, Theodorus sanctissimus episcopus Taurianes insulæ Siciliæ, acceptam in manibus editam definitionem legit:

DEFINITIO SANCTAE magnæ & vniuersalis in Nicea synodi secundæ.

SANCTA MAGNA ET VNIVERSALIS

Synodus, quæ gratia Dei, & iuxta piũ Christi amantium Imperatorum nostrorum Constantini & Irenes illius matris decretum, secundò in splendida Niceæ metropoli, quæ est in Bithynia, in sacra Dei Ecclesia Sophia congregata, traditionem Catholicæ Ecclesiæ secuta, hæc definiuit subiecta:

QVi nobis cognitionis suæ lumen gratis dedit, & tenebras caliginemq; idolorum insaniæ discussit, nosque ab ea liberauit, Christus Iesus Deus noster, qui suam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugas sibi desponsauit, eam diligenter custodiendã esse præcepit, & discipulis sanctis confirmauit, dicens: Vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Hanc verò promissionem non solùm illis, sed & nobis fecit, qui per illos credidimus in nomen illius. Hanc igitur donationem quidam contemnentes, ab impostore & defraudatore inimico elatiores facti, à recta ratione desciscentes, catholicæq; Ecclesiæ opponentes sese, circa veritatis intelligentiam peccârunt: & vt dicit prouerbialis sermo, de axes propriæ agricolationis errare fecerũt, & manibus congregauerunt sterilitatem. Quandoquidem sacrarum dedicationũ & & oblationum Deo decentem ornatum, calumniari non dubitârunt, appellantes sacerdotes, cùm reuerà non sint. De his Deus per Prophetam clamat: Multi pastores destruxerunt vineam meam, contaminauerũt portionem meam. Minimè enim sanctè viros, qui sibijpsi multa tribuunt, secuti, sanctam nostram Ecclesiam, quam sibi Deus adaptauit, accusârunt, neque inter sacrum & prophanum vllum discrimen posuerunt. nam imagines Dei & sanctorum suorum, similiter cum statuis satanicis idolorum nomine appellârunt. Igitur obediẽtiam suam ab insania istorum corrumpi amplius non ferens Dominus Christus, nos vndiquè sacerdotalis dignitatis præfectos, secundùm suum beneplacitum conuocauit, accedente huc diuino zelo & nutu Constantini & Irenes fidelissimorum nostrorum Imperatorum, quò diuina traditio Ecclesiæ catholicæ, communi suffragio authoritatem acciat. Igitur cum omni diligentia perscrutantes & inuestigantes, iuxta scopum veritatis nobis propositum, nihil adijcimus, nihil demimus: sed cuncta Ecclesiæ catholicæ dogmata conseruamus, & sex vniuersalibus concilijs inhærentes, eorum acta comprobamus. Principiò, secundùm synodum in splendida Nicea congregatam, deindè in regia vrbe, Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibiliumː & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero: genitum, non factum: consubstantialem patri ante omnia secula, per quem cuncta facta sunt: qui propter nos homines & propter nostram salutẽ descendit de cælis, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiàm pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus: Et resurrexit tertia die secundùm scripturas: Et ascendit in cælos, sedens ad dexterã patris: Et iterùm venturus est cum gloria, iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in spiritum sanctum Dominum viuificantem, qui ex patre filioq; procedit, qui cum patre & filio simul adoratur & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. In vnam sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam. confitemur vnum baptisma in remissionẽ peccatorum, & expectamus resurrectionẽ mortuorum, & vitam venturi seculi, Amen. Execramur & anathematizamus Arrium & assecl. eius, & qui communicant cum illius improbis opinionibus. Macedoniumq; & sodales illius, qui rectè appellantur pneumatomachi, id est, impugnatores spiritûs. Confitemur etiàm Dominam nostram sanctam Mariam proprie & verè Deiparam, vt quæ peperit vnum sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrũ: quemadmodùm prior Ephesina synodus cõstituit, & impium Nestorium, sociosque illius, tanquàm dualitatem personarum inducentes, ab Ecclesia depulit. Ad hæc duas naturas incarnati propter nos ex immaculata virgine Maria confitemur, perfectum Deum & perfectum hominem cognoscẽtes, quemadmodùm synodus in Chalcedone habita declarauit: Eutychenq; & Dioscorum, blasphemantes in illius diuinitatem, exterminauit: adijcientes his Petrum, Seuerum, & catenam istorum blasphemam, non concorditer connexam. Præterea Origenis, Euagrij & Didymi fabulositates anathematizamus, quemadmodùm synodus Constantinopoli congregata, quinta numero, docuit: Deindè duas voluntates & actus, secundùm naturam proprietatem in Christo prædicamus, quemadmodùm sexta Constantinopolitana synodus definijt, detestamurque cum ea Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium impios istos pietatis impugnatores, omnesque illis consentientes anathematizamus. Fatemur autem vnanimiter nos ecclesiasticas traditiones, siue scripto siue consuetudine valentes & decretas, retinere velle, quarum de numero est imaginum effiguratio, vt quæ historiæ Euangelicæ promissionis concinat, ad credulitatem veræ & non phantasticæ incarnationis Dei, & ad vtilitatem similitudinis, quam nobis exhibet, vtiliter inuentam. His sic se habẽtibus, regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum & diuinorum patrum doctrinæ insistentes, & catholicæ Ecclesiæ, in qua sanctus spiritus inhabitat, traditionem obseruantes: definimus cum omni diligentia & cura, venerandas & sanctas imagines ad modum & formam venerandæ & viuificantis crucis è coloribus & tessellis, aut alia quauis materia commodè paratas, dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque: tum in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus priuatis, in vijs publicis: maximè autem imaginem Domini & Dei Seruatoris nostri Iesu Christi, deindè intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, venerandorum angelorũ, & omnium deindè sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionẽ, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniant, illisq; salutationem & honorariam adorationem exhibeant, non secundùm fidem nostram, veram latriam, quæ solùm diuinæ naturæ competit: sed

Ephe.5.

Matt.28.d

quemadmodùm typo venerandæ & viuificantis crucis, & sanctis Euangelijs, & reliquis sacris oblationibus suffitorum & luminarium reuerenter accedimus, quemadmodùm veteribus piè in consuetudinem hoc adductum est. Imaginis enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoquè descriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio catholicæ Ecclesiæ, quæ à finibus vsque ad fines euangelium suscepit. Paulo ergò sic in Christo loquenti, omnique Apostolico cœtui & patribus sanctis idem sentientibus inhærentes, seruamus traditiones quas suscepimus. Quarè & victoriæ carmina ad Ecclesiam cum propheta accinimus: Gaude valdè filia Sion, prædica filia Hierusalem, exulta & lætare ex toto corde tuo: à te Deus abstulit iniquitates aduersantium tibi, liberata es de manu inimici tui. Dominus rex tuus in medio tui, & pax tibi in sempiterna secula. Zopho.3.c

Igitur qui ausi fuerint aliud sentire aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut nouam quandam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de consecratis in ecclesia abijcere, Euangelij inquam depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias martyrũ, quas sciuerint esse germanas & veras, aut contra ista vafrè & improbè aliquid excogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam: aut vti tanquàm communibus, sacratis Deo, repositis preciosis, aut monasterijs reuerendis: si fuerint episcopi aut clerici, deponuntor: si monachi aut laici, communione priuantor.

Petrus miseratione diuina protopresbyter sanctissimæ Ecclesiæ Romanæ beati Petri, & locum retinens Adriani papæ veteris Romę, definiens subscripsi.

Petrus indignus presbyter & præses sancti patris nostri Sabæ, & vices agens Adriani papæ veteris Romæ, definiens subscripsi.

Tharasius miseratione diuina Episcopus Constantinopolitanus nouæ Romæ, patrũ dogmatibus insistens, & catholicæ Ecclesiæ adhærens, definiendo subscripsi.

Ioannes miseratione diuina presbyter, assessor patriarchicus, & vices agens trium Apostolicorum thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, patrum dogmatibus insistens, & Catholicę Ecclesię inhęrens, definiendo subscripsi.

Agapius indignus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, patrum dogmatibus insistens &c. subscripsi.

Ioannes indignus Episcopus Ephesi, in eandem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Constantiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtantiæ, quæ eſt in Cypro, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſcopus Heracleæ Thraciæ, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Ancyræ, quæ eſt in Galatia, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Nicolaus indignus epiſc. Cyzici, &c.
Euthymius indignus epiſc. Sardēſium, &c.
Petrus indignus epiſc. Nicomediæ, &c.
Helias indignus epiſc. Cretæ, &c.
Hypatius indignus epiſc. Niceæ, in &c.
Theophilus indig. epiſc. Theſſalonicæ, &c.
Stauratius indignus epiſ. Chalcedonis, &c.
Leontius indignus presbyter, & vicem agēs metropoleos Sydæ, in eādem &c.
Epiphanius diacon⁹ vicē agēs Sardinię, &c.
Nicephorus indignus epiſc. Myrrhachij, &c.
for.* prę̄ſes Nicolaus presbyter * præſidi & vicē agēs metropoleos Thyanenſium, in eandem &c.
Daniel indignus epiſc. Amaſiæ, &c.
Greg. presbyter & vicē agens Moceſi, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. Gangrorū, &c.
Nicetas indignus epiſc. Claudiopoleos, &c.
Gregorius indignus epiſc. Neocæſareæ, &c.
Gregorius indignus epiſc. Piſſinuntōn, &c.
Theodorus indignus epiſc. Myrōn, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Laodiceæ, &c.
Michael indignus epiſc. Synnadōn, in &c.
Georgius indignus epiſ. Antiochiæ, quæ eſt Piſidiæ, in eandem ſentētiam ſubſcripſi.
Theophylactus diaconus & vicē agens ſanctiſſ. epiſc. Cariæ, in eandem &c.
Leontius indignus epiſc. Iconij, in &c.
Anaſtaſius indignus epiſ. Nicopoleos veteris Epiri, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Conſtantinus indignus epiſc. Perges, &c.
Gregorius presbyter & vicem agens * Thyanopoleos, in cādem ſententiā ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſc. Rhodi, &c.
Chriſtophorus indig. epiſc. Phaſidos, &c.
Manuel indignus epiſ. Adrianopoleos Thraciæ, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Nicolaus indignus epiſc. Hierapoleos, &c.
Baſilius indignus epiſc. Silæi, &c.
Theophylactus indig. epiſ. Euchaitōn, &c.
Cyrillus monachus ex pſona Gotthiæ, &c.
Theodorus indignus epiſc. Seleuciæ, &c.
Stephanus indignus epiſc. Sugdaōn, &c.
* Antonius * Antoninus monachus & vicē agens Smyrnæ, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Conſtantinus indignus epiſc. Rhegij, &c.
Ioannes monachus ex perſona Patrarū, &c.
Theodorus indignus epiſc. Cataues, &c.
*Tauromenix, Ioannes indignus epiſc. *Tauromenij, &c.
Gaudioſus indignus epiſc. Meſſenæ, &c.
Theodorus indignus epiſc. Panormi, &c.
Stephanus indignus epiſc. Bibonum, &c.
Conſtātinus indignus epiſ. *Leontinæ, &c.
*Leontenę, *Traculōn, Ioannes indignus epiſc. *Trocalōn, &c.
Theodorus indignus epiſc. Taurianes, &c.
Chriſtophorus indignus epiſc. ſanctæ Cyriacæ, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Carines, &c.

*Theophanus indignus epiſc. Lilybæi, &c.
Theodorus indignus epiſ. Trophæorū, &c.
Sergius indignus epiſc. Nicoterōn, &c.
Theodorus indignus epiſ. Byzies, &c.
Maurianus indignus epiſcopus Pompeiopoleos, &c.
Ioannes indig. epiſc. ſanctę * Salonitiæ, &c.
Euſtratius indignus epiſcop. Apameæ, quæ eſt in Bithynia, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Petrus indignus epiſc. Germiorum, &c.
Ioannes indignus Archadiapoleos, &c.
Conſtantinus presbyter, ex perſona Nicopoleos Armeniæ ſecundæ, in eandē &c.
Siſinnius indignus epiſc. Parij, &c.
Epiphanius indignus eps Mileti, &c.
Nicetas indignus eps * Præconeſi, &c.
Ioannes indignus presbyter & vicem agens * Coloniæ, in eādem ſententiā ſubſcripſi.
*Euſtrathrus indig. epiſc. Methymnę, &c.
Leontius indignus epiſc. Chij, in eandē &c.
Vrſus indig. eps eccleſiæ Baritianorū, &c.
Ioannes indignus eps Aprōn, in &c.
Theophylactus indig. epiſ. * Cypſelōn, &c.
Laurēti⁹ indig. eps eccleſię Apſetianorū, &c.
Leontius indignus eps Carpathi, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Troadis, &c.
Cyriacus indignus eps Driziparorum, &c.
Leontius indignus eps Meſembriæ, &c.
Gregorius indignus epiſ. Derci, &c.
Theodorus indignus eps Heracleæ, &c.
Theodoſius indignus epiſc. Amorij, &c.
Ioannes indignus eps Nyſſæ, &c.
Georgius indignus eps Thermarū * Baſiæ-rum, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Georgius indignus eps Camulianorū, &c.
Sotericus indignus eps * Ciſcifōn, &c.
Theophylactus indig. eps * Hypepōn, &c.
Damianus indignus epiſc. Mitylenæ, &c.
Theophylactus indig. epiſc. Trallium, &c.
Cōſtantinus indignus eps Maſtaurōn, &c.
Ignatius indignus epiſc. Prienes, &c.
Georgius indignus epiſc. Briulōn, &c.
Cōſtantinus indignus presbyter vicē agens * Agaes, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Theodoſius indignus epiſc. Nyſſæ alterius in eandem ſententiā ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Magneſiæ, &c.
Baſilius indignus epiſc. Mæandri, &c.
Sabas indignus epiſc. * Aneon, &c.
Nicephorus indignus presbyter ex perſona * Bargarorū, in eandē ſententiā ſubſcripſi.
Gregorius indignus epiſ. Palæaſpoleos, &c.
Theophanes indignus epiſc. Caloes, &c.
Leontius indignus epiſc. Algizōn, &c.
Nicodemus indignus epiſ. Eugazōn, &c.
Lycaſtus indignus epiſc. Baretōn, &c.
Theognius indignus presbyter, vicem agens * Sion, in eandem ſententiā ſubſcripſi.
*Thomas indignus epiſc. Lebedi, &c.
Stratonicus indignus epiſc. Cumerum, &c.
Euſtathius indignus eps Erytheōn, in &c.
Theophilus indignus eps Thymnōn, in &c.

Collinę

Coſmas indignus epiſ. Myrrhines, in &c.
Olbianus indignus epiſ. Elææ, in eandē &c.
Pardus indignus epiſc. Pittanes, in &c.
Baſilius indignus epiſc. Pergami, in &c.
Baſilius indignus epiſ. * Antamytōn, in &c.
Marianus indignus epiſc. Antandri, in &c.
Ioannes indignus epiſc. Aſſi, in &c.
Leontius indignus epiſc. Phoceæ, in &c.
Ioannes indignus eps * Rhædeſti, in &c.
Ioannes indignus epiſc. Panij, in &c.
Melchiſedec indig. epiſc. Calliupoleos, &c.
Theopylactus indignus epiſc. Chariupoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
for.* Turzali aut Truzuli, Leonidas indignus epiſc. Madyti, in &c.
Siſinnius indignus epiſc. * Tzuruli, in &c.
Thomas indignus epiſc. Daonij, in &c.
Gregorius indignus epiſ. Theodorupoleos, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Siſinnius indignus epiſc. Cholcidos, &c.
Beniamin indignus epiſc. Lizicōn, in &c.
Ioannes indig. epiſc. Bryſeos, in &c.
*Spiridion *Spyridon indignus epiſc. Palææ ſiue Cythrōn, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Euſtathius indignus epiſc. Solorum, &c.
*Thremethuntōn Theodorus indignus epiſc. Citij, in &c.
Georgius indignus eps * Thrimituntōn alterius Badenæ, in eandē &c.
*Thremethuntōn Alexander indignus epiſc. * Trimithuntōn alterius Badenę, in eandem &c.
Conſtantinus indig. epiſ. Heliopoleos, &c.
Synnetius indignus epiſc. Tabiæ, in &c.
Theophilus indignus eps Anaſtaſiopoleos, in eandem ſententiā ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſ. Minzi, in &c.
Petrus indignus epiſc. Aſpones, in &c.
*Antimus * Anthymus indig. epiſc. Berinopoleos, &c.
Michael indignus epiſc. Melitupoleos, &c.
Siſinnius indignus epiſc. Adrianes, in &c.
*Adrianes, Theodorus indignus epiſ. Dermes, in &c.
Baſilius indignus epiſc. * Adriani, in &c.
Leontius indignus epiſc. Pœmaninōn, &c.
Simeon indignus epiſc. Oces, in eandē &c.
Strategius indignus epiſ. Dardanes, in &c.
Ioannes indignus epiſc. Lampſaci, in &c.
Theodorus indignus epiſc. Palæōn, &c.
Leontius indignus epiſc. Troados, in &c.
Theodorus indignus epiſc. Abydi, in &c.
Nicetas indignus eps Ilij, in eandē &c.
Anaſtaſius indignus epiſ. Tripoleos, in &c.
Leontius indignus eps Traculōn, &c.
Stephanus indignus epiſc. Salōn, in &c.
Ioannes indignus epiſc. Gabalōn, in &c.
Eſaias indignus presbyter, & vicē agēs Thyatirōn, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Stephanus indignus epiſc. Silandi, in &c.
Nicolaus indignus epiſc. Pericommatos, in eādem ſententiā ſubſcripſi.
Ioannes indignus epiſc. Setōn, in &c.
Conſtantinus indignus epiſc. * Arraſi, &c.
Theophanes indignus epiſ. Meonitæ, &c.
Michael indignus epiſ. Stratonicæ, in &c.
Gregorius indignus epiſ. Gordi, in &c.
Ioannes indignus eps Daldes, in eandē &c.

Euſtathius indignus epiſc. Hyrcanes, in &c.
Ioſeph indignus epiſc. * Ataliæ, in &c. * Athalię,
Theopiſtus indignus epiſc. Hermocapylō, in eandem ſentētiam ſubſcripſi. *Attaliæ,
Zacharias indignus epiſ. Hierocæſareæ, &c.
Michael indignus epiſc. Ceraſeōn, in &c.
Dauid indignus epiſc. Helenupoleos, &c.
Cyrion indignus epiſc. Lophi, in eandē &c.
Baſilius indignus presbyter, & vicem agens epi * Daſcyli, in eandem ſententiam &c. *Daſcylij,
Theophylactus indig. epiſ. * Apollomados, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Cōſtantinus indignus eps Cælarcæ, quæ eſt Bithyniæ, in eandē ſententiā ſubſcripſi.
Georgius indignus eps Baſilinupoleos, in eādem ſententiā ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſco. Neocæſareæ aut Ariſtes, in eandē ſententiam ſubſcripſi.
Nicephorus indignus epiſc. Adranes Thraciæ, in eandem ſententiā ſubſcripſi.
Theodorus indignus epiſc. Pruſes, in &c.
Epiphanius indignus epiſ. Lampes, in &c.
Theodorus indig. eps Heracleopoleos, &c.
Anaſtaſius indignus epiſc. Gnoſi, in &c.
Meletinus indignus epiſc. Cydonij, in &c.
Leontius indignus eps Cyſami, &c.
Theodorus indignus epiſc. Subritōn, &c.
Leontius indignus epiſc. Phanicōn, &c.
Ioannes indignus eps Arcadiæ, &c.
Epiphanius indignus epiſc. Eleutheriæ, &c.
Photinus indignus eps Cantani, &c.
Siſinnius indig. epiſc. * Cherroneſi, &c.
Gregorius indignus presbyter, & vicē agēs Cephaleniæ, in eandē &c.
Philippus indignus eps Cereyron, &c.
Antonius indignus eps * Trizenes, &c.
Petrus indignus epiſc. Monembaſiæ, &c.
Gabriel indignus eps Aegines, &c.
Leontius indignus eps Porthmi, &c.
Philippus indignus eps Horei, &c.
Leontius indignus epiſc. Zacynthi, &c.
Leontius indignus epiſc. Linnes, &c.
Nicetas indignus epiſc. Meles, &c.
Neophytus indig. epiſc. Gordoſerbōn, &c.
Ioannes indignus epiſc. Etenpōn, &c.
Leontius indignus epiſ. Aſpendi, &c.
Cōſtantinus indignus epiſc. Zelorum, &c.
Gregorius indignus epiſc. Sinopes, &c.
Marianus indignus diaconus vicem agens Antrapōn, in eandem &c.
Gregorius indignus epiſc. * Amaſtris, &c. *Amaſtridis
Heraclius indignus epiſc. * Ionopoleos, &c. *Iunopolis
Nicetas indignus epiſ. Dadybrōn, &c.
*Theophanes *Theophanus indignus epiſc. Sorōn, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Heracleę Ponti, in eandem ſenten. &c.
Theophilus indignus epiſc. Pluſiados, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. * Cratini, &c.
Nicetas indignus epiſc. Adrianopoleos, &c.
*Rhuxxi, *Rhyſxi, Nicetas indignus eps * Rhozęi, &c.
Conſtātinus indignus epiſ. Polemonij, &c.
Theodorus indignus epiſ. Cormanōn, &c.
Ioannes indignus epiſc. Ceraſuntōn, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nicephorus indignus episc. Clanei, &c.
Leontius indignus episc. Trocnadôn, &c.
Ioannes indig. diaconus ex persona *Phasi-
*Phasidos lidos, in eandem sententiam subscripsi.
Theodorus indignus episc. Pinarôn, &c.
Stephanus indignus episc. Canni, &c.
Anastasius indignus episc. Patarôn, &c.
Georgius indignus episc. Nyssæ, &c.
Constantinus indignus episc. Candibôn, &c.
Leontius indignus episc. Corydalôn, &c.
Nicodemus indignus episc. Didymorû, &c.
Leontius indignus episc. Limyron, &c.
Constantinus indignus episc. Flôn, &c.
Petrus indignus diaconus ex persona Ory-
candôn, in eandem &c.
Stephanus indignus episc. *Anaxi, &c.
* Georgius *Gregorius indig. episc. Hymandi, &c.
Constantinus indig. episcop. Cobôn, &c.
Stauratius indig. episc. Zenopoleos, &c.
Gregorius indig. episcopus Cybires, &c.
Basilius indig. episcopus Tabôn, &c.
Dorotheus indig. episco. Neapoleos, &c.
Constantinus indig. episc. Alabandôn, &c.
Dauid indig. episcopus Iasi, &c.
*Mylassôn, Gregorius indig. episc. *Milasi, &c.
Sergius indignus episcopus Bargylij, &c.
*Latmi, Gregorius indig episc. *Lami, &c.
Ioannes indig. episcopus Myndi, in &c.
Stauratius indig. episcopus Stadiæ, &c.
Gregorius indig. episcop. Stratoniceæ, &c.
for. *presby Nicetas indig. *diaconus ex persona Haly-
ter carnasi, in eandem &c.
Michael indig. episc. Chæretopôn, &c.
Pantaleontus indig. episc. Valentiæ, &c.
Georgius indignus episc. Peltarum, &c.
Christophorus indig. episc. Atanassi, &c.
Leontius indig. episc. Eumeniæ, &c.
Paulus indig. episc. Acmoniæ, &c.
*Timeni Gregorius indig. episc. *Tymeni ferarû, &c.
therôn, Philippus indig. episc. Tranupoleos, &c.
Leontius indig. episcopus Aleôn, &c.
Nicephorus indignus episc. Lundôn, &c.
Georgius indig. episcopus Appię, &c.
Ioannes indig. episcopus Sibliôn, &c.
Zacharias indig. episc. Trapezupoleos, &c.
Leontius indignus episc. Sebastæ, &c.
Andreas indig. episcopus Cidissosi, &c.
Dositheus indig. episcopus Psonôn, aut Co
lassaeôn, in eandem &c.
Constantinus indig. episc. *Cotyaei, &c.
Nicetas indig. episcopus Nacoliæ, &c.
Leontius indig. episcopus Docimij. &c.
Theophylactus indignus presbyter, & ex
persona Ipsi, in eandem &c.
Constâtinus indig. episco. Eucarpiæ, &c.
Michael indig. episc. Hierapoleos, &c.
Ioannes indignus presbyter, & ex persona
Episcopi Actorij, in eandem sententiam
subscripsi.
*Pythiæ, Nicolaus indig. episc. *Phytiæ, in &c.
Theophylactus indig. episcopus Cinnaba-
reos, in eandem &c.
Damianus indig. episcopus Myri, &c.

Christophorus indig. episcopus *Promisi,
in eandem &c.
Nicetas indig. episc. Augustopoleos, &c.
Constantinus indig. episc. Ambladôn, &c.
Stephanus indig. presbyter, & vicem agés
Otri, in eandem &c.
Georgius indig. episcop. Medæi, &c.
Gregorius indig. presbyter, & vicem agens
Polyboti, in eandem &c.
Sisinnius indig. episc. *Philomilij, &c.
Michael indig. episcopus Papôn, in &c.
Sisinnius indig. episcopus Apameæ, quæ est
Ciboti, in eandem &c.
Constantinus indig. episc. Comanes, &c.
Nicephorus indig. episc. Adadôn, &c.
Petrus indig. episc. *Potrasi, in &c.
*Theodosius indig. episc. *Sagalassi, &c.
Leontius indig. episcopus Bares, in &c.
Petrus indig. episc. Seleucię Pisidiæ, in &c.
Nicephorus indig. episc. Phoglôn, &c.
Maurianus indig. episc. Magydôn, &c.
Leontius indig. episcopus Andidôn, &c.
Stephanus indignus episcopus Parnasi, in
eandem &c.
Bardanus indig. episcopus Doarôn, &c.
Eustratius indig. episcopus Debelti, &c.
Euphemius indig. episco. Sozopoleos, &c.
Theodorus indig. episcopus Bulgaroph y-
gi, in eandem &c.
Georgius indig. episc. Plutinopoleos, &c.
Basilius indig. episcopus Perbireos, &c.
Michael indig. episc. *Pamphyli, in &c.
*Rubim indig. episc. Scopelôn, &c.
Sisinnius indig. episc. Gareles, in &c.
Callistus indig. episc. Eudonidos, in &c.
Constantinus indig. episc. Laginôn, &c.
Ioannes indig. episcopus Codrullôn, &c.
Theodorus indig. episco. Cremnôn, &c.
Constantinus indig. episco. Adrianes, &c.
Theophilus indig. episcopus Chij, &c.
Galatas indig. episcopus Meli, in &c.
Sergius indig. episcopus Leri, in eand. &c.
Mauzones indig. episcopus Diocæsareæ, in
eandem sententiam subscripsi.
Eustathius indig. episc. Celendereos, &c.
Zacharias indig. episc. Cardabendon, &c.
Sisinnius indig. episcopus Musbadôn, &c.
Eustathius indig. episcopus *Lami, &c.
Theodorus indig. episcopus Germanico-
poleos, in eandem sententiâ subscripsi.
Sisinnius indignus episc. Syces, &c.
Constantinus indig. episc. *Dalysanes, &c.
Leontius indignus episc. *Sibilôn, &c.
Stephanus indignus episc. Philadelphię, &c.
Eudoxius indignus presbyter, & vicé agés
Metellipoleos, in eandem sententiâ &c.
Theodorus indignus episc. Cadôn, in &c.
Theopylactus indig. episc. Mosynôn, &c.
Basilius indignus episc. Dionysiopoleos, &c.
Stephanus indignus episc. *Sinao, &c.
Constantinus indignus episc. Andri, &c.
Eustathius indignus episc. Toni, in &c.
Ioannes indignus episc. Decaterôn, &c.

Ioannes indignus episc. Niceæ Thraciæ,
in eandem sententiam subscripsi.
Superiùs scribitur *Thomas *Theophanes indignus episc. Lebedi, &c.
Ioânes indign. episc. Lythoprosopi, in &c.
Nicephorus indignus episc. Archadiopo-
leos, in eandem sententiam subscripsi.
Theodorus indign. episc. Heracleopoleos
aut *Pidachtoes, in eandé sententiam &c.
Constantinus indignus episc. Metrôn, &c.
Lycastus indignus episc. Phyladôn, &c.
Michael indignus episcop. Trallensiû, &c.
Ioannes indignus episc. Lemni, &c.
*Amyzi Leontius indignus episc. *Amissi, &c.
Michael indignus episc. Tij, in eandem &c.
Epiphanius indignus episc. Pertorum, &c.
Ioannes indignus episc. Thymbriadôn, &c.
Stephanus indignus episc. Orynnôn, &c.
Heraclius indignus episc. Sami, in eand. &c.
Ioannes indignus episc. *Prænesti, in candē
sententiam subscripsi.

Sancta synodus exclamauit: Omnes sic credimus, omes idē sapuimus, omes approbantes subscripsimus. Hæc est fides apostolorum, Hæc est fides patrum, hæc est fides orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui secùs agunt, anathemate percelluntor. qui sic non sentiũt, ab Ecclesia depelluntor. Nos antiquæ Ecclesiæ legislationi inistimus, nos decreta patrũ custodimus. nos, adijcientes aliquid aut auferentes Ecclesiæ anathematizamus. Nos venerandas imagines fusc ipimus. nos, qui secùs saxint, anathemate percellimus. Quicunq; sententias sacræ scripturæ de idolis, contra venerandas imagines adducũt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quòd imagines Christiani vt deos adorẽt, anathema. Qui scientes communicant cum illis, qui contra venerandas imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema. Qui, pter Christum Dominũ Deum nostrum, dixerit alium nos à cultu idolorum liberâsse, anathema. Qui audent Ecclesiam Catholicam dicere idola aliquandò susc episse, anathema. Multi anni Imperatorum. Constantini & Irenes eius matris multi anni. Victorum Imperatorum multi anni. Nouo Constantino & nouæ Helenæ perpetua memoria. Deus imperium Augustorum conseruet. Imperator cælestis, terrenos reges custodi. Cunctis hæreticis anathema. Rugienti conciliabulo contra venerãdas imagines, anathema. Impia hæreseon verbula æstimantibus, anathema. Theodosio falsi nominis episcopo Epheſi, anathema. Sisinnio cognométo Pastillæ, anathema. Basilio maledico Tricacabo, anathema. Trinitas triũ horum dogma sustulit. Anastasio, Constantino & Victori, qui successiuè thronum Constantinopolitanæ ecclesiæ ascenderunt, non aliter ac nouo Arrio, Nestorio, Dioscoro, anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma sustulit. Ioanni Nicomediæ, & Constantino Nacoliæ hæresiarchis, anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini & sanctorũ eius, Dominus eos ad nihilum deduxit. Si quis exiconoclastarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema. Si quis Deũ secundùm humanitatem non circunscriptibilem confessus fuerit, anathema. Si quis euangelicas narrationes per picturam repsentatas nó acceptauerit, anathema. Si quis has non salutauerit in nomine Domini & sanctorum eius, anathema. Si quis traditionem Ecclesiæ, siue scripto siue consuetudine valentem, non curauerit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Ioannis & Georgij perpetua memoria. Prœconũ veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbauit. Horum disputationibus inhærentes, digni reddamur misericordijs & gratia primi & magni supremi sacerdotis Iesu Christi Dei nostri, intercedente simul inuiolata domina nostra sancta Deipara, & omnibus sanctis. Fiat, fiat, Amen.

Anathemata in Iconoclastas.

PIISSIMIS ET SERENISSIMIS Imperatoribus nostris, Constantino & Irenæ matri, Tharasius indignus episcopus Dei obseruantis & Imperatricis nostræ vrbis nouæ Romæ, & vniuersa sancta synodus, quæ secundùm diuinam voluntatem & iussu Imperatoris, in hac splendida Nicensium metropoli secundò conuenit.

CHristus Deus noster, fortissimi Imperatores, caput Ecclesiæ prædicatur: quoniam cor nostrum in manu eius existẽs, verbũ bonum scaturijt: suo enim decreto & mandato vos in nomine suo conuocauit, vt dogmatum Ecclesiasticorum oracula fixa, firmaq; conseruetis. Etenim quemadmodùm caput vestrum auro & lapidibus preciosis exornatũ est, ità & mentes vestræ Euangelicis patrum doctrinis sunt exultæ. Nam quorum sonus in vniuersum terrarum orbẽ est egressus, cùm sitis veluti discipuli & consodales, vniuersiq; Christiani populi duces & principes, ad pietatem veritatis sermonem contulistis, & orthodoxæ fidei pietatisque figurã descripsistis. Vndè fidelibus tanquàm faces ardentes relucetis, & periclitanti Ecclesiæ manum porrexistis. Nam & sanas doctrinas conseruatis, & dissidentium vnanimem concordiam gubernatis (absit verbo inuidia) Dei beneplacito: pietatis officia & honestas actiões p vos sunt stabilitæ. Quãobrem os nostrum impletum est gaudio, & lingua nostra exultatione. Nam per scriptã no-

Tharasij epist. ad Imperatorem Constantinum & Irenem illius matrem.

Psal. 125.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostram vocem res ipsas linguæ loquũtur. Quid enim splendidius magnificentiusque esse possit principi, quàm ecclesiasticarum constitutionum firmitatem & stabilimentum integrum conseruauisse? Quandoquidem autem quidam, imaginem quidem pietatis circunferentes, sacerdotij dignitate conspicuos se exhibent, verùm ipsum robur sacerdotij denegantes consurrexerunt, Babyloniorumq; sacerdotum accusationẽ arripuerunt, (quos & propheta triumphat, Dan. 13.a dicens: Egressa est ex Babylone iniquitas) Caiaphaicumq; conciliabulum coëgerunt, facti parentes impiorum dogmatum, execrationis & amaritudinis, quorum os non aliò quàm ad maledicẽdum spectat, & hinc gloriam famamque venatur: linguam habẽtes blasphemam, & calamum benè huic inseruientem, pugnantes verbis Dei, Imperatorum maiestatem monstrosis verbis corrumpentes, gentem sacram, quæ semèl Christum induit, & ex gratia illius seruata est, quasi in idolorum errore existentem, idololatras vocantes, & improbitatis animo præditi, illis hactenùs manus iniecerunt, arbitrantes se posse obscurare venerandarum imaginum picturam, atque eas partim veluti communi suffragio exterminárunt, partim verò quæ ex cera fusæ erant in singularem ornatum, in turpes vsus conuerterunt: quæ verò ex tabulis & asserculis depictæ erant, tum Christi, tum etiàm sanctorum illius, igni tradiderunt: & vt vno verbo dicã, omnes nostras ecclesias cõtaminantes disturbârunt, & hierarchę, id est, sacrarum rerũ præsides anteà existentes, hæresiarchæ facti sunt: & pro pace rixas ad populum locuti sunt, pro frumento zizaniam ecclesiasticis agris inseruẽrunt: vinum cum aqua miscuerunt, & proximo potauerunt subuersionẽ noxiam. Prætereà cùm essent lupi Arabici, pellem ouinam egregiè similárunt se gestare. Defraudantes quoq; veritatem, mendacium vires cupiuerunt acquirere posse. Sed aspidum oua fregerunt, & secundùm prophetam, telam araneæ filárunt. Qui autem Esa. 59.a de ouis istis edere debebat, postquàm confregisset ea, ventum inanem reperiens simul & basiliscum accepit veneno & lœtali afflatu plenum. Quoniam autem hæc ità se habent, & veritatem ad tempus mendacium adedit, O vos mitissimi & fortissimi Imperatores, non ferentes eiuscemodi pestilentẽ & animis lœtalem errorem diutiùs in terris hærere, sed hunc spiritûs diuini, qui in vobis inhabitat, afflatu obscurare contendistis, quò scilicet firma maneat Ecclesiæ constitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium vestrum pacificè secundùm nominis appellationem gubernetur. Neque putâstis ferendum aut tolerabile, quòd in reliquis omnibus rebus benè inter nos conueniret, de vitæ autem nostræ summa & præcipuo, nimirùm pace Ecclesiæ, inter nos essent dissidia, maximè cùm nostrum caput vnicum sit Christus, nos autem deinceps illius vnius corporis membra, propter eam quæ inter nos, communem fidem & sententiam. Quapropter vos sacrum hunc nostrum copiosum in hac Nicensium metropoli conuenire iussistis cœtum, quò ecclesiarum dissensiõem auferremus, & malè disiuncta, ad vnitionem commodam reduceremus, & vt eam, quæ nupèr ex spinosis consuta est sententijs, vallam, hoc est, falsam doctrinam, conuelleremus & disrumperemus, & vestem orthodoxæ fidei conseruaremus illæsam. Quarè apostolicis & patrum adhærentes traditiõibus, ex afflatu spiritus sancti in vnum conuenientibus animis, itè Ecclesiæ Catholicæ & sacrarum sex vniuersalium dogmata habentes nobis concordantia, audemus anathematizare Arrij insaniam, Macedonij rabiem, Apollinarij dementiam, Nestorij idololatriam in homine, Eutychis & Dioscori conspirantem vanitatem, & horum multorum capitum hydra, Origenis, Didymi & Euagrij nugas fabulasque, Sergij, Honorij, Cyri & Pyrrhi, eorumque assectarum vnam voluntatem, immò malam & improbam voluntatem. Deindè & qui post hos vana & noua excogitârunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem suffragio & conuenienter accepto à sancto spiritu verbo, & pura fontis illius aqua, spongia diuinorum dogmatum abstersimus & expunximus, inuentoresque nuperæ vaniloquentiæ longè extra ecclesiasticos muros eiecimus. Et quemadmodũ pedes & manus competenter animæ consilijs mouẽtur, ità & nos à spiritu accepta gratia, & robur habentes fortitudinis vestræ coadiutans, & pietatem reconciliauimus, & veritatem deprædicauimus. Quamobrem omnibus modis recipiendæ sunt venerandæ imagines Domini nostri IESV CHRISTI, quatenùs scilicet perfectus homo fuit, & hæ quoquè omnes quæ historicè è sacra Euangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, sanctorum quoquè angelorum, nam hominibus ipsi quoq; in forma hominis visi sunt. item sanctorum omnium, quorum prælia & certamina tabulis & parietibus, cameris item vestibus & vasis insculpta amari debent, quemadmodùm catholica Ecclesia multis retrò seculis in hisce est instructa. Sic enim ea accepit, sicà sanctis nostræ disciplinæ ducibus, & eorum successoribus patribus nostris statutũ est. Sunt autem hæ adorandæ quoq;, hoc est, exosculandæ & amandæ. idé enim significant hæc iuxta antiquam Græciæ dialecton. Nam προσκύνησις, id est, adorare, & ἀσπάζεσθαι, id est, amplecti, & φιλεῖν, id est, amare significat. Præpositio autem πρός, intentionem significat de-

siderij, quemadmodùm in προσφέρω à φέρω, κυρῶ & προσκυρῶ, κυνῶ & προσκυνῶ, quod significat & amplexum, & vehementẽ amorem. Nam quod quis φιλεῖ, (hoc est, amat,) id etiàm προσκυνεῖ: (hoc est, amplectitur:) & quod adorat siue amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiàm omninò φιλεῖ, id est, amat. Testatur id sanè humana natura & affectio, qua erga amicos sumus affecti. sic enim inter duos res agitur, & hoc modo sibi occurrentes agunt. Non solùm autem apud Græcos hæc loquendi ratio in vsu est, sed in diuina quoq; scriptura idem annotare licet. 1.Reg. 20.g In libris enim Regum scriptum est: Dauid surrexit, & cecidit in faciem suam, & adorauit ter Ionathan, & osculatus est eũ. Rursùs, nónne Dominus de pharisæis dicit in Luc. 14.b Matt. 23. euangelio: Amant primos accubitus in cõuiuijs, & salutationes in foro. Certum est ἀσπασμούς, id est, salutationem, hoc loco à Domino appellari προσκύνησιν, id est, adorationem. Pharisæi enim glorioso animo præditi, & seipsos iustos existimantes, ab omnibus adorari studebant. Non enim ore osculari petebant: fuisset etenim hoc humilitatis signum, & haudquaq; pharisaici supercilij. Iterùm Paulus Apostolus diuinus sanè, Act. 21.c quemadmodùm in Actibus scribit Lucas: Nam cùm (inquit) essemus nos in Hierosolymis, libenter & alacriter exceperunt nos fratres, sequenti autem die Paulus nobiscũ ad Iacobum ingreditur. aderant autem oẽs presbyteri. salutatis autem illis, singula, quæ in gentibus per illum fecisset Dominus, exposuit. Hic enim salutationem, honorificam adorationem mutuò factam, Apostolica sententia significat. Quemadmodùm Gen. 48. Heb. 11. etiàm de Iacob legitur: Adorauit in summitate virgæ suæ. Cum his conuenit Gregorius cognomento Theologus, dicens: Bethleem venerare, præsepe adora. Quis autem, Greg. Nazianz. modò rectè & syncerè scripturas intelligat, ea quæ ità in scripturis occurrunt, non viderit, indè latrian quæ fit per spiritum, nõ dici, nisi omninò expers sit intelligẽtiæ, & planè in sententijs scripturæ & patrum ruditis? Non enim in summo virgæ Iacob latriã fecit. Neq; etiàm Gregorius præsepi latriæ vocabulum addit, nequaq;. Rursùs cùm crucem viuificam salutamus, conuenienter canimus, Crucem tuam adoramus Domine. Lanceam, q̃ viuificans latus sanctitatis tuæ apuit, adoramꝰ: q̃ sanè adoratio nihil aliud est, quàm salutatio, siue amplexum mãlis dicere, quod indicat hoc, quod labijs quoquè nostris proprijs ea contingimus. Si verò sæpiùs in scriptura & elegantibus nostris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu siue latria, quæ in spiritu fit, sumi non negamus. Nam cùm vox sit multæ significatiõis, non potest non aliquandò, pro cultu adorationis in spiritu, sumi. Adoratio enim est, cùm venerationem, desiderium & timorem significet: ità nos vestrũ victoriosum & placidissimum imperium adoramus. Est adoratio, q̃ tantummodò timorem significat, quemadmodùm Iacob adorauit Esau. Est q̃ Gen. 33.a gratiam notat, quomodò Abraham pro agro, quem accepit à filijs Chet in sepulcrũ Saræ vxoris suæ, adorauit illos. Rursus, qui Gen. 23.c sperant beneficium se accepturos à potentioribus, eos adorant, quemadmodùm Iacob adorauit Pharaonem. Hinc diuina scriptura, dicens, Deum tuum adorabis, & illi Gen. 47.a b Luc. 4.b Deut. 6.c soli cultum exhibebis: adorabis, absolutè 10.d ponit, neq; adijcit, soli, vt significetur vox diuersæ notionis & æquiuoca. Cultum autẽ exhibebis siue seruies, soli dixit: quam ob causam latriam vni Deo tribuimus, adque illum referimus. His ità se habentibus, in confesso & sine vlla dubitatione credimus, acceptam & placitam coram Deo esse venerandarum imaginum depictiõem, & earum quæ dispensationem Domini nostri IESV Christi exprimunt, & virginis quoq; Marię Deiparæ intemeratæ, quin etiã glorioforum angelorum, & omnium sanctorum, has quoquè adorandas & salutandas putamus. qui verò ità non est animatus, sed circa venerãdarum imaginum adorationem laborat & dubitat, eum anathematizat sancta & veneranda nostra synodus, quæ efficacia diuini spiritus & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est & cincta. Anathema autem istud, nihil aliud est quàm separatio à Christo. Si verò aliqui repugnauerint aduersùm ea quæ statuta sunt, his non adhibentes fidem, sanè contra stimulum calcitrant, & prijs animis iniurij sunt. Nam & Christo aduersantur, & sycophantijs quæ aduersùs Ecclesiam Dei exercentur, gaudent, ipsamque pietatem subuertere conantur. quarè hæreticorum veterum assecłæ, socij & contribules propter impietatem verè dicendi sunt. Nos autem fratres & comministros nostros Dei amantes episcopos, & cum his præsides & clericos misimus, vt omnia quę inter nos acta sunt, ad diuinas aures vestras renuncient. Ad consignationem autem & maiorem certificationem eorum quæ à nobis decreta sunt, & quò maiestati quoq; vestræ pijssimæ satisfiat, authoritates quasdam patrum ex multis paucas subnexuimus, quarũ splẽdore veritatis stabilimentum elucidari magis possit. Saluator autem omnium & qui nobiscum regnat, Ecclesiæ suæ pacem pro præmio tribuat. vestrum autem imperium cum senatu & ducibus, & fidelissimo militum exercitu, in multos annos conseruet, & victoriam vobis concedat. Ipse enim dixit: Viuo ego, dicit Dominus: *Et glorificã. 1.Re. 2.f for. *Ego tes me, glorifico. Ipse est, qui accingens vos potentia, omnem hostilem impressionem à vobis auferet, obedientiam autem apud omnes conciliabit. Gaude igitur ciuitas, exulta noua Sion, totius terrarum orbis vel-

Universidad de Deusto
Biblioteca

veluti alta specula. Regnauit enim & illic Dauid,& Dauidicè illam allocutus est:Dominus in medio tui,cuius nomen sit benedictum in secula seculorum,Amen. Psal.45.

DEI AMANTISSIMIS SACERDOTIBVS & clericis sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ, & omnium ecclesiarum DEI colentis & imperialis vrbis, sancta synodus quæ in Nicea secundò congregata est.

Epist.s. Nicenæ synodi ad sacerdotes & clericos oēs

CHristus Deus noster vera veritas, patris lumē & splēdor, qui è tenebris nos in mirandam suam lucē vocās, ex idolica insania nos liberauit, & nomina idolorum de terra deleuit, vt nulla planè eorum sit posthàc memoria:placitum sibi existimauit, pios & in omnibus orthodoxos nostros fideles Imperatores excitare, qui nos in splendidam metropolim Niceam conuocarent, vt nouistis, quò dissidentia in vnum per nos conuenirent,& medi⁹ paries inimicitiæ sustolleretur,& vetusta Ecclesia Catholicæ legislatiōis authoritatem obtineret.Igitur spiritūs sancti inspiratione in hocipsum cōuenientes, eiusdem cooperatione omnes in idem consensimus.Oriens, inquam, Occidens, Septentrio & Meridies, in vnam vnionem, vt ità dicam,conuenimus:sanctarum ecclesiarum pacificus status propter consentientem fidem & sententias constitutus est. Pedes em̄ nostri in rectam viam dirigens Dominus, truncum,qui ex zizanijs vetustæ & improbæ hæreseos excreuerat, funditùs eradicauit.Eccè euangelizamus vobis, in mōte excelso stantes,ecclesiasticæ pacis gaudium & celebrem festiuitatem. Quid enim gratiosius est cōsidentis illius Esaiæ verbo,Quàm speciosi sunt pedes euangelizātium pacem, euangelizantium bona?Dignum autem fuisset,& vestram deuotam præsentiam rebus omnibus interfuisse,quò omnem à Deo electam nostram congregationem vno in loco inueniretis,& per Dei gratiam spectatores fieretis,omnium quæ acta sunt:ità & dissertationis vim quoquè cognouissetis,quæ in confirmationem legalium Ecclesiæ catholicæ traditionum,& destructionem eorum qui insurrexerunt contra veritatem,& apostolicas & patrum traditiōes ab Ecclesia catholica alienārunt,facta est. Sed quoniam inter nos & vestram sanctitatem, & humidum iter est,& longa terrestris via: duabus rebus opùs fuit,nauibus scilicet & iumētis, quibus deferri possetis. At quoniam vtrorunq; copiam non habentes, nobis corpore adesse nō potuistis,certum est, vos mente & animo idem sentiente nobis adfuisse, quod sanè Ecclesiæ catholicæ magnum adiumentum existit. Quandoquidem autem inter nos membra sumus, habentia vnum caput Christum Dominum nostrum, necessarium duximus,omnem eorum quę diuinè apud nos acta sunt,seriem narrare. Nā & linguæ res per literas effari possunt,eęq; ità subindè repræsentant omnia, quasi coràm visa fuissent. Postquàm igitur ex præscripto patrum & doctrina, conuénimus, omnes idem sentire cœpimus. Recordatiq; sumus carminis, quod à Mose factum est & doctum:Interroga patrem tuum, & renunciabit tibi:quære seniores tuos,& dicent tibi. Ità quoq; & nos ecclesiasticæ ordinationi insistentes, neque ęcquam illi adiecim⁹, neque etiàm ᵃdempsim⁹,sed apostolicè instructi,traditiones quas accepimus, seruauimus,omnia scilicet suscipientes quæ sanctæ catholica Ecclesia &ſscripto &ſconsuetudine admisit. Quorum de numero cùm & venerandarum imaginum essent figuratiōes, de his peculiariter egimus. Rursùs omnia q̄ diuini nostri patres reijciūt,ea quoq; & nobis indigna & catholicæ Ecclesiæ aduersa & hostica arbitramur, in quibus sanè recensetur & continuata vaniloquentia iconoclastarum, & eorum qui falsò Christianos accusant,gangræna,hactenùs Ecclesiam depascens. Sed Deus Dominus noster eam in finem non sustinuit:nam postq̄ veritas detecta est,orthodoxa & syncera fides omnibus resplenduit,mendacium cum tenebris sibi congenitis euanuit.Nam si, vt ipsi asserunt, imaginum pictura idolis comparabilis existit: nostræ liberationis mysterium, quod Dei filius per suam in carne sinè peccato ſsentiā operatus est,vanum reputatur.Quin etiàm vanæ sunt propheticæ promissiones, quarum quędam iubet nos eum adorare & colere in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ. Alia verò dicit: Surrexit tanquàm ex somno Deus, tanquàm potens à crapula vini, pcussit inimicos suos: & dedit eis in posterum improperium sempiternum.Si improperium sempiternum datum est inimicis nostris,hoc est, improbis poētijs per resurrectionem, quomodò rursùs Christiani idolis seruient? Vah eorum impietatem & ruditatem. Vtinàm cogitāssent illud,qui scandalizat vnum ex putillis credentium in Christum, indignationem intolerabilem Dei incurrit. Sed verbum Domini nihili fecerunt,ecclesiasticas traditiones cessauerunt, quam ob causam in nihilū rediget eos Dominus.Et cum Arrio,Eunomio,Macedōio,Apollinario, Nestorio,Eutyche,Dioscoro,Sergio, Honorio, & reliquis istis improbè sentientibus, conspiratio istorum connumerata est.Nam horum stultitiam abstergentes, ipsi quoque stulta loquuti sunt. Iam tamen fundā veræ confessionis cum ipsis prostrati sunt, & acies eorum est dispersa. Non enim Deus

Deus in seculum dimisit virgam eorum in sortem iustorum,hoc est,Ecclesiæ. Iudaicè enim vana cogitārunt,& alteras in conciliabulo Iudæ tulerunt: quarè conciliabulum illorum,Caiaphaicum inuentum est. Hoc enim,contra Dominum conflatum est: sed iconoclastarum aduersùs eius imaginē illud conciliabulum, liberationem nostram per Christum factam,sibi & alijs inscripsit.Hoc autem consilium profundum,non p Christum cœpit:conſœderationes inijt, sed non per spiritum illius, quia ornatum venerandorum templorum sustulit. In hoc conciliabulo nullus inuenietur, qui imaginem ad similitudinem Dei ferat, quia imaginē nomini & sanctorum illius ignominiosè confringentes,igni tradiderunt. Hoc conciliabulum insania & dementia occasionem dedit multarum & satanicarum cædium. Hoc conciliabulum falsò nomen sibi assumpsit sacerdotale & sacrum concilium. improba enim & prophana mente cōflatum est.Hoc conciliabulum os habet intemperans.spiritu autem falso Christum & veritatem simulauit,mendacijs verò in totum est cōfisum. Hoc conciliabulum catholica Ecclesia tanquàm zizania ex area Dominica, hoc est, Ecclesia catholica extirpauit, & sputo diuini iudicij eiecit.Itaque ex Ecclesia catholica ablatum est,& vafra eius consilia redargutionem incurrere.Verum enim & rectissimum Ecclesię iudicium,innouari in se nihil patitur,neq; vllam semèl probatæ rei ablationem ferre potest.Nos igitur patrum legibus insistentes,ab vno eodemque spiritu gratia accepta, sinè vlla nouitia machinatione,& incontaminatè cuncta Ecclesiæ dogmata custodiuimus, quemadmodùm sacræ sex vniuersales synodi constituerunt. Et quæcunq; in Ecclesia honore affici iusserūt, sinè omni cōtrouersia recipimus, è quibus est,vt anteà diximus, imaginum quoq; apparatus. Quarè eas honorabiliter adoram⁹ & salutamus:idem enim significāt hæc duo verba. Quicq; eadem confitetur, hic catholicæ ecclesię verus & germanus filius & particeps illius existit.Cuncta itaque scandala abierunt,cuncta obscurata sunt. Veritas gubernat omnia, mendacium exterminatum est, seminator zizaniorum omninò defecit. frumentum,hoc est,deuotus Christi populus,in vnum horreum, nempe Christi Ecclesiam, comportatū est. Orthodoxæ fidei lumen resplenduit, erroris tenebræ succubuerunt,mœror in gaudium versus est, luctus in exultationem commutatus est.Conuersus est dolor noster in lætitiam, omnia in meliorem partem respexerunt. Quapropter & nos Apostolicè vos alloquimur: Gaudete in Christo, gaudete. Terna gaudia trinitas nobis peperit:quam decet omnis gloria,honor, & potentia in sęcula seculorum,Amen. Phil.3.&4.a

CANONES
SANCTÆ ET VNIVERSALIS VII. Synodi,interprete Gentiano Herueto.

Canon 1.Quòd oporteat diuinos canōes omnino seruari.

ILis qui sacerdotalē dignitatē sortiti sunt, testimonia & ad rectè se gerendū instituta,sunt canonicarū constitutionū descriptiones. Quas cum diuinilo-quo Dauid lubenter recipientes,ad Dñm cantamus,dicentes: In via mandatorum tuorum lætatus sum tāquàm in omnibus diuitijs, Et,Mandāsti iustitiam testimonia tua in seculum:erudi me, & viuam.Et in seculum nos iubet vox prophetica testimonia Dei seruare,& in eis viuere, & quæ scilicet nequaq̄ concutienda nullaq; ratione labefactanda permanent.Nam & venerandus Moses sic ait:Eis nō licet addere,nec eis licet detrahere. Et diuinus Apostolus Petrus in ijs glorians,exclamat, Ad q̄ angeli declinare desiderāt. Atq; etiàm dicit Paulus:Etiāsi vel angelus de cœlo annūciet vobis aliud euangeliū,q̄ vobis annunciauimus,sit anathema. Cùm hæc ergò ità se habeant,& sint nobis testata, ijs exultantes vt si quis multa spolia inuenerit, diuinos canones libenter amplectimur,eorumq; constitutionem integram & illabefactabilem confirmamus,q̄ edita fuerūt à sanctis spiritūs tubis,omni ex parte benedictis apostolis,& sex sanctis vniuersalibus synodis,ijsq; q̄ ad eiusmodi decretorū traditionē*locaiter coactæ fuerunt, & nostris sanctis patribus. Ex vno enim omnes eodemq; spiritu illuminati, quæ erant vtilia, decreuerunt: & quos anathemati quidem transmittunt,nos quoq; anathematizamus:quos verò depositioni,nos quoq; deponimus:quos autem segregatiōi, nos itidem segregamus: quos autem pœnæ tradunt,nos quoquè similiter subijcimus. Ab auaritia enim alieni mores sint, præsentibus contenti,is qui tertiū cælum cōscendit,& arcana verba audiuit, Paulus diuinus Apostolus apertè vociferatur. Psalm.118, Deut.4.& 12. 1.Pet.1. Gal.1. Heb.13. 2.Cor.12.

alius vertit, *prouinciatim.

Can.2. Quid exigendum ab eo, qui sit in Episcopum ordinandus.

Quoniam psallentes DEO *coordinamur, in iustificationibus tuis meditabor, non obliuiscar eloquiorum tuorum, omnes quidem Christianos hoc salutare seruare oportet, eos autem præcipuè,qui sacerdotalem dignitatēm obtinent. Quamobrem decernimus quemlibet quidem,qui ad episcopalem gradum est prouehendus, Psalterium omninò nōsse, vt ex eo omnem quoq;

alius, *spōdemus, Psal.118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoq; suum clericum ità imitari moneat: à metropolitano autem benè examinari, an ad sacros canones diligẽter ac cum perscrutatione, non autem obitèr curlimq; legendos, prompto paratoque sit animo, & sacrũ etiàm euangelium, & librum diuini Apostoli, omnemq; diuinam scripturam, & in diuinis præceptis versari, & populum docere. Nostræ enim hierarchiæ substantiæ sunt eloquia diuinitùs tradita, diuinarum scilicet scripturarum vera scientia, sicut & magnus ait Dionysius. Si quis autem dubius animi fuerit, & non lubenter hæc facere & docere voluerit, non ordinetur, Prophetícè enim dicit Deus: Tu repulisti scientiam, & ego te repellam, nè sis mihi sacerdos.

Osee 4.

Can. 3. Electiones episcoporum, quæ vi principum procedunt, infirmari debent.

Omnem electionem, quæ fit à magistratibus, episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, irritam manere, ex canone dicente: Si quis episcopus secularibus magistratibus vsus, p eos ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promouẽdus ad episcopatum, ab episcopis eligi, quẽ admodùm à sanctis Patribus Niceæ decretũ est in canone qui dicit: Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia constituti: si autem hoc difficile fuerit, vel propter vrgentem necessitatem, vel propter viæ longitudinem, tres omninò eodèm conuenientes, ijs quoquè qui absunt, simul suffragiũ ferẽtibus & assentientibus per literas, tunc facere electionẽ, eorum autem quæ à se fiunt, confirmationem dare vnicuiq; metropolitano.

Can. 31. Apostol.

Can. 4.

Can. 4. Pœna talionis puniendus antistes, qui iniustè clericos arcet, vel templa claudit.

Præco veritatis Paulus diuinus Apostolus, quendam veluti canonem Ephesiorum presbyteris imponens, vel vniuersæ potiùs sacerdotali multitudini, sic liberè dixit: Argentum vel aurum vel vestem nullius concupiui, omnia vobis ostendi, q̃ oportet sic laborantes infirmos susc̃ipere, dare beatum existimãtes. Quocircà nos ab eo edocti statuimus, nè turpis lucri gratia episcopo in mentem veniat, quærenti excusationes in peccatis, aurum vel argentum, vel vllam aliam speciem ab ijs, qui sibi subsunt episcopis, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit enim Apostolus: Iniusti regnum DEI non possidebunt: nec debent liberi parentibus thesaurum parare, sed parentes liberis. Si qs ergò per auri exactionem vel alicuius alterius speciei, vel propter aliquam propriam affectionem à ministerio arcere inuentus fuerit, vel segregare suorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, nè in eo diuina fiant ministeria, ad id quod

16. q. 1. prædicator.

Act. 20.

1. Cor. 6.
2. Cor. 12.

non est sensu præditum, suam insaniam immittens, est reuerà sinè sensu, & talionis erit legi obnoxius, & labor ipsius in caput eius redibit, vt qui sit mandati Dei transgressor. Præcepit enim & Petrus apostolorum summus: Pascite gregem Domini, episcopatum gerentes, non per vim, sed spontè ac voluntariè secundùm Deum: neq; turpis lucri gratia, sed promptè & alacriter: nec vt dominatum in clerum obtinentes, sed gregis exemplaria existentes: & cùm summus pastor apparuerit, quæ nec corrumpi nec marcescere potest, gloriæ coronam referetis.

1. Pet. 5.

Can. 5. Qui clericis exprobrant, quòd in Ecclesia sinè largitionibus constituti sint, mulctæ subijciantur.

Est peccatum ad mortem, quandò peccantes aliqui manent incorrigibiles. Hoc autem est deterius, quandò & erecta cerui-ce aduersùs pietatem & religionem insurgunt, mammona Dei obedientiæ præferẽtes, & eius canonicas constitutiones nõ ferentes. In ijs nõ est Dominus Deus, nisi fortè hũiliati, à suo delicto resipuerint. Oportet enim eos magis Deo supplicare, & cum corde contrito huius peccati remissionem & condonationem petere, & non de illicita donatiõe se iactare. Deus enim propè est ijs, qui sunt contriti corde. Eos ergò, qui p auri dationem se fuisse in ecclesia constitutos gloriantur, & in ea improba consuetudine spem habent, quæ à DEO & ab omni sacerdotio alienat, & ideò impudente vultu & ore aperto, probrosis & contumeliosis verbis eos, qui propter actam ex virtute vitam à sancto spiritu selecti electíque sunt, propter auri dationem vilipendunt ac negligunt: primùm quidem eos, qui hoc faciunt, vltimum proprij ordinis gradum fumere: sin autẽ perseuerârint, inflicta quoq; pœna corrigere decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoq; fecisse visus fuerit, fiat vt vult canon apostolicus, qui dicit: Si quis episcopus per pecunias hanc dignitatem assecutus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur & ipse qui ordinauit, & excindatur omninò à communione, vt Simon Magus à me Petro. Et secundus canon sanctorum patrum, qui Chalcedone conuenerunt, qui dicit: Si quis episcopus pecunijs ordinationem fecerit, & nonvenalem gratiam in emptionem deduxerit, & pecunijs ordinauerit episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyterum, val diaconum, vel aliquem eorum qui in clero enumerantur, vel pecunijs promouerit œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel omninò aliquem ex canone turpis lucri gratia: qui hoc aggressus esse conuictus fuerit, de proprio gradu veniat in periculum, & qui ordinatur, ex eâ ordinatione vel promotione quæ precio dato instàr mercaturæ facta est, nihil

Can. 8.

Psalm. 18.
Prou. 6.

1. Tim. 5.
Mos erat ecclesiasticus, templa per sacras martyrum reliquias consecrare.

nihil iuuetur: sed sit alienus à dignitate, vel munere, seu curatione, quã pecunijs assecutus est. Si quis autẽ rebus adeò turpibus & lucris illicitis intercessor seu sequester apparuerit, hic quoquè, si sit quidem clericus, à proprio gradu excidat: sin autẽ laicus vel monachus, segregetur.

Can. 6. De cogendo Concilio prouinciali, quòd ad tempus attinet.

Conc. Nicen. cap. 5.

Quoniam canon est, qui dicit bis in anno in vnaquaq; prouincia, per congregationes episcoporum fieri oportere quæstiones canonicas propter vexationẽ: & quòd itineri perficiundo minùs sufficerẽt qui cogebantur, statuerũt sancti sextæ synodi patres, ea quouis modo & quacunq; ex causa semèl in anno fieri, & delicta corrigi. Hunc ergò canonem nos quoquè renouamus. & si quis magistratus hoc prohibere inuentus fuerit, segregetur. Si quis autem metropolitanus hoc fieri nõ curauerit, præterquàm vi vel necessitate & iusta aliqua de causa, canonici: pœnis subijciatur. Cùm autem de canonicis & euãgelicis rebus fiat synodus, opùs est vt congregati episcopi magnã curã & diligentiam gerant, vt diuina & viuifica mandata seruentur. In eis enim seruandis est retributio multa: quoniam lucerna est mandatum, lex verò lux, & via vitæ probatio & disciplina. Nè liceat autem metropolitano ex ijs, quæ secum adfert episcopus, vel iumentum, vel aliquam rem aliam petere. Si enim hoc fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

Can. 7. Vt templa sinè reliquijs sanctorum non consecrentur.

Ait Paulus diuinus Apostolus: Quorundam hominum peccata sunt manifesta, nõnullos autem consequuntur. Præcedentibus autem peccatis, alia quoquè ea sequuntur. Impiam ergò sectam, qui Christianos accusant, alia quoquè impia cõsecuta sunt. Quemadmodùm enim venerabilium imaginum adspectum ex Ecclesia sustulerunt, alios quoquè mores reliquerunt, quos quidem oportet renouari, & tã ex iure scripto quàm non scripto sic obseruari. Quæcunq; ergò templa consecrata sunt absq; reliquijs martyrum, in ijs fieri statuimus reliquiarũ depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecrat sinè sanctis reliquijs, deponatur, vt qui Ecclesiasticas traditiones transgressus sit.

Can. 8. Quòd non oportet Hebræos recipere, nisi quando sincero corde conuersi fuerint.

Quoniam Hebræorum religionis quidã errantes Christum Deum nostrum subsannare nisi sunt, sese Christianos esse fingentes, ipsi autem clãculùm & occultè eum negantes, sabbata obseruãtes, & multa alia iudaica facientes: statuimus vt neq; ad communionem, neque ad orationem, neque ad Ecclesiam admittantur, sed apertè sint secundùm suam religionem Hebræi, & neq; filios eorum baptizent, neque seruum emãt vel possideant. Sin autem ex pura & syncera fide quis eorum cõuersus, & ex toto corde cõfessus fuerit, eorum moribus & rebus insultans, & veluti triumphum agens, vt & alij refellantur & corrigantur, eum recipiant & baptizent & eius liberos, & caueant ipsi, sẽ ab Hebræorum studijs & institutis descituros. Si autem non ità se gerat, eos nullo admittant modo.

Can. 9. Hæreticorum scripta vulgari non permittantur.

Hæreticorũ scripta non nisi puerilia sunt ludibria, quia facilè soluuntur.

Puerilia omnia ludibria, furiosaque dicta ac scripta, quæ aduersùs sanctas imagines edita sunt, oportet dari episcopo Cõstantinopolitano, vt cum reliquis libris hæreticis reponantur. Si quis autem hæc cælare inuentus fuerit, si sit quidem episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur: sin autem laicus, vel monachus, segregetur.

Can. 10. Non oportet clericum relinquere suam parœciam, atque ad alteram se conferre citra consensum episcopi.

Quoniam nonnulli clerici canonicã constitutionem circunscribentes, sua relicta parochia in alias parochias excurrunt, vtplurimùm autem in hac à Deo custodita & Imper. vrbe, etiàm inter magistratus seu officia assident, & in eorum oratorijs diuina ministeria facientes: eos sinè proprio episcopo & Constantinopolitano nõ licet in quauis ædc vel ecclesia recipi: si quis autem hoc fecerit, si perseueret, deponatur. Quicunque autem cum prædictorum sacerdotum consensũ hoc faciunt, non licet eis curas seculares, & ad victum pertinẽtes susc̃ipere, vt qui sint à canonibus prohibiti hoc facere. Si qs autem eorum, qui dicuntur maiores, curationem obtinere deprehẽsus fuerit, vel cesset, vel deponatur: potiùs autem ad docendos filios & seruos accedat, legens eis diuinas scripturas. Ad hoc enim etiàm sacerdotium sortitus est.

Can. 11. Oportet œconomos esse in ædibus episcopalibus & monasterijs.

Can. 26. Conc. Chalcedon.

Cùm omnes diuinos canones seruare teneamur, eũ quoquè, qui iubet œconomos esse in ecclesijs, illæsum omninò seruare debemus. Et si quidem vnusquisq; metropolitanus in sua ecclesia œconomum constituit, benè habet: sin minùs, Constantinopolitano episcopo propria authoritate licebit œconomum in sua ecclesia præficere. Similiter & metropolitanis, si, qui eis subsunt episcopi, nolint in sua ecclesia œconomos cõstituere. Hoc ipsum autem seruari etiàm in monasterijs oportet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Can.12. Non oportet episcopum vel præpositum suburbana ecclesiæ alienare.

Si quis episcopus vel monasterij præfectus inuentus fuerit ex episcopatûs vel monasterij agris, in principis alicuius aut magistratûs manus alienare, vel alteri psonæ tradere, nullius sit momẽti traditio, vt sanctorum apostolorũ vult canon, qui dicit: Omnium rerum ecclesiasticarum episcopus curã gerat, & ea administret tanquàm Deo intuente. Nè liceat autem quicquam ex eis sibi vendicare, vel proprijs cognatis quæ DEI sunt, elargiri. Si sint autem pauperes, vt pauperibus suppeditet: sed non eorum prætextu res ecclesiæ venundet. Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quicquam ex agro emoluméti percipi, nè sic quidem magistratibus aut principibus, qui sunt in eo loco, *det prædiũ, sed clericis vel agricolis. Sin autem aliqua improba calliditate vtentur, & ab agricola vel clerico agrum præses vel magistratus emerit, sic quoquè nullius sit momẽti venditio, & episcopatui vel monasterio restituatur. Porrò episcopus vel monasterij præfectus qui hoc fecerit, exturbetur quidem episcopus ab episcopatu, monasterij verò præfectus à monasterio, vt qui malè dissipent quæ non congregauêre.

Can. 39.

alius habet, *venundet

Can.13. Magno supplicio digni sunt, qui monasteria prophanant.

Quoniam per eam, quæ fuit propter peccata nostra in ecclesijs, calamitatem sacrosanctæ quædam ædes à quibusdam viris arreptæ sunt, & episcopatus, & monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si, qui ea quidem tenent, volunt reddere, vt in pristinum statũ restituantur, benè & pulchrè habet: Sin minùs, si sunt quidem sacerdotalis catalogi, eos deponi iubemus: sin autẽ monachi vel laici, segregari, vt qui sint condemnati à patre & filio & spiritusancto, & ponantur vbi vermis non moritur, nec ignis extinguitur: quia voci nomini aduersantur, quæ dicit: Nè facite domum patris mei domum negociationis.

Iohan. 2.

Can.14. Non oportet citra manûs impositionem legere in sacro cœtu super pulpito.

dist. 69. quoniã videm*.

Quòd ordo in sacerdotio versatur, est omnibus manifestum: & sacerdotij manuũ impositiones seruare deo gratum est. Quoniam ergò videmus nonnullos à pueris cleri tonsuram accipientes, nondùm accepta episcopi manuum impositione, & in congregatione in suggestu legentes, & id non canonicè facientes, hoc à præsenti canone non fieri permittim*: hoc ipsum autem etiàm in monacho seruari. Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio monasterio etiàm soli vnicuique monasterij præfecto facere, si ipsi præfecto scilicet ab episcopo manus est imposita, qui fuit & ipse presbyter. Similiter & ex antiqua consuetudine chorepiscopos episcopi permissu oportet per manuum impositionem lectores creare.

Can.15. Nè aliquis clericus in duabus collocetur ecclesijs.

Clericus ab hoc deincèps tẽpore in duabus ecclesijs non collocetur. hoc enim est negociationis & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiuimus, nõ posse quempiam duobus dominis seruire. Vel enim vnum odio habebit, & alterũ diliget: vel vnum amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisque ergò, vt vox est Apostolica, in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in vna ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrũ fiunt in ecclesiasticis negocijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia: ex ijs ergò, si quis velit, ea quæ sunt corpori ad vsum necessaria, comparet. Dixit enim Apostolus: Vsi sunt meo & ijs qui mecum sunt, subministrauerunt manus meæ. Et hæc quidem in hac non obseruatrice ciuitate. In ijs autem, quæ extrà sunt, locis propter hominum inopiam permittitur.

1. Cor. 10.

Can.16. Non oportere virum sacerdotio præditum, sumptuosis vestibus amiciri.

Omnis *iactantia & ornatus corporeus, est à sacerdotali ordine & statu alienus. Episcopos ergò vel clericos, qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet: sin autem permaneant, suppliciо tradi. similiter & eos, qui sunt vnguentis delibuti. Quoniam autem radix acerbitatis sursùm pullulans, fuit nostræ Ecclesiæ inquinamentum, Christianos scilicet accusantium hæresis, & qui eam susceperunt, non solùm imaginum picturas auersati sunt, sed omnem etiàm pietatem ac religionem extruserunt, in eos qui piè & honestè viuunt inuehentes, in eis impletum fuit quod scriptum est, Abominatio peccatorum, religiosus & verus Dei cultus. Si inuenti itaque fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modestum amictum induti sunt, pœna coercentur. A superioribus enim vsque temporibus omnis vir sacerdotalis cum moderato & honesto indumento versabat. Quis enim quid non propter vsum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in nequitiæ reprehensionem incurrit, vt ait magnus Basilius. Sed nec ex fericeis texturis variatum quis vestimentum habebat, neque in vestimentorum * fimbrijs adiecta erant aliena coloris additamenta. Ex diuina enim

lingua audiêrunt, quòd qui mollia ferunt, sunt in ædibus regum.

Can.17. Qui non habet, quæ ad perfectum ornatum pertinent, ne aggrediatur extruere facellum.

Quidam monachi suis monasterijs relictis, vt qui imperare desiderent & parére recusent, oratoria ædificare aggrediũtur, cùm ea non habeant, quæ ad perfectionem pertinent. Si quis ergò hoc facere aggressus fuerit, prohibeatur ab eius loci episcopo. Si quis autem ea habet, quæ ad perfectionem sufficiunt, quæ ab ipso deliberata sunt, ad finem deducantur. Idem autem seruetur in laicis & clericis.

Can.18. Non oportet fœminas vitam degere in ædibus episcopalibus, vel in monasterijs virorum.

Sinè offensione esse etiàm ijs, qui extrà sunt, inquit diuinus Apostolus. Mulieres autẽ in episcopatibus vel monasterijs versari, est omis offensionis causa. Si quis ergò ancillam vel liberam in episcopatu possidere deprehensus fuerit, vel in monasterio administerium aliquod obeundum, puniatur. Sin autẽ perseueret, deponatur. Si verò etiàm in suburbanis mulieres esse contigerit, & voluerit episcopus vel monasterij præfectus illic iter facere, præsente episcopo vel monasterij præfecto mulier eo tempore nullo modo ministerium obeat, sed alio in loco seorsùm degat, donèc recesserit episcopus, vt omnis reprehensionis occasio vitetur.

Can. 19. Vt sinè muneribus constitutiones sacerdotum, monachorum & monacharum fiant.

Tanta execrabilis auaritiæ labes ecclesiarum præfectos inuasit, vt nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pij ac religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad sacerdotalem ordinem & vitam monasticam accedunt, pecunijs admittant: & quorum reprobum est principium, vniuersum quoquè reijciendum est, vt ait magnus Basilius, nec Deo licet & mammonæ seruire. Si quis ergò inuentus fuerit hoc facere, qui hoc facit, si sit quidem episcopus, vel monasterij præfectus, vel ex sacerdotali ordine, vel cesset, vel deponatur, vt vult 2. canon Chalcedonensis synodi. Sin autem monasterij præfecta, à monasterio extrudatur, & alij monasterio tradatur ad subiectionem. Similiter & monasterij præfectus, qui presbyteri ordinationem non habet. De ijs autem, quæ dantur liberis à parentibus instàr dotis: vel rebus suis proprijs oblatis, profitentibus ijs qui ea offerunt, esse Deo consecrata, statuimus vt siue maneant, siue exeant, ea in monasterio maneãt, vt fuit ipsorum profestio, nisi is qui præest, in culpa fuerit.

Can.20. Non oportet ex vno duplex fieri monasterium, & de duplicibus monasterijs.

A præsenti statuimus nõ fieri duplex monasterium, quoniam hoc sit multis scandalum & offensio. Si qui autẽ volunt cum cognatis mundo renunciare, & vitam sequi monasticam, viros quidem oportet in virorum monasteria discedere, fœminas autẽ ingredi in mulierum monasteria. Hoc enim est Deo acceptum. Quæ autẽ hucusquè duplicia fuerunt, seruentur secundùm canonem sancti patris nostri Basilij, & secundùm eius constitutionem, quæ sic definit: In vno autem monasterio nè versentur monachi & monachæ. *Adulterium enim habet intercedentem conuersationem. Nec monachus liberè cum monacha loquatur, vel monacha cum monacho seorsùm confabuletur, nec cubet monachus in fœminarum monasterio, nec monacha seorsùm comedat. Et quandò quæ sunt vitæ necessaria à parte virorum ad regulares fœminas deferuntur, extra portam hęc accipiat monasterij muliebris præfecta cum aliqua anu monacha. Si autem eueniat, vt aliquam velit cognatam monachus adspicere, præsente præfecta cum ea colloquatur exiguo & breui sermone, & mox ab ea recedat.

18. q. 2. definimus.

alius sic ver tit: lupanaria enim irrepunt in ollam virę cõiunctione.

Can.21. Non oportet monachos sua relinquere monasteria, & in alia migrare.

Non oportet monachum vel monachã propriũ relinquere monasteriũ, & ad aliud se conferre. Si hoc autem contigerit, ipsum vt hospitem accipi est necessarium: sed eum recipi sinè mente monasterij præfecti non conuenit.

Can.22. Oportet cum gratiarum actione & omni reuerentia monachos, si vsus venerit, cum mulieribus cibum capere.

Deo quidem vniuersum dedicare, & non proprijs volũtatibus seruire, res magna est. Siue enim comeditis, siue bibitis, inquit diuinus Apostolus, omnia in Dei gloriam facite. Christus autẽ Deus noster in suis euangelijs iussit peccatorum principia resecare. nõ enim adulterium solùm apud ipsum punitur, sed etiàm cogitationis motus ad aggrediendum adulterium eõdemnatur, ipso dicente: Qui adspexerit mulierem ad concupiscendam ipsam, eam iam in corde suo adulterauit. Vndè nos quoquè edocti, debemus cogitatiões purgare. Etsi enim omnia licent, non tamen omnia expediunt, vt à voce Apostolica docemur. Cuiuis ergò homini necesse est comedere vt viuat: & quibus est vita quidem matrimonij, & liberorũ, & laicæ constitutionis, permixtim comedere

1. Cor. 10.

Matth. 18.

Matth. 5.

1. Cor. 6. & 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

viros & mulieres, est ab omni reprehensione alienum, si modò ei qui dat nutrimentũ, gratias agant, non cum scenicis quibusdam studijs, siue satanicis cãticis & citharœdicis
Esa. 5. ac meretricijs vocib⁹: quos prophetica execratio persequitur, sic dicens: Væ qui cum cithara & psalterio vinum bibunt, Domini autem opera non respiciunt, & opera manuum eius non considerant. Et sicubi tales fuerint inter Christianos, corrigantur: sin minùs, aduersùs eos robur suum obtineant, quę ab ijs qui nos præcesserũt, canonicè tradita sunt. Cui autem quieta est vita & solitaria, vt qui Domino Deo iugum monasticum tollere statuerit, in solitudine & silẽtio sedebit. Atqui nec ijs etiàm, q vitam sacerdotalem elegerint, licet omninò seorsùm cum mulieribus comedere, nisi vtiquè cum diuinis & religiosis viris ac mulieribus: vt ipsum etiàm conuiuium ad spiritalẽ correctionem adducat. Porrò idipsum etiàm in cognatis faciat. Si autem rursùs contingat, vt quæ sunt ad vsum necessaria, non afferat monachus vel sacerdos, & propter necessitatem velit siue in publico diuersorio, siue in alicuius domo diuertere, ei liceat hoc facere, vtpotè vrgente necessitate.

¶Post editionem canonum extat epistola, sic se habens:

IN OMNIBVS SANCTISSIMO & beatissimo fratri & comministro, domino Adriano papæ veteris Romæ, Tharasius diuina miseratione episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ, in Domino gaudere.

Tharasij archiepiscopi Constantinopolis epistola ad Adrianum papam.

SVfficit quidem salutaris dispensatio magni Dei & seruatoris nostri Iesu Christi, ad pacem & concordiam omnibus Christianis. Ipse enim ×post
for. ante resurrectionem à mortuis, apostolis suis inspirando dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Qua de causa is
Ioan. 14. d qui raptus fuit in cœlum, & in paradisum ingressus, audiuit verba quę nõ oportebat dici, Paulus inquam, Apostolus diuinus, omnibus nobis testatus est, dicẽs: Christus est pax
2. Cor. 12. nostra, qui omnia facit ex diuersis, & mediũ
Ephes. 2. c parietem obstaculi dissoluens, inimicitiam scilicet de carne sua. Et iterùm ad Thessalonicenses scribẽs, admonet: Igitur fratres state, & seruate traditiones, quas edocti estis,
2. Thess. 2. d siue per verbum, siue per epistolas nostras. Sed posteà inueteratus hostis diabolus, Ecclesiam super fundamentum apostolorum & prophetarum per diuersa tempora, iuxta beneplacitum Dei ædificatam, non studuit non conuellere & interturbare, seipsum scilicet vi inferens per quosdam assecl as suos viros improbos, per quos etiàm zizania seminauit in hac eleganti terra ab apostolis exculta. Hi siquidem accepta à supernis potestate, in sulcis diuinæ efficacię seminatum frumentum reliquêre, quorum diuinã doctrinam arripientes patres nostri admirandi, zizania quidem extirpârũt, nimirùm hæreses & nupas vaniloquẽtias radicitùs vsq; euellẽtes, & dimisêre messem puram Ecclesiæ. Vestra igitur Deo decens sanctitas horum adhærens doctrinis, & ab ipsis veritatis sermonem accipiens, turbas illas spinosas
Ioan. 19. e nunc pullulantes, adiungente se tibi Imperatorum fidelissimorum synceritate, exti-
pare machæra spiritus sancti satagit. Missis enim nobis postulantibus viros concordes & dignos Apostolica sede sancti Petri, quos ad se missos Imperatores nostri synceriss. humaniter suscipientes, ad nos iusserunt profici sci, à quibus postquàm literas sanctitatis tuæ accepissemus, easq; legissemus, adoximus ad sanctos & reuerentes viros Joannem & Thomam verbo & cognitione vobiscum sentientes, qui eisdem temporibus vnà cum varijs episcopis, zelo dei & voluntate huc se ad sacram synodum, iubentibus & volentibus etiàm synceriss. Imperatoribus, contulerunt. Verùm nos antecessorum sedem colligere synodi statuerunt. cùm improbi aliquot homines, & quorum mentes insania tumultuabantur, turbam nobis cientes, cathedram prohibuerunt. Quamobrem coacti sumus integrum annum à proposito nostro desistere, nihilq; quod ad eam rem attinebat, tentare. Tempore deiudè succedente, iterùm venerabiles illi episcopi in splendida metropoli Niceæ prouinciæ Bithyniæ, Imperatorum nostrorum mandato congregati sunt. nos autem accipientes comites itineris & venerandos vestros legatos vestros, & vicarios quoquè Orientis, ad ipsam metropolim venim⁹, & omnibus sedentibus, eligere caput, nempe ipsum Christum, visum est. Iacebat autem in sacro throno euangelium sanctum, quod omnibus nobis qui conuenerant, Iustum iudicate, Iustitiam pro sancta Dei Ecclesia administrate, proclamabat. Itaque præcepta quadam literas sanctitatis tuę primo loco legi iussimus, & eramus quidem tanti omnes veluti in regio conuiuio epulis spiritus intenti, quòd tali conuiuio animi nostri recrearentur. Pedesque nostri in viam rectam veritatis per te ducebantur. Sic contracta membra in vnum corpus componebantur, sic vera concordia reualuit, Catholica Ecclesia in vnionem est collecta. Post illas autem literas, legimus quoque quæ ex Orientalibus diœcesibus nobis missæ fuerant: atque ità patrum traditionis lumen acriùs exactiusque resplenduit, & veritatis clarior fortiorque euasit. His habẽtibus, ab omnibus nobis qui diuina vo-
luntate cõueneramus, confessa est vera, & ve-
lumniæ expers confessio, quæ & à nobis ad vos missa est. Per relationem itaq; nostram pijs Imperatoribus nostris omnes hæreticæ prauitatis principes, quiq; eos insequũtur, prophanatione & execratione condemnati sunt, propterea q; sanctã catholicã Ecclesiã iniuria affecerint: nec verò illi tãtùm, qui in hac vita in eadem opinione manẽt, sed etiàm qui vitã turpiter & peruersè proiecerũt. Sed quidam eorum adhuc præsentes, salutẽ suam per scriptos libellos cõfessi sunt. Neq; Christus Deus noster, petra scilicet in qua fixi sumus, vestẽ illã desuper cõtextam, ipsam nimirùm catholicã, à se & super se ędificatã, Ecclesiam suam, diuisam & disruptam diutiùs pati potuit, neque membra huc illucq; dispersa diutiùs diffundi sustinuit. sed simul cum veteribus hæresibus errorem nouę prauitatis iconoclastarum, qui contra venerandas imagines rabiem suam exercuerũt, verbo gratię suæ subuertit. & machęra spiritus
3. Esdr. 5. execuit. Abũdè aũt instructi sumus & experientia cognouimus, veritatem super omnia
Veritas vincit. posse & valere. Quicqd illi repugnat, id tandem semper cedit, & acie relinquere cogitur. Ipsa est omnium fortissima, ità vt facilè quosuis inimicos superet, & repugnantium phalãgas dissipet. Eccè enim falsiloquorum & mẽdacium labia compressit, tenebręq; absurdarum blasphemiarum cessârũt, pulchritudo veritatis dogmatũ resplẽduit. Iam oĩs hæretica blasphemia eiecta est, & ꝓpulsata. Ecclesia proprium ornatũ recepit, requiem ex immẽsis laborib⁹ inuenit. Veritas est inconcussa & inexpugnabilis, aduersùs quam portæ inferorũ & infidelitatis non prœualebunt: quẽadmodùm ex ore Dñico audiui- Psalm. 115.
mus, & gaudio repletũ est os nostrũ, & lingua nostra exultatione. Gauisi autem sum⁹ in ecclesia cui præsidemus, iuxta Dei volũtatem. Hæc igit facta sunt, Christo Deo nostro, qui super omnes est, rem procurante, auxiliantibus etiàm orthodoxis & fortissimis nostris Imperatoribus. Ipsi enim omnibus in locis venerandas imagines restituerunt, cùm in sacris tẽplis, tum etiàm in portis regiarum, quibus Deus præmium, exaltando cornu Imperij illorum, ad pacem ecclesiæ suæ, & salutem omnium nostrorum Christianorum, cuius nomen sit benedictũ in secula seculorum, Amen.

FINIS.

CANDIDO LECTORI FRATER LAVRENTIVS SVRIVS S.

ANno 1549. prodijt in publicum opus quoddam sub Caroli Magni nomine contra alteram Nicenam Synodum. In illud opus qui præfatus est, Eli. Phili. se nominat, vt Oedipus quidam necessariò adhibendus sit, qui id nominis nobis interpretetur. Deinde neque nomẽ typographi, neque loci vbi excusum sit, vspiàm appareat. Itaque vehimẽs nolimus, fraudẽ hîc aliquã vel ob hæc ipsa suspicari cõpellimur. Scilicet iã demùm post tot secula sanctus ille rex & Romanæ sedis atque catholicæ fidei obseruantissimus, cogitur esse iconomachus, idque obscuri cuiusdam homuncionis fraude, qui nec nomẽ suũ exprimere ausus est. Dici vix potest, quanti hoc scriptum faciant hæretici ætatis nostræ, & tamen vel solo hoc opere ipsi mirabiliter confutantur, atque adeo pudefiunt, vt prorsus iacere necesse sit, quicquid ipsi hactenùs cõtra Romanæ sedis fidem & authoritatẽ nobis pro Euãgelio obtrudere ausi sunt. Nã ipsius statim primi libri (quatuor enim libris opus hoc constat) capite sexto oẽs fidei quæstiones Romanæ fidei deferẽdæ asserũtur, quippe quæ nõ vllis synodicis cõstitutis (vt eius verbis vtar) cæteris ecclesijs prælata est, sed ipsius Dñi authoritate primatũ tenet. Quod cum sit verissimũ, tum omnia tum huiusipsius pseudocarolini libri, tum hæreticorum nostri temporis dogmata, quæ ab huius sedis fide discordant. Et tamen Eli. Phili. qui in hoc opus præfatur, ait nos in tãti principis sententiam debere intrepidè pedibus ire, nec aduertit se instar phrenetici portare funẽ quo ligetur. Sed fefellit eum, quòd putauit Romanum pontificem etiàm malè sensisse de venerationę imaginum, & in eadem fuisse cum hoc Pseudocarolo sententia. At tamen quia verebatur, nè quandoquè aliquid prodiret in lucẽ, quo eius conatus detegeretur, nomẽ suũ apponere noluit, imò nec loci, nec typographi. Sed absit à Petri cathedra, vt vllis vnq; hæretico dogmati suffragata sit. Habet ea sedes inuiolatæ fidei per omnes seculorũ successiones laudẽ cõstantem atq; perpetuam, nec potest effectu frustrari Christi illa precatio, Ego pro te rogaui Petre, vt non Luc. 22.
deficiat fides tua. Habuit ergò etiàm illo tempore, quo hoc Pseudocaroli opus editum est, pontificem Adrianũ, qui tantum abest vt Iconomachis assenserit, vt etiàm prolixè hũc ipsum Pseudocarolinum librum confutârit. Quod scriptum tanti pontificis ex Gallijs ad nos missũ, & pulcherrimis iam olim characteribus in membranis exaratum, licèt aliquot locis mancum & mutilũ, iam primùm tibi Lector candide cõmunicamus, ex quo certò discere poteris, non Caroli Magni Christianissimi regis hoc esse opus, quod sub eius nomine deplorati homunciones ediderũt, sed aliorum quorundã, qui illud Carolo nunc vpâsie aut saltem misisse videntur, porrò ab ipso Carolo missum esse ad Adrianum pontificem, cuius Carolus erat longè amãtissimus & obseruãtissimus, & ab eo esse cõfutatum, quod Carolus haudquãquã petijsse videtur. Et vt minùs dubites Adrianum

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse scriptũ isthuc, in Iuonis Decreto aliquot capita offendes parte quarta, quæ & nomen Adriani præferunt, & ei in numero capitum ad amussim concordant. Sunt autem docti viri, qui putarent in quadam bibliotheca opusculum hoc Adriani integrum haberi, sed necdum ad nos certò peruenire potuimus. Quòd autem aliquot locis mancum et mutilum sit, vt iam diximus, res ipsa indicat, et potest etiam tum ex Pseudocarolo, tum ex Iuonis decreto animaduerti. Nec mouere quẽquam debet, quòd in primo statim capite sic Tharasium defendit, vt videatur cum Græcis sentire, spiritum sanctum à patre solo procedere: (sic enim maleuolus aliquis cauillari forsan posset) nam reuerà catholicam tuetur sententiam, vt facilimè ex ijs potest locis intelligi, quæ non paucos ex patribus adducit: nec mens illius fuit Tharasium tueri, nisi quatenus à Catholicæ Ecclesiæ doctrina neutiquã ille discreparet. Aliquot præterea locis alijs lector nasutus in eo forsan desiderabit dictionis elegantiam et neruos maiores: sed meminisse talis debet eum scribere more seculi sui, nec deesse orationi illius neruos, si sit lector attẽtus. Nam plerunque dum nõ satis apte aduersarijs respondere imperito lectori videri potest, eos tanquàm aliud agẽs egregiè flagellat. Certè interdum et calumniari eos dicit, et imperitiæ eos arguit, quod nobis certissimo documento esse potest, eum non Carolo regi, sed alijs, vtpotè Pseudocarolini libri authoribus, ea respondere seueritate, cùm erga Carolum in ipsa pfatione et alibi summam declaret modestiam, amorem et beneuolentiam. Posset hoc loco adferre, q̃ ad Lateranense concilium sub Stephano 3. Romæ celebratũ contra Iconomachos, idem Carolus 12. episcopos miserit, è quibus vnus fuisse videtur Hervulphus, cuius in hoc scripto Adrianꝰ mentionẽ facit: tum pterea q̃ synodo Nicenæ idẽ Adrianus per suos legatos pfedit, quod Carolũ latere nõ potuit, et pleraq; alia, q̃ plus satis arguũt, nimis impudẽter Carolo adscribi hoc opus, quo Nicena synodus impetitur. Sed hæc aliũ habebunt locũ opportuniorẽ. Tu iam, Candide lector, ad ipsum Adriani scriptũ euoluendũ accede, et ex eꝰ lectione, quãta sit fidei Catholicæ constãtia, tum q̃ hæreticorũ leuitas & vanitas, diligẽter obserua.

ADRIANI PAPAE AD CAROLVM REGEM DE IMAGINIBVS SCRIPTVM,

quo confutantur illi, qui synodum Nicenam 2. oppugnãrunt, qui liber falsò adscriptus est Carolo Magno.

DOMINO EXCELLENTISSIMO filio, nostroq; spirituali compatri Caroloregi Francorum, et Longobardorum, ac patricio Romanorum,
ADRIANVS PAPA.

Hoc loco spatium vacabat in manuscripto, apparetque quædã deesse.

DOMINVS ac redemptor noster, qui prouido suo cõsilio author est, dignatus est de cælis ex sinu patris descendere*

Euangelium sciẽtibus liquet, quòd voce dominica sancto & omniũ apostolorum principi Petro claues regni cælorum, & totius Ecclesiæ cura cõmissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre, amas meꝰ pasce oues meas. Ipsi dicitur: Eccè satanas expetiuit cribrare vos sicut triticũ, & ego pro te rogaui, Petre, vt non deficiat fides tua: Et tu aliquãdò conuersus, confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi nõ præualebunt aduersùs eam. & tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cælo: & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cælo. Eccè cura ei totiusꝰ ecclesiæ & principatus committitur. Et ipse vices suas vicarijs suis pontificibus relinquere dinoscitur Ecclesiæ curam gerendi. Nam etiàm claues regni cælestis accepit, & potestas ei ligãdi & soluẽdi tribuitur. Vndè fidutialiter freti existimus, quòd si vestra à Deo prefata regalis excellentia, erga eius sanctam catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam, & nos, vt cœpit, vsq; in finẽ in amore & dilectione fideliter extiterit, nõ solùm eam ab omni pecati macula abluẽs eripiet, sed etiàm in hoc mũdo sup oẽs barbaras gẽtes cum ea cõmittẽtes suffragijs suis victorias tribuet immẽsas, insuper & regnũ cælorũ sinè fine. Præterea directũ à vestra clemẽtissima pcessa regali potẽtia, fidelẽ familiarẽ vestrũ, videlicet Engilbertũ Abbatẽ & ministrũ capellæ, q benignitate recipiẽs, ab ipsis infantiæ rudimẽtis in palatio vestro enutritus est, & in oẽibus cõsilijs vestris receptus: & ideò sicut à vobis in oẽi familiaritate recipit, ità & à nobis reciperet & honorari decẽter honorareꝰ. Vndè pro nimio amore quẽ erga vestrã mellifluã gerimus regalẽ excellentiã, sicut misistis cũ nimio amore dilectionis eximiæ, eũ suscipiẽtes, put voluit, & qualiter voluit, cũ magna familiaritate mentis enarrãtẽ aure placabili & mẽte benigna eum suscepimꝰ, & quasi vestra corporali existentia nobis narrãte, nostrũ ei patiẽtiùs recellẽtia nobis narrãte, nostrũ ei patiẽtiùs exposuimꝰ, & quasi vestra corporali existentia didimꝰ consiliũ, ad profectũ sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ, & vestræ à neo pfectæ regalis potẽtiæ exaltationẽ. Inter q̃ edidit nobis exemplar pitulare aduersùm synodũ, q̃ p sacrarũ imaginũ erectiõe in Nicea acta est. Vndè pro vestra mellistua regali dilectiõe p vnũquodq; capitulũ respõsum reddidimꝰ: nõ quẽlibet ablit, hoiem defendẽtes, sed olitanã traditionem

onem sanctæ catholicæ & Apostolicæ Romanę ecclesię tenẽtes, prisca pdecessorũ nostrorum sanctorum pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.

Cap. 1.

IN ACTIONE TERTIA.

IN primo quidem capitulo ferebatur, in eo quod dicit, Et in Spiritum sanctũ Dominum ac viuificatorem, ex patre per filiũ procedentem.

REPREHENSIO. Quòd Tharasius non rectè sentiat, qui spiritum sanctum non ex patre & filio, secundùm Niceni symboli fidem, sed ex patre per filium procedentem, in suæ credulitatis lectione profiteatur.

Quatenùs dicat Spiritus sanctus à patre per filium procedere, vide apud S. Tomã in Summa, par. 1. quæst. 36. artic. 3.

RESPONSIO. Hoc dogma Tharasius nõ per se explanauit, sed per doctrinã sanctorũ patrum confessus est: quorum capitula pro vestro nimio amore, quod erga vestram perectissimam à Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breuiter exaramus: s. sancti Athanasij de Apparitione nomini in carne, inter cætera: Et propter hoc insufflat in facie apostolorum, dicens: Accipite spiritum sanctum: vt cognoscamꝰ quia de plenitudine Deitatis est, qui dabatur spiritus discipulis. In Chro em (inquit) habitat, hoc est, in carne eius, omnis plenitudo Deitatis corporaliter, sicut & Euangelista Iohannes dicit: Nos oẽs ex plenitudine eiꝰ accepimꝰ. Corporali em specie sicut colũba apparuit Spiritussanctus descendens, & manens sup eũ. In nobis etenim primitiæ & pignus Deitatis inhabitat, in Christo aũt omnis plenitudo deitatis. Et nè qs arbitret, qa quasi nõ habens ipse accipiebat: ipse em sibi desuper mittebat sicut Deꝰ, & ipse sibi deorsùm suscipiebat, sicut homo. Ab ipso ergò in ipsũ descẽdebat, ex deitate eiꝰ, in humanitatẽ eius. Et post plura: Manifestũ est, qa p ipsum omnia fecit pater, per ipsum ergo eũ suscitat, per ipsum eũ sanctificat, & per ipsum eũ exaltat, & per ipsum vitam dat.

Tides Gregorij Taumaturgi.

Itẽ eiusdẽ S. Athanasij de virginitate, inter cætera: Et in spũm sanctum, q in patre & filio existẽs, q à patre emittit, & p filiũ dat.

Itẽ de Historia Ecclesiastica lib. 7. Eusebij Cęsareẽsis, post plura: gregorij martyris & Episc. Neocæsareæ fides: Vnus Deꝰ pater verbi viuẽtis, sapiẽtiæ subsistẽtis & virtutis suæ & figuræ, pfectus pfecti genitor, pater filij vnigeniti. Vnꝰ nũs, solꝰ ex solo, figura & imago deitatis, verbũ ppetrans, sapiẽtia cõphendens oĩa, & virtꝰ qua tota creatura fieri potuit. Filiꝰ verꝰ veri, & inuisibilis ex inuisibili, & incorruptibilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & sempiternus ex sempiterno. Vnꝰ spũs sanctꝰ, ex Deo substãtiã habẽs, & q p filiũ apparuit, imago filij pfecti, pfecta viuentiũ causa, sanctitas sanctificationis pstatrix, p quẽ Deus sup oĩa & in oĩbus cognoscit, & cætera. Et nõ solùm historiographus iste hanc memorat S. Grego-

Iohan. 20.

Colos. 2.

Iohan. 1.

Luc. 3.

Hilarius.

Hilarij sancti ex libro 8. de fide, inter cætera: Cùm spiritus sanctus, qui & spiritus Christi, & spiritus Dei est, res naturæ esse demonstretur vnius, quæro igitur, quomodò non ex natura vnum sunt? A patre, procedit spiritus veritatis, à filio mittitur, & à filio accipit, sed omnia quæ habet pater, & filius. Et idcirco qui ab eo accipit, Dei spiritus est, sed idẽ & spiritꝰ Christi est. & post pauca: Est enim in nobis spiritus Dei, sed & est in nobis spiritus Christi: & cùm spiritus Chri ineſt, ineſt spũs Dei. Ità cùm quod Dei est, & Christi est, & cùm quod Christi est, Dei est, nõ potest aliud quid diuersum Christus esse, quàm Deus est. Deus igitur Christus est, vnum cum DEO Christus: & illud euangelicum: Ego & pater vnũ sumus &c.

Ioan. 10.

Basilius.

Item de Epistola sancti Basilij ad Amphilochiũ episcopũ Iconij, infra cætera: Vnum idem & spiritum sanctum, & ipsum in vnitate dictum per vnum filium vni patri coniunctum, & per ipsum complens superlaudabilem & beatã Trinitatem. & post pauca: Enimuerò vna Dei scientia est, ab vno spiritu p vnum filium in vno patre. Et iterũm: Naturalis bonitas & secundùm naturalem sanctificationem, & regalem dignitatem ex patre per vnigenitũ in spiritũ ptransit, &c.

Ambrosius lib. 1. ca. 3.

Item S. Ambrosij ex libro 1. de spiritu sancto, inter cætera: Vos autem baptizabimini in spiritu sancto, & post pauca: Vnitas ergò operationis, vnitas prædicationis, quæ non potest separari. Quòd si hoc loco separatur spiritus ab operatiõe patris & filij, qa dictũ est, Ex Deo oĩa, &, Per filiũ oĩa, ergo & ibi, qa Apostolus de Christo dixit, Qui est sup omnia Deus benedictꝰ in secula, nõ solùm eum creaturis oĩbus, sed etiàm patri, quod dictu est nefas, ptulit. sed absit. Nõ enim inter oĩa pater, nõ inter plebẽ quandã creaturarũ suarũ. Subtèr creatura oĩs, suprà diuinitas patris, & filij, & spirituſſancti. Illa seruit, hęc regnat: Illa subiacet, ista dñatur, &c.

Rom. 9.

Greg. Nazianzenus.

Item S. Gregorij Theologi de secundis Epiphanijs, inter cætera: Nobis aũt vnꝰ Deꝰ pater, ex quo oĩa: & vnus Dñs Iesus Christus, p quẽ oĩa: & vnus spiritus sanctus, in quo omnia. Hoc ipso aũt quod dicimꝰ, Ex quo, & p quẽ, & in quo, nõ naturã secamus, neq; eũ præpositionũ syllabæ mutatæ, naturæ veritatẽ mutabũt: sed vnius naturę sui cuiusq; nominis, pprietatẽ designat. Quod manifestissimè indicat ex eo, quòd rursùs in vnũ reuocatur ista ipsa diuersitas: si qs tñ non transitoriè apud ipsum Apostolũ legat illud quod scriptum est, cùm dixit: Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso omnia. & addidit, Ipsi gloria in secula seculorum.

Rom. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Extat hic sermo inter eos, q separatim editi sunt Louanij anno 1564.

Item S. Augustini ex Sermone de assensiõe Domini inter plura: Dedit in terra cõspicuus, & proximis proximus spiritum sanctum, insufflando in faciem eorum: & ab hac maximè charitate, quæ in cælis est, de cælo misit spiritum sanctum. Spiritum sanctum accipe in terra, & diligis fratrem: accipe de cælo, & diligis Deum: quia & in terra quod accepisti, de cælo est. In terra Christus dedit, sed de cælo est, qui dedit. Ille enim dedit, qui de cælo descendit, &c.

Eiusdem S. Augustini de Pentecoste inter cętera: Desinant nanq; insipientes blandiri nobisque dicere, Quid accepturi sumꝰ cùm vobis accesserimꝰ, cùm iam nos baptismum Christi habere fateamini? Respõdeamus eis: Habetis baptismum Christi, venite vt habeatis & spiritum Christi. Timete

Rom.8. quod scriptum est: Quisquis autem spiritũ Christi nõ habet, hic non est eius. Induistis Christum forma sacramenti, induite imitatione exempli.

Et eiusdem S. Augustini libro 4. de Trinitate, inter cætera: Nec possumus dicere, ꝙ spiritus sanctus & à filio non procedat. neque enim frustrà idem spiritus, & patris & filij spiritus dicitur. Neque video quid aliud significare voluerit, quòd susflans ait,

Iohan.20. Accipite spiritum sanctum. Neq; enim flatus ille corporeus, cum sensu corporaliter tangendi procedens ex corpore, substantia spiritũs sancti fuit: sed demõstratio per cõgruam significationem, nõ tantùm à patre, sed & à filio procedere spiritum sanctum. Quis enim dementissimus dixerit, alium fuisse spiritum, quem susflans dedit, & alium quem post assensionem suam misit? Vnus

1.Cor.12. enim spiritus est, spiritus Dei, spiritus patris & filij, spiritus sanctus, qui operatur omnia in omnibus, &c.

Item eiusdem S. Augustini in libro 15. de Trinitate inter cætera: De vtroque autem ꝓcedere fit docetur, quia ipse filius ait, De

Iohan.15. patre procedit. Et cùm resurrexisset à mortuis, & apparuisset discipulis suis, insufflauit & ait, Accipite spiritum sanctum: vt etiam eum de se procedere ostenderet. Et ipse

Iohan.20. est virtꝰ, quæ de illo exibat, (sicut legitur in euangelio) vt sanabat omnes. Et post pauca: Hoc significans Dominus Iesus, bis dedit spiritum sanctum: semèl in terra, propter

Luc.6. dilectionem proximi: & iterùm de cælo, ꝓpter dilectionem Dei.

Anathematismo 9. Item de sententia S. Cyrilli inter cætera: Si quis eum, qui vnus est, Dominum Iesum Christum glorificatum esse à spiritu sancto, tanquàm aliena potentia, qua per eum operari posset aduersùs immundos spiritus, & per eum implêsse diuina signa, & non magis proprium eius esse spiritum dicat, ꝙ quẽ signa operatus est, anathema sit, & cætera.

Idem eiusdem S. Cyrilli ad Iohannẽ Antiochenum inter cætera: Nè transferas ter-

Deut.19. minos æternos, quos posuerunt patres tui. Non enim erant ipsi loquentes, sed spiritus Dei & patris qui procedit quidem ex ipso, non est autem à filio alienus secũdùm essentiæ rationem. Et ad hoc nos sanctorum, qui mysteria tradiderunt, dicta confirmant. In Actibus enim apostolorum scriptũ est: Venientes autem circa Mœsiam, tentabant ire in Bithyniam, & non eos permisit spiritus Iesu. Scribit etiàm & venerabilis Paulꝰ: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem nõ estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius, &c.

Item S. Cyrilli de spiritûs cultura, ex libro primo inter cætera: Sicuti est Dei & patris simul & filij substantialiter, ex vtroque, videlicet ex patre per filium, procedente spiritu, & reliqua.

Item eiusdẽ S. Cyrilli ex libro Acclamatorio ad Theodosium Imperatorem, inter cætera: Itaque etsi dicetur vbicunquè vnificare pater, operatur hoc omninò per filium spiritu sancto, &c.

Item ex epistola encyclia siue Synodica S. Leonis Papæ, ad Flauianum archiepiscopum Constantinopolitanum directa, inter cætera: Ideò & clausis ad discipulos ianuis introiuit, & flatu suo dabat spiritum sanctum, & donato intelligentiæ lumine, sanctarum scripturarũ occulta pandebat. & reliqua.

Item ex Sermone eiusdem S. Leonis præcipui doctoris de Pentecoste, inter cætera: Omnes ergò, dilectissimi, qui in nomine Iesum crediderant, infusum sibi habebant spiritum sanctum, & remittendorum peccatorum etiàm tunc apostoli acceperũt potestatem, cùm post resurrectionẽ suam Dominus insufflauit, & dixit: Accipite spiritum sanctum. quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, &c.

Vndè & egregius prædicator atque melifluus doctor S. Gregorius papa in 26. sancti Euangelij Homilia, inter cætera inquit: Cùm venerit Paraclꝰtus, quem ego mittam vobis à patre. Si enim mitti, solummodò incarnari deberet intelligi, sanctus ꝓculdubiò spiritus nullo modo diceretur mitti, q nequaquàm incarnatus est. Sed eius missio, ipsa processio est, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque spiritus mitti dicitur quia procedit, ità & filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur. Hoc cùm dixisset, insufflauit & dicit eis: Accipite spiritum sanctum. Quærẽdum nobis est, quid est quod spiritum sanctum Dominus noster & semel dedit in terra consistens, & semèl cælo prefidens.

Item eiusdem S. Gregorij Papæ ex libro 27. super Iob, inter cætera: De quo Ioannes dicit, Omnia per ipsum facta sunt: ità etiam

os dicitur, ac si oris nomine patenter diceretur verbum, sicut nos quoquè pro verbis linguam dicere solemus, vt cum Græcã vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monstremus. Os ergò Domini nõ immeritò ipsum accipimus, per quem nobis omnia loquitur. Hinc est enim, quòd

Esa.58. propheta ait: Os enim Domini locutum est hæc, &c. Sed & sancta catholica & apostolica Ecclesia ab ipso S. Gregorio papa ordinem Missarum, solenitatum, orationum suscipiens, plures nobis edidit orationes, vbi spiritum sanctum per dominum nostrũ Iesum Christum infundi, atque illustrari & confirmari nos suppliciter petere docuit. Item S. Sophronij, cuiꝰ orthodoxa dogmata in sancta sexta Synodo venerantur, inter plurima: Omnia enim per vnigenitum filiũ pater in sancto fecit spiritu, quæ vt sapienti prouidentia continet, vt Deus suis operibꝰ præsidens, &c.

Cap.2. Reprehẽsio

IN EADEM ACTIONE.

VTrùm Theodorus Archiepiscopus Hierosolymorum rectè sentiat, qui cùm patrem sinè principio penitùs & sempiternũ se credere dixit, filium (nescio sub qua ambage verborum) nõ aliud principium quàm patrem agnoscentem, & ex ipso subsistentiam habentem, professus sit.

Responsio Iste Theodorꝰ patriarcha Hierosolymorum, cum cæteris præcipuis patriarchis, videlicet Cosma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochię, dudùm prędecessori nostro sanctæ recordationis quõdàm Paulo papæ, miserunt propriam eorum rectæ fidei Synodicam: in qua & de sacratissimis imaginibus subtili narratione, qualiter vnà cum nostra sancta catholica & Apostolica vniuersali Romana Ecclesia ipsi vel cæteri Orientales orthodoxiæ episcopi & Christianꝰ populus sentiunt, & in earundem sanctarum imaginum veneratione syncero mentis affectu feruentes in fide existunt, studuerunt intimandum. Quam Synodicam in Latino

Synodꝰ Stephani Papæ contra Iconoclastas. interpretatam eloquio prædecessor noster quondàm sanctissimus dominus Stephanꝰ papa in suo Cõcilio, quod & ipse pro sacris imaginibus vnà cũ diuersis episc. in partibus Franciæ seu Italiæ fecit, suscipientes ac relegẽtes placuerunt, tam de diuersis Francorum patrum testimonijs, quàm de symbolo fidei, vbi fati sunt, dicẽtes: Si quis alium terminum fidei, siue symbolum aut doctrinam habet, præter quod traditum est à sanctis magnis & vniuersalibꝰ sex synodis, & confirmatum est ab his sanctis patribus, qui in eis conuenerunt, & non adorat imaginem siue figurã Domini nostri Iesu Christi, neque humanationem eius confitetur, sicut qui descẽdit & incarnatus ꝓest propter genus humanum: talem impium anathematizamus, & alienũ extraneumq; deputamꝰ sanctæ catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ: & cætera, quæ longum est enarrari. Et ideò ꝓdictus Theodorꝰ archiepiscopus taliter ꝓfessus est, sanctorum patrum sequẽs doctrinam: id est, S. Hilarij Pictauiensis episcopi, ex libro primo cõtra hæresim Arrianorum, inter cætera: Ità verò natum esse, vt semper fuisse manifestemus: sicque in eo non innascibilitatis exceptio, sed natiuitatis æternitas, qa & natiuitas authorẽ habeat, neq; careat æternitate Diuinitas, &c. Itẽ eiusdẽ S. Hilarij ex lib. xj. de fide, inter cætera: A nobis benè intelligif & creditur. nam ipsa sermonum enunciatione cùm natum confitemur, nõ tamen nõ natũ prędicamus. Neque enim idipsum est non natum, atque nasci: quia illud ab altero, hoc verò à nomine est: & aliud est, sinè authore semper esse æternum, aliud quod patri, i. authori est coæternum. Vbi enim pater author est, ibi & natiuitas est. At verò vbi author æternus est, ibi & natiuitatis æternitas est: Quia sicut natiuitas ab authore est, ità & ab æterno authore æterna natiuitas est, &c.

Itẽ S. Gregorij, q & Theologi, in Sermone de Epiphania, inter cætera: Pater ergò pater est sinè initio, nõ enim est aliud aliquid, vndè pater est. Filius, filius est, sed nõ absq; initio. de patre enim est. Si verò temporale spectas initium, & ipse sinè initio est. Creator nanque est temporum, & non ipse initium sumit ex tempore. Spiritus sanctus, verè spiritus sanctus est, procedens quidem ex patre, sed non & ipse filius. non enim generatur, sed procedit, &c. Item eiusdem ex libro vj. de S. Trinitate, inter cætera: Quomodo ergò Deus de DEO, lumẽ de lumine? Non enim simul ambo, Deus de DEO, sed solus filius de DEO, scilicet patre: nec ambo simul lumen de lumine, sed solus filius de lumine patre &c.

Itẽ S. Sophronij archiepiscopi Hierosolymorum ex Synodica eius, quæ oblata est in sancta sexta Synodo, inter cætera: Credo igitur beati, secundùm quod à principio credidi, in vnum DEVM patrem omnipotentem, sinè principio penitùs & sempiternũ, omniũ visibiliũ atque inuisibiliũ factorẽ. Et in vnũ Dñm Iesum Christum, filium DEI vnigenitum, qui sempiternè & impassibiliter ex ipso natus est DEO & patre, & non aliud principium quàm patrem agnoscentem. Sed nec aliundè quàm ex patre, ipsam subsistentiam habet: lumen de lumine, consubstantialem, DEVM verũ de Deo vero, sempiternũ. Et in vnũ spiritũ sanctũ, q sempiternè à Deo patre procedit, lumẽ & Deũ & ipsum agnoscendũ, &c.

Cap.3. Reprehẽsio

IN SEXTA ACTIONE.

QVòd idem Tharasius non rectè spiritum sanctum contribulem patri & filio dixerit, cùm sufficeret dicere coæternum, consubstantialem, eiusdemque essentiæ & naturæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc loco numerus capitum non cohæret, sed interrumpitur: & certè ex ipsa Responsione appáret aliam præcessisse Reprehensionẽ, cui hîc respondetur. Poterant hæc facilè sarciri, si plura ad manum exemplaria fuissent. Videtur autem hîc deesse capita vndecim.

Responsio. Item ipse S. Sophronius: Et quoniam piurauit. Oportebat enim illi mentientem periurare eum. Ex malorum electione melius erat vtiliora eligere, &c.

Item ex D. Augustino in præfatione in psalmum 31. inter cætera: Debemus nulla opera præponere fidei, id est, vt ante fidem opera præponere fidei, quæ dicuntur ante fidem, quanuis videantur hominibus laudabilia, inania sunt: & ità mihi videntur esse, vt magnæ vires & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergò cõputet bona opera sua ante fidẽ &c.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap.15. Reprehẽsio. QVòd non propter eos scriptum sit, q imagines adorare contemnunt, sicut illi dicunt qui eas adorant, quod in

Psal.73. psalmo legitur, Quanta malignatus est inimicus in sanctis tuis?

Responsio. Veraciter propter hæreticos hæc dixerunt, sicut beatus Augustinus in eiusdẽ psalmi explanatione inquit: Quanta malignè operatus est inimicus in sanctis tuis, in his quæ sancta tua erant, id est, in templo, in sacerdotio, in illis omnibus sacramentis, quæ illo tempore fuerunt &c. Similiter & nunc ampliora mala inimici sanctæ catholicę & apostolicæ Ecclesiæ malignantes aduersùs olitanam orthodoxamque traditionem, p sacris imaginibus, depositione ad nihilum redacti sunt.

Item S. Gregorij Nazanzeni, qui & Theologi, in Sermõe de Philosopho Irone, inter cetera: Quomodò enim non gloriabantur? quomodò enim non polluerunt templum sanctum superuentionibus multimodis? Et in omnibus malis principabatur quidem vir impius & iniquus, & neque nomen Christianitatis circunferens &c.

IN ACTIONE QVINTA.

Cap.16. Reprehẽsio *Iustinum QVòd epistola, quam ille sancti Simeonis Stilitæ dicunt, missa ad *Iustinianum Imperatorem, multùm distet à diuinis scripturis, siue sanctorum patrũ documentis, in eo quod ait prefato Imperatori: pro quibus commemorantes referimus diuinis vestris auribus: siue in eo, quòd idẽ Imperatori misericordia vti prohibuerit.

Responsio Sanctus quippe Ambrosius scribens ad Gratianum Imperatorem librum orthodoxæ fidei, nunquid peccauit quia dixit ei, Sãcte Imperator? Et quid extrà dixit iste, scribens ad Christianissimũ *Iustinianũ Imperatorem pro zelo fidei suæ, diuinis auribus exprimens? Et ideò diuinis auribus, quia q diuinos sermones audit, & fideliter atq; orthodoxè eos obseruat, rectè diuinas aures, videlicet auditum diuinum habere monstratur. De misericordia verò vti prohibente, non ità est, sed petens morari neque ad modicum, sed fieri decẽtem vindictam sanctus ille poposcit: nam non sinè misericordia, vt superiùs fati sunt: verùm etiàm tantã amorem erga imagines sanctorum habere videbatur, vt impios illos anathematis iaculareti ictibus. Quod agnitum habere vestram à Deo inspiratam excellentiam magnoperè credimus, vbi S. Gregorius in dialogis suis meminit de beato Bonifacio, qui ter miserum illum, qui cum simia veniens cymbala percussit, sermõe suo cũ mœrore ad mortem iaculauit. Vndè & post pauca S. Gregoriꝰ inquit: Metuenda ergò tantò est ira iustorum, quantò & constat quia in eorum cordibus ille præsens est, qui ad inferendam vltionem quam voluerit, inualidus non est.

Rom. 12.

Cap.18. Reprehẽsio

Responsio

In Iuonis decr. par. 4. ca. 83.

Item idẽ ipse S. Gregorius in explanatione beati Iob, vbi dum de fortibus sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus tractaret, adiunxit: Vndè & ad prophetam de bonis doctoribus Dominus dicit: Deuorabunt & subijcient lapidibus fundæ. Sancti quippe doctores qui ad virtutẽ & alios instruunt, hostes deuorãt, dum eos intra corpus suum per viam conuersionis immutant. Fortes ex illa (Ecclesia) viri prodeunt, quibus quasi lapidea ictibus iniquorum corda tundantur. Vndè & Golias immanissimus saxo fundæ mortalitatis, &c. Item S. Gregorius in explanatione beati Iob de libro 14. inter cætera: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimitur à gloria. & infrà: Gloria inuisibilis cõditoris, quæ moderatè inquisita nos erigit, vltra vires perscrutata premit. Vndè & hæretici quanto de sublimi intelligẽtia ampliùs repleri ambiunt, tanto ampliùs inanescunt. Immoderatis nanq; auribus cognitionis supernę scientiam quo plùs appetiplùs amittũ: At contra ij, qui in sancta ecclesia veraciter sunt humiles & veraciter docti, nõrunt de secretis cælestibus & quædam considerata intelligere, & quædam non intellecta venerari: vt & quæ intelligunt, veneranter teneant: & quæ necdũ intelligunt, humiliter expectent. Quam præsumptionis audaciam benè prædicator egregius refrenat, dicens: Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Et ideò prædecessores eorum plùs quàm oportet sapere, se extollentes, & nouitate imponere molientes, hæretici deteriores effecti, ad nihilum redacti sunt.

Ioan. 20.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd nulla euangelij lectio tradat Iesum ad Abagarum imaginẽ misisse, vt illi dicunt.

Prædecessor noster sanctæ recordationis dominus Stephanus quondàm sanctissimꝰ papa, in suprà dicto Concilio presidens, inter plurima veridica testimonia per semetipsum afferens, docuit ità: Sed nec illud est prætereundum, quod relatione fidelium de partibus Orientis aduenientium sæpè cognouimus: In quibus licèt euangelium fileat, tamen nequaquàm in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmãte de ipso euãgelista, Multa quidem & alia signa fecit Iesus, quæ nõ sunt scripta in libro hoc. Denique ferturab asserentibus, quòd redemptor humani generis appropinquante die passionis, cuidã regi Edessenæ ciuitatis, desideranti corporaliter illũ cernere, & vt persecutiones Iudęorũ fugeret, ad illũ cõuocare, vt auditas miraculorũ opiniones & sanitatũ curationes illi & populo suo impartiret, respondisset: Quòd si faciem meam corporaliter cernere cupis, en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo, p quã & desiderij tui feruorẽ refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquàm fieri existimes. Postquàm tamen compleuero ea, quæ de me scripta sunt, dirigam tibi vnum de discipulis meis, qui tibi & populo tuo sanitates impertiat, & ad sublimitatem fidei vos perducat, &c. Item ex Synodica trium patriarcharum, videlicet Cosmæ Alexandriæ, Theodori Antiochiæ, & Theodori Hierosolymæ, quæ in prædicto Concilio relecta, ab omnibus fideliter honorata & venerabiliter susceptа est: vbi post multa sanctorum patrum testimonia Theodorus patriarcha Hierosolymorum inquit: Restat mihi tempus enarrandi de Abagaro Edesseno, & alia aut similia sanctorum patrum, quæ & vos meliùs cognoscitis. Perseuera sanctissime pater, perseuera in eadẽm bona fide, corroboratus super petram fidei, sicut Deiloqua vox affata est apostolum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersùs eam. Verè non prævalebunt ei in seculum seculi. Cognitum facimus tibi sanctissimo domino ego humilis Theodorus patriarcha Hierosolymorum, & hi qui nobiscũ sunt, Cosmas patriarcha Alexandriæ, & Theodorꝰ patriarcha Antiochiæ idipsum intelligimus & credimus, sicut & vestrę sanctitati patet &c.

Matth. 16

IN EADEM ACTIONE.

Cap.19. Reprehẽsio QVòd nec illud ad hãc pertineat, vt illi dicunt, quod scriptum est, Quoniam non est iam propheta, & nos non cognoscet amplius.

Responsio Pro hæreticis illis, qui in pseudosyllogo sub Constantino quondàm hæretico Imperatore gloriantes se aliquid sapere & intelligere, nescientes talia, isti psalmificè dixerunt, coæquantes eos Iudæis, de quibus beatus Augustinus in eodem psalmo explanauit, dicens: Eccè isti Iudęi, qui se dicunt non agnosci adhuc. & post pauca: Iam signa tua non vides, iam non est propheta, & dicis, Et nos non cognoscet adhuc, quia vos non agnoscitis adhuc. Iam non est propheta, & nos non cognoscet adhuc. Vsquequò Deus ex, pbrauit inimicus? Similiter & ipsi hæretici: vsquequò princeps eorum videlicet Constantinus hęresiarcha, exprobratus est, non intellexerunt, & ideò redacti sunt ad nihilum.

IN ACTIONE SEXTA.

Cap.20. Reprehẽsio QVomodò intelligendum est, quod in Canticis Canticorum scribitur:

Can.2. Ostende mihi faciem tuam, & audiam fac mihi vocem tuam: quoniam vox tua suauis est, & facies tua speciosa: quod quidem capitulum illi impudentissimè ad imaginum visionem protulerunt.

Responsio Rectè illud protulerunt, quia visio sacrarum imaginum ad speciosam formam Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi secundùm carnem, sanctæque eius genitricis, & sanctorum pertinet. In persona enim Christi & Ecclesiæ, diuersa sanctorum patrum opuscula in Cantica Canticorum, explanata sunt: & si, quomodò intelligendum est, scire velint, S. Epiphanij episcopi Cypri, p ferimus expositionem, in qua inter multa diuersa inquit: Ostende mihi faciem tuam, & auditam fac mihi vocem tuam: hoc est, Per legem & prophetas non mihi loquaris, sed temetipsum totum mihi demonstra: sicut & Moses tali desiderio comprehensus, fidutialiter dicebat ad Deum: Ostende mihi teipsum, vt te videam. Sed tunc equidem dixit Mosi: Nullus videbit faciem meam, & viuet. Sponsę autẽ suæ volens ferre etipsum ostendere, incarnatus ei se induto corpore demõstrauit, p virtutis modũ, p sustẽtationẽ & innocẽtiã, tradẽs ei pietatis adspectũ.

Ostendit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ostendit igitur ei faciem suam conceptus in Dei genitrice virgine,& audire eam fecit vocem suam,cùm doceret in oliueti monte discipulos,& rursùs dum per eos in vniuersum orbem terrarum prædicatiõis dogmata destinãsset. Quoniam vox tua suauis,& facies tua speciosa. Vox eius verè suauis est, quæ dicit: Venite benedicti patris mei,&c. Vox tua suauis,hoc est,quæ cæcos videre fecit, cùm diceret: Secundùm fidem vestram fiat vobis. Vox tua suauis est, id est,dicẽdo, Venite ad me oẽs, qui laboratis &c. Vox suauis est,dicẽs paralytico: Surge,tolle grabatum tuum, & ambula. Vox suauis est,dicens: Confide fili,remittantur tibi peccata tua. Vox tua suauis est,dicẽs: Cõfide filia,fides tua te saluã fecit: vade in pace. & alia plura, q̃ per ordinẽ exarare longum est.

Matth.5.
Matth.25.
Matth.9.
Matth.11.
Mar.2.
Matth.9. Luc.7.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomo primo.

Cap.21. Repræhẽsio

QVòd non ad adorandas imagines pertineat,quod scriptũ est, Creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinẽ suam.

Responsio

Si sic intelligunt,quòd creauit Deus hominem, ad imaginem & ad similitudinem suam, quia propter adorãdas imagines explanauit hoc Tharasius patriarcha, de intellectu habere nihil quippiã videntur,vt scriptum est,& intelligere non potuerũt. Tharasius nanque patriarcha dum Cõcilio hæreticorũ renueret & exprobraret, quòd in eorum obscuritate contra sacrarum imaginem stabilitatem dicere ausi sunt, Quatenꝰ propriæ manũs opus plasmator Deus vidés perire &c. idcircò hoc dixit sensu, quoniãquidem terrigena imagine Dei honoratur &c. Et post pauca: Imaginum factura & deliberatione vacua sequissimè gloriari per eos facta, & varijs sermonibus eorum mentem consuentes, Ecclesiam Dei vt errantem iudicant &c.

[*Hæc deprauatè in exemplari scripta,magnam habent obscuritatem: porrò in nostra versione his verbis leguntur: Volentes igitur donorum magnitudinẽ obscurare,audenti ore aliam idololatriam succeßisse,imaginum scilicet apparatum, isti iactitant, & a se nouam quandam ab ijs liberationem ostensam iactantes gloriantur,suamq́ sententiam ornatis verbis cõsuetes, Ecclesiam Dei errãsse cõtendũt.*] Nam creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Beatus Augustinus in lib. 5. ex eo, quod in Genesi sexto die factum legitur, inter cætera inquit: Et modò attendite: In pœna sua cõstitutus est homo, & quantùm valent reliquiæ imaginis Dei, q̃ in illo remanserunt. Obtriuit ipsam imaginẽ p peccatũ, & ipsa reformat p gr̃am, q̃ p libidinem obsolefecta est. Quomodò enim nummus, si cõfricetur ad terrã, perdit imaginem Imperatoris: sic mens hominis,si cõfricetur libidinibus terrenis, amittit imaginem Dei. Venit autem monetarius Christus qui repcutiat nummos. Et quomodò repcutit nummos? donando peccata ex gratia & ostendet tibi, quia Deus quærit imaginem suam. Nam quandò illi de tributo Cæsaris dictum est, Licet tributum dare Cęsari? tentabant enim eum, vt si diceret, Non dare, calumniarẽtur illi per exactores tributi. Ecce q̃ docet, vt nõ demꝰ tributũ. Si aũt dixeret, Dẽt: eccè q̃ maledixit Ierusalẽ: fecit eam tributariã. Quid ergò ipse dixit,& quid admonuit? Quid me tẽtatis hypocritę? Afferte mihi nummũ. & obtulerũt illi. Et ait: Cuius habet imaginem & scriptionem? Respoderunt, Cæsaris. Tũc ait: Reddite ergò Cęsari quæ Cæsaris sunt,& Deo quę Dei sunt, id est, Si Cæsar quærit imaginẽ in nummo, Deus non quęrit imaginem in homine?

Gene.39.

Itẽ S. Seueriani Gabalanẽ episcopi de mirabilia quæ in sabbato dicta est, Ad imaginem & similitudinem,inter cætera: Et sicut nos, si non adest Imperator, honoramus imaginem Imperatoris: sic & creatura & non videns inuisibilem,qui ad imaginem fact[illegible] honorabat,&c.

IN ACTIONE QVARTA.

QVomodò intelligendũ sit, quod scriptum est, Abraham adorauit populum terræ filios Heth, siue quòd Moses Iethro legitur adorãsse: quibꝰ exemplo ij, qui propter adorãdas imagines synodum faciunt, suum errorem fulcire affectant, quia nec Iacob Pharaonem, nec Daniel Nabuchodonosor regem, vt illi dicunt, ipsum leguntur adorãsse.

Beatus Augustinus in xlvj. psalmum [illegible] docuit,dicẽs: Dominus Deus noster fidem [illegible] in qua viuimus, per libros suos, scripturas sanctas,multipliciter nobis varieq́ue distribuit, sacramenta quidem verborum varians,fidem tamen vnam commendans. Vna enim eademq́; res ideò multis modis dicitur, vt modus ipse dicendi propter fastidium varietur, sed propter cõcordiam vna fides teneatur,&c. Item eiusdem beati Augustini de filio Abraham ducto ad sacrificium inter cætera: Duo illi serui dimissi, & ipse ductus ad locum sacrificij, Iudæos significabant: asina illa nescio quid Iudæorũ significabat. Nolite mirari, quia totiès vna res potest multis modis significari,&c.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd nõ ad adorationem imaginum pertineat,nec in nostris codicibus, q̃ ex Hebraica veritate translati sunt, inueniatur, quod illi in sua Synodo dicunt. Iacob suscipiens à filijs suis vestem tabefactã Ioseph, osculatus est eum lachrymis,& proprijs oculis imposuit.

S. Gregorij Theologi de Sermone pacifico tertio, inter cætera: Pax amica, quæ ab omnibus quidem laudatur bonum, à pau-

verò cõseruatum, vbi aliquandò reliquisti nos tantum iam tempus, & quandò reuerteris ad nos? Et presentem amplector,& recedentem inuocabo multis lamentationibus & luchrymis, quibꝰ neq; Iacob Ioseph illum patriarcham à fratribus venditum, à bestia autem raptum vt sperabat: neq; Dauid Ionathã suum amicum, aut filium Abessalon postmodùm: quorum vnus visceribus paternis lacerat. Fera rapuit, clamabat Ioseph,fera pessima & immansueta,& pueri veste tabefacta apposita, sicuti pueri carnes osculabatur &c. Vndè & in multorum patrũ opusculis de diuersis historijs asserta leguntur. In libro enim tertio S. Ambrosij ad Gratianum Imperatorem ità inter cætera inuenitur: Neque ad prejudicium trahas, quia non moritur Gabriel,nõ moritur Raphael,non moritur Vriel. Eccè & in nostris codicibus,qui ex Hebraica veritate translati sunt,nequaquàm inuenit Vriel scriptum.

Item & in eiusdẽ S. Ambrosij libro secundo de Spiritusancto inter cætera: Esdra nos docuit,dicens in tertio libro. Similiter nec in nostris codicibus, qui ex Hebraica veritate translati sunt,susceptus est tertius liber Esdræ, nisi tãtummodò duo. Sed & S. Gregorius egregius papa in epistola sua Theoctistæ patritiæ missa, inter cætera inquit: Quantæ autem virtutis præcursor nostri redemptoris fuit nouimus, qui per sacrũ eloquiũ nõ solùm plùs q̃ ꝓpheta, sed etiàm angelꝰ vocat: sed tñ, sicut mortis eiꝰ historia testatur, post mortem à persecutoribus corpꝰ eius incensum est. Et nos legimus in sancto euangelio, corpus eiusdem sancti Iohannis Baptistæ à discipulis suis sepultum esse, & beatus Gregorius dicit per historiam, eiusdem sancti Iohannis Baptistæ corpus incẽsum esse. Et ideò, vt diximus, sanctorum dicta nequaquàm respuuntur: quia sacram totam diuinam scripturam quis aliquandò compræhendere valebit?

Non pertinere ad imaginum adorationem, vt illi dicunt,quod scriptũ est, Iacob Pharaonem benedixit.

Cap.25. Reprehensio.

Responsio

Semper benedicere nos docet sancta scriptura: Benedicite, & nolite maledicere. Item, Benedicite omnia opera domini Domino, docemur & rursùs prostrati in oratione spiritaliter ante sancta sanctorum, psalmificè dicimus: Benedicat nos DEVS DEVS noster, benedicat nos DEVS, & metuant eum omnes fines terræ. Quapropter si de diuinæ scripturæ benedictionibus exarare volumus, antè quàm sermo, vt opinamur, chartæ cessabunt. Tamen vnum vobis sancti Augustini addimus testimonium de eo ipso Iacob luctante cum angelo, vbi inter cætera inquit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Quia per carnem nos priùs benedicit Dominus: nõrunt fideles, quid accipiunt, quia per carnem benedicũtur: & sciunt quia non essent benedicti, nisi caro illa crucifixa daretur pro seculi vita.

Rom.12. Dan.3. Pſal.66. Gen.32.

IN EADEM ACTIONE.

DE eo, quod indoctè & inordinatè dicunt: Si calumniaris me, quoniam vt DEVM adoro lignum crucis, cur non calumniaris Iacob adorantem summitatem virgæ Ioseph? Sed manifestum est, quoniam non lignum videns adorauit, sed per lignum Ioseph, sicut & nos per crucem Christum.

Ipsam nanque virgam, videlicet sceptrum, fideliter atque pulchrè in typo crucis explanauit beatus Augustinus in psalmo 73. inter cætera dicens: Immò iam in nomine CHRISTI euenire gaudeamus. Iam tenentes sceptrum subduntur ligno crucis: iam fit quod prædictum est, Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi. Iam in frontibus regum preciosius est signum crucis, quàm gemma diadematis.

IN EADEM ACTIONE, & repertum est in Actione septima.

Cap.26. Reprehẽsio

QVòd vana sit spes eorum, qui salutem suam in imaginibus ponunt, dicentes: Sicut Israëliticus populus serpentis æneiinspectione seruatus est, sic nos sanctorum effigies adspicientes saluabimur.

Responsio

Anteà iam hoc in prædictis sacris codicibus prædecessorum meorum sanctissimorum pontificum explanatum est, dicentibus etiàm hoc sanctissimis patribus. Addendum est ad incredulorum satisfactionem & directionem Francicam, quid DEVS famulo suo Mosi præceperit, dicens: (In libro enim Numeri ità legitur contra pestem, quæ eis irruerat:) Fac serpentem, & pone eum pro signo: qui percussus adspexerit eum, viuet. Fecit ergò Moses serpentem æneum, & posuit pro signo: quem cùm percussi adspicerent, sanabantur. O insania frementium contra fidem & religionem Christianam, vt asserant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ sunt saluatoris, eius genitricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salutem. Aenei serpentis inspectione credimus Israëliticum populum à calamitate iniecta liberari: CHRISTI Dei nostri & sanctorum effigies adspi-

Num.21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpicientes atque venerantes dubitamus ſaluari? Abſit talium neſariæ temeritatis cedere amentiæ: patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. Poſſumus enim ità tenentes, quemadmodùm noſtri prædeceſſores atq; patres, eorum plenam gratiam obtinere.

Item beati Auguſtini de eo, quòd apparuit Deꝰ, de virga & manu colorata, & aqua
Iohan.3. in ſanguinem verſa: Sicut Moſes exaltauit ſerpentem in eremo, ità exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam: hoc eſt, Quicunque percuſſus fuerit à ſerpentibus peccatorum, CHRISTVM intueatur, & habebit ſanitatem in remiſſionem peccatorum.

Item eiuſdem S. Auguſtini ſuper Iohan-
Tractatu 13. nem Euangeliſtam de eodem ſermone Homilia, inter cætera: Interim modò fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur: quia ſicut Moſes, inquit, exaltauit ſerpentem in eremo: vſque in eo, vbi dicit, Sed habeat vitam æternam. Et poſt pauca: Hîc autem ait, vt habeat vitam æternam. Hoc enim intereſt inter figuram ſiue imaginem, & rem ipſam: Figura præſtabat vitam temporalem: res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat vitam æternam, &c.

Lib.3. cap. 10. Item eiuſdem S. Auguſtini libro 3. de Trinitate, inter cætera: Nam ſicut vnctio lapidis Chriſtum in carne, in qua vnctus eſt oleo exultationis præ participibus ſuis: ità virga Moſis conuerſa in ſerpentem, ipſum Chriſtum factum obedientem vſq; ad mortem crucis. Vndè ait: Sicut exaltauit Moſes
Iohan.3. ſerpentem in eremo, ſic oportet exaltari filiũ hominis, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Sicut intuentes illum ſerpentem exaltatum in eremo, ſerpentum morſibus non peribant. Vetus enim homo noſter confixus eſt cruci cum illo. Per ſerpentem eñ mors
Gen.3. intelligitur, quæ facta eſt à ſerpente in paradiſo, modo locutionis per efficientem, id quod efficitur, demonſtrante. Ergò virga in ſerpentem, Chriſtus in mortem, & ſerpens rursùs in virgam, Chriſtus in reſurrectionem totus cum corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, &c.

Item S. Seueriani epiſcopi Gabalaneñ in Sermone S. Crucis, inter cætera: Putas non erat iuſtum dici, Si quis veſtrûm morſus fuerit, reſpiciat in cælum ſursùm ad DEVM,
locus obſcurus & ſaluabitur? Vt enim & attendi cælo relinquat, non potuit dicere, Si quis morſus fuerit, adſpiciat lucernam luminis, & ſaluabitur? aut adſpiciat ad menſam propoſitionis ſanctorum panum, & ſaluabitur? aut ad altare, aut ad velum, aut in arcã, aut in imaginem Cherubim, aut in propitiatorium? Sed nihil horum ad medium adduxit legiſlator magnus, ſed ſolam ſixit crucis imagi-

nem, & hanc per maledictum ſerpentem. Cap.29.
Dic mihi vt fidelis famulus: Quod interdi- Repræhẽſio
cis, facis? quod abrenuncias, ædificas? Quo
dicis, Non facias ſculptile, & fuſilem ſculp- Pſal.84.
ſerpentem? Sed illam quidem legem poſu
vt materias abſcindam impietatis, & pop
lum hunc eruam omni idolorum cultu
nunc autem effundo ſerpentem, vt præ Reſpõſio
gurem imagine Saluatoris diſpẽſationem
præplanans curſum apoſtolorum, &c.

IN ACTIONE QVINTA, & repertum eſt in Quarta.

IMportuna & deliramento plena di
Leonis Phoceæ epiſcopi, qui in eo q
ad imaginum adorationem conuerſus
ſibi verſiculum pſalmiſtæ accommoda
centis: Cõuertiſti planctum meum in
dium mihi, concidiſti ſaccum meum, &
cundediſti me lætitia.

Omni homini Chriſtiano licet cum p
miſta orare, vt quandò à tenebris in lu
per gratiã venerit Chriſti, iuſtè dica: C
uertiſti planctum meum in gaudium
quia quandò erutus eſt ab hæreſi, tunc
ſus eſt ſaccus eius. Quandò verò rectæ
cognouit veritatem, tunc ab ortho
ſanctæ catholicæ Eccleſiæ circunda
lætitia. De hoc ipſo S. Auguſtinus in
pſalmi explanatione ſimiliter inquit: C
cidiſti lamentum peccatorum meorum
ſtitiam mortalitatis meæ, & cinxiſti m
la prima, immortali lętitia. & iterùm
plangat, ſed cantet tibi, non humilitas
gloria mea: quia iam ex humilitate
me, & non compungar conſcientiã
ti, timore mortis, timore iudicij, &c.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomi primi fine.

QVòd non pertineat ad imagin
rationem contemnentes illud,
Pſalmographus cecinit, Vana
ſunt vnuſquiſque ad proximum
bia doloſa in corde, & corde locu
mala.

Non ità eſt, vt illi contempſiſſent
Pſalmographus cecinit, Vana locuti
&c. Sed contemnentes deliramenta
corum in peruerſa facie ipſorum, cum
mographo cecinerunt de illis, Vana
ſunt vnuſquiſque ad proximum
quod ſequitur. Beati Auguſtini in
pſalmi explanatione, inter cætera:
vna eſt, qua illuſtrantur animæ ſanct
quoniam multæ ſunt animæ, in ipſis
veritates dici poſſũt, ſicut ab vna face
tæ in ſpeculis imagines appãrẽt, & poſ
ca: Superbi hypocritæ ſignificantur,
mone ſuo ſpem ponentes ad decipie
homines, & Deo non ſubditi.

IN ACTIONE SECVNDA.

QVomodò intelligendum eſt, quod
Pſalmographus cecinit, miſericordia
& veritas obuiauerũt ſibi, iuſtitia &
pax complexę ſunt ſe: quod temerè aut adulatoriè à Iohãne presbyteto & legato orientalium in participatione beati papæ Hadriani & Tharaſij dicitur eſſe completum.

Rectè dictum eſt, quia neus miſertus eſt eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & obuiauit veritati ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, quæ ſemper iuſtitiam tenuit, vt ſcriptum eſt:

Iuſtitiæ ſedes fidei domus, aula pudoris.

Quam iuſtitiam, fidem atque pudorem, vt confeſſa eſt, Eccleſia Conſtantinopolitana amplectens quandò ab errore conuerſa eſt, fecit pacem: quia tantummodò ipſa ſola ſedes Cõſtantinopolitana reſiſtebat olitanę orthodoxę fidei. nã ſedes Alexãdrina,
☞ ſeu antiochena & Hieroſolymitana ſemper nobiſcũ tenuerũt priſcam traditiõem, ſcilicet orthodoxam fidem, vt apud nos Synodica earum pro ſacrarum imaginum ſtabilitate habere monſtratur. Beati Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatione inter cætera: Quia iuſtitia & pax ſe oſculantur, non litigant. Tu quarè litigas cum iuſtitia? Eccè iuſtitia dicit tibi, Nè fureris, & nõ audis: nè adulteres, & non vis audire: non facias alteri quod tu pati nõ vis, nõ dicas alteri quod tibi dici non vis. Inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax, quid me quæris? Amica ſum iuſtitiæ. Quęcunque inuenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis ergò venire ad pacem? Fac iuſtitiam. Ideò alius pſalmus dicit tibi: Declina à malo, & fac bonum, hoc eſt, ama iuſtitiam: & cùm declinaueris à malo, & feceris bonum, quære pacẽ, & ſequere eam, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

QVòd nõ ad adorationem imaginum pertineat, vt illi dicunt, quod ſcriptũ eſt, Exaltate Dominũ Deum noſtrũ, & adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt.

Beati Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatione, vbi inter cætera inquit: Timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia pſalmus mihi dicit, Adorate ſcabellum pedum eius. & poſt pauca: Conuerto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hîc, & inuenio quomodò ſinè impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra terrã, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. et quia in ipſa carne hîc ambulauit, & ipſam carnem nobis manducãdam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem mãducat, niſi priùs adorauerit, inuentum eſt quemadmodùm adoretur tale ſcabellum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorã-

do. Et poſt pauca: Ideò & terram quãlibet, cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum ſanctum, cuius pedum ſcabellum eſt quod adoras, propter ipſum eñ adoras. Ideò & hîc ſubiecit, Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt. Quis ſanctus eſt? in cuius honore adoras ſcabellum pedum eius, &c.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd nec de eo imaginum adoratio Cap.31.
adſtrui poſſit, vt illi putãt, quod ſcri- Repræhẽſio
ptum eſt, Adorate in monte ſancto eius. Pſal.98.

Beati Auguſtini in pſalmi 6. expoſitione, Reſponſio
inter cætera: Hæretici non adorant in iſto monte, quia mons iſte impleuit vniuerſam faciem terræ. Hæſerunt in parte, & totum amiſerunt. Si agnoſcant Eccleſiam catholicam, adorabunt in iſto monte nobiſcũ. Etenim lapis ille, qui præciſus eſt de mõte ſinè Dan.2.
manibus, iam videmus quantùm creuerit, & quantas regiones terræ occupauerit, & vſque ad quas gentes peruenerit. Et poſt pauca: Videmus contracta ab illo lapide omnia regna terræ. Quę erant omnia regna terræ? Regna idolorum, regna dæmoniorũ fracta ſunt. Regnabat Saturnus in multis hominibus, vbi eſt regnum eius? Regnabat Mercurius in multis hominibus, vbi eſt regnum eius? Fractũ eſt, redacti ſunt illi in regnũ Chriſti, in quibus ille regnabat. & poſt pauca: Natus eſt ergò de monte ſinè manibus lapis ille, creuit, & creſcendo fregit oſa regna terrarum. Factus eſt autem mons magnus, & impleuit vniuerſam faciem terræ. Hæc eſt Eccleſia catholica, cui vos communicare gaudete. Ille autem qui non ei communicant, qui præter ipſum montem adorant & laudant Deum, non exaudiuntur ad vitam æternam, &c.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd non propter illos, qui imaginũ Cap.32.
adorationem ſpernũt, vt illi delirãt, Repræhẽſio
per prophetam dicitur: Declinantes Pſal.124.
ad obligationem, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.

De hæreticis dixerunt, ſicut beatus au- Reſponſio
guſtin⁹ in eodem pſalmo explanauit, inter cætera: Id eſt, quorum facta imitati ſunt: qa eorum præſentes lætitias amauerunt, & futura ſupplicia non crediderũt. & poſt pauca: Ergò quia Chriſtus filius DEI pax eſt, ideò venit colligere ſuos & ſecernere ab iniquis. Quibus iniquis? Qui oderunt Ieruſalem, qui oderunt pacem, qui volũt conſcindere vnitatem, qui non credunt paci, &c.

IN ACTIONE QVINTA. Cap.33.

ABſurdiſſimè & incautè contra eos, q Repræhẽſio
imagines adorare cõtemnunt, ab his qui eas adorant, prolatum eſt teſtimonium Luc.8. & 11.
ſancti euangelij, Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Responsio. Valdè nimis atque pulchrè contra eos, q imagines contemnunt, dixerũt poni lucernam sub modio: quia lucerna fides nostra est videlicet sanctæ catholicæ & apostolicę Ecclesiæ, de qua fide S. Ambrosius Mediolanen episcopus super sanctum Euangelium secundùm Lucam explanatione, inter cætera testatur, dicens: Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum. Ergò quia in superioribus Ecclesiam synagogæ prætulit, hortatur nos, vt fidem potiùs nostram ad Ecclesiam transferamus. Lucerna enim fides est, iuxta quod scriptum est, Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine. Verbum enim Dei fides nostra est, verbum Dei lux est, lucerna est fides. & post pauca: Nemo ergò fidem sub lege constituat. Lex em intra mensuram est, vltra mensuram gratia. Lex obumbrat, gratia clarificat: & ideò nemo fidem suam intra mensuram legis includat, sed ad Ecclesiam conferat, in qua septiformis spiritũs relucet gratia, quam princeps ille sacerdos fulgore supernę diuinitatis illuminat, nè eã legis vmbra restinguat. Item S. Iohannis Chrysostomi de interpretatione euangelij secundùm Matthęum, inter cætera: Ego enimuerò accendi, inquit, lumen: esse verò ardentem, vestræ siat celeritatis: non propter vos solùm, sed & propter eos qui futuri sunt, huius splendore lętificari, & ad virtutem deduci, &c.

Psal. 118.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 34 Reprehẽsio. QVòd non ità intelligenda sit sententia beati Athanasij Alexandrinæ vrbis episcopi, vt illi eam intelligẽdam putant, qui hanc ad adoratiõem imaginum accommodare nituntur.

Responsio Multæ quippe sententię beati Athanasij in eadem feruntur Synodo, & qualem ex ipsis singulatim sententiam dixerint, minimè in hoc Capitulari exarauerunt: sed sicut in sacris concilijs prædictorum nostrorum prædecessorum sanctissimorum pontificum eiusdem S. Athanasij sententiæ inter cætera scriptæ sunt, fideliter proferimus. Interrogatio Antiochi ad S. Athanasium pro imaginibus: Cùm lex & prophetæ dicant, Statuas & similitudines non adorabitis, quomodò vos facitis imagines, & adoratis eas? Respõdit: Non sicut deos imagines adoramus nos fideles: absit, pagani: sed tantummodò affectu & charitate nostræ animæ ad vultum faciei imaginis apparentis. Vndè multotiès vultu deleto, sicut lignũ purum atque commune eam, quæ dudùm fuerat imago, comburimus. Sicut enim Iacob approximans morti, summitatẽ virgæ Ioseph adorauit, non virgam honorificans, sed qui eam tenebat: sic & fideles non pro aliquo alio modo imagines adoramus, nisi pro desiderio effigie declarati: & alia plura similia, vt sequitur.

Gen. 47. iuxta 70.

IN ACTIONE SEXTA.

QVòd non ad adorationem imaginũ pertineat testimoniũ, quod de sexta Synodo protulerunt.

Idcircò testimonium de se sancta sexta Synodo protulerunt, vt clarificè ostenderent, quòd iam quandò sancta sexta Synodus acta est, à priscis tẽporibus sacras imagines & historias pictas venerabantur. Vndè ipsa sancta sexta Synodus fideliter per canones orthodoxè statuens, ità constituit, dicens: In quibusdam venerabilium imaginum picturis, agnus digito præcursoris monstratus designatur, qui in signum redactus est gratiæ. & post pauca: Secundùm antiquam figuram & in imaginibus à nunc veteri agno retitulari decernimus, &c. Vndè & beatus Augustinus in 92. psalmo exclamauit: Si autem non adoras in Christo ista terrena, quanuis de illis similitudo quædam data est ad significandos sanctos, quacunque creatura ducta fuerit similitudo, tu intellige similitudinem creaturæ, & adora artificem creaturæ, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

QVòd nũquàm ab apostolis exemplo aut verbis, vt illi garriunt, imagines adorare institutum sit.

Cap. 57. S. Dionysius Areopagita, qui & episcopus Athenicũ, valdè nimirũm laudatus est à Gregorio papa, confirmante eum antiquum patrem & doctorem esse. Iste sub temporibus apostolorum fuit, & in actibus apostolorum monstratur. Vndè & à prædictis sanctissimis prędecessoribus nostris pontificibus in sacris Concilijs eorum, eius commata sunt veridica testimonia pro sacrarum imaginum veneratione, inter cætera: Amplectentes ista ex epistola S. Dionysij episcopi Athenienſis, quæ directa est ad S. Iohannem euangelistam. & infrà: Quid mirabile, si Christus verax, & discipulos in de ciuitatibus ejiciunt? ipsi dignè sibi dicantes, & de sacro scelerati interdicedentes? In veritate & manifestè imagines sunt visibilia inuisibilium. Nec enim culis superueniẽtibus culpabilis erit ex iustitia respectus Dei.

Reprehensio.

Responsio.

Reprehensio.

[Hunc locũ, quia obscurus est, & depra-
tè (vt apparet) scriptus, ex Ioachimi Pe-
nij versiõe libet huc adscribere: Quid imo-
si Christus vera dicit, & iniqui discipu-
ex vrbibus expellunt, qui sibi ea quæ
sunt tribuunt, & à sanctis scelesti ac
homines disiunguntur atque discedunt.
re vera ea quæ videtur, eorum quæ sub
tum non cadunt, certæ claræque imag-
Neque enim in seculis quæ venturæ sunt,
sa erit Deus iustarum à se secretionum.]

Cæleſt. Hierarchiæ cap. 3. Item eiusdem de cælesti militia: Predicta enim incorporea agmina diuersis coloribus effigurãtur, & compositionibus varios per colores tradidit, quatenùs tacitè nosmetipsos p sacratissimas effigies ad simplices & incorporales pia mẽte trãseamus. Etenim impossibile est, nostra mẽte ad incorporeã illã ptingere cęlestis militię imitationem visionemque, nisi per elementorum poterimus per visibilẽ ad inuisibilem pulcherrimamq; attingere effigiem, & visibiles odoriferasq; imagines rationali traditione inuisibiles *præfulgi &c.

[Et hic quoquè locus deprauatè scriptus, sic
est, ab eodem Perionio translatus: Itaque san-
ctissimam nostram hierarchiam prima illa sa-
crorum mysteriorũ institutio cùm diuina cæ-
lestium hierarchiarum imitatione dignam iudi-
cãsset, & hierarchiat, quas omni materia care-
re dixi, figuris corporeis varijsque formis di-
stinxisset, tradidit, vt pro captu nostro simula-
cris sacrosanctis illis ad simplicium illarum,
& minimè figuris adumbratarum rerum vitã
similitudinemque efferamur. Non enim mens
nostra ad illam cælestium hierarchiarum ma-
teriæ expertem imitationem contemplatio-
nemque excitari contenderet, potest, nisi re-
rum corporearum sibi notarum præsidio via-
tur, tum pulchritudinem quæ videatur, speci-
es ac pulchritudinis occultæ atque reconditæ
simulacrum quoddam esse cogitans, tum sua-
ues odores, q sub sensum cadãt, effigies esse ei
suauitatis, quæ sola ratiõe intelligatur, &c.]

Cap. 57.

IN EADEM ACTIONE.

Reprehensio. QVòd nõ ad adorationem imaginum pertineat, vt illi asserunt, sententia B. Cyrilli in expositione euangelij secundùm Matthæum.

Responsio. S. Cyrillus Alexandrinus & S. Gregorius Nyssenus vno tenore in historia Abrahæ pro sacrarum imaginum veneratione dixerunt. Nam & in sacris cõcilijs prædictorum nostrorum sanctissimorum pontificum ità fertur de Sermone S. Cyrilli Alexandrini episcopi: Quemadmodũm imaginem si qs designatam iucũdam respexerit, mirabitur quidem regis figurã, & quæ in illa appãret. hanc & eius noscens conscriptionem, pariter cernens delectabitur, vt ipsum regẽ adspiciat, &c.

Cap. 38.

IN ACTIONE SEXTA.

Reprehensio. QVòd magnæ sit temeritatis ingeniique absurditatis, sæpè memoratas imagines corpori & sanguini Dominico ęquiparare velle.

Responsio. Non æquiparauerunt, sed magis scripturaliter dixerunt: nullus enim aliquandò tubarum spiritus, sanctorum apostolorũ aut probabilium patrum nostrorum, quæ sinè sanguine nostram libationem, quæ ad memoriam passionis CHRISTI Dei nostri & omnis eius dispensationis facta, dixit imaginem corporis eius, nec susceperunt à Domino sic dicere aut confiteri, sed audiunt dicentem eum euangelicè: Nisi comederitis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non intrabitis in regnum cęlorum. Et alia plurima ex Domini doctrina & beati Pauli apostoli, quæ exarare noluimus, quia in eadem per ordinem scribitur Synodo: Nam æquiparare, vt dicunt Iconoclastę hæretici in eorum pseudosyllogo, venerandas imagines corpori & sanguini dominico, insensibiliter æquiparauerunt.

Iohan. 6.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 39. QVòdp sumptiuè & indoctè eas Tharasius cum complicibus suis, sacratis vasis æquiparare non formidet.

Reprehensio. Pro hoc in synodo dictum est à Tharasio patriarcha Constantinopolitano: Quia & sacra diuersa vasa habentes, hæc osculamur & amplectimur, & sanctificationem quãdam accipere ab eis speramus: eò quòd hæretici in eorum pseudosyllogo oblatrãtes delirabant, neque orationem sacram sanctificantem eam, vt ex hoc ad sanctam à communi transferatur, sed manere communem & inhonoratam, sicut eam operatus est pictor. Nos verò in his fideliter & veraciter dicimus & probamus, quia vsus sanctæ nostræ catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ fuit & est, quandò sacræ imagines vel historiæ pinguntur, priùs sacro chrismate vnguntur, & tunc à fidelibus venerantur: instar facientes vt locutus est Dominus ad Mosen dicens: Faciesque vnctionis oleum sanctum vnguentum, compositum opere vnguentarij, & vnges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam testamenti, mensamque cum vasis suis, candelabrum & vtensilia eius, altaria thymiamatis & holocausti, & vniuersam supellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet: sanctificabisque omnia, & erũt sancta sanctorum, qui tetigerit ea, sanctificabitur.

Exod. 30.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomo 2. Epiphanius legit:

Cap. 40. Reprehensio. QVòd non ad eorum parẽtes pertinet, sicut illi dicunt, Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.

Responsio Benè propheticè dixerũt, cum psalmista canẽtes, sicut beatus Augustinus in eodem explanauit psalmo, dicens: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, &c. Vniuersa dixit, quis se exceptum putet? sicut Apostolus dicit: In omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci. Et linguam superbam.

Psal. 11.

Rom. 2.

IN EADEM ACTIONE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 41. Reprehensio.

QVòd non in eorum parentibus, vt illi dicunt, impletum sit, quod scriptũ est, Inimici defecerunt frameæ in finem, & ciuitates eorum destruxisti.

Psal. 9.

Hunc versum semper cum propheta prophetici psalmificè dixerunt. Vndè & beatus

Responsio.

Augustinus in eodem psalmo explanauit, dicens:

Psal. 9.

Inimici defecerunt frameę in finem. non pluraliter inimici, sed singulariter huius inimici. Cuius autem inimici, nisi diaboli frameæ defecerunt? Hæ autem intelliguntur diuersæ opiniones erroris. & post pauca: Et ciuitates destruxisti. Ciuitates autem istæ sunt, in quibus diabolus regnat, vbi dolosa & fraudulenta cõcilia tanquàm curiæ locum obtinent, &c. Et ideò adimpletum est in ipsis hæreticis, quandò sacras imagines temerantes procaciter deposuerunt.

Cap. 42. Reprehensio.

IN ACTIONE QVARTA.

QVomodò intelligendum est, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorũ

Psal. 72.

ad nihilum rediges, quod quidem capitulum, sicut & cætera, illi aliter quàm dictum sit, intelligunt.

Responsio

Pro diuitibus huius mundi in errore existentibus, atque & alijs modis intelligitur. Nam & ipse S. Iohannes Chrysostomus, vbi se ostendit picturam sacrarum imaginum diligere, explanauit dicens: Ego & ceræ infusam dilexi imaginẽ pietate repletam. Vidi enim angelum in imagine persequentem multitudinem barbarorum, & Dauidẽ verè dicentem: Domine, in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges. Eccè lucidissimè ostendit pater, quomodò intelligendum est.

Psal. 72.

Item S. Athanasij de interpretatione psalmorum, inter cætera: Ciuitas enim nomini, quæ sursùm Ierusalem: imago autem eorũ, terrestris. Quod enim dicit, tale est: Quoniam terrestris, inquit, induti sunt imaginem, & non cælestis, propter hoc ad nihilum redigentur. Audient enim illo tempore, Nescio vos, vtpotè non indutos eadem Domini imagine, &c.

Item S. Augustini in eiusdem psalmi explanatiõe, inter cætera: Quicũque ista non habetis, nõ cupiatis: quicunq; habetis, non in eis psumatis. ecce dixi vobis: nõ dico, damnamini qa habetis, sed, damnamini si de talibus præsumatis, si de talibus inflemini, si propter talia magni vobis videamini, si propter talia pauperes non agnoscatis, si generis humani conditionem communem propter excellentem vanitatem obliuiscamini. Tunc enim Deus necesse est retribuat in nouissimo, & in ciuitate sua imaginem talium ad nihilum redigat.

Cap. 43. Reprehensio.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd nõ, vt illi gloriant, propter illos dictum est, qui imagines adorant,

Psal. 124.

Quoniam non derelinquet Dominus vir-

gam peccatorũ super sortẽ iustorũ, vt non extendãt iusti ad iniquitatem manus suas.

Rectè cum Propheta dixerunt: quia virga peccatorum hæretici sunt, & sors iustorum orthodoxi, quemadmodùm S. Augustinus in eodem psalmo explanauit, dicens: Sétitur ad tempus virga peccatorum super sortem iustorum, sed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus, quando Christus in claritate sua apparens, congreget ante se omnes gentes, & diuidat eas, sicut diuidit pastor hœdos ab ouib⁹. Quos ponet ad dextram, hœdos ad sinistram, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

DE eo, quòd Iohãnes presbyter, Theodosio abbate monasterij S. Andreæ recitante verba Iohannis Chrysostomi & dicente, Vidi angelũ in imagine persequentem barbarorũ multitudinẽ, dixit: Quis est iste angelus, nisi de quo scriptum est, quoniam angel⁹ Domini percussit centũ octogintaquinque millia Assyriorum in vna nocte, in circuitu Ierusalem exercitantium?

Iam superiùs vobis exarauimus, propterea quod S. Iohannes Chrysostomus prophetæ ipsum adspectum, sed ipsa varia multitudo vndè fuisset, transijt. Idcircò Iohannes presbyter ex proprio arbitrio dixit, secundùm diuinam scripturam existimans esse, quando angel⁹ Domini percussit 185000. Assyriorum in vna nocte, in circuitu Ierusalem exercitantium. Nam vtrùm sic esset, an non minimè confirmauit, sed interrogatiuè taliter memorauit.

IN EADEM ACTIONE.

DEmentissimum & ratione carens dictum Iohannis presbyteri orientalium, in eo quod ait, quoniã non adstante Imperatore, imago eius honorat: nõ enim inhonoratur: quatenùs & nunc dominatore omniũ Iesu Christo visibiliter nobis non apparente, (inuisibilis enim est carnaliter) nostris oculis: sicut eñ Deus, vbique adest, honorandã eius imaginem, sicuti & in Imperatore, pater sensit.

Non ex se hæc dixit Iohannes presbyter Orientaliũ, sed de lib. S. Anastasij episcopi Theopoleos, qui in eadẽ Synodo lectus est, & ideò dixit: Ostẽdit pater, q̃ nõ adstante Imperatore, imago eius honoratur. non enim inhonoratur, & quod sequitur, vt supra.

IN ACTIONE QVARTA.

DE eo, q̃ Iohannes presbyter & legatus Orientaliũ incautè imaginũ adorationẽ stabilire nitens, dixisse legitur: Ecce vidit Iacob titulum Deo, quatenùs & benedixit eum. In similitudine hoc dixit, qa cùm eum gilãsset, tunc ille erexit titulũ lapideũ in loco, quo locutus fuerat ei Deus, libans super eũ libamina, & effundẽs oleũ, vocans q; nomẽ loci Bethel. et ideò plures similitudines interpretationũ habere videt̃ de lib. B. Augustini, de tractatu Esau & Iacob: Intelligi-

ingt, sanctitas vestra. multis eñ modis significatur vna res, id est, Ecclesia. & post pauca: Quia vna res multis modis significatur, quę nihil horum est per euidentiam, omnia est per figuram, &c.

Cap. 47. Reprehensio.

IN EADEM ACTIONE.

Quàm absurdè agunt, qui ad confirmandas imagines exemplum diuinæ legis proferunt, dicentes propiciatoriũ, & duos Cherubim aureos, & arcam testamenti, præcipiente Domino, Mosen fecisse.

Responsio.

Iam superiùs mitissimè exarauimus, qualiter prædecessores nostri sanctissimi pontifices ad confirmandas imagines diuinę legis exemplum in eorum posuerũt sacris cõcilijs. Vndè S. Gregorius Theologus in sermone de Pascha, inter cætera ait: Et qui loquebatur ante ipsum ad Mosen, tunc cùm

Exod. 25.

de istis legẽ daret. Vide enim, inquit, omnia facies secundùm exemplar, quod tibi ostensum est in monte, adumbratione quadam descriptionem inuisibilium ostendens esse visibilia: & suadeor nihil horum sinè causa, neque irrationabiliter, nec humi repens ordinatum esse, nec quod indignum esset & Dei constitutionibus. & Moïs ministerio, &c. Item beati Augustini de libro Exodi inter cætera: Facta credimus, quẽadmodùm facta legimus, & tamen ipsa facta vmbras fuisse futurorum, Apostolica doctrina cognoscimus. Putamus ergò spiritaliter esse inuestiganda quæ facta sunt, facta tamẽ esse negare non possumus, &c.

Cap. 48. Reprehensio.

Quòd non parui sit piaculi, scripturas sanctas aliter intelligere, quàm intelligendę sunt, & ad hos sensus vsurpatas accommodare, quos illæ non continent: sicut in erronea Synodo, quæ in Nicea regnante Constantino, mediante Irene matre eius, residẽte Tharasio Constantinopolitano neophyto episcopo, gesta est.

Responsio.

Hæ subiectæ reprehensiones non ex synodo. sed de sensu tractæ sunt libri beati Augustini de eo, quòd apparuit Deus Mosi, ad finem eiusdem libri, vbi ità explanatum est. Omnia ergò futuri populi signa sunt & mysteria de Domino nostro Iesu Christo, & si qua alia sunt in libris veteribus sacramenta, siue illa intelligamus, siue non intelligam⁹, quærentem desiderant, non reprehendentem. Petamus ergò, quæramus & pulsemus, vt aperiatur nobis. Illis futura prędicta sunt sacramenta, nos præsentia videmus in Ecclesia.

Cap. 49.

Quæ sit differentia imaginis, & similitudinis, siue æqualitatis.

Quis de fidelibus ignorare se putat aliquandò, quæ sit imago, aut similitudo, vel æqualitas? In sancta verò catholica & Apostolica ecclesia humilibus datur gratia. Nam differentia mathematicorum exterioris arte disciplinæ fideles conseruare despiciunt,

Lib. 1. ca. 3.

beato Ambrosio dicente in libro primo de

Fide, vbi inter cætera iuquit: Dicendum est nobis quod scriptum est: Cauete nè quis vos deprædetur per philosophiam & inanẽ seductionem, secundùm traditionem hominum, & secundùm elementa huius mundi, & non secundùm Deum. Omnem enim vim venenorum suorum in dialectica disputatione constituunt, quæ Philosophorum sententia definitur, non adstruendi vim habere, sed studium destruendi: Sed non in dialectica complacuit DEO saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

Coloss. 2.

In dec. Iuo. par. 4. cap. 229.

Quòd contra beati Gregorij instituta sit, imagines adorare seu frangere, & quia vetus & nouum tẽstamentum, & penè omnes

Cap. 50. Reprehensio.

præcipui doctores Ecclesiæ consentiunt B. Gregorio in non adorãdis imaginibus, nec vt aliquid præter Deum omnipotẽtem adorare debeamus, in multis locis confirmat S. Gregorius papa.

Nequaquàm sacras contemp sit imagines aliquandò, sed magis constantissimè obseruauit, & eorum veneratus est figuras. Illud autem, quòd penè omnes præcipui doctores Ecclesiæ consentiunt beato Gregorio, irrationabile fuit scribere: quia sanctus Gregorius ad prędecessores suos patres atque præcipuos doctores sanctæ catholicæ Ecclesiæ obediens & consentiens fuit. Nam illi beatũ Gregorium in hoc existentes mundo nescierunt, nisi solus ille, qui quos præsciuit, & prædestinauit &c. Nam qualiter sanctos prædecessores suos veneratus sit, proferimus epistolam eiusdem sancti Gregorij ad Eulogium patriarcham Alexandrinum directam, vbi inter cætera: Prętera de Eudoxij hęretici persona, de cuius errore in Latina lingua nihil reperi, mihi à vestra beatitudine largissimè gaudeo satisfactum. Virorum quippe fortissimorum Basilij, Gregorij atque Epiphanij testimonia protulistis, & manifestè peremptum cognoscimus eum, in quem heroës nostri tot iacula dederunt, &c. De veneratione verò sacrarũ imaginum, sicut in cęteris epistolis suis sanctus Gregori⁹ docuit, ità & in epistola sua ad Ianuarium episcopum Caralitanũ, quę sic incipit: Iudęi de ciuitate vestra huc venientes, questi nobis sunt, quòd synagogam eorum, quæ Caralis fita est, Petrus qui ex eorum superstitione ad Christianę fidei cultum Deo volẽte perduct⁹ est, adhibitis sibi quibusdã indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est, dominico in ipsa festiuitate Paschali, cum grani scandalo sinè vestra occupauerit voluntate, atque imaginem illic genitricis Dei Dominiq; nostri, & venerandã crucem, vel birrum album, quo de fonte surgẽs indutus fuerat, posuisset. & post pauca: Cõsiderantes hac de re vestræ voluntatis intentum ac magis iudicium, his hortamur affa-

Lib. 7. Epist. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus, vt sublata exindè, cùm ea, qua dignũ est veneratione, imagine atque cruce, debeatis quod violenter ablatum est reformare. & post pauca: Nè ergò suprà scriptus Petrus, vel alij, qui ci in hac indisciplinationis prauitate præbuêre solatium siue consensum, hoc zelo fidei se fecisse respondeant, vt per hoc quasi eis necessitas fieret conuertendi, admonendi sunt atq; scire debent, quia hac circa eos temperantia magis vtendum est, vt trahatur ab eis velle nó reniti, non vt adducantur inuiti, quia scriptum est, Voluntariè sacrificabo tibi, &c. Eccè sanctus Gregorius non est ausus contradicere tali fidei pro sacris imaginibus, sed magis eam confirmauit, vbi dixit, Non adducantur inuiti.

Psalm 53.

Cap. 51. Rephensio. Quòd contra Dominicæ vocis imperiũ faciunt hi, qui parentes eorum anathematizant: & si secũdùm eorum opinionem prędecessores eorum hæretici fuêre, isti ab hæreticis geniti, docti & consecrati sunt, siue de non iudicandis his, qui de seculo recesserunt, vel quantùm istorum errorà parentũ errore dissentiat, cùm videlicet illi imagines frangere, isti adorare censuerint.

Responsio. Isti qui hoc ex sensu scripserũt, vel ad magnisonum Ezechielé prophetam attendere debebant, dicentem: Viuo ego, dicit Dominus, si erit vobis vltrà parabola hæc in prouerbium in Israel. Eccè omnes animæ, meæ sunt: vt anima patris, ità & anima filij mea est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. & infrà: Et cùm auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiã, ipse animam suam liberauit, & post plura, Nolo mortem impij, sed vt reuertatur impius à via sua, & viuat. Conuertimini à vijs vestris pessimis, & quarè moriemini domus Israël? Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij nó nocebit ei, in quacũq; die conuersus fuerit ab impietate sua, &c.

Ezec. 18. & 33.

Libr. 3. Cap. 31. Nam, vt sanctus Gregorius in Dialogis suis meminit, Ermigildo regi ab Arriana hæresi ad fidem catholicam cõuerso, quid nocuit pater suus Arrianus Liuigildus Vuisigothorum rex? Prorsùs credimꝰ quia nihil, sed magis cùm in perditionem animæ suæ ipse pater eius Arrianus pro vera & orthodoxa fide eum occidi fecit, cõstantissimus Dei cõfessor & martyr effectus est: pater verò eius Arrianus in ignem æternum pro Arriana fide sua deductus est. Et quid potuit fidelem filium suum in quocunq; lædere capitulo? Tunc nanq; gaudet sancta catholica & apostolica Ecclesia, quandò inimicos suos, videlicet hæreticos, videt in vera confessione ad eam reuerti, Domino dicente, Gaudium erit super vno peccatore, &c. Et si de vno gaudium fit, quanto magis de tot millium hominum reuersione? quis audebit de fidelibus, tandèm aliquandò resistere? Item ex

Luc. 15.

S. Augustino in psalmum 84. inter cætera dicente: Peccata parentum non pertinẽt ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filijs. Iam enim filij nati ad se pertinent, & parentes ad se pertinent. Itaque illi qui nati sunt, si tenuerint vias parentum suorum malas, necesse est portent & merita ipsorum. Si autem mutauerint se, & non fuerint imitatores parentes malos, incipiunt habere meritum suum, non meritum parentum suorum. Vtique adeò autem non tibi obest peccatum patris tui, si te mutaueris, vt nec ipsi patri tuo obsit, si se mutauerit, &c.

Quòd inutiliter & incautè Græci Ecclesiam catholicã anathematizare conati sunt in eorum synodo, eò quòd imagines non adoret: cùm vtiquè priùs debuerint omnino scrutari, quid vniuscuiusque partis ecclesia de hac causa sentire vellet.

Illi non anathematizauerunt catholicam Ecclesiam, sed magis ad eam reuersi, anathematizauerunt pseudosyllogum illum vel cum complicibus eius hæreticis, qui sacras imagines in sancta Ecclesia à priscis temporibus cõstitutas, inuerecundè & incautè non solùm deposuerũt, sed insuper incenderũt. Et ideò secundùm traditionem sanctæ Catholicæ & Apostolicę Ecclesiæ ab ipsa recte si hæresi, specialiter eam cõtemnentes anathematizauerunt. Item ex epistola sancti Gregorij ad Eusebiũ archiepiscopũ Thessalonicensem directa: Hortamur, vt cum omni viuacitate ac solicitudine fraternitatis hoc vestræ rimari cura non desinat, & ab hac eos insontes prauitate reperiat, dalum de filiorum suorum mentibus habitatorum satisfactione remoueat, atque inter omnes hæreses specialiter Seuerii ac Nestorium anathematizent, &c. Sic & isti fecerunt de propria eorum hæresi reuertentes.

Cap. 55. Rephensio.

Quia mulier in synodo docere non debet, sicut Irene in eorum synodo fecisse fertur.

In ipsis enim exordijs Christianorum, cùm ad fidem cõuerteretur Imperator Constantinus, mater sua Helena Augusta ad eum duodecim scribis & pharisæis, ac magistris & principibus Iudæorum in vrbẽ venit Romam, & ipsa vnà cum filio suo Constantino Augusto concilium Iudæos cum Christianis facere censuerunt. In quo prudens sanctus papa Syluester, cum plurimis sanctissimis episcopis in ampliorem statum dilatantes Christianorum fidem, tam per sacram scripturam, quam q; per miracula, Domino protegente, victores effecti sunt. Sed & sanctus Leo papa egregius doctor pro Chalcedonensi quarto Concilio ad Pulcheriam Augustam emisit epistolas suas. Vnde S. Augustinus per semetipsam in sancta quarta synodo dixit, vnà cum fidelissimo Martiano Imperatore. Itẽ ex libro S. Augustini, de eo quod in Genesi sexto die factum legitur, inter

tera: Produxit terra herbam pabuli & ligna fructifera: producunt & homines in Ecclesia opera misericordiæ: post ipsa opera, quæ etiàm Domino exhibita sunt, cùm esset in carne, non solùm à viris, sicut fuit Zachæus, sed etiàm à mulieribus, quæ ei ministrabãt de substantia sua, &c.

Cap. 56. Rephensio. Quòd non ideò adorandæ sunt imagines, quòd per eas, vt illi dicunt, nonnulla signa demonstrata fuisse videntur, cùm tamẽ non omnes res adorentur, per quas vel in quibus miracula appárent.

Responsio. Iam superiùs exarauimus pro adorandis imaginibus, qualiter in eorũ explanauerint definitione, demonstrantes eis osculum & honorabilẽ salutationem reddere, nequaquàm secundùm fidem nostram veram culturam, quæ decet solam diuinam naturam. Ex libro S. Augustini, in psalmum 76. inter cætera: Tu verè magnus Deus, faciens mirabilia in corpore, in anima, solus faciens. & post pauca: Fecit & Moses, sed non solus: fecit & Elias, fecit & Elisæus, fecerunt & apostoli, sed nullus eorum solus. Illi cùm facerent, tu cum eis: tu quandò fecisti, illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cùm fecisti, quãdò & ipsos tu fecisti. Tu es Deus, qui facis mirabilia solus, &c.

Latrian dixit.

Cap. 55. Rephensio. De eo quòd apocryphas & omni derisione dignas nænias suis locutionibus interposuerunt.

Responsio. Ad derisionem & opprobrium hæreticorum, qui pseudosyllogũ illum fecerunt, eorum apocryphas nænias, quas delirauerunt, in medium deduxerunt, demonstrantes eis, qualem errorem conabantur in sanctam catholicam & apostolicam introducere Ecclesiam. Et idcircò q ex ipsa reuersi sunt hæresi, cum propheta canebant pro ipsis hæreticis: Inimici defecerunt frameę in finem, &c. alia plura. Item S. Gregorij Theologi de sermone in Epiphanijs, inter cętera: Accedamꝰ ad lucem, & efficiamur etiàm ipsi lux, pæticipatione lucis æternæ. & post pauca: Nunquid tale aliquid in mysterijs suis habẽt paganorum delira commenta, & mysteria obscura, adinuẽtiones dæmonum, aut furiosæ mentis vesana figmenta, tempore cõfirmata, & fabulis cõmendata? Ea enim, quæ tanquàm vera adorant, rursùm ficta esse & cõposita per fabulas docẽt. Quòd si essent vera, vtiquè fabulosa non essent, cùm sint omi genere contraria sibi veritas & figmentum. Sed agunt omnia, tãquàm verè pueri in plateis ludẽtes, ac sibi inuicem illudentes. Nulla ibi virilis sensus & perfectæ rationis assertio, nihil quod pferre valeant aduersùs cultores verbi Dei, & alia similia plura.

Psalm. 9.

Cap. 56. Reprehẽsio. De eo, q̃ quãto plura exẽpla hæreticorũ, & imagines spernentiũ vel despicientiũ trahunt, tãto parẽtes suos maioribus conuicijs & iniurijs inhonorãt, quos ꝓculdubiò eorũ sequaces in hac parte fuisse profitentur.

Eccè ipsum vnum tenorem in hoc capitulari sępiùs referunt, quia parentes eorum despexerunt, atque iniuriantes inhonorauerunt. Et ideò & nos, vt superiùs exarauimus, pro huiusmodi breuiter addentes dicimus, quia nec parentes boni possunt filijs malis prodesse, neq; filij boni possunt parẽtibus malis auxilium ferre, sed vnusquisque pro se reddet rationem Deo. Magis autem multùm laudabiles sunt, qui parentes eorũ non sequuntur in sæuissimo errore, reuersi ad veram fidem orthodoxam sanctæ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Ex libro sancti Augustini de prophetia, vbi ad omes loquitur Deus, inter cætera: Ergò quicunque ab hæreticis transiẽrint ad catholicam, non habebunt hoc opprobrium gentium, nec portant maledictum dissensionis, quia permanent in radice vnitatis, in plantatione charitatis. Non portabunt maledictum, & sciẽt quoniam ego sum Dominus Deus eorum, & ipsi populus meus domꝰ Israel, dicit Dominus Deus.

Responsio.

Ezech. 34.

Cap. 57. Rephensio. Quòd non sit contra religionem Christianam, vt illi dicunt, non colere & non adorare imagines.

Responsio. Ex libro beati Augustini de tractatu Prouerbij Salomonis, inter cætera: Inuenis hominem porrigentẽ manu eleemosynas pauperum, nec tamen de Deo ibi cogitantem, sed hominibus placere cupientem. Lanea vestis videri potest, interiorem lineam non habet. Inuenis alium dicentem tibi: Sufficit mihi in conscientia Deum colere, Deũ adorare: quid mihi opùs est aut in ecclesiã ire, aut visibiliter misceri Christianis? Lineam vult habere sinè tunica. Non nouit, non cõmendat talia opera mulier ista. Dicẽda sunt quidem & docenda spiritalia sinè carnalibus, sed illi qui accipiunt, debent tenere spiritalia, & nó carnaliter operari carnalia, &c.

Cap. 58. Rephensio. Quòd non parui sit erroris, manufactas imagines arcę testamenti Dñi cęquare conari, vt illi in sua synodo facere conati sunt.

Responsio. Item ex tractatu S. Augustini de Esau & Iacob, inter cætera: Duo testamenta dicuntur in lege, vnum vetus, alterum nouũ. Vetus promissiones habebat temporales, sed significationes spiritales. Intendat charitas vestra. Si promissa est Iudæis terra promissionis, significat aliquid spiritaliter terra ꝓmissionis. Si promissa est Iudæis ciuitas pacis Ierusalem, significat aliquid nomẽ ciuitatis Ierusalem: & similia alia plura. Vndè vt superiùs exarauimus de eodem libro S. Augustini, vna res multis modis significat: quæ nihil horum est per euidentiam, omnia est per figuram, &c.

Cap. 59. Rephensio. Quòd non sint cęquandæ imagines reliquijs sanctorum martyrum & confessorũ, vt illi in sua erronea synodo facere nitũtur, eò quòd reliquiæ aut de corpore sunt, aut de his quæ in corpore, aut de his quæ circa

corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus cuiusdam sancti fuerunt. Imagines verò nec in corpore, nec circa corpus fuisse vel fore creduntur illis, quibus adscribûtur.

Responsio. In sacris prædictis concilijs prædecessorum meorum sanctissimorũ pontificum hęc oblata sunt testimonia, id est, S. Gennadij Massilientis episcopi, qualiter veneranda sint corpora vel reliquiæ sanctorũ, capitulo 40. Sacrorum corpora, & præcipuè beatorum reliquias ac si Christi membra synceriſſimè honoranda, & basilicas eorum nomine appellatas, velut loca diuino cultui mãcipata, affectu pijssimo & deuotiõe fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunomianus. Item de petitione clericorũ & monachorum sanctæ Antiochenæ ecclesiæ aduersùs Seuerum hæreticum in sancta quinta Synodo: Neque enim de sanctis altaribus pepercit sacratissima vestimenta vasaq; nõnulla discerpens, cæteraque fundens distribuit consentientibus sibi. Ausus fuit enim ille, beatissimi, quæ in typum spiritûs sancti aureæ argenteæque columbæ pendebãt supra sacratissimos fontes & altaria, cùm reliquijs vsurpare, dicens: Non est necesse in specie columbæ spiritum sanctum nominare, &c.

Cap. 69. Reprehensio. Quòd hæc synodus, quæ nec synodus qdem dicenda est, nullatenùs æquiparari possit Nicenę synodo, quanquàm in eodem sit agitata loco, sicut Iohannes presbyter adulanter dixisse perhibetur: quippe cùm ab ea non solùm in cæteris, sed in symbolo discrepare noscatur.

Responsio. In dec. luo. par. 4. cap. 17. Iam superiùs exaruimus, huius synodi diuina dogmata irrepræhensibilia existere, sicut præcipuorum sanctorum patrum mirificè demonstrant opuscula. Nam si quis à prædictæ Synodi symbolo discrepare se dixerit, discrepare videtur à sanctarũ sex synodorum symbolo, eò quòd isti nó ex se, sed per sanctorum dogmatum constitutiones locuti sunt. Ex libro sanctæ sextæ synodi, inter cætera: Sufficiebat quidem ad perfectam orthodoxæ fidei cognitionem atque confirmationem, pium atque orthodoxum hoc diuinę gratię symbolum. Sed quoniam non destitit ab exordio adinuctor malitiæ, cooperatorem sibi serpentem inueniens, & per eum venenosam humanæ naturæ adferens mortem: ità & nunc organa ad propriã suam voluntatem apta reperiens, &c.

Exech. 34. Item ex libro sancti Augustini de prophetia, vbi ad omes loquitur, inter cætera: Lateribus & humeris vestris impellebatis, & cornibus vestris percutiebatis, & omne quod deficiebat comprimebatis, quousq; dispergeretis eas foràs: & saluabo oues meas. Sicut detestãda eorum iniquitas & crudelitas, ità laudãda pastoris nostri & Dei nostri misericordia. & post pauca sequitur: Et super omnem terram gloria tua. Sponsus in cælo est, sponsa in terra est. Ille super omnes cælos, illa super omnem terram. O hæretice, credis quod in cælo non vides. negas quod in terra vides? Dicat ergò hęc, dicat & animatur, saluet oues suas. Et saluabo, inqt, oues meas, & iam non erunt in deuastationem: & iudicabo inter ouem & ouem, & excitabo super eas pastorem vnum, & reliqua.

Contra eos, qui dicunt: Sicut diuinę scripturæ libros, ità imagines ob memoriã seu generationis habemus, nostrę fidei puritatem obseruantes.

S. Gregorij papæ ex epistola ad Serenum episcopum Massilienſem directa, inter cætera: Dic, frater, à quo factum sacerdotio quandò auditum est quod fecisti? Si nõ aliud, vel illud te non debuit reuocare, nè despectis alijs fratribus, solùm te sanctum esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare: aliud, per picturæ historiam quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis pictura præstat cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vndè & præcipuè gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere à te, qui inter gentes habitas, attendi debuerat. & post pauca: Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non prohibet ratione vetustas admisit. Et rursùs: Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, vt nescientes literas, ipsam historiã attendentes, quid agi fit, discerent, &c. Item Sophronij episcopi Hierosolymitani, qui ità explanauit in sancta sua synodica, quæ in sancto sexto Concilio oblata & mirabiliter suscepta est in spiritusancto dicens: Verè patri & filio coæternum, consubstantialem, atque compatribulem, eiusdemque essentiæ atque potentiæ. Similiter & Deitatis Trinitatem consubstantialem, cohonorandamque ac consorem, connaturalem & cognatam atq; compatribulem, in vnam cõrecapitulandam Deitatem, atque in vnam copulãdam cõmunem dominationem, absque personali confusione, & absq; substantiali diuisione. Trinitatem itaq; in vnitate credimus, & in vnitate Trinitatem glorificamus, &c. Item Epistola S. Athanasij, ad Epictetũ directa, inter cætera: Eorum verò qui putãtur recte credere, secundùm omnia quæ dicta sunt sanctis patribus, qui propter inquisitionem immutare volentes, nihil aliud faciunt, nisi secundùm quod scriptum est, Præximus quidem potant insipientia: repugnare autem ad nullam vtilitatẽ, sed vt simplices tantùm euertant, &c. Item S. Augustini libro de Trinitate, inter cętera: Sic dicamus tres personas, patrem, & filium & spiritumsanctum, quemadmodùm dicuntur aliqui tres amici, aut tres propinqui, aut tres vicini, quos sint adinuicem, non quòd vnusquisq;

sit ad seipsum. Quapropter quilibet ex eis amicus est duorum cæterorum, aut propinquus, aut vicinus, quia hęc nomina relatiuã significationem habent, &c. Item eiusdẽ sancti Augustini lib. 8. de Trinitate, inter cętera: Tantam esse æqualitatem in ea Trinitate, vt non solùm pater nó sit maior quàm filius, quòd attinet ad diuinitatem, sed nec pater & filius simul maius aliqd sint, quàm spiritus sanctus, aut singula quæque persona quęlibet trium minus aliquid sit, quàm ipsa Trinitas. Dicta sunt hęc, & si sępiùs versando repetãtur, familiariùs quidem innotescunt: sed & modus aliquis adhibendus est, Deo que supplicandum deuotissima pietate, &c.

IN ACTIONE PRIMA.

Cap. 4. Reprehẽsio De eo, quòd Basilius archiepiscopus in suæ fidei lectione, post confessionem patris & filij & spiritussancti, imaginũ & ipsanorum osculationem & adorationem inseruit, fidem se habere dicẽs, participari ab his sanctificationem: remissionem verò peccatorum, siue carnis resurrectionẽ, seu vitam futuram omninò tacuit.

Responsio Sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro 1. de Fide, quem ad Gratianum Imperatorem misit, de patre & filio orthodoxè dogmatizans, inter cætera inquit: Est enim plenitudo diuinitatis in patre, & plenitudo diuinitatis in filio. Et de spiritu sancto nil dixit, quia tantummodò de patre & filio expianauit: & Basilius hęresim, quã abijciens anathematizauit, & confessionem de vera religione orthodoxæ fidei faciens, imagines sacras & ipsana sanctorum amplectens venerabiliter suscepit, de quibus dudùm errorem habuit. Nam de remissione peccatorum, siue carnis resurrectione, seu vita futura nullum habuit errorem, neque orthodoxæ fidei sanctæ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ in hoc contradixit, sicut illi flebiles & infelices hæretici, qui ex occasione imaginibus & ipsanis sanctorum detrahere conati sunt, cùm ipsis sacris imaginibus, ipsa ipsana sanctorum ejiciẽtes atq; abnegantes contempserunt. Sed væ illis, quia de via recta declinantes, per erroneam semitam plenamque frutetis gradientes, in foueam inciderunt, quam facientes, arsuri sunt in æternum. Si enim explanare voluerimus de ipsanorum sanctorum veneratione, per diuinarum scripturarum & sanctorum patrum opuscula, quis valebit scribere, aut chartas proferre? Pauca enim ex multis breuiter memoramus sancti Basilij episcopi Cæsareæ Cappadociæ, in interpretatione psalmi CXV. inter cętera: Ante hoc dicebatur sacerdotibus & Nazaræis, Quoniam omnis qui tetigerit mortuum, immundus erit, & vt lauet vestimenta sua. Nunc autem qui tetigerit ossa martyrum, accipiet aliquã participationem sanctificationis de corpore assistente gratia. Preciosa in conspectu Domini mors sanctorũ eius, &c. Item sancti Iohannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani in Sermone in Epistolam beati Pauli Apostoli ad Romanos, inter cætera: Ego autem & propter hoc Romam diligo. Insuper adhuc & aliundè eam habeo laudare, & pro magnitudine, & pro antiquitate, & pro specie, & pro multitudine, & potentia, & de directionibus in prælijs. Omia autem talia derelinquens, pro hoc eam beatifico, quia & viuens eis scribebat, & sic eos diligebat, & præsentialiter eis locutus est, & vitam ibi temporalem finiuit, & sanctum corpus eius ibi habent, pro quo & honorabilior ciuitas magis quàm pro alijs. Et sicut corpus magnum & forte oculos habet duos splendentes, sacrorum horum corpora, id est, Petri & Pauli: ità non est cęlum splendidius, quandò sol emittit radios, sicut Romanæ vrbis hæ duæ lampades vbiquè in mundo illuxerunt. Exindè ergò rapietur Paulus, exindè Petrus. Considerate & tremite: qualia videbit insignia noma, Paulum subitò surgentem à loco requietionis suæ simul cum Petro, & proficiscentem obuiàm CHRISTO? Quale mandat CHRISTO donum Roma? quales coronas ciuitas continet duas? quales catenas aureas circunnectit? quales habet fontes? Pro hoc admiror ciuitatem, non pro multitudine auri, non pro columnis, non pro alia phantasia, sed pro egregijs cacuminibus summæ Ecclesiæ. Quis mihi tribuet perfundi corore Pauli, & adhærere sacræ sepulturæ, & puluerem sanctũ videre corporis illius, in quo imitatus est CHRISTVM, in quo Christi stigmata portauit, in quo vbiquè prædicationem dissẽminauit? Puluerem illum corporis eius, per quod vbiquè occurrit? puluerem oris illius, per quod CHRISTVS annunciabatur, & lux lucescebat, &c?

De Paulo apostolo dicit.

Item ex Sermone sancti Augustini in natali sanctorum apostolorum, inter cætera: Nam iste beatissimus Petrus piscator, cui iubebat, non dico curator, sed infimus obsonator: modò genibus prouolutus eum adorat Imperator, &c.

Item eiusdem sancti Augustini in expositione psalmi 44. inter cętera: Filiæ regum delectauerunt te in honore tuo: quia non quæsierunt honorem patrum suorum, sed quæsierunt honorem tuum. Ostendatur mihi Romæ in tanto honore templum Romuli, in quanto ostendam ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis, &c?

Item sancti Gregorij Papæ ex epistola Eusebio episcopo Thessalonicensi directa, inter cætera: Si autem Theodorus Lector

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad orationem huc ad sanctos apostolos venire voluerit, eũ fraternitas vestra sinè aliqua more transmittat. Et alia plura talia testimonia, quę exarare per ordinem longum præuidemus.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 5. Reprehensio. De eo, quòd Theodosius Amorij episcopus desidiosè sanctæ & vnicæ Trinitatis fidem tacuerit, de imaginibus verò incautè & extraordinariè dixerit, Cõfiteor & ꝓmitto, & suscipio, & osculor, & adoro imagines. & post pauca: Qui non instruunt diligenter omnem Christo dilectum populum adorare & venerari sacras & venerandas imagines omnium sanctorum, qui à seculo Deo placuerunt, anathema.

Responsio. Putamus quia zelo fidei feruens prędict⁹ Theodosius talem orationem cõfessus est, qualem in eorũ definitione explanauerunt. Nam & prædecessores nostros, videlicet beatissimos pontifices Gregorium & Gregorium, Zachariam & Stephanum, Paulum & iterùm Stephanum, reperimus pro sacrarum imaginum erectione in spiritusancto feruẽtes, rectæ fidei zelum habere. Pro quo dominus Gregorius papa secũdus iunior, vnà cum 79. sanctissimis episcopis ante confessionem beati Petri apostolorum principis præsidẽs, multorum sanctorum patrũ testimonia roborãtes, venerari & adorare sacras imagines in eorum concilio censuerũt. Porrò & prædecessor noster sanctæ recordationis quondàm dominus Stephanus papa similiter cum episcopis partium Franciæ atq; Italiæ præsidens in basilica Saluatoris Dñi nostri Iesu Christi, quæ appellatur Constãtiniana, prædecessoris sui venerabile concilium confirmans atque amplectens, magis magisq; & ipse vnà cum omnibus episcopis presidentibus, sanctorum patrũ testimonijs adhærẽtes, adorare atq; venerari sacras imagines statuerũt. Vndè & beatus Paulus apostolus docens, inquit: Tenete traditiones, quas accepistis. & iterùm: Sed licèt nos aut angelus de cælo euangelizet vobis præterquàm quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema sit, &c.

2. Thess. 2. Galat. 1.

IN ACTIONE TERTIA.

Cap. 6. Reprehensio. Ridiculosè & pueriliter dictum in sentẽtia fidei Theodori archiepiscopi, Mirabilis Deus in sanctis suis. & cõtinuò: Sanctis qui in terra sunt eius, mirificauit omnes voluntates meas inter illos, tanquàm hic versiculus illum priorem subsequeretur,

Responsio. In hoc, modò gratis calumniari conantur: quia sancta Ecclesia in matutino DEO canere laudes surgens, inprimis, Domine labia mea aperies, dicit, & pòst, Venite exultemus Domino: sic incipit, Beatus vir. Similiter beatus Paulus Apostolus fideliter prophetarum nomina percurrẽs per ordinem, post Iephthe Dauid memorauit, & sic Samuel. Sed & plura sanctorũ opuscula inuenimus ferre testimonia de nouo, & sic prout modùm ꝺe vetere Testamento: sed ob hoc nullus audet quispiam de fidelibus talia in ridiculo habere. Item sanctus Iohannes Chrysostom. in interpretatione epistolæ B. Pauli Apostoli ad Hebrẽos, inter cętera loquens, inquit: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. & iterùm: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? & iterùm: Propter quid iritauit impius DEVM? & rursùm: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in volũtatibus suis, &c.

Item eiusdem sancti Iohannis Chrysostomi in interpretatione epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos: Pro quo & Matthæus iuitium faciens Euangelij, vtrum quorum memorat primùm, & tunc per ordinem profert parentes eorum, dicens: Liber generationis Iesu Christi. Non sustinuit discere post Abraham, Isaac & Iacob, sed ante Abraham Dauid memorauit, & quod mirabile, quoniam ante Abraham Dauid posuit, sic dicens: Filij Dauid, filij Abraham, & tunc cœpit dicere per ordinem, &c.

Cap. 9. Reprehensio.

Responsio.

IN ACTIONE PRIMA.

Contra eos, qui dicunt, Deo cooperante nos direximus congregare vos, siue, Congregauit vos DEVS, concilium proprium statuere volens.

Actione 7.

In fine Euangelij sancti Marci: Illi autem profecti, prædicauerunt vbiquè, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Item sancti Cyrilli in Sermone sanctæ Dei genitricis, inter cætera: Gloria quidem tibi à nobis sancta progenitrix sancta Trinitas, quæ hos & nos omnes ad hoc vocauit in hanc vocationem DEI genitricis Mariæ, &c. Item ex sancta sexta synodo, Actione decimaoctaua, post subscriptiones episcoporum & Imperatoris, Constantinus pijssimus Imperator dixit: DEVM testem proferimus, & post pauca: Cùm ergò DEO complacuit tempus concedere, inuitauimus fieri collectionem vestram, ad considerandum nobis sanctas DEI literas, omnemque vocis siue assertionis puritatem, quæ adiecta est ad intemeratam nostram Christianorum fidem in his vltimis temporibus, à quibusdam praua sentientibus, expellendam, &c.

IN ACTIONE TERTIA.

Contra eos, qui dicũt quòd imaginis honor in primam formam transit.

Qui huic contradicere voluerit, sanctorum ex fidelibus credimus aduersùs eius orthodoxam fidem expugnare. Quia ipse in sacratissima epistola sua, quam misit ad Sa-

Cap. 10. Reprehensio.

philochium, inter cætera istud explanauit capitulum. Item sancti Seueriani episcopi Gabalanensis (aliàs Gaualẽsis) in Homilia, in qua demonstrauit scripturas per Dominum explanatas, inter cætera: Vestem imperialem si iniuriaueris, nunquid qui eam induit, iniuria afficit? Nescis quoniam si quis imaginem Imperatoris iniuriauerit, primæ formæ dignitati adfert iniuriã? Nescis quoniam si quis imaginem, quæ à ligno detrahit, non sicut in inanimatam materiam audens sic iudicat, sed sicut qui aduersùs Imperatorem manus extendens fœdat materiam, sinè anima Imperatoris, ſsegregatã ab Imperatore? Imago enim omnino si feriatur, eius iniuria Imperatorem attingit, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Quòd insaniè & præcipitanter siue insipienter Constantinus Constantiæ Cypri episcopus, dixit: Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerãdas imagines, & quæ secundùm seruitiũ adorationis, quæ substãtiali & viuificatrici Trinitati emitto. Et qui sic non sentiunt neque glorificant, à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia segrego, & anathemati submitto, & parti eorum qui abnegauerũt, incarnatam & saluabilem dispensationem Christi veri Dei nostri, emitto.

Responsio.

Ex praua reuertentes hęresi, totis nisibus eorũ, tentauerunt sanctæ catholicæ & apostolicæ in ipsorum confessione satisfacere Ecclesiæ, & ideò talem adorationem se confessi sunt pro sacris imaginib⁹ credere, qualis in definitione synodi constituta est inter cætera, Reordinari venerandas & sanctas imagines, quæ ex coloribus & metallo & cętera materia opportunè habẽtur, in sanctis Dei ecclesijs, in sacris vasis, & in vestibus, parietibus & tabulis domibusque & vijs: quasque Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi imagines, intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, preciosorum angelorum, & omnium sanctorum & iustorũ virorum. Quantùm enim frequenter per imaginariam reformationem videntur, tantùm & qui eas adspiciunt, adsurgũt ad *primæ formæ memoriam & dilectionem, & vt his osculum & honorabilem salutationem reddant, nequaquàm autem secundùm fidẽ nostram veram culturam, quæ decet solam diuinam naturam, sed quemadmodùm signo preciosæ & viuificæ crucis, & sanctis euangelijs, & cęteris sacris ornatis, &c.

*prototyporum

IN ACTIONE SECVNDA.

Cap. 10. Reprehensio. Quòd Euthymius Sardensis episcopus à præfati Constantini errore nõ multùm dissentit in eo, quòd ait: Ex toto corde suscipio venerandas imagines, cum condecenti honore & amplectibili adoratione. Illos enim, qui aliter aut contrariè sentiunt aut dogmatizant contra sanctas imagines, alienos catholicæ Ecclesiæ deputans prędico, & hęreticos annuncio.

Responsio. Ecce vt suprà diximus, secundùm definitionem synodi confitentur se puram facere Ecclesiæ catholicæ confessionem in eo, vbi iste ex toto corde se dicit suscipere venerandas imagines, & cum decenti honore & adoratione amplectit: vt superiùs in definitiõe synodi dictum est: Nequaquàm secundùm fidem nostram veram culturam, quæ decet solam diuinam naturã. sed quemadmodùm signo preciosæ & viuificæ crucis, & sanctis euangelijs, & cæteris sacris ornatis. Et ideò dixit, cùm condecẽti honore, & promisit se cõtrarios catholicæ Ecclesiæ, hęreticos annunciare.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 11. Reprehensio. Quòd nulla authoritate vigeat, neque in vllo authenticorum librorum reperiatur, quod illi dicunt per imaginem cuiusdã Polemonis quandam ab adulterij perpetratione coercitam fuisse: quod quidem æquare nituntur miraculo, quod fimbria dominicę vestis actum est, quam mulier contingens, exoptatam recepit sanitatem.

Responsio. In hoc capitulo qui hæc scripserunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur. Quod probare nequaquàm possunt de illis, qꝰ æquare Polemonis miraculum auderent cum fimbria Dominicę vestis. In synodo verò miraculum imaginis Polemonis de sermonibus episcopi S. Gregorij Theologi, vbi de industria versum scripsit, ipsum ostensum est testimonium, & à Basilio Ancyrę, seu & à Tharasio patriarcha Constantinopolitano, simul & à Nicephoro episcopo Dyrrhachij singulatim responsum est. Basilius quidem episcopus respondit sanctus Gregorius deiloquus pater, mirabilem putauit imaginem Polemonis. Et patriarcha dixit: Etenim castitas ex ea peracta est. Nisi enim vidisset imaginem prostituta Polemonis, nequaquàm ab adulterio recessisset. Simulq; & Nicephorus episcop⁹ respondit: Mirabilis imago & digna valdè nimis, quoniam potuit mulierem eruere de abominabilis ludibrij operatione. Et post hæc sic alius lector legit: Beati Antipatri episcopi Bostrorum ex Sermone de fluxu sanguinis, vbi post multã explanationem sanctus inquit: Adepta donum, titulum erexit Christo, diuitias quidẽ medicis expendens, diuitias verò reliquas offerens Christo. Et post hæc sic iterùm separatim pro miraculo fluxuosę mulieris patriarcha respondit: Sicut & imaginem quæ titulatur Christo eam offert, quemadmodùm fluxuosa titulum. Similiter & Basilius episcop⁹ respõdit: Propriè dicere iubet, & suscipit prolixè qui faciunt imagines. Tamen vestra à Deo inspirata veridica excellẽtia, ipsam synodum legi facere potest in Actione quarta, vtrum sic est, an non.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN ACTIONE SEVTA,
TOMO TERTIO.

Cap.12. Repræhẽsio. Quòd non pertineat ad imaginum adorationem, vt illi stultissimè & irrationabiliter putant, quod per Legislatorem scriptũ est: Eccè vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur, de tribu Iuda, & repleui eum

Exod. 31. spiritu sapientiæ & intelligentiæ ad perficiendum opus ex auro & argento, & dedi ei socium Ooliab filium Achisamech, &c.

Responsio. Pro his firmissimis exemplis prædecessor noster sanctissimus dominus Gregorius secundus iunior papa, in suo sacro Concilio (quod & in alio Concilio prædecessoris nostri domini Stephani papæ, vnà cum sacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, susceptum & veneratum est) in eoipso præsidente sanctissimo ac beatissimo quódàm domino Gregorio papa per semetipsum, similiter dixit: Si contraria sentientibus, & irritas facere quærentibus antiquas patrum traditiones, salutis occurreret conuersio, sufficerent vtiquè ea, quæ superiùs à nobis ex patrum testimonijs vel sacris dicta sunt documentis. Sed quia videmus, quod mœrentes dicimus, plerosque turbatis mentibus statuta conturbare Ecclesiæ: ideò fratres charissimi extéditur sermo, & cupimus ad compescendam erroris insaniam adhuc ex veteribus documẽtis aliquid dicere. forsan resipiscent inquieti. In libro enim Exo-

Exod. 25. di sic legimus: Locutus est Dominus ad Mosen, dicens: Loquere filijs Israël, vt tollãt mihi primitias: ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hęc sunt autẽ, quæ accipere debetis, & cætera per ordinẽ, vsq; ad duos Cherubim, qui erunt super arcam

3. Reg. 6. testimonij, cuncta quæ per te mandabo filijs Israel. Nam & aliud protulit testimonium ex libro tertio Regum, vt sileant garrientes mandato Dei. A Salomone cõstructo templo, inter alia fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum. & infrà: Et sculpsit in eis picturam Cherubim, & palmarum species, & anaglypha valdè prominentia, & texit ea auro: & operuit tam Cherubim, quàm palmas & cætera auro. Eccè charissimi fratres, consideremus quid Deo mandante Moses fecerit, quídve Salomon sapientissimus iussu construxerit diuino, &c. Quantò debemus puro corde & animo sculptum Christum DEVM nostrum, sanctamque semper virginem eius genitricem Mariam, apostolos quoquè vel omnes sanctos Dei per eorum sacras effigies atque imagines colere vel adorare, & ad propitiandum nobis petere & relaxari delicta. Nos non ob aliud nomen imagines facimus, & adoramus, sed pro nobis incarnato verbo DEI. Si autem manufacta omnia abijcienda sunt, neque arca fœderis, neque aurei & cælati Cherubim eius debuerunt recipi, quæ per Beseleel & Ooliab facta sunt iuxta præceptum DEI. Si verò illa susceptа sunt, & hæ imagines opportunè recipiũtur, quoniam secundùm DEVM fiunt. Vnde & operantur, sicuti & arca, multa miracula. Nam & arca & Cherubim, vt & hæ, sinè anima erant, & manufacta, & sculpta. Sed sicut illic per illa operabatur DEVS & glorificabatur, ità & hę simili modo secundùm visiones & reuelationes prophetarum coloribus distinctè efficiuntur. Et nè aliquis propter adorationem, quæ à prædecessoribus nostris sanctissimis præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat, sciat ipsius talem adorationem docuisse, qualem prædecessor noster sanctus Gregorius egregius doctor & papa in Epistola sua, quam in præfato Concilio domini Stephani papæ Herulphus episcopus prouincię Galliarum cuiusdam seruum Dei inclusum Galliæ docuit, dicens: Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideò non petis, vt pro DEO aut quasi Deum colas, sed ob recordationem filij DEI, vt in eius amore recalescas, cùm eius imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, qui per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur: Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium DEI reducit, animum nostrum aut de resurrectione lętificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi sanctarias duas, imaginem Saluatoris, & sanctæ DEI genitricis Mariæ, beatorumque Petri & Pauli Apostolorum continentes, per præfatum filium nostrum diaconem, & vnam crucem, & clauem pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis, vt per ipsum à maligno fis defensus, per cuius sanctum lignum munitum esse credis, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

Quòd Theodosius Myrensis episcopus ridiculosè & pueriliter egerit, qui imaginum adorationem adstrueret, somniarchidiaconi sui in eadem Synodo retulit.

Cui dubium est, quòd & in vetere & in nouo testamento pluribus per somnia futura reuelata sunt? Sed vt de pluribus optimum vnum memoremus, sancti Ambrosij Mediolanensis episcopi testimonium proferamus, qui in expositione sanctorum martyrum Geruasij & Protasij, inter reliqua ait: Tertia verò nocte, cõfecto ieiunijs corpore, non dormienti, sed stupenti quædam apparuit tertia persona, quæ similis erat beato Paulo Apostolo, cuius vultus me pictura docuerat, &c. Hoc testimonium à Sergio sanctissimo quondàm archiepiscopo ecclesiæ Rauennatis per Iohannem diaconẽ suũ in præfato cõcilio sanctæ recordatiõis Domini Stephani prędecessoris mei pro sacrarum imaginum veneratione oblatum est.

Item S. Gregorij Theologi in Epitaphio Cæsarij fratris sui, inter cætera: Tunc Cæsarium meum videbo nunquàm abeuntem, nunquàm remeantem, nũquàm lamentatũ, nunquàm misertum, sed splendidũ, gloriosum, excelsum, qualis mihi & in visione apparuisti. Hoc dilecte fratrum mihi &c. Sed & S. Gregorius papa in Dialogis suis meminit de quibusdam beatissimis viris, atq; religiosis fœminis, simulq; puellis, quòd sanctam Dei genitricem Mariã, atq; principes Apostolorum Petrum & Paulum, & sanctos martyres viderint in transitu suo. Vnde eos cognouerunt, nisi per picturam, sicut & B. Ambrosius, vt superiùs exarauimus, dixit?

Cap. 14. Reprehensio. IN ACTIONE QVARTA.

Deliramentum errore plenum, quod de retruso quodam dixerunt, qui dæmoni iurasse, & ipsum iuramẽtum irritũ fecisse perhibetur: cuius Abbas non mediocriter deliràsse dinoscitur, dicens ei, commodius esse omnia in ciuitate lupanaria ingredi, quàm abnegare adorationem imaginis Domini, aut eius sanctæ genitricis.

Responsio. Hoc testimonium ex libro prędicti Doctoris S. Sophronij oblatũ est, & nullus est, vt opinamur, inter orthodoxos Christianos, qui eis deiloqua dogmata, vel quodlibet explanationis opusculũ respuere auderet. Item S. Iohãnis Chrysostomi in amputatione capitis S. Iohannis Baptistę, inter cætera: Oportebat enim eum

*sacris imaginibus.

Item in epistola S. Gregorij papæ ad Ianuarium episcopum Carahitanũ directa, vbis demonstrantes iam superiùs exarauim*.

Cap. 2. Reprehensio. IN ACTIONE SECVNDA.

Inutile & dementia prolatum, & risu dignum dictum Agapij Cæsareę Cappadocię episcopi reprehenditur in eo, quòd dixit: Scriptum est in nostris diuinis scripturis,

Responsio. Diuina scriptura pro salute hominum prędicari à fidelibus videtur. Et ideò extimamus quòd dixisset, In nostris diuinis scripturis, gloriam & decorem fideliter ex ipsis se habere desiderans, simulq; ab eadẽ sacra scriptura se docẽte dicere, quemadmodùm in sanctorum patrum opusculis scriptũ est, &c. S. Augustini de prouerbio Salomonis Tractatu, inter cætera: Habent & ipsi sacramenta nostra, habent scripturas nostras, habent Amen & Alleluia nostrum, habent pleriq; symbolum nostrum, &c.

Cap. 3. Reprehensio. IN ACTIONE QVARTA.

Inutile & demens, & errore plenum dictum, quòd dicunt, Qui Deum timet, honorat omninò, adorat & veneratur sicut filium Dei Christum Dominum nostrum, & signum crucis eius, & figuram sanctorum eius.

Responsio. Ex libro beati Augustini de Filio Abraham ducto ad sacrificium, inter cætera: Non enim frustrà moti estis, cùm hoc dicerem, Crux cornua habet. Sic etiã duo ligna compinguntur in se, vt speciem crucis reddant. Sicut ergò in imagine crucis multis locis videmus vt fiant duo cornua, quibus infigantur manus, cornibus hærentem arietem crucifixum Dominum video, &c.

Cap. 4. Reprehensio. IN EADEM ACTIONE.

De eo, quòd idem Iohannes non rectè dixit: Per imaginem, quæ per colores appãret, adoratur fortitudo eius & glorificatur, & ad memoriam veniemus de eius in terra præsentia.

Responsio lib. 7. Epist. 53. Item ex epistola S. Gregorij papæ, Secũdino seruo dei incluso directa, inter cętera: Quòd imaginem illius, quem colis, tibi dirigendam per Dulcitium diaconum tuum rogãsti, valdè nobis tua postulatio placuit: quia illum in corde tota intentione queris, cuius imaginem præ oculis habere desideras, vt visio corporalis quotidiana semper reddat exoptatum, & dum picturam vides, ad illum animo inardescas, cuius te imaginem videre consideras, &c.

Cap. 5. Reprehensio. IN ACTIONE QVINTA.

Deo eo quòd dicunt, Eiusdem criminis reus est, qui imagines spernit, cuius & Nabuchodonosor, qui ossa regum Iuda protulit è sepulcris, & Iudaici regis oculos occisis filijs eruit, & Cherubim de templo abstulit.

Responsio Iam per epistolam sancti Gregorij papæ superiùs exarauimus, qualiter imagines nõ sunt spernendæ, sed venerandæ. Vnde prædecessores nostri sępius dicti sanctissimi põtifices in sacris Concilijs talem dedere sententiam: Si quis sanctas imagines Domini nostri Iesu Christi, & eius genitricis, atque omnium sanctorum secundùm sanctorum patrum *venerari noluerit, anathema sit.

*deest, doctrinam, aut aliqd eiusmodi.

Cap. 6. Reprehensio. IN EADEM ACTIONE.

De eo, quòd secundùm Demetrij diaconi dictum, incautè & inordinatè parentes eorum egerunt, duos libros inargentatos, eò quòd quiddam de imaginibus in his cõtinebatur, comburẽtes, & alterius libri duo folia præciderunt.

Responsio Hoc proprium hæreticorum factum demonstratur, quemadmodùm in eorũ pseudosyllogo sub quondàm Constantino hæretico imperatore delirauerunt. Sancti Cyrilli ex epistola ad Successum episcopum Neocæsareę, inter cætera: Deficientes aduersùs has increpatiões machinati sunt aliquid amarum, & hæretica impietate dignũ. Corrumpentes enim epistolam, & quædam auferentes, & quædam addentes ediderunt, vt putaretur memorabilẽ illum similia sen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tire Nestorio,& qui cum eo,&c. Item sanctæ sextæ synodi in tertia Actione, inter cætera: Sermo sanctæ memoriæ Mennæ archiepiscopi Constantinopoleos ad Vigiliũ beatissimum papam Romanum de eo, quòd vna sit Christi voluntas. Et exurgentes legati Apostolicę sedis Romę, exclamauerũt: Pijssime Domine, falsatus est præsens liber quintæ synodi,&c. Item fertur in ipsa sancta sexta synodo: Sancta sexta synodus dixit: Eccè & hoc testimonium sancti patris peremisti. Non congruit orthodoxis ità circuntruncatas sanctorum patrum voces deflorare: hæreticorum potiùs proprium hoc est. Macarius hæreticus dixit: Et iam dixi, quia quærens instabilire intentionem meã, hoc modo defloraui. Sancta synodus exclamauit: Hæreticum seipsum manifestè demonstrauit,&c.

Cap. 7. Rephensio. IN EADEM ACTIONE.

De eo, quòd in eodem libro in tabulis argenteis, Leontiùs à secretis imagines cernens, antiquissimum & ingeniosissimũ sui erroris emolumẽtum se inuenisse gloriatus est.

Responsio. Actione 8. Item ex eodẽ sancto sexto cõcilio inter cętera: Constantinus pijssimus Imperator, & sancta synodus dixerunt: Edicat Macarius, vt quid hæc quæ necessaria sunt, circunrecidit de testimonio sancti & probabilis patris? Macarius hæreticus dixit: Ego testimonia quæ defloraui, secundùm proprium intentum defloraui. & post pauca: Sancta synodus dixit: Eccè benignissime Domine, & hoc testimonium abscidit. Nanq; pòst testimonia per iussione.n vestræ fortitudinis relegantur, ostendẽt defloratione eius obumbrata,&c.

Cap. 8. Rephensio. IN EPISTOLA IMPERATORIS.

De eo, quòd Constãtinus & Irene in epistola sua venerabili papæ vrbis Romæ scripserunt: Rogamus tuam paternitatẽ, & maximè Deus rogat, qui nullum hominẽ vult perire.

Responsio Luc, 22. In sancto Euangelio ità ait Duminus: Simõ, eccè satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos, &c. Item in Epistola beati Pauli Apostoli, inter cætera:

2. Cor. 5. Quoniam quidem DEVS erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbũ reconciliationis. Pro Christo ergò legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Item S. Iohannis Chrysostomi in Sermone de Assensione Domini, inter cætera: Disce quòd non nostra deprecatione, qui eum offenderamus, sed postulatu eius, q iustè nobis fuerat iratus, pax facta est. Pro CHRISTO nanque, ait Apostolus, legatione fungimur, tanquàm Deo rogante per nos. Quid hoc est? Ipse rogat, qui iuriam passus est? Valdè, inquit. Nam Deus clemens, & ipse tanquàm misericors pro deprecatur. Et vide qui medius est, qui conciliator accessit, non angelus, non archangelus, sed ipse filius deprecantis, &c.

Item eiusdem sancti Iohannis Chrysostomi in interpretatione Epistolæ ad Ro- manos, inter cætera: Quid enim post Iam non prophetas, iam non angelos, non patriarchas, sed ipsum misit filium. occisus est & ipse veniens, & nec sic exxit amorem, sed accendit ampliùs, & rogans. & infrà: Et clamat Paulus, dicens: Pro Christo enim legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini DEO. post pauca: Consideremus quotiès eum iuria affecerimus post millia bona, cùm men perstiterit rogans: quotiès eum gressi simus, cùm tamen ipse non negnos. &c.

cap. 11. Rephẽsio. Responsio. Lu. 7.

IN ACTIONE QVARTA.

De eo, quòd præfatus Iohannes dixit: hominis forma luctatus est cum ipso, & cauit eum Israel, quod est, interpretatus mens videns Deum.

Ex libro sancti Gregorij Theologi Deitate, inter cætera: Iacob enim scalam celsam vidit. & post pauca: Et quasi cum mine, Deo colluctabatur. & post cætera: certamen pietatis translationem vocis accepit, trãsnominatus pro Iacob Isnis. &c. Item sancti Augustini de luctatu Iacob cum angelo, inter cætera: Tenebo ergò & luctabatur, quasi cum carnali homine. tu Iacob amplecti volens. Ille autẽ dicebat: Dimitte me carnaliter, quia eccè iam ortus est, vt spiritaliter illumineris,&c.

cap. 11. Rephẽsio. Responsio. Greg. cap. 1.

IN EADEM ACTIONE.

Quòd non rectè sentiant, qui dicunt, secundùm Mosis legitimã traditionẽ cipitur populo, purpura hyacinthina in brijs in extremis vestimentis poni, moriam & custodiam præceptorum: magis nobis est per assimilatã picturam ctorum virorum videre exitum tionis eorum, & horum imitari fidem cundùm Apostolicam traditionem.

Credimus quia incognitum non illud, quod S. Gregorius Papa, vt exarauimus, in epistola sua dixit. locis venerabilibus sanctorum depingi storias non sinè ratione vetustas quatenùs iterùm, dum super Ezechielem pheram tractaret de distinctione quij, adiunxit: Scriptura sacra cibus est & potus. & post pauca: In rebus obscurioribus, quæ intelligi nequeunt exponantur, cibus est: quia quicquid nitur vt intelligatur, quasi manditur tiatur. In rebus verò apertioribus Potum enim non mandendo glutimus.

Rephẽsio. Responsio. Ephes. 2. cap. 3. Rephensio.

Apertiora ergò mandata bibimus, quia etiàm non exposita intelligere valemus,&c. Vndè & à prædecessoribꝰ meis sanctissimis pontificibus in eorum sacris cõcilijs expositum est, de veteribus historijs inter plura promulgantibus: Si verò illa susceptа sunt, & hę imagines oportunè suscipiũtur, quoniam secundùm Deum fiunt. Vndè & operantur,&c.

IN ACTIONE QVARTA.

Quòd non benè Iohannes presbyter senserit, qui vt imaginum adorationem adstrueret, dixit: Et Iesu Naue duodecim lapides statuit in Dei memoria.

In libro Iosuæ scriptum est: Iosue verò scidit vestimẽta sua, & cecidit pronus in terram coram arca Domini vsque ad vesperũ, tam ipse quàm omnis Israel, miseruntq; puluerem sup capita sua. & post pauca: Dixitq; Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum. & iterùm post pauca: Surge, sanctifica populum, & dic eis: Sanctificamini in crastinum, &c. Eccè prostratus ante arcam fœderis Iosue, exauditus est. Vndè mellifluus doctor sanctꝰ Gregorius papa in epistola sua, de qua superiùs exarauimus, Secundino seruo Dei in Gallijs incluso directa, inter cætera monuit, dicens: Et nos quidem nõ quasi ante diuinitatem, ante ipsam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur,&c.

Quòd non sit æqualis adoratio, vt illi dicunt, Nathan prophetæ erga Dauid regem, adorationi imaginum.

Ex libro sancti Gregorij papæ super Iob, inter cætera: Ità cùm in sacro eloquio sola historia adspicitur, nihil aliud quàm facies videtur: sed si huic assiduo vsu coniungimur, eius nimirùm mentem quasi ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex alijs colligimus, facilè in eius verbis agnoscim', aliud esse quod intimãt, aliud quod sonant. Tantò autem quisque notitiæ illius extraneus redditur, quantò in sola eius superficie ligatur,&c. Item in eodem libro inquit: Quid per Dauid, qui manu fortis vel desiderabilis interpretatur, nisi redemptor noster accipit? Quid per eius donũ, nisi Ecclesia designatur? & post pauca: Inquisitio enim diuinitatis omnibus, fons occultus est: apparitio verò incarnationis ipsius, fons patens. Quid autem per Ierusalem, quæ visio pacis accipitur, nisi eadem sancta Ecclesia demonstratur? In ipsa enim mundi corde dominum contemplantur, de quo scriptum est: Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum,&c.

Quòd sententia Iohannis Constantinopolitani, quam illi in testimonium adorandarum imaginum trahunt, non ad id, quod illi putant, pertinere dinoscitur.

cap. 11. Rephẽsio. Responsio. Greg. cap. 1.

Multæ sententiæ sancti Iohannis Constantinopolitani in sæpiùs nominata referuntur synodo, & qualis ex ipsis sit, quæ nõ ad id, quod putauerunt, pertineat, siluerũt. Nam in prædecessorum nostrorum sanctorum pontificum Concilijs sancti Iohannis Chrysostomi ità fertur sententia, inter cætera: Omnia tibi ministrant homini, magis autem imagini: quia & quandò imperiales vultus & imagines in ciuitatem introeunt, obuiant iudices & senatus cum laude & timore, non tabulam honorantes, neque fusę ceræ scripturam, sed vultum Imperatoris: sic & mundi hominum non terrenam speciem honorantes, sed cælestem vultum veneremur,&c.

Responsio.

IN ACTIONE QVARTA.

Quòd iudices, qui in præfata synodo fuerunt, insolenter & incongruè artem pictoriam extollere conati sunt, dicentes: Pia est enim ars pictoris, & non rectè eam quidam insipienter detrahunt. Ipse enim pater pictorem piè agentem commendat.

Cap. 14. Rephensio.

Beatum Asterium toto Oriente sanctum habent, & dum de gestis sanctæ Euphemiæ sermonem fecisset, laudauit eius martyriũ, sicut per ordinem viderat illud liquidiùs pictum. Et ideò similiter & illi ipsam laudauerunt picturam aduersùs hæreticos, dicẽtes, Quia insipienter eam detrahunt. S. Gregorij Theologi in Sermone de beato Gregorio Nysseno, inter cætera: Putas ergò sufficiunt hæc, aut & breuiter virum nobis sermo describet? Si oportet, quemadmodùm studiosi pictores multotiès committentes colores, vt perfectiorem nobis sermonis formam addam, & describam vobis purissimum & manifestissimum,&c.

Responsio.

Item sancti Iohãnis Chrysostomi in sermone in cœna Domini, inter cætera: Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam obumbrare cõsueuerunt, & sic colorum varietate perficere: ità & Christus fecit. In mensa & typi pascha describit, & pascha veritatis ostendit,&c.

Item ex libro sancti Augustini de Prouerbio Salomonis, inter cætera: Os nostrum patet ad vos ô Corinthij. Os suum aperuit attentè, & ordinem posuit linguæ suæ, laudans creaturam tanquàm creaturam, creatorem tanquàm creatorẽ, angelos tanquàm angelos, cælestia tanquàm cęlestia, terrestria tanquàm terrestria,&c.

2. Cor. 6.

IN EADEM ACTIONE.

Inutile & mendacio plenum dictum Iohannis presbyteri & legati Oriẽtalium, dicentis, Non contraeunt pictores scripturis, sed quicquid scriptura dicit, hæc demonstrant, quatenùs concordes sint scripturis.

Cap. 15. Reprehẽsio.

Iam sæpiùs superiùs exarauimus, qualiter per sacram Epistolam suam, Sereno episcopo Massilienſi directam, sanctus Gregorius eximius doctor & papa, inter cętera docuit:

Responsio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ac deindè subiungendum, quia picturæ imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi factæ fuerant, vt nescientes literas, ipsum historiam intendentes, quid dictú sit discerent, &c.

Item sancti Iohannis Chrysostomi in interpretatione psalmi 50. cuius initium: Pictores imitantur arte naturam, & colores coloribus permiscētes, visibiles corporum depingunt imagines. & post pauca: Et Imperatorem sedentem, & barbarum subditum, & gladium acutum, & fluuios decurrentes, & campos varijs coloribus adornatos, & omnia quæ videntur per artem imitantes, mirabilem historiam vidētibus præstant, &c.

IN ACTIONE QVINTA, ET inuentum est in quarta.

Cap. 16. Rephensio. Falsissimum & omni ridiculo dignum dictum Iohannis presbyteri, qui nō minùs cæteris in imaginum adoratione insanisse dinoscitur. Ait enim: Qui adorat imaginē, & dicit, quoniam hic est Christus filius Dei, non peccat.

Responsio. Sancti Augustini in psalmi 86. explanatione, inter cætera: Angustias enim omnia penè corpora patiūtur, nec vbiquè esse possunt, nec semper. Diuinitas autem, quæ vbiquè præstò est, vndiquè ad eam potest duci similitudo, & totum potest esse in similitudinibus, quia nihil eorum est in proprietatibus. Nunquid CHRISTVS est ianua, quemadmodùm videmus ianuas factas à fabro? non vtiquè, & tamen dixit: Ego sum ianua. Aut nunquid sic est pastor, quomodò videmus pastores istos præpositos pecorum? &c. Ioan. 10.

Cap. 17. Rephensio. EX SENSV.

Quòd illi libri, Vitæ patrum, quorum authores ignorantur, non prorsùs idonei sint ad testimonia danda, & ad hæc, quę in contentionem veniunt, confirmanda.

Item ex libro sancti Augustini de Quæstionibus in Euangelio secundùm Lucam, inter cætera: Vasa eius in domo, sunt sensus carnales, quibus ad inuestigandam veritatem, quæ intellectu capitur, multi vtentes penitùs errauerunt, &c. Vitæ enim patrum sinè probabilibus authoribus minimè in Ecclesia leguntur. Nam ab orthodoxis titulatæ & susciptiuntur & legūtur. Magis enim passiones sanctorum martyrum sacri canones censuerunt, vt liceat eas etiàm in Ecclesia legi, cùm anniuersarij dies eorum celebrantur. In dec. Iuo. par. 4. cap. 241.

Cap. 18. Rephensio. Quòd non bonam habeant memoriam, qui vt non obliniscantur sanctorum, vel certè ipsius Domini, idcircò imagines erigunt.

Responsio. Ex commentario sancti Hieronymi in Matthæum Euangelistam, inter cætera: Istiusmodi homines dum volunt alterius imperitiam reprehendere, ostendunt suam. Quanuis enim tenuis humor & liquescens, tamen cùm in venis & artubus coagulata fuerit & digesta, per occultos meatus corporis, quos Græci πόρους vocant, ad superiora delabitur, & in secessum vadit, &c. Item S. Augustini in Interpretationem psalmi 98. inter cætera: Sion dicta est civitas quæ est Hierusalem: dicta autem etymologia interpretatione quadam nomen accipiens. Sion speculatio dicitur, id est, visio & contemplatio. Speculari enim, prospicere, vel conspicere, vel intendere vt videas. Qui autem Sion omnis anima, si intenderit videbit lucem quæ videnda est. Nam si ad suam tenderit, tenebratur: si ad lucem illius intenderit, illuminatur. Quia tamen manifestum est, Sion ciuitatem Dei esse, quæ est ecclesia Dei, nisi sancta Ecclesia? &c.

INTERROGATIO.

Vt scientes nos faciant, vbi in veteri & nouo Testamento, aut in sex Synodalibus cōcilijs iubeatur imagines facere, vel adorare.

RESPONSIO.

Nos quidem instrà scientes facimus, & iam fecim⁹, quia & in veteri, & in nouo Testamento, siue in sex synodalibus Concilijs semper venerandæ faciunt sacræ imagines, & factæ inter sancta sanctorum titulabantur. Nam illi nobis dicere debebant, in quibus ipsis sex synodalibus Concilijs reprobentur sint sacræ imagines. Enimuerò in primo sancto Concilio sæpiùs ostensum est, quia Sanctus Syluester papa, & Constantinus Christianissimus Imperator venerati sunt imagines, & cum nomine Christiano palàm coram omnibus fideliter atque rabiliter eas ostenderunt: & à tunc hactenùs sanctorum pontificum, videlicet Syluestri, Marci & Iulij miræ magnitudinis sanctæ eorum ecclesiæ apud nos sanctæ, tam in musiuo, quamq; in cæteris rijs cum sacris imaginibus ornatis. in sancto II. Concilio sanctus Damasgantissimus Papa propriam suam fecit cclesiam, cuius S. Gregorius papa mā in Dialogis, quæ ex nomine cōditoris masi vocatur: similiter à tunc vsque hanùs historijs sacris & imaginibus pibemus. Iterùm & de sancto tertio Cālio, sanctus Cælestinus papa propriacœmeterium picturis decorauit. Alitem successor eius beatus Sixtus papa basilicam sanctæ Dei genitricis Mariagnomento Maiorem, quæ & Ad Pradicitur. Simili modo & ipse tam in tallis aureis, quamque in diuerlis rijs, sacris decorauit imaginibus. per rogatum eius, Valentinianus Aug fecit imaginem auream cum doctiportis & Saluatore, gemmis pre

egor. li. dialog. 33.

Conc. 12.

natam, quam voto gratiæ super confessionem beati Petri apostoli posuit. & à tunc vsque hactenùs apud nos ab omnibus fidelibus venerantur. Itemque de sancto iiij. Concilio, egregius atque mirificus prædicator sanctus Leo papa & ipse fecit Ecclesias, quas in musiuo & diuersis historijs seu imaginibus pingens decorauit. Magis autem in basilica beati Pauli apostoli, arcum ibidèm maiorem faciens, & in musiuò depingens saluatorem Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, seu viginti quatuor Seniores, nomine suo versibus decorauit: & à tunc vsque hactenùs fideliter à nobis venerantur. Et de sancto quinto Concilio sanctissimus Vigilius papa in Lateranensi Patriarchio basilicam faciens, pulcherrimè eam decorauit picturis, tam in historijs, quamque in sacris imaginibus. Multo ampliùs verò eius sanctissimi successores dominus Pelagius atque dominus Iohannes mirę magnitudinis ecclesiam apostolorum à solo ædificantes, historias diuersas tam in musiuo, quàm in varijs coloribus cum sacris pingentes imaginibus, & à tunc vsque hactenùs à nobis venerantur. Sed & sanctus Gregorius papa in monasterio suo pulchrum fecit Oratorium, & ipsum diuersis historijs pingi fecit, atque sacras ibidèm erexit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum suscitasse, ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam exorare clementiam cum sancto Gregorio non dubitauit: sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & vsque hactenùs apud nos venerantur. Sed & ecclesia Arianorum, cuius ipse sanctus Gregorius in Dialogis suis meminit, placuit eidem sancto Gregorio, vt in fide catholica introductis illic beati Sebastiani & sanctæ Agathæ martyrum reliquijs, dedicari debuisset, quod & factum est. Et post miraculum, quod in eadem ecclesia factum est, diuersis Historijs ipse beatus Gregorius pingi fecit eam, tam in musiuo quàm in coloribus, & venerandas imagines ibidèm erexit: & à tunc vsque hactenùs venerantur. Si enim voluerimus enarrare per ordinem, nostri prędecessores pontifices quantas ecclesias fecerunt vsque nunc, mirificè in eis sacras imagines erigentes, atque diuersas historias pingentes, necnon & venerantes, Apostolicè audemus dicere, deficiet nos tempus enumerandi, atque eorum ædificia cum sacris imaginibus & historijs explanandi. In sexto verò sancto Concilio non solùm contemnere non sunt ausi, sed etiàm easdem sacras imagines venerantes statuerunt, agnum CHRISTVM DE-

VM nostrum secundùm humanam figuram, & in imaginibus à nunc pro veteri agno retitulari. Quapropter sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro tertio de Fide, inter cætera pro huiusmodi docuit: Seruemus ergò præcepta maiorum, nec hæreditaria signacula ausi rudis temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli aperire ausi sunt: soli CHRISTO explanandi eius prærogatiua seruata est. Librūm sacerdotalem quis nostrūm resignare audeat, signatum à confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti sunt, postèa tamen damnata fraude signārunt. Qui violari non ausi sunt, confessores & martyres extiterunt. Quomodò fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Nemo metuat, nemo formidet, &c. Si verò hæretici sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam non oppugnassent, sancta sex Synodalia Concilia necesse fieri non fuisset. Similiter si à Leone & Constantino hæreticis Imperatoribus ipsa sancta catholica & apostolica Ecclesia pro sacris imaginibus non fuisset oppugnata, prædecessores mei sanctissimi pontifices Concilia nequaquàm fecissent, neque nos postmodùm fieri annueremus, nisi pro tot millibus animarum, quæ in hæresi manentes, & quotidiè in eam deficientes, in laqueo periclitabantur diaboli. Sicut enim in sancta quarta Synodò definitum est, pro vera fide dicentibus ità: Quam nos à nostris maioribus traditam, debemus cum omni competenti deuotione defendere, & dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro inremeratam & in nostris temporibus conseruare: quatenùs beatissimus Romanæ ciuitatis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & sacerdotibus iudicare. Et ideò prædecessor noster sanctissimus Gregorius iunior papa, scribens ad Leonem & Constantinum hæreticos Imperatores, Pro sacris imaginibus, inquit, omnia & ipsa nostra tradimus, si contigerit, corpora. Nam nunquàm nouitatem recipimus, aut à religione paterna vlla declinamus ratione. Diuina enim vox interminatur, quæ per omnia debet præcaueri: Si totum mundum quis lucretur, & animæ suæ faciat detrimentum, lucratus est nihil. Lib. 3. ca. 7. Apoc. 5. Synodi cō. tra Iconomachos. Matth. 16.

Item & in alia sua Epistola pro ipsis sacris imaginibus rationabiliter eos increpans, inter cætera dixit: Legitur nanque dixisse quidam doctissimus ac venerabilis pater, quia duo sunt, quibus principaliter hic regitur mundus, authoritas vi- Gelasius papa in Epistola ad Anastasium Imperat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

delicet sacrata pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius pondus est sacerdotum, quanto etiàm pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. Et idcircò nequaquàm nos quispiam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque nouitates vocum imponere: sed in ea orthodoxa fide, quam suscepimus, manentes, & olitanam traditionem amplectentes, prædecessorum nostrorum sanctissimorum pontificum proculdubiò veneramur & tenemus pro sacris imaginibus Concilia, nullum quemlibet iam exindè contrarium sermonem susciptentes, neque rationem reddentes. Nam sanctus Gregorius mellisluus Doctor in Homilia super Ezechielem prophetam, dum de intellectu sacri eloquij per temporum incrementa pollente tractaret, adiunxit: Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Sancti patres, quos per sacram scripturam cognoscimus, ante legem quidem in vnius DEI cognitione saluati sunt, perfectam vitæ simplicis obedientiam habentes, & sæpè videndo angelos, iam aliquid de contemplatione tangentes. Data autem lege, sancti patres etiàm in decem sunt mandatis eruditi, vt per cognitionem vnius DEI, etiàm in legis se operibus exercerent. Superueniente autem gratia per Testamentum nouum, omnis fidelis populus vnum DEVM Trinitatem esse cognouit, & virtutem Decalogi in eius agnitione compleuit. Vndè sciendum nobis est, quia & per incrementa temporum creuit scientia spiritalium patrum. Plùs nanque Moses, quàm Abraham: plùs prophetæ, quàm Moses: plùs apostoli, quàm prophetæ in omnipotentis DEI scientia eruditi sunt. Fallor, si hæc ipsâ scripturæ testimonijs non affirmo. Pertransibunt, inquit, plurimi, & multiplex erit scientia. Sed hæc eadem quæ de Abraham, Mose, prophetis & Apostolis diximus, ex eiusdem scripturæ verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum DEO locutus est? & tamen ad Mosen Dominus dicit: Ego sum DEVS Abraham, & DEVS Isaac, & DEVS Iacob: & nomen meum Adonai non indicaui eis. Eccè plùs Mosi quàm Abrahæ innotuerat, qui illud de se Mosi indicat, quod se Abrahę non indicâsse narrabat. Sed videamus si prophetæ plùs quàm moses, diuinâ sciętiam appræhędere potuerunt. Eccè Psalmista dicit: Quomodò dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est. atque subiungit: Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. & iterùm: Super seniores intellexi. Qui ergò legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur,

Homil.16.

Dan.12.

Dan.11.

Exo.3.& 6

Psal.118.

quia diuinam scientiam plùs quàm Moses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plùs sancti spiritu edocti sunt, quàm prophetæ? Cui veritas dicit: Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt. Plùs ergò quàm prophetæ de diuina scientia nouerunt, quia quod illi solo spiritu audiérant, ipsi etiàm oculis corporaliter videbant. Impleta itaque est, quam diximus, Danielis sententia, Quod pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Quantò enim mundus ad extremitatem ducitur, tantò nobis æternæ scientiæ aditus largiùs aperitur, &c.

p.21. phensio.

Item S. Gregorij super Iob, inter cætera: Sancti quippe doctores, qui ad vitam & alios instruunt, hostes deuorant, & eos intra corpus suum per vim conuertunt: quos lapidibus fundationis immutant: quos lapidibus fundationis ijciunt, quia dum fortes quosque in sancta Ecclesia viros instituunt, per eos aduersariorum superbientium pectora dura confringunt. Quid nanque per funda, quid per sancta Ecclesia figuratur? Funda namque dum in gyrum mittitur, sicut de illa des exeunt, quibus aduersariorum ra feriantur: ità sancta Ecclesia dum bilitate temporum per tribulationum cumitum ducitur, fortes ex illa viri unt, quibus quasi lapideis ictibus rum corda tundantur.

sponsio u.8.

p.22. rephēsio

ponsio 5.ca.1.

IN ACTIONE SEPTIMA

QVanta ratione mysterium Dominicæ crucis ab imaginibus differat, quidem illi eidem æquiparare tendunt.

rph.15

S. Ambrosij Mediolanensis episcopi libro de Incarnatione, inter cætera: quid cùm & Diuinitatem eius adorandam & carnem, CHRISTVM diuidunt? Nunquid cùm in eo imaginem: DEI cemque veneramur, diuidimus eum? stolus certè qui de eo dixit, Quomodo crucifixus est ex infirmitate, viuit virtute Dei: ipse dixit, quia non CHRISTVS, &c.

Item eiusdem S. Ambrosij ex libro mo de Fide, inter cætera: Imaginem stolus dicit, & Arrius dicit esse diuinitatis. Cur imago, si similitudinem non In picturis nolunt homines esse & Arrius dissimilem patrem filio. & post pauca: Propheta dicunt dor est enim lucis æternæ, & speculum nè macula Dei maiestatis, & imago tis illius, &c.

5.ca.2.

an. 4.

Item ex Epistola sancti Gregorij pæ Leontio exconsuli missa, inter ra: Oleum quippe sanctæ crucis

lignum suscepimus: vnum, quod tactum benedicat: aliud, quod per incensum benè redoleat. Decebat igitur, vt bonus vir ea trãsmitteret, quæ iram nobis Domini placare potuissent. & post pauca: Prætereà benedictionem vobis sancti Petri apostolorum principis, clauim sacratissimi sepulcri eius, in qua benedictio de catenis illius est inserta, trãsmisimus: vt quod eius collum ligauit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis soluat.

IN FINE LIBRI

DE eo, quòd Constantinus & Irene in suis scriptis aiunt, Per eum, qui conregnat nobis Deus.

Ex prouerbijs Salomonis, inter cætera: Meum est consilium & æquitas, mea prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernũt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo. & post plurima: Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

DE eo, quòd non benè intelligãt hoc, quod dictum est, Dominum DEVM tuum adorabis, & illi soli seruies: vt adorationem quasi absolutè diceret, & seruitium ipsi soli dixisset.

S. Ambrosij Mediolanensis episcopi ex libro de Fide quinto, inter cætera: Cùm legimus, Dominum DEVM tuum adorabis, & ipsi soli seruies: vtrùm CHRISTVM non adorandum, & CHRISTO non existiment seruiendum? Quòd si illa, quę adorauit eum, Chananæa impetrare meruit quod poposcit, & Paulus apostolus, qui seruum se CHRISTI prima scriptorum suorum præfatione profitetur, apostolus esse meruit, non ab hominibus neque per hominem, sed per IESVM CHRISTVM: dicant quid arbitrentur sequendum: vtrùm cum Arrio malint sibi societatem esse perfidiæ, vt solum & verum DEVM CHRISTVM negando ostendant, quia nec adorandum eum, nec seruiendum ei iudicent: an verò cõsortium malint habere cum Paulo, qui seruiẽdo atque adorando etiàm CHRISTVM, vtiquè solum verum DEVM voce affectuque non diffitebatur, quem pio seruitio fatebatur? Quòd si quis dicat, Quoniam DEVM patrem adoret & filius, quia scriptum est: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: consideret quandò, & apud quem, & cuius suscepto loquatur affectu, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 23. Repl. ex Isio.

QVòd cùm deus illocalis sit, illi minùs doctè dixerint: Veneramur & adoramus sicut locum Dei.

Beati Augustini in explanatione psalmi 86. inter cęteras fundamẽtum, inquit Apostolus, nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est CHRISTVS IESVS. Quomodò ergò Fundamenta prophetæ & apostoli? & quomodò fundamentum CHRISTVS IESVS, quo vlterius nihil est? Quomodò putamus, nisi quemadmodùm apertè dicitur Sanctus sanctorum, sic figuratè fundamentum fundamentorum? Si ergò sacramenta cogites, CHRISTVS sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, CHRISTVS fundamentum fundamentorum. & post pauca: Diuinitas autem, quæ vbiquè præsto est, vndiquè ad eam duci potest similitudo, & totum potest esse in similitudinibus, quia nihil horum est in proprietatibus. &c.

Responsio 1.Cor.3.

Ephe.2.

Dan.9.

Item eiusdem S. Augustini ex libro 2. de Trinitate, inter cætera: Quid enim sibi vult, quod ait Dominus: Eccè locus est penès me, & stabis super petram? Quis locus terrenus est penès nominum, nisi hoc est penès eum, quod eum spiritaliter attingit? Nam quis locus non est penès Dominum, qui attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter? &c.

Lib.2.ca.17.

Exod.33.

Sap.8.

Item S. Iohannis Chrysostomi de sermone S. Pauli apostoli, vbi ait, Non quod volo, hoc ago: & quoniam Iacob figura factus est CHRISTI, inter cætera: Venit in medio fluminum, & vt vidit somniũ, dixit: Non est hic aliud, nisi domꝰ Dei. Item non vidisti ædificium, sed scalam. Sed quoniam sciebat, quia scala figura est Ecclesiæ, dicebat: Hæc domus Dei, hæc Ecclesia est. Et vndè hęc domus Dei Ecclesia est, dicit Paulus Timotheo hæc scribens: Spero venire ad recitò. Si autem tardauero, vt scias quomodò te oporteat in domo Dei conuersãri, quæ est Ecclesia Dei viui, &c.

Rom.7.

Gen.28.

1.Tim.3.

IN EADEM ACTIONE.

F. Laurentius Surius Lectori.

HVcusquè in manuscripto exemplari habebatur, & certum est, hoc loco desiderari nonnulla: sed cùm non nisi vnicum exemplar haberemus, lacunam hanc implere nõ potuimus. Dabitur fortassis aliàs quandoquè implendi occasio, si alia exemplaria in nostras manus peruenerint.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE SYNODO FRAN

COFORDIEN. AD LECTOREM ADMONITIO

F. Laurentij Surij.

SYnodi apud Francofordiã habitæ nõ pauci scriptores mem-
& nostræ quoquè ætatis hæretici plurimùm eam iactitãt, ea-
in illa damnata sit œcumenica Synodus Nicena secunda, qua-
tuit iraagines piè ac religiosè venerandas. Atque ad hanc sen-
tentiam stabiliẽdam citant Rhegmonem, Abbatem Vrspergen-
quosdam alios, cùm tamen & in Rhegmone & Vrspergensi ma-
scura vtriusq; deprauati vestigia liceat animaduerti, aut certè
spergensis lapsus sit, dum sub Irene ait Constantinopoli Syn-
habitam: & si quos præterea allegant, id more suo faciunt,
fide non bona. Iam verò etiàm ipsi hac in re tam belle inter se concordant, vt etiam si illis ac-
re velis, nescias cui potissimùm fides habenda sit. Verùm hoc apud id genus homines tam ex-
tus in more positum est, nullius pensi habere qua fide rem gerant, modò suum errorem
adstruxisse videantur. Hoc autem pro comperto habendum est, in Synodo Francofor-
bil actum esse contra Nicenam Synodum, sed eam potiùs damnatam esse, quæ sub Con-
Copronymo, Imperatore impijssimo, ab Iconomachis habita est Constantinopoli contra
nes, quamque illi septimam œcumenicam dici voluerunt, sed impetrare frustrà conati sunt.
enim est, quod Vrspergensis ait, eam nec septimam, nec aliquid dictam esse, sed quasi sup-
am ab omnibus abdicatam. Porrò ad Synodum Francofordiensem frequẽtes admodum
plus minus trecenti ex Germania, Gallia, Italia Episcopi conuenerunt, nec Adrianus
suos voluit legatos abesse: quæ res in causa fuisse putatur, quòd patres, qui illi inter
plenariam vocârunt. Nec tamen sola imaginum controuersia illic agitata est, & con-
nomachorũ pseudosynodũ Constantinopolitanã prolata sententia, sed etiàm Elipandi
qui tum sedis Toletanæ in Hispanijs erat episcopus, impium dogma, Christum Dei
ptiuũ asserẽs, pfligatũ est. Atque hæc pars sola in his, quæ iam edimus, extat, alijs
contra Iconomachos acta sunt, prorsus aut amissis, aut obliteratis, aut certè alicubi
testentibus. Quod qui acciderit, etsi certò affirmare non possumus, tamen probabile
est, factum id esse opera illorũ, qui quatuor illos libros cõtra Nicenã secundã Synodum
pserũt, qui hodiè sub Caroli Magni nomine typis excusi visuntur, non absque insigni
tam sancti & catholici principis, & putida fraude hæreticorum nostrorum, qui se Ec-
dici volunt: quorum incredibilis impudentia etiàm in hoc appáret, q; cùm modis omnibus
velint in Frãcofordiensi Concilio reiectum esse Nicenum secundum, adferunt profe-
Frãcofordiẽsis Synodi, quo illorum deplorata mentiendi & quidlibet fingendi libido
guitur, vt mirum sit, illos vnquàm in cuiusquam boni viri ausos esse prodire conspectum.
aũt decretũ huiusmodi, aut potiùs decreti particula quædã: Allata est, inquit, in medi-
stio de noua Græcorũ synodo, quam de adorandis imaginibus Constãtinopoli fecerãt.
nes versuti cùm vellent lectori persuadere, Nicenam Synodum hìc intelligi oportere,
Francofordiense corruperunt quidem, sed mirabili Dei iudicio, vt illorum impostura
proderetur, obliti sunt Constantinopolim eradere, atque eius loco Niceam subdere.
Iam verò dum Constantinopolis relicta est, nemo tam stupidus est, qui nõ animad-
eam Synodum Frãcofordiæ explosam esse, cuius suprà meminimus, quæ sub C
stantino Copronymo ab Iconomachis habita est Constantinopoli. Sed vaticã
isti cũ malis artibus suis. Tu interim, Candide lector, fruere huius
Francofordiensis Synodi quæ supersunt reliquijs, quæ iam
in lucem prodeũt, fruiturus quãdoquè illis, quæ ad
Iconoclastarum exe crationem pertinẽt, si
tandem Deo bene vo lente eorũ copia,
nobis facta fuerit.

FORDIAE AD MOENVM HABITA, TEMPORIBVS
Adriani Papæ I. & Caroli Magni, anno regni eius XXVI.

EPISTOLA ADRIANI PAPÆ ad episcopos Galliciæ & Hispaniarum, de errore Elipandi Toletanæ sedis episcopi.

ADrianꝰ papa, sanctæ Catholicæ atq; Apostolicę primęq; pontifex sedis, dilectissimis fratribus & cõsacerdotibꝰ nostris, Gallicijs Spanijsque ecclesijs prẽsidentibus, in roseo Christi sanguine salutem: si tamen licet de oĩbus fratribus & cõsacerdotibus dici. Non enim charitatis vinculo, fraterna ansula pstringẽte, nostris illigare amplexibus amoris conniuemus nodo, qui non sunt fidei nostræ communioni synceris sensibus sociati, ac per hoc à gremio sanctæ matris Ecclesię, lachrymabili diuisione extant exortes. Igitur dilectissimus filius noster, & spiritalis compater, dominus Carolus, magnꝰ & venerabilis princeps, rex Frãcorũ ac Longobardorũ, seu patritius Romanorũ, sæpẽ nos styli ferculo, catholicæ fidei epulas offerendo, multa refectionis dulcedine satiare consueuit. & confluente ad vallem mentis ex alijs quibusque rebus amaritudinis vnda, mellitis qnimmò riuulis, lætitiæ de fonte manantibus, summa nihilo minùs suauitate temperare non cessat. Sed quoniam feruenti succensus fidei zelo, ea quæ contraria orthodoxæ fidei Spaniarum de cõfinijs allata fibi persensit, nostris curauit summa pnicitate obtutibus præsentari, beati Petri amore feliciter obstrictus, nõ renuit illi honorem debitum exhibere, & sedis eius præsulem dignum duxit sacris syllabis consulendum: regiam scilicet vel canonicam placuit ei consuetudinem renouare. Cumque perlectus & sagaciùs exploratus fuisset epistolę textus, reperta sunt in eodem pseudosyllabo perquàm plurima cum authore suo Elipãdo, Toletanæ sedis archiepiscopo redarguenda, ac per hoc redargutionis vindicta modis omnibus vleiscenda. Vndè non mediocri dolore mens nostra sauciata, medium se in animum nostrum tristitiæ angor immersit. Qua de re nimiositatis zelo compulsi, ex authoritate sedis Apostolicæ, pro causa siquidem orthodoxæ fidei, æquum ratumq; per sacros apices prospeximus respondendũ. Materia autem causalis pfidiæ inter cætera reijcienda, de adoptione Iesu Christi filij dei secũdùm carnẽ, falsis argumentationibꝰ digesta persidorũ verborum ibi stramina incõposito calamo legebãtur. Hoc catholica ecclesia nunq; credidit, nunq; docuit, nunq; malè credentibus assensum pbuit. Multa quidem sparsim in sacris solijs diuinarũ scripturarũ testimonia super hoc negocio inserta reperiri possunt: Sed si in vnũ plura coaceruatim colligere nõ vitamꝰ, mensurã prorsùs epistolæ vltra modũ excedere nihilominùs iudicamur. Sufficiãt ergò pauca de multis, nè morosa legendi prolixitas desidiosis fastidiũ inferat, non absit. Cuius nanq; melius, q̃ ipsius Domini, verba primùm ponẽda sunt? ipsiꝰ nimirùm veritatis testimonia inserenda. Ipse eñ de se innotuit, cuiꝰ filius esset, cùm patris nomen se asserat hominibꝰ nũciãsse. Ait eñ: Manifestaui nomẽ tuũ hominibus, quos dedisti mihi de mũdo. Nomẽ paternũ tũc manifestauit hominibus, cùm se patris filium verũ, & nõ putatiuũ: propriũ innotuit, & nõ adoptiuũ. Sed notandũ quod dicit, Hominibus quos dedisti mihi. Nõ eñ sunt isti ex illis hominibus, quos ei pater dederat, & immò, quos ille cũ patre ante mũdi constitutionẽ elegerat, qui eũ adoptiuũ, & nõ ꝓpriũ, filiũ confitent, quasi alienus aliquãdo à patre fuerit: aut p carnis extraneus ab eo factꝰ esset assumptionẽ, cùm vt verbũ caro fieret, vna extiterit Patris Filijque voluntas, sicut scriptũ est: Vt facerẽ voluntatẽ tuã Deꝰ meꝰ volui. Hinc aliàs ait: Asscẽdo ad Patrẽ meũ, & Patrẽ vestrũ. Distinctè eñ dixit, meũ, & vestrũ. Eius, videlicet non p gratiã, sed p naturã noster verò, p gratiam adoptiõis. Porrò nunquàm non fuit filius, quia nũquàm nõ fuit pater. Semper eum & vbiquè distinctè patrem suum appellat. Pater, inquit, meus vsquè modò operatur, & ego operor. Et rursùs: Pater, clarifica filium tuum, vt filius tuꝰ clarificet te. Et, Pater meꝰ quod dedit mihi, maius omnibus est. Quòd si secundùm eorũ callidam tergiuersationẽ cuncta quæ ꝓtulimꝰ, ad Diuinitatẽ tantùmodò filij dei referenda opinãtur: dicãt, vbi vnquàm cõmuni affectu dixerit nobiscũ, Pater noster Scit eñ, inquit, pater vester, quid vobis opꝰ sit. Nõ ait, Noster, quasi nobiscũ adoptatus p gratiã. Et alibi: Estote ergò & vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectꝰ est. Cur nõ dixit, Noster? Quia aliter noster, & aliter suus. Hinc rursùs ait: Si vos, cùm sitis mali, nõstis bona dare filijs vestris, quãto magis pater vester q̃ in cælis est, dabit bona petẽtibꝰ se? &c. Hinc Paulus electiõis vas ait: Proprio filio suo nõ pepercit deus, sed ꝓ nobis oĩbus tradidit illũ. Scimus eñ quia non est

Ius cõ Ponti-

Ioh.17.
Ibid.
Psal.39.
Ioh.20.
Ioh.5.
Ioh.17.
Ioh.10
Mat.6.
Mat.5.
Mat.7.
Rom.8.

tra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tradit⁹ secũdùm diuinitatẽ: sed secũdùm id q̃ homo ver⁹ erat, illũ nimirùm q̃ traditus est, i. hominẽ, ipsum Apostol⁹ propriũ dei filiũ, ꝓtestat. quid em̃ ꝑstabilius, q̃ dve clarius & om̃i religiõe deuoti⁹, q̃ B. Petri primi pa-
Matth.16. storis ecclesiæ, felici cõfessione, ꝓlatæ fidei tenere fundamẽtũ? Fũdamentũ, inq̃t Magi-
1.Cor.3. ster gentiũ, aliud nemo potest ponere, ꝑter id quod positũ est, quod est Christus Iesus. Hui⁹ nimirũ fũdamẽti immobilis soliditatẽ B. Petr⁹ nõ carne & sanguine, sed patre reuelãte de cælo, cõfitendũ declarauit: cùm, refutatis quorũdã opiniõib⁹, q̃d in discipu-
lorũ animis fides oparet, cũctorum cognitor exploraret, sol⁹ ꝓ se & ꝓ oĩbus & ꝓ vnitate vn⁹ testimoniũ fidei phibuit, dicẽs: Tu
Mat.16. es Christ⁹ fili⁹ dei viui. Qui mox confessionis ꝓmiũ, nulla interueniẽte mora, adeptus, & cęli ianitor, & ligãdi soluẽdiq; arbiter factus est animarũ. Statimq; dñs: Et ego dico tibi, q̃a tu es Petr⁹, & sup hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã. Sup hãc, inq̃t, petrã quã cõfess⁹ es, & à quo vocabuli sortit⁹ es dignitatẽ, sup hãc soliditatẽ fidei Ecclesiã meã ædificabo. & idcircò portæ inferi, i. hęretici, nõ ꝓualebunt aduersùs eã: ꝑ quos adit⁹ mortis pandit, vt ad inferni claustra, eorũ errores sequẽdo, descẽdãt, q̃ se à B Petri fidei cõmuniõe dissociãt, relicta heu miseri inuiolabilis petræ incõcussa firmitate, sup lubrica &
Mat.7. arenosa ruralia phidiæ domũ ędificare festinãt. Inundatiõe aũt, iuxta Dei beatificã vocẽ facta, illisum est limen domũs, & cecidit, q̃a non erat fundata sup petrã. O q̃ benè, fidei ei⁹ immobiliter ꝑsistente muro, oĩm hęreticorũ fluxa sunt machinaméta destructa. Nunq̃dnã dixit Petr⁹, Tu es Christ⁹, q̃ propter nos factus es fili⁹ hominis, & ꝑ adoptiõné fact⁹ es fili⁹ Dei? Absit. Hoc nec Petrus cõfessus est, nec sancta Ecclesia sup firmam fundata petrã, i. fidei fundamentum, quod Christ⁹ est, cõfitet: quã Christ⁹ ꝓtegit & defendit, & Petr⁹ Christi auxilio fult⁹ gubernat: sed vna voce cũ Petro Christũ Dei filiũ
Mat.18. cõfitet: q̃a vn⁹ est Christ⁹, Dei hominis q̃; filius, nõ ꝑ gratiã adoptiõis, sed ꝓpria filij dignitate. Sufficeret q̃nimmò, in his duobus vel tribus testib⁹ stare oĩe verbũ: sed ꝓpter cõtrouersias litigantiũ, q̃ falsis obiectionibus cõiecturaliũ q̃stionũ molimine, veritatis refragari nitunt̃ adsertionibus, adhibeam⁹ quetiã alios veritatis testes, sanctos s. ꝑdicatores nostros, qui in gremio Catholicę Ecclesiæ lacte fidei sunt nutriti, & ad tantã ꝑfectionis maturitatẽ ptingere meruerunt, q̃tenùs & solidi cibi capaciores fierẽt, & minutiùs turbis frãgẽdi pitiã retinerẽt. B. igit
Athanasius Athanasi⁹ Alexãdrinę Sedis antistes, sancto afflatus spiritu, hoc modo fidei suæ exorsus principiũ dedit: Cõfitemur filiũ dei ante secula sempiternũ ex patre genitũ, nouiss. verò tẽporibus ꝓpter nostrã salutẽ de Maria
Galat.4. virgine natũ, sicut scriptũ est: Quãdò venit

plenitudo tẽporis, misit De⁹ filiũ sũ
Gregorius. ex muliere. Ac deinceps: Si q̃s vero
lib.1. sùs diuinas scripturas docet, aliũ
dei, & aliũ q̃ ex Maria virgine, homi-
dùm gratiã adoptatũ sicut nos, qui
duo filij, vn⁹ secũdùm naturã, q̃ ex
vn⁹ secũdùm gratiã, q̃ ex Maria: &
nostri carnẽ desursũ dicit, & non ex
Maria: aut mutatã deitatẽ in carnẽ, &
sam, aut alienatã, aut passibilẽ Dei
inadorandã nũi nostri carnẽ sicut
& nõ adorandã Dñi & dei carnẽ, hæ
thematizat sancta catholica & Apo
ecclesia, iuxta Pauli vocẽ, dicẽtis: Si q
euãgelizauerit vobis ꝑter quod
anathema sit. Eloquentiss. vir sanctus
gori⁹ Nazãzenus, ad Clidoniũ ità scri
b.36. q̃s introducit duos filios, vnũ quidẽ
Deo & patre, secundum verò q̃ ex
nõ eundẽ, vt adoptiõis excedat gra
missa est his qui rectè credũt, alienã
nostro cõsortio iudicam⁹. natur̃ q̃
Dei & homo. Nã & aĩa, & corp⁹. Iaq̃
duo, neq; dij, neq; duo homines, s
Paul⁹ interiorẽ & exteriorẽ hominẽ
lauerit. Sed hui⁹ expositio capitula
reseruãt opportuno. Venerabilis vir
Augustin⁹ & admirabilis doctor, in
sermõe sup euãgelio Ioãnis, inter
ait: nõ em̃ nos nati sum⁹ de deo, quem
ille vnigenit⁹, sed adoptati ꝑ gratiã
em̃ venit vnigenit⁹ soluere peccata
tat tãdèm aliquãdò obstinata dem
stra, & abijciẽtes opa tenebrarũ, in
lucis, relictaq; nocte phidis, in die
dei honestè ambulate. Pẽsate q̃d no
dixerit, adoptatos nos esse ꝑ gratiam
peccata ꝑ soluere venit, quò ꝑ illius
sum⁹ adoptati: si ipse cõsors nobis
onis gratia fuit: credat ergò (quod
fas est) particeps etiã nobis in causa
Nã sicut peccata nostra non tolleret
peccatũ haberet: ità adoptiõis gra
nõ tribueret, si ipse ꝓpter hominẽ
sumpsit sinè sorde peccati, nec ipse
rit, vt gratiã adoptiõis acciper. Anim
tite q̃d dilectus Iohannes Baptistã
sor dixerit: Iohannes, inquit, testim
phibuit, quia ipse est filius Dei. Ipse
quit, vnus idemq̃e. Oportebat, ait,
gustinus, cùm capituli huius myster
ponendo reuelaret, vt ille baptizare
filius nei vnicus, non adoptiu⁹. Ado
lij, ministri sunt vnici: Vnicas aut
potestatem adoptare ministrum. Sc
est enim: Pater diligit filium, & omn
in manu eius. Adoptiuis verò filiis
dit omnia, sed quædam dona cha
Pater diligit filium: sed quomodò
lium, non quomodò Dominus
quomodò vnicum, non quomodò
tum. Iam nunc videamus quid de
tiat prædecessor noster B. Grego-

gius doctor, sagacissimus verbi DEI indagator & venerabilis pater. Deniquè in libris moralibus sancto repletus spiritu, inter cætera de eo quod scriptum est, Eratq; vir ille magnus inter omnes Orientales: Oĩes, inquit, qui in hunc orientem fide consistũt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodò homines, ipse autẽ oriens Deus & homo, rectè dicit, Erat magnus inter omnes orientales. ac si apertè diceretur: Omnes qui in fide Deo nascuntur, superat: quia non vt cæteros adoptio, sed natura illum Diuinitatis exaltat: Et rursùs alibi idem ipse: Quia omnis homo tantummodò homo est, ipse autem Deus & homo, in terra ei similis non est: quia etsi adoptiuus quisque filius ad percipiendam diuinitatem proficit, nequaq̃ tamen vt Deus naturaliter esset, accepit. Item ipse in eodem libro B. Iob, de eo quod scriptum est, Eccè Deus excelsus in fortitudine, & nullus ei similis in legislatoribus: ac si diceret, Qui humilis videbatur in infirmitate, excelsius manet in fortitudine. Et post paululùm: Legislator Iosue, legislator Moises, legislatores etiàm prophetæ. vel cunctos legislatores dicere possumus, quos ex lege admonuisse recta populum scimus. sed huic mediatori in legislatoribus similis nullus est: quia isti gratuitò vocati ex peccatis, ad innocentiam redeunt. Redemptor autem noster, homo sinè peccato est, filius sinè adoptione. Nam etsi homo quidem, sed extra mensurã hominum credendus est. Vndè benè dicitur: Nullus ei similis in legislatoribus. Eccè de quo scriptura dicit, Deus excelsus in fortitudine, & nemo ei similis in legislatorib⁹. & de quo alia scriptura dicit: Quis in nubibus æquabitur Domino? aut q̃s similis erit Deo inter filios DEI? Tanta nimirùm vos temeritatis dementia deludit, vt æquare eũ nubibus & legislatoribus non erubescatis. Adoptiuum eum filium quasi purum hominem, calamitati humanæ subiectum, & (quod pudet dicere) seruum eum impij & ingrati tantis beneficijs, liberatorem nostrũ non pertimescitis venenosa fauce susurrare. Cur non veremini queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum seruum nuncupare, qui vos de seruitute diaboli liberauit? cui seruituti vos iterùm nitimini perfidiæ sponte colla submittere? Porrò cùm essetis serui peccati, ipse vos liberauit gratuito munere per adoptionis gratiam in sortem filiorum DEI. Nunquid non somat de vobis vox illa Domini, dicentis: Ego honorifico patrem meum, & vos inhonoratis me? Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, vt qui vos honorificè liberos precio sanguinis fecit, eum vos iniuriosè adoptiuum & seruum caninis non confundamini linguis latrare? Nam &si in vmbra prophetiæ dictus est seruus, propter seruilis formæ conditionem, quam sumpsit ex virgine, sicut scriptum est: Cõsiderasti seruum meum Iob 1.
Iob, quòd non sit ei similis in terra: hoc nos vnà cum B. Gregorio intelligimus, & secũdùm historiam de S. Iob, & allegoricè de Christo dictum. Nunquid propterea serui ei nomen imponere debemus, quia sub persona Iob, scriptura eum typicè designabat? Hinc etiàm alius propheta, membrum scilicet sacri corporis, ex persona summi capitis tropica clamat inuoluente vaticinia nube: O Domine, ego seruus tuus, ego Psal.115.
seruus tuus & filius ancillæ tuæ. Et rursùs: Da imperium puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ. Et illud: Noli timere seruPsal.85.
meus Iacob, & rectissime quem elegi. &c. Isa.44.
quæ cuncta & iuxta literam propheticè & mysticè reuelata, nostri mediatoris designant personam, quòd quilibet catholicorum virorum huius prophetiæ mysterio vsus, quemadmodùm in quodam libro de incarnatione Domini, beatus Ambrosius simile quid dixerit, propter eos videlicet hæreticos, qui phantasticum aut eriàm semiplenum Dominicum corpus sacrilego ore susurrant. Nunquid docuerunt eum seruum vel adoptiuum prædicare, cùm vniuersalis Ecclesia Euangelicis atque Apostolicis imbuta lucidissimis documentis, DEVM ac Dominum suum totis medullis cordis, tota animi deuotione in dextera eum patris profitetur sedentem? Postquàm autem cessauit vmbra veritatis, & ipsa in promptu manifestata est veritas, quæ sub allegorica sylua latebat, nusquàm eum à patre seruum vocatum legimus, sed filium, & dilectum, & suum: nec filium Dominum eum suum appellãsse, sed patrem. Nam Deus & homo erat, qui secũdùm Deum dicebat, Ego & pater vnum su-Iohan.10.
mus: & secundùm hominem, Pater maior Iohan.14.
me est & tamen non ait, Pater Dominus meus est: sed, maior. Enimuerò etiàm in ipso articulo passionis, in quo seruilis forma pati parata erat, vbi omnis humanæ conditionis infirmitas monstrabatur, non eum Dominum appellauit, sed patrem: Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix Matt.26.
iste. Quoniam magnum pietatis sacramentum, quod apparuit in mundo, iuxta Pauli vocem, adiumptum est in gloria. Nullus vnquàm Euangelistarum, nemo Apostolorum seruum eum commemorat, sed Dũm & saluatorem. Nam Thomas cùm exploraret vestigia vulnerum, quæ claui & lancea intulerunt, exclamauit, dicens: Dominus Iohan.20.
meus & DEVS meus. Petrus ait: Domine, tu mihi lauas pedes? Discipuli omnes: Iohan.13.
Domine, adauge nobis fidem. Paulus clarissima mundi tuba, semper eum Dominum & ipse confitetur, & omnem linguam Luc.17.
confiteri perdocet. Iam reuelata & impleta Phil.2.
erat omnis figuratæ locutionis obum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bratio: ipse enim de cruce testimoniũ perhibuit. Nam cùm accepisset acetũ, dixit: Consummatũ est. Cùm autem in altari crucis hostiã se pro nobis exhibuisset Deo & patri in odorẽ suauitatis, & aceti poculũ mixta gustãsset fellis amaritudine, tunc cõsummata sunt omnia, q̃ longè antè propheticis fuerant oraculis, pnunciata. Hierusalem autem p figurã significat Ecclesiã. Sed in re corporea ciuitas est, & his similia perq̃ plurima, & innumerabilia mysteriorum sacramẽta, figuratę locutionis modo edita, & ænigmatibus sensim folijs inuoluta, per sacras paginas inueniunt inserta: quę lógè aliter sunt habẽda in specie rerũ, aliter in mysticis venerãda figuris. Dictus quippe est in mysterio Redẽptor noster lapis angularis, ꝓpter duos parietes vtriusq; populi, vt faceret vtraq; vnũ: Dictus est etiam petra, ꝓpter firmitatẽ. Dictus est nanq; & agnus, ꝓpter innocentiam & mansuetudinẽ & sacrificiũ, quod in altari crucis ꝓ nobis obtulit deo & patri. Nunquidnam lapis & petra est insensibilis creatura? aut agnus est irrationale animal? aut vitulus lasciuum pecus? Nam etsi propter serui formam & iniuriam passionis, paulominùs ab angelis est minoratus, propter triumphum tamen victoriæ & gaudium, resurrectionis gloria & honore est coronatus. Constituisti eum, ait Psalmista, super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Omnia nanque post gloriam resurrectionis subiecta sunt ei: haud dubiò angeli & omnis creatura. Dominum igitur angelorum omnisque creaturæ, cuius sub pedibus cuncta subiecta sunt, vos dicitis seruum & adoptiuum? Paulus nanque mundi lilium, & Ecclesiæ pulcherrima rosa, templum scilicet spiritussancti & prædicabilis doctor, in vniuerso ore suo Dominũ cum & non seruum appellat. ait nanque: In nomine IESV omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur: quia dominus IESVS Christus in gloria est Dei patris. Vndè & aliàs dicit: Etsi nouimus Christum secundùm carnem, sed iam nunc non nouimus illum. Acsi patenter diceret: Etsi nouimus eum mortalem, passibilem, vulneri deditũ, sed iam in gloria patris scimus eum ab omni humanæ conditionis debito alienum. Paulus electionis vas docet, vt omis lingua cõfiteatur, quia Dominus IESVS Christus in gloria est Dei patris: cur surda aure, & erroris obuoluto tenebris corde, hũc locũ scripturæ legendo transilitis? Paulus omnem linguam Dominum IESVM eum confiteri, hortatur & docet: & vestra lingua non confunditur seruum eum & adoptiuum latrare? Hæc nanq; stultiloqua lingua in frusta est præcidenda, & per mille (vt ità dixerim) partes minutiùs detruncanda. Cur vos non reuocant ad viam veritatis & lucis, cæci, scelesti, immites & inclementes positi, tam salubria scripturarum doctrina? qui cadentes sicut Balaam, aperta betis oculos, nihil videntes: & quia ueam erroris corruistis, ideò lumine tis priuati, ignorantiæ vestræ tenebras videtis. Apertos vos dicitis habere oculos. Sed quia à statu rectitudinis ceciderunt circò patrem mendacij, qui Adæ in pocte aperuit oculos ad malũ, & claubonum, intuemini, & patrem luminadspicitis, qui discussa nocte peccati, tiæ nobis diem veritatis radio illumiNunquid non legistis, quia omne doptimum, & omne donum perfectum fursùm est, descendens à patre luminũ cur vos de deorsùm à patre mendacij, actore tenebrarum harum, nummum scitis peccatorum? Cur cum antiquo pente renouare vultis delicti chirogrquod dulcis clementiæ bonitas, vnsingularis pietas, cruci affixit in arce seo precioli sanguinis abluit ostroscitis quia ab origine mundi vsq; atoris aduentum, huius emptionis veneni gutta calamo scribẽtis infodacijq; fraude deceptionis falsitas omne humanum genus in ventrem suæ trahens, quasi fluuium ingurabsorbuit, sicut de eo scriptum est: bebit fluuium, & non mirabitur: & fidutiam quòd influat Iordanis in os Quur non præcauetis miseri, nè pter perfidiam vestram eleuet se in vndam tumescentem, glomeratibus extra ripas, vos in locis palueuomat, statimque serpens ille vos at in cœno erroris defixos: apertodelitatis ore, summa vos rapacitate tiat? Intelligite quæ dico. Per Ecclesiam vel baptizatorum aduertitudinem: Per tumescentem vnduram disciplinæ & anathematis Extra ripas enim Iordanis, extra gEcclesiæ. Per cœnum, hæresum onem. In serpente, diabolus debegi: qui ideò hæreticorum corda veneno sauciare inhianter desiderat, quasi ebrios, fauce deuoret impiecatbeati Petri paruipenditis gloriosionis inuiolabilem fidem? Quur mi Pauli Apostoli plena sacramysterijs despicitis perspicua doc ta? Quur non per Euangelicas planam & directam catholica luce sam viam repetitis veritatis? Quur testium CHRISTI veridicas ter sacratiusque prolatas susciones, sed magis his credulitatis adsensum, quæ vestris auribus sibilat lingua? Patris testimonio perhibentis, non creditis, qui dixit: filius meus dilectus? Spiritussanc-

Iohan. 19.

Psalm. 117. Matt. 21. Ephe. 2.

1. Cor. 10. Iohan. 1.

Psal. 8. Heb. 2.

Matt. 28.

Phil. 2.

2. Cor. 5.

Phil. 2.

sione in specie colũbę, quia ipse esset dilectus filius, nihili penditis? Super quem putatis spiritumsanctum in specie columbæ descendisse? Super DEVM, an super hominem? An propter vnam personam Christi, super Dei hominisque filium? Spiritus nanque sanctus cùm sit inseparabiliter amborum, patris videlicet & filij, & ex patre filioque essentialiter procedat, quo pacto credi potest super DEVM descendisse, à quo nunquàm recesserat, & à quo ineffabiliter semper procedit? DEI enim filius, secundùm id quod Deus est, sanctum spiritum cum patre nunq̃ à se recedẽte, inenarrabili modo mittit: & secundùm id quod homo est, super se venientem suscepit. De eo ergo, id est, de hominis filio, super quem spiritussanctus descendit, licèt vnus sit Dei hominisque filius, vox patris intonuit, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Si secũdùm diuinitatem dixisset, nequaquàm diceret, In quo mihi benè complacui: sed tantummodò, In quo mihi benè placuit. Sed dum dicit, Complacui: totam simul Trinitatem compræhendit, quia in homine CHRISTO tota cõplacuit Trinitas. Animaduertite quia nihil vobis restat, vt secũdùm diuinitatem tantummodò credatis dixisse patrem, Hic est filius meus: sed potiùs secundùm humanitatem, super quem spiritussanctus dicitur descendisse. Iohannes clamat, dicens: Ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum descendentem & manentem in eum, ipse est. Ipse vtiq; vnicus, proprius & dilectus, & non seruus & adoptiuus. Ipsius igitur filij testimõium abnuetis, qui distincte semper eum suum patrem & nostrum appellat? Cui ergò vultis credere? aut cui vultis adæquare eum? Dicit enim ipse per Prophetam? Cui adsimilastis & adæquastis me? Cui alius propheta dicit: Non est similis tibi in dijs Domine, & non est secundùm opera tua. Non est secundùm opera eius: quia sicut singulariter est homo vltra homines, ità singulare est opus ei, & excellens omnia opera sanctorum, qui dij non essentialiter propter gloriam diuinitatis, sed nũcupatiuè pro meriti appellantur dignitate. Opus nanque eius est, vt sit vnicus, proprius & dilectus filius Dei. Nostrum opus est, vt simus serui per conditionem, & filij per gratiam adoptionis. Iam nunc tempus est, vt à labore operis, styli requiescat mucro. Non torpescat, sed requiescat, & ocio reparatus, semper sit ad omne opus bonum paratus. Series enim prolixæ orationis, iamiamque suspensum exposcit versiculi punctum: Attamen priusquàm libelli imponatur terminus finalis, adhibenda est litigatorum optio sententialis. Eligant nanque quæ volunt: vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus nanque & infinitam boni pastoris Domini precamur benignitatis clementiam, qui ouem perditam ad ouile proprijs humeris reportauit, vt relictis erroris anfractibus, in quibus malæ bestiæ, id est, maligni spiritus commorantur, & ad viam quæ ducit ad vitam æternam, fidei passibus Christo redeant pertrahente: quatenùs in sinu matris ecclesiæ susceptí, per lamentum pœnitentiæ sordes abluãt peccatorum. & in famata eorum modestia, bonæ famæ recipiant pristinam dignitatem. Nec honoris periclitentur naufragio, & à nostro non disiungantur consortio: ac per hoc reconciliati communioni catholicæ fidei, diuina illos pietas cęlestium faciat esse participes gaudiorum. Quòd si exigentibus indignis meritis, tam insolubili eos malignus spiritus perfidię laqueo iusto Dei iudicio strangulauit, vt resolui nequeant: ex authoritate prorsùs sedis Apostolicæ ac beati Petri Apostolorum principis, & per eam quam illi magister & Dominus tradidit potestatem, & soluendi ligandique licentiam tribuit, quod sinè graui mœrore non possumus dicere, perpetuo eos anathematis vinculo religatos, vltrici cum sequacibus suis iudicamus vindicta plectendos, ac per hoc & à gremio matris Ecclesiæ & à nostro consortio desinio alienos. Si quis autẽ fidelium Deumq̃; timentium, charitatem eis benignitatis impartiendo, & CHRISTI amore pro eis precis oblationem Domino offerre voluerit, non solùm non inhibemus, sed vt faciat, Apostolica admonitione & optamus, & salubri incitamus exhortatione, vt DEVS omnipotens, qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem suam vult saluos fieri, reuocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere (sicut dignum est) rectæ fidei, quæ est in CHRISTO IESV Domino nostro, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia secula seculorum, Amen.

Luc. 15.

1. Tim. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT LIBELLVS

SACROSYLLABVS, CATHOLICO SALVBRITER editus stylo in Concilio, diuino nutu habito in suburbanis MOGVNTIAE Metropolitanæ ciuitatis regione Germaniæ, in loco celebri qui dicitur Franonofurd, sub præsentia clementissimi principis Domini Caroli gloriosique regis, anno felicissimo regni eius XXVI. & XX. Placuit igitur sancto venerandoque concilio, quatenùs hic libellus pro causa fidei ad prouincias Galliciæ ac Spaniarum mitti deberet ob noxios resecandos errores: Specialiter autem ad Elipandum Toletanæ sedis Episcopum, in quo omnis huius negocij constat materia quæstionum.

Huius libelli author est Paulinus Episcopus Aquilegien.

SANCTO incitante spiritu, ac zelo fidei Catholicæ scintillatim subferuescente clemētissimi & trāquillissimi gloriosique Caroli regis dñi terræ, Imperij eius decreto per diuersas prouincias regni eius ditioni subiectas summa celeritate præcurrente, multitudo antistitum sacris obtemperando præceptis in vno collegio adgregata conuenit. Quadam die residentibus cunctis in aula sacri palatij, adsistentibus in modum coronæ presbyteris, diaconibus, cunctoque clero sub p̄sentia prædicti principis, allata est epistola missa ab Elipando authore enormis negocij, Toletanæ sedis antistite, Hispaliensi finitimæ ruri. Cumq; iubente rege publica voce recitata fuisset, statim surgens venerabilis princeps de sella regia, stetit supra gradum suum, ac locutus est de causa fidei prolixo sermone, & adiecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorsùs præterito, & ex quo cœpit huius pestis insania tumescente perfidiæ hulcus diffusiùs ebulliisse, non paruus in his regionibus, licèt in extremis finibus regni nostri, error inoleuit, quem censura fidei necesse est modis omnibus resecare. Cumque imprecata & concessa esset morosa dilatio per dies aliquot, placuit eius mansuetudini, vt vnusquisque, quicquid ingenij captu rectiùs sentire potuisset, per sacras syllabas die statuto eius clemētiæ oblatū sui corpectoris, fidei munus styli ferculo, mentis viuacitate deferret. Sed sicut mos est hæreticis tristia lętis, dulcia permiscere amaris, veneni poculum mellis sapore temperare: quędam in eadem epistola plena blasphemijs, & catholicæ fidei reperta sunt modis omnibus inimica: quædam verò, si dici liceat, inueniri poterant non reijcienda. Sed in eodem poculo in quo gutta veneni infusa turpa-
Heb. 11. mellis nihilomin⁹ amarescit dulcedo. Cui
propter ego Paulinus, licèt indignus pres-
tor, omniumque seruorum Domini
mus seruus, Aquilegiensis sedis Hespe-
oris accinctæ, cui DEO authore deser-
nomine, non merito, præsul, vnà cum re-
2.Tim.1. rendissimo & omni honore digno P
Mediolanensis sedis Archiepiscope, cu
ctisque collegis fratribus & consacerdo
bus nostris, Liguriæ, Austriæ, Hesper
Emiliæ catholicarum Ecclesiarum ven
dis præsulibus, iuxta exilem intelligen
nostræ tenuitatem, sancto perdocente
ritu, corde, lingua, stylo contra eorum
sanias qui rectæ fidei sunt aduersarij, re
dere non formidamus: Cùm sit sancta
vniuersalis Ecclesia super firmam
minùs immobiliter fundata petram, &
tæ inferi nequeant prævalere aduersùs
Apo. 2. veruntamen quia in mari huius secul
stituta persistit, aduersis hæreticorum
tibus, violentis persidorum procellis,
manibusque maledicorum vndis illi
cutitur: licèt quassari possit & mergi ne
at Christi firmata dextera, & Apostol
gubernaculo moderata: Necessarium
men existimo omnibus Christianis, co
ctisq; fidelibus, maximè Apostolicæ
contra hostes eius fidei armis dimicare
enim Christi miles impetum irruentis
li debet eneruiter expauescere, nec
latibula inermis palando appetere: sed
mis militiæ suæ præcinctus, irrumpen
hostium pectora spiritalibus iaculis
cu intorquens scripturarum, intrepid
forare: quatenùs & semetipsum fidei
peo munitus illæsum custodiat, & in
rum latera spiculis cruentet acutis.
2.Cor. 5. ante certaminis trophæum, tironis
ctitur circa verticē triūphalis coron
Rom. 8. rei ratio Apostolicis euidētiùs adpro
cumentis: Oportet, inqt egregius
& de castris Dñicis ꝓbatissimus
reses esse, vt hi q̄ ꝓbati sunt, manifesti

Alta etenim nonnunquàm dispensatione agitur, vt vndè cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, indè valentiùs roborata, firmiter inconcussa persistat: & antiquus hostis vndè se vicisse superbè gloriatur, indè diuina superatus potentia, se succubuisse doleat prostratus. Nam quia super fidei fundamentum, omnium virtutum fabricam persistere non ignorat, ipsam fidei malitiæ suæ manu eradicare soliditatem festinat, quemadmodùm de eius satellitibus (id est, malignis spiritibus) per Psalmistā dicitur: Qui dicunt, Exinanite exinanite vsq; Psalm. 136. ad fundamentū. Vsque ad fundamentū qppe maligni spiritus animam inaniter se exinaniisse gloriantur, si ab ipso fundo mentis, fidei firmitatem, tentationum iacula exaggerando, eradicare valebunt, sicut vtiquè nihil esse boni omne quod videtur bonū, nisi fuerit super fidei fundamentum firmiter radicatum. Sinè fide enim impossibile est Deo placere. Firmum autem fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, Nouit Dominus qui sunt eius. Licèt ille sæuiat, ac mille modis fraude calliditatis serpendo extra septa sanctæ Ecclesiæ hinc indè squamas nequitiæ suæ Sirtis scopulis illisus expoliet, ac per hoc circunquaquè discurrens modò in orbe circulato latenter se iuxta viam obijciēs, vt pedem simpliciter calcantis mordeat: modò in summa sese suspendens falsitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumida reddat, vt sauciata ea vitalia, fastidiendo spiritalia alimenta euomāt. Sed quia super firmam petram fundata est, portæ inferi non prævalebunt aduersùs eam: huius nimirùm pestiferi serpentis instinctu, fellisq; poculo debriati quidam, quorum non sunt nomina in calculo candido agni inscripta, hæresim veternosam, illustrium fortium scilicet virorum calcibus mirabiliter inculcatā, Catholicaq; fasce olim funditùs detruncatam, spinoso moliuntur reduuia radice suscitare de stirpe. Adserunt igitur, sed falsis adsertionibus irretiti, Dominum nostrū IESVM CHRISTVM, adoptiuum Dei filium de virgine natum: quod diuinis nequeunt adprobare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in vtero virginis eum suspicantur adoptatum: quod dici nefas est, quia de beata virgine inenarrabiliter sumptit, non adoptauit, carnem aut certè purum eum hominem sinè Deo natum, quod cogitare impium est, necesse est fateantur: ac per hoc postea quasi egerit adoptione, à patre in filium sit adoptatus, cùm nihil Deus egerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmodùm in cæteris sanctis purisq; hominibus, sed essentialiter per naturam. Deus, inquit Apostolus, erat in Christo, mūdum reconcilians sibi. Quo igitur pacto nobis adoptionem filiorum tribuit, si ipse necessariùm eguit vt sibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideò nobis peccata donauit: quia non accepit vt vita esset, sed ipse essentialiter vita est, idcircò nobis vitam æternā indulsit. Videamus nūc quid de eius incarnatione Gabriel, cui creditum fuerat secretæ dispensationis sacramentum, ad Mariam virginem dicat: Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum. Cumque turbata esset in sermone, subiunxit angelus: Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM: hic erit magnus, & vocabitur altissimi filius. Iamque credula angelicis dictis, cùm ordinem tantæ nouitatis inquireret, quomodò sinè viro fieri posset, mox angelus addidit: Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius DEI. Non enim ait, Adoptiuus vocabitur filius Dei: sed absolutè, filius Dei & filius altissimi. Denique non de sola excellentia maiestatis eius tunc loquebatur angelus, sed potiùs de incarnata diuinitate. Porrò QVOD pronomen, neutri generis est: & sanctum, similiter neutri generis est. Ait enim: Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et rursùs Matthæus narrat angelum dixisse: Quod enim in ea natum est, de spiritusancto est. Vt palàm daretur intelligi, de corpore dixisse, quod de inuiolata virgine sumpsit, more sacri eloquij partem pro toto: vt per solum corpus, totum intelligas hominem, in anima rationali ex ea natum. Sed nè quilibet scrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis eius mysterio dixerit, statim post pauca subinfert: Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius. Secundùm carnem videlicet Dauid filius dictus est, non secundùm diuinitatem. Habes igitur, quomodò de quo suprà dixerat, Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei, non adoptiuus, sed verus: non alienus, sed proprius: de eo subiecit, Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius. Nam quis eum adoptasse in filium credatur, cùm tota sancta Trinitas hominē Christum in vtero virginis operata sit, sicut scriptum est, & iuxta historiam de primo Adam, & de secundo (id est, Christo) in ꝓphetiæ sacramēto: Faciam⁹ hominē ad imaginem & similitudinē nostrā. Vel certè quēadmodùm in hac eadē Euangelica lectiōe, angelica voce declaratur ait enim: Spiritus sanctus superueniet in te. habes spiritussancti tertiā de Trinitate personam, Et virtus altissimi obumbrabit tibi. In virtute nanq; altissimi, filij persona demonstratur: quia ipse est Dei virtus, Deique sapientia. In altissimi nomine, patris nihilominùs persona accipienda est. Dicant ergò, si valent, hæretici: quod si nequeunt, catholicis se humi-

Gal. 4. Ephe. 1.
Luc. 1.
Matth. 1.
Gen. 1.
Luc. 1.
1.Cor. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter salubribus subdant documentis: quis de his tribus personis eũ adoptauerit, cùm tota eũ Trinitas in vtero immaculatæ opata sit virginis. Porrò adoptiuus dici non potest, nisi is qui alienus est ab eo, à quo dicitur adoptar: & gratis ci adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, sed ex indulgentia tantummodò adoptio pstatur: sicut nos aliqũ, cùm essemus peccãdo filij iræ, alieni eramus à Deo. Per proprium & verum filium eius, qui non eguit adoptione, adoptio nobis filiorũ donata est, Paulo attestãte qui ait: Cùm ergò venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factũ ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erãt, redimeret, vt adoptionẽ filiorũ reciperemus p ipsum. Proprius filius factus est ex muliere, nõ adoptiuus. Hinc aliâs idẽ ipse egregius pdicator dicit: Proprio filio suo nõ pepcit, sed ꝓ nobis oĩbus tradidit eũ. Igitur cùm ad Iordanis alueũ Iohanne comite, qui Christus à populis existimabãt, adpropinquaret, & vt sanctificaret aquarũ natura, medijs sese Iordanicis intinxisset in vndis, vt manifestiùs inter adoptiuũ & ꝓpriũ filiũ discerneret, & qa inseparabilia sunt semp opa Trinitatis, cæli apti sunt super eũ, & spiritussanctus, sinè quo nunq̃ erat filius, corporali specie sicut colũba descẽdit sup eũ, & mansit sup eũ: Quia in ipso cõplacuit oẽm plenitudinẽ diuinitatis habitare corporaliter. statimq́ vox patris intonuit, dicẽs: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè cõplacui. Acsi diceret: Iste est super quẽ spiritussanctus in specie colũbæ descendit, & filius est, & dilectus est, & meus est: & hic est, quẽ spiritussanctus ꝓpriũ esse meũ filiũ singulariter demõstrauit. Et rursùs cùm esset in mõte sancto cum discipulis quos voluit, & visi essent cum eo Moises & Helias loquẽtes, mox paterna vox fulgida per nubẽ discurrẽs intonuit, discreuitq́; q essent serui p gratiã, & p adoptionẽ filij, & qui verus ac ꝓprius filius: Hic est, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi benè cõplacui. ipsum audite. In Adã quippe sibi Deus pater displicuisse innotuit, qui peccãdo filij dignitatẽ amisit. Pœnitet, inquit, me fecisse hominem super terram. In vnigenito sibi filio cõplacuit, quia propria non habuit, sed aliena peccata tulit: qui nunquàm à paterna voluntate discordans, factus pro nobis est patri obediens vsq; ad mortẽ, mortem autẽ crucis. Propter quod & Deus exaltauit illũ, & donauit illi nomẽ quod est sũper oẽ nomẽ. Si igitur iuxta hæreticos adoptiuo nomine censeſ, vt nos puri & ingrati homines: quo ergò pacto Apostolus eum nomẽ phibet super oẽ nomẽ habere? Adoptiui etenim nomẽ non est super oẽ nomen, sed cõmune & infra noĩm tenetur mẽsuram. Videamus iam nunc, qualiter primus pastor Ecclesiæ fidei posuerit fundamentũ. Nã cũ magister & Dñs discipulos sagaciùs exploraret, quid de se homines dicerẽt, & li singulorũ opiniões diuerso sermõe tessi issent, qui eũ vnũquemlibet de adoptiuis hominibus existimabãt, quorũ adoptio nondũm in re, quã per mediatoris perceperunt aduentum, sed adhuc in spei seruabatur occultum, ilicò Dñs, quid illi de se fixiùs corde retinerent, adiunxit: Vos, inquit, quẽ me esse dicitis? Moxq́; B. Petrus, cui nõ caro & sanguis, sed pater cælestis reuelauit: Tu es, inquit, Christus filius Dei viui. Ecce fidem B. Petri Apostoli, quã hæretici surda aure trãsiliũt, defunctorie legere nõ ptimescũt. Petrus enim confessus est Christũ verum filiũ Dei viui. & si hæretice dicis, Christus adoptiuus filius est. Enimuerò fortasis erigeres perfidiæ aurem, si absolutè dixisset, Tu es filius Dei viui. Forsitan more tuo, falsa argumentatione vt diceres, Secundùm diuinitatem eum filium Dei confessus est. Sed quoniam cum additamento dixerat, Tu es Christus filius Dei viui, omniũ hæreticorum ora fidei fortitudine pugno attriuit. Christi nanq; nomen absque mine quem assumpsit, accepit: quia vocatus in homine fuit, nihil tibi restat quid dicas, nisi solito more faciens, sumas de armamentario mendacij veneno illita spicula, quibus simplicium corda iaculando falsis adserendo bus perforare non erubescas. Frons enim meretricis facta est tibi, erubescere nolenti. Defraudare etenim sacram non vereris scripturã, paruipendentes magistri gentium ꝓhibitionẽ, dicentis: Nolite adulterare verbum dei. Sed quid mirum, si stultis in his ratis q̃ allegorica sunt sylua cõdensa, & ambrosis phalerarũ ænigmatibus obuoluta, carpere nescitis docta manu de sub foliis terarum pẽdentia spiritaliũ fructuũ pomacũm in ꝓpatulo per sanctos pdicatores ctam, malè intelligentes, orthodoxã uatis doctrinam? Cuius temeritatis cię estis, ô infelices, inflati superbiæ fiducia ipsa Iohannis Euangelistæ mirabilia menta, peruersis nõ erubescatis fabulis prauare, iuxta vestrã vecordiam, & cundùm sanã doctrinã, intelligentes ca sacramenta? Dicitis enim quod Iohannes scribat in epistola sua, Habemus catum apud patrẽ Iesum Christum: sit aduocatus, quod & adoptatus: cùm gè aliud sit aduocatus, & aliud adoptatus. Nam aduocatus ille mihi est, qui pro dicé interpellat, & causam necessitatis propria tuitione defendit. Conuenit quippe propiciatus dici potest, quàm ptatus, quia ipse est propiciatio pro tis nostris. Cùm enim naturam nostram quam in se adsumpsit, in dextera patris locatum ostẽdendo patri incessabiliter nifestat, propicium eum nobis adnoster quasi interpellando efficit. gnum. Adoptiuus verò dicitur, cui hil à patre adoptante debetur, sed gratuito

Exod. 1.

Eph. 2.

Gal. 4.

Rom. 8.

Mat. 3.

Col. 1.

Mat. 3. Mar. 1. Luc. 3.

Mat. 17. Mar. 9. Luc. 9.

Gen. 6.

1. Pet. 2.

Phil. 2.

Mat. 16.

dulgendo conceditur. Abusiuè nanque, & non essentialiter adoptiuus est filius dictus, sicut Moises in filium adoptatus est filiæ Pharaonis, alienus ab ea & generatione, & sanguinis adfinitate. Hoc ideò posuimus, vt patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondùm priùs fuerat proprius filius adoptantis. Vndè in Dei filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus filius, semper Dominus, ac per hoc & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui nunquàm verus desijt esse filius. Quòd si iuxta vestram vesaniam hoc putaris aduocatũ esse, quod & adoptatum: confitemini ergò, quod est deterius & omni blasphemia plenum, duos adoptiuos, filium scilicet & spiritumsanctum. Non eũ negare valetis, Spiritumsanctum paracletum esse. Quod enim Græcè παράκλητος, hoc Latinè dicit aduocatus. Fatemini quinetiã, quod est super omne malum deterius, super omnem impietatem scelestius, duos adoptiuos filios, verbum scilicet & Spiritumsanctum: vt sitis deteriores Arrio & Eunomio, & maranatha anatheuate Macedonio digni. Adoptiuus enim, non nisi adfectatę locutionis, alienus dicitur filius. Omnis enim adoptatio ex affectione ducit vocabuli sui originem: quanquàm etymologiæ suæ non videatur trahere similitudinis sonum. Haber nanque ex vtraque parte vtinàm aduerbium eleganter intitum, vt si dicas: Vtinàm sis mihi in filium adoptiuum: & econtrà, Vtinàm mereare te in filiũ adoptari: ex affectu quidem dilectionis, pars subrepit parti, vt in vtraque conueniat dilectionis affectus. Sed videant hæretici, qui portæ sunt inferi, quid dixerint: quinimmò peruersogarriat ore. Obdurata nempe illorũ corda, mendacij latibula per abrupta perfidiæ debacchantes, semper inquiunt: & nè veritatis luce perfundãtur, in spelæo se falsitatis occulere festinant. Cecidit, heu prohdolor, super eos inuidiæ ignis, & ideò iustitiæ solem non meruerunt videre. Sancta autem Catholica & Apostolica Ecclesia, quæ licèt in toto sit orbe terrarum diffusa, vna tamen est amica sponsi proxima & columba, quæ pennis deargentatis sacri eloquij refulget pulchritudine, & in pallore auri posteriora eius perfectæ fidei puritate clarescunt, confitetur quin potiùs sanctam & ineffabilem Trinitatem in vnitate, salua scilicet inconfusibiliter proprietate personarum: inseparabilem substantiam confitetur ità sanè, vt alius credatur pater, quia pater est qui genuit coæternum sibi sinè tempore & omni initio filium: & alius credatur filius, quia filius est qui genitus est sinè initio à patre, non putatiuè, sed verè: & alius credatur spiritussanctus, qa spiritussanctus est, & à patre filioq; ꝓcedit: & non est aliud pater, & aliud filius, & aliud spiritussanctus: sed vnum sunt inseparabiliter Pater & Filius & Spiritussanctus: non vnus, sed vnum: quia alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritussancti: Sed vna & æqualis & consubstantialis & coæterna est patris, filijq; & spiritussancti inenarrabilis diuinitatis Maiestas, quia vnus est Deus. Vnionem nanque in essentia confitemur, Trinitatem verò in personarum discretione prædicamus. Dùm igitur nostrum Iesum Christum Dei filiũ verum Deum, semper in patre, semper cum patre, semper credimus apud patrem. In vltimis nanq; temporibus propter nos & propter nostram salutem, secundùm discretæ dispensationis arbitrium, descendit de cælo, vndè nunquã recesserat: venit nimirùm in propria, vbi nunquàm deerat. Natus est de spiritusancto & Maria virgine, dicente angelo: Quod eñ in ea natum est, de spiritusancto est. Factus verus homo, iuxta id quod scriptum est: Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Permansit verus & omnipotens Deus in vtraque natura, vnus Dei filius, idemque hominis filius. Nihil enim humana natiuitas diuinæ præiudicauit natiuitati. Adsumpsit quod non erat, permansit in id essentialiter quod erat. non commixtionem passus, neque diuisionem: sed in vna persona Christi Deus verus & homo permanet verus: nõ duo filij Deus & homo, sed vnus filius, Deus & homo: non alius filius hominis, & alius Dei, sed vnus idemque Dei hominisque filius. Vndè & eos valdè execramur, qui eum adoptiuum impio grunniunt ore: quia sicut præfati sumus, adoptiuus dici non potest, nisi is qui priùs alienus est ab eo, à quo adoptari desiderat. Dei ergò filius qua ratione credi potest adoptiuus, qui inseparabiliter adsumpto homine in vna persona coeunte vtraque natura, non duo filij, alius Dei & alius hominis, vt (sicut illi errando æstimãt) adoptiuus sit hominis filius, & sinè adoptione DEI filius: sed in vna persona vnus idemque DEI & hominis filius, qui nunquam hominem quem adsumpsit, deseruit, etiàm nec in cruce, quandò inclinato capite tradidit spiritum, Paulo attestante qui ait: Si enim cognouissent, nunquàm dominum gloriæ crucifixissent? Dominus gloriæ dicitur crucifixus, cùm sola caro sit crucifixa: sed quia Dominus gloriæ idem ipse erat, qui & hominis filius qui crucifigebatur, & nunquàm hominem deseruit, sicut dictum est, quem adsumpsit, ideò dicitur Dominus gloriæ crucifixus. Sunt etiàm plerique qui adstruunt ex tribus substantijs vnam mediatoris personã, videlicet carnis & animæ, cùm in causa fidei non videatur necessarium, sophistica disputatione secularium literarum calculos syllogistica spargere manu. Sufficeret enim, iuxta præcedentium Catholicorum Patrum saluberrimæ promulgationis doctrinam, sincera simplici-

Mat. 3.

Ioan. 1.

Ioan. 19. 1. Cor. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

citatis voce, ex vtraq; natura vnam personã confiteri veri Dei verique hominis Christi, diuina scilicet & humana: sed propter eos vtriq;, qui semiplenam sinè anima rationali & ad vicem animæ diuinam naturam in carnis dispensatione adsumptam suspicantur, cùm Psalmista alacri pectore dicat: Eccè em Psalm.53. Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Pro hac igitur re & huiusce modi erroris nubilo, styli flabello ex aere mentis, ventosas nubium vmbras dispergere festinamus, quatenùs æterni solis perfusa radio, micátes stellas per cælos valeat puris obtutibus inspicere scripturarum. Non enim ignoramus, ex duabus substantijs humanam subsistere naturam, ex anima nimirùm & carne: sed vnum sinè altero, perfectũ non efficere hominem. Quid enim caro sinè anima, nisi terra? & quid anima sinè carne? nónne spiritus? Homo enim ex vtroq;, & non ex vno. Vndè quia redemptor noster perfectum hominem adsumpsit in Deum, idcircò ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Nó enim caro sinè anima, perfecta humanã potest dici integraque natura. Nam cùm ex limo terræ sinxisset Deus hominem, protinùs insufflauit in eum spiraculum vitæ, sicut scriptum est: Et factus Gen.2. est homo in animam viuentem. Non igitur alter, qui formatus est, & alter qui insufflatus, sed vnus idemq;. Ex flatu nanq; anima-ta est terra tam incomprehensibili arte, mirabiliq; modo summi attificis manu configulata, vt inuestigari plenius nequeat, quatenùs & vnum sit anima & caro, quæ perfectum efficiunt hominem: & tamen diuersa sit substantia carnis & spiritûs. Nam cùm scriptum sit, Ad te omnis caro veniet: & rursùs, Non timebo quid faciat mihi caro: & iterùm, Et videbit omnis caro salutare Dei nostri: Nullo nanq; pacto sinè animo videre potest, vt videat salutare Dei: nec venire valet, vt veniat ad eum omnis caro. Ponamus igitur exempli causa secundùm humanæ rationis effectum, necessitate per omnia compellente, materiali themate disputandi. Nam sicut in planis & solidis figuris linea, & in quadrangulis punctus, licèt sint indissecabiles & diuidi nequeat, & idcircò egregiè depingant dimẽtionum figuras, omnium tamen numerorum multitudinis summam in se societatem retinent, & ex sevsq; ad infinitam numerositatem procedentes, & rursùs in se vsque ad vnum recurrentes, indiuiduam retinere probantur vnionis censuram: Fingamus igitur animam in forma corporis, quasi lineam vel punctum in planis, solidis atque quadrangulatis figuris, cunctas membrorum partium in se indiuiduè continentes positiones, vnumquodq; in iunctura sua insertum, ità vt & vnum sit, & diuersum. Nam si subtrahas lineam & punctum æqualitatis, nobilitas de-

Psalm.64. Psal.55. Isa 40.iuxta lxx. Luc.3.

generatur figuræ. Instante autem lineæ centis primordio, punctique circumu numeri quadratura, quique segregan non segregari possunt, resolui insoluba ctione in lineæ punctique priuilegio monstrantur. Ità sanè vis animæ, cùm corporea & inuisibilis, nec diuidi po nec recipit sectionum scissuras: totam Ephe.5. men corporis molem, quę diuidi vel 1.Cor.2. gari potest, in se continentem mira regit, & per totum diffusa animando cat, & quasi punctus in medio suam in duè retinet dignitatem, & in alienam resoluitur qualitatem. Nam, sicut dict est, cùm sit incorporea, corporaliter per corpus disponit: & cùm sit substa carnis corporea, per incorpoream ram (id est) animam, corporeas perficit ones. Tanta etenim societatis conuen tia sibimet sunt iunctæ, vt vnum sine nihil possit, & alterum sinè altero per non possit humanam monstrare natu & idcirco placuit, ex vtraque humana finire naturam. Nam anima incorporeos oculos videt, audit, sentit, & porei oculi per incorpoream animam reprobantur. Nam si recedat anima, aperti manentes, & aures patentes, no dere possunt, nec audire. Per linguam quitur anima, & lingua loquitur per mam. In qualibet enim parte corpo cisa carne, anima dolet: sinè anima frusta secata caro, nec dolere nec sentir test. Per carnem nempe anima, & per caro esurit, sitit, tristatur. Nunquid dici, caro sinè anima, humana natura nihil sit aliud nisi terra? Animata verò humana profectò potest dici integra, ctaque natura. Omne enim imperfe amittit nominis proprietatem, nisi ctionis ei commodius adjiciatur mentum. Ex quatuor igitur diuersi mentis humana subsistere fertur natura lido, frigido, humido, sicco, id est, ig re, terra & aqua. Cùm ergò ex his q varijs homo subsistat naturis, nunquid bemus in vno homine quatuor substa profiteri? Si hoc placet, addatur quinta, id est, anima, vt consistat hom quinque, & verbi omnipotentis sit tunc (quod est omni fatuitate demen omnique vecordia stultius, fateantur vna Dei hominisq; Christi persona tiæ. Tu forsitan suspicaris, quicunq; e strę refragator adsertionis, de memo bis auolâsse, quia dixerit B. Apostolu teriore homine habitare Christum dem in cordibus nostris. Hæc nos uotione mentis, totaq; simplicitate ter retinemus cordis: & adjecimus (te forsitan nesciente latent) ideo ctionis Paulum dixisse reminiscimur autem deus pacis sanctificet vos per

Or.13.

vt integer spiritus vester & anima & corpus sinè querela, in aduentum Domini nostri Iesu Christi seruetur. Tria, inquam, dixit, Spiritus & Anima & Corpus. Nunquid aliud est spiritus & aliud anima? Non diuisit substantias, sed dignitatem distinxit. Spiritalis quippe anima & spiritale corpus vult, vt in aduentum Domini nostri Iesu Christi seruetur. In hoc spiritali homine, qui & interior dicitur, profitetur idem mirabilis doctor habitare Christum per fidem in cordibus nostris. Nam est homo animalis, & est spiritalis, non per substantiam, sed per meriti qualitatem. Animalis quippe ab anima, spiritalis verò à spiritu nuncupatur, quemadmodùm idem veridicus videlicet doctor alterum ab altero discreuit. Animalis, inquit, homo non percipit ea quæ sunt spiri- Ibid., tûs Dei: hic est exterior, qui foràs se ad exteriora appetenda effundit. Spiritalis autẽ dijudicat omnia, id est, discernit, & ipse à nemine iudicatur. Hic est, inquam, interior, in quo Christus creditur habitare, qui introrsùs se per contemplationis gratiam retinet, & internæ refectionis dulcedine pastus, in amore sui conditoris suauiter requiescit. His ità prælibatis, ad ea quæ reliquimus, reuertamur. Quæro igitur vt dicas mihi, in qua natura ipse mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, dignatus est esurire, passionum sentire dolores. Quid moraris? Nisi vales negare, melius est vt profitearis, quia secundum diuinam. Diuina enim natura impassibilis, inuiolabilis, & semper permanet immutabilis. Verùm est omninò verum, qa in humana. Volo ergò vt liquidiùs definias, quid sit humana natura: sola caro, an sola anima, an vtraq;, anima & caro. Non em̃ possumus nec fas est veritati contradicere. ex vtraque nihilominùs humana constat natura, ex anima siquidem & carne. Dicito ergò mihi, in sola carne, an in sola anima, an (quod est verius) in vtraq; protulit vulnera passionum. Caro enim sinè anima, nihil sentit: anima enim sinè carne, non esurit, neq; sitit, nec potest crucifigi: & tamen crucifixa est per carnem. In summis etenim palmis & in extremis crucifixa est plantis. Quòd si nõ est crucifixa cum carne, cur sensit dolorem? Caro enim (sicut dictum est) sinè anima, nihil sentit. Quòd si per carnis cogitationem sentit dolorem, & caro per animam dolet incisa: nec caro ergò sinè anima, nec anima sinè carne, plena potest humana dici natura. Ex vtraque nanque connexione, carnis scilicet & animæ, perfecta constat humana natura. Vndè & maiores nostri, hac definitione sancita, quorum sagacissima capacitatis peritia longè valdè à nostra tarditatis distat igoauia, placuit eis, sancto adnuente Spiritu, duas in vna CHRISTI persona indubitanter profiteri natu-

ras, diuinam scilicet & humanam: quia anima & caro non sunt duo, sed vnus homo: DEVM enim & hominem, DEI filium confitetur. Mediator, inquit Apostolus, 1.Tim.2. DEI & hominum homo CHRISTVS IESVS, qui ex anima & carne, non duo, sed vnus est dictus homo. Cessent ergò iam nunc omnes superfluæ mussitantium adinuentiones: cessent calumniatrices querularum quæstionum obiectiones, quæ ad rem non pertinent, sed magis ad simplicium subuersionem. Doctrinis varijs & pere- Heb.13. grinis non abducamur, sed confiteamur cum sanctis patribus nostris, catholicis orthodoxisque viris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inuiolabili ore Ecclesiæ filios salubriter docuerunt, duas in CHRISTO naturas, diuinam nimirùm & humanam, verum Deum, verumque hominem: in vtroque proprium DEI filium, non adoptiuum: sempiternum ex Patre, temporaliter natum ex virgine Matre, consubstantialem in sua DEO Patri sanctoque Spiritui, consubstantialem etiàm nobis in nostra. Nostra dicimus, in carnis conditione, non in peccati vel miseriæ communione. Peccatum enim non fecit, Isa.53. sed alienum tulit: nec dolus inuentus est in ore eius, sed dolores nostros ipse portauit: vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Omnium autem hæreticorum peruersa dogmata, cum authoribus & sequacibus suis, æterno anathemate percelli iudicamus. Elipandum nanque & Felicem nouos hostes Ecclesiæ, sed veternosa fœce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfactionem lamentis se abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos à consortio Catholicorum perpetua animaduersione eliminare decernimus, & à gremio orthodoxæ Ecclesiæ censemus alienos. Optamus tamen, & omni adnisu mentis, immensæ pietatis boni Pastoris (qui animam Ioan.10. suam posuit pro ouibus suis, & neminem vult perire) clementiam imprecamur, vt perfidiæ relicto errore, ad viam veritatis, quæ CHRISTVS est, & ipso redu- Ioan.14. cante perducente, quatenùs in sinu matris Ecclesiæ, dilectionis susceptæ amplexu, tranquilla suauiter fidei pace quiescentes, largissima fugant vbera bonitatis DEI, ac per hoc perpetuæ felicitatis gaudia, gratia DEI (qui pro omnibus mortem Heb.2. gustauit) largiente sinè fine valeant adipisci: eos etiàm qui post hanc tam salubrem definitionem, quam plenaria Synodus sancto afflata spiritu, concorditer subtili sinceritate terminauit, falsissimis eorum adsertionibus

siue

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue clàm, siue in publica voce præbuerint adsensum, simili eos sententiæ vindicta sancimus esse plectendos, reseruato per omnia iuris priuilegio summi pontificis, domini & Patris nostri Adriani primæ sedis beatissimi Papæ. Nos autem domini & charissimi fratres, sequentes precedentium Patrum sanam fidei doctrinam, respuentes per omnia deliramenta nugacium hominum, corde credamus ad iustitiam, ore autem confiteamur ad salutem, Dominum nostrum Iesum Christum verum Dei filium, non putatiuũ: proprium in vtraque natura, non adoptiuum: æqualem & coæternum patri sanctoq; spiritui: qui Ecclesiam suam proprio sanguine adquisitam, sinè macula & ruga immaculatam custodiat, & corda nostra in rectæ fidei puritate, immutilato iure conseruet: Catholicum atq; clementissimum, semperq; inclytum dominum CAROLVM regem, per intercessiones beatæ & gloriosæ semperque virginis Dei genitricis Mariæ, per quam meruimus authorem vitæ suscipere, & beati Petri primi pastoris Ecclesiæ, omniumque sanctorum, verùm etiàm suffragantibus precibus vestris, Omnipotens & sancta Trinitas sua eum gratia circuncingat, suaque dextera semper protegat & defendat, vt faciat semper quæ illi sunt placita, quatenùs cælestibus fretus armis, inimicos nominis Christi auxilio fultus de cœlo, ad terram prosternat: Barbaras etiàm nationes infinita Deus omnipotens ditioni eius potentia subdat, vt ex hac occasione ad agnitionem perueniant veritatis, & cognoscant verum & viuum Deum creatorem suum. Regenerati siquidem vnda baptismatis, in gremio adgregentur matris Ecclesiæ, vt impleatur quod bonus pastor promiserat, dicens: Et alias oues habeo quæ nó sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, vt fiat vnũ ouile & vnus pastor. Multiplicetur pax in diebus eius, vt sit sancta Ecclesia libera, & ab omni strepitu mũdi secura: qua libertate Christus eam liberauit, liceatq; Domini sacerdotes iuxta Euangelicas & Apostolicas Canonicas q; regulas simpliciter Domino deseruire, militare in solis castris Dominicis: quia iuxta eiusdem Domini vocem, Nemo potest duobus dominis seruire. Et Paulus: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt placeat ei cui se probauit. Nemo sibi blandiatur, quòd vtrunq; possit, & deo & mundo seruire: quia veritas est, & mentiri non potest, qui hoc fieri non posse testatur. Vndè supplicandus est tranquillissimus princeps noster, vt ille pro nobis contra visibiles hostes pro Christi amore, Domino opitulante, dimicet: & nos pro illo contra inuisibiles hostes, Domini imprecantes potentiam, spiritalibus armis pugnemus, quatenùs vicariam ei retributionem in illa die

Rom.10.

Acto.20. Ephes.5.

Ioan.10.

Galat.4.

Matt.6.

2.Tim.2.

pro Ecclesia sua Dei filius repẽdauerquam admodùm ille nunc eam inter tot mundanos tumultus constitutam reddat securitàt eum illa cælestis regni faciat esse participem: indulgeat miseratus captiuis, soluat oppressis, dissoluat fasciculos deligamentes: sit cõsolatio viduarum, misericordia refrigerium: sit dominus & pater, sit rector sacerdos, sit omnium Christianorum ... derantissimus gubernator, auxiliante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre ... Spiritusancto viuit & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia secula seculorum. AMEN.

Rom.11.

SANCTA SYNODVS ET VENERABILES IN CHRISTO PATRES, cum omnibus Episcopis Germaniæ & Galliæ & Aquitaniæ, & toto Catholicorum cis clero, Prælatis Hispaniæ & cæteris ... dèm Christianitatis nomen habentibus ... Domino Deo, Dei filio vero & proprio ... su Christo, æternæ beatitudinis ... SALVTEM.

IN nomine Domini ... stri Iesu Christi, ... xit, Vbi sunt duo ... congregati in ... meo, ibi sum ego in ... dio eorum: congreg ... nobis in vnum ... conuentu, præcipiente & præsidente ... mo & glorioſissimo domino nostro ... lo rege, ad renouandum cum ... sicæ vnanimitatis sanctæ Dei Eccles ... tum, & ad prædicandam orthodoxæ ... veritatem, in qua, diuina operante ... salutis nostræ initium extat & finis ... augeri potest vel minui, quæ vna ... omnium Christianorum, dicente ... stolo: Vnus Dominus, vna fides, ... ptisma, vnus Deus & Pater omnium, ... per omnia & in omnibus nobis. In ... sanctitas vitæ, omnis spes remunerationis ... æternæ, sinè qua nihil sanctum, nihil ... acceptabile, nihil viuum. Iustus enim ... de viuit: quam qui, diabolo decipiente, ... diderit, viuens mortuus est: quia ... fidem iustitia, ità etiàm per fidem ... ta obtinetur æterna, dicente Dño ... Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant ... te solum verum Deum, & quẽ misisti ... Christum. Inter cætera itaque, quæ ... us fidei firmitate tractauimus, ... nostri præcipua pietate & laudabili ... adsidente & auxiliãte nobis, præcipuè ... tò glorioſa illius excellentia fidei ... bellum adferri in medium: qui cùm ... nobis diligẽtiùs attendẽtibus, sub ... one sententiarũ & proprietate sensuũ ... tur ad finẽ, audiuimus in eo nouas ...

ehna hę-
ica.

n. 14.

adsertiones exaratas, non tam antiquis sanctorum Doctorum traditionibus conuenientes, quàm vestris nuperè inuentionibus vtcunque confirmatas. Sed duæ difficiles res nostris in eo libello, quem direxistis, sensibus occurrerũt: Vna, cur nobis non sufficiant, quæ in sanctorum Patrum dictis inueniuntur, & vniuersali catholicæ sanctionis consuetudine confirmantur, dicente scriptura: Terminos Patrum tuorum nè trangrediaris. Nunquid sagaciores fumus ad inueniendam viam veritatis, quàm Apostolici Doctores? & quarè aliquid confirmare audemus, quod in illorum non inueniatur scriptis? Altera res est, Quarè generationem filij Dei vel æternam de patre, vel temporalem de matre, quisquam hominum audeat inuestigare, dicente scriptura: Altiora te nè quæsieris. Vndè & sanctus Augustinus dicit in sermõe de natiuitate Christi: Meritò, dilectissimi, miranda est Saluatoris nostri natiuitas, non solùm illa diuina, de qua dictum est, In principio erat verbum: sed etiàm illa humana, de qua idem dicit Euangelista, Verbum caro factum est. Vndè & propheta: Generationem eius quis enarrabit? Diuina enim magis fide veneranda sunt, quàm ratione inuestiganda. Sed tempus est, vt ad discutiendos sensus libelli vestri veniamus, in quo sanctorum patrum per loca testimonia inuenimus posita, sed malè perfidiæ veneno corrupta, & inter flores pulcherrimos fidei catholicæ anguinos erroris vestri dentes insertos. Tacuistis nomina librorum & numerum capitulorum, vt difficiliùs error vester inuestigaretur: & ex hoc solo perspicuum est, erràsse vos voluntariè, dum sanctorum patrum venerabiles sensus, per intermissiones aliquorũ verborum maculare nitimini: & miramur, vel magis lugemus, quarè hoc facere velitis, quarè puriſſimos catholicæ fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis. Inuenimus enim in libelli vestri principio scriptũ, quod vos posuistis: Cõfitemur & credimus Deum Dei filium ante omnia tempora sinè initio ex patre genitum, coæternum & consubstantialem non adoptione, sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factũ ex muliere, factum sub lege, nõ genere esse filium Dei, sed adoptione: non natura, sed gratia: eccè serpens inter pomifera paradisi latitãs ligna, vt incautos quosque decipiat: ex sermonibus sancti Augustini hæc testimonia translata sunt: sed hæretica prauitate additum inuenimus in sequenti periodo, Non genere esse filium Dei, sed adoptione: quod etiàm in sequentibus pleniùs, volente DEO, demonstrabimus. Nunc verò tantummodò ad ostendendos & cauendos mortiferos veneni succos, legentibus inseruimus. Quod autem exempli gratia posuistis, Pater maior me est: non propter adoptionem, sed propter formam serui dixit, in qua maior est patre. Simili modo & propter formam serui illud dictum est, Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu. Hoc verò quod Iohannes dixit, Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratia & veritate: contra adoptionem carnis facit. Si vnigenitus, quomodò tunc adoptiuus? Vel, si non est proprius filius, quomodò tunc plenus gratia & veritate? Igitur quod sequitur in epistola adsertionis vestræ, beatum dixisse Hilarium, Nam & in ipso vsu nostro est adoptiuus filius, & verus filius: adoptiuum filium non dicimus natura esse, qui verus est filius. Videtis quomodò cæca mens contra suam ponit testimonia sententiam. Quis est qui audeat dicere, Christum non esse verè filium Dei, Ioanne baptista attestante, dum vidit spiritum DEI descendentem & manentem super eum: Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei? De quo & Apostolus testatur, Quorum patres, ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Et si verus Deus, etiàm & verus filius: & si verus filius, nequaquàm adoptiuus: quia adoptiuus, sicut in testimonio sancti Hilarij positum est, non verè natura est filius. Item de tractatu in Apocalypsin, beati Hieronymi, vt dicunt, hoc modo positum testimonium in epistola repperimus præfatæ Calculum candidum, id est, gemma alba adoptio carnis in filio Dei. Quod longè aliter in eodem Tractatu inuenitur: Et dabo ei, inquit, calculum candidum, id est, adoptionem filiorum Dei. Nam calculus gemma preciosa est. Et post pauca: Siue calculum, corpus in baptismo candidatum: siue calculi appellatione, sermo diuinus significatur. Epistola verò B. Hieronymi, quam ad Cerasiam scriptã dicitis, hactenùs nec apud Romanos, nec apud nos inueniri potuit. Nec sibijpsi eum vnquàm contraria scribere putamus: & veris credere melius est exemplaribus, quàm dubijs. Eccè prauitas omni tergiuersatione deterior, quę sic sanctorum patrum puriſſimis sensibus venena suæ infundit perfidiæ. Sequitur in epistola: Item in Homilia S. Augustini: Secundùm humanæ seruitutis formam ità dicit: Homo adoptatur, cuius gloriã quæsiuit, qui est ab illo vnicus natus. Eccè quem Augustinus dicit adoptatũ, hunc Iohannes dicit Aduocatum habemus apud patrem. In hoc itaque loco ignoramus quid priùs agendum sit, an prauitas repellenda, siue imperitia deridenda. In vicesimasexta Homilia in expositione eius sententiæ legitur, vbi Dominus dixit: Qui à semetipso loquitur, propriã gloriam quęrit: vbi post congruã expositionẽ infert: Quid tu homo facere debes, qui qñ aliquid boni

Luc.2.

Ioan.1.

Hilarius.

Ioan.1.

Rom.9.

Apoc.2.

Ioan.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

boni facis, gloriam tuam quæris: quandò autem aliquid mali facis, DEO calumnias meditaris? Intende tibi. Creatura es, agnosce creatorem. seruus es. Nè cõtemnas Dominum. Adoptatus es, sed non meritus. Quære gloriam eius, à quo habes hanc gratiam homo adoptatus, cuius gloriam quęsiuit qui est ab illo vnicus natus. De Christo eñ dixit, vnicus natus: de nobis verò, homo adoptatus. Quam adoptionem prauissimo sensu, qui scripsit epistolam, ad Christi voluit transferre humanitatem. In qua peruersitate sensûs vtrunque, & imperitia scribentis patet, & mala voluntas non latet. Etiàm & in sequenti mox sententia, & falsitas malæ voluntatis appáret, vbi dixit: Eccè quem Augustinus dicit adoptatum, Iohannes Apostolus dicit aduocatum. Certissimũ est enim, Iohannem Apostolum Christum Aduocatum nominare, sicut ipse testatur: 1.Ioan.2. Apud patrem habemus aduocatum Dominum nostrum Iesum Christum. Perspicuum quoquè est, sanctum Augustinum de homine quolibet per gratiam adoptato dicere, sicut ex sequentia lectionis certissimè cognosci potest. Sequitur in eodem libello vestro: Item præcessores nostri, Eugenius, Hildefonsus, Iulianus, Toletanæ sedis antistites, in suis dogmatibus ità dixerunt in Missa de cœna Domini: Qui per adoptiui hominis passionem dum suo non indulsit corpori. Item in Missa de ascensione Domini: Hodiè Saluator noster post adoptionem carnis, sedem repetiuit Deitatis. & cætera quæ ex parentum vestrorum dictis posuistis. vt manifestum sit, quales habeatis parentes: & vt notum sit omnibus, vndè vos traditi sitis in manus infidelium: Quia hominem Christum verum Dei patris filium esse negâstis, nobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, vt dominentur vestri, qui eum recipere noluerunt: & cui illi publicè detrahunt, vos Ioan.17. occultè illi derogetis. Nec illius Christi testimonio credere vultis, de seipso dicentis: Pater, clarifica filium tuũ, vt filius tuus clarificet te. Dum dixit, Tuus: proprietatẽ ostendit, veluti & Pater in baptismo testimonio Matt.3. comprobauit: Hic est filius meus dilectus. meus, dixit: addidit quoq;, dilectus: vt intelligeretur proprius esse filius, sicut Apostolus dixit: Rom.8. Proprio filio suo non pepercit. Et melius est, testimonio DEI Patres credere de suo filio, quàm Hildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solennijs, quales vniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia. Nec vos in illis exaudiri putamus. Etsi Hildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptiuum nominauit, noster verò Gregorius pontifex Romanæ sedis & clarissimus toto orbe doctor, in suis orationibus semper eum vnigenitũ nominare non dubitauit. In oratione enim quæ est secũda feria post Palmas, ità posti- quæsumus, omnipotens Deus, vt qui aduersis ex nostra infirmitate deficimus, tercedente vnigeniti filij tui passione remedium. Item quarta feria eiusdem næ: Præsta, quæsumus, omnipotens D qui nostris excessibus incessanter mur, per vnigeniti tui passionem libe Item in ascensione Domini: Concede sumus, omnipotens Deus, vt qui hodie vnigenitum tuũ Redemptorem ad cælos ascendisse credimus. Item ectam crucem: Deus qui vnigeniti tui ni nostri Iesu Christi precioso sangui manum genus redimere dignatus es. eum vnigenitum nominauit, cuius ne redempti sumus. Quod autem epistola fidei vestræ. Ex patre vnigen sinè adoptione, primogenitum verò temporis, verum hominem adsume virgine carnis adoptione, vnigenitum natura, primogenitum in adoptione tia. Scimus enim Deũ Dei filium ex natura & vnigenitum esse, & primo tum: Vnigenitus, quia solus sinè ul Deo patre genitus, & solus ex ipso poris ex matre virgine genitus: ideoq; vtraq; natura vnigenitus etiàm & pri nitus, quia omnis vnigenitus, primo tus est: licèt secundùm humanam gene onem, non omnis primogenitus, vni tus sit. Idem ipse Dei filius, primog est virginis, vt dicitis: etiàm & vnig quia non habuit sequentes carnales tres. Igitur & Deo patri primogenitus priùs ex Deo patre genitus, quàm ul creatura, vel aliquod esset tempus, lo teste, qui ait, ad Colossenses scribe tias agentes Deo Patri, qui dignos fe in parte sortis sanctorum in lumine puit nos de potestate tenebrarum, & tulit in regnum filij dilectionis su fuæ: in quo habemus redemptionem sionem peccatorum: qui est imago uisibilis, primogenit' omnis creatur in ipso condita sunt vniuersa in ca terra, visibilia & inuisibilia, siue th dominationes, siue principatus, siue tes: omnia per ipsum & in ipso creat & ipse est ante omnes, & omnia in ip stant: & ipse est caput corporis Eccle est principium, primogenitus ex mor sit in omnibus ipse primatum tenea ipso complacuit omnem plenitudo uinitatis inhabitare corporaliter.

Item Salomon: dominus possedit tio viarum suarum, antequàm quic ceret à principio. Ab æterno ordina & ex antiquis antequàm terra fier dùm erant abyssi, & ego iam cõcep necdùm fontes aquarũ eruperant, montes graui mole constiterant, ante les ego parturiebar, &c.

Item in libro Sapientiæ, ipsa dicente Sa- Eccl.24. pientia, id est, filio Dei: Ego ex ore altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam. Ego in cælis feci, vt oriretur lumen indeficiens: & sicut nebula texi omnem terram. Ego in altis habitaui, & thronus meus in columna nubis. Item beatus Hieronymus in Tractatu epistolæ ad Titum, vbi di- Tit.2. cit Apostolus, Expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis: Vbi est, inquit, serpens Arrius? vbi Eunomius colubri? Magnus Deus Iesus Christus Saluator dicitur, non primogenitus omnis creaturæ, non verbum Dei & sapientia, quæ sunt appellationes diuinæ generationis: sed Iesus & Christus, quæ vocabula adsumpti hominis sunt. Neq; verò alium, Iesum Christum: alium, verbum dicimus, vt noua hæresis calumniatur: sed eundem & ante secula, & ante mundum, & post Mariam, immò ex Maria, magnum Deum appellamus Saluatorẽ nostrum Iesum Christum, qui dedit semetipsum pro nobis. Hæc testimonia ideò posuimus, vt cognoscatis Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, in vtraque natura esse & vnigenitum & primogenitum, non adoptiuum, sed magnum Deum: Nec ex eo ei fratres nominari, sicut Heluidius blasphemat, quòd primogenitus est, sed ex paterno charitatis affectu. Nam quatuor modis in scripturis sanctis fratres appellari legimus, sicut beatus Hieronymus in libello cõtra eundem Heluidium testatur: Natura, Gente, Cognatione, affectu: Natura, vt Esau & Iacob, duodecim Patriarchæ, Andreas & Petrus, Iacobus & Iohannes. Gente, qua omnes Iudæi fratres inter se vocantur, vt in Deuteronomio: Si autem emeris fratrem tuum qui est Hebræus, vel quæ est Hebræa, seruiet tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te. Et in eodem: Constituendo constitues super te principem, quem elegerit nominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis sit. & reliqua. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de vna familia, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cùm sit filius fratris sui Aran, dicente Abraham: Non sit rixa inter me & te, & inter pastores meos & pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus: qua lege & in Euangelio fratres Domini dicuntur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoq; fratres dicuntur, qui in duo scinditur, in spiritale, & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur: vt ibi, Eccè quàm bonum & quàm iucundùm, habitare fratres in vnum. Et Saluator: Narrabo nomen tuum fratribus meis. Et alibi: Vade, die fratribus meis. Porrò in commune, quia omnes homines ex vno patre nati, pari germanitate coniungimur. Hinc Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, nõ adoptione, vbi dicit, Narrabo nomẽ tuũ fratrib' meis. Et itẽ, Ite, dicite fratrib' meis. Matt.28.

Sequitur in epistola vestra: Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondùm apparuit 1.Ioan.3. quid erimus. Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eũ sicuti est: Similes vtiq; in carnis adoptione, & non similes ei in diuinitate. Huius verò sententiæ intellectu longe aliter Catholici patres exposuerunt. Dicit enim S. Augustin. in epistola ad Italicam virginẽ: Intantùm ergò videbimus, in quantùm similes erimus: quia & nũc intantùm non videmus, inquãtùm dissimiles sumus. Indè igitur videbimus, vbi similes erimus. Quis autem clementissimus dixerit, Corpore nos vel esse, vel futuros esse similes Deo? In interiore igitur homine ista similitudo est, qui renouatur in agnitione Dei, secundùm agnitionem eius qui creauit eum: & tantò efficimur similiores illi, Col.3. quantò magis in eius agnitione & charitate 2.Cor.4. proficimus: quia etsi exterior homo noster corrumpitur, interior autem renouatur de die in diem: ità sanè, vt in hac vita quantuscunq; profectus sit, longè abstit ab illa perfectione similitudinis, quæ idonea erit ad videndum Deum. Quid verò Dauid putatis dixisse de fratribus adoptiuis, Vnxit te Pſal.44. Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis? Non enim B. Hieronymus & cæteri sanctæ scripturæ Tractatores, hanc participationem vnctionis, de adoptiuis fratribus, sed de regibus, qui Christi vocabãtur, intelligi voluerunt, qui oleo humanæ compositionis vncti esse leguntur, sicut idem B. Hieronymus in tractatu eiusdẽ Psalmi exposuit: Oleo lætitiæ præ consortibus tuis: Alij reges, qui typum illius prætulerunt, & regnando consortes dicti sunt, oleo corruptibili sunt inuncti. Hic verò filius DEI, à Deo patre oleo exultationis, hoc est, resurrectionis, assessionis, dominationisque est delibutus: quia Christus natura vnctus, nos per gratiã, quia in illo pleniter fuit diuinitas. Item post multa testimonia, quæ omnia exequi longũ est, nouissimè in Michææ prophetæ sententiam offendistis, in qua pœnitentis populi personã in seipso propheta adsumpsit: in qua & vestræ blasphemiæ stultitiam aperuistis, dicẽdo: Nunquid dabo pri- Mich.6. mogenitum meũ pro scelere meo? fructum ventris mei, p̃ peccato animę meæ? Quòd dixit, primogenitũ, secundùm humanitatem: quòd dixit, fructũ ventris mei, secũdùm diuinitatem. Quę aures catholicæ hanc expositionem audire nõ abhorrent? Quis fidelis illã nare cõtracta nõ respuit? Tam ridiculosa est, tam stulta huius sententiæ expositio apud vos, vt propter sanctitatẽ aurium magis taceamus, quid de vestra interpretatiõe sentimus, q̃ exponamus: & lectoris arbitrio dimittimus de vobis in hoc loco iudicare. Tantùm dicimus, quid B. Hieronymus

Universidad de Deusto
Biblioteca

de hac intellexisse sententia. Dicit enim in Tractatu eiusdem prophetæ: Deus populum ad iudicium prouocârat. Ille sciens peccatum suum, non vult contendere, sed rogare: nec tamen in ipsis precibus habet fiducia. Nihil enim dignum est, quod pro peccato Deo possit offerri: & nulla humilitas potest maculas eluere delictorum: quia
Heb.10. impossibile est, sanguinem taurorum & vitulorum, & holocausta medullata, & cruorem arietum & hircorum pinguium, sordes animæ lauare. Nunquid, ait, dabo primoge-
4.Reg.3. nitum meum pro scelere meo, sicut rex Moab fecisse describitur? Aut fructum ventris mei pro peccato animæ meæ, quod fecit
Iudic.11. Iephte, pro temeritate vori offerens filiam?

Item secundùm septuaginta allegoricam expositionem ità disseruit: Si dedero primogenita mea pro impietate, & fructũ ventris mei pro peccató animæ meæ: dabo quidem quicquid in me primum est, sed pro meo peccato & impietate nihil dignum offeram Deo. Vndè & Dauid precatur & dicit: Magis magisque laua me ab iniquitate
Psal.50. mea, & à peccato meo mũda me. Item mentionem epistolæ B. Pauli ad Hebræos facientes, nec intelligentes omnia quæ posuerunt, contra se esse, & semper vbiquè Christum Dominum filium Dei nominari, non seruum, non adoptiuum, sicut in illis testimonijs perspicuum est, quæ ex principio
Heb.1. epistolæ illius ponere voluerunt: Multifariè multisque modis olim DEVS loquutus est Patribus nostris in prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula: Qui cùm sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram Maiestatis in excelsis: Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis
Psal.2. nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquandò angelorum, Filius meus es tu, Ego hodiè genui te? Et iterùm cùm introduceret primogenitum in orbem terræ, dicit: Ado-
Psal.96. rent eum omnes angeli DEI. Hæc itaque testimonia non seruum, non adoptiuum dicunt Dominum nostrum IESVM Christum, sed filium & hæredem vniuersorum, sicut & in sequentibus eiusdem Epistolæ
Heb.3. legimus: Moises quidem tanquàm famulus fidelis fuit in tota domo eius. Christus verò tanquàm filius in domo sua. Et paulò
Ibid. antè: Amplioris enim gloriæ iste præ Moise dignus habitus est. Quomodò amplioris gloriæ, si seruus sicut & Moises, vel ex seruo adoptiuus? Quos & B. Augustinus in Homilia tertia sancti Euangelij secundùm Iohannem, mirabiliter distinxit, dicens: Tenete ergò fratres soliditatem istam. Lex per
Ioan.1. Moisen data est, Gratia & veritas per IESVM Christum facta est. Per seruum lex data est, & reos fecit: Per imperatorem [illegible] dulgentia data est, & reos liberauit. Lex [illegible] Moisen data est: Non sibi aliquid amp[illegible] seruus adsignet, quàm quod per illum [illegible] ctum est. Electus ad magnum ministeri[illegible] tanquàm fidelis in domo: sed tamen [illegible] agere secundùm legem potest, soluere[illegible] tu legis non potest. Quod autem in sequ[illegible] tibus epistolæ vestræ legitur, His præ[illegible] sanctorum Patrum sententijs adser[illegible] bus nostris roboratis, in communi [illegible] uimus ab eorum decretis nullo mod[illegible] uiare vestigijs. Optamus, Dominum[illegible] deprecamur, hoc omninò verum esse [illegible] dicitis. Sed necdùm perspeximus ità esse [illegible] ciat quandoq; misericordia diuina [illegible] terminos sanctorum Patrum non [illegible] diamini. Quod etiàm & in sequentibus [illegible] iunxistis, In professione Niceni symboli [illegible] inuenimus dictum, In Christo duas [illegible] ras & tres substantias, & Homo Deus [illegible] Deus humanatus: Quid est natura [illegible] nis, nisi anima & corpus? Vel, quid est [illegible] naturam & substantiam, vt tres substantias [illegible] necesse sit nobis dicere, & non magis [illegible] pliciter, sicut sancti patres dixerunt, [illegible] teri Dominum nostrum Iesum Christum [illegible] Deum verũ & verum hominem in vna [illegible] sona? Mansit verò persona filij in sanctitate, cui personæ humana accessit natura, vt esset & vna persona, Deus & homo, homo Deificus, & humanatus Deus, Deushomo, & homoDeus: propter vnitatem personæ vnus DEI filius, & idem hominis filius: perfectus Deus, perfectus homo. Perfectus homo non est, nisi anima & corpore, sicut & sanctus Papa Leo in Epistola quarta de natali Domini, eandem substantiam, quam & substantiam [illegible] cupat naturam, quam & substantiam [illegible] cens: Tanto fœdere naturam vtriusque [illegible] seruit, vt nec inferiorem consumeret [illegible] ficatio, nec superiorem minueret [illegible] ptio. Salua igitur proprietate vtriusque [illegible] stantiæ, & in vnam coëunte personam, [illegible] negamus & nos, Christo hæc tria vel [illegible] inesse, diuinitatem scilicet, animam & [illegible] pus. Sed quia verè Deus & homo dicitur [illegible] Dei nomine totum quod DEI est dicitur, in hominis verò totum quicquid [illegible] minis est intelligitur: ideò sufficit, [illegible] vnam perfectam diuinitatis, & alteram [illegible] fectam humanitatis confiteri substantiam. Aliud est enim, contra hæreticos [illegible] re: aliud verò, puram fideliter confiteri [illegible] dem. Ibi enim veritas animæ & carnis [illegible] CHRISTO offendenda erat, hic [illegible] cta humanitas in eodem confitenda erat, [illegible] & sanctus Augustinus in libro, quem [illegible] chiridion nominari placuit, euidenter [illegible] & Catholicè in vndecimo capitulo [illegible] situr, ità dicens de DEO CHRISTO: Nempe ex quo homo esse cœpit, non [illegible] cœpit esse quàm DEI filius, & [illegible]

cus: & propter Deum verbum, quod ab illo susceptum est, caro factum est, vtique DEVS: & quemadmodùm est vna persona quilibet homo, anima scilicet rationalis & caro, ità sit Christus vna persona, verbum & homo. Consuetudo Ecclesiastica solet in Christo duas substantias nominare, Dei videlicet & hominis, sicut Cassiodorus in secundi psalmi Tractatu cum sententia S. Augustini roborauit: Et nè per hæreticas, inquit, contẽtiones Christiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter fixeq; credere, no minis ipsius definitionem, authoritate patrum, breui satisfactione cõcludimus: Audiamus ergò beatum & doctissimum Augustinum, in Euangelistæ Iohannis expositione dicentem: Agnoscamus geminã substantiam Christi, diuinã scilicet qua æqualis est patri: humanam, qua maior est pater. Vtrunq; autem simul, nõ duo, sed vnus est Christus: nè sit quaternitas, non Trinitas, Deus: Ac per hoc Christus est Deus, anima rationalis & caro: qua veritate recognita, competenter mortiferos vitamus errores. Item B. Ambrosius in hymno quodam de natali Domini, ità dicit:

Geminæ gigas substantiæ
Alacris vt currat viam.

Item sanctus Augustinus in libro Enchiridion, capitulo tertiodecimo: Proindè sicut cõfitemur Dominum nostrum Iesum Christum, quòd de Deo Deus, homo autẽ natus est de spiritusancto & virgine Maria: ità vtraq; substantia, diuina scilicet atq; humana, filius est vnicus patris omnipotentis. Item in expositionem catholicæ fidei, Non ergò duos Christos, neque duos filios, sed Deum & hominem vnum filium: quem propterea vnigenitum dicimus, manentem in duabus substantijs, sicut ei naturæ veritas contulit. Isidorus quoq; in libro Etymologiarum: Sic autem inquit, Dei filio iuncta est humana natura, vt ex duabus substantijs fieret vna persona. Item sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconus Paschasius, in libro secũdo operis pulcherrimi, quem de spiritusancto composuit, (cuius opusculi B. Gregorius Papa Romanus in libris dialogorum mentionem fecit) in capitulo quarto ità dicit: Itaque in Deo & homine gemina substantia, sed non gemina persona est: quia persona personam consumere potest, substãtia verò substantiam non potest: siquidem persona, res iuris est: substãtia, res naturæ. Hoc loco necessarium videtur, vt in Christo nomino pariter & homine, vnam personam & duas substantias testimonijs asseramus. Da vnam in redemptoris Dei hominisque personam. Apostolus dicit: Si enim cognouissent sapientiam DEI, nunquàm Dominum gloriæ crucifixissent. Si requiras, quomodò potuerit inuiolabilis pati, & incom-

prehensibilis crucifigi: personæ vnitas facit, vt quod homo pertulit, Deus pertulisse credatur. Item cùm Euangelista commemorat, Nemo ascendit in cælum, nisi qui de
Iohan.3. cælo descendit, filius hominis qui est in cælo: quomodò hîc filium hominis qui est in cælo: quomodò hîc filium hominis ante passionis & resurrectionis siue ascensiõis diem, & de cælo asserit descẽdisse, & in cælestibus permanere, nisi hoc per vnitatem personæ ratio veritatis absoluat? sicut alio loco capitis & corporis sociatur persona, cùm legitur: Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Quid
Matt.25. agit personæ vnitas? Homo pascitur, & Deus reficitur: pes consouetur, & caput fomẽtum in se sentire testatur. Dicit ergò, Nun-
1.Cor.2. quàm Dominum gloriæ crucifixissent, & ediuersò, Nemo ascendit in cælum, nisi qui
Iohan.3. de cælo descendit, filius hominis, qui est in cælo. Vide quomodò per vnitatem personæ, humana diuinis, & humanis diuina miscentur. Deus crucifigitur, & homo de cælo descendere, & in cælo permanere memoratur. Item paulopòst in eodem capitulo Paulus apostolus etiàm duas substantias euidẽter, remota sacraméti obscuritate, digessit, ità dicens: Patres nostri, ex quibus Christus
Rom.9. secundùm carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Sed & inter lucidissimas & catholicas S. Augustini sententias, quas sparsim & inordinatè posuistis ad defensionem, vt vos dicitis, vestram: vt nos intelligimus, accusationem erroris vestri: nõ metuistis intermiscere sensus adulterinos, fingentes eum dicere, quod in illius non inuenimus dictis. Ex quo perspicuum est, vos vestræ non confidere causæ, quia in exemplis sanctorum patrum, non inuenistis fidẽ vestram confirmari: ideoq; adulterinos prauitatis sensus interposuistis, afferentes illos dicere quod non dixerunt, sicut certissimè cognosci potest in capitulo xj. de libro S. Augustini, quem Enchiridion (vt præfati sumus) nominauit, cuius capituli textũ ponim⁹, vt faciliùs vester patescat error, & malitiæ noscatur imperitia. Dicit enim præfatus pater: Proindè Christus Iesus, Dei filius est, Deus & homo: Deus ante omnia secula, homo in nostro seculo: Deus, quia Dei verbum: deus enim erat verbum: homo autem, quia in vnitate personæ accessit verbo anima rationalis & caro. Quocirca inquãtùm Deus est, ipse & pater vnum sunt: inquãtùm
Iohan.10. & 14. autem homo est, pater maior est illo. Cùm enim esset vnicus Dei filius, non gratia, sed natura, vt esset etiàm plenus gratia: factus est aũt & hominis filius idem ipse, vtrunq; ex vtroq; vnus Christus. Qui cùm in forma
Philip.2. Dei esset, non rapinam arbitratus est quod natura erat, id est, esse se æqualem deo: exinaniuit autem se, accipiens formam serui, nõ amittens vel minuens formã dei: ac per hoc & minor est, factus, & manfit æqualis: vtrun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrunque vnus, sicut dictum est: sed aliud propter verbum, aliud propter hominem: propter verbum æqualis, propter hominem minor, vnus Dei filius, idemque hominis filius, idemque & Dei filius: nó duo filij dei, Deus & homo, sed vnus Dei filius: Deus sinè initio, homo à certo initio Dominus noster Iesus Christus.

Hisce igitur verissimis catholicæ fidei assertionibus, perfidiæ venena intermiscere non metuistis. Vbi ergò ille dixit, Cùm eñ esset vnicus Dei filius, non gratia, sed natura, vt esset etiàm plenus gratia, factus est & hominis filius: ad confirmandum errorem vestrum, interposuistis quod ille non dixit, hoc modo: Cùm enim esset vnicus Dei filius, non adoptione, sed genere: neq; gratia, sed natura: vt esset etiàm plenus in forma serui, adoptione & gratia factus est hominis filius, idem ipse vtrunq; ex vtroq; vnus Christus. Videat q legit, & intelligat, quãta est hæc prauitas, & quanta est hæc tergiuersatio. Quarè sanctorum patrum sensus commaculatis, & venenum erroris catholico melli immiscetis? Quid est quod dicitis, Deum natura Dei filium, genere esse filium Dei? Quid est quòd adoptionem gratiæ cõiungitis, dum in eodem capitulo paulopòst idem mirificus Doctor, Eum qui est hominis filius, vnicum Dei filium nominare non dubitaret, ità dicens, sicut & antè exposuimus: nempe ex quo homo esse cœpit, non aliud cœpit esse, q̃ Dei filius, & hoc vnicus: & ꝓpter verbũ, quod illo suscepto caro factum, est vtiquè Deus: & quemadmodùm vna persona est quilibet homo, anima scilicet rationalis & caro, ità sit Christus vna psona, verbũ & homo. Igitur si vnicus, quomodò adoptiuus, dum multi sunt adoptiui filij? Vnicus itaq; de multis non potest dici. Item vnitas personæ quæ est in DEI filio & filio virginis, adoptionis tollit iniuriam. Si ergò DEVS verus est, qui de virgine natus est, quomodò tunc potest adoptiuus esse vel seruus? Deũ enim nequaquàm audetis confiteri seruum vel adoptiuũ: etsi eum propheta seruum nominãsset, non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est Patri obediens vsque ad mortem: præfato Papa Leone dicente in Homilia secunda de natiuitate Christi: Assumpta est de matre Domini natura, non culpa: creata est forma serui sinè conditione seruili. Item S. Augustinus in Homilia trigesima nona dicit: Dominus noster etiàm in forma serui, non seruus, sed in forma etiàm serui, Dominus fuit. Nónne secundùm seculi nobilitatem, beata MARIA virgo ex regali & libera prosapia processit? Huic verò virgini regiæ dignitatis, Spiritussanctus accessit, & filium ex ea procreari fecit. Mirum si Spiritussanctus hominem ex ea non potuit facere pu-
ctum & ingenuum. Sed & hoc volum-
vobis audire, an Adam primus humanæ
neris pater, qui de terra virgine creatus
liber esset conditus, siue seruus: Si ser-
quomodò tunc imago Dei? si liber, qu-
& Christus quoquè non ingenuus de v-
gine? Meliore quidem terra, etiàm am-
& immaculata, Spiritusancto operante,
ctus est homo, dicente Apostolo: Fact-
primus homo de terra terrenus, secun-
de cælo cælestis. Si terrenum liberum
ditum confitemur, quarè non multò m-
cælestem liberum confitemur? Vndè A-
fuit seruus factus, nisi ex peccato, Apo-
Petro attestante: Qui enim peccatum
seruus est peccati. Christus autem n-
cit peccatum, ideò seruus non est pe-
sed magis liberator & redemptor
qui serui sunt peccati, eo ipso attestan-
filius vos liberauerit, verè liberi eritis.
sortè seruum hominis eum fuisse d-
quid est quod dicit Propheta, Deus
cium tuum regi da, & iustitiam tuam
regis: & adorabunt eum omnes reg-
ræ, omnes gentes seruient ei? Item Ap-
lus: Omnia subiecit sub pedibus eius
hoc sæpiùs reperitur, quàm exemplis
geat edoceri, quòd sit Dominus omn-
non alicuius seruus. An ne angelorum
seruum vultis dicere, quia dictum est
nuisti eum paulominùs ab angelis? Vi-
minoratus est propter mortalitatem
nis, non propter conditionis seruit-
ideoque statim sequitur: Gloria & h-
re coronâsti eum, & constituisti eum
per opera manuum tuarum. Omnia
cisti sub pedibus eius.

Item Apostolus ad Hebræos: Tan-
lior effectus angelis, quanto differe-
præ illis nomen hæreditauit.

Et iterùm cùm introducit primo-
tum in orbem terræ, dicit: Et adorent
omnes angeli Dei. Qui dicitis de DEO
tre, qui eum in baptismo etiàm & in
figuratione quæ facta est in monte,
nominauit, non seruum: Hic est filius
dilectus, in quo mihi benè complac-

De qua sententia beatus Hilarius
bro sexto de fide, ità disseruit: Sing-
um ac singulare est, Hic est filius
quid calumnias DEO patri profess-
lio proprietatis adserimus? An ne
detur in eo quod dicitur, hoc signi-
Alios quidem cognominatos habe-
lios, sed hic filius meus est. Dona-
ptionis nomen plurimis: sed iste sin-
est. Nè quæras alium. Nè non hunc e-
das. Hunc ergò tanquàm digito mo-
verbi significatione contingo: Hi-
co, & meus est, & filius est. Hæc q-
ternæ vocis significatio ea fuit, n-

Isa. 49.

Phil. 2.

qui ad implendam omẽm iustitiam baptizandus erat, ignoraretur: sed vt, qui ad sacramentum salutis nostræ homo cernebatur, Dei voce Dei filius nosceretur. Restat igitur vt sit rex & redemptor, Deus & Dei filius: de quo & Apostolus ad Romanos, Rom. 8. Qui proprio filio suo non pepercit: Proprium nominauit, non adoptiuum. De qua sententia idem beatus Hilarius in libro ꝓfato ità dicit: Nunquidnàm etiàm nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est hoc nomen? Item post pauca: Quære virtutem dicti, vt magnitudinem charitatis intelligas: Quid sit proprium expende, nè ignores veritatẽ. Nunc enim Apostolus proprium ait filium, cùm in multis vel suum, vel eius sæpè dixisset. Quanuis multi codices per translatorum simplicem intelligentiam, in hoc loco, proprio filio, suo filio, conscriptum habeant: tamen Græcitas, qua lingua apostolus est locutus, proprium nunc magis, quàm suum nuncupauit. & licèt communis intelligentiæ sensus non satis inter proprium & suum differat, verùm Apostolus cùm in cæteris alijs dictis suum filium commemorãsset, hîc tamen dicit, Qui proprio filio suo non pepercit.

Item libro octauo: Sẽtisne quid tibi desit, Christo negando quod suum est? Si per naturam DEI, Christus tibi Dominus est, habes spiritũ sanctum: si verò per adoptiuũ nomen hic Dominus est, Spiritu sancto carens, spiritu erroris animaris: quia nemo nisi in spiritu sancto Dominum IESVM potest dicere.

Item in dogmate catholicæ fidei: Ergò DEI filius, hominis factus est filius, natus secundùm veritatem naturæ, ex Deo DEI filius: & secundùm veritatem naturæ, ex homine hominis filius: vt veritas vnigeniti nó adoptione, neque appellatiõe, sed in vtraq; natiuitate filij nomen nascendo haberet, vt esset verus Deus & verus homo vnus filius.

Item sanctus Euangelista Iohannes verũ eum filium nos credere edocuit, dicens: Et nos vidimus & testificamur, quoniam pater misit filium suum Saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam IESVS est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Item post paucat Scimus quoniam filius DEI venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus & vita æterna. Tu verò quisquis es qui Christum prædicas adoptiuũ, vndè tibi iste sensus venisset, voluissem scire: vbi hoc nomen didicisses, ostende. Patriarchæ nescierunt, prophetæ non dixerunt. Apostoli non prædicauerunt, sancti Tractatores hoc nomen tacuerunt. Doctores fidei nostræ non docuerunt. Fortè in tertium cælum raptus fuisti, & ibi audisti arcana verba, quæ hucusque sanctæ DEI Ecclesiæ ignota essent, si tu in tertiũ cælum raptus non esses. Aut super pectus Dñi recubuisti, & ibi audisti, q̃ B. Iohãnes audire nó meruit. Aut te per choros angelorũ Agnus ducens, hoc tibi nomẽ ostẽdit: Aut tibi Leo de tribu Iuda, librũ septẽ sigillis clausum, aperuit, vndè hæc mysteria intelligeres, & nomina proferres, q̃ quatuor animalibus incognita mansissent, immò toti mundo inaudita, nisi tu nouus doctor ad declarandũ tuum nomen venisses. Dices enim, Cur times adoptiuum Christũ Dñm nominare? Dico tibi, quia nec Apostoli eũ sic nominauerunt, nec sancta Dei & catholica Ecclesia cõsuetudinem habuit, sic eum appellare, immò nec credere eum adoptiuũ esse, sed proprium filium, iuxta præcedẽtia Apostolorum testimonia, & sanctorũ doctorum dogmata. Plurimæ verò sunt in sanctis scripturis appellationes Dñi nostri Iesu Christi: sicut Leo, agn⁹, lapis, vermis, & multa talia, q̃ omnia certas habẽt & mysticas significationes, cur ità dicantur. Adoptiuus siquidem non habet aliam significatiõem, nisi vt Iesus Christus non sit proprius filius Dei, nec ex virgine ei in filium genitus, sed nescio ex quo seruo adoptatus in filietatem, vt vos dicitis: quarum significationum allegoricas interpretationes diceremus, si huic præsenti rationi necessariæ videretur. sicut leo, propter, regiam dignitatẽ: agnus, propter innocẽtiam: vermis, propter humilitatem incarnationis: Quòd verò eum dicitis leprosum nominari, videl, vos minus intendisse, quomodò propheta hoc nomẽ posuit: Et nos, inquit, putauimus eum quasi leprosum, & percussum à DEO, & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras. Quasi leprosum dixit, non leprosum. Item, putauimus, dixit: id est, vt beatus Hieronymus in Tractatu eiusdem prophetæ exposuit, Nos putauimus eum propria sustinere peccata. Sed vt veriùs intelleximus, pro nostris vulneratus est iniquitatibus: nullatenùs morbo lepræ percussus est in corpore, nec lepra peccati vulneratus est in anima. Lupum verò & vulturem eum non legimus in scripturis sanctis, quantùm nostræ occurrit memoriæ, nuncuparit: Nec etiàm adoptiuum. Nónne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali sancta Ecclesia refutata est etiàm & dãnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arrium & Sabellium, Manichæumque, qui praua de Dei filio senserunt, in epistola vestra anathematizãstis. Nunquid non ideò damnatus est, quia beatam Mariam semper virginem, non DEI, sed hominis tantummodò credidit esse genitricem? De cuius hæresi S. Cyrillus Eulogio presbytero scribit, hoc modo dicens: Nestorius itaq; in suis expositionibus simulat se dicere vnum filium & vnũ Dñm: sed refert filiationem ad solũ dei

Iohan. 13.
Apo. 6.
Apo. 5.
Apoc. 5.
Iohan. 1.
Isa. 2.
Psalm. 117. & 21.
1. Pet. 2.
1. Cor. 10.
Psal. 21.
Esa. 53.
1. Cor. 12.
Iohan. 4.
Iohan. 5.
2. Cor. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbum. Et paulopòst: Dicendo eñ, Quia propterea Deus verbũ Christus nominatur, quia habet copulationem ad Christum: quomodò non apertũ est, duos dicere Christos, si Christus ad Christũ habet coniunctióem, tanq̃ alter ad alterum? Videtur eñ, Nestoriũ dicere copulationẽ, quod vos dicitis adoptionẽ. Quid est adoptio, nisi charitatis copulatio, qua pater adoptione sibi copulat filium, quẽ proprium non habet? Et certissimum est, sicut præfati sumus, alium esse propriũ filium, alium adoptiuũ. Nónne tunc duo filij erunt Deo patri, vnus proprius, & alter adoptiuus, quod nullus catholicus audet dicere? Quid est aliud dicere, eandem virginem adoptiuum vel seruũ genuisse, nisi negare, Deũ illam genuisse? Si Deus generatus est, nequaquàm adoptiuus, sed filius: quia alia persona est proprij filij, alia adoptiui filij vel serui. Et scimus vnam esse personam in Christo Deo, Dei & hominis, sicut B. Gregorius in epistola ad Quirinum episcopũ scripsit: Non autẽ, inquit, priùs in vtero virginis caro concepta est, & postmodùm diuinitas venit in carnem: sed mox vt verbũ venit in vterum, mox verbũ, seruata proprię virtute naturę, factũ est caro: & perfectus homo idẽ in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per vterũ virginis filius Dei. Si igitur mox à tempore conceptionis verus Deus Dei filius conceptus est, quândò fuit vt homo esset sinè Deo, vndè adoptaretur in filiũ? Sicut eñ nunquàm fuit, vt Deus pater esset sinè Deo filio, de quo dictũ est,

Ioan.1. In principio erat verbũ: ità nunquàm fuit, vt

Ibidem. homo Iesus esset sinè Deo, de quo dictũ est, Verbum caro factum est, id est, Deus homo factus est? Sicut enim Arrius filium separauit à patre, dicendo: Erat, quandò non erat Dei filius: ità per adoptionem vos separatis hominem Christũ à Deo filio. Et miramur, dum tãta sanctorũ patrum testimonia profertis, cur non intelligatis, ꝙ contra eadem testimonia sensum ponitis vestrũ, alia prauè intelligẽtes, alia pessimè interpretantes, iuxta

1.Tim.1. Apostolũ, non intelligentes quæ dicitis, nec de quib⁹ affirmatis. Sufficiat vobis (obsecramus) dicere in confessione Catholicæ fidei, quod sancti patres dixerũt: & sic symbolũ tenere Ecclesiasticæ professionis, sicut sanctissimi Doctores exposuerunt. longè siquidem inferiores sum⁹ illis ad excogitanda verba cõueniẽtia fidei Apostolicæ. Tantùm firmiter credamus & teneamus, quod illi scripserunt, qui spiritu Dei repleti sunt, & nobis à Deo dati sunt doctores. Quid eñ vobis displicet in dño nostro Iesu Christo,

Ioan.17. & 14. vt verus sit Deo patri filius, dũ ille ipse & se filium nominauit, & veritatẽ, dicẽdo: Pater, clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet te: et iterùm, Ego sum via & veritas & vita? Nisi

Ioan.8. fortè cum Iudęis vultis dicere, Tu de teipso testimoniũ dicis, Testimoniũ tuum non est

verũ: mox ille ipse pro se respõdebit vobis. Si ego testimoniũ phibeo de meipso, testimonium meũ verũ est. Et paulopòst: Alterge, inquit, vestra scriptũ est, quia duorũ hominũ testimoniũ verũ est: Ego sum qui testimoniũ perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater. Pater de cælis intonuit, & eũ filiũ suũ nomĩauit. Christus de terris in cælos clamauit, se filiũ nominauit: & vos cũ Iudęis adhuc increduli estis. Petro in cruce eum nñm nominauit. Centurio morientẽ eum videns, clamauit: Verè filius Dei erat iste. Sed & dæmones eũ verè filium Dei summi cũ sua legione proclamauerunt. Et sicut in sanctis legitur Euãgelijs. Et Elipandus cũ sua legione negat adhuc eũ verè filium Dei esse? Apostoli interrogati à Christo de hominis? De filio hominis interrogat, & de hominis respondit ei Petrus, dicens: Tu es Christus filius Dei viui. Et pro hac laudabili cõfessione, meruit ab ipso Deo Saluatore audire: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui in cęlis est. Patrẽ suũ dixit, qui hęc reuelauit. Pater de suo filio mysteria reuelauit. Et secularia inaudita sapiẽtię: & pro hac gloriosa confessione B. Petrum principẽ Apostolorum, cæli terræq́; remunerauit potestate, dicens: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiã meam: & portæ inferi non prævalebũt aduersùs eã: & tibi dabo claves regni cælorũ: & quodcunq; ligaueris super terrã, erit ligatũ & in cęlis: & quodcunq; solueris super terrã, erit solutũ & in cælis. Videte fratres, videte quid hæc fides Apostolica meruerit. Videte quid vestra mereatur adoptio. Petrus eundẽ qui crucifixus est, Dei virtutẽ & sapientiã prędicauit, scribẽs ad Corinthios: Nos verò Christũ prædicamus, & hũc crucifixum, Iudęis quidẽ scandalũ, gentibus verò stultitiã, credẽtibus verò Dei virtutẽ & Dei sapientiã. Eccè duo luminaria mũdi, testimonium de Christo filio Dei testimoniũ profert. Si vos eũ adhuc adoptiuũ vultis dicere, & Spiritũ adoptionis accepisse Deum? Esaias eũ filiũ appellat: Filius, inquit, datus est nobis, & factus est principatus super humerũ eius: & vocabitur nomẽ eius, Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri seculi. Intelligite fratres quę legitis, & de nouis & incognita nomina fingere. Et in sancta scriptura inueniuntur, tenete. Eñ quę ibi inueniũtur de Christo nomina, potestas habẽt significationes, & nostræ non conuenientes: & nolite per humanas suggestiones fluctuare, sed in soliditate sanctæ scripturarum vosmetipsos roborate. Et legite, illas docete: quia in illis est vita æterna. Inculcâstis iterũ, iterumq; replicastis cõsona sanctis Patribus ponere testimonia, sed vt probauimus, lógè aliter vos illa intelligitis dicta, q̃ illi ipsi intellexerũt qui

ipsa testimonia libris inserebãt: & inuenim⁹ sicut & antè præfati sum⁹, certissimè vos illorũ sanctissima scripta hereticę prauitatis veneno infecisse, & interseruisse verba, quę nusq̃ in eorum legimus libris. Nisi fortè vestri magistri ità sensissent, quorum nomina sanctę & vniuersali Dei Ecclesiæ ignota putamus hucusquè remansisse, si huius erroris schisma, per vos ea mundo non innotuisset. Definite, fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare parentes, & vosmetipsos à sancta Dei diuidere Ecclesia: & nolite per diuerticula discurrere errorum, & cisternas vobis hæretica perfidia dissipatas fodere, quæ aquas purissimæ fidei non tenebunt: sed per viam regiam ad lympidissimum catholicæ puritatis fontem festinate, & ex eo potate spiritum charitatis & fidei, quatenùs de ventre vestro fluant aquæ viuæ salientes in vitam æternam. Tenete vos intra terminos sanctorum patrum, & nolite nouas versare quæstiunculas. ad nihilum enim valent, nisi ad subuersionem audientium. Sufficit enim vobis sanctorum patrũ vestigia sequi, & illorum dicta firma tenere fide: Illi enim in Domino nostri extiterunt Doctores in fide, & ductores ad vitã: quorum & sapientia spiritu Dei plena libris legitur inscripta, & vita meritorum miraculis clara & sanctissima: quorum animæ apud Deum Dei filium Dominum nostrũ Iesum Christum, pro magno pietatis labore regnant in cælis. Hos ergò tota animi virtute, toto charitatis affectu sequimini charissimi fratres, vt horum inconcussa firmitate doctrinis adhærentes, consortiũ æternæ beatitudinis, donante vero & proprio Dei filio, Domino nostro Iesu Christo, cũ illis habere mereamini in cælis. Definite, fratres, illum prædicare seruum, quem regem & redemptorem habemus, cui data est omnis potestas in cælo & in terra. Cessate eum adoptiuum nominare, qui verus Deus & verus Dei filius in cuius nomine omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est DEI patris. Intelligite in hac professione vestra duplices diabolicæ fraudis latuisse dolos, hoc est, vt vos qui gratia baptismi redempti estis, ab vnitate catholicæ disiungeret Ecclesiæ, & schismatici erroris laqueo à via salutis æternæ retraheret, & gentibus, inter quas habitatis, Christianæ fidei initia intercluderet, dum & Dominum nostrũ Iesum Christum, quem Deum colimus & adoramus, seruum prædicatis & adoptiuum. Hæc sunt enim argumenta diaboli, & vt vos subuertat in fide, & illos auertat à fide. Quiescite, viri fratres, quiescite ab hac nequitia: & estote vobismetipsis Doctores ad vitam, & vicinis vestris ductores ad fidem. Considerate quale est hoc scandalum inter Paganas gentes, vt dicatur, Deum Christianorum seruum esse vel adoptiuum. Nos per illum adoptiui sumus, non ille nobiscum adoptiuus. Nos per illum à seruitute liberati, non ille nobiscum seruus. Cur eum seruũ nominare debemus, qui nos amicos maluit nominare, quàm seruos, dicens: Iam

Iohan.15. non dicam vos seruos, sed amicos, quia seruus nescit quid faciat dñs eius: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis? Attendite qua charitate nos nominauit amicos, ea charitate nominemus eum Deum Dei filium, & diligamus ex toto corde, quia ipse prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis,

Galat.2. Tit.2. vt emundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operũ. Credamus eũ Dñm, & non seruum, ipso dicente: Vos vocatis me, Magister & Dñe: & benè dicitis,

Iohan.13. sum etenim. Et verum Deum, verumq́; Dei filium confiteamur in vtraq; natura, Diuina scilicet & humana. Credamus eum omnia velle q̃ meliora sunt, & omnia posse quę vult, sicut dictũ est: Omnia quæcunq; voluit Dñs, fecit in cælo & terra. Quis negat meliorem

Psal.113. & 134. esse proprietatẽ in filio, quàm adoptionem? Et dum omnipotens Dei filius, nostræ fragilitatis naturã in vnitatem suæ personæ adsumere voluit, vt esset mediator Dei & hominum, cur nó debuit ex meliore filiorum

1.Tim.2. dignitate & multò excellentiore, nostram sibi in vnitatem personæ adsociare humanitatẽ, quatenùs ex sua gloriosa & propria nobilitate, nostræ seruitutis redimeret ignobilitatem? Venit enim medicina ad ęgros, misericordia ad miseros, redẽptor ad reos, liber ad seruos, vt dictum est: Deus vltionũ

Psal.93. Iohan.8. liberè egit. Et in Euangelio: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Non simus ingrati tantorũ bñficiorum Dñi nostri IESV Christi, p quẽ cõditi sumus, & à quo iterùm redempti sumus, & in gloriã filiorũ Dei adoptati: Prædicemus eum Deũ verũ & viuũ, & verè filium Dei, vt ad eius beatissimã visionem peruenire mereamur: in qua est æterna beatitudo & beata æternitas: Cui laus & gloria in omnes æternitates. Amen.

CAROLVS GRATIA DEI REX FRANCORVM ET Longobardorum, ac Patricius Romanorũ, Filius & defensor sanctæ Dei Ecclesiæ, Elipando Toletanæ ciuitatis metropolitano, & cæteris in partibus Hispanię cõsacerdotibus orthodoxę fidei & fraternæ charitatis, in Christo Dei filio, pprio & vero, optamus salutem.

Audet pietas Christiana, diuinæ scilicet atque fraternæ per lata terrarum spatia duplices charitatis alas extendere, vt materno foueat affectu, quos sacro genuerat baptismate. Et maxima est sanctæ matris Ecclesiæ ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ultatio,suorum adunatio filiorum, vt sint consummati in vnum, qui redempti sunt ab vno,dicente eodem redemptore Domino nostro IESV Christo:Pater sancte,serua eos in nomine tuo,quos dedisti mihi, vt omnes vnum sint,sicut & nos vnum sumus. Iohan.17.
Vndè & in cantico canticorum de sancta dicitur Ecclesia:Terribilis vt castrorum acies ordinata. Cant.8.
Constipata exercitûs ordinatio, & vnanimis bellatorum fortitudo, magno solet hostibus esse terrori: Sic filiorum sanctæ matris Ecclesiæ intra murum catholicæ fidei pacifica adunatio, aereis potestatibus nimium constat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omninò impenetrabilis extat,sicut & verissimus gentium prædicator & fortissimus Ecclesiæ præliator præcipit, dicens: In omnibus adsumentes scutum fidei,in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere:& hoc seculum nequam libero ad cælestia volatu euadere. Ephe.6.
Sinè fide enim impossibile est placere deo. Heb.11.
Impossibile est, quod omninò ab homine fieri non potest.Principium est salutis nostræ fides:qua intemerata, & integra sanitate confirmata,totius vitæ cursus per bonorum vestigia operû feliciter finetenùs curit. Ibid.
Per fidem enim,sicut idem præfatus doctor in epistola ad Hebræos testatur, omnes sancti placuerunt Deo. Hanc igitur fidem orthodoxam & ab Apostolicis traditâ doctoribus,& ab vniuersali seruatam Ecclesia, Nos pro virium nostrarum portione vbiq; in omnibus seruare & prædicare profitemur:quia non est in alia aliqua salus, nisi in illa, quam pacifica ab initio salutis nostræ vnanimitate semper seruabat Ecclesia: Pro qua etiàm viri fratres & vestra bona deuotio,quam vos habere decet in Domino,his partibus fidei vestræ literas dirigere curastis, vtrunque & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoquè speciales.In quarum vtiquè serie literarum nõ satis nobis elucebat, an quasi ex authoritate magisterij nos vestra docere dispositistis, an ex humilitatis discipulatu nostra discere desideratis.Tamen siue hoc, siue illud vestris inesset animis,petitionem vestram, charitate Christianæ religionis cogẽte,nõ spernendam esse censuimus:valdè desiderantes, Deũq; ex intimo cordis affectu deprecantes,quatenùs in veræ fidei soliditate firmiter vtrinquè permaneamus, & inter fluctuagos huius seculi æstus, Spiritusancto nauigium vestri cursûs regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis peruenire mereamur. Ad hanc autem tranquillitatem capiẽdam, oculus cordis fide purificandus est, & assiduis sanctarum orationum precibus mentis acies illustranda,vt puræ veritatis lumẽ, omni errorum nube expulsa, contemplari valeat,nè in opiniones noxiæ falsitatis temeritas inordinata incautiùs gradientes præcipitet:Nec pigeat Christianum, ubi sitet,quærere:nec pudeat,vbi nesciat, re:quoniam pia humilitas discendi, tiæ intrat secreta: & melius est, discipulum esse veritatis,quàm doctorem existere tatis: ille ad altiora semper proueh ad inferiora semper dilabitur: & inde gister efficitur erroris,vndè auditor pse esse veritatis. Hanc igitur sr nicioſam deuitantes elationem, sanct Patrum & catholicorum Doctorum inhæreamus sensibus: Discamus quæ pserunt:Credamus quæ docuerunt declinemus ad dexteram,neque ad sed per viam regiam ad regem & red rem, Deum & Dominum nostrũ IES Christum concordi fidei & veritatis mus professione. Corde enim credi iustitiam, ore autem confessio fit ad eodem attestante Apostolo: Iustus ex fide viuit.Si iustus ex fide viuit, q dò qui fidem non habet rectã, se viuere matẽNos nempe non sumus in fidelit lij in perditionem, sed fidei in adqui nem animæ. Sequamur sanctorum venerabilia in charitate præcepta. enim,vt omnium Christianorum vna des & vnus animus, sicut est vnum vnus pastor. Qui verò extra Eccles ouilis septa inueniẽtur, lupina rabie rabuntur, quia vocem boni pastoris audiunt, qui ante suas oues ingred egredietur, vt eos ad pascua vitæ p æternæ. Nobis itaque dictum intelli quod egregius prædicator suis ch filijs præcipiebat,dicens: Obsecro nomen Domini nostri IESV CH STI, vt vnum dicatis omnes, & in vobis schismata: sitis autem p vno sensu & in eadem scientia. Hæc tes Apostolicæ authoritatis præce cordate nobiscum.Diligimus vos, bis volumus in Domino,quod & no perfecta,quam habemus in CHRI charitas congregare gaudet, non s adunare,non scindere:& inconsutil uatoris nostri tunicam integram s non diuidere:præuidentes hoc ide ce CHRISTI custodire,quod milita sione eius obseruabant. His ità p vestris in Domino valdè congaud fectibus,ità vt in cordibus nostris vulnerati amore, vestram quam inter gentes, lachrymabili gemitu leamus oppressionem: sed maiore triſtitia lugemus, si aliquid diabol de interiùs oppressionis per infid vel cuiuslibet schismatici erroris in cordibus.Iste est continuus dolo ribus nostiis, & penè irremedicabi nus,nisi per eius misericordiam contritos corde, & vult omnes h salvos fieri, ad agnitionemque

peruenire,illi nos lætificent, qui contristauerunt. Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio: Desiderantes vos socios habere in fide catholica,& cooperatores in prædicatione veritatis, vt gaudium quod Christi suis promisit discipulis,habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis. Ad impletionem verò huius gaudij fraterna cogente charitate, iussimus sanctorum Patrũ synodale ex omnibus vndiquè nostræ ditionis Ecclesijs congregari concilium, quatenùs sancta omnium vnanimitas firmiter decerneret,quid credendum sit de adoptione carnis Christi, quâ nupèr nouis adsertionibus & sanctæ Dei vniuersali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex vestris scriptis intulisse cognouimus:immò & ad beatissimum Apostolicæ sedis pontificem,de hac noua inuentione,nostræ deuotionis ter quaterq; direximus Missos: scire cupientes, quid sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta Traditionibus, de hac respondere voluisset inquisitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros cõuocauimus,vt ex multorum diligenti consideratione veritas catholicæ fidei inuestigaretur, & probatissimis sanctorum Patrum hincindè roborata testimonijs, absq; vlla dubitatione teneatur.Idcircò vobis per singulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum patrũ pia vnanimitas & pacifica perscrutatio, authoritate Ecclesiastica inueniret, statuisset, cõfirmaret.Primò, quid Dominus apostolicus cum sancta Romana Ecclesia & episcopis illis in partibus quaqueuersùm commorantibus &, catholicis doctoribus sentiret,sub vnius libelli tenore statuimus: deindè secũdo loco,quid Ecclesiastici doctores & sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanensi Archiepiscopo, & Paulino Foroiulianensi vel Aquileianensi patriarcha viris in Domino valdè venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluissent, suis proprijs responsionibus exaratum posuimus libellum,quia ipsi quoq; præsentes nostro synodali conuentui adfuerunt. Post hæc tenet & tertius libellus orthodoxam sanctorum patrum episcoporum & virorũ venerabilium fidem,qui in Germanię,Galliæ,Aquitaniæ & Britaniæ partibus dignis Deo deseruiunt officijs, vestrisq; obiectionibus sanctarum scripturarum testimonijs roboratas obtinet responsiones. Dein quarto loco meæ propriæ vnanimitatis cum his sanctissimis prædictorum patrum decretis & catholicis statutis consensum subnexui, sicut vosmetipsi in vestra epistola,quã meo specialiter adsignastis nomini,rogare curastis,i.nè paucorum subdolis adsertionibus consentirem, sed plurimorum testimonijs roboratã fidẽ firmiter tenerem. Facio certissimè,Deo Dño meo Iesu Christo donante, horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ authoritati in veræ fidei professione firmiter associans,nec vestræ me paucitati in consensione huius nouæ adsertionis socium admitto: sed Apostolicæ sedi & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo: quicquid in illorum legitur libris, qui diuino spiritu afflati,toti orbi à deo Christo dati sunt doctores,indubitanter teneo, hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Euangelicæ veritatis pandit historia,quod Apostolica in suis epistolis cõfirmat authoritas,quod eximij sacræ scripturę Tractatores,& præcipui Christianę fidei doctores,ad perpetuam posteris scriptum reliquerint memoriam:cum his quoq; doctoribus & sanctę Ecclesię pastoribus verã pdico fidem, quos in præsenti tempore ille nobis dedit luminaria,qui dixit: Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cõsummationem seculi. Hi sunt propugnatores fidei nostræ, hi sunt rectores per diuersas sedes ciuitatis Christi, cuius antemurale est fides catholica, & charitas firmissimus murus,& ppugnacula diuinarũ testimonia scripturarum:& diuitiæ salutis in ea sunt sapientia & scientia,& spes portarũ custodiat q quatuor clauibus,id est,prudentia,iustitia, fortitudine,& temperantia, pijs aperiũtur animis.Huius verò ciuitatis ipse Dei verus & proprius filius,Deus verus, homo verus, Iesus Chrs Dns noster, regali psidet potentia,cuius gratia totã illius ciuitatis structurã regit,defendit,& exaltat: quisqs ad hãc ciuitatẽ,recta sibi puiante fide,manus bonorum operum habẽs plenissimas,puenire festinat,aptas inueniet portas,& regẽ regũ cũ millibꝰ sanctorũ agminũ obuiare sibi gaudebit.Sed & gratias vobis agimus de insitia orationũ vestrarũ,quibus memoriã nostri assiduè vos habere dixistis: optantes vt preces vestræ acceptabiles sint pño deo Saluatori nostro, & vt ipse p suã misericordiã dignos vos efficiat exaudiri,& ad vnitatem sanctæ suæ Ecclesiæ reuocare dignetur, & eiusdem pietatis humeris in S.matris Ecclesiæ reportet ouile,qua de cælis veniens,ouẽ requirere pditã,inuentamq; cũ triumpho glorię ad sedẽ paternę maiestatis reuexit. Illud quoq; q̃ vobis nostrã pietatẽ flagitare placuit, quatenùs in præsentia nostra libelli vestri legeretur textus,& perscrutante plurimorum consilio, quid in eo rectæ fidei sanctionibus consentiens inueniretur, fecimus sicut petistis, collectis vndiquè, veluti præfati sumus, Ecclesiasticis Doctoribus & populi Christiani rectoribus, nobisque omnibus pacifico vnanimitatis choro consedentibus, eundem libellum à capite calcetenùs per distinctiones

Tribunt
dell eriã
cuiunm
ter hanc
nodum à
rolo ac.
um.

Prædars Caroli magni sententia.

Matth.28.

Esa.26

Esa.33.

Luc.15.

vni-

vniuſcuiuſq; ſententiæ, & per interrogationes vel reſponſiones, prout cuiq; libuit, perlegere iuſſimus. Quid verò de eo libello præſules eccleſiarum Chri, fideiq; Catholicæ doctores intellexiſſent, non opùs eſt mihi in hac mea iterare epiſtola, dum illorum libellus proprius hoc vobis euidenter oſtendit. Scriptam itaq; in epiſtola veſtra huiuſmodi obſecrationem inuenimus, poſcétes vos per eum, qui pro te in cruce manus innoxias extendit, & pro te ſanguinem pretioſum effudit, & pro te mortem pertulit & ſepulturam, ad liberandos electos ad infernum deſcendit, & pro te ſurgens, tibi viã ad cælos reuertendi, ſcilicet ad cæleſtem patriam, demonſtrauit, vt per teipſum arbiter ſedeas: Eccè ego veſtris petitionibus ſatisfaciens, congregationi Sacerdotum auditor & arbiter adſedi. Diſcernimus, & Deo donante decreuimus, quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum. Sed modò per eandem obſecrationem vos iterùm iterumque obteſtor, vt in pacifica vnanimitate & catholicæ fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis: nec vos doctiores æſtimetis vniuerſali ſancta DEI eccleſia. Eam fidem tenete, quam orthodoxi patres in
Rom. 12. ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt. Et nolite plùs ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nec ratiocinando humão ingenio diuina vos myſteria inueſtigare arbitremini: ſed magis credendo honorate, quæ humana fragilitas temerè perſcrutando inuenire non valet. Exemplum mihi Conſtantini Imperatoris propoſuiſtis, cuius initium beatum Iſidorum laudâſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod nè mihi accidat, per quendam Beatum, quem* antiphraſin cognominâſtis, benignè ſuadetis: hoc etiàm, diuina miſerante gratia, præcauere ſatago: non ab illo tantummodò, ſed etiàm ab omnibus, qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur: aſſiduaq; deuotione Dominũ depoſco, & quoſcunq; ex filijs ſanctæ matris Eccleſiæ valeo, mihi in hac petitione adiutores conuoco: nè me alicuius verboſa adulatio vel fraudulenta laudatio decipiens, à via veritatis auertat,
Pſal.140. ſæpiùs cum propheta decantans: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Vos verò vobiſmetipſis cauete, quòd nos fraterno admoniſtis amore, procurantes diligentiſſimè: omnipotentisq; Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimã conuocate gratiam, nè callida antiqui hoſtis verſutia ſenſus veſtros in aliqua parte corrumpat, & peius fiat interius diaboli ſeruitium, quàm exterius gentis inimicæ.
Eumque expectate redemptorem, quem ſalutis veſtræ habuiſtis authorem. Illum glorificate in corde, & portate in corpore: & dignam in vobis illi præparate habitationem in fide, quæ per dilectionem operatur: quatenùs vos illius glorioſa potentia, & ineffabilis miſericordia, ab vtriuſq; ſeruitutis moleſtia, exteriore ſcilicet & interiore, liberet & cuſtodiat, & in magno ante conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus laboris veſtri diuitijs glorioſos ſtare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apoſtolicæ fidei audire faciat: Venite benedicti patris mei, percipite regnum Matt. 25.
quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Paratum igitur vobis regnum ab origine mundi, indubitata veritatis promiſſione ſperatis, ſi Catholicæ fidei vnanimitati voſmetipſos adiungere curetis. Exteriores ſeruitutis moleſtias interna fidelitatis ſpe cõſolamini. Oculos mentis veſtræ ad eum erigite, qui vos eripuit de poteſtate tenebrarum, & tranſtalit in regnum filij dilectionis ſuæ. Hactenùs antequàm huius adoptionis in Chriſto nomen à vobis exortũ, noſtros non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus. Etſi nos veſtrum corporale ſeruitium contriſtaret, rectitudo tamẽ fidei catholicæ lætificauit in vobis. Nunc verò duplici pro vobis affligimur mœrore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica ſeruitute oppreſſis in corpore. Sed redite, obſecro, ad vnitatem ſanctę matris Eccleſiæ, vt vos eruat de anguſtia ſeruitutis terrenæ, qui vos per baptiſmi gratiã à vinculo liberauit originalis peccati. Expoliãſtis veterem hominem. Quomodò iterùm, fraude decepti maligna, induamini illo? Adoptionis filij Deo patri facti eſtis per eum, qui non eſt adoptiuus, ſed proprius: Statę fidei inuiolabilem confeſſionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis iugum ſubire. Expellite vincula diabolicę deceptiõis de cordibus, quatenùs Deus Chriſtus qui ſoluit compeditos, excutiat catenã gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis nos, diuina auxiliante gratia, cooperatores gaudij veſtri, ſi vos nobiſcum catholicæ fidei vultis eſſe prædicatores. Certiſſimum itaq; ibi erit diuinæ miſerationis auxilium, vbi vna eſt totius Eccleſiæ charitas, & vna veræ fidei confeſſio. Ad multitudinem populi Chriſtiani, & ad ſacerdotalis concilij vnanimitatem reuertimini. Si enim duorũ vel trium ſancto pioq; conſenſui, ſecũdùm ſuam promiſſionem, dominum eſſe præſentem non dubitamus: quanto magis vbi tot ſanctiſſimi patres, tot venerabiles fratres, tot filij piæ matris Eccleſiæ, in nomine illius pacifica conueniunt vnanimitate, eum adeſſe medium, nõ eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudẽ quærere dinoſcuntur? Ad confirmanda igit corda veſtra in fide & veritate, hãc noſtri nominis, fraterna inſtigãte charitate, epiſtolã ſcribere curauimus, optantes vt noſtra, quã habemus pro fide catholica, proficiat deuotio,

uotio, & vos diuina clementia ad fidem reducat Catholicam.

Antè igitur quàm huius ſæpè dicti ſcandali à vobis oriretur offenſio, duplici charitate, ſicut prædiximus, dileximus vos, id eſt, in orationibus noſtris per omnes regni noſtri Eccleſias habuimus ſocios, & veſtri memoriam quotidiè facientes: itidèm quoquè & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare à ſeruitio ſecularis neceſſitatis, ſecundùm temporis opportunitatẽ & veſtri cõſilij adhortationem. Nunc verò hac duplici charitate (quod ſinè dolore nõ dicimus, fraudãſtis voſmetipſos, non intelligentes vos fraude diabolica eſſe deceptos, vt vtroque iuuamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei & orationũ noſtrarum, vel ſolatio auxilij noſtri. Videte videte, quàm grande malum aduerſùm voſmetipſos habetis factũ, quòd nequaquàm auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filijs: nec vos adiuuare, quomodò fratres in veſtris maximis neceſſitatibus. Quapropter reuertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abijcite à vobis hanc malignã diabolicę fraudis verſutiam, vt poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni charitate & auxilio
Heb. 4. oportuno.

Poſt hanc verò correptiõem ſiue admonitionem Apoſtolicæ authoritatis & ſynodalis vnanimitatis, ſi non reſipiſcitis ab errore veſtro: ſcitote omninò vos pro hæreticis haberi, nec vllam vobiſcum communionem pro Deo audemus habere. Currite
Iohan. 12. dum lucem habetis, nè tenebræ vos anathematis apprehendant, vndè non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed æterna damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia mater Eccleſia reuocat vos ad gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantùm nolite vos abſtrahere ab eius pietate, qui vos vocauit in regnum filij dilectionis ſuæ.

CREDIMVS IN VNVM DEVM, PATREM OMNIpotentem, factorem cæli & terræ, viſibiliũ omnium & inuiſibilium. CREDIMVS & in vnum Dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ, filiũ Dei vnigenitũ, natũ ex patre ante omnia ſecula, & ante omnia tẽpora: lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: Naturalem, nõ adoptiuum: per quem omnia condita ſunt cæleſtia & terreſtria: vnius eſſentiæ & vnius ſubſtantiæ cum patre.

CREDIMVS & in ſpiritumſanctum DEVM verum, viuificatorem omnium, à patre & filio procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum. CREDIMVS eandem ſanctam Trinitatẽ, Patrem & Filium & Spiritumſanctum, vnius eſſe ſubſtantiæ, vnius potentiæ & vnius eſſentiæ tres perſonas, & ſingulam quanque in Trinitate perſonam, plenum Deum: & totas tres perſonas, vnum Deum omnipotentem: Patrem ingenitum, filiũ genitum, Spiritumſanctum procedentem ex patre & filio: nec Patrem aliquãdò cœpiſſe, ſed ſicut ſemper eſt Deus, ità ſemper & pater eſt, quia ſemper habuit filium. Aeternus pater, æternus filius, æternus & ſpirituſſanctus, ex patre filioque procedens. Vnus Deus omnipotens, Pater & filius & ſpirituſſanctus: Vbiquè præſens, vbiquè totus. Deus æternus, ineffabilis, incompræhenſibilis: In qua ſancta Trinitate, nulla eſt perſona vel tempore poſterior, vel gradu inferior, vel poteſtate minor: ſed per omnia æqualis patri filius, æqualis Patri & Filio Spirituſſanctus diuinitate, voluntate, operatione & gloria. Alius tantummodò in perſona pater, alius in perſona filius, alius in perſona ſpirituſſanctus. Non aliud, ſed vnum, natura, potentia & eſſentia Deus Pater, & Filius, & ſpirituſſanctus.

CREDIMVS ex hac ſancta Trinitate filij tantummodò perſonam, pro ſalute humani generis de Spirituſancto & Maria virgine incarnatam: vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, eſſet & in humanitate hominis matris filius: perfectus in diuinitate Deus, perfectus in humanitate homo: Deus ante omnia ſecula, homo in fine ſeculi: verus in vtraque ſubſtantia DEI filius: Non putatiuus, ſed verus: non adoptione, ſed proprietate. Vna perſona Deus & homo, vnus mediator Dei & hominum: in forma DEI æqualis Patri, in forma ſerui minor patre: in forma DEI creator, in forma ſerui redemptor. Vnus in vtroque Dei filius proprius & perfectus, ad implendam humanæ ſalutis diſpenſationem, paſſus eſt vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte: Surrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſumptione: & eodem corpore, quo paſſus eſt, & reſurrexit. Aſſcendit in cælos, ſedens in dextera Dei patris: & in eadem forma qua aſſcendit, venturus iudicare viuos ac mortuos. Cuius regni nõ erit finis.

Prædicamus vnam ſanctam DEI Eccleſiam toto orbe diffuſam, locis ſeparatam, fide & charitate coniunctam: & veram remiſſionem peccatorum in eadem Eccleſia ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam, diuina donante gratia, & bona voluntate hominis cooperante.

Credimus & omnes homines reſurrecturos eſſe, & ſingulos ſecundùm ſua opera iudicari: Impios, æternis ſupplicijs damnandos cum diabolo & angelis eius: ſanctos verò, æterna gloria coronandos cum CHRISTO & ſanctis angelis eius in ſecula ſempiterna. Hæc eſt fides catholica, & ideò noſtra: optamus etiàm & veſtra: quia

vna

vna est fides, & vnum baptisma, & vnus
Ephe.4. Dominus noster IESVS CHRISTVS,
qui est Deus verus & verus homo, verus
Deus & verus DEI filius, in vtraque natu-
ra vnus idemque mediator DEI & homi-
1.Tim.2. num, homo Iesus Chiistus, qui est Deus be-
Rom.9. nedictus in secula.

Hanc fidem vos, charissimi fratres, firmiter tenere in commune deprecamur: & si aliter anteà in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad vnitatem sanctæ Dei Ecclesiæ pura fide festinate: & contentiones nominum nouitatesque vocum
1.Tim.6. deuitate: quia iuxta Apostolum, non est hæreticus nisi ex contentione.

Vos igitur quia pauci estis, vndè putatis vos aliquid verius inuenire potuisse, quàm quod sancta & vniuersalis toto orbe diffusa tenet Ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, nè vos auida diaboli rapacitas, si foris inueniat, nefando gutture deuoret. Redite ad pium matris Ecclesiæ gremium. Illa vos foueat & nutriat, donèc occurratis in virum perfectum & in plenitu-
Ephe.4. dinem corporis CHRISTI. Habetote nos cooperatores salutis vestræ, catholicæ pacis auxiliatores: & societas nostra sit in CHRI
1.Iohan.1. STO IESV Domino nostro, qui vos nobiscum incorruptos & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectum gloriæ suæ incontami-
Iudæ 1.d natos & irreprehensibiles, & perpetuæ beatitudinis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.

Αμὴν. Finit, Deo gratias. Αμὴν.

E GRAECIS ET LATINIS canonibus & synodis Romanis atque decretis præsulum ac principum Romanorũ, hæc capitula sparsim collecta sunt, & Ingilrammo Mediomatricæ vrbis episcopo, Romæ à beato papa Adriano tradita, sub die XIII. Kalẽd. Octob. Indict. IX. quandò pro sui negocij causa agebatur.

DEI ordinationem accusat in qua constituuntur, qui episcopos accusat vel damnat: dum minùs spiritualia, quàm terrena, sectãtur. Vndè & ꝓpheta ait:
Psal. 104.b Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.

Placuit, vt quæcunque persona contra episcopum vel actores Ecclesiæ se proprium crediderit habere negocium, priùs ad eum recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commonitus, ea sanare debeat quæ in querimoniam deducuntur. Quam rem si differe voluerit, sententiam suscipiat excommunicationis.

Nullus episcopus, nisi canonicè vocatus, & in legitima synodo, suo tempore Apostolica authoritate conuocata, cui iussione Domini & meritis beati Petri Apostoli, singularis congregandorum conciliorum authoritas, & sanctorum canonum ac venerandorum patrum decretis, multipliciter priuata tradita est potestas, super quibuslibet criminibus pulsatus audiatur vel impetatur. Si aliter præsumptum à quibuslibet fuerit, in vanum deducatur quod egerint. Nec inter Ecclesiastica vllo modo reputabitur, nec vllas habebit vires, quicquid ei obuiauerit: quoniam eadem sedes, Matt.
testante veritatis voce, primatum obtinuit Ioan.
it: nec prima diceretur, si aliam super se haberet. Quæ etiàm caput est omnium ecclesiarum, à qua omnes sumpserunt originem. Primatum enim non synodalibus aut aliquibus commentis meruit institutis, sed Domino largiente, qui ait: Tu es Petrus, & Matt.
super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. & reliqua talia, & his similia. Quibus si aliquis superbo spiritu obuiauerit præceptionibus, non exeat impunitus, sed gradûs sui periculo subiacebit.

Placuit, vt semper primò in accusatione clericorum, fides & vita blasphemantium perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis debet præcedere: quia dubius in fide, infidelis est. Nec eis omninò esse credendum, qui veritatis fidem ignorant, aut non rectæ conuersationis vitam ducunt: quoniam tales facilè & indifferenter lacerant & criminantur rectè & piè viuentes & credentes. Ideò suspicio eorum discutienda est primò & corrigenda.

Sancta synodus Romana dixit: Hæc sunt quæ deincèps, propter malorum hominũ insidias, qui in Ecclesiam & Ecclesiasticos indifferenter sæuiunt viros, conseruari firmissimè volumus in secula. Si quis episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, postquàm ipse ab eis charitatiuè conuentus fuerit, vt ipsam causam emendare debeat, & eam corrigere noluerit: non olim, sed tunc ad summos primates causa eius canonicè deferatur. Qui congruo in loco infra ipsam prouinciam tempore à canonibus præfixo Nicenis, cõcilium canonicè conuocare debebũt, ità vt ab omnibus eiusdem prouinciæ episcopis in eo audiatur. In quo & ipse canonicè cõuocatus, si eum aut infirmitas, aut alia grauis necessitas non detinuerit, adesse debebit.

bit: Quia vltra prouinciæ terminos accusandi antè licentia non est, quàm audientia rogetur. Nam si suis fuerit rebus expoliatus, aut (quod absit, quod alienum ab omnibus esse debet fidelib⁹) à sede propria eiectus, aut in detentione aliqua à suis ouibus fuerit sequestratus: tunc canonicè, anteq̃ in pristinum restituatur honorem, & sua omnia quæ insidijs inimicorum suorum ei ablata fuerant, redintegrentur: nec cõuocari nec iudicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate, minimè tamen iudicandus, aduenire spontè elegerit. Nec omninò à quoquam respõdere cogatur, antequàm omnia integerrimè quæ per ſſuggestiões inimicorum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili concilio redintegrentur, & præsul priùs statui pristino restituatur. Et ipse dispositis ordinatisque liberè ac securè suis, tunc canonicè conuocatus ad tempus synodo in legitima & canonica veniat ad causam: & si ità iustè videtur, accusantiũ propositionibus respondeat. Nam hoc summoperè prouidẽdum est, nè antequàm hæc omnia fiant, coactus respondeat: quia contentio semper vitanda est. Adimi nanque episcopo episcopatũ, antequàm causæ eius exitus appareat, nulli Christiano videri iure potest. Quòd si ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat. Nec à communione suspendatur, cui crimẽ intenditur, nisi ad causam suam dicẽdam, electorum iudicum die statuta literis euocatus, minimè occurrerit: hoc est, nisi alia præoccupauerit necessitas infra duorũ vel trium mẽsium spatium, & eo ampliùs, prout causa dictauerit. Quòd si ex vtraq; parte ad causam dicendam venerint, quia vnus absque altero audiri non debet: quærendũ est in iudicio, cuius sint conuersationis & fidei atque suspiciõis accusatores, aut qua intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, nisi bonæ conuersationis & rectæ fidei viri, & ij qui omni suspicione careant, & bona vita clareant, neque infames existant. Quòd si accusatorum personæ iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias habuerint causas, non tamen criminales vel ecclesiasticas. Infamis enim persona, nec procurator potest esse, nec cognitor. Absente verò aduersario, non audiatur accusator. Nec sententia, absente parte alia, à iudice dicta, vllam obtinebit firmitatem. Neque absens per alium accusare aut accusari potest. Nec affinis testis admittatur. Neminem ergò exhiberi de prouincia ad prouinciam vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quẽ fuerit appellatũ: id est, vt actor semper rei forum sequatur. Si quis autem iudicem aduersum sibi sentit, vocem appellationis exhibeat, quã nulli oportet negari. Si quis autem putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut apud Cõstantinopolitanæ ciuitatis sedem agat iudicium, & reliqua.

Accusationis ordinem, dudũm canonicis institutum decretis, seruari iubemus: Vt si quis clericorum in accusatione pulsatus fuerit, non statim reus æstimetur qui accusari potuit, nè subiectam innocentiam faciamus. Sed quisquis ille est qui crimen intendit, in iudicium veniat: nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis æstimatione potiatur. Nec sibi fore nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij.

Si quis clericus super quibuslibet criminibus pulsatus fuerit, in prouincia in qua cõsistit ille qui pulsatur, suas exerat vel exequatur actiones. Nec æstimet eum accusator suus alibi aut longiùs pertrahendum ad iudicium. Illi verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare.

Saluo Romanæ Ecclesiæ in omnibus primatu, manifestum est, quòd illa quæ sunt per vnamquanque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispensẽt, sicut in Niceno constat decretum esse concilio.

Vltra prouinciæ terminos, accusandi licentia non progrediatur.

Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur.

Accusationes & accusatores, atq; ea negocia quæ seculares non adscisunt leges, diuina ac synodica funditùs à clericis repelli authoritate censemus: Quia indignũ est, superiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt.

Prudentissimè iustissimeque Nicena siue Africana decreta definiẽrũt, quæcunq; negocia in suis locis, vbi orta fuerint, finienda: maximè, quia vnicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilium suæ prouinciæ vel etiàm vniuersale prouocare.

Placuit episcopos eiectos atque suis rebus expoliatos, Ecclesias proprias primò recipere, & sua omnia eis reddi: & posteà, si quis eos accusare veller, æquo periculo facere. Iudices esse decernentes, episcopos recta sapientes, in ecclesiam conuenientes, vbi testes essent singulorum qui oppressi videbantur.

Nullus metropolitanus episcopus absq; cæterorum omnium comprouincialium episcoporum instãntia, aliquorum audiat causas eorum, quia irrita erũt: immò etiàm causam in synodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis episcoporum, suorum sacerdotum

cerdotum causas audiat absque præsentia clericorum suorum: quia irrita erit sententia episcopi, nisi præsentia clericorum confirmetur.

Primò semper vita & persona accusantium diligéter inquiratur, & posteà quę objiciuntur, fideliter pertractentur: Quia nihil aliter fieri debet, nisi impetitorum prius vita discutiatur.

Ij qui non sunt bonæ conuersationis, vel quorum fides & vita libertas nescitur, non possunt sacerdotes accusare. Nec viles personæ in accusationem eorũ admittantur.

Ij qui in aliquibus criminib* irretiti sunt,
* suspecti vel qui sunt *suspicioſi, vocé aduersùs maiores natù non habeant accusandi, sed ij qui omni suspicione careant.

Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere aut ordinare absq; eius voluntate vel iudicare: quia sicut irrita erit eius ordinatio, ità & dijudicatio: Quoniam censemus nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare nõ potuit, nec iudicare vllatenùs poterit.

Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus: Quia indignum est vt ab externis iudicetur, qui prouinciales & à se electos debet habere iudices.

Nullus episcopus extra suam prouinciam ad iudicium deuocetur: sed vocato eo canonicè in loco omnibus congruo, tempore synodali ab omnibus comprouincialibus episcopis audiatur: qui concordem super eum canonicamque proferre debent sententiam. Quia si hoc minoribus tam clericis quàm laicis cõcessum est, quanto magis de episcopis seruari conuenit? Nam si ipse metropolitanũ aut iudices suspectos habuerit, aut infestos senserit: apud primatem diœceseos, aut apud Romanæ sedis pontificem iudicetur.

Placuit vt nullus seruus, nullus libertus, nulla infamis persona sacerdotem accuset. Omnes verò infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellant. Et omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium nõ possunt prouehi. Indignum est enim vt illi eos accusent, qui esse non possunt quod ipsi sunt. Quoniam sicut maiores à minoribus non dijudicant, ità nec criminari possunt.

Placuit vt nullus episcopus quenquam clericorum iudicare aut damnare præsumat, nisi accusatus legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Placuit, si episcopus accusatus appellauerit Romanum pontificem, id statuẽdum quod ipse censuerit.

Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud episcopos, quia alibi non oportet, à qualibet persona fuerint accusati, quicunque fuerit ille, siue sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, nouerit docenda probationibus, monstranda documentis se debere inferre. Si quis verò circa huiusmodi personas non probanda detulerit, authoritate huius sanctionis intelligat se iacturâ infamię proprię sustinere: vt damno pudoris, existimationis dispendio discat, sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari salté decæterò non licere: sed qualem fratri parauerit damnationem, talem in se suscipiat.

Nullus archiepiscoporum, nisi qui primas sedes tenent, appelletur primas aut princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, vel aliquid huiusmodi: sed tantùm ille qui in metropoli sedet, aut metropolitanus aut Archiepiscopus vocetur, & suum in canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille qui primã sedem retinet, tantúmodò primæ sedis appelletur episcopus, salua semper in omnibus authoritate beati Petri apostoli.

Iudicantem oportet cũcta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi ac proponendi adijciendique patientia præbita ab eo, vt ibi actio partium limitata sit pleniter. Nec priùs litigantibus sua velit sententia obuiare, nisi quandò ipsi, peractis omnibus, iam nihil ampliùs habuerint in quæstiõe quod proponant. Et tam diù actio ventiletur, quousquè ad rei veritatem perueniatur. Frequenter ergò interrogari oportet, nè aliquid fortè prætermissum remaneat, quod annecti conueniat.

Sunt nonnulli, qui indiscussos, potestate tyrannica, non canonica authoritate, damnant: & sicut nonnullos gratia fauoris sublimant, ità quosdam odio inuidiaque permoti humiliant, & leui opinionis aura condemnant, quorum crimina non approbant. Ideoque communi decreto censemus, vt quandocunquè aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ episcopis, causa eius audiatur, vt non occultè iudicetur vel condemnetur, qui ab alijs priùs iudicari non potest, nisi ab ijs à quibus ordinari potuit. Quod si aliter factum fuerit, nullas vires habebit.

Si clericus vel laicus habuerit causam aduersùs episcopum proprium vel aduersùs alterum, aut episcopus aduersùs quenquam: apud synodum prouinciæ iudicetur. Quòd si aduersùs eiusdem prouinciæ metropolitanum Episcop* vel clericus habuerit querelam, petat primatem diœceseos, & apud ipsum iudicetur, aut apud sedem Apostolicam.

Si quis episcopus super certis accusatur criminibus, ab omnibus audiatur vel iudicetur qui sunt in prouincia episcopis. Si

Si quis episcopus iudicauerit vel ordinauerit alterius parochianum sinè consilio & voluntate episcopi sui, oportet eum non sinè increpatione in communi cõcilio admitti, ità vt Ecclesiasticum vltrà non soluat canonem.

Placuit eorum accusandi sacerdotes & testificandi in eos vocem obstruere, quos
*interẽdi nõ humanis, sed diuinis vocibus mortuos esse scimus: quia vocem funestam *interdici potiùs, quàm audiri, oportet.

Placuit vt accusato, si iudicem suspectũ habuerit, liceat appellare: quia non oportet negare audientiam roganti.

Non est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur, nisi se priùs probauerint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet, rei aduersùs quencunque confessio.

Si quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat: vt cùm ei concessum fuerit, integro negocio apud alium iudicem amotis dilationibus, possit audiri

Clericus siue laicus, si crimine aut lite pulsatus fuerit, nõ aliubi, quàm in foro suo prouocatus audiatur

Appellantem non debet afflictio vlla, aut carceris aut detẽtionis iniuriare custodia: & liceat appellatori, vitiatam causam appellationis remedio subleuare.

Liceat etiàm in causis criminalibus appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem in supplicium sententia destinârit.

In criminalibus causis, nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest: nec accusatus, per aliam personam se defensare permittitur.

Constitutiones cõtra canones & decreta præsulum Romanorum vel bonos mores, nullius sint momenti.

In clericorum causa huiusmodi forma seruetur, nè quenquam eorum sententia, à non suo iudice dicta, constringat.

Omnis qui falsa alijs intulerit, puniatur: & pro falsitate ferat infamiam.

Vt prouincialis synodus retractetur per vicarios Romani pontificis, si ipse decreuerit.

De ijs qui in accusationem maioris natù veniunt, vt episcopum nulli criminoso liceat accusare.

Si quandò in causa capitali vel in causa statûs interpellatum fuerit, non per procuratores, sed per ipsos est agendum.

Placuit vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi maior est authoritas, fuerit prouocatũ, audientia non negetur.

Si quis metropolitanus episcopus, nisi quòd ad suam pertinet propriã solummodò parochiam, sinè consilio & voluntate omnium cõprouincialiũ episcoporum, extrà aliquid agere tẽtauerit, gradûs sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de prouincialium coepiscoporum causis, suarũq; ecclesiarum & clericorum atque seculariũ necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur pontificum: nõ aliquo dominationis fastu, sed humilima & concordi omnium administratione, sicut Dominus ait: Non véni ministrari, sed ministrare. Et alibi: Qui maior est vestrũm, erit minister vester, & reliqua. Similiter & ipsi comprouinciales episcopi cum eius cõsilio, nisi quantùm ad proprias pertinet parochias, agant, iuxta sanctorum Constituta patrum: vt vno animo, vno ore, concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula. Matt. 20. Luc. 22.

Quod in laicis repræhenditur, id multò magis debet in clericis prædamnari.

Vt laici, contemptores canonum, excõmunicentur: clerici verò, honore priuentur. Hoc capitulum nõ est canoni cũ, sed à secularibus legib* sumptum.

*Delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur. Delatores autem sunt, qui inuidia produnt alios.

Qui in alterius famam in publico scripturam aut verba contumelioſa confixerit, & repertus scripta non probauerit, flagelletur: & qui ea priùs inuenerit, rumpat, si non vult authoris facti causam incurrere.

Si quis iratus, crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuicium nõ est pro accusatione habendum. Sed permisso tractãdi spatio, id quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur: vt si fortè resipiscens post iracundiam, quæ dixit, iterare aut scribere noluerit, non vt reus criminis habeatur.

Qui crimen obijcit, scribat se probaturum reuerà, vt ibi causa agatur, vbi crimen admittitur: vt qui non probauerit quod obiecit, pœnam quam intulerit, ipse patiatur.

Caueant iudices Ecclesiæ, nè absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant: quia irrita erit, immò & causam in synodo pro facto dabunt.

Eius qui frequenter litigat, & ad accusandum est facilis, accusationé nemo absq; grandi examine recipiat.

De accusationibus episcoporum, Constantinus Imperator sic ait inter cætera: Vestræ, inquit, accusationes tempus habebunt proprium: id est, diem magni iudicij: iudicem verò illum, qui tunc futurus est omnibus iudicare. Mihi ergò homini constituto, de huiusmodi rebus non licet habere auditorium, sacerdotum scilicet accusantium, & simul accusatorum. quos minimè conuenit tales debere monstrari, qui iudicentur ab alijs, cùm ab ipso Domino vide Nicephor. lib. 8. cap. 16. Eccle. hist.

magis ipsi sint iudicādi: de quibus ait propheta: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Neque possunt humano condemnari examine, quos Deus suo reseruauit iudicio. Et reliqua talia & his similia.

Psal. 81.

Neque præsul summus à quoquam iudicabitur: quia dicente Domino, non est discipulus super magistrum.

Luc. 6. f

Iudex criminosum discutiens, non antè sententiam proferat capitalem, quàm aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes testes conuincatur.

Irritam esse iniustam episcoporum damnationem, idcircò à synodo retractandam.

Vt nè quis, dum in ea durare poterit, qualibet necessitate suam relinquat ecclesiam.

Pulsatus, ante suum iudicem causam dicat: & non ante suum iudicem pulsatus, si voluerit, taceat. Et vt pulsatis, quotiès appellauerint, inducię dentur.

Si quis contra suam professionem vel conscriptionem venerit, si clericus fuerit, deponatur: si laicus, anathematizetur.

Si quis episcopum, aut presbyterum, aut diaconem falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Si qui inuenti fuerint libros famosos legere vel cantare, excommunicentur.

Vt nullus episcopus vel infrà positus, die Dominico causas iudicare præsumat.

Vt si quis potentum quemlibet expoliauerit, & admonente episcopo non reddiderit, excommunicetur.

Vt nullus clericus ab episcopo suo recedat, & ad alium se transferat.

Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimoniū dixerint: seu qui ad sortilegos magosque cucurrerint, nullatenùs ad accusatiõem vel ad testimonium erunt admittendi.

Qui crimen intendit, agnoscendum est, si ipse antè non fuit criminosus. Quia periculosa est, & admitti non debet, rei aduersùs quemcunque professio.

Occurrere quisque fidelium ruinis miserorum debet subsidio, quo valet, & ex releuatione alienæ vindictæ, à se DEI remouere vindictam. Libat enim Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa.

Maius periculum est iudicantis, quàm eius qui iudicatur. Vndè vnicuique prouidendum est, nè aliquem iniustè iudicet aut puniat.

Accusationes aduersùs doctorem nemo suscipiat, quia non potest humano condemnari examine, quē Deus suo iudicio reseruauit.

Presbyteri non aduersùs Episcopum, non diaconus aduersùs presbyterum, non subdiaconus aduersùs diaconum, nõ acolytus aduersùs subdiaconum, non exorcista aduersùs acolytum, non lector aduersùs exorcistam, non ostiarius aduersùs lectorem det accusationem aliquam. Et non dānabitur præsul, nisi in 72. testibus. Neq; præsul summus à quoquā iudicabitur, quoniam scriptum est: Nõ est discipulus super magistrum. Presbyter autem in cardine constitutus, non nisi in 44. testibus dānabitur. Diaconus cardinarius constitutus vbis Romæ, nisi in 26. non condemnabitur. Subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, nisi sicut scriptum est, in septem testibus non condemnabitur. Testes autem sinè aliqua sint infamia, vxores & filios habentes, & omninò Christum prædicantes.

Luc. 6.

Testimonium laici aduersùs clericum nemo suscipiat.

Nemo enim clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in ecclesia, & reliq.

Episcopi pontifici, à quo consecrari probantur, præiudicium inferre nullum possunt. Quod si præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica vllo modo statuta censeri.

Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra mandata diuina præsumere.

Prouidendum est, nè in aliquo apostolica aut canonica decreta violentur.

Iniustum iudicium & definitio iniusta, regio metu vel iussu à iudicibus ordinata, non valeat.

Sic odit Deus eos qui aduersùs patres armantur, vt patrum inuasores: qui omni mundo infamia notantur. Item generali decreto constituimus, vt execrandum anathema fiat, & velut præuaricator catholicæ fidei semper apud Dominum reus existat, quicunque regum vel potentum deincèps canonum censuram in quocunque crediderit vel permiserit violandam.

FINIS.

CON-

Universidad de Deusto Biblioteca

CONCILIVM IN FORO IVLII METROPOLI AQVILEGIEN. SVB CAROLO & PIPINO eius filio celebratum, idque, vt appāret ex quibusdam haud obscuris argumentis, post Synodum Francofordiæ habitam, aut certè non diù antè.

Forum Iulij pars est Italiæ, paretq; hodiè Venetis. Olim insignis ibi vrbs fuit Aquileia, destructa ab Attila Hunorum rege, quemadmodùm annis ducentis ferè posteà Forū Iulij vrbs ab Auarum rege euersa est, vt quidam annotārunt.

REgnante nomino nostro Iesu Christo in perpetuum super omnes cælos, & super omnem terram, Rege regum, & Domino dominantium, cuius regnum, regnum sempiternum est, qui est super omnia Deus benedictus in secula. De cuius largissimæ benignitatis manu inuictissimi principes dominus Carolus ac Pipinus donatiuo pietatis eius suscepto regalia sceptra, ipso opitulante, prosperis gubernare rebus probantur. Anno igitur felicissimo principatus eorum tertio & vicesimo & xv. Canonicis siquidem cuocatum syllabis fraternum quorūdam episcoporum conturbernium Foroiuliū municipium metropolim Aquilegiēsem, veneranter coaceruatum cōuenit. Igitur residentibus cunctis ex more in sedilibus præparatis, adsistente verò circunquaque non modica fratrum consentanea turba in Ecclesia beatæ semperque Virginis Dei genitricis Mariæ: immolato nanq; deo primùm in ara cordis sacrificio laudis & orationis hostia in altari pectoris, charitatis igne concremata: post Apostolicam & Euangelicam lectionem, hymnisque spiritalibus salubriter prælibatis, necdùm valuis publicis reseratiùs patefactis, persistente nunirùm pro foribus vulgi glomerata caterua, per secretioris ianuæ aditum, vocāte Archidiacono, intromissus est ad brecoetus. Paulinus Christi & Domini seruus, his verbis post paululū loquendi principiū dedit.

Rom. 9.

Hic Paulinus epiſc. Aquilegiēſis, etiā ſacerdos fuit quodo Franco for dedi.

Nulli prorsùs dubium Domini sacerdotum, qui sacras venerandorum canonū regulas vigilanti non omiserit ingenio sagacius explorare, bis in anno Concilium per vnamquanq; prouinciam fieri debere, in vrbe s. & metropoli, in quolibet oportuno loco iuxta metropolitani eiusdem regionis arbitrium, & vt temporis commodiùs dictauerit ordo, propter necessariam videlicet Ecclesiasticæ dignitatis curam. Quinimmo propter confluentia gerendarum rerum confusaque negocia, quæ crebriùs litis de radice, spinosis causarum emergere

Mult. cõc. vrbē ſ. dict. in Alabā.

aculeis consueuit, ac per hoc pullulātia dominici ruris triticeæ inessis virēria fata, adhuc, vt ità dixerim, infra stipulę thecam spiritualium fructuum turgētibus spicis, necdùm in flauentes culmos aureas erumpentes aristas, necdùm sterilium zizaniorum manipulis in vno fasce ignitis funibus colligatis vltricibus traditis in pabulum flammis, vmbrosis nihilominùs suffugare falsitatum rhamniculis moliuntur. Qua de re talia & huiuscemodi pestifero de virgulto fruteta gliscentia, plurimorū nimirùm venerabilium fratrum, qui agrum curiæ celestis patroni, summa solicitudinis cura excolere sunt deputati, radicitùs necessarium fore prospectum est, vt linguarum falcibus detruncata marcescant, quatenùs sępiùs cēsurę magisterio, nequitię rescissis ramusculis, ipsa quandoquè radicum materies, veneni infusione vitiata, funditùs euellatur. Sed quamobrem iuxta quod definitū est in hac veneranda sede, cui DEO authore, non meis meritis, sed gratuito me præesse munere recognosco, per tot tēporum curricula minimè sit reuerendi concilij sessio celebrata, vestram scire non ambigo synceriſſimam charitatem. Nam propter improbos, qui solent irrumpere, mundanos tumultus, propterque imminentia prēliorum bella, quę circunquaquè per gyrum finium nostrorum frementi ferocitate ingruere nõ cessabant, intermissum interim hoc magnificū opus, proculdubiò poterit adprobari. Veruntamē non penitùs intermissum veridicis valebit assertionibus æstimari. Nam quotiès reuerendis principalibus accersiti imperijs, in generali celeberrimæ synodi venerabilium patrum cōuentione, humilimam paruitatis meæ præsentiā, quia sæpiùs contigit adfuisse, vestris est animis, vt opinor, non celatum, vestrisque etiām obtutibus aliquotiès latiùs patuisse in prōptu, non dubito. Nunc autem diuina opitulante clementia, attritis vtiquè ferocium barbarorum superbiæ typo erectis ceruicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita iam quietissima pace terris, superna prorsùs largiente gratia, paululūq; respirantibus regalibus iussis, necessarium duximus summoperè festinantes dilectissimam fraternitatem vestram, iuxta priscorum canonum inuiolabiles sanctiones, in vno collegio aggregari: quatenùs insolubili charitatis vinculo colligati, suppliciter eum exorantes, qui suis dignanter sese fidelibus repromisit in medio adfuturum,

vbi in vnũ duo vel tres in eius fuerint nomine congregati. Sicque sub eius præsentia,licèt indigni,eius tamen famuli constituti,incipiamus iam iamque ipso authore & consummatore nostri certaminis,& perfectore operũ nostrorũ,quin potiùs suorũ, magis dicam,q̃ nostrorũ operum pfectore, quia omnia eius sunt,& de illius cũcta gratiy suscipimus manu. Scriptum quippe est, Esa. 26. omnia opera nostra operatus es in nobis. Diligenti profectò exigentes cura, si qua sunt irrita & enormi statione persistentia, quæ sacris oporteat valenter legibus coerceri,præterita corrigere, præsentia suffulciẽdo constituere, futura præcauẽdo vitare. Sed quoniam ad huius spiritualis ædificij fabricam constituendam, fundamenta sunt primùm fidei nihilominùs ,pfundiùs iacienda, super illud videlicet inflexibile fundamentum modis omnibus inserenda, 1.Cor.3. de quo per Paulum dicitur: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est,quod est Christus Iesus. Cuius nimirùm fundamenti constructio, nõ debet inordinata manu iactata fulciri. Clamat ,pfectò illa præconia voce in amoris cantico,in cuius thalami constructione Can. 2. hæc iaciuntur altiùs fundamẽta, Ordinata (ait) in me charitate: Cuique longè antè Esa. 54. Prophetico repromittebatur oraculo: Sternam (inquiens) per ordinem lapides tuos, fundabo te in saphiro. Per saphirum quippe,qui æream fingit simulando pulchritudinem,fidei similimum non inconuenienter demonstrat mysterium.

Primùm ergò visum est mihi, omnium minimo Domini seruorum,in primi ordinis fróte,ipsum textum symboli salubriter à sanctis editum patribus, quasi lineam in directum normulatim æquo moderamine, in fundamenti huius spiritalis ædificij mole,intrinsecùs ac forinsecùs tẽdere,vt coæquata iuxta illius rectitudinis normulam, tota nostri operis fabrica,hincindè Catholicæ fidei libratim submisso perpendiculo, rectiùs ad altiora excrescens, conueniẽter in vtroq; pariete,æquis dispntationũ mensta funiculis,in summa scientiæ arte perfectionis culmen veridicis assertionibus sulciatur. Persistente autem huius inuisibilis ædificij æqualiter tricamerata structura, quatuor prorsùs virtutum altrinsecùs positis subnixa fornicibus,iam iamq; triplici Eccés 4. purpureoq; in funiculo,qui difficilè rumpitur,aureum iocũdiùs suspendatur decus ornamentorum. Post inuiolabilem igitur & meo sensu modis omnibus inserendam symboli definitionem,à venerandis videlicet(sicut dictum est)olim præsulibus sancto reuelante spiritu mirabiliter prælibatã: à trecentis siquidem decẽ & octo,qui apud Niceam Bithyniæ:& centum quinquaginta,qui apud Constantinopolim. De mysterio nanq; sanctę & mirabilis Trinitatis pla· niore me repromisisse profiteor sermone dicturum: sophisticas per oũia verborum phaleras deuitantes,sed & Isagogicas argumẽtorum relinquentes inextricabiles cõclusiones, simpliciter, propter simplicium mentes,liquidiusque,vt humanę permittit possibilitas infirmitatis: Vel certè,vt ipsa de se sancta dignatur trinitas reuelare,cultiore potiùs sensu quàm stylo,cupio redolere, propter varios videlicet hæreticorum errores, diuersasq; quorundam simplicium suspiciones,non alteram componere vel docere fidem consentio,sed eam,quam à sanctis patribus traditam omnia synceriter secula susceperunt. Scio nanq; quibusdam in synodalibus solijs esse sancitũ, ad refellẽdas siquidem nouas & multiplices hereses, præsertim propter fraudulentam fictamq; Nestorij ,vel Eutychis fallidicorum pestilentiumq; virorum,non fidem dicam, sed potiùs perfidiam,nõ licere cuiquá alterius fidei symbolũ docere vel componere. sed absit à nobis,proculq; sit ab omni corde fideli alterũ vel aliter quàm illi instituerunt, symbolumvel fidem cõponere vel decere. Sed iuxta eorum sensum ea forrasse, quæ propter breuitatis compendium minùs q̃ decet, à simplicibus vel indoctis intelligũtur, exponendum decreuimus tradere, ac memoria mandauimus eam,ipsumq; textũ symboli retinere: quatenùs iuxta Apostoli 2. Tim. idoneus sit homo dei,ad omne opus bonũ parat⁹,ad resistendum non sanæ fidei. Ait enim ipse: Sinè fide impossibile est deo placere. Hinc aliàs scriptum est: Nisi credideritis,non intelligetis. Ipse enim admirabilis doctor prohibet,varijs nos & peregrinis abduci,sanam tamen doctrinam docet fidelibus modis oũibus prædicari. Enimuerò nõ est in argumento fidei,addere vel minuere ea quæ à sanctis patribus benè salubriterq; sunt promulgata,secundùm eorum sensum rectè sentire, & exponendum eorum subtile supplere ingenium: Sed addere vel minuere, est subdolè cõtra sacrosanctum eorũ sensum aliter quàm illi,callida tergiuersatione diuersa sentire, & confuso stylo peruersum dogma componere, ac per hoc impio ore potiùs iactãter garrire,q̃ docere ,sumere. Plurimorum etenim catholicorũ virorũ Ecclesiarumq; dei cultorũ sacrę fidei compositum venerabile legitur opus, alijs quidem verbis dissimiliq; calamo resonãte, sed eũdem sensum, eundemq; ingenij intellectum, cõcorditer inuiolatæ fidei vno assertionis redolere probantur documẽto. Nam si recensentur Niceni symboli series veneranda, nihil aliud de spiritusancto in ea,nisi hoc modò repe- Hom. riri poterit promulgatum, Et in sanctũ, inquiũt, spiritum. Quid est ergò dicere. Et in spiritumsanctum? quomodò accipiẽda est tam

tam breuissima eorũ professio, nisi vt patẽter detur intelligi,mentium eorum integrę fidei religiosa deuotio,& in sanctum spiritũ,sicut & in patrẽ & in filium,probabiliter credidisse, quẽadmodùm postea à sanctis patribus 150. q̃ contestati sunt symboli fidẽ Niceni cõcilij inuiolatã perenniter permanere? Suppleuerũt nõ,quasi exponẽdo eorũ sensum, & in Spiritumsanctum cõfitentur se credere, Dominum & viuificatorem, ex patre procedentem,cum patre & filio adorandum & cõglorificandum. Hæc enim & cætera quæ sequuntur, in Niceni Symboli sacro dogmate nõ habẽtur. Sed & postmodùm ,pter eos videlicet hæreticos, qui sufurrant Spiritum sanctũ solius esse patris,& à solo procedere patre,additum est, Qui ex patre filioq; procedit. Et tamen nõ sunt hi sancti patres culpãdi,quasi addidissent aliquid vel minuissent de fide trecentorũ decem & octo patrum,quia nõ contra eorum sensum diuersa senserunt, sed immaculatũ eorũ intellectũ,sanis moribus supplere studuerunt. nidicerãt itaq; 150. qui intulerũt à patre ,pcedentẽ,Euangelista testãte, repro- Ioan. 16. misisse discipulis ipsum vnigenitum de suo spiritu: Spiritus q̃ à patre procedit, ipse me clarificabit. Legerant nẽpe ij sequẽtes, qui addiderunt, qui ex patre filioq; procedit, Ioan. 14. ipsam eandemq; veritatẽ in Euangelio redarguentẽ Philippum: Philippe,inquit,qui videt me,videt & patrem meum. An nõ credis,quia ego in patre, & pater in me est? Si ergò, sicut ipse testatur, inseparabiliter & substantialiter est pater in filio, & filius in patre,quo pcto credi potest,vt consubstantialis patri filioq; spiritussanctus,nõ à patre filioq; essentialiter & inseparabiliter sem- Ioan.20. per procedat? Quis est iste,obsecro. qui discit discipulis suis, cùm insufflãsset in eos, Ioan.14. accipite Spiritum sanctũ? Quis est (inquã) Ioan.16. qui repromisit eis? Nónne vnigenit⁹ filius, Ioan.14. qui in patre est,& pater in eo? Nisi ego abiero,paracletus non veniet? Cùm assumptus fuero,mittam eum vobis. Et illud: Paracletus autem Spiritussanctus,quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit oĩa, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis? Sæpè etenim à nobis nostrisq; maiobilia semper esse opera sanctæ Trinitatis. ribus indubitãter diffinitum est, inseparaIn eo nanq; Spiritussanctus à filio procedere creditur, in quo à patre procedere non dubitatur. Sed meliùs hoc approbare valemus,si rei gestę actio,quę per apostolos est executa,in medio reuoluatur. Per fidelissima quippe historiæ argumenta, quæ actus Actor. 4. nuncupatur apostolorũ, Luca Euangelista testante cognouimus,prædicante Petro in Iudæa, tria ferè millia credẽtium cõpuncta Eadem. corde,dixisse ad Petrũ & reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? Respõdisse verò Petrũ pro se & pro cũctis ad illos, dicimus: Pœnitentiá(inquit)agite,& baptizetur vnusquisq; vestrũm in nomine Iesu Christi,in remissionẽ peccatorũ. Et rursùs, accersitus à Cornelio centurione, viro iusto & timente Deũ, cùm aperuisset os suũ, euangelizabat illis multa de regno Dei, & nomine Iesu Christi. Et adhuc eo loquẽte, Spiritussanctus cecidit super eos, qui audierant verbum,& post pauca protinùs subinfertur dixisse Petrum: Nunquid aquam quis prohibere potest,vt nõ baptizentur hi qui Spiritumsanctũ acceperũt,sicut & nos? Et iussit eos in noie Iesu Christi baptizari. Sed & doctor & magister gentium in fide & veritate, solertissimã curam gerens oĩm Ecclesiarũ,cùm de Ioannis baptismate disputaret,quia Ioannes quidẽ baptizauit baptismo pœnitentiæ populũ,in eum qui venturus est post ipsum, vt crederẽt,hoc est,in Iesum. His auditis,baptizati sunt in nomi- Acto. 19. ne Iesu. Porrò multi Samaritanorũ,cùm credidissent Philippo euangelizanti de regno Dei & nomine Iesu, baptizabantur viri & mulieres, haud dubiè in nomine Iesu Christi. Si ergò oẽs isti,qui euangelizantib⁹ sanctis Apostolis credentes baptizati sunt in Acto. 8. nomine Iesu Christi, & sancta Ecclesia inuiolabiliter fundata super eam persistit petram,quã B. Petrus,non carne & sanguine, sed patre qui in cælis est,reuelante sibi,cõfessus est, & illius fide regitur & gubernat omnis Ecclesia, cuiq; specialiter quasi primo pastori, dictũ est: Tu es Petrus,& super Matth.16. hanc petram ædificabo Ecclesiã meam: vbi est (inquã) illa regula Trinitatis, quam generaliter suis post resurrectionẽ Dominus Apostolis cõmendauit, quorumq; principatum idem beatus gerebat Petrus Apostolus? Ite,inquit,docete oẽs gentes,baptizã- Matth.28. tes eos in nomine patris,& filij,& Spiritussancti. Cur magister in nomine patris & filij & spiritussãcti,& discipuli in noie tãtùm Iesu præcipiunt baptizari? Nunquid aliud veritas per semetipsam docuit, & aliud discipuli veritatis, vel aliam formã doctrinæ Ecclesijs tradiderunt? Absit hoc. Nullus sic desipit,qui sani capitis est. Nullus tã insanæ furiæ mancipatus, qui hæc vel mõte tractare psumat. Sed videamus qualiter vtrunq; verum & sanctũ est, socialeq; bonum & indiuiduum mysteriũ. Sacramentum igitur sanctę Trinitatis,quã Magister & nominus tribus enumeratis personis, in vno tamen nomine voluit demonstrare: hoc eiusdem veritatis discipuli, in vna de Trinitate persona,id est,filij,totam sanctamq; Trinitatẽ essentialiter,sancto sibi reuelãte spiritu,intelligere meruerũt. Quoniã sicut crebriùs dictum est,Inseparabilia sunt semper opera Trinitatis. Vbi enim pater,ibi inseparabiliter filius & Spiritussanctus. Et vbi filius,ibi inenarrabiliter pater & Spiritussanctus. Et vbi spiritussanctus, ibi incõprehensibiliter

pater & filius. Nam etsi audiérãt discipuli, præcipiente Dño & magistro propter mysteriũ trinitatis: Ite, docete omnes gentes, Matt. 28. baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritussancti: audiérũt profectò præsentes eum ostendentem sibi vnitatem naturæ: Ego, ait, & pater vnũ sumus. Et rursùs: Ego Ioan. 10. in patre, & pater in me est. Et iterùm: Pater autem in me manens, ipse facit opera. Sed Ioan. 14. & verbũ illud cõsubstãtiale patri sanctoq; spiritui, internis intuẽtes obtutibus, quod Ioan. 1. in principio erat, & apud DEVM erat, & DEVS erat, & per quem omnia facta sunt, semper in patre, semper cum patre, semper apud patrẽ, inseparabiliter sciebant permanere. Vndè non immeritò Philippus redargui debuit, qui alicubi fortassis patrẽ aut plus aliquid quærebat, cùm diceret: nomine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Cuiq; protinùs à Domino quasi per increpationem refertur: Tanto (inquit) tempore vobiscum sum, & nõ cognouistis me? Ioan. 14. Philippe, qui videt me, videt & patrẽ meũ. An nõ credis, quia ego in patre, & pater in me est? De spiritu autem sancto, vt ostenderet eum suum patrisque, sic ait: Spiritus (inquit) veritatis, qui à patre procedit, ille me clarificabit. Nam qui de patre procedit, patris profectò spiritus est. Et qui veritatis spiritus est, suus nihilominùs spiritus est, ipse enim de se dicit: Ego sum via, veritas Ibidẽm. & vita. * Hinc per Esaiam patris testatur *Hunc esse, cùm propter assumptum hominem loEsaiæ 60. quitur: Spiritus domini super me. Et illud: Dominus misit me & spiritus eius. Et quia Iohel. 2. suus est, idem ipse per Iohelẽ promisit, di- Actõ. 2. cens: effundam de spiritu meo super omnẽ carnem. Quàm benè ergo Dominus, alta & ineffabili sapientia vt ostenderet personaliter mysteriũ Trinitatis, In nomine (inquit) patris, & filij, & spiritussancti. Et vt demonstraret inseparabilem essentialiter individuæ Deitatis vnitatẽ, præmisit. In nomine, Non enim ait, in nominibus, quasi in multis, sed in nomine, quia trinus & vnus est Deus. Non enim naturam, sed personas discreuit. Quàm feliciter quidem & Apostoli in nomine IESV, id est, Saluatoris, totam sanctam & ineffabilem docuerunt intelligere Trinitatem? Quàm Catholicè & sancti patres, in hac fidei stabilitate solidati, à patre sanctum spiritum procedere sunt professi? Quàm gloriosè & illi, qui eum ex patre filioq; procedere confitentur? Hinc perspicuè datur intelligi sempiterna DEI patris & omnipotens sapientia, quàm mirabiliter intelligentiæ nostræ infantiam erudire non cessat, cùm de se inclinatiùs loqui in sacro dignatur eloquio, vt se innotescat trinum & vnum DEVM. Modò propter personarum discretionem distinctè loquitur, modò verò indiscretè, propter consubstantialem individuæ Deitatis vnitatem. Nã si semper indiscretè, abscõderet vtiquè mysterium Trinitatis. Si verò semper distinctè, excellentiam profectò celaret inseparabilem Deitatis. Docet nimirùm per sacras testamẽtorum paginas, modo mirabili vtrunq;, vt intelligamus & corde credamus ad iustitiam, & ore confiteamur ad Rom. 10. salutem, Trinum & vnum Deum. Vndè & ipsa diuinitas trinus & vnus Deus, licèt sit inenarrabilis, non tamen est incognoscibilis. Cognosci nempe creator à sua rationabili debet creatura. Hinc est quod in Euãgelio vnigenitus, qui est in sinu patris, loquitur genitori: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscãt te verum Deum, & quem misisti Iesum Christũ. Hinc aliàs per Prophetam prædicendo testatus, dicens: Cognoscent me (inquit) omnes, à minimo vsq; ad maximum. Hinc vas electionis de ignorãtibus Deum per exprobrationem intonans ait: Qui ignorat, ignorabitur. Inenarrabilis quippe est, quoniam quantus aut quid sit Deus, inueniri non potest, & nõ solum humana, sed neq; subtilis & incorporea angelica natura, summam illam & incõprehensibilem & incircunscriptam diuinitatis essentiam, nulla* plenius inuestigare subtilitatis posset sagacitate. Nam etsi angeli sonti scientiæ perenniter assistẽtes, omnia sciunt, ipsum tamen scientiæ fontem, cuius sit magnitudinis, qui nec initium recipit, nec finem concluditur, metiri nequeunt. Magnus tamen est Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Tantum de illo absq; dubio sciunt, quantum ille illis de se reuelare dignatur. Veritamen cognoscibilis est & illis, iuxta quod illi secundùm suam possunt naturam capaciùs sustinere, & nobis scilicet in speculo & in ænigmate quãdiù per fidem ambulamus, & nõ per speciem, iuxta modũ nostræ naturæ, inquantùm nostra præualet posibilitatis infirmitas summatim sentire. In sacro autem eloquio vel in fidei instrumẽto addere vel minuere, est non rectè, & aliter sentiendo intelligere, quàm à sanctospiter sentiendo intelligere, quàm à sanctospiritu per calamum linguæ sanctorum virorum ænigmatum mirabiliter constant mysteriorum sacramenta digesta, qui eandem sancto afflati spiritu, per sacras ea librorum exarare paginas studuerunt. Sicuti est mos proprius hæreticorum, qui negligentes diuinæ scripturæ sensum vel modũ, genusq; locutionis, corrupti ab antiquo serpente, secundùm sua desideria coaceruãt sibi inextricabiles quæstionũ tumulos, & idcircò infuso ferrugineo stylo in tinctorio falsitatis, propriũ, sed tamen peruersum, sedogma componere gloriantur. Quin potiùs peregrinis & varijs, quàm Ecclesiasticis, aspiritalibus abuti conantur doctrinis, parui pendentes veritatis refragratores Legis præceptum, quo mysticè cauetur, sacerdotem

tem semèl in sua tribu, & de sua tribu vel stirpis suæ vxorem accipere, & ipsam virginem, ex eadem scilicet Christianæ religionis doctrina, qua semèl imbutus est, de qua Christianum nomẽ sortitum sese gratulatur sumpsisse, & ex qua per vndam regenerationis renatũ se recognoscit in immaculatæ fidei puritatem quasi virginem, & non hæretica pollutione corruptã, in amplexu amoris excipere, ad propagandã Catholicę fidei posteritatis ex ea sobolem perdocetur. Sed his despectis, imitati prorsùs Zambri, in adulterino concubitu exarserunt. Num. 25. Qui sermo alterius linguæ vernaculus elucubratus de proprio interpretatus dicitur fluxus vehemens siue canticum meum, qui deceptus in specie Ammonitidis scorti eã petijt, velut isti vehementi fluxu peruersæ doctrinæ immoderatiùs despumantes, delectantur in pulchritudine splendẽtis eloquẽtiæ peruersi dogmatis. Quem Phinees nõ sacerdos, qui zelo de stylo transfixum pugione in locis genitalibus simul cum sua adultera interiecit. Quia videlicet censura ecclesiasticæ disciplinæ hæreticũ hominem, post vnã & alteram correptionem, expulsum de Ecclesiæ gremio æterno anathematis iaculo, simul cum sua cõdemnata stuprata hæresi, interimit. Quiescere nanque fecerat, iuxta nominis sui interpretationẽ, iram indignationis furorisq; Domini, quæ iam egressa erat ad perdẽdum populum in vltionẽ peGen. 3. tulci. Nam quemadmodùm lubricus ille serpens in paradiso deliciarũ Euam corrupit astutia sua, cuius mentem mendacij venenum inficiens instigauit, nè veritati crederet, sed potiùs acquiesceret falsitati, dũ præceptum inobedientię malè interpretando persuasit transgredi: Ità nunc versipellis in hoc paradiso sanctæ Ecclesiæ, quæ spiritalibus diuitijs affluit, per hæreticorũ modos litur semper pectora nequitiæ virus infundere, quatenus falsitatis debriati poculo, errabũdo poplite per anfracta erroris euacuantes, veritatis inuenire nequeant fontem. Vndè & Paulus de quibusdã dubius, 2. Cor. 11. præcauens ait: Timeo enim, nè sicut serpẽs decepit Euam astutia sua, ità corrumpãtur sensus vestri, nè credatis veritati. Quemadmodùm infelix Arrius huius serpentis crapulatus veneno, addere vel demere in sancto Euangelio conatus est. Vbi mediatoris vocem intonantis prurienti aure, & cautelata audiérat conscientia, & perfunctoriè Ioan. 14. legerat secundùm hominem dixisse: Vado ad patrem, quia pater maior me est. Super hoc igitur quasi addidisse quiddã conuincitur, cùm polluto sensu, & impio ore ex suo intulit: nõ solùm secundùm humanam naturam, sed & secundùm diuinitatem, minorem eum & posteriorem patre mẽtiri nõ

timuit. Quæ nunquã in sacrosanctis Euangelijs, in nulla saltem qualibet diuinorum testamentorũ serie se legisse poterit approbare. Et quasi minuisse de sancti Euangelij lectione reus cõstringatur, vbi surda & ob- Psal. 57. turata quasi aspis aure, eundẽ vnigenitum Dei filium audire despexerat: Ego & pater vnum sumus. Hinc quoquè videt minuisse, Ioan. 10. sed sibi * ibi impudenter addidisse, sed ad suam perniciem, nihil præiudicans diuinis oraculis. Sancta aũt & veneranda Euangelij sacramẽta, cunctis inuiolata seculis permanebunt. Catholicus verò quilibet doctor, rectè sentiens, iuxta quod à Domino gloriosiùs est prælibatum, quomodò & secundùm hominẽ minor, & secundùm Deũ æqualis sit patri, hæc multiplici euidenter exponẽdo sermone explicuit, nõ addidisse vel minuisse, sed irreprehensibiliter prædicandus est, latentia sancti Euãgeij mysteria suppleuisse. Multa quidem huiuscemodi, & his similia obiectionum spicula, ex arcu linguæ intorta inueniri poterant, quibus aduersantium obtrectatorum cõfossa pectora, saucioq; infecta vulnere reticerent: sed propter breuitatis cõpendium, ab his iam iamq́ue calamo subtrahendo decreuimus temperare. Nã in Apocalypsi Ioannes apostolus sub vnius libri appellatione, de tota vtriusq; testamenti serie cõtestatus est, di- Apoc. vlt. cens: Si quis (inquit) apposuerit ad hæc, apponet Deus omnes plagas scriptas in libro hoc: Et si quis diminuerit de verbis libri prophetię huius, auferet Deus partem illius de libro vitæ, & de ciuitate sancta. Veruntamẽ sanctos prædicatores Ecclesiæ hæc nõ percellit vltionis vindicta, quos ipsum nimirũ Apocalypsis librum, & vnumquodq; capitulum scripturarum multiplici disputationum stylo, per singula exponendo salubri explicuisse, promulgatione laudam, quosq; pro his sempiternam credimus recepturos mercedẽ. Ipse quippe mediator Dei & hominum, Dominus & magister, multa in parabolis, quas ipse proposuerat, mellifluo diuinitatis exponendo ore, verborũ insignia multiplicauit, & duobus in via ambulanti- Lucæ 24. bus aperuit sensum, & incipiens à Mose & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Sed & beatus Apostolus nõ est culpandus, qui legis ænigmata per multiplicia disputationum differuit verba. Hucusquè propter eos, qui nequeunt ad purum subtiliter intelligere, quid sit in sacro eloquio addere vel minuere. Nunc autem his ità digestis, proposita nostræ repromissionis debita tandèm aliquandò pleno reddere calamo iam non differamus.

De causa nempe fidei, polliciti sumus contra eos disputare, qui varijs erroribus implicati, nõ rectè sentiũt de mysterio trinitatis. Contra eos videlicet, qui de personarum

narum discretione dubitant: qui ipsum putant esse patrē, ipsumq́; filium, qui inferiorem filium & posteriorem mentiuntur esse patre, qui tria principia confitentur. Nos autem cum sanctis patribus vnum principium cōfitemur, Patrem, & filium & spiritumsanctū. Scriptum est enim: Tecum principium in die virtutis tuæ. Non principium quod incipit, vel quasi initiale, sed principium quod præcedit omnia. Quia nūquàm nō fuit pater, hoc est, paternum nunquàm defuit nomē, quia semper pater fuit & est. Et nunquàm non fuit filius: hoc est, quia filij nomē nunquàm defuit, quia semper & sinè initio filius fuit & est. Contradicimus per omnia Patripassianis, qui diuinitatem eius passibilem ausi sunt elinguare. Similiter & illis non cedimus, qui in duos videntur filios vnum Christum Dei filium diuidere, dum illum naturalem & adoptiuum affirmare moliuntur, dum vnus idemq́; sit Dei hominisq́; filius, cui per Prophetā dicitur: Tu autem idem ipse es, & anni tui nō deficient. Sed meliùs hæc intimamus, si ipsum, sicut præfati sumus, textum symboli, ac deinceps quæ sequuntur, hoc exequimur ordine. Obsecramus vos fratres, & germano obnixiùs imprecamur affectu, vt ab hoc loco ea quæ sequuntur, vsquequò peruenitur vbi legitur de diuina vnigeniti essentia, hoc modo, In qua regnat in vnitate & Trinitate cum patre & sancto spiritu, scribentes illa non in membranis vel morticinis pellibus, sed in tabulis cordis carnalibus, memoria retinere curetis.

Psal. 109.

Patripassiani sunt ijdem, qui Sabelliani

Psal. 101.

SYMBOLVM FIDEI

CRedo in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnū Dominum Iesum Christū, filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia secula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, cōsubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factꝰ est. Crucifixus etiàm pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est, & resurrexit tertia die secūdùm scripturas. Ascendit in cælos, sedet ad dexterā patris. Et iterùm venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos. Cuius regni nō erit finis. Et in spiritumsanctum Dominū & viuificātem. Qui ex patre filioq́; ꝓcedit. Qui cum patre & filio simul adorat, & conglorificatur. Qui locutus est per Prophetas. Et vnam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma, in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorū. Et vitam futuri seculi, Amen.

Sanctam aūt, perfectam & inseparabilem & ineffabilem veramq́; Trinitatem, id est, patrem & filium, & Spiritumsanctū, indiuiduam cōfiteor in vnitate naturæ, quia trinus & vnus est Deus. Trinus nimirùm, per distinctionem personarum: vnus verò, per substantiam inseparabilem Deitatis. Has igitur tres personas, patris, filijq́; ac Spiritussancti, nō putatiuas vel quasi suspicabiles tantùm, sed veras subsistētes, coęternas, coæquales credimus & consubstantiales. Alia est enim persona patris, alia filij, alia spiritussancti. Sed pater & filius & spiritussanctus, non tres dij, sed vnus est Deus. Nā pater verus Deus, verè & propriè pater est. Qui genuit ex se, id est, ex sua substātia, intemporaliter & sinè initio verum filium, coæternum, consubstantialem, & coęqualē sibi. Et filius verus Deus, verè & propriè est filius, qui ante omnia secula genitus est de patre intemporaliter & absque vllo initio. Lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Et nunquàm fuit pater sinè filio, nec filius sinè patre. Pater etenim semper pater est, erat, & erit. Et filius semper filius est, erat, & erit. Et nunquàm nō fuit pater, quia nunquàm non fuit filius. Semper enim pater, qui genuit sibi ęqualem filium. Semper quidē filius, qui genitus est, æqualis patri. Spiritus nanq; sanctus verus Deus, verè & propriè Spiritussanctus est. Nō genitus, nec creatus, sed ex patre filioq́; intemporaliter & inseparabiliter procedēs. Cōsubstantialis, coæternus, & æqualis patri filioq́; semper est, erat, & erit. Et nunquàm fuit pater aut filius sinè spirituſancto. Nec Spirituſsanctus sinè patre & filio. Et idcircò inseparabilia sunt semper opera Trinitatis, & nihil est in sancta Trinitate diuersum aliqd aut dissimile vel inæquale. Nō diuisum naturaliter, non confusum personaliter: nihil maius aut minus. Non anterior, non posterior, non inferior, non superior. Sed vna & æqualis potestas, par gloria, sempiterna & coæterna consubstantialisq́; maiestas. Vnū nanque sunt essentialiter pater, & filius, & spirituſsanctus. Et idcircò vnus est Deus: Sed non vnus, propter personarum discretionem, pater & filius & spirituſsanctus. Verus enim pater, propriè pater est, & non est filius. Et verus filius propriè filius est, & non est pater. Spiritus quoquè sanctus propriè spirituſsanctus est, & non est personaliter pater vel filius, sed ex vtroq; ꝓcedit. & tamē nō sunt tres dij, sed vnus est Deus. Et in hac sancta Trinitate nihil (quod absit) aliquid putandum est visibile, corporale, palpabile, vel compræhensibile. Omnipotens nanque sancta Trinitas inuisibilis, incorporalis, impalpabilis, incomprehensibilis, incircunscripta, infinita, immensa & sempiterna, omnia nutu & imperio suo gubernat. Nam etsi legitur oculus domini vel brachium

brachium siue dextera & cætera, nó membrorum positionem, vel molem corporis, sed effectum summæ & inenarrabilis diuinæ potentiæ, integra rectæ fidei credulitate debemus intelligere. Nā quia omnia videt, & omnia penetrat, & cuncta nuda & aperta sunt ante eum, oculos habere dicitur: quia verò nos sua virtute creauit, regit, protegit & defendit, brachium vel dexteram habere perhibetur, & his similia. De hac autem ineffabili Trinitate, sola verbi Dei persona, id est, filius, in vltimis diebus propter nos & propter nostram salutē, secundùm propositum secretæ dispensationis arbitrium, descēdit de cælis, vndè nunquàm recesserat. Incarnatus est de spiritu sancto, & ex semper virgine Maria verus homo factus est, verusq́; permanet DEVS. Nec obfuit humana & tēporalis natiuitas, diuinæ illi & intemporali natiuitati: sed in vna Christi Iesu persona verus Dei verusq́; hominis filius. Non alter hominis filius, & alter Dei: sed vnus idemq́; Dei hominisq́; filius, in vtraq; natura, diuina scilicet & humana, Deus verus & homo verus. Non putatiuus Dei filius, sed verus: nō adoptiuus, sed proprius, quia nunquàm fuit propter hominem quem assumpsit, à patre alienus. Solus enim sinè peccato natus est homo, quoniam solus est incarnatus de spiritusancto & immaculata virgine nou⁹ homo. Cōsubstantialis ꝑo patri in sua, id est, diuina: cōsubstantialis etiàm matri, sinè sorde peccati, in nostra, id est, humana natura. Et ideò in vtraq; natura proprium eum & nō adoptiuum Dei filium cōfitemur, quia inconfusibiliter & inseparabiliter, assumpto homine, vnus idemq́; est Dei & hominis filius. Naturaliter patri secundùm diuinitatem, naturaliter matri secundùm humanitatem. Proprius tamē patri in vtroq;: quoniam sicut dictum est, non sunt duo filij, alter Dei & alter hominis, sed vnus Christus Iesus propter vnam personam, Dei & hominis filius, Deus verus, & homo verus, in anima rationali & vera carne. Perfectus homo secundùm humanitatem, perfectus Deus secundùm diuinitatem. Qui in eadē natura, id est, humana, quā sumpsit ex virgine, humanas pertulit infirmitates, nō fragilitatem peccandi: sed in eadem dignatus est crescere per incrementa temporis, esurire, sitire, fatigari, contumelias & opprobria sustinere. Dignatus est flagellari, crucifigi, patibulum subire, lanceam in latere excipere, clauis trāsfigi, fel & acetum gustare. In eadem dignatus est mori, sepeliri, ad inferos descendere, tertia die resurgere, cum discipulis conuersari: & post triumphū victricis gloriæ eandem humanam naturam, ascendendo super omnes cælos, exaltatam super omnes angelos, in patris dextra collocauit. In eadem iterùm venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculū per ignē, redditurus vnicuiq; secundùm opera sua: impijs vtiquè supplicium sempiternum, iustis verò vitam æternam. Diuina autem illa ineffabilis natura, in qua Deus est æqualis patri sanctoq́; spiritui, impassibilis, immutabilis, incōuertibilis, vbiquè præsens, semperq́; omnipotens, inuiolata permanens, in qua regnat, in vnitate & Trinitate cum patre & sancto spiritu, & nunc & semper, & per cuncta secula seculorum, Amen.

Oculi Dei.

Dextra Dei.

Hanc igitur Catholicæ fidei syncerissimam puritatem volumus omnes Dei sacerdotes, omnesque gradus Ecclesiæ, summo cum studio, & absque vllo vitio, ità vt ne vnus quidem apex intermittatur, vel augeatur, distinctè & sensatìm discendo memoria retinere, & posteris suis discenda derelinquere. Si quis vigilātiori sensu antè potuerit, laudamus & hortamur. Qui verò imbecilli ingenio torpens, antè nequiuerit, in anniuersaria tamē proximiore huius venerandi cōcilij volubiliq́; sessione, cùm vestris obtutibus, auxiliante Domino, pusillitatis nostræ præsentiam vita comite, repræsentari meruerimus, DEO amabilis fraternitatis vestræ charitas, hanc, sicut dictum est, memoria retineat: ità sanè, vt in nostræ humilitatis adspectu, eam studiosè valeat recensere: alioquin difficilè vos vitare Ecclesiasticas ferulas æstimate.

Symbolum verò & orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis ætas, omnis sexus, omnisq́; cōditio: masculi, fœminæ, iuuenes, senes, serui, liberi, pueri, coniugati, innuptæq́; puellæ: quia sinè hac benedictione, nullus poterit in cælorum regno percipere portionem. Qui autem obseruauerit hæc, & à malis operibus se custodierit: & in præsenti seculo saluus erit, & in futuro cum angelis congaudebit.

Non nouas charissimi regulas instituimus, nec superuacuas rerum adinuētiones inhianter sectamur, sed sacris paternorum canonū recensitis folijs, ea quę ab eis benè digesta, salubriq́;, ꝑmulgata mucrone persistūt, summa deuotionis veneratione amplectentes, recentiori stylo operæpreciū duximus renouare: quatenùs ad modum mundi ac ruminantis, vngulasq́; findentis animalis, deuoratas escas ad faucem memoriæ reuocantes, quasi ruminando per sacræ lectionis studium dudùm depastum spiritale pabulum, subtiliùs liquidiusq́; sese in ventrem mentis refundat. Quo satiati deliciarum suauiter epulo, ad referendas superni largitoris gratias, de cuius benignitatis manu, cūcta gratuito suscepimus munere, modis omnibus incitemur. Qui vt nos post culpam discordiæ ingratos funiculo charitatis trahendo, ad patris suamq́; gratiam reuocaret, cùm in forma Dei esset, æqualis

æqualis patri, semetipsum pro nobis exinaniuit, formam serui accipiens, mediator inter Deum & nos fieri dignatus est: cuius liuore ab eo, quod diabol⁹ inflixerat, mortis vulnere mirabiliter sumus sanati.

Philip. 2. 1. Petri 2.

CAP. I.

Primùm igitur, vt iuxta priscas patrum diuinitùs editas sanctiones, nullus Domini sacerdotum, vel quicunque sub canone constituti, canonicas, quinimmò Apostolicas ignorantes aut paruipendentes definitiones, inordinatè vel inhonestè in domo DEI, quæ est Ecclesia, conuersentur. Sed in suo ordine cunctis persistentibus, pulchritudo Ecclesiastici decoris inuiolata permaneat. Illud summoperè vigilantiq; studio præcauentes decernere curauimus, vt nullus Canonicæ deditus ditioni, donũ sancti spiritus, pecuniæ precio fraudulenter deceptus, vendere vel emere præsumat: Nè cui in quemlibet sacrum Ecclesiastici ordinis gradum, muneris exigẽte merito, liceat quempiam subuehendo promorere: parentiq; semper cordis aure pertimescens, intelligat clarissimam illam Domini vocem, dicẽtis: Gratis accepistis, gratis date. Hanc quippe pestiferam Simoniacam hæresim primus pastor Ecclesiæ in ipsa, vt ità dixerim, originali cupiditatis radice, anathematis ferro funditùs resecare curauit.

Matth. 10. Actor. 8.

CAP. II.

Vt longè altiùs excellat vita pastoris cõparata subditi gregis, quibus singulariter boni pastoris voce dicitur: Vos estis lux mundi. Et rursùs: Vos estis sal terræ. Et iterùm: Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est. Hinc etẽ colligi potest, inquantùm distare debet pastor à grege, dũ illos homines, & illos pluscùm homines, id est, lucem hominum, Dominus voluit appellari. Si ergò lux mũdi sumus, lucere vtiquè absq; nebulosa hypocrisis admixtione debemus: Et si sal terræ sumus, condire nihilominùs terrenas mentes sapientiæ sapore per verbum prædicationis debemus.

Matth. 5. Ibidẽm.

CAP. III.

Item placuit, vt sobriè & piè castèq; iuxta Apostolum, viuentes, fugiamus turpis lucri gratiam. Non in comessationibus & ebrietatibus, & inebriemur vino, in quo est luxuria. Quemadmodùm per semetipsam veritas generaliter in Euangelio præcipiendo protestatur, dicens: Cauete à crapula & ebrietate, & curis huius seculi. Vndè & in Ecclesiastico canone sententialiter cõstat decisum: aut cessare ab huiusce modi vitij ingurgitatione, aut certè perseuerãtes, honoris iactura periclitari debere. Quorum

Tit. 2. Ephes. 5. Lucæ 21.

huius vltricis sententiæ dictatorum nos complices ac fautores esse fatemur.

CAP. IIII.

Vt iuxta Niceni venerãdi diffinitionem concilij, nullus patiat subintroductas mulieres secum in domo propria habere, vel priuatè cum eis cohabitantes conuersari. Et quanquàm de quibusdam inhonesta carentibus suspicione, clemẽtiùs aliquo modo inibi legatur indultum: nos tamen oẽs omninò nunc necessarium vetare prospeximus, eò quòd experimento didicerimus, illarum velamento aliàs licentiùs ad eos aditum veniendi perditionis causam habuisse. Nõ autem vetamus quempiam, sed potiùs adhortamur pauperib⁹ personis iure sibi cognationis coniunctis, benefacere, cùm sit omnibus benefaciendum, sed ab eis segregatæ in suis degentes domicilijs perseuerent.

Nicæn. Cõc.

CAP. V.

Vt secularia negocia vltra modum mensurę nulli liceat exercere. Ait enim Apostolus: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Intueri quapropter subtiliùs libet, cuius nos esse regis milites gratulamur. Et qa in castris Dominicis militamus, solicitè pẽsare constringimur, quibus armis muniti, cum tanto aduersario certaminis bella aggressi pugnare valeam⁹, vt expediti ab omni præsentis seculi impedimento, intrepidi in prima acie persistentes, post palmam victoriæ, triumphatricis gloriæ coronam ab eo rege, qui nos de antiquo hoste triumphauit, suscipere mereamur.

2. Tim.

CAP. VI.

Item placuit, vt eas prorsùs mundanas dignitates, quas seculares viri vel principes terræ exercere solent, in venationibus scilicet, vel in canticis secularibus, aut in resoluta & immoderata lætitia, in lyris & tibijs, & his similibus lusibus, nullus sub Ecclesiastico canone constitutus, ob inanis lætitię fluxum, audeat, fastu superbię tumidus, quandoquè præsumendo abuti: nisi fortè, si in hymnis & spiritalibus canticis delectatur, de sacris videlicet scripturarum voluminibus dignè honestèq; cõpositis vtatur. Ab his igitur non solùm nõ inhibemus abstinere, verùm etiàm conniuentes licentiæ concedimus votum.

CAP. VII.

Item placuit, vt nullus Episcoporũ presbyterum, vel diaconum, vel archimandrisam in dispendio honoris cõdemnare præsumat, absque huius venerandæ sedis consultu. Si quis post hæc prohibita, temerarius vsurpare tentauerit, nõ erit ambiguus de sui honoris periculo.

CAP.

CAP. VIII.

De his autem, qui propinqui sanguinis affinitatẽ sibi in matrimonium sociare tentauerint, qa valdè grauis nimisq; asperrima in prisco canone ab antiqs patribus de hoc negocio iudicialis sententiæ climata sub pœnitentię flagello psistit vindicta: idcircò tanti præcauentes flagitij periculum, vt melius cautiusq; prospeximus, dignum duximus diffinire: Ità dũtaxàt, vt nemini liceat furtim raptimq; nuptias cõtrahere, nè fortè per erroris ignauiã, vel certè (quod peius est) diabolico instigati amore, illicita cõnubia celebrentur. Sed interuẽtis pactis sponsalibus, per aliquã dilationis moram, requisiti quinetiàm diligenti cura vicini vel maiores natù loci illius, qui possint scire lineã generationũ vtrorunq;, sponsi scilicet vel sponsæ. In eo etiàm, vt sinè notitia sacerdotis plebis illius nullatenùs fiat, quatenùs nulla deinceps separationis tribulatio intercedat. Si verò hoc ordine cuncta peragantur, ac probatũ sinè fraude testium fuerit, & causa contigerit, quòd posteà aut ipsi recordati fuerint, qui primùm se nescire professi sunt, aut certè per aliorum veracium hominum testimonium, inuenti fuerint in eo gradu cõsanguinitatis, qui segregari solent, segregentur quidẽ ab inuicem, & agãt pœnitentiam, & si fieri potest, perseuerent vtrique innupti. Quòd si propter incõtinentiam, vel certè, quod est honestius, amore filiorũ in id permanere nequeunt, trãseant quidem ad secundas nuptias. Hoc aũt dicimus secundùm indulgentiã, nõ secundùm imperium. Beatiores tamẽ erunt, si sic permanserint, secundùm nostrum consilium. Filij verò, qui ex tali matrimonio procreati fuerint, legitimi habeãtur ad hæreditatem defuncti capiendam. Qui aũt nõ obseruauerint omnia hæc, quæ pro salute animæ & frugalitate vitæ suprà compendiosè scripta legũtur, & furtiuas vel interdictas nuptias cõtrahere psumpserint, & proximi cognationis fuerint inuenti, separentur quoquè & ipsi, & cunctis diebus vitæ suę sub pœnitentiæ lamento permaneant: atq; ad secundas nuptias nũquàm ille vel illa perueniãt, alienì à cõmunionis gratia iudicẽtur: filijq; qui de hoc tam incesto coniugio nati fuerint, improbi habeantur, nullamq; rerum adipisci valeant parentum facultatem.

Nuptiæ clandestinæ vitãdæ.

1. Cor. 7.

CAP. IX.

Illud præterea per omnia præcauentes, prohibere decreuimus, vt nullus præsumat ante annos pubertatis, i. infra ætatẽ, puerũ vel puellã in matrimonium sociare, nec in dissimili ætate, sed coætaneos sibiq; cõsentientes. Multa sæpiùs ex huiusce modi nuptiali contractu ruinas animarũ factas audiuimus, & tales fornicatiões perpetratas, quales nec inter gentes: Ità plane, vt cùm cõtigit puerum adultum esse, & puellã parum-

uulã, & è contrario, si puella maturæ ætatis, & puer sit teneræ, & per virum cognata, & socrus deprehendantur adulteræ, & per puellam frater vel pater pueri, tanti peccati flagitio pereant irretiti. Vndè qui hæc prohibita decæterò vsurpare præsumpserit, ab omni Ecclesiastico consortio sit alienus, sed * nec à publicis sit immunis iudicijs.

* & à

CAP. X.

Item placuit, vt resoluto fornicationis causa iugali vinculo, nõ liceat viro quãdiù adultera viuit, aliam vxorẽ ducere, licèt sit illa adultera: sed nec adulteræ, quæ pœnas grauissimas vel pœnitentię tormentu luere debet, alium accipere virum, nec viuente, nec mortuo, quem nõ erubuit defraudare, marito. Nam etsi legatur in sacris Euangelicis paginis, sola fornicationis causa dixisse dominũ, dimittere virum vxorem suam: non tamen legitur cõcessisse aliam viuente illa in coniugio sibi sociare, phibuisse quidem modis omnibus non ambigitur. Ait enim: Quicunq; dimiserit vxorẽ suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchat. Qua de re ità diffinire prospeximus, vt iuxta eiusdem Dñi mellifluam vocem, nemo hæc interdicta violator inculcare psumat. Sed quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationẽ: quæri nimirùm potest, vtrùm ad solã licentiam dimittẽdi vxorem, qui dimiserit vxorem nisi ob fornicationem, an etiàm ad vtrunq; dictum refertur, hoc est, ad aliam viuente illa accipiendã, quasi dixerit: Qui dimiserit vxorẽ suam, & aliam, nisi ob fornicationem, duxerit, mœchatur. Et idcircò peritissimi viri B. Hieronymi libellum cõmentariorũ recenseri nobis studiosè mandauimus, anxiè vtiquè cognoscere festinãtes, qualiter idẽ famosissimus doctor, hæc sacrata Dominica verba, iuxta capacioris ingenij sui subtilitatem, sensisse mõstraret. Cuius nimirùm sensum sagaciter explorãtes, in promptu nihilominùs patuit, ad solã dimittendi vxorem licentiam pertinere. Nam cùm more suo vir sanctus huius capituli summatim seriem exponendam transcurreret, inter cætera & post pauca sic ait: Et quia poterat (inquit) accidere, vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimẽ impingeret, sic priorẽ dimittere iubetur vxorem, vt secundã prima viuente non habeat. Non enim debet imitari malum adulteræ vxoris, & si illa duo, immò vnam carnẽ per scissuras fornicationũ diuisit in tres, diuidat in quatuor. Vndè patenter datur intelligi, quandiù viuit adultera, non licet viro, nec potest impunè secundas cõtrahere nuptias.

Matth. 5. & 19.

In cap. 19. Matthæi.

CAP. XI.

Item placuit de fœminis cuiuscunq; cõditionis

ditionis, puellis scilicet vel viduis, quæ virginitatis siue continentiæ propositum spontaneè pollicentes, DEO emancipatæ fuerint, & ob continentiæ signum nigram vestē, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutæ fuerint, licèt non sint à sacerdote sacratæ, in hoc tamen proposito eas perpetim perseuerare mandamus. Si verò posteà sese siue clanculò corruperint, seu publicè nupserint, dignis quidē mundano iudicio corporalib⁹ coercitæ vindictis, segregentur ab inuicem, & agant cunctis diebus vitæ suæ pœnitētiam, & à cōmunione corporis & sanguinis Christi priuentur: nisi fortè pōtifex, rescita illorum pœnitentia, si digna fuerit, humaniùs præuidens, poterit communionis gratiam indulgere. In extremo tamen vitæ suæ viatico humaniùs indulto non defraudentur. Et in his rebus præcipuè illa modis omnibus custodiatur interdictio, vt nulli liceat prædictis personis habitum, id est, vestem mutare, absq; sui Episcopi conscientia.

CAP. XII.

Monasteria virginū vt nulli fas sit adire,

Hoc igitur inuiolato stylo iustè sancire pspexim⁹, vt monasteria puellarū, quę sub disciplina regulæ degunt, obstructiùs munitis claustris, nullo pateāt, nisi fortè summa compellente necessitate, aditu virorū. Sed neq; presbyteri, vel diacones, vel quilibet de clero, vel etiām archimandritis, quasi visitationis vel prædicationis causa, sinè permissu Episcopi ciuitatis, sibi licentiam tribuat ineundi. Quinetiām nec Episcopus absq; sacerdotibus vel clericis suis, vt decet, & honestè conuenit, adire illuclicentiùs se existimet. Sed siue ipse, siue quęlibet religiosa psona, alienus ab illicita suspicione, quem morum grauitas ornat, permittente & admonente episcopo exhortationis vel ædificationis obtentu, quę ad salutem animæ pertinet, dignū fuerit vt adeant hæc Deo dicata loca, non aliter, sed cū idoneis testibus peragāt, nè propter incautam præsumptionem sanctæ Ecclesiæ infamet angelicus ordo. Et nulla vllo vnquàm tempore licentia sit Abbatissæ vel cuilibet monachę, transfigurāte se satana in angelū lucis, quasi orationis causa, suggerente eis, Romam adire, vel alia loca venerabilia circuire. Quàm sit nanq; irreligiosum & reprehensibile, cum viris propter itineris necessitatem cōuersāri, nullus tam excors est vel desipiens qui ignoret. Si quis post hanc definitionem huius reuerendi cōcilij, de his quæ cōsona voce sālubriterq; statuta sunt, temerario ausu violare tentauerit, canonicis coerceatur vindictis, scilicet aut iuxta modū & qualitatem culpæ excommunicatiōe mulctet, aut anathematis vinculo punitus vinciatur: aut certè honoris proprij amissione nudatus, reus ab ecclesię gremio euellatur. Hæ enim sunt canonicæ vltrices vindictæ, à quibus nullus sacrę legis prēuaricator poterit immunis abire, nisi fortè pœnitentiæ interueniente medela, veniam meruerit adipisci.

CAP. XIII.

Dies Dominicus festiuus.

Diem aūt Dominicum inchoante noctis initio, id est, vespere sabbati, quæ in prima lucescit sabbati, quādo signum insonuerit, vel hora est ad vespertinum celebrandum officium, nō propter honorem sabbati vltimi, sed propter sanctā illam noctem primi sabbati, hoc est, Dominici diei, cum omni reuerētia & honorifica religione, venerari omnibus mādamus Christianis. Abstinere primùm omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiām à proprijs cōiugibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, nisi ad orationē: concurrere ad ecclesiā cum summa mentis deuotione, cessante omni causarum strepitu: cum charitate & dilectione benedicere Deū patrē, & laudare totis medullis cordis vnigenitū Dei filium, qui istā diem per gloriosam suā sanctificauit resurrectionem: & hymnū dicere sancto spiritui, qui eam benedixit per admirabilem suum aduentum, quando in igneis linguis super beatos descendit Apostolos. Sed & omniū penè dona charismatum in eadem sacratissima die credūtur in mundo collata. Nam in ipsa die Dominus post resurrectionem in discipulis suis spiritum sanctū ad remittenda peccata insufflauit. In ipsa in deserto Dominus de quinq; panibus quinq; millia hominum pauit. In ipsa die manna pluit de cælis primùm in eremo, & multæ aliæ spiritalium munificentiæ rerum in ipsa die sunt manifestatę, quas cunctas longum est per ordinem recēseri. Ipsum est enim sabbatum Dñi delicatum, de quo scriptura dicit: Qui fecerit in eo opus seruile, id est, peccati, morte moriat. Porrò si de illo sabbato diceret, quod Iudei celebrant, quod est vltimum in hebdomada, quod & nostri rustici obseruant, diceret tātùm, sabbatum: & nequaquàm adderet, delicatum & meum. Sed quia differentiam voluit facere inter illud & istud, quod est Dñica dies, ideò addidit, meum. Ac si diceret, meum, non vestrum: delicatū, non in vestris obseruationibus maculatū. Et ideò cum omni reuerentia est à nobis honorandū atq; colendum. Cæteræ verò principales festiuitates & ipsę sunt venerāter honorāde vel custodiendę. Et illa festa quæ sacerdotes in Ecclesia prædicant, modis omnibus sunt custodienda. Nos autem, qui sacerdotes vocamur, debemus populū nobis subiectum & prædicando verbis in omni bono, & faciendo quæ docemus exemplis instruere, in charitate, in castitate, in humilitate, in continentia, in modestia, in vigilijs, in ieiunijs & oratione, in religione, in eleemosynis, in hospitalitate, inquātum

tum vires permittunt, in verbo sapientiæ sale cōdito, in temperantia manducādi vel bibendi, in cōuersatione sancta, in simplicitate cordis, in omni opere bono, piè & iustè viuendo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Tit. 2.

CAP. XIIII.

De decimis verò vel primitijs, saluis scilicet allegoricarū rerum mysticis sacramētis, nihil melius puto docere, quàm quod scriptum est in Malachia propheta, dicente domino: Inferte omnem decimam in horreum meū, & sit cibus in domo mea, & probate me in hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem vsq; ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & nō corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum, & beatos vos dicēt omnes gentes. Sed quia indignatio & ira Dei manet super gentem vel populum, qui hoc domini præceptum toto corde & bona voluntate non adimplet, suprà præmiserat, dicens: Si affliget (inquit) homo Deum, quia vos cōfligitis me? Et dixistis, In quo configimus te? In decimis & primitiuis vestris. In penuria vos maledicti estis, & me vos cōfligitis gens tota. Qua de re quis non alacri & læto pectore offerat Deo, vt possit illam promereri benedictionem, de qua dicit: effundam super vos benedictionē meam vsq; ad abundantiam? Vel quis non timeat vel contremiscat illam maledictionem, quam minatur nolentibus offerre, Vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota? Et si fortè nobis non creditis, vel nos despicitis, quia homines sumus: credite ergò ipsi Domino dicēti, qui mentiri non potest, qui vtrunq; promisit, & maledictionem in hoc seculo & in futuro, nolentibus obedire eius mandatis, & benedictionem, & abundantiam, & salutem animæ & corporū bona voluntate obtemperantibus eius imperijs, & in præsenti seculo se daturum & in futuro. Non enim exigit deus à te quæ non habes, nec pensat quantum tribuas: sed inquantùm habes, simplici corde de tuis, nō de tuis, donis da homino. Quia omne quod sumus, viuimus & habemus, eius est, & de ipsius benignitatis suscepimus manu. Considerat nanque qua mente, & non quantum in eius sacrificium offeras: qui potens est, & in præsenti seculo centuplum, & in futuro vitam trihuere sempiternam, Qui viuit & regnat cum patre & spirituisancto, & nunc & semper per cūcta secula seculorū, Amen.

Malach. 3.

Haggæ.

Abac. 2.

FINIS.

DECRETA
LEONIS PAPAE III.

Ex Platina de gestis pontificum.

LEO tertius, patria Romanus, patre Azzupio, pontifex creat, ac meritò quidē. Ab ineunte enim ætate ità erat educatus & eruditus disciplina ecclesiastica, vt dignꝰ esset qui cæteris anteferret. Fuit prætereà vir castus, integer, pudicus, facundus. Doctorum virorum ità amator, vt eos vndequaquè ad se præmijs alliceret, eorumque consuetudine mirum in modum delectaretur. Prætereà verò ægrotos visere, eosq; ad patientiā adhortari, eleemosynas indigentibus præbere, desperatos cōsolari, errantes in viam rectam deducere prædicationibus & admonitionibus, quibus plurimùm ob eloquentiam & doctrinā valebat, ei peculiare fuit. Homo certè mitis ingenij, vt omnes diligeret, neminē odio haberet, tardus ad iram, ad miserendum promptus, insignis pietate, fortissimus rerū Ecclesiasticarū, honorisq; diuini, curator & defensor. Creatur itaq; (vt dixi) pontifex vno omnium cōsensu in natalitijs Stephani protomartyris, sequentiq; die acclamātibus omnibus præ fauore in sede Petri collocatur. Ijsdem verò temporibus, Constantini Imperatoris mater Irene, filij flagitia nequaquàm ferens, impellentibus quibusdam ciuibus, Cōstantinopolim reuertitur, ac Cōstantinum captū oculis in carcerem conijcit, vbi & meritò tanq; sacrilegus, minimæq; pietatis, quippe qui matrem relegauerat, vitam finiuit. Interim verò cùm Carolus multis rebellantibus vndique lacesseretur, Pipinum filium in Vngaros misit: quos quidē grauib⁹ prælijs superatos, tandem ad deditionem cōpulit. Adelphonsus aūt Asturiæ & Galliciæ rex, acceptis à Carolo auxiliaribus copijs, superatisq; Sarracenis, Vlyxbonā vi cepit: qui verò in præsidio Barchinonæ erāt, Carolo, audita Adelphonsi victoria, se confestim dedunt. Superantur & Bauari, qui Foroiulianos vexabant, ab Henrico Caroli pfecto. Interea verò Leo tertius dum supplicationes à B. Gregorio institutas, Romæ agit cū populo & clero, Paschalis primicerij & Campuli presbyteri fraudibus apud ędē B. Syluestri captus, ac pontificali amictu priuatus, multisq; verberibus adeò cæsus, vt oculis & lingua captus putaretur, in monasterio S. Erasmi in vincula conijcit, vndè posteà Albini cubicularij industria custodes fallens, in Vaticanum sese proripuit: ibiq; tam diù latuit, quoàd Vinigisius Spoletinorum dux clanculùm accersitus, eum incolumē Spoletum perduxit, cohortibus

Anno ꝓfii 798.

Eodē die creatus est 1603. quo Adrianus obijt, nec sedes vacauit.

militum

Universidad de Deusto
Biblioteca

militum in itinere stipatum, ne aliqua hostium vi obrueretur. At seditiosi cùm sæuire in Leonem & Albinum non possent, eorum domos à fundamentis diruunt. Ijdem quoquè (adeò audaces erant & temerarij) ad Carolum, qui tum bellum contra Saxones gerebat, quò Leonem profectum intellexerant, accusandi hominis causa perueněre. Verùm Carolus relecta in aliud tẽpus disceptatione, põtificem cum egregio comitatu Romã mittit, se eò breui peruenturum pollicitus cõponendarum rerũ Italicarum gratia. Leoni verò ad pontem Miluium honoris & gratulationis causa clerus ac populus Romanus obuiàm factus, virũ sanctissimum in vrbem introducũt. Carolus autem nõ diù immoratus, per Moguntiacos in Belgis positos. Noricumq; montẽ in Forũiulij descendens, Tarusinos graui supplicio afficit, quòd Henricum præfectũ occidissent. Creato verò in huius demortui locum altero, Rauennam primò, mox Romã expectatus proficiscitur. Vrbem ingredienti, omnia certè & meritò quidẽ honoris genera adhibita sunt. Octauo autem die postq̃ vrbẽ ingressus fuerat, in basilica S. Petri, adstãte populo & clero, episcoporũ omniũ, qui eò ex tota Italia & Francia conuenerãt, sententias de vita & moribus põtificis rogat. Verùm ab omnibus vna voce responsum est, sedem Apostolicã omnium Ecclesiarum caput, à nemine (laico præsertim) iudicari debere. Omissa autem ob tam graue responsum à Carolo quæstione, Leo pontifex qui id iudicium maximè expetebat, suggestum conscendens, ac Euangelia in manibus retinens, iureiurando affirmauit se omnium rerũ quæ sibi obijcerentur, insontem esse. Fuit is dies Idibus decẽbris, salutis anno 800. Dum hæc autem Romæ agerentur, Pipinus mandato patris, Beneuentanos duce Grimoaldo finitimos suos vexantes aggressus, magnis cladib⁹ità perdomuit, vt ægrè se mœnibus tuerentur, cui bello Vinigisium Spoletanum ducem præficiens, ad patrem reuertitur, imperij coronam breui sumpturũ. Nam pontifex Carolo optimè de Ecclesia Dei merito aliquam gratiam relaturus, cùm videret Imperatores Constantinopolitanos ægrè id nomen tueri, ac ob eam rem vrbẽ & Italiam ipsam magnas calamitates passam, in basilica beati Petri post solennia sacra, populi Romani scito ac precibus, ipsum Carolũ magna voce Imperatorẽ decernit, ac diademate donat, ter acclamante populo Romano: Carolo Augusto à DEO coronato magno & pacifico Imperatori vita & victoria. Põtifex item hominem inunxit vnà cum Pipino filio, quem Italiæ regẽ solenni decreto pronunciauit. Accepta itaq; imperij potestate, Carolus Campulum & Paschalem coniurationis reos, capite plectendos censet. At pontifex omni ex parte clemens, à Carolo rege tamen obtinuit, vt his vita condonaretur, in Franciamq; tantummodò relegarẽtur. Post hoc verò fuêre qui Carolo suaderent, vt omnes Longobardos Italia expelleret. Verùm cùm id nequaq̃ tutum videretur, quòd multis Italiæ populis sanguine & affinitate coniuncti essent, censuêre simul & Carolus & Leo, Longobardorum nomen ibi tantummodò remanere, vbi ea gens præcipuè sedem habuisset. Pipinus autem cùm in Samnium rediisset, frustraque per aliquot mẽses Beneuentum oppugnãsset, + Theate se cõferens, oppidum vi captũ incendit ac diripit. Indè Ortonam & Luceriam mouẽs, eas ciuitates timore perculsas, in deditionem statim accipit, ac Grimoaldum Beneuentanum ducem Luceriæ capit, qui non ità multò pòst dolore animi perijt. Interea verò Constantinopolitana imperatrix, missis in Italiam legatis, cum Carolo pacem & fœdus init, imperiumq; his terminis diuisit, vt Irene ea Italiæ parte potiretur, quæ ad dexerã Neapoli inciplẽs, ad sinistram Siponto, quæ vrbs nunc Manfredonia dicitur, infero superoq; mari cluditur, vnà cum Sicilia. Reliqua verò Italiæ pars, Carolo ipsi ex fœdere obtigit: ea ramẽ loca semper excipio, quæ ditionis ecclesiasticæ habebantur. At Nicephorus pãtricius ægrè ferens Irenæ mulieris imperium, cùm eam dolo captam, Lesbum in exilium misisset, fœdus iam initum per legatos cum Carolo renouat: qui tum Saxones toties deficientes, migrare in Franciam vnà cum vxoribus & liberis compulit, eos in itinere cum legionibus subsequens, nè quid maleficij inter eundum cõmitterent. At Leo cùm seditionibus semper vexaretur, ab vrbe discedens, Mantuam proficiscitur ad visendum Christi sanguinem, qui tum miraculis magno in precio erat. Is autem à Mantuanis perbenignè susceptus, approbato Christi sanguine ob frequẽtia miracula, ad Carolum proficiscitur, vt hominem veritatis cognoscendę cupidum, eius rei certiorẽ faceret: simulq; etiàm, vt de componendis rebus Italicis inuicèm colloquerentur. Rediens deindè in Italiam, adiuuante Pipino rege, mandato patris de cõiuratis quibusdam & seditiosis non sinè clementia supplicium sumpsit. Carolus autẽ jam senio grauis, cùm intellexisset Pipinum, quẽm (vt diximus) Italiæ regem præfecerat, Mediolani mortuum esse, Ludouicũ filium minorem natũ, Aquitaniæ regem & imperij successorem, Bernardum verò nepotem, Italiæ regẽ declarat: eiq; mandat, vt Ludouico rebus in omnibus obtemperet. Fines imperij hos esse voluit in Gallia, Rhenum ac Ligerim, qui in Celtis oriens, eos à Biturigib⁹ diuidit: in Germania verò, Danubium & Saum fluuios, his autem prouincijs Aquitaniam,

Nota sententiã tot episcoporũ de non iudicando Pontifice.

Carolus Magnus fit Imperator.

Guasconiam, magnam partem Hispaniæ, cisalpinã Galliam, Saxoniam, vtranq; Pannoniam, Istriam, Tiburinos addidit: maritima verò Dalmatiæ, imperio Cõstantinopolitano subiecta erant. Rebus autem ità compositis, dum Aquisgrani esset valetudinis causa propter aquas calidas, quæ ibi scaturiunt, febre ac dolore laterum moritur, ætatis suæ anno secundo, & septuagesimo, quinto Calẽdas Februarij, salutis verò anno 800. ac + 15. Eius autem corpus nullo non genere honoris adhibito, in templo B. Virginis, quod ipse magnis sumptibus Aquisgrani extruxerat, sepelitur, hoc addito epigrãmate: MAGNI CAROLI REGIS CHRISTIANISSIMI ROMANORVMQVE IMPERATORIS CORPVS HOC SEPVLCRO CONDITVM IACET. Fuit autem Carolus, si eius res gestas, tum domi, tum foris inspicis, tantæ amplitudinis & integritatis Imperator, vt posteà neminem superiorem, nedùm parem habuerit. Adeò autem (cùm ei per ocium liceret) studijs literarum delectatus est, vt primus (suadente tamen Albino) gymnasium Parisiense instituerit. Tres autem mensas argenteas habuit, quarum vnam (in qua vrbs Constantinopolitana insculpta erat) basilicæ B. Petri, aliam (vbi imago vrbis Romę cernebatur) Ecclesiæ Rauennati dono dedit. Tertiam filijs reliquit, vbi inerat orbis terrarum descriptio. Sunt item qui scribãt hãc aureã fuisse. At verò Leo põtifex, restituto S. Pauli tecto, quod terræmotu conciderat, ædificatoque à fundamentis apud S. Petrum amplissimo hospitali, quod Græci ξενοδοχεῖον vocant, necnon institutis trium dierum supplicationibus ante diem assensionis, quibus prima die ab Ecclesia DEI genitricis Ad Præsepe, ad basilicam Constantinianam: secunda, ab Ecclesia beatæ Sabinæ martyris ad sanctum Paulum: tertia, à sancta cruce in Hierusalem, ad sanctũ Laurentium extra muros ibatur: moritur primo ac vigesimo pontificatus sui anno, quo etiàm cometes apparuit (vt nonnulli putant) tantæ calamitatis indicium. Sepelitur autẽ in basilica sancti Petri pridiè idus Iunij. Eius in morte sedes tum vacat diebus decem.

Mors Caroli Magni. + 14.

Academia Parisiensis instituit.

CONCILIVM APVD THEODONIS VILLAM HABITVM, TEMPORE CAROLI MAGNI.

Theodonis villam aiunt oppidum esse ducatũs Luxouiensis seu Lutzenburgensis, vulgò Diezenhouen appellatum, paruũ illud quidem, sed fortissimum atque munitissimum.

IN Concilio apud Theodonis villam, vbi interfuerunt 32. Episcopi, Aistulfus Moguntiensis archiepiscopus cũ suis suffraganeis, Hadabaldus Coloniẽsis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Hetto Treuirensis archiepiscopus cũ suis suffraganeis, Ebbo Rhemẽsis archiepiscopus cum suis suffraganeis, cum nuncijs reliquorum episcoporũ Galliæ & Germaniæ, ob nimiam præsumptionem quorundam tyrannorum, in sacerdotes Domini bacchantium: & propter factum, quod in Vasconia nouiter accidit, de Episcopo Ioanne inhonestè & inaudità *mordridato, decretum est, vt communi consensu & humili deuotione suppliarent auribus principis, si suę pietati complaceret, vt calumnia in Christi sacerdotes peracta, iuxta synodalica determinaretur pleniter statuta. Hoc idem Episcoporum iudicio placeret, si ex toto secundùm potestatem ipsorum posset definiri: id est, vt canonica seruarentur sententia, hi videlicet, qui timorem Domini postponentes, in ministros suos crassare præsumunt. Quòd si verò pietati illius, iuxta capitula regum præcedentium, vbi eorum prouisio misericorditer in offensis pecuniæ quantitatem interposuit, pro leuigatione scilicet pœnitẽtiæ, placuit, vt præfatæ res per pecuniam ab Imperatoribus & à sibi succedentibus ad defensionem concessam & per pœnitentiã determinentur Episcoporũ iudicio, si pietas illius conlaudare voluerit, sic definiri eis complacuit.

Si quis subdiaconem calumniatus fuerit, vulnerauerit vel debilitauerit, & conualuerit, 5. quadragesimas sinè subditis annis pœniteat, & 300. solidos cum sua compositione & Episcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas quadragesimas cum sequẽtibus annis pœniteat, & 400. solidos cum tripla sua compositione & episcopalibus bannis episcopo componat.

Si diaconum calumniatus fuerit, & conualuerit, sex quadragesimas sinè subditis annis pœniteat, & quadringentos solidos cum cõpositione sua & Episcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas sex quadragesimas cum sequẽtibus annis pœniteat, & sexcentos solidos cum tripla sua compositione &

* id est, violenter & latrocinãter occiso.

episcopalibus bannis episcopo componat.

Si quis presbyterum calumniatus fuerit & spassauerit, 7. quadragesimas sinè subditis annis pœniteat, & 600. solidos cum triplici sua cõpositione, & episcopalibus bannis triplicibus episcopo componat. Si autẽ mortuus fuerit, 12. annorum pœnitẽtia secundùm canones ei imponatur, & 900. solidos cum triplici compositione sua & episcopalibus bannis triplicibus episcopo cõponat.

Si quis episcopo insidias posuerit, compræhenderit, vel in aliquo dehonestauerit, 10. quadragesimas sinè subditis annis pœniteat, & presbyteri non occisi triplicem compositionem componat. Si autem casu & non sponte occiditur, cum prouincialiũ episcoporum consilio homicida pœniteat. Si quis autem sponte eum occiderit, carnẽ non comedat, vinum nõ bibat cunctis diebus vitæ suæ. Cingulum militare deponat, absq; spe coniugij in perpetuo maneat.

Aistulfus Moguntiensis archiepiscopus dixit: Si principibus placuerit, alijsq; fidelibus suis, rogemus, vt conlaudetur & subscribatur. Et conlaudatum est, & subscriptum est, tam à principe quàm à cæteris omnibus.

CAPITVLVM ECCLESIASTICVM, APVD THEODONIS VILLAM A Carolo Magno & Ludouico & primis Galliæ conlaudatum & subscriptum.

PLacuit nobis & fidelibus nostris, vt sicut ab Episcopis & reliquis sacerdotibus ac Dei seruis, alio anno Triburię admoniti fuimus, & rogati, vt episcopi & eorum ministri, quos Deus suo, non humano iudicio reseruauit, iuxta sanctorum canonum sanctorumq; patrum ac capitularium præcedentium regum coràm positorũ statuta, vt Dei sacerdotes eorumque cooperatores, quorum intercessionibus & supplicationibus sancta DEI Ecclesia constare videtur, intacti permaneant: constituimus, vt si quis subdiaconum calumniatus fuerit, & cõualuerit, pœnitentia canonica pœniteat, & 300. solidos episcopo componat. Et si mortuus fuerit, iuxta id quod canones pcipiunt, pœniteat, & 400. solidos episcopo componat. Si diaconum calumniatus fuerit, & conualuerit, pœniteat secundùm canones, & 400. solidos componat. Si non conualuerit, iuxta præcepta synodalica pœniteat, & 600. solidos episcopo cõponat. Si presbyter malè tractatus fuerit & spassauerit, secundùm eius episcopi sententiam pœniteat, in cuius territorij potestate esse dignoscitur. Si autem mortuus fuerit, vt synodus dijudicauerit, pœniteat, & 900. solidos episcopo componat. Et si quis episcopo insidias posuerit, cõpræhenderit, vel in aliquo dehonestauerit, pœniteat secundùm canonũ statuta. Et presbyteri non occisi triplicem compositionem cum iustitijs, quæ in superiori capitulo scriptæ & confirmatæ esse videntur, cõponat. Si quis per industriam episcopum occiderit, iuxta id quod apud Triburiam à viginti duobus episcopis decretum est, & quod ibi à nobis & à primatibus totius Germaniæ benigna collaudatione conlaudatum est & subscriptum est, pœniteat. Et hoc de nostro adiecimus: Vt si quis in his supradictis sanctorum canonum, nostriq; decreti sanctionibus, episcopis inobediens & contumax extiterit, primùm canonica sententia feriatur. Deindè in nostro regno beneficium non habeat, & *alodiseius in bannum mittatur. Et si annum & diem in nostro banno permanserit, ad fiscum nostrũ redigatur: & captus, in exilium relegetur & ibi tandiù custodiatur & constringatur, donèc coactus Deo & sanctę ecclesię satisfaciat, quod priùs gratis facere noluerat. Et si omnibus vobis ista placuerint, dicite. Et tertiò ab omnibus conclamatum est, Placet. Et Imperatores & penè omnes Galliæ principes subscripserunt, singuli singulas facientes cruces. Et ecclesiasticus ordo Deo & principibus laudes referentes, hymnum, Te Deum laudamus, decantauerunt. Et sic soluta est synodus.

ARELATENSIS SYNODVS IIII. SVB IMPERATORE CAROLO MAGNO.

PROLOGVS IN HANC Arelatẽ synodum.

DVM anno quadragesimo sexto inclyti & orthodoxi domini & principis nostri Caroli Imperatoris, sub die sexto idus Maias, æra 851. vnanimitatis nostræ conuentus in Arelatensium vrbe in basilica sancti Stephani martyris primi aggregatus consisteret, atque vnusquisq; nostrorũ ex more secũdùm ordinationis suæ tempus in locis debitis resideret, rerum omnium Domino priùs deuotissimo gratiarum iura persoluimus pro eo, quòd nos & alternæ visionis contuitu solari permisit, & alternæ pacis osculo confouendos statuit,

diffusis cordibus simulque & vocibus precum murmura effundentes, vt sicut nos alternorum osculorum impensione lætificos efficit, ità serenissimum ac religiosissimum prædictum Dominum nostrum Carolum Imperatorem, cuius iussu fraternitatis nostræ cœtus est adunatus, fidei suæ conseruatione stabiliat, prærogatione iustitiæ muniat, pacem ei locupletem reddat, impensione misericordiæ fulciat, virium fortitudine roboret, commissa sibi regni gubernacula discreto moderamine tenere concedat, vt cõmissos sibi populos benignè regat, æquè disponat, & iuxta pietatis modificet. His deuotione prõptissima actis, cœpit vnionis nostræ numerositas de rebus spiritalibus mutua collatione inter se ora diffundere, atq; enentum rei expectatione mansuetissima prætolari. Igitur cùm hæc attentiùs agerentur, sic in eisdem venerabiles missi gloriosissimi ac pijssimi Domini nostri Ioannes Arelatẽ ecclesiæ archiepiscopus, necnon & Nibridius Narbonẽ sedis archiepiscopus surgentes, steterunt in medio concilij, & dixerunt: Sanctissimi & venerandissimi sacerdotes, glorioſissimus etenim ac serenissimus dominꝰ noster feruẽtissimi amoris Christi igne succensus, & sanctæ actionis ope perfunctus, vtpotè verus Christi discipulus & imitator, Ecclesiæ Dei statũ vigili instantia roborare disponit, sanctis Dei basilicis sese munificum exhibet, maligna contra se obseruatione agentibus animi liberalitate gratissima ac piæ miseratiõis instantia ignoscere consueuit, vt quæ in diuersis sanctæ vitæ studijs sese exercendo præpollet, atque omnibus Dei sacerdotibus obsecrans, & obtestans, vt ecclesias, quas regendas susceperunt, pia prædicatione instruant, moribus sanctis exornẽt, ac beatæ vitæ exemplis ædificent. Quocircà quoniã pro tot tantisque beneficijs, quę multimoda deuotione Ecclesiæ Dei, vel gentibus prorogare studet, quid illi vnanimitas nostra condignè respondeat, inuenire nõ prẽualet: id salutari prouidentia (quæ semper est vtilis: immò semper est vtile, quod veram pertinet ad salutem) decernit atq; instituit, vt tam per omnes ciuitates vel loca, in quibus sedes episcoporum esse noscuntur, quàm etiàm per eorundem episcoporum diœceses cũctis diebus, quibus idem dominus noster in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filijs vel filiabus, sacrificiorum Deo libamina dedicentur, pia orationum vota soluantur, ac cum gratiarum actione superno numini commendentur, vt desideria in eis bona quotidiè multiplicẽtur, aduersantium conamina virtutis diuinæ dextera confringãtur, indulgentia & gratia eis à sua misericordia conferatur, vt suæ potentiæ defen-

sione protecti, antiqui hostis decipulam euadant, & charitatis munere ac vitæ longæuitate pollentes, adire mereantur post transitum sidereas mansiones. Qui cùm sequenti die in eadem ecclesia sancti ac beatissimi Stephani martyris debitis in sedibus locaremur, inter cætera quæ subtiliùs discreto capitulorum ordine sunt digesta, non aliundè primùm cœpimus habere sermonem, quàm de nostræ fidei puritate. Et quia initiandis ad beatam vitam hominibus hæc prima semper est via salutis, pręuia quoquè nostri & institutis pariter & præceptis, quæ per veram credulitatem in omni terrarum orbe diffusa expanditur, nostræ collationis eloquijs prædicetur, prædicata veraciter teneatur, retenta in penetralibus nostri pectoris illibata seruetur.

Professio fidei.

CAP. I.

Secundũ diuinas enim scripturas & doctrinã, quam à sanctis patribus accepimus, patrem & filium & spiritum sanctum, vnius Deitatis atque substantiæ confitemur, in personarum diuersitate Trinitatem credẽtes, in diuinitate vnitatem prædicãtes. Nec personas confundimus, nec substãtiam separamus: patrem à nullo factum vel genitum dicimus, filium à patre nõ factum, sed genitum adserimus: spiritum verò sanctum, nec creatum nec genitum, sed procedentem ex patre & filio, profitemur.

Ipsum autem Dominum IESVM CHRISTVM, DEI filium & creatorem omnium, ex substantia patris ante secula genitum, descendisse vltimo tempore pro redemptione mundi à patre, qui nunquàm desijt esse cum patre. Incarnatus est enim ex spiritu sancto, & sancta gloriosa Dei genitrice virgine Maria, & natus ex ipsa solus idem Dominus Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, animam & carnem, perfectum sinè peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, æqualis patri secundùm diuinitatem, minor patre secundùm humanitatem, habens in vna persona duarum naturarum proprietatem. Naturæ enim in illo duæ, Deus & homo. Non enim duo filij, & dij duo, sed idem vna persona in vtraque natura, perferens passionem & mortẽ pro nostra salute, nõ in virtute diuinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, vt sanctos, qui ibidèm tenebãtur, erueret: deuictoque mortis imperio, resurrexit, assumptus deindè in cælos, venturus est in finem ad iudicium viuorum & mortuorum, cuius morte & sanguine mundati, peccatorum remissionẽ consecuti sumus, resuscitandi ab eo in die nouissimo, in ea, qua nunc viuimus carne, & in ea, qua surrexit idem Dominus, forma, percepturi ab ipso alij pro iustitiæ meritis vitam æternam, alij pro peccatis supplicij æterni sen- Matt. 25. Dan. 12.

tentiam. Hæc est catholicæ Ecclesiæ fides, hanc confessionem seruamus atque tenemus. Quam quisquis firmissimè custodierit, perpetuam salutem habebit. Sanctæ etenim fidei mysterium oris nostri cõfessione pandentes, ad capitula, quę ob disciplinam ecclesiasticam, moresque malè errantiũ componendos necessaria sunt, vnanimitatis nostræ articulum flectere, & quæ oportuna sunt, discretis capitulis diffinire oportet.

CAP. 2.

Vt pro excellentissimo atque glorioſiſſimo domino nostro Carolo rege, seu liberis eius, omnes episcopi, presbyteri, seu abbates, & monachi in vnum collecti, inquantùm extremitas nostra præualet, Psalmodiam, Missarum solennia, atque litaniarum officia omnipotenti Deo deuotissimè exoluere decreuimus.

CAP. 3.

De baptismo & mysterio sanctæ fidei, vnusquisque Archiepiscopus suos suffraganeos diligenter studioseque admoneat, quatenùs per studium sacræ lectionis imbuti, & de mysterio sanctæ fidei, & de sacramento baptismatis vnusquisque illorum, in propria parochia perfectè studioseque presbyteros, & vniuersum populum docere, & instruere non negligat: quia ignorantia mater cunctorum est errorum, & maximè in sacerdotibus DEI vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas admonet Paulus apostolus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas & canones, vt omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quàm operum disciplina.

Dist. 38. Ignorãtia. conc. Tolet. 4. cap. 24.

1. Tim. 4. d

CAP. 4.

Vt laici presbyteros, absque iudicio proprij Episcopi, non eijciant de Ecclesijs, nec alios immittere præsumant: quia quandò presbyteri ab Episcopis in parochijs ordinantur, necesse est, vt ab ipsis Episcopis diligenter instructi, Ecclesias sibi deputatas accipiant, nè per ignorantiam (quod absit) etiàm in ipsis diuinis sacramentis offendant: quia à sanctis patribus institutum est, vt quandò ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium vel baptismũ celebrent.

Dist. 38. qõ presbyteri. Cõc. Tolet. 4. cap. 25.

CAP. 5.

Vt laici omninò à presbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Ecclesiæ: quia propter cupiditatem plerunquè à laicis talibus presbyteris ecclesiæ dantur, qui ad peragendum sacerdotale officium sunt indigni.

CAP. 6.

Prouidendum necessè est vnicuiq; Episcopo, qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, vt secũdùm ordinem canonicum, vel regularem viuere studeãt, vt ait Apostolus: Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

1. Co

CAP. 7.

Vt in monasteria puellarum non nisi probatæ vitæ & ætatis prouectæ viri, ad quascunque earum necessitates vel ministrationes permittantur intrare: ad faciendas verò Missas, qui ingressi fuerint, statim exacto ministerio, regredi festinabunt. Aliàs autem nec clericus, nec monachus iuuenis ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi aut paterna, aut germana necessitudo probetur admittere.

CAP. 8.

Vt non amplius suscipiantur in monasterio canonicorum atque monachorum, seu etiàm puellarum, nisi quantum ratio permittit, & in eodem monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possint.

Mo

CAP. 9.

De decimis. Vt vnusquisque de proprijs laboribus decimas & primitias DEO offerat, sicut scriptum est: Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.

Exo

CAP. 10.

De prædicatione. Prouidimus enim pro ædificatione omnium Ecclesiarum, & pro vtilitate totius populi, vt non solùm in ciuitatibus, sed etiàm in omnibus parochijs, vt presbyteri ad populum verbum faciant, & vt benè viuere studeant, & populo sibi commisso prædicare non negligant.

CAP. 11.

De incestis coniunctionibus, sicut à sanctis patribus institutum est, nihil prorsùs veniæ reseruamus, nisi cùm adulterij separatione sanauerint. Incestos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiàm designare funestum est, hos esse censemus. Si quis relictam fratris, quæ penè prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit: si quis fratris germanam, vxorem acceperit, si quis nouercam duxerit, si quis consobrinæ suæ se societ, si quis relictæ vel filiæ aununculi misceatur, aut patris filiæ vel priuignæ suæ concubitu polluatur, vel si quid est huiusmodi, quod & hîc adnotare longum est & innecti, barathrum negligentem quemlibet immergit.

CAP. 12.

De pacis bono atque concordia, vt ab omni-

pore Arnulphi, ca. 23. sententialiter. Heb. 12. d

Psal. seq. cum omnib. &

omnibus omninò indisrupta teneatur inter episcopos & comites, inter clericos & monachos, & omnem populum Christianum, vt beatus apostolus Paulus docuit, dicens: Sectamini castitatem & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deum. Et idcirco quicquid illud est, quod nos ad veræ pacis studium & charitatis perfectionem prouocat, totis viribus nostris sectandum est: quicquid nos ab illa disiungit, vt venenum mortiferum à nobis cauendum est.

CAP. 13.

Vt comites, iudices, seu reliquus populus, obedientes sint episcopo, & inuicèm consentiant ad iustitias faciendas, & munera pro iudicio non recipiant, nec falsos testes, nè per hoc peruertant iudicia iustorũ: quia scriptum est, Iustitia eleuat gentem, iniustitia verò miseros facit populos. Et psalmista: Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.

Prou. 14. d

Psal. 105.

CAP. 14.

Vt vnusquisque tempore famis aut cuiuslibet necessitatis, ad se pertinentes pro viribus suis gubernare studeat, quia scriptum est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et iterùm: Date, & dabitur vobis: dimittite, & dimittetur vobis.

Matt. 5. a

Luc. 6. f

CAP. 15.

Vt pondera vel mensuræ vbiquè æqualia sint & iusta, sicut scriptum est: Aequus modius & equus sextarius. Et iterùm: Pondus & pondus, mẽsura & mensura: vtrunq; abominabile est apud Deum.

Leuit. 19. g Deut. 25. b

CAP. 16.

Nè in dominicis diebus publica mercata, neque causationes, disceptationesq; exerceantur, & penitùs à rurali & seruili opere cessetur, his solummodò peractis, quæ ad DEI cultum & seruitium pertinere noscuntur.

CAP. 17.

Vt vnusquisque episcopus semèl in anno circumeat parochiam suam. Nouerint sibi curam populorum & pauperũ in protegendis ac defendendis impositã. Ideoq; dum conspiciunt iudices ac potentes pauperum oppressores existere, priùs eos, sacerdotali admonitione redarguant: & si contemptores emendari, eorum insolentia regis auribus intimetur, vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coërceat.

CAP. 18.

Vt presbyteri sub sigillo custodiãt chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel cuiuslibet rei donare præsumant. Genus enim sacramenti est, & non ab alijs, nisi à sacerdotibus, contingi debet. Quod si fecerint, honore priuentur.

CAP. 19.

Vt parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri suscipiunt, erudire summoperè studeant: illi, quia eos genuerũt, & eis à Domino dati sunt: isti, quia pro eis fideiussores existunt.

CAP. 20.

Vt ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec alia vlla possessione priuẽtur.

Mogunt. concil. tẽpore Arnulfi, cap. 23.

CAP. 21.

Vt de sepeliendis in basilicis mortuis, illa constitutio seruetur, quæ ab antiquis patribus constituta est.

CAP. 22.

Vt placita publica & secularia, neque in atrijs basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant, dicente Domino: Domus mea, domus orationis vocabitur.

Turo. cõc. tempore Caroli. ca. 39. Matt. 21. b Et Mogũtì. tempore Arnulphi, ca. 22.

CAP. 23.

Nec comites vel vicarij, seu iudices vel centenarij, sub mala occasione vel ingenio res pauperum emant, nec per vim tollant, aut quolibet argumento subripiant: sed si cui aliquid possessionum emendũ aut vendendum sit, id in publico coram comite, & iudicibus, & nobilibus ciuitatis facere debebit.

CAP. 24.

Vt vnusquisque episcopus in sua parochia presbyteros vel diaconos diligenter inquirat, & fugitiuos omes clericos ad loca sua redire iubeat, & proprijs episcopis aut rectoribus quærentibus reddat.

CAP. 25.

Vt si quis beneficium de rebus ecclesiæ habet, ad recta eiusdem ecclesię restauranda, vel ad ipsas ecclesias ædificandas omninò adiuuet.

CAP. 26.

Vt * qui publico crimine cõuicti sunt, rei publicè iudicentur, & publicam pœnitentiam agant secundùm canones. Hæc igitur sub breuitate, quæ emẽdatione digna perspeximus, quàm breuissimè adnotauimus, & domino Imperatori præsentãda decreuimus, poscentes eius clemẽtiam, vt si quid hîc minus est, eius prudentia suppleatur: si quid secùs quàm se ratio habet, eius iudicio emendetur: si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur.

* qui de

TVRO-

TVRONENSIS SYNODVS III. TEMPORE CAROLI MAGNI.

Universidad de Deusto Biblioteca

PRAEFATIO.

QVantùm pijssimi Imperatoris nostri excellens animus, diuinæ sapientiæ fulgore sit irradiatus ad gubernandum præsentiũ rerum statum, ipsius Imperij sibi à Deo dati liquidò testantẽ negocia: quæ quanta sint industria administrata, quantaque prudentia ordinata, qui sapiens ac intelligens est, facilè perspicere potest: & eò præcipuè, quòd hic toto animo inuigilat, inuestigando quę ad pietatem & veram religionem pertinent, quorum fructus hominem in bono beatitudinis collocat. His igitur intentus, pios ac religiosos Dei sacerdotes, Ecclesiæ gubernacula in regno sibi diuina largitate collato tenentes, saluberrimis exhortationibus admonuit, vt operam darent, & actibus eminerent, quibus & se benè operando, & sibi commissos, verbis & exemplis instruendo regerent. Diffinitum itaque de locis & tempore, quandò & vbi coadunari fuerit opùs: & quod à tanto principe nobis iniunctum est, ad statuta loca cõuenimus: siquidem vrbe Turonis congregati episcopi, abbates, & venerabilis clerus, pro paruitate nostra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animaduertimus, & quæ secundùm canonicam regulam emẽdatione indigẽt, distinctè per capitula adnotauimus, serenissimo Imperatori nostro ostendenda.

CAP. I.

Primò omnium admonuimus generaliter cunctos, qui nostro conuentui interfuére, vt obedientes sint domino excellẽtissimo Imperatori nostro, & fidem, quã ei promissam habent, inuiolabiliter cõseruare studeant. Orationes quoquè assiduas intentè fundere pro eius stabilitate ac incolumitate omnes se velle secundùm nostrã admonitionem vnanimiter professi sunt, vt misericordia diuina longiori æuo illius mansuetudinem conseruare dignetur.

CAP. 2.

Vt omnes episcopi studiosè operam diuinæ dent lectioni: sanctum euangelium & epistolas beati Pauli Apostoli, non solùm crebrò lectitent, sed etiã quantùm possint, memoriæ studeant commendare, sanctorumque patrum opuscula super eadem exposita, deuotè frequentent. Similiter & de cæteris libris canonicis faciant.

CAP. 3.

Nulli episcopo liceat, canones, aut librũ pastoralem à beato Gregorio papa editũ, si fieri potest, ignorare: in quibus se debet vnusquisque, quasi in quodam speculo, assiduè considerare.

CAP. 4.

Solicitè studeat vnusquisque episcopus gregem sibi commissum sacra prædicatione, quid agere, quidve vitare debeat, informare. Et ipse episcopus vita, habitu, forma, & cõuersatione sancta, suis sit subiectis exemplum, vt iuxta Dominicam vocem, videant opera eius bona, & glorificent patrẽ Deum, qui in cælis est. Matt.

CAP. 5.

Episcopum non oportere nimiùm profusis incumbere cõuiuijs, sed parco & moderato contentus sit cibo, nè videatur Domini abuti sententia, dicentis: Attendite, nè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. & quàm diù conuiuatur, potius sacra lectio ante mensam eius recitetur, quàm ociosa à susurronibus resonent verba. Luc.

CAP. 6.

Peregrini & pauperes, conuiuæ sint episcoporum: cum quibus non solùm corporali, sed & spiritali reficiantur alimento.

CAP. 7.

Ab omnibus, quæcunque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, vndè vigoranimi emolliri posse credatur, (quod de aliquibus generibus musicorum, alijsq; nonnullis rebus sentiri potest) Dei sacerdotes abstinere debent: quia per aurium oculorumq; illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi solet. Histrionum quoq; turpium, & obscœnorum insolentias iocorum, & ipsi animo effugere, cæterisq; sacerdotibus effugienda prædicare debent.

CAP. 8.

Sacerdotibus non expedit, secularibus & turpibus quibuslibet interesse iocis: venationes quoquè ferarum vel auium minimè sectentur.

CAP. 9.

Presbyteri quoquè & diacones, in omnibus sui episcopi vestigia sectẽtur: & in bonorum morũ probitate, quæ episcopo sunt obseruanda, eadem & sibi obseruanda esse cognoscant.

CAP. 10.

Episcopi quidem maximam curam & solicitudinem circa pauperes habeant, & res Ecclesiasticas ecclesijs collatas, cauta circunspectione dispensent, quasi Dei ministri, non quasi turpis lucri sectatores: illisque ità vtantur, non vt proprijs, sed vt sibi ad dispensandum commissis.

CAP. 11.

Licitum sit episcopis, præsentibus presbyteris & diaconibus, de thesauro ecclesiæ, familiæ & pauperibus eiusdẽ ecclesiæ, secundùm canonicam institutionem, iuxta quod indiguerint, erogare.

CAP. 12.

Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est, trigesimũ ætatis annum: sed priusquàm ad consecrationem presbyteratũs accedat, maneat in episcopio discendi gratia officium suum tam diù, donèc possint & mores & actus eius animaduerti. Et tunc, si dignus fuerit, ad sacerdotium promoueatur.

CAP. 13.

Vt vnusquisq; episcoporum parochiam suam diligenter perscrutari nitatur, nè aliquis presbyter ab alterius parochia in suã commigrãs, officium celebrare præsumat, sinè literis commẽdatitijs: sicut olim multis in locis actum esse, repertum est.

CAP. 14.

De titulo minori ad maiorem migrare, nulli presbytero licitum sit: sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quòd si inuentus fuerit cõtra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua episcopus, si de minore ad maiorem transmigrauerit sedẽ. Moguntin. concil. tẽpore Arcadij, ca. 1.

CAP. 15.

Quicunq; presbyter per precium ecclesiã fuerit adeptus, omnimodis deponatur, quoniam & ille contra ecclesiasticæ regulę disciplinam agere dinoscitur, qui aliũ presbyterum legitimè ad ecclesiam ordinatũ, per pecuniam expulerit, eamq; sibi taliter vindicauerit. Quod vitium latè diffusum, summo studio emendandum est. Itemque interdicendum videtur clericis siue laicis, nè quis cuilibet presbytero præsumat dare ecclesiam sinè licentia & consensu episcopi sui.

CAP. 16.

Vt decimæ, quæ singulis dabũtur ecclesijs, per consulta episcoporum, à presbyteris ad vsum ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensentur.

CAP. 17.

Visum est vnanimitati nostræ, vt quilibet episcopus habeat homilias, cõtinentes necessarias admonitiones, quibꝰ subiecti erudiantur: id est, de fide catholica, prout capere possint: de perpetua retributione bonorum, & æterna damnatione malorum: de resurrectione quoquè futura, & vltimo iudicio: & quibus operibus possit promereri beata vita, quibusve excludi. Et vt easdem homilias quisq; apertè transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam, quò facilius cuncti possint intelligere, quæ dicuntur.

CAP. 18.

Episcoporum sit magna solicitudo, presbyteris suis tradere baptismi sacramentũ, & quid in eodem renunciandum, quidve credendum sit. Renunciatur ergò diabolò & omnibus operibus eius & omnibus pompis eius. Opera eius intelliguntur & sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia, quæ nimirùm diabolico instinctu priùs cogitatione mẽtis concipiuntur, quàm opere perpetrentur. Pompæ verò eiusdem sunt, superbia, iactantia, elatio, vana gloria, fastus, & alia quamplurima, quæ ex his oriri videntur.

CAP. 19.

Presbyteri omninò admonendi sunt, vt cùm sacra Missarũ solennia peregerint atq; communicauerint, pueris aut alijs quibuslibet personis adstantibus, corpus Domini indiscretè non tribuant. Qui si fortè maioribus peccaris fuerint inretiti, magis sibi damnationem quàm remedium, iuxta sententiam Apostoli, dicẽtis: Quicunq; manducauerit panem, vel biberit calicẽ Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. 1. Cor. 11.

CAP. 20.

Item presbyteris iniungendum est, nè sacrum chrisma foràs conclaue dimittant, vbi à quolibet attingi possit. nam criminosos eodem chrismate vnctos aut potatos, nequaquàm vllo examine deprehendi posse, à multis putatur. Arela. cõc. tempore Caroli. ca. 18. Mogunt. Concil. tẽpore Caroli. ca. 37.

CAP. 21.

Seruandum presbyteris firmiter statuimus, nè tabernas ingrediantur comedendi bibendíve causa. Quòd si post hæc statuta facere præsumpserint, canonica decernimus sententia feriendos.

CAP. 22.

Episcopis & presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta cõfitentibus, tempus abstinendi ascribant, vt iuxta modum peccati pœnitentibus abstinentia indiceatur: quoniam variè ab aliquibus sacerdotibus & indiscretè hæc iudicia proferuntur. Ideò necessarium videbatur nobis, vt cùm omnes episcopi ad sacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cuius antiquorum liber pœnitentialis potissimùm sit sequendus. • iudicat.

CAP. 23.

Canonici & clerici ciuitatum, qui in episcopijs conuersantur, consideranimus, vt in claustris habitantes simul omnes in vno dormitorio dormiant, simulque in vno reficiantur refectorio, quò facilius possint ad horas canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conuersatione sua admoneri & doceri. Victum & vestimentum iuxta facultatem episcopi accipiant, nè paupertatis occasione compulsi, per diuersa vagari, ac turpibus se implicare negocijs cogantur: dimis-

dimissoque ecclesiastico officio, incipiant indisciplinatè viuere,& proprijs deseruire voluptatibus.

CAP. 24.

Simili modo & abbates monasteriorũ, in quibus canonica vita antiquitùs fuit,vel nunc videtur esse,solicitè suis *prouideant canonicis,vt habeant claustra & dormitoria,in quibus simul dormiant,simulque resciantur, horas canonicas custodiant, victum & vestimenta,iuxta quod poterit abbas,habeant,quò faciliùs ad nei seruitium possint constringi.Sintq; abbates sibi subditis benè viuendo duces & præuij, viamq; demonstrent,qua rectè gradiendo,ad meliorem vitam peruenire valeant.

*præuideant

CAP. 25.

Monasteria monachorũ, in quibus olim regula B. Benedicti patris conseruabatur, sed nunc fortè qualicunq; negligẽtia subrepẽte,remissiùs ac dissolutiùs custoditur, vel certè penitùs abolita negligitur, bonũ videtur,vt ad pristinum reuertantur statũ, & abbates eorundem in eodem habitu ac vita,qua ipsa regula præcipit eos incedere, viuere studeant,quoniam aliqua sunt monasteria,in quib' iam pauci sunt monachi, qui prędicti patris regulam, suis abbatibus promissam,habeant:quippe cùm ipsi abbates magis canonicè quàm monachicè inter suos conuersari videntur.

CAP. 26.

Porrò in monasterijs puellarum multa inueniri possunt, quæ emendatione indigẽt.Nam quædam abbatissarum negligentiùs,quàm oporteat,viuere dicuntur, & ob hoc earum vita & conuersatio à multis diffamatur,sed & talium actus subditã familiam imitari velle, credendum est. Victus etiã ac vestimenta,aliaq; nonnulla necessaria,quæ iure ab abbatissis prẽparari debuerant, abstracta sibi eadem conqueritur familia.

CAP. 27.

Mogunt. concil. tẽpore Arnulfi, cap. 27.

Vt iuuenes viduę citò nequaquàm velẽtur,vsq; dum probetur illarum religio, & bona ab eis nota sit cõuersatio, nè fortè de eisdem dici possit ab Apostolo: Quæ autẽ 1. Tim. 5.a in delicijs sunt,viuentes mortuæ sunt.

CAP. 28.

Carthag. 5.cap.4.Et dist.72.placuit vsque.& 1 q.1. Placuit vt

Virginibus quoq; sacrum velamen accipiendum decreta patrum interdicunt ante 25.annos,nisi fortè aliqua cogente necessitate,pro qua licitum est hæc statuta mutare,vt in canonibus, si requiratur, inueniri poterit.

CAP. 29.

Presbyteris,diaconib',cæterisq; clericis, infra claustra monasteriorum puellarũ nõ sit concessum habitare. Neque enim intrẽt monasteria,nisi tempore,quo Missarũ solennia celebranda sunt, vel alia quælibet ecclesiastica officia peragenda:quibus peractis statim egrediãtur,nè ibi postea aliquã moram faciant. Similiter & alijs hominibus,eadem monasteria importunè frequẽtare cupientibus, omis aditus prẽcludatur.

CAP. 30.

Abbatissæ, absque sui episcopi licentia, foràs monasterium egrediendi non habeant potestatem,nisi cùm ad pijssimum Imperatorem nostrũ proficisci voluẽrint, sed tãtùm in suis permaneãt monasterijs, ibiq; & seipsas custodire,sibiq; commissas seruare, quanta poterunt vigilantia, decertent.

CAP. 31.

Vt in monasterijs canonicorum, monachorum,seu puellarum maior hominũ numerus non admittatur,quàm facultas monasterij possit sufferre.

CAP. 32.

Omnes homines,& maximè Christiani, studeant inter se pacem, vnanimitatem, & concordiam habere,odium verò & discordiam longè à se propellere, neque pro terreno & caduco quæstu quis,inuidię stimulis agitatus, felicitati fratris inuideat: sed potiùs bona,quæ sibi optat,eadẽ & proximis æqualiter cupiat.

CAP. 33.

Comitibus,iudicibus,reliquoq; populo expedit,vt suis sint episcopis consentiẽtes & obedientes propter Dei amorem, suoq; gradũs honorẽ,& semper ab eis vtile quærant consilium, illorumque salubria non spernãt monita,sed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant subleuare consolationibus.

CAP. 34.

Summoperè admonendi sunt comites, & iudices, nè viles & indignas psonas coram se permittant ad testimonium accedere:quoniam multi sunt, qui peierare pro nihilo ducunt, intantùm, vt pro vnius diei satietate,aut pro quolibet paruo precio ad iuramentum conduci possint, animasque suas periurio perdere minimè formident. Quamobrẽ tales nequaquàm ad quodlibet testimonium admittendi sunt. Et hoc notandum, quòd non solùm illi qui peierant,sed etiàm qui periuris consentiunt,simili plectendi sunt damnatione.

CAP. 35.

Nullus Christianus pro quolibet placito vel iudicio,à qualibet persona munera exigere aut accipere debet: quoniam id diuina scriptura multis in locis magna interdicit authoritate, teste scriptura, quæ ait:Munera excæcant oculos sapientium, & subuertunt verba iustorum.

CAP. 36.

Omnibus cõmuniter intimetur, vt vnusquisq;

quisque omni tempore suam familiam, & ad se pertinentes inopes, alere ac vegetare studeat: quoniam impiũ est & Deo odibile, eos qui diuitijs affluunt, nimijsque opibus abundant, non adiuuare miseros & indigentes.

CAP. 37.

Sciendum est,quòd exceptis diebus nominicis & illis solẽnitatibus,quibus & vniuersalis Ecclesia,ob recordationem Dominicę resurrectionis,solet stando orare,fixis in terram genibus suppliciter Dei clemẽtiam nobis profuturam, nostrorumque criminum indulgẽtiam deposcendũ est, cuius Matt.26.d rei in euangelio ipse Dominus nobis dedit exemplum. Sed & Stephanũ martyrem, & Act.6.7.g apostolum Paulũ eadem feciss̃e, liber Actu- Act.10.g um apostolorum testis est.Ex quibus intelligi datur,oportere Christianum humiliter Eccl.10.b ad terram prosterni, nè fortè illi dicatur: Quid superbis terra & cinis?

CAP. 38.

Sacerdotes debent fideles admonere,vt quandò ad ecclesiam conueniunt.sinè strepitu ac tumultu eã ingrediantur:in qua etiam,quandiù orationis causa morantur, nequaquàm inanes inter se proferant confabulationes. Sed & tempore,quo Missarum solennia celebrantur,non solùm ab ociosis & inutilib' verbis, verùm etiàm & à pniciosis cogitationib' funditùs abstinendũ est.

Mogũt.cõc. tẽpore Arnulfi,ca.22.

CAP. 39.

Placita quidem secularia in ecclesijs, vel in atrijs ecclesiarum à comitibus,vicarijsq; vsque modò multis in locis habita,nè vltrà fiant, interdicendum est, cum authoritate Iosue.22 nomini,qui expulsis de templo negociatoribus, adseruit debere domum Dei, domũ esse orationis.

CAP. 40.

Itemq; interdicat, nè mercata & placita vsquàm fiant die Dominica, qua oportet oẽs Christianos à seruili ope, in laude Dei & gratiarũ actiõe vsq; ad vesperã pseuerare.

CAP. 41.

Incestuosi, parricidæ, homicidæ multi apud nos heu prohdolor reperiuntur: sed aliqui ex illis, sacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, quos oportet per secularis potentię disciplinam,à tam praua cõsuetudine coërceri,qui p salutifera sacerdotũ monita noluerũt reuocari. Quorũ aliquos iã excõmunicauim': sed illi hoc paruipẽdentes,in eisdẽ pdurârunt criminibus.Quamobrẽ vestra decernat mansuetudo,quid de talibus deincèps agendum sit.

CAP. 42.

Admoneant sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij cõferre, non animalibus languentibus,claudicantibusve,vel etiàm moribundis quicquam mederi, non ligaturas ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse, sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.

CAP. 43.

Omnes homines admonemus, nè per singula verba,quasi ad confirmatiõem suæ assertionis, nomen Domini in vanum adsumant. Quod ipse Dominus interdicit faci- Exod. 20. b endum, vbi ait: Nè adsumas nomen Dei tui in vanũ. In vanum etẽ nomẽ dei adsumit, quandò aliquis ad singula verba, quibus vult vt sibi ab alio credatur,Deum omnipotẽtem,testem rei de qua ait,inuocat: eumq; sibi ità esse adiutorẽ, sicut ea vera sunt, quæ loquitur. Nam & ipse Dominus in euangelio hoc modo prohibeas omne genus iura- Matth.5.f menti: Nolite, inquit,omnino iurare, neque per cælum,neque per terram,neque per caput tuum &c.

CAP. 44.

Propter diuersas occasiones res pauperum multis in locis valdè attenuatæ sunt, eorum scilicet dicimus, qui liberi esse noscuntur, & sub potestate potentiorum sunt constituti, quorum si negocia & causas clementia pijssimi principis nostri diligenter inuestigari iusserit,reperientur quàm plurimi,diuersis occasionibus ad vltimam paupertatem iam redigi.

CAP. 45.

Quòd mensuræ & pondera iusta vbique Prou.11.a habenda sint, testis est Salomon, qui dicit, q̃ statera dolosa abominatio sit apud Deũ, & pondus æquum voluntas eius. Et Dominus in euangelio: In qua mensura, inquit, Matth.7.a mensi fueritis,remetietur vobis. quod licèt de mutua ibi dictum indulgentia intelligi possit, tamen nõ absurdè & de hac re dictũ accipi valet.

CAP. 46.

Nonas ac decimas, quas, qui res ecclesiasticas tenent, soluere rectoribus ecclesiarũ ordinati sunt ad luminaria & stipendia clericorũ, multis in locis abstractas esse vidimus. Quod sæpè iam missis vestris in publicis indicauimus placitis. Sed indè hactenùs aut paruũ aut nullũ cõsecuti sumus effectum. Similiter & de restauratiõe tectorum nobis necessitas incũbit indicare, quia non tantùm domus monasteriorum, sed & ipsæ ecclesiæ propter tectorum inopiam, ruinas minantur.

CAP. 47.

Ieiunia quandò generaliter ꝑ aliqua necessitate indicuntur, diligẽter ab omnibus custodienda sunt & obseruanda. Nec se aliquis improbitate gulæ patiatur corrumpi, vt de communi cõfortio sequestratus, effectum ieiunij, quem cum ceteris abstinendo consequi debuit, ingluuie ventris victus, turpiter amittat.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. 48.

Ebrietatem & crapulã fideles sectari non debere, Dominus in euangelio author est, qui suis auditoribus ità præcipiens: Attendite, inqt, nè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, quæ vitia modò apud homines nullius momenti esse putantur. Sed quanta mala de illis generari soleant, facilè non possunt cópræhendi. Generantur eñ de illis quique noxiores corporum morbi, vt physici testantur. Ad statú quoquè mentis euertendum, quantùm noceat ebrietas, non facilè deprehendi poterit: quippe cùm penè omnium malorum, quæ ab hominib⁹ raptim ppetrantr, causa, sit & origo ebrietas. Luc.21.d

CAP. 49.

Admonendi sunt domini subditorum, vt circa suos piè & misericorditer agãt, nec eos qualibet iniusta occasione condemnẽt: non vi opprimant, non illorum substantiolas iniustè tollãt: nec ipsa debita, quæ à subditis reddẽda sunt, impiè ac crudeliter exigantur.

CAP. 50.

Vt si non frequentiùs, vel tèr laici homines in anno communicent, nisi fortè quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur.

CAP. 51.

Diligenter tractare & inquirere pariter cœpimus in conuentu nostro, sicut pia seretissimi principis nostri nobis iniunxit admonitio, de illis hominibus, qui exhęredati esse dicuntur: si aliquis esset, qui nostris temporibus voluisset dicere, se à quolibet nostrûm illis priuari rebus, quas pater eius, aut mater, aut frater, vel aliquis ꝓpinquorũ ad ecclesias Dei dedisset, & in eius nomine ìterùm precaria à rectoribus ecclesiarũ acciperetur: sed in eodẽ conuentu nostro neminem reperimus, qui de hac re aduersùs nos conqueri voluisset. Nam penè nullus est, q res suas ad ecclesias donet, nisi de rebus ecclesiasticis, aut tantum quantum donauit, aut duplum, aut triplum vsufructuario accipiat: & quibus ille tunc, vel quantis filijs aut propinquis, à rectoribus impetrauerit, post discessum eius eadem conditiõe, qua ille tenebat, posteri eius sibi vindicent. Hic vsus, & hæc ratio apud nos vsq; modò de talibus tenebatur. Nam & nobis visum est, prędictis hęredibus hanc dare optionẽ, vt si voluissent traditiones parentum suorũ cõsequi, de qua illi iam erãt per legem exclusi, rectoribus ecclesiarum se commendarẽt, & hæreditatem illam in beneficium, vndè se adiuuare ac sustentare possent, acciperent. Hæc nos in conuentu nostro ità ventilauimus: sed quomodò deincèps pijssimo principi nostro de his agendum placebit, nos fideles eius famuli, libenti animo ad nutum & voluntatem eius parati sumus.

CABILONENSIS

SYNODVS II. HABITA SVB IMPERATORE CAROLO MAGNO,

AVxiliante domino nostro Iesu Christo, & imperante sereniſſimo atque inclyto Augusto Carolo, cõuenim⁹ episcopi & abbates totius Galliæ Lugdunẽsis in vrbem Cabilonẽsem, & de quibusdam rebus, in quibus nobis emendatio necessaria videbatur, quędam capitula, quæ subtèr inserta sunt, eidem domino Imperatori præsentanda, & ad eis sacratissimum iudiciũ referenda adnotauimus, quatenùs eius prudenti examine ea, quæ rationabiliter decreuimus, confirmentur: sicubì minùs aliquid egimus, illius sapientia suppleatur.

CAP. I.

Decreuimus iuxta sanctorum canonum constitutionem, & cęterarum sanctarũ scripturarum doctrinã, vt episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborũ Dei, quibus in Ecclesia doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent, & cum Dauid quotidiè Domino dicant: Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: ità videlicet, vt illas scripturas notissimas habeant, quæ canonicæ appellãtur, & earum sensum per patrum tractatus ingrant. Canones quoquè intelligant, & librũ B. Gregorij papæ de cura pastorali: & secũdùm formam ibidèm constitutam & viuãt, & prædicent. Psal.118.

CAP. 2.

Vt ea quæ legendo perscrutantur, opere compleant, iuxta illud: Cœpit Iesus facere & docere. Et illud: Et memoria tenentibus mandata eius, vt faciant ea. Et illud: Beati q̃ scrutãtur testimonia eius, in toto corde exquirunt ea. Non enim, qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerũt. Et quia nõ auditores legis, sed factores eius iustificabuntur. Et regnum Dei non est in sermone, sed in opere. Et sint subditis norma viuendi, ità videlicet, vt & verbis & exemplis populo ad æternam patriam pergenti ducatũ præbeant, vt vita eorum & doctrina nequaq̃ discordẽt: sed q̃ dicunt, faciãt: & q̃ faciũt, docere studeant. Et prædicatione assidua plebem admoneant, & falce iustitiæ à credentium mentibus vitiorum spinas eradicent, & verbi Dei semine agros mentis eorũ ad fœcunditatem perducant.

CAP. 3.

Oportet

Oportet etiàm, vt sicut dominus Imperator Carolus, vir singularis mãsuetudinis, fortitudinis, prudẽtiæ, iustitię & temperantiæ, præcepit, scholas cõstituant, in quibus & literaria solertia disciplinæ, & sacræ scripturæ documẽta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino: Vos estis sal terræ: & qui condimentũ plebibus esse valeant, & quorum doctrina non solùm diuersis hæresibus, verùm etiàm Antichristi monitis & ipsi Antichristo resistat, vt meritò de illis in laude Ecclesiæ dicatur: Mille clypei pendẽt ex ea, oĩs armatura fortium. Matth.5.b Cant.4.b

CAP. 4.

Opportunum ducimus, vt humilitatem atq; religionem & in vultu, & in opere, & in habitu, & in sermone demonstrent, vt benè agentes & habitu & vultu demulceãt: malè agentibus verò ipso suo visu terribiles sint, iuxta illud, quòd in tabernaculo Dei, boum & leonũ effigies expressæ fuisse, memorant. Et Dominus in euãgelio & astutiam serpẽtis, & simplicitatem columbæ habendam percenset. 3.Reg.7.e Matth.10.b

CAP. 5.

Vt iuxta Apostoli vocem, sacerdotes irreprehensibiles sint, & moribus ornati: & nequaquàm turpibus lucris deseruiant, iuxta illud, quod ait scriptura: Nemo militãs deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit: & à turpib⁹ lucris & vsuris non solùm ipsi abstineant, verùm etiàm plebes sibi subditas abstinere instituant. 1.Tim.3.a 2.Tim.2.a

CAP. 6.

Imputatur quibusdã fratribus, cõ quòd auaritiæ causa hominibus persuadeant, vt abrenunciantes seculo, res suas ecclesiæ cõferant: quod penitùs ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum etenim salutẽ inquirere sacerdos, nõ lucra terrena, debet: quoniam fideles ad res suas dandas nõ sunt cogendi, neque circunueniendi. Oblatio nanq; spõtanea esse debet, iuxta illud quod ait scriptura: Voluntariè sacrificabo tibi. Et illud: Omnis populus mente deuota obtulerunt donaria Domino. Ecclesia verò sancta non solùm fideles spoliare non debet, quin potiùs inopibus opem ferre, vt debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes, à sancta ecclesia, vt puta à pia matre & oñium gubernatrice, subsidium accipiant: quia res ecclesiæ, quibus episcopi non vt proprijs, sed vt commẽdatitijs vti debent, precia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viuentium. Psalm.ff. Leuit.d

CAP. 7.

Constituit sanè sacer iste conuentus, vt episcopi siue abbates, qui non in fructum animarum, sed in auaritiam & turpe lucrũ inhiantes, quoslibet homines illectos circunueniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solùm acceperunt, sed potiùs subripuerunt, pœnitentiæ canonicę siue regulari, vtputà turpis lucri sectatores, subiaceant. Hi verò, qui vanis promissionibus illecti, vel quibuslibet machinationib⁹ persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum domini esse nescientes, comam deposuerint, in eo quod cœperunt, perseuerare cogantur. Res nanque, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab auaris & cupidis nõ solùm acceptæ, sed raptæ noscuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum & auaritia incentorum, exhæredati esse noscuntur. Si verò nescientibus episcopis aut abbatibus ministri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc fecisse conuincuntur, episcopi & abbates desidia, illi verò rapacitate & auaritia iudicẽtur. Hoc verò, quod quisque DEO iustè & rationabiliter de rebus suis offert, firmiter ecclesia tenere debet.

CAP. 8.

Oportet etiàm, vt si quandò sacerdotes fruges vel quosdam reditus terræ congregant, & protelant: non ideò hoc faciant, vt cariùs vendant, & Thesauros congregent, sed vt pauperibus tempore necessitatis subueniant.

CAP. 9.

Ab omnibus oculorum auriumq; illecebris sacerdotes abstinere debẽt, & canum, accipitrum, falconũ, vel cæterarũ huiusmodi rerum curam paruipendere, & histrionum siue scurronum, & turpiũ seu obscœnorum iocorum insolentiã non solùm ipsi respuant, verùm etiàm fidelibus respuenda percensęant.

CAP. 10.

Vt sobrietatẽ sacerdotes teneãt, & hanc habendam fidelibus prædicent: quia non potest liberè sobrietatem prædicare, qui se mero vsque ad alienationem mentis ingurgitat. Hoc & de commessationibus & de cæteris pestibus ad gastrimargiam pertinentibus, seruandum est.

CAP. 11.

Vt episcopus ad forum, neque vbi publicè negocia iudiciaria exercentur, non pgat, suę causæ suffragaturus: nisi fortè vt aut pauperibus oppressis succurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei iudices admoneat, vt iuxta Domini præceptum, iusta iudicent iudicia. Hoc & de abbatibus, & de presbyteris & diaconibus & maximè monachis obseruandum est. Si verò eorum, qui in clero sunt, propria causa agenda est, cum licentia episcopi & aduocato peragat, & suæ causæ cum iustitia suffragetur. Iohan.7.c

CAP. 12.

Vt neque presbyteri, neque diaconi, neque monachi villici fiant.

CAP. 13.

Dictum est interea de quibusdam fratribus, quòd eos, quos ordinaturi sunt, iura-

re cogant, q̃ digni sint, & contra canones non sint facturi, & obedientes sint episcopo, qui eos ordinat, & ecclesiæ, in qua ordinantur: quod iuramentum, quia periculosum est, omnes vnà inhibendum statuimus.

CAP. 14.

Cauendum sanè est, nè cùm episcopi parochias suas peragrãt, quãdam damnosam erga subditos seu erga socios tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciaria inuectione stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiãm modis omnibus, vt si quandò eis peragrãdæ parochiæ necessitas incumbit in cõfirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi neiim lucris animarum potiùs, quàm in deprædandis & spoliandis hominibus & scandalizandis fratribus, operã dent. Et si quandò eis ad peragendum ministerium suum à fratribus aut subditis aliquid accipiendum est, hoc summoperè obseruare debent, nè quem scandalizent aut grauent. Tanta ergò in hac re discretio tenenda est, vt & verbi Dei prædicator sumpt⁹, vbi proprij desunt, à fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non grauentur: exẽplo apostoli Pauli, qui, nè quem grauaret, arte & manibus victum quærebat.

2. Thess. 3. d

CAP. 15.

Dict. 94. ca. Dictum est etiàm quòd

Dictum est etiàm, quòd in plerisque locis archidiacói super presbyteros parochianos quandam exerceant dominationem, & ab eis census exigant, quod magis ad tyrannidẽ, q̃ ad rectitudinis ordinẽ, pertinet. Si enim episcopi, iuxta Petri apostoli sentẽtiam, non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo: multò minùs isti hoc facere debent, sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod eis ab episcopis iniungitur, hoc per parochias suas exercere studeãt, nihil per cupiditatem & auaritiam præsumentes.

1. Pet. 5. a

CAP. 16.

Quidam fratres dixerunt, consuetudinis antiquę fuisse in eorum ecclesijs, vt pro balsamo emendo ad chrisma faciẽdum, siue ꝓ luminarib⁹ ecclesiæ cõcinnandis, binos vel quaternos denarios presbyteri darẽt. Vndè oẽs vno cõsensu statuimus, vt sicut ꝓ dedicandis basilicis, & dãdis ordinibus nihil accipiendũ est, ità etiàm ꝓ balsãmo siue luminaribus emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. ꝓ episcopi itaq; de facultatib⁹ ecclesiæ balsamũ emãt, luminaria singuli in ecclesijs suis cõcinnanda prouideant.

1. 41 Statuim⁹ vt sicut.

CAP. 17.

Inuẽtum est q̃ in quibusdã locis presbyteri duodenos vel quaterdenos denarios episcopis in censum annis singulis darent. Quod penitùs abolendũ esse decreuimus.

CAP. 18.

Dictum est nobis, quòd in quibusdã locis episcopi & comites ab incestuosis & ab his, qui decimas non dant, * vuadios accipiant, & à presbyteris pro quibusdam negligentijs, & inter se pecuniam diuidãt: quod penitùs abolẽdum decreuim⁹, nè fortè auaritiæ locus detur. Et constituimus, vt incestuosi iuxta canonicam sententiam pœnitentia mulctentur. Qui verò decimas post crebras admonitiones & prædicationes sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Iuramento verò eos constringi nolumus propter periculum periurij.

* vadios

CAP. 19.

Questi sunt præterea quidam fratres, q̃ essent aliqui episcopi & abbates, q̃ decimas nõ sinerẽt dari ecclesijs, vbi illi coloni Missas audiunt. Proindè decreuit sacer iste conuentus, vt episcopi & abbates de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habẽt, decimas ad ecclesias deferri faciãt: familia verò ibi dent decimas suas, vbi infantes eorum baptizãtur, & vbi per totum anni circulum Missas audiunt.

CAP. 20.

Hebr. 12. Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo: Sequimini pacem & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deũ: multò magis inter episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem, populum Dei regunt. Ità eũ inter se concordare debent, vt alterutrũm sibi, ad dei seruitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solùm non noceant, quin potiùs adminiculo sint.

Actor. 16.

CAP. 21.

Comitibus verò & iudicib⁹ hoc summoperè obseruandum est, vt iustè iudicent, & nequaquàm in iudicio munera seu pſonas accipiãt, dicẽte Dño: Nõ accipies personam nec munera, quia munera excęcãt oculos sapientium, & mutant verba iustorum. Sed & ministros, quos vicarios & centenarios vocãt, iustos habere debẽt, nè fortè eorũ auaritia aut rapacitate populus grauet, & amissis facultatibus, in paupertatem redigatur. Testes verò probatissimi & pauci de pluribus esse debent tales, de quorum fide non dubitet. Multùm aũt prauorũ testiũ cupiditate & falsitate respublica læditur.

Deut. 16.

CAP. 22.

De abbatibus verò & monachis ideircò hîc pauca scribimus, quia penè omnia monasteria regularia, in his regionibus constituta, secũdùm regulam sancti Benedicti se viuere fatentur: quæ beati Benedicti documenta per omnia demonstrant, quæliter eis viuendum sit. Inquirãt ergò diligenter, vbi secũdùm ipsum ordinem viuitur, & vbi ab ipso ordine digressum est, vt iuxta eiusdem beati viri institutionem viuere certent, qui se, vt ità viuerent, cũ attestatiõe ꝓfessi sunt.

CAP.

CAP. 23.

Decreuimus enim secundùm institutionem, presbyterorum, diaconorum, & cæterorum graduum inferiorum ordinationes, statutis temporibus fieri debere.

CAP. 24.

De episcopis verò, presbyteris, & diaconibus & monachis intersectis, quærendum à domino Imperatore est, cui illius homicidij precium exoluendum sit.

CAP. 25.

Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum constitutionem, in plerisque locis ab vsu recessit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo seruatur: vt à domino Imperatore impetretur adiutoriũ, qualiter, si quis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia: & secũdùm ordinem canonũ, pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur.

CAP. 26.

Perlatum ad nos est, quòd inter hęredes, ecclesiæ in rebus proprijs constitutæ, diuidantur, & tanta per eandem diuisionem simultas oriatur, vt vni⁹ altaris quatuor partes fiant, & singulæ partes singulos habeant presbyteros, quod sinè discordia & simultate nullo modo geri potest. Vndè nobis visum est, quòd huiusmodi ecclesiæ inter hæredes diuidi non debeant, & si in contẽtionem venerint, & simultates inter eos surrexerint, per quas sacerdos suo ibi officio canonicè fungi non possit, præcipiatur ab Episcopo ciuitatis, vt nullo modo ibi Missarum solennia celebrentur, donèc illi ad concordiã redeant, & pari voto atq; consilio ecclesia illa sacerdotẽ canonicè habeat, qui liberè ibi suũ ministeriũ pagere possit.

CAP. 27.

Dictum nobis est, quòd quidam de plebe, bis & tèr ab episcopis, ignorantibus eisdem episcopis, cõfirmentur. Vndè nobis visum est, eandem Confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minimè debere.

CAP. 28.

Interrogauerunt nos quidam de affinitate propinquitatum, & in quibus gradib⁹ matrimonia iungenda sint. Quibus nos ad canones currere præcepimus, & quod in eis cõtinetur, hoc ab eis in negocio, sicut & in cæteris, obseruari debere.

CAP. 29.

Sanè quæ in proprio viro, hæc nimirùm in vxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergò cõstat, eos duos esse in carne vna, cõmunis illis vtrinquè parentela esse credẽda est, sicut scriptũ est: erunt duo in carne vna.

CAP. 30.

Dictum nobis est, quòd quidam legitima seruorum matrimõia, potestatiua quadam præsumptione dirimant, non attendentes illud euangelicum: Quod Deus coniunxit, homo nõ separet. Vndè nobis visum est, vt coniugia seruorum non dirimantur, etiàm si diuersos dominos habeãt: sed in vno cõiugio permanentes, dominis suis seruiant. Et hoc in illis obseruandum est, vbi legalis coniunctio fuit, & per volũtatem dominorum.

CAP. 31.

Dictum etiàm nobis est, quasdam fœminas desidiosè, quasdam verò fraudulenter, vt à viris suis separentur, proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Vndè nos dignum duximus, vt si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam, quandiù viuet, agat pœnitentiam, à viro tamen suo non separetur.

30. q. 1. Dictum est nobis, quasdã.

CAP. 32.

Nota de cõfessiõe sacramentali.

Sed & hoc emendatione egére perspeximus, quòd quidam dum cõfitentur peccata sua sacerdotibus, non plenè id faciunt. Quia ergò constat, hominem ex duabus esse substantijs, anima videlicet & corpore, & interdùm animi motu, interdùm carnis fragilitate peccatur: solerti indagatione debẽt inquiri ipsa peccata, vt ex vtrisque plena sit confessio: scilicet vt & ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt: & ea, quibus in sola cogitatiõe delinquit. Instruendus est itaq; peccatorum suorum confessor, vt de octo principalibus vitijs, sinè quibus in hac vita difficilè viuitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut (quod est grauius) opere eorum instinctu peccauit. Odium etenim, inuidia, superbia, vel cæteræ huiusmodi animæ pestes, tanto periculosiùs lædunt, quanto subtiliùs serpunt.

CAP. 33.

Quidam solummodò Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò sacerdotibus cõfitenda esse percensent, quod vtrũque non sinè magno fructu intra sanctam sit Ecclesiam, ità duntaxàt, vt & deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra, & cum Dauid dicamus: Delictum meum cognitũ tibi feci, & iniustitiam meã non abscondi; Dixi, confitebor aduersùm me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et secundùm institutionem apostoli, cõfiteamur alterutrùm peccata nostra, & orem⁹ pro inuicem vt saluemur. Confessio itaque quę Deo fit, purgat peccata: ea verò, quæ sacerdoti fit, docet, qualiter ipsa purgentur peccata. Deus nanq; salutis & sanitatis author & largitor, plerunque hanc præbet suæ potentiæ inuisibili administratione, plerunquè medicorum operatione.

Psal. 31.

Iacob. 5. d

CAP. 34.

Roma. 2. b Ephe. 6. b Coloss. 3. d Actor. 10. a

Quia igitur Apostolo teste, Non est personarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudicijs caueda est: multò magis in hoc pœnitentię iudicio pręcaueri debet, vt nul-

lus sacerdotũ vnquàm aut gratia, aut odio alicuius personæ secùs iudicet, quàm quod in canonibus sacris inuenerit, aut quod illi secundùm sanctarum scripturarum authoritatem & ecclesiasticam consuetudinem, rectè visum fuerit. Si ergò medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, neq̃quàm propter personę cuiuslibet acceptionem, his quos sanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt: multò magis idipsum his obseruandum est, qui non corporum, sed animarum medici existunt. Neque enim pensanda est pœnitentia quãtitate temporis, sed ardore
Psal.50. mẽtis & mortificatione corporis. Cor autẽ contritum & humiliatum Deus nõ spernit.

CAP. 35.

Multi (quod sinè dolore dicendum non est) in pœnitentia non tam peccati remissionem, quàm temporis cõstituti expectant expletionem. Et si carnium & vini vsus eis interdictus est, mutata nõn voluntate, sed eiusdem cibi aut potũs perceptione, intantùm delicijs suis indulgent, vt delicioſiùs, his interdictis, aliorum ciborum vel potionum appetitu viuere cognoscantur. Spiritalis autem abstinentia, quæ in pœnitentibus vigere potissimùm debet, & quorundã ciborum ac potionum perceptiones & desiderium fugere debet: ille, inquam, ille magis parsimoniæ seruire censendus est, qui sibi nõ solùm quarundam rerum perceptiones, sed delectationes corporis penitùs interdicit. CAP. 36.

Sed nec hoc prætereundum putauimus, quòd quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem, quãdam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna
Eccl.3.d enim extinguit peccata, iuxta illud: Ignẽ ardentẽ extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata. Sed ea, quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate: ea verò, q̃ ex industria, aut cuiuslibet libidinis explendæ causa idcircò fiunt, vt elee mosynis redimãtur, nequaquàm eis redimi possunt: quia, qui hoc perpetrãrunt, videntur Deum mercede conducere, vt eis impunè peccare liceat. Nõ ergò quis idcircò peccare debet, vt eleemosynam faciat: sed ideò eleemosynam facere debet, quia peccauit. Mentem enim & corpus, quæ libido traxit ad culpã, afflictio & contritio debet reducere ad veniam. CAP. 37.

Cùm igitur omnia concilia canonum, q̃ recipiuntur, sintà sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea sit eis viuendũ & prędicandum: necessarium duximus, vt ea, quę ad fidẽ pertinent, & vbi de extirpandis vitijs & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebrò legatur, & benè intelligatur, & in populo p̃dicetur. CAP. 38.

Modus autẽ pœnitentiæ peccata sua cõfitentibus, aut per antiquorum canonũ institutionem, aut per sanctarum scripturarũ authoritatem, aut per ecclesiasticam cõsuetudinem (sicut superiùs dictum est) imponi debet, repudiatis ac penitùs eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorũ sunt certi errores, incerti authores. De quibus rectè dici potest: Mortificabãt animas, Ezech.13 quæ non moriuntur, & viuificabãt animas, quæ non viuebant. Qui dum pro peccatis grauibus leues quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt puluillos, secundùm propheticum sermonem, Ibid. sub omni cubito manũs, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. CAP. 39.

De cens. 2. Visum Visum prætereà nobis est, vt in omnibus Missarum solennitatibus pro defunctorum spiritibus loco cõpetenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro quibuslibet necessitatibus dominus deprecetur, ità nimirùm nulla dies excipi debet, quin pro animabus fideliũ preces Domino in Missarum solennibus fundantur. Antiquitùs hunc morem igitur sancta Ecclesia tenet, vt & in Missarum solennitatibus & in alijs precibus nomiuo spiritus quiescentium commendet, dicente beato Augustino: Non sunt prætermittendæ Lib. de supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate defunctis, etiàm tacitis nominibus eorum, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia: vt quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicunq; cognati, vel amici, ab vna eis exhibeant pia matre communi. CAP. 40.

Dictum nobis est, presbyteros propter suam negligentiam canonicè degradatos, secularitergradu amisso viuere, & pœnitẽtiæ agendæ bonum negligere. Vndè statuimus, vt gradu amisso, agendæ pœnitentiæ gratia in monasterio aut canonico aut regulari mittantur. Si verò hoc fieri causa quælibet prohibuerit, vbicunquè sint, pœnitẽtiam agere non desistant. Si autem amisso gradu, secularitervixerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab Ecclesiæ cõmunione separentur. CAP. 41.

Presbyter, proprio loco dimisso, ad aliũ migrans, nequaquàm recipiatur, nisi suæ migrationis causam dixerit, & se innocenter vixisse in parochia, in qua ordinatus est, sub testibus probauerit: literas etiàm habebit, in quibus sint nomina episcopi & ciuitatis, plumbo impressa. Quibus cognitis & talibus inuentis, quibus fides adhiberi possit, recipiatur. CAP. 42.

Inuentũ est, q̃ multi arbitrij sui temeritate, & (quod grauiꝰ est) ducti cupiditate, presbyteris qbuslibet absq; cõsensu episcoporum ecclesias dant, vel auferũt. Vndè oportet, vt canonica regula seruata, nullus absq; consensu episcopi cuilibet presbytero ecclesiam det. Quam si iustè adeptus fuerit, hanc non nisi graui culpa sua, & coram episcopo canonica seueritate amittat.

CAP. 43.

Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt episcopos esse, & multos negligentes, absq; licentia dominorum suorum siue magistrorũ, presbyteros & diaconos ordinãt: quorum ordinationem, quia plerunquè in Simoniacam incidit hęresin, & multis erroribus subiacet, modis omnibus irritam fieri debere, omnes vno consensu decreuimus.

cap.12. huius concilij.

CAP. 44.

Superiùs scripsimus, presbyteros villicos esse nõ debere: & nunc eis in tabernis bibere, cancellarios publicos esse, nundinas insolenter peragrare, Romam siue Turonum absq; licentia episcopi sui adire, penitùs decreuimus inhibendum.

CAP. 45.

Nam & à quibusdam, qui Romam, Turonúmve, & alia quædã loca sub prętextu orationis inconsultè peragrãt, plurimùm erratur. Sunt presbyteri, & diacones, & cęteri in clero constituti, qui negligenter viuentes, in eo purgari se à peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihilominùs laici, qui putant se impunè aut peccare, aut peccâsse, quia hęc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirẽdi censũs gratia, sub p̃textu Romæ vel Turonici itineris, multa acquirunt, multos pauperum opprimũt: & quod sola cupiditate faciunt, orationum siue sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideò id faciunt, vt maiorem habeãt materiam mendicandi. Ne quorũ numero sunt illi, qui circunquaquè vagantes, illò se pertingere mentiũtur, vel quia tãtùm sunt vecordes, vt putẽt, se sanctorum locorũ sola visione à peccatis purgari, nõ attendẽtes quod ait beatus Hieronymus: Non Hierosolymã vidisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum est. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter sint emendanda, sententia expectetur. Qui verò peccata sua sacerdotibus, in quorum sunt parochijs, confessi sunt, & ab his agendæ pœnitentiæ consilium acceperunt, si orationibus insistẽdo, eleemosynas largiendo, vitam emẽdando, mores componendo, Apostolorum limina vel quorũlibet sanctorũ inuisere desiderãt, horũ est deuotio modis oĩbus collaudãda.

Epistola ad Pauliniũ de institutione monachi.

CAP. 46.

In perceptione corporis & sanguinis nominici, magna discretio adhibenda est. Caue-
Luc.6.c uendum est enim, nè si nimiùm in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiscretè accipiatur, timendũ est illud, quod ait Apostolus: Qui mãducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Iuxta eiusdem ergò Apostoli documentũ, ꝓbare se debet homo, & sic de pane illo mãducare, & de calice bibere, vt videlicet abstinẽs aliquot diebus ab operibus carnis, & purificãs corpus animam q̃; suam, prępareret se ad percipiendũ tantum sacramentum exemplo Dauid, qui nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere cõiugali ab heri & nudiustertiùs, panes propositionis nequaquàm à sacerdote accepisset.
1.Cor.11.g
2.Reg.21.b

CAP. 47.

In cœna Domini à quibusdam perceptio eucharistię negligitur. Quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est, percipiẽda fit, ecclesiasticus vsus demõstrat, cùm etiàm pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici sacramenta reconciliat.

CAP. 48.

Secundùm B. Apostoli Iacobi documentum, cui etiàm decreta patrum consonant, infirmi oleo, quod ab episcopis benedicit, à presbyteris vngi debent. Sic enim ait: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominꝰ. Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Non est itaq; paruipẽdẽda huiusce modi medicina, quæ animæ corporisq; medet languoribus.
Iacob.5.b
Vnctio extrema.

CAP. 49.

In qbus locis & quo apparatu Missarũ solennia, exceptis basilicis, celebrari debeãt, & vtrùm celebrari debeãt, qa in cõcilio Laodicẽsi ità scribit, q̃ nõ oporteat in domib⁹ oblatiões celebrari ab epis vel à presbyteris.
Laodicen conc.ca.58. editionis primæ.

CAP. 50.

Dici intereà Dominici obseruatio & veneratio plurimùm negligitur. Vndè oportet, vt authentica constitutione illius venerandæ diei obseruatio, iuxta imperium domini Imperatoris, statuatur.

CAP. 51.

Quia ergò constat, in Ecclesia diuersarũ cõditionum homines esse, vt sint nobiles & ignobiles, serui, coloni, inquilini, & cætera huiusce modi nomina: oportet, vt quicunq; eis prælati sunt, clerici siue laici, clementer erga eos agãt, & misericorditer eos tractẽt, siue in exigẽdis ab eis operibus, siue in accipiẽdis tributis & quibusdã debitis, sciantq̃; eos fratres suos esse, & vnum secum habere patrem Deum, cui clamant, Pater noster qui es in cælis: vnam matrem sanctam Ecclesiã, Matth.6.e q̃ eos intemerato sacri fontis vtero gignit. Disciplina igitur eis misericordissima & gubernatio opportuna adhibenda est: disciplina, nè indisciplinatè viuendo, authorem suum offendant: gubernatio, nè in quotidianis vitæ commeatibus prælatorum adminiculo destituti, fatiscant.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. 52.

Monasterijs sanè puellaribus tales præferi debent fœminæ, & abbatissę creari, quę & se & subditum gregem cum magna religione & sanctitate custodire nôrint, & his quibus præsunt, prodesse non desinant. Sed & se & illas ità obseruent, vtpotè vasa sancta in ministerio Domini præparata. Talem enim se debet abbatissa exhibere subditis in habitu, in veste, in omni conuictu, vt eis ad cælestia regna pergẽtibus ducatũ præbeat. Sciat etiàm, se pro his, quas in regimine accepit, in conspectu Domini rationem redditurã.

CAP. 53.

Libuit nanq; huic sacro conuentui, quasdam admonitiũculas breuiter eis sanctimonialibus scribere, quæ se canonicas vocant: quoniã hæ, quæ sub monasticæ regulę norma degunt, totius vitę suę ordinẽ in eadem, quam profitentur, regula scriptum habent.

CAP. 54.

Abbatissa diligentem habeat curã de cõgregatione sibi commissa, & prouideat vt in lectione, & in officio, & in psalmorũ modulatione ipsæ sanctimoniales strenuæ sint, & in omnibus operibus bonis illa eis ducatũ prębeat, vtpotè pro animabus earum rationem in conspectu Domini reddituram, & stipendia sanctimonialib⁹ præbeat necessaria, nè fortè per indigẽtiam cibi aut potũs, peccare compellantur.

CAP. 55.

Abbatissa cum viris, clericis, siue laicis, horis incõpetentibus non loquatur: sed quicquid cũ masculis, clericis, siue laicis de reb⁹ necessarijs pagere debet, à prima hora vsq; ad vespertinam peragat. Et hoc nó cum singulis, sed coram pluribus.

CAP. 56.

A vespera vsq; ad primam, neq; abbatissa, neq; aliqua sanctimonialium cum quibuslibet masculis vllum colloquium habeãt, nisi fortè talis fuerit occasio, quam euitare non possint: & si necessitas incubuerit, id coram testibus facere debebunt.

CAP. 57.

Abbatissa, quæ in ciuitate monasterium habet, nequaquàm de monasterio egrediat, nisi per licentiam episcopi sui, aut qui eius vicem obtinet, nisi fortè aut Imperialis iussio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat. Et si quãdo foràs pergit, de sanctimonialibus, quas secum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licẽtia siue occasio. Sed & cùm pergit, in monasterio talem vice sua constituere debet, quæ de sanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat.

CAP. 58.

Habeat etiàm Abbatissa studiũ, aut in ędificando ea, quę ad sanctimonialium necessitatem pertinent, aut in restaurando.

CAP. 59.

Sanctimoniales in monasterio cõstitutę, habeant studium in legendo, & in cantãdo, in psalmorum celebratione siue oratione. Et horas canonicas, matutinã videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completoriam pariter celebrent. Et omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant. Et omnibus diebus ad collationem veniant.

CAP. 60.

Non debere presbyteros ampliùs in monasterio puellari immorari, nisi donèc Missarum solennia celebrent, aut aliquid ibi de Dei seruitio & suo ministerio expleant.

CAP. 61.

Non debere sanctimoniales in proprijs mansionibus cum aliquibus masculis, clericis, siue laicis, cõsanguineis siue extraneis, bibere siue comedere: sed si quandò id agẽdum est, in auditorio agatur: & vbi auditorium deest, fiat. Et cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.

CAP. 62.

Sanctimoniales, nisi fortè abbatissa sua, pro aliqua necessitate incumbẽte, illas mittente, nequaquàm de monasterio egrediantur. Hæ verò quæ famulos aut famulas non habent, ad exercenda negocia ad mediã portam monasterij perueniant, & ibi coram testibus negocium suum exerceant.

CAP. 63.

Nullus vassus abbatissæ, nec ministeraliquis, nec clericus, nec laicus claustra ancillarum Dei ingrediatur, nisi fortè quandò necessitas operandi incumbit.

CAP. 64.

Portaria non eligatur, nisi quæ ętate matura sit, & testimoniũ habeat bonũ, & vitæ probabilis sit.

CAP. 65.

Quicquid in his capitulis minus est, ab episcopo suo abbatissa perquirat. Et illi in omnibus obediens sit, secundùm canonicam institutionem, sicuti iustum & rectum est.

CAP. 66.

Interea omnis iste conuentus gratissima deliberatione decreuit, vt ab omnibus indefessinenter orationes fiant, pro vita & incolumitate, pro salute animæ & corporis domini Imperatoris, prolisque eius, pro statu regni, pro remissione peccatorum, & ęcclestis regni collatione, ità dũtaxàt, vt semper magis ac magis per incremẽta temporum talis crescat obseruatio. Dixit etiàm, se scripturarum sanctarum monita & canonum instituta diligenti indagatione perquirere, & indefessa atque infatigabili obseruatione, auxiliante Domino, velle perficere.

CAP. 67.

Hæc itaque pauca de pluribus, quæ necessaria perspexim⁹, cum magna breuitate, domini Imperatoris prudenti iudicio præsentanda, adnotauimus. Cæterùm quid generaliter in omnibus & ab omnibus sequẽdum sit, quidve vitandum, qualiterve intra sanctam Ecclesiam sit viuendum, qui plenius nôsse desiderat, sanctarum scripturarum prata percurrere non desistat.

Concilij Cabilonensis, habiti sub Carolo Magno, finis.

CONCILIVM MOGVNTIACVM, CELEBRATVM ANNO SALVTIS D.CCC.XIII. QVINTO IDVS IVNII.

Moguntia celebris est, & apud Germanos metropolis, cuius archiepiscopus primariam inter principes electores obtinet dignitatem. Sita est ad Rhenum fluuium loco peramœno & cõmodo, multis antiquitatib⁹ insignis, & à Mogano Germaniæ fluuio, ex aduersò eius in Rhenũ labente, nomen adepta. Eius quidem expressè non meminerunt Strabo, Ptolemæus & Plinius.

PRÆFATIO EPISCOPORVM IN SYNODVM, QVAM Moguntiæ in monasterio sancti Albani celebrârunt.

IN nomine patris & filij & spiritussancti. Glorioßissimo & Christianissimo Imperatori Carolo Augusto, veræ religionis rectori, ac defensori sanctę Dei Ecclesiæ, vnà cum prole sua, eiusque fidelibus vita & salus, honor & benedictio cum victoria sinè fine mansura.

Almificę reuerentiæ vfæ patefacimus nos humilimi famuli ac missi vestri, Hildebald⁹ scilicet sacri palatij archiepiscopus, Ricolfus & Arno archiepiscopi seu Bernharius, vnà cum reliquis coepiscopis atq; abbatib⁹ & cætero clero, quia vénimus secũdùm iussionem vestram in ciuitatem Moguntiam: ibiq; pariter adunati primitùs cum litanijs triduanum celebrauimus ieiunium, diuinã suppliciter postulantes clementiam, quatenùs sancta gratia sua conuentum & actionẽ ipsius synodi sibi acceptabilẽ facere; dignaretur, & Christiano populo proficiẽtem ad salutem & vitã perpetuam, vobisq; ad ęternum honorem & gloriam. Tum verò consedentes in claustro basilicæ sancti Albani martyris Christi, consona voce gratias egimus Deo patri omnipotẽti, quia sanctę Ecclesiæ suæ tam pium ac deuotum in seruitio Dei cõcessit habere rectorem, qui suis temporibus sacræ sapientiæ fontem aperiens, oues Christi indesinenter sanctis reficit alimentis, ac diuinis instruit disciplinis, Christianumq; populũ indefesso labore amplificare conatur, hilariterq; Christi honorat ecclesias, ac de fauce diri draconis multorũ animas studet eripere, & ad sinũ sanctę matris Ecclesiæ reuocare, atq; ad gaudia paradisi & ad regna cælestia omnes communiter inuitare, sanctaq; sapientia sua deuotissimo studio cæteros reges terrę transcendens. Incipientes igitur in nomine Domini, communi consensu & voluntate tractare pariter de statu veræ religionis, ac de vtilitate & profectu Christianæ plebis, conuenit nobis, de nostro communi collegio clericorũ seu laicorum treis facere turmas, sicut & fecimus. In prima autem turma consederunt episcopi cum quibusdam notarijs, legentes atque tractantes sanctum euangelium, necnò epistolas & actus apostolorũ, canones quoquè ac diuersa sanctorum patrum opuscula, pastoralemq; librum Gregorij cum cęteris sacris dogmatibus, diligenti studio perquirẽtes, quibus modis statũ ecclesię Dei & Christianæ plebis profectũ sana doctrina & exemplis iustitiæ inconuulsum, largiente gratia Dei, perficere & cõseruare potuissent. In alia verò turma consederunt abbates ac probati monachi, regulam sancti Benedicti legentes atq; tractãtes diligẽter, qualiter monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuissent. In tertia deniquè turma sederũt comites & iudices in mundanis legibus decertantes, vulgi iustitias perquirẽtes, omniumq; aduenientiũ causas diligẽter examinantes, modis quibus poterãt iustitias terminãtes. In his itaq; omnibus primò decreuimus, vnicuiq; personę vel sexui congruũ honorem impendere, secundùm dictũ B. Petri primi pastoris Ecclesię, vbi ait: Omnes honorate, fraternitatẽ diligite, Deum timete, regẽ honorificate. Serui, subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiàm dyscolis. Hęc est enim gratia in Christo Iesu Dño nostro. Hinc Paulus ad Timotheum scripsit, dicens: Attẽde tibi & doctrinæ, insta in illis. Hoc enim faciẽs, & teipsum salum facies, & eos qui te audiunt. Seniorẽ nè increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt sorores in omni castitate. Insuper etiàm cõgruum nobis esse videbatur, vt sacerdotes & ecclesiæ Dei iure legitimo & incõuulso honorarent: de quibus Dñs ait: Qui vos audit, me audit: & q vos recipit, me recipit. qui aũt me recipit, recipit eum q me misit. Et Apostolus ad Hebręos: Obedite, inqt, ꝓpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilãt qsi rationẽ reddituri ꝓ animabus vestris. Nã de

1.Petr.2.

1.Tim.4.

Luc.10.

Hebr.13.

Universidad de Deusto Biblioteca

reuerentia ecclesiarum dicit Dominus: Do
Esa.56. Marc.11. mus mea, domus orationis vocabitur cũctis gentibus. De his tamen omnibus valdè indigemus vestro adiutorio atq; sana doctrina, quæ & nos iugiter admoneat, atque clemẽter erudiat, quatenùs ea quæ paucis subtèr perstrinximus capitulis, à vestra authoritate firmentur: si tamen vestra pietas ità dignũ esse iudicauerit: & quicqd in eis emendatione dignum reperitur, vestra magnifica imperialis dignitas iubeat emendare: vt ità emendata, nobis omnibus & cunctæ Christianæ plebi ac posteris nostris proficiãt ad vitam & salutem & ad gloriam sempiternã, vobisque indè merces, honor, & laus, & benedictio ac beatitudo permaneat in omnes æternitates seculi, Amen.

STATVTA CONCILII MOGVNTIACI.

De fide catholica firmiter tenenda. Caput primum.

INitium enim actionis nostræ, de fide esse decreuimus, quæ bonorum omnium est fundamentum, & quia sinè fide (vt dicit Apostolus) impossibile est placere Deo. Fides tamen indiget opere, quia
Hebr.11. fides sinè operibus mortua est: idcò B. Gre-
Iac.2. gorius: Ille, inquit, verè credit, qui exercet operando quod credit. Quapropter de vera fide omnes omninò Christianos alterutrùm inter se iugiter admonere & docere oportet. Maximè tamen Domini sacerdotes in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur.

De spe habenda in Deum. Cap.2.

SPes verò in Deũ, firmiter à cunctis Christianis tenẽda est. Vndè Psalmista commemorat: Sperate in eo omnis congregatio
Psalm.61. populi. Et reliqua. Et iterùm: Spera in Do-
Psalm.36. mino, & fac bonitatem. Et iterùm: Sperãtes
Psalm.31. autem in Domino misericordia circũdabit.
Rom.8. Et Apostolus: Spe enim salui facti sumus.

De charitate. Cap.3.

CHaritas Deus est, vt ait Ioannes Apo-
1.Ioan.4. stolus: Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item Paulus Apos-
1.Tim.1. tolus: Finis, inquit, p̃cepti est, charitas de corde puro & conscientia bona & fide nõficta. Charitatẽ ergò qui habet, omia bona habet. Quã ideò cõmemorauimus, qa volumus vt firmiter ab omibus æquè catholicis conseruet. Augustin⁹ quoquè in sermone de laude charitatis, dicit: Si ergò non vacat oĉs paginas perscrutari, omnium scripturarũ secreta penetrare, tene charitatẽ, vbi pendẽt omia: ibi tenebis, quod ibi didicisti. Ille itaq; tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis sermonib⁹, qui charitatẽ tenet in moribus.

De Sacramentis Ecclesiæ. Cap.4.

SAcramenta itaq; baptismatis volumus, vt sicut sancta vestra fuit admonitio, ità concorditer atq; vniformiter in singulis parochijs secundùm Romanum ordinem inter nos celebrẽtur iugiter atq; cõseruentur, id est, scrutinium ad ordinem baptismatis, sicut in decretis Leonis papæ sub duob⁹ cõtinẽt capitulis. In capitulo vndecimo: Duo tempora, id est, Pascha & Pentecoste, ad baptizandum à Romano pontifice legitima præfixa sunt. Item capitulo 22. Non interdicta licentia, qa in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitãtibus subuenitur. Et *Syricius: Si in qualibet necessitate opùs fu erit sacri vnda baptismatis, omni volumus celeritate succurri.

De tẽp. 4. Dom. para. In prin. cretal.

De pace, & concordia, & vnanimitate. Cap.5.

VT pax & concordia sit, atq; vnanimitas in populo Christiano, quia vnum Deum patrem habemus in cælis, & vnã matrem Ecclesiam, vnam fidem, vnum baptisma: ideò in vna pace & vnanimitate cõcorditer viuere debemus, si ad vnam & veram hæreditatem regni cælestis cupimus peruenire: quia non est dissensionis Deus, sed pacis, vt ipse ait: Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur.

Ioan.4. Ephes.4. 1.Cor. Matth.

De orphanis & exhæredatis subueniẽdo. Ca.6.

PRopter istius itaque pacis concordiam conseruandam, placuit nobis de orphanis & pauperibus, qui debitè vel indebitè dicuntur amisisse hæreditatem paterni vel materni iuris, ad se legibus pertinentem, si alicubi inuenti fuerint, quos patres vel matres propter traditiones illorum exhæredes fecerunt, aliorum scilicet suasiõibus aut petitionibus, vel aliquo ingenio, omninò volumus atque decreuimus emendari, quantùm ad nos vel ad nostram pertinet potestatem, iuxta voluntatem Dei, & vestram sanctã admonitionem & considerationem. Quod si fortè extra officium nostrũ alicubi inuentum fuerit, admonere vestram clementiam audeamus, vt emendetur.

Vt res pauperum vel minùs potentum, mala occasione non emantur. Cap.7.

PRopter prouisiones pauperũ, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, vt nec episcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarij, nec iudices, nullus q; omnò sub mala occasiõe, vel malo ingenio, res pauperum rel minùs potentum, nec emere, nec vi tollere audeat. Sed *si quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito corã idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Vbicunquè autem aliter inuentũ fuerit factum, hoc omninò emendetur per iussionem vestram.

*conquestus

De potestate episcoporum pro rebus ecclesiasticis, ac de conuenientia episcoporum cum laicis. Cap.8.

VT epi potestatẽ habeãt res ecclesiasticas prouidere, regere, gubernare, atq; dispẽsare secũdùm canonũ authoritatẽ, volum⁹: & vt laici in corũ ministerio obediant epis-

copis ad regendas ecclesias Dei, viduas & orphanos defensandos, & vt obedientes sint eis, ad eorũ Christianitatem seruandã. Et episcopi consentientes sint comitibus & iudicibus ad iustitias faciendas, & vt nulla tenùs per aliquorum mẽdacium vel falsum testimonium, neq; per periurium, aut per p̃mium lex iusta in aliquo deprauetur.

De vita canonicorum. Cap.9.

INomnibus igitur quãtùm humana permittit fragilitas, decreuimus, vt canonici clerici canonicè viuant, obseruantes diuinę scripturæ doctrinam & documenta sanctorum patrũ, & nihil sinè licentia episcopi sui vel magistri eorum *compositi agere p̃sumant in vnoquoque episcopatu: & vt simul manducent & dormiant, vbi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus manè primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad mensam verò similiter lectionẽ audiant, & obedientiam secũdùm canones suis magistris exhibeant.

*positi

Item de vita clericorum. Cap.10.

DIscretionem igitur esse volumus atq; decreuimus inter eos qui dicũtur seculum reliquisse, & adhuc seculum sectãtur. Placuit igitur sancto Concilio, vt ità discernantur, sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege patrum cauetur, vt à vulgari vita secluſi, à mundi voluptatibus sese abstineant, non spectaculis, non pompis interfint, conuiuia inhonesta & turpia fugiãt.
Hieronymus. Tamen Hieronymus in epistola ad Nepotianum, dicit: Omnium Christianorũ domos quasi proprias amare debemus, vt consolatores nos in mœroribus suis potiùs, quàm conuiuas in prosperis nouerint. Item Ilidorus: Clerici tamen conuiuia priuata, non tãtùm pudica, sed & sobria colant. Vsuris neIsidorus. quaquàm incumbant, neq; turpium occupationes lucrorum, fraudisq; cuiusquã studium non appetant. Amorem pecunię, quasi materiam cunctorum criminũ fugiant. Secularia officia negociaq; abijciant, honorũ gradus per ambitionẽ non subeant, pro beneficijs medicinæ Dei munera non accipiant, dolos & coniurasiones caueãt: odium, æmulationem, obtrectationem, atq; inuidiã fugiant. Non vagis oculis, nõ infreni lingua aut petulanti, tumidoq; gestu incedant: sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuq; ostendant. Obscœnitatem etiãm verborũ, sicut & operũ, penitùs exerentur. Viduarum ac virginũ visitationes frequentissimas fugiãt. contubernia fœminarum nullatenùs appetant. castimoniam quoquè inuiolati corporis perpetuò cõseruare studeant, senioribus quoquè debitam p̃bean obedientiam, neq; vllo iactantiæ studio se attollãt. Postremò, in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, q diuinis cultibus se mancipandos studeant exhibere, scilicet vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

De vita monachorum. Cap.11.

ABbates autem censuimus ità cum monachis suis pleniter viuere, sicut ipsi qui in p̃senti synodo aderãt, palàm nobis omnibus promiserunt, id est, secundùm doctrinam sanctæ regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas.

Nè monachi placita secularia adeant. Cap. 12.

ACdeindè decreuimus, sicut sancta regula dicit, vt monasteriũ, vbi fieri pos, sit, per decanos ordinetur: quia illi p̃positi sæpè in elationem incidunt, & in laqueũ diaboli. Hoc tamẽ omninò volumus, vt monachi ad secularia placita nullatenùs veniãt. neq; ipse abbas sinè consilio episcopi sui: & cùm necessitas exigit, tunc per iussionem & consilium episcopi illic vadat, nequaquàm tamen cõtentiones aut lites aliquas ibi mouere præsumat: sed quicquid quærendum vel etiàm respondendum sit, per aduocatos suos hoc faciat. Abbates & monachi vsque ad interrogationẽ silentium habeãt: & cùm interrogantur, cum humilitate & reuerẽtia respondeant: aliàs querelas omninò deuitẽt: In eorum claustro permaneant, nullus q; ex eis foràs vadat, nisi per necessitatem ab abbate mittatur in obedientiã. Nec foràs mãducent, neq; bibant sinè permissione abbatis, nec ad conuiuia secularia vadant.

De sacris virginibus. Cap.13.

ABbatissas autem cum sanctis monialibus omninò rectè & iustè viuere cẽsemus: quę verò professionem sanctę regulæ Benedicti fecerunt, regulariter viuant. Sin autem, canonicè viuant pleniter, & sub diligenti cura custodiam habeant, & in claustris suis permaneant, neq; foràs exitum habeant: sed & ipsæ abbatissæ in monasterijs sedeant, nec foràs vadant sinè licentia & cõsilio episcopi sui.

De negocio seculari. Cap.14.

MInistri autem altaris Domini vel monachi, nobis placuit vt à negocijs secularibus omninò abstineant. Multa sunt ergò negocia secularia: de his tamen pauca perstrinximus, ad quæ pertinet omnis libido, nõ solùm in immunditia carnis, sed etiàm in omni concupiscentia carnali, quicqd plùs iusto appetit homo: turpe lucrum, munera iniusta accipere, vel etiàm dare, pro aliquo seculari *quæstu precio aliquem cõducere, contentiones & lites vel rixas amare, in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum: conductores

Negocia secularia quæ sint.

*conquestu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ductores aut procuratores esse secularium rerum turpis verbi vel facti ioculatorem esse, vel iocum *seculare diligere, aleas amare, ornamentū inconueniens proposito suo quærere, in delicijs viuere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera iniusta vel mensuras habere, negocium iniustum exercere. Non tamen iustum negocium est contradicendū propter necessitates diuersas, quia legimus S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus negocium monasterij transeat. Canes & aues sequi ad venandum, in omnibus quibuslibet sit causis, superfluum esse. Eccè talia & his similia ministris altaris nomini, necnon & monachis omninò contradicimus, de quibus dicit Apostolus: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus.

2. Tim. 1.

De imitatione Apostolica. Cap. 15.

1. Co. 4. & 11 Philip. 3.

APostolus dicit: Imitatores mei estote, & obseruate eos qui ità ambulāt, sicut habetis formam nostram: non eos obseruantes, qui sunt inimici crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in cōfusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in cælis est. Sicut Hieronymus in epistolam ad Galatas ait: Aemulantur autem benè, qui cùm videant, vel audiant esse in aliquibus gratias, dona, virtutesq;, ipsi tales esse desiderāt, & fidem, vitam, atq; industriam eorum, per quæ illa meruerunt, nitūtur imitari, vt possint ea quoquè quæ bona æmulatiōe digna sunt consequi, magis quærentes spiritalia q̄ carnalia, vt perseueranti gradu ad finem boni operis peruenire possint. Augustinus in primo libro de agone Christianorum, hanc

1. Co. 4. & 11 sententiā interpretans, dicit: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Quarè intelligēdum est, etiām ipsum Apostolū in semetipso triūphāsse de potestatibus huius mundi, sicut de Dño dixerat, cuius se imitatorem esse profitetur. Imitemur ergò & nos illū, sicut hortatur, & castigemus corpus nostrū, & in seruitutem redigamus, si mūdum volumus vincere. Aliquādò quidē suo exemplo Chri

Chrysostomi sunt hęc 1. Cor. 4. c & 11. a

sti nos fieri imitatores iubet, dicēdo: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Aliquādò quidem de se reticens, ad ipsius nos imi-

Ephes. 5.

tationem Dei extendit, dicens: Estote ergò imitatores dei sicut filij charissimi. Iam verò demonstrās, quia nihil ità hanc imitationē pariat, quàm si ità viuat aliquis, vt bonū ei⁹ in cōmune proficiat, atq; vniuersis vtiliora

Ibidem.

prouidear, adiunxit: Ambulate in charitate. Ideò cùm dixisset, Imitatores dei estote: cōtinuòde charitate disseruit, quia hęc p̄cipuè virtus homines Deo proximos facit.

De eo quid sit relinquere mūdum. Cap. 16.

SEculū autē relinquere, est, sicut Gregorius dicit, seculi voluptatibus cōtraire. Hinc Paulus admonet, dicens: Qui emunt, 1. Cor. 7 tanquàm non possidentes: & qui vtunt hoc mundo, tanquàm non vtantur. Et Gregorius in libro Pastorū: Vt videlicet sic vobis suppetant & exteriùs seruiāt, quatenùs à supernæ dilectiōis studio animū nō reflectāt.

De armis dimittendis. Cap. 17.

NOs autem qui relinquimus seculum, id modis oībus obseruare volum⁹, vt arma spiritalia habeam⁹, secularia dimittamus. Laicis verò qui apud nos sunt, arma portare non præiudicemus: quia antiquus mos est, & ad nos vsque peruenit.

De fictis virtutibus & veris vitijs discernendis. Cap. 18.

DOminus dicit in Euangelio: Attēdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autē sunt lupi rapaces. Hinc Hieronymus in commētario Matthæi dicit: De omnibus quidem intelligi potest, qui aliud habitu ac sermone promittunt, aliud opere demonstrant. Item in alio loco: Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnū cælorum. Nec his quidem accōmodanda fides est, qui cùm pollēt integritate fidei, turpiter viuūt, & doctrinæ integritatē operibus destruunt. Vtrunque enim Dei seruis necessarium est, vt opus sermone, & sermo operibus cōprobetur. Et Beda in tractatu in Euangelium Lucæ, dicit: Ipse enim finis est, vt nihil duplici animo faciamus: Si verā, inquit, & non fictam vis habere iustitiā, quæ verbis ostentas, etiām factis compēsare curato. Et Apostolus: Dilectio sinè simulatione, odientes malum, adhærentes bono.

Matth. 7

Matth. 7

Rom. 12

Vt in monasteria nimis homines non mittantur. Cap. 19.

VT plus nō mittatur in monasteria canonicorum, vel monachorū, aut etiām puellarum, quàm sufferri possit.

De locis monasteriorum vel ædificijs prouidendis. Cap. 20.

DEindè dignum ac necessarium est, vt missi per quęq; loca directi simul cū episcopis vniuscuiusq; diœcesis, perspiciāt loca monasteriorum canonicorum pariter & monachorum, similiterq; puellarum: si in apto & congruo loco sint posita, vbi cōmodum necessariū possit acquiri, quod ad vtilitatem pertinet monasterij, sicut in sancta regula dicitur: Monasterium autē ità debet constitui, vt omnia necessaria intra monasteriū exerceantur, vt non sit necessitas monachis vel clericis vagandi foràs, quia omninò non expedit animabus eorum. Similiter quoquè ędificia monasteriorum supradicti missi & cum eis episcopi, per diuersa loca p̄uideant, si apta sint & congruenter sanctæ professioni composita: vel si clausturam firmum habeant, in quo saluari possint animę in eis commorantium sub disciplina canonica vel regulari. Vbi autem aliter inuētum fuerit, hoc oīmodis episcopus loci ipsius faciat emēdari, ità vt condignā professioni eorum custodiam habeant canonici vel monachi atque Nonnanes, nè detur eis occasio malefaciendi, quod absit.

Vt episcopi sciant, qualiter canonici, qui sunt cum abbatibus, viuant. Cap. 21.

PRæcipim⁹ vt vnusquisq; episcopus sciat per singula monasteria, quantos q̄sq; abbas canonicos in monasterio suo habeat, & hoc omninò ambo pariter prouideāt, vt si monachi fieri voluerint, regulariter viuāt: Sin autem, canonicè viuant omninò.

De clericis vagis. Cap. 22.

DE clericis vagis seu de acephalis, id est, de his, qui sunt sinè capite, neq; in seruitio domini nostri, neque sub episcopo, neq; sub abbate, sed sinè canonica vel regulari vita degentes, vt in libro officiorum secundo, capitulo tertio de eis dicitur. Hos neq; inter laicos seculariū officiorum studia, neq; inter clericos religio tenet diuina, sed solutos atq; oberrantes sola turpis vita cōplectitur & vaga: quiq; dum nullū metuūt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectant, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habētes signum religionis, nō religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omninò vbicunquè inuenti fuerint, p̄cipimus, vt episcopi sinè vlla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenùs eos amplius ità errabundos & vagos secundùm desideria voluptatum suarum viuere permittāt. Sin aūt episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur, vsq; ad iudiciū archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omninò sub vinculis constringantur vsq; ad synodū, vt ibi eis indicetur, vtrùm ad iudicium domini nostri, aut ad istam magnam synodum adferantur sub custodia publica.

De clericis iniustè tonsuratis. Cap. 23.

DE clericis verò hoc statuim⁹, vt hi qui hactenùs inuenti sunt, siue in canonico, siue in monachico ordine tonsurati sinè eorum volūtate, si liberi sunt, vt ità permaneant: & deinceps cauendum, vt nullus tōdeatur sinè legitima ætate & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.

De clericis adeuntibus Imperatorem. Cap. 24.

DE clericis adeuntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis obseruare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est.

Vt prædicatio sancta assiduè in ecclesia fiat. Cap. 25.

DE officio prædicationis, si fortè episcopus nō fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut alia aliqua causa exigente nō valuerit, nunquàm tamen desit diebus Dominicis aut festiuitatibus, qui verbū Dei p̄dicet, iuxta quod intelligere vulgus possit.

Presbyteri tantùm ad Missarum solennia, interdum habeant in monasteria puellarum. Cap. 26.

VT presbyteris per monasteria puellarum opportuno tēpore liceat Missarum solēnia celebrare, & iterūm ad propriās ecclesias redire.

Vt presbyteri chrisma diligenter custodiant. Cap. 27.

PResbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinę vel maleficij, donare indè præsumant. Quod si fecerint, honore priuentur.

Vt presbyteri assiduè vtantur orarijs. Cap. 28.

PResbyteri sinè intermissione vtantur orarijs propter differentiam sacerdotij dignitatis.

Nè laici presbyteros eijciant de ecclesijs. Cap. 29.

VT laici presbyteros nō eijciant de ecclesijs, neque constituant sinè cōsensu episcoporum suorum.

Nè laici à presbyteris munera exigāt. Ca. 30.

VT laici omninò munera iniusta non exigant à presbyteris propter commendationē ecclesię cuiquam presbytero.

De fugitiuis clericis. Cap. 31.

VT vnusquisq; episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat, vndè sint: & si aliquē fugitiū inuenerit, ad suum episcopum redire faciat.

Quid sit Litania. Cap. 32.

LItaniæ autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter λιτανείαν autē & ἐξομολογήσεις hoc differt, quòd exomologeses pro sola peccatorum confessione agantur: litaniæ verò, quæ indicantur propter rogādum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrunq; vocabulum sub vna designatione habetur.

Litania & confessio vt differant.

De Litania maiore. Cap. 33.

PLacuit nobis, vt litania maior obseruāda sit à cunctis Christianis, diebus tribus, sicut legendo reperimus. Et sicut sancti patres nostri instituerunt, non equitando, nec preciosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impedierit.

De quatuor temporibus obseruandis. Cap. 34.

COnstituimus vt quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruētur, id est, mēse Martio hebdomada prima. Et feria quarta & sexta & sabbato veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litanijs ad Missarum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secunda, feria quarta & sexta & sabbato ieiunetur vsque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abstineatur.

Simi-

Similiter in mense Septembrio, hebdomada tertia,& in mése Decembrio, hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliam natalis Domini,sicut est in Romana Ecclesia traditum.

De indicto ieiunio. Cap.35.

QVòd si quis indictum ieiuniũ superbiendo cõtempserit,& obseruare cũ cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio præcipitur, vt anathematizetur,nisi emendare se studeat.

De festiuitatibus anni. Cap.36.

FEstos dies in anno celebrare sancimus, hoc est,diem Dominicum Paschę,cum omni honore & sobrietate venerari. Simili modo tota hebdomada illa obseruari decreuimus, diem Assensionis Domini plenitercelebrare. Item Pentecosten similiter vt in Pascha.In natali apostolorũ Petri & Pauli diem vnum,natiuitatem S.Ioannis Baptistæ,assumptionẽ sanctæ Marię,dedicationẽ S.Michaelis,natalem S.Remigij,S.Martini, S. Andreæ. In natali Domini dies quatuor, Octauas Domini,Epiphaniam Domini,Purificationem S.Mariæ. Et illas festiuitates martyrum vel cõfessorum obseruare decreuimus,quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescũt. Similiter etiàm dedicationem templi.

De Dominicis diebus. Cap.37.

OMnes dies Dominicos cum omni veneratione decreuimus obseruari, & à seruili opere abstinere, & vt mercatus in eis minimè sit,nec placitum,vbi aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur.

De Decimis. Cap. 38.

ADmonemus atque præcipimus,vt decimas Deo omnìnò dari non negligatur,quas Deus ipse sibi dari cõstituit. Quia timendũ est, vt quisquis Deo debitũ suum abstrahit,nè fortè Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Vt ecclesiæ pacem habeant. Cap.39.

REum confugientem ad ecclesiam, nemo abstrahere audeat,nec indè donare ad pœnam vel ad mortem, vt honor Dei & sanctorum eius conseruetur:sed rectores ecclesiarum, pacem & vitam ac mẽbra eius obtinere studeant,tamen legitimè componat,quod iniquè fecit.

Iterùm de pace ecclesiarum. Cap.40.

PRæcipimus,vt in ecclesijs aut in domibus ecclesiarum vel atrijs,placita secularia minimè fiant.

Vt antiquæ ecclesiæ honorem suum habeant. Cap. 41.

ECclesiæ antiquitùs constitutæ, nec decimis,nec alijs possessionibus priuentur,ità vt nouis oratorijs tribuatur.

De beneficijs ecclesiasticis. Cap.42.

QVicunq; beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiæ restaurãda, vel ipsas ecclesias emendandas,omninò adiuuent,& nonam & decimam reddant.

Nè presbyter solus Missam cantet. Cap.43.

NVllus presbyter,vt nobis videtur,solus Missam cantare valet rectè. Quomodò enim dicet, Dominus vobiscum,vel Sursùm corda admonebit habere, & alia multa his similia, cùm ali⁹ nemo cum eo sit?

De oblatione & pace in Ecclesia facienda. Cap.44.

OBlationem quoquè & pacem in ecclesia facere,iugiter admoneatur populus Christianus:quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarũ: & in ipsa pace,vera vnanimitas & concordia demonstratur.

De symbolo & oratione Dominica. Cap.45.

SYmbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere,semper admoneant sacerdotes populum Christianum. Volumusq; vt disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio,siue in alia castigatione emendentur.Propterea dignum est,vt filios suos donent ad scholam,siue ad monasteria,siue foràs presbyteris,vt fidem catholicam rectè discant & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit,vel in sua lingua hoc discat.

Vt malum ebrietatis vitetur omninò. Cap.46.

MAgnum malũ ebrietatis, vndè omnia vitia pullulant,modis omnibus præcipimus cauere: & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decreuimus, vsq; ad emendationem congruam.

De spiritalibus filiolis. Cap.47.

DEindè præcipimus, vt vnusquisque cõpater vel proximi, spirituales filiolos suos catholicè instruant.

Vt canticum luxuriosum,circa ecclesias deseratur. Cap. 48.

CAnticum turpe atque luxuriosum circa ecclesias agere omninò contradicimus,quod vbiquè vitandum est.

De subintroductis mulieribus. Cap.49.

OMnibus igitur clericis fœminas sectã in domibus suis habere vltra licentiã canonum,firmiter sit contradictum.

De præpositis vel aduocatis, siue vicedominis. Cap.50.

OMnibus igitur episcopis, abbatibus, cunctoque clero omninò præcipimus, vicedominos, præpositos, aduocatos siue defensores bonos habere, non malos, non crudeles,non cupidos, nó periuros,nó falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitiam diligentes. De iudicibus autem vel centenarijs atq; tribunis seu vicarijs,dignum esse censemus,vt si mali reperti fuerint,de ministerio suo abijciantur. Nè

Nè corpora sanctorum transferantur de loco ad locum. Cap.51.

DEincèps verò corpora sanctorum de loco ad locum nullus præsumat trãsferre,sinè consilio principis vel episcoporũ & sanctæ synodi licentia.

Qui mortui in Ecclesia sepeliantur. Cap. 52.

NVllus mortuus infra Ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri vel fideles laici.

De incestuosis. Cap.53.

VT episcopi incestuosos pariter inuestigare studeant,omninò præcipimus. Et si pœnitere noluerint,de Ecclesia expellantur,donèc ad pœnitentiam reuertantur.

Nè in quarta generatione coniugium copuletur. Cap.54.

COntradicimus quoquè, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: vbì autem post interdictum factum,inuentum,fuerit,separetur.

Nè proprius filius de baptismo suscipiatur. Cap. 55.

NVllus igitur proprium filium vel filiam de fonte baptismatis suscipiat,nec filiolam, nec commatrem ducat vxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit. Vbì autem factum fuerit,separentur.

De damnatis nuptijs. Cap.56.

SI quis vxorem viduã duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio,tales copulatiões anathematizari & dissiungi præcipimus, nec vnquàm ampliùs coniugio copulari,sed sub magna districtione fieri.

CONCLVSIO.

FActa est autem hęc synodus in ciuitate Moguntia in clausto basilicæ sancti Albani martyris, anno Domini octingẽtesimo tertiodecimo, & Imperij domini Caroli Imperatoris anno tertiodecimo,indictione quinta, quinto Idus Iunij, vbì sederunt episcopi triginta,abbates verò vigintiquinque.

* Hæc igitur contra Græcorum hæresim & illorum friuolas repræhensiones, nos in credulitate scilicet nostra repræhendentes, & in cæteris causis quæ plùs ridiculosę sunt, quàm sapientiæ intellectui ponenda, construximus. Nunc inferiùs fidem nostram quam firmiter tenemus, confiteri, necnon & omnibus generaliter pandere curauimus: cæteraque capitula subtus * inferre sub authoritate sanctorum patrum dispositimus, quatenùs quisquis Christianus hanc fidem catholicam tenere conatus fuerit secũdùm suam scientiam, partem cum his patribus habeat,qui & hanc fidem constituerunt, & per quorum authoritatem cætera capitula subtùs inserta construximus.

* Hęc alibi non sunt.

* inserere

FINIS.

RHEMENSIS SYNODVS, HABITA ANNO DOMINI DCCCXIII. SVB *Carolo Magno Imperatore.*

RHemẽsis ciuitas est in Gallia Belgica,haud procùl à Matrona fluuio distans. Est verò metropolis, cuius omnes suffraganei sunt in Belgica. Vngitur ab eius archiepiscopo Francorũ rex & consecratur. Vide Ptolemæum lib.2. cap.8.vel 9.Plinium lib.4.cap.17.

CONCILII RHEMENSIS CAPITVLA.

HIC est ordo capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicę incarnationis D.CCC.XIII. notata sunt in conuentu metropolitanę sedis Rhemensis ecclesiæ,à domino Carolo pijssimo Cæsare,more priscorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiusdem sanctę sedis archiepiscopo,& cęteris quàm plurimis patribus & fratribus in eodem conuentu,diuina largiente clementia,residentibus.

Primò omnium,mediante mense Maio, Deo inspirãte,ab eisdem venerabilibus patribus institutum est secundùm consuetudinem ieiunium triduanum, quatenùs ipso miserante,ea quæ ad laudem & gloriam sui sancti nominis,& ad mercedem præfati gloriosissimi principis nostri, seu correctionẽ totius Christianitatis Imperij, in eo considerandа vel statuenda erant, eo cooperãte, secundùm suam magnam misericordiam & pijssimã voluntatem ordinari mererentur.

Capitulum primum

EST de fidei ratiõe,vt vnusquisq; iuxta intellectũ suæ capacitatis,Domino largiente,disceret & intelligeret, atque operibus pleniter obseruãret.

2 Vt orationem,quam Dominus noster Iesus Christus discipulos suos orare docuit,

verbis discerent, & sensu benè intelligerét, quia illam ignorare nulli Christiano licet.

3 Vt quicunque ad gradus ecclesiasticos condignè assendere voluerit, vnusquisque intelligeret, qualiter secundùm possibilitatem intellectùs sui, in eo gradu vbi constitutus est, Deo militare, & seipsum valeret custodire.

4 Vt ea quę scripta sunt superiùs, vnusquisq; secundùm à deo sibi collatum gradũ operibus perficere valeret. Et præsentibus cunctis lectæ sunt epistolæ Pauli, qualiter subdiaconi ministerium est, eundem Apostolum legere, vt officium sibi commissum implere rectiùs potuisset.

5 Lectum est euangelium, vt diaconi etiàm instruerétur, qualiter Christo, cuius funguntur officio, cõdignè valerét ministrare.

6 Missarum ibi discussa est ratio, vt presbyteri minùs anteà scientes, intelligerent qualiter Missarum solẽnia deincèps digniùs celebrare deberent.

7 Baptisterij & catechumenorum ventilata est ratio, vt sacerdotes pleniùs intelligerent, qualiter condignis ordinibus efficerent Christianum.

8 Lecti sunt sancti canones, vt quisque canonicus legẽ vitamq́; suam minimè ignoraret, quod omnimodis non expedit, sicut in decretali legitur Innocentij.

9 Lecta est regula S. Benedicti, vt ad memoriam reduceretur abbatibus minùs sciẽtibus, si qui fortè adfuerint, qualiter & se & suos secundùm eandem regulam custodire valerent atque gubernare.

10 Lectæ sunt sententiæ libri pastoralis B. Gregorij, vt pastores Ecclesiæ intelligerent, quomodò ipsi viuere, & qualiter sibi subiectos deberent admonere: quoniã teste eodem B. Gregorio, aliter admonendi sunt prælati, atque aliter subditi.

11 Diuersorum ibi sententiæ relatę sunt patrum, vt audientes in omnibus quę suprà inserta leguntur, tam prælati quàm subditi, in Dei laudibus roborati, de his quę audiẽrant, fructum boni operis contenderẽt reddere.

12 Omnibus his actis, ventilata est ratio pœnitentiæ, vt sacerdotes cettiùs intelligerent, quomodò cõfessiones recipere, & pœnitentiam secũdùm canonicam institutionem pœnitentibus deberent indicare.

13 Ventilata est ratio octo principalium vitiorum, vt vnusquisq; diuersitatem illorũ sciret, & ab illis Domino auxiliante se intelligerent custodire, & alijs prædicare.

14 Vt episcopi diligẽtiùs operam dent, lectionicq́; diuinę incumbant, id est, canonicis libris & opusculis patrum, & verbũ Dei omnibus prædicent.

15 Vt episcopi sermones & homilias sanctorũ patrũ, aput oẽs intelligere possint, secũdùm proprietatẽ linguę ꝑdicare studeãt.

16 Vt episcopi & presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata dijudicẽt, & tempus pœnitentiæ constituant.

17 Vt episcopi & abbates ante se loca turpia facere non permittãt, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumãt cibũ cum benedictione & laude Domini, secundùm Apostolum, Siue manducatis, siue bibitis, 1. Cor. 10. omnia in laudem Dei facite.

18 Episcopi & Dei ministri non debent comessationibus & vinolẽtijs nimijs incumbere, sed considerent sententiam Domini, dicentis: Attendite nè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Moderatè enim cibum & necessarium potum sumant, vt iuxta Apostolum sobrij sint, parati ad seruitiũ Domini. Luc. 21. 1. Pet. 4.

19 Vt episcopi & iudices iudicia discernant, quia sunt quædam iudicanda modò, quædam Dei iudicio reseruanda. Scriptum est enim: Nolite ante tempus iudicare, quoadusquè veniat Dominus, qui & illuminabit abscõdita tenebrarũ, & manifestabit cõsilia cordiũ, & tunc laus erit vnicuiq; à deo. Et illius memores sint: In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis. 1. Cor. 4. Matth. 7.

20 Vt presbyteris de minore titulo ad maiorem non liceat transmigrare.

21 Vt quicunq; presbyter per preciũ gradum & Ecclesiam acquisierit, deponatur.

22 Vt à sacerdotibus omis suspicio mulierum funditùs eradicetur, cum quibus etiàm nulla habitatio eis concedatur, prẽter illã q̃ in Nicena synodo permittit, id est, matrem aut sororem, vel eas tantùm personas, à quibus omnes suspiciones effugiant.

23. Vt in victu vel vestitu vel cõuersatione ábbatum, qui monachos habere cernũtur, Dei voluntas & domini Imperatoris impleatur.

24 Vt prępositi & vicedomini, secundùm regulas vel canones constituantur.

25 Vt monachi & canonici pleniter cõsilium habeant, qualiter Deo militare, animasq́; eorum meliùs valeant custodire, nè propter aliquam necessitatem, occasionem quærant vagandi, & inter ipsos propter hoc locus tentandi detur diabolo.

26 Vt monachi & canonici tabernas ad edendum vel bibendum nõ ingrediantur, sicut in concilijs Laodicensi & Africano legitur esse interdictum. Laod. 24. & Carth. 3. can. 29.

27 Vt in ciuitatibus & monasterijs non maior numerus seruientium Deo mittatur, quàm possibilitas eis ministrandi fuerit.

28 Vt cupiditatis & auaritię malum nullatenùs sectetur, sicut Carthaginen̄ interdicit concilium.

29 Vt monachi ad placita secularia nullatenùs vadant.

30 Vt nemo sacerdotum vel monachorum negocijs illicitis se implicet, quomodò scriptum

2. Tim. 2. scriptum est: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus.

31 Vt discretio seruãda sit inter pœnitentes, q̃ publicè & q̃ absconsè pœnitere debẽt.

Carth. 1. can. 8. & Carth. 3. cap. 16. Et Cartha. 6. cap. 17. 32 Vt turpia lucra & vsuras minimè exerceant, sicut ipsum habet concilium.

33 De monasterijs puellarũ considerandum est, & domini Imperatoris misericordia imploranda, vt victum & necessaria à sibi prælatis cõsequi possint sanctimoniales, & vita illarum, & castitas, secundùm fragilitatem sexũs, diligenter prouisa tueatur.

1. Tim. 5. 34 Vt viduæ nõ sint in delicijs, sed (secũdùm Apostolum) sub potestate episcopi viuant, sicut decet.

35 Vt diebus Dominicis secundùm Domini præceptum, nulla opera seruilia quilibet pliciat, nec ad placita conueniat, nec etiàm donationes in publico facere prẽsumat, neque mercata exerceat.

36 Vt quicunque per cupiditatẽ & malum ingenium aliorũ res sibi acquisierint, & pro ipsis reb⁹ ecclesiæ illis in precaria rediderint, & in postmodùm datoribus displiceuerit, pars ecclesiæ, quod suum est, habeat: & illi quæ sua sunt, absq; vllius contradictione recipiant. Post hæc verò hi, qui hoc malom perpetrati sunt, secundùm modũ culpę pœnitentiam agant, & deincèps res aliorum cupidè & procaciter recipere nõ prẽsumãt, nisi tantùm quod pro sola eleemosyna eas DEO dare voluerint, vel etiàm ipsas, quas donant in nomine suo & filiorum suorum, in precariam recipere voluerint.

37 Vt ii quilibet hominum res Ecclesiæ per mẽdacia, vel mala ingenia, in precariam sibi acquirere & habere voluerit, & post factas precarias, eadem mendacia ad aures eiusdem rectoris ecclesiæ delata fuerint: ipsa ecclesia res suas, quæ ei mẽdaciter abstractæ fuerint, pleniter absq; vllius contradictione omnimodis recipiat. Ille verò, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precarię, eidẽ ecclesię tradidit, simili modo in suam recipiat dominationem.

38 Vt decimæ pleniter dentur.

39 Vt nullus homo munera pro placito requirat, aut accipere præsumat.

40 Vt ꝑ domino Imperatore suaq́; nobilissima prole, oratiões & oblationes super has, quæ hactenùs ꝑ ipsis Deo omnipotẽti oblatę sunt, augeantur, vt eos suis temporibus in præsenti seculo cum omni felicitate custodiat, & in futuro cum sanctis angelis suis pia miseratione gaudentes efficiat.

41 Vt dominus Imperator, secũdùm statutum bonæ memoriæ domini Pipini, misericordiam faciat, nè solidi, qui in lege habentur, per quadraginta denarios discurrãt: quoniam propter eos multa periuria, multaque falsa testimonia reperiuntur.

42 Vt in sua eleemosyna firmiter statuat, nè quilibet in suum pergentibus seruitiũ vllatenùs prohibere audeat mãsionem, neq; alijs quibus necessitas incumbit.

43 Vt eius magnificum & cuncto imperio, eius suis & futuris temporibus firmetur capitulũ, siue ab anno xxx. à quo adhuc testes haberi possint, seu etiàm ab illo, à quo felicissimum regnum eius sumpsit exordiũ, qualiter omnes lites & iurgia in sua misericordia terminum habere potuissent: quoniam pro talibus multa periuria, multæq́; dissensiones oriuntur in populo.

44 Vt de falsis testibus, eius simili modo pijssimum firmetur capitulum, qualiter & hoc quod ille Bononiæ statuit, firmissimum habeatur: & adhuc quærantur, quatenùs in sua pijssima misericordia, si qua necessaria sunt, augeantur: nè propter eorum falsa testimonia iniquaq́; periuria, tot damna, totque iniustitiæ oriantur.

FINIS.

CONCILIVM AQVISGRANI CELEBRATVM CIRCA ANNVM DOMINI DCCC.XVI. TEMPORE LVDOVICI IMPERATORIS PRIMI &c.

VRhem hanc ab aquis, quarum & frigidarũ, & feruidarum, nõ modò calidarũ, scaturigines apud se habet, nomen obtinere, & olim Aquas Trajanas appellatam fuisse, indeq́, etiamnùm, tametsi corrupciùs aliquanto, Aquisgranum dici, & Imperatorum ibi coronandorum honore & priuilegio, iam indè à Caroli Magni temporibus inclytam esse, multisque alijs dotibus etiàm hodiè pollere, & inter Mosam & Rhenum, respectu Coloniæ & Leodij, propè mediam esse, notius est, quàm vt multis ea de re hic opus sit verbis.

VM in nomine sanctæ & indiuiduę Trinitatis Christianissimus ac glorioſissimus rex Ludouicus, superno munere victor Augustus, anno incarnationis Domini nostri IESV Christi, DCCC.XVI. indictione decima, anno siquidem Imperij sui tertio, Aquisgrani palatio generalẽ sanctumq́; cõuocãsset cõuentum, & cœpisset secundùm ardentissimã erga diuinum cultum sibi cęlitùs inspiratã voluntatem, multa congrua & necessaria de emendatione sanctæ Dei Ecclesię, illius vi-

delicet amore, qui eam suo sancto & precioso redemit sanguine, eiq; se adfuturū vsq; ad cōsummatiōnem pollicitus est seculi, solerter ac curiosè pertractare: eousquè inter cætera peruentum est, vt eundem sanctum & venerabilem, Deo annuente, aggregatum conuentum consuleret, immò consulendo admoneret, super quibusdam ecclesiarum prepositis, qui partim ignorātia, partim desidia, subditorum curam paruipendebant, & hospitalitatem minùs iusto diligebant, quid facto opùs esset. Adiunxit etiàm monēdo, vt quia canonicorum vita sparsim in sacris canonibus & in sanctorum patrū dictis erat indita, ꝓpter simplices quosq; minusq; capaces, aliquam ex eisdem sacris canonibus & sanctorum patrum dictis institutionis formam. pari voto pariqúe consensu excerperent, per quam patenter prælatorū & subditorum vita monstraretur: quatenùs omnes, qui canonica cēsentur professione, per viā propositi sui inoffenso gressu incederent, & in Christi militia deuotiùs vnanimes atq; concordes existerent. Sed vt id nutu diuino fieret, Dominum in cōmune humiliter exorādum prēmonuit, vt seruorum suorum exorabilibus pulsatus precibus, eius admonitionem secundùm suam voluntatem fieri, suaq; gratia eā prēcedere & subsequi dignaretur. Ad quam etiàm admonitionem sacer conuentus intimo gaudio repletus, expansis in cælum manibus, creatori omniū gratias agens benedixit: quippe qui talem *pium, tamq; benignum Ecclesiæ suæ sanctæ principem, cunctisq; eius necessitatibus sapientissimum ac deuotissimum prētulerit procuratorem. Suscipientes ergò libentissimè hilariterq; eius saluberrimā multis, Deo miserante, profuturam admonitionem, licèt pleriq; auxiliante Deo, deuotè ac religiosè cum sibi subiectis canonicam seruent institutionem, & in plerisq; locis idem ordo pleniſſimè seruetur: omnium tamen id animis sedit, vt secundùm eiusdem principis admonitionem, vnà, diuino freti auxilio, & eiusdem pijssimi principis non modico adiuti iuuamine, eius videlicet liberalissima largitione, copiam librorum prę manibus habentes, ex canonica authoritate & sanctorum patrum dictis, veluti ex diuersis pratis quosdam flosculos carpentes, hanc institutionis formam excerperent, & canonicis obseruandam conferrent: vt quorum fortè labore, ob tarditatem ingenij seu inopiam librorum, sparsim digesta difficilè cōprehendi posset, solerti studio in eodē opere breuiter congesta, valdè perfacilè ab his reperiri posset, per quam (vt præmissum est) & prælati recto tramite incedere, & subditis normam viuendi absque ignorantię obstaculo salubriter nōssent præbere. Vigilanti ergò studio eandem institutionis formam colligere studuerunt, in qua plenissimè continetur, qualiter & prælati viuere, & subiectos regere, eisque ecclesiasticos sumptus administrare, & in Dei seruitio cōstringere, benè operantes quosq; ad meliora prouocare, proteruos quosque & negligentes debeant corripere. Cùm igitur huius institutionis formam corā memorato glorioso principe prolatam, sacer conuentus laudibus extulisset, & ecclesiastica authoritate fulcitam, laudeq; dignam, & sanctę Ecclesiæ vtilissimam atq; proficuam consona voce prædicaret, nihilq; in ea repræhensionis ab his, qui sanum sapiunt, reperiri posse profiteretur, ab eodē victoriosissimo principe & ab oīnibus qui aderāt, DEO GRATIAS, acclamatum est. Nec immeritò: quippe qui & occulta sua dispensatione, & gratissima inspiratione, prefatum principē, vt id fieri moneret, compulit, & ad effectum perduceretur, miserando adiuuit. Proindè omnium sentētia statutum est ab omnibus, qui in canonica professione Domino militant, hanc institutionis formam tot ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam, dignisq; prēconijs laudatam, iuxta virium possibilitatem modis omnibus obseruandam, quatenùs hanc siue aliarū scripturarum sanctarum documenta sedula meditatione perlegentes, & prēlati & subditi vocatione, qua vocati sunt ope diuina administ culati, infatigabiliter ambulent, & pro tam pijssimo principe, qui ob lucrum animarū hoc sacrum & venerabile concilium ad hāc formam congerendam & statuendam salutiferis admonitionibus excitauit, modernis futurisq; temporibus Dei imměsam clemētiam iugiter exorent. Nam & in altero libello idem sacer cōuentus eodē religiosissimo Augusto monente, quandam institutionis formulam ex sanctorum patrum dictis studiosè excerpsit, & in vnum breuiter satisq; congruenter cōgessit, & sanctimonialibus canonicè degentibus tenēdam percensuit. In qua continetur, quales eis abbatissæ prēferendæ sint, qualiter eisdem sanctimonialibus infra claustra monasterij viuendū, qd à prælatis stipendiorū dandum, quibus documentis & virtutū instrumentis exornādæ sunt, quatenùs hac formula viuendi inspecta, & Deo sibi adiutoriū præbente, humiliter suscepta, & efficaciter impleta, cum bonorum operū lampadibus venienti sponso apparére, atq; ei* thalamū ingredi mereant.

*tam

INCIPIVNT CAPITVLA.

1 Isidori de tonsura.
2 Eiusdem de Ostiarijs.
3 Eiusdem de Lectoribus.
4 Eiusdem de Exorcistis.
5 Eiusdem de Acolytis.
6 Eiusdem de subdiaconibus.
7 Eiusdem de Diaconibus.
8 Eiusdem de Presbyteris.
9 Eiusdem de Sacerdotibus.

10 Excerptū Hieronymi, ex Epistola ad Titum, de Episcopis.
11 Eiusdem ad Oceanum, de Episcopis.
12 Augustini de Pastoribus.
13 Gregorij de Pastoribus animarū, quales in Ecclesia eligi debeant.
14 Eiusdē, vt indigni & imperiti ad pastorale magisteriū accedere nō prēsumāt.
15 Isidori de indignis præpositis.
16 Eiusdem de indoctis præpositis.
17 Gregorij de his, qui in regimine prodesse possunt, sed idem officium per quietem propriam refugiunt.
18 Isidori de præpositis Ecclesiæ.
19 Prosperi, ꝙ sacerdotes sancti contemplatiuæ vitæ participes fieri possunt.
20 Isidori de doctrina & exēplis præpositorum.
21 Gregorij de humilitate prēpositorum.
22 Isidori de humilitate præpositorum.
23 Eiusdem de doctrinę discretione.
24 Gregorij, qualiter prælati subiectos doceant, ac semetipsos discreta circunspectione præuideant.
25 Isidori de doctorum silentio.
26 Prosperi, ꝙ nihil prosit sacerdoti, etiàm si benè viuat, modò malè viuentes tacendo non arguat.
27 Gregorius de pastoribus nō rectè gradientibus.
28 Prosperi de negligētia sacerdotis, qui doctrinæ suæ agendo contraria, psonam non potest implere doctorum.
29 Isidori, de his, qui benè docent, & malè viuunt.
30 Eiusdem de exemplis prauorum sacerdotum.
31 Eiusdem de præpositis carnalibns.
32 Prosperi luctuosa descriptio carnaliter viuentium sacerdotum.
33 Isidori de iracundis doctoribus.
34 Gregorij de zelo pastoralis officij erga subditos.
35 Prosperi, ꝙ sacerdotes nihil proprium habeant, ecclesiæ facultates quoquè tanquàm cōmunes quomodò administrārūt, Deo rationē reddituri sint.
36 Isidori de disciplina sacerdotum in his qui delinquunt.
37 Gregorij de collata episcopis potestate ligandi atque soluendi.
38 Eiusdem de episcopis, qui pro ordinatione sacerdotij munera libenter accipiunt.

CAPITVLA CANONVM.

39 De subintroductis mulieribus.
40 De clericis vsuras accipientibus.
41 De priuilegijs presbyterorum.
42 De excommunicatis.
43 Quòd non oporteat demigrare.
44 Non transmigrandum de ciuitate in ciuitatem.
45 De his qui in ecclesijs, in quibus prouecti sunt, minimè perdurārunt.
46 De flectendo genu.
47 De damnatis & ministrare tentantib⁹.
48 De clericis damnatis.
49 De peregrinorum susceptione.
50 Quòd non liceat clerico, viduatarum ciuitatum ecclesijs ministrare.
51 Quòd non oporteat clericos sinè commendatitijs mitti.
52 Quòd sinè literis sacro mysterio seruientes proficisci non debeant.
53 De clericis à communione summotis, ab alio ꝓpiscopo non recipiendis.
54 Si quis excommunicatus ante audiētiam cōmunicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.
55 De non solicitandis clericis alienis.
56 Si qui clerici ab episcopis suis promoti, contempserint: nec illic maneant, vndè recedere noluerunt.
57 De his, qui semèl legerint in ecclesia, ab alijs non posse promoueri.
58 Vt nullus alienum clericum solicitare vel tenere præsumat, non prēuenientę sui episcopi consensū.
59 Vt in ecclesijs minimè conuiuia celebrentur.
60 Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere præsumat.
61 De auaritia & inordinata cupiditate clericorum.
62 Quòd vsuram nec clerici exigere debent, sed nec laici Christiani.
63 De clericis esum carniū diffugientib⁹.
74 De numero certo diaconorum.
65 De his, qui abominantur eos, qui carnibus vescuntur.
66 De his, quæ in vsus pauperum conferuntur.
67 De his, quæ pro virginitate superbiūt.
68 De his, q Dominica die ieiunant, tanquàm nihil præ cæteris differente.
69 De his, qui ecclesiastica ieiunia absq; necessitate dissoluunt.
70 De his, qui se à perceptione sanctę cōmunionis auertunt.
71 De his, qui præter conscientiam suorū episcoporum, in alijs parochijs commorantur.
72 De clericis & laicis excommunicatis.
73 De episcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.
74 De damnatis episcopis &c. vt suprà.
75 Vt hi, qui in sacrario seruiunt, vsuras non exigant.
76 De his, qui debeāt in pulpito psallere.
77 De honore, quē presbyteris diaconi, qui sub ipsis sunt, debeant exhibere.
78 Quòd subdiacōni non benedicant, nec benedictionem tribuant.
79 De exorcistis, qui non sunt ab episcopis ordinati.

Universidad de Deusto Biblioteca

80 In ecclesia prandia fieri non debent.
81 Quòd præter episcopi conscientiam, clericus proficisci non debeat.
82 Vt ad sacrariũ non introeãt mulieres.
83 Nõ licere clericis iudicris interesse spectaculis.
84 Oblatiões ĩ domib⁹ offerri nõ oportere.
85 De clericis & monachis non pmanentibus in suo proposito.
86 Quòd non oporteat clericos habentes aduersùs inuicẽm negocia, relinquere suum proprium episcopum, & ad secularia iudicia conuocari.
87 Quòd clerici non transmigrent.
88 Quòd nõ liceat clericis, post mortem suĩ episcopi res ad eũ ptinẽtes diripe.
89 Si quis clericorum pauper promotus, posteà in ordine aliquid habuerit, ecclesiæ potestati subijciat.
90 Vt clerici tabernas non ingrediantur.
91 Vt alienus clericus minimè suscipiatur ab alio.
92 Vt clericus nec suo, nec alieno nomine fœnus exerceat.
93 Vt clerici nullas negociationes inhonestas, aut turpia lucra sectentur.
94 Hieronymi presbyteri ex epistola ad Nepotianum de vita clericorum.
95 Eiusdem ex epistola ad Paulinum de institutione clericorum.
96 Eiusdem ex epistola ad Rusticum.
97 Eiusdem ex epistola ad Heliodorum, quid distet inter monachũ & clericũ.
98 Eiusdem ex epistola ad Oceanum de vita clericorum.
99 Isidorus de clericis.
100 Idem de regulis clericorum.
101 Idem de generibus clericorũm.
102 Gregorij excerptum, quales oporteat clericos esse.
103 Eiusdem de subditis bonis sub pastorali regimine constitutis.
104 Isidori de subditis.
105 Gregorij de inuidis vel proteruis.
106 Prosperi, quòd secundùm sermonem prophetæ culpa sua pereant, qui sacerdotum increpatiões peruersa voluntate contemnunt.
107 Eiusdem, cum quo damno animę suę ab ecclesia, quę pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.
108 Eiusdẽ, q sint, q etiàm cũ ꝓfectu animæ suæ opibus sustentant ecclesiæ.
109 Eiusdem, quid facere debeant clerici, quorũ infirmitas non potest sua cõtemnere.
110 Eiusdem, quæ sint vera gaudia vel verę diuitiæ, & quid impedimenti afferant bona præsentia amatoribus futurorum.
111 Qualiter intelligitur, quia dicit Apostolus, qui in sacrario operantur, quę de sacrario sunt, edunt. 1.Cor.9.
112 Augustin⁹ de vita & moribꝰ clericorũ.
113 Idem de eodem, vt suprà.
114 Quæ præcepta specialiter monachis, quæ generaliter cæteris conueniant Christianis.
115 Quòd canonica institutio, euangelica & Apostolica authoritate fulta, cæteris supereminet institutionibus.
116 Quid res ecclesiæ sint.
117 Quòd diligenter munienda sint claustra canonicorum.
118 Vt in congregandis canonicis modus discretionis tenendus sit.
119 De his, qui in cõgregatione sibi commissa, ex familia solũmodò ecclesiæ, clericos aggregat.
120 Qui clerici in cõgregatione canonica cõstituti, ecclesiastica accipere debeant stipendia.
121 Vt in congregatiõe canonica æqualiter cibus & potus accipiantur.
122 De mensura cibi & potûs.
123 Quòd à prælatis gemina pastio subditis sit impendenda.
124 Vt canonici, sicut in cæteris, ità etiãm in cultu vestium modum teneãt discretionis.
125 Vt canonici cucullas monachorum non induant.
126 Isidori ex libro Officiorũ excerptũ, qua authoritate Horæ canonicæ celebrentur, quas scire & religiosè obseruare canonicos oportet.
127 De horis vespertinis.
128 De Completorio.
129 De Vigiliarum antiquitate.
130 De Horis matutinis.
131 Vt Horas canonicas canonici religiosè obseruent.
132 Quòd cantantibus & psallentib⁹ Domino, angelorum adsint præsidia.
133 Quales ad legendum & cãtandum in ecclesia constituendi sint.
134 Qui modus sit correptionis.
135 Vt erga pueros, qui nutriũtur vel eruditur in congregatione canonica, instantissima sit custodia adhibẽda.
136 Vt ab omĩbus canonicis ad Completorium veniatur.
137 De cantoribus.
138 De prælatis.
139 De prepositis.
140 De cellerario.
141 De magistro hospitalis.
142 De infirmis.
143 De clausura portæ.
144 De custodia Claustri.
145 Epilogus omnium præmissorum.

¶Isidorus de Tonsuris. CAP. 1.

TOnsuræ ecclesiasticæ vsus, à Nazaræis ꝓfectus, (ni fallor) exortus est. Qui priùs crine ad[illegible] seruato, diuina post magnã vitæ cõtinentiã [illegible] deuotione cõpleta caput radebant, & capilli [illegible] los in

Num.6. los in igne sacrificij ponere iubebantur, scilicet vt perfectionem deuotionis suæ Domino consecrarent. huius ergò exẽpli vsus, ab Apostolis introductus est, vt hi qui in diuinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazarẽi, id est, sancti Dei, crine prẽciso, innouentur. Hoc quippe & Ezechieli prophetæ iubetur, dicente Domino: Ezech.7.a fili hominis, sume tibi gladium acutum, & duces super caput tuum & barbam, videlicet quia & ipse sacerdotali genere Deo in ministerium sanctificationis deseruiebat. Hoc & Nazaræos illos Priscillam & Aquilã Act.18.c in Actibus apostolorum primùm fecisse legimus. Paulum quoquè apostolũ & quosdam discipulorum Christi, qui in huiusmo di cultu *mirandi extiterunt. Est autem clericis tonsura signũ quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo aditur, scilicet vt hoc signo in religione vitia resecentur, & criminib⁹ carnis nostrę quasi crinibus exuamur, atque indè innouatis sensibus & co- Ephe.4.c Coloss.3.b mis rudibus enitescamus, expoliantes nos (iuxta Apostolum) veterem hominem cum actibus suis, induẽtes nouum, qui renouatur in agnitione Dei. Quam renouationẽ in mente oportet fieri, sed in capite demõstrari, vbi ipsa mens nosci tur habitare. Quòd Rabb.28. verò detõso capite superius, inferiùs circuli corona relinquitur, sacerdotium regnumq; Ecclesię in eis existimo figurari. Tiara enim apud veteres constituebatur in capite sacerdotum. Hęc ex byssо confecta, rotũda erat, quasi sphæra media: & hoc significat in parte capitis tonsa. Corona autem, latitudo auret est circuli, quę regũ capita cingit. Vtrunque itaque signum exprimitur in capite clericorum, vt impleatur etiàm corporis quadam similitudine, quod scriptum est, Petro 1.Pet.2.b apostolo perdocente: Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Quęritur autem, cur sicut apud antiquos Nazaræos, non antè coma nutritur, & sic tondetur? Sed q hæc exquirunt, animaduertant, quid sit inter illud propheticum velamentũ, & hanc euan- 2.Cor.3.d gelij reuelationem, de qua dicit Apostolus: Cùm transieris ad Christum, auferetur velamen. Quod autem significabat velamen interpositum inter faciem Mosis & adspe- 2.Cor.3.c ctum filiorum Israel, hoc significabat illis temporibus etiàm coma sanctorum. Nam & Apostolus comam pro velamento esse dicit. Proindè iam non oportet, vt velent crinibus capita eorũ, qui Domino consecrantur, sed tantùm vt reuelent: quia quod erat occultum in sacramento prophetiæ, iam in Euangelio declaratum est.

Isidor vbi sup. cap.14. cap.43. cap.44.

¶Idem de Ostiarijs. CAP. 2.

OStiarij sunt, qui in veteri testamento ianitores templi vocabãtur, qui prærant portis Hierusalem, quique ordinati p vices suas, omnia interiora templi vel exteriora custodiebant. Hi deniquè inter san-

Isidor⁹ vbi sup. cap.11.

ctum & iniquum discernentes, eos tantùm in Ecclesia, qui sunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, nisi per hos, non possumus. Habent enim potestatem tam bonos recipiendi, quàm reijciendi indignos.

¶Idem de Lectoribus. CAP. 3.

LEctorum ordo, formam & initium à prophetis accepit. Sunt igitur lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: Clama, nè cesses, quasi tuba exalta Esa.58.a vocem tuam. Isti quippe dum ordinantur, primùm de eorum conuersatione episcop⁹ verbum facit ad populum, deindè corã plebe tradit eis codicem apicum diuinorum, ad dei verbum annunciandum. Qui autem ad huiusmodi prouehitur gradum, iste erit doctrina & libris imbutus, sensuumque ac verborum scientia perornatus, ità vt distinctionibus sentẽtiarum intelligat, vbi finiatur iunctura, vbi adhuc pendeat oratio, vbi sentẽtia extrema claudatur. Sicque expeditus, vim pronunciationis tenebit, vt ad intellectum omnium mentes sensumq; promoueat, discernendo genera pronunciationum, atque exprimendo omnium sententiarum proprios affectus, modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, siue his similia, secundùm genus propriæ pronunciationis, in quo magis illa ambigua sententiarum adhibẽda cognitio est. Multa enim in scripturis sunt, quæ nisi proprio modo pronuncientur, & in contrariam *recedunt sententiã, Rom.8.f sicuti est: Quis accusabit aduersùs electos Dei? deus qui iustificat? Quod si confirmatiuè, non seruato genere pronunciationis suæ, dicatur, magna peruersitas oritur. Sic ergò pronunciãdum est, ac si diceret: Deus ne qui iustificat? Subauditur, Non. Necessarium est ergò, in tantis rebus scientiæ ingeniũ, quo propriè singula cõuenienterq; pronuncientur. Propterea & accentuũ vim oportet Lectorem scire, vt nouerit, in qua syllaba vox protẽdatur pronunciantis. Plerunquè em imperiti lectores in verborum accẽtibus errant, & solent nos irridere *im- *imperitię periti hi, qui videntur habere notitiam, detrahentes & iurantes penitùs nos nescire quod dicimus. Porrò vox lectoris, simplex erit & clara, ad omne pronunciationis genus accommodata, plena succo virili, agrestem & subrusticum effugiens sonum, non humilis, nec adeò sublimis, non fracta vel tenera, nihilque fœmineum sonans, neque cum motu corporis, sed tantùm cum grauitatis specie. Auribus enim & cordi consulere debet lector, non oculis, nè potiùs ex se ipso eos spectatores, magis quàm auditores faciat. Vetus opinio est, lectores pronunciandi causa præcipuam curam vocis habuisse, vt exaudiri in tumultu possint. Vndè & dudùm lectores, præcones vel ꝓclamatores vocabantur.

Idem

Idem de exorcistis CAP. 4.

Isidor⁹ vbi supra c. 13.

1.Esd.2.c

IN ordine & ministerio ecclesiæ, decet esse exorcistas secundùm officia, quę in templo Salomonis erant dispositа, quæque posteriùs sunt ab Esdra dispertita. Et inuenimus, eos, quos Esdras actores memorat templi tunc, nunc esse exorcistas in Ecclesia Dei. Fuerunt enim sub Esdra actores templi, seruorum Salomonis filij, qui actum templi totius sub cura sua haberent, ac sacris oblationibus deseruirent. Et cùm fuissent ex ordine & ministerio templi, longè fuerunt ab officio altaris DEI, quia nec psalmistis, nec ostiarijs, nec sacrorum seruis attingere licebat munera altaris. nisi tantummodò Leuitis. Quid ergò est? Nullam aliam curam habebant actores templi, nisi ad sarta tecta facienda, aut quæcunque fuissent veterata in ędificatione templi, aut delapsa, per eosdem actores de thesauris Dominicis reficerentur, atque excolerętur. Ergò actores templi, exorcistæ sunt in populo DEI. Quomodò enim actor prudens & bonus scit, quis sit Domini sui census & omis substătiæ modus, & redigit apud se totius possessionis instrumenta originalia, sic & exorcista redigit in suam diligentiam totius regni Domini secreta, vt memoriæ mădet de scripturarum sacramętis, vndè exerceat scilicet donum, quod illi est ab spiritusancto concessum, secundùm Apostoli præconiũ. exorcistas enim memorat Apostolus, cùm dicit: Nunquid omnes donationes habent curationum? Hi enim cùm ordinantur, sicut ait canon, accipiunt de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi: accipientes potestatem imponendi manus super energumenos siue catechumenos.

1. Cor. 12.d

Carthag. conc. 4. Et di. 23. exorcista cùm.

Idem de Acolytis. CAP. 5.

Isidor⁹ Etymologiarum lib. 7. cap. 12.

AColyti Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportădis cereis, quandò legendum est euangelium aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum sol eo tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, vt sub typo luminis corporalis illa lux ostędatur, de qua in euangelio legitur: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Ioan. 1.a

Idem de subdiaconibus. CAP. 6.

Isidor⁹ vbi suprà de officijs, ca. 10. 1.Esd.8.c & 8.c

SVbdiaconi, qui apud græcos hypodiaconi vocantur, in Esdra inueniuntur, appellanturque ibi Nathinnæi, id est, in humilitate Domino seruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio Ioannis diuina proditione commonitus, Saluatorem meruit confiteri, quiq; etiàm ad primum diuinitatis indiciũ fidelis enituit, protestante Domino ac dicente: Eccè verè Israelita, in quo dolus nõ est. Deniquè isti oblationes in templo Domini suscipiunt à populis, isti officijs obediunt Leuitarum, isti quoquè vasa corporis & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus quidem placuit patribus, vt quia sacra mysteria contrectant, casti & continentes sint ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi, iuxta quod illis propheta dicente iubetur: mundamini, qui fertis vasa Domini. Hi igitur cùm ordinantur, sicut sacerdotes & Leuitę manũs impositionem non suscipiunt, sed patenam tantùm & calicem de manu Episcopi, & archidiacono scyphum aquę cum aquamanili, & manutergium accipiunt.

Carthag. 4. Et. 23. dist.

Ibidem.

Idem De diaconibus. CAP. 7.

Isidor⁹ vbi supra.

DIaconorum ordo, à tribu Leui accepit exordium. Præcepit enim Dominus Mosi, vt per ordinatiõem Aaron sacerdotis & filiorum eius, rursùs Leui tribus in diuini cultũs ministerio ordinarentur, & consecrarentur Domino pro omnibus primogenitis, & seruirent pro Israel corã Aarõ & filijs eius in tabernaculo Dei, excubantes in templo die ac nocte, ipsique gestarent arcam & tabernaculum & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituerent, & in promouendo tabernaculo ipsi deponerent, rursùs ipsi componerent. A viginti quinque annis & suprà, in tabernaculo seruire ipsis mandatum est. Quam regulã sancti patres & in nouo testamento constituerunt. In euangelio autem primordia eorum & in actibus apostolorum ità leguntur: Conuocantes autem 12. apostoli multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Quid ergò est, fratres? Considerate ex vobis viros boni testimonij septem, plenos spiritu sapientiæ, quos constituamus in hanc rem. Nos verò erimus orationi & ministerio sermonis instantes. Et placuit hic sermo coram multitudine. Et elegerũt statim Stephanum, virum plenum fide & spiritu sancto, & Philippum, & Procorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos statuerũt ante apostolos. Et cùm orãssent, imposuerũt illis manus, verbumq; Dei crescebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc iam decreuerunt Apostoli vel successores Apostolorũ, per omnes ecclesias vij. diaconos ordinandos esse, qui sublimiori gradu cæteris proximè circa arã *Christi, quasi columnę altaris, assisterẽt, & nõ sinè aliquo septenarij numeri mysterio. Hi enim sunt, quos in Apocalypsi legimus, Apoc. vij. angeli, tubis canẽtes. Hi sunt vij. cãdelabra aurea, hi voces tonitruorũ. Ipsi em̃ clara voce in modũ p̃conis admonent cũctos, siue in orãdo, siue in flectẽdo genua, siue in psallẽdo, siue in lectionib⁹ audiẽdis. Ipsi etiàm, vt aures habeam⁹ ad Dñm, clamant. Ipsi quoquè euãgelizant: sinè ipsis sacerdos nomẽ habet, officiũ nõ habet. Nã sicut in sacerdote

dote cõsecratio, ità in ministro dispensatio sacramenti est. Ille orare, hic psallere mãdat: Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispẽsat. Ipsis etiàm sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus fuerit à diacono. Leuitæ inferunt oblationes in altaria, Leuitæ componunt mensam Domini, Leuitæ operiunt arcam testamenti. Non em̃ omnes vident alta mysteriorum, quæ operiuntur à Leuitis, nè videant, qui videre nõ debent: & sumant, qui seruare non possunt. Qui propterea altari albis induti assistunt, vt cælestem vitam habeant, candidique ad hostias & immaculati accedant, mundi scilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere ministros, q nullo carnis corrumpantur contagio, sed potiùs puri eminentia castitatis splendeãt. Quales autem diaconi ordinentur, apostolus Paulus plenissimè scribit ad Timotheũ. Nam cùm prę̃misisset de sacerdotum electione, continuò subiunxit: Diacones similiter irreprehensibiles, hoc est, sinè macula sicut episcopi, pudici vtiquè, id est, à libidine continentes, nõ bilingues, scilicet nè cõturbent habentes pacem. Non multo vino deditos: quia vbi ebrietas, ibi libido dominatur & furor. Non turpe lucrum sectantes, nè de cęlesti *mysterio lucra terrena sectentur. Est quoquè turpis lucri appetitio, plùs de præsentibus quàm de futuris cogitare. Post hæc subiecit: Hi autem probentur primùm, & sic ministrẽt, nullum crimen habentes. Hi vtiquè sicut Episcopi, ante ordinationem probari debent, si digni sint, & sic postea ministrare.

1.Tim.3.a

*ministerio

Ibidem. b

Item de presbyteris CAP. VIII.

Isidor⁹ vbi supra c. 7.

PResbyterorum ordo, exordium sumpsit (vt dictũ est) à filijs Aaron. Qui enim sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt, qui nunc appellantur presbyteri. Et qui nuncupabant principes sacerdotum, nunc Episcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur seniores, quia seniores ætate, Græci presbyteros vocant. His enim, sicut Episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa est. Præsunt enim Ecclesiæ Christi, & in confectione Dominici corporis & sanguinis, consortes sunt cum Episcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi: ac solùm propter authoritatem summo sacerdoti clericorum ordinatio & consecratio reseruata est, nè à multis disciplina Ecclesiæ vindicata, concordiam solueret, scandala generaret: Nam Paulus Apostolus eosdem presbyteros, vt verè sacerdotes, sub nomine Episcoporũ ità addit. Tit. 1.b seuerat, loquens ad Titũ: Huius (inquit) rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea q̃ desunt, corrigas, & constituas p̃ ciuitates presbyteros, quemadmodùm ego tibi disposui. Si quis sinè crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatiõe luxuriæ, aut nõ subditos. Oportet em̃ episcopũ sinè crimine esse. Qua sententia ostẽdit, etiàm presbyteros sub Episcoporum nomine taxari. Vndè & ad Timotheũ de ordinatione Epi. scopi & diaconi scribẽs, de presbyteris cõnò tacuit, quia eos in Episcoporũ nomine cõprehendit. Secundus enim primo coniunctus est gradus, sicut & ad Philippenses episcopis & diaconib⁹ scribit, cùm vna ciuitas plures episc. habere non possit. Et in actib⁹ Apostolorum presbyteros Ecclesiæ, iturus Hierosolymam, congregauit, quibus inter cætera dicit, Videte gregem, in quo vos spiritussanct⁹ opiscopos ordinauit. Vndè etiàm tales in Ecclesia presbyteros constituendos esse sicut episcopos, & Apostol⁹ Paulus ad Titũ loquitur, & canones ipsi testantur. Presbyteros autem merito & sapientia dici, non ætate. Nam & Mosi præcipitur, vt eligat presbyteros. Vndè & in Prouerbijs dicitur: Gloria senum canicies. Quæ est hęc canicies? Haud dubium, quin sapientia, de qua scriptum est: Canicies hominũ, prudẽtia est. Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vsque ad Abrahã, vixisse homines legerimus: nullus alius primus appellatus est presbyter i. senior, nisi Abraham, qui multò paucioribus annis vixisse cõuincit. Nõ ergò ꝓpter decrepitã senectutẽ, sed ꝓpter sapientiam, presbyteri nominantur. Quod si ità est, mirum cur insipientes constituantur.

Tit. 1.d

Act. 20.f

Pro. 20.d

Sap. 4.b c

Idem de sacerdotibus. Cap. IX.

VEniamus ergò nunc ad sacratissimos ordines, & singulariter demõstrem⁹, quod est sacerdotij fundamentum, vel quo authore pontificalis ordo adoleuit in seculo. Initium quidem sacerdotij, Aaron fuit, quanquàm & melchisedech prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob. Sed isti spontanea voluntate, non sacerdotali authoritate, ista fecerunt. Cæterùm Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusque põtificali stola indutus, victimas obtulit, iubente Domino, ac loquẽte ad Mosen: Accipe (inquit) Aarõ & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumque lãueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, linea, & tunica, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo. Et pones tiaram in capite eius, & laminam sanctam super tiaram, & oleum vnctionis fundes sup caput eius, arq; hoc ritu cõsecrabit. Filios quoquè illi⁹ applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo Aarõ s. & liberos ei⁹, & impones eis mitras, eruntq; sacerdotes mei religiõe ꝑpetua. quo in loco cõtẽplari oportet Aaron summũ sacerdotẽ, i. Episcopũ fuisse, & filios eius presbyterorũ figuram præmonstrãsse. Fuerunt enim filij

Isidor⁹ vbi suprà, ca. 6.

Exo. 29.a b

Aaron

Aaron & ipsi sacerdotes, quibus meritò adstare debuissent Leuitæ sicut summo sacerdoti. Et hoc fuit inter Aaron summum sacerdotem, & inter filios eiusdem Aaró, qui & ipsi sacerdotes erant, quòd Aaron super tunicam accipiebat poderem & stolam sanctam, & coronam auream, mitram, & zonã auream, & superhumerale, & cętera, quę suprà memorata sunt: Filij autem Aarõ super tunicas lineas cincti tãtummodò, & tiarati adstabant sacrificio Dei. Sed forsitan quæritur & hoc, cuius figuram faciebat Moses. Si enim Araõ filij, presbyterorum figuram faciebãt, & Aaron, summi sacerdotis, id est, episcopi, Moses cuius? Indubitanter Christi, et verè per omnia Christi: quia fuit similitudo mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominẽ Iesus Christus, qui est verus dux populorum, verus princeps sacerdotum, & Dominus pontificũ, cui est gloria & honor in secula seculorum, Amen. Hactenùs de primordijs sacerdotalib⁹ in veteri testamẽto. In nouo autem testamento post Christũ sacerdotalis ordo à Petro Apostolo cœpit. Ipsi enim primùm datus est pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum
Matth. 16. c dominus: Tu es (inquit) Petrus, & sup hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non prævalebunt aduersùs eam, & tibi dabo claues regni cælorum. Hic ergò ligandi soluendique potestatem primus accepit, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Siquidem & cæteri Apostoli cum Petro par consortium honoris & potestatis acceperunt. Qui etiàm in toto orbe dispersi, euangelium prædicauerunt. Quibusque decedentibus successerunt episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum, qui non iam ex genere carnis & sanguinis eliguntur, sicut primùm secundùm ordinẽ Aaron, sed pro vniuscuiusq; vita merito q̃; quod in eum gratia diuina contulerit. Sicut etiàm ad Heli Dominus prænunciauit, di-
1.Reg.2.f cẽs: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dixi, domus tua & domus patris tui pmanebunt coram me vsque in æternum. Et nunc dicit Dominus, Nequaquàm, sed glorificãtes me glorificabo. Qui autem me spernit, spernetur. Quatuor enim sunt genera Apostolorum: Vnum à Deo tantùm, vt Moses: alterũ per hominem & Deum, vt Iosue: tertiũ tantùm per hominem, sicut his tẽporibus multi fauore populi & potestatum in sacerdotium subrogantur. Quartum autem genus ex se est, sicut pseudo prophetarum & pseudo Apostolorum. Quid est autem nomen Apostolorũ? Apostoli, in Latina lingua missi interpretantur, quia ipsos misit Domin⁹ euangelizare ad illuminationem omnium
Augusti. de ciuit. Dei lib. 19. ca. 19 populorum. Episcopus autem (vt quidam prudentium ait) nomen est operis, non honoris. Grẽcum est enim, atque indè dictum vel ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, superintendit, curam scilicet subditorũ gerens. ἐπὶ quippe super, σκοπὸς verò, intentio est. Ergò episcopos Latinè superintendentes possumus dicere, vt intelligat, non se esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse: Quòd verò per impositionem manũs à præcessoribus Dei sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua est in- Genes. 48. & Gene. 49. Num. 27. stitutio. Isaac autem patriarcha sanctus, ponens manum suam super caput Iacob, benedixit ei. similiter & Iacob filijs suis benedictionem dedit. Sed & Moses super caput Iosuæ manum suam imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatũs in populo Israel: Sic & superimpletor legis & prophetarum Dominus noster Iesus Christus, per manũs impositionem Apostolos benedixit, sicut in Euangelio Lucæ scriptum est: Et perduxit illos trans Bethaniam, & eleuauit manus Luc. 24. suas, & benedixit * eos. Factumque est, cùm * vel benedixisset illis, discessit ab eis, & ipsi reuersi sunt Hierusalẽ cũ gaudio magno. Et in Actor. actibus apostolorũ ex præcepto sancti spiritũs, Paulo & Barnabæ ab Apostolis manũ imposita est in Episcopatũ, & sic missi sunt ad euangelizandum. Quòd autem à triginta annis sacerdos efficitur, ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua idem exordius Luc. 3. est prædicare. Hæc enim ætas prosectu iam non indiget paruulorum, sed perfectionis vi plena est & robusta, & ad omne disciplinæ ac magisterij exercitiũ prępарata. Quòd verò vnius virginalis matrimonij sint, qui eliguntur in ordine pontificatũs, & in veteri lege mãdatum est, & pleniùs scribit Apo- 1. Tim. 3. Tit. 1. stolus, dicens: Vnius vxoris virum. Sacerdotem quærit Ecclesia, aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate sanctũ. Porrò, quòd Episcopus non ab vno, sed à cunctis comprouincialibus Episcopis ordinatur, ideò est institutum, nè in eo aliquid cõtra fidem Ecclesiæ, vnius tyrannica authoritas moliretur. Propterea ab omnibus cõuenientibus cõstituitur, ac nõ minùs quàm à tribus præsentibus, cęteris tamen consentientibus testimonio literarum. Huic autẽ, dum consecratur, datur baculus, vt eius indicio subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat. Datur & annulus propter signum pontificalis honoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ ab oculis carnalium, minusque intelligentium occultãtes sacerdotes, quasi sub signaculo condunt, nè indignis quibusque sacramenta Dei aperiantur. Iam verò quod seculares viri nequaq̃ ad ministerium Ecclesiæ adsumantur, eadẽ authoritas Apostolica docet, & dicit: Manũ citò nemini imposueris. Et iterùm: Nõ neophytum, nè in superbiam elatus, puter se non tam ministerium humilitatis, quàm administrationem secularis potestatis adeptum

ptum, & in condemnationem superbiæ, sicut diabolus, per iactãtiam deijciatur. Quomodò enim valebit secularis homo sacerdotij magisterium adimplere, cui⁹ nec officium tenuit, nec disciplinam cognouit? Aut quid docere poterit, cùm ipse non didicerit? Nunc verò cernimus, sępè plurimos ordinationem talibus facere: nec eligunt, qui Ecclesiæ ꝓsint, sed quos vel ipsi amant, vel quorũ sint obsequijs deliniti, vel pro quib⁹ maiorum quispiam rogauerit: & (vt deteriora dicam) qui, vt ordinarentur, muneribus impetrãrunt. Taceo de reliquis. Alij successores filios vel parentes faciunt, & conãtur Num. 27. d posteris præsulatũs relinquere dignitatem, cùm hoc nec Moses amicus Dei facere potuit, sed Iosue de alia tribu elegit, vt scirem⁹ principatum in populo nõ sanguine defendendum esse, sed merito vitæ. Interdùm autem & iuxta meritum plebium eliguntur personæ rectorum: vndè nouerint populi sui fuisse meriti, regimen peruersi fusc episse pontificis. Quòd autem is, qui post baptis- * promotæ, Leuit. 21. mum aliquo peccato mortali corrupt⁹, ad sacerdotium non * prouehatur, lex ipsa testatur. Moses enim in lege præcepit sacerdotibus, nè aliquod pecus vitiatum ad aram Dei offerant. Quod ipsum posteà offeren- Mala. 2. b tibus sacerdotibus Israel, per Malachiam improperauit Deus, dicens: Vos, sacerdotes, qui polluistis nomen meum, & dixistis: In quo polluimus illud? Offerentes super Num. 19. a altare meum panem pollutũ, & offerebatis cęcum & languidum, nónne malum est? Vndè & in Numeris vitula rufa, cuius cinis expiatio populi est, non aliter iubetur offerri ad altare Domini, nisi quæ terrena opera non fecerit, iugumque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura subijciamus? Si enim is, qui iam in Episcopatu vel presbyterio posit⁹, mortale aliquod peccatũ admiserit, retrahitur: quanto magis ante ordinationem, si peccator inuentus est, cauendum vt non ordinetur? Qua ꝓpter quia lex peccatores à sacerdotio remouet, consideret se vnusquisque, & sciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahat se ab hoc nõ tam honore quàm onere, & aliorum, qui digni sunt, locum iam non ambiat occupare. Qui enim erudiendis atque instituẽdis de virtute populis præerit, necesse est, vt in omnibus sanctus sit, & in nullo repræhensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse à peccato debet esse alienus. Nam qua fronte subiectos arguere poterit, cùm illi statim Matth. 23. a. ꝓ ipsum. possit corrept⁹ ingerere, Antè doce te, quæ recta sunt, episcope? Quapropter, qui negligit recta facere, desinat & recta docere. * Prius quippe semetipsum corrigere debet, qui alios ad benè viuendum admonere studet, vt in omnibus semetipsum formam viuendi præbeat, cunctosque ad bonum op- 1. Tim. 3. Tit. 1. & doctrina & opere prouocet. Cui etiàm scripturarum scientia necessaria est: quia si episcopi tantùm sit sancta vita, sibi soli potest prodesse sic viuens. Porrò si & doctrina fuerit eruditus, potest cæteros quosque instruere, & docere suos, & aduersarios repcutere. Qui nisi refutati fuerint atque conuicti, facilè possunt simplicium corda peruertere. Huius autem sermo debet esse purus, simplex, & apertus, plenus grauitate & honestate, plenus suauitate & gratia, tractãs de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute cõtinentiæ, de disciplina iustitiæ. Vnũquenque diuersa admonens exhortatione, iuxta professionis morumque qualitatem, videlicet vt ꝓnoscat, quid, cui, quandò, vel quomodò proferat. Cuius præ cæteris specjale officium est, scripturas legere, percurrere canones, exempla sanctorum imitari, vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cũ fratribus habere pacem, nec quenquam ex membris suis discerpere, nullum damnare, nisi comprobatum, nullum excommunicare, nisi discussum. Quique ità humilitate pariter & authoritate præstabit, vt nec per nimiam humilitatem suam, subditorum vitia conualescere faciat, nec per immoderatam authoritatem seueritatis potestatem exerceat: sed tanto cautiùs erga sibi commissos agat, quanto duriùs à Christo iudicari formidat. Tenebit quoquè illam supereminẽtem donis omnibus charitatem, sinè qua 1. Cor. 13. omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis, charitas est: locus autem huius custodis, humilitas. Habebit etiàm inter hæc ofa & castitatis eminentiam, ità vt mens Christi corpus confectura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Inter hęc oportet eum solicita dispensatione curam pauperũ gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere pegrinos, captiuos redimere, viduas ac pupillos tueri, peruigilem in cunctis exhibere curam prouidentia & distributione discreta. In quo etiàm & hospitalitas ità erit præcipua, vt omnes cum benignitate & charitate suscipiat. Si enim omnes fideles illud Euangelicum audire desiderãt, Hospes fui, Matth. 25. d & suscepistis me: quanto magis Episcopus, cuius diuersorium cũctorum debet esse receptaculum? Laicus enim vnum aut duos suscipiẽs, impleuit hospitalitatis officium: episcopus, si omnes non receperit, inhumanus est. In negocijs autem secularibus dirimendis, oportet eum causam merito discernere, non gratia. Neque enim sic debet Episcopus suscipere potentem, vt cõtristet cõ- Exo. 23. tra iustitiam pauperem, neque pro paupere auferre iustitiam à potente. Non defendat improbum, nec sancta indigno committẽda arbitretur: neque arguat aut impugnet, cuius crimen non depræhendit. Erit quoquè illi etiàm (iuxta Apostolum) mansuetu- 1. Tim. 3. a do, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia

nentia siue pudicitia, vt non solùm ab opere immundo se abstineat, sed etiàm ab oculi & verbi & cogitationis errore, ità vt, dum nullum in se vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro subditorũ facinoribus valeat. Qui enim ista * sectauerit, & Dei minister vtilis erit, & perfectũ sacerdotium consummabit.

* sectatus fuerit.

EX BEATI HIERONYMI super epistolam ad Titum commentariis. Cap. X.

HVius rei gratia relíquite Cretæ, vt ea quæ deerant, corrigeres. Reliquit Titum discipulum Cretæ, vt rudimenta nascentis Ecclesiæ cõfirmaret, &, si quid videbatur deesse, corrigeret, ipse pergens ad alias nationes, vt rursùm in eis Christi iaceret fundamentum. Quòd aũt ait, Vt ea quæ deerant, corrigeres: ostẽdit, necdùm eos ad plenam venisse scientiam veritatis, & licèt ab Apostolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. Et constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego tibi disposui. Diligenter Apostoli attendamus verba, dicentis, vt constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego tibi disposui. Qui, qualis presbyter debeat ordinari, in consequentibus differens, hocait: Si quis est sinè crimine, vnius vxoris vir, &c. Posteà intulit: Oportet enim episcopum sinè crimine esse, tãquàm Dei dispensatorem. Idem ergò est presbyter, qui Episcopus, & antequàm diaboli instinctu studia in religione fierent, & dicerentur in populis, Ego sum Pauli, ego Apollò, ego autem Cephæ, communi presbyterorũ consilio ecclesiæ gubernabãtur. Postquàm verò vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi: in toto orbe decretum est, vt vn⁹ de presbyteris electus, superponeretur cęteris, ad quem omnis cura Ecclesiæ pertineret, & schismatum semina tollerentur. Putat aliquis, non scripturarum, sed nostram sententiam esse, Episcopũ & presbyterum vnum esse, & aliud ætatis, aliud esse nomen officij? relegat Apostoli ad Philippenses verba, dicentis: Paulus & Timotheus serui Christi Iesu, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis & diaconib⁹, gratia vobis & pax. Et reliqua. Philippi, vna est vrbs Macedoniæ. Et certè in vna ciuitate plures (vt nuncupantur) Episcopi esse non poterant. Sed quia eosdem episcopos illo in tẽpore, quos presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Episcopis quasi de presbyteris est locutus. Adhuc alicui hoc videatur ambiguum, nisi altero testimonio comprobetur. In actibus Apostolorum scriptum est, quòd cùm venisset Apostolus Paulus Miletum, miserit Ephesum, & vocauerit presbyteros eiusdem Ecclesiæ, quibus posteà inter cætera sit locutus: Attendite vobis & omni gregi, in quo vos spiritussanctus posuit episcopos, pascere ecclesiam Domini, quam acquisiuit per sanguinem suum. Et hîc diligentiùs obseruate, quomodò vnius ciuitatis Ephesi presbyteros vocans, posteà eosdem episcopos dixerit. Videamus ergo, qualis presbyter siue episcopus ordinãdus sit. Si quis est sinè crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopum sinè crimine esse, tanquàm Dei dispensatorem, non proteruum, non iracundum, non vinolentum, non percussorẽ, non turpis lucri appetitorem. Primùm itaq; sinè crimine sit: quod puto alio verbo ad Timotheum, irrepræhensibilem nominatum. Nõ quòd eo tantùm tempore, quo ordinand⁹ est, sinè vllo sit crimine, & præteritas maculas noua conuersatione diluerit, sed ex eo tempore, quo in Christo renatus est, nulla peccati conscientia mordeatur. Quomodò enim potest præses ecclesiæ auferre malum de medio ei⁹, qui in delictum simile corruerit? Aut qua libertate corripere peccãtem, cùm tacitus sibi ipse respondeat, eadem admisisse, quæ corripit? Primùm itaque dicendum est, quòd tam sanctum sit nomẽ sacerdotij, vt nobis etiàm ea, quæ extra nos sunt posita, reputentur. Non quô propter vitia nostra episcopi non fiamus, sed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi simus. Qua enim libertate possum⁹ alienos filios corripere, & docere quæ recta sunt, cùm nobis statim possit, qui fuerit correptus, ingerere, Antè doce filios tuos? Aut qua fronte extraneum corripio fornicantem, cùm mihi conscientia mea ipsa respondeat? Exhereda ergò filium fornicantem, abijce filios tuos vitijs seruiẽtes. Cùm aũt nequam filius in vna tecum communicat domo, tu audes de alterius oculo festucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque iustus polluitur ex vitijs filiorum, sed libertas ab Apostolo ecclesiæ principi reseruatur, vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorũ extraneos reprehendere. Oportet enim Episcopum sinè crimine esse, tanquàm Dei dispensatorẽ. Quæritur ergò inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, & non comedens & bibens cum ebriosis, percutiat seruos & ancillas, sed incertum Domini expectet aduentum, & det cõseruis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc sola distantia est, quòd conseruus præpositus est conseruis suis. Sciat itaq; Episcopus & presbyter, sibi populum conseruum esse, non seruum. Cætera, quæ sequũtur, in nobis posita sunt. Non proteruum, id est, non tumẽtem, & placentem sibi quòd Episcopus sit, sed quasi bonum villicum, id requirentem quod pluribus prosit. Non iracundum. Ira-

Tit.1.b

1.Tim.3.a

1.Cor.1.b

Philip.1.a

Acto.20.f

cundus est, qui semper irascitur, & ad leuem responsionis auram atque peccati, quasi à vento folium commouetur. Neque verò, q aliquandò irascitur, iracundus est: sed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac passione superatur. Prohibet quoquè episcopũ esse vinolentum, nè vel sensu occupato exaltet risum contra grauitatis decorem, & labijs dissolutis cachinnet, vel si paululùm tristis cuiusdam rei fuerit recordatus inter pocula, in singultus prorũpat & lachrymas. Longum est, ire p singula, & insanias, quas ebrietas suggerit, explicare. Post vinolentiã etiàm hoc præcepit, nè percussor sit. Quod q- dem & simpliciter intellectum, ædificat audientem, nè facilè manũ porrigat ad cędendum, nè in os alterius verberãdum insanus erumpat. Melius est autem, vt non percussorem, illum esse dicamus, qui mansuetus & patiens, sciat, quid in tempore loquendum sit, quid tacendum, nè sermone inutili conquè lucri appetitus ab eo, qui episcopus futurus est, esse debet alienus. Sunt enim multi docentes, q̃ non oportet, turpis lucri gratia, qui totas domus subuertunt, & putant quæstum esse pietatem. Melior est autem, iuxta Salomonẽ, modica acceptio cum iustitia, quàm multa genimina cum iniquitate. Et magis eligendum in paupertate nomẽ bonum, quàm in diuitijs nomẽ pessimum. episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum & vestitum, his tantùm debet esse contentus. Qui altario seruierint, de altario viuant. Viuant, (inquit) sed non fiant diuites. Vndè & æs nobis excutitur è zona, & vna tantùm tunica induimur, vt nõ de crastino cogitemus. Turpis lucri appetitio est, plus de præsentibus quàm futuris cogitare. Hucusquè, quid non debeat habere episcop⁹ siue presbyter, Apostoli sermone præceptum est: nunc ecõtrariò, quid habere debeat, explicatur. Sed hospitalem, bonorum amatorem, castum, iustum, sanctũ, continentem, abstinentem, obtinentem eũ, qui secundùm doctrinã est, fidelem sermonem, vt potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes arguere. Ante omnia hospitalitas futuro episcopo denunciatur. Si enim omnes illud de Euangelio audire desiderãt, Hospes fui, & suscepistis me: quãto magis episcopus, cuius domus omnium commune esse debet hospitium? Laicus eñ vnum, aut duos, aut paucos recipiens, impleuit hospitalitatis officiũ: episcopus, nisi omnes receperit, inhumanus est. Quomodò itaque mãsuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia lucri, hospitalitas quoquè, & benignitas præcipuè esse debẽt in episcopo, & inter cunctos laicos eminentia, sic & castitas propriè, & (vt ità dixerim) pudicitia sacerdotalis, vt nõ solùm ab opere immundo abstineat, sed etiàm à iactu

Prou.16.b

1.Tim.6.b

oculi & cogitatiõis errore, mẽs corp⁹ Christi confectura, sit libera. Iustus quoquè episcopus debet esse & sanctus, vt iustitiam in populis, quibus pest, exerceat, reddens vnicuique quod meretur, nec accipiat personã in iudicio. Inter laici aũt & episcopi iustitiã hoc interest, q̃ laicus potest apparere iustus in paucis: episcopus verò in tot exercere iustitiam potest, quot & subditos habet.

Eiusdem doctoris sancti ex epistola ad Oceanum. Cap. xj. Circa finem epistolæ q̃ incipit, Nũquàm fili Oceane.

SI quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Opus, non dignitatem: laborẽ, non delicias. Opus, per quod per humilitatem crescat, nõ intumescat fastidio. *Oportet ergò episcopum irrepræhensibilem esse.* Idipsum quoquè ad Titum: Si quis est sinè crimine. Omnes virtutes in vno sermone comphendit, & penè rem contra naturã exigit. Si eñ omne peccatum, etiàm in ocioso verbo, repræhensiõe dignum est: quis est ille, q̃ absq; peccato, id est, sinè repræhensione versetur in hoc mundo? Sed futurus pastor ecclesiæ talis eligatur, ad cuius cõparationem rectè grex cæteri nominenẽ. Definiunt rhetores rhetorẽ, q̃ sit vir bonus, dicẽdi peritus. Antè vita, quàm lingua, irrepræhensibilis quæritur, vt doct⁹ meritò suscipiatur. Perdit eñ authoritatem dicẽdi, cuius sermo opere destruitur. *Vnius vxoris virum.* Certè de baptizatis sermo Apostoli est, nemo dubitet. *Sobrium, prudẽtem, ornatum, hospitalem, doctorem, pudicum,* &c. Sacerdotes, qui ministrãt in tẽplo Dei, prohibentur vinum & siceram bibere, nè crapula & ebrietate aggrauenẽ corda eorum, & vt sensus officium exhibens, Deo vigeat semper & tenuis sit. Quòd aũt infert *prudentem*, excludit eos, qui sub nomine simplicitatis excusant stultitiã sacerdotum. Nisi eñ cerebrũ sanũ fuerit, oĩa membra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia nõ habet, irrepræhensibilis appellatur. Qui virtutibus pollet, ornatus est. Possumus & aliud intelligere ex hoc verbo, iuxta illud Tullij: Caput est artis, docere quod facias. Sunt eñ quidam ignorantes mensurã suam, & tantæ stoliditatis ac vecordiæ, vt & in motu, & in incessu, & in habitu, & in sermone communi risum spectantibus præbeãt. Et quasi intelligentes, quid sit ornatus, comunt se vestibus & mũditijs corporis, & lautioris mẽsæ epulas parant, cùm omnis istiusmodi ornatus & cultus, sordibus fœdior sit. Quòd autem doctrina à sacerdotibus expetatur, & veteris præcepta sunt legis, & ad Titum pleniùs scribitur. Innocens enim & absque sermone cõuersatio, quantùm exemplo p- desit, tantùm silentio nocet. Nam & latratu canum baculoque pastoris, luporum rabies deterrẽda est. *Non vinolentum, non percussorem.* Virtutibus vitia oppositi. Didicimus, quales esse debeamus: discamus, quales nõ esse debeant sacerdotes. Vinolentia, scurra-

1.Tim.3.a

1.Tim.3.a

1.Tim.3.a

Leu.10.

1.Tim.3.a

Tit.1.b

rũ est & comessatorũ. Venterq; mero æstuans, citò despumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. Qui luxuriatur, viuens mortuus est. Ergò qui inebriatur, & mortuus est & sepultus. Noe ad vnius horę ebrietatem nudat femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulẽtiam, nesciens libidini miscet incestum, & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percussorem autem episcopum ille condemnat, q dorsum posuit ad flagella, & maledictus, nõ remaledixit. *Sed modestum.* Duobus malis vnum oppositum bonum, vt temulẽtia & ira, modestia refrenẽtur. *Non litigiosum, non auarum.* Nihil enim impudẽtius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem authoritatẽ putant, & parati semper ad lites, in subiectum sibi gregẽ tumidis sermonibus tonãt. Auaritiam in sacerdote vitãdam & Samuel docet, nihil cuiquam eripuisse se coram populo probans, & apostolorum paupertas, qui refrigeria sumptuũ à fratribus accipiebant, & præter victum atque vestitum nihil se aliud nec habere, nec velle gloriabantur. Quã ad Timotheum auaritiam, ad Titum turpis lucri cupiditatem apertissimè notat. *Domũ suam benè regentem.* Non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, nõ vt celatas patenas struat, non vt phasides aues lentis vaporib' coquat, qui ad ossa perueniãt, & superficiẽ carnis non dissoluant artificij temperamento: sed vt, quod populis præceptur' est, prius à domesticis exigat. *Filios habentem subditos cum omni castitate,* nè scilicet imitentur filios Eli, qui in vestibulo templi cum mulieribus dormiebãt. *Non neophytum, nè in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli:* Heri catechumenus, hodiè põtifex: Heri in amphitheatro, hodiè in ecclesia: Vesperè in circo, manè in altario: Dudùm fautor histrionũ, nunc virginum consecrator. Quòd autem ait, *Nè elatus, in iudicium incidat diaboli,* quis nõ exemplo verũ probet? Ignorat momentaneus sacerdos humilitatem & mansuetudinem rusticorũ, ignorat blanditias Christianas, nescit seipsum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem, non ieiunauit, non fleuit, non mores suos sæpè reprehendit, nec assidua meditatione correxit. Non substantiam pauperibus erogauit, de cathedra quodãmodò ducitur ad cathedrã, id est, de superbia ad superbiam. Iudicium autem & ruina diaboli, nulli dubium, quin arrogantia sit. Incidunt in eam, qui in pũcto horę necdùm discipuli, iam magistri sunt. *Oportet autem eum & testimonium habere bonũ ab his, qui foris sunt.* quale principiũ, talis & clausula. qui irreprehensibilis est, nõ solùm à domesticis, sed & ab alienis consono ore laudatur. Alieni & extra ecclesiam sunt Iudæi, hæretici, atque gentiles. Talis ergò sit pontifex Christi, vt qui religioni detrahunt, vitę eius detrahere non audeant. Hos in sacerdotibus eligendis canones obseruare oportet.

Gen. 9. e

Gene. 19. g

1. Reg. 12. e

1. Tim. 3. a & Tit. 1. b

2. Reg. 2. e

EX LIBRO BEATI AVGVstini episcopi ad Pastores.
Cap. 12.

Habet liber in ecclesiasticis operibus magni.

QVi pastorum nomina audire volunt, & pastorum officium implere nolũt, quid ad eos per prophetam dicatur, sicut lectum audiuimus, recensemus. Audite vos cum intẽtione, audiamus nos cum tremore. Et factum est verbum domini (inquit Ezechiel) ad me, dicens: Fili hominis, prophetiza sup pastores Israel, & dic ad pastores Israel. Hanc lectionem modò cùm legeretur, audiuimus. hinc cum vestra sanctitate aliquid loqui decreuimus. Adiuuabit Dominus ipse, vt vera dicamus, si non nostra dicamus. Nam si nostra dixerimus, pastores erimus pascentes nos, non oues. Si autem illius sunt quæ dicimus, per quem libet ipse vos pascet. Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israel, qui pascunt se solos. Nunquid oues pascunt pastores? id est, non se pascũt pastores, sed oues. Hęc prima causa est, quarè arguantur isti pastores, quia seipsos pascũt, nõ oues. Qui sunt, qui seipsos pascunt? De quibus Apostolus dicit: Omnes enim quæ sua sunt, quærunt, non quę Iesu Christi. Nos enim, quos in loco isto (de quo periculosa ratio redditur) Dominus secundùm dignationem suam, non secũdùm meritum nostrum constituit, habemus duo quidam: Vnum, quòd Christiani sumus: alterum, quòd præpositi sumus. Illud, q̃ Christiani sumus, propter nos est: quòd aũt præpositi sumus, propter vos est. In eo, q̃ Christiani sumus, attẽditur vtilitas nostra: in eo, quòd præpositi sumus, non nisi vestra. Et sunt multi, qui Christiani, & non præpositi, perueniunt ad Deum faciliori fortasse itinere, & tanto fortè expeditiùs ambulãtes, quãto minorem sarcinam portant. Nos autem, excepto quòd Christiani sumus, vndè rationem reddemus Deo de vita nostra, sũ rationem reddemus etiàm præpositi, vndè rationem reddemus Deo de dispensatione nostra. Ad hoc istam difficultatem proponimus, vt compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in iudicium, & ille dies si seculo longè est, vnicuiq; homini suæ vitæ vltimus propè est. Tamen vtrunque latére voluit Deus, & quandò veniat finis seculi, & quandò sit in vnoquoq; homine huius vitæ finis. Vis non timere diem occultum? Dum venerit, inueniat te paratum. Cùm ergò præpositi ad hoc sint, vt his qui subiecti sunt, consulant: nec in eo, q̃ præsunt, omninò vtilitatem suam attendãt, sed eorum, quibus ministrant: quisquis ità præpositus est, vt in eo, quòd præpositus est, gaudeat, & honorem suum quærat, & commoda

moda sua sola respiciat, se pascit, non oues. Ad hos sermo dirigitur: Audite. tanquàm oues dei, & videte, quemadmodùm vos securos fecerit Deus. Qualescunque sunt, qui vobis præsunt, id est, qualescunque nos sumus, vobis Deus securitatem dedit, qui pascit Israel. Nam si Deus non deserit oues suas, & mali pastores debitas pœnas luent, & oues promissa percipient. Videamus ergò, qd alloquat pastores, seipsos pascẽtes, non oues, sermo diuinus neminem palpans: Ecce lac cõsumitis, & lanis vos tegitis: & quod crassum est, interficitis, & oues meas non pascitis. Quod infirmum est, non confortastis: & quod ægrotat, non corroborastis: & quod contribulatum est, non colligastis: & quod errabat, non reuocastis: & quod perijt, non requisistis: & quod forte fuit, confregistis, & dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non sit pastor. Dicitur ad pastores pascentes semetipsos, non oues, quid diligant, quid negligant. Quid ergò diligunt? Lac consumitis. Propter quod Apostolus dicit: Quis plantat vineam, & de fructu eius non sumit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit? Inuenimus ergò esse lac gregis, quicquid à plebe distribuitur præpositis, ad eorum sustentandum victum temporalem. Indè enim loquebatur Apostolus cùm hæc diceret, quæ commemorani. Et quidem Apostolus, quanquàm elegerit manibus suis transigi, & nec ipsum lac quærere ab ouibus, tamen lactis percipiendi potestatem habere se dixit, & sic dominum disposuisse, vt qui euangelium annunciant, de euangelio viuant. Et dicit, alios coapostolos suos vsos fuisse hac potestate, non vsurpata, sed data. Plùs ille fecit, vt nec, quod debebatur, acciperet. Ipse ergò donauit & debitum, sed alius non exegit indebitum. Ille plùs fecit. Fortassis enim illum significabat, qui, ęgrum cùm adduceret ad stabularium, dixit: Si quid amplius erogaueris, in redeundo reddam tibi. De his ergò, qui non indigẽt lacte gregis, quid plura dicamus? Misericordiores sunt, vel potius ipsius misericordiæ officium largiùs impendunt. Possunt enim, & quod possunt, faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam & ipse Apostolus datum non quærebat. Fructuosas tamen oues suas esse cupiebat, non steriles, sinè lactis vbertate. Itaque cùm esset quodam in tempore in magna indigentia vinctus in confessione veritatis, missum est illià fratribus, vndè necessitati & indigentiæ illius ministraretur. Respondit autem, illis gratias agens, & dixit: Benefecistis, communicantes necessitatibus meis: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. Scio & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat. Veruntamen vos benefecistis, vsibus meis mittere. Sed vt ostenderet in eo, quod illi

Exech. 34. a

Exech.

1. Cor. 9. a

Luc. 12. f

Phil. 4.

benefecerunt, quid ipse quæreret, nè inter illos esset, qui seipsos pascũt, non oues: non tam suæ gaudet subuentum esse necessitati, quàm illorum gratulatur fœcũditati. Quid ergò ibi quęrebat? Non quia quęro (inquit) datum, sed requiro fructum. Non vt ego (inquit) explear, sed nè vos inanes remaneatis. Qui ergò non possunt facere quod Paulus, vt manibus suis se transigant, accipiant de lacte ouium, sustentent suam necessitatem, sed non negligant ouium infirmitatem. Non hoc ibi quærant tanquàm commodum suũ, vt ex necessitate penuriæ suæ, videantur adnunciare euangelium, sed hominibus illuminandis præbeant lucem vera. Luc. 12. c bi veritatis. Sunt enim tanquàm lucernæ, sicut dictum est: Sint lumbi vestri accincti, Matth. 5. b & lucernæ ardentes. Et, Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Si ergò tibi lucerna accenderetur in domo, nónne adijceres oleum, nè extingueretur? Porrò si lucerna accepto oleo non luceret, non erat planè digna, quæ in candelabro poneretur, sed quæ continuò frangetur. Vndè ergò viuitur, necessitatis est accipere, charitatis est præbere: non tanquàm venale sit euangelium, vt istud sit precium eius, quod sumunt qui adnũciant, vndè viuant. Si enim sic vendunt, magnam rem vili precio vendũt. Accipiant sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à Domino. Non enim est idoneus populus reddere mercedem illis, qui sibi in charitate euangelij seruiunt. Non expectẽt illi mercedem, nisi vndè & isti saluẽ. Quid ergò isti increpantur? vndè arguũtur? Quia cùm lac sumerent, & lanis se tegerent, oues negligebant. Sua ergò tantùm quærebant, non quæ Iesu Christi. Sed quoniam diximus, quid sit lac consumere: quæramus, qd sit lanis se tegere. Qui præbet lac, * potum * victum præbet: & qui præbet lanam, honorem præbet. Ista sunt duo, quæ à populis quærunt, q̃ semetipsos pascunt, nõ oues. Cõmodum supplendę necessitatis, & fauorem honoris & laudis quærunt. Etenim vestimentum propterea benè intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Est enim vnusquisque homo infirmus. Et quid est, quisquis vobis præest, nisi quod vos estis? Carnem portat, mortalis est, manducat, dormit, surgit, natus est, moriturus est. Si ergò cogites, quid sit, secundùm seipsum homo est: tu tamen honorando eum velut angelum, cõtegis quod infirmũ est. Videte cuiusmodi indumentum acceperat à bona D E I plebe idem Paulus, cùm diceret: Sicut angelũ Dei excepistis me. Testimoniũ eñ vobis perhibeo, qa si fieri posset, oculos vestros eruisse- Gal. 4. b

tis & dedisſetis mihi. Sed cùm tantus illi ho
nor exhibitus eſſet, nunquid propter ipſum
honorem ſibi exhibitum, nè fortè negare-
tur, & minùs ille, cùm argueret, laudaretur,
pepercit errantibus? Nam ſi hoc feciſſet, eſ-
ſet inter illos, qui ſeipſos paſcunt, nõ oues.
Diceret apud ſeipſum, Quid ad me ptinet?
quiſque quod velit, agat: victus meus ſalu'
eſt, honor meus ſaluus eſt, & lac & lana ſatìs
eſt mihi. eat quiſque quâ poteſt. Ergò inte-
gra tibi ſunt omnia, ſi eat quiſque, quâ po-
teſt? Nolo te præpoſitũ facere, vnum te con-
ſtituo de ipſa plebe. Si patitur vnum mem- 1.Cor.12.d
brum, compatiuntur omnia membra. Pro-
indè ipſe Apoſtolus, cùm cõmemoret qua-
les fuerint erga illum, nè quaſi oblitus eorũ
honorificentiæ videretur, teſtimonium p- Gal.4.d
hibet, quòd ſicut angelum Dei ſuſceperint
illũ: quòd ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent
eruere, & illi dare: & tamẽ accedit ad ouem
languidam, ad ouem putridam, ſecare vul-
nus, non parcere putredini. Ergò (inquit)
inimicus vobis factus ſum, prædicans veri-
tatem? Eccè & accepit de lacte ouium, ſicut
pauloantè cõmemorauimus, & indutus eſt
lanis ouium, ſed tamen oues non neglexit.
Non enim ſua quærebat, ſed quæ Ieſu Chri-
ſti. Abſit ergò, vt dicamus vobis, Viuite vt
vultis, ſecuri eſtote, Deus neminem perdet,
tantummodò fidem Chriſtianã tenete: non
perdet ille, quod redemit: non perdet, pro
quibus ſanguinem fudit: & ſi ſpectaculis vo
lueritis oblectare animos veſtros, ite, quid
mali eſt? Et feſta iſta, quæ celebrantur p vni-
uerſas ciuitates in lætitia conuiuantium &
publicis mẽſis, ſeipſos (vt putant) iocundã-
tium, reuerà perdentium, ite, celebrate ſecu
ri: magna eſt Dei miſericordia, quæ totum
ignoſcat. Coronate vos roſis, anteq; marce- Sap.2.b
ſcant. In domo Dei veſtri, quandò volueri-
tis, conuiuamini: implemini cibo & vino
cum veſtris. Ad hoc enim data eſt iſta crea-
tura, vt ea perfruamini. Non enim paganis
& impijs eam dedit Deus, & vobis non de-
dit. Hęc ſi dixerimus, fortè congregabimus
turbas ampliores. Et ſi ſint quidam, qui ſen-
tiant, nos hęc dicẽtes non rectè ſapere, pau-
cos offendimus, ſed multitudinem concilia-
mus. Quod ſi fecerimus, non verba DEI,
non verba Chriſti dicentes, ſed noſtra, erim-
us paſtores, paſcentes noſmetipſos, non
oues. Cùm autem dixiſſet, quæ diligant iſti
paſtores, dicit & quæ negligant. Vitia enim
ouium latè iacent. ſanæ atque craſſæ oues,
perpaucæ ſunt, id eſt, ſolidæ in cibo verita-
tis, vtentes paſcuis benè de munere Dei. Sed
mali illi paſtores, non parcunt talibus. Pa-
rùm eſt, quòd illas languentes, & infirmas,
& errantes, & perditas nõ curãt: etiàm iſtas
fortes & pingues necant, quantùm in ipſis
eſt: & ſi illę viuunt, de miſericordia Dei vi-
uunt: tamen, quãtùm ad paſtores malos at-

tinet, occídunt. Quomodò (inquit) occi-
dunt? Malè viuendo, malum exemplum p̃
bẽdo. An fruſtrà dictum eſt ſeruo Dei, emi-
nenti in membris ſummi paſtoris: Circa oẽs Tit.2.a
teipſum bonorum operum præbe exem-
plum, & forma eſto fidelibus? Attẽdit enim
ouis etiàm fortis plerunquè præpoſitum
ſuum malè viuentem. Si declinet oculos à
regulis Domini, & intendat in hominem,
incipit dicere in corde ſuo: Sᵗ præpoſitus
meus ſic viuit, ego qui ſum, qui nõ faciam,
quod ille facit? Occidit ouem fortẽ. Si for-
tem ergò occídit ouem, iam de cęteris quid
facit, quandò illud, quod non ipſe fructi-
ficauerat, ſed forte aut robuſtum inuene-
rat, malè viuendo interficit? Dico charitati
veſtræ, iterùm dico: Etſi viuunt oues, etſi
fortes ſunt oues in verbo Domini, & tenẽt
illud, quod audiérunt à Domino ſuo, Quæ
dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere no
lite: tamen qui in cõſpectu populi malè vi- Matth.23
uit, quantùm in illo eſt, eum, à quo attendi-
tur, occídit. Non ſibi ergò blandiatur, quia
ille non eſt mortuus: & ille viuit, & iſte ho-
micida eſt. Quomodò cùm laſciuus homo
intendit in mulierem ad concupiſcendam
eam, eccè illa caſta eſt, & mœchatus eſt iſte.
Domini enim vera & aperta ſententia eſt: Matth.5.d
Quiſquis viderit mulierem ad concupiſcẽ-
dam eam, iam mœchatus eſt eam in corde
ſuo. Non peruenit ad illius cubiculum, & in
interiore iam ſuo cubiculo volutatur. Sic
omnis, qui malè viuit in conſpectu eorum,
quibus præpoſitus eſt: quantùm in ipſo eſt,
occídit & fortes oues. Qui imitatur, mori-
tur: q nõ imitat, viuit. Tñ, quantùm ad illã
ptinet, ambos occídit. Et quod craſſum eſt,
inqt, interfeciſtis, & oues meas nõ paſcitis.
Iam audiſtis, qd diligãt: audite, qd negligãt.
Quod infirmatũ eſt, nõ cõfortâſtis: & quod
malè habuit, nõ corroborâſtis: & quod cõ-
tribulatũ eſt, i. quod cõfractũ eſt, non col-
ligâſtis: & quod errabat, non reuocâſtis: &
quod pijt, non inquiſiſtis: & quod forte fuit,
cõfregiſtis, interfeciſtis, occidiſtis. Infirmũ
quppe animum gerit ouis, quãdò tẽtationes
ſibi pfuturas non credit. Paſtor negligens,
quãdò ſic credit talis infirmꝰ, non illi dicit:
Fili, accedẽs ad ſeruitutẽ Dei, ſta in iuſtitia & Eccl.2.a
timore, & præpara animam tuam ad tẽtati-
onem. Qui enim hæc loquitur, cõfortat in-
firmum, & ex infirmo firmum facit, vt nõ
ille, cùm crediderit, proſpera huius ſeculi
ſperet. Si enim doctus fuerit ſperare pro-
ſpera ſeculi, ipſa proſperitate corrumpi-
tur: ſuperuenientibus aduerſitatibus fau-
ciatur, aut fortaſsè extinguitur. Non ergò
eum ædificat ſuper petram, qui ſic ædificat, 1.Cor.10.
ſed ſuper arenam. petra autem erat Chriſt⁹.
Chriſti paſſiones imitandæ ſunt, nõ à Chri-
ſtianis deliciæ conquirendæ. Confortatur 1.Thes.3.
infirmꝰ, cùm ei dicit: Spera: imminẽt qdem
tenta-

tentationes huius ſeculi, ſed ab omnibus te
eruet Dominus, ſi ab illo nõ receſſerit retrò
cor tuum. Nam ad cõfortandum cor tuum
venit ille pati, venit ille mori, venit ſputis il-
liniri, venit ſpinis coronari, venit opꝓbria
audire, venit poſtremò ligno configi. Oẽia
hæc ille pro te: tu nihil pro illo, ſed pro te.
Quales autem ſunt, qui timẽtes hos lędere,
quibus loquuntur, nõ ſolùm non prępararẽt
ad imminentes tentationes, ſed etiàm pro-
mittũt ſelicitatem huius ſeculi, quam Deus
ipſi ſeculo non promiſit? Ille prædicit labo-
res ſuper labores vſq; in finem venturos ipſi
ſeculo, & tu vis ab ipſis laboribus exceptũ
eſſe Chriſtianum? Quia Chriſtianus eſt, ali- 1.Tim.3.c
quid plus paſſurus eſt in hoc ſeculo. Etenim
(ait Apoſtolus) omnes, qui volunt in Chri-
ſto piè viuere, perſecutionem patiẽtur. Iam
ſi tibi placet paſtor ſua quærens, nõ quæ Ie-
ſu Chriſti, ille dicat: Omnes qui volunt in
Chriſto piè viuere, perſecutionem patiẽtur:
& tu dic: Si in Chriſto piè vixeris, abunda-
bunt tibi oẽia bona. Et ſi filios non habes,
ſuſcipies & enutries omnes, nemo tibi mo-
rietur: Hæccine eſt ædificatio tua? Attende,
quid facias, vbi ponas: ſuper arenã eſt, quod
cõſtituis. Venturus eſt imber, influxurus eſt
fluuius, flaturus eſt ventus, & impingent in
domũ iſtam, & cadet, & fiet ruina eius ma-
gna. Leua de arena, & pone ſuper petram: in
Chriſto ſit, quem vis eſſe Chriſtianum. At-
tendat ad paſſiones Chriſti indignas: atten- Philip.ca.
dat illum ſinè vllo peccato, quæ nõ rapuit, Hebr.ca.b
exoluentem. Attendat ſcripturam, dicẽtem
ſibi: Flagellat autem omnem filium quẽ re-
cipit. Et para te flagellari, aut certè nõ quæ-
ras recipi. Flagellat autem omnẽ, inquit, fi-
lium, quem recipit. Et tu dicis, Fortè exce-
ptus eris? Si exceptus à paſſiõe flagellorum,
exceptus à numero filiorum. Itáne, inquies,
flagellat omnem filiũ, vt & vnicum? Vnicus
ille de patris ſubſtantia natus, æqualis patri
in forma Dei, verbum per quod facta ſunt
omnia, nõ habebat cur flagellaretur: ad hoc
carne indutus eſt, vt ſinè flagello non eſſet.
Qui ergò flagellat vnicũ ſinè peccato, relin- Gal.4.a
quit cum peccato adoptatum? In adoptio-
nem vocatos nos eſſe dicit Apoſtolus. Ad-
optionem filiorum accepimus, vt eſſemus Philip.2.
vnico cohæredes, eſſemus etiàm hæreditas
illius. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hę-
reditatem tuam. Exemplum nobis propo-
ſuit in paſſionibus ſuis: ſed planè, nè in fu-
turis tentationibus deficiat infirmus, nec
falſâ ſpe decipiẽdus eſt, nec terrore frangẽ- Eccl.2.a
dus. Dic ei, Præpara animam tuam ad ten- 1.Cor.10.c
tationem: & fortè incipit labi, contremiſce-
re, nolle accedere. Habes & aliud: Fidelis ne-
us, qui nõ ſinit vos tentari ſuprà quàm po- 1.Cor.10.
teſtis ferre. Illud enim promittere, & prædi-
cere venturas paſſiones, infirmum confir-
mare eſt. Timenti autem nimiùm, & ex hoc
deterrito, cùm polliceris miſericordiã Dei,

non quia tentationes deerunt, ſed quia non
permittit tentari ſuprà quàm ferre poteſt,
fractum conligare eſt. Sequitur: Quod in- Ezech.34.a
firmatum eſt, inquit, non confortâſtis. paſ-
toribus malis dicit, paſtoribus falſis, paſto-
ribus ſua quærentibus, non quæ Ieſu Chri-
ſti, & commodo lactis & lanę gaudentibus,
oues omninò non curantibus. Et quod ma-
lè habuit, non corroborâſtis. Inter infirmũ
(id eſt, non firmum) & ægrotum (id eſt, ma-
lè habentem) hoc mihi videtur intereſſe: Et-
enim, fratres, iſta quæ diſtinguere vtcunquè
conamur, fortè & nos poſſumus maiori di-
ligentia meliùs diſtinguere, & alius peritior
vel lumine cordis plenior. Interìm nè frau-
demini, quod ſentio, loquor. Infirmo, nè
accidat tentatio & eum frangat, timendum
eſt. Languens autem iam cupiditate aliqua,
ægrotat, iam cupiditate aliqua impeditur
ab intranda via Dei, & ſubeundo iugo Chri
ſti. Qui ergò videntur ſeruere in operibus
bonis, ſed imminentes paſſiones tolerare
nolle, aut non poſſe, infirmi ſunt. Qui verò
aliqua cupiditate mala amatores mundi ab
ipſis bonis operibus reuocantur, languidi
& ægroti iacent, quippe qui in ipſo languo-
re tãquàm ſinè vllis viribus nihil boni poſ-
ſunt operari. Sequitur: Et quod errabat, nõ
reuocâſtis: & quod perijt, non quæſiſtis.
Hic inter manus latronum & dentes lupo-
rum furentium vtcunquè verſamur, & con-
tumaces ſunt oues, quia quæruntur errã-
tes. Alienas ſe à nobis dicunt errore ſuo &
perditione ſua. Quid nos vultis, inquiunt?
quid nos quæritis? Si in errore (inquit) ſum,
ſi in interitu, quid me vis? quid me quæris?
Quia in errore es, reuocare volo: qa perilli,
inuenire volo. Sic volo errare, ſic volo peri-
re. Sic vis errare? ſic vis perire? Quanto me-
liùs ego nolo? Prorsùs audeo dicere, Impor-
tunus ſum. Audio dicentem Apoſtolũ: Prę- 2.Tim.4.a
dica verbum, inſta opportunè, importunè.
Quib⁹ opportunè? quibus importunè? Op-
portunè vtiquè volentibus, importunè no-
lentibus. Prorsùs importunus ſum, audeo
dicere: Tu vis errare, tu vis perire: ego nolo.
Reuocabo errantem, requiram perditam:
velis nolis, id agam. Et ſi me inquirentem
lanient vepres ſyluarum, per omnia angu-
ſta me coarctabo, omnes ſepes excutiam:
quantum mihi virium terrẽs Dominus do-
nat, omnia peragrabo. Reuocabo errantem,
requiram pereuntem. Si me pati non vis,
noli errare, noli perire. Parùm eſt, quòd do-
leo te errantem atque pereuntem. Timeo,
nè negligens te, etiàm quod forte eſt, occí-
dam. Vide enim quid ſequitur: Et quod for
te fuit, confregiſtis. Si neglexero errantem
atq; pereuntem, & eum qui ſortis eſt, dele- Ezech.34.b
ctabit errare atq; perire. Cupio lucra exte-
riora, ſed timeo plùs damna interiora. Si in-
differentẽ habuero errorem tuũ, attẽdit qui
fortis eſt, cùm te perditũ non quęro, & pu-

tat nihil esse,ire in erroré.Non frustrà ergò, cùm iam dixisset superiùs: Quod crassũ est, interfecistis:hic iterùm in nouissimo posuit,sed quod forte fuit,confregistis. Proindè audi quid sequitur de ista negligétia malorum,immò falsorum pastorum:Et dispersæ sunt oues meæ,eò quòd non sit pastor,& factæ sunt in comesturã omnibus bestijs agri. Furantur lupi insidiantes,rapiũt leones fremẽtes,cùm oues adhærent pastori. Nam p̃sens est pastor,sed malè viuentibus non est pastor:Et inhærẽt pastoribus,nõ pastoribꝰ, seipsos videlicet,non oues,pascentibus. Et lœtalis error cõsequitur.Eunt in bestias deprædantes se,& de morte illarũ se satiare cupientes. Tales enim sunt omnes,qui gaudẽt de erroribꝰ alienis. Dispersæ sunt,& errauerunt oues meæ in omnem montẽ,& in oẽm collem altũ,hoc est,in oẽm tumoré terrenę superbiæ.Mons enim & collis,tumor terrenus & superbia seculi intelligitur. Sunt eñ & montes boni, de quibus propheta dicit: vbi supra. Pſalm.120. Leuaui oculos meos in mõtes, vndè veniet auxiliũ mihi.In oẽm montem,& in omnem collẽ,& in oẽm faciem terræ lucẽt,& in oẽm faciem terræ dispersæ sunt,oñia terrena sectantes. Ea,quæ in faciem terræ lucent,ipsa amant,ipsa diligunt.Nolunt mori,vt abscõdatur vita eorum in Christo.Propterea,pastores,audite sermonẽ Dñi. Exech. 34.c Viuo ego,dicit Dñs Deus:ecce ego ipse requirã oues meas, & visitabo eas,sicut visitat pastor gregẽ suũ. Non curauerũt mali pastores:non enim suo sanguine redemerunt. Sicut visitat, inquit, pastor gregem suũ in die.In quali die?Cùm fuerit nimbus & nubes,i.in pluuia,& in nebula.Pluuia & nebula,error seculi huius,& magna caligo surgẽs de cupiditatibꝰ hominum,& nebula valida conterens terram. Et difficile est,vt non errẽt oues in ista nebula. Sed pastor non deserit eas, penetrat nebulã oculis acutissimis,nõ impeditur caligine nubium.Videt vndiquè,errantẽ reuocat,intãtùm vt fiat,quod dicit in euãgelio: Ioan.10.c quę sunt oues meæ,audiunt vocem meã, & sequũtur me.In mediò ouium dispersarũ: sic inquirã oues meas,& reducã eas ab omni loco,quò dispsæ sunt illic in die nubis & nimbi.Quãdò difficile est eas inueniri,tũc ego inueniã. Crassa nebula est,pinguis nimbꝰ est, oculos eius nihil latet. Et educam eos de gentibus, & colligam eos de regionibus,& inducã eas in terram earum, & pascam eas super mõtes Israel.Constituit mõtes Israel,authores scripturarum diuinarũ:ibi pascite,vt securè pascatis. ☞ Quicquid indè audiẽtis,hoc vobis benè sapiat:quicquid extrà est, respuite, nè erretis in nebula.Audite vocẽ pastoris, colligite vos ad montes scripturæ sanctæ. Ibi sunt deliciæ cordis vestri.Ibi nihil venenosum,nihil alienum. Vberrima pascua sunt, vos tantùm sanæ venite,sanæ pascimini. In mõtibus Israel,& in riuis, & in oñi habitatione terræ.A montibus enim, quos ostendimus,manauerũt riui prędicatiõis euãgelicæ,cùm in oñem terrã exiuit sonus eorũ, Pſalm.18. & facta est omnis habitatio terræ pascendis ouibus lęta atq; fœcunda. In pascuis bonis pascã eas,& in montibus altis Israël. Et erũt stabula earum illic,hoc est,vbi requiescant, vbi dicant,Benè est:vbi dicant,verum & manifestum,non fallimur.In gloria Dei requiescent tanquàm in stabulis illis, & dormiẽt, hoc est,requiescent in delicijs suis bonis,& in pascuis pinguibus pascentur super mõtes Israel.Sequitur: Quod enim primùm curauit,iterùm dicit:Hęc dicit Dñs Deus:quod perijt,requirã:& quod errauit,reuocabo:& quod cõminutũ est,colligabo:& quod examine est,confortabo: & quod pingue est & forte,custodiã.Quod non faciebãt mali pastores,seipsos pascentes,non oues. Non ait Dñs,constituã alios bonos pastores, qui faciant hæc:sed,ego(inquit)faciã,& oues meas nulli cõmittam.Securi vos fratres,securę vos oues.nobis videtur timendũ, quasi desit pastor bonus.Et addit sic:Et pascã eas cũ iudicio.Vide,quia solus pascit,cum iudicio pascit.quis enim homo iudicat de homine? Temerarijs iudicijs plena sunt omnia. De quo desperauimus,subitò cõuertitur, & fit optimꝰ.De quo præsumpsimus, subitò deficit,& fit pessimus:Nec timor noster certus est,nec amor noster certus est. Quid sit hodiè quisq; homo,vix nouit ipse homo.tamẽ vtcunq; ipse,quid hodiè: quid aũt crãs, nec ipse.Pascit ergò ille cum iudicio, dispertiẽs propria proprijs: nouit eñ, quid agat: quia cum iudicio pascit,quos iudicatus redemit. Sequr: Abiit, vt desint modò boni pastores:absit à nobis,vt desint:absit à misericordia ipsius,vt non eos gignat atq; constituat. Vtiquè si bonę oues sunt, sunt & boni pastores.nam de bonis ouibꝰ fiũt boni pastores. Sed omnes boni pastores in vno sunt, vnum sunt. Illi pascãt, Christus pascit. Sint ergò omnes in pastore vno,& dicant vocem pastoris vnam,quã audiant oues,& sequantur pastorem suum,& non illum aut illum, sed vnum:& omnes in illo vnam vocem dicant,diuersas voces non habeant.

Subintelligę,ab Ecclesia, non ab hoc aut illo schismatico,exponitę

De pastoribus animarum, quales in Ecclesia eligi debeant. Cap.13.

CVm rerum necessitas exposcit,pensandum valdè est,ad culmẽ quisq; regiminis qualiter veniat:atq;,ad hoc ritè peruenies,qualiter viuat: & benè viuens, qualiter doceat:& rectè docens, infirmitatem suam quotidiè quanta cõsideratione cognoscat, nè aut humilitas accessum fugiat,aut peruentioni vita cõtradicat,aut vitã doctrina destruat,aut doctrinã pſumptio extollat. Priùs ergò appetitũ timor temperet, pòst autem magisterium,quod non à quęrente suscipitur,vita commendet:ac deindè necessè est, vt

vt pastoris bonum.quod viuendo ostenditur,loquẽdo propagetur. Ad extremũ verò superẽt,vt perfecta quęq; opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat, nè hęc ante occulti arbitri oculos, tumor elatiõis extinguat. Esaias quoquè propheta ait: Esaiæ 58.a Clama,nè cesses,sicut tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe officiũ suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit,vt ante aduentũ iudicis,qui *terribilis sequitur,ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergò si prędicationis est nescius,quam clamoris vocem daturus est prędo mutus?Fortes pseuerantesq; doctores velut imputribilia ligna quærendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminũ semper inhærentes,sanctæ Ecclesiæ vnitatẽ denuncient,& quasi intromissis circulis arcam Domini portẽt. Vectibus quippe arcã portare,est,bonis doctoribus sanctã Ecclesiam ad rudes infidelium mentes prędicãdo deduci. Qui auro quoquè iubẽtur operiri, vt cùm sermone alijs insonant,ipsi etiàm vitæ splẽdore fulgeant.De quibus aptè subiungitur: Qui semper erunt in circulis, nec vnquàm extrahentur ab eis.Quia nimirùm necesse est,vt qui ad officium prędicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant. Ad hoc nanq; vectes esse in circulis semper iubentur,vt cùm portari arcam opportunitas exigit,de intromittendis vectibꝰ portandi tarditas nulla generetur, quia videlicet cùm spirituale aliquid à subditis pastor inquirit, ignominiosum valdè est, si tunc quęrat discere,cùm quęstionem debet enodare.Sed circulis vectes inhęreãt,vt doctores semper in cordibus suis eloquia sacra meditantes,testamẽti arcam sinè mora eleuent, si quicquid necesse est, protinùs docent.Vndè benè primus pastor Ecclesię,pastores cæteros admonet,dicens:Parati semper ad satisfactionẽ de ea, quæ in vobis est, spe.Ac si apertè dicat: Vt ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis nunquàm recedãt. Sancti viri,dum præsunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendũt.Nec præesse gaudent hominibus,sed prodesse.Sciunt enim, quòd antiqui patres nostri nõ tam reges hominum,quàm pastores pecorum fuisse memorantur.Et cùm Noæ Dominus filijsq; ei post diluuium diceret:Crescite,& multiplicamini, & implete terram: subdit,Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ.Homo quippe animalibus irrationalibus,non autem cęteris hominibus natura prælatus est.Idcircò ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab homine timeatur: quia cõtra naturam superbire est,ab æquali velle timeri.Cuncti,qui præsunt,nõ in se potestatẽ debent ordinis,sed æqualitatẽ pensare conditionis. Nam(sicut prędicti sumus)antiqui patres nostri,pastores pecorum, & nõ reges hominum,fuisse memorãtur.Necesse est ergò,vt rectores à subditis timeantur, quãdò ab eisdem Deum minimè timeri deprehendunt: vt humana saltem formidine peccare metuant,qui diuina iudicia non formidãt. Nequaquàm nanq; præpositi ex *subiectorum timore superbiunt,in quo non suã gloriam,sed subditorum iustitiam quęrunt. In eo enim q; metum sibi à peruersè viuẽtibus exigunt,quasi non hominibus,sed animalibus dominantur:quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiàm formidini iacere substrati. Facies sanctæ ecclesiæ sunt hi,qui in locis regiminum positi appãrẽt primi, vt ex eorum specie honor sit fidelis populi,etiàm si quid in corpore latet deforme. Qui nimirùm plati plebibus,plangunt culpas infirmantium,seq; sic de alienis lapsibus,ac si de proprijs,affligunt. Sępè rectores boni,dum quosdam vident ad veniã post culpas redire,quosdã verò in iniquitate persistere, occulta omnipotentis Dei iudicia mirantur,sed penetrare nequeũt. Obstupescunt enim,quę nõ intelligũt. Ille modis omnibus debet ad exemplũ viuẽdi pertrahi,qui cũctis carnis passionibus moriẽs, iam spiritaliter viuit, qui prospera mundi postposuit,qui nulla aduersa pertimescit, q sola æterna cõcupiscit,cuius intentioni benè congruens,nec omninò per imbecillitatem corpus,nec valdè per cõtumaciam spiritus repugnat.Ille nihilominùs ad dignitatem pastoralis officij debet prouehi, qui ad aliena cupienda non ducitur,sed propia largitur,qui per pietatis viscera citiùs ad ignoscendum flectitur,sed non plùs quàm decet ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat,sed perpetrata ab alijs,vt propria,deplorat. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, sicq; in bonis proximi,sicut in suis proiectibus, lætatur.Ad dignitatem pontificalis excellẽtiæ rectè peruenit, qui ità se imitabilem cæteris, in cunctis quæ agit, insinuat, vt inter eos non habeat, quod saltem de transactis mens erubescat: Qui sic studet viuere,vt,pximorum quoquè corda arentia, doctrinæ valeat fluentis irrigare: Qui orationis vsu experimento iam didicit, quòd obtinere à Domino,quæ poposcerit,possit. Cui prophetica voce iam quasi specialiter dicitur: Adhuc loquente te,dicam: Ecce adsum. Si Esa.58.a fortasse quis veniat, vt pro se ad intercedẽdum nos apud potentem quempiam virum, qui sibi iratus,nobis verò incognitus est, ducat, protinùs respondemus: Ad intercedendum venire non possumus,quia familiaritatis eius notitiam non habemus. Si ergò homo apud hominem, de quo minimè præsumit,sęri intercessor erubescit:quanta mente apud Dominum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se eius gratiæ esse per vitæ meritum nescit? Aut ab eo quomodò alijs veniam postulat,

Ezechiel. 34.a

Gregorius in regist.lib.1. cap.14.

*terribiliter

Pastoral. li. 1.cap.11.

Pastoral. li. 1.cap.10.

Gen.9.a

Ibi.ex. Moralium cap. 2.in Iob 12.

Idem Pastoral. li. 1.cap.6.

Pastoral. li. 1.cap.11.

lat, qui, vtrùm sibi sit placatus, ignorat? Qua in re est adhuc aliud solicitiùs formidandũ, nẽ qui placare iram posse creditur, hãc ipse ex reatu proprio mereatur. Cuncti liquidò nouimus, quia cùm is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergò adhuc desideriis terrenis adstringitur, caueat, nè districti iram iudicis grauiùs accendens, dum loco delectãt gloriæ, fiat subditis author ruinæ. Solerter ergò se quisq; metiatur, nè locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat, nè is, quem crimen deprauat propriũ, interecssor fieri appetat pro culpis aliorum.

Vt indigni & imperiti, ad pastorale magisterium accedere non præsumant. Cap. 14.

Greg. lib. 1. pastoral. in prologo.

SVnt pleriq; pastorum, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt docere concupiscunt. qui pondus magisterij tantò leuius estimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant: *Et quia indocti ac præcipites doctrinę arcem tenere appetunt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis ianua repelluntur. Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta priùs meditatione discatur. Ab imperitis ergò pastorale magisteriũ qua temeritate suscipitur, quãdò ars artium, regimen est animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamẽ sępè, qui nequaquàm spiritualia præcepta cognouerũt, cordis se medicos prohiberi non metuunt, dum, qui pigmentorum vim nesciunt, videri cardis medici erubescunt. Sunt nonnulli, qui intra sanctam Ecclesiam per speciem regiminis, gloriam affectant honoris: videri doctores appetunt, transcendere cæteros cõcupiscunt: attestante veritate, primos recubitus in cœnis, primas in cõuentionibus cathedras quærũt. Qui susceptam curæ pastoralis officium ministrare dignè tantò magis nequeunt, quãtò ad huius humilitatis magisterium ex sola elatione peruenerũt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quandò aliud discitur, aliud docetur. Contra quos indignos pastores nominus per prophetam queritur, dicens: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Ex se nanque, & non ex arbitrio summi rectoris, regnant, qui nullis fulti virtutib', nequaquàm diuinitùs vocati, sed sua cupidine accensi, culmen regiminis rapiunt potiùs quàm assequuntur. Quos tamen internus iudex & prouehit, & non cognoscit: quia quos permittẽdo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat. Vndè ad se quibusdam & post miracula venientibus, dicit: Recedite à me operarij iniquitatis, nescio qui estis vos. Pastorum imperitia, voce veritatis increpatur, cùm per prophetã dicitur: Ipsi pastores ignorauerũt intelligentiã.*

*vt qui

Ibidẽ cap. 1.

Ibidẽm post pauca.

Matth. 23. a

Osee 8. a

Luc. 13. c

Esaiæ 56. d

Quos rursùs Dominus detestatur, dicẽs: Et tenentes legem, nescierunt me. Et nescíri se ergò ab eis veritas conqueritur, & nescire se principatum nescientium se protestatur: qa profectò hi, qui ea quæ sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestãte, qui ait: Si quis autem ignorat, ignorabitur. Quæ nimirùm pastorum imperitia meritis congruit sępè subiectorum, quia quãuis lumen scientię, sua culpa exigente, nõ habeãt: districto tamen Dei iudicio agit, vt per eorum ignorantiam hi etiàm, qui sequuntur, offendãt. Hinc nanq; in euãgelio per semetipsam veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadũt. Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetãtis mysterio, denunciat, dicens: Obscurentur oculi eorum nè videant, & dorsum eorum semper incurua. Oculi qppe sunt, qui in ipsa honoris *summa facie positi, prouidẽdi itineris officium susceperũt. Quibus hi nimirùm qui subsequẽter inhærẽt, dorsa nominantur. Obscuratis ergò oculis dorsum flectitur, quia cùm lumen scientiæ perdũt, qui præeunt: profectò ad portãda peccatorum onera curuãtur, qui sequuntur. Iudigni aũt quiq; tanti reatũs pondera fugerent, si veritatis sententiam solicita cordis aure pensarent, quæ ait: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credũt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Nè temerare sacra regimina, quisquis his impar est, audeat, & per cõcupiscentiam culminis, ducatum suscipiat perditionis. Hinc enim pię Iacobus perhiber, dicens: Nolite plures magistri fieri, fratres mei. Hinc ipse Dei hominumq; mediator regnum percipere vitauit in terris, qui supernorum quoquè spiritũ scientiam sensumq; transcendens, ante secula regnat in cælis. Plerũquè aduersitatis magisterio sub disciplina cor premitur, quod, si ad regiminis culmen eruperit, in elationẽ protinùs vsu gloriæ permutatur. Sic Saul, q indignum se priùs considerãs, fugerat: mox vt regni gubernacula susscepit, intumuit. nonorari nanq; coram populo cupiens, dum repræhendi publicè noluit, ipsum, qui sic regno se vnxerat, scidit. Sic nauid propheta authoris sui iudicio penè in cunctis actibus placẽs, mox vt pressurę põdere caruit, in tumorẽ vulneris erupit: factusq; est in morę Vrię crudeliter rigid', q in appetitu fœminę eneruiter fuerat fluxus. Et q malis ante noluerat piè parcere, in bonorũ quoquè necpòst didicit sinè obstaculo retractatiõis ampelare. Priùs qppe ferire deprehensum persecutorẽ noluit, & post cum dãno defudantis exercitũs, etiàm deuotum militem extinxit. Quę profectò ab electorum numero culpa lõgiùs raperet, nisi hũc ad veniã flagella reuocãssent. Plerunquè, qui subire magisteriũ pastorale cupiũt, nõnulla quoq; bona opera animo proponunt: & quanuis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamẽ se magna pertractant: fitq; vt aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sibi ipsa de se mens sæpè mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat: de mũdi autem gloria non amare, quod amat: quę principari appetens, fit ad hoc pauida, cùm quærit: audax, cùm peruenerit. Tendẽs enim, nè non perueniat, trepidat: sed repentè perueniẽs, iure sibi hoc debitum, ad quod peruenerit, putat. Cumq; percepto principatũs officio perfrui seculariter cœperit, libenter obliuiscitur, quicquid religiosè cogitauit. necesse est enim, vt dũ cogitatio extra vsum ducitur, protinùs mentis oculus ad opera transacta reuocetur. ac pensẽt quisq; quid subiectus egerit, & repẽtè cognoscet, si prælatus bona agere, quæ proposuerat, possit: quia nequaquàm valet in culmine humilitatem discere, qui in imis positus, non desinit superbire. Nescit laudem, cùm suppetit, sugere: qui ad hanc didicit, cùm deesset, anhelare. Nequaquàm vincere auaritiam potest, quandò ad multorum sustentationẽ tendit is, cui sufficere propria nec soli potuerunt. Exanteacta ergò vita se quisq; inueniat, nè in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Plerũquè in occupatione regiminis ipse quoquè boni operis vsus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari, rectè nauim & imperit' nauta dirigit: turbato autem tempestatum fluctibus, etiàm peritus nauta se cõfundit. Quid est potestas culminis, nisi tempestas mentis, in qua dum cogitationũ semper procellis nauis cordis quatitur, huc illucq; incessanter impellitur, vt per repẽtinos excessus oris & operis, quasi per obuiantia saxa frangat? Inter hæc itaq; quæ protulimus, quid sequendum, quid tenendum est, nisi vt virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille, si omĩnò renititur, caueat, nè acceptam pecuniam in sudario ligans, de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est, percepta dona sub ocio lenti torporis abscõdere. At contrà iste cùm regimen appetit, attendat, nè per exemplum boni operis, Phariseorũ flaculum fiat. Qui iuxta summi magistri vocem nec ipsi intrãt, nec alios intrare permittunt. Considerãdum quoquè est, quia cùm causam populi electus præsul susscipit, quasi ad ęgrum medicus accedit. Si ergò adhuc in eius opere passiones viuũt, qua præsumptione vulnus portat?

Matth. 23. b

Galatæ 5. c

De indignis præpositis. Cap. 15. Isidorus.

NOn sunt promouẽdi ad regimen Ecclesię, qui adhuc vitijs subiacẽt. Hinc est, quòd præceptũ est Dauid, non ędificare

visibile templum, quia sanguinum vir belli frequentia esset. Qua figura illi spiritaliter admonentur, qui vitiorũ adhuc corruptioni sunt dediti, nè templum ędificẽt, hoc est, ecclesiam docere præsumãt. Non debet ducatũs honorẽ susscipere, qui nescit subiectis tramite vitę melioris pręire. Neq; emĩ quisq; ad hoc præficitur, vt subditorũ culpas corrigat, & ipse vitijs seruiat. Qui se indignum ad episcopatum existimat, locum eius, qui dignus est, occupare non pręsumat. Nam tã sanctum est sacerdotij nomen, vt nulla vitiorum nota maculari se sinat. Grauiùs enim cõdemnabitur, qui indignus susscipit quod non meretur. Qui regimen sacerdotij contendit appetere, antè in se discutiat, si vita honori sit congrua. Quod si non discrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, si quis cum culpa ad sacerdotale culmen adspirat. Vniuscuiusq; casus tanto maioris est criminis, quãto, priusquàm caderet, maioris erat virtutis. Præcedentium nanq; magnitudo virtutum, crescit ad cumulum sequentium delictorum. Pleriq; sacerdotes suę magis vtilitatis causa, quàm gregis, præesse desiderant. Nec, vt prosint, præsules fieri cupiũt, sed magis, vt diuites fiant & honorentur. Susceipiunt enim sublimitatis culmen, non pro pastorali regimine, sed pro solius regiminis vel honoris ambitione, atq; abiecto opere dignitatis, solam nominis appetũt dignitatẽ. Dum mali sacerdotes, Deo ignorante, non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipso per prophetam testante: Principes extiterũt, sed nõ cognoui. Sed hîc nescire Dei, reprobare est: nam Deus omnia nouit.

1. Paral. 22. b

Osee 8. a

De indoctis præpositis. Cap. 16. Idem Isidorus.

Vbi suprà, cap. 55.

SIcut iniqui & peccatores ministeriũ sacerdotale assequi prohibentur, ità indocti & imperiti à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorũ corrumpunt, isti sua ignauia iniquos corrigere nesciũt. *Quid enim docere poterũt, quod ipsi non didicerunt? Desinat locum docẽdi susscipere, qui nescit docere. Ignorantia qppe præsulum, vitæ non cõgruit subiectorũ. Cæcus enim si cæco ducatum prębet, ambo in foueam cadunt. Sacerdotes indoctos per Esaiam prophetam ità dominus improbat: Ipsi (inquit) pastores ignorauerunt intelligentiam. Et iterùm: Speculatores eius cæci omnes, id est, imperiti episcopi, nescierunt (inqt) vniuersi, canes muti, nõ valẽtes latrare, hoc est, plebes cõmissas nõ valentes, resistẽdo malis, per verbũ doctrinæ defendere.

*quomodò

Matth. 15. b

Esa. 56. d

Ibidem.

De his qui in regimine prodesse possunt, sed idẽ officium per quietem propriam refugiunt. Cap. 17. Gregorius papa I.

Pastoral. li. 1. cap. 5.

SVnt nonnulli, qui eximia virtutũ dona percipiunt, & pro excitatione cęterorũ magnis

magnis muneribus exaltantur, qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, authoritate fortitudinis erecti, pietatis gratia benigni, iuſtitiæ ſeueritate diſtricti ſunt. Qui nimirùm culmẽ regiminis, ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerunquè dona adimunt, quæ non pro ſe tantùmodò, ſed etiàm pro alijs acceperunt. Cumq; ſua, & non aliorum lucra cogitant, ipſi ſe, quæ priuata habere appetunt, bonis priuant. Hinc it aq; ad diſcipulos veritas ait:

Matth. 5. b Non poteſt ciuitas ſupra montem poſita, abſcondi: & nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrũ, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Hinc Petro ait: Simon Ioãnis, amas me? Qui cùm

Ioan. 21. ſe amare protinùs reſpondiſſet, audiuit: Si diligis me, paſce oues meas. Si ergò dilectionis eſt teſtimoniũ, cura paſtionis: quiſquis virtutibus pollẽs, gregem Dei renuit paſcere, paſtorem ſummum cõuincitur non amare. Si ergò vt noſtri, ſic curam proximi gerimus, quaſi vtrunq; pedem per calceamentum munimus. qui verò ſuam cogitans vtilitatem, proximorum negligit, quaſi vnius pedis calceamẽtum cum dedecore amittit. Sunt nõnulli, qui magnis muneribus ditati, dum ſolius cõtemplationis ſtudijs inardeſcunt, parére vtilitati proximorũ in prædicatione refugiunt, ſecretum quietis diligũt, ſeceſſum ſpeculationis appetunt: de quo, ſi diſtrictè iudicentur, ex tantis proculdabiò rei ſunt, quantis, venientes ad publicũ, prodeſſe potuerunt. Qua enim mente is, qui proximis profuturus enitereſceret, vtilitati cæterorum ſecretum præponit ſuũ, quandò ipſe ſummi patris vnigenitus, vt multis prodeſſet, de ſinu patris egreſſus eſt ad publicum

Ibidẽ cap. 6. noſtrum? Sunt nonnulli, qui ex ſola humilitate refugiũt, nè his, quibus ſe impares eſtimant, preferãtur. Quorum profectò humilitas, ſi cæteris quoquè virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cùm ad reſpuendum hoc, quod vtiliter ſubire præcipitur, pertinax nõ eſt. Neq; enim verò humilis eſt, qui ſuperni *nutũ arbitri, vt debeat præeſſe, intelligit, & tamẽ contẽnit. Diuinis diſpoſitionibus ſubditus, atq; à vitio obſtinatiõis alienus, cùm ſibi regiminis culmẽ imponit, ſi iam donis ſuentus eſt, quib⁹ & alijs ꝓſit, & ex corde debet fugere, & inuit⁹ obedire.

*nutũs arbitrio

De præpoſitis eccleſiæ. Cap. 18. Iſidorus.

Iſidorus li. 3. de ſummo bono, ca. 33. VIr eccleſiaſticus & crucifigi mũdo per mortificationem propriæ carnis debet, & diſpenſationem Eccleſiaſtici ordinis, ſi ex dei voluntate prouenerit, nolẽs quidẽ, ſed humilis, gubernandam ſuſcipiat. Multis intercipit ſatanas fraudibus eos, qui ſenſũs & vitæ vtilitate præſtantes, præeſſe & ꝓdeſſe alijs nolunt. Et dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, conſultiùs arbitrantes, ocioſam vitam degere, quàm lucris animarum inſiſtere. Quod tamen decepti agunt p argumẽtum diaboli, fallentis eos per ſpeciẽ boni, vt dũ illos à paſtorali officio retrahit, nequaquàm proficiãt, qui eorũ verbis atq; exemplis inſtrui poterãt. Sancti viri nequaquàm occupationum ſecularium curas appetunt: ſed occulto ordine ſibi ſuperimpoſitas gemunt, & quanuis illas per meliorem intentionẽ fugiant, tamen per ſubditã mentem portant: quas quidem ſummoperè, ſi liceat, vitare feſtinant, ſed timentes occultam diſpenſationem Dei, ſuſcipiunt, quod fugiunt: exercent, quod vitare noſcuntur. Intrãt enim ad cor, & ibi cõſulunt, quid velit occulta voluntas Dei: ſeſeq; Dei ſubditos deberе eſſe ſummis ordinationibus cognoſcentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ *diſpenſationis.

*diſpoſitionis

Quòd ſacerdotes ſancti contemplatiuæ vitæ fieri ꝑticipes poſſint. Cap. 19. Proſper.

Deſiderãtes contẽplatiuæ vitæ capiãt. QVi diligenter de vita contemplatiua conſiderat, & ſufficienter inſtructus intelligit, quandò & vbi poſſit eius perfectio compræhendi, non dubitabit, eccleſiarum principes, vitæ contẽplatiuę poſſe & debere fieri ſectatores: quia ſiue ſecundùm opinionem quorũdam, nihil aliud ſit vita contemplatiua, quàm rerum latentium futurorumq; notitia, ſiue vacatio ab omnibus occupationibus mundi, ſiue diuinarum ſtudium literarum, ſiue (quod his probatur eſſe perfectius) ipſa viſio Dei: non video qd impedimenti ſanctis ſacerdotibus poſſit aferri, quò minùs ad hæc quatuor, quæ commemoraui, perueniant. Duo enim, primum & vltimum, id eſt, rerum latentium futurorumq; notitia, & ipſa viſio Dei, incomparabiliter præſtantiora erunt in illa vita beata, quàm in iſta, diuerſis erroribus implicata: quandoquidem tam rerum omnium notitia, quàm ipſa Dei ſubſtãtia, plenè ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacatio videlicet ab omnibus occupationibus mũdi, & diuinarum ſtudium literarũ, etiàm hîc poſſunt habere pontifices. Sed illi qui ſe ab omnibus implicamentis negociorũ ſecularium remouentes, nõ torpent ocio, ſed inſiſtunt perfectionis ſuæ negocio. & ab ſtultitia ſapiẽtiæ ſecularis auerſi, verbo Dei infatigabiliter vacant: ſapientes veraciter ſiũt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciũt, cõtradicentes ſanæ doctrinæ redarguũt, obedientes inſtruunt: ſanctis virtutibus, quibus in dies ſingulos fiunt Deo propinquiores, incumbunt: & tam ſuis, quàm omnium, qui per eos eruditur, prouectibus clari, hîc quidem velut guſtum quendam cõtemplatiuæ vitæ, quõ ad eam feruentiùs prouocentur, accipiunt: ſed ibi iam in æternum felices effecti, de eius perfectione gaudebunt. Proindè nõ inflantur, quia hîc omnium fidelium catholicorum honorantur vt capita: ſed lætantur potiùs,

potiùs, quia ibi Chriſti, qui eſt ſacerdotum ac fidelium omnium caput, clariora mẽbra ſunt futuri. At ſi (quod abſit) ſecularib⁹ negocijs implicati, fundorum terminos ſinè termino cupiditatis extendant, ac ſe paſsim exquiſitis delicijs dedãt, quæ animum corpusq; debilitant, ſi gloriam non Chriſti, ſed ſuã, decepti vulgi adulãtis honoribus, quærant: plusque de ſe alienæ linguæ, quàm ſuæ conſcientiæ credant: ſi omne gaudiũ ſuum, nõ in futurorum remuneratione, nec in ſanctitate vitæ, ſed in ſua tãtùm dignitate conſtituant: & dum tales eſſe, quales creduntur, amant, nunquàm ſibi diſpliceant: ac placentes ſibi, non ſint de ſua correctione ſoliciti: quis non intelligat, tales, ſi in talibus perſeuerent, nec ſe ante finẽ vitę præſentis emendent, contemplatinæ vitæ participes eſſe nõ poſſe ad quam non perueniunt, nisi qui ſtuduerint eſſe, quod facti ſunt: nec affectãt videri, ſed eſſe quod ſunt: nõ alienis laudibus, ſed moribus ſuis eximij: nec ſolùm de ſua dignitate, ſed potiùs de ſacerdotalis vitę nobilitate conſpicui. Qui ſunt non appellatione tenùs, ſed virtute pontifices, vitæ contẽplatiuæ capaces, & gaudiorum cæleſtiũ cohæredes.

Iſidor⁹ li. 3. de ſummo bono, ca. 36

De doctrina & exemplis præpoſitorum. Cap. 20. Iſidorus.

TAm doctrina, quàm vita, clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſinè vita, arrogãtem reddit: vita ſinè doctrina, inutilẽ facit. Sacerdotis prędicatio operibus cõfirmanda eſt, ità vt, quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera eſt enim illa doctrina, quam viuendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod ſermone quiſq; prædicat, explere opere negligat. Tunc em prędicatio vtiliter profertur, quandò efficaciter adimpletur. Vnuſquiſq; doctor & bonæ actionis & bonę prędicationis habere debet ſtudium. Nam alterũ ſinè altero nõ facit perfectum. Sed præcedat iuſtus benè agere, vt ſequẽter poſſit benè docere. Sicut in nomiſmate metallũ figura & pondus inquiritur, ità in omni doctore Eccleſiaſtico, quid ſequatur, qd doceat, quomodò viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram ſimilitudo patrũ, per pondus humilitas deſignat. Qui ergò ab his trib⁹ diſcrepauerit, nõ metallũ, ſed terra erit.

Ruffinus li. 2. cap. 4.

De humilitate præpoſitorum. Cap. 21. Gregorius papa.

SIt rector diſcretus in ſilentio, humilis in verbo, nè aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut in cauta locutio in errorem pertrahit, ità indiſcretum ſilẽtium hos, quos erudire poterat, in errore derelinquit. Sit rector benè agentibus per humilitatẽ ſocius, cõtra delinquentiũ vitia per zelũ iuſtitiæ erectus, vt & bonis in nullo ſe præferat, & cùm prauorum culpa exigit, poteſtatẽ protinùs ſui prioratũs agnoſcat: quatenùs & honore ſuppreſſo, æqualem ſe ſubditis benè viuentibus deputet, & erga pueꝛſos iura rectitudinis exercere nõ formidet. Omẽs homines natura æquales genuit: ſed variante meritorũ ordine, alios alijs culpa poſtponit. Ipſa etiàm diuerſitas, quæ acceſſit ex vitio, diuino iudicio diſpẽſatur, vt quia omis homo æquè ſtare non valet, alter regatur ab altero. Vndè cuncti, qui prẽſunt, non in ſe poteſtatẽ debẽt ordinis, ſed ęqualitatem penſare conditionis: nec prẽeſſe ſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe. Quam videlicet potentiam benè regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi: ſcit cum illa cęteris ęqualitate componi. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſolicitè nouerit & ſumere ex illa, quod adiuuat, & expugnare, quod tentat, & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, & tamen ſe zelo vltionis peccãtibus anteferre. Prædicator quiſq; ſtudeat, vt minas potentium *ratione mitiget, & oppreſſorum anguſtias, quantùm prævalet, ope lenet: vt foris reſiſtẽtibus opponat patientiã, & intùs ſuperbientibus exhibeat cum patientia diſciplinam: vt erga errata ſubditorũ ſic mãſuetudo zelum temperet, quatenùs à iuſtitiæ ſtudio non eneruet: ſic ad vltionem zelus feruеat, nè tamẽ pietatis limite feruẽdo tranſcendat. Rectoris officiũ eſſe debet, vt ingratos, beneficijs ad amorẽ prouocet: vt gratos quoquè, miniſterijs in amore ſeruet: vt proximorũ mala, cùm corrigere non valet, taceat: & quęcunq; corrigi loquendo poſſunt, ſilentiũ cõſenſum eſſe pertimeſcat.

*ratiocinatione

De humilitate præpoſitorũ. Cap. 22. Iſidorus.

Iſidor⁹ li. 3. de ſummo bono, cap. 42.

QVi præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam ſubditorum prẽſtare ſe debet, vt non ſolùm authoritate, verùm etiàm humilitate clareſcat. Sed tamen ità erit in eo virtus humilitatis, nè diſſoluat vita ſubditorum in vitijs: atq; ità authoritas aderit poteſtatis, nè per tumorẽ cordis, ſeueritas exiſtat immoderationis. Hęc eſt in Dei ſacerdotib⁹ vera diſcretio, quæ nec per libertatem ſuperbi, nec per humilitatẽ ſiunt remiſſi. Hinc eſt, q̃ ſancti cum multa conſtantia redarguerũt etiàm principum vitia: in quibus cùm ſumma eſſet humilitas, loco tamen neceſſario liberè tranſgreſſores iuſtitiæ increpabant. Aliquandò etiàm ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores, quoniã facta ſubditorum iudicãtur à nobis, noſtra verò Deus iudicat. Agnoſcat epiſcopus, ſeruum ſe eſſe plebis, non dominum. Verùm *hæc charitas, non conditio, exigit.

*hoc

De doctrinæ diſcretione. Cap. 23. Iſidorus.

Iſidor⁹ vbi ſuprà, ca. 43

NOn omnibus vna eademq; doctrina eſt adhibenda: ſed pro qualitate morum, diuerſa exhortatio erit doctorũ. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò

exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diuerso medicamine seruiũt, ità vt iuxta vulnerum varietates medicina diuersa sit: sic & doctor ecclesiæ, singulis quibusq; hominib⁹ congruũ doctrinæ remediũ adhibebit: & quod cuiq; oporteat, pro ætate, pro sexu ac professione adnunciabit. Non omnibus ea, quę sunt clausa, aperienda sunt. Multi enim sunt, qui capere nõ possunt: quibus si indiscretè manifestentur, statim aut detrahũt, aut negligũt. Prima quippe prudentię virtus est, eam, quã docere oporteat, existimare personam. Rudibus populis seu carnalibus plana atq; cõmunia, non summa atq; ardua, prædicanda sunt: nè immẽsitate doctrinę opprimantur potiùs, quàm erudiantur. Vndè & Paulus
1.Cor.3.a apostolus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tãquàm paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Carnalibus quippe animis nec alta nimis de cælestibus, nec terrena conuenit prædicare, sed mediocriter, vt initia eorum moresq; desiderant edoceri. Coruus, dum suos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: sed tantundèm attẽdit, donèc paterno colore nigrescãt, & sic illos frequẽti cibo reficit. Ità & ecclesiæ doctor strenu⁹, nisi eos, quos docet, viderit ad suam similitudinem pœnitentiæ confessione nigrescere, & nitore seculi depositi, lamentationis habitũ de peccati recordatione induere, vtpotè adhuc exterioribus, hoc est, carnalib⁹, non aperit intelligentiæ spiritualis profundiora mysteria: nè, dum audita non capiũt, priùs incipiant contemnere, quàm venerari mãdata cęlestia. Aliter est agendũ circa eos, qui nostro committuntur regimini, sed offendunt: atq; aliter cum his, qui nobis commissi non sunt. Qui si iusti sunt, venerandi sunt: si verò delinquunt, pro sola charitate, vt locus est, corripiendi sunt: non tamẽ cum seueritate, sicut hi, qui nobis regendi sunt cõmissi. Priùs docendi sunt seniores plebis, vt per eos infrà positi, faciliùs doceãtur. Vn-
1.Tim.2.a dè & Apostolus: Hæc, inquit, commenda fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere. Ingeniũ boni doctoris est, incipere à laudibus eorum, quos sãlubriter obiurga-
1.Cor.1.ab tos corrigere cupit, sicut Apostolus ad Corinthios facit, quos à laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed erãt apud Corinthios, qui & laude & increpatione digni essent. Ille verò sic discretè, sic vtraq; omnibus loquitur, vt omnibus vtraque conuenire videantur.

Qualiter prælati subiectos doceant, atq; semetipsos diligenter circunspectione prouideant.

Cap. 24. Gregorius papa.

In Prologo lib.3. Pastoral. QVia igitur, qualis esse debeat pastor, superiùs ostendimus: nunc, qualiter doceat, demonstremus. Vt enim longè ante nos reuerẽdæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, nõ vna eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpè nanq; alijs officiunt, quæ alijs prosunt: quia plerunquè herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidũt. Et lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum, quod hunc morbũ imminuit, alteri vires iungit: & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate ergò audientiũ, formari debet sermo doctorum, vt & ad sua singulis congruat, & tamẽ à communis ędificationis arte nũquàm recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi (vt ità dixerim) quædam in cithara tẽsiones tractę chordarum? Quas tangendo artifex, vt non sibimetipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat: & idcircò chordæ consonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu, feriũtur. Doctor quisq;, vt vna cunctos virtute charitatis ędificet, ex vna doctrina, non vna eadẽq; exhortatione tangere corda audiẽtium debet. Doctor etenim, qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hæc eadẽ necessitate compellitur summa monstrare. Illa nanque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quã dicentis vita cõmendat: quia dum imperat, ostẽdendo adiuuat vt fiat. Hinc enim per prophetam Dominus dicit: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, vt videlicet, qui cælesti prædicatione vtitur, ima iam terrenorum operũ deserens, in rerum culmine stare videatur: tantoq; faciliùs subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritũ de supernis clamat. Rectè etiàm & sacerdos superhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta byssо habere præcipitur, vt quanta virtutum diuersitate clarescere debeat, dẽmonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omia aurum fulget, vt in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aereo colore resplendet, adiungitur, vt per omne quod intelligẽdo penetrat, nõ ad fauores infimos, sed ad amorem cęlestiũ surgat: nè, dum incautus suis laudibus capitur, ipso etiàm veritatis intellectu vacuetur. Auro quoquè & hyacintho, ac purpurę, bis tinctus coccus adiũgitur, vt ante interni iudicis oculos, omium virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta, quę coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accẽdat. Quæ scilicet charitas, quia Deum simul ac proximũ diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad authoris speciem anhelat, vt proximorum curã negligat: vel sic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore torpescat: quia vnũ horũ quodlibet negligit, in superhumeralis ornamẽto habere coccum bis tinctum nescit. Cęterùm cùm rector

rector sę ad loquẽdum præparat, sub quãto cautelæ studio eloquatur, attendat: nè si inordinatè ad loquẽdum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriãtur: & cùm fortasse sapiens videri desiderat, vnitatis compagem insipienter abscindat. Hinc nanq; in
Matt.9.g euangelio veritas dicit: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui ergò loqui sapienter nititur, magnoperè metuat, nè in
Rom.12. eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait: Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatẽ. Nè igitur lector incautus ad loquendum pro-
Marc.9.g ruat, hoc, quod iam præmisimus, per semetipsam veritas discipulis clamat: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat: Mãla punica tintinnabulis iũgite, vt per oĩa quæ
In pallorali vice pmitta. Isidor. dicitis, vnitatẽ fidei cauta obseruatione teneatis. Sacerdos semper vocem prędicationis habeat, nè superni spectatoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: Audiatur sonitus, quãdò ingredit aut egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos nanq; in tabernaculum ingrediens vel egrediens, moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sinè prædicationis sonitu incedit. Aptè autẽ tintinnabula vestimentis põtificis describuntur inserta. Ve
Malac.2.f stimẽta etenim sacerdotis, quid aliud quàm recta opera debemus accipere, Propheta testante, qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiam? Vestimentis itaq; illius tintinnabula inhærent, vt vitę viã cum linguæ sonitu, ipsa quoquè bona opera sacerdotis clamẽt. Nos, quia infirmi homines sumus, cùm de Deo homi nibus loquimur, debemus primùm meminisse, quid sumus, vt ex propria infirmitate pensemus, quo docendi ordine infirmos fratres cõsolemur. Consideremus igitur, quia aut tales sum⁹, quales nõnullos corrigimus: aut tales aliquandò fuimus, etsi iam diuina gratia operãte non sumus, vt tãto eos temperantiùs corde humili corrigamus, quãto nosmetipsos veriùs in his, quos emẽdamus, agnoscimus. Si nos sacerdotes, tales nec sum⁹, nec fuimus, quales adhuc illi sunt, quos emẽdare curamus: nè cor nostrũ fortè superbiat, & de ipsa innocentia in peiꝰ ruat: quorum mala corrigimus, eorũ bona nobis ante oculos reuocemus. Quę si oĩno sunt nulla, ad occulta Dei iudicia recuramus: qa sicut nos nullis meritis hoc ipsum bonum, quod habemus, accipimus: ità illos quoquè potest gratia supernæ virtutis infundere, vt excitati posteriùs, etiàm ipsa possint bona, quæ nos antè accepimus, præuenire. Quis enim crederet, quòd apostolatũs
Matth.27.f merito Saulus lapidatũ Stephanũ præcursus erat, qui in morte eius lapidãtium vestimenta seruabat? His ergò primùm cogitati-

onibus humiliari cor debet, & tunc demùm delinquentium iniquitates increpare.

De doctorum silentio. Cap.25. Isidorus.

Isidor⁹ li. 3. de summo bono, cap. 44. PRo malo merito plebis, auferꝛ doctrina prędicationis: Pro bono merito audientis, tribuitur sermo doctoris. In potestate diuina consistit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro dicentis, aut pro audientis fit merito, vt modò, p culpa plebis auferatur sermo doctoris, modò verò pro vtilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malum: & bonus malum, & malus bonũ: quod tamen fit iuxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, secundùm Salomonis sententiam, dicentis: Eccẽ 3.a Tempus tacendi & tempus loquendi. Non quidem per timorem, sed per discrẽtionem, propter malorum incorrigibilem iniquitatem, nõnunquàm electos oportet à doctrina cessare. Interdùm doctores ecclesię, calore charitatis ardẽtes, cõticescunt à docẽdo, quia non est qui audiat, testante propheta: Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est qui Hiere.13.c aperiat. Qui docẽdi accipit officium, interdùm ad tempus facta proximi taceat, quæ statim corrigere nequaquàm exilimat. nam si corrigere potest, & dissũmulat, verum est q̃ consensum erroris alieni habeat. Pleriq; sancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere disponunt: sed calorem spiritũs, quo aguntur, ferre non sustinentes, iterùm in increpationem prosiliunt impiorum.

Quòd nihil prosit sacerdoti, etiàm si benè viuat, si malè viuentes, tacendo non arguat.

Cap. 26. Prosper.

Prosper lib. de vita contemp. lib.1. cap.20. QVòd verò dicit Apostolus, vt nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, si is, cui vel exhortandi
2.Thess.3.b bonos, vel castigandi malos cura commissa est, benè viuendo se imitandum bonis exhibeat, & malos, tacendo non arguat? Ad hoc enim (nisi me fallit opinio) sanctè viuendũ est sacerdoti, nè dicta sua repugnantibus factis euacuet, si, quod prædicat fieri debere, non faciat: aut si, quod non facit, prædicare præsumpserit, nihil apud eos, qui eius vitam nouêre, proficiat. Quia ad hoc est Ecclesiæ Dei præpositus, vt non sõlùm benè viuẽdo alios exemplo suæ cõuersationis instituat: sed etiàm fiducialiter prædicando, singulis ante oculos peccata sua constituat, quę pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, ostendat. Nullius sãlutem desperando contemnat, animas emendari nolentiũ plangat, imitatus Apostolum qui ait: Vt lugeã mul-
2.Cor.12.g tos ex his, qui antè peccauerũt, & non egerunt pœnitentiam. Et iterùm: Quis infirma-
2.Cor.11.g tur, & ego nõ infirmor? quis scãdalizatur, & ego non vror? Quapropter sciens, q̃ si quibuslibet diuitibus ac potentibus malè viuẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus pareat,aut foueat,eos perdat, simul & pereat: & sanctè debet viuere propter exéplum,& piè docere propter suę administrationis officium,certus, quòd ei sua iustitia nihil suffragetur,de cuius manu anima pereuntis exigitur. Quādò quicúq; alius periêrit,quem nulla docēdi necessitas manet,solus pœnas sui sceleris dabit. Ille autem cui dispensatio verbi cōmissa est,etiàm si sanctè viuat, & tñ perditè viuētes arguere aut erubescat,aut metuat:cum omnibus,qui eo tacente perierint,perit.Et quid ei proderit nō puniri suo,qui puniēdus est alieno peccato? Mentior,nisi hoc Dñs per Ezechielem prophetā sub cuiusdā terroris denūciatione loquitur,dicēs ad eum:Et tu fili hominis,speculatoré dedi te domui Israel.Nec hoc trāseunter debemus audire, quòd sacerdotem speculatorem appellat, vt sicut speculatoris est,de loco editiore prospicere,& plùs omnibus contemplari:ità sacerdos debet esse ,positi sublimitate celsior cūctis, ac maioris sciētiæ habere gratiam,qua possit sub se viuētes instruere. Videamus iam,qd diuinus sermo contineat. Audies (inquit) sermonē ex ore meo,& annūciabis eis ex me. Vt hoc dicat sacerdos,quod ex diuina lectione didicerit,quod illi Deꝰ inspirauerit, nō quod præsumptiōe humani sensūs inuenerit. Adnunciabis,inquit,eis ex me. Ex me,& nō ex te,Mea verba loquéris eis. Non est quòd ex eis,tanquàm de tuis,iusteris.Ex me(inquit) eis adnuncia.Sed iam quid adnunciet,audiamus,Si me dicēte ad impium, Impie, morte morieris,non fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem verò eius de manu tua requiram. Hoc est dicere:Si ei sua peccata non adnunciaueris, si eum non argueris,vt ab impietate sua cōuertatur,& viuat,& te,qui non increpāsti,& ipsum,qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis,rogo,tam saxei pectoris,quis tā ferreus erit,quem sententia ista non terreat? Quis tam alienus à fide,qui sententię isti nō credat?

Ezech. 3.d

Ezech.3.d

De pastoribus non rectè gradientibus.
Cap. 27. Gregorius.

Pastoral. li. 1.cap.2.

SVnt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta perscrutantur: sed quæ intelligendo penetrant, viuendo cōculcant.Repentè docent,quæ non opere,sed meditatione didicerant: & quod verbis prædicant, moribus impugnāt. Vndè fit,vt cùm pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Hinc nanq; per prophetam Dñs contra contemptibilem pastorum sciētiam querit,dicens: Cùm ipsi lympidissimā aquā biberetis, reliquā pedibus vestris turbabatis.Et oues,quæ conculcata pedibus vestris fuerant,pascebātur:& quæ pedes vestri turbauerant,hæc bibebant. Aquam lympidissimam pastores bibunt, cùm fluenta veritatis,rectè intelligentes hauriunt. Sed eādem aquā pedibus perturbare, est,sanctę meditationis studia malè viuendo corrumpere. Aquam scilicet pastorum turbatā pedibus oues bibunt,cùm subiecti quiq; nō sectantur verba quę audiūt,sed sola,quę conspiciunt,exempla prauitatis imitantur. Qui cùm dicta sitiunt,& per opera peruertūtur,quasi corruptis fontibus,in potibus lutū sumūt. Nemo ampliùs nocet in Ecclesia, quàm qui peruersè agens,nomen vel ordinē sanctitatis habet.Delinquentē nanq; hūc redarguere nullus pręsumit, & in exemplū culpa vehementer extenditur,quandò pro reuerentia ordinis peccator honoratur.qui ergò ad sanctitatis speciē deductus, vel verbo cęteros destruit vel exēplo:meliùs profectò fuerat,vt hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpa cæteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirùm si solus caderet,vt-cunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.Sæpè suscepta cura regiminis cor per diuersa intuendo diuerberat, & impar qlq; inuenitur ad singula,dum confusa mēte diuiditur ad multa. Vndè quidam sapiens,prudè admonet,dicens: Fili,nè in multis sint actus tui. Quia videlicet nequaquàm plenè in vniuscuiusq; operis ratiōe colligitur, dū mens per diuersa sparsa partitur.Cumq; foràs per insolētem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacuatur. Dum etiàm mēs in exteriorū fit dispositione solicita, sui est solúmodò ignara, & scit multa cogitare, se nesciens:Nam cùm plùs quàm necessè est,se exterioribus implicat,quasi occupata in itinere, obliuiscit quò tendebat, ità vt ab studio suæ inquisitionis alienata,nec ipsa,quæ patitur,damna cōsiderat: & per quanta delinquat,ignorat.Neq; enim peccare se Ezechias credidit,cùm venientibus ad se alienigenis cellas aromatum ostēdit: sed in dānationē secuturæ prolis ex eo iram iudicis pertulit,quod se facere licenter ęstimauit.Sępè enim dum multa suppetunt,dumq; agi possunt quæ subiecti quia acta sunt admirētur, in cogitatione se animus eleuat, & plenè in se iram iudicis prouocat, quāuis per iniqua foràs opera non erumpat. Intùs quippe est qui iudicat,intùs quod iudicat. Cùm ergò in corde delinquimus,latet homines,quod apud nos agimus,sed tamē ipso iudice teste peccamus.Hæc proferentes, non potestatē regiminis reprehendimus:sed ab appetitu illius,cordis infirmitatem munimus,nè imperfecti quiq; culmē arripere regiminis audeant,& qui in planis stantes titubant;in precipitio pedem ponant.Cęcus pastor est,qui supernæ lumen contēplationis ignorat:qui præsentis vitæ tenebris pressus,dum venturam lucem nequaquàm diligendo conspicit,quò gressum operis ponat,nescit. Claudus verò rector est,qui quidē, quò pergere debeat,adspicit:sed infirmitate mentis,vitę viam perfectè non valet tenere,quam videt, quia ad virtutis statum,dum fluxa cōsuetudine non erigitur,quò ex desiderio innitit, illuc gressus operis efficaciter nō sequūtur. Paruo autem naso est,qui ad tenēdam mensurā discretionis idoneus non est.Naso qppe odores fœtoresq; discernimus.Rectè ergò per nasum discretio exprimitur,per quā virtutes eligimus,delicta reprobamus.Sunt nonnulli,qui dum ęstimari hebetes nolunt, sępè se in quibusdam inquisitiōibus plùs q̄ necesse est, exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Vndè hìc quoquè subditur: Vel grandi & torto naso. Nasus etenim grandis & tortus,est discretionis subtilitas immoderata:quę dum plùs,quàm decet,excreuerit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede vel manu est, qui viā dei pergere omninò nō valet,atq; à bonis actibus funditùs exors vacat, quatenùs hęc nō vt claudus,saltē cum infirmitate teneat, sed ab his otimodò alienꝰ existat. Gibbus est, qué terrenæ solicitudinis pondus deprimit, nè vnquàm ad supna respiciat, sed solis his, quæ in infimis calcantur,intendat: Qui etsi aliquandò aliquid ex bono patriæ cælestis audierit,ad hoc nimirùm peruersæ cōsuetudinis pondere prægrauatus, cordis facie nō attollit:quia cogitationis statum erigere nō valet,quem terrenę vsus solicitudinis curuū tenet.Lippus nanq; est,cuius quidem ingenium ad agnitionem veritatis emicat,sed tñ hoc carnalia opera obscurāt. In lippis qppe oculis pupillæ sanæ sunt,sed humore defluente,infirmatæ palpebræ grosseścunt. Quæ quia infusione crebra atterūtur,etiàm acies pupillæ vitiatur.Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ opatio sauciat,qui videre recta per ingenium subtiliter poterāt, sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaq; est,cuiꝰ sensum natura exacuit, sed cōuersationis prauitas cōfundit, cui benè per angelū dicitur: Collyrio inunge oculos tuos,vt videas. Collyrio quippe oculos,vt videamus, inungimus, cùm ad cognoscendū veri luminis claritatē,intellectūs nostri aciē medicamine bonæ operationis adiuuamus. Albuginem tolerans,nihil videt. Albuginē habet sacerdos in oculo,qui veritatis lucem videre non sinitur,qui arrogantia sapientiæ siue iustitiæ cæcatur.Pupilla nanq; oculi nigra videt,albuginē tolerās nihil videt, quia videlicet sensus humanæ cogitatiōis,si stultum se peccatoremq; intelligit, cognitionē intimę claritatis apprehendit.Si autem candorem sibi iustitiæ siue sapientiæ tribuit, à luce se supernę cognitiōis excludit.& eo clarius verum veri luminis nequaquàm penetrat, quo se apud se per arrogātiam exaltat, sicut de quibusdam dicitur: Dicētes enim se esse sapientes,stulti facti sunt.Iugem verò habet scabiem in corpore,cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim feruor viscerum ad cutem trahitur, per quā rectè luxuria designatur:quia si cordis tentatio vsq; ad operationē prosilit, nimirùm feruor intimus vsq; ad cutis scabiem prorūpit,& foris iam corpus sauciat: quia dum in cogitatione voluptas nō reprimitur, etiàm in actiōe dominatur. Quasi enim cutis prurigines Paulus curabat abstergere,cùm dicebat: Tentatio vos non apprehendat nisi humana.Ac si apertè diceret: Humanū quidem est,in corde tentationem perpeti, dæmoniacum verò est,tētationis certamine & in operatione superari.Impetiginē quoquè habet in corpore,quisquis auaritia vastatur in mente.Quæ si interiùs non compescitur, nimirùm sinè mensura dilatatur. Impetigo quippe sinè dolore corpus occupat,& absq; occupati tædio exercetcēs,membrorū decorem fœdat:quia & auaritia capti animū, dū quasi delectat, exulcerat, dum adipiscenda quæq; cogitatiōi obijcit, ad inimicitias accendit:& dolorem in vulnere non facit, qa æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Decor membrorum per impetiginē perditur,quia aliarū quoquè virtutum per auaritiam pulchritudo deprauatur.Et quasi totum corpus exasperat, quia per vniuersa vitia animū supplantat, Paulo attestāte,qui ait:Radix omnium malorum est cupiditas. Ponderosus est, qui turpitudinē nō exercet opere,sed tamē ab hac cogitatione cōtinua sinè moderamine grauatur in mente. Qui nequaquàm vsq; ad opus quidem nefarium rapitur, sed eius animus voluptate luxuriæ sinè vllo repugnationis obstaculo delectat. Vitiū quippe est pōderis,cùm humor viscerum ad virilia labitur,quæ,pfectò cùm molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergò est,qui totis cogitationibus ad lasciuiam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde:& quanuis praua nō exerceat opere, ab his tamen nō euellit mente, nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere, quia grauat hunc in abditis turpe pondus.Quisquis ergò quolibet horum vitio subigitur, panes Dño offerre prohibetur, nè profectò diluere aliena delicta nóualeat is,quē adhuc propria deuastant. Cùm sacerdos non agit bona q̄ loquitur, ei etiàm sermo subtrahit, nè loqui audeat quod nō operat, sicut per prophetā dicitur:Peccatori aūt dixit Deus, quarè tu enarras iustitiā meā, & assumis testamentum meum per os tuū?Vndè etiā deprecat,dicēs: Et nè auferas de ore meo verbum veritatis vsq;quaquè.Perpendit nāq;, q̄ omnipotēs deus veritatis verbū facientibus tribuit,& nō facientibus tollit. Qui ergò hoc de ore suo nō auferri petijt, qd aliud quàm gratiam bonæ operationis quęsiuit?Ac si apertè diceret:A bono opere errare me nō sinas,nè,dum amitto ordinē benè viuendi,rectitudinē perdam loquendi.Ple-

1.Cor.10.c

Exod.28.d

Gregor.lib. Moral.xi. cap. 9.

Psalm.49.

Psalm.118.

runquè

Lib. Moral. 11. cap. 10.

runquè doctor, qui docere audet quod negligit agere, cùm desierit bona loqui, quæ operari contempsit, docere subiectos incipit praua, quæ agit: vt iusto omipotētis Dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, q̃ habere bonā vitam recusāt: quatenùs dum mens eius terrenarum rerum amore incēditur, de terrenis reb⁹ semper loquatur. Vndè in cuāgelio veritas dicit: Ex abundantia em̄ cordis os loquit̄. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro ꝓfert mala. Hinc & Ioānes ait: Ipsi de mundo sunt, ideò de mūdo loquuntur.

Matth. 12. c

1. Ioan. 4. a

De negligētia sacerdotis, q̃ doctrinæ suæ agendo contraria, personam non potest implere doctorum. Cap. 28. Prosper.

De vita cōtemplat. lib. 2. cap. 15.

REcolite ergò, quanta & qualia, me audiente atq; probante, dicere solebatis de administratiōe pōtificis, qui populi sibi commissi cura posthabita, ardentiùs bona præsentia desiderat, quàm futura: & oblitus quòd nō solùm de se, sed etiàm de grege sibi credito rationem pastori pastorum oīum reddat, sua suorumq̃; detrimenta nó cogitat, quem non delinquentiū peccata contristant, nec proficientium bona lætificant, sed de se tantùm, plerūquè autem nec de se oīnò solicitus, quid à suis boni malíve geratur, ignorat. Qui non prædicat perseuerantiam iustis, pœnitentiam prauis, cōtemptum mūdi cōuersis, futuras pœnas auersis. Qui non potest dicere contemptoribus admonitionis suæ, Futurum cogitate iudicium, quod ipse fortè nō cogitat: amatorib⁹ mundi, Nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat: ambitiosis, Ambitioni iam finem imponite, si eum ambitio ruinosa p̃cipitat: ebriosis, Ebrietatē cauete, si se mero vsq; ad alienationē mentis ingurgitat: sumptuosis dapibus *grauidis, non potest suis abstinētiam laudare, quam colcat: vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem nō potest dissuadere pecuniæ: inimicitiarū tenax, non valebit animos dissidentiū sacerdotali tranquillitate componere: iustitiam prædicare iudicib⁹ erubescit, quam ipse personę potentis fauore corrūpit. Nec defendit oppressos, si psonas aut honorat, aut despicit. Et quicquid boni non facit, aut mali committit: nec iubebit fieri, nec vetabit: quia necessariam docendi authoritatem, contrarietate suæ actionis aut amittit, aut minuit.

1. Ioan. 2.

*crudus,

De his qui benè docent, & malè viuunt. Cap. 29. Isidorus.

Isidor⁹ li. 3. de summo bono, cap. 37.

INterdùm doctoris vitio etiàm ipsa verax doctrina vilescit: & qui nō viuit sicut docet, ipsam, quam prædicat veritatē, contemptibilē facit. Arcus peruersus, est lingua magistrorum docentium benè & viuentiū malè: & ideò quasi ex puerso arcu sagittā emittunt, dum suam prauam vitam proprię linguæ ictu cōfodiunt. Qui benè docet, & malè viuit, tanquàm æs aut cymbalum sonitū facit alijs, ipse tamen sibi manet insensualis. Qui benè docet, & malè viuit, quòd docet, benè viuētibus proficit: quòd verò malè viuit, seipsum occidit. Sicut sacerdos, qui si dignè agit, vt sacerdotem decet, ministeriū eius & ipsi & alijs vtile est: indignè autē viuens, alijs quidem vtilis est loquendo, seaūt interficit prauè viuendo. Ac per hoc quod in illo mortuum est, propriū eius est: quod verò viuit in eo, id est, sacrum ministerium, alienum est. Qui benè docet, & malè viuit, videtur vt cereus, qui alijs bonam nouit lucem præstare, se verò in malis suis cōsumere atq; extinguere. Qui benè docet, & malè viuit, videtur bonū malo coniungere, lucē tenebris pmiscere, veritatē mendacio mutare.

De exemplis prauorum sacerdotum. Cap. 30. Isidorus.

SAepè per quos iustitia docet, per ipsos peccati morbus inrepit, & mors ad plebes pertransit, scilicet vel dum mala docent, vel dum praua faciunt. Pleriq; sacerdotes & clerici prauè viuentes, forma cæteris in malum existūt, qui in bonis exemplum esse debuerunt. Hi enim quoscunq; exemplo malæ conuersationis suæ perdūt, de illis rationem sinè dubio reddituri sunt. Ex carnaliū præpositorum exemplo, plerunquè fit vita deterior subditorum: & plebis merito fūt tales sacerdotes, qui exemplo deteriore populum destruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquàm episcopi deprauantur, quatenùs procliuiùs corruāt, qui sequuntur. Capite languescente, cætera corporis membra inficiuntur. Vndè & scriptū est: Omne caput languidū, & omne cor mœrens: à planta pedis vsq; ad verticem, nō est in eo sanitas. Caput enim languidū, doctor est agens peccatum: cuius malum ad corpus peruenit, dum eo vel peccāte, vel prauè docente, pestifer languor ad plebes subditas transit. Deteriores sunt, q̃ siue doctrinis siue exemplis vitam moresq̃; bonorum corrumpunt, his qui substātias aliorū prædiaq̃; diripiunt. Hi enim ea, quæ extra nos, sed in rebus quæ nostra sunt, auferunt: corruptores verò morū, propriè nosipsos diripiūt: quoniam diuitiæ hominum iustorū, mores eorum sunt. Multùm ergò distant damna morum, à damnis temporalium rerū, dum illa extra nos sint, mores verò in nobis.

De præpositis carnalibus. Cap. 31. Isidorus.

PRouidentia plerunquè diuini consilij ordinantur præpositi mūdana & exteriora sectantes, vt dum temporalibus rebus se totos impendunt, spirituales tutiorē vitā contemplationis exerceant: quia durę sunt quietè viuere volētibus sarcinæ curarū episcopalium. Prouidet sæpè Deus curis deditos secularibus, ad susceptionem regiminis: vt dum hi exteriora sinè tædio procurant, spiritua-

spirituales rebus interioribus sinè impedimento rerum terrenarum deseruiant. Dei ergò *ordinem accusant, à quo instituuntur, qui episcopos condemnāt, dum minùs spiritualia, sed magis terrena sectantur. Ex diuini enim constat tabernaculi dispositione, ob iniurias mundi ferendas & turbines, quosdam institui episcopos secularib⁹ curis insistentes, vt hi, qui interiùs superna desiderant, nullo terreno obsistente negocio, liberiùs hoc quod amant, intendant. Non est itaque iudicādus à plebe rector inordinatus, dum magis nouerint populi, sui fuisse meriti, puersi regimen suscepisse pontificis. Nam pro meritis plebium, disponitur à Deo vita rectorum. Exemplo Dauid peccant ad comparationem principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sententia damnātur Cham filij Noę, qui suorum prępositorum in publico culpas produnt, sicut Cham, qui patris pudenda non operuit, sed deridenda monstrauit. Habituri sunt Sem meritum & Iaphet, qui reuerēter operiunt, quæ patres suos excessisse cognoscūt. Si tamen patrum facta non diligant, sed tātùm operiant, nec imitentur. Nam sunt, qui præpositos ꝓ suos peruersè iudicant, dum terrenis studijs eos plùs viderint esse intentos, si vel parum iam ipsi de spiritualib⁹ cognouerint. Rectores ergò iudicandi à Deo sunt, à suis autem subditis nequaquàm iudicandi sunt, exemplo Domini, qui per se vendentes columbas & nummulariorum mensas proprio euertit flagello, & proiecit à tẽplo. Vel etiàm, sicut dicit Psalmista: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos *dijudicat. Quòd si à fide exorbitauerit rector, tunc erit arguendus à subditis: pro moribus verò reprobis toleraudus magis, quàm distringendus, à plebe est.

Ezech. 34. a

Psal. 81.

*dissensit.

*ordinationem.

De luctuosa descriptio carnaliter viuentium sacerdotum. Cap. 32. Prosper.

Prosper de vita cōtempl. lib. 2. cap. 4.

SEd nos præsentib⁹ delectati, dum in hac vita commoda nostra & honores inquirimus, non vt meliores, sed vt ditiores: nec vt sanctiores, sed vt honoratiores simus, cęteris præesse festinamus. Nec gregem nomini, qui nobis pascendus tuendusque commissus est, sed nostras voluptates, dominationem, diuitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. Pastores dici volumus, nec tamen esse contendimus. Officij nostri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorum spirituum feras à grege dilacerando non pellimus, & quod eis remanserit, ipsi consumimus, quandò peccantes diuites vel potentes non solùm non arguimus, sed etiàm veneramur, nè nobis aut munera solita offensi non dirigant, aut obsequa desiderata subducant. Ac sic muneribus eorum & obsequijs capti, immò per hæc illis addicti, loqui eis de peccato suo aut de futuro iudicio formidamus. Et ideò minaciter superbiam nostram diuinus sermo contundit, sed noster auditus nihil, vndè proficiamus, admittit: quia præsentis vitæ capti dulcedine, quæ pœna negligentiam nostrā maneat in æternum, nolumus cogitare. In pastores ergò ista dicuntur, de quorum nobis inani appellatione blandimur. Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israel, q̃ pascebant semetipsos. Nónne greges pascūtur à pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit, non consolidāstis: & quod ægrotum, non sanāstis. Quod fractū est, non alligāstis: & quod abiectum, nó reduxistis. Quod perierat, non quæsīstis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarū agri. Et paulò pòst: Propterea, pastores, audite verbum Domini. Viuo ego, dicit Dominus, quia pro eo, quòd facti sunt greges mei in rapinam, & oues meę in deuorationem omnium bestiarum agri, eò quòd non esset pastor: neque enim quæsiērunt pastores gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & gregē meum non pascebant: Propterea, pastores, audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Eccè ego ipse sup pastores requiram gregē meū de manu eorum, & cessare faciam eos, vt vltrà non pascant gregem, nec pascant ampliùs pastores semetipsos. Quis ad hæc non contremiscat? Quis ista sinè intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui aut nó intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia, quę Deus obseruari voluit, tam aptè posuit, & ità sui nominis authoritate firmauit, vt ea facilius, (quod dictu quoquè nefas est) contēnamus, quàm nos nō intelligere, vel nō credere tam aperta & diuina fingamus, quandò audimus, Hæc dicit Dominus: quis non futurum esse credat, quod dicit Dominus, nisi qui Deo non credit? Quod autem dicit, Væ pastoribus: istud væ, pro maledicto poni, & pastorum nomine nos significari, quis non intelligat, nisi qui futurum non cogitat? Greges Domini pascendos, pastores facti, suscipimus: & nos ipsos pascimus, quandò non gregum vtilitati prospicimus, sed quid foueat & augeat nostras voluptates, attendimus. Lac & lanas ouium CHRISTI, oblationibus quotidianis ac decimis fidelium gaudentes, accipimus: & curam pascendorum gregum ac reficiendorum, à quibus peruerso ordine volumus pasci, deponimus. Non sanamus spirituali consilio peccatis infirmum, non sacerdotali ope consolidamus ac reficimus diuersis tribulationibus fractum, non ad viam salutis reuocam⁹ er-

errantem, non requirimus solicitudine pastorali veniæ desperatione iam perditum, ad hoc potentes tantùm effecti, vt nobis in subiectos damnationem tyrannicam vẽdicemus, non vt afflictos, contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more fæuiũt, defendamus. Indè est, quòd tam à potentibus huius mundi, quàm à nobis, quod pei⁹, nonnulli grauiter fatigati depereunt, quos se de manu nostra Dominus requisiturum terribiliter comminatur, dicens: Requiram oues meas de manu pastorum, & cessare eos faciam, vt vltrà iam non pascant greges meos. Quod quid est aliud, quàm, pastores qui semetipsos, non greges meos, pascunt, sublimitate suæ dignitatis expoliabo, & inter reprobos, quia honorem suum noluerunt custodire, proijciam? Horum & his similiũ considerationẽ perterritus Propheta, timor
Psalm.54. & tremor, inquit, venerunt super me, & contexerũt me peccatorum meorum tenebræ, & dixi: Quis dabit mihi pennas sicut colũbæ, & volabo, & requiescam? Et hoc est totum, propter quod imperitiæ meæ ac futuri finis recordatus, ingemui: & voluī, sarcina episcopatũs mei deposita, elongare fugiens, & manere in solitudine: & ibi expectare
Ibidem. Deum, qui saluum me faceret à pusillanimitate mea, & ab ipsa intolerabilium mihi solicitudinum tempestate.

De iracundis doctoribus. Cap. 33. Isidorus

Isido. lib. 3. de summo bono, cap. 40. IRacundi doctores per rabiem furoris disciplinę modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt, & vndè emendare subditos poterant, indè potiùs vulnerãt. Ideò sinè mẽsura vlciscitur culpas præpositus iracundus, quia cor eius dispersum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius Deitatis. Mens enim soluta in diuersis, catena charitatis nõ adstringitur: sed malè laxata, malè ad omnem occasionem mouetur.

De zelo pastoralis officij erga subditos. Cap. 34. Gregorius.

greg. lib. 1. super Exec. homil. 12. circa finem. OMnis spiritalis zelus doctoris animũ frigit, quia valdè cruciatur, dum infirmos quosque æterna deserere, & rebus temporalibus delectari conspicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrificiũ, quale est zelus animarum, sicut Psalmista ait: Ze-
Psal. 68. lus domũs tuæ comedit me. Paulus apostolus zelo animarum cruciatus, dicebat: Quis
2. Cor. 11. g infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Ipsum suum cor, quod animarum zelo succenderat, quid aliud quàm quasi sartaginem fecerat, in quo amore virtutum cõtra vitia ardebat? Quòd enim vrebatur, sartago erat. Inardescebat enim, & coquebat, quia incẽdebatur amaritudine, sed virtutum alimenta præparabat
Eze. 4. a ex sua afflicta cogitatione. Quid est, quòd Ezechiel propheta sartaginem inter se & ci-

uitatem murum ferreum ponit, nisi quòd idem fortis zelus, qui nunc in mẽte doctoris agitur, in die extremi iudicij inter eum & animam quam à vitijs zelatur, testis est: vt etsi audire eis, q̃ doceret, noluerit, doctor tamen pro zelo, quem exhibet, de authoris negligentia reus non sit? Murum ergò ferreum propheta inter se & ciuitatem ponit, quia in vltionis tempore indè doctor à damnationis periculo munitur, vndè nũc per zelũ custodię cordis frixurã patitur. Quantum verò frixura cordis, q̃ spiritali zelo agitur, omnipotenti Deo placeat, apertè ostenditur, cùm offerri per legem simila in sacrificium iubetur. Scriptum quippe est: In sar- Leuitic. tagine oleo conspersa frigetur, offeretque eam calidam in odorem suauissimum Domino sacerdos, qui patri iure successerit, & tota cremabitur in altari. Tunc simila in altari frigitur, cùm munda mens iusti, per zeli sancti ardorem crematur. Quæ conspergi oleo præcipitur, id est, charitatis misericordia misceri, quæ in conspectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conspergatur ergò oleo mens, quæ in sartagine frigitur: quia sancti zeli districtio, necesse est, vt ex misericordię virtute & ardeat & claresc at. Amat enim eũdem ipsum, quem insequi videtur. Vndè & calida in odorẽ suauissimum Domino offerri præcipitur: quia si amorem zelus non habet, ea, quę de sartagine offertur, calorem simila amisit. Notandum valdè est, quis similam offerre præcipitur, videlicet sacerdos qui patri iure succesſerit. Ille enim sacerdos patri iure succedit, qui esse se omnipotentis Domini filium moribus demonstrat, atque à nobilitate intima, operum sorum ignobilitate nõ discrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet holocaustum fiat. Simila itaque in sartagine, est munda mens iusti in zeli spiritualis afflictione, quæ per solicitudinem animarum frigitur, & nõ solùm sacrificium, sed etiam holocaustũ Domino esse deputatur. Sumamus igitur sartaginem ferream, & ponamus eam murũ ferreum inter nos & ciuitatem, id est, assumam⁹ zelum fortem, vt inter nos & auditoris nostri animum, inueniam⁹ hàc postmodùm fortem munitionem. Tunc eam hunc murum ferreum inuenturi sumu⁹, si nunc eum fortiter tenemus, videlicet docẽdo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquandò leniter, aliquandò verò & seueriùs agendo. De qua seueritate per Ezechielẽ rectè subditur: Et Ezech. 4. obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem. Quid est, obfirmare faciem ad Hierusalem in latere descriptam, nisi vt ci animæ, cui cęlestis pacis visionem doctor denũciat, si adhuc eã infirmari in suis actibꝰ conspicit, remissiorẽ & clemẽtiorem se minimè ostendat? Vndè scriptum est: Filiæ tibi Eccles. sunt? seruа corpꝰ illarũ, & nõ ostẽdas hilarẽ faciem

faciem ad eas. Infirmæ quippe animę, atque appetitui mundi deditæ, aliquandò meliùs ex seueritate seruantur, vt obfirmata facies, id est, per seueritatis custodiam ab omni spe fluolæ remissionis obducta, inconstantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum, districtionis vigore constringat. Quod cùm à doctore agitur, semper necesse est, vt dulcedo & humilitas in corde teneat: quatenùs & multùm amet, & nunquàm contra eum per elationẽ superbiat, cui tamen amorem suum & humilitatẽ, pro vtilitate eius, prodere recusat. Sequitur, & circũdabis eã. Circundat doctor auditoris animam, cùm in oĩe quod in hac vita agitur, tentationũ laqueos apponi posse denunciat: vt dũ vbiquè fit mens pauida, vbiquè circunspecta, quanto timidior, tanto vigilantior viuat.
greg. moral. lib. 1. ca. 33. Ipse nanque zelus rectitudinis dum inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed indè subtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tẽpus, nè videat, reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatio, æterna post paululum in tranquillitate largiùs aperit, quæ hîc interim per cõmotionem claudit. Et vndè mens turbatur, nè videat: indè proficit, vt ad videndum veriùs claresc at. Sicut infirmãti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitùs negatur: sed indè eam post paululum veraciter recipit, vndè hanc ad tẽpus salubriter amittit. Nunquàm verò commotioni cõtemplatio iungitur, nec prævalet mẽs perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt. Nec turbatus fons respiciẽtis imaginem reddit, quam tranquillus propriè ostendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cùm per zelum animꝰ mouetur, curandum summoperè est, nè hęc eadẽ, quæ instrumento virtutis assumitur, menti iraꝰ dominetur. Nec quasi Domina pereat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquàm recedat. Tunc enim robustiùs contra vitia erigitur, cùm subdita rationi famulatur. Nam quãtumlibèt ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mẽtem vicerit, rationi protinùs seruire contemnit: & tãtò se impudentiùs dilatat, quãtò impatiẽtiam vitiorum, virtutem putat. Vndè necesse est, vt hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, nè ira extra mentis dominiũ transeat: sed in vltione peccati tẽpus modumque considerans, furgentem animi perturbationem subtiliùs retrahendo restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub æquitate disponat, vt eo fiat iustior vltor alienꝰ, quo priùs extitit victor suus: quatenùs sic culpas delinquentium corrigat, vt anrè ipse, qui corrigit, per patientiã crescat, vt feruorẽ suũ trãscendẽdo dijudicet, nè intẽperãter excitatꝰ, ipso zelo rectitudinis, lõgè à rectitudine aberret.

Quòd sacerdotes nihil proprij habere debeant, & ecclesiæ facultates tanquàm communes, vtpotè de quibus Deo rationem reddituri, suscipiant. Cap. 35. Prosper.

Prosper lib. de vita contemplatiua 2. ca. 9. EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore cõtemni. Non enim propriæ sunt, sed communes ecclesiæ facultates. Et ideò quisquis oĩbus, q̃ habuit, dimissis aut vẽditis, sit rei suæ contemptor: cùm p̃positus fuerit factꝰ ecclesiæ, oĩum q̃ habet ecclesia, efficitur dispensator. Deniquè sanctus Paulinus (vt ipsi meliùs nõstis) ingentia p̃dia, q̃ fuerant sua, vendita pauperibꝰ erogauit. Sed cùm postèa factus fuisset episcopus, non cõtemplit ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensauit. Quo facto satis ostendit, & propria debere p̃pter perfectionẽ conteni, & sinè impedimento pfectionis, posse q̃ sunt cõmunia ecclesiæ, possideri. Quid sanctꝰ Hilarius? nónne & ipse oĩa sua aut parẽtibus reliqt, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm merito pfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatẽn episcopus, quod illa tunc habebat ecclesia, nõ solum possedit, sed etiàm acceptis fidelium numerosis hæreditatibꝰ, ampliauit. Isti ergò tam sancti, tamque perfecti pontificis, factis euidentibus clamãt, posse & debere fieri, quod fecerunt. Qui vtiquè homines tam secularium q̃ diuinarum literarum sinè ambiguitate doctissimi, si scirent res ecclesię debere contẽi, nunq̃ eas haberent, q̃ oĩa sua reliquerant. Vndè datur intelligi, q̃ tales ac tanti viri, q̃ volentes fieri Christi discipuli, renunciauerant omnibus q̃ habebant, non vt possessores, sed vt p̃curatores, facultates ecclesiæ possidebant. Et idcircò, sciẽtes nihil aliud esse res ecclesiæ, nisi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperũ: nõ eas vendicauerũt in vsus suos, vt proprias, sed vt commendatas, pauperibꝰ diuiserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, nõ sibi, sed alijs possidere: nec habẽdi cupiditate ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subueniẽdi suscipere. Quod habet ecclesia, cum omnibus nihil habentibus cõmune habet: nec aliquid indè eis, qui sibi de suo sufficiunt, erogat, quandò nihil aliud sit habentibus dare, quàm perdere.

De disciplina sacerdotum in his, qui delinquunt. Cap. 36. Isidorus

Isido. lib. de summo bono, cap. 46. SAcerdotes pro populorũ iniquitate damnanꝫ, si eos aut ignorantes non eruidant, aut peccantes non arguant, testãte Domino ad prophetam: Speculatorem dedi te
Eze. 3. d domui Israel. Si non fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua, ille in iniqtate sua morietꝫ, sanguinẽ verò eius de manu tua requiram. Sic enim Heli sacerdos pro filiorũ
1. Re. 2. & 4 iniqtate dãnatus ẽst: & licèt eos delinquentes admonuit, sed tamen, vt oportuit, nõ re-

dar-

Universidad de Deusto Biblioteca

darguit. Sacerdotes exqrere debẽt peccata populorum,& sagaci solicitudine vnumquenque probare, iuxta testimonium Dominí,ad Hieremiam loquentis:Probatoré, inquit,dedi te in populo meo robustum,& scies & probabis vias eorum. Sacerdotes studio corrigendi facta perscrutari debẽt subiectorum,vt emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatorem cõuenit argui, ità iustum non exulcerari. Sacerdotes curã debẽt habere de his,qui pereũt, vt sacerdotali redargutióe aut corrigãtur à peccatis, aut si incorrigibiles existũt,ab ecclesia separẽtur. Atrociter arguunt, q decipiẽdo peccantes, non solùm non atguũt pro peccato,sed etiàm adulanter decipiunt, dicente propheta: Esa.9.c Et erunt, qui beatificãt populum istum, seducentes:& qui beatificantur, præcipitati. Atrociter iterùm arguũtur, qui peccantem non recipiunt, sed despiciunt & spernunt, nec alterius delictum tanquàm propriũ ingemiscunt. De talibus per Esaiam Dominꝰ Esa.65.a comminans,dicit:Qui dicunt,recede à me, non appropinques mihi, quia immũdus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardẽs 2.Cor.9.d tota die. Indè est,quòd & Apostolus omnibus omnia factus est, non imitatione erroris,sed miseratione compassionis,scilicet vt ità vitia aliena fleret,quemadmodùm si tali & ipse implicaretur errore. Boni pastores, populi debent peccata deflere, & totos se planctibus tradere, imitãtes Hieremiã prophetam,dicentem:Quis dabit aquam capiti meo,& oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die ac nocte interfectos populi Hiere.9.a meiꝰ Tanq̃ ꝓpria igitur delicta, plebis peccata sacerdos flere debet, sed affectu compatiendi,non actione commissi. Nonnulli præsules gregis,quosdam pro peccato à cõmunione eijciũt,vt pœniteãt: sed quali sorte viuere debeant, ad melius exhortãdo nõ visitant. Quibus congruè increpans sermo diuinus,comminatur. Pastores, qui pascũt Hiere.23.a populum meum, vos dispersistis gregẽ meum:eiecistis,& non visitãstis eum. Eccè ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum. Bonorum studia sacerdotũ,multa diligentia etiàm parua plebium facta perqrũt, vt dum in minimis subditorum peccatis se acerrimos præstant,maiori malo cautos sibi subditos ac solicitos faciant. Sicut medici morbos imminentes curandos suscipiũt,futuros verò, nè irrepant, medicinæ obiectu quadam præscientia antecedunt: ità & doctores boni sic ea,q̃ malè acta sunt, resecant,vt ea,quæ admitti possunt,nè perpetrentur, doctrina sua succurrente præueniant. Qui blando verbo castigatus,nõ corrigitur, acriùs necesse est arguaꝫ. Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari nõ possunt. Admonitꝰ secretim,si corrigi de peccato negligit, publicè arguendus est, vt vulnus, quod occultè sanari nescit,

manifestè debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palàm enim sunt arguendi, qui palàm nocent,vt dum aperta obiurgatione sanantur,hi qui eos imitando deliquerant,corrigantur. Dum vnus corripitur,plurimi emẽdantur. Necesse est enim, vt pro multorum salua tione vnus condemnetur, quàm pro vnius licentia multi periclitentur. Ità erga delinquentem sermo est proferendus,sicut eius,qui corripitur,expostulat salus. Quòd si opus est aliquam medicamenti salutem verbo increpationis adspergere, lenitatem tamen corde opùs est retinere. Doctores nonnunquàm duris feriunt increpationibus subditos,qui tamen à charitate eorum, quos corripiunt, non recedunt. Ecclesiæ censura, arrogantibus sæpè videtur esse superbia: & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis: quia non discernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo. Notandum ab omni pontifice vehemẽter, vt tanto cautiùs erga commissos agat, quãto duriùs à Christo iudicari formidat. Nam Matth. sicut scriptum est, In qua mensura mensi fueritis,remetietur vobis. Quotidiè nanque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. qui enim in nostris delictis clemẽtes sumus,in alieno peccato rigorem tenere nequaquàm debemus. Multi aliorum vitia cernunt,sua non adspiciunt. Et cùm ipsi maximis criminibus obnoxij teneãtur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo suo consistentem non sentiunt, & hærentem festucam in lumine fratris intendunt. Faciliùs reprehendimus vitia aliena,quàm nostra. Nam sæpè, quæ peruersa in alijs iudicamus, in nobis nocibilia esse minùs sentimus: & quod in alijs reprehendimus, agere ipsi non erubescimus. Faciliùs vitia vniuscuiusque, quàm virtutes,intendimus: nec quid boni quisq; gesserit, cupimus agnoscere:sed, quid malì egerit,perscrutamur.

De collata episcopo potestate ligandi atque soluendi. Cap. 37.

Gregorius.

PRædicatores sancti, qui districtum dei iudicium metuunt, animarũ iudices fiunt: & alios damnant & liberãt, qui semetipsos damnari metuebãt. Horum profectò nunc in ecclesia episcopi locum tenẽt. Soluendi atque ligandi authoritatem suscipiunt,qui gradum regiminis sortiuntur. Grãdis honor, sed graue pondus illius est honoris. Durum quippe est, vt, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat vitæ alienæ. Et plerunquè contingit, vt ipse iudicij locum teneat, cui * ad locũ vita minimè ꝓ cõcordat. Ac proindè sæpè agitur, vt vel damnet immeritos, vel ipse ligatꝰ,alios soluat. Sæpè in soluendis ac ligandis subditis, suæ

De episcopis, qui pro ordinatione sacerdotij, munera libenter accipiunt. Cap. 38.

greg.homi. 4.sup euan. Matth.10. Misit dominus Iesus.

NOnnulli episcoporum donum accepti spiritũs in vsum solent negociationis inflectere, & miraculorum signa ad auaritiæ obsequium declinare. Hinc est eñ, quòd Simon per impositionẽ manũs edita Act.8.d miracula conspiciens,percipere donum spiritussancti per pecuniam voluit, scilicet, vt deteriùs venderet,quod malè comparãsset. Hinc de templo redemptor noster flagello de resticulis facto turbas eiecit, cathedras Ioan.2.c vendentium columbas euertit. Columbas quippe vendere,est, per impositionem manũs,qua spiritussanctus accipitur, nõ ad vitæ meritum,sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiũtur, atque de largitate eadem laudis solummodò retributionem quærunt. Hi nimirùm, quod gratis acceptum est,gratis non tribuunt:quia de impẽso officio sanctitatis, nũmum expetunt fauoris. Vndè benè,cùm iustum virum describeret Esaias ꝓpheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus suas à munere:sed adiunxit,ab omni:quia aliud Esai.33.c est munꝰ ab obsequo,aliud munꝰ à manu, aliud munꝰ à lingua. munꝰ qppe ab obsequo, est subiectio indebitè impẽsa: Munus à manu, pecunia est: Munꝰ à lingua, fauor. Qui ergò sacros ordines tribuit, tunc ab oñi munere manꝰ excutit, quãdò in diuinis rebꝰ nõ solùm nullam pecuniã, sed etiàm humanã gratiam nõ requirit. Plerunquè fit, vt quisque eorum vel bona corporalia ab hominibꝰ accipere contemnat:sed quia hęc non accipit, maiores ab eis recipere laudes quęrat:& fortasse munus se accepisse non æstimat,q̃ bona corporalia accipere recusat. Sicut scriptũ est superiùs, aliquandò munus à manu, aliquandò verò ab ore porrigitur. Nam qui nummũ tribuit, à manu munus dedit: Qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerunquè sacerdos etsi exteriora dona,quæ terrenę forsitan necessitati congruunt,pro impositione manuum accipere recusat, plus est,quod sibi retribui appetit,cùm vltra meritum laudari desiderãs, munus ab ore quærit.

De subintroductis mulieribus. Ex Niceno concilio. Cap. 39.

Nic.cõ.c.3.

INterdixit per omnia magna synodus nõ Dist.32. Interdixit per omnia. episcopo,non presbytero,non diacono, nec alicui omninò, qui in clero est, licere, subintroductam habere mulierem,nisi fortè aut matrem,aut sororem,aut amitam,vel eas tantùm personas, quæ suspiciones effugiunt.

De clericis vsuras accipientibus. Ex eodem concilio. Cap. 40.

Nic.cõ.c.17.

Universidad de Burgos Biblioteca

14.9.4. Qui multi cle. Et dist.47. Qui multi sub regula Psalm.14.

QVoniam multi sub regula cõstituti, auaritiam & turpia lucra sectantur, oblitique diuinæ scripturę, dicẽtis: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: mutuũ dantes, centesimã exigunt: iustè censuit sancta & magna synodus, vt si quis inuẽtus fuerit post hanc definitionem vsuras accipiens, aut ex adinuentione aliqua, vel quolibet modo negocium transigens, aut hemiolia (id est, sescupla) exigens, vel aliquid tale ꝓrsus excogitãs turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus existat à regula.

De priuilegijs presbyterorum. Ex eodem concilio. Cap. 41.

Nic.cõ.c.18. dist.93. Peruenit ad sanctum

PEruenit ad sanctum magnumque concilium, quòd in quibusdam locis & ciuitatibus presbyteris gratiam sacræ cõmunionis diaconi porrigant: quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his, qui testatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidã diaconi ante episcopos oblata contingant. Hæc igitur omnia resecẽtur, & in sua diaconi mensura permaneant, sciẽtes, quòd episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergò post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiãt, aut episcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia, si hoc fiat, prẽter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiãm post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

De excommunicatis, quomodò tractandi sint: & quomodò concilia quotannis celebranda. Ex eodem concilio. Cap. 42.

Nice.cõ.c.5.

DE his qui communione priuãtur, seu ex clero seu ex laico ordine ab episcopis, per vnamquanque prouinciam sententia regularis obtineat, vt hi, qui abijciũtur, ab alijs non recipiantur. Requiratur autem, nè pusillanimitate, aut cõtentione, aut alio quolibet Epi vitio videat à congregatione secluſus. Vt ergò hoc decentiùs inquiratur, benè placuit, annis singulis per vnamquanque prouinciam bis in anno concilia celebrari, vt communiter simul omnibus episcopis prouinciæ congregatis, discutiãtur huiusmodi quæstiones. Et sic, qui suo peccauerunt episcopo euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequò vel in cõmuni, vel episcopo placeat, humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante quadragesimam Paschæ, vt omni dissensione sublata, munus offeratur Deo purissimum. Secundum verò circa tempus autumni.

11.q.3. Seruet ista sententia.

Quòd non oporteat demigrare. Ex eodem concilio. Cap. 43.

Nic.cõ.c.15.

PRopter multam perturbationem & seditiones, quæ fiunt, placuit cõsuetudinem omnimodis amputari, quæ prẽter regulam in quibusdam partibus videtur admissa, ità vt de ciuitate in ciuitatem non episcopus, non presbyter, non diacon⁹ trãsferatur. Si quis autem post definitionẽ sancti & magni cõcilij tale quid agere tentauerit, & se huiusmodi negocio mancipãrit, hoc factum prorsùs in irritum ducatur, & restituatur ecclesiæ, cui⁹ fuit episcopus, aut presbyter, vel diaconus ordinatus.

7.q.1. Nec oportet

Non transmigrandum de ciuitate in ciuitatem. Ex Chalcedonensi concilio. Cap. 44.

DE his, qui transmigrant de ciuitate in ciuitatem, episcopis aut clericis, placuit vt canones, qui de hac re à sanctis patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

De his, qui in ecclesijs, in quibus producendi sunt, minimè perdurant. Ex Niceno concilio. Cap. 45.

Nicẽ.

QVicũque temerè ac periculosè, neq; timorem DEI præ oculis habentes, nec agnoscentes Ecclesiasticam regulam, discesserunt ab ecclesia sibi cõmissa, presbyteri aut diaconi, vel quicunque sub regula prorsùs existunt, hi nequaquàm debẽt in aliam ecclesiam recipi: sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, vt ad suas parochias reuertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinẽtem audacter inuadere, & in sua ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente episcopo, à quo discessit, is, qui regulæ mancipatur, ordinatio huiusmodi irrita comprobetur.

7.q.1. Vnusquisq;

De flectendo genu. Ex eodem concilio. Cap. 46.

Nicẽ. cap.20.

QVoniam sunt quidam in die dominico genu flectentes, & in diebus pentecostes, vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruẽtur, placuit sancto cõcilio, stantes dñō vota dignissima psoluere.

Ancyr. cap.20.

De damnatis, & ministrare tentantibus. Ex Antiocheno concilio. Cap. 47

SI quis damnatus à synodo, vel presbyter aut diaconus à suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, siue episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes ei, oẽs abijci de ecclesia, & maximè, si posteaquàm didicerint, aduersùm memoratos prolatã fuisse sententiam, eisdem communicare tẽtauerint.

Ancyr. cap.21.

De clericis damnatis. Ex Africano concilio. Cap. 48.

Etil-

ET illud petendum vt statuere dignetur, vt si quis cuiuslibet honoris clericus iudicio episcoporum quocunq; crimine fuerit damnatus, non liceat eum siue ab ecclesijs, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quò nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

Antio. con. cap. 7.

De peregrinorum susceptione. Ex Antiocheno concilio. Cap. 49.

Chal.cõ. cap.10.

NVllus peregrinorum sinè pacificis, i. cõmendatitijs, suscipiatur epistolis.

Quòd non liceat clericis duarum ciuitatum ecclesijs ministrare. Cap. 50.

21.q.1. Clericis in duarum

NOn licere clericum in duarum ciuitatum conscribi simul ecclesijs, sed in qua ab initio ordinatus est, nõ ad quã confugit, quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes, reuocari debere ad suam ecclesiam, in qua primitùs ordinati sunt, & ibi tantummodò ministrare. Si verò iam quis translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ vel martyriorum, quæ sub ea sunt, aut Ptochodochiorum, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui ausi fuerint post definitionem magnæ & vniuersalis huius synodi, quicquam ex his quæ sunt prohibita, perpetrare, decreuit sancta synodus, à proprio huiusmodi gradu recidere.

21.q.2. Si quis iam translatus

Chal. con. cap.13.

Quòd non oportet peregrinos clericos sinè commendatitijs literis ministrare. Ex eodem concilio. Cap. 51.

Laodicẽ con. cap.41.

PEregrinos & clericos & lectores, in alia ciuitate præter commendatitias literas sui episcopi, nusquàm penitùs ministrare debere.

Quòd non sinè literis sacro ministerio subditi proficiscantur. Ex Concilio Laodicensi. Cap. 52.

Laodicẽ cõ. cap.16.

QVòd non oporteat sacerdotem vel clericum sinè literis proficisci canonicis.

De clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis episcopo. Ex Concilio Sardicensi. Cap. 53.

OSius episcopus dixit: Hoc quoquè omnibus placet, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum ab episcopo suo communione fuerit priuatus, & ad alterũ perrexerit episcopum, & sciẽrit ille, ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se conuocatis episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

Si quis excommunicatus, ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit. Ex Carthaginensi concilio. Cap. 54.

ITem placuit vniuerso concilio, vt qui excommunicatus fuerit, pro suo neglectu siue episcopus siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis sitæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

De non solicitandis clericis alienis. Ex Sardicensi concilio. Cap. 55. Sardi conc. cap.18.

IAnuarius episcopus dixit: Illud quoquè statuat sanctitas vestra, vt nulli episcopo liceat alterius Episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum solicitare, & in suis parochijs ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideò prohibet omnium sententia, nè quis hoc facere audeat.

Si qui clerici ab episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant, vndè recedere noluerunt. Ex Carthag. concilio. Cap. 56. Afric.con. can.57.

ITem placuit, vt quicunque clerici vel diaconi pro necessitatibus ecclesiarum nõ obtemperauerint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promouere, nec illic ministrent in gradu suo, vndè recedere noluerunt.

De his, qui semèl legerint in ecclesia, non eos posse promoueri. Ex Africano Concilio Cap. 57. Afric.cõ.c.2

ITem placuit, vt quicunque in ecclesia vel semèl legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt hæc: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginẽsi, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri episcopi subscripserunt.

Vt nullus alienum clericum solicitare vel tenere præsumat, sui episcopi non præueniente consensu. In decretalibus epistolis Leonis Papæ. Cap. 58. Leo in epis. 82. ad Anastasiũ Thessalon.cap.9.

19.q.2. Alienum cleri-

ALienum clericum, inuito Episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet, nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientemque conueniat. Nam grauis iniuriæ reus est, qui de fratris ecclesia id, quod vtilius est aut preciosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agatur, transfugam clericũ, ad suam ecclesiam metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs *processit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitiõi occasio relinquatur.

*excessit

Vt in ecclesijs conuiuia minimè celebrentur.
Ex Africano concilio. Cap.59.

Afric.con. cap.9.

VT nulli episcopi vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospites necessitate reficiantur. Populi etiàm ab huiusmodi conuiuijs, quantùm fieri potest, prohibeantur.

Quòd nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.
Ex Laodicensi Concilio Cap.60.

Laodicen cõc.cap.24.

QVòd non oporteat sacro ministerio deditos, à presbyteris vsque ad diaconos & reliquum ecclesiasticum ordiné, id est, vsq; ad subdiaconos, lectores, cantores, exorcistas, & ostiarios, & ex numero cõtinentium & monachorum, ingredi tabernas.

Dist. 44. Non oportet cleric.

De auaritia. Ex concil. Carthag. Cap.61.

AVrelius episcopus dixit: Auaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrẽ esse nemo est qui dubitet. Proindè inhibenda est. Et nè quis alienos fines vsurpet, aut per præmium terminos patrũ statutos transcendat. Nec ominò cuiquam clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quod si & sanctitati tuæ, & huic cõcilio videatur, præsenti placito designetur.

Carthagin. con.1. ca.13.

Gratus episcopus dixit: Nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis, formam accipient. Cæterùm, de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potiùs exequenda. Proindè, quod in laicis repræhenditur, id multò magis in clericis oportet prædamnari. Vniuersi dixerunt: Nemo contra prophetas, nemo contra euangelia facit sinè periculo.

Quòd vsuram non solùm clerici exigere non debent, sed nec laici Christiani.
Ex decretalibus epistolis Leonis Papæ. Cap. 62.

Leo epist.1. 14.q.4. Nec hoc prætereundum

NEc hoc quoquè prætereundum esse duximus, quosdam turpis lucri cupiditate captos, vsurariam exercere pecuniã, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos, cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

De his, qui esum carnium in clero constituti diffugiunt.
Ex Concilio Ancyrano. Cap.63.

Ancyra. cõ. cap.13.

DE his, qui in clero sunt presbyteri & diaconi, & à carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere: & ità, si voluerint, continere. Quòd si intantùm eas abominantur, vt nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda: tanquàm non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

De numero certo diaconorum.
Ex Neocæsareensi concil. Cap.64.

Neocæs. con.cap.14. Dist.93. Diaconi debent

DIaconi septem debent esse, iuxta regulam, licèt & valdè magna sit ciuitas. Idipsum autem & Actuum Apostolorũ Act.6.a liber insinuat.

De his qui abominantur eos, qui carnibus vescuntur.
Ex concilio Gangrensi. Cap.65.

Gangren cõc.cap.2.

SI quis carnes edentem, præter sanguinẽ & idolis immolatum & suffocatum, cum religione & fide, condemnat velut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

De his, quæ in vsus pauperum conferuntur.
Ex eodem concilio. Cap.66.

Gangr. cõc.cap.4.

SI quis dederit vel acceperit oblata, pter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

De his, qui pro virginitate superbiunt.
Ex eodem Concilio. Cap.67.

Gang. cõc.cap.5.

SI quis ex his, qui virginitatem propter Deum seruant, extollitur aduersùm coniugatos anathema sit.

De his, qui Dominico die ieiunant, tanquàm nihil præ cæteris differente.
Ex eodem concilio. Cap.68.

Gang. cõc.cap.6.

SI quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema sit.

Dist. 44. quis hoc

De his, qui ecclesiastica ieiunia absque necessitate dissoluunt.
Ex eodem concilio. Cap.69.

Gang. cõc.cap.8.

SI quis eorum, qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Ecclesia custodita, superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit.

Dist. 44. quis hoc

De his, qui se à perceptione sacræ communionis auertunt.
Ex Antiocheno concilio. Cap.70.

Antioc. cõcilio cap.2.

OMnes, qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratiõe cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptiõe sanctæ communionis auertunt, hi de ecclesia remoueantur, quàm diù per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur.

De his, qui ab alia pnrochia præter conscientiam episcoporum suorum, in alijs commorantur.
Ex eodem concilio. Cap. 71.

Antioc. cõcilio cap.3.

7.q.1. Si qs presbyter vel diacon.

SI quis presbyter aut diaconus, & omninò quilibet ex clero, parochiam propriam deserens, ad aliam properauerit: deindè omninò demigrans, in alia parochia p multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidèm non ministret, maximè si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempserit. Quòd si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus remoueatur, ità vt & nequaquàm locum restitutionis inueniat. Si verò pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiàm à communi coërceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissoluat.

Antio. con. cap. 6.

De clericis & laicis excommunicatis.
Ex eodem concilio. Cap.72.

11.q.3. Si qs à proprio episcopo.

SI quis à proprio episcopo communione priuatus est, non antè suscipiatur ab alijs, quàm suo reconcilietur episcopo, aut certè ad synodum, quæ congregatur, occurrens, pro se satisfaciat.

Antio. con. cap. 11.

De episcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.
Ex eodem concilio. Cap. 73.

11.q.3. Si qs episcopus

SI quis episcopus aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter consilium & literas Episcoporum prouinciæ, & præcipuè metropolitani, adierit Imperatorem, hũc reprobari & abijci oportere non solùm à communione, verùm & ab honore cuius particeps videtur existere, quia venerandi principis auribus molestiam tentauit inferre contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & cõsilio metropolitani, & cæterorum episcoporum, qui in eadem prouincia commorantur, qui etiàm proficiscentem suis epistolis prosequantur.

Antioc. cõcil. cap.12.

De damnatis episcopis aut clericis adeuntibus Imperatorem.
Ex eodem Concilio Cap. 74.

11.q.3. Si qs à proprio episcopis.

SI quis à proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oportet ad maius episcoporum conuerti concilium, & quæ putauerint habere iusta, plurimis episcopis suggerat, eorumque discussiones & iuditia præstolentur. Si verò hæc paruipendentes, molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitùs opperiri dijudicamus.

Lucifer. ad Const. Aug. Nõ Can. Conc.

Vt hi, qui sacrario seruiunt, vsuras non exigant.
Ex Laodicensi Concilio Cap.75.

QVòd non oporteat sacerdotes & clericos fœnerantes, vsuras, vel quæ dicuntur sescupla, i. summam capitis & dimidium summæ, percipere.

De his, qui debeant in ambone, id est, in pulpito psallere.
Ex eodem concil. Cap.76.

Laod. conc. cap.15.

QVòd non oporteat ampliùs pter eos, qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in ecclesia psallere.

De honore, quem presbyteris diaconi, & diaconis hi, qui ipsis sunt inferiores, debeant exhibere.
Ex eodem concilio Cap.77.

Laod.cõ. cap. 20. Dist.93. Nõ oportet.

QVòd non oporteat, diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat. Similiter autem & diaconis honor habeatur ab obsequentib⁹, id est, à subdiaconis & omnibus clericis.

Quòd subdiaconi non debeant benedicere, vel benedicta tribuere.
Ex eodem concilio. Cap.78.

Laod. cone. cap. 25. Dist. 93. Nõ oportet subdiacon.

QVòd non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

De exorcistis, qui non sunt ab episcopis ordinati.
Ex eodem Concilio. Cap.79.

Laod. con. con. 26. Dist.69. Nõ oportet ex.

QVòd hi, qui nõ sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesia quàm in domibus exorcizare non possunt.

In ecclesia prandia fieri non debere.
Ex eodem concilio. Cap.80.

Laod. conc. cap.28.

QVòd non oporteat in domicilijs diuinis, id est, in Dominicis Ecclesijs conuiuia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere vel accubitus sternere.

Dist.42. Nõ oportet in basilicis

Quòd præter episcopum clericus proficisci nõ debeat. Ex eodem concilio. Cap. 81.

Laod.con. cap.42.

QVòd non oporteat sacerdotem vel clericum præter iussionem sui episcopi proficisci.

Vt ad sacrarium mulieres non introëant.
Ex eodem concilio. Cap.82.

Laodicen cõc.cap.44.

QVòd non oporteat ingredi mulieres aliquas ad altare.

Non licere clericis, publicis spectaculis interesse. Ex eodem concilio. Cap.83.

Laodic.cõc. cap.54.

QVòd non oporteat sacerdotes aut clericos quibuscunq; spectaculis in scenis aut in nuptijs interesse: sed antequàm thymelici ingrediantur, exurgere eos cõuenit, aut indè discedere. Nec oporteat sacerdotes aut clericos ex collatis vel comessationibus conuiuia celebrare. Hoc autem nec laicis posse congruere.

De consec. dist. 5. Non oportet ministros

Oblationes in domibus offerri non debere.
Ex eodem concilio. Cap. 84.

Laodicen con.1. ca.55.

QVòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab episcopis vel presbyteris.

Dist.44. Nõ oportet in.

Laod. conc. cap. 58. Chalc. concil. cap. 7.

De clericis & monachis non manentibus in suo proposito.

Ex Chalcedonensi concilio Cap. 85.

QVi semèl in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetierunt, statuimus, neque ad militiam, neq; ad dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quò minùs redeant ad hoc, quod primitùs elegerunt, anathematizari.

20.q.3. Eos qui semèl.

Chalc. con. cap. 9.

Quòd non oporteat clericos, habentes aduersùs inuicèm negocia, proprium episcopũ relinquere, & ad secularia iudicia euocari.

Ex eodem Concilio. Cap. 86.

11.q.1. Si clericus.

SIquis clericus aduersùs clericum habet negocium, non deserat episcopum proprium, & ad secularia percurrat iudicia: sed priùs actio ventiletur apud episcopum proprium, vel certè consilio eiusdẽ episcopi, apud quos vtræque partes voluerint, iudicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Quòd si clericus habet causam aduersùs episcopũ proprium, vel aduersùs alterum, apud synodum prouinciæ iudicetur. Quòd si aduersùs eiusdem metropolitanum episcopus vel clericus habet querelam, petat aut primatem diœceseos, aut sedem regiæ vrbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur.

Chalc. con. cap. 20.

Quòd minimè clericos transmigrari conueniat.

Ex eodem Concilio Cap. 87.

Dist. 71. clericos insingulis.

CLericos in ecclesia ministrantes, sicut iam constituimus, in alterius ciuitatis ecclesiam statutos fieri non oportet, sed cõtentos esse, in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes prouincias, ex necessitate ad aliã ecclesiam transierunt.

In Chalc. con. cap. 22.

Quòd non liceat clericis, post mortem sui episcopi res ad eum pertinentes, diripere.

Ex eodem concilio. Cap. 88.

12.q.2. Non liceat clericis.

NOn licere clericis, post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoq; est canonibus constitutum. Quòd si hoc facere tentauerint, graduum suorum periculo subiacebũt.

Carthag. cõc. cap.

Si quis clericorum pauper promotus in ordine postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subijciat.

Ex Carthaginensi Concilio. Cap. 89.

ITem placuit, vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur: & tempore episcopatûs vel clericatûs sui, agros vel quæcunque prædia nomine suo comparant, tãquàm rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisì admoniti in ecclesia eadem ipsa cõtulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius vel successione cognationis obuenerit, faciant indè, quod eorum proposito congruit. Quòd si à suo proposito retrorsùm exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tanquàm reprobi iudicentur.

Africani conc. 90.

Vt clerici tabernas non ingrediantur.

Ex Africano concilio. Cap. 90.

Dist. 44. Clerici.

VT clerici edendi vel bibendi causã tabernas non ingrediantur, nisì peregrinationis necessitate compulsi.

Africani conc. 91.

Vt alienus clericus minimè suscipiatur ab alio.

Ex eodem concilio. Cap. 91.

EPigonius episcopus dixit: In multis conciliis hoc statutum est, etiàm nunc hoc confirmandum est à vestra prudentia, beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

epist. 2.

Vt clericus nec suo nec alieno nomine fœnus exerceat.

Ex decretalibus epistolis Leonis papæ I. Cap. 92.

ILlud etiàm duximus præmonendum, vt sicut non suo, ità nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solum adspicere & exercere debemus, vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

Epist. 12. cap. 12. Dist. 88. Si quis clericorum. Item Leo in epist. 4.

Vt clerici nullas negociationes inhonestas aut turpia lucra sectentur.

Ex decretis Gelasij papæ. Cap. 93.

CONsequens fuit, vt illa quoq;, quæ de Piceni partibus nupèr ad nos missa relatio nunciauit, nec nunc prætereunda putaremus, id est, plurimos clericorum negotiatiõibus inhonestis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipse Dominus noster negociatores è templo verberatos, flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Psalmistam quoquè Dauid surda dissimulantes aure cantantem: Quoniam non cognoui negociationes, introibo in potentias Domini. Proindè huiusmodi aut ab indignis posthàc quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negociationis ingenio, vel cupiditate cessandum, aut in quocunq; gradu sint positi, mox à clericalibus officijs abstinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & esse debet, & dici, nè officina negociationis & spelunca potiùs sit latronum.

Matt. 21. 2. Tim. 2. Psal. 70. 1. Cor. 10. d Ioan. 2. Matt. 21. Luc. 19. Ioan. 2. Dt

De vita clericorum Ex epistola Hieronymi ad Nepotianum. Cap. 94.

PEtis à me, Nepotiane charissime, literis transmarinis, & crebrò petis, vt tibi breui volumine digeram præcepta benè viuendi: & qua ratiõe is, qui seculi militia derelicta, vel monachus cœperit esse vel clericus, rectum Christi tramitem teneat, nè ad diuersa vitiorum diuerticula rapiatur. Scio quidem ab auunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est, te & didicisse, quæ sancta sunt, & quotidiè discere, normamq; vitæ eius exemplum habere virtutum. Sed & nostra, qualiacunq; sunt, suscipe, & libellum hunc libello illius copulato, vt cùm ille te monachum erudierit, hic clericum doceat esse perfectum. Igitur clericus, qui Christi seruit Ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum, & nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè sors interpretatur: propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse, sors (id est, pars) clericorũ est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui Dominũ possidet, & cum prophetа dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratia, si aurum, si argẽtum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus pars eius fieri nõ dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Leuita & sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens, alaris oblatione sustentor, habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaq; te, & repetens iterùm iterumque monebo, nè officium clericatûs, genus antiquæ militiæ putes: id est, nè lucra seculi in Christi quæras militia, nè plus habeas, quàm quandò clericus esse cœpisti, & dicatur tibi, Cleri eorum non proderunt eis. Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus conuiua nouerit. Negotiatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quanos mores confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas opes, ille sectatur. Tibi cordi est mansuetudo, silentium, secretum: illi loquacitas, attrita frons, fora placent & plateæ, & mediorum tabernæ. In tanta morum discordia, quæ potest esse cõcordia? Hospitiolum tuũ aut rarò, aut nunquàm mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Nè sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec Dauid sanctior, nec Salomone sapientior potes esse. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione sua mulier eiecit. Aegrotanti tibi sanctus quilibet frater adsistat, & germana, vel mater, aut ꝓbatæ quælibet fidei apud oẽs. Quòd si huiusce modi non fuerint consanguinitatis castimoniæque personæ, multas anus nutrit Ecclesia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrãdo, vt infirmitas quoq; tua fructum habeat eleemosynæ. Scio quosdam conualuisse corpore, & animo ægrotare cœpisse. Periculosè tibi ministrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatûs aut vidua visitatur, aut virgo, nunquàm domũ solus introeas: talesque habeto socios, quorum contubernio non infameris. Si lector, si acolytus, si psaltes te sequitur, non ornentur veste, sed moribus: nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola, secretò & absque arbitro vel teste non sedeas. Si familiariùs est aliquid loquẽdum, habet nutricem maiorem domûs, virginem, viduam, maritatã: non est tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caueto omẽs suspiciones, & quicquid probabiliter fingi potest, nè fingatur, antè deuita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas, & degustatos cibos, blandasq; & dulces literas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meumq; desiderium Christus est. Natus in paupere domo & in tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem satiare ventrem poteram, nunc similã & mella fastidio. Noui & genera, & nomina piscium: in quo littore concha lecta sit, calleo: saporibus auiũ, discerno prouincias: & ciborum me raritas, ac nouissimè damna ipsa delectant. Tu quidem diuinas sæpiùs scripturas lege, immò nunquã de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas: obtine eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonẽ, vt possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, Paratus semper ad satisfactionẽ oñi poscenti te rationem de ea, quæ in te est, spe & fide. Non confundant opera tua sermonem tuum, nè cùm in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, Cur ergò hæc, q̃ dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusq; concordent. Esto subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parentem suspice. Amare, filiorum: timere, seruorũ est. Si pater ego sum, inqt, vbi est honor meus? Si Dominus ego sum, vbi timor meus? Melius est, charissime, non habere, quod

Gene. 3.

Matt. 5. D

paulò post priora.

Mal. 1.

quod tribuas, quàm impudenter petere, quod des. Sed & genus arrogantiæ est, clementiorem te velle videri, quàm pontifex Christi est. Non omnia possumus omnes. Virg. ecl. 8.
Alius in ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera. 1. Cor. 12. b
Lege Pauli epistolam ad Corinthios, quomodò diuersa membra vnum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen & simplex frater ideò se sanctum putet, si nihil nouerit: nec peritus & eloquens, lingua æstimet sanctitatem. Multoque melius est, è duobus imperfectis rusticitatè habere sanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt: marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur: & ministrorum Christi nulla electio est. Nunc verò portemus crucem Christi, & diuitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Christus vocat iniquum mammona? Quid suspicimus & amamus, quod Petrus se non habere testatur? Turpe est, ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoq; vescebatur alieno, lictores consulum & milites excubare, iudicemque prouincix melius apud te prandere, quàm in palatio. Quòd si obtenderis te facere hæc, vt roges pro miseris atque subiectis, iudex seculi plùs deseret clerico continenti quàm diuiti, & magis sanctitatem tuam venerabitur quàm opes. Aut si talis est, qui non audiat clericos, nisi inter phialas libenter carebo huiuscemodi beneficio, & CHRISTVM rogabo pro iudice, qui magis potest & citiùs subuenire, quàm iudex. Melius enim est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Melius est sperare in Domino, quàm sperare in principibus. Nunquàm redoleas vinum, nè audias illud philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Vinolentos sacerdotes & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet: Qui altario deseruiunt, vinum & siceram non bibant. Sicera Hebræo sermone, omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, siue illa quæ frumento conficitur, siue pomorũ succo, aut cùm saui decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus aqua pinguior coloratur. Quicquid inebriat, & statum mentis euertit, fugę similiter vt vinum. Nec hoc dico, quòd DEI creatura à nobis damnetur: siquidem & Dominus, vini potator est appellatus, & Timotheo dolenti stomachum, modica vini sorbitio relaxata est: sed modum pro ætatis & valetudinis & corporum qualitate, exigimus in potando. Quòd si absque vino ardeo adolescentia, & inflammor calore sanguinis, & succulento validoq; sum corpore, libenter carebo poculo, in quo suspicio veneni est. Pulchrè dicitur apud

Luc. 16. c
Acto. 3. i
Psalm. 117.
1. Tim. 3. a
Leuit. 10. b
Matt. 11. c
1. Tim. 5. d

Græcos, sed nescio vtrùm apud nos æquè resonet: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Tantum tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque cibo rum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescamur pane. Audio præterea, quosdam contra hominum rerumque naturam, aquã non bibere, nec vesci pane, sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumq; succum non calice sorbere, sed cõcha. Fortissimum ieiunium est, aqua & panis: sed qa gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quasi publicum & commune, ieiunium non putatur. Caue, nè hominum rumusculos aucuperis, nè in offensam Dei, populorum laudem commutes. Si adhuc (inquit Apostolus) hominibus placerem, CHRISTI seruus non essem. Desijt placere hominibus, & seruus factus est Christi: per bonam & malam famam, à dextris & à sinistris CHRISTI miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur. Non diuitijs tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit & tristia. Per diem sol non vrit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, nè rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria: & conscientia repugnante, pharisaica ambitione circundari. Indè pendet Euangelium, indè lex & prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Quanto melius erat, hæc non in corpore, sed in corde gestare, Dominum habere fautorem, non adspectus hominum? Vis scire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto iustitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere: quadriga hæc te, velut aurigam Christi, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili preciosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris, & ornamento tibi sunt & tutamini: gemmæ vertuntur in scuta. Caue quoquè, nè aut lingua, aut aures habeas prurientes, id est, nè aut ipse alijs detrahas, aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, aduersùs fratrem tuum loquebaris, & aduersùs filium matris tuæ ponebas scandalum. Parce à detractione linguæ, custodi sermones tuos, & scito, quia per cũcta, quæ de alijs loqueris, tua sententia iudicaris: & in hisipsis forte reprehendendus eris, quæ in alijs arguebas. Nesi verò illa iusta est excusatio, referẽtibus alijs iniuriam facere non possum. Nemo inuito audi-

auditori libenter refert. Officij ergò tui sit, charissime, non solùm oculos castos seruare, sed & linguam. Nunquàm de mulierum formis disputes, nec quid agatur in cuiusquam domo, alia domus per te nouerit. Omnium Christianorum domos, quasi proprias, amare debemus. Facilè contemnitur clericus, qui sępiùs vocatus ad prandium, ire non recusat. Nunquàm petentes, rarò accipiamus rogati. Beatius enim est magis dare, quàm accipere. Nescio enim, quo modo etiàm ipse, qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat, & mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plùs te posteriùs veneratur. Procuratores ac dispensatores domorum alienarum atque villarum, quomodò possunt esse clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico quippiam rapere, furtum est: Ecclesiam fraudare, sacrilegium est. Accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis vel cautum esse velle, vel timidum, aut (quod apertissimi sceleris est) aliquid indè subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. Act. 20. g

Ego fame torqueor, & tu iudicas, quantum ventri meo satis sit? Aut diuide statim, quod acceperis: aut si timidus dispensator es, dimitte largitorem, vt sua ipse distribuat. Nolo, sub occasione mea sacculus tuus plenus sit. Nemo mea meliùs me seruare potest. Optimus dispensator est, qui nihil sibi reseruat. Coegisti me, Nepotiane charissime, talia scribendo confodiendũ me omnium prodere linguis. Aut enim nihil scribendum fuit, nè hominum iudicium subiremus, quod tu facere prohibuisti: aut scribentes nõsse cunctorum aduersùm nos maledicorum tela torquenda. Quos obsecro, vt quiescant, & desinant maledicere. Non enim vt aduersarijs, sed vt amicis scripsimus, nec inuecti sumus in eos qui peccant, sed, nè peccent, monemus. Neque in illos tantùm, sed & in nosipsos seueri iudices fuimus. Volentesque festucam de oculo alterius tollere, nostram priùs trabem eiecimus. Nullum læsi, nullius nomen meа scriptura designatum est, neminem speciatim meus sermo pulsauit. Generalis de vitijs disputatio est. Qui mihi irasci voluerit, ipse de se, quòd talis sit, confitebitur.

De institutione Clericorum. Ex Epistola Hieronymi ad Paulinum presbyterum. Cap. 95.

OBsecro te charissime, vt multitudines hominum, & officia, & salutationes, & conuiuia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & vespertinus cibus, olera & legumina, interdumque piscibus stercus conficiat. Quicquid post gulam non sentitur, idem tibi sit, quod panis & legumina. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum flexo corpore, & mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpiùs dormiendum. Rumusculos, & gloriolas, & palpantes adulatores, quasi hostes fuge. Pauperibus & fratribus refrigeria sumptuum manu propria distribue. Humilitatem vestium tumenti animo non appetas. Secularium, & maximè potentium, consortium deuita. Habeto simplicitatem columbæ, nè cuiquam machineris dolos: & serpentis astutiam, nè aliorum supplanteris insidijs. Non multùm distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Templum verum CHRISTI, anima est credentis. Illam exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa CHRISTVM susscipe. Nescio enim, quomodò plùs placeat mundo, qui CHRISTO displicet.

De viuendi forma. Ex Hieronymo ad Rusticum. Cap. 96.

DIco autem, si clericatus titillat te desiderium, disce quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo: nè miles antequàm tyro, nè priùs magister fis, antequàm discipulus. nõ est humilitatis meę neq; mensuræ, iudicare de clericis, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere. Habeãt illi ordinem & gradum suum. Quem si tenueris, quomodò tibi in eo viuendum sit, editus ad Nepotianum liber, docere te poterit. Volo ergò, vt sinè intermissione & vigil tibi sit sensus, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & vitia carnis non amabis. Nec vacet mens tua varijs perturbationibus. Quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum. Memento quia & Apostoli Christi habentes potestatem de Euangelio viuere, laborabant manibus suis, nè quem grauarẽt: & alijs tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia. Istà ergò age, & viue in monasterio, vt clericus esse merearis, vt adolescentiam tuam nulla sordе commacules, vt ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium, fœminæq; nomen tuum nouerint, & vultum nesciant. Cùm ad perfectam ætatem vẽneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel pontifex ciuitatis in clerum elegerit: agito, quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores, quia in omni conditione & gradu optimis mixta sunt pessima. Multo tempore disce, quod doceas. Nè credas laudatoribus 1. Co. 9.

tuis, immò irrisoribus aurem nè libenter accommodes.

Quid distet inter monachum & clericum.

Ex Hieronymo ad Heliodorum.

Cap. 97.

MOnachum autè perfectum esse nolle, delinquere est. Sed hoc de gradu pulsus, prouocabis ad clericos, an de his aliquid audeam dicere, qui certè in suis vrbibus commorantur. Absit autem, vt quicquã de his sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos etiàm Christiani sumus, qui claues regni cælorum habentes, quodammodò ante iudicij diem iudicant, qui sponsam Domini sobria castitate conseruant. Sed alia (vt antè perstrinxi) monachorum causa est, alia clericorum. Clerici pascunt oues, ego pascor. Illi de altario viuunt: mihi, quasi infructuosæ arbori, securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatẽ, cùm in Euangelio Christi anum viduam, Luc.21.a duo, quæ sibi sola supererant, æra mittentem, laudauerit Dominus. Mihi ante presbyterum sedere non licet. Ipsi, si peccauero, licet tradere me satanę in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini Iesu. 1.Cor.5. Et in veteri quidem lege, quicunq; sacerdotibus non obtemperâsset, aut extra castra Deut.17.c positus lapidabat à populo, aut gladio ceruice subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spirituali mucrone truncatur: aut electus de Ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.

De vita Clericorum.

Ex Hieronymo ad Oceanum.

Cap. 98.

DEprecatus es, vt tibi breuiter exponerem, qualiter clerici victitare debeãt: hinc me pleriq; maledictis æmuli prostolantur, quia non sileo veritatem. Prima qudem tentamenta sunt clericorum, fœminarum frequentes accessus. Iste sexus reprehensibiles exhibet clericos. Quid tibi reuerà cũ fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te in publico cuncti, te in agro rustici, aratores, ac vinitores quotidiè lacerabũt, si cõtra depositum fidei cum fœminis habitare contendis. Et quia (vt arbitror) concupiscis irreprehensibilis inueniri, testimonio bono munire. Nunquid in choro Apostolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines tecum commorari, etiàm quę de genere tuo sunt. Dilige eas, exteriùs ordina, frequenter visita, iunctus obsequio clericorum, nè, dum secretaliter ac solus ingrederis, macules testimonium tuum. Aliter nanque coniugati, aliter * continentes edocentur Ecclesiasticum subire ministerium & onus. Fœminarum cum clericis nullo pacto coniuncta præcipitur conuersatio. Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nociuumq; genus est fœmina. Cùm proximat stipula, incendit ignem. Flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego iudico, si cum viris fœminæ habitent, viscarium non deerit diaboli. Ex eis aucupatum est ab initio peccatum. Ferreas Genes mentes libido domat. Si alligauerit quis ignem in sinu suo, vestimenta eius non comburẽtur? Aut si ambulauerit quis super carbones ignis, pedes suos non comburet? Mihi crede, non potest toto corde habitare cũ Domino, qui fœminarum accessibus copulatur. Sed dicis: Qui ambulat (inquit) simpliciter, ambulat confidenter. Benè & argutè. Sed oportet te testimonium habere ab his, qui foris sunt. Licèt coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona prouidenda sunt, quia astutiores sunt filij tenebrarum super filios lucis. Cùm à te hoc genus nõ amputatur, das locum reprehendentibus te. Ipse te detrahentium morsibus tradidisti, si agapetarum consortium non dimiseris. Benignus es, gaudeo. Pudicus, falsum est. Si pudicitiam quæris, fœminam, quam videris conuersantem benè, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. Non vestis tenera clericum facit aut sacerdotem, sed casta mentis intentio. Hæc enim deuotionem honoris in te custodit. Honorem quidem gloriosum boni operis fama conseruat. Sacerdotes quippe decet, vel cæteros quidem clericorum gradus (vt suprà dictum est) à fœminis segregari. Si igitur generis gratia iudicas easdem nullo pacto dimittere, memento Thamar, quòd ab 2.Reg Amnon fratre suo corrupta sit. Idipsum prosequor, dilectissime: vbi vnius est tabernaculi conuersatio, carnis non facilè tollitur delectatio. De duobus enim quod vnus desiderat, si loqui non potest, vel tentatur. Remotio igitur viri, castitatis collocat arma, construit in melioribus castra, pudoris honoré consolatur. Potuit enim & Maria mater Iesu, de choro Apostolorum non discedere, si liceret. Tecla post tentationem passionis Antiochiæ à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cũ vxore pergit ad bellum. Non inuideo charitati. Sit tibi cum castis virginibus dilectio Iongæua. Tunc in bono meritum collocabis, & famam meliorabis. Sed de congregatione puellarum pulchrè censeo, in hebdomada secunda visitatione ad benedicendam congregationem conuenias: sed non solus, nè rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini discutere vitam, non suam. Propterea dignè accipe nostrorum præcepta verborum, & mo-

*virgines

nita humilitatis, quæ fraterno affectu calamo imperãte expressimus, dulciter lege. Iam verò vt reprehensibilis diuini altaris sacerdos non sit, pauca de reliquis Apostoli testimonijs, quantùm Dominus donat, exponam. Sufficiant superiores causæ, quæ dictę sunt. Verùm nè aliquis minùs intelligens, ad Episcopos sentiat Apostolum fuisse locutum, quod de diaconibus ad Timotheum præceptum est, quid de presbyteris ad Titum, commemorare delectat? Sed præterẽdum non est, superiorem explanare sententiam. Vnius vxoris virum, & noua & vetus præceptio sacerdotum censuit eligendum. Quia digamos ad ministerium pleriq; Episcopi applicuerũt, sic asseruerunt: Concubina fuit illa, hæc vxor: quasi non hæc eadem sint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercentur, quæ vxor asseritur. Aut quia coniugij tabulas non fecit, concupiscentia alia non fuit? Nullo pacto digamos, Leuit.21.c vel concubinarum catenis infertos, decet subire sacerdotij ministerium. In Leuitico scriptum est ac præfinitum, quales eligi debeant sacerdotes. Si ergò clericus monogamus fuerit, & vxor eius digama, noli eum Tit.1.b ad ministerium applicare. Hæc Tito præcepta idem Apostolus de ordinandis clericis dedit. Et quia liber finem expectat, ad id redeamus, vndè digressi sumus. Nec si duæ aut tres pariter Dei ancillæ morentur, solum ad eas decet ingredi sacerdotem. Si quis hæc præcepta non obseruârit, hostis est animæ suæ. Quòd si post monita nostra aliquis clericus agapetas ampliùs quæsierit amare, quàm Christum, secundùm synodalem regulam conueniatur, & præcepta patrum in Nicea definita, ei legantur. Iam verò, si conuentus prędicta fugerit & reliquerit, consequuti sumus maximum lucrum. Alioquin talis ab ecclesia anathematizandus est. Germinant enim fœminæ spinas, cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Proh nefas, dolor est dicere, sed præterire non decet. Christo istæ nubere nouerunt, non clericis. Clericum solitudo facit, non publicum. Lege, quia talis debet esse solitarius, qualem Hieremias esse Thren.3.c describit. Ait enim: Sedebit solitarius & tacebit. Et quia Iesus, relictis Apostolis, ibat Matt.14.b solus orare. Mariam in penetralibus quoq; Luc.2.c solam inuenit angelus, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidauit. Hospitalem præcepit Apostolus clericum ordinandũ. Hoc præcepto pater Abraham & Lot angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt. Sic & Onesiphorus Paulum doctrinæ fontem susceptt. Hæc imitatio Tit.1.b nis sint vestræ. Et nè sinatis incolam prę- Genes.18.a terire, qui apud vos non comederit panem. Genes.19.a Sequitur: Non percussorem, scilicet qui conscientias non percutiat singulorum, sed modestum. Non insletur, non inebrietur,

suæ domui benè præsit. Perquàm erit horribile, si domui clerici detrahatur. Lædit sacerdotis opinionem in plebe, quandò de proximis eius malè loquitur populus. Super omnia hæc præcipit Apostolus, boni testimonij clericos fundamenta componere, vt bonorum operum testificatio casto confirmetur affectu.

De Clericis. Ex Isidoro Hispalensi.

Cap. 99.

ITaque omnes, qui in ecclesiastici ministerij gradibus sunt ordinati, generaliter clerici nominãtur. Cleros autem vel clericos, hinc appellatos doctores nostri dicunt, quia Matthias sorte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum. Act.1.d Sic & omnes, quos illis temporibus ecclesiarum principes ordinabant, sorte eligebãt. Nam cleros, sors interpretatur. Vndè & hæreditas Græcè, cleronomia appellatur, & hæres cleronomos. Proindè ergò clericos vocari aiunt, eò quòd in sorte hæreditatis Domini dentur, vel pro eo quòd ipse Dominus sors eorum sit, sicut de eis scriptum est, loquente Domino: Ego hæreditas eorum. Vndè oportet, vt qui Deum hæreditate possident, absque vllo impedimento seculi, Deo seruire studeant, & pauperes spiritu esse contendant, vt congruè illud Psalmistæ dicere possint: Dominus pars hæreditatis meæ. Psal.15.

Isidorus de officijs lib. 2.cap.2.

Num.18.c Deut.18.a

De regulis Clericorum. Ex Isidoro.

Cap.100.

HIs igitur lege patrum cauetur, vt à vulgari vita secluſi, à mundi voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint: conuiuia publica fugiant: priuata non tantùm pudica, sed & sobria colant. Vsuris nequaquàm incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudísve cuiusquam studium appetant. Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant: secularia officia negociaque abijciant, honorum gradus per ambitiones non subeant. Pro beneficijs medicinæ DEI, munera non accipiant: dolos & coniurationes caueant: odium & æmulationem, obtrectationem atque inuidiam fugiant: non vagis oculis, nec infreni lingua, aut petulanti tumidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis, simplici habitu incessuque ostendant. Obscœnitatem etiàm verborum, sicut & operum, penitùs execrentur. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant: cõtubernia extranearum fœminarum nullatenùs appetant: castimoniam quoquè inuiolati corporis perpetuò conseruare studeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Senioribus quoquè

Isidorus de officijs lib. 2.cap.2.

quoquè obedientiam debitam præbeant, neque vllo iactantiæ studio semetipsos attollant. Postremò, in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio iugi incumbant. Tales em̃ esse debent, quicunq; diuinis cultibus sese mancipandos studeant, scilicet, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

De generibus Clericorum.
Ex Isidoro.
Cap. 101.

Isidorus de officijs li.2. cap.5.

DVo sunt genera clericorum. Vnum Ecclesiasticorum, sub regimine episcopali degentium: Alterum acephalorum, id est, sinè capite, qui, quem sequãtur, ignorant. Hos neque inter laicos secularium officiorum studia, neq; inter clericos religio retentat diuina: sed solutos atque oberrantes, sola turpis vita complectitur & vaga. Quiq́ue dum nullum metuentes, explendæ voluptatis suæ licentiam consectãtur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium. Hippocentauris similes, nec equi, nec homines, mixtumq́ue (vt ait Poeta) genus, prolesq́ue bisormis: quorum quidem sordida atque infami numerositate, satis superq́ue nostra pars occidua

Aeneid.6.

*pollet. *polluitur.

Quales oporteat esse Clericos.
Ex Gregorio papa.
Cap. 102.

Pastoralis lib.3.cap.5. ferè.

CLericus admonendus est, quatenùs sic viuat, vt bonum exemplum vitæ suæ secularibus præbeat. et in clerico si quid iustè reprehenditur, ex eius vitio ipsa religionis nostræ æstimatio grauatur. Clerici discant, vt quæ à senioribus suis iubentur, impleant, vt humiliter eorum imperijs subiaceant, vt nec subiectio eos conterat, nec locus superior extollat. Clerici discant, quomodò ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam sua interiora componant, quatenùs non cum reprobis puniantur, sed cum electis æterna præmia sortiantur. Admonendi sunt clerici, vt tantò circa se solicitiùs viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Dicendum est clericis, nè præpositorum suorum vitam temerè iudicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident: nè vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt clerici, nè, cùm culpam suorum præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic eorum praua apud semetipsos dijudicent, vt tamen diuino timore constricti, sub eis iugum ferre reuerentiæ non recusent: quia præpositorum facta oris gladio ferienda non sunt, etiàm cùm rectè reprehendenda iudicantur. Plerosque clericos, impudentiæ vitio, non nisi increpatio dura compescit: quia dum se delinquere nesciunt, necesse est vt à plurimis increpentur.

De subiectis bonis, sub pastorali regimine constitutis.
Ex Gregorio papa.
Cap. 103.

Pastoralis li.3. cap.9.

ADmonendi sunt subditi, nè præpositorum suorum vitam temerè iudicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident, nè vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt, nè cùm culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic, si qua valdè sunt eorum praua, apud semetipsos dijudicent, vt tamen diuino timore constricti, ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent. Quod meliùs ostendimus, si Dauid factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor, cùm ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore persecutionis eius mala tolerabat. Cumq́ue eum viri sui ad ferendum Saul accenderent, fregit eos reprehensionibus, quia manum mittere in christum Domini non deberent. Qui tamen occultè surrexit, & oram chlamydis eius abscidit. Quid per Saul, nisi mali rectores, quid per Dauid, nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est, prauos præpositos conceptam in corde malitiam vsque ad opera miseri odoris ostendere, & cogitata apud se noxia, factis exterioribus exequendo monstrare. Dauid nanque Saul ferire metuit: quia piæ subditorum mentes ab omni se peste obtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiàm cùm de imperfectione reprehendunt. Boni subditi pro infirmitate quandò sese continere vix possunt, vt extrema quædam atque exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter, loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt: quia videlicet dum prælati dignitati, saltem innoxiè & latenter, derogant, quasi regis superpositi vestem secant: sed tamen ad semetipsos redeunt, & se vehementissimè vel de tenuissima verbi latione reprehendunt. Vndè benè & illic scriptum est: Post hæc Dauid percussit cor, suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. Facta quippe præpositorum, oris gladio ferienda non sunt, etiàm cùm rectè reprehendenda iudicantur. Si quandò verò contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est, vt per afflictionem penitentiæ cor prematur, quatenùs ad semetipsum redeat, & cùm præpositæ potestati deliquerit, eius contra se iudicium, à quo sibi

sibi prælata est, perhorrescat. Nam cùm præpositis delinquimus, eius ordinationi, qui eos nobis prætulit, obuiamus. Vndè Moses cùm contra se & Aaron conqueri populum cognouisset, ait: Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum. Admonendi sunt benevoli subditi, vt sic alienis bonis congaudeant, quatenùs habere & propria concupiscant: sic proximorum facta diligendo laudent, vt etiàm imitando multiplicent, nè si in hoc præsentis vitæ stadio ad certamen alienum deuoti fautores, sed pigri spectatores assistant, & post certamen sinè brauio remaneant, qui nunc in certamine non laborant: & tunc eorum palmas adflicti respiciant, in quorum nunc laboribus ociosè perdurant. Valdè peccamus, si aliena benè gesta non diligimus: sed nil mercedis agimus, si ea quæ diligimus, inquantùm possumus, non imitamur. Dicendum est benevolis subditis, quia si imitari bona minimè festinant, quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitas, sicut stultis spectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi nanq; aurigarum ac histrionum gesta fauoribus efferunt, nec tamen tales esse desiderant, quales illos conspiciunt esse, quos laudant. Mirantur eos placita egisse, sed tamen deuitant similiter placere. Dicendum est benevolis subditis, vt cùm proximorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, & de alienis actibus non præsumant, nè bona laudent, & agere recusent. Grauiùs quippe extrema vltione ferendi sunt, quibus placuit, quod imitari noluerunt.

Exod.16.b

Ibidem.

Ibid.ca.11.

De Subditis. *Ex Isidoro.*
Cap. 104.

Ildefonsus de summo bono lib.3. cap.47.

PRopter peccatum primi hominis humano generi pœna diuinitùs illata est seruitutis, ità vt quibus adspicit non conferre libertatem, his misericordiùs irrogaret seruitutem. Et licèt peccatum humanæ originis per baptismi gratiam cunctis fidelibus dimissum sit, tamen æquus Deus ideò discreuit hominibus vitam, alios seruos constituens, alios dominos, vt licentia malè agendi seruorum, potestate dominantium restringatur. Nam si omnes sinè metu fuissent, quis esset quià malis quempiam properè electi sunt, vt terrore suo populos à malo coërcerent, atque ad rectè viuendum legibus subderent. Quantùm attinet ad rationem, non est personarum acceptio apud Deũ, qui mundi eligit ignobilia & contemptibilia, & q̃ nõ sunt, vt ea q̃ sunt, destrueret, nè glorietur omnis caro, hoc est, carnalis potentia coram illo. Vnus enim Dominus, æqualiter & dominis fert consultum & seruis. Melior est subiecta seruitus, quàm elata libertas. Multi enim inueniuntur DEO liberè seruientes sub dominis constituti flagitiosis: qui etsi subiecti sunt illis corpore, prælati tamen sunt mente.

De inuidis & proteruis subditis.
Ex Gregorio papa.
Cap. 105.

Gregor. in pastorali libro 3. ca.9.

PLerunquè subditi, sub pastorali regimine constituti, dum valdè de se elati præsumunt, exprobrando cæteros dedignantur, dum singulariter summa existimant cuncta quæ agunt. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera proteruorum, vt in quo sibi placent, ostendantur quia Deo displicent. Tunc proteruos meliùs corrigimus, cùm ea quæ benè egisse se credunt, malè acta monstramus: vt vndè adepta gloria creditur, indè vtilis confusio subsequatur. Nonnunquàm subditi, cùm se vitium proteruiæ mininè perpetrare cognoscunt, compendiosiùs ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris, & ex latere requisitæ improperio confundantur, vt ex eo quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbè, quod defendunt. Cùm proteruè Paulus Corinthios aduersùm se temerè inuicèm videret inflatos, vt alius Apollò, alius Pauli, alius Cephæ, alius Christi se esse diceret: incestùs culpam in medium deduxit, quæ & apud eos perpetrata fuerat, & incorrepta remanebat, dicens: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ità vt vxorem patris quis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tolleretur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit. Ac si apertè dicat: Quid vos per proteruiam huius vel illius dicitis, qui per dissolutionem negligentiæ, nullius vos esse monstratis? Admonendi sunt inuidi subiecti, vt perpendant, quantæ cæcitatis sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabescunt: quantæ infelicitatis sunt, qui melioratione proximi, deteriores fiunt, dumque augmenta alienæ prosperitatis adspiciunt, apud semetipsos anxiè adflicti, cordis sui peste moriuntur? Quid inuidis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua fecissent. Nostra nimirùm sunt bona aliorum, quæ & si imitari non possumus, amamus in alijs, & amantium fiunt, quęque amantur in nobis. Hinc ergò pensent inuidi, charitas quantæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, nostra sinè labore facit. Dum se inuidi à labore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur. De illo nanque scriptum est: Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarũ. Quia enim ipse cælum perdidit, cõdito hoc homini inuidit, & damnationẽ suam perditus,

1.Cor.5.a

Ibid.cap.11.

Ibidẽ paulo post, & li.6. Moralium cap.34.

Sap.2.d

Universidad de Deusto Biblioteca

tus, adhuc alios perdendo, cumulauit. Cognoscãt inuidi, quãtis lapsibus subcrescentis ruinæ subiaceant, qui dum liuorem à corde non proijciunt, ad apertas operũ nequitias deuoluuntur. Nisi enim Cain inuidisset acceptam fratris hostiã, minimè perueniret ad eius extinguendam vitam. Vndè scriptum est: Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain verò & ad munera eius non respexit. Iratusq; est Cain, & concidit vultus eius. Itaq; liuor sacrificij, fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, nè vtcunq; esset, amputauit. Dicendum est inuidis, quia dum se ista intrinsecùs peste consumunt, etiàm, quicquid in se aliud boni habere videntur, interimunt. Vndè scriptum est: Vitã carniũ, sanitas cordis: Putredo ossium, inuidia. Per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiàm, qui humanis oculis fortia vidẽtur. Ossa quippe per inuidiam putrescere, est, quædã etiàm robusta deperire. Ille est verè humilis subiectus in bonis, qui non est defensor in malis. Nam dum de malis suis subiectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur: quandò de bonis suis, quasi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

Gene. 4. a

Prou. 14. d Ibidẽ parũ pòst.

Moralium Greg. li. 26. cap. 1.

Quòd secundùm sermonẽ prophetiæ, culpa sua pereunt, qui sacerdotum increpationes peruersa voluntate contemnunt.

Cap. 106. *Prosper.*

Prosper de vita cõtemplatiua lib. 2. cap. 22.

AD hæc, quæ prædicta sunt, ego tũc sic inquam: Ista inuidiosis questibus iactas, & in sugillationem pontificum, vel certè ipsius pontificatûs exaggeras, quasi non vbi ista legisti, quibus rationabiliter permoueris: ibi & illi sunt, quæ à vobis prætermissa, breuiter in excusationem officij sacerdotalis attingemus. Post illa verba, quibus negligentium sacerdotum finis ostenditur, de pontifice officium suum curante, Propheta sic loquitur: Si autem annunciante te ad impium, vt à vitijs suis conuertatur, non fuerit conuersus à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam liberasti. Hic certè satis euidẽter ostenditur, quòd siue proficiant, siue non proficiant auditores, tacere eis nõ debeãt sacerdotes. Nec ideò rei sunt, si fortè eorum verba populi nõ audiũt, vel audita contẽnunt, sed si ab eis corrigẽdis absistunt: quia si nec exemplo vitæ præpositorum suorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipsi sibi causa suæ perditionis existunt, & doctores suos, quorũ exempla simul ac verba despiciunt, inuoluere criminibus suis omninò non poterunt. Quod idem propheta euidentiùs alio loco prosequitur, dicens: Speculator cùm viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: Audiens autem (quisquis ille est) sonitum buccinæ, & se non obseruauerit, veneritque gladius, & tulerit eum, sanguis eius in ipso erit. Si autem se custodierit, animam suam saluabit. Hìc quoquè, quid agere debeat, qui fungitur speculatoris officio, diuinus sermo satis ostendit, vt quandò viderit venientem gladium super terram, iram scilicet Dei super peccatores, operibus terrenis addictos, omninò non taceat: atque eis, quandiù inhæserint iniquitatibus suis, imminere diuinæ indignationis interitum denunciare non desinat, sed clarè & publicè arguat, cùm hoc buccinæ nomen insinuet, vt se à suis criminibus emendantes, supplicium futuræ damnationis effugiant. Quòd si corripientem, si iram futuram (quæ contemptoribus imminet) nunciantem, homines terreni despiciant, sanguis eorum in ipsis erit: & sacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ, quæ eos expectat, particeps esse non poterit.

Exech. 33. b & Exec. 3.

Exec. 33. b

Cum quo damno animæ suæ, ab Ecclesia (quæ pauperes pascit) accipiunt illi, qui de suo sibi sufficiunt.

Cap. 107. *Prosper.*

NEc illi, qui sua possidentes, dari sibi putant aliquid volunt, sinè grandi peccato suo, vndè pauper victurus erat, accipiunt. De clericis dicit per Prophetam Spiritussanctus: Peccata populi mei comedunt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta (quibus indigere videntur) suscipiunt: ità possessores, non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. Ipsi quoq; pauperes si se possint suis artificijs aut laboribus expedire, non præsumant, quod debet debilis & infirmus accipere: nè fortè ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes etiàm nihil indigentes accipiant, grauata, illis, quibus debet, subuenire non valeat. Qui autẽ ecclesiæ seruiunt, & labori suo velut debita reddi oportere credentes, ea, quibus opùs non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt: nimis carnaliter sapiunt, si putant, quòd ecclesiæ fideliter seruientes, stipendia terrena, ac non potiùs præmia æterna, percipiant. Secularis quippe militia, quia cælestia non habet, terrena strenuè militantibus præstat. Vndè satis indignum est, si fidelis & operosa deuotio clericorum, propter stipendium temporale præmia æterna contemnat. Quòd si quilibet minister Ecclesiæ non habet vndè viuat, non ei reddit hìc, sed necessaria præstat Ecclesia, vt in futuro præmium laboris sui recipiat, quod in hac vita iam spe Dominicæ promissionis expectat. Illi quoquè, qui velut idonei, nihil sibi quidem dari velut debitum poscunt, sed tamen eccle-

clesiæ sumptibus viuunt, non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui ecclesiam quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, suis expensis insupèr grauant: propter hoc fortasis in congregatione viuentes, nè aliquos pauperes pascant, nè aduenientes excipiant, aut nè suum censum expensis quotidianis imminuant. Quòd si aliquid de fructibus suis ecclesiæ velut pro ipsa expensa contulerint, non se præferant inani iactantia illis, quos nihil habentes pascit, & vestit ecclesia: quia perfectior est ille, qui, cùm nihil habuerit, nec habere desiderat: quàm ille, qui ex multis, quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan iactat. Dura sunt, quæ dico, nec ego diffiteor: dura sunt, sed obseruare nolentibus. Cæterùm si faciant ista, quæ difficilia non facientibus sunt, statim facilia facientibus fiunt. Non ergò ea, quæ nolumus obseruare, impossibilitas nobis facit dura, sed nouitas. in vsum veniant, & neminem frequentata conturbant. Nam quæro, quid sit eorum, quæ dixi, difficile? vt homo id quod opùs non habet, ab ecclesia non accipiat an vt, quod habet, sinè causa contemnat? Si propter hoc non vult sua quisque relinquere, vt habeat, vndè viuat, vt quid accipit, vndè rationem reddat? vt quid peccatis alienis sua multiplicat?

Qui sint, qui etiàm cum profectu animæ suæ, opibus sustententur ecclesiæ.

Cap. 108. *Prosper.*

Prosper de vita cõtemplatiua lib. 2. cap. 12.

ITaque sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solùm sinè cupiditate, sed etiàm cum laude pietatis accipit à populo dispensanda: & fideliter dispensat acceptа, qui omnia sua aut parentibus reliquit, aut pauperibus distribuit, aut ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ità vt vndè pauperibus subministrat, indè & ipse, tanquàm pauper voluntarius, viuat. Clerici quoquè, quos pauperes aut voluntas aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis, victæ necessaria siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas.

Quid facere debeant clerici, quorum infirmitas non potest sua contemnere.

Cap. 109. *Prosper.*

Prosper de vita cõtemplatiua lib. 2. cap. 13.

ILli autem qui tam infirmi sunt, vt possessionibus suis renunciare non possint, si ea quæ accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus conferenda, sinè peccato possident sua: quia & ipsi quodammodò sua relinquunt, quãdò proprijs contenti rebus, nihil eorum, quæ labori vel ordini suo deberi arbitrãtur, accipiunt. Quòd si putant ideò accipi debere eorum, quæ conferuntur Ecclesiæ, portionem, nè eam videantur abijcere: se verò non posse sua relinquere, quòd eis deforme sit, inter suos pauperes reddi: nouerint esse deformius, possessores de eleemosynis pauperũ pasci.

Prosper de vita cõtemplatiua lib. 2. cap. 13.

Quæ sint vera gaudia, vel veræ diuitiæ, & quid impedimenti afferant bona præsentia amatoribus futurorum.

Cap. 110. *Prosper.*

HEu quàm subtiliter nos ille decipendi artifex fallit, quanta cæcitate oculos nostræ mentis obducit, nè discernamus gaudendi auidi, vndè iustiùs gaudeamus: aut nè, cupientes augeri diuitijs, nouerimus quas quibus incomparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem, bonum est: sed qui gaudet, si non indè gaudeat, vndè debet, non potest bonum esse quòd gaudet. Siquidem gaudet & raptor, cùm desiderata rapuerit. Gaudet & ebriosus, cùm exoptatæ occasionem potationis inuenerit. Gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti peruenerit. Sed cùm sit gaudere bonum, de his atque de huiusce modi gaudere, grande est malum. Hæc & his similia sunt, vndè nos gaudere vult mundus, cum suis amatoribus periturus. Hæc sunt quæ repudiare debemus, vt de bona conscientia, de sanctitate morum, de acquisitione virtutum, de dono Dei, & de promissione futuri regni ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoquè diuitijs, grande est bonum: sed indè ditari, vndè non debeas, non est habenda facultas, sed detestãda calamitas. Nihil est enim calamitosius, nihilq; miserius eo, qui iniquis accusationibus crescit, quem locupletem fraudes faciunt & rapinæ. Illę nobis sunt diuitiæ ambiendæ, quæ nos ornare possunt pariter & munire, quas nec acquirere possumus inuiti, nec perdere. Quæ nos contra impetus hostiles armãt, à mundo disterminant, Deo commendant, ditant animas nostras, atq; nobilitant. Nobiscum sunt, intra nos sunt. Diuitiæ nostræ credendæ sunt, pudicitia, quæ nos facit pudicos: iustitia, quæ iustos: pietas, quæ pios: humilitas, quæ humiles: mansuetudo, quæ mansuetos: innocentia, quæ innocentes: puritas, quæ puros: prudentia, quæ prudentes: temperantia, quæ temperantes: & charitas, quæ nos facit Deo & hominibus charos, virtutum potentes, seculi contemptores, ac bonorum omnium sectatores. Hæc sunt non omnium, sed sanctorũ sanctæ virtutes: non diuitum superborum, sed humilium pauperum facultates, patrimoniũ cordium, diuitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant, nisi qui illis carnalibus ex corde renunciant. Quæ quanuis & ipsa sint bona, vtpotè à bono Deo creata, tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia sunt bonis malisq; communia, studeant ea spirituales viri contemnere, quò possint ad illa incomparabiliter meliora, quæ sunt bonorum omniũ propria, peruenire. Quoniam non est tale bonum, quod habent & mali, quale illud est, quod non habent nisi boni. Corporale bonum, quandò habent iniqui, ipsorum est præmium: quandò habent iusti, non est eorum præmium, sed temporale solatium. Item boni tẽporalis amissio, fit exercitium iusti, & iniusti supplicium: quia & iustus desiderio cælestium captus, omnia temporalia siue habeat, siue amittat, omninò non sentit, & iniquus id quod cum delectatione habuit, sinè dolore non perdit. Propterea igitur eis, qui militãt Deo, fugiendæ sunt ex toto corde diuitiæ: quas qui habere volunt, sinè labore non quærunt, sinè difficultate non inueniunt, sinè cura non seruant, sinè anxia delectatione non possident, sinè dolore non perdũt. Apostolus autem Christi militibus dixit:
1.Cor.7.f. 2.Tim.2.b Volo vos sinè solicitudine esse. Et radix omnium malorum est cupiditas seu auaritia. Quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Ac sic census iste terrenus eis, à quibus vitiosè diligitur, non est voluptatum materia, sed dolorum. Quapropter expedit facultates ecclesiæ possideri, vt indè viuant, qui nõ seculo, cuius gaudia fugitiua repudiant, sed Deo deseruiunt, cuius ineffabilia bona desiderant.

1.Cor.9.c *Qualiter intelligatur quod dicit Apostolus: Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt.*

Cap. iii. *Prosper.*

Prosper de vita cõtemplatiua lib. 2.cap.14. DE talibus dicere videtur Apostolus: Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altario deseruiunt, cum altario participant. Qui, nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, nunquàm secutus adiungeret: Ità & Deus ordinauit his, qui Euangelium adnunciant, de Euangelio viuere. De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volunt, qui nec habẽt, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud, de Euãgelio viuere, nisi laborantem indè, vbi laborat, necessaria vitæ percipere? Apostolus tamen, qui sic Euangelium prædicauit, vt nec de Euangelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus ministraret, de se confidenter eloquitur: Ego autem nullo horum vsus sum. Et quarè hoc dixerit, secutus aperuit, dicẽs: Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Euacuari dicit gloriam suam, si ab eis, quibus prædicabat, voluisset accipere vitæ temporalis expensam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructum, sed in futuro recipere. Si ergò ille, qui nihil habebat, noluit de Euangelio, vbi laborabat, sed suis manibus viuere, nè gloriam sue mercedis amitteret: quid nos, qui & ꝓpria nolumus amore possidendi, nõ viuendi necessitate, relinquere, & accipere insuper volumus, non vndè viuamus, sed vndè censum nostrum incrementis damnabilibus augeamus?

De vita & moribus clericorum, sermo B. Augustini. Cap. iii.

PRopter quod volui & rogaui hesterno die, vt hodiè frequentiùs conueniretis: hoc est quod dicturus sum: Vobiscum hìc viuimus, & propter vos viuimus, & intẽtio votumq; nostrum est, vt apud Christum vobiscum sinè fine viuamus. Credo autẽ ante oculos vestros esse conuersationem nostrã, vt & nos dicere fortassis audeamus, quãuis multùm impares illi, quod dixit Apostolus: 1.Cor.4.d & 11.a Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Et ideò nolo, vt aliquis de nobis inueniat malè viuendi occasionem. Prouidemus enim bona (vt ait idem Apostolus) non solùm coram Deo, sed etiàm coram hominibus. Propter nos, conscientia nostra sufficit nobis: propter vos, fama nostra nõ pollui, sed pollere debet in vobis. Tencte quod dixi. Duo res sunt, fama & conscientia. Conscientia tibi, fama proximo tuo est necessaria. Qui fidens conscientiæ suæ, negligit famam suã, crudelis est, maximè in loco isto positus, de quo dicit Apostolus, scribens ad discipulũ suum: Circa omnes teipsum bonorum operum præbe exemplum. Vt ergò vos non diù teneam, præsertim quia ego sedens loquor, vos stando laboratis, nõstis omnes, aut penè omnes, sic nos viuere in ea domo, quæ dicitur episcopi, vt quantùm possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apost. Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia cõmunia. Quis 4.d forte aliqui vestrùm non sunt tam diligẽtes vitæ nostræ scrutatores, vt hoc sic nouerint, quomodò volo vos nõsse: dico, qd sit, quod breuiter dixi. Ego, quẽ Deo propicio videtis episcopũ vestrum, iuuenis veni ad istã ciuitatẽ, vt multi vestrùm nouerunt. Quærebam, vbi constituerem monasteriũ, & viuerem cũ fratribus meis. (Spem quippe omnẽ seculi reliqueram, & quod esse potui, nolui) nõ quæsiui tamẽ, quod sum. Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis q̃ habitare in tabernaculis peccatorũ. Ab eis qui diligunt seculũ, segregaui me: sed eis, qui prẽsunt populis, non me coæquaui: nec in cõuiuio populi mei superiorem locum elegi, sed inferiorem & abiectũ. Et placuit illi dicere mihi, Ascende sursùm. Vsqueadeò autẽ timebam episcopatum, vt quoniã cœperat iam esse alicuius momenti inter dei seruos fama mea, in quo loco sciebam nõ esse episcopũ, non illò accederem. Cauebã hoc, & agebã, quantùm poteram, vt in loco humili saluarer,

rer, nè in alto periclitarer: sed, vt dixi, domino seruus contradicere non debet. Vẽni ad istam ciuitatem propter videndum amicũ, quem putabam me lucrari posse Deo, vt nobiscum esset in monasterio. Quasi securus peruẽni, quia locus habebat episcopũ. Apprehensus, presbyter factus sum, & per hunc gradum ad episcopatum peruẽni. Nõ attuli aliquid, non vẽni ad hanc ecclesiã, nisi cum his indumẽtis, quibus illo tẽpore vestiebar. Et quia hoc disponebã, esse in monasterio, beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortũ illum, in quo nunc est monasterium. Cœpi boni ꝓpositi fratres colligere, compares meos, nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me, vt quomodò ego tenuem paupertatulã meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent & illi qui mecũ esse voluissent, vt de cõmuni viuerem⁹. Commune autẽ erat nobis magnũ & vberrimum prædiũ ipse Deus. Peruẽni ad episcopatum, & vidi necesse habere episcopum, exhibere humanitatẽ assiduã quibusq; veniẽtibus sue transeuntibus: Quod si non fecisset eps, inhumanus diceretur. Si autẽ ista consuetudo in monasterio missa esset, indecens esset. Et ideò volui habere in ista domo epi mecũ monasteriũ clericorũ. Eccè quomodò viuimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid propriũ: sed fortè aliqui habẽt, nulli licet: & si habent, faciunt quod nõ licet. Benè autem sentio de fratribus meis, & semper benè credens, ab hac inquisitione dissimulaui: quia & ista quærere, quasi malè sentire mihi videbatur. Nouerã enim, & noui oẽs, qui mecũ viuerent, nõsse propositũ nostrũ, nõsse legem vitæ nostræ. Venit ad nos etiàm presbyter Ianuarius, qui videbatur sua honestè erogando quasi cõsumpsisse, sed non cõsumpsit. Remansit illi quædã pecunia, id est, argentum, quod diceret esse filiæ suæ. Filia ipsius Deo propicio in monasterio fœminarum & bonæ spei est. Gubernet illã Dñs, vt impleat, quod de ea speramus, in illius misericordia, nõ eius meritis. Et quia infra annos erat, & de sua pecunia nshil facere poterat: (quanuis enim videremus fulgorẽ professionis, tamẽ lubricum timebamus ætatis) factũ est, vt ipsum argentũ quasi puellæ seruaretur: vt cùm ad legitimos annos veniret, faceret indè, quod virginẽ Christi deceret, quandò optimè iam facere posset. Dum hęc expectantur, cœpit ille morti propinquare, qui diù tanquàm de suo viuens, quia ipsius erat, non filiæ, testamẽtum fecit. Testamentum (inquam) fecit presbyter socius noster, nobiscũ manens, de Ecclesia viuens, cõmunem vitam profitens. Testamentũ fecit, hæredem instituit. O dolor illius societatis, ô fructus natus non de arbore, quam plantauit Dominus. Sed Ecclesiam scripsit hæredem. Nolo munera ista, nõ amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam: so-

cietatem professus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? testamentũ nõ faceret. Habebat aliquid? non se nostrũ sociũ fingeret. Magnus mihi indè dolor est, fratres. Dico charitati vestræ. Propter hunc dolorem, statui hæreditatem ipsam in Ecclesia non suscipere. Filiorum ipsius sit, quod reliquit: ipsi indè faciant, quod voluerint. Videtur enim mihi, quia si eam suscepero, in isto facto, quod mihi displicet, & quod doleo, eius particeps ero. Hoc volui nõ latere charitatẽ vestram: Filia ipsius in monasterio fœminarũ est. Filius ipsi⁹ in monasterio virorum est. Ambos exhæredauit, illã videlicet cum laude, istum cum elogio, id est, cum vituperatione. Commendaui autẽ Ecclesię, vt nõ accipiant ipsas portiunculas, quæ pertinent ad exhæredatos, nisi cùm ad legitimã ætatem peruenerint. Hoc eis reseruat Ecclesia. Deindè litem dimisit inter filios suos, in qua laboro. Puella dicit: Meum est, Nõstis quia hoc dicebat semper pater meus. Puer dicit: Credatur patri meo, quia moriẽs mentiri non potuit. Et ista cõtentio quale malũ est? Sed si pueri ipsi serui Dei sunt, litem hãc inter illos citò finimus. Audio illos vt patrem, & fortè meliùs quàm pater ipsorum. Videbo, quid sit in re (sicut Dñs voluerit) cum paucis fratribus fidelibus honoratis (Deo propicio) de numero vestro, id est, de plebe ista. Audio inter illos causam, & si Dñs donauerit, finio. Tamẽ rogò vos, nemo me repræhendat, quia eius hæreditatem nolo suscipiat Ecclesia: primò, quia factũ illius detestor: deindè, quia institutum meum est. Multi laudãt, quod dicturus sum, sed & aliqui repræhendunt. Vtrisq; satisfacere valdè difficile est. Audistis modò, cùm Euangeliũ legeretur, Cantauimus vobis, & nõ saltastis: Matt.11.b.e lamentauimus vobis, & non luxistis: Venit Ioannes baptista, non manducans neq; bibens: & dicunt, Dęmonium habet. Venit filius hominis, manducans & bibens, & dicũt, Eccè homo vorax, potator vini, publicanorum & peccatorũ amicus. Quid ergò facio inter illos, qui parant me repræhẽdere, & dentes in me ducere, si suscepero hęreditates ipsorũ, qui filios suos irati exhæredant? Iterùm quid sum facturus eis, quibus cãto, & nolũt saltare? qui dicũt, Eccè quarè nemo donat ecclesiæ Hipponensi aliquid? Eccè quarè nõ eam faciunt, qui moriuntur, hæredẽ? Quia eps Augustinus de bonitate sua (laudando eũ mordent, labijs mulcẽt, & dentem figunt) donat totũ, nõ suscipit. Planè suscipio. Profiteor me suscipere oblationes bonas, oblationes sanctas. Si quis autẽ 13.q.2.Si qs irascitur filio suo, & moriens exhæredat eũ, irascitur si viueret, nõ eum placarem? non ei filiũ suũ recõciliare deberem? Quomodò ergò cũ filio suo volo vt habeat pacem, cuius appeto hæreditatem? Sed planè, si faciat, quod sæpè hortatus sum. Vnũ filium habet? alterũ pu-

tet Christum. Duos habet? putet Christum tertium. Decem habet? vndecimum faciat, & suscipio. Quia ergò feci hoc in quibusdã rebus, iam volunt meam bonitatẽ vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, vt alio modo me reprehendant, quia oblationes deuotorum hominũ nolo suscipere. Considerẽt, quàm multa susceperim. Quid opus est ea numerare? Eccè vnum dico: Filij Iuliani hæreditatem susceperi. Quarè? Quia sinè filijs defunctus est. Bonifacij hæreditatem suscipere nolui, non misericordia, sed timore. Nauiculariam nolui esse Ecclesiam Christi. Multi sunt quidẽ, qui etiàm de nauibus acquirunt. Tamen vna tentatio si esset, si iret nauis & naufragaret, homines ad tormenta daturi eramus, * vt de submersione nauis secundùm consuetudinem quæreretur, & torquerentur à iudice, qui essent de fluctibus liberati? Sed non eos daremus. Nullo pacto enim hoc facere deceret Ecclesiam. Onus ergò fiscale persolueret. Sed vnde persolueret? Enthecam nobis habere nõ licet. Non est episcopi seruare aurum, & reuocare à se mendicantis manum. Quotidiè tam multa petunt, tam multa gemunt, tam multa inopes nos interpellant, vt plures tristes relinquamus: quia quod possumus dare omnibus, non habemus. Non habemus ergò enthecam. Propter naufragium ergò hoc vitando feci, non donando. Nemo me ibi laudet, sed nemo etiàm vituperet. Planè quandò donaui filio, quod iratus pater moriens abstulit, benè feci. Laudent, qui volũt: parcant, qui laudare nolunt. quid plura fratres mei? Quicunque vult exhæredato filio, hæredem facere Ecclesiam, quærat alterum qui suscipiat, nõ Augustinum, immò (Deo propicio) neminem inueniat. Quàm laudabile factum sancti & venerãdi episcopi Aurelij Carthaginẽsis? quomodò impleuit eos omnes, qui sciunt, laudibus Dei? Quidam, cùm filios non haberet, neque speraret, res suas omnes, retento sibi vsufructu, tradidit Ecclesiæ. Nati sunt illi filij, & reddidit episcopus nec opinanti, quæ illi donauerat. In potestate habebat episcopus non reddere, sed iure fori, non iure poli. Sanè etiàm hoc nouerit charitas vestra, dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, vt quicunque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut cõmune illud faciat. Ecclesiam habet, per quam nos Deus pascit. Et dedi dilationem vsq; ad Epiphaniam, propter eos, q vel cum fratribus suis nõ diuiserunt, quod habent apud fratres suos, vel nõdùm de sua re aliquid egérunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant indè quod volũt, dum tamen sint pauperes mecum simul expectantes misericordiam Dei. Si autem nolunt, qui fortè nolunt, certè ego sum, qui statueram (sicut nõstis) nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere, vt si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Eccè in conspectu Dei & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia eius, maneant, vbi volunt, & vbi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum enim esse quis nesciat? Malum est, cadere à proposito: sed peius est, simulare propositum. Eccè dico, audite. Qui societatem communis vitæ iam susceptã, quæ laudatur in Apostolorum Actibus, deserit, à voto suo cadit, à professione sancta cadit, obseruet iudicem, * sed DEVM, non me. Ego ei non aufero clericatum. Quantum sit periculum, ante oculos eius posui. Faciat quod vult. Noui enim, quia si aliquem hoc facientem degradare voluẽro, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores & hîc & apud episcopos, qui dicant, Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam. Extra episcopatum vult manere, de proprio viuere. ideò non debet perdere clericatum. Ego scio, quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere. Vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et melius est, nõ vouere, * & non reddere. Virgo etsi nunquàm fuit in monasterio, & virgo sacra est, nubere illi non licet, quanuis esse in monasterio non compellitur. Si autem cœpit esse in monasterio, & deseruit, & tamen virgo est, dimidia ruit. Sic & clericus duas res professus est, & sanctitatem, & clericatum. Interiùs sanctitatem. Nam clericatum, propter populum suum, Deus imposuit ceruicibus ipsius. Magis onus est, quàm honor. Sed quis sapiens, & intelliget hæc? Ergò professus est societatem, professus est communem viuendi sanctitatem, professus est, quàm bonum & quàm iocundum sit habitare fratres in vnum. Si ab hoc proposito ceciderit, & extrà manens clericus fuerit, dimidius cecidit & ipse. Quid ad me? Non eũ iudico. Si foris seruat sanctitatem, dimidius cecidit: si intùs habuerit simulationem, totus cecidit. Nolo habeat simulandi necessitatem. Scio, quomodò ament homines clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere: sed habet Deum, qui mecum manere vult. Si paratus est pacta Deo per Ecclesiam ipsius, non habere aliquod proprium, sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem: sed videat, vtrùm habere possit felicitatis æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim charitati vestræ. Quod egero cum fratribus meis, annunciabo vobis. Spero enim bona, quòd omnes mihi libenter obediant: nec inuenturus sim aliquos habere aliquid, nisi aliqua necessitate religionis, nõ occatione cupiditatis. Quod ergò egero, post Epiphaniam

11.q.1.Nolo vt

Entheca, est gazæ repositorium.

17.q.4.quicunque

12.q.2.Certè

niam charitati vestræ in Domini voluntate nunciabo: & quomodò litem finiẽro inter duos fratres, filios presbyteri Ianuarij, non vobis tacebo. Multa locutus sum, date veniã loquaci senectuti, sed timidæ infirmitati. Ego, sicut videtis, per ætatẽ iã senui, sed per infirmitatẽ corporis olim senex fui. Tamẽ, si Deo placet quod dixi, modò ipse det vires, non vos defero. Orate pro me, vt quantùm ineſt anima in hoc corpore, & qualescunque vires suppetunt, in verbo Dei * seruiant vobis. Amen.

seruiam

Eiusdem Augustini sermo alius de vita & moribus clericorum. Cap. 113.

CHaritati vestræ hodiè de nobisipsis sermo reddendus est. Quia enim, vt ait Apostolus, Spectaculũ facti sumus mundo & angelis & hominibus: qui nos amant, quærunt quod laudent in nobis: qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autẽ in vtroq; medio constituti, adiuuante Domino Deo nostro, & vitam nostram & famam nostram sic custodire debemus, vt non erubescant de detractoribus laudatores. Quomodò autẽ viuere velimus, quomodò Deo propicio iam viuamus, quanuis de scripturis sancta multa noueritis, tamẽ ad commemorandos vos, ipsa de libro Actuum Apostolorum vobis lectio recitabitur, vt videatis, vbi descripta sit forma, quam desideramus implere. Dum ergò recitatur, vos intentissimos esse volo, vt post eius recitationẽ, quod instituo, loquar, Domino donante, intentioni vestræ. Et Lazarus diaconus legit: Cùm orassent, motus est locus, in quo erant cõgregati. Et impleti sunt omnes Spiritusancto, & loquebãtur verbum Dei cum fiducia omni volenti credere. Multitudinis autem credentiũ erat cor vnũ & anima vna: Et nemo, eorũ quæ possidebat, dicebat aliquid esse suum, sed erant illis omnia cõmunia. Et virtute magna reddebãt Apostoli testimonium resurrectiõis Domini Iesu, gratiaque magna erat super illos. Neque enim egens quisquam fuit inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebãt precia illorum, & ponebant ante pedes Apostolorũ. Distribuebatur autem singulis, prout cuiq; opus erat. Cumq; Lazarus diaconus recitasset, & episcopo codicẽ tradidisset, Augustinus eps dixit: Et ego legere volo. Plùs enim me delectat, huius verbi esse lectorẽ, quàm verbi mei disputatorem. Cùm orassent, motus est locus, in quo erant cõgregati. Et impleti sunt omnes Spiritusancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti credere. Multitudinis autem credentium erat cor vnũ & anima vna: & nemo, eorum quę possidebat, dicebat aliquid suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimoniũ resurrectionis põi Iesu, gratiaq; magna erat super

1.Cor.4.b

Act.4.f

Act.4.f

oẽs illos. Neq; eñ egens quisquã erat inter illos. Quotquot eñ possessores prædiorum vel domorũ erant, vendentes afferebãt precia eorum, & ponebãt ante pedes Apostolorũ. Distribuebatur autẽ singulis, prout cuiq; opus erat. Cumq; eps legisset, dixit: Audistis, quid velimus: orate, vt possimus. Cõtigit autem quædã necessitas, vt hæc diligẽtius agerem. Qñ, sicut nostis, presbyter in nostra societate constitutus, quasi societati perhibet testimoniũ lectio, quã modò, cùm recitaremus, audistis, moriẽs testamentũ fecit: quia habuit, vndè faceret, erat, quod diceret suũ, cùm in ea societate viueret, vbi nemini licebat dicere aliquid suũ, sed essent illis omnia cõmunia. Si quis dilector & laudator noster apud detractorẽ nostrũ prædicaret istam societatẽ, & diceret, Cũ eṗo Augustino sic viuunt oẽs cohabitatores eius, quò scriptũ est in Actibus Apost. cõtinuò ille detractor caput mouẽs, dentẽ promouẽs diceret: Ità verè sic viuitur, quò dicis tu? Quarè mentiris? quarè falsa laud9 honoras indignos? Nónne ibi modò in eorũ societate positus presbyter testamentũ fecit, & quod habuit, quò voluit, disposuit & reliqt? Certè omia ibi sunt cómunia? certè nemo dicit aliquid suũ? Sub his verbis quid ageret laudator meus? Nónne os eius quasi plũbo oppilaret ille detractor? Nónne illũ laudãsse pœniteret? Nóne reuerentia perfusus, & illius sermõe cõfusus, vel nobis vel testatori illi malediceret? Hęc fuit necessitas, vt ad istã diligentiam veniremus. Nuncio ergò vobis, vndè gaudeatis. Oñes frãtres & omnes clericos meos, qui mecum habitant, presbyteros, diaconos, subdiaconos, & Patriciũ nepotem meum tales inuẽni, quales desideraui. Sed sunt, q de sua qualicunque paupertate, quod statuerant, nondum fecerũt: (hi duo sunt, Valẽs subdiaconus, & paulò antè dictus nepos meus subdiaconus) & matris vita impediebat, quia indè viuebat. Expectabatur in illo etiãm legitimæ ætatis accessus, vt, quod faceret, firmissimè faceret. Nondùm autem fecit, quia ipsos agellos habet cũ suo fratre cõmunes, & sub indiuiso eos possident. Si autẽ diuisi fuerint, capit eos Ecclesiæ conferre, vt indè alãtur, qui sunt in ꝓpposito sanctitatis, quousq; in hac vita degũt. Scriptũ est eñ, & hoc Apostolus loquitur: quisquis autem suis & maximè domesticis nõ prouidet, fidẽ denegat, & est infideli deterior. Adhuc aũt mancipia sunt ei similiter cum fratre cõmunia, nondùm diuisa. Disponit ea manumittere, sed nõ potest, antequàm diuidantur. Quid eñ ad se pertineat, adhuc ignorat. Ad ipsum sanè, quia maior est, pertinet diuisio, & ad fratrem eius electio. Et ipse frater eius Deo seruit, & Subdiaconus est sub sancto fratre meo & coepiscopo Seuero in Ecclesia Mileuitana. Hoc agitur, hoc sinè dilatione peragendum est, vt illi seruuli diuidantur,

1.Tim.5.a

& manumittantur, & sic det ecclesiæ, vt eorum excipiat alimentum. Nepos autem meus, ex quo conuersus est, & mecum esse cœpit, impediebatur & ipse aliquid de agellulis suis agere, inuita vsufructuaria matre sua, quæ hoc anno defuncta est. Inter ipsum & sorores eius sunt quædam Christi adiutorio citò finienda, vt & ipse faciat, quod seruum Dei decet, & quod ipsa professio, & ista exigit lectio. Diaconus Faustinus (sicut penè nostis omnes) hìc de militia seculi ad monasterium conuersus est, hìc baptizatus, indè diaconus ordinatus. Sed quia exiguũ est, quod videtur possidere, sicut Iurisperiti loquuntur, iure, non corpore, reliquerat illud, & ab eius fratribus tenebatur, Nũquàm indè cogitauit, ex quo cõuersus est, nec ipse aliquid quæsiuit à fratribus suis, nec ab illo aliquid est quæsitum. Modò quia ventum est ad hunc articulum temporis, cum consilio meo diuisit ipsam rem, & dimidiam donauit fratribus suis, dimidiam ecclesiæ pauperi in loco eodem constitutæ. Diaconus Seuerus sub qua DEI disciplina & flagello sit, nostis, lumen tamen non perdidit mentis. Vnam domum hìc emerat propter matrem & sororẽ suam, quas de sua patria huc desiderabat adducere. Emerat autem non sua pecunia, quam non habebat, sed ex collatione religiosorum virorum, quos mihi quæreti etiàm nominans indicauit. De ipso non possum dicere, quid fecerit, aut quid disponat, nisi quia totum & ipse in mea posuit voluntate, vt quicquid ipse vellem, hoc indè fieret. Sed habet quasdam causas cum matre sua, quarum causarum me iudicem poscit, vt cùm illæ causæ fuerint terminatæ, fiat de ipsa domo, quod ipse voluëro. Quid autem velle potero, Deo regente, nisi quod iustitia sua iubet, & pietas postulat? Habet etiàm in patria sua uliquos agellos. Disponit eos sic distribuere, vt etiàm illic in ipso loco positæ pauperi largiatur ecclesiæ. Diaconus Hipponeñ homo pauper est, quod alicui conferat, non habet. Tamen de laboribus suis, antequàm esset clericus, emerat aliquos seruulos. Hodiè illos in conspectu vestro manumissurus est episcopalibus gestis. Diaconus Heraclius ante oculos vestros versatur, & opera eius lucent corã oculis nostris. De opere eius & expensa pecunia memoriam sancti martyris habemus. De pecunia sua etiàm emit possessionem ex consilio meo. nam ipsam pecuniam volebat per manus meas erogare, sicut mihi placeret. Ego si pecuniæ auidus essem, aut necessitates ipsas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac causa plùs curarem, pecuniam acciperem. Quarè (dicit aliquis) illa possessio, quæ ab illo empta & ecclesiæ donata est, adhuc nihil præstat ecclesiæ? Minùs habebat ad precium, & quia mutuatus fuerat, hoc de eius adhuc fructibus redditur. Homo sum senex, quantus mihi de illa possessione potest fructus accedere? Nũquid promitto mihi tot annos esse victurum, donèc suum precium illa persoluat? quod ergò vix diù partibus reddit, de proximo haberem totum, si accipere voluissem. Nõ feci. Aliud attendi. Fateor enim vobis, & ipsa suspecta mihi adhuc eius ætas fuit, & verebar, nè fortè, vt sunt homines, matri eius hoc displiceret, & diceret inductum à me fuisse iuuenem, vt bona eius paterna consumerem, & eum egentem relinquerem. Ideò volui eius pecuniam in illa possessione seruari, vt si aliquid (quod Deus auertat) aliter, quàm vólumus, euenisset, redderetur villa, nè culparetur episcopi fama. Scio enim, quantùm sit vobis necessaria fama mea: nam mihi sufficit conscientia mea. Emit etiàm spatium ab ista posteà ecclesia notum vobis: & sua pecunia ædificauit domum, & hoc nõstis, ante paucos dies, priusquàm sermonem de hac re haberem vobiscum, eam donauit ecclesiæ. Expectabat enim, vt eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricãdi autem domum necessitas illi nulla erat, nisi quia cogitauit matrem suam huc esse venturam. Si autem veniisset, in re filij sui habitaret. Modò si venerit, in opere filij habitabit. Testimonium ei perhibeo, pauper remansit, sed in charitatis possessione permansit. Aliqui seruuli eius reliqui fuerant, iam quidem in monasterio viuentes, quos tamen gestis ecclesiasticis manumissurus est hodiè. Nemo ergò dicat, Diues est: Nemo existimet, nemo malè loquatur, nemo seipsum & animam suam suis dentibus lanict. Pecuniam nullam habet seruatam: vtinàm, quam debet, restituat. Cæteri, id est, subdiaconi, pauperes sunt, Deo propicio, & misericordiam Dei expectant. Vndè ipsi faciant, non habent. Nullas habentes facultates, finiérunt mundi cupiditates. Viuunt nobiscũ in societate cõmuni. Nemo eos distinguit ab illis, qui aliquid attulerũt. Charitatis vnitas præponenda est terrenæ cõmodo hæreditatis. Restant presbyteri. Sic eñ ad eos gradatim asscẽdere volui. Citò dixerim, pauperes Dei sunt. Nihil ad domũ societatis nostrę attulerũt, nisi ipsam, qua nihil est chari⁹, charitatẽ. Verũtamẽ qm̃ scio, natos fuisse rumores de diuitijs ipsorũ, nõ à me ad aliquid cõpellendi, sed vobis meo sermõe purgãdi sunt. Vobis dico, q̃ fortè nescitis. (Nã vestrũm plurimi sciũt) Presbyterũ Leporiũ, q̃uis seculi natalib⁹ clarũ, & apud suos honestissimo loco natũ, tñ iam Deo seruiẽtẽ, cunctis q̃ habebat relictis, inopẽ susceperi: nõ quia nihil habuit, sed qa iã fecerat, quod lectio ista pstituet. Hìc nõ fecit, sed nos scim⁹ vbi fecit, Vbi tas Chri est, Ecclesia vna est. Vbicunq; fecit bonũ opus, pertinet ad nos, vt sibi congaudeamus. Hortus est vnus, vbi nõstis, ibi monasteriũ suis cõstituit, quia & ipsi neo seruiunt.

unt. Ille hortus ad ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum. Et, ad quem, dixerit aliquis? Ad illud, quod ibi est, monasteriũ. Sed verum est, ꝓ vsq; ad hoc tempus cũrã pro illis ità gerebat, vt sumpticulos, quibus sustentantur, apud se haberet, & eis ipse, vt videbatur, impenderet. Sed nè propter hoc daretur locus hominibus suspiciones suas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi & ipsi, vt sic se illi trãsigant, quasi iste iam de seculo exierit. Nunquid enim, cùm obierit, ipse illis dispensaturus est aliquid? Melius est, vt videat illos ibi benè conuersantes, & regente Deo, in disciplina Christi sic viuẽtes, vt de illis tantummodò gaudeat, non eorum necessitatibus occupetur. Pecuniã non habet, quã suã dicere possit. Habebat xenodochium ædificandũ, quod modò videtis ædificatũ. Ego illi iniunxi, ego iussi. Obtemperauit mihi libẽtissimè, &, sicut videtis, operatus est, quõ etiàm meo iussu basilicã ad octo martyres fabricauit, de his, q̃ per vos Deus donauit. Cœpit enim de pecunia, q̃ data erat ecclesię ꝓpter xenodochium. Et cùm cœpisset ædificare, vt sunt religiosi desiderantes opera sua in cælo scribi, adiuuerunt, ꝓut quisque voluit, & fabricauit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo, quid factum sit, videt. De pecunia, quia non habet, mihi credant: Dentẽ cõpescant, nè frangãt. Emerat de ipsa pecunia xenodochij quãdam domũ in Carraria, quam sibi existimabat propter lapides ꝓfuturam: sed lapides eius domũs, fabricæ necessarij non fueruut, qm̃ aliundè ꝓuisi sunt. Domus ergò ipsa sic remansit. Pensionem p̃stat, sed ecclesiæ, non presbytero. Nemo ampliùs dicat, in domum presbyteri, ad domũ presbyteri, ante domum presbyteri. Eccè vbi est domus presbyteri: vbi est domus mea, ibi est domus presbyteri. Alibj non habet domum, nisi vbicunq; habet Deũ. Quid ampliùs q̃ritis? nisi quia me illud memini etiã ꝓmisisse, vt ad vos pferrẽ, quid egissem inter dũos, fratrẽ videlicet & ororẽ, filios Ianuarij presbyteri, quia orta inter illos fuerat controuersia pecuniaria: Sed tamen quia sicut inter fratres salua (Deo ꝓpicio) charitate ꝓmiseram audire, vt inter illos quicquid esset iudicandum finirem, parauerã me iudicẽ. Sed antequàm iudicarem, ipsi, quod iudicaturus eram, finierunt. Non inuéni vndè iudicaré, sed vndè lętarer. Acquieuerunt omninò concorditer voluntati meæ & consilio meo, vt essent pares in pecunia, quã reliquit pater eorum, ecclesia renunciante. Post sermonem meum locuturi sunt homines, sed & quod libet homines loquantur, qualicunq; aura flante, pducetur indè aliquid ad aures meas. Et si fuerit tale, vt sit iterùm necesse nos purgare, respondebo detractoribus, respõdebo maledicis, respondebo incredulis, nõ vobis credentibus presbyteris suis, respondebo vt potero, quod Dñs dederit. Interim modò non est necesse, quia nihil fortè dicturi sunt. Qui nos amant, liberè gaudebũt: qui nos oderunt, tacitè dolebunt. Tamen si linguas exercuerint, audiét, Deo ꝓpicio, vobiscũ responsionem meam. Non enim homines nominaturus sum, & dicturus, Ille hoc dixit, ille sic detraxit, cùm fortasse etiàm ad me falsa, quia & hoc potest fieri, perferantur. Veruntamẽ q̃cunque plata fuerint, si opportunè videbitur, loquar indè charitati vestræ. Ante oculos vestros, volo, sit vita nostra. Scio quia q̃rentes licentiã malè faciendi, q̃runt sibi exempla malè viuentiũ, & multos infamant, vt socios inueniisse videantur. Ideò quod nostrũ est, fecimus: plus, quod faciamus, nõ habemus, Nullius aliquid desideram⁹, nisi bona opera vestra. Et vos exhortor, fratres mei, si aliquid vultis clericis dare: sciatis, quia non debetis vitia eorũ touere contra me. Omnibus offerte, quod vultis, offerte de voluntate vestra. Quod cõmune erit, distribuetur vnicuique, sicut cuiq; opus erit. Gazophylacium attendite, & omnes habebimus benè. Valdè me delectat, si ipsum fuerit præsepe nostrum, vt nos simus iumenta Dei, vos agер Dei. Nemo det byrrũ vel lineã tunicam, nisi in commune. De communi accipiã mihi ipsi. cùm sciam commune me velle habere quicquid habeo. Nolo, talia offerat sanctitas vestra, quibus ego solus quasi decentiùs vtar. offeratur mihi, verbi gratia, byrrũ preciosum, fortè decet episcopum, q̃uis nõ deceat Augustinum, i. hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi sunt homines, quia inuéni preciosas vestes, quas non potuissem habere vel in domo patris mei, vel in illa seculari professione mea. Nõ decet. talẽ debeo habere, qualem possim, si non habuerit, fratri meo dare. Qualem potest presbyter habere, qualẽ potest habere decenter diaconus & subdiaconus, talẽ volo accipere. quia in cõmune accipio. Si quis meliorẽ dederit, vẽdo, quod & facere soleo: vt qñ nõ potest vestis esse cõmunis, preciũ vestis possit esse commune. Vẽdo, & erogo pauperib⁹: si aũt hoc eũ delectat, vt ego habeã, talẽ det, de qua nõ erubescã. Fateor eñ vobis de preciosa veste erubesco, qa nõ decet hanc ꝓfessionem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Etiàm illud dico, si fortè in nostra domo, in nra societate ægер est aliq⁹, vel post ægritudinẽ, vt necesse sit eum ante horã prandij reficere, non ꝓhibeo religiosos vel religiosas mittere eis quod videtur vt mittant. Prandiũ tñ & cœnã nemo extrã habebit. Eccè dicõ, audistis. Audiunt. Qui habere voluérit propriũ, & de ꝓprio viuere, & cõtra ista ꝓcepta nostra facere: parũ est vt dicã, nõ mecum manebit, sed nec clericus erit.

Non licuit habere ꝓpriũ, apud D. August.

erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, vt si nollent suscipere socialem vitam mecũ, nõ illis tollerem clericatum: seorsùm manerẽt, seorsùm viuerent. Quõ nõssent, Deo viuerent. Et tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quàm plãgere mortuos. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodò ergò, quicunque voluisset extrà manere, & de suo viuere, non ei tollerẽ clericatum: ità modò, quia placuit illis, neo propicio, socialis hæc vita, quisquis cũ hypocrisi vixerit, quisquis fuerit habens proprium, non illi permittò, vt indè faciat testamentum, sed deleo eum de tabula clericorum. Interpellet contra me mille concilia, nauiget contra me quò voluerit, sit certè vbi potuerit: adiuuabit me Dñs, vt vbi ego episcopus sum, ille clericus esse non possit. Audistis, audierunt. Sed spero in Deum nostrum & misericordiam eius, quia sicut dispositionem meam istã hilariter acceperunt, sic eam purè fideliterq; seruabunt. Dixi, aliquid suum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos est & presbyter Barnabas: sed & de illo audiui quædam fuisse iactata, ante omnia, quia emit villam à dilecto & honorabili filio meo Eleusino. Hoc falsum est. Monasterio donauit ille, nõ vẽdidit. Ego sum testis. Quid ampliùs quæratis, ignoro. Ego sum testis. Donauit ille, non vendidit. Sed dum non creditur donare potuisse, creditus est vendidisse. Beatus homo qui tam bonum opus fecit, vt non crederetur. Tamen vel modò credite, & detractores audire libenter definite. Iam dixi, Ego sum testis. Dictum est de illo, ꝙ anno ꝓposituræ suæ per industriam débita fecerit, vt dum ego volo reddi debita, darem illi poscendi fundum Victorianeñ licentiã, tanq̃ dixisset mihi, vt reddam debita mea, da mihi in decem annos fundum Victorianensem. Et hoc falsum est. Sed fuit, vndè rumor nascerctur. Fecit debita reddenda. A nobis sunt partim reddita, vndè potuerunt. Remansit aliquid, quod non debebatur, etiàm monasterio illi, quod per ipsum Deus instituit. Cùm ergò remansisset, cœpimus quærere, vndè debitũ redderemus. Ad conductionẽ ipsius fundi nullus accessit, nisi 40. solidorũ offerens pensionẽ. Sed vidimus fundũ ampliùs posse dare, vt celeriùs debitũ redderet. Et commisi fidei eius, vt de ipsa conductione lucra non requirerent fratres: sed quicquid daret fundus, de ipsis fructibus imputarent ad debitũ. Fide agitur: Paratus est presbyter, vt aliũ cõstituam, qui de fructibus fratribus debitũ reddat. Ex numero vestro sit aliquis, cui hoc cõmittam, ex numero ipsorũ, qui ad nos talia ptulerunt. Sunt enim in vobis homines religiosi, qui eum rumorem falsò reꝓhensum esse doluerũt, & tũ crediderũt factum.

Ex ipsis ergò aliqs veniat ad nos, suscipiat possessionẽ eius, oẽs fructꝰ precij suis fideliter vẽdat, vt reddi possit faciliùs, quod debeꝫ, & hodiè recedit indè cura presbyteri. Locus etiã ipse, vbi monasteriũ constitutũ est à memorato honorabili filio meo Eleusino, ipsi presbytero Barnabæ donatus est. Anteq̃ ordinaretur presbyter, in ipso loco monasterium instituit: sed tñ quia nomine ipsius donatus erat locus, mutauit instrumenta, vt nomine monasterij possideatur. De fundo Victorianeñ ego rogo, ego hortor, ego peto, vt si quis religiosus est, fide agat, & exhibeat ecclesiæ istã operã, vt citò debitum reddã. Quòd si nemo de laicis fuerit inuentus, ego ꝓpono aliũ, iste illuc nõ accedet. Quid vultis ampliùs? Nemo laceret seruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Seruis Dei quidẽ merces falsis detractionibus crescit, sed crescit pœna etiàm detrahẽtium. Non sinè causa dictum est: Gaudete & exultate, qñ detrahũt de vobis dicentes falsa, quia merces vestra magna est in cælis. Nolumus cum detrimento vestro magnam habere mercedem. Minùs ibi habeamus, & tñ vobiscũ ibi regnemus. Amen. Quia ergò constat, sanctã ecclesiã ꝑdictorum patrum exempla sequi debere, quorũ noscitur documentis post aliqua instituta vbertim̃ coruscare, debent non solùm ꝓlati, imitando, verùm etiã subditi obsequẽdo vsquequaq; studere, qualiter eorum exẽplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi pcesserunt, valeant puenire. Qm̃ sicut hi, qui eorum veris doctrinis & exẽplis summa deuotione obediunt æternis gaudijs inferuntur, ità nimirùm ea sectari nolentes, æternis supplicijs mancipantur. Memoratas itaq; sanctorum patrũ sententias, quibus ordo clericalis ad benè viuendũ instruitur, sedulè plegat, & diligẽter ptractet, quisquis canonicã professus est vitam. Quas cùm benè perscrutatus fuerit, patenter inueniet, ꝙ illi non eneruiter, sed religiosè viuendum sit.

Quæ præcepta specialiter monachis, quæ generaliter cæteris conueniant Christianis. Cap. 114.

PRopter quorundam simplicium verba, qui religiosis & eruditis viris se admonentibus ac redarguentibus plerunquè obijcere solent, solos monachos scripturarum sanctarum præcepta obseruare debere operæprecium duximus, quædam euangelica atq; apostolica q̃ breuissimè ad medũ deducere ꝑcepta, vt hæc huiuscemodi imperiti homines audientes, hisque aurẽ cordis accommodantes, intelligant, quæ sibi, q̃ monachis conueniat obseruare præcepta. Qui enim mente & corpore vult cõtemnere seculum, & pauper sequi Christũ, audiat ipsum dicẽtem in euãgelio: Si vis perfectus esse, vade, vende oñia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Et iterùm: Oĩs qui reliquerit domum, aut fratres, aut patrem, aut matrẽ, aut agros propter me: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Ad discipulos autem: Vos, inquit, qui reliquistis omnia, & secuti estis me, sedebitis super sedes 12, iudicantes 12 tribus Israel. Hæc & huiusmodi præcepta, solis specialiter congruunt monachis: & quãtò singularia, tantò & præcipua. Dicit etiàm idem Saluator generaliter omnibus: Omnis qui venit ad me, & non odit patrẽ suum, & matrem, & vxorem, & filios, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et iterùm: Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et iterùm: Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et iterũ: Oñia quæcunq; vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Et iterùm: Attẽdite, nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem nõ habebitis. Item: Attendite vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ. Item: Dico autem vobis, non resistere malo: sed si quis percusserit te in dextram maxillam tuam, præbe illi & alteram. Et, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Itẽ: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit, racha, reus erit concilio. Qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Item: Nolite iurare neque per cælum, neq; per terram: sit autem sermo vester, Est Est, Non non. Item: Omne verbum ociosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Item: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Item: Si peccauerit in te frater tuus, dimitte ei septiès. Et non solùm septiès, sed vsque septuagiès septiès. Item: Si non remiseritis hominibus de cordibus vestris, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Item: Quærite primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Et cuidam diuiti: Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata. Idem: Non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui. Honora patrem & matrem. Et cuidam legis doctori, interroganti quod esset maximum mandatum in lege, ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximũ & primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ. Paulus quoq; Apostolus ait: Qui diligit proximum, legem implevit. Nam, Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dices, Non concupisces rem proximi tui, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Item idem: Patientes estote ad oñes. Videte nè quis malũ ꝓ malo alicui reddat, sed semper, quod bonũ est, sectamini in inuicèm, & in oñes. Hæc est eñ volũtas Dei. Oñia autẽ probate, quod bonum est, tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Item idem: Mortificate mẽbra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiã, libidinem, concupiscentiã malam, & auaritiam. Item idem: Nunc autẽ deponite & vos iram, indignationẽ, malitiam, blasphemiam. Et turpis sermo de ore vestro non procedat. Item idem ipse: Induite vos viscera misericordiæ, benignitatẽ, humilitatem, modestiam, patientiã, supportantes inuicèm. Itẽ idem: Nolite mentiri inuicèm. Item idem: Si consurrexistis cum Christo, q̃ sursùm sunt, q̃rite. Item idẽ: Estote inuicèm benigni, misericordes, donantes inuicèm, sicut & Deus donauit vobis. Itẽ idẽ: Oñis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum oñi malitia. Item idẽ: Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, non nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium aut scurrilitas. Item idẽ: An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Deus non irridetur. Quia neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neq; fures, neq; auari, neque ebriosi, neq; maledici, neque rapaces regnum Dei possidebũt. Item idẽ: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus non habet hæreditatẽ in regno Christi & Dei. Item idem: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Item idem: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deum. Item idem ad Timotheum: Discedat (inquit) omnis ab iniquitate, qui nominat nomen Dñi. Apostolꝰ quoq; Iohãnes ait: Nolite diligere mundũ, neq; ea quæ in mundo sunt: quia si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Item idem: Qui dicit se in Christo manere, debet, quomodò ille ambulauit, & ipse ambulare. Item idem ipse: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & omnis homicida non habet vitam æternam in sẽ manentem. Iacobus Apostolus ait: Quicunq; voluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei cõstituitur. Multa quidem & innumera legalia, prophetica, & Euangelica atque Apostolica poterant proferri documenta, quibꝰ infatigabiliter atq; inexcusabiliter deuotio famulari debet Christiana: sed propter eos, quos suprà memorauimꝰ, hæc pauca breuiter adnumerare studuimus, qui insipienter asserunt, solos monachos arctam sectari debere

Universidad de Deusto Biblioteca

Matt. 19.d
Ibid.d
Ibid.
Luc. 14.f
Matt. 10.d
Luc. 14.d
Matt. 7.b
Matt. 6.a
Luc. 21.f
Matt. 5.f
Ibid.g
Ibid.e
Matt. 22.e
Luc. 6.c
Matt. 18.d
Ibid.c
Matt. 5.b
Matt. 19.c
Matt. 5.c
Ibid.a
Matt. 22.d
Luc. 10.c

Coloss. 3.a
Ibid. b
Coloss. 3. b
Ibid. a
Ephe. 4.g
Ibid. d
Ephe. 5.a
1. Cor. 6.b
Ephe. 5. b
1. Cor. 4.d
11.a
Heb. 12.d
2. Tim. 2.c
1. Iohan. 2.b
Ibidẽm a
1. Ioan. 3.c
Iacob. 4.b

bere viam,cùm vtiquè Dominus arctam & angustam viam dicat esse, quæ ducit ad vitam,& nemo,nisi per eam,in vitam ingredi possit æternam.Non,solùm igitur monachis & clericis, verùm etiàm omnibus, qui Christiano censentur vocabulo, per hanc arctã & angustam intrãdum est viam. Quid enim arctiùs,q̃ id, quod ꝓcipitur, Diligite inimicos vestros: &, Nolite resistere malo: &, Qui irascitur fratri suo,reus erit iudicio: &, Qui viderit mulierem ad concupiscendã eam,iam mœchatus est eam in corde suo? Et cætera talia.Hæc quippe arcta, sed saluberrima sunt:& quanto arctiora,tanto potiora & eminentiora. Oportet itaque omnes, qui iuxta Apostolum in Christo baptizati sumus,Christumq; induimus, in nouitate vitæ ambulare, semperque ante oculos ponere pactum, quod cum Domino in baptismate fecimus, vbi abrenunciauimus satanæ & omnibus pompis eius, & omnibus operibus eius. Quod pactum tunc irritum fit,cùm in fide quis permanendo,vitijs,aut (à fide exorbitando)idolorum cultibus,aut hæresum erroribus implicatur. Quia ergò (sicut scriptum est)corpus quod corrumpitur,aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ,& fragilitas humana post baptismi gratiam peccatorum sordidatur illecebris, eademque peccata,baptismatis iteratione nequaquàm deleri possunt:necesse est,vt pœnitentiæ lamentis,& eleemosynarum largitionibus,& cæteris bonorum operum executionibus, quàm celerrimè deleri procurẽtur. Et quia vnus est pater noster & magister & Dominus,vna fides, vnum baptisma, vna mater sancta Ecclesia, instanter & vigilanter ab omnibus certandum est,quanquàm diuersorum donorum modis curratur, qualiter vnà ad sanctam & supernam Hierusalẽ matrem nostram tendamus,quò sinè fine cum Domino viuere mereamur.Illud quoq; sciendum,quia quanto quisque se in præsenti seculo pro Christi amore abiectiorem fecerit,tanto magis in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

Matt. 5.g. Ibidẽm. f. Ibidem c. Ibidẽm. d Rom.6.a Sap. 9.c

Quòd canonica institutio euangelica & apostolica authoritate fulta,cæteris superemineat institutionibus. Cap. 115.

QVia euidenti authoritate liquet, canonicã institutionum ꝑstare cæteris institutionibus: debẽt, necesse est, qui huius professionis censentur nomine, procurare, qualiter iu semetipsis eandẽ institutionem vita & moribus exornent, potiùs quàm dehonestent: qm̃ qui tãtæ authoritatis institutione pollent,& se alijs imitabiles ꝑstare debent,verendú est,nè si(quod absit)à ꝓposito exorbitauerint, regno Dei indigni fiant. Quanq̃ enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, propriasres & Ecclesiæ est humilitate & iustitia habere, quod monachis,qui secundùm regularem institutionẽ arctiorem ducunt vitam,penitùs inhibitum est:tamen in cauendis vitijs & amplectẽdis virtutibus,eorum & monachorum distare non debet vita.Monachi nanque, qui euãgelicum præceptum sequentes, distractis atque renunciatis patrimonijs, sua Christo dedêre,meritò de facultatibus ecclesiæ subsidium accipiunt temporale, vt quia tanto mentis desiderio cælestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus dominicis sustententur,quatenùs ad ea,quę contempserunt,minimè redire qualibet necessitatis causa compellantur.Et quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est, illos copiosiùs ecclesiæ sumptibus,quàm canonicos, qui suis & ecclesiæ licitè vtuntur rebus,indigere. Vnusquisque enim (vt ait Apostolus) proprium donum habet à deo.

Quid sint res Ecclesiæ. Cap. 116.

REs ecclesiæ, sicut à sanctis patribus traditur, & in superioribus capitulis cõtinetur,vota sunt fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles nanq; fidei ardore, & Christi amore succẽsi,ob animarum suarum remedium, & cælestis patriæ desiderium, suis proprijs facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam,vt his & *milites Christi alerentur, & ecclesiæ exornarentur,pauperes recrearentur,& captiui pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac solerti cura prouidendum est his, qui eius facultates administrant, nè eas in suos solummodò vsus conuertant,sed magis iuxta possibilitatem rerum,Christo famulantiũ, immò eorũ in quibus Christus pascitur & vestitur,curã gerere penitùs non negligant. Sed & sententia B. Hieronymi non solùm ꝑlatis,sed etiàm cæteris, qui rebus vtuntur ecclesiæ,vigilãter perpẽdenda est,qui ità in commentario Matthæi Euãgelistæ ait: Oés igitur qui stipendijs templi,& his quæ conferuntur ad vsus Ecclesiæ,abutuntur in alijs rebus, quibus suã expleant voluntatẽ, similes sunt scribarũ & sacerdotũ,redimentium mendaciũ & Saluatoris sanguiné. Ergò res Ecclesiæ, pauperibus & militibus Christi stipendiariæ debẽt intelligi. Vndè totis nisibus prælatis satagẽdum est, vt sanctorum patrum dictis & exemplis obsequentes, de rebus commissis(vt ꝑmissum est) & subditos gubernent, & pauperes foueãt, cunctisq; vtilitatib⁹ ac necessitatib⁹ ecclesiæ fideliter administrãdo cõsulãt, quaten⁹ de fideli administratióe ab ipso, cui⁹ ministri esse noscunt̃,ineffabiliter remũerari mereant.

Quòd diligenter munienda sint claustra canonicorum. Cap. 117.

PRæpositorum officij est, vt subditorũ mentes, sanctarum scripturarũ lectionibus assiduè muniant, nè lupus inuisibilis aditum inueniat,quo ouile Domini ingredi, & aliquam ouium subripere valeat. Et quanquàm ab his hoc instantissimè spiritaliter fieri oporteat, necesse est tamen, vt claustra in quibus clero sibi commisso canonicè viuendum est, firmis vndiquè circundent munitionibus, vt nulli omninò intrandi aut exeundi, nisi per portam, pateat aditus.Sint etiàm interiùs dormitoria, refectoria,cellaria, & cæteræ habitationes, vsibus fratrum in vna societate viuentium necessariæ. Qui verò hæc,quæ ꝓmissa sunt, iuxta quod possibilitas suppetit, agere renuerit:impar minusque idoneus ad cætera ecclesiastica officia peragenda habendus est.Et quanquàm diuina vltione sit dignus, synodali tamen est sententia feriendus,

Vt in congregandis canonicis modus discretionis sit tenendus. Cap. 118.

CAuendum summoperè præpositis Ecclesiarum est,vt in Ecclesijs sibi commissis non plures admittant clericos, quàm ratio finit,& facultas ecclesiæ suppetit, nè si indiscretè & extraordinariè plures aggregauerint,nec ipsos gubernare, nec cæteris ecclesiæ necessitatibus,vt oportet, valeant administrari. Sunt nanq; nonnulli vanam gloriam ab hominibus captãtes,qui numerosam clericorum congregationem volũt habere,cui nec animæ,nec corporis curant solatia exhibere: Hi nanque taliter aggregati,dum à prælatis stipendia necessaria nõ accipiunt,neque canonicum seruant ordinem,nec diuinis officijs insistunt, claustra societatemque cæterorum relinquentes, efficiuntur vagi & lasciui,gulæ & ebrietati & cæteris suis voluptatibus dediti, quicquid sibi libitum est,licitum faciunt.Proindè præpositis solerter prouidendum est, vt in hoc negocio modum discretionis teneant,scilicet vt nec *plus, quàm oportet, & possibilitas ecclesiæ suppetit,in congregationem admittant:nec eos,quos rationabiliter gubernare possint, causa auaritiæ excludant.

De his,qui in congregatione sibi commissa solummodò ex familia ecclesiæ clericos aggregant. Cap. 119.

SVnt nonnulli, qui tantùm ex familia ecclesiastica clericos in sibi commissis cõgregant ecclesijs.Et hoc ideò facere videntur,vt si qñ eis aliquod incommodum fecerint,aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil querimoniæ contra se obijcere præsumant,timentes scilicet, nè aut seuerissimis verberibus afficiãtur, aut humanæ seruitutidenuò crudeliter addicãtur. Hoc autem non ideò dicitur, vt ex familia ecclesiæ probabilis vitæ in congregatione non sint admittendi,præsertim cùm apud Deum nõ sit personarum acceptio: sed potiùs, vt ꝓpter, quam intulimus, occasionem nullus ꝓlatorum, seclusis nobilibus, viles tantùm in sua congregatione admittant personas.

Qui clerici in congregatione canonica constituti, ecclesiastica accipere debeant stipendia. Cap. 120.

QVia sanctorum patrum suprà notatę sententiæ,docent clericos non diuitiarum sectatores esse, nec res ecclesiarum inofficiosè accipere debere:non ab re putauimus,nonnulla exempla libri Prosperi ad medium exempli causa deducere,in quibus ità legitur:Qui ecclesiæ seruiunt,& ea, quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt. Item ibi: Satis quippe indignum est,si fidelis & operosa deuotio clericorum, propter stipendium seculare præmia sempiterna cõtemnant.Item ibi: Si propter hoc non vult sua quisque relinquere, vt habeat vndè viuat:vt quid accipit, vndè rationem reddat? vt quid peccatis alienis sua multiplicat?His igitur & cæterorum sanctorũ patrum dictis diligenter animaduersis, studeant, necesse est,clerici,in accipiendis ecclesiasticis sumptibus suum vitare periculum. Proindè qui & suas & ecclesiæ habent facultates, & vtilitatem Ecclesiæ aut interiùs aut exteriùs conferunt,accipiant in congregatione cibũ & potum & partes eleemosynarum, & his contenti sint,nè plus accipientes,pauperes grauari videantur, perpendentes sententiã Prosperi,qua dicitur: Qui sua possident, & De vita cõdari sibi aliquid volunt, sinè grandi peccato suo,vndè pauper victurus erat,non accipiunt. Hi verò, qui nec suis rebus abundãt, nec ecclesiæ habent possessiones, & magnã vtilitatem ecclesiæ conferunt, accipiant in canonica congregatione victum & vestitũ & eleemosynarum partes, quia de talibus ità in libro Prosperi scribitur:Clerici, quos De vita cõpauperes aut voluntas aut natiuitas fecit,in congregatione viuentes,necessaria vitę accipiant:quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas,sed cogit viuendi necessitas.Porrò si tales fuerint, qui nec suas nec ecclesiæ velint habere possessiones,horum necessitatibus prouidentissima gubernatione de facultatibus ecclesiæ debẽt subuenire prælati, attendentes illud Prosperi: De vita cõ-Qui habet (inquit) aliquid Ecclesiæ, cum omnibus nihil habentibus commune habet,Sed & illorum curam nihilominùs gerere debent, quos aut infirmitas aut senectus aggrauat, quos etiàm constat olim in vtilitatibus Ecclesiæ desudâsse.

De vita cõtemp. lib. 2. cap.10. temp. lib. 2. cap.11. temp. lib. 2. cap. 12. temp. lib. 2. cap. 9. ,Quod habet(inquit) ecclesia

Vt in congregatione canonica æqualiter cibus & potus accipiatur. Cap. 121.

SOlet in plerisque canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiscretè fieri,vt nonnulli clerici,qui in diuitijs affluunt,& aut parùm aut nihil vtilitatis ecclesię conferunt,maiorem cæteris diuinũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

strenuè peragentibus officium, annonam accipiant, cùm hoc ità fieri debere, nusq̃, nec in authoritate scripturarum, nec in traditionibus sanctorum patrum, possit quoquo modo sancitum reperiri. Sed quia huiuscemodi factum nulla authoritate fulcit, sed magis gulæ, immò auaritiæ causa constat esse inolitum, restat, vt falce iustitię resecetur, & æquitatis censura ab eisdem locis, in quibus fit, prorsùs abdicetur. Est nẽpe rationabile, iustumq́; coram Deo & hominibus, vt in vnaquaq; canonica congregatione à minimo vsque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant, hi etiàm videlicet, qui propter aliquam vtilitatem, in numero canonicorum fuerint admissi. Quanquàm enim plerique subditorum à prælatis, rebus quibuslibet alijs plùs cæteris meritò soleant honorari, in hac tamen societate, secluſa personarum acceptione, vna debet cibi & potûs æqualitas esse.

De mensura cibi & potûs. Cap. 122.

ILlud congruentissimè & rationabiliter tenendum esse censuimus, vt in singulis locis, in quibus socialiter canonicè Domino militatur, panem & pulmentum, & eleemosynarum partes æqualiter canonici accipiant. Et quanquàm decẽtissimum foret, vt similiter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis nec ecclesiarum diuersissimę facultates, nec terrarum qualitates, nec euentuum sinunt fieri posse varietates. Vndè necessarium duximus, vt in hoc negocio modum discretionis tenendum describeremus. Quapropter communi voto communique consensu sacro conuentui statuere placuit, vt omnibus locis, maioribus scilicet & minoribus, accipiant singuli canonici per singulos dies quatuor libras panis. In locis verò, vbi maiores facultates sunt Ecclesiæ, verbi gratia, tria aut quatuor, aut certè octo, & eo amplius millia mansi, si eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per singulos dies quinque libras vini, si tamen sterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini & tres ceruisiæ: & si penitùs vini ferax non fuerit, accipiant libram vini, & quinque libras ceruisiæ. In mediocribus enim locis, mille aut mille quingentos, vel certè duo millia mansos habentibus, si regio (vt præmissum est) vini ferax fuerit, quatuor libras vini. Et si plenè vini ferax non fuerit, duas libras vini, & tres potûs ex diuersis materijs confecti. quòd si etiàm vinifera minimè fuerit, quatuor libras memorati potûs, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis ducentos aut trecentos mansos habentib⁹, accipiãt duas libras vini. Quòd & si eadem regio, vt iam dictum est, vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ ceruisiæ: & si facultas suppetit, libra vini. Licèt in nonnullis prouincijs copia desit vini, satagendum est tamen prælatis, vt ex circuniacentibus viniferis prouincijs vinum habeant. Quoniam quanquàm in plerisque regionibus vineæ non sunt, abundat tamen sancta Dei Ecclesia, Domino attribuente, aliarum rerum copijs, è quibus industria prælatorum ex alijs prouincijs vinum adipiscì, sibique & subditis iuxta facultatem pocula conferre possunt. In locis igitur, vbi permodicæ sunt res Ecclesiæ, aut fortè quorundam abstractu valdè attenuatæ: pauci numero, magni tamen constituantur officio, quibus saltem præmissa minor mensura sinè difficultate dari possit. Diebus verò festis, sicut moris est Ecclesiæ, iuxta quod meliùs prælati possunt, fratribus cibum potumq́; ministrent. In his itaque locis, vbi fortè nonnulli prælati, piorum prælatorum imitantes exemplum, magis subditis dare soliti sunt: nullatenùs bonum, quod faciunt, omittant: sed & sicut ob æternam retributionem magis subditis supererogare libuerit, hilariter quod poterit tribuat. Sin autem, nullatenùs mensuram prædictam absque ineuitabili causa eis subtrahat. Quandò igitur tẽpus sterilitatis vini extiterit, sicut crebrò peccatis præpedientibus euenire solet, & prælati, quantùm debent, dare vinum canonicis nequiuerint, id, quod dederint, sic discretè & temperatè distribuant, vt omnes communiter *contententur. Non autem murmurantes, sed magis cum gratiarú actione, quod dari potest, accipiant, & socialiter in sancto proposito perseuerent. Idcircò prospicere sibi debent canonici, vt vinũ aut quemlibet alium potũ, in eleemosyna datum, in communi recondãt cellario, quatenùs imminente huiuscemodi sterilitatis tempore, suis eo suffragentur communiter necessitatibus. Non tamen eis propter hoc à prælatis potus debitus penitùs subtrahatur, si est, vndè detur. Qui verò & suis & ecclesiæ abundant rebus, instante sterilitatis tempore, eis, quos pauperes pascit Ecclesia, suis facultatibus cum charitate & humilitate suffragari procurent, vt iuxta Apostolum frater fratrem adiuuet, & ambo conlentur. Non tamen ob id se superbiẽdo extollãt, quia (sicut in lib. Prosperi legit)nõ se debent huiuscemodi inani iactantia pferre his, quos nihil habẽtes pascit ac vestit Ecclesia. Illud interea semper caueant plati, nẽ id, quod dare debent, aut possunt, qualibet dissimulatione aut tenacitate subditis subtrahant, nè paupertatis occasione compulsi, per diuersa vagari, aut turpibus se implicare negocijs cogãtur, & relicto ecclesiastico officio incipiãt indisciplinatè viuere, & pprijs voluptatibus deseruire. Et prælati, qui eis necessaria largiẽdo, à Domino remune-

ro mu

rari poterant, districtè & seuerè iudicẽtur. Dent quippe eis pulmentũ, iuxta quod vires suppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, vndè necessaria pulmenta habeant, exceptis his, quæ de ecclesiæ villis vel oblatiõibus fidelium accipiunt. Habeant itaque ijdem canonici hortos olerũ, vndè cum cæteris additamẽtis aliquod pulmẽtum quotidiè in refectorio sibi vicissìm ministrent. Propter diuersitates nanque & inęqualitates mensurarũ, quæ apud plerosque non æquè secundùm Domini legem, sed secũdùm vniuscuiusq; prouinciæ vsum habentur, mensuram cibi & potûs ponderis ratione canonicis dandam esse censuimus. Et hoc ideò, quia cùm huiuscemodi mensuræ diuersissimæ & inæquales soleant haberi, publicum tamen pondus prouincijs, ciuitatibus, metallisq; inditum, nihil diuersitatis aut inæqualitatis pati debet, quatenùs sicut idem pondus æquum permanet, ità etiàm eadem mensura æquè illis tribuatur. Nouerint tamen generaliter omnes, libram non amplùs q̃ duodecim vncijs constare debere.

Quòd à prælatis gemina pastio sit subditis impendenda. Cap. 123.

SOlerter prælatis satagẽdum est, vt eos, quibus præsunt, verbis & exemplis ad benè viuendum informent: fixoque corde tenẽdum, nè eos quasi proprios, sed vt Domini sui gregem, tractare meminerint, iuxta illud quod Petro dicitur: Si diligis me, pasce oues meas. Meas, inquit, non tuas. Et hoc ideò dicimus, quia sunt nonnulli, qui oues Christi, nõ amore Christi, sed suæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæstûs gratia, pascunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debẽt, quòd eadem pastio gregis dominici, non vniformi, sed multimoda est solicitudine gerenda: scilicet, quia & terrena subsidia diligenter illis præbere, & exẽpla virtutis simul cum verbo prædicationis debent solicitè impendere. Quapropter studeat vnusquisque prælatus, vt familiæ Christi annonam spiritualem carnalemque fideliter subministret, vt effici mereatur illis euangelicus seruus, de quo dicitur: Fidelis seruus & prudens, quẽ constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram. Ergò sicut subditis necessaria corporis tribuunt, ità nihilominùs studere debent, vt ijdem religiosissimè ordinem canonicum seruẽt, & prælatis suis ac magistris honorem debitũ humiliter impendant: vt Horis canonicis diuinum officium deuotissimè expleant: intùs foriśque non solùm habitu & actu, sed etiàm ipso incessu inreprehensibiles existant: vt non ocio vacent, non vaniloquio inseruiant, non detractionibus & cæteris vitiorum illecebris incumbant, sed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet ecclesiæ, aut certè proprijs vtilitatibus vacent, aut etiàm doctrinis sanis, & diuersarum artium eruditiantur disciplinis, ità videlicet, vt nullus in congregatione inutilis aut ociosus existens, stipendia ecclesiæ inofficiosè accipiat: vt quotidie ad collationem veniant, vbi & hanc institutionem & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam postulẽt, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: vbi etiàm de communi profectu & vtilitate ecclesiæ pertractent, & omnes in dormitorio, nisi quem infirmitas aut senectus id facere prohibuerit, dormiant. Item in refectorio quotidiè vnà reficiantur, nisi fortè quem necessitas abesse compulerit, & hoc non sinè licentia magistri fiat. Illis quoquè comedentibus, & silẽtium religiosè tenentibus, cõtinuatim legatur lectio, & ab eis intentissimè audiatur, & vicissim in refectorio & cæteris communibus necessitatibus sibi fraternitatis officio seruiant, & nullus foràs, nisi per licentiam, egrediatur. Egressus quoquè, nullum de se detractioni locum det, sed magis imitabilem se cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam pastionem, prælati sibi cõmissis ouibus impendere instanter ꝓcurent, vtpotè pro animabus eorum Domino rationem reddituri, quatenùs eas pastori omnium Christo, videlicet summo pontifici, secum in tremendi examinis die inlæsas præsentantes, non cum reprobis & diuina vltione feriendis damnentur, sed potiùs cum electis pastoribus perpetua felicitate à Domino remunerentur.

Ioan. vlt.e

Matt. 24.d Luce 12.e

Vt canonici sicut in cæteris, ità etiàm in cultu vestium modum teneant discretionis. Cap. 124.

QVærere potiùs Dominum cultũ cordis, quàm corporis, euidẽtibus scripturæ sanctæ paret indicijs. Proindè canonicis totis viribus elaborandum est, vt & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caueant dehonestare religionis dignitatem exteriùs. Quantùm etiàm à superfluo & immoderato cultu vestium se compescere debeant, multis sanctorum patrum documẽtis perdoceri potest. Dicit enim beatus Hieronymus in epistola ad Eustochiũ: Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura est de vestibus, si benè oleant, si pes laxa pelle nõ solleat: crines calamistri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant, & nè plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales (inquit) cùm videris, sponsos magis existimato, quàm clericos. Et beatus Gregorius: Nemo, inquit, existimet, in fluxu atq; studio preciosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudãsset. Si cultus ve-

Cuius epistolę princi. cipium est, Audi filia.

Homil. 6. in Euangelica.

stium culpa non esset, nequaquàm Petrus Apostolus per epistolam fœminas à preciosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Nō in veste preciosa. Pensandum nobis summoperè est de cultu vestium, quæ culpa sit, hoc etiā viros appetere, à quo curauit pastor ecclesiæ & fœminas prohibere. Quapropter oportet canonicos sanctarum scripturarum authoritati parére, sanctorumque patrum documenta vigilanter perpendere, vt humilitatem quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiā equitatione religiosissimè demonstrent, plusq; velint sancta conuersatione, eximijsq; moribus, quàm ornatu vestium, fulgere. Si enim more coniugatorum in se ornandis nitore vestiū, phaleris equorum, cæterisq; humanæ vanitatis rebus abusi fuerint, scilicet vt se similibus vti debere contendāt, in quo eorum conuersatio à laicorū distare videbitur? necet porrò, vt eorum talis sit vestium cultus, qui occasione vanitatis careat, & nihil nouitatis, nihil superfluitatis redoleat, nihilque repræhensionis aut detractionis habeat. Nō enim specialiter præsumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id est, nec plùs iusto cultior vestis, nec insolita atque deformis: quia in vtroque illorum aut electiōis, aut certè simulationis noxa patescet. Inter vtrunque enim, virtus discretionis moderatissimè tenenda est. Quæ pleniſſimè in vita beati Augustini, in laudem illius prolata, ità legitur: Vestis eus & calceamenta vel lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimùm: *quibus plerique vel iactare se insolenter homines solent, vel abijcere, ex vtroque nō quæ Iesu Christi, sed quę sua sunt, quærentes. At iste beatus (vt dixi) medium tenebat, neq; ad dexteram, neque ad siniſtram declinans.

Est 1. Ti. 2.

Cap. 22.

* quia his

Vt canonici cucullas monachorum non induant. Cap. 125.

REprehensibilem & ecclesiastica emēdatione dignum, apud plerosque canonicos inoleuisse comperimus vsum, eō quòd contra morem ecclesiasticum cucullas, quibus solis monachis vtendum est, induant: cùm vtiquè illorum habitum penitùs vsurpare non debeant, à quorum proposito quodammodò distant: quia sicut & indecens est, vt arma militaria more laicorum gestent, ità nimirùm inhonestum est & valdè indecorū, vt alterius propositi indumenta sibi imponant. Habitus nanque singulorum ordinū, idcircò in Ecclesia ab inuicèm discreti sunt, vt his visis, cuius propositi sit gestans, vel in qua professiōe Domino militet, liquidò cognoscatur. Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere vestem, scilicet, vt vterque sexus sibi conuenienti veste incedat. Sicut enim turpe est, virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilē induere: ità valdè indecorum est, canonicum vestem monachicam induere, nisi tamen cum veste etiàm propositum voluerit assumere. Et quia huiusce modi vsus nulla authoritate approbatur, sed potiùs ab his, qui sanum sapiunt, meritò repræhēditur & repudiatur, oportet vt abhinc, nè fiat, penitùs inhibitum sit.

Habitus diuersus singulorū ordinum quarè.

Deut. 22.

Qua authoritate horæ canonicæ celebrentur, quas scire ac religiosè obseruare canonicos oportet. Ex Isidoro. Cap. 126.

Isidorus de officijs lib. 2. cap. 20.

HOram tertiam & sextam & nonam, Daniel & tres pueri supplicatiōibus deuouerunt, scilicet, vt ab ortu diei in tempus supplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent, pariliter à tertia ad sextam, atque indè ad nonam, per paria lucis interualla ratis dimensionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiàm occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd spiritussanctus hora tertia, hoc est, suo loco & numero & tempore, descēdit ad terras, impleturus gratiam, quam Christus promisit. Nam & sexta hora Christus passus, in nonā patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem temporibus, per ternas horas Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur: & si computetur diurna celebritas, per quaternarium vsque in vespertinum officium, hoc est, quater ternis significatur: quia mundus quadrifariò diuisus, in Trinitate saluatur. Siquidem & in nocte statiōes & vigiliæ militares, in quatuor partes diuisæ, ternis horarum spatijs secernūtur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq; officijs, Trinitatis mysterium veneretur.

Dan. 6.

Act. 2.

De Vespertinis. Cap. 127. *Ex Isidoro.*

Isidorus de officijs lib. 2. cap. 21.

VEspertinū diurni finis officium, diurnæ & alternę lucis occasus est, cuius ex veteri testamento solennis celebratio est. Deniquè hoc tempore veterum sacrificia offerri, adoleriq́ue altario aromata & thura, mos erat. Testis est hymnidicus ille, regio ac sacerdotali perfunct⁹ officio, dicens: Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinū. In nouo quoq; testamento eo tempore Dominus & Saluator noster, cœnantibus apostolis mysterium sui corporis & sanguinis initiò tradidit, vt tempus ipsum sacrificij, vesperū ostēderet seculi. Proindè in honore ac memoria tantorum sacramentorum, his temporibus adesse nos decet Dei conspectibus, & personare in eius cultibus, orationū nostrarū illi sacrificium offerētes, atq; in eius laudibus pariter exultantes. Vesperum autem

Psal. 140.

tem nominatur à sidere, quod Vesper vocatur, & decidente sole exoritur. De quo propheta dicit: Et vesperū super filios hominum consurgere facis.

Iob 38. d

De Completorio. Cap. 128. *Ex Isidoro.*

Isidorus de officijs lib. 2. cap. 2.

DE completis autem celebrandis, id etiàm in patrum inueuitur exemplis, Dauid propheta dicente: Si ascendero in lectum strati mei, si dedero somnū oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donèc inueniā locum Domino, tabernaculū Deo Iacob. Quis non stupeat, tātam in Dei amore animi deuotionem, vt somnum sibi, sinè quo vtiquè corpora humana deficiunt, penitùs interdixerit, donèc locum ac templum nomino fabricandū in pectore suo rex & propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere, vt si ipsi locus Domini esse volumus, & tabernaculū eius aut templum cupimus haberi: inquātùm possumus, exēpla sanctorum imitemur, nè de nobis dicatur, quod legitur: Dormierunt somnū suū, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

Psal. 131.

Psal. 77.

De Matutinis. Cap. 129.

DE Matutinorū antiquitate & authoritate, testis est idem Dauid propheta, dicens: In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Et alibi: Prēuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Cassianus autem dicit: Matutinæ solennitatis officio nouo adhuc tempore institūto, primitùs in Bethleem monasterio, vbi Dominus noster Iesus Christus pro redemptiōe salutis ex virgine nasci dignatus est, sicq; ex illa per vniuersum mundum eiusdem celebrationis inualuit consuetudo. Diluculo autem proindè oratur, quòd resurrectio Christi celebretur. Matutina autem luce radiante, Dominus & saluator noster ab inferis resurrexit, qñ cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Christo occiderat peccatoribus. Siquidem & eo tempore cunctis spes futuræ resurrectionis creditur, cùm iusti & omnes ab hac temporaria morte, quasi à sopore somni resurgentes, euigilabunt.

Psal. 62. Psal. 118.

De institut. cœnobiorum lib. 3. cap. 4.

De vigiliarū antiquitate. Cap. 130.

ANtiqua est vigiliarum deuotio, familiare bonum omnibus sanctis. Esaias denique propheta exclamat ad dominum, dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua sunt super terram. Item Dauid & regio & prophetico sanctificatus vnguento, ità canit: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Hoc nanque tempore vastator angelus trāsiens, primogenita Aegyptiorū percussit. Vndè & nos vigilare oportet, nè periculo Aegyptiorū admisceamur.

Isaiæ 26.

Psal. 118.

Sapient. 18.

Isidorus de officijs lib. 2. cap. 22.

Ijsdem etiàm horis venturū se esse, in euangelio Saluator asseruit: vndè & ad vigilandum auditores suos exuscitans, dicit: Beati serui illi, quos, cùm venerit, Dominus inuenerit vigilantes. Et si vespertina (inquit) hora venerit, & si media nocte, & si in galli cantu, & inuenerit eos vigilantes, beati sunt serui illi. Itaque & vos estote parati, quia nescitis, qua hora filius hominis vēturus est. Siquidem nec verbis solùm docuit vigilias, sed etiàm confirmauit exemplo. Nam testatur euangelium, quia erat Iesus pernoctans in oratione DEI. Paulus quoquè & Silas in custodia publica circa medium noctis orantes, hymnum, audientibus cunctis, vincti dixisse memorantur: vbi repentè terræmotu facto, & concussis carceris fundamētis, & ianuæ spontè apertæ, & omnium vincula sunt soluta. Vndè oportet his horis psallendi, orandiq́ue frequentiam nos in sanctis habere officijs, finemque nostrum, vel si aduenerit sub tali actu, expectare securi. Est autem quoddā genus hæreticorum, superfluas existimantium sacras vigilias, & spiritali opere infructuosas, dicentium iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco sermone, Nyctazontes, hoc est, somniculosi vocantur.

Matt. 12. d

Luc. 12. e

Act. 16. d

Vt horas canonicas canonici religiosè obseruent. Cap. 131.

STudeant summoperè canonici prædictas horas vigilantissima cura custodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuotè persoluere. Mox enim, vt datū fuerit signum, festinatò omnes ad Ecclesiam conueniant. Quam nō pompaticè, vel inhonestè vel incompositè, sed cum reuerentia & Dei timore ingrediantur. Nec cū baculis in choro, exceptis debilibus: sed religiosissimè illis standum & psallendum est. Sunt etenim quidam clericorum, qui in secularibus negocijs & disceptationibus penè totum infatigabiliter deducūt diem, & mox in ecclesiam ad diuinum officiū peragendum vt intrauerint, ità fatigari videntur, vt nec orationi vacare, nec ad psallendum stare queant: sed potiùs sedentes, nō diuinis, sed vanis solent instare loquelis: & secularia verba, & (quod dictu nefas est) turpia & obscœna inuicē proferūt. Oportet nanque, vt ab his qui id faciunt, & ab illis qui eos fortè imitari volunt, iste execrabilis vsus radicitùs euellatur: quia secundū Domini sententiam, domus eius, domus orationis vocanda est. Omnes igitur ab ociosis sermocinatiōibus auditum pariter castigent & linguam: in ecclesia cum timore & veneratione stantes, aut orent, aut cātent, aut audiant. Verba verò turpia ac liuida & secularia nec ipsi proferant, nec alios

Matt. 21. b

pferre finãt:quinimmò laudes deo in cõmune persoluentes,pro suis populorumq;, quorum oblationibus viuunt,delictis Dominum exorent. Debent quoquè, iuxta 1. Tim. 2.a Apostolum, primò omnium fieri obsecrationes,orationes,postulationes,gratiarum actiones ab omnibus hominibus,pro regibus & omibus,qui in sublimitate sunt cõstituti,vt quietam & tranquillam vitã agamus in omi pietate & castitate. Hoc enim, Ibidem b inquit Apostolus,bonum est & acceptum corã saluatore nostro deo. Caueant etiàm, nè pro requie sibi in locis diuino cultui mancipatis cõcessa,ocio torpeant: sed magis in persoluendis diuinis laudibus promptiores ac deuotiores existant, vt per hanc quietem benè operantes, ad eam, quæ fine caret,peruenire valeant. Qui verò has horas frequẽtare,& in his (vt dignum est) cæleste neglexerit officium persoluere,digna inuectione corripiatur,vt & ipse emendetur,& cæteri timoré habentes,huiusce modi negligentiam caueant.Sed quoniã aliud est ex toto omittere,aliud pigrè occurrere: qui segniter aut tardè ad matutinum, aut aliud quodlibet diuinum obsequium peragendum occurrerit,dignú est,vt non cum alijs in choro,sed omnium vltimus(vt certè erubescere discat)in loco huiusce modi negligentibus à prælatis constituto, stet: foris verò nullatenùs remanere præsumat, nè ocio & fabulis vacet, & à D E I laudibus penitùs alienus existat. Custodes prætereà ecclesiæ,harum horarum distinctiones benè nõrint,vt scilicet signa certis temporibus pulsent.Luminaria verò cum omni diligentia concinnanda prouideant,sitq; eorum studij,vt nihil de sibi commissis rebus ecclesiæ pereat.

Quòd cantantibus & psallentibus Domino, angelorum assint præsidia. Cap.132.

1.Co.14.c PSallentium in ecclesia Domino mens, cõcordare debet cum voce, vt impleatur illud Apostoli:Psallam spiritu,psallam & mente:quoniam quanuis vbiquè dominum per potẽtiam diuinitatis nouerimus esse,præcipuè tamen eum, cùm diuino assistimus officio,per gratiam nobis credimus adesse. De qua re venerabilis Beda presbyter in expositione euangelij Lucę,ità dicit: Beda in expositione Lucę. Non latet,angelos crebrò electis inuisibili adesse præsentia,vt eos vel ab hostis callidi defendant insidijs,vel maiori cęlestis desiderij gratia sustollant,apostolo attestante, Heb.1.d qui ait:Nónne omnes sunt administratorij spiritus,in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis? Maximè tamen angelici nobis spiritus adesse credẽdi sunt,cùm diuinis specialiter mãcipamur obsequijs,id est,cùm ecclesiam ingressi,vel lectionibus sacris aurem accommodamus, vel psalmodiæ operam damus,vel orationi incumbimus,vel etiàm Missarum solennia celebramus. Vndè ait propheta: In conspectu angelorum psallam tibi. Nec dubitare licet,vbi corporis & sanguinis Dominici geruntur mysteria,supernorum ciuium adesse conuentus. Vndè studendum solerter est,vt cùm ecclesiam, vel ad diuinæ laudis debita soluenda, vel ad agenda Missarum solẽnia,intramus,semper angelicæ præsentiæ memores, cum timore & veneratione competenti cæleste compleamus officium, nè si (quod absit) id negligenter,aut inhonestè vel tepidè expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenerimus, in ſentẽtiam, Hieron. qua dicitur,Maledict⁹ homo,qui opus Dei fecerit negligenter,miserabiliter labamur. Ergò solerti industria nobis obseruãdum est,nè quid in ecclesia Dei ineptũ,nè quid peruersum,nè quid indecens, aut cogitatione, aut actibus, aut verbis perpetremus: quatenùs & conspectu Domini digni efficiamur,& Dominus ad nos veniens, non quod cõdemnet in nobis,sed potiùs,quod remuneret,inueniat.

Quales ad legendum & cantandum in ecclesia constituendi sunt. Cap. 133.

TAles ad legendum,cantandum & psallendum in ecclesia constituantur, qui non superbè,sed humiliter de bitas Domino laudes persoluant:& suauitate lectionis ac melodiæ,& doctos demulceãt, & minùs doctos erudiant:plusq; velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vanissimam adulationem. qui verò hæc doctè peragere nequeunt,eruditur priùs à magistris,& instructi hæc adimplere studeant,vt audientes ædificent.

Qui sit modus correptionis. Cap. 134.

QVanquàm contemptores canonicarum institutionum,episcopali præcipuè iudicio plectendi sint, qua pœna (vt ait B. Augustinus) in ecclesia nulla maior esse potest: demonstrandum tamen est,qualem cæteri prælati,qui illis dignitate inferiores esse noscuntur, in locis sibi commissis,in quibus canonicè viuitur, erga subiectos quosque delinquentes, & ea quæ propriè ad eorum propositum pertinent,obseruare nolentes,adhibere debeãt correptionis modum.Sed quia omis ætas, vel vniuscuiusque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere mensuras: & iuxta modum culparum,mensura extẽdenda est correptionum:& hæc omnia iurè pendent in prælatorum iudicio,quo & discretissimè temperanda sunt,necesse est,vt ijdem prælati circa delinquentes medici peritissimi imitentur factum,scilicet, vt adhibita magnæ discretionis cura, quod cuique congruat,quódve conueniat,adhibeant. Hoc summoperè perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum,exhibeant fomenta curationum,quatenùs nec alteri dent, quod noceat,nec alteri subtrahant, quod iuuat. Omissis igitur his,quorum ætati delinquẽti parcendum non est,sed potiùs(iuxta Isai.30.b Salomonem) eorum latera, nè indurescant, virgis assiduè tundenda sunt: qualiter erga cæteros delinquentes, iuxta authoritatem diuinam & sanctorũ patrum exempla traditionesque id fieri oporteat, strictim breuiterque ostendatur. Si quis frater in congregatione canonica constitutus,horas canonicas frequentare neglexerit, ecclesiãq; non religiosè,sed pompaticè vel incompositè intrauerit,& opus Dei negligenter executus fuerit,ad collationem venire distulerit,obedientiã à magistris sibi iniunctam agere recusauerit, in legendo vel cãtando, vel in cæteris ecclesiasticis disciplinis iuxta vires studium non exhibuerit: ad Missam non necessitate,sed vitio tardè occurrerit: è claustris sinè licentia exierit: per licẽtiam verò egressus,extra constitutum siue placitum moras fecerit: in plateas ire, aut in biuijs residere tentauerit: in dormitorio aliquid indecens aut inhonestum, verbis aut actibus perpetrauerit: alicubi, nisi in dormitorio, cum cæteris absque causa inuitabili dormire præsumpserit: fratribus Pro.6.c charitatis officio obedictèr seruire neglexerit:discordiam,quam(dicente scriptura) Dei anima detestatur,inter fratres seminauerit:&huic institutioni contumax,aut superbus,aut murmurans seu in aliquo contrarius extiterit, cæteraque huiusce modi agere tentauerit:hic primò secundùm dominj præceptum non solùm semèl, aut secundò ac tertiò, quinimmò crebriùs admoneatur: Et si his admonitionibus non cesserit,publica obiurgatione corripiatur. Quòd si &his renisus fuerit,cęteris sibi alimentis interdictis, pane tantùm, vsque ad dignam satisfactionem, vtatur & aqua. Si verò nec sic se còrexerit,separetur à mensa,& à societate fratrum in choro psallentium remoueatur:& seorsùm in loco,huiusce modi negligẽtibus à prælatis constituto,stare cogatur, vt saltem rubore sequestrationis emendetur. Deindè si his modis Prou.18.a & 29.c correptus, incorrigibilis extiterit, & ætas permiserit,quia (iuxta Salomonis vocem) stultus verbis non corrigitur, congrua ei verberum adhibeatur castigatio, quibus vtpotè filius verberetur: quatenùs (secundum beati Gregorij sentẽtiam) qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur:vt ad bona desideria pœne trahát, quos præmia non inuitant. Cæterùm si talis fuerit,quem aut ætas aut qualitas personæ verberari non siuerit: publica obiurgatione,& iciuniorum continua afflictione, & sequestrationis rubore huiusmodi corripiatur,vsque dum digna pœnitentiæ satisfactione veniã consequatur.Si verò vterq;,

& qui flagellatur,& quẽ flagellari ætas aut qualitas personæ prohibent,adhuc incorrigibiles extiterint, sit locus intrà claustra canonicorũ,sicut multis in locis noscitur esse,quo ad tempus retrudantur, & secundùm modũ culpæ castigẽtur:vt iuxta Apo-1. Cor. 5.b stolum,traditi satanę in interitũ carnis,spiritus saluus sit in die Domini. Quòd si etiã tot saluberrimis admonitionibus & castigationibus necdùm paruerint, fiat eis ab omni congregatione communis oratio, vt à Domino sanentur.Postremò, si inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, nè per plures eorum dira serpant contagia,necesse est, vt à cæterorum societate (vtpotè oues morbidæ) secreti, ante præsentiã deducãtur episcopi,vt ab eo canonica authoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio canonicorum culpam criminalem admiserit,huic nulla est dãda dilatio, quin aut sponte pœnitentiam pro admisso crimine gerat:aut si id agere resultauerit, coram episcopo deducatur, vt ab eo publica mulctetur pœnitẽtia. Meminisse enim oportet Cant.6.c rectores, quia columba est in diuinis scripturis Ecclesia appellata,quæ nõ vnguibus lacerat,sed alis piè percutit. Vndè etiàm illis summoperè obseruandum est,vt(sicut præmissum est) iuxta modum culparum & personarum atq; ætatum, omino ipsa temperata sit correptio, vt nec vitium desidiæ inolescat,nec correptio mãsuetudinis modum excedat: nè (vt ait beatus Maximus) aut solutior lenitas conniuentiam prębeat peccanti,aut immoderata seueritas, à lapsu non reuocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominùs cauendum est,nè errata delinquẽtium,alicuius rei liuore feriant: sed potiùs (vt ait beatus Augustinus) sint criminum persecutores,& hominum liberatores. Oderint vitia,diligãt homines. Oderint,quod instinctu diabuli ingestum est: diligant, quod Dei bonitate creatum est. Teneant in manu baculum,& virgam: baculum videlicet, quo aliorum viriũ imbecillitates spiritaliter sustententur:virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquẽtibus interèa & excõmunicatis fratribus nequaquàm debent cæteri fratres fauere,aut eos suis adulationibus decipere,aut eorum errata defendere:sed potiùs opem ferre,vt æquitatis censura districtè corrigantur.

Vt erga pueros, qui nutriuntur vel eruditur in congregatione canonica, instantiss. ma sit adhibenda custodia. Cap.135.

SOlerter rectores ecclesiarum vigilare oportet,vt pueri & adolescentes,qui in congregatione sibi commissa nutriuntur vel eruditur,ità iugibus ecclesiasticis disciplinis corrigantur,vt eorum lasciua ętas & ad peccandum valdè procliuis, nullum

possit reperire locũ,quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiuscemodi custodiendis & spiritaliter erudiendis, talis à prælatis constituendus est vitæ probabilis frater,qui eorum curã summa gerat industria, eosq; ità arctissimè constringat, qualiter ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritalibus induti,& Ecclesiæ vtilitatibus decenter parére,& ad gradus ecclesiasticos quandoq; dignè possint promoueri. Libuit præterea ob ædificationem cõgruã, & instructioné negocij de quo agitur,quãdam sanctorum patrum sententiam huic operi inserere, quæ ità se habet: Prona est omnis ætas ab adolescentia in malũ. Nihil incertius,quàm vita adolescentiũ. Ob hoc constituendum oportuit, vt si quis in clero puer est,aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commorentur: vt lubricæ ætatis annos nõ in luxuria,sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori,quem & magistrum doctrinæ,& testem vitæ habeant,&c. His ità præmissis,oportet vt probatissimo seniori pueri ad custodiendum,licèt ab alio erudiantur,deputentur. Frater verò,cui hęc cura committitur,si eorum curam parui penderit,& aliud,quàm oportet, docuerit, aut eis in aliquo cuiuslibet læsionis maculam ingesserit,seuerissimè correptus, ab officio amoueatur: & fratri alij id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet,& ad opus bouũ peragendũ excitet.

Genes.8.d

Vt omnes canonici ad Completorium veniant. Cap. 136.

EXpletis,religiosissimo obsequio horis competentibus, diurnis officijs, ab omnib' canonicis, dato signo,deuotissimè ad Completorium celebrãdum veniendũ est. Quo completo,oportet, vt non epulis, non potationibus,vanisq; inseruiãt loquelis:sed his penitùs postpositis, humiliter & honestè dormitorium petant. Et nequaq̃ duo in vno, sed singuli in singulis lectis quiescant. Lucerna quoq; in eodem dormitorio noctis tempore iugiter ardeat. Nihil denique inhonestum aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quispiã aliquem inquietare præsumat,nec ad verba inutilia & ociosa prorũpere cogat. Huius verò capituli contemptor,specialiter à prælatis & magistris seuerissimè corripiatur.

De cantoribus. Cap. 137.

STudendũ summoperè cantoribus est, nè donum sibi diuinitùs collatum, vitijs fœdent:sed potiùs illud humilitate, castitate & sobrietate,& cæteris sanctarũ virtutum ornamentis exornent:quorum melodia animos populi circunstantis ad memoriam amoremq; cælestium, non solùm sublimitate verborum,sed etiàm suauitate sonorum,quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem,sicut traditũ est à sanctis patribus, & voce & arte præclarum, illustremq; esse oportet,ità vt per oblectamenta dulcedinis,animos incitet audientium. Cantores itaq; non propter donum sibi collatum, se cæteris superbiendo præferant,sed humiliter socios exhibeant. Et prouidendum est illis,quandò temperatè,quãdóve submissè diuinum agatur officium:scilicet,vt secundùm numerum clericorum & officij qualitatem,cantum protendant,& voces moderentur cæterorum. Sonum etiàm vocalium literarum benè atq; ornatè perstrepãt. His verò, qui huius artis minùs capaces sunt, donèc erudiantur,meliùs conuenit vt sileant,q̃ cantare volẽdo quod nesciunt, aliorum voces dissonare compellant. Psalmi nanq; in ecclesia nõ cursim & excelsis atq; inordinatis seu intemperatis vocibus sed planè ac dilucidè & cũ compunctione cordis recitentur:vt & recitantium mens,illorũ dulcedine pascatur: & audientiũ aures, illorũ pronúciatione demulceantur: quoniam quanuis cantilenæ sonus in alijs officijs excelsa soleat edi voce, in recitandis tamẽ psalmis huiuscemodi vitãda est vox. Constituantur præterea seniores fratres, probabilioris scilicet vitæ,qui tempore statuto vicissim *cum cantorum schola sint: nè hi,qui discere debent, aut ocio vacent, aut inanibus & superuacuis fabulis insistẽt. Si verò cantores superbi extiterint, & artem,quam diuinitùs adiuti didicerint,alijs insinuare renuerint,grauiter ac seuerè iudicentur,vt emendati atq; correcti, talentum sibi à Deo collatum,alijs erogare procurẽt. Huiusce modi correptionis modus erga eos,qui quarumlibet artiũ disciplinis eruditi sunt,& de talento sibi diuinitùs collato,magis se alijs superbiendo præferre,quàm id cum charitate insinuare gestiunt,à prælatis obnixè tenendus est.

Psalmi

Can.

Sap.6.b

Quales vice prælatorum in congregatione canonica fungi debeant. Cap. 138.

OPortet ecclesiæ prælatos, vt de congregatione sibi cõmissa tales eligant boni testimonij fratres, in quib' onera regiminis securè possint partiri. Quibus etiã talem cõferant potestatem, vt vice illorum fungentes,& inobedientes canonica censura corripere,& obedientes hortando ad meliora valeant prouocare. Non enim cõstituendi sunt personaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admissi sunt: sed secundùm vitæ meritum,& spiritualiũ donorum prærogatiuam:qui & in congregatione assidui sint, & fratrum curam peruigili studio gerant:& sicut alios præcedunt magisterio, ità nimirùm innocentis vitæ informent exemplo, vt iuxta Apostolum, exemplo sint cæteris in verbo, in cõuersatione,in charitate,in fide, in castitate,&c. qui etiàm si prioratũs sui causa intumescere cœperint, & curam fratrum nihili penderint:si crebrò admoniti, incorrigibiles extiterint, à monasterio propellãtur, alijq; in loco illorũ, qui id strenuè peragere possint, substituantur.

1.Tim.4.a

De præpositis. Cap. 139.

QVanuis omnes,qui præsunt,præpositi ritè dicantur:vsus tamen obtinuit, eos vocari præpositos,qui quandam prioratus curam sub alijs prælatis gerunt. Hi tamen,qui iuxta hunc morem prepositi vocãtur, tales & tam strenui à prælatis sunt constituendi, qui & vitæ probabilis sint, & ea,quæ sibi iniuncta sunt, fideliter humiliterq; expleant. Et pro eo,quòd alijs prælati sunt, nequaquàm paruipendant canonica instituta:sed quanto plùs implicãtur in fratrum curis, tãto magis studeant cælestibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ cõgregationi præpositi, esse vtiles,& de ministerio commisso fideliter prodesse. Ea verò,quę fratribus dare debent,cũ charitate tempore opportuno incunctanter præbeant,quatenùs à Domino de fideli administratione gradum bonum acquirãt. Erga huiuscemodi verò delinquẽtes,& obediẽtiam sibi cõmissam benè non administrandes,modus superiùs compræhensus,tenendus est.

Qualis sit cellerarius constituendus. Cap. 140.

DEbet procurare prelatus,vt fratribus cellerarium nõ vinolentũ vel violẽtum,non superbum,nõ tardum,nõ prodigum,sed moribus honestũ ac Deum timẽtem constituat:qui & stipendia fratrum fideliter seruet, & diligẽti cura administret, & in administrãdo nullatenùs fratres contristet. Cui etiàm pistrinũ fratrũ cõmittendum est, vt illud ità vigilantissima cura custodiat, nè ministri ibidèm deputati annonam fratrũ aut furtìm subripiẽdo, aut aliquolibet modo negligenter viuendo dissipent. Hi verò famuli,eligantur de fidelissima Ecclesiæ familia:& his officijs diligẽter erudiantur, vt scilicet & pistoria arte,& fidei puritate necessitatibus fratrũ opportunissimè valeãt suffragari. Eadẽ quoquè forma de cocis seruanda est. Inutiles deniquè atq; inobedientes cellerarij, secundùm superiùs cõpræhensam sententiam iudicent.

Matth.25.c

Cui committi stipendia pauperum debeant. Cap. 141.

EVangelicis atq; apostolicis instruimur documentis, in colligẽdis hospitibus ante omnia dari debere operam, vt meritò de nobis à Dño dicatur: Hospes fui,& collegistis me, &c. Proindè oportet,vt prælati Ecclesiæ, præcedentium patrum exempla fectantes, aliquod præparent receptaculũ, vbi pauperes colligãtur, & de rebus Ecclesiæ tantùm ibidèm deputent, vndè sumptus

necessarios,iuxta possibilitatem rerum,habere valeant,exceptis decimis, quæ de Ecclesiæ villis ibidèm conferuntur. Sed & canonici tam de frugibus, q̃ etiàm de omnibus eleemosynarum oblationibus, in vsus pauperũ decimas libẽtissimè ad ipsum cõferant hospitale. Et boni testimonij frater cõstituatur, qui hospites & peregrinos aduentantes, vtpotè Christũ in membris suis suscipiat, eisq; necessaria libenter pro viribus administret. Qui etiàm ea,quæ in vsus pauperum cedere debent, nequaquàm in suos vsus reflectat, nè cũ Iuda loculos Domini furante, sententiã damnationis excipiat. Sed & prælatorũ debet vigilare industria,nè eum,cui hospitale cõmittitur, pauperum res pauperibus deputatas, in aliquo minuere, aut his quasi beneficiario munere concessis sinant vti:quod à prælatis quibusdam, curam pauperũ paruipendẽtibus, fieri cõperimus. Clerici nanq;,si alijs temporibus nequeunt, saltem Quadragesimæ tempore pedes pauperum in cõpetenti lauent hospitali,iuxta illud Euangelicum: Si ego Dñs & magister vester, laui vobis pedes: quãto magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Et cætera. Quapropter expedit, vt in competenti loco hospitale sit pauperum,vbi perfacilis ad illud veniendi cõuentus fieri possit fratrum. Quòd si is, cui hospitale cõmissum est, curam pauperum neglexerit, eorumq; res in suos vsus retorserit: quanquàm diuina vltione dignus sit, seueriùs tamen,quàm cęteri delinquentes, à præpositis iudicandus, & à ministerio remouẽdus est. Nec immeritò: quippe qui & precia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum cælo recondendũ,suis (quod fas non fuit)aptauit vsibus.

Ioan.13.

Pedes pauperum lauandi.

Ioan.13.b

De infirmorum ac senum fratrum cura. Cap. 142.

QVanuis canonicis proprias licitũ sit habere mãsiones, debet tamẽ à prælato mansio infirmorũ & senum intra claustra canonicorũ fieri, vt qui suã fortè nõ habent, in eadem suam possint aptissimè tolerare imbecillitatem,quatenùs ibidèm & subsidijs ecclesiasticis,quibus indigent, & fratrũ adminiculis misericorditer sustententur. Erga quos oportet,vt cæteri fratres magnam exhibeant charitatem,scilicet vt eis cõpatiendo subueniant, & assiduis visitationibus & scripturarũ sanctarũ consolationibus, necnó & propriarum rerum facultatibus adminicula necessaria præbeant, vt impleatur in eis illud euangelicum: Infirmus fui,& visitãstis me.

Matt.25.d

Qualiter porta canonicorum custodiatur. Cap. 143.

ELigatur, necesse est,à prælato ex congregatione sibi cõmissa frater proba-

bilis vitæ, cuius officij sit, portã canonicorum cum summa obedientia & humilitate competenti tempore claudere ac reserare, vt nulli per eam, nisi per licentiam, aditus pateat intrandi aut exeundi. Cui etiàm obseruandũ est, nè quibus cordi est plũs ocijs vacare, quàm diuinis obsequijs incubare, foràs euagandi locum præbeat, & eorũ nugarũ, quod nefas est, particeps fiat. Debet præterea aduenientes quosq; cum charitate suscipere, & Priori aduentũ eorum, causamq; nunciare. Expleto nanq; vespertino & completorio officio, obseratisq; portis, claues earum idem portarius ei, qui vicem prælati tenet, ferat, vt nulli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneat facultas. Quas etiàm ab eodem in crastinum tempore accipiat cõstituto. Si verò inobediens atq; proteruus idem repertus fuerit portarius, sicut de alijs ministris negligentibus superiùs dictum est, iudicetur.

Vt claustra canonicorũ diligenter custodiãtur.
Cap. 144.

OPortet claustra canonicorũ ità diligenter custodiri, vt grex Dominicus fraterna concorditer fruat pace. Et si quélibet prælatus, aut qui eius vice fungit, aut fortè quilibet alius spiritualis frater, intra claustra quippiam inhonestè agentem, aut extra in biuijs, aut in plateis ocio vanisque cõfabulationibus vacantẽ repererit: primò secreta admonitione eũ corripiat, & post, si necesse fuerit, coram fratribus idem negligens acriùs iudicetur, vt deinceps emendatus, in melius proficiat. Fœminis nanq; nõ solùm in mansionibus & claustris canonicorum prandẽdum aut requiescendum nõ est: quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in Ecclesiam, vltrà tribuenda facultas: quia valdè hoc à sanctis patrib⁹ legitur inhibitũ. Si qd verò charitatis officio illis attribuẽdum est, extra claustra cõstituatur locus in quo id accipiant. Quj verò secùs, q̃ præmissum est, agere tẽtauerit: ità seueriter à prælatis & à magistris corrigatur, vt cæteris, nè quid tale agere pertẽtent, exemplo correptionis sibi exhibitæ, terrorem incutiat.

Epilogus breuiter digestus.
Cap. 145.

QVanq̃ à sanctis patribus in superioribus huius libelli partibus satis sit dilucidatũ, qualiter clerici viuere debeãt, adeò vt qui hæc, quæ superiùs cõprehensa sunt, sedula meditatione perlegerit, perspicuè in his reperire valeat, qualis ei⁹ debeat esse fidei deuotio, actuum morumq; exornatio, ac diuinorum cultuũ executio: propter plerosq; tamen simplices, minusq; capaces, hæc strictim breuiterq; replicanda, pernecessariũ duximus, vt qui hæc aut legere, aut fortè ab alijs lecta, plenè intelligere nequiuerint, vtanẽ hac defloratiuncula, vtpotè calatho, diuersorũ florũ vernãtium nectare referto, & discant, quid illis agendum, quidve vitandũ sit. Legalibus interea institutis, & euangelicis saluberrimis monemur præceptis, vt Dñm Deum nostrum totis præcordijs diligamus, & proximum tanq̃ nosipsos. Et cetera. Si igitur ab omnibus fidelibus, his salutiferis præceptis, totis nisibus est fauendum: quãto magis ab his, qui diuinis cultibus mancipati sunt, & alijs exẽplo virtutum cõdimentum esse debẽt? Proindè oportet primò omnium, vt Dñm Deum diligant ex toto corde, tota anima, tota virtute, & proximos tanquàm seipsos: & nõsse, quia in his duobus præceptis tota lex pendet & prophetæ. Nõ occidant, neq; fratrẽ suum oderint: quia vt ait Apostolus, qui fratrẽ suum oderit, homicida est. Non adulterent, nõ faciant furtum, non concupiscant rem alienã, non falsum testimoniũ dicant: & quod sibi nolunt fieri, alteri non faciant. Non sint superbia tumidi, non detractionibus assueti, non ebrietati seruientes, non luxuria eneruati, nõ iracundia turbidi, non quibuslibet alijs vitijs subiugati, non vaniloqui, non inuidi, nõ somnolenti, non pigri, non murmuratores, nõ susurrones, non vinolenti, non multùm edaces. Fraudes & dolositates caueant, vsuris nequaquàm inseruiant: non iurent, nè forte periurent: malum pro malo non reddant. Cùm in se aliquid boni viderint, DEO, & malum cùm viderint, sibi deputẽt. Discordiam fugiant, & quos discordãtes inuenerint, ad charitatis concordiam reuocent, & iuxta Psalmistę vocem, declinent à malo, & faciant bonum. Attendant & Apostolum prohibentem: Non (inquit) in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum IESVM Christum. Animaduertant etiàm, quòd ab his vitijs ab Apostolo prohibitis, omnium vitiorũ seges emergat: & quòd horũ morborum mater, superbia sit. Oportet etiàm, vt animam corpusq; suum ab omni inquinamento carnis & spiritus custodiant, vt iuxta Apostolum, integer spiritus eorum & anima, & corpus sinè querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Sobriè & iustè & piè viuant, secularia negocia prorsùs abijciant: quia iuxta Apostolum, Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Ieiuniũ ament, hospites colligant, pauperes recreent, nudos vestiant, infirmos visitent, mortuos sepeliant, in tribulatione positis opem ferant, dolentem consolentur, amori Christi nihil præponant, charitatem non derelinquant: pacem, si fieri potest, cum omnibus hominibus habeant: diem iudicij timeant, vitam æternam spiritaliter concupiscant,

piscant, spem suam Deo committant, proprio episcopo in omnibus secũdùm canonicam institutionem obtemperent, magistros suos non temerè reprehendant: postremò, in doctrinis spiritalib⁹ operã dent: lectionibus, psalmis, hymnis, cãticis, & cæterorum bonorum operum exercitio iugiter incumbant: in dormitorio, nisi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: in refectorio pariter reficiantur, quotidiè ad collationem veniant: mox, vt signum datũ fuerit, ad Ecclesiam festinatò veniant: & horas canonicas non negligenter, sed cum omni religione pariter celebrent: Ecclesiã non pompaticè, sed reuerenter ingrediantur: in choro non cum baculis stent: vaniloquijs nequaquàm insistãt, sed cum omni deuotione & veneratione diuinæ seruitutis opus peragant, scientes angelorum præsentiam semper illic adesse, è claustris non, nisi per licentiam, egrediantur: egressi, inreprehensibiliter viuant, vt ab his, qui foris sunt, bonum testimonium habeant, & religionem ac propositum suum actibus illicitis nequaquàm maculent, sed potiùs omnes, quibus se iunxerint, sale sapientiæ & bonorum operum exemplis condiant: contubernia fœminarum nullatenùs appetant, non vanis oculis, aut petulanti tumidoq; gestu ac dissolutis renibus incedant: non spectaculis, non pompis secularibus interfint: nõ aleæ, nõ quibuslibet venationibus inseruiant. Apostoli quoquè instructi documento, quo ait, Non in veste pretiosa, nequaquàm pretiosis delectẽtur vestibus. Caueant summoperè, nè extra claustra moras faciant, nisi vt sibi à Priore constitutum fuerit, & opportunitas temporis dictauerit. Intra claustra positi, non ocio vacent, sed aut diuinis officijs, aut proprijs vtilitatibus, aut certè magistrorum iussionibus pareant, nè ocio torpentes, ab Apostolo audiant, Qui nõ vult operari, nec mãducet. Seniores spiritualiter iuniores diligant: iuniores senioribus obsequium dignũ exhibeant: doctiores, minùs doctis nequaquàm se præferant, sed magis eos cum charitate ædificent: neque hi, qui nobilitate generis aut virtutum donis pollent, cæteris se tumidè superextollant. omnes in cõgregatione vicissim sibi charitatis officio seruiant: quibus etiàm in refectorio comedentibus, & religiosè silentium tenẽtibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes, zelo rectitudinis pariter arguant & castigent: pueros & adolescentes negligentes, verborum disciplinis corripiant: singuli, iuxta capacitatem suam, diuersarũ artium eruditionibus instituantur, vt nullus in collegio canonico inutilis appareat, nec vota fidelium ociosus comedat: tales quippe esse, immò taliter conuersari decet omnes, qui diuinis officijs se mancipãrunt. Quapropter studeant hæc, breuiter collecta, sedula meditatione perlegere, & memoriæ cõmendare: & adiuuante diuina gratia, iuxta vires adimplere, quò faciliùs & liberiùs maiora, à sanctis patribus edita, exequi valeant. Vocatione ergò, qua vocati sunt, nec ad dextram nec ad sinistram declinantes, ambulent: quatenùs diuinis iussionibus obtemperantes, ad Christum, in cuius sorte esse noscuntur, qui via, veritas & vita est, eo opitulante, peruenire mereantur. Amẽ. Ioan. 14.a

Finit in Dei nomine feliciter regula Canonicorum, similiter & concilium Aquisgrani celebratum anno Domini 816. indictione 10. anno imperij Ludouici Imperatoris, filij Caroli Magni, tertio.

DECRETA
EVGENII PAPAE SECVNDI.

Ex libro Pontificali.

EVgenius secũdus, patria Romanus, ex patre Boemundo, sedit annos quatuor, menses sex, dies vigintiquatuor. Hic etenim venerabilis & præclarus vir fuit, & magnæ humilitatis, doctus scientia, sermone præcipuus, forma pulchrior, largus petentibus, mundum respuens, sola quæ Christo erant placita, diebus ac noctibus cogitabat. Huius præclari põtificis tempore vbertas nõ modica totam non solùm Romam, sed etiàm penè totum inuaserat orbẽ: quia quicquid iusto percipiebat pondere, pupillis ac viduis incessanter distribuebat. Maxima autem pax & requies eius diebus vniuerso fuit orbi Romano. Archipresbyter huius sacratissimæ Lateranensis Ecclesiæ fuit, in qua per non modica tempora mirificè probeq; Archipresbyteratũs officiũ executus est. Posteà post sanctissimi dñi Paschalis papæ transitũ, à cunctis Romanis pro suis meritis erectus ad sublimiora, pontifex factus est summus. Tenuit autem ante archipresbyteratũs sui tẽpus, beatæ Sabinæ martyris Ecclesiam in Auentino monte positam, quam Deo dispensante, ad meliorem cultum post pontificalem sibi attributam gratiam, perduxit, & picturis vndiquè decorauit. Huius diebus Romani iudices, qui in Francia tenebantur captiui, reuersi sunt: quos in propria ingredi permisit, & penè omnibus facultatib⁹ destitutis, nõ modicas res de Lateranensi patriarchio impartitus est. Fecit aũt in ecclesia B. Sabinę martyris supradictæ ciboriũ ex argento purissimo.

ANNO Dñi 819.

Moritur

Moritur pontifex optimus collachrymantibus omnibus, & suâ vicem potiùs quàm mortem sanctissimi viri dolentibus, sepelituréque in basilica sancti Petri Apostolorum principis.

EIVSDEM EVGENII PAPÆ Decreta ex concilio Rhemensi.

PRIMVM.

Qui excommunicato, donèc ab eo qui eum excommunicauerat, vel ab alio authoritate sedis Apostolicæ absoluatur, scienter communicare præsumpserit, excommunicationis sententia ipsum teneri censemus.

2. Præcipimus obseruari, vt qui in ordine subdiaconatûs aut suprà, vxoré duxerint, aut concubinas habuerint, officio ecclesiastico & beneficio careant.

3. Statuimus, vt sanctimoniales & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter viuunt, iuxta beatorum Benedicti & Augustini regulam, vitâ suam in melius corrigant & emendent, superfluitatéq; vestium & inhonestatem deserant. Quod si non impleuerint, si qua ipsarum mortua fuerit, Christianorum careat sepultura. Prohibemus etiàm, nè in earundem collegijs aliqua, nisi quæ regulariter fuerit victura, recipiatur.

4. Decreuimus, vt Laici Ecclesiastica negocia terminare non præsumant.

5. Authoritate Apostolica prohibemus, vt nullus aduocatus præter ius & beneficiû antiquitùs, aliquid sibi arripere vel vsurpare præsumat. Quòd si quis contra hoc attentauerit, Christianorum careat sepultura.

6. Nullus in decanum vel archidiaconum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Qui si ordinari contempserint, honore susceptо priuentur.

7. Temerariam multorum audaciam, qui ad detestabiles nundinas ex condicto venire solent, ad ostentationé virium suarum, omninò & sub anathemate fieri prohibemus. Quòd si quis ibidem mortuus fuerit, pœnitentia & viaticum ei non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.

8. Decreuimus, vt si quis in clericum vel in monachum violentas manus iniecerit, anathemati subiaceat, & nullus Episcoporum illû præsumat absoluere, nisi mortis vrgente periculo, donèc apostolico præsentetur adspectui.

9. Innouamus, vt si quis pro vindicta vel odio ignem apposuerit, vel apponi fecerit, non absoluatur, nisi damno, cui intulerit, secundùm facultatem suam resarcito, iuret se vlteriùs ignem non appositurum: & pœnitentia ei detur, vt Hierosolymis aut in Hispania in seruitio Dei per annum pœniteat.

10. Præcipimus, vt pro chrismatis & olei sacri & sepulturæ acceptione, nullum pretium exigatur.

11. Præcipimus, nè cõductitijs presbyteris Ecclesiæ committantur.

CONCILIVM PARISIENSE, CELEBRATVM SVB LVDOVICO ET LOTHARIO IMPERATORIBVS,

IN TRES VELVTI LIBROS SINGVLARES DIVISVM.

INCIPIT EPISTOLA CAESAREA.

ANNO 829.

IN nomine Domini DEI & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus & Lotharius diuina ordinâte prouidentia, Imperatores Augusti, omnib⁹ fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris: Recordari vos credimus, qualiter hoc anno, cõsilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum, generale ieiunium per totum regnum nostrum celebrare iussimus, Deumq; tota deuotiõe deposcere, vt nobis propitiari, & in quibus illum maximè offenderimus, nobis manifestare, & ad correctionem nostram necessariam, tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo, placitum nostrum generale habere, & in eo de communi correctione agere: & ità DEO miserante fieret, nisi commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tunc fieri non potuit iuxta voluntatem nostram, visum nobis fuit, præsens placitum cum aliquibus ex fidelibus nostris habere, & in eo de his, quæ propter prædictum impedimentum remanserunt, qualiter ad effectum peruenirent, DOMINO adiuuante, considerare. Quapropter nôsse volumus solertiam vestram, quòd in isto præsenti placito, cum fidelibus nostris considerauimus, vt primò omnium Archiepiscopi cum suis suffraganeis, in locis congruis tempore opportuno conuenirent, & ibi tam de sua, quàm de omnium

omnium nostrûm correctione & emendatione, secundùm Diuinam authoritatem quærendo inuenirent, & nobis atque fidelibus nostris, secundùm ministerium sibi commissum annunciarent. Quis enim non sentiat Deũ nostris prauissimis actibus esse offensum, & ad iracũdiam prouocatũ, cùm videat tot annis multifariisq; flagellis iram illius in regno nobis ab eo commisso, desęuire, videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in pestilẽtia hominum, in sterilitate penè omnium frugum, & vt ità dixerim, diuersissimis morborum cladibus, atque ingentibus penurijs, populum istius regni miserabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodammodò exinanitum. Nec illud etiàm dubitamus ex iusta vindicta illius euenire, quòd sæpè scandala per tyrannos in hoc regno exurgunt, qui pacem populi Christiani, & vnitatem Imperij, sua prauitate nituntur scindere. Nam & illud nihilo minùs peccatis nostris deputãdum est, quòd inimici CHRISTI nominis, præterito anno in hoc regnum ingressi, deprædationes, incendia Ecclesiarum, & captiuationes Christianorum, & interfectiones seruorum DEI, audenter & impunè, immò crudeliter fecerunt. Agitur siquidem iusto iudicio Dei, vt qui in cunctis delinquimus, interiùs simul & exteriùs flagellemur. Beneficijs quippe DEI euidenter existimus ingrati, quoniam his non ad voluntatem Dei, sed ad libitum nostrum carnalem vti inuenimur: & idcircò meritò creaturæ Dei nobis diuinitùs concessæ, pro DEO, contra nos ingratos, pugnant, iuxta illud: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Verùm quia tot modis vexamur atque percutimur, ad eum à quo percutimur, toto corde dignum necessariumque est vt reuertamur, quatenùs illud Propheticum in nobis impleatur, quo dicitur: Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sed quia pius & clemens dñs sic ipsum flagellũ moderatur, vt non ad interitum, sed potiùs ad correctionem nostrã inferre videatur: debemus in conspectu eius veraciter humiliari, & faciem illius in confessione præuenire, eiusque pietatem pronis mentibus exorare, vt qui fecit nos iustissima dispensatione flagella sentire, faciat nobis peccata nostra, pro quibus iustè ab eo flagellamur, cognoscere: & in quibus maximè illũ offendimus, & iram illius prouocauimus, manifestiùs intelligere, vt pòst, eo miserante, praua deserendo & corrigendo, bona etiàm sectãdo, & tota cum deuotione exequendo, valeamus per spiritum humilitatis & animam contritam, sacrificium DEO debitum offerre, iramq; illius indignationis euadere, & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam eius propitiationis, licèt indigni, promereri. At quia nos magis in hoc peccâsse cognoscimus, qui forma salutis omnibus esse debuimus, & omnium curam gerere, & per authoritatem Imperialem prauorum acta, nè tantùm adcrescerét, corrigere cupimus, Domino nobis propitio, in conspectu pictatis illius, per dignam satisfactionem veniam adipisci, & per saluberrimam correctionem vel per bonũ studium, quod nostra desidia & ignorantia hactenùs neglectum est, consultu fidelium tempore opportuno, quãtùm in nobis est, studiosissimè emendare, & nostram in hoc voluntatem omnibus manifestam facere. Quapropter statuimus atque decreuimus, cum consultu sacerdotum, cæterorumque fidelium nostrorum, huius rei gratia, ob placandum scilicet contra nos, nobisque subiectos DOMINI furorem, conuentus eorundem Episcoporum in quatuor imperij nostri locis, congruentissimè fieri.

Quatuor synodi indicuntur.

Primò scilicet in Moguntiacensi vrbe, vbi conueniant metropolitani Autgarius, Adubaldus, Hetto, Bernuinus, cum suffraganeis suis. Secũdò quoquè in Parisiorum vrbe, vbi Futurus antistes Senonicus, & Ebbo, Rãgnoardus & Landranus metropolitani cum suffraganeis suis conueniant.

Tertiò verò apud Lugdunum, vbi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus, cum suffraganeis suis similiter conueniant. Quartò etiàm apud Tolosanam vrbem, quò simul cõueniant Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus, cum suffraganeis suis. In quibus conuenribus tractare, quærere, & cum DEI adiutorio inuenire debent de causis ad religionem Christianam & eorum curam pertinentibus, quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte vel ex toto dimissum sit, vt non teneatur. Deindè quid in ipsorum, qui pastores populi constituti sunt, moribus, cõuersatione, & actibus inueniri possit, quod Diuinæ regulæ atque authoritati non concordet, simulq; inueniant, quæ occasiones in vtroque ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiatum sit. Et quicquid de his causis inuentum fuerit, tam solerti cura custodiatur, vt nullatenùs ad aliorum notitiam peruenire permittant ante tempus constitutum. Et ideò vnus notarius inter omnes eligatur, qui quod ipsi inuenerint, describat: & ipse sub iuramento constrictus, ea quę inuenta & digesta fuerint, diligenter fideliterq; conseruet.

IN-

INCIPIT PRAEFATIO SYNODI, APVD PARISIORVM VRBEM, IVSSV gloriosissimorum Imperatorũ Ludouici filijq; eius Lotharij, habitæ.

SICVT humanæ infirmitati in prosperis non conuenit erigi, ità nec in aduersis deijci. Cùm igitur prospera mundi sibi succedũt, meminisse debet humanæ cõditionis, foueamq; pertimescere elatiõis: nè scilicet intumescendo, in barathrum incidat damnationis, perpẽdens illud Apostoli, ità dicentis: Qui se putat stare, videat nè cadat. 1. cor. 10. c

Quandò autem meritò pondere malorum suorum premitur, frangi nõ debet, sed potiùs remota salutis suæ desperatione, illud Dauidicũ decantare: De profundis clamaui ad te Domine, Dñe exaudi vocem meã. Psal. 129.

Vndè prophetico atq; Apostolico oraculo hincindè animus armari iubetur Christianus, vt neq; ad dextram, neq; ad sinistrã ei declinare fas sit. In tribulatione ergò multifarijsque aduersitatibus & calamitatibus mundi, nõ dissimulanter, sed humiliter veraciterq; sunt experenda suffragia diuina. Legimus quippe Niniuitis diuina vltione dignis, humiliter in tribulatione ad Dñm clamãtibus, diuinitùs subuentum. Nam & Achab & Manasses reges idololatræ, pœnitentiæ satisfactione diuinę obuiauêre vltioni. Meretrix porrò illa euangelica, maria nomine, profusione lachrymarum, carere meruit enormitate multorum peccaminũ. His, & his similibus salutiferis documentis datur intelligi, quòd DEVS bona cuncta iubens, malaq; omnia vetans, sæpissimè humanæ fragilitatis peccatis offẽsus, & ad iracundiam prouocatus, per pœnitentię tamẽ dignam satisfactionem, ab humanis erratibus, suæ seueritatis debitã suspenderit vindictam, adeò, vt quem moles peccaminum prouocauerat ad vltionem, actuum prauorum correctio flexerit ad misericordissimã propitiationem. Oportet ergò, immò necesse est, vt quia humanæ fragilitati tot tãtaq; salutis suæ recuperandæ prorogantur exẽpla, flagella pro peccatis suis diuinitùs sibi illata æquanimiter ferat: caueatq; nè in his aut ad murmurationem, aut ad desperationem proruat, sed deuotè feruenterq; in tribulationibus, quas merito suæ prauitatis patitur, cælestem opem sibi humiliter subuenire flagitet. Quòd autem Deus nolit mortem peccatoris, sed potiùs vt conuertatur & viuat, Propheticis satis abũdeq; instruimur oraculis. Cùm igitur hæc ità fideliter se habeãt, & liquidò pateat, Ecclesiã quam Christus, qui eam suo proprio sanguine redemit, suisq; orthodoxis famulis Ludouico & Lothario gloriosis Augustis, regendam tuendamq; committere occulta sua dispensatione voluit, diuersorum morborum generibus affici, multifarijsque cladibus conteri, diuinum contra se mucronem interiùs exteriusq;, meritis exigentibus grassari, plagasque quas Dominus suis iussis obedire nolẽtibus, sed potiùs ad mala quæ vetuit, labentibus interminatus est, incessanter experiri: Ijdem Deo pleni principes, cælitùs inspirati, consultò ad Dominum congruam dignamq; conuersionem iudicauerũt esse faciendam, iuxta illud regis Niniuitæ, quod legitur: Cõuertatur vir Ionæ à via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Per Iohel quoque prophetam Dominus ait: Conuertimini Ioelis ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu & planctu, & scindite corda vestra, & nõ vestimenta vestra. Item per Esaiam: Quærite Dominũ dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suã, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Item per Hieremiam: Date Domino Deo vestro gloriam antequàm cõtenebrescat, & antequàm offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Et Dominus in Euangelio: Ambulate, inquit, dum lucem habetis, nè tenebræ vos compræhendant. Item: Vigilate, quia nescitis diem neq; horã. Et Apostolus: Ecce, inquit, nunc tempus acceptabile, eccè nũc dies salutis. Quatenùs hæc & huiusmodi innumera salubria documenta sectando, mores scilicet & actus corrigendo, dignãq; pro tot scelerũ admissis pœnitentiam agendo, Deum quem peccando constabat esse iratum, sibi suoq; populo mererentur facere placatum. Verùm totius ecclesię sibi cõmissæ generalitati cõsulere gestientes, tantæq; necessitatis negocium iustæ discretionis trutina præponderantes, idq; sui officij non esse humiliter dijudicantes, consultu sacerdotum & optimatum cæterorumque fidelium suorũ, idem negocium super placando furore Domini, his dignè cenſuerunt esse committendum, per quos hominum de infidelitatis tenebris liberantur, & in lucem fidei transferuntur, & de filijs iræ filij adoptionis efficiuntur. Per quos etiam homines de his quæ post baptisma cõmittunt, pœnitentię satisfactione peracta, Deo reconciliari merentur. Ad quorum imperium secundùm sanctæ legis decretum, qui leprę immunditia sordebant, emaculabantur, cæteraque eorum iudicio in legalibus institutis decernenda prorogabãtur. Quibus

Exc. 18.

Ion. 3.

3. Reg. 21. 2. Para. 36. Luc. 7.

bus & in Euangelio à DOMINO tanta confertur potestas, vt quæ statuerent in terra, statuta sint & in cælo: & quæ soluerent in terra, soluta sint & in cælis: & quorum remiserint peccata, remittantur eis. Hos quippe constat vicarios esse apostolorum & luminaria mundi: per hos igitur eorumque doctrinam, tales tantique pijssimi principes, sibi suisq; fideliter crediderunt, misericordiam propitiari posse diuinam: Nec immeritò, quippe qui agnouerant dominum prece epiſse per Aggeum prophetam, vt sacerdotes de lege Domini interrogarentur. Ait nanque: Interroga sacerdotes legem. Quod B. Hieronymus ità exponit: Simul (inquit) considera, sacerdotũ officij esse, de lege interrogatos, respondere. Si sacerdos est, sciat legem Dõmini. Si ignorat legem, ipse se arguit nõ esse Domini sacerdotem. Sacerdotis em̃ est, scire legem, & ad interrogationẽ respondere de lege. Quod quidem & in Deuteronomio legimus, vt ubi in vrbibus Israel quæstio fuerit nata inter sanguinem & sanguinem, iudicium & iudicium, lepram & non lepram, contradictionem & non contradictionem, eant ad sacerdotes atque Leuitas, & ad pontificem qui in diebus illis fuerit constitutus, & quærant ab eo legem Domini: quibus respondentibus, faciant quod iubetur. His igitur legalibus & propheticis institutis instructi, non ab re duxerunt super suis populique sibi subiecti erratibus, sacerdotes legem Domini scientes, cõsulendos. Quapropter statuerunt in quatuor congruentissimis Imperij sui locis, conuentus Episcoporum vno eodemq; tempore fieri debere. In quibus conuentibus, DOMINO inspirante, diligenter studerent quærere & inuestigare de causis ad religionem Christianam, eorumque curam pertinentibus, quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt Diuina authoritas docet, aut aliter teneretur, vel quid indè ex parte aut ex toto dimissum sit, vt non teneretur. Deindè quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, conuersatione & actibus inueniri posset, quod diuinæ regulæ atque authoritati non concordaret, simulq; inuenirent quæ occasiones in vtroque ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiãssent. Et quicquid de his causis inuentum fuisset, correctionis gratia, iuxta ministerium sibi iniunctum patenter denunciarent: attendentes illud, quod per Malachiam prophetam Dominus ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Quod beatus Hieronymus ità exponit: Angelus autem, inquit, id est, nuncius sacerdos DEI verissimè dicitur, quia DEI & hominum sequester est, eiusque ad populos nunciat voluntatem. Eorũdem itaq; gloriosorum & Orthodoxorum principũ iussionibus obedientes, immò non solùm nostrę, sed etiàm eius totiusque populi sibi commissi saluti, iuxta ministerium nobis collatum, consulere cupientes, anno incarnationis Domini octingentesimo vicesimo nono, imperantibus eisdem præcellentissimis ac gloriosissimis Deoque dilectis Augustis, Ludouico videlicet filioque eius Lothario, sub die VIII. Iduum Iuniarum, nos indigni Episcopi ex diœcesi scilicet Durocortum, necnon & diœcesi Senonica, & Turonica, atque Rothomagica, apud Parisiorum vrbem conuẽnimus, & qualiter de panlò superiùs prẽmissis causis, iuxta admonitionem eorundem principum egerimus vel tractauerimus, atq; statuerimus, in subsequentibus breuiter capitulatim adnotare curauimus: non ausu temerario sanctorum Patrum terminos transgredientes, sed potiùs his diligenter perpensis, atque perspectis, per eos nostram cæterorumque fidelium vitam corrigere, & in melius informare cupientes. Eadem porrò capitula nequaquàm prolixa aut superflua iudicanda sunt. Idcircò enim prolixitas eorum tanta est, quoniam nè ex nostro corde facta esse viderentur, diuinorum eloquiorum oraculis & sanctorum patrum dictis ea muniri non ab re iudicauimus.

Matth. 18.

Ioan. 20.

Agg. 2. b

Hieron.

Deut. 17.

Malach. 2.

Durocortum, oppidũ est Rhemorum, cuius meminit Cæsar belli Gal. lib. 6. cap. 19.

CAPVT PRIMVM.

QVID PROPRIE AD RELIGIONEM CHRISTIANAM pertineat.

CAVSAE ad religionem Christianam pertinentes sunt, credere in patrem & filium & Spiritum sanctũ, Domino in Euangelio Ioannis dicente: Hęc est autem vita æterna, vt cognoscant te verum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Item discipulis ait: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et in Euangelio Matthæi: Data est, inquit, mihi omnis potestas in cælo & in terra. Ite ergò, docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Paulus: Sinè fide enim, inquit, impossibile est placere DEO. Itemq;: Credere enim oportet accedẽtem ad Deũ, quia est, & inquirentibus se remunerator

Ioan. 17.

Mar. 16.

Matth. 28.

Hebr. 11.

sit. Extant & alia huius rei innumera documenta, quib⁹ perdocetur, qualiter fidem Christi primùm expetẽda sit, deindè opera fidei exercenda, quoniam fides nisi opera habeat, mortua est in semetipsa, Apostolo Iacobo testãte: Sicut enim (inquit) corpus sinè spiritu mortuũ est, ità & fides sinè operibus mortua est. Licèt itaq;, ità vt Diuina authoritas docet, eadẽ percipiatur fides, à pleriſq; tamẽ quia operib⁹ nõ adimpletur, eidẽ authoritati diuinæ, immò Apostolicis documentis superbiendo, renititur: quorũ exempla in promptu satis abundeq; habẽtur. Quorundam etiàm peruersissimæ cõsuetudines propriæque voluntatis multimoda adinuentio contumaciter, quod valdè periculosum est, efficiunt, vt opera fidei magna ex parte negligantur. Qui dum legis diuinæ transgressores existunt, easdem cõsuetudines sibi legem faciunt, & secundùm eas se viuere absque sui discrimine & posse & debere cõtendunt, sua quærentes, non quæ IESV CHRISTI. Quod quantùm diuinæ authoritati cõtrarium sit, aut non aduertunt, aut certè animaduertere detrectant: quantùm etiàm ob hoc religio Christiana in eis periclitetur, facilè qui sanum sapit, aduertit. Quapropter vnusquisque fidelis, si saluus esse vult, oportet vt remotis peruersis consuetudinibus, quæ periculum animarum generant, fidẽ Christi quam percepit, bonis operibus exornare non negligat.

Iaco. 2.

Philip. 2.

Fundamẽtum Christianæ religionis.

Constat ergò quòd fundamẽtum Christianæ religionis fides sit Catholica, hoc est, credere in patrem & filium & spiritum sanctum, vnum DEVM & verum Deum, trinum in personis, & vnum in substantia. Credere etiàm quòd sola persona filij pro salute nostra carnem assumpserit, in qua & passus est, & resurrexit, & in cælos ascendit, cum qua etiàm ad iudicium venturus est. Et credere quòd per Spiritum sanctum remissio peccatorum in baptismate conferatur, & quòd fidelibus in Ecclesia Christi, eiusdem Sancti spiritus dono per ministerium sacerdotale, & per pœnitentiam remissio peccatorum indubitanter attribuatur. Et quòd generalis omnium in vera carne in aduentu CHRISTI resurrectio futura sit. Et quòd nósse vnumquenq; fidelem oporteat, quia hæc fides vera & fructuosa esse non potest, nisi bonis operibus exornetur, id est, fide, spe, & charitate, humilitate, castitate, continentia, sobrietate, vnanimitate, cõcordia, iustitia, pietate, misericordia, innocentia & simplicitate, & cęteris his similibus, quæ omnia in dilectione DEI & proximi consistunt. Sinè his enim nemo potest DEO placere, nec saluus esse, quia teste apostolo, fides sinè operibus mortua est in semetipsa. Proindè necesse est vt vnusquisq; Christianus diligenter perpẽdat, vtrùm in eo fides viua sit, bona opera agendo, an mortua, bona opera negligendo. Et si iuxta documentum apostoli ipsa fides sinè operibus bonis mortua est, qua damnatione plectendi sunt illi, qui non solùm eandem fidem bonis operibus non exornant, sed etiàm diuersis flagitijs eam cõmaculant? Inter cætera quippe mala, quæ eandem fidem commaculant, quatuor nobis vitia spiritalia meritò exaggeranda videntur. Quæ quanto occultiora sunt, tanto perniciosiora, id est, Superbia, per quam angelus diabolus effectus, de cælo eiectus est. Inuidia, per quam idem diabolus hominem de paradiso eiecit. Odium & discordia, quæ charitatem inter proximos extinguunt, & dilectionem euacuant, & omnia bona peruertunt, & non sinunt proximos in mutua dilectione consistere, nec quietam tranquillamq; vt decuerat Christianos, vitã degere. Quæideò periculosiora, immò mortifera, diximus, quoniam sectatores illorum ea aut non intelligunt, aut certè intelligere dedignãtur. & qa ea paruipendẽtes, pro his ad cõfessionẽ nõ veniũt, idcircò nec correctionẽ merentur.

Iaco. 2.

Visio. 20. xiost. primi.

Esaiæ 14.

CAP. II.

Quòd vniuersalis sancta Dei Ecclesia vnum corpus, eiusque caput Christus sit.

PRimùm igitur, quòd vniuersalis sancta Dei Ecclesia, vnum corpus manifestè esse credatur, eiusque caput Christus, Apostolicis oraculis approbamus. Vndè Paulus: Vos autem estis (inquit) corpus Christi, & membra de membro. Itemque: Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ità multi vnum corpus sumus in Christo. Item: Cuius caput Christus, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum, crescit in templum sanctum in Domino. Sunt & alia huiusce rei innumera exempla, quæ hìc ob prolixitatem vitandam prætermittuntur. Quisquis ergò per aliqua illicita, ex membro Christi se fecit membrum diaboli, noluerit se non in corpore Christi, sed in corpore esse diaboli. Proindè necesse est, vt corpori Christi, à quo astu diabolico separatus est, se incunctanter dum tempus pœnitentiæ in promptu habetur, restituere nõ negligat.

1. Cor. 12.

Rom. 12.

Coloss. 2.

CAP. III.

Quòd eiusdem Ecclesiæ corpus in duas principaliter diuidatur eximias personas.

PRincipaliter itaque totius sanctæ Dei Ecclesiæ corpus, in duas eximias personas, in sacerdotalem videlicet & regalẽ, sicut à sanctis patribus traditũ accepimus, diuisum esse nouimus. De qua re Gelasius Romanæ sedis venerabilis Episcopus, ad Anastasium Imperatorem ità scribit: Duo sunt quippe, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur: authoritas sacrata põtificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius pondus est sacerdotum, quãto etiàm pro ipsis regibus hominum, in diuino reddituri sunt examine rationem. Fulgentius quoquè in libro de veritate prædestinationis & gratiæ, ità scribit: Quãtùm pertinet (inquit) ad huius temporis vitam, in ecclesia nemo Pontifice potior, & in sęculo, Christiano Imperatore nemo celsior inuenitur. Cùm hæc quippe ità se habeant, primùm de sacerdotali, pòst de regali persona dicendũ statuimus.

Gelas. in lib. de duab. natur.

CAPVT IIII.

Quòd in successoribus Apostolorum religio Christiana vigere, & saluatio subiectorum debeat consistere.

QVia cõstat religionem Christianam per successores Apostolorum saluberiter administrari, populisque ad vitam æternam ducatum exhiberi debere: primò necessarium iudicauimus, vt quicquid in nobis reprehensibile, sacrisq; ministerijs, quibus indigni mancipamur, incõueniens & indecens, contrariumq; videbatur, toto annisu, Domino opem ferente, corrigeremus: & per exempla sanctorum sacerdotũ, quorum vice Ecclesiæ CHRISTI sanguine redemptæ, prælati sumus, vitam & actus moresque nostros in melius componere satageremus: Quoniam prædicatio sacerdotalis contemnitur, quandò quod verbis prædicat, operibus non adimplet. Proinde qui cæteris forma & exemplum debent esse, primò facere debent quod docent, & euitare quæ fieri prohibent. Vndè beatus Gregorius in libro Pastorali, cùm per gallum boni prædicatoris speciem tractando exponeret, inter cætera sic ait: Gallus cum iam edere cantus parat, priùs alas excutit, & semetipsum feriens, vigilantiorẽ reddit. Quia nimirùm necesse est, vt hi qui verba sanctæ prædicationis mouent, priùs studio bonæ actionis euigilẽt, nè in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce. Priùs se per sublimia facta excutiant, & tũc ad benè viuendum alios solicitos reddant: Priùs cogitationum alis semetipsos feriãt, & quicquid in se inutiliter torpere solicita inuestigatione deprehẽdunt, districta animaduersione corrigãt, & tũc demùm aliorum vitam loquendo componant. Priùs punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorũ punienda sunt, denuncient: & antequàm verba exhortationis insonent, omne quod locuturi sunt, operib⁹ clamẽt. Laudẽ autem verorum sacerdotum eorumq; officium Prosper in libro quem de cõtemplatiua & actuali vita scripsit, comprehendit. Ipsis enim, inquit, id est, sacerdotibus, propriè animarum curandarum solicitudo cõmissa est, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, velut pro suis infatigabiliter supplicãt Deo ac velut quidam Aaron, incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduersionis à populo, qui per Dei gratiã sunt diuinæ voluntatis indices, Ecclesiarũ Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis adsertores, prauæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & malè sibi conscijs etiàm ipso visu terribiles, vindices oppressorum, patres in fide catholica regeneratorum, prędicatores cælestium premiorum, exempla bonorum operum, documẽta virtutum, & forma fideliũ. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus ampliùs fulget Ecclesia: ipsi columnæ firmissimæ, quib⁹ in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipsi ianuæ ciuitatis æternæ, per quas omnes qui credũt, ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus claues datæ sunt regni cælorum, ipsi etiàm dispensatores regiæ domũs, quorum arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus & officia singulorum. Hi sunt, qui non ambiendo, sed spiritaliter viuendo, sacerdotium meruerunt, quiq; non fauoris humani suffragio, sed diuino munere sublimati, nihil sibi de præstantia sui principatũs applaudunt. Quos nõ inflat honor acceptus, sed exercet labor impositus: qui nõ excellentiam suam cogitant prouecti, sed sarcinam; nec gloriãtur de officij dignitate, sed sudãt potiùs cõstituti sub onere. Tales scriptura diuina speculatores appellat, qui speculanti actus omniũ, & qualiter vnusquisq; cum suis in domo, qualiter in ciuitate cum ciuibus viuat, inrentione religiosæ curiositatis explorant: quos bonos probauerint, honorando cõfirmant: quos deprehenderint vitiosos, arguẽtes emẽdant: aut si emẽdare nequiuerint, æquanimiter portãt, habituri vberrimum fructum aut de sua districtione, si correcti profecerint, aut de sua patientia, etiamsi illi quos sustinent, emendari noluerint. Ecce laus dignitasq; verorũ sacerdotũ, eorumq; ministerium breuiter est digestũ. Decet quippe sacerdotes Christi tãta dignitate donatos, quos vtiquè cõstat ianitores cælestis aulæ existere, exẽpla decessorum suorum qui Deo placuerunt, infatigabiliter sectari, quatenùs terrena despiciendo, & cælestia amando, primùm ipsi atria supernæ ciuitatis subire, deindè auditorib⁹ suis dictis & exẽplis ea studeãt aperire, nè quod abest, audiant à Domino: habentes clauem scientiæ, vos ipsi non intratis, & alios intrãre nõ sinitis. Quãdò verò vita sacerdotum cum doctrina non cõcordat, & auditoribus infirmis scandalum, & animarum prouenire periculum, nõ est dubium.

Exod. 30. Leuit. 16. Nume. 16.

Matth. 16. & 18.

Isa. 21. 52. & 56. Ezec. 3. 33.

Lucæ 11.

dubium. Proindè ſummoperè cauendũ eſt ſacerdotib⁹,nè offendiculũ fiãt his quibus ꝓſunt. Tũc em̃ offendiculũ ſiũt illis, quãdò quod verbis prædicãt, moribus impugnãt.

Pastoral. lib.1. ca.2. Vndè fit, vt,ſicut in ſuprà memorato libro B. Gregorius ſcribit, Cùm paſtor per abrupta graditur,ad ꝓcipitium grex ſequatur.

Ibidem. Nemo quippe,vt idẽ ait, amplius in Eccleſia nocet,quàm qui peruersè agens,nomen vel ordinẽ ſanctitatis habet. Pertimeſcẽda porrò nihilominùs ſacerdotibus ſententia

Matth. 18. Euangelica eſt,qua dicitur: Qui ſcãdalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei,vt ſuſpẽdatur mola aſinaria in collo eius, & dimergatur in profundum maris. Quod quibuſdam interpoſitis idem Doctor ità exponit: Qui ergò ad ſanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo cæteros deſtruit vel exemplo, melius profectò fuerat, vt hunc ad mortẽ ſub exteriori habitu terrena acta cõſtringerẽt, quàm ſacra

Ibidem. officia in culpa cæteris imitabilem demonſtrarent: Quia nimirùm ſi ſolus caderet, vtcunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Quibus terribilib⁹ verbis liquidò datur intelligi, quòd melius fatiusque fuerat ſacerdotibus negligẽtibus, nõ ſubſiſtere, quàm acceptis diuinis officijs, per reprobam vitam prauaq; exempla, his quibus prodeſſe debuerũt, offendiculum iniquitatis & laqueum perpetuæ damnationis exiſtere.

Cap. V.

De periculo quod ſacerdotibus imminet, & quòd vnuſquiſque in parochijs ſuis populo ſpecialiter denuncietur, vt ſe corrigant, & ad Dominum ex toto corde conuertant, & pro periculis merito noſtræ iniquitatis imminentibus, necnon & pro vita coniugum, proleque Imperatorum, populique eis ſubiecti, Domini miſericordiã humiliter exorent.

STatuimus pari voto, pariq; cõſenſu, vt vnuſquiſq; noſtrũm dictis & exemplis, plebes parochiæ ſuæ attentiùs ad meliora incitare ſtudeat, easq; vt ſe à malis cohibeant, & ad Dñm ex toto corde conuertant, ſolicitè admoneant, Deumq;, quem peccãdo ſibi iratum fecerant, digna pœnitentiæ ſatisfactione, & eleemoſynarum largitione ſibi placabilẽ facere ſatagant. Necnõ & pro vita pijſſimi Deoq; amabilis Ludouici Imperatoris, cõiugis, proliſq; eius incolumitate, imperijq; ſibi cõmiſſi ſtabilitate, Dei immenſam miſericordiã cernuis ꝓcibus implorẽt. Simulq; eis oſtendendũ, quoniã quandiù quis malis operibus deditus eſt, nec ſibi nec alijs Deum propitiari meretur. Et quòd vnuſquiſq; eleemoſynã & cætera bona opera à ſemetipſo incipere debeat. Cùm itaq; prædicatores ſinè ceſſatione populo Dei prædicare neceſsè ſit, iuxta illud

Eſa.58. Eſaiæ: Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum: tum maximè id eis facere neceſsè eſt, quãdò iram Dñi contra populum Dei, meritis exigentibus, graſſari perſpexerint, iuxta illud quod Dominus per Ezechielem prophetam loquitur: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virũ vnum de nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſupra ſe ſpeculatorem, & ille viderit gladium venientem ſuper terrã, & cecinerit buccina, & annũciauerit populo. Audiens aũt quiſquis ille eſt, ſonum buccinæ, non obſeruauerit, veneritq; gladius & tulerit eum, ſanguis ipſius ſup caput eius erit: ſonum buccinæ audiuit, & non ſe obſeruauit: ſanguis eius in ipſo erit. Si aũt ſe cuſtodierit, animam ſuam ſaluabit. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit tuba, & populus ſe nõ cuſtodierit, veneritq; gladius & tulerit de his animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinẽ aũt eius de manu ſpeculatoris requiram. Item per eundem prophetã Dominus ait: Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris, non fueris locutus, neq; annunciaueris ei vt auertatur à via ſua impia, & viuat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinẽ aũt eius de manu tua requiram. Formidoloſa valdè & tremenda hæc ſententia ſacerdotibus eſt, qua dicitur, ſanguinẽ aũt eius de manu tua requiram. Vndè idem Doctor Proſper in memorato lib. ſcribit: Illẽ (inquit) cui diſpenſatio verbi cõmiſſa eſt, etiãſi ſanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnib⁹ qui eo tacente perierint, perit: & quid ei proderit nõ puniri ſuo, qui puniẽdus eſt alieno peccato? Item idem poſt pauca propheticam ſententiam exponens, qua dicitur: Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris, non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem verò eius de manu tua requiram, ait: Quid potuit expreſſiùs, quid apertiùs dici? Si impio (inquit) non locutus fueris, vt ſe ab iniquitate ſua cuſtodiat, & ille perierit, ſanguinem eius de manu tua requiram, hoc eſt, dicere: Si ei peccata ſua non adnunciaueris, ſi eum non argueris, vt ab impietate ſua conuertatur, & viuat, & te qui non increpãſti, & ipſum qui te tacente peccauit, flãmis perennib⁹ perdã. Sed ex eo quod idẽ ꝓpheta infert: Si aũt tu adnũciaueris impio, & ille nõ fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua mala, ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animã tuam liberãſti, &c. Liquidò claret, quia ſi prædicator adnunciauerit impio, vt ſe conuertatà via ſua impia, & viuat, & impius ſe non correxerit, eiuſdem impij pœnæ particeps non erit. Vndè idem Proſper: Quòd

Lib.1. cap. 22. de Vita contemp. ſi, inquit, corripientem, ſi iram futurã, quæ contemptoribus iam imminet, nunciantẽ homines terreni deſpiciunt, ſanguis eorũ in ipſis erit: & ſacerdos qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ quæ eos expectat, particeps non erit. Eccè quale periculum prædicatoribus, niſi ſtrenuè vtiliterq; prædicauerint, & auditoribus, niſi id quod ſibi prædicatũ fuerit, obedienter impleuerint, inſtat. Quòd autẽ per negligentiam & deſidiam prædicatorum, & per contemptum quorundam auditorum tranſgreſſio ſit diuinorum præceptorum, periculumq; animarum, manifeſtum eſt. Quapropter neceſsè eſt, vt hæc prophetica, immò cæleſtis

Iſa.58.a tuba qua præcipitur: Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta vocẽ tuam, & adnuncia populo mea ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum, & prædicatores, & auditores à ſomno torporis & negligentiæ tandèm excitet, vt hi de vtili ſua prædicatione, & illi de obedienti impletione æterna à Domino donentur remuneratione.

CAP. VI.

Quòd inter cætera ad curam epiſcoporum ſpecialiter pertineat, vt hi qui fidem Chriſti expetunt, inſtruantur & fidei & baptiſmatis Sacramento.

IN primordio ſanctæ Dei Eccleſiæ nemo ad perceptionem ſacroſancti baptiſmatis admittebatur, niſi priùs & fidei & baptiſmatis Sacramento fuiſſet inſtructus:

Roma.6. quod verba B. Pauli Apoſtoli probant, ità ſcribentis: An ignoratis, inquit, fratres, qa quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? & cætera, quæ Apoſtolicus ſermo de baptiſmatis Sacramento exequitur. Scribitur quoquè in Concilio Laodicenſi, tit. xlvj. quòd oporteat eos, qui ad baptiſma veniunt, fidẽ diſcere, & 5. feria ſeptimanæ maioris epiſcopo aut presbyteris reddere. Item in eodem capitulo xlvij. quòd oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptiſma, poſtquàm conualuerint, fidẽ perdiſcere, & ſcire cuius muneris participes facti ſint. Quibus verbis apertè datur intelligi, q⁹ ad fidẽ Chriſti venientes, eiuſdem fidei & baptiſmatis inſtruebantur ſacramentis. Verũm quoniam fides Chriſti vbiquè pollet, & paruuli de Chriſtianis parentibus nati, antequàm ad intelligibilem ætatem veniant, baptiſmatis ſacramenta percipiunt, neceſsè eſt, vt quod imbecillis ætas nequiuit, intelligibilis diſcere ſatagat. Quod quia ab vſu Chriſtianę religionis propter quorundã incuriam receſſit, quantæ eſt negligentiæ, quantique diſcriminis, ſatis dici non poteſt.

CAP. VII.

Quòd tempus baptiſmatis à nonnullis non ità vt canonicus ordo edocet, obſeruetur.

SAnè à quibuſdam, quãuis fides Chriſti inhianter expetatur, aliter tamẽ agitur, quàm diuina authoritas teſtetur. Præfixa tempora canonum ſuper celebratione baptiſmatis, à multis partìm ignorãtia, partìm preſumptionẽ violantur. Secundò, quia illi qui in ſua ſponſione eos, quos de ſacroſancto fonte ſuſcipiunt, nec fidei, nec baptiſmatis ſacramento ſunt inſtructi: & idcircò eos quos ſuſcipiunt, & ſecundùm ſanctorum Patrum documenta docere debuerãt, erudire nequeant. Quod ad negligentiam ſacerdotum, necnõ & auditorum pertinere, dubium non eſt. Quo itaq; tempore baptiſmus celebrari debeat, Gelaſius in Decretalibus cap. x. ſcribit: Baptizãdi, inquit, ſibi quiſquam paſsìm quocunq; tempore nullã credat ineſſe fidutiam, præter paſchale feſtum & Pentecoſtes venerabile ſacramentum, excepto duntaxàt grauiſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt, nè morbi creſcente periculo, ſinè remedio ſalutari fortaſsìs ægrotans, excidio præuentus, abſcedat. Item Leo in Decretis ſuis: Vndè quia manifeſtiſſimè patet baptizandis in Eccleſia electis hæc duo tempora, de quibus loquuti ſumus, eſſe legitima, dilectionem veſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruantiæ miſceatis. Quiſquis igitur huius conſtitutionis ſuperbiendo tranſgreſſor exiſtit, nequaquàm ſibi ſuper hoc facto impunitatem, niſi ſe humiliter correxerit, promittat. Qualiter autem hi, qui de ſacro fonte alios ſuſcipiũt, inſtruere debeant, B. Auguſtinus in ſermone habito ad populum demonſtrat, dicens: Quicunq; igitur viri, quæcunq; mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcant ſe pro eis fideiuſſores extitiſſe apud Deum. Et ideò neceſsè eſt, vt ſemper illis ſolicitudinem veræ charitatis impendant: admoneant & caſtigent, atque corripiant, vt caſtitatem cuſtodiant, virginitatem vſq; ad nuptias ſeruent, & cæteris bonis operibus dedìti ſint. In hoc quippe facto de quo agitur, quantùm à religione Chriſtiana digreſſum ſit, ignorari fas non eſt.

Hæc epiſt. eſt in tomo 2. Cõcil. pagina 293.

S. Auguſt.

CAP. VIII.

Quòd hi, qui extra ſtatuta tempora canonum baptizantur, ad gradus Eccleſiaſticos prouehendi non ſunt.

SIcut in plerisque & hæc authoritas à nonullis sæpè violatur canonica, quandò scilicet hi, qui in ægritudine baptismatis suscipiant sacramenta, ad gradus Ecclesiasticos cõtra fas prouehũtur. Is vsus quia authoritati canonicæ resultat, oportet vt corrigatur, quoniam huiuscemodi baptizatos, quos vulgaris sermo grabatarios vocat, canonica authoritas à gradibus Ecclesiasticis patenter repellit. Vndè in Concilio Neocæsareensi capit. XII. legitur: Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterij non potest promoueri, quia non ex proposito fides eius, sed ex necessitate descendit, nisi fortè propter sequens studium eius & fidem atque hominum raritatẽ talis possit admitti. Quòd si hi qui in ęgritudine baptizantur, à gradibus arcentur Ecclesiasticis: multo magis illi arcendi sunt, qui aut per cupiditatem, aut per temeritatem, contempta canonica anthoritate, baptizantur, & posteà similiter ad gradus Ecclesiasticos prouehuntur. Quia ergò hactenùs in hac re, siue propter negligentiam Sacerdotum, siue propter incuriam laicorum minùs cautè, immò aliter quàm authoritas Ecclesiastica doceat, actũ est, docet vt ab hinc obseruetur, nè amplius ad iniuriam Canonicæ institutionis, & dehonorationẽ Ecclesiasticorum graduũ, hæc transgressio iteretur.

CAP. IX.

Quòd summoperè omnes fideles meminisse oporteat pacti, quod in baptismate cum Deo fecerunt.

Baptismi pactũ quãdò violetur ex toto, itemq; ex parte.

PActum quod cum DEO in baptismate fit, à multis ex toto, à multis ex parte transgreditur. Ex toto quippe transgreditur, quandò quis post acceptam baptismatis gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad hæresim, aut certè ad schisma prolabitur: Ex parte verò, quandò quis aut ad superbiam, aut ad inuidiam, aut ad cætera vitia spiritalia, quæ ex radice superbiæ prodeunt, labitur. Vndè DOMINVS in Euangelio: Qui autem, inquit, super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatione aut persequutione propter verbum, continuò scandalizatur. Constat igitur vnumquenque fidelem DEO in baptismate duarum pactionum nexibus se obligare: Altera, qua abrenunciare diabolo & omnibus operib⁹ eius, & omnibus pompis eius: Altera verò qua se in patrem & filium, & spiritumsanctum credere profitetur. Vndè etiàm sub eiusdem sanctę Trinitatis inuocatione baptismatis gratiam consequitur. Cùm ergò post huiuscemodi abrenunciationem quibuslibet illecebris vitiorum illectus, ad ea quibus renunciauit, redit, necnon & post tantę fidei perceptionem in apostasiam aut infidelitatis, aut hæreticæ prauitatis, aut fraterni schismatis prolabitur: proculdubiò vtriusque pactionis transgressor efficitur: quarum altera, quia baptismi iteratione nequit, pœnitentiæ lamentis, eleemosynarum largitionibus, cæterisque bonorum operum exhibitionibus dilui potest. Altera verò, quæ prædictæ contagionis lepra commaculata fuerit, nisi hac primùm per CHRISTI caruerit gratiam, & ad vnitatem Ecclesiæ redierit, mundari, & pristinæ fidei colorem, sanitatisque vigorem recuperare non poterit. Quia ergò flammeus ille gladius, qui propter peccatum primi hominis ianuam paradisi obice mortalibus immobili oppilauerat, in sacro sancto baptismatis fonte extinguitur, & eadem ianua credentibus aperitur: omnibus fidelibus studendum est, vt pactionis & sponsionis, quam cum DEO in baptismate fecerunt, semper memores existant, caueantque nè quibuslibet vitiorum sordibus se maculantes, non solùm eundem sibi reaccendant ignem, verùm etiàm immundum spiritum à se tempore baptismatis expulsum, cum septenario dæmonum numero sibi addito, ad se quoquo modo redire faciant: fiantque illis (vt Dominus ait) nouissima peiora prioribus, & impleatur in eis quod beatus Petrus Apostolus ait: Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti ab eo, quod traditum est illis, sancto mandato: apteturque eis illud, quod idem ait: Canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti. Nulli quippe dubiũ est, quin religio Christiana baptismum CHRISTI fideliter expetat, & salubriter percipiat. Sed valdè periculosum est, & à religione Christiana alienum, quòd post tanti doni perceptionem, vnusquisque fidelis cùm ad intelligibilem ætatem venit, mysterium baptismatis discere & intelligere negligit, atque eo intellecto, secundùm illud viuere nó satagit. Quod periculum & ad negligentiam pertinere sacerdotum, qui id solerter debent adnunciare, & ad auditorũ incuriam, qui hoc & intelligere, & adimplere parui pendunt, nulli dubium est.

Matth. 13.

Luc. 11.

2. Pet. 2.

Prouer. 26.

CAPVT X.

Quid sit abrenunciare diabolo, operibus eius & pompis eius.

Sicut

SIcut studẽdum est sacerdotibus, vt auditores sui mysterium sacri baptismatis intelligant, & Deo opem ferente, operibus compleant: ità nihilominùs procurare debent, vt abrenunciationes, quas in diabolum, suaq; opera, eiusque pompas fecerunt, intelligant, & his intellectis, nè ad eas denuò redeant, solicitè inuigilẽt. Quibus etiàm admonendo sæpiùs inculcãdum est, nè iugo satanæ, quod reiecerant, eiusq; dominatiõi, quam aspernati sunt, quoquo modo succumbant. Magna quippe ex parte Christianum decus vilescit, quandò renati in Christo, ea quibus in baptismate renunciauerunt, nec intelligere curant, nec abhis se, vt Christo polliciti sunt, abstinere satagũt. quæ si intellexissent, proculdubiò, adiuuante Christi gratia, se ab his vigilantiùs custodissent. Vndè necesse est, vt prædicatores in admonendo, & auditores in discendo & opere complendo, abhinc, vt suum cauere periculum possint, maius adhibeant studium. Abrenunciare igitur diabolo, est, penitùs eum respuere, spernere, reijcere, eique contradicere, seque & vnũquenque ab eo alienare, siue aliud quid, quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Opera eius sunt, quæ vtique operibus Saluatoris contraria existunt. Primùm superbia, cuius ille author est, & quæ eum ex angelo dæmonem fecit, quæ est etiàm initium omnis peccati, & cætera vitia, quæ ex radice prodeunt superbiæ. Pompa Diaboli hæc est, quæ & pompa mundi, id est, ambitio, arrogantia, vana gloria, omnisq; cuiuslibet rei superfluitas in humanis vsibus. Vndè crescit elatio, quæ multotiès honestati solet adscribi, & cætera huiusmodi, quę de fonte superbiæ procedere noscuntur. Hæc & his similia sunt, quæ vnusquisque fidelis tempore baptismatis à se reiecit, Christoq; se mancipauit, pactumque cum Deo fecit, nè penitus ad ea, quibus abrenunciauit, rediret. Verùm si iura humanæ pactionis firmiter conseruantur, fixiùs tamen atq; fortiùs iura tanti pacti, quę cum deo facta sunt, inuiolabiliter sunt obseruanda.

Abrenunciare igitur diabolo quid sit.

Opera satanæ.

Pompa.

Basilius. b

CAPVT XI.

Qualiter obseruandum sit de Electione & promotione eorum, qui ad formã & exemplum alijs præficiuntur.

PRouidẽdum ac summoperè cauẽdum est, vt hi per quos & religio Christiana constare, & cæteri ab offensione debẽt saluari, tales posthabita Simoniaca peste, eligãtur, quales & apostolicus sermo & canonicus ordo, & beati Gregorij pastoralis regula docet, scilicet vt nullius terrenæ rei gratia, nisi dei solius, eligantur: Quoniam si pro aliquo munere præsentis, futuræque retributionis, vel pro qualibet aliare, quæ contraria esse possit veritati, diuineque authoritati, eligitur: liquet profectò, quòd ex toto aliter agitur, quàm diuina authoritas testetur, & quòd in huiuscemodi facto deus offendatur, & taliter electo, & his quibus præficitur, quin scandalum generetur, dubium non est. Proindè oportet vt in electione & ordinatione sacerdotis, valdè execranda Simoniaca hæresis, quæ propter quorundam auaritiam & ambitionem, modernis temporibus dignitatem sacerdoralem fuscare comprobatur, nihil sui detestandi iuris habeat, quæ in primordio sanctæ DEI Ecclesiæ à beato Petro principe Apostolorũ cum authore suo damnata est, quæ etiàm Deo odibilis pestis, primùm necesse est, vt Imperiali authoritate & potestate, cum consensu venerabilium sacerdotum, à Romana Ecclesia amputetur: Quoniam si caput languẽrit, membra incassùm vigeant necesse est. Qualiter verò eadem hæresis à beato Petro damnata sit, liber ACTVUM Apostolorum docet, vbi scribitur: Cùm vidisset autem (inquit) Simon, quia per impositionem manũs Apostolorũ daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritumsanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditiõem: quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non enim est tibi pars neque sors in sermone isto. cor enim tuum non est rectũ coram DEO. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse. Et in Concilio Chalcedonensi capitulo 2. scribitur: Si quis episcopus per pecuniam fecerit ordinationẽ, & sub precio redegerit gratiam, quę nõ potest vendi, ordinaueritque per pecuniã episcopum aut presbyterum aut diaconum, vel quemlibet ex his qui cõnumerantur in clero, aut promouerit per pecuniam dispẽsatorem aut defensorem, vel quẽquam qui subiectus est regulę, ,p sui turpissimi lucri commodo is, qui hoc attentare probatus fuerit, proprij gradũs periculo subiacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negociationem facta, proficiat, sed sit alienus ea dignitate vel solicitudine, quam pecuniis acquisiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, si quidẽ clericus fuerit, proprio gradu dẽcidat: si verò laicus vel monachus, anathematizetur. Gregorius in Homilia Euangeliorum 16. Vobis enim, inquit, sacerdotibus lugẽs loquor: quia nõnullos vestrũm cum præmijs facere ordinationes agnoui-

Act. 8.

Act. 8.

mus,spiritualem gratiam vẽdere,& de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergò ad memoriam vestram non redit,quod vox Dominica præcipiens dicit, Gratis accepistis, Matth.10. gratis date? Cur nó ante mentis oculos reuocatis,quod templum redemptor noster ingressus,cathedras vẽdentium columbas Iohan.2. euertit,nummulariorum effudit æs? Qui- Matth.21. nanque sunt in templo Dei hodiè qui columbas vendunt, nisi qui in Ecclesia precium de impositione manûs accipiunt, per quam impositionem Spiritussanctus cælitùs datur? Columba ergò venditur,quia manûs impositio,per quam Spiritussanctus accipitur,ad preciũ præbetur. Sed redemptor noster cathedras vendentiam columbas euertit,quia talium negociatorum sacerdotium destruit. Hinc est, quòd sacri canones Simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio priuari præcipiunt,qui de largiendis ordinibus precium quærunt. Cathedra ergò vendentiũ columbas euertitur,quandò hi qui spiritalem gratiã vendunt,vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio priuantur. Et in Apologetico Gregorij Nazanzeni:Religioni, inquit, ac doctrinæ nostræ opprobriam nascitur, quòd sacerdotia vel ministeria ambitione potiùs & ad gratiam,quàm meritorum iudicio deferantur. Cuius rei vitium vel labẽ etiàm si prohibere supra nos est,at certè erubescere & auersari, pars aliqua pietatis est. Si quis igitur copiosiùs pleniusque de vitanda ac detestanda Simoniaca hæresi scriptum nôsse cupit, librum Epistolarum beati Gregorij legat. In quibus manifestè appáret,quòd eo tempore, quãdò easdem epistolas idem doctor ad Gallias mittebat, sedes beati Petri,cui prælatus erat, ab eadẽ lue immunis erat. Orandus est ergò deus, vt eandem pestem,quæ Ecclesiam suã multifariè commaculat, ità abhinc ab omnium fidelium suorum corde, ore & manu procùl amoueat, vt ampliùs tot animas in laqueum & perditionem non subruat.

CAPVT XII.

De accessione ad pastorale magisterium,& persona sacerdotis,eiusq; periculo.

QValiter ad culmen regiminis veniẽdum,qualiter in eo viuendum, qualiterque docendũ,vel qualiter quotidiè propriæ infirmitatis consideratio sacerdoti ante oculos sit ponẽda, præfati beati Gregorij regula plenissimè docet. A cuius doctrina, quod valdè dolendum & cõtremiscẽdum est,multi nostrorum, qui pastorum nomine censemur, longè peccatis præpedientibus distare conuincimur. Vndè & nostrum & eorum, quibus prodesse debumus, magnum periculum immi nere cognoscimus. Quapropter solicitè vigilanterque nobis satagendum est,vt per eiusdẽ doctoris & cæterorum sanctorum dicta & exempla,vitam nostram in melius componamus,quatenùs nobis & illis,quib⁹ ad vitam æternam ducatum præbere debemus, Domino auxiliante,salutiferum cõsultum ferre possimus. Persona quoq; sacerdotis, qualis esse debeat, in memorato Pastorali libro,& in Apologetico Gregorij Nazanzeni copiosè taxatũ est. Sed & in libro Leuitico, ità personam sacerdotis Dominus Leuit. describit loquens ad Aaron: Vinum & omne quod inebriare potest,non bibes tu & filij tui,quandò intrabitis in tabernaculum, nè moriamini, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernẽdi inter sanctum & profanum,inter pollutum & mundum,docea- Exod. 28 tisque filios Israel omia legitima mea, quæ locutus sum ad eos per manum Moisis. In Ezechiele: Victimam igitur & pro peccato & pro delicto siue pro ignorantia comedẽt Lib.3. in hoc sacerdotes. Hieronymus: Nec tantùm,inquit,gaudẽdum est ad oblationem munerum,quantùm timendum ad honoris condemnationẽ,si eo abutamur indignè. Item post pauca: Hoc autem facimus vt reponat sacerdos benedictionem & oblationẽ nostram in domo sua,siue vt ad imprecationem eius Dominus benedicat domibus nostris. Grandis dignitas sacerdotum,sed grandis ruina,si peccent. Lętamur ad assẽsum,sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse,quàm mœroris, de sublimibus corruisse. Nec enim solùm pro delictis nostris reddemus ratiõem,sed pro omnium,quorum abutimur donis, & nequaquàm sumus de eorum salute solicit. In Aggęo: Interroga sacerdotes legẽ. Idẽ Agg.2 Hieronymus: Considera sacerdotum esse officij,de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est,sciat legem Domini: si ignorat legem,ipse se arguit nõ esse Domini sacerdotem. Sacerdotis enim est scire legem, & ad interrogationem respondere de lege. Item in Malachia: Lex veritatis in ore eius, Malach. hoc est,doctrina populorum,quæ in sacerdote nullo debet mendacio deturpari,sed tota de veritatis fonte procedere. Et post pauca: Et multos auertit ab iniquitate. Qui sacerdos est, & nõ corripit delinquentes, sacerdotis officium prætexit. Labia sacerdotis custodient scientiam. Non dixit,proferent,sed custodient. Et post non multa: Sicut non seruâstis vias meas,& accepistis faciem in lege. Inter omnia peccata Leui, siue eorum qui ex Leui sunt sacerdotum Dei,illud & vltimũ & maximum ponitur, quarè accipiant faciem in lege,vt non causam,sed personam considerent,iustumque pauperem despicientes,iniquos diuites suscipiant & honorent. In Euangelio Pastor Ioan.10 bonus animam suam dat pro ouibus suis.

Hanc sententiam beatus Gregorius exponens,ait: Quj non dat pro ouibus substantiam suam,quandò pro eis daturus est animam suam? Primùm itaque nostrum est, exteriora nostra ouibus eius impendere: 1.Tim.5. Postmodùm verò,si necesse sit,pro eisdem Tit.1. ouibus animam ponere. Paulus ad Timotheum,necnon ad Titum, quid sit episcopatum desiderare,& qualis persona Episcopi esse debeat,regẽte eius calamum sancto spiritu,affatim salubriterque describit. Hęc igitur quæ prælibata sunt, quisquis ad pastorale magisterium adspirat, sobriè diligenterque perpendat,seque sagaciter metiri studeat,nè (quod absit) terrenis desiderijs succensus,proprijsque reatibus adstrictus, dum loco (vt beatus Gregorius ait) delectatur glorię, fiat subditis author ruinæ. Omnibus igitur sacerdotibus illa specialiter sententia beati Gregrorij ante oculos constituenda est,in qua inter cætera,Cùm rerum,inquit, necessitas exposcit, pensandum valdè est, ad culmen quisque regiminis qualiter veniat, atq; ad hoc ritè perueniens,qualiter viuat, & benè viuens qualiter doceat & rectè docens, infirmitatem suam quotidiè quanta valet cõsideratione cognoscat.

CAPVT XIII.

Vt auaritiam sacerdotes cauere studeant.

QVia verò nonnullos ordinis nostri socios auaritiam turpiter sectari & meritò à multis repræhendi,& ob id innoxios cum noxijs, hac occasione infamari comperimus: abhinc in cõmune nos & socios nostros mutua exhortatione corrigendos esse iudicauimus. Ità videlicet, vt nec nos in huiusce modi peste auaritiæ coram Deo peccaremus, nec alijs per nostrũ malum exemplum detrahendi, & in nobis peccãdi locum daremus. Verùm cùm nullus Christianus thesauros in terra, sed potius,secundùm Domini sententiam,in cœlo recondere debeat, cauendum summoperè sacerdotibus est, vt ab auaritiæ peste, quæ est idolorum seruitus, & cupiditate, quæ radix omnium malorum est, suosque sectatores à regno Christi excludunt, se compescant. Quoniam dignè non possunt subditis prædicare, vt ab his se abstineant, quum ipsi his,quod valdè dedecus, immò periculosum est,se mancipauerint. Grauius quippe,atrociusque hæ pestiferæ lues in illis damnantur,quàm in his, qui eorũ dictis & exemplis ab his coerceri debuerũt. Solent nanque à nonnullis multifariæ occasiones obtendi,quæ necessitatis nomine palliantur. Et reuerà dum exteriùs necessitas prætenditur, interiùs auaritia tegitur. Ait itaque Dominus in Euangelio: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur,& vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur,& vbi fures nõ effodiant,nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Econtrà Iacobus Apostolus diuites alloquitur: agite nunc diuites, plorate vlulantes in miseriis,quæ adueniunt vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt,aurum vestrum & argentũ æruginauit,& ærugo eorum vobis in testimonium erit,& manducabit carnes vestras sicut ignis. Scribit etiàm Beda, in expositione tabernaculi ità inquiens: Neque hoc, quòd primi filiorum Aaron post ordinationem cùm ignem alienum offerrẽt coram Leu.10. domino,igne cælesti periẽrunt,à significatione miserabilis nostri temporis abhorret,vbi nonnulli sacerdotum ac doctorum loco potiti, quod dictu quoquè graue ac lugubre satis est, dum ignem cupiditatis, igne supernæ dilectionis anteponunt,igne supernæ vltionis absumuntur: quorũ perpetua dãnatio, temporali est filiorũ Aaron morte figurata. Scribit & Prosper: Nõ po- De vita cõ test dicere sacerdos contẽptoribus admo- temp. li. 1. nitionis suæ. Futurum cogitate iudicium, cap. 15. quod ipse fortè non cogitat: Amatoribus mundi,Nolite diligere mundum,si eũ mũdi amor oblectat: ambitiosis: Ambitioni finem imponite,si eum ambitio ruinosa præcipitat: Ebriosis, Ebrietatem cauete, si se mero vsq; ad alienationem mẽtis ingurgitat: Sumptuosis dapibus crudus, nõ potest suis abstinentiam laudare,quam calcat: vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non potest dissuadere pecuniæ: Inimicitiarum tenax,non audebit animos dissidentium sacerdotali trãquillitate componere. Iustitiã prædicare Iudicibus erubescit, quã ipse personæ potentis fauore corrũpit: Nec defendet oppressos,si personas aut honorat,aut despicit: & quicquid boni nõ facit, aut mali committit,nec iubebit fieri, nec vetabit,quia necessariam docendi authoritatem contrarietate suæ actionis aut amittit,aut minuit. In vita beati Ambrosij legitur: Ingemiscebat enim vehementer, cùm videlicet radicem omnium malorum auaritiam,quæ neq; copia, neq; inopia minuj potest,magis magisq; increscere in hominibus,& maximè in his qui in potestatibus erant constituti, ità vt interueniendi illi apud illos grauissimus labor esset, quia oĩa precio distrahebantur,quę res omne malũ primò inuexit Italię,& exindè omnia vergũt in peius. Et quid dicam,si in huiusmodi personis ità rabiẽ suam exercent,qui solent aut filiorũ aut propinquorum causas prętendere ad excusandas excusationes in Psal.140. peccatis,quãdoquidẽ plerosq; ceperit etiã cæca labes sacerdotes & Leuitas, quibus portio DEVS est, vt illam etiàm ipsi appetant? Et væ mihi misero, quia nec sine mundi

Universidad de Deusto Biblioteca

mundi prouocamur, vt tam graui iugo seruitutis liberari velimus, quo demergimur ad profundum inferni, vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. His ità præmissis, oportet sacerdotes Domini, vt ab appetitu auaritiæ & cupiditatis se cohibentes, sibi subiectis in omnium virtutum profectibus imitabiles exhibeant, quibus pro omnibus diuitijs solus Christus abundat, iuxta illud Apostoli: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Quòd autem oblationes fidelium non ad suam auaritiam, sed ad Christi honorem, Ecclesiæque vtilitatem retorquere debeant, subtèr adnotãdum est.

Luc.16.

Philip.1.

CAPVT XIIII.

Vt hospitalitatem maximè ab his, qui alijs præsunt, sectari oporteat.

QVia ergò propter communem, immò necessariam correctionem pariter, diligenterque inquisiuimus, & ex oraculis diuinis, & sanctorum patrũ dictis manifestũ fecimus, qualiter ad pastorale magisterium veniẽdum, qualiter in eo viuendum, qualiter docendum sit, & qualiter sacerdotes Domini auaritiã, qui alijs forma & exemplum esse debẽt, cauere debeant, operæpretium duximus, nos exhortando admonere, & admonendo exhortari, vt hospitalitaté, præcipuè sacerdotes domini, sectari meminerint: Quoniam hactenùs à quibusdam ordinis nostri socijs minùs iusto & indecenter hospitalitas sectata est, & ideò à multis nõ solùm ipsi negligentes, verùm etiàm hospitalitati studentes, tali repræhensione sunt denotati. Cùm ergò hospitalitas in tremendi examinis die ab æterno iudice sit remuneranda, qui dicturus est, Hospes fui, & collegistis me, & ob id ab omnibus Christianis summoperè sit sectanda, multo magis tamen vigilantiusq; ab his, qui dictis & exemplis ad vitam eternam alijs ducatum prębere debent, postposita auaritiæ peste & alia qualibet occasione, prorsùs est exequenda. Ab Apostolo quippe inter cætera virtutũ præconia, quæ Episcopo inesse debent, hospitalitas etiàm habenda prædicatur. Episcopi nanque domus, vt beatus Hieronymus scribit, omniũ commune debet esse hospitium. Laicus enim vnum aut duos aut paucos recipiens, implebit hospitalitatis officium: Episcopus nisi omnes recipiat, inhumanus ab eo scribitur. Hospitalitas porrò, quam Dominus remuneraturum se esse asserit, illa est intelligenda, quæ membris CHRISTI, tecto scilicet indigentibus, & diuersas necessitates patientibus, exhibetur. Vndè ait Iob: Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Petrus: Hospitales inuicèm sinè murmuratione. & alibi: Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis. Paulus: Hospitalitatem, inquit, sectantes. Origenes in Epistolam ad Romanos: Quàm dignè, inquit, hospitalitatis magnificentiam vno sermone compræhendit? Dicens enim hospitalitatem sectandam, non illud solùm ostendit, quòd venientem ad nos hospitem suscipiamus, sed requiramus, & soliciti simus, & sectemur, ac perquiramus vbiquè hospites, necubi forte in plateis sedeant, aut extra tectum iaceant: recordare Loth, & inuenies quòd non illum hospites, sed ipse quæsierit hospites: & hoc erat, hospitalitatem sectari. De hospitalitate etiàm sectanda vberiora sunt exępla, & beati Gregorij, in Homilia Euangelij, copiosissima dicta. Proindè studendum summoperè Episcopis est, vt cùm hospitalitatem subditis habendam prædicant, ipsi eam ante omnes primùm factis adimpleant: scilicet vt quod verbis prædicãt, operibus ostendant.

Matt.25.

1.Tim.3.

In Commentar. in cap.1. ad Titum.

Iob 31.
1.Pet.4.
Heb.13.

Genes.18.

Rom.12.

Genes.19.

Homilia 2.

CAPVT XV.

Qualiter tractandæ, vel quid sint res Ecclesiæ.

QVòd nulli sacerdotum liceat res deo dicatas, sibique commissas, vtpotè proprias tractare, & ad multifarios secũdum libitum suum eas vsus retorquere, sed potiùs secundùm canonicam authoritatem, sanctorumque patrum dicta & exempla, administrare vel dispensare: ea quæ sequuntur, perspicuè manifestant. Quòd autem ea quæ nomine sanctificabãtur, ad ius pertinerent sacerdotum, legalia instituta sanciunt. In nouo quippe testamento, in initio videlicet sanctæ nascentis Ecclesiæ, vota fidelium ante pedes ponebantur Apostolorum, eorumque iudicio vnicuique, prout opùs erat, distribuebantur. Et licet crescente fidelium deuotione copiosissimis ac munificentissimis eorum liberalitatibus sancta donata sit Ecclesia, eundem tamẽ vsum Apostolorum successores in tractandis & dispensandis ecclesiasticis rebus se seruare debere meminerint: Quoniam qui stipem Ecclesiæ, iuxta documentũ beati Hieronymi, in suos conuertit vsus, scriba est & pharisæus, similisque Iudæ perdito. Scribitur in Concilio Antiocheno capitulo decimoquinto: Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indiget, cum summa reuerentia & timore DEI. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamẽ indiget, tam suis, quàm fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus profuturis, ità vt in nullo, quaAdde Concil. Tomo 2 pagina 93.

libet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti sumus. Quòd si contentus istis minimè fuerit, conuertat autẽ res Ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda vel agrorum fructus non cum presbyterorum conscientia diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis aut fratribus, filijsque committat, vt per huiusmodi personas occultè cæteræ lędantur ecclesię, Synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent, ità vt ex hoc affligantur quidam pauperes, criminationi verò & blasphemijs tam sermo prædicationis, quàm hi qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta Synodo id, quod cõdecet, comprobante.

1.Tim.6.

In Concilio Chalcedonensi, capitulo xxvj. Quoniam in quibusdã ecclesijs, vt rumore comperimus, præter œconomos episcopi facultates ecclesiasticas tractant, placuit omnem Ecclesiam habentem episcopum, habere œconomũ de clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas secundùm sententiam Episcopi proprij, ità vt Ecclesię dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quòd si hoc minimè fecerit, diuinis constitutionibus subiacebit. In canonibus qui Apostolorum titulo prænotantur, capitulo 41. ità legitur: Præcipimus vt in potestate sua episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eum curã pecuniariã gerere, ità vt potestate eius indigẽtibus omnia dispensentur p presbyteros & diaconos, & cum timore, omnique sollicitudinẽ ministrentur. Gelasius in Decretalib. capitulo vicesimonono: Quatuor autem, inquit, tam de reditu quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet Ecclesiæ facultas permittit, sicut dudùm rationabiliter est decretum, conuenit fieri portiones: quarum sit vna põtificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda ecclesię: De quibus sicut Sacerdotis erit integram ministris ecclesiæ meritoratam dependere quantitatem, ità clerici vltra delegatam sibi summam nihil inquæ ecclesiasticis ædificijs attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum dolenter nouerint expetendum. Ea verò, doceat instauratio manifesta sanctorum. Quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his designata conuertat. Ipsam nihilominùs adscriptam pauperibus portionem, quanuis

Gelasius in Concil. Tomo 2 pagina 93.

diuinis rationibus se dispensâsse monstraturus esse videatur, tamen iuxta quod scriptum est, Vt videant opera vestra bona, & glorificẽt patrem vestrum, qui in cęlis est, oportet etiàm præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ prœconijs non taceri.

Matt. 5.

Prosper cùm de sanctis perfectisq; pontificibus tractaret, qui facultates Ecclesiæ non vt proprias, sed vt commendatas tractauerunt, ait: Et idcircò scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicauerunt in vsus suos, vt proprias, sed vt commendatas, pauperibus diuiserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed alijs possidere: nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subueniendi, suscipere. Hieronymus in expositione Sophoniæ prophetæ: Iudices quoquè eius, quasi lupi Arabię, occidentes vesperè, & nil relinquẽtes in manè: non adspicientes ad ortum solis, sed morãtes semper in tenebris, & possessiunculas Ecclesiæ, & ea quæ in DEI donaria conferuntur, vertentes in lucrum suum, vt non habeant pauperes quod manècomedant: qui quasi in nocte & nullo vidente populantur, & cùm luporum more cuncta diripiant, ne paruos quidem cibos indigentibus derelinquunt. Sicut igitur præmissa documenta declarant, non sunt res Ecclesiæ vt propriæ, sed vt dominicæ, & à Domino commendatæ, tractandæ. Quicunque ergò eas ad suos proprios vsus, terrenosque honores & delectationes retorquet, quanti sit discriminis, quantęque transgressionis, apertè animaduerti potest.

De vita Contępl. lib.2.ca.9.

Soph.3.a

CAPVT XVI.

Vt in rebus Ecclesiæ circa propinquos suos expendendis, modum Episcopi teneant discretionis.

QVoniam multi Episcoporum amore propinquorum suorum de rebus sibi commendatis, suo aut quorumlibet amicorum nomine prædia aut mancipia emunt, & vt in suorum propinquorum ius cedant, statuunt, & ob hoc & iura Ecclesiastica conuelluntur, & ministerium sacerdotale fuscatur, immò à subditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus, vt deincèps hoc auaritiæ genus caueatur, fixumque abhinc & perpetuò mansurum esse decreuimus, vt Episcopus res sui Iuris, quas aut ante Episcopatum, aut certè in Episcopatu hæreditaria successione acquisiuit secundùm authoritatem canonicam, quicquid vult faciat, & cui vult conferat. Postquàm autẽ Episcopus factus est, quascunq; res de facultatibus Ecclesię, aut

suo

suo aut alterius nomine qualibet conditione comparauerit, decreuimus, vt non in propinquorum suorum, sed in Ecclesię, cui præest, iura deueniant. Similiter & de presbyteris, qui de Ecclesiarum rebus, quibus præsunt, prædia eo modo emunt, faciędum statuimus: Quoniam multos presbyterorū occasione taliter emptarum rerum, ecclesias quibus præsunt, expoliásse, & à suo ministerio multis modis exorbitásse, & se diabolo mancipásse, multosque laicorum ex hoc facto in scándalum damnationis & perditionis protraxisse cognouimus.

CAPVT XVII.

Quòd nulli Episcoporum liceat, res Ecclesiæ extra constituta canonum passim in alterius iura transferre.

CAnonica censura decernit, vt res Ecclesiæ, nisi ob nimias necessitates quas describit, nemo distrahat. Quòd si quispiam imminente nimia necessitate, inconsulto primate prouinciæ, aut certè maiori vrgente necessitate, non adhibitis testibus vicinis Episcopis, id facere attentauerit, ità Canonico iudicio percellitur, scilicet, vt amisso honore, reus Deo & concilio teneatur. Et licèt moderno tępore necessitas non compellat, vt apertè res distrahantur Ecclesiæ, verendum est tamen, nè clanculò vendātur, & canonica interminatio subeatur. Quandò enim quispiam prælatorum aut muneris, aut amoris, aut amicitiæ, aut certè timoris, vel cuiuslibet alterius rei gratia res Ecclesiæ in commutationem dat, commoda scilicet & vtilia dans, & incommoda & inutilia ecclesię suæ accipiens, venditorem temerarium ecclesiasticarum rerum se esse nouerit, reumq́; Deo & concilio contremiscat. quod quia in cōmutandis rebus id persæpè euenisse dubiū non est, cauędum summoperè abhinc prælatis est, nè in commutandis Ecclesiasticis rebus incauti existant. De non alienandis verò rebus Ecclesiasticis Papa Symmachus in decretis suis inter cætera ità scribit: His ergò perpensis, mansuro cum DEI nostri consideratione decreto, sancimus, vt nulli Apostolicę sedis præsuli à præsenti die, donèc disponente Domino catholicæ fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantæcunque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, sub perpetua alienatione vel commutatione ad cuiuslibet iura trāsferre: nec cuiuslibet excusentur publicæ necessitatis obtentu, quippe cùm nō sit personale quod loquimur, nec aliquis clericorum vel laicorū sub hac occasione accepta tueatur: Sed nec in vsufructuario iure aliquibus dare liceat, nec data retinere, præter clericos & captiuos atque peregrinos. His verbis apertè monstratur, quia quod idem Papa Apostolicæ sedis præsul perpetuò obseruandum censuit, nihilominùs præsulibus Ecclesiarum obseruandum perdocuit.

Est tertię Romanæ Synodi sub Symmacho habitæ ca. 4.

CAPVT XVIII.

Quòd res Ecclesiæ non sint sacerdotibus, siteas strenuè dispensauerint, causa peccati.

COnuenit Pastoribus Ecclesiarum res Ecclesiæ possidere, nō ab his possideri, & vt Prosper scribit, eas possidendo debent contemnere, & non sibi, sed alijs, possidere. Cōstat autem sanctissimos pontifices, qui cū Christo remuneratore sito regnant, quorum nos indigni locū tenemus, res Ecclesiæ non sibi, sed alijs, possedisse, & non ad suam gloriam & delectationem, sed potiùs ad dei honorem & fidelium cōmoditatē eos his vsos fuisse. Vndè liquet, quia nihil eis obfuerunt ad nanciscendam æternæ patrię gloriam res Ecclesiasticę cōmodissimæ atq; amplissimæ, quas fideliter administrauerunt. Quicunque ergò secūdùm eorundem sanctorum exempla, res fidei creditas dispensauerit, seque ab illecebris mundialibus & incentiuis carnalibus custodierit, ad eorum consortium se pertinere dubitare non poterit. Si autem secùs fecerit, eorum consortio se indignum fore pertimescat. Miserabiliores planè cunctis mortalibus nonnulli existūt pōtifices, qui in breuissimo huius mortalitatis interuallo suę miserę fragilitatis immemores, sacerdotalis honoris culmine vltra metas subuecti, amore mūdi decepti, cupiditate terrenarum rerum illecti, pro caducis & citò præterlabentibus rebus, quas vtiliter fideliterque expendere negligunt, sanctorum sacerdotum cōsortio se priuant. Cessetergò ambitio quæ dicere solet, Nimis rerum habere ecclesias Christi: & perpendat, quia quantæcunque sint res Ecclesiæ, si eo modo, quo dispensandæ sunt, dispēsentur, nimiæ non sunt: cupiditas quippe, immò negligentia quorundam dispensatorum, non Ecclesiæ amplæ res, in vitio sunt. Mira nāq; res: ambitio mundialis satis non habet, & Ecclesia Christi nimium habet?

CAPVT XIX.

Quòd vitam conuersationemque quorundam sacerdotum nonnulli subiecti, timore potiùs, quàm zelo charitatis, reprehendant.

SIcut per Saul reprobi prælati, ità & per Dauid subiecti sunt humiles significati. Quapropter vnusquisque subiectus, nō superbum Semei, qui cōuicia & maledicti-ones iniecit in Dauid, sed magis eundem humilem imitari debet Dauid, dicentem: Propitius sit mihi Dominus: non mittam manum meam in Christum Domini. Christos domini sacerdotes appellari, dubium non est. De quibus in Psalmo diuina voce canitur: Nolite tangere Christos meos, & in

in Prophetis meis nolite malignari. Quanquàm autem, quod valdè dolendum est, multi prælatorum adinstàr Saul sint reprobi effecti, non sunt tamen manu reprehensionis & detractionis tangendi. Quia vt Isidorus in libro Sententiarum scribit, Rectores à Deo solummodò, non à subditis, sunt iudicādi, & pro moribus reprobis tolerandi magis, quàm à plebe sunt * distinguendi. *In Ecclesiastica historia Constātinus Imperator Episcopis ait:* Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoquè iudicandi, & ideò nos à vobis rectè iudicamur: vos autem nō potestis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, vt vestra iurgia quæcunque sunt, ad illud diuinum referātur examen. Vos etenim nobis à deo dati estis dij. Et conueniens non est, vt homo iudicet deos, sed ille solus, de quo scriptum est, deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Cùm hæc ità se habeant, vtrinquè non mediocriter delinquitur, & animarum periculum generatur: Quia dum prælati exemplo suæ peruersitatis subditis detrahendi locum dant, se & illos procul dubiò ad perditionē pertrahunt: Subditi verò dum præpositorum praua facta non compassionis, sed insultationis ac liuoris voto mordent, quantum animæ suæ periculum incurrant, diligenter animaduertant, & abhinc suę saluti prospicientes, ab huiuscemodi detractionibus se cohibere non negligant. Irrepsit sanè in nonnullis Ecclesiarum præsulibus miserabilis temporis nostri inepta, immò corrigenda cōsuetudo, quæ iam ità pro lege tenetur, vt sanctitatis & religionis nomen sibi adscribere nō vereatur, scilicet super diuersarum rerum innumeris superfluitatibus & vanitatibus, quas dinumerare longum est, necnon in auaritia & tenacitate, improbaq́; intentione, & in turpi inhonestaq́; conuersatione, morumque improbitate, & vanæ gloriæ appetitu, & quod his periculosius est, sui officij cura posthabita, in diuinorum præceptorum transgressione, ità vt illud Salomonicum impletum videatur, quo dicitur: Lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Non igitur mirum est, si propter hæc, & his similia Deus offendatur, & infirmorum animis scandalum generetur, statusque sanctæ dei Ecclesiæ periclitetur. Proindè omnibus studendum est sacerdotibus, vt ab his deincèps se caueāt, & his rebus insistant, quibus sibi & his quibus præsunt, Dominum propicium facere mereātur. Quàm moderata autē discretio in vestium cultu & mēsæ apparatu sacerdotibus tenenda sit, dicta beati Gregorij in expositione Euangeliorum, necnon & vita sanctorum virorū Augustini & Ambrosij plenissimè docent.

* distringendi. Lib. 10. ca. 2. authore Ruffino.

Deus obstringit.

Psal. 81.

CAPVT XX.

Vt conuersatio sacerdotalis, testes vitæ probabilis habeat.

QVòd moderni pontifices sanctorum decedentium patrum exempla vsq; quaq; sectari debeant, in præcedentibus iam dictum est. Sed quia nonnullos socios ordinis nostri sinè his personis, quas sua religiosa conuersatio testes habere, & quibus exemplum bonū debuit præbere, cubilia secreti sui didicim⁹ incolere, id nō sinè magna turbidaque indignatione ferre potuimus. Et nè deinceps quispiam prælatorum id facere pertentet, pari consensu inhibuimus: Quia in hoc facto cōuersatio sacerdotalis commaculatur, & detrahentibus locus præbetur, & animarum perditio generatur. Vt ergò sacerdos discipulis suis de seipso exemplum bonum debeat præbere, Apostolus scribēs ad Titū docet, dicens: In omnibus teipsum præbe exemplū bonorum operum, in doctrina, in integritate, in castitate. & reliqua. Beatus quoquè Gregorius in decretis suis ità ait: Verecundus mos torpore indiscretiōis inoleuit, vt huius sedis pōtificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequantur, & cùm pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplum, plerunquè clerici, qualis in secreto sit vita sui pōtificis, nesciunt, & (vt dictum est) seculares pueri sciunt: ne qua repręsenti decreto cōstituo, vt quidam ex clericis, vel etiàm ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, vt is qui in loco est regiminis, habeat testes tales, q̄ vitæ ei⁹ in secreto cōuersationē videant, & ex visione fedula exemplum profectūs sumant. Hæc igitur beatus Gregorius scripserit. Cæterum si qui de hac re copiosiora exempla quærere voluerit, vitas beati Augustini & Ambrosij, & cæterorum aliorum sanctorum virorum legant, & perspicuè inueniēt quòd vita & conuersatio Pontificis semper testes vitæ probabilis habere debeat.

Titum. 2.

vide romā 2. Cōc. pagina 688.

CAPVT XXI.

Vt Episcopi cæteriquę prælati, nisi id necessitas inuitabilis impedierit, maximè cum clericis suis Horas canonicas custodiant, & scripturas diuinas quotidiè in collatione tractent, eisque in conuictu participes existant.

HOc quoquè correctione, congruaq́; emendatione dignum comperimus, cō quòd nonnulli prælatorum, nulla interueniente necessitate, nō cum clericis, sed potiùs seorsùm cum laicis & quibusdā familiaribus suis sermocinari & conuiuari delectentur: similiterque & à quibusdam Abbatibus & Abbatissis fieri didicimus. Quæ res quia valdè à paterna solicitudine abhorret, & subditos in contemptum ma-

gistrorum, murmurationemque, & in diuinorum obsequiorum trãsgressionem pertrahit, prorsùs resecandam esse statuimus, & vt abhinc prælati in his quæ præmissa sunt, quantùm facultas permiserit, sibi subditis participes existant, censuimus, de qua etiam re in Actibus Apostolorum, & in vita beati Augustini, & in Concilio Sardicẽsi capitulo quartodecimo, copiosa habentur exempla. Socios verò ordinis nostri in gubernandis congregationibus sibi subiectis, canonicis videlicet, monachis & sanctimonialibus, hactenùs valdè negligentes extitisse, & ob id multos in sui *detrectationem & contemptum prouocãsse, itàvt nonnulli alij prælati in eorũ parochijs cõstituti, eorũ praua exẽpla secuti, suas similiter congregationes neglexerint: Quos & fraterno & synodali conuentu admonẽdos esse necessariò duximus, vt ab hac negligentia deinceps se cohibeant, & cæteris se imitabiles præbeant, nè fortè propter illorum incuriam, & diuinæ seruitutis contemptus, & pericula proueniant animarum, & auribus excellentiæ vestræ molestia ingeratur, & nostræ mediocritati in sacris conuentibus tædium & opprobrium inferatur. Comperimus etiam quosdam socios ordinis nostri, non causa necessitatis aut vtilitatis, sed potiùs auaritiæ & propriæ delectationis, sępissimè propria ciuitatis suæ sede relicta, cleroq; neglecto, remotiora loca frequentare, de qua re & destitutio diuini cultûs, & prædicatio in plebibus, & cura subiectorũ postponitur, & hospitalitas negligitur. Quod nè vlteriùs à quoquã sine inuitabili necessitate, & certa vtilitate fiat, pari consensu inhibuimus.

*detractionem

CAPVT XXII.

De laicorum clericis, eorumque examinatione & promotione.

DE clericis verò laicorum, vndè nonnulli conqueri vidẽtur, eô quòd quidam Episcopi ad eorum preces nolint in ecclesijs suis eos, cùm vtiles sint, ordinare: visum nobis fuit, vt in vtrisq; partibus pax & concordia seruetur, & cum charitate & ratione vtiles & idonei eligantur. Et si laicus idoneum vtilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo, sinè certa ratione repellatur, & si reijciendus est, diligens examinatio, & euidens ratio, nè scãdalũ generetur, manifestũ faciat.

CAPVT XXIII.

Vt pastores gregem sibi commissum, non vt proprium, sed vt Dominicum tractare meminerint.

QVia sunt pleriq; qui non paternum affectum circa gregem sibi commissum, sed quendam exercere videntur dominatum, eumque non vt dominicum, sed flatibus ventosæ arrogãtiæ inflati, vt suum proprium tractare non verentur. Quantùm à paternitatis officio aberrent, subtèr collecta documenta declarant. Dominus in Euangelio: Si diligis me, pasce oues meas. Ioban. 21.
Meas, inquit, non tuas. Item: Qui maior est Matth. 20.
vestrùm, erit minister vester. Et non post multa: Nõ ità erit, inquit, inter vos: Sed qui voluẽrit inter vos maior fieri, erit vester ser- 1. Pet. 5.
uus. Petrus: Neq; dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Salomõ: Principem te constituerunt? nolli extolli, sed Eccles.
esto in eis, quasi vnus ex ipsis. Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratię: Non ideò, inquit, se solùm quilibet episcopus vas misericordiæ putet in gloria Ser. 4. de
præparatum, quia pontificali * militia fungitur, sed si pro grege sibi reddito solicitus tra
semper inuigilet, & prædicet verbo, instet opportunè, importunè, arguat, obsecret, increpet in omni patientia & doctrina. Nec sibi dominatum superbus vsurpare contendat, sed Apostolicis informatus eloquijs & exemplis, seruum se cunctis exhibeat: neq; sedis illius altitudine, collatũ sibi gaudeat temporale fastigium, sed humili corde fidelibus præbeat bonæ conuersationis exemplum. Quicunque igitur sacris officijs seruituri, sub quolibet ordine applicantur, dignum est, vt illius dicantur, cuius seruitio mancipantur. Qua ergò temeritate, immò præsumptuosa vanitate quilibet prælatorum dicere præsumit, Illa congregatio mea est, aut Ille presbyter vel clericus meus est, cùm non illius sit, sed illius, cui dicatus est? Proindè quia is inolitus vsus ecclesiasticæ non concordat regulæ, corrigatur necessè est.

CAPVT XXIIII.

Vt prælati carnalem spiritalemque cibum sibi subiectis impendere studeant.

SVnt quidam prælatorum, qui vtranque annonam, spiritualem videlicet & carnalem, sibi subiectis strenuè administrant. Sunt econtrariò, quod emendatione opus habet, qui neutrum cibum vtiliter eis administrent. Sũt etiãm qui carnalem cibum sufficienter eis administrent, & spiritalem aut scienter eis subtrahant, aut quia nesciunt, non subministrant, pascentes solummodò carnem citò perituram, cibumque vermium futuram, animarumque salutem in æternum victurarum negligentes. Non igitur erunt prælati excusabiles & immunes à periculis apud Dominum, cui pro sibi commissis rationes sunt reddituri, si eis carnalia solummodò, & non spiritalia fideliter subministrauerint, cùm de manu eorum, sanguinem eorum, si perierint, sit exacturus, testante Ezechiele propheta, & exposi-

positione beati Augustini super eodẽ propheta, plurimùm huic rei adstipulãte. Grãdis porrò miseria, cæcaque cupiditas, dum huiusce modi prælati in locis sibi subiectis, cupiditatem suam potiùs explere, quàm animarum suarum periculum contendunt vitare.

CAPVT XXV.

Vt Episcopi non rapaces, sed auaritiam odientes, vice sua ministros per parochias suas constituant.

NOn solùm rumore, sed etiàm euidẽtibus factis comperimus quorũdam Episcoporum ministros, non solùm in presbyteris, sed etiàm in plebibus parochiæ suæ auaritiam potiùs exercere, quàm vtilitati Ecclesiasticæ dignitatis inseruire, populique saluti consulere. Quam negligentiam, immò & execrabile ac damnabile cupiditatis vitium, omnibus in commune deinceps vitãdum statuimus. Pertimescenda porrò & vigilanter cauenda est domini sa- 1. Reg. 2.
cerdotibus, Heli sacerdotis ruina, qui filios suos indignè agẽtes, Dominumque in suis prauis actibus ad iracundiam prouocãtes, sacrificioque Domini iniuriam irrogãtes, 1. Reg. 4.
quia verbis tantùm, & non verberibus corripuit, eis diuina iustaq; vltione ruentibus, ruit. At si fortè, quod absit, vllus Episcoporum deinceps sectatores auaritię ministros in parochia sua constituerit, & eorum cognitam prauitatem authoritate pastorali acriter ferire detrectauerit, exemplum negligentis Heli sacerdotis imitari se cognoscat: sciatque quia quicquid prauitatis vel auaritiæ huiusce modi subiecti in plebibus Christi egerint, si eos corrigere iuxta facti qualitatem neglexerit, in eum proculdubiò, à quo constituti sunt, ea quæ admiserint, redundabunt, & synodali se correptioni modis omnibus subijciendum. Nam & in communi consensu statuimus, vt vnusquisq; Episcoporum super Archidiaconis suis deinceps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum auaritiam, & morum improbitatem multi scandalizantur, & ministerium sacerdotale vituperatur, & in Ecclesijs à sacerdotibus multa propter eos negliguntur.

CAPVT XXVI.

Quid dehonorationis & detrimenti Ecclesiastica iura patiantur, pro eo quòd secundùm Canonicam authoritatem, Episcoporũ Cõcilia bis in anno nõ celebrãtur.

OFficij est Ecclesiasticæ authoritatis, vt quicquid noxium in agro sanctæ Dei Ecclesiæ excreuerit, falce æquissimæ discretionis resecet, quatenùs status ipsius inconuulsus persistens, rectè & inconfusè per tramitem ordinis sui incedere valeat. Quod cùm ità sit, irrepsit inter cætera quæ Ecclesiasticæ authoritati, immò diuinę cõ-

tra eunt, miserabilis ac periculosa temporis nostri consuetudo, quæ valdè ab authoritate canonica abhorret, eô quòd Episcoporum concilia bis in anno, sicut mos canonicus docet, per vnamquanq; prouinciam non fiunt, & ob id Ecclesiasticæ vtilitati magnum dispendium, & principalibus auribus insolens impedimentum, & multorum impunitas nascitur flagitiorũ. Proindè omnibus nobis perneccessarium visum est, vt ab Imperiali celsitudine libertas tẽporis imploretur, quòd hæc ad honorem Dei, & vtilitatem sanctæ nei Ecclesię, multorumque correctionem, congruenter decenterque fieri possint. Et si hæc aliqua præpediente necessitate bis fieri nequeũt, saltem in anno semèl fiant: quoniam si hęc semèl, vt dictum est, in anno per vnamquãque prouinciam celebrata fuerint, & honor Ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorundam superborũ clericorum, quæ passim, authoritate canonica calcata, auribus Imperialib' molestiã ingerit, cessabit, & impunitas diuersorum flagitiorũ locum delitescẽdi, quẽ nunc habet, non habebit, & alia multa quæ hactenùs secùs, quàm ecclesiastica disciplina docet, incesserunt, ordinem suum, Domino auxiliante, seruabunt: Visum siquidem nobis & valdè profuturum sanctæ Dei Ecclesiæ fuit, vt quia ordo canonicus docet, vt in ipsis concilijs adsint presbyteri & diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & synodi experiantur examẽ, vt adsint etiàm vniuscuiusque Episcopi eruditi viri, quos ad Christi militiam, eiusque Ecclesiæ hõnorem, vtilitatemque præparat, quatenùs & cæteris Ecclesijs noti sint, & studium ac prouidentia Episcopi, ad aliorum exempla manifesta fiant.

CAPVT XXVII.

Vt chorepiscopi modum mensuræ suæ, qui in sacris canonibus præfixus est, non excedant.

EPiscopos locum Apostolorum, Chorepiscopos autem exemplum & formã tenere septuaginta discipulorum, & liber Actuum Apostolorum, & Canonica authoritas apertè demonstrat. Cùm hęc ità se habeant, emersit quidam reprehensibilis & valdè iam inolitus vsus, eô quòd quidam chorepiscopi vltra modum suum progredientes, & donum sancti Spiritũs per impositionem manuum tradãt, & alia quęq;, quæ solis pontificibus debentur, contra fas peragant, præsertim cùm nullus ex septuaginta discipulis, quorũ speciem in Ecclesia gerunt, legatur donum sanctiSpiritũs per manũs impositionem tradidisse. Quòd autem solis Apostolis, eorumque successoribus propriỊ sit officij tradere Spiritum sanctum, liber Actuum Apostolorum

docet: in quo legitur, cùm Apollos esset Corinthi, & Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & inueniret quosdam discipulos, dixitque ad eos: Si spiritumsanctum accepistis credentes? Et illi dixerunt ad eum: Sed neque si spiritussanctus est, audiuimus. Ille verò ait: In quo ergò baptizati estis? Qui dixerunt: In Iohannis baptismate. Dixit autem Paulus: Iohānes baptizauit baptismo pœnitētiæ populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum vt crederent: hoc est, in Iesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Iesu. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit spiritussanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabāt. Item in eodem: Cū audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbū dei, miserunt ad eos Petrum & Iohānem: qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritumsanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu: Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritumsanctum. Eccè apertè demonstratur, quòd nō septuaginta discipuli, quorum formam tenent Chorepiscopi, sed Apostoli, quorum successores sunt Episcopi, tradebant Spiritumsanctum. In Concilio verò Cæsareensi, ità de Chorepiscopis habetur scriptum: Chorepiscopi quoquè ad exemplum quidem & formam septuaginta videntur esse: vt comministri autem, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorantur. Item in Concilio Antiocheno capite decimo: qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quanuis manùs impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint, tamen sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium recognoscant, & gubernent subiectas sibi Ecclesias, earumq; moderamine, curaque contenti sint. Ordinatio porrò chorepiscoporum qualiter fieri debeat, & qualiter qualésve ipsi, ordinationes iubentibus Episcopis suis, facere debeant, iura canonum liquidò decernunt. Vndè quia hactenùs quidam chorepiscopi secùs quàm authoritas canonica doceat, in officijs Ecclesiasticis minùs cautè egérunt, prouidendum summoperè Episcopis est, vt vlteriùs eorum chorepiscopi tale quid, quod nec eorum ministerio, nec authoritati diuinæ concordat, facere pertentent, nec Episcopi sui eis aliud agendū permittāt, nisi quod ad eorū officiū, ppriè ptinet, & in sacris canonibus prefixū habetur.

Acto. 19.

Acto. 8.

CAPVT XXVIII.

Vt presbyteri nullo modo fiant villici, & conductores agrorum, vel negociorum secularium sectatores, atque per diuersa vagantes: quod & de monachis similiter conuenit obseruari.

QVi sacris officijs ob meritorum prærogatiuam sunt applicati, dedecus & valdè periculosum est, terrenis actionibus, turpibusque lucris eos implicari. Cóperimus igitur nonnullos presbyteros & monachos desertores ordinis sui, quod nō, sinè magno animi mœrore prosequimur, adeò villicationes & negociationes, diuersaque turpia lucra spectare, vt illud videatur completum, quod dicitur: Et erit sicut populus, sic sacerdos. Quod & leges diuinę & iura canonica condemnant, quantumq; etiàm id religioni Christianæ contrarium sit, manifestum est. Quòd verò ab huiuscemodi illicito actu vterq; ordo, & sacerdotalis & monasticus se cohibere debeat, subter breuiter collecta testimonia declarant. Ait nanque dominus in Euangelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Et Paulus: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Quanquàm ergò hæc Euangelica & Apostolica sententia generaliter de omnibus Christianis sit dicta, & ab omnibus obseruandaſ specialiùs tamē atque religiosiùs ab his obseruari conuenit, qui se diuinæ militiæ deuotiùs strictiusq; mancipārunt. In Concilio quoquè Chalcedonensi titulo tertio legitur: Peruenit ad sanctam Synodum, quòd quidam qui in clero videntur electi, propter lucra turpia conductores ālienarum possessionum fiant, & secularia negocia sub cura sua suscipiant, Dei quidem ministeria paruipendentes, seculariū verò domos discurrentes, & propter auaritiam patrimoniorum solicitudines fumentes. Decreuit itaque sanctum hoc magnūq; concilium, nullum deincèps non Episcopum, nō clericum vel monachum aut possessiones conducere, aut negocijs secularibus se miscere, præter pupillorum, si fortè leges imponant, inexcusabilem curam, aut ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerū solicitudinē habere præcipiat, aut orphanorum, aut viduarum, earumque quæ sinè vlla prouisione sunt personarum, quæ maximè ecclesiastico indigent adiutorio, propter timorem Domini causa deposcat. Si quis autem transgredi decæterò statuta tētauerit, huiuscemodi Ecclesiasticis increpationibus subiacebit. Hæc sacerdotibus simul & monachis dicta sunt. Cæterùm de monachis ità specialiter in eodem cōcilio, titulo quarto, inter cætera legitur: Monachos verò per vnamquanq; ciuitatem aut regionem subiectos esse Episcopo, quietè diligere, & intentos esse tantummodò ieiunio & orationi, in locis quibus renunciauerunt sedulò permanentes, nec Ecclesiasticis verò, nec secularibus negocijs communicent, vel in aliquo sint molesti, propria monasteria deserentes, nisi forte eis præ-

præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo ciuitatis. His ità præmissis, oportet vt Episcopi suæ parochiæ sacerdotes & monachos à memoratis illicitis actiōibus, sua authoritate compescant: transgressones verò censura canonica corripiant, qua dicitur: Transgrediētem verò hanc definitionem nostram, excommunicatū esse decreuimus, nè nomen Dei blasphemetur.

CAPVT XXIX.

Vt presbyteri in Ecclesijs constituti, non sint passim, vt quibusdam prælatis moris est, per diuersa mittendi.

INter cætera quæ religioni Christianæ aduersa sunt, hoc nihilominùs contrarium & periculosum extat, quòd quorūdam prælatorum temerario ausu, qui sibi licere putant, quod non licet, & expedire, quod non expedit, ecclesiæ suis ad tempus viduantur sacerdotibus: quoniam si quid eis in forensibus negocijs agendum, si quid iam in diuersis alijs partibus nunciandum, occasio necessitatis opponit, id potiùs per sacerdotes Domini currentes & discurrentes, quàm per alios effici præcipiunt: Non attendentes quòd eorum absentia & loca Deo dicata sibi cultu debito priuentur, & homines sinè confessione, & infantes sinè baptismatis regeneratione plerunquè moriantur. Quanti autem sit discriminis & personæ mittentis, & eius quæ mittitur, animarum pericula, quæ subindè in huius rei causa fiunt, liquidò produnt. Proinde omnibus prælatis cauendum est, nè illicita sibi presbyterorum transmissione, animarum suarum habeant damnationem. presbyteri porrò, qui non sui prælati imperio coacti, sed potiùs voluptatum suarum delectatione, immò auaritiæ æstuatione succensi, id facere præsumunt, perpendant necesse est, quàm luctuosam descriptionem Hieremias propheta DEI, sub significatione auri, eiusque coloris optimi, lapidumque sanctuarij personam carnalium sacerdotū describat. Ait nanq;: Quomodò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Quod beatus Gregorius in 1. libro Pastorali ità exponit: Quid nanque auro, quod metallis cæteris præeminet, nisi excellentia sanctitatis: quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reuerentia religionis exprimitur? quid sanctuarij lapidibus, nisi sacrorum ordinum personæ signātur? Quid platearū nomine, nisi præsentis vitæ latitudo figuratur? Et non post multa: Aurum igitur obscuratur, cùm terrenis actibus sanctitatis vita polluitur: Color optimus commutatur, cùm quorūdam qui deiecta religiosè credebantur, æstimatio antiqua sanctitatis habitum, terrenis se actibus inserit, quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta pallescit. Sanctuarij quoq; lapides in platea dispersi sunt, cùm cautarum secularium foràs lata itinera expetunt: hi, qui ad ornamētum ecclesiæ internis mysterijs, quasi in secretis sanctuarij vacare debuerunt. Item paulopòst: Sanctuarij lapides dispersi per plateas iacent, cùm personæ sacrorum ordinum voluptatum suarum latitudini deditæ, terrenis negocijs inhærent. Sunt & alia multa diuinæ legis præcepta, & sanctorum patrum dicta, quæ sacerdotes nomini à terrenis & secularibus negocijs expedire, cælestiquè militiæ liberè sanciant seruire: quisquis igitur presbyterorum se ab his cohibere detrectauerit, dignum est, vt ab Episcopo suo rigida corripiatur inuectiōe.

Thren. 1.

Ezech. 28. 7.

CAPVT XXX.

Vt ab omnibus Episcopis propter honorem & vtilitatem Ecclesiasticam, solicitior circa habendas scholas cura adhibeatur.

IAmdudùm à pio & orthodoxo principe domino Ludouico Deo amabili Imperatore iussum & admonitū est, vt rectores Ecclesiarum, in Ecclesijs sibi cōmissis strenuos milites Christi, quibus Deus placari posset, præpararent & educarent, attendentes illud danielis prophetæ: Qui autē docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamēti: & qui ad iustitiam erudiunt alios, sicut stellæ in perpetuas æternitates. Sed sup hac eiusdem principis admonitione, immò iussione, à nonnullis rectoribus tepidè ac desidiosè hactenùs actum est. Vndè omnibus nobis visum est, vt abhinc postposita totius torporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis & erudiendis militibus Christi, vigilantior adhibeatur diligētia, & quādò ad prouinciale episcoporū cōcilium ventum fuerit, vnusquisque rectorum, sicut iam in præcedentibus memoratum est, scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, vt suum solers studium circa diuinum cultum omnibus manifestū fiat.

Dan. 12.

CAPVT XXXI.

Vt quandò Episcopi parochias suas circumeunt, hoc summoperè studeant, nè his, quibus prodesse debent, oneri sint.

SI cupiditas, quæ radix est omnium malorum, in membris radicitùs est amputanda, multò magis à capite, nè in eo aliqd suum vindicet, longè est propellenda: quoniam valdè turpe fœdumque est, vt si quid in membris reprehenditur, in capite quoquo modo inueniatur. Euangelica nanque prædicatio, & alia diuinæ seruitutis executio, non terrenarum pecuniarum quæstu, nec cuiuslibet alterius turpis lucri gratia, sed solius Christi amore à discipulis eius est peragenda. Quisquis igitur sui quęstūs, non

1.Tim.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non Dei causâ, euangelicam prædicationẽ implet, longè se à discipulatu Christi seiũgit. Qualiter autem à discipulis Christi exequi debeat,& Euangeliorum documenta,& sanctorum patrum monumenta testãtur.

Didicimus sanè quorundam relatu, nonnullos coëpiscoporum nostrorum in peragrandis parochijs suis, non solùm cõsacerdotibus, verùm etiàm quibusdam alijs fidelibus, quibus consultum ferre debuerant, oneri existere, & ob hanc causam multos in sui detrectationem, detestationemque pertrahere. Ideircò in commune statuim', nè vlteriùs à quoquã episcoporũ tale quid fiat. Statuimus etiàm, vt tempore congruo vnusquisq; parochiam suam circumeat. Et quanquàm authoritas Canonica doceat, vt quarta pars decimarum & redituũ ex oblationibus fidcliũ in vsus Episcoporum cedat, vbicunq; tamen Episcopus sua habet, suis contentus sit: vbi autem nihil rerum Ecclesiæ suæ habet, accipiat de memorata quarta parte sibi suisque, non quod auaritia (quod absit) suaserit, sed potiùs quod necessitas compulerit. Cæterùm si accipiendi nulla necessitas vrserit, nihil de memorata quartã parte accipiat, sed vsibus ecclesiarum, & pauperibus Christi impartiendam secundùm suam dispositionẽ relinquat.

CAPVT XXXII.

Vt codicilli, quos pœnitentiales vocant, quia canonicæ authoritati refragantur, penitus aboleantur.

QVoniam multi sacerdotum partìm incuria, partìm ignorantia modum pœnitentiæ reatum suum confitentibus secùs, quàm iura canonica decernãt, imponunt, vtentes scilicet quibusdam Codicillis contra canonicam authoritatẽ scriptis, quos pœnitentiales vocant: & ob id nõ vulnera peccatorum curant, sed potiùs fouentes palpant, incidentes in illud propheticum: Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manũs, & faciunt ceruicalia ad decipiendas animas: omnibus nobis salubriter in commune visum est, vt vnusquisq; Episcoporum in sua parochia eosdẽ erroneos codicillos diligenter perquirat, & inuentos igni tradat, nè per eos vlteriùs sacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porrò qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut certè fauoris causa tempora modumq; pœnitentiæ ad libitum pœnitentium indicunt, audiãt quid dominus per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium, eccè ego ad vos, ait Dominus Deus, & erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium: in Concilio populi mei non erunt, & in scriptura domũs Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur, & scietis quia ego Dominus Deus, eò quòd deceperint populum meum, dicentes, pax pax, & non est pax. Et post non multa: Cùm caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum, & violabãt me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas, quæ nõn moriuntur: & viuificarẽt animas, quę non viuunt, mentientes populo meo credẽti mẽdacijs. Presbyteri etiàm imperiti solerti studio ab episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentiũ peccata discretè inquirere, eisque congruum modum, secundùm canonicam authoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere: quoniam hactenùs eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanserunt impunita: & hoc ad animarum ruinã pertinere, dubium non est.

Exec. 13.

Exec. 13.

CAPVT XXXIII.

Quòd Episcopis conueniat, vt ieiuni per impositionem manuum tradant Spiritum sanctum.

PErlatum est ad nos, quòd in quibusdã prouincijs plerique episcopi post perceptionem cibi & potûs solenniter soleãt per impositionem manuum tradere Spiritum sanctum: quod tam excellẽti ministerio prorsùs non conuenire, & ità deinceps fieri non debere, omnibus nobis visum est: Quoniã credibile est, & authoritas Ecclesiæ ità se habet, vt sicut Apostoli vnanimes existentes, dominumque collaudantes & benedicentes, ità nimirùm ieiunãtes accipere meruerint paracletum Spiritum sanctum, eosque non nisi ieiunos, sicut eorum acta docent, alijs cum tradidisse manifestum est. Sicut enim baptismus, excepta infirmorum causa, non nisi à ieiunis celebratur sacerdotibus, ità etiàm traditio spiritũs sancti, excepta præmissa causa infirmorum, non nisi à ieiunis celebranda est pontificibus. Dignum quippe est, vt pontifices CHRISTI primùm ieiunando & orando, in cordibus suis domũ præparent Spiritui sancto, & sic per impositionem manuum cæteris fidelibus eum tradant orando. Sicut autem duobus temporibus, pascha videlicet & pentecoste, baptismum: ità etiàm traditio sancti spiritũs per impositionem manuum fidelibus tradatur, exceptis videlicet, vt dictum est, infirmis & morte periclitantibus, quibus sicut baptismatis gratia succurrendum, ità incunctanter donum sancti spiritũs est tradendum.

Concilium Meldense

CAP. XXXIIII.

Quòd patratores diuersarum pollutionũ, quas cum masculis & pecoribus admittunt, iudicio canonico, quod in Ancyritano concilio sub titulo sextodecimo continetur, plectendi sint.

CVM miseria humana multifarijs fragilitatis suæ excessibus, creatoris sui incomparabilem dulcedinem sæpissimè ad amaritudinem prouocet, tunc grauiùs sceleratiusq; in eum delinquit, quandò contra naturam peccat: hoc quippe peccatum, tribus modis Dominum, vt res humanas curare videretur, terribiliter vindicâsse legimus: Inter cætera namque peccata, quæ in exordio creationis mundi genus humanum inretractabiliter admiserat, hoc maximè peccato, vt quidam traduni doctores, ad iracundiam prouocatus dixisse creditur: Pœnitet me hominem fecisse super terram. Nam & ob id cataclysmo, exceptis octo animabus, cunctam generis humani sunditùs deleuerit stirpem, pro quo etiàm scelere igni cælesti conflagratæ, infernique hiatu quinq; absorptæ sunt ciuitates, necnon & quadraginta, & eo amplius millia stirpis Beniaminææ mucrone fraterno cõfossa sunt. Hæc porrò iudicia, & euidentes vindictæ declarant, quàm detestabile & execrabile apud Diuinam maiestatem hoc vitium extet. In lege quoquè dominus authorem huius sceleris & turpitudinis morte puniri iubet. Et Apostolus dignum morte adstruit. Quod quia aqua & sanguine & igne inpræsentiarum ad correctionem mortalium à Domino constat esse vindicatum, restat vt quisquis tanti sceleris patratorem se esse meminit, dum tempus accẽptabile, dies q; salutis existit, per confessionem & pœnitentiæ satisfactionem sibi cõsulere nõ differat, attendentes illud Pauli. Si nosmetipsos iudicaremus, à Domino nõ iudicabimur. Verùm si hoc, antequàm diẽ claudat extremum, facere detrectauerit, nouerit, quia nõ iam cataclysmo, nec igne cælesti, nec mucrone Israelitico, sed igne perpetuo in eo idem vitium per infinita sæcula sæculorum punietur. Proindè omnib' nobis valdè necessarium visum est, vt quidam sacerdotes, qui hoc vitiũ aliter quàm sacri canones sanciant, non ad salutem, sed ad deceptionem animarum puniunt, corrigantur & instruantur, vt codicibus pœnitentialib' prorsùs abdicatis, per quos multi inani spe & promissione decepti sunt, & decipiuntur, abhinc patratores tam nefandissimi Deoq; detestabilis vitij, secundùm iudicium canonicum, quod in Ancyritano concilio sub titulo sextodecimo continetur, iudicentur. Hoc nanq; peccatum sancti patres, Diuino Spiritu afflati, meritò in sacris canonibus acriùs cæteris iudicandũ decreuerunt: quoniam eo regnante, & statum Christi Ecclesiæ infirmari, & regnum periclitari apertè cognouerunt.

Genes. 6.

Genes. 19.

Iudic. 20.

Leuit. 20.

1. Cor. 6.

1. Cor. 6.

1. Cor. 11.

CAPVT XXXV.

De presbyteris gradum amittentibus.

MVltos à corpore Christi veræ religionis inimicus seiungere certat, vt eos filios Belial efficiat. Ipse quippe in sacris literis meritò Belial, id est, absque iugo dicitur, eò quòd sub iugo Dei esse superbissimè refugerit. Et ideircò vt alij, maximeque hi, qui eminentiorem locum in Ecclesia tenent, filij efficiantur Belial, elaborat: Quoniam per quos religionem Christianam constare debere cernit, eos nimirùm in ima subruere festinat. Vndè periculosa & dolenda valdè res est, quòd quidam presbyterorum eius astu decepti, gradum, quo diuinæ seruituti mancipati sunt, amittere nihili pendũt: quoniam eo amisso, adeò filij Belial efficiuntur, vt nec publicis, quia fas non est, nec canonicis, propter quorundam Episcoporum incuriam, legibus constringuntur, & ob id à quibusdam ministerium sacerdotale non diuino amore appetitur, & irreuerenter tractatur, & impudenter amittitur, & quod his maius est, vilius habetur. Quòd verò hæc res periculosa sit, & emendatione digna, manifestum est. Proindè vt in hac re corrigenda, abhinc solicitius studium adsumeremus, omnes in commune decreuimus, scilicet vt vnusquisque Episcoporum, non solùm presbyterorum, verùm etiàm sequentium ordinum parochiæ suæ gradum amittentium vitam & conuersationem, morumq; emendationem tam per se, quàm per ministros suos nouerit, eosq; canonicæ pœnitentiæ subdere non negligat. Iuxta quod in concilio Neocæsareensi titulo primo dicitur: presbyter si vxorem acceperit, ab ordine deponatur: Si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, ampliùs pelli debet, & sub pœnitentia redigi.

Iudic 19.

CAP. XXXVI.

Quòd in recipiendis alterius parochiæ clericis, à quibusdam statuta canonum violentur.

PRiscis temporibus quandò iura canonum suum seruabant vigorem, nullus clericorum parochiam suam, in qua diuinæ militiæ deuinctus erat, relinquere, & ad aliam sine Episcopi sui commendaticijs literis & epistolis, quas mos Canonicus Formatas appellat, audebat quoquo modo pergere: Nostri verò temporis miserabilis, dignaq; emendatione inoleuit consuetudo, eò quòd multi ecclesiasticæ regulæ subiecti, propositi & loci sui desertores effecti, passim, quocunquè eis voluntas suaserit, posthabita authoritate canonica, pergunt, & non solùm ab alijs Episcopis & Abbatibus, verùm etiàm à Comitibus, & nonnullis alijs nobilibus viris recipiuntur. Quod quantùm & à DIVINA & à Canonica authoritate discordet, in promptu est. Quod nè vlteriùs fiat, & ab Episcopis, & à

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæteris Eccleſiaſticis prælatis obnixè eſt obſeruandum, & à celſitudine Imperiali humiliter petendum, vt poteſtate regali prohibeatur, nè quiſpiam laicorum ſolicitare aut recipere præſumat alterius clericum. Sed & hoc ſpecialiter ab eius magnitudine flagitandum neceſſitas expoſcit, vt ſua authoritas inhibeat, nè Italici Epiſcopi, abbatesque & comites, ac cæteri nobiles viri aliorum clericos ex Germania, Galliaq; illuc fugientes, recipere præſumant: quia in hoc facto valdè Eccleſiaſticus honor læditur & violatur, & regula canonica confunditur. Quantùm autem hoc ſacri canones prohibeant, omnibus legentibus manifeſtum eſt.

CAPVT XXXVII.

Quòd Abbates canonicorum forma & exemplum ſanctæ religionis debeant eſſe ſibi ſubiectis.

DEcet, immò neceſsè eſt, vt Abbates Canonicorũ attendant, vt quid Abbates vocentur. Si patres ſpiritales ſunt, & filios ſpiritales Domino gignant, iuxta illud Apoſtoli: Secundùm Euangelium meũ
1.Cor.4. ego vos genui, meritò patres appellãtur: Si verò ſecùs inceſſerint, tãto nomine ſe indignos faciũt. quapropter oportet, vt memores ſint illius Apoſtolici, quo dicitur: Nemi-
2.Cor.6. ni dantes vllã offenſionẽ, vt non vituperet miniſterium noſtrũ: ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros: & religioſè, caſtè ac pudicè viuere ſatagãt, venationibus, turpibusque lucris, cęterisq; vanitatibus paternitati ſuæ non cõuenientibus, nullatenùs inſeruiant, nè per ſuum malum exemplũ ſubditos ad ruinam pertrahant: quia in huiuſcemodi prælatorum illicitis factis, & magnum animarum periculum generatur, & religio clericalis à multis vituperatur. Vndè etiàm ſummoperè Epiſcopis, ad quorũ curam pertinent, prouidendum eſt, vt huiuſcemodi Abbates ab illicitis ſe abſtineant, & dictis & exemplis ſibi ſubditis ad vitam æternam ducatum præbere contendant. Quòd ſi Epiſcopo ſuo obedire ſuperbiendo renuerint, ſynodali iudicio aut corrigantur, aut certè principali authoritate interueniente, honore prælationis priuentur.

CAP. XXXVIII.

De ſtultiloquio & ſcurrilitate cauenda.

Eph.5. CVM ab omnibus Chriſtianis, iuxta Apoſtoli documentum, ſtultiloquiũ & ſcurrilitas ſit cauenda, multo magis à ſacerdotibus Domini, qui alijs exemplum & condimentum ſalutis eſſe debent, caueri oportet. Hæc quippe à ſanctis viris penitùs ſunt propellenda, quibus magis cõuenit lugere, quàm ad ſcurrilitates & ſtultiloquia, & hiſtrionum obſcœnas iocationes, & cæteras vanitates, quæ animam Chriſtianam à rigore ſuæ rectitudinis emollire ſolent, in cachinnos ora diſſoluere. Neque enim decet, aut fas eſt, oculos ſacerdotum Domini huiuſcemodi ſpectaculis fœdari, aut mẽtem quibuſlibet ſcurrilitatibus, aut turpiloquijs ad inania rapi. Ait quippe Do- Matt.12
minus in Euangelio: Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddẽt de eo rationem in die iudicij. Paulus ad Epheſios: Omnis, inquit, ſermo malus ex Epheſ.4
ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus, & nolite cõtriſtare ſpiritum ſanctum DEI, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Et non poſt multa: Fornicatio autem, inquit, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quę ad rem non pertinent, ſed magis gratiarũ actio. Et Eſaias: Eſaiæ 5.
Cithara & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris, & opus Domini nõ reſpicitis, nec opera manuum eius conſideratis. Sunt & alia huiuſce rei innumera exempla, quæ proſpecta & diligenter animaduerſa, non ſolùm ſacerdotibus, verùm etiàm cæteris fidelibus magno terrori ſint neceſsè eſt, nè, dùm his contra fas ſe ſubdunt, animæ ſuæ ſalutem negligant. Proindè nobis omnibus in cõmune viſum fuit, vt ſi qui ſacerdotum hactenùs his vanitatibus vſi fuerunt, ab his deincèps, Domino adiuuante, prorsùs ſe cauere debere meminerint.

CAP. XXXIX.

De fœminis, quas non cõtigit diſcipulas fuiſſe, ſanctimonialibus, nè repentè matres ſpiritales præficiantur.

ALiter quàm Diuina authoritas & religio Chriſtiana docet, agitur, quando fœminæ amiſſis viris eatenùs carnaliter viuentes, repentè & ſinè probationis examine ad regimen animarum pertrahuntur, præficiunturque ſanctis monialibus, vtpotè matres ſpiritales, quas nunquàm contigit eiuſdem propoſiti diſcipulas extitiſſe. Fitq; vt quæ fortè feliciter incedebant, earum prauis exemplis miſerabiliter ruant. Dum his igitur aut generoſitatis, aut honoris tẽporalis, aut certè mundanarum diuitiarum cauſa, huiuſcemodi prælationis honor cõmittitur, verendum eſt, nè animarum illarum fouea ruinæ præparetur, dicente Do- Matth.15
mino in Euangelio: Cæcus autem ſi cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadũt. Oſe.4
Et per Prophetam: Ipſi, inquit, regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Itéq;: Ipſi paſtores ignorauerunt intelligẽtiam. Gregorius in lib. paſto- Eſaiæ 56.
rali titulo 1. Nulla ars doceri præſumitur, Lib.2.ca.6.
niſi intenta priùs meditatione diſcatur. Ab

Ab imperitis ergò paſtorale magiſterium, qua temeritate ſuſcipitur, quandò ars eſt artium regimen animarum? Sunt & alia multa prophetica & Euangelica teſtimonia, & ſanctorum patrum dicta, quæ huiuſcemodi perſonas, paſtorale magiſterium ſubire non niſi ad ſuam ruinam manifeſtant. Quia ergò hæc res diuinæ authoritati non concordat, neceſsè eſt, vt caueatur, nè fortè & committenti, & his quibus committitur, læſura animarum proueniat.

CAP. XL.

Vt viduæ inconſultis Epiſcopis non velentur.

COmperimus quòd quidam presbyterorum incautè & extraordinariè velum viduarum, inconſultis Epiſcopis ſuis, conſecrarent: & ob id eidem religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diuerſa vagandi occaſio præbebatur. Vt autem nullus pontificum viduas velare attentet, canonica authoritas inhibet. Quòd verò presbyteri, inconſultis epiſcopis ſuis, velum viduarũ conſecrare non preſumant, prorsùs interdicimus. Quòd ſi quiſpiam presbyterorum, huius conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonicæ correptionis pœnas luet.

CAP. XLI.

De puellis virginibus, à presbyteris non conſecrandis.

QVorundã relatu didicimus, quoſdã presbyteros ſuę menſurę immemores, immò canonicæ authoritati reſultantes, in tantam audaciã prorupiſſe, vt ſacrarum virginum conſecratores exiſterent. Et hoc ad negligentiam Epiſcoporum pertinere dubium non eſt. Quod quia canonicæ authoritati minimè concordat, nè vlteriùs quiſpiam presbyterorum id facere præſumat, prorsùs inhibemus. Quod ſi fortè, quod nõ optamus, aliquis presbyterorum id facere præſumpſerit, vtpotè canonicæ authoritatis tranſgreſſor, irretractabiliter feriatur.

CAP. XLII.

De fœminis, quæ ſinè conſenſu ſacerdotum, velum ſibi indiſcretè imponunt.

INuenimus quòd quædam fœminæ, maximè hæ quæ valdè ſenſu tenues ſunt, ſinè conſenſu ſacerdotum, idcircò ſibimetipſis velũ imponant, vt ſub prætextu huius velaminis, eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſint. Hæc igitur incauta velatio, vnuſquiſque Epiſcopus prouideat, nè in parochia ſua fiat. Et quia in pleriſq; locis huiuſcemodi velatas laqueũ ſacerdotibus extitiſſe cognouimus, prohibemus, nè quiſquam presbyterorũ huiuſcemodi perſonas, in baſilicis ſibi commiſſis pro huiuſmodi obſequio admittere præſumat: talis verò velatio nè vlteriùs indiſcretè fiat, inhibeatur: & huiuſmodi mulierculæ examinentur & inſtruantur, qualiter ſi propter Deum ſe ſacrari volunt, velandæ ſint, qualiterque eandem velationem ſub caſtitatis & humilitatis propoſito conſeruẽt, diligenter admoneantur.

CAP. XLIII.

Vt abbatiſſæ & cæteræ ſanctimoniales, neque viduas neque puellas virgines velare præſumant.

INTER cætera, quæ contra religionem Chriſtianam in Eccleſia Chriſti fieri cognouimus, non minùs emendatione & congrua correctione dignum inuenimus, quòd quædam Abbatiſſæ & cæteræ ſanctimoniales, non ſolùm viduas, ſed etiàm virgines puellas velare ſolitæ ſint: quod quãtùm ſexui fœmineo illicitum, & à religione Chriſtiana ſit alienum, omnis qui ſanũ ſapit, facilè aduertit. Penè igitur in omnibus monaſterijs puellaribus huiuſcemodi velatas inuenies. Idcircò etenim huiuſmodi hoc modo potiùs, quàm à ſacerdote velari volunt, quia dum clanculò ſe corrumpunt, nihil ſibi obeſſe ad peccandum tale velamentum putant. Ità ergò idem illicitum & temerarium factum habetur in vſu, vt vix aut viduæ velari à presbyteris, aut puellæ virgines conſecrari expetant à pontificibus. Nulli quippe dubium eſt, quin hoc factum ex toto à Diuina abhorreat authoritate, & ad negligentiam quorundam pertineat ſacerdotum: verùm nè deincèps fieri præſumatur, omnes in commune inhibendum decreuimus. Ac ſi fortè aut Abbatiſſa, aut alia quælibet ſanctimonialis poſt hãc definitionem in tantam audaciam proruperit, aut viduam, aut puellam virginem velare præſumat, congrua ab Epiſcopo ſuo correctione coerceatur, & pœnitentiæ canonicæ vſque ad ſatisfactionem ſubdatur.

CAPVT XLIIII.

De nobilibus fœminis, quæ amiſſis viris velantur, & in proprijs domibus reſidere delectantur.

NObiles fœminæ quæ amiſſis viris velantur, & non in monaſterijs ſub ſpiritalis mãtris regimine, ſed potiùs in domibus proprijs occaſione liberorum, rerumq; ſuarum reſidere, delicijsq; affluere delectantur: quia iuxta Apoſtolũ, 1.Tim.5.
viuen-

viuentes mortuæ sunt, necesse est vt ab Episcopis pastorali solicitudine admoneãtur & instruantur, quatenùs suæ saluti consulant, nè sic indiscretè viuẽdo, & terrenis actionibus, sexui suo nõ cõuenientibus, se implicãdo, vitã perpetuã amittãt. Et abhinc ab omnibus obseruandum statuimus, vt huiusce modi viduæ, amissis viris, repentè nõ velentur, sed cum conniuentia episcopi suitriginta diebus, vt à glorioso principe domino Ludouico, cum consensu venerabilium sacerdotum iamdudùm constitutum est, expectent: quibus peractis, aut nubant, aut si potiùs DEO se sacrari expostulauerint, admoneantur & instruantur, vt non in domibus proprijs, sed in monasterijs sub spiritalis matris regimine DEO se seruituras subdant: quoniam huiusce modi adolescentulas viros amittentes, & in sanctimoniali habitu in proprijs domibus residentes, persæpè in laqueum diaboli lapsas esse didicimus. Quales autem viduæ eligendæ sint, Apostolico instruimur documento: qualiter etiàm DEO sacratis viuendum sit, & Apostolicus sermo, & sanctorum patrum, Cypriani videlicet, Hieronymi, Augustini, cæterorumque copiosa extant monimenta, & liquidò demonstrant, viduas & delicijs, & accuratione superfluarum vestium, & cæteris carnalibus delectationibus, si vitam æternam veraciter compræhendere voluerint, omninò carere debere.

1. Tim. 5.

CAP. XLV.

Vt illicitus accessus fœminarum ad altare, sacraque vasa contrectantium, fieri prohibeatur.

QVidam nostrorum, verorũ virorum relatu, quidã etiàm visu didicimus, in quibusdam prouincijs contra legem diuinam, canonicamq; institutionem fœminas sanctis altarib⁹ se vltrò ingerere, sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare, & quod his maius, indecentius, ineptiusque est, corpus & sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipso dictu turpia sunt, exercere. Miranda sanè res est, vndè is illicitus in Christiana religione irrepserit vsus, vt quod viris secularibus illicitum est, fœminæ, quarum sexui nullatenùs competit, aliquandò contra fas sibi licitum facere potuerint: quod quorundam Episcoporum incuria & negligentia prouenisse nulli dubium est. Vndè væ nobis sacerdotibus, ad quos illorum sacerdotum vitia transierunt, quæ in Machabæorum libro secundo leguntur, quãdò scilicet sacerdotes delegatum sibi religionis officium postponentes, templo Dei sacris officijs destituto, ipsi adeò carnalibus desiderijs & illicitis actionibus vacabant, vt mulieres sacratis ædibus se, nullo prohibente, ingererẽt, introferẽtes ea, quæ non licebat. Quòd autem mulieres ingredi ad altare nõ debeant, & in cõcilio Laodicensi capitulo quadragesimo quarto, & in Decretis Gelasij Papæ, titulo vicesimo sexto, copiosè inuenitur. Hoc ergò tam illicitum factum, quia ex toto à religione Christiana abhorret, nè vlteriùs fiat, inhibendum est. Proindè vnusquisque episcoporum solicitè sagaciterque prouideat, nè in sua parochia tale qd fieri deinceps sinat.

Effrenis fœminarũ impudentia.

CAPVT XLVI.

Vt accessus canonicorum & monachorum ad monasteria sanctimonialium, nisi causa vtilitatis, non fiat.

COmperimus etiàm quosdam canonicos & monachos, posthabito religionis suæ pudore, monasteria sanctimonialium tam monacharum quàm canonicarum, inconsulto Episcopo suo, imprudenter atque irreuerenter adire: qui obtendere solent, se non ob aliud illuc accedere, nisi aut propinquitatis, aut familiaritatis, aut certè nescio cuius collocutionis gratia. Quod factum quia nec canonico, nec monastico conuenit proposito, prorsùs interdicimus, nisi fortè causa prædicationis, aut certè ineuitabilis necessitas, id facere coegerit: Et hoc nullatenùs sinè licentia Episcopi aut illius qui vice illius fungitur, fieri præsumatur. Quòd si sermo prædicationis faciendus est, cõgruo in loco coram omnibus fiat. Si verò colloquendum cum aliqua sanctimonialium ratio expostulat, id non aliubi, nisi in constituto loco, id est, in auditorio, sub testimonio virorum religiosorum & religiosarum fœminarum fiat. Quandò verò sacerdotibus in monasterijs puellaribus Missarum celebrationes faciẽdæ sunt, cum ministris sibi deputatis illuc ingrediantur, quibus ritè peractis, non ad secretas collocutiones sanctimonialium se vllo modo diuertant, sed cum ministris suis ilicò egrediantur. Porrò si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in Ecclesia coram sancto altari, adstantibus haud procùl testibus, faciant. Si autem infirmitas præpedierit, vt in Ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in quacunqualibet domo facienda est, non nisi testibus similiter haud procùl adstantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis conuenire, vt monachus relicto monasterio suo, idcircò sanctimonialium monasteria adeat, vt confitentibus peccata sua modũ pœnitẽtiæ imponat. Nec etiàm illud nobis videtur congruum, vt Clerici & laici Episcoporum & presbyterorum

terorum canonicorum iudicia declinantes, monasteria monachorum expetant, vt ibi monachis sacerdotibus cõfessionẽ peccatorum suorum faciant, præsertim cùm eisdem sacerdotibus monachis id facere fas non sit, exceptis his duntaxàt, qui sub monastico ordine secum in monasterijs degunt. Illis nanque est confessio peccatorum facienda, à quibus subindè & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur, vt à quibus post tempora pœnitentiæ peracta, secundùm canonicam institutionem, si Episcopus iusserit, reconciliatio mereatur. Pœnitentia porrò non in multitudine annorum, sed potiùs in contritione cordis & corporis est æstimanda.* Episcopis sanè idcircò summoperè prouidendum est, nè canonicorum aut monachorum accessus indiscretus in monasterijs puellaribus passim fiat: quia persæpè hac occasione multos vtriusque ordinis canonici videlicet & monastici viros, muscipulam diaboli incurrisse cognouimus. Cùm igitur canonicis illicitum sit, suprà memoratæ rei gratia monasteria puellarum adire, vndè tantæ transgressionis mos inoleuit, vt monachi hanc sibimet licentiam faciendi vsurpare tentauerint, cùm canonica authoritas doceat monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodò ieiunio & orationi, in locis, quibus renunciauerunt *sedulò permanentes, vt nec ecclesiasticis, nec Secularibus negocijs communicent: nec in aliquo sint molesti, propria monasteria deferentes, nisi fortè eis præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo ciuitatis? His ità ex canonica authoritate præmissis, oportet vt canonici & monachi seab hoc illicito facto cohibeant, nè contingat eos canonica censura percelli: qua dicitur: Transgredientem verò hanc definitionem nostram, excommunicatum esse decreuimus, nè nomen DOMINI blasphemetur. Qualiter autem collocutiones fœminarum his, qui sacris officijs mancipati sunt, vitandæ sint, vita beati Augustini & beati Ambrosij, & dicta sanctorum Cypriani atq; Hieronymi, & aliorum plurimorum apertè ostendunt.

Chalced. syn. ca. 4.

CAP. XLVII.

Quòd Missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri non debeant.

COnsuetudines ad quorundam libitũ repertæ, licèt contra authoritatem Ecclesiasticam existant, non facilè tamen correctionem accipiunt: è quibus est illud, quod plerique presbyteri, neglectis basilicis DEO dicatis, in domibus & hortis Missarum celebrationes, contra Diuinam authoritatem & canonicam institutionem facere præsumunt. Et hoc similiter ad Episcoporum culpam pertinere perspicuum est. Proindè necesse est, vt vnusquisque episcoporũ huiusce modi temerariam consuetudinem à parochia sua penitùs amoneat. Et si quis presbyterorum abhinc, excepto quandò in itinere pergitur, & locus basilicæ procùl est, & id in altaribus ab Episcopo consecratis fieri necessitas compellit, nè populus DEI sinè Missarum celebratione, & corporis & sanguinis Dominici perceptione maneat, Missarum celebrationes in huiusce modi illicitis locis, post tot tantasque prohibitiones facere attentauerit, dignum est, vt gradûs sui periculum incurrat. Laicos nanque plerosque meminisse oportet pœnæ regis Oziæ, qui pro eo, quòd contra fas sacerdotale ministerium arripuit, lepræ immunditia ilicò mulctari meruit. Et diligenter perpendant, non esse sui officij, vt relictis basilicis DEO dicatis, & Episcopali authoritate contempta, ad libitum suum in hortis & domibus vel certè ædiculis, quas iuxta domos suas construunt, & pallijs exornant, in quibus altaria erigi faciunt, Missarum celebrationes presbyteros facere compellant. Satiùs igitur illis est, Missam non audire, quàm eam, vbi non licet, nec oportet, audire. Sed & presbyteri (si tamen presbyteri vocandi sunt) qui inconsultis Episcopis suis altaria in talibus locis erigere præsumunt, iuxta censuram canonicam gradûs sui periculum incurrere merentur. Recenti quippe tempore de celebrãdis in talibus locis Missis, emersit contra authoritatem Ecclesiasticam hæc (vt quibusdam videtur) religiosa consuetudo: quæ, quia apertè Ecclesiasticæ antiquæ traditioni videtur reniti, non debet noua adinuentione, & qualibet pertinaci intentione defendi. Quandò enim in itinere pergitur, non industria, sed necessitas alicubi, quàm in Ecclesia, Missarum celebrationem fieri vrget: quãdò verò in domibus & hortis absque præmissa necessitate fit, apertè humana præsumptio & præcepto Diuino, & authoritati canonicæ contraire comprobatur. Vbi autem DEO sacrificium offerendum sit, lex Diuina docet, DOMINO docente: Nõ offeras holocaustum tuum in omni loco, sed in loco quem elegit DOMINVS DEVS tuus, ibi offeras holocaustum tuum. Et in Concilio legitur: Non oportet, inquit, in domibus oblationes fieri. Quandò ergò quod DOMINVS prohibet facere, humana præsumptio non metuit, procul dubio præceptum DEI transgredi non pertimescit. Quapropter necesse est, vt consuetudines prauæ postponantur, & iussionibus Diuinis obtemperando, Ecclesiastica authoritas amplectatur.

2. Par. 26.

Deut. 12.

Concil. Laodicani cap. 58.

CAP.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. XLVIII.

Quòd nullus presbyterorum, solus Missam celebrare debeat.

IRrepsit in plerisq; locis partim incuria, partim auaritia reprehensibilis vsus, & congrua emendatione dignus, eò quòd nónulli presbyterorum sine ministris Missarum Solennia frequentent: quod nec verba Domini Saluatoris, quibus mysteria corporis & sanguinis sui discipulis celebranda tradidit: nec Apostoli Pauli documenta declarant, nec etiàm in ipsis Actis Apostolorum, si enucleatim legantur, ità fieri debere, vllo modo inuenitur. Vndè conueniendus, immò interrogandus nobis videtur huiusmodi corporis & sanguinis Domini solitarius consecrator, quibus dicit, DOMINVS VOBISCVM: & à quo ill respondetur, ET CVM SPIRITV TVO: vel pro quibus, supplicãdo Domino, inter cætera, MEMENTO DOMINE ET OMNIVM CIRCVNSTANTIVM, cùm nullus circunstet, dicit. Quæ consuetudo, quia Apostolicæ & Ecclesiasticæ authoritati refragatur, & tanto mysterio quãdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est, vt deincèps huiuscemodi vsus inhibeatur. Prouideatq; vnusquisque episcoporum, nè in sua parochia quisquam presbyterorũ Missam solus celebrare præsumat: Et si hanc definitionem superbiendo transgressus fuerit, canonicę correctioni subiaceat.

CAP. XLIX.

De presbyteris, duas aut eo amplius basilicas habentibus.

SIcut vnicuique ciuitati conuenit, proprium habere Episcopum, ità & vnamquanq; basilicam DEO dicatam decet & oportet proprium habere presbyterum. Auaritia sanè, quæ est idolorum seruitus, quod non sinè magno pudore prosequimur, quosdam inuasit presbyteros, suisq; retinaculis adeò vinxit, captiuosque effecit, vt instàr cæcorum effecti, nesciant quò eant, nesciantque quid esse, vel quid agere debeant. Hi nanque ignibus auaritię æstuantes, sacerdotalisq; dignitatis immemores, curamque basilicarum, in quibus prores, curamque basilicarum, in quibus promoti sunt, postponentes, datis quibusdam xenijs aut pollicitis non solùm à clericis, verùm etiàm à laicis, alias basilicas, contra fas, ad Christi famulatum peragendum suscipiunt, vtrùm consultis, an inconsultis Episcopis id faciant nécne, ignoratur. Si consultis id faciunt, eorum transgressioni ijdem Episcopi procul dubio communicant: Si verò eis inconsultis id facere præsumunt, nihilominus Episcoporum negligentiæ id adscribendum est. Vix enim quispiam presbyterorum in basilica, in qua diuinæ seruituti mancipatus est, dignè atq; strenuè militare inuenitur, quanto minùs id in duabus aut tribus, aut eo ampliùs, basilicis dignè exequi valet? In quo facto & religio Christiana fuscatur, & sacerdotalis ordo confunditur, immò auaritia sacerdotum à subditis denotatur, locaque Deo dicata cultu sibi debito priuantur, & (vt in superioribus capitulis iam dictum est) animarum pericula generantur. Quod nevlteriùs vnusquisque Episcoporum in parochia sua fieri sinat, omnes in commune statuimus, decernentes vt singulæ basilicæ, plebes & res, quibus consistere possint, habentes, singulos habeant presbyteros. Si verò plebes habuerint, & rebus quib⁹ cõsistere possint, caruerint: in arbitrio Episcoporum pendet, vtrùm ità consistere debeant, aut possint, nécne: Hoc tamen specialiter eorum solertiæ prouidendum est, vt hac occasione nullus presbyter duas aut tres auaritiæ causa, quibus sufficere secundùm diuinum cultum nullatenùs potest, habere audeat basilicas.

Gal 5. Ephes. 5.

CAP. L.

De obseruatione diei Dominici.

NVllo modo diuinæ authoritati concordat, quòd religio Christiana, sicut à sanctis patribus traditum accepit, & Ecclesiæ authoritas se habet, diem Dominicum, in quo author vitæ à mortuis resurrexit, reuerenter, venerabiliterque non colit. Vtcunquè enim à quibusdam dominis venerando custodiri videtur, sed à conseruis seruitio eorum pressis, perraro debito honore coli inuenitur. Paganis autem moris fuit, ob memoriam & reuerentiam deorum suorum dies colere. Nam & Iudæis carnalibus moris est, sabbatum carnaliter obseruare. Christianorum porrò religiosæ deuotionis, quæ (vt creditur) ex Apostolorum traditione, immò Ecclesiæ authoritate descendit, mos inoleuit, vt ob memoriam DOMINICÆ resurrectionis, diem Dominicum venerabiliter atque honorabiliter colat, quoniam eo die, DEVS lucem mundi cõdidit, eo die (vt dictum est) Christus à mortuis resurrexit, eo die paracletum Spiritum sanctum Apostolis misit de cælis: eo die, vt à quibusdam Doctoribus traditur, manna pluit de cælo. Hæc & his similia liquidò demonstrãt, hunc diem cæteris diebus celebriorem & venerabiliorem fore. Vndè constat, quoniam sicut nonnulla alia à religione Christiana propter amorem & delectationem mundi, propriasq; humanas delectationes & pruiissimas, immò periculosissimas consuetudines, quæ iam pro lege habentur, recesserunt: ità quoquè tanti diei veneratio, ab vsu Christianitatis magna ex parte recessit. Multi nanque nostrorum visu, multi etiàm quorundam relatu didicimus, quosdam in hac die ruralia opera exercentes, fulmine interemptos, quosdam artuum contractione mulctatos, quosdam etiàm visibili igne, corporibus ossibusque simul sub momento, absumptis, in cinerémve subitò resolutis, pœnaliter occubuisse, vt multa alia terribilia indicia extiterunt, & hactenùs existunt. Quibus declaratur, quòd DEVS in tanti diei dehonoratione offendatur. Proindè omnibus nobis visum est, vt primùm sacerdotes, posteà reges & principes, cunctique fideles summoperè procurent, vt tanti diei debita obseruatio, religiosaq; deuotio, nunc vsque magna ex parte neglecta, abhinc ob insigne Christianitatis, deuotiùs exhibeatur. Si ergò Iudæi, quorum adhuc iugum legis carnaliter ceruices premit, à quo, quia nolunt, CHRISTI eos gratia non liberat, Sabbatum carnaliter custodientes, eo die nulla potestate terrena compellere ab operibus ruralibus se abstinent: quantò magis Christi gratia redemptis cõuenit, vt eo die quo author vitæ resurrexit, eisque spem resurgẽdi cõcessit, ab his, quæ præmissa sunt, se abstineant, & solũmodò spiritalib⁹ gaudijs repleri, canticisque hymnigeris & laudibus cęlestibus toto cordis adnisu vacare fataganť? Quapropter specialiter atque humiliter à sacerdotibus Imperialis celsitudo flagitanda est, vt eius à DEO ordinata potestas, ob honorem & reuerentiam tanti diei, cunctis metum incutiat, nè in hac sancta & venerabili die, mercatus & placita & ruralia quæque opera, necnon & quaslibet corrigationes vllius conditionis homines facere præsumant: Quoniam dum hæc agant, & decus Christianitatis obfuscant, & nomen CHRISTI blasphemantibus locum ampliùs detrahendi attribuũt. Decet igitur, vt eo die Christianus diuinis laudibus, non ruralibus vacet operibus.

Præcæ quorundam, diem dominicũ violantiũ.

CAPVT LI.

De æquo modio, iustoque habendo sextario.

ILlud quoquè ex toto à Diuina authoritate dissentit, & afflictionem atque oppressionem ingentem pauperibus irrogat, quòd quidam non solùm clerici, sed & laici, Dominici præcepti transgressores effecti, minorem modium atque sextarium in vendendo atq; commodando, maioremq; in recipiendo habent, simulque stateras minores atque dolosas in mutando atque vendendo, maioresque in recipiendo habentes: & ob hoc, dum suæ intolerabili cupiditati satisfacere æstuant, heu proh dolor, miseros quosque paupertati addicunt, & mendicos efficiunt: Quoniam his inæqualibus mensuris, & diuersis fœnerationibus adeò eos obligantes coarctant, vt ex vineolis suis, ob mercedem laboris sui nihil residui sibi, suæque coniugi & liberis, nec cyathus nec vua quidem remaneat: sed vt omnia in cellaria sua ex asse deueniant, sagaciter elaborant. Quam crudelitatem quidam dominorum tam per se, quàm per atroces ministros suos, in sibi subiectis exercere comprobãtur, ità vt nihil sibi, suæq; coniugi ac liberis, de fructu messium, vinearumque suarum vsurpare audeant, sed omne quicquid illud est, dominis suis ex integro custodire & reddere compellantur. Quod impietatis vitium beatus Iob multùm se cauere insinuat, cũ ait: Si aduersùm me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent: Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina, & clamor ipsorum in aures domini Sabaoth introibit. Quæ verba Beda ità exponit: Dominum Sabaoth, id est, Dominum exercituum appellat, ad terrorem eorũ, qui pauperes conterunt & adfligunt, eosque nullum putant habere tutorem. Huic enim loco congruit illud Psalmistæ: Tibi derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. Et alibi Psalmista in persona Domini loquitur: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. Et illud, quod in libro beati Iob scriptum est: Neque enim frustrà audiet DEVS, & omnipotens singulorum causas intuebitur. Et illud Salomonis: Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundet loquelam gemitũs. Nónne lachrymę viduę à maxilla descendũt, & exclamatio eius sup deducentem cas? A maxilla enim ascendunt vsque ad cælos, & Dominus exaudit or non delectabitur in illis. Multa quoquè his similia, de huiuscemodi oppressione testimonia perfacilè proferri poterant, sed alibi proferenda reseruantur. De modio autem æquo, iustoque sextario habendo, Dominus in libro Leuitico ità loquitur: Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura: statera iusta & æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sit vobis sextarius: Ego Dominus DEVS vester, qui eduxi vos de terra Aegypti. Custodite præcepta mea, & vniuersa iudicia, & facite ea: ego Dominus. Salomon in Prouerbijs: Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrunq; abominabile est apud DOMINVM. Item in eodem: Abominatio est apud Dominum pondus & pondus, statera dolosa nó est bona. In non faciendo quippe quæ Do-

Iob 31. Iac. 5. Psal. 9. Psal. 11. Iob 35. Eccle. 35. Leuit. 19. Prou. 20. Ibidẽm.

minus iubet, delinquimus: in faciendo autem quæ vetuit, procul dubio peccamus. Ergò quandò ea, quæ vetat, facimus, eius procul dubio sancti præcepti transgressores existimus. Quanquàm ergò consuetudines peruersę non facilè corrigantur, hęc tamen consuetudo inæqualium modiorum, & iniustorum sextariorum, atq; ponderum dolosorum, necesse est vt principali metu ocyùs corrigatur, & ad præceptũ diuinum tanta tortitudo reflectatur: quia verendũ est, nè inter cætera mala hoc quoquè non solùm facientibus & consentientibus, sed etiàm non corrigentibus, quod absit, proueniat in damnationem.

CAP. LII.

De interdicto quodam, quo apud pleraſque prouincias, pauperes aggrauantur, ab Imperiali clementia prohibendo.

NOn solùm rumore, sed etiàm venerabilium virorum relatu comperimus, quòd in quibusdam occidentalibus prouincijs, suadente auaritia, Episcopi & comites & cæteri prælati pauperibus sibi subiectis soleant edictum imponere, vt nullus eorũ tempore messis, modium frumenti, nec tempore vindemiæ, modium vini maiori precio, nisi quod ab eis constituitur, vendere præsumat. Quod si quispiam illorum facere præsumpserit, & pauperтati suæ magnam iacturam patitur, insuper etiàm acribus verberibus flagellatur. Vndè fit, vt cùm alijs modius frumẽti duodecim denarijs, & modius vini viginti denarijs venundari possit, huiuscemodi seniores modium frumenti ad quatuor, & modium vini ad sex sibi extorqueãt denarios. Quæ res quia impietatis, iniustitiæq; plena est, necesse est, vt pijssimi principis authoritate inhibeatur: Quoniam verendum est, nè, dum his & his similibus grauaminibus pauperes atteruntur, ira interni iudicis nó solùm facientibus, sed etiàm consentientibus, & corrigere nolentibus, accumuletur, quatenùs pauperibus libertas tribuatur, vt redditis senioribus suis, quæ iustè reddenda sunt, reliqua quæ sibi supersunt, liceat alijs, prout pactio vendentis & emẽtis grata fuerit, absque prohibitione seniorum suorum distrahere.

CAP. LIII.

De multimodis vsurarum adinuentionibus.

CVM multa & innumera sint mala, quibus & DEVS offenditur, & regnum Christianorum periclitatur, extat inter cætera vnum quoddam valdè execrabile, Deoque detestabile auaritiæ genus, quo indubitanter & DEVS ad iracundiam prouocatur, quia eo præceptis eius resultatur, & misericordiæ humanæ, præcepta diuina transgredienti, augmenta damnationis præparantur, eò quòd scilicet quidam clericorum & laicorum obliti præceptionis Dominicæ, qua dicitur: Pecuniã tuam non dabis ad vsuram, & frugum superabundantiam non exiges: Ego Dominus DEVS vester: in tantam turpissimi lucri rabiem exarserint, vt multiplicibus atque innumeris vsurarum generibus, sua adinuentione & cupiditate repertis, adeò pauperes CHRISTI affligant, vt, exceptis alijs oppressionibus, quibus ad iniuriam DEI atrociter cruciantur, hoc speciali malo multi eorum, fame & egestate confecti, pereant: multi etiàm hac oppressione compulsi, proprijs derelictis, alienas incolatûs gratia terras expetãt. Inmis præterea tẽpore, cùm quispiam pauper omnium rerum penuria attenuatus, ad aliquem fœneratorem venit, vtpotè frater ad fratrem, quos constat vno precioso Christi sanguine redemptos, petens ab eo suas miserabiles necessitates subleuari, sibique id, quo indiget, commodari: taliter tibi ab eo solet responderi: Non est mihi frumentum, aut aliud quid, quod in cibum tibi sumere vis, ad mutuandum, sed magis ad venundandum. Si vis emere, fer precium, & tolle. Cui pauper: Non est mihi, inquit, quicquam precij, quo emere id, quo indigeo, valeam: Sed peto abs te, vt miserearis meî, & quomodocunq; vis, mihi quod peto, nè fame peream, mutuum porrige. Fœnerator econtrà, * Quomodò denarijs possum modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructûs noui mihi redde, aut certè eorum precium in frumento & vino, & cæteris quibuslibet alijs frugibus ad plenum supple. Vndè euenire solet, vt pro vno frumenti modio taliter mutuato, tres aut certè quatuor modij à pauperibus tempore messis violenter exigantur. Quod & de modio vini similiter fieri solet. Sunt etiàm alij crudelissimi fœneratores, qui tempore necessitatis nihil commodare pauperibus volunt, nisi messellas suas, & vineolas, & pratella, ea ratione in pignus dederint, vt quicquid frugũ in hisce colligi poterat pro paruo, quod mutuum acceperint, ex asse amittant: Quæ res non minimam pauperibus generat afflictionem & penuriam. Sunt & aliæ multifariæ calliditates quorundam fœneratorum, quibus pauperes exhauriuntur, & paupertati addicuntur, quas hîc enumerare magni est tædij, magnæque prolixitatis. Dominus quippe & in legalibus & in propheticis oraculis vsuram fieri, minaciter atque

* Quot modis

atq; terribiliter inhibet, & præsumptio humana, à summo creatore prohibita, superbiendo perpetrare ad sui discrimen non metuit. Ait nanque in libro Exodi: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. In libro Leuitici: Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum quasi aduenam & peregrinum, & vixerit tecum, nè accipias ab eo vsuram, nec amplius quàm dedisti. Time DEVM tuum, vt viuere possit frater tuus apud te. In libro Deuteronomij: Si vnus de fratribus tuis, qui morãtur intra portas ciuitatis tuę, in terra quam DOMINVS DEVS tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis ei mutuum, quo eum indigere perspexeris. Item in eodem: Caue nè fortè subripiat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat, mutuum commodare, nè clamet contra te ad DOMINVM, & fiat tibi in peccatum, sed dabis ei, nec ages quippiam callidè in eius necessitatibus subleuandis, vt benedicat tibi DOMINVS DEVS tuus in omni tempore, & in cunctis, ad quæ manum miseris. non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Idcircò præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra. Per Ezechielem quoquè prophetam DOMINVS eum, qui ad vsuram dat, & amplius accipit, non viuere protestatur, ait autẽ: Si genuerit quis filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit vnum de istis, & hęc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & vxorem proximi sui polluentem, egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola leuantem oculos suos, abominationem facientem, ad vsuram dantem, & amplius accipientem, nunquid viuet? non viuet, dicit DOMINVS. Item idem: Munera acceperunt apud te, ad effundendum innoxium sanguinẽ, vsuram & superabundantiam accepisti, & auarè proximos tuos calumniata es. Amos propheta: Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicentes: Quandò transibit messis, & venundabimus merces: & sabbatum, & aperiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, vt possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus. Iurauit DOMINVS in superbia Iacob: Si oblitus fuero vsque ad finem omnia opera eorum, nunquid non super isto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius? Quis (rogo) tam ferrei pectoris existit, cui tam terribilis sententia terrorem non incutiat, qua dicitur: Nunquid super isto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius? Apertè ergò hac sententia manifestatur, quod propter vsuras & inæquales mensuras stateras̃que dolosas atque oppressiones pauperum, commotio terræ, immò periclitatio, & infirmatio regni, luctus̃que omnium habitatorum eius perueniat. Beatus quoquè Hieronymus hunc locum ità exponit: O tu Israël, audite quæ scelera feceritis: de nocte surgentes pro oratione & hymnis ad Deum. Studium habetis opprimendi siue conterendi pauperes, vt fame & egestate confecti, auferantur è terra: qui expectatis Calendas, vt negociemini, & vsuras augeatis vsuris: & Sabbata, vt aperiatis horrea, detis̃que frumentum, amplius recepturi: & DEI solennitates, turpis lucri gratia, in vestra compendia vertitis: qui minorem in vendendis mercibus mensuram facitis, & maiora pondera in accipiendis, stateramq; iniquam, vt possideatis pecunia pauperem, & tam viles habeatis homines, vt impleatis illud, quod suprà de vobis dixeram, pro eo quòd vendidistis argento iustum, & pauperem pro calceamentis: & in tantam lucri rabiem prosiliſtis vt non frumenta, quorum esu hominum corpora sustentantur, sed quisquilias & purgamenta frumenti vendatis pauperibus, pulueremq; & paleas tritico commiscentes. Item idem in expositione Ezechielis prophetæ: Putant quidam vsuram tantùm esse in pecunia. Quod præuidens scriptura, omni rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quàm dedisti. Solet in agris frumenti & milij, vini & olei, cæterarumq; specierum vsura exigi, siue (vt appellat sermo diuinus) superabundantiam: verbi gratia, vt hyemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius q̃ partem mediam: qui iustissimum se putauerit, quartam plus accipiet portionem: & solent argumentari & dicere: Dedi vnum modium, qui fatus fecit decem modios: Nónne iustum est, vt medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate nouem & semis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apostolus, DEVS non irridetur. Respondeat enim nobis breuiter fœnerator misericors, vtrùm habenti dederit, an non habenti: habenti vtiquè dare non debuerat, sed dedit quasi nõ habenti: ergò quarè plus exigit, quasi ab habente? Alij pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diuersi generis, & non intelli-

Exo. 22.

Leuit. 25.

Deut. 15.

Ibidem.

Iac. 5.

Amos 8.

Ezech. 18.

Gala. 6.

intelligunt vsuram appellari & superabundantiam, quicquid illud est, si ab eo quod dederint, plus acceperint. In psalmo quartodecimo: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. Hieronymus: Primò dicendum iuxta literam, quòd lex indigenis tantùm & ciuibus prohibuerit fœnus imponi, & alienigenis iusserit fœnerari: Dauid verò Euangelicum describens virum, & cum qui habitaturus sit in monte sancto DEI, hoc est, in ECCLESIA DEI, in cunctos generaliter fieri vetarit. Hanc etiàm sententiam, qua dicitur: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, Cassiodorus ità exponit: Duobus modis in scripturis sanctis pecunia probatur intelligi. Vna est ista metallica, quæ ad vsuram dari omninò prohibetur, quoniam vitium cupiditatis est, exigere velle, quod te nescias commodâsse, hanc quidem habuit Dominus IESVS CHRISTVS, quam Iudæ tradidit erogandam, quam non dedit ad vsuram, quandò illam indigentibus ad informandos nos pia largitate concessit. Item idem: Et non defecit de plateis eius vsura & dolus. Intendamus quòd non dixit occultè, sed in plateis talia fuisse commissa, quæ superna damnauit sententia. De vsura enim dictum est, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: de dolo autem, Et labia tua nè loquantur dolum. hæc non occultè gessit, sed quodammodò libera commisit iniquitate: Omne enim malum execrabilius redditur, quàdò publica præsumptione tractatur. Iohannes Apostolus conuiua cœnæ Dominicæ strenuus ac fidelissimus, Qui habuerit, inquit, facultates mundi, & viderit fratrem suum esurientem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodò charitas DEI manet in eo? Augustinus: Eccè, inquit, vndè incipit charitas. Si nòdum es idoneus mori pro fratre, iam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Iam percutiat viscera tua charitas, vt non delectantia facias, sed de intimo adipe misericordiæ, vt cósideres illum in egestate positum: Si enim superflua non potes dare fratri tuo, animam tuam potes ponere pro fratre? Item idem post pauca: Vide si misereris, si habes facultates mundi, quid ad me pertinet? forte dicis: Ego daturus sum pecuniam meam, nè ille molestiam patiatur? Si tibi hoc responderit cor tuum, dilectio patris non manet in te. Si dilectio patris non in te manet, non es natus ex DEO. Quomodò te gloriaris esse Christianum? nomen habes, & facta non habes. Si autem nomen secutum fuerit opus, dicat te quisque paganum, tu autem factis ostende te Christianum: nam si factis non ostendis te Christianum, & oés te Christianum vocent: quid tibi prodest nomen, vbi res non inuenitur? Miserabilis planè, & valdè deflenda res est, quandò quis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus possessor existit, quia eas fratribus indigentibus, charitate dictante, nò impertit, & gloriam Christiani nominis sibi adimit, & DEVM qui charitas est, amittit. De vsuris porrò non faciendis, & de misericordia fratribus impendenda, superfunt copiosiora vtriusque instrumenti documenta, & sanctorum patrum eximia dicta, quæ sectatores vsurarum non victuros, neque in monte sancto habituros, sed potiùs, quia immisericordes extiterint, cum purpurato & auaro diuite pœnas affirmant luituros.

Psal.14. Deut. 15. Psal. 14. Ioan.13. Psal 54. Psal.14. 1.Ioan.3. 1. Ioan. 4. Lucæ 16.

CAP. LIIII.

Vt hi qui pœnitentia publica sunt mulctati, neque in baptismate, neque in percipiendo sancti spiritus dono patrom existant pro aliis.

QVòd hi, qui fidem CHRISTI expetunt, & prouectæ ætatis existunt, priusquàm ad baptismum accedant, instruédi sint & fidei, & baptismatis sacramento: necnon & illi, qui alios de sacro fonte suscipiunt, quique ad percipiendum sancti spiritus donum, coram pontificibus pro alijs patroni existunt, intelligere debeant, & vim tanti sacramenti, & quid pro alijs spoponderint, iam in præcedentibus capitulis dictum est. Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officijs remouendos iudicamus, qui propter reatum suum publica pœnitentia sunt mulctati, videlicet vt nec alios de sacri fonris baptismate suscipiant, nec etiàm ad percipiendum sancti spiritus donum, aliorum patroni coram pontificibus existant, donec per dignam pœnitentiæ satisfactionem, reconciliationem mereantur. nec immeritò: quoniam Num.4. quos & lex Diuina à castris militaribus, nè ruina sint populi, & authoritas canonica, ab Ecclesiarum sequestrât liminibus: multo magis à memoratis peragendis officijs, vsque ad tempus pœnitentiæ peractum, dignamq; perceptam reconciliationem, huiuscemodi (vt iam dictum est) meritò sunt excludendi.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCI-

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

HACTENÙS de causis ad religionẽ christianã curamq; pastorũ pertinẽtibus, vel de his, quæ in persona eorũ, emẽdatione digna, vel etiàm de his, quæ ab ipsis vsq; nunc neglecta sunt, in præsenti libello breuiter cõprehensum est. In hoc quoquè qui sequitur libello, specialiter de regibus & principibus, & generaliter de omnibus fidelibus & quòd vbi auaritia, inuidia & odium, & cætera vitia charitati contraria regnant: quia eadem charitas, quæ DEVS est, his inesse non potest, status Ecclesiæ periclietur: & quòd religio Christiana sub Apostolis deuotiùs, quàm nunc floreat, floruerit, & nostro seculo circa multos marcescat, restat prosequendum.

CAP. L

Quid sit rex, quid esse, quid've cauere debeat.

Iidorus in lib. Sententiarũ. Idẽ in lib. Etymolo.

REX à rectè agendo vocatur. Si enim piè & iustè & misericorditer regit, meritò, rex appellatur: si his caruerit, non rex, sed tyrãnus est. Antiqui autem omnes reges tyrannos vocabant, sed posteà piè & iustè, & misericorditer regentes, regis nomen sunt adepti: impiè verò, iniustè crudeliterque principantibus, non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia ergò rex à regendo dicitur, primò ei studẽdum est, vt semetipsum, suamque domum, Christi adiuuante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, vt ab ea cæteri subiecti bonum exẽplum semper capiant, ipse etiàm salutiferis CHRISTI præceptis fideliter atque obedienter obsecundet, & rectè agendo eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atque charitate, cæterorumq; bonorum operum exhibitione, quantùm sibi diuinitùs datur, consistere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & iustitiæ, & misericordiæ solerter excitet, attendens quòd pro his DEO rationem redditurus sit, quatenùs ità agendo, sanctorum regum, qui DEO syncerè seruiendo, placuerunt, post hanc peregrinationem consors efficiatur. De rege autem, qualis esse, vel quid cauere debeat, ità in Deuteronomio legitur: Cùm ingressus fueris terram, quam DOMINVS DEVS tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaueris que in illa, & dixeris, Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues, quem Dominus DEVS tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Et post pauca: Non habebit vxores plurimas, que alliciant animũ eius, neque argenti & auri immensa pondera. Postquàm autem sederit in solio regni sui, describat sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribûs, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere DOMINVM DEVM suum, & custodire verba & cæremonias eius, quæ lege præcepta sunt: nec extolletur cor eius in superbiam super fratres suos, neq; declinet in partem dextram vel sinistram, vt longo tempore regnet ipse & filij eius super Israël. Attende quòd timor DEI & custodia præceptorum eius, & humilitas quæ non patitur eum extolli super fratres suos, & iustitiæ rectitudo non solùm regem, sed & filios eius longo faciet regnare tempore. Vt ergò princeps extollentiam cauere debeat, Ecclesiasticus admonens ait: Principem te constituerunt? noli extolli, sed esto in illis, quasi vnus ex ipsis. In Prouerbijs: Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Item: Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Quantæ igitur felicitatis sit bonus rex, quantæ've infelicitatis, si nequam fuerit, beatus Cyprianus eximius martyr CHRISTI, de duodecim abusionibus scribens, inter cætera ità ait: Nonus, inquiẽs, abusionis gradus est rex iniquus: etenim regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet. Vndè in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet, vt subiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, nè iniqui sint, non corrigit. Quoniã iustitia regis exaltatur solium, & veritate solidantur gubernacula populorum. Iustitia verò regis est,

Deut.17. Eccle.32. Prou.29. Prou.20. Iustitia re-

gis quæ sit, est, neminem iniustè per potentiam opprimere, sinè acceptione personarum inter virum & proximum suum iudicare: aduenis & pupillis & viduis defensorem esse: furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & histriones non nutrire, impios de terra perdere, parricidas & peierantes viuere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, iustos super regni negocia constituere, senes & sapientes & sobrios consiliarios habere, magorum & hariolorum, pythonissarumq; superstitionibus nõ intendere, iracundiam differre, patriam & fortiter & iustè contra aduersarios defendere, per omnia in DEO viuere, prosperitatibus non eleuare animum, cũcta aduersa patienter ferre, fidem catholicam in DEVM habere, filios suos non sinere impiè agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas non
Eccl.10. gustare cibum: Væ enim terræ, cuius rex est puer, & cuius principes manè comedũt. Hæc regni prosperitatem in præsenti faciunt, & regem ad cælestia regna meliora perducunt. Qui verò secundùm hanc legem non dispensat, multas nimirùm aduersitates Imperij tolerat. Idcircò enim sæpè pax populorum rumpitur, & offendicula etiàm de regno suscitantur, terrarum quoquè fructus diminuuntur, & seruitia populorum prępediuntur, multi etiàm dolores prosperitatem regni inficiunt, charorum & liberorum mortes tristitiam conferunt, hostium incursus prouincias vndiquè vastant, bestiæ armentorum & pecorum greges dilacerant, tempestates veris & hyemis terrarum fœcunditatem, & maris ministeria prohibent, & aliquandò fulminum ictus segetes, & arborum flores, & pampinos exurunt. Super omnia verò regis iniustitia non solùm præsentis Imperij faciem fuscat, sed etiàm filios suos & nepotes, nè post se regni hæreditatem teneant, obscu-
1.Reg.12. rat. Propter piaculum enim Salomonis, regnum domus Israël Dominus de manibus filiorum eius dispersit, & propter meritum Dauid regis, lucernã de semine eius semper in Hierusalem reliquit. Eccè quantùm iustitia regis seculo valet, intuentibus perspicuè patet: pax populorum est, tutamentum patriæ, immũnitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aëris, serenitas maris, terræ fœcunditas, solatium pauperum, hæreditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudinis. Attamen sciat, quòd sicut in throno hominum primus constitutus est, sic & in pœnis, si iustitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes nanque quoscunque peccatores sub se in

præsenti habuit, supra se modò in illa futura pœna habebit. Fulgentius in libro de Veritate prædestinationis & gratiæ: Fulgius
Clementissimus quoquè Imperator non ideò est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit, sed si imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni se subijciat: si magis in timore seruire deo, quàm in tumore dominari populo delectetur. Si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: Si se magis diligendum, quàm metuẽdum cunctis exhibeat: si subiectis salubriter consulat, si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat: si præ omnibus ità se sanctæ matris ECCLESIAE meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atque propagatur Imperium, dùm Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Isidorus: Qui rectè vtitur regni potestate, ità præstare se omnibus debet, vt quanto magis honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliet: Lib.3. de summo bono cap.49.

Proponens sibi exemplum humilitatis Dauid, qui de suis meritis non tumuit, sed humiliter sese deijciens, dixit: Vilis incedam, & vilis apparebo ante DOMINVM, qui elegit me. Item Isidorus: Qui intra seculum benè temporaliter imperat, sinè fine in perpetuum regnat, & de gloria seculi huius ad æternam transmeat gloriam: qui verò prauè regnum exercent, post vestem fulgentem & lumina lapillorum, nudi & miseri ad inferna torquendi descendunt. Reges à rectè agendo vocati sunt, ideoque sicut rectè agendo, regis nomen tenetur, ità peccando amittitur. Nam & viros sanctos proindè reges vocari in sacris eloquijs, eò quòd rectè agant, sensusque proprios benè regant, & motus resistentes sibi rationabili discretione componant. Rectè igitur illi reges vocantur, qui tam semetipsos, quàm subiectos benè regendo modificare nouerunt. Quidam ipsum nomen regiminis ad immanitatem transuertunt crudelitatis: dumque ad culmen potestatis venerint, in apostasiam cõfestim labuntur: tantoque se tumore cordis extollunt, vt cunctos subditos in sui comparatione despiciant, eosque quibus præesse contigit, non agnoscant. Et paulopòst: Dum mundi reges sublimiores se cæteris sentiunt, mortales tamen se esse agnoscant, nec regni gloriam, qua in

in seculo sublimantur, adspiciant: Sed opus quod secum deportant, intendant. Item non post multa: Reges quandò boni sunt, muneris esse DEI: quandò verò mali, sceleris esse populi. Secundùm
Iob 34. meritum enim plebium disponitur vita rectorum, testante Iob: Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Irascẽte enim DEO, talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur. Nonnunquàm pro malitia plebis, etiàm reges mutantur: & qui antè videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui. His ità præmissis, studendum est regi, vt non solùm in se, verùm etiàm in sibi subiectis regis nomen adimpleat: prouideatque, vt populus sibi subiectus, pietate, pace, charitate, iustitia & misericordia atque concordia & vnanimitate, cæterisque bonis exuberet operibus, vt hæc habentes, Dominum secum habere mereantur, sciatque certissimè, quòd non solùm de se, verùm etiàm de ipsis dominus ab eo fructum bonæ operationis exacturus est.

CAPVT II.

Quid sit propriè ministerium regis.

REgale ministerium specialiter est, populum DEI gubernare & regere cum æquitate & iustitia, & vt pacem & concordiam habeant, studere: ipse enim debet primò defensor esse Ecclesiarum & seruorum DEI, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipsius enim terror & studium huiuscemodi, inquantùm possibile est, esse debet primò, vt nulla iniustitia fiat: deindè, si euenerit, vt nullo modo eã subsistere permittat, nec spem delitescendi, siue audaciam malè agendi cuiquam relinquat, sed sciãt omnes, quoniam si ad ipsius notitiam peruenerit quippiam mali quod admiserint, nequaquàm incorrectum aut inultum remanebit, sed iuxta facti qualitatem, erit & modus iustæ correptionis. Quapropter in throno regiminis positus est, ad iudicia recta peragenda, vt ipse per se prouideat & perquirat, nè in iudicio aliquis à veritate & æquitate declinet: Scire etiàm debet, quòd causa quam iuxta ministerium sibi commissum administrat, non hominum, sed DEI causa existit, cui pro ministerio, quod suscepit, in examinis tremendi die rationem redditurus est. Et ideò oportet, vt ipse qui iudex est iudicium, causam pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat, nè fortè illi, qui ab eo constituti sunt, & vicem eius ãgere debent in populo, iniustè aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant.

De ministerio autem regis ità Iob loIob 29. quitur: Cumque federem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator: Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, quòd liberãssem pauperem vociferantem, & pupillum cui non esset adiutor: Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento & diademate, iudicio meo: Oculus fui cæco, & pes claudo: Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam: conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Salomon: Rex qui sedet in solio iudicij, Prou.20. dissipat omne malum intuitu suo. Item: Dissipat impios Rex sapiens, & curuat Ibidem super eos fornicem. Item: Iudex sapiens Eccl 10. vindicabit populum suum, & principatus sensati stabilis est. Item: Rex iustus eri- Pro.29. git terram, & vir auarus destruit eam. In libro Sapientiæ: Diligite iustitiam, qui iu- Sap.1. dicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Item ibi: Audite ergò reges & in- Sap.6. telligite: discite iudices finium terræ: præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino vobis potestas, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri eius, non rectè iudicãstis, neque custodistis legem iustitiæ, neque secundùm DEI voluntatem ambulãstis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet: Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur: Non enim subtrahet personam cuiusquã Dominus, nec reuerebitur cuiusquã magnitudinẽ: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter pro omnibus cura est illi. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Isi- Isidorus.
dorus: Principes seculi nonnunquàm intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Cæterùm intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod nõ prævalet sacerdos efficere per doctrinæ Sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpè per regnum terrenum, cæleste regnum proficit: vt qui intra Ecclesiam positi, contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ vtilitas exercere non prævalet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat:

& vt venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat. Cognoscant principes seculi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam à CHRISTO tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit. Sunt & alia vtriusque testamenti oracula copiosa, quibus affatim adstruitur, quòd rex ministerium sibi commissum, secundùm voluntatem Dei exercere, & adimplere debet, quæ hic ob prolixitatem vitandam prætermittuntur.

CAPVT III.

De periculo regis, & quòd benè agentes remunerare, male verò agentes sua authoritate comprimere, causamque pauperum ad se ingredi debeat facere.

ADpeccatum regis pertinet, quandò iudicibus, ministrisque iniquis ministerium suum implendum committit: neque enim ministerium suum per alios tantùm administrare, & se ab eo debet alienare. Non ergò dicimus, vt solus iurgia & querimonias populi audiat, & inuestiget & definiat: quoniam nequaquàm ad hæc solus sufficere potest, sed magis vt tales sub se, timentes DEVM, & auaritiam odientes constituat, per quos regem regum non offendat. Quales autem constituendi
Deut. 16. sint, liber Deuteronomij manifestat, in quo legitur: Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus DEVS tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Item
Dent. 1. ibi: Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quoniam Dominus DEVS vester multiplicauit vos, & estis hodiè sicut stellæ cæli plurimæ. Dominus DEVS patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis, sicut locutus est. Non valeo solus sustinere vestra negocia, & pondus & iurgia. Date è vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tri-
Iob 29. bubus vestris. Iob: Quandò procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi, videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Cùm quibus etiàm rex pondus regiminis sui partiri debeat, liber Exodi demonstrat, in quo legi-
Exo. 18. tur: Prouide autem de omni populo viros potentes, & timentes DEVM, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicent populum omni tempore: quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodò iudicent, leuiusque tibi sit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta eius poteris sustentare, & omnis hic populus reuertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis, Moises fecit omia, quæ Iethro ille suggesserat: & electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicabant plebem omi tempore: quicquid autem grauius erat, referebant ad eum. Quòd verò rex causam pauperum ad se ingredi facere, & diligéter debeat inquirere, dat intelligi illud quod legimus, antiquitùs iudices ideircò in porta ad iudicandum sedisse, vt nullus accedendi difficultatem, aut quispiam ciuium vim aut calumniam necesse haberet sustinere. Ideò & Hierusalem ciuitas iustitiæ vocata est, quandiù in ea iusta exercebantur iudicia, quia non permittebatur in ea à rectoribus iniquitas permanere. Quòd verò rex bonos sublimare, & malos debeat comprimere, apostolus Petrus docet, dicens: Sub-
1. Pet. 2 diti estote omni humanæ creaturæ propter DEVM: siue regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tanquàm ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Quæ verba ità Beda exponit: Non quòd omnes, qui à regibus mittuntur duces, vel malefacientes punire, vel bonos laudare nouerint: sed quę esse debeat actio boni iudicis, simpliciter narrat, hoc est, vt malefacientes coërceat, & benè agẽtes remuneret. Hinc in historia gentili refertur, Aemilia
moris fuisse Romanis, parcere subiectis, & debellare superbos. Quòd quandò praui Iudices populo Dei præferuntur, ad delictum illius pertineat, à quo constituuntur, dicta Isidori manifestant, quibus ait: Ad delictum pertinet principum, qui prauos Iudices contra voluntatem Dei populis delibus præferunt. Nam sicut populi delictum est, quandò principes mali sunt: Sic principis est peccatum, quandò Iudices iniqui existunt. Bonus iudex sicut nocere ciuibus nescit, ità prodesse omnibus nouit: Alijs enim præstat censuram iustitiæ, alios bonitate iudicij sinè personarum acceptione suscipit. Non infirmat iustitiam auaritiæ flamma, nec studet auferre alteri quod cupiat sibi. Boni iudices iustitiam, ad solam obtinendam salutem æternam suscipiunt, nec eam muneribus acceptis distribuunt, vt dum de iusto iudicio temporalia lucra non appetunt, præmio æterno ditentur. His quæ præmissa sunt

sunt declaratur, quòd hi qui post regem populum Dei regere debent, id est, duces & comites, necesse est, vt tales ad constituendum prouideantur, qui sinè periculo eius, à quo constituuntur, constitui possint, scientes se ad hoc positos esse, vt plebem CHRISTI sibi natura æqualem recognoscant, eamque clementer saluent, & iustè regant, non vt dominentur & affligant, neque vt populum DEI suum æstiment, aut ad suam gloriam sibi illum subijciant, quod non pertinet ad iustitiam, sed potiùs ad tyrannidem & iniquam potestatem. Valdè enim exigit necessitas, vt quia ipse proculdubiò rex æquissimo iudici, de commisso sibi ministerio rationem redditurus est, vt etiàm singuli qui sub eo constituti sunt ministri, diligentissimè ab eo inquirantur, nè ipse pro eis iudicium incurrat diuinum: Ipsis etiàm ministris denũciandum est, quòd quicquid iudicauerint, in eos redundabit, iuxta illud, quod in li-
1. Para. 19. bro Paralipomenon legitur: Habitauit ergò Iosaphat in Hierusalem, rursusq; egressus est ad populum de Bersabee, vsque ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad dominum DEVM patrum suorum, constituitque iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iudæ munitis per singula loca, & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid facitis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Dei, & quodcunq; iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim est apud Dominum DEVM nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. Hæc & his similia, quæ prælibata sunt, rex eiusque ministri non desidiosè, sed diligenter debent perpendere, & studium de ministerio sibi commisso tale adhibere, vt non pro eo æternaliter damnari, sed potius à Domino mereantur feliciter remunerari.

CAPVT IIII.

Quòd æquitas iudicij, stabilimentum regni: & iniustitia, sit eius euersio.

QVòd per iustitiam stet regnum, Solomon in Prouerbijs adstruit, ità inquiens: Iustitia eleuat gentem, & miseros facit populos peccatum. Item: Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur iustitia thronus eius. Item: facere misericordiam & iudicium, magis placet DEO, quàm victimæ. Et infrà: Rapinæ impiorum detrahent eos, qui noluerunt facere iudicium. Item ibi: Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inueniet vitam & iustitiam & gloriam. Quòd verò per iniustitiam cadat, Esaias demonstrat: Tu
Esa. 14. enim, inquit, terram disperdidisti, tu populum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum. Præparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum: Non consurgent, nec hæreditabunt terrã, neque implebunt faciem orbis ciuitatum. In Amos: Eccè oculi domini super regnum
Amos 9. peccans, & conteram illud à facie terræ, dicit Dominus. Daniel loquitur ad Bal-
Dan. 5. thazar: O rex, Deus altissimus regnum & magnificentiam, & gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo, & propter magnificẽtiam, quam dederat ei, vniuersi populi, tribus & linguæ tremebant, & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat. Quandò autem eleuatum est cor eius, & spiritus illius obfirmatus est in superbiã, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est, & à filijs hominum ei-
Dan. 4. ectus est. Sed & cor eius cum bestijs positũ est. In libro Sapientiæ: Sedes ducum superEccl 10. borum detraxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Item: Regnum à gente in gen-
Ibidem tem transfertur propter iniustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos. Quibus verbis liquidò claret, quòd pietas, iustitia & misericordia stabiliant regnum: & læsiones viduarum & pupillorum, calumnięque miserorũ, violentaque iudicia & peruersio iustitiæ, euidenter illud euertant. Vndè & multorum regnorum collapsio, quia pietatis, iustitiæ & misericordiæ non habuerunt stabilimentum, his quæ præmissa sunt, patenter fidem attribuit.

CAPVT V.

Quòd regnum non ab hominibus, sed à Deo, in cuius manu omnia regna consistunt, detur.

NEmo regum à progenitoribus regnũ sibi administrari, sed à Deo veraciPro. 8. ter atque humiliter credere debet, dari, qui dicit: Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes iustitiam decernunt. Quod autem non ab hominibus, sed à Deo regnũ terrenum tribuatur, Daniel propheta te-
Dan. 4. statur, dicens: In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum & petitio, donèc cognoscãt viuentes, quòd dominetur excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud, & humilimum hominem constituet super illud.
Item idem loquens de Nabuchodonosor
Dani. 5. ad Balthazar: Donèc cognosceret, inquit, quòd

quòd poteſtatem haberet altiſſimus in regno hominum, & quemcunque voluérit, ſuſcitabit ſuper illud. Et per Hieremiam: Hæc dicit Dominus exercituum DEVS Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros: Ego feci terram, & hominem, & iumenta quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extenſo, & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Hi verò qui à progenitoribus ſibi ſuccedere regnum terrenum, & non potiùs à Deo dari putant, illis aptantur, quos Dominus per Prophetam improbat, dicens: Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Ignorare quippe DEI, proculdubiò reprobare eſt. Quapropter quiſquis cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, ſed à DEO ſibi regnum commiſſum credat. Multi nanque munere diuino, multi etiàm DEI permiſſu regnant. Qui piè & iuſtè, & miſericorditer regnant, ſinè dubio per Deum regnant: qui verò ſecùs, non eius munere, ſed permiſſu tantùm regnant. De talibus Dominus per Prophetam: Dabo tibi, inquit, regem in furore meo. Et Iob: Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Vt enim Iſidorus exponit, Iraſcente DEO, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato merentur. Conſtat ergò quia non actu, non voto, neque brachio fortitudinis humanæ, ſed virtute, immò occulto iudicio diſpenſationis diuinæ regnum confertur terrenum. Et idcircò cuicunque ab eo committitur, ità illud ſecundùm eius voluntatem diſponere & gubernare procuret, quatenùs cum eo, à quo illud ſuſcepit, feliciter in perpetuum regnare valeat: quoniam nihil prodeſt cuipiam terreno regno principari, ſi (quod abſit) contigerit eum æterno extorrem fieri.

Hier. 27.

Oſe. 8.

Oſe. 13.

Iob 34.

CAPVT VI.

Quòd vbi charitas non eſt, nulla bona meſſe poſſint.

MAgnum in vtroque ordine, clericali videlicet & laicali, periculum eſſe cognoſcimus, quòd charitas, quæ DEVS eſt, ac decus Chriſtianitatis, & in qua ſumma totius fidei noſtræ conſiſtit, in multis vtriuſque ordinis, quod non ſinè magno animi dolore dicimus, non regnare conuincitur. Quæ virtus charitas ſit, & Euangelica & Apoſtolica lectio, & ſanctorum patrum expoſitiones pleniſſimè docent. Expreſſiſſimè nanque Apoſtolus Iohannes ait, quòd DEVS charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & DEVS in eo. Perpendat quiſque, ſi in charitate manet, DEVM manere in ſe: Si charitatem non habet, non Deum, ſed hoſtem animæ ſuæ habitare in ſe: cum charitate quippe cuncta bona, ſinè charitate verò nulla haberi poſſunt. Neque etenim dignè angelicum hymnum, charitate carens, homino decantare valet. Si quæritur, quarè? Attendatur, quarè: quia non eſt bonæ voluntatis: Definitio quippe charitatis eſt, vt doctores noſtri tradunt, bona voluntas. Ergò quicunque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur, & ideò pacem, quę CHRISTVS eſt, quia bonæ voluntatis non eſt, habere non meretur. Gloria, inquit multitudo cæleſtis exercitûs, in excelſis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Miſerabiliter planè decipiuntur plerique, qui ſinè charitate, aut DEO in hac mortalitate placere, aut ad eum ſinè illa ſe putât peruenire. Verùm ſi in nobis charitas non eſt, ſed odium & inuidia, & auaritia, & diſcordia, & ſimulatio, & luxuria, & cætera mala regnant, quæ omnia à Chriſtianitatis propoſito abhorrent: mirum non eſt, ſi animaduerſiones diuinæ nos interiùs exteriusque diuerſiſſimis modis feriant, & impetum inimicorum aduersùm nos commoueât. Quapropter ſi pacis tempora quietè & tranquillè ducere volumus, pacis & charitatis amatorem diligamus & timeamus, eiusq; præceptis humiliter colla ſubmittamus. Hi autem qui palatinis honoribus fulciuntur, ſiue Clerici ſint, ſiue Laici, dignum eſt, vt vinculo charitatis connectantur, nè alterutrius iniuriam aut dehonorationem contra fas meditentur, nè defides & doloſi adinuicèm exiſtant, nè fortè qui doloſi ſunt, incidant in illud Pſalmiſtæ, dicétis: Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum: da illis Domine ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinuentionum ipſorum, & cætera. Qui verò defides exiſtunt, patenter ab humanitate, quam in CHRISTO Paulus habitare edocet, ſcinduntur: caueantque hypocriſin Iudæ proditoris Domini. Sunt & alia huic rei conuenientia, quæ denumerare longum eſt. Certè cùm dignitatis palatinæ huiuſmodi homines honoribus ſuffulti, morſibus inuidiæ ſe viciſsim lacerant, & in proximi ruinam & dehonorationem æſtuant, & DEO, cuius muneribus vtuntur, in proximi aduerſitatibus iniuriam inferunt, & regi, cui familiariter inhærent, & adiutores ſecundùm DEVM eſſe debuerunt, debitam fidem non ſeruant, & honorem palatinum, malum exemplum alijs dantes, commaculant, & (quod his indecétius eſt) ad inimicos nominis Chriſti, magnum tripudium tranſmittunt.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 4.

CAPVT VII. Quòd

Quòd multi profeſſionem Chriſtianam verbis tantùm teneant, ſed operibus negligant.

SImundanarum legum iura, ob iurgiorum forenſium negocia dirimenda à mortalibus edita, homines auidiſſimè diſcere & intelligere acutiſſimè ſatagunt, vt his benè notis, quid verum, quid falſum, quid iuſtum, quidve iniuſtum ſit, in hac terra morientium, liquidò diſcernere queant: quanto magis iura cæleſtia à ſummo opifice DEO, omnium creatore hominibus promulgata, ſalubriterque collata, quibus cauendum malum, faciendumque bonum perdocetur, quæ etiàm ſectatores ſuos ad terram prouehunt viuentium, cunctis fidelibus diſcere & intelligere intentioni eſſe debet? Lex itaque CHRISTI non ſpecialiter clericis, ſed generaliter cunctis fidelibus eſt à Domino attributa: Licèt in Euangelio quædam ſint præcepta ſpecialia, quæ ſolummodò contemptoribus mundi, & Apoſtolorum ſectatoribus conueniant, cætera tamen cunctis fidelibus, vnicuique ſcilicet in ordine, quo ſe DEO ſeruire deuouit, indiſſimulanter obſeruãda cenſentur. Quòd verò fides ſola neminem prouehat ad regnum cælorum, iam in ſuperioribus capitulis demonſtratum eſt. Verùm profeſſio Chriſtiana à multis, & in multis propter delectationes carnales, & propter diuerſiſſimas huiuſmodi vanitates, & peruerſiſſimas conſuetudines miſerabiliter negligitur: quibus quanto plùs inaniter inſeruiunt, tanto minùs operibus Chriſtianæ profeſſionis vacant. Quod ſi Acta Apoſtolorum relegamus, & deuotionem Chriſtianæ plebis, quæ ſub eiſdem Apoſtolis floruit, ſubtiliter animaduertamus, multùm noſtri ſeculi Chriſtiani populi deuotionem ab illorum diſtare repe-

Aug.

riemus: & quanto illi ardentiùs & deuotiùs eam ſunt ſectati, tanto nonnulli ab eius operibus, torpentiùs ſunt digreſſi. Proindè ſicut tunc initio naſcentis Eccleſiæ, eadem fides operibus floruit, ità nunc ijſdem neglectis apud quoſdam marceſcit. Vt enim verbis beati Auguſtini ſcribentis in libro ſermonum vtamur, Chriſtus in nobis idem eſt, qui & in illis: ſed non idem animus in nobis, qui fuit in illis: eadem fides in nobis, ſed non eadem deuotio. In illis enim maior erat fraternitas CHRISTI, quàm ſanguinis: in illis ſicut vna fides, ità erat & vna ſubſtantia: vt quibus erat communis CHRISTVS, communis eſſet & ſumptus. Nefas enim putabant, eum ſibi participem non adſciſcere in ſubſtantia, qui particeps eſſet in gratia. Non ergò verebãtur, nè eſurirent: ſed potiùs timebant, nè alius eſuriret: Nunc autem, vt idem beatus Auguſtinus ait, ità alter de alterius inopia non cogitat, vt illud ſit quod dicit Apoſtolus: Alius quidem eſurit, alius ebrius eſt. Et paulò poſt: Nunc eſt, inquit, illud tempus, quod Dominus in Euangelio ait, Abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum: modò enim abundat auaritia & iniquitas, quę antè largitatis bonitate ceſſabat: & refrigeſcit fraternitatis charitas, quæ priùs Chriſti amore feruebat. Tũc enim ſub Apoſtolis tanta fraternitatis dilectio fuit, vt in cõuentu ſuo nulla inueniretur indigentia: tanta autem modò Chriſtianitatis diſſimulatio eſt, vt in cœtu noſtro vix inuenias locupletem. Locupletem autem vix inueniri dico, non facultatibus, ſed operibus. Ait autem Apoſtolus: Diuites ſint in operibus bonis: Locupletem enim in Eccleſia intelligi voluit, qui diues in CHRISTO eſt. Et idem poſt pauca: Rarò igitur in hoc tempore in Chriſtiano populo inuenimus locupletem, etſi plerique in domibus auro ſint diuites, in Eccleſia tamen ſunt mendici. Dum enim circa pauperes, non pro eo, quod præualẽt operantur, nec hoc eſt gratum, quod offerunt, nec illud eſt ſatiabile, quod reſeruant. Dixit autem Dominus ad Cain cùm offerret munera: Si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccaſti: quieſce: Sic tu Chriſtiane non rectè diuidis, qui de tanto auro tuo maiorem partem Mammonæ ſeruas, quàm DEO largiris, in primordio igitur ſanctæ DEI Eccleſiæ, circa credentes ardor fidei ità vigebat, vt perſeuerarẽt in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, & haberent omnia communia, & ſumerent cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes DEVM: nunc autem deuotio Chriſtianitatis apud pleroſque longè aliter ſe habet: quoniam à quibuſdam doctrinæ Apoſtolorum præponitur amor terrenorum negociorum: communicationi fractionis panis, tenacitas, frigor charitatis, & cupiditas ambiendæ rei alienæ potiùs, quàm propriæ largiendæ: orationibus, delectatio carnalis, curioſitas rerum, ſolicitudo mundi, & multimoda mentis in diuerſa vagatio. Quæ autem illis erant communia, nunc quibuſdam ità ſunt propria, vt perrarò in alterius ex his quicquam, retorqueatur vſum. Illi ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes DEVM: nunc autem vix à quibuſdam ſumitur cibus ſinè detractione, ſinè ſimulatione, ſinè inſultatione, ſinè hiſtrionum ſaltatione, & obſcœna iocatione, & turpiloquijs, & ſcurrilitatibus, & cæteris innumeris vanitatibus, quę animum Chriſtianum à vigore ſuæ ſtatus emolliunt. Illi in ſimplicitate cordis, iſti aũt è contrario ſub dolo & duplici aſo, cùm

1. Cor. 11.

Matt. 24.

1. Tim. 6.

Gene. 4.

Actor. 4. & 2.

Iap. 4. cùm ſcriptura dicit: Sentite de Domino in bonitate,& in ſimplicitate cordis quærite illum. Illi ſumentes cibum, DEVM collaudabant:iſti diuerſorum ciborum genera ad ſuum libitum exigentes, erga lautiſſimos ſibi cibos præparatos, artem collaudant coquorum. Eſt & aliud in Chriſtiana religione, magna admiratione dignũ, eũ quòd leges humanæ, quæ plerunquè peccare volentibus,terrorem potiùs,quàm CHRISTI præcepta incutiũt, maiorem vim quàm diuinæ, habere videantur, cùm vtiquè illæ ſibi parentes à temporali, hæ quoquè ab æterna liberẽt pœna. cùm enim quiſpiam regiæ, aut Imperialis dignitatis apicem tenens,cæteris mortalibus temporaliter imperans,aliquod edictum proponit,quod à ſibi ſubditis & audiri diligenter, & impleri fideliter ſagaciterque velit: quis,rogo,ſubditorum nõ inhianter id audit,illiusque iuſſionibus obtemperare ſatagit? Quis verò in tantam audaciam prorumpere audet,qui id niſi ad ſui diſcrimẽ contemnere præſumat? Vndè ſatis mirari non poteſt,cur homines tãta cæcitate perculſi exiſtunt, vt creatoris ſui legem, tam temerario auſu poſtponant. Homines cõdunt leges,& à ſubditis cuſtodiuntur:Deus creator omnium æternaliter imperans, qui noſtro augmento non creſcit, nec noſtro detrimento decreſcit: in cuius manu ità ſumus,ſicut lutum in manu figuli: dedit legem ob ſalutem animarum capeſſendam,& audiri contemnitur: & ſi aure cordis auditur,aure cordis non percipitur: & ſi corde percipitur,opere non adimpletur. Quid autem excuſationis Chriſtiani Domino adferre poterunt, qui mundanæ legis cenſuram ob mundialem metum ſuſcipiunt, & iugo CHRISTI, quod ſuaue & leue eſt,& ad vitam ducit æternam,colla ſubmittere renuunt?nominus dicit: Venite ad me omnes qui laboratis,& onerati eſtis,& ego reficiam vos. Et idem continuò addit:Diſcite à me,quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue eſt: & venire ad talem,tantumque vocantem, & ab eo humilitatem &manſuetudinem diſcere,eiusque iugum ſuſcipere recuſatur? Hoc qui faciunt,quid aliud faciunt, niſi quòd à ſalute propria deficiunt?Quod quàm miſerabile & exitiale ſit,explicari non poteſt: perſpicuè hinc ſanè animaduerti poteſt, quòd profeſſio Chriſtiana modernis temporibus à pleriſque non ſic deuotè ac religioſè colitur,ſicut à priſcis colebatur Chriſtianis. Hanc itaque fidei regulam, de qua ſuperiùs breuiter,& in memoratis Actis Apoſtolorum pleniſſimè dictum eſt, Apoſtoli, immò CHRISTVS per Apoſtolos fidelibus tenendam cenſuit. Si igitur hanc CHRISTVS docuit, immò quia docuit, vt quid tot tantisque peruerſis conſuetudinibus,ad votum quorũdam repertis contemnitur,quæ quanuis Deo annuente, veraciter percipiatur, operibus tamen à nonnullis, diuerſis negligitur modis? Et hoc idcircò accidiſſe conijcimus, quia irrepſit inter quoſdam nimiùm deflenda conſuetudo, qui vtiquè legibus diuinis,quibus ſe per fidem ſubdiderunt, nõ vt oportet, animaduerſis,quod libet, & licitum non eſt,ſed & id quod licet, non tamen expedit,legem ſibi faciunt, & ſecundùm id,quod libitum fuerit, viuere poſſe inculpabiliter credunt. His ità præmiſſis, neceſsè eſt, vt vnuſquiſque fidelis penetralia cordis ſui rimetur: & ſi fidem Chriſti,quam percepit, operibus non exornet, pacti, quod cum DEO in baptiſmate fecit, ſe præuaricatorem eſſe cognoſcat. Dum ergò tempus habet, CHRISTI adiuuante gratia, viam ſalutis non verbis tantùm,ſed operibus repetat. Non ergò mirum eſt,ſi mucro diuinus graſſetur, vbi fides CHRISTI non veraciter, ſed ſimulanter tenetur. Semper enim dicimus, nos DEVM velle quærere, & de præteritis admiſſis ab eo veniam poſtulare, & mentimur, quia quod dicimus, adimplere differimus:quotidiè etiàm dicimus, viam DEI, à qua peccando exorbitauimus,nos quærere velle, per quam ad DEVM reuertamur, & DEVS eum ſtrauit in conſpectu oculorum noſtrorum, & per eam ingredi contemnimus. Quis ratione vtens ignorat,nos debere ſemper potiora eligere,& viliora contemnere? Diuerſis quippe diuinæ vltiõis cladibus, merito noſtræ iniquitatis atterimur,& ad eum,à quo percutimur,reuerti contemnimus, adimplentes illud propheticum:Et populus non eſt reuerſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum non exquiſiẽrunt. Verendum porrò ſatis eſt, nè nobis totiès à Domino per legales & propheticas, atque Euangelicas & Apoſtolicas denunciationes ſiue comminationes admonitis & flagellatis, & ad DEVM veraciter redire contemnentibus,illud tandèm proueniat,quod Iſraelitico populo,Prophetis Domini inſultanti, & ad DEVM reuerti contemnenti prouénit, quorum iniquitates Dominus diù patienter pertulit, & ad extremum his propiciari nolens,eos in Aſſyriorum captiuitatem migrare permiſit: Aſſyrij nanque dæmones ſignificant,& interpretantur captiuantes. Vndè ſatis vigilanter prouidendum eſt,nè ſicut illi corporaliter, ità nos (quod abſit) ſpiritaliter in eorum deueniamus captiuitatem.

Matt.11.

Matt.11.

CAPVT VIII.

Quòd poteſtati regali,quæ nõ niſi à Deo ordinata eſt, humiliter atq; fideliter cuncti parére debeant.

CONſtat,poteſtatem regalem, omnibus ſibi ſubiectis ſecundùm æquitatis ordinem, conſultum ferre debere, & idcircò oportet, vt omnes ſubiecti fideliter & vtiliter atque obedienter eidem pareant poteſtati: Quoniam qui poteſtati à Deo reſiſtit ordinatæ, DEI vtiquè ordinationi,iuxta Apoſtoli documentum, reſiſtit. Sicut enim ſubiecti, à rege ſibi volunt piè & iuſtè opitulari, ità ſpecialiter ei primùm ad ſalutem animæ ſuæ procurandam, deindè generaliter ad honeſtatem & vtilitatem regni, ſecundùm Dei voluntatem diſponendam atque miniſtrandam indiſſimulanter atque irretractabiliter ſolatium opportunum debent exhibere. Quod cùm faciunt, & diuinum præceptum adimplere, & fidem regi debitam euidenter probantur conſeruare.

Rom.13.

Huiuſcemodi ergò obſequium à ſubiectis regiæ poteſtati impendi debere, & legalia præcepta apertè teſtantur, & Dominus in Euangelio admoner, dicens: Reddite quæ ſunt Cæſaris,Cæſari: & quæ ſunt Dei,Deo.Petrus quoquè ait:Subiecti eſtote omni humanę creaturæ propter Deum, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquàm ab eo miſſis &c. Et non poſt multa: Deum timete, regem honorificate. Paulus etiàm Apoſtolus in idipſum concordãs,ait:Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: quæ autem ſunt, à DEO ordinata ſunt.Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. & cætera quæ de huiuſcemodi poteſtate Apoſtolicus ſermo latiùs exequitur. Idem etiàm ſcribit ad Titum: Admone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe.Item ad Timotheum,quanti pendat cauſam,immò ſalutem regis, demonſtrat, ità ſcribendo: Obſecro,inquit,primò omnium fieri obſecrationes,orationes,poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus,pro regibus & omnibus,qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitã agamus in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt & acceptum coram Saluatore noſtro Deo,&c. Si enim Hieremias propheta Dei, pro vita idololatræ regis Nabuchodonoſor orare admonet, quanto magis pro ſalute Chriſtianorum regum, ab omnibus ordinibus Deo eſt humiliter ſupplicandum?

Matt.22. Ephe.6. Rom.13.

Qualiter igitur regiæ poteſtati parendum,qualiterque eius ſaluti conſulendum eſt, breuiter ex authoritatibus diuinis dictum ſit.Quapropter neceſsè eſt, vt vnuſquiſque fidelis, tantæ poteſtati ad ſalutem propriam, & honorem regni, ſecundùm DEI voluntatem, vtpotè membrum capiti opem congruam ferat, plusque in illo generalem profectum, & vtilitatem, atque honorem regni,quàm lucra quærat mundi, quatenùs his ſaluberrimis opitulationibus ſibi viciſsim ſuffragantes,æterno regno pariter mereantur perfrui felices.

CAP. IX.

De tranſgreſſoribus præceptorum Dei.

MAla quibus DEVS offenditur, vel periclitatur regnum, ſi quis liquidò vult cognoſcere, diuinam, id eſt, legalem, propheticam,& Euangelicam atque Apoſtolicam perſpiciat authoritatem: ibi plenè inueniret omnia mandata atque precepta,quibus Dei adimpletur voluntas: ibi etiàm inueniet quę Deus fieri prohibuit, & quibus ad omnem ordinem diuinæ comminationes multæ ſunt, & in quibuſdam qui audire contemſerunt,vltio diuina cõpleta eſt. Primus quippe homo propter tranſgreſſionem diuini præcepti, de paradiſo eiectus,& exilio damnatus, & morte mulctatus eſt.quod malum adhuc hodiè genus humanum, quaſi natura ſibi inſertũ experitur. Indè facta eſt alia generalis damnatio in diluuio,quæ multiplicatis vitijs, & diuerſis malis,naturali lege corrupta,euenisse manifeſtè probatur. Quàm ſit etiàm præſumptio grauis & periculoſa, quæ ex contemptu præceptorum Dei naſcitur,ędificatio turris, & confuſio linguarum prodit.Sodoma autem & Gomorrha, & finitimæ ciuitates, quibus flagitijs deletæ, & quomodò æterna damnatione, in exemplum humani generis,ſint perditæ, manifeſtum eſt: & tamen in comparatione earum,Hieruſalem duplum malum feciſſe legitur, eò quòd notitiam & præceptũ DEI habuerit, & ſeruare contemſerit, ſequuta propriam voluntatem. Nam iniquitas Sodomitica, iuxta prophetam, fuit ſuperbia, ſaturitas & abundantia, & ocium: & quia egeno & pauperi manum non porrigebãt, vndè acceſſit obliuio DEI, & operati ſunt adhuc abominationes. Obduratio quoq; Aegyptiorum,qui nullis ſignis,nec prodigijs,ſed neque flagellis corrigi potuerunt, ad quem finem peruenerit, notum eſt.Nam Dathan & Abiron atq; Chore, cum ſocijs eorum,qui cum eis periérunt,quàm horribili terræ hiatu propter contemptum & inobedientiam contra nominum,conſumpti ſunt, manifeſtum eſt. Quomodò etiàm multitudo populi DEI periérit in deſerto, propter cõcupiſcentiam & contemptum, & peruerſas conſuetudines à DEO illis prohibitas,donèc diuerſis cladibus cõſumerentur,ità vt nullus eorum ad terram peruenerit repromiſſiõis, præter duos tantùm

Gen.3. Gen.6. Gen.11. Gen.19. Ezec.16. Ibid. Exod.14. Num.16. Exod.32. Num.11. 21.25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm obedientes voci Domini, omnibus perspicuũ est. Quotiès autem acciderit populũ corruisse, vel regnũ interijsse propter vnius peccatũ vel inobedientiam, siue plati, siue subiecti, longũ est enumerare, sicutì cõtigit in Saul, pro cuius inobedientia regnũ ab eo ablatum, alteriq; datũ legimus. Nam & filius eius Ionathas, in cuius fidei fortitudine victoria data est de aduersarijs, posteà sanctificationis votum transgressus, licèt ignarus concupiuit, & victoriam totius populi perturbauit. Sed & Heli de ordine sacerdotali, quia filios suos satis non correxit, decidit: immò filijs suis meritò ob suas iniquitates corruentibus, corruit sacerdotium, quod de progenie eius ablatũ est: quorum negligentia & iniquitate populus in bello fugatus ac cæsus est, & gloria cum arca Dei Israël, translata est, simul & locus sanctificatiõis eorum dissipatus est: Achan verò propter concupiscentiam inobediens factus, totum populum perturbauit. Pauca quippe de multis prosequuti sumus, vt diligenter animaduertatur, si tot diuinis vltionibus, totq; periculis, tot etiàm damnationibus subiacuerunt contemptores mandatorum Dei, quorum infinitus est numerus, & non solùm illi qui præcepta susceperunt, verùm etiàm qui naturalẽ legem corruperunt: quanto putas reatui subiacebũt gratia Christi redempti, & ab eodem Domino in viam iustitiæ edocti & instructi, si præceptis eius obedire contempserint? Proindè necesse est, vt vnusquisque in ordine suo, p viribus studeat, vt quantùm Deus annuerit, quæ iusserit, adimpleat: & quæ vetuit, caueat: vt non cum contemptoribus damnari, sed potiùs cum executoribus diuinorũ præceptorum valeat remunerari: quoniam non est dubium, quin propter inobedientiam & contemptum præceptorum Dei, regni periclitatio, & animarum proueniat damnatio.

1.Reg.15.

1.Reg.14.

1.Reg.4.

Ios.7.

CAP. X.

Quòd grauiùs puniantur, qui fidem Christi perceperunt, & in malis vitam finierunt, quàm illi qui sinè fide mortui sunt, & tamen bona opera egérunt.

DIci solet à nõnullis Christianis, quòd hi qui in Christo renati sunt, quanq; scelerate viuant, & in malis operibus diem extremum claudant, diuturno atque purgatorio, non tamen perpetuo, sint igne puniendi. Cùm multi hoc adserant, & nullus id verum esse ex diuinis oraculis adstruere valeat, cauendum est, vt hoc non solùm nõ credant, verùm etiàm nec ex ore proferant, nè fortè hoc dicendo, se & alios quodammodò vana securitate deludant. Quòd ergò neminem sola fides Christi sinè operibus, ad regnum prouehat æternum, in præcedentibus iam dictum est. Quòd autem in flagitijs viuentes, & hæc nec pœnitentiæ lamentis, nec eleemosynarum largitionibus redimentes, sed in eis potiùs perseuerantes diem obeunt, atrociora sint tormenta passuri, quàm illi, qui licèt lauacro CHRISTI in ecclesia nequaquàm sunt baptizati, bona tamen opera fecerunt, subtèr testimonia collecta declarant. Ait itaque Petrus: Melius enim illis fuerat, nõ agnoscere viam veritatis, quàm post agnitionem veritatis retrorsùm conuerti ab eo, quod traditum est illis sancto mandato. contigit enim illis illud veri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Et Dominus in Euangelio: Cùm immundus, inquit, spiritus exierit ab homine, vadit per loca arida, quærens requiem, & non inuenit: Tunc dicit: Reuertar in domum meam vndè exiui, & inuenit eam vacantẽ, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & intrant in domum illam, & habitant in ea, & erunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Origenes quoquè in Homilia de initio decalogi: Habitauit enim in nobis immundus spiritus, antequàm crederemus, antequàm veniremus ad Christũ, cùm adhuc fornicaretur anima nostra à Deo, & esset cum amatoribus suis dæmonibus: sed posteaquàm dixit, Reuertar ad virum meum priorem, & venit ad Christum, qui eam ab initio ad imaginem suam creauit, necessariò locum dedit adulter spiritus, vbi vadit ad legitimum virum. Suscepti ergò sumus à CHRISTO, & mundata est domus nostra à peccatis prioribus, & ornata est ornamentis sacramentorum fidelium, quæ nõrant, qui initiati sunt. Item idem post pauca: Non enim domus tantùm, sed templum esse debet, in quo habitet Deus. Si ergò acceptam gratiam negligat, & implicet se negocijs secularibus, continuò ille immundus spiritus redit, & vendicat sibi domum vacantem, & nè iterùm possit expelli, alios secum septem spiritus adhibet nequiores, & fiũt huiusmodi nouissima hominis peiora prioribus. Et Beda in expositione Euangelij Lucæ: Quemcunque enim post baptisma, siue prauitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosternet in ima vitiorum: vndè rectè nequiores tunc in eum spiritus dicuntur ingressi, quia nõ solùm habebit illa septem vitia, quæ septem spiritalibus sunt contraria virtutibus, sed & per hypocrisin ipsas se habere virtutes simulabit, & sunt nouissima hominis illius peiora prioribus: Melius quippe erat ei, viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti. Quod in Iuda traditore vel Simone Mago, cæterisque talibus specialiter legimus impletum. Augustinus quoquè in libro Enchiridion: Credãtur, inquit, in quibusdam etiàm hi, qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in ecclesia baptizantur, nec ab ea vllo schismate vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus viuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis vsque ad huius vitæ vltimum diem pertinacissimè perseuerent, salui futuri per ignem, licèt p magnitudine facinorum, flagitiorumque, diuturno, non tamen æterno, igne puniri.

Iacob.2.

In Enchirid. cap.67.

Sed qui hoc credunt, & tamen catholici sunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur: Nam scriptura diuina aliud consulta respondet. Et paulopòst: Porrò autem si homo sceleratus, propter solam fidem per ignem saluatur, & sic est accipiendum, quod ait beatus Paulus: Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: Poterit ergò saluare sinè operibus fides, & salsum erit, quod dixit eius coapostolus Iacobus: falsum erit & illud, quod idẽ ipse Paulus dixit: Nolite, inquit, errare: neque fornicatores, neque idolis seruientes, neq; adulteri, neque molles, neque masculorum cõcubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Si enim etiàm in istis perseuerantes criminibus, tamen propter fidem Christi salui erunt, quomodò in regno Dei non erunt? Si igitur iuxta euãgelicam sententiam post agnitionem Christi, quis nequiter viuẽdo, spiritum immundum, qui à se tempore baptismatis expulsus est, cum dæmonum septenario sibi numero addito ad se redire facit, pristinamq; domum in se quodammodò vindicare sinit, fiunt illi nouissima peiora prioribus: patet profectò, si in ijsdem nequitijs vitam finierit, grauiùs illum quàm eos, qui licèt fidem Christi non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proindè necesse est, vt vnusquisque fidem CHRISTI, quam percepit, bonis operibus exornet. Et sicut nulli de miseriã cordia Dei desperandum est, ità nemo post hanc vitam iudicij DEI, quod nisi iustum esse non potest, sibi alijsque fauorabiliter molliendo temperet, & propter hoc in hac vita, bonis operibus deditus esse negligat. Quapropter procurandum est, vt dum in hac vita viuitur, bonis operibus insistatur: Admonet quippè Dominus in Euangelio: Vigilate & orate, quia nescitis diem, neque horam. Item: Dies Domini sicut fur in nocte veniet. Item: Ambulate, dum lucem habetis, nè tenebræ vos comprehendant. Et Apostolus: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. His documentis percepimus

fides CHRISTI, bonis semper sit operibus exornanda.

CAP. XI.

Quòd ad ecclesiam orandi gratia frequenter conuenire debeat.

QVia moderno tẽpore Christiani populi deuotio, à deuotione plebium fidelium, quæ sub Apostolis extitit, longè sit impar, in præcedentibus iam commemoratum est. Procùl nempe quorũdam Christianorum deuotio, sicut & in nonnullis alijs, ità & in eo, quòd ad Ecclesiam tepidè conueniunt, ab illius plebis religiosa deuotione distat. Verùm licut sunt plerique qui pio religioso que studio orandi gratia Ecclesiam sæpissimè frequentant, ità econtrariò existunt quidam, qui licèt è vicino habeant basilicam, id tamen perrarò, quod emendatione dignum est, faciant. Vt ergò templa diuinis cultibus mancipata, frequẽter adiri, ibique Deum constanter & deuotè oporteat inuocari, diuinæ scripturæ testimonia subtèr collecta testantur. Legitur itaque in libro Paralipomenon: Apparuit Dominus Salomoni nocte, & ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij &c. Et paulopòst: Oculi quoquè mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Elegi enim & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meũ ibi cunctis diebus. Et in Euangelio Lucæ: Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum: & ipsi adorantes, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Et in Actibus Apostolorum: Erant autem, inquit, perseuerãtes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulopòst: Quotidiè quoquè perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Item ibi: Petrus & Iohannes ascenderunt in templum, ad horã orationis nonam. Origenes quoquè in Homilia de Rebecca: Vereor, inquit, nè istis matri vestræ Ecclesiæ adhuc in tristitia & gemitu, cùm non conuenitis ad audiendum Dei verbum, & vix festis diebus ad Ecclesiam proceditis, & hoc non tam desiderio verbi, quàm studio solennitatis, & publicæ quodammodò remissionis obtentu. Quid igitur ego faciam, cui dispensatio verbi credita est? Vbi vel quandò vestrum tempus inueniam? Plurimum ex hoc, immò penè totum mundanis occupationibus teritis: in foro aliud, aliud in negociatione cõsumitis: alius litibus vacat, & ad audiẽdum

Luc. 24.

Act. 2.

Ibid.

Act. 3.

Origenes.

Sed vereor ne adhuc in tristitia et gemitu Ecclesia filios pariat. An non est ei tristitia et gemitus, cum vos non conuenitis et — sic legit in Origene —

Dei verbis, nemo aut pauci admodùm vacant. Sed quid vos de occupationibus culpo? quid de absentibus cõqueror? Præsentes etiàm in Ecclesia positi, non estis intenti, sed communes & ex vsu fabulas teritis, & verbo Dei vel lectionibus diuinis terga cõuertitis. Vereor nè & vobis dicatur à nomine: Conuerterunt ad me dorsa, & non facies suas. Et post aliqua in eadem: Dicite mihi vos, qui tantummodò festis diebus ad Ecclesiam conuenitis, cæteri dies non sunt festi? non sunt dies domini? Iudæorum est, dies certos & raros obseruare solennes, & ideò ad eos dicit Dominus: Quia neomenias vestras, & sabbata, & diem magnum nõ sustineo: ieiunia & ferias & dies festos vestros odit anima mea. Odit ergò Deus eos, qui vna die putant esse festũ domini. Quia ergò Christiani instàr templi Hierosolymitani, vbi sanguis brutorum animalium effundebatur, basilicas in amore & honore Dei construunt, vbi non iam sanguis taurorum effunditur, sed corpus & sanguis CHRISTI conficitur, & à fidelibus percipitur, & Deus tam euidentibus oraculis loca nomini suo dicata inhabitare, ibique supplicum preces se exaudire polliceri dignatur: & pontifices sub tanta inuocatione eas Deo dedicãt, vt omnes qui illuc deprecaturi veniunt, de quacunque tribulatione ad eum clamauerint, consolationis eius beneficia consequantur, oportet vt remoto negligentiæ torpore, huiusmodi loca ad DEVM exorandum, sibique propicium faciendum, frequenter ac deuotè adeant, dignosque se adspectibus angelorum, quorum conuentus ibi minimè adesse dubitantur, exhibeant. Quòd si etiàm memoratum templum, in quo pecudes mactabantur, tantæ veneration habebatur, vt ad illud non solùm Iudæi diuinæ legis notitiam habentes, verùm etiàm nationes à testamento Dei longè remotæ, orandi gratia concurrerent, sicut habes in Actibus Apostolorum, de viro Aethiope Eunucho, qui venerat adorare in Hierusalem, & reuertebatur, & à Philippo catechizat' & baptizatus est, quantò magis templa Christi, vbi eius caro & sanguis immolatur à fidelibus, sunt religiosis obsequijs veneranda, & assiduis precibus inexcusabiliter frequentanda? Non igitur, sicut se habet quorundam reprehendenda & emendanda consuetudo, propter ædiculas, quas sibi ad votum suum construunt, ibique DEO sacrificium offerri posse & debere cõtendunt, templa, per sacerdotum ministerium, nomini diuino dicata, penitus sunt negligenda, ac relinquenda, præsertim cùm Dominus dicat in lege, Ad locum, quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis, & offeretis in illo loco holocausta ac victimas vestras. Et post pauca: Caue nè offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in eo, quem elegerit Dominus in vna tribuum tuarum. Et in sacris canonibus, in concilio scilicet Laodicensi, est institutum, quòd non oporteat in domibus oblationes ab episcopis & presbyteris fieri.

Esa. 1.

Act. 8.

Deut. 12.

Cap. 6

CAP. XII.

Quòd in Ecclesia CHRISTI non sit ociosis turpibusque fabulis vacandum, & quòd qui hæc faciunt, non solùm sibi peccata non minuant, sed etiàm maiora accumulent.

MVlti Ecclesiam ingressi, non ad Deum puram simplicemque orationẽ dirigunt, quoniam quod ore precantur, hoc etiàm mente non meditantur. De talibus Beda in homilia Euangelij septimadecima: Sunt, inquit, qui intrantes Ecclesiam, multis Psalmodiæ vel orationum sermonibus prolongant, sed alibi corde intendendo, nec ipsi quid dicant, recolunt, ore quidem orantes, sed mentem foris vagantem, omni orationis fructu priuantes, putantes à Deo precem exaudiri, quam nec ipsi quidem fundunt, audiunt. Quod antiqui hostis instinctu fieri, nemo est qui animaduertere nequeat. Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit orantibus multimoda cogitationum leuium, & aliquandò etiàm turpium nocentiumque, phantasmata, quibus orationem impediat, adeò vt nonnunquàm tales, tantosque discurrentium cogitationum fluctus, prostrati in oratione, toleremus. Sunt itaque plerique, quibus potiùs cordi est, vanis & obscœnis consabulationibus vacare, quàm lectionibus diuinis aurem accommodare, quibus etiàm nusquàm tam delectabile videtur esse, futurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora dissoluere, quàm in ecclesia Dei, vbi eum humiliter deuoteque debuerant inuocare, & pecc. cata sua deflere: sed & hoc eiusdem hostis instinctu fieri, dubiũ non est. Quòd autem domus Dei non sit huiusmodi illicitarum actionum, sed potiùs orationũ locus, Dominus docet in Euangelio, dicens: Domus mea, domus orationis est, vos autẽ fecistis eam speluncam latronum. Origenes quoquè vbi de velamine Mosis scribit, ità dicit: Dicendum nobis est priùs, quid sit homo auersus à Domino, vt scire possimus quid sit conuersus. Omnis qui, cùm recitatur verba legis, communibus fabulis occupatur, auersus est: Omnis qui, cùm legitur Moses, de negocijs seculi, de pecunia, de lucris solicitudinem gerit, auersus est: Omnis qui possessionum curis stringitur, & diuitiarum

Beda.

Matt. 21.

cupiditate distenditur, qui gloriatur seculo, & mundi honoribus studet, auersus est. Sed & alius, qui ab his quidem videtur alienus, assistit autem & audit verba legis, & vultu atque oculis intentus, corde tamẽ & cogitatiõibus euagat, auersus est. Quid ergò est conuerti? Si his omnibus terga vertitis, & studio ac mentis solicitudine verbo DEI operam detis, in lege eius die ac nocte meditemini, hoc est conuersum esse ad Deum. Aliqui vestrũm, vt recitari audierint quæ leguntur, statim discedunt: nulla ex his q̃ lecta sunt, inquisitio adinuicèm, nulla collatio, nusquã memoria mandati illius, quo te diuina lex cõmonet: Interroga patres tuos, & dicent tibi: presbyteros tuos, & adnunciabunt tibi. Alij ne hoc ipsum q̃dem patienter expectant, quòd lectiones in Ecclesia recitentur: alij verò nec, si recitentur, sciunt: sed in remotioribus Dominicæ domũs locis, secularibus fabulis occupantur: de quibus ego ausus sum dicere, quia cùm legitur Moses, iam non velamen super cor eorum, sed paries quidam & murus est positus. Augustinus in homilijs ad populũ: Quandò conuenitis, inquit, ad Ecclesiam, pro peccatis vestris orate: nolite scandala concitare, aut ociosas fabulas dicere: in ecclesia stantes, nolite verbosare, sed sacras scripturas patienter audire. Qui enim in ecclesia verba vana loquutus fuerit, & pro se, & pro alijs rationem redditurus est in die iudicij, quia verbum Dei nec ipse audit, nec alios audire permittit. Item idem: Plures sunt, de quorum perditione nimiùm contristor: illos dico, qui venientes ad Ecclesiam, magis litigare cupiunt, quàm orare: & quandò debent lectiones diuinas in Ecclesia intentis auribus tota pietate susc̃ipere, tunc foris causas dicere, & diuersis se student calumnijs impugnare: aliquandò etiàm, quod peius est, aliqui nimiùm iracundia succenduntur, amarissimè rixantur, & turpiter sibi cõuicia & crimina*, & calcib* & pugnis inuicẽ collidũtur. Melius eñ fuerat talibus, ad ecclesiam non venire, q̃ tot malis contra se diuinam iram prouocare. Isti enim etsi cum minoribus peccatis ad ecclesiam veniunt, cum multis criminibus de ecclesia reuertuntur. Item idem: Sunt nanque aliqui, qui in natalibus sanctorum, aut in qualibet festiuitate, causas aut dicere, aut audire volunt, &, quod peius est, non pro veritate, sed pro auaritia & cupiditate. Debent enim causas dicere, & cum iustitia deliberare. Sed alijs diebus, alio tempore, non in sanctorum solennitate, q̃n omnes homines magis debent Deo vacare, q̃ se diuersis litibus impugnare. Item idem: Qñ ad Ecclesiam conuenitis, nolite vos talibus fabulis occupare, vndè possitis peccata acquirere. Nolite vos occupare ad litigandũ, sed potiùs ad orandũ, non vt rixando Deũ offendere, sed supplicando gratiã illius possitis acquirere. Beda in homilia Euangelij vicesima: Cùm fecisset Dominus quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo. Quid ergò fratres mei, quid putatis faceret dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irretitos, qui hostias, quæ sibi immolarentur, ementes, in templo inuenit, & eliminare festinauit? Hæc propter illos diximus, qui ecclesiam ingressi, non solùm intentionem orandi negligunt, verùm etiàm ea, pro quibus orare debuerant, augent. Insuper & arguentes se pro huiusmodi stultitia, conuicijs, odijsq; vel detractionibus insequuntur, addentes videlicet peccata peccatis, & quasi funem sibi longissimum incauta eorum augmentatione texentes, & nec timentes ex eo districti iudicis examinatione damnari. Et paulopòst: Vndè multùm tremenda sunt hæc dilectissimi, & digno expauescenda timore, sedulaque præcauendum industria, nè veniens improuisus, peruersum quid in nobis, vndè meritò flagellari, ac de ecclesia eijci debeamus, inueniat: & maximè in illa, quæ specialiter domus orationis vocatur, obseruandum, nè quid ineptum geramus, nè cum Corinthijs ab Apostolo audiamus: Nunquid domos non habetis ad agenda vel loquenda temporalia? aut ecclesiam Dei contemnitis? Quapropter summoperè omnibus fidelibus procurandũ est, vt nihil in ecclesia inhonestum aut cogitatiõe, aut dicto, aut facto gerant, nè fortè peccatis, pro quibus absoluẽdis confluxerant, peccata accumulantes, nõ absolutionem peccatorum acquirant, sed magis funes, quibus quodammodò ligentur, sibi accumulent.

Beda. Iohan. 2.

1. Cor. 11.

CAP. XIII.

Quòd & in alijs cõpetentibus locis, si locus basilicæ procùl fuerit, oratio ad Deũ, & cõfessio peccatorũ fieri possit & debeat.

SIcut sunt nonnulli, qui orãdi gratia Ecclesiæ limina frequentare negligunt, ità econtrariò existunt pleriq; qui pro eo, q̃ basilicas adire nequeunt, & reliquias sanctorum p̃stò nõ habent: idcircò vota precũ suarum ad Deum vt oportet, supplici deuotione non fundunt, nõ animaduertentes, q̃ Deus non sit minùs in parte, q̃ in toto, sed vbiq; totus, vbiq; p̃sens, vbiq; mirabilis. Vndè ait Psalmista: Quò ibo à spiritu tuo? & à facie tua quò fugiã? Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernũ, ades. Et idem alibi: In omni loco dñationis eius bñdic anima mea Dño. Legitur itaq; in lib. Regũ: Si egressus fuerit populus tuus ad bellũ cõtra inimicos suos p̃ viam, quôcunq; miseris eos, orabunt te contra viã ciuitatis quã elegisti, & contra domum, quam ædificaui nomini tuo, & exaudies in cælo orationem eorum,

Psalm. 138.

3. Reg. 8.

rum, & preces eorum, & facies iudicium eorum. Quòd si peccauerint tibi, (non est enim homo qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captiui ducti fuerint in terram inimicorum suorum longè vel propè, & egerint pœnitentiam in corde suo in loco captiuitatis, & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate sua, dicētes, Peccauimus, iniquè egimus, impiè gessimus, & reuersi fuerint ad te in vniuerso corde suo, & tota anima sua, in terra inimicorum suorū, ad quam captiui ducti sunt, & orauerint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & ciuitatis quam elegisti, & templi quod ædificaui nomini tuo, exaudies in cælo in firmamento solij tui orationem eorū
Dan.6. & preces, & facies iudicium eorum. Et in libro Danielis: Quod cùm Daniel comperisset, id est, constitutā legem, ingressus est domum suā, & fenestris apertis in cœnaculo suo contra Hierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo, sicut & antè facere consueuerat. Apostolus quoquè ait:
1.Tim 2. Volo igitur viros orare in omni loco, puras leuantes manus sinè ira & disceptatione. Hieronymus ad Eustochium: Egredientes hospitium armet oratio: regredientibus de platea oratio occurrat anteq̄ sessio, nec priùs corpusculū requiescat, quàm anima verbo Dei pascatur: ad omnem actum, ad oēm
☞ incessum manus pingat crucem.

Explicit liber secundus.

INCIPIT EPISTOLA episcoporum ad Imperatores.

DOminis præstātissimis, & pietatis gratia p̄ditis Ludouico & Lothario orthodoxis atq; inuictissimis Augustis: Nos famuli vestri, quanuis indigni, tñ episcopi, neo humiliter grates persoluimus, eiusque immensam pietatem & benignitatē collaudamus & p̄dicamus, q̄ vos adeò in suî amorem deuotissimos famulos suos flagrare facit, vt de profectu & exaltatiõe sanctæ suæ ecclesiæ indefinēter cogitetis, eamq̄; vtpotè matrem spiritalem, sicut fideles & dilecti spiritales filij, ad meliora & potiora semper prouehere studeatis. Nam cùm mucro diuinus imperiū vobis diuinitùs cōmissum, interiùs exteriusq̄; merito nostræ iniquitatis multifarijs attereret cladibus, prudenter animaduertentes, q̄ hæc non nisi iusto Dei iudicio euenirent, ilicò scriptis serenitatis vestræ, anno præterito cunctos Ecclesiarū pastores admonuistis, vt quia constabat eos speculatores Dñi existere, & gladiū diuinū super terrā, i. super peccatores Deū grassari, meminerint speculatiõis suæ, & ieiunio triduano ab oīnibus generaliter pacto, vnusquisq; in quolibet ordine positus, diligēter cōscientiā suā conueniret, & vbi se Deū offendisse cognoscebat, maturatò per pœnitentiæ satisfactionē corrigere nō differret. In quibus etiām apicib⁹ inserere vobis placuit, vt si Deus pacē vndiq; & ocium vobis tribueret, in hoc, placitum vestrū generale consumere voluissetis, vt primùm quicquid in vobis, id est, in p̄sona & ministerio vestro corrigendū inuenirēt, Dño auxiliāte, corrigeretis: Deindè quæcunq; in omnibus ordinibus imperij vestri Deo displiceret, inquireretis, & secundùm eius volūtatē cum consensu fideliū vestrorum, ad tramitē rectitudinis reuocaretis, scilicet vt eū vobis, populoq̄; vobis cōmisso propiciū faceretis: Sed quia tēpus optatū exterioribus incursionibus p̄pedientibus, secundùm desiderium vestrum nacti non estis, libuit serenitati vestræ cum quibusdā fidelibus vestris, prēterita hyeme placitū habere, & de his q̄ prēmissa sunt, diligenter tractare, Deiq; voluntatem quærere, & ecclesiæ vobis commissæ vtilitatē prouidere. Quapropter de omnibus, quæ ad tempus emendatiõe digna visa sunt, congrua capitula serenitas vestra digessit, legatosq̄; strenuos delegauit, vt p eadem capitula & flagitia malorū hoīm punirent, & bonorum laude vestræ Cels. notescerent: Inter q̄ etiām statuistis, in quatuor partibus Imperij vestri, conuentus episcoporum vno eodemq̄; tempore fieri, in quibus tractarent, quærerent, atq; cum Dei adiutorio inuenirent de causis ad religionem Christianā, eorumq̄; curā p̄tinentibus, qdā principibus & reliquo populo vel itā, vt diuina authoritas docet, aut aliter teneretur vel qd indè ex parte, aut ex toto dimissum esset, vt non teneretur. Deindè quid in ipsorum, qui pastores populi cōstituti sunt, moribus, conuersatiõe & actibus inueniri posset, quod diuinæ regulæ atque authoritati non concordaret: simulq̄; inueniretur, quæ occasiones in vtroq; ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiāssent, & quicquid de his inuentum fuisset, vestræ Cell. notum facerent: Quod vt Deus posse dedit, nos fidelissimi ac deuotissimi salutis vestræ procuratores, iuxta paruitatē sensūs nostri, p̄ut breuitas temporis permisit, secūdùm sanctam deuotionem & ordinationem vestrā, de causis ad religionem Christianam, nostrumq̄; ministeriū atq; periculū p̄tinentibus: necnon & de his q̄ ad nostrā correctionem & emendationē pertinere p̄speximus, siue de his, quę populis generaliter annuncianda & admonenda fuidimus, capitulatim in præcedentibus adnotauimus libellis, vestræque serenitati legenda, immò probanda, obtulimus. Et quanquàm de his, quæ præmissa sunt, vestro ardentissimo desiderio priùs satisfacere elegerimus, nequaquàm tamen hæc, quæ specialiter ad vestram p̄sonam, ministeriumque p̄tinere cognouimus, obliuioni tradidimus, sed potiùs vestræ saluti prospicientes, non

nulla capitula necessaria, in secundo huius operis libello, ad nomen, ministeriumq̄; vestrum pertinentia, periculumq̄; cauendum solerti studio congessimus, & vobis familiariter admonitionis gratia, porrigēda deuouimus, vt ea diligenter inspiciendo, legendo & audiendo, apertè atq; distinctè vestra cognoscat celsitudo, de quibus, & pro quibus in memoratis conuentibus nostris, secundùm virium nostrarum possibilitatem, fideliter salubriterq̄; egerimus.

EXPLICIT EPISTOLA EPISCOPORVM:

Abhinc sequuntur quædam, quæ ex capitulis conuentūs nostri breuiter decerpsimus, quæ ad nostram fidelium vestrorum laicorum obseruationem & salutem pertinentia, necessaria esse perspeximus. Debinc sequuntur alia, quæ vestræ pietatis deposcenda, valdè salubria esse iudicauimus.

CAPVT I.

Episcopi bene religiosum admonitores.

Gitur quia constat, religionem Christianam per successores Apostolorum salubriter administrari, populisq̄; ad vitam æternam ducatum exhiberi debere: primò necessariū iudicauimus, vt quicquid in nobis reprehensibile, sacrisq̄; ministerijs, quibus indigni mancipamur, inconueniens & indecēs, contrariumq̄; videbatur, toto adnisu, Domino opem ferente, corrigeremus: Id est, in vita nostra & doctrina, & conuersatione & morum probitate, & studio prædicationis, & in consacerdotum & ministrorum, subiectorumque nostrorum correctione, diligentiorem deincèps cum omni studio & solicitudine, curam & prouidentiam adhiberemus. Et vt nos non tantùm in cupiditatibus mundanis & curis & solicitudinibus, sed potiùs in diuinis officijs implicaremus, & in scholis habendis, & educandis militibus sanctæ Dei ecclesiæ operam daremus, quæ nos, DEO miserante, in omnibus pro viribus imitari, & exercere ad nostram & vniuersorum salutem cupimus, inquantùm nobis diuina fauente gratia, facerdotalis libertas, & optatum ocium attributum fuerit. Nam & in statutis conuentibus primò omnium pari voto, pariq̄; consensu decreuimus, vt vnusquisq; nostrūm in parochia sua dictis & exemplis, plebes sibi subiectas ad meliora incitare studeret, easque vt seà malis cohiberent, & ad Deum ex toto corde conuerterent, solicitè admoneret, Deumque quem peccando sibi iratum fecerant, digna pœnitentia satisfactione, & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere satagerent, necnon & pro vita vestra, coniugum, prolisque vestræ incolumitate, Dei immensam misericordiam cernuis precibus implorarent.

CAPVT II.

De diuersorum malorum patratoribus.

SVnt sanè diuersorum malorum patratores, quos & lex diuina improbat & condemnat, pro quorum etiàm diuersis sceleribus & flagitijs, populus fame & pestilentia flagellatur, & ecclesiæ status infirmatur, & regnum periclitatur. Contra quos nos eorum malitiam exaggerantes, quanquàm in sacris eloquijs satis sunt execrati: nos necessarium præuidimus, iterùm nostra admonitione & exhortatione p̄cauēri omninò oportere. Sicut sunt diuersarum pollutionum patratores, quas cùm masculis & pecoribus nonnulli diuersissimis modis admittunt, quæ incomparabilem dulcedinem pijssimi creatoris ad amaritudinem prouocantes, tanto grauiùs delinquunt, quanto contra naturam peccant. Pro quo etiàm scelere, igne cælesti conflagratæ, infernique hiatu quinque absorptæ sunt ciuitates: necnon & quadraginta, & eo ampliùs millia stirpis Beniaminæ mucrone fraterno confossa sunt. Hæc porrò iudicia & euidentes vindictæ declarant, quàm execrabile & detestabile apud diuinam maiestatem hoc vitium extet. Extant & alia pernicio sissima mala, quæ ex ritu gentilium remansisse dubium non est: vt sunt Magi, harioli, fortilegi, venefici, diuini, incantatores, somniatorum coniectores, quos diuina lex irretractabiliter puniri iubet, de quibus in lege dicitur: Anima quæ declinauerit ad magos & hariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini & estote sancti, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Custodite præcepta mea, & facite ea, quia ego Dominus, qui sanctifico vos. Et alibi: Magos, & hariolos, & veneficos terræ, viuere nè patiamini. Dubium etenim non est, sicut multis est notum, quòd à quibusdam præstigijs atque diabolicis illusionibus ità mentes quorundam inficiantur poculis amatorijs, cibis, vel phylacterijs, vt in insaniam versi à plerisque iudicentur, dum proprias non sentiunt contumelias. Ferunt enim, suis maleficijs aëra posse conturbare, & grandines immittere, futura prædicere, fructus & lac auferre, alijsque dare, & innumera à talibus fieri dicuntur. Qui vt fuerint huiusmodi comperti viri seu fœminæ, intantùm disciplina & vigore principis acriùs corrigēdi sunt, inquātum manifestiùs ausu nefando & temerario, seruire diabolo nō metuunt. De his quoquè in concilio Ancyritano tit.

Gene.19. Iudic.20. Leuit.20. Exod.22.

xxiij. ità ſcriptum eſt: Qui diuinationes expetunt, & more gentiliũ ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſcemodi homines introducunt exquirẽdi aliquid arte malefica, aut expiſcandi cauſa, ſub regula quinquennij lateant, ſecundùm gradus pœnitentiæ definitos. Oportet enim hęc in omnibus, & maximè in his locis, vbi illicitè & impunè multi ſe poſſe hoc perpetrare confidunt, vt ſtudioſiùs & diligentiùs admoneãtur, & ſeueriùs corrigantur. Sunt & alia deteſtanda vitia, q̃ ità habentur, quaſi naturaliter in vſu, vt ea perpetrantes, quanti ſint diſcriminis, non aduertãt: Sicut ſunt ea, quæ Apoſtolus apertè enumerat, id eſt, Ebrietates, comeſſationes, contentiones, iræ, rixæ, diſſenſiones, detractiones, inuidiæ, inimicitiæ, quæ homines, iuxta eundẽ Apoſtolũ, à regno DEI excludunt: ità enim inquit: Quoniã qui talia agunt, regnũ Dei non conſequentur. Intantùm em̃ ea impudenter & fidenter quidã cõmittunt, vt meritò de illis dici poſſit, Lætantur cùm maleſecerint, & exultãt in rebus peſſimis. Vndè oportet, vt omnes Chriſtiani hæc & ſubtiliter intelligant, & ſtudioſiſſimè caueant, nè fortè ea perpetrãtes, & alia bona perdant quæ agunt: & propter hæc à regno Dei ſe alienos faciant. Similiter etiàm de ocioſo ſermone, pro quo iuxta Domini vocẽ, omnes reddituri ſumus in die iudicij rationẽ: de ſcurrilitate, & ſtultiloquio, & maledictionibus, quoniam iuxta Apoſtolum, maledicentes regnũ Dei non poſſidebunt, de mẽdacio, de periculoſo, noxio, aſſiduoq; iuramento, & obſcœnis turpibusq; cãticis, omnibus Chriſtianis omninò intelligendũ & obſeruandũ eſt, vt ſummoperè ab his ſe caueant, nè his ſtudentes, per negligẽtiam detrimentũ patiantur ſuarum animarũ. Hęc igitur quæ breuiter præmiſſa ſunt, primùm (adiuuante diuina gratia) à nobiſmetipſis abdicãdo, formam & exemplũ aliis præbere volumus, & fidelib⁹ veſtris humiliter innoteſcere, & fideliter denunciare neceſſariò iudicauimus. Sed & parochias noſtras omnes admonẽdo inſtruere cupimus, nè, quod abſit, per ſuam ignorantiã & noſtrã negligentiam, huiuſcemodi mortiferis ſubiaceãt periculis. Congeſſimus etiàm in opere cõuentũs noſtri nõnulla alia capitalia ad veſtram, fideliumq; veſtrorum obſeruationem & ſalutem pertinentia, quorum hîc, omiſſa prolixitate, mentionẽ tantùm facimus: Scilicet quòd nõſſe eos oporteat, coniugium à Deo eſſe conſtitutum, & quòd nõ ſit cauſa luxuriæ, ſed cauſa potiùs filiorũ appetendorum. Et vt virginitas, ſicut doctores noſtri tradũt, vſq; ad nuptias ſit cuſtodienda, & q̃ vxores habentes, neq; pellicem, neq; concubinã habere debeant, quomodò etiàm in caſtitate vxores ſuas diligere, eisq;, vtpotè vaſi infirmiori, honorem debitũ debeant impendere: Et quòd cõmixtio carnalis cum vxoribus, gratia fieri debeat prolis, nõ voluptatis: & qualiter à coitu prẽgnantium vxorum viris abſtinẽdum ſit, & quòd, niſi cauſa fornicationis, vt Dominus ait, non ſit vxor dimittẽda, ſed potiùs ſuſtinenda: Et quòd hi, q̃ cauſa fornicatiõis, dimiſſis vxoribus ſuis, alias ducunt, Domini ſententia, adulteri eſſe notentur: ſiue etiàm qualiter inceſta à Chriſtianis cauenda ſint, & quòd loca Deo dicata frequentiùs deuotiusq; à fidelibus ad Deum exorandum, ſibiq; propicium faciendum, ſint adeunda: & quòd in baſilicis Deo dicatis, non ſit ſabulis ocioſis, turpibusq; & obſcœnis ſermocinatiõibus vacandum, & negocia ſecularia, publicaq; placita habenda: & quòd qui hæc in eccleſia DEI faciunt, maiora ſibi peccata accumulent: de iuſto iudicio iudicando, & munerum acceptione cauenda, de falſo teſtimonio vitando, & de detractione cauenda, necnon & de cæteris, quæ dinumerare longum eſt. Sunt etiàm & alia plura flagitia pneceſſariò corrigenda, quæ nos ideò hîc inſerere non neceſſariũ duximus, quoniam ſatis euidenter in veſtris capitulis compræhẽſa eſſe ſcimus, quæ vos veſtra authoritate, & fidelium conſultu, per ſtrenuos miſſos veſtros corrigenda eſſe cenſuiſtis.

Galat.5.

Prou. 2.

Matt.12.

1.Cor.6.

CAPVT III.

De iniuſtis inæqualibus que menſuris atq; ponderibus.

DE menſurarum nanq; inæqualitate, & modijs iniuſtis, & ſextarijs, quæ Domini lege haberi prohibentur, qualiter res ad certam correctionem perduci poſſit, nõ ſatis perſpicuè nobis patet, eõ quòd in diuerſis prouincijs, diuerſæ ab omnibus penè habeãtur. Hoc tamẽ modis omnibus optamus & monemus, vt in vnaquaq; prouincia Imperij noſtri, iuſſu atq; terrore celſitudinis veſtræ, nullus duplices menſuras in ſua dominatione aut habeat, aut haberi permittat: quoniam hac occaſione multos pauperes affligi in pleriſque locis cognouimus, & ad paupertatem miſeriamq́ deueniſſe.

Leuit.19.

CAPVT IIII.

De presbyteris non paſſim per diuerſa mittendis.

VT presbyteri, ſicuti hactenùs factum eſt, indiſcretè per diuerſa nõ mittantur, nec ab epiſcopis, nec ab alijs prælatis, nec etiàm à laicis, nè fortè propter eorũ abſentiã, & animarũ pericula, & Eccleſiarũ, in quibus conſtituti ſunt, negligantur officia.

CAPVT V.

De diei Dominici obſeruatione.

SAlubriter admonemus cunctos fideles, vt diei dominico debitum honorẽ & reuerentiam exhibeant: Quoniã huius dehonoratio, & à religione Chriſtiana valdè abhorret, & ſuis violatoribus animarum periculum proculdubiò generat. CAP.

CAPVT VI.

Vt Miſſarum celebrationes in locis incongruentibus non fiant.

IN conuentibus ſerenitatis veſtræ iam admonitum eſt, quòd conſecratio corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, per domos & ædiculas quaſdam, ad quorũdam libitum præparatas, & per alia quę libet incõgrua loca, fieri non debeat, excepto, quandò in itinere pergitur, & id in alijs locis, quàm in baſilicis Deo dicatis, vel etiãm in altaribus ab Epiſcopo conſecratis, nè populus Dei ſinè Miſſarum celebratione, & corporis & ſanguinis Dominici perceptione remaneat, neceſſitas fieri compellit. Nunc iterùm atq; iterùm admonemus, vt poſthabitis ædiculis, quas vſus inolitus, Capellas appellat, baſilicæ Deo dicatæ, ad Miſſarum celebrationem audiendam, & corporis & ſanguinis Dominici perceptionem ſumendam, aſſiduè deuoteque adeantur.

CAPVT VII.

De his quæ amiſſis viris indiſcretè ſibi velum imponunt.

DE nobilib⁹ porrò fœminis, quę amiſſis viris, repentè velantur, & in propijs domibus diuerſas neceſſitates opponentes, reſidere delectantur, iamdudum in alijs conuentibus coram ſerenitate veſtra ventilatum & definitum eſt, vt nulla illarum taliter ſe velari, inconſulto Epiſcopo ſuo, attentaret: quoniam per huiuſcemodi velationem noxiam ſibi libertatem acquirere, & per diuerſa vagari cupiant. Illudq́ue Apoſtolicum minimè præ oculis habentes, quo dicitur: Vidua quę in delicijs eſt, viuẽs mortua eſt, animarum ſuarum ſalutem paruipendunt. Vndè neceſſè eſt, vt quod hactenũs erga eas admonendo ſacerdotalis auctoritas explere nequiuit, id terror Imperialis atq; poteſtas ob earum ſalutem adimpleat.

CAPVT VIII.

Hæc ſunt etiàm capitula, quæ à veſtra pietate adimpleri flagitamus.

PEtimus humiliter veſtram excellentiã, vt per vos filij & proceres veſtri, nomẽ, poteſtatem, vigorem & dignitatem ſacerdotalem cognoſcant. Quod ex verbis Domini facilè intelligere poſſunt, quibus beato Petro, cuius vicem indigni gerimus, ait: Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælo: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælo. Et alibi diſcipulis generaliter dicit: Accipite Spiritum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Illud etiàm ad exemplum eis reducendum eſt, quod in eccleſiaſtica hiſtoria Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait: Deus, inquit, conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoq; iudicãdi: & ideò nos à vobis rectè iudicamur, vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari: propter quod Dei ſolius inter vos expectate iudicium, & veſtra iurgia quæcunq; ſunt, ad illud diuinum reſeruentur examen. Vos etenim nobis à DEO dati eſtis Dij, & conueniens non eſt, vt homo iudicet deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deos diſcernit.

Matt.18.

Ibid.

Pſal.81.

CAPVT IX.

SEd & hoc illis ad memoriam reducendum eſt, qualiter beatus Proſper in libro, quem de contemplatiua & actuali vita ſcripſit, laudem ſacerdotum compræhenderit: Ipſis enim, inquit, id eſt, ſacerdotibus propriè animarum curandarum ſolicitudo commiſſa eſt, qui pondus populi ſibi commiſſi viriliter ſuſtinẽtes, pro peccatis omnium velut pro ſuis infatigabiliter ſupplicent Deo, ac velut quidam Aaron incẽſum contriti cordis & humiliati ſpiritus offerentes, quo placatur DEVS, auertant iram futuræ animaduerſionis à populo, qui per Dei gratiam diuinę voluntatis ſiunt indices, Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis aſſertores, prauæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & malè ſibi conſcijs, etiàm ipſo viſu terribiles, vindices oppreſſorum, patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cæleſtium præmiorum, exempla bonorũ, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipſi ſunt decus Eccleſiæ, in quibus ampliùs fulget Eccleſia: ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis, innititur omnis multitudo credentiũ: Ipſi ianuæ ciuitatis æternæ, per quas, omnes qui credunt, ingrediuntur ad Chriſtum: Ipſi ianitores, quibus claues datæ ſunt regni cælorum. Ipſi etiàm diſpenſatores regiæ domũs, quorũ arbitrio in aula regis æterni diuidũtur gradũs & officia ſingulorum. Licèt enim ſanctorũ præcedentium ſacerdotum vita & meritis longè inferiores ſimus, idem tamen ſacrum miniſterium, quod indigni ſuſcepimus, nõ minoris authoritatis & dignitatis exiſtit. Et quanquàm tanto miniſterio indigni ſimus, propter illum tamen, cuius miniſterium gerimus, in nobis non eſt contemnendum.

Lib.2. ca.3.

Exod.30.

Leuit.16.

Num.16.

CAPVT X.

ILlud etiàm ſpecialiter neceſſariũ veſtræ ſuggerere pietati duximus, vt fideles veſtri per vos admoneantur & inſtruãtur, quatenùs quãdò aliquid nobis veſtra celſitudo de noſtra correctione vel veſtra, necnõ & illorum ſalute tractãdum cõmittit, vt nõ per inanem & falſam ſuſpicionem contra nos ſcandalum ſumant, & finè cauſa in nos detrahendo Deum offendant. Et vndè ſibi ſalutem ſperare & acquirere debuerant, culpam incurrant. Quia nos nihil aliud quærere, aut tractare deliberamus: nec noſtri officij eſt,

Universidad de Deusto Biblioteca

rij est, vt faciamus, nisi quod ad nostrũ debitum ministerium, & illorũ salutẽ pertinet. Et ideò non debemus ante tẽpus per suspicionẽ iudicari, sed patienter expectari, donèc ipsa veritas manifestũ faciat, vtrùm magis audiendi, an improbandi simus. Nos eñ si forte euenerit, vt aliquid siniſtrę opiniõis de nobis fama sparserit, Deo nobis opẽ ferente, id æquanimiter tolerare & possumus, & debemus. Ipsi verò à culpa immunes esse nõ possunt, dum patrũ & fratrũ intẽtionem sinè causa reprehendere nõ metuunt. Quoniam hoc summoperè elaborandũ est nobis & vobis, vt semper inter pastores ecclesiarũ & gregẽ Christi, pax & cõcordia, vnanimitasq; seruetur. Nisi enim charitatẽ & cõcordiam in inuicẽm habuerint, deũ (sicut oportet) propitiũ habere non merebantur. Quapropter sicut præmissum est, cùm Deo inspirante vestra pietas, de ecclesiastica & cõmuni vtilitate aliquid nobis tractare præcipit, nõ est nobis fas mẽtiri: quia aliquãdò veritatẽ sinè graui periculo ad tẽpus reticere, nunq; tamẽ interrogati de ipsa veritate, sinè graui discrimine possumus mẽtiri. Sed quia veritas sæpè odiũ generat, & sermo Dei aduersarius à nõ nostris carnalibus voluptatibus describitur, tñ ei in via, id est, in præsenti vita cõsentiendũ est. Sic etiàm erga nos agẽdum est, vt quotiescunq; interrogati veritatem pferimus, quanq; nonnulli infirmi sinè causa scandalizẽtur, nobis tñ consentiendũ est propter ipsam veritatẽ, quorũ saluti atq; vtilitati nullatenùs (quod absit) obesse, sed potiùs iuxta iniunctũ nobis officiũ, cõsultũ vsquequaq; cupimus exhibere: Quoniã nõ rerum, vt quidã arbitrãtur, ambitiõe, sed animarũ magis delectamur saluatiõe, attẽdẽtes illud Apostoli. Non enim vestra quæro, sed vos. CAPVT XI.

1. Cor. 4.

2. Cor. 12.

CVm sacri canones bis in anno cõcilia celebrari iubeant, illud obnixè à vestra pietate deposcimus, vt saltem vel semèl in anno libertas opportuni tẽporis cõcedatur, quòd hæc ad honorẽ Dei, & vtilitatem sanctæ Dei ecclesię, multorumq; correctionem, congruenter decenterq; fieri possint. Quoniã si hæc semèl (vt dictũ est) in anno, per vnamquanq; prouinciam celebrata fuerint, & honor ecclesiastic⁹ vires ordinis sui obtinebit, & impudẽtia quorundam superborũ clericorũ, quæ passim, authoritate canonica calcata, auribus Imperialibus molestiam ingerit, cessabit: & impũnitas diuersorum flagitiorũ locũ delitescendi, quẽ nunc habet, nõ habebit: & alia multa, quæ hactenùs, secùs q̃ Ecclesiastica disciplina docet, incesserunt, ordinẽ suũ, Dño auxiliante, seruabunt. CAPVT XII.

Nicen. cõc. cap. 5.

SImiliter etiàm obnixè ac suppliciter vestræ celsitudini suggerimus, vt morẽ paternum sequentes, saltẽ in tribus congruentissimis Imperij vestri locis, Scholæ publicæ

Scholæ publicæ vt instituendæ.

ex vestra authoritate fiãt, vt labor patris vestri, & vester per iniuriã, quod absit, labefactando nõ depereat. Quoniã ex hoc facto, & magna vtilitas, & honor sanctę Dei ecclesiæ, & vobis magnũ mercedis emolumentũ, & memoria sempiterna accrescet.

CAPVT XIII.

SImiliter & hoc à vestra pietate necessariò duximus expetendũ, vt sacerdotes, & Leuitæ, & sequẽtis ordinis clerici, qui in diuersas Imperij vestri partes, maximeq; in Italiæ regionẽ fuga lapsi sunt, vestra authoritate, per missos vestros diligenter perquirantur, & in præsentiam vestrã venire cõpellantur, & per vestrã clementiam vnicuique ecclesiæ, à qua per contumaciã defecerunt, restituãtur. CAPVT XIIII.

ILlud quoq; nihilominùs à vestra pietate suppliciter flagitamus, vt monachi & presbyteri, necnon & clerici, qui postpositra canonica authoritate, passim palatiũ adeũt, & vestris sacris auribus importunissimã molestiam inferunt, vestra authoritate & potestate deterreantur, nè hoc facere præsumãt. Quoniã in huiuscemodi facto, & vigor ecclesiasticus conténitur, & religio sacerdotalis, & professio monastica vilior efficitur.

CAPVT XV.

ILlud etiàm obnixè vestram sanctã, pijssimamq; deuotionẽ suppliciter monendo depoſcimus, vt ob amorẽ & honorẽ Dei, & animæ vestræ salutẽ, morem paternum sequentes, quasdã sedes Episcopales, quæ rebus proprijs viduatæ, immò adnullatæ esse videtur, dum tẽpus habetis, & opportunitas se præbuerit, de carũ sublcuatione & cõsolatiõe cogitetis, memores semper, quomodò progenitores vestri huiuscemodi pijssimis studijs intenti fuerint.

CAPVT XVI.

SEd & illud à vestra pietate fieri deposcimus, vt in quadã parte parochiæ angarij & rangarij, vbi turpissimã & nefandissimã, & ipso dictu fœdissimã rem perpetrari audiuimus, nulli vestri fideles existãt, qui per potestatẽ Imperialẽ vestrã, simul cũ eorum authoritate, quorum Parochię sunt, idem malũ ab illo loco, quantocyùs radicitùs euellãt. CAPVT XVII.

ITerum suppliciter admonendo, vestræ suggerimus serenitati, vt vestro solertissimo studio, vestraq; Imperiali authoritate tam temeraria Christianorũ sanguinis effusio, in regno vestro fieri non sinatur, semper illud attendẽtes, quod dñs post diluuiũ dixerit famulo suo Noe: De manu hominis & de manu viri & fratris eius, requirã animã hominis. Quicunq; effuderit humanũ sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus est homo. Et in lege: Qui occiderit hominem, morte moriatur. Et Apostolus: Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non

Genes. 9.

Exod. 20.

non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. DEI enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sinè causa gladium portat: DEI enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. De illo enim specialiter diuina authoritas dicit: Gladium Dei portat, ad vindictam malorum, non de quolibet alio. Econtrariò verò, nescimus qua pernoxia adinuentione à nonnullis vsurpatum est, vt hi qui nullo ministerio fulciuntur, propter sua odia, & diuersissimas voluntates pessimas, indebitum sibi vsurpant, in vindicandis proximis & in interficiendis hominibus vindictæ ministerium, & quod rex saltem in vno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium: & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt, vt rex faciat propter Dei vindictam.

1. Pet. 2.

CAPVT XVIII.

DE Abbatibus verò, canonicis & regularibus, & de Abbatissis, quæ sanctimonialibus præesse videntur, siue de laicis quæ monasteria habent, illud tantummodò vestræ pietati deposcimus, vt nunc in præsenti placito, à vestra serenitate expresè admoneantur, vt de seipsis, cæteris bonum exemplum præbeant, & religiosè, sicut decet, conuersentur: & quod vniuscuiusque professioni inconueniens est, & in sacris voluminibus prohibetur, omninò caueant. Et loca sibi à vobis concessa deperire & destrui per negligentiam non dimittant. Et congregationes sibi commissas, siue spiritaliter siue temporaliter paterno affectu gubernare, eisque necessaria stipendia administrare non negligant, nè fortè propter aliquam inopiam & diuina officia negligantur, & ipsæ congregationes irreligiosiùs viuere compellantur. Et vt nostram admonitionem libenter audiant, benignè suscipiant & obedienter adimpleant. Quoniam si illi nostris admonitionibus parueriut, nos, Deo auxiliante, id per nostrum studium pro viribus efficere cupimus, vt ipsa religio semper in melius proficiat, & merces vobis exindè accrescat, necnon & periculum, quantùm fieri potest, caueatur animarum, & ab auribus vestris amoueatur pro hac causa tædium querelarum.

CAPVT XIX.

POstulamus etiàm, vt celsitudo vestra missis vestris specialiter iniungat, vt ad hæc peragenda studiosi & veri adiutores existãt. De presbyteris & capellis palatinis, contra canonicam authoritatem, & Ecclesiasticam honestatem inconsultè habitis, vestram monemus solertiam, vt à vestra potestate inhibeantur: Quoniam propter hoc & honor Ecclesiasticus vilior efficitur, & vestri proceres & palatini ministri, in diebus solennibus, sicut decet, vobiscũ ad Missarum celebrationes non procedunt. Nam & obnixè deprecamur, vt in obseruatione diei Dominici, sicuti iamdudùm vos deprecati sumus, debitam adhibeatis curam: quatenùs, nisi magna compellente necessitate, in ipsa die à curis, & solicitudinibus mundanis, quantùm potestis, vos exuatis: Et quod tantæ diei veneration competit, & vos faciatis, & vestros sacro vestro exemplo & doceatis, & agere compellatis.

CAPVT XX.

DE perceptione verò sacri corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, nihilominùs monemus, vt quod Christianæ religioni expedit, & sicut vobis à patribus nostris admonitum est in alijs conuentibus, quandò possibile fuerit, faciatis, & vestro exemplo vobis famulantes, vt hoc faciant, instruatis.

CAPVT XXI.

DE capitulo siquidem, quod propter honorem Ecclesiasticum, in generali conuentu, vestra celsitudo se constituí velle decreuit, tantummodò vestram pietatem deposcimus, vt secundùm Dei voluntatem, quod melius exindè vobis visum fuerit, ad effectum incunctanter perducatis.

CAPVT XXII.

ITerùm monendo, magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, vt deincèps in bonis pastoribus, rectoribusque in Ecclesijs Dei constituendis, magnum studium, atque solertissimam adhibeatis curam: quia si aliter factum fuerit, & ordo Ecclesiasticus suam non habebit dignitatem, & religio Christiana in multis labefactando, detrimenti sui iacturam patietur, & animæ vestræ, quod non optamus, periculum generabitur.

CAPVT XXIII.

SImiliter deposcimus, vt in Abbatissis constituendis vestrum specialiter caueatis periculum, sicut vobis sæpè est admonitum, & per diuinam authoritatẽ crebriùs manifestatum. Sed & hoc obsecramus, vt in eligendis adiutoribus vestris, & Reipublicæ ministris, qui vice vestra populum Dei regere, & gubernare atq; iudicare debent, solertissimam prouidentiam habeatis, semper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Mosen dicitur: Prouide, inquit, de omni populo viros potentes & timentes Deũ, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam: & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicẽt populum omni tempore: Quicquid autem maius fuerit, referent ad te, & ipsi minora tantummodò iudicent, leuiusque tibi sit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta eius poteris sustẽtare. Vndè & in lib. Deuteronomij: Iudices, inquit,

Exod. 18.

Deut. 1.

quit, & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus dederit tibi per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Item ibi: Dixiq; vobis in illo tempore, non possum solus sustinere vos, quoniam Dominus Deus vester multiplicauit vos, & estis hodiè sicut cæli stellæ plurimi. Dominus DEVS patrum vestrorum addat ad hûc numerum multa millia, & faciat vobis sicut locutus est: Non valeo solus vestra negocia sustinere, & pôdus & iurgia. date è vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tribus vestris. Sed & in libro Paralipomenon ità legitur: Constituitque rex Iosaphat iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iudæ munitis per singula loca, & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim est apud Dominû Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.

Deut.16. Exod.18. Num.11.

2.Par.19.

CAPVT XXIIII.

ROgamus etiàm vestram pietatem propter diuinam misericordiã, vestramq; salutem, ac totius populi vtilitatem, necnon & regni honorem atque stabilitatem, vt vestra pietas solertissimam vigilantiam adhibeat, quatenùs consiliarij & dignitatis vestræ ministri, custodesque animæ vestræ & corporis, qui debent esse intra regnum alijs decus & bonitatis exemplum, & in exteris nationibus bonæ opinionis condimentum, charitatem, pacem atque concordiam, omni simulatione & calliditate postposita, adinuicèm habeant, vt secundùm Dei voluntatem & vestram honestatem, atque totius regni profectum communiter decertent, & veri vobis adiutores in omnibus concorditer existant: veriq; adiutores vestri, & totius regni salubriter esse tunc poterunt, si vnanimes extiterint, & inuicèm dilectionem habuerint. Decet quippe, vt sacra domus vestra cunctis spectabilis appareat, & imitabilis existat, & fama sanctæ opinionis, siue alios imperij vestri subiectos, siue exteras nationes abundantissimè perfundat. Vbi igitur omnes dissensiones & discordiæ dirimendæ, & omnis malitia Imperiali authoritate est compriméda, necesse est, vt quod in alijs corrigere decernit, in ea minimè reperiatur.

CAPVT XXV.

NAm & hoc humiliter obsecrãdo admonemus, vt liberos vestros, quos vobis diuina pietas largiri voluit, in timore Dei iugiter diligenterq; erudiatis, sicuti & facitis: Et vt in mutuæ dilectionis charitate, & fraternitatis amore atque vnanimitatis concordia vicissim consistant, sedula paternaque admonitione insistatis: Et nè illicitis actibus creatoris sui offensam incurrant, prouida, solertique circunspectione nihilominùs inuigiletis: attendentes beatũ Iob, cuius studium (vt beatus Gregorius in Moralibus libris scribit) circa filios erudiendos tale extitit, vt non solùm eos exteriùs perfectos opere & sermone efficeret, verùm etiàm eorum corda, sacrificij oblatione mundaret. Attendite etiàm Dauid instruentem Salomonem filium suum, de quo in primo libro Malachim legitur: Ego, inquit, ingredior viam vniuersæ terræ: confortare, & esto vir fortis, & obserua custodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius, & custodias cæremonias eius, & iudicia eius, & præcepta & testimonia, sicut scriptum est in lege Mosis. Et in libro Paralipomenon: Tu autem Salomon fili mi scito Deum patris tui, & serui ei corde perfecto, & animo voluntario. Attendite etiàm Tobiam, de quo legitur, quòd cùm factus esset vir, accepit vxorem Annam ex tribu sua, & genuit ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium suum: Omnibus, inquit, diebus vitæ tuæ, habeto Deum in mente, & caue, nè aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Ità enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodò potueris, ità esto misericors, &c. Item paulopòst: Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nequàm patiaris crimen scire. Superbiam nunquàm in tuo sensu dominari permittas: In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Et idem non post multa: Consilium semper à sapiente perquire. Omni tempore benedic DEO, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. Item idem: Audite ergò filij mei patrem vestrum, Seruite Domino in veritate, & inquirite, vt faciatis quæ sunt beneplacita illi: & filijs vestris mandate, vt faciant iustitias & eleemosynas, vt & sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute sua.

Tob.2.

Tob.4.

Tob.4.

Tob.14.

CAPVT XXVI.

HIs omnibus prælibatis, notescimus vobis, quòd ea quæ in capitulis vestris nobis tractanda commisistis, scilicet quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas doceat, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte, aut ex toto dimissum sit, vt non teneatur, fatemur, quia in his capitulis quæ superiùs continentur, necnon in his quæ præsenti anno conscribi, & per missos vestros ob vitia compri-

comprimenda, per imperium vestrum direxistis, multa demonstrata sunt, quæ à pastoribus ecclesiarum, & à principibus & reliquo populo hactenùs neglecta extiterũt, & aliter quàm diuina authoritas se habeat, in ijs eos egisse & agere, deprehendimus. Sed si hęc nostra sacerdotalis admonitio, effectum DEO operante, per vestrum bonum studium ab hinc obtinuerit, credimus, quòd multa quæ à multis aliter quàm diuina authoritas se habeat, dimissa sunt, quæ non tenebantur, corrigentur. Nam & illud quod in eisdem capitulis continetur, vt manifestum fieret, quæ causæ id effecerint, vt sacerdotes & principes à recto tramite deuiassent, exceptis præmissis capitulis, in quibus, sicut diximus, multa negligebantur: speciatim tamen vnum obstaculum ex multo tempore iam inoleuisse cognouimus, id est, quia & principalis potestas diuersis occasionibus interuenientibus, secùs quàm authoritas diuina se habeat, in causas ecclesiasticas prosilierit, & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in secularibus negocijs & solicitudinibus mundi vltrà, quàm debuerant, se occupauerint: Et hac occasione aliter, quàm diuina authoritas doceat, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est. Sed quia DEO miserante, à progenitoribus, & genitore vestro, & à vobis multa correcta gratulamur, si ea quæ admonemus, prosperum successum habuerint, credimus, quòd ad perfectionis statum vestra intentio, nostraque deuotio, DEO cooperante, peruenire poterit. Veruntamen quia nouimus statum huius regni, sub tali conditione & tenore creuisse, atque dilatatum esse, & à prudentissimis sanctisque prædecessoribus nostris, siue scilicet ab Episcopis, siue à principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse, propter hæc quæ suo tempore dici poterunt, & pondus tantæ considerationis paruitatis nostræ vires excessit, quoniam nec ocium, nec spatium temporis, nec plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas expascebat, habuimus. Et ideò hæc, congruentiori tempore, vita comite, si Deus ità annuerit, tractanda ac consideranda distulimus: Quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adiutorio principum, & multitudine atque deuotione, necnon & studio sacerdotum, & obedientia vel concordia populi, & congruentia loci, temporisque spatio.

CAP. XXVII.

POrrò de Episcopali libertate, quam, Deo annuente, vestroque adminiculo suffragante, adipisci ad Dei seruitium peragendum cupimus, suo in tempore vobis dicenda, atque vobiscum conferenda reseruauimus: Quatenùs ità sit, vt & nosmetipsos saluare, populoque nobis subiecto vtiliter, salubriterque prodesse, atque pro vobis, & stabilitate imperij vestri liberiùs valeamus Domini misericordiam exorare, & de vestris obsequijs, & regni adiutorio solatium debitum minimè subtrahatur: sed, si possibile fuerit, potiùs augeatur.

Explicit liber tertius Synodi Parisiensis.

SYNODVS AQVISGRANENSIS SVB LVDOVICO PIO Imperatore.

IN Nomine sanctæ Trinitatis, cùm conuenissemus Episcopi, quorum nomina subtèr adnectentur, synodali euocatióe conuocãte nos gloriosissimo & ormo Augusto, gratia inspirãte diuina Aquisgrani palatij in secretario basilicæ sanctæ genitricis Dei Mariæ, quod dicitur Laterani, Anno incarnationis Domini nostri IESV CHRISTI DCCC. XXXIII. Indictione XIIII, anno verò imperij prædicti Cæsaris XXIIII, VIII scilicet Iduum mensis Februarij, & ibi de statu sanctæ DEI Ecclesiæ, admonente sereniss imo, atque totius religiõis denotissimo præfato Imperatore, tractare cœpissemus: pari consensu Primò visum est, normam vniuersæ religionis atq; ecclesiasticæ disciplinæ in duabus consistere personis, pontificali videlicet atque Imperiali: de qua re Gelasius Romanæ sedis venerabilis Episcopus ad Anastasiũ scripserit ità Imperatorem: Duo sunt, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, authoritas scilicet sacrata pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiàm pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. Vndè etiàm Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ, ità scribit:

Est in Tomo 2. Cõc. pag. 303.

Quantùm pertinet, inquit, ad huius temporis vitam, in Ecclesia nemo pontifice potior, & in seculo Christiano Imperatore nemo celsior inuenitur.

CVm hæc quippe ità se habeant, primò, ô venerande Cęsar, omnipotenti Domino vestræque benignissimæ excellentiæ exultantibus præcordijs immensas referimus gratias, qui nos instinctu diuino per deuotissimum à se electum atq; cõstitutum admonitorem, tam misericorditer tamque clemẽter admonere dignatus es, iuxta consuetudinem beatissimæ memoriæ genitoris vestri: vt memores ministerij nostri, diuinitùs nobis licèt indignis collati, pro modulo possibilitatis, officio sacerdotali secundùm omnipotentis Dei voluntatem operam dare studeremus. Reuolutis igitur à vestra nobis benignissima deuotione collatis tribus capitulis, id est, vt ventilentur, sinè quo Episcopi episcopale ministerium absq; offensione diuina vllo modo perficere non possunt: aut quid vnumquenq; Episcoporum scire oporteat atq; implere, nec omninò ignorare absq; periculo liceat: vel etiàm quid ad ornatum sanctæ Dei Ecclesię & ministerium sacerdotale pertineat, sinè quo nec sacerdotis vita probabilis esse potest, nec competens honor illis à cæteris deuotè impendi: quidq; hoc, sinè quo communis omnium salus ac saluatio esse non potest, sacerdotum videlicet totiusq; populi. Quibus perfacilè, succinctim ac debitè per singula respondere non possumus: sed quia iuxta assertionem vestram primò reperimus temporum varietate, & ordinum confusione perplura, quæ ad sanctæ Dei Ecclesiæ ornatum erigi debebant, quoquo modo neglectu elapsa, quæcunq; in nobis nostrisq; in his neglecta videntur officijs, omni deuotione omniq; exoptatione, prout omnipotens posse annuerit, erigenda, atque vt in perfectiorem statum vertantur, omninò diuina suffragante gratia operam dare desideramus: vestrã siquidé nihilominùs supplici admonitione & affectu charitatis excellentiam admonentes, si quæ sunt Ecclesiastici iuris vestra pijssima gubernatione erigenda, vt per vos, vestrosq; Christianæ religiõis commilitones subleuentur. Decæterò nouerit serenitas vestra iam, vt prædictum est, quæ in ecclesiastico ordine confusa videntur, ea nos pro modulo vniuscuiusq; capacitatis perquirere, & inspecta, quantùm ad nos pertinet, Domini opitulante gratia, restaurare cupimus, & vt fiat magno desiderio optamus. Perspicientes ergò deuotionẽ vestrã sanctã, & Deo (vt credimus) amabilẽ, non mediocri laude magnificentiã Dei nostri magnificãdam, eandemq; deuotionem valdè necessariam sanctæ Dei ecclesię duximus, atq; benigno affectu cõmissa considerandaᵉ suscepimus, non aliquid nouũ quærentes, nec cõtra veritatis religionem quid statuentes, sed statuta antiquorũ patrum, innouantes, quæ per desidiã quorundã labefactari visa sunt: in quo cũ ordine ac propter inusitatũ vel inueteratũ vsum obliuioni tradita, vt ad pristinũ nõ adiuuante gradũ releuentur, capitulis strictim adnectendũ censuimus. De duabus siquidẽ personis, quas principales in hoc mũdo esse nõ dubiũ est, sacerdotalẽ prout sub tanto tẽporis spatio posse nõ denegat, nõnulla, quæ ad hoc pertinere visa sunt, sub breuitate adnexuimus.

I.

Initiũ enim episcopalis culminis post diuinã prædestinationẽ esse videtur, quomodò quisq; ad culmẽ huius honoris peruenorit. Ideoq; placuit cõuentui humilitatis nostræ, vt sicut sæpè authoritate diuinarũ scripturarum, scilicet B. Petri apostoli in Simonem Magũ damnatione, necnon & canonũ sanctione, sed & B. Gregorij adhortatione sancitũ est, nullus episcopale ministeriũ per ambitionem munerũ attentare præsumat, sed is ad episcopale officium perueniat, si secundùm Apostolũ viuat, id est, irrepræhensibiliter, sobriè, prudenter, pudicè, ornatè cum hospitalitate, cũ doctrina: nõ vinolenter, nõ iniuriosè: modestè, non litigiosè, nõ cupidè. Oportet etiàm pontificem propriæ domui esse benè præpositum, & testimoniũ habere bonum ab his, qui foris sunt, vt doctrinã Dei nostri exornet in omnibus. Nos autem etiàm adiungentes, & ab his, qui intùs sunt conuersantes cum Episcopo, habere testimonium omnẽ Episcopũ oportere.

II.

Pòst verò, vt Episcopus, iuxta regulam à B. Paulo Apostolo decretam, ministerium peragat episcopale: At qui secùs gesserit, canonum coërceatur authoritate.

III.

Decernit etiàm Apostolus hospitalitatẽ esse sectandã ab Episcopo, quã in pluribus reperimus locis neglectã. Ideoque placet, vt deinceps in singulis ciuitatibus & monasterijs iuxta modũ rerum, hospitalitas ordinetur aduenientiũ: & placuit omnibus episcopis, vt quocunq; sit loco episcopus, cõfessis adgreget pauperes semper ad refectionem.

IIII.

Interdicit intereà Apostolica authoritas litigiũ omni Epõ: quam & nos authoritatẽ benigno amplectẽtes animo, cõstituimᵉ, vt nullᵉ Episcoporũ se litigiosis immisceat cõtentionibus: sed neq; irreligiosis vel indisciplinatis locutionibus, tã in domibus q̃ in forinsecis conuenticulis omninò indulgeat.

V.

Cupiditatem porrò, tanquàm radicem omniũ malorũ, & Apostolica dãnat sententia, & ab omni ordine Ecclesiastico canonica perturbat interdictio: ità vt statuerit nullam clericorum de qualibet re fœnus accipere. Quorum authoritatem & nos secuti decreuimus, immò illorum authoritati adsensum præbuimus, vt nullus Episcoporum vel ministrorum ipsorum deinceps pro distributione sacrorum ordinum, pro dedicatione sanctæ ecclesiæ, seu pro acceptione sacri Chrismatis, vel pro immutatione titulorũ aliquid exigere præsumat: & qui fecerit, cõuictus canonicæ subiaceat disciplinæ.

Nicen. Syn. cap. 18.

VI.

Sobrietatem verò, quam Apostolus Episcopo habendam docet, adeò nos eam nobis sectandam statuimus, vt nullus sacerdotum ebrietatis deprauatione se aut ministerium suum vilescere faciat, quo meritò reprehensibilis videatur: quia legimus ebrietatem dedecus esse cuiq; Christiano, sectari, quanto magis sacerdotibus? Vndè Apostolus inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Legitur & alibi, sic oportere episcopum bibere, vt quasi non bibisse videatur. Quapropter deinceps quicunque huius ordinis huic noxio vitio inseruiens deprehensus fuerit, censuimus, vt secundùm statutum canonicum, Quicunq; ebrietati deseruit, aut desinat, aut deponatur.

Ephes. 5. 1. Tim. 3.

VII.

In ipsa autem vita sacerdotum pensandum est, qualiter quisque doceat, sicut ait egregius doctor beatus Gregorius, vt rectè docens infirmitatem suam quotidiè omni considerationis cognoscat, nè aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio extollat. Priùs ergò appetitum timor temperet, pòst autem magisterium quod suscipitur, vitam commendet: ac deindè necesse est, vt pastoralis vitæ bonum, quod viuendo ostenditur, etiàm loquendo propagetur.

In Præfat. Pastor. & lib. Pastoralis.

VIII.

Doctrina autem sacerdotalis secundùm cuiusque qualitatem omnibus sufficiens esse debet, modesta, prudens, discreta, honesta atq; vtilis: nec minùs exemplũ boni operis doctrinæ conueniens in sacerdotibus esse debet, vt quod ore doctrina profert, vitæ meritum iustæ operationis, verba sacerdotis omnibus delectabilia faciat exequenda, vitamq; probabilem commendet.

IX.

In libro Pastorali beatus Gregorius inquit: Tantùm debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantùm distare solet à grege vita pastoris. Oportet nanque, vt emetiri se solicitè studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æstimatione populus grex vocatur. Sit ergò necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, benè agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus: internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in internorum solicitudine non relinquens.

X.

Eiusdem Papæ ex eodem libro: Inter hæc necesse est, vt rector solerter inuigilet, nè hunc cupido placendi hominibus pulset, nè cùm studiosè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora subministrat, se magis à subditis diligi, quàm veritatem quærat: nè cùm bonis actibus fultus à mundo videtur alienus, hunc authori reddat extraneum amor suus. Lib. 2. cap. 8.

XI.

Didicimus sanè nonnullos Episcopos in gubernandis congregationibus sibi subiectis, canonicis videlicet, & monachis, & sanctimonialibus hactenùs valdè negligentes extitisse, & ob id multos in sui detractionem & contemptum prouocãsse: ità vt nonnulli alij prælati in eorum parochijs constituti, eorum praua exempla secuti, suas similiter congregationes neglexerint. Quos & fraterno & synodali conuentu admonendos esse necessariò duximus, vt ab hac negligentia deinceps se cohibeant, & cæteris se imitabiles præbeant: nè fortè propter illorum incuriam, & diuinæ seruitutis contemptus, & pericula promoueantur animarum, & auribus excellentiæ vestræ molestia ingeratur, & nostræ mediocritati in sacris conuentibus tædium & opprobrium inferatur.

Comperimus etiàm quosdam socios ordinis nostri, non causa necessitatis aut vtilitatis, sed potiùs auaritiæ & propriæ delectationis sæpissimè propria ciuitatis suæ sede relicta, cleroque neglecto, remotiora loca frequentare: de qua re & destitutio diuini cultús, & prædicatio in plebibus, & cura subiectorum postponitur, & hospitalitas negligitur. Quod nè vlteriùs à quoquam sinè ineuitabili necessitate & certa vtilitate fiat, pari consensu inhibuimus.

COnsultum etiàm est in propositione secundi capituli, commissumq; ventilandum, quid vnumquenque Episcoporum scire oporteret atq; implere, nec omninò ignorare absq; periculo liceret,

I.

Primò visum est omnibus, vnumquenq; Pontificum scire oportere fidem synceram, (vt à principio sumamus exordium, omnium bonorum ponentes fundamentum) id est, qualiterᵉ illum fidem ac credulitatẽ sanctæ Trinitatis in vnitate deitatis sibi tenere atq;

atq; credere conueniat, ac cæteros perfectè instruere, qualiter & ipsi credendo salui fieri possint.

II.

Summos itaq; sacerdotes inexcusabiliter nôsse oportet, vt ex veteris nouique Testamenti scriptis, quæ vera sunt, salutiq; omnium proficua proferre doctè sciant, videlicet quantùm diuina gratia cælitùs adspirare cuique dignatur: quia neminem in hac incertitudine positum, assequi omnia posse certum est, quousquè illò perueniatur, vbi erit Deus omnia in omnibus.

1.Cor.15.

III.

Nec minùs medicinam spiritualem consiliumque salubre animarum pastores populi scire oportet, vti medicos spirituales, asserente sanctissimo pontifice Gregorio atque dicente, Quia artium ars est regimen animarum. Quis autem * interiora vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et ideò metuendum est, cordis se esse medicos profiteri sacerdotes, ministerij sui ignaros.

Pastoral. li. 2.cap.1.

*cogitationum

IIII.

Conuenit insuper sacerdotali ministerio scire formam Euangelicã, documenta Apostolica, canonum instituta, normam regulæ pastoralis, à sanctissimo pontifice Gregorio editæ, nè iuxta eundem sanctissimum virum, ab imperitis, quod absit, pastorale magisterium aliqua temeritate vsurpetur, aut vilescat.

V.

Sed & hoc scire conuenit, quantùm rector sacræ legis meditationibus esse debeat intentus, iuxta quod in libro Pastorali habetur, id est, quòd omne bonum ritè à rectore agitur, si supernæ formidinis & dilectionis spiritu afflatus, studiosè quotidiè sacri eloquij præcepta meditetur, vt in eo vim solicitudinis & erga cælestem vitã prouidæ circunspectionis, quam humanæ conuersationis vsus indesinenter destruit, diuinæ admonitionis verba restaurent, & qui ad vetustatem vitæ per societatem secularium ducitur, ad amorem semper spiritalis patriæ, compunctionis adspiratione renouetur.

Lib.1.ca.11.

VI.

Sic deniquè ignorari non licet, quanta debet esse diuersitas atque discretio in arte prædicationis, prout in libro Pastoralis digestum habetur, ità inquiente S. Gregorio: Vt enim ante nos longè reuerendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpè nanque alijs officiunt, q̃ alijs prosunt. Ideoque rector scire debet discretiones personarum, quæ in eodem libro, à pleniùs scire volentibus inueniri possunt.

In Prologo li.3.Pastora.

VII.

Similiter scire conuenit præsulibus res ecclesiasticas non vt proprias, sed à Domino sibi pro aliorum necessitatibus commissas, atque iuxta Prosperi documentum, nihil aliud esse res Ecclesiæ, quàm vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, idcircò summoperè est decertandum, nè aliquis pontificum ea, quæ Ecclesiasticis tradita sunt ministerijs, pro remissione peccatorum, aut alijs aptanda officijs, aut pauperibus eroganda, nè aliquis ea propria cupiditate aut potentum terrore, parentumque procuratione ad alios vsus retorqueat: nè fortè quod alijs extat remissio peccatorum, ipsis sit damnationis augmentum: sed potiùs solerti meditatione indigẽtibus eas, & ecclesiasticis ministerijs distribuat, nè exindè à Domino velut inutilis dispensator damnetur, verùm, quod beatius est, desiderabili voce laudetur, iuxta Euangelicæ parabolæ exemplum: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini Dei tui.

Decim. ad templa dand. 2. cap.

Matt.25.

VIII.

Statutum etiàm est, vt vel semèl in anno, id est, in quinta feria, quæ est in cœna Domini, vnctio sancti olei, in quo saluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Episcopis non negligatur, sicut nunc vsque neglecta est, sed omni deuotione iuxta traditionem Apostolicam ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur.

Chrisma consecr.

IX.

Vespertinales quoquè in vigilia Paschæ meliùs celebrandæ visæ sunt, propter lætiam resurrectionis Domini, quàm diuturtendæ.

X.

De Litania quoq; maiore, atque de Rogationibus ventilatum est: sed communi consensu ab omnibus electum atque decretum, iuxta morem Romanum, vij. Calendas Maij, illam celebrationem secundùm consuetudinem nostræ ecclesiæ omittendã.

Litania maior.

Rogatio.

XI.

Dignum etiàm duximus, vt vnusquisq; Episcoporum studeat ministros suos, pro modulo possibilitatis, benè instruere, vt si fortè contigerit aliquem Episcoporum tardiloquũtem esse, aut infirmitate aliqua impeditũ, habeat tamen ministrum doctum, qui eius vice pabula verbi diuini populo administrare possit: vel etiàm si Episcopus de hac mortalitatis luce transierit, vt ecclesia, si à Domino factum fuerit, doctore futuro non indigeat.

XII.

Constat

Rom.13.

Constat igitur, quia quicunq; potestati à Domino datæ resistit, iuxta Apostolicum documentum, DEI ordinationi resistit. Et idcircò in commune statuimus, vt si quispiam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, deincèps timore, aut cupiditate, aut qualibet suasione à Domino & orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiàm sacramentum fidelitatis illi promissum violauerit, & eius contrarijs maleuola intentione quolibet modo se copulauerit, gradum proprium canonica atq; synodali sententia amittat. Quòd si quisquam laicus superiùs comprehensa facere tentauerit, sciat se ab vniuerso gradu anathematizandum. Quia verò de vita atque doctrina Episcoporum, quæ in posterum seruanda, necnon tenenda de pluribus perpauca diuinę authoritatis documentis prædiximus, necesse est etiàm, vt de sequentibus ordinibus aliqua adiungamus.

Caput primum de ordine Rectorum.

VT Abbates canonici gregibus sibi commissis instanter inuigilent, & geminam eis pastionem impendant, id est, cibi & verbi, quatenùs absque murmurationis vitio Domino seruire valeant. Simul etiàm, vt prædicti Abbates Ecclesiastica iura intemerata custodiant, videlicet vt cognoscant, cuius prænomine notentur, in eo quòd Abbates vocati sunt, quod & intelligitur in typo Christi, nomen spiritalis patris. Ideoque semetipsos nomini, quod accipiunt, conforment, vt subditis & spiritalibus filijs exemplum præeũdo & informando religiosè exhibeant. Ideoque non conueniat ministerio ipsorum aliqua turpia, aut secularia, vel etiàm inania quæque sectari, quæ contra religionem esse noscuntur: sed potiùs canonicè, religiosè, castè, sobriè atq; piè & iustè vita eorum omnibus sibi commissis æternæ felicitatis ducatum præbeat, & inquantùm ipsi abbates, abbatumq; subiecti Episcopis proprijs, pro se suisq; omnibus rationem reddituros nouerint, tanto eorum consilio atque authoritate modis omnibus mancipentur.

CAP. II.

ABbates verò monachorum oportet peruigili studio gregis sibi commissi curam gerere, videlicet, vt finè quibus esse non possunt, temporalia subsidia administrent, tantoq; id studiosiùs decertẽt agere, quanto sciunt exteriùs nihil contingere licere. Simul etiàm diuinæ lectionis studio iugiter eos informent, nè aut temporali desolati auxilio, diuinum opus explere neglegant, aut torpentes ocio in laqueum tentationis incidãt. Ipsos etiàm monachos passim, & quasi absq; canonicę authoritatis iugo effrenatos, per secularia negocia minimè oportet discurrere, & villicis atq; secularibus curis inseruire: sed secundùm institutionem canonicã, in quibus renunciauerunt, contentos esse, & neq; secularibus, neq; ecclesiasticis negocijs, nisi in causa necessitatis, accepta tamen propriæ ciuitatis Episcopi licentia, interesse.

CAP. III.

MOnachi interea non debent paruipendere pastores suos, in cuiuscunq; parochia consistentes, sicut aliqui faciunt.

CAP. IIII.

EPiscopi ministros non sectantes auaritiam per parochias suas constituant. Comperimus quorundam Episcoporũ ministros, id est, chorepiscopos, archipresbyteros, & archidiaconos, non solùm in presbyteris, sed etiàm in plebibus parochiæ suę auaritiam potiùs exercere, quàm vtilitati ecclesiasticæ dignitatis inseruire, populiq; saluti consulere. quam negligentiam, immò eorum execrabile ac damnabile cupiditatis vitium omnes in commune deincèps vitandum statuimus. Pertimescenda porrò & vigilanter cauenda est sacerdotibus Domini, Heli sacerdotis ruina, qui filios suos indignè agentes, Deumq; prauis suis actibus ad iracundiam prouocantes, sacrificioq; Domini iniuriam irrogantes, quia verbis tantùm & non verberibus corripuit, eis diuina iustaque vltione ruentibus ruit. At si fortè (quod absit) vllus Episcoporum deincèps sectatores auaritiæ ministros in parochia sua constituerit, & eorum cognitã prauitatem authoritate pastorali acriter ferire detrectauerit, exemplum negligentis Heli sacerdotis imitari se cognoscat, & synodali correptioni modis omnibus subijciendum. Nam & in consensu communi statuimus, vt vnusquisq; episcoporum super archidiaconos suos deincèps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum auaritiam & morum improbitatem multi scãdalizantur, & ministerium sacerdotale vituperatur, & in ecclesijs à sacerdotibus multa propter eos negliguntur.

1.Reg.2.

1.Reg.4.

CAP. V.

PResbyterorum verò qui præsiunt Ecclesiæ Christi, & in cõfectione diuini corporis & sanguinis consortes cum Episcopis sunt, ministerium esse videtur, vt in doctrina præsint populis, & in officio prædicandi, nec in aliquo desides inuenti appareant. Item vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, scientes se pro certo reddituros rationem pro ipsis in die iudicij, quia cooperatores oneris nostri esse proculdubiò noscũtur. Quapropter ab ortu natiuitatis cuiusque ad se pertinentis prædictam curam habeat, nè aliquis eorum absque renatione sacri baptismatis moriatur. Post acceptum autem sacrum baptisma, sinè manûs impositione Episcopi non remaneat: ac deindè imbua-

Officiũ presbyterorũ.

imbuatur scire orationem Dominicam, atq; symbolum. Posteà verò, qualiter viuere debeat, doceatur. Si fortè vitiosus vel criminosus apparuerit, qualiter corrigatur, prouideat. Si autem infirmitate depressus fuerit, nè confessione atque oratione sacerdotali, necnon vnctione sanctificati olei, per eius negligentiam careat. Deniq; si finem vrgentem perspexerit, commendet animam Christianam Domino Deo suo more sacerdotali, cum acceptione sacrę communionis, corpusque sepulturę, non vt mos est gentilium, sed sicut Christianorum.

CAP. VI.

DE presbyteris & eorum ecclesijs, vndè multa negliguntur, & scandala generantur, in nostra discussione quatuor nobis pericula apparuerunt. Primò, quia nonnulli eorum, ab ipsis sacerdotibus quadam securitate accepta, nec ea quæ ad cultum diuinum pertinent, faciunt, neq; in restauratione & luminaribus ecclesiæ studium habent, nec etiàm senioribus suis debitam reuerentiam exhibent, & insuper ecclesias suas expoliant, & in prediola sua propria trãsferunt. Quæ omnia ad negligentiam eorum pertinere deprehendimus. Ob id verò quadam occasione accepta seniores eorum permoti, in tantam audaciam prorumpunt, vt eos etiàm illicitè & inhonestè atque irreuerenter tractare presumãt. Vndè summoperè omnibus modis ab hinc prouidendum iudicauimus, vt ea quæ à domino Imperatore, consensu Episcoporum, ob honorem & amorem Dei ecclesijs concessa sunt, non in auaritiam presbyterorum, aut in rapacitatẽ episcopalium ministrorum cedant, sed in vtilitatem ecclesiæ, & in vsus clericorum & pauperum deueniant.

CAP. VII.

ILlud quoq; non minùs periculosum esse didicimus, quòd in quorundam episcoporum parochijs quosdã presbyteros contra interdicta sanctorum canonum, fœminas in domibus suis nõ solùm habitare, sed etiàm ministrare sibi faciunt, quas & laqueũ sacerdotib⁹ persæpè extitisse, & multos hac occasione in scandalum & in detractionem corruisse cognouimus. Quæ transgressio & tempore genitoris vestri, & vestro in conuentibus episcoporum secundùm authoritatem Canonicam prohibita, sed necdùm ad correctionem plenè est perducta. Vndè in cõmune censuimus, vt hi, qui tantę transgressiõis incorrectores hactenùs extiterint, si ab hinc huius rei correptores esse negleRom.1. xerint, iuxta Apostoli sentẽtiam, quasi consentientes malorum coerceantur.

CAPVT VIII.

SImiliter de illis presbyteris, qui contra statuta canonum villici fiunt, tabernas ingrediuntur, turpia lucra sectantur, & diuersissimis modis vsuris inseruiunt, & aliorum domus inhonestè & impudicè frequẽtant, & comessationibus & ebrietatibus deseruire non erubescunt, & per diuersos mercatus indiscretè discurrunt, obseruandum iudicauimus, vt ab hinc districtè & seueriterq; coerceantur, nè per eorum illicitam & indecentem actionem, & ministeriũ sacerdotale vituperetur, & quibus debuerant esse in eorum exemplum, deueniant in scãdalum.

CAPVT IX.

NEcessarium etiàm in quibusdam reperimus ecclesijs, vt clericorum ordo maiori adstringatur disciplina & custodia, ampliorique; foueatur stipendiorũ copia, vt occasione temporaliũ subsidiorum, sanctarum non depereat institutio rerum.

CAPVT X.

DE eorundem porrò presbyterorũ vita, quæ (vt vos verè fatemini) ridiculo habẽtur, quantùm nobis posse est, curabimus, vt minùs perfecti eorũ actus ad debitũ reuocentur statum. Vestrum autẽ erit precipere laicis, vt ipsi congruum eis & debitum impendant honorem, & in eos, qui contra eos perperàm gesserunt, congrua procedat castigatio, quatenùs & illi corrigãtur, & reliqui terreantur.

CAP. XI.

DEcernimus etiàm, vt presbyteris nulla omninò cohabitet fœminarum: contemnentes autem hanc constitutionem, periculum proprij sustinere gradũs.

CAPVT XII.

ILlud nanq; necessarium visum est de monasterijs puellarum, quæ in quibusdã locis lupanaria potiùs vidẽtur esse, quàm monasteria propter negligentiam stipendiorum, aut certè insolertiam prælatarum, Vndè postulandum est, vt religiosi viri ad hoc dirigantur, vt talia inquirant, & secundùm religionem Deo placabilem emendare studeãt, sicuti superiùs de clericis decreuimus.

CAPVT XIII.

ADmonendæ etiàm sunt prælatæ monasteriorũ, vt subditas moribus probis atque exemplis præcedant, & de necessarijs subditarum victualibus ad proprios vsus subditis subtrahere non presumant nè & illæ indè, occasione videlicet minorationis victũs atque vestimentorum, in laqueum incidant diaboli. Sed deinceps illæ ouium incidant diaboli. Sed deinceps illæ ouibus Christi præferendæ sunt, quas contagio vitiorum non coinquinet, sed religionis deuotio commendet. Nam illud perspicuum est, quæ necdùm nouerãt esse filiæ in disciplina religionis, nec in sese religionis normam habentes, matres religiosarum fieri non posse.

CAPVT XIIII.

ADmonẽdæ prælatæ sunt, vt præuideant, nè in ipsis monasterijs multimodi

sint anguli vel talia loca, quæ sint tenebrosa, aut certè visui prælatorũ occulta, in quibus Deus pro sceleribus inibi commissis ad iracundiam prouocetur.

CAP. XV.

IN custodijs verò congregationum tam canonicorum, quamque monachorum, necnon sanctimonialium, summoperè studendum censuimus, vt in omnibus locis claustra eis præuideantur, religioni eorum congruentia, sed & habitacula domorum, in quibus religio Deum sequi volentibus perfici atq; augeri possit, potiùs q̃ vitia nutriri. Hoc tamen vt non negligatur à platis congregationũ, missis dñicis committatur. Modus autem erga ipsarũ congregatiõum disciplinã hic esse debet, id est, vt canonici secundùm id quod cõtinetur in libro, qui de eorũ vita collectus est, religiosè conuersentur: Monachi verò, secundùm traditam à B. Benedicto regulã vnanimiter, quantũcunquè posse est, cuiusq; religionis regulam vitam in omnibus sectentur. Sanctimoniales deniquè secundùm id, quod earundem sexũs fragilitati congruit, religioni cũ omni diligentia subdantur. Hæc nos fideles & deuotissimi famuli & oratores vestri, iuxta paruitatem sensũs nostri, prout breuitas temporis permisit, secũdùm sanctam ordinationem vestram de his, quæ ad nostram, & consacerdotum subiectorumque nostrorum correctionem & emendatiõem pertinere perspeximus, pauca de multis sanctarum scripturarum excerpentes exempla, licèt perplura inibi ad hæc pertinentia non ignorentur: quæ si per singula adnotarentur, nec etiàm anni volutiõem ad hoc posse credimus sufficere: ideoque, vt diximus, pauca succinctè ordinatim que (vt videtur) adnotauimus.

Vita Canonicorum.

Monachorum.

Sanctimonialium.

CAP. XVI.

COmmuni consensu insuper censuimus, vbicunquè possibile fuerit, vnicuique ecclesiæ suus præsideatur ab episcopis presbyter, vt per se eam tenere possit, aut etiàm priori presbytero subiugatus, ministeriũ sacerdotale ꝑficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorũ immineutia perspeximus, videlicet in officijs diuinis, quanq; Missarũ celebratiões per omes ecclesias sibi cõmissas agere possent, cætera officia, q̃ ad diuinũ cultũ pertinent, propter impossibilitatẽ & multitudinem ecclesiarũ, quodammodò neglectu elapsa: similiter & fidentiæ in baptismate infirmorum, & in confessiõe querentiũ, atque in cõmunione periclitantiũ, perplura remansisse. Ideoque congruentius, vt suprà dictum est, oñibus videtur, cuiq; congruere ecclesiæ, propriũ habere presbyterum. His itaq; sic se habentibus, nunc quia communium salutem perspiciendam atque considerandam dignum duximus: petimus insupèr iam, quia labor ad ea quæ præposita sunt inquirenda, additus est, vt non in tædium auditui vertatur, sed potiùs ad audiẽdum aures accommodentur, supplici deuotione rogamus.

Tertium quoquè capitulum, duobus superioribus capitulis ex parte conuenire videtur, in vita scilicet atque doctrina sacerdotum: in quibusdam verò pariter cum sacerdotibus principes & omnem populum Christianum tangere non dubitatur, sed & in vtroque ordine partim defecisse. In sacerdotibus enim defecit, authoritate sacerdotalis ministerij labente, quantùm in ipsorum studio aliquid minùs fuit, quàm conueniret. In principibus, scilicet in illis, quos vos benuola intentione enutrire studuistis atque sublimãstis, non permanente dilectione, sed abundante iniquitate, & refrigescente multorum charitate. Sed nunc quia de his, quæ præmissa sunt, vestro ardẽtissimo desiderio priùs satisfacere studuimus: illud tamen, quod ad vestram specialiter personam ministeriumque pertinere cognoscimus, nullatenùs obliuioni tradidimus, sed potiùs vestræ saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria fideliter collegimus, & vobis familiariter admonitionis gratia deuoteque porrigenda deuouimus. Similiter quædam ad filios vestros pertinentia, quædam verò ad commilitones vestros non minùs pertinentia. Nec prætereundum dignum iudicauimus, vt apertè atque distinctè inspiciendo, legendo & audiendo vestra cognoscere possit solertia, filiorumque vestrorum, ac cæterorum omnium industria, de quibus & pro quibus conuenienter humilitatis nostræ secundùm virium possibilitatem nostrarum fideliter tractauimus, pro communi omnium perpetua salute.

CAP. I.

VT quid rex dictus sit. Isidorus in libro Sententiarum scribit: Rex eñ, inquit, à rectè regendo vocatur. Si enim piè & iustè & misericorditer regit, meritò rex appellatur: si his caruerit, non rex, sed tyrannus est. Antiqui autem (vt idem Isidorus in libro Etymologiarum scribit) omnes reges tyrannos vocabant, sed posteà piè & iustè & misericorditer regentes, regis nomen sunt adepti: impiè verò, iniustè, crudeliterque principantibus non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Vndè & beatus Gregorius ait in Moralibus: Viros nanque sanctos proindè vocari reges in sacris eloquijs didicim⁹, eò quòd rectè agant, sensusque proprios benè regant, & motus resistentes sibi rationabili discretione componant. Rectè igitur illi vocãtur reges, qui tam semetipsos, quamq; subiectos benè regendo * pacificare nouerunt.

Rex vndè dictus.

Tyranni qz

Est Isidori lib. 3. Sentẽ. cap. 48.

* modificare

CAP. II.

AD quid etiàm constitutus sit Imperator, Fulgentius in libro de veritate p̃destinationis & gratię, scribit: Clementissimus quoquè Imperator non ideò est misericordiæ vas, præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatûs accepit, sed si in imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate p̃dit', culmẽ regiæ dignitatis sanctæ religioi se subijciat: si magis in timore seruire Deo, q̃ in timore dñari populo delectet: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatẽ: si se magis diligendũ q̃ metuẽdum cunctis exhibeat: si subiectis salubriter consulat, si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat: si præ omnibus ità se sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ meminerit filiũ, vt eius paci atq; tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur Imperium, dum ecclesiastico statui per oñem terram consulitur, quàm cùm in parte quacũque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Vndè & Isidorus dicit: Principes nanque seculi nonnunquàm intra Ecclesiã potestatis adeptæ culmina tenẽt, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Cæterùm intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod non prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpè per regnum terrenum cæleste regnum proficit, vt qui intra Ecclesiam positi, contra fidem & disciplinã Ecclesiæ agunt, rigore principum conterãtur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ vtilitas exercere non prævalet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat. Salomon in prouerbijs: Misericordia & veritas custodiunt regem, & roborat clementia thronum eius. Pro. 20.

CAP. III.

REgale nanque ministerium specialiter est, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iustitia, & vt pacem & concordiam habeant, studere. Ipse enim debet primò defensor esse ecclesiarum, & seruorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipsius enim terror & studium huiuscemodi, inquantùm possibile est, esse debet: primò, vt nulla iniustitia fiat: deindè, si euenerit, vt nullo modo eam subsistere p̃mittat, nec spem delitescẽdi siue audaciam malè agendi cuiquam relinquat, sed sciant omnes, quoniam si ad ipsius notitiam peruenerit quippiam mali, quod admiserint, nequaquàm incorrectum aut inultum remanebit, sed iuxta facti qualitatem, erit & modus iustæ correptionis. Vndè oportet, vt ipse qui iudex est, iudiciũ causamq; pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat, nè fortè illi qui ab eo cõstituti sunt, & vicem eius agere debent in populo, iniustè aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant. Scire autem vnumquemq; cuiuslibet sit ordinis, oportet, qa si de otioso sermone Deo rationem reddituru est, Mat. 12 multò magis de ministerio diuinitùs sibi commisso.

CAP. IIII.

DE ministerio autem regis ità Iob loquitur: Cumque sederem quasi rex Iob 29 circunstante exercitu, 'eram tamen mœrentium consolator: Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, quòd liberâssem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ cõsolatus sum. Iustitia indutus sum, & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperũ, & causam, quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Salomon: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat oñe Prou. malum intuitu suo. Item idem in libro Sapientiæ: Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Item ibi: Sap. 1. Audite ergò reges & intelligite, discite iudices finium terræ: præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est vobis à Domino potestas, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cùm essetis ministri eius, non rectè iudicâstis, neq; custodistis legẽ iustitiæ, neq; secundũ voluntatem Dei ambulâstis. Horrêdè & citò apparebit vobis, qm̃ iudiciũ durissimũ in his q̃ præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahit personã cuiusquã Dominus, nec reuerebitur cuiusquã magnitudinem: qm̃ pusillum & magnũ ipse fecit, & æqualiter pro omnibus cura est illi. Extant & alia innumera sacrarum scripturarum testimonia, regio nomini & officio cõuenientia, super quibus colligẽdis vestra sancta deuotio idcircò magnũ nobis adhibere laborẽ, eò q̃ diuina gratia adeò tot virtutũ p̃rogatiuis vestrũ repleuerit animũ & exornauerit dignitatẽ, vt nõ sit necesse sacerdotibus Dñi copiosioribus exemplis, qualibet exaggeratione vestrum animum onerare. Quarè DEO omnipotenti gratias vberrimas ac multiplices referimus, qui ità vos pia religione, sancta deuotiõe, benigna humilitate, amore iustitiæ, operibus misericordiæ, cæterarumq; sanctarũ virtutũ, præcordiæ, cæterarumq; sanctarũ virtutũ, præcordiæ, cæterarumq; sanctarũ virtutũ, præc

ui soluti consultum præbere: quia non rerũ, vt multi arbitrãtur, ambitione, sed animarum potiùs delectamur saluatione.

CAP. VII.

DIdicimus sanè nonnullos episcoporũ à quibusdam personis clàm temeraria detractione accusatos atque detractos, sinè approbatione tamen, in causis reprehensibilibus, q̃ pontificatûs ordini nõ congruere visæ sunt, si approbatæ fuerint. Idcircò obnixè precamur, vt si aliquis deinceps accusator adnisus fuerit aliquẽ excessum in episcopali ordine ritè reprehẽdere, & ad aures Imperiales perducere, vt nõ facilè p cuiuscunq; personam officium tanti ministerij in aliquo vilescere videatur. Accusator itaque vti, sicut hactenùs, delitescẽdo se subtrahere locũ non habeat, sed neq; accusat⁹, huius rei veritas synodali conuẽtui pateat, ibidemq; omni occasiõe remota, vtrorunq; examinatio secũdùm veritatem examinetur, vt quod quisq; meretur, accusatus videlicet siue accusator, ꝓ merito canonicæ disciplinæ subiaceat: nè fortè quisquã sacerdotũ se reprehensibilem exhibere audeat, aut etiã quisq; leuiter inaniterque propriæ intemperantiæ assensum præbens, tanti ordinis viros sinè causa atq; probatione vituperare præsumat.

Capitula de honore Episcopali.

LIcèt enim sacerdotes moderno tẽpore propter imminentes perturbationes in multis sint negligentes, non sunt tamen vituperãdi, nec despiciendi: sed propter illum, cuius ministerium gerunt, audiendi, & congruo honore venerãdi. Post Apostolos enim ad ipsos hæc Dñi sententia dirigitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quapropter attendendum est, quòd sacerdotum Christi spretio ad iniuriam Christi pertinet, cuius vicem & ministerium gerunt. Lucæ 10.

Capitulum, De conseruandis rebus, quæ à fidelibus conferuntur.

IN canonibus Niceni Concilij ità roboratum esse constat: Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni solicitudine, & cõscientia bona, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat, iudicatque, seruentur: quæ etiàm dispensanda sunt iudicio & potestate pontificis, cui commissus est populus, & animæ, q̃ intra ecclesiam congregantur. Item in decretal. papę Symmachi: Synodali igitur cõuentu, prouida sententia, modis omnibus eneruari placuit, & in irritum deduci, nè in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quanuis religiosis vel potentibus, in quacunque ciuitate quolibet modo de ecclesiasticis facultatibus aliquid distrahendo, decernere, quarum solis sacerdotibus disponendi in discussa à neo cura commissa docetur, quoniam vt beatus Prosper ait, res Ecclesiæ non sunt propriæ, sed cõmunes, vota videlicet fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Ergo quæ à religiosis viris ad substantiam pauperum ac seruorum Dei, & sustentationem ac reparatiõem ecclesiarum sunt derelicta, nulli contra fas sinè aliqua pietatis consideratione licet dispergi. Item vndè suprà ex Concilio Toletano: Quòd ecclesiarum omnium dotes ad episcoporum ordinationem & potestatẽ pertineãt, nec à quoquã aliqua præsumptiõe distrahãtur. Item post pauca: Omnis itaq; rei Ecclesiasticæ quantitas, sicut remedium veniæ tribuit conferenti, ità damnum ritè præparat abstrahenti. Est Antiochenæ Synodi ca. 24. Vide 3. Romanæ synodi sub Symmacho cap. 4. De vitæ honest. cap. 5.

CAP. VIII.

ITerùm monendo magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, vt deinceps in bonis pastoribus, rectoribusque in Ecclesijs DEI constituendis magnum studium, atq; solertissimam adhibeatis curam: quia si aliter factum fuerit, & ordo ecclesiasticus suam non habebit dignitatem, & religio Christiana in multis labefactando damna detrimenti sui patietur, & animæ vestræ, quod non optamus, periculum generabitur.

CAP. IX.

SImiliter poscimus, vt in abbatissis constituendis, & rectoribus monasteriorum, vestrum specialiter caueatis periculum, sicut vobis sæpè est dictum, & per diuinam authoritatẽ crebriùs manifestatũ.

CAP. X.

SEd & hoc obsecramus, vt in eligendis adiutoribus vestris & Reip. ministerijs, qui vice vestra populum Dei regere & gubernare atque iudicare debent, solertissimam prouidentiam habeatis, semper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Mosen dicitur: Prouide, inquit, de omni populo viros prudentes, & timentes Deũ, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam: & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantùmodò iudicent, leuiusque tibi sit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta eius poteris sustẽtare. Vndè & in libro Deuteronomij, Iudices, inquit, & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Item ibi: Dixiq́ue vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quia Dñs Deus vester multiplicauit vos, & estis hodiè sicut stellæ cæli plurimi. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerũ multa millia, & faciat vobis Exodi 18. Deut. 1.

bis sicut locutus est. Non valeo solus sustinere vestra negocia, & pondus, & iurgia. Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris. Sed & in lib. Paralip. ità legitur: Cõstituitq́; rex Iosaphat iudices terrę in cũctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca, & ꝑcipiens iudicibus, videte, ait, quid facitis: non enim hominis exercetis iudiciũ, sed Dei: & quodcunq; iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Dñi vobiscũ, & cum diligẽtia cũcta facite. Non em̃ est apud dñm Deum vestrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupído munerum. Deut. 16. 3. Reg. 22.

CAP. XI.

ROgamus etiàm vestram pietatem ꝓpter diuinam misericordiã, vestramq́; salutem, ac totius populi vtilitatem, necnõ & regni honorẽ, atq; stabilitatem, vt vestra pietas solertissimam vigilantiam adhibeat, quatenùs consiliarij & dignitatis vestrę ministri, custodesq́; animæ vestræ & corporis, qui debent esse intra regnum alijs decus & bonitatis exemplum, & in exteris nationibus bonæ opinionis condimentum, charitatem, pacem, atq; concordiam, omni simulatione & calliditate postposita, ad inuicem habeant, vt secundùm Dei voluntatem & vestram honestatem, atq; totius regni ꝓfectum communiter decertent, & veri vobis adiutores in omnibus concorditer existant. Tunc etenim veri consiliarij, veriq́ue adiutores vestri & totius regni salubriter esse poterunt, si vnanimes extiterint, & inuicem dilectionem habuerint. Decet quippe, vt sacra domus vestra cunctis spectabilis appareat, & imitabilis existat, & fama suæ bonæ opiniõis siue alios Imperij vestri subiectos, siue exteras nationes abundantissimè perfundat. Vbi igitur omes dissensiões & discordiæ dirimendæ, & omnis malitia imperiali authoritate est comprimẽda, necesse est, vt quod in alijs corrigere decernit, in ea minimè reperiatur.

CAP. XII.

NAm & hoc humiliter admonemus, vt liberos vestros, quos vobis diuina pietas largiri voluit, in timore Dei iugiter diligenterq́; erudiatis, sicutì & facitis, & vt in mutua dilectionis charitate, & fraternitatis amore, atque vnanimitatis concordia vigilantissim consistant, sedula paternaque admonitione insistatis, & nè illicitis actibus creatoris sui offensam incurrant, prouida solertique circunspectione nihilominùs insistatis, attendentes beatum Iob, cuius studium, vt beatus Gregorius in Moralibus libris scripsit, circa filios erudiendos tale extitit, vt non solùm eos exteriùs perfectos opere & sermone perficeret, verùm etiàm eorum corda sacrificij oblatiõe mũdaret. Attendite etiàm & Dauid instruentem Salomonem filium suum, de quo in primo libro Malachim legitur: Ego, inquit, ingredior viam vniuersæ terræ: confortare & esto vir fortis, & obserua custodias Domini DEI tui, vt ambules in vijs eius, & custodias cæremonias eius, & iudicia eius, & præcepta. Fili mi, cognoscito DEVM patris tui, & seruias ei corde perfecto, & animo voluntario. Attendite etiàm illum, de quo legitur, quòd cùm factus esset vir, accepit vxorem Annam ex tribu sua, & genuit ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium suum, Omnibus, inquit, diebus vitæ tuæ in mente habeto DEVM, & caue nè aliquãdò peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini DEI nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Ità enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodò potueris, ità esto misericors, &c. Item paulò pòst: Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nequaquàm patiaris crimen scire. Superbiam nunquàm in tuo sensu, aut in tuo corde dominari permittas: Ex ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Et idem non post multa: Consilium semper à sapiente perquire. Omni tempore benedic DEVM, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. Item idem: Audite ergò filij mei patrem vestrum: Seruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis quæ sunt placita illi: & filijs vestris mandate, vt faciant iustitias & eleemosynas, & vt sint memores DEI, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute sua. 3. Reg. 2. Tob. 1. Tob. 4. Ibid. Tob. 14.

CAP. XIII.

HIs omnibus prælibatis innotescimus vobis, quòd ea, quæ in capitulis vestris nobis tractanda commisistis, scilicet, quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas doceat, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte aut ex toto dimissum sit, vt non teneatur: necnon & in his, quæ præsenti anno conscribi, & per missos vestros, ob vitia comprimenda per Imperium vestrũ direxistis: fatemur, quòd in his capitulis, quæ superiùs continẽtur, multa demonstrata sunt, quæ à pastoribus ecclesiarum, & à principibus, & reliquo populo hactenùs neglecta extiterunt, & aliter, quàm diuina authoritas se habeat, in his eos egisse & agere nouimus. Sed si hæc nostra sacerdotalis admonitio effectum, DEO operante, per vestrum bonum studium ab hinc obtinuerit, credimus, quòd mul-

multa, quæ à multis aliter, quàm diuina authoritas se habeat, dimissa sunt, quæ non tenebantur, corrigentur.

CAP. XIIII.

NAm & illud, quod in ijsdem capitulis continetur, vt manifestum fieret, quæ causæ id effecerint, vt sacerdotes & principes à recto tramite deuiassent, exceptis præmissis capitulis, in quibus (sicut diximus) multa negligebantur, specialiter tamen vnum obstaculum ex multo tempore iam inoleuisse cognouimus, id est, quia & principalis potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secùs quàm authoritas diuina se habeat, in causas Ecclesiasticas prosiluerint, & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in secularibus negocijs & solicitudinibus vltrà, quàm debuerant, se occupauerint, & hac occasione aliter, quàm diuina authoritas doceat, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est. Sed quia DEO miserante, à progenitoribus & genitore vestro, & vobis multa correcta gratulamur, si ea, quæ admonemus, prosperum successum habuerint, credimus quòd ad perfectionis statum vestra intentio, nostraque deuotio, DEO cooperante, peruenire possit. Veruntamen quia nouimus statum huius regni, sub tali conditione & tenore creuisse atque dilatatum esse, & à prudentissimis sanctisque prædecessoribus nostris, siue scilicet ab episcopis, siue à principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse: propter hæc, quæ suo tempore dici possunt, & pondus tantæ considerationis paruitatis nostræ vires excessit, quoniam nec ocium, nec spatium temporis, nec plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus.

CAP. XV.

PORrò de episcopali libertate, quã Deo annuente, vestroque adminiculo suffragante, adipisci ad DEI seruitium peragendum cupimus, suo in tempore vobis dicenda atque vobiscum conferenda reseruauimus, quatenùs ità sit, vt & nosmetipsos saluare, populoque nobis subiecto vtiliter prodesse, atque pro vobis & stabilitate Imperij vestri liberiùs valeamus exorare, & de vestris obsequijs & regni adiutorio solatiũ debitum minimè subtrahatur, sed (si possibile fuerit) potiùs augeatur.

CAP. XVI.

VEstram interea Deo amabilis Auguste, petimus clementiam, vti absq; inuitabili necessitate sanctum tempus Quadragesimæ liceat Ecclesiasticis viris sub quiete agere, quatenùs tempus illud, quod purificatio debet esse aliorum temporum, nõ inquietur inquietudine perturbationum.

CAP. XVII.

IEiunium diebus dominicis tenere & canonica interdicit authoritas, & resurrectionis Dominicæ tanta solennitas. Et ideò placita illis diebus neque nuptias pro reuerentia tantæ solẽnitatis celebrari visum est.

CAP. XVIII.

MOnasteria diuinis solummodò cultibus dicata, non debere secularibus dari, & canonica prodit authoritas, & ipsorum destructio locorum: sed quia id erigit Reipub. necessitas, saltem collapsa loca erigi debent, & clerici locis, in quibus fuerãt, restituti, quousquè opportunitas id permittat emendari pleniùs.

CAP. XIX.

LAici sanè monendi sunt, nè sacerdotes contemptui habeant, néve eorum monita despiciant, & tam turpiter tractent, vti hactenùs nè superueniat quod dicit Propheta: Populus tuus sicut hi, qui contradicunt sacerdoti: & corrues hodiè, corruet etiàm propheta tecum.

CAP. XX.

MEminisse etiàm debent, qui res Ecclesiæ atque familiam sub manu sua habent, non eos debere seuerè & crudeliter cum eis agere, sed cogitare, quia vtrorunque Dominus est in cælis: & cõsuetum atque antiquum ab eis seruitium exigant, nihil superaddentes.

CAP. XXI.

SAnè communicatio corporis Domini omni die Dominico debuit celebrari. Ideoq; necessè est, quantùm ratio permittit, vt moderna corrigatur consuetudo, nè fortè qui longè est à sacramentis, quibus est redemptus, longè sit à salute, quam furat consecuturus.

CAP. XXII.

SImiliter est postulandum de presbyteris, qui hincindè de diuersis parochijs veniunt, & in palatio morantur, vt sinè proprij episcopi consensu ibi locum consistendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri potest, vt intra parochiam meritrati criminis, nè id palàm iuxta Canonum sanctiões vleiscatur, palatinas ædes frequẽtent aut certè, licèt non sit ordinatus, ipse tamen absque literis ordinatum se attrectetur.

CAP. XXIII.

NEc minùs de monachis postulãdum est, vt & ipsi in publicis locis sinè ratione decenti discurrere prohibeantur, quia hocà proposito ipsorum procùl abfuit. Fieri etiàm potest, vt quidam illorum, sicut superiùs dictum est de presbyteris, perpetrato scelere in monasterio, causam vagãdi potiùs eligant, quàm regularibus disciplinis subiacere.

CAP. XXIIII.

DE raptoribus etem viduarũ ac virginũ dignum duximus, vt ab vniuersis commi-

mitibus omni nisu inuestigentur, & inuẽti, condigna inuectione ex authoritate imperiali castigẽtur, vt à tam illicita præsumptionis audacia ipsi coërceantur, & cæteri hoc admittere volentes terreantur.

CAP. XXV.

SI hæc omnia debito dignoque ordine impleantur, opitulante superna gratia, honestatem ornatumque Ecclesiæ adimplere credimus. Qui enim Ecclesiæ in vna atq; indiscreta Christi fide ac dilectione concorditer ad cælestia tendens populus dicitur, necesse est vt prædicatorum benè viuẽdi ac docendi instantia, & auditorum obediendi atque existendi insistentia perornetur. Hic verò ornatus fieri vllatenùs nequit, nisi vniuscuiusque officium propriè conseruetur, immò peragatur. Constat autem eam peregrinantem duabus (vt dictum est) præsentialiter personis gubernari, sacerdotali scilicet ac regali, quatenùs authoritate Episcopali atque Imperiali censura, intrinsecùs & extrinsecùs circũsepta, liberiùs modum proprium valeat conseruare. Proindè cùm liqueat nos plurimùm ac multifariè exorbitãsse, atque à ministerio nostro non minimè excessisse, in hoc summoperè intẽdimus, vt ad veritatem, synceritatemq; cernimus esse cõuersi, cuiusdam, quòd filiorum vestrorum defectio atque improbitas, sed & quorundam proceritas peruersitas atq; infidelitas, in inauditum à seculis facin⁹ excreuisse cognoscitur. Quæ omnia nullo modo integra & ad necessarium dignumque finem perduci posse nobis videntur, nisi miserante nomino, imperiali potestate, paterna hæreditate, immò vigore synceriter restituta, honor sanctæ Dei Ecclesiæ integerrimè reparetur, & Episcopalis authoritas proprio, immò à Christo domino sibi commisso officio, denuò soluatur. Meminimus enim, in præteritis conuentibus nonnulla Capitula ab episcopis vestra admonitione fuisse tractata atque statuta, pro necessitate & communi salute vtrorunque ordinum, Ecclesiasticorum videlicet atque secularium: sed nescimus, quibus impediẽtibus obstaculis quasi obliuioni tradita. Ideoque affectu deuoto, supplici admonitione admonemus, & admonendo precamur, nè ista, quæ nunc, licèt perpauca, prælibauimus ad statum sanctæ Dei Ecclesiæ, simili modo obliuiõi tradantur, sed pro speculo ab omnibus inconuulsa habeantur atque conseruentur.

Verùm quòd nos, si hæc vobis celitùs attributa non fuissent, cum temporali periculo propter authoritatem ministerij nostri vos ad ea peragenda admonere, immò admonendo exigere à vobis quoquo modo debueramus, vos econtrà propter diuinum amorem & honorem, & admonendo nos ad potiora prouocatis, & piam opportunamque nobis * ferre deuotissimè curatis. Proindè humilibus precibus specialiter pietati vestræ suggerimus, vt bonum quod cœpistis, deo opitulante, indesinenter persicere nè grauemini, & in adimplendis operib⁹ iustitiæ ac pietatis & misericordiæ nullatenùs deficiatis, quoniam non inchoantibus, sed perseuerantibus præmium æternæ vitæ datur, & iuxta veritatis vocem: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Authoritas episcopalis etiam in Imperatorem.

* videl. deesse, opem

Matth. 10. & 24.

SYNODVS MOGVNTINA, SVB LVDOVICO REGE HABITA,

præsidente Rabano Moguntinæ sedis archiepiscopo.

DOmino serenissimo, & Christianissimo regi Ludouico, veræ religionis strenuissimo rectori, ac defensori sanctæ Dei Ecclesiæ, vnà cũ vxore & prole sua, eiusque fidelibus, vita & salus, honor & benedictio, cum victoria sine fine mansura.

Dignissimæ reuerentiæ vestræ patefecimus nos humilimi famuli vestri, Rabanus videlicet Moguntiacensis ecclesiæ indignus archiepiscopus, cum coepiscopis meis, qui ad prædictæ ecclesiæ diœcesim pertinent: hoc est, Samuele, Egorbaldo, Baturato, Hebone, Gorbrahto, Hemmone, Vualtgario, Ansgario, Otgario, Lantone, Salomone & Gebehardo, cum reliquis collegis nostris chorepiscopis, abbatibus, monachis, presbyteris, & cæteris ecclesiasticis ordinibus: quia venimus secũdùm iussionem vestram in ciuitatem Moguntiam, ibique pariter adunati, post triduanum ieiunium, quod cum litanijs celebrauimus, diuinam suppliciter postulantes clementiam, quatenùs sancta gratia sua conuentum & actionem ipsius Synodi sibi acceptabilem facere dignaretur, & Christiano populo proficientem ad salutem & vitam perpetuam, vobisque

ad æternum honorem & glorium. Vbi etiàm decreuimus, vt singulis parochijs per episcopos & clericos, p abbates & monachos oratio pro vobis, & pro vestra coniuge, simul prole nobilissima fieret: (Cuius orationis summa est, Missarum tria millia & quingenta, & psalteriorum mille septingenta) hoc omni deuotione postulantes, vt Deus omnipotens diuturnam vobis sanitatem ac prosperitatem concedat, regnumq; vestrum diù stabiliat ab omni hoste defensum in terra, postque huius vitæ terminum in regno cœlesti glóriam vobis simul cum sanctis suis concedat sempiternam. Tunc verò considentes in claustro sancti Albani martyris, secundùm morem illum, quo priscis temporibus sub Carolo Imperatore Hildebaldus & Richolphus cum cæteris episcopis & abbatibus illuc conuenientibus fecerũt, cœpimus in dei nomine communi consensu & voluntate tractare pariter de statu veræ religionis, atque vtilitate & profectu Christianæ plebis. Conuénit inter nos, de nostro communi collegio clericorum atque monachorum duas facere turmas, sicut & fecimus: ità vt in vna turma considérent episcopi cum quibusdam notarijs, legentes atque perscrutantes sanctum Euangelium, necnon epistolas & actus apostolorum, canones quoquè ac diuersa sanctorum patrum opuscula, cum cæteris sacris dogmatibus, diligenti studio perquirendo, quibus modis statum Ecclesiæ DEI, & Christianæ plebis profectum sana doctrina & exemplis iustitiæ inconuulsum, largiente gratia Dei, perficere & conseruare possent: In alia verò turma sederunt Abbates ac probati monachi, regulam sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia perducere possent: & vbicunquè per negligentiam atque desidiam rectorum, regularis ordo dilapsus fuisset, rursùm secundùm normã regulæ sancti Benedicti ad integrũ restitueret. His ergò ità dispositis atq; pactis, primò decreuimus vnicuiq; personæ vel sexui cõgruum honorem impendere secundùm dictum sancti Petri, primi pastoris Ecclesiæ, quo ait: Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deũ timete, regem honorificate. Serui, subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiàm dyscolis. hæc est enim gratia in CHRISTO Iesu Domino nostro. Cui paria doctor gentium ad Timotheum discipulum suum scribens, ait: Attende tibi & doctrinæ, insta in illis. hoc enim faciens, & teipsum sãluum facies, & eos qui te audiunt: Seniorem nè increpaueris, sed obsecra vt patrem: iuuenes, vt fratres: anus, vt matres: iuuenculas, vt sorores in omni castitate. Insupèr etiàm congruum esse visum est,

Preces prò imperatore Ludouico.

Claustrũ S. Albani, hodiè collegium canonicorum.

1. Pet. 2.

1. Tim. 4.

vt sacerdotes & ecclesiæ Dei iure legitimo incõuulso honorarẽtur: de quibus Dominus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum qui me misit. Et Apostolus ad Hebræos: Obedite, inquit, præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Nam de reuerentia ecclesiarum Dominus ait: Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus. Vndè etiàm legitur in Euangelio, quòd ipse Dominus cùm venisset ad Ierusalem, & introisset in templum, eos, qui negocia terrena & emptiones atque venditiones inlicitas in eodem exercebant, quasi flagellum de funiculis faciens, omnes indè eiecerit. Pròh dolor, his temporibus nec loca sancta venerantur, neque ministri Dei condignè honorantur: sed versa vice, illi, qui honorari debuerant, flagellantur, spoliantur, atque diuersis calumnijs franguntur. Vndè necessitas magna nos coëgit pro hac re ad vos reclamare, & petere, vt, sicut apud antecessores vestros reges atque Imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem sancta Dei Ecclesia habuit, & p immunitatẽ eorũ possessiões ecclesiasticę incõuulsę pstiterunt, manentesque in eis semper inlæsi perseuerauerunt: ità apud vos modernis temporibus incontaminatę permaneant. Zelo enim dei oportet vos defendere ecclesias Christi, qui vobis regnum in terra & dominationẽ tribuit, vt per nullius suggestiones iniquas, vestram concessionem, quam in eleemosynam vestram ecclesijs Christi contulistis, sinatis permutari. Quia inhonestum est, vt hoc, quod non solùm Christianis temporibus à Christianis Imperatoribus, sed etiàm à paganis regibus tempore gentilitatis ad honorem Dei collatum est, vestris temporibus in vestro regno permutetur. Nam legimus apud Esdram, quòd Artaxerxes rex Esdræ scribæ legis DEI, per epistolam mandauerit, ità dicens: Ego Artaxerxes rex statui atque decreui omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trãs flumẽ, vt quodcunque petierit à vobis Edras sacerdos scriba legis Dei cæli, quod ad ritum DEI cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli, nè fortè irascatur cõtra regnum regis & filiorum eius. Vobis quoquè notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, nathinæis, & ministris domûs DEI huius, vt vectigal & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Esdra secundùm sapientiã Dei tui, quæ est in manu tua, constitue iudices & præsides, vt iudicent omni populo, qui est trans flumen, his videlicet, qui nouerunt legem DEI tui, sed & imperitos docete liberè.

Et omnis, qui non fecerit legem Dei

Dei tui, & legem Regis diligenter, iudicium erit de eo, siue in mortem, siue in exilium, siue in condemnationem substantiæ eius, vel certè in carcerem. De Christianis verò regibus, & Imperatoribus non necessè est aliqua exempla ponere: cùm omnes, qui rectæ fidei & sani dogmatis fuerint, à Constantino Imperatore, qui primus Imperatorum Christianam religionem defendere, atque honorem ecclesiarum DEI amplificare cœpit, vsque ad vos semper in hoc studio solerter laborauerint, vt Ecclesia DEI pacem & tranquillitatem haberet, quatenùs cultus DEI incontaminatus foret, & serui eius sinè impedimento DEO delectabiliter deseruirent. Qualis autem vindicta illis, qui contra mandata DEI, & contra iussionem vestram Ecclesiæ CHRISTI per auaritiam molestiam inferunt, conueniat, in sequentibus per sanctorum patrum canones, & per doctrinam diuinarum scripturarum congruo loco demonstrabimus. Nõ enim formidamus, iuxta exemplum Domini saluatoris, corruptoribus templi DEI, & contaminatoribus sacrorum locorum, iudicium congruum inferre: quia si illi à CHRISTO Domino electi sunt foràs de domo DEI, qui per cupiditatem terrenam violabant sanctum locum: non est iniquum insolentibus & se corrigere nolentibus canonicum inferre iudicium, vt sentiant correpti, quod antè noluerunt sentire leniter admoniti. Deus omnipotens vos in sua iustitia confortet, & inlæsum ab omni hoste protegat.

Matth. 21.

Hebr. 13.

Esa. 56. Matth. 21.

Luc. 19.

Ioan. 2.

Malach. 2.

CAP. I.

De fide catholica.

INitium actionis nostræ de fide esse decreuimus, quæ bonorum est omnium fundamentum, & quanuis sinè fide, vt dicit Apostolus, impossibile sit placere Deo, fides tamen indiget opere, quia fides sinè operibus mortua est. Ideò beatus Gregorius, Ille, inquit, verè credit, q exercet operando, quod credit. Quapropter de fide nostra omnes omninò Christianos alterutrùm inter se iugiter admonere & docere oportet: maximè tamen Domini sacerdotes in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur.

Iacob. 2.

CAP. II.

De dogmate ecclesiastico.

CVm igitur omnia concilia canonum qui recipiuntur, sint à sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea sit eis viuendum & prædicandum: necessariũ duximus, vt ea quæ ad fidem pertinẽt, & vbi de extirpandis vitijs, & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebrò legatur, & benè intelligatur, vt in populo prædicetur. Et quilibet Episcopus * homilias continentes necessarias admonitiones, quibus subiecti eruditur: id est, de fide catholica, prout capere possint: de perpetua retributione bonorum, & ęterna damnatione malorum, de resurrectione quoquè futura & vltimo iudicio, & quibus operibus possit promereri beata vita, quibúsve excludi: Et vt eosdem homilias quisque apertè transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut theotiscam, quò facilius cuncti possint intelligere quæ dicuntur.

Epistola 4.

Epistola 1. ad Himeriũ Tarraconeũ episcopum.

CAP. III.

De sacramento baptismatis.

SAcramẽta itaque baptismatis volumus, vt cõcorditer atque vniformiter in singulis parochijs secundùm Romanum ordinem inter nos celebrentur iugiter, atq; conseruẽtur: id est, Scrutinium ad ordinem baptismatis, sicut in decretis Leonis papæ sub duobus continetur capitulis. In capitulo 5. Hęc duo tempora, id est, Pascha & Pentecoste, ad baptizandum à Romano pontifice legitima sunt præfixa. Item in capitulo 6. Non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tẽpore periclitantibus subuenitur. Et Siricius: In qualibet necessitate fuerit opùs sacri vnda baptismatis, omni volumus celeritate succurri. Debent igitur episcopi cum magna diligentia presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renũciandum, qd´ve credendum sit. Renunciatur enim diabolo & operibus eius. Opera verò diaboli, opera carnis esse intelliguntur: quæ sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia, quę diabolico instinctu priùs cogitatione mentis cõcipiuntur, quàm opere perpetrentur. Pompæ verò eiusdem sunt, superbia, iactantia, elatio, vana gloria, fastus, & alia quàm plurima, quæ ex his orivi videntur.

Opera satanæ.

Pompæ satanæ.

CAP. IIII.

De pace & concordia.

SAnè opùs est, vt pax & concordia sit, atque vnanimitas in populo Christiano, quia vnum Deum patrem habemus in cælis, & vnam matrem Ecclesiam, vnam fidem, vnum baptisma: ideò in vna pace & vnanimitate concorditer viuere debemus, si ad vnam & veram hæreditatem regni cælestis cupimus peruenire: Quia non est dissensionis Deus, sed pacis, vt ipse ait. Igitur si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit DEVM: multò magis inter episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem populum Dei regũt. Ità em inter se cõcordare debẽt, vt alterutrùm sibi ad Dei seruitiũ pagendũ & ministeriũ suũ rectè explendũ, nõ solùm non noceãt, quin potiùs adminiculo sint.

1. Cor. 14.

Hebr. 12.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. V.

De conspiratione.

SI verò pax & concordia summum inter homines & maximè Christianos bonũ iudicatur, & præmio summo remunerandum, id est, vt eius merito filij DEI vocemur: nónne è contrario discordiæ & dissensionis summum est malum, & summa pœnâ plectendum? ità vt Sapiens dicat, animam Domini illum detestari, qui inter fratres discordias seminat: atque ideò filius diaboli non immeritò nominetur. Vndè statuimus, atque authoritate Ecclesiastica confirmamus, eos qui contra regem, vel ecclesiasticas dignitates, siue Reipub. potestates, in vnoquoque ordine legitimas dispositiones constitutas, coniurationes & conspirationes rebellionis & repugnantiæ faciunt, à communione & consortio catholicorum veram pacem amantium summouendos, & nisi per pœnitentiam & emendationem paci se Ecclesiasticæ incorporauerint, ab omnibus filijs pacis sancimus extorres.

Matth. 5.

Prou. 6.

CAP. VI.

De immunitate rerum ecclesiasticarum.

QVisquis fastu superbiæ elat⁹, domum Dei ducit contemptibilem, & possessiones Deo consecratas, atque ad honorem DEI sub regiæ immunitatis defensione constitutas, inhonestè tractauerit, vel infringere præsumpserit, quasi inuasor & violator domús DEI excommunicetur. Decet etiàm, vt indignationem ipsius domini regis sentiat, cuius beneuolentiæ contemptor, & constitutionis præuaricator extitit. Nihilominùs tamen rex suæ concessionis immunitatem, ab omnibus ditioni suæ subiectis inlæsam conseruari, præcipiat: assensum verò non præbeat improuidè affirmantibus, non debere esse res Dominicas, id est, Domino dominantium deditas, ità sub defensione regis, sicut propriæ suę sunt hereditates: magisque aduertat, quia quanto Deus excellentior est homine, tanto prę stantior est diuina causa mortalium possessione. Quocircà decipit, qsquis plùs in ꝓprijs q̃ in dominicis reb⁹ gloriat: quarũ diuinarum rerum defensor & custos diuinitùs statutus, diligenti cura non solùm eas seruare, sed etiàm multiplicare debet, magisque illa quæ diximus præstãtiora, quàm sua defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur insanus importunitate improbitatis suæ regem à recto proposito auertere tentauerit, nullisque remedijs mitigari posse visus fuerit, licèt obsequijs aliquibus transitorijs sit necessarius, abijciendus ab eo, proijciendusque est, iuxta illud Euangelicum: Si pes, manus, oculúsve tuus scandalizet te, erue illa, & proijce abs te.

Rex defensor rerum ecclesiasticarum.

Matth. 18.

CAP. VII.

De potestate episcoporum super res ecclesiasticas, eorumque conuenientia cum laicis, de nouo abominandis peruersis præmijs.

VT episcopi potestatem habeãt res ecclesiasticas præuidere, regere, & gubernare atque dispensare secundùm Canonum authoritatem, volum⁹: & vt laici in eorum ministerio obediant episcopis ad regẽdas ecclesias, viduas & orphanos defendendos, & vt obedientes sint eis ad eorũ Christianitatẽ seruandam: cõsentientesque sint comites & iudices ꝑsulibus suis ad iustitias faciendas iuxta præcepta diuinę legis, & nullatenùs per aliquorum mendacium, vel falsum testimonium, neq; ꝑ periurium, aut per premium lex iusta in aliquo deprauet.

CAP. VIII.

De proprietatibus ab episcopis vel presbyteris post ordinationem acquisitis.

IN Concilio Carthaginensi scriptum est, vt presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinant & tẽpore ꝓ eꝑatũs vel clericatũs sui agros, vel q̃cunque prædia suo nomine cõparant, tanquàm rerum Dominicarũ inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesiæ eadẽ ipsa contulerint: Si autem ipsius proprij aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant indè, quod eorum ꝓposito conuenit. Quòd si à suo proposito retrorsùm exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni tanquàm reprobi iudicẽtur. Presbyteri verò non vendant rem ecclesiæ, vbi sunt constituti, nescientib⁹ eꝑs suis, non habẽtes necessitatẽ. Nec ꝑo liceat matricis ecclesiæ rem tituli sui nomine vsurpare.

CAP. IX.

De manumissionibus.

IN Concilio Carthaginensi ità continẽtur De manumissionib⁹ in Ecclesia celebrãdis, si id nostri cõsacerdotes per Italiã facere reperiunt, nostrę etiàm erit fidutię istorũ exordinẽ sequi, data planè licentia misso legato, vt q̃cunq; digna fide ꝓ statu ecclesię & salute animarũ agere potuerint, nos sciãt laudabiliter in conspectu Dñi accepturos.

Concil. Agathense.

CAP. X.

De decimis dandis, & in 4 portiones diuidendis.

VOlumus vt decimæ, quæ singulis dantur ecclesijs, per consulta episcoporum à presbyteris ad vsus ecclesiæ & pauperum, summa diligentia dispẽsentur. quatuor autẽ tam de redditibus, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesię facultas admittit, sicut dudùm rationabiliter est decretum, cõuenit fieri portiones: quarum sit vna pontificis, altera clericorũ, pauperũ tertia, quarta ecclesię fabricis applicãda iuxta cõstitutionem apiscopalẽ. Admodũ tamẽ est, vt decima Deo orũinò dari non negligat, quã Deus ipse dari sibi cõstituit, quia timendum est, si quis Deo suum debitum abstrahit, nè fortè Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

CAP. XI.

Vt antiquæ ecclesiæ habeant priuilegia suu.

ECclesiæ antiquitùs constitutæ, nec decimis, nec alijs possessionibus pro nouis oratorijs sinè consensu & consilio episcopali priuentur.

CAP XII.

Ne presbyteri sinè consensu Episcoporum per ecclesias constituantur, vel ab his recipiantur.

QVicunque presbyter per precium ecclesiã fuerit adeptus, omnimodò deponatur: quòd cõtra ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dinoscitur, qui aliũ presbyterũ legitimè ad ecclesiam ordinatum, per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vindicauerit: quod vitiũ latè diffusum, summo studio emendandũ est. Itemq; interdicendum videtur clericis, siue laicis, nè quis cuilibet presbytero præsumat dare ecclesiam, sinè licentia & consensu episcopi sui.

CAP. XIII.

De clericorum vita, siue monachorum.

PRouidendum necessariò est vnicuique episcopo, qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, vt secundùm ordinem regularem viuere studeant, vt ait Apostolus: Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat: & vt à negocijs secularibus omninò abstineant. Multa sunt enim negocia secularia, de his tamen pauca perstrinximus: ad quæ pertinet omis libido, non solùm immunditia carnis, sed etiàm in omni carnali concupiscẽtia, quicquid plùs iusto appetit homo, turpe lucrũ, munera iniusta accipere, vel etiàm dare pro aliquo seculari, cum quęstu precio aliquem conducere: contentiones & lites, vel rixas amare, in placitis secularibus disputare, exceptа defensione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores esse secularium rerum, turpis verbi, vel facti ioculatorem esse, vel iocum secularem diligere, aleas amare: ornamentum inconueniens ꝓposito suo quęrere: in delicijs viuere velle, gulam & ebrietatem sequi: pondera iniusta vel mensuras habere, negocium iniustum exercere, (Nec tamen iustum negocium est interdicendum propter necessitates diuersis, quia legimus sanctos Apostolos negociatos esse; & in regula sancti Benedicti ꝑcipitur præuidere, per quorum manus negocium monasterij transeat) canes & aues seq; ad venandũ, in comessationib⁹ & vinolentijs nimijs incumbere, supfluitatem in quibuslibet rebus nolle fugere. Quæ oñia ministris altaris interdicimus, hortantes eos seruare illud Apostolicum, Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus: Considerare quoquè sententiam Domini, dicentis: Attendite nè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate: moderare cibum & potum, vt, iuxta Apostolum, sobrij sint, parati ad seruitium Domini, ante se ioca secularia vel turpia fieri non permittere, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habere, & lectionem diuinam ibidèm audire, & sumere cibum cum benedictione & laude Domini, secundùm Apostolum, dicentem: Siue manducetis, siue bibatis, omnia in laudem Dei facite.

Ut cleric. negot.

2. Tim. 2.

Luc. 21.

1. Tim. 3.

1. Cor. 10.

CAP. XIIII.

De voto monachorum.

NVllus monachorum aliquid proprietatis habeat, & res seculares, quibus renunciauit, nullatenùs sibi vsurpet, nec parochias ecclesiarum accipere præsumat sinè consensu episcopi. De ipsis verò titulis, in quibus constituti fuerint, rationem episcopo vel eius vicario reddant, & conuocati ad Synodum veniant.

CAP. XV.

De clericis comam nutrientibus.

IN decretis Gregorij Papæ scriptum est: Si quis ex clericis laxauerit comam, anathema. Vndè sancimus, vt huiusmodi coërceantur ad pristinum statum reuerti.

CAP. XVI.

De vita sanctimonialium.

ABbatissa, quæ in ciuitate monasterium habet, nequaquàm de monasterio egrediatur, nisi per licentiam episcopi sui, aut qui eius vicem obtinet, nisi fortè regali iussione cogatur. Et siquandò foràs pergit, de sanctimonialibus, quas secum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licentia, siue occasio. Sed & cùm pergit, in monasterio talem in vice sua constituere debet, quæ de sanctimonialium animabus curam & vigilantiam gerat. Habeat etiàm abbatissa studium in ædificando ea, quæ ad sanctimonialium necessitatem pertinent, & in restaurando. Sanctimoniales verò in monasterio constitutæ, habeant studium in legendo, & in cantando, in psalmorum celebratione siue oratione, & Horas canonicas, matutinam videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completorium pariter celebrent, & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad conlationem veniant,

Horæ Canonicæ.

ant,& vt cætera seruent, quæ in regula sanctimonialium continentur,& quę à sanctis patribus illic constituta sunt.

CAP. XVII.

De pauperibus non opprimendis.

MOnemus regiam pietatẽ de oppressione pauperum liberorum, vt non à potentioribus per aliquod malum ingenium contra iustitiam opprimantur, vel cogantur vt res suas vendant, siue tradant, nè fortè parentes eorum contra iustitiam fiant exhæredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi propter indigentiam mendici, vel latrones, seu malefactores efficiantur, & vt sępiùs non fiant *manniti ad placita, nisi sicut in dominico capitulari olim facto præcipitur.

*id est, viritim vocati

CAP. XVIII.

De rebus pauperum per malam occasionem non emendis.

PRopter prouisiones pauperum, quorum curam habere debemus, placuit nobis, vt nec episcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarij, nec iudices, nullusque omninò sub mala occasione, vel malo ingenio, res pauperum vel minùs potentium emere aut tollere audeat: Sed quisquis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito, coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat: Vbicunquè autem aliter inuentum fuerit factum, hoc omninò emendari per regiam conuenit iussionem.

CAP. XIX.

De his, qui ad subuertendam iustitiã munera accipiunt.

QVi verò ad subuertendam iustitiam à duobus munera accipiunt, hoc est, ab eo qui quod sibi iniustè ablatum est, iustè requirit, & ab eo qui eadem iniustè inuasit, admonendi sunt, & fortiter increpandi, nè regnum Christi, quod omnibus iustè facientibus patet, sibi sinè vlla retractione secludant.

CAP. XX.

De parricidis.

PArricidium autem quàm sit detestabile crimen, in iudicio facto inter Cain & Abel fratrem suum, dominus ostendit ipse, cùm ad Cain parricidam ait: Maledict⁹ eris super terrã, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram. In quo etiàm posuit signum, hoc est, vt tremens & gemens profugus semper viueret, nec auderet sedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricidę profugi currunt per diuersa, & varijs vitijs atque gulæ inlecebris deseruiunt, melius nobis visum est, vt in vno loco manẽtes, pœnitentia districta semetipsos castigent, si fortè à Domini bonitate indulgentiam facinoris sui percipere mereantur. Non enim eis licebit vltrà militiæ cingulum sumere, & nuptijs vel coniugijs copulari, quia sacri canones hoc eis non consentiunt.

Gen. 4.

CAP. XXI.

De mulieribus, quæ partus suos necant.

Ex Conc. 21. Conc. Ancyra.

DE mulieribus quæ fornicãtur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum, vt vtero conceptus excutiant, antiqua quidem definitio vsque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia remouet: humaniùs autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus secundùm præfixos gradus pœnitentiæ largiatur. Item in concilio Eliberitano cap. lxiij. scriptum est de his, quæ filios ex adulterio necant: Si qua per adulterium conceperit, idque post facinus occiderit, placuit *vix in fine ei dandam esse communionem, eò quòd geminauerit scelus. Item in cõcilio Ilerdensi cap. 2. scriptum est: * *Quæ abortiuum faciunt, vel natos suos extinguunt.*: Hi verò, qui malè conceptos ex adulterio fœtus, vel editos necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, in vtroque sexu adulteris, post septem annorum pœnitentiæ curricula communio tribuatur, ità tamen, vt omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant.

*vix in fine

*Qui

CAP. XXII.

De homicidis.

IN Concilio Neocęsareensi cap. 21. de homicidis ità scriptum est: Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter se submittant, perfectionem verò circa vitæ exitum consequantur. In concilio verò Agathensi, cap. 37. de homicidis & falsis testibus ità legitur: Itaque censuimus, homicidas & falsos testes à communione Ecclesiastica submouendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint. Item in concilio Agathensi cap. 72. scriptum est de his, qui seruos extra iudices necant: Si quis seruum proprium sinè conscientia iudicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennij reatum sanguinis emundabit. Item in concilio Eliberitano cap. 5. scriptum est *de domina, quæ per zelum ancillam suam occiderit.* Si qua femina furore zeli accensa, flagellis verberauerit ancillam suam, ità vt intra tertiũ diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit: si voluntate, post 7. annum: si casu, per quinquennij tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quòd si verò intra tempora constituta, fuerit infirmata, accipiat communionem.

CAP. XXIII.

De homicidijs non sponte commissis.

IN Concilio Ancyrano cap. xxij. scriptũ est: De homicidijs nõ sponte commissis, prior quidem definitio post septẽnem pœnitentiam perfectionem consequi præcepit: secunda verò, quinquẽnij tempus explere.

CAP. XXIIII.

De occisis presbyteris in gradu positis.

QVi presbyterum occidit, xij. annorũ ei pœnitentia secundùm statuta priorum imponatur: aut si negauerit, si liber est, cum xij iuret: Si autem seruus, per xij. vomeres feruentes se purget. Conuictus verò noxæ, vsque ad vltimum vitæ tempus militiæ cingulum deponat, & vxorem amittat.

CAP. XXV.

De presbyteris post degradationem occisis.

NVnciatum est nobis, quòd aliqui qui olim dixerunt se fuisse sacerdotes, & postea degradati pro suis peccatis, pœnitẽtiam agendo suffragia sanctorum per diuersa loca transeũtes quæsierũt, trucidati sunt. Huiuscemodi interfectoribus omnem ecclesiasticã communionem denegamus, donèc dignam pœnitentiam pro reatu suo secundùm iudicium episcoporum exoluant.

CAP. XXVI.

De infirmis in periculo mortis constitutis.

AB infirmis in mortis periculo positis, per presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponẽda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda: & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs, pondus pœnitentiæ subleuandum: vt si fortè migrauerint, nè obligati excommunicatione, alieni ex cõsortio *benè fiãt: à quo periculo si diuinitùs erepti conualuerint, pœnitentiæ modum à suo confessore impositum diligenter obseruent. Et ideò secundùm canonicam authoritatem, nè illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis sacra cum vnctione DEI animati, secundùm statuta sanctorum patrum communione viatici reficiantur.

*benè fiãt

CAP. XXVII.

De his, qui suspenduntur in patibulis.

QVęsitum est ab aliquibus fratribus dè quis, qui in patibulis suspendũtur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, vtrùm cadauera illorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine secundùm canonicum iussum danda est, cur non eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim: Non vindicat Deus bis in idipsum. Nam ipse DOminus ait, In quocunque die conuersus fuerit peccator, peccata eius non reputabuntur ei. & iterùm: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Salutem ergò homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & desperat de clementia DEI, qui eam ad subueniendum morienti sufficere vel in momento posse nõ credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset: Cùm esset in pœna, pœnituit, & per vnius sermonis professionem, habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergò ad DEVM conuersio in vltimis positorum, mente potiùs est æstimanda, quàm tempore, prophetа hoc taliter asserente: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris.

Naum. 1. iuxta 70. Eze. 18. & 33

Luc. 23.

Eze. 18. & 33.

CAP. XXVIII.

De incestuosis.

VT episcopi incestuosos penitùs inuestigare studeant, omninò decreuimus: qui si pœnitere noluerint, de Ecclesia expellantur, donèc ad pœnitentiam reuertantur. Quòd si sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, oportet eos per secularis potentiæ disciplinam à tam praua consuetudine coërceri.

CAP. XXIX.

De damnatis nuptijs.

SI quis viduam vxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si quæ duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio: item si quis relictam fratris, quæ penè priùs soror extiterat, carnali coniunctione violauerit: si quis neptem in coniugium acceperit, si quis nouercam aut nurum suam duxerit: Si quis consobrinæ suæ impudicè se sociauerit, vel relictæ siue filiæ auunculi, aut patris filiæ, vel priuignæ suæ concubitu pollutus, vel huiuscemodi coniunctionis attactu maculatus fuerit: eos disiungi & vlteriùs nunquàm coniugio copulari, sed sub magna districtione fieri volumus.

CAP. XXX.

Quota generatione coniugia copulari debeant.

CONtradicimus quoquè, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: vbi autem post interdictum factum inuentum fuerit, separetur. Sanè eadẽ quæ in viri, hæc nimirùm in vxoris parẽtela

de lege nuptiarum regula custodienda est. Gen. 2. Matth. 19 quia ergò cõstat eos duos esse, in carne vna, communis illis vtrinquè parentela esse credenda est, sicut scriptum est: Erunt duo in carne vna.

CAP. XXXI.

De modo dandæ pœnitentiæ.

MOdus tempusq; pœnitentiæ peccata sua cõfitentibus, aut per antiquorũ canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum authoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debet à sacerdotibus. Nam qui pro peccatis grauibus leues quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt puluillos, secundùm propheticum sermonem, sub omni cubito manûs, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. Sed discretio seruanda est inter pœnitentes, qui publicè, & qui absconsè pœnitere debeant. Nam qui publicè peccat, oportet vt publica Ezech. 13. mulctetur pœnitentia, & secundùm ordinè canonum pro merito suo & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitentes verò tam expletionem constituti temporis, quàm facinoris remissionem desiderent, nec eis sufficiat, si à quarundam rerum perceptionib⁹ abstineant, ni se etiàm à noxijs delectationibus subtrahant: declinantes autem à malo, faciant bonum, inquirant pacem, ac sequantur illam. Multa quidem alia per diuersas quæstiones coram nobis allata sunt: sed pro breuitate temporis in præsenti concilio omnibus respondere, & ea absoluere non potuimus. Hæc verò quæ vobis transmissa sunt, petim⁹, vt vestra authoritate firmentur: & si quis aduersarius illis existere voluerit, prævalere non permittatur. Dei enim cooperatores vos esse debetis, & adiutores sanctæ eius Ecclesiæ, quatenùs religio Christiana incontaminata temporibus regni vestri vsq; in finem seruetur. Psal.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LEGTORI.

*HAbes hic, Candide lector, Synodum sub Rabano archiepiscopo Moguntiæ celebratam, hactenùs non excusam. Est verò sub illo alia etiàm acta Synodus longè hac celebrior, quã libẽter cõmunicãssemus, si eius nobis copia facta fuisset. Meminit eius D. Ioannes Abbas Tritthemius in Chronico monasterij Hirsaugiensis, his verbis: Rabanus archiepiscopus Moguntinus, iussu Lotharij Imperatoris Synodum apud Moguntiam episcoporum & abbatum conuocauit anno Domini 848. Indictione 11. in qua hæreticum quendam nomine Godscalcum presbyterum condemnauit, & multa ad decorem & vtilitatem Ecclesiasticam constituit. Fuerũt inter alios ibi præsentes celeberrimi viri episcopi, * Hecti archiepiscopus Treuirẽ, Hildeboldus archiepiscopus Colonien, Altfridus episcopus Hildesheimensis, Haymo episcopus Halberstatensis, Ludericus episcopus Bremẽ, Lantbertus primus iste abbas S. Aurelij Hirsaugiẽ, Vualdo abbas Fuldẽ, Einhardus abbas Selgestetẽ, Brunuuart abbas Hirsfeldẽ, Bertolphus episcopus * Mediolacensis, Aduentitius abbas Metensis, postea ibidem episcopus, Radulphus abbas S. Medardi Suessionensis, postea Bituricensis archiepiscopus: & alij multi episcopi, abbates & monachi, inter quos complures erant vita & doctrina famosissimi. Hæc ille.* «Herto

AQVENSIS SEV AQVISGRANENSIS SYNODI SVB REGE PIPINO LVDOVICI filio habitæ, libri tres.

TITVLI CAPITVLORVM PRIMI LIBRI AQVISgranensis sub Pipino concilij.

1 Quòd Deus nullum peccatum inultũ dimittit.

2 Cur Deus quædam peccata in hoc seculo iudicat, quædam in futuro iudicanda reseruat.

3 Contra eos qui dicunt, nullum esse discrimen, si rebus Deo oblatis in suis vtantur necessitatibus.

4 Quòd omnia terrarum regna & omnia bona terræ Domini sint, & ex suis sibi sua offerantur.

5 Qualiter Dauid rex de ædificanda domo Domini, Salomonem filium suum instruxerit.

6 De impensis, quas Dauid ad domum Domini construendam præparauit.

7 De diuersis donarijs, quæ in templo Domini consecrauit.

8 Quòd iuxta verba Dauid, peregrini sumus & aduenæ in hac peregrinatione.

9 Quòd nemo quicquam offerre valet, nisi quod de manu Dei accepit.

10 Quòd nemo de iniustè acquisitis Deo gratum quid offerre valet.

11 Qualiter origo & religio Deo offerendarum rerum, inchoauerit.

12 Qualiter apostoli post resurrectionẽ Christi,

Christi, tam in Oriẽte quàm in Occidente, ecclesias fundauerint.

13 Quòd memorata origo & religio, primùm sine altari ab Abel cœperit iusto.

14 Quòd Noë & altare Domino ædificauerit, & holocausta super illud obtulerit.

15 Quid benedictionis Noë pro eo, quòd altare Domino ædificauit, & desupèr holocausta obtulit, consecutus sit.

16 Quid promissionis, quidve benedictionis Abrahã pro eo q; Deo credidit, eiq; diuersa altaria erexit, consequi meruerit.

17 Quòd facta Abrahæ non imitãtur hi, qui ea, vndè Deo in altaribus suis famulandum est, auferunt.

18 Quòd Abraham propheta, Melchisedech sacerdoti Dei altissimi decimas dederit ex omnibus.

19 Quòd fides & deuotio Abrahæ circa diuinum cultum, intãtùm excreuerit, vt ad filium suum Domino immolandum, paratus fuerit.

20 Quòd imitatores Abrahæ, id est, amatores & exaltatores ac ditatores siue etiàm veneratores diuini cultûs, à Domino & in præsenti seculo tueri & exaltari, & etiàm in futuro mercede æterna mereantur donari.

21 Qualiter Isaac altare Deo ædificauerit, tabernaculumq; extenderit.

22 Quòd in Iacob cultus sanctæ religionis amplius augmentatus sit.

23 Quòd Iacob non solùm altaria erexerit, oleu desupèr fuderit, victimasq; obtulerit: sed & de omnibus, quæ Deus illi dedisset, decimas & hostias se daturum promiserit.

24 Quòd Christiana religio ad instar Iacob, domos in honorem Dei ædificat, ac altaria erigit, eisq; oleum superfudit, ac sacrosancto chrismate ea perungit.

25 Quòd post internecionem Amalech, Moses altare Domino ædificauerit.

26 Quòd post altaria à Mose Domino ædificata, & cætera, quæ ei à Domino iniuncta sunt, peracta, religio diuini cultûs excreuerit.

27 De diuersis donarijs, quæ Dominus ad construendum sanctuarium & tabernaculum suum, dari præcepit.

28 Quam expiationem princeps in lege pro reatu suo Domino offerre præcipiatur.

29 Qualiter ignis in altari nutriri iubeat.

30 Quid ad sanctuarium Domini pauẽtibus promittatur.

31 Quid aũt ad sanctuarium Domini nõ pauentibus Dominus comminetur.

32 De domibus & agris & hominib⁹ Domino sanctificãdis, & quòd ea quæ domino sanctificantur, ad ius pertineant sacerdotũ.

33 Quid conclusio libri Leuitici innuat. Abhinc ex lib. Numer. & Deuteronomij.

34 De omnibus primitijs, & de his quæ ad sanctuarium Domini offeruntur, quòd ad ius pertineant sacerdotum, necnon & de erectione & dedicatione tabernaculi & altaris, & de his quæ in eadem dedicatione à principibus Domino oblata sunt.

35 Quòd non sit Dominus in ministris suis detrahendus.

36 De partibus prædæ, quam filij Israel ceperãt, sacerdotibus & Leuitis, & tabernaculo Dñi exhibitis. Et q; Dñs in tabernaculo suo proprium ærarium habere voluerit.

37 Quòd vrbes Dominus & suburbana earum Leuitis dari præceperit.

38 De votis Deo reddendis.

CAPITVLORVM TITVLI LIBRI SECVNDI ANtedicti concilij. *Ex lib. Iosuæ.*

1 De Hierichuntinæ vrbis subuersione, & populi Dei propter furtũ Achan peremptiõe, & ipsius Achan iusto Dei iudicio horribili internecione.

2 Quòd punito iusto Dei iudicio Achan, populus Israeliticus continuò de hostibus suis triumphare meruerit, & pro eodem triumpho, Iosue altare Domino Deo Israel ædificauerit.

3 De Gabaonitis, quos Iosue tabernaculo Domini mancipauit.

Ex libro Iudicum.

4 Quòd tempore Iudicum cultus diuinus propter peccata populi neglectus, & à quibusdam iudicibus Deo placentibus erectus, & ob id persæpè de hostium dominio populus Dei sit liberatus.

Ex libro Regum.

5 Quid benedictionis Anna pro eo quòd filium suum Domino obtulit, promeruit.

6 Quomodò peccatum, quo in Deum peccatur, sit accipiendum.

7 Quòd ruina Heli sacerdotis, filiorũq; eius, nõ solùm sacerdotibus cultum Dei negligentibus, verùm etiàm patribus & filijs, debitam sibi reuerẽtiam nõ exhibentibus, sit pertimescendum.

8 Quòd sæpè culpa sacerdotum, populi: & populi culpa, ruina extiterit sacerdotum.

9 Quid captoribus arcæ Dei, Deiq; populi cæsoribus prouenerit.

10 Quomodò tempore Samuelis, cultus diuinus per negligẽtiam ministrorum collapsus, & per eius studium, Domino se adiuuante, fuerit erectus, & populus ab idolorũ cultura ad diuinum cultum reuocatus.

11 Quòd obedientia, secundùm verba eiusdẽ Samuelis, præferatur victimis & holocaustis.

12 De reprobatione Saul regis, & electione atque vnctione Dauid regis.

13 Quãta in veneratione idem Dauid arcam Dei habuerit, & cum quãto honore eã in medio tabernaculi posuerit, ibiq; coram Domino holocausta & pacifica obtulerit.

14 Quòd in numeratione populi, idem Dauid Domino peccauerit: & monẽte Gad propheta,

propheta,altare domino cõstruxerit,& oblatis holocaustis & pacificis,non solùm reatus sui obliterationem,verùm etiàm diuinã repropiciationem,ac populi nancisci meruerit liberationem.

15 Quòd Dauid voluerit ędificare domum Domino,& cur eam ędificare nõ posset,per Nathan prophetam instructus est,iubente Domino.

16 Qualiter Salomon filius Dauid, domum Domini ædificauerit,& cum ingenti gloria dedicauerit,& suis atq; paternis donarijs sublimauerit.

17 Quòd eadem domus ædificata à Salomone,typum gesserit sanctæ Dei Ecclesiæ: & quòd multa bona eiusdem domûs honoratores adepti,multa quoquè eius dehonoratores sint aduersa perpessi.

18 Quòd eadem sacra domus, ab externis gentibus & regibus sit venerata, & multiplicibus donis honorata.

19 Quòd idem templum DEI, propter peccata sacerdotum & regum totiusq; populi,à Chaldæis primùm fuerit destructum & dirutum.

20 De abiectione & humiliatióe & cum seris habitatione Nabuchodonosor regis, quam propter sacrilegium,quod circa templum Dei commisit,& elationem,qua contra Deum tumuit,perpeti promeruit.

21 De recognitione eiusdem Nabuchodonosor,& Dei in sempiternũ viuentis laudatione & glorificatione.

22 De Balthasar,qui pro eo quòd Deo sacrata vasa,sibi adferri iussit,vt in eis ipse & optimates eius, vxores & concubinæ biberent,eadem nocte regno & vita caruit.

23 De septuagesimo captiuitatis Israelitici populi anno peracto, populo Dei ad ꝓpria reuerso,& ab eis ciuitate & templo cõstructo.

24 De eodẽ templo consecrato,propter peccata sacerdotum & regum totiusq; populi,ab Antiocho prophanissimo rege Grẽcorum rapto,& idolorum sordibus polluto,& de sacratis rebus,quas ab eodem abstulit templo.

25 Quòd idem templũ, expugnatis Antiochi ducibus,Iudas Machabæus purificauerit,& diuersis munerib⁹ ditauerit, Deoq; consecrauerit.

26 De horrenda & inuisibili plaga, quã Antiochus pro eo quòd templum Domini cepit & polluit,& vasa sancta indè abstulit, tormentaq; diuersa populo Dei inflixit, ꝓpessus est.

27 Quæ Menelaum,pro eo,quòd Antiochi regis, ad capiendum & expoliandum templum Domini,ductor & consiliator extitit,pœna consecuta sit.

28 Quid Heliodor⁹ comitesq; ei⁹, ęrariũ (i.templum Dñi)pecunijs Deo oblatis & ab alijs depositis,expoliare tẽtãtes, ꝓpessi sint.

27 Quòd in locis Deo dicatis, verè sit Dei virtus,eorumq; visitator & adiutor sit Deus, & venientes ad eis malè faciendum, percutiat ac perdat.

30 Quòd Deo oblata, quę vtiquè sanctificata vocantur secundùm verba Iudith, ab his quorum officij non est, nullo modo auferri aut contigi fas sit.

31 Quòd Ozias rex,pro eo quòd sacerdotale ministerium sibi indebitè vsurpauit, lepra mulctari meruit.

CAPITVLORVM TITVLI LIBRI TERTII præsentis concilij.

1 Quòd Salomon ędificator Iudaici tẽpli,redemptoris nostri: & templũ quod ędificauit,typum gesserit catholicæ Ecclesiæ.

2 Quòd idem rex noster pacificus Christus,Ecclesiã in hoc seculo, quod per septẽ dies euoluitur,construat:& in futuro,id est in octauo die,eam dedicaturus sit.

3 Quòd duæ sint confusiones,vna in præsenti,altera in futuro seculo:vna,quę p pœnitentiam remedium capit:altera,quę ęternam pœnam flebiliter incurrit.

4 Qualiter Ecclesia Christi ab exordio natiuitatis suæ cœperit crescere,dilatari,ac propagari,& fidelium oblationibus munerari.

5 Quòd caput nostrum Christus,oblata fidelium suscepisse non ambigitur.

6 Quòd qui aliquid de ecclesia furatur, Iudæ perdito comparetur.

7 Quòd idcircò Dominus & redemptor noster loculos habere voluerit,eò quòd Ecclesia ipsius loculos habitura esset.

8 Quòd iuxta beati Hieronymi documentum,qui stipe templi & his quæ conferuntur in vsus ecclesię,abutuntur in alijs rebus quibus expleant suam voluntatẽ, similes sunt scribarum & sacerdotum, redimentium mendacium & sanguinem Saluatoris.

9 De vnguento,quo mulier corpus Domini vnxit.

10 De vidua,duas in gazophylacium stipes mittente,& quid sit gazophylacium.

11 Quid respectio Domini in gazophylacium,significet.

12 Quòd Dominus & redemptor noster, dehonorationem templi sui fieri non velit, factum eius demonstrat,quãdò flagello adhibito,vendentes & emẽtes de tẽplo eiecit.

13 Quòd expositio B.Hieronymi valdè sit terribilis,quã digessit de expulsiõe eiusdem templi, quam Dominus & redemptor noster mirabiliter fecit.

14 Quòd licèt Ecclesia Christi propter peccata nostra diuersis temporibus, diuersisq; modis sæpè sit expugnata,nũquàm tamen à Christo sit deserta.

15 Quid beatus Hieronymus de his,qui possessiunculas ecclesiæ & ea quę in Dei donaria collata sunt,vertunt in lucrum suum, in expositione Sophoniæ prophetæ dicat.

16 Quid idem in expositione eiusdẽ ꝓphetæ sentiat de his,qui de rapinis & nudatione miserorum offerunt sacrificia,& eleemosynis ex iniquitate, putant se redimere peccata.

17 Quid idem doctor in expositiõe Esaiæ prophetæ de his, qui plebem sibi subiectam atterunt,& rapina pauperum in domibus eorum est, quãdò ecclesię opibus abutuntur in delicias:& publicas stipes, quæ ad sustẽtationem pauperum datæ sunt,vel sibi reseruant,vel filijs distribuunt.

18 Quid significet,quòd Dominus & redemptor noster templum Hierosolymitanum statutis temporibus adierit, ibiq; docuerit,signa multa fecerit,& cætera quæ sacra testantur euangelia.

19 Quomodò Ecclesia Christi,post eius passionem & resurrectionem & ad cęlos ascensionem,per apostolos roborata & propagata,atque fidelium oblationibus sit dilata & exornata.

20 Quòd ad prędicationem beati Petri, per Apostolos Ecclesia in Christum cœpit credere,& crescere ac multiplicari, & in exordio sui inchoauerit vota fidelium suscipere.

21 Quòd Ananias suaq; vxor, pro eo q̃ de proprijs rebus quas Deo vouerant,aliqd abstraxerunt vel defraudauerunt, horribili morte mulctati sunt.

22 Quòd Herodes parricida & sceleratissimus rex,(vt cętera eius mala omittãtur) pro eo quòd sacerdotes Domini interemit, eorumq; ministerium & ea quæ ad cultum domûs Domini consecrata erant,surripuit, credatur meruisse & ab angelo percuti, & à vermibus depasci.

23 Quòd Ecclesia Christi per successores apostolorũ,sub orthodoxis Imperatoribus & regibus ac principibus cęterisq; fidelib⁹, sua vota Deo offerẽtibus,inaltata sit,ditata ac sublimata.

24 Quòd multa sanctorum patrum Latinorum atq; Grẽcorum documẽta prætermittuntur, quę res Deo dicatas atq; sacratas,impunè auferri non posse testantur.

25 Quòd apertè canones sacri auferendarum rerum ecclesiasticarum inhibeãt audaciam.

26 De duobus capitulis Gangrensis cõcilij,quibus Deo oblata,accipi & dari prohibentur.

In calce huius operis, sit ad dominum regem allocutio sacerdotum humilis atque fidelis.

Finiunt capitulorum tituli.

PRÆFATIO IN CONCILIUM apud Aquasgrani celebratum.

NClyto, cælestique gratia regio munere insigniter sublimato domino Pipino regi nobilissimo,& per immensum à Deo conseruando, cœtus venerabilium præsulum & sequentis ordinis religiosorũ sacerdotũ apud Aquasgrani iussu salutifero & ordine prouidẽtissimo pijssimi & orthodoxi genitoris vestri domini nostri Ludouici Cæsaris eximij, ob honorem & decorem sanctæ Dei Ecclesiæ procurandum,& quasdam dignitates ecclesiasticas magna ex parte collapsas atq; fuscatas,ad pristinum statum nitoremq;, Domino opem ferente,ꝛreuocandas, synodaliter cõgregatus,ęternæ beatitudinis optans felicitatem.Nos igitur fidelissimi oratores vestri, salutisq; vestræ amatores deuotissimi, misimus celsitudini vestræ per venerabiles fratres Aldricum videlicet Cenomanicę vrbis,& Herchinradum Parisiorum coepiscopos nostros,quandam schedulam,quędã ex authoritate ministerij nostri salutaria monita continentem:cui,quia de negocijs,vndè vestram magnitudinẽ admonuimus, testimonia sanctarũ scripturarum,vitantes illius prolixitatẽ,adnectere nequiuimus:vtile necessariumque iudicauimus, vt in hoc opusculo cabreuiter adnotaremus,vestręq; prudentissimæ solertiæ legenda mitteremus: vt si fortè quispiam obijcere voluerit, hæc quæ vobis scripsimus,nõ ex authoritate diuina constare, sed potiùs arbitrario cordis nostri,immò cupiditate & quadam adinuẽtione cõmentata esse,his lectis atq; perpensis,euidenter agnoscat,nos quæ Dei sunt,& ad vestram saluationem,hæc & in æternum & ad regni vobis commissi stabilimentum, se autem ea quæ mundi sunt, eiusq; amatores diligunt,& Dei voluntati vsquequaquè contraria existunt,& ad animarum interitũ pertinent,absque dubio loqui.

CAPVT PRIMVM.

SVnt enim nonnulli, qui propterea hæc tam temerè loquuntur,& in barathrum cupiditatum suarum miserabiliter labũtur, eò quòd diuinorum præceptorum trãsgressores,sanctęq; Dei Ecclesiæ dehonoratores atq; expoliatores,non cõtinuò puniantur: non animaduertentes, neq; animaduertere volentes,quòd Deus nullum peccatum inultum dimissurus sit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur: duobus in hac vita,tertio in futura vita. De duobus ità Apostolus inquit:Si nosmetipsos iudicaue- 1 Cor.11.g
rimus,à Domino non iudicabimur.Hęc est vindicta,quam inspirante Deo omnis peccator, pro suis admissis pœnitendo, in semetipso vindicat. Quod autem prosecutus idẽ Apostolus infert, Cùm iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo

Universidad de Deusto Biblioteca

mundo damnemur: hæc est vindicta, quam omnipotens Deus misericorditer peccatori irrogat, iuxta illud: Deus, quem amat, corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. Tertia aût extat valdè pertimescenda atq; terribilis, quæ non in hoc, sed in futuro, iustissimo dei iudicio, fiet seculo, quãdò iustus iudex dicturus est: Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius.

Hebr. 12.b
Prou. 3.b
Matth. 25.d

CAPVT 2.

Si enim (vt verbis beati Augustini vtamur) omnipotens Deus omnia mala mortaliũ in hoc seculo iudicâsset, nequaquàm homines malè agentes, diem futuri iudicij pertimescerent. Rursùs, si nulla mortalium mala in hoc seculo iudicâsset, nõ putaretur res curare humanas. Idcircò quædam iudicat in hoc seculo, vt videatur eius pijssima prouidentia & misericordia gratuita rebus consulere humanis: idcircò quædam non iudicat, sed futuro reseruat iudicio, vt homines de futuro terreantur examine.

CAPVT 3.

Sunt etiàm quidam dignitatem ecclesiasticam non curantes, immò suam cupiditatem explere volentes, sibiq; in Deo oblatis sacratisq; rebus auferendis impunitatem inaniter promittentes, qui contra salutẽ suam hęc temerario, immò pernicioſissimo solent dicere ausu: Quid mali, quídve discriminis est, si rebus ecclesiasticis in nostris pro libitu nostro vtimur necessitatib⁹? Quid curę est Deo sanctisq; eius, ob quorũ amorem & honorem Deo dicuntur oblatę, cùm vtiquè in eorundem sanctorum vsus nihil ex his cedat? Et vbi Deus hæc, quæ ecclesiarum rectores opponunt, iussit sibi offerri, pſertim cùm omnia quæ in terris sunt, sua sint, & ille ea ad vsus hominum creauerit? Quorum argumentationi insanissimæ, diuinæq; iniuriæ plenissimæ, prout Dominus annuerit, ex vtriusq; testamenti paginis & sanctorum patrum dictis eximijs, tentabimus respondere.

CAPVT 4.

Primùm quidem, quòd omnia terręregna & omnia bona terræ, domini sunt, & ex suis sua sibi offeruntur, ex verbis Dauid sanctissimi & prophetarum eximij: pòst autem, quòd Deus sua, siue ante legem siue in lege, & ad sanctuarium, & ad templũ sanctum suum iusserit offerri, conabimur demonstrare.

CAPVT 5.

1.Par. 28.d

Legitur itaque in libro Paralipomenon: Dixit quoquè Dauid Salomoni filio suo: Viriliter age, & cõfortare, & fac. Nè timeas, neq; paueas. Dominus eñ Deus meus erit tecum, & non dimittet te neq; derelinquet, donèc perficias omne opus ministerij domũs Domini. Ecce diuisiones sacerdotũ & Leuitarũ adsistunt tibi, & parati sunt tam principes quàm populus, facere omnia præcepta tua. Iocutusq; est Dauid rex ad omem ecclesiam: Salomonem filium meum vnum elegit deus adhuc puerum & tenerum. opus autem grande est. Neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo.

1.Par. 29.

CAPVT 6.

Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domũs Domini Dei mei, aurum in vasa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, lignum in lignea, lapides onychinos & quasi stibinos & diuersorum colorum, omem preciosum lapidem & marmor Parium abundantissimè.

CAPVT 7.

Et super hęc quę obtuli in domum Dei mei, de peculio meo aurum & argentũ do in templum Dei mei, exceptis his quę paraui in ædem sanctam, tria millia auri de auro Ophir, & septem millia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi: Et vbicunquè opùs est, aurum de auro, & argentum de argento, opera fiant per manus artificum. Et si quis spontè offert, impleat manũ suam hodiè, & offerat quod voluërit Domino. Polliciti sunt itaq; principes familiarum & proceres tribuum Israel, tribuni quoquè & centuriones, & principes possessionum regis: dederuntq; in operibus domũs Domini auri talenta quinque millia, & solidos decem millia, argenti talẽta decem millia, & æris talenta decẽ & octo millia, ferri quoquè centum millia talentorum. Et apud quemcunque inuenti sunt lapides, dederũt in thesaurum domũs Domini per manum Iahiæ Gersonitis. Lætatusq; est populus cùm vota sua spontè promitterent, & corde toto offerebant ea Domino. Sed & Dauid rex lætatus est gaudio magno, & benedixit Domino coram vniuersa multitudine, & ait: Benedictus es Domine deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. Tua est Domine magnificẽtia, & potentia, & gloria, atque victoria, & tibi laus. Cuncta enim quæ in cælo sunt, & quæ in terra, tua sunt: tuum, Domine, regnum: Et tu es super omnes principes: tuæ diuitiæ & tua est gloria, tu dominaris omniũ. Nunc igitur Deus noster, confitemur tibi, & laudamus nomẽ tuum inclytum. Quis ego, & quis populus meus, vt possimus tibi hęc vniuersa promittere? Tua sunt omia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.

CAPVT 8.

Peregrini enim sumus coram te & aduenæ, sicut omnes patres nostri: dies nostri quasi vmbra super terrã, & nulla est mora, Domine Deus noster. Omnis hęc copia quã parauimus, vt ædificaretur domus nomini tuo sancto, de manu tua est, & tua sunt omnia. Scio, Deus meus, quòd probes corda, & simplicitatem diligas: vndè & ego in simplicitate cordis mei lętus obtuli vniuersa hęc

Thalme

sa hęc, & populum meũ qui repertus est hîc, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham, Isaac & Israel patrum nostrorum, custodi in æternũ hanc voluntatem cordis eorum, & semper in veneratione tuî mens ista permaneat. Eccè quibus documentis tanti regis, Deo videlicet pleni, de quo dns ait: Inuẽni Dauid virũ secundùm cor meum, & de quo in Psalmo canitur: Inuẽni Dauid seruum meũ, oleo sancto meo vnxi eum, liquidò demõstratur, q̃ omnia quæ in cælis & in terris, Domini sunt.

Actus 2.c
Psalm. 88.

CAP. 9.

Et quòd nemo Deo quicquam offerre valet, nisi ea quæ de manu eius accipit: & quòd Dominꝰ de his, quæ dedit, sibi preciosa quæq; suoq̃ nomini sancto sacratis locis offerri non abnuit, immò oblatis delectatur, & oblata auferri nõ patitur. Nam his & alijs diuinarum scripturarum testimonijs luce clariùs extat manifestum, quòd ea, quę Dominus sibi offerri iussit, ad cultum sanctuarij templiq; sui & ad vsum sacerdotum Leuitarumq; omninò cedere voluit. Et sicut in votis spontè offerentium lętatur, ità in non offerentium etiàm quoquo modo tentantiũ * trãsgressoribus periculũ interminat mortis, sicut in sequentibus demõstrabitur.

Exod. 22.d
* transgressoribus

CAPVT 10.

Nemo porrò putet, ea quę iniustè acquisiuit, de manu Dei se accepisse, aut quam ex his Deo gratum offerre posse, cùm scriptum sit: Qui offert Deo ex rapina pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Qui ergò ordinatè vult aliqd Deo offerre, primùm seipsum offerat, videlicet (iuxta Apostolum) hostiam viuam, sanctam, Deo placentem. Deindè ex his quæ iustè acquisiuit, id est, quæ de manu Domini Dei accepit, sibi profuturum feliciter fœnus Domino accommodet.

Eccl. 34.d
Rom. 12.d
Ioan. 10.

CAPVT 11.

Aggrediamur igitur tãdèm seriem veteris testamenti, & rimando inspiciamus, & inspiciẽdo rimemur, qualiter origo & religio Deo offerendarum rerum, inchoauerit, & qualiter vsq; ad seculum nostrum, per mediatorem dei & hominũ, Dominum videlicet Iesum Christum redemptorẽ nostrũ, & per eius apostolos, nominis sancti sui prędicatores strenuos, siq̃; fidei rudimenta in omnem terram propagantes, eorumq; successores, dilatata & incrementata fuerit.

CAPVT 12.

Per beatum videlicet Petrum apostolorum principem in Occidentis, per beatum verò Ioannem apostolum & euangelistam in Orientis, id est, in Asiæ partibus, per beatum etiàm Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium constat ditata atq; honorata. Qualiter autem cęteri coapostoli illorum, in regionibus sibi à Christo Domino ad p̃-

dicandum cõmissis, Ecclesiam Christi fundauerint, & fidelium donis cõstare fecerint, gesta illorum, quæ in promptu habentur, euidenter testantur: quæ hîc ponere, magnę esset prolixitatis.

CAPVT 13.

Memorata igitur origo & religio, primùm cœpit sinè altari ab Abel iusto, de quo in libro Geneseos ità legitur: Abel quoquè obtulit de primogenitis gregis sui & de adipibus eorũ. Et respexit Dominꝰ ad Abel & ad munera eius, ad Cain verò & ad munera eius nõ respexit. Quibus verbis nõ inconuenienter accipi possunt in persona Abel hi, qui sua sponte, id est, ea quæ de manu Dei acceperunt, Deo creatori suo gratãter offerũt: in persona verò Cain hi, qui malo & inuido animo ex malè acquisitis quicquam Deo offerre gratum putant. Quapropter necesse est, vt * sanctũ Abel imitetur, & * factum Cain prorsùs detestetur.

Gen. 4.a
* factum

CAPVT 14.

Noë quoquè ingentis cataclysmi periculo, Domino se protegente, liberatus, eoq; iubente de arca egressus, non extra altare, sed iam super altare, ob liberationem sui, holocausta Deo obtulit, sicut in eodem libro Geneseos legitur: Aedificauit autem Noë altare Domino, & tollens de cũctis pecudibus & volucribus mũdis obtulit holocausta super altare. Odoratusq; est Dominꝰ odorem suauitatis.

Gen. 8.d

CAPVT 15.

Perpendenda sunt hæc verba, quibus dicitur, Odoratusq; est Dominus odorẽ suauitatis. Manifestũ quippe est, & offerentis animum & eadem holocausta Deo vsq; quaquè grata extitisse: quoniam nec in offerente, nec in his quę oblata sunt, quicquam Deo odibile ac detestabile creditur extitisse, & propter donum suæ oblationis, continuò benedictionem à Domino cũdem Noë percepisse. Benedixit, inquit, Deus Noæ & filijs eius, & dixit ad eos: Crescite & multiplicamini, & replete terram, & terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & cætera quæ sequuntur. Si enim oblationem Noæ Dominus in odorem suauitatis odoratus est: proculdubiò ablationẽ oblatarũ rerum & detestatur, & detestatus est. Et si p̃ sua oblatione benedictionem à Deo idem Noë promeruit, patet profectò, q̃ qui Deo oblata sibi subripit, aut alijs distribuit, pro benedictione maledictionem incurrit.

Gen. 9.a

CAPVT 16.

Abraham autem, cuius non natura, sed gratia filij sumus, & in cuius semine, id est, in Christo benedicimur, qui credidit Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, & qui Domino imperãte, egressus est de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, & vénit in terram quam Deus ei demõstrauit, cui & Dominus dixit: Faciam te in gentem

Gen. 11.c

tem magnam, & magnificabo nomẽ tuum, erisq; benedictus: benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur vniuersæ cognationes terræ. Cui etiàm rursùs appárẽs, dixit: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ędificauit altare Domino, q apparuerat ei: Et ipse Ibidẽm b (vt in lib. Geneseos legitur) idem transgreditur ad montem, qui erat cõtra Orientem Bethel, & tetendit ibi tabernaculum suum, ab Occidente habens Bethel, & ab Oriente Hai. Aedificauit quoquè ibi altare domino, & inuocauit nomen eius. Item post pauca Genes, 13. d in eodem libro: Dixit Dominus ad Abraham, postquàm diuisus est Loth ab eo: Leua oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es, ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientẽ & Occidentem: omnem terram quam vides, tibi dabo & semini tuo in sempiternum, faciamq; semen tuum sicut puluerem terræ. Si quis potest hominum numerare puluerem, & semen quoquè tuum numerare poterit. Surge, & perambula terram in longitudine & latitudine sua, quia tibi dator* sum eam. Mouens igitur Abraham tabernaculum suum, venit & habitauit iuxta conuallẽ Mambre, quod est in Hebron: Aedificauit quoquè ibi altare domino. Perpendendũ quippe est, quantæ fidei, quantæ ve deuotionis vir iste sanctus fuerit, qui pro eo quòd Deo credidit, eique altaria erexit, cultumq; eius venerando dilexit, & à DEO benedici, semenq; suum propagari, ac multiplicari, eiq; amplissima regna terræ dari, & de hostibus suis triumphum sibi præberi: necnon & in suo semine, quod est Christus, gentes quæ nos sumus, benedici, & alia quæ enumerare longum est, beneficia promeruit nancisci.

CAP. 17.

QVòd si Abraham pro eo, quòd Dei altaria erexit, cultumq; eius veneratus est, totà Deo meritorum prærogatiuis donatur: dubium non est, quin altarium sanctorum euersores, & sacrarũ rerũ, quibus in eisdem altaribus Deo famulandum est, surreptores, damnentur. Reuerso igitur eodem Abraham à cæde regũ, quos, Deo secum pugnante, superauerat, & egres- Genes, 14. d so sibi obuiàm rege Sodomorum, ità Moses in eodem sequitur libro: At verò Melchisedec rex Salem, proferẽs panem & vinum, (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manib* tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

CAP. 18.

QVòd Melchisedech sacerdos Dei altissimi, typum gesserit Christi, catholica sentit Ecclesia. Quòd ei Abrahã decimas ex omnibus dedit, ipsius Abrahæ ingentia commendantur præconia. Quem imitantur, qui sacerdotibus Christi, ob illius amorem & honorem, decimas dant: & ab illius merito sequestrantur, qui Deo oblatas decimas auferunt.

CAP. 19.

VIdeamus itaq; sequẽtia, quibus fides & deuotio Abrahæ quodam admirabili modo incrementatur: qui adeò erga diuinum cultum timoremque Dei, flagrando excreuit, & excrescendo flagrauit, vt iubente Deo, non solùm iam altare in honorem Dei construxerit, sed etiàm in eo vnigenitũ filium suum immolare paratus fuerit. Et q nè filium immolaret, angelus ei inhibuit: arietem tamen in holocaustum Deo pro filio obtulit, & propterea audire meruit, sicut in præfato libro legitur: Vocauit autem Genes, 22. angelus Domini Abraham secundò de cælo, dicens: Per memetipsum iuraui, dicit dominus, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & cætera quæ sequuntur. Perspicuum quippe est, & valdè mirandum, quia quanto feruentior circa Dei cultum mens Abrahæ fuit, tanto amplius vberiusq; diuina beneficia, & præsentia & futura, sibi polliceri audiuit.

CAP. 20.

VNdè datur intelligi, q amatores & exaltatores siue etiàm veneratores diuini cultûs, à Dño & in præsenti seculo tueri & exaltari, & in futuro mercede æterna meritur donari: & qui secùs agũt aut egerint, infernalibus claustris mancipari. Deus itaq; sicut iam suprà dictum est, si ea quæ dedit, sibi suisq; sacratis locis iubet offerri, & ea quidam auferre nõ pertimescunt: quid faceret, rogo, si Deus illis aut semetipsos, aut filios eorum sibi in holocaustum iuberet offerri? Certè credendum est, quòd sicut in auferẽdis sacratis rebus, deo inobedientes existũt, ità nihilominùs in semetipsis offerendis aut filijs suis, inobedientes existerent.

CAP. 21.

AVdiamus etiàm quid Isaac patriarcha fecerit, de quo ità ĩ memorato habet Genes, libro: Assendit autem ex illo loco in Bersabee, vbi apparuit ei deus in ipsa nocte, dicẽs: Ego sum Deus Abrahã patris tui: noli metuere, quia tecum sum, & benedicam tibi, & multiplicabo semẽ tuum propter seruũ meum Abrahã. Itaq; ædificauit altare, & inuocato nomine Dñi, extẽdit tabernaculũ. Attende q Isaac Deus apparẽre, & nè metuere debeat, admonere, eiq; benedicere, ac semẽ suũ se multiplicaturũ polliceri dignatus est: eiq; Isaac altare ædificauerit, tabernaculũq; extenderit. Et perpende q pro Dei benefitijs, quib* (largiẽte ei* clemẽtia) immeriti & ingrati vbertim in hac mortalitate vtimur, potiùs debeam* diuinũ cultũ, ad instar Isaac & cæterorũ sanctorũ patriarcharũ, in altaribus

ribus erigendis & oblationibus, alijsq; muneribus offerendis, honorare, quàm his abstractis, nostroq; libitu vtentes quodammodò dehonorare.

CAP. 22.

VIdeamus præterea quomodò religio de qua agitur, in Iacob patriarcha amplius exuberauerit, de quo ità in eodem lib. Genes, 28, b legitur: Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat Aran. Cumq; venisset ad quẽdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodẽ loco: viditq; scalam stantem super terrã, & cacumen illius tangens cælũ, angelos quoquè Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scalæ, dicentem sibi: Ego sum dominus Deus Abrahã patris tui, & Deus Isaac. terram in qua dormis, tibi dabo & semini tuo, eritq; semen tuum quasi puluis terræ. Dilataberis ad Occidentem & Orientem, & septentrionem &c. vsq;, quócunq; perrexeris, & reducam te in terrã hãc, nec dimittam, nisi cõpleuero vniuersa quæ dixi. Cumq; euigilãsset Iacob de somno, ait: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Pauensq;, quàm terribilis, inquit, est locus iste. Non est hîc aliud nisi domus Dei & porta cæli. Surgẽs verò manè, tulit lapidẽ Genes, 28. c quem suppositum fuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundẽs oleum desuper. Appellauitq; nomen vrbis Bethel, quæ priùs Luza vocabatur. Vouit etiàm votum, dicens: Si fuerit Deus mecũ, & custodierit me in via per quã ambulo, & dederit mihi panẽ ad vescendũ, & vestimentum ad induendum, reuersusq; fuero prosperè ad domũ patris mei: erit mihi Dominus in Deum, & lapis iste quẽ erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumq; quæ dederis mihi, decimas offerã tibi. Item post pauca: Transiuitq; in Salem vrbem Sichimorũ, quæ est in terra Chanaan, postquàm egressus est Iacob de Mesopotamia Syriæ, & habitauit iuxta oppidũ, emitq; partem agri (in qua fixerat tabernacula) à filijs Emor patris Sichem, centũ agnis: & erecto ibi altari, inuocauit super illud fortissimum Deum Israel. Item paulò pòst: Intereà locutus est Deus Iacob: Surge & ascẽde Bethel, & habita ibi. Facq; altare Deo, qui apparuit tibi quãdò fugiebas Esau fratrẽ tuũ. Iacob verò, conuocata omni domo sua, ait: Abijcite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini: ac mutate vestimẽta vestra. Surgite, & ascendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & fuit socius itineris mei. Et infrà: Venit igitur Iacob Luzã, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel, ipse & omnis populus cum eo: Aedificauitq; ibi altare, & appellauit nomen loci, domus Dei. Ibi enim apparuit ei deus, cùm fugeret fratrẽ suum. Item infrà: Apparuit aũt iterùm Deus Iacob, postq; reuersus est de Mesopotamia Syriæ, benedixitq; ei, dicẽs: Nõ vocaberis vltrà Iacob, sed Israel erit nomẽ tuum &c. vsq;. Et recessit ab eo. Ille verò erexit titulum lapideũ in loco, quo locut* ei fuerat Deus, libãs super eum libamina, & effundẽs oleum, vocansq; nomen loci illius Bethel. Item post multa: Profectus est Israel cũ omnibus quæ habebat, & venit ad puteum iuramenti. Et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audiuit per visionem &c. vsque, Et ego adducam te indè reuertentem.

CAP. 23.

ECcè quomodò maior iã ĩ Iacob diuini cultûs amplificatio facta est, qui nõ solùm altaria erexit, oleũ desupèr fudit, victimas obtulit, & neo, si prosperè ad ꝓpria illũ redire fecisset, de omnibus q illi dedisset, decimas & hostias se illi daturum promisit, locumq;, vbi in somnis scalã pertingentẽ vsq; ad cęlos, angelosq; per eã descendẽtes & ascendẽtes, & Dñm innixũ scalę vidit, terribilem & verè domũ dei ac portã cęli esse dixit.

CAP. 24.

VNdè hodiè quoquè Christiana religio, exemplũ sumẽs ex antiqua patrũ traditione, domos in honorem Dei ędificat ac dedicat, & altaria erigit, eisq; oleum suppundit, ac sacrosancto chrismate perũgit ea, & de factis dictisq; eiusdẽ Iacob, melodiam Christo canit, & à fidelibus oblationibus & vota & pretiosarũ diuersarũq; rerũ, ad decorem & honorẽ diuini cultûs, sacerdotũ, cæterorumq; ministrorũ Christi vsus, pauperumq; receptionẽ ac recreationẽ suscipit donaria. Qui aũt huiusce modi *doctrinam ad iniuriam Dei omnipotentis, tẽplorumq; sanctorum suorũ dehonorationẽ & humiliationem, sacerdotumq; Dei vituperationẽ, auferre præsumit, cuius sit discriminis & damnationis, vt perpendat, salubriter admonemus. Quoniam sicut verbis eiusdẽ patriarchæ Iacob apertè demonstratur, cuncta Deo dicata tẽpla, & terribilia sunt, & Dei habitacula, & verè dom* dei sunt, & portę cęli. Paueat ergò ad instar Iacob humana plumptio, nè quoquo modo derã terribilibus & sacratis locis violãdis sibi, ꝓueniat dãnatio. for. *donaria

CAP. 25.

LIberato quoquè populo Israelitico de Aegyptia seruitute, quid Dominus per famulum suum Mosen, sicut in lib. Exod. legitur, præceperit, videam*. Locutus est Dominus ad Mosen, dicẽs: Sanctifica mihi omne Exod, 13. a primogenitum quod aperit vuluam in filijs Israel, tam de hominibus, q̃ de iumẽtis, mea sunt enim omnia. Si quęrat aliquis, quid sit sanctificare, & ex hoc loco & alijs diuinarũ scripturarum locis diligẽter animaduertat, q nomen sanctificationis, Dñicę sit oblati- Ibidẽm b onis atq; cõsecratiõis. Sequitur in eodẽ lib. Cumq; introduxerit te Dñs in terram Chananæi, sicut iurauit tibi & patrib* tuis, & de-

Universidad de Deusto Biblioteca

derit eam tibi, separabis omne quod aperit vuluā, Dño: & quod primitiuū est in pecoribus tuis, quicquid habueris masculini sexūs, cōsecrabis Dño. Notādumq; quod suprà dixit, sanctificare Dño: hīc modò dicit, cōsecrare Dño. Sequitur in eodē lib. Dixit autē Dñs ad Mosen: Scribe hoc ob monumētum in libro, & trade auribus Iosuę. Delebo enim memoriā Amalech sub cælo. Aedificauit Moses altare, & vocauit nomen eius &c. vsq;, in generationē. Perpende quòd famulus Dei Moses, ob gratiarum actionē, suiq; ac populi Dei liberationē, hostiumq; suorum internecionem altare Domino erexit. Et si Moses per hæc quæ præmissa sunt, Domino altare erexit: cauendū illis est, qui altaria Dñi obruendo dehonorāt, & dehonorādo obruunt, nè, quādò se aduersùs hostes suos propitiū, seipsos eisdē triumphū exhibeant. Sequitur in eodem: Dixit ꝓtereà Dñs ad Mosen: Altare de terra facietis mihi, & offeretis super illud holocausta & pacifica vestra, oues vestras & boues: in oīi loco, in quo fuerit memoria nominis mei, veniā ad te, & benedicam tibi. Nota, quòd altare Dño erigentibus, & holocausta immolantibus aduentus Dei & benedictio promittat. Potest & huic loco aptari illud euangelicū, quo dicitur: Si quis diligit me, sermonem meū seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Felix porrò & valdè felix illa mēs, quæ tanto habitatore lætatur. Quapropter nouerint his, q̄ paulò suprà memorata sunt, cōtraria agentes, & aduētu & benedictione Dei se indignos vsq; quaquè fore. Sequitur in eodem post multa: Primitias frugum terræ tuæ, deferes in domum Dñi Dei tui. Et infrà: Quòd si audieris vocem Dñi Dei tui, & feceris *ea quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te, præcedetq; te angelus meus. item infrà: Si seruiēritis Dño Deo vestro, benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatē de medio tui. Vide, quæso, quot quātáve pro primitijs frugū terræ Deo oblatis, & alijs quæ cominùs iunguntur, beneficia offerentibus polliceantur, & quāta nō deferētibus pœna & maledictio interminetur, sicut in subsequentibus multis in locis perfacilè inueniri potest. Sequitur in eodē: Scripsit aūt Moses vniuersos sermones Dñi: & manè cōsurgēs, ædificauit altare ad radices montis, & 12. titulos per 12. tribus Israel. Misitq; iuuenes de filijs Israel, & obtulerūt holocausta, immolaueruntq; victimas pacificas Domino, &c. vsq;, erimus obedientes. Quòd si quærit aliquis, quid mercedis, quidve remunerationis ꝓ altari ædificato, & oblatis holocaustis & victimis, filij Israel nacti sunt, audiat sequētia: Ascenderuntq; Moses &c. vsq;, & viderunt Deū Israel. quę merces, quę remuneratio cultū Dei venerātibus potest esse maior, q̄ deum suum videre, specie videlicet qua se videri voluit, & loqui & esse cum Deo suo?

Exod. 17.d

Ibidēm. *omnia

Ibidēm.

Exod. 24.a

Exod. 24.c

CAPVT 26.

HActenùs de altaribꝰ deo erectis & ędificatis, & quibusdam oleo perunctis, de holocaustis & victimis & hostijs pacificis Deo oblatis, & primitijs frugum terrę offerendis, & cęteris, quæ enumerare longū est, paucis collectum est: nunc autem subtiliter perpendendū est, qualiter religio diuini cultūs ad maiora & eminētiora, Dño iubente, ibidēm a succrescat. Sequitur enim in eodē libro: Dixit aūt Dñs ad Mosen: Asscēde ad me in mōtem &c. vsq;, doceas filios Israel. Et infrà: Ingressusq; Moses medium nebulę &c. vsq; & 40. noctibus. ibidēm b

CAPVT 27.

LOcutusq; est Dñs ad Mosen, dicēs: Loquere filijs Israel, vt tollāt mihi primitias ab oīi homine &c. vsq;, & oīm vasorū in cultū eius. Qualiter verò eiusdē sanctuarij & tabernaculi, omniumq; ad cultū & honorē eiꝰ pertinentiū cōstructio, Dño pręcipiente, celebrāta sit, quę ve sanctificata preciosa sacerdotū induměta, necnō & Leuitarum, & cætera ad vsus eorū pertinētia, & diuersarū rerū, nō aliarū nisi preciosarū, ingētia ac multiplicia dona Dño oblata & sanctificata seu sacrata sint, qa hīc longū est cōmemorare, si qs plenius ea nōsse vult, sequētia legat: & inquirēdo inueniet, q̄ ea q̄ Deo offerunt & sanctificant, in ius sacerdotū cedere iubeant, & nō sit externorū officij, ad ea accedere, aut quenquā ex his aliquid ēttingere aut offerre. Et qui hoc facere tētauerit, mors ei à Dño cōminetur, sicut habes in libro Leuitici: Si quis externorū accesserit, morte moriat. Plenū sanè sacramenti est, q̄ nō alibi nisi in mōte, & lex dat, & sanctuarium Dñi fieri pręcipit. Quid aūt & lex & sanctuariū, & arca & tabulę, q̄ ibi fieri iubētur, significēt: sanctorū patrum explanatiōibꝰ, legere & nōsse volētibus copiosissimè panditur.

Exod. 25.a

Leuit. 1.a

Ibidēm c

CAP. 28.

SEquitur in libro Leuitico: Si peccauerit princeps, &c. vsq;, offeret hostiā Domino. Et infrà. Rogabitq; pro eo sacerdos, & ipse pro peccato eius, & dimittetur ei. Obserua, q̄ quilibet reatus principis, nō nisi oblatione facta, & oratione soluatur sacerdotis. Item in eodē: Anima si pręuaricās cęremonias per errorē in his, quæ Dño sunt sanctificata, peccauerit: offeret pro delicto suo hostiam. Et infrà: Ipsumq; quod intulit dānī, restituet, & quintā partē apponet suprà, tradens sacerdoti: q̄ rogabit pro eo, & dimittet ei. Si anima cęremonias Dñi ꝓuaricans per errorē in his, q̄ Dño sanctificata sunt, peccauerit, expiatiōe holocausti & oratione indiget sacerdotū: quid putas de anima illa, quę nō per errorem, sed scienter & per cupiditatem & pernicioſam ꝓsumptionē, in his quæ Dño sanctificata sunt, peccat, promittitq; sibi impunitatē, & iactanter dicit, si ea, q̄ sunt Domino

Leuit. 6.b

Leuit. 6.a

Leuit. 6.a

Leuit. 6.a

Dño sanctificata, abstulerit, hisq; ad suum libitum vsa fuerit, se nullo modo peccare?

CAP. 29.

ITem in eodem: Ignis autem in altari semper ardebit, &c. vsq;, q̄ nunquàm deficiet de altari. Multùm ergò hæc verba legis ponderanda & pertimescēda sunt his, qui vndè ignis perpetuus, id est, luminaria in basilicis Deo dicatis, concinnari ex fidelium oblationibus debent, auferre præsumūt. Quoniā si filij Aaron Nadab & Abiu, pro eo quòd p suam negligentiam, ignis qui iubetur in altari esse perpetuus, extinctus est, & propterea ignem alienum coram Domino offerre præsumpserunt: ob id igne egresso à Dño, deuorati sunt meritò, quod nō sinè magno animi mœrore prosequimur: horribili more deuorandi sunt hi, qui ignem Domini in basilicis sibi dicatis & consecratis, audacter extinguunt. Et si quæritur, quandò illū extinguant, manifestū est, quòd quandò illud auferunt, vndè idem ignis Domino nutriri debet, tunc illum extinguunt.

CAP. 30.

QVòd verò basilicę Deo dicatę & cōsecratę, loca sint diuina, sint etiàm dei habitacula, & oīibus in Christiana religione consistentibus pauenda & venerāda: & in superioribus iam dictum est, & hīc non abs re, repetēdum est, quia sequitur in eodem libro: Ego enim sum Dñs Deus vester, custodite &c. vsq;, Ego Dominus. his verbis apertè demōstratur, quòd ad sanctuarium Domini potiùs sit pauendum, quàm q̄ illud dehonorandum sit & expoliādum. Quid aūt pauentibus ad sanctuarium Dñi, & pręcepta eius seruātibus Dñs promittat, sequēs sermo demōstrat, ità inquiēs: Si in prēceptis meis &c. vsq;, incederetis ere&i.

Leuit. 26.a

Leuit. 26.b

CAP. 31.

QVòd autem sanctuarium Dñi non pauentibus, sed potiùs id contemnentibus & dehonorantibus, & non fauentibus, quæ ab illo cōstituta sunt, Dominus cōminetur, sequentia manifestant, quæ ità se habent: Quòd si nō audieritis me, nec feceritis omnia præcepta mea, si spreueritis leges meas, & iudicia mea cōtempseritis, vt non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & irritū adirritū perducatis pactū meum, ego quoquè hęc faciam vobis: Visitabo vos quoquè velociter in egestate & ardore, qui cōficiat oculos vestros, & consumat animas vestras: frustrà seretis sementē, quæ ab hostibus deuorabitur: Ponā faciē meā cōtra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his, qui oderunt vos: fugietis nemine persequēte, & cętera quę latiùs stylus legalis exequit. Euidens nanq; est, q̄ ille populus carnalis, pro eo q̄ legē Dei nō custodiuit, & legis authorem, Dūm videlicet nostrū Iesum Christum, sibi à patriarchis & ꝓphetis promissum, nō solùm nō recepit, q̄nimmò cruci addixit, hæc quæ à Dño sibi comminata sunt, perpessus sit. Licèt enim eidē populo carnalia & terrena, si ea quæ à nño cōstituta sunt, obseruauerint, ꝓmittantur: & si ea obseruare cōtempserint, auferri cōminetur: tu tñ ô Christiane, per Christi gratiā spiritalis effectꝰ, cui nō terrena & caduca, sed cęlestia & perpetuò māsura promittunt: nisi ad sanctuariū Dei pauidus fueris, illudq; venerationi & honori habueris, & sua offerre non omiseris: quoniam ea quæ idē populus carnalis temporaliter perpessus est corpore tēporaliter, anima verò in ęternis cruciatibus ętернaliter te passurum nullo modo dubites.

CAP. 32.

ITem in eodē: Homo si vouerit domum suam & sanctificauerit Dño, cōsiderabit eam sacerdos, vtrùm bona an mala sit: & iuxta precium quod ab eo fuerit cōstitutum, venundabitur. Sin autē ille qui vouerat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem ęstimationis suprà, & habebit domū. Quòd si agrum possessionis suæ vouerit, & consecrauerit Dño, iuxta mensurā sementis ęstimabitur precium. Et infrà: Si voluerit redimere agrū ille qui vouerat, addet quintam partē æstimatæ pecuniæ, & possidebit eum. Sin aūt noluerit redimere, sed altericuilibet fuerit venūdatus, vltrà eum, qui vouerat, redimere non poterit: quia cùm iubilei venerit dies, sanctificatus erit Dño, & possessio cōsecrata, ad ius pertinet sacerdotū. Considera prudens auditor & diligēs lector, qualiter augeatur cultus diuinus. Superiùs nāq; preciosa quæq; in pecudibus, in auro & argēto & gemmis & serico, & cęteris diuersis speciebus, sibi suoq; sancto tabernaculo iusserat offerri: hīc aūt iā inchoātur & domꝰ & agri Dño consecrari, & ea quæ Dño consecrantur, ad ius pertineant sacerdotū. Item in eodē: Oīe quod Dño cōsecratur, siue homo fuerit, siue animal, siue ager, nō veneet: nec redimi poterit. Quicquid semèl fuerit cōsecratum, sanctū sanctorū erit Dño. Vide etiàm in hoc loco, quid de homine sibi cōsecrato Dñs pręcipiat: & perpende, q̄ homines cōsecrari pręcipiantur Dño. Item paulò pòst in eodē: Oēs decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborū, Dñi sunt, & illi sanctificanē. Et infrà: Bouis & ouis & caprę, quæ sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificabitur Dño. Non eligetur nec bonū, nec malū, nec altero cōmutabitur. Si qs mutauerit, & quod mutat, & quod mutatū est, & pro quo mutatū est: sanctificabitur Domino, & non redimetur.

Leuit. 27.b

Ibidēm c

Ibidām d

Ibidēm.

Ibidēm.

CAP. 33.

HAec sunt pręcepta, quę mandauit Dñs Moſi ad filios Israel in monte Sinai: Obserua quòd & paulò superiùs de oībus decimis terræ, tam de frugibus q̄ de pomis arborum: hīc autē, de decimis pecorū Dño offerendis pręcepta dentur. Sed & hoc nihi-

Ibidēm.

lominùs vigilanter obſerua, quid concluſio libri Leuitici cõtineat, quę ità ſe habet: Hęc ſunt (inquit) præcepta, quæ mandauit Dñs Moſi ad filios Iſrael in mõte Sinai. Videtur itaq; paruitati noſtræ eadem cõcluſio, præcedentium diuinorum pręceptorum quaſi quoddã firmitatis eſſe ſignaculũ. Et ſi parua magnis comparari poſſint, ſicut quidam aut regum aut imperatorum, vt ſua ſtatuta vigorem perpetuum obtineãt, ſuo ſigillo ea ſubtèr firmant, ità & Dominus ſua pręcepta, à ſe conſtituta & promulgata, vera & inuiolanda eſſe demonſtrat.

CAPVT 34.

Num.5.b SEquitur in libro Numerorum: Locutus eſt Dominus ad Moſen, dicés: Loquere filijs Iſrael: Oñes primitię, quas offerũt filij Iſrael, ad ſacerdotem pertinent: & quicquid in ſanctuarium offertur à ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit. Attende diligenter lector, quòd & omnes primitiæ, & quicquid ad ſanctuarium Domini à ſingulis aut offertur, aut oblatũ eſt, ſacerdotis ſint, & ad ius eius pertineant. Item in eodẽ:

Num.7.a Factum eſt autem in die qua compleuit Moſes tabernaculum, & erexit illud, vnxitq; & ſanctificauit, cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter & vaſa eius, obtulerunt principes Iſrael & capita familiarum, qui erãt per ſingulas tribus pręfecti eorũ, qui numerati fuerant, munera coram Domino. Quid autem in dedicatione altaris, præcipiẽte Domino, principes obtulerint, ſequentia ipſius libri demonſtrant. Item in eodẽ: Locutus eſt dñs ad Moſen, dicens:

Num.8.c Mea ſunt omia primogenita filiorũ Iſrael, tam ex hominibus, quàm ex iumentis: ex die quo percuſſi omne primogenitũ in terra Aegypti, ſanctificaui eos mihi, & tuũ Leuitas, p cunctis primogenitis filiorum Iſrael, tradidiq; eos dono Aaron & filijs eius de medio populi, vt ſeruiant mihi pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, nè ſit in populo plaga, ſi auſi ſint accedere ad ſanctuariũ. In his Dñi verbis, duo nobis videntur pcipuè, neceſſarioq; cõſiderãda. Vnũ, quòd idcircò Dñs iubet Leuitas ſibi in tabernaculo, p Iſrael ſeruire, vt orent pro eis. Ad quorũ exemplum conſtituti eſſe vidẽtur ſacerdotes Chriſti in eccleſia, vt cõtenti oblationibus fideliũ, orẽt ad dominũ pro eis. Alterum quidem, quo dicitur, nè ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad ſanctuarium, dat conuenienter poſſe intelligi eandem acceſſionem, aliquam circa ſanctuarium temerariam præſumptionem, aut quamlibet ſubreptionem.

CAPVT 35.

Num.14.b ITem in eodem: Vſq; quò detrahet mihi populus iſte? Quouſq; nõ credet mihi in omnibus ſignis, quæ feci coram eis? Feriã igitur eos peſtilentia, atq; cõſumam. Et poſt

Ibidẽm,d pauca: Viuo ego, dicit Dominꝰ, implebitur gloria Domini vniuerſa terra: attamẽ oñes homines, qui viderũt maieſtatem meam, & ſigna quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, & tentauerunt me iam per decem vices, nec obediẽrunt voci meæ, non videbũt terram, pro qua iuraui patribus eorum. Hæc verba cõgruunt his, qui in miniſtris Domini Domino detrahunt. iuxta illud quod Dominꝰ Luca.x
diſcipulis ſuis ait: qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Congruũt etiãm & ea quæ ſequuntur, his qui errata ſua corrigere promittũt: & quod promittũt, adimplere negligunt. Vndè verendum eſt, nè ſicut ille populus carnalis propter detractiones & tentationes, & pro eo quòd imperio Domini inobediẽs extitit, in terram repromiſſiõis minimè intrauit, ſed potiùs in eremi vaſtitate occubuit: ità populus Chriſti nomine inſignitus, imperijs Domini inobediens factus, à terra viuentium ſit ſecretus. Item in eodẽ ait Moſes ad populum Iſrael: Ibidẽm
Cur tranſgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in proſperum? Nolite aſcẽdere. Non enim eſt Dominus vobiſcum, nè corruatis coram inimicis veſtris. His verbis deterrendi ſunt hi, qui cùm Dominum ſecũ non habeãt, iure aduersùs inimicos ſuos ſe arma conuertere poſſe putant. Priùs enim enitendum & diligenter procurandum eſt, vt Chriſtiani Dominum ſecũ habeant, quatenùs poſteà ſecuriùs fidẽtiusq;, immò fortiùs hoſtes ſuos ſuperare præualeant. Item in eodẽ: Dixitq; Dominus ad Moſen & Aaron: Recedite de medio hui⁹ multitudinis, Num.16.a
etiàm nunc delebo eos. Cumq; iacerent in terra, dixit Moſes ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari mitte incenſum deſuper, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira à domino, & plaga deſæuit. Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediã multitudinem, quam iam vaſtabat incendiũ, obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos ac viuentes, pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit. His verbis declaratur, quãtùm Dei ſacerdotum deprecatio valeat apud altiſſimũ. Patet quippe, q̃ hi per quorum orationẽ furor Domini placari, & à populo plaga nei poteſt ceſſare, neq; quaquàm ſint vituperandi & detrahẽdi, ſed potiùs propter eum, cuius miniſteriũ gerũt, honorãdi & venerãdi. Item in eodẽ: Locutꝰ Num.18
eſt Dñs ad Aaron: Omnia q̃ ſanctificanta à filijs Iſrael, tradidi tibi & filijs tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna. Et infrà: Ibidẽm
Omnis oblatio & ſacrificiũ, & quicquid p peccato atq; delicto redditur mihi, & cedit in ſancta ſanctorũ, tuũ erit & filiorũ tuorũ. Ibidẽm
Itẽ infrà: Primitias aũt quas vouerint, & obtulerint filij Iſrael, tibi dedi & filijs ac filiabus tuis iure perpetuo. Item infrà: Omnem Ibidẽm
medullã olei & vini ac frumẽti, quicqd offerũt primitiarũ Dño, tibi dedi. Vniuerſa frugum initia, quę gignit humus, & deportant Dño, cedent in vſus tuos. Item infrà: Omne Ibidẽm
quod

quod ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit: quicquid primum erumpet è vulua cũctæ carnis, quam offerunt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue de pecoribus fuerit, tui iuris erit. Item non poſt multa: Omnes primitias ſanctuarij, quas offerunt filij Iſrael Domino, tibi dedi ac filijs & filiabus tuis: pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino tibi ac filijs tuis. Hæc verba Domini cõtra illos agunt, qui ea quæ Domino aut offeruntur, aut oblata ſunt, ad ſacerdotes Chriſti non pertinere contendunt. Verùm ſi ea diligenter conſiderauerint, ſe non mediocriter errare, immò contra Deum agere, reperient.

CAP. 36.

INpręcedentibus ſatìs abũdeq; dictum eſt de diuerſis ſacrificijs, & diuerſorum munerum ſpeciebus, ſiue de his, quæ Dominus ſibi offerri iuſſit, ſiue de his, quæ populus ſponte obtulit ad tabernaculum Domini, quod typum gerebat futuræ eccleſiæ Chriſti: nunc autem, quia iubente Domino, populus Iſraeliticus contemptum Dei in Madianitis vltus eſt, ità vt ne vnus quidem ex his in bello occubuerit, quid pro gratiarum actione ſuaque liberatione Deo pro ſe pugnanti & vincenti, ſuoq; ſacerdoti donariorum ad ſuum ſanctum contulerint tabernaculum, videamus. Dixit (inquit) Num.31.a
Dominus ad Moſen: Tolle ſummam eorũ quæ capta ſunt, ab homine vſque ad pecus, tu & Eleazar ſacerdos, & omnes principes vulgi, diuidesque ex æquo prædam inter eos qui pugnauerunt, & egreſſi ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem, & ſeparabis partem Domino ab his, qui pugnauerunt & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis, tam in hominibus, quàm ex bubus & aſinis & ouibus, & dabis ea Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt. Quòd ità ad iuſſum Domini Moſes fecerit, ſequentia demõſtrant. Eccè pars, quæ Domino ad vſus ſacerdotũ de his quæ capta ſunt, oblata eſt: videamus etiàm, quid in partem Leuitarum de eadem præda, iubente Domino, ceſſerit. Sequitur autem: De media verò parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id eſt, de ouium trecentis triginta & ſeptem millibus quingẽtis, & de bobus triginta ſex millibus, & de aſinis triginta millibus quingentis, & de hominibus ſexdecim millibus, tulit Moſes quinquageſimum caput, & dedit Leuitis qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præceperat Dominus. Eccè pars Leuitarum. Videamus etiàm partem populi, quam populus, ob ſuam liberationem, de præda quã ceperat, ei ſponte obtulit: & perpendamus, quòd Dominus in tabernaculo ſancto ſuo theſaurum ſiue ærarium (vtrũque legimus) habere voluerit, & opponamus eis, qui aurum & argentum, & cæteras ſpecies preciofas Deo ſacratas, in theſauris ſanctæ Dei Eccleſiæ reprehendendo aſſerunt fruſtrà ineſſe. hi ergò viderint, quid ſequaꝰ: Cumque Ibidẽm f.g
acceſſiſſent principes exercitũs ad Moſen, tribuni & centuriones dixerunt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne vnus quidem deſuit. Ob hanc cauſam offerimus in donarijs Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides & armillas, annulos & dextralia, ac murẽulas, vt depreceris pro nobis Dominum. Suſceperũtque Moſes & Eleazar ſacerdos omne aurum in diuerſis ſpeciebus*, pondus ſanctuarij, ſexdecim millia ſeptingentos quinquaginta ſiclos à tribunis & cẽturionibus. Vnuſquiſque enim quod in præda rapuerat, ſuum erat: & ſuſceptum intulerũt in tabernaculum teſtimonij in monumentum filiorum Iſrael coram Domino. Si populus carnalis de præda hoſtium ſuorum, quam cepit, donaria grata Deo obtuiit, & his datis, vt pro ſe oraretur, poſtulauit, Deumq; ſibi placabilem fecit: cauendum omninò, immò expaueſcendum illis eſt, qui precioſo Chriſti ſanguine ſunt redẽpti, & ab alijs fidelibus Deo oblata & conſecrata, immò ſanctificata, contra fas auferunt, & in ſuos inlicitos vſus retorquent: nè ſortè ſicut memoratus populus de donarijs, q̃ Deo ſcontulit, eum ſibi propicium fecit: ità econtrariò (quod abſit) illi de aliorum Deo eccleſiæque ſanctæ ſuæ oblatis rebus, eum ſibi iratum faciant, ſuumque immenſum furorem in ſe prouocent, & (quod plurimùm ptimeſcendũ eſt) iuſto iudicio in prædam hoſtium ſuorum, nõ ſolùm viſibilium, verùm etiàm inuiſibilium, incurrant.

* põdo ſexdecim

CAP. 37.

QVòd ergò Dominus ad ſanctuarium ſuum inter cęteras ſpecies, quas dinumerare longũ eſt, domos & agros & ſeruos ſibi offerri præceperit, in ſuperioribus iam dictum eſt: nunc maiora & copioſiora, quæ in tabernaculo ſancto ſuo famulãtibus Dominus dari iubet, intueamur. Num.35.a
Hæc quoquè locutus eſt Dominus ad Moſen, in campeſtribus Moab ſuper Iordanem contra Hiericho: Præcipe filijs Iſrael, vt dẽt Leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum, vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis. Et infrà: Ibidẽm b
Ipſę autẽ vrbes, quæ dabuntur ex poſſeſſionibꝰ filiorũ Iſrael, ab his q̃ plus habent, plures auferenꝰ: & qui minus, pauciores: ſinguli iuxta menſurã hæreditatis ſuæ, dabũt oppida Leuitis. Quod ità Ioſue in terra repromiſſiõis fecerit, textꝰ libri illius liquidò depromit. Perſpicuũ ſanè ſatis eſt, & nõſſe volentibus apertiſſimũ, q̃ Deꝰ idcircò populo ſuo de hęreditate poſſeſſionũ ſuarũ domos & agros & mãcipia, etiã (quod maiꝰ eſt) ciui- Ioſuę 21.

tates & suburbana sanctuario suo famulantibus dari præceperit, vt ministri sanctuarij iuxta instantiùs honestiusque atque inexcusabiliùs sacrum suum cultum exercere, suumque famulatum potuissent liberiùs explere. Quibus liquidò colligi potest, quòd quisquis, quę alij fideles de hęreditate possessionum suarum, ob remedium aīarū suarum, Deo ad honorem & decorem ecclesiæ suæ, eiusque ministrorum vsus, contulerunt: aut abstulerit, aut auferre præsumit, proculdubiò aliorum data in suarum animarum conuertit pericula. Sequitur enim in eodem: Hęc sunt mandata atque iudicia,
Num.36.d quæ præcepit Dominus per manum Mosis ad filios Israel, in campestribus Moab super Iordanem cōtra Hiericho. Non est prętereundum, nec negligenter considerandū, quid clausula vel conclusio libri huius, id est, Numerorum, contineat. Sequitur in libro deuteronomij, in quo inter cętera multa mandata, quæ Moses locutus est ad filios
Deut.11.d Israel, ità legit: En (inquit) propono in conspectu vestro hodiè benedictionem & maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodiè præcipio vobis: maledictionem, si non obaudieritis mandatis Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis. Notandum diligenter est, quòd obedientes diuinis præceptis, benedictionem: inobediętes verò, maledictiōem mereantur. Luce enim clariùs constat, quòd surreptores ecclesiasticarū rerum, iniuriā & inobedientiam Deo irrogent, suorumque præceptorum transgressores existant. Vndè prouidendum est, nè huiuscemodi maledictionem, quā legiser proponit, pro benedictione subeāt. Qui autem nōsse vult, quæ sit eadem maledictio, scrupulosissimè diligenterque præcedentia & subsequentia diuinæ legis legat eloquia: & pro certo inueniet, quantùm sibi terribilis & horribilis atque pertimescenda sit eadem maledictio. Porrò quòd ad locum quem Dominus elegit, veniendum sit, & quæ offerenda & ibi offerri decernātur, paulò pòst sequentia innuunt.
Deut.12.a Ad locum, inquit Moses, quē elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomē suum ibi, & habitet in eo, venietis, & offeretis in illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria. Et infrà: Transibitis Iordanem, & habitabitis
Ibidèm.b in terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis: vt requiescatis à cūctis hostibus per circuitum, & absque vllo timore habitetis in loco, quē elegerit Dominus Deus vester, vt sit nomen eius in eo. Illuc omnia quæ præcipio, offeretis holocausta & hostias, ac decimas & primitias manuum vestrarum, & quicquid præcipuum est in muneribus, quæ vouistis Domino. Et post pauca:
Ibidèm. Caue, nè offeras holocausta tua in omni loco quē videris, sed in eo quem elegerit dominus. His verbis patenter intelligi datur, quòd omnia quæ ex muneribus præcipua & preciosa sunt, sibi Dominus voluerit offerri: & quòd si ea, siue quæ Dominus præcepit, siue ea quæ eius populus sua sponte offerre voluīsset, nō alibi, nisi in loco quem Dominus elegisset, vt esset nomē eius in eo, offerri iubebantur: proculdubiò ea, quæ ecclesiæ sanctæ sunt collata, non alienis, sed eiusdem ecclesiæ sunt vsibus applicanda.

CAP. 38.

Deut.23.d ITem in eodem: Cùm vōueris votum nomino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatū. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod aūt semèl egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut promisisti domino deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es. Si illi, qui propria voluntate Deo votum vouit, & non reddidit, in peccatum reputatur: quod (putas) peccatū, Domino sibi reputāte, incurrit, qui aliorum vota voluntariè Domino exhibita, auferre præsumit, & tantę comminationis pœnam non formidat? Quia ergò qui votū vouit, & non reddit, Dominus sibi in peccatum reputat, & quisquis ea, quæ Domino vouit, reddidit ei, nullo modo posteà auferre licet: multo minùs ea, quæ alij vouerunt & reddiderunt ei, fas est auferre. Hæc de quinque libris Mosis congregāsse sufficiat. Cæterùm quicunq; plenius latiusque de his, quę Dominus sibi suoque tabernaculo, sacerdotibusque & ministris suis offerri & dari præcepit, scire voluērit, Pentateuchum eiusdem Mosis enucleatim legat: & de his quę in hoc opusculo non continentur, quę vtiquè plena sunt authoritate, ad negocium de quo agitur, adstruendum & adstipulandum, patenter reperire valet, quæ huic opusculo, ob suī prolixitatem vitandam, non inseruntur.

Finit liber primus.

SYNODI HVIVS AQVAEGRANENSIS liber II.

PRAEFATIO.

PRæsens opusculum, quod hactenùs ex libris Mosaicæ legis de religione oblatarū Deo siue offerendarum rerum, quantùm dominus donare dignatus est, breuiter congessimus, & abhinc tam de veteri, quàm etiām de nouo testamento & sanctorum patrum documentis congerere, adiuuante Christi gratia cupimus, ob vtilitatem legere volēntium, & fastidiosis tædium auferendum, in tribus libellis distinguendum iudicauimus. Exactis

sit ergò primus, & exordiū à libro Iesu Nauæ sumat secundus.

Iosue 6.a

CAP. I.

DIxit autem Iosue ad omnem Israel: Vociferamini. tradidit enī vobis Dominus ciuitatem. Sitque ciuitas hæc anathema, & omnia quæ in ea sunt, domino. Et infrà: Vos autem cauete, nè, de his quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, & sitis prævaricationis rei, & omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem auri aut argenti fuerit, & vasorum æneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris eius. Nulli quippe dubium est, quin de Hiericho ciuitate subuertēda hæc dicantur. Quapropter obserua diligēs lector, & curiosè auditor, quòd duo in his verbis, quæ præmissa sunt, iubeātur. Alterum videlicet, quo cauendū omninò pręcipitur, nè de his q̄ Domino consecrata sunt, quippiam contingatur: alterum, quo iubetur, quicqd auri vel argēti, ac ferri omniūq; vasorum æneorum fuerit, Domino consecrari, & in Thesauris eius recondi. Vitandumque tibi est, nè cōtingendo ea quę Domino, cōsecrata sunt, sis prævaricationis reus, & alij propter te sub peccato sint atque turbentur: & sagaciter intēde, qualiter thesauri Domini, eo iubente, incremententur. Sed & hoc diligenter obserua, nè tuo æstu vel cupiditate, ea quæ in thesauris Domini consecrata sunt, auferantur. Quòd autē, sicut Iosue, Domino imperante, facienda præceperat, posteà sint completa, sequentia testantur. Vrbem autem & omnia quæ in ea erant, succenderunt absque argēto & auro, & vasis æneis ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrārunt. Qui autem ausu quodam temerario inlecti, de his quæ Domino consecrata sunt, palàm atque occultè surripere posse arbitrati, exemplo Achan deterreatur, qui æstu auaritiæ succensus, de his quæ Domino consecranda erant, furtim sibi surripuit, pallium scilicet coccineum valdè bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: & nē depræhēderetur, in tabernaculo sub suffossa humo, cōscijs liberis ac domesticis sutis, occuluit, quæ vtiquè Domino consecrata erāt. Ob cuius immane facinus, quædam pars populi Israelitici corā hostibus suis cędi extitit, & Iosue, cōsulto Domino, hęc audiuit: Surge, cur iaces pronus in terra? peccauit Israel, & prævaricatus est pactum meum, tulerūtq; de anathemate, & furati sunt atque mentiti, & absconderunt inter vasa sua: nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero vltrà vobiscum, donèc conteratis eū, qui huius sceleris reus est. Nota quòd vnius inlicitum factum, totus Israeliticus populus feciſſe narretur: & quòd propter vnius facinus, in populum DEI, Domini ingens comminatio fiat, videlicet, vt nec

Deum secum habere, nec corā inimicis suis stare posset, donèc ille interiret, q̄ huiuscemodi scelere contaminatus erat. Qualiter verò ipse Achan à Iosue, applicato sibi Israel, per tribus suas, solertissimè examinatus ac deprehensus siue reatum suum confessus fuerit, qualiter etiàm lapidum grandine occubuerit, & omnia quæ illius erant, igne cōsumpta sint, sequentia pandunt. Veruntamen valdè pauenda sunt hæc, & omnibus fide Christi insignitis cauenda, nè propter aliorum illicitum, immò sacrilegum factū, nec secum (quod absit) nominum habeant, nec coram inimicis suis stare prævaleant. Patratores autē tam immanis, immò sacrilegi facti, magnoperè cauere oportet, nè ,ppter suam cupiditatē, quam erga res Deo sacratas aut exercent, aut exercere cupiunt, sibi ad instar Achan, mortem æternam, alijsque dei offensam, & coram hostibus suis adquirant miserabilem ruinam.

Ibidèm c.d

CAP. 2.

PVnito itaque iusto Dei iudicio eodem Achan, continuò (præcipiente Domino) populus Israeliticus de hostibus suis triumphare, quia Dominum iam secum habebat, promeruit, sicut sequētia libri eiusdem Iosuæ manifestant: & ob id ædificatum est altare Domino Deo Israel. Habes igitur ità in eodem libro: Tunc ędificauit Iosue altare Domino Deo Israel in monte, sicut præceperat Moses famulus Domini filijs Israel, & scriptum est in volumine legis Mosis: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit. & obtulit super illud holocausta Domino, immolauitque pacificas victimas.

Iosue 8.f

Exod. 20.d

Deut. 27.a

CAP. 3.

QVia igitur sunt pleriq;, diuersissimis modis argumentantes, & callidè percōtantes, vndè vsus de mācipijs Deo suoq; tabernaculo (quod typum gessit sanctæ Ecclesiæ) delegandis inoleuerit: si præcedentia, in quibus satis abundeque de hominibus sanctuario Domini mancipādis & mācipatis tractatum est, illis non sufficiūt: attendāt, qualiter Iosue Gabaonitas tabernaculo Domini seruituros delegauerit. Ait enim illis, sicut in eodem libro legitur: Nō deficiet de stirpe vestra ligna cędēs, aquasq; comportans in domum Dei mei. Et infrà: Decreuitque in illo die, esse eos in ministerio cuncti populi & altaris Dñi, cędentes ligna aquasq; cōportantes, vsque in præsens tēpus in loco quē Dñs elegisset. Hi nanque Gabaonitę, eorumq; posteritas, q̄ in tabernaculo Dñi secundùm constitutionē Iosuę deseruiērint, necnō & in tēplo, quod posteà à Salomōe nño ędificatū & dedicatū est, habes planissimè in libro Regū. Quòd verò sacerdotib⁹ cū popu,lo in captiuitatē ductis, & in eadē captiuitate p̄ septuaginta annos detentis, memorati Gabaonitæ eorundē sacerdotū obseqo fuerint mācipati, habes i libro Esdrę, vbi seorsū sacerdotes, seorsū verò

Ioue 9.d

Exd. 2.ab a

rò numerãtur Leuitæ, ad extremum numerantur Nathinæi. numerantur etiàm & filij seruorum Salomonis. Nathinæi Hebraicè, Latinè quoquè donati vel donatitij appellantur. Hi sunt profectò accipiendi memorati Gabaonitæ, quos Iosue tabernaculo domini seruituros donauit. Porrò quos vocat in eodem lib. Esdræ, filios seruorum Salomonis, hi sunt absque dubiò intelligẽdi, quos Salomon ob honorem diuini cultûs, templo Domini delegauit.

Nathinæi.

Ibidem c

CAP. 4.

TEmpore igitur Iudicum manifestũ est, populum Israeliticum à cultu diuino recessisse, & ab offerendis Deo sacrificijs & hostijs pacificis, & cæteris quæ in lege præcepta sunt, diuersarum specierum muneribus torpuisse, & ad ritum gentium deflexisse: Quoniam vt in libro Iudicum legitur, In diebus illis non erat rex in Israel, sed quisq; quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. Et ideò ob meritum scelerum suorum, earundem gentium dominio subiugatum, & diuersis tribulationibus & angustijs afflictum fuisse. Qui sæpè reatum suum agnoscentes, & luctuosis pœnitentiæ gemitibus deflẽtes, per sacrificia Deo oblata, à quibus diù vacauerant, de inimicis suis extitêre victores, sicut legimus de Gedeon & Manuẽ. Hæc idcircò præmisimus, vt magnoperè perpendatur, quanti sit discriminis, cultum diuinum, Deoq́ue sacrificia debita aut negligi aut dehonorari, & quanti sit solatij contra hostes visibiles & inuisibiles, magniq́ue muniminis, ea ritè & honestè exhiberi: Veremurq́ue nimiùm, nè hoc quod dicitur, faciebat vnusquisq́ue quod sibi rectum videbatur, possit quoquo modo illis aptari, qui res ecclesiæ aut dant, aut accipiunt, & in suos vsus contra fas retorquent, & hoc sibi rectum iustumq́ue videri putant.

Iudic.17.c 18.a 21.d

Ibidẽm

CAP. 5.

LEgimus itaque in lib. Samuelis primo, quòd pro eo quòd Anna filium suum Samuelem adduxit in domum domini, quæ erat in Silo, eumq́ue cum holocaustis per officiũ Heli sacerdotis obtulit Domino, ità vt cunctis diebus vitæ suæ seruiret nomino, idcircò benedictionem meruerit à Domino. Nota prudens lector, quòd tabernaculum Dei vocetur hîc domus Domini, sicut habes in eodem libro: Et adduxit eum, id est, Samuelem in domum domini in Silo. At si fortè quis quærat, quam benedictionem eadem Anna consecuta sit, videat sequentia. Assendit itaque Anna cum viro suo Helchana, vt immolaret hostiam solennẽ, & benedixit Heli Helchanę & vxori eius, dixitq́ue: Reddat Dominus tibi semẽ de muliere hac pro fœnore, quod commodâsti Domino, & abiérunt in locum suum. Visitauit ergò Dominus Annam, & cõcepit & pepit tres filios & duas filias, & magnificatus est puer Samuel apud nominum. Si pro filio & hostijs Deo oblatis Anna benedici, & spiritum prophetiæ & sobolẽ meruit adipisci: cauendum illis est, qui hostias ab alijs Deo oblatas auferũt, vt non solùm maledictionem, sed etiàm extinctionem filiorum suorum incurrant, sicuti quosdam incurrisse non ambigimus.

1.Reg.1.d

Ibidẽm

1.Reg.2.d

CAP. 6.

QVòd autem sequitur in eodem lib. Nimiùm est terribile. Si (inquit) peccauerit vir in virũ, placari ei potest Deus: Si autem in Deũ peccauerit vir, quis orabit pro eo? Inter cætera nanque peccata, q̃ bus in Deum peccatur, non minimum peccatum extat illud, quo cultus Dei cõtemnitur, aut diminuitur, vel dehonestatur, & idcircò tam ingens peccatum modis omnib⁹ est cauendum. Quicunque ergò ea, quæ diuino nomini consecrata sunt, aufert, in Deum se peccare nullo modo dubitet. Sed & hoc valdè est terribile, quòd Dominus loquens ad Heli sacerdotem, ità inter cætera inquit: Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Cùm multis modis Deus in operibus nostris glorificetur, iuxta illud euangelicum, Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est: specialiter tamen glorificatur Deus in cultu suo, & in his quæ ei consecrantur & sanctificantur. Contemnitur autem ab his, qui in tantam vesaniam prorumpunt, vt illi consecrata, auferre non formident. Quibus valdè pertimescendum est illud, quod sequitur: Qui autem contemnũt me, erunt ignobiles. Magna porrò ignobilitas est, aliquam Deo in suis sacratis rebus iniuriam inferre, & à voluntate & seruitio illius se diffugere, & hostis sui volũtati & obsequo mancipare,

1.Reg.2.d

Matth.6

1.Reg.2.d

CAP. 7.

RVina quoquè Heli sacerdotis filiorumq́; eius, q̃ in eodẽ lib. Samuelis sequitur facta, nõ solùm patribus, sed etiàm filijs est ptimescenda: Quapropter patrib⁹ studendũ est, vt filios suos indignè atq; inlicitè agentes, cõgrua inuectiõe corripiãt: filijs autẽ prouidendũ est, nè circa ea q̃ Dño aut cõsecrata sunt, aut consecranf, inlicitũ quid gerãt. Inlicitũ dicimus factũ, quãdò ea, quæ illis fas non est, à cultu diuino abstrahunt, & sinè dubio furorẽ Dñi in se concitãt. Timendumq́; valdè est, nè tandèm in auferendis reb⁹ Deo oblatis, tale gignat peccatum, quod nõ expiet nec victimis nec muneribus, sicuti pro iniqtate Heli filiorumq́ue eius, à dño dictũ esse legimus. Vndè in eodẽ libro per Samuelẽ prophetã de Heli Dñs loquit: In die illo suscitabo aduersùs Heli omnia, q̃ locutus sum sup domũ eius, incipiã & complebo. Prædixi enim ei, q̃ iudicaturus essem domũ eius in æternũ, ꝓpter iniquitatẽ eius, eò q̃ nouerat indignè agere filios suos, & non

1.Reg.2.d

TOM.3.

non corripuerit eos. Idcircò iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domûs eius victimis & muneribus vsque in æternum. Attendẽdum & pertimescendum valdè est, quale sit facinus vel flagitium, quod nec victimis nec muneribꝰ expiari possit: & agnoscendum liquidò est, quòd tam terribilis diuina interminatio, quæ non modò victimis, verùm etiàm quibuslibet muneribus expiari interdicitur, ex duobus contẽptibus nasci, nullo modo dubitatur. Vno quidem, quo paterna disciplina erga filios delinquẽtes, & Deum in suis actibus ad iracundiam prouocãtes, ex quodam vano carnalis affectûs amore segnior remissiorq́ue efficitur, & filiorum admissa, in semetipsos redundare comprobantur. Altero, quo erga cultum Dei, Deoq́ue diuersa consecrata ac sanctificata donaria, temerario ausu delinquitur, & idem delictum non solùm in prælatis, verùm etiàm in subiectis diuina vltione persępè vindicatur. Hæc de Heli filijsq́ue eius transgredientibus præceptũ Domini, dicta sint. Cęterùm obseruandum est, & summoperè vigilanterq́ue cauendum, nè factum Heli filiorumq́ue eius, filij sanctæ Dei Ecclesię imitentur, nè fortè (quod absit) per eorum imitationem, & ipsi animarũ suarum periclitationẽ incurrant, & per eos totus populus deueniat ad temporalem & æternam damnatiõem. Captio deniquè arcæ Dei, in qua erant tabulæ testamẽti, & cætera quæ diuino præcepto inesse memorantur, ꝓpter peccata memorati Heli sacerdotis, filiorumq́ue eius, accidisse minimè dubitatur.

Matth.6

CAP. 8.

POpuli quoquè Dei tam flebilis interẽptio, non solùm propter sacerdotum, verùm etiàm propter sua innumera delicta, quibus cultum DEI nihili ducebant, accidisse manifestum est. Sæpè quippe accidisse legimus, culpam sacerdotum, ruinam extitisse populi: & rursùs populi culpam, ruinam extitisse sacerdotũ, sicut apertè liquet, culpam Heli filiorumq́ue eius, populi extitisse ruinam: & rursùs culpam populi, captiuitatem extitisse sanctorum prophetarum, Ezechielis videlicet, Danielis & Hieremiæ, & aliorum multorum seruorum Dei, secundùm legis præceptum Deo fideliter ac religiosè seruire volentium, sicut in eorundem prophetarũ libris facilimè animaduerti potest. Capturam porrò arcæ Dei, quæ typum gessit capitis nostri Christi, corporisque eius, sanctæ videlicet Ecclesiæ: populiq́ue ruinam, propter Heli sacerdotis negligentiã, filiorumq́ue eius transgressionem prouenisse: nulli, qui sanum sapit, dubium est.

1.Reg.4.a

CAP. 9.

VEruntamen quid eiusdem arcæ DEI captoribus, Deiq́; populi cæsoribus prouenerit, manifestum est. Si ergò ab alienis, ꝓpter peccata sacerdotis suorumq́; filiorum, præcepta Dei transgredientium, facta est arcæ diuini testamenti captio, & populi D E I flebilis conlapsio: cauendum omnibus, qui Christi nomine censentur, summoperè est, nè spreto sacerdotũ Christi ministerio, & cultu eius paruipẽso, propter suam cupiditatem & illicitam præsumptionem, arcam Dei, quam vtiquè cum capite suo Christo vnam constat esse personam, eandem arcam in hostium suorum (quod Deus longè faciat) corruere faciant deprædationem.

CAP. 10.

QValiter deniquè Dei electus prophęta Samuel, in cultibus sacris & in altaribus erigẽdis, & in holocaustis offerendis, & in populis ab idolorum cultura ad diuinum cultũ reuocãdis, ꝓo placuerit, ipsius libri historia legẽtibus apertè demõstrat. Vndè colligi datur, quòd quanquàm cultus diuinus impugnatores nõ solùm indigenas, verùm etiàm externos habeat, nũquàm tamen Domino gubernante, perpetuam desolationem & dehonorationem habebit: quoniã adest & aderit cultûs sui fautoribus & administratoribus ille, qui dixit: Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

Matth.28.

CAP. 11.

QVantùm autem obedientia præferatur victimis & holocaustis, eiusdem Samuelis prophętæ verbis apertè demonstratur. Nunquid vult (inquit) Dominus holocausta aut victimas, & non potiùs vt obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietũ: quoniam quasi peccatũ ariolandi, repugnare: & quasi scelus idololatrię, nolle acquiescere. Iussit enim dominus sibi suoq́ue tabernaculo diuersa donaria, & nõ alia nisi preciosa, offerri, & ea penitùs non est passus auferri. Ergò offerentes, sunt Domino obedientes: auferentes verò, proculdubiò extant ei inobedientes atque repugnantes. Cauendumq́ue est illis, nè propter suam inobedientiam, immò cupiditatem, peccatum & scelus, quod ipse Samuel commemorat, incurrant.

1.Reg.15.c

CAP. 12.

ABiecto itaque atque reprobato propter inobedientiam Saul rege, Dauid electione diuina à Samuele (Domino præcipiente) vngitur in regem. Qui quantæ fuerit fortitudinis, quantæq́ue erga cultum diuinum amplificandum & exaltandum deuotionis, iam & in præcedentibus commemoratum est, & hîc succinctìm commemorandum.

1.Reg.16.

CAP. 12.

INter cætera quippe circa diuinum cultũ religiosa facta sua, quantæ veneration arcam Dei habuerit, intueamur. Habes siquidem secundo eiusdem Samuelis libro:

2.Reg.6.c

Cumque

Universidad de Deusto Biblioteca

Cumque transcendissent (inquit) qui portabant arcā dñi, sex passus, immolabant bouem & arietē, & Dauid percutiebat in organis armigatis, & saltabat totis viribus acte Dominū. Porrò Dauid accinctus erat ephod lineo. Et Dauid & omnis domus Israel ducebant arcā testamenti Dñi in iubilo & clan- 1.Paral.16.a
gore buccinæ. Et infrà: Et introduxerunt arcam dñi, & posuerunt eā in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat Dauid ei. Et obtulit Dauid holocausta corā Dño & pacifica. Cumq; cōplēsset offerēs holocaustum & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

CAP. 4.

EVndem porrò Dauid in numeratione populi Domini peccâsse, iramque illi in populo sibi subiecto expertū fuisse, perspicuum est. Qui cùm vidisset angelum cædentem populū, memor transgressionis & 2.Reg.24.
fragilitatis suæ, dixit ad Dñm: Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, qd fecerūt? Vertat (obsecro) manus tua cōtra me, & contra domum patris mei. Et monente Gad propheta, emit aream ab Areuna Iebusæo. Et cōstructo ibi altari Dño, & oblatis holocaustis & pacificis, & reatus sui obliterationē, & diuinā repropiationē, ac populi ꝓmeruit nanciscī liberationē, sicut ibi legitur: Et repropiatꝰ est Dñs terræ, & cohibita est plaga ab Israel. Hæc idcircò posuimus, vt animaduertat, quātùm apud diuinā maiestatem valeat & veneratio diuini cultus, & erectio sacrorū altarium, & holocaustorū & pacificorum, & cæterorum quæ Domino offeruntur, oblatio, & quantùm Deo displiceat eorum ablatio.

CAP. 15.

FEruentissima nanq; eiusdem Dauid erga templū Dñi eiusq; cultū, intantùm 2.Reg.7.a
excreuit deuotio, vt diceret ad Nathan prophetā: Vidésne q̄ ego habitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit in medio pelliū? & cætera q̄ sequunt. Voluit em̄, sicut sequētia docent, ardentissimè ac deuotissimè domū Deo Israel miræ magnitudinis & admirandæ pulchritudinis, ędificare: sed quia abcadē ędificatiōe à Dño est ꝓhibitus, & vt q̄ filius eius, q̄ egrederet de vtero eius, (Dño sibi reuelāte ac pollicente) eandē domū foret ædificaturus, didicit, oēs expēsas eiusdē ædificādæ domūs, quas dinumerare longū est, ꝓparauit: necnō & donaria innumera in diuersissimis ac preciosissimis speciebus læto & alacri animo sanctificauit, & in thesauris illius recōdenda cōsecrauit, sicutì in Regnorū, prēcipueq; in Paralipomenon libris habetur.

CAP. 14.

QValiter autem Salomon filius Dauid potentissimus ac ditissimus regum, domum domino ex impensis paternis & copiosissimis sumptibus suis ędificauerit, & cum ingēti gloria dedicauerit, & ea quæ pater suus siue ipse domino obtulerat, & in thesauris eius recondēda sanctificauerat, & quid à Domino sibi apparente ac polliciente audiuit: hīc per singula commemorādum, subsisiuū duximus, præsertim cùm legētibus oīa memoratis libris in promptu habeantur.

CAP. 17.

QVòd verò eadem domus typum gerit, Templū Salomonis ꝓ Ecclesia
sapiens ignorat. Quisquis enim ex
asse nōsse cupit, quibus muneribus cæteri reges eādem honorauerint, & exaltauerint atque amplificauerint domum, & eius cultui debitum exhibuerint famulatū, & quibus prēconijs veneratores & amatores eius à Domino sint laudati, & de hostium suorum insidijs tuti ac liberati: dehonoratores verò eiusdem templi, & diuinorum præceptorum transgressores, quantùm à domino sint reprobati, & ab hostibus suis trucidati, seriem eorundem librorum diligēter legat: & profectò reperiet, quòd nulli Dominicæ domūs dehonoratori, & eorum quę domino oblata sunt, surreptori impunè cesserit. Hæc de Israeliticis iustis regibus, diuini templi honoratoribus, & diuersa donaria Domino offerētibus: necnon & de iniustis secùs agentibus, & eiusdem sacratissimi templi dehonoratoribus, & à cultu diuino ipsos populumque Dei alienantibus, & ad idola gentiū conuertentibus, breuiter congessisse sufficiat.

CAP. 18.

IDem igitur Deo sacratum templum externis gentibus cōstat esse veneratum, & multiplicibus donis honoratum, sicut habes de Hiram rege Tyri, & de Seleuco rege 3.Reg.5
Asiæ, de quo in secundo lib. Machab. ita le- 2.Mach.3
gitur: Igitur cùm sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges etiàm adhuc optimè custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem & animas odio habentes mala, fiebat, vt ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templū maximis muneribus illustrarent, ità vt Seleucus Asiæ rex, de redditibus suis ꝑstaret omnes sumptus, in ministerium sacrificiorum pertinentes. Obserua diligens lector, quantùm memoratum venerabile templum, non solùm à principibus & regibus diuinam legem tenentibus, sed etiàm à diuersis nationum regibus, eandem Dei legem ignorantibus, ꝓpter amorem & honorem Dei maximis muneribus sit illustratum & honoratum. Nam & idem templum ad adorandum Dominū, & diuersis muneribus honorandū, multos gentilium adijsse, aduētus illius Aethiopis, quem à Philippo legimus baptizatum, necnon & reginę Saba, euidentissimè adstruit.

CAP. 19.

PRopter peccata quoquè sacerdotū & regū, totiusq; populi, idem templum, quod

quod in magna gloria à Salomone Domino fuerat conditum, & per quadringentos & triginta annos manserat illæsum, immò valdè gloriosum, à Chaldæis fuit incensum atque dirutum, & Hierosolymorū vrbs destructa, populusque in Babylonicam captiuitatem deductus, & vasa domūs Domini, & quęque in thesauris domūs Domini, domino fuerant consecrata & sanctificata, in Babylonem sunt deportata. Non tamen ea dem vasa Domino sacrata, Nabuchodonosor rex prophanꝰ in suos præsumpsit retorquere vsus, sed ea in locis præcipuis, in delubris videlicet deorum suorum, quę apud illum magnæ habebantur venerationi & religioni, seruanda reposuit. Sciendum verò est, quod pro eo, quòd templum Domini incendit, vasa domini in Babylonem transtulit, populo dei captiuitatem inflixit, ei vllomodo impunè non cessit. Quoniam & propter hoc factum, & pro eo, quòd gloriam & potestatem & honorem regni sui nō Deo, sed sibi tribuit, cælicam vocem audiuit, quæ ità facta est: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum transijt à te, & ab hominibus te eijcient, & cum bestijs ferisque erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabūtur super te, donèc scias quòd dominet excelsus in regno hominū, & cuicūq; voluerit, det illud. eadem hora sermo cōpletus est super Nabuchodonosor, & cuncta quæ dicta ei fuerant, prouenerunt, sicut sequentia testant.

CAP. 20.

SEd quia propter sacrilegium, quod circa templum domini patrauerat, & suam magnam elationem, qua contra Dominum superbiēdo tumuerat, & Danielis prophetæ consilium, suæ saluti commodum, audire contempserat, ꝰquibus ei orsus est: Quāobrem rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperū: fortè ignoscet Deus delictis tuis: tātam promeruit abiectionem, vt etiàm cum bestijs & feris esset habitatio eius, & fœnum vt bos comederet: videamus, quid post transactum abiectionis suæ tempus, idem Nabuchodonosor humiliatus dixerit.

CAP. 21.

IGitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum, laudaui & glorificaui, quia potestas eius potestas sempiterna, & regnum eius in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt: iuxta volūtatem enim suam facit tam in virtutibus cęli, quàm in habitatoribꝰ terræ: & non est qui resistat manui eius, & dicat ei, Quare fecisti? In ipso tēpore sensus meus reuersus est ad me, & ad honorē regni mei decoremque perueni, & figura mea reuersa est ad me, & optimates mei & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum, & magnificētia mea amplior reddita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico & glorifico regē cæli, quia omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, & gradiētes in superbia, potens est humiliare. Calicem præterea furoris domini, qui secundùm vaticinium Hieremiæ ꝓphetæ, propinatus est gentibus, aduersantibus videlicet Israelitico populo, & à testamento Dei procùl secretis, eundem Nabuchodonosor in memorata abiectione plerique; bibisse arbitrātur. vndè legitur in Hieremia ꝓpheta: Et post eos bibet Sesach. Se- Hiere.25.e
sach eīm Nabuchodonosor fuisse, doctores nostri intelligūt. quòd si nabuchodonosor tanti sacrilegij, tantæque arrogantiæ, tantæ etiàm impietatis rex, propter suam humilē recognitionem, ad honorem decoremque regni sui peruenire, suoque regno restitui, & magnificentiam (Domino tribuente) ampliorem sibi addi promeruit: liquet profectò, & indubitanter accipi potest, quòd hi qui res Deo sacratas in suis audacter abutuntur vsibus, si ad tempꝰ sibi prospexerint, & diguam Deo recognitionem illicitorum factorum suorum humiliter fecerint, veniam delictorum suorum possint promereri, & non solùm in hoc seculo temporaliter à Domino exaltari, verùm etiàm in futuro æternaliter remunerari. Si autem hoc facere præpropere detrectauerint, verendū est illis, nè ad instar Nabuchodonosor, cum seris bestijs, id est, cum immundis spiritibus, de quibus psalmographus ait, nè tradas do- Psal.73.d
mine bestijs animas cōfitentium tibi, sit eorum sinè fine habitatio.

CAP. 22.

PORrò Balthasar, qui filius Nabuchodonosor fuisse discribitur, vino deditus in tantam prorumpere ausus est superbiam, suaq; salutis inimicam, immò sacrilegam præsumptionem, vt in conuiuio suo, deo sacrata vasa ad libitum suum iuberet adferri, vt biberet in eis ipse & optimates eius, vxores & concubinę eius, & cōlaudaret deos suos: & ob id, ad suum interitū, articulum scribentis prospexit in pariete, & eadem nocte Medis & Persis sese obsidentibꝰ, regno cum vita caruit, sicut verba Danielis prophetæ de eo & aduersùs eum testantur, quæ ità habent: O rex, Deus altissimum regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo, & propter magnificentiam quam dederat ei, vniuersi populi, tribus & linguæ tremebant & metuebant eum. Quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat. Quandò autem eleuatum est cor eius, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiā: depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est. Et infrà: Tu quoquè filius eius Ibidem f
Balthassar, nō humiliāsti cor tuum, cùm sci-

Vide Hieronimū in caput 5. Danielis.

Dani.5.c

res hæc omnia, sed aduersùs dominatorem cæli elatus es: & vasa domûs eius allata sunt coràm te, & tu & optimates tui, & vxores tuæ & concubinæ tuæ vinum in eis bibistis, deos quoquè argenteos & aureos & æreos & ferreos, ligneosque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiût, laudâsti: porrò Deum qui habet flatum tuum in manu sua & omnes vias tuas, non glorificâsti: idcircò ab eo missus est articulus manûs, qui scripsit hoc quod exaratum est. Et paulò pòst: Eadé nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus, & Darius Medus successit in regnum. Si Baltassar pro eo quòd vasa Domini sibi adferri iussit, vt in eis biberet, quæ vtiquè postèa ad imperium Cyri regis Persarum, templo Domini sunt restituta, & regno priuari, & morte meruit mulctari: quid putas de illis erit, qui nõ solùm sancta vasa, verùm etiàm alias Deo sanctificatas res suis applicât vsibus? Quapropter obseruandũ est illis, nè (quod ablit) ad instar Baltassar, & præsentis & futuræ vitæ subeant mortem.

Ibidẽm g

CAP. 23.

SEptuagesimo itaque captiuitatis Israelitici populi anno pacto, orantibus Daniele & alijs prophetis, idem populus, sicut Dominus per Hieremiam prophetam prædixerat, permittẽte eodem Cyro rege Persarum, ad propria est reuersus, & omnia vasa templi Domini, quæ Nabuchodonosor absportauerat, ad idem templum sunt relata, & ab his idem templum & ciuitas ad pristinum sunt restaurata statum, adiuuãtibus illis & hortantibus, vt idem templum & ciuitatẽ restaurarent, Aggæo & Zacharia ꝓphetis eximijs: & præfuerunt eidem operi Zorobabel de regio, & Iesus de sacerdotali semine.

Hi. 25. & 29.

CAP. 24.

HOc igitur templum stabile permansit per trecentos quadraginta sex annos. Quòd rursùs propter peccata sacerdotum & regum atque populi, Antiochus prophanissimus & impurissimus rex Græcorum, fraude capta Hierusalem, sordibus idolorũ polluit, auferens indè altare Domini aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, & cætera vasa templi aurea, quę inuenire potuit, & alia plura in eodé templo polluendo & expoliãdo, populumque Dei atrociter affligẽdo & interficiẽdo patrauit, sicuti in secũdo Machabęorũ libro legit. Nõ tamé prętereundũ est, ꝙ de eodẽ Antiocho in eodẽ lib. legitur: Sequitur eñ ibi: Nec ista eidem sufficiunt Antiocho. Ausus est enim intrare templum, vniuersa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor, & scelestis manibus sumẽs sancta vasa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erãt posita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè. Ità alienatus mente Antiochus, non considerabat, quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicùm Dominus fuerat iratus, propter quod & accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigissent, eos multis peccatis esse inuolutos, sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiàm hic statim aduenies flagellatus, repulsus vtiquè fuisset ab audacia. Verùm non propter locum gentem, sed propter gentem dominus locum elegit. Ideoq; & ipse locus particeps factus est populi malorum, postèa autẽ fiet socius & bonorum. Et qui derelictus est in ira Dei omnipotẽtis, iterùm in magni Domini reconciliatiõe cum summa gloria exaltabitur.

2. Mac. 5. a b

Ibidẽm c

CAP. 25.

QValiter nanque Iudas Machabæus idem templum purificauerit & dicauerit, Deoque cõsecrauerit, habes in eodem libro.

CAP. 26.

QVid verò idem prophanissimus rex Antiochus pro cõtaminatione eiusdem sacratissimi templi, sacrorumque vasorum absportatione, & cæteris malis, quæ siue erga memoratũ templum, siue erga populum Dei exercuit, perpessus sit, videamus. Qui vniuersa cõspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta. Et post pauca: Isque qui sibi videbatur etiàm fluctibus maris imperare, supra humanũ modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in seipso contestans, ità vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiàm illius & fœtore exercitus grauaretur: & qui paulòantè sidera cęli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerãtiam fœtoris portare. Et infrà: Et cùm nec ipse fœtorem suum iam ferre posset, ità ait: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Et post pauca: Templum etiàm sanctum, quod priùs expoliauerat, optimis donis iam ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus, de redditib⁹ suis se præstaturũ pollicitus est. Iterùm non post multa: Igitur homicida & blasphemus, pessimè passus, & vt ipse alios tractauerat, peregrè incussus, & vt ipse alios tractauerat, peregrè in montibus miserabili obitu vita functus est. Horrida planè, cunctisq; mortalibus est pertimescenda mors tam terribilis scelestissimi regis Antiochi, ꝙ pro eo, quòd ausus est templum intrare & cõtaminare, & vasa Deo sacrata indè auferre, atq; scelestis manib⁹ sancta vasa, q̃ ab alijs regibus ad ornatũ loci & gloriã Deo fuerãt oblata, indignè cõtrectare, & in suos nefandissimos vsus cõuertere, iusto Dei iudicio tã horribili morte meruit occũbere. In cui⁹ interitu sagaciter animaduertendum, quòd Deus omnipotens inuasionem vel ablationem sibi oblatarum rerum, inultam nec dimittit, nec dimisit, nec dimissurus sit. Quędam tamẽ, vt in superioribus iam dictum est, in præsenti vlciscitur seculo, quædam verò vlciscenda in futuro reseruat seculo.

2. Mac. 3.

Ibidẽm

Ibidẽm

Ibidẽm

CAP. 27.

QVæ igitur pœna Menelaum ductorẽ & hortatorem memorati regis Antiochi, ad expoliandũ templum Dñi & vasa Deo sacrata auferẽda (qui vtiquè ꝓditor legum & patriæ scribitur extitisse) digna congruaque sit pœna subsecuta, sequẽtia pandunt, quæ ità se habent: Anno autem quadragesimonono cognouit Iudas Antiochum Eupatoris venire cum multitudine aduersùs Iudæam, & cum eo Lysiam procuratorem & præpositum negociorũ. Et post pauca: Commiscuit autem se illis & Menelaus, & cum multa fallacia deprecabat Antiochum non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitauit animos Antiochi in peccatorem, & suggerente Lysia, hunc esse causam omniũ malorum, iussit (vt eius est consuetudo) cõpræhensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum vndiquè habẽs cineris. Hæc prospectum habebat in præceps. Indè in cinerem ejci iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum: & tali lege, ptæuaricatorem legis contigit mori, nec terrę dari Menelaum. Et quidem satis iustè: nam quia multa circa aram Dei delicta cõmisit, cuius ignis & cinis erat sanct⁹, ipse in cinere damnatus est. Notandum, quòd Menelaus ideò sacrilegus dicitur, pro eo quòd Antiocho ductor extitit, & vt sacra vasa tẽpli auferret, consilium dedit. Nam pro eo quòd circa arã Domini in multis deliquerat, tam exitiabili morte periêrat. Cuius exemplo deterrendi sunt non solùm hi, q circa arcam Dei ad seruiendum Domino, eiq; ministrandum, verùm etiàm hi qui alijs propter suam explendam cupiditatem, in auferendis Deo sacratis rebus consiliũ dãt, & exhortatores fiunt, & facientibus impunitatem promittunt, vt se modis omnibus compescãt, nè tam mortis atrocissimæ Menelai (quod absit) participes existant.

2. Mac. 3. a

Ibidẽm

Ibidẽm

Ibidẽm

CAP. 28.

QVi autem ærarium Domini, id est, tẽplum eius, pecunijs aut Deo oblatis, aut ab alijs depositis, expoliari impunè posse & debere arbitrantur: perpendant quid Heliodorus, suique comites, eique parentes, Hierosolymam aduenientes, vt ærarium Domini pecunijs expoliarẽt, ab equo cælesti eiusque terribili sessore, necnon & cælicolis iuuenib⁹ duobus perpessus sit, de quo ità habes in eodem libro Machabęorũ secundo: Cùm venissent Heliodorus Hierosolymam, & benignè à summo sacerdote in

Primo facit. Mene.

2. Mac. 3. a

ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarũ, & cuius rei gratia adesset, aperuit. Interrogabat autem si verè hæc ità essent. Tunc summus sacerdos ostendit, deposita esse hęc ad victualia viduarum ac pupillorum. Et infrà: Decipi verò eos, qui credidissent loco & templo, quod per vniuersum mundum honoratur pro sui veneratione & sanctitate, omninò impossibile esse. Et infrà: Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat, eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. sed spiritus omnipotentis magnam fecit suæ ostensionis euidentiam, ità vt omnes qui ausi fuerant ei parére, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidam equus, terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus. Isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiàm apparuerũt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circũsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabãt, sinè intermissione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumq; multa caligine circunfusum, rapuerũt, atque in sella gestatoria positum, eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabat, nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute. Et ille quidẽ per diuinã virtutẽ iacebat mutus. Hi autem Dñm benedicebãt, qa magnificauit locum suũ: & templũ, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenũ, apparente omnipotente Deo, gaudio & lætitia impletũ est. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabãt cõfestim Oniã, vt inuocaret altissimũ, & vitã donaret ei, q in supremo spiritu erat constitutus. Considerãs aũt summus sacerdos, nè fortè rex suspicaret malitiã aliquã ex Iudæis circa Heliodorũ consummatã, obtulit pro salute viri hostiã salutarẽ. Cumq; summus sacerdos exoraret, ijdẽ iuuenes eisdem vestibus amicti, adstantes Heliodoro, dixerunt: Onię sacerdoti gratias age, nã propter eũ tibi Dñs vitã donauit. Tu autẽ ab eo flagellatus, nũcia oñibus magnalia Dei & potestatẽ. Et his dictis, nõ cõparuerunt. Heliodorus aũt, hostia Deo oblata & votis magnis, ꝓmisit ei, q viuere illi cõcessit. Et Onię gratias agẽs, recepto exercitu, repedabat ad regẽ. Testabat aũt omnibus ea, q̃ sub oculis viderat, opa magni Dei. Cũ aũt rex interrogãsset, quis esset apt⁹ adhuc semèl mitti Hierosolymã, ait: Si quẽ habes hostẽ, aut regni insidiatorẽ, mitte illuc, & flagellatũ eum recipies, si tamen euaserit, eò quòd in loco verè sit Dei quædam virtus. Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit.

Ibidẽm e

Ibidẽm d e f

CAP. 29.

DE his itaque quæ erga Heliodorum, Domino in suo ærario suã iniuriam, suamque dehonorationem vlciscẽte, gesta sunt, multa posuimus: quoniam ea ad eorũ audaciam & pestiferam prẽsumptionem reprimendam, qui loca Deo dicata expoliare non metuunt, valdè necessaria prẽuidimus. Quib⁹ scire & summoperè discere cõuenit, quòd in locis Deo dicatis verè virtus Dei sit, eorumque visitator & adiutor Deus sit, & veniẽtes ad malefaciendũ percutit ac pdit.

CAP. 30.

QVòd verò Deo oblata, q̃ vtiquè sancta vocantur, ab his quibus officium non est, auferri, immò contingi fas non sit, verba Iudith, loquentis ad Holophernem, patenter innuunt, quę ità inquit: Iudit.11.c Deniquè hoc ordinant, vt interficiant pecora sua, & sanguinem eorum bibãt, & sancta Domini Dei sui, quæ præcepit non contingi, in frumento, vino & oleo hæc cogitauerunt impendere, & volunt consumere, quæ nec manibus debebant contingere. Ergò quoniam hæc faciunt, certum est quòd in perditionem dabũtur. At si fortè quispiam quærat, ex qua authoritate Iudith hæc verba protulerit, legat diligenter Leuiticum, & cęteros veteris testamenti libros, in quibus Domino consecrata, ab exteris contingi, prohibẽtur: & manifestè inueniet, vndè eadem verba sumpserit.

CAP. 31.

4.Para.26.d OZias interea rex, pro eo quòd officiũ sacerdotale, quod solũmodò ad ius pertinebat sacerdotum, arripere prẽsumpsit, ilicò lepra mulctat⁹ est, & terremotus tam illicitum, tamque sacrilegum eius factum subsecutus est, qui etiàm vsque ad diem mortis suæ leprosus permansit. Hanc igitur lepram, quam Ozias propter suã temerariam præsumptiõem, & alterius officij illicitam arreptionem, in corpore vsque ad diẽ obitũs sui sustinuit, cauere oportet eos, qui ea quę ad suum ministerium non pertinẽt, auferre nõ pertimescũt, nè fortè (quod absit) in anima eandem lepram miserabiliter sustineant. Plura quidem de sanctorum prophetarum dictis & agiographorum libris testimonia, huic opusculo subnectenda fuerant, quæ euidẽter negocium, de quo legitur, multifariè adstruunt: sed ob prolixitatem vitandam, prætermittẽda nobis visa sunt: quæ tamen de veteri testamẽto, breuitatis studio, posuimus, sufficientia vestræ magnitudini fore suppliciter flagitamus. Sed quia iuxta Apostolum, ea quæ carnali populo in figura cõtingebãt, & scripta sunt 1.Cor.10. propter correctionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt: nos qui iam per Christi gratiam spiritales effecti sumus, debemus ea spiritali ratione discutere: & qualiter illud templum Iudaicum, typum gesserit Ecclesię catholicæ, & conditor illius Salomon, qui interpretatur pacificus, personã redẽptoris nostri Christi veri & summi regis pacifici designauerit, in sequẽti opusculo ex sanctorum patrum eloquijs demõstrare.

¶ Finit liber secundus.

CONCILII AQVAEGRANEN. SVB PIPINO LVdouici Pij filio habiti, Liber 3.

PRAEFATIO.

IN FINE PRAECEDENtis libelli nos promisisse meminimus, quòd in huius exordio, prout DEVS posse dedisset, ex sanctorum patrum oraculis breuiter ostẽderemus, quòd templum Domini, quod à Salomone ędificatum & dedicatum Domino est, figura fuerit catholicæ Ecclesiæ per vniuersum orbem diffusæ, & cõditor illius Salomon rex, personam gesserit Christi, quod quidẽ nos, Domino fauente, adimplere conamur. Sua quippe super hac re cæterorum sanctorum eximiorum patrum expositione, quorum dicta in subsequentibus ponẽda sunt, quid venerabilis & modernis temporibus doctor admirabilis Beda presbyter, de sæpè memorato templo in expositione Euangelij Ioannis, sentiat, videamus.

CAP. 1.

AIt enim inter cætera: Salomõ rex, qui interpretatur pacifice, ipsum redemptorẽ nostrum typicè designat. De quo Esaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Templum quod ædificauit, catholica eius Ecclesia est: quam de vniuersis per orbem credentibus, quasi de viuis lapidibus, in vnam suæ fidei & charitatis compagem aggregat. Hæc idem Beda dixit.

CAP. 2.

CAeterùm sciendum est, quòd rex noster pacificus Christus, qui per crucem passionis suæ pacificauit omnia, quæ in cælis & quæ in terris sunt, & q̃ est vera pax nostra, faciens vtraque vnum, eandem Ecclesiam suam per septẽ annos, id est, per septem dies quibus omne seculum euoluitur in hac mortalitate, ædificat: quã octauo anno, id est, resurrectionis tempore dedicaturus est, quandò scilicet mortale nostrum induerit immortalitatem, quandò electis suis dicturus est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mũdi: qa esuriui, & dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: Nudus, & operuistis me: infirmus & in carcere, & venistis ad me. Hanc pro certo benedictionem audituri sunt, qui in mẽbris Christi, sua largiti sunt Christo. Quid ergò putas audituri sunt hi, qui aliorum largita, & ad honorem Ecclesiæ decorem q̃;, & ad vsus ministrorũ Christi, pauperumque refectionem ac recreationem collata, auferre nõ erubescunt? Quia ergò valdè terribile est, quod audituri sunt: caueant, dum sibi viuere cõceditur, nè pro tam felici benedictione percipiant maledictionem, & illam æternam confusionem, Psal.30.70. de qua Dauid propheta se liberandum, dominum deprecabatur, dicens: In te Domine speraui, non confundar in æternum, &c.

CAP. 3.

COnfusiones nãque duas esse legimus: Vnam temporalem, per quam omnis peccator, pœnitendo Domino peccasse cõfunditur: alterã ęternalem, & sinè fine manSuram, quam hi qui à sinistris erunt, audituri sunt, quibus dicetur: Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Qui hanc maledictionem & æternam confusionem non pertimescit, nimium ferrei pectoris existit. quamobrem filijs Ecclesiæ vigilanter satagendum est, vt eandem benedictionem à CHRISTO audire, & ab amicis, id est, pauperibus Christi, in æterna tabernacula recipi, & æternæ beatitudinis felicitate valeant sinè fine perfrui.

CAP. 4.

QValiter porrò Ecclesia Christi ab exordio natiuitatis suæ cœperit crescere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari, in ipso capite nostro Christo intueamur.

CAP. 5.

IDem nanque caput nostrum Dominus ac redemptor noster IESVS CHRISTVS, qui cùm sit cæli & terræ creator, omniumque bonorum largitor, oblationes tamen fidelium suscepisse non ambigitur, vndè erant nummi, quos miser Iudas & non miserabilis, furabatur: & idcircò non qualiscunque fur, sed fur sacrilegus dicitur, qui adeò nummos dilexit, vt pro nummis Dominum & magistrum suum proderet. De quo beatus Augustin⁹ in vhomilia quadragesimaoctaua euangelij Ioannis ità dicit: Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas, & nè contemnas, fur sacrilegus, non qualiscunque fur: fur loculorum, sed Dominicorum: loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro qualiscũque furti & peculatũs, (peculatus enim dicitur, furtum de re publica) & non sic iudicatur furtũ rei priuatæ, qnomodò publicę: quanto vehementiùs iudicandus est sacrilegus fur, non vndecunquè tollens, sed de Ecclesia tollens?

CAP. 6.

QVi aliquid de Ecclesia furatur, Iudæ perdito comparatur. Nota quòd aliquid de Ecclesia tollere, furtum esse beatus Augustinus asseueret, & patratorem tanti furti, sacrilegum appellet, necnon & Iudæ perdito æquiparet. vbi suprà.

CAP. 7.

ET post pauca: Quarè, inquit, loculos habuit, cui angeli ministrauerunt, nisi quòd Ecclesia eius loculos suos habitura erat? Eccè quibus tanti doctoris documẽtis instruimur, quia quod in capite præcessit, in corpore eius quod est Ecclesia, videtur impletum. Porrò Christum & Ecclesiam vnam personam esse, non nescimus: & ideò quæ Ecclesiæ sunt, Christi sunt: & quę Ecclesię offeruntur, Christo offeruntur: & quæ ab Ecclesia eius tollũtur, proculdubiò Christo tolluntur. Esto, erat futurum vt Ecclesia Christi nummos haberet: si nummos, vtiquè & prædia, & mãcipia, & diuersãrum specierum innumera ornamenta: & quòd illicitum sit, ea quæ conferuntur Ecclesiæ, auferri, beati Hieronymi, scribẽtis in expo- Hieronymus sitiõe Matthæi euãgelistæ, verba ità testant. sup matthęum 28.cap.

CAP. 8.

OMnes (inquit) qui stipe templi, & his quæ conferunt in vsus Ecclesiæ, abuntur in alijs rebus, quibus suam expleant volũtatem: similes sunt scribarum & sacerdotum, redimentium mẽdacium & sanguinẽ Saluatoris. Subtiliter planè, sagaciterq̃; pertractãda sunt ac ppendenda verba tanti doctoris, & cunctis fidelibus cauẽdum est, nè in his rebus quæ Ecclesiæ collatæ sunt, auferendis, similes efficiantur pharisæis & pseudosacerdotibus, mendacium sanguinemque Christi redimentibus.

CAP. 9.

SCribit etiàm idem beatus Hieronymus in expositione euangelij Matthæi, ità: Ibi.cap.26. Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Quod vos putatis perditionem esse vnguenti, officium sepulturæ est. Nec mirum, si mihi bonum odorem fidei suæ dederit, cùm ego p ea fusurus sim sanguinem meum. Multi sanè sunt hodiè, qui Christiano censentur nomine, qui ad instar Iudæ, dicere solẽt superhis, quæ aut Domino consecrata sunt, aut consecrantur, aut consecrari decernuntur, Matth.26. Vt quid perditio hæc? putantes perditionẽ esse, quæ Ecclesiæ ministrisque eius a pauperibus, ob amorem dei, sunt commodata. Animaduerti nanque non inconuenienter potest, quòd sicut vnguentum Marię Christus ad officium suæ fusçepit sepulturæ, ità nimirùm vota fidelium fusçipiat ad officiũ sanctæ suæ Ecclesiæ.

CAP. 10.

LEgimus itaque secundùm Marcũ, Dominum Iesum Christum contra gazo- Mar.12.d phylaciũ sedisse, & quomodò turba iacta- Luc.21.a

ret æs in gazophylaciũ, adſpexiſſe, & viduam duos nummos in gazophylacium mittentem Deo, laudâſſe, eò quòd oẽs ex eo quod illis abundabat, miſerunt, illa autem de penuria ſua miſerit totum victum ſuum. Beda in Marcũ li. 5. ca. 12.

Gazophylaciũ quid.

Quid gazophylacium ſit, Beda exponente, didicimus. Scribit enim in expoſitione eiuſdem Marci ità: Quia ſermone Græco φυλάττειν ſeruare dicitur, & gaza lingua Perſica diuitiæ vocantur, gazophylacium locus appellari ſolet, quo diuitiæ ſeruantur: quo nomine & arcã, in qua donaria populi congregabantur ad vſus templi neceſſarios, & porticus in quibus ſeruabantur, appellant. Habes etiàm exemplum de porticibus in Euangelio: Hæc (inquit) verba locutus eſt Dominus in gazophylacio, docens in templo. Habes de arca in libro Regum: Et tulit Ioiada põtifex gazophylacium vnum, aperuitque foramen deſupèr, & poſuit illud iuxta altare ad dextram ingredientium domum domini: mittebantque in eo ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtium, omnem pecuniam quę deferebatur in templum domini. Hæc de gazophylacio Beda dixit.

Ioan 8.e

4. Reg. 12. b

CAP. II.

CAeterùm ſuperiùs diximus, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ nummos habuiſſe, ſuamq; Eccleſiam ſuo exemplo nũmos habituram, & vnguentum Mariæ, quæ typum geſtauit Eccleſiæ. Hîc autem vota offerentium reſpexiſſe, & viduam duo minuta, id eſt, oẽia quæ habebat, in gazophylacium mittẽtem, laudâſſe, reſpectionemq; Domini in gazophylacium, & quo animo quis quid mitteret, ineffabili diſcretiõe (vt nobis videtur) ſignificabat, iam Eccleſiam ſuam, quæ eſt eius, à fidelibus multiplices oblationes accepturam: & ſi tunc reſpiciendo vota offerentium certo examine diſcreuit atque approbauit, dubitãdum non eſt, quin factum ea de Eccleſia ſua auferre volentium, vituperet.

Mar. 12. e

CAP. 12.

QVòd Dominus & redemptor noſter, violationem ac dehonorationem tẽpli ſui fieri nullatenùs patitur, monſtrat factum eius valdè admirabile, eò quòd flagello adhibito, videntes & ementes eiecerit de templo, ità dicens: Scriptũ eſt: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

Mar. 11. b
Marc. 11. c
Luc. 19. g

CAP. 13.

HAec illum, iuxta hiſtoriam feciſſe, nõ ambigimus: ſed ſuper hac re, vt oportet, expoſitionem B. Hieronymi legamus, & expoſitionem, quam deſcribit, pariter expaueſcamus, & Domino adiuuante caueamus. Quotidiè, inquit, Dominus ingreditur templum patris, & eijcit oẽs, tam epiſcopos & presbyteros & diacones, quàm laicos & vniuerſam turbam de Eccleſia ſua, & vnius criminis habet vendẽtes pariter & ementes. Item idem in eodem poſt pauca: Non ſit in domo pectoris noſtri negotiatio, non vendentium ementiumque commercia, nõ donorum cupiditas, nè ingrediatur Ieſus iratus & rigidus, & nõ aliter mũdet templum ſuum, nisì flagello adhibito, vt de ſpelunca latronum & domo negotiationis, domum faciat orationis. Terribilia valdè ſunt, quæ à tanto doctore dicũtur: & idcircò oẽibus ordinib⁹ in religione Chriſtiana conſiſtentibus, præcauendum eſt, nè quippiam illicitum in templo Dei agendo, à IESV irato foràs eijciamur, & templum ſuum, quod propter auaritiam noſtrã factum eſt ſpelunca latronum, faciat orationis domum.

Hieronymus in Matthæum cap. 21.

CAP. 14.

QVoniã licèt Eccleſia Chriſti propter multa peccata, diuerſis temporibus, diuerſisque modis, à multis ſæpè ſit expugnata, quæ gratulabunda canit: Sæpè expugnauerũt me à iuuentute mea, etenim non potuerũt mihi: hic tamen, qui eam ſuo precioſo ſanguine redemit, nũquàm deſerturus eſt, ità ei pollicẽs: Eccè ego vobiſcum ſum oĩbus diebus vſq; ad cõſummationem ſeculi.

Pſal. 128.

Matth. 28.

CAP. 15.

SCribit etiàm idem B. Hieronymus in expoſitione Sophoniæ prophetæ: Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba. Nõ audiuit vocem, & non excepit diſciplinam, principes eius in medio eius quaſi leões rugientes, iudices eius lupi veſperè, non relinquũt in manè. Inluſtris & redempta ciuitas, iuxta ſuperiora, perſpicuè Eccleſia intelligitur, quæ vocatur columba, propter ſimplicitatem multitudinis in ea credentium: hæc non audiuit vocem Domini, neque ſuſcipere voluit diſciplinam: hæc confuſa eſt, quia voluit appropinquare Domino Deo ſuo. Fruſtrà enim quis vocem Domini ſui audire ſe dicit, & cõfidere in nomine, quandò operibus fidem deſtruit. Huius principes ſicut leones rugientes. Non ambigimus de rugitu leonum, quandò viderimus principes eius, ità in ſubiectos populos detonare, & voce tyrannica rabidisque conuiciis plebem conterere, vt non paſtoré inter gregem, ſed leonem inter ouiculas putes frendere. Iudices quoquè eius, quaſi lupi rabidi, occidentes veſperè, & nil relinquentes in manè, non adſpicientes ad ortum ſolis, ſed morantes ſemper in tenebris: & poſſeſſiunculas eccleſiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, vt non habeant pauperes quod manè comedant: & quaſi in nocte, & nullo videnti, omnia populantur: & cùm luporum more cuncta rapiant, ne paruos quidem cibos indigẽtibus derelinquunt.

Hieronymus in Sophoniã cap. 3.

CAP. 16.

ITem idem in Hieremiam prophetam: Vt quid mihi thus de Saba offertis, & calamũ ſuauè olentẽ de terra longinqua? Holocauſtomata autem veſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ nõ placuerunt mihi. Hoc autem propriè cõuenit his, qui de rapinis & nudatione miſerorum offerunt ſacrificia, & eleemoſynis ex iniquitate ſe putãt redimere peccata, dicente ſcriptura: Redẽptio viri, propriæ diuitiæ, quæ non de iniquitate, ſed de labore & iuſtitia congregantur. Item in Hieremia propheta: Hęc dicit dominus: Iudicate manè iudicium, & ẽruite vi oppreſſum de manu calumniantis, nè fortè egrediatur quaſi ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat. Propriè aũt ſermo ſit ad domum regiam, vt emendet errorem pœnitudine, vt clementiam Domini cõſequatur. Iudicate (inquit) manè iudicium, non in tenebris iniquitatis, ſed in luce iuſtitię, & ẽruite vi oppreſſum de manu calũniatoris, vt non accipiatis perſonã in iudicio, ſed diuitibus pauperes opprimentib⁹, magis apud vos Dei imperium valeat, quàm potentia ſequentis. Et ſi (inquit) hoc feceritis, nequaquàm ſuccendẽt in vobis ignis furoris mei, nec inueniet materiam quam conſumat.

Hieronymus Epiſtarem. li. 4. cap. 11.

Ezech. 18.

CAPVT 17.

ITem in Eſaia propheta: Vos enim depaſti eſtis vineam meam, rapina pauperis in domo veſtra. Quarè atteritis populũ meũ? Manifeſtè ad principes dicitur Iudæorum. Sed & ad noſtros principes referri poteſt, q̃ atterunt ſubiectã ſibi plebem: & rapina pauperum in domibus eorũ eſt, quandò replẽt theſauros ſuos, & eccleſiæ opibus abutũtur in delicias: publicasq; ſtipes, quæ ad ſuſtentationem pauperum datæ ſunt, vel ſibi reſeruant, vel ꝑ filijs ſuis diſtribuunt. Cùm ergò multa eximiorum doctorum noſtrorũ exẽpla proferri potuiſſent, propter tædium tamen legentium, pauca prolata atque congeſta ſunt.

Iſa. 3. b

Hieremię 22. a

CAPVT 18.

QVòd autem Dominus Ieſus Chriſtus templum Hieroſolymitanũ ꝑ futuris tẽporibus adiẽrit, ibiq; docuerit, ſigna multa fecerit, illudq; venerandum atq; honorãdum docuerit, ſacra teſtantur euãgelia: qui factis dictisq; ſuis atq; exemplis manifeſtè demonſtrauit, Eccleſiam ſuam (quæ vtiquè templum illius exiſtit, vndè ait Apoſtolus: Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos) à fidelibus ſuis fore ſanctæ religionis voto frequentandam ac venerandam, & nihil in ea vel de ea, niſi quod ad cultũ honoremq; eius pertinet, agendum.

Matth. 21. b
Marc. 11. e
Luc. 19. g

CAPVT 19.

QVomodò igitur eccleſia Chriſti poſt eius paſſionem, reſurrectionẽ, & ad cælos aſcenſionem, & Spirituſſancti ſuper Apoſtolos miſſionẽ, paulatim creuerit, & per Apoſtolos roborata & propagata, atq; fidelium oblationibus ditata & exornata fuerit: & Actus eorundem Apoſtolorum, & eorũ geſta, quæ vnuſquiſq; in prouincijs ad prædicandum à Chriſto ſibi cõmiſſis geſſit, pleniſſimè adſtipulantur.

Actor. 2. e

CAPVT 20.

SEd quia in præcedentibus, de hac ré ſatis dictum eſt, ſupereſt nunc, vt de Actibus eorũdem Apoſtolorum, pauca ſuccinctè commemoremus. Petrus verò ait ad illos: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrũm in nomine Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donũ Spiritusſancti. Et poſt pauca: Qui ergò ſuſceperũt ſermones eius, baptizati ſunt. Et appoſitæ ſunt in illa die animæ circiter tria millia. Erant autem perſeuerãtes in doctrina Apoſtolorum & cõmunicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem oĩ animæ timor. Multa quoquè prodigia & ſigna per Apoſtolos fiebant in Hieruſalẽ, & metus erat magnus in vniuerſis. Omnes etiàm, qui credebant, erant pariter, & habebant oĩa communia. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa oĩbus, ſicut vnicuiq; opùs erat. Quotidiè quoquè perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebãt cibum cum exultatiõe & ſimplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiã ante omnem plebem. Dominus autem agebat, q̃ ſalui fierent, quotidiè in ipſum. Et poſt pauca: Multitudinis autem credẽtium erat cor vnum & anima vna. Nec quiſquã eorũ quæ poſſidebat, aliquid ſuũ eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia communia, & virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti domini noſtri, & gratia magna erat in oĩbus illis: neq; enim quiſquã egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum ac domorum erant inter illos, adferebant precia eorũ quæ vendebãt, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis, prout cuiq; opùs erat. Ioſeph autem qui cognominatus erat Barnabas ab Apoſtolis, quod eſt, interpretatum, filius cõſolationis, Leuítes, Cyprius genere, cùm haberet agrum, vendidit illũ, & attulit preciũ, & poſuit ante pedes Apoſtolorũ. Eccè habes, quomodò ꝑ prędicationẽ B. Petri, & Apoſtolorũ Eccleſia in Chriſtũ cœpit credere, & creſcere, ac multiplicari.

Actor. 4. d

Actor. 5.

CAPVT 21.

ECcè etiàm habes initium & originẽ in Deo offerendis rebus, & indubitanter crede, quòd in primordio naſcentis eccleſię cœpit eadem eccleſia vota fideliũ ſuſcipere. Quorum exemplo laudandi ſunt votorum ac donorum ſuorum vltronei oblatores. Facto verò Ananiæ & Saphiræ deterrẽdi ſunt hi, qui aut ſuorum, aut aliorum votorũ exiſtunt ablatores vel defraudatores. Ipſe quoquè Ananias cũ Saphira vxore ſua agrũ ꝑpriũ vendidit, & eius preciũ, ſicut & cæteri fideles faciebãt, ante pedes Apoſtolorũ poſuerũt: ſed quia de eodẽ precio, cõſcia eadẽ vxore

vxore sua, quiddam dedit, quiddã verò retinendo occuluit, vterq; Apostolica authoritate perculsus est. Pro qua re, sicut in eisdẽ Actibus Apostolorum legitur, factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omibus, qui audiẽrunt hæc. Si enim de proprijs suis rebus, quas ad integrum Deo vouerãt, pro eo quòd indè aliquid abstraxerunt vel fraudati sunt, tam horribili morte mulctati sunt, quid putandum est de his, qui ea quæ alijs obtulerunt, Deo auferre præsumunt? Hi proculdubiò secundùm verba beati Petri apostoli, non hominibus, sed Deo mentiri conuincuntur.

Ibidem.

CAPVT 22.

Iste Herodes, auus est eius Herodis, cuius in Actis ca. 12. fit mentio.

HErodes verò parricida & sceleratissimus rex, de quo & in eisdem Actibus Apostolorum legitur, & plenius in lib. Egesippi inuenitur, quo regnãte, natus est Christus, cuius etiàm sæuissimus ingentem paruulorum cateruam pro Christo trucidauit gladius, quo quosdam sacerdotes necauit, eorumq; ministerium sibi subripuit, & quæ Deo oblata erant, sicut in eodem Egesippi libro legitur, in suos vsus cõuertit, vt cætera eius mala omittamus, pro tam temerario & (vt ità dixerim) crudeli facto creditur quòd meruerit & ab angelo percuti, & à vermib' depasci, & infelicẽ miseramq; vitam digna morte finire.

Miscentur hic aui res rebus nepotis.

Actor. 12.

CAP. 23.

QValiter deniquè Ecclesia Christi per successores apostolorum, pastores videlicet eiusdem Ecclesiæ sub orthodoxis Imperatoribus, & vt de multis vnum ponamus, Constantino, necnõ regibus alijs ac principibus, cæterisq; fidelibus sua vota Deo offerentibus, eamq; Ecclesiam diuersis donarijs incrementãtibus, atq; ad alta sublimãtibus excreuerit, hîc enumerare & prolixum est, & laboriosum, & huic opusculo incapabile. Gesta tamen singulorum, manifestant eorum studium, & Imperatorum ac regum, principumq; erga cultũ diuinũ amplificandum, & cæterorũ Christianorũ frequentissimã deuotionẽ, qualiter memoratã ecclesiam vsq; in præsens tempus honorãdo exaltauerint, & exaltando honorauerint, atq; multisarijs donarijs diuitem effecerint.

CAP. 24.

MVlta siquidem sanctorum patrũ, qui nõ solùm Latinè, verùm etiàm Græcè scripserunt, documẽta proferri poterũt, quæ ob prolixitatem vitandam omittũtur, qui res Deo dicatas atq; sacratas, nullatenùs impunè auferri posse testantur.

CAP. 25.

SAcri quoquè canones toto orbe venerandi, & sancto spiritu inspirante digesti, immò calamum sanctorum patrum, qui eos de ordine & statu sanctæ Dei Ecclesiæ conscripserunt, regente, cùm in multis locis auferendarum rerum ecclesiasticarũ temerariam inhibeant præsumptionem, & tantæ rei temeratores, per eam quæ à Christo illis conlata est, percellãt potestatẽ, liber de multis, breuitatis gratia, duo huic subnectere opusculo: & nõ solùm hæc duo, verùm etiàm vnum illorum ad eorum audaciam, qui hæc quę præmissa sunt, fecerunt aut faciunt, aut facere præsumunt, vel facientibus impunitatem promittunt, reprimẽdam, satis abundeq; sufficere potest.

CAPVT 26.

QVorum alterum sub duobus capitulis, videlicet septimo & octauo, in cõcilio Gangrẽsi ità legitur: Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiã accipere vel dare voluerit, præter cõscientiam episcopi vel eius, cui huiusce modi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit. Item: Si quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui cõstitutus est ab eo ad dispensandũ misericordiã pauperib', & qui dat, & qui accipit, anathema sit. Alterũ etiàm in decretis Symmachi papę, quod licèt quibusdã aliter videatur, negocio tamẽ, de quo agit, & ecclesiasticè & canonicè euidenter adstipulatur, quod ità se habet: Iniquũ est enim & sacrilegij instar, quæ vel pro salute vel requie animarum suarum vnusquisq; venerabili ecclesiæ pauperũ causa contulerit, aut certè reliquerit, ab his, à quibus maximè conuenerit seruari, auferri, & in aliud trãsferri. Arbitramur intereà, q̃ his, de quibus & cõtra quos agitur, hæc quę paucis cõgesta sunt, possint sufficere. Quòd si hæc parua eis non sufficiunt, neq; si maiora, quę vtiquè vberiori & prolixiori opere indigẽt, & perfacilè in diuinis oraculis inueniri possunt, eis sufficiẽ-

Ibidem c. 4.

Ibidem c. 5.

CAPVT 27.

TE quoquè nobilissime & gloriosissime, totoq; orbe famosissime, optime rex, humiles ac fidelissimi oratores vestri, vestręq; salutis amatores certissimi ac deuotissimi, suppliciter exoramus, & flexis poplitibus vestram excellentiã flagitamus, vt hoc opusculum, quod propter amorẽ cõmunis redẽptoris nostri Iesu Christi, vestręq; animæ saluationẽ, & regni vobis cõmissi tuitionem, atq; in longinquũ felicẽ eius protelationem, vestrorumq; hostiũ superandorum digessimus, vestræ celsitudinis obtutibus sit gratũ atq; acceptũ, vobisq; proliq; ac populo vobis subiecto, Domino opem ferẽte, profuturum: quod non ex cœnosi fonte lasciuiæ, vel cuiuslibet præsumptionis elationis emanâsse, sed potiùs ex verissimę syncerissimæq; fidei integritate, & sacerdotali curam animæ vestræ incõparabiliter gerẽte authoritate, collectum atq; conscriptum esse non dubitetis. Monemusq; salubriter magnitudinem culminis vestri, vt hæc perpendatis, qualiter progenitores vestri, & ditando & exaltando sanctam Dei ecclesiam, regnum hoc longè lateq; dilatauerint, gloriosumq; cunctis

cunctis in circuitu nationibus terribile, atq; Dño se protegẽte insuperabile fecerũt. Quapropter fideliter & humiliter vestrã hortando persuademus & persuadẽdo hortamur à Deo sublimatã potestatem, vt qui ecclesias Christi dehonorauerunt & humiliauerunt, rebusq; proprijs expoliauerunt, nullatenùs imitatores, sed magis progenitorum vestrorum, qui eam ditatam atq; exaltatam, & diuersis muneribus exornatam, ad vos transmiserũt, existatis sectatores, vt iure cum illis & cum cæteris fidelibus Deo syncerè ac deuotè sua offerẽtibus saluari, & hæredes perpetuæ felicitatis mereamini effici. Sancta & indiuidua Trinitas, te bone rex, ad profectũ & exaltationẽ atq; defensionem sanctę suæ Ecclesiæ per immensum conseruet, & post huius vitæ lachrymabilem conuallem, sanctorum regum consortem efficiat. Amen.

FINIS.

SYNODVS MELDENSIS HABITA ANNO DOMINI 845. SVB CAROLO iuniore rege Francorum.

PRAEFATIO.

QVIA generis humani fragilitas pronior dilabitur ad corrigenda, quàm studeat conseruare correcta, & diuina testantur oracula, & consuetudine monstratur quotidiana, quia etiàm virtutes faciliùs queãt plantari, quàm vitia possint eradicari: & ager dumosus rurícolarum vsu atq; labore ad cultum feralem perductus ostendit, & propheta sacerdotalem gestans personam, Domino loquente, præmonstrat, dicens: Eccè cõstitui te hodiè super gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & dissipes, & disperdas, & ædifices, & plantes. Quatuor enim priùs ponens ad destruenda praua, & duo postmodùm ad stabiliẽdum recta, ostendit, quid falce sacerdotali duriùs valeat, & sæpiùs debeat recidi.

Quicquid terrena potestate vel cupiditate, ignorantia seu fragilitate, studio ac subreptione peruersum in Ecclesia, aut in humana cõuersatione pullulauerit, recidendum. Sacerdotum est enim, diuina populo dare mandata, & referre responsa: quia in rationali pectoris Aaron, erant doctrina & veritas. Et sacerdotalis chorus, os domini appellatur, sicut scriptum est: Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Cui etiàm dictum est: Tu autem annunciabis eis, quin populis vniuersis, ex me, & legem requirent ex ore sacerdotis, quia angelus Domini exercituũ est: & multa alia his similia, quæ vera Christianitas plùs iam penè credendo & venerando, quàm audiendo vel discendo, cognoscit. Sacerdotum est etiàm, imminentem gladium, quæ est animaduersio diuini furoris atq; iudicij, populis nunciare: eorũ est nihilominùs, verbi gladio, acutiore omni gladio ancipiti, qui penetrat vsque ad diuisionem animæ & spiritũs, compagum quoquè & medullarum, atque cogitationum & intentionum cordis in vnoquoq; Ecclesiæ filio praua resecare à rectis, prauosq; in omnes, & iudicij diuini præcones, segregare de rectis: Quia nulli qui sanum sapit, est dubium, ità dominum omnia moderâsse, vt clauibus Ecclesiæ datis, aditus ad vitam claudi debeat, vel reserari: & quicquid ordine ordinato à sacerdotibus in Ecclesia geritur, per gratiam sancti spiritũs ab illo geratur, q quod eis promisit, nullatenùs pro quocũq; in quocunque dimisit: Eccè ego, inquiens, vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Quod certissimè cognoscẽtes domini sacerdotes, & subtili examine perpendentes, quia eorum erat ad omnem actionẽ populi, vt Dominus per Mosen præceperat, tubis clangere, id est, manifestissima prędicatione voluntatem domini insonare, postquàm ab ipsis piæ memoriæ Ludouici diui Augusti tẽporibus, Ecclesia diuersis & aduersis cœperat vexationibus fatigari, in qua (vt propheta longè multò antè defleuerat) à planta pedis vsque ad verticem non erat, immò nec est, desiderabilis sanitas, crebris monitionibus suam, principum quoquè & potentum, ac pauperum, totiusq; Ecclesiæ clamãtes necessitatem, vocem correctionis dederunt, si fortè vel ipsa vexatio, vt scriptũ est, intellectum daret auditui. Hoc verbis, hoc scriptis, hoc publicis, hoc priuatis suasionibus: hoc specialibus, hoc generalibus egérunt, pro Christo legatione fungentes, petitionibus: hoc etiàm, dicta Dominica, ponẽtes, hoc propheticis & apostolicis oraculis contestantes: hoc, veterum statuta præ oculis demonstrantes: hoc capitulari & petitoria suggestione, sæpiùs & principes & Reipublicę potentes atq; * ministros ex diuina insinuatione & voce, blandè ac terribiliter, quia ità diuersi rerum euentus exegerant, monuerunt. Et vt de multis quædam ad memoriam reducamus, ità egérunt scriptis, quæ cõstant, quorum est vnum ex synodo, in pago Andegauensi habita, in villa quæ dicitur Lauriacus. Aliud in reuersione glorioſi regis ac domini nostri Caroli, Aredonis ciuitate, quod idẽ inclytus princeps, & cæteri quique tam Ecclesiastici, quamque ex laicali ordine, qui adfuerunt viri

Matth. 16. & 18.

Matth. 28.

Leuit. 23. 25. Num. 10.

Esa. 1.

Esa. 28.

*ministri

viri manu propria firmauerunt. Tertium in generali Synodo apud Theodonis villã generaliter actum, & generali contestatione propalatum. Quartum ex conuenientia, in prædicto cõuentu cœptum, & in Verno palatio perpetratũ. Sed inuidia ac malitia diaboli seu ministrorum eius, nondùm principis & populi auribus prolatum. Indè verò, quia sicut necesse fuerat, diuinis iussionib⁹ non est sequuta obedientia, dedit dominus ab Aquilone, vndè iuxta prophetã, pãdetur oñe malũ, dignos meritis nostris Apostolos, crudeles scilicet & immanissimos Christianitatis persequutores Nortmannos, qui vsq; Parisios venientes, quod iussit Dominus, mõstrauerunt: quorum actus Domini sacerdotes, vt præuenerant ex ore Domini, sermone sunt etiãm subsequuti. Sed & indè Beluacum ciuitatem venientes, quæ ex Domini voluntate cognouerant, & verbo & scripto nullatenùs siluerunt. Tandèm aũt grassante iniquitate, atq; elongante se optata atq; optabili pace, nõ solùm à medio nostri, verùm (quod est lugubrius) à finib⁹ nostris, perspiciẽtes etiãm diuinam misericordiam, quæ potissimùm in tribulatione suis fidelibus cõsueuerat semper adesse, tot miserorum gemitus, tantasq; lachrymas, & penè intolerabiles, & ĩ hac regni dũtaxãt parte inauditas afflictiones & horribiles calamitates furda (si dici fas est) aure iusto iudicio præterire: Ob hoc iustæ indignationis diuinæ complangendum supplicium, & ecclesiæ Christi deuoto pectore tractandum negocium, præsulum quoquè & sequentis cleri correctionem, & regis ac regni salubritatem atque stabilitatem, & populi, authore & fautore Domino, procurandam salutem, venerabiles episcopi, Vuenilo videlicet Senonicæ Sedis archiepiscopus cum suffraganeis suis, Hincmarus quoquè sanctæ Metropolis Ecclesiæ Rhemorum episcopus cum coepiscopis suis, & Rodulphus Bituricæ ciuitatis archiepiscopus, cæteris etiãm Domini sacerdotibus legatis vel scriptis suam præsentiam exhibentibus, in Meldẽsem Ecclesiam de suis ciuitatibus conuenerunt, ibique secundùm synodalis ordinis censuram residentes, anno Dominicæ incarnationis DCCC.XLV. pijq; regis Caroli successẽtis feliciter vj. cuius cõsensu sub diuino nutu illuc cõuentum est xv. Calend. Iulij, quia occasiones durissimæ iam annis præcedentibus Synodalia tempora religioni abripientes sibi indebitè subripuerant: post compassionis fraternæ & communis miseriæ luctum statuerunt primò aliqua ex his, quæ nupèr ab eodem deuotissimo principe, vnà cum sacro Ecclesiastico ordine, & illustriũ virorum nobilitate decreta sunt, ità vt constituta fuerunt præfigere, vel quæ ab ipsis ac cæteris Christi vicarijs, ex diuina authoritate ad statum sanctæ Ecclesiæ redintegran-

Hier. 1.

dum, ad principis ac Reipublicæ & subsequentis Christianitatis salutem, sunt prolata capitula recenti memoriæ & auditui atque adspectui salubriter, Christo propitio, præscribere, & tunc quæ sancti spiritũs gratia ministrauerit, & patrum constitutio roborãrat, deuotis mentibus intimare: Quia quæ benè inuenta & semèl statuta sunt, obseruatione indigent, vt ex vestigijs præcedentium didicimus, non retractatione. Nec solùm studendum est noua cudere, sed & vetera conseruare: Quia etiãm mox post absolutam synodum, nec admonitionis episcopalis congruentia, varijs euentibus præpedita, potuit subsequi, nec monitionis efficacia promereri, prædicti venerabiles episcopi vnà cum æquè venerabili Gunboldo Rothomagensi archiepiscopo ac coepiscopis suis, consensu suprascripti gloriosissimi regis Caroli, anno Incarnationis Dominicæ DCCC.XLVI. Calend. Mart. Parisijs conuenerunt, & cœptum diuinum negocium pertractantes, vt ad perfectionem debitam propiciante Christo perduceretur, satagere studuerunt. Sicq; per septiformis spiritus sancti virtutem nos omnes, licèt indigni, Christi tamen vicarij, & apostolorum ipsius successores, omnem hominem, eccè iam non modò septiès, verùm & octiès intuitu meriti stabulario repromissi: Quod supererogaueris, inquit, cùm rediero, reddam tibi, conuenientes vt vel nũc in hac octaua, quæ resurrectionem prętendit, cõuentione à mortuis operibus communiter resurgamus, cõsilium dei, iuxta Pauli vocem, adnũciamus, & mundos nos à sanguine audientium exhibemus: Indeq; non obedientibus, quam non optamus, iram ac indignationem actri bulationem, sicut idem sanctus Apostolus docuerat, denunciamus: omni autem obedienti, ac operanti bonum, ac perseueranti in bono, Christi Dei nostri voce promittimus, quam & deposcim⁹ gloriam, & incorruptionem, & vitam æternã in secula seculorum, Amen.

Luc. 10.

Rom. 2.

CAPITVLA EX CONVENTV habito in villa, quæ dicitur Holonia, consensu principis & episcoporum, ac cæterorum fidelium prolata & confirmata, & ab omnibus Dei fidelibus necessariò obseruanda.

CAPVT 1.

DE honore videlicet & cultu Dei, atq; sanctarum Ecclesiarum, quæ authore Deo, sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter, Domino mediante, decernimus, vt sicut tempore beatæ recordationis domini ac genitoris nostri excultę & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, ità permaneant: Et quæ à nostra liberalitate honorantur atq; ditantur, decæterò sub integritate suã seruẽtur, & sacerdotes ac

tes ac serui Dei vigorem Ecclesiasticum & debita priuilegia, iuxta reuerendam authoritatem obtineant. Eisdẽ verò regalis potestas, & illustrium virorũ strenuitas, seu Reipublicę administratores, vt suum ministerium competenter exequi valeant, in oñibus rationabiliter & iustè concurrant.

CAPVT 2.

HOnor etiãm regius, & potestas regali dignitati competẽs, atq; synceritas & obtemperantia seniori debita, remota oñi socordia, & calliditate, seu qualibet indebita quorumcunq; coniunctione, contra honorem & potestatem, atq; salutem nostram, siue regni nostri soliditatem nobis in oñibus & ab oñibus, sicut tempore antecessorum nostrorum conuenerat, exhibeatur. Et si quis quemcunq; contra nos, & cõtra hãc pactam synceritatem aliquid moliri manifestè cognouerit, si eum cõuertere nequiuerit, apertè prodat atque denotet, & consilio atq; auxilio episcopalis authoritas, & fidelium vnanimitas, vt honor & potestas regia inconuulsa permaneat, totis nisibus decertare & adiuuare procuret.

CAPVT 3.

QVia verò debitum esse cognoscimus, vt à quibus honorem susscipimus, eos iuxta edictum Dominicum honoremus, volumus, vt omnes fideles nostri certissimum teneant, neminem cuiuslibet ordinis aut dignitatis deinceps nostro inconuenienti libitu, aut alterius calliditate, vel iusta cupiditate promerito honore debere priuari, nisi iustitiæ iudicio & ratione atq; æquitate dictante. Legem verò vnicuique competentem, sicut antecessores sui tempore nostrorum prędecessorum habuerunt, in oñi dignitate & ordine, fauẽte Dño, nostrã magnificentiã obseruaturam promittimus.

CAPVT 4.

QVod facilius atque obnixius vestra authoritas valeat obseruare, omnes, sicut in vestra benè memorabili cõuenientia pepigistis, conseruare studebitis: immò etiãm cuncti in postmodùm solicitè pręcauebũt, nè aliquis pro quacunq; priuata cõmoditate, aut reijcienda cupiditate, siue alicuius consanguinitatis vel familiaritatis, seu amicitiæ cõiunctione nobis immoderatiùs suggerat, vel postulationibus, aut quolibet modo illiciat, vt contra iustitię rationem, & nostri nominis dignitatẽ, ac regiminis ęquitatem agamus.

CAPVT 5.

ET si fortè subreptũ nobis quippiam vt homini fuerit, competentem & fidelitati, prout sublimitati regiæ conuenit, & necessitatibus subiectorum expedit, vt hoc rationabiliter corrigat, vestra fidelis deuotio admonere curabit. CAP. 6.

TAndem autẽ visum est nobis adnectere, vt si quis hoc fœdus concordię salubris, quod propter pacis charitatisq; custodiam iniuimus, & chirographi virtute subscripsimus, rebelli atq, animo pertinaci, irruperit, Christiana dilectione admoneatur, & ad incõuulsum veritatis vinculum cõseruandum, (Quod qui tentauerit corrũpere, facilius poterit seipsum disrumpere, quàm illud possit irrũpere) iuxta monita diuina, vt resipiscat, hortet: & si audierit, fiat de societate fideli oñibus gaudium: Si verò obaudire renuerit, tunc põtificalis authoritas, & regalis sublimitas, atq; in charitatis cõnexione persistentium magnanimitas, secundùm quod res & necessitas postulauerit ac ratio expetiuerit, seu qualitati personę conuenerit, zelum suæ deuotionis feruẽtissimè exerat, & quod inspirante Deo, agendum in omnem salutis & vtilitatis atq; honestatis partem iudicauerit, irrefragabiliter peragat. Ex capitulis verò in Synodo apud Theodonis villam habitis, quædam monenda subiungemus, quædã autem pro tempore tunc dicenda, nunc breuitati studentes, recidimus quædam, etiãm necessitati cõsulentes, & ordini pronidẽtes, patrum sequentes cõsuetudinem, interposuimus ità ab episcopis prolata, principũ & cæterorũ fideliũ saluti.

CAPVT 7.

VIdetur nobis, si fideliter vultis regnare, & vigorem regium ac seniorale, & super vestros, & super impugnãtes potestatem vestram optatis habere, charitatem illã quã apostolus docuit, de corde puro & cõscientia bona, & fide non ficta, cum fratrib⁹ vestris studete habere: Et quia sic habeatis, & fidelibus & infidelibus oñi virtute & puritate, quãtùm Deus dederit, curate manifestare, sicut ipse docuit, dicẽs: In hoc cognoscent oẽs, qa mei estis discipuli, si dilectionẽ habueritis adinuicèm. CAP. 8.

Seniorale, Gallicũ videtur esse vocabulum,

1 Tim. 1. De charitate fraterna

Iohan. 13.

QVia benè nõstis, ab illo, qui solus rex & sacerdos fieri potuit, ità Ecclesiam dispositam esse, vt põtificali authoritate, & regali potestate gubernetur: Et scriptũ esse liquidò peruidetis, Vbi nõ est gubernator, populus corruit: & tanto periculosiùs, quãto anima plùs est preciosa, quàm corp⁹: Canonum etiãm irrefragabilis authoritas super episcoporum ordinatione euidẽtissimè præcipiat, feruentissimè Dei legatione fungentes monemus, vt quãdocunq; Deo dispensante, quilibet episcopus ad Dominum migrauerit, submota funditùs peste Simoniacæ hæreseos, sinè dilatione iuxta authoritatem canonicam, sedes vacãs episcopum à vobis regulariter designatũ, & gratia sancti spiritus consecratum, accipiat.

Prou. 11.

CAPVT 9.

SAcrum quoquè monasticũ ordinem à Deo inspiratũ, & ab ipsis apostolis fundatum, seu à nominatissimis ac sanctissimis patribus excultũ, atq; per istud imperiũ à vestris pię memorię prędecessorib⁹ propagatũ, &

Ordo monasticus fundatus ab Apostolis.

& quædam etiàm loca specialiùs venerabilia contra omnem authoritatem & rationem, ac patrum vestrorũ seu regum præcedentium consuetudinem, laicorum curæ & potestati in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum prouocatione vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo deuotissimè obsecramus, vt tam magnã offensam, & iustam reprehensionem, atque periculosam sinè exemplo præcedentium præsumptionem, ab animabus vestris, & felicitate regni vestri pellaris, & loca venerabilia, & habitum ac ordinẽ sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, viri scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosis, seu & in suo sexu fœminis Deo dicatis, atq; deuotis, atque in schola Christi eruditis, ad custodiendum & prouidẽdum cõmittatis, qui & quæ Dei sunt, Deo: & quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddant. Qui etsi minùs perfectè, & in diuina religione & in Reipublicæ vtilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & vtiliores in locis eorum substituãtur, & non propter prauorum nequitiã, ordo religionis, & loca sacratissima, eis quibus licitum non est, committantur: Quia, vt sancti patres dicunt, nõ debet esse in regimine vel in contubernio communis habitatio, quorum est diuersa professio. Et magnoperè cauendum est, nè tam manifesta religiõis destructio, regni huius fiat desolatio, cùm manifestissimè scriptura demonstret Ozam morte damnatum, qui arcam Domini quasi cadentem releuare voluit: quam vel contingere illicitam ei fuit. Hęc autem loca sacrata non ideò ab illis, quib⁹ tenere non debent, occupari prohibem⁹, vt à nobis illa cupidè possideri quæramus: sed vt hi, quibus ea habere non licet, licita habeãt: & illi qui ad regiminis onera portanda à Domino vocati sunt, diuina ministeria exequantur.

Matth. 22.

2. Reg. 6.

CAPVT 10.

Nota abusũ deformem.

PEruentum est siquidem ad nos, quod auditu lugubre, & dictu nefas, actuque horribile, ac nimis triste dignoscitur: quia contra omnem authoritatem, contra patrũ decreta, & totius Christianę religionis consuetudinem, in monasterijs regularib⁹ laici in medio sacerdotum & Leuitarum, ac cæterorum religiosorum virorum, vt domini & magistri resideant, & velut abbates de illorum vita & conuersatione decernant, eosq; dijudicent, ac regimina animarum, ac diuina eis, secundùm regulam, non solùm sinè præsentia, verùm etiàm sinè cõscientia episcopi committãt sacraria, & ità præsumptiuè doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & filtru inordinato magistri fiant erroris. Quod quàm temerario ausu præsumptum sit, omnis scripturarũ demonstrat authoritas, adeò vt, sicut scriptum est, nec in persecutione Dominica sinè ministris pontificum Respublica ad comprehendendum dominum, quanto magis ad ordinanda diuina seruitia auderent transmittere. Ait em scriptura secundùm Iohãnem: Iudas autem cùm accepisset cohortem, & à pontificibus & pharisæis ministros. Et item: Et adduxerunt Iesum ad Annam primùm, & indè ad Caipham pontificem, & post examinationem pontificis, suscepit eum Pilatus. Et paulum princeps sacerdotum secundùm legem sedens, per legem iudicare debebat. Et quibus panes propositionis non licet edere, etiàm regis à DEO electi petitione, nisi ab immunditia sua mundẽtur, iudicia sacerdotum panes proponunt. Quod non est aliud, nisi quod Iohannes dicit, cùm venerit, Antichristum acturum. Et nunc Antichristi, videlicet isti, multi sunt. Et quod dominus secundùm Marcum: Cùm videritis abominationem desolationis stantem in loco vbi nõ debet, qui legit, intelligat. Verè enim ista est abominatio desolationis, non solùm religionis, sed etiàm præsentis & perpetuæ salutis, & non solùm subditorum, & talium apocryphorum rectorum, verùm & regis & regni, atq; regni primorũ, huic detestabili inordinationi fautorum. Et, quod adhuc habetur flebilius, quidam episcoporum è vicino sedentes, & iuxta prophetam, canes muti non valentes latrare, nec opponere murum pro domo Israel, hęc scientes silent, & surda aure pertranseunt. Vndè & zelo diuino accensi authoritate Dei, ex quo omnis paternitas secũdùm Apostolum, in cælo & in terra nominatur, decernim⁹, vt quicquid huiusmodi hactenùs actũ est, sacerdotali arcẽ gali rigore seu dispositiõe cassetur, & ad statum authoritatiuum reducatur, & talis Abbatia, quæ paternitas Latino nomine dicit, funditùs remoueatur. Et si quis hoc decẽtè rò præsumpserit, & admonitus à tali præsumptione se corrigere non voluerit, & idem, & qui ei fauerit, vel cõsenserit, à corpore Christi separetur & sanguine. Qui autem demonachis per talem manum, obedientiã regularem susceperit, grauioris culpæ vindicta puniatur. Quod si pòst quisquam illorũ præsumpserit, iudicio sanctiſpiritũs, ⁊ præsenti decreta authoritate anathematizetur. Si autẽ Monachus cõtemnens, gradũ Ecclesiasticũ habuerit, eo priuetur si nõ habuerit gradũ, pane & aqua cõtentus, ergastulo diebus xl. retrudat, & de ministerio indebitè adepto vltionẽ canonicã, qui à qualiber seculari potestate, prędictũ honorem ecclesiasticũ vult obtinere, ex hoc decreto sustineat. Episcopi verò, qui hactenùs tantã silentio consenserunt præsumptionis pernicię, duriùs arguãtur. Et si deincèps istud sinè vindicta dimittitur, tribus mensibus hoc synodali iudicio à Missarum solennijs se abstineant, & fugãtùm Ecclesiæ communione contenti fiant.

CAP.

CAP. XI.

OCcasionem etiàm & fomitem, vndè ordo Ecclesiasticus, & canonica forma, atq; monastica religio sæpè à longè superiori tempore, quum minùs religiosos principes habuit, titubauit & penè collabẽs deperijt, & iterùm, quum deuotos & in Dei zelo feruentes principes accipere meruit, resurrectiõe quadã reuixit, & vigorem recepit, atq; sui processũs tempore ambulauit, quod non sinè graui dolore & metu vltiõis diuinę dicim⁹, in vestri regiminis tẽpore, in destructionẽ, nõ ędificationẽ, sicut Paulus docuerat, accidisse cõspicim⁹, quod & nostris peccatis, q̃ dispẽsatores & pastores Ecclesiarũ esse debuim⁹, verẽciter imputamus, & eorum, quorum factione res ista adeò malè pullulauit & excreuit, alia pęcędęcia peccata hoc meruisse, ꝓ certo authoritate diuina cognoscimus: vt qui nocebãt, sicut scriptum est, nocerent adhùc, vndè nefarium grauiùs ad iracundiam prouocarent, & sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent, & sacerdotes ac viros religiosos, seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promereri necesse fuerat, proclamatores aduersùm se fieri iritarent, & ad cumulum suorum peccatorũ etiàm illa peccata, vndè in conspectu dei rationem in die terribilis iudicij redderent, augerent quæ illi commiserunt: qui eadem ipsa peccata p intercessionem fidelissimarum oblatiõum deleuerunt, quibus Ecclesiasticarum rerum peruasores inconsultè, & in perniciem suã sinè reuerentia abutuntur. Quod ità verum esse, vt dicimus, Dominus protestatur dicens: Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra authoritatem diuinam res Ecclesiasticas indebitè peruadunt, & nec intercessionis ope, nec ꝑdicationis consilio, vel quocunq; diuino auxilio pro peccatis eorũ, qui eas deserant, laborant: nec pio operi, ad quod fidelium eas tradiderat, inseruire permittunt. De quo periculoso facto, vos principes Christianissimi, venerabiliter admonemus, & deuotissimè obsecramus, vt memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, memores etiàm largitatis progenitorum vestrorum erga sanctas ecclesias, ꝑpter quam feliciter regnauerunt, & sibi cõtrarios superauerunt: memores siquidem cum quanta religione etiàm ante Christi sanguinẽ, & in tempore famis in Aegypto discretione sancti Ioseph, apud nefandum regem Pharaonem terra sacerdotalis extitit⁹ innumera quoq; scripturarũ exẽpla, vt hãc ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius vbertatibus sufficienter repleti ante oculos reducentes, tunicã Christi, qui vos elegit & exaltauit, quã nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocyus reconsuite & reſarcite, & nec violẽta ablatiõe, nec illicitorum ꝑceptorũ confirmatiõe, res ab ecclesijs vobis ad tuendũ & defensandũ ac ꝓpagandum cõmissis, auferre tentate: sed vt sanctæ memoriæ auus, & pater vester eas gubernandas vobis, fautore Deo, dimiserunt, redintegrate, & ꝑcepta regalia earundem Ecclesiarum conseruate & confirmate: nè sicut intentauit Semeias propheta ad Roboã filium Salomonis in conscissione pallij præsens regnum, quod absit, vobis patrum labore acquisitum & hæreditate relictum, à vobis ipse Christus diuidat, & æternum regnum quod promisit, non tribuat. Nec cõtrà Dei faciem iratas hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promisit, implebit: Cùm placuerint, inquiens, Deo viæ hominis, omnes inimicos eius conuertet ad pacem.

1. Cor. 15.

Apoc. 22.

Matth. 23.

Ezech. 4.

Esa. 58.

Ephes. 5.

3. Reg. 12.

Pro. 16.

CAP. XII.

PEtimus tãdèm, vt ordo Ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exerere, per potestatem vestram, & per ministerium ministroum dominatiõis vestræ, secundùm antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat, & populi generalitatis vnà cum Ecclesiastica deuotione iudicium, quod honor regis diligit, & iustitiam, qua thronus eius firmatur, per dispositiõem vestrã susc ipiat, seu admonitione atq; consilio sacerdotali vestra sublimitas, & quisq; in quolibet statu vel ordine de rapinis & cæteris q̃ discordiæ malo acciderunt, ꝑteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Dñi reconciliationem expostulet: quam facilè omnis qui quæsierit inuenier, si in loco discordiæ plãtata fuerit charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum: eumq; potiùs, q̃ nos, in consilio non nostro, sed DEI attendatis, qui dixit: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.

Pro. 16. & 25.

Iacob. 5.

Lucæ 10.

Matt. 10.

CAPITVLA IN SYNODO acta, quæ habita est apud Lauriacum in Pago Andegauensi, anno DCCC. XLIII. Incarnationis Domini nostri IESV CHRISTI, mense Octobri, Indictione septima.

CAP. XIII.

SIquis publicus diuinæ legis præuaricator, vel pro manifestis criminibus erga Ecclesiastica iusta & ratiõabilia iudicia cõtemptor repertus fuerit, vel inflatus ac timidus monitis Ecclesiasticis ac sanctorũ patrũ constitutionibus cõtradictor vel subsanator cõprobatus fuerit, si monitionibus episcopalibus obtemperare distulerit, anathematizetur.

CAP. XIIII.

SI quis contra regiam dignitatem dolosè ac callidè ac perniciosè satagere cõprobatus fuerit, nisi digniſſimè satisfecerit, anathematizetur.

CAP. XV.

SI quis potestati regiæ, quæ non est, iuxta Rom. 13. Apostolum, nisi à Deo, contumaci ac inflato spiritu contra authoritatem & rationem pertinaciter contradicere præsumpserit, & eius iustis & rationabilibus imperijs secundùm Deum & authoritatem Ecclesiasticam ac ius ciuile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.

CAP. XVI.

QVicunq; superbiæ facibus accẽsi, vel proteruia stomachati, hæc quæ pro sanctæ matris ecclesiæ tranquillitate sacerdotaliq; rigore, & regia dignitate à nobis vnanimiter definita, manibusq; proprijs roborata sunt, violare, aut quolibet argumẽto irrumpere tentauerint, placet eos omnes anathematizari.

Ex capitulis apud Beluacũ ciuitatem in synodo habitis.

CAP. XVII.

VT res Ecclesiasticæ tempore principatûs vestri ablatæ, ex integro pſentaliter restituantur, & restitutæ conseruentur, sicut tẽpore aui & patris vestri fuerũt, & excepto suppositio, quod ad vsus possidentium absumptum est, quomodò tunc erant, quandò vos illas indè tulistis, sinè refragatione reddantur. Hinc enim in canone Aurelianensi scriptum est, titul. xiij. Nè cui liceat res vel facultates Ecclesiæ aut monasterijs vel xenodochijs pro quacunque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare atq; subtrahere. Quod si quis fecerit, tanquàm necator pauperum, canonum antiquorum sententijs constrictus, ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quandiù ab ipso ea quæ sunt ablata vel retenta, reddant.

Conci Aurelianẽſ. 5. cap. 15.

CAP. XVIII.

VT præcepta illicita iure beneficiario de rebus ecclesiasticis facta, à vobis sinè dilatione rescindantur, & vt decæterò nè fiant, à dignitate vestri nominis regij caueatur.

CAP. XIX.

VT ab ecclesijs vestræ ditioni subiectis, indebitas consuetudines & iniustas exactiones decæterò non exactetis, sed ità eas conseruetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore aui & patris vestri cõseruatæ fuerunt.

CAP. XX.

ET nè magnificentiam vestram illuc vestræ dignitati indecens & inhonesta impellat necessitas, quò non trahit volũtas, & partim necessitate, partim etiàm subreptione, quia aliter quàm se rei veritas habeat, vobis dictũ vel postulatum fuit, maximè, quod ad rempublicam pertinuit, aut præreptione in beneficiario iure, aut in allodio absumptum habetur, videtur nobis vtile & necessarium, vt fideles & strenuos missos ex vtroq; ordine per singulos comitatus regni vestri mittatis, qui omnia diligenter inbreuient, quæ tempore aui ac patris vestri vel in regio specialiter seruitio, vel in vasallorum dominicorum beneficijs fuerunt, & quid vel qualiter aut quantum exindè quisq; modò retineat, secũdùm veritatem renuncietur vobis. Et vbi inueneritis, quia ratio & vtilitas ac ordo seu veritas in assumptis vel donationibus habeantur, instituta permaneant: vbi autem irrationabilitas vel potiùs fraus inuentæ fuerint, vnà cum consilio fidelium vestrorum hoc taliter corrigite, vt & ratio aut vtilitas seu iustitia non deserantur, & dignitas vestræ magnificentiæ per necessitatem ità vilis non fiat, sicut vos non decere cognoscitur. Quoniam domestica domus vestra aliter obseruari non debet, quàm ea quijs domesticorum repleri non poterit, nisi habueritis, vndè eis meritum rependere, & indigentiæ solatium ferre possitis, & sic demùm respublica vestra de suo suffragetur sibi, & ecclesiæ, à quibus nõ expeditis habeantur immunes.

CAP. XXI. De precarijs.

VT precariæ & commutationes tempore viduatarum Ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerũt, rescindãtur, & cum authoritate ecclesiastica vel ciuili, si siniendæ sunt, fiant.

CAP. XXII.

PRecariæ autem à nemine de rebus Ecclesiasticis fieri præsumantur, nisi quãtùm de qualitate conuenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Ecclesiæ in suo tantùm qui dederit nomine, si res proprias & ecclesiasticas vsu fructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit, ex rebus Ecclesiasticis triplũ fructuario vsu, in suo tantùm quis nomine sumat: Quia sic eas quenq; tractare oportet, vt alienarum dispensatorem, non proprijs largitorem. Età nulla potestate cogatur facere precariam de rebus propriè Deo & sanctis illius dicatis, cùm ratio & vsus obtineat, neminem cui non vult, contra vtilitatem & rationem, præstitum de proprio facere beneficium. Præcepta autem regalia super precarijs Ecclesiasticis fieri, nec ratio finit, nec authoritas quolibet modo permittit. Quoniam præcepta in iure ecclesiastico firmare, indignum iudicet necesse est Maiestas regia, nisi ab Ecclesiastico rectore petãtur. Idem autem custos Ecclesiæ solertissimè caueat, nè sui ordinis & ecclesiasticæ communionis fortè immemor, contra authoritatem præceptum regium pro quacunq; assentatione fieri petat: qui etiamsi fecerit, non audiatur. Si autem & obtinuerit, regia discretione & episcopali iudicio idem rescindatur, & petitor iniustus pro principis iniusta suggestione dignè corripiatur, & precariæ secundùm antiquam cõsuetudinem & authoritatem de quinquennio in quinquennium renouentur.

CAP. XXIII.

VT commutationes rerum Ecclesiasticarum valdè caueantur, & subtilissimè, si aliquo modo fieri debẽt, inspiciantur: Quę autem incõsultè sunt factę, iuxta decretum canonicum Papæ Hilarij, q̃ illicitè decessor episcopus admiserit, vel ab alijs illicitè commissa sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

CAP. XXIIII.

VT contra deprędatores & oppressores ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentium defensores, secundùm ministerium vestrum, quantùm Deus posse dederit, existatis, ac præcepta, quę auus ac pater vester Ecclesijs ditioni vestræ subiectis, fecerunt, ac firmauerunt, & stabilia conseruauerunt, quæq; vos confirmâstis, decæterò rata in omnibus conseruetis.

CAPITVLA IN SYNODO acta, quæ apud Meldensem vrbem diuino nutu habita, anno incarnationis Dominicæ DCCC. XLV. XV. Cal. lend. Iul. Indictione Octaua.

CAP. XXV.

SAlubre & decens esse cognoscitur, atq; Apostolicis regulis conueniens, vt non solùm secundùm Apostolũ, domui suæ spiritaliter episcopus benè præsit, verùm etiam & domum temporalem ornatam & cõpositam secundùm competẽs ministerium suum, & de vicinitate ecclesiæ, & de conuenientia religionis, & de receptione pauperũ vel hospitum habeat: & ità sit ordinata, vt quicunq; conuersationem & domos cõuersationis ipsius viderit, habitacula ea religionis valeat computare, non diuersoria impudicitiæ, aut alicuius irreligiositatis, quæ caſſitati vel bonæ opinioni contraria sint vel officiant, æstimentur.

CAP. XXVI.

SVggerendũ est etiàm, & ex diuino mãdato intimandum regiæ dignitati, vt episcopium, quod domus episcopi appellatur, qualiscunq; sit in oculis Domini episcopus, ipse tamen à rege regum rex constitutus pro sanctitate ordinis episcopalis, sicut S. Gregorius ad Fortunatum docet episcopum, venerabiliter ac reuerẽter introeat, & secundùm sanctam prędecessorum consuetudinem, quandò oratiõis & debitæ fusceptionis gratia in transitu conuenienti ciuitatẽ ingressus fuerit, habitaculis episcopalibus reuerenter inhabitet, & non diuersoria fœminarum, magnificentia sua & religio venerabilis ibidẽm fieri permittat. Quia si secundùm leges canonicas in mansiões clericorum introitus fœminarum prohibentur, quanto magis domus episcopi ab huiusmodi inhabitatione & conuersatione, etiàm & à legitimo connubio coniugatorum debet immunis esse & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac regum ab huiusmodi longiori & diuturna conuersatione & commoratione regũ, & quorumcunq; potentium ac secularium personarum, in episcopio prohibent. Quapropter & diuinitùs & humanitùs sancitas diuinas & humanas leges, vestra deuotio & dignitas obseruare curabit, si & in cælesti regno, & in terreno feliciter cupitis prosperari.

CAP. XXVII.

QVia hactenùs propter diuersas necessitatum incõmoditates aliter vos fieri incõpetentia compulit, q̃ salubritas poposcisset, & honestas atq; vtilitas postulâſſent, vestra studebit magnitudo obnixiùs obseruare, vt ciuitates per regis transitũ nõ deprædentur: vt quãdò transitus vester iuxta ciuitates acciderit, immunes & liberas vestra dominatio iubeat à deprædationum exactionibus fieri mansiones intra ciuitatẽ: Quia omnes, qui sua ad ciuitates deferebãt, vt & salua quæq; ibi haberent, & illa plùs pacificè venderent: iam & hoc refugiunt, & pristinæ immunitates & confirmatiões infringuntur, dum & ciues ab hospitibus opprimuntur, & ab his à quibus nõ solùm opprimuntur, verùm & deprimuntur, sua non solùm vendere prohibentur, sed & propter direptionem post eos cum gemitu clamare coguntur.

CAP. XXVIII.

VT regia magnificentia liberiorem libertatem Episcopis ad suum peragendum in eorum parochijs ministerium, q̃ hactenùs propter diuersas perturbatiões habuissent, maximè in sacratissimis temporibus, Quadragesimæ scilicet & Aduentûs Domini, tribuat, quatenùs & periculum & episcopi ipsi, & regia dignitas salubriùs pro ministerio sibi commisso & neglecto possint euadere, & pro strenuè executo, diuinam misericordiam sibi conciliare præualeant. Ipsi autem Episcopi concessum sibi ocium, nõ in suas voluptates, sed in diuinũ & officiosum conuertãt negocium, quatenùs studentes prædicationi & correctioni atque confirmatiõi, quod hactenùs per parochias fuit neglectum, solerter & deuotissimè decæterò sit correctum & emendatũ, & non propter suam quietudinẽ episcopi, ad remotiora loca secedentes, & suũ ministeriũ negligentes, pprias deserãt ciuitates, sed vt parochias suas cum officij efficacia circumeant, aut cum religiõe in suis ciuitatibus canonicè cum suis filijs degant, & hospitalitate ornati, (q̃ iam penè ppter diuer-

is rapacitates adnullata est)non solùm in oculis Domini propter obedientiam mandati diuini reddantur conspicui, verùm & bonum testimonium secundùm sanctũ adquirant Apostolum. Presbyteros etiàm sibi commissos & doctrina, & castitate, & sobrietate atq; hospitalitate, secundùm eorum ministerium, ornari compellant. 1. Tim. 3.

CAP. XXIX.

VT quoruudam episcoporum reprehensibilis, immò damnabilis, consuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes sibi creditas, aut rarò aut nunquàm per seipsos, iuxta ordinem Euangelicum & Apostolicum atque ecclesiasticum, visitant, cùm Exc. 3. & 33. Dñs dicat: Speculatorem dedi te domui Israel, & audies ex ore meo verbũ, & adnunciabis eis ex me, & cætera quæ diuinus sermo complectitur: omnes etiàm sacerdotes Domini pia vigilãtia fidem catholicam indagare, & subditos sibi cum mandatorum Domini obseruantia, episcopi quiq; studiosissimè docere contendant.

CAP. XXX.

VT si quis de ordine sacerdotali contemptu minoris ecclesiæ, ambitiosè & improbè ad potiorem adspirare contenderit, canonica erga eum definitio conseruetur.

CAP. XXXI.

VT metropolitanis sedibus antiquitùs statuta iura seruentur, & à comprouincialibus episcopis iuxta regulas Ecclesiasticas eis reuerentia exhibeatur.

CAP. XXXII.

VT principes iuxta decreta canonum per singulas ꝓuincias saltem bis aut semèl in anno à Metropolitanis & diœcesanis episcopis synodicè conueniri concedant: quia quælibet confusio rerum temporalium, dissoluere non debet collegium & studium sacerdotum.

CAP. XXXIII.

VT si quilibet episcopus ad synodum vocatus, quacunq; occasione venire distulerit, nisi euidens impossibilitas præpediêrit, salua censura ex hoc patrum authoritate decreta, cesset ab officio, donèc satisfaciat fratribus.

CAP. XXXIIII.

VT canonum statuta sinè præiudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, sed eorum authoritate ducatur. In exponendis etiàm vel prædicãdis diuinis scripturis, sanctorum catholicorum & probatissimorum patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. Sed & qui in suis Mõasterijs religiosè residere debent, & vocum nouitates, vt innotescãt, studio proferre satagunt, acerrimè vt præsumptores arguantur & comprimantur.

Vocum nouitates hic intelliguntur peregrina dogmata, iuxta Vincẽtium Lyrinen.

CAP. XXXV.

VT quisq; episcopus talẽ iuxta sepro virib⁹ habere decertet, qui iuxta synceriſſimum & puriſſimum ſenſum catholicorum patrum de fide & obſeruatiõe mandatorum Dei, ſeu & prædicatiõis doctrina, presbyteros plebium aſſiduè inſtruat & informet, nè domus Dei viui, quæ eſt eccleſia, ſinè lucerna verbi diuini remaneat. Sed & idem talis exiſtat, quẽ amor pecuniæ non vexet, aut reprobi mores & conuerſatio reprehenſibilis periculosè deuaſtet. Archidiaconus epiſcopi quales eſſe debeat.

CAP. XXXVI.

VT presbyteri nullatenùs vbicunquè hoſpitari ſinantur, aut aliquo modo ipſi præſumant, ſed aſſiduè apud ſuas eccleſias eſſe ſtudeant, propter ſacra myſteria vel miniſteria fidelibus exhibenda. Nec etiàm alibi habitare permittantur: neque mulieres quãcunq; frequentationem habeant in locis, in quibus presbyteri aliquẽ recurſum habuerint. Quod ſi obſeruare paruiſum habuerint. Quod ſi obſeruare paruiſum habuerint. Quod ſi obſeruare parui

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XLVII.

VT nemo viuente episcopo, Ecclesiam illius, aut res ad eam pertinentes, inuadere, aut dominari præsumat, neq; sub voluntariæ cleri ac populi electionis obtẽtu, præter voluntatem episcopi, quisquam quacunq; seculari potestate præditus, quasi œconomum constituat. Sed si episcopus ministerium Ecclesiasticũ, propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in archiepiscopi hoc cum voluntate episcopi eiusdem ecclesiæ maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obsequium verò ad rempublicam pertinens, qualiter exequatur per tales ex subditis & ecclesiasticis ministris, cum consensu archiepiscopi, propter pacis charitatisq; custodiam episcopus ordinet ac disponat, quos succedendi in episcopatu appetitus indebitus non eleuet, neq; vexet, nisi ità moratus extiterit, vt secundùm institutа beati Gregorij in libro epistolarum, & humiliter in subditione profit, & pòst vtiliter, conueniens sanctis regulis, præsit, quia ob hoc in multis ecclesijs scandalum magnum conspeximus. Sin autem in archiepiscopo talis necessitas acciderit, similiter ipse consilio coepiscoporum suorum huiusmodi ordinem exhibeat.

CAP. XLVIII.

VT nemo presbyterorum baptizare præsumat, nisi in vicis & ecclesijs baptismalibus atque temporibus constitutis, nisi causa ægritudinis vel certæ necessitatis, sicut sacra canonum docet authoritas, & vici authoritatem & priuilegia debita & antiqua retineant.

CAP. XLIX.

VT nemo laicorum presbyteros ecclesiarum suarum turpi villicationi, & (secundùm Apostolum) seculari & inhonestæ negociationi implicare, nec secum aliorsùm contra authoritatem præsumat ducere, quò ministerium sibi commissum cogantur negligere. Quod si contra interdicta præsumpserit, excommunicetur. 2. Tim. 2.

CAP. L.

VT presbyteri vel quilibet clerici in alterius parochiam sinè formata non recipiantur, neque retineantur, nec etiàm ministrare sinantur. Criminati autem, ab omnibus excludantur & reijciantur à parochijs, in quibus cupiunt immorari, vsquequò ad eum reuertantur episcopum, à quo aufugisse noscuntur.

CAP. LI.

QVi cum senioribus suis de alijs prouincijs ad nostras parochias veniunt, sinè formata ministrare non permittantur. Quam & si attulerint, & ministrare idonei inuenti fuerint, instruantur, quàm religiosè atque studiosè sacrum ministerium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nequaquàm communicent. Clerici verò, si ab huiusmodi hominibus ad ordinandum offeruntur, instrui debent, vt ad episcopos, ex quorum parochijs sumpti sunt, eos remittant, & aut ibi ordinẽtur, aut literas canonicas ab episcopo, ex cuius diœcesi sunt, perferant, sicut Canonica docet authoritas.

CAP. LII.

QVi verò ex nostris parochijs aut ad titulum, aut absolutè ordinari petuntur, nullatenùs ordinentur, nisi aut in clero certo & religioso, vel etiàm in ciuitate saltem vno anno immorentur, vt de vita & conuersatione atque doctrina illorum certitudo possit agnosci. Et nemo absolutè quenquam ordinare præsumat, sicut sancti sanxerunt canones. Cõc. Chalc. can.

CAP. LIII.

VT canonici in ciuitate vel monasterijs, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum necessariò subleuentur: Et tam sani quàm & infirmi canonicè vestiantur, atque in claustris horis cõgruis degant, & sub custodia canonica lectionibus, & cæteris diuinæ institutiõis insistant officijs. Qui verò episcoporum loci conuenientiam aut facultatem non habuerit, vt hoc perficere & ordinare possit, princeps secundùm cõstitutionem Domini Imperatoris Ludouici annuat, id est, si vicina episcopio terra, de eodem ecclesia esse reperta fuerit, & ab alio possidetur, Ecclesiæ rectori ad claustra clericorum, vel aliæ quælibet ecclesiæ commoda facienda reddatur. Si autem de fisco fuerit, regia liberalitas eandem terram ad seruorum Dei habitacula construenda largiri dignetur. Si autem de alia casa DEI, aut de cuiuslibet proprio fuerit, ex conuenientia commutandi licentia tribuatur, & si paupertas loci ad ædificandas domos necessarias nõ sufficit, eos ad adiutorium, ædificandi potestas regia cogat, qui res de eadem Ecclesia in beneficijs retinent.

CAP. LIIII.

VT titulos cardinales in vrbibus vel suburbijs constitutos, episcopi canonicè & honestè sinè retractatione ordinent & disponant.

CAP. LV.

VT episcopi seipsos atque ministros suos, & maximè ecclesiasticos, cũctosq; Christianos in sua parochia, perpẽdentes ex hoc statuta Niceni concilij & cęterorũ conciliorum, ab vsuris sinè excusatione compescant: & quos compescere aliter non potuerint, canonicam in eos sententiam proferant. Nicen. can. 17.

CAP. LVI.

VT nemo episcoporũ quemlibet sinè certa & manifesta peccati causa communiõe priuet ecclesiastica. Anathema autem sinè consensu archiepiscopi aut coepiscoporum, prælata etiàm euangelica admonitione, nulli imponat, nisi vndè canonica docet authoritas: quia anathema, æternæ est mortis damnatio, & nõ nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter nõ potuerit corrigi. Matt. 18. Anathema. Excommunicatio. Damnatio.

CAP. LVII.

VT monachi, quibus monasteriorũ cura commissa nõ est, passim & sinè authoritate palatium nõ adeant. Nec in eo immorentur, vel vbi, & vbi discurrere ac peregrinari præsumant: sed si tales quilibet fuerint, vt vtiles & necessarij ecclesiæ ac principi reperiãtur, cũ authoritate episcopi canonicè ac religiosè pergant. Sin autẽ, in monasterijs suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiosè resideant. Quos etiàm nec episcopus, nec abbas, vel quilibet alius veredariorum more in missaticis instanter transmittat. Qui per quosdã illorũ cõtra canonicam authoritatem, & ecclesiastica & ciuilia perturbãtur negocia: nec sub prætextu obediẽtię, diutiùs villicationibus inseruiãt, sed regulariter obediẽtiam in vicissitudine sua peragentes, secum, vt de S. Benedicto legitur, in monasterio habitẽt, atq; seipsos recolligant. Hæc aũt transgrediẽtes, siue prælati in sauendo, siue subditi in obtinẽdo, excommunicẽtur. Gregorius 2. Bonifacio. Gregorius 2. Bonifacio.

CAP. LVIII.

CAnonicorum autem, qui in parochijs tonsurantur & erudiuntur, interdùm etiàm & ordinantur sinè authoritate, dignitas regalis in suum periculũ non dignetur recipere, præsertim cùm eos salubriter & authoritatiuè possit habere. Qua, ppter cùm quilibet canonicorũ ad regiã venerit Maiestatem, & suo se voluerit mãcipare seruitio, consensu episcopi, ad cuius diœcesim pertinere dignoscitur, eum recipiat. Et si in ordine clericali eum promoueri voluerit, manũs ipsius impositióe ad ecclesiasticum ordinẽ, sancti Spiritũs munere, si dignus fuerit, cõficeretur, quatenùs & diuina authoritas vigeat, & regalis dignitas obsequatur, & salus ordinantis, & ordinati atq; iubentis in oñibus obseruetur. Alioqui hæc statuta transgredientes, canonicæ subigantur sententiæ.

CAP. LIX.

VT monachus de monasterio, sinè cõsultu vel præsentia episcopi aut vicarij eius, ad hoc regulariter deductus, nõ eijciatur, cuius dispositione & authoritate decẽs. perpetuò fiat, si aliquo modo saluari potest, ordinari debet atque decerni.

CAPVT LX.

VT hi, qui monasteria atq; sacra loca, vel ecclesias infringunt, & deposita vel alia quælibet exindè abstrahunt, & sacerdotes ac viros ecclesiasticos non solùm dehonorant, verùm & diuerso atq; aduerso modo affligũt, velut sacrilegi, canonicę sententiæ, quæ ex his decreta esse dignoscitur, subigãtur.

CAP. LXI.

VT peruasores rerum ecclesiasticarum, qui easdem res vel contra authoritatẽ non solùm retinere, verùm & crudeliter depopulari noscuntur, quidã etiàm & facultates ecclesiæ in diuersa collaboratione & reditibus eas expoliant, sed & pauperes atque vicinos & circummanentes immisericorditer expoliant, deuastant & opprimũt, vt rapaces, qui secundùm Apostolũ à regno Dei excluduntur, ex criminali & publico peccato publica pœnitentia satisfaciant. Quòd si hoc agere noluerint, & potestate regia ad hoc exhortati vel coacti non fuerint, proferatur cõtra eos Apostolica terribilis sententia, qua dicitur: Si quis frater nominatur, & est rapax, cum huiusmodi nec cibũ quisquã præsumat sumere: quia iniquum & sacrilegum, vt Symmachus papa, & post eũ B. Gregorius Sabino subdiacono scribit. Et cõtra leges est, si quis quod venerabilib⁹ locis relinquitur, p⁹auæ voluntasis studijs suis tentauerit compẽdijs retinere. Quapropter secundùm statuta canonum, ab omni ecclesiastica cõmunione, vt sacrileg⁹ debet arceri, donèc studeat digna satisfactione, quod admisit, corrigere. 1. Cor. 6. 1. Cor. 5.

CAP. LXII.

HI verò qui ex rebus ecclesiasticis nonas & decimas persoluere, & sarta tecta ecclesiæ secundùm antiquam authoritatem & consuetudinem restaurare debent, & hoc nõ solùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame ac penuria, ecclesiastica quoq; ædificia dissolutione adnullari permittũt, tam diù ab ecclesiastica cõmunione seperentur, vsq; dùm diligentia emẽdare studeãt, quod socordia neglexerũt. Quod si iterùm iterauerint, post excõmunicationis satisfactionem regia potestate compulsi, iuxta legale & antiquum edictũ, Qui negligit censum, perdat agrum. Serui autẽ ecclesiarum quibuscunq; potestatibus subditi, vndè melior consuetudo, vel deuotior commendatio ex tempore & iussione domini Ludouici, vel certè domini Caroli siue etiàm Pipini non existit, saltem xx. diebus in anno, eidem ecclesiæ ad reficiendas ipsius ruinas absq; molestia seruire sinantur. Vbi autem & amplior commendatio, & melior consuetudo indè habetur, pro hac nostra necessitudinis consideratione non decidat.

CAP. LXIII.

VT secundùm canonicam authoritatem & constitutionem domini Imperatoris Ludouici, de agro ecclesiastico & mansò ac mancipijs, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturę aliquid largitus ecclesiæ fuerit, neq; de decimis & oblationibus fidelium cuiquã presbytero aliquem censum persoluere cogat, nec quisquam cuiuslibet ordinis vel dignitatis exindè quicquam subtrahat, aut redhibitionem quamcunque exigat temporalẽ. Quod si fecerit, communione vsque ad satisfactionẽ priuetur, & regia potestate hoc emendare legaliter cogatur.

CAP. LXIIII.

Raptores virginũ & viduarũ vt plectendi.

RAptores virginum & viduarum, qui etiàm postea voluntate parentum eas quasi desponsantes, sub dotalicij nomine in coniugium duxerunt, publicæ pœnitentiæ subigantur, & post publicam pœnitentiam, prout præuiderit Episcopus, peractum, nè in peius corruant, iterùm conuenientes, decæterò eleemosynis, & cæteris quibusq; religiosæ & salutiferæ conuersationis actionibus inseruire procurent, vsquequò ab opere coniugali ex consensu se valeant abstinere. Filij verò ex huiusmodi vituperabili cõiunctione ante coniugium, etiàm minùs laudabili procreati, ad ecclesiasticam dignitatem nullo modo prouehantur, nec de tali cõiugio generati, ecclesiasticis ordinibus applicẽtur, nisi fortè eos aut maxima ecclesiæ vtilitas vel necessitas postulet, vel euidẽs meritorum prærogatiua commendet.

CAP. LXV.

HI autem, qui necdùm eas, quas rapuerant, cum voluntate parentũ sub præfato desponsionis vel dotalitij nomine in coniugiũ sumptas habent, quãdò in omniũ aures hæc fuerit constitutio promulgata, ab earum coniunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigantur: raptæ autem, legaliter parentibus restituantur. Post peractam verò publicam pœnitentiã, si ætas & incontinentia exegerit, legitimo & ex vtrisq; partibus placito cõiugio socientur. Nam in his non regulam cõstituimus, sed (vt verbis Magni Leonis vtamur) quid sit tolerabilius æstimamus. Quòd si vnus ex coniugatis obiẽrit, is qui publicam pœnitentiam egit, & superstes extiterit, iterare coniugium nõ præsumat, nisi fortè Episcopus præuiderit aliquam concedere indulgentiam, vt grauiorem possit amouere offensam.

CAP. LXVI.

Est concil. Romani sub Greg. 2. ca. 10, & 11.

QVi verò deinceps rapere virgines vel viduas præsumpserint, secũdùm synodalem beati Gregorij diffinitionem, ipsi & complices eorum anathematizentur, & raptores finè spe coniugij perpetuò maneant.

CAP. LXVII.

QVi sanctimoniales virgines vel viduas rapiũt, & progressu etiàm criminis in coniugiũ sumunt, publicæ pœnitentiæ, iuxta modũ quẽ præuiderit Episcopus, subigantur. Ipsæ verò locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitũ religionis redire cogãtur: vterq; autẽ sinè vlla spe vxorię copulationis perenniter maneat. Si autem, quod absit, coniugia iterare præsumpserint, acriori subdantur vindictę, & amplius propellãtur. Qui si fortè obedire monitis salutaribus non voluerint, anathematizentur.

CAP. LXVIII.

DE his qui sponsas alienas rapiunt, vel consensu parentũ accipiunt, antiqua & synodalis sententia obseruetur. Quòd etsi fortè in ecclesia euẽtus talis reperiri dignoscitur, vt pro salutis & religionis competentia humanius quiddã debeant tractare pontifices, sicut canonica (vt eisdem verbis vtamur) docet authoritas: quia prior quidẽ, inquiẽs, diffinitio durius, posterior autẽ quiddam tractauit humanius, nullo modo, vt ad maximã indulgentiã descendamus, alterius sponsæ acceptor sinè publica trãseat pœnitentia, & sponso legaliter * multa cõponat. quòd si his obedire renuerit, sinè vlla refragatione anathematizetur: Fautores verò illius iuxta modũ culpæ, episcopali decreto pœniteant. Si verò, quod non optamus, de gradu ecclesiastico talibus nuptijs se cõsensorẽ vel interuentorẽ manifestè prodiderit, à gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus exindè suspicionibus fuerit propulsatus, & canonicè nequiuerit approbari, secũdùm sanctorum patrum statuta, se purgare cogatur.

CAP. LXIX.

HIs qui viuente marito, cõiugem illius adulterãsse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandẽ sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicæ pœnitentiæ subigatur: de quo etiàm post pœnitentiã præfata, si expediẽrit, seruabitur regula, nisi fortè is aut mulier virum qui mortuus fuerat, occidisse notẽtur, aut propinquitas vel alia quælibet actio criminalis impediat. Quod si probatũ fuerit, sinè vlla spe coniugij cum pœnitentia perpetuò maneant. Si autẽ negauerit se eandem fœminam, viuente viro, nequaquã adulterãsse, & præfati homicidij nemo eorum reus extiterit, & approbatis testibus, neuter eorũ cõuinci potuerit, purgent legaliter famam suæ opinionis, & sumpto vtantur cõiugio, si alia (vt diximus) non præpedit ratio.

CAP. LXX.

VT illæ quæ quasi sanctimoniales sub velamine religiõis degere cognoscũtur, sed potiùs iuxta Apostolum, in delicijs viuentes, mortuæ in diuinis oculis computantur, libidinibusque & cæteris carnis voluptatibus inseruire accusantur, si manifestè detegi potuerint, Episcopali authoritate & regia potestate in talibus locis residere sub testimonio religioso cogantur, vbi pœnitentiam si fecerint dignam, adsequantur

tur etiàm fructuosam. Si autem manifestè detegi non valuerint, erga Ecclesiam suæ opinionis malam famam legaliter purgare cogantur, & vt religiosiùs decæterò viuant, episcopali decreto & regia potestate coërceantur.

CAP. LXXI.

VT authoritatem sigillo regio roboratam more tractoriæ Christianissimus princeps singulis donet Episcopis, quam quisque episcoporum penès se habeat, vt quandò ei necessè fuerit, per eãdem authoritatem Reipublicæ ministros conueniat, vt ipsi, in quibuscunque ciuili indiguerit adiutorio, Reipublicæ ministris concurrentibus, suum, immò diuinum, possit ritè peragere ministerium.

CAP. LXXII.

VT nemo quemlibet mortuum in Ecclesia, quasi hęreditario iure, nisi quẽ Episcopus aut presbyter pro qualitate conuersationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquã ossa cuiuslibet mortui de sepulcro suo ejiciat, aut sepulturam cuiusquam temerario ausu quoquo modo violet, sed vnumquenque in loculo sibi à Deo prępparato atque concesso, aduẽum sui Iudicis præstolari concedat: maximè cùm non solum diuinę leges, sed etiàm & humanæ apud humanam Rempublicam sepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, vt verbis sancti Gregorij vtamur, precium de terra cõcessa putredini quærere, & de alieno vel lesa facere luctu compendium, aliquo modo tentet. Si quandò autem proximi, vel hæredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint, in eleemosyna defuncti, accipere non vetamus: peti verò aut aliquid exigi omninò prohibemus, nè (quod valdè irreligiosum est) aut venalis (quod absit) dicatur Ecclesia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, si compendium exindè studemus modo quolibet quærere.

CAP. LXXIII.

VT erga Iudæos à Christianis principibus ac cæteris omnibus Dei fidelibus, tam clericis quàm laicis, viris seu fœminis, sacrorum canonum & antiquorum regum atq; legũ iura seruẽtur, ex quibus pauca de multis subtèr adnotare curauimus.

CONSTANTINVS Flauius Imperator Augustus: Si quis Iudæorum Christianum seruum, vel cuiuslibet alterius sectæ emerit & circuncíderit, à Iudæi ipsius potestate sublatus, in libertate permaneat.

Theodosius & Valentinianus Augusti: Iudæis vel paganis causas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Christianæ legis nolumus seruire personas, nè occasione domini, sectam venerandæ religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infausti iubemus excludi, nisi his emendatio matura subueniat.

Item ijdem Imperatores Augusti: Hac victura in omne ęuum lege sancimus, neminẽ Iudæum ad honores & dignitates accedere, nulli administrationem patére ciuilis obsequij, nec defensoris saltem fungi officio. Nec fas quippe credimus, vt supernæ Maiestatis & Romanis legibus inimici, sub specie cuiuslibet officij Christianos, vel etiàm sacerdotes, sub quacunq; occasione iniurijs audeant fatigare, vel legis nostræ aliquos aut condemnare, aut adiudicare præsumãt: nec carcerali custodiæ præsint, nè Christiani (vt fieri assolet) nonnunquàm abstrusi, custodum odijs alterum carcerem patiantur. Nullam denuò audeant struere synagogam: nam si fecerint, nouerint hanc fabricæ Ecclesiæ catholicæ profuturam, & quinquaginta pondera auri authores fabricę esse mulctandos, ruinas tm̃ synagogarũ suarum permissa licentia reparandi. Quicunq; Iudæus seruum seu ingenuũ, inuitum vel suasione plectenda ex cultu Christianæ religionis in nefandam sectam ritúm ve traduxerit, amissis facultatibus, capite puniatur, iustissimæ pœnæ sanguinis destinatus, qui fidem alterius expugnauit peruersa doctrina. Quicunque ex his ad honores irrepsit, habeatur vt antè conditionis extremæ, nè videamur hominibus execrandis contumelioſum immunitatis beneficium præstitisse.

Childebertus rex Francorum: Iudæis à cœna Domini vsque in primum Pascha per plateas aut forum, quasi insultationis causa deambulandi licentia denegetur. Gregorius papa Theodorico & Theodeberto Regibus Francorum, & Brunechildæ Reginæ: Mirati sumus, q̃ in regno vestro Iudæos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt omnes Christiani, nisi membra Christi? Et post pauca: In hoc vos ampliùs petimus Dei cultores demonstretis, quòd fideles eius ab inimicis eius absoluitis? Item idem ad Fortunatum episcopum: Christiana, inquit, mancipia, quæ à Iudæis adducuntur aut possidentur, aut mandatoribus contradantur, aut certè Christianis emptoribus intra diem quadragesimum venundentur, & transacto hoc dierum numero, nec apud eos quolibet modo remaneãt. Si autem quædam ex ijsdem mancipijs talẽ ægritudinem fortasis incurrerint, vt intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda solicitudo est, vt dum saluti fuerint pristinæ restituta, similiter modis omnibus distrahantur, & indè fraudis tollatur cuncta occasio, nè Christiana mancipia in domo Iudæi habitare sinantur. Sanctus Alchimus Auitus Ecclesiæ Viennensis episcopus, & sanctus Apollinaris Ecclesiæ Valentinæ, & sanctus Gregorius Lingoniæ Ecclesiæ

Lib. 7. epist. 115. & 114.

Lib. 7. epist. 35.

episcopus, & sanctus Viuentiolus Ecclesiæ Lugdunensis episcopus, cum alijs viginti episcopis in nomine Domini congregatis, ita sanxerunt: Si superioris loci clericus hæretici cuiuscunque conuiuio interfuerit, anni spatio Ecclesiæ pacem non habebit: Quod iuniores clerici si præsumpserint, vapulabunt. A Iudæorum verò conuiuijs etiàm laicos constitutio nostra prohibuit: nec cum vllo clerico nostro panem comedat, quisquis Iudæorum conuiuio fuerit inquinatus. Sanctus Cæsarius Ecclesiæ Arelatensis cum alijs trigintaquinque Episcopis: Omnes, inquiunt, deincèps clerici siue laici, Iudæorum conuiuia euitent, & nec eos ad conuiuium quis excipiat, quia cùm apud Christianos cibis communibus non vtantur, indignum est atque sacrilegum, eorum cibos à Christianis sumi, cùm ea
1. Cor. 8. quæ Apostolo permittente, nos sumimus, ab illis iudicentur immunda: ac sic inferiores incipiant esse Catholici, quàm Iudæi, si nos illis, quæ ab eis apponuntur, vtamur, illi verò à nobis oblata contemnant.

Priscus Ecclesiæ Lugdunensis Episcopus, Arthemius Senonicæ, Remedius Bituricæ, & sanctus Siagrius Heduorum episcopus, cum cæteris pluribus statuta Ecclesiastica renouantes, ità definiérũt: Nè Iudæi Christianis populis Iudices deputentur, aut telonarij esse permittantur, per quod illis (quod Deus auertat) Christiani videantur esse subiecti. Vt Iudæis à cœna DOMINI vsque primum Pascha, secundùm dictum bonæ recordationis domini Childeberti regis, per plateas aut forum quasi insultationis causam, deambulandi licentia denegetur, Et vt reuerentiam cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impendant, nec an-
for. * cõsen. tè sacerdotis * consensum, nisi ordinati sum habere præsumant. Quod si facere fortassè præsumpserint, à iudicibus locorum, prout persona fuerit, distringantur. Et vt nullus Christianus Iudæorum conuiuijs participare præsumat. Quod si facere quicunque (quod nefas est dici) clericus aut secularis præsumpserit, ab omnium Christianorum consortio se nouerit coercendum, quisquis eorum impietatibus fuerit inquinatus. Et licèt, quid de Christianis, qui aut captiuitatis incursu, aut quibuscunque fraudibus Iudæorum seruitio implicantur, debeat custodiri, non solùm canonicis, sed & legum beneficijs iampridèm fuerit constitutum, tamen quia nunc ità quorundam querela exorta est, quosdam Iudæos per ciuitates aut municipia consistentes, in tantam insolentiam & proteruiam prorupisse, vt nec reclamantes Christianos liceat vel ad precium de eorum posse seruitute absolui: idcircò præsenti concilio, DEO authore, sancimus, vt nullus Christianus Iudæos deincèps debeat deseruire, sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicunque Christianus seu ad ingenuitatem, siue ad seruitium licentiam habeat redimendi. Quia nefas est, vt quos CHRISTVS Dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vinculis permaneant irretiti. Quòd si acquiescere his quæ statuimus, quicunque Iudæus noluerit, quandiù ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipio ipsi cum Christianis, vbicunquè voluerit, habitare. Illud etiàm specialiter sancientes, quòd si quis Iudæus Christianum mancipium ad ritum Iudaicum conuictus fuerit persuasisse, & ipso mancipio careat, & legali damnatione plectatur. Sanctus Lupus Trecassenorum Episcopus, & cum eo alij viginti & quatuor Episcopi, vel vicarij episcoporum, similiter in nomine Domini nostri IESV CHRISTI congregati, pro causis corporis eius, quod est Ecclesia, inter multa hoc etiàm statuerunt: Quia (DEO propicio) sub Catholicorum Regum dominatione consistimus, Iudæi à cœna Domini vsque in secundam Sabbati in Pascha, hoc est, ipso quatriduo procedere inter Christianos, neque Catholicis populis se vllo loco, vel quacunque occasione miscere præsumant. In concilio Laodiceno statutum est, quòd non oporteat à Iudæis vel hæreticis ea quæ mittuntur munera festiua suscipere, nec cum eis festa celebrare: Et quòd non oporteat à Iudæis azyma accipere, & communicare impietatibus eorum. Et in alio concilio: Vt si quis Iudaicæ prauitati, iugali societate coniungitur, id est, si seu Christiano Iudæo, siue Iudæo Christiana mulier carnali consortio misceatur, quique horum tantum nefas admisisse noscuntur, à Christiano cœtu atq; conuiuio, & à communione Ecclesiæ protinùs segregentur.

Ex concilio Toletano quarto, Capitulo LVIII.

De his qui contra fidem Christi, Iudæis munus vel fauorem præstant.

TAnta est quorundam cupiditas, vt quidam eam appetentes, iuxta quod ait Apostolus, etiàm à fide errauerint. Multi quippe hucusquè ex sacerdotibus atque laicis accipientes à Iudæis munera, perfidiam eorum patrocinio suo fouebant, qui non immeritò ex corpore Antichristi esse noscuntur, quia contra CHRISTVM faciunt. Quicunque igitur

tur deincèps Episcopus, siue clericus, siue secularis illis cõtra fidem Christianam suffragium vel munere vel fauore præstiterit, vt prosanus & sacrilegus anathema effectus, ab Ecclesia catholica & regno nei efficiatur extraneus: quia dignum est, vt à corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patronus efficitur.

Item in eodem concilio, Capitulo LIX.

De filijs Iudæorum, vt à parentibus separati, Christianis debeant deputari:

IVdæorũ filios vel filias, nè parentũ vitrà inuoluãtur erroribus, ab eorũ consortio separari decernimus, deputandos autẽ monasterijs, aut Christianis viris ac mulieribus Deum timentibus, vt sub eorum conuersatione cultum fidei discant, atque in melius instituti tam in moribus, quàm in fide proficiant. Vt mercatores huius regni Christiani, siue Iudæi, mancipia pagana, quæ per tot populos & ciuitates fidelium transeuntes, ad manus infidelium, & sæuissimorum hostium nostrorum perducunt: ex quo & ipsi infelices serui (qui si à Christianis emerentur, poterant saluari) miserabiliter pereunt, & inimicorum regni maximus numerus augetur, coërceantur à pijs principibus nostris, & intra Christianorum fines vendere compellantur, nè tam horrenda crudelitate, & aperta infidelitate, & animarum damnis DEVS exasperetur, & vires hostibus augeantur.

CAP. LXXIIII.

PRouideant viri potentes, & maximè potentes fœminæ, vt in suis domibus adulteria & luxuriæ concubinaticæ, & incesta adulteria non vigeant. Et suos presbyteros, qui cum eis in capellã vadunt, huiusmodi virtutem habere faciant, quatenùs omnia vitia in domibus suis resecent, ac orationem Dominicam, & Symbolũ cunctos tenere & frequentare compellant, quia parochiani presbyteri & episcoporum ministri, de minoribus & vilioribus personis hoc prouidere studebunt.

CAP. LXXV.

INdignum valdè est, vt qui in regia dignitate cæteros Ecclesię filios, authore Deo, præcellitis, negligentiùs quæ DEI sunt, exequi videamini. Vndè dignum erat, vt capellas villarum vestrarum laicis nó committeretis, sed potiùs illis, qui & eadem sacrata loca religiosiùs tractarent, & vobis exinde adiuti obsequium debitum impenderent. Sed quia aliter causis interuenientibus res se habere dignoscitur, monemus & hortamur, vt secundùm canonicam authoritatem, nè quod absit, periculum interdicti anathematis, ex decimis præsumptis incurratis. Si capellas vestras presbyteris aut viris Ecclesiasticis dederitis, & Dominicas decimas acceperint, sarta tecta Ecclesiæ & luminaria exindè competenter prouideant, & presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi necessitatibus debitè inuigilent. Si autem laici Capellas habuerint, à ratione & authoritate alienum habetur, vt ipsi decimas accipiant, & indè canes aut geniciarias suas pascant: Sed potiùs presbyteri Ecclesiarum eas accipiant, & indè restaurationem Ecclesiarum, & luminaria, & hospitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac statu regni vestri, Domini misericordiam studiosè implorent.

CAP. LXXVI.

VT Regia Maiestas obseruare præcipiat omnibus Reipublicæ ministris, quod à diuina authoritate, & sanctorum Patrum constitutione cautum esse dignoscitur, videlicet vt nemo comitum, aut quisquam ex iudiciaria potestate, post quartam feriam, quæ caput ieiunij nominatur, (in qua omnes pœnitentes manũs impositionem, ad vacandum solummodò pœnitentiæ & diuinis officijs, accipiunt) placitum aut * mallum tenere præsumant.

CAP. LXXVII.

DIes quoquè octo sacrosanctæ Paschalis festiuitatis, omnibus Christianis feriatos esse decernimus, ab omni opere rurali, fabrili, carpentario, gynæceo, cæmentario, pictorio, venatorio, forensi, mercatorio, audientiali, ac sacramentis exigendis, quatenùs eisdem diebus tanto licentiùs, quanto liberiùs omnibus Christianis sanctæ resurrectionis laudibus, & sacrosanctæ prædicationi iugiter insistere liceat. Quod si quis temerare præsumpserit, excommunicetur. Tota Paschę hebdomada feriandum.

CAP. LXXVIII.

VT capitula ecclesiastica à domino Carolo Magno Imperatore, necnon & à domino Ludouico Pio Augusto promulgata, obnixè obseruari præcipiantur, sicut & legalia obseruanda esse noscuntur. Hęc capitula quatuor libris complexus est Ansegisus Abbas.

CAP. LXXIX.

HAec autem constituimus, non præiudicantes, aut paruipendentes, quæ à maioribus, & prædecessoribus nostris fortè seueriùs propter rigorem Ecclesiasticæ disciplinæ sunt constituta, sed tempori seruientes, & fragilitati delinquentium, si de multimoda DEI misericordia, si saltem his obedire voluerint, consulentes, præscripta taliter præfiximus, vt quicunque quæ à diuino spiritu per pontificalem authoritatem, & regiam Maiestatem promulgata & prolata atque confirmata sunt, contumaci atque rebelli animo contraire præsumpserit, si Ecclesiastico ordine quælibet

libet persona fuerit honorata, synodali authoritate gradûs proprij amissione mulctetur: Si autem in seculari habitu qualibet potestate vel dignitate fuerit sublimata persona, honore, quo in Republica fruitur, sinè retractatione à Regia maiestate priuetur, & insuper exilij, vel afflictionis cuiuslibet, prout ordo ecclesiasticus, & regalis seueritas decreuerit, vltione plectatur.

CAP. LXXX.

NOs simul cum istis & alijs Dei ac vestris fidelibus, nos atque socios nostros in episcopali authoritate rogâstis, vt propter Deum, & nostrum ministerium, iuxta cognitas necessitates, verum consilium, secundùm Deum & secundùm seculum inuenissemus, quod & fecimus, iuxta quod Dominus inspirare dignatus est, & vestræ Christianę deuotioni verbis & scriptis protulimus. Quòd si illud pleniter, & in omnibus adimplere potestis, sicut verbo & scripto vobis ex diuino mandato innotuimus, Deo gratias agimus. Si autem vultis & adhuc non potestis, quanto plùs perfectioni adproximaueritis, gaudemus. Vt autem capitula, quæ Domino mediatore communiter decreuistis, & manu propria confirmâstis, & nunc obseruatores vos verbis promisistis, vt opere pleniter conseruetis, & adimpleatis, nûc etiàm admonemus. De sponsis quoq; aliorum deincèps quoquo modo accepistis: quia de hoc, quod in præterito actû est, maximam indulgentiam, confisi de Dei multimoda & maxima largitate atq; longanimitate propter quorundâ fragilitatę reperimus. Et capitula patris vestri sinè refragatione decæterò conseruętur, ac capitulis vestræ religioni, ab exiguitatis nostræ ministerio oblatis, hoc diploma, si complacet, adnectatur. Nos autem Dei iudicio, sui ab illo vicarij cõstituti, iuxta ministerium nostrum, & reuerẽdam authoritatem, nisi impossibilitas, aut quæcunq; cõtradictio præpediêrit, & in locis Deo dicatis, & in eorundem locorum inhabitantibus, atq; in cæteris quibuscunque diuinæ religionis obsequijs, prout Domin⁹ velle, scire, & posse donauerit, vt ipsius voluntas & iussio adimpleatur, pro viribus decertare studebimus.

CAP. LXXXI.

VT ius Ecclesiasticum, & legem canonicam nobis ità conseruetis, sicut antecessores vestri, qui hoc benè & rationabiliter, ità quod sciri poterit, & DEVS vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conseruauerunt.

CAP. LXXXII.

QVòd in mea persona, nec in meo ordine, nisi fortè, quod absit, in antè contra Deum & contra vos manifestè fecero, vt damnari canonicè debeam, aduersùm me & meum ordinem, ità damnabiliter nó faciatis: non pro quacunq; præterita causa aut mihi dehonoratio, aut damnatio veniat.

CAP. LXXXIII.

QVòd res, ad ecclesiam mihi commissam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas, ità præsentaliter restituatis, & restitutas conseruetis, sicut tempore aui & patris vestri fuerant: Et excepto super posito, quod in vsus possidentium, vel exædificijs assumptum est, quomodò tunc erant, quantùm ad hoc quòd res vsitato nomine appellamus, constat, quandò vos indè illas tulistis.

CAP. LXXXIIII.

VT præcepta illicita de rebus Ecclesiæ mihi commissæ à vobis facta rescindantur, & vt decæterò nè fiant, caueatis.

CAP. LXXXV.

VT ab Ecclesia mihi commissa indebitas consuetudines, seu iniustas exactiones decæterò non exactetis, sed sic eas conseruetis, sicut tempore aui & patris vestri conseruatæ fuerunt.

CAP. LXXXVI.

VT contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum nostrarum, & rerum ad eas pertinentium defensionem secundùm ministerium vestrum, quantùm posse dederit Deus, exhibeatis.

CAP. LXXXVII.

VT præcepta quæ auus & pater vester Ecclesijs nobis commissis fecerunt, & firmauerunt, stabilia conseruauerunt, quæ etiàm vos confirmâstis, & decæterò rata conseruetis.

CAP. LXXXVIII.

VT si vos contra hæc capitula, aut nos (quod absit) non malitia, nec peruerso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, vel subreptionem non damnabiliter contra vos egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus, & firmata deincèps conuenientia maneat.

Explicit Synodus Meldensis.

SYNO-

SYNODVS APVD D. MEDARDVM IN SVBVRBIO

Sueſſionenſi acta, Anno ſalutis 853.

REgnante in sempiternum nomino Deo vniuersorum, Anno regni glorioſi Caroli filij Ludouici religioſiſſimi Auguſti XIII, Indictione prima, Episcopis iuxta canonem Synodum celebrare volentibus, annuit idem rex Carolus, eosq; apud vrbẽ Sueſſionum, in monasterio sancti Medardi & Sebastiani, 10. Calend. Maij conuenire præcepit, vbi posthabitis secularibus curis, ipse quoquè rex adesse dignatus est, vt non solùm deuotione ecclesiæ se filiũ esse ostenderet, verùm etiàm sicubi opùs esset, protector regia potestate monstraret. Cùm itaque præsules diuersarum ecclesiarum, pio rege multa humiliter & prudenter proponente, tractâssent potiùs quædam, quàm diffiniuissent, 6. Calend. Maij, Synodo præsidentibus Hincmaro Rhemorum, Vuenilone Senonum, Amalrico Turonum Metropolitanis episcopis, idem Rhemorũ Metropolitanus Episcopus venerabilis Hincmarus ostendit, non paucos à decessore suo Ebbone, postquàm canonicè depositus fuisset, nec verò canonicè restitutus, irrationabiliter ordinatos. Iam rex absq; vlla ambitione Synodum solus ingressus, simpliciter cum Episcopis residebat. Serie igitur depositionis memorati Ebbonis plenissimè prolata, multis Metropolitanis, pluribusq; alijs episcopis, qui authores fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius paucis admodùm, & aliarum regionum præsulibus nominatim expressis, claruit, præfatum Ebbonem Episcopale officium illicitè repetijsse, quosque gradibus ecclesiasticis æstimatus fuerit promouisse, damnationi potiùs obnoxios effecisse. Hincmarum autem successorem eius, canonicis sanctionibus cautè ac subtiliter obseruatis, ad sedem accessisse, & præter decreta Maiorum, in hac parte nihil omninò moliri.

Postmodùm venerabilis Vuenilonis Senonicæ vrbis Metropolitani Episcopi suffraganeus Niuernẽsis ecclesiæ, nomine Herimannus, pro suis excessibus varijs, à sanctis præsulibus acriter increpatus est, quod priùs frequenter correptus, ordini sacratissimo perseuerantia leuitatum adhuc iniuriam faceret, & in præsentia principis infirmitatem pastoris nequaquàm fastidientis iniunctum est metropolitano eius, vt adiunctis secum aliquot episcopis, ad oppidum Niuernense accederet, & omnia ibi negocia ecclesiastica sapienter componeret: ipsum verò Coepiscopum suum Herimannum, apud vrbem Senonum secum haberet, donèc abstinentia competenti assuetum, Episcopali grauitate instructum, Apostolicis moribus informatũ, clerus & populus eum ad sedem propriam vtiliter, fauente dei gratia, reuocaret. De Burchardo etiàm, qui Carnutum Ecclesiam tenebat, statutum est, vt aut se idoneum ad assumendum episcopalem gradum, admonitu Vuenilonis Metropolitani Episcopi ostenderet, aut certè pronam in se clementiam cognoscens principis cederet, in vtroq; Dei iudicium experturus. Igitur sequenti die causa illius ad medium deducta, venerabiles Episcopi Rhemorum Metropolitanus Hincmarus, Laudunensium Pardulus, Aurelianoum Aius, seorsùm eum admonere præcepti sunt, vt si absq; discrimine valeret, officium se posse aggredi fateretur, aut si non posset, propter Dei timorẽ impossibilitatem ingenuè confiteretur. Parte cleri, quæ præsens erat, ac laicorum, bonũ ei testimonium perhibente, memoratis præsulibus suadentibus, ad concilium intromissus, tanto quidem gradu se dignum esse profiteri, arrogantiæ asseruit esse, non veritatis: Si quis verò crimen aliquod sibi vellet obijcere, ad id purgandum, se paratum esse firmauit. Nullo, qui id conaretur, existente, decreuit sancta Synodus, nè diù Carnutum sedes vacaret: sed directis illuc secundùm voluntatem Metropolitani Episcopi venerabilis Vuenilonis, qui electionẽ præfati Burchardi recognoscerent, & ipsi referrent, optantibus canonicè ordinaretur Episcopus.

CAPVT II.

PRætereà Cenomanicę vrbis Aldric⁹ episcopus, paralysi dissolutus, epistolã direxit, causam suæ absentiæ insinuans, petensque vt maximè sibi adhuc viuenti, & quãdocunq; defuncto, sacris precibus opitularentur. Quod exuberantes charitate, se facturos oĩnes promiserunt, & Metropolitano illius Turonicæ vrbis venerabili episcopo Amalrico, vt ad eandem vrbem accederet, iniũxerunt: & quæcunq; essent eidem Ecclesiæ proficua, vt strenuè exequeretur, vnanimiter præceperunt.

CAPVT III.

ANte hoc tempus venerandi concilij, obtinente Pipino, Pipini regis filij Ludouici pijssimi Auguſti filio, Aquitaniã, etiàm consentiente auunculo eius glorioso rege Carolo, cui eadem prouincia in partem obtigerat, ecclesiastica disciplina & milita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri soluta, eadem regio à suis indigenis valdè vastata est, & multi illic impunè illicita perpetrarunt. Tandèm aliquandò respiciente DEO populum suum, idem Pipinus à suis contemptus & desertus, atq; in potestatem auunculi sui Caroli redactus, consilio reuerendissimorum pontificum & procerũ attonsis, & in habitu monachico ad monasterium sancti Medardi custodiẽdus & docendus deductus. Ibi quidam duo Monachi habitu, propositi sui vix credibiliter transgressores, ardentes immodica cupiditate, eũdem Pipinum abducere conati sunt, & pacem Christiani populi dissipare. Quos præsentibus diuersorum cœnobiorum religiosis Abbatibus, & causam subtiliter iuxta regulam beati Benedicti examinantibus, concors congregatio sancti Medardi à sua vnanimitate præcidit, attestata se ab horum crimine longè abfuisse, quod vsitatas culpas iam inde ab initio huius religionis monachorũ omnium, præter duntaxàt Eutychis & aliorum hæreticorum, facilè superaret. Electos iussu venerabilis Rothadi Suessionum episcopi, ad synodi audiẽtiam Archidiaconus deduxit, & partim confessi, partim conuicti conspirationis malum perpetrâsse, canonum seueritate depositi sunt, (presbyteri quippe erant) & separatim in monasteria sui ordinis longè distantia relegati, vt deinceps nemo tale quid committere auderet, nisi qui similia perpeti non timeret.

CAP. IIII.

VT in ciuitatibus & monasterijs vtriusque sexûs & ordinis, DEI cultus, quàm proximè fieri posset, instauraretur, statuit sancta synodus, annitente pio principe, vt idonei legati dirigerentur, qui singulorum locorum statum solertissimè perscrutarentur: & quæ ipsi per se non valerent corrigere, iudicio proximè futuri concilij, & potestati regiæ reuelarent.

CAP. V.

DEcreuerunt præterea sancti pontifices, vt Ecclesiæ, quę olim indulgentia religiosorum principum, vel aliorum fidelium deuotione immunitatem meruissent, ea in perpetuum perfrui finerentur.

CAP. VI.

ET vt ex possessionibus, quæ Ecclesiasticę certis indicijs comprobantur, nec plenè propter varias necessitates possunt restitui, saltem nonæ ac decimæ tribuantur: Et vt in locis sacratis, diebus Dominicis vel alijs solennitatibus iudicia publica non exerceantur: neque enim fas esse ibi reos puniri, vbi respectu diuinæ reuerentiæ, misericordiam consensu fidelium consequuntur.

CAP. VII.

ILlud quoquè cunctis volentibus confirmatum est, vt qui disciplina ecclesiastica noxij, siue ingenui, siue serui coërcentur, nulli audeant eos tueri, & vindictam eorum in quoslibet ad potestatem Episcoporum pertinentium retorquere. Quod si qui deinceps præsumpserint, & excommunicationem Ecclesiasticam, & motum indignationis regiæ perpessuros.

CAP. VIII.

OBtẽtum est etiàm à deuotissimo principe, vt incesti & quilibet alij perditi, examen Episcoporum refugientes, per iudices publicos ad eorum præsentiam deducantur, nè alterius illecebram peccandi nutriat impunitas vitiorum.

CAP. IX.

POstremò, quod à quibusdam conseruabatur, præfixum est generaliter ab omnibus custodiendum, nè vllæ res ecclesiasticæ absque regis * cohibentia commutentur.

*consensu

REsidentibus in Synodo venerabilibus Episcopis, Hincmaro Rhemensis ecclesię archiepiscopo, Vuenilone Senonensi Archiepiscopo, Amalrico Turonensi archiepiscopo, Theodorico Cameracensi episcopo, Rothado Suessionæ vrbis Episcopo, Lupo Catalaunensi Episcopo, Emmone * Nouiomagensi episcopo, Erpuino Siluanectensi episcopo, Erminfrido Beluacensi episcopo, Pardulo Laudunensi episcopo, Hilmerado Ambianensi episcopo, Hucberto, Meldensi episcopo, Aio Aurelianensi episcopo, Prudentio Trecasinæ ciuitatis episcopo, Herimanno Niuernensi episcopo, Iona Augustodunensi episcopo, Godalsado Cabilonẽsi episcopo, Dodone Andegauensi episcopo, Guntberto * Abrocẽsi episcopo, Hildebranno Sagensi episcopo, Rigbaldo Rhemorũ Chorepiscopo. Residentibus etiàm presbyteris & abbatibus, Dodone abbate Monasterij S. Sabini, Lupo abbate monasterij Bethlem, quod Ferrarias dicitur, Bernardo abbate ex monasterio sancti Benedicti, quod appellatur * Floriacus, Odone abbate ex monasterio Corbeiæ, Erico abbate ex monasterio Corbionis, Bauone abbate ex monasterio Orbacensi, & quampluribus alijs sacerdotibus & abbatibus, adstantibus diaconibus, adstante quoquè & reliquorum minorum clero. Residente etiàm in eodem graduum clero. Residente etiàm in eodem sacra synodo suam exhibere etiàm in monasterio sancti Medardi consessoris Christi, quod situm est in suburbio ipsius ciuitatis, in ecclesia, quæ est in honore sanctæ Trinitatis sacrata, Anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCLIII, anno etiàm regni iam dicti pij principis Caroli XIII, Indictione prima, 6. Calend. Maij.

* Floriacus

* Abrocẽsi

Dum

Dum quædam Ecclesiastica & perneccssaria negocia in eadem synodo ventilarentur & diffinirentur, venit Sigloardus seruans locum archidiaconi Rhemensis Ecclesiæ, dixitque filios eiusdem Rhemensis Ecclesiæ & Hincmari archiepiscopi stare pro foribus, qui se pro sua necessitate in synodum introduci petebãt. Hincmarus archiepiscopus dixit: Recita illorum nomina, & audiat dominus noster Rex gloriosus Carolus, & sacra Synodus illorum cõscripta nomina: & tunc quod iussum fuerit, in nomine Domini fiat. Et recitauit idem Sigloardus, seruans locum archidiaconi Rhemensis Ecclesiæ, hæc nomina: Rodoldus, Gillaldus, Vulfridus, Fredebertus ex canonicis ipsius sanctæ matris Ecclesiæ: Sigismundus ex monasterio sancti Theodorici, ex monachis autem de monasterio sancti Remigij, Nortuinus, Heinradus, Mauringus, Anteus, Teutlandus, Harouualdus, Radulfus, Vuicbertus. Quibus iussu synodi & principis introductis, videlicet (vt prædiximus) ex canonicis ipsius matris Ecclesiæ, * Radoldo, Gisslaldo, Fredeberto, ex monasterio sancti Theodorici Sigismundo, ex monachis de monasterio sancti Remigij, Nortuino, Heinrado, Mauringo, Anteo, * Teuthlando, Harouualdo, Radulfo, Vuicberto, Hincmarus archiepiscopus dixit: Quæ est vestra petitio, fratres? Illi autem responderunt: Misericordiam petimus nobis à vestra paternitate impendi, de ministratione ordinum Ecclesiasticorum, ad quos à domino Ebbone quondàm prouecti, à vestra autem authoritate suspensi sumus. Hincmarus archiepiscopus dixit: Habetis libellum reclamationis aut postulationis, sicut Ecclesiastica se habet traditio? Illi autem responderunt, se præ manibus nullum habere libellum. Hincmarus archiepiscopus dixit: Legum ecclesiasticarum consuetudo & authoritas talis est, vt in causis gestorum sem. per scripturam requirant, adeò vt qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomen præcipiatur: qui ad summum sacerdotium prouehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur: ordinatus autem, à suis ordinatoribus literas accipere iubetur: qui etiàm ab Ecclesiastica societate quolibet excessu discinditur, libellari scriptione aut recipitur, aut deijcitur. Sed qui accusatur vel qui excommunicatur, reconciliatus, per scripturam accusari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et sic in cæteris huiusmodi intantùm scriptura deposcitur, vt sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Iohannem defensorem, ex Romanis legibus sumens, scribit: Sententia quæ sinè scriptura profertur, nec nomen sententiæ habere meretur. Quapropter, fratres & filij, oportet vos secundùm Ecclesiasticam authoritatem reclamationem vestram libelli serie allegare, eumque vestris manibus roboratum synodo sacræ porrigere, vt conuenienter & canonicè vobis valeat responderi. Et tunc ipsi fratres libellum conscribentes, eique sua nomina subscribentes, porrexerunt Hincmaro archiepiscopo, qui tunc vnà cum Vuenilone archiepiscopo, & Amalrico archiepiscopo, sub præsentia gloriosi regis domini Caroli, Synodo præsidebat.

Relegens verò Hincmarus archiepiscopus libellum porrectum & subscripta nomina, comperit deesse nomẽ Vulfadi, quod antè * Sigloaldus prædictorum relegens nomina, recitârat. Tunc Hincmarus archiepiscopus, audiente sacra Synodo, dixit: Tu frater Sigloarde, anteà nomen Vulfadi fratris nostri inter præfatorum nomina recitâsti, & modò hîc illius non videmus præsentiam, nec nomen libello subscriptum inuenimus. Sigloardus seruans locum archidiaconi Rhemensis ecclesiæ, respondit: Frater noster Vulfadus, de quo veneratio vestra dicit, hîc in monasterio iacet infirmus, & ideò vestris sanctis adspectibus, & sacræ Synodo, gloriosoque principi suam non potest exhibere præsentiam. Hincmarus archiepiscopus coram omni Synodo dixit: Tu frater Sigloarde, accipe libellum, & adhibe tecum Liudonem archidiaconum venerabilis fratris & Coepiscopi nostri Parduli Laudunensis Ecclesiæ, & Isaac diaconum sanctæ Rhemensis Ecclesiæ, & vade ad iam dictum fratrem Vulfadum, & dic ei ex parte gloriosi principis nostri ac sacræ synodi, nostræque humilitatis voce, vt si in hac causa, quam præsens libellus continet, his fratribus nostris vult participare, huic libello, sicut se habet authoritas, nomen suum propria manu subscribat, & per suam subscriptionem, nobis suam studeat repræsentare personam. Tunc Sigloardus seruans locum archidiaconi Rhemensis Ecclesiæ, & Liudo archidiaconus venerabilis Parduli episcopi Laudunensis Ecclesiæ, & Isaac diaconus Rhemensis Ecclesiæ, vt in ore duorum vel trium testium veritatis verbũ confirmetur, perrexerunt ad iam dictum fratrem Vulfadum, qui nomen suum libello subscripsit, & Synodo sacræ cum cæteris fratribus, voto suo, & voce fratrum prædictorum, qui ad eum transmissi fuerant, libellum roboratum porrexit. Quem suscipiens Hincmarus archiepiscopus, & relegẽs coram synodo, excelsa voce dixit: Istorum fratrum sententia manifestè me tangit, qui si contra aliquem Coepiscoporum nostrorum clamâssent, ad nostræ humilitatis authoritatem ab eo prouocare debuerant: nunc autem quia de iudicio nostro queruntur, oportet vt libellari subscriptione ad electos prouocent iudices, quatenùs causa

Matth. 18.

illorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

illarum debitum & certum finem accipiat. Sic enim scriptum est in concilio Africano, cap. LXIII. Si autem fuerit prouocatum, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille contra quem prouocauerit, iudices, vt ab ipsis deincèps nulli liceat prouocare. Item in eodem concilio cap. LXXXVIIII. A iudicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Item in libro primo capitulorum synodalium domini Caroli Imperatoris, cap. XLIII. vt probati à Metropolitano iudices, qui nostram rationem audiant, & consultu ac sententia synodali diffiniant. Vndè & relegit, & porrexit hunc libellum idem Hincmarus Archiepiscopus, in quo hæc scripta continebantur: Libellus Hincmari archiepiscopi de electione iudicum: Ego Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Rhemorum episcopus, in hac duntaxàt causa quæ ventilatur, de his qui seà domino Ebbone post depositionem suam asserunt ordinatos, eligo mihi Iudices, quos canones electos appellant, Vuenilonem Senonésem archiepiscopum, Amalricum Turonensem archiepiscopum, Pardulum diœceseos nostræ Laudunensem Coëpiscopum, seruantem locum in hoc iudicio nostræ authoritatis, saluo in omnibus primatu metropolis Rhemorum ecclesiæ, & manente in suo statu iure, quod cum alijs metropolitanis mihi à sacris canonibus est collatũ: Salua etiàm reuerentia Apostolicæ sedis, cui in omnibus causis debet reuerentia exhiberi, sicut Innocentius papa ad Victoricium Rhotomagensem scribit episcopum, & sancti etiàm canones præfigere dignoscuntur. Et recedens de loco suo, posuit sedere Coepiscopum suum Pardulum Laudunensem in hoc iudicio, vt præscriptum est, quòd seruaret locum primatûs metropolis Rhemorum Ecclesiæ. Deindè licèt à Metropolitano iudices electi sufficerent secundùm canonicam authoritatem, nè quererentur proclamantes se illius opprimi authoritate, dedit eis licentiam, si vellent eosdem, vel alios quoslibet & quantoslibet ex cõsensu suo eligere iudices, q elegerũt prænominatos reuerendos viros, & superaddiderunt sibi velle constitui iudicẽ Prudentiũ Trecassinæ ciuitatis Episcopũ, quod & præfatus non abnuit Rhemensis archiepiscopus. Et sic missum est scriptum illorum de electione Iudicum per præfatos fratres, Sigloardum videlicet seruantem Archidiaconi Rhemensis ecclesiæ locum, & Liudonem archidiaconũ Laudunensis ecclesiæ, & Isaac diaconum Rhemensis ecclesiæ, ad Vulfadum eorum consortem, quem iacere in eodem monasterio infirmum prædiximus, vt si eorum consensui in eadem iudicum electione consentiret, propria voce edicere procuraret: à quo ijdem fratres in responsis synodo retulerunt, quòd præfatę electioni iudicum vsquequaquè idem Vulfadus præberet assensum, eosdemque sibi iudices deuotè expeteret. Et sic prima actione finita, in primordio actionis secundæ iudices synodum iussu principis, & in conspectu ipsius scilicet glorioſi regis domini Caroli, sic sunt voce promptissima allocuti: Fratres & consacerdotes nostri, manifestum est, quia si Ebbo quondàm episcopus in suo statu canonicè manens, hos fratres canonicè ordinauit, debent vtiquè ministrare. Si etiàm iniustè deiectus est, & canonicè restitutus, & post suam canonicam restitutionem hos fratres studuit ordinare, sinè vlla quæstione debent etiàm ministrare. Qua de re ordinatores fratris & Coëpiscopi nostri Hincmari doceant, si iusta & rationabiliter, quis tunc canonicè fuerat Ebbo deiectus, & non secundùm ecclesiasticas regulas extitit restitutus, & ante canonicam audientiam ministrare, & istos quasi ordinare præsumpsit, quin etiàm vsurpauit, facilis patet respõsio, quoniam ministrare nec debent, nec potuerunt. Tunc surgens Theodoricus episcopus ecclesiæ Cameracensis, porrexit in conspectu principis & synodi scriptum, dicens: Sicut audiui & vidi depositionem canonicam Ebbonis episcopi, ità & vestræ reuerentiæ profiteor voce & scriptum porrigo, & authoritate confirmo. Et reuelatum est volumen illud synodo coram principe glorioso Carolo, à Lupo venerabili presbytero & abbate in monasterio sancti Petri, quod Bethleẽ vel Ferrarias dicitur. In quo volumine continebatur, qualiter idem Ebbo voce propria & iudicum, peccatorum suorum, videlicet Episcoporum iudicio, Ajulfi scilicet archiepiscopi, Badaradi episcopi, Modoini episcopi, & testificatione testiũ, Nothonis archiepiscopi, ipsius Theodorici, quem prædiximus, episcopi, & ipsius libelli subscriptione, qui relectus est in Synodo, quem ipse propria manu in conspectu prænominatæ synodi subscripserat, & synodo ipsi porrexerat, pro reatibus & criminibus confessis, à ministerio episcopali alienum se reddẽs, & quadraginta quatuor episcoporum sententia, vt à ministerio episcopali recederet, & sub pœnitentię modo nomino deseruire studeret, suscipiens se condemnauit, & condemnatus recessit. In quo etiàm volumine continebatur, quia & taliter se episcopus à ministerio exuens, administratione episcopali spoliatus manere deberet: & edoctus est sacris authoritatibus, qualiter exauthoratus episcopus restituti deberet. Et quia idem Ebbo restitutus canonicè non fuerat, insuper & ab Apostolica sede, sicuti in gestis pontificum coram principe, Synodo relectum est, à Sergio papa confirmante deiectionem illius, damnatus

nota Romanæ sedis authoritatem.

tus extitit, vt in laica tantummodò communione permaneret: sed ministerium episcopale, quo suo & episcoporũ iudicio fuerat spoliatus, irreuerenter vsurpare præsumpsit. Et hoc secunda actione plenissima authoritate monstratum, & à cuncta Synodo generaliter diffinitũ est. In primordio tertiæ actionis iudices coram synodo dixerũt: Nunc quia euidenti ratione, & veneranda authoritate decretorum Catholicę & Apostolicæ Ecclesię, & sacrorum canonum promulgatione monstratum est. Et qualiter canonica & Apostolica authoritas iubeat, vel accusare vel condemnare, & quia Ebbo canonicè fuerat depositus, & non fuerat restitutus, immò & ab Apostolica sede pristinæ suæ damnationi addictus, volumus vt ordinatores fratris nostri Hincmari doceant, qualiter idem frater noster Hincmarus canonicè fuerit ordinatus. Tunc surgens Rothadus episcopus Suessionen ciuitatis, porrexit canonicam authoritatẽ, qualiter metropolitanus episcopus debeat ordinari, & si de eadem ecclesia non sumitur, qualiter petente eiusdem ecclesiæ clero vel populo, à vicina debeat ecclesia postulari: porrigens etiàm canonicas literas Erchenradi episcopi Parisenorum ecclesiæ, confirmatas suis, suisque Archiepiscopi, & Coëpiscoporum suorum manibus, quas ad petitionem Rhemensis ecclesiæ, cleri & plebis idem Hincmaro tribuerat: porrigens nihilominùs decretum canonicum, cleri & plebis manibus roboratum, qualiter iam dictum Hincmarum sibi postulârunt episcopum ordinari. Et his omnibus relectis docuit, quia canonicè cum præsentia vel consensu omnium episcoporum Rhemẽsis diœceseos eundem Hincmarum ordinauit Archiepiscopum. Posthæc surgens idem Hincmarus in conspectu principis glorioſi & synodi, porrexit & literas canonicas, quas canones sacri ordinatum à suis ordinatoribus accipere iubent, diem præferentes & consulem. Porrexit etiàm epistolam, totius Galliæ episcoporum manibus subterscriptam, ad apostolicam sedem pro confirmatione ipsius ordinationis, quoniam sedes Apostolica per Sergium papam sæpè dictũ Ebbonem damnauit episcopũ adeò, vt inter laicos communionem tantùm habere mereretur, vt diximus. Ostendit etiàm ipsi Christianissimo principi coram sancta synodo diploma sacram, ipsius venerandi principis manibus insignitum, & sigillo subtèr signatum ex approbatione suæ ordinationis, ad eandem sanctam & Apostolicam, omnium scilicet ecclesiarum matrem, Romanam ecclesiam. Et sic quarta actione euidentissimis documentis ostensum, & Synodali iudicio decretum est, Hincmarum archiepiscopum canonicè à vicina diœcesi adeptũ, canonicè electum, & canonicè ordinatum, & canonicè pallio Apostolicæ sedis, rata ordinatione perfectum, & in culmine primatis metropolitana authoritate vsquequaq; & in omnibus confirmatum. Deindè iudices per contati sunt, quid de his, canonica authoritate æstiment vel decernant, quos sæpè fatus Ebbo post suam depositionem absque vlla legitima restitutione præsumpserat ordinare. Tunc surgens Enimo Noviomagensis episcopus porrexit rotulam, authoritatem canonicam & Apostolicam continentem, quòd qui ab ipso voluerant & visi fuerant ordinari in gradus ecclesiasticos, ab eodem quod idem non habuit, nemo eorum accipere potuit: damnationẽ vtiquè quam habuit, per prauam manũs impositionem eis dedit: quia qui particeps factus est damnato, quomodò debeat honorem accipere, vt Innocentius papa dicit, inueniri non potest. Et sic quinta actione canonica & Apostolica authoritate inuẽtum & decretum est à sacratissima Synodo, vt quicquid in ordinationibus ecclesiasticis idem Ebbo post damnationem suam egerat, secundùm traditionem Apostolicæ sedis, vt in gestis pontificum legitur, præter sacrum baptisma, quod in nomine sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum habeatur, & ordinati ab eo, in quamcunq; terrarum partem profugi agentur, vel vagati sunt, quia diuinũ iudicium effugere nullatenùs possunt, Spiritussancti iudicio ecclesiasticis gradibus priuati perpetuò habeantur. Tunc relegens vnus ex prædictis fratribus, nomine Fredebertus, libellum proclamationis, voce omnium dixit, se ideò ab eodem Ebbone permisisse se ordinari, quia viderat suffraganeos Rhemensis Ecclesiæ, Rothadum videlicet episcopũ, Simeonem episcopum, Erpuinum episcopum in metropolim Rhemensem ecclesiam conuenisse cum literis domini Lotharij, & eundem Ebbonem restituisse, & ostenderunt literas quasi ex nomine Theodorici epi, Rothadi epi, Lupi episcopi, Emmonis epi, Simeonis episcopi, Fulcoini episcopi, Ragnarij episcopi, Gildemanni episcopi, Erpuini episcopi manibus confirmatas, quæ manifestè falsissimæ sunt comprobatæ. Tunc surgens Emmo episcopus, licèt ipsi accusatores & criminatores episcoporum ad accusationẽ eorum non essent idonei, sicut scriptum est in concilio Africano cap. xcv. qui posteaquàm excommunicatus fuerit in ipsa adhuc excommunicatione cõstitutus, siue sit clericus, siue laicus, si accusare voluerit, diffinimus ad accusationem non admitti: tamen ad satisfactionem glorioſi principis, & sacræ synodi porrexit rotulam, quæ & de communicatione eorum cum illo post depositionem Ebbonis episcopi, & de cuius chartulæ subscriptione euidentissima protulerunt indicia, quibus mendacissima est appro-

approbata illorum assertio. Sed & de baculis & anulis ab illo datis, vndè & in præfata schedula idem frater relegerat, friuola est autumatio, per authoritatem in omnibus cõprobata. Vndè & ijdem fratres, qui selle amaritudinis maiores natù criminati sunt, *quorumq; *coramq; vox muta fore est iudicata, iuxta canonicam authoritatem secundùm concilium Eliberitanum, quod actum est tempore Constantini cum missis Apostolicæ sedis, cap. LXXV. Si quis, inquiens, episcopum vel presbyterum siue diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem: & quia gradus ecclesiasticos quibus priuarentur, non habebant, iussi sunt communione priuari. Et sic sexta actione finita decreto iudicum, & Synodali iudicio atque consensu principis, Hincmarus archiepiscopus primatûs sui locum recepit, & iudex ac præses Synodi effectus superuenturis actionibus, cum archiepiscopis, Vuenilone scilicet & Amalrico, sensum accommodauit.

Tunc de presbytero quodam, & monachorum abbate in Altiuillaris monasterio, nomine Halduino, qui ab eodem Ebbone diaconus iussus fuerat ordinatus, & à Lupo posteà venerabili episcopo Catalaunensi presbyter, sinè examine fuerat consecratus, commota est quæstio. Vndè surgens idem Lupus episcopus, porrexit volumen, in quo cõtinebatur: Quia metropolis Rhemorum ecclesia carebat pastore, iussus est regijs literis domini Caroli, vt in confectione Chrismatis, & in alijs necessitatibus videlicet, vt suæ matri ecclesiæ pro sua possibilitate in ecclesiasticis negocijs consulere procuraret. qua de re cum epistola regia, vt eundem fratrem nomine Halduinum & presbyterum ordinaret, & abbatem monachorum in monasterio Altiuullaris sacraret, archidiaconus Rhemensis ecclesiæ, cum alijs ministris tam canonicis quàm monachis, eúdem illi ad ordinandũ in gradu diaconi ad *presbyterum obtulit, quem secundùm consuetudinem, quam in offerendo ordinandos ex canonica & monasterijs ipsa metropolis ecclesia habebat, ordinandũ suscepit, & ad votum præcipientis principis & offerentiũ ordinauit. De quo iudicatum est à Synodo secundùm sacros canones, sicut scriptum est: vt qui presbyteri sinè examine per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem sunt prouecti, cùm fuerint cogniti, deponantur: quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. Et ostensum est in eodem ex concilio Sardicensi, cap. IX. & ex alijs concilijs ac decretis damnationis scripto secundùm canonicam formam, eundem episcopum nihil de illius ordinatione attigisse, sed qui saltu sinè gradu diaconi ad sacerdotium prosiliérat, in degradationem debitam resilire deberet. Et hoc negocio septima actione finito, interrogatum est de his, qui sæpè dicto Ebboni oratione vel obtatione communicauerant. Quoniam scriptum est in canonibus, vt qui excommunicato communicauerint, omnes ab ecclesia respui, maximè eos, qui sciebãt eum esse dejectum. Vndè surrexit Erpuinus, & porrexit rotulam, canonicam & Apostolicam authoritatem continentem, qualiter libellari satisfactione sanari valeant & debeant exorbitantes. Vndè & in gestis pontificum, & in decretalibus Apostolicis papæ Leonis, & in libro epistolarum domini Gregorij, qui dicitur ex registro, & in ecclesiasticis historijs, & in decretis multorum pontificum sufficienter est exemplis manifestissimis demonstratum, per quorum doctrinam libellari satisfactione & decreto canonico, manibus omnium roborato, in electione canonica venerabilis archiepiscopi Hincmari omnes Rhemorum ecclesię indita sibi pœnitentia, largita indulgẽtia, benedictióe superessusa, communione sacra tributa, per sæpè fatum venerabilem Hincmarum archiepiscopum, operante Domino nostro Iesu Christo purificata esse noscitur & sanata. Et sic octaua actione finita, benignus & pius princeps, sæpè dictus domin⁹ Carolus rex gloriosus, sacram Synodum, & sæpè dictum Hincmarum episcopum humiliter petunt, vt quia præfati fratres episcopos diœcesis sanctæ Rhemensis ecclesiæ falsis appetiére criminibus, quòd post depositionem Ebbonis illi communicauerint, & eum irregulariter restituerint, & ob id secundùm canonicam authoritatem communione priuati existerent, quoniam gradus ecclesiasticos habere non possunt, legum ecclesiasticarum authoritate decernente, humaniùs de illis diffinientes, vel communionem habere valeant per sacræ Synodi indulgentiam. Quod & pietas sacerdotalis libenter assensit, & misericorditer pieque concessit, recognoscentibus ijsdem fratribus, & petentibus veniam. Et sic cunctis ex ordine secundùm regulam ecclesiasticam canonicè & diligenter patratis, decretum & iudicatum est à sancta & venerabili Synodo, assentiente & fauente Christianissimo & glorioso Rege domino Carolo, hæc omnia gestis inferi, & in conspectu Synodi relegi, & rata omnia iudicata, cunctorum manibus & subscriptione canonica, perpetuò inconuulsa & inuiolabiliter permansura firmari.

Concil. Niceni ca. 9.

CONCILIVM VALENTINVM CELEBRATVM TEMPORE LOTHARII IMPERATORIS, ANNO SALVTIS DCCC. LV. in domo basilicæ S. Iohannis adiacente.

REgnante Domino nostro IESV Christo, Anno DCCC.LV. ab incarnatione eius, gloriosissimo Lothario Imperatore, XV. Indictione, III. mensis Ianuarij, VI. Idus eiusdẽ mensis, apud vrbem Valentinã in domo basilicæ S. Iohannis adiacente, cũ propter causam episcopi ciuitatis ipsius, criminibus diffamati, ex iussione præfati pij principis reuerendissimi trium prouinciarum episcopi in vnum collecti resedissent: id est, Lugdunensium, Viennẽsium & Arelatensium numero XIIII. quibus præfuerũt authore Domino episcopi Metropolitani, videlicet Remigius Lugdunensis, Egilmarus Viẽnensis, Rodlandus Arelatensis, conlaborante eis quàm maximè venerabili Ebbone Gratianopolitano episcopo, adiuncto etiàm venerabili cœtu presbyterorum, deuotissimis quoquè diaconis adstantibus, Euangelijs in medio positis, post obiectiones episcopo factas, discussas & finitas, placuit omnibus in sancta synodo constitutis, nè fratrum conuentus absque ædificatione discederet, hæc pauca in Christi nomine, q̃ subtèr adnexa sunt, ad commonitionem sui cæterorumque fidelium, deuota & solicita pietate adnotare.

CAP. I.

QVia doctorẽ gentiũ in fide & veritate fideliter cõmonentẽ, obediẽterq; audiuimus: O Timothee, depositũ custodi, deuitans prophanas vocũ nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quã quidam ꝓmittẽtes, circa fidẽ exciderũt. Et iterũm: Prophana autẽ & vaniloquia deuita: multũ enim ꝓficiunt ad impietatẽ, & sermo eorum vt cancer serpit. Et iterũ: Stultas aũt & sinè disciplina q̃stiones deuita, sciens qa generant lites: seruũ autẽ nõi non oportet litigare: Et iterũm: Nihil per contentiõem, neq; p inanẽ gloriã: paci, quantùm deus dederit, & charitati studere cupiẽtes, attendẽter piũ eiusdẽ Apostoli consiliũ, soliciti seruare vnitatẽ spiritũs in vinculo pacis: nouitates vocũ & ꝓsumptiuas garrulitates, vndè potiùs inter fratres contentionũ & scandala rorum fomes excitari potest, q̃ ædificatio vl la timoris Dei succrescere, cũ studio omni deuitamus: indubitanter autẽ doctoribus piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipsiq; sacræ scripturæ lucidissimis expositoribꝰ, i. Cypriano, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, cæterisq; in catholica pietate qescentibꝰ reuerẽter auditũ, & obtẽperanter intellectũ submittimus, & ꝓ viribꝰ q̃ ad salutẽ nostrã scripserũt, amplectimur. Nam de ꝓscientia Dei, & de ꝓdestinationẽ, & de q̃stionibꝰ alijs, in quibus fratrũ animi nõ parùm scãdalizati ꝓbantur, illud tãtùm firmissimè tenendum credimꝰ, quod ex matemis ecclesiæ visceribus nos hausisse gaudemus.

CAP. II.

DEum præscire & ꝓscisse æternaliter, & bona q̃ boni erãt facturi, & mala quæ mali sunt gesturi, quia vocem scripturę dicentis habemus: Deus æterne, qui absconditorũ es cõditor, qui nõsti omia anteq̃ fiant: fideliter tenemus & placet tenere, bonos ꝓscisse ominõ p gratiã suã bonos futuros, & p eandẽ gratiã æterna ꝓmia accepturos: malos ꝓscisse p propriã malitiã malos futuros, & per suã iustitiã æterna vltiõe dãnandos: vt secũdùm Psalmistã, quia potestas Dei est, & Dñi misericordia, vt reddat vnicuiq; secundùm opera sua. Et sicut Apostolica doctrina se habet, His quidẽ qui secundùm patientiã boni operis, gloriã & honorẽ & incorruptionẽ q̃rentibus, vitã æternã: his aũt qui ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credũt autẽ iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnẽ animam hominis operantis malũ. In eodẽ sensu, alibi: In reuelatiõe (inquit) Dñi nostri Iesu Christi de cælo cum angelis virtutis eius, in igne flãmæ dantis vindictã his, qui nõ nouerunt Deũ, & qui non obediunt euangelio nõi nostri Iesu Christi, qui pœnas dabũt in interitu æternas, cùm venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Nec ꝓrsùs vlli malo ꝓscientiã Dei imposuisse necessitatẽ, vt aliud esse non possit, sed q̃ ille futurus erat ex ꝓpria voluntate, ille sicutì Deus, qui nouit omia anteq̃ fiant, ꝓscit ex sua omnipotentia & incõmutabili maiestate. Nec ex ꝓiudicio eius aliquẽ, sed ex merito ꝓpriæ iniquitatis credimus cõdemnari. Nec ipsos malos ideò perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoq; vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiàm actuali permanserunt.

De Dei ꝓscientia doctrina insignir.

Dan. 13.

Psal. 61.

Rom. 2.

2. Thess. 1.

Dan. 13.

CAP. III.

SEd & de prædestinatione Dei placuit & fideliter placẽt, iuxta authoritatem Apostolicam, quæ dicit: An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud verò in cõtumeliam? vbi & statim subiungit: q̃ si volẽs Deꝰ ostẽ-

Item de ꝓdestinatiõe Rom. 9.

ostendere iram, & notã facere potentiã suã, sustinuit in multa patiẽtia vasa iræ apta siue præparata ad interitum, vt ostenderet diuitias gratiæ suæ in vasa misericordiæ, q̃ præparauit in gloriam? fideliterq; fatemur p̃destinationem electorũ ad vitã, & p̃destinationem impiorum ad mortem, in electióe tñ saluandorũ, misericordiã Dei p̃cedere meritum bonũ: in damnatione aũt perituroru, meritum malum p̃cedere iustũ Dei iudiciũ. Prædestinatiõe autẽ Deũ ea tãtùm statuisse, q̃ ipse vel gratuita misericordia, vel iusto iudicio facturus erat, secundùm scripturã dicentem: Qui fecit q̃ futura sunt. In malis verò ipsorum malitiã p̃sciisse, quia ex ipsis est, non p̃destinãsse, quia ex illo non est. Pœnã sanè malum meritũ eorũ sequentẽ, vti Deũ qui oñia ꝓspicit, p̃sciuisse & prædestinãsse, quia iustus est: apud quẽ est, vt sanctus Augustinus ait, de oñibus omninò rebus tam fixa sententia, q̃ certa p̃scientia. Ad hoc siquidem facit sapientis dictũ: Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei pcutientes stultorum corporibus. De hac immobilitate præscientiæ & p̃destinatiõis Dei, per quã apud eum futura iam facta sunt, apud Ecclesiasten benè intelligitur dictum: Cognoui q̃ omnia opera, q̃ fecit Deus, p̃seuerẽt in perpetuum: Non possumus his addere nec auferre, q̃ fecit Deus vt timeatur. Verùm aliquos ad malum p̃destinatos esse diuina potestate, videlicet vt quasi aliud̃ esse nõ possent, non solùm non credimus, sed etiàm si sunt, qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione, sicut Araussca synodus, illis anathema dicimus.

Prou. 19.

Eccés 3.

Can. 25.

CAP. IIII.

ITem de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem, qui de hac causa exortus est, ità vt quidam, sicut eorũ scripta indicant, etiàm ꝓ illis impijs qui à mundi exordio vsq; ad passionẽ Dñi in sua impietate mortui, & æterna damnatiõe puniti sunt, effusum definiant, cõtra illud Propheticũ: Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne: illud nobis simpliciter & fideliter tenendũ ac docendũ placet, iuxta euãgelicam & apostolicam veritatem, q̃ pro illis hoc datum precium teneamus, de quib⁹ ipse Dñs noster dicit: Sicut Moises exaltauit serpentẽ in deserto, ità exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitã æternã. Sic enim Deus dilexit mundum, vt filiũ suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, nõ peat, sed habeat vitã æternã. Et Apostolus: Christus (inquit) semèl oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Porrò capitula 4, q̃ concilio fratrum nostrorum minùs ꝓspectè susceptа sunt, propter inutilitatẽ vel etiàm noxietatem, & errorem contrarium veritati, sed & alia 19. Syllogismis ineptissimè concluſa, &, licèt iactetur, nulla seculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli potiùs, q̃ argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fideliũ penitùs explodimus, & vt alia similia caueantur per omnia, authoritate spiritũs sancti interdicimus. Nouarum etiàm rerum introductores, nè districtiùs feriantur, castigandos esse censemus.

Oſe. 13.

Iohan. 3.

Heb. 9.

CAP. V.

ITem firmissimè tenendum credimus, q̃ omnis multitudo fidelium, ex aqua & spiritu sancto regenerata, ac per hoc veraciter Ecclesiæ incorporata, & iuxta doctrinam Apostolicam in morte Christi baptizata, in eius sanguine sit à peccatis suis abluta: quia nec in eis potuit esse vera regeneratio, nisi fieret & vera redemptio, cùm in ecclesiæ sacramentis nihil sit cassum, nihil ludificatorium, sed prorsùs totum verum, & ipsa sui veritate ac synceritate subnixum. Ex ipsa tamen multitudine fidelium & redemptorum alios saluari æterna salute, quia per gratiam Dei in redemptione sua fideliter permanent, ipsius Domini sui vocem in corde ferentes: Qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Alios quia noluerunt permanere in salute fidei, quam initio acceperũ, redemptionisq; gratiã potiùs irritam facere praua doctrina vel vita, q̃ seruare elegerunt, ad plenitudinẽ salutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo peuenire. In vtroq; siquidem doctrinam pij doctoris habemus: Quicunq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et, Oñes qui in Christo baptizati estis, Christum induistis. Et iterùm: Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, adspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ cõfessionẽ indeclinabilẽ. Et iterũ: Voluntariè peccantibus nobis post acceptã notitiam veritatis, iam non relinquitur ꝓ peccatis hostia. Et iterùm: Irritam quis faciens legem Moisis, sinè vlla miseratióe duobus aut tribus testibus moritur. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutũ duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

Rom. 6.

Gal. 3.

Heb. 10.

Ibid.

CAP. VI.

ITem de gratia p quã saluantur credẽtes, & sinè qua rationalis creatura nunq̃ bene vixit, & de libero arbitrio per peccatũ in primo homine infirmato, sed p gratiã Dñi Iesu fidelibus eius redintegrato & sanato, idipsum cõstantissimè, & fide plena fatemur, quod sanctissimi patres authoritate sacrarũ scripturarũ, nobis tenendum reliquerunt: quod Africana, quod Arausica synodus, professa est, quod beatissimi põtifices Apostolicæ sedis, catholica fide tenuerũt. Sed & de natura & gratia, in aliam partem nullo modo declinare p̃sumentes, ineptas autem & stiunculas, & aniles penè fabulas Scotorũ, quæ pultes puritati fidei nauseam inferentes, q̃ periculosissimis & grauissimis temporibus ad cumulũ laborum nostrorum vsq; ad scissionem charitatis, miserabiliter & lachrymabiliter succreuerũt, nè mẽtes Christianæ indè corrumpãtur, & excidant à simplicitate & castitate fidei, quæ est in Christo IESV, penitùs respuimus, & vt fraterna charitas cauendo à talibus auditũ castiget, Christi amore monemus. Recordetur fraternitas malis mundi grauissimis se vrgeri, messe nimia iniquorum, & paucis lenium hominum se durissimè suffocari. Hæc vincere ferneat, hæc corrigere laboret, & superfluis certum piè dolentium & gementium non oneret: sed potiùs certa & vera fide, quod à sanctis patribus de his & similibus sufficienter prosecutum est, amplectatur.

Ibid.

CAP. VII.

ET quia indiscussi & inexaminati, scientiæq; literarum penè ignari, minusque Apostolicæ præceptioni appropinquantes, peccatis nostris agentibus, per ciuitates episcopi ordinantur: qua occasione maximè vigor Ecclesiasticus deperit, vt si quandò alicuius ciuitatis episcopus vocatione Domini decesserit, à gloriosissimo principe supplicando postuletur, vt canonicam electiõem clero & populo ipsius ciuitatis permittere dignetur. Atq; ità aut in clero, aut in diœcesi certè ipsa, vel si opùs sit, in vicinia ipsius probata & officio digna persona quæratur, quæ inuenta, consensu totius cleri & populi, ad honorem DEI ciuitati ipsi præficiatur. Sed & si à seruitio pij principis nostri aliquis clericorum venerit, vt alicui ciuitati præponatur episcopus, timore casto solicitè examinetur: Primùm, cuius vitæ sit deindè, cuius scientiæ: & vigore ecclesiastico sub oculis omnipotẽtis Dei, agat metropolitanus, in hac parte Episcopis sicut Dei ministris adiutorium ferentibus, nè maculatæ vitæ, & pompis seculi turgidus, & simoniaca hæresi pollutus, humilibus & mundis membris Christi, ecclesiæq; ipsius supponatur episcopus. Nec præsumat illiteratum, & cupiditate nimia cæcatum, redditurus facti sui rationem, populo Dei præficere. Si necessarium idem Metropolitanus viderit, nè tantũ malũ cogatur agere, vt indebito honorẽ, bonis tantùm debitum tradat, instruat populum, informet clerũ, potiùs adire clementiam Imperialem, & ipse cum coepiscopis quibus valuerit modis adgnoscat, vt ecclesiã Dei gloriosus Imperator digno honoret ministro. Si autem turpiter cupiditate quacunq; Metropolitanus victus, aut aliquo munere deceptus, tantum opus negligenter & ægrè fuerit executus, iudicium omnia cernẽtis Dei se incurrere non dubiter, sed & sententia fratrum se nouerit esse culpandum.

Ibid.

In inuasores rerũ Ecclesiasticarũ

PLacuit nè prædia & possessiones Ecclesiarum, voto fidelium collatæ, cupidis ad inuadendum patérent, & nè tali fraude rebus suis vacuarẽtur & spoliarentur ecclesiæ, nè & glorioſorum principum animi subreptione quorundam talium deceptiuis callidisq; mendacijs læderentur: vt si qs non metuens iudicium Dei & damnationẽ æternam, & possessiones Ecclesiarum siue expoliare quæ pertinent ad ius earũ, p̃sumpserit, excõmunicatiõis sententiã, quousq; p̃sumptionis factũ re corrigat, secũdùm ecclesiasticã censurã ferat. Quod & si p̃tenderit huiusmodi sibi indulta & concessa ab augustissimis dominis nostris, nec sic à sentẽtia Episcopi sit liber: multi enim probantur in similibus mentiri: donèc rector ipsarum Ecclesiasticarum rerum, ad clementes aures principis causam tã malè facti cum precibus Ecclesiæ deferat, vt eius iudicio & moderatione res vndè agitur, deliberetur. Et is qui charitate fuerit priuatus ecclesiæ, tunc si dignus est, absoluatur.

CAP. IX.

ITtem quia parochiales presbyteri grauissimè & indignè à secularibus premũtur, nullaq; reuerẽtia sacerdotali gradui ab aliquibus seruaẽ, & qa possessiũculæ vel dotes basilicis collatæ irreuerẽter auferuntur, durissimoq; seruitio extenuãtur, quod clamor sacerdotum, & ruinæ etiã basilicarũ ꝓpudunt: placuit vt ipsi presbyteri sub episcopis, q̃bus adiutores sunt, maneãt, & sub matre ecclesia liberi & quieti officiũ ecclesiasticũ exequãtur. Dotes verò à fidelibus designatæ basilicis, ad hoc quod statutũ est ab eis, vendicentur: nullaq; redhibitio census indè à quolibet seculari exigatur, sed quod canonicè tantùm ordinatũ est, ſuppleatur. Si quis autẽ secularium nostrã hanc ordinatiõnem cõfundere p̃sumpserit, ab ecclesia no uerit se canonicè feriendum, cuius institutionem temerè contẽpsit. Sed & ipsi seculares & fideles laici, si cõdere voluerint basilicas in p̃dijs suis, sicut edictũ pijssimorũ Augustorũ cõtinet, vnam xcolonicã vestitã cũ tribus mancipijs dotationis gratia eis cõferant, moxq; episcoporũ iuri & sanctæ matri ecclesiæ eandem basilicam submittant. Aliter verò nos earum cõsecrationẽ sciant nõ impleturos. Illi aũt qui dotes ecclesiarũ auferre, durè seruitium ab eis exigere, insuper non metuũt periculũ sacerdotibus intentare, si actiões nõ meliorauerint, eorũ excõmunicationi nos addere nouerint destructionem penitùs taliũ basilicarũ, locumq; alium sub pace meliori situm q̃situros, ibiq; pacificam basilicam consecraturos.

CAP. X.

De decimis reddendis.

SEd & de fiscis & villis, quas cõstat dñio Ecclesiæ à fidelibus olim fuisse cõtraditas, & nunc potestati secularium subditas voluntate eorum ordinari, placuit vt edictis principum iussum est, nonæ & decimæ ipsis Ec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesijs vndè subtractæ sunt, fideliter persoluantur: Hi qui eas retinuerint, vt sacrilegos nouerint se ab Ecclesiæ liminibus pellendos. Sed & decimas suas omnes fideles promptissimè Deo offerant, de omnibus q̃ possident, nec vllis oppositiõibus quod statutum est, permutare audeant, nè fortè cogamur eos districtione Ecclesiastica ferire. Vsurarum etiàm turpia lucra, iterùm canonica seueritate inhibemus.

CAP. XI.

Nè in iudicijs vtraq; pars præstet iuramentũ.

QVia impia & Deo inimica, & Christianæ religioni nimis contraria, ex iniquissima ac detestabili constitutione quorundam secularium legum consuetudo inualuit, vt in forensi iudicio litigantes, ex vtraq; parte contẽdentium æqualiter iuramentum dare cogãtur, vbi sinè dubio duobus contra se iurantibus, vnus periurus efficitur: tanti sceleris immanitatem & animarum perditionem dolentes, statuimus vt quicunque vno iuramento legitimè dato, quod secundùm legem diuinam omnis humanæ controuersiæ finis esse debet, alterum è contrario iuramentum opponere præsumpserit, ab ipsis liminibus Ecclesiæ, quæ sua impietate prophanauit, exclusus, omniũ Christianorum consortio atque conuiuio reddatur extraneus, nisi se continuò admonitus ad agendam pœnitentiam tanti reatus, humili satisfactione inclinauerit.

Heb. 6.

CAP. XII.

In duello tam cædens q̃ cæsus grauissimè punitur.

ET quia ex huiusmodi iuramentorum, immò periuriorum cõtentione etiàm vsq; ad armorũ certamina solet prorumpi, & cruentissimo spectaculo effunditur cruor belli in pace, statuimus iuxta antiquum Ecclesiasticæ obseruationis morem, vt qnicunq; tam iniqua & Christianæ paci inimica pugna alterum occiderit, seu vulneribus debilẽ reddiderit, velut homicida nequissimus & latro cruentus, ab Ecclesiæ & oĩm fidelium cœtu separatus, ad agendam legitimam pœnitentiam modis omnibus compellatur. Ille verò qui occisus fuerit, tanq̃ sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor, à Dominicæ oblationis commemoratiõe habeatur alienus, nec cadauer eius, iuxta sanctorum canonum decretum, cum psalmis vel orationibus ad sepulturam deducatur. Super quibus duobus titulis, propter tam funesta & horrenda animarum vel etiàm corporum exitia, Christianissimi Imperatoris pietas, sacerdotali omnium nostrũm supplicatione imploranda est, vt tantum malum à populo fidelium suis publicis sanctionibus amoneat, & nostrum super hoc tam necessarium Ecclesiasticum decretum, propria authoritate confirmet.

SEQVENTE DIE HÆC ITErum à reuerendissimis episcopis sunt executa.

CAP. XIII.

De conuentu diuino episcoporũ.

VT tanta inter nos largiente Domino charitas & vnitas teneatur, vt quotiès aliqui in populis, quibus regendis præsse dignoscimur, aduersùs Ecclesiam & sacerdotalem authoritatem contemptores & rebelles existũt, tanta instantia inuicèm & literis & verbis iuuare studeamus, vt ponderе Ecclesiastici vigoris retusi & pressi, vel ad humilitatem pœnitentiæ compellantur: aut si ab vna Ecclesia fuerint excommunicati, in nulla alia falsò & furtiuè communicandi inueniant facultatem. Placet firmatum.

CAP. XIIII.

De concordia inter pastores & subditos.

VT vnusquisq; nostrûm in clero & populo & sacerdotibus ac monasterijs sibi commissis, solicita & paterna pietate prouideat, nè propter aliquas oppressiones, pertiseris murmuratiõibus & querimonijs ac detractionibus aduersùs eosdem pastores suos inseruiant: Quia per hæc charitatis vinculũm, quod præcipuè inter pastorem & gregem Deus requirit, & quod nos singulariter Deo iungit, nimis dolenter soluitur. Et recedente Deo, qui in scissura mentium habitare non potest, grauissima quotidiè damna & mortes animarum fiunt, ità vt si hæc negligantur, non iam pastores, sed interfectores (quod absit) Christi ouium inueniamur. Placet firmatum.

CAP. XV.

Vita & conuersatio sacerdotum.

VV de vita & religione sua vnusquisq; tam in conuersatiõe sua, quàm etiàm res ipsa in habitũs & vultũs ac sermonis grauitate personam talem se domi foris q̃; & suis & extraneis exhibere studeat, vt maturitate morum, & repudiatiõe omnium leuitatum ac vanitatũ, omnibus sibi adhærentibus, seque intuentibus, formam disciplinæ & verecũdiæ ac modestiæ infundat. Placet firmatum.

CAP. XVI.

De conuentibus fidelium.

VT vnusquisq; nostrûm, siue per se, siue per aliquem vel aliquos ex ministris Ecclesiæ fideliter doctos, ità verbum prædicatiõis, tam in vrbe, quàm foris in plebibus, exhibeat, vt omninò eis admonitio & exhortatio salutaris deesse non possit: Quia vbi verbum Dei fidelibus non ministratur, quid aliud quàm vita animę subtrahitur? Placet firmatum.

CAP. XVII.

De vitandis conuiuijs.

VT ipsa visitatio plebium & parochialium sacerdotum tam moderatè, & inquãtùm fieri potest, iuxta canonicam institutionem fiat, vt manifestum sit, siue per nos, siue per nostros, sola ibi animarum lucra perquiri, nec aliquem importunitate & nimietate grauari & contristari, nè verbum Domini & doctrina blasphemetur. Placet firmatum.

CAP. XVIII.

De scholis.

VT de scholis tã diuinę q̃ humanę literaturę, nec non & Ecclesiasticę cantilenæ iuxta exemplum prędecessorũ nostrorum aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri, statuatur atq; ordinetur. Quia ex huius studij longa intermissione pleraq; ecclesiarum Dei loca, & ignorantia fidei, & totius scientiæ inopia inuasit. Placet firmatum.

CAP. XIX.

VT singulis Metropolitanis cũ suffraganeis suis, cura præcipua sit de vita & opinione, non solùm totius cleri, sed etiã ipsorum episcoporum, nè se per culpã vel negligentiam suam tales exhibeãt, qui merito apud laicos viles atq; infames, ac p hoc in ipso sacro ministerio contemptibiles habeantur. Placet firmatum.

De facultatibus ecclesiarum.

CAP. XX.

VT thesaurus, siue ministerium vel ornamentum Ecclesiarum, fideliter deuotioni eorum, qui hæc vel ad honorẽ domus Dei, vel ad sustentationẽ familiæ Ecclesiasticæ, si necessitus exegerit, obtulerunt, custodiatur, nec quicquam ex eis nisi iuxta institutiõem canonicam fieri præsumatur. Placet firmatum.

De commutationibus rerum ecclesiasticarum.

CAP. XXI.

VT de commutationibus rerum ecclesiasticarum diligẽtissima adhibeatur cura, vt vel iuxta interdictum & obtestationem, sacrorum canonum nullatenùs fiant, vel certè fraudulẽtia & nequitia quorundã in hac re ità coerceatur & amputetur, vt Ecclesia Dei suis pdijs & facultatibus tam impudẽter & doleter minimè spolietur. Quia cùm ipsæ res Ecclesiarum à pijs & fidelibus Deo oblatæ, iuxta antiquorum patrũ sententiam nihil sint aliud nisi vota fidelium, patrimõium pauperum, redemptio peccatorum: si eas fideliter & integrè Ecclesiasticis vsibus nõ defendimus, & in eos qui obtulerunt, & in Deũ, cui oblatæ sunt, grauissimo nos reatu implicamus. Placet firmatũ.

CAP. XXII.

De seruitio presbyterorũ erga episcopos suos consuetudo (vt nobis videtur) valdè reprehensibilis amputetur: vt scilicet quotiès episcopus statuto tempore visitationem & prædicationem per eosdem sacerdotes & populos non exercet, nequaq̃ ab eis pro solito seruitio pecunias exigat. Hoc enim & beatus Iob per similitudinem terræ fructiferæ & agricolarũ eius, id est, Ecclesiæ & sacerdotũ, nimis cauẽdum significat, dicẽs: Si fructus eius comẽdi absq; pecunia, & animã agricolarum eius afflixi: dolens nequaq̃ absq; pecunia, id est, pdicationis verbo vel precio Ecclesiastica stipendia vsurpanda, nec improbitate aliqua agricolarum, i. consacerdotum & cõlaborantium animas affligendas. Quod apertè declarant etiàm verba Apostoli, dicentis: Non alligabis os boui trituranti, vt videlicet triturans comedat. Et alibi: Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus accipere. Et Dominus: Dignus, inquit, est operarius cibo suo. Placet firmatum.

Matt. 10.

CAP. XXIII.

PEruenit etiàm ad nos nimis dolenda & lugubris querela Ecclesiæ Vienneñ, p venerabilem fratrem & coepiscopum nostrum Agilmarum, qui nobis lachrymabiliter conquestus est, q̃ præfata Ecclesia ipsius regimini commissa, propter Archidiaconum & præpositum suum, virum honestum & idoneum per quorundam secularium violentiam, qui eum nescimus quibus machinationibus in seruitium inclinare nituntur, grauissimam & infedabilem toto iam biennio vel ampliùs sustineat persecutionem: & neq; legum vel sacrorum canonum tricennali præscriptione, neq; pij principis nostri authoritate, neq; legatorum eius tam venerabilium episcoporum, quàm illustrium comitum, cæterorumq̃; laicorum legitimo & celeberrimo iudicio, neq; maximo & idoneo testimonio Pagensium, qui iam LXX. & IIII. præfati Diaconi integram libertatem iuramento legitimo probauerunt, neq; totius populi terræ consona attestatiõe, neq; vllo diuini timoris respectu ab eorum infestationibus atque iniurijs quiescere finitur, dum post iudicia & iuramenta legitimè & Imperiali authoritate peracta, vnus homũcio contra omnẽ legẽ Dei suo iniquissimo iuramento ea infringere potuisse creditur. Et præfati Diaconi cõsanguinei ac propinqui, post mortem illius decrepitę mulierculæ, cuius notissima ingenuitas semper ideò iuramento firmata est, diuersis oppressionibus & calamitatibus, insuper & exilijs violentissimè ac nequissimè exagitamur. Vndè omnes graui dolore permoti, & memores diuinæ legis, dicentis: Iudicate manè iudicium, & eruite vi oppressum de manu calumniatoris. Et iterùm: Erue eos qui ducũtur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare nè cesses: & quia propriè episcopale ministerium est, vt omnium iniquè laborantium & oppressorum causas, pia propugnatione subleuent, & maximè pro Ecclesiasticis necessitatibꝰ paterna solicitudine desudẽt, nè tantũ malũ ad pturbationẽ ecclesiarum DEI conualescat, & tam apertè disciplinam religionis euertat, ipsa ministerij nostri necessitate compulli, & Ecclesiæ laborantis compassione prouocati, statuimꝰ, vt quicunq; ex præfatis viris post tot iuramenta legitimè decreta & probata, & regalis authoritatis iudicio celebrata, quibus etiàm de Reipublicæ statu, quanto magis de paucorum hominum capite omnis debuit querela finiri, præfatum Archidiaconum ampliùs vel in sua, vel in propinquorũ suorũ persona, in quolibet ex nostris episcopatu siue comitatu inquietare, vel q̃cunq; eorũ sunt, inuadere seu diripere pſumpserit, mox ab omni Ecclesiæ cœtu & omnium

Hiere. 21.

Pro. 24.

nostrûm consortio, tanquàm verè impugnator iustitiæ & totius religionis vsque ad satisfactionem pœnitentiæ excommunicatus habeatur. Illum etiàm, qui tot iuramenta legitima suo impio iuramento velut euacuare ausus est, simili, ex die commonitionis, excõmunicatione damnamus, nisì se festina humilitate pœnitentiæ submittat, quatenùs & vigor legum, & pax Ecclesiarũ sub tutela pij principis nostri, integro iure salua consistere valeat. Quod iudicium nostrum tam necessarium & publicæ disciplinæ Ecclesiasticæ defensioni, omninò suppliciter postulamus eiusdem pij principis authoritate muniri.

EXEMPLVM LEGIS DE confirmando iudicio Episcoporum.

Nota, quãtum tribuat sententijs episcoporũ Cõstãtinus.

IMperator Constantinus Augustus Ablauio præfecto prætorio. Religionis est, clementiam nostram scisciari voluisse, qd de sentẽtijs episcoporũ vel antè moderatio nostra censuerit, vel nunc seruari cupimus. Sanximus nanq;, sicut edicti nostri forma declarat, sententias episcoporum quolibet genere latas, sinè aliqua ætatis discretione inuiolatas semper incorruptasque seruari: scilicet vt pro sanctis semper & venerabilibus habeatur, quicquid episcoporum fuerit sententia terminatum. Siue itaque inter minores, siue inter maiores ab Episcopis fuerit iudicatum, apud vos, q̃ iudiciorum summam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem volumus pertinere. Multa enim, quæ in iudicio captiosæ scriptionis vincula promi non patiuntur, inuestigat & promit sacrosanctæ religionis authoritas. Omnes itaq; causæ, quæ vel forensi iure, vel ciuili tractantur, episcoporũ sententijs terminatæ, perpetuo stabilitatis iure firmentur: nec liceat vlteriùs retractari negocium, quod episcoporum sentẽtia deciderit.

Remigius indignus Ecclesiæ Lugdunensis episcopus, hanc synodalem definitionem subscripsit.

Agilmarus ecclesiæ Vienneñ episcopus, hanc synodalem definitionem subscripsit.

Rodlandus ecclesiæ Arelatẽñ episcop', hanc synodalem definitionem subscripsit.

Ebbo Gratianopolitanus Episcopus, hanc synodalem definitionem subscripsit.

Ragenutus indignus ecclesiæ Auenionẽñ, hanc synodalem definitionem subscripsit.

Elias vilis Episcopus, hanc synodalem definitionem subscripsit.

Baldemarus humilis episcopus, hãc synodalem definitionem subscripsit.

Richardus episcopus hanc synodalem definitionem subscripsit.

Audinus chorepiscopus subscripsit.

Videbantur in exemplari manuscripto hîc aliorum episcoporum subscriptiones vel excisæ, vel nescio quo alio casu ablatæ.

SYNODVS TICINENSIS, HABITA SVB LVDOVICO II. IMPERATORE.

TIcinum, insigne est Insubrium oppidũ: hodiè vulgò Papia appellatur. Meminit eius Ptolemæus lib. 3. cap. 1.

CAPITVLA QVAE GLORIOSVS IMPERATOR LVdouicus suis episcopis de statu sui regni considerare præcepit.

DE cõuersatione episcoporum, presbyterorum & cæterorum clericorũ, de doctrina & prædicatione in populo, de conscriptione librorum, de restauratione ecclesiarum, de ordinatiõe plebium & xenodochiorum, de monasterijs virorum seu fœminarũ, quæ secundùm regulam sancti Benedicti, vel ea quæ secũdùm canonicam authoritatem disposita esse debent, quicquid in præfatis ordinibus extra ordinem est, aut per negligentiam p̃positorum, aut per desidiam subditorum, vehementer cupio scire: & secundùm DEI voluntatem, vestrum q̃; sanctum consilium, sic emendare desidero, vt in conspectu dei nec ego reprobus sim, neq; vos & populus in commissis iram suæ indignationis incurrat. Quomodò autem istud rationabiliter quæsitum & inuentum perficiatur, vobis hoc ad tractandum, ac nobis renunciandũ committimus. De minoribus quoq; causis, quæ generaliter omnes, specialiter aliquos tangunt, & indigẽt emendatiõe: volumus, vt posthàc illas quæratis, & ad nostram notitiam reducatis. Sicut est de comitibus & eorum ministris, si iustitias negligunt, aut ipsas vendunt, si sunt rapaces, aut ecclesiarum viduarum, orphanorum, aut pauperũ oppressores: si ad prædicationem veniunt, si debitum honorem aut obedientiam sacerdotibus suis impendũt: si aliquas nouitates aut argumenta, quæ ad detrimentum populi pertinent, agere præsumunt, sicut est in acquirendis proprietatibus, aut rationabiles preces ad adiutoria faciendã, siue in reliquis causis, quæ ad peccatum nostrum pertinere possunt ac populi nostri.

Rescriptum consultationis siue exhortationis Episcoporum, ad Dominum Ludouicum Impraetorem.

DOmino gloriosissimo regi Ludouico, pax & vita, salus & victoria ministretur à Deo patre & Domino nostro Iesu Christo. Nos quidem in Dei nomine Angilbertus archiepiscopus & Andreas * patriarcha, vnà cum Ioseph archicapellano, cùm ad hanc synodum, in vrbe regia Ticino congregatam, venissemus: replicauimus eis piã vestram exhortationem, qua viua voce ad nos vsi fuistis, flagrãtes spiritussancti munere & vltrà quàm huius gratis teneremur dono capere potuisse videret, totiùs modestiæ & grauitatis atq; sapiẽtiæ sapore cõditam protulimus, etiàm & coram eis relegi fecimus cõmonitorium, à vestra nobis magnificentia traditum. Quibus auditis, omnes vnanimiter p̃ vestra indole omnipotẽti Deo * diutissimè gratias egérunt, quia populo suo tam pijssimum, quamq; sanctissimum principem dedit, qui cũcta ordinabiliter & rationabiliter disponere cupit. Et quoniã religiosa solicitudo vestra, primùm de conuersatione episcoporum, presbyterorum & cæterorum clericorum quærere studuit: nos quoq;, quo regulariter meliùs fieri potuit, eundem ordinem seruamus. Et episcopum quidem ità conuersari debere pronunciamus, vt eius vita, rectè viuẽdi sit norma. Presbyteros verò & clericos ità viuere oportet, vt subditæ plebi exemplo suæ conuersationis proficiant.

* Remensis. tẽti Ado

Et quidam coepiscoporum nostrorum, qui bonæ conuersationis sibi conscij sunt, palàm fateri recusabant, nè sui ipsorũ laudatores viderentur. Qui verò negligentiã suam recognoscunt, more humani ingenij seipsos accusare verebãtur. Iuxta commonitionẽ tamẽ vestram diligentiùs perscrutantes, quosdã quales desideratis, quales q̃; populi Dei pastores & rectores esse decet, inuenimus. Quorundam verò negligẽtiam vel erga clericorum suorum custodiã, vel erga plebium solicitudinẽ reperimus. Quibus vt aliquantulùm emendandi spatium tribuatis, humiliter petimus. Qui si citò delicta non correxerint, seueriori sentẽtiæ subiacebunt.

Cæterùm si quilibet laicorum vel clericorum, cõtra episcopum vel alicuius ordinis clericũ aliquid queritur: nouerint, nos paratos & legitimam præbere audientiam, & si quid perperàm gessisse p̃bati fuerint, debita animaduersione puniri.

Doctrina verò & prædicatio in populũ, partim episcoporum & reliquorum sacerdotum, partim verò populi negligẽtia, nõ, sicut necessarium est, procuratur: & sacerdotum quidem iniuria, nullatenùs est excusanda. Quidam verò laici, & maximè potẽtes ac nobiles, quos studiosiùs ad prædicationem venire oportebat, iuxta domos suas basilicas habent, in quibus diuinũ audientes officiũ, ad maiores ecclesias rariùs venire cõsueuerunt. Et dum soli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud, quàm vt mala patienter ferant, illis prædicãdum est? Si autem diuites qui pauperibus iniuriam facere soliti sunt, venire nõ renuerint: admoneri vtiq; possent, vt eleemosynis peccata sua redimerẽt, vt à fluxu rerum temporaliũ se abstinerent. Admonendi sunt igitur potentes, vt ad maiores ecclesias, vbi prædicationem audire possint, conueniant: & quãtùm dono omnipotentis Dei, diuitijs & honoribus cæteros antecedunt, tantò ad audiendum præcepta conditoris sui, alacriùs festinent. Quidam autem comites & * vassi domestici, presbyteros & clericos nostros cæteros (quod nec episcopis facere licet) absq; nostra licentia recipiunt. Insupèr etiã vbicũq; ordinatos, & quosdam, de quibus dubium est, vtrùm cõsecrati sunt, in parochijs nostris absque nostra examinatione Missas celebrare faciunt. Quod nè vlteriùs fiat, omnimodis est inhibendum. Quarè in ordinandis plebium ratiõibus, ciuium instituta seruẽtur, & pestiferæ ambitionis vitium radicitùs extirpetur: & neq; ob quorundam propinquitatem, neq; pro alicuius familiaritatis gratia, neq; quod maxiè detestandum, propter pecuniarum acceptionem, indignus quilibet ordinetur. Et primùm quidem ipsius loci presbyteri vel cæteri clerici, idoneum sibi rectorem eligãt: deindè populi, qui ad eandem plebem adspicit, sequatur assensus. Si autem in ipsa plebe talis inueniri non potuerit, qui illud opus competenter peragere possit: tunc episcopus de suis, quem idoneũ iudicauerit, inibì constituat.

Sanè remouenda quorundam laicorum procacitas, qui hoc solo obtentu, q̃ ad electionis consortium admittuntur, archipresbyteris suis dñari p̃sumũt: & quos tanq̃ patres venerari debuerunt, velut subditos contemnunt. Hi igitur intra proprij iuris terminos sunt redigendi, & si extraordinariam dñationem in Ecclesijs exercere præsumpserint, regia sunt disciplina coercendi. Ipsi verò, qui ad gubernãdas plebes legitimè prouecti sunt, nullatenùs à suis episcopis repellantur, nisì aut alicuius criminis reatum inciderint, aut easdẽ plebes malè tractauerint. Tolleda est enim praua omninò consuetudo, quæ in quibusdã locis oriri cœpit: quia nonnulli archipresbyteri vel aliorum titulorum custodes, fruges vel aliarum ecclesiarum redditus, ad proprias domos abducunt. Quidam verò aliorum possessiones conducunt, vt in eis quæ ab Ecclesijs suis malè subtraxerunt, recondant. Nonnulli aũt laicorum, intantùm eorum

rum nequitiæ se complices faciunt, vt quæ huiusmodi transgressiones ab Ecclesia subripuerunt, ipsi in suis domibus abscondãt. Tales ergo primùm à suis episcopis corripiantur. Quòd si se citiùs corrigere noluerint, tanq̃ qui ecclesiasticas res sacrilega temeritate tractauerunt, synodali sententia feriantur. Laicos verò, qui post hanc denunciationem socios se huius expilationis præbuerint, tanquàm furti reos, iudiciaria coarctabit authoritas.

De restauratione ecclesiarum, illud capitulum sufficit, quod genitor vester in* cõstituit: sed vt seruetur, vestra indiget admonitione.

Huius capitularis etiàm infrà mẽtio fit in synodo Moguntina.

Similiter & de Xenodochijs, sicut in eodem capitulari cõtinetur, obseruandũ est.

De monasterijs autẽ virorum seu fœminarum, quæ secundùm regulam S. Benedicti, vel secũdùm canonicam authoritatem dispositа esse debent, quia inspiratio omnipotentis Dei (credimus) cor vestri moderaminis incitauit, ipsi gratias referimus. Nã q̃ tam maxima ex parte ordinẽ suũ amiserint, oĩbus est manifestũ. Quæ vt ad pristinũ statũ reducantur, in dñi ac genitoris vestri, ac vestra gloriosa dispositione cõsistit.

Ea quidem monasteria, quæ adhuc statũ suum retinent, vnumquenq; episcoporũ in cuius parochia constituta sunt, prouidere oportet, vtrùm ordinem suũ teneãt. Quòd si aliter inuenerit, vnà cum rectore monasterij corrigere debebit. Quòd si rectoris monasterij principaliter culpa fuerit, & se suosq́; subditos ad episcopi sui admonitionem corrigere dissimulauerit, synodica debet authoritate percelli.

Quidam autem episcopi & rectores monasteriorum, res ecclesiarum suarum subtractas, & alijs personis largitas esse, queruntur: & ideò ecclesiasticas vtilitates nequaquàm se implere posse dicunt: Quæ vt restituantur, vestram regiam maiestatẽ imploramus: Quia si hi, qui eas pro animarum suarum remedio ecclesijs contulerũt, præmium merentur: finè dubio damnatione digni sunt, qui eas subtrahere moliuntur.

In sacris canonibus præfixum est, vt decimæ iuxta episcopi dispositionem distribuantur. Quidam autem laici, qui vel in ꝑprijs vel in beneficijs suas habent basilicas, contempta episcopi dispositione, non ad ecclesias, vbi baptismum & prædicatiõem, & manũs impositionem & alia Christi sacramẽta percipiunt, decimas suas dant: sed vel proprijs basilicis, vel suis clericis ꝑ suo libitu tribuunt. Quod omnimodis diuinæ legi & sacris canonibus constat esse cõtrarium. Vndè vestram potestatẽ, vt eos corrigatis, expetim*. Sacra docet authoritas, vt
1. Tim. 5. d publicè peccantes, publicæ pœnitẽtię subijciantur.

Inueniuntur autem quidam, qui incesta matrimonia cõtraxerũt, & vel ꝓximis suis, vel Deo sacratis mulieribus copulati sunt. Quidam etiàm publicæ possunt pœnitẽtiæ subiugari: petimus, vt comitum vestrorum auxilio fulciantur.

Quosdam ministros comitum, propter frequentia placita, pauperiorem populum nimis affligere cõperimus. Vndè maiestatẽ vestram obsecramus, vt Capitulare aui vestri, de hac re obseruari præcipiatis.

De Comitibus verò, de quorum vita & actibus à nobis quærere voluit sublimitas vestra, quosdã tales esse scimus, qui Dei ministros & vestræ reipublicæ prouisores esse decet: Nonnulli autem, vt se suosque ministros corrigant, vestra admonitiõe indigent. Quibus tamen vt aliquantulũ emẽdandi spatium tribuatis, exposcimus. Qui si se citiùs corrigere noluerint, regia sunt authoritate reprimendi.

Statuimus etiàm, nè episcopi, quandò ꝓ confirmando populum, parochias circueunt, archipresbyteros suos grauẽt, vt huiusmodi dispensa contenti sint: Panes centum, fristringas 4. vini sextaria 50. pullos 7. oua 50. agnum vnum, porcellum vnũ, annonam ad caballos modios sex. * fœnum corr. 3. mel, oleum, cera, quod sufficit. (lor. vitiosè caprile)

Petimus etiàm, vt emunitates progenitorum vestrorum ità conseruari præcipiatis, sicut à glorioso genitore vestro in** * constitutum est.

Per singulas parochias eas festiuitates populus obseruare studeat, quas proprius eorum episcopus venerari prædicauerit, ità vt neq; illas negligant, quas sacerdotes colere monuerint: neq; inani superstitiõe eas celebrare presumãt, quæ nequaquàm sunt obseruandę. Si verò aliqui inuenti fuerint, qui sacerdotibus obtemperare noluerint, per ministros reipub. distringãtur: & satisfactionem pœnitẽtiæ, quam presbyteri imposuerint, subire cogantur.

IN nomine Dei omnipotentis anno incarnationis dominicæ 855. Indictiõe 13. mense Februario, die mensis eiusdẽ quarto: Cùm dñs magnificentissimus Ludouicus Augustus apud Ticineñ ciuitatẽ in augustali aula resideret, tractaturus de statu sanctæ matris Ecclesiæ & pace, diuina dispositione commissi sibi imperij ac generali totius populi salute, præsentibus optimatibus suis, dixit: Crebrò vestram fidelitatem retroactis temporibus commonuimus, vt secundùm normam Christianæ religionis viuere vnusquisq; nostrorum fidelium ageret, & suos à rapina compesceret. Attamen quia hactenùs indiligenter est actum, amodò omni conamine omes studere volumus, quò penitùs à nostro regno rapina eliminetur, & pauperum voces vsque nunc dñi Sabaoth aures pulsantes querimonijs, incipiant suo creatori laudes rependere ꝓ vbiq; pace & qete cõcessa nobis à gẽtibus.

Statuimus autem, vt ecclesiæ dei per totius regni nostri fundatę terminos, sub nostræ emunitatis tuitione securæ cũ rebus & familijs permaneant, ceu prędecessorũ nostrorũ pijssimorum videlicet augustorum temporibus fuisse probantur, earumq́; rectores proprijs vtantur priuilegijs, & monachi per sua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur ministerio, nemine molestãte nostri terroris formidine.

Sancimus nihilominùs, vt singuli cõuẽtus & exactores reipub. in suis ministerijs legalem procurẽt populo facere iustitiam, pupillos & viduas protegant, per loca solita restaurẽt palatia, quibus cùm iter dictauerit, nos legatosq́; nostros valeant recipe, nè grauetur ecclesia: quãdò etiàm episcopos, abbates, vel comites, seu fidelium nostrorum quempiam in propria villa morari cõtigerit, cum suis in suis maneant domibus, nè sub obtentu hospitij, vicinos opprimãt, vel eorum bona diripiant.

Deniq; quia Christi custodiente clemẽtia neminem iniustè priuauimus, sed neq; priuari absq; legali sanctione aliquem nostrorum fidelium voluimus beneficio: Iubemus, nè quis suum* deprauet vllo modo, sed instauret securiter: nè qui dirigendi sunt à nobis vndiq;, si deprauata reperirent, legaliter emẽdare compellant, & eos deincèps perfrui prohibeant.

Porrò cùm ad nostrũ quilibet nostrorũ fidelium properat obsequium, tam eundo q̃ redeundo gradiatur pacificè, & ni generalis vtilitas cum * scaritis veniat in statutis, iuxta* maneat. epis. & comes, per quorũ transeũt terminũ, diligenter prouideãt, nè inoleste[n]tur incolæ, aut eorum domus per vim patiãtur* inuadere, vel propria* diripere absq;* precio. Sed neq; indignè per solita loca, tectum, focum, aquam & paleam hospitibus denegare, aut * suam cariùs, quàm vicinis, audeant vendere.

Igitur qui hactenùs in regno nostro irrefrenatè vixisse, nulli est ambiguũ, sancimus vnumquenq; suorum hominum solicitudinẽ gerere, nè solitã rapinam patrare præsumant. Qua pro re si quis arctatus, suũ seniorẽ dimiserit, penitùs interdicim*, nè recipiat ab altero, quatenꝰ nisi corrigi voluerit, à nostri regni penitùs excludat finibus.

Hæc olim sæpè inculcata, & augustali nostra sanctione promulgata, quia ex parte in aliquibus videtur neglecta hactenùs, acriori vlcisci debuerant examine. Attamẽ nostra mãsuetudine, vt corrigantur, quantumcunq; largimur spatium, quo quiq; neglecta emendare valeant, destinaturi post modicũ legatos strenuos, emendata inquirere. Qui verò negligẽs repertus fuerit, ꝓprijs honoribus nostro priuabitur iudicio.

FINIS.

DECRETA
NICOLAI PAPAE PRIMI.

Ex libro Pontificali.

NIcolaus natione Romanus, ex parte Theodoro, sedit annos nouẽ, menses sex, dies 21. Hui* insignes beatissimi act*, à primordio pueritiæ suæ omnibus fulserunt, *intactisq́; moribus claruerũt. Tanta enim sacrorũ comptus erat pulchritudine operum, vt nihil ludi, nihilq́; (vt pueri solent) inhonesti eũ delectaret. Vacabat autem patientiæ atque sobrietati, flagrans humilitate, puritateq́ue præcipua. Pater verò eius cùm artium liberalium fuisset amator, & nobilissimo polleret fomite, castis eum alimentis, almificisq́; ritibus imbuens, literarum studijs inopinatè mentem eius perornabat, ità vt nulla sacrarum species disciplinarum remaneret, quam internis cõceptam visceribus, suæq́; cognitioni traditam non haberet. Ghscit igitur membris, glisceit & sapientia, clarus modestia spiritũs, & scientia decoratus. Probabilium nanq; morum si quoscunque viros conspiceret, illis concitus adhærere studebat, illisq́; gratulabatur opimè. Cũq́; cum prudentissimo patre quendam beatissimum virũ crebrò accederet, qui per sanctispiritũs illustrationẽ plura fidelibus prędicabat, amplo eum asserebat ille in culmine assecẽsurum, decoris animi illius magnitudinem intuens, mentisq́; dulcedinẽ coruscantem. Cuius tandèm hortatu ad clericatũs ordinem perducitur, vt quod diuino senserat nutu, futuris impleret temporibus. * Sergius porrò præsul, cùm summæ illum actionis fastigium conscendisse audiret, parentum illum deducẽs ab ædibus, in patriarchio locauit, & in subdiaconatũs gradu per benedictionis gratiam cõstituit, in quo mirificis obseruationibus degens, cælesti foueretur ardore. Sergio verò papa de hac corruptibili vita subtracto, Romanę ecclesię prędul* Leo gubernacula suscepit. Verùm in hoc ordine administranti, tanta illi desupèr concessa fuit gratia, vt summæ actionis perfectiõibus cerneretur à cunctis rutilare. Amabatur ergò à clero, à nobilib* laudabatur, & à plebe magnificus habebatur. At Leone papa iam defuncto, Benedictus miræ beatitudinis vir, vt sacratissimus pontifex, super prospectu Romanæ sedi præponitur, suæq́; Nicolaũ administrationi junxit, eõ quòd magis illum, quàm suę consanguinitatis propinquos dilexit, ità vt per nullius horæ momentum sinè illo esse delectaretur. Quicquid enim

Anno dñi 862. vel secundũ alios, idque probabilius, anno 858.

*integrisq́;

§. II.

§. IIII.

§. III.

Ecclesiasticarum rerum vtilitatibus intuebatur cõgruere, definitioni illius tradebat promulgandum alijs, prudentissimas illius contemplans arbitrandi opes, sensusq; virtutẽ clarescere. Vtriusq; nanq; obseruationis vtiliora, illius semper conamine faciebat. Ad extrema tandèm vitæ perductus, precioseq; mortis calicem sumpsit, suisq; humeris, cùm adhuc diaconus esset, vsque ad apostoli beatissimi Petri basilicã, eius corpus cum alijs diaconibus gestans, proprijs manibus in tumulo collocauit, dilectionis *præmium pandẽs, quod circa eum habuerat, & amoris integritatem. Eo aũt tempore à Roma inuictissimus * Ludouicus Cæsar discesserat, qui cùm Benedicti trãsitum cognouisset, condolens, concitus reuersus est ad eam. Romani quippe tanto pastore amisso, mœstissimo gemitu lachrymas effũ debãt. Cumq; clerus, proceres, & optimatum genus congregarentur, ieiunijs & orationibus atq; vigilijs insistebant, * incessabili pñm *certamine obsecrantes, vt qualẽ amiserant, talem illis dignaretur ostendere virum, quem in pontificatũs culmine subleuarent. Hæc verò cùm gererentur, in basilicam beati Dionysij confessoris atque pontificis cum vniuerso populo conuenerunt. In qua per aliquot horarum spatium confabulantes, fidereo accẽsi fulgore, vnanimes illum Apostolicæ sedis præsulẽ esse sanxerunt, & celeri gressu ad principis apostolorum Petri aulam cõtinuò properauerunt, in qua cõfugiens latitauerat. Dicebat enim, indignum se esse tanti reguminis gubernacula suscipere. Impetũ verò, qui aderant, facientes, vi illum de eadem Ecclesia abstrahentes, sacris acclamationibus in patriarchio Lateranen introduxerũt, Apostolicoq; in solio posuerunt. Postmodùm verò nobilissimorum cœtibus, cunctoq; populo in basilicã beati apostoli Petri deductus, Cæsare præsente, consecratus est. At Apostolica subleuatus in sede, factusq; põtifex, supra corpus apostoli sacratissimum beatificè celebrauit. Qui densis optimatũ populiq; agminibus, cum hymnis & canticis spiritualibus in patriarchio iterùm Lateranensi perductus est. Ornatur deniquè vrbs, exultat clerus, lætatur senatus, & populi plenitudo magnificè gratulat. Tertio consecrationis eius die Augusto conuescens, sapienti famine resplendebat, charitateq; plenus epulabatur in Christo. Finitoq; conuiuij apparatu, cõsurgit, Cæsarisq; puritatem & velutì charissimum deosculãs filium, immenso circũdedit amore. His ità gestis, serenissimus Imperator vrbe discedens, sedem in loco (qui dicitur Quintus) collocauit. Beatissimus autem præsul hoc audiens, dilectionis eius compulsus plenitudine atq; amoris, ad eundem cum procerib & optimatibus ad locũ Romani nominis properauit. Quẽ cùm vidisset excellentissimus Augustus, obuius in aduẽtum eius occurrit, frenumq; Cæsareis suis manibus appræhendens, pedestris more quãtùm sagittæ iactus extenditur, traxit: cum quo imperiale ingressus tẽtorium, salubribus adinuicèm fruebantur colloquijs, mẽsisq; epulis perornatis, spirituali alacritate cibum pariter sumpserunt. Cibis verò & mensis remotis, serenissimus Cæsar beato præsuli plura contulit dona. Quibus susceptis equum conscendens, conabatur reuerti. Augustus eius amore fretus, imperialis equi superscandẽs cathedram, ouan- cum eo incedebat animi voluntate. Ad quendã autem cùm venissent spatiosissimum itineris locũ, Imperator equo descendit, equũq; põtificis (vt suprà meminimus) traxit, dulcissimisq; osculis adinuicèm propinquantes, luciflua gratulati sunt. Cæsar verò ad tentorium remeãs, cœptũ arripuit iter. Præsul autem nobilissimorum cœtibus, quibus prosecutus fuerat, septus, Romã ingressus, almifica est conuersatione magnificatus. Erat enim adspectu pulcher, forma decorus, doctus in verbo, loquela humilis, ieiunijs vigilijsq; dicatus, & diuino cultui intentus, pauperibus largus, orphanorũ protector, & viduarum fautor, populiq; defensor. Sed quia quæ gessit, cuncta sacri operis huic scripturę tradere non possumus, ad ea quæ sanctis obtulit locis, redeamus. Nam si bis senas linguas haberem vel ora, nũquàm ipsius possem insignia facta differere: quia segregat' ab humo, peritura ac semper decurrentia respuens, ea quæ *esse non carẽt, & beatæ vitæ, intentis mentibus diligebat, iuxta illud apostolicæ vocis eulogiũ, quo refert: Nostra conuersatio in cælis est. Verè mens eius nunquàm ad ima declinabat, sed polorum atrijs quotidiè degens, beatificè exũltabat. Illi mundus crucifixus erat, & ipse mundo. Fecit in basilica Saluatoris (quæ Cæsareo nomen sumpsit à nomine) cruces de argento purissimo, quæ pendent ante figuram substantiæ carnis eiusdẽ Dñi nostri Iesu Christi, in quib' ad laudẽ ipsius & gloriam, festis diebus cerei infiguntur *ac solitis, pẽsantes lib. 3. & semis. In basilica quoquè semper virginis Mariæ Domine nostræ, quæ vocatur Ad præsepe, fecit cantharum fusilem de argento purissimo, pensantem libras 8. & vncias 4. Sed & in ecclesia eiusdem genitricis Dei & Domini nostri Iesu Christi in Cosmedin, fecit vestem de stauorati vnam, & gabatam argenteam amplæ pulchritudinis, pensantem libras 2. & vncias 4. Ipse etiàm à Deo protectus & beatissimus pontifex, superno fauore plenus, obtulit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui gabatam de auro purissimo, precioſissimis gemmis mirificoque artificio comptam, pensantem lib. 3. & vncias 9.

Idem

Idem fecit in confessione ipsius sacratissimæ basilicæ iugulum de auro mundissimo, pensantem libras duas. Simul verò & cruces de argento mundissimo numero sex, pensantes simul libras tredecim & vncias quinque. Eo etiàm modo in basilica beati Pauli Apostoli cruces ex probatissimo argẽto duas, pensantes libras quatuor. Necnon & in basilica sancti Laurẽtij martyris, quæ fita est foras murõs, cruces duas, eo ordine atq; consuetudine, vt suprà proculpensantes libras quatuor. Primo quidem pontificatũs sui anno aurea quædam corona preciosissimis comptà gẽmis, ipsius beatitudini perducta est, librarum habens pondera octo & vnciarum trium, quam suscipiens, polorum ianitoris ad gloriam, supra sacratissimum altare basilicę, aureis catenulis ingenti amore exaltauit. Sacratissimus, Deoque celebratus & mitissimus põtifex, in eadem basilica obtulit ex probatissimo argento auroque perfusam gabatam, pẽsantem libras quatuor. Aliasq; quatuor obtulit ad splẽdorem, decusq; ipsius miricæ aulæ & honorem ex argento puro, gabatas quatuor, pẽsantes libras quatuor. In qua etiàm superno fretus amore, auro texta vela leonũ figuras habẽtia, obtulit 40. Fecit autẽ & pro eadem gabatas quatuor, ex probatissimo argento quinque, pensantes libram & dimidiam. Et in eadem contulit catenam strenuo opere factam ex argẽto mundissimo, pensantem pondera libras quatuor. Sed & in oratorio sanctę crucis, quod infra basilicam sancti Petri constitutum est, fecit gabatam de argẽto, pensantem libras duas. Qui beatissimus Deoque amabilis papa, Ecclesiæ Dei curã assiduè & solicitudinem gerens, fecit in basilica sancti Dionysij confessoris Christi, quæ in altaris circuitu suspenduntur, vela quatuor de stauorati, habentia * pericliſes. Fecit quoquè in basilica beati Eusebij cõfessoris Christi crucem, sedẽtem super malum de argento purissimo, pẽsantem libras quatuor. Et in titulum sancti Calixti fecit amam vnam, pensantem libras vndecim, gabatas quatuor pẽsantes libras nouẽ & semis, canistra nouẽ, pensantia libras decẽ. euangelium argenteũ auroque perfusum, pensans libras quindecim. Item coronam vnam, canistrum vnum, arcum cũ duobus gammadijs, pensantes insimul libras 40. Et in ecclesia beatæ Balbinæ obtulit euangelium argenteum. Prætereà & in basilica doctoris mundi beati Pauli apostoli, fecit mirę magnitudinis vestem vnam deauratam de chrysoclabo. Et in ecclesia beati Petri Apostolorum principis, ad coopericndum vmbilicum confessionis, fecit coperculum ex auro mundissimo, pensans libras quatuor. Et in sanctorum Christi martyrum Sergij & Bacchi basilica monasterij, quod appellatur Calenici, fecit calices de argento duos & patenam vnam, colatorium vnum, cãtharum vnum, & thuribulum vnum, pensantia insimul libras quatuor. Ipse quoquè insignis & beatissimus pontifex, superno fundamine mentis eius obseruantiam ponens, nil de terrenis finemque habentibus diligens, spiritualibus salubribusque tantummodò operibus delectabatur, & in cũctis, quæ salutis sunt, quotidiè præclaro intuitu permanebat.

His verò sacris beneficijs, perornatus, Apostolorum principi, polique ianitori obtulit miræ pulchritudinis vestem, aureo textam opere, decoreque fulgentem, almificam annunciationis habentem historiã, & *hypopanti, qualiterque ipse vnigenitus filius Dei templum ingressus, in doctorum medio residebat. Veruntamen idem prædictus & beatissimus præsul, nimio amore accensus, Deique adminiculo suffultus, fecit in basilica beati ac egregij prædicatoris Pauli Apostoli regnum * spanoclystum de auro mũdissimo cum catenulis suis, habẽtem in medio crucem auream. Item spanoclystum, qui pendet assiduè super eiusdem altare, pensantẽ libras duas & vnciã. Obtulit quoquè in eadem basilica cantharum de argento mundissimo vnum, pensantem vncias nouem. Necnon & cruces argenteas, quæ per olitana tempora per omnes catholicas ecclesias more solito, pcedebãt, præ nimia verò vetustate dudùm confractæ fuerant, idem præclarus & sanctissimus præsul à nouo restaurauit, & in pristinum statum iterùm erexit, quæ numero septem pensabant simul libras LI. ac semis. In basilica quoquè sancti martyris Christi beati Sebastiani, quæ posita est in loco qui vocatur Frascata, obtulit idẽ pater egregius vestem de fundato, habentem in medio crucem *fericam vnam. In basilica quoq; iam sæpiùs nominati egregij doctoris mundi, idem antistes sanctissimus pulcherrimi decoris * rettem factam miro opere, totam gemmis exalballeris & bullulis aureis conclusas etiàm auri petias in se habentem, smaltitas videlicet maiores numero xxij. cũ alijs pariter minoribus, necnon & amendulas aureas vndecim, & gemmas *chisodolas pendentes numero decẽ, magno opere præcepit fieri, & super sacrũ altare ad honorem beati Pauli apostoli offerens, pendere iussit assiduè. Prætereà æthereo compunctus nutu, magnam, vt idoneus Christi minister, sanctæ Ecclesiæ curam corde purissimo indefinẽter gerẽs, textum, scilicet volumen, in quo constant veri prædicatoris Pauli apostoli & aliorum apostolorum epistolæ, atque prophetarum ordinabiliter constitutæ lectiones, quæ à subdiaconibus leguntur per cũctas ecclesiarum statiões more solito sursùm in am-

bone,quod raptum vel perditum à sancta ecclesia percipiens,vehementer magna solicitudine hoc tale dignum similiter volumen præparare studuit, in quo Græcas & Latinas lectiones,quas die sabbato sancte Paschæ, simulque & sabbato Pentecostes subdiaconi legere soliti sunt,scriptas adiũgi præcepit, miræque operationis tabulis argenteis decenter adornans, sanctæ Ecclesiæ Romanę libenter obtulit. Beatissimi quoquè istius sacros præsulis actus alacriter deduco ad mentem & innouo,magisq; insignia eius ac felicia conamina narrare compellor,quæ diuinis curis piaque solicitudine fecit. Nam cùm assiduè supno fretus intuitu,sanctorum ecclesias ac cœmeteria,beatifica psallens carmina, circuiret, in quibus profusis lachrymis cælitùs pro grege commisso Deo omnipotenti preces fundebat, vt omni abluto scelere, sancto signato nomine permaneret, ad basilicam beatorum martyrum Petri & Marcellini, quæ in Erulana sita est, properauit: quam vetustate solutam, ruinaque confractam inuenit,& sentibus coopertam, tribulisq; repletam,ità vt nulli ad eam aditus pateretur. Cuius mox fundamenta validissimo ædificio renouans, in meliorem statum, vt pridèm fuerat,restaurauit: in quam nunc ad laudem nominis diuini, populi multitudo properat & confluit. Inter hæc ad cœmeterium beati Marij confessoris atq; pontificis,quod inter Appiam Ardeatinamque viam positum esse cognoscitur, sancto deductus est spiritu:& hoc quoq; multis ruinis conquassatum reperiens atque contritum,conatu summo releuans, mirificè cõstruxit ac decorauit,diuiniq; cultûs mysterium,quod multos per temporum ab eo cursus discesserat, restituit ac restaurauit. Multam quippe Ecclesiarum Dei sanctarũ curam gerens, semper pro mentis affectu, in illarum reparatione gaudebat. Nicolaus ergò in omni genere virtutis vnici viri exemplar, septimo pontificatûs sui anno, mẽse nono, die xiij. moritur,& ante fores basilicæ beati Petri ex testamento sepelitur. Sunt qui scribant, post mortem eius annis octo,mensibus septem, diebus nouem sedem vacâsse.

CONCILIVM IN LOCO, QVI DICITVR PISTIS, AD SEQVANAM FLVVIVM CELEBRATVM, ANNO CHRISTI 863.

Videtur autem potiùs quidam esse regni procerum conuentus, quàm Episcoporum Synodus: sed quia habet quædam digna lectu, huc asscripsimus.

IN nomine sanctæ & indiuiduę Trinitatis, Carolus gratia Dei rex,& Episcopi, Abbates quoq; & comites,ac cęteri in Christo renati fideles, q ex diuersis prouincijs super fluuium Sequanam in locũ, qui Pistis dicitur, vbi exigentibus peccatis nostris aliquandiù sedes fuit Normannorum,conuenimus anno incarnationis Dominicæ DCCC.LXIII. anno verò XXIII. regni domini nostri Caroli Regis glorioſi, indictione X.

CAPVT I.

REges & Episcopi, qui ante nos fuerunt,ducti amore & timore diuino, cum cæterorũ fidelium DEI consilio atque consensu plura statuerũt capitula, prouidentes, qualiter sancta Ecclesia statum debitum & honorem, & regni habitatores in omni statu & ordine haberent legem atque iustitiam. Nos etiàm pro qualitate rerum & opportunitate temporũ quędam huic causæ conuenientia capitula superaddidimus. Sed diabolo satagente, superuenientibus perturbationibus tam à paganis,quàm & à nominetenùs Christianis miserabiliter excitatis,incepta bona defecerũt, & intantũ in hoc regno mala horribilia increuerũt,vt in nobis videamus & sentiam* cõpletũ, quod olim est per Prophetã prædictum: Terram vestram in conspectu vestro alieni deuorant,& erit in vastitate hostili, & peruenit gladius vsque ad animam,quoniam alieni insurrexerunt in nos,& sortes quæsiérunt animas * vestras,& no præposuerunt DEVM ante conspectum suum, contra quos defensionem parauimus: Sed defensionis auxilio,sicut necesse fuerat, hactenùs adiuti nõ sumus: Vndè,cõpellente cordis dolore,nobis est exclamandum,quod rex bonus obsidionis angustia tribulatus, exclamauit,dicés: Dies tribulationis & blasphemiæ dies istervenerunt filij vsque ad partũ, & vires non habet parturiens. Hæc omnia vidimus, sensimus & dolemus: quia cùm hostes irruerunt, defensores nostri præparati sunt, sed ad præparata non conualuerunt, quia illum sanctum spiritum, qui requieuit super auditorẽ in oportunitatibus, in tribulatione, Christum Dominum nostrum,& quem per impositionẽ manũs episcopalis in consignatione accepimus, contristarum malignis operib* à nobis effugauimus, spiritum scilicet consilij & fortitudinis, quem quia ità, vt nobis necesse fuerat,non habemus,idcò cõtra inimicos nostros stare viriliter, & vincere fortiter non valemus. Quæ vtraque sibi necessariò sunt coniuncta,quia neque virtus sinè consilio, nec consilium sinè virtute vtile esse potest. Quid igitur prosunt, qui per consiliũ præparantur, dum ad prælium fortitudine nõ procedunt? Filij quippe vsque ad partum veniunt, quandò apta cõsilia vsque ad desiderium efficiendi operis procedunt. Sed virtutem non habet parturiens, quia dum infirmus quisque consilia concipit, hæc ad vtilitatem aliquantam, per partum operis non producit: videmusq; impletum,quod ad nos est antè prædictum, populo contra voluntatem suam facienti: Anathema in medio tui, non poteris stare coram inimicis tuis,qui contrà placatus,placentibus sibi dixit: Nullus stabit contra vos. Sed & ideò terram nostram in conspectu nostro alieni deuorant, quoniam alienos à DEO, diabolos, effugata gratia Sanctiſpiritûs, in animas nostras recepimus. Ideò terra nostra deserta est, sicut in vastatione hostili, quia flores & fructus fidei, spei, & charitatis, & humilitatis, & castitatis, & sobrietatis, ac cæterarum virtutum, ab ara cordis nostri deuastauimus, & pro illis spinas vitiorum, & vrticas peccatorum, & cicutas vanitatis in nobis ipsis, etiàm laborantes, vt iniquè agamus, non decrescere, sed & incrementare cum studio fecimus. Ideò habitatores terrę, occisi & fugati sunt,quia nosipsos peccati gladio occidimus,& omia bona,quæ nobis Dominus, siue in intellectu naturali, siue in doctrina, siue in diuitijs,siue in honoribus,siue in familiaritatibus, quas nobis contulit apud nobis potentiores, ad carnis voluntatem conuertimus,& nos & omnia quæ nobis Dominus dedit,ab illius voluntate,pro qua nobis faciẽda illa donauit,auertimus. Quod vnusquisque potest in seipso recognoscere, si etiàm de singulis mẽbris suis cogitat, quid fecit & quid facit per id,quod DEVS ad operãdam suam salutem donauit. Et sicut de membris corporis inueniet apud scipsum, ità de membris animæ poterit inuenire,quæ per spiritualia vitia dispergit atq; disperdit, & spiritales in se virtutes, à Deo sibi collatas, aut effugat, aut conculcat. Ideò Ecclesiæ & villæ incensæ sunt, quia ignis auari & rapacitatis atque inuidię & adulteriorum, ac cæterarum immunditiarum, non solùm per naturalem sexum, sed etiàm per eum sexum, qui est contra naturam sinè pœnitentia, & sinè resipiscentia in nobis exarsit & ardet, & quoniam illum spiritum, qui super humilem & quietum, & sermones suos trementes requiescit, per superbiam & inobedientiam ac præsumptionem à nobis expulimus: ideo sanctorũ ac protectorum nostrorum corpora, de sepulcris suæ requietionis effossa sunt. Et quia nos spiritui maligno,iùsta dei permissione, potestatem habenti, & super nos ascendenti nõ resistimus, vt fugiat à nobis: ideircò serui & ancillæ dei,de locis suis expulsi sunt, & nos de quiete cælestis paradisi, & de consortio cælestis Ecclesiæ, id est, angelorum sanctorum electi sumus, nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hæc,vndè cecidimus, redeamus: & quia nos tales efficimur, de quibus Dominus per Prophetam dixit, Causa viduæ non ingreditur ad eos, quasi apud nos facta est venalis iustitia, vt ad eã nemo possit peruenire, nisi eam ei aperuerint munera. Ideò vota fidelium & precia peccatorum,quæ sacris locis collocata fuerunt, propter peccata nostra de hoc regno sunt penitùs exportata,& vẽdentes iustitiam & veritatem, & in his scilicet ipsum Christum, qui est nobis à Deo factus iustitia,& q dixit,Ego sum via,veritas,& vita,nisi dignè pœnituerint, cum Iuda traditore CHRISTI, æterna expectant incendia: & quia sanguis sanguinem tetigit, id est, culpæ culpis adiunctæ sunt, & sicut scriptum est,Adulterium,& homicidium,& mendacium, & furtum,& periurium inundauerunt, & iniquitates nostræ supergressæ sunt capita nostra: ideò nobiles nostri & de Episcopali ordinatione, & de alijs ordinibus interiérunt, & capti, cum maximo detrimento & regni & ECCLESIAE sunt aut redempti, aut interempti. Et quia nos per peccata nostra à terra viuentium peregrinati sumus,ideircò sicut scriptum est, propheta & sacerdos iérunt in terram, quam ignorabant. Et post hæc omnia pius pater, cuius multis miserationibus non sumus consumpti, quoniam non defecerunt miserationes eius, materna pietate nos flagellat, & expectat, vt ipsa vexatio donet intellectum auditui nostro, qui illa credere noluimus, quæ per scripturas nobis se illaturum promisit,si illius voluntatẽ non faceremus: Et ostẽdit nobis in exterioribus vastationib*, quæ

Rom.1.

Esa.66.

Esa. 1.

1.Cor.10.

Ioan.14.

Osee.4.

Psal.37. Esa.5.

Hier.14.

Thre.3.

Esa.28.

quæ de interioribus depopulationibus intelligere debeamus,& ijs intellectis ad illũ redeamus,qui iterũ nobis in scriptura multipliciter prmisit,inter quę veraciter sic vestitas dixit:Reuertimini ad mẽ,&ego reuertar ad vos,& quarè moriemini in peccatis vestris? Et quia nõ credidimus promittẽti, credamus tandèm aliquandò vel iuranti. Viuo ego,dicit Dominus,nolo mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: & nisi conuersi fuerimus, sicut iam videmus, gladium suum vibrabit,arcũ suum, id est,vindicta tetendit, & parauit ad exercendam duriorem vindictam, sicut item de reprobis scriptum est: Ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Et hoc, quod videmus & sentimus, pars est vindictæ, quia maiora & plura & grauiora venient super nos, nisi fuerimus conuersi, vt scriptum est, Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Vndè sicut dicit Apostolus, sicut exhibuimus membra nostra arma iniquitatis peccato, ad seruiendum immũditiæ & iniquitati, ità exhibeamus membra nostra seruire iustitiæ in sanctificationem, quia stipendia, id est, retributio peccati, mors:gratia autem DEI pro bonis operibus, ipsa donata est vita æterna. Et sicut quandò solemus de istis frequentibus itineribus reuerti ad mansiones nostras detonsi & decaluati cum drappis & calceamentis depannatis, & tunc nos reficimus & reparamus: ità & nunc reparemus nos per cor contritum & humiliatum, & per confessiones ex puro corde, & per benignitatem mentis, & per concordiam cum DEI voluntate,quia per discordiam & regnum istud tempnrale imminutum & penè desertum,& æternum regnum perditum habemus. Quia nec omnes reges esse possumus, nec regem super nos à DEO constitutum,qui,sicut scriptum est, imposuit homines super capita nostra, habere sustinemus, nó attendentes quia (sicut dicit Apostolus) non est potestas nisi à DEO, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quoniam DEVS,qui essentialiter est Rex regum & Dominus dominantium, partitione nominis & numinis DEI, id est, potestatis suæ voluit & esse, & vocari regem & dominum pro honore & vice sua in terris. Et sicut archangelus,qui nunc est diabolus, cum suis sequacibus, quia per humilitatis subiectionem conditori suo subditus esse noluit,& per coequalitatem charitatis,coangelis suis socius esse despexit, de cælo cecidit: ità & illi, qui potestatià Deo constitutæ propter DEVM & in DEO subiecti esse nolunt, & patres vel coæquales in regno habere non sufferunt, per quam debitam subiectionem, & parilem æqualitatem, Dei amici & angelorum consortes esse poterant, subiecti diabolo, & Dei inimici constituuntur. Quapropter de diabolo scriptum est: Ipse est rex super vniuersos filios superbię,& illius subiectis Dominus,apud quem non est vicissitudinis obumbratio, quandiù in ipso malo perseuerant semper,in Euangelio dicit: Vos ex patre diabolo estis, non quia à diabolo sunt facti aut generati, sed quia diabolum imitati. Reparemus ergò nos per pœnitentiam & confessionem, & per eleemosynas, vnusquisque secundùm possibilitatem suam, & quantùm quisque recognoscit seà Deo aruisse per culpas, tantùm bibat compunctionis suæ lachrymas, & tunc proficient in aqua ista, quas facimus firmitates, si per bona opera restruxerimus, quas in nobis distraxerunt peccata, virtutum munitiones, quæ & tunc proficient, si mala, quæ fecit quis priùs, prout poterit, emendauerit, aut rapta soluendo, aut per indulgentiam deprecando, atque mala cętera per dignam pœnitentiam abolendo, & tunc proficient, si in antè custodierit, nè de illis se fordidet, de quibus se emendauit, quia scriptum est: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationũ vestrarum ab oculis meis, dicit Dominus. Quiescite agere peruersè, discite benè facere. Quia qui se bonis operibus & lachrymis & orationibus à peccato mundat, & iterùm grauia peccata perpetrat, talis est, vt sanctus Petrus dicit, sicut sus quæ se iactat in luto, & sicut canis, qui remanducat vomitum suum: Et timere debet, nè ipsas lachrymas in conspectu DEI reddat immundas,per quas mundari potuit à peccatis. Quæ non dicimus, vt si iterùm alius ceciderit post confessionem in peccatis, vt in peccatis quasi desperatus iaceat, sed vt à peccatis,quantùm potest, se caueat: & si fragilitate ceciderit,quia scriptũ est, Nunquid qui cadet,nõ adijciet vt resurgat? dicat,Nunc cœpi, & per immutationem dexteræ excelsi, semper per pœnitentiam resurgat, nè illum vltimus dies in peccatis inueniat, & sinè fine perditus fiat.

Zach.1. Ezec.33.

Exec.18. & 33.

Psal.7.

Psal.10.

Psal.7. Sap.5.

Rom.6.

Psal. 65.

Rom.13.

1.Tim.6.

Esa.14.

Iob 40.

Iacob.4. Iohan.8

2. Pet. 2.

Psal. 50.

CAP. II.

VNdè quia solent medici, quandò generа infirmitatum, vel morbus in terram venit, generalem medicinam confícere,vndè omnes possint sanari: Ità nunc communiter hanc medicinam, cooperante & medicante Domino, statuimus adrete cuperandam & conseruandam sanitatem nostrum,nè & in isto seculo grauiùs affligamur,& in futuro seculo,quandò de isto corpore exiêrimus;æternis tormentis cruciemur:id est,vt vnusquisq; Episcopus in sua parochia,& missi in illorum missaticis, & comites in illorum comitatibus, cum maximo studio & summa diligentia curam habeant, vt quicunque raptores & prædatores vbi sunt, cuiuscunque homines sint, ad rationem deducantur, & secundùm legem, quæ ibi malefacta habent, emendent, aut soluant secundùm legale placitum, aut per indulgentiam sibi impetrent perdonari. Et Episcopi secundùm qualitatem & quantitatem peccatorum absq; acceptione personarum, rapacibus & his similibus vitijs nominatis, & conuictis, pœnitẽtię leges iniungãt,inspecta discretione & qual, ate,prout cuique ad salutem viderit expedire. Ad quæ specialiter exequenda, quædam de pluribus capitulis prædecessorum regum & synodalium hîc ponere dignum duximus, commonentes Episcopos & comites, vt illa capitula, quæ indè ante hos annos in vnum collecta fuerunt,& in Carisiaco episcopis & missis nostris per vniuersum regnum nostrum ad exequendum donauimus: sed & illa, quæ consensu fidelium nostrorum fieri iussimus, quandò confratri nostro Lothario glorioso Imperatori apud Valentianas locuti fuimus,& fidelibus nostris denunciari,& obseruare præcepimus,ad præsentiam reducant, & illa relegant: Et quia hæc pauca hîc breuitatis causa subscripsimus in tabulis rebus, quæ eis aduenerint ad emendandum,& * hic indè si nó inuenerint, per illa & per alia capitula regia & synodalia, quę emendanda sunt,& emẽdanda,quidem rint, emendare procurent. Si verò & iuxta diabolicam calliditatem, & secundùm humanam fragilitatem noua quæcunque acciderint, quia noua morborum genera, noua quærunt medicamentorum experimenta, morem sequentes prædecessorum nostrorum, sanctiſpiritús gratia illustrati, contra venena diaboli ministrare curabimus medicinalia antidota Christi.

Psal. 7.

CAP. III.

COmmuni placito constituimus,vt vsque ad Missam sancti Remigij, id est, Calend. Octob. spatium habeant illi, qui in istis temporibus istas deprædationes & alia malefacta criminaliter & publicè fecerunt, vt indè apud Dominum,& apud eos, quibus malefecerunt, se pacificent. Et quisquis hoc non fecerit, bannum nostrũ dupliciter componat, scilicet & quia postquàm rapinas & alia malefacta in Carisiaco,& postèà apud Confluentes, cum dilecto fratre nostro Ludouico glorioso rege, & nepote nostro Lothario forbannauimus. Et post istum bannum, per consensum omnium factum, illa emendare sicut illis spatium dedimus,noluerunt,& omnia quæ commiserunt, legaliter componere compellantur, & per publicam pœnitentiam, secundùm sacros canones, DEO & Ecclesiæ, in quam peccauerunt,satisfaciãt, quibus si obedire noluerint, aut per fideiussores ad præsentiam nostram perducantur, aut omnia quæ in regno nostro habẽt, in bannum mittantur,& episcopali authoritate à communi Ecclesiastica & omnium fidelium societate excludantur.

CAP. IIII.

DE honore autem ecclesiarum ac seruorum DEI, & de rapinis atque alijs malis seu præsumptionibus, ab ista die, & in reliquum compescendis, capitula aui & patris nostri temporibus constituta, hîc subiungere,& vt omnimodis obseruentur, ex banno nostro præcipere, dignum & necessarium duximus. Scriptum est enim in illis capitulis: Si quis intra regnum rapinam fecerit,aut cuiquã nostro fideli,eiusq; homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulerit, legibus cõponat, & insuper bannum nostrum, id est, LX. solidos nobis psoluat: postmodùm verò ante nos à comite adducatur, vt in bastonico,vel in alio carcere trusus, vsquedùm nobis placuerit, pœnas luat. Nam si publicè actum fuerit, publicam indè agat pœnitentiam: quoniam raptores,vt ait Apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam,regnum Dei nõ possidebunt. Qui verò de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerint,grauiùs indè iudicentur,quia sacrarum rerum ablatio, sacrilegium est: & sacrilegus vocatur,qui ex eis aliquid abstulerit,aut abripuerit. Extorres nanque à liminibus matris sanctæ Ecclesiæ tales personæ vsque ad satisfactionem Ecclesiæ,quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ. Et item sanctus Paulus, per quẽ locutus est CHRISTVS, dicit: Quia neque rapaces, neque homicidæ,neque adulteri regnum DEI possidebunt.Et item:Si quis formicator,aut adulter,aut rapax,aut homicida est, cum huiusmodi nec sumere cibum CHRISTI discipulo, id est,Christiano licet ante satisfactionem, id est, correctionem,ac emendationem, & dignam pœnitentiam. Et sanctus Iohannes Apostolus, talem salutare, aut in domum recipere vetat,& sacri canones Spiritusancto, per eos dictati, qui in cælo cum DEO regnant, & in terris miraculis coruscant, constituerunt dicentes: Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem aut religiosum expoliauerit, & mandauerit ad ipsum Episcopus, vt eum audiat, & eos contempserit, inuicèm mox scripta percurrant per omnes prouinciæ Episcopos quoscunque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur donèc audiat, & reddat aliena.Et de rebus ac facultatibus ecclesiasticis dicũt:Si quis oblationes ecclesię extra ecclesiã accipere vel dare

1.Cor.6.

2. Cor. 13.

1.Cor.6.

1.Cor 5.

2. Ioan.

dare voluerit,præter conscientiam Episcopi, vel eius, cui huiusce modi officia commissa sunt,nec cum eius agere voluerit cōsilio, anathema sit. Et item in capitulis aui & patris nostri scriptum est de his, qui in exercitu quoscunque secum ducunt, quod & nos intra patriam volumus obseruari. Deincèps omnibus denunciari volumus vt vnusquisque cognoscat, omnes qui in suo obsequio sunt, siue sui sint,siue alieni, vt ille de eorum factis rationem se sciat redditurum, vt quicquid in pace violāda deliquerint,ad ipsius debeat periculum pertinere,ea scilicet cōditione, vt pacis violator primùm iuxta facinoris qualitatem, siue coram nobis, siue coram misso nostro dignas pœnas persoluat,& senior qui secum talem duxerit, quē aut constringere noluit,aut non potuit, vt nostram iussionem seruaret, & insupèr in regno nostro prædas facere non timuerit, per illius negligentiam: si autem eum de his non admonuerit, & postquàm negligentia contemptoris ad eius notitiam peruenerit, & eum corrigere, sicut decet, neglexerit, honore suo priuetur: vt scilicet neuter illorū sinè iusta vindicta remaneat. Nos autem Episcopi Euangelica & Apostolica atque Episcopali authoritate seniorem & regni quenlibet potentem si commonitus iuxta Euangelicum præceptum,se suosq; homines corrigere noluerit, & licèt ipse talia non faciat, tamen si sui vel in suo obsequio manentes, talia fecerint, si eos non correxerit, & emendari quæ faciunt, non obtinuerit, eosq; ad pœnitentiam nō perduxerit, ipse excommunicetur secundùm sacros canones, donèc suos homines ad emendationem & pœnitentiam reducat:quia melius iudicauimus illum excommunicari, per cuius *fortiā sui talia faciūt, quàm omnes illos, qui nec Deum timent, nec Episcopos, neque missos Reipublicæ, propter eius *fortiā reuerentur,& excommunicati ipsi non corriguntur, & alios suo morbo inficiunt: quia dicente Apostolo, non solùm qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Non est liber à consensu, qui quod emendare potest,emendare negligit: quapropter sinè dubio peccati se participem facit. Si autem ipse potens vel senior satisfecerit Episcopo, & missis regijs, quia suos homines ad emendationem & ad pœnitentiam nō potest adducere, sed seipsum vult aut à talibus immunem ostendere, aut dignè satisfacere, & huiusmodi maleficos à suo obsequio reijcere, & vt Dei inimicos persequi,tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione soluatur. Et item in capitulis Imperatorū scriptum est: Comites verò ministri Ecclesiæ in eorum ministerijs,& hoc plenius & de nostris, & de se, & de suis hominibus obtinere possint, adiutores in omnibus fiant. Et quicunq; prima & secunda vice de his à comite admonitus, non se correxerit, volumus vt per eundem comitem eius negligentia & ad nostram notitiam perferatur, vt authoritate, quod in nostro capitulari continetur, subire cogatur. Et item de pace in exercitali itinere seruanda vsq; ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quòd quicunque authorem damni sibi illati nominatim cognoscit, vt iustitiam de illo quærat & accipiat. Et item: Si quis in exercitu vel infra regnum sinè iussione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fœnum tollere,aut granum siue pecora maiora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc nè fiant, omnimodò prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptuosè factū fuerit, LX. solidos, si liber est, lit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum XII. testibus se purget. Si verò seruus hoc fecerit, sententiæ capitali subiaceat,& Dominus omnia similia restituat, quia seruum suum non correxit,nec custodiuit, vt talia non perpetraret: quoniam si nosipsos cōmedimus,citò deficiemus. Vnusquisq; tamen custodiat exercitum suum, nè aliqua deprædatio infra regnum fiat. Similiter & collectas,quas *Theodisca lingua herizp appellat, & infractiones immunitatum, & incendia,& adsalituras in domos, & coniurationes,& conspirationes,& seditiones,& raptus fœminarum, sicut & diuinæ & humanæ leges prohibent, & prædecessores nostri reges prohibuerunt firmiter ex banno etiàm & nos prohibemus. Nos quoquè Episcopi, authoritate Dei & sacrorum Canonum, sicut sancti pontifices DCXXX. in Chalcedonēsi cōcilio cōspirationem fieri prohibuerunt: & sicut cætera concilia Episcoporum huiusmodi pernicioſa facta vetuerunt,& nos prohibemus, quia facientes illa per eorum iudicium, qui cum Deo iam in cælo regnant, & à cælesti Ecclesia, & à Christianorum societate separati sunt, nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant,vt sanctę Ecclesię possint readunari. Similiter vt hæc capitula, quæ hic adnotata sunt, ità per hæc & illa omnia, quæ in suprà scriptis locis scilicet in Carisiaco & apud Valentianas collecta & constituta sunt,obseruari præcipimus, & omnes communiter confirmamus. Si autem aliquis quicunque inobediens extiterit, cum summa festinatione Episcopi, comites & missi nostri notum facere curent, vt quantocyùs ad nostram præsentiam illum venire iubeamus, & dignam vltionem secūdùm iudicium fidelium nostrorum sustineat, & si quod abesit,talis emerserit, qui Dei timorem ponat, & ecclesiasticā authoritatem contemnat,&regiā potestatē refugiat,sciat quòd ille*

Rom.1.

ille fuerit, quòd & secundùm canonicam authoritatem ab omnium Christianorum cœtu, & à sanctæ Ecclesiæ consortio, & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali potestate, atq; omniū regni fidelium vnanimitate, sicut DEI & Ecclesiæ inimicus, & regni Dei deuastator,persequetur vsque dum à regno exterminetur. Et si aliquis comes fuerit,qui hoc in suo comitatu fecerit, aut ibi talia increscere permiserit, aut ipse illa non emendauerit, aut nobis nota non fecerit, vt nostra authoritas talia corrigat, sciat quia talem sententiam indè sustinebit, sicut tempore antecessorū nostrorum consuetudo fuit. Episcopus autem secundùm Toletani concilij capitulum septimum, ad quem pertinere noscuntur illi,qui talia cōtra Deum & Ecclesiæ pacem faciunt, si & eos quolibet munere vel fauore aut negligentia admonere noluerit, vt aut reuertentes susciplat, aut contemnentes de Ecclesia reijciat, excommunicatus à collegio cęterorum Episcoporum habebitur, quousquè emēdationis vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur: Quoniam nisi communiter certauerimus, vt in omnibus iustitia & ab omnibus cōseruetur, nec rex pater patriæ, nec Episcopi propiciatores & recōciliatores populi ad salutem æternam, nec qui participatione nominis CHRISTI Christiani vocātur, hoc quod humano ore dicimur,in diuinis oculis esse valemus. Vt autem hæc quæ obseruanda suprà scripsimus ac prenominauimus,nunc & deceterò certiùs & expressiùs à nobis atq; à successoribus inconuulsa seruentur,proprijs manibus his subscribere communi consensu decreuimus,ea cōditione seruata, vtomnis in cunctis ordinibus lex Iuris debiti,& honor ab omnibus obediēter & fideliter cooperante Domino conseruetur. Post hæc omnia relecta & collaudata communi cōsensu decreuimus, vt si aliquis homo propter mala facta, quæ emendare & per legē & per pœnitentiam noluerit,seniorem suū dimiserit, aut ab illo propter hæc iectus fuerit,ab alio nō recipiatur,donèc illa quæ malefecit,emendet & per legalem compositionem,& per ecclesiasticæ satisfactionis pœnitentiam.

NICOLAI PAPAE

PRIMI, ANTIQVA ET INSIGNIS EPISTOla de potestate ac dignitate sedis Apostolicæ,ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum.

NICOLAVS EPISCOPVS sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, omnibus veræ religionis ministris, ac vniuersis orthodoxæ fidei cultoribus, sanctissimis videlicet & reuerendissimis patriarchis, metropolitis & reliquis episcopis, atque cunctis fidelibus, Catholicam duntaxàt cum sede beati Petri pietatem sectantibus, sanamq; doctrinam nobiscum defendentibus, per Asiam scilicet & Libyam constitutis.

QVæ apud Constantinopolitanam vrbem paulò antè gesta sint, vel etiàm nunc gerantur, sanctitatem seu religionem vestram nō credimus ignorare:sed qualiter zelo zelati pro domo DEI, solicitudinem omnium Ecclesiarum secundùm Apostolum circumferētes, nos de his dispoſuerimus,breuiter charitati vestræ his nostri apostolatūs literis intimamus. Et nè aliter synceræ vestræ menti suaderi tentetur, vel aliter quod egimus, vobis subripiatur,veraci relatione & præsentibus vos syllabis edocemus.

Igitur postquàm quidam inuidiæ facibus accensi, & superbiæ fastu arroganter elati, more Iudæorum contra pastorem proprium insurrexerunt, & patriarcham suum, comministrum videlicet nostrum, Ignatium sanctissimum præfatæ vrbis antistitem, ab Ecclesia ipsa, cui iure præsidebat, tyrannicè proiecerūt, Photium quendam ex foro ac seculari militia & habitu, atque à Palatinis ędibus eductum,ac subitò tonsuratum, eidem contra sacros canones Ecclesiæ præfecerunt. Tunc cœpit scandalum & schisma in iam dicta vrbe, & in adiacentibus sibi ciuitatibus non modicum oboriri, alijs quidem Photij promotionem defendentibus, alijs autem hanc, tanquàm inconuicto & superstite Ignatio factam,meritò detestantibus. Tunc inito consilio Imperator Michael, qui & ipse Bardæ patricij versutijs suasus Photij parti fauebat, ad Apostolatum nostrum legatis cum epistolis destinatis,accusationes quasdam aduersùs Ignatium deferentibus, petijt, vt à sede Apostolica missos daremus, qui scandala illa sedarent, & schismata dissiparent. Quō audito, quoniam, sicut à DEO inspirata vestra nouit prudentia, cunctarum CHRISTI ouium cura constringimur, cùm vices ipsius gerimus, cui

Ignatio pulso,photius intruditur.

Hunc Bardam paulopòst interfecit Imperator.

Universidad de Deusto Biblioteca

Johan. 21. Luc. 22. cui specialiter diuinitùs dicitur: Pasce oues meas: & iterùm, Tu (inquit) aliquandò conuersus, confirma fratres tuos: non potuimus dissimulare, non potuimus negligere, quò minùs visitarem' oues dispersas & dissipatas, vel quò minùs cõfirmaremus in fide & bonis moribus fratres nostros & proximos. Et quia inter cętera quę de schismate iam facto Constãtinopolitanæ ecclesiæ, hi, qui missi fuerant, testabantur, maximè eandem ecclesiam ab Iconomachis, rediuiuam contentionem excitantibus, asserebant vexari, Christumque per singula conuenticula blasphemari: duos episcoporum qui nobiscum erant, quique ad hoc tãtùm perficiendum opus idonei nobis esse videbantur, Radoaldum scilicet & Zachariam, vnà cum ecclesia quę apud nos est, datis literis Constantinopolim, tantum nimirùm piaculum execrantes, è latere nostro direximus: nihil eis penitùs iniungentes, nisi vt tantummodò causas Ignatij (qui antè de ecclesia pulsus, quàm ab aliquo accusatus extiterat) diligẽter inuestigarẽt, & sedi Apostolicæ plenè & veraci relatione referrent. Photij verò consecrationem, nõ solùm minimè admittẽdam esse decreuimus, verùm etiàm ipsis legatis nostris, nè cum illo, nisi quasi cum laico, vsque ad notitiam nostrã, communicarent, frequenti ac omnimoda inssione præcepimus: solùm scilicet eis, de venerabilibus Domini nostri Iesu Christi, eiusque genitricis semper virginis Mariæ, ac sanctorum ipsius imaginibus quicquid quæstio afferret, iustè ac piè diffinire licentiam dantes. At illi euntes, spretis nostris ac contemptis epistolis, sibi à nobis coram tota Ecclesia nostra datis: immò postposito timore Dei, sicuti posteà claruit, in contrarium verterunt omnia, quæ sibi fuerant imperata. Veniquè & cum Photio adultero ac ecclesiæ inuasore atq; neophyto, quod sibi multipliciter prohibitũ fuerat, inter sacrosancta mysteria communicauerũt. Et Ignatium virum sanè ac sanctum, ac per 12. annos innocenter ecclesiam Dei regentem, & nobiscum & vobiscum atque cum vniuersali & orthodoxa Ecclesia communicãtem, Græcorũ factioni perniciosissimæ cõcinentes, damnauerunt: & sacerdotalibus infulis expoliatum, ab ecclesiæ regimine modis omnibus expulerunt. Quæ sanctæ vestræ in Christo fraternitati & piæ generalitati, quia contra nostram fuerint gesta dispositionem, iamdudùm significauimus.

Legati sedis apostolicę.

Legati veniunt cõtra sua mãdata.

¶ Porrò præfati missi nostri, tandèm reuersi, nil aliud renunciouêre: nisi depositum Ignatium, & Photium in sede Constãtinopolitana firmatum. Post duos verò dies legat' à nobis Imperialis, nomine Leo à secretis, susceptus, duo volumina obtulit: quorum vnum depositionis Ignatij gesta continebat, alterum autem de sanctis habebat imaginibus acta. Detulit prętereà idem Leo imperiales literas, deprecantes, quatenùs & in depositiõe Ignatij, & in confirmatione Photij, consensum prębere mus & subscribere mus. At nos diuina docente gratia, dum idem adesset legatus, conuocata tota, quę apud nos est, Ecclesia, decreuimus & statuimus atque professi sumus, coram ipso & coram omni Ecclesia Dei, sicut & profitemur, nos pro deiectione Ignatij vel cõsecratione Photij, nunquàm consensisse, nunquàm consensuros esse. Et his sæpiùs dictis, & palàm annũciatis, ęque in apostolatũs nostri epistolis taliter insertis, & eidem Leoni à secretis, Imperatori Michaeli vel Photio ad deferẽdum datis, hũc à nobis absoluimus.

¶ His ità vestræ synceræ religioni ostensis, quæ scripta per singula tẽpora pro hac re miserimus, singulatim huic scripto inferiùs annexa demõstrant. Primo etenim loco, nostri apostolatũs habentur epistolę ad Michaẽlem pijssimum Imperatorem, & ad Photium ecclesiæ Constantinopoleos inuasorem, per Radoaldum & Zachariã trãmissæ. Secundo loco cõtinetur satisfactio nostra, cuius textum vestræ à Deo conseruandæ generalitati dudùm transmisimus. Sed ignorantes, vtrùm ad vos vsque fuerit delata, idcircò hanc vobis denuò mittendam existimauimus, qua nõsse valeatis, quę fuerit super hoc negocio nostra voluntas. Tertio loco posita est epistola, quã per Leonem à secretis, imperialem videlicet legatum, de quo superiùs diximus, post reuersionem missorum nostrorum sępè fato Michaẽli Augusto direximus, & ad Photium alteram. Prætereà quæ subsequunt, eo sunt ordine huic inserta volumini, quo per singula tempora gesta vel missa fuisse noscuntur.

NICOLAVS EPISCOPVS seruus seruorum Dei, pijssimo & dilectissimo filio, superatori gentium, atque tranquillissimo Imperatori Michaeli à Deo protecto semper Augusto.

PRoposueramus quidẽ, antequàm Michael gloriosus protospatari' legatus vester Romã veniens, epistolam nobis claritatis vestræ detulisset, talia vobis scripta p missos nostros, quæ iam & parata erant, transmittere, quatenus gratissimus filius à diligẽte patre, ac Dei cultores Imperatores, à Sedis Apostolicæ præsulibus soliti erant susceipere. At verò præfato viro perueniente, epistolamq; nobis vestræ gloriæ, quæ tota blasphemijs, tota erat iniurijs plena, porrigẽte, mutata est in luctum cithara nostra, & organũ nostrũ in vocem flentium: Quoniam expectauimus

Matt. 5. mus tanquàm de bona vite vuas, susceipimus autem labruscas. Ideoq; mutauimus stylum, & ostenso vulneri congrua præuidimus adhibere medicamenta.

Igitur ad potentiam vestram, inspirante Domino scripturi, nostræque mentis affectus industriæ vestræ referaturi, necnon & pro sancta Ecclesia Catholica & Apostolica (cuius nos præcipua cura, & quotidiana 2 Cor. 11. secundùm Apostolum solicitudo cõstringit) apud vos interuenturi, & epistolæ vestræ assertionibus (prout Dominus posse & nosse dederit) responsuri, nihil opportunius, nihil aptius, nihil profectò salubrius arbitramur, licèt vos à conuicijs inchoasse Prouer. 8. 9. tis, quàm præ omnibus flagitare suppliciter eum, per quem reges regnant, & legum cõditores iusta decernuut, & in cuius manu corda sunt regum, & ex quo regnat omnis qui piè regnat, & imperat omnis, qui eidẽ Regi regum & Domino dominantium nõ repugnat: nominum videlicet nostrum Iesum Christum, cui omnis rationabilis creatura ministrat, nimirùm cui & insensibiles venti & mare imperanti obediunt, quatenùs & labia nostra ad annunciandum laudem suam aperiens, dilatatum quoquè os nostrũ pastu doctrinæ salutaris adimpleat: & quæ per nostri apostolatũs officium aut nibus vestris exteriùs dicimus, per se quoquè nutu suæ adspirationis interiùs mentibus vestris adspiret: quia incassùm terra cordis vomere nostræ linguæ proscinditur, nisi cælestis roris adspersione intrinsecùs infundatur. Deus est enim qui incrementum dat, & qui docet hominem scientiam.

Psal. 17. Putas, Imperator, nõ benè facimus, quòd vos ab iniurijs scribentes inchoaueritis, nos ab orationibus: vos à conuicijs in nos, immò contra primam & magistram Ecclesiarum omnium loquentes, exordium feceritis, nos in laudibus & in nomine Domini, ad potentiam vestram sermonem habituri os aperuimus? Videmus enim gigantem allophylum contra puerum sanctum & citharœdum nostrum Dauid, furore plenum, & blasphemias eructantem, primo impetu populo DEI terrorem non modicum intulisse. Sed expecta paululùm, & ecce illum videbis in nomine Domini percussum: & iam dicto hymnidico & laudes & psalmos ac orationes Domini maiestati humiliter effundẽte, gladio suo prostratũ. Et quidem nos, iniurias nobis specialiter irrogatas, & maximè pro iustitia laborantibus, & à iustitiæ impugnatoribus ingestas, libenter ferimus. Discipuli enim summus illius, de quo apostolorum princeps ait: Qui cùm malediceretur, non remaledicebat: & cùm pateretur, non comminabatur. De talibus enim veritas loquitur: Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Et rursùm: Eos, qui propter nomen illius persecutionem & maledicta toleraturi erant, beatos esse pronunciat, dicens: Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùs vos, mentientes, propter me. Vbi ergò, teste conscientia, Deus in causa est, ibi omninò beatitudo speranda: & vbi mendacium sæuit, ibi conuicia nulla timenda. Sicut ergò nos propter Deum, etiàm à non vera dicentibus, iniurias nobis illatas, æquanimiter ferimus: ità quoquè oportet pietatem vestram sacerdotibus, qualescunque sint, propter eum cui deseruiunt, reuerentiam potiùs quàm iniurias exhibere. Sed de his iam cum sancto papa vobis loquamur Gregorio. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliquandò dij, aliquandò angeli vocantur. Nam & per Mosen de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: Applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes. Et rursùm scriptum est: Dijs nõ detrahes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Quid ergò mirum, si illos imperialis pietas honoret, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiàm appellat Deus? Ecclesiastica quoquè testatur historia, quia cùm piæ memoriæ Constantino principi scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accepit, & eosdem qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos dij estis, à vero Deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras disponite, quia dignum non est, vt nos iudicemus deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate, q̃ illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant. Et tamẽ eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes honoret, dum pagani (vt prædiximus) principes honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruiebãt? Hæc ergò non tantùm specialiter, quãtùm generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniam adhuc nescimus, quis in terribili Dei iudicio qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: Nolite iudicare ante tẽpus, donèc veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hoc tamẽ breuiter dicimus, quia licèt peccatores & indigni, plùs tamen de venturi Domini misericordia, quàm de vestra pietate præsumimus. Nam sunt multa, quæ de

Exo. 22.

Malac. 2

Hist. Ecclesiast. li. 10. cap. 2.

1. Cor. 4.

iudicio illius homines ignorant. Quia fortassè quæ vos laudatis, ille reprehendit: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Non ergò quales sint sacerdotes Domini, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnopere præuidendum. Nec in vicarijs B. Petri Apostoli vobis est attendendum, qui sint, sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Neq; enim illos inferiores dicetis scribis & pharisæis, sedentibus super cathedram Mosis, de quibus Dominus præcepit, dicens: Quæcunq; dixerint vobis, obseruate & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere. Ergò Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Mosis sedebant: quanto potiùs his, qui super cathedram Petri residēt, esse existimetis obaudiendum? Et si illorum non opera, sed dicta facere & obseruare iubet: quàto potiùs horum, quicunque sint ipsi, dicta & monita custodienda sunt & amplectenda? Quid autem vobis mali volumus? Quarè frustrà indignamini, & contra Euangelium, quod dicit: Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis: nos leuitatis nomine lacessendos opinamini, vobis nihil nisi quod est salubre, nihil nisi quod sit DEO acceptum, offerre studentes? Scimus tamen nos à phreneticis, quos portamus, & sputa perpeti, & colaphis cædi: & eis, quod ad salutē pertinet, nihilominùs exhibere.

Non quales.

Matt. 23.

Matt. 5.

Nam & eorum loco per abundantiam gratiæ Dei sedemus, qui propter veritatem laborantes, à Constantinopolitanis sæpè talia pertulerūt, qualia nunc nos ferre dinoscimur, quæ sufficienter, vbi opportunitas exegerit, ostēdemus in subditis. Neq; enim fas esse iudicamus, vt ad imitationem inferiorum ac infirmorum, tales nos finamus credi, quales à vobis cernimur prædicari, exemplum sequentes Saluatoris, qui cùm à Iudæis, Dæmonium habes, audiret: hoc, humiliter dicens, Ego dæmonium non habeo, refutauit. Ità quoquè nos, cùm de nobis quæ vera non sunt audimus, veraci ac rationabili responsione à nobis illa remouere satagimus. Veruntamē, quæ ad Ecclesiæ Romanæ iniuriam, quæ ad ipsius priuilegiorum imminutionē, quæ ad sedis Apostolicę præsulum derogationem scripsistis, quanta possumus constantia retundemus, & nullis terroribus nec vllis detractionibus vestris repressi, quanta possumus virture destruere, vtpotè veritatis inimica, studebimus. Dixistis enim, quòd nullus antecessorum nostrorum à sexta synodo meruerit à vobis, quod nos meruisse dinoscimur. Quid tamē meruerimus, euidēter nullatenùs indicastis, nisi fortè literas prædicatorias hoc dicto velitis intelligi, nos à vobis nunc tantùm meruisse suscipere à sexta synodo, propter aliquod dogma vel disciplinam quamlibet ecclesiasticam: & hoc dicitis, quasi nostrum fuerit opprobrium, eò quòd sedem Apostolicā in nullo quęrere antecessores vestri dignati fuerint, cùm magis eorum fuerit dedecus, quia per tot annorum curricula diuersarum hæreseon morbis languentes, medicinale remedium non quæsierint: quin potiùs medicinam sponte à nobis sibi porrectam, quasi desperati, vel quasi cor impœnitens gerentes, ab ipsis faucibus proiecerint, dum tantæ salutis oblatæ ministros duplici modo interemerint. Quoniam aut participes illi sui erroris effectos, spiritaliter occiderūt, sicut tempore reuerēdæ memoriæ Cononis papæ contigit, qui post sextam synodum extitit: aut certè corporaliter illos non consentientes sibi, necauerunt, sicuti sub venerabili papa Gregorio factum est, qui post sextam synodum fuit, quandò pro zelo fidei & sanctarum imaginum reuerentia, religiosi viri ac Dei famuli directi, in exilium missi sunt, & bona cōfessione, huius mundi finierūt vitam. Deniquè à sexta synodo Imperatores aut hæretici, aut (licēt perpauci) catholici fuerunt. Et hæretici quidem, si mittere ad nos dedignati sunt, non est mirum. Nouerunt enim, per gratiam Dei se nos nunquàm penitùs sibi sociaturos. fuit autem, quādo nos sibi sæpè sociari tentātes, cum magno sunt dedecore & opprobrio repulsi, & digna cōstantia à nobis, & non à Cōstantinopolitana Ecclesia, crebrò retusi. Quandò verò Catholici fuerūt, & pium dogma vel Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrū præsidium quæsierunt, sicut synodus sub Cōstantino & Irene facta, indicat. In cuius initio, id est, in epistola beatæ memoriæ præsulis Adriani, quātùm idem pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidā subitò tonsurantur, & in episcoporum numerum exacerbatè prosiliunt, damnauerit, si diligenter inquisieritis, profectò inuenietis: Si tamen non falsata, Græcorum more, sed sicut à sede missa est Apostolica, penès Ecclesiam Constantinopolitanorum hactenùs perseuerat. Et epistolæ diuersæ sanctissimis pontificibus, Leoni scilicet & Benedicto decessoribus nostris missæ, testantur.

Ioan. 8.

Cōstantia pontificis.

Vide Platinam in Sergio 2. & Greg. 2.

Imperator vel Constantinus.

Ergò cùm ità sint hæc, quæ de multis partim commemorauimus, nō iam verum est illud, quod dicitur, à sexta synodo non nos meruisse suscipere, quod nunc à vobis ipsi meruimus. Prætereà scriptistis, iussisse vos, quosdam, qui sub nobis existunt, mitti ad vos, quod longè est à piorum Imperatorum affectu, quorum sicut locum tenetis, vtinàm ità & pietatem sectemini. Quod lōgè, inquam, est à principibus, sedis Apostolicæ reuerentiam obseruantibus. Nō quippe hoc dicit Honorius, qui reuerendo præ-

suli Bonifacio scribit, dicens: Petimus, vti quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac votum suum circa salutem atq; imperium nostrum dignetur impendere. non, inquā, hoc dixit Valentiniani & Martiani pia dualitas, ad B. papam Leonem scribens: Et tuam, inquiens, sanctitatem, principatū in episcopatu diuinę fidei possidentem, sacris literis in principio iustum credidimus alloquendam, inuitanses atq; rogantes, vt pro firmitate & statu nostri imperij æternam diuinitatē tua sanctitas deprecetur. Nō hoc dixit Iustinianus, qui dicit S. papæ Ioanni, etiàm promulgatis legibus id interserens: Petimus vestrum paternum affectum, vt vestris ad nos destinatis literis, manifestū nobis faciatis, quòd oēs qui prædicta rectè cōfitētur, suscipit vestra sanctitas, & eorū qui Iudaicè ausi sunt rectam denegare fidē, condemnat. Et rursùs: Petimus, inquit, vestram beatitudinē orare pro nobis, & DEI nobis acquirere prouidentiam. Non hoc dicit Constantinus, qui Dono papæ scribens, etiàm iurando benignitatem & honorem circa sedem exhibet Apostolicam, in his verbis: Per Deum, inquiens, omnipotentē nō est apud nos partis cuiuslibet fauor, sed equalitatem vtrisq; partibus conseruabimus, nullatenùs necessitatem facientes in quocunq; capitulo eis qui à vobis diriguntur quoquo modo, sed & omni honore cum cōpetentū munificētia & susceptione dignos eos habebimus. Et si quidem vtriq; cōuenerint, eccè benè. Sin autē minimè conuenerint, iterùm cum omni humanitate eos ad vos dirigemus. Et post pauca: Inuitare eū & rogare possumus ad omnē emendationē & vnitatē oīm Christianorum, necessitatem verò inferre nullatenùs volumus. Non hoc alius Constantinus & Irene Augusti dicunt, qui ad Adrianū papā scribentes, aiunt: Rogamus vestram paternā beatitudinem, magis quidē nōs Deus rogat, q vult oēs hoīes saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, vt & ipsam et nullā tarditatē faciat, sed ascendat huc. Et paulopòst: Si nō potuerit, inquiūt, ascendere huc, eligat viros precioſissimos, & dirigat vnà cum syllabis, &c.

In codice de summa Trinit. l. Nos sed. domus.

Imperat. Constantinus, quām à priorum Imperatorū pietate in hac re differatis, & quàm vox vestra ab eorū discrepet diuinitùs inspirata modestia? Illi quippe, petim⁹, inuitamus, ac rogamus, eccè sparsim ad sedis Apostolicæ præsules, sed pari pietate clamant. Vos autem quasi nō manſuetudinis & reuerentiæ, sed solius imperij eorum hæredes effecti, & in causa pietatis illos imitari nolentes, præcepisse, iussisse, ac imperāsse vos, vt quosdā subiectorū nostrorum ad vos mitteremus, asseritis. Et hoc ipsum vos quidē egisse (nescimus, cuius instigationibus fascinati & ob-

liuioni traditi) dicitis. Porrò factū à vobis, nulla recordatione recolimus. Nusquàm enim nobis tale qd iussisse vos, ni fallimur, hactenùs reminiscimur. Nusquàm vos ad tantā circa sedē B. Petri apostolorū principis irreuerentiam deuenisse cognoscimus. Reuoluentes enim epistolā, quam tunc per venerabiles episcopos & Arsam virum gloriosum spatarium miseratis, nil iussisse vos nobis, sed potiùs obsecrāsse atquè rogāsse nos omninò reperimus. In quo datur intelligi, cùm nunc aliter perhibeatis, aut vos oblitos eorū fuisse, quæ antè miseratis: aut certè pœnituisse pro his, quæ humiliter petiueratis.

In tantam verò furoris abundantiā prorupistis, vt linguæ Latinæ iniuriam irrogaretis, hāc in epistola vestra barbarā & Scythicam appellātes, ad iniuriam eius qui fecit eam. Omnis enim operis derogatio, ad opificis redundat iniuriam. O furorē, qui nec linguæ nouit parcere quam deus fecit. Et quæ inter cæteras, in nomine Dñi, hortante Apostolo, cōfitetur, quia Dñs noster Iesus Christus in gloria est DEI patris: & quæ cum Hebræa atq; Græca, in titulo Dñi à reliquis discreta, insignem principatū tenens, omnibus nationibus prædicat IESVM NAZARENVM REGEM IVDAEORVM. Quē titulum multi Iudæorū corrumpere voluerūt, sicut vos nunc huius celeberrimæ linguæ tentatis insigne destruere, sed minimè potuerunt. Scriptum quippe diuinitùs in lib. Psalmorum fuerat, Nè corrumpas tituli inscriptionem. Verùm quia Christiani sunt, quorum linguam barbarā vel Scythicam appellatis, gloriam vestrā quarè nō pudeat, obstupescimus. Cùm enim barbari omnes & Scythę vt insensata animalia viuant, neū verum nesciant, ligna autē & lapides adorent, in eo ipso quo verum Deum colit lingua Latina, quantùm barbarā vel Scythicā linguam antecedat, agnoscitur. Iam verò, si ideo linguā Latinam barbarā dicitis, quoniam illam non intelligitis: vos considerate, quia ridiculum est vos appellari Romanorum Imperatores, & tamen linguam nō nōsse Romanā. Ad extremum autē, si iam sæpè nominatam linguam ideò barbaram nuncupatis, quoniam à translatoribus in Græcam dictionē mutata, barbarismos generat, non linguæ Latinæ, sed culpa est (vt opinamur) interpretū, qui quādò necessè est, nō sensum è sensu, sed violenter edere verbum conantur è verbo. Eccè enim in principio epistolę vestrę, Imperatorem vos nuncupāstis Romanorum, & tamē Romanam linguam barbaram appellare non veremini. Eccè quotidiè, immò verò in præcipuis festiuitatibus, inter Græcam linguam velutì quiddā precioſum, hanc, quam barbaram & Scythicam linguam appellatis, miscentes, quasi minùs decori vestro faci-

Imperat. linguam Latinam pscindit.

Phil. 2.

Ioan. 19.

Psal. 56. 57. & 58.

Vsus Latinæ linguæ apud Græcos.

tis, si hac etiàm non benè ac ex toto intellecta, in vestris obsequijs ac officijs nō vtamini. Quiescite igitur vos nuncupare Romanorum Imperatores, quoniam secūdùm vestram sententiam barbari sunt, quorum vos Imperatores esse asseritis. Romani qppe hac lingua, quam barbaram vos & Scythicam vocatis, vtuntur. Quiescite iam, vt potè tantæ detestationis dictionem in vestro palatio memorare. Et adhuc si plenitèr illam execramini, etiàm ab Ecclesijs vestris remouere satagite. Istius enim dictione linguæ Constantinopolitana Ecclesia lectionem Apostolicam & Euangelicam in stationibus fertur primitùs recitare, sicque demùm Græco sermone, propter Græcos vtiquè, ipsas lectiones pronunciare. Sed quia tantùm hæc impietas Ecclesiæ Constantinopolitanæ hactenùs defuisse putatur, vt tota ibidèm nequitia suppleat, hoc restat à vobis solummodò perficiendum. Verùm de hoc nos respondisse sufficiat, non tam iniuriam linguæ defendere procurantes, quàm mutatæ mētis vestræ inconstantiam exaggerantes.

Causa Ignatij.

Cæterùm dicitis, non ideò ad nos misisse vos, vt secundum iudicium Ignatius sustineret. Ad quod veraciter respondemus, ideò vos misisse proculdubiò, quia posterior hoc probat euentus. Nisi enim voluissetis, nec id fieri sineretis. Immò nos, vt veriùs dicatur, non ideò misimus, vt interim quodlibet Ignatius frater & coëpiscopus noster subiret iudicium: sed vt causa illius diligenter inuestigata, & ad liquidum reperta, (iuxta illud beati Iob, dicentis: Causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam) plena nobis ac incunctanti relatione patesceret, sicq; demùm iuxta sacros canones, missorum nostrorum relationibus certificati, si decerneremus mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicarent, habentes nostram authoritatē, à quo destinarentur, esse in nostro arbitrio. Si verò crederemus episcopos sufficere, vt negocio terminum imponerent, faceremus, quod sapientissimo iudicio iudicaremus. Si autem Ignatius (vt fertis) iam iudicatus erat, quam ob rem illum secundo iudicio subijci voluistis, contra illud quod scriptū est, Non iudicabit dominus bis in idipsum? Sed in hoc manifestè datur intelligi, non vos bonam conscientiam gessisse, quandò iteratò illum ad tribunalia concilia pertraxistis, sed quasi non perfectè neque legitimè depositum, presentia missorum nostrorum, tanquàm maioris authoritatis existentium, damnationi subijcere contendistis. Dicentes verò, quòd synodicè fuerit condemnatus: fortassè, quia non addidistis, canonicè, diuinitùs actum est. Congregatio enim malignantiū, non canō iustè iudicantium, illum damnationi subegerat, imiob 29. Naum. 1.

mò verò afflictioni & tribulationi subdiderat.

Etenim illi qui tunc conuenerunt contra iam dictum venerabilem virum, aut suspecti, & abs|herì & nudiustertiùs inimici eius erant, aut excommunicati, aut depositi, aut subiecti ipsius, aut certè inferioris dignitatis extiterunt. Quorū omnium nullus personam legitimorū iudicum habere sinè dubio poterat vel accusatorū. in omnibus dūtaxàt negocijs, quæ singulatim (deo docente) ac summatim omnia ità se habere, monstrare conabimur. 3.q.1.c.5

Igitur quia suspecti & inimici iudices esse non debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exēplis. Nam quid gratius & amabili? dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum commiserit, quem ledere fortè voluerit? Quod prouidè Cōstantinopolitana synodus canonū suorum sexto dinoscitur prohibere capitulo. Quod tamen non apud nos inuenitur, sed apud vos haberi perhibetur. Verùm nouimus nos, apostolicis imbuti documentis, etiàm sententijs vti paganorum: quanto magis Christianorum atq; Catholicorum, & cōtra ipsos, quorum nec vitam sequimur, nec mentē erroneam imitamur? Denique Apostolus Paulus de libris paganorum aliqua in suis scriptis posuit, vt est illud ad Titum: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Et in Actibus Apostolorum de Deo ait: In quo viuimus, mouemur, & sumus. Nunquid ideò etiàm cuncta recipienda sunt, quæ cum his pariter sunt prolata? Ait autem prædictus canō: Quoniam multi ecclesiasticum ordinem confundere ac subuertere volentes, amore inimicitiæ & calumniosè causas quasdam contra dispensatores Ecclesiarum orthodoxos Episcopos cōfingunt, nihil aliud quàm fœdare sacerdotum existimationes, & turbationes pacatorum populorum conficere conantes: propter quod placuit sanctæ synodo episcoporū, qui Cōstantinopolim concurrerunt, nè sinè discussione admittantur accusatores, nec omnibus permittatur accusationes facere contra dispensatores ecclesiarum. Veniamus ergò & ad S. Chalcedonensem synodū, & quid nobis de Athanasio Perrenorum episcopo referat, audiamus. Is em̄ antistes tertiò euocatus ad synodum, quia non occurrit, à patriarcha suo canonicè cōdemnatus extiterat. Sed solùm quia cùm vocaretur ad synodū, quòd inimicus suus esset ipse qui iudicabat, clamauit, à S. Chalcedonensi synodo, ad causas illatas sibi examinandas, reseruatur. Et nisi denuò cōuincatur, recipere ecclesiam propriam iudicatur. Quòd si Athanasius à patriarcha suo depositus, qa de inimicitia ipsius conquestus est, iteratò ad iudicium renouandum dirigitur, & nisi manifesta sibi officiunt

officiant crimina, sue reddi Ecclesiæ precipitur: quanto magis Ignatius, qui non à patriarcha, sed ipse potiùs existēs patriarcha, minimè debuit ecclesia propria, inimicis & suspectis iudicibus decernentibus, expoliari? Quod quanuis factum sit, multo magis quàm Athanasius, inimicorum soluto iudicio, sua oportuerat ab Ecclesia recipi.

Galesius. 1.q.1. Veniat & facundissimus noster papa Gelasius, hæreticorū expugnator fortissimus: & quod de Cōstantinopolitanis, more solito tunc ægrotantibus, dixit, etiàm nunc nocuisse edisserat: Quæro (inquit) tamen ab his, in diciū quod prętendunt, vbinàm possit agitari? an apud ipsos, vt ijdem sint inimici testes & iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negocia. Quod si iudicio, vbi ijdem sunt inimici qui iudices, nec humana debēt committi negocia: quanto minùs Diuina, id est, ecclesiastica? Qui sapiens est, intelligat.

Et reuerà hinc Iustinianus Imperator pius, legibus suis promulgāsse dinoscitur, dicens: Liceat ei, qui suspectum iudicem putat, antequàm lis inchoetur, eum recusare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodò naturale est, suspectorum iudicum insidias declinare, & inimicorum iudiciū semper velle refugere.

Hinc S. Athanasius inimicorum sæpè declinauit insidias, hinc S. Ioannes Os aureū, concilij cōtra se congregati renuit intrare collegiū. Quinimmò hinc & psalmista Dauid, & Helias eximius prophetarum, Saulis vel Achab refugiunt prorsùs insanium.

Quòd autem hi, qui à iam fato fratre & comministro nostro Ignatio depositi, excommunicati vel anathematizati fuerant, nullam aduersùs eum, damnationem intorquere potuerint, ex prolato secūdę vniuersalis synodi capitulo declaratur, cùm dicitur: Si verò Ecclesiasticum fuerit crimen, quod Episcopo illarum extiterit, tunc probari oportet accusantium personas, vt primò quidem hereticis non liceat accusationes contra orthodoxos Episcopos pro ecclesiasticis negocijs facere. Sed nè hos hæreticos esse denegetis, audite sequentia: Hæreticos autem (inquiunt) dicimus, tam eos qui olim ab Ecclesia piecti sunt, quàm qui post hæc à nobis anathematizati sunt. Porrò, si adhuc nec sic creditis, audite quod subditur: Præter hos autem, aiunt, & eos qui fidem quidem sanam simulant cōfiteri, schismaticos etiàm & eos qui seorsum à communicantibus nobis Episcopis collectas faciunt. Deindè verò & si quidā ab Ecclesia super causis quibusdam reprehensi fuerunt, & proiecti aut excommunicati, siue ex clero, siue ex laicali ordine, nec his licere accusare episcopum, antequàm proprio crimine primitùs exuantur. Similiter autē & eos, qui sub accusatione priori consistunt, non antè esse acceptabiles in accusatione episcopi aut aliorum clericorum, quàm innoxios semetipsos illatorum ostenderint criminum.

Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis. Prætereà quis de confidentibus ibidèm, nō de prędictis extitit hęreticis atq; schismaticis? Nónne Gregorius Syracusanus, milliès cōdemnatus? Nónne Eulampius, Petrus, item Petrus, qui pro nefandis actibus suis, & ore cōfessis, depositionē, deindè anathema inciderunt? Et alij quos enarrare longissimū est. Eccè quales inter cæteros erāt, qui contra præfatam regulam 150. patrū, os contra venerandum patrem suum aperire nō sunt reueriti. Et cùm essent ligati, ligare: & cùm essent mortui, & in suis penetralibus iā fœtidi, virum per totum mundum redolentē mortificare conati sunt, & malæ opinionis nidoribus adspergere tentauerunt.

Sed iterùm videte Romanę sedis pontificem, à vobis quidem derogatū, sed à totius Christianitatis vnanimitate veneratū, & magnæ synodi Ephesinæ præsulem Cælestinū, quid sentiat de his, qui depositi & excommunicati à Nestorio fuerant, postquàm depositus coram oculis summi arbitri iam esse credebatur. Et multo magis hoc de fratre & consacerdote nostro Ignatio esse censendum arbitramini, qui non à prælato quolibet, sicut isti, sed à se deiectis talia pertulit. Ait enim, Episcopis Orientalibus scribens: Si quis verò aut ab episcopo Nestorio, aut ab alijs qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excōmunicatus vel exutus est seu antistitis seu clerici dignitate, hunc in nostra cōmunione & durasse & durare manifestum est. Nec iudicamus eum remotum, quia nō poterat quenquam eius remouere sentētia, qui se iam præbuerat ipse remouendum. Item idem ad clerū Cōstantinopolitanū: Apertè (inquit) sedis nostræ sanxit authoritas, nullum siue episcopum, siue clerum, seu professione aliqua Christianū, qui à Nestorio vel eius similibus, ex quo talia prædicare cœperūt, vel loco suo vel cōmunione deiecti sunt, vel deiectum vel excōmunicatum videri. Sed hi omnes in nostra communione & fuerunt, & hucusquè perdurant: quia neminem vel deijcere vel remouere poterat, * quia prædicans talia titubabat. Verba Cęlestini papæ. 24.q.1. Ait cū 2. seq. * qui

Intellexistisne Imperator ex superiùs memoratis, nō potuisse (vt nunc dicamus) prælatum suum, saltem quemlibet remouere, qui fuerant olim ipsi remoti? nec deijcere quenquam, qui fuerant iam antè prostrati? Ad infirmandā quoquè sentētiam damnatorum, etiàm illud valere credimus, quòd sancta synodus ad præfatū papā, quæ apud se gesta sunt referēs, pro Ioānis Antiocheni amputanda antistitis exaggerata præsumptione

ptione,quosdam eorum, qui contra S.Cyrillum & Memnonem latrabãt, sinè ciuitatibus, vagantes aũt & Ecclesias nó habentes,alios verò ante multos annos pro acerbis causis depositos,à suis metropolitis inter alios plurimos fuisse suggessit. Quibus per omnia vestrates(vt ità dicamus) depositores Ignatij, comparari plurima ex parte non immeritò possunt. Ibi nanq; & sinè sedibus, & vagi, atq; pro suis acerbis facinoribus à proprijs metropolitis inuenti sunt episcopatu priuati: ibi etiàm communione extorres,& anathematis damnationis consortes fuisse probantur.

Distin.72. cap.3. Vndè miramur, quomodò excõmunicati ad iudicandũ recepti sint, cùm secundùm Apostolicos canones, sinè cõmendaticijs literis in cõmunione sola recipi prohibeantur. Absurdum etenim est,vt cui nõ licet etiàm cum minimis,iuxta sacras regulas, cõmunicare, liceat,penès vos etiàm de maioribus iudicare. Sed iam de hoc plenissimè,DEO auxiliante, dicamus, & quòd à subiectis suis prælatus non debeat sui dispendium perpeti,aut calumnijs impeti,demonstremus.

Episcopus à subditis suis iudicari non debet.

Quod quia Ignatius frater & coëpiscopus noster iniquè pertulit, omni lamentatione plorandum est. Et certè patres à filijs
Exodi 20. honorari, non solùm diuinis, verùm etiàm humanis legibus præcipitur. *Et si hoc carnales,quanto potiùs spiritales,digna penitùs à filijs debent veneratione potiri? Quãto em̃ spiritus carne præcellit, tanto magis ea quæ sunt spiritalia, carnalibus oportet omnibũs anteponi. Verùm si hoc Ignatij subditi dedignati sunt attendere,saltè scelus Iudęorũ in Christũ patratũ perhorruissent cõmittere, nec acuerent linguas suas
Psal.56. & 63. aduersùm patrẽ ac magistrũ suum ipsi sicut serpẽtes, nec esset gladius in labijs eorum, nec fierent dentes eorũ arma & sagittæ, & lingua eorum machęra acuta,formidantes scilicet, nè de se Solomon sapiẽtiss. dixisse
Prou.30. videretur: Generatio quæ patri suo maledicit.Et rursùs:Generatio quę pro dentib⁹ gladios habet,& cõmandit molaribus suis. Et iterùm: Oculũ, qui subsannat patrẽ,effodiant eũ corui de torrẽtibus,& comedãt
Gen.9. illũ filij aquilę. Deniquè si Cham vidẽs patris verenda,risit potiùs q̃ (vt cæteri)cooperuit, maledictionẽ in filio percepisse legit: quanto potiùs hi, qui verecundiam patris, nõ solùm (si quælibet fuit)minimè cooperuerunt,sed & riserũt,& falsò ad subsannationẽ sui moris homines ꝓuocauerũt, atq; (quod est deterius) patẽter cõtra ipsum de pharetra iniquitatis suę sagittã iudicij ꝓduxerunt? Nõ sic ecõtrà filij sobrij,nõ sic, sed
Moral. li. 25.cap.22. auersi,operuerunt. Quod moraliter egregius doctor papa Gregorius interpretatus,
Ibidẽm. ait: Auersari dicimur, quod reprobamus. Quid est ergò, q̃ filij verecunda patris,su-

periecto dorsis pallio, auersi veniẽtes operiunt,nisi quòd bonis subditis sic præpositorũ suorũ mala displicent, vt tamẽ hæc ab alijs occultentur? operimentum auersi deferũt,quia dijudicantes factũ, & venerãtes magisterium, nolunt videre quod tegunt.

Sed hæc dicentes, nolite æstimare nos, Distin. 21. Nolite.
cuiuscunq; proximorum nostrorum quæ sunt digna reprehensione, velle defendere: sed quòd ità velim filios circa spiritalẽ patrem, & discipulos erga magistrum, deuotos ac sobrios esse, vt nulla penitùs temeritate ad eorum vitam,vt non dicẽdi, iudicandam,sed nec saltem tenuiter reprehendendam,prosiliant. Quoniam docente Lib. Regu-
præfato papa in libro Regulæ pastoralis, rali p. cap.
Admonendi sunt subditi, nè præpositorũ suorum vitam temerè iudicent, si quid eos fortassè agere reprehensibiliter vident, nè vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulsum in profundiòra mergantur. Admonendi sunt, nè cùm culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic quæ valdè sunt eorum praua,apud semetipsos dijudicent, vt tamẽ Diuino timore cõstricti,ferre sub eis iugũ reuerentiæ non recusent.

Quod meliùs ostendimus,si nauid factũ Dauid no
ad mediũ deducamus. Saul quippe persecutor,cùm ad purgandũ ventrem spelunca fuisset ingressus, illic cum viris suis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore persequutionis eius mala tolerabat. Cumq; eũ viri sui ad feriendum Saul incenderẽt, iregit eos responsionibus, quia manum mittere in Christum Domini nõ deberet. Qui tamen occultè surrexit, & oram chlamydis eius abscidit. Quid enim per Saul, nisi mali rectores? Quid per Dauid, nisi boni subditi designãtur? Saul igitur ventrẽ purgare, est prauos præpositos conceptam in corde malitiam, vsq; ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia, factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen Dauid ferire metuit,quia pię subditorum mentes ab omni se peste obtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiàm cùm de imperfectione reprehendunt: qui etsi quandò pro infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quædam atque exteriora mala præpositorum, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt: quia videlicet,dum prælatæ dignitati saltem innoxiè & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem fœdant. Sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissimè vel de reuissima verbi laceratione reprehendunt. Vndè benè & illic scriptum est: Post hæc Dauid percussit cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. Facta quippe præpositorum, oris gladio feriendo non

non sunt,etiàm cùm rectè reprehendenda iudicantur. Si quandò verò contra eos vel in minimis lingua labitur,necesse est, vt p afflictionẽ pœnitentiæ cor prematur, quatenùs ad semetipsum redeat:& cùm præpositæ potestati deliquerit,eius contra se iudicium,à quo sibi prælata est,perhorrescat.

Nam*cùm præpositis delinquimus,eius ordinationi,qui eos nobis prætulit, obuiamus. Vndè Moses quoq;, cùm contra se & Aaron conqueri populum cognouisset,ait: Nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrũ,sed contra dñm. Hinc etiã prædictor veritatis Paulus apostolus subditis suis,& quibus Christi euangeliũ prædicabat,dicit:Mihi autẽ pro minimo est vt à vobis iudicer. Hinc Sixtus Apostolicę sedis antistes,Euphemiũ episcopũ damnãsse describitur,nihil aliud in depositiõe illius obijciens,nisi q̃ Polychroniũ Hierosolymitanum episcopũ,pontificem fuũ,accusauerit. Et quidẽ Polychronius à legatis sedis Apostolicę, eõ q̃ sedem Hierosolymitanã primam esse mendaciter affirmabat, & per simoniacam hæresim ordinationes fecisse probatus est,ecclesię priuatus est gubernaculis,& vrbe ejectus. Sed & Euphemius nihilominùs,quia hunc præsumptuosè, licèt veraciter,accusauerat,damnatiõi à synodo subactus est:& quoniã linguã suam contra sibi prælatum erexerat, anathema susceꝑit adeò, * vt Leo ecclesiæ Romanæ diaconus ejiceret,ità dicendo:Ex te enim damnaberis,quoniam pontificem qui te consecrauit coepiscopum,condemnabas & accusabas. Qui cadens in terram,ante omne conciliũ episcoporum ibi confitebatur se peccãsse, Abũdio episcopo,misso ab vrbe Roma, dicẽte:Non licet quenquã accusare pontificẽ suum,quoniã iudex nõ iudicabitur. Quo audito,Valẽtinianus Augustus (sicut apud nos scriptũ habetur) cuius vos in hoc imitatores esse debetis, gauisus est in damnatione episcopi Euphemij, qui extitit accusator Polychronij pontificis sui. Consonat autẽ huic necessariæ sententiæ sanctus Syluester,& Magni Constantini Augusti baptizator,dicens:Neq; ab Augusto, neq; ab omni clero,neq; à regibus,neq; à populo iudex iudicabitur,haud dubiũ quin Ecclesiasticus. Pelagius quoq; præsul Apostolicus,cuidã regi Francorum scribens, sic dicit: Cùm celsitudini vestrę multa dona misericordia diuina contulerit,pro amore tã quem ecclesię eius syncẽriter exhibetis, fecit vos multis regnantibus clariores: qm̃ inter alias regni vestri curas pro trauquillitate sanctæ ecclesię precipuam solicitudinẽ vos certum est exhibere. Quæ cùm ità sint, miramur, quia quãtùm nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis & Sabaudum fratrẽ & coepiscopum nostrum,Arelatensis ciuitatis antistitem, cuius ecclesia in regionibus Gallicanis primatũs priuilegio & sedis Apostolicæ vicibus decoratur,ad petitionẽ episcopi ab ipso ordinati,in iudiciũ sequentis ciuitatis episcopi,quod nulla ecclesiastica lege vel ratione concedi, iudicandum iuberetis occurrere: vt ipso,de conculcato loci sui præiudicio,conquerente, ille qui vsurpauit, necesse sit de illicita præsumptione culpari. Pro quibus Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus,vt si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputet, nec vllũ sui exemplũ in perturbatione ecclesiarũ,quas vobis Deus credidit,relinquere concedatur:& huiusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelã,nè quid contra Ecclesiasticas regulas petentibus cõcedatis. quia quod benè cognitũ est religiosę menti vestrę,nõ aliter Deo vestra rectè potest regalis deuotio famulari,nisi prouidẽtia eius Ecclesiasticorũ ordinum seruetur integritas. Præterea, suauissimus pater & papa noster Gregorius (de quo suprà dixi- Gregor. I.
mus) clero Mediolanensis ecclesiæ,pro eligendo sibi episcopo,literis suis præcipiẽs, ait:Pensantes ergò,quæ cunctis expediũt, & quem vobis gratia diuina prætulerit, integerrimam semper in omnibus obedientiam præbete. Iudicari nanq; à vobis vltrà non debet,semèl prælatus: sed tantò nunc, subtiliter iudicandus est, quantò postmodùm iudicandus non est. Consecrato autẽ vobis,Deo authore,pastori tota vos mente committite,atq; in illo omnipotenti Domino,qui vobis hunc prætulit, deseruite.

Quibus ritè collectis, satis euidenter (vt opinamur) ostensum est, non posse legitimè subiectos de prælati sui vita iudicare: nec præter hæresim,cuiuscunque sit meriti,temerè reprehendere. Sed si adhuc placet aliquid de hoc nõsse quod delectet,antiqui patris & venerabilis doctoris Areopagitæ Dionysij ad Demophilũ verba,vo- Epistola
bis recitari præcipite,qui etiàm in causa pi- Dionysij
eratis delinquẽtem sacerdotem nefas sancit à minoribus vel ab inferioribus iudicari, nè fiat in Ecclesia DEI aliquid inordinatum, & status eius in aliquo confundantur. Areopagitæ.

Verùm hucusquè,quòd à suis suffraganeis atque subditis frater & comministernoster Ignatius,non debuerit iudicari, sed Dist.21.c
nec facilè reprehendi,breuiter comproba- Nunc aũt
uimus. Nunc autem, diuina inspiratione, nõ nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere vobis,si tamen audire velitis,nõ posse quenquam ritè ab his, qui inferioris dignitatis vel ordinis sunt,iudicialib⁹ summitti definitionibus. Siquidem tẽpore Diocletiani & Maximiani Augustorum,Marcellinus episcopus vrbis Romæ,qui postea Marcellinus.
insignis martyr effectus est, adeò compul-

sus est à paganis, vt in templum eorum ingressus, grana thuris super prunas poneret. Cuius rei gratia collecto numerosorũ cõcilio episcoporum, & inquisitiõe facta, hoc se idem pontifex egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre in eum sententiam ausus est, dum ei sæpissimè omes perhiberent, Tuo ore iudica causam tuam, nõ nostro iudicio. Et iterùm: Noli, aiũt, audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Et rursùs: Quoniam ex te, inquiunt, iustificaberis, aut ex ore tuo cõdemnaberis. Et iterùm dicũt: Prima sedes non iudicabitur à quoquam.

Hinc etiàm superiùs memoratus cõfessor Christi Syluester, fecit gradus in gre-
Syluester. mio synodi, vt nõ presbyter aduersùs episcopum, non diaconus aduersùs presbyterum, non subdiaconus aduersùs diaconẽ, non acolytus aduersùs subdiaconem, non exorcista aduersùs acolytum, non lector aduersùs exorcistam, non ostiarius aduersùs lectorem, det accusationem aliquam, neque præsul summus à quoquam iudicabitur. Quoniam scriptum est, Non est di-
Matt.10. scipulus super magistrum. Sed & cùm
Sixtus 3. quidam tempore quodam contra Sixtum papam tẽtãssent quædam non boni rumoris obijcere, & in Concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset, Non licere aduersùs pontificem dare sentẽtiam, surrexit idem protinùs Imperator, & in arbitrio pfati põtificis tribuit iudicare iudiciũ suum. Etenim nullus pontificum, minorum vel inferiorum vrbium subactus iudicijs inuenitur. Vndè Ioannes Antiochenus, tertiæ videlicet sedis episcopus, in-
Synodus Ephesina. ter cætera legitur in Ephesina synodo vsq; ad correctionem damnatus, qui Cyrillum Alexandrinum, secundæ scilicet sedis episcopum, irregulariter damnationi pręsumpsit addicere, eadem venerabili synodo ad Cælestinum summæ sedis præsulem, taliter in scriptis postulante ac dicente: Indignetur ergò tua religiositas competenter pro his quæ facta sunt. Si enim data fuerit volentibus licentia, & maiores iniurijs sedes afficere, & contra eas, in quibus non habẽt potestatem, contra leges, sic & cõtra canones proferre sententias, ibunt ad vltimam
chalcedonensis. confusionẽ Ecclesiæ res. Deindè verò in sancta Chalcedonensi synodo, cum à iudicibus Basilio episcopo Seleuciæ obijceretur, quarè in damnatione Flauiani subscripserit, & ipse respõderet, quoniam in iudicio 120. aut 30. episcoporũ traditus, necessitatẽ habui parere his quæ ab illis ordinabãtur: & Dioscorus ad hæc diceret ei, Erubescẽs homines, prænaricatus es quod bonum est, & fidem spreuisti. Non audisti quod scriptum est, Non erubescas in ruinã tuam? præfatus Basilius episcopus respondit: Si iudices habuissem, martyrium fusti-

nuissem. Etenim Constantinopoli ostendi fidem meam: à patre autem qui iudicatur, iustis non vtitur. filius enim patri etiàm iusta dicens, moriatur. Deniquè si in epi-
Heb.7. stola legimus ad Hebræos, quòd minor à maiore benedicatur: restat profectò, vt exigente ratione, etiàm maledicatur. Siquidẽ hæc vtiquè prænoscentes periculosa tẽpora illi, qui ante nos fuerũt, prouidam in ecclesijs consuetudinẽ tradiderunt, hodieq; in ecclesia Romana (quę magistra est oim ecclesiarum) impretermisse seruatur, ità vt nullus sacerdos, maiore suo non inconsacerdote, cuilibet rei benedicẽdæ nitatur. Sed & anterior stans ad pronunciandã aliquam lectionem, benedictionem quidẽ postulat, sed ei quislibet inferior nõ audet penitùs benedicere. Cur hoc? nunquid benedicere, peccatum est? Absit. De male-
1. Cor. 4. dicis enim, nõ de benedicis, dicit Apostolus, quia regnum Dei nõ possidebunt. Sed per hoc innuitur, quantæ censurę freno inferiores quiq; * ad suos iudicandos præpositos
* vt in Ecclesiasticis dictis frequẽter legimus. coërcendi sunt, si his nec etiàm benedicẽdi ius vllum penitùs obtineant. Et reuerà, sicut superiùs ex euangelio, beato Syluestro cõmemorante, iam diximus, Non est discipulus super magistrum: Si ad benedicendum non, quanto minùs ad maledicendũ?
Matt.10.

Intantùm autem hanc præsumptionem sancti patres apud Chalcedonem detestati sunt, vt Dioscorum Alexandrinum antistitem, inter cætera idcircò potissimùm sine vlla restitutione damnauerint, quia in cõtumacia permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegium, resipiscere à suis superstitionibus, vt seruaretur à prima sede Apostolica, noluit: & ponens in cælum os suũ, & lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in sanctum Leonẽ papã dictauit, ità vt in sententia contra ipsum prolata, hoc videãtur memorare præcipuè, dicentes: Quoniã secundis excessibus priorem iniquitatem valdè transcendit. Præsumpsit enim & excõmunicationem dictare aduersùs sanctissimum & beatissimũ archiepiscopum magnæ Romæ Leonẽ. Nunquid ibi legitur, inquisitiõem fuisse factã, vtrùm iustè an iniustè ipsum iam fatum Dioscorus excõmunicationem dictasset? Nõ planè, sed absq; omni controuersia hoc in eo vlti sunt: quia cùm esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere contumelijs, teste Anatolio Cõstantinopolitano præsule, qui dicit: Propter fidem nõ est damnatus Dioscorus, sed quia excõmunicationem fecit dño archiepiscopo Leoni. Voluerunt enim in domo DEI nihil fieri
1. Cor. 14. præproperum, nihil cõfusum, nihil inordinatum. Vndè aptè quoq; in Aphricano cõcilio diffinitũ est, Capit. 53. Ità vnusquisque nostrũ ordinẽ sibi decretũ à neo cognoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec

Gelasius. nec eis incõsultis aliquid agere præsumãt. Et suprà memoratus Gelasius papa, multarum destructor hæreseon, in decretali epistola ad vniuersos dicit episcopos per Dardaniam constitutos: Si certè de dignitate agitur ciuitatũ, secundæ sedis & tertię maior est dignitas sacerdotũ, q̃ eius ciuitatis, quæ non solùm inter sedes minimè numeratur, sed nec inter metropolitanorum iura censetur. Et item idem in tertio ad Orientales episcopos: Præcipuè, inquiens, cùm de secundæ sedis ageretur antistite, nec ab insc. re qualibet, sed à prima sede iure posset? ꝓsolui. Inferior quippe potiorẽ absoluere non potest. Sola ergò potior inferiorem conuenienter absoluit. Hinc liquidò peruidetur, quia quem nõ potest absoluere, non potest iudicio inferior potiorem ligare. Porrò cùm Theodoricus hæreCostum Graphæos Arrianæ fæce pollutus, papã Symmachum vsq; ad damnationẽ, multis hunc acpersecutus cusantib⁹, impetere voluisset, & quotquot potuit ex Liguria, Aemilia, * Valeria, & ex diuersis regionibus, atq; de Sicilia insula, huius rei Episcopos Romam colligi præcepisset, & his ad se venientibus dixisset, Plura ad se de papę Symmachi actibus horreda fuisse perlata, & in synodi oportere, si vera esset inimicorum eius obiectio, indicatione cõstare: memorati pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse synodum conuocare, scientes, quia eius sedi primùm Petri Apostoli meritum vel principatus, deindè sequuta iussionem Dñi conciliorum venerandorum authoritas, ei singularem in ecclesijs tradidit potestatem. Nec antedictæ sedis antistitẽ minorum subiacuisse iudicio. Et rursùs: Causas, inquiunt, Dei, ipsius esse iudicio committendas, qui valet corpus occidere, & animã mittere in gehennã: qui dicit, Mihi vindictam, & ego retribuam: apud quẽ conscięntia muda est, cui non abscondũtur occulta. Et iterum ijdem ipsi dicunt: Quod dicebatur, maiori iudici seruabamus, instruentes eos, quia per vos illis Christus innotuit, nõ esse ouium, lupi insidias prœuidere, sed pafloris. rabiles præsules, cùm vidissent cõtra caput manus suas erigere, quicquid de sæpè fati Symmachi sanctissimi papæ actibus delatũ fuerat, totum dei iudicio referrent, ità vt singuli quiq; in subscriptiõe sua hoc patenter indicent, cùm dicũt: Laurentius episcopus ecclesiæ Mediolanensis, huic statuto nostro, in quo totam causam Dei iudicio cõmisimus, subscripsi. Similiter Petro epis. ecclesiæ Rauennatis & cætepis. epis. subscribentibus. Nimirùm, quoniã sicut magnus Christi confessor Ennodius Ticinẽsis epis. qui ab Hormisda apostolicę memoriæ Cõstantinopolim missus, innumeras miserias à Græcorum vesania, pro Christi fide & statu Ecclesiæ, nõ semèl pertulit, ex propheta de his meminit: Nũquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra cõtra eum qui trahit eam? His ità ex diuina scriptura & probabilium patrum doctrina cõmemoratis, sole clariùs exhibuimus, non posse quenquã, qui minoris authoritatis est, eũ q̃ maioris potestatis est, iudicijs suis addicere, aut proprijs diffinitionibus subiugare.
Esai. 10.

Verum de hoc generaliter nos hucusq; dixisse sufficiat. Cæterùm, vt calamum ad Constantinopolitanos præsules specialiter extendamus, aut nunq̃ omìnò, aut certè vix eorum aliquis, sinè consensu Ro. pontificis reperitur electus, qui tamẽ hactenùs inter depositos annumeretur, & non ab hæreticis vel tyrannis pulsus aut interemptus cõmemoretur. Deniq; vt ex his paucos cõmemoremus, nónne Maximus, postq̃ multùm à Damaso papa (sicut eius ad diuersos epistolę missæ indicant) laboratũ est, Constantinopoli pulsus est? nónne Nestorius? nónne Acacius? nónne Anthimus, Sergi⁹, Pyrrhus, Paulus, Petrus, sedis Apostolicæ discurrentibus consultationibus ac decretis, electi sunt? Cur ergò, cùm ità sit, in solo Ignatio Petri memoriam despicere ac obliuioni tradere studuistis, nisi quia pro voto cuncta facere voluistis, constituentes synodũ Ephesinæ secundæ crudelitate consimilẽ? quanuis⁹ ibi Alexandrinus erat, qui cũ cæteris sibi sociatis compatriarchis, aduersùs sanctum Hauianũ agebat. Hîc autẽ, vt de patriarchis omittamus, nec vni⁹ episcop⁹ ciuitatulæ, aut quilibet ignotæ personę, aduersùs tantum pontificem extitit sententię promulgator, q̃ non de suffraganeis & subiectis eius fuit. Sed dicitis fortasse, non fuisse in causa Ignatij sedem Apostolicam conuocare necesse, quia nõ hunc vllus hereseos error inuoluerat, ob pietatis intuitum, ità rectè Deum colẽtis, & magis suam iniuriam, q̃ sui Dei & nñi, vindicãtis: nónne magis oportuit circa eũ magnanimitatẽ ostendere, & regularem vos obseruare cẽsuram, quoniã à Deo nec per hæresim, nec per vllum omninò schisma discessit, q̃ si cunctis pollẽs virtutibus, omnipotenti minimè Dño per orthodoxam fidem penitùs adhæsisset? Congregatis conciliũ aduersùs eum, & ad imperij vestri nutum, cũcti sunt famulati minores, & ad votum secularium (vt cum pace vestra dicamus) de solio imperiali descendentes, cathedram præsularẽ (vt ità fateamur) ascendistis, & pro desiderio hostium eius, Augustalium obliti sceptrorum, quendam regem Israel imitantes, aduersùs illum sacerdotalis ministerij arripuistis officium, præsertim cùm imperium vestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus debeat esse contentũ,

hic mediũ est epistolæ.

Episcopi Constantinopolis hæretici, Rom. põtifices dejecti.

Regẽ Israel, Oziam dicit. 2. Par. 26. Dist. 10. Imperium

tentũ,nec vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolùm conueniunt. Dicite, quę ſumus, vbinàm legiſtis Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe,niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt,quæ vniuerſalis eſt, quæ oĩm communis eſt,quæ non ſolùm ad clericos, verùm etiàm ad laicos,& ad omnes oĩnò pertinet Chriſtianos? Vos autẽ non ſolùm ſynodo in cauſa ſacerdotiſ collectæ interfuiſtis,verùm etiàm numeroſa ſecularium millia fortè ad videndum eius opprobriũ aggregâſtis,cùm magis debueratis in hoc imitari Conſtantinum pium Auguſtum,de quo ſcriptũ eſt, quòd dixerit,quia ſi vidiſſem aliquem eorum,qui religioſo circumamicti ſunt habitu, turpitudinem aliquam operantem, chlamydem meam explicâſſem,& cooperuiſſẽ eũ,nè videretur à quoquam. Sed hoc in viro omnia hæc obliuioni tradũtur,fit plauſus de nomini ſacerdote ſcurris & hiſtrionibus. Heu, quomodò obſcuratum eſt aurum, (libet cum Hieremia clamare) mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omniũ platearum. Deindè verò contra ritum eccleſiaſticum, contraq; venerãdas leges,producitur accuſator de imperialibus ędibus:& cui imperari poteſt ad falſum dicendum,teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti,iudices: & lupi, cuſtodes: & mercenarij, qui videbantur eſſe paſtores, non aſſcendentes ex aduerſo poteſtatibus mundi,iuxta Ezechielem,nec opponentes murum pro domo nñi, ſed deſcendentes in infernum viuentes,hoc eſt,ſcientes.

Dist. 90. c vbinam.

Thre. 4.

Iniquũ iudiciũ contra Ignatium ab Imper.

4.q. 4.c.ſi

Ezec. 13.

Pſal.54.

Dist.21.c ſubmittitur.

Submittitur minorũ,inferiorum,& ſubiectorum deliberationibus,cùm ſacris canonibus præcipientibus,& exẽplis ſanctorum patrũ,ſemper, vbi eſt maior authoritas,ſit eundum,& in omnibus controuerſijs ad potioris ſedis iudicia dirigat. Quod non ſolũ à catholicis,verùm etiàm ab ipſis conſtat obſeruatum hæreticis. Alioquin acephalum liquet eſſe concilium,vbi de tãta perſona agitur,& maiorum nõ expectatur ſententia,cùm nec in cauſa clericorum inferioris gradûs,ſolius epiſcopi ſui iudicium, tantummodò aliàs poſtulandũ, præſtolãdum ſit. Sed nè ſinè authoritate canonica quicquã proſequi videamur, ſancti Chalcedonẽſis concilij ſanctiones ad memoriam reducamus,quæ ità decernunt: Si clericus habet cauſam aduersùs epiſcopũ propriũ, vel aduersùs alterũ,apud ſynodũ prouinciæ iudicetur. Quòd ſi aduersùs eiuſdem prouinciæ metropolitanum epiſ. vel clericus habet querelam,petat primatẽ diœceſeos,aut ſedem regiæ vrbis Conſtãtinopolitanæ. In quo hic tenor obſeruandus eſt,vt ſi videlicet clericus aut epiſcopus aduersùs metropolitanum habet querelam,& tãta vrgetur neceſſitate, vel ſi hoc

Canon.9.

graue nõ ferat, vbicunq; ſit poſitus,primatem diœceſeos petat. Quòd ſi iuxta Conſtantinopolitanam vrbem quiſquam eorũ conſtitutus,& ſolius præſulis eius iudicio velit eſſe contentus, petat eandem regiam vrbem. Cùm enim dixiſſet,petat primatem diœceſeos, præceptũ poſuit eadem ſancta ſynodus,regulamq; conſtituit. Cùm verò diſiunctiua cõiunctione addidiſſet, aut ſedem regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ, liquet profectò,quia hoc ſecundùm permiſſionem indulſit. Ergò ſaltem nunc non videtis,ad maiora ſemper eſſe properandũ? Et quãto magis ad potioris authoritatis iudicium tenditur querimonia, tanto adhuc ampliùs maius culmen petendum eſt,quouſq; gradatìm perueniatur ad eam ſedem, cuius cauſa aut à ſe negociorũ meritis exigentibus in melius commutatur,aut ſolius Dei ſinè quæſtione reſeruatur arbitrio.

Primæ ſedis primatus quis.

Quem autem primatẽ diœceſeos ſancta ſynodus dixerit,prẽter apoſtoli primi vicariũ, nullus penitùs intelligitur. Ipſe eſt enim primas,qui & primus habetur & ſummus. Quæ viritim, ſi locus exegerit, in ſubditis demõſtrabimus. Nè verò moueat,quia ſingulari numero diœceſeos dictũ eſt: ſciendũ eſt,quia tantundẽ valet dixiſſe primatẽ diœceſeos,quãtùm, ſi perhibuiſſet, diœceſeon. Plenæ ſunt enim ſanctę ſcripturę tali forma locutionis. Deniq; ſcriptũ eſt, fons aſſcendebat è terra,irrigans vniuerſam ſuperficiẽ terræ. Qui enim non ait,vnus fons aſſcendebat è terra,ſed ait,fons aũt aſſcendebat, è terra:p numero plurali poſuit ſingulare,vt ſic intelligamus,fontes multos p vniuerſam terrã loca vel regiones proprias irrigãtes,ſicut dicitur miles,& multi intelligunt: ſicut dicta eſt locuſta & rana in plagis,quibus Aegyptij percuſſi ſunt,cùm eſſet innumerabilis locuſtarũ numerus & ranarum. Ità & hic diœceſim ſingulariter dixit, ſed hanc propter vnitatẽ pacis & fidei pluraliter intelligi voluit. Illud aũt ridere libuit,q̃ quaſi ad maiorẽ firmitatem cõciliũ aduersùs Ignatium fratrẽ & cõminiſtrum cõgregatũ,æqualis numeri cũ ſancta olim ſynodo in Nicea à ſanctis patrib⁹ celebrata,fuiſſe perhibetis. Quod ſi ideò eſt admittendum,quia æqualis numeri cũ ſancta Nicena ſynodo antiſtites habet,neceſſè eſt vt aut ſeptimam,aut octauã hoc ſynodũ vocetis. Neceſſè eſt etiàm,vt tot in ſimilitudine illius ſynodos colligatis,quot pro xicenæ ſynodi ſequendis decretis conſtat fuiſſe concilia congregata. Quid aũt proficit, ſolo numero conuenientiũ perſonarũ ſanctam ſynodum vos fuiſſe ſequutos, & mo- ribus hãc eſſe crudeliter perſequutos? Viribus nàm non eſſent tot numero, ſed tamẽ exiſterent tales meritis, quales erant quibus Chriſtus aiebat: Nolite timere puſillũ grex, q̃a cõplacuit patri meo dare vobis regnũ.

Non

Non ergò totidem præſules, ſed merita nõ numora,ſynodũ ſynodo poſſunt facere parilem:magisq; illud aduertendum eſt,quia ibi contra vnius nũcupati presbyteri veſanum,non ſolùm multarum regionũ pontifices,verum etiàm & patriarchæ.

Hic verò non ſolùm in alicuius presbyteri, verùm etiàm patriarchę negocio,nõ ſolùm nullus patriarcharum,ſed necvllus alterius diœceſeos inuentus eſt quiſquam Epiſcopus,ſicut iam ſignificauimus. Numerus igitur puſillus nec obeſt, vbi abundat pietas: nec multiplex prodeſt, vbi regnat impietas. Quinimmò, quanto numeroſior eſt congregatio malignorũ, tanto validior eſt ad ſectandum ſuorum praua votorum.

Nec gloriandum eſt in multitudine, vbi non contra mundi rectores tenebrarũ harum,contra ſpiritalia nequitiæ, certamen aſſumitur,ſed aduersùs carnem & ſanguinem,id eſt,aduersùs homines, totius belli pondus inducit: Niſi Pſalmiſta nõſſet quãdam non bonorum multitudinem, nequam Deo ſupplicando diceret: Diſperge illos in virtute tua. Diſperſio enim minorationem facit,minoratio verò abolitionẽ generat. Nolite ergò gloriari in multitudine,quia non multitudo, ſed cauſa damnationem vel iuſtificationem adducit. Neque enim Ignatium iuſtioré dixerimus iam meritorato patuid rege & propheta oñi,qui dicebat: Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei,qui oderunt me gratìs. Sed quid de homine dicimus,cùm de Deo,nimirùm ex cuius perſona hæc Pſalmiſta dicebat, in paſſione ipſius, ſicut euangelium atteſtatur, tale quid nihilominùs agnoſcamus?

Quòd autẽ ſcripſiſtis, vos idcircò quoſdam noſtrorum adeſſe voluiſſe,quoniã digebamur cum expugnatorib⁹ ſacrarũ imaginum concertare,noua profectò adinuẽtio eſt. Nam apud vos præſentia miſſorum noſtrorũ pro imaginibus ſacris nec dignè decertatũ eſt, nec impugnatores earũ haccenùs errare deſierunt: ſed ſicuti vſque ad illud tempus apud vos ſuper hac cauſa ſtrepitus & blaſphemiæ nõ ceſſãrunt,ità & nũc ibidem prophana prædicantur, & hucuſq; ſacrilega pronunciantur. Vndè appãret,legatos noſtros nõ cauſa pietatis à vobis,ſed crudelitatis argumento fuiſſe quæſitos.

Verum ad quid fuerint petiti, res ipſa declarat: videlicet,ſicut iam dictũ eſt,vt quod de Ignatio iudicandum erat,& acceptum apud omnes & fixum ſemper maneret, vtpotè quod tantæ authoritatis vicarij iudicaſſent. Nos enim nec ſaltem tenuis rumor adſperſit aliquandò,cum praua ſapiẽtibus ſapere,quanto minùs cõcertare? Siquidem nuſquam frigidus,nuſquam tepidus labor ſanctorum Apoſtolicæ ſedis præſulũ, circa ſacrarum imaginum debitam reuerentiã & competentem venerationem apparuit.

Nec deſuerũt harum impugnatoribus deceſſorum noſtrorum certamina, qui hoc egerũt ſcriptis,hoc diuerſis laboribus, hoc etiàm ſuis increpationibus apud mundi huius principes, vt talis error eminùs pelleretur. Quanuis dixeritis,nõ noſtri eguiſſe vos ad expugnandos hæreticos, pro eo, quòd iam fuerit huiuſmodi hæreſis in Nicea ſecundò cõuocata ſynodo, & à magno Methodio deindè ſubuerſa. Quaſi non & ipſi ſecũdò in Nicea collectæ ſynodo apoſtolica noſtra ſedes preſederit,& prima cõtra malè ſentientes ſpiritalem ſagittã emiſerit. Et rurſùm: Quaſi non & venerandæ memoriæ Methodius in Græcia perſequutione feruente,hic apud beatum Petrum & apud nos,vbi olim Athanaſius,vbi Paulus, vbi plurimi cum illis & præter illos,vbi deniq; ſemper catholicis ſubuenitur, conſequuti ſunt requiem,donèc appræhenderet campũ certaminis iam ſatiatus lacte huius matris omnium,ſanctæ videlicet Romanæ Eccleſiæ,catholicũ dogma defendere fuerit eruditus. Et quaſi non hinc authoritatẽ prędicandi ſumpſerit,nec hic infulis ſacerdotalibus ditatus extiterit. Ad extremum, quaſi non hinc conſtantiam Petri & oĩa Pauli ad debellandos iconomachos arma portauerit,id eſt,loricam iuſtitię,calceatos pedes in præparatione euangelij pacis,ſcutum fidei,galeam ſalutis, & gladium ſpiritũs quod eſt verbum Dei. Nõ ergò dicatis, non eguiſſe vos in cauſa pietatis, Romanæ Eccleſiæ,quæ collecta cõcilia ſua authoritate firmat,ſua moderatione cuſtodit. Vndè quædam eorum, quia conſenſum Rom. pontificis non habuerunt, valitudinẽ perdiderunt. Quomodò non egeat quælibet ſynodus Romanæ ſedis, quandò in Epheſino latrocinio cunctis præſulibus & ipſis quoq; patriarchis prolabentibus, niſi magnus Leo,imitator ſcilicet illi⁹ Leonis, de quo ſcriptum eſt: Vicit Leo de tribu Iuda,diuinitùs excitatus, os aperiens, totum orbem & ipſos quoquè Auguſtos concuteret,& ad pietatem commoneret, religio catholica penitùs corruiſſet? Nam & in cauſa ſacrarum imaginum, ante ſanctiſſimum Methodium, quinimmò & ante ſynodum in Nicea ſub Irene congregatam, cùm adhuc hoc ſchiſma nouiter eſſet exortum, & Conſtantinopolita nos penè cunctos more peſtilentiæ inuaſiſſet, Romani pontifices, Gregorius inter cæteros & Stephanus,conuocatis epiſcopis occidentalium regionũ, inueniuntur fortiter dimicâſſe,& hoc funditùs condemnâſſe.

Nice ę ſynod⁹ ſecũda memoratur.

Methodi⁹.

Synodus abſq; Ro. Pont. authoritate nõ valet.

Apoc.5.

Hæc quidem primordijs epiſtolæ imperij veſtri reſpondimus,non quantùm potẽramus adhuc,ſed quantùm ſufficere credidimus,ad conuincendã ſcilicet ſtoliditatẽ eorũ qui talia ſapiũt, qualia in epiſtola veſtro ſigno ſignata,& nobis miſſa, reſonare vide-

excuſatio, cur nõ ad omnia reſponſum ſit.

videbantur. Nō enim nos ex pio corde vel ore veſtro, tam prophana tamque peruerſa proceſſiſſe putauimus. Ad reliqua verò, quæ ex eadem epiſtola veſtra, plurima ex parte remanebant, reſcribere his pro cauſis omiſimus, videlicet, quoniam tāta nos pater cæleſtis ſecundùm beneplacitum ſuum ægrotatione, quaſi filios ſuos corripuit, vt non ſolùm quæ ad reſpondendum propoſitionibus veſtris idonea eſſe perſpeximus, non valeremus exponere, verùm etiàm eadem ipſa qualiter dictarētur, nulli, ægritudine nimia preſſi, quiuerimus edicere. Et quia legatus veſter tanta eſt impatientia vſus, vt antequàm nos ex validiſſima infirmitate reſpirare aliquātulùm cognouiſſet, nullam moram paſſus, mox etiàm nobis inconſultis, Vrbe (quam vos quidem inueteratam, ſed Honorius pius Imperator æternam vocat) diſceſſerit: ob nihil aliud, niſi quia iam tēpus hyemis imminebat, & periculum ſui vel militum ſuorum, qui ſecum erant, vehementiſſimè formidabat. Apud quem vix obtinere potuimus, vt ſaltē dum hæc ſcriberentur, quoniam ad Vrbem reuerti nullo modo voluit, in Oſtia poſitus expectaret. Tertiò, quia cùm eadem quæ ſuperfuerunt in ipſa epiſtola, ad quæ nihil reſpondimus, ſed potiùs philoſophādo contempſimus, plena eſſent omni prauitate atque blaſphemia, & contra ipſam diſpoſitionem dei (in qua Eccleſiæ ſedisq; Romanæ priuilegia, cunctarum eccleſiarū priuilegijs ſua ineffabili prouidentia prætulit) venena diffunderent, non veſtra eſſe verba, ſicut prædiximus, quæ tā perperàm ſonabant, credimus. Ac per hoc his, quę in ambiguum venerant, non potuimus, tanq; indubitatis, reſponſa vel apologetica ſcripta remittere. Veruntamen, ſi veſtra fuerūt verba, quæ in deſpectum beati Petri Apoſtolorum principis, immò Dei, cuius ordinationi reſiſtitis, ſcripta, & quaſi detrahētia priuilegijs huius ſacratiſſimæ Eccleſiæ miſſa ſunt: fateor, non vos ſtudiosè ſacras regulas, non venerandarum ſynodorum actiones, non piorum Imperatorum leges, non veraces probabilium virorū hiſtorias lectitāſſe. Quas fortè tamē tam conati eſtis in derogationem Eccleſiæ tantæ, inutiliter ac incompetenter atq; incongruè memorare. Sed rogamus omnipotentem Deum, vt qui ſuæ cognitiōis vobis reſeruauit myſterium, tribuat quoquè nōſſe ad plenum ſuæ diſpoſitionis, qua ſancta Eccleſia moderatur, arcanum, & quæ ſint vel quanta & qualia priuilegia Eccleſiæ Romanæ, & ex quo ceperint exordium, & quis eius ſummæ authoritatis author exiſtat, vobis clementer aperiat. Quòd ſi à nobis quæritis ſcire, vtpotè à miniſtris Chriſti & diſpenſatoribus myſteriorū eius, vobis euidentiùs oſtendemus. Si verò nōſſe parui-

Ro. Eccleſiæ priuilegia.

penditis, & ſolùm contra priuilegia Eccleſiæ Romanæ niſus veſtros erigitis, cauete nè ſuper vos conuertantur. Durum quippe eſt vobis, contra impetum ſtuminis reluctari, durumque eſt, contra ſtimulum calcitrare. Porrò ſi nos non audiēritis, reſtat, vt ſitis apud nos neceſſariò, quales nominus noſter Ieſus Chriſtus hos haberi præcepit, qui Eccleſiam Dei audire contemſerint, præſertim cùm Eccleſiæ Romanæ priuilegia, Chriſti ore in beato Petro firmata, in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitùs obſeruata, & à ſanctis vniuerſalibus ſynodis celebrata, atque à cuncta Eccleſia iugiter venerata, nullatenùs poſſint minui, nullatenùs infringi, nullatenùs commutari. Quoniam fundamentum, quod Deus poſuit, humanus non valet amouere conatus: & quod Deus ſtatuit, firmum validumque conſiſtit. Illeque potiſſimùm peccat, qui Dei ordinationi reſiſtere tentat.

Priuilegia, inquam, iſtius ſedis vel eccleſiæ perpetua ſunt, diuinitùs radicata atque plantata ſunt: impingi poſſunt, transferri non poſſunt: trahi poſſunt, euelli non poſſunt. Quæ ante imperium veſtrum fierūt, & permanent (Deo gratias) hactenùs illibata, manebuntque poſt vos, & quousquè Chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabunt immutilata. Iſta igitur priuilegia, huic ſanctæ Eccleſiæ à Chriſto donata, à ſynodis non donata, ſed iam ſolummodò celebrata & venerata, per quæ non tam honor, quàm onus, nobis incumbit, licèt ipſum honorem non meritis noſtris, ſed ordinatione gratiæ Dei, per beatum Petrum, & in beato Petro ſimus adepti, nos cogunt, nosque compellunt omnem habere ſolicitudinem Eccleſiarum nei: cui, ſancto ſcilicet Petro, addita eſt ſocietas beatiſſimi Pauli Apoſtoli, vaſis electionis, magiſtri veritatis, cui iugiter imminebat omnium Eccleſiarum ſolicitudo. Hi ergò tanquàm duo luminaria magna cæli, in Eccleſia Romana diuinitùs conſtituti, totum orbem ſplendore fulgoris ſui mirabiliter illuſtrārunt, & Occidens eorū præſentia, velutì rutilante ſole, tam per ſe nitorem dante, quàm per diſcipulos ſuos, quaſi quoſdam radios lucis micante, factus eſt Oriens. quiq; non poſtquàm mortui ſunt, Romam à principibus ſunt delati, vt Romanæ Eccleſiæ maiorem conferrent priuilegiorum honorem: ſicutì apud vos, nō rationabiliter, ſed potētialiter actum eſt, videlicet vt Eccleſiæ cæterę patronis ſuis priuarentur, & ſola, Conſtantinopolis ſpolijs & opibus, quas violenter abſtulit, ditaretur: ſed Romam in carne venientes, vitæ verbum euangelizantes, ab ea erroris caliginem amouentes, veritatis lumine mentes hominum illuſtrantes, & in ea vno eodēq; die martyrium conſummantes, ſancta Ro-

manam Eccleſiā roſeo cruore ſuo conſecrauerunt: & hanc non habētem maculam aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, exhibentes, Deo Domino dedicauerūt. ¶ Sicq; demùm Alexandrinam eccleſiam ſuam fecerūt, per beatum ſcilicet Marcum, vnius horum filiū ac diſcipulum. Hæreditas quippe filij, in poteſtate parentis exiſtit: & gloria diſcipuli, ad magiſtrum ſinè cunctatione refertur. Fecerat autem beatiſſimus Petrus præſentia corporali & eccleſiā Antiochenam iam ſuam, quæ (ſicut beatus papa dicit Innocentius) vrbis nomę ſedi non cederet, niſi quod illa in tranſitu meruit, iſta ſuſceptū (quippe beatum Petrū) apud ſe conſummatumq; gauderet. Per has igitur tres prę cipuas eccleſias, omnium eccleſiarum ſolicitudo beatorum apoſtolorum principum Petri ac Pauli proculdubiò moderamē expectat. Pro quibus patribus nos, diuinitùs incremento gratiæ miniſtrato, nati ſumus filij, & conſtituti (licèt indigni, licèt eis longè meritis impares) principes ſuper omnem terram, id eſt, ſuper vniuerſam Eccleſiā. Terra enim Eccleſia dicitur, ſicut ſcriptum eſt: Non ſic impij, non ſic, ſed tanquàm puluis, quem proijcit ventus à facie terrę. Quę (ſicut ſanctus Auguſtinus exponit) Eccleſia intelligitur. ¶ Hæreticorum quippe horum effecti, facultatē poteſtatis, quam à Domino perceperūt, & onus ſollicitudinis nihilominùs capeſſere nos oportet. Proindè animaduertendum eſt, quia nō Nicena, non deniquè vlla ſynodus quicquā Romanæ contulit Eccleſiæ priuilegiū, quę in Petro nouerat eam totius iura poteſtatis pleniter meruiſſe, & cūctarum Chriſti ouium regimen accepiſſe, ſicut beatus præſul Bonifacius atteſtat, vniuerſis epiſcopis per Theſſaliā cōſtitutis ſcribens: Inſtitutio vniuerſalis naſcētis Eccleſię de beati Petri ſumpſit honore principiū, in quo regimen eius & ſumma conſiſtit. Ex eius em Eccleſiaſtica diſciplina per oēs eccleſias, religionis iam creſcēte cultura, fons emanauit. Nicenę ſynodi non aliud præcepta teſtātur, adeò, vt nō aliquid ſuper eam auſa ſit conſtituere, cùm videret nihil ſupra meritum ſuum poſſe cōferri. Omnia deniquè huic nouerat nomini fuiſſe concella. Si omnia, ergò nihil deeſt quod illi non ceſſerit.

¶ Deniquè ſi inſtituta Nicenę ſynodi diligenter inſpiciantur, inuenietur profectò, qa Romanæ Eccleſiæ nullum eadem ſynodus contulit incrementū, ſed potiùs ex eius ſortem, quod Alexādrinæ eccleſię tribueret par ticulariter, ſumpſit exemplum. ¶ Hæc igitur & his ſimilia, nos pro cūctis eccleſijs ſopolitana eccleſia impigram curam arripere vehementer hortantur. Hæc inquam Ignatium patriarcham, nulla regula, nulloq; ordine eccleſiaſtico dicrante, deiectū, tāquàm fratrem adiuuare compellunt. Nam & inter

Tom. 3.

cætera is, per quem nobis præcipuè iſta ſunt priuilegia collata. Tu aliquandò conuerſus, audiuit à Domino, cōfirma fratres tuos. Siquidem & ideò in culpam cecidit, vt ſciret, qualiter eorum infirmitatis miſereri debuiſſet. ¶ Hæc priuilegia Photiū, viuēte Ignatio, in caulas Dominicas nō per oſtium, ſed aliundè aſſcendentem, & paſtorem impellētem, & oues diſpergentē, nobis & ab honore, quem irregulariter vſurpauit, & à cōmunione Chriſtianorū amouere, diuinitùs inſpirata iuſſerunt. Quòd autem perhibet excellentia veſtra, noluiſſe vos, vt à miſſis noſtris Ignatius iudicaret, eò quòd fuerit iam iudicatus & cōdemnatus: fatemur veraciter, quia nec illud vlla ex parte videtur fuiſſe canonicū, nec hoc ipſorum iudiciū fieri præcepimus, nec factum admiſimus.

¶ Veruntamen cui magis placuit, euidēter intelligitur, cùm patratum vos ſcribēdo roborāſſetis, quod nuſquàm aliquandō factū ab Imperatore recolitur, & omnes in eo ſcribere imperāſſetis. Nos autem, nō ſolùm factum minimè recepimus, verùm etiàm doluimus, & à noſtro conſenſu procùl amouimus. Quinimmò authoritate & exēplo anteceſſorum noſtrorum in irritum duximus. Quòd ſi tempus indulgeret, quod dicimus, facilè probare ex monumentis poteramus eccleſiaſticis. Patratores autem præſumpti iudicij, iudicio, in quo iudicauerūt, iudicati ſunt ſecundùm euangelium: & menſura, in qua menſi fuerunt, dimenſum eſt eis. Nos quippe illos, non vt Ignatij ad patriarchalē ſedem promotionē vel ingreſſum inquirerent aut iudicarent, deſtinauimus: ſed vt circunſtantiam deiectionis eius ediſcerēt, nobisq; veritatem repertā repedantes intimarent, direximus. ¶ Quod noſtræ (Deo gratias) liquidò teſtantur epiſtolæ, quas ternas per Zachariam & Petrum atq; Leonem deo amabiles ſcriniarios ſanctæ Rom. Eccleſiæ vno textu ſcribi præcepimus, & coram ſancta Eccleſia, quæ apud nos eſt, diſpertiti ſumus: & vnam quidem apud nos retinuimus pro futura ſcilicet cautela, & propter quæſtionem quæ oriri poterat in poſterū, quod eccè in præſentiarum (proh dolor) cernim⁹. Aliam verò dilectæ ſublimitati veſtræ direximus. Porrò tertiam eiſdem legatis noſtris tribuimus, vt illam velut ſpecular prę oculis habentes, in ea meditarētur, quid agere debuiſſent, atq; recordarentur quid ſibi à nobis conſtiterat eſſe præceptum. Et ſi fortaſsè veſtra magnitudo dedignaretur ſibi miſſam epiſtolam in epiſcoporum voſtrēdere cœtu, iuſſimus eis, vt illam, quam ſibi ſpecialiter dederamus, quamq; vnius formæ cum reliquis duabus eſſe nouerant, in eo conuentu, in quo cauſam deiectionis Ignatij præceperamus inquirere, ac diligenter inueſtigare, impræmiſsè legerēt, & in auribus omniū recitarent, licēt ipſi contrarij facti ſint eorū

Luc. 22.

Pœna in legatos. Luc. 6.

Ternę epiſtolę eiuſdē tenoris.

oſtendi

omnium,quæ sibi fuerãt imperatà. ¶Quãobrem & nunc,quia quędam scripta dicunt apud vos esse, tanquàm ex nomine nostro missa,quæ nos omninò non misimus:idcircò & hanc,quam mansuetudini vestræ direximus,in altero tomo scribi præcepimus:& hanc quidem Petrus, qui vnius prædictarũ trium scriptor extitit:quam verò penès nos retinemus,præfatus Leo,Deo amabiles scriniarij sanctæ Romanæ Ecclesię,quorũ fides nobis probata est,scripsisse noscuntur.

Iniqua Imp. petitio.

¶Porrò scripsit nobis imperiũ vestrũ, vt Theognostũ,qui à fratre & coepiscopo nostro Ignatio,super quasdã prouincias exarchatũs pondus accepisse dinoscitur: necnõ & alios monachos,tibi tanquàm vestrę Augustalis* cùm

for.*Maiestatis læsæ reos,inquiram* & mittamus,

tamẽ illi iniuriatores vestri nõ fuerint. quid aliud,nisi vt quanta pœna & in quibus tormentis subijciantur hi, qui ex parte Ignatij sunt,& apud vos in ditione vestra consistũt, liquidiùs agnoscamus:quandò hi non vtiquè ad epulas,non ad insulas alicuius honoris percipiendas profectò quęrũtur,sed potiùs ad puniẽdum, quos forte non vidistis, nec cui* moris sint,penitùs agnouistis? Deniquè quidam eorum ab ineunte ętate Romæ diuinis obsequijs famulati sunt. Et non iustum credimus,huiusmodi tormentis fore subdendos. Theognostum autem nõ de vobis sinistra,sed potiùs grata prędicare testamur. Quamobrẽ ergò eum quęratis ignoramus,nisi forte quia illinc fugat*,hìc apud nos requiẽ(quẽadmodùm innumeri Christiani)aliquantulã reperit. ¶Siquidem tãta millia hominum protectioni ac intercessioni beati apostolorum principis Petri, ex omnibus finibus terræ properantium, sese quotidiè cõferunt, & vlq; in finem vitę suę apud eius limina semet mansura proponũt, præter illud,quòd vas è cælo submissum, in quo cunctorũ ostensa sunt eidem beato Petro horum omnium rectori, animantiũ genera,catholicam signat Ecclesiã, etiàm ipsa sola Romanorum vrbs, apud quam eiusdẽ apostoli corporalis præsentia sedulè veneratur,ipsius valis cunctas dinoscatur in se cõtinere vniuersorum animalium(quę homines intelligũtur spiritaliter)nationes.Suscipit ergò ac continet in se Romana Ecclesia, quod Deus vniuersalem Ecclesiã susciperе ac continere præcepit.Decentissimũ quippe est,atq; conuenientissimum, vt apud se Petrus,quòd sibi specialiter ostẽsum atq; præceptum est,exhibeat: sicq; demùm quod in generali Ecclesia faciliùs credendum sit,innuat.Sanè intuendum est,quia &hoc vas,in quo omnia genera erant animãtium, Petro specialiter ostensum est, & vt ea mactaret & manducaret,illi soli iussum est,& post resurrectionem,vt rete plenum diuersis piscibus ad littus traheret,à Dño ipsi ppriè soli præceptum est.Ipsam enim,cuius nos (licèt immeriti) vicẽ susceperim*, principaliter acspecialiter vniuersalis ecclesię curam diuinitùs accepisse,etiàm nobis tacẽtibus,credim*q; vestra sapiẽtia iam animaduertat, Putásne ergò,Imperator,iustum est,vt tradamus aliquem eorum quos nunc cõmemorauimus, principibus,quorũ aulas,dignitates,honores & beneficia cõtempserunt, vel quorum fortè indignationes aut persequutiones sustinuerunt?Absit.Nolumus em,Deo authore,nec Iudæ proditori similes inueniri, nec paganorum excedere profectò nequitiam. Ipsi enim nihil tale agere penitùs patiuntur, quale nos perpetrare cohortamini* vos.Deniquè cùm quidam antecessorum vestrorũ, quendã venerabilẽ virum ab Agarenorum principe,multis oblatis munerib* sibi mitti popposcerit,non solùm minimè impetrauit, verùm etiàm(vt fertur)ab eo,quẽ quęrebat, pudorẽ cõferentia scripta recepit. Quãuis (Deo gratias)& per principalem beatorum apostolorũ Petri ac Pauli,de qua suprà partim exposuimus, potestatẽ,ius habeam*,nõ solùm monachos, verùm etiàm quoslibet clericos de quacunq; diœcesi, cùm necesse fuerit,ad nos conuocare, atq; ecclesiasticis exigẽtibus opportunitatibus inuitare.Hoc quidem nostrum:vestrum autem & piorum Imperatorum non est, vllũ penitùs quęrendi monachos ministeriũ,nisi ad miserendũ & orationes eorum submissè poscendum.

Omniũ nationum peregrini Romæ ad limina apostolorum,

Act.10.

Ioan.21.

Quòd si forsitan opinamini, Theognostũ apud nos Photio detrahere,Ignatiumq; iugiter commẽdare,scitote veraciter,quia nihil ipse de vtroq; loquitur, nisi quod in ꝓpatulo est,quod mundus dicit, quod omis Ecclesia clamat, quod ipsi per innumeros homines Romam ab Alexandria,ab Hierosolymis, à Constantinopoli & confinibus eius,ab Olympo monte,atq; à cęteris mũdi partibus aduentantes agnouimus:ad extremum quoquè,quod nos per Missos vestros & diuersa scripta patẽter intelleximus.quid ergò quis peccat, si ea dicit quæ vos dixisse cõstat?Ecce enim scripta vestra missa adsunt,recitata coram omni cõgregatione,& ꝓpter antecessorẽ nostrum, quæ penès nos recõdita seruantur, quosdã partis Gregorij Syracusani cõgregatis episcopis,etiàm absente fratre nostro Ignatio, vos anathematizâsse testãtur.Quid ergò quispiã delinquit,vel nos in quo(rogamus)offendim*, (licèt vos versa vice,quos tunc laudâstis,nũc vituperetis & quos tunc reos & damnatos pronunciastis,nunc miris præconijs efferatis) si quod scripsistis,credidimus: & quod dixistis, nos quoquè nunc dicimus? Postremò nisi correxerimus consilium nostrum, videlicet vt illud iuxta cõsilium vestrum dirigamus,vel si non effecti similes Iudæis,sicut ipsi caput, ita quoquè nos vobis mẽbra tradam*,interminatiõibus crebris deterrére nos & minitari videmini,tanq̃ sitis patrię & vrbi nostrę vltimum exterminiũ illaturi,q̃ nos,Christo

Nisi.126. propicio atq; custode(de quo scriptum est, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui custodiũt eam)sicut eatenùs non timuimus,nec modò timemus,credentes super muros eius angelorum custodiam,immò verò sciẽtes,quòd saluator positus sit in ea mur* & antemurale,id est,apostolorum munimentũ intercessionũ. Neq; enim non legimus aut obliti sumus minarũ Sennacherib regis Assyriorum & seruorum eius contra vrbem Hierusalem & populum eius,quæ non minores seu pauciores minis vestris fuerunt.Et rursùs miserationũ Domini recordamur,& qualiter 185.millia hominum de castris Assyriorum interierint,& vrbs cum habitatoribus suis euaserit,in mẽte reuoluimus, & gratias agim*, & spem summittimus,ac fidutialiter de domo Domini, si virtutẽ ipse donauerit, multùm Baal amouere curabimus, Quoniam ipse est nũc,qui tunc,ipse & in secula.Nec minor misericordia,nec infirmior omipotẽtia.Ergò nè velit minari puluis & vermis.Scriptum est:Quid superbit terra & cinis? Nè velit ampulla in aquis inflari,quia post pauxillũ,& eccè non est.Quid gloriatur in malitia,qui potens est in iniquitate?Quid facturus est? Occisurus est (vt verbi gratia dicamus) hominẽ? quoniam ampliùs nõ habet quod faciat, hoc & vanus fungus mal* facit.O Impator, in hoc cine redacta est malitia hominis in iniquita te potentis,vt fungo malo comparetur?heu quàm inutilem potentem, heu superuacuè gloriantem. ¶Porrò vestra potens virtus in Domino potiùs glorietur, in bonitate laudetur,in iustitia exaltetur. Nõ minas nobis, non terrores velit incutere. Nescitis em secundùm Salomonem,quid superuẽtura paret dies.Et iuxta Psalmographũ Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat cõsilia principũ,præsertim cùm inter nos & vos non modica sit intercapedo, quæ quotidiè populos nõ pauxillas vobis iniurias,immò discrimina inferẽtes producit, & de his vos cõueniat potiùs quàm de nobis vlcisci.Nos enim apici gloriæ vestrę non damna,nõ cõuicia,nõ prorsùs vllas (quod absit) iniurias irrogauimus. Veruntamen quandiù subsistemus,ministerium nostrum honorificabimus,dispensationem nobis creditam exercebimus,antecessorum vestigia nostrorum sectabimur,ecclesiarum cũctarum solicitudinem baiulabimus in eo,qui nos cõfortat.Domino nostro Iesu Christo, ¶Quid fæuiũt homines?quid mali fecim* nos?Certè non Cretam inuasimus,non Siciliam exterminauimus,non innumeras Græcis subiectas prouincias obtinuim*. Postremò nõ ecclesias sanctorum, interfectis numerosis hominibus,ac suburbana Constantinopoleos,quę & muris eius penè contigua sunt, incẽdimus,& verè de istis nulla sit vltio qui pagani sunt,qui alterius fidei sunt, qui inimici Christi sunt,qui veritatis ministris iugiter aduersantur:& nobis,qui per gratiam Dei Christiani sum*,qui ex parẽtibus Christianis existimus atq; catholicis, qui vnius eiusdemq; fidei dogmata credimus,qui serui Christi vocamur, qui veritatis cultores, quantùm possumus,esse desideramus,minę prætenduntur,terrores promittũtur etiàm, & nonnullæ molestiæ irrogãtur.Non est iste ordo laudabilis,non est ista cõmutatio imitabilis,vt qui innumera mala ingerunt, impuniti euadant:& qui nihil mali gesserunt, pro his talia recipiãt:& qui Christũ blasphemant,dimittantur:& qui Christũ celebrãt, huiusmodi minis subijciãtur.Sed habemus ad quem respiciamus nos, habemus in quo consolemur.Fecerunt enim hoc & Iudęi,latronem dimittentes, & saluatorem tenẽtes: occisorem iustificantes,& viuificatorẽ condemnantes:Barrabam liberantes,& Christũ morti subdentes. ¶Sed his tãdèm omissis, ad ea,quæ cum vniuersa sancta ecclesia,quę apud nos est,dispensatoriè cõsideraui mus, stylum iam dirigem*, & cum beato Gelasio nostræ sedis antistite consultè dicemus:Necessaria rerum dispositione constringimur, & Apostolicæ sedis moderamine conuenimur,sic canonum paternorũ decreta librare,& retrò præsulum decessorumq; nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentiũ necessitas temporum restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti,quãtùm potest fieri,temperemus. Et quoniam de persona Ignatij atq; Photij nihil discretius atq; mitius, necnon & salubrius arbitramur,vt vterq; Romã ad renouandum examẽ veniat,hoc magnoperè volumus,& vt vos annuatis, salubriter admonemus.Sed hoc secundùm indulgentiã concedimus,non licentiam id efficiendi pro libito cuiuslibet tribuimus. Quoniã cùm secundùm canones vbi est maior authoritas, iudicium inferiorum sit deferendũ, ad dissoluendum scilicet vel ad roborandum:patet profectò,sedis Apostolicæ,cuius authoritate maior non est,iudicium à nemine fore retractandum,neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt. Ab illa autem nemo sit appellare pmissus.Iuxta quod & Bonifacius atq; Gelasius sanctissimi præsules, non suis adinuentionibus,sed Ecclesię Romanę consuetudinem non ignorantes,dicunt: Bonifacius qdem Rufo & cæteris episcopis per Thessaliam & alias prouincias cõstitutis,scribens: Nemo,ait,vnquàm Apostolico culmini, de cuius iudicio nõ licet retractare,manus obuias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit,nisi qui de se voluit iudicari. Gelasius autem in commonitorio, Fausto magistro fungenti legatione Constantinopolim

1.9.7.c.Necessaria.

Iudiciũ sedis Rom. omnibus maius.

9.q.3.Patet.

Bonifacius papa.

Gelasius papa.

dato: Nobis, inquit, opponũt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quòd primæ sedi sana rectaq; suadenti parére fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluêre deferri. Ab ipsa verò nusquàm prsùs appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius cõmeare iudiciũ. Nec de eius vnquàm præceperũt iudicio iudicare, sententiamq; illius constituerunt nõ oportere dissolui, cuius potiùs sequẽda decreta mandârunt. Ergò de iudicio Ro. præsulis non retractando, quia nec mos exigit quod diximus, comprobato, non negamus eiusdem sedis sentẽtiam posse in melius cõmutari, cùm aut sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum vel temporum seu grauium necessitatũ, dispensatorie quiddã ordinare decreuerit: quoniã & egregium apostolum Paulum quædã fecisse dispensatorie legimus, q̃ postea reprobâsse dinoscitur: quandò tamen illa, Rom. videlicet Ecclesia, *discretissima consideratione fieri delegerit: non, quandò ipsa quæ benè sunt diffinita, retractare voluerit. Porrò nè dicatis præter Ecclesiæ legem, Ignatiũ vel Photium Romam venire sanxisse, scitote nos antiqui patris & prædecessoris nostri Iulij in hoc esse sequutos exemplum, qui iuxta quod in epistolã sua reperitur, his, qui cõuenerant Antiochiæ, hoc præcepisse dinoscit, & Theodoritus historiographus in his hoc ipsum verbis ostendit: Verùm, inquiens, Eusebius eusq; consortes, calumnias in Athanasium factas Iulio Rom. pontifici destinauerunt, qui ecclesiasticam sequens legẽ, etiàm ipsos Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad iudiciũ regulariter euocauit. Ille cõtinuò, euocatione suscepta, venit. ¶Quòd si ad hoc dicitis, ille quidem vocauit, sed ipsi venire contempserunt: audite sequentia, & videbitis, vtrùm in laudẽ, an in vituperium, ista sit illis putata contemptio. Subiũxit enim idem historiographus, dicens: Calumniarũ verò sarcinatores Romam quidem profecti non sunt, sciẽtes, facilè suum posse capi mẽdacium. Nè ergò dicatis, nos præter Ecclesiæ legẽ prefatos Romam venire sanxisse: quoniã, sicut ex historiographo eccè audistis, beatus Iulius & accusatum & accusatores Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad iudicium regulariter euocauit. Sed ille, qui bonam conscientiam gerebat, nihil reluctans, venit. Illi verò, qui malam, contempserunt, scientes profectò (sicut ibi legitur) facilè suum posse capi mendaciũ. ¶Quod nos quoquè Ignatio ac Photio modò probabimus, quia conscientia se remordente, qui pauet, nobis obedire contemnet. Si tamen Ignatius, qui omni est humano destitutus præsidio, vestrum non impedimẽtum passus, sed potiùs fuerit misericorditer vestro, qualiter venire possit, adiutus auxilio. Porrò, si venire illi per se nequeunt, primò quidẽ ipsi, cuius rei causa venire non valent, nobis per satisfactorias suas literas indicent. Deindè veniant de his, qui cum Syracusano Gregorio sunt, quotquot voluerint, vices cæterorum tenentes, qui ipsius sunt partis. Mittãtur etiàm de parte Ignatij archiepiscopi quidẽ Antonius Cyzici, Basilius Thessalonicæ, Constãtinus Larissæ, Theodorus Syracosianorum, Metrophanes Smyrnæ, & Paul⁹ episcopus Ponti Heracleæ, Egumeni autem Nicetа, Chrysopoleos Nicolaus, Studij Dositheus, atque Lazarus presbyter, & monachus q̃ dicitur Cazaris: q̃ ni fuerint missi, suspectos vos reddetis, quia hos, in quibus certificari possimus, à nostris obtutib⁹ subtrahere studiosè curatis. Et ideò neminem cæterarum partium admittemus, nisi fortè quos ex latere vestro destinatos esse veraciter valemus agnoscere. Quibus ex vtraq; parte conuenientibus, & coram nostra præsentia ac fratrum & coëpiscoporum nostrorum auditis, quid quæstionis inter vtranq; partẽ emerserit, faciliùs agnoscamus, & canonicè finiamus. Mittat nihilominùs & Photius ex sua parte quos decreuerit, qui modum promotionis suæ *irreprehensibiliter & canonicũ, si possunt, edoceant. Necnon & imperialis apex vester, si libet, suos è latere mittat aulicos, qui in præsentia positi, quem iustitia & rectitudo vtrisq; partibus finem dederit, patenter agnoscant, vestræq; pietati renuncient. Hi verò q̃ ex latere vestro mittẽdi sunt, tales sint, qui & Deum timeant, & non sint Ecclesiasticarum inexpertes traditionum, atq; veritati obediẽter & facilè acquiescant.

Verùm quia sunt quidam ex his, quos Romam venire præcipimus, qui nulla sua habentes solatia, nisi aliorum freti subsidijs, omninò tantum iter arripere nequeant, idcircò quasi præsentialiter clementiam vestram exoramus, vt quibus egẽt ad tam difficile atque prolixum iter, pro dilectione dei misericorditer præstare dignemini. Credimus enim acceptum esse vobis istud consilium, nec molestè feret honor regius vester, qui iustitiam diligit, pro his quæ taliter efficienda decreuimus. Quoniam iustitia sæpiùs ventilata, clariùs splendescit in lucẽ. Proindè materiam, per quam veritas possit fieri manifesta, confidimus quòd pietas vestra benignè cupiat adiuuare.

¶Cùm autem legati vestri venerint, mittite quæsumus & epistolas authenticas, quas per Radualdum & Zachariam dudùm episcopos misimus, vestræ scilicet eminentiæ atque synodo, quæ tunc pro sacris imaginibus esse colligenda putabatur: quatenùs si tales permanent apud vos, quales à nobis constat fuisse transmissas, apud nos inuestigentur: sicque decæterò falsò

Dist. 35. q. 9. Sententiam

Iulius papa

Regularis ad iudiciũ euocatio.

falsò dicentiũ, alia nos scripsisse præter quæ misimus, labia conticescant. Si verò quædã in eis habentur inserta, quę nos scribi non iussimus, nec mitti voluimus, diligẽter scrutemur, & cuius culpa sit actum, reperiamus. Est enim apud nos socia illarum duarũ, quã apud nos (licut iam suprà diximus) retinuimus, pro futuro scilicet testimonio, vno tenore cum ipsis duabus expositа, & eisdem syllabis cõtexta per omnia. Precamur etiàm dilectionem vestram, vt nobis actionũ authentica, in quibus continẽ, qualiter Ignatius primitùs sit existimatus depositus, destinare dignemini, & monumẽta gestorum, quę per Leonem à secretis misistis, quęsum⁹ ipsa nobis authentica transmittite, tam illa videlicet, vbi de tyrãnica expoliatiõe Ignatij refertur, quàm illa, in quibus de imaginibus est agitatũ, licèt penè nihil & à paucioribus ꝑsulibus, quàm in Ignatij putata depositione fuissent inuenti. In quo datur intelligi, quòd maius studium fuerit arreptũ in læsione hominis, quàm in laude Dei.

¶Iam verò si monitis nostris obedieritis, & quę intimauimus, adimplere studueritis, fauente Domino, authoritateq; sanctorum principum apostolorũ potiti licentiã Christianissimæ ac mãsuetissimæ sublimitati vestræ cõcedemus cum sancta catholica & apostolica Ecclesia, specialiter autem nobiscum & cum cõsacerdote nostro Ignatio, & cum parte ipsius, cõmunionis gratię participãdi, excepta cõmunione Gregorij Syracusani, & partis eius atq; consentaneorũ ipsius cõmunione. Porrò, si fortasis excellentiæ vestræ non placet, quod superiùs scripsimus ꝑ mittendis ex vtrisq; partibus legatis, scitote nos nil conuenientius aut cõmodius, quàm hoc, fieri posse penitùs inuenisse. Quanuis & ad hoc ipsum ꝑ vestro imperiali amore, nè vobis existimemur in nullo satisfacere velle, condescendamus: atq;, nè minùs pacẽ Ecclesiæ nos velle sectari, quàm semper volumus, opinemini. ¶Siquidem (vt prætulimus) nulla regula, nullaq; cõsuetudo demonstrat, sedis Apostolicæ semèl prolatam sententiam, ipsa non annuente, vltrà posse mutari. Nihil prætereà est, quod vos auertere debeat, (si placet, credite) quò minùs prefatos viros in nostram præsentiã dirigatis, ad inquirendam scilicet iustitiam & veritatem. Testis enim est nobis omnipotens Deus, quia non est in mente nostra quælibet intẽtio vel desideriũ, nisi diligenter inuestigandi & inueniẽdi, quid æquitas vnicuiq; partiꝫ tribuat, & quid Ecclesiæ præsenti statui & futuro cõueniat. Non ergò putetis, nos aut Ignatio velle fauere cõtra iustitiã, aut Photium impugnare, canonibus sibi nõ resistẽtibus. Certè perfectorum Christianorũ est, non solùm nulli velle nocere, verùm etiàm lædenti se, malum pro malo non reddere. In quo ergò coram Deo loco, vel inter quos computaremur, si nil nobis contrarietatis irroganti inimicitias inferre appeteremus? Igitur dignetur credere pietas vestra, quoniam nec isti volumus in sua iustitia contraire, nec Ignatio, non suffragantibus canonibus & ecclesiasticis traditionibus, auxiliari.

¶Credimus autem in Domino, qui dixit de tenebris lucẽ splendescere, & qui dat homini scientiam, quoniam si partes quas diximus, ad illius limina peruenerint, qui mẽtiẽtes Ananiam & Saphirã gladio sanctiꝫ spiritũs interemit, si qua sunt incerta & abdita, reuelabuntur, & manifesta fient. Quia nos hoc semper in voto habemus, & inhianter desideramus, vt æqualitatẽ vtrisq; partibus seruãtes, nihil nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas dictauerit, adiuuãte nomino statuamus, nullius detrimentum volentes, quanto minùs periculum anhelantes. Actor. 5.

¶Quamobrẽ ergò iam, quia sic se veritas habet, contra partem Gregorij Syracusani simus commori & in flagella profecti: si vultis agnoscere, dignanter audite. Videlicet quoniam nõ surdi fuimus auditores sancti euangelistæ, qui nobis refert, quòd redemptor noster flagellum fecerit de resticulis, & templum ingressus, omes in eo diuerso modo malè operantes ex ipso proiecerit. Quod cernentes apostoli, potuerũt vtiquè, minùs adhuc perfecti, mirari, veluti forsitan nunc vos, quomodò tanta facilitate sacerdotes & cunctos malos operarios foràs è templo pepulerit. Sed posteà recordati sunt, quia scriptũ erat, Zelus domũs tuæ comedit me. Nõ itaq; inimicitiæ, non humanum odium, nõ vllum (Deo gratias) malignũ desideriũ, nos contra præfatæ partis homines impulit, sed zelus domũs Dei, zelus paternarũ traditionum, ordo Ecclesiasticus, antiqua cõsuetudo, solicitudo, quam circumferimus cunctarum Ecclesiarum Dei: necnon & priuilegia propriæ sedis, quę in B. Petro suscepta diuinitùs, & in Ecclesiam Romanam deriuata, vniuersalis celebrat & veneraꝫ ecclesia, sicut prædiximus, nos accendunt, & silere ac desides esse nequaquàm permittunt. Zelũ Christi imitatur Rom. Pont. Ioan. 2. Psalm. 68.

¶Ergò cùm ità sit, quoniam vt veritatem dicamus, per omia ità est, & si tempus indulgeret, mille quę dicimus, valerem⁹ testimonijs demonstrare, & vobis ex probabilium scriptis virorum indicijs ostẽdere multiplibus: nolite indignari, nolite aduersùs nos frustrà causari, nolite peruersorum hominũ verba libenter audire, sed potiùs nos audite. Nolite nobis minas prætẽdere, quoniam nec illas Domino protegente, metuimus, nec per has præcepta vestra, nisi diuinis fuerint iussis ornata, faciemus. Parati autem sumus propter veritatem sanguinem nostrũ effundere: & quidem plebem diuinitùs nobis commissam, nec vobis, nec vlli vestrũ, propicio Christo, trademus. Integritas & constãtia Rom. Pont.

¶Vestrum autem est considerare, vtrùm quod Exitus Imperatorũ, q

Rom. Eccl. pręsidium sunt.

quod meditamini, valeatis nécne perficere. Cogitate itaq; dies antiquos, & annos eternos in méte habetote, & quid Imperatores, qui persecuti sunt Ecclesiam dei, & maximè Ecclesiam Romanam, id est, Nero, Diocletianus, Constãtius, Anastasius, & cæteri moris eorum, pertulerint, & vbi modò sint, attendite diligenter: & quantùm sit in Ecclesia dei execrabilis fama eorum, & nomẽ detestabile, sapiẽter aduertite. Quanta autem Dei cultorum Augustorum, qui Ecclesiam Dei exaltauerunt, & præcipuè Romanam, Constantini videlicet & Constantis, Theodosij quoquè maioris & Valentiniani, & cęterorum laus in vniuersali Ecclesia polleat, & eorum præconia vbiquè personẽt, & nomen eorum inter sacra mysteria impræmissè commemoretur, attẽtiùs & sedulè recordamini, sicq; nos audire illos imitantes satagite. Patres etẽ vestri per gratiã Christi sumus, & vos tanquàm charissimos diligimus filios. Nec possumus vobis nisi viam veritatis ostẽdere, terrenam gloriam vestrã augeri diuinitùs exoptamus. Sed quid peccamus, si cælestem ac æternam vos capessere nihilominùs exoramus?

Boni Imp.

Exhortatio pia.

¶ Quapropter attendat clementia vestra, quãtus fuerat erga sedis Apostolicę reuerẽtiam antecessorum vestrorum, piorum dũtaxàt Imperatorum, & præcipuè, quos lõgè superiùs memorauimus, amor & studium: qualiter eam diuersis priuilegijs extulerint, donis ditauerint, beneficijs ampliauerint: qualiter illam literis suis honorauerint, eius votis annuerint, instituta perficienda mandauerint, orationes petiuerint, fidem sectandam decreuerint: qualiter etiàm legib⁹ suis pro adunandis ei ecclesijs promulgauerint, pro colligendis concilijs ac proferendis sententijs non imperauerint, sed precati & hortati solùm extiterint: & quæ illi decreuerũt, ipsi consenserint: & quæ illi damnauerunt, ipsi respuerint. Sic ergò fili charissime, sic & tua sublimitas non ex parte ingratorum & inobedientium filiorum existẽs, (quod absit) sed hos inter cæteros Dei cultores Augustos imitata, quę decreuimus de Constantinopolitana ecclesia, obediẽter attendat. Ista quæsumus, suadẽtibus sæpiùs nobis, pietas vestra nos minimè spernat, præ oculis habitis Domini verbis, dicentis: Qui audit vos, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & q me spernit, &c. Deniquè & concordãs Apostolus domino nostro: Quapropter, inquit, qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui dedit spiritum suum sanctum in nobis. Verùm si nos vobis spernendos esse ducitis, nos tamẽ non possumus ea quæ Dei sunt, spernere & negligere, quò minùs & saluti vestræ consulamus, & de acceptione talenti crediti nostrum periculũ declinemus, dispensatione nobis cælestis seminis iniuncta. Væ si non sparserimus, vę si tacuerimus.

Luc. 10.

1. Thess. 4.

quod cùm electiõis vas formidet & clamet, quanto magis cuilibet exiguo metuendum est? Proindè sicut non leue discrimen incũbit pontificibus, siluisse pro diuinitatis cultu & Ecclesiæ correctione, quod congruit: ità his (quod absit) non mediocre periculũ est, qui cùm debeant parére, despiciunt.

1. Cor. 5.

Et si cunctis generaliter sacerdotibus diuina tractantibus, fidelium conuenit corda submitti, quãto potiùs sedis illius pontifici consensus est adhibendus, quem cunctę Ecclesiæ generalis iugiter pietas celebrauit? Vbi clementia vestra euidẽter aduertit, nũquàm quouis penitùs humano consilio eluare se quenquam posse contra illius priuilegium vel confessionem, quem Christi vox prætulit vniuersis, quem Ecclesia venerãda confessa semper est & habet deuota primatem. Impelli non valent humanis præsumptionibus, quæ diuino sunt iudicio constituta. Desinant ergò (rogamus) temporibus vestris quidam per occasionem perturbationem ecclesiasticam præcipitãtes appetere, & quæ nõ liceat, ambire. Alioquin & quod malè appetierũt, nõ perfruentur: & ipsam quoquè Christianitatem, nisi respuerint, prorsùs amittent.

Primatus Pontificis laudabilis.

Vos autem quæsumus, nolite præiudiciũ Dei Ecclesiæ irrogare. Illa quippe nollũ imperio vestro præiudicium infert, cùm magis pro stabilitate ipsius æternam diuinitatem exoret, & pincolumitate vestra & perpetua salute iugi deuotione precetur. Nolite quæ sua sunt, vsurpare: nolite quæ ipsi soli commissa sunt, velle surripere, scientes quia tãtò nimirùm à sacris debet omnis mundanarũ rerum administrator esse remotus, quantò quemlibet ex catalogo clericorũ & militantium deo nullis conuenit negocijs secularibus implicari. Deniquè hi quibus tãtùm humanis rebus, & nõ diuinis, pesse permissum est, quomodò de his, per quos diuina ministrant, iudicare pſumant, penitùs ignoramus.

Dilectio.

¶ Fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidã typicè reges simul & sacerdotes existerent. Quod S. Melchisedech fuisse, sacra prodit historia, quodq; in membris suis diabolus imitat⁹, (vtpotè qui semper, quę diuino cultui conueniunt, sibimet tyrannico spiritu vindicare cõtendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi pontifices diceren tur. Sed cùm ad verum ventum est eundem regem atq; pontificem, vltrà sibi nec Imperator iura pontificatũs arripuit, nec pontifex nomen Imperatorium vsurpauit. Quoniam idem mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus, sic actibus proprijs & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusq; discreuit, propriã volens medicinali humilitate sursùm efferri, nõ humana sophia ruere sùs in inferna dimergi, vt & Christiani Imperatores pro ęterna vita põtificibus indigerent, & põtifices p cursu temporaliũ tantimodò

modò rerum imperialibus legibus vterentur: quatenùs spiritalis actio carnalibus distaret incursibus: & ideò militans Deo, minimè se negocijs secularibus implicaret: ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negocijs secularibus implicatus, vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, nè extolleretur vtroq; suffultus, & competens qualitatibus actionum speciãliter professio aptaretur, quibus omnibus ritè collectis, satis euidẽter ostenditur, à seculari potestate nec ligari prorsùs, nec solui posse pontificem, quem constat à pio principe Constãtino (quod longè superiùs memorauimus) deum appellatũ, nec posse deum ab hominibus iudicari, manifestum est. Sed & Theodosius minor sanctæ synodo scribens Ephesinæ primæ, dicit: Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire vsque ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidẽ quæ faciendæ sunt de pijs dogmatibus quęstiones, seu potiùs expositiones, communicare. Illicitum namque est, eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus.

Actus 2

¶ Quid præterea hinc Romani præsules sentiant, quid Latini Græciquè doctores hinc exponant, quid deniquè Maximus venerabilis monachus, & illo in tẽpore apud vos penè solus catholicus, in disceptatione sua perhibeat, quoniam longum est scribere, interrogate seniores, qui tamẽ moribus seniores sunt, & dicẽt vobis. His itaque manifestè repertis, appáret, comministrum nostrum Ignatium per imperialem tãtummodò sententiam nullo modo potuisse prorsùs expelli. In cuius damnatione, quia præsulum quoquè assensus est subsecutus, appáret id causa fuisse patratum adulatiõis, non legitimæ sanctionis. Siquidem intãtùm vestra sententia prędecessit sentẽtiam, vt non solùm vestro sit iussu à credita sibi ante omnem interrogatiõem idem antistes pulsus ecclesia, verùm etiàm posteà in damnatiõe ipsius, (sicut gesta illius latrocinalis synodi, quæ nobis per Leonem illustrem à secretis misistis, indicant) quod nunquàm (si fallimur) aliquandò fuit actum, primi & ante scripseritis episcopum.

Adulatio.

¶ His ità plibatis sub conspectu Dei, purè syncereque pietatem vestram deprecamur, obtestamur, exhortamur, vt petitionẽ nostram non indignãter accipiatis. Rogamus deniquè, vt nos in hac vita potiùs audiatis deprecãtes, quàm (quod absit) in diuino iudicio sentiatis accusantes. Et ideò nolite (precamur) irasci, si vos tantùm diligimus, vt regnum, quod temporaliter assecuti estis, velimus vos habere perenne: & q imperatis sęculo, possitis regnare cum Christo. Nam qua fiducia (rogam⁹) illic Dei præmia petituri estis, cuius hîc Ecclesiæ detrimenta nõ prohibetis? Non sint grauia, quæsumus vos, quæ pro vestræ salutis ęternitate dicũtur. Scriptum legitis, Meliora sunt vulnera amici, q̃ fraudulenta oscula inimici.

Prou. 27.

¶ Deus omnipotẽs cor imperij vestri ad intelligenda quæ dicimus, clementer aperiat, & nobis obedire in his, de quibus scribimus, impetrare nutu intimę inspiratiõis suę dignet, Christianissime & dilectissime fili.

Explicit epistola.

¶ Quisquis autẽ hanc epistolam nostram Constantinopoli legerit, & Augustissimo filio nostro Imperatori Michaeli, quicquam ex his, quæ in ea scripta sunt, occultauerit, si locum apud illum potest inuenire sufficientem, anathema sit. Quisquis etiàm interpretatus eam fuerit, & ex ea quicquam mutauerit vel subtraxerit, aut superaddiderit, præter illud quod idioma Græcę dictionis exigit, vel interpretãtis scientia intelligendum non tribuit, anathema sit.

Obtestatio.

¶ Hęc quidem, quæ hucusquè per periochas nouem sunt scripta, priùs acta, & à nobis per quosdã fraternæ generalitati vestræ intimãda sunt missa, præter epistolam illam Apostolatũs nostri, quam Michaẽli excellẽtissimo Imperatori per quendam ipsius legatum, qui se Protospatarium appellabat, nomine Michaelem, transmisimus. Posteà verò cùm cognouissemus quia penès hos, qui nolunt sanis acquiescere monitis, nihil solùm scribendo proficiebamus, ratum duximus, per legatos nostros & iteratas literatas *eorum, quæ videbantur Ecclesiæ profutura, mandare. Huius rei gratia direximꝰ Constãtinopolim Donatum sanctissimum episcopum, & Leonẽ venerabilem presbyterum, atque filium nostrum Marinum diaconum: quatenùs hi, qui literis admoniti, parére refugiunt veritati, saltem verbis salutaribus conuenti, discant tandẽ diuinis institutionibus minimè resultare. Quibus in scriptis dedimus, quæ habentur in subditis, quæque per tres periochas distinguenda fore decreuimus. Prima vtiquè harum est, quę & decima huius est periocha voluminis, cõtinẽs epistolam ad iam memoratum Augustum trãsmissam, & alteram ad episcopos ac cæteros ordines Constãtinopoli subiectos. Secũda verò periocha est, quę huius corporis vndecimum complet locum, habens in se duas epistolas, vnam Photio, & alteram Bardæ fautori eius descriptam. Porrò tertia est, quæ & duodecima est istius codicis periocha, circunferens in se fratri & coëpiscopo nostro Ignatio, & matri Imperatoris atque vxori eiꝰ singulas missas epistolas, necnõ & epistolam vniformem, quam quibusdam claris vrbis Cõstantinopolitanæ senatoribus singulatim scribendam atque mittendam fore præuidimus.

Argumentum totius Tractatus.

for. *ea

Hæc Nicolaus papa primus.

RESCRIPTA NICOLAI PAPAE, HVIVS NOMINIS primi, ex Gratiani volumine in vnum collecta per Ioannem Cochlæum, & in viginti titulos dispartita.

DE CONSTITVTIONIBVS ECCLESIAE. TIT. I.

Dist. 10 c. 1. Basilius in Concilio apud Constantinum congregatis.

Imperiali iudicio nō possunt iura ecclesiastica dissolui. Nec possunt Imperatorum leges euāgelicis & apostolicis, atq; canonicis decretis, qbus postponen dę sunt, inferre piudiciū.

Dist. 12. Ridiculum.

2 Ridiculū est, & satis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitùs à patribus susceptmus, infringi patiamur.

DE CONSVETVDINE. TIT. II.

Dist. 8. c. Mala

1 Mala consuetudo non minùs, quàm pernicioſa corruptela, abijcienda & vitanda est.

Dist. 12 Scit Michaeli Imp.

2 Nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore constitutiones vel consuetudines, si illis canonica nō obsistat authoritas.

Dist. 11. Denique.

3 Illi qui ante nos fuerunt, prouidam in ecclesijs consuetudinem tradiderunt, hodieque in Romana Ecclesia (quæ magistra est omnium ecclesiarum) impræterm isſè seruatur, ità vt nullus sacerdos, maiore suo nō innuente consacerdote, cuiuslibet rei benedictionem dare nitat? Sed & anterior stās ad pronunciandā aliquā lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet benedicere: quia in epistola ad Hebræos legim⁹, quòd minor à maiore benedicitur.

Heb. 7.

DE IVDICIIS. TIT. III

Ibidēm c. Inferior

1 Inferior sedes potiorem absoluere, aut iudicio ligare non potest, nec proprijs diffinitionibus subiugare.

Ibi. c. Nolite.

2 Filios circa spiritualem patrem, vt discipulos erga magistrum, ità deuotos ac sobrios esse decet, vt nulla penitùs temeritate ad eorum vitam dijudicandam, nec saltem tenuiter reprehendendam, prosiliant.

Ib. c. Nūc au.

3 Non potest quisquam ritè ab his, qui inferioris ordinis vel dignitatis sunt, iudicialibus submitti diffinitionibus. Vndè factum est, vt in concilio episcoporum nullus in Marcellinum papam, qui tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum idolis compulsus sacrificauerat, sed posteà insignis martyr effectus est, sententiam proferre ausus fuerit, dum ei sæpissimè omnes dicerent: Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterùm: Noli audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, &c.

Ibi. c. sequēti.

4 Acephalum liquet esse concilium, vbi de tanta persona agitur, & maiorum nō expectatur sententia, cùm & in causa clericorum inferioris gradûs, solius episcopi sui iudicium tantummodò postulandum sit.

5 Intantùm hanc præsumptionem sancti patres apud Chalcedonem detestati sunt, vt Dioscorum Alexandrinum antistitem, inter cętera idcircò potissimùm finè vlla restitutione damnauerint, quòd ponens in cælum os suum, lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in sanctū Leonem papam dictauit.

6 Omnes leges tā Ecclesiasticæ q̄ vulgares & publicæ præcipiūt, vt omnia sine ablata restituātur ei, qui suis est rebus expoliatus.

7 Quòd suspecti & inimici, iudices esse non debeāt, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius & amabilius dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum commiserit, quem lædere fortè voluerit?

8 Reuerà iustus mediator non est, qui vno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat.

9 Indicas Hermānum episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum, & quibus, quia ex parte ipsius persona deest, nos vni parti ad discrimen alterius credere proculdubiò non possumus.

10 Necesse est secundùm sacrarum scripturarum documentum, ac secūdùm iustitiæ tramitem, & accusatum & accusatorem simul adesse, & vnam partem, quantacunq; & qualicunque prædita sit authoritate, sic prorsùs audiri, vt alteri parti nullum præiudicium irrogetur.

11 Hęreticis non licet accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis facere negocijs. Hæreticos autem dicimus, tam eos qui olim ab Ecclesia proiecti sunt, quàm qui post hoc à nobis anathematizati sunt. Præter hos autem & eos, qui fidē quidem sanā negant vel simulant confiteri.

12 Contra ritum ecclesiasticum, contra q; venerandas leges producitur accusator vel testis de imperialibus ædibus, & cui imperari potest, ad falsum dicēdum, testimōium adhibetur. siunt suspecti, iudices: & lupi, cu stodes.

13 Quod benè semèl definitum est, & interpositis iuramētis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortasis vbi fuerit maior authoritas) retractari.

14 Ait Cælestinus papa, Orientalibus episcopis scribens: Si quis ab episcopo Nestorio, vel ab alijs qui eum sequunt, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus vel exutus est seu antistitis seu clerici dignitate, in nostra hunc communione duraſſe & durare manifestum est. Nec iudicamus eum esse remotum, quia non poterat quenquam eius remouere sententia, qui iam se præbuerat ipse remouendum.

15 Hi-

15 Historia ecclesiastica, ab Eusebio Cęsareensi episcopo cōfecta, de muliere quadam quæ de castitate à marito accusabatur, ait: Præceptum est ab Imperatore, lege lata, vt primò permitteretur ei rem familiarē liberè diutiùs ordinare, tunc demùm respondere obiectis. Hoc omnes leges tam ecclesiasticæ quàm vulgares publicæque præcipiunt. Si autem de mulieribus & secularibus viris hæc cōstituta sunt, multo magis ecclesiasticis hominibus & sacerdotib⁹ sunt concessa.

16 Siue de coniugij fœdere, siue de aduterij crimine iudicium agitandum sit, nulla ratio patitur, Tebergā cum Lothario posse inire certamen, nisi priùs ad tempus fuerit reddita suæ potestati, & cōsanguineis proprijs liberè sociata. Itaque etiàm locus prouidendus est, in quo nulla vis multitudinis formidetur, nè sit difficile testes producere vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quàm à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controuersijs requiruntur.

DE ROMANA ECCLESIA & sede Apostolica. Tit. 4.

1 Omnes, siue patriarchæ cuiuslibet apicem, siue metropolis primatus, aut episcopatuum cathedras, vel ecclesiarū cuiuscunque ordinis dignitatem, instituit Romana Ecclesia. Illam verò solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascētis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cælestis Imperij iura commisit.

2 Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari seu militari tumultu, Apostolicæ sedi finè cōcordi & canonica electione cardinalium eius Ecclesiæ ac deindè sequentium clericorum religiosorū inthronizatur, non papa vel apostolicus, sed apostatic⁹ habeatur. Liceatque cardinalibus & alijs clericis Deum timentibus & laicis, inuasorem illum anathematizare, & humano auxilio à sede Apostolica pellere.

3 Licèt nunquàm Apostolicæ sedis modus fuerit, absque signatis apicib⁹ vndecūque legationem susc ipere, nos tamen sublimitatem vestrā in nobilissimo viro ac strenuo legato vestro honorantes, eiusque gra uitatem & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones, nihilominùs eum absque epistola vestra susc epimus.

4 Per principalem beatorum apostolorum Petri & Pauli dextram & potestatem & sus habemus, non solùm in monachos, verùm etiàm in quoslibet clericos de quacūque diœcesi, cùm necesse fuerit, ad nos conuocare, atq; ecclesiasticis exigentibus oportunitatibus inuitare.

5 Argura sapientia tua, materiam deposītionis aduersùs Rotardum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit, & continuatim Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali custodiæ mācipauit. Priuilegia tamen Apostolicæ sedis vos obliuioni tradere nullo modo debuisseris, qbus venerandi canones iudicia totius Ecclesiæ ad hanc deferri iubent.

6 Patet profectò, sedis Apostolicæ (cuius authoritate maius nō est) iudicium à nemine fore retractādum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Nec de eius iudicio canones vnquàm præceperunt iudicari, sententiamque illius constituerūt non oportere dissolui, cuius potiùs sequēda decreta mandauerunt.

6. q. 3. Patet. Michaeli Im.

7 Authoritatē venerabilium prædecessorum nostrorū sequuti, & nominatim beatissimi papæ & martyris Alexandri, quinti à B. Petro, ab omnibus iuramentis & cuiuscunque modi obligationibus, qbus illi sese coacti violentia impiorum obligauerunt, absoluimus, & nè illa seruentur, vetuimus, tam archiepiscopū treuirensem, quàm eius præpositum, & omnes qui tunc temporis capti, se illis quoquo modo obligauerūt. Neque vllam eos proindè infamiā vel calūniam, aut à suis bonis sequestrationem vnq̄, authore Deo & sanctis apostolis & nostris prædecessoribus, sustinere permittimus, sicut per prophetam Dominus dicit: Dissolue colligationes impietatis, &c.

15. q. 6. c. 2. Epis Galliæ. Esa. 58.

8 Nemini est de sedis Apostolicæ iudicio iudicare, aut illius sententiam retractare permissum, videlicet propter Romanæ Ecclesię primatum, Christi munere in B. Petro apostolo diuinitùs collatum.

17. q. 4. Nemini Omnibus episc.

9 Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiões vel decreta pro catholica fide vel ecclesiastica disciplina, pro correctione iminētium vel futurorum malorum, à sedis Apostolicæ præsule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

15. q. 2 Si quis. Valuersali synodo præsidens.

10 Sententiam Romanæ sedis non negamus posse in melius commutari, cùm aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum vel temporum seu grauium necessitatum, dispensatione quædam ordinare decreuerit: quoniam & egregium Paulum Apostolum dispensatoriè legimus quædam fecisse, quę posteà reprobāsse legitur. Quod tamen obseruandum est, quādò illa Romana videlicet Ecclesia, disertissima consideratione fieri delegerit: non quandò ipsa quæ benè sunt diffinita, retractare voluerit.

15. q. 6. Sententiam Michaelli Imp.

11 Ecclesia, id est, catholicorū collectio, quomodò sinè Apostolicę sedis instituetur nutu, quandò iuxta sacra decreta, nec ipsa debet absque præceptiõe papæ basilica nouiter construi, quæ ipsam catholicorum intra semet amplecti cateruam dinoscitur?

De consecra. di. 1. ecclesia. Clero & plebi Viennen. ecclesiæ.

DE DECRETIS ROMANORUM Pontificum. Tit. 5.

1 Quod

Dist.11.ca.2. Michaeli Im.

1 Quod à sedis Apostolicæ rectoribus plena authoritate sancitur, nullius consuetudinis occasione remoueatur.

Dist.19.ca.10. Archiepis. & epis per Gal. lią cōstitutis

2 Si Romanorum pontificum decreto, cæterorum opuscula tractatorum approbātur vel reprobantur, ità vt quod verè sedes Apostolica probauit, hodiè teneatur acceptum: & quod illa repulit, hactenùs ineffica habeatur: quanto potiùs ea quæ ipsa p catholica fide, pro sanis dogmatib⁹, pro varijs & multifarijs Ecclesiæ necessitatibus & fidelium moribus diuerso tempore scripsit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsùs in quibuslibet necessitatibus vel opportunitatibus, discretiõe vel dispẽsatione magistra, reuerenter assumi &c?

Di.20. ca.fi. Clero Cōstantinopolitano

3 Si decreta Romanorum pontificũ non habetis, de neglectu atque incuria estis redarguendi. Si verò habetis, & non obseruatis, de temeritate estis corripiendi & increpandi.

DE IMPERATORIBVS. Tit. 6.

Dist.19.ca.1. Michaeli Im.

1 Imperator suis reipub. quotidianis administrationibus debet esse cõtentus, non vsurpare quæ sacerdotibus Domini solùm conueniunt.

Dist.96.ca. Vbinàm. Eidem.

2 Vbinàm legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam vbi de fide tractatũ est, quæ vniuersalis est, q̃ omniũ communis, quæ non solùm ad clericos, verùm etiàm ad laicos & ad omnes omninò pertinet Christianos?

Ibid.ca.seq. Deniquè. Eidem.

3 Deniquè hi quibus tantùm humanis rebus, non diuinis, præesse permissum est, quomodò de his per quos diuina ministrãtur, iudicare præsumãt, penitùs ignoramus.

Ibid.ca. Cùm ad verum. Eidem.

4 Mediator Dei & hominũ, homo Christus Iesus, idem rex & põtifex, actibus proprijs & dignitatib⁹ distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, vt Christiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur: quatenùs spiritualis actio à carnalibus distaret incursibus, & Deo militãs, minimè se negocijs secularibus implicaret: ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset secularibus negocijs implicatus.

Ibid.ca. seq. Satis. Eidem.

5 Satis euidenter ostenditur, à seculari potestate nec solui prorsùs, nec ligari pontificem, quem constat à pio principe Constantino deum appellatum, cùm nec posse deũ ab hominibus iudicari manifestũ est.

2.q.1. Non quales. Eidem.

6 Non quales sacerdotes Domini sunt, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnoperè præuidendum. Nec in vicarijs beati Petri Apostoli vobis est attendendum quid sint, sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos dicetis inferiores scribis & phariseis, sedentibus super cathedram Mosis, de quibus Dñs præcepit, dicens: Quæcunque dixerint vobis, facite &c. Matth.23

DE REGIBVS. Tit. 7.

Di.63. Iuuo Lotharius

1 Relatum est nobis, quòd quicunque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est, non nisi fauentem tibi permittas eligi. Idcircò Apostolica authoritate, sub diuini iudicij obtestatione, iniungimus tibi, vt in Treuirensi vrbe & Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequàm relatum super hoc, nostro apostolatui fiat.

2.q.1.Ote Lotharius. Carolus mag. Francorum Galliæ

2 Quæ Lotharius rex nepos vester fecit, accusatione non indigent. Manifesta enim sunt, teste Apostolo, opera carnis, fornicatio, immũditia &c. In manifestis eñ calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiuersatione proprium crimen celatur, cùm culpa sub oculis omnium spontè se ingerat, atque ideò in talibus iudiciarius ordo non requiritur.

Ibid.ca.fi. Ejus temporibus Hincmarus Rhemensis claruit.

3 Scelus quod Lotharius rex (si tamen rex veraciter dici possit, q̃ nullo salubri regimine corporis appetitus refrenat, sed lubrica eneruatione magìs illicitis eius motibus cedit) in duab⁹ scilicet fœminis Teberga & Gualdrada commisit, omnibus manifestum est: sed dudùm episcopos* Teugualdum & Guntharium, in tali facto eum habuisse tutores atq; fautores, penè totus orbis vndiquè ad limina seu sedem confluens Apostolicam, referebat. Igitur decernente nobiscũ sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excõmunicati, atque à regimine episcopatûs alienati indubitanter existunt. *Teugaldum

4 Præcipuè Gualdradæ pellicis tuæ, & dudùm à te repudiatæ, communionem declina. Excommunicata est enim, & vsque ad præsentiam nostram ab omni contubernio Christianorum sequestrata. Quamobrem cauendum est, nè cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro vnius mulierculæ passione vinctus & obligatus, ad penne tuaris exitium. Ibid.ca.fi. Eidem.

5 Ità corporis tui motibus cedere consensisti, & relaxatis voluptatũ habenis, temetipsum in lacum miseriæ & in lutum fœcis prohibitum deieciſti, vt qui positus fueras in gubernatiõe populorum, effectus sis ruina multorum. Probat hoc Teugualdi & Guntharij dudùm Episcoporum legitimus casus, qui pro eo quòd te minimè competenter erudiẽrint, quinimmò quia prædicationem tuam argumentis suis tegere, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinuentiõibus æquitatem obruere studuerunt, nostra sunt Apostolica depositi authoritate, & ab omni episcopatûs regimine regulariter sequestrati.

6 Ex-

De Excellentissimus rex Carolus apostolatum nostrum cõsuluit, quid agendum sit de his qui cum Engeltruda sæpè damnata communicant fœmina: quoniam eam cum communicatoribus suis & fautoribus pari vinculo anathematis cõstat esse adstrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt super hoc nostra authoritate fretus, curam de his sumere studeas. Et quia docta diuinitùs sanctitas tua valdè nouit, aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorãtia, atque aliud quod de studio delinquit, istud q̃; posterius duob⁹ priorib⁹ districtiùs esse puniendũ: idcircò solerter inuigilet, & cauta districtiõe singulorũ modos dijudicet: quatenùs q̃ ex necessitate aut ignorantia delinquũt, authoritate nostra p te absoluãtur. Illos aũt q̃ studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponũt, nõ nisi digna satisfactione præueniẽte, volumus à te prorsùs absolui.

7 An non districta vltione feriendus es, qui in duabus vxoribus adulteriũ Lamech & flagitium imitatus esse dinosceris? Quod Dominus non nisi post septuagintaseptem generationes suo salutifero aduentu deleuit, cùm Cain fratricidium septima generatione aquis abolitũ sit cataclysmi, i. diluuij.

DE PATRIARCHIS ET Archiepiscopis. Tit. 8.

1 Episcopos per Aemiliã non consecres, nisi post electionem vel consensum cleri & populi.

2 Hæc est ordinatio Dei patris tui, & hęc est lex ecclesiæ matris tuæ, videlicet, vt oẽs episcopos regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittete non detrectes, ipliusq; iudicium postulare non dedigneris. Ipse est enim metropolitan⁹, & omnes episcopi regni tui, suffraganei eius sunt, sicut conscriptiones prędecessorum meorum euidenter ostẽdunt. Neque enim ecclesias Dei per discordias regum diuisionis aliqua damna pati necesse est, cùm (quãtùm ex se est) pacem quam prædicant, seruare studeant in inuicem & in omnes.

3 Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigedodus archiepiscop⁹ Narbonensis, quòd clericos suos (eo inuito) ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi iure patriarchatûs tui disponas: Cùm hoc neq; antiquitas (cui sancti patres sanxerunt reuerentiam) habeat, & authoritas sanctorum canonũ penitùs interdicat. nisi fortè pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham fuerint vocauerint per appellatiões, vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo dispẽsare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantùm sacri canones concedunt, & prisca cõsuetudo illis antiquitùs contulit, diffinimus.

11.q.3.Teugualdum. Omnibus epis Galliæ & Germaniæ.

4 *Teugualdum Treuirẽsem & primatem Belgicæ, puinciæ, & Gunthariũ Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis & sancta synodo sub gestorum insinuatione, qualiter causam Lotharij regis & duarum mulierum eius, Tebergæ scilicet & Gualdradę, recognouerint & iudicauerint, scriptum super hoc proprijs manib⁹ roboratum offerentes, & sentẽtiam quam à sede Apostolica in Engeltrudam vxorem Bosonis, sanctissimus frater noster archiepiscop⁹ Mediolanensis Thado & cæteri coepiscopi nostri petiuerunt emittendam, & nos diuino succensi zelo, sub anathematis attestatione canonicè protulerámus, publicè se viua voce violãsse confitẽtes: in quibus oñibus inuenim⁹ eos apostolicas atque canonicas sanctiões in pluribus excessisse, & æqtatis normam nequiter temerãsse: ab omni iudicamus sacerdotij officio manere penitùs alienos, vt ideò sanctiſpiritûs iudicio, & beati Petri per nos authoritate, episcopatûs exutos regimine consistere diffinimus.

DE SACRIS ORDINIBVS. Tit. 9.

Di 21.sterea. Rodulpho Rituricen. archiepiscopo.

1 Quæ in consecrationibus & ordinib⁹ obseruãda sint, beati Innocẽtij papæ canonica decreta, præsertim principia paginę ad Decentium Eugubinum episcopum emissa, affatim edocebunt.

1.q.1.Statuimus. ap s.

2 Simoniaci simoniacè ordinati vel ordinatores, secũdùm ecclesiasticos canones, à proprio gradu decidant. Simoniaci quoquè simoniacè à non simoniacis ordinati, similiter ab officio malè accepto remoueãtur. Simoniacos autem non simoniacè à simoniacis ordinatos, misericorditer per manûs impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere.

DE EPISCOPIS. Tit. 10.

Dist.34 ca.1. Aluino archiepiscopo Iauuensi.

1 Episcopi ab omni bestiarum vel volucrum venatione penitùs alieni existere, & ab immoderata filiarum suarum familiaritate, vndè mala oriatur fama, abstinere debent. Nullum enim sanctum (vt ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

Dist.41. ca.fi. Michael. Imp

2 Episcopis dispensatio cælestis seminis iniũcta est. Væ si nõ sparserint, vę si tacuerint, sicut vas electiõis formidat & clamat. 1.Cor.9.

6.q.3.Deniq;

3 Si quęlibet ambiguitas vel aliqua fortasse super Suffredi examinatiõe vel episcopatûs abrenunciatiõe oborta fuisset cõtentio, ex more ad sedẽ Apostolicã referri conuenerat, & nostra in his omnibus debuerũt cuncti decreta penitùs expectare. Quod qa obmissum est hactenùs, dolemus. Dilectiſſ-

igitur,

igitur,gloriam vestram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur episcopio: & hic, si aliquid reprehensione dignũ gessit,posteà vel correctione vel digna animaduersione diffinietur.

9.q.1 Pontifices Aluino Ianuensi archiepiscopo.

4 Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate vel ægritudine, abijciẽdi nõ sunt: necalij in loco eorũ cõsecrãdi sunt, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt,sacerdotes expleant. In his verò quæ his præsumere nõ licet, vicinorum vsq; ad recipiendam sanitatem episcoporum auxilia subrogentur.

Ibid.ca.eodẽ. Eidem.

5 Episcopos verò,qui Dominici gregis suscipiunt curam atque solicitudinem,ab administratione eorũ discedere non oportet,vt accepti talenti pulchritudo non deleatur,sed certamen eorum salubriter augeatur,& tripliceturfructus.

Ibid.ca.Scisciturisi Hunifrido Morinensiaecclesiæ epo.

6 Scisciteris,vtrùm cùm à Normãnis depiscopio depellaris, debeas decæterò in monasterio conuersari.In quo scias charissime frater,quòd si perniciosum est proretam in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi non dicimus, q persecutorum non fugiamus (maximeque paganorum) insidias, cùm ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorũ nostrorum nocendi facultatẽ diuinitùs assequuntur,præsertim cùm eis prodire vltrò nõ debeamus, & multos prophetas & apostolos, ipsum quoquè Dominũ huiusmodi fugisse insecutores, luce clariùs cõstet: sed quòd præcipuè nos, qui tãquàm arietes ducatum gregibus præbemus, immò qui & horũ pastores sumus,Deo authore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conueniat.Et cùm trãquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere,& eius animos cælestis patriæ pace potissimùm securitate prædicata, sursùm erigere debemus.

21.q.8 Reprehensibile. Carolo regi Francorum.

7 Reprehensibile valdè constat esse quod subintulisti,dicẽdo, Maiorem partem omnium episcoporum die noctuque cum omnibus alijs fidelibus tuis contra piraras maritimos inuigilare, & ob id episcopi impediantur venire:cùm militum Christi sit,Christo seruire:milites verò seculi seruiant seculo, secũdùm quod scriptum est, Nemo militans deo,implicat se negocijs secularibus. Quòd si seculi milites militiæ studeant,quid ad Episcopos & milites Christi pertinet,nisi vt vacent orationibus?

2.Tim.2.a

De consecrã. Di.1 Porrò Rodulpho Bituricensi archiepisc.

8 PORRÒ GLORIA IN EXCELSIS DEO, ab episcopis in cœna Domini intra Missarum solennia more nostro dicenda est. Pallio verò Apostolico eadem die vti, est illis licitum,quibus est ab Apostolica sede permissum.

DE PRESBYTERIS. Tit. 11.

Di.81 Omnes sacerdotes.

1 Nullus Missam audiat presbyteri, quẽ scit concubinam indubitanter habere aut subintroductam mulierem.

Di.50 Sacerdotes. Concu. Lateranense. Ex statuto Gregorij papæ.

2 Sacerdotes si in fornicationis cecidерint laqueũ,& criminis manifesti siue ostensus sit actus, sacerdotij honorẽ habere non possunt, secundùm canonicæ institutionis authoritatem.

Di.50 Si presbyter. Concu. Lateranense. Ex statuto Gregorij papæ.

3 Si presbyter aliquem percusserit, non ad mortem, pro percussione pœnitentiam agat,& aliquanto tempore à Missarũ solennijs suspendatur. Si verò qualicunque percussione eius, aliquis mortuus fuerit, nulla ratione ministrare sacerdotis more debet: quoniam & si volũtatem occidendi non habuerit, furor tamen & indignatio in omnibus, & præcipuè in Dei ministris, multipliciter inhibetur atque damnatur.

4 Presbyter iste dicit se falsis criminibus impetitum,& ab ecclesia sua, non conuictũ neque confessum, irrationabiliter fuisse electum. Nam tua diligentia per tres vices inquisitione facta, nulla in se neque de fornicationis crimine, neque de homicidij confessione,de quibus impetebatur,reperiri potuit culpa. Idcircò magnoperè monemus reuerentiam tuam, vt quæ, te fortè ignorante, Gieziaca cupiditate peracta esse videntur, tuæ fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur,scilicet restituendo ecclesiæ prïæ iam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinum, quem pdidit, honorem.

5 Scisciтãtibus vobis, si à sacerdote, qui fuerit compræhensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est,debeatis cõmunionem recipere nẽne,respondemus:Non potest aliquis quantumcũquè pollutus sit, sacramenta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existũt. Quisciscũque enim sacerdos sit,quæ sancta sunt, coinquinari nõ possunt. Idcircò ab eo,quoncunque iudicio episcoporum reproberur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando,se tautummodò lædunt.Fax accensa, sibi quidem detrimentũ præstat, alijs verò lumen in tenebris administrat: & vndè alijs commodum exhibet, indè sibi dispendium præbet. Sumite ergò ab omni sacerdote intrepidi Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundum vincit. Et quia non dantis meritum, sed accipientis fit,dicente beato Hieronymo: Ad credẽdum omni animę baptismus est profectus,& in omni sacerdote corpus Christi est profectum.

6 De presbyterorum flagellatoribus & occisoribus,prædonibus scilicet,qui seculari brachio minimè coërcentur, iuxta præceptum domini placet,vt fraterno amore cõueniantur secundò & tertiò: Qui requisiti, si te non audierint, conueniente ecclesia, eos sacra communione priuare: atque si in sua obstinatione permanentes, sacerdotalia monita fortè contempserint,ab Ecclesię compage sub anathematis interdictiõe resecare,licentiam tribuimus.

De clericis. Tit. 12.

1 Clericus,qui per ordines ecclesiasticos vsque ad subdiaconatum castè vixit, vxorem ducere non potest. Nullis enim datur licentia, exceptis illis, quibus ecclesiastica regula vxorem habere permittit.

2 Clericum,qui paganum occiderit,non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiàm debet acquisito homicida cẽ est.Nam discreti sunt milites seculi à militibus Ecclesiæ, quibus militare seculo non conuenit.

3 Hi qui arborem incídere videntur, si contigerit,vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles sunt atque innoxij: quia nec voluntate eorum, nec desiderio homicidium perpetratum est. Si verò aliqua culpa eorum vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur aduenisse, abijciendi sunt à gradu, & in sacro ordine nullatenùs suscipiendi.

De votis monasticis. Tit. 13.

1 Fœmina quæ post obitum mariti sui, sacrum velamẽ super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine monialem esse,posteà verò ad nuptias redijt,debet pœnitentiam agere de illusione nefanda,& reuerti ad id quod spopondit.

2 Præsens clericus,nomine Lambertus, vnà cum patre suo nomine Attho,quõdàm videlicet comite,nunc autem clerico,ad limina apostolorum properans,adijt presentiam nostram, asserens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine,in prædijs proprijs ædificãsset duo monasteria, voluntatem gerens, vt post suum decessum præsens eius filius Lambertus, in locum eius succederet,quem infra teneram ætatẽ inter octauum & decimum annum constitutum, memoratus pater proprio arbitrio,absque regulari institutione, extra omnem illius voluntatẽ,cucullam induit. Igitur post quoddam ipsius temporis spatium (vt ipse dicit) Salomon episcopus, cum quibusdam alijs, absque patris oblatione vel abbatis prælecta benedictione, eundem Lambertum monasticum habitum induere fecit (vt ferunt)inuitum.Et sub hac occasione, paterna seu materna hæreditate à fratribus suis priuatum esse, atque contra omnem (vt dictum est) volũtatem suam quasi regularem illum monachum permanere volunt. Et infrà: Quapropter cõsultè psalmographi verba recolentes,quibus voluntariè se deo sacrificare pronunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu dei obsecrat, præsentem clericum nomine Lambertum, minimè debere existimauimus sub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit. Quod autem non diligit,facilè contemnit. Nullum ergò bonum,nisi voluntarium.Idcircò Dñs non ferendam in via virgam,per quam violentia vlli inferatur,præcipit &c. Matth.10.

27.q.1.Vidua. Carolo archiepiscopo Mogunti no,& viris suffraganeis.

3 Vidua quidem, quæ capiti sacrum velamen imposuit, si inter cæteras velatas fœminas in ecclesia orauerit,& oblationes cũ illis obtulerit,si professa est se in eodem habitu permanere,spondens nunquàm religionis velamen deponere, à religionis obseruantia discedere non præsumat.

De laicis. Tit. 14.

Di.28 ca.fi. Ad consulta Bulgarorum.

1 De presbyteris, vobis q laici estis, nec iudicandum est,nec de vita eorum quicquã inuestigandum, sed episcoporum iudicio, quicquid id sit,est reseruandum.

Di.96.In scripturis.Ludouico 2. Imp.

2 In scripturis narratur Constantinus Imperator dixisse, Verè si proprijs oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum q in monachi habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem eum,nè ab aliquib⁹ videretur. Hoc dicimus, cautos vos reddere cupiẽtes, vt si de Domini sacerdotibus (qui iure patres animarum dicuntur)aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat,non infrunitum, sed pudoratos filios Noę imitantes,patriam de reliquo verecundiam cõtegatis,vt affluenti(quemadmodùm & illi)benedictione repleri,moderante Domino,mereamini. Gen.9.

De Ecclesijs. Tit. 15.

22.q.1.cap. Nulla. Ex eius decretis.

1 Nulla ædificia in atrio ecclesiæ ponantur,nisi tantùm clericorum.

12.q.2. De rebus Adoni Viennen.archiepiscopo.

2 De rebus quæ semèl Deo contributæ atque dicatę sunt, & posteà sub occasione concessionis principum à quibusdam inuaduntur atque diripiuntur, sancimus vt priùs consulatis principem, ad resecandam tam præsumptiuam factionem: & cognoscendum, vtrùm sit illius concessio, an inuasoris præsumptio. Quòd si principis inordinata fuerit largitio, & ipse princeps sit pro emendatione redarguendus: si autem inuasoris declarat præsumptio, vsq; ad emendationem, excommunicationis sit vindicta coërcendus.

17.q.4.Sicut antiquitùs. Omnibus epi scopis.

3 Sicut antiquitùs à sanctis patribus statutum est, statuimus, vt maior ecclesia per circuitum 40.passus habeat. Capellæ verò vel minores ecclesiæ,xxx. Qui autem confinia eorum cõfringere tentauerit, aut personam hominis,aut bona eius indè subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousquè emendet, & nisi quod rapuerit reddat, excommunicetur.

De baptismo. Tit. 16.

De cons. di. 4. A quodam ad consulta Bulgarorum.

1 A quodam Iudæo, nescitis vtrùm Christiano an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid indè sit agendum, consulitis. Hi profectò, si in nomine Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi (sicut in Actibus apostolorũ legitur) baptizari sunt, vnum quippe idemque est, vt sanctus Ambrosius exponit, quia non illorum, sed eius est, rebaptizari non debent.

c. 3. Actor. 2. 10.

Ibi ex Catechismi.

2 Catechismi baptizandorum, à sacerdotibus vniuscuiusq; ecclesiæ possunt fieri, sicut in hac sancta Romana Ecclesia (cui Deo authore ministerium exhibemus nostri famulatûs) solenniter fieri comprobantur.

De pœnitentia. Tit. 17.

12. q. 2. De viro. Frontario archiepisc. Burdigalēsi.

1 De viro nefando, Burgando nomine, qui rabie insana commotus, diabolicis se irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera & compita insidians, vobis in vestræ ecclesiæ villa vnà cum clericis vestris manẽtibus, & populum salubribus instruere dogmatũ monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominũ corda reficientibus, atque laudabile proprię salutis desiderium habentibus sancta apostolorum Petri & Pauli limina visitare, collectis malitię fuę sequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias inuasiones & deprædationes violẽtas inferre, dæmoniaco ausu præsumpserit: & vt epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrũ altare, sacraque Dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia & ad communem vsum apta, præsumpserit: dilectio nos vestra consulit, si ipse vel qui cum eo in tam impio & iniquo scelere fuerunt, ad pœnitentiam quandoquè gratia tacti diuina, venire voluérint, quo eos pœnitentiæ vinculo constringatis, institutionis nostræ censuram exposcere curástis. De quibus tamen si ità est, iubemus, cùm ad pœnitentiã quandoquè reuerti acceleraverint, vno anno extra ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima vasa extra ritum fidei Christianę deripiendo auferre non dubitauerant. Secundo verò anno ante fores ecclesiæ sinè communione maneant. Tertio verò anno ecclesiam D E I ingrediantur, & inter audientes adstent sinè oblatione, non manducantes carnem neque bibentes vinum, præter natiuitatis & resurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus ttibus annis eorum fructuosus fuerit pœnitẽtiæ labor) communioni fidelium restituantur, totaque mentis intentione spondentes, talia se vlteriùs nunquàm facturos, corpus & sanguinem Domini suscipere mereantur, & vsque ad septimum annum tribus in hebdomada diebus sinè esu carnium & vi. i potatione maneant pœnitentes.

2 De his verò qui pro criminibus pœnitentiam egérunt, & ad cingulum militię cõuertuntur, constat eos contra sacras regulas agere: verùm quia crimina nõ æqualia sunt, perhibes quoquè alios horum propter nimiam hebetudinem in desperationem cecidisse, alios ob hoc ad paganos fugisse: tibi hoc committimus decernendum, nimirùm qui loca & tempora religionis illius & modum culpæ, necnon & pœnitentiam & gemitus hominum ad confessionem venientium, præsens positus inspicere valeas.

3 Interfectores suarum coniugum sinè iudicio, cùm non addis, adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habẽdi sunt quàm homicidæ? ac per hoc ad pœnitẽtiam redigendi. Quibus penitùs coniugium denegatur, exceptis adolescentulis. de quibus est beati Leonis papę vigesimaquinta regula decretalium, immò indulgentia, obseruanda.

4 Latorem præsentium, matricidam esse cognouimus, cui præcipimus, vt sub pœnitentię iugo permaneat, ità vt per annum integrum ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores basilicæ stans, otiãs & deprecãs Deum perseueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo verò anni circulo, introeundi in ecclesiam licentiam habeat, tantùm inter audientes stet, sed nondùm communicet. Completis autem trium annorum curriculis, sacræ communionis ei gratia concedatur. Oblationes verò non offerat, nisi priùs aliorum septem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum habere præsumat, exceptis festiuis diebus atque dominicis, & à Pascha vsque ad Pentecosten. Et quocũquè ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed pedibus proficiscatur, arma non sumat nisi contra paganos. Ieiunet autem tribus diebus p hebdomadam vsque ad vesperã: à propria & legitima coniuge non separetur, ne in fornicationis voraginem corruat, quod nè fiat, optamus. Si autem ante annorum trium cursum finis vitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis Domini nostri particeps fiat. Sin autẽ, vt suprà statuim⁹, efficiat. Tamen si illius conuersionẽ & lachrymarũ fontem in oñibus videritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humaniùs circa eum solicitudo peruigil apparet, mitisque in omnibus demonstretur.

5 Si quis cum duabus sororib⁹ fuerit forsitan nicatus, aut cum his personis, de quib⁹ sancta scriptura prohibet, si dignã egerit pœnitentiam, & castitatis nõ valuerit cõtinentiam sustinere, liceat ei legitimã in coniugio vxorẽ accipere. Similiter & mulier quæ talli fuerit scelere lapsa, vt fornicatiõis nõ perducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodò statuimus.

DE MATRIMONIO. Tit. 18.

1 Sufficiat solus secundùm leges consensus eorum, de quorum quarumque consensu & coniunctionibus agitur. Qui solus si defuerit, cætera etiàm cum ipso coitu celebrata, frustrantur.

2 Scripsit nobis Teberga regina, se regia dignitate vel maritali copula velle exui, & solã vita priuata esse contentam desiderare. Cui nos scripsimus, nõ aliter hoc fieri posse, nisi eandem vitam coniunx eius Lotharius elegerit. Nam licèt sit scriptũ, quos Deus coniunxit, homo non separet: Deus tamen, & non homo, separat, quandò diuini amoris intuitu, ex consensu vtriusque coniugis, matrimonia dissoluuntur. Aliter autẽ fieri mutuã separationẽ vestrã, phibemus.

3 Vbi non est consensus vtriusque, ibi non est cõiugium. Ergò qui pueris dant puellas in cunabulis, & econuersò, nihil faciunt, nisi vterque puerorum, postquàm venerit ad annos discretionis, consentiat.

4 Nostrates tam mares quàm fœminæ, non ligaturam auream vel argẽteam, aut ex quolibet metallo compositatu, quandò nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt: sed post sponsalia, q̃ futurarum sunt nuptiarum promissio, fœdera quoquè consensu eorum, qui hæc cõtrahunt, & horum quorum in potestate sunt, celebrãt. Et postquàm arris sponsam sibi sponsus per digitum, fidei annulo insignitam desponderit, dotemque vtrique placitam sponsus eius, scripto pactũ hoc cõtinente, coram inuitatis ab vtraque parte tradiderit, aut mox, aut apto tẽpore, nè videlicet ante tempus lege dissinitũ, tale qd facere præsumãt, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primùm in ecclesiã Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per sacerdotis manum statuuntur, sicque demùm benedictionem & velamen cæleste suscipiunt.

5 Lotharius rex in cõmonitorio profiterur, Gualdradam se à patre præmissis dotibus accepisse, & fororem postmodùm admisisse Huberti. Vbi primùm diligenti inuestigatione inquirite. Et si eundem gloriosum regem prædictam Gualdradam præmissis dotibus coram testibus, secundùm legem & ritum quo nuptiæ celebrari solent, per omnia inueneritis accepisse, & publica manifestatiõe eadem Gualdrada in matrimonium ipsius admissa est, restat vt perseuerẽt, cur illa repudiata sit, vel filia Bnsonis admissa. Sed qa idẽ gloriosus rex, metu Tebergã admisisse se dicit, metu vni⁹ hominis rãtus rex nõ debuit cõtra diuinũ præceptum in immane scipitiũ mergi. In hoc certò se magis reprehensibilem ostendit, in quo amorem dei, amori mundi post posuit, cùm nec etiàm occisores corporis sint timendi, contra iustitiam hominẽ impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifestatione sua eodem rege conuicto, nisi vt secundùm canonicam authoritatem, nostra vice freti, causam illius diffiniatis &c.

6 Quicquid mulier contra te cogitauerit, vel si te accusauerit, non est (excepta causa fornicationis) reijciẽda, vel odio prorsùs habenda.

32. q. 5. Quicquid. Ad consulta Bulgarorum

7 Hi qui matrimonium sani contraxerunt, & vni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam cõiugia taliũ solui nõ possunt. Similiter sciẽdum est de his, qui ab aduersarijs excęcãtur, aut membris trũcantur, aut à barbaris execti fuerint.

32. q. 8. Hi qui. Carolo Moguntinensi archiepo.

8 Inter hæc sanctitas vestra addere studuit, vt si cuius vxor adulteriũ perpetrauerit, vtrùm marito illius liceat secũdùm mundanam legẽ eam interficere: sed sancta Dei Ecclesia mũdanis nunq̃ constringit legibus. Gladium nõ habet nisi spirituale, quo non occidit, sed viuificat.

33. q. 2. Inter hæc. Aluino archiepiscopo Iauuensi.

9 Nec vxorem ducere, nec conuiuia facere in quadragesimali tempore, conuenire posse vllo modo arbitror.

33. q. 4. Nec vxorem. Ad consulta Bulgarorum.

DE IMPEDIMENTIS MAtrimonij. Tit. 19.

1 Nõsse desideras, vtrùm mulier quę viri filium ex alia fœmina genitũ, de sacro fonte leuauerit, postmodùm possit cum eodẽ viro copulari. Quos ideò coniungi posse decernimus, quia secundùm canones sacros, nisi amborũ cõsensu, nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens vxoris exitium, quæ habẽs odio virum, vel infirmitatẽ eius non considerans, quasi causa pietatis operatur impietatem, maximè cùm Apostolus præcipiat: Nolite, inquiens, fraudare inuicẽm, nisi ex consensu ad̃ tempus, vt vacetis orationi.

30. q. 1. Nõsse. Salonitano episcopo.

1. Cor. 7. b

2 De his q filiastros suos ad cõfirmationem coram Episcopis tenent, id est, qui filios vxoris sui de priori viro, dum chrismantur ab Episcopis, super se sustinent, si in scientia (sicut asseris) fiat, licet sit peccatũ, non tamen vsque ad separationem coniugij puniendum est. Lugeant tamẽ, & digna pœnitentia hoc diluentes, Domino dicant: Delicta ignorantiæ nostræ nè memineris.

Ibi. De his. Radulpho Bituricen. archiepo.

Psalm. 24. a

3 Ità diligere debet homo eũ qui susceperit ipsum de sacro fonte, sicut patrẽ. Item, Est inter fratres & filios spirituales gratuita & sancta communio, quæ dicenda non est consanguinitas, sed habẽda spiritualis ꝓximitas. Vndè inter eos arbitror non posse fieri quodlibet legale coniugium. Quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij sunt, venerãdæ Romanæ le-

30. q. 5 ca. 1. Ad consulta Bulgarorum.

ges matrimonia contrahi permittunt. Item, Si inter eos non cõtrahitur matrimonium, quos adoptio iungit: quãto potiùs à carnali oportet inter se cõtubernio cessare illos, quos per cæleste sacramentum regeneratio sancti spiritûs iungit? Longè ergò congruentiùs filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quẽ diuina gratia potiùs quàm humana voluntas, vt filius patris mei, vel frater meus esset, elegit, prudentiusque ab ãterna corporis commixtione secernitur.

29 q. 3. cap 1. Salomoni Constantiensi episcopo. Gene. 2.

4 Scisciat à nobis sanctitas vestra, si aliquis homo duas commatres habere valeat, vnam post alterã. In quo meminisse debet, scriptum esse, Erunt duo in carne vna. Ita q; cùm constet, quia vir & mulier vna caro per connubium efficiuntur, restat nimirùm, verum compatrem constitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta vxor, commater esse videbatur.

35. q. 2. Si quis

5 Si quis cũ matre fornicatus fuerit spirituali, anathematis (vt scitis) ꝑcutitur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa, quam ante episcopũ tenuerit, cùm sacro chrismate fuerit vncta, fornicationis ꝑpetrauerit scelus. legitimam tamen, si habuerit, non dimittat vxorem.

35. q. 2. De cõsanguinitat. Suffraganeis ecclesiæ Amalfitanæ.

6 De consanguinitate sua vxorem nullus ducat vsque post generatiõem septimã, vel quousquè parentela cognosci poterit. Laicus verò vxorem simul & concubinam habens, non communicet Ecclesiæ.

DE BELLIS. TIT. XX.

2 q. 4. Monomachiam. Ex eius decretis.

1 Monomachiã in lege non assumimus, quam præceptam fuisse nõ reperimus, cùm hæc & huiusmodi sectantes, Deum solummodò tentare videantur.

11. q. 3. c. 3 Quinetiam Cõcilium Gallic.

2 Quinetiam præfato fratri nostro, filijsque Treuirensis ecclesiæ, illiusque defensoribus, hæc in mandatis damus, vt spirituali simul & materiali gladio tam diù malignos illos eorumque fautores insequãtur, quousquè cum integritate possessiones vel quęcũq; res ecclesiasticę hoc facto vel quocunque pacto distractę seu direptæ sunt, reuocentur.

23 q. 5 Omnium. Extrauag. Fœnerator.

3 Omniũ vestrûm nõsse volumꝰ charitatem, quoniã quisqs (quod nõ optãtes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cælestia minimè negabuntur.

23. q. 8. c. ult. Adrianus Hispanis.

4 Si nulla vrget necessitas, nõ solùm Quadragesimali tẽpore, sed etiã omi tẽpore est à ꝓlijs abstinẽdũ. Si aũt ineuitabilis vrget importunitas, nec quadragesimali tẽpore, pro defensione tam sua q̃ patriæ seu legum paternarũ, est bellorũ ꝓparationi ꝓculdubiò parcendũ: Nè videlicet Deũ videatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti cõsulere nõ ꝓcurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

24. q. 1. c. 2. Omnibus episcopis.

5 Illi qui peregrinos vel oratores cuiuscunq; sancti, siue clericos, siue monachos, vel fœminas aut inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obuiauerint, anathematis vinculo feriantur, nisi dignè emẽdauerint. Pax verò illa, quam treugam Dei dicimus, fideliter obseruetur, sicut ab archiepiscopis & episcopis vniuscuiusque prouinciæ constituta est. Qui autem eam infregerit, excommunicationi subdatur.

VORMATIENSE CONCILIVM, HABITVM ANNO Domini 868.

Vormatia, peruetustum Vangionum oppidum, à Treuiris (vt quidam putãt) originem trahens, & Treuirensibus olim ante natũ Christum subdita, postea Romanis, donec ab Attila Hunorum rege excisa est, hodiè inter Germaniæ vrbes celebre nomen obtinet. Sedem quondam Archiepiscopi habuit, sed ea in Mogũtinos translata, modò episcopalis est. Sunt qui scribant Synodum hanc Vormatiæ habitam esse contra errores Græcorum. Fuit autem cumprimis celebris & frequens.

PRAEFATIO.

Vm studio amoris Christi, ac infusione excellentissimi gloriosíque Domini Ludouici regis, cuius tanta erga Deum deuotio extat, vt nõ solùm in rebus humanis, verùm etiàm in causis diuinis maximam semper solicitudinem gerat, apud Vormatiam ciuitatem anno ab incarnatione Domini nostri IESV CHRISTI 868, Indictione 1, xvij. Calendas Iunij conuenissemus, vt de quibusdam Ecclesiasticis vtilitatibus communis à nobis tractatus ageretur: primùm gratias Saluatori nostro Deo omnipotenti retulimus, quòd nos ob suam immensam pietatem salubri conuentu ad tractanda Ecclesiastica negocia dignatus est aggregare. Posteà communi tractatu ac diligenti consideratione, priorum patrum auctoritatem secuti, capitula in subsequentibus attitulata, à nobis promulganda esse necessarium duximus. Et quoniam generale concilium egimus, oportuit primum nostræ vocis sermonem de DEO esse, vt post professionem fidei nostræ, sequentia nostri operis vota quasi supra fundamentum firmissimum disponerentur.

PROFESSIO EPISCOPORVM apud Vormatiensem ciuitatem, decimoseptimo Calendarum Iunij in Synodali conuentu consistentium.

CONFITEMVR & credimus sanctam atque ineffabilem Trinitatem, patrem & filium & Spiritũsanctum, vnum deum naturaliter esse, vnius substantię, vnius naturę, vnius maiestatis atque virtutis. Et patrem quidem non genitum, non factum, sed ingenitum profitemur. Fõs ergò & origo ipse est totius Trinitatis: pater nanq; ineffabili substantia filium genuit, nec tamẽ a liud quàm quod ipse est, genuit, Deus Deum, lux lucẽ. Filium quoquè de substantia patris sinè initio ante secula natum, nec tamen factum, fatemur. Igitur nõ sicut filius à patre, ità pater à filio est: quia nõ pater à filio, sed filius à patre generationẽ accepit. Filius ergò Deus de patre, pater autem deus, sed non de filio. Si enim pater semper fuit, semper habuit filium, cui pater esset, & ob hoc filium de patre natum sinè initio confitemur. Spiritum enim sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atque æqualem cum Deo patre & filio credimus esse Deũ, vnius substantiæ, vnius quoquè naturæ: nec tamẽ genitum vel creatũ, sed à patre filioque procedentem, amborum esse spiritum. Nec eũ procedit de patre in filium, nec de filio tantùm procedit ad sanctificãdam creaturam, sed ab vtrisque procedere monstratur, quia charitas siue sanctitas amborum esse agnoscitur. Et nec patris tantùm, nec filij tãtùm, sed simul patris & filij spiritus dicitur. In relatiuis verò personarum nominibus, pater ad filium, filius ad patrẽ, Spiritussanctus ad vtrosque refertur. Quæ cùm relatiuè tres personæ dicanꝰ, vna tamen natura vel substantia creditur: nec sicut tres personas, ità tres substantias prædicamus: sed vnam substantiam, tres autem personas. Quod enim pater est, non ad se, sed ad filium: & quod filius est, non ad se, sed ad patrem est. Similiter Spiritussanctus non ad se, sed ad patrem & filium relatiuè refertur in eo, quòd spiritus patris & filij prædicatur. In hac ergò sancta Trinitate tres personas, vnum Deum confitemur. Ergò non ipsum qui est pater, dicimus esse filium, vel Spiritumsanctum: nec ipsum filium patrem aut Spiritumsanctum fatemur, nec Spiritumsanctum patrem vel filium dicere valemus: Sed quod pater est, hoc esse filium, hoc esse & Spiritumsanctũ, sinè vlla ambiguitate pronunciamus. personas enim distinguimus, non naturam Deitatis separamus. Tres ergò illas vnius atque inseparabilis naturę personas, sicut nõ confundimus, ità separabiles nullatenùs prædicamus, cùm nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sinè alia vel extitisse, vel quippiã ꝏperâsse aliquandò creditur. Inseparabiles ergò inueniuntur, & in eo quod sunt, & in eo quod faciunt. Habet enim pater æternitatem sinè natiuitate, filius æternitatem cum natiuitate, Spiritus verò sanctus æternitatem processionis à patre & à filio sinè natiuitate. De his verò tribus personis, sola filij persona hominem verum sinè peccato, pro liberatione humani generis, ex Maria virgine, nouo ordine, nouaque natiuitate assumpsit. Nouo ordine, quia inuisibilis diuinitate, visibilis monstratur in carne. Noua autem natiuitate est genitus, quia incorrupta virginitas & virilem coitum nescium: & fœcũda per Spiritumsanctum, carnis materiam ministrauit. nec enim filius, non personam hominis accepit, sed naturam. Naturam quippe nostram in vnitatem suæ personæ assumpsit: & ideircò filius dei, & filius hominis, vnus est Christus. In eo nanque ꝙ filius est Dei, æqualis est patri: & in eo quòd est filius hominis, minor est patre. Qui etiàm, ex quo homo est, ꝓ delictis nostris passionem sustinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortẽ accepit. Tertia quoquè die virtute propria suscitatus, de sepulcro surrexit. Hoc ergò exemplo capitis nostri, in hac carne qua nunc sumus & mouemur, resurrecturos nos credimus. Idem autem Dominꝰ & Saluator noster peracto resurrectiõis suæ triumpho, paternam sedem repetijt, à qua per diuinitatem nũquàm discessit. Indè in fine seculorum venturus, iudicabit viuos & mortuos, reddetque singulis, prout quisque gessit in corpore, siue bonum siue malũ. Ecclesiam sanè catholicam precio sui sanguinis redemptã, cum eo credimus in perpetuum regnaturam. Credimꝰ & confitemur vnum baptisma in remissionem omnium peccatorum. Hanc ergò fidẽ professionis nostræ inuiolatam nos retinere, & ab ea nunquàm deuiare promittimus: hancque, qui saluus esse cupit, sinè vlla ambiguitate retinere studeat.

2. Cor. 5. b

QVIBVS TEMPORIBVS DEBEAT SACRAMENTVM BAPTISMI EXHIBERI.

SAcrosancti autem baptismi sacramentũ, non nisi in Paschali festiuitate & Pentecoste vnusquisque fidelium nouerit esse præbẽdum, exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, nè in æternum pereant, talibus oportet remedijs subueniri.

Vt præter episcopum nullus chrisma conficiat.

2 Chrisma conficere nullus præter episcopum præsumat: nam illi soli hæc dignitas concessa est.

De consecranda ecclesia.

3 Placuit, quotiès ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopus inuitatur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirat: sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Attamen vnusquisque episcopus meminerit, vt non priùs dedicet ecclesiam, nisi anteà dotem basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ cõfirmatum accipiat. Nam non leuis est ista temeritas, si sinè luminaribus, vel sinè substantiali sustentatione eorum, qui ibidèm seruituri sunt, tãquàm domus priuata consecretur ecclesia.

Quid in sacrificio offerri debeat.

Luc.22.b 1.Cor.11.f 4 Cùm igitur magister veritatis, verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, panem tantùm & calicem sub hoc sacramento præbuisse cognoscimus. Ideoque præter panem & vinum cum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix eñ Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri: Quia videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguiné Christi. Ergò quandò in calice vinum aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credẽtium plebs ei in quẽ credidit, copulatur & iungit. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini, sic miscetur in calice Domini, vt cõmixtio illa non possit separari. Nam si vinũ tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sinè nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sinè Christo. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunque sibi misceatur.

Apoc.17.d

De Baptismi Sacramento.

5 Dum quidã sacerdotes in quibusdam partibus terræ trinam, quidam simplã mersionẽ faciunt, à nonnullis schisma esse conspicitur, & vnitas fidei scindi videtur. Nam dum partes diuersè & quasi contrario modo agunt, alij alios non baptizatos esse cõtendunt. Proindè quid à nobis in Sacramẽti diuersitate finiendum sit, Apostolicæ sedis informemur præceptis, non nostrã, sed paternam institutionem sequentes.*

Lib.1.Epist. 41. Beatę igitur memorię Gregorius, Romanę Ecclesiæ pontifex, essilagitante sanctissimo Leandro episcopo, de hac diuersitate quid potiùs esset sequendum, inter cætera rescribens ei, sic ait: De trina verò mersione baptismatis nihil responderi veriùs potest, q̃ ipsi sensistis: quia in vna fide non officit sanctæ Ecclesiæ cõsuetudo diuersa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus: vt dum tertiò ab aqȝ infans educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis fortè etiàm pro veneratione summæ Trinitatis æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizandum semèl in aquis mergere: quia dum in tribus subsistentijs vna substantia est, repræhensibile esse nullatenùs poterit, infantem in baptismate vel tèr, vel semèl mergere: quandò & in tribus mersionibus perionarum Trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari. Quòd si nũc vsq; ab hæreticis infans in baptismate tertiò mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo, nè, dum mersiones numerant, diuinitatem diuidant: dumque quod faciebant, faciunt, morem vestrum se vicisse glorientur. Quapropter quia de vtroque sacramento, quod fit in sancto baptismo, à tanto viro reddita est ratio, vtrunque rectum, vtrunque irrepræhensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur. Et nè fortè cuiquam sit dubium huius simplex mysterium sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionem Christi significari. Nam in aquis mersio, quasi in infernum descensio est: & rursùm ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo vnitatem diuinitatis, & Trinitatem personarum ostendi: vnitatem, dum semèl mergimus: Trinitatem, dum in nomine patris & filij & Spiritussancti baptizamus. Panditur huius singularis baptismatis mysterium etiàm sacrarum scripturarũ exemplis, Paulo apostolo attestante: Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube & mari. Mare quippe rubrũ, significat baptismum, CHRISTI sanguine consecratum, per quod populus Dei semèl transit. Ibi ramen erat tota Trinitas, præcedẽs populum in colũna ignis & nubis. In igne qppe significatur pater, in columna filius, in nube Spiritussanctus. Iordanis quippe fluenta cum arca populus DEI semèl transit, per quod significatur simpla mersio baptismatis, cuius sacramento Ecclesia abluitur, & de seculi huius laboribus per baptismum, quasi per Iordanem, ad terram cęlestis repromissionis ingreditur.

1.Cor.10

Vt Ecclesia cum rebus suis ad episcopi ordinationem pertineat.

6 Multi contra canonum constituta ecclesias quas ædificauerint, & ab episcopo postulauerint cõsecrari, dotẽ quam eidem ecclesiæ contulerint, ad episcopi ordinationem putant non pertinere. Quod factum & in præterito displicet, & in futuro prohibetur. Ergò omnia secundùm constitutionem antiquam iura ecclesiarum, ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant. De

De oblationibus fidelium seu de redditu ecclesiæ, quot portiones fieri debeant.

7 De redditu verò ecclesiæ, & de oblatione fidelium, quatuor fiant portiones: quarũ vnam sibi retineat episcopus, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat, tertiã paupertibus & peregrinis, quartam ecclesi asticis fabricis nouerit reseruandam.

De his quæ prohibentur presbyteris in ecclesiasticis Sacramentis.

8 Igitur presbyteris quãuis cum episcopis plurima mysteriorum communis sit dispẽsatio, quædam tamen authoritate veteris legis, quædam nouellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint. Consecratio ergò virginum, & benedictio vel vnctio altaris, à presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat eis ecclesias consecrare, nec per impositionem manũs paracletum spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publicè quidem in Missa quenquam pœnitentium reconciliare. Hæc enim omnia, illicita esse presbyteris cognoscuntur, quia pontificatũs apicem non habẽt: quæ tamen omnia episcopis authoritate canonum concedunt.

De episcopis cæterisque sacris ministris, vt ab vxoribus abstineant.

9 Placuit vt episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, abstineant se à coniugibus, & non generent filios. Quòd si hoc decretum violauerint, ab honore clericatũs pellantur.

De incriminatis, qualiter expurgari debeant.

10 Si episcopo aut presbytero causa criminalis, hoc est, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in singulis Missam celebrare, & secretam publicè dicere & cõmunicare debet, & de singulis sibi imputatis innocentem reddere. Quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui canones instituerunt.

De sacerdotibus in fornicationem lapsis.

11 Sacerdotes igitur, si in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifestus fuerit actus, sacerdotij non possunt habere honorem, secundùm canonicæ institutionis authoritatem.

De sacerdotibus, quibus crimen fornicationis impingitur.

12 Sacerdotes qui in crimine fornicatiõis fuerint accusati, & crimen illis nõ fuerit cõprobatũ, aut ipsi non manifestauerint: quid aliud agendum est, nisi quod in nono Cęsaraugustanensis sancti Concilij capitulo legitur ac demonstratur? Tamen si ipsi iuramento se voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter & diaconi, si fuerint accusati, peragant.

Vt episcopus pro leuibus & paruis causis neminem excommunicet.

13 Vt nullus sacerdotum quenquam rectæ fidei hominem, pro paruis & leuibus causis à communione suspẽdat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri iusserunt aliquid committentes.

De clericis, si excommunicati pro leuibus causis, aut innocentes fuerint.

14 Episcopi verò si sacerdotali moderatione postposita, innocentes, aut in minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserint, & ad gratiã festinantes recipere fortasis noluerint, à vicinis episcopis cuiuslibet prouinciæ communio illis vsq; ad tempus synodi non negetur.

Si in monasterijs aliquid furatum fuerit, qualiter ipsi fratres se indè expurgare debeant.

15 Sæpè contingit, vt in monasterijs furta perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorentur. Idcircò statuimus, vt quãdò ipsi fratres de talibus se expurgare debeant, Missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic in victima Missæ celebratione, pro expurgatione sua corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenùs ità indè innocentes se esse ostendant.

1.q.6. Sæpè cõtingit vt in Hic canon abrogatus est. Vide S. Thomam 3.p.q.8.

Vt nulli episcopo liceat à synodo, vel ante peractam synodum, discedere.

16 Si quis autem episcoporum synodo neglexerit adesse, aut cœtũ fratrum, antequàm Concilium dissoluatur, crediderit deserendum: alienatum se à fratrum communione cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Vt episcopi, presbyteri, diaconi, canes ad venandum & accipitres habere non debeant.

17 Episcopis, presbyteris, atque diaconibus, canes ad venandum & accipitres non liceat habere. Quòd si quis harum personarum hac fuerit voluptate detentus, episcopus tribus mensibus se à communione suspendat, presbyter duobus mensibus, diaconus vno mense ab omni officio & communione abstineat.

De clericis, qui sinè epistola sui episcopi proficiscuntur.

18 Presbytero, aut diacono vel clerico, sinè antistitis sui epistola ambulanti, communionem in officio suo celebrando nullus impendat.

De vagis & inobedientibus clericis.

19 Placuit etiàm, vt siue in ministerio diaconij vel presbyterij officio aliquis constitutus existat, si episcopi à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, vt in delegata sibi

ecclesia officium dependat assiduum, quousquè in vitio permãserit, & cõmunione & honore priuetur.

De fœminis sacro velamine consecratis.

20 Fœminæ scilicet, q̃ sacro velamine sunt cõsecratæ, si fuerint (quod nolumus) fornicatæ, velamen deponere non præsumãt: sed pœnitentiæ iugo summisse, summoperè decertare festinent, vt ad indulgẽtiæ & remissionis valeant gratiam peruenire.

De viduis, quæ sacrum velamen capiti imposuerunt.

21 Vidua quidem, quæ sacrum capiti velamen imposuerit, & inter cæteras velatas fœminas in ecclesia orauerit, & oblationẽ cum illis obtulerit: si professa est in eodem habitu permanere, spondens nunquàm religionis deponere velamen, à religionis obseruãtia discedere non præsumat. Quod si præsumpserit, & ad id, quod spopõderat, reuocari non potest, à liminibus sanctæ Ecclesiæ segregetur, donec ad emẽdationis remedia confugiat.

De paruulis à parentibus intra septa monasterij traditis.

Vide Synodi Tridentinę Sess. 25. cap. 17. & 18

22 Si pater vel mater, filium filiamq; intra sepța monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, nõ liceat eis, postquàm ad pubertatis puenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergò omninò deuitandum est: quia nefas est, vt oblatis à parentibus Deo filijs, voluptatis frena laxentur. Igitur (vt prædiximus) non liceat eis susceptum habitum vnquàm deserere: sed conuicti quòd tonsuram aut religiosam vestem aliquandò habuerint, in religionis cultu habituque velint nolint, permanere cogantur.

De professione monachorum.

23 Monachum ergò aut paterna deuotio, aut propria professio facit. Quicquid horũ fuerit, alligatum tenebit. Proindè huic ad mundum reuerti intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdicimus regressus.

Vt nullus secularium, ecclesiam aut clericum fatigare præsumat.

24 Si quis verò secularium per calumniam ecclesiam aut clericum fatigare tẽtauerit, & victus fuerit: ab ecclesiæ liminibus & à catholicorum communione, nisi dignè pœnituerit, arceatur.

* conuictus

Sub quàm cauta consideratione erga pœnitentes sacerdos existat.

25 Pœnitentibus, secundùm differentiam peccatorum, sacerdotis arbitrio pœnitẽtiæ decernũtur. Debet itaq; sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoquè, modumq; culparum, & affectus gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteq; cognoscere: temporum etiàm & personarum, locorum quoquè & ætatũ qualitates inspicere, vt etiàm pro consideratione locorum, ætatum vel temporũ, seu pro qualitate delictorũ atq; gemituũ vniuscuiusq; delinquẽtis, à sacris regulis oculos non reflectat.

De his, qui sacerdotem sponte occiderint.

26 Qui sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat: ieiunet autem vsque ad vesperam, exceptis festis diebus atq; Dominicis. Arma non sumat, & vbicũquè ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed propriis pedibus proficiscatur. Ecclesiam per quinquennij tempus nõ ingrediatur, sed cùm sacrarum orationum officia, aut Missarum solennia celebrantur, ante fores basilicæ perseueret, orans ac deprecans Deum, vt tanto crimine abluatur. Post expletum verò quinquennij tempus, egrediatur Ecclesiã, nondùm verò communicet, sed inter audientes tantummodò stet, vel, dum facultas conceditur, sedeat. Et cùm decimi anni cursus fuerit finitus, cõmunicandi ei licentia cõceda tur, & equitandi tribuatur medela: maneat autem in reliquis obseruatiõibus, tres dies per hebdomadam vt perfectiùs ad culmen purificationis peruenire mereatur.

De eo qui meditatione odij, vel propter auaritiam, paganum occiderit.

27 Qui odij meditatione, vel propter auaritiam, paganum occiderit, quia non leui vitio committitur, vt homicidam cõuenit pœnitere: quandoquidem nec exteris gentibus, nisi oblatam pacem respuerint, bellũ est populo antiquo penitùs inferre præceptum. Deut.

De eo qui insaniens aliquem occiderit.

28 Si quis insaniẽs aliquem occiderit, si ad sanam mentẽ peruenerit, leuior ei pœnitentia imponenda est, quàm ei, qui sana mente tale quid commiserit. Cui quanuis pœnitẽtia sit imponenda, quia ipsa infirmitas causã peccati, licèt fortasis occulta, cõtigisse creditur, * tãtùm tamen leuior, quàm ei, qui sanus aliquem occiderit, quantum inter insanum & sanum, irrationabile & rationabile, constat esse discriminis.

De eo qui arborem incidit, & dum operi necessario insistit, aliquis subtus ipsam arborem deueniens, opprimitur.

29 Sæpè cõtingit, vt dum quis operi necessario insistẽs, arborem incidat, aliquis subtus ipsam veniens, deprimatur: & idcircò si voluntate vel negligentia incidentis arborem, factum est, vt homicida pœnitẽtiæ debeat omninò submitti. Quod si nõ voto, nõ incuria illius, non denique scientia cõrigit, sed dum ille operi necessario fortasis incũberet, iste insperatus occurrens, sub arbore improuisus deuenit, & sub ipsa, nemine valente penitùs adiuuare, suppressus est, incisor arboris, homicidæ proculdubiò non est comparandus.

De patricidis & fratricidis.

30 Statuimus vt patricidæ & fratricidę, per vnius anni curriculum, ante fores basilicæ orantes Domini clementiam, perseuerent. Completo autem anni circulo, introducantur in ecclesiam: tamen inter audientes, vsq; dum vnius anni spatium finiatur, stent, cùm ad Missarum solẽnia vel alia sacra audire officia venerint. His ità peractis, si pœnitentię fructus in eis cõspicitur, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi participes fiant, vt desperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & ieiunent vsq; ad nonam horam diei quotidiè, exceptis festis diebus atq; Dominicis. Abstineãt à vino, medone, atq; cereuisia mellita tres dies p hebdomadam. Arma gerere non audeant vel sumere, nisi contra paganos. Et vbicunquè ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, sed pedestri more proficisci studeãt. Tempus aũt huius pœnitẽtię, in episcoporum ponimus arbitrio, vt secundùm cõuersationem illorum, aut extendere, vel minuere valeant. Ab vxoribus, si habuerint, nõ separentur. Si autem non habuerint, & se continere non valuerint, legitimas accipiant in coniugio fœminas, nẽ fornicationis voraginẽ incidere videantur. Et si finis vitæ illorum venerit, antequàm duorum prędictorum annorum finiãtur curricula, viaticum illis nõ negetur.

De leprosis fidelibus, si participationem Dominici corporis & sanguinis percipere debeant.

31 Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur: cum sanis autem, eis conuiuia celebrare non permittatur.

In quota generatione sibi fideles copulantur.

Leuiticus 18. 32 In copulatione fidelium, generationis numerum non diffinimus, sed id statuimus, vt nulli Christiano liceat de propria consanguinitate siue cognatiõe vxorem accipere, vsq; dùm generatio recordatur, cognoscit, aut memoria retinetur.

De his, qui cum duabus sororibus fuerint fornicati, vel cum his personis, de quibus sacra scriptura prohibet.

33 Si quis cum duab* fuerit sororibus fornicatus, aut cum his personis, de quibus sacra scriptura prohibet, si dignam egerit pœnitentiam, & castitatis non valuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimã in coniugio vxorem accipere. Similiter & mulier, quæ tali fuerit scelere lapsa, vt fornicationis non perducatur ad chaos, perficiat. Sed hoc delaicis viris ac mulieribus solũmodò statuimus.

De eo qui cum commatre spiritali, vel cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa, quam ante episcopum tenuerit, cùm sacro chrismate fuerit vncta, fornicationem perpetrauerit.

34 Si quis cum commatre spiritali fuerit fornicatus, vsq; ad dignam pœnitentiã anathematis percutiatur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quã de sacro fonte baptismatis susceperit: aut cum illa, quam ante episcopũ tenuerit, cùm sacro chrismate fuerit vncta, fornicationis perpetrauerit scelus: legitimam autem, si habuerit, non dimittat vxorem.

De mulieribus, quæ conceptos vtero infantes voluntate excutiunt, vel quæ dormiendo filios suffocare videntur.

35 Mulieres igitur, quæ ante temporis plenitudinem cõceptos vtero infantes voluntate excutiũt, vt homicidæ proculdubiò iudicandæ sunt. Illæ verò, quæ dormiendo filios suffocare videntur, leuiter de his iudicare oportet: quia nolentes, & non sentiendo, ad hunc deuolutæ sunt casum.

De eo qui viduam in matrimonium susceperit, & cum filia ipsius, quam ex priori marito habuit, concubuerit: vel quæ patri filioque se substernunt, seu de his qui cum duabus sororibus concubuerint.

36 Si vir viduam in coniugiũ duxerit, quæ ex priori marito filiam habuit, & cum eadẽ filia postmodùm concubuerit, coniugium modis omnibus dissoluatur: & vir ille pœnitẽtię subiaceat sanctionibus, ità vt per trienij tempus à sacro corpore Domini nostri Iesu Christi suspendatur & sanguine. Carnẽ non manducet, abstineat à vino, & singulis diebus ieiunium celebrare sestiner, excepris festis diebus atq; Dominicis. Orationibus omni insistere solicitudine, integriterq; perficere, summoperè studeat. Similiter autem de mulieribus, quæ clanculò patri se in concubitu substernunt & filio, obseruandũ est. Taliter quidẽ & de his sancimus, qui duab* se absconsè sororibus pollutos cognoscũt.

Qui pro diuersis erratibus pœnitentiam subierint, si à proprijs vxoribus separari debeant.

37 Illi scilicet, qui pro diuersis erratibus, vel quibuscunq; piaculis pœnitentiæ iugo fuerint summissi, legitimo nullatenùs matrimonio separẽtur, nè in fornicationis vorągine demergantur: & dum ad altą subleuari sperantur, corruant in cœno.

De his qui seruos suos, iudicibus non iudicantibus, necant.

38 Si quis seruum proprium sinè cõscientia iudicum, qui tale quid cõmiserit, quod morte

morte sit dignum, occiderit, excõmunicatione vel pœnitentia biennij reatum sanguinis emundabit.

De domina, quæ zeli causa ancillam suam occiderit.

39 Si qua fœmina furore zeli accensa, flagris verberârit ancillã suam, ità vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eô quòd incertum sit, voluntate an casu occiderit: si voluntate, septẽ annos: si casu, per quinque annorum tempora legitimam peragat pœnitentiam.

Si episcopus seruum alterius clericum fecerit.

40 Si seruus, absente vel nesciente dño suo, episcopo autem sciẽte quòd seruus sit, diacon⁹ aut presbyter fuerit ordinatus, ipse in clericatûs officio permaneat: episcopus tamen eum domino duplici satisfactione
*eum persoluat. Si verò episcopus *cùm seruũ esse nesciẽrit, & ità eum ad sacros ordines promouit, quì testimonium de illo perhibebãt, aût eum postulabãt ordinari, simili recompensatione teneantur obnoxij.

De his qui per odium ad pacem non reuertuntur.

41 Placuit etiàm, vt quicunq; odio aut longa inter se lite dissenserint, & ad pacẽ reuocari diutina intentione nequiuerint, à ciuitatis primitùs sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur.

Nè sinè accusatione legitima condemnetur quispiam.

42 Dignum est, vt vita innocentis non maculetur pernicie accusantiũ. Quisquis igitur à quolibet criminatur, non antè accusatus supplicio deputetur, quàm accusator præsentetur, atque legum & canonum sententia exquiratur, vt si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationẽ non iudicetur.

De refugis ac perfidis laicis.

43 Nobis igitur ratio persuadet synodalis decernere, vt quicunq; laicorum in aduersitate propriæ gẽtis, aut patriæ, vel regiæ potestatis, ad externas partes se cõferendo, noxius fuerit vltrà repertus, non solùm omnirum suarum proprietate priuetur, sed & perpetua excommunicatione damnato, nũquàm illi, præterquàm in vltimo mortis suę, communio tribuatur.

De adulteris.

44 Si cuius vxor adulteriũ fecerit, aut vir in alienam vxorẽ irruerit, septem annos pœnitentiam agat.

F. LAVRENTIVS SVRIVS LECTORI.

Vsq; ad hoc 45. Capitulum exclusiuè omnia superiora capitula, dempto 40. in quodam vetusto manuscripto exemplari habebantur: ea quæ porrò sequũtur, deerant: quæ sanè ad hãc Synodum pertinere non videntur, cùm interdum repetantur, quæ iam superiùs ijsdem penè verbis sancita leguntur. Constat autẽ sub eodẽ Gunzone episcopo duas esse Vormatiæ habitas Synodos, alteram anno Christi 858. alterã 868. Vtrùm verò illæ duæ Synodi hîc coniunctim habeantur, an aliud aliquid in causa sit, quod hæc impressa à manuscripto exemplari discrepant, incertum habemus. Fit autem in decreto Iuonis non semèl mentio Synodi Vormatiensis, cùm tamen canones indè citati, inter hos omnes typis excusos non extent.

Vt curarum ecclesiasticarum tantum episcopus habeat.

45 Omnium negociorum ecclesiasticorũ curam episcopus habeat, & ea velut ueo cõtemplante dispensẽt: nec ei liceat ex his aliquid omninò cõtingere, aut parẽtibus proprijs, quæ Dei sunt, cõdonare. Quòd si pauperes sunt, tanquã pauperibus submini strẽt, nè eorum occasione ecclesiæ negocia deprædentur. Cauſa 12. Quæſtio 2. cap. 30.

De eadem re, ex concilio Antiocheno.

46 Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum ergà oés qui indigent. Summa quoquè reuerentia & timore Dei participet & ipse, quib⁹ indiget, si tamẽ indiget, tam suis, quàm fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus proturis, ità vt in nullo, qualibet occasiõe, fraudentur, iuxta Apostolum sic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti sumus. Cauſa 12. Quæſtio 1. Tim. 6.

Bona ecclesiæ quot partibus diuidenda. Ex decretali papæ Gelasij, cap. 29. primæ decretalis.

47 Quatuor autem tam de *redditibus, q̃ de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit, (sicut dudùm rationabiliter decretum est) conuenit fieri portiones: quarum sit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricis applicanda, &c. *Reddit. Cauſa 12. Quæſtio 2. cap. Sanctum.

Vt absque præceptione, nouæ basilicæ non dedicentur.

48 Basilicas nouiter institutas (non petitis ex more præceptiõibus) dedicare nemo audeat, nec ambiant sibimet episcopi vẽdicare clericos potestatis alienæ. Cauſa 16. Quæſtio 7. Basilicas.

De constituendis presbyteris.

49 Statutũ est, vt sinè authoritate vel consensu episcoporum, presbyteri in quibuslibet ecclesijs nec constituantur, nec expellãtur. Et si laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ episcopis cõsecrandos *suis in ecclesijs cõstituendos obtulerint, nulla qualibet occasione reijciant. *subijcias

De mansis vniuscuiusque ecclesiæ.

50 Sancitum est, vt vnicuiq; ecclesiæ vnus mansus integer absq; alio seruitio attribuatur. Et presbyteri in eis constituti, nõ de decimis neq; de oblationibus fidelium, nõ de domibus neq; de atrijs vel hortis iuxta ecclesiam positis, neq; de præscripto mãso aliquod seruitium faciãt, præter ecclesiasticũ. Et si amplius aliquid habuerint, indè senioribus suis debitum seruitium impendant. 22. q. 5. Cauſa 12. Quæſtio 2. cap. Sanctum. Mansos, et quæ ingenũ dubitem.

De presbyteris vniuscuiusque ecclesiæ.

51 Statutum est, postquàm hoc impletum fuerit, vt vnaquæq; ecclesia suum presbyterum habeat, vbi id fieri facultas prouidente episcopo permiserit.

De villis, nouis ecclesijs in eis nouiter constitutis.

52 Sancitum est de villis, nouis ecclesijs in eis nouiter cõstitutis, vt decimæ de illis villis, ad easdem ecclesias conferantur. Cauſa 16. Quæſtio 7. cap. 30.

De ecclesijs destructis, vel de nonis & de decimis.

53 De ecclesijs sanè destructis, vel de nonis & de decimis, siue de claustris canonicorũ, qualiter constitui & ordinari à nobis placuerit, alijs capitulis subtèr adnotauimus.

De ecclesiarum honore.

54 Sed & de ecclesiarum honore, quomodo Deo adiuuante, quantùm in nobis est, vigeat, similiter in subtèr adnotatis capitulis insertum esse dinoscitur.

Vt ecclesia cum rebus suis ad episcopi ordinationem pertineat.

55 Multi contra canonum cõstituta ecclesias quas ædificârunt, & ab episcopo postulauerint consecrari, dotem, quam eidem ecclesiæ contulerint, ad episcopi ordinationẽ putãt non pertinere: quod factum & in prægõ omnia secundùm cõstitutionem, ad episcopi potestatem pertineant. Cauſa 16. Quæſtio 7. cap. 31.

De ordinatione presbyterorum.

56 Vt presbyteri nõ ordinẽtur, priusquàm examinentur, vt excõmunicationes passim & sinè causa non fiant.

57 Vt nullus laicus presbyterum in ecclesia mittere, vel eijcere præsumat, nisi per cõsensum episcopi.

De honore pro ecclesijs dando.

58 Vt episcopi præuideant, quem honorẽ presbyteri pro ecclesijs senioribus tribuãt.

De decimis dispensandis.

59 Vt decimæ in potestate episcopi fiant, qualiter à presbyteris dispensentur.

De petendo chrismate.

60 In synodo Vasensi, in qua sederũt episcopi octodecim, capitulo *secũdo: Per singula territoria presbyteri ab episcopis, non prout libitum fuerit, vicinioribus, sed à suis proprijs per annos singulos chrisma petant appropinquante solennitate paschali: nec p quemcunque ecclesiasticum, sed si qua necessitas aut presbyterorum vel diaconorũ occupatio est, per subdiaconum: quia inhonorum est, inferioribus summa committi. Optimum est autẽ, vt ipse suscipiat, qui eo in tradendo vsurus est: & sicut reliquiæ sanctorum deportari solent, ità deportet. *secundo

De non quærendo clericis iudicio seculari. Ex Carthaginensi Concilio.

61 Clericus nequaquàm præsumat apud secularem iudicem, episcopo non permittẽte, pulsare: sed si pulsatus fuerit, responsum non proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio seculari proponere. Si quis verò secularium per calumniam ecclesiam aut clericum fatigare tentauerit, & *victus fuerit, ab ecclesiæ liminibus & catholicorũ communione, nisi digne pœnituerit, arceatur. *conuictus

De episcopis aut presbyteris vagis in parochia aliena non admittendis. Ex concilio Carthaginensi.

62 De episcopis & de presbyteris vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit iuxta instituta sanctorum patrum, vt in alterius parochia ministrare, nec vllam ordinationem facere debeant sinè iussione episcopi, in cuius parochia sunt. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur interim quòd ad synodũ exindè venerint, & ibidèm secundùm canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantùm pro causa itineris. Et si vllus clericus aut laicus talem episcopum aut presbyterum defensauerit, sinè cõmeatu episcopi cuius parochia est, excommunicetur vsque ad emendationem.

De concubitu vago & incestuoso. Ex concilio Carthaginen.

63 Si quis cum matre & filia in adulterio manſit, nesciente matre, quòd cum filia mã sisset: similiter & filia nescia, quòd cum matre mansisset, & posteà ille vir, si acceperit mulierem, dimittat eam, & vsque in diem mortis suæ non habeat vxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio mãsit, ambabus nescientibus, quòd cum matre & filia mansisset, habeant viros. Nam in notitiam illarum si venerit hoc scelus, dimittãt maritos, & agant pœnitẽtiam: & illorũ mariti & illi posteriores, accipiant mulieres. Similiter & de duabus sororibus, qui cum vna in adulterio mãsit, & aliã in publico accepit, non habeat mulierem vsq; ad mortem. Et illæ duæ sorores nescientes, accipiãt viros: & si in notitiã eis venerit, forma superior seruetur. Si quis cũ nouerca sua dormirer, nec ille nec illa possunt ad cõiugium peruenire. Si quis cum filiastra sua dormierit, *similiter sententia potest stare. Qui cum duab⁹ sororib⁹ dormierit, & vna ex illis anteà ei vxor fuerit, 35. q. 2. & 3. Si q⁹ cũ matre & filia. *similis

erit, nullam vxorem posteà habeat, nec illa soror habeat virum.

De carne à bestijs læsa aut per se mortua, non edenda: item de apibus hominem necantibus, necandis. Ex concilio Carthaginen.

64 Animal vulneratum à bestijs & gustatum, licitum est manducare, si homo priùs illud animal viuum occiderit. Si verò mortuum fuerit priùs, deijciat caro eius. Si apes occidunt hominem, occidi debent festinàter: mel tamen manducetur.

Animalia quæ quibus comedi quomodò licita. Ex concilio Carthag.

65 Animalia, quæ à lupis seu à canibus lacerantur, non sunt comedenda, nisi porcis & canibus: nec ceruæ nec capra, si mortui inueniuntur. Porci autem, qui sanguinem hominis gustantes tetigerunt, manducentur. sed qui cadauer mortuum lacerantes manducauerint, carnes eorum manducare non licet, vsquedùm macerantur post annum. Pisces autem licet manducare, quia alterius naturæ sunt. Aues verò & alia animalia, si in retibus strangulantur, non sunt comedẽda.

Si quis presbyter contra episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit.

Carthag. cõc. 2. cap. 8. 66 Ab vniuersis episcopis dictum est: Si quis presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet vtiquè apud vicinos episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus, se secernendum ab episcopi sui cõmunione duxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificium Deo obtulerit: anathema sit, & locum amittat. Et si querimoniam iustam aduersùs episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Vt nullus episcopus, presbyter & diaconus, conductor sit.

Carthag. cõc. 3. ca. 15. 67 Item placuit, vt episcopi, presbyteri & diacones, non sint conductores aut procuratores: neque vllo turpi negocio & inhonesto victum quærant: quia respicere debẽt scriptum esse, Nullus militans Deo, implicat se negocijs secularibus. 2. Tim. 2.

Lectoribus necessariò vel vxores ducendæ, vel continentia profitenda.

Carthag. 3. cap. 19. 68 Placuit, vt lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

De fœnore clericis inhibito.

Carthag. 3. cap. 16. Carthag. cõc. 3. ca. 4. 69 Item placuit vt clericus, si commodauerit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem, eandem speciem, quantam dederit, accipiat. Et ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non salutent.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, vtrum fuerint baptizati.

70 Item placuit de infantibus, quotiès nõ inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sinè dubitatione testentur, nec ipsi sunt per ætatẽ de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque scrupulo eos esse baptizandos, nè ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatiõe priuari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. Carthag. cõc. 5. ca.

De clericis, qui intra annum causam suam non procurant.

71 Rursùs cõstitutum est, vt quotiès clericis conuictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecũdiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorũ atq; gentiliũ, si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox penitùs posteà audiatur. Carthag. cõc. 5. ca.

De epistola sancti Iacobi Apostoli, in qua pro infirmis præcipit orare.

72 Sanè quoniam de hoc, sicuti de cæteris, consulere voluit dilectio tua, adiecit filius meus Cœlestinus diaconus in epistola sua, sic esse à tua dilectione positum illud, quod in beati apostoli Iacobi epistola est conscriptum: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini & oratio fidei saluabit infirmum: & suscitabit illũ Dominus: Et si in peccatis fuerit, dimittẽtur ei. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab episcopo confectum, non solùm sacerdotibus, sed omnibus vt Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad vngendum. Cæterùm illud superfluum videmus adiectũ, vt de episcopo ambigat, quod presbytero licere nõ dubiũ est: quia episcopi occupationib' aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Cæterùm si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquos à se visitandos, & benedicere & tangere chrismate sinè cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. nam pœnitentibus istud fundi nõ potest, quia genus est sacramenti. nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodò vnum genus putatur concedi? Iacobus

De diaconissis mulieribus. Ex concilio Chalcedonen. cap. 15.

73 Diaconissam non ordinandam ante annum 40. & hoc cũ summo libramine. Si verò susciperẽ manûs impositionẽ, & aliquantum tẽporis in ministerio permanẽs, semetipsam tradat nuptijs, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiusmodi, cum eo qui eidem copulatur. De

De coniuratione vel conspiratione. Ex eodem, cap. 18.

74 Coniurationis vel conspirationis crimen, & ab exteris legibus est omninò phibitum: multò magis hoc in Dei ecclesia, nè fiat, admonere conuenit. Siqui ergò clerici vel monachi reperti fuerint coniurantes aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis aut clericis, gradu ꝓprio penitùs abijciantur.

Quòd non liceat clericis post mortem episcopi sui, res ad eum pertinentes diripere. Ex eodem, cap. 22.

75 Non licere clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoq; canonibus constitutum est. Quòd si hoc facere tentauerint, graduũ suorum periculo subiacebunt.

Quòd non oporteat ordinationes episcoporum diu differre. Ex eodem, cap. 24.

76 Quoniam quidam metropolitanorum, quantùm comperimus, negligentiùs commissos sibi greges & ordinatiões episcoporum facere differunt, placuit sanctæ synodo intra tres menses ordinationes celebrari, nisi fortè necessitas excusabilis præparet tempus dilationis extendi. Quòd si hoc minimè fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit. Veruntamen redditus ecclesiæ viduatæ, penès œconomum eiusdem ecclesiæ integri reseruentur.

De his qui rapiunt puellas. Ex eodem, cap. 26.

77 Eos qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitãdi, vel cooperantes aut consentes raptoribus, decreuit sancta synod', vt si quidem clerici sunt, decidant gradu ꝓprio: si verò laici, anathematizentur.

Quota generatione coniugia copulari debeant.

78 Contradicimus quoq;, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum inuentum fuerit, separetur. Sanè eadem quæ in viri, hæc nimirùm in vxoris parentela de lege nuptiarũ regula custodiẽda est. Quoniam cõstat eos duos esse in carne vna, ideò communis illis vtrinq; parentela esse credenda est, sicut scriptum est: Erunt duo in carne vna. Gen. 2.

De honore pro ecclesijs dando.

79 Vt episcopi incestuosos punire & inuestigare studeant, omninò decreuimus. Qui si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donèc ad pœnitentiam reuertantur. Quòd si sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis pdurare criminibus, oportet eos per secularis potentiæ disciplinã à tam prauа consuetudine coerceri.

De his qui suspenduntur in paribulis.

80 Quæsitum est ab aliquibus fratribus, de his qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus, post confessionem Deo peractam, vtrùm cadauera illorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus, respondimus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine secundùm canonicum iussum danda est, cur non etiàm eis qui pro suis peccatis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim: Non vindicat Deus bis in idipsum. Nam Dominus ait: In quocunque die conuersus fuerit peccator, peccata eius non reputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed vt cõuertatur & viuat. Salutem ergò homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & desperat de misericordia Dei, qui eam ad subueniendum morienti sufficere vel in momento nõ credit posse. Latro ergò perdidisset in cruce præmium ad Christi dextram pendens, si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset. Nam cùm esset in pœna, pœnituit: & per vnius sermonis professionem, habitaculũ paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergò ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potiùs est æstimanda, quàm tempore, prophetа hoc aliter asserente: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Nahum 1. Ibid. Ezech. 18. Luc. 23. Ezec. 18.

FINIS.

ADRIANI PAPAE II. GESTA, EX DIVERSIS SVCCINCTIM COLLECTA per F. Laurentium Surium.

ADrianus secundus iunior, Talari episcopi filius, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis à Papa Sergio secundo factus, imperante Ludouico iuniore Augusto, sedit annos V. & dies XII. Ad eum, postquàm pontificatum inijt, scripsit Lotharius rex, qui repudiata legitima coniuge * Tiethberga, Vualdradam sibi coniunxerat: conatusque est se purgare apud pontificem nouũ Adrianum, primùm literis, deindè coràm Romæ verbis. Atque in literis quidem inter

Universidad de Deusto Biblioteca

Vide quãtũ tribuat Romano pontifici tantus rex.

alia sic scribit Pontifici Adriano: Nos litoris & verbis indesinenter proclamantes, & diuersis legationibus eadem repetentes, humiliter postulauimus, vt nos & accusatores nostri, iuxta diuinas & humanas leges, sui Pontificij (de Nicolao eius nominis primo pontifice hoc dicit) audientiam mereremur, vt ratio docet, nostram præsentiam exhibendo, sed semper repulsi sumus. & post pauca: Sed quia DEVS omnipotens, princeps pastorum, in illa sancta sede vestri pontificatûs apicem sublimauit, si tempus arriserit, vestrũ multipliciter desideramus conspectum, & vestris Deo dignis animari colloquijs, ac melliflua benedictiõe potiri. Ad quæ pontifex his verbis respondit, sedem sancti Petri semper paratam esse dignam satisfactionem suscipere, nec quod diuinæ humanæq; leges iustè decernunt, vnquàm repulisse. Itaque si immunem ab obiectis se sciret, cum omni fiducia sedem Apostolicã oporteret adire, vt expetitam benedictionem perciperet: si culpam autem recognosceret, nihilominùs absque hæsitatione venire festinaret, condigna pœnitentiæ remedia suscepturus. His quidem verbis & Lotharius Adriano, & Adrianus Lothario scripsisse legitur. Porrò etiàm Romam venit Lotharius, & honorificè à Pontifice acceptus, cùm apud illum tum per seipsum, tum per proceres, qui cum eo venerant, omnia Nicolai pontificis monita haud aliter atquè diuinitùs imperata, obseruâsse se restaretur, vocatus est ad sacram communionem: sed priùs quàm Eucharistiam illi & proceribus pontifex porrigeret, admonuit, si quidem se non vera dixisse scirent, vti nè in certissimam suî perniciem eam acciperent. Atqui verò & Lotharius inprimis, & deindè reliqui omnes intrepidè Eucharistiam percepêre, tametsi indè sibi essent conscij: sed paulò pòst eodem anno Lotharius moritur Placentiæ 6. Idus Augusti, cæteri (paucis demptis, qui seà communione subduxerant) intra anni spatium vitam cum morte commutârunt: & ingens prætereà clades, nobilitatem omnem ac populum regis horrêdum in modum peruasit. Hæc quidem apud historicos non contemnendos leguntur. Ipse verò Adrianus, officio suo strenuè perfungens, studebat omnes verbo & exemplo ad benè beateq; viuendum prouocare, atque sub illo synodus Octaua generalis celebrata est, & Bulgaris missi tres viri sanctissimi à Pontifice, qui eos in fide CHRISTI retinerent: quanquàm non ità multò pòst Bulgari, relicto Latino ritu, ad Græcorum mores & instituta, ab illis pellecti, se accommodârunt. Denique obijt pontifex Adrianus, vt graues habent authores, anno CHRISTI DCCC. LXXII. Calendis Decembris.

DE OCTAVA OECVMENICA SYNODO ADMONITIO AD LECTOREM F. LAVRENTII SVRII.

TRiplicem Octauam Constantinopoli habitam Synodum historiæ loquuntur: primam, in qua præter fas eiecto Ignatio, repentè ex aulico & neophyto creatus est Constantinopolitanæ vrbis antistes Photius: alteram, quæ pulso Photio, restituit suæ sedi Ignatium: tertiam, sub Iohanne Octauo Romano pontifice, qui mortuo Ignatio, pacis conciliandæ causa, Photium Constantinopolitanus episcopum reddidit. Ex his mediam docti viri Octauam recti ac meritò œcumenicam censent dici oportere, tametsi Græci quidam aliter sentire videantur, quorum iudicia non sunt magnipendenda. Semper enim illi quadam æmulatione feruntur erga Latinam ecclesiam, & difficile est morosis ingenijs per omnia satisfacere. Neque enim verentur illi etiàm Florẽtinum Concilium appellare octauum, quasi nesciant & hoc Constantinopolitanum, & postea sub Innocentio tertio Lateranense verè œcumenicum ac longè celeberrimũ præcessisse. Sed ijs omissis, hoc te lector admonitum volumus, nos dare quidem impræsentiarum legendam tibi octauam Synodum, sed ità tamen, vt multa ex eius actionibus desiderentur. Neque enim habuimus exemplar integrum, sed ab illis mutuati sumus, qui in compendium & epitomen ipsas Actiones redigere voluerunt: sub finem tamen quædam adiunximus, ex alijs bona fide collecta, ad eandem Synodum pertinentia.

OCTA

OCTAVA SYNO

DVS OECVMENICA, CONSTANTINOPOLITANA IIII. CCCLXXIII. Episcoporum sub Adriano II. Pontifice, & Basilio Imperatore, Anno Christi 868. (alij volunt, 870.) contra Photium Neophytum, Constantinopolitanæ sedis inuasorem collecta, in qua pulso Photio, Ignatius restitutus est.

ACTIO I.

ANno tertio pijssimorum Imperatorũ Basilij & Cõstantini, conuenientibus Donato & Stephano episcopis, & Marino diacono, locũ tenẽtibus Adriani sanctissimi Archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio archiepiscopo Constantinopolitano nouæ Romę &c. Hic primò Synodus exegit à legatis Romanæ sedis literas, quibus notam facerent potestatem suam, vt præsiderent in Synodo. At illi produxerunt Epistolam Adriani Papæ ad Basilium Imperatorem, cuius titulus est: Adrianus episcopus, seruus seruorum Dei, pijssimo Imperatori Basilio Augusto Christianissimo, & desiderabilissimo filio. Legationis excellentiæ tuæ &c. & post pauca subiungit: Volumus per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrare concilium, cui nostri quoq; missi pręsidentes, & culparum personarumque differentias liquidò cognoscẽtes (iuxta quod in mandatis acceperunt) singulorum liberè discretiones exerceant: in quo sacrato cœtu execrandi vanitatis cõcilij, quod aduersùs hanc sedem actum est, cuncta decernimus exemplaria, à possessoribus suis ablata, contemplantibus cunctis igne cremari, nec superesse apud quemlibet ex his omnibus, saltem vnum iota vel vnũ apicem, nisi quis totius clericatûs, immò totius nominis Christiani, anathemate pulsus, carere voluerit. Non enim tam detestandum collegium nisi Ariminensi sub Constantio, vel Ephesinoà Dioscoro congregato latrocinio comparandum decernimus. Et dilectos fratres meos Donatũ S. ecclesiæ Ostiensis, & Stephanũ ecclesiæ Nepesinæ reuerend. episcopos, atq; filium meum Marinũ Apostolicæ sedis diaconũ, cõsiliarios nostros tuæ commẽdamus pietati: precamur, vt eos ob amorem scipuorum apostolorum Petri & Pauli, quorum sede mittuntur) benignè suscipias, & tanq; nobismetipsis aures credulitatis accommodes.

Deindè productus est libellus, à sancta Romanorum ecclesia missus, & lectus audiente tota synodo, cuius summa est:

Anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Anathematizam⁹ etiàm Photium, qui contra sacras regulas, & sanctorum pontificum Romanorũ veneranda decreta repentè de curiali administratione, secularique militia sublatus, supstite Ignatio patriarcha, in Cõstantinopolitana est pua- deest priuilegium, aut aliquid eiusmodi.
sorie, immo tyrannicè à quibusdã schismaticis, vel anathematizatis atq; depositis institutus Ecclesia, donèc sedis Apostolicæ sanctionibus inobediẽs pseuerans, eius sententiã tã de se, q̃ de patriarcha nostro Ignatio spreuerit, & cõciliabuli acto, quod se authore contra sedis Apostolicæ congregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur aũt sanctã synodũ & amplectimur, quã beatæ recordatiõis Papa Nicola⁹, cui & ipse Dñe coangelice summe pontifex Adriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri, Apostolorũ eximij, corpus celebrauit: simul & quã tu ipse nupèr ibi egisti, & omia q̃ in eis statuta sunt, secundùm decreti vestri moderationẽ venerabiliter conseruabimus, recipientes quos recipiunt, & dãnantes omnes, qui in illis dãnati sunt, & p̃cipuè iam dictũ Photiũ, & Gregoriũ Syracusanũ, patricidas videlicet, q̃ cõtra spiritalẽ patrẽ suũ linguas eximere minimè formidârunt, atq; pseuerantes in schismate sequaces eorũ, necnon & q̃ in illorũ coionis societate pmanserint.

Sancta synodus dixit: Omibus placet libellus, à sancta Romanorũ ecclesia exposit⁹. Deindè lecta est definitio episcoporũ Orientis sup depositiõe Ignatij, q̃ facta fuerat, priusq̃ vicarij senioris Romæ venissent, quę cõueniebat cum ea, q̃ facta fuerat à synodo Romana, præsente Nicolao papa. Et absoluta est Actio prima.

ACTIO II.

AD hanc sessionem venerunt, qui ceciderant cum Photio, episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi: & ,pferentes libellos pœnitentiæ coram synodo, recepti sunt ab ea cũ sola manûs impositione, & absolutus est conuentus secundus.

ACTIO III.

IN hoc conuentu lecta est epistola imperatoris Basilij, & epistola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaũ papam: & deindè epistola Adriani papæ ad Ignatiũ patriarchã super damnatione Photij & fuorũ sectatorum.

ACTIO IIII.

IN hac sessiõe primò legitur Epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorẽ, missa p Rodoaldũ & Zachariam olim episcopos: in qua ostendit Cæsari, hominẽ laicũ nõ promouendum ad sacerdotiũ subitò, sed per suos gradus, sicut Sardicen concilij, vt de laicis non eligerentur antistites, in ca. 13. per omia prohibuit. Item & Cælestinus Papa in decreto suæ sanctiõis ca. 21. & Leo Romanę sedis põtifex hocipsum in decretalibus suis pro-

prohibuit ca.23.Item & Gelasius non solũ episcopos, de laicis fieri prohibuit,sed etiã presbyteros,nè talia presumerent,vetuit in decretorum suorũ cap.3.accedit,q̃ p̃decessor noster Adrianus primus in epistola,quã Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinauerat,ità instituit, vt ampliùs de laicis nullatenùs ordinarentur antistites. Hæc Nicolaus. Subindè verò commendat venerationem sanctarum imaginum.

Secundò,legitur altera eiusdẽ Nicolai ad Photium epistola,in qua inuehitur in illum propter vsurpatum sacerdotiũ contra ordinem sacrorum canonum. Deindè ad illud, quod scripserat ad Nicolaum Papam,quòd exemplo aliorum patrum fecerat,respõdet:

Ex Nicolai papæ ad Photium epistola.

Temerè & impudenter ad tantì honoris culmen assendere præsumpsisti, assumens tibi quasi à sanctissimo viro Nectario occasionem,quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere atq; ordinare ex laicali voluit dignitatem, nisi quia magnæ necessitatis cõtritione anxiabatur, eò q̃ in Constantinopolitana ecclesia nullus clericorum inueniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbosa caligine non fuerat impeditus.Et ob hoc non diù iam dicta ecclesia sub destitutione pastoris quasi viduata maneret,p̃dictum Nectarium expugnatorem hæreticorũ & defensorẽ Ecclesiarũ, ad ecclesiasticam curã & dignitatẽ sacerdotalem secunda sancta synodus elegit: sed vt hoc iterùm fieret,non confirmauit, nec instituit.Et ideò licèt contra patrum atq; canonicas institutiones q̃ per necessitatis fieri euentus comprobatur,non in authoritate tenendum est,sed nè iterùm talis proueniat necessitas, magis magisq; cauendum. De Tharasij quidem promotione,qui similiter ex laicali cœtu ad patriarchatũ extẽplò culmen promotus est,quam & vos quasi in authoritate vestræ defensionis,assumere vultis,si sanctam, quæ apud vos tempore sanctissimi viri Adriani papæ celebrata est, synodum diligentiùs scrutati fueritis,inuenietis quid in eadem sanctissimus vir consultus decreuit, & quòd dum eius consecrationis reprehenderet actus,& mœrorem se pro tam præsumptiua factione nimium sustinere ꝓ̃piteretur.Dicit enim: Quòd nisi in erigendis imaginibus seruentiùs contra illarum depositores atq; conculcatores vt verus miles Christi resisteres,nequaq̃ vestræ consecrationi assensum p̃beremus,aut in ordine patriarchatũs vestrã dilectionẽ susciperemus: q̃ tantùm declaratur inordinatè promota,quantùm cõprobatur contra Apostolica decreta enormiter præsumpta. Beatissimum quoq; Ambrosium, splendidissimam lucernam ecclesiæ,qui ex catechumeno,diuino præsagio,ad episcopalẽ per continuos gradus ꝓ̃motus est dignitatem, cur nobis ꝓ̃ vestro tutamine opponitis? qui nõ instinctu hominum, sed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus est.

Tertiò legitur & alia epistola Nicolai ad Imperatorem,q̃ idem tractat argumentum.

ACTIO QVINTA.

Photij pro uicatio.

AD sessionem venit Photius, & stãtem in præsentia Patrum interrogauerunt eum ter legati, si susciperet constituta sanctorum patrum. At Photius non respondit verbum: sed tamen vrgẽtibus vicarijs senioris Romæ,tandèm dixit: Vocẽ meam,etiàm me tacente, Deus audit. Præsidẽtes synodi dixerunt:Per silentium nõ effugies manifestiorem damnationem. Et eo præsente fecerunt vt legerentur epistolæ,quæ in actione quarta fuerant lectæ. Quibus lectis,vicarij senioris Romæ dixerunt:Nos ergò nõ nouum aliquod vel recens iudicium iudicabim⁹ aut introducemus,sed vetus,ex multo tẽpore iudicatũ à beatiss. Papa Nicolao, firmatũm autem à sanctissimo papa Adriano:& nos non possumus commoueri à paternis definitionibus & legibus. Quem ergò nec sedes nostra Apostolica, nec sedes receperunt Orientalium, quis deœterò, Christiãnus esse volens, vlteriùs susciperet? Sed talem conatũ abijcimus & anathematizamus, nè vlteriùs contra Ecclesiam talis quælibet alia fortè in omne seculum maligna introducatur actio, nec temerè à mundana potestate ejiciatur legitimus pontifex, & pro eo subrogetur alter iniquè & illegaliter.Sãcta & vniuersalis synodus exclamauit: Recipimus hæc omnia: valdè quippe sunt discreta,& congrua ecclesiasticis regulis atque legibus.Et sic commonitus est ad pœnitentiam Photius & dimissus, & absoluta est Actio quinta.

ACTIO SEXTA.

VOcati sunt ad synodũ episcopi Photij, ante quos lectæ sunt epistolæ Nicolai papæ ad Michaelem Imperatorem & Photium,per Leonẽ à secretis missæ,quas in quarta continet Actio: & cùm nollent reticere,cõmonuit eos coram synodo Basilius Imperator. Et cùm nec sic agnoscerent errorem suum,denuò cõmonuit eos Imperator,dicẽs:Eccè qualiter & quotiès admonuimus vos,& audistis, & nõ est vobis rationis sermo. Si eũ vultis subijci admonitionibus oĩm nostrũm, eccè pot⁹ & medicina. Quòd si nõ,imperiũ nostrũ p̃bet vobis inducias septẽ dierũ,vt si quidẽ curã gesseritis salutis vestræ,benè & optimè:si verò minimè, ventura sexta feria in sancta & vniuersali Synodo state omnes,& quicquid definierit vniuersalis synodus,fiet. Et absoluta est Actio sexta.

ACTIO SEPTIMA.

INgressus est Photius ad synodum baculo innixus, quem ab eo Marinus vicarius Romanus iussit auferri, dicens: Baculus signum est dignitatis pastoralis, quod hic habere

Photij pcessus & impudẽtia.

bere nullatenùs potest, quia lupus est, non pastor.Et hortabantur illum vicarij senioris Romæ ad faciendum libellum pœnitentiæ,& tota Synodus prouocabat illum ad pœnitentiam: sed ille eos ecõtrariò cũ suis episcopis ad pœnitentiã magis impellebat.

Lecta est epistola Nicolai papæ ad clerũ Constantinopolitanum, in qua latè tractat hoc argumentum de scelesta depositione Ignatij,& introductione Photij.

Mox recitata sunt gesta synodi,quę facta est ab Adriano Romanorum papa super ꝓmotione Photij. In tertia autem allocutiõe Adriani ad Synodum,sic habetur:Romanũ põtificem de omnium ecclesiarum præsulibus iudicãsse legimus, de eo verò quenquã iudicãsse nõ legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum,sciendũ tũ est,quia fuerat super hęresi accusatus,propter quam solùm licitum est minoribus maiorum suorũ motibus resistere,vel prauos suos sensus liberè respuere quanuis & ibi nec patriarcharum,nec cęterorum antistitum cuipiã de eo quanlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis pontificis consensus p̃cessisset.

Adrianus papa de prophano conciliabulo,Constantinopoli cõgregato,penitùs abolendo: Conciliabulũ vanitatis à Photio,& huius authore Michaële, videlicet tyrannicè imperante, Constantinopoli nupèr aduersùs Apostolicæ sedis reuerẽtiam, & priuilegiũ congregatũ, vtpotè veritatis inimicum,quin & omni falsitate repletũ, sibi cõsentientiũ animas interficiens,Ephesino latrocinio cõparandũ fore statuimus, & ipsius execranda gesta, quibuscunq; habeãtur monumentis inserta,summi iudicis Dñi nostri Iesu Christi,sanctorum q̃; Apostolorum principum Petri & Pauli, nostræq̃; mediocritatis authoritate penitùs abolenda decernimus,ità vt igni tradãtur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter & de cęteris scripturis,quæ viris iam nominatis authoribus contra eandem sedẽ tẽpore diuersos sunt editę, gerẽdum definimus. Pari etiàm modo de conuenticulis, ab eisdẽ viris, Michaele scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inuasore, bis aduersùm fratrẽ & coepiscopũ nostrũ Ignatiũ factiosè collectis, deliberamus.

Photium, qui licèt sit à decessore meo & à nobis,pro criminibus antè patratis, iurè damnatus & anathematizatus, nũc tñ, quia recentioribus excessibus priores iniquita-

tes transcendit,& ponens in cælum os suũ, aduersùs veneranda sedis Apostolicæ priuilegia,noua temeritate prorupit, cui resistere minimè formidauit,Apostolicæ authoritatis censura iteratò damnamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tñ viua voce ac ꝓprio scripto Apostolicæ sedi in omnib⁹ obedire ꝓponderit, & prophanum concilibulum,à se Constãtinopoli celebratum, damnauerit,laicæ communionis gratiã nõ negamus. His sententijs subscripsit Adrianus papa,etiàm & alij episcopi.

Post hæc verò Stephanus diaconus fecit anathematismum Photij, & sequacium, & cooperatorum eius,in quo ipsum Photium vt secularem & tyrannũ, vt schismaticum & *danum, vt mœchum & parricidam, vt fabricatorem mendacij,& vt nouum Dioscorum,anathematizat cum omnibus sequacibus & fautoribus eius.

*for. danistam,

ACTIO VIII.

IN conuentu octauo tractatum est de abolendis chirographis iniustis, & vniuersis actis conciliabulorum,quæ à Photio cõtra papã Nicolaũ & patriarcham Ignatiũ celebrata sunt. Quæ vniuersa p̃cepto Imperatoris & synodi combusta sunt. Deindè venerunt ad synodũ aliqui sacerdotes Iconomachi,& monitis sanctæ synodi & Imperatoris conuersi, recepti sunt cũ sola manûs impositiõe.Postremò Stephanus diacon⁹ è suggestu anathematizauit Iconomachos & Photiũ in hac forma: Cõcilio,quod adhuc fremit cõtra venerabiles imagines, anathema.His q̃ sumunt diuinæ scripturæ dicta, q̃ sunt aduersùs idola,cõtra venerandas imagines,anathema. Cætera sicut in Synodo VII. & vniuersali, Actione VII. in fine.

Acta synodorũ Photij cõbusta.

Anathema in Iconomachos.

ACTIO IX.

QVæ nona continentur Actiõe: Nunciatur synodo veniſſe Ioseph vicariũ Alexãdrinæ sedis.Huius,hortante synodo, epistola cõmendatitia legit, & ipse recept⁹, q̃ acta sunt in octo Actionibus p̃dictis,approbat.Mox examinantur falsi testes,q̃ cõtra Ignatiũ iurauerãt,& cum p̃scripta à synodo satisfactione pœnitentiæ recepti sunt ad cõmunionẽ Ecclesiæ. Sic recepti sunt & cæteri,qui defecerant ad Photium, deserto legitimo antistite Ignatio.

ACTIO X.

IN postrema sessione,annuente tota Synodo,p̃ceperunt vicarij senioris Romę,vt legerentur Canones, quos statuerat sancta Synodus.

CANONES OCTAVAE SYNODI, PARTIM INTEGRI, PARTIM IN COMPENDIVM redacti,quòd commoda & emendata exemplaria deessent.

Can. 1. De custodiendis & conseruandis omninò anteà expositis & Ecclesiæ traditis canonibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PEr æquam & regiam iustitiæ diuinæ viã inoffensè incedere volẽtes, velutì quasdã lampades semp lucẽtes, & illuminãtes gressus nostros, quæ secũdùm Deũ sunt sanctorum patrũ definitiones & sensus retinere debem⁹. Quapropter & has vt secũda colloquia, secũdùm magnum & sapientissimum Dionysiũ, æstimãtes & arbitrantes, etiàm de eis cum diuino Dauid enixè canimus: Mandatũ ꝓ̃i lucidũ, illuminans oculos. &, Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis. & cum Prouerbiorum authore dicimus: Mandatũ lucerna est, & lex lux. & cum magnifico Esaia clamamus ad omniũ Deũ: Quia lux ꝑcepta tua super terram. Luci enim veraciter assimilatæ sunt diuinorum canonum hortationes & dissuasiones, secundùm quod discernitur melius à peiori, & expediens atq; ꝓficuũ ab eo, quod non expedire, sed obesse dinoscitur. Igitur regulas, q̃ sanctæ catholicæ atq; Apostolicæ Ecclesiæ, tam à sanctis famatissimis apostolis, q̃ ab orthodoxorũ vniuersalibus (necnõ & localibus concilijs, vel etiàm à quolibet Deiloquo patre ac magistro, Ecclesiæ traditæ sunt) seruare atq; custodire ꝓfitemur, his & propriã vitã & mores regentes, & omnem sacerdotij catalogum, atq; oñes, qui Christiano cẽsentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diuerso receptionibus & iustificationibus, q̃ ꝑ illas ꝓlatæ sunt atq; definitæ, subijci canonicè decernẽtes. Tenere qꝑ traditiões quas accepimus, siue ꝑ sermonẽ, siue ꝑ epistolã sanctorũ, q̃ anteà fulserũt, Paulus admonet aptè magⁿ Apostol⁹.

Psalm. 18. Psal. 118. Pro. 6.

Quæ parẽthesi inclusa sunt, decrãt exẽplari illi, vndè hæc describim⁹, licèt alia quedã ea habeant.

2. Thessa. 2.

¶ Can. 2. Vt seruẽtur definitiones Nicolai & Adriani Romanorum pontificum.

SEcũdus canõ habet, vt cõseruentẽ definitiões synodicæ, à beatiss. Nicolao & Adriano Rom. patriarchis ꝓ defensiõe ecclesiæ Cõstãtinop. ac restitutiõe Ignatij, atq; Photij neophyti expulsione, ac cõdemnatione eiusdẽ Photij ꝓmulgatæ, de q̃bus in Act. 4.

¶ Can. 3. Vt venerentur imagines.

De veneratione imaginum.

SAcram imaginẽ dñi nostri Iesu Christi & Soim saluatoris, æquo honore cum libro sanctorũ euangeliorũ adorari decernimus. Sicut em̃ ꝑ syllabarũ eloquia, q̃ in libro seruntur, salutẽ consequuntur omnes: ità per colorum imaginariã operationẽ, & sapiẽtes & idiotæ cuncti ex eo, quod in ꝓmptu est, ꝓfruũtur vtilitate. Quæ em̃ in syllabis sermo, hæc & scriptura, q̃ in coloribꝰ, ꝓdicat & cõmendat. Dignũ est enim, vt secundùm congruentiam rationis & antiquissimam traditionẽ, propter honorẽ, quia ad principalia ipsa refertur, etiàm deriuatiuæ imagines honorentur, & adorentur vt sanctorũ Euãgeliorũ sacer liber, atq; typus preciosę crucis.

¶ Can. 4. Photium nunq̃ fuisse episcopum &c.

QVartus canon declarat, q̃ neophytus Photius nunq̃ fuerit episcopꝰ, nec ili-

li, qui in sacerdotali gradu consecrati sunt ab eo, putentur esse sacerdotes: sed subuertenda esse omnia, quæcunq; ille ad dandum alijs gradum sacerdotij operatus est.

¶ Can. 5. Nullus ex laico ordine assumatur episcopꝰ.

DEindè canonicã stabilitatẽ in ecclesijs semper manere in Christo ꝓindè cupientes, renouamus & cõfirmamus terminos & sanctiones, q̃ olim à sanctis Apostolis & ex-

Vide 2. Cã. Bracarẽ

patribus nostris editæ, legere (*fortè, leges*) in Ecclesia posuerunt. Et infrà: (*quædã enim hìc desunt*) Prioribus ergò canonibus concordãtes definimus, neminẽ de senatoria dignitate, vel mundana cõuersatiõe nupèr tonsum, sub intentione vel expectatiõe pontificatũs vel patriarchatũs honoris, clericum aut monachum ad huiusmodi scandere gradũ, licèt per singulos ordines diuini sacerdotij plurimũ tẽporis fecisse ꝓbetur. Neq; enim propter timorẽ vel amorem Dei, aut per expectationẽ transeũdi viã virtutum, sed ob amorẽ gloriæ ac principatũs tonsus huiusmodi reperit. Magis autẽ coércemus huiusmodi, si ab imperatoria dignitate ad hoc cõpellatur. Si verò quis per nullam suspicionẽ ꝓdictę concupiscẽtię & expectationis, sed propter ipsum bonũ humilitatis, q̃ est circa Christum Iesum, abrenuncians mundo, fiat clericus aut monachus, & omnẽ gradũ ecclesiasticũ tranligens, per definita nunc tempora irrepr̃hensibilis inuentus extiterit & probatus, ità vt in gradu lectoris annũ cõpleat, in subdiaconi verò ductoris annũ cõpleat, in subdiaconi verò ductoris annũ cõpleat, in subdiaconi verò quatuor os, sitq; diaconus tribus, presbyter quatuor annis, benè placuit sanctæ & vniuersali synodo eligi hunc atq; admitti. Circa hos autẽ, qui religiosè morati in ordine clericorũ & monachorũ, digni iudicati sunt pũtificatu pariter & honore, ꝓdictum tempus abbreuiamus, nimirùm secundùm quod episcoporum ꝓlati ꝓbãrunt, qui per tempora fuerint. Si verò ꝑter hanc definitionẽ nostram quisquam ad iam fatum supremũ honorem prouectus extiterit, reprobẽ, & ab omni sacerdotali operatione prorsùs abijciatur, vtpotè qui extra sacros canones sit ꝓmotus.

¶ Can. 6. Anathematizatur Photius.

ANathematizam⁹ Photiũ: Primò, propter neq̃ssimã inuasionẽ ecclesię Cõstantinopolitanæ, cum alijs malis operibus suis. Secundò, ꝓpter inuentionẽ falsorũ visiõnariorum. Tertiò, propter conciliũ vanitatis, quod celebrare tentauit. Quartò, ꝓpter crimina, q̃ falsò contra sanctissimũ Papam Nicolaum in suo conciliabulo proposuit.

Can. 7. De non admittendis hostibus imaginum.

VAldè proficuũ est & venerabiles imagines pingere, sed & proximos disciplinas diuinæ ac humanæ sapientiæ docere. Non autẽ bonũ est, nec omninò ꝓficuum ab indignis horũ aliquid fieri. Huius rei gratia nequaq̃ imagines operari in sacris templis, sed

sed neq; in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta & vniuersali synodo, definimus & ꝓmulgamus, ⁎vsq; à ꝓpria seVirgilij vi. ductiõe ac malitia conuertantur. Quisqs ergò post hãc definitionẽ ad picturę sanctarũ imaginũ in ecclesijs, aut doctrinæ actiõem quoquo modo eas admiserit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur: si laicus, communione priuetur.

¶ Can. 8. De non extorquendis chirographis.

APpáret ex Actis octauæ sessionis huius Synodi, solitum fuisse Photium, cum eius vigebat hęresis, extorquere chirographas tum à quouis ordine clericorum, tum etiàm à laicis nobilibus & ignobilibus, vsq; ad cerdones & pelliones, & reliquã plebis fæcem, quibus promittebant se illi adhæsuros, pugnaturosq́; pro eius opinione. Ipse prætereà Photius solebat alias vicissim chirographas dare, quibus facultatem dabat ad docendum & discẽdum. Ex hoc improbo more arripuére ansam & catholici, vt vellent à pijs sacerdotibus habere syngraphas, vt discerent & docerent, essentq; tuti & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitum est octauo hoc canone huius sanctæ synodi, vt qui creantur episcopi vel patriarchæ, chirographas à catalogo clericorũ nũ expostulent, sed tãtùm fiant solennitates de more, & vt liceat omnibus idoneis discere vel docere sinè facultate ꝑ chirographas.

¶ Can. 9. Nè archiepiscopi visitationis prætextu suffraganeos grauent.

AVaritiam, vtpotè secundam idololatriam, Paulus magnus execratur Apostolus, cunctos videlicet qui Christiano vocabulo censentur, ab omni turpi lucro abstinere volens. Multò magis ergò ijs, qui sacerdotio funguntur, nefas est eo episcopos aut suffraganeos suos per quemcunq; modum grauare. Huius rei gratia definit hæc sancta & vniuersalis Synodus, nullum archiepiscoporum aut metropolitanorum relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visitatiõis ad alias accedere, & potestate propria contra infirmiores abuti, & consumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperum: ac per hoc grauare auaritiæ modo conscientias fratrum & cõministrorum nostrorum, excepta hospitalitate, quæ aliquãdò ex necessario transitu fortassis accesserit. Sed & tunc non alia, nisi ex ijs quæ ad præsens de compendio præparata inueniuntur, cũ reuerentia & timore Dei dignanter accipiat, & maturiùs propositum iter perambulet, nihil omninò eorum, quæ sunt ecclesiæ illius vel suffraganei episcopi, petens aut exigens. Si enim vnumquenque episcoporum ecclesiæ propriæ rebus cùm multa parcitate vti, & nullatenùs in proprias vtilitates importunè ac sinè ratione dispergere vel consumere redditus Ecclesiasticos

sacri canones decernũt: qua putas impietate minimè putabitur indignus, qui alijs episcopis commissas ecclesias grauare vel ambire, ac per hoc sacrilegij crimen incidere non formidat? Quisquis ergò post hanc definitionem nostram tale quid facere tentauerit, pœnas subeat à patriarcha, qui ꝑ tempus fuerit, secundùm congruentiam iniustitiæ ac auaritiæ suæ, & deponatur, & sequestretur vt sacrilegus & alter idololatra factus iuxta magnum Apostolum.

¶ Can. 10. Nè quis vitet superiorem præsulem ante sententiam.

NVllus clericus ante diligẽtem examinationẽ & synodicam sententiam, à communione proprij patriarchæ se separet, licèt criminalem quamlibet causam eius se nõsse prætendat: nec recusẽt nomen ipsius referre inter diuina mysteria. Idem statuimus de episcopis erga proprios metropolitas: similiter & de metropolitis circa patriarcham suũ. Qui verò contrà fecerit, ab oñi sacerdotali operatione & honore decidat.

¶ Can. 11. Quòd vnica sit hominis anima.

APpáret quosdam id temporis in tantum impietatis veniſſe, vt hominẽ duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores, & similia sapiẽtes, cùm vetus & nouum Testamentum, omnesq́; ecclesiæ patres vnã animam rationalẽ habere hominem asseuerẽt, sancta & vniuersalis synodꝰ anathematizat.

¶ Can. 12. Nè quis potentia principum fretus, assumat dignitatem episcopi.

APostolicis & Synodicis canõibus, ꝓmotiones & consecrationes episcoporum, ex potentatu & præceptione principum factas penitùs interdicentibus concordãtes definimus, & sententiã nos quoq; proferimus, vt si quis episcopus perversutiã & tyrannidẽ principum huiusmodi dignitatis consecrationem receperit, deponatur omnimodè, vtpotè qui ex voluntate carnalis sensus, vt ex hominibus, & per homines Dei donum possidere voluit vel consensit.

¶ Can. 13. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

QVoniamquidem dicit alicubì diuinũ eloquium, ꝓignus est operarius mercede sua: huius rei gratia & nos decernimus atq; promulgamus, vt magnæ ecclesiæ clerici, qui in subiectis ordinibus morati sunt, ad maiores gradus asscendãt: & si digni claruerint, melioribus perfrui mereantur honoribus, cùm aliqui eorũ, qui in ipsis sunt, aut per incrementum ad maiora ministeria aduocati fuerint, aut per communem naturæ terminum dormientes defuerint. Sed nõ ex illis, qui foris sunt, aliqui se ijs innectentes, debitas eis qui multo tempore laborauerunt, dignitates vel honores accipiant, ac per hoc inueniantur ecclesiæ clerici nullo modo posse ꝓficere. Nullatenùs aũt habeãt potestatem, qui principum domorum, vel

Luc. 10.

Universidad de Deusto Biblioteca

suburbanarum rerum curã gesserint, inter clerum magnæ ecclesiæ colligi vel cõstitui. 2.Tim.2. nemo quippe militans Deo, seculi negocijs implicatur. Si quis verò præter definitionẽ, quam modò prætulimus, promotus fuerit, in quocunq; magnæ ecclesiæ gradu, reprobetur ab omni ecclesiastico gradu, tãquàm qui cõtra magnã synodũ prouectus fuerit.

¶ Can.14. In quãto honore habendi sint episcopi à principibus secularibus.

QVi diuina gratia episcopalẽ sortiuntur dignitatem, ordinem cælestis hierarchiæ referunt in terris. Quarè meritò sancimus, vt digno in honore tã à principibus, quàm à cæteris omnibus habeantur. Non oportet itaque, vt principibus vel viris militari dignitate præditis obuiã longissimè procedant ab eorum ecclesijs, nec à mulis equisve descendãt in occursum, aut timidè abiectęq; ante genua procidant velut adoraturi. Immò verò non accedant ad mensas secularium principum, sed cum omni modestia, qui spiritalem deceat dignitatem, officia omnibus & debita tribuant, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorẽ: dummodò principes & pij Imperatores agnoscant sibi æquales episcopos, vt liberè audeant repræhendere increpareq;, & principes, & cæteros qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint. Si quis verò episcopus post hanc sanctionẽ, suam ꝺehonestauerit dignitatem, cadẽs ab honore sibi per canones debito, vixeritq; abiectè secundùm veterem & agrestem consuetudinem, amoueatur per annum, & princeps qui in causa fuerit, excommunicetur per biennium.

Rom.13.

¶ Can.15. In quem vsum ecclesiæ possessiones seruari debeant.

DEcernimus, vt episcopo vendere, vel *vtrunq; alienare vasa aut vestes sanctas, & alias rusticas possessiones venundare non liceat, nè ꝓpter hoc ecclesiastici redditus lædantur, quos ad propriam vtilitatẽ, & ob escam pauperum, & peregrinorũ sustentationem esse definimus. Nec etiàm per emphyteosim salaria ecclesiarum tribuere possit, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.

*vtcunq; 12.q.2. Apostolicos

¶ Can.16.

COlligere licet solenne fuisse in aulis principum, statis quibusdam diebus componere aliquẽ laicum insignibus episcopalibus, qui & tonsura, & cæteris ornamentis personatum episcopum ageret, & creâsse etiàm ridiculum patriarcham, quo se oblectarent. Quæ omnia, vt in dedecus Ecclesiæ accersita, prohibentur sub grauibus censuris.

Can.17. De potestate patriarcharum & metropolitanorum.

Nic. cõcil. ca.6.

SAncta & vniuersalis Nicena prior Synodus, antiquam consuetudinem iubet seruari per Aegyptũ, & prouincias quæ sub ipsa sunt: ità vt horũ omniũ Alexandrinus episcopus habeat potestatẽ, dicẽs, quia & in Romanorũ ciuitate huiusmodi mos pręualuit. Qua pro causa & hæc sancta & magna synodus, tam in seniori & noua Roma, q̃ in sede Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymorum priscam consuetudinẽ decernit in omnibus cõseruari, ità vt eorũ præsules vniuersorum metropolitanorum, qui ab ipsis promouentur, siue per manũs impositionẽ, siue per pallij dationẽ episcopalis dignitatis firmitatẽ accipiunt, habeant potestatẽ videlicet ad conuocandũ eos vrgente necessitate ad synodalẽ conuentum, vel etiàm ad coẽrcendum illos & corrigendũ, cùm fama eos super quibusdã delictis forsan accusauerit. Sed quoniã sunt quidã metropolitanorũ, qui nè secũdùm vocationẽ Apostolici præsulis occurrãt, à mũdi principibus se detineri sinè ratione causant, placuit talẽ excusationẽ omnimodè esse inualidã. Cùm enim principes ꝓ suis causis frequenter cõuentus agant, impiũ est vt summos p̃sules ad synodos ꝓ ecclesiasticis negocijs celebrãdis impediant, vel quosdã à cõcilijs eorũ prohibeant: licèt tale impedimentũ & fictã prohibitionẽ, metropolitanorũ suggestioẽ diuersis modis fieri didicerimus. Cõsueuerunt autẽ metropolitani bis in anno synodos facere, ideoq;, sicut dicũt, ad patriarchale penitùs nõ posse cõcurrere caput. Sed sancta hæc & vniuersalis synodus, nec concilia q̃ à metropolitanis fiunt interdicẽs, multò magis illa nouit rationabiliora esse ac vtiliora metropolitanorũ cõcilijs, q̃ à patriarchali sede cõgregantur, & idcircò fieri exigit. A metropolita quippe vnius prouinciæ efficitur, à patriarcha verò sępè totius causa diœceseos dispẽsatur, ac per hoc cõmunis vtilitas prouidetur. Propter quod & speciale ꝓpter generale bonũ despici cõuenit, cùm à maioribus super hoc facta fuerit aduocatio: quis apud quosdã metropolitanorũ antiqua cõsuetudo & canonica traditio per cõtemptũ ipsorũ postposita videat, nõ currẽtibus eis ad communẽ profectũ. Quos leges ecclesiæ seuerè condẽnantes, omni excusatione semota, subiacere vocatiõibus ꝓprij patriarchæ, siue cùm cõmuniter, siue cùm singulatim sanctæ fuerint, exigunt. Illud autẽ tanq̃ perosum ab auribus nostris repulimus, ꝙ à quibusdã imperitis dicitur, nõ posse synodum absque principali præsentia celebrari, cùm nusquàm sacri canones cõuenire seculares principes in cõcilijs sanxerint, sed solos antistites. Vndè nec interfuisse illos synodis, exceptis cõcilijs vniuersalibus, inuenimus. Neq; em̃ fas est seculares principes spectatores fieri rerũ, q̃ sacerdotib⁹ dei nõnunq̃ eueniũt. quisq; ergò metropolitanorũ propriũ patriarchã cõtẽpserit, & vocatiõi ei⁹, q̃ siue ad vnũ & solũ, siue ad plures, siue ad omnes

fit, absq; validissima ægrotatione, vel paganorũ incursu nõ obediẽrit, & per totos duos menses, post notitiã vocationis, ad propriũ venire patriarchã minimè festinauerit, vel si quocunq; modo latitare, aut non cognoscere nunciũ ab illo missum tentauerit, segregetur. Si verò inter vnũ annũ eandem contumaciã & inobedientiã demonstrauerit, deponatur omnimodè, & ab omni sacerdotali operatione decidat, atque à dignitate & honore, qui metropolitanis conuenit, propellatur. Is autẽ, qui huic definitioni non obediẽrit, anathema sit.

¶ Can.18. Vt in ecclesijs antiqua conseruentur priuilegia.

Temporum retrò ecclesiarũ ex longa consuetudine emanata.

PLacuit huic sanctæ & magnæ Synodo, vt res vel priuilegia, quæ Dei ecclesijs diuæ recordationis Imperatoribus, siue ab alijs Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaq̃ à potestate præsulis quęcunq; persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sicut omnia in potestate ac vsu præsulis ecclesiæ, quæcũq; intra triginta spatiũ annorũ ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Qui cõtrà fecerit, vt sacrilegus iudicetur, & donec talia priuilegia seu res restituerit, anathema sit.

¶ Can.19. Nã metropolitanus grauet subiectos episcopos.

DEfiniuit sancta hæc & vniuersalis synodus, nullum archiepiscoporum aut metropolitanorũ relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & cõsumere redditus, qui apud illos inueniũtur ad ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperũ. Sed tamẽ si contingat aliquò per illas ecclesias necessariò iter agere, tunc nõ alia nisi ex his, quæ ad præsens de cõpendio præparata inueniuntur, cum reuerentia & cum timore DEI dignanter accipiat, &c. *sicut habentur suprà in canone IX. Appãret autem errorem cõmissum esse in describendo nono canone, qui potiùs videtur esse decimusnonus, & propterea ad hunc locum referendus. Porrò in nono canone eadem ferè tractata esse scribit quidam grauis author, quæ in octauo. Est igitur omninò verisimile, quæ superiùs noni canonis loco habẽtur, ea ad hunc decimumnonum locum transferenda esse. Error autem indè accidit, quòd in codice excuso, vndè descripta sunt ea, quæ superiùs in nono canone leguntur, pro decimonono habetur nonus: id quod & facilè potest, & sæpè solet typographis etiam non planè sitientibus accidere, vt numeros alios pro alijs ponant.*

Can.20.

HOc canone sancitum est, vt possessiones in emphyteosim datas ab ecclesia, non liceat emphyteotam spoliare, prætextu non seruati pacti. Verùm si per tres annos continuos pensionem non soluerit, liceat tunc ecclesiæ vindicare suas possessiones, dummodò id fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui secùs fecerit, cogetur ad restitutionem in integrum. Quod si noluerit parere, deponitur.

¶ Can.21. Quanta reuerentia agendum est contra episcopum Romanum.

DEfinimus neminẽ prorsùs mundi potentium quẽquam eorum, qui patriarchalibus sedibus præsunt, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, sed omni reuerẽtia & honore dignos iudicare, præcipuè quidẽ sanctissimũ Papã senioris Romę: deinceps aũt Cõstantinopoleos patriarchã, deindè verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hierosolymorum. Sed nec alium quenquam conscriptiones contra sanctissimum Papam senioris Romæ, ac verba complicare vel componere liceat, sub occasione quasi diffamatorum quorũdam criminum: quod & nuper Photius fecit, & multò antè Dioscorus. Quisquis autem tale facinus contra sedem Petri principis Apostolorum ausus fuerit intentare, æqualem & eandem quam illi condemnationem recipiat. Porrò si synodus vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit etiàm de sancta Romanorum ecclesia quæuis ambiguitas & controuersia, oportet venerabiliter & cum conuenienti reuerentia de proposita quæstione scisciari, & solutionem accipere, aut proficere & profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices.

Dist.22. Diffinimus.

¶ Can.22. Nè principes seculares se immisceant promotioni episcoporum.

PRomotiones & consecrationes episcoporum, concordans prioribus concilijs, electione ac decreto episcoporum collegij fieri, sancta hæc & vniuersalis Synodus definit & statuit, atq; iurè promulgat, neminem laicorum principum vel potentum semet inferere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi: nè videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel cõtentio, præsertim cùm nullam in talibus potestatẽ quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat, sed potiùs silere & attẽdere sibi vsquequò regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Si verò quis laicorum ad concertandum vel cooperandum ab ecclesia inuitatur, liceat huiusmodi cũ reuerentia, si fortè voluerit, obtemperare. Et infrà: *(Hic aliquid deest.)* Quisquis autem secularium principum & potentium, vel alterius dignitatis laicus aduersùs communem ac consonantem atq; canonicam electionẽ ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit, donèc obediat & consentiat in hoc, quod ecclesia de electione & ordinatione proprij præsulis se velle monstrauerit.

Dist.63. nullus. & Adrianus.

¶ Can.23. Nè quid præsumat agere episcopus in aliena ecclesia.

Nullus

Universidad de Deusto
Biblioteca

NVllus episcoporum possessionú aliarum ecclesiarú locationẽ sibi fieri ab alio episcopo rogare audeat, nec ipse rogatus suæ ecclesiæ possessiones alicui cõferat: nec etiàm cõstituat presbyteros, aut quemlibet alium clericũ in ecclesijs, quæ sibi subiectæ non sunt, præter voluntatem episcopi.

¶Can.24. Nẽ metropolitæ exerceant ministeria episcopalia p subiectos eẽs.

Hiere.48. DIuina scriptura dicẽte, maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter, quidam metropolitanorũ in extremam negligentiã & desidiã delapsi, præceptionibus suis subiectos ad se adducũt episcopos, & cõmittunt eis ecclesię proprię diuina officia, & litanias, & cuncta omninò sacra, quę ad se pertinẽt ministeria, ità vt per eos celebrent omnia, quæ per semet alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui episcopalẽ dignitatem meruerunt, quodammodò clericos sibi subiectos exhibeant. Vacant autem ijdem præter ecclesiasticas leges secularibus curis atq; dispositionibus, dimittentes perseuerare in orationibus & obsecrationibus pro suis delictis ac populi ignorãtijs, quod nusquàm apud antiquos penitùs inuenitur, cùm sit nimirùm contrariũ canonicis omnìnò præceptis. Et quod sæuius est, quia sua stipendia per distinctas mensium vices percipiunt, dicuntur prædicta perficere ministeria, quod ab Apostolico monimine modis omnibus ostenditur alienũ. Hæc autem omnia, magnis & multis & vehementissimis damnationibus dignos huiusmodi statuũt. Probãtur em̃ tales per hæc quæ faciunt, etiàm satanica iactantiæ & superbia languere. Quisquis ergò metropolitanorũ post hanc sanctæ & vniuersalis synodi definitionem, eadẽ audacia vel superbia & contemptu abusus, nõ per se cum timore Dei, & alacritate seu cõscientia bona, debita ministeria in ꝓpria ciuitate, sed p suffraganeos eẽs efficere tentauerit, pœnas exoluat corã ꝓprio patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur.

¶Can.25. Vt deponantur clerici, qui defecerunt ad Photium.

DEfinimus, vt clerici ritè priùs ordinati à Methodio vel Ignatio, & resiluerunt à consortio fideliũ, vt adhærerẽt Photij hæresi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt resipiscere, deponãtur omninò: nec postèà recipiãtur in ordinẽ clericorũ, immò semper exosi sint, vt Esau: nisi fortè ob magnam pœnitentiam à misericordia ecclesiæ admissi fuerint.

Can.26. De ordine appellationis.

PLacuit & hoc sanctæ Synodo, vt quicunq; presbyter aut diaconus, à ꝓprio episcopo depositus fuerit propter aliquod crimẽ, vel quamlibet iniustitiã se pati dixerit, nõ acquieuerit iudicio proprij epi, dicẽs eum suspectũ se habere, & vel ꝓpter inimicitiã quã erga se tenuerit, vel ꝓpter gratiam quã alijs quibusdã præstare voluẽrit, idcircò in se fuisse tale quid operatũ: potestatem habeat, ad metropolitã ipsius prouincię cõcurrere, & eam quã putat iniustã depositionem, vel aliã læsionẽ denunciare: Metropolita verò ille libẽter suscipiat huiusmodi, & aduocet episcopũ qui deposuit, vel alio modo clericũ læsit, & apud se cũ alijs etiàm episcopis negocij faciat examẽ, ad confirmandum scilicet sinè omi suspicione, vel destruendum per ampliorẽ synodũ multorũ sententia clerici depositionem. Similiter etiàm eẽs cõcurrere ad patriarchale caput decernimus, qui à metropolitis suis se talia pertulisse fatẽtur, & apud patriarchã & metropolitas, qui sub ipso sunt, iustã & sinè suspicióe sententiã negociũ quod mouetur accipiat. Insuper etiàm nullo modo quisquã metropolitanorũ vel episcoporũ, à vicinis metropolitis vel episcopis prouinciæ suæ iudicet, licèt quædã incurrisse crimina perhibeatur: sed à solo patriarcha ꝓprio iudicetur: cuius sententiã rationabilẽ & iudiciũ iustũ ac sinè suspicióe fore decernimus, eó ꝙ apud eum honorabiliores quiq; colligantur: ac p hoc ratũ ac firmũ p̃ penitùs sit, quod ab ipso fuerit iudicatũ. Si qs aũt nõ acquieuerit his, quę à nobis edita sunt, excõmunicatus existat.

¶Can.27. De vsu pallij.

HIc Canon docernit, qualiter oportet vti pallio, vt scilicet episcopi nõ vltra Monachis & episcopis non licere Metropolitanis.
statata tẽpora & loca eo vtãtur, nè signũ sit superbiæ aut arrogãtiæ. Præterea monachi, q̃ vita & doctrina, vt ẽpi creentur, meruerint, nõ mutent habitũs vestisq; rationẽ ob nouam dignitatẽ. non mịnùs em̃ hoc arrogans esset, q̃ pallio ineptè vti. Quisquis ergò eẽs præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam vestem deposuerit, aut corrigat̃, aut à patriarcha proprio deponat̃.

HACTENVS CANONES.

POstremò iussu vicariorum senioris Romæ prolatus est & lectus terminus, vt illi vocant, in quo ad modum epilogi continentur omnia, quæ acta sunt in hac sancta Synodo. Primò ibi paucis explicantur mysteria sanctæ Trinitatis & Dominicæ incarnationis. Mox explicatur ratio septem Synodorum generalium, & probantur à tota Synodo præsenti. Deindè explicatur etiàm intentio huius octauæ Synodi, & quæ acta sunt pro Ignatio patriarcha contra Photiũ, & vltima episcoporum vniuersorum acclamatione recepta sunt & probata, subscribentibus vniuersis, primò vicarijs senioris Romæ, secundò Ignatio patriarcha Constantinopolitano, tertiò vicarijs ecclesiarum Orientis, quartò Imperatoribus Basilio, Constantino & Leone, qui noluerunt ante vicarios subscribere: postremò reliquis episcopis. & absoluta est octaua Synodus generalis.

APPEN-

NONNVLLIS IN EADEM OCTAVA SYNODO DICTIS ET factis, ex grauibus scriptoribus, qui ea ex Synodi Actis citant, in Lectoris gratiam collecta, per F. Laurentium Surium, donec integra synodus prodeat in lucem.

Basilius ad Michaelem hyacinthum Vitam alia Basilij.

IN exordio Synodi ità locutus est Basilius Imperator: Cùm diuina & benignissima prouidentia nobis gubernacula vniuersalis nauis commisisset, omẽ studium arripuimus & antepublicas curas ecclesiasticas dissoluere, & procellas, quæ per multos annos ex inuidia odientis bonum satanę expansæ sunt, in stabilem tranquillitatem per meliorem quandam prouisionem transferre. Siquidẽ munito diuinitùs imperio nostro semper hoc desiderium gerente, ac ab alijs patriarchalibus sedibus vicarios adducere propter iam dictam causam iudicãte, cooperatus est intentioni gubernati diuinitùs imperij nostri, solus infinitæ potentiæ rex & princeps pacis, & vt adspicitis, consiliũ nostrum compleuit, & in idipsum conuenire atq; concurrere fecit: à seniori quidem Roma episcopos duos, & diaconum vnum de definitis septem, prudentia, intellectu ac vita venerabili decoratos. Ab Oriente verò *Prototroium Antiochiæ, sanctissimum metropolitam Tyri, omni reuerẽtia plenum. A Hierosolymorum autem sancta DEI ecclesia, sancta videlicet Sion, de qua exijt qui prophetatus est, & noua lex, & discretor omniũ gentium Domini sermo, sanctissimum Syncellum virum Apostolicum, omni sapientia diuina & humana refertum. Igitur cooperatione & gratia Christi, vniuersorum regis & Dei cuncta tenentis, ijs quæ praua vobis omnibus esse videbantur & aspera, in vias planas imperatoria diligentia & studio nostro translatis, commonemus & hortamur omnes vos fratres, vt cum multo pondere & reuerentia conueniatis ad sanctam hanc & vniuersalem synodum, tanq̃ ad communem & vniuersis aptam atq; sinè labore melam, nullã vitiosam motionem vel affectũ ferentes, nec ad contentiosam voluntatẽ respicientes, sed potiùs vinci benè, q̃ vincere periculosè ac iniustè sitientes. Sic em̃ vnusquisq;, qui vitiatum interiorẽ patitur hominem, sanitatẽ recipiet, & æternam salutẽ percipiet. At verò ad vosipsos acclamationem imperij nostri proponimus, quippe qui potestate synodici iudicij diuinitùs accepistis. Etenim vos veritatis esse & diuinæ iustitiæ, secundùm quod est possibile, dilectores & imitatores, nequaq̃ quidẽ ambigimus: sed vtà Deo munitũ imperiũ nostrũ, secundùm datam sibi potestatis mensurã, in ecclesiasticis negocijs nihil tacuisse patescat eorũ, quę debẽt atq; cõuenit: deposcimus religionẽ vestrã, vt omnis gratiæ & odij nũc maximè superatrix efficiatur: quin potiùs impassibili beateq; naturę, ad personã nõ accipiendã, omni robore, quãtùm fieri potest, assimilet, & neq; personã potẽtis per *gradũ vel p amicitiam accipiat, neq; pauperis misereatur in iudicio. Sic vtiq; secũdùm consiliũ, vtiq; ac voluntatẽ dei atq; trãquillissimi imperij nostri, pacatissima subsequetur ordinatio.

*for. gratũ

IN 4. actione vicarij senioris Romę, id est, Romani põtificis, qui in synodo præsidebãt, principibus, qui iussu Basilij Imperatoris interfuere, ità dixerunt: Interrogate illos magnificẽtissimi & gloriosissimi principes, an illi qui introierũt, faciũt libellũ hũc. Tum verò principes in hæc verba respõderunt: Vt obsecundãtes verbo vestro, ex pceptione vestra interrogabimus eos, nó p potestatẽ nostrã. potestas enim hæc vestra est. Obserua principum religionẽ.

IN 6. actione hæc habetur Oratio Basilij Imperatoris ad episcopos illos, qui cum Photio sedis Cõstantinopolitanæ inuasore schisma fecerãt: Multæ quidẽ cõmunes passiones sunt, quas præcedentibus diebus audiens & intuens à Deo prouectũ imperium nostrũ, lugere & contristari operæprecium duxit. Præcipuũ autẽ malũ & calamitatum arx, est ecclesiæ tẽpestas; malignus adspirãtis aduersùs eã diaboli turbo, pacis expulsio, & veteris ordinis dissolutio, ausus irruẽdi iunioris in seniorẽ, & inhonorati aduersùs honorabilẽ, ac omnimoda subuersio statũs ecclesiastici: apud exteriores quidẽ in cõcilijs iustitia conuersante, apud ecclesiã iniustitia fidutialiter agẽte: amor prĩcipatũs, ac amor priuatus, atq; nullius seueritatis ꝓpter hæc reputatio, necnõ cõtra spiritualẽ patrem rabies & insania. Hæc sunt, q̃ meã obtinebant & turbabãt animã, & tanq̃ nubes crassa obtenebrabãt animũ, ac oculos cogebant fontes mihi lachrymarũ largiri, & diuinitatẽ in auxiliũ & solutionẽ existentis mœroris inuocabã, & opus erat mihi ac cogitatio, si fortè possem inprimìs de ecclesiastica curã gerere vnitate. quod & factũ est & in effectum deuẽnit, quemadmodùm & vos oẽs nõstis, quotquot ad sacrũ hoc cõuenistis collegiũ. Aliud em̃ imperij quod sub me est dimittẽs, ad id solùm in exordijs acceleraui, & secundùm vtriusq; dissidentiũ partis petitionẽ, & priscã ecclesiasticã traditionẽ, perspiciendi causa etiàm iudices eorũ, quę in ecclesia nostra gesta sunt, ex reliquis patriarchalibus thronis collegi, rem perficiẽs cooperatione sancti spiritũs, quam multi quidẽ ante nos imperantiũ videre desiderauerunt, ex ęquo autem omnes minimè consecuti sunt. Et quotquot pertinent ad ecclesiasticam vnitatem ac ordinationem, omnia à me solerter peracta sunt, cùm in nullo penitùs imperiali manu ac potentia, vt quidam, paruum vel magnum effecerim. Neque enim vt sacratissimus Patriarcha ad proprium regre- Ecclesiæ tẽpestas.

regrederetur thronũ, imperij mei opus vel excogitatio facta est: sed multùm antè sanctissimus & beatissimus papa Nicolaus, quæ circa illum erant certissimè discens, Synodicè decreuit reddi ei ius, pprij throni, & anathema cum tota sancta Romanorum ecclesia pronunciauit contra resistentes huiusmodi decreto atq; sententiæ. Hoc autẽ nos olim scientes, & pauentes iudicium anathematis promulgari, obsecundare synodico iudicio Romanę ecclesię necessarium duximus. Et huius rei gratia reddidimus ei proprium thronum. Verùm non modò Romanæ, sed ad Orientem solem sitarum sedium prouidẽtia meliori vicarij peruenerunt, nihil deincèps vel impedire, vel aduersari, aut fauere vtrique parti iustissimo imperio nostro consensuro. Cuius rei gratia in nullo synodico iudicio inueniri voluit, multorũ garrulitates recidens, nè quis dixerit, quòd imperialis manus, & gladij, & protectores, ac mundanus potentatus concilium subaduleraverit. Vnum solùm nobis desiderium, & ad præfatos iudices, postquàm illos vidimus, supplicatio fuit, nè quẽquam permitterent deperire, vel ab ecclesia nei quenquam, si fieri posset, proijci. Hoc solùm est nostrum, si quis voluerit nominare crimina. Alia verò canonibus, & his quibus imperiũ Synodi creditum est, tradidimus, multùm ꝓ pręsenti iudicio cõiurantes & condemnantes, id est, condemnationem imprecantes, nil ad gratiam vel per odium decernendũ: humanè autem magis circa eos qui ceciderant, affectandum: quos non propriè tãtùm, sed & communiter hodiè omnibus videntibus deprecamur, manum ijs qui compassione opùs habẽt, porrigere, & vnam ecclesiam celebrantium festiuitatem perficere. Ità patres spirituales & veritatis defensores, qui figurati secundùm chrisma Aaron, secundùm zelum Phinees, ac secundùm iudicium Salomones, requirite ouem quæ perierat, conuertite quæ errauerat, super humerum tollite solitariam, & compassionis vinculis alligate, quæ vlcerata est, emplastro cõdescensionis sanate: quæ extranea & abiecta est à spirituali mandra, nonagintanouem ouibus dispensationis more coniungite: relinquite memoriam sempiternam posterioribus generationibus cõpassionis vestræ ad imitationem Christi. Et vos quoq;, qui curationis indigetis, ac medela opùs habetis, preciosa membra Christi, etsi nescio quomodò à malo dæmone detenti, estis separati à capite: vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immò verò iniustam, in amaritudinem conuersa es: amici & proximi nostri, etsi propter odium irreuocabile ex aduerso appropinquantes & stantes, ac veritatem respuentes, fusçipite admonitionis sermonem, non autem confundor dicere, etiàm deprecationis. In id enim nos adduxit misericordia, quam circa vos habemus. Scrutamini intima conscientiæ vestræ, & inuenietis malè vos ab ecclesia esse disiunctos. Nouissima hora est, & iudex præforibus est, fratres. nè prẽoccupemur ab eius ecclesia sequestrati, & longè ab eius gloria proijciamur. Nihil turpe ducamus passionẽ manifestare, & vulnus ostendere, ac locum pœnitentiæ & medicinæ requirere, atq; intra atrium saluantium fieri, nè cõfusionem obedientiam arbitrando, confusionis æternæ sumamus experimentum. Qualis autem est confusio, fratres, procidere Deo & veniam expetere? Deo enim prócidunt, qui ecclesiæ & spiritualibus istis patribus prócidunt. Confusio quidem reuerà est & maximus pudor, immò verò in Deum dimicatio, nolle vnumquenq; proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Christum, ac lucrari & se & multos. Si autem omninò hoc confusionem arbitramini, ego cui imperij superpositа est corona, forma vobis efficiar huius optimæ humilitatis. Ego qui imperitus & insipiens sum, bonum initium ero vobis, qui sapientes estis & scientia clari. Ego qui in peccatis volutatus sum, primus vobis typus fiam, qui mundi estis & virtuti operam datis. Ego primus memet super pauimentum proijcio, purpuram & diadema paruipendens. Ascendite ad genas meas, & per oculos meos incedite, nec reputetis magnum Imperatoris calcare scapulas: neque vereamini tangere verticem, cui imponitur à Deo donata corona. Omnia pati promptum habeo & agere promptiùs, quæ vobis quidem confusionem, mihi autem gloriam & maximam claritatem conferre videntur. Neq; enim in hoc curam gero gloriæ meæ, tantùm vt videam communem vnitatem, & vnam ecclesiam festiuitatem celebrantium: tantùm nè animæ detrimentum patiar, & gaudeat super me ille omnium inimicus diabolus, captiuum sumens quod mihi deliderandum est. Tantùm spei meæ lampas insperatè non extinguatur, per quam festinabam communi illustrari lętitia simul & gaudio. Nescio quid erat satagendum & efficiendum, & non feci: vel quos proponendos admonitionis & deprecationis sermones, & non proposui. Vos ergò videbitis, innocens sum à perditione vestra. Si verò ad magnum & horrendum illud iudicium futuræ diei nos remittitis, quasi pro vobis rationaturos: noscite quia benè noui, quòd nullus vobis iustitiæ sermo siue hìc adest, siue illic aderit, nisi quantùm in hac controuersia inuentum fuerit. Verùm si vultis, & ante illud iudicium, conscientiæ vestræ interrogate iudicium: discetis nihil amplius, quàm quod ab imperio nostro dicitur. Deponite ergò contentionẽ fratres, & resumite amorem fraternitatis: fugite dissensionẽ, & vnitatem amplectimini: odium auertite, & dilectionem in sinum recipite: state cum probabilibus, & capiti compingimini: recipite per parentiam diuinæ communionis gratiam, & nihil ob secularia sitis soliciti. Sunt enim apud compatientissimum imperium nostrum susceptionum modi diuersi, per quos vos consolabimur, & incessanter, quæ secundùm seculum vobis opportuna fuerint, faciemus. Rursusq; multimodè decertabimus obsecrantes, rogantes, & omne ingenium mouentes ad spirituales patres vestros & patriarchas, vt dispensent quædam eorum, quæ insunt animo vestro: tantùm nè temerè contra salutem vestram agatis. Non enim est tempus ad pœnitentiam & receptionem præsenti acceptius. Qui nanq; hodiè ligare & soluere ecclesiæ negocia possunt, præstò sunt: dimittite importunè tempus explorare, & rerum immutationem expectare: quæ & si fiat aliquandò, nihil vobis conferet. Etenim etsi alia tempus immutauerit, hoc commouere non poterit. Nam si actio vnius viri vestri, nil rationabile habentis, cùm tota erronea esset, tantum æstũ operata est, vt huic vix ac difficilè dissolueremus requiuerimus actionem: dic mihi, & iudicium quatuor patriarchalium sedium quis dissoluere poterit? Ad quem enim fugietis, solutionem obligamenti petentes? ad Romanum pręsulem? sed finetenùs vos condemnauit. Ad Antiochenum? sed consentaneus Romano & consonus factus est. Ad Hierosolymitanum vel Alexandrinum? sed & illi vestræ damnationi consentiunt. Ac si & thronum aliquandò Constantinopolitanũ ille, qui cuncta violat, vobis commisceat, & per vosmetipsos conuenire volueritis, quis vos sequetur? vel quomodò aperire oculos & adspicere quempiam poteritis, impugnati ab omnibus sacerdotibus ac patriarchalibus sedibus? Nè ergò fratres ipsi vos decipientes, tempus salutis vestræ perdatis, (neque enim tale inuenietis aliquãdò) sed importunas contẽtiones & obstinationes deferẽtes, communi medelæ occurrite, & medicinæ remedium sumite, ac adhærete spirituali capiti nostro, & Ecclesiæ Dei communicatores estote: vt & crimine exuamini, & Deum propitium habeatis ac etiàm lætificetis, imperiumq; nostrum exultare ac spiritualiter festiuitatem celebrare faciatis, atq; Rempub. vniuersam gaudio maximo & tripudio repleatis: necnõn & in communi oẽs benedicamus pariter Domino gloriæ nostræ, ac principi pacis & authori, dispersa congreganti & benè coaptanti, intercessionibus sanctissimæ Dominæ nostræ DEI genitricis, Deum videntium angelorum, & omnium sanctorum, Amen.

IN VII. Actione Bahanis patritius & præpositus dixit ad Synodum, Photio præsente cum episcopis suis: Sanctus Imperator noster vult facere allocutionẽ ad istos,

per me indignum seruum suum. Sanctissimi vicarij senioris Romæ dixerunt: Sicut iubet imperium eius. Bahanis dixit ad Photium & episcopos eius: Hortatorìè alloquitur vos Imperator. Homines, dicite, vndè estis? De cælo estis? de abysso estis? an de terra, in qua nos degimus? Et ostendite mihi hac hora, quia siue hæresis mota est, siue schisma emerserit in qualibet parte, & sensérit aliquis ex quatuor patriarchis, immò verò quinq;, qui condemnatione condemnãt vos: quid vobis videtur ad hæc? éstne qui adiuuet nos? Dicite, quis canon vos adiuuet, & vbi posuerit Dominus canones, in ecclesijs suis, an in alio aliquo loco, & vbi ecclesiæ sint hodiè, & vbi prædicetur Euangelium. Est ne alius locus, quàm quem tenent vicarij isti? Dicite. Episcopi Photij dixerunt: Deus custodiat Imperatorem nostrum. Verbum petiuimus impunitatis, vt diceremus negocia nostra cum fidutia, & non accepimus: quantùm ergò habemus loqui? Bahanis dixit: Sanctus Imperator noster admonentis affectu ad vos dicit: Vtiq; Deus ideò audiuit deprecationem meam, & adduxit hos sanctos viros de finibus mũdi, nè quid secundùm faciem fiat, sed ex æquo ponatur iudicio. Iniustissimum dicitis, vt accipiatis verbum securitatis: & tunc quis à me tristatus vel læsus fuerit, volo vt dicatis. Ideò sunt hìc vicarij omnium sediũ, vt quicquid habetis in iustificationem vestram, loquamini. Episcopi Photij dixerunt: Scimus imperium sanctum eius, quia nemi-
nem vult contristari. Quid volumus dicere? Si dixerimus iustitias nostras, non fient. Bahanis dixit: Per Imperatorem nostrum sanctũ nihil prohibemini. iubet enim, vult & acquiescit vt loquamini. Sed videntes iudices conuicia vestra, nec audire vos volunt. Episcopi Photij dixerunt: Et nos iudices ipsos non recipimus. Bahanis dixit: Et reijcit regula Patriarchas, & irrationabiliter iudicant? Amphilochus Photij episcopus dixit: Irrationabilissimè. Bahanis dixit: Et ex transcensu regulæ & patriarcharum suorum iudicant? Episcopi Photij dixerũt: Extra. Bahanis dixit: Ite ad patriarchatus, & certificamini. Basilius pijssimus Imperator & amicus Christi, dixit: Quotquot creditis per omnia, quòd à patriarchalibus venerint homines isti cum commendatitijs literis, & non habetis aliquam ambiguitatem, susci-
pite illos & quæ indicantur ab ipsis. Quotquot autem dubitatis ad hoc, & non habetis eos iustos, neq; secundùm verbum patriarcharum suorum agentes, ite ad eos, & discite ab illis, & adducite etiàm ad nos, immò verò quod plùs certum existit, & disponemus ità. Episcopi Photij dixerunt: Nos iudicium non vidimus, & quomodò habemus sequi, quod nos non vidimus? Bahanis iussus ab Imperatore, dixit: Sãctus Impera-

Romanę sedis iudicio ab omnibus obtemperandum.

En quàm reuerẽter episcopos synodiappellat Imperator.

Alloquitur epos schismaticos.

Iudices, dicit vicarios papæ & Patriarcharũ.

tor dicit: Nè dicatis fratres, quòd velim vos mittere illuc, vt pereat quis vestrûm. Testis est Deus, quem misero illuc, (in conspectu totius senatûs & sanctæ Synodi dico) iterùm reducam eum huc.

In Actis eiusdem Synodi etiàm illud habetur, cùm se episcopi Photij multis argumẽtis tueri & defendere vellent, dixisse Basilium Imperatorem: Allegati per vos, sanati postèa per Ecclesiam fuerunt: vos autem vsq; ad præsens in peccato vestro estis, & in sepulcro nequitiæ vestræ iacetis mortui. vndè omnes summi sacerdotes patriarchę vos condemnant concorditer. A Deo verò munitum imperium nostrum, placidum & benignum est, & vestrî curam gerit, & consulit vt percipiatis misericordias, quas deliberauerit sancta & vniuersalis synodus. Nam omnes nouimus, quòd laici estis, & non adduximus vos latrare, & sinè ordine facere verba. Omnia enim vestra, mendacia sunt & seductio. Photij episcopi dixerunt: Hoc nec diabolus ausus est dicere. (*Indignè ferunt se laicos dici. Imperator autem propterea eos laicos dicit, vt quidam annotauit, quòd à Photio, cùm nõ esset episcopus, ordinati fuêre*.) Deindè quidam Eulampius episcopus Photianus cœpit velle loqui Imperatori: tum verò sedis Apostolicæ vicarij dixerunt, Eulampium ab Apostolica sede damnatum & excommunicatum, & ideò verba cum eo Imperatorẽ facere non debere. Tunc dixit Basilius: Ego crebrò & multùm rogaui nè perirent, & ideò vocaui eos huc. Si nolunt concurrere ad ecclesiam, quicquid iudicauerint patriarchæ, etiamsi noluerint, confirmabunt. Nemo enim potest datam eis potestatem à Christo Deo & Saluatore nostro, reprobare.

Imperator de scbismaticis sententiâ patriarcharũ expectat, nõ ipse profert.

proficuus. Nam communis concursus, & inspiritu sancto magnæ huius & vniuersalis Synodi consensus, omne scandalum & offendiculum è medio remouit ecclesiæ, huiusq; multi temporis procellas compescuit, & ad limpidam tranquillitatem traduxit. Gratias ergò agimus Domino, patres venerabiles, de omnibus bonis, quæ nobis à deo cõcessa sunt, & admittimus zelum vestrum, qui secundùm Deum est: & optamus à munificentia magni Dei & rege vniuersitatis opulentam vobis retribui mercedem, dolores vestros & labores recompensantem: pro quibus & tranquillitas nostra festinabit reficere ac animare vos, & omne desiderium vestrum implere. In omni autem audentia expressa fateri & hoc iustum putauimus, pro communi omnium nostrûm nomine, & sanctæ Dei ecclesiæ perseuerantes tranquillitate, propter eos qui communi inuident felicitati, & vulnerantur quidam sagitta serpentis super ecclesiastica ordinatione: congratulantur aũt huius cõmotioni & æstui, atq; delicias existimant, si viderint eam in tempestate fluctuantem. Talibus ergò expresè hodiè dicimus: quisquis habet aliquid aduersùs hanc sanctam & vniuersalem synodum dicendum, aut contra huius canones aut terminum, stet in medio, & quę sibi videntur edicat, siue episcopus sit, siue quisquam de ecclesiastico clero, siue laicus, aut ex ijs qui ciuilibus officijs mancipãtur, existat: quanquàm nõ sit datum istis secundùm canonem, dicendi quicquam penitùs de ecclesiasticis causis: (opus enim hoc, põtificum & sacerdotum est) sed ex abundanti, omne os iniquum obstruere volentes, liti, omne os iniquum obstruere volentes, licentiam præstamus omnibus, vt qui in mente habet quid ambiguum de ijs, quæ decreta sunt ab hac sancta Synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactionis salubre remedium. Non modicum certamen certauimus, neque labori cuilibet cessimus, vt & ipsi nobiscum nõstis, ad congregãdum eos, qui à Roma & ab Orientis patriarchalibus sedibus cõuenerunt: quos conducere multi quidem & ante nos conati sunt, sed nullo modo valuerunt. Non modicam vexationẽ & contritionẽ etiàm Deo amantissimi summi sacerdotes sustinuerunt, à longè concurrentes ad sanctæ huius Synodi tractatum. qui ergò habet quid dicendum, dicat, dum hæc celebratur. Nam soluta sancta & vniuersali synodo, qui apparuerit ecclesiæ Dei cõtradicens, aut nõ cõmunicans ei, siue ejus fit, siue absolutè sacerdos, siue dignitate aliqua præditus, vel aliter conuersatus, veniã abimperio nostro minimè cõsequetur: sed iustè condemnabitur, & à ciuitate nostra pelletur vt corruptor & pestilens, & membrum putridum & inutile, & commune corpus ecclesiæ violans. Vos autem amatores virtutum, DEO amicissimi summi sacerdotes,

ORATIO BASILII IMPERATORIS AD *Synodum, cùm ea iam esset ad calcem perducta.*

BAsilius pijssimus & Christo amabilis Imperator ad Synodum dixit: Multam quidem vexationem & laborem vestra diuinitùs collecta pertulit sanctitas, singulis vobis hinc. indè confluentibus ad felicissimam vrbem nostram, causa ecclesiasticæ ordinationis & constitutionis: pro qua etiàm diuturnam in ea moram sustinuistis, & propter quã multi & senectutem contempsistis, & corporalem infirmitatem paruipendistis, & sortes facti, ea quæ requiei non congruunt, tolerâstis, & diuturnam separationem spiritualium filiorum vestrorũ magnanimiter pertulistis. Sed eccè dolorum & laborum vestrorum videtis quàm sit finis suauis, & ecclesiæ Dei

tes, qui episcõpali decoramini dono, singuli commonere proprium gregem & ad salutem ducere nè pigritemini, demonstrantes quantum malum sit, eos, Ecclesia Dei manente in trãquillitate, ab illa dissilire, & cõtra eos qui præsunt animabus suis, insanire, & à diuinis mysterijs propter irrationabiles & viles occasiones sese coërcere. Et quidem subiectum vobis gregem per vnumquenq; diem Dominicum verbis doctrinæ confirmantes, ad diuinarum voluntatum dirigite perfectionẽ: eos verò, qui errore hæreseos cuiusq;am detinentur, tanquàm pastores boni conuertite. Nouerit enim virtutibus plena perfectio vestra, quia si notum fuerit vobis, hæresis quęcunq; in prouincia cuiusquam vestrûm latitans, non per assiduã doctrinam radicitùs euellatur, & omnes ad orthodoxam fidem manuducantur, canonicè huiusmodi episcopus à proprio patriarcha condemnabitur. Et sacris quidem doctrinis, atq; ab abominationibus alienis, taliter sacratissimus grex vester per pascua salutaria pascatur: ipsi autem in alterutrum pacifici estote, & ecclesiæ vinculum indisruptum conseruate, in quo laborâstis & concordâstis, quodq; verbo & manu in præsenti sancta & vniuersali Synodo confirmâstis, nè p contentionẽ & pertinaciam mutuam, disruptionem rursùs communis ecclesiæ corporis faciatis, & non habeatis veniam in die iustissimæ retributionis: sed amicitia vestra & consensus sit ad ordinationem totius orbis districtissima norma: vndè vos contemplantur subditi, quemadmodùm prætores ad principalia, & ad vitam vestram & mores seu conuersationem moderari probantur. Sed & qui in clero deputati estis Ecclesiæ Dei, eandem conseruate constitutionem & alternam concordiam, in nullo declinantes vel præter quę sancita sunt spiritu sancto ab hac magna & vniuersali synodo prædicantes. Nam & ipsi in omnibus conuenistis, & sole clariùs veritatem resplendere vidistis, in quam & consensistis, & concordãtes apparuistis. De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quàm qui absolutè conuersamini, quid ampliùs dicam nõ habeo, quàm quòd nullo modo vobis licet de ecclesiasticis causis sermonem mouere, neq; penitùs resistere integritati ecclesiæ, & vniuersali synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & quærere, patriarcharum, pontificũ & sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificãdi, qui soluendi & ligãdi potestatem habent, qui ecclesiasticas & cælestes adepti sunt claues: non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solui egemus. quantæcunq; enim religionis & sapientiæ laicus existat, vel etiamsi vniuersa virtute interiùs polleat, donèc laicus est, ouis vocari non desinet. Rursùs Episcopus quantacunque sit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donèc antistes est, & veritatis verbum rectè pdicauerit, pastoris vocationis & dignitatis damna non patietur. Quæ ergò nobis ratio est, in ordine ouium constitutis? Pastores verborum subtilitatẽ discutiendi, & ea quæ super nos sunt, quærendi & ambiendi habent. Oportet nos ergò cum timore & fide syncera hos audire, & facies eorum vereri, (cùm sint ministri nomini omnipotentis, & huius formam possideant) & nihil amplius, quàm ea quæ nostri ordinis sunt, requirere. Nunc autem, vt videmus, adeò multos malitia in insaniam accendit, vt obliuiscentes proprij ordinis, & quòd pedes sint, minimè cogitantes, legem ponere velint oculis, (nõ vt natura se habet) sicut ipsi cupiunt, & singuli ad accusandum quidem maiores, semper existunt promptissimi: ad corrigendum autem ea, in quibus accusantur & criminantur, pigerrimi. Et moneo & exhortor omnes qui tales sunt, vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices desinentes, attendant sibi, & secundùm diuinã voluntatem conuersari contendant. Nam non quiesceet supernum iudicium, sed cõtra diffidentes diuinas furor stillabit, & iustam vltionem opere cunctis ostendet. Oramus autem super omnia sanctum Dominum, omnes melioratos, & secundùm beneplacentem ei voluntatem claresc entes, non solùm à diuina ira intentatos mansuros, sed & æterna bona consecuturos, orationibus & intercessionibus sanctissimæ Dominæ nostræ Dei genitricis, & omnium sanctorum, & precibus & obsecrationibus sanctę huius & vniuersalis Synodi, Amen. Et post lectionem, Basilius amicus Christi & magnus Imperator, dixit: Dicat nunc quicunq; voluerit ex sedentibus in hac sancta & vniuersali Synodo, in quo istorum hæsitet vel ambigat, quæ nunc lecta sunt. Sancta Synodus exclamauit: Omnibus placent quæ lecta sunt, omnes ijsdemipsis concordamus, oẽs libenter subscribimus.

Item post lectum terminum Synodi (ità enim vocãt) Basilius Imperator ad Synodũ dixit: Dicat nunc sancta & vniuersalis Synodus, si omnibus sanctissimis episcopis cõcordantibus atq; consentientibus præsens terminus sit depromptus. oportet enim diuina quæq; cum vniuersorum consensu & concordantia in ecclesiasticis prædicari & confirmari collegijs. Sancta Synodus dixit: Omnes ità sapimus, omnes ità prędicamus, omnes concinentes & consentientes promptè subscribimus. Hoc est veritatis iudiciũ, hoc est iustitiæ decretum, &c.

Nota subscriptionẽ legati.

Postèa subscripserunt omnes. Primò legati Adriani Papæ, hac forma: Ego Donatus DEI gratia episcopus Ostiensis ecclesiæ, locum obtinens domini mei Adriani pontificis & vniuersalis papæ, omnia quæ

superiùs leguntur, huic sanctæ & vniuersali Synodo præsidens, ad voluntatem eiusdem exiuij præsulis promulgaui, & manu propria subscripsi. Eodem modo & alij duo Legati subscripserunt. Ignatius verò sic: Ignatius misericordia Dei episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ, sanctam hãc & vniuersalem Synodum suscipiens, & omnibus quæ ab ea iudicata & scripta sunt, concordans & definiens, subscripsi manu propria. Eadem forma vti sunt etiãm Legati patriarcharum Orientis. Post quos tãdem subscripserunt Imperatores his verbis: Basilius, Constantinus & Leo perpetui Augusti, in Christo Deo fideles principes Romanorũ & magni Imperatores, sanctam hanc & vniuersalem Synodum suscipientes, & omnibus quę ab ipsa definita & scripta sunt, concordantes, subscribimus manu propria. *In qua subscriptione Imperatorum hoc obiter aduertendum est, quod aiunt quidem, suscipientes & concordantes, non autem definientes. id enim episcoporum est, non principum. Hæc pauca huius octauæ Synodi fragmenta lector boni cõsulat, donec liceat integra quandoquè frui.*

FINIS OCTAVAE VNIVERsalis Synodi.

ADRIANI PAPAE TERTII GESTA, EX Platina de gestis pontificum breuibus collecta.

Anno 888. alij aliter.

ADrianus tertius, patria Romanus, patre Benedicto, tanti animi fuit, vt initio pontificatús sui statim ad senatum populumq; retulerit, anno Domini 885, nè in creando pontifice Imperatoris authoritas expectaretur, vtq; libera essent & cleri & populi suffragia. Quod quidem institutum à Nicolao primo tentatum potiùs quàm inchoatum diximus. Illectum credo hac opportunitate Adrianum, quòd Carolus Imperator ab Italia cum exercitu discedens, in Normannos rebellantes mouerat. Fuerat ei in animo, gentem inquietam omninò delere. At verò cùm id difficile videretur, nec fieri sinè magna suorum clade posset, partem illam Galliæ ad incolendum his concessit, quæ vltra Sequanam flumen est, quæq; hodie à gente ipsa Normandia vocatur. Pendere autem quotannis vectigal regibus Franciæ sunt iussi, nè vi, sed benignitate Imperatoris Caroli, loca illa obtinuisse viderentur. Interea verò Guilelmus cognomento Pius, Aquitanię dux & Aluerniæ comes, cùm stirpe virili careret, Cluniacense monasterium in fundo paterno Burgundię pago Masticensi, magnificentissimis operibus inchoauit, eidemque loco Bernonem abbatem præfecit, designatis prouentibus vndè monachi viuerent. Ante tempus verò Guilelmus moriens, monasterium imperfectum reliquit, Elbo comite Pictauiensi hærede instituto, qui rem ipsam ex testamento curaret. Adrianus autem pontifex, de quo clerus populusque Romanus magnam spem conceperat ob eius virtutem & magnitudinem animi, anno primo & mense secundo pontificatús sui moritur, sepelituręque in basilica sancti Petri, collachrymantibus omnibus & ingemiscentibus, tantum parentem iniquo tempore tam repentè sibi ablatum esse.

FINIS.

COLONIENSIS SYNODVS, HABITA SVB CAROLO TERTIO IMPERATORE, COGNOMENTO CRASSI.

ANno incarnationis Domini nostri Iesu Christi, octingentesimo octogesimo septimo in Ecclesia B. Petri Apostolorũ principis, Indictione tertia, Calend. Aprilis, conuenerunt in vrbe Agrippinen vnà cum consensu gloriosissimi Imperatoris Caroli, & Moguntinæ sedis Luidberti archiepiscopi, Vuillibertus humilis eiusdem præfatæ vrbis archiepiscopus, Franco Tungren sedis episcopus, Odilbaldus Traiecten sedis episcopus, Vuulfelinus Mimigarnafurden ecclesiæ episcopus, Druogo Mimidonen ecclesiæ episcopus, cum consensu venerabilis Rimberti episcopi, præsentibus etiãm bonę deuotionis abbatibus Neuolongo Indensis monasterij abbate, Andulfo Vuerdinen monasterij abbate, Folchario Aquisgrani palatij abbate, cum præfatarũ sedium presbyteris & diaconibus, & laicis quibusdam religiosis celebrata synodo, ea quę subiecta sunt, diuini amoris instinctu de negocijs Ecclesiasticis promulgauerunt.

Mimigernafurden, est Monasterien.

Caput primum.

Quòd clerus Mimidonen ecclesiæ presbyterum nomine Druogonem vocarum, episcopum vnanimi consensu ad episcopalem promoueri ordinem petierũt, quorum petitioni

petitioni effectum præbentes, ad pastorale eum promouimus officium.

Caput 2.

Quòd Franco venerabilis Tungren sedis episcop', cura pastorali permotus, & diuini amoris zelo succensus, suggessit sanctam Dei Ecclesiam, non habentem maculã neq; rugam, à schismaticis & raptoribus, qui neq; Deum præ oculis habent, neq; vllius verentur occursum, neq; diuina humanáve lege à malo coërcẽtur, sed ad omne malum præcipites feruntur, grauiter vexari. Cuius suggestioni valdè condolentes, illiusq; zelo secundùm canonicæ institutionis decreta compatientes, decreuimus, eos qui tam pertinaci stimulo irretiti sunt, vt ea mala sanctę matri Ecclesię inferrent, aut statuto tempore pia consideratione illorum saluti consulentes, videlicet in festiuitate sancti Ioannis Baptistæ, octauo Calendas Iulij in Foro Iulij, quandò iterùm Deo annuente synodus celebranda erit, pœnitentiæ & emendationi secundùm priscorum statuta patrum se summittant: aut si instigante diabolo, cuius instinctu ad tam nefandum peruenerũt flagitium, hoc contempserint, perpetuo & irreuocabili eos anathemate feriendos esse denunciamus. Eos verò, qui crebra admonitione & diuturna conuenti sunt, vt resipiscerent, & ad pœnitentiæ remedia confugerent, more canum ad vomitum rapacitatis absque Dei respectu reuersi sunt, statuimus, sinè dilatione gladio anathematis esse puniendos.

Caput 3.

Hæc ità statuimus, quoniam necesse est, non transgredi terminos patrum, sed magis assensum præbere diffinitioni eorum. In decretis nanque Anacleti papę capite secundo legimus, quòd omnis oppressus liberum sacerdotum (si voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur, & liberetur. Ex concilio Toletano quarto, capite trigesimoprimo, Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam sibi à Deo curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt iudices ac potentes pauperum oppressores existere, sacerdotali eos commonitione redarguant. Item ex cõcilio Toletano 1. Si quis de potentibus clericũ aut quemlibet pauperiorem, aut religiosum expoliauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus vt audiatur, & cõtempserit, mox inuicem scriptã percurrant per omnes prouinciæ episcopos, & quoscunque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur ipse, donèc audiat, & reddat aliena. Talium em scelerum patratoribus, sicut in capitularibus gloriosissimorum Imperatorum Caroli & Ludouici continetur, nisi post puram & publicam pœnitentiam, & per ecclesię satisfactionem, & per impositionem manũs episcoporum, nec viuis, nec mortuis communicare debemus.

Cap. 4.

Vt nullus laicus, quanuis religiosus, præsumat aliquid de rebus Deo dicatis vel ecclesiæ facultatibus, id est, nec dandi basilicas, nec auferendi sinè consensu episcopi habeat potestatem, neq; ex dote ecclesię, id est, ex vno manso, & quatuor mãcipijs census exigatur, sed iuxta concilium Aurelianense primum, cap. 19. Omnes basilicæ, quæ per diuersa loca constructæ sunt, vel quotidiè construuntur, placuit secundùm priorũ canonum regulam, vt in eius ordinatione & potestate persistãt, in cuius territorio positæ sunt. Si quis verò cõtra hæc venire præsumpserit, anathemate feriatur. Aurelia. 1. cap. 19.

Caput 5.

Omnibus constat manifestum fore, nos nil temeritatis neq; nouitatis in hac synodo, vbi in Iesu nomine, qui est salus omniũ, congregati sumus, statuisse, sed causa vestræ salutis diuino admoniti instinctu seruentes, immò pastorali cura permoniti, vobismetipsis consulentes secundùm diuinæ institutionis normam, & iuxta nobis à DEO datam sapientiam, piè & iustè viuere vnumquenq; admonemus, quatenùs Deo reddentes quæ Dei sunt, & vos nobis (prout oportet) auxiliũ ferentes, nosq; vobis secundùm Apostolum spiritualia seminãtes, ad vitam pariter perueniamus æternam. 1. Cor. 9. b

Caput 6.

De incestis autem coniunctionibus, vndè multimodis fines regionis nostræ cirCunquaq;, instigante diabolo, polluuntur, secundùm Agathen concilium cap. 61. nihil prorsùs veniæ reseruamus, nisi cùm adulterium separatione sanauerint. Ex concilio Ilerden cap. 4. De his, qui se incesti pollutione commaculant, placuit, quousq; in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseuerent, vsque ad Missam tantùm catechumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiàm nec cibum sumere vlli Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet. Quòd si conuenti fuerint, & ad pœnitentiæ remedia conuolauerint, seque sacramento cõstrinxerint, vlteriùs tam nefanda & prorsùs abominanda pollutione non esse polluendos, iterumque ad recidiua malitiæ, & vitæ pristinæ sordes relapsi fuerint, ab ẽpo ciuitatis comprehensi, sicut in concilio Toletano cap. 7. reperitur, in cuius territorio sunt, rursùm legibus pœnitentiæ in monasterijs subdantur inuiti. Quod si façere per aliquem potestatis vigorem difficile fuerit, tunc sicuti priscorum canonum statuerunt decreta, quousq; iterùm resipuerint, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur: sed & hi, qui post excommunicationem vel interdictum, cum eis communicauerint. De virginibus antè sacratis in concilio Elibertano cap. 13. scriptum est: Si incechauerint virgines, quę se deo dedicauerũt, Agatheñ cõcil. ca. 61. Ilerden cõcil. ca. 4. 1. Cor. 5. d 27. q. 1. Virginet quæ se. Et in Moguntia. cõcil tpe Caroli, cap. 27.

Universidad de Navarra Biblioteca

In Mogũt. cõci tẽpore Carol. ca. 27

si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem seruierint libidini, non intelligentes quid amiserint, placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quòd si semèl persuasæ ad infirmi corporis vitia lapsæ, toto tempore vitæ suæ eiusmodi fœminæ egerint pœnitentiam, vt abstineant seà coitu, placuit, eas in finem communionem accipere debere. Ex concilio Chalcedonẽ cap. 16. Virginem, quæ se Domino Deo consecrauit, non licere nuptialia iura contrahere. Quòd si hoc inuenta fuerit perpetrans, excommunicetur. Confitenti autem decreuimus, vt habeat authoritatem eiusdem loci Episcopus, misericordiam humanitatemque largiri.

MOGVNTIACENSE
CONCILIVM TEMPORE ARNVLPHI IMPERATORIS.

Præloctutio Synodi Moguntiacensis.

FRatres, nôsse & animaduertere sanctitatis vestræ prudẽtiam oportet, quia omnipotentis Dei nutu omnia prouidentis, & secundùm interni consilij sui iudicium cuncta dispensantis, hîc congregati sumus. Cuius cõuentûs causam perpendere, & diligenti solicitudine considerare debemus. Omnipotens nanq; Deus occulto dispensationis suę examine rectores pariterq; pastores Ecclesiæ suæ præfecit, quam sibi suo sanguine acquisiuit, mundans eam lauacro aquę in verbo, q̃ quot malis oppressa, quot vẽtis tribulationũ illisa, plùs iam in nostris tribulationibus videm⁹, quàm in codicibus legimus. Tamen quia causa illius, nostrique insupèr officij cũra conuenimus, tractare & considerare nos condecet, qua ex causa, cuiúsve peccato talia nobis acciderunt, qualia hactenùs passi sumus, & quotidiè sinè cessatione patimur. Cuius considerationis vim recolẽtes, nos peccâsse, nosq; reos esse, secundùm prophetæ exemplũ profiteamur. Non enim tanta vis tribulationum, neq; tot tempestatum impetus Ecclesiam DEI impeterent, si iuxta alterius prophetæ dictum, ascenderemus ex aduerso, & opponeremus nos murum pro domo Israel, vt staremus in prælio in die Domini. Ideoq;, charissimi & reuerentissimi fratres, ascendat vnusquisq; nostrûm tribunal cordis sui, & qd his agendum, qualitérve consulendum sit, diuina instigante gratia, cõmuni consensu, & concordi charitatis affectu decernamus, & secundùm diuinæ institutionis normam perscrutemur. Mirum quippe non est, (quia omnes in communi peccauimus) talia nobis contigisse. Sed quia nos, qui cæteris ferre ducatum debuimus, nostri officij curam postponentes, ad exteriora dilapsi sumus, specialiter nos hæc causa petit, reosq; fore notat, quorũ inertia nobis per abrupta gradiẽtibus, omnis grex, diuinitùs nobis commissus, præcipitio patuit. Qua de re humiliter ac deuotè præueniamus faciem eius in confessione, mundãtes nos secundùm Apostolicum dictum, ab omni inquinamento carnis & spiritûs. Patet nanq;, quia iuxta veridicæ rationis assertionem, cæcus cæco ducatũ præstans, ambo in foueam cadũt. Quo enim animo, quáve fronte, diuinã pietatem pro peccatis populi nobis cõmissi exorare poterimus, quos funibus peccatorũ constat fore irretitos? Eccè labentibus tot annorũ curriculis, nũquàm nec generali, nec etiàm puinciali synodo coadunati sumus, vt aliquid dignũ necessariúmve Ecclesiæ, cui annuente Deo præsumus, mutuis collationũ sermonibus conferremus. Sed quia nunc auxiliante Domino, & imperante serenissimo seniore nostro Arnulpho rege cõuenimus, diuinã suppliciter imploremus misericordiã, quatenùs ea præueniente & subsequente, conuentũ & actionem istius synodi sibi acceptabilem facere dignetur, & Christiano proficientẽ populo ad salutẽ & vitã perpetuam, nobisq; ad æternæ remunerationis felicitatem & gloriã. His verò breuiter prælibatis, ponamus ante oculos adhuc peccatorum nostrorum vulnera, & congrua eis quæramus medicamina. Lugeamus ergò secundùm Prophetã, & quæramus capiti nostro aquam, & oculis nostris fontem lachrymarum, vt plãgamus interfectos filię populi nostri. Quis enim siccis oculorũ luminibus valeat enumerare mala gentis nostræ & sanctorum? Videte & considerate, q̃ præclara & nobilia seruorum Dei ædificia destructa & incẽsa sint, & funditùs ad nihilum redacta. Altaria defossa, & penitùs conculcata, ornamenta ecclesiarum nei valdè preciosa & mirifica, direpta & igni exusta. Epi & sacerdotes, & cæteri ordinis Ecclesiæ viri, gladio trũcati, & diuersis pœnarũ generibus morti addicti. Omis ætas vtriusq; sexûs, gladio & igne, diuerso mortium genere consumpti. Quid ergò ampliùs his dici possit? Omnia desiderabilia & preciosa nobis ablata sunt, veluti olim sub cõminatione & euersione iudaici tẽpli illis dictũ est: Eccè ego tollã à vobis desiderabile oculorũ vestrorũ, sup quo pauet anima vestra. Multi ergò nostrũm, q̃bus hoc malũ contigit, nobilium ædificio templorũ, gregiq; sibi cõmisso metuebant, q̃ omnia, vt oculis intuentium patent, ablata sunt, & penitùs subuersa. Cuius subuersionis periculum incolæ monasteriorum vtriusq; sexûs metuentes, huc illucque vagantur incerti, penitusque omni solatio destituti, quid agendum, quóve declinãdum, errabundi cum piculo suæ professionis, & sinè pastore, ignorant. Sed his intereà malis amaricati, & penè vsque ad mortem afflicti, allud è vicino malum nos coangustat & opprimit. Quod quãto vicinius, tanto grauius, nobisq;, qui pastores dicimur, periculosius. Eccè enim è latere turba raptorum & schismaticorum sæuit, qui pauperes & humiles Christi opprimunt & interimũt, neq; Dei respectum habẽtes, nec vllam hominis personã verentes. Ab his nanq;, si deesset paganorum sæuitia, redigeret in solitudinem terra: quia nec sexui, nec ætati, neq; paupertati parcere sciunt, sed omes, quos possunt, absq; Dei respectu & misericordia despoliant, & crudeliter, sui immemores, aut igni, aut gladio, aut quocunq; mortis genere interimunt, hocq; nihili putant & paruipendunt. Nec etiàm pœnitentiæ colla submittere volunt. Quibus omnibus circunsepti malis, illius Apostoli non immemores sumus sententiæ, qua ait: Foris pugnæ, intùs timores. Vndè quia DEI prouidentia hoc spatium nobis concessum est, quo mutuis frueremur adspectibus, & alternis releuaremur collationibus, quid de his & cæteris rebus emendatione dignis agendum sit, decernere studeamus.

Dan. 4. c

Ezech. 13. a

Hier. 14

Ezech. 34

CAPITVLA IN MOGVNTIACENSI CONcilio facta, Arnulphi regis anno primo.

ANno incarnatiõis Dñi nostri Iesu Christi octingẽtesimo octogesimo octauo, anno etiàm primo regni domini Arnulphi gloriosissimi regis, hæc capitula apud Moguntiam ciuitatem à Luitberto eiusdem ciuitatis archiepiscopo, necnon & à Vuilliberto sacræ sedis Colonien sis, seu etiàm Ratbodo Trebirensis ecclesię venerabilibus archiepiscopis cum suis Suffraganeis, cæteraq; non modica multitudine, abbatũ scilicet & aliorũ sacerdotum, tenenda, obseruanda, ac firmiter habenda, constituta sunt.

CAP. 1.

STatuimus, vt oratio ab omnibus nobis tam pro glorioso rege Arnulpho, seu etiàm & pro gloriosa coniuge sua, necnon & pro statu totius Christianitatis, prout nos debitores esse cognoscimus, in ecclesijs nostris assiduè celebretur.

CAP. 2.

VT annuncietur glorioso regi nostro domino Arnulpho, qd sit rex, quíd ve vocari debeat. Rex à rectè regendo vocatur. Si enim piè & iustè & misericorditer regit, meritò rex appellatur: si his caruerit, non rex, sed tyrannus est. Antiqui autem, omnes reges tyrannos vocabãt. Sed posteà piè & iustè & misericorditer regentes, regis nomen adepti: impiè verò, iniustè, crudeliterq; principantibus, non regis, sed tyrannicum, aptatum est nomen. Quia rex à regendo dicitur, primò ei studendum est, vt semetipsum, suamq; domum, Christi adiuuante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisq; operib⁹ exuberare faciat, vt ab ea cæteri bonum exemplum semper capiãt. Ipse etiàm salutiferis Christi præceptis fideliter atq; obedienter obsecundet, & rectè agendo, eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atq; charitate, cæterorumq; bonorum operũ exhibitione, quantùm sibi diuinitùs datur, consistere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & iustitiæ & misericordiæ solerter excitet, attendens, q̃ pro his Deo rationem redditurus sit, quatenùs ità agendo, sanctorũ regũ, qui Deo syncerè seruiendo placuerũt, post hanc peregrinationem consors efficiatur.

Isidori sunt hæc.

De rege autẽ, qualis esse debeat, ità in Deuteron. legitur: Cùm ingressus fueris terram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaueris q; in illa, & dixeris, Cõstituam super me regem, sicut habent omes per circuitum nationes, eum cõstitues, quẽ Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Et post pauca: Non habebit vxores plurimas, quæ illiciant animum eius, neque argenti & auri immensa pondera. Postquàm sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis in volumine, accipiens exemplar à sacerdoribus Leuiticæ tribûs, & habebit secum: leget que illud omĩbus diebus vitæ suæ, vt discat timere Dominum Deũ suum, & custodire verba & cæremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Nec extollatur in superbiã sup fratres suos, neq; declinet in partem dexteram vel sinistram, vt longo tempore regnet ipse, & filij eius super Israel. Attende, quòd timor Dei, & custodia præceptorum eius, & humilitas, quæ non patitur eum extolli super fratres suos, & iustitiæ rectitudo non solùm regem, sed & filios eius lõgo faciat regnare tempore. Vt ergò princeps extollentiam cauere debeat, Ecclesiasticus admonens ait: Principẽ te cõstituerũt? noli extolli, sed esto in illis, quasi vnus ex illis. In Proner. Rex q̃ iudicat in veritate pauperes, thron⁹ eius in

Deut. 17. c

Ibidẽm d

Eccl 32. a

Pro. 29. b

Universidad de Deusto Biblioteca

Pro.20.d

Isidorus.

1.Reg. 6.d

Fulgentius.

æternum firmabitur. Item, Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Isidorus: Qui rectè vtitur potestate regni, ità præstare se omnibus debet, vt quanto magìs honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliet, proponens sibi exemplum humilitatis Dauid, qui de suis meritis non tumuit, sed humiliter sese deijciēs, dixit: Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum, qui elegit me. Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ: Clementissimus quoq; Imperator non ideò est vas misericordiæ præparatum in gloria, quia apicem terreni principatûs accepit: sed si Imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subijciat: si magìs intimore Deo seruire, q̄ in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum, quàm metuendum cunctis exhibeat: si subiectis salubriter consulat: si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non derelinquat: si præ omnibus ità se sanctæ matris Ecclesiæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum, prodesse suum faciat principatū. Magis enim Christianum regitur ac propagatur Imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quàm cùm in parte quacunq; terrarum pro temporali securitate pugnatur.

CAP. 3.

Quid sit propriè ministerium regis.

REgale ministerium specialiter est, populum Dei gubernare, & regere cum æquitate & iustitia, & vt pacem & concordiam habeant, studere. Ipse enim primò debet defensor esse ecclesiarum & seruorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumq; pauperum, necnon & omnium indigentiū. Ipsius enim terror & studiū huiuscemodi, inquantùm possibile est, esse debet primò, vt nulla iniustitia fiat: Deindè, si euenerit, vt nullo modo eam subsistere permittat, nec spem delitescendi siue audaciam malè agendi cuiquam relinquat. Sed sciant omnes, quoniam si ad ipsius notitiam peruenerit quippiam mali, quod admiserint, nequaq̄ incorrectum aut inultum remanebit, sed iuxta facti qualitatē, erit & modus iustæ correptionis. Quapropter in throno regiminis positus est ad iudicia recta peragēda, vt ipse per se prouideat & perquirat, nè in judicio aliquis à veritate & æquitate declinet. Scire etiàm debet, quòd causa, quam iuxta ministerium sibi commissum administrat, non hominum, sed Dei causa existit, cui pro ministerio, quod suscepit, in die tremendi examinis rationem redditurus est. Et ideò oportet, vt ipse, qui iudex est iudicum, causas pauperum ad se ingredi faciat, & diligēter inquirat, nè fortè illi, qui ab eo constituti sunt, & vices eius agere debent in populo, iniustè aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant. Plura igitur sunt ex authoritate sanctarum scripturarum de ministerio regis quæ scribere potuimus: sed nè onerosa glorioso principi nostro hæc admonitio nostra existat, hæc perpauca scripta sufficiant.

CAP. 4.

In synodo Toletana, vt ecclesiæ cum rebus ad ordinationem Episcopi pertineant, præcipitur.

Tolet. con. 3.ca.9. & in decr. 10. q.1. Sic quidam.

MVlti contra canonum constituta, sic ecclesias, quas ædificauerint, postulant consecrari, vt dotem, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum displicet, & in futurum prohibetur. Sed & omnia, secundùm constitutionem antiquam, ad episcopi ordinationē & potestatem pertineant.

CAP. 5.

Nè presbyteri sinè consensu episcoporum per ecclesias constituantur, vel ab eis reijciantur.

Turonen. con. sub Carolo.

QVicunque presbyter per precium ecclesiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur, quoniam contra Ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dinoscitur, qui alium presbyterum legitimè ad ecclesiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vindicauerit. Quod vitium latè diffusum, summo studio emendandum est. Itemque interdicendum videtur clericis siue laicis, nè quis cuilibet presbytero præsumat dare ecclesiam sinè licentia & consensu episcopi sui.

CAP. 6.

Vt nullus ecclesiasticas res inuadere præsumat.

Aurel. con. v. cap. 11.

NE cui liceat, res vel facultates ecclesijs aut monasterijs, vel xenodochijs p̄ vllis quacunq; eleemosyna cum iustitia delegatas retētare, alienare atq; subtrahere. Quod quisquis fecerit, tanquàm necator pauperū, antiquorum canonum sententijs constrictus, ab ecclesiæ liminibus excludatur, donèc ab ipso, quæ sunt ablata vel retenta, restituantur. Ex eodem concilio, capite eodem: Si quis quolibet tempore cuiuslibet potestatis aut ordinis persona contra institutionem sancti Concilij venire tentauerit, aut aliquid de consuetudine, vel facultate xenodochiorum vel ecclesiarum abstulerit, (quod Deus auertat) vt necator pauperum irreuocabili anathemate feriatur.

Aurel. con. v. can. 6.

CAP. 7.

De varia vexatione sacerdotum.

RElatum est sanctæ synodo, q̄ à malis Christianis plurimæ vexationes sacerdotibus

dotibus Christi, seu cæteris clericis inferioris gradûs sæpissimè inferātur. Vndè visum est sancto Concilio, nè in anteà talia existāt, iaculo spiritali eos percutere, vt si quis clerico aliquā iniuriā seu calumniā ingesserit, à liminibus sanctæ ecclesiæ arceatur, vsque ad condignam satisfactionem.

CAP. VIII.

AD aures sanctæ synodi Arno venerabilis Vuirziburgeū Ecclesiæ se reclamauit, quòd quidam scelesti quendam honorabilē presbyterum suū compræhendissent, eiq; nares abscidissent, & capillos capitis incidissent, necnō & sæuis verberib⁹ cruciatum, semiuiuum reliquerāt. Vndè tanto scelere inaudito peracto, sancta synod⁹ viscribus misericordiæ erga eundem cōmota, statuit communi consensu, vt ijdem temerarij, Deiq; cōtemptores, qui tale scelus ausi sunt perpetrare, anathematis vinculo constringantur, quousq; à ,pprio episcopo post dignā pœnitentiā absoluti, sanctę matri ecclesiæ sociari mereantur, nullusq; cum eis in aliquo cōmunicet, nisi in hoc, vt eos ad dignam satisfactionē peragere hortetur. Si quis autem post hanc sententiā à nobis prolatā, sciens cum eis cōmunicauerit, vno eodemq; mucrone cum ipsis sciat se à nobis esse percussum.

CAP. 9.

Vbi Missarum solennia peragi liceat.

MIssarū solennia non vbiq;, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse p̄miserit, celebrāda esse censemus. Cōcedimus etiàm, vt sicubi (quod nostris exigentibus culpis perplurimùm est factum à Nortmannis, seu alio qualicunq; modo) ecclesiæ fuerint incensæ, in Capellis Missas interim liceat celebrare, donèc ipsæ ecclesię restaurari queant. In itinere verò positis, si ecclesia defuerit, sub diuo, seu in tentorijs, si tabula altaris consecrata, cæteraq̄ ministeria sacra ad id officiū pertinentia adsunt, Missarū solennia celebrari permittimus.

CAP. 10.

De mulieribus, quòd in domo clericorū simul cum clericis non debeant habitare.

VT clericis interdicat, mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quanuis etiàm sacri canones, quasdā personas fœminarum simul cum clericis in vna domo habitare permittant: tamē (quod multùm dolēdum est) sæpè audiuimus, per illā concessionē plurima scelera esse cōmissa, ità vt quidam sacerdotū cū ,pprijs sororibus concumbentes, filios ex eis generā sent. Et idcircò cōstituit hæc sancta synod⁹, vt null⁹ presbyter vllā fœminā secum in domo ,ppria permittat, quatenùs occasio malę suspitiōis vel facti iniqui penitùs auferatur.

CAP. 11.

Nè inuadantur prædia.

Vrbani papę 1. in epist. Et in decretis. 17.q.4. Attendendum

ATtendendum est omnibus, & fideliter custodiendū, & illius vsurpatiōis cōtumelia depellenda, nè p̄dia vsibus secretorum cælestiū dicata, à quibusdā irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ vltiōis acrimoniā, q̄ erga sacrilegos iure, pmenda est, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradat, aut exilij perpetua deportatione feriatur: qm̄ iuxta Apostolū, oporter huiusmodi hominem tradere satanæ, vt spiritus saluus fiat in die Domini. 1.Cor.5.b

CAP. 12.

Quot testibus clerici conuinci debeant.

Romā. Cōc. sub Syluestro papa. In decre. 2.q.7. Nullus laicus.

PResbyter non aduersùs episcopū, non diaconus aduersùs presbyterū, nō subdiacon⁹ aduersùs diaconū, nō acolytus aduersùs subdiaconū, nó exorcista aduersùs acolytū, non lector aduersùs exorcistā, non ostiarius aduersùs lectorē, det accusatiōem aliquā. Et nō condēnabitur p̄sul, nisi in 72. neq; p̄sul summus à quoquā iudicabit, qm̄ scriptum est: Nō est discipulus supra magistrum. Presbyter autem in cardine constitutus, non nisi in 42. testibus damnabitur: diaconus cardinarius constitutus vrbis Romæ, non nisi in vigintisex condemnabitur: Subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, ostiarius, nisi sicut scriptū est, in 7. testibus non condemnabitur. Testes autem sinè aliqua sint infamia, vxores & filios habentes. 2.q.5.Prę sul Lucæ 6.f

CAP. 13.

De decimis ab antiquis ecclesijs non subtrahendis, & vt antiquæ ecclesiæ honorem suum habeant.

ECClesiæ antiquitùs constitutę, nec decimis, nec alijs possessionibus priuentur, ità vt nouis oratorijs tribuantur.

CAP. 14.

Quòd nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere aut ordinare.

NVllus episcopus alterius parochianū p̄sumat retinere aut ordinare absq; eius voluntate, vel iudicare: quia sicut eius irrita erit ordinatio, ità & iudicatio: qm̄ cēsemus alterius nullum iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenùs potest.

CAP. 15.

Item de eodem.

SI quis episcop⁹ iudicauerit, vel ordinauerit alterius parochianum sinè cōsensu & voluntate sui episcopi, oportet non sinè increpatiōe in cōmuni Cōcilio admitti, ità vt Ecclesiasticū vltrà non soluat canonē.

CAP. 16.

De his qui sacerdotē sponte occiderint.

QVi sacerdotē morti voluntariè tradiderit, carnē non comedat, nec vinum bibere p̄sumat omnibus dieb⁹ vitæ suæ. Ieiunet aūt vsque ad vesperam, exceptis diebus se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

festis atque Dominicis. Arma non sumat,& vbicunquè ire maluerit,nullo vehiculo deducatur,sed proprijs pedibus ꝓficiscatur. Ecclesiam per quinquennij tempus non ingrediatur,sed cùm sacrarum orationum officia,aut Missarum solennia celebrãtur, ante fores basilicæ perseueret,orans ac deprecans Dñm,vt tanto crimine abluatur. Post expletum verò quinquennij tempus ingrediatur ecclesiam, non tamen communicet, sed inter audientes tãtummodò stet, vel dũ facultas conceditur,sedeat. Dum autẽ duodecimi anni cursus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis obseruatiõibus tres dies per hebdomadam, vt ad perfectionis purificatus mereatur venire culmẽ.

CAP. 17.

De decimis dandis.

ADmonemus atq; ꝓcipimus,vt decima omninò Deo dari non negligatur,quã Dñs ipse dari sibi constituit. Timẽdum est enim,vt quisquis Deo debitum suũ abstrahit,Deus propter peccatũ suũ auferat ei necessaria sua. Qui verò decimas post crebras admonitiones & ꝓdicationes sacerdotum dare neglexerint,excommunicentur.

CAP. 18.

De quodam Altmanno, qui sibi commatrem spiritualem in coniugium habet sociatam.

PErlatũ est ad nos, ꝙ quidam Altmannus nomine, sibi commatrem spiritualem,ex parochia Arnonis episcopi scelesto coniugio associâsset. Sed posteà per sacramenta ab ea separatus,modò iterùm eam sibi impia copulatione habet sociatam. Qué, quia tale scelus perpetratum habere audiuimus, secundùm constitutionem sancti Gregorij papæ, gladio spirituali percutimus, eumque anathematis vinculo innodamus.

CAP. 19.

De presbyteris,qui crimine fornicationis, siue aliquo capitali flagitio accusãtur, & nõ habent collegas, cum quibus se excusare possint,aut si forte lapsi fuerint,quomodò satisfaciant.

Neocæsareensis cõ.ca. 1. Et in dec. dist.18. Presbyter.

IN quorum iudicio,neq; ad dexterã,neq; ad sinistrã declinandum est, sed regia via gradiendum. In concilio Neocęsareẽ cap. 1.scriptum est:Presbyter,si vxorem acceperit,ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit,aut adulteriũ perpetrauerit, amplùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Item in concilio Carthaginẽsi, capitulo vicesimoquinto scriptum est: Aurelius episcopus dixit:Præterea cùm de quorundam clericorum, quamuis erga vxores proprias, incontinentia referatur, placuit,quod & in diuersis concilijs firmatum est, vt subdiaconi,qui sacra mysteria contrectant, & diaconi & presbyteri,sed & episcopi secũdùm

Vide Carth. 2. cap 2. & Carthag. 5. cap. 3.

priorum statuta, etiàm ab vxoribus se abstineant, vt tãquàm non habentes esse videãtur. Quod nisi fecerint,ab Ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi,nisi maturiori ætate.

CAP. 20.

De precarijs iniustè & irrationabiliter factis, easque cum vi & sinè nostræ voluntatis consensu habere volunt,sicut in Rhemensi concilio statutum est cap.37.

Rhemẽ.cõ. tẽpore Caroli cap.37.

SI quilibet hominum res ecclesiæ p mendacia vel mala ingenia in precariam sibi acquirere voluẽrit, & post factas precarias, eadem mendacia ad aures eiusdem ecclesię rectoris delata fuerint, ipsa ecclesia res suas,quæ & ei mẽdaciter abstractæ fuerũt,plenitèr absq; vllius contradictione omnimodis recipiat. Ille verò,qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariæ,eidem Ecclesiæ tradidit,simili modo in suam recipiat dominationem.

CAP. 21.

De his qui in ecclesijs seu atrijs ecclesiæ rixas mouerint,& mutuò inter se confligunt. Ex cõcilio Moguntiacensi tempore Caroli,cap. 40.

Turonẽsi cõ. tempore Caroli cap. 39.

PRæcipimus,vt in ecclesijs siue atrijs ecclesiarum vel domibus, placita secularia minimè fiant,quanto minùs rixæ & cõtentiões?Item capitulo trigesimonono: De honore ecclesiarum,& his qui ad Ecclesias confugiunt, & quòd Ecclesia cum magna reuerentia adeũda sit,sicut in capitulari nominico continetur, & in Moguntiacensi, & Turonensi ac Arelatensi tempore gloriosi Imperatoris Caroli conuentibus decretum est.

Arelatẽse cõcilio tẽpore Caroli cap. 30.

CAP. 22.

De his qui decimas suas dare nolunt,& iniustè subtrahunt,ità vt qui quinque aut eo amplùs aratra habuerint, iuxta æstimationem vnius aratri persoluant: & qui hæreditatem ecclesiæ nostræ sibi vindicant, & de seruis, qui decimas, dominis consentiẽtibus, dare nolunt.

COncilio Arelatensi cap.9. scriptũ est, vt vnusquisque de proprijs laboribus suis decimas & primitias Deo offerat, sicut scriptum est: Decimas & primitias tuas nõ tardabis offerre domino Deo tuo. Vbi nec Exod. 22. liber,nec seruus excipitur, qui omnes vnũ sumus in Christo, apud quẽ nulla habetur personarum acceptio. Item in Cõcilio Arelatensi capitulo vigesimo: Vt ecclesiæ antiquitùs constitutæ,nec decimis, nec vlla alia possessione priuentur.

CAP. 23.

De viris & fœminis si adulterij reatu, siue alicuius flagitij crimine accusati fuerint, qualiter expurgari debeant.

Nam multi sunt, qui secundùm humanas leges diuina spernentes iudicia, testes ac coniu-

coniuratores sibimet producere volunt. Quos minimè admittentes, sicut vnum cõfitemur Deum,vnam fidem, vnũ baptisma, ità etiàm vna per totum mundum Ecclesia vniformiter pari lege & simili religione excolenda est. Itaque decernimus, vt iuxta diuinæ legis sanctionem, & secundùm ipsius sedem ciuitatis,in qua ratio vẽtilatur, vnaquæque gens,& cuncta adiacens parochia subiaceat,ità vt authoritate episcopi,aut iudicij examine,aut sacramenti protestatione se expurget. Et non minùs quàm quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad testimonium admittendus est secundùm censuram canonicæ institutionis, sicut in Africano concilio cap.98. scriptũ est: Testes ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiàm quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

CAP. XXIIII.

De pace fruenda.

DEcreuimus etiàm, vt pacis bonum & concordiæ, ab omnibus indiruptè teneatur: quia si inter nos fideles,vt in capitularibus domini Caroli legitur,pax & cõcordia habenda est,dicente Apostolo, Pacem sequimini & sanctitatem, sinè qua nemo videbit Deum: multò magis inter episcopos & comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ità enim inter se concordare debent, vt alterutrùm sibi ad DEI seruitium peragendum,& ministerium suum explendum, non solùm non noceant,quin potiùs adminiculo sint. Comitibus quippe & iudicib', reliquoque populo expedit,vt in Turonẽ concilio legimus,temporibus præfati principis actò, vt suis sint episcopis consentientes & obedientes, propter Dei amorem, & semper ab eis vtile quærant consilium, illorumque salubria non spernant monita, sed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & episcopi prædictas personas similiter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant subleuare consolationibus.

CAP. XXV.

Cabilonẽ cõc. tẽpore Caroli cap. 52.& 54.

DE monasterijs clericorum,monachorum,atque puellarum,quæ clericis siue laicis beneficij iure donata sunt, placuit vt tales eis præficiant prouisores & præpositos, sicut in Cabilonensi concilio scriptũ est,qui & præesse nouerint & prodesse, & q ad episcopum recurrant, & secundùm eius ordinationem ad conuentum synodi occurrant, & commissum sibi gregem canonicè & cum magna religione custodiant, quasi rationẽ de animabus eorũ reddituri.

CAP. XXVI.

Turonẽsi con. tẽpore Caroli cap.27.

DE viduis præcipimus, vt nequaquàm citò velentur,sed in potestate earum maneat,consentiente episcopo, vtrùm nubant,an professionem castitatis assumant, vsq;dùm probetur earum conuersatio, nè fortè de eisdem dici possit, quod ab Apostolo dicitur:Quæ autem in delicijs sunt,viuentes mortuæ sunt. Si autem propositum castitatis assumpserint,aut monasterij claustris regulariter cõstringãtur,aut domi manentes, castitatem suæ ꝓfessionis integerrimè custodiant. Quòd si à proposito deuiauerint, canonicæ institutionis censura corrigantur. Quod & de virginibus, si mœchatæ fuerint, statuimus, sicut in concilio Eliberitano cap.13.scriptum est: Virgines quæ se Deo dedicauerunt, si pactum prodiderint virginitatis,atq; eidem libidini seruierint,nõ intelligentes, qd amiserint: placuit, nec in fine dãdã eis esse cõsonem:ꝙ si semèl psuasæ,ad infirmi corporis vitia lapsæ,toto tempore vitæ suæ eiusmodi fœminę egerint pœnitentiã,vt abstineant se à coitu, placuit eas in fine communionem accipere debere.

1.Tim. 5.c.

Elib.cõ. ca. 13.Et Colonien tẽpore Caroli ca. 6 & 17.q.1. Virgines q.

lapsu vitiatæ

CONCILIVM METENSE.

ANno ab incarnatione Dñi nostri Iesu Christi ,regni dñi Arnulfi gloriosissimi regis,die Calendarũ maiarũ ,acta est synodus in suburbio Metensis ciuitatis in ecclesia S.Arnulphi,ab archiepiscopo venerabili Ratbodo Treuereñ,& à Rotberto ꝑdictæ ciuitatis ꝑsule. Dado quoq; Virdunen ecclesiæ Reuerendiss.episcopus, & Arnoldus Tullensiũ episcopus, & Stephanus inclytus abbas,& multi sacerdotes cum comitibus & pluribus nobilibus, & Deum timentibus viris adfuerunt,vbi pari voto pariq; cõsensu ꝑ vera charitate & tranquillitate sanctæ Dei ecclesię, quã redemit Christus sanguine suo, sibi inuicèm occurrẽtes, hæc in commune præsules locuti sunt:

CAP. I.

EPiscopi & presbyteri & fideles laici, q ante nos fuerũt,iuxta sacrã canonũ authoritatẽ sæpiùs in Chri nomine conuenientes, iustitiã Dei statuerũt, & idcircò pacẽ suis diebus habuerũt,iuxta illud quod scriptum est:Pax multa diligentibus legẽ tuam Dñe,& hoĩbus bonæ volũtatis. Nos aũt,q tãto tẽpore trãsacto cõprouincialẽ synodũ non habuimus, & inuicèm ꝙrere misericordiã Dei neglexim⁹,videm⁹ in nobis cõpletũ esse, quod per prophetam Dominus dicit: Terrã vestram in cõspectu vestro alieni deuorant,& erit in vastitate hostili. Ergò qualiter à Nortmannis hęc oĩa in nobis completa sint,nemo dubitat,quomodò etiàm à

Psal.118. Lucæ 2.

Esa.1.

per-

peruersis Christianis vndiquè atteramur, omnes in commune sentimus, sicut scriptū est: Populum tuum Domine humiliauerūt, & hæreditatem tuam vexauerunt. Quærendo ergitur pietas Christi, qua pagani arceantur, & statuenda est lex Dei, qua crudelissimi nostræ gentis homines à vastatiõe pauperum repellantur. Idcircò quicquid in nobis prauæ voluntatis est, abijciamus, & de paganis, Christo auxiliante, pacem obtinere valebimus: authoritatem sanctorum patrum contumacibus nostris imponamus, & velint nolint p timore etiàm gloriosissimi nostri senioris Arnulfi regis, ad satisfactionem venire faciemus: & sic iustitiã Dei statuendo, poterimus eius misericordiam inuenire, quem nos cognoscimus prauis actibus grauiter offendisse.

Psal. 93.

CAP. II.

Mal. 3. DOminus loquitur p prophetã, dicẽs: Adferte omnem decimam in horreis meis, & probate me in hoc, dicit Dñs, si non aperuero vobis cataractas cæli, & dedero vobis fructus vsq; ad abundãtiam. Scimus enim, quoniam peccatis exigentibus, clauditur cælum, & fit nostris diebus sæpissimè fames: ideò statuimus, vt deincèps nemo seniorum de ecclesia sua accipiat de decimis aliquam portionem, sed solummodò sacerdos, qui eo loco seruit, vbi antiquitùs decimæ fuerant cõsecratæ: ipse eas cum integritate accipiat in sui sustentationem, & ad luminaria concinnanda, & basilicæ ædificia, vestimenta quoquè sacerdotalia, & cætera vtensilia suo ministerio cõgrua obtinenda. Hæc omnia episcopi de suis ecclesijs, & cæteri attendere decreuerunt. Vnusquisque presbyter vnam solummodò habeat Ecclesiam, nisi fortè antiquitùs habuerit capellam, vel membrum aliquod adiacens sibi, quod non expedit separari. Est enim multùm laudabile coram Deo & hominibus, si vnus presbyter vnam Ecclesiam salubriter prouiderit, & vtiliter rexerit: quoniam non est nobis cura animarum adhibenda, p temporali commoditate, sed cunctis sacerdotibus est optandũ, vt cum suis ouibus à Christo recipiãt pascua vitæ ęternæ. De vno mãso, & de terris, p sepultura datis, & pro quatuor mancipijs, vel eorum procreatiõe nullus census deincèps exigatur, & pro sepultura nullum precium detur.

CAP. III.

Exod. 32. SAcerdotes qui vice Mosis, iram Dñi sup populum sæuientem precibus suis debent mitigare, attendentes etiàm nè illud

1. Esd. 9. fiat quod scriptum est, maxima ruina populi in culpa sacerdotum fuit: nequaquàm in sua domo secum aliquam fœminam habeant, nec matrem, nec sororem: sed auferentes omnem occasionem satanæ, angelicam vitam ducãt, & Domino Deo casto corpore & mundo corde, finẽ tenùs seruiant. Nam licèt hoc in sacris literis crebriùs inhibitum esse videatur, tamen quia hoc nefas in quibusdam oriri videbatur, idcircò communi decreto statutum est, & hoc interdictum à sancta synodo nimiùm laudatum est, cuncti presbyteri vt libros & sacerdotalia vestimẽta suo episcopo in ꝓxima synodo ostẽdant, & vt chrisma suum sub sigillo & sera semper custodiãt, à prædictis episcopis expresè commendatum est. Et vt nemo clericorum arma portet, vel indumenta laicalia induat, id est, cottos vel mantellos sinè cappa non portet, & laici cappas non portent. Et nullus alteri suscipiat à fonte infantem, nisi qui apprimè signaculum, id est, abrenunciationem diaboli, & professionem catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaq; duo vel plures, sed vnus à fonte baptismatis suscipiat, quia in huiuscemodi sectã diabolo datur locus, & tanti ministerij reuerẽtia vilescit. Nam vnus Deus, vnũ baptisma, vnus qui à fonte suscipit, debet esse pater vel mater infantis. Hæc omnia generaliter interdicta sunt, quia & grandis leuitas erat, & grauitas vel religio clericalis nimis in talibus vilis efficiebatur.

CAP. IIII.

GVntbertus Metensis ecclesiæ primicerius, obtulit libellum proclamationis super Iudæos, qui habitant Metis. Quapropter interdictum est iuxta capitula sanctorum patrum, vt nemo Christianorum cum eis manducet & bibat, vel quicquid comedi aut potari potest, à Iudęis accipiat: Nimis enim, iuxta quod ait Cæsarius Arelatẽsis ecclesiæ episcopus, indignum est atq; sacrilegum, eorum cibos à Christianis sumi, cùm ea, quibus nos fruimur, ab illis iudicẽtur immunda, ac sic inferiores incipiant esse Christiani, quàm Iudæi. Et omẽs eorum conuiuas, ipse & sanctus Siagrius Eduorũ episcopus cum alijs multis excommunicauerunt.

Cum Iudæis non est cibus ac potus.

CAP. V.

IN locis verò non consecratis, id est, in solarijs siue in cubiculis, propter infirmos vel longius iter, à quibusdã presbyteris sacrificium offerebatur, quod omnimodis interdictum est: Et, vt basilicæ à chorepiscopis consecratæ, ab episcopis consecrentur, roboratum est: quia iuxta Decreta Damasi Papæ, Innocentij & Leonis, vacuum est atque inane, quicquid in summi sacerdotij chorepiscopi egérunt ministerio: & quòd & ipsi ijdem sint qui & presbyteri, sufficienter inuenitur.

CAP. VI.

DVæ sanctimoniales propter suum facinus de monasterio sancti Petri sinè velamine erant ejectæ: sed iuxta sacros canones sancta constituit synodus, vt velamina illis redderẽtur, & intra monasterium in ergastulo ponerentur, paruo pane & aqua breui

breui cum abundantia diuini verbi vsque ad satisfactionem fruerentur. Quidã etiàm diaconus, qui de sacrilegio cõfessus, & cõuictus fuit, pro misericordia in carcere poni iussus est, interdicto ministerio, & vt pro eo omnes generaliter orarent, iniunctum est.

CAP. VII.

QVædam fœmina nomine Aua, cum fui fratris cõsilio & auxilio, qui vocatur Folcrius, & cum alijs consanguineis suis, suum maritum dimisit, & ad eum redire noluit. Vndè illorum sacerdos seruus Dei, vocabulo Folcardus, ad suam dominam & ad eius fratrem veniẽs, vt eos à tanto scelere traheret, confestim ab eodẽ & suis complicibus castratus est. Pro his omnibus ad Synodum vocati, venire noluerunt, & idcircò vsque ad satisfactionem excommunicati sunt. Viri pestilentes vastabant miserabiliter istam prouinciã: Pro quo scelere ad Synodum vocati, sicut scriptum est: Eripite pauperem & egenum: alij venerunt, alij venire noluerunt: Illi qui adfuerunt, Synodo satisfecerunt: cæteri autem canonicè excommunicati sunt. Pari etiàm tenore excommunicatus est quidam homo, vocabulo * Theodricus, cum complicibus suis, quia quandam viduam, fugiendo prostratam super corpus sancti Enẽtij, rapuit, & de monasterio traxit, & in vxorem sibi eam taliter sociauit. Quidam vir nomine * Lantberstus, interficiens consanguineum suum, & ducens eius vxorem, nomine Vualdradam, iurauit coram Archiepiscopo, quòd tale cõiugium dimitteret, & iterum ei se sociauit, & adhuc eã habet, idcircò excommunicatus est.

Prou. 24.

CAP. VIII.

QVæsitum est à sancta Synodo, quid de ijs sacra fieri authoritas iuberet, q cum prædictis excommunicatis communionem habeant: Nam non tantùm Laici, verùm etiàm presbyteri in celebratione Missæ excommunicatos recipiunt: & quid de his, qui in eadem excommunicatione mortui fuerint. Verùm ad hæc tanta authoritas prolata est. Sanctus Petrus Apostolus in ordinatione sancti Clementis ità pleb es alloquitur: Si inimicus est alicui ꝓ actibus suis, vos cum illo nolite amici esse, & prudenter obseruare debetis auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur. Istius transgressores sanctus Petrus & oñis authoritas excommunicat. Seruis autem à proprijs libertis siue beneficiatis venerabiles Episcopi in communione dominorũ absolutionem dederunt. Sanctus Leo papa de excommunicatis, & ità defunctis taliter decreuit: Horũ causa iudicio Dei est seruanda, in cuius manu fuit, vt talium obitus vsque ad communionis remedium differretur: nos autem, quibus viuentibus nõ communicamus, mortuis communicare non possumus.

CAP. IX.

PRecando rogauerunt prædicti Episcopi, orare pro domino rege Arnulfo, & triduanum in proximo celebrare ieiunium, vbi cũm litanijs & magna corporis adflictiõe precaremur Deum, vt faciat nos conuerti ad se in toto corde, & animo volenti adaperiat cor nostrum in lege sua & in præceptis suis, & faciat pacem, & placeat redemptori nostro eripere oppressos, reuocare in angustijs constitutos: Et sic talia agendo, mereamur obtinere hîc indulgentiam, & in futuro pacem sinè fine mansuram. Amen.

TRIBVRIENSIS CONCILII ACTA ET DECRETA, EX VETVSTISSIMO codice bibliothecæ Brixiensis fideliter excerpta.

HVius loci Ptolemæus, Plinius, Antoninus, Strabo, non meminerunt. Est autem adhuc hodiè villa, quæ Germanica lingua dicitur **Tribur** */ sita vltra Rhenum prope Moguntiacum.*

CElebrata est sub Imperatore Arnulpho à vigintiduobus episcopis Germanorum, Triburiæ cõcilium anno incarnationis Domini 895. tam sancta sanè intentione & diligentia, ad resecandũ omnẽ palmitem inutilem, ad extirpandam cuiuslibet hæreseos radicem, ad tollendam schismatis occasionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad præcauenda populorum scãdala, breuiter ad reformãdos mores & status non modò clericorum, sed & laicorũ, vt Gratianus posteà pleraque eius capitula, diligenti studio recitauerit in volumine Decretorum.

DECRETA ET CAPITVLA Concilij Triburiensis.

1 Communis oratio pro concordia tam cleri quàm populi.
2 De quodam presbytero excæcato, & de excõmunicatis interrogatio synodalis.
3 Responsio regis, & de excommunicatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis sententia vniuersalis.
4 De iniuria & contumelia, quod absit, presbyterorum.
5 Quali pœnitentiæ subiacere debeat, qui presbyterum voluntariè morti tradiderit.
6 De eo,qui euaginato gladio, atriũ Ecclesiæ intrauerit.
7 De his,qui res ecclesiæ,siue interiores, siue exteriores,rapiunt.
8 De his,qui contemnũt banum ab episcopis impositum.
9 De eo,si episcopus ecclesiasticũ, & comes seculare placitum vna die condixerint.
10 Vt episcopus nõ deponatur, nisi à duodecim episcopis,presbyter à sex,diaconus à tribus.
11 Si quis clericus homicidium fecerit,ab ordine cessare debebit.
12 Vt præter Pascha & Pentecosten,baptisma non celebretur,excepta necessitate periclitantium.
13 De decimis.
14 De decimis antiquarum & nouiter cõsecratarum ecclesiarum.
15 De sepultura mortuorum.
16 Vt sepulturam morientiũ nemo vẽdat.
17 Vt nullus laicus in ecclesia sepeliatur.
18 De vasculis,quibus mysteria sacra cõficiuntur.
19 Nè in calice aut vinum solum,aut aqua sola offeratur.
20 De iniuria clericorum.
21 De querimonia inter presbyterum & laicum.
22 De eo,si quis liber aliquo crimine infamatur.
23 De his,qui velatas Deo consecratas, in coniugium duxerint.
24 De virgine ante duodecim annos velata,non consentiente patrono, sub cuius erat patrocinio.
25 De viduis velatis.
26 De monachis regulariter exeuntib us, siue fuga regularis disciplinæ elap sis.
27 De clericis,qui semèl in clero deputãti sunt.
28 Vt nullus episcopus alterius ministrũ ecclesiasticum soliciter.
29 Vt nullũ seruũ ante perfectam lib ertatem episcopus ordinare præsu mat.
30 De eo,si quis ab Apostolico falsam detulerit epistolam.
31 De furibus & latronibus.
32 De ecclesia à compluribus cohæredibus obsessa.
33 De claudis & aliqua parte corporis minutis,si sacro ordini possint adiungi.
34 De eo,si quis in hoste contra paganos interficit captiuos Christianos.
35 Vt nullus comes,nullusque iudex diebus festis vel Dominicis seu ieiuniorum aut quadragesimæ, placitũ habere præsumat,& vt nullus pœnitens illò veniat.
36 De eo, si duo fratres simul arboré succiderint,& cadente arbore, vnus eorum interfectus fuerit.
37 De muliere, cuius infans aliquo casu propter negligentiam eius moritur.
38 Si quis liber libertam duxerit, vlteriùs habere debebit.
39 Si quis alienigenam in matrimonium duxerit,habere debebit.
40 De eo,quòd quidam vxorem alterius, viuẽte eo constuprauit, & insuper iuramento confirmauit, eo moriente, coniugem eam accipere.
41 De eo,si quis duxerit vxorem, & concumbere non valens cum ea, frater eius clàm violauerit illam.
42 Si quis de vno in aliũ transmigrat episcopatum, & consanguineam suam polluerit, vel aliquod crimen commiserit.
43 Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nescíente, filius eius vel frater inscius violauerit illam.
44 Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater eius ignarus duxerit illam vxorem.
45 Si quis cum duabus sororibus fuerit pollutus.
46 Si cuius vxor cõstuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam × machinauerit.
47 Si quis spiritualem habet compatrem, cuius vxor commater non est,eo defuncto, eius viduam licet ei ducere vxorem.
48 De eo,si quis suæ spiritalis commatris filiam duxerit vxorem.
49 De his,qui in adulterio filios genuerunt,vt omninò separentur.
50 De eo,si quis aliquem per inlusionem à recta fide subuerterit vel perdiderit,vt dupliciter puniatur.
51 De eo, si quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit.
52 De homicidijs non spontè commissis.
53 De eo,si quis filium suum non spontè, sed casu contingente occiderit.
54 De his,qui voluntariè homicidium fecerunt.
55 De pœnitentia quadraginta dierum.
56 Post quadraginta dies pœnitentiã primi anni.
57 Pœnitentia secundi & tertij anni.
58 Pœnitentia quarti, quinti, sexti & septimi anni.

FINIS CAPITVlorum.

EPISTO-

EPISTOLA PRAELOQVVTIVA SEQVENtium capitulorum.

VM constet omnibus,diuinam legem tractantibus,post euãgelia & lympidissima noui testamentifluenta, beatorum canonibus Apostolorũ, & sanctorum patrum apud Niceã Bithynię congregatorum cõstitutis, necnõ & apostolicorũ Romanę sedis pontificum decretis, satis occurrisse, restitisse, & oppugnãsse,siue hæreticis, siue schismaticis,& omnibus veræ fidei oppugnãtibus regulas:sed antiquus serpens, qui dicitur diabolus &satanas,inimicus humani generis,noua venena malitiæ suæ, dulci poculo sancti spiritũs admiscere, & bono semini sancti euangelij, zizania suæ prauitatis & prophanę iniquitatis,subseminare non desinit,sicut in Matthæo,cùm bonæ messi zizania fuissent inserta, scriptum est, Inimicus homo hoc fecit: & sic de eius satellitibus sub squamarum specie in Iob perhibetur,Vna vni coniungitur,& ne spiraculum quidem incedit per eas: vndè necesse est, eius peruersissimis machinationibus & satellitum suorum insecutionibus,ex authẽtica potestate contraire,& nouum paradigma veræ assertionis opponere. Quapropter rex regum,cuius regnum (vt Psalmista canit) regnum est omnium seculorũ, omnibus ecclesiasticæ sublimitatis ordinibus, necnon & secularis potentiæ dignitatibus, nouum principem Arnulphum,regem pacifico ordine perpetuæ tranquillitatis præferre dignatus est. Cuius cor,sanctispiritus ardore inflammare, & zelo diuini amoris voluit accendere, vt cognoscat mundus, non ab homine neque per hominem, sed per ipsum dominum eum esse electũ. Considerans enim idem sapiẽtissimus rex profundæ mentis intuitu, abundantem in se sancti spiritus gratiam,quia quos repleuerit,ardentes in se pariter & loquentes facit de se, anno incarnationis Iesu Christi Domini nostri 895. regni verò sui octauo, Indictione 13, mense Maio, eiusdem sancti spiritũs instinctu & primatuũ suorum consultu,venit in villam regiam,videlicet Triburiam,in terra Francorum consistentem, cum episcopis infrà conscriptis,abbatibus, & omnibus regni sui principibus, necnon conuenientibus ecclesiasticorum & secularium innumeris turbis: quatenùs infatigabili perseuerantia,diuina & humana tractarentur,atque emergentia mala comprimerentur,vt eo liberiùs sancta dei Ecclesia suo potiretur honore. Cùm autem sapientissimus rex Concilium sacrum continuari decreuisset,placuit sibi & vniuerso clero, vt peracto triduano ieiunio,litanijs & orationibus,super se de cælis promissum inuitarent adiutorium,sicut ipse saluator assẽdens in cælum,discipulis suis promisit, dicens:Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem seculi: Vt futura Concilia in ipso inchoarẽtur, & per ipsum finirentur,qui est initium & finis, & supplementum legis, vt Apostolus Romanis scribens,ait:Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti. Quo peracto, pergẽs ad palarium,regale sedit solium, indutus veste splendidissima,quam texit sapientia,repletus est prudẽtia,erectus & potentia,pro sua magnitudine stipatus multitudine,tractans practicè de statu regni, & theoricè de ordine & stabilitate ecclesiarũ Christi,& qualiter boni quietè viuerent,& mali inultè non peccarent. Interim episcorum facer conuentus in basilica prædictæ villæ, post communes orationes & preces finitas,honorificentissimè insulati, põtificalibus sedibus suffulti,mentibus serenati, prudentia præditi, sacrosanctum ingressi sunt synodale colloquium. Inter alia nãq; quibus diuina & humana tractaturi erant, communi voto & pari consensũ, de collegio sanctorum sacerdotum gnaros & idoneos direxerunt mediatores ad præfatum pium regem, inquirentes, quo studio vel quali benignitate,secundùm sapientiam & possibilitatẽ ab ipso deo sibi datam, Ecclesiam Christi,illi per regalem potestatem, & ipsis per sacerdotalem eminentiam,cõmissam defendere,& ministerium illorum amplificare & sublimare dignaretur: proponentes ei propriam regis eminentiã, id est, vt misericordia & modestia omnes præcellat,& non secũdùm personam iudicet: atq; iuxta Salomonem, iustitiam, iudicium & æquitatem diligat:addentes insuper sacrarum exempla literarum, quibus sapientia alumnos suis laboribus educatos instruẽs, ait:Meũ est consilium & æquitas, mea prudentia,mea est fortitudo: per me reges regnant,& legũ conditores iusta decernunt: per me principes imperant,& potentes decernunt iustitiam,Et item:Rex qui iudicat in veritate,thronus eius in æternum firmabitur. Præferentes etiàm ei institutiones Martini episcopi ad Mironem regem, quibus eum ad honestatem vitæ & pietatem morum,ordine rationis instituẽs, ait: Prudentis propriũ est,examinare consilia. atq; subiunxit,Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur:Præsentia ordina,futura præuide, præterita recordare. Et sermo tuus nõ sit inanis,sed aut suadeat,aut moneat,aut consoletur,aut præcipiat. Quibus rex theologiam quasi ab alto differentibus, ab augusta mentis suæ sede (quia vt Sapientia ait,Cor regum inscrutabile est) arcanum mysterij sui reuelans, in

Matt.28.
Roma.10.
3.Reg.1.
Prou.8.
Prou.29.
Prou.25.

hæc verba prorupit: O pastores Ecclesiarũ Christi, & clarissima lumina mundi, agite, quæ vobis imposita est, curam pastoralem: & iuxta Apostolum, instate opportunè, importunè: arguite, obsecrate, increpate in omni patientia & doctrina, vt vigili cura & admonitione sedula, oues Christi ad caulas æternæ vitæ introducere mereamini. 2. Tim. 4.

Habetis me, omnibus Ecclesiæ Christi aduersantibus, & vestro sacerdotali ministerio renitentibus, oppositissimum bellatorem. Quia, vt Apostolus Romanis scribit, In his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos. Et item: Si deus pro nobis, quis contra nos? Certus sum enim, quia neque mors, neq; vita, neq; instantia, neq; futura, neque vlla creatura poterit nos separare à charitate dei & vnanimitate sancta, beatissimi patres. Gratulantes igitur beati, q̃ missi sunt, sacerdotes, congredientibus quibusdam optimatibus de throno regis, causa iustæ legationis & veræ vnanimitatis, ad sanctam synodum directis, reuersi sunt ad eos qui miserant illos. Perambulantes igitur, & sacrum conuentum irrumpentes, ritè & laudabiliter quæ iniuncta sunt exponentes, & ecclesiam illic congregatã consolatoria responsione lætificantes, silucrũt: & quid deinceps actur. essent, taciti expectare cœperunt. Exurgentes igitur de sedibus suis reuerentissimi patres, cum adstanti clero ter quaterq; proclamantes, & diuinæ maiestati supplicates, Exaudi Christe, Arnulpho magno regi vita, & sonantibus campanis, Te Deum laudamus, concinentibus cunctis, glorificantes & IESVM Christum collaudantes, qui in seruis suis consolabitur, qui Ecclesiæ suæ sanctæ tam pium & mitem consolatorem, tamq; strenuum adiutorem, ad honoré nominis sui condonare dignatus est. Et peractis diuinę maiestati precibus, inclinantes se coram pij principis adstantibus missis, gratificãtes & magno principi laudes persoluentes, deindè recto ordine confederũt: & præuio sancto spiritu, quædam capitula magis necessaria, ex canonicis institutionibus subscripserunt, errata corrigere, superflua abcidere, recta via regia coarctare. Post hæc prudentissimus rex regnorum, sacrosanctis diuinę religionis interfuit mysterijs, & sancti patres secretis palatinis. Et concordia erat in cunctis, ad laudem Iesu Christi Domini nostri, cui sit laus & gloria per infinita seculorum secula.

Rom. 8.

Communis oratio pro concordia tam cleri quàm populi. Cap. 1.

POst ingressum sancti & synodalis colloquij, è cælis diuinum implorabãt auxilium, vt Deus omnipotens, qui, Dauid canente, inhabitare facit vnanimes in domo, & dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, in domo sua, in sancta videlicet ecclesia, clerum & populum vnanimes dignaretur cohibere, virtutem & fortitudinẽ dare, vt in nullo dissiderent: quatenus rationabilia meditantes, & dictis concordarẽt, & factis. Psal. 67.

De quodam presbytero excæcato, & de excommunicatis interrogatio synodalis. Caput 2.

CVm hæc pro vnitate tam cleri quàm populi tractarentur, quidam presbyter venit medius, à quodam laico excæcatus, eiusdem criminis, propter quod cæcus fuerat effectus, liberrimus, vt testatur Episcopus, in cuius sancta synodo post excæcatiõem coràm positus, securus est factus. Quapropter idem episcopus præcepit, vt veniret laicus, & de tam nefando scelere satisfactionem procuraret agere. Qui neq̃quàm consensit, sed communem Episcoporum synodum appellauit. Perpendẽtes episcopi lamentationem Hieremiæ impleri, aurum obscurari, lapides sanctuarij ab hostibus destrui, & iterum in membris suis Christum crucifigi, suspirantes & compassibiliter ingemiscentes, vicarijs pro se & sancto clero transmissis, proclamantes, & pium ecclesiarum defensorem appellãtes, & consilium postulantes, quid statuere dignaretur pro talibus & similibus, qui pro diuersis erratibus & certis criminibus sunt incorrigibiles, & iusto anathemate mucrone apostolici sermonis abcidũtur, quo ait: Tradite huiusmodi satanæ in interitũ carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Et iterùm: Cum huiusmodi nec cibum sumere. Sed tamen, indurante diabolo, quamuis excommunicentur, ad pœnitendum non emolliuntur: sed sicut scriptum est, Impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit: profundum peccatorum intuentes, & in desperationem proruentes. Et erit nouissimus error peior priore. Mittẽtes etiàm ei contra eos scripta instituta canonica, in canonibus sanctorum Apostolorum capitulo vndecimo: Quòd cum excommunicatis nó sit orandum. In Niceno magno Concilio, capitulo quinto: Qui suo peccauerunt euidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur. In Antiocheno sancto Concilio, capitulo secundo: Vt si quis episcopus, aut presbyter, aut diacon⁹, seu quilibet ex clero, communicare deprehensus fuerit cum excommunicatis, etiàm iste communione priuetur, tanquàm qui regulam confundat Ecclesiæ. In epistola Calisti papæ, Vt nemo cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut osculo communicet, nec eis Aue dicat. 1. Cor. 5. Matth. 18. Prou. 18.

Responsio regis, & de excommunicatis sententia vniuersalis. Cap. 3.

NOs igitur quibus regni cura, & solicitudo ecclesiarum Christi cõmissa est,

est, aliter regnum & imperium iure ecclesiastico regere & gubernare non possumus, nisi hos qui ecclesiam Christi, non habentem (vt Apostolus ait) maculam, neque rugam, conturbant, zelo fidei persequamur, de quo rex Dauid testatur: Nónne qui oderunt te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderã illos, inimici facti sunt mihi. Et cùm euangelium legeretur, audiuimus: Si ⁎te nó audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et alibi: Qui peccãt malos in eo quòd mali sunt, minister Domini est. Idcircò non potentiam ostendentes, sed iustitiam exhibẽtes, præcipimus, & authoritate nostra iniũgimus omnibus regni nostri comitibus, postquàm ab episcopis anathemate excõmunicationis percelluntur, & tamẽ ad pœnitendum non inclinãtur, vt ab ipsis comprehendantur, & ante nos perferantur: vt qui diuina iudicia non verentur, humana sententia feriantur. Vndè per quendam sapientem dictum est: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Si enim tam rebelles extiterint, vt comprehẽdentibus repugnare studuerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, iudicio Episcoporum interfectoribus nulla imponatur pœnitentia: & precepto nostro. Vueregeldi nulla ab eis extorqueatur compositio. Constringanturque proximi & eorũ cognati cum iuramento, nè in illis eos vindicent, sed pacem ad eos & concordiam seruent. Ephe. 5. Psal. 138. Matt. 18. Luc. ⁎ Ecclesiam Rom. 13. Prou. 20. Deut. 17.

De iniuria & contumelia, quod absit, presbyterorum. Cap. 4.

SI quis presbyter, quod absit, quia sacerdos altissimi DEI est, vulneratus, vel quibuslibet iniurijs & contumelijs dehonestatus, euaserit, & superuixerit, tota compositio persoluatur presbytero. Si autem articulo mortis præuẽtus obierit, precium Vueregeldi tripartita partiatur diuisiõe: Id est, altari cui ordinatus fuerat, pars vna: Episcopo, in cuius diœcesi erat, altera: tertia parentibus, de quibus ortus fuerat. Si vero in atrio ecclesiæ aliquid ex istis presbytero factũ fuerit supradicto modo, presbytero & pro presbytero soluatur. Sed quia, vt Hilarius papa omnibus episcopis per diuersas prouincias in epistola sua scribit, iniuria sacerdotum & ecclesiarum, sacrilegium est: sacrilegium in atrio factum, altari & domino eiusdẽ loci persoluatur. Sacerdotes enim non sunt lacerandi, sed potiùs coronandi: quia de his Ecclesiasticus liber loquitur, dicẽs: In tota anima tua time dominũ, & sacerdotes illius sanctifica, & ministros eius non derelinquas, & honorifica sacerdotem. Et Isidorus: His enim, sicut & episcopis dispensatio mysteriorum dei cõmissa est. præsunt enim ecclesiæ Christi, & in consecratione diuini corporis & sanguinis, consortes sunt Episcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prędicandi.

Quali pœnitentiæ subiacere debeat, qui presbyterum voluntariè mortis tradiderit. Cap. 5.

SI quis sacerdotem, non coactus, sed propria voluntate seductus, morti tradiderit, secundùm sentẽtiam apostolicorum & nostrorum moderni temporis sacerdotũ, quinquennio plenissimæ castigationi pœnitentiæ substernatur, ità vt carnem non manducet, nec vinum bibat, ieiunet autem vsq; ad vesperã, exceptis Dominicis & diebus festis. Arma non portet, & vbicunquè eat, pedibus incedat, ecclesiam non intret, sed ante fores stet, orans Dominum puro corde, vt abluatur tanto crimine. Expleto verò quinquẽnio, introducente Episcopo, ingrediatur ecclesiam, nondùm tamen cõmunicans, sed ⁎intra audientes stans. Et aliud quinquennium indulgentiùs introeat indultũ. Quo verò expleto, cùm decimi anni cursùs fuerit finit⁹, gratia cõmunicãdi & licentia concedatur ei equitandi. Maneat autem in reliquis obseruatiõibus tres dies per hebdomadã, vt purificationis mereatur culmen. Rigor priscæ pœnitentiæ. ⁎inter

De eo qui euaginato gladio atrium ecclesiæ intrauerit. Cap. 6.

SI quis temerarius atrium ecclesiæ euaginato gladio præsumptuosè intrauerit, sacrilegium facit. Et idcircò sacrilegium in atrio Domini factum, sacrilegij more altari & domino persoluatur. Dominus dicit in euangelio: Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Id est, qui seipsos vicetalionis per peccatum in præsenti vlcisci desiderãt, gladio ipsius peccati in anima moriuntur. Quanto magis is, qui ⁎secũdum atrium, quod Dominus sibi præ cęteris segregauit locis, suæ sanctæ ecclesiæ ad honorem, polluit, & temerarius irruperit, gladio peccati & iniquitatis suæ mortuus iacuerit? Quapropter opùs est pœnirentia, vt resurgat ad vitam, qui gustauit mortem. Matt. 26. ⁎ sanctum

De his qui res ecclesiæ, siue interiores siue exteriores, rapiunt. Cap. 7.

QVicunq; timorem Domini postponentes, & ecclesiastica iudicia nõ verentes, res ecclesiæ rapiunt vel auferunt, vt in epistola Anacleti papæ legitur, sacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergò qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum iudicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatẽ operatur: qui autem pecuniam vel res ecclesię abstulerit, sacrilegium facit. Vndè tanta authoritate Apostolicæ sententiæ suffulti, sancimus & vnanimes iudicam⁹, vt res Ec-

clesiæ tripliciter componantur, insupèr verò bannus episcopalis exquiratur. Qui verò exteriores ecclesiæ res rapiunt vel fraudant, comite agente coërceātur, vt res ablatæ legitimè restituantur & componātur. Si verò non procurauerint, vel non emendauerint, ab episcopo canonicè constringantur, vt res restituantur.

De his qui contemnunt bannum ab Episcopis impositum. Cap. 8.

NEmo contemnat, neq; trāsgrediatur bannum ab episcopis superpositum. Sciat & abhorreat in epistola beati Clemētis dictum, contra se scriptum: Si vobis episcopis non obediērint omnes tam maiores quàm & inferioris ordinis, atq; reliqui populi, tribus & linguæ: non solùm infames, sed etiàm extorres à regno Dei & consortio fidelium, à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ alieni erunt. Et audiant ipsum dominū, in euangelio dicentem: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quapropter nos euangelicam & apostolicam considerantes authoritatem, non quęstum pecuniarum, sed lucrum quærētes animarum, statuimus & confirmamus, vt si quis post hanc huius sancti concilij diffinitionem, inuētus fuerit corrupisse bannum ab Episcopis impositum, quadraginta dierum castigatione corripiatur, tantùm in pane, sale, & aqua.

Luc. 10.

De eo, si episcopus ecclesiasticum, & comes seculare placitum vna die condixerint. Cap. 9.

CVm autem episcopus ecclesiam à domino DEO sibi commissam regens, episcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonicè cōstitutum decreuerit, populumq; sibi creditum illò inuitauerit: atque comes eadem die, sciens placitum ab episcopo condictum vel nesciēs, placitum cum populo suum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit: placitum comitis oēs postponant, & comes ipse: idemq; populus, post Episcopum festinè pergant, scientes se non illic seditiosā contentione decertare, sed p fide catholica inuigilare: non cumulum pecuniarum, sed lucrum cōgregare animarum. Vndè in eadem beati Clementis epistola: Vestrum, qui legatione Domini fungimini, est docere populos. Eorum verò est, vobis obedire vt Deo. Et in epistola Alexādri papæ, successoris Euaristi: Si quis autem legationem vestrā impedit, non vnius, sed multorum profectum auertit: & sicut multis nocet, ità à multis est arguendus: & quia Dei causam impedit, & statum Ecclesiæ conturbat, ideò à liminibus eius arceatur. Quapropter nullus comes, nullusque iudex, nullus omninò in clericatu vel seculari habitu constitutus, legationem episcoporum impediat, vel conturbare præsumat. Vt autem vnanimitas & concordia sit inter Episcopos & comites, placuit, vt si quis episcopus domi residens, conuentum populi esse voluérit, & comes nihilominùs in ipsa eademque die placitū esse dixerit, effectum obtineat, qui prior indicauerat, salua tamen dignitate & potestate episcopi.

Clemens.

Alexāder.

Vt episcopus non deponatur, nisi à duodecim episcopis, presbyter à sex, diaconus à tribus. Cap. 10.

STatutum est in hac sancta & vniuersali synodo, vt nullus episcopus deponatur, nisi à duodecim episcopis, presbyter à sex, diaconus à tribus. In Concilio Carthaginēsi, cap. duodecimo, Felix episcopus dixit: Si quis episcopus in reatum aliquem incurrerit, & non potest plurimos congregare episcopos: nè in crimine remaneat, à duodecim episcopis audiatur. Et presbyter à sex, cum proprio suo episcopo, & diaconus à tribus Episcopis audiatur. Et in eodem Concilio, cap. vigesimo: Vt presbyter à sex, diaconus à tribus discutiatur Episcopis. Reliquorum clericorū causas, etiàm solus episcopus loci cognoscat & definiat.

Concilio Carthag.

Si quis clericus homicidium fecerit, ab ordine cessare debebit. Cap. 11.

SI quis clericus, quanuis nimiū coactus, homicidium fecerit, siue sit presbyter, siue diaconus, deponatur. Legimus in canonibus Apostolorum, quòd Episcopus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatiōe, aut periurio, aut furto captus est, deponatur. Quanto magis is, qui hoc immane scelus fecerit, ab ordine cessare debebit? Qui enim Christum sequi desiderat, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui cū maledicerētur, non remaledicebat: cùm percuterētur, non repercutiebat: cùm pro nobis paterētur, non comminabatur. Et ipse in euangelio suo præcepit: Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe illi & alteram. Nō enim debemus occidere, cùm Dominus dicat: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autē dico vobis, Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Nec malum pro malo reddere, sed sicut Apostolus Romanis scribens ait, Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Si quis clericorum præsens erit, vbi homicidium fuerit, & neq; consensu, neq; consultu, neque in aliquo homicidij reatu pollutus esse conuincitur, nihil ei obsit, quin cōsecratus in gradu permaneat: non consecratus, si aliās dignus sit, promotus accedat.

1. Ioan. 2. 1. Pet. 2.

Matth. 5.

Ibidem.

Rom. 12.

Vt præter Pascha & Pentecosten baptisma non celebretur, excepta necessitate perichitantium. Cap. 12. Sacro-

SAcrosanctum baptismi mysterium, sciant omnes in CHRISTO regenerati, nō nisi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus, cùm hoc sibi priuilegium, vt in epistola Siricij papæ legitur, capite secūdo, & apud nos, & apud omnes Ecclesias, specialiter cum pentecoste sua Dominicum pascha defendit. In quo (vt legitur in epistola Leonis papæ, cap. nono) orta est & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationē plurimùm valet, quòd ipse Dominus Iesus Christus, postquàm resurrexit à mortuis, discipulis suis formam & potestatem tradidit, baptizandi, dicens: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritussancti. De quo vtiquè ante passionem potuisset eos instruere, nisi prius voluisset demonstrare, regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sanè huic obseruantiæ, etiàm pentecostes, ex aduentu sanctispiritūs, sacra solennitas, quæ de paschalis festi pendet articulo. Nam cùm ad alios dies alia festa pertineant, hęc semper ad eum diem recurrit, qui resurrectione Domini est insignis, porrigens quodammodò manum auxilian tis gratiæ, & eos inuitans, quos à die paschę aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluserit, vt desiderij sui effectum dono sancti spiritūs consequantur. Ipse enim vnigenitus DEI, qui in pascha resurrexit, in fide credentium & in virtute operum, nullam inter se & spiritumsanctū voluit esse distantiam, quia nulla est diuersitas in natura. Vndè vtrique sit proprium, non dissimile esse festum, vbi vnum est sacramentum. Sicut tunc, ità & nunc, in remissionem peccatorum, baptismi celebratur sacramentum: qui idem spiritussanctus, cuius hîc celebramus aduentum, est remissio omniū peccatorum. Trina nanque in baptismate immersio, triduanam imitatur sepulturam: Et ab aquis eleuatio, instàr est resurgentis de sepulcro. Periculo quocunque modo præoccupatis & desperatis, omni tempore subueniendum, & baptismi sacramentum est tribuendum, quia necessitas vix habet legem. Si enim valida infirmitate occupati & desperati, ad Ecclesiam prouehi nō possint, loco mundo perspecto, baptisma celebretur, & procuratione presbyteri cautè obseruetur & colloceť. Vlq; ad octauum nanque diem, ipsa regeneratio sacra ab omni Christiano populo celebrabiť, quia resurrectio Domini octo diebus colitur.

Siricius papa.

Leo papa.

Hunc vide.

De decimis. Cap. 13.

DE decimis Augustinus doctor mirabilis, sub breui ratiuncula satis videtur dilucidāsse, cùm ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid si diceret DEVS, nempe, Meus es ô homo, Mea est terra quam colis, Mea semina quæ spargis, Mea animalia quæ fatigas, Meus est solis ardor: Et cùm omnia mea sint, tu qui * minus accommodas, solam decimā merebaris, sed seruo tibi nouem. Da mihi decimam, Si non dederis decimam, auferam nouem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo nouem. Si ergò quærit aliquis, cur decimæ dentur, sciat quòd ideò dandæ sunt, vt hac deuotione DEVS placatus, largiùs præstet quæ necessaria sunt: & vt ministri Ecclesiæ exindè releuati, liberiores fiant ad spiritalis seruitij expletionem: & vt munus populi ex hinc in quotidiana oblatione Domino immoletur: necnon secundùm statuta canonum, in sustentationem pauperum & restaurationem ecclesiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones iudicamus, de decimis & oblationibus fidelium: vt vna sit Episcopi, altera clericorū, tertia pauperum, quarta restaurationi Ecclesiarum seruetur, sicut in epistola Gelasij papæ cap. xxvii. legitur.

* manus

Decimæ cur dētur.

De decimis antiquarum, & nouiter consecratarum ecclesiarum. Cap. 14.

PLacuit huic sancto concilio, vt secundùm sanctiones canonum, decimæ, sicut & aliæ possessiones, antiquis conseruentur Ecclesijs, sicut in Chalcedonensi sancto concilio statutum est, cap. xvii. Si quis autem in affinitate antiquæ Ecclesiæ noualia rura excoluerit, decima exindè debita, antiquæ reddatur ecclesiæ. Si verò in qualibet sylua, vel deserto loco, vltra milliaria quatuor aut quinque, vel eo ampliùs, aliquod dirutum conlaborauerit, & illic consentiente episcopo ecclesiam construxerit, & consecratam perpetrauerit, prospiciat presbyterum ad seruitium DEI idoneum & studiosum, & tùc demùm nouam decimam nouæ reddat Ecclesiæ: salua tamen potestate episcopi.

De sepultura mortuorum. Cap. 15.

REstat propter instantem, quæ tunc maxima occurrit, necessitatem, vbicunquè facultas rerum & opportunitas temporum suppetat, sepulturam morientiū apud ecclesiam, vbi sedes est episcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adiacentem alicuius inopportunitatis difficultatem, impossibile videatur, expectet eum terra sepulturę suę, quo canonicorum aut monachorum, siue sanctimonialium congregatio sancta communiter degit, vt eorum orationibus iudici suo commendatus occurrat, & remissionem delictorum, quam meritis non obtinet,

Viuorum pro defun

Quis intercessiones asseri.

obtinet, illorum intercessionibus percipiat. Quòd si & hoc ineptum & difficile æstimetur: vbi decimã persoluebat vinus, sepeliatur mortuus.

Vt sepulturam morientium nemo vendat.

Cap. 16.

ABhorrendus, & christianis omnibus deuitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitã, sub precio vendere, & gratiam Dei venalem facere: cùm hoc nusquàm sub euangelica gratia meminimus nos inuenisse vel legisse. In Ecclesiastico nanq; libro scriptum est: Mortuo non prohibeas gratiam, sciens quia omnes moriemur. Et item: Omnia quæ de terra sunt, in terram conuertuntur. Quid terra terram vendis? meméto quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura est, appropiat & non tardat. Recordare quoniam non hominis est terra, sed vt Psalmista commemorat, Domini est terra, & qui habitant in ea. Si terram vendis, inuasione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepisti à Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omninò Christianis, terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare. Nisi fortè proximi & amici defuncti, propter nomen Domini & redemptionem animę viri, gratis aliquid donare velint.

Eccl 7.

Gen. 3.

Psal. 23.

Vt nullus laicus in Ecclesia sepeliatur.

Cap. 17.

SVecundùm statuta sanctorum patrum & experimẽta miraculorum, prohibemus & præcipimus, vt deincèps nullus laicus in Ecclesia sepeliatur. Quidam mirabilis doctor nostræ diffinitioni consentiens, inquit: Nemo enim in ecclesia sepeliatur, nisi fortè talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per vitæ meritum, talem viuendo suo corpori defuncto locũ acquisiuit. Corpora antiquitùs in Ecclesia sepulta, nequaquàm proijciantur, sed pauimento desupèr facto, nullo tumulorũ vestigio apparente, ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi verò hoc præ multitudine cadauerũ, difficile sit facere, locus ille cœmeterium & polyandrium habeatur, ablato indè altari, & constituto vbi religiosè sacrificium Deo valeat offerri. Beatus Gregorius in miraculis patrũ, memoria dignũ, & huic rei congruum refert miraculum in Genuensi vrbe contigisse. Ibi nanque quidam Valentinus nomine, Mediolanensis Ecclesiæ defensor, defunctus est, cuius corpus in Ecclesia beati martyris Syri sepultum est. Nocte autem media in eadem Ecclesia factæ sunt voces, ac si quis violenter ex ea repelleretur, atq; traheretur foràs. Ad quas nimirùm voces cucurrêre custodes, & vidêre duos quosdã teterrimos spiritus, qui eiusdem Valentini pedes cum ligatura constrinxerant, & cùm ab Ecclesia clamantem, ac nimiùm vociferantem foràs trahebant. Qui videlicet exterriti, ad sua strata reuersi sunt. Manè autem facto, aperientes sepulcrũ, vbi idem Valentinus positus fuerat, eius corpus non inuenerunt. Cumque extra Ecclesiam quærerent, vbi proiectum esset, inuenerũt hoc in sepulcro alio positum, ligatis adhuc pedibus, sicut de ecclesia fuerat abiectum. Ex qua re colligendum est, quia hi quos peccata grauia deprimũt, si in sacro loco sepeliri se faciũt, restat vt etiàm de sua præsumptione iudicentur, quatenùs eos sacra loca non liberent, sed etiàm culpa temeritatis accuset. Quid igitur sacra loca sepultis prosunt, quandò hi, qui indigni sunt, ab eisdem sacris locis diuinitùs proijciuntur? Sancta synodus dixit: Mira res, & multis expauescenda. Ideoq; per futura temporum curricula ab omnibus obseruanda.

Quiddam ex Gregorio mirũ valdè.

lib. 4. dialog. cap. 53

Impijs sepulturis sancta loca nihil conferunt.

De vasculis quibus mysteria sacra cõficiuntur.

Cap. 18.

VAsa quibus sacrosancta cõficiuntur mysteria, calices sunt & patenæ. De quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondàm sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc ecõtrà lignei sacerdotes aureis vtuntur calicibus. Zephyrinus XVI. Romanus Episcopus, patenis vitreis Missas celebrari constituit. Tum deindè Vrbanus xviij. papa, omnia ministeria sacrata fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis & magis per incrementa temporum decus succreuit Ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui serui patrisfamiliàs sumus, nè decus matris ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur: statuimus, vt deincèps nullus sacerdos sacrũ mysterium corporis & sanguinis Iesu Christi Domini nostri, in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat, nè vndè placari debet, indè irascatur Deus.

De cõsecr. dist. 1. Vasa in quibus sacrificia.

Nè in calice aut vinum solum aut aqua sola offeratur.

Cap. 19.

ALexander successor Euaristi, dixit: Non debet enim, vt à patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunq; permixtum: quia vtrunq; ex latere eius profluxit: Vt videlicet per hoc indicet, populos, qui secundùm Ioannem aquæ sunt, à CHRISTO, cuius sanguis in calice est, diuidi non debere. Cuius rei veritatem in hanc sanctam synodo confitemur, credimus & confirmamus, nè vllus sinè commixtione vini & aquæ mysteria sacra conficiat, sed vt duæ partes sint vini: quia maior est

Ioan. 19. Apoc. 17.

est maiestas sanguinis Christi, quàm fragilitas populi: tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

De iniuria clericorum.

Cap. 20.

SI quis inreuerens, timorẽ Domini postponens, in seruos eius sæuire præsumpserit, quos ipse præ cæteris peculiari singularitate sibi segregauit, & coronæ suæ similitudinem, tradente Apostolorum principe, gestare fecit, & seruos suos dici & esse voluit, sortemq; illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, loquente ipso domino, Ego hæreditas eorum, Dominus hæreditas mea est: si quis (vt diximus) vllum eorũ, quocunq; ordine consecratum, cæsis vulneribus, vel quibuscunq; iniurijs angustauerit, iubeat eum Dominus Episcopus per bannum à se impositum ante se venire, & aduocet cognitorem & adiutorem comitem, & constringat proteruum Episcopus authoritate canonica: vt eidem clerico, cui contra Diuinas & humanas leges contumelias ingessit, iustam & debitã persoluat compositionem: & comite agente persoluat bannũ regibus debitum. Si verò agente proteruia venire contempserit, iustitięq; consentire detrectauerit, agantur super eũ omnia, quæ suprà scripta sunt in secundo & tertio capitulo, nisi iterùm veniat, & iustitiæ concordet.

Exod. 22. Psal. 104. Num. 18. Deut. 32.

Psal. 1.

De querimonia inter presbyterum & laicum.

Cap. 21.

SI quis presbyter contra laicum, vel laicus cõtra presbyterum, aliquam habet querimoniæ controuersiam, Episcopo *regente sinè personarũ acceptione finiatur, & laicus *præiuramento, si necesse sit, *constringatur: presbyter verò, vice* præiuramenti, per sanctam cõsecrationem interrogetur, quia Sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus & sanguis Christi conficitur, iuramento polluetur? absit, cùm Dominus in Euangelio discipulis suis, quorum vicem nos indigni in sancta gerimus Ecclesia, dicat: Nolite omninò iurare. sit autem sermo vester, Est est, Non non: quod autem his abundantius est, à malo est. Nõ dixit, quod amplius est, malum est, sed à malo, id est, à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia beati Bedę presbyteri legimus, si fortè nos incautiùs iurâsse contigerit, quod scilicet obseruatum, peiorem vergat in exitum, liberè illud mutandum nouerimus salubriori consilio.

Matt. 5.

De eo, si quis liber aliquo crimine infamatur.

Cap. 22.

SI quis fidelis libertate notabilis aliquo crimine aut infamia deputatur, vtatur iure, iuramento se excusare. Si verò tanto talicq; crimine publicatur, vt criminosus à populo suspicetur, & propterea superiorẽ, aut cõsiteatur & pœniteat, aut episcopo vel suo misso discutiente, perignem candenti ferro cautè examinetur. Deus omniporés, cùm omnia nuda & aperta sint oculis eius, (vt in epistola Euaristi papæ scriptum legimus) quò nos à dubijs & incognitis sententiam proferre compesceret, mala Sodomæ noluit audita iudicare, priusquàm manifestè agnosceret quæ dicebantur. Vndè ipse ait: Descendam & videbo, vtrùm clamorẽ qui venit ad me, opere cõpleuerint, an nõ est ità, vt sciam. Quo exemplo moniti, nè ad proferendam sententiã vnquàm præcipites simus, aut temerè indiligenterq; indiscussa quæq; quo modo iudicemus: sed exemplo Domini descendamus, videamus, & iusto examine criminosos diligéter perscrutemur, sicut ipse Sodomam: vt videamus, vtrùm clamorem populi cõpleuerint, nécne. Nam mala audita nullum moueãt, sed antè audita diligenter inquirat.

Heb. 4.

Gen. 18.

De his qui velatas Deo consecratas, in coniugium duxerint. *Cap.* 23.

SI quis sacro velamine consecratam in coniugium duxerit, & post dicatũ neo propositum incesta fœdera sacrilegaq; miscuerit, vt in constitutis Gelasij papæ, cap. vigesimo legitur, protinùs æquum est à sacra communione detrudi, & nisi per publicam probationemq; pœnitentiam omninò non recipi. Si tamen pœnituerint, trãseuntibus de seculo viaticum non negetur. In Chalcedonensi cõcilio cap. decimosexto: Hoc perpetrantes excommunicentur: cõfitentibus, authoritate episcopi misericordia largiatur. In epistola papæ Syricij capit. sexto: Velatæ Deo consecratæ, si abiecto proposito sanctitatis, clanculùm sacrilega se contagione miscuerint, vel de illicitis complexibus publicè & liberè filios procreauerint, has impudicas detestabilesque personas, à monasteriorum cœtu & Ecclesiarum conuentibus eliminandas esse, iudicatum est, quatenùs retrusæ ergastulis, tantum facinus cõtinua lamentatione defleãt. Vndè verbo Domini & canonica authoritate in hac sancta synodo præcipimus, vt omninò seperentur, & iuramento conligentur, vlteriùs sub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Ecclesia & in publico, aut pariter vllam habere communionem, vndè suspicio illecebrosi desiderij, aut scandalum libidinosi facti, iustè possit oriri. Si quæ etiàm inter se diuidenda sint, diuidant, & vterque sua prouideat.

Gelasius papa.

De virgine ante duodecim annos velata, non consentiente patrono, sub cuius erat patrocinio.

Cap. 24.

Quæcun-

QVæcunq; virgo sub patrocinio ante annos xii. nó coacta, sed propria voluntate, sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanserit, ab eodem sancto habitu vlteriùs non recedat, sed sponsa vero regi Christo, immaculato agno, vlteriùs incorrupta & immaculata deseruiat. Si verò idem patronus post annum & diem, sanctum propositum corrumpere, & velatam studuerit repetere, atque Christo suam sponsam rapere: secúdùm præstituta canonum præiudicemus, vt vires non obtineat, sed Christo regi suam sponsam, relinquat. Si quis de virginibus velatis curiosiùs & diligentiùs inuestigare perstiterit, insistat cap. decimosexto Carthaginensis sancti concilij, & nonagesimotertio Africani. In Carthaginensi, cap. decimosexto continetur, vt ante vigesimum quintum annum virgines non consecrentur: in Africano, nonagesimo tertio: Vt quicunque episcoporum, aliqua vrgente necessitate vel periculo mortis angustante, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velauerit, seu velauit, ante vigesimum quintum annum ętatis virginem, non ei obsit concilium, quod de isto annorũ numero constitutú est, quin velata & cõsecrata pmaneat.

De viduis velatis. Cap. 25.

VIduas autem velare pontificum nullus attentet, prout cõstitutum est in decretis papæ Gelasij, cap. decimotertio, quod nec authoritas diuina, nec canonum forma præstituit. Quæ si propria voluntate continentiã professa, vt in eiusdem Gelasij cap. 21. legitur, eius intentio pro se reddat rationem Deo. Quia sicut secundùm Apostolum, si se continere non poterat, nullatenùs nubere verabatur: sic secũ habita deliberatione, promissam fidẽ pudicitiæ Deo debet custodire. Qua authoritate paternæ suffulti sententiæ, in hoc sacro conuentu sancimus & liberè iudicamus: quòd si spõtè velamen, quanuis non consecratum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum vlteriùs habere debebit: licèt sacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen sibi imponere, vt iterùm possit deponere.

1. Tim. 5.

De monachis regulariter exeuntibus, siue fuga regularis disciplinæ elapsis. Cap. 26.

SI quis monachus pro lucro animæ vel animarum, à suo monasterio exire, & aliud proposuerit intrare, cõsentientibus episcopo, abbate & fratribus, cõsentimus & cõcordamus, quia id feciſſe multos sanctos legimus. Si verò fuga regularis disciphinæ elapsus, propositú sanctitatis calcauerit, omnimodis coercendus, & ab hominibus derestandus, atq; omni onere est grauandus: vt saltem rubore verecundiæ confusus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta singularitatis professione inimicus tenebat. Si autem tam irreuerens & pertinax est, vt ad monasterium redire, & propositum monachi reluctauerit obseruare, impleantur super eum cõstituta, quæ de eo scripta sunt in sancto canone in concilio Chalcedonensi cap. 4. papæ Syricij sexto, Leonis xxvj. quatenùs retrusus ergastulo, decoq; possit pœnitudinis igne purgatorio.

Monachus apostata

Nonagesimo sexto.

De clericis qui semèl in clero deputati sunt. Cap. 27.

IN synodo Chalcedonensi, cap. septimo statutum est, vt clerici qui semèl in clero deputati sunt, neque ad militiam, neq; ad aliquam veniant dignitatem mundanam. Et hoc tentantes, & pœnitentiam nõ agentes, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs elegêre, anathematizari. Nos autem eandem sequẽtes canonicam authoritatem, statuimus, vt clericus ecclesiasticè nutritus, in Ecclesia coram populo vel legens vel cantans, si postmodùm relicto clericatûs habitu, à castris Dominicis, quibus adscriptus est, profugus & apostata elabitur, & ad seculum egrediturr ab Episcopo canonicè coerceatur, vt ad sinũ matris Ecclesiæ reuertatur. Quòd si in hac indisciplinatione perdurat, vt comam nutriat, cõstringatur, vt iterùm detondeatur, & posteà nec vxorem accipiat, nec sacrum ordinem attingat. Si verò huic huius sancti concilij reluctauerit definitioni, secundùm præstitutam Chalcedonensis capituli constitutionem anathematizetur. Sanctus Isidorus tales hippocentauris dicit esse similes, qui nec equi, nec homines, atque quasi bruta animalia, libertate ac desiderio suo feruntur.

Clericus desertor vt castigetur.

Hippocentauri quid sint.

Vt nullus Episcopus alterius ministrum Ecclesiasticum solicitet. Cap. 28.

IN Niceno sancto & vniuersali concilio continetur: Propter multam perturbationem & seditiones quæ fiunt, placuit cõsuetudinem omnimodis amputari, ità vt de ciuitate ad ciuitatem, non Episcopus, non presbyter, non diaconus, transferatur, &c. In Chalcedonensi, cap. xx. Clericos in Ecclesia ministrantes, in alterius ciuitatis Ecclesia statutos fieri non oportet. Si quis Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium pertinentem, susceptus & susceptus, communione priuentur, donèc is qui migrauerat, ad propriã fuerit regressus Ecclesiam. Item in synodo Sardicensi, cap. decimooctauo: Vt nulli liceat Episcopo, alterius episcopi ministrum Ecclesiasticum solicitare, & in suis parochijs

chijs ordinare. In Africano, cap. vigesimo primo: Vt clericum alienũ nullus sibi priuet episcopus, præter eius arbitrium cuius fuerit clericus, &c. Item in decretis papæ Leonis: Alienum clericũ, inuito episcopo ipsius, nemo susciꝑiat, nemo solicitet, nisi ex placito charitatis id inter dantem accipientemq; conuenerit. Quibus constitutis sanctorum canonum operam dantes, & vestigijs patrum inhærentes, hoc secundùm præfixos sanctos canones statuimus, & iustum esse decernimus.

Vt nullum seruum ante perfectam libertatem Episcopus ordinare præsumat. Cap. 29.

SEcundùm decreta sanctorum patrum præiudicamus, & nos id acturos profitemur, vt nullum seruum Episcopus ordinare præsumat, antequàm perfecta ditetur ingenuitate, quia non debet vilis persõna fungi sacerdotij dignitate. Leo papa in epistola sua, cap. 1. Debet enim esse ab alijs securus, qui diuinæ militiæ fuerit aggregandus, vt à castris Dominicis quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. Gregorius in decretis suis, capitulo septimo: Multos ex Ecclesiastica familia nouimus, ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio valeant conuersari. Si verò festinantes ad omnipotentis DEI seruitiũ incautè retinemus, illi inuenimur quædam negare qui dedit omnia. Vndè necesse est, vt ab humano seruitio liber recedat, qui diuini obsequij districtã subire appetit seruitutem. Sancta synodus dixit: Præfinita patrum statuta, inuiolabilem habeant firmitatem.

Leo papa.

Gregorius.

De eo, si quis ab Apostolico falsam detulerit epistolam. Cap. 30.

IN memoriam beati Petri Apostoli, honoremus sanctam romanã & apostolicã sedem, vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quarè seruanda est cum mansuetudine humilitas, vt licèt vix ferẽdum, ab illa sancta sede imponatur iugum, conferamus & pia deuotiõe toleremus. Si verò, quod nõ decet, quilibet siue sit presbyter, siue diaconus, aliquam perturbationẽ machinãdo, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolico detulisse epistolam, vel aliud quid, quod indè non conuenerit, salua fide & integra circa Apostolicum humilitate, penès episcopum sit potestas, vtrùm eum in carcerem, aut in aliã detrudat custodiam, vsquequò per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos, Apostolicam interpellet sublimitatem, vt pontificum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talib⁹ iusto ordine lex

Romana statuat diffinire, vt & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

De furibus & latrombus. Cap. 31.

TRanquillitatem sanctæ Dei Ecclesiæ inquietari, & pacem fraternã infestari tolerantur fures & latrones, qui ambulant inter nos ouina pelle obumbrati, sed lupina mente recedunt alienati, res Ecclesiarũ sæua mente adducti rapientes, & gregem dominicum spoliando lacerantes. De quibus Saluator in Euangelio commemorat: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, ille fur est & latro. Atq; subiungit: Fur non venit, nisi vt furet, & mactet, & perdat. Vbi quanuis hæreticos, qui fidem furantur Ecclesiæ, designet: tamen insecutione furum & latronum, turbatã monstrat pacem Ecclesiarum. De talibus Apostolus ad Philippenses: Videte canes, videte malos operarios. Canes vocauit, quòd non habent verecundiam: malos operarios, quia nulla faciunt quæ pietati conueniunt. Et dominus per Prophetam Esaiam: Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam. Vndè nos quæ dominus diligit diligentes, & quę odit, odio habentes, statuimus & iudicamus, vt si quis post hæc Euangelica & Apostolica atq; Prophetica verba, & diffinitionẽ pacatissimæ synodi, inuentus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortẽ meretur incurrere: nullus pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare. Et eleemosyna pro eo data, in memoriam clericorũ nec pauperũ veniat, sed execrabilis sordescat. B Augustinus de talibus horribilẽ profert sententiã, dicens: Nemo te post mortẽ tuã fideliter redimit, quia tu te redimere noluisti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis desperatus putatur, atque recõciliari se mysterijs sacrosanctis, habitu corporis & voluntate pię mentis deprecatur, Deoq; & sacerdoti, comite vita, emendatione morum & actuũ confitetur, communionis gratiam nõ negamus tribuendã. In Niceno magno cõcilio statutũ legimus: Si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minimè priuetur, &c. Item de vltima pœnitentia, in epistola Innocẽtij papæ cap. 21. Tribuitur ergò cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente Saluatore nostro, à perpetuo liberẽtur exitio. Item de eodem Carthaginensi 7. Et Cælestini 15. vbi ait: Quid, rogo, aliud est, vltimã pœnitentiã negare periclitanti, quàm mortem addere morienti?

1. Pet. 5.

Philip. 3.

Esaię 61.

Cap. 12. & 26. q. 6. De his verò.

De Ecclesia à compluribus cohæredibus obsessa. Cap. 32.

QVæcunq; Ecclesia à cõpluribus co- Cohæredi-

Universidad de Navarra Biblioteca

dei q̃ ius habeat patronatus.

hæredibus sit obsessa, concordi vnanimitate vndiquè procuretur, nè ppter aliquas disceptationes seruitium Dei minuatur, & cura populi inreligiosè agatur. Si verò contingat pro ea comparticipes dissidere, & sub vno presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia & cõtentiones tam inter ipsos, quàm inter clericos incipiant frequentare, quia iuxta Apostolum seruos Dei non oportet litigare, episcopus tollat indè reliquias, & sub magna cura honorificè collocet eas, atque eiusdem Ecclesiæ claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, vt sacrum ministeriũ nullus celebret in ea, antequàm concordi vnanimitate vnum omnes eligãt presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctũ locum procurare, & populo DEI vtiliter præesse. Hanc autem habeant authoritatem Episcopi, vt in nullis Ecclesijs nec cõstituantur presbyteri, nec expellantur, illis inconsultis & nõ consentientibus. In epi-

2. Tim. 2.

Clemens papa.

stola beati papæ Clementis legitur: Attendendum summoperè est omnibus presbyteris & reliquis clericis, vt nihil absq; Episcopi proprij licentia agant, non vtiquè Missas sinè eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat. Similiter & reliqui populi, maiores scilicet & minores, per eius licentiam, quicquid agendum est, agant. Animæ verò eorum ei creditæ sunt: ideò omnia eius consilio agere debent, & eo inconsulto nihil.

De claudis, & aliqua parte corporis minutis, si sacro ordini possint adiungi.

Cap. 33.

IN Niceno sancto & vniuersali concilio statutũ est, cap. 1. vt si quis à medicis per languorem defectus est, aut à barbaris abcisus, hic in clero permaneat. In epistola Innocentij papæ, cap. 28. Qui igitur volens cuiuslibet partem digiti sibi abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui verò casu aliquo cõtingit, hunc canones præcipiunt & clericum fieri, & si in clero fuerit repertus, non abijci. Item in decretis Gelasij papæ, cap. 16. Vt nemo literas nesciens, vel aliqua parte corporis imminutus, promoueatur ad clerum. Hanc authoritatem sanctorum patrum confitemur, & confirmamus, sequimurq́ue: ità vt si quis à medicis per languoré defectus est, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus est, inueniatur aliàs dignus, permaneat clericus, & sacro ordini aptus.

De eo si quis in hoste cõtra Paganos, interficit captiuos Christianos. *Cap.* 34.

VNdiquè bella consurgunt, hostes sæuiunt. Inimica gens paganorum insequitur populum Christianorũ. Impletũ est enim quod Euãgelica testatur historia:

Matt. 24.

Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, &c. Et alibi scriptum est: Pugnabit orbis terrarum pro eo contra insensatos. Quapropter zelo diuinæ æmulationis accensus Christianorum exercitus, procedunt ad bellum, confidentes in eum qui dixit: Vos ad certamen acceditis, ego prælior pro vobis. Fit conuentus Christianorum & paganorum: fortiter dimicãt isti pro fide, illi contra fidem. Vndè fortissimo cõfortante Domino, sicut * Matathias pater Machabæorum ait, Non in multitu-

Sup.

1. Mach. 3.

ne exercitus sit victoria belli, sed de cælo veniet fortitudo: sæpè sit victoria Christianorum, victa est pars paganorum. Quarè vnà cum interfectis paganis perempti fuerunt Christiani, captiui à barbaris, quia in impetu belli nequeunt distingui. Idcircò iustum decernentes, statuimus cum interfectoribus misericordiùs agendum, ità vt quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentiùs transactis, penès episcopum sit authoritas & potestas, vt perpendat culpam, agat indulgentiam.

Vt nullus comes, nullusque iudex diebus festis vel Dominicis, seu ieiuniorũ aut Quadragesimæ placitum habere præsumat, & vt nullus pœnitens illò veniat.

Cap. 35.

SEcundùm sanctorum statuta patrum, in hoc sancto præiudicamus concilio, vt nullus comes, nullusq́; omninò secularis, diebus Dominicis vel Sanctorum in festis, seu Quadragesimæ aut ieiuniorũ, placitum habere, sed nec populũ illò præsumat coërcere: Quia indè irascitur Deus, cùm tantùm suo sancto seruitio debet populus desudare, inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus verò Dominicis & sanctorum festis, vigilijs & orationibus insistẽdum, & ad Missas cuilibet Christiano cum oblationibus est currẽdum, & tantummodò Deo vacandũ. Diebus Quadragesimæ & ieiuniorũ, summa deuotione ieiunandum, & omni intentione est orandum, atq; vnicuique pro facultatibus suis eleemosynæ tribuẽdæ, & nullę lites vel cõtentiones habendæ. Arguit enim eos, qui contentiones & lites tempore ieiuniorum, & qui à debitoribus debita exigunt, Dominus per prophetam, dicens: Eccè in die-

Dominicis & festis diebus agendum.

Esaiæ 58.

bus ieiuniorum vestrorum inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis: eccè ad lites & cõtentiones ieiunatis & percutitis pugno impiè. Ideò nobis, qui gregis dei curam accepimus pastoralem, summoperè curandũ & prohibendũ est, nè nostra desidia agente, præfatis diebꝰ vllus placitum habere, & populũ nobis cõmissum, à seruitio Dei nostri audeat impedire. Prætereà sancimus & præcipimus, vt nullus comes aliquem pœnitentem ad placitum ire cõpellat, nec ipse veniat: nè fortè, dum ieiunare & orare atque pro salute suæ animæ

animæ debet inuigilare, vaniloquijs & cõtentionibus cogatur laborare.

De eo, si duo fratres simul arborem succiderint, & cadente arbore, vnus eorum interfectus fuerit. *Cap.* 36.

Si fratres simul arborẽ succidẽt. Si duo fratres simul arborem succiderint, siue in sylua, siue quocunq; loco, & cadente arbore, alter alteri, fuge vel caue dixerit, & ipse stans siue fugiens, subtus ipsam arborem deuenerit, & mortuus fuerit: superstes frater, innocens de morte defuncti dijudicetur: Quia non voluntate, non incuria illius, non denique cõsensu, nec vllo suo morte incurrit reatu: sed dum ambo insisterẽt operi necessario, incautus & insperatus casu arboris depressus est, nemine penitùs adiuuare valente. Hanc eandem statuimus diffinitionem de cæteris similibus, siue cognatis, siue nulla proximitate coniunctis. Istam diffinitionẽ tenuere patres nostri Apostolici viri: ideò eorum exempla sequentes, per futura tempora inuiolabilem eam custodimus, & posteris nostris sequendam transmittimus: quia graue peccatum est, & nostro ministerio contrarium, innocentem opprimere, & securum crimine, scienter criminosum habere. Quidã de sapientibus ait: Premit insontes debita sceleri noxia pœna, iustusq́; tulit crimen iniqui.

De muliere, cuius infans aliquo casu, propter negligentiam eius moritur.

Cap. 37.

SI quæ mulier, vt sæpè contingit, infantem proprium prope ignem collocauerit, & alius, qui caldarium super ipsum ignẽ pependerit, & aquam infuderit, atque aqua ipsa per ignem feruens egreditur, & infanti superfunditur, & ppterea mortuus agitur: mater infantis, propter negligẽtiam, iudicio sacerdotum pœniteat, & homo qui caldarium pependit, securus permaneat. Simili modo de cæteris similibus, quæ sæpè diuersè solent euenire, & iudicamus, & esse volumus.

Si quis liber libertam duxerit, vlteriùs habere debebit. *Cap.* 38.

Leo papa.

IN decretis papæ Leonis, cap. 18. scriptũ est: Non omnis mulier viro iuncta, vxor est viri, quia nec omnis filius hæres est patris. Nuptiarum autem fœdera, inter ingenuos sunt legitima & inter æquales. Itaque aliud concubina, aliud vxor, sicut aliud ancilla, aliud libera. Igitur si quis filiam suam viro habenti concubinam, in matrimoniũ dederit, nõ ità accipiendum est, quasi eam coniugato dederit, nisi fortè illa mulier, & ingenua sit facta, & dotata legitimè, & in publicis nuptijs honestata videatur. Vndè paternam sequentes authoritatẽ, sub præsenti huius sancti catalogo concilij, statuimus & liberè iudicamus, vt quisquis liber libertam, hoc est, ex ancilla per manumissionem & regalem largitionem liberam factam, legitimè in matrimonium duxerit, vlteriùs habere debebit, tãquàm vnam ex nobili genere progenitam, excepta fornicationis causa: & quàm diù illa viuat, nullam aliam accipiat. Est igitur, vt ex decretis papæ Leonis prædiximus, ingenua facta, & dotata legitimè, & in publicis honestata nuptijs, & propterea iam non est concubina, sed vxor legibus acquisita. Hæc eadem lex, pro qualitate sexũs, sit fœminis & viris

for. * libera.

* libertas.

Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit. *Cap.* 39.

QVicunq; alienigenam, hoc est, alienæ gentis fœminam, (verbi gratia, Francus mulierem Baioricam) vtrorunque consultu propinquorum legitimè vel sua, vel mulieris lege acquisitam, in coniugium duxerit: velit nolit, tenenda erit, nec vltrà ab eo separanda, excepta fornicationis causa. Quanuis enim, vt Apostolus ait, vnus

Ephe. 4.

Dominus, vna fides, vnum baptisma, vtriq; communis sit nationi, legem tamẽ habent diuersam, & quantùm ad seculum, interdùm longè disiunctam. Quarè si vnus è duobus, vnam carnem in duas diuidere, & copulam nuptialem machinetur disiungere, dicendo, non secundùm suæ gentis legem iura matrimonij cõtraxisse, & idcircò separari posse: canonica institutione diffinimus, & nostro omniumq́; orthodoxorũ iudicio statuimus, vt quod legis imperfectum sit, perficiatur, & ius matrimonij nequaquã resoluatur. Synodus Romana ait, quòd non dimittenda sit vxor post baptismum, quæ habita est & ante baptismũ. In baptismo soluuntur crimina, non tamẽ legitima coniugia. Cùm enim in baptismo transmigrat de vita in vitam, & non mutat vxorem legitimam, quomodò mutat eam, qui non mutat vitã, sed transit de gente ad gentem? Igitur quia iam suffugium nõ habent separandi, impleant dictum Apostoli,

Philip. 2.

vt vnanimes vnum sentientes permancant in Christo Iesu Domino nostro. Nos autẽ cognita referimus, quia quendã Francum & mulierem Saxonicã talia egisse cognouimus. Si quis post hæc, huius sancti concilij institutionẽ paruipẽdens, aliam duxerit, cuiuscunq; gentis sit, canonicè arceatur, vt priori cum pœnitentia copuletur.

De eo, quòd quidam vxorem alterius, viuente eo, constuprauit. Et insuper iuramento confirmauit, eo moriente, coniugem eam accipere.

Cap. 40.

AVdiuimus rem execrabilẽ, & catholicis omnibus detestandam, quendã nefando fornicationis opere alicuius vxorem, viuente eo, cõmaculãsse: & in augmẽtum iniquitatis, iuramento confirmãsse, si

eius legitimum superuixissent ambo maritum, vt ille fornicator illam adulterã adulterio pollutam, sibi associaret toro & legitimo matrimonio, si hoc iure dici matrimonium potest, per quod oriuntur, quæ Apostolus enumerat mala, quę sunt fornicatio, Rom,1. immunditia, luxuria, &c. ad vltimum verò, veneficia & homicidia, quia pro tam inlicito amore, alij veneno, alij gladio, vel alijs diuersis sunt perempti maleficijs. Idcircò acutissimo ferro, & totius generis artificio resecanda, per quæ cælestia regna sunt occludẽda. Quoniam vt idem Apostolus ait, 1.Cor. 6. qui talia agũt, regnum Dei non cõsequentur. Tale igitur connubium anathematizamus, & Christianis omnibus obseramus. Non licet ergò nec Christianæ religioni oportet, vt vllus ea vtatur in matrimonio, cum qua priùs pollutus est adulterio.

De eo, si quis duxerit vxorem, & concumbere non valens cum ea, frater eius clam violauerit illam. Cap. 41

SI quis legitimã duxerit vxorem, & impediente quacunq; domestica infirmitate, vxorium opus nõ valens implere cum illa: frater verò eius, suadente diabolo, adamatus ab ipsa, clanculùm eam humiliauerit, & violatã reddiderit, omnimodò separentur, & à neutro vlteriùs eadem mulier contingatur. Igitur coniugium, quod erat legitimũ, fraterna cõmaculatione est pollutũ: & quod erat licitũ, inlicitũ est factũ, vt Hieronymus ait: Mulier duorum fratrũ non asscẽdat torum: si autẽ asscendit, adulterium perpetrabit. Quia verò humana fragilitas procliuis est ad labendũ, aliquo modo muniatur ad standũ. Idcircò episcopus, considerata mentis eorum imbecillitate, post pœnitentiam sua institutione peractã, si se continere non possint, legitimo cõsoletur *matrimonio: nè, dum sperant ad alta subleuari, corruant in cœnum. * eos

Si quis de vno in alium transmigrat episcopatum, & consanguineam suam polluerit, vel aliquod crimen commiserit. Cap. 42.

SI quis de vno in alium omninò trãsmigrat episcopatum. & si (quod absit) cõtingat eum filiã sororis suæ, amitæ aut materteræ, auunculi vel patrui polluere, aut aliquod crimen committere: Episcopus, in cuius tũc diœcesi commoratur, & tali scelere criminatur, habeat ius & potestatẽ, secundùm canonicã authoritatem, & nostrã synodalem institutionem, flagitiosum coërcere, & ad pœnitendũ emollire. Per quos enim meliùs rei veritas ventilatur & emẽdatur, quàm per hos, inter quos habitat & criminosus apparet?

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nesciente, filius eius vel frater inscius violauerit illam. Cap. 43.

SI quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nsciẽte, filius eius vel frater eiusdem rei inscius, cum eadẽ se polluerit, & postquàm se pollutũ esse cognouit, confessus fuerit, & hoc se nescire cum iuramẽto cõfirmauerit: quia hoc pœnituit & confessus fuit, post peractam congruam pœnitentiã, legitimo vtatur matrimonio, nè iterùm mordente crudelissima libidinis bestia saucietur, & voraginem fornicationis incidere videatur. Nã vt Hieronymus ait, ferreas mentes domat libido. Mulier verò quæ tãtum nefas cõmiserat, vlteriùs pœniteat, atq; continens & innupta permaneat.

Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater eius ignarus duxerit illam vxorem. Cap. 44.

SI quis cum aliqua crimẽ fornicationis fecerit, & frater eius, eiusdem sceleris ignarus, duxerit illã vxorem, frater qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicauit fratri vxorem ducenti, prædura arceatur pœnitentia & condigna castigatione. Qua peracta, si continens esse non possit, indulgentia subleuetur, nè libidini prosternatur, quatenùs legitimo consoletur matrimonio. De muliere verò sancimus, sicut de ea in Neocæsareensi sancto concilio diffinitum legimus, cap. 2. Mulier si duobus fratribus nupserit, abijciatur vsque ad mortem. Veruntamen in exitu propter misericordiam fructũ pœnitentiæ cõsequatur, si promiserit, quòd facta inconiunctionis, huius coniunctionis vincla dissoluat. Quòd si defecerit mulier aut vir in talibus nuptijs, difficilis erit pœnitẽtia in vita permanenti. Episcopus verò potestatem habeat secundùm conuersationem ipsius, aut adijcere negligenti, aut minuere pœnitenti. Tamen vlteriùs continens & à viro disiuncta permaneat. Conc. Neocæs.

Si quis cum duabus sororibus fuerit pollutus. Cap. 45.

SImili modo secũdùm sanctos canones diffinimus & iudicamus de eo, qui cũ duabus sororibus fuerit pollutus, vt vsq; in exitum vitæ pœnitens & continens permaneat. Soror autem, quæ posterior libidinis perforata aculeis, scienter se cum eodem commaculauerit, vsq; in finem vitę pœnitens & continens perduret. Si autem improuisè contingit, condigna stringatur castigatione: & si velit, legitima vtatur viri coniunctione.

*Si cuius vxor cõstuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam * machinauerit. Cap.* 46.

SI cuius vxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sentẽtia delere illam * machinauerit: ipsa verò, vrgẽte mortis periculo, ad Episcopum cõfugerit, & auxilium quæsierit, operosiori, si potest, Episcopus labore desudet, nè occidatur. Si verò non potest, nullo modo liceat ei, requirenti eam reddere viro ad occidendũ, quæ se ei obtulit ad defendendum: sed solerti cura transmittet eam ad locum, quem ipsa delegerit, vt secura viuere possit. Si verò interdùm maritus eam inuenerit & repetierit, secundùm seculũ potestatem *habuerit, quid agere ei velit. Sed audiat sanctum Augustinum, dicentẽ: Cùm enim vir à virtute nomẽ accipit, & mulier à mollitia, id est, fragilitate: quarè cõtra crudelissimã libidinis bestiam, vult vnusquisq; vxorem suam esse victricem, cùm ipse ad primũ libidinis ictum victus *cadit? Nam quicquid contra fidem Catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, à loco vbi eam episcopus destinauit, aufugerit, & vir eius ab Episcopo semèl aut bis vel sæpiùs repetierit, si vitam ei obtinere possit, perquirat, & reddat: sin aũt, omninò non reddat. Maritus verò, quandiù ipsa viuat, nullo modo alteram ducat. Hubert, cadat

Si quis spiritalem habet cõpatrem, cuius vxor commater non est: eo defuncto, eius viduam licet ei ducere vxorem. Cap. 47.

QVi spiritalem habet cõpatrem, cuius filiũ de lauacro sacri fontis accepit, & eius vxor cõmater non est: liceat ei, defuncto cõpatre suo, eius viduam ducere in vxorem, si nullam habent cõsanguinitatis propinquitatem. Quid enim? nunquid nõ possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel *in id generatio secernit spiritalis? Claudius

De eo, si quis suæ spiritalis commatris filiam duxerit vxorem. Cap. 48.

ILlud etiàm nec canonica institutione diffinimus, nec introductiõe aliqua refutamus: sed propter eos qui diuersè de eo sentiunt, hoc loco aliquid cõmemoramus. Si quis suæ spiritalis commatris filiam, fortuitũ & ità contingente rerum casu, in cõiugium duxerit, consilio maturiori seruato, habeat, atque honestè legitimo coniugio operam det.

De his qui in adulterio filios genuerunt, vt omninò separentur. Cap. 49.

DE his qui in adulterio iuncti, per incentiua libidinis malæ filium vel filiam genuerunt, canonicè præiudicamus: vt quãdò ab Episcopo iusta diuisione separantur, eo tenore seiungantur, nè vltrà spe reuersionis deludantur. Quarè, si quid inter se proprietatis aut pecunię cõmuni donatione tradiderunt, *vt quæ cõmuni seruent infanti. De reliqua verò proprietate & pecunia, nullã vlteriùs habeant communionẽ, sed vterq; sua prouideat, & vt velit faciat. Et vt hoc veriùs credat, atq; firmiùs obseruetur: verbo nũi precipimus, & canonica atq; synodali impositiõe iniungimus, quatenùs iuramento colligentur, deinceps & vltrà sub vno non cohabitare tecto: nec familiari frui colloquio, excepto in Ecclesia & in publico: nec vllam habere cõmunionem in ꝓprietate, aut mancipijs, vel pecunia, siue vllis rebus, vndè suspicio luxuriosi facti, aut scandalum libidinosi desiderij iustè possit oriri. Vrsula

De eo si quis aliquem per inlusionem à recta fide subuerterit, vel perdiderit, vt dupliciter puniatur. Cap. 50.

SI quis verò, siue sit vir, siue mulier, aliquem à recta credulitate & Catholica fide inlusione diabolica auerterit: expedit ei, vt euangelicus intonat sermo, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & dimergatur in profundum maris. Quia qui scandalizauerit alios, vt Deum offendant, ac de vera fide & salute recedant, multo melius esset ei, vt proprijs vitæ suæ vitijs & immũditia pollutus puniretur, q̃ pro suis & aliorũ peccatis in infernũ dimergeretur. Et si quempiã veneno vel herbis, aut diuersi generis maleficijs perdiderit, velut pessimus homicida, duplici mulctetur pœnitentia. Matth,18.

De eo si quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit. Cap. 51.

ILlud verò communi decreto secũdùm canonum instituta diffinimus & præiudicamus, vt si quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur inlicitus, nè vlteriùs ei coniungatur matrimonio, quam priùs polluit adulterio. Nolumus enim, nec Christianę religioni oportet, vt vllus ducat in coniugium, quã priùs polluit per adulterium.

De homicidijs non sponte commissis. Cap. 52.

PLacuit nobis de homicidijs non spõtè commissis, hîc inserere, quod in Ancyrano sancto cõcilio, cap. 22. legitur, vbi dicitur: De homicidijs nõ spontè commissis, prior quidem diffinitio post septennẽ pœnitentiã perfectionẽ cõsequi præcepit: Secunda verò, quinquennij tempus replere. Modus aũt huius pœnitentiæ, in episcoporum sit arbitrio, vt secundùm conuersationem pœnitentium, possint & extẽdere tardantibus, & minuere studiosè festinãtib⁹.

De eo, si quis filium suum non sponte, sed casu contingente, occiderit. Cap. 53.

SI quis filium suũ (quod absit) nõ spontè, sed casu contingente occiderit, * secundùm homicidia spõtè commissa pœniteat, vt sequenti subinfertur capitulo. * iuxta homicidia nõ spõtè

De his qui voluntariè homicidium fecerint. Cap. 54.

DE his qui volũtariè homicidium fecerint, Ancyrano sancto cõcilio cap. 21. legi-

21. legitur: Vt pœnitentiæ quidem iugiter se submittant: perfectionem verò, id est, communionis Christi gratiam, circa vitæ exitum consequantur. Instituta canonica & sanctorum patrum decreta, nostro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui pastores Christi ouiú sumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & vtile videtur, vt his qui voluntariè homicidium fecerint, authoritate synodali & iudicio generali & modũ castigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonstremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet fastidium negligentibus: sed cursim exercitatis, accrescat opus salutis.

De pœnitentia 40. dierum. Cap. 55.

Pœna voluntarij homicidij

SI quis sponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingressu Ecclesiæ arceatur. Et nihil manducet illis 40. diebus, præter solum panem & salem, neq; bibat nisi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur vestibus, nisi tantum femoralibus. Secularia arma non portet. Nullo vehiculo vtatur. Ad nullam fœminã, nec ad propriam vxorem, his diebus misceatur. Nullam cõmunionem illis XL. diebus cum alijs Christianis, nec cum alio habeat pœnitẽte, in cibo vel potu aut vllis rebus. Si verò sint aliqui vitæ suæ insidiatores, vt præ illis non possit dignè pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donèc ab Episcopo proprio pax ei ab illis sit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus sit, vt non possit ritè ieiunare, adhibeatur ei misericordia, quousquè cõualescat, & tũc demùm pœniteat. Si verò longo tempore eadem sit occupatus infirmitate, ad episcopum pertinebit, vt prudenter pertractet, quomodò infirmum peccatorem curare disponat: quia, vt Gregorius pastorali cõmemorat libro, Occultiora sunt vulnera mentium, quàm corporum: & ars est artium, regimen animarum.

Post 40. dies pœnitentia primi anni. Cap. 56.

POst illos quadraginta dies, vnum annum integrũ ab introitu Ecclesiæ suspendatur. Et abstineat se à carne & caseo, à vino & medone ac mellita ceruisia, nisi Dominicis diebus & festis, qui per illum episcopatum publicè celebrãtur apud cunctum populum: & nisi vel in hoste, aut in aliquo magno sit itinere, vel longè aut diù ad Dominicam curtem, vel si infirmitate detentus sit: Tunc licitum sit ei, tertiam feriam & quintam atque sabbatum redimere vno denario, vel precio denarij, siue tres pauperes pro nomine Domini pascẽdo: ità duntaxàt, vt vel carne, vel vino, vel medone, id est, de tribus vna re vtatur, nõ omnibus vescatur. Postquàm autem de itinere domum reuertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, sed statuto modo pœniteat. Completo verò vnius eiusdemq; anni curriculo, ità castigatus ritè & ordinabiliter more pœnitentium, introducatur in Ecclesiam.

Pœnitentia secundi & tertij anni. Cap. 57.

SEcũdum verò & tertium annum simili modo pœniteat: excepto, quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat, vbicũquè est, siue in domo, siue in itinere. Cætera per omnia obseruet, vt in primo anno faciebat.

Pœnitentia quarti, quinti, sexti, & septimi anni. Cap. 58.

QVartum enim annum & quintum, sextum & septimum, isto modo obseruet: Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas: Vnam ante pascha Domini, à caseo & pinguib⁹ piscibus, à vinọ & medone & mellita ceruisia. Alteram ante natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ. Si verò desunt quadraginta dies ante natiuitatem, impleatur post natiuitatem. Tertiam quadragesimam, ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abstineat se à carne & ceteris rebus prædictis. Et in his quatuor annis, tertia feria & quinta ac sabbato, manducet & bibat, quodcunq; libeat. Et secũdam atq; quartam feriam denario, aut prędicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam verò feriam cautè obseruet. His septem annis ritè expletis, reconcilietur, & more pœnitentium sacris altaribus & sanctæ communioni restituatur, atque perfectionem consequatur.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM VIGINTIDVORVM.

In hoc sancto concilio, præsidente & adiuuante pio principe Arnulpho gloriosissimo rege, cõsederunt, qui conuenerant, sancti patres & venerabiles Ecclesiarũ pastores. Et quæ catholica fide promulgauerunt, pari professione confirmauerunt, & vnanimes subscripserunt.

NOMINA EPISCOPORVM.

Hattho sanctæ Moguntiacensis Ecclesiæ archiepiscopus, subscripsi.
Hermannus sanctæ Agrippinensis, quæ & Colonienſis, Ecclesiæ Archiepiscopus, subscripsi.
Rathbodo Treuirensis Ecclesiæ archiepiscopus, subscripsi.
Vualdo Frisingensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
Erchanbaldus Eistatensis Ecclesiæ episcopus, subscripsi.
Tuto Radasbonensis episcopus.
Adalpero Augustensis episcopus.
Salomon Constantiensis episcopus.
Theodolfus Curiensis episcopus.
Fringus Basileensis episcopus.
Baldrammus Strasburgensis episcopus.
Lotechaneus Spirensis episcopus.
Theotelaus Vormatiensis episcopus.
Adalgarius Brumensis episcopus.
Dado Vuirdunensis episcopus.
Vuigbertus Hiltinesheimensis episcopus.
Ruodolfus Vuirtziburgensis episcopus.
Sigimundus Haluaraſtatensis episcopus.
Ruodolbertus Metensis episcopus.
Druogo Mimidensis episcopus.
Biso Padarbrunnensis episcopus.
Egilmarus Osneburgensis episcopus.

Hæc subscriptio sacrosancta, venerabili professione & cõdigna responsione innumerabilium circunstantium presbyterorũ & diaconorum, necnon & nobilium laicorum confirmata, & laudabiliter approbata: Ad laudẽ & gloriam Iesu Christi Domini nostri, cui sit honor, laus, & iubilatio, per infinita secula seculorum, Amen.

CONCILIVM NANNETENSE.

CAP. I. *De alterius parochiano.*

VT dominicis & festis diebꝰ presbyteri, antequàm Missas celebrent, plebem interrogẽt, si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero, ibi Missam velit audire. Quem si inuenerint, statim ab ecclesia eijciant, & ad suam parochiam redire compellant. Similiter interrogent, si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant. Et si inuenti fuerint statim reconcilientur. Quòd si renuerint, pacem suscipere, ab Ecclesia eijciantur, vsquequò ad charitatem redeant. Non enim possumus munus vel oblationem ad altare offerre, donèc priùs fratri reconciliemur. His ita peractis, sacerdotes Missarũ solennia ritè peragant.

CAP. 2.

VT nullus presbyter alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

CAP. 3.

PRohibendum & modis omnibus interminandum est, vt nullus sacerdos eas personas fœminarum, sicut & in Canone insertum cõtinetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt: quia instigante diabolo, etiàm in illis scelus frequẽter perpetratum reperitur, aut etiàm in pedissequis illarum, scilicet matrem, amitam, sororem: sed si quis de his habuerit talem necessitatem patientem, cui sit necessaria sustentatio presbyteri, habeat in vico aut in villa domum longè à presbyteri cõuersatione, & ibi eis subministret quæ necessaria sunt. Sed & hoc secundùm authoritatẽ canonum modis omnibus prohibendum, vt nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare aut sedere.

CAP. 4. *De visitandis infirmis à presbytero.*

CVM sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quamcitius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum & per omne cubiculũ adspergat cum antiphona, Adsperges me Domine: & versu, Exurgat Deus. Deindè dicat orationem, Deus qui sacerdotibus tuis totã præ cæteris gratiam contulisti, &c. Deindè cantet septem psalmos cum precibus pro infirmis. Post hæc omnes inbeat extra cubiculũ secedere, & appropinquans lecto quo infirmus decumbit, cum blandè leniterque alloquatur, vt omnẽ spem suam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua confiteatur, vt emendationem promittat, si Dominus vitam concesserit: pœnitentiam pro culpis commissis spõdeat: vt substantiam suam, dum adhuc sensus & ratio in eo vigẽt, disponat: vt peccatá sua eleemosynis redimat: vt his qui in se peccauerunt, indulgeat: vt rectam fidem & credulitatẽ teneat: vt de DEI misericordia nunquàm desperet. Cùm his & huiuscemodi allocutionibus fuerit mens inferni releuata, data benedictione recedat sacerdos, non post multum reuersurus, detq; locum vt ægrotus de peccatis suis possit cogitare.

Aqua benedicta. Psal. 50. Psal. 67.

CAP. 5. *De infirmis, qui confitentur peccata sua, & se reconciliari exposcunt.*

INfirmus qui necessitate mortis vrgente confitetur peccata sua, sub ea conditione à sacerdote reconcilietur, vt si ei Dominus vitam donauerit, sanitatemq; reddiderit, secũdùm qualitatem delicti * omnibus pœniteat.

* for. omino

CAP. 6.

PRæcipiendum secundùm Canonum authoritatem, vt de sepulcris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi fortè qui sepelitur, viuens iusserit Ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, de suis rebus aliquid

aliqd tribuere, aut etiàm post mortē illius quibus cōmissum est eius eleemosynā facere de rebus illius, aliquid dare spōtè voluerint. Tamē nullatenùs à presbyteris illis aliquid exigat, siue ab illis qui locis & vicis prēsunt. Prohibendū etiàm secūdùm maiorum instituta, vt in Ecclesia nullatenùs sepeliātur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra ecclesiā. Infra ecclesiam verò, aut prope altare, vbi corpus Dñi & sanguis cōficitur, nullatenùs habeat licentiam sepeliendi.

CAP. 7.

Nè sacri ordines pro muneribus conferantur.

OMnibus ministris ecclesiasticę dignitatis interdicimus, vt nullꝰ quocūq; munere aut fauore corruptus, clericū alterius parochię latēter ac furtiuè ad ordinationē subintroducere præsumat. Quod si fecerit, iuxta Chalcedonense decretum, is qui ordinatꝰ est, donū sanctispiritūs, quod furari conatus est, amittat: & qui mediator extitit, si clericus est, ꝓprio gradu decidat: si laicus aut monachus, anathematizetur. Ca. 2.

CAP. 8.

In Decre. Iuo. par. 3. cap. 52.

SIcut enim episcopus nō plus potest habere q̄ vnā ciuitatē, & vir vnā vxorem: ità presbyter vnā tātùm Ecclesiā. Itaq; nullus presbyter plures præsumat habere ecclesias, nisi fortè alios presbyteros sub se in vnaquaq; habeat, q nocturnū atq; diurnum officiū solenniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremonijs.

CAP. 9.

De Eulogijs populo à presbyteris dandis.

VT de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & cōsecrationi supersunt, vel de panibus, quos offerunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis presbyteris cōuenienter partes incisas habeat in vase nitido, vt post Missarum solennia qui cōmunicare non fuerunt rati, eulogias omni die Dominico & in diebus festis exindè accipiant, & illa vndè eulogias presbyter daturus est, antè in hæc verba benedicat:

ORATIO.

DOmine sancte pater omnipotēs æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta & spirituali benedictióe, vt sit omnibus salus mētis & corporis, atq; contra omnes morbos & vniuersas inimicorum insidias tutamentum, per Dominū nostrū Iesum Christum filium tuum panē vitæ, qui de cælo descendit, & dat vitam ac salutem mundo, & tecū viuit & regnat, &c. Ioan. 6.

CAP. 10.

Vt de decimis quatuor fiant portiones.

INstruendi sunt presbyteri pariterq; admonēdi, quatenùs nouerint decimas & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum, & hospitum & peregrinorū esse stipēdia, & nō quasi suis, sed quasi cōmendatis vti de quibus omnibus sciant se rationē posituros in cōspectu Dei: & nisi eas fideliter pauperibꝰ & his qui præmissi sunt, administrauerint, damna passuros. Qualiter verò dispensari debeant, canones sancti instituūt, scilicet vt quatuor partes indè fiāt, vna ad fabricā ecclesiæ releuandam, altera pauperibus distribuēda, tertia presbytero cum suis clericis habenda, quarta episcopo reseruāda, vt quicquid exindè iusserit, prudenti consilio fiat.

CAP. 11.

De examinandis illis, qui sacros ordines accepturi sunt.

EPiscopus quandò ordinationē facere disponit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsām ordinationē euocandi sunt ad ciuitatem vnà cū archipresbyteris, qui eos repręsentare debent. Et tunc Episcopus è latere suo dirigere debet sacerdotes, & alios prudētes viros, gnaros legis diuinæ, & exercitatos in Ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitā, genus, patriam, ætatē, institutionē, locum vbi educati sunt, si sint benè literati, si in lege Dñi instructi, diligenter inuestigent. Ante omnia si fidē catholicā firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autē, quibus hoc committitur, cauere debent, nè aut fauoris gratia, aut cuiuscunq; muneris cupiditate illecti, à vero deuient, vt indignū & minùs idoneū ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille qui indignè accessit, ab altari remouebitur, & ille qui donū sancti spiritūs vendere conati sunt, corā deo iam cōdemnati, Ecclesiastica dignitate carebūt. Igitur per tres cōtinuos dies diligenter examinētur, & sic sabbato qui ꝓbati inuenti sunt, Episcopo repręsententur.

CAP. 12.

De pœnitentia adulterij.

SI cuius vxor adulteriū perpetrauit, & hoc à viro depræhensum fuerit & publicatū, dimittat vxorē, si voluerit, propter fornicationē: illa verò septē annis publicè pœniteat. Vir verò eius, illa viuente, nullatenùs aliā accipiat. Quod si voluerit adulterā sibi recōciliari, licentiā habeat, ità tamen, vt pariter cū illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia, post septē annos ad cōmunionē vterque accedat. Similis forma & in muliere seruabitur, si eam vir eius adulterauit.

CAP. 13.

De pœnitentia fornicantium.

SI qua mulier non habens virum, aut vir non habens vxorem, fuerint fornicati, tribus annis pœniteant.

CAP. 14.

QVòd si vir non habens vxorem, alterius vxorē adulterauit, aut si qua mulier nō habens virū, cū alterius viro ille qui fœdus violauit cōiugij, septē annis, vt suprà dictū est, pœniteat: ille qui lege cōiugij nō tenetur, quinq; annis pœniteat. Neq; enim æqualis pœnitentia danda est his, quibus sufficere poterat ad explendam libidinem suā, coniugum amplexus: & illis, qui cōiuge carentes, ardore libidinis impellente, in fornicationem ceciderunt.

CAP. 15.

De quibusdam confraternitatibus.

DE collectis vel confratrijs, quas consortia vocant, sicut verbis monuimꝰ, & nūc scriptis expresè ꝓcipimus, vt tātum fiat, quantum rectū ad authoritatē, & vtilitatē atq; ad salutē animę pertinet. Vltrà aūt nemo nec sacerdos, neq; fidelis quisquā in parochia nostra ꝓgredi audeat, i. vt in omni obsequio religionis, videlicet in oblatióe, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequijs defunctorum, in eleemosynarijs, & cæteris pietatis officijs. Pastos aūt & cōmessationes, quas diuina authoritas vetat, vbi & grauedines, & indebitæ exactiōes, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, sæpè etiàm sicut experti sumus, vsq; ad homicidia, & odia, & dissensiones accidere solent, adeò penitùs interdicimus, vt qui cōtra hoc decretum agere ꝓsumpserint, si presbyter fuerit vel quilibet clericus, gradu priuetur: si laicus est aut fœmina, ab Ecclesia vsque ad satisfactionem separetur. Conuentus autē talium cōfratrum, necesse si fuerit vt simul conueniant, aut fortè aliquis cōtra parem suum discordiam habuerit, quem reconciliari necesse sit, & sinè conuentu presbyterorū & cæterorū esse nō possit, post peracta illa, q̄ Dei sunt & Christianæ religioni cōueniunt, & post debitas admonitiones, si contigerit vt veræ charitatis & fraternæ in inuicem consolationis oēs ad refectionem conueniant: sic talia fieri ꝓmittimus, vt seruata modestia & temperātia & sobrietate, pacisq; concordia, sicut decet fratres, oīa in ędificationem fraternitatis, & laudem & gloriam dei, & gratiarum actiones fiant. Et hoc oīnò caueatur, quod saluator ait: Videte nè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, qui voluerint, Eulogias à presbytero accipiant, & panē tantùm frangentes, singulos accipiāt * biberes, & nihil amplius contingere ꝓsumant, & sic vnusquisq; ad sua cum benedictione Dñi redeat. Luc. 21. Ebrietas

*CAP. 16.

Ecclesia vacans non est per ambitionē petēda.

VT si quilibet presbyterorū defunctꝰ fuerit, vicinus presbyter apud secularem seniorē nulla precatione vel aliquo xenio ecclesiā illā obtineat, quia titulus p se constans anteà extitit, sed neq; capellam sinè consultu Episcopi. Quod si fecerit, definitam sententiā sibi prolatā suscipiat, sicuti de episcopo canonica deceuit authoritas, vt si per ambitionē maiorem ciuitatem appetierit, & illā perdat quā tenuit, & illam neq; quā obtineat, quam vsurpare tentauit.

CAP. 17.

De pœnitentia homicidæ voluntarij.

SI quis voluntariè & per insidias hominē interfecerit, iugi se pœnitentię submittat. Et si hoc publicè actum cōstat, si laicus est, à communione orationū quinquennio remoueatur: post quinquēnium, tātùm in orationum cōmunionem recipiatur, non aūt offerat, non corpus Dñi contingat. In quo perdurans XIIII. annis, tunc ad plenam cōmunionem cum oblatióibus recipiatur. Si quis de industria & ꝓ insidias occiderit hoīem, ab altari meo euelles eū, vt moriatur, dicit dominus. Exo. 21.

CAP. 18.

De pœnitentia eius, qui non volens fecerit homicidium.

SIquis casu, non volens, homicidiū perpetrauerit, quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis, biennio ab oratione fideliū segregetur: nō cōmunicet, nec offerat. Post biennīū in cōmunione orationis offerat, non tamen cōmunicet: post quinquennīū, ad plenā communionem recipiatur. Abstinentia ciborū, in arbitrio sacerdotis maneat.

CAP. 19.

Nè fœminæ publicis conuentibus & placitis se immisceant.

CVm apostolus dicat, Mulieres in Ecclesia taceant: non enim ꝓmittitur eis loqui: turpe est enim mulieri loq in Ecclesia: mirum videtur, ꝙ quædam mulierculæ cōtra diuinas humanasq; leges attrita frō. te impudēter agentes, placita generalia, & publicos conuentus indesinenter adeunt, & negocia regni vtilitatesq; reipub. magis perturbant, q̄ disponant: cūm indecens sit, & etiàm inter barbaras gentes reprehensibile, mulieres virorū causas discutere: & q̄ de lanificijs suis & operibus textilibus & muliebribꝰ, inter genitarias suas residētes, debuerant disputare, in cōuentu publico, ac si in curia residentes, senatoriā sibi vsurpant authoritatē: Quæ ignominiosa ꝓsumptio fautoribus magis imputanda videtur, q̄ fœminis. Vndè quia diuinæ leges, vt suprà monstratū est, hoc cōtradicunt, & humanæ nihilominùs idipsum prohibent, vt fœminæ nihil aliud prosequantur in publico q̄ suā causam: ait enim lex Theodosina: Nulla ratione fœminæ amplius q̄ suas causas agendi habeant potestatē, nec alicuius causam à se nouerint cōsequendam: idcircò ex authoritate canonica interdicimus, vt nulla sanctimōialis virgo vel vidua conuentus generales adeat, nisi à principe fuerit euocata, aut ab Episcopo suo, nisi fortè propriæ necessitatis ratio impulerit, & hoc ipsum cum licentia * populi sui. 1. Cor. 14. Fœminarū quarundā insolētia. for. * episcopi

CAP. 20.

De quodam cultu superstitioso abolendo.

SVmmo decertare debẽt studio episcopi & eorũ ministri, vt arbores dæmonibus cõsecratę, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum vel furculum indè audeat amputare, radicitùs excindantur atque comburantur. Lapides quoquè, quos in ruinosis locis & syluestribus, dæmonum ludificationibus decepti, venerantur, vbi & vota *souent & deferũt, funditùs effodiantur, atq; in tali loco proijciantur, vbi nũquàm à cultoribus suis venerari possint. Et omnibus adnuncietur, quantum scelus sit idololatria, & qui hæc veneratur & colit, quasi Deum suum negat, & Christianitati abrenunciat, & talem pœnitentiã indè debet suscipere quasi idola adorâsset: omnibusque interdicatur, vt nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro sãlute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiã Domino deo suo. Scriptum est enim: Vouete & reddite Domino Deo vestro. Nouimus siquidẽ, quanta Dominus antiquo populo per prophetas suos interminatus est, qui in lucis sacrificabant, & in excelsis immolabant. Si quis hoc transgressus fuerit, fidem perdidit, & est infideli deterior: & idcircò omnimodò à sanctæ Ecclesiæ consortio abscindatur, & non, nisi dignè pœnituerit, recipiatur. Psal. 75

* vouent

SALEGVNSTADIENSE CONCILIVM, HABITVM SVB BENEDICTO

Papa octauo, & Imp. Henrico secundo.

Synodi huius Salegunstadiensis reliquiæ qualescunque, mutuatæ sunt ex monumentis Burchardi Vuormatiẽsis episcopi, qui cùm huic synodo interfuisset, ea quæ ibi tractata fuerũt, ad eum qui sequitur, modum descripsit. Oppidulum verò seu castellum hoc Salegunstadiẽ, vulgò **Selgenstat** *dictum, adiacet etiàm hodie flumini Mogano in diœcesi Moguntina inter Aschaburgum & Francofordum.*

IN Dei nomine, ego Aribo Moguntinæ sedis archiepiscopus, quãuis indignus, cum cæteris cõfratrib⁹ nostris & coepiscopis, Burchardo Vormatiẽsi, Vuerẽhario Argentino, Brunone Augustẽsi, Eberhardo Babenbergensi, Meginhardo Vuirtzburgẽsi, synodum in **Salegunstat** condiximus Anno Dominicæ incarnationis M. XXIII indictione 5. secundo Idus Augusti, anno autem Domini Henrici secundi regnantis 21. imperij verò sexto: quatenùs cũ communi fratrum prædictorum consilio atque consultu, multimoda diuinorũ officiorum atq; synodalium legum componeretur dissensio, & disparilitas nostrarũ singularium consuetudinum, honesta cõsensione redigeretur in vnum. Ideoque propter illas lamentabiles dissensiones, communi decreto concilij hæc capitula sancita sunt.

De abstinentia carnis & sanguinis in subscriptis temporibus. Cap. 1.

VT quatuordecim dies omnes Christiani ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ in abstinẽtia sint carnis & sanguinis, nisi infirmitate impediente, aut alicuius festi solennitate, quæ in illo episcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini similiter, & in vigilia Epiphaniæ, & in omnium vigilijs apostolorum, & in vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ, & in vigilia S. Laurentij, necnon etiàm in vigilia Omnium Sanctorum: adijcientes prædictis vigilijs vnam horam refectionis, excepta infirmitate: & nisi aliquis sit, qui proprio voto maiori abstinentia vti velit.

De custodiendo ieiunio quatuor temporum. Cap. 2.

DE incertõ autem ieiunio quatuor tẽporum, hãc certitudinem statuimus, vt si calendæ Martij in quarta feria siue anteà euenerint, eadem hebdomada ieiuniũ celebretur. Si autem calendæ Martij in quintam feriam aut sextam aut sabbatum distenduntur, in sequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoquè modo si calendæ Iunij in quartam feriam aut anteà euenerint, in subsequente hebdomada ieiunium celebretur. Et si in quintam feriam aut sextam aut sabbatum contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam referetur. Et hoc sciẽdum est, quòd si quandò ieiunium mensis Iunij in vigilia Pentecostes secundùm prædictam regulam euenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solenni Pentecostes. & tunc propter solennitatem spiritussancti, diaconi dalmaticis induantur, & Alleluia cãtetur, & Flectamus genua, non dicatur. Eodẽ modo de Septembris ieiunio constitutum est, vt si calendę Septembris in quarta feria euenerint, aut anteà, ieiunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta aut sexta aut sabbato contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri illud obseruãdum erit, vt proximo sabbato ante

to ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiunium: quia si vigilia in sabbato euenerit, simul vigiliam & ieiunium celebrare non conuenit.

Quibus temporibus legitimæ connubia prohibenda sint. Cap. 3.

DE legitimis autẽ coniugijs ità visum est, quòd nullus Christianus vxorẽ ducere debeat, ab Aduentu Domini vsque in octauas Epiphaniæ, & à septuagesima vsq; in octauas Paschæ, nec in suprà notatis 14. diebus ante festiuitatẽ S. Ioannis Baptistę. neque in prædictis ieiuniorum diebus, siue in omnium solennium dierum præcedentibus noctibus.

Vt presbyter qui post gallicantum bibat, nisi necessitas cogat, sequenti die Missam celebrare non audeat. Cap. 4.

DEcretum est etiàm in eodẽ concilio, vt presbyter aliquis post gallicantũ * huius noctibus bibens, proximo die Missam non celebret: * hyemantibus similiter, nisi necessitas cogat.

* hyemat. hinc

Vt presbyter non amplius quàm tres Missas in die celebret. Cap. 5.

ITem decretum est, vt vnusquisque presbyter in die nõ ampliùs quàm tres Missas celebrare præsumat.

Vt nemo Corporale, ad extinguendum incendium, in ignem proijciat. Cap. 6.

COnquestum est etiàm in sancto concilio de quibusdam stultiss. presbyteris, vt quandò incendium videant, Corporale Dominico corpore consecratum, ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem proijciant. Ideoque decretum est sub anathematis interdictione, nè vlteriùs fiat.

De hoc, si duo inculpati fuerint in adulterio, & vnus negat, alter profitetur, quid indè faciendum sit. Cap. 7.

INterrogatum est, si duo in adulterio inculpati fierent, & vnus profiteretur, & alter negaret, quid indè agẽdum esset. Decretũ est etiàm à sancto concilio, vt ille qui negauerit, probabili iudicio se expurget: & qui professus fuerit, dignè pœnitentiam agat.

Vt nemo gladium in ecclesiam portet. Cap. 8.

DEcretum est etiàm in eodẽ concilio, vt nemo gladium in Ecclesiam portet, regali tantùm excepto.

Ne mala colloquia in ecclesia, aut in atrio ecclesiæ fiant. Cap. 9.

STatuit etiàm sancta synodus, vt mala consuetudo, quæ apud omẽs penè iam inoleuit, omninò prohibeatur: hoc est, q colloquia sua in atrio alicuius ecclesię cõ-

stituunt habenda, & tunc ea in ipsa * maxima exercent ecclesia, vbi orationes & diuina tantùm fieri æquum est officia. * maximè

De euangelio, In principio erat verbum, *& Missis peculiaribus, nè fiant non suis temporibus. Cap. 10.*

QVidam etiàm laicorum, & maximè matronæ, habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant euangelium: IN PRINCIPIO ERAT VERBVM, & Missas peculiares, hoc est, de sancta Trinitate, aut de S. Michaele: & ideò sancitum est in eodem concilio, vt hoc vlteriùs non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis fidelium audire velit pro reuerentia sanctæ Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & si voluerint vt sibi Missæ cantentur, de eodem die audiant Missas, vel pro sãlute viuorum, aut pro defunctis.

De computatione consanguinitatis. Cap. 11.

QVidam etiàm generationem cõsanguinitatis ità volunt numerare, vt frater & soror sint primi. Hoc autẽ statuit sancta synodus, sicut etiàm ab antiquis patribus decretum est, vt ità nõ esset: sed vt nepos & neptis, id est, filius fratris, ac filia sororis, primi habeantur.

Ædificia laicorum in atrio ecclesiæ non ponantur. Cap. 12.

STatutum est etiàm, vt ædificia laicorũ, quæ Ecclesijs adiuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio Ecclesiæ ponantur, nisi tantùm presbyterorum.

Vt nullus laicus presbytero Ecclesiam suam commendet sinè licentia episcopi sui. Cap. 13.

ITem decretum est, vt nullus laicorũ alicui presbytero suam commendet ecclesiam, præter consensum Episcopi: sed eum priùs mittat suo Episcopo vel eius vicario, vt probetur, si scientia, ætate & moribus talis sit, vt sibi populus Dei commendetur.

Si duo de adulterio accusati fuerint, quid indè faciendum sit. Cap. 14.

STatuit quoquè sancta synodus, si duo de adulterio accusati fuerint, & ambo negauerint, & orant sibi concedi, vt * alterum illorum vtrosque diuino purget iudicio, si * vnum in hoc deciderit, vt ambo rei habeantur. * alter for. * vnus

Vt bannitum ieiunium ab omnibus diligentissimè obseruetur. Cap. 15.

DEcretum est etiàm, vt omnes bannitum ieiunium, in quocunq; episcopio celebratur, diligentissimè obseruent, & si quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, vnum pauperem, prout sua facultas erit, eadem die reficiat.

De

Universidad de Deusto Biblioteca

De illis qui Romam ituri sunt. Cap. 16.

DEcreuit quoquè sancta synodus, vt nullus Romam eat, nisi cum licentia sui episcopi, vel eius vicarij.

*Vt * Carrina non diuidatur pœnitenti. Cap. 17.*

for. * carana

ET illud sub anathemate præceptũ est, vt nullus presbyterorum cuiquã pœnitenti carrinam diuidere præsumat, si infirmitas non interuenerit.

De illis qui pœnitentiam à sacerdotibus accipere nolunt. Cap. 18.

QVia multi tanta mentis suæ fallũtur stultitia, vt in aliquo capitali crimine inculpati, pœnitẽtiam à sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi, vt Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata: sancto visum est concilio, vt talis indulgentia illis non prosit, sed priùs iuxta modum delicti, pœnitẽtiam sibi datam à suis sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam, & literas ad Apostolicum * ex ijsdem rebus deferendas accipiant.

for. * de * carenam

*Vt omnis pœnitens, dum * carrinam suam ieiunat, de loco ad locum non migret. Cap. 19.*

DEcretum est etiàm in eodem concilio, vt omnis pœnitens, dum carrinã suam ieiunat, de loco in locum nõ migret: sed ibi permaneat, vbi suam acceperit pœnitẽtiam, vt proprius sacerdos sibi præbeat testimonium: si autem ibi propter hostiles insidias ieiunare non poterit, suus sacerdos eum cõfratrum suorum alicui, vbi pacificè possit ieiunare, diligentissimè commendet.

Vt nullus presbyter quenquam pœnitentem in Ecclesiam introducat. Cap. 20.

IN eodem quoquè concilio decretũ est, vt nullus presbyterorum quenquã, nisi iussu episcopi, in Ecclesiã introducere præsumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

Quæ sequuntur hoc loco de concilijs inchoandis & continuandis cæremoniæ, quanuis in exordio Tomi Conciliorum primi ex Isidoro pleræque sint habitæ, & ad præcedens Salegunstadien concilium minùs cohærere videri possint: nos tamẽ, quoniam sic apud Burchardum inuenimus adiũctas, abrumpere seu posthabere ipsas hic noluimus.

QVOMODO INITIANDA SIT SYNODVS.

HOra conuenienti, quandò Episcopo vel eius vicario visum fuerit, omnes expellantur de Ecclesia, obseratis foribus cunctis, ad vnam ianuam, per quã sacerdotes ingredi oportet, ostiarij stent. & sella ponatur in medio, & super eam sacræ reliquiæ, & * plenariũ cum stola ponantur. Deindè conuenientes presbyteri omnes intrent, & secundùm ordinationis suæ tempus resideant. Post hõs ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Exindè introducãtur laici bonæ conuersationis. Tunc ingrediatur episcopus, si voluerit, vel si necessitas exegerit: & si non aderit episcopus, eius vicarius eadem faciat. Synodum ingrediẽs ipse, vel eius vicarius, primùm salutet clerũ & populum: & versus in Orientem, mediocri voce dicat:

DEVS humilium visitator, qui nos fraterna dilectione consolaris, prætende societati nostræ gratiam tuam, vt per eos in quibus habitas, tuum in nobis sentiamus aduentum. Per Dominum &c.

Tunc procedens diaconus cum subdiacono & cum thuribulo, & cum ceroferarijs duobus, legat euangelium:

Cùm esset serò die illo vna sabbatorum, & fores essent clausæ. Ioan.20.

Deindè dicat pontifex vel eius vicarius:

Sacta Maria & omnes sancti & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad dominum Deum nostrum, vt mereamur ab eo adiuuari, & protegi, & sanari, Qui viuit, & regnat in secula.

Postmodùm duabus vicibus dicat: Psal. 69. Iudith.9.

Deus in adiutorium meum intende.
Domine ad adiuuandum me festina.

Tunc tertiò iterùm dicat:

Deus in adiutorium meum intende.

Clero respondente:

Domine ad adiuuandum me festina.

Cum Gloria patri, & Kyrieleyson, & Pater noster, cum precibus istis:

Domine, nè memineris iniquitatũ nostrarum antiquarum. Psal.78.
Adinua nos Deus salutaris noster. Psal.78.
Esto nobis Domine turris fortitudinis. Psal.60.
Domine, exaudi orationem meam. Psal.101.
Dominus vobiscum. Ruth.2.a

Oremus:

Exaudi nos Deus salutaris noster, & dies nostros in tua pace dispone, vt à cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi seruitute famulemur. Per Dominum.

Deindè pro vniuersis ordinibus, necnon pro statu Papæ, & antistitis eiusdem sedis, dicant istos psalmos: Miserere mei Deus secundùm magnã mis. Psal.50.
Deus, in nomine tuo saluum me fac. Psal.53.
Miserere mei Deus, miserere mei. Psal.56.
Deus misereatur nostri. Et, Pater noster cum precibus. Psal.66.
Sacerdotes tui induantur iustitia. Psal.131.
Memento congregationis tuæ. Psal.73.
g Saluos fac nos Domine Deus noster. Psal.105.
Vt confiteamur nomini sancto tuo. Psal.105.
Adiutorium nostrum in nomine Domini. Psal.123.
Domine, exaudi orationem meam. Psal.101.
Dominus vobiscum. Ruth.2.a

Oremus:

Omnipotens sempiterne Deus, cuius spiritu totum corpus Ecclesiæ sanctificatur & regitur, exaudi nos p vniuersis ordinibus supplicantes, vt gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter seruiatur. Per Dominum.

Deindè dicat:

Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum, quem pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, propicius respice: Da ei, quæsumus, verbo & exemplo, quibus præest, proficere, vt ad vitam vnà cum grege sibi credito perueniat sempiternam. Per dominum

His expletis, septem psalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrieleyson, & Pater noster, cum precibus istis:

Ego dixi, Domine miserere mei. Psal.40.
Conuertere domine vsquequò. Psal.6.
Fiat misericordia tua domine super nos. Psal.32.
Domine exaudi orationem meam. Psal.101.
Dominus vobiscum. Ruth.2.a

Oremus:

Dies nostros, quæsumus domine, placatus intende, pariterque nos & à peccatis absolue propicius, & à cunctis eripe benignus aduersis. Per dominum

Posthæc verò egrediãtur omnes, exceptis presbyteris, & cæteris idoneis clericis: factoque silentio, pontifex vel eius vicarius dicat hanc orationem:

Dominus vobiscum. Oremus:

Adesto nobis, quæsumus Domine sancte spiritus, peccati quidem immanitate detẽti, sed in nomine tuo specialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus nostris: doce nos quid agamus, quò gradiamur ostẽde, quid efficiamus operare. esto salus & suggestor, & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum deo patre & eius filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores iustitiæ esse, qui summæ veritatis diligis æquitatẽ, vt in siniſtrũ nos non ignorãtia trahat, non fauor inflectat, nõ acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed iunge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, vt simus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero: quatenùs in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus

cum moderamine pietatis iustitiam, vt & hic à te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro benè gestis, consequamur præmia sempiterna. Per dominum.

Tunc diaconus codicem canonũ in mediũ proferens, capitula de cõcilijs agendis pronunciet, id est, ex concilio Toletano finitisque titulis, & cunctis in ordine sedentibus, hæc admonitio ab episcopo, vel si voluerit, à diacono legatur:

Eccè sanctissimi fratres, præmissis deo precibus, fraternitatem vestrã cum pia exhortatione conuenio, & per diuinum nomen obtestor, vt ea quæ à nobis de deo & sacris ordinibus vel nostris moribus, vobis fuerint dicta, cum summa reuerentia perficere intendatis. Quòd si forsitan aliquis nostrum aliter quàm dicta fuerint, senserit, sinè aliquo scrupulo contentionis, in nostrũ omnium copulatione eaipsa de quibus dubitauerit, conferenda reducat: qualiter Deo mediante aut doceri possit, aut doceat. Deindè vos simili obtestatione coniuro, vt nullus vestrũm in iudicando aut personã accipiat, aut quolibet fauore aut munere pulsatus, à veritate discedat. Sed cum tanta pietate quicquid cœtui se iudicandũ intulerit, retractate, vt nec discordans cõtentio ad subuersionem iustitiæ inter nos locum inueniat, nec iterùm in perquirenda æquitate vigor nostri ordinis vel solicitudo tepescat.

Postè hanc exhortationem quisquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi sunt, vt nullus ad synodum veniat non ieiunus, vel à cœtu cõmuni secedat, antequàm generalis secessio adueniat. Et tũc quoquè synodus primi diei soluatur.

Secunda die quandò Episcopus vel eius vicarius synodum ingreditur, in loco suo stans dicat:

Dominus vobiscum. Ruth.2.a

Oremus:

Deus qui nobis in famulis tuis præsentiæ tuæ signa manifestas, mitte super nos spiritum charitatis, vt in aduentu fratrum conseruorumque nostrorum, gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per dominum.

Posteà legatur euangelium ità vt in priori die.

Designauit dominus & alios septuaginta duos. Luc.10.

Deindè dicat Episcopus, vel eius vicarius, preces sicut in priori die.

Sancta Maria & omnes sancti, & sic cætera.

Tunc omnes prostrati, decantent psalmos istos pro regis nostri & aliorum sui regni primatuum sospitate.

Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? Psal.3.

Psal.19. Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Psal.43. Deus auribus nostris audiuimus.

Cum Kyrieleyson & Pater noster, cum precibus istis:

Psal.19. Domine, saluum fac regem.
Psal.60. Esto ei Domine turris fortitudinis.
Psal.27. Saluum fac populum tuum Domine.
Psal.121. Fiat pax in virtute tua.
Psal.43. Exurge Domine, adiuua nos.
Psal.101. Domine, exaudi orationem meam.
Psal.70.c Domine Deus virtutum, conuerte nos.
Ruth.2.a Dominus vobiscum.

Oremus:

Deus regnorum omium, & Christiani maximè protector imperij, da seruo tuo regi nostro triumphum virtutis tuæ sciēter excolere, vt qui tua constitutione est princeps, tuo semper munere sit potens. Per Dominum.

Oremus.

Prætende Domine famulis tuis dexteram cælestis auxilij, vt toto corde perquirant, & quæ dignè postulant, consequi mereantur. Per Dominum.

Deindè pro infirmis & pro salute totius Ecclesiæ istos psalmos decantent.

Psal.40. Beatus qui intelligit super egenum
Psal. 89. Domine, refugium factus es
Psal.87. Domine Deus salutis meæ

Cum Kyrieleyson & Pater noster, cum precibus istis:

Psal.117.c Castigans castigauit eos Dominus.
Psal. 88. b Nihil proficiat inimicus in eis.
Psal.43.d Exurge Domine, adiuua nos.
Psal. 101. Domine, exaudi orationem meam.
Ruth.2.a Dominus vobiscum.

Oremus:

Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilij tui super infirmos famulos & famulas tuas ostende virtutē, vt ope misericordiæ tuæ adiuti, Ecclesiæ tuæ sanctæ repræsentari mereantur. Per Dominum.

Postea legatur à diacono Homilia Gregorij, incipiente versu isto:

Matt. 9.d Messis quidem multa, vsq;, Patres esse minimè recognoscunt.

Tunc, si clerici querelam non habent conferēdam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Niceni concilij recitetur.

Judices, non nisi iciuni, leges & iudicia decernant.

Quisquis ex laicis habet querelam, proferat.

Et synodus secundæ diei sic soluatur.

Tertia die cùm Episcopus, aut eius vicarius, vt in cæteris diebus, synodum ingreditur, dicat:

Ruth.2.a Dominus vobiscum.

Oremus:

Protege Domine, quæsumus, nos famulos tuos subsidijs mentis & corporis, & spiritualibus enutriens alimētis, propicius redde securos ab hostibus vniuersis. Per Dñm

Et post hoc legatur euangelium:

Luc.8. Circuibat Iesus ciuitates & castella,

Deindè pro fidelibus defunctis istos psalmos decantent:

Psal.5. Verba mea auribus percipe Domine.
Psal.6. Domine, nè in furore tuo. minorem:
Psal.14. Ad te Domine leuaui animam meam.

Cum Kyrieleyson & Pater noster, cum precibus istis:

Psal.111. Requiem æternam dona eis Domine.
Ruth.1.a In memoria æterna erunt iusti.
A porta inferi. Dominus vobiscum.

Oremus:

Inueniant, quæsumus domine, animæ famulorum famularumque tuarum, omium in Christo quiescentium, lucis æternę consortium: qui in hac luce positi, tuum consecuti sunt sacramentum. Per Dominum

Post hæc pro irreligiosis psalmos istos decantent:

Psal.57. Ad te Domine clamabo
Psal.58. Benedicam Dominum in omni temp.
Psal.78. Deus, venerunt gentes in hæred.

Cum Kyrieleyson & Pater noster, cum precibus istis:

Psal.118. Fiat pax in virtute tua
Psal.84. Ostende nobis domine misericordiā tuā.
Habac.3. Deus, tu conuersus viuificabis nos.
Psal.101. Domine, exaudi orationem meam.
Ruth.2.a Dominus vobiscum.

Oremus:

Deus qui infideles deseris, & iustè indeuotis irasceris, populum tuum (quęsumus) ad te conuerte propicius, vt qui te per duritiē irreligiosæ mentis semper offendunt: ad sancta officia promerenda, tuæ miserationis gratia inspirante conuertas. Per Dominum.

Si quæ sint quæstiones vel querelæ, conferantur. Et sic synodus tertiæ diei soluatur.

Quarta verò die Episcopus synodum ingrediens, sic procedat, vt primum portentur ante eum duo candelabra cum cereis incensis, quæ sequatur Subdiaconus portans Euangelium, duæ cruces hinc & indè. Deindè diaconus Paduæ stremum Episcopus episcopalibus indutus vestimentis & cappa, ingrediatur.

Et ingressus, in sede suæ stans, dicat:

Ruth.2.a Dominus vobiscum.

Oremus:

Nostrorum tibi Domine curuantes genua cordium, quæsumus, vt bonū quod in nobis à te requiritur, exequamur, scilicet, vt prompta tecum solicitudine gradientes, discretionis arduæ subtile iudicium faciamus, ac misericordiam diligentes, clarea-

Postea

Postea solito more legatur Euangelium:

Matth.18. Respiciens IESVS discipulos suos, dixit Simoni Petro: Si peccauerit &c.

Appēdicis Salegunstad. Cōcilij, finis.

GESTA LEONIS PAPÆ IX. EX PLATINA SVCCINCTE EXCERPTA.

Anno Dñi 1049.

LEO IX. natione Alemannus, pontificatum hac ratione inijt. Nam cùm Romani legatos ad Imperatorem misissent oratum, vt optimū pōtificem sibi daret, is statim *Baunonē episcopum Tullensem, virum bonū & simplicis ingenij, legatis & Ecclesiæ Romanæ obtulit. Cui quidem Romam pōtificio habitu petenti Abbas Cluniacēsis & Ildebrādus monachus Saona oriundus, obuiām facti persuasere, vt deposito pontificali ornatu, Romam priuatus ingrederetur, quòd dicerent Henricum nullam creandi pontificis potestatem à Deo habere, sed ad clerum populumq; Romanū id pertinere. Motus his verbis Leo, cùm etiām vocem è cælo intonantem audiuisset, Ego cogito pacis cogitationes, non afflictionis, deposito pontificio apparatu, priuatus vrbem ingreditur, seipsum accusans, quòd Imperatori maluerit, quām Deo, obtemperare. At verò Romanus clerus, suadente Ildebrando, eundē Baunonem in pontificem eligunt, eo libentiùs, quòd omnem authoritatem eligendorum pōtificum ab Imperatore, vt par erat, ad clerum trāstulissent. Pontificatū Baunon adeptus, ac mutato nomine Leo nonus appellatus, Ildebrandum ipsum statim sanctę Romanæ Ecclesiæ diaconum cardinalē creat. Fuit certè Leo pietate, innocentia, benignitate, gratia, hospitalitate adeò insignis, vt eius domus peregrinis & pauperibus semper patuerit. Nam cùm semèl ante fores suas leprosum pauperem inuenisset, eumq; præmisericordia collocari in lecto suo mandāsset, apertis manè à ianitore foribꝰ, nusquàm pauper inuentus est. Christum pauperis nomine eo loci recubuisse creditum. In rebus præterea ad religionem pertinentibus tanta diligētia & solertia vsus est, vt & in cōcilio Vercellensi Berengarium hæreseos authorem damnauerit, & Constantinopolitanum Imperatorem suis monitionibus impulerit sepulcrum Domini Hierosolymis à barbaris diruptum restituere. Moritur autem Leo pontificatūs sui anno 5. mense 2. die 6. Hæc Platina. Porrò quidam grauis author scribit hūc pontificē habuisse patrē Hugonē virū nobilissimū, ex regio comitū *Dagspurgi genere ortum in Alsatia.

for. *Habspurgi

EPISTOLA LEONIS IX. ADVERSVS INAVDITAS PRÆSVMPTIONES Michaëlis Constantinopolitani & Leonis Acridani episcoporum.

CAPVT 1.

LEO Episcopus, seruꝰ seruorū Dei, Michaëli Constantinopolitano & Leoni Acridano episcopis. In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huiusmodi exordium docuit nos illud Dominicum, In quancunque domum aut ciuitatem intraueritis, primùm dicite: Pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: Sin autē, ad vos reuertetur. In pace etenim vocauit nos Deus, qui est pax nostra: qui fecit vtraque vnum, & veniens euangelizauit pacem his qui longè, & his qui propè erant: & inter nonnulla dixit: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabūtur. Quorum pedes Deiloquus Esaias admiratus, proclamat: quàm speciosi pedes euangelizantiū pacem. Ad quam magnus Paulus contestando sic discipulos adhortatur: Pacem sequimini cum omibus & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deū. Et, Si fieri potest, quod ex vobis est, cū omibus hominibus pacem habētes. Et rursùm: Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscū. Nec immeritò, dicēte discipulis suis, immò omibus Christianis ipso Domino: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quæ vtiquè q germano & vnanimi affectu & insolubilis fœderis nexu retinenda sit, hinc potest colligi, ꝙ eam vltimā cohęredibꝰ & cōparticipibus suis, velut hæreditario & perpetuo iure cōmendatam sub testamēto, mox suo sanguine subscripto, & pia morte cōfirmato reliquit. quasi diceret: Fratres & cohæredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortē, temporalē videlicet pacē, quam si integrā & incōtaminatam in fine mihi repræsentaueritis, mea sortem, pacē scilicet sempiternā, adiūgo vobis. Nec his contentus, patri æqualis, patreq; minor, pro hac ipsa patrem sic deprecatur, ad patrē suum & patrem nostrum, à quo nunquàm discesserat, reditur: Pater, quos dedisti mihi, volo vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus, & sint consummati in vnum.

Luca.1.

2.Cor.13.

Ioan.14.

Ioan.17.

CAPVT 2.

SEd væ mūdo ab scandalis: quia cùm penè oēs paginæ diuinæ nos pariter inui-

Matth.18.

tent ad bonũ vnitatis & pacis, quatenùs cor vnũ & anima vna sit nobis in eo, qui vnanimes in domo sua, quæ est catholica ecclesia, habitare facit: extitêre tamẽ hactenùs, & exissunt miseri homines, sua, nõ quæ sint Iesu Christi, quærentes, de dilacerationibus atq; scissionibus ecclesiæ sibi trophæa aucupantes, per omnia militibus Dñm gloriæ crucifigentibus nequiores. Illi siquidẽ corruptibili tunicę ipsius, quia incõsutilis & desupèr cõtexta erat per totum, pepercerũt, dicẽtes, Nõ scindamus eam: quadã vtiquè reuerẽtia admirati & textricis diligentiã, & operis elegantiam. Isti verò irruptibili charitati eius, qua vniuit Ecclesiam, vt exhiberet sibi vestẽ gloriosam, non habentem maculã aut rugã, impias & sacrilegas manus ad discindendũ crudeliter injiciũt, linguas magniloquas & dolosas ad cõfodiendum illã exacuunt: nihili pendentes ineffabili & speciali artificio coæternæ Deo patri sapientiæ compactã & contextam, nec humano ingenio, seu philosophorum syllogismis aut argumẽtationibus consutã. Stulta enim mundi elegit Deꝰ, vt cõfundat sapientes. Neq; enim per rhetores & sophistas collegit piscatores, sed per piscatores & simplices, piscatus est sophistas & oratores: qa, sicut egregius Paulꝰ dicit, Nõ est in sermone regnum Dei, sed in virtute.

Psalm. 67.
Ioan. 19.
Ephes. 5.
1. Cor. 1.
1. Cor. 4.

CAPVT 3.

VErùm erubescat & cõfundatur impia hæresis, impudenter inhians sectioni atq; diuisiõi insecabilis & indiuisibilis vnitatis, reclamante & repugnante non solùm ipsius vnitatis natura, sed etiàm humanę sapientiæ coniectura. Discedant ergò perfidi corui, milui, vultures, & quęcunq; laniatu vel morte aliena pascũtur aues. Sola columba ad arcam redeat, & super caput Dñi Iesu manens, totum corpus eius, quod est Ecclesia, vniat, infundat & repleat, vnicamq; columbam de diuersę professionis & nationis hominibus atq; linguis omnibus, quasi de diuersis membris efficiat, cui voce capitis, quod est ipse Christus, dicat: Vna est colũba mea, perfecta mea, immaculata mea. Quę enim semper vna vocat & est, nunquàm diuiditur aut secatur. Quæ semper pfecta, hoc est, plena, nunquàm minuitur aut euacuat. Quæ semper immaculata, nunquàm corrũpitur aut maculatur: quoniam etsi nõnunquàm ab ea pleriq; ità exeunt vt nõ reuertãtur, non tñ eius vnitas indè discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem mẽbra coruina ad hoc reuertuntur, vt suo corpori, à quo ad tempus videbantur esse disiuncta, reincorporentur, & integerrima permaneat columba illa vnica, cui se incorporatos & vnitos falsò gloriabantur: & quę gemebat sub periculis in falsis fratribus, releuata illorũ exitu, per os B. Iohãnis apostoli liberè protestatur: Ex nobis exiẽrunt, sed nõ erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent vtiquè nobiscũ. Qui enim pectus colũbę velut humores mali solebãt premere, & ad nauseã iugiter prouocare, alicuius accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel ejecti, aut potiùs egesti, cõprobantur eam releuare: atq; bonę valetudinis statum sua discessione eidẽ reuocare. Quotquot aũt exeunt rediturí, omĩnò ab ea nequeũt auelli aut præcidi, & si videntur aliquãdiù auulsi aut præcisi: quia non uit deus qui sunt eius, per cuius prędestinationẽ sunt intùs sinè errore, etiàm q putant foris esse & errare, nec rapit q̃squã de manu ipsi⁹, quos iam prsùs raptos suspicabamur.

Genes. 8.
Matth. 3.
Cant. 5.
1. Ioan. 2.
2. Tim. 2.

CAP. 4.

SEd væ hominum superbiæ & ignorãtiæ, qui membra Antichristi & præcursores eius effecti, qui est rex super vniuersos filios superbiæ, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, & messem, cui ęternè præparatur horreum, quantùm in eis est, atterere. De quorum periculoso tẽpore dilectus Dñi virgo Ioannes voluit nos instruere: Filioli, inquiens, nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc autem Antichristi multi facti sunt. Hęc nouissima hora à primo aduẽtu Saluatoris incepta, vsq; ad secũdum eius aduentũ est pertendenda. Quæ quot Antichristos iam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis Paulus Ephesijs in actibus apostolorũ ait: Ego scio quoniã intrabunt post discessionẽ meã lupi graues in vos, nõ parcẽtes gregi: & ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducãt discipulos post se. Sed ô Dñe Iesu peruigil pastor, & leo de tribu Iuda, qui secundùm Psalmistam, super aspidem & basiliscum ambulas, & cõculcas leonẽ & draconem, iam in fine seculorũ oues pascuæ tuæ varijs insidijs & rabie innumerabiliũ luporum hactenùs fessas, miserãter attẽde, & increpa feras arundinis, quę sæuiũt & dẽtibus frendunt super humilitatem Ecclesiæ tuæ, fulti & protecti arundineto, id est, mũdana potestate, exteriùs quidẽ nitida, sed interiùs vacua: Vbi, sicut ad a. Iob diuina voce dicit, non solùm omnes bestiæ agri ludunt, cũcta scilicet turba malignorũ spirituũ, secũdùm libitum suũ debacchatur: verùm etiàm Behemoth, eorum vtiquè princeps, ibidẽ sub vmbra dormit in secreto calami & locis humentibus, cum sinè aliqua inquietudine vel cõtradictione in superborũ & lubricorum cordibus requiescit securus. Catholica verò Ecclesia promissiones tuas retinens Dñe quotidiè gaudet cõpleri in doctoribus suis illud libri Sapientię: Fulgebunt iusti, & tanquàm scintillæ in arundineto discurrẽt, atq; vento agitatas arundines cõburent. Tunc feræ arundinis pariter interiẽt, in quibus est cõgregatio taurorũ, cœtus videlicet hæreticorum, ceruicoso ducatu post se trahentium

Apoc. 9.
Psal. 90.
Psal. 67.
Sapien. 5.

tium vaccas, id est, lasciuas animas populorum, vt qui probati sunt argento, excludãtur, scilicet pfecti in eloquijs diuinis & stabiles in fide appareant, emineant vel manifestentur. Argento quippe eloquia diuina significãtur, vt idem Psalmista testatur: Eloquia Dñi eloquia casta, argentũ igne examinatum. Per exclusionem autem, argentũ vel aurum quodã artificio subrigitur, eleuatur & exprimitur, vt repẽtè videatur respersum & insignitum decenti figuratione florũ aut imaginũ, quod priùs humile iacebat & planum. Quod totum breuiùs & clariùs sic eloquitur magnus Paulus: Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Sed ô maligna hæresis, nõ indè tibi blãdiaris, q̃ ab Apostolo, oportet hæreses esse, audiêris. Etenim in sancto Euangelio Dñs noster dicit: Necesse est vt veniant scandala: veruntñ væ homini, per quem scandalũ venit. Nẽpe nõ est frustrà in fornace aurificis palea: qa aurũ nõ purgatur, si palea nõ vrat.

Psalm. 11.
1. Cor. 11.
Matth. 18.

CAPVT 5.

HAec & alia similia his, cum penè omnes sacri eloquij paginæ contra impudentem vesaniã hęreticorum concrepent, vehementer obstupescimus, & lachrymis charitatis plangimꝰ sic edormijsse Ecclesię sacerdotes, quatenùs qui Dei debuerant esse adiutores, non exhorreant eorum fieri sequaces, quorum memoriã cum sonitu perijsse, & ciuitates destructas vident. Indè est totũ illud, quod tãdèm cum indicibili cõtritione & gemitu cordis ac corporis effundimꝰ, in quo omnia viscera catholicæ matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina Ecclesiastica & sanctorum vigor canonum conculcatur ac calcatur, quia tu charissime nobis & adhuc dicẽde in Christo frater & antistes Constantinopolitane, tuq; Leo Acridane, dicimini Apostolicam & Latinam Ecclesiam noua præsumptiõe, atq; incredibili audacia, nec auditam, nec conuictam palàm damnãsse, pro eo maximè, q̃ de azymis audeat cõmemorationem Dñicę passionis celebrare. Eccè incauta reprehensio vestra, quã dò ponitis in cælum os vestrũ, cùm lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & coniecturis, antiquã fidẽ confodere ac subuertere moliat. Eccè nisi quãtocyùs resipiscatis, incorporati & annumerati, quod absit, eritis in illa cauda draconis, quæ tertiam partem stellarũ traxit, & in terrã misit. Eccè iam post mille ac fermè xx. à passione Saluatoris nostri annos, incipit p vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis eiusdẽ sit recolẽda, quasi nil ei cõtulerit præsentia, cõuersatio & diuturna institutio, seu, qua clarificauit DEVM, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus filius Dei viui dicit: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meꝰ qui est in cęlis.

Psal. 11.
Apoc. 12.
Matth. 16.

CAPVT 6.

NOn ergò perpenditis, quanta impudentia dicatur pater qui est in cælis, abscondisse à principe apostolorum Petro cultũ siue ritũ visibilis sacrificij, per dispensationem vnigeniti sui, cui per semetipsum pleniss imè reuelare dignatꝰ est illud ineffabile arcanum inuisibilis diuinitatis eiusdẽ filij sui? Et cui nõ per angelum, nec per prophetam, sed proprio ore ipse Dominus angelorum & prophetarum in sequentibus sic repromittit: Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã: Illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Iesum, præter quẽ nemo potest vninersali Ecclesiæ aliud ponere fundamẽtum? Quod vtiquè deuotissimus ille Petrus non solùm viuens, sed etiãm moriens demonstrauit, quandò nimia humilitate & cõgrua significatione se crucifigi deorsùm verso capite petiuit: profectò diuina inspiratione præfigurans, sese esse primũ & quadrum lapidẽ in fundamẽto, quod est Christus Iesus, compaginatum: cohærentem atq; connexum, qui, vtpotè superpositus angulari lapidi, totum põdus Ecclesiasticę fabricę incorruptibili soliditate sufferret, ac proprij crepitis suppositione omnia mẽbra corporis Christi peraptas & naturales *vsq; ad cõsummationẽ seculi, q̃si vsq; ad pedes crescẽtia, inflexibilj collo ad cęlos sustolleret.

Matth. 16.
Luc. 22.
1. Cor. 3.
*Hic deest iuncturas, aut aliquid eiusmodi

CAP. 7.

TAliter sancta Ecclesia super petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Iohannis, qui priùs Simon dicebatur, ædificata, quia inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quę vanos ad interitum introducunt, nullatenùs foret superãda, sic pollicetur ipsa veritas, per quã sunt vera, quæcunq; sunt vera: Portæ inferi non prævalebunt aduersùs eam. Cuius promissionis effectum se precibus impetrãsse à patre, idem filius protestatur dicẽdo ad Petrum: Simon, eccè Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego aũt rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos. Erit ergò quisquã tantæ dementiæ, qui orationẽ illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo vacuã putare? Nónne à sede principis apostolorum, Romana videlicet Ecclesia, tam per eundem Petrum, quàm per successores suos reprobata & conuicta atq; expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrũ corda in fide Petri, q̃ hactenùs nec defecit, nec vsq; in finem deficiet, sunt confirmata?

Matth. 16.
Luc. 22.

CAP. 8.

PRæterimus nominatim replicare nonaginta & eo ampliùs hæreses, ab Oriẽtis partibus, vel ab ipsis Græcis, diuerso tẽpore ex diuerso errore ad corrumpendã virginitatem catholicę Ecclesiæ matris emergẽtes?

hæreses 90. Græcorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

dicendum videtur ex parte, quãtas Constãtinopolitana ecclesia per præsules suos susci
Vide Nicephorũ lib. 9. cap. 4. tauerit pestes, quas viriliter expugnauit, pressit & suffocauit Romana & Apostolica sedes. Eccè Eusebius Nicomediẽsis episcopus, sedis Constantinopolitanæ inuasor, & signifer maledicti Arrij extitit. Quartus Macedonius hæresiarcha, suffocator antecessoris sui beati Pauli, blasphemator spiritussancti, tortor Christianorum, & vsque ad mortem persecutor, & alter Iulianus, charactere in frontibus notãdo catholicos. Hæc & alia multa tam ipse, quàm sui sequaces per omẽs Orientis vrbes, & maximè Constãtinopoli agebat, cùm Hesperiæ partes ab hac tempestate immotæ manerent, teste vestro historiographo Socrate. Quintus Eudoxius Arrianꝰ inuasor sedis, & ordinator Eunomij hæretici, dicens patrem ἀσεβῆ, quòd nullũ colat: filium ἐυσεβῆ, quòd patrẽ colat. Sextus Demophilus, & ipse Arrianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinarista. Decimus Nectarius vir sanctꝰ, ordinatus à sancta Cõstantinopolitana synodo prima: de quo cũ sancti patres Damaso papæ & suis coẽpiscopis scripsissent, dixerunt: Constantinopolitanæ vrbis nouellam, vt ità dicamus ecclesiam velut ex ore leonis, hæreticis suffossam blasphemijs, abstraximus, teste Theodoreto vestro historiographo. Si non indè omĩnò suffocatus est ille veternosus basiliscus & venenosus: quia successor huius Iohãnes Chrysostomꝰ ab ingrata ecclesia bis est depositus, & in exilio defunctus. Cuius depositionem non ferentes occidentales episcopi, id est, Latini, ab oriẽtalium communione sunt segregati. Huius successor Arsacius manu militari in Ioãnitas desęuijt, in sequaces videlicet beati Ioannis. Iam quintusdecimus in catalogo Nestoriꝰ hæresiarcha extitit, qui spiritu diaboli plenus, inter alias suæ peruersitatis blasphemias, tale virꝰ euomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet. Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impossibile est. qui etiàm duas personas in Christo mentitus est. Hinc septimusdecimus Flauianus beatus pful, martyrio coronatus posteà, quia dãnauit Eutychen abbatem, vnam substantiam vel naturam in Christo asserentem. Propter quod à beatissimæ memoriæ domino papa Leone, & Martiano Christianissimo Imperatore factũ est Chalcedonense Concilium sexcentorum xxx. pontificũ. Quid dicemus de Acacio accusatore, & restitutore Petri Alexandrini episcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, nisi quòd à sanctissimo Gelasio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Iohanne successore & defensore Acacij? Post quos Anthimus Eutychianus hæreticus per prẽsentem papam Agapetum in ipsa Constantinopoli est depositus. Eutychiu sautem quia dogmatizabat humanũ corpus in resurrectiõe impalpabile futurũ, & vento aëreq; subtilius, à beato Gregorio tunc diacono ità est conuictus, vt in prẽsentia piæ memoriæ Tiberij Imperatoris, codices dogmatis eius iustis flãmis traderentur.

Socrates Hist. Eccl. lib. 2. ca. 27. Vide Nicep. lib. 9. ca. 46.

Theodoretus Eccles. Hist. lib. 5. cap. 9.

CAPVT 9.

SVccessit quoquè huic Iohannes, cuius superbiam quanuis vniuersus mundus capere nequiuerit, angustus tñ cespes post non multum temporis cõpressit. Hic nimiæ vanitatis nouum nomen primus sibi vsurpauit, vbi se à cunctis œcumenicum patriarcham, id est, Vniuersalem & dici & scribi debere decreuit. Pro qua vtiquè prælumptione à beatis pontificibus Pelagio & Gregorio digna perculsus est excommunicatione. Cuius contagij macula adhuc vobis cũ ipsa maledictione sic adhæsit, vt nunc quoquè vosipsos œcumenicos patriarchas & appellare, & scribere non timeatis. Et certè nomẽ istud à sanctis patribꝰ in Chalcedonẽsi synodo, ob reuerentiã sanctæ Romanę & Apostolicæ sedis, sanctissimo decessori nostro Leoni papæ & præclarissimo doctori, successoribusq; eius fuit oblatũ: sed nec ab illo, nec ab vllo successorũ ipsius constat hactenùs receptum. Et cui post Christum Iesum hoc nomen magis poterat aptari, quàm successoribus Petri? Sed imitanda humilitas reuerendorum pontificum, attendens quòd ipse princeps apostolorum non inueniatur dictus vniuersalis apostolus, superbũ resultauit vocabulũ penitùs, quo videbatur par dignitas subtrahi cunctis per orbem prælatis, dum vni ex toto arrogaretur: tãquàm singuli dicerent verbis & factis, quòd magister eorum & primus crucifigendus inquit: Non sum dignus caput sursùm ponere: sed declinate vultum in terram. Vestra ergò fraternitas videat, quãta apud se proteruia tumeat, quę nec oblatum sibi à quoquam nec cõcessum, sed potiùs denegatum & sub anathematis interpositione ab Apostolica & prima sede, & à sanctis atq; orthodoxis patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantę obstinationis contumacia p quadringentos iam à beatiss. papa Gregorio & ampliùs annos vsurpare non cessat. Et qualiter exemplo Dñi nostri Iesu Christi & sũ orum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tẽpora noluistis saltẽ inane nomẽ, & totius ecclesię vnitatẽ sua insolẽtia scandalizãs deponere? & qd effecit in vestris mẽtibus toties declamata in auribꝰ illa gloriosi Apostoli Pauli pfessio, qua dicit: Quis scandalizat, & ego nõ vror? Qui nõ solùm scãdalo aliorũ nõvrimini, sed etiàm scãdalo vestro quotidiè vritis Ecclesiã dei? CA. X.

Iohannis episcopi arrogantia.

1. Cor. 11.

SEd vt ad reliquos decessores vestros reuertamur, qd de Pyrrho episcopo, imò hęresiarchę Macarij Antiocheni sequace dicetur, q veniens Romã, scripto anathematizauit omnia, quæ ipse & decessores sui contra

Pyrrhus.

contra fidem catholicam, & Apostolicæ sedis senserant? Sed quantocyùs ad vomitum reuersus, à Papa Theodoro est damnatus, & successor eius Paulus, quòd ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non resipuit: quandò velut simulacrũ aut phantasma aliquod insensibile Dominũ nostrũ Iesum Christũ arbitratus, nec vnam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuisse diffiniuit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ Ecclesiæ, quod nemo hęreticorum ante eum præsumpserat, subuertit. Ad cuius rabiẽ, qua sæuiebat in catholicos, destruendam, sanctissimus papa Martinus, collectis 105 episcopis, damnauit Cyrũ Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum & Paulum Constãtinopolitanos episcopos. In qua vtiquè vesania nec vos istis modò temporibus inferiores illo vestro Paulo, summã & Apostolicam sedem, cunctosq; institutionis eius fidissimos obseruatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogãtia adeò cæcati, vt non animaduertatis, quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præiudiciũ, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere iudicium: beatissimo & apostolico pontifice Syluestro diuinitùs decernente, spiritualiq; eius filio Constantino religiosissimo Augusto cum vniuersa Synodo Nicena approbante ac subscribente, vt summa sedes à nemine iudicetur, inuiolabiliter & incõcussè sibi conseruato illo priuilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die deuotus cõtulit pontifici Romano: scilicet vt in toto orbe sacerdotes ità hunc caput habeant, sicut omnes iudices regem. Quorum semper omni mundo reuerẽdam sententiam, sicut veraciter diuina inspiratione promulgatam, amplexæ reliquæ vniuersales synodi: id est, Constantinopolitana prima, consensu pij Augusti & religiosi maioris Theodosij: Ephesina prima, sub iuniore Theodosio filio Archadij: Chalcedonensis, sub imperio diuę memoriæ Martiani tertia Constãtinopolitana, rogatu & cõsensu iunioris Constantini, vnanimi volũtate, concordiq; verbo & scripto confirmauẽre sanctam Romanam & Apostolicam sedem, post Dominũ Iesum caput esse omnium Ecclesiarum DEI, & hoc debere credi, confiteri & scribi ab omnibus veneratoribus Niceni Concilij: cuius statutorum vsq; ad vnum iota contemptoribus districtum anathema cautum est à quinque præfatis, & cunctis sanctorum patrum synodis subsequentibus.

Pyrrhus.

CAP. II.

SIc iuxta Sapientem, lapis missus nõ pergit ad cælum, & maledictũ frustrà prolatum, reuertitur in authorem suum. Sic iuxta vulgi prouerbium, qui supra caput suũ spuere conatur, quantocyùs in faciem illius sputum relabitur. Sic nobis maledictũ pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista aduersùm nos peccatore consistente, custodiam ori nostro iam diù ponentibus, per tumorem vestrum incurristis quod dolemus: quia præiudicium faciendo summæ sedi, de qua nec iudiciũ licet facere cuiquã hominum, anathema accepistis ab vniuersis patribus omniũ Conciliorum. Quo indissolubiliter adstringemini, si cor impœnitẽs retinendo super tãtam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non soluamini, cui specialiter dixit Christꝰ filius Dei viui: Quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis: Si conferamus vetera nouis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reuerens Deum, nec promissis, nec minis regis Moab ad maledicendum filijs Israel flecti potuit: Quomodò, inquiẽs, maledicam, cui non maledixit Deus? aut quomodò detestabor, quem Dominus non detestatur? Vos verò nec amor dei & proximi, nec reuerentia diuinorũ canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum nostrorum prohibitio reuocat, quin publicè maledicatis & detestemini genus electum, regale sacerdotium, gentemq; sanctam.

Psalm. 73.

Matth. 16.

Num. 23.

1. Petr. 2.

CAP. 12.

QVod quãuis omĩbus Ecclesijs Christi, quæ vnam catholicã in toto mundo efficiũt, à principe Apostolorum Petro sit verè dictũ, nulli tamen veriùs aptatur, quàm illi cui propriè præsidet ipse, qui cælestis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Iesu Christo sibi dicente: Tibi dabo claues regni cælorũ, & in speciali potestate ligandi & soluendi summi sacerdotij priuilegium. At quoniã attestante Salomone, cor regis in manu Domini, quocunque voluerit vertet illud, tantum apicem dignitatis in beato Petro, & in eius vicarijs prudentissimus terrenæ monarchiæ princeps Constãtinus intima cõsideratione reuerit, cunctos vsq; in finẽ seculi successuros eidẽ Apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Syluestrũ non solùm imperiali potestate & dignitate, verùm etiàm insulis & ministris adornauit Imperialibus: valdè indignũ fore arbitratus terreno imperio subdi, quos diuina maiestas pfecit cælesti: Cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, qua homines obliti Domini creatoris sui, intumescentes, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quãdò tota deuotione quicquid à Domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Vt enim venerabilis Paulus docet, Non est potestas nisi à Deo: quęcunq; autẽ sunt, à Deo ordinata sunt. Quibꝰ in terreni regni oportuna administratione non resistendum, sic instruimur per ipsum principem apostolorum: Subiecti estote omĩ humanæ creaturæ propter Deum: siue regi, quasi prœcellenti: siue

Matth. 16.

Prou. 21.

Rom. 13.

1. Petr. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

siue ducibus, tanquàm ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudē verò bonorū: quia sic est voluntas Dei. Et post pauca: Deum timete, regem honorificate. Atq; per coapostolum eius Paulum: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam q̄ resistit potestati, Dei ordinatiōi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acq̄runt. Vndè Sapiētia in Prouerbijs intonat, dicēs: Per me reges regnant, & principes iusta decernunt. Quod etiàm sæpè dictus Augustus perspicacis animi viuacitate deprehendit, & matri suæ religiosæ Helenæ inter nōnulla sic rescripsit: Qui moderatur secula, & disponit mundi totius suffragia, quibus alimur & sustentamur, per se quidē spirantia viuificat, sed per pectora principū sua iura seculis dictat.

Rom. 13.

Prou. 8.

CAP. 13.

HIS & alijs quàm plurimis testimonijs iam vobis satisfactum esse debuit de terreno & cęlesti imperio, immò de regali sacerdotio sanctæ Romanę & Apostolicæ sedis, præcipuè super speciali eius dispositione in cælis, si quoquo modo Christiani esse vel dici optatis, & si ipsam euangelij veritatem aperte, quod absit, nō impugnatis. Ad cuius tonitruum quisquis nō expergiscitur, non dormit, sed omninō est mortuus, cui iā frustrà ab hominibus clamabit. Sed nè fortè adhuc de terrena ipsius dominatione alīqs vobis dubietatis supersit scrupulus, néve leuiter suspicemini ineptis & anilibus fabulis sanctam Romanā sedem velle sibi incōcussum honorem vēdicare & defensare aliquatenūs, pauca ex priuilegio, eiusdem Cōstātini manu cum cruce aurea super cęlestis clauigeri venerabile corpus posito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas & confundatur vanitas: vt omnia mēbra catholicę matris cognoscāt nos illius Petri discipulinæ esse, qui sic in epistola sua ait de se: Non enim doctas fabulas secuti, notam vobis fecimus Domini nostri Iesu Christi virtutem: sed speculatores facti illius magnitudinis. Et nos vobis inculcare nō tam relatu quolibet, quàm ipso visu & tactu comperta vel admoniti recognoscite: quia idem glorioſus princeps in iam dicto priuilegio post Christianæ fidei claram perfectamq; cōfessionem, atq; baptismatis sui enucleatam cōmendationem, specialem sanctæ Romanæ Ecclesiæ dignitatem sic promulgauit, dicēs: Vtile iudicauimus vnà cum omnibus nostris satrapis, & vniuerso senatu, optimatib⁹ etiām & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subiacēte, vt sicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei esse videtur cōstitutus, ità etiàm & pontifices ipsius principis Apostolorum vice, principatūs potestatem, ampliùs quàm terrenæ imperialis nostrę serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum vel eius vicarios firmōs apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ità eius sacrosanctam Romanam Ecclesiā decreuimus venerāter honorare, & ampliùs quàm nostrum imperiū terrenumq; thronum sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltare, tribuētes ei potestatem & glorię dignitatem, atq; vigorem & honorificentiam imperialem: atq; decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamq; etiàm super omnes vniuerso orbe terrarum Dei ecclesias, & pōtifex, qui pro tēpore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio quæq; ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procurāda fuerint, disponantur. Iustum quippe est, vt ibi lex sancta caput teneat principatus, vbi sanctarum legū institutor, saluator noster, beatum Petrum Apostolum obtinere præcepit cathedram, vbi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculū, suiq; magistri & Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, vbi eorū doctor beatus Paulus Apostolus, p̄ Christo extēto collo martyrio est coronatus: & illic vsq; in finē quærant doctorem, vbi sanctorū doctorū quiescūt corpora: & ibi proni ac humo prostrati, cælestis regis Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni regis seruiebant imperio. Et succinctè commemorato suo studio & deuotione in cōstruendis aliquot sanctorum basilicis, & imperialium donationū magnificētia abīdanter ditatis, ait: Concedimus ipsis sanctis Apostolis, dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per hos etiàm beato Syluestro patri nostro, summo pontifici, & vniuersali vrbis Romæ papæ, & omnibus eius successoribus pontificibus, qui vsq; in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atq; de præsenti contradimus palatium imperij nostri Lateranēse, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atq; præcellit palatijs. Deindè diadema, videlicet coronā capitis nostri, simulq; phrygium, id est, mitram, necnō & superhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circūdare assolet collum: verùm etiàm & chlamydem purpuream, atq; tunicam coccineam, & omnia imperialia indumēta, sed & dignitatem imperialium p̄sidentiū equitū, conferentes ei etiàm imperialia sceptra, simulq; cuncta signa atq; banda, etiàm & diuersa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriā potestatis nostræ. Viros etiàm reuerēdissimos clericos diuersi ordinis, eidē sacrosanctæ Romanæ Ecclesię seruiētes, illud culmē singu-

Dist. 96. Constant. imper. Extant hęc hodiè Grecè & Latinè

Dist. 96. Constans imperator in dia.

2. Petr. 2.

singularis potētię & p̄cellentię habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est, patricios atq; consules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis extat decorata militia, ità & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodùm imperialis potentia diuersis officijs, cubiculariorum nempe & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ità & sanctā Romānam Ecclesiam decorari volumus. Et vt amplissimè pōtificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, vt clerici eiusdem Romanæ Ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est, candidissimo colore decoratos equos equitēt: & sicut noster senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id est, candido lineamine illustratis, sic vtanē & clerici, & ità cælestia sicut terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licētiam tribuentes, concedimus ipsi sanctissimo patri nostro Syluestro, vrbis Romæ episcopo & papæ, & omnibus qui post eum in successu, & perpetuis temporibus aduenerint beatissimis pōtificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei catholica & Apostolica ecclesia ex nostro indicto, quem placatus, p̄prio consilio clericare voluērit, & in numero religiosorum clericorū cōnumerare, nullū ex omnibus præsumentē superbè agere.

CAP. 14.

DEcreuimus itaque & hoc, vt idem venerabilis pater noster Syluester summus pontifex, vel omnes succedentes ei pōtifices, diademate (videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis preciosis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse verò beatissimus papa super coronam clericatūs, quā gerit ad gloriam beati Petri, omninò ipsa ex auro non est passus vti corona: Phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionē dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi ipsius, pro reuerentia beati Petri, stratoris illi officium exhibuimus, statuētes eodem phrygio omnes successores eius singulariter vti in processiōibus, ad imitationem imperij nostri. Vndè vt pōtificalis apex non vilescat, sed magis quàm terreni imperij dignitas & glorię potentia decoretur, eccè tam palatium nostrum, vt prælatum est, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ seu occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates, sæpè fato beatissimo pontifici & patri nostro Syluestro, vniuersali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem & ditionem firmam imperiali censura per hanc nostram diualem iussionem, & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque iuri sanctę Romanę Ecclesiæ concedimus permansura. Vndè congruum prospeximus, nostrum imperium & regni potestatem Oriētalibus transferri ac transmutari regionib⁹, & Byzantię prouinciæ optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quoniam vbi principatus sacerdotum & Christianæ religiōis caput ab Imperatore cælesti cōstitutum est, iustum non est, vt illic terrenus Imperator habeat potestatē. Hæc verò omnia, quæ per hanc imperialem sacram, & per alia diualia decreta statuimus atque confirmauimus, vsque in finem mūdi illibata & inconcussa permansura decernimus. Deindè facta obtestatione corā deo viuo, & terribili eius iudicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori & cōtemptori istius sui priuilegij, secutus idē venerabilis Cōstantinus ait: Huius verò imperialis nostri decreti paginam proprijs manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri posuimus, ibique eidem dei Apostolo spondentes nos cuncta inuiolabiliter conseruare, & nostris successoribus Imperatoribus conseruanda in mādatis relinquere, patri nostro Syluestro summo pōtifici & vniuersali papæ, & per eum cunctis successoribus pōtificibus, Domino Deo & saluatore nostro Iesu Christo annuente, tradimus feliciter atque perēniter possidēda.

CAP. 15.

TOt ergò & talibus, alijsque quàm plurimis testimonijs subnixa non erubescit veritas, sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes testimonium maius Constantino, qui, vt ait beatus Baptista Ioānes, de terra est, & de terra loquitur, vix ab homine testimonium accipimus, contēti testimonio illius, qui de cælo venit, & super omnes est, & dicit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersùs eā. Et tibi dabo claues regni cælorū. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcūque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Qui etiàm in catalogo apostolorū instàr cardinis ab ipso Domino Iesu Christo primus positus, Petrus, id est, Cephas extat cognominatus. Cui specialiter & nominatim non tantùm ante passiōem suam, verùm & in ipsius articulo passionis, mox vt sui corporis & sanguinis mirabile mysterium agendum generaliter discipulis tradidit, tam oues se pasto rum pastore percusso dispergendas, quàm & vsque in finem seculi ad vnum ouilē & ad se vnum pastorem colligendas commendando, ait: Simon Simon, eccè satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego aūt rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādō cōuersus, cōfirma fratres tuos. Ipsum quoquè angel⁹ p mulieres ad vidēdā re-

Ioan. 3.

Matth. 16.

Matth. 26. Zacha. 13.

Luc. 22.

Universidad de Deusto Biblioteca

Mar.16. resurgentis magistri gloriam nomine inuirauit,cùm dixit: Dicite discipulis eius & Petro,quia surrexit: & eccè pcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis. Necuon eidem ipsâ die resurrectiõis suæ, pius & verax magister apparuit, quemadmodùm venerabilis Euangelista Lucas nos instruit, dicens: Luc.24. Quia surrexit dominus verè, & apparuit Simoni. Quam manifestationem soli Petro priùs, deindè illi soli cum reliquis condiscipulis factâ,gloriosus coapostolus eius Paulus declarat, vbi ad Corinthios sic scribit: 1.Cor.15. Quia surrexit Christus tertia die secundùm scripturas: & quia visus est Cephæ:& post hæc vndecim. CAP. 16.

Ioan.21. INstante quoquè iam suæ assumptionis gloria,vbi prædebat cũ 7. discipulis suis, Dominus amorem Petri erga se tertiò inquisiuit,& tertiò confitenti,agnos & oues suas tertiò pascere pcepit:pro quibus qua morte clarificaturus esset Deum, in extensione manuum illius & præcinctione futura, eidẽ significauit. Qui nec mora, assumpto Dominо,in medio CXX. fratrum exurgens, & pfundos sanctissimi Psalmistæ sensus edisserens, authoritate sua apostolicum numerum,sorte annumerato Matthia, suppleuit, Act.1. quem vndenariũ remanere nefas credidit. Quibus etiàm pariter misso spiritusancto in varijs linguis,cùm quidam stuperent admiratione, quidam deridentes inueterata cæcitate, dicerent musto plenos esse,Petrus Act.2. vno sancti Ioëlis testimonio, & ignaros instruxit,& incredulos destruxit. Deindè cõstanter improperata illis scelerata sua cõspiratione aduersùs Dominum & Christũ eius,qua ipsum authorem vitæ morte turpissima tunc condemnantes interfecerant, clarissimis beati Dauid oraculis adstruxit illius sanctam resurrectionem, & gloriosam Psal.15. Psal.109. assecẽsionem, & ab eo inpræsentiarùm factã spiritussancti effusiõem.Ità compunctis Iudæis,primꝰ apostolorũ reis sanguinis Christi pœnitentiam indixit, & eorum protinùs tria millia baptizauit. CAP. 17.

Act.10.&11. HIc solus, sicut doctiloquus Euangelista Lucas testatur,dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circuirent ciuitates, nemini loquentes verbũ vitę,nisi solis Iudęis,orans incœnaculo, factus est in excessu mẽtis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus & reptilibus, volucribusque cæli refertum, quatuor initijs submitti de cælo vidit, sibique cælitùs dictum tertiò: Surge Petre, occide & manduca:& tertiò ab eo responsum:quia commune & immundum nũquàm introiuit os meum:& tertiò superna voce repetitum,quod Deus mundauit, tu nè commune dixeris: sufficienter instructus,à quatuor mũdi partibus gentes quondàm immundas in vnitatem fidei congregandas: ficque fide mũdatis eorum conscientijs ab operibus mortuis, & occisa in eis pristina immunditia,cui seruire membra sua exhibuerant,Christo dele ctabiliter inuiscerandas: tribus nuncijs in mysterio Trinitatis se inuitantibus, immanem aprũ illũ de sylua gentium,Cornelium Act.10. Centurionẽ aggressus, nõ reluctanté occidit & comédit, quandò aqua & spiritu mũdatũ,Ecclesię indidit.Cui coadunatus ipsi domesticis & amicis, dum adhuc loqueret, spiritus sanctus cecidit super omnes,qui audiebãt verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Iudæorum,nec ipsis Apostolis vspiàm legiẽ concessum, vt paracleti tãtam plenitudinẽ acciperent priùs, quàm baptismũ. Nónne hinc iam luce clariùs cõstat,Petrum primitùs ad ædificationem Ecclesiæ Christi Iudæos & gentiles attraxisse, & quasi duos parietes ex diuerso veniẽtes,per angulare lapidẽ Christum indissolubili charitatis glutine coniũxisse? Qui postcà videns messem multam & Matth.9. Act.13. operarios paucos,Paulũ & Barnabã ab Antiochia pdicatores omnibus nationibus destinauit: quibus strenuè officio insudantibus,dexterã societatis dedit,vt illi qdem in gentibꝰ, ipse verò in circũcisiõe esset, sicut Gal.2. in Epistola ad Galatas ostenditur euidẽter. Neque tamẽ partito in eos onere, subtraxit se cœptæ vocatiõi gẽtium & curæ:quã post Asiã ab Illyrico sentit tota europa & aphricã, præcipueque mũdi caput & domina gẽtiũ Roma. Nam cùm quidã pseudoapostoli turbãssent corda fratrum, dicentes eos debere circuncidi secundùm legẽ Mosis,Paulusque & Barnabas Hierosolymam ijssent, Act.15. super hac quæstione cõsulturi,solus Petrus suа authoritate circunciſionis onus atque veteris legis iugum à ceruicibus discipulorum remouit,& gratiam Euangelij ad plenam salutem credentium sufficere censuit, dicẽs: Quarè vultis imponere graue iugum super ceruices discipulorum,quod neq; patres nostri,neq; nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quẽadmodùm & illi. Visum est enim spiritui sancto & nobis,nihil oneris vltrà eis imponere. Qua vtiquè responsione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis protestat: Si circũcidamini, Christus vobis nihil proderit. CAP. 18. Gal.6.

SEd & illud in ipso Petro nihilo minùs Act.6. est animaduertendũ,qꝑ sui corporis vmbra in firmis cõferebat optatę sospitatis rebra mediũ. Quod nulli sanctorum constat hactenùs concessum: nec ille, per quem Petrus potuit, quicqd boni potuit, ex suo sanctissimo corpore aliquandò cuiquam tale donum attribuit sanctus sanctorũ,sed suo Petro specialiter in magna significatione præsentis & futurę Ecclesiæ hoc reseruauit prirulegium: scilicet quia ipse vtriusque principalis rector existeret, vtriusque statum in seipso portẽderet, quatenùs hæc visibilium & transi-

& transiturorum sacramentorũ secreta virtute,quasi vmbra sua, morbis animarum in terra curatis,illam nobis adhuc inuisibilem veritatis & beatitudinis solidã speciem, velut solidum corpus,exhibeat in cælis.Quarum differentiã breuiter Apostolus demonstrat.Videmus nunc,inquiens, p speculũ in ænigmate,tũc aũt facie ad faciẽ.Nũc cognosco ex parte:tũc aũt cognoscam,sicut & cognitus sum.Cui concordans Iohannes coapostolus suꝰ,ait:Charissimi,filij dei sumꝰ,& nondùm apparuit qd erimꝰ, Scimꝰ qm̃ cùm apparuerit,similes ei erimꝰ:qm̃ videbimꝰ eũ sicutì est. Quòd verò pśens Ecclesia fide & spe saluaẽ,Paulus sic loquitur: Sinè fide impossibile est placere Deo.Fides autẽ est spẽrãdarũ substãtia rerũ, argumentũ nõ apparentiũ. Idẽ in alio loco: Spe salui facti sumꝰ. spes aũt q̃ videt,nõ est spes. Quod eñ videt quis,q sperat? Sic modò credẽdo & sperando, atq; p patientiã expectando quod non videmus,fide & spe à peccatis liberati viuimus,qa iustus ex fide viuit. In futuro plenã beatitudinẽ in re videbimꝰ & possidebimꝰ, qua per charitatem solam sinè fastidio satiabimur,cùm apparuerit gloria eius.

CAP. 19.

VErùm vestra insolẽtia nihili pendens talia, specialibus Petri ouibꝰ claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabãt, ouilia, quas ipse non cessat inuitare & introducere ad lempiternæ vitæ pascua: quas tantùm ex omnibus sibi compatientes in crucis vltima pœna iam positus attẽdẽs, pro eisdem animam ponendo, cum gratiarum actione & pijssima prece in ipsa emissione sui beati spiritũs Domino cõmendauit,dicens:Gratias tibi ago pastor bone, qa oues, quas tradidisti mihi, compatiũtur mihi. Peto ergò, vt participent mecum de gratia tua in sempiternum.Ergò prævalebit illis portas vitæ obserare vel obstruere errorum clauiculis, seu sophismatum tendiculis quilibet inimicus,quas potestate, meritis & prece referat & pandit tantus amicus,cui portæ inferi nõ prævalebunt aliquatenùs,& cælis terrisque præpotens ex vltimo desiderio animæ suæ & voluntate labiorum suorum à Domino, ad quem mox ibat,erit fraudatus? Absit.

CAP. 20.

QVapropter à tanta amentia iam resipiscite, & Latinos verè catholicos, atq; maximi Petri familiariores discipulos, institutionisque eius deuotiores sectatores cessate subsannando Azymitas vocare, aut ecclesias illis denegare, seu tormenta, sicut cœpistis,inferre,si vultis nunc & semper pacem & portionem cum Petro habere.Cuius doctrinam & traditionẽ in Epistola ad Romanos, sapientibus & insipiẽtibus debitor ille gentium doctor,ad tertium cælum & in paradisum raptus, sic per omnia commendat,dicens:Primùm quidẽ gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis,quia fides vestra annunciat in vniuerso mundo.Ex cuius capituli occasione,beatus & catholicus doctor Augustinus, in Latinaque lingua clarissimus, atq; noster Chrysostomus ait: Fides ista, quam Romani habent,ipsa eademque est & non alia,quæ in vniuerso mũdo annũciatur & creditur: quę non solùm in terra, sed & in cælis prædicatur:quia Iesus pacificauit per sanguinem suum non solùm terrestria & inferna,sed & Rom.1. Col.1. cęlestia:& hoc est in vniuerso mundo fidem prædicari,per quam omnis mundus fit subditus Deo. Sed Paulum audite subsequentem:Desidero videre vos,vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirman- Roma.3. dos vos. Qui nè putaretur velle aliquid institutioni Petri addere vel demere, exposuit quid dixerit ad confirmandos vos,id est, simul consolari iu vobis per eam,quæ inuicèm est,fidem vestram atq; meam.Et in fine Roma.1. epistolæ monẽs eos deuitare falsos fratres, Rom.16. & præter doctrinam,quam ipsi acceperant, Hæretici & schismatici vitandi, euntes, ait: Rogo vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam,quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.Huiusmodi enim Christo Domino nostro non seruiunt,sed suo ventri:& per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obediẽtia in omni loco diuulgata est.Gaudeo igitur in vobis. CAP. 25.

ECcè in totius epistolæ serie non inuenitur magnus Paulus fidem Latinorũ correxisse,nec vitia redarguisse: sed congratulatus fidei & conuersationi eorum, de pseuerantia cõmonuisse: cùm non solùm,pter reprobam actionem,sed & ob ipsius fidei citissimũ naufragiũ in Græcos fuerit inuectus acerrimè ab initio vsque in finẽ primæ ad Corinthios epistolę. Quod certè li- 1.Corin.1. quet in paucis verbis, vbi ait: Fidelis Deus, pquẽ vocati estis in societatẽ filij eius Iesu Christi Dñi nostri.Obsecro autem vos fratres per nomẽ Dñi nostri Iesu Christi,vt idipsum dicatis oẽs, & non sint in vobis schismata: sitis aũt perfecti in eodẽ sensu, & in eadem scientia.Significatum est enim mihi de vobis fratres mei, ab his qui sunt Chloës,quòd contentiones sint inter vos. Hoc autem dico,quòd vnusquisque vestrũm dicit:Ego quidẽ sum Pauli, ego autem Apollò,ego verò Cephæ,ego autem Christi.Diuisus est Christus? Et vbi notauit eos ex arrogantia falsæ & mundanæ sapientiæ, subiunxit: Iam saturati estis, iam diuites facti 1.Cor.4. estis:sinè nobis regnatis:& vtinàm regnaretis,vt & nos vobiscum regnaremus:Et inflatiõi eorũ minatꝰ virgã,ait:Omninò audit̃ inter vos fornicatio,& talis fornicatio,qualis 1.Cor.5. nec inter gentes, ità vt vxorem patris habeat quidam.Et vos inflati estis,& non magis luctum

luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit. Quibus expletis, admonuit eos secũ epulari, nõ in fermento veteri, quod totã massam corrumpit, sed in azymis synceritatis & veritatis. Ibidem.

CAP. 22.

IGitur istis & huiusmodi apostolicis sanctorumque patrum dictis cùm euidenter approbetur Latinorum syncera obedientia, & plurimorum Græcorum improbetur corrupta insolentia, sunt adhuc plura his super hoc, parti nostræ fauentia: quæ si liceret ad medium deducere, non solùm excederent modũ epistolæ, verùm eriàm possent armaria onerare: quapropter his omissis, charitatiuè monemus, nè absentes sitis vobis ipsis: sed vos ante vos constituatis, vias prædecessorum vestrorum & vestras solicitè consideretis, nec nos priuato amore palpetis, & in fratrum oculis festucam explorantes, in vestris trabem non videatis. Hæc est Cõstantinopolitana sub Cõstantino Copuymo. Recordamini illius nefandæ synodi, quam voluerunt vocari septimam vestri hæresiarchæ: quorum conspiratione ipsius Domini nostri Iesu Christi & sanctorum reuerendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis sunt immersæ: picturæ verò ex parietibus basilicarum deletæ. Quibus quãuis restiterit Romanorum authoritas, præ cunctis tamen sanctissimi papæ Nicolai vbiuis laudãda libertas: qui per legatos suos tam pro sacris imaginibus, quàm pro depositione beati antistitis Ignatij, & substitutione Photij neophyti ecclesiam agię Sophię clausit, donèc sedis Apostolicę acquiesceret decretis.

CAP. 23.

ABsit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ ecclesiæ contigisse, vt eunuchos contra primum sancti Niceni Concilij capitulum passim promouendo, fœminam in sede pontificum suorum sublimâsset aliquandò. Hoc tam abominabile scelus detestabileque facinus etsi enormitas ipsius vel horror, fraternaq; beneuolentia non permittit nos credere: considerata tamen incuria vestra erga sanctorum censuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non solùm ad clericatum, sed ad pontificatum etiàm indifferenter ac solenniter adhuc promouetis, fieri potuisse pensamus. Sed quid plura? Tot & tantis schismaticis & hæreticis, catholicam atque Apostolicam Ecclesiam aptè impugnantibus & discindere laborantibus hactenùs redundâstis, vt Latina vel occidentalis Ecclesia de vobis meritò cõqueri possit, voce sponsæ dicẽs in Cãticis Canticorum: Filij matris meæ pugnauerunt cõtra me. Et verè. Nunquid enim Romana & Apostolica sedes, quæ per Euangelium genuit Latinam Ecclesiam in Occidente, mater non est Constantinopolitanæ ecclesiæ Cantic.1.

in Oriente, quam per gloriosum filium suum Constantinum, & nobiles sapiẽtesque Romanos non tantùm moribus, sed & muris studuit reparare? Quòd si contradicitis, ad quid vestro Imperatori Latinę laudes, & in ecclesia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Vtiquè ob reuerentiam illius matris, q̃ iam cunctis paganorum crudelitatibus, & diuersorum tormentorum quæstionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimijs persecutorum flammis decocta, deliciosam filiam, videlicet Ecclesiam Constantinopolitanam, edidit.

CAP. 24.

ET certè iam decima à Nerone in Christianos persecutio penitùs refrixerat, iam omne mũdanæ insaniæ incendiũ sopitum erat, iam Roma adulta & lõgæua, in diuino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat. Iam innumerabilis vtriusque sexûs & diuersæ ætatis martyrum exercitus, nostris azymis saginatus, vniuersos idololatriæ fregerat impetus: iá mũdum & ipsum mũdi principem sub pedibus habebat: iam non solùm ipsi nostræ institutionis antistites, sed & ministri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo stupente, ipsis tormentis & tortoribus insultabant. Modò delicata filia, in conclaui residens secura, delicijs lasciua, & longo ocio dissoluta, nec ad campum ritè agonizantium aliquandò progressa, pia matre sataגete & decertante pro ea, non erubescit aut verecundatur primatum arrogare, maternæ senectuti iam emeritę derogare, nec effœtum eius corpus laboribus & diebus, rugososque & minùs validos artus, quondàm torosos & ad prælia diuina exertos, saltem aliquo humanitatis respectu considerare, nullam reuerẽtiam reuerẽdis canis ipsius habere: sed ipsam puellari leuitate post innumerabiles triũphos ad recidiua bella aduersùm semet prouocare, & eam solido perfectorũ cibo priuatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra vsum naturæ, ex ipsis pubertatis suæ mãmis, in Aegypto, sicut supradictũ est, totiès confractis, conatur impudenter ori eius instillare.

CAP. 25.

ET vtinàm saltem verum lac. Sed proh dolor, non est lac, quo tenera fidelium paulatìm nutriat infantia, vt ad solidã escã pting at: sed quod Salomõ cauendũ denũciat, dicẽs: Fili mi, si te lactauerint peccatores, nè acquiescas eis. Et: Væ ei, q̃ lactat amicũ suũ, & ducit eũ via nõ bona: nec est aqua, de qua q̃ biberit, nõ sitiat vltrà, qa fiet in eo fons aquæ saliẽtis in vitã æternã, & flumina de vẽtre ei⁹ fluẽt aquę viuę: sed potiùs aquę furtiuæ de puteis, quos Palæstini lutũ, non aquam, amantes, repleuerunt terra: vel de cisternis dissipatis, seu fluminibus Aegypti & Babylonis, quib⁹ distendit vẽter, & grauat⁹ nõ repleẽ, sed exinanit & intumescit, vt more hydropici tãto plùs sitiat ad pnicie, q̃nto plùs

Prou.5. Prou.26. Ioan.4. Ioan.7. Ieremi.2. Gen.26.

plùs biberit. De quibus profectò Dominus per Ieremiam contra quosdam conqueritur, dicens: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas: cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. & post aliqua: Nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in vijs Assyriorum, vt bibas aquas fluminis? Quas vtiquè nè sitiamus, idem vetat, dicens: Prohibe guttur tuum à siti. Hinc Salomon, quas aquas appetere, quasque debeamus vitare demõstrans, ait: Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foràs, & in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas solus, nè sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta. Et in subsequentibus hæreticam vanitatem sub specie stultę mulieris, visibili quodammodò forma coloratam atq; depictam, introducit, dicens: Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in foribus domûs suæ sup sellam in excelso vrbis loco, vt vocet transeuntes per viam & pergentes itinere suo. Quis est parvulus? declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Et ignorauit quòd gigantes ibi sint, & in profundis inferni conuiuæ eius.

CAP. 26.

QVorũ nè sit particeps in Tartari flammis, quas vicissim sinè fine pascat medullis suis, iam nunc filia recordetur gemitꝰ piæ genitricis, & quot vel quanta pericula ꝓpter eam, seu propter sorores ipsius in vtero suo hactenùs vidit: & gratia Dei discat talis fieri saltem admonita, qualis benè de se meritam matrem, etiàm senio ac assiduo incuruam labore & tremulam, data manu atque suppositio humero studeat subleuare & sustentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare vel affligere. Pio affectu & humili corde iugiter pendat, quid idem Salomon dicat: Stultus homo despicit matrem suam. Et item: Nè despicias, cùm senuerit mater tua. Alioquin si, quod absit, pertinax esse voluerit, & piæ matri supercilium eius & arrogantiam adhuc dissimulanti, atque ad satisfactionem patienter expectanti parcere & parere contempserit, experietur in anicula matre viridescẽs annos, exertos ad paternarum traditionum defensionem lacertos, adulescentulæ competentem alacritatem, iuuenculæ constantiam efficacem: & iuxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ suę, suisque consilijs saturabitur: quia, sicut idem testatur, Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris, eradicat fundamenta. Et iterùm: quàm malę famæ est q̃ fugit patrem: & est maledictus à DEO, qui exasperat matrem. Et, Qui affligit patrem, & fugit matrẽ, ignominiosus est & infelix. Quam vtiquè offendere cauet, quisquis placere patri studet, velut etiàm quidam sapientum seculi ait:

Nè matrẽ offendas, dũ vis bonus esse parẽti.

CAP. 27.

HIs igitur & alijs quamplurimis liquet assertionibus, quid mereatur etiàm carnalis matris contemptus: & quid de spiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicetur. Illa siquidem in iniquitatibus nos conceptos, generauit ad mortem: ista verò, culpis remissis, regenerauit ad vitam. Quarum ceu dispar est meritum, ità & dispar pro earũ honore * vt dedecore præmium: quia carnalem matrem honoranti, longæuitas super morientium terram, & firmamentum casæ casuræ repromittitur: exasperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porrò spiritualem venerantes, longitudinem dierum in dextera Dei videbunt, & in terra viuentium sinè fine habitabunt: spernentes verò illam, duplici contritione cõterentur, & sicut diploide confusione sua induentur, & radix eorum de terra viuentium euelletur. Etenim affectio carnalis matris si nos prohibet à reuerentia spiritualis, penitùs relinquenda & abscindẽda est nobis, vt in Deuteronomio Moses de tribu Leui dicit: Qui dixerit patri suo & matri, Nescio vos: & fratribus suis, Ignoro illos: & nescierunt filios suos, hi custodierunt testamentum tuum, iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel. Quod denique facturis, Dominus Iesus in Euangelio centuplum hîc, & in futuro vitam æternam repromisit.

Psal.50. Deuter.33. Matth.19.

CAP. 28.

SEd eccè non debet ingrata filia apparére, quia præ cæteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cùm nullo diuino vel humano priuilegio honorabilior seu clarior alijs ecclesijs, Constantinopolitana existat ecclesia, & Antiochena atque Alexandrina, ob reuerentiam principis apostolorum, inter alias retentent dignitatis iura: tamen pia mater, Romana scilicet Ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificẽtiæ ex toto carere, per beatos prędecessores nostros in aliquot synodis curauit decernere, vt salua principalium & apostolicarũ sedium antiqua dignitate, Cõstantinopolitanus antistes honoraretur sicut regiæ ciuitatis epus: quanuis Iustinianꝰ religiosus Augustus legibus humanis voluisset adstruere, vt post papã Romanũ sedeat Cõstãtinopolitanæ ꝑsul ecclesiæ. Et certè hoc nulla alia excellentia meritorũ est assecuta, nisi q̃ Romana Ecclesia pro amore venerabilis Constantini, seipsam, quãtùm in eo fuit, honorantis & exaltãtis, ciuitatẽ ipsius hoc priuilegio honoris sola humana beneuolẽtia insigniuit, iuxta prophetæ dictum ad Heli: Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 1.Reg.2.

CAP. 29.

Aut si

AVt si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis priuilegiū, vos rebelles lumini ac veritati, & signiferi vmbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, qui, sicut Dominus ait pharisęis, tulistis clauē scientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines: nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quęritis, dum eam insequimini cōuicijs & maledictis, dum agnos eius ab ea segregare etiàm anathemate & flagellis, nè vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Vt enim fertur, omnes Latinorū basilicas penès vos clausistis, monachis monasteria & abbatibus tulistis, donèc vestris viuerent institutis. Eccè in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior, moderatior & clementior vobis est. Siquidem cùm intra & extra Romā plurima Græcorum reperiantur monasteria siue ecclesiæ, nullus eorum adhuc perturbatur, vel ꝓhibetur à paterna traditione siue sua consuetudine: quin potiùs suadeā & admonetur eam obseruare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper diuisione gaudet, dicens per parricidam meretricem: Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidat: sed pietate veræ matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro domine, date huic infantem viuum, & nolite interficere eum. Scit nanque, quia nil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines, quandò vna fides per dilectionem operans bona quę potest, vni Deo cōmendat omnes.

Luc.11.

Græcorum in Latinos iniuriæ.

3.Reg.3.

CAP. 30.

QVod vos cùm ex debito gradūs & loci vestri oportuisset scire & ꝓdicare, quatenùs de collectis ouibus gratiā à bono pastore, non condemnationem prodispersis mereremini percipere, incurristis illud Apostoli ad Hebræos: Quia cùm debueritis magistri esse ex tępore, iterùm necesse habetis doceri, quæ sint elementa sermonum Dei. Zelum enim Dei habetis, sed non secundùm scientiam. Quam vt apprehendissetis, non saltu, sed canonico interuallo, immò plano pede ad episcopatūs culmen, à laica cōuersatione peruenire debuistis, nè vobis refragarentē verba ipsius Apostoli, de episcopo dicentis: Non neophytū: nè in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Nam cùm locum doctoris vsurpat indoctus, necesse est vt aut discat quod doceat: aut cæcus pastor, seu non valens latrare, canis mutus perniciosè sibi & subiectis remaneat: aut discere & tacere erubescens, perniciosiùs docere præsumat. Rarò quoquè euenit, vt in culmine positus valeat humilitatem discere, qui in imis non desijt superbire. Hoc accedit & illud, quòd albuginem habēs in oculo, à sacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, qs-

Hebr.5.

Rom.10.

1.Tim.3.

Esa.56.

Leuit.21.

quis arrogantia iustitiæ vel sapientiæ æstimatur.

CAP. 31.

SEd absit, vt religiosi principes & orthodoxi, atque Christianissima & Deo deuota cīuitas vos in hoc vestro errore audiendos putent, quos potiùs ad vnitatis bonum terrore potestatis cogere debent. Recordentur Constantinopolitanos præsules intantùm priscis temporibus familiarissimo sibi morbo superbiæ laborāsse, vt edicto Augustorum Theodosij, Archadij & Honorij, prohibitus sit quisquam ex Constantinopolitana ecclesia pontificatum, defuncto episcopo Sisinio, deinceps sperare, sed ex alia sibi iugiter pontificem expetere: quia erant vanæ gloriæ dediti, & supra modum arrogantes, ceu commemorant historiographi. Qui etiàm referunt, quòd lxxvj. orientales episcopi Concilium Sardicense declinantes, in Philippopoli Thraciæ anathematizandum conuenticulum habuerūt, sanctamq; & immaculatā Nicenę synodi fidem adulterantes, communi subscriptione errorem suum confirmārunt: Occidentales verò 300. amplexi sanam sanctorum patrū sententiam, vnanimitate sua corroborārūt. Quod totum ideò dicitur, nè post priorum cognitionem incautè præsentibus credas.

Vide Nicephor. lib. 9. cap. 21.

CAP. 32.

NAm Romanę ecclesię fides, per Petrū sup petrā ædificata, nec hactenùs defecit, nec deficiet in secula, Christo ei⁹ Dño rogante pro ea, ceu testat⁹ sub ipsa passione sua: Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos. quo dicto demonstrauit fidem fratrum vario defectu periclitādam, sed inconcussa & indeficiente fide Petri, velut firmæ ancoræ subsidio figendam, & in fundamento vniuersalis Ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui euidenter hæc ipsa verba veritatis impugnat: quia sicut cardine totū regitur ostium, ità Petro & successoribus eius, totius Ecclesiæ deponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanēs, ducit & reducit ostium: sic Petrus & sui successores liberum de omni Ecclesia habent iudicium, cùm nemo debeat eorum dimouere statum: quia summa sedes à nemine iudicatur. Vndè clerici eius cardinales dicūtur, cardini vtiquè illi, quo cætera mouentur, viciniùs adhærentes.

Luc.22.

CAP. 33.

QVapropter nos certissimè retinentes omni venerabilem mundo institutionem Petri, & fidem ipsius coapostoli sui & doctoris gentium Pauli, clarissimo calamo subscriptam, ab Apostolica sede libere omnibus clamamus, quod Galatis idē Paulus: Licēt nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquàm quod euangelizatum

Galat.1.

zatum est vobis, anathema sit: Sicut prædixi, & nunc iterùm dico: Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Nec ideò silebimus, si dicimur non esse quales debem⁹, nec qualis est Petrus. Quod vtiquè agendum esset, si cuiquam commendaremus nosmetipsos. Quia verò, sicut ait Apostolus, non prædicamus nosmetipsos, sed nominum Iesum, nos autem seruos seruorū eius p Iesum, nobis ꝓ minimo est, vt à vobis iudicemur, aut ab humano die: quoniam qui iudicat nos, Dominus est. Neque enim, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Et repellendo temerarium iudicium, dicit alibi: Tu quis es, qui iudicas alienū seruum? Suo domino stat aut cadit: Potens est enim Deus illum statuere.

2.Cor.4.

2.Cor.4.

2.Cor.10.

Rom.14.

CAP. 34.

NEmpe & vos, licèt quāplurimùm tumeatis, quanuis de vobis vltra modum alta sentiatis, non credimus tamen, ꝙ dicere audeatis, vos esse quales debetis, aut qualis Alexander, Ioannes Chrysostomus, vel Flauianus fuit: Sicut nec Antiochenus se talem, qualis extitit ipse Petrus: nec Alexandrinus parem se Marco vel Athanasio profiteri est ausus: quia sinè retractiōe à suis punirentur. Idcircò etsi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cùm ità sint, nullius tamen vos detractio reprimit, quin diligenter lac & lanam ab ouibus exigatis: nec veremini, nè dicat non esse vos pares illis anteccessoribus vestris magnis. Cur hoc, nisi quia quicūque sacerdotes, etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito, quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotiū, si maius aut minus fieret, seu variaretur secundùm humanorum varietatem meritorum: essentq; penè tot sacerdotia, quot homines.

CAP. 35.

QVa de re fratres, vtinàm non ad iudicium nostrum dicamus, profectò sumus qualis Petrus, & non sumus qualis Petrus: quia & idem sumus officio, & nō idem merito. Et quotiescunquè lac & lanam, scilicet stipendium & honorificētiam, ab ouibus Dei exigimus, nulla meriti ibi sit commemoratio, sed officio nostro quęritur debita recōpēsatio. Ac sic meritū Petri nō habentes, officiū aūt Petri exequētes, officio nostro debitos reposcimus honores, Apostolo dicēte: Quādiù minister ero, ministerium meū honorificabo. Et ꝓmonens oues Christi ad soluēdū singulis debita, ait: Reddite omnibus debita: Cui honorē, honorē. Non qa bonū sit accipientibus, sed qa malū sit nō reddentibus. Sic ergò & beatissimus ꝓdecessor noster Gregori⁹ dicit: Nemo nos ꝓpter nos in loco Petri despiciat: quia ex cathedra eius, cui authore Deo qualescunque

Matth.23.

Philip.1.

Exod.16.

Rom.13.

Gregorius.

præsidemus, debita sibi iura nostrū officiū reclamat. Frequēter em̄ solet euenire quod dicimus, vt persona in hoc mundo potens, despectum seruum habeat. Cumque per eū suis vel extraneis aliqua mādat, nō despicit persona missi serui, qa in corde seruatur reuerentia mittentis domini. Ergóne saltem quod Dñs cōcessit Pharisęis & scribis sedētib⁹ ī cathedra Mosis, seru⁹ denegabit qualibuscunque conseruis suis in cathedra Petri? Super cathedram, inqt, Mosis sederunt scribæ & Pharisęi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, seruate & facite. Ità ꝙ malè viuimus, nostrum est: ꝙ verò bona dicim⁹, cathedrę: cuius occasione necesse habemus recta prædicare. Vndè dicit ille exercitatissimus Paulus: Dum omimodis siue occasione, siue inuidia Christus annūcietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Eccè Apostolus sic necessarios ducit huiusmodi, vt gaudeat super eis: & vos qui estis, qui negligentiam corū ad iniuriam Apostolicę cathedrę retorquetis? Nos em̄ quid sumus? Nec cōtra nos est murmur vestrū, sed cōtra Dñm, cuius ordinationi resistendo, damnationē vobis acquiritis: cùm nostra potestas, sicut & omnis, à nullo alio nisi ab ipso sit. Sciēdum est, quia falsa iustitia dedignationem, vera aūt cōpassionem habet. Qua vtiquè priuamini, insultādo, non cōpatiendo, alienæ calamitati. Et fortè approbare nequitis, quod obijcere vel calumniari ꝑsumitis: immò cōstat vos cōprobare nō posse. Sed esto. Eccè in cælo iudex noster, & conscius noster in excelsis.

Rom.13.

Gregorius.

Iob.16.

CAP. 36.

CAeterùm de homine sentite ô homines quod vultis: vnū tñ cōscientia respondet nobis, qa omniū ecclesiarū Dei salutē & exaltationē summoperè desideram⁹: sed vt quicunq; quodlibet ex superbia arripiat, & sibi cōtra nostrā Apostolicā sedē atque leges eius vsurpet, hoc nos tolerare nō possumus, quia quisquis Romanę Ecclesiæ authoritatē vel priuilegia euacuare seu imminuere nititur, nō hic vnius Ecclesiæ, sed totius Christianitatis subuersionem & interitū machinat. Cuius enim cōpassione vel sustentatiōe vlteriùs respirabūt filiæ à quouis oppressę, vnica illa suffocata matre? Cuius refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipsa em̄ Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fouit, defendit, & sedibus proprijs pulsos restituit.

CAP. 37.

IDeò cupiēdo oēs in visceribus Iesu Christi, nobiscū vos admonemus, nè falsum nomen scientię, iustitiæ vel gloriæ ꝙrendo, vnus aduersùs alterū inflet, nè cinis & terra periculosè superbiat, nè abominabilis & miser homo, bibens quasi aquas iniquitatem, sequendo exteriora, in vita sua proijciat intima sua. Simus vnū corpus, & vnus spirit⁹, sicut vocati sumus in vna spe vocationis nostræ:

Eccle.10.

Iob.15.

Eccle.10.

Ephe.4.

Universidad de Deusto Biblioteca

strę: Ipsa corporis compositio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habēda sit Ecclesiæ vnitas. Ipsa etenim corpus est 1.Cor.12. Christi, vt Apostolus dicit: Vos estis corpus Christi, & membra de membro. Et sicut in vno corpore multa membra habent omnia autem mēbra nō eundē actū habēt: ità multi vnū corpus sumus in Christo, singuli aūt alter alterius membra. Et si dicit auditus vel manus, non sum oculus, non sum de corpore? Si totū corpus oculus, vbi auditus & reliq sensus? Nūc autem disposuit deus sicut voluit membra, singula officio suo apta. Membrū verò suo officio non contentum, sed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfact⁹ asperas res aut lenes, tactus tentaret discernere sapores. Nónne frustrà omnes paterentur? Sic singulorū ornamenta seu indumenta, nō sunt omnibus membris accómoda, nec congrua: sed vnúquodq; requirit sua, & abijcit aliena. Nēpe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputque sandalia vel pedules ad suū non applicat vsum. Sic manuum dignitas & maxima vtilitas, quanuis componat insigne Imperij coronam, non tamen hāc sibi adaptat & imponit, sed capiti, cōtenta suis armillis, dextrocherio & annulis. Idem sit & in cęteris, & tam discors concordia est in eis, vt eorum quodlibet alij officium suum omninò deputare recusęt: & tamen de bono vnius pariter exultent, sicut de malo communiter dolent: & officia sua nō sibi tantùm, sed magis mutuæ vtilitati exhibent. Vndè secutus Ibidēm. idem Apostolus, ait: Si glorificatur vnū mēbrum, congaudent omnia mēbra. Et quantæ insipientiæ est, nolle nos imitari quod sumus, & quod ad transitoriam vitam aliquandiù retinendam accepimus non considerare, vt in perpetuum subsistamus?

CAP. 28.

Superbia & inuidia quarum rerum origo. QVia verò ante omnia pestilens mater superbia, eiusque crudelissimæ filiæ, inuidia scilicet ac inanis gloria, passim obstinata rabie corpus Christi moliuntur euiscerare & dilacerare, non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes, nè, quod auertat DEVS, contingat nobis dictum Apostoli: Gal.5. Quòd si inuicèm mordętis, videte nè ab inuicèm consumamini. Et illud Iacobi: Ibidēm. Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in vobis, nolite gloriari, & mendaces esse aduersùs veritatem. Non est Iacob.3. ista sapientia desursùm descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursùm est sapientia, primò quidem pudica est: deindè pacifica, modesta, suadibilis, amans bonū, sinè simulatiōe. Has itaq; duas & valdè sibi cōtrarias sapiētias vigili-

mēte discernite: & si Petrus singulariter figura summi capitis nostri, vicariusque eius, ac sui successores iā in terris retinēt specialē dignitatem terreni cælestisque regni, nolite inuidere vel detrahere Romanæ Ecclesię apici, quem per charitatem totum valetis adipisci, & in nobis regnare & ipsi. Sin aliâs, audietis quod suprà: Iam saturati estis, 1.Cor.4. iam diuites facti estis: sinè nobis regnatis: atque vtinàm regnaretis, vt & nos vobiscū regnaremus.

CAP. 39.

ECcè nos vestram gloriam ducimus nostram: cur vos annullare nitimini nobis diuinitùs & humanitùs concessam? Nónne decus vel dedecus sui capitis, manus seu pes suum non ducit? Nec dolet, sed potiùs gaudet vno sensu, id est, solo tactu donatum corpus, superpositum sibi caput omnibus pollere sensibus, quia eos militare facit & inuigilare corporis subiecti vtilitatibus. & caput iudicans de omnibus, à nullo sensu iudicatur, vtpotè solius sui iudicio sufficientissimum: vtque Apostolus 1.Cor.2. dicit, Spiritualis iudicat omnia, ipse aūt à nemine iudicatur. Hæc & suprà dicta de corporis nostri harmonia, si non sentitis in vobis, in corpore non estis, nec in corpore viuitis. Et si in corpore CHRISTI, quod est Ecclesia, non estis, nec de eo viuitis, iam Ioan.15. videte vbi & quid sitis. Abscissi estis, putrescitis, & velut palmes præcisus de vite, foràs missi estis, & arescitis, vt in ignem mittamini & ardeatis: quod diuina pietas longè faciat à vobis.

CAP. 40.

SEd quia iam nunc videmur digressimo dum epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondere vestræ calumniæ, quam confratribus & coēpiscopis nostris Apulis, scriptam ad sugillationem nostri azymi & prædicationem vestri fermenti, non dubitâstis dirigere. Inter hæc diriginus vestris cauillationibus refragantia venerabilium patrum nostrorum aliqua fūper his scripta: deindè, vt Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenùs multipliciter vestra retundantur & retroferantur iacula, & quem non vultis feriant. Nam si vos non erubescitis, nec timetis deloquacitate, nos non tantùm erubescere, quantùm timere debemus de taciturnitate: quia de nostra multorum pendent animæ, quæ falsis fratribus calumniātibus, & nobis tacentibus, habent perire.

CAP. 41.

ISta autem vobis paterna pietate ac germana dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinâsse nos credimus, nè in illud Salomonis incideremus: Noli respon- Prou.26. dere stulto iuxta stultitiā suam, nè efficiaris illi

illi similis. Verùm si non resipueritis, experiemini quod idē mox secutus ait: Respondе stulto iuxta stultitiam suam, nè sibi sapiens esse videatur. Et illud Apostolicum: Hęreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita. Subuersus est enim q eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Et cauendo interdictum veteris legis typicum, deincèps non coquem⁹ hœdū in lacte matris suæ: sed impetiginem eius & scabiem fricabimus instāter mordaci aceto & multo sale: quia cum dolore abscindenda sunt, quę leni manu palpari & sanari non possunt, vt dominus admonet, dicens: Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, érue eum. Sed miseratio Dei præcedens hæc nostra dicta, parcet & nobis & vobis, vt deincèps nō sit necesse circa quæstiones & pugnas verborum occupari, sed ex diuinis paginis nostram in hoc mūdo pegrinationem inuicèm consolari, & pacificè adhortari, vt Psalmista: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Quòd verò charitas & vnitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud Euangelij: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicèm. Quam nos syncerā hīc conseruare, & in futuro sinè fine ipsam, quę Deus est, perspicere, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere, Amen.

ITEM EIVSDEM Leonis ix. epistola ad Thomā Carthaginēsem episcopū.

Leo episcopus, seruus seruorum Dei, Thomæ confratri charissimo & coēpiscopo salutem.

CVm ex venerabilium canonum authoritate recolimus CCV. episcopos cōcilio interfuisse Carthaginensi, & nūc à tua fraternitate audimus, quinque vix episcopos supesse in tota Africa, vtiquè tertia huius corruptibilis mundi parte, compatimur tantæ vestræ imminutioni totis viscеribus animi. Cùm autem ipsas Christianitatis reliquias ediscim⁹ interna & mutua dissensione discindi & dispergi, & aduersùs se inuicèm zelo & contentione principatûs inflari, nihil aliud nobis primò dicendum occurrit, quàm illud sancti Amos vatis: Parce Domine, parce, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? Sed quānis in tali tūtoq; defectu religionis plurimùm doleam⁹, multùm tamen gaudemus, quia sanctæ Romanæ Ecclesię matris vestrę sententiam requiritis & expectatis super quæstionib⁹ vestris: & quasi riuulis ab vno fonte erumpētibus, & in suo se sensu per diuersa spargentibus, ad ipsius fontis primam scaturiginē reuerti debere optimum putatis, vt indè resumatis directionis vestigium, vndè sumpsistis totius Christianæ religionis exordiū. Noueris ergò proculdubiò, quia post Romanū pontificē primus archiepiscopus, & totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus: nec quicunq; sit ille Gūmitanus episcopus, aliquam licentiā consecrandi episcopos vel deponēdi, seu prouinciale concilium conuocandi habet sinè cōsensu Carthaginensis archiepiscopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit, exceptis his, quæ ad propriam parochiam pertinent: cętera autem, sicut & alij Africani episcopi, consilio Carthaginēsis archiepiscopi aget. Vndè charissimi confratres nostri & coepiscopi Petrus & Ioānes rectè sentiūt de Carthaginensis ecclesiæ dignitate, nec consentiunt errori Gummitanæ Ecclesiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter sententiam Romani pontificis, vniuersale concilium celebrari, aut episcopos damnari vel deponi, quia etsi licet vobis aliquos examinare, diffinitiuam tamen sententiam, absq; consultu Romani pontificis, vt dictum est, non licet dare: quod in sanctis canonibus statutum, si qritis, potestis inuenire. Quanuis enim omnibus generaliter apostolis dictum sit à Domino: Quęcunque ligaueritis Matth.18. in terra, ligata erunt & in cælo: & quæcunque solueritis in terra, soluta erunt & in cælo: tamen nō sinè causa specialiter & nominatim dictum est beato Petro apostolorum principi: Tu es Petrus, & super hanc petram Matth.16. ædificabo Ecclesiā meam: & tibi dabo claues regni cælorum. Et in alio loco: Confir- Luc.22. ma fratres tuos. Scilicet quia omnium ecclesiarū maiores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem beati Petri sedem, à successoribus eius sunt diffiniędæ. Iam quia ad interrogata etiàm confratrū nostrorum Petri & Ioannis episcoporum decreuimus respondere, optamus vt sanctam tuam fraternitatem, sugiter inuigilantem vtilitatibus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, atque deuotè, p nobis orantem, sancta & indiuidua Trinitas semper conseruet charissime frater.

ITEM EPISTOLA eiusdem Leonis ix. ad duos Africæ episcopos.

Leo Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis in Christo fratribus Petro & Ioanni episcopis, salutem & Apostolicam benedictionem.

DEcus ecclesiarum Africanarū ità conculcatum à gētibus nimiùm dolem⁹, vt modò vix quinque inueniātur episcopi, vbi olim CCV. solebant per concilia plenaria computari: & ibi pauculas oues, quotidianæ occisioni deputatas, remāsisse, vbi quòdàm innūerabilis grex Domini sub numerosis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis nostris imputantes, iustitiam creatoris collaudantes timeamus, & misericordiam eius instanter postulemus, vt seruos suos tandèm respicere dignetur. Quòd autem

tem scripsistis nobis, pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ statu nostraque incolumitate vos Dominum gratias agendo exorâsse, nouerit is nos vestræ fraternitati gratias agere & pro consolatione vestra semper orare. Et re vera fratres hoc acceptabile est domino nostro Iesu Christo, vt caput omnibus membris prospiciat & inuigilet, mẽbra verò sui capitis salutem sinè intermissione quærant & optent. Benè equidem fecistis, quòd iussa nobis, concilium de rebus Ecclesiasticis habuistis: quod etiàm omni anno vel semèl agere debetis. Insuper rectè contra Gũmitanum episcopum, dignitatem Carthaginensis Ecclesię defendistis: quia sinè dubio post Romanum pontificem primus archiepiscopus, & totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginẽsis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere priuilegium semèl susceptum à sancta Romana & Apostolica sede: sed obtinebit illud vsque in finem seculi, & donèc in ea inuocabitur nomen Domini nostri Iesu Christi, siue deserta iaceat Carthago, siue resurgat gloriosa aliquãdò. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex synodis Aurelij, hoc ex omnibus Africanis conciliis, hoc (quod maius est) ex venerabilium prædecessorum nostrorum Romanorum præsulum decretis apertè monstratur: nec quicúque ille sit Gummitanus Epus, aliquã licentiã consecrãdi episcopos vel deponendi, seu prouinciale concilium cõuocandi habet sinè consensu Carthaginensis archiepiscopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit: tãtummodò procurabit ille Gummitanus episcopus, quæ ad propriam parochiã pertinent. Cætera autem, sicut & alij episcopi Africani, consilio Carthaginensis archiepiscopi aget, qui solus in Africa pallium ab Apostolica sede habere solet. Vndè & episcopos consecrãdi principale & antiquum ius retinet, sicut ex verbis Aurelij in concilio Carthaginensi, capitulo 39. potest intelligi, cùm dicit: In Ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas conuenire, crebrò ac penè per diem Dominicam episcopos ordinandos habemus, & cætera. Sed hoc vos nõ lateat, nõ debere præter *scientiam Romani pontificis vniuersale concilium celebrari, aut episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet vobis aliquos episcopos examinare, diffinitiuam tamen sententiam absque consultu Romani pontificis, vt dictum est, non licet dare: quod in sanctis canonibus statutum, si quæritis, potestis inuenire, scilicet quia omnium ecclesiarũ maiores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem beati Petri sedem, à successoribus eius diffiniendæ sunt, vtpotè cui diuinitùs dicitur: Confirma fratres tuos. &, Tibi dabo claues regni cęlorũ: & cætera. Nunc quia de archiepiscopis & metropolitanis sententiam nostram requiritis, venerabilium antecessorũ nostrorum dicta apertè demonstrãt, id est, Clemẽtis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, vbi ità legitur: Sacerdotum ordo bipartitus est, nec amplius quàm duo ordines, id est, episcoporum & presbyterorum, nobis collati sunt, nec apostoli docuerũt. Episcoporum aũt ordo vn' est, quãuis alij pferantur alijs, siue pro eo, quòd primas ciuitates, & magis nominatas secundùm potentiam aut leges seculi retinent, siue quòd à sanctis patrib', pro aliqua reuerentia sanctitatis, aliquòd priuilegium dignitatis possidẽt. Nam sicut omnis mundana potestas his gradibus dignitatum à se inuicèm distat, id est, vt prim' sit Augustus vel Imperator, deindè Cæsares, deindè reges, duces & comites atque tribuni: Ità & ecclesiastica dignitas ordinata à sanctis patrib' inuenitur, dicẽte beato Clemẽte: In his ciuitatibus, in qbus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atq; primi legis doctores erãt, primates vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorũ iudicia & maiora negocia iustè diffinirent: qui etiàm nõ vni prouinciæ, sed pluribus præessent. Deindè vbi archiflamines erant paganorum, archiepiscopi instituti sunt Christianorũ, qui singulis puincijs pessent. Vbi verò metropolis erat, q̃ interpretãr mater ciuitas, metropolitani erant: qppe qui de tribus aut quatuor ciuitatibus intra aliquã prouinciam maiori & matri aliarũ ciuitatũ præsidebant. Illi aliquandò metropolitani tantùm nominant, aliquãdò verò archiepiscopi, si in ipsa prouincia maiores non fuerint aliqui. Vbi autẽ minores ciuitates habuerint solũmodò flamines vel comites, epi sunt instituti. Porrò tribuni plebis, nõ absurdè intelligũtur presbyteri, siue reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus diuino & humano priuilegio prælatus est pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis eius prouincijs antiquitùs primates instituebantur, non secundùm potentiam alicuius ciuitatis, sed secundùm tẽpus suæ ordinationis: quibus tamen omnibus præerat vnus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus, qui etiàm non incongruè dici potest metropolitanus, propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum suprà meminimus. Ità legitur in Concilio Carthaginensi, capitulo 26. Primæ sedis epi scopus non appelletur princeps sacerdotũ, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis episcopus. Sanctam vestram fraternitatem iugiter inuigilantem vtilitatibus sanctæ Dei Ecclesiæ, atque deuotè pro nobis orãtem, sancta & indiuidua Trinitas semper conseruet charissimi fratres.

Sacerdotũ ordo bipartitus.

Clemens in Epistola ad Iacobũ

Vide Dilu. 80. in illa ciuitatibus.

Carthaginensis epus sol' in Africa palliũ habet.

Carthaginen. 3. Concil.

Luc. 22. Matth. 16.

ITEM ALIA EIVSDEM LEONIS Epistola ad Petrum episcopum Antiochenum

Leo Episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto fratri & coëpiscopo Petro.

CONgratulamur vehementer in domino tuæ sanctissimæ fraternitati, atque multimodas gratias, vt dignũ est, referimus ei, qui est vera pax & charitas suorum, quòd tandèm per te, charissime frater, videtur refloruisse sanctæ Antiochenæ ecclesiæ studium, & sentire quod est sentiẽdũ. In hoc em̃ cognoscent omnes, quia Christi sumus discipuli, (q̃ primùm in ipsa magna antiochia nominati fuerũt Christiani) si dilectionem habuerimus ad inuicèm, & idipsum dixerimus oms̃, & non fuerint in nobis schismata: si fuerimus perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Neque enim Deus, qui vnus est, in scissuris mentium, sed in sola vnitate, & puro corde habitat, & habitare facit vnanimes in domo. Alioquin domus exasperans erit, nec iam digna vocari Ecclesia dei, sed synagoga maligni. Porrò sicut calamitosum est, si vnitas deest bonis: ità perniciosum, si absit malis. Quod ipse ex specula sanctæ illius Ecclesiæ, cui vidéris designat' diuinitùs speculator, prudenti oculo cõsiderans, promotionem tuam ad episcopale fastigium, electione cleri & populi, sicut asseris, factam, atque fidem tuam secundùm antiquæ cõsuetudinis religiosum & valdè necessarium studium, Apostolicæ & primæ sedi, cui Deo authore quanuis indigni præsidemus, annunciare & exponere curâsti. In quo facto nouerit tua dilectio nos plurimùm recreatos & gauisos in Domino: quia quod maximè oportebat, tibi & ecclesiæ, cui temporaliter præsides, non distulisti efficere. Siquidem ab Apostolica tua sede nostram Apostolicam sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deuiare à dominico, & omnium sanctorum patrum concordi decreto, quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe tetrarum ecclesijs, sancta Romana & Apostolica sedes caput præponitur, ad quam maiores & difficiliores causæ omnium ecclesiarum definiendæ referãtur. Sic omnia veneranda Concilia, sic leges humanę promulgãt, sic ipse sanctus sanctorum, & dominus dominantium confirmat, quatenùs ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex pfulgeat & pcellat, vbi ipse vertex atque cardo apostolorum Petrus carnis suæ beatam resurrectionem in nouissimo die expectat. Nimirùm solus est ille, pro qno, nè deficeret eius fides, Domin' & saluator asseruit se rogãsse, dicens: Simon Simon, eccè satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: Et tu aliquandò conuersus, cõfirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quòd hactenùs fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vsque in seculũ seculi: sed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus, sicut vsq; nunc confirmare non cessauit. Pro cuius excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatẽ retinet Antiochena; quã te defendere summoperè monem', non tuæ gloriæ causa, sed pro sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec reuoceris ab hac intentione cuiuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ ecclesiæ reliquerunt omnia sanctorum patrum Cõcilia. Ad quod vtiquè si oportuerit, maxima mater, Romana scilicet atque prima sedes, tam dilectę sibi filię, immò consociæ, nusquàm & nunquàm deerit. Quod totum ideò dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ ecclesiæ audiuimus. Porrò quòd à nobis causas diuisionis vniuersalis ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ solicitudini, nos adhuc à Domino miserãte firmissimè retinere vinculum sanctæ vnitatis: nec videmus nos alicubi incurrisse damnũ schismatis, quos integritas cõcordiæ, & plenitudo Ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit. Vnicuique nostrûm debetur honor, & sua iura cõseruãtur. Terminos, quos patres nostri fixerunt, nulli arrogãter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circunspiciat, nè qua radix amaritudinis atque dissensiõis, quod absit, in vestris partibus succrescat, per quam inquinentur multi, & quam necesse sit districta falce sanctorum canonum à Catholicæ Ecclesiæ agro extirpari. Mea verò humilitas in culmine Apostolici throni ideò exaltata, vt approbanda approbet, improbanda quoquè improbet, tuę sanctissimæ fraternitatis episcopalem promotionem libens approbat, collaudat & confirmat, & communem Dominum instanter exorat, vt quod humano ore iam díceris, ante eius oculos existas. Noueris tamen, nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc neophytus, aut curialis, seu digam', vel precio, aut alio quolibet modo sacris canonibus contrario, quod absit, obtinuisti. Sanè fidem tuam, quam proprio scripto summæ & Apostolicę sedi exposuisti, sanam & catholicam atque orthodoxam per oms̃ protestamur, & sicut verè vnicam & salutarem amplectimur, & ruæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eandem nostram esse, deuoto corde & prompto ore profitemur, Firmiter enim credo sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnũ Deum omnipotentẽ esse, totamque in Trinitate deitatem coëssentialẽ & consubstantialem, coæternam & coomnipotẽtem, vniusque voluntatis, potestatis & maiestatis: creatorem omnium creaturarum: ad quem omnia, per quem omnia, in quo oms̃ia, quæ

Hebr. 12.

Fidei Romanę Ecclesiæ explicatio.

sunt in cælo & in terra, visibilia & inuisibilia. Credo etiàm singulas quasque in sancta Trinitate personas, vnum Deũ verum, plenum & perfectum. Credo quoquè ipsum Dei patris filium, verbum Dei æternaliter natũ ante omnia tempora de patre, consubstantialem, coomnipotẽtem, & coæqualem patri per omnia in diuinitate, temporaliter natũ de spiritusancto ex Maria semper virgine, cum anima rationali: duas habentem natiuitates, vnam ex patre ęternam, alteram ex matre tẽporalem: duas volũtates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in vtraq; natura atq; perfectum: nõ commixtionem atque diuisionem passum, nõ adoptiuum neque phantasticum: vnicum & vnum Deum, filiũ Dei in duabus naturis, sed in vnius personę singularitate: impassibilem & immortalem diuinitate, sed in humanitate pro nobis & ꝓ nostra salute passum vera carnis passione, & sepultum, ac resurrexisse à mortuis die tertia vera carnis resurrectione: propter quam confirmandam, cum discipulis nulla indigentia cibi, sed sola voluntate & potestate comedisse, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua surrexit, & anima ascendisse in cælum, & sedere in dextera patris: indè decimo die demisisse spiritum sanctum, & indè sicut ascendit venturum iudicare viuos & mortuos, & redditurũ vnicuique secũdùm opera sua. Credo etiàm spiritum sanctum ꝓnum & perfectum verũq́ Deum, à patre & filio procedentem, coæqualem & coessentialem, & coomnipotentem, & coæternum per omnia patri & filio, per prophetas locutum. Hãc sanctam & indiuiduam Trinitatem, non tres deos, sed in tribus personis, & in vna natura siue essentia, vnum Deum omnipotentem, æternum, inuisibilem & incommutabilem ità credo & cõfiteor, vt patrem ingenitum, filium vnigenitũ, spiritum sanctum nec genitum, nec ingenitum, sed à patre & filio ꝓcedentem, veraciter prædicem. Credo sanctam Catholicam & apostolicam, vnam esse veram Ecclesiam, in qua vnus datur baptismus, & vera omnium remissio peccatorũ. Credo etiàm veram resurrectionem eiusdẽ carnis, quam nunc gesto, & vitam æternam. Credo etiàm noui & veteris testamenti, legis & prophetarũ & apostolorũ vnum esse authorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædestinãsse solummodò bona, præsciuisse autẽ bona malaque, gratiam Dei præuenire & subsequi hominem credo & profiteor, ità tamẽ, vt liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam, & absque baptismate, originali peccato obnoxiã credo & prædico. Porrò anathematizo omnem hæresim extollentem se aduersùs sanctã Ecclesiam Catholicam, pariterq; eum, quicunque aliquas scripturas, ꝓter eas, quas Catholica Ecclesia recipit, in authoritate habẽdas esse crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimodè recipio, & velut quatuor Euãgelia veneror quia per quatuor partes mundi, vniuersalis Ecclesia in his, tanquàm in quadro lapide, fundata consistit. Primum, Nicenum 318. patrũ, sub beato Syluestro papa Romano, & Constantino Augusto Magno: Cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani presbyteri. Secũdum, Cõstantinopolitanũ primũ 150. patrũ, sub Damaso papa & Theodosio maiore. Tertium, Ephesinũ primum 200. patrum, sub Cęlestino papa & iuniore Theodosio. Quartũ, Chalcedonense 630. patrum, sub beato Leone papa, & Martiano Augusto. Pari modo recipio & veneror reliqua tria concilia, id est, secundũ Constantinopolitanum, sub Vigilio papa & Iustiniano Augusto. Deindè tertium Constantinopolitanũ cõtra Monothelistas, sub Agathone papa & Constantino nepote Heraclij. Vltimum, secũdum Nicenum sub Adriano papa & Constãtino Irenæ filio, pro reuerendis nomini Iesu Christi & sanctorum imaginibus. Quicquid supradicta 7. sancta & vniuersalia concilia senserunt & collaudauerunt, sentio & collaudo: & quoscunq; anathematizauerunt, anathematizo. Hanc fidem sancta Romana & Apostolica sedes corde credit ad iustitiam: & ore confitetur ad salutem. Secundùm hanc viuere, Domino donante, studet, & pro eius defensione, si oportuerit, mori parata est. Quam & in te frater chariſſime perfectam cognoscimus, & secũdùm eam te viuere nobiscum admonemus, ꝓfectò scientes, quia fides sinè operibus mortua est. Salutamus cum omni fraternitate seu collegio sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis tuam fraternitatem sanctam, cunctumq́ue collegium in Domino tibi subiectum: & vt pro nostra gemina salute omnipotentem Dominum iugiter exorare, precamur plurimùm reuerende & desiderabilis frater.

Luc. 24. Ioan. 20.

Mar. 16.

Act. 2. Act. 1. Matth. 16.

Prædestinatio. Gratia. Liberũ arbitriũ. Anima.

Ità D. Gregorius epist. 24. lib. 1. & 49. lib. 4.

Rom. 10.

Iacob. 2.

ITEM EPISTOLA eiusdẽ ad Michaelem Cõstantinopolitanũ episcopũ.

Leo Episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto confratri Michaẽli Constantinopolitano archiepiscopo.

SCripta tuę honorandę fraternitatis tandèm ad nos peruenerunt, in quibus admodùm necessarium, omnibusq́ue Christi fidelibus, amplectendum bonum concordiæ & vnitatis exhortari studes: quatenùs post nimiùm longas & pernicioſas discordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod vtiquè te prouocãtem & præmonentem tanto promptiùs auscultare cupimus, quanto vigilantiùs animaduertimus hanc solam esse propriam & specialem

Charitas vertus pro. pria sancto. rum. Iohan. 13.

cialem virtutem piorum atque sanctorum: cùm cæteræ virtutes bonis & malis esse possint communes, Domino sic præmonstrante: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Et Deiloquo Paulo protestãte: Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deum. Vndè plurimùm tuæ fraternitati cõgratulamur in Domino, quonjam summum desiderium nostrum tua industria anticipãsti: quod vtiquè si aliquo frigore charitatis pigritareris exequi, nostra debueras solertia pręueniri. Nos enim iuxta præfatum Apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus. Quanto magis ergò tecum, quem videmus Ecclesiæ Dei valdè vtilem & necessarium posse fore ministrum, si non transgredi laboraueris terminos, quos patres nostri posuerunt? Et quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse etiàm cum inimicis pacis, spe correctionis, non consensu malignitatis, tãto solicitiùs debemꝰ omes occasiones scandalorum de medio tollere, quanto tenaciùs optamus pacis amicos retinere. Plurima autẽ ex tua fraternitate intolerabilia rumor iam diù pertulit ad aures nostras, quæ nos partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia cõcedebatur, indiscussa hucusquè reliquimus. Deniquè diceris neophytus, & non gradatim prosiluisse ad episcopale fastigium, quod nullatenùs esse faciendum, & Apostolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc noua ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis suæ dignitatis priuilegijs priuare contendens, cõtra omne fas & ius tuo dominio subiugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus sanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa seculari elatus: consilium diuinitatis antiquum super stabiliẽto columnarum suę Ecclesiæ contendis, quasi ex fallacibus diuitijs prçiudicium facturus illi, qui cùm verè & singulariter diues esset, pauper pro nobis factus, delegit suæ temporali natiuitati oppidulum, & speluncæ diuersorium, non quodlibet regum palatium: Cuius exempla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites dicere audet. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Sed non cogitationis meæ, cogitationes vestræ: neq; viæ meæ, viæ vestræ, dicit Dominus: qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit vt non prævaleat homo, in cuius cõspectu nõ est Deus. Nè enim superbia propter altitudinem suam se coniunctam putaret DEO, dicit psalmista: Alta à longè cognoscit excelsus Dominus. Vndè per semetipsum testatur: Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum. Qualis verò & quàm detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega vsurpatio, qua te vniuersalem patriarchã iactas vbiquè & scripto & verbo, cùm omis Dei amicus huiusmodi hactenùs horruerit honorari vocabulo? Et qs post Christum conuenientiùs posset insigniri hoc vocabulo, quàm cui dicitur diuina voce: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. cætera. Veruntamen quia ille non inuenitur vniuersalis Apostolus dictus, quanuis princeps apostolorum sit constitutus, nullus successorum eius tam prodigioso prænomine consensit appellari penitùs, licèt magno Leoni prædecessori nostro & successoribꝰ ipsius, hoc sancta decreuerit Chalcedonensis synodus. Nempe animaduertebant non esse amicum sponsi, qui pro sponso vellet amari: quin potiùs paranymphum & lenonem Antichristi, qui aduersatur & extollitur super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Eccè ille Ioannes vester, cuius vesanæ adinuentionis adhuc hæredes permanetis, qui secũdùm psalmistam per vos adhuc vocat nomina sua in terris suis, cùm interijt, non sumpsit omnia, neque descendit cum eo gloria eius ad infernum: quia cùm in honore esset, non intellexit. Ipse à beatissimis pontificibus Pelagio & Gregorio, successoribusq́ue eorũ pro hac insolentia anathematizatus, in sua pertinacia irreuocabilis perijt, iamq; per quadraginta & quadringentos annos suæ contumaciæ sequaces præcipitare non cessauit. Quibus quid profuit superbia, & diuitiarũ iactantia quid contulit? Transierunt omnia velut vmbra. Quid deniquè prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Et quomodò animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen & vniuersalẽ Ecclesiam scandalizans dedignamini deponere? Resipisce ergò (rogamus) ab hac insania, nè illius consors tu quoquè, quod absit, fias de quo dicitur: Omne sublime videt, & ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Illud autem quis non stupeat, quòd post sanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti à passione Saluatoris annos, nouus calumniator Ecclesiæ Latinorũ emersisti, anathematizãs omes, & publicã persecutionẽ excitãs, quicunq; participarẽtur sacramentorũ ex azymis? quam prçsumptionẽ tuã & fama nobis obtulit, & literarũ sub nomine tuo ad Apollos datarũ textꝰ manifestauit, q̃ violẽter adstruere conant fermentatũ panẽ fuisse, quo Dñs Apostolis suis corporis sui mysteriũ in cœna cõmendauit. Quod oĩnò falsum esse ex vtroq; testamẽto facilimè deprehendit: qa q nõ venẽrat soluere legẽ, sed adimplere, iuxta ipsius legis præceptũ, ex azymis & vino vetꝰ pascha adimpleuit, & ꝓtinùs ex azymis & vino nouũ, sicut apertè Lucas narrat,

Iob 41.

Sap. 5. Matth. 16.

Matth. 5.

Luc. 22.

discipulis tradidit. Neq; enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Israel, & apud quemcunq; inueniebatur, peribat anima eius de populo suo. Quod si in cœna Domini Iesu apparuisset, aut ipse seu discipuli eius quoquo modo gustâssent, iustè sicut præuaricatores legis perirent, nec ipse Dominus diceret suis insidiatoribus: Quis ex vobis arguet me de peccato? Nec esset opùs falsos testes ad perdendum eum quærere, cùm hoc solo perderetur iustè. Sed qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, quod passurus discipulis mandauit, euidenter per Apostolũ, in quo loquebatur, cõmemorans inquit: Epulemur, nõ in fermento veteri, neq; in fermẽto malitiæ & nequitiæ, sed in azymis syncerit atis & veritatis. Deniquè modicũ fermẽtum totam massam corrumpit. Vbicunquè autem corruptio, ibi proculdubiò naturæ deterioratio, & alicuius vitij susceptio. Porrò nostrum Pascha ideò nouum dicitur, qa illud vetus præceptũ est Israelitis in memoriam suæ egressionis ex Aegypto: istud verò Christianis in memoriam Dominicæ passionis, quo ad patrem transiuit ex hoc mũdo. Sed quia tam de his, quàm de alijs, quibus nos calumniaris, latiùs à vestris nuncijs per alia scripta nostra, quæ deferunt, instrueris, hic breuiter attigisse sit satis. Discat autem fraternitas tua saltem admonita, cautè & humiliter loqui, nè aliquandò Dominus dicat & tibi: Ex abundantia cordis os loquitur. Scripsisti siquidem nobis, quoniã si vna Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuũ, omnes ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Quid hoc mõstri est, frater charissime? Romana ecclesia, caput & mater ecclesiarum, mẽbra & filias non habet? Et quomodò potest dici caput aut mater? Credimus enim, propter quod & loquimur atq; constanter profitemur: Romana Ecclesia adeò non est sola, vel sicut tu putas vna, vt in toto orbe terrarũ quęcunq; natio dissentit superbè ab ea, non sit iam dicenda vel habenda ecclesia aliqua, sed omninò nulla: quin potiùs conciliabulum hæreticorum, aut cõuenticulum schismaticorũ, & synagoga Satanę. Vidéris dicere illud sancti Eliæ, tunc præsumentis de se: Relict⁹ sum ego solus. Sed audi quid ille audiuit à Domino: Reliqui mihi septem millia virorum. Quiesce, quiesce iam venerabilis frater ab his superstitionibus, nè illud Salomonis in te dicatur: Sunt qui se diuites affectant, nihil habentes. Similimum nempe hoc est diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi à cõditore omnium facta, putãs sua esse, dixit illi: Hæc omnia tibi dabo. Igitur hinc iam ad cor redeatur, & tam pernicios a scandala de medio tollantur, & tunc secundùm Psalmistam loquetur Dominus pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui cõuertũtur ad cor. Nam nos cum pertinacibus & in errore suo permanẽtibus pacem aliquã habere nõ possumus, nè operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Christum alicubì talia fecisse inuenimus: cùm etiàm in natiuitate ipsius angeli pacem annunciauerunt solummodò bonæ volũtatis hominibus. Qui etiàm oculum scandalizanti eruendum, manum vel pedem scandalizantes abscindendos insinuat. Cessent ergò hæreses & schismata, & diligentibus legem dei iam nõ erit scandalum, sed pax multa. Quicunque gloriatur Christiano nomine, cesset Romanam, sanctam & Apostolicam Ecclesiam maledicere & lacessere: quia frustrà patrem familiãs honorat, quisquis eius vxorẽ exhonorat. Et frustrà matrisfamiliãs caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum eius impugnans, tanquàm digitos pedũ illius conculcat. Vndè in Ecclesiastico dicitur: Quàm malæ est famæ, qui fugit patrẽ: & est maledictus à Deo qui exasperat matrem. Et in Prouerbijs: Oculũ qui subsannat patrẽ, & despicit matrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. Confidimus tamen ex diuina pietate, quòd ab his innoxius aut correct⁹ inueniẽris, aut certè admonitus, citò corrigéris. Quod dũ fuerit effectum, pax nostra iam ad nos non reuertetur, sed super te requiescet ceu super pacis filium: & regnabit inter nos germana charitas, de corde puro, & cõscientia bona, & fide non ficta: nec necesse habebis nobis supplicare, sed iubere. Super hæc, sicut cœpisti, collabora, vt duo maxima regna cõtantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem sancta Trinitas in perpetuum conseruet. Data mense Ianuario, indictione septima.

Exod.12.
Iohan.8.
1.Petr.2.
2.Cor.13.
1.Cor.5.
Matth.12. Luc.6.
2.Cor.4.
3.Reg.19. Rom.11.
Prou.13.
Matth.4.
Psal.84.

EPISTOLA EIVSDEM AD Constantinum Monomachum Imperatorem.

Leo episcopus, seruus seruorum Dei, glorioso & religioso Imperatori nouæ Romæ Constantino Monomacho, salutem filio.

QVantas gratias referre iugiter debeamus creatrici & gubernatrici omniũ, sanctæ & indiuiduæ Trinitati, super inenarrabili dono eius, quo operatur omnia in omnibus, etiàm ex tua deuotione & religiosa industria, gloriosissime fili atq; serenissime Imperator, perpendere possumus: q te talem nostris exhibuit, & grata pietate, p uidit diebus, cuius fida ope statũ sanctæ & catholicæ Ecclesiæ releuari, & terreni imperij rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimiùm lõgas & pernicios as dilationis, primus pacis & cõcordiæ monitor, portitor & exoptatus exactor efficeris, & cũ ipso vase electionis humilimo Paulo dicere vidéris: Pro Christo legatione fungentes, tanquàm Deo exhortante per nos, obsecramus, recõciliamini propter eum, qui est pax nostra, qui facit vtraq; vnum. Etenim velut religiosa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non obliuiscéris: nec contemnẽdam, quia senuit, sed potiùs reuerendam arbitraris, atq; plenis charitate visceribus, ad eã redire meditaris, vt vni Deo & patri omnium tanto fias charior & propinquior, quãto eidem principali matri benignior atque humilior. Neq; enim tuam prudentiã latet, quod in ecclesiastico habeẽ: Benedictio patris, firmat domos filiorum: maledictio autem matris, eradicat fundamenta. Et illud: Nè dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter. Quę vtiquè puerbia magis curant nobis commendare matrem, quę ad ęternam vitã nos generat & erudit, quàm illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit & instruit. Cui nisi illa successerit, vt regeneret & refoueat, ista proculdubiò secundæ morti filios suos destinat. Porrò hæc catholica mater & incorrupta virgo, quanuis omnẽ terrã & fines orbis occupauerit membris suis & repleuerit, tamẽ vnũ caput omnibus reuerendum & suscipiendum exerit & prætendit. Quod quicunq; exhonorat, frustrà se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua Imperialis claritas omninò nouit: illud nimirùm, quod Christi vox pstulit: & præminere voluit vniuersis, & subsequens Ecclesiæ pietas, & generalis sanctorum patrum consensus iugiter hactenùs celebrauit. Cuius venerabilem faciem tu quoquè honorificare disponis, non ingratus illi, quæ tuum verticẽ diademate terreni principatũs decenter insigniuit, & tremẽdum & amandum populis effecit, & vt in sempiternum regnes, chrismate adoptionis inunxit. Nempe ipsa antiqua & iam emerita Roma illum primum nobilissimum & religiosissimum Constantinum, cuius genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cuiusque de nomine dictam vrbem famosam regis, temporaliter edidit, nutriuit, prouexit, & super omnes mortales constituit, nec à beneficijs cessauit, donèc eundem æterni regni gloria cumulauit. Vndè multimoda gratiarũactione tuam excellentiam glorioissime fili magnificando, tanto maiori super tua deuotione & recognitione replemur gaudio, quãto copiosior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoq; innititur exemplo. Et ideò non cessamus orare communem nm, p quẽ reges regnãt, & principes iusta decernunt, vt in suo beneplacito te cõseruet longæuum, & compleat in bonis desideriũ tuũ. Porrò ego qualiscunq; Apostolicæ vicarius sedis, pro modulo humilitatis meæ & possibilitatis supplere laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundùm Deiloquũ Paulum, Væ mihi est, si non euangelizaue-

Rom.1.
Iudic.7.
Psal.44.
Prouer.23.
Eccles.3.
1.Cor.4.

ro: necessitas enim mihi incumbit maxima, posituro rationem æterno & districto iudici, propter vnius regimen ecclesiæ, vex omnium ecclesiarum merito. Illa ergò solicitudine, qua omnibus ecclesijs debeo inuigilare, videns indisciplinatam & alienam gẽtẽ incredibili & inaudita rabie, & plusquàm pagana impietate aduersùs ecclesias Dei insurgere passim, Christianos trucidare, & nõ nullos nouis horribilibusq; tormentis, vsq; ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut seni, seu fœmineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & prophanum aliquã distantiam habere, sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solum vsq; diruere, sæpissimè peruersitatẽ eius redargui, cõmonui, obsecraui, pdicaui, opportunè importuneq; instiui, terrorẽ diuinę & humanę vindictę denũciaui. Sed quia sapiens ait, Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit, & stultus nõ corrigitur verbis: adeò obdurata & obstinata eius malitia permansit, vt de die in diẽ adderet peiora pessimis. Vndè non tantùm exteriora bona pro liberatione ouiũ Christi cupiens impendere, sed superimpẽdi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ eorũ, vel si sic expediret, ad repressionem contumaciæ, humanam defensionẽ vndecunquè attrahendam fore, audiens ab Apostolo principes non sinè causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in iram omni operanti malũ: & quia principes non sunt timori boni operis, sed mali: & reges atq; duces missos à Deo ad vindictã malefactorum. Suffultus ergò comitatu, qualẽ temporis breuitas & imminens necessitas permisit, glorioi ducis & magistri Argyroi fidelissimi tui colloquium & consilium expetendũ censui, non vt cuiusquã Nortmannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed vt saltẽ humano terrore resipiscerẽt, qui diuina iudicia minimè formidant. Intereà nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frãgere tentantibus, & illis ex aduerso omnem subiectionem fictè pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediũtur: sed adhuc de victoria sua potiùs tristantur, quàm lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curauit ad nostram cõsolationem, pro ista sua præsumptione maiorem in proximo expectant sibi superuenturam indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ cæteruæ diminutionem. Nos quoquè diuinum adiutorium nobis affore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex

1.Petr.2.
Rom.13.

diuina pietate solatium & prę sidiũ, charissimum atq; clarissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cuius de die in diem expectamus promissum & proximũ aduẽtum, vtpotè cum procinctu & expeditione Imperiali properantis ad nostrum subsidiũ. Ad quod etiam superna gratia tuam serenitatem animauit, vt hincindè vobis duobus, velut totidèm brachijs, inimicam gẽtem ab Ecclesia Christi propellẽtibus & procùl effugantibus, afflictæ nũc Christianitatis releuetur decus. & Reipubl. reformeť status.

Matth.24. Et quia abundante iniquitate & refrigescẽte charitate, sancta Romana Ecclesia & Apostolica sedes nimiùm diùobsessa fuit mercenarijs & non pastoribus, à quibus sua, non quæ sunt Christi, quęrentibus, deuastata iacebat miserabiliter hactenùs, diuinum consilium voluit meam humilitatem suscipere tantæ cathedrę põdus. Quo licèt plurimùm mei imbecilles prægrauentur & deprimãtur humeri, nõ paruum mihi subest sanctę spei, quandoquidem ex vtroq; latere tales adstãt filij, religione & potẽtia prę clarissimi. Quapropter deuotissime fili, & serenissime Imperator, collaborare nobis dignare ad releuationem tuæ matris sanctæ Ecclesiæ, & priuilegia dignitatis atq; reuerẽtiæ eius, necnõ patrimonia recuperãda in tuæ ditionis partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium prædecessorum nostrorũ seu tuorum scriptis & gestis. Tu ergò magnus successor magni Constantini sanguine, nomine & imperio factus, vt fias etiàm imitator deuotionis eius erga Apostolicam sedẽ, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir post Christum eidẽ sedi cõtulit & confirmauit & defendit, tu iuxta tui nominis etymologiã, cõstanter adiuua recuperare, retinere & defendere. Ità enim apud Deũ singulariter pugnans, cognominaberis, quod iam dudùm inter homines cognominaris. Hoc sanè gloriosissimus filius noster Henricus perficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis & vobis proueniant feliciùs & multipliciùs vbi quantocyùs Dei gratia præueniente, & beatissimis Apostolorũ principibus interuenientibus, & me qualicunq; vicario eorũ mediante & obtinẽte, firmissimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus. Præterea confrater noster archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiã & vnitatem direxit nobis literas, quẽ ad tam optabile & necessarium bonum præmonẽtem tãto necessè est nos deuotiùs & alacriùs suscipere, quanto perspicaciùs cõsideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquiescere, Domino suis dicẽte: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm: & magno Paulo sic protestante: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sinè qua nemo videbit Deum. Sed nouerit tua claritas super præsumptiõibus eius iamdudùm peruenisse ad aures nostras, qualiter etiàm aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare nõ timuit omnes, qui sacramenta attrectãt ex azymis: & quòd Alexandrinum & Antiochenũ patriarchas antiqua dignitate sua priuare contendens, contra fas & ius sibi subdere noua ambitione appetit, & pleraq; quę vsurpare dicitur, sicut à nostris nuncijs diligenter cognoscere poteris. In quibus si, quod absit, pertinax fuerit, pacem nostrã nullatenùs retinere poterit: quia proculdubiò ad nos reuerteretur, sicut Dominus dicit, si ille noluerit esse filius pacis. Vndè & Apostolus: Si fieri, inquit, Luc.10. potest, quòd ex vobis est, cum omnibus ho- Roma.12. minibus pacem habẽtes. Siquidem in vano patrem familiãs honorat, qui vxorẽ eius exhonorat. Et frustrà matris familiãs caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorũ eius impugnans, velut digitos pedum eius conculcat. Contra quẽ sapientia Dei in Ecclesiastico sic intonat. Quàm malę famæ est, Eccl.3. qui fugit patrem: & est maledictus à Deo, q exasperat matrem. Confidimus tamẽ, quòd præueniente gratia Dei, inuenietur innoxius ab his, aut correctus, aut citò resipiscet admonitus: & efficietur nõ qualis dicitur, sed qualis à nobis piè desideratur & speratur. Hinc iam tuæ gloriæ pśentes filios nostros sanctæq; Romanæ & Apostolicæ sedis nũcios per omnia commẽdamus, quatenùs vt decet liberaliter suscipiantur, reuerẽter habeantur, benignè & honestè tractentur, rationabiliter patienterq́ue audiantur, atque quantocyus nobis laudabiliter remittãtur, nè tãtum laborem illos frustrà arripuisse pigeat, & nos mãdãsse pudeat. Porrò ex Amalcio, quia Romanus est omninò, & ab Amalfitanis discedens, familiariter nobiscum vixit iam penè anno integro. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum & Deus totius consolationis, dignetur tuam excellẽtiam benedicere omni benedictione spirituali, repleatque omni gaudio & pace, vt in præsenti seculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro sinè fine cum rege regũ, & Domino dominãtium regno cælorum beatè perfruaris, honorabilis & desiderabilis nobis in Christo fili & gloriosè Auguste, Amen.

FINIS.

Alludit ad cognomen Monomachus.

Ioan.13.

Heb.12.

DECRETA
NICOLAI PAPAE II.
EX PLATINA.

NIcolaus secundus, natione Allobrogus, Gerardus anteà vocatus, episcopus Florentinus, ob virtutem & animi præstantiam, abrogato Benedicto haud legitimè creato, pontifex maximus Senis decernitur. Qui statim inito pontificatu, Sutrium concessit: ibiq; anno Domini 1059. Concilio habito, cui nõ solùm episcopi, verùm multi Italiæ proceres interfuère, Benedictum abdicare se pontificio munere & habitu coẽgit, & Velitras exulatum abire. Indè verò Romam proficiscens, secundo apud Lateranũ Concilio habito, legem tulit, vt in Decretis legitur, Romanæ Ecclesiæ admodùm salubrem, quæ talis est: Si quis pecunia vel gratia humana, aut populari militarive tumultu, sinè concordi & canonica electione cardinalium, fuerit in throno Petri collocatus, is non Apostolicus, sed apostaticus, id est, à ratione deficiens, meritò vocetur: liceatq́ue cardinalibus, clericis & laicis Deum colentibus, illum vt prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à sede Apostolica propellere, atque quouis in loco, si in vrbe non liceat, catholicos huiusce rei causa congregare. In eodem quoquè Concilio

reuocatum ab errore suo Berengarium diaconum Andegauensis Ecclesiæ ferunt, qui arbitrabatur in sacramento Eucharistiæ & calicis non esse verum Christi corpus, integrumq́ue sanguinem, nisi vt in signo & figura mysterióve: quem quidẽ errorem instante & vrgente Nicolao & Alberico diacono viro doctissimo, publicè cõfessus est, affirmans illud esse verum Christi corpus, integrumq́; sanguinem. Scripsimus hunc errorem à Leone 9. damnatum, non tamen emendatũ fuisse. Quæ certè laus tota Nicolai est, vt Lãtfrancus scribit, vir ea tempestate doctissimus, qui errores eiusdem Berengarij præclaro opusculo notauit. Sunt qui scribant Henricum tertium à Nicolao secũdo coronam imperij accepisse, totoq; tempore pontificatũs sui, ob beneficium acceptum, nil cõtra ecclesiasticos molitum esse.

Nicolaus autem vir omni vita probatus, tertio pontificatũs sui anno, mense sexto, die 6. & 20. moritur.

SYNODI EPISCOPORVM CXIII. ROMAE IN BASILICA CONSTANTINIANA SUB NICOLAO SECUNDO HABITAE, DECRETA.

Quæ sequũtur huius concilij decreta, transumpta sunt ex codice illo Pergamenico, cuius superiùs sub Adriano primo mentio fit. Hic schismaticorũ tumultu ex Anglia nuper exhibitus, & lucri pedius à Pergameno, quàm pietatis aut vetustatis gratia, redemptus, atq; ità obiter nobis præter spem oblatus, vt hęc ex ipso describeremus, causa fuit.

NIcolaus episcopus seruus seruorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero & populo salutem charissimam & benedictionem apostolicam. Vigilantia vniuersalis regiminis assiduã solicitudinẽ omnibus debentes, saluti quoquè vestræ prouidentes, quæ in Romana synodo nuper celebrata, coram centum tredecim episcopis, nobis licèt immeritis præsidentibus, sunt canonicè constituta: vobis notificare curamus, quia ad salutem vestrã executores eorum vos esse optamus, & Apostolica authoritate iubendo mandamus.

Primò nanque inspectore Deo est statutum, vt electio Romani pontificis in potestate cardinalium episcoporum sit, ità vt si quis Apostolicæ sedis sinè præmissa concordi & canonica electione eorum, ac deindè sequentium ordinum religiosorum clericorum & laicorum cõsensu inthronizatur, is non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

Vt moriente Romano pontifice vel cuiuscunque ciuitatis, nullus præsumat sacultates eorum inuadere, sed successoribus eorum reseruentur integræ.

Vt nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductã mulierem. Vndè etiàm ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicunque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis de castitate clericorum, cõcubinam palàm duxerit, vel ductã non reliquerit: ex parte omnipotẽtis Dei, authoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, prę cipimus & omninò contradicimus, vt Missam non cantet, neq; euangelium vel epistolam ad Missam legat, neque in presbyterio ad diuina officia cum ijs qui præfatæ cõstitutioni obedientes fuerint, maneat, neq; partem ab ecclesia suscipiat, quousquè à nobis sententia super huiusmodi, Deo concedente, procedat.

Missa Notarij concubinarij non audienda.

Et prę cipientes statuimus, vt ij prędictorum ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes castitatem seruauerunt, iuxta ecclesias quib⁹ ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent & dormiant: & quicquid eis ab ecclesijs venit, cõmuniter habeant. Et rogantes monemus, vt ad apostolicam, communem scilicet, vitã summoperè peruenire studeant.

Deindè, vt decimę & primitię seu oblationes viuorum & mortuorum, ecclesijs Dei fideliter reddãtur à laicis, & vt in dispositi-

one

one episcoporum sint. Quas qui retinuerint, à sanctæ Ecclesiæ communione separentur.

Vt per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiã, nec gratis, nec precio.

Vt nullus habitũ monachi suscipiat, spem aut promissionem habens vt abbas fiat.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias simul obtineat.

Vt per simoniacam hæresim nemo ordinetur vel promoueatur ad quodlibet ecclesiasticum officium.

Vt cuiuslibet ordinis clericos laici non iudicent, nec de ecclesijs eijciant.

Vt de cõsanguinitate sua nullus vxorem ducat vsq; ad generationem septimam, vel quousquè parentela cognosci poterit.

Vt laicus vxorem simul & concubinam habens, non communicet Ecclesiæ.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repẽtè promoueatur, nisi post mutatum habitum secularem, diuturna cõuersatione inter clericos fuerit cõprobatus.

Vos ergò hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Christiana reuerẽtia obseruate, si vultis de sanctæ Romanę Ecclesię & Apostolicæ sedis pace & communione atque benedictione gaudere.

CVIVS SVPRA.

Simoniacorum execratio.

DOminus papa Nicolaꝰ, synodo in basilica Constantiniana præsidẽs, dixit: Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate seruanda habendam esse, decernimus: sed iuxta canonũ sanctiones & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse, apostolica authoritate sancimus. De ijs autem, qui non per pecuniam, sed gratis sunt à Simoniacis ordinati, qa quæstio à longo tempore est diutiùs ventilata, omnem modum dubietatis absoluimꝰ, ità vt super hoc capitulo neminẽ deincèps ambigere permittamus. Quia igitur vsque adeò hæc venenata pernicies hactenùs inoleuit, vt vix quelibet ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo nõ sit aliqua ex parte corrupta: eos q vsq; modò gratis sunt à Simoniacis consecrati, non tam censura iustitiæ, quàm intuitu in acceptis ordinibus manere permittimus: nisi fortè alia culpa ex vita eorũ cõtra canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, vt dum rigorẽ canonici vigoris super eos seruare non possumus: necesse sit, vt dispẽsatorie ad pię cõdescensionis studium nostros animos ad pẽsens inclinemus. Ità tamen authoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, nè aliquandò aliquis successorum nostrorum, ex hac nostra permissione regulam sibi vel alicui assumat vel præfigat: quia hoc non authoritas antiquorum patrum iubendo aut concedendo promulgauit, sed tẽporis nimia necessitas permittendum à nobis extorsit. Decęterò autẽ si quis hinc in posterum ab eo quem Simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiã subeat: sed vterq; depositus pœnitentiam agat, & priuatus à propria dignitate persistat.

for. miseri-cordiæ intuitu

Nihilominùs authoritate Apostolica decernimus, quod in alijs cõuentibus nostris decreuimus, vt si quis pecunia vel gratia humana, vel populari seu militari tumultu, sinè cõcordi & canonica electiõe ac benedictione cardinalium episcoporum, ac deindè sequẽtium ordinum religiosorum clericorum, fuerit Apostolicæ sedi inthronizatus: nõ papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur, liceatq; cardinalibus episcopis, cum religiosis & Deum timẽtibus clericis & laicis, inuasorem etiàm cum anathemate & humano auxilio & studio à sede apostolica repellere: & quem dignum iudicauerint, præponere. Quòd si hoc intra vrbem perficere nequiuerint, nostra authoritate Apostolica extra vrbem congregati in loco qui eis placuerit, eligãt, quem digniorem & vtiliorem Apostolicæ sedi perspexerint, concessa ei authoritate regendi & disponendi res & vtilitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, secundùm quod ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quasi iam omninò inthronizatus sit.

IVSIVRANDVM QVOD IN eadem synodo fecit Berengarius.

Primus Berengarij error.

EGO Berengarius indignus diaconus ecclesiæ sancti Mauritij Andegauensis, cognosciens veram catholicam & apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus sum, quæ asserere conatur, panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodò sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedi, & ore & corde profiteor de sacramentis Dominicæ mensæ eam fidem tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus & hæc sancta synodus authoritate euãgelica & apostolica tenendam tradidit, mihiq; confirmauit, scilicet panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiàm verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: & sensualiter non solum sacramento, sed in veritate manibus sacerdotũ tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri: iurans p sancta & homousio Trinitatẽ, & p hæc sacrosancta Christi euangelia. Eos

Eos verò qui cõtra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronũcio. Quòd si ego ipse aliquãdò aliquid contra hæc sentire ac prædicare præsumpsero, subiaceã canonũ seueritati. Lecto & perlecto sponte subscripsi.

AD LECTOREM

ADMONITIO F. LAVRENTII SVRII.

HÆC synodus 113. episcoporum, hactenùs adscripta est Nicolao eius nominis primo: sed id non satis constanter, quemadmodùm non vno potest doceri argumento. Porrò manuscriptũ exemplar videtur causam præbuisse erroris, quod fortassis numerum mendosè habuit. Satis autem ex historicis liquet, Berengarium, qui in hac synodo suam hæresim abiurãsse hîc legitur, non sub Nicolao I. sed longè posteà extitisse, atque à Leone 9. Pontifice concilium Vercellis coactum, in quo omnium sententia damnatus est error Berengarij, atque idem ipse cum omnibus suis asseclis, nisi ad sanitatem rediret, perpetuo plexus anathemate. Verumenimuerò defuncto Leone & in sua sententia pertinaciter permanente Berengario, alia Synodus collecta est apud Turones sub Victore 2. vbi hæreseos conuictus est. Requi nec sic illo resipiscente, sed multos in suum errorem passim pertrahente, Nicolaus secundus concilium istud 113. Episcoporum Romæ habuit, in quo iterum conuictus, palàm cecinit palinodiam, & ea verborum forma, quæ paulò suprà habetur, hæresin suam abiurauit. Eius autem abiurationem & confessionem idem Nicolaus pontifex misit per vrbes Italiæ, Germaniæ, & ad quæcunque loca fama prauitatis peruenire antè potuit, vt Ecclesiæ quæ priùs doluerant de aduerso & peruerso, posteà gauderent de reuerso atque conuerso, quemadmodùm legimus in Decreto Gratiani de consecrat. dist. 2. cap. Ego Berengarius. Nec tamen diù in sanitate permansit Berengarius: & ad pristinum quidem errorem non redijt, sed in alium prolapsus est, puta, in Euchariſtia adesse quidem verum corpus & sanguinem Christi, sed simul etiam panis & vini substantiam in illa haberi. Ità vnus ille homo multùm negocij exhibuit ecclesiæ DEI, iterumque Synodus Romæ conuocata est authoritate Gregorij septimi, ad quam etiàm Berengarius accersitus venit, suumque errorem agnoscens, nouæ abiuratiõe, certa verborum formula compræhensa, & à synodo illi præscripta, eum publicitùs condemnauit. Ea verò ad verbum sic habet:

EGO BERENGARIVS corde credo, & ore confiteor, panem & vinum quæ ponuntur in altari, per mysterium sacræ orationis, & verba nostri redemptoris substantialiter conuerti in veram & propriam ac viuificatricem carnem & sanguinem IESV CHRISTI Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram patris: & verum sanguinem Christi, qui de latere eius effusus est, non tantùm per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ: sicut in hoc breui continetur, & ego legi, & vos intelligitis, nec contra hanc fidem vlteriùs docebo. Sic me Deus adiuuet, & hæc sacra Euangelia.

Huius concilij & abiurationis meminit Blondus Decadis 2. lib. 3. Meminit & Sabellicus libro 3. nonæ Enneadis, ità scribens: D. Gregorius 7. Romæ frequens concilium habuit, in quo Berengarius suum errorem fassus, veniam impetrauit. Confessionis forma hæc fuit: Ego Berengarius corde & animo credo, quod ore confiteor &c.

In hac abiuratione Berengarius perseuerauit, & egit pœnitentiam. Sed quia grauissimum piaculum est, prauis erroribus aliorum animos imbuere, & à catholica fide abducere, cum tam ad extrema perductus esset, & videret ex hac vita emigrandũ sibi esse, in lecto suo, quo æger decumbebat, ipso Epiphaniæ die his verbis vsus est, alludens ad præsentem solennitatem: Hodiè apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, vel ad gloriam, sicut spero, propter pœnitentiam meam: vel ad damnationem, sicut formido, propter aliorum corruptionem, quos ad viam veritatis reducere non potui. Testatur id D. Iohannes Gerson Serm. 1. de Cœna Domini. Eam mentem vtinàm etiàm nostræ ætatis sectarijs adspiret Deus, qui innumeros homines & perdiderunt, & perdunt.

DECRETA
GREGORII PAPAE VII.
ex Platina.

Anno Dñi 1073.

GRegorius septimus, Ildebrandus antè vocatus, natiõe Hetruscus, patria Soanensis, patre Bonicio, oĩm bonorum consensu pontifex creatur. Ipsius autem electionis verba ità annotata sunt: Nos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, clerici, acolyti, subdiaconi, presbyteri, præsentibus episcopis, abbatibus, multisque tum ecclesiastici tum laici ordinis, elegimus hodiè decimo calendas Maij in basilica S. Petri ad Vincula, anno salutis 1072. in verum Christi vicarium Ildebrandum archidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis, modestum, sobrium continentem, domum suam gubernantem, pauperibus hospitalem, in gremio sanctæ matris ecclesiæ liberè à teneris annis vsque ad hanc ætatem educatum, doctum, quem quidem ea potestate ecclesiæ Dei p̃esse volumus, qua beatus Petrus Dei mandato quondàm præfuit. Adeptus pontificatum Gregorius, statim Henricum Imperatorem admonet, nè deincèps largitiõe corruptus, episcopatus & beneficia alicui per simoniacam cupiditatem committat: aliter se vsurum in se & delinquentes censuris ecclesiasticis. His admonitionibus & quidem sanis non modò non obtemperauit Henricus, verùm etiàm Agnetem imperatricem benè admonentem, quid fieri cum religiõe oporteret, omni administratione depulit: q̃ Romam profecta, non diù superuixit, dolore animi vitam cum morte permutans. Tandèm verò multis legationibus vltrò citroq; missis, Imperator in gratiã cum Gregorio redijt, eundemq; in pontificatu confirmauit, vt tum Imperatorum mos erat. At verò cùm Henricus in bono leuis, in malo pertinax, simoniam nequaq̃ omitteret, sæpiùs admonitus, omes illos anathematis censura pontifex notauit, qui episcopatus & beneficia largitione adepti erant, & nè id temerè fecisse videretur, concilio apud Lateranum habito, in quo multi episcopi interfuére, maximè Gibertus Parmensis archiepiscopus Rauennãs, ratiõem reddidit, quam ob rem censuris ecclesiasticis simoniacos notãsset: facturum quoq; id in Imperatorem crebrò dicebat, nisi sententiam mutaret. Tum verò Gibertus, soluto concilio, & criminandi Gregorij occasiõem nactus, ad pontificatum viam quærens, Cincium Romanum ciuem, Stephani præfecti vrbis filium, hominem temerarium & seditiosum, in pontificem animat, magna ei pollicitus Imperatoris nomine, si tantùm facinus ex sententia confeciſſet. Structis itaq; insidijs Cincius, dum pontifex media nocte natalis Domini nostri celebrat in templo beatæ Mariæ ad Præsepe, quæ maior nunc dicitur, irrumpens cum satellitibus & coniuratis, dum hostiam sacrificij committ, hominem capit, & in regionem Parionis secum trahens, in turri quadam munitissima eum collocat. Sequenti verò die populus Romanus, cognito facinore, in Cincium arma sumit, pontificem liberat, ædes & turrim scelerati hominis à fundamẽtis euertit, familiamq; eius nares mutilatam ab vrbe pellit. Ipse verò Cincius tanti mali author, fuga salutem quærens, in Germaniam varijs tramitibus ad Imperatorem tandèm peruenit. Gibertus autem tanti dolimachinator, cùm insidiæ ex voto non succesisſent, simulata beneuolentia à pontifice dimissus, Rauennam, peiora moliturus, se cõtulit. Nam & Theobaldum Mediolanensem archiepiscopum, & plerosq; alios Cisalpinæ antistites, coniurare in Gregorium pollicitationibus perpulerat. His addidit Hugonem Cãdidum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui etsi antè idem fecerat, in gratiamque simulato animo rediérat, nunc malum animum, malam mentem præ se tulit. Is enim viribus omnibus annixus est Imperatorem & Normannos, inter se de imperio dissidentes, composita pace, initisque fœderibus, in pontificem concitare. Quod vbi Gregorius resciuit, congregata ad Lateranum synodo, propositis rationibus quarè faceret, Gibertum & Hugonem dignitatibus priuatos anathemate notat. Dum hæc Romæ agerentur, Henricus cum Saxonibus hostibus feliciter pugnans, adeò felicitate illa elatus est, vt habito conuentu apud Vormatiam, Sigifredo archiepiscopo Moguntino negocium procurante, interdicere omnibus ausus sit, nè vlla in re pontifici Romano obtemperarent. Ex illo autem conuentu mandato Henrici Romandus episcopus Parmensis Romam veniens, & Gregorio publicè interdixit, nè qd ageret deincèps quod ad magistratum pontificis pertineret: & cardinalibus ipse mandauit, vt relicto Gregorio, alium habituri pontificem, ad se proficiscerentur. Tum Gregorius tantam iniuriam diuinæ maiestatis causa non diutiùs ferens, & Sigifredum aliosq; clericos cum Henrico sentientes dignitatibus ac beneficijs priuauit, Imperatorem ipsum anathemate notauit, priuatum priùs omni regia administratione. Abrogatiõis autem pontificiæ habita ferè hæc formula est: Beate Petre apostolorũ princeps, inclina quæso aures tuas, & me seruum tuum exaudi, quem & ab infantia educãsti, & vsque ad hunc diem ab iniquorum manibus vendicãsti, qui me pro mea in te fide oderunt & persecuti sunt, tu mihi testis es optimus, & pia IESV CHRISTI mater, & frater tuus

Populus liberat pontificem.

Fuit is Henricus 4.

Gibertus infestus põtifici.

Abrogatio pontificia.

tuus Paulus tecum martyrij particeps, me non sponte, sed inuitum põtificatũs gubernacula suscepisse: Non quòd rapinam arbitratus sim, sedem tuam legitimè conscendere: sed malebam vitam meam in peregrinatione degere, quàm locum tuum pro fama & gloria tantùm occupare. Fateor ego ac meritò quidem, mihi tua gratia, nõ meritis meis, populi Christiani curam demandatam esse, concessamque ligandi atq; soluendi potestatem. Hac igitur fiducia fretus, pro dignitate & tutela ecclesiæ suæ sanctæ, omnipotentis Dei nomine patris, filij & spiritussancti, & Henricum regem Henrici quondàm Imperatoris filium, qui audacter nimiùm & temerariè in Ecclesiã tuam manus iniecit, imperatoria administratiõe regiaque deijcio, & Christianos omnes imperio subiectos, iuramento illo absoluo, quo fidem veris regibus præstare consueuerũt. Dignum est enim, vt is dignitate careat, q̃ maiestatem Ecclesiæ imminuere conatur. Præterea verò, quia monita mea, immò tua, ad sũpsius populorumque salutem pertinentia contempsit, & se ab ecclesia Dei, quã seditionibus pessundare cupit, separauit, eum anathematis vinculo colligo: certò te sciens esse Petrum, in cuius petra, vt in vero fundamento, rex noster Christus ædificauit Ecclesiam suam. Fuere tum multi post execrationem, qui pacis mentionem facerent. Quibus ità Gregorius respondit, se pacis conditiões non abnuere, modò Henricus ipse primò cum DEO pacem ineat. Non ignoratis, inquit, quàm diù & quantis malis Romanam affecerit Ecclesiam, quotiesque à me sit admonitus, vt meliorem vitam moresque probatiores indueret. Hoc tribuimus beneuolentiæ & charitati, qua Henrico patri coniuncti olim fuimus, sed nil profecimus: adeò mores à patre auersos imbibit. Instabant tamen ex his qui aderant nonnulli, regem non ità citò anathematizãdum esse. Quibus ità pontifex respondit: Quandò, inquit, CHRISTVS Ecclesiam suam beato Petro commisit & dixit, Pasce oues meas, excepitne reges? Nam cùm eidem ligandi & soluendi potestatem daret, nullum excepit, vel nominem eius potentiæ subtraxit. Hanc ob rem, qui dicit se vinculo Ecclesiæ ligari non posse, restat etiàm vt fateatur se ab olui ab eius potestate nullo modo posse: & qui hoc impudẽter negat, à CHRISTO & ecclesia eius se omĩnò seiungit. At Henricus cognita Gregorij censura, multas literas ad gentes & nationes conscripsit, quibus se contra ius fasque damnatum à pontifice ostendebat. Gregorius autem id à se iure factum, non verbis tantùm & literis, verùm etiàm ratione & testibus comprobabat, re ipsa ante oculos omnium proposita. Interim verò cùm pars regni ab Henrico defeciſſet, & iam Saxones bellum contra Henricum quàm diligentissimè præpararent, Alemani principes veriti, nè quid mali in prouincia nasceretur, conuentu habito decernunt, vt si Gregorius in Alemaniam pergat, Henricus supplex veniam errati petat. Quod se facturũ rex ipse interposito iuramento pollicitus est. Motus itaque pontifex his pollicitationibus & precibus Treuirensis archiepiscopi Henrici oratoris, Augustam prætoriam petiturus, Vercellas vsque iam peruenerat, vbi ab episcopo loci ipsius regni Italiæ cancellario, clàm resciuit Henricum hostili in se animo cum exercitu aduentare. Tum verò pontifex, omisso instituto itinere, Canossum se recepit, oppidum agri Regiensis, ditiõi Machtildis comitissę subiectum. Venit & eò properè cum omnibus copijs Henricus, qui statim deposito regali ornamento, nudis pedibus, vt oppidanos ad misericordiam cõmoueret, portæ oppidi appropinquans, suppliciter intromitti petebat. Denegatum ingressum æquo animo tulit, aut tulisse dissimulauit, quanuis aspera esset hyems, & gelu cuncta rigescerent. In suburbio quidem oppidi triduo immoratus, continuò veniam petens, tandèm rogatu Machtildis & Adelai Sabaudiensis comitis & Cluniacensis abbatis introductus absoluitur, & Ecclesiæ reconciliatur, pace iureiurando confirmata, & integra obedientia promissa. Tum verò rebus ità peractis, dilabentibus indè omnibus varijs itineribus, dum Henricus Papiam iter facit, Cincium amittit subita febre correptum. Non tamen mortuo tam pernicioso homine, Henricus nouis rebus studere destitit, pacis fœdera abrumpens. At verò Gregorius cùm videret Henricum contra Ecclesiam DEI à quibusdam seditiosis Episcopis concitari, habita ingenti synodo, Giberto Rauennati archiepiscopo ob superbiam & malitiam interdicere sub anathematis pœna, nè episcopali & sacerdotali munere fungatur. Vocatus præterea ad sedem Apostolicam, scelerum suorum conscius, parére detrectat: qua ex re tantummodò pœnam anathematis merebatur. Rolandumque Tarusinum censura notauit, quòd legatus ad res componendas inter Henricum & se factus, consequẽdi episcopatus causa, semina discordiarum, non pacis, seuerat. Nec Hugoni quidem tituli sancti Clementis cardinali pepercit, quòd cum Cadolo Parmensi episcopo in seditionibus & hæresi sensisset.

Synodus ingens sub Gregor. 7.

In eodem postremò conuentu tres legatos delegit, Bernardum diaconum, alterum Bernardum Massilienſem abbatem, Odonem Treuirensem archiepiscopum, qui de latere sedis Apostolicæ ad componendas res inter Henricum & Rodolphum pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Literæ pontificis.

proficiscerentur. Videbat enim sapientissimus pontifex eam discordiam, nisi sedata foret, magnas aliquandò calamitates populo Christiano parituram. Verùm quia certò sciebat non defuturos perniciosos quosdã, qui id quò minùs fieret, impedire conarentur, quòd eorum maximè intererat discordias augeri, non tolli, literas Apostolicas in hunc modum conscriptas, legatis ad principes & nationem dedit: Cognita imbecillitate, cupiditate & ambitione humani generis, mandamus nè quispiam cuiusuis cõditionis sit, vel rex, vel archiepiscopus, episcopus, dux, comes, marchio, siue miles, aliqua electione temerariove ausu, fraude, dolo, cupiditate ductus, legatis nostris resistere audeat, nè pacem & concordiam ex æquo & bono componere possint. Quicunq; autem temeritate ductus, (quod nõ optamus) huiusce nostræ constitutionis violator extiterit, legatisque nostris impedimento fuerit, quò minùs pacem componant, eum anathematis vinculo alligamus: & nõ solùm in spiritu, verùm etiàm in corpore, atque in omnibus fortunæ bonis apostolica potestate colligamus, victoriamque in armis partam ei auferimus, vt saltem cõfundatur, ac duplici pœnitentia conuertatur. Interea Gregorius, nè Romana Ecclesia ob largitionem & simoniacam cupiditatem aliquid incommodi caperet, conuẽtu habito, maiorum decreta ad rescindendã hanc labem pertinentia, confirmauit his verbis: Sanctorum patrum instituta nunc sequentes, quemadmodùm in prioribus concilijs fecimus, authoritate omnipotentis Dei decernimus ac confirmamus, vt qui deinceps episcopatum vel cœnobium, vel aliquod aliud ecclesiasticum beneficium à laico acceperit, nullo modo in numero episcoporum, abbatum, vel clericorum is censeatur, néve idem sub censura anathematis limina apostolorum attingat, priusquàm locum ambitione & contumacia conquisitũ, quod est idololatriæ scelus, resipiscendo commutauerit. Ad hoc verò Gibertum discordiarum omnium & hæresum, quæ tunc erant, authorem, ab ecclesia Rauennate dejiciens, sacerdotibus omnibus eidem ecclesiæ obtemperantibus mandauit, nè Giberto facinorum omnium authori, & ob eam rem execrationis vinculo illigato, vlla in re obedirent: & nè populi illi gubernatore indigerent, Petrum imitatus, qui Apollinarem quasi supplementum mittere consueuerat vbi oportebat, eò alterum archiepiscopum proficisci iubet cum integra potestate, qui & hæresim Giberti auelleret, & mentes hominum in fide cõfirmaret. Tum verò Henricus iritatus magis his censuris quàm monitus, capto Ostiensi episcopo è legatione redeunte, habitoque episcoporũ secum malè sentientium conuentu, Giber-

Pontificis decretum.

Gilbertus antipapa

tum olim Rauennatem Archiepiscopum pontificem creat, Clementemque appellat. Henricus itaque superata apud Parmam Machtildi, eiusque marito Azone, Romam hostili animo proficiscens, in pratis Neronianis castra collocat: vrbem Leoninam ingreditur, sanctam Petri basilicã cum suo Clemente prophanat, porticusque demolitur. Idem quoque factum de basilica beati Pauli constat. At verò cùm vrbem ingredi non posset, Tibur concedens, indè tanquàm ex arce belli in Romanos quotidiè incursiões faciens, vastatis rebus omnibus, eò inopiæ eos redegit, vt pacem quauis conditione expeterent. Admotis itaque copijs, Henricus re per transfugas cognita, vrbem ingreditur. Tum pontifex haud satis populo fidens, in molem Adriani se confestim recepit, vbi aliquandiù obsessus est, acriter qui in præsidio erãt, arcem ipsam defendentibus. At verò Henricus cognito Guiscardi aduentu Apuliæ ducis in auxilium Gregorij, non ampliùs immorandum ratus, ad dolos conuersus, Cluniacensem episcopum ad Gregorium in arcem mittit, qui diceret se in Germaniam properè cum exercitu rediturum, si ab eo in Laterano coronaretur. populus quoquè Romanus, vt idem fieret, precibus instabat. Facturum se id Gregorius dicebat, si errata sua Henricus corrigeret, veniamque peteret. quod cùm facere recusaret, etiàm aduentare cum exercitu Guiscardum sentiret, Clementem antipapam in Lateranensi basilica corona pontificia publicè donat, eam rem procurantibus Bononiensi, Cerauiensi, Mutinensi episcopis. Quo facto, statim Senas proficiscitur, Clemente secum ducto. Guiscardus autem per portam Flamineam irrumpens, resistentibus ciuibus, vsque ad triumphalem Domitiani arcum vrbem incendio consumpsit. Munierant Capitolium ciues, & se acriter contra Guiscardum defendebant, qui Lateranum iam ceperat. Vndè cùm multa crebrò vtrinquè committerentur certamina, & illa pars vrbis euersa esset, quæ Lateranum & Capitolium interiacet, & ipsum Capitolium postremò vi captum, ferè vsque ad solum æquatur. Indè verò superata iam & capta Roma, fortunisque ciuium militibus in prædam datis, ad molem Adriani profectus, vbi pontifex obsidebatur, hominem multis calamitatibus vexatum, tandèm è manibus hostium liberat, secumque Casinum ac Salernum perducit. Vbi non ità multò pòst pontificatus sui anno duodecimo, mense vno, diebus tribus, sanctè & piè moritur. Vir certè Deo gratus, prudens, iustus, clemens, pauperum, pupillorum, viduarumq; patronus, atque vnicus Ecclesiæ Romanæ fortissimus & acerrimus defensor contra hæreticorum improbitatem, & malorum principum tem-

Guiscardus liberat Pontificem.

tentiam, res ecclesiasticas per vim occupare conantium.

DE hoc Papa Gregorio septimo, ità scribit Marianus Scotus: Anno ad veritatem Euangelij 1096. secũdùm verò Dionysij Cyclum anno 1074. Hiltiprandus, qui & Gregorius, Romanus archidiaconus, papae electus & creatus. Iste papa synodo facta, ex decreto sancti Petri Apostoli & sancti Clementis aliorumque sanctorum patrum, vetuit & banno inter dixit clericis, maximè diuino ministerio consecratis, vxores habere, vel cum mulieribus habitare, nisi quas Nicena synodus vel alij canones exceperunt. Decreuit quoque sub sententia sancti Petri, vt cum Simone mago damnarentur, non solùm emptor & venditor cuiusque officij, vtputà episcopatûs, abbatiæ, præposituræ, decaniæ, vel decimationis ecclesiæ, sed & quicunque consentiret eis. Dominus enim dicit: Gratis acc epistis, gratis date. De prædicta Synodo duo episcopi missi sunt à Papa ad regem Romanum Henricum, cum matre ipsius Imperatrice Agnete, ob hoc scilicet, vt decreta Papæ roborata perficerentur. Ipsique duo episcopi noluerunt esse in Pascha cum rege in ciuitate Bambergensi, nè aliquam societatem haberent cum Hermanno eiusdem vrbis episcopo, qui Episcopatum emit, & in illo Pascha regi seruiunt. Cùm autem clerici magis eligerent anathemati subiacere, quàm vxoribus carere, Hiltiprandus papa, vt per alios si posset, eos castigaret, præcepit, vt nullus audiret Missam coniugati presbyteri, sic: Gregorius, qui & Hiltiprandus papa, seruorum Dei seruus, per totum Italicum regnum & Teutonum debitam sancto Petro obedientiam exhibentibus, Apostolicam benedictionem: Si qui sunt presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui iaceant in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte omnipotentis Dei & authoritate S. Petri introitũ ecclesiæ, vsque dum pœniteant, & emendent. Si qui autem in peccato suo perseuerare maluerint, nullus vestrum officium eorum auscultare præsumat: quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per Prophetam: Maledicam (inquit) benedictionibus vestris &c.

PASCHALIS II. PAPA.

Pæ vita, ex Platina de vitis pontificum, excerpta.

PAschalis secundus, Rainerius ante pontificatum vocatus, natione Italus è Flaminia, patre Crescentio, matre Alphacia; eo ferè tempore pontifex creatur, quo Christiani in Asia dimicantes, Antiochiam cepere. Hunc Gregorius septimus ob virtutem & doctrinam, S. Clementis presbyterum creauit: in quo quidem loco clerus ipse post Vrbani secundi mortem, eundem Paschalem vita priuata contentum, quippe qui anteà monachus fuerat, etiàm nolentem & latitantẽ, pontificem creat, quòd diceret humeros suos nequaquàm tanto oneri suffecturos. sed expetente populo, eligente clero, collaudante Cardinalium senatu, pontificium munus suscepit: maximè verò, cùm ter acclamatum esset, Sanctus Petrus Raineriũ virũ optimum pontificem elegit: cui posteà primiscrinij & scribæ regionarij, Paschalis nomen indidere. Indutus deindè coccineam chlamydem, tiaraque capiti eius imposita, comitante populo & clero, equo albo ad Lateranum perducitur, maximè verò ad eã porticum, quæ ad austrum versa, in basilicã Saluatoris ducit, quam Constantinianam vocant. Vbi cùm in sede ad eam rem de more parata, aliquandiù quieuisset, atrium Lateranense conscendens, balteo succingitur, vndè septem claues, septemq; sigilla pẽdebant: vt intelligeret se secundùm septifariam spiritussancti gratiam, sanctarum ecclesiarum, quibus Deo authore præerat, claudendi, sigillandi, aperiendi, recludendique rationem habere. Inuisit, sceptrum pontificium manibus gerens, ea quoq; loca, quæ solis pontificibus sunt adiudicata. Sequentibus verò diebus cõsecrationem acceptur us, ad basilicam beati Petri proficiscitur, in qua eum chrismate inunxerunt Oddo Ostiẽn episcop⁹, Mauricius Portuen̄, Gualterus Albanus, Bono Lauicanus, Milo Prænestinus, Offo Nepesinus. Oddoni Ostiẽn primæ partes, quas adhuc retinet, obtigêre. Post vnctionem verò in vrbem rediens, coronam de more accepit. Hoc ità futurum, Albertus Alatrinus episcopus aliquãdò diuinauit. Nam cùm ab amico interrogaret, quem Vrbano successurum putaret: Rainerium, inquit, propter fidem & constantiam Deus eliget. Ferunt & eundem Albertum tempus ipsum, quo in pontificatu victurus erat, prædixisse. At verò Paschalis Ecclesiæ Dei, propè labenti quorundam seditionibus consulturus, copias suas in Gibertum Antipapam mittit malorum omniũ caput. Vt autem tanto bello sufficere põtifex posset, Rogerius Siciliæ comes ei turmas aliquot & mille auri vncias auxilio misit. Albe Marsorũ Gibertus homo pernicios⁹ tum degebat. Qui vbi intellexit hostes aduentare, haud satis copijs suis fidens, à Richardo Campano comite acceptis, relicta Alba, in Furconensium montana, q̃ nunc Aquilanorum mutatõ nomine habentur, sese, pripuit. Vbi nõ ità multò pòst subita morte correptus, sui sceleris pœnas luit. A malis tamẽ

Gibertus Antipapa extinguit.

Ecclesia Dei non statim, tam pernicioso homine sublato, quieuit. Richardus enim, quē diximus Ciberto copijs & opibus fauisse, in locum demortui, Albertum quendā sufficit Attelanum ciuem, q̄ vrbs Auersa nunc dicitur, inter Neapolim & Capuam posita. qui statim à benè sentientibus abdicare se magistratu coactus, relegatur. Cauenses aūt agri Prænestini incolæ, Richardi stultitiam & arrogantiā imitati, Theodoricū quēdam pontificem creauēre. Verùm hi quoq; pœnitentia ducti, 5. & 100. die è pōtificatu deiectum, anachoretæ habitū induere cogūt, & vitam ducere priuatam. Tertius præterea Maginulphus Romanus ciuis, apud Rauēnam pōtificatūs titulum vsurpare ausus est: quem quidem & Romani exilio mulctārūt, & Rauennates omni humana ope destitutum, ab vrbe sua pepulēre. Pacata autē hoc modo Romana Ecclesia, Paschalis vir magni ingenij atq; animi, à religione ad arma conuersus, adiuuante Rogerio, vrbem Castellanam & Beneuentum ab hostibus occupatum recipit. Apparuisse tum multa ꝓdigia authores pleriq; scribūt, quòd & mare quibusdam in locis littus præter solitum 20. passibus occupauerit, in quibusdam verò à littore in altum centum excesserit. Apparuisse & cometē miræ magnitudinis tum affirmant, qui in occasu cadente sole statim apparebat. Non mouebatur his prodigijs Paschalis, quippe qui fieri hæc natura cernebat. Verùm cùm intellexisset Florētinum episcopum affirmare solitum, Antichristum natum esse, eò statim proficiscitur. Concilioq; habito, re ipsa admodùm discussa, cùm leuitate quadam, vt alicuius magnæ rei author videretur, motū episcopum corneret, hominem verbis castigatum dimittit, atque indè in Cisalpinam proficiscitur. Vbi ad Guardastellum conuentu multorum principum & episcoporum habito, de homagijs, de feudis, de sacramentis episcoporum laicis anteà exhibitis, exhibendisve, magna est habita ratio. At verò cùm intelligeret, Gallos sacerdotes non ità integrè, vt decebat, vitam ducere: eò profectus, apud Trecas conuentu habito, redactis ad laudabiliorem cultum ecclesijs, earumq; præsidibus partim pulsis, partim castigatione emendatis, in Italiam properè redijt, quòd intellexerat omnia seditiosorum quorundam factionibus perturbari. Stephanus enim Corsus Montem altum & Ponticulum de ea parte Hetruriæ, quam nūc principis apostolorum patrimonium vocant, ceperat, p̄fidijsq; muniuerat, vndè frequenti incursione omnia circunquaquè vexabat. Quem pontifex insecutus, ex altero castello deiecit: alterum vi capere non potuit, natura loci obstante & hyeme, quæ iam appetebat.

Synodus Florentina.

Trecensis Synodus.

Iturus itaque in Apuliam, componendarum rerum Italicarum gratia, Lauicano episcopo ecclesiam, Petro Leonis, & Leoni Fregepani vrbem vrbanaq̄ omnia, Ptolemæo Sublacensi domino, quæ circa vrbem sunt, quàm diligentissimè commendauit, relicto Gualfredo nepote militiæ principe, qui vnà cum his ditionem Ecclesiasticam tueretur. Verùm absente pontifice, ab ecclesia DEI hi omnes defecēre: Petrus Columna, quem pontifex in gratiam receperat, Farfensis abbas cum Anagninis, Prænestinis, Tiburtinis, Tusculanis, Sabinis. Ausus & idem Ptolemæus comparato exercitu Albam Latinā oppugnare, ciuibus ipsis acriter vrbem defendentibus. Verùm superueniente pontifice cum principe Caietano, cumq̄ Richardo Aquilano egregijs copiarum ducibus, pulsis tyrannis Ecclesiam Dei occupare conantibus, & Albā obsidiōe liberat, & reliqua oppida quæ iam defecerant, in deditionem recipit. Tibur obstinatè resistens, expugnat, non sinè magno vtriusque partis incōmodo. Montem altum, deiecto indè Stephano, recipiens, totum patrimonium breui pacatum reddidit. Pace deindè composita, ad bellum Asiaticum animum adijcit. principes Christianos literis & nuncijs ad eam rem quàm diligentissimè animat, quòd intellexerat, Gothifredo Hierosolymis mortuo, Saracenos recuperandæ Hierosolymæ causā magnos exercitus eò duxisse: superatisque Christianis ingenti clade, & comitem Burgundiæ in ipso prælio cecidisse, ac Boemundum viuum in manus hostium deuenisse, ipsum verò Balduinum regem, Gothifredi fratrem, ægrè ex tanta clade sese propripuisse, nec paulùm abesse quin vrbs caperetur.

Intereà Henricus quartus mortuo patre, quem apud Leodium bello superauerat, compositis in Germania rebus, in Italiam veniens, apud Sutrium substitit, quòd sensisset eius aduentum Paschali parùm admodùm gratum esse: quippe qui & Ecclesias multas in bellis euerterat, & Episcopatus contra ius fasq̄ pro libidine animi, cui placuisset, demandauerat. Verùm missis vltrò citroque legatis, cùm Imperator iureiurando interposito polliceretur se & pacato agmine vrbem ingressurum, & coacturum suos episcopos, vt se à possessione episcopatuum abdicarent, quos largitione acceperant & potentia, portæ repentè apertæ sunt. Nam Sutrio mouens Henricus, ad montem Guadij castra posuerat. vndè postea, annuente populo, prodeunteq̄ obuiàm honorato quoque, vrbem Leoninam primò ingreditur, præcedentibus sacerdotibus cum insulis & reliquijs sanctorum à mole Hadriani. Nam per eam portam vrbem Leoninam ingressus est vsq; ad basilicam sancti Petri, cuius in gradibus pedes pontificis eousq̄ cum cardinalibus pro-

Hen. Hunt. Henricus quartus.

pdeuntis, exosculatus est. Positis deindè militibus suis in stationibus, vnà cum pontifice, ad dextram tamen, templum ingreditur, in quo post orationem ad altare factam, à pontifice petit, vt illos confirmet, quibus ipse episcopatus dederat, licèt iusiurandum anteà interposuisset, se nunquàm id à pontifice petiturum. Paschalem verò id facere recusantem, intromissis militibus dato signo, vnà cum Cardinalibus statim capit, eumq; cum magna parte cleri, spoliati priùs, in castra perducit. Permotus tam insigni iniuria populus Romanus, sumptis armis, Teutonicos ex vrbe Leonina pellit, portasque omnes claudit. Tum verò Imperator ad Soractis montem perueniens, quem nunc sancti Syluestri vocant, in loco excelso & munitissimo pontificem & Cardinales collocat, dispositis circunquaquè custodibus & præsidibus, nè indè aufugere vel retrahi ab aliquo possent. quo facto, statim reliquas copias, vrbem oppugnaturus, mouens, ad Anienem peruenit. Vndè occupato priùs ponte Mammeo, incensis circunquaquè villis, incursiones continuò in Romanos faciebat. Qnarè pontifex incommodis ciuium & precibus motus, ad Pontem Salarum perductus, accitis ex vrbe notarijs, qui pacta conscriberent, eos omnes (licèt inuitus) in episcopatu confirmauit, quos antè Henricus delegerat. Hoc itaque modo compositis rebus, dimissis captiuis omnibus, Imperator à pontifice coronatur in basilica sancti Petri, clausis priùs vrbis portis, nè populus erumperet, firmataq; stationibus ipsa ab Henrico basilica. Vndè non ità multò pòst voti compos factus, in Germaniam redijt. Pontifex verò pacata aliquantulùm Italia, concilioq̄ apud Lateranum habito, omnia quæ Henrico promiserat, reuocat: quòd coactus, non liberis, in eius sententiam armis, non rationibus, munitam, descendisset, instantibus Cardinalibus, qui in vinculis erant, populoq̄ Romano, qui ab Henrico bello vexabatur, vt quauis conditione pacem componeret. Satius itaque visum est retractare malè acta, violenter præsertim, quàm pati exemplo perniciosō, vt id quoquè reliquis principibus licere videatur, quod Henricus ab inuito pontifice extorserat. Decreuit item pontifex in concilio apud Guardastallum habito, nè vrbes Aemiliæ, Placentia, Parma, Rhegium, Mutina, Bononia, Rauennati Ecclesiæ anteà Metropoli, subiectæ ampliùs essent, quòd sæpiùs ob superbiam in Romanam sedem præsules Rauennates cornua erexerant. Pontificem verò ad vrbem redeuntem rogārunt ciues quidam, vt in locum Petri præfecti vrbis demortui filium subrogaret. Quod cùm facere pontifex negaret propter ætatem pueri, qui vix decimum attigerat annum: tanta repentè seditiō exorta est, vt ei abire ex ciuitate necesse fuerit, nè magna aliqua cædes inter ciues committeretur, cùm multi inessent, qui nequaquàm tantum magistratum puero committendum dicerent. Neque ità quoquè seditionis semina abstulit. Nam cùm Albæ esset, intellexissetq̄ue Petrum Leonis Ecclesiæ fautorem, in ædibus suis ab aduersa factione oppugnari, eò properè Ptolemæum mittit ab Aricia accitum cum satis valida manu, qui pulsos in transtiberinam regionem aduersarios partim interfecit, partim capit, ac per municipia custodiendos diuidit, sed magna repentè in Ptolemæo inconstantia apparuit. Nam quos ipse paulò antè ceperat, eosdem posteà suo quoquè nutu ad municipia proficiscentes, dum iter per Algidum faciunt, ex insidijs adortus capit, & Laritiam secum ducit: inter quos & demortui præfecti filius erat. Non contentus autem tanto admisso facinore Ptolemæus, Sarminetum, Nymphæum, Tiberiam, oramq̄ue maritimam occupat. Interim verò Henricus è Germania in Italiam cum exercitu descendens, magno terrori omnibus fuit. Verùm cùm is Romam venisset, absente pontifice, qui tum in Apulia concilio habebat, cumque se priuatum dignitate imperij putaret, vnà cum potestate dandorum episcopatuum, à Bracharensi Archiepiscopo patria exule, iterùm coronatus ante beati Gregorij corpus, in patriam abijt. Paschalis autem absoluto conuentu ex Apulia Romam cum copijs Normannorum rediens, & multa oppida ab hostibus occupata recepit, & Prænesti Caloioānis Imperatoris Constantinopolitani, qui patri Alexio successerat, oratores libenter audiuit, eisdemq; in mandatis dedit, vt Coloioannem suo nomine contra Saracenos animarent. At verò Farfensis abbas & Ptolemæus, qui nullum sibi veniæ locum apud pontificem ob sua maleficia reliquerant; latebris delitescentes, tandèm per amicos in Paschalis viri mitissimi gratiam redeunt. Pacatis hoc modo rebus, dedicataq̄ue Prænesti Agapeti basilica, Romam, effusa obuiàm vrbana multitudine honoris causa, tandèm redijt: qua quidem ex frequentia in valetudinem incidens, se paulò pòst moriturum cognouit: quarè acceptis Ecclesiæ sacramentis, cohortatusq̄ue clerum ad pacem & concordiam, pontificatūs sui anno decimooctauo, mense sexto, die septimo, moritur decimoquinto calendas Februarij: sepeliturq̄ue honorificentissima pompa in basilica Constantiniana. Suo autem pontificatu facta potestate sacrorum ordinum, presbyteros 50. diaconos 30. episcopos 100. creauit. Romæ prætereà ecclesias 15. consecrauit, maximè verò basilicam sancti Adriani in tri-

bus foris prophanatum quorundam facinorosorum scelere, ecclesiam sanctæ Mariæ Monticelli in regione Ariolæ. Postremò verò restituit & consecrauit basilicam sanctorum Coronatorum, eo tempore dirutam, quo Robertus Guiscardi Salernitanus princeps eam partem vrbis incendit, quę à Laterano ad Capitolium vergit.

ALEXANDRI PA=

PAE TERTII GESTA, PAVCIS E PLATINA de pontificum vitis excerpta.

Anno Dñi 1159.

ALexander tertius, patria Seneñ, patre Ranucio, mortuo Adriano, duorum & viginti Cardinalium suffragijs pontifex creatur, licèt Octauianũ Romanum ciuem, tituli sancti Clementis presbyterum cardinalem, Victorem appellatum, tres tantùm subrogauerint. Vndè schisma ortum est. Tum verò Alexander, nè diutiùs seditio illa cum pernicie Ecclesiæ Romanæ protraheretur, Fredericum Imperatorem Cremonam tum obsidentem per legatos rogat, vt interposita authoritate imperatoria seditionem tollat. Respondit ille, vtrunque pontificem Papiam ire oportere, quò & ipse proficisceretur cognoscẽdæ disceptationis causa. At verò cùm Alexander, accepto tali responso, Anagniam se contulisset, Octauianus Anagniam occupat. Tum Imperator indignatus, quòd dicto suo pontifex non obtemperâsset, episcopos duos ad Alexandrũ mittit, qui eum non pontificem, sed Cardinalem appellatum, ad concilium citarent. Hi autem ab Alexandro confutati & reiecti, ad Octauianum statim se conferunt: eumque Papiam perducunt, vt haberent quem Alexandro obijcerent. Habito deindè cõcilio, Fredericus Octauianum pontificem confirmat, eumq; equo albo insidentem, per vrbẽ Ticineñ ducit, & de more adorat. Qua iniuria Alexander permotus, præmissa admonitione, Octauianũ & Fredericum anathematis vinculo colligat, literasque mittit ad Christianæ Reip. principes & populos, quibus intelligant, id à se iure & meritò fieri. Rediens deindè Romam Alexander pontificatûs sui anno secundo, multos aduersarios in vrbe inuenit, in se cornua palàm erigentes, quòd Frederici exercitus, præter vrbem veterem & Anagniam, omnem Ecclesiæ ditionem iam occupauerat. Quarè Alexander adhortante etiàm Philippo Francorum rege, Tarracinam profectus, conscenso nauigio, ad eam rem mãdato Guilielmi Siciliæ regis parato, in Franciam contendit: conuentuq; in Claro mõte habito, anathema in Imperatorem & Octauianũ factum, statim enunciat. Fredericus autem tyrannica potestate vsus, direpta Dertona, & Mediolanum solo æquauit, (vndè translata Magorum corpora Coloniam tum credíderim à Rodolpho Colonienſium archiepiscopo) & Cremoneñ magnis incommodis affecit. Quarè Veroneñ, Vincentini, Patauini, Veneti, communi periculo moti, decreuère, nè ampliùs vlla auxilia Frederico Cisalpinam vastanti præstarentur. Fredericus itaque ira incensus, Veronam ducens oppugnãdæ vrbis causa, cùm eò peruenisse aliarum vrbiũ auxilia intellexisset, retrocedens, ac Papiam sese recipiens, literis & nuncijs Franciæ regem adhortatur, vt tollendi schismatis causa, Alexandrum secum ad concilium ducat, quò & se vnà cum Victore profecturũ pollicetur. Apud * Diuionẽ locus est, vbi * Sauo fluuius Gallos à Germanis diuidit. Is locus concilij est habitus, quò Fredericus, rebus Italiæ pro tempore compositis, profectus cum Octauiano est, Scotiæ ac Boemiæ regibus, magnisque armatorum copijs stipatus. Verùm cùm Alexander ad id se profecturum concilium negaret, quod ipse non indixisset, Turoniq; id inchoâsset, Fredericus ira ac minarum plenus in Germaniã rediens, Octauianum, quem paulò pòst secuturus erat, in Italiam misit: quo quidem Lucæ mortuo, Guido Cremeñ in Antipapam Octauiano subrogatur. At verò Romani creatis coss. Alexandro pontifici amicis, cũ statim ex Francia reuocant, qui primò in Siciliam, mox Romam nauigio delatus, congratulantibus omnibus, perbenignè suscipitur. Aduentu autem Alexandri Cisalpinæ Galliæ populi in spem libertatis erecti, anno salutis 1165. in Fredericũ sæuè nimiùm imperantẽ, arma sumũt, præsidiaq; eius exarcibus quibusdã deijciũt. Verùm Fredericus comparato magno exercitu in Italiam veniens, præter spem nulli noxius, traiecto ratibus Pado, in agrum Bononieñ descendens, copias partitur. Cohortes enim quasdã Lucam misit, quarũ præsidio tutus antipapa esset, q tum Lucæ erat. Ipse verò cum reliquo exercitu Anconã profectus, vrbem aliquandiù obsidens, in suam tãdèm redegit potestatem. Interim verò Ciuitates Cisalpinę Galliæ ciuitates, Mediolanũ restituunt ac muniũt, Laudenses Mediolanẽsium hostes in societatem recipiũt, quò facilius Frederico resistere possent, si in eos moueret. Verùm Fredericum maior cura incessit. Mortuo enim Guilielmo Normãno Siciliæ rege, Emanuel Græcus

Concilium Claromontense.

Græcus Imperator legatos ad pontificẽ mittit, qui ei pollicerentur & magnas copias in Fredericum, & vnicam mentem omnium Græcorum cum Ecclesia Romana conuenientem, vt Orientalis cum Occidentali eadem fieret, si pateretur imperium Romanũ anteà diuisum, in vnum corpus redigi. Legatis autem quid sit respõsum, haud satis constat, cùm bellum inter Romanos, Tusculanos atq; Albanos ortum, pontificem impedíerit, quô minùs certum responsum legatis daret. Nam cùm Tusculani Albanique pendere Romanis tributa immoderatiùs imperata recusarent, incensus ira populus Romanus, reclamante pontifice, populariter in Tusculanos mouent. Tusculanorum rempub. tum maximè gabernabat Aino comes, quem Rogerius ducatu Apuliæ deiecerat. Is itaq; in re militari peritus, accersitis Germanis, qui apud Nepesum Sutriumq; cõsederant, tanta Romanos clade affecit, vt deincèps vix se tueri mœnibus, nedùm hostem foris lacessere, potuerint. Tum verò Fredericus vlciscendi iniurias (vt ipse dicebat) ab Alexandro acceptas occasionem nactus, Ancona descendens, Romam mouet. Positis autem in pratis Neronianis castris, irrumpere suburbium Vaticani conatus, à familiaribus Alexandri constantissimè repellitur. Sequenti verò die basilicam Petri incendísset, si æditui furentem ac iam facem intentantem admisissent. Pontifex aũt haud satis tutò in Laterano cõsistens, quòd iam iam irrupturos Germanos videbat, in ædes Fregepanum ad Palladiũ diuerteutes, confugit. Tum verò Guilielmus Siciliæ rex, magni Guilielmi filius, audito põtificis discrimine, magnam vim pecuniæ & triremes duas paratissimas ei misit. Instabat cum populo Romano Fredericus, cui pacem promittebat, vt de duobus põtificibus digniorem eligeret, altero eliminato & reiecto. Quę res certè cùm tota ad Frederici nutum spectaret, pontifex noctù abiens nauigatione, salutem sibi fuga quæsiuit, Caietam primò, mox Beneuentum delatus. Expulit & Fredericũ ab vrbe Roma pestis, qua passim veluti pecora & ciues & milites oppetebant. Venienti autem in Galliam Cisalpinã Frederico Imperatori, fœderatæ ciuitates cum exercitu obuiàm fiunt: quos alacriter nimis instantes, detrectato certamine, studiosè vitans, in Germaniam peruenit. Abeunte itaq; Frederico, sociæ ciuitates Alexandriam, de nomine Alexandri pontificis nuncupatam, apud Rouretum Taro amni adiacentẽ, paribus animis impensaq; condunt: in eamq; ex omnibus ciuitatibus quindecim millia hominum ad incolendum mittunt, diuisis agris viritim, partitisq; in vrbe locis ad ædificandum. Romani autẽ acceptæ cladis memores, abeunte Frederico, Albam vi capiũt ac diruunt. Idem etiàm in Tusculanos fecissent, ni pontifex eos nunc minis, nunc execrationibus à tanto facinore deterruisset. Misit tum etiàm Emanuel Imperator Constantinopolitanus alios oratores, qui maiora pollicebantur, si pontifex in sententiam suam descendisset: quibus Alexander ità respõdit, se nolle id in vnum cõiungere, quod olim de industria maiores sui disiunxissent. Moritur interim Guido Cremeñ Antipapa in basilica S. Petri: quam magno Frederici præsidio adhuc obtinebat, cuius in locum à seditiosis quibusdam sufficitur Ioãnes Sarmieñ abbas ex Pannonia, vir pridèm furto infamis, cuiq; Aino comes sibi timẽs ob cladem anteà Romanis illatam, Tusculum tradidit, montem Flasconem ex pacto recepturus. Verùm cùm Aino à Flasconensibus nõ reciperetur, recusarentq; Tusculani Antipapam recipere, Tusculũ rediens, omninò excluditur. Indè verò ad Alexãdrum, qui tum Verulis erat, abiens, ius omne suum, quod in Tusculo habebat, ei condonauit. Vndè Tusculani, publico etiàm decreto ac consilio adhibito, pontificem recipiunt. Quo in loco Henrici Angliæ regis oratores auditi sunt, regem suum purgantes, quòd falsò diceretur in necem B. Thomæ archiepiscopi Cantuarieñ coniurâsse. Hanc ob rem pontifex cùm non facilè oratoribus regis crederet, in Angliam duos cardinales cum magna potestate mittit, qui rem ipsam diligenter inspicerent, quibus certè rex, omisso Hybernico bello, quo erat implicitus, honoris causa apud Normanniam occurrit: reque discussa, ad hoc ventum est, vt Henricus iuramento adhibito, cùm non satis de facto constaret, sese purgauerit, promiseritque se pœnitentiam pro nece sanctissimi viri actum: cuius etsi fuisset insons atq; inscius, occasionem tamen præstitisse sit visus, quòd viuentem simultate & odio persecutus sit. Additum præterea, vt ducẽtos milites Hierosolymã mitteret, qui suis auspicijs, suaque impensa per annum contra Saracenos dimicarent: vtq; ipse triennio, cum quãto posset exercitu, contra barbaros bellum gereret, libertatem ecclesiasticã in suo regno tueretur, appellationibus ad curiam Romanam factis nõ aduersaretur. His autẽ rebus iureiurando confirmatis, regni Anglici titulum in se atque in hæredes suos transferri meruit, pontifice annuente. Hinc autem obseruatum est, vt omnes Anglici reges à Romano pontifice regni iura recognoscant. Alexander autem diù cum Romanis colluctatus, cùm diceret se vrbem eorum pace ingressurum, nil ampliùs quàm rem diuinam curaturum, omissa eis cura rerum secularium: cùm id etiàm non impetraret, * Segniam proficiscitur: ibi auditis legatis, qui ex Anglia venerant, cognitisq; beati Thomæ miraculis, eum in numerum sanctorum refert. Fredericus autẽ in Italiam per montem

Legati regis Angliæ ad Pontificem.

S. Thomas Cantuarieñ canonizat.

tem Cinisium rediens, Secusam dolo captam diruit: Astenses timore perculsos, in deditionem accipit: Alexandriam menses quatuor graui obsidione premés, magnum incommodum ab erumpentibus accipit. Postea verò pertæsus longitudine laborum, in die Paschatis obsidioné soluens, Papiam venit: vbi de pace Italiæ est actum, interposita pontificis authoritate, quâ Veneti, cum Imperatore Cõstantinopolitano anteà sentientes, libenter amplexi sunt, ob violatum à Græcis ius gentium. Henricũ enim Dandalum ciuem suum, legatum ad Emanuelem missum, tandiù candentia æra inspicere coegêre, quoàd oculorum aciem amitteret. Alexander autem pontifex cùm iam pacata esse omnia existimaret, Alexandriæ nouæ vrbi Episcopum dedit, anno salutis 1175. Verùm non ità diù pòst Fredericus in Italiam cum magnis exercitibus descendens, omnia statim infesta reddidit. Mediolanenses tamen, adiuuantibus socijs omnibus, eius copias ità attriuere frequentibus prælijs, vt paulùm abfuerit, quin ipse quoquè Imperator, subfosso eius equo, interficeretur. Ex Papiensibus autem & Comensibus, qui Imperatori fauebant, multi desiderati sunt. Ipsum verò Papiésem Episcopum pallij & ferendæ crucis dignitate priuauit pontifex, quia in partes Imperatoris declinauerat. Tum verò Frederici proceres arbitrati id ei accidisse, quòd Ecclesiam Dei persequeretur, palàm minari se in patriam redituros, omissa tam iniqua militia, ni properè cum pontifice in gratiam rediret. Conuenerat iam Venetias Alexander componendæ pacis Italiæ causa: eò & Fredericus accedens, in vestibulo sancti Marci, pontificis pedes exosculatur: simul deindè ad altare maius profecti, accepta dataque salute, de fœderibus pacis inter se multùm diuque collocuti sunt, quæ posteà sequenti die ex sententia confecta est. Abiens deindè Imperator cum bona pontificis venia, Rauennam primò, mox Bertonorum se contulit: quod oppidum cùm retinere ob opportunitatem loci instituisset, rogatu Alexandri Ecclesiæ tandèm restituit. Abiens quoquè Venetijs Alexander cum triremibus tredecim Guilielmi Siculi, & quatuor Venetorum, ornato ob beneficium acceptum eorum summo magistratu insignibus quibusdam & muneribus, Sipontum primò ventis delatus, atque indè Troiam & Beneuentũ, per Cassineñ saltum Anagniam se contulit: vbi non diù immoratus, Tusculum petens, de abrogandis coss. agere cum Romanis cœpit antequàm pax componeretur. Verùm quia res in L. annum protracta, tolli difficilimè videretur, pacti sunt, vt nõ priùs electi à populo coss. magistratum inirent, quàm in verba pontificis iurarent, se Ecclesiæ Romanæ fidelissimos fore: nihilque vnquàm molituros, quod dignitati pontificiæ obesset. Hoc itaque modo rebus compositis, pontifex tertiùm Romã profectus, prodeunte obuiàm gratulationis & honoris causa honoratissimo quoque, cõcilium statim in Laterano celebrat: tum vt mores curiæ iam nimia licentia labefactatos componeret, tum vel maximè, vt decerneretur sub anathematis pœna, nè quis ferrum, ligna, armáve infidelibus & à religione nostra alienis importaret. Alexander verò post longos & assiduos labores, cùm iam quieturus à tyrãnicis perturbationibus videretur, pontificatús sui anno vigesimoprimo, die decimonono, Romæ moritur, sublatis priùs è medio quatuor schismaticis pontificibus, quorum seditionibus Ecclesia Romana ferè subuersa est.

Pax inter Pontif. & Imper. cõfecta.

LECTORI BENEVOLO

BARTHOLOMAEVS LAVRENS COGNOMENTO VVLGARI Poin, S.

SYNODVS Lateranensis sub Alexandro tertio habita, cum Indice sibi præfixo, itémque cum ijs quæ sibi adiecta habet, ad quæ præfixus hic index speciatim respicit, sicuti paulò pòst videbis: excerpta est è volumine pergameneo, nõ illo cuius suprà sub Adriano I. & Nicolao II. mentionem fecimus, sed alio ac diuerso, nihil præter illa quæ hic sequuntur, aliud comprehendente: ideoque totum hoc integrè, nõ diuisim, exhibere placuit: quanquàm pars ea quæ prima hîc asseritur, & in archetypo ità vocatur, seorsim ac specialiter ipsum tantummodò Lateranense concilium videri possit, cùm & archetypi titulus ea tantum in parte hoc præferat, nec omnia quæ deinceps ex ordine sequuntur, Alexandri tertij sint, sed aliquorum etiam qui pòst eum Apostolicæ sedi præfuerunt. Verùm quia totus ille archetypi de quo loquimur, codex eorũdem propè characterum erat: & maximè, quia pars prima, secũda, tertia, & cæteræ deinceps aptè sibi cohærebãt: & super omnia, quòd D. Petrus Crab ordinis S. Francisci de obseruãtia, vnicus ac sedulus archetyporũ, quibus in editione conciliorũ anno Domini millesimo quingẽtesimo quinquagesimo primo vsi fuimus, procurator, istud nobis exẽplar vnicè cõmendauit,

uit, omittere quicquã ex illo, præsertim quod de textu (vt vocant) esset, neq; voluimus, neq; ausimus. Nam adnotationum, quæ in archetypo ob marginis capacitatem plurimæ sunt, non potuit in editione hac ob marginis exiguitatem, haberi passim ratio. Cæterùm quanto labore constiterit archetypi huius, quod propter breuiationes insuetas ac nimias non tam lectore, quàm coniectore indiguit, transcriptio: quoniam neminem, nisi quem hoc ipsum archetypon videre contigerit, creditum putamus, nullum hîc verbum facimus, Deo tantùm hoc nostræ quicquid est Opellæ commendatum volentes.

EORVM QVAE VEL LATERANA SVB ALEXANDRO PAPA TERTIO SYNODO, VEL ijs quæ illi proximè adhærent, comprehenduntur, Index.

DE SIMONIA.

1 NE prælati vices suas ad terminandas causas sub annuo precio committãt.

2 Nè sacerdos sub annuo precio ecclesiarum regimen suscipiat.

3 Quòd pro excessibus corrigendis aut criminibus puniendis, & quòd pro examinatione aquæ vel ignis, à clericis vel laicis pœna pecuniaria non debet exigi: & quòd pro exactiõe pecuniæ, nó debent personæ suspendi, nec ecclesiæ interdici: & quòd à vicarijs non debet pecunia exigi, vt eis diuina permittatur celebrare.

4 Quòd episcopus ab ecclesia, quã consecrat, potest exigere procurationem moderatam, & nihil aliud.

5 Quòd in collectione denariorum, beati Petri ecclesiæ vel personę grauari non debent.

6 Quòd ecclesiæ vel personæ in visitatione grauari non debent.

7 Nè prælati in presbyteros tallias & indebitas exactiones exercere, vel eos irrationabiliter grauare vel inhonestè tractare, aut sinè capituli sui iudicio suspendere, aut eorum ecclesias interdicto subijcere præsumant: & quòd vnus duas maiores ecclesias non debet habere, quarum vna possit ei sufficere: & quòd non debet aliquis sinè ordine iudiciario excommunicari.

8 Episcopus ecclesias, quas de manibus laicorum eripuit, nouis non debet exactionibus prægrauare.

9 Quòd à prælatis non debent subditi viliter & inhonestè tractari, vel indebitis exactionibus vel procuratiõibus grauari: nec eorũ ecclesiæ, sinè manifesta ratione & causa rationabili, interdicto supponi.

10 Quòd ab ijs qui ad religionem transire voluẽrint, non debet aliqua pecunia exigi: nec prioratus vel capellania annua distractione vendi: nec ab eo, cui regimen ecclesiarum committitur, pro ipsarum commissione precium peti: nec pro sepultura, vel chrismatis & olei perceptione, vlla alicuius precij exactio debet exerceri.

11 Nè quis clericos vel laicos pro suis excessibus pœna pecuniaria mulctare, siue p̃ examinatione ignis vel aquæ, pecuniam extorquere: aut pro indebita exactione pecuniæ, personas suspendere, aut ecclesias interdicere præsumat: neque ad ecclesias visitandas, nisi semèl in anno, aliquis accedat: nisi fortè talis emerserit causa, ob quã oporteat eas sæpiùs visitare: & etiàm cum ea moderantia hominum & equitaturarum, quòd qui in eis morantur, non debeant exindè meritò querulari.

12 Quòd ecclesia vel cauea super ipsam facta, nec emi potest, nec redimi.

13 Quòd si qui, vt electioni alicuius consentirent, prẽmium vel aliquod beneficium receperint, & hoc manifestum sit, aut exteriùs confessi inuitè vel legitimi conuicti fuerint, ab altaris ministerio perpetuò sunt deponendi. Si autem manifestum non sit, nec confessi nec conuicti fuerint, & tamen posteà laborãt infamia, eis canonica debet purgatio indici: in qua si defecerint, tanq̃ tanti sceleris authores, sunt puniendi.

14 Non esse alicui dandam ecclesiam intuitu operæ.

15 Quòd si qui ecclesias Simoniacè fuerint adepti, & hoc sit notorium, eis debent priuari. Si verò notorium non sit nec publicum, & tamẽ posteà laborent infamia: cum violenta manu vel vi canonica sui ordinis debet eis purgatio indici: in qua si defecerint, beneficijs perpetuò debent carere adquisitis. Talesq̃; personæ in purgatione debent recipi, de quibus verisimile sit, quod non debeant alicuius rei obtentu peierare.

16 Quòd pro regimine scholarum nihil debet præstari.

17 Quòd pro licentia docẽdi nihil debet exigi aut promitti: promissum verò, remittis: solutum, debet reddi. Si autem huius prohibitionis occasione distulerit quis magistros congruos in locis congruis ordinare, prẽlatus ex officio suo ibidẽm poterit viros idoneos instructioni præficere animarum.

18 Item de eodem.

De dolo & contumacia & calumnia alterius partium puniendis.

1 Quòd in ecclesiasticis personis & negocijs rigor nimius non debet exerceri, si propter hoc iustitia non periclitatur.

2 Quòd victus victori in causis proprijs, vbi

vbi fortè (sicut cautum est) pro absente sententia feratur, debet condemnari.

3 Quòd si quis causa rei seruandæ in possessionem missus fuerit, & alius intra annum possessionem secundùm formam iuris non intrauerit, licèt posteà veritate tacita, literas à sede Apostolica de recuperanda possessione impetrauerit, de proprietate tantùm est audiendus.

4 Item. Idem de eodem.

5 Quòd ob peremptorium in die prima citationis factum, vbi magna vrgeat necessitas, potest appellari.

De decimis præstandis.

1 Quòd decimæ pro temporalibus non sunt commutandæ.

2 Quòd de prouentibus molendinorum & piscariarum, & de fœno & lana decimæ debent persolui.

3 Quòd decimæ de fœno equitio, pomis, piris, & apibus & omni fructu cum integritate debent persolui.

4 Quòd seruientibus & mercenarijs de frugibus non decimatis debita non debent impendi, & quòd de nutrimentis animaliũ decimæ debent præstari.

De coniugatis & sponsa monasterium ingressis, vel ingredi volentibus.

1 Quòd post legitimum consensum de præsenti, licitum est alteri, altero etiàm repudiante, monasterium ingredi, & altero in seculo remanente, si vna caro non sunt effecti.

2 Qui inuita vxore monasterium ingressus est, ea petente ad eam debet redire: sed & ea mortua, in seculo poterit remanere, sed aliam non potest accipere.

3 Non debet vir sinè vxore, vel vxor sinè coniuge ad religionem conuolare, nisi qui remanet, tam senex sit, quòd sinè suspicione possit in seculo commorari.

4 Si quis absq; licentia vxoris monasterium sit ingressus, ea non vouente continentiam, ab episcopo poterit reuocari.

5 Si quis habitum religionis susceperit, nondùm verò professus est, & postmodùm vxorem duxerit: non est cogendus, ab ea recedere, & ad religionem transire.

6 Quòd nõ recipitur illius viri apud Deum conuersio, cuius sequitur coniugalis fœderis prostitutio: nec vllus ad sacros ordines est promouendus, nisi ab vxore continentiam profitente fuerit absolutus.

7 Quòd vxoratus, nisi vxor eius profiteatur continentiam, & sibi velamen imposuerit, non debet ordinari.

8 Quòd si vir & vxor per carnis commixtionem vna caro non sint effecti, potest alter sinè altero conuerti, & alter in seculo remanere.

9 Quòd viro religionis habitũ assumente, si vxor suspicione careat, quòd volet ad secunda vota migrare, continentiam professa, poterit cum filijs & familia remanere. Si autem talis non fuerit, à secularium hominum cõuersatione debet remanere: nec aliquis vxorem tonsurare, & cum ea præsumat habitare.

10 Quòd post votum simplex, metu interposito factum, permittitur contrahere matrimonium.

De sponsalibus & matrimonio contracto, siue contrahendo.

1 Quòd si quis vxore inscia, aliam sibi matrimonio copulauerit, non potest posteà ab ea recedere inuita, nè de dolo suo videatur lucrum reportare.

2 Qui fidem dedit de aliqua ducenda, si eam cognouit, & aliam posteà acceperit, nõ est ab ea separãdus, sed de fidei læsione pœnitentia iniungenda.

3 Si qui infra annos matrimonio aptos fuerint desponsati, à pactione nuptiali non possunt recedere, & ad aliud matrimonium conuolare.

4 Nullus consanguineorum alterius spõsam ætati nubili aptam, aliquandò potest sibi matrimonio copulare.

5 Qui sub conditione aliquam desponsauerit, non potest eam posteà relinquere, quanuis conditio non extiterit.

6 Quòd pubes dicendus est, qui talis est, vt iam possit procreare.

7 Quòd si quis aliquam infra septimum annum desponsauerit, potest matrimonium cum matre eius posteà contrahere, cùm desponsationes & matrimonia ante septimum annum fieri non possint, nisi posteà cõsensus interuenerit: & filij ab ea suscepti, à paterna vel materna hæreditate non debent prohiberi.

8 Quòd si qui mutuo consensu se adinuicèm receperint, dicentes, Ego te in meam, &, Ego te in meum recipio: licèt alter eorũ alij posteà se copulauerit, debet ab eo vel ab ea separari, licèt carnalis commixtio inter eos fuerit subsecuta.

9 Quòd qui habitum religionis susceperit, si professionem non fecit, & aliquam sibi posteà matrimonio copulauerit: non est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiam redire.

10 Si vir dixerit mulierem ab eo cognitã, & ipsa negauerit, standum est viri veritati, si id adfirmauerit iuramento: & si ipsa nubili ætate proxima, alicui fuerit desponsata, nõ licet alicui de consanguinitate viri eam ducere in vxorem: nec fas est sponso, aliquam de consanguinitate puellæ matrimonio sibi copulare.

11 Matrimonia canonicè contracta, non esse leuitate aliqua dissoluenda.

12 Quòd qui iurauit se aliquam ducturũ, si posteà ad alienas partes se transtulerit ea incognita, liberum erit mulieri ad alia vota transire. Et quòd sponsalia, sed non matrimonia, in conditionis euentum rectè contrahantur.

13 Quòd si aliquis vi compulsus, aliquam sibi matrimonio copulauerit, & eam non cognouerit, & aliam posteà susceperit, non est cogendus ad primam redire.

14 Quòd adulterium adulterio compensatur.

15 Quòd si aliquis aliquam sibi copulauerit, & posteà cõpererit ei coniunctam primam vel secunda linea, vtraq; debet perpetuò carere. Si autem in tertio vel suprà se gradu contigerint, à secunda debet separari, & primæ adhærere.

16 Quòd si quis vxore viuente aliam acceperit, vel de ea ducenda ei fidem dederit: ab eius consortio perpetuò debet phiberi.

17 Quòd si pari consensu contractum sit matrimonium, & vir ea incognita aliam duxerit, & eam cognouerit: secũda relicta, primæ debet adhærere. Quãquàm mulieri desponsatæ & incognitæ liceat ad religionem transire, aliam tamen non potest in vxorem sibi copulare.

18 Quòd si quis aliquam nubili ætati aptam, in suam receperit, licèt posteà ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.

19 Quòd qui prohibentur cõiungi, si posteà sese coniunxerint, possunt excommunicari, quousq; de matrimonio cognoscatur.

20 Quòd partibus absentibus veritas nõ potest plenariè inquiri: & quòd ad eũ à quo appellatum est, causa non debet remitti.

21 Quòd si quis pendente lite matrimoniali aliam acceperit, & posteà inter ipsum & primam diuortium fuerit celebratũ, potest cum secunda remanere. Et quòd nõ est dicendus consensus de præsenti, licèt verbis præsentibus exprimatur, qui ex arbitrio dependet alieno.

22 Quòd si quis aliquam desponsauerit, & eam nõ cognouerit: si posteà aliquis eam acceperit & cognouerit, cum eo debet remanere.

23 De eo q *

24 Quòd ob coëundi impossibilitatem, non debet fieri diuortium.

25 Quòd non licet vxorem dimittere sinè manifesta causa fornicationis: & tunc, ipsa viuente, tenetur continere.

26 Quòd licèt diuina officia prohibeantur, baptisma tamen paruulorum & pœnitentia morientium non debet prohiberi.

27 Quòd qui vnam sororum desponsauerit, si eam non cognouerit, potest aliam sororem sibi matrimonio copulare.

28 Secundum matrimoniũ solenne, primo clandestino præiudicat: & matrimoniũ contra indictum Ecclesiæ contractum, tenet, etiàm post appellationem.

29 Si puberes cõtraxerint sponsalia, posteà reclamantes nõ sunt audiendi: sed si ambo impuberes & reclamauerint, sunt audiendi: si verò alter pubes, alter impubes, & impubes reclamauerit, est audiendus.

30 Quòd non potest vir vel mulier matrimonium suum accusare, nec alij, si octodecim annis tacuerint.

31 Actu extrinseco matrimonium præsumitur adimpleri.

32 Eorum qui post motam quæstionem vel ab accusatoribus consanguinitatem dicerunt, testimonium non valere. Nominandæ sunt etiàm personæ, & gradus ex vtroq; latere distinguendi: nec nisi per iudices discretos & pacem habentes, debet causa pertractari.

33 Qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, commonendi sunt eam seruare.

De potestate iudicum delegatorum, & de variis literis diuersis temporibus impetratis.

1 Licèt inhibita fuerit appellatio, à secundo tamen delegato ad primum delegantem potest appellari.

2 Accusatores & eorum fautores iustitiam impedientes, Ecclesiastica debent censura coerceri.

3 Quòd pro varietate literarum, in executione iudicibus est supersedendum.

4 Quòd non est standum sententiæ, quæ manifestam continet iniquitatem.

5 Iudex delegatus, alij vices suas committere potest.

6 Causæ quę intra certum terminum decidendæ committuntur, nisi de communi consensu prorogetur, eo elapso expirat mãdatum. Et qui ad hortationem iudicis delegati venire neglexerit, secundùm iudicis arbitrium poterit puniri.

7 Cùm iurisdictio delegatur, omnia videntur delegata, q̃ faciunt ad iurisdictionẽ.

8 Iudex delegatus causam appellatione remota commissam, alij non potest committere re. ap.

9 Quòd priores literæ derogant posteri oribus, nisi intentio prioris commissionis in posterioribus habeatur. Quòd etiamsi causa consensu partium alteri fuerit delegata, & alter ignorante altero, tacita priori cõmissione, eam alij impetrauerit committi, propter dolum & fraudem debet alter in expensis condemnari.

10 Quòd iudex delegatus suam executionem potest demandare.

11 Item de eodem, & si quis ei restiterit, potest eum coërcere.

12 Quòd ad iustam ordinarij commonitionem causa delegata debet differri, & Papa propterea consuli.

13 Quòd non secundùm formam in literis

expressam, sed secundùm rigorem iustitiæ est in causa procedendum.
14 De eo quod suprà e.6. Causæ: & si iudex aliter fecerit, & fines mandati excesserit, eius iurisdictio expirat.
15 Quòd delegatus secundùm priores literas potest in causa procedere, nisi expressim in posterioribus contineatur, causam ipsam ab eius examine subtractam.
16 Quòd qui semèl officio suo functus est, decæterò eius iurisdictio cessat.
17 Quòd absens causa studij vel peregrinationis, vel alia certa causa, ante citationé excusatur, & de eo qui suprà 6. Causæ.
18 Quòd hæc conditio, si preces veritate nitantur, est subintelligenda, & si nó apponatur.
19 Quòd iudex potest terminum appellationis abbreuiare, & si intra terminum non fuerit appellationem prosequutus, appellantem prosequi appellatiõem compellere potest, vel coram se iudicio stare debet.
20 Quòd iudex delegatus maior est eo, cuius causam suscepit terminandam: & si rebellis fuerit, poterit eum punire.
21 Quòd etiamsi aliquis præstito iuramento iudicio sisti fuerit absolutus, & statim in vocem appellationis proruperit, nó est aliquatenùs audiendus.
22 Quòd morte mandatoris, lite nó contestata, finitur mandatum.

De testibus cogendis vel non.

1 Quòd vocatus ad testimonium perhibendum, nisi venerit, est coërcendus.
2 Quòd post publicationem attestationum, testes non debent produci.
3 Quòd religiosi in proprijs causis à ferendo testimonio non sunt expellendi.
4 Quòd testis super crimine conuictus, non est audiendus.
5 Scripta authentica, si in scriptura testes decesserint, robur non habent: nisi per manum publicam sint authẽticata, aut authenticatum habuerint sigillum.
6 Testis ob crimen contra eum ciuiliter probatum, à testimonio repellitur, sed non aliter punitur.
7 Quòd ad ferendum testimonium nullus sit cogendus, nisi timore aduersæ partis se subtraxerit: & quòd laicus à clerico in causam tractus, in foro forensi est conueniendus.
8 Laicus contra clericũ testimonium non potest perhibere, nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam: sed nec tunc potest eum accusare.
9 Quòd nõ sunt testes vltra tertiam productionem producendi.
10 Quòd dicta testium benignè debent interpretari, nè de periurij reatu notentur.
11 Quòd in causa filiationis, contra communem viciniæ opinionẽ, standum est verbo viri & mulieris.
12 Quòd post testium renunciationem in causa appellationis, super nouis articulis testes sunt admittendi.
13 Quòd licet iuramentis contrauenire.
14 Quòd qui personatui renũciat, & pensionem soluit, nõ potest inniti institutioni.
15 Quod priuilegium super re litigiosa impetratur, non valet.
16 Quòd testes sunt compellendi.
17 Quòd testes duplex debent præstare iuramentum.
18 De eo qui suprà e.3. Cùm nuncia.
19 Quòd testes debent moneri, non cogi.
20 Quòd iudices debent intrare vbi testes degunt, si decrepiti fuerint.
21 Quòd testes purgationis secundùm propriam conscientiam iurare debent.
22 Quòd qui fornicarias habent, ecclesiastico debent beneficio spoliari: & quòd latrones & raptores & de periurio conuicti, non possunt testimonium perhibere.
23 Quòd testes ad accusationem matrimonij non sunt admittendi, qui tempore contracti matrimonij consanguinitatẽ scientes siluerunt.

De secundis nuptijs.

1 Quòd non debet benedictio iterari.
2 Quod sinè infamia mulier infra tempus luctũs nubere potest.

De appellationibus.

1 Quòd non debet inquiri, cuiusmodi actio intendatur, sed primò rei veritas inquiratur.
2 Quòd appellatio de omni grauamine non est admittenda.
3 Quòd vbi sub prætextu appellationis noscitur crimen committendum, non est appellans defendendus.
4 Quòd religiosus, nè castigetur appellans, non audietur.
5 Quòd frustratoriæ dilationis causa appellans audietur, & quòd morbo consimili laborantes, in testimonium non admittuntur.
6 De eo quòd supra e.c. proximo, & quòd iudex poterit terminum abbreuiare, infra quem nisi appellationem fuerit appellans prosequutus, tenet sententia contra eum lata: & quòd raptor & alienæ rei detentor & fornicator, nisi sit manifestum, appellans audietur.
7 Quòd tenet excommunicatio post appellationem antè interpositam.
8 Quòd si iter arreptum fuerit ante accusationem factam, non est in causa procedendum.
9 Quòd appellationi super incidenti quæstione factæ, si sinè ea principalis quæstio non possit terminari, est deferendum: & quòd app. inhib. etiàm de falsa suggestione appellari non possit.
10 Quòd appellationi, pro qualicunque lis

fiat causa leui, est deferendũ: & de eo quit
11 Quòd si causa ap. re. committitur, licèt aliquod speciale mãdatum habuerit, vbi ei liberè liceat appellare: non est tamen audiendus, quia speciale mandatum derogat generali.
12 Quòd vbi inhibita est appellatio, & recusatio: & quòd tunc incipit, cùm iudices susceperint mandatum.
13 Quòd qui violentas manus in clericum iniecerit, appellans non audietur.
14 Quòd in criminibus notorijs non est deferendum appellationi, & de eo quòd suprà 6. Cùm sit.
15 Quòd si quis ab aliquo appellauerit, p aliqua re, & postea coram eodem super alia conueniatur, potest eum velut suspectum euitare.
16 De eo quod suprà e.12. c. Super eo.
17 Quòd si quis appellauerit, nisi sit app. re. est audiendus.
18 Quòd delegatus potest accusari.
19 Quòd appellans metu literarum, quas scit impetratas, non est audiendus.
20 De eo quod suprà e.3. c. Quòd verò
21 Quòd de facto excommunicatus, licèt non de iure, de facto absolui *
22 Quòd literæ, pendente appellatione, impetrari non valent.
23 Quòd si cuius possessio post appellationem fuerit turbata, archiepiscopus potest emendare.
24 Quòd archiepiscopus post appellationem potest excessus corrigere, de quibus non appellatur.
25 Quòd religiosi pro euitanda disciplina appellantes, non sunt audiendi.
26 Quòd super re spirituali ad secularem iudicem non est appellandum.
27 Quòd qui publica laborat infamia, testibus deficientibus, ad purgationem est cogendus: & quòd pro inimicitia vel manifesta causa suspicionis, potest ordinarius euitari.
28 Quòd obtentu appellationis non potest quis excusari, quin ad vocationem Cardinalis debeat venire.
29 Quòd qui iurant iudicio sisti, & postea appellant, compellendi sunt seruare quæ iurant, vel intra quadraginta dies prosequi appellationem.
30 De eo quod suprà e.24. c. Significauit.
31 De eo quod suprà e.9. c. Super eo.
32 De eo quod suprà e.22. c. Ex literis. Et quòd non reijcitur, qui volens possessionem ingredi, vi repellitur in continenti.

Vt actor respondeat ei quem conuenit.

1 Quòd actor ei quem conuenit, super alijs negocijs in eodem iudicio tenetur respondere.
2 De eodem.

De eo qui consanguineam vxoris suæ, vel sponsam patris sui, vel consanguineam sponsæ propriæ cognouit.

1 Quòd qui matrem vel sororem vel filiã vxoris suæ cognouerit, debet sinè coniugio perpetuò permanere, & ipsa.
2 Quòd si quis puellam non septennem desponsauerit, & postea eius matrẽ in vxorem duxerit, non sunt separandi.
3 Quòd si filius patris sponsam cognouerit, pater verò eam non, ea viuente aliam poterit habere.
4 Quòd qui sponsa intacta, matrem eius cognouit: cum alia matrimonium contrahere, & illa alij nubere potest.
5 Quòd vxore viuente, maritus sciens cũ alia legitimè contrahere non potest.
6 Quòd qui sponsa intacta, eius consanguineam cognouit: ipsa eum petente, debet absolui.
7 De eo quod suprà e.1. c. Si quis.
8 Quòd qui sponsa intacta, tamẽ eam cognoscere tentauerit, cõsobrinam eius postmodùm duxerit, ab ea est separandus.

De religiosis viris decimas ex priuilegio non præstantibus, & de priuilegio abutentibus.

1 Quòd non possunt religiosi sinè authoritate episcopi, portiones vel antiquos redditus minuere, vel parochias diuidere.
2 Quòd religiosi ex prædijs conductis decimas soluere debent.
3 Quòd religiosi de laboribus quos proprijs manibus vel sumptibus colunt, & de animalium nutrimentis, à decimarum præstatione sunt immunes.
4 Pacificam posse fieri compositionem super decimis.
5 Fratribus * Cistertiensis ordinis, Templarijs, Hospitalarijs, laborũ suorum decimas indulgeri cunctis de noualibus. *Cistreñ
6 De prædijs, traditis rusticis ad excolendum, monachos debere decimas dare.
7 De eo quod suprà 3. c. Fraternitatem.
8 De eo quod suprà 3. c. Fraternitatem: & quod summus pontifex dicit præter solitũ, ab eo debet exponi.
9 Monasteria de suis prædijs decimas nõ debent præstare.
10 Monachis non alias decimas, quàm de noualibus indulgendas.
11 Priuilegium sequens, priori non deroget conuentori.
12 Monachi decimas dare debent de prædijs, de quibus priùs dabantur.
13 Abbas non debet detinere quæ ad episcopum pertinent, nisi authoritate Romani vel sui pontificis.
14 A clericis non sunt decimæ indistinctè exigendæ.
15 Clerici à clericis non debent decimas

exigere, sed illi eis tenentur soluere, qui ab eis spiritualia percipiunt.

De illis qui incidunt in canonem datæ sententiæ, vel incidere videntur: & qui sint ad sedem Apostolicam propter absolutionem mittendi.

1 Qui ignoranter manus violentas iniecerit in clericum, excusatur.
2 Non possunt per abbatem absolui, qui ante religionem susceptam, in canonem datæ sententiæ inciderunt.
3 Qui viros religiosos læserunt, Apostolico conspectui se debent præsentare: & de eo quod suprà c. Pro Christo.
4 Religiosi, sicut alij, pro violenta manuũ iniectione in clericos, sunt euitandi.
5 Tam mandantes quàm malefactores, p violẽta manuum iniectione in clericos, sicut excommunicati sunt euitandi.
6 Qui in fratres Templi violentas manus injciunt, sunt excommunicati.
7 Si clerici impuberes sese inuicèm percusserint, vel puberes ex iocosa leuitate, & magistri discipulos causa correctionis, non incidunt in canonem datæ sententiæ.
8 Religiosi sese inuicèm percutientes, à suo abbate vel episcopo possunt absolui.
9 Qui prætextu officij clericum læserit vel vulnerauerit, ab epo suo potest absolui.
10 Qui clericum vim inferentem lædit repellendo, vel cum matre vel sorore inuenitur vel etiam filia, non incidit in canonem datæ sententiæ.
11 Qui in conuersis violentas manus injciunt, sunt excommunicati.
12 Qui sui iuris non sunt, vel etiàm mulieres, si in clericum violentas manus iniecerint, ab episcopo suo possunt absolui: & delicati qui magnum laborem sustinere nequeũt, possunt excusari, quò minùs ad Apostolicam sedem mittantur pro violenta manuum iniectione.
13 Qui incidunt in canonem datę sententiæ, si sinè periculo Romanum pontificem adire nequiuerint, ab episcopo suo possunt absolui.

De iure patronatûs & clericorum institutionibus.

1 Rectorem Ecclesię suę, in illa debere residere, nisi iusta causa subsit. vno etiàm præsentato & non instituto, alium pòst præsentatum & institutum præferri.
2 Concessio laici super Ecclesia sinè consensu Episcopi, est inutilis, etiàm collegio facta.
3 De eo quod suprà c. 13. c. Relatum.
4 Si qui aduocationes ecclesiarum adquisierunt, vt ad easdem filios & nepotes præsentent, eis possunt spoliari.
5 Firmarij vitam esse præsentationem.
6 Si ecclesia non vacans alicui à patrono concedatur, postea ea vacãte alio instituto, posterior præferri debet, & laicus etiàm loco religioso ius patronatûs licitè potest conferre.
7 Secundùm patronorum traditiones, ecclesiarum ordinationes non sunt mutãdæ.
8 Si à patrono clericus episcopo idoneus fuerit præsentat', & postmodùm alius æquè idoneus: episcopi relinquitur arbitrio, quis alteri præferatur. Verùm si collegium vel religiosa persona præsentauerit, qui prior tempore, potior est in iure.
9 Longa præscriptio robur dat cõcessioni à laico factę sinè episcopali authoritate.
10 Emptionis titulo non debet ius patronatûs adquiri.
11 Concessio ecclesiarum viuentibus personis facta, est euacuanda.
12 Per Episcopum potest in ecclesia persona instituí, si cuius ordinatio propter controuersiam laicorum differatur.
13 Si fundus ematur, ius patronatûs adquiritur.
14 Ius patronatûs licitè potest ordinari.
15 Filij ecclesias à parentibus fundatas, nõ debent authoritate propria detinere, nec alijs conferre.
16 Ius patronatûs annexum est spirituali, & ideò non potest vendi.
17 De eodem.
18 Nullus ecclesiam vel quod ecclesiastici iuris est, monasterijs vel canonicis sinè episcopi authoritate potest conferre.
19 Episcopi personas debent admittere idoneas in ecclesijs, in quibus adepti sunt præsentationes.
20 Qui ab eo præsentatus creditur, & ab ordinario instituitur, licèt alius postea patronatûs ius euicerit, non est propter hoc ab Ecclesia destituendus, & de eo quod suprà 11. c. Ea quæ. & de eo quod suprà 6. c. Illud in fine.
21 In ecclesijs quarũ ordinatio differtur, ab episcopo debet œconomus constitui.
22 Episcopi debent instituere, patroni consentire.
23 Quòd episcopi consensus subsequens potest sufficere.
24 Personæ ecclesiarum, in quibus monachi habent ius præsentandi, monachis de temporalibus, Episcopis de spiritualibus debent respondere.
25 Renunciatio ecclesiarum in manibus episcopi fieri debet, non patroni.
26 Defensor appellans audietur.

De Vsuris.

1 Non admittitur dispensatio, vt accipiantur vsuræ.
2 Contractus vsuram continet, licèt ex forma sic transeatur.
3 Fructus in sortem sunt computandi.
4 Quòd vsuræ sub iuramento promissæ, sunt soluendæ.

5. Vsuræ

5 Vsuræ ante interdictum vel post perceptæ, sunt soluendæ.
6 Nullus ad vsuras soluendas est cogendus, nisi ad earum teneatur solutionem.
7 Fructus reddituum, in sortem sunt computandi.
8 Sorte recepta, pignus est restituendum.
9 Clericus vsuras accipiens, nisi vbi de manu laicali beneficium Ecclesiæ redimat, officij sui periculum debet sustinere.
10 De eo quod suprà 8. c. Nihilominùs.

De iuramentis seruandis.

1 Non est contra iuramẽtum veniendum, nisi vergat ad interitum salutis.
2 Contra iuramentum ex causa licitè potest veniri.
3 Qui iurant, compellendi sunt iuramentum seruare.
4 Clerici pro periurio ecclesijs perpetuò debent priuari.
5 Non debent ecclesias regere, qui crimine periurij sunt irretiti.
6 De eo quod suprà c. 4. e. Tua nos.
7 Compulsus iurare, debet absolui.

De clericis matrimonio copulatis, & alijs fornicarias habentibus.

1 Clerici concubinas habentes, eas compelli possunt abiurare.
2 Clerici in subdiaconatu & supra, qui infra quadraginta dies post commonitionem fornicarias non remouerint, Ecclesiastico beneficio debent priuari.
3 Simplex beneficium clerico potest concedi coniugato.
4 Subdiaconorum, de quorum incontinentia timetur, matrimonium est dissimulandum.
5 Pro bono pacis, quod est illicitum, dissimulatur.
6 Clerici qui citra subdiaconatum matrimonium contrahunt, ab vxoribus non debent separari, nisi de communi consensu ad religionem voluẽrint transire. Si verò in subdiaconatu & supra, ad matrimonium conuolauerint, vxoribus inuitis debent segregari.
7 Sacerdotes qui vxores ad commonitionem episcopi dimittere nolunt, officio & beneficio possunt priuari.
8 Clerici, siue in sacris ordinibus constituti, siue infra, nolentes dimittere fornicarias, beneficio possunt priuari.
9 Si sacerdos fornicariam non dimiserit, debet suspendi: & quousquè eam dimittat, in suspensione permanere.
10 De eo quod suprà 2. ca. Sicut. & de eo quod suprà ca. octauo c. Si autem.
11 De eodem.
12 Episcopus potest eum absoluere, qui clericum vulnerauit.
13 Minus malum, vt maius vitetur, est tolerandum.

14 Permittitur subdiacono cuidam contrahere matrimonium.
15 Sacerdos non debet tabernas frequentare.

De ordinatione filiorum sacerdotum, & eisdem in ecclesijs paternis non tolerandis.

1 Nõ debet aliquis permitti habere ecclesiam, in qua pater eius proximè ministrauit.
2 Filij sacerdotum non debẽt ad ordines admitti, nisi in monasterio vel canonica regulari vita fuerint probati.
3 Nou debet aliquis in ecclesia, in qua pater eius ministrauit, ministrare.
4 De eodem.
5 Si episcopus scienter in paterna ecclesia aliquẽ instituit vel ignoranter, dum ad eundem ipsum posteà ordinauerit, potest in ea remanere.
6 Si filius sacerdotis ad sacros ordines fuerit promotus, potest ecclesiastici beneficij obtinere portionem.
7 Quilibet ab Ecclesia, in qua pater eius personatum habuit, est excludendus.
6 Filius in patris ecclesia potest institui, si media intercessit persona.
9 Filius paternam potest ecclesiam habere, si pater eius eiusdẽ ecclesiæ vicarius perpetuus non fuerit vel persona.
10 Si quis cum aliquo per literas summi pontificis dispensauit, per posteriores literas non debet actum irritari.

De Iudæis, & ne Christiani eorum mancipia fiant.

1 Iudæi ad baptismum non sunt compellendi: sed si voluerint, absq; calumnia Christiani efficiantur. Nullus etiàm eos sinè iudicio vulnerare vel occidere, vel eis res suas auferre, vel eorum solennitates perturbare præsumat.
2 Non debet clericus ad secularem iudicem trahi, nec debet aliquis Iudæis seruire, nec nutrices Christianas eis licet habere aut obstetrices.
3 Iudæis quocunq; titulo non licet parochias occupare, nec à Christianis sunt eis homagia præstanda.
4 Iudæi Christiana mancipia non debent habere.

De monachis & monialibus sinè probatione receptis, & in probatione positis recedere volentibus.

1 Habitus religionis ante decimumquartum annum susceptus, quomodò licitè potest relinqui.
2 Qui habitum religionis ante professionem deserunt, in secularibus non debent ecclesijs admitti.
3 Qui habitum non susscepit, nec professionem fecit, licèt de susscipiendo coram epi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scopo votum fecerit, si posteà vxorem duxerit, non est cogendus eam dimittere, & ad ecclesiam cui se deuouit, redire.

De spoliatis restituendis vel non.

1 Qui spoliatus renunciauit Ecclesiæ, etsi eam pluriès abiurauerit, est restituendus.
2 Idiotę personę non discretę, peremptorias reprobant exceptiones.
3 Iudices debent ad locum venire, in quo facilius partes possunt esse præsentes.
4 Si spoliatus quis renunciauerit ecclesię, licèt id iuramento firmauerit, nullum exindè generatur ei præiudicium.
5 Priùs est de violenta eiectione, quàm de canonica institutione, agendum.
6 In possessorio iudicio criminis obiectio non retardat principalis causæ executionem.
7 Quę vi & metu facta sunt, in irritum debent reuocari.
8 Spoliatus debet restitui, licèt ei obijciatur, quòd filius fuerit sacerdotis proximè ministrantis, vel quòd indè soluerit pensionem.
9 Qui violento succedit possessori, velut ipse potest conueniri.

De iuramento calumniæ.

1 Clerici non debent præstare iuramentum de calumnia, nec aliud, prælato inconsulto.
2 In causis super rebus spiritualibus non est iuramentum de calumnia præstandum.
3 Neq; præstatur iuramentũ de calumnia ab his qui causam sciant.
4 Religiosi debent sibi œconomum statuere, qui iuramentum de calumnia valeat subire.
5 Iuramentum de calumnia à quocunque est præstandum.
6 Qui debitum vel accessiones initiatur, iuramentum de calumnia debet præstare.

De excessibus episcoporum contra suos archidiaconos, & archidiaconorum contra suos episcopos.

1 Episcopus potest institutiones ab archidiacono post prohibitionem factas, irritare.
2 Non licèt alicui sub obtentu alicuius consuetudinis, sanctorum patrum transgredi institutiones, nec sinè licentia Episcopi curam committere animarum.
3 Nõ licet archidiacono, ecclesias vacantes occupare & detinere.
4 Consuetudines ecclesiarum archidiaconis debitæ, ab episcopo non possunt minui, sed eis debent integrè conseruari.
5 Vno archidiaconatu debet omnis esse contentus.

Quibus & quãdò & infra quam ætatem ecclesiasticum beneficium conferatur.

1 Non nisi his qui ætatem habent & scientiam, ecclesiæ sunt conferendæ.
2 Nemini infra decimumquartum annum constituto, ecclesiæ personatus vel regimen est concedendus.
3 De eodem, & q̃ nullus quasi iure hæreditario debet in paterna ecclesia collocari.
4 Si minor quindecim annis ante concilium celebratum, in ecclesia fuit institutus, non est ab ea amouendus.
5 Ad personatum parochialis ecclesiæ, nõ nisi subdiaconus debet admitti vel supra, nisi ex dispensatione.

De depositione clericorum, & de dispensatione circa eosdem facta.

1 Fauore religionis admittitur, qui aliàs non admitteretur.
2 In ordine Simoniacè adquisito quomodò potest quis tolerari.
3 Qui literas summi pontificis falsauit, in monasterium districtæ religionis debet detrudi, officio & beneficio spoliatus.
4 Confessio super crimine coram iudice seculari facta, clerico non præiudicat: nec si aliquis pro suis excessibus sit depositus, seculari iudici est tradendus.
5 Clericus qui duellum spõtè obtulit, vel oblatum susceperit, de rigore est deponendus.
6 Sacerdos qui in duello partem digiti amisit, non debet tolerari.
7 Sacerdos qui puerum causa disciplinæ percusserit, ità quòd expirauerit, est deponendus.
8 Qui decimas vel Ecclesiarum dispositiones laico in seculo manenti concesserit, est deponendus.
9 Qui furtiuè ordinem diaconi susceperit, nisi sub anathemate facta esset prohibitio, potest promoueri in sacerdotem.
10 Clerici excommunicati vel interdicti, qui ante absolutionẽ diuina celebrare præsumpserint, perpetuò sunt deponendi.
11 Qui in conflictu vbi homines interfecti sunt, lapides proiecit: si neminem percussit, potest in ordine tolerari.
12 Actio vt causa clerico imputatur.
13 Sacerdos post perpetratum homicidiũ quomodò potest in ordine sustineri.
14 Actionem mortis clerico non imputari.
15 Presbyter propter membri deformitatem prohibetur celebrare.
16 Clerici, habitu relicto, in crimine deprehensi, per Ecclesiasticam iustitiam non debent liberari.
17 Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum: quod si fecerint, & pro aliquibus capiantur, indignum est eis ab ecclesia subueniri.
18 Officium potest exequi episcopus, qui loco tantùm renunciauit.
19 Neque serui neq; spurij sunt ordinandi, nec aliquis seruilis conditionis.
20 Qui in remotis partibus sunt ordinati, eorum literas debent habere, qui eis manus impo-

imponunt: & incogniti per aliquod temp⁹ debent esse in suspenso, vt de eorum actib⁹ alij instruantur.
21 Officium diacono reddi potest, q̃ alium vulnerauit.
22 Inuito prælato non debet subditus promoueri. Non in sublimitate graduum, sed amplitudine meritorũ, regnum Dei acquiritur.
23 Diebus dominicis non licet alicui, nisi summo pontifici, in subdiaconum aliquẽ ordinare, nec in vigilia pentecostes.
24 Extra quatuor temporum ieiunia nõ sunt aliqui ad sacros ordines promouendi.
25 Licitè potest quis in diebus Dominicis aut alijs festiuis aliquos ad minores ordines promouere.
26 Clerici ignota sigilla de ordinatione deferentes, non sunt admittendi.

Ne clericus & monachus secularibus se immisceat negocijs, & de regula religiosorum.

1 Monachi non debent villas ad firmam tenere vel ecclesias.
2 Religiosi ad legendas leges & confectiones phylicas ponderãdas, de suis claustris non debent exire.
3 Monachi non debent causa lucri negociari, vel à laicis firmas habere, vel laici Ecclesias ad firmam tenere.
4 Clericis nõ licet causam sanguinis agitare: clerici etiàm comam nutrientes, ab archidiaconis tondeantur vel inuiti.
5 Fratres sinè proprio debent viuere, Priori, professionẽ facere, crucem nõ debent accipere, in hospitalibus possunt oratorium construere, episcopi licentia non requisita.
6 Monachi de claustro exeũtes, redire tenentur ad monasteria, in quibus fecerunt professionem.
7 Monachi non regulariter viuentes, per alterius ordinis institutionem debent puniri.

De pactionibus licitis & illicitis in rebus ecclesiasticis.

1 Sub annuo censu vsq; ad certum terminum, potest ecclesia teneri ad firmam.
2 Propter ingratitudinem, quod actum est, reuocatur.
3 Inter ecclesiasticas personas super decimis transactio facta, rata perpetuò debet persistere & inconuulsa.
4 Nulli concedendæ sunt Ecclesiæ, vbi alij nominatim succedant.
5 Transactio per abbatẽ vel priorem cum literis ratihabitionis conuentũs facta, rata debet permanere.
6 Transactio super cõtrouersia Ecclesiæ facta, quia speciem continet Simoniæ, in irritum debet reuocari.
7 Decimæ ablatæ, sinè diminutione sunt restituendæ.

8 Non debet aliquis pensionem Ecclesiæ soluere, vt faciliùs ad suos transferatur.
9 Clericus sinè authoritate episcopi non potest ecclesiam constituere censualem.
10 Compositio coram extraordinario delegato facta, si non est iuri contraria, ab episcopo non debet irritari: sed census ob hãc absq; authoritate episcopi solutus, vitam soluentis non excedit.
11 Sinè diœcesani vel officialium suorum authoritate, ecclesiæ non sunt occupandę.
12 Collusores beneficijs, de quibus collusum est, debent spoliari.
13 Canonem authoritate episcopi & iuramento interueniente constitutũ, soluendũ.
14 Filij personatuum vel alij qui in ecclesias se vacantes intrudunt, non possunt eas sub appellationis obtentu occupare.
15 Super re sacra in litigiũ deducta, trãsigi non potest.

De alienatione rerum ecclesiæ, & earundem reparatione.

1 Res ecclesiæ pignori obligatæ, à filio vel hærede obligantis, Ecclesiæ debẽt resarciri.
2 Personæ debent ecclesias reparare.
3 Possessio ecclesiæ sub conditione donata, non potest nisi in casu reuocari.
4 Terras de syluis extirpatas, eis à quibus sunt extirpatæ, potest episcopus concedere ad annuum censum tenendas.
5 Clerici de his, quæ intuitu Ecclesiæ acquisierunt, nullum de iure possunt facere testamentum.
6 Si clericus à Calendis Martij vsque ad Calendas Nouembris decesserit, dispositionem fructuum illius anni pro sua volũtate poterit habere.
7 Non licet conditionem Ecclesiæ facere deteriorem, nec licet colonum expensis factis in fundo Ecclesiæ defraudari.
7 Clerici de mobilibus per ecclesiam adeptis, non possunt condere testamentum.
9 De redditibus episcopi debita pro vtilitate Ecclesiæ contracta, sunt persoluenda. for. ecclesiæ, episcopi

Vni pluraecclesiastica beneficia non committenda, nec vnum inter plures diuidendum, & de in beneficio sibi assignato non residentibus.

1 Qui in duabus ecclesijs præbendam habet, ab ea tantùm poterit communia exigere, cui in propria voluerit persona deseruire.
2 Qui sufficiens ecclesiasticum habuerit beneficium, si de alio literas summi pontificis obtinuerit, prioris beneficij non facta mentiõe, dignum est, cum à iudicibus non exaudiri.
3 Qui duas habet ecclesias, si altera fuerit spoliatus, non est restituendus.
6 Nec dignitatum permutatio, nec præbendarum diuisio est facienda.
5 Qui in diuersis ecclesijs curã habet ani-

Universidad de Diego Portales
Biblioteca

marum, vicarius non potest esse in aliena.
6 Prælati nō debent clericos à scholis reuocare.
7 Non debet archidiaconus præbēda carere in ecclesia, in qua est archidiaconus.
8 Archidiaconus vno archidiaconatu debet esse contentus.
9 Seruientes fratribus hospitalis, suos nō debent redditus amittere.

De excommunicatis.

1 Excommunicati si excommunicationis causa tacita, priuilegium meruerint absolutionis, cogendi sunt redire: sed si dubium fuerit, & veritatem sint confessi, poterit eis purgatio de hoc indici.
2 Contra appellationem ab aduersario interpositam, potest iudex aliū absoluere, præstita tamen iudicio sisti cautione.
3 De eodem.
4 Sententia post appellationem lata, neminem ligat. Sed si ante appellationem fuerit quis excommunicatus, præstita cautione iudicio sisti, potest eum archiepiscopus absoluere.
5 Hospitalarij non debent nominatim in excommunicatione defunctos, in Christianorum cœmeterio sepeliri.
6 Nominatim excommunicatus, non est in hospitio recipiendus. De cœmeterijs etiàm vel ecclesijs vel ecclesiasticis quibuslibet possessionibus non supt tenserię præstandæ, & multa alia q̄ in decretis cōtinent.
7 Sententia excommunicationis vel interdicti, sine satisfactione congrua non est relaxanda.

De coniungendis filijs ante vel post compaternitatem genitis.

1 Geniti ante vel post compaternitatem, in matrimonio possunt coniungi, excepta persona per quā venitur ad cōpaternitatē.
2 Malignātibus nō debet dolus vel fraus patrocinari.

Qui filij sint legitimi, & de exactione dotium post diuortiū, & ad quæ pertineat huius causæ cognitio.

1 Ante matrimoniū geniti, per matrimonium pòst contractum fiunt legitimi.
2 Post diuortium dotem esse restituendā.
3 Non est exhæredandus, quicunque ante desponsationem est natus.
4 Ad regem, non ad Ecclesiam, pertinet, de rebus hæreditarijs iudicare.
5 Nati ante diuortium vel concepti filij vel filiæ, sunt legitimi.

De raptoribus Ecclesiarum & violatoribus: quando etiàm post peractam pœnitentiam neganda sepultura ecclesiastica, nisi satisdent de damno restituendo.

1 Raptori rerum ecclesiasticarum, nisi ablata restituat, vel de restituendo cautiōem dederit, pœnitentia est deneganda: & si talis decesserit, clerici eius sepulturæ non debent interesse.
2 Hæredes de parentum excessibus satisfacere tenentur.
3 Pro furibus & latronibus iniuriādo occisis, non est orandum.
4 Defuncto nocet, quo ad ecclesiasticam sepulturam habendam, contemptus ꝓpinquorum.

De Pœnitentia.

1 Delicti qualitas & quantitas, ætas delinquentis & scientia, sensus & conditio, in pœnitentia sunt respicienda. Conatus etiàm non minùs, quàm effectus, est puniēdus.
2 Secreto delicto secreta debetur pœnitentia.
3 Peregrinationis votum redimi potest.
4 Quòd nullus à non suo iudice possit ligari vel absolui: nec alicui à non suo episcopo remissio dari.

De sententijs & interlocutionibus.

1 Sententia à proprijs iudicibus lata, posterioribus præiudicat.
2 Possessione alicui adiudicata, non sufficit pignus dari.
3 Lis sopita, non debet resuscitari.
4 Non licet archidiaconis in aliquos sententiam promulgare.
5 Si sententia feratur iniqua, debet euacuari.

De leprosis.

1 Valet concessio viuente persona facta, dūmodò fuerit lepra percussus. Testes etiàm moneri debent, non cogi.
2 Vxores viros suos leprosos, & viri vxores sequi debent, vel illis viuentibus continentiam seruare.
3 Vxores propter lepram non sunt dimittendæ, sed illis petentibus debet debitum reddi: leprosi etiàm matrimoniū licitè possunt contrahere.
4 Rectoribus ecclesiarum lepra percussis dādus est coadiutor, qui curam habeat animarum.

De Præscriptionibus.

1 Quadragenaria præscriptio, nisi in casu, locum obtinet in ecclesijs.
2 In iudicio finium regundorum vterq; est actor & reus. Prōniora etiàm sunt iura ad absoluendum, quàm ad condemnandū, excepta causa liberali.
3 Præscriptio triennalis Ecclesiæ sufficit.
4 Liberum est vnicuique, iuri suo renunciare.
5 Nulla antiquorū dierum possessio, malæ fidei possessorem liberat, quantùm ad eum, nisi resipuerit
6 Quadraginta annorū præscriptio seruatur.
7 Contra tricenalem præscriptionē nullius vox est audienda.
8 Limites parochiarum non ꝓscribuntur. De

De vicarijs monachorum & aliorum.

1 Vicarij à monachis non sunt recipiendi sinè honestæ sustentationis assignatione.
2 Persona succedens, nō potest vicarium à prædecessore institutum remouere, vel eius minuere constitutam portionem.
3 Vicarij in vicarijs suis alios constituere non possunt.
4 Si vicarij qui fide vel iuramento priùs sunt obligati, contra personas se erexerint, personatum petentes: vicaria debent spoliari, & decæterò in eodem episcopatu nō debent admitti ad officij executionem.
5 Qui sufficientem habet in vicaria aliqua sustentationem, aliam petens non exaudietur.
6 Nullus debet plures habere vicarias.

De electionibus & electorum potestate.

1 Electus, ante confirmationem electiōis, de rebus Ecclesiæ disponendi nullam habet facultatem.
2 Electio illius, qui nupèr schismate abiurato, ad vnitatem Ecclesiæ redijt, si à schismatico vllum ordinem accepit, nisi aliud impediat, debet confirmari.
3 Filius canonici etiàm maculas in oculo habens, potest in episcopū eligi & ordinari.
4 Munere alterius interueniente cōmittitur Simonia.
5 Electio in episcopum translata, rata debet esse & confirmata.

De interpretatione verborum & rescriptorū.

1 Cùm aliqua sub disiunctione mandantur, alterum sufficit.
2 Constitutiones nouæ, negocijs dāt formam futuris,
3 Ad communem verbi intelligentiam in ambiguis est recurrendum.
4 Literæ impetratę contra monachos Cistertienses ordinis, non valent, nisi in literis mentio ordinis Cistertien habeatur.
5 Si filum literarum summi pontificis fuerit fractum, non est secundùm illas in causa procedendum.
6 Ad hoc vt literæ posteriores sint reuocatoriæ, necesse est, vt in illis sit mentio de priore commissione.
7 Si super aliqua causa literæ priùs impetrentur, & posteà aliæ, non facta mentione priorum, iudicibus, donèc Romanum pontificem consulant, est supersedendum.
8 Literæ per quas actor minores redditus petit, si in illis nomen suę dignitatis supprimit, nullum ius debent obtinere.
9 Si aliquis authoritate priorum voluerit agētem repellere, quia in posterioribus priorum non est facta mentio, si eis dolo vti postposuit, non erit audiendus.

De exceptionibus.

1 Licèt causa sub certa forma terminanda sit commissa, nihilominùs ratiōabiliter exceptio est admittenda.
2 Sententia contra vicarium lata, si alieno nomine possidet, non ei cuius nomine possidet, præiudicat.
3 Appellatio inter litigantes tantùm est inhibita.
4 Canonicè institutus, si eiectus fuerit, est restituendus.

De sepulturis & mortuorum voluntatibus.

1 Licet vnicuique, vbì voluerit, eligere sepulturam.
2 Liberum est vnicuique, vbì voluerit, sepulturam eligere, dum tamen tertia pars iudicij sui illi Ecclesiæ conferatur, à qua cęlesti pabulo est refectus.
3 Propter debitum, defuncti differtur sepultura.
4 Monachi non debent authoritate propria mortuos in cœmeterio suo sepelire.
5 Hæredes iussa testatoris tenentur adimplere.

De præminentia Londinensis & Eboracensis, & de priuilegijs generaliter & specialiter indultis, & de eorum abusu & confirmationibus.

1 Qui prioris est ordinationis, prior est habendus.
2 Neuter ab altero debet exigere professionem.
3 Vniuersæ causæ suffraganeorum Cantuarien, quanuis non iure metropolitico, legationis tamen obtentu ad eam transferri possunt, licèt ad eum non sit appellatum.
4 Extra prouinciā causa potest delegari.
5 Interdicti, quanuis non nominatim excōmunicati ab Hospitalarijs possunt sepeliri, &c.
6 Si quis contra priuilegia Romanæ Ecclesiæ pro alijs indulta, venire præsumpserit, si qua pro se sint indulta, ea amittere meretur. Hospitalarij etiàm nullo modo debēt prægrauari vel molestari.
7 Non licet Episcopis Hospitalarios excommunicare vel interdicere, vel eorū oratoria.
8 Ei qui in fraternitate hospitalari est receptus, nisi interdictus fuerit vel nominatim excommunicatus, Christiana non denegetur sepultura.
9 Non licet Hospitalarijs vel alijs priuilegium suum excedere, quia priuilegiū meretur amittere, q̄ percepto abuti præsumit.
10 Non valet priuilegium de re litigiosa impetratum: si autē tempore priuilegij impetrati res litigiosa non fuerit, non licet alicui contra illud venire, nisi speciali interueniente mandato.

De sponsalibus secundò.

1 Qui fidem de aliqua ducenda dedit, si eam posteà cognouerit carnaliter, licèt aliā matrimonio postmodùm sibi copulauerit, primæ adhærere debet: quia carnalis cōmixtio facit matrimoniū, vbi priùs nullū fuit.

2 Con-

2 Contrahere nō potest quis cum ea matrimonium, quā, viro viuente, polluerit adulterio.

De eodem, & quòd multùm delinquit, qui fidem violat.

4 Simplex votum, matrimonium impedit contrahendū, sed nō dirimit contractū.

Vir & mulier non sunt vna caro, nisi p arnalem commixtionem.

6 Mulier, quæ se nupturam iurauit, vt nubat, nō est cogenda. Illa verò, cuius vir cum matre adulterium vel incestum commisit, nō viro suo carnaliter cōiungi, nec eo viuēte, cum alio matrimoniū cōtrahere valebit.

7 Matrimonia seruorum, à dominis non sunt irritanda, cùm nullus à sacramentis ecclesiæ sit amouendus.

8 Qui aliquam lege canonum duxit, licèt non secundùm patriæ suæ legem vel illius, non est propterea ab ea separandus.

De potestate iudicum secundò.

1 Episcopus sententiam à delegato latam, potest confirmare, sed eam tenetur executioni mandare, reseruata sibi sententia diffinitiua.

2 Nō debet causa de crimine alicui committi terminanda, nisi personæ appareant, quæ velint personam criminosi impetere. Nec licet alicui ecclesiasticum beneficium habenti, matrimonium contrahere.

3 Vnus in causa potest ꝓcedere, si id contineatur in mandato. lites etiàm quæ concordia vel iudicio terminantur, non debent suscitari.

4 De seculari feudo non pertinet ad Ecclesiam iudicare.

De iure patronatûs.

1 Quòd ius patronatûs non potest vendi.

2 Si curator ecclesias illas quas habet in custodia, aliquibus contulerit, poterit huius donatio reuocari.

3 Non licet delegato aliquem instituere, eo ad quem institutio pertinet, inscio vel reclamāte. Nullis etiàm, nisi illis, inter quos causa committitur, appellationis beneficiū est sublatum.

4 Causa patronatûs ꝗa ecclesiasticis causis est connexa, non nisi per ecclesiasticū iudicem valet expediri.

5 Prior concessio abbatis, conuentu sciēte & non contradicente facta, secundæ ꝓiudicat, licèt conuentus suum exprimat cōsensum.

6 Non licet canonicis regularibus vel monachis, rectoribus ecclesiarū suarum decedentibus, eas occupare vel censum augere.

7 Promissio de ecclesia nō vacante facta, nihil firmitatis habebit.

8 Si quis timore mortis habitū religiōis assumpserit, licitè poterit ad seculū redire.

9 Clericus ex dono militis ecclesiā vendicare nō potest, sed tantùm ius patronatûs.

10 Si alicui de prima vacāte ecclesia promissio fuerit facta, si ea vacāte alius postèa ad eam fuerit præsentatus, non debet propter hoc eius institutio retardari.

De pactionibus secundò.

1 Pactio à prædecessore facta, successoré non ligat, nisi authoritate summi pontificis fuerit confirmata. Illi etiàm ecclesiæ ab his decimæ persoluendæ, qui ab ea ecclesiastica percipiunt sacramenta.

2 Transactio inter accusatum & accusatores super crimine facta, nullū robur debet obtinere.

3 Libello citationis ante obitum delegātis proposito, lite post eius obitum contestata, potest in causa ꝓcedere delegatus. qui etiàm ad producendos testes inducias postulauit, videtur appellationi renunciare.

Hic incipit pars 40. sed non habet titulum.

1 Appellationi de rebus modicis factæ, ꝗ scilicet infra summam viginti marcarū subsistunt, non est deferendum: sed vt intra fines iudices qui suspicione careant, eligat appellans, est cogēdus à quibus si qua partium crediderit appellandum, ad archiepiscopum vel primatem vocem appellationis emittat.

2 Literæ à tribus mensibus ante obitum delegantis impetratæ, eundem debent tempore successoris sortiri effectum, quem, si adhuc ille viueret, habere debuissent.

3 Si literæ in narratione facti nō in suspecto loco fuerint abrasæ, non debent propter hoc falsæ iudicari. Si verò de appellatione inhibita in prioribus, in posterioribus non sit mentio facta, posteriores in irritum sunt reuocandæ.

4 Si mulier à consanguineo viri sui fuerit polluta, & veneficum periculum & alias vitæ insidias viro machinata, potest intereos diuortij sententia promulgari, ità vt vir ea mortua, licentiam habeat aliam ducendi in vxorem. Ipsa verò sinè spe coniugij perpetuò remanebit.

5 Si qui pro euacuando mādato Apostolico ante citatiōem appellauerint, aut alios in possessionem rei litigiosæ induxerint, vel se malitiosè subtraxerint, non est eorū appellationi deferēdum: sed illi qui in possessione sunt, licèt in rescripto non cōprehendant, authoritate eius cōueniri possunt.

6 Qui in ægritudine ad loca religiosa se transtulerint, si in ipsa ægritudine decesserint, cogi possunt & debent, vt personis vel ecclesijs, à quibus pabulum receperunt salutis, canonicam relinquant portionem.

7 Super re sacra & litigiosa transigi non potest. Aliàs autem litigantes amicabiliter componere possunt.

8 Iudex delegatus tam ordinariū ꝗ aliū ad efficiendū id quod mandat, cogere potest: & si obedire noluerit, eum poterit punire.

9 Spontaneæ abiurationis exceptio, sinè causæ cognitione nō est admittēda: & probatio

batio spontaneam negantis renunciationē, est recipienda.

10 Si sacerdos occultè aliquos coniunxerit, ab officio triennio suspēdi debet, quoniam non sunt occultè matrimonia contrahenda.

11 Si in executione mandati fraus interuenerit, non potest executor de toto negocio cognoscere: sed debet incidēs quæstio ad sedem Apostolicam referri.

12 Clericus à laico præsentatus, si ab episcopo non fuerit institutus, & appellauerit: licèt alius postmodùm intrusus fuerit, ab ecclesia debet amoueri, & alius institui.

13 Si causa, appellatione remota, sit commissa, & altera pars appellauerit, non est appellationi deferendum, nisi appellans ante citationem iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi. Item: Si iudex super suggestione falsi probationes audire noluerit, appellans auditur. Item ab vno iudicum appellatione remota, in causa procedi non potest, nisi hoc in literis specialiter contineat.

14 Quòd nullus ad ecclesiastica beneficia est admittendus, nisi sit electus, & quòd filij personarum citra sacros ordines constitutarum, parentibus in ecclesiasticis succedere possunt, si tamen merita suffraganē.

15 Monachi Cistertiensis ordinis non debent villas, molēdina, ecclesias, altaria possidere, fidelitates & hominia suscipere, rusticos & tributarios tenere, nec operam adhibere, vt termini possessionum eorum dilatentur.

16 Qui præstito iuramento iudicio sisti, beneficium absolutionis obtinuit, nisi infra annum appellationē fuerit ꝓsecutus, in pristinā potest sententiā detrudi: & non obstante Apostolico iudicio, Ecclesię stare cōpelli.

17 Variantis verbū, testimōium reprobat.

18 Potest quis ius quod habuit, suo amittere facto.

19 Is qui præsidet, potest votū dispensare.

20 Nē quis dicat, Christum non esse aliquid secundùm quod homo.

1 Si res precij modici, quæ scilicet animū accipientis allicere vel inuertere non solet, pro electione alicuius vel pro pallio alicui deferendo data fuerit, non propter hoc cōmittitur simonia, nisi interueniat pactum. Item, Puer qui à parētibus pecunia interueniente Ecclesiæ offertur, ab eadem ad tempus debet remoueri: sed postmodùm non solùm ad aliā, sed etiā ad illā potest assumi.

2 Iudex potest appellantibus terminum prosequendæ appellationis ꝑfigere, vel eos compellere iudicio ecclesiæ sisti: vel si noluerint, potest eos, appellatione remota, excommunicare.

3 Propter occultum delictū, non est aliqs à promotione repellendus.

4 Si quis matrem vxoris suæ cognouerit, si id occultū sit, non est ab vxore inscia ꝓpter hoc separandus.

5 Licèt qs sororē vxoris suæ cognouerit, non debet propter hoc ab vxore separari.

6 Episcopus cum clerico dæmones inuocante misericorditer agere potest.

7 Clerici infra subdiaconatūs ordinē cōstituti, matrimōia contrahētes, ecclesiastico possunt beneficio spoliari: sed si de bonis suis aliqua ecclesijs contulerint, ad ipsos redire debent.

8 In legatis testamento Ecclesiæ relictis, duo vel tres sufficiunt testes.

9 Ecclesia licitè potest sub conditione donari.

10 Si puer habitum religionis susceperit, & eum voti pœnituerit, infra 14. annū habitum relinquere potest, & ad seculum redire, dum tamen à parentibus non sit oblatus, nec id vnquàm ratum habuerit.

11 Ecclesia non debet propter alicuius appellationem debitis obsequijs defraudari: canonici etiàm seculares, debitam in ecclesijs tenentur facere residentiam.

12 Ab itinere Hierosolymitano potest qs absolui.

13 Si quis habitum religionis metu mortis susceperit, licitè habitum relinquere potest, nisi id aliquandò ratum habuerit.

14 Quòd laicus non est in accusationem clerici admittendus. Item, si quis aliquē accusauerit, frater illius non potest postmodùm accusare. Item purgatores alicuius honesti, debent esse & bonæ opiniōis, vitamq; illius quem purgare debent, cognoscere & conuersationem.

15 A voto potest quis absolui, dum tamē eleemosynis redimatur.

16 Monachi in accusatiōem abbatū suorum sunt admittendi, eisq; de monasterio expensæ necessarię debent administrari. Itē contra confirmationem summi pontificis non est aliquatenùs iudicandū, nisi nouum emerserit mandatū, aut certū sit, ipsam per falsam suggestionem impetratam.

17 Clandestina matrimonia à contrahentibus publicata, ab ecclesia sunt recipiēda: genitiq; in tali matrimonio, sunt legitimi.

18 Institutiones vel destitutiōes sinè fratrum consilio non sunt faciendæ.

19 De eodem, & quòd in confirmationibus absentum nomina nō sunt scribenda.

20 Testamēta coram presbytero, vel tribus vel duobus alijs facta, rata sunt & firma.

21 Ecclesia adulterio polluta, per adspersionem aquæ benedictæ debet reconciliari: & propter peccatum vnius, alijs purgatio est indicenda.

22 Sacerdos infirmum vno tantùm præsente clerico, vel etiā solus, inūgere potest. Item, festum beati Matthiæ in anno bissextili, in primo vel secundo die potest celebrari.

brari. Item, mulier à viro suo pro crimine aliquatenùs non est separanda, nisi vbi eam ad maleficia transire contigerit, de viro similiter statuentes.

23 Si verò ad alienas partes se transtulerit, ibique per decennium moram fecerit, & redire noluerit: poterit inter ipsum & vxorem eius diuortium celebrari, sed proles ante diuortium procreata, est legitima.

24 Raptor dici non debet, qui mulieris habuerit consensum: & post carnis commixtionem, matrimonium est perfectum.

25 Ea quæ propter filium proprium quẽ interemerat, à viro est abiurata, eidem viro debet restitui, & ei de commisso pœnitentia indici.

26 Confessio coacta nõ valet. Item, Cùm causa duobus committitur, sententia vnius non valet.

27 Si quis aliquem interfecerit, ab altaris ministerio debet cessare.

28 Propter naturalem frigiditatem vel alia maleficia, legitimè coniuncti non sunt separandi. Item qui non est aptus debitũ reddere vxori, ad matrimonium contrahendũ aptus minimè reputatur.

29 Ad arctiorem religionem licitum est transire. Item, licèt inter aliquos publica & notoria sit parentela, non possunt tamẽ ab inuicèm absque iudicio Ecclesiæ separari. Licèt notorium sit & publicum, aliquem cognatam suam duxisse, si non appareãt aliqui qui velint matrimoniũ impetere, non sunt separandi, nisi in primo vel secundo gradu consanguinitatis sint coniuncti. Decimæ à laicis iure hæreditario non possunt possideri.

30 De eucharistia in ore mulieris in carnem versa.

31 Licitum est, à sponsalitijs recedere, & ad vitam contemplatiuam venire. Si quis aliquam petat in vxorem, cuius viri cõsanguineam se cognouisse dicat, non est inter eos matrimonium contrahendum, nisi sit iuramento firmatum.

31 Si mulier iudicio Ecclesię ab aliquo sit separata, & alij sinè contradictione Ecclesiæ matrimonio copulata, non potest secũdus vir ab ea recedere, licèt prior vir viuat.

32 Clerici obtentu patronatũs ab Ecclesijs canonicè acquisitis non sunt amouẽdi.

33 Non est ius patronatũs vel ecclesiasticum beneficium, nisi requisita episcopi licentia, in foro seculari ab aliquo vendicandum.

Videatur ipse locus. 35 Laicus ecclesiam spolians, est excommunicandus.

35 Ecclesia iudicat aliquem diris quæstionibus subijciendum.

36 Appellationibus, vt Iudæi Christiana mancipia habeant, factis, non est aliquatenùs deferendum. Item non licet Iudæis nouas constituere synagogas, aut altiores, aut ampliores facere, aut preciosiores.

37 Lite pendente, nihil est innouandum.

38 A clericis & presbyteris, quanuis fornicarijs, quandiù ab ecclesia tolerantur, licitè diuina officia audiuntur, & alia ecclesiastica recipiuntur sacramenta.

39 Vbi quis percipit spiritualia, ibi dare debet temporalia.

40 Decimæ noualium ecclesiæ, in cuius parochia territorium est, persolui debent. Item, laici à clericis vel cõuersis decimas de laboribus suis exigere non debẽt. Item qui à colonis tertiam vel quartam partem laborum suorum ante solutionem decimarum recipiunt, decimam de portione sua, scilicet quod colonus de sua, persoluere tenetur.

41 Si quis per verba de præsenti aliquam desponsauerit, licèt ea incognita, aliam acceperit & cognouerit, ab ea debet separari, & primæ adhærere. Si verò promissio facta est tantùm de futuro, de violatione iuramenti pœnitentia est iniungenda. Item, Lite pendente nihil est innouandum: Item, Matrimonium contra interdictum Ecclesiæ factum, est irritandum. Item, matrimonium prætextu minoris ætatis non est dissoluendum, cùm malitia suppleat ætatem. Item, matrimonium vi contractũ, nisi postmodùm consensus accesserit, potest irritari.

42 In dubijs, viciniæ fama est inquirenda: & quòd instrumẽtum ab eo cognitum qui officium gerebat, ratum & firmum est habendum.

43 Iuramentum à iurantibus adinuicèm potest remitti.

44 Non baptizatus vel cõfirmatus, in baptismo vel chrismate alium in filium suscipere non potest.

45 Presbyter ordinatus nõ baptizatus, debet baptizari, & iterùm ordinari, & omnes ab eo baptizati.

46 Mulier à viro separata, dotem debet habere, & post annum alium potest accipere virum.

47 Qui eodem crimine est infectus, cõtra alium non potest testificari: cùm nulli de se confesso, aduersùs alium in eodem crimine sit credendum.

48 Iudicio Ecclesię potest quis pœna pecuniaria mulctari, & quæstionibus subijci duris.

49 Licèt aliquis confiteatur, ante matrimonium se vxorẽ fratris sui cognouisse, nisi hoc publicum sit & notorium, non est propter hoc inter eos diuortium celebrandum. Item Sarracenus mulierem tenens Christianam, est puniendus, & ipsa similiter.

50 Iudicio aquę frigidæ purgatus, si fama laborat, & testes non appareant, iterùm se debet purgare, quoniam in ecclesiasticis iudicia inhibita sunt peregrina. Item purgatores debent iurare, quia purgatũ credunt verum iurâsse.

51 Interdicti vel excõmunicati si diuina præsumpserint officia celebrare, perpetuò sunt deponendi, nisi multitudo sit in causa. Multi verò sunt quadraginta.

52 Si excommunicatus lecto ęgritudinis detineatur, & propinqui eius pro eo satis fecerint, Christianam poterit & debet habere sepulturam.

53 Vbi prætextu appellationis crimẽ nõscitur committendum, non est appellationi deferendum. Item, si excommunicatus præstito iuramento iudicio Ecclesiæ sisti, fuerit absolutus, statim appellans, per eandem sententiam compelli potest vel appellationem prosequi, vel iudicio Ecclesiæ stare.

54 Appellationi de omni grauamine interpositæ non est deferendum. Si verò de omni grauamine, quod in vna causa potest contingere, fuerit appellatum, est supersedendum.

55 Sacerdos sciens aliquem reum criminis, ad instantiam illius qui damnũ passus est, potest eum excommunicare, non tamẽ potest eum à publicis officijs remouere.

56 Seruus nisi sit manumissus, nõ est ordinandus. Si verò aliqua calliditate fuerit ordinatus, est deponendus, dominoq; restituendus.

57 Impetitus de Simonia, iurare debet, quòd nec ipse, nec alius pro eo, se sciente, precium dedit. Item purgatores debẽt iurare, quòd credunt ipsum verum iurâsse.

58 Res Ecclesiastica iure hæreditario nõ potest possideri.

59 Subdiaconus matrimonium contrahens, non potest promoueri, nec in subdiaconatu tolerari, nisi habitum susceperit religionis: in minoribus tamẽ ordinibus potest ministrare.

60 Filij clericorum, siue geniti sint in sacerdotio, siue non, in Ecclesiasticis rebus patribus primo loco succedere nõ possunt. Si verò vnus plures Ecclesias, quas pater eius tenuerat, sit adeptus: vna, dum tamen sufficiat, debet esse contentus.

61 Posteriores literæ prioribus præiudicant, si non sint veritate tacita impetratæ.

62 Qui, cùm non esset sacerdos, Missam publicè celebrare præsumpsit, non potest postmodùm ad sacerdotiũ promoueri, sed ei potest de misericordia beneficiũ Ecclesiasticum assignari.

63 Si sponsalia inter aliquos sint contracta, & alter ante carnis commixtionem lepram incurrerit, non est alter ad consummandam maritalem copulam cogendus. Si mulier consortium viri propter hæresim declinauit, ea scilicet intentione, vt eum ab errore conuerteret: eo reuertente, cogenda matrimonium redintegrare: Si verò iudicio Ecclesiæ fuerit separata, ad recipiendum eum non est cogenda. Mulier, quemadmodùm & vir, liberam sibi potest præeligere sepulturam. Vbi non inuenitur aliquid diffinitum, consuetudini est relinquendum.

64 Si quis diaconatũs ordine postposito, officium presbyteri susceperit, si id nõ ex malitia fecerit, competenti tempore ei potest diaconatus ordo impendi, & postmodùm poterit in officio sacerdotis permanere.

65 Si quis fuerit infamatus, accusatoribus deficientibus, debet se purgare.

66 Metropolitanus iure metropolitico causas audire non potest, nisi per appellationem ad eum deferantur. Si verò legatus fuerit, vt iuersas causas legationis obtentu, licèt ad eum per appellationem non deferantur, poterit audire.

67 Qui de rebus Ecclesiasticis nolũt testimoniũ perhibere, si aliàs veritas nequiuerit elici, ad id sunt compellendi. Item, Si clerici passi sint iniuriam, & id nequiuerint testibus comprobare: licèt vnius testimonio standum non sit, tamen propter reuerentiam clericalis ordinis, ipsorum iuramento fides est adhibenda. Item qui pro absolutione ad sedem Apostolicam sunt mittendi, si valetudine præpediantur, ab episcopo possunt absolui, præstito iuramẽto, quòd pristinæ sanitati restituti, Apostolico conspectui se repræsentent. Item fœmineo sexui, pueris, ac senib⁹ libere potest dispẽsare. Item ecclesiæ si sanguinis vel seminis effusione sunt pollutæ, cum processione & aquæ benedictæ adspersione sunt reconciliandæ.

Hæc sunt primę Partis capitula, nec tamẽ oĩa, sed tantùm 10.

1 Maioris & sanioris partis debet sententia præualere.

2 Ordinationes ab hæresiarchis & ab ordinatis ab eis factæ, & alienationes vel inuasiones de rebus Ecclesiasticis, omni debent firmitate carere. Item qui iuramentũ spontè præstitit de tenendo schismate, debet suspendi.

3 Nullus debet in Episcopum eligi, nisi sit triginta annorum, & de legitimo matrimonio natus. Item nulli regimen ecclesiarum vel cura animarum est committenda, nisi 25. annum attigerit. Item archidiaconus, debet esse diaconus: Decanus, presbyter.

4 Prælati in procurationibus suis nõ debent subditis esse onerosi. & archiepiscopus quadraginta vel quinquaginta euectionis numerum in visitatione parochiæ nõ debet excedere: Cardinales, viginti vel 25: Episcopi, viginti vel triginta: Archidiaconi, quinque vel septem. Decani duobus equis debent esse contenti, nec cum canibus venatorijs vel auibus proficisci. Item episcopi non debent subditos tallijs & exactionibus grauare, licèt pro magna necessitate

sitate moderatum cum charitate auxilium valeant postulare. Archidiaconi vel decani nullas tallias vel exactiones in subditos possint exercere, &c.

5 Si Episcopus aliquem sinè certo titulo ordinauerit, si proprium non habuit, vndè sustētari valeat, ei debet necessaria submināstrare.

6 Nè prælati sinè canonica admonitione suspensionis vel excommunicationis sententiam proferāt in subiectos: nec subiecti ante ingressum causæ in vocem prorumpant appellationis: & nè religiosi, pro euitanda disciplina appellantes, audiantur. Item si appellans prosequi appellatiōem neglexerit, eo qui appellatus fuerat, veniente, debet ei recompensatio fieri expensarum.

7 Nè pro personis ecclesiasticis ad sedem deducendis, vel sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiàm nubentibus benedicendis, vel alijs Ecclesiasticis sacramētis aliquid exigatur, & nè noui cēsus à prælatis ecclesijs imponantur, nec veteres augeātur, nec partem reddituum audeant sibi appropriare.

8 Nè ecclesiæ vel ecclesiastica beneficia alicui tribuantur vel promittantur, anteq̄ vacent: & vt vacantes, infra 6. menses personis dignis conferantur.

9 Nè ecclesiæ vel decimæ de manu laici recipiantur, vel in eis absque licentia Episcopi aliqui instituantur: & nè ab eis instituti, ab aliquo sinè eo amoueantur: & nè hospitalarij vel templarij in Ecclesia interdicta, nisi semèl in anno, diuina præsumant officia celebrare, nec tunc mortuos sepeliant: & nè aliqui ab episcoporum potestate eximantur, obtentu alicuius religiōis, nisi se omninò religioni vel fraternitati contulerint, propria relinquentes.

10 Nè religiosi precio recipiantur, nec peculium habere permittantur, vel in Ecclesijs parochialibus ponantur: & de pœna contra hoc venientium, & nè aliqua obedientia pro precio alicui tradatur.

CONCILIVM LATERANENSE SVB PONTIFICE SVMmo Alexandro III.

ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M. C. LXXX. PRAESIDENTE ROMANAE ECCLESIAE

*Papa Alexandro III. anno Pontificatus eius XX. mense Martio, indictione *XXV. die mensis secundo, præsidente eodem summo Pontifice, sancta synodus in basilica, quæ appellatur Constantiniana, ducentorum LXXX. Episcoporum celebrata est.*

DE ELECTIONE SVMMI PONTIFICIS.

Pars I.

LICET de euitanda discordia in electione summi pontificis, manifesta satis à nostris prædecessoribus constituta manauerint: tamen quia sæpè post illa per improbę ambitionis audaciam, grauem passa est Ecclesia scissuram: nos etiàm ad malum hoc euitandum, de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus igitur, vt si fortè inimico homine superseminante zizaniam, inter Cardinales de substituendo pontifice, non potuerit concordia plena esse, & duabus partibus cōcordantibus, tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium presumpserit ordinare: ille Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus, quia rem non potest, sibi nomen Episcopi vsurpauerit: tam ipse, quàm qui eū receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur, ità vt vlterius ordinare non præsumant. Dist. 79. Nemo. Extra. de elect. Si Romanus. Extra. de elect. Licet. Extra. de elect. Quia propter. Extra. de elect. Cum in cunctis. Extra. de elect. Cum Marthanus. Extra. de elect. Cum Apostolus. Extra. de elect. Cum Dilectus. Extra. de elect. Cum Dilectus. Extra. de elect. Cum Dilect

Di.16.q.1. cap.vlt.

REprehensibilis valdè consuetudo in quibusdam partibus inoleuit, vt fratres & coepiscopi nostri, seu etiàm archidiaconi, quos appellaturos in causis suis existimãt, nulla penitus admonitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis in eos ferant sentsntiam. Alij etiàm dum superioris sententiam & disciplinam canonicam reformidant, sinè vllo grauamine appellationem obijciunt, & ad defensionem iniquitatis vsurpant, quod ad subsidiũ innocentium dinoscitur institutum. Quocirca nè vel prælati valeant sinè causa graDi.11.q.3. Si episcopus for. uare subiectos, vel subditi pro sua volũtate sub appellatiõis obtentu correctionem valeant eludere prælatorum: præsenti decreto statuimus, vt nec prælati, nisi canonica commonitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos: nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso genere suo excommunicationis pœnam inducat: nec subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si verò quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem si fortè persequi neglexerit, liberè tunc episcopus sua authoritate vtatur. Si autem in quocunque negocio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit, veniẽte, qui appellauerit, venire neglexerit, si proprium quid habuit, competentem ei recõpensationem faciat expẽsarum: vt hoc saltem timore perterritus, in grauamen alterius nõ facile quis appellet. Præcipuè verò in locis religiosis hoc volumus obseruari, nè monachi siue quicunq; religiosi, cùm p aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prælati sui & capituli disciplinam appellare præsumãt: sed humiliter ac deuotè susc ipiant, quod pro salute sua vtiliter eis fuerit iniunctum.

f. frustratoriè & sinè causa. Si ius aũt est, si à manifesta iniuria.

CAP. 7.

CVm in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi: horribile nimis est, quod in quibusdam ecclesijs locum venalitas perhibetur habere, ità vt p episcopis vel abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponẽdis in sede, seu introducendis presbyteris in ecclesiã, necnon pro sepulturis & exequijs mortuorũ, & benedictionibus nubẽtium, seu alijs sacramentis aliquid exigatur: & ille qui indiget, non possit ista percipere, nisi manum implere curauerit largitoris. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de lõga inualuisse consuetudine arbitrantur, nõ satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quòd tãto grauiora sunt crimina, quãto diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam. Nè igitur hoc decæterò fiat, & vel pro personis ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiàm nubentibus benedicendis, seu etiàm alijs sacramentis aliquid exigatur, districtiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se nouerit habiturum: cuius factũ, turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus insuper, nè noui census ab episcopis vel abbatibus, alijs ve prælatis imponantur ecclesijs, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis vsibus appropriare præsumant: sed libertates quas sibi maiores desiderant cõseruari, minoribus quoquè suis bona voluntate conseruent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.

4.Reg.5.

CAP. 8.

NVlla Ecclesiastica ministeria seu etiã beneficia vel Ecclesiæ alicui tribuãtur seu promittantur, antequàm vacent, nè desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficiũ se credidit successurum. Cùm enim id etiàm in ipsis gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe nimis est & diuini plenum animaduersione iudicij, si locum in Dei Ecclesia futuræ successiõis expectatio habeat, quã etiàm damnare ipsi gentiles homines curauerũt. Cùm verò Prebẽdas ecclesiasticas seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit, vel etiàm si modò vacant, non diù maneant in suspenso, sed infra sex menses personis quæ dignè administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus vbi ad eũ spectauerit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Episcopus hoc secũdùm Deum cum virorum religiosorũ consilio exequatur. Aut si omnes fortè neglexerint, metropolitanus de ipsis secundùm Deum absque illorum contradictione disponat.

pi.6.Obeuntibus.

CAP. 9.

CVm & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis oñibus debeamus: nũquàm hoc meliùs exequemur, quàm si nutrire quę recta sunt, & corrigere quæ profectum veritatis impediunt, commissa nobis authoritate curamus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum vehementi conquestione cõperimus, quòd fratres Templi & Hospitalis, alij quoquè religiosæ professionis, indulta sibi ab Apostolica sede excedentes priuilegia, contra episcopalem authoritatem multa præsumunt, quę & scandalum generant in populo Dei, & graue pariunt periculum animarũ. Proponunt enim, quòd ecclesias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad Ecclesiastica sacramenta & sepulturam admittant, in ecclesijs suis præter

eorum conscientiam & instituant & amoueant sacerdotes, & fratribus eorũ ad eleemosynas quærendas euntibus, cùm indultum sit eis, vt in aduentu eorum semèl in anno ecclesiæ aperiantur, atq; in eis diuina celebrentur officia: plures ex eis de vna sinp.63.Pri uilegium. ue diuersis domibus ad locum interdictũ sæpiùs accedentes, indulgentia priuilegiorum in celebrandis officijs abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas ecclesias sepelire præsumunt. Occasione quoquè fraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur Episcopalis authoritatis eneruant, dum contra eorum sententiam sub aliquorum priuilegiorum obtentu munire cunctos intendunt, qui ad eorum fraternitatẽ volunt accedere, & se conferre. In his quia non tam de maiorum conscientia vel consilio, quàm de minorum indiscretiõe quorundam exceditur: & remouenda ea in quibus excedunt, & quæ dubietatem faciunt, declaranda decreuimus. Ecclesias sanè & decimas de manu laicorum sinè consensu epi.64.Nolo tempus. episcoporum, tam illos, quàm quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis etiàm quas contra tenorem istũ moderno tempore receperunt: excommunicatos & nominatim interdictos, tam ab illis quàm ab omnibus alijs, iuxta episcoporum sententiam, statuimus euitandos. In ecclesijs suis, quę ad eos pleno iure nõ pertinent, instituendos presbyteros episcopis præsentẽt, vt eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competẽtem. Institutos autem, episcopis inconsultis, non audeant remouere. Si verò Templarij siue Hospitalarij ad Ecclesiasticum interdictũ venerint, non nisi semèl in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tũcibi corpora sepeliant defunctorum. De fraternitatibus hoc statuimus, vt si nõ se prædictis fratribus omĩnò reddiderint, sed in suis proprietatibus duxerint remanẽdum, propter hoc ab episcoporum sentẽtia nullatenùs eximantur: sed potestatem suam in eos, sicut in alios parochianos suos exerceant, cũ pro suis excessibus fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, de alijs quoquè religiosis, qui præsumptione sua episcoporum iura præripiunt, & contra canonicas eorum sententias & tenorem priuilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus obseruari. Si autem contra hoc institutum venerint, & Ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

CAP. 10.

MOnachi non precio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, non singuli per villas & oppida seu ad quascunq; parochiales ponantur ecclesias: sed in maiori cõuentu aut cũ aliquibus fratribus maneant: nec soli inter seculares homines spiritualium hostiũ cõflictionem expectent, Salomone dicente: Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem. Si quis autem exactus pro sua receptiõe aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. Is autem qui acceperit, officij sui priuatiõne mulctetur. Si verò peculium habuerit, nisi ei ab Abbate pro iniuncta fuerit administratione permissum, de communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturã. Quod etiàm de diuersis religiosis præcipimus obseruari. Abbas etiã qui ista diligenter non curauerit, officij sui iacturam se nouerit incursurum. Prioratus quoquè siue Obedientiæ, precij datione nulla tradantur. Alioquì & dantes & accipientes, à ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores verò cùm in conuentualibus ecclesijs, fuerint cõstituti, nisi pto manifesta causa & rationabili nõ mutentur, videlicet si fuerint dilapidatores, nec continẽter vixerint, aut aliquid tale egerint, p quo amouendi meritò videantur: aut si etiàm pro necessitate maioris officij, de consilio fratrum fuerint transferendi.

Eccẽs 4.c

CAP. 11.

CLerici in sacris ordinibus constituti, qui mulierculas suas in domibus suis incontinentiæ nota tenuerint, aut abijciãt eas, & continenter viuant, aut ab officio & beneficio ecclesiastico fiant alieni. Quicũque incontinentia illa quæ cõtra naturam est, propter quam venit ira Dei in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne cõsumpsit, deprehensi fuerint laborare: si clerici fuerint, eijciantur à clero, vel ad pœnitentiam agendam in monasterijs detrudãtur: si laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant prorsùs alieni. Monasteria pretercà sanctimonialium, si quisquã clericus sinè manifesta & necessaria causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur: & si nõ destiterit, à beneficio Ecclesiastico reddatur immunis.

dist.32.Interdix. Dist.81. Volumus.

CAP. 12.

CLerici in subdiaconatu & suprà, & in minoribus quoquè ordinibus, si stipendijs ecclesiasticis sustentantur, corã iudice seculari aduocati in negocijs fieri nõ præsumant, nisi propriam vel Ecclesiæ suæ causam fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus fortè personis, quæ proprias causas administrare non possunt. Sec nec procurationes villarum aut iurisdictiones etiàm seculares sub aliquibus principibus vel secularibus viris, vt iustitiarij eorum fiant, clericorum quisquam assumere præsumat. Si quis aduersùs hoc venire tentauerit, (quoniam contra doctrinam Apostoli est,

In crimini bus nõ vt aduocati, sed vt intercessores pro reo supplicãt.

1.Tim.2. dicentis: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus) & seculariter agit, ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo quòd officio clericali neglecto, fluctibus seculi, vt potentibus seculi placeat, se immergit. Districtiùs autem decreuimus puniẽdum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum audeat attentare.

CAP. 13.

pistin. 70. Sanctorũ. QVia nonnulli modum auaritiæ non ponẽtes, dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales contra sacrorũ canonum instituta nituntur adquirere, ità vt cùm vnum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum, nè id decæterò fiat, districtiùs inhibemus. Cùm igitur ecclesia vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per seipsum valeat exercere: quod si aliter fuerit actum, & qui receperit quod contra sacros canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi potestate priuetur.

CAP. 14.

pi.8.quod contra. QVia intantùm iam quorundam processit ambitio, vt non duas vel tres, sed sex aut plures ecclesias perhibeantur habere, nec duabus debitam possint promisionem impendere: per fratres & coepiscopos nostros charissimos emendari præcipimus: & de multitudine canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui Ecclesijs dignè valeant deseruire, volumus ecclesiasticis beneficijs indigentiam subleuari. Præterea quia intantùm quorundam laicorum processit audacia, vt episcoporum authoritate neglecta, clericos instituãt in ecclesijs, & remoueant etiàm cùm voluërint, possessiones quoq; atq; alia bona Ecclesiastica, & sua plurimùm volũtate distribuant, & tam ecclesias ipsas quàm eorũ homines, tallijs & exactiõibus præsumant grauare: eos qui amodò ista cõmiserint, anathemate decernimus feriẽdos. Presbyter autem siue clericus, qui ecclesiam per laicos sinè proprij episcopi authoritate receperit tenendam, communiõe priuetur: & si perstiterit, à ministerio ecclesiastico & ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Ecclesiasticas personas & ipsos etiàm Episcopos suo iudicio stare compellunt: eos qui decæterò id præsumpserint, à communiõe fidelium decernimus segregandos. Prohibemus etiàm, nè laici decimas cum animarum suarum periculo retinentes, in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & ecclesiæ nõ tradiderit, Christiana sepultura priuetur.

16.9.7.Per laicos.

CAP. 15.

Di.86.Nõ sanè. CVm in officijs charitatis illis primò teneamur obnoxij, à quib⁹ nos beneficium cognoscimus accepisse: ecclesiastici quidam clerici cùm ab ecclesijs suis multa bona perceperint, bona p ecclesias acquisita, in alios vsus præsumunt trãsferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus constat inhibitum, nos etiàm nihilominùs inhibemus. Indemnitati itaque ecclesiarum prouidere volentes, siue inteſtati decesserint, siue alijs conferre voluërint, penès ecclesiã eadem bona precipimus remanere. Præterea quoniã quidam in quibusdam partibus sub precio statuuntur, qui decani vocãtur, & pro certa pecuniæ quantitate episcopalẽ iurisdictionem exercent, præsenti decreto statuimus, vt qui decæterò id præsumpserit, officio suo priuetur, & episcopus cõferendi hoc officium potestatem amittat.

CAP. 16.

Dist.19.In canonicis. Distin.65. Sanè. CVm in cunctis ecclesijs, quod pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat obseruari: graue nimis & reprehensione est dignum, quòd quarundam ecclesiarum pauci quandoquè non tam de ratione, quàm de propria voluntate ordinationẽ multotiès impediunt, & ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. Quocircà præsenti decreto statuimus, vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatiõe remota, semper preualeat & suum cõsequatur effectum, quod à maioris vel sanioris parte concilij fuerit cõstitutum. Nec nostram constitutionem impediat, si fortè aliquis ad conseruandã Ecclesiæ suæ consuetudinem iuramento se dicat adstrictum, nõ enim dicenda sunt iuramenta, sed potiùs periuria, quæ cõtra vtilitatem ecclesiasticam & sanctorum patrũ veniunt instituta. Si aliquis huiusmodi cõsuetudines, quæ ratione iuuantur & sacris congruunt institutis, irritare præsumpserit, donèc congruam egerit pœnitentiã, à Dominici corporis perceptione fiat alienus.

Electiõi maioris & sanioris partis, appellatione remota, ratũ.

CAP. 17.

QVoniam in quibusdam locis ecclesiarum fundatores aut hæredes eorũ, potestate in qua eos Ecclesia hucusquè sustinuit, abutuntur: & cùm in Ecclesia DEI vnus debeat esse qui præsit, ipsi plures sinè respectu subiectionis eligere moliuntur: & cùm vna Ecclesia vnius debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos repræsentant. Quocircà præsenti decreto statuimus, vt si fortè in plures partes fundatorum se vota diffuderint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus iuuatur meritis, & plurium eligitur & probatur assensu. Si autem hoc sinè scandalo fieri nequiuerit, ordinet antistes Ecclesiam, sicut melius

Dist.65. Si fortè.

liùs secundùm DEVM viderit ordinandum. Idipsum etiàm faciat, si de iure patronatûs quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra tres menses non fuerit diffinitum.

CAP. XVIII.

Dist.37.De ecclesijs. QVoniam Ecclesia Dei & in his quæ spectãt ad subsidium corporis, & in his quæ ad profectum veniunt animarum, indigẽtibus sicut pia mater prouidere tenetur: nè pauperibus, qui parẽtum opibus iuuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahat, per vnãquanq; ecclesiam cathedralẽ magistro, qui clericos eiusdem ecclesiæ & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo docentis necessitas subleuetur, & discentibus via pateat ad doctrinam. In alijs quoquè restituatur Ecclesijs siue monasterijs, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus omninò precium exigat, vel sub obtentu alicuius cõsuetudinis ab his qui docent, aliquid quærat: nec docere quempiã, experita licentia, qui sit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præsumpserit, à beneficio Ecclesiastico fiat alienus. Dignum quidem esse videtur, vt in Ecclesia DEI fructum laboris sui non habeat, qui cupiditate animi diuendens licentiam docendi, Ecclesiarum profectum nititur impedire.

CAP. XIX.

NON minùs pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimẽto qui sustinent, graue nimis esse dinoscitur, quòd in diuersis partibus mundi rectores & cõsules ciuitatum, necnon & alij qui potestatem habere videntur, tot ecclesijs frequenter onera imponunt: & ità grauibus eas crebrisq; exactionibus premunt, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quàm sub Pharaone fuerit, qui diuinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, sacerdotes suos & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministrauit. Isti verò vniuersa ferè onera sua imponunt Ecclesijs, & tot angarijs eas affligunt, vt illud eis quod Ieremias deplorat, competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Siue quidem fossata, siue expeditiones, siue quælibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, clericorum, & pauperum CHRISTI vsibus deputatis cuncta volunt ferè compilari. Iurisdictionem etiàm & authoritatem episcoporum & aliorum prælatorum ità euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Super quo dolendum est pro Ecclesijs, dolendum etiàm nihilominùs & pro ipsis, qui timorem Dei & Ecclesiastici ordinis reuerentiam videntur penitùs abieciſſe. Quocircà sub anathematis districtione seueriùs prohibemus, nè decæterò talia præsumant attentare, nisi Episcopus & clerus tantam necessitatem vel vtilitatem adspexerint, vt absque coactione ad releuandas communes necessitates vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existiment cõferenda. Si autem consules aut alij decæterò id præsumpserint, & commoniti desistere fortè noluerint, tam ipsi quàm eorum fautores excommunicationi se nouerint subiacere: nec communicationi fidelium reddantur, nisi satisfactionem fecerint cõpetentem.

CAP. XX.

FElicis memoriæ Papæ Innocẽtij & Eugenij prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, detestabiles nundinas vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerariè cõgrediuntur, vndè mortes hominum & animarum pericula sæpè proueniunt, fieri prohibemus. Quòd si qs eorum ibidèm mortuus fuerit, quanuis ei poscenti venia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.

Mortuus in torneamẽto, qua pœna plectendus.

CAP. XXI.

TReugas à quarta feria post occasum solis vsq; ad secũdam feriam, & ab aduentu Domini vsq; ad octauas Epiphaniæ, & à septuagesima vsq; ad octauas Paschæ, ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus. Si quis autem treugam frangere tentauerit, post tertiam commonitionem, si non satisfecerit, Episcopus suus sententiam excõmunicationis dicte, & scriptam vicinis suis annunciet. Episcopus autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat: immò scriptam susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quoniam funiculus triplex non facilè rumpitur, præcipimus vt Episcopi solùm DEI & salutis populi habentes respectum, omni tepiditate sepositа, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium & auxilium præstent. Neque hoc alicuius amore vel odio prætermittãt. Quòd si quis in opere DEI tepidus fuerit inuentus, damnum dignitatis suę incurrat.

33.9.3.Placita. Eccés 4.c

CAP. XXII.

INnouamus vt presbyteri, monachi, clerici, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quæ semina portant ad agrum, congrua securitate lętentur. Nec quisquam alicui nouas pedagiorũ exactiones sinè authoritate regum & principum consensu

consensu statuere, aut statutas de nouo tenere, aut veteres augmẽtare aliquo modo temerè præsumat. Si quis autẽ contra hoc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit, donec satisfaciat, communione careat Christiana.

CAP. 23.

1.cor.12.c. CVm dicat Apostolus, Abundantiorẽ honorem membris infirmioribus deferendum, Ecclesiastici quidam quæ sua sunt, nõ quę Iesu Christi, quærentes, leprosis, qui cum sanis habitare non possunt, & ad ecclesiã cum alijs conuenire, ecclesias & cœmeteria non permittunt habere, nec p. prij iuuari ministerio sacerdotis. Quod qa

Dist.45. Qui suam procùl à pietate Christiana esse dinoscitur, de benignitate Apostolica constituimus, vt vbicunquè tot simul sub cõmuni vita fuerint congregati, qui Ecclesiam sibi cum cœmeterio constituere, & proprio gaudere valeant presbytero, sinè contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniurioſi veteribus ecclesijs de iure parochiali nequaquàm existant. Quod nanque eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam noluimus redundare. Statuimus etiàm, vt de hortis & nutrimentis animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

CAP. 24.

ITà quorundam animos occupauit seua cupiditas, vt cùm glorientur noīe Christiano, Sarracenis arma, ferrum & ligamina galearum deferant, & pares eis, aut etiàm superiores in malitia fiant, dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrant. Sunt etiàm, qui pro sua

Dist.63. In synodo. cupiditate in galeis & piraticis Sarracenorum nauibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur à cõmunione Ecclesiæ præcisos, & excõmunicationi pro sua iniquitate subiectos, & rerum suarũ per seculi principes catholicos & consules ciuitatum priuatione mulctari, & capientiũ seruos, si capti fuerint, fore censemus. Præcipimus etiàm, vt per Ecclesias maritimarũ vrbium, crebra & solennis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicationis quoquè pœnæ subdantur, qui Romanos aut Christianos pro negociatione vel alijs causis honestis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumũt. Illi etiàm qui Christianos naufragia patientes, quibus secundùm regulam fidei auxilio esse tenentur, damnanda cupiditate rebus suis spoliare præsumũt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint subiacere.

CAP. 25.

In vsurarios. QVia in omnibus ferè locis tantũ vsurarum ità inoleuit, vt multi alijs negocijs prætermissis, quasi licitè vsuras exerceant, & qualiter vtriusque Testa. pagina

Dist. 47. Epis, qm condemnentur, nequaquàm attendant: ideò cõstituimus, vt vsurarij manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam. Sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donèc ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspensus.

CAP. 26.

IVdæi siue Sarraceni nec sub alendorum puerorum obtentu, nec pro seruitio, nec alia qualibet causa Christiana mancipia in domibus suis permittantur habere. Excõmunicẽtur autem, qui cum eis præsumpserint habitare. Testimonium quoquè Christianorum aduersùs Iudæos in omnibus causis, cùm illi aduersùs Christianos testibus suis vtantur, recipiendum esse censemus: & anathemate decernimus feriendos, quicunq; Iudæos Christianis voluẽrint in hac parte præferre, cùm eos subiacere Christianis oporteat, & ab eis pro sola humanitate foueri. Si qui prætereà Deo inspirante ad fidem conuerterint Christianam, à possessionibus suis nullatenùs excludantur, cùm melioris conditionis conuersos ad fidem esse oporteat, quàm antequàm fidem acceperunt, habebantur. Si autem secùs factum fuerit, principibus vel potestatibus eorundem locorum sub pœna excommunicationis iniungimus, vt portionem hæreditatis & bonorum suorum ex integro eis faciant exhiberi.

CAP. 27.

SIcut ait beatus Leo, licèt Ecclesiastica disciplina sacerdotali cõtenta iudicio, cruentas non efficiat vltiones, catholicorũ tamen principum constitutionibus adiuuatur, vt sæpè quę rant homines salutare remedium, dum corporale super se metuunt supplicium. Eapropter quia in Gaeuenire supplicium. Eapropter quia in Gasconia, Allegesio & partibus Tolosanis & alijs locis ità hæreticorum, quos alij Catharos, alij * Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, inualuit damnata peruersitas, vt iam nõ in occulto, sicut aliqui, nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publicè manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant & infirmos: eos & defensores eorum, & receptores anathemati decernimus subiacere: & sub anathemate, phibemus, nè quis eos in domibus vel in terra sua tenere vel fouere, vel negociationem cum eis exercere præsumat. Si autem in hoc peccato decesserint, non sub nostrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub aliacunque occasione aut oblatio fiat pro eis, aut inter Christianos recipiant sepulturam. De Brebantionibus & * Arrogenũ Nauarrijs, Basculis, Coterellis & Triauerdinis, qui

qui tantam in Christianos inhumanitatem exercent, vt nec Ecclesijs nec monasterijs deferant, non viduis & puellis, nõ senibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati aut sexui: sed more paganorum omnia perdant & vastent, similiter cõstituimus, vt qui eos conduxerint vel tenuerint vel fouerint per regiones, in quibus taliter debacchantur, in Dominicis & alijs Solennibus diebus per Ecclesias publicè denuncientur, & eadem omninò sententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adstricti, nec ad cõmunionem recipiantur ecclesiæ, nisi societate illa pestifera & hæresi abiuratis. Relaxatos autem se nouerint à debito fidelitatis & hominij ac totius obsequij, donèc in tanta iniquitate permanserint, quicunque illis aliquo * peccato tenentur annexi. Ipsis autem, cunctisque fidelibus in remissionem peccatorum iniungimus, vt tantis cladibus se viriliter opponant, & cõtra eos armis populum Christianũ tueantur. Confiscenturq; eorum bona, & liberum sit principibus, huiusmodi homines subijcere seruituti. Qui autem in vera pœnitentia ibi decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternę se non dubitent percepturos. Nos etiàm de misericordia DEI & beatorum Apostolorum Petri & Pauli authoritate confisi, fidelibus Christianis qui contra eos arma susceperint, & ad Episcoporum seu aliorũ prælatorum consilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia iniuncta relaxamus: aut si longiorem ibi moram habuerint, Episcoporum discretioni quibus huius rei causa fuerit iniuncta, committimus, vt ad eorum arbitrium, secundùm modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. Illis autem qui admonitioni Episcoporum in huiusmodi parte parẽre contempserint, à perceptione corporis & sanguinis Domini iubemus fieri alienos. Interim verò eos, qui ardore ad eos expugnandum, laborem iustum assumpserint, sicut eos qui sepulcrum Dominicum visitant, sub Ecclesiæ defensione recipimus, & ab vniuersis inquietatiõibus tã in rebus quàm in personis statuimus manere securos. Si verò quispiam vestrùm præsumpserit eos molestare, per Episcopum loci excõmunicationis sententia feriatur: & tam diù sententia seruetur ab omnibus, donèc & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè iterùm satisfaciat. Episcopi verò siue presbyteri, qui talibus fortiter non restituerint, officij sui priuatione mulctentur, donèc miseri- * cordiam Apostolicæ sedis obtineant.

DE SIMONIA, ET NE MERCES PRO ECCLESIÆ CONSECRATIONE RECIPIATUR, VEL PRO * MONIACATIONE, VEL PRO SACRAMENTIS ECCLESIÆ, VEL PRO LICENTIA DOCENDI. NEVE PRÆLATI VICES SUAS AD CAUSAS TERMINANDAS, VEL REGIMEN ECCLESIARUM SUB ANNUO PRECIO COMMITTANT. NEVE SUBDITOS TALLIIS VEXẽT, VEL PŒNA PECUNIARIA MULCTẽT.

* for. monachatiõe

CAPITVLVM PRIMVM.

QVONIAM in quibusdam partibus decani quidam vel archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum seu Archiepiscoporũ, & terminandas causas Ecclesiasticas, sub annuo precio statuuntur, quod ad sacerdotũ grauamen, & ad subuersionem iudiciorum non est dubium redundare, id vlteriùs fieri prohibemus. Quod si quis decæterò fecerit, nostra authoritate remoueatur à clero. Episcopus autẽ qui in sua diœcesi hoc sustinuerit, & Ecclesiastica iudicia patiatur dissimulatione sua peruerti, canonica districtione percellatur.

21.q.2. Præcipimus

Idem in Turonensi concilio residens, ait:

Cap. 2.

QVoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis cõtra sanctorum patrum institutionem inualuit, vt sub annuo precio sacerdotes ad Ecclesiarũ regimen statuãtur: nè id fiat, modis omnibus prohibemus: quia dum sacerdotiũ sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

Idem R. Cantuarien archiepiscopo.

Cap. 3.

LIcèt (iuxta Apostolum) arguere, obsecrare, & increpare debeamus: sic tamẽ debemus excessus corrigere singulorum, vt probemur non quæ nostra sunt, sed quæ IESV CHRISTI sunt, quærere. Accepimus autẽ, quòd archidiaconi Couentrenses Episcopatũs, pro excessibus & criminibus puniendis, à clericis & laicis pœnam pecuniariam exigant. & pro examinatione ignis & aquæ, triginta denarios à viro & muliere quærere præsumunt, & pro annua exactione personæ quandoquè personas suspẽdunt, Ecclesias interdicunt, à vicarijs quoquè duodecim denarios, vt in ecclesijs eorum cantare permittant, exigere nõ formidant: & alia agunt, quæ canonũ obuiant institutis, & de radice cupiditatis & auaritiæ

2. Tim. 4.

ritiæ prodire videntur. Quia igitur solicitudini nostræ incumbit, pastorali diligentia prouidere, nè ab Ecclesiasticis personis tuæ prouinciæ aliquid exigatur, quod reprehensioni subiaceat, vel Ecclesiasticâ denigret dignitatem: fraternitati tuæ &c. quatenùs archidiaconis prædicti episcopatûs ex parte nostra & tua districtè inhibeas, nè pro excessibus corrigendis aut criminibus puniendis, à clericis vel laicis pœnâ pecuniariam, nec pro examinatione ignis & aquæ denarios ampliùs exigere audeant, vel alia quæ dicta sunt, quomodolibèt exercere. Si autem contra prohibitionẽ tuam ausu temerario venire præsumpserint, eos omni excusatione & appellatione remota, Ecclesiastica districtione percellas, & sententiam ipsam vsq; ad dignam satisfactionem facias inuiolabiliter obseruari.

Dist. 94. Dictum.

Idem Vigilensi episcopo.

Cap. 4.

CVm sit Romana ecclesia, cui licèt immeriti præsidemus, mater ecclesiarũ omnium & magistra: cogimur ex debito susceptι honoris & regiminis, prout Dominus nobis dederit, respondere cõsultationibus singulorum, vt dubiæ quęstiones, Apostolicæ sedis prouidentia enodentur. Quæsiuisti autem frater episcope, tuæ fraternitati rescribi, vtrùm pro Ecclesiarum consecratione quicquam præter procurationem moderatam habere debeas, cùm Apostolus dicat, Nemo cogitur suis stipendijs militare, * ab eadem Ecclesia exigere potes.

Episcopũ ab ecclesia quam consecrat, procurãtium. 1. Cor. 9.

* deest aliquid.

Idem in concilio Turonẽñ de eadem re.

Cap. 5.

CVm autem collectas denariorũ beati Petri per archidiaconatus vestros feceritis, in collectione facienda Ecclesias vel parochias grauare nullatenùs præsumatis aliter siue magis, quàm prædecessores vestri tẽpore sanctæ recordationis Eugenij & Innocentij Romanorum pontificũ fecisse noscuntur. Quod si temeritate aliqua contempseritis, id quod videmini habere, auferetur à vobis.

Matt. 25.

Idem eidem Episcopo. Cap. 6.

NIhilominùs & præsentium authoritate iniungimus, vt cùm Ecclesias ipsas visitaueritis, secũdùm quod canones præcipiunt, visitatoris officium exerceatis. nec Ecclesias visitatione vestra grauetis, vt magis intuitu informationis & correctionis, quàm affectu comessationis videamini visitare.

Idem. *Cap.* 7.

PEruenit ad audientiam nostrã, & plurimùm miramur, & aduersùm vos de iure mouemur, quòd in presbyteros qui sunt in iurisdictione vestra constituti, singulis annis quasi in seruos & mercenarios talliam facitis: quibus, nisi ad voluntatem vestram pecuniam soluũt, diurnum officium interdicitis, & eos viliter & inhonestè tractatis, intantùm quòd ipsos laicis despicabiles reddidistis. Ideò verò hæc, si vera sunt, graui debent vltione puniri, cùm eosdem presbyteros quasi filios & fratres benignè ac summa charitate fouere debeatis. Vndè vobis per A. S. &c. vt in prędictos presbyteros huiusmodi tallias & indebitas exactiones exercere non præsumatis: nec eos decæterò irrationabiliter grauetis, vel inhonestè tractetis, aut sinè iudicio capituli sui suspendere præsumatis, vel eorũ Ecclesias interdicto subijciatis: nec eos duas matrices ecclesias, quarum vnam sufficere sibi videbitis, tenere permittatis, nec eos sinè ordine iudiciario excõmunicare pręsumatis. Sciatis pro certo, quòd si huiusmodi rumores de vobis ad aures nostras iterùm peruenerint, nos pro tantis excessibus, Domino authore, taliter puniemus, quòd timore pœnæ cæteri à similibus abstinebunt.

Dist. 94. Dictum

Idem Cenomanensi Episcopo.

Cap. 8.

ECclesias autem, quas de nouo Episcopus de manibus laicorum eripuit, præter cathedraticum & iura omnia, quæ alijs Ecclesijs imponuntur, non videmus exactionem aliam imponendam, qui nouis exactionibus decreto nostro prohibuimus amodò Ecclesias prægrauari.

Idem archidiaconis & decanis.

Cap. 9.

AD nostrã noueritis audientiam peruenisse, quòd personas Ecclesiarum quasi seruos & mercenarios singulis annis indebitis exactionibus grauare præsumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes eas diuersis nominibus, scilicet aliquandò auxilium Episcopi, interdùm eiusdem Episcopi & vestras consuetudines nuncupantes: quas si vobis fortè reddere contradicunt, vos eosdem vicarios Ecclesiarum & personas ab officio suspendentes, in eorundem ecclesijs diuina celebrare officia prohibetis, & inter cætera denarios chrismatis ab eis pro voluntate vestra, in salutis vestræ periculum, extorquere præsumitis: huiusmodi exactionem, vt eam liberiùs videamini exigere, quãdoquè consuetudinẽ episcopalẽ, quandoquè synodalia, quãdoquè denarios paschales appellantes. Et infrà: Quia verò nõ decet vos, ità clericos viliter & inhonestè tractare, D. V. &c. quatenùs indebitis exactionibus aut procurationibus decæterò grauare vel personas eorum aut Ecclesias sinè manifesta ratione & rationabili causa interdicto supponere nullatenùs præsumatis. Alioquin, si exindè ad nos iterata quæstio peruenerit, &c.

Idem in concilio Turonẽñ.

Cap. 10.

QVia non satis vtiliter auaritia in populo redarguitur, si ab his qui in clero constituti videntur, & præcipuè cõtempto seculo, religiosorum nomen profitentur & regulas, modis omnibus nõ cauetur: prohibemus, nè ab eis qui ad religionem transire voluerint, aliqua pecunia requiratur: néve Prioratus vel capellania quęlibet monachorum vel clericorum annua districtione vendatur: neq; ab eo cui regimen ipsarum committitur, ex earum cõmissione pręcium exigant. Hoc simoniacum esse, sanctorum patrum authoritas manifestè declarat. Vndè quisquis hoc decæterò attentare præsumpserit, tã qui dederit, quàm qui receperit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quidem & chrismatis & olei perceptione, nulla alicuius precij exactio intendatur, neque sub obtentu huius cõsuetudinis reatum suum aliquis tueatur, quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget.

Alio. 8.

Diuturnitas temporis non minuit peccatum.

*Idem * Cotrouensi episcopo & abbati Cestrensi. Cap.* 11.

MAndamus vt ex nostra parte & vestra R. archidiacono Cestrensi prohibeatur, clericos siue laicos qui pro suis excessibus puniendi sunt, pœna pecuniaria mulctare, siue * in examinatione ignis vel aquę à quolibet viro vel muliere pecuniam extorquere præsumat, aut pro annua & indebita exactione pecunię, personas suspendere vel ecclesias interdicere: neque ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas, nisi semèl in anno, accedat: nisi fortè talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat ecclesias sępiùs visitare: & tunc cum ea moderantia hominum & equitaturarũ, quòd qui in eis morantur, exindè non debeant meritò querulari. Si autem contra inhibitionem talem venire præsumpserit, ecclesiastica seueritate percellatis, omni occasione & appellatione cessante, & sententiam ipsam vsque ad dignam satisfactionem faciatis inuiolabiliter obseruari, ità quòd in vos & in illos hìc non cogamur durius vindicare.

* pro

Idem venerabili fratri R. & Vuigorẽñ episcopo, & dilecto filio Priori de Panetia.

Cap. 12.

QVerelã nobis monachorũ de * Atra transmissam accepimus, quòd cùm ipsi * quondàm mannium, quod dicitur Vella, cum pertinentijs suis & ecclesiam de * Gadonum à monachis de * Gadonio sub annuo canone quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis monachis habuissent: quidam Prior eorum, capitulo inconsulto, præscriptum mannium &

* Atra

* Gadonio

ecclesiam & chartam, de * Cadonio accepta persona, resignauit. indeque præfati monachi de * Atra, cõqueruntur se iniustè grauatos, & nobis imminet corrigendum, si quid minùs quàm rationabiliter attentatur, causam ipsam experientiæ vestrę committimus, præsentium vobis authoritate mandantes, quatenùs partibus ante præsentiam vestram conuocatis, quę hinc indè proposita fuerint, diligentiùs audiatis, & prædictam causam, sublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis, prouisuri, quòd sicut emi non potuerunt iura, etiàm nec redimi. Si verò monachi de * Gadonio legitimè citati, ad præsentiam vestram accedere & iudicio stare contempserint: vos prædictos monachos de * Acra, in possessionem eorum de quibus controuersia vertitur, occasione & appellatione cessante, inducere festinetis, nec ipsos exindè permittatis absque ordine iudiciario molestari. Si verò vterq; vestrùm his exequendis interesse non poterit, alter nihilominùs ea exequatur.

16. que. 7. Decimas. & 3. q. 2. quę situm

Idem Toletano archiepiscopo.

Cap. 13.

DE hoc quòd Rex & principes sui à Bernardo quondàm * Cerromensi Episcopo pecuniam accepisse dicuntur, vt eius electioni præstarent assensum, & quòd idem Episcopus archidiacono * Seuiẽñ beneficium certi redditûs, & cuidam clerico ante electionem suam Prioratum dicitur promisisse, vt vterque eorum, archidiaconus videlicet & clericus, eius electioni cõsentirent: hoc tuæ paternitati duximus respondendum, quòd si operis euidentia manifesta æstimatur, ità quòd notorium est, eundem archidiaconum & clericum ob illam causam tam iniquam & detestabilem, promissam rem accepisse: aut si exindè cõfessi fuerint in iure, vel legitimè possunt ab aliquibus conuinci, ab altaris ministerio sunt perpetuò deponendi. Si verò id manifestum non est, nec indè conuicti vel confessi fuerint, & tamen postèà laborant infamia, eis canonica purgatio debet indici: in qua si defecerint, tanquàm tanti sceleris authores sunt puniendi. Regem autem & principes suos solicitè monere debes & diligenter inducere, vt si qua receperint à præfato Episcopo, vt eius electioni præstarent assensum, ecclesiæ * Ceromensi sinè diminutione restituant, cùm ea sinè graui salutis suæ periculo retinere non possint.

Idem Eboracẽñ archiepisc. f. legato.

Cap. 14.

CVm essent in præsentia nostra constituti R. clericus de Põte fracto, & nobili

bilis vir Vu. filius Godrici, pro controuersia quę vertebatur inter eos super quadam Ecclesia, quā idē R. asserebat à pfato milite sibi datam fuisse: prædictus Vu. qui moram diutius facere non poterat, in recessu suo dilectum filium nostrum Magistrum Milonem nuncium suum, pro se in causa illa sufficientē responsalem constituit. Cumq; causæ cognitionē dilectis filijs nostris M. presbytero TT. sanctæ Luciæ, & Vu. TT. sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinali commisissemus, ipsi vtranque partem ante præsentiam suam conuocārūt, & ab ore præfati R. intellexerūt, quòd præfatus miles promiserat ei dare præscriptam Ecclesiā, si quoddā negocium eiusdē militis posset in curia nostra promouere. Vndè & cùm id nobis per eosdem cardinales innotuisset, nos intelligentes promissionem illam Simoniacam continere prauitatem, eidem R. super Ecclesia silentium imposuimus. Ideoq; fraternitatem tuā &c. quatenùs memoratum militem occasione prædictæ controuersiæ à prænominato R. vel alijs super scripta Ecclesia grauari vel inquietari nulla ratione permittas.

Idem Cestrensi Episcopo.
Cap. 15.

INsinuatum est auribus nostris, quòd dū Episcopatus tibi commissus vacaret, in ecclesijs eius plurimi sunt instituti, qui per Simoniam dicuntur habere ingressum, & infamia respergi. Vndè quoniam indignum est, vt in tali crimine vel tam turpi suspicione remanerent, F. T. &c. quatenùs si qui fuerint in prædictis Ecclesijs, quos publicum sit & notorium Simoniacè intrâsse, eos ab Ecclesijs taliter acquisitis, appellatione cessante, amoueas: illis autem, quorum crimen non est publicum & notorium, si publica laborant infamia, cum quinta manu vel sexta sui ordinis, infra quadraginta dies post harum susceptionē, purgationem indicas: in qua si defecerint, beneficijs Ecclesiarum sibi commissarum perpetuò priues, prouisurus attentiùs, vt tales personas ad eorum purgationem recipias, de quibus verisimile sit, quòd non debeant alicuius rei obtentu* deierare.

Quæ personæ ad purgationē admittendæ.

*peierare.

Idem. Cap. 16.

DIlectus filius noster Magister R. presentiū lator, in nostra presentia constituturus, constanti nobis assertione proposuit, quòd cū ipse Blesis sub magistro Husdiero scholas regeret, & se crederet de clementia sedis Apostolicæ ab huiusce modi precij exactione immunem: idem Husdricus, nostra constitutione contempta, fideiussores quos à præfato R. de precij solutione receperat, pro eodem precio spoliare præsumpsit. Quia igitur graviter nimis excedit, qui Apostolicis obuiat institutis, D. T. &c. quatenùs vtraq; parte coram te cōuocata, veritatem diligenter inquiras: & si ità inueneris, memoratum Husdricum moneas, & Ecclesiastica districtione cogas, vt ea quæ de fideiussoribus ipsius R. abstulit, appellatione cessante, cū omni integritate restituat, eosq; ab eadē fideiussione prorsùs absoluat, nè decæterò ab ipso R. vel alijs pro magisterio scholarum quicquam exigere vel extorquere præsumat: sed eum Blesis quàm diù voluerit, scholas sinè aliqua molestia vel exactiōe regere patiatur.

TOM. 3.

Idem Lundeñ. Cap. 17.

PRohibeas attentiùs decęterò, nè in parochia tua pro licentia docendi alios aliquid exigatur, aut etiàm promittatur. Si quid verò post tuam prohibitionem solutum fuerit vel promissum, ꝓmissum remitti, solutum reddi facias, appellatiōe cessante, sciens quod scriptum est, Qui gratis accepistis, gratis date. Sanè si aliquis occasione huius ꝓhibitionis distulerit magistros congruos in locis cōgruis instituere, liceat tibi de concessione nostra, omni contradictione & appellatione cessante ibidèm viros prouidos & discretos aliorum institutioni præficere. Matt. 10.

Idem. Cap. 18.

QVanto Gallicana Ecclesia maiorum personarū scientia & honestate præfulget, & eo cautiùs nititur curare quę cōfundere videantur ecclesiasticā honestatē: tanto vehemētiori dignos animaduersione eos censemus, qui nomen magistri scholarum & dignitatem in ecclesijs vestris assumunt, & sinè precio viris ecclesiasticis docendi alios licentiam nō impendunt. Cùm autem hæc praua & enormis cōsuetudo ex cupiditatis radice processerit, & decorem admodùm Ecclesiasticæ honestatis cōfundat, prouidendum nobis est & summoperè satagendum, vt cōsuetudo ista de ecclesijs vestris extirpetur, cùm nobis præcipuè ac specialiter adscribatur, si quid in Ecclesijs ipsis laude dignum inueniatur, vel reprehensione notādum. Sub anathematis ergò interminatione prohibere curetis, nè qui dignitate (si dignitas dici potest) fungētes, pro præstanda licentia docendi alios, sub aliquo modo aliquid exigere præsumant: sed eis districtè præcipiatis, vt quicunque viri idonei & literati voluerint regere studia literarum, sinè molestia & exactione qualicunq; scholas regere patiantur. Si verò vestræ prohibitionis vel præcepti extiterint trāsgressores, eos authoritate nostra & vestra officijs & dignitatibus spolietis. Porrò si iuxta mādatum nostrū corrigere neglexeritis, negligentiā vestrā grauem habemus & molestam: & ad eam corrigendā, manum extendere cōpellemur: ità quòd si voluerint in huiusce modi rapacitatis proposito persistere, non valebunt.

DE

Idem Herefordeñ Episcopo.
Cap. 1.

AD hæc cùm contingat actorem multotiès mittēdum esse in possessionē causa rei seruandæ propter absentiam alterius partis, & per eius dolum siue potentiam actor non possit rem custodiendam nanciscī: & imminente fine anni, reus, nè possessionem amittat, debitam offerat cautionem, cuiusmodi pœna sit mulctandus, quia * responsioni non paret iudicis, à nobis tua fraternitas postulauit. Ad quod dicimus, quòd in Ecclesiasticis personis & negocijs rigor & districtio iuris non requiritur nec exercetur. Sed cùm propter hoc iustitia nō periclitatur, admitti debet & patienter tolerari, cùm reus per cautionem standi iudicio se adstringit.

*sationi

Idem. Cap. 2.

CAlumniam & audaciā temerè litigantium, condēnando in expensas & alio multiplici remedio, imperialis sanctio cōpescit. Quoniam igitur sacris institutis cōsonare dinoscitur, præcipimus vt decæterò in causis pecuniarijs victus victori in expēsas condemnetur: nisi fortè, sicut cautū est, pro absente sententia feratur.

Cap. 3.

CAusam quæ inter dilectos filios nostros de * Giseleburñ & canonicos de * super Ecclesia de * Leuentri & Capella de * Chorun & iure decimarū super quadā transactione, quæ exindè post appellationem facta fuisse dicitur, diutiùs est agitata, ad suggestionem cuiusdam canonici de * Chorun, experientiæ vestrę sub certa forma commisimus terminandam. Verùm quidam canonicorum de * Giseleburc, ad nostrā postmodùm præsentiam accedentes, dilectorum filiorum nostrorum cardinalium tunc sedis Apostolicæ literas pertulerunt, in quibus continebatur, quòd cùm de mādato nostro causam suscepissent definiendam, canonicos de * Giseleburc in possessionē prædictæ ecclesiæ induxerunt. Verùm quia prædicti cardinales tantæ honestatis, circunspectionis & maturitatis habentur, quòd eis fidem omnimodam adhibemus, & eos credimus rectum & iustū iudicium protulisse: D. V. &c. quatenùs si infra annū memorati canonici de * Thorun causa possessionis secundùm formam iuris nō intrauerint, canonicos de * Giseleborñ possessionem à cardinalibus adiudicatam, quietè faciatis & pacificè possidere, nō obstantib' literis, quas canonicus de * Torun, sententia Cardinaliū tacita, noscitur reportāsse: ità quoquè, ꝙ si canonici de * Thorū de ꝓprietate agere voluerint, causam ipsā

TOM. 3.

*Idem Priori & canonicis de * Giseleburñ.*
Cap. 4.

COnstitutis in præsentia nostra dilecto filio nostro R. canonico & respōsalibus dilecti filij nostri G. prępositi ecclesiæ * Beuellacen̄ super possessione ecclesiæ de * Leuintri, in qua de mandato & authoritate nostra per iudices delegatos, videlicet * Exonien̄ eꝑm & Priorē de Knieleunede, causa rei seruandæ fueratis introducti, hinc indè fuit corā te aliquantulùm disputatum. * Et tantundē post rationes & allegationes vtrinq; ꝓductas, ex vtriusq; partis tenuimus assertiōe, quòd licèt causa rei seruandę tantùm in possessionem eiusdem ecclesiæ fuissetis inducti, infra annū tamen altera pars nō prēstitit cautionē super eadē ecclesia vobiscū iudicio standi, licèt voluntatem habuerit ipsam cautionē ꝑstandi, & vos fuissetis parati eam recipere. Indè est vtiquè, ꝙ nos de cōmuni fratrū nostrorum consilio, authoritate Apostolica decernimus, vt vos amodò possessionē præscriptæ ecclesiæ, salu⁹ iure quod idē præpositus in petēda ecclesia habere dinoscitur, liberè & absq; cōtradictione qualibet habeatis, nec præfatus præpositus super possessione aliquatenùs vos audeat decæterò fatigare.

*Leuinter

*Quia verò tandem

Idem abbati Rivallis, & Priori de Bridi.
Cap. 5.

DIlecti filij nostri abbas & fratres de Neuhus, trāsmissa nobis insinuatione literarum monstrauerunt, ꝙ cùm causa quę vertitur inter ipsos & abbatissā & moniales de Elnestou Vestę, super ecclesia S. Petri de Altun, quā prædicti fratres diù canonicè & incōcussè, sicut asserūt, possederunt, & adhuc possidēt, dilectis filijs decano Linc, & archidiacono de Bedeford ad suggestionē nuncij monialium prædictarū cōmisissemus fine debito terminandā, prędicti fratres timētes à iudicibus grauari, eō quòd ad primā citationē diem statuerunt peremptoriū, ad audientiam nostrā appellārunt, sed ipsi nihilominùs ecclesiā interdicto suppossuerunt. Quia verò nō spectat ad iuris ordinē, diem peremptorium, maximè cùm de rebus ecclesiasticis agitur, nisi maxima ingruente necessitate, ità matura re: neq; inter eos qui contumaciter se absentant, sententiā taliter promulgare: nisi quòd aduersa pars in possessionē mittatur, vt sic tędio affecti, iustitiæ stare cogantur: F. T. &c. quatenùs partes ante præsentiam

Peremptorium ad primam citationem, nō nisi ex magna necessitate proponēdum.

HHH vestram

vestram conuocetis,& rei veritatē diligenter inquiratis: & si vobis constiterit, quòd memorati fratres præfatam Ecclesiam canonicè fuerint adepti, eosdē fratres ipsam ecclesiam ab interdicto solutam,sub.ap.re. pacificè possidere faciatis, & aduersæ parti silentium imponatis.

DE DECIMIS PRAESTANDIS.

Idem Cusano episcopo. Cap. 1.

INtelleximus ex literis tuis,quòd R.de * Lantino parochianus tuus, tam diù scilicet sex annis decimas capellæ suæ tibi detinuit, asserens quòd in cōmutatione ipsius decimæ, ꝑdecessori tuo redditus quarundā dedit villarū, quos etiàm tibi vult assignare. Cæterùm quia decimæ cum temporalibus nō sint cōmutandæ,attendētes,tibi authoritate ꝓsentium inhibemus, nè ꝓscriptos redditus in ipsius decimæ cōmutationē præsumas recipere: sed prædictū R. ad restituendas decimas subtractas tibi, & ad eas soluendas in posterū Ecclesiastica districtione compellas.

* Lantino

Idem Cant.archiepisc.& eius suffraganeis. Cap. 2.

PEruenit ad nos, quòd cùm parochiani vestri decimas bonorū suorum cōsueuerūt ecclesijs, quibus debent, persoluere: nunc tam laudabili cōsuetudine ꝓtermissa, quidā ex ipsis de lana & de fœno & de ꝓuentibus molendinorū & piscariarū ipsis ecclesijs subtrahere nō verētur. Quoniam igitur institutioni diuinæ manifestiùs obuiant, qui decimas Ecclesijs nō persoluūt, F.V.&c.quatenùs parochianos vestros monere curetis,& si opùs fuerit, sub excōmunicationis districtione cōpellatis, vt de ꝓuentibus molendinorum & piscariarum & de fœno & de lana decimas ecclesijs, quibus debentur, omni occasione & app. cessante,cum integritate persoluant.

Idem Vuintoñ episcopo. Cap. 3.

NVncios & literas tuę fraternitatis ea, qua decuit, benignitate recepimus, & petitiones tuas, quoàd licuit,curauimus exaudire:sicut illius personæ quam purè in domino & feruenti charitate diligimus,& cuius cōmodis & profectib⁹ intendere volumus diligenter. Cùm ergò ad officiū tuū spectent ea,in quibus præcepti nostri desideras authoritate muniri,tanto in his facilius debuisti exaudiri, quāto ipsa eorū specialiùs salutē respiciunt, de quib⁹ in extremo iudicio redditurus es rationē. Indè est quòd F.T. &c. quatenùs tā comites quàm barones, necnon & milites & omnes alios de parochia tua moneas propensiùs & inducas,& appellatione cessante & * E. D. CON. vt decimas matricibus Ecclesijs de diuitijs suis cū omni integritate persoluāt. Prætereà parochianos vestros de fœno,eqtio, pomis & piris & apibus & omni fructu decimas soluere Ecclesiastica districtione, appellatione cessante,compellas.

Idem Ryomeñ & Vuintoñ episcopis.* Cap. 4.

*Vulgorien

CVm homines de Hortuñ, secundùm generalem Ecclesiæ Anglicanę institutionē, de frugibus suis in autumno, nouem partibus sibi retētis, decimas ecclesiæ & mihi,cuius parochiani sunt,sinè diminutione soluere teneantur, antequàm eidem ecclesiæ decimas ad eam spectātes persoluant, seruientibus & mercenarijs suis de frugibus non decimatis debita totius anni pro seruitio suo impēdunt, & tunc demùm de residuo decimas persoluentes: vndè D. V. &c. quatenùs sub anathematis districtione cōpellatis eos, vt decimas tā de nutrimētis animaliū suorū,q̄ de frugibus sinè fraude & diminutione aliqua in autumno, sicut mos est, statim collectis frugibus, & in alijs temporibus, prout debētur, persoluant, atq; de subtractis atq; retentis dignā satisfactionem exhibeant.

An declarandum sit antecę seruientibus debita impendantur de frugibus.

DE CONIVGATIS ET SPONSIS MONASTERIVM INGRESSIS, vel ingredi volentibus. PARS V.

Idem Salernitano archiepiscopo. Cap. 1.

VErùm post consensum illum legitimum de præsenti, licitū est alteri, altero etiàm repudiante, monasterium eligere:sicut quidam sancti de nuptijs vocati fuerūt: dummodò inter eos carnis commixtio non interuenerit, & alteri remanenti, si commonitus seruare noluerit continentiam,licitū esse videtur, vt ad secūda vota transire possit. Quia cùm non fuissent vna caro effecti, potest vnus ad Dominum transire, & alter in seculo remanere.

Idem Pisano archiepiscopo. Cap. 2.

QVidam intrauit monasterium,inuita vxore,ipsum eadem repetente, coactus est ad eam redire:ea mortua,queris an ipse cogatur ad monasteriū redire, an aliā possit accipere vxorem. Quæstioni tuæ taliter respondemus,quòd votum nō tenuit. Vndè ratione voti non tenetur ad monasterium redire. Vlteriùs verò nō potest accipere vxorem. Promisit enim se non exigere debitum, quod in eius potestate erat: & ideò tenuit votum. nō reddere aūt,non erat in eius potestate, sed mulieris. Vndè Apostolus: Vir non habet potestatem &c. 1. Cor. 7.a

Dist.28. Sed quid, si alterutri uxor per ante fuit copulata, & ea in adulterio deprehensa, ille uxorem ducat? Seriatim

Idem Exoniēn episcopo. Cap. 3.

CVM prædictus sis scientia literarum, ignorare nō potes nec debes,sanctorum patrum cōstitutione cōtraditū, vt vir, vxore sua in seculo remanente,aut mulier, viro nō assumente religionis habitum, nō debeat ad religionem trāsire: quia cùm vir & vxor vna caro sint, vt ait Apostolus,non Ephe.5.a

Dist.50.Si quis alium. potest alter ad Deum conuerti, & alter in seculo remanere. Indè est ꝙ Apostolica authoritate tibi ꝓhibemus, nè in Episcopatu tuo virum vel vxorē,nisi vterq; ad religionem migrauerit, transire permittas. Sed si voluerint ad Deum conuerti,vterq; ad frugem melioris vitæ transeat. Verùm si vxor ità senex est & sterilis, quòd sinè suspicioe possit esse in seculo: dissimulare poteris,vt vir,ea in seculo remanente & castitatē promittente,ad religionem transeat.

Idem Herefordeñ epis. Cap. 4.

PRætereà, vtrùm laicus vxoratus, qui ꝓ præsentibus sacerdotib⁹ & monachis, Episcopo ignorante, de licentia & permissione vxoris suæ, monasteriū est ingressus, & fortè professionē fecit, vxore in seculari habitu remanente, nec ad religionē transeunte, aut perpetuā cōtinentiam vouente, ab ēpo suo possit ad torū vxoris reuocari, an illa cōpellenda sit ad obseruationē perpetuæ cōtinentiæ. Dicimus,quòd nisi,vbi subest timor incōtinentię,vxor ad religionem transierit,vel in cōspectu Ecclesię cōtinētiam seruare ꝓmiserit,ad eam debet & potest ab episcopo reuocari. Quia cùm sint vna caro effecti, nō debet vna pars in seculo remanere,& altera ad religionē transire. Veruntamen vxor cōmonenda est & propensiùs exhortāda, vt ad religionē trāseat, & castitatem seruare promittat.

Idem Exoniēn epo. Cap. 5.

SI quisquam qui se religioni deuouit,& habitu suscepto professionem fecit, postmodùm sibi aliquā copulauerit,cogendus est ab ea discedere,& ad ecclesiam,cui se contulerat, debet sinè contradictione transire. Quòd si habitum suscepit, & non professionē fecit, sed solùm votum emisit, & se ad religionem transire promisit, licèt postmodùm matrimonium cōtraxerit, nō est ab Ecclesia cogendus ad monasterium transire,& matrimonij vota rescindere.

Idem Strigoniēn & Colocen archiepisc. Cap. 6.

COniugatus in monasterium,cōuerti desiderās,suscipi ꝓhibetur, nisi vxor illius similiter conuertatur. Nam dum vnū vtrinquè corpus post cōiugij copulationē sit factum: incōgruum est,partem cōuerti, & partē in seculo remanere. Nec recipitur illius viri apud deū conuersio,cuius sequit coniugalis fœderis prostitutio. Cùm igitur senatus S. clericorū longè præminet cœtui monachorū, ità vt aliquādò bonus monachus vix bonū clericū faciat: nullus cōiugatorum est ad sacros ordines promouendus,nisi ab vxore continentiam profitente fuerit absolut⁹, vt fiat deincèps de carnali copula spirituale coniugium.

Idem eidem. Cap. 7.

SAnè si coniugati cōsenserint ordinari, etiàm vxoris voluntas priùs requirēda est, vt sequestraro mansionis cubiculo, religione promissa,postquàm pariter cōuersi fuerint,ordinētur. Quòd si in quibuslibet ecclesiasticis gradibus ꝓuiderēt scienterq; curandū est, vt in domo Dei nihil sit inordinatum,nihilq; ꝓposterū: multo magis laborādum, vt in eius promotione qui supra gradus oēs cōtinetur,nō erretur. Indè est, ꝙ fraternitati tuæ Apostolica authoritate prohibemus, nè vxoratū in Episcopū ꝓsumatis ordinare, nisi priùs vxor cōtinentiā professa,sacrū velamē sibi imponat, & religioni cōgruam vestē assumat. Nolumus etiàm, vt viri promotio, vxori relictæ in seculo fieri possit perditionis occasio. Dist. 61. Miramur

Idem Brixiensi episcopo. Cap. 8.

EX publico instrumento, quod nobis est præsentatum, & ex tenore literarū tuarum nobis innotuit,quòd cùm venerabilis frater noster Veronēn ep̄s de mādato nostro causam matrimonij,quę inter Agolechen virum & Matthæam mulierem vertebatur, suscepissēt fine debito terminandam, auditis vtriusq; rationibus & allegationibus, inter eos iudiciali sententia matrimoniū approbauit,& eidē mulieri ꝓcepit, vt ad virū suū rediret, & exhiberet cōiugalem affectum. Verùm cùm eadē mulier ad eum iuxta sententiam prædicti episcopi regredi nollet,de mādato nostro, sicut accepimus, fuit vinculis excōmunicationis adstricta. Cæterùm quia præfata mulier,licèt à præfato viro desponsata fuerit, adhuc tamē,sicut ipsa asserit,ab ipso est incognita, fraternitati tuæ per A. S. præsentibus mandamus,quatenùs si supradictus vir mulierē ipsam carnaliter nō cognouit, & eadē mulier,sicut ex parte sua nobis proponitur, ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, ꝙ vel ad religionem transire,vel ad virum suū redire infra duorum mensium spatiū debeat,ipsam,contradictione & appellatione cessante,à sentētia qua tenetur, absoluas: ità ꝙ si ad religionē transire maluerit, vterq; restituat alteri, si qua alter ab altero habuit: & vir ipse,ea religionis habitum assumente,ad alia vota licentiam habeat trāseundi. Sanè quod Dñs in Euangelio dicit,Nō licet viro vxorē suā, nisi causa fornicationis, dimittere: intelligendū est, secundùm interpretationē sacri eloquij, de his, quorum matrimonium est carnali copula cōsummatū,sinè qua matrimonium consummari nō potest. & ideò si prædicta mulier nō fuerit à viro suo cognita, licitum est ei ad religionem transire. Matth.5. & 19. 27.q.2.Nō dubium

Idem Priori G. & fratribus iuxta disciplinam bonæ memoriæ Electi viuentibus. Cap. 9.

VXoratus autem sinè licentia propriæ vxoris inter vos nullatenùs recipiatur:que si integrę famę & opinionis ità existat, quòd nulla meritò suspicio habeatur,

eã ad secunda vota migrare velle,vel quòd minùs continenter debeat viuere: quòd si, prout dictum est,talis extiterit,marito eius in consortio vestro recepto,ipsa publicè in conspectu Ecclesiæ continentiam professa,in domo propria cum filijs suisfamiliaq; 31. q.1. § cùm ergò poterit remanere.Si autem talis fuerit,quę suspicione careat, voto continentiæ celebrato,à secularium hominum cõuersatione se remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat,perpetuò moretur.Nullus vestrùm audiat mulierem aliquam tõsurare, vel eam ad habitandum secum assumat.

Idem. *Cap.* 10.

VEniens ad nostram præsentiam Marcus eremita, sua nobis assertione ꝓposuit, quòd quædam mulier cuidam viro absenti fide data se nupturam promisit. Sed postmodùm audiens plura de seueritate & inhumanitate ipsius viri, ei nulla ratione voluit copulari. Cùm itaq; timeret, nè illi nubere cogeretur, in manibus suis simpliciter votum continentię compromisit: non tamen vestem aut locum mutauit. Quo audito,prędictus vir aliam sibi copulauit, & ex ea prolem suscepit. Nos itaque attendentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem & votum simplex oblatum,matrimonium contrahat, quàm fornicationis reatum incurrat:fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs si plùs non processerit,nec vestem aut locum mutauit,nec professionem fecit, prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato congruam satisfactionem indicas, & ei cui vult, nubendi in domino licentiam tribuere nõ postponas.

Post votũ simplex metu interpositũ, permitti cõtrahere matrimonium.

PARS VI. DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIO CONTRAHENDO, vel iam contracto.

Idem S. abbati sancti Albani. *Cap.* 1.

PRopositum est nobis, quòd vir quidam C. dum vxorem haberet, sibi aliam huius rei insciam copulauit, de qua plures filios habuit. Sed prima mortua, nititur à secunda discedere, asserens quòd vxore sua viuẽte, eam non licuit sibi copulare. Licèt autem à canonibus habeatur,vt nullus copulet matrimonio quod priùs polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat, vxore sua viuente,vel quæ machinata est in mortem vxoris: quia tamen præfata mulier insciа, quòd ille aliam vxorem haberet viuentem,nec dignum esset vt prædictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucra de suo dolo reportaret: consultationi tuæ respondemus, quòd nisi prædicta mulier diuortium petat, ad petitionẽ viri nõ sunt abinuicem separandi, cùm ex suo delicto videretur commodum reportare.

Idem Vuigoreñ episcopo. *Cap.* 2.

COnsuluit nos fraternitas tua, quid tibi faciendum sit de Vuilhelmo Parochiano, qui licèt in manu tua fidem dederit, quòd mulierem quandam duceret in vxorem: spreta tamen religione fidei, ipse sibi aliam copulare præsumpsit. Super hoc vtiquè consultationi tuæ taliter respondemus, quòd licèt non sit tutum contra fidẽ suam venire, si tamen aliam in suam receperit, nec in facto primæ mulieris vltrà ꝓcesserit, nisi quòd fidẽ dedit, à muliere ea separari non debet, sed ei de læsione fidei pœnitentia est indicenda.

Idem Vigileñ episcopo. *Cap.* 3. 30. q.2. Vbi

SI verò puellã infra duodecimum annũ aliquis desponsauerit,antequàm ad annos matrimonio aptos ambo peruenerint, non possunt à pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium conuolare. Sed cùm puella ad nubiles annos, & spõsus ad annos aptos matrimonio peruenerint, tũc de pactione ipsa complenda vel remittenda sunt audiendi, & ad implendum matrimonium ab his qui matrimonium iurauerunt,commonendi.

Idem eidem in eadem. *Cap.* 4.

SPonsam aũt alterius, si est ætati nubili ꝓxima,nullus cõsanguineorũ aliquandò sibi potest matrimonio copulare.

Idem ex concilio Africano. *Cap.* 5. Vel dep ſenſa, vel deſeruio, cùm inhoneſta fortè conſilio.

QVicunq; sub cõditionis posse aliquã despõsauerit,& pòst eam relinquere voluerit:dicimus quòd cõditio frangatur, & desponsatio firmiter teneatur.

Idem GG.7. *Cap.* 6.

MAnifestũ est,eum puberem esse, qui de gesticulatione sui corporis talis est, vt iam procreare possit, licèt ad metas legibus diffinitas non peruenerit.

Idem Eboraceñ archiepo. *Cap.* 7.

ACcessit ad præsentiam nostram nobilis vir Vuilhelmus filius G.cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm filiam cuiusdã nobilis viri, dum esset minoris ętatis,desponsasset,& ipsa postmodùm assensum in hac parte nõ præbente, antequàm ad nubiles annos peruenisset,celebratũ est inter eos diuortium.Procedente verò tẽpore, defuncto patre puellæ,matrem eius Vuilhelmus sibi matrimonio copulauit. Quod quidem factum cùm sustinere nolles, eum solicitè monuisti, vt ipsam dimitteret: & ꝙ monitis tuis in hac parte noluit acquiescere, ipsum excõmunicationis vinculo innodãsti. tãdèm accepta ab eo cautione, quòd nostram adiret præsentiam, & super hoc statutum nostrũ firmiter obseruaret,eundem mandato nostro absolutũ denũciãsti, & cum literis tuis ad pręsentiã nostrã misisti.Verùm pręfatus Vuilhelmus in pręsentiæ nostra cõstitutus, sua nobis assertione proposuit, ꝙ puellam illam dum esset infra duodecimũ annum, desponsauit:postcà verò antequàm ad nubiles annos peruenisset,noluit aliquatenùs cõsentire,vt prefatum Vuilhelmum in virũ acciperet:& ità cum patre suo, in cuius potestate remansérat, & cum prædicto Vuilhelmo,ad præsentiam tuam accessit:& cùm ab ore puellæ audisses & per patrem eius,ꝙ memoratum Vuilhelmũ in virum nolebat, statim illum in plena synodo ãb huius desponsatione publicè absolutũ denunciãsti. Elapsis pluribus annis pòst mortuo patre puellæ,charissimus in Christo filius noster Henricus Anglorum rex,matrẽ supradictę puellæ memorato Vuilhelmo tradidit in vxorem:quam ideò Vuilhelmus,vt discordia orta inter cõsanguineos suos & cõsanguineos mulieris sopiretur, accepit & solenniter despõsauit, & sinè contradictione Ecclesiæ duxit, & ab ea liberos procreauit, & puella fuit alteri viro copulata. Verùm licèt cõtineatur in literis ipsis, ꝙ puella illa erat minoris ætatis, quãdò huiusmodi desponsatio facta fuit,tamẽ refert vtrùm cùm esset minoris ętatis,fuit proxima ętati aptę matrimonio, aut infra 7. annos. Ideò per Apostolicam sanctionem fraternitati tuæ præsentibus mandamus,quatenùs veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit, ꝙ puella præfata nõ esset septennis quando præmemorato desponsata fuit, & postcà in eum non consenserit, & ꝙ idem Vuilhelmus ab huiusmodi desponsatione per te fuerit absolutus, matrimoniũ inter eundem Vuilhelmũ & matrẽ puellæ celebratũ, præcipias immobiliter obseruari, & corũdem proles denuncies esse legitimas. Quia sicut diferetio tua nõ ignorat, desponsationes & matrimoniũ ante 7. annũ fieri nõ possunt,si consensus postea nõ interuenit. Sanè si ꝑfata puella ante huiusmodi desponsationẽ 7. annũ cõpleuerat,licèt ꝑdictus vir à desponsatione ipsius puellę ipso iure fuerit absolutus, cùm ea in eũ cõsentire nolebat: inhonestũ tamẽ videtur, vt matrẽ eius habeat,cuius filia sibi fuerat desponsata. Verùm si tibi visum fuerit, vt cũ matre maneat, nè discordia inter vtriusq; cõsanguineos olim exorta,nunc autẽ sopita,denuò suscitetur, id dissimulare poteris & ęquanimiter tolerare. Filij autẽ quos ab ipsa suscepit,si eam tolerante Ecclesia duxit in vxorẽ,à successione non possunt paternę vel maternę hęreditatis prohiberi.

Idem Salernitano epo. *Cap.* 8.

LIcèt præter solitum & ampliùs solito, multis simus & varijs negocijs præpediti,ità quòd nõ sit nobis facile aliquorum cõsultationibus respõdere, illa tamẽ spirituali gratia,quam ad personã tuã habemus, & fraterna charitate cogimur, quid sentiamus de his, super quibus cõsuluit nos prudentia tua,tibi, quãtumcunquè sumus alijs intenti, præsentibus literis aperire. Cõsuluisti nos siquidẽ, vtrùm inter virũ & mulierem præstito vel nõ præstito sacramẽto, si legitimus cõsensus interuenerit de præsenti,carnali copula non secuta, liceat mulieri alij nubere:vel si nupserit alij,& carnalis fuerit copula secuta, an ab ipso debeat separari. Super hoc inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si legitimus cõsensus ea solennitate qua fieri solet,piæsente s. sacerdote,aut etiàm eius notario,sicut etiàm in quibusdã locis adhuc obseruatur, corã idoneis testibus interueniat de pręsenti,ità quòd vnus ad alium in suã mutuo cõsensu verbis expressis recipiat, vtrinquè dicẽdo: Ego te recipio in meam,& ego te in meum: 27. q. vlt. siue sit iuramentũ,siue nõ, nõ licèt mulieri alij nubere:& si nupserit, etsi fuerit carnalis copula subsecuta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat,ecclesiastica districtione cõpelli, quanuis alij aliter sentiant, aliter etiã à quibusdã prædecessoribus nostris sit aliquandò iudicatum.

Idem Vuigoreñ epo. *Cap.* 9.

MEminimus nos ex parte tua quęstionem huiusmodi audiuisse, s. vtrùm illi qui se ad religionẽ coram Episcopo deuouerant transituros, & habitũ religionis susceperunt: si postmodùm vxores duxerint, cogendi sunt eas dimittere, & ad Ecclesiam,cui se cõtulerũt,redire. Super hoc vtiquè duximus respondendum, ꝙ si quisquam qui se religioni deuouerit, & habitu susceptо, professionẽ fecerit, postmodùm aliquã sibi copulauerit, est ab ea cogendus recedere,& ad Ecclesiã,cui se contulit,debet sinè contradictione transire. Verùm si habitum non susceperit, nec professionem, sed solummodò votum fecit, & se ad religionem transiturum promisit: licèt posteà matrimonium contraxerit, non est ad Ecclesiam cogendus transire, & matrimonij votum rescindere. Infrà de monachis in probatione susceptis.

Idem Noruicensi epo. *Cap.* 10.

COntinebaꝫ in literis tuis, quòd cùm quædam puella infra nubiles annos cuidam viro in vxorem tradita fuerit,& ab ipso traducta, parentibus suis assentientibus eã legitimæ ætatis existere, hæc ad nubiles annos perueniens,alij nubendi licentiam postulauit,asserens se in eundem virũ nullatenùs consensisse: prædictus verò vir ecõtrà proponit, quòd licèt eadem puella nondùm fortè annũ 12. attigisset, cùm tradita fuisset ei in vxorem,vsqueadeò tamen fuit ætati proxima,quòd ipsam carnali cõmixtione cognouit. Indè est, ꝙ cùm ipsa eidem viro dicit se incognitam, & ità nos cõsuluisti, vtrùm alij possit nubere: taliter respondemus,quòd cùm in decretis habetur expressum, quòd si vir dixerit ꝙ vxorem suam cognouerit,& mulier negauerit, viri standũ est veritati. Vndè præfato viro Viri standũ vbi sit veritati.

qui se dicit præfatam puellam cognouisse, fides est habenda, si id iuramento firmauerit: & si fuerit proxima duodecimo anno, vel circa duodecimum annum, & cum suo consensu & voluntate parentum desponsata & benedicta fuerit, & cognita ab eodē viro, separari nō debebunt, præsertim cùm parentes ipsam legitimæ ætatis faterentur. Si verò puella infra nubiles annos & ætati proxima, alicui desponsata fuerit, benedicta atq; traducta, non licet alicui de consanguinitate illius cui desponsata fuerit, eam ducere in vxorem: nec fas est eidem sponso, de consanguinitate puellæ sibi aliquam copulare.

27. q. 1. Si despon.

*Idem Norwicēn. episcopo, & ** archidiaconis. Cap. 11.*

LAtor præsentium Vu. parochianus vester sua nobis assertione monstrauit, quod cùm in facie Ecclesiæ quandam mulierem viduam, A. nomine, legitimè despōsāsset, & carnali copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione prędictus vir ei debitum coniugale subtraxit: consanguinei dictæ mulieris hoc molestum habentes, coram vobis quęstionem mouerunt, proponentes quòd mulierem inuitam & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio existentem duxisset vxorem. Et quoniā idem vir vitam, sicut nobis proponitur, cupiebat agere dyscolā, deindè vtriusq; studio interueniente, fuerunt minùs rationabiliter separati. Nolentes igitur vt matrimonia canonicè contracta, leuitate quadam dissoluātur, discretioni vestræ per A.S. mandamus, quatenùs si vobis constiterit, prædictos virum & mulierem per iudiciū Ecclesiæ non fuisse rationabiliter separatos, Ecclesiamq; deceptam, ipsos contradictiōe & appellatione cessante, faciatis sicut virum & vxorem insimul permanere.

Idem Paū archiepiscopo. Cap. 12.

DE illis autem, qui prędicto iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & posteà eis incognitis, dimittunt terram, & se ad partes alienas transferunt: hoc tuæ discretioni volumus innotescere, quòd liberum erat mulieribus ipsis, si non est ampliùs in facto processum, ad alia vota transire: recepta tamē de periurio pœnitentia, si per eas nō steterit, quō minùs matrimonij cōsummet. Si verò aliquis sub huiusmodi verbis iuramentū præstiterit alicui mulieri, Ego te accipio in vxorem, si tantū mihi donaueris: reus periurij non habebitur, si eam nolentem sibi soluere, quod iuramento sibi perijt dari, non acceperit in vxorem, nisi cōsensus de præsenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta.

Spōsalia, sed nō matrimoniū, rectè contrahi in cōditionis euentum.

Idem abbati de Fontibus & M. Vacario. Cap. 13.

SIgnificauit nobis O. Andegauen. parochianus Eboracensis Ecclesiæ, per Vu. fratrem suum, quòd Vu. de Romare, qui est ex hac luce subtractus, eum capiens, tandiù in vinculis ferreis & carcere tenuit, donèc iurare coegit, quòd Ha. mulierem duceret in vxorem. Cùm autē carcerem & vincula euasisset, aliam in vxorem accepit, de qua filios procreauit. Posteà verò idem O. à præfata H. coram venerabili fratre nostro Eboracen. archiepiscopo apostolicæ sedis legato tract⁹ in causam, ab eo coactus est iuramēto firmare, quòd ad illā quam spontè acceperat in vxorem, non accederet, donèc lis esset Ecclesiastico iudicio terminata. Cæterùm quia priusquàm de causa cognosceretur legitimè, prænomi nata Ha. diem clausit extremum, prædictus O. ad eam de qua filios habuit, reuerti nō audet. Indè est, quòd discretioni tuæ per A.S. P.M. quatenùs rei veritate diligenter inquisita & cognita, si vobis constiterit q eidem O. tanta vis illata fuerit, vt prædicta Ha. iuraret in vxorem accipere, & q spontè in eam non consenserit, nec post præstitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit: propter hoc non dimittatis, quin ad illam quam posteà accepit in vxorem, reuertendi, appellatione cessante, liberam tribuatis facultatem. Verùm si prænominatus O. in præfatam Ha. consensit, & post præstitum sacramentum, quòd ipsam in vxorem acciperet, carnaliter cognouit, nè ad secundam reuertatur, sub interminatione anathematis inhibeatis, dantes ei licentiam, aliam (si voluerit) ducendi vxorem.

27. q. 2. Placuit duob.

Idem Cretensi episcopo. Cap. 14.* *Titens

SIgnificāsti nobis, quòd quidam miles in prouincia tua vxorem suam sinè iudicio Ecclesiæ & authoritate dimiserit, pro eo quòd suggestum ei fuerat, ipsam incestum cum quodam consanguineo suo cōmisisse, & propter hoc vinculo fuit excommunicationis adstrictus. Verùm mulier ipsa non continuit, sed sobolem ab alio viro suscepit: nec minùs postulat viro suo restitui, asserens se ab ipso iniustè fuisse dimissam, & eundem virum materiam adulterandi sibi dedisse. Vndè quia nos consuluisti, vtrùm mulier ista debebat viro suo restitui, & vir ad eius receptionem cōpelli: fraternitati tuæ præsentibus literis respondemus, quòd si manifestum est, mulierem ipsam adulterium cōmisisse post dimissionem, sed non * idem si antè, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse.

27. q. 2. Si ita sit tu abd.

Idem Vigorensi episcopo. Cap. 15.

AD aures nostras perlatum fuisse cognoscas, q cùm quidā Parochianus tuus vxorem duxisset, ea dimissa, aliam (scilicet ei consanguineam) sibi copulare præsumpsit, & eam carnali cōmixtione cognoscere, & secum tenere minimè dubitauit. Cumq; prior mulier super hoc querelā mouisset, matrimonium eius denegauit, & secundæ copulā professus est. Vndè cùm primū coniugium aduersùs eum per testes p baretur fuisse, quoniā à secunda recedere noluit, ad audientiā nostrā appellauit. Super quo vtiq; prudentię tuæ respondemus, q si prima mulier & secunda, fe vel prima vel secunda linea contingunt, tu virū facias vtraq;, omni contradictione & appellatione cessante, carére, & sinè spe coniugij perpetuò manere. Si verò eas * interdicto gradu solummodò vel supra sese attingere consliterit, tu ipsum compellas à secunda recedere: & de commisso pœnitentia sibi cōdigna imposita, eum priorem sicut vxorem suam recipere, & maritali decæterò affectione tractare constringas.

27. q. 2. Ille.

Idem Beruacēn episcopo. Cap. 16.

SVper hoc quòd de latore presentiū tuis literis quęsiuisti, an liceat sibi matrimonium cum ea contrahere, quam, vxore sua viuēte, sibi de facto copulauit in matrimonium: tuæ solicitudini duximus respondēdum, quòd si adultera in mortem alterius aliquid est machinata, seu iste fidem dederit, quòd ea defuncta, hanc esset ducturus: secundùm canones ab eius consortio perpētuò prohibetur, & hęc prohibitio perpetuò est obseruanda.

Idem archiep. Senonen. Cap. 17.

POrrò si qui vir & mulier pari consensu cōtraxerint matrimonium, & vir ea incognita, aliam duxerit in vxorem, & eam cognouerit, cogendus est secūdam dimittere, & ad primam redire. Quia quāuis exindè sit diuersa quorūdam sententia, & nō eadem consuetudo ecclesiæ, tutius tamen videtur, vt primam hanc q̄ secundam, cùm à prima iudicio Ecclesiæ separari non debeat, posteaq̄ cum ea pari voto & consensu matrimonium contraxit. Sanè quanq̄ mulieri desponsatæ, & à viro nō cognitæ, liceat ad religionem transire, aliam tamen non potest ducere in vxorem.

Idem Eboardo Paduano epis. Cap. 18.

SOlicitudini sedis Apostolicę incumbit, vt si dubia vel difficilia ad nostrā aurē perferantur, ea debeamus absoluere, & in lucē reuocare. Super eo siquidē vndè nos cōsuluit dilectio tua, quid videlicet seruādum sit & retinendū de muliere, q̄ cùm sit vni viro desponsata, ab alio posteà desponsatur & cognoscitur: solicitudini tuæ taliter respōdemus, q licèt quarundā ecclesiarū consuetudo habeat, vt cum secūdo viro debeat remanere, cōuenientius tñ videtur, vt si vir & mulier ad ætatē coniugio aptam deuenerint, & infrà mulier desponsata fuerit, q vir mulierē in suā, & mulier virū in suum recipiat, licèt posteà ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.

Cap. 19.

DE muliere quę est inuita tradita viro, & detenta, cùm inter vim & vim sit differentia, & vtrùm posteà consensus interceserit, quia certū nobis nil expressisti, inquisitioni tuæ nil possumus respondere. Illos autem qui propter consanguinitatem prohibentur coniūgi, & posteà cōtra interdictum Ecclesiæ sese receperint, excōmunicationi debes subijcere, donèc tā diù separentur, quousquè legitimè cognoscatur, vtrùm eorum matrimonium de iure possit & debeat stare.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap. 20.

EX literis quas super causa matrimonij cuiusdam iuuenis, R. nomine, & Mariæ filiæ Gileberti de S. Leodegario, transmisisti: solicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negocij examine seruāsti. Quia verò absentibus partibus veritatē nequiuimus plenariè indagare, nec causam ipsam ad te remittere, à quo pars mulieris ad audientiā nostram nosci tur appellāsse, eam venerabilibus fratribus nostris, Vuintoñ, Herefordeñ & Bathonieñ episcopis duximus committendam. Ideoq; fraternitati tuæ per A. S. præsentibus mandamus, quatenùs partes adire eorū præsentiam, cùm ab eis fuerint euocatæ, & quod ipsi iudicauerint, inuiolabiliter obseruare, cōtradictione & appellatione cessante, compellas.

Ad cum à quo est appellatum, non posse causam remitti.

Idem Vrbanus M. Cenom. Cap. 21.

CVm in Apostolica sede, cui licèt immeriti præsidemus, magisterium residеat totius Ecclesiasticæ disciplinæ, dignū est & cōsonum rationi, vt quotiès circa negocium Ecclesiæ aliquid dubietatis emerserit, ad ipsius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus siquidem q cùm inter villicum de Herneia & vxorem eius coram te quæstio matrimonij tractaretur, & productis testibus, & eorum examinatiōibus diligēti examine discussis, ante publicationē idē villic⁹ reuersus ad ꝓpria, publicè inter se & vxorem suam proposuit, sententiam diuortij iudicio Ecclesiæ esse promulgatam: & sic suggesta omnibus falsitate, quandam aliam mulierem facti nesciam, sibi copulare prēsumpsit. Postmodùm verò super prioris matrimonij quæstione literis à sede Apostolica impetratis, delegati indices sententiam diuortij protulerunt. Vndè quia villicū & mulierē quā supinduxerat, pendente lite prioris vxoris, in inuicèm assēris consentire: tua nos duxit fraternitas cōsulendos, vtrùm tales sint ad matrimonium admittendi. Nos aūt authoritate presentium tuæ solicitudini respondemus, quòd impositā ei pœnitentia competenti, & infra ipsius pœnitentiæ tempus carnali commer-

commercio interdicto,postmodùm in maritali copula poterunt remanere. Super eo verò quod à nobis similiter postulâsti,vtrũ ille qui in quandam mulierem consensit:si pater eius videlicet suum præstaret assensum,si ad cõsummandũ matrimonium sit cõpellendus:non minùs respondemus, qa cùm assensus liber dici non possit, qui alieno reseruatur arbitrio ac cõditioni, ipsam canonica non improbant instituta, q̃ consonãt honestati,nisi voluntas patris postmodùm intercedat, nequaq̃ ad contrahẽdum matrimonium est cogendus. Nã licèt felicis recordationis. Alexander papa prædecessor noster in suis videatur consultationibus respondisse,q̃ desponsalia interposita conditione certa,conditione ipsa minimè obseruata,si consensus de p̃senti intercedat,vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent,sed firmiter obseruari:nequaq̃ est nostræ diffinitioni cõtrariũ, cùm huiusmodi consensus nequaq̃ sit de præsenti habendus,licèt per verba de præsenti, euidentiùs exprimatur, q̃ in alieno arbitrio non habito,sed habendo,cõsistũt: aliam tamen non potest ducere vxorem.

Ante carnalẽ cop. ipsa ad religionem transeũte: alioquì secus, vt suprà.

Idem Eberardo Paduano. Cap. 22.

SVper eo quod ex literis tuis intellexi-mus,virum quendam & mulierem de mãdato nr̃i vtriusq; assensu se inuicẽ recepisse,nullo sacerdote p̃sente,nec adhibita solennitate,quã solet Anglicana ecclesia adhibere,& aliũ p̃dictam mulierem ante carnalem cõmixtionem solenniter duxisse & cognouisse:tuæ paternitati duximus taliter respondendum,q̃ si primus vir & mulier pari consensu de p̃senti sese receperint,ipsa debet primo restitui,cùm nec potuerit,nec debuerit post talem consensum alij nubere:si verò cõsensus talis inter eos nõ intercesserit sub verbis illis q̃ diximus, nec carnalis copula etiàm assensu de futuro præeunte,secundo viro qui eam posteà traduxit atq; cognouit, mulier ipsa debet relinqui,& ab impetitione prioris absolui, iniuncta primo pœnitẽtia de læsione fidei vel violatione iuramenti, si dedit fidẽ vel præstitit iuramentum.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 23.

SPonsam autẽ alterius,si est nubili ætati proxima,nullus consanguineorum aliquandò sibi potest matrimonio copulare.

Idem Andreẽ episcopo. Cap. 24.

SVper eo verò, quod de illo nobis significãsti,qui cùm procreare vellet filios, vxori suæ nunq̃ carnis debitũ reddidit vel reddere potuit:inquisitioni tuæ taliter respondemus, q̃ diuersa sunt indè decreta, diuersæ sententiæ. Sed cõsuetudo est Romanæ Ecclesiæ, in similibus taliter tenere, q̃ si non potest eam sicut vxorem habere, ipsam habeat sicut sororem.

Ob coeũdi impotẽtiam, non fieri diuortium.

Idem abbati S. Edmundi & de Rameseia. Cap. 25.

EX parte Emmę mulieris,nostris est auribus intimatum,q̃ Andreas sibi corã sacerdote quodã & diacono & alijs, pluribusq; tam clericis q̃ laicis ad hoc conuocatis,iuramentum præstiterit, q̃ ipsam ab eo tẽpore pro coniuge teneret,& ei sicut vxori suæ fidem seruaret:ipsa quoquè Andreę præstito iuramẽto promisit, se illũ pro marito habituram,& fidẽ ei tanq̃ proprio viro seruaturam. Quo facto, diù in eadẽ domo cohabitantes, sibi liberos procreauerunt. Procedẽte verò tempore p̃dictus Andreas contra iuramentum p̃stitum prænominatã Emmã & filios ex ea procreatos reliquit,& à cohabitatione recessit. Quia igitur nemini licet vxorem suam sinè manifesta causa fornicationis dimittere, & tũc eam vel sibi reconciliare debet,aut ipsa viuente continere:nec nos sustinere debemus,vt prædictus Andreas iuramenti p̃stiti religionem infringat:discretioni vestræ per A.S. p̃sentibus mandamus,quatenùs rei veritate diligenter inquisita,si,prout superiùs dictum est,ità esse inueneritis,eũdem Andreã moneatis studiosiùs,vt suæ saluti consulens,& superinducta quam habet,priùs dimissa,ad vxorẽ suã redeat,& eam maritali affectiõe tractet,&reatũ suũ condigna pœna expiare satagat. Quòd si cõmonitioni vestræ adq-escere fortè contẽpserit,vos eũ & superinductã,omi occasione & appellatiõe cessante,excõmunicationis vinculo innodetis,& vsq; ad dignã satisfactionẽ p̃cipiatis hominib⁹,sicut excõmunicatos,cautiùs euitare.

31.q.1.Di. xit.

Idem Pictauen̄ episcopo. Cap. 26.

EX literis venerabilis fratris nostri*Sã-xonis episcopi accepimus,q̃ cùm duo nobiles viri sui episcopatũs, Vu. scilicet de *Monda,& B. de Mauritania,filios & filias impubescẽtes haberẽt,&spe pacis inter eos reconciliandæ ità inter se conuenirent, q̃ filios & filias mutuis adinuicèm matrimonijs sociarent:& hoc tam patres q̃ filij sub iuramento se facturos promiserunt. Inter quos quidem G. prioris filius, filiam prædicti B. consentiente patre,semèl & iterùm recipere in vxorem iurauit. Cumq; ipso volente ad alia vota migrare, eũ episcop⁹ sub districtione anathematis cõpellere voluit, vt secundùm quod iurauerat, filiam p̃fati B. traduceret in vxorẽ,ipse ad audientiam nostrã appellauit: & altera parte nuncium suum ad nos destinante,nec ipse venit, nec responsalem aliquẽ pro se transmisit. Quia igitur periculum G. prædicto extitit, cõtra iuramentum suum venire, fraternitati vestræ per A.S. præsentibus mandamus, quatenùs cùm exindè fueris requisitus, vtrãq; partem ante tuam conuoces præsentiã, & rationibus hincindè plenius auditis & agi-

*Monẽda.

tatis,si tibi constiterit,q̃ præfatus G. p̃stito iuramento firmâsset,q̃ filiam memorati B. duceret in vxorem, eum moneas, & authoritate nostra districtè cõpellas, vt ipsam nisi rationabilis causa extiterit, in vxorem recipiat,& maritali affectiõe pertractet. Si verò rationabilem causam prætendere voluerit,eam cum omni diligentia & studio audias,& sine canonico, appellatione cessante,decidas. Cæterùm si legitimè monitus,iudicio tuo parére contempserit, eũ & patrem suum,si fouere ipsum in sua malitia p̃sumpserit,excõmunicationis vinculo adstringas:& in tota terra ipsorum,omnia diuina,p̃ter baptisma paruulorũ & pœnitẽtias morientiũ,prohibeas officia celebrari.

31.q.4.nõ opor.

Benedictus papa Gaudensi patriarchæ. Cap. 27.

LEx diuinæ constitutionis,sedem Apostolicam totius posuit orbis terrarum magistram:vt quicquid vbiq; locorum dubitatur,ab ea tandèm ratio eiusdem requiratur. Affatus est autẽ nos suis literis eiusdẽ cathedræ sessorẽ,ac percontatus est quidam vir nomine Ioannes, pro connubio filiæ suæ superstitis,cui⁹ soror defuncta,cuidam iuueni nomine Stephano,simplicibus verbis fuit desponsata,& anteq̃ ad nuptias peruenerit,morte p̃uenta: vtrùm cum eodẽ inuene possit matrimoniũ celebrari superstitis filiæ,nécne. Nãq; testatus est, hui⁹ rei rationẽ haberi apud vos ambiguã: quã, Deo docente,reddimus his verbis certissimam. Protoplastus enim ille radix & origo nostra,detracta sibi costa videns mulierem formatã,prophetico spiritu inter alia protulit:Propter hoc dimittet homo patrẽ & matrem,& adhærebit vxori suę,& erũt duo in carne vna. Quibus verbis innotuit, non aliter virũ & mulierẽ posse fieri vnã carnẽ, nisi carnali copula sibi cohæreãt. *Qui ergò nequaq̃ mixtus est extraneę mulieri fœdere nuptiali,quo pacto per nuda spõsionis verba possunt vna caro fieri,nullatenùs valem⁹ intueri propinquitas enim sanguinis verbis dicitur,non verbis efficitur. Sed nec oscũlum parit propinquitatẽ, quod facit nullã sanguinis cõmixtionem. Quoniã verò ità prorsùs se habet res Ioannis istius, vt velit filiã illi nuptijs copulare, cui primã iam decreuerat desponsare:cẽsura Apostolica mandamus hoc absque criminis vitio posse fieri. Nam cur prohibeamus,quod p̃hibitum,nunq̃ sacra scriptura declarauit? Sed neque mundanæ leges, connumeratis personis quibus inter se nuptias cõtrahere non licet,de huiusmodi aliquid dicũt negotio. Nè ergò abnegetis, quod nulla abnegandum ratione monstratis.

*Idem Vuiñ. Bat.& Hereford. episc. Cap.*28.

EX literis venerab. fratris nostri Cant. archiepisc. Apostolicæ sedis legati,ad audientiam nostri Apostolatũs peruenit, q̃ cùm G. de S. Leodegario,Mariam filiam suã absentem,cuidã iuueni R. nomine desp̃sasset:postmodùm quibusdã ipsius mulieris cõsanguineis,pcurantibus, memoratus R. cùm ea p̃sente per verba p̃sentis tẽporis contraxit,sicut dicitur,matrimonium, side hincindè corporaliter præstita,q̃ vir mulierem sicut vxorem legitimã decæterò exhiberet,& ipsa reuerenter ei sinè contradictione,sicut viro legitimo obediret,nihilq; defuit nisi solennitas illa in facie Ecclesiæ celebranda,q̃ propter tempus Quadragesimæ tunc nõ potuit effectui mancipari. Tẽpore verò procedente orta suspicione, q̃ p̃fatus R. ad alia desideret vota transire,ad examen fuit iam dicti archiepisc. causa perlata. qui sub anathematis interminatiõe,p̃hibuit,sicut ex literis ipsius accepimus, nè anteq̃ de p̃scripto negocio plenè cõstaret, vir ad secunda vota transiret. Sed ipse præscripta prohibitione contempta, filiã Hugonis de Polstede, Matildã nomine, in facie Ecclesiæ sibi solenniter copulauit vxorem. Postmodùm verò duabus mulieribus & viro coram archiepiscopo constitutis,p̃fatus R. publicè cõfessus est,se cum Maria, sicut dictum est,publicè matrimoniũ contraxisse,& aliã,scilicet Matildã, praua quorundam suggestiõe seductũ,accepisse. Maria verò frequẽter asseruit, q̃ pater eius nõ mouerat de voluntate eius querelam,adijciens q̃ inter ipsam & præfatũ R. excepta sola fide de cõtrahendo matrimonio, nulla obligatio intercesserat:quã,quia ipse nõ seruauerat, seruare minimè tenebatur: & ideò,quia eam quã secundò acceperat, relinquebat. Cùm autem præfatum R. tanq̃ proprium virũ restitui postularet, & archiepiscopus vellet de primo matrimonio cognoscere,ob id maximè,quia mulieres dicebantur sese consanguinitate contingere, ac per hoc tam incestus q̃ adulterij vitium timebatur,Maria ad Apostolicam sedẽ appellationis vocem emisit, & festum circũcisionis proximæ terminũ appellatiõi præfixit,Appellationi verò archiepisc. deferẽs, eidẽ Mariæ sub periculo aĩæ & excommunicationis interminatiõe districtiùs interdixit,nè cui nuberet,donèc causa ipsa corã nobis vel corã delegatis ab Apostolica sede iudicibus,finẽ debitum sortiretur. Ipsa tñ de remedio appellationis confisa,cuidã alij Vu. nomine,nihilominùs nupsit. & propter hoc citata coram archiepisc. noluit propter appellationẽ quam obierat,apparére. Cùm igitur absentibus partibus non videretur nobis negociũ finiendum, ipsum experiẽtiæ vestræ de qua plenè confidimus,cõmittentes p̃sentium authoritate terminandũ: quatenùs partib⁹ ante p̃sentiam vestrã cõuocatis,inqratis diligẽtiùs veritatẽ:& si nihil cõstiterit quod impediat, p̃ter cõsensũ qui

f. de futuro, secũdũ affectionẽ Mariæ. nã de præsenti, secundũ impediret & rescinderet matrimonium.

qui inter præfatum R. & Mariam asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis diffugio, iudiceris. Licèt enim contra interdictum Ecclesiæ ad secunda vota transire nequaquàm debuerit, conueniens non videtur, vt ob id solùm sacramentum coniugij dissoluatur. Alia enim pœna debebat eis imponi, quòd cõtra prohibitionem Ecclesiæ hoc fecerunt. Nonis Februarij.

Idem Bathonien episcopo. Cap. 29.

DE illis qui infra annos aptos existentes matrimonijs cõtrahendis sponsalia contrahunt, siue vterq;, siue alter, antequàm ad annos aptos matrimonijs contrahendis perueniunt, reclament & postulent separari, non sunt aliquatenùs audiendi. Si verò alteruter eorum ad annos aptos contrahendis matrimonijs peruenerit, infra eosdem annos altero existẽte, sponsalia contrahũtur: si is q minoris est ætatis, cùm ad annos illos puenerit, reclamauerit, nec in alterũ voluerit consentire, iudicio Ecclesiæ poterũt ab inuicèm separari. Vtrùm aũt mulier q̃ postq̃ ad annos matrimonijs contrahẽdis aptos veniat, nupsit, ab eo si quærat dissidiũ, debeat separari: tuę consultationi taliter respondemus, q̃ cùm in eum semèl consenserit, ampliùs cõsentire nõ potest aliquatenùs vel diuertere: nisi fortè illi nupsit, postq̃ ad annos aptos matrimonijs contrahendis peruenerit, & in eum suum omninò negauerit præstare consensum.

Alexãder 3. Burdeg. archiepiscopo. Cap. 30.

COnsuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciẽdum sit de milite quodã, qui cùm mulierem quandam duxerit in vxorem, & eam longo tempore tenuerit, & prolem ex ea susceperit: nunc matrimonium suũ accusat, dicens in 4. gradu consanguinitatis esse: ad quod vtiq; cõsultationi tuæ taliter respõdemus, q̃ si præfatus miles mulierem ipsam in facie Ecclesiæ duxerit, & longo tẽpore tenuerit, non debet vox accusationis suæ admitti, nisi personæ aliæ & idoneæ appareant, & merito suspicionis carentes, quę matrimonium ipsum velint & possint legitimè accusare: nec hæredes personæ admitti debent, si per viginti vel octodecim annos insimul sinè quæstione remanserunt.

Innocentius Vum. episcopo. Cap. 31.

SVper eo quod interrogãsti de sacramẽto coniugij, breuiter respondeo: Illam quam dixisti, à patre cõiugi traditam, & ab eo cui tradita fuerat, patri commendatam, donèc statuta die in domum suam ille traduceret: dico quòd legitimo consensu interueniẽte, ex eo statim coniunx fuerit, q̃ spontanea *voluntate sese coniugem esse consenserit, non enim futurum promittebatur, sed præsens cõfirmabatur. Quapropter quicquid cum alia postmodùm factũ est in cœtu siue in generatione prolis, tanto reprehensibilius est secundum, quanto verius primũ. Constante enim primo, quãto ampliùs in Deũ committitur, tanto magis culpa augetur. His ergò cognitis, facile erit negocium præsentium latoris tuæ discretioni debito fine terminare.

*concessione

Idem Cassinien abbati. Cap. 32.

EX literis tuis ad nos directis accepimꝰ, q̃ cùm quidã secretò mulierem viduã subarrâsset, & cognoscens carnaliter cohabitâsset cum ea per annũ, Mundualdus virum mulieris traxit in causam, proponens q̃ illam in potestate sua positam, quasi fornicariam cognouisset: tũc vir & mulier iuramento firmârunt, q̃ ab anno alter in alterius copulã maritalẽ consenserat, & decæterò sicut vir & mulier simul cohabitãrunt. Cùm autem nec iuramento fidẽ mulieris procurator habuit, exegit eam publicè subarrari. Quod cùm vir publicè facere paratus esset in conspectu Ecclesiæ, surrexerunt duo, proponentes, p̃fatæ mulieris coniuges in 5. gradu vel 6. cõsanguinitatis sese contingere: quia pater eius qui eã subarrare volebat, priorẽ virũ in 4. consanguinitatis gradu attigerit. Vnus autẽ ità se audiuisse iurauit, alius aũt id iurare voluit, & ob hoc, licèt ille p̃fatam viduam subarrare distulerit, minimè tñ ab ei⁹ cohabitatione discessit. Processu verò temporis ad instãtiam Mundualdi p̃fatus vir publicè matrimoniũ celebrauit, & postmodùm ferè per annũ cum vxore permansit. Nunc aũt quæstio prima reuixit, & iurauerũt duo coram archiepisc. plebano, velut dicis, q̃ primꝰ vir fuit in 5. gradu consanguinitatis patri viri p̃sentis. Vndè quia diuersi diuersa sentiũt, quid agendum sit in hoc casu, meis quæris literis edoceri. Quocircà discretioni tuæ per A. S. mandamus, quatenùs vtranq; partẽ ante tuã præsentiam conuoces, & facias testes corã te iurare, & adhuc inquiras, à quibus & qñ didicerint quod testantur. Si verò post motã quæstionẽ didicerint, nõ est iam dictũ matrimoniũ dissoluẽdum. Similiter nec si ab accusatoribꝰ matrimonij dicerint. Inquisita verò veritate diligẽtes, si per testes circunspectos & omni exceptione maiores inueneris, q̃ primus vir patrẽ superstitis in 5. vel 6. gradu attigerit, nõ differas sententiã diuortij promulgare. Aequè enim, vt canones dicunt, abstinendũ est à consanguineis vxoris, ac proprijs, vsque ad 6. gradum. Cæterùm prudentiã tuam nolumus latére, q̃ personæ idoneę nominãdę sunt, & gradus distinguendi ab vtroq; latere & cõputandi: nec sunt causę matrimonij tractãdæ p quoslibet, sed p iudices discretos, qui potestatẽ habeant iudicandi, & statuta canonum super his nequaq̃ ignorent.

Quorum testimonium nõ recipiendum.

Personas nominandas, & grauandos vtroq; latere. Quæ iudices futuri.

Idem Exonien episcopo. Cap. 33.

PRætereà hi qui matrimonio contrahẽdo purè & sinè omni contradictione fidem

fidem dederunt, aut iuramentum fecerũt, commonendi sunt diligentiùs & exhortãdi, & omnibus modis inducendi, vt fidem præstitam vel iuramentum factum obseruent, & se, sicut promiserunt, coniungant.

DE POTESTATE IVDICVM delegatorum, & de varijs literis diuersis temporibus impetratis.

Idem Londonien. Episcopo. Cap. 1.

PARS VII.

CVm tibi sit de benignitate sedis Apostolicæ indultum, vt causas quas de mandato nostro suscipis terminandas, liceat tibi personis alijs vni vel pluribus delegare: sed ab his quibus causa fuit per te commissa, fas sit litigantibus appellare, & si eadem causa tibi fuerit à nobis, appellatiõe cessante, cõmissa: accidit interdùm, sicut tu asseris, q̃ causam quam tibi commisimus, appellatione postposita, terminandam, aliorum experientiæ committis audiendam: & appellationem alter litigãtium ad tuam, alter ad nostram audientiam interponat: consultationi tuæ respondemus, quòd ei appellationi, quæ ad nos interponitur, est omninò deferẽdum, licèt fuerit appellatione remota commissa.

Idem Bathonensi episcopo. Cap. 2.

QVia quæsitũ est à nobis ex parte tua, quid faciendum sit de potestatibus, quæ, cùm præcipimus alicui iustitiã exhiberi, de his quos diligunt aut tueri volunt, minis & terroribus suis conquerentes silere compellunt, & mandatum nostrum eludunt: id tibi respondemus, quod sicut agentes & consentiẽtes pari pœna scripturæ testimonio puniuntur: sic tam eos qui trahũtur in causam, quàm principales fautores eorũ, si eos manifestè cognoueris iustitiam impedire, censura Ecclesiastica poteris coercere.

Idem Eboracensi archiep. Cap. 3.

SAnè si à nobis literæ priùs impetrentur, & aliæ posteà (non facta mentione priorum literarum) literæ impetrentur, si iudicibus innotuit, donèc Roma. pontificem consulant, & suam exindè plenius cognoscant voluntatem, executione literarũ debent penitùs supersedere, nè pro varietate literarum, causarum fines valeãt impediri.

Et hoc iubemus obseruari ab omni administratore, vt si contigerit in scriptis nostram fieri iussionem ad aliquem, & interea quiescat ab administratione, is qui post illum susceperit dignitatem, eam accipiat & insinuet. Et si quidem priuata est causa, implere eam & *assequi, quèadmodùm ad eum promeruerit rescriptum. Si verò huiusmodi in scriptis iussio publicum ius respicit, inquirat eam. & si quidem non lædit. fiscus, quę in ea compræhensa sunt, ad-

impleat: Si verò ad læsionem fisci est, nil super ea omninò agi. Nunciare verò nobis primùm oportet, vt secunda de hoc nostra iussio fiat. Si verò præcepta cuiuslibet iudicis sunt, & priusquam insinuentur hæc, aut præcipientem, aut ad quem præcepta facta sunt, cõtigerit remoueri de cingnlo, etiàm sic qui factus fuerit iudex, hæc suscipiat & exigat, si legitimè facta sunt. Si verò cõtra legem, aut contra ius publicum facta sunt, pro non scriptis esse iubemus.

Idem. Cap. 4.

CVm aliqua causa, appellatione remota, committitur, & sententia fertur iniqua, eã vacuare oportet, nec ei debet stari, si manifestam continet iniquitatem.

Idem Londõ episcopo. Cap. 5.

SI pro debilitate tua, vel pro aliqua grauí necessitate tractandis causis, quæ tibi ab Apostolica sede committuntur, adesse nõ poteris: liberum tibi sit, alijs personis idoneis & discretis vices tuas cõmittere, ità quòd si res tanti est, te cõsulere debeant: nisi fortè causæ ità graues sint, quòd sinè p̃sentia tua nõ possint oĩnò terminari.

Idem Vu. Carnotensi electo. Cap. 6.

DE causis quę intra certum terminum decidẽdæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quòd nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu prorogetur, eo transacto, mandatum expirat. Illi etiàm qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam venire, aut tuo super his iudicio parére neglexerint, si tale fuerit negociũ, quòd certa exindè pœna canonibꝰ exprimatur, eam infligas. Alioquin ipsos pro delicti qualitate & causæ, secundùm arbitrium tuum punias.

Idem Senonensi archiepiscopo. Cap. 7.

PRætereà super hoc, q̃ nos cõsulere voluisti, vtrùm liceat iudici delegato, nõ ordinario, sinè literis citatorijs cogere cõtumacem vt veniat, aut damnare, si nõ venerit: hoc tibi præsentium authoritate innotescat, q̃ quãuis ei causa licèt simpliciter delegẽ, satis potest partes authoritate nostra compellere, & contumaces seueritate Ecclesiastica coercere: etiàm si literæ commissionis id non cõtineant, aut partes mãdatum non habeant vt accedant: quia ex eo q̃ causa sibi committitur, super his omnibus quæ ad causam ipsam pertinere noscũtur, plenariam recipit potestatem.

Idem Vuintoñ episcopo. Cap. 8.

QVanuis simus multiplicitate negociorum impliciti, & grauibꝰ diuersiq; sollicitudinibus occupati, nos tamẽ cogit præter cõmune debitum, tua fraternitas & dilectio, qua personam tuam diligimus, tuis consultationibus respondere, nè videamur indiscussa relinquere, q̃ nobis enodanda tua voluit dilectio p̃sentare. In-

noteſcat itaque ſolicitudini tuæ, quòd iudex à nobis delegatus, cauſam ſibi cõmiſſam poteſt alij vel pluribus delegare, aut totam audiendam & terminãdam, aut etiãm vt audiant rationes, & allegationes & atteſtationes recipiant, & ſententiam ſibi ſeruent, vel vt horum aliquid faciant tantùm iuxta volũtatem & beneplacitum delegantis, quanquàm non poſſit eandẽ cauſam alij appellatione poſtpoſita delegare: etſi ſit tibi, appellatione remota, commiſſa. Si verò duobus cauſa committitur, etiamſi non apponatur, vt vnus ſinè altero in ea procedat, nihilominùs vn⁹ ex ipſis, ſiue ſuo comodici, ſiue alij, vices ſuas in hac parte committere poteſt.

Sed quid, ſi ſuo cõiudici nũquid ab ipſo poterit appellari?

Idem eidem in eadem. Cap. 9.

CAeterùm ſi qui ad iudices ſup aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede literas commiſſorias impetrent alijs iudicibus fortè committi, niſi de commiſſione prioribꝰ facta, in literis commiſſionis, quæ alijs delegantur, mẽtio fiat: nihilominùs priores iudices in cognitiõe ac cauſæ deciſione procedere debẽt, nec ſecundæ literæ ſuper eadem cauſa taliter impetratæ, alicuius roboris firmitatem habere poſſunt. Si verò in ſecundis literis habeatur mentio de cõmiſſione prioribus iudicibus facta, prædicta cauſa à priorum eſt exẽpta iudicio, cùm eædem non ſint tacita veritate impetratæ. Verùm ſi præſentibus partibus de ipſarum conſenſu cuilibet cauſa committitur, & proceſſu temporis, vel etiãm continuò, alterutra partium, altera neſciente, cauſam ipſam tacita veritate de priore cõmiſſione facta, impetrauit committi: non immeritò is, qui tali dolo & fraude aduerſariũ cogit laborare, in expenſis condemnari debet.

Nisi fortè ſecundùm priores ſẽtentiã tulerint, anteq; ſecũdæ ad iudices peruenerint.

Idem eidem in eadem. Cap. 10.

SEntentiam à delegato iudice latam, ſi ad mandatum ipſius iudicis diœceſianus epiſcopus executioni mandare neglexerit: is qui ex delegatione Roma. pontificis ſententiam tulit, eam executioni mandandi plenam & liberam habet facultatẽ.

Idem Noruuicẽſi epiſcopo. Cap. 11.

SIgnificâſti nobis per literas tuas, quòd interdùm à iudice delegato fruſtrà ſuper aliqua cauſa fertur ſententia, cùm ordinarius iudex eam ad mandatũ ipſius nolit executioni mandare, vel alijs reſiſtentibus effectui mancipare non poſſit. Sup hoc autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ordinarius iudex ad mandatũ iudicis à nobis delegati, non vult aut non poteſt alijs reſiſtentibus ſententiam ab eo latam, effectui mancipare, delegatus iudex cauſam authoritate ſibi cõmiſſa poteſt executioni mandare: & ſi quis ſibi reſtiterit, eum Eccleſiaſtica cenſura coercere.

Idem eidem in e.e. Cap. 12.

SI quandò verò clerici coram iudice delegato prælatos eccleſiarũ ſuper Eccleſijs quas tenent, in cauſam traxerit, & corã eodem iudice tranſactione vel alio modo eccleſias obtinuerint, in quibus certum ſit eos inſtitutionem canonicam nullatenùs habuiſſe, nec poſſeſſionem etiãm corporalem, ordinarius iudex non debet delegati iudicis mandato reſiſtere violenter, ſed apud ipſum inſtare, vt differat illos in poſſeſſionem mittere, donèc nobis rei veritas innoteſcat.

Idem Herefordẽſi epiſcopo. Cap. 13.

INtelleximus ex tuæ fraternitatis relatu, quòd quandoquè impetrantur à nobis literæ, certam cauſam habentes ad te & ad alios, aliquãdò per ſuggeſtionem falſitatis, aliquãdò per ſuppreſſionem veritatis. Vndè à nobis conſilium poſtulâſti, vtrùm ſecundùm formam aut ſecundùm rigorem iuſtitiæ, tunc debeas in ipſa cauſa procedere. Super quo diſcretioni tuę tale damus reſponſum, quòd ſi literæ noſtræ ad te directæ, formam expreſſam habuerint, & cognoueris eas per ſuggeſtionem falſitatis & per ſuppreſſionem veritatis cum tali forma impetratas fuiſſe: tunc non ſecundùm formam in eis expreſſam, ſed ſecundùm rigorem iuſtitiæ in cauſa ipſa ſinè perſonarum acceptione procedas.

Non ſecũdùm formã factã, ſed ſecundùm rigorẽ iuſtitiæ procedendum.

Idem. Cap. 14.

SI autem lis infra certum terminum præcipiatur decidi, non poterit negocium vltra præfixum terminum, niſi de communi conſenſu partium, prorogari. Verùm ſi iudex delegatus aliter fecerit, & fines mãdati exceſſerit, eius iuriſdictionem non eſſe dubium expirare.

Idem Londoñ & Vuigorenſi epiſcopis. Cap. 15.

PEruenerat ad nos ex parte R. ſenis presbyteri, quòd cùm ad vos olim literas noſtras attuliſſet, quòd ſi vobis conſtaret eum per vim T. clerici, metu regio cooperante, Eccleſiam de Gitebergia, quam aſſerit per 40. annos pacificè poſſediſſe, iãpridèm iuramento præſtito reſutâſſe, eandem eccleſiam ei reſtitueres. Prædictus verò T. alias literas à nobis poſteriùs impetratas, ad alios iudices ſuper eodem negocio reportauit, & ſic cauſa ipſa ſub veſtro non fuit examine terminata. Mandamus itaque fraternitati veſtræ atque prudentię, quatenùs non obſtantibus literis à memorato T. poſteriùs impetratis, niſi ibi contineatur * expreſſum, quòd cauſam ipſam veſtro iudicio ſubtraxerimus, vtranque partem ante vos cõuocetis, & eidem cauſæ interea tenorem alterarum literarum noſtrarum, ſublato appellationis remedio, non differatis debitum finem imponere.

* expreſſa.

Idem

Idem * *Lexonien epiſcopo. Cap.* 16.

INliteris quas tua nobis deſtinauit fraternitas, quæſtiones quaſdam inſeruiſti, ſuper quibus ſolutionẽ tibi à nobis poſtulas exhiberi: quarum ſiquidem vna eſt, ſcilicet: Vſque ad quod tempus iudex delegatus ſe poſſit interponere, vt ſtetur rei iudicatæ vel tranſactioni. Super quo vtiquè paternitati tuæ taliter reſpõdemus, quòd ex quo iudex delegatus per ſe aut per alium, ſi potuit, executioni mandauerit: vel pro ſe petierit mãdari, eius authoritas & iuriſdictio ceſſat, qa ſemèl functus eſt officio ſuo.

Semèl officio ſuo fun-ctus, &c. non ad fungi

Idem abbati ſancti Albani. Cap. 17.

COnſultationibus ſingulorum ex miniſterio ſuſceptæ ſeruitutis cogimur reſpondere, vt ſi quid dubietatis vel queſtionis in mentem alicuius emerſerit, ab Eccleſia Romana ſoluatur, quæ inter alias, diſponente Domino, obtinere meruit principatum. Queſitũ eſt ſiquidem à vobis, vt ſi quis eccleſia vel poſſeſſione aliqua ſe aſſeuerans abſque iudicio & cauſa rationabili ſpoliatũ, & à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio: ſi cõſtiterit iudici, eum eſſe taliter ſpoliatũ, poſſeſſio debeat ei reſtitui, cùm is qui tenet eccleſiam, vel poſtquàm ipſe requirit, antequàm de literis aliqua mẽtio fieret, ſtudiorum, peregrinationis vel alia huiuſmodi cauſa ſe abſentauerit: num infra præfixum tempus iudici poſſit ſuam præſentiam exhibere. Super quo itaq; inquiſitioni tuæ taliter reſpondem⁹, quòd nec debet, nec poteſt teſtimonium habere, quanuis paratus ſit coram iudice delegato teſtibus idoneis poſſeſſionem & deiectionẽ ſuam probare: niſi is qui poſſidet, terminum prorogauerit. Expirat enim iuriſdictio ſua, quia ſinè conſenſu vtriuſque partis non licet iudici terminum prorogare aliquatenùs præfixum à delegatore.

Matth. 16.

Idem R. Cant. archiepiſcopo. Cap. 18.

EX parte venerab. fratris noſtri Couentren epiſcopi, auribus noſtris eſt intimatum, quòd cùm de cauſa quæ inter G. & F. clericum ſuper præbenda de Norbale diligenter cognouiſſet, & eidem G. ſecũdùm tenorem literarum noſtrarũ, in quibus continebatur, quòd ſi cõſtaret prædictum F. de periurio eſſe conuictum, & perpetuò illi pbendæ renunciâſſe, ab eadem præbenda, appellatione ceſſante, amoueretur. Eoque cognito & probato, cùm prælibatam præbendam G. adiudicâſſet, prædictus F. in vocem appellationis prorupit, & ad nos veniẽs, ſecundùm hunc tenorem literas reportauit, quòd ei præcisè & abſq; cauſæ cognitione reſtitueres, & ipſum qui poſt appellationem eam præbenda ſpoliauit, authoritate alicui beneficium auferendi, appellatione ceſſante, priuares, donèc per ſe vel per nuncium, aut per literas ſuas ſatisfacturus, ad ſedem Apoſtolicam accederet, & prænominatum G. ſi eundem F. ſuper iam dicta prębenda pſumeret moleſtare, vinculo excommunicationis vſque ad dignam ſatisfactionem adſtringeres. Vndè quia non credimus nos ità præcisè ſcripſiſſe, & ſi taliter ſcripſimus, hoc ex nimia occupatione contigit, & in huiuſmodi literis intelligenda eſt conditio, etiãſi non apponatur, ſi preces veritate nitantur, fraternitati tuæ taliter &c. quatenùs inſpecto tenore literarum, quas prędicto epiſcopo direximus, ſi inueneris quòd ſecundùm prædictum modum ei ſcripſimus, & in literis quas præfatus F. reportauit, non fuit habita mentio priorum literarum, ſententiam prędicti epiſcopi, omni contradictione & appellatione ceſſante, confirmes, & prædictũ F. cum literis noſtris quas tibi detulit, ad pſentiam noſtram venire compellas.

Subintelligendũ cõditionem, ſi preces veritate nitãtur

Idem Exonien epiſcopo. Cap. 19.

AD hæc cùm aliquis nimis prolixum terminum ſuæ appellationi prefigit, iudex poteſtatem habet competenti modo abbreuiãdi: & ſi in termino de tempore abbreuiando competẽter ſtatuto appellationem non fuerit proſecutus, nec canonicam executionem prætenderit: ſententia, ſi lata eſt, tenet. Quòd ſi lata non eſt, iudex appellantem, appellatione ceſſante, poteſt compellere infra terminum ſtatutum appellationem proſequi, vel coram ſe iudicio ſtare.

Idem Carnoten epiſcopo. Cap. 20.

SAnè qui a nos inprimis conſulere voluiſti, qualiter à nobis iudex delegat⁹, epiſcopum qui ei non ſubeſt, ad aliquid dandum vel faciendum compellere debeat, cùm cauſam quæ inter epiſcopum & clericũ vel laicum vertitur, à mandato noſtro ſuſcipit terminandam: id tuæ quæſtioni damus reſponſum, quòd iudex à nobis delegatus, vices noſtras gerit, vndè in cauſa illa eſt ſuperior & maior illis, quorum cauſam ſuſcipit terminandam: ideò ſi epiſcopus vel alia perſona, quæ non ſit de iuriſdictione illius, in cauſa quam illi delegamus, rebellis aut contumax fuerit, ſecundùm qualitatẽ vel quantitatẽ facti, poterit vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia à iudice delegato compelli, ità quòd iudex ſecundùm negocij qualitatem temperatè procedens, epiſcopo vel ingreſſum eccleſiarum, vel ſacerdotale officiũ interdicat, aut etiãm terram illius, quæ ad iuriſdictionem ſuam ſpecialiter pertiner, interdicto ſupponat. De teſtibus autem non habemus in ſacris canonibus, quòd cogẽdi ſint, ſed admonendi, cùm celare veritatem,

6.q.1. Licet qui.

sicut dicere falsum, mortale deputatur sæpè delictum. quæstioni verò quam facis, vtrùm appellationi illius sit deferendum. qui (sicut mos est) præstito iuramento absolui inhibetur, si antequàm aliquid ei mandatum est, appellet, vel si mandato recepto, causa diffugij appellet: taliter respódemus, quòd postquàm iurauerit, appellationi eius quæ iuramento derogat, penitùs nō est in aliquo deferendum: sed statim erit in eandē reducendus sententiam, quæ, donèc mandatū susceperit, & susceptum pro posse suo fuerit executus, debet firmiter obseruari.

Idem Eboracen archiepisc. & Couentren episcopo. *Cap.* 21.

EX parte N. Capellani nobis innotuit, q̄ cùm ad te frater Couetren episcope, literas nostras impetrâsset, vt ei archidiaconatum, quē in ecclesia primò vacare contigerit, assignares: R. aduersarius eius alias ad te frater Eboracen literas, sicut dicit, impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt si auunculus eius archidiaconatū quē habebat in iam dicta ecclesia, vellet omìnò dimittere, ipsum ei faceres assignari. Quoniam igitur si memores fuissemus, nos præfato N. literas nostras sicut prædiximus, direxisse: pro aduersario eius nullatenùs scripsissemus, nolentes literas nostras quas pro eodem N. misimus, occasione aliqua effectu carere: fraternitati tuæ &c, quatenùs præscriptum episcopum admoneas, vt præfato N. archidiaconatum ecclesiæ suæ, si vacet, iuxta promissum suum assignet, non obstantibus literis, quæ ab aduersario eius postmodùm fuerint, tacita veritate, impetratæ.

Idem Lucius tertius, Cant. archiepiscopo & eius suffraganeis. *Cap.* 22.

RElatum est ex parte vestra, quòd licèt in commissionibus à sanctæ recordationis Alexandro Papa tertio prædecessore nostro factis, fuerit appellationis remediū amotum: altera tamen partium, siue lis fuerit contestata, siue non, expirâsse mandatū morte mandatoris allegat. Ideoq; negocijs omnibus postpositis, in suspenso mandatū Apostolicum expectatis. Nos igitur consultationibus vestris præsentium authoritate respondemus, quòd si lis contestata fuerit ante obitum prædecessoris nostri, mandatū in morte mandatoris nullatenùs expirauit. Si verò ante litem contestatam decessit, nō est in eo casu iudicibus quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi procedendum, etiàm si ab eis minimè fuerit appellatū. Poterit ergò in eo casu, appellatione cessante, procedi, in quo ante mortem mādatoris lis fuerit per conquestionem & responsionem partium contestata. Vbi autem mors mandatoris, lite cōtestata, præcessit, penitùs subsistatur, siue fuerit, siue non fuerit appellationis obstaculum interiectum.

DE TESTIBVS COGENDIS vel non. Pars VIII.

Idem Alexander. *Cap.* 1.

CVm super causa quæ vertitur inter venerabiles fratres nostros Prænestinum episcopum, & dilectum filium *nostrum abbatem, sit testimonium vestrum necessarium, & veritati cōtingat: præsentium authoritate vobis præcipimus, quatenùs quarta feria proximæ hebdomadæ perhibituri testimoniū veritati, omni occasione & excusatione cessante, vos Apostolico conspectui præsentetis. Si verò tunc non veneritis, sciatis ab officio & beneficio Apostolica authoritate vos suspensos: & si non sic veneritis, excommunicationis sententiam poteritis formidare.

Idem Capuano episcopo & abbati S. Luciæ, & Priori S. Crucis. *Cap.* 2.

CAusam quæ inter N. & O. monachos super electione de vtroq; facta in monasterio diutiùs est agitata, experiētiæ vestræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine debito terminandam. Ideoq; dilectioni vestræ &c. quatenùs partes ante præsentiam vestram conuocetis, & susceptis attestationib* vtriusq; partis, quæ ab alijs iudicibus sunt receptæ, testes alios, si qui idonei sunt, admittentes, nisi attestationes ipsę sint publicatæ, & rationib* hinc indè auditis diligenter & cognitis, causam ipsam, sublato appellationis remedio, fine debito terminetis.

Post publicationē attestationū, producendi locum non esse.

Idem R. Cant. archiepiscopo. & R. Vuigoren episcopo. *Cap.* 3.

CVm nuncius canonicorū de Plinteim, & nuncius Ioelis militis &c. & infrà, Prætereà non lateat prudentiam vestram, quòd prædicti canonici non sunt à ferendo testimonio super proprio negocio ecclesiæ suæ repellendi, nisi alia rationabilis causa impediat.

14. q. 2. Sic. per pru.

Idem Tarraconen archiepiscopo. *Cap.* 4.

SVper eo quòd quęsiuisti à nobis, vtrùm testes illi sint reprobādi in causa criminali vel ciuili, quibus ab aduersa parte crimina opponuntur, tuæ prudentię respōdemus: quòd si etiàm aut non sunt cōuicti, aut cōfessi de criminalibus illis, dummodò *indè *cōmunicantur, non debent admitti.

quid si ante dānati, post restituuntur, nō damnati pœnitētiā *cōmunicāt,

Idem Vuigoren episcopo. *Cap.* 5.

SCripta verò authētica, si testes inscripti decesserint, nisi fortè per manum publicam fuerint facta, ità quòd publica appareant, aut sigillum authenticū habuerint, per quod possint probari, nō videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Idem Vuintonien episcopo. in c. Suggestum. *Cap.* 6.

POrrò si quis crimē obijcit testi, qui cōtra ipsum producit, vt eum in ciuilibus causis

causis repellere possit, eodem modo *afferēdo testimonio audiendus est, & si crimen ciuiliter probare poterit, ad testimonium cōtra ipsum ferendum non est aliquatenùs audiendus, sed propter hoc non debet puniri. Quemlibet autem ad perhibēdum testimonium veritati, Romana Ecclesia minimè cogere consueuit.

Idem Bononien episcopo. *Cap.* 7.

SVper eo quòd certificari desideras, an si aliquis de aliquo facto manifesto ante iudicem cōueniatur, hi qui facto interfuerint, cogendi sint ad ferendum testimonium veritati: prudentiæ tuæ volumus innotescere, quòd si factum est manifestū, non eget testium depositionibus declarari: cùm manifesta, sicut tua non ignorat discretio, probationem vel ordinem iudiciarium non requirant. Vndè si manifestum nō est, & is qui cōuenitur, factum negauerit: testes qui interfuerunt facto, ex cōsuetudine Romanæ Ecclesiæ monendi sunt, nō cogendi, ad testimonium ferendum veritati: nisi fortè timore aduersæ partis constaret iudici à ferendo testimonio reuocari, licèt de rigore humani iuris ad hoc fortè passim possint compelli. Si verò presbyter vel clericus alius aliquem laicū de rebus suis vel ecclesiæ impetierit, & laicus res ipsas non esse ecclesiæ vel presbyteri, aut clerici, qui eum exindè impetit, sed suas proprias asseuerat, laicus ipse debet de rigore iuris super hoc ad forēsē iudicium trahi, cùm actor semper forū rei sequatur, licèt in pluribus partibus aliter de consuetudine fiat.

1.q.1. Manifesta.

In quo casu clericus co-gendus.

Idem Salernitano archiepiscopo. Pars capituli, Licèt pater. *Cap.* 8.

DEcęterò laicos in accusationē vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenùs admittēdos, censura sacrorum canonū manifestiùs edocet: nisi fortè suam vel suorum iniuriā persequantur, nec tunc etiàm ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.

Idem eidem in eadem epistola. *Cap.* 9.

IN causis ecclesiasticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solennitate, quæ in legibus inuenitur expressa: & super dictis testium, cùm fuerint publicata, potest publicè disputari.

Idem Præposito & canonicis Eburdinen ecclesiæ. *Cap.* 10.

CVM tu fili præpositę, cum quibusdam canonicis tuis, & frater noster venerabilis archiepiscopus pro causa quę inter vos & ipsum vertebatur, in nostra essetis præsentia constituti, archiepiscopo asserente, quòd vos ante appellationem excommunicâsset, & postulante sententiam suam cōfirmari: econtrà proposuisti, quòd post appellationem in vos sententiam excommunicationis protulisset, & ob hoc duxisti nullius momenti fuisse: adiecisti etiàm tam tu, quàm altera pars, quòd testes fuerunt hinc indè producti, & attestationes eorum receptæ. Nos autem auditis & cognitis rationibus & allegationibus vtriusque partis, & attestationibus inspectis diligenter, cùm constaret vestros testes iurâsse, quòd post appellationem sententia in vos lata fuisset: & testes archiepiscopi iuramento cōfirmâssent, quòd ante appellationem sentētiam in vos tulerit: dicta testium benignè interpretari ac prouidere volentes, nè de periurij reatu notentur: quia vtrunque verum esse potuit, quòd post primam appellationem & ante secundam sententia lata fuerit: de communi consilio fratrum, eandem sententiam denūciamus & decernimus non tenere. Vt autem hic nostræ diffinitionis &c.

Testiū dicta quomodò interpretāda.

Idem Rothomagen archiepisc. *Cap.* 11.

TRansmissæ nobis literæ tuæ continebant, quòd cùm Nicolaus Sagantinus vsque ad iuue atutem puerum quēdam nutriuisset: vxore sua nōdùm matrimonio desponsata cum eo cohabitante, postmodùm ipsam, sicut creditur, legitimè desponsauit, & de ipsa filios sustulit. Quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradixit, dicens se filium & hæredem: quanuìs à vicinia, quæ ipsum filium eorum credebant, spurius diceretur. Prædictus verò Nicolaus & vxor eius Matildis, præfatum iuuenem spurium suum aut legitimum filiū omninò negabant, sed dicebant quòd pietatis intuitu eum nutriuissent. Cùm autem quæstio coram te mota est, & prædictus iuuenis pro eo quòd iuri stare nolebat, vinculo excommunicationis sit adstrictus: quid de hoc agere debeas, nos consulere voluisti. Super quo itaque consultationi tuæ taliter respondemus, quòd in tali casu standum est verbo viri & mulieris, nisi certis indicijs & testibus prædictum iuuenem tibi constiterit eorum esse filium.

In causa filiationis cōtra communē vicinię opinionē, viri & mulieris verbo standum.

Idem Placentino episcopo. *Cap.* 12.

FRaternitatis tuæ literis nos consuluisti, vtrùm noui testes super quæstione iudicata, in qua testibus renunciatum fore ex vtraq; parte cōstat, sint recipiendi: & vtrùm testibus in prima causa receptis, præter causam appellationis liceat aliquid noui proponere super quæstionibus iudicatis. Licèt igitur nobis ex his nō plenè innotuerit, vtrùm testes super eisdem vel nouis capitulis à partibus desiderantur induci, quia tamen iuris prudentiū copiam habebant, nos super hoc consulere voluisti: hoc tibi duximus respō-

dendum, quòd si in prædicta causa contigerit emergere capitula, super quib⁹ aliqua partium voluerit nouos testes inducere, vel per iam receptos aliquid comprobare, eos credimus super nouis dũtaxàt capitulis fraternitatem tuam posse recipere, receptis prius ab ipsis secundùm formam recipiendorũ testium iuramentis.

Idem Exonien̄ episcopo & abbati sancti Albini. Cap. 13.

INnotuit nobis R. quòd Vu. clericus capellanum eius & alios quàmplures de testibus suis iuramento adstrinxit, quòd nec testimonium vel consilium vel auxilium eidem R. contra ipsum præberẽt. Ideò publica authoritate vobis iniungimus, vt si testimonium illorum publicatum non est, & nõ est abrenunciatum testibus, eos qui sunt iuramento adstricti, & alios, si necesse fuerit, idoneos quos ipse in testimonium produxerit, recipere non postponatis.

Casus vbi aliquis contra iuramentum suum licitè venire possit.

Idem decano Cicestren̄. Cap. 14.

LIteras Exonien̄ episcopi suscepimus, continentes quòd cùm Vu. clericus ad præsentiam Vuillelmi nobilis viri accessisset, orans & supplicans, vt eum in personam eiusdem ecclesiæ admitteret: quidam clericus E. nomine, in eadem inuentus est ministrare, dicens se à bonæ memoriæ R. prædecessore suo legitimè institutum. Vu. verò obijciebat, etiàm si facta fuit institutio, prædictum E. non posse inniti, quia capellano domini personatum renunciauit, & sub annua pensione ab illo tanquàm à persona vicariam recepit, & sic post obitum illius Ecclesiam vacare asseuerauit. Sed quia veri similitudinem non habet, quòd prædictus E. personatum ecclesiæ prælibatæ capellano prænominati R. cesserit, & ab eo ipsius Ecclesiæ vicariam acceperit, præuideas attentiùs, vt memorati Vu. super hoc probationem recipias, nisi hoc communis fama loci habeat, vel tales personæ appareant, de quibus veri simile sit quòd debeant deierare: Quoniam sæpè contingit, quòd testes corrupti precio, facilè inueniantur ad falsum testimonium proferendum.

Idem abbati & fratribus monasterij S. Michaëlis de Matura. Cap. 15.

CAusam quæ vertitur inter vos & dilectos filios nostros, plebanum & clericos plebis sanctæ Mariæ de * Matura, iampridem filijs n. * Volterano archiepiscopo & abbati de Spongia commisimus, appellatione remota, fine debito terminandam. Cumque vtraque pars propter hoc in eorum præsentia esset constituta, & testes essent hincindè recepti, & eis ab vtraq; parte renunciatum, & attestationes vtriusque partis publicatæ, quoddam priuilegium nuper à nobis impetratum, in medium protulistis, asserentes vos quędam alia munimenta à nobis impetrâsse, quæ rationes prędictę plebis obscurare & impedire videtur, quòd causa ipsa nondùm potuit terminari. Quia verò solicitudini nostræ incumbit, vtrique ecclesiæ iura sua conseruare integra, ac litibus & contentionibus finem imponere, iudicibus ipsis præcipiẽdo mandamus, vt partes ante suam præsentiam conuocent, & super alijs capitulis, si qua alia sint, ab his super quibus testes sunt recepti, & eorum attestationes publicatæ, rationes diligenter hincindè audiant, & testes, si qui idonei fuerint, recipiant, & in illis capitulis nuper per nuncios vestros à nobis impetratis, quæ cõtinentur in priuilegio nostro, vel in alijs literis quas vobis indulsimus, postquàm causam ipsam eisdem commisimus, prædictæ causæ impedimentum præstantibus concordia vel iustitia mediante, decidant. Et quia venerabilis frater noster Florentinus episcopus per suas literas nobis intimauit, quędã capitula priuilegio nostro, quod monasterio vestro nuper indulsim⁹, esse inserta, quę obuia rationi videntur: per præsentia scripta vobis præcipimus, mandantes, quatenùs priuilegium illud, sicut gratiam sancti Petri & nostram charam habetis, cum nuncio vestro, qui ad nos securè cum eodem veniat, dilatione & occasione cessante, nobis remittatis.

Idem Exonien̄ & Vuigoren̄ episcopis. Cap. 16.

TEstes, quos R. clericos vel laicos vobis nominauerit, moneatis, & si opùs fuerit, authoritate Apostolica compellatis ad perhibendum testimonium veritati.

Aliquos ad testimoniũ

Eugenius tertius. Cap. 17.

QVotiès aliqui separantur propter cognationem propinquitatis vel consanguinitatis, tribus testibus adhibitis affirmari debet, qui de eadem consanguinitate supersunt: vel à duobus vel tribus testibus senioribus & melioribus eiusdem loci probari debet. Probatio autem testium debet fieri duplici iuramento. Testes enim debent iurare, se neq; priuato odio vel amicitia, neque pro auro, neque pro aliquo cõmercio quod habuerint vel habituri sint, ad hoc iuramentum esse inductos. Postèa debent iurare, sicut ipsi dicunt, sic se rei veritatem accepisse à maioribus suis, & ità esse.

Duplex iuramentum testium.

Idem Priori & fratribus sanctæ Trinitatis Lundeñ. Cap. 18.

INsupèr etiàm authoritate nostra statuimus, vt liceat vobis in causis ecclesiæ vestrę testimonium ferre, dummodò vnus vel duo ex vobis ad agendum & respondendũ instituãtur, quorum testimonium in causis, in quibus actores vel responsales sunt instituti, debet admitti.

In causis pertia religiosos ad testimoniũ admitti.

Idem Exonien̄ & Vuigoren̄ episcopis. Cap. 19.

ADhoc quòd præfati clerici scripta authentica non habent, quibus muniri possint, præsentiũ vobis significatiõe mandamus, vt omnes illos clericos siue laicos, quos isti clerici nominauerũt, moneatis, vt rei veritatem & quæ super ipsa causa nouerunt, coram vobis aperiant: non etiàm gratia vel timore alicuius vel odio, in suę salutis periculum reticere præsumant.

Testibus licita cõtra.

*Idem Cant. arch. & * Cistren̄ episcopo. Cap.* 20.

REtulit nobis A. presbyter, quòd cùm nimia paupertate laboraret, & quidã ex eis qui pro eo testimonium ferre deberent, super causa quæ vertitur inter eum & aduersarios suos de ecclesia de * Bertoñ, senio fuerint & ætate confecti, & à vestris partibus valdè remoti, eos vestro conspectui p̃sentare non potest. Quia igitur solicitudini nostræ incumbit, litibus & contentionibus finem imponere, & vnicuiq; iura sua integra & illibata seruare: præsentibus mandamus, quatenùs si ità est, aliquos prudentes viros & honestos, de quibus pleniùs confidatis, ad partes illas, vbi est ecclesia sup qua cõtrouersia vertitur, mittatis, qui testes idoneos ab vtraque parte productos, appellatione remota, suscipiant: & eorum depositiones diligenter conscriptas vobis reportantes, sub sigillis vestris clausas, vt secundùm tenorem eorũdem attestationum causam terminare possitis.

Item Lucius tertius. Cap. 21.

COnstitutus in præsentia nostra P. diaconus de Buchan, nobis sua assertione mõstrauit &c. infrà: Præterea illud nobis non modicam admirationem adducit, quòd purgationem oblatam accipere noluisti, nisi priùs commendâsses nomina singulorum, quia iam dictum P. purgare volebãt, & de maioribus & cæteris priùs inquireres diligenter, tanquàm esses ordinationes facturus. Vtinàm sic discuteres ordinandos. Sanè in purgatiõibus faciẽdis cùm satis sit, vt illi qui pro purgando exhibent iuramentum, si secundùm propriam cõscientiam & opinionem iurauerint, quòd purgandus, sit à crimine immunis, & bonum exhibuit iuramentum: si purgatores ab ecclesia tollerẽtur, & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine cõdemnati, proculdubiò sunt absq; vlla indagine admittendi.

Idem Hereforden̄ episcopo & abbati de Forde. Cap. 22.

EX parte A. clerici, ad nos est querela p̃lata, quòd cùm ipse ecclesiam de * Calumprun canonicè fuisset adeptus, & eam vigintiquinque annis & ampliùs possedisset, miles quidam H. nomine, ipsum exindè grauibus molestijs & iniurijs lacessiuit, & tandèm tacito quòd laicus erat, ad * Tofen-

Fornicario ecclesiastico beneficio spoliando.

sem episcopum & abbatem de Feuersham literas nostras apportauit: quòd si prædict⁹ A. filius esset illius qui proximò in eadem ecclesia ministrauit, & iure hęreditario eam teneret, vel quòd publicè fornicariam haberet, à prædicta ecclesia prorsùs amoueretur. Tãdèm verò cùm idem miles per interpositam personam præfatum A. presbyterum coram prædictis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles produxisse dicitur ad testimonium perhibendum, quòd videlicet memoratus presbyter, filius illius sacerdotis fuisset, qui p̃ximò in ecclesia ipsa ministrauerat. Licèt etiàm prædictus A. presbyter assereret illos testes non esse recipiendos, pro eo quòd quidam eorum latrones & raptores erant manifesti, quidam verò in alia causa fuerant conuicti de periurio: & se constanter diceret, hoc probaturũ, nihilominùs tamen præfati iudices talibus testibus partis aduersæ receptis, eidem presbytero, etiàm post appellationem, quam se super hoc interposuisse proponit, reo absente, præscriptam abiudicauerunt ecclesiam, quam nunc præfati militis dapiferi filius detinet occupatam. Quoniam igitur de vobis satis plenè confidimus, causam ipsam discretioni vestræ duximus committendam, præsentium authoritate vobis præcipiendo mandantes, quatenùs partibus ante vos conuocatis, super hoc rei veritatem diligenter inquiratis: & si vobis constiterit, quòd prædictus presbyter non fuerit legitimè per testes idoneos præscripta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum sententia, literis etiàm confirmationis, si quæ sunt super eadẽ ecclesia impetratæ, non obstãtibus, ecclesiã illã prænominato A. presbytero contradictione & appellatione cessante, restituatis, ipsumq; decęterò non permittatis exindè à supradicto milite vel ab eo qui ipsam ecclesiam tenet, molestari. Si verò res aliter se habet, nihilominùs causam audiatis, & fine debito terminetis. Testes autem si quos idem A. in suæ assertionis testimonium inuocauerit, vt coram vobis super his testimonium perhibeant veritati, monere curetis, & diligenter inducere diuino intuitu & amore iustitiæ, vt coram vobis testimonium perhibeant veritati, nec quicquam exindè in suæ salutis periculum reticere præsumant.

Idem B. Exonien̄ episcopo. Cap. 23.

PEruenit ad audientiam nostram, quòd Hugo de Kalega & M. vxor eius, in tali sunt linea consanguinitatis cõiuncti, quòd nullo modo possunt legitimè insimul commorari. Vndè quoniam ad hoc magna est discretio adhibẽda, fraternitati tuę &c. quatenùs si aliqui apparuerint, qui possint & velint ipsum matrimoniu legitimè * impugna- * improbare

re,vtraq; parte ante præsentiam tuam conuocata,quãto tempore cohabitauerint, diligenter ac studiosè perquiras, & vtrùm tẽpore quo coniuncti fuerint, accusatores siluerunt, & eos coniungi debere cognouerint,solicitè inuestiges. Quòd si illos tẽpore coniunctionis hoc sciuisse & siluisse constiterit,decæterò graue esset eos audiri. Tolerabilius est enim,aliquos cõtra statuta hominum copulatos, coniunctos relinquere: quàm coniunctos quoslibet legitimè,contra statuta Domini separare. Si verò matrimonium ipsum recenter estcontractum,vel notitiam eius tempore contractûs ad accusatores non peruenisse constiterit, fama viciniæ & personarũ solicitè perscrutata,causam audias, & eã fine canonico studeas terminare.

Non admittendos ad accusationẽ matrimonij qui tẽpore cõtracti sõ-ciliũ fecerunt.

Pars ix.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Vigileñ episcopo. Cap. 1.

VIR autem vel mulier ad bigamiam transiens, non debet à presbytero benedici:quia cùm alia vice benedicti sint,corumbenedictio non debet iterari.

Idem Exonieñ episcopo. Pars capituli, Inliteris. Cap. 2.

SVper illa verò quæstione,qua quęsitum est,an scilicet mulier possit sinè infamia nubere,infra tempus luctûs secũdùm leges diffinitum,solicitudini tuæ respondemus, quòd cùm Apostolus dicat,Mulier mortuo viro soluta est à lege viri,& in Domino nubat, cui voluerit,per sententiam & authoritatem Apostoli,infamia aboletur.

Rom.7.

*cùm

Pars x.

DE APPELLATIONIBVS.

Alexander 3. Exoniẽ episcopo & decano Lincolniẽ. Cap. 1.

DIlecti filij nostri Prior & canonici de *Gisebuir, grauem admodùm & difficilem nobis querimoniam trãsmiserunt, quòd venerabilis frater noster R. eboraceñ archiep. Apostolicæ sedis legatus,eundem Priorem post appellationem ad nos factam suspẽdit, & ecclesias suas interdixit, & canonicos, si eidem tanquàm Priori obedirent,tanquàm excommunicatos denunciauit.& infrà: Super quibus autem omnibus rei veritatẽ per idoneas personas & famam loci solicitè inquiratis, & si ità esse inueneritis, ecclesiarũ concessiones taliter factas, nisi Prior & canonici malitiosè distulerint eas, quantùm ad se pertinẽt,ordinare: nullius appellatione obstante,authoritate nostra reuocetis in irritum:& Priori & canonicis ecclesias ipsas restitui faciẽtes, tam vicarios quàm iuratos eorundem canonicorum,iuramentum prẽstitũ seruare cogatis,nisi fuerit à Priore iniquè extortum.& infrà: Prouisuri attentiùs, nè ità subtiliter,sicut à multis fieri solet,cuiusmodi actio intẽdatur, inquiratis:sed simpliciter & purè factum ipsum & rei veritatẽ, secundùm formam canonum & statuta sanctorum patrum,inuestigetis.

Idem Rhemensi archiepiscopo. Cap. 2.

SVper eo quòd abbas sancti Apollinaris in claustro à te appellãs,imposuit Generalem super omnem causam,quę aliquo tẽpore aduersùs eum posset moueri, ipsum exindè redarguimus,nec huiusmodi appellationem dicimus admittendam.

Idem Cant. archiep. Cap. 3.

QVòd verò quęsiuisti,an debeat appellationi deferri,vbi sub eius prætextu noscatur adulterium vel aliud crimẽ cõmittendum:consultationi tuæ taliter respondemus,quòd vbi notorium est crimen vel adulteriũ, si appellationi deferretur, deferri non debet. Nolumus enim incestûs vel adulterij matrimonia aliquibus ministrare.

*Idem abbati sancti Petri de * Diua. Cap. 4.*

AD nostram audientiam noueris peruenisse,quòd si quandò subditos tuos vis pro suis excessibus,secundùm regulã S. Benedicti & institutionẽ tui ordinis,corrigere & castigare:ipsi,vt liberiùs malitiam suam exercere valeant,ad remedium appellationis confugiunt. Quia verò appellationis remedium non ideò fuit inuentũ,vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti debeat in sua malitia patrocinium exhibere:discretioni tuæ taliter &c. quatenùs si quandò quilibet subditorum tuorũ, nè ipsum pro suis excessibus corrigas & castiges,ad remedium appellationis conuolauerit, non ideò minùs eum iuxta tenorem mandati,quod in scripta regula cõtinetur, & institutionem ordinis tui corrigas.

Idem Norwicen episcopo. Cap. 5.

PErsonas ecclesiarum in tua diœcesi cõsistẽtium,ità tuis & dominorum fundi authenticis scriptis præmunias, vt cùm aliquem istorum decedere fortè cõtigerit: decedentis filius, vel vicarius, seu alius quilibet,personatum Ecclesię vacantis viro idoneo conferendi tibi viam precludere aliqua calliditate non possit. Quòd si aliquis talium frustratoriæ dilationis causa ad audientiam nostrã appellauerit,& appellationi suę prolixum terminum prefixerit: tu ei terminum,infra quem possit sedem Apostolicam conuenienter adire, assignes: & si ad illam venire contempserit,tu illum ex tunc iudicio tuo super his quæ in quæstione vertuntur,sinè contradictione aliqua stare, omni excusatione & appellatione cessante,districtè compellas. Si autem quisquam appellationi suæ congruentem terminum prefigat, nec tamen causam ad diem appellationis fuerit prosecutus, ipsum nihilominùs extunc sententiæ tuæ, sicut de alia diximus, appellatione remota,parére constringas. Verùm si corã te vel alio quolibet huiusmodi negocia ventilentur,nolumus vt morbo consimili laborantes, si certum sit, aut legitimè possint conuinci super his, si ab alterutra parte adducti fuerint, in testimonium recipiantur.

Morbo consimili laborantes cum non ad-mittendi in testimoniũ.

Idem H. Rhemensi archiepiscopo. Cap. 6.

CVm sit Romana Ecclesia caput & magistra omnium Ecclesiarum,disponẽte Domino, constituta: & ad eandem consultationes & quæstiones de diuersis mundi partibus referantur, quòd eam super varijs quæstionibus consulis, gratulamur, & prudentiam tuam non immeritò commendamus. Indè est quòd fraternitati tuę taliter respondentes,præsenti scripto duximus respondendũ: Si frustratoriæ dilationis causa vel etiàm necessariò ante sententiã vel posteà fuerit appellatum, huiusmodi appellationibus ann⁹ indulgetur: aut si necessaria & euidens necessitas apparuerit,indulgetur biennium:nisi fortè iudex,à quo appellatũ fuerit, secũdùm locorum & prouinciarum distantiam & qualitatem temporis,recisius tempus fuerit moderatus,infra quod si is q appellauerit,causam appellationis non fuerit prosecutus,sententia tenebit,si post sententiam appellauerit,& à causa sua cecidisse videtur: nec ampliùs super eodem negocio audieẽ appellans. Si verò à grauamine & antelitis ingressum fuerit appellatũ, huiusmodi audietur appellans,quoniam sacri canones passim appellare permittũt. Si verò ante sententiam appellauit, cogetur illius stare iudicio,ad quem noscitur appellâsse. Si autem in agro vel aliâs ante causæ ingressum fuerit appellatum,non solent dici huiusmodi appellationes, sed ad causam prouocationes. Prætereà si raptor sit vel aliâs violentus detentor alienæ rei is qui appellat, huiusmodi appellatio in iudicio facta,apud Ecclesiasticas personas solet audiri,nisi manifestissim⁹ raptor vel fornicutor existat,sicut ille,quem absentem & nõ requisitum Apostolus excommunicauit.

Iudicatoriã tenere appellationẽ.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 7.

SI duobus coram non suo iudice litigantibus,alter ad nostram,alter ad sui iudicis audiẽtiam appellauerit:& ille qui ad suũ iudicẽ appellauerit, ad diẽ appellatiõis veniens,appellâsse se ad eũ proponit,eo tacito, quòd aduersarius eius ad audientiam Romani põtificis appellâsset,si legitimè citatus non venerit,nec aliquem misit responsalem, aut etiàm aliâs parére cõtemnit,& in eum excommunicationis sententiam tulerit:tenebit excommunicatiõis sententia in eum pro contumacia promulgata,nisi agnouerit eum iudex ad audientiam nostram appellâsse. Deniquè in fine quæstiõum tuarum quæris, si à ciuili iudice ante iudicium vel post ad nostram audiẽtiam fuerit appellatum,an huiusmodi appellatio teneat. Tenet quidem in his,qui vestrę sunt episcopali iurisdictioni subiecti: In alijs verò etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat,secundùm rigorem iuris tenere non credimus.

Idem Vuigorñ episcopo. Cap. 8.

CAeterùm cùm aliquam causam contigerit tibi, appellatione remota, fuisse commissam, & aduersa pars post factam citationem iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi,nihilominùs poteris in negocij cognitione secundùm iuris formam procedere, quòd vtiquè si ante citationem factam iter arripuerit, non est aliquatenùs procedendum.

Idem Vuigorñ episcopo. Cap. 9.

SVper eo quod à nobis tua solicitudo requisiuit,vtrùm sententia pro appellatione, quam ex incidẽti quæstione fieri sæpè contigerit,fuerit suspendenda,licèt causa fuerit,appellatione remota,cõmissa:prudentiæ tuæ duximus respondendum,quòd si de aliqua exceptione suboriatur quęstio, & exindè appellationem fieri contingat,eidem exceptioni erit meritò supersedendũ: & si principalis causa sinè illa terminari non poterit, ei nihilominùs supersedeatur. Si autem aduersa pars de falsi suggestione in appellationem proruperit, non est sententia propter hoc differenda. si in literis commissionis, appellationis obstaculum inhibeatur.

Incidens principali præiudicat.

Idem eidem in eadem. Cap. 10.

DE appellationibus quæ in causis minimis fiunt,tuam volumus cognitionem tenere,quòd eis,pro qualicunque leui causa fiant,nõ minùs in illis, quàm pro maioribus est deferendum. Verùm si appellantes suam contempserint appellationem, tu ipsos aut appellationem prosequi, vel iudicio tuo stare,appellatione remota,districtè compellas.

Idem Senonum archiepiscopo Cap. 11.

SIcut Romana ecclesia omnium Ecclesiarum, disponente Domino, mater est, ità etiàm nos qui eidem Ecclesiæ, licèt immeriti,supnæ dispositionis prouidẽtia præsidemus,& prout dominus nobis ministrauerit, consultationibus singulorũ cogimur

respondere,& quę videntur dubia,Apostolicæ circunspectionis prouidentia declarare. Sanè quæsitum est à nobis ex parte tua, vtrũ si aliqua causa inter aliquos delegatis iudicibus, appellatione remota, committitur, & altera pars literis Apostolicæ protectionis munita,quibus est ei generaliter indultum, vt liberè sibi liceat appellare, si in vocem appellationis proruperit, eius sit in eadem causa appellationi deferẽdum. Hoc ergò prę sentibus literis inquisitioni tuę respondemus,quod eius in hac parte appellationi nõ est aliquatenùs deferendum, postquàm est iudicibus, appellatione remota, causa commissa, quia speciale mandatũ derogat generali.

Speciale mãdatũ derogat gñali.

Item eidem in eadem epistola.

CAP. 12.

SVper eo qp interdùm iudices delegati ab altera partium,tãquàm suspecti recusantur,hoc tuę prudentiæ præsentibus literis innotescat, quòd cùm sacri canones ante & post litis decisionem & in prolatione sententię,& post sententiam singulis appellandi facultatem tribuunt, non admittunt aliud remedium præter solam appellationem,sicut leges faciũt seculares, quæ appellationem nisi in casu ante sententiam non admittunt. Verùm in causis Ecclesiasticis vbi appellationis remediũ tollitur,vtrunq; remedium denegatur: & ità sicut appellationi,ità recusationi non est aliquatenùs deferendum. Si autem infra certum temporis spatium aliquibus committitur lis deciden da,itaque cõtinetur in literis, causam post susceptionem literarum infra certum terminum terminari debere: extunc terminus incipit,cùm eos quibus literæ delegãtur, easdem contigerit literas accepisse.

Sublata appellatione, tolli recusationem.

Idem Cant. archiepiscopo.

CAP. 13.

PEruenit ad nos, quòd cùm presbyteri vel alij se conquerant ab aliquibus vulneratos, vel aliter grauiter læsos, & ad probandum quod assumunt, plerunquè testes producunt, hi qui impetuntur, Apostolicã sedem appellant: sed appellationem interpositam prosequi, vel consortium hominum deuitare contemnunt. Vndè quia qd faciendum sit, literis nostris certiorari desideras: fraternitati tuæ &c. quatenùs illos qui pro tali causa appellant, si eorum excessus publicus & notorius non sit, contradictione & appellatione cessante, Ecclesiastica censura compellas, vt infra conueniens tempus ipsam appellationem interpositam prosequantur. Si verò excessus publicus sit & notorius,appellationis obtentu, si quam ad iniquitatem suam fouendam interposuerint,nullatenùs prætermittas,quin eos excommunicatos denũcies, sicut ex ipsa iniectione manuum in clericum,excommicationis sententiam incurrerunt, & ipsos sicut excommunicatos cautiùs facias euitari,donèc passis iniuriã satisfaciãt,& cũ literis tuis Apostolico conspectui se repsentent.

Idem archiepiscopo Toletano.

CAP. 14.

COnsuluit nos tua fraternitas, vtrùm deferendum sit appellationibus, quæ super manifestis criminibus interponũtur, aut eorum appellationibus qui frustratorię dilationis causa appellant, nec appellationem prosequuntur. Super quo vtiquè consultationi tuæ taliter respondemus,quòd si quandò aliqui, quos manifestum sit & notorium,vxorem alterius detinere, aut manus violentas iniecisse in clericum,appellãt, nec appellationem prosequuntur,eorum appellationi non est aliquatenùs deferendũ. Sed cùm multa dicantur notoria,quę non sunt, prouidere debes,nè,quod dubium est, pro notorio videaris habere. Illos autem qui appellant à præsentia tua, cogere debes infra tempus conueniens, appellatiõem interpositam prosequi,aut iudicio tuo,appellatione cessante,parere.

In criminibus notoriis nõ est deferendũ appellationi

Idem Rhemensi archiepiscopo. Pars capituli, Cùm sit Romana.

CAP. 15.

SI in vna causa aliqs appellauerit,& pendente appellatione,aliquod crimen cõmittat,vel priùs commisisse dicatur,vel modò etiàm accusetur vel conueniatur de alia re,super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audiẽtiam iudicis, à quo etiàm in alio negocio appellauerit, eum potest,si voluerit,tanquàm suspectum vitare. Alioquin debet iudicio stare illi,à quo appellatum est,maximè si iudex suus ordinarius existat.

CAP. 16.

COnsuluit nosfraternitas tua,vtrùm recusatiões admittere debeas in causis, quas absque remedio appellationis tibi committimus terminandas: Super quo discretioni tuæ taliter respondemus, quòd licèt sacræ leges tale remedium admittant, cùm censuræ sacrorum canonum aliud remedium præter appellationem non admittant, cùm licitum sit secũdùm statuta canonum ante litis contestationem, & in ipsa litis contestatione,& post decisionem causæ, ad appellationis remediũ cõuolare. Ideoq; remediũ recusationis non debes admittere, si quandò causas aliquas tibi commisimus, appellatione remota,terminandas. Veruntamen cognitioni causæ quæ vertitur inter B. & nepotem Baldeuuini,volumus in præsenti vt supersedeas,quia vtraque pars conspectui nostro se præsentauit. Idem

Idem Exoniẽ episcopo. Pars capituli, Significásti, supra de potestate iudicum.

Cap. 17.

APpellationi, si qua super aliquo casu ab alterutra partium fuerit interposita, nisi appelletur ab ipso,cui causa sit,appellatiõe remota, commissa, cum debita est deuotione deferendum.

Idem Lucius 3. Vu. Lincolniẽ episcopo.

Cap. 18.

POstremò præsentibus literis fraternitati tuæ intimamus,quòd si aliqua causa alicui fuerit delegata,qui consanguineus illius sit, qui literas impetrauit, aut in eodẽ negocio aduocati officio functus, aut ex alia quacunque causa suspectus,huiusmodi delegatus potest nõ immeritò recusari, quanuis appellatione remota, fuerit negocium delegatum.

Alexander 3. Dunelmẽ episcopo.

Cap. 19.

SVggestum est auribus nostris, quòd cùm oppressi & grauati ad præsidium sedis Apostolicæ recurrunt,& appellatione facta iter arripiunt,aduersarij eorum,appellationem interpositam cognoscẽtes,nec ad præsentiam nostrã accedunt,nec pro se responsalem transmittunt. Cùm autem præsenserint eos redisse & literas nostras reportasse, in vocem appellationis prorumpunt,& iter ad nos veniendi arripiunt, vt sic eorum solicitudinem,à quibus impetuntur,eludant. Verùm quoniam nemini debet fraus sua patrocinari, & falce Apostolici moderaminis sunt resecanda,quæ in se vitium calliditatis & fraudis continere noscũtur: & nos super hoc consulenti tibi respondemus, quòd si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, eius appellationi non deferas,neque ob id causam tibi commissam finẽ congruo terminare postponas: quia decretalem epistolam,qua tales videntur muniri, non ad deprimendum cuiusquã iustitiam, sed ad remouendum iniustum grauamen nos fecisse cognoscas.

Idem Cant. archiepiscopo & eius suffraganeis.

Cap. 20.

RElatum est auribus nostris,quòd quidam sint in prouincia vestra, qui vxoribus propria authoritate relictis,cõcubinis adhærere non dubitant,& errorem suum ac temeritatem suam fouere ac tueri per appellationis obstaculũ nituntur. Quoniam igitur officio nostræ solicitudinis imminet prouidẽdum,nè appellationis obtentu in sua malitia perseuerẽt: fraternitati vestræ &c. quatenùs si manifestum est, aliquos de prouincia vestra vxores suas sinè rationabili causa dimisisse,& alijs adhæsisse,si commoniti vxores suas, concubinis abiectis,nõ receperint, propter appellationem, si quam ad errorem suum fouendum interposuerint,non prætermittatis,quin eos ad abijciendas cõcubinas, & recipiendas vxores suas & maritali affectu tractandas, per excõmunicationis sententiã compellatis.

Idem Eboracẽn archiẽpiscopo & R. presbytero.

Cap. 21.

AD præsentiam nostram R. presbytero veniẽte, episcopo Tusculano & P. sanctæ Susannæ cardinali, tuam & ipsius causam commisimus audiendam: qui ob excommunicationem tuam, licèt non esset excommunicatus de iure, de facto tamen fecerunt eum absolui, quia verò quod à fratribus nostris noscitur in hac parte constitutum, nolumus aliqua ratione mutare: fraternitati vestræ &c. quatenùs prędictum presbyterum pro eo quòd post excommunicationem contra appellationem factam diuina cantauit, nullo modo attentetis inquietare, sed ad eum statum omni reducatis appellatione cessante, in quo erant tempore appellationis ad sedem Apostolicam factæ.

Idem Carnoteñ episcopo.

Cap. 22.

EX literis venerab. fratris nostri Bathoñ Episcopi, & dilecti filij nostri Vuelleñ decani accepimus, quòd cùm causam, quæ inter G. clericum præsentiũ latorem, & abbatissam de Helenostoue,& H. clericum super quodam beneficio de Ecclesia De Vuestoñ,susceptam de mandato prędecessoris nostri I. felicis memoriæ terminandam, de ipsa plenius cognouerint, sed pro decessu prædecessoris nostri eam reliquerũt, quanuis appellatione remota eis esset commissa, indecisam. Adiecit autem prędictus clericus, quòd persona abbatissæ, vt sententiam impediret,& eum ampliùs ꝑ sua volũtate grauaret,ad festum beati Petri proximò venturum,vocem appellatiõis emisit. Sed ipse ad festum Inuentionis sanctæ crucis proximò vẽturum,terminum coarctauit: infra quem nuncius abbatissę clericum suum præueniens, ad dilectos filios nostros abbatem sancti Albani,& Priorem de Dunestaple, & archidiaconũ Cicestreñ, sup iam dicta causa literas nostræ cõmissionis impetrauit. Quoniam igitur alienum est & ab ordine iuris, vt de dolo vel fraude qlibet cõmodũ reportet: fraternitati tuæ &c. quatenùs literas ꝙs nuncius abbatissæ ad prædictos iudices impetrauit, tibi facias exhiberi: & ipsis inspectis,si eas infra terminũ appellatiõi ꝑfixum, sicut ꝑfatus clericus asserit, obtentas fuisse cognoueris: eis non obstantibus, de ꝑdicta causa cognoscas, & auditis ꝙ hincindè ꝓpo

sita

sita fuerint,& qualiter prædictus episcopus & decanus in ea processerunt,cognito,subiato appellatiõis remedio, canonicũ finem imponere nõ postponas:prouisurus,vt mãdatum nostrũ taliter exequaris,vt super causa ea,de qua totiès scriptum est, vlteriùs scribere nõ cogamur. Si quid autem eidem G. super beneficio ipso grauaminis irrogatum fuerit, postquàm iter arripuit ad sedẽ Apostolicam veniendi ante ingressum principalis causæ,contradictione & appellatiõe cessante,prout rectum fuerit,eneruari.

Idem Cantuar. archiepiscopo.
Cap. 23.

CVm teneamur cõsultationibus singulorum, quantùm Dominus ministrauerit,respondere:tanto gratius volumus tibi responsum impẽdere, quanto personam tuam abũdantiori diligim⁹ charitate. Quoniam igitur nos consulere voluisti,vtrùm si eorum q̃ appellant ad audiẽtiam nostram, possessio turbata fuerit, reformare debeas, eo prætermisso, de quo appellatio est interpolita,prudentiæ tuæ taliter respondemus, si exindè ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi corrigere licebit.

Idem vniuersis Ecclesiæ Cant.& eius suffraganeis.
Cap. 24.

SIgnificauit nobis frater noster R. Cant. archiepiscopus, quòd si quãdò vos appellatis ad audientiam nostram vel archidiaconi vestri super aliquo certo negocio, episcopatus vel archidiaconat⁹ vestros sub protectione Apostolica ponitis ad annum: & infra,nec de præteritis commissis, nec de nouis excessibus vestris, nec de subditorum vestrorũ delictis permittitis eum cognoscere, sed omnem iustitiam eius suspenditis,& protinùs euacuatis. Quoniam igitur nobis prouidendum est, nè mala impunita sub appellationis obtentu remaneant,aut subditi vestri de suorum excessuum impunitate lætentur:fraternitati vestræ &c. quatenùs si qui vestrũm episcopatus aut archidiaconatus Apostolicę protectioni subijciunt, & audientiam nostram appellant: propter hoc prædictum archiepiscopũ nullateuùs impedire tẽtetis,quõ minùs de causis & de excessibus subditorũ vestrorũ cognoscere valeat, & iuxta meritorũ qualitatem eos animaduersione debita punire,aut etiàm excessus vestros persequi, qui manifesti sunt & notorij: his duntaxàt exceptis, 2.q.6. Si qs ex plurib⁹. super quibus appellatio est interposita, possit dignè corrigere, & quod iniustè actum est, ad rectitudinis tramitem reuocare.

Idem Eboracẽsi archiepiscopo.
Cap. 25.

DE Priore qui non deferens nostræ protectioni & appellationi ad sedẽ Apostolicam factæ, quendam canonicum suum fecit vestibus omnibus ad camisiam spoliari,& eum accusationi & appellatiõi renunciare coẽgit: qui de suis & quorundam fratrum enormitatibus murmurauit:id tuæ solicitudini duximus insinuandum, vt rei veritate diligẽter inquisita, si inueneris quòd pro euitanda disciplina prædictus canonicus appellauit, eidem Priori propterea nullam pœnam infligere debes: quoniã sacrosancta Romana Ecclesia huiusmodi appellationem non consueuit admittere,nè monachis vel canonicis regularibus præberetur audacia delinquendi. Cæterùm si prætatus canonicus Priorem propter suas enormitates manifestas, quæ ipsum notabilem redderent, ad Apostolicam sedem appellauit,& si ipse tali appellationi deferre noluerat, eum cum literis tuis rei veritatem continentibus, de tanto excessu satisfacturum, ad sedem Apostolicam venire compellas;& eius in tali malitia complicibus talem pœnam infligas,quòd cæteri audientes,similia non audeant perpetrare. Pœna non deferẽtis appellationi legitimæ.

Idem Exoniẽsi episcopo & Cicestreñ decano.
Cap. 26.

AD audiẽtiam nostram peruenit, quòd R. presbyter de Curket, & Vu. clericus de Cicestre,decimas de * Beinosa, quas idem Vu. multorum virorum testimonio probare dicitur, ad se & ad Capellam suam rationabiliter pertinere, violenter auferre conatur. Vndè cùm Vu. propter hoc ad audientiam nostram appellãsset, prædictus R. authoritate sedis Apostolicæ contempta, ad audientiam domini regis appellauit. Verùm quoniam nemini licet super rebus spiritualibus ad secularem iudicem appellare, si verum est quòd prædictus R. enormiter & immoderatè deliquit, nec delictum huiusmodi debet inultum aut impunitum relinqui:discretiõi vestræ &c. quatenùs vtrãque partem ante præsentiam vestram conuocãtes, rem solicitè & diligenter inquiratis:& si ità esse inueneritis, præfatum R. ab omni Ecclesiastico beneficio (appellatione remota)& officio suspendatis,& ad præsentiam nostram cum literis vestris, rei veritatem continentibus, suspensum mittatis, & prædictas decimas prædicto Vu. præcipiatis sinè molestia & contradictione restitui. Pœna clerici ad iudicẽ secularẽ in spoliatus appellantis

Idem Ianuẽsi episcopo.
Cap. 27.

CVm inter alios præmine⁹ &c. Quoniam fraternitas tua nos consulere voluit, vtrùm episcopus parochianum suum, publica fama eum accusante,ad purgationẽ cogere possit: consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si de aliquo crimine publica

blica laborat infamia,accusatore & testibus deficientibus,ad purgationem per diœcesianum episcopum est compellẽdus:nisi fortè super ipsa ad superiorem iudicem duxerit appellandum. Sanè si appellauerit, eius iudicio apparebit, ad cuius examen causa per appellationem refertur. Quatenùs verò inimicitia vel cõtrarietate aliquis parochianus iudicio diœcesiani episcopi eximatur qa nos consulere voluisti,duximus respondendum, quòd non solùm pro inimicitia, sed etiàm pro manifesta causa suspicionis, potest sũi Episcopi iudicium euitare, & ad superiorem iudicem recurrere, cùm nullus à suspecto iudice debeat iudicari.

Idem Zamorensi episcopo.
Cap. 28.

CVm parati essemus petitiones tuas, q̃s nobis per nuncium tuum porrexisti, benignè suscipere & efficaciter exaudire: dilectus frater noster, Hyacinthus scilicet in Cosmedin diacon⁹ cardinalis,olim Apostolicæ sedis legatus, constanti nobis assertione proposuit, quòd cùm te ad synodum suam vocãsset, & ad eius vocationem contempsisses accedere, in personam tuam excommunicationis sentẽtiam promulgauit: post cuius excommunicationem, qui vice nostra fungebatur, te fecisti in episcopum consecrari. Cumque dilectus filius noster Martinus canonicus B. Iacobi firmiter asseueraret,quòd in legatiõe regis esses, & non potuisses ad vocationem prædicti cardinalis accedere, Cardinalis econtrà asseruit, q̃ nõ in legatione regis,sed in Salamantina ecclesia te nuncius suus inuenisset,tibiq̃ dixisset,quòd non in alia ecclesia esses *quæsiturus. Et cùm iterùm ex parte tua fuisset propositum, quòd venerabilis N. archidiaconus Prędanus appellauit,tuam etiàm appellationem interposuisses,cardinalis adiecit, quòd appellatio illa te tueri in parte illa non potuit, quin ad illius vocationem accedere tenereris. Nos verò attẽdentes,quomodò te non decet contemnere, obtentu appellationis,ad vocationem cardinalis venire:fraternitatẽ tuam monemus,mandantes atque præcipientes,quatenùs vel in propria persona,vel per idoneos nuncios Apostolico conspectui te præsentes, innocentiam & immunitatẽ tuam, si poteris,ostensurus.

Idem R. Cant. archiepiscopo.
Cap. 29.

PRætereà de his qui iuramentum præstant,quòd stabunt iudicio Ecclesię,& postèà præstito iuramento appellant:id tua solicitudo prouideat, vt eos seruare quod iurãr,vel infra 40. dies post appellationem interpositam iter arripere ad ipsãm prosequendam compellas.

Idem eidem. Cap. 30.

RElatum est auribus nostris, q̃ si quandò Episcopi suffraganei tui vel archidiaconi prouinciæ tuæ super aliquo certo negocio ad audientiam nostram appellant, episcopatus & archidiaconus suos nostræ & Romanæ Ecclesiæ subijciunt, & cùm appellant, ad annum interìm de suis vel suorũ subditorum excessibus cognoscere nõ permittunt, sed omnem iustitiam tibi euacuãt & suspendunt. Volentes igitur pastorali solicitudine prouidere, nè appellationis obtentu detur eis audacia grauiora cõmittendi,authoritate Apostolica tibi duximus respondendum,quòd si præfati episcopi & archidiaconi, quandò appellauerint ad audientiam nostram, & Episcopatus & archidiaconatus suos sub protectione Apostolica posuerint,pro eorum appellatione nullatenùs prętermittas,quin de causis & de excessibus subditorũ suorum, & de suis proprijs excessibus, si qui manifesti sint & notorij, his dũtaxàt exceptis, super quib⁹ appellatũ est, cognoscere possis, & super his statuere, quod secundùm iustiriam videris statuendum. Appellantẽ, in eo solo tutum,de quo adpellauit,

Idem Vuintoñ episcopo.
Cap. 31.

SVper eo verò, quòd à nobis tua quærẽdum duxit discretio,vtrùm videlicet,pter incidentem quæstionem sub qua fuerit appellatum, tota principalis causa, quæ commissa est iudici, appellatione remota, terminãda,debeat indecisa relinqui:inquisitioni tuæ duximus respondendum, quòd si quæstio incidens talis fueris,quòd sinè ea principalis causa non possit terminari,propter interpositum appellationis obstaculũ, totius causæ cognitioni debet de iure deferri,donèc superior iudex, ad quẽ super prædicta quęstione est appellatum,aliter de tota causa disponat.

Idem Cant. archiepiscopo.
Cap. 32.

SIgnificauerunt nobis dilecti filij N. Prior & canonici sanctæ * Fridesvuihæ, q̃ super causa quæ inter eos & canonicos de Osenia, de Ecclesia sanctæ Mariæ Magdalenæ vertitur, de mandato nostro coram venerabil. fratr. nostr. Exonieñ & Cistreñ Episcopis tractaretur,& ad audientiam nostram appellãssent, ijdem episcopi canonicos de Osenia in possessionem ipsius ecclesiæ, cuusa rei seruandæ iudicauerunt induci:& postmodùm ijdem episcopi literas cõmissionis nostræ, quas super causa ipsa receperant,diligentiùs intuentes,& videntes appellationem alterutri partium in eisdem literis non fuisse inhibitam: quæstione facta à Xenefordeñ archidiacono, mandauerunt vt omnia in eodẽ statu seruaret,in quo tempore factæ appellationis fuisse dinoscit.

Interim

Interim verò canonici de *Oseneia, in præscriptam ecclesiam irruerunt, & ibi manere volentes, à ministris sanctæ *Fridesvuerichæ eiecti fuerũt. Deindè canonici de *Oseneia, ad Lũdeñ & Vuigorñ Episcopos literas nostras impetrauerunt, continentes quòd à possessione ipsius ecclesiæ fuissent violẽter eiecti, eis possessio redderetur: & sicut vtraque pars eorum conspectui se præsentâsset, præfatus Prior sanctæ *Fridesvuichę, quoniam literæ ante terminũ appellationi præfixum, sicut aiebat, per surreptionẽ fuerunt impetratæ, ad audientiam nostram iterùm appellauit. Sed Londoñ Episcopus appellationi non deferẽs, canonicos de *Osenia, in possessionem eiusdem ecclesiæ fecit induci. Indè est quòd fraternitati tuę &c. quatenùs siue in literis nostræ commissionis, p̃dictis Exonieñ & *Cicestrensi Epis factæ, siue ex assertione ipsorũ episcoporũ, aut etiàm aliàs legitimè constiterit, in prædictis literis appellationem inhibitam non fuisse, quicqd post appellationẽ ab eis ep̃is ad nos interpositam, in causa ipsa innouatũ est aut mutatum, in eo statu facias, appellatiõe cessante, reduci, in quo tempore appellationis factæ noscitur fuisse, non obstãtibus literis, neque Lundeñ, neque Vuigornicñ episcopis posteà directis, si ante terminum appellationi præfixum, aut etiàm in termino fuerint, tacita veritate, impetratæ. Non enim fuerunt violenter à possessione eiecti, si volentes intrare, sunt in cõtinenti reiecti, cùm liceat omnibus vim vi in continẽti tantùm repellere, & ab eorum violentia iura tueri. Deindè verò vtraque parte ante præsentiã tuam conuocata, causam ipsam diligentiùs audias, & eam sublato appellationis remedio termines.

Non deijcit, qui volens priùs ingredi, vi repellitur in continenti.

Si dispositio alicuius ecclesiæ spectet ad capitulum, & non disposuerit infra terminum præfinitum, episcopus appellatione cessante disponere poterit hic & eoneuersò.

Si interponit generalem appellationem ab omni grauamine, non auditur appellans.

A delegato, qui delegauit, reseruata sibi definitiua sententia, appellare non potest.

QVIS SEV QVANDO NON AVDITVR APPELLANS.

Hęc glossæ, non textùs instãr, autographo inerãt, eaq; de causa & hic ità habent.

Laicus detinens decimas.

Intrusor.

Adhærens concubinæ, relicta vxore.

Quotiẽr sub prætextu appellationis, adulterium vel aliud crimen dinoscitur faciendum.

Si appellauerit quis, & infra terminum appellationi præfixum, non fuerit appellationem prosecutus, cogetur stare iudicio eius à quo appellauit.

Si notorium fuerit, aliquem iniecisse manus violentas in clericum.

Religiosus, castigatus aut castigandus à prælato suo, appellans, nè corrigatur secũdùm regulam suã.

Appellans metu literarum, quas scit impetratas ab aduersario ante citationem.

Ante litis ingressum appellans.

Excommunicatus, præstito iuramento absolutus, si statim appellauerit, antequàm mãdatum susceperit, & susceptum, secundùm posse suum non fuerit prosecutus, non auditur appellans.

Institutus in ecclesia, dicens se velle ibi residere & curam eius gerere, postmodùm absentans se sinè causa rationabili, priuatusque beneficio, non auditur appellans.

Si tibi habenti alios redditus prima vacans concessa fuerit, & cùm vacauerit, appellet, nè alius instituatur, non audiẽris.

VT ACTOR RESPONDEAT ei quem conuenit.

Pars 2.

Idem Vuolterano archiepiscopo. Cap. 1.

EX literis vestris accepimus, quòd dilecti filij nostri abbas & fratres Maturiensis monasterij, super quæstionibus quas pleban* & clerici Maturiẽ aduersùs eos proponunt, vestrum parati fuerint grauamen subire, si illi in continenti de suis quęstionibus *debent respondere. Vndè quoniam indignum penitùs & absurdum videtur, vt memorati plebanus & clerici, abbati & fratribus de his q̃ aduersùs eos proponunt, respondere non debeant, cùm sibi exindè iustitiam postulant exhiberi: discretioni tuæ &c. quatenùs actione clericorum & plebani proposita, & responsione facta, eos moneatis authoritate nostra & districtiùs compellatis, memoratis abbati & fratribus super quæstionibus suis coram vobis respondere, & vos vicissim postmodùm rationes & allegationes partis vtriusque diligentiùs audiatis, & cõcordia vel iudicio terminetis.

*vellent

Actoré respondere quę cõuenit eodem iudi cio rationabiliter coacto, in causa debere.

Idem decano & clericis Maturiẽ. Cap. 2.

MIramur plurimùm & mouemur, cùm causam quæ inter vos & dilectos fratres Abbatem & fratres Maturiensis monasterij vertitur, dilectis filijs nostris archidiacono Vuolterano & abbati de Spõgia commisissemus fine debito terminandam, & abbas & fratres parati essent iudicium illorũ subire, si vos eis super quæstionibus, quas aduersùs vos proponunt, deberetis respondere in continenti, sicut ijdem iudices nobis literis suis intimauerunt, id efficere noluistis. Vndè quia rationis ordo hoc exigit, vt si quis sibi vult ab aliquo iustitiã exhiberi, ei non debet quod iustum est, denegare: fraternitatem vestrã & &c. quatenùs accusatione ipsa, quam aduersùs prædictos abbatem & fratres intendistis, proposita, & responsione facta eidem abbati & fratribus coram prædictis iudicibus in continenti respondeatis: vt causa vestra & ipsorum vicissim postmodùm audiri debeat & terminari. Nos enim eisdem iudicibus dedimus in mandatis, vt vos ad id faciẽdum instanter moneant, & authoritate nostra districtè compellant. De

DE EO QVI CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ, VEL SPONSAM PATRIS SUI, VEL CONSANGVINEAM SPONSÆ PROPRIÆ COGNOVIT.

Idem Vuigoreñ episcopo. Cap. 1.

Pars 2. Qui duxit.

SI quis parochianorum tuorum, matrem fortè vel sororem, vel filiã vxoris suæ carnaliter cognouerit, & hoc publicum & manifestum fuerit: ab ea penitùs est separandus, & vterque illorum, s. tam-mœch* quàm mœcha, debet sinè spe coniugij perpetuò permanere. Si autem hoc secretum & occultum fuerit, pœnitentiam de commisso debet accipere, & vxori suæ infra tempus pœnitentiæ vel extra, debitum, si exegerit, soluere. Sanè si aliquam vxoris suæ consanguineam, quæ illi in tertio gradu vel deinceps cõtingat, carnali cõmixtione cognouerit, non est propterea diuortium inter eos celebrandum: sed delinquenti, secundùm qualitatem personæ & criminis, est pœnitentia iniungenda.

Idem. Cap. 2.

FRaternitatis tuæ literas suscepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd quidam parochianus tuus A. nomine, cùm esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit. Procedente verò tempore idem A. matrem puellæ cognouit, & eam in vxorẽ duxit. Vndè quia dubitas an huiusmodi matrimoniũ stare debeat, exindè à nobis consilium postulâsti. Super quo fraternitati tuæ duximus respondendum, quòd si memoratus vir matrem præfatæ puellę, antequàm puella illa annum septimum implẽsset, accepit in vxorem: matrimoniũ non dissoluas, sed eundem virum præfatam mulierem sicut vxorem liberè tenere permittas, cùm huiusmodi dispensationes nullæ sint, quæ in cunabulis factæ sunt. Verùm si postquàm præfata puella septimum annũ compleuit, prędictus vir matrem eius accepit in vxorem, cùm extunc sponsalia placere consueuerint, inter eos sententiã diu ortij nõ differas promulgare, nec ipsum filiam siue matrem in vxorem habere permittas.

Idem Tullẽ episcopo. Cap. 3.

PRæsentium lator P. cum literis tuę fraternitatis ad præsentiam nostram accessit, ex quarum tenore innotuit, quòd pater eius quandam inueniculam sibi despõsauit, ipsumque tempus vt illam adduceret, destinauit. Sed ipse diabolico instinctu sponsam patris sui, licèt vxoratus, carnali commixtione corrupit. Cumque patratum scelus ambo celarẽt, pater ignarus commissi sceleris, ad sponsam suam secũdùm morem accessit. Tum is de diuina miseratione compũctus, ad præsentiam vestram accessit: & crimen quod illicitè commiserat, humiliter est confessus. Mulier verò interrogata, priùs negauit: sed posteà discussione cautiùs facta, eandem culpam confessione propria patefecit. quod cùm patri eius innotuisset, vehementi dolore commotus, ad te pro consilio venit. Constitutis igitur in facie Ecclesiæ tribus prædictis, licèt clerici tui abũdarẽt sensu, diuersi diuersa dantes consilia: vnum tamen omnium consilium fuit, vt super instãti periculo in causa tam difficili Apostolicũ oraculum adirent. Indicta itaque patri continentia & vxori suæ, filium pœnitentẽ cum literis tuis, rei veritatem confessum, ad præsentiam nostram curâsti destinare, quærens tibi formam præscribi, quam in similibus, si fortè aliquid tale per diabolicam cooperationẽ emerserit, deceat obseruari: & quã eis debeas satisfactiõem imponere, scripto nostro postulas edoceri. Tuæ igitur inquisitioni respondentes, præsentium tibi significatiõe mãdamus, quòd si pater eius postquàm rei conscius fuit, vxorem suam carnaliter nõ cognouit, de priore commixtione leue aut nullum peccatum incurrit: ei tamẽ viuenti, vel alij, ea viuente, non poterit copulari. Cæterùm si sciens facinus, carnaliter eidem mulieri adhæserit, ei septennis pœnitentia indicatur: nec illi, nec alij carnaliter de rigore commiscri valebit. Mulieri quoquè perpetuam continentiam & quatuordecim annorum pœnitentiam duximus imponendam. Lator autem præsentium totidem annis pœniteat. Ab vxore tamen legitima, quam priùs habuerat, nisi de communi consensu, nullatenùs separetur.

De rigore.

Ex dispẽsatione tñ ab vxore debitum exiget, cũ occultũ fuerit delictum.

Idem Pictauen̄ episcopo. Cap. 4.

VEniẽs ad nos lator præsentium P. nobis fraternitatis tuæ literas reportauit: ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm quãdam vxorem duxisset, quidam dissuaserunt ei per mensem, quo eam duxerat, carnaliter cognoscere. Contigit autem, sicut dixit, quòd pater iussit vxorẽ suam quæ mater erat spõsæ, in lecto huius iacere: quã, diabolo suadente, cognouit: trãsacto verò mense, tam pater quàm alij propinqui coẽgerunt, vt matrimoniũ cum sponsa sua consummaret: quod facere noluit, donèc tecũ super hoc loqueretur. Tu verò audita eius confessiõe, ipsum cum literis tuis ad sedem Apostolicam trãsmisisti. Tuæ igitur inquisitioni taliter respondemus, quòd si occultum esset huius delictum, non posset rescindere matrimonium, quod publicè contraxisset. Verùm si publicum est, quòd matri sponsæ carnaliter adhæsit, imponẽda est pœnitẽtia paulò maior quàm de adulterio: & exindè peracta pœnitentia vel parte pœnitentiæ, poterit ex dispensatione cum alia matrimonium contrahere, & illa alij nube-

re. Cæterùm si sponsam cognouerit anteq̃ matrem vel pòst, nunquàm poterit eam vel aliam in vxorem accipere.

Idem B. Exonien. episcopo.

Cap. 5.

VEniens ad præsentiam nostram R. lator præsentium, sua nobis assertione monstrauit, quòd cùm quandam mulierem cognouisset, posteà sciens consobrinam eius ausu temerario in vxorẽ accepit. & infrà: Si publicum & notorium fuerit, & eam quam priùs cognouit, vxoris suæ consobrinam esse constiterit, aut alij compárent qui hoc velint vel possint legitimè cõprobare, ipsum religiõem intrare commoneas & inducas. Si autem eum ad hoc inducere non poteris, ei de tãto delicto dignam pœnitentiam imponas, & ipsum ab vtraque muliere remoueas, & sinè coniugio perpetuò manere præcipias. quòd si delictum eius occultum esse recognoscis, ipsum cum vxore quam in facie Ecclesiæ duxit, morari permittas, & eidem de commisso condignã pœnitentiam imponas.

Sed hoc de rigore, illud ex dispẽsatione.

Idem Burdegalen. episcopo. Pars capituli, Consuluit. suprà de sponsi.

Cap. 6.

SVper eo quòd quendam iuuenem asseris puellam nondùm nubilem, fide interposita, iurásse: quæ dum facta nubilis, virum repetit: & ille excipit, dicens eam non se debere ducere, pro eo quòd postquàm eam affidauit, carnaliter propinquã eius cognouit: inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si manifestum est, eundem iuuenem cognouisse propinquam iam dictæ puellæ: aut si manifestum non est, & id fama loci habet, cùm sponsio tantùm esset de futuro, idem iuuenis potest & debet à puella absolui.

Idem Exonien. episcopo.

Cap. 7.

SVper eo quod à nobis tua solicitudo requisiuit, vtrùm ille qui priùs cognouerat matrem siue sororem eius, quam posteà duxit in vxorem, teneatur ei carnaliter debitum soluere, & ab ea non possit exigere: quod etiàm consilium dandum sit ei, qui hoc secretiùs confitetur, cùm probari non possit, nec ipse velit vllatenùs continere: tuę petitioni duximus respondẽdum, quòd attentiùs est monendus, vt vxorem suam laboret inducere ad continentiam seruandam: vt si illa continere voluerit, continentiam simul obseruent. Si autem ad hoc induci non possit, & vir debitum soluat, & de commisso pœnitentiam agat. In hoc verò casu cùm aliquis post cõtractum matrimonium, vxoris suæ siue matrem siue sororem cognoscit, id ipsum quod in priori, seruetur.

Item Eugenius tertius Sed. presbytero.

Cap. 8.

IVuenis ille qui puellam nondùm septennem duxit, quanuis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate tentauit quod complere non potuit. quia igitur in his quę dubia sunt, quod certius æstimamus, tenere debemus, tum propter honestatem Ecclesiæ, quia ipsa ipsius coniunx esse dicitur, tum ptopter prædictam dubitationem: mandamus tibi, vt consobrinam ipsius puellæ, quam postmodùm duxit, ab eo diuidas.

In dubijs quid tenendum.

¶DE RELIGIOSIS VIRIS, DECIMAS EX PRIVILEGIO NON PRÆSTANTIBUS: & DE PRIVILEGIO ABUTENTIBUS.

PARS III.

Item Alexander tertius canonicis regularibus & monachis Eboracensis Ecclesiæ.

Cap. 1.

AVaritiæ, quæ est idolorum seruitus, radicem extirpare debent, qui seculi vanitatibus renunciantes, Domino elegerunt in religionis habitu militare. Intelleximus autem, quòd in ecclesijs vestris, de quibus certas pensiones consueuistis percipere, portiones vel aliquos redditus minorâstis, quos in illis ante tempora venerabilis fratris nostri Eboracẽ archiepiscopi Apostolicæ sedis legati, etiàm postquàm est archiepiscopatum adeptus, clerici habuerunt. Vndè quoniam hoc ex radice auaritiæ processit & cupiditatis, quam debetis modis omnibus deuitare: fraternitati vestræ &c. quatenùs si quas portiones vel antiquos redditus clericorum indebitè & sinè consensu & auxilio prædicti archiepiscopi, postquàm ipse archiepiscopatum habuit, in ministris vel per parochias diuisistis, eas ad integritatem pristinam reuocetis, & indè rationabiles & antiquas pensiones clericorum qui debent altaribus deseruire, integras eis & illibatas seruetis, & ecclesijs de quibus certas pensiones soliti estis percipere, partitiones vel antiquos redditus, quos in illis clerici ante tempora ipsius archiepiscopi, & postquàm adeptus est archiepiscopatum, habuerint, nullatenùs præsumptione temeraria minuatis, nec parochias ecclesiarum authoritate vestra diuidere vllatenùs præsumatis.

Eph. 5. a Col. 3. a

Idem monachis. Cap. 2.

DIlecti filij nostri abbas & fratres sanctę Crucis, transmissa nobis conquestione demonstrauerunt, quòd prædia de quibus decimas & in magna parte sustentationem habere consueuerunt, conduxistis & recepistis ad firmã. Vndè quoniam ijdem fratres ex hoc immoderatè & enormiter grauantur, nec fuit intentionis antecessorum nostrorum, vt de possessionibus quas conducitis, decimas non deberetis persoluere: discre-

discretioni vestræ per &c. quatenùs eisdem fratribus de prædijs quæcunque conduxistis in parochijs suis, de quibus * consueuistis decimas percipere, plenariè persoluatis, vel cũ ipsis tam pacificè & amicabiliter conueniatis, quòd nulla debeant inter vos scandali mala suscitari, & nè vos videamini vltrà quàm vobis indultũ est, manus extendere.

* Debẽsue-runt.

Idem Eboracen archiepiscopo.

Cap. 3.

FRaternitatẽ tuam scire volumus & firmiter tenere, q̃ vt te ex charitatis feruore ob multiplicia tuæ deuotionis gratissimæ obsequia nobis frequenter impensa, diligimus, ità & aliquandò tibi negare nolumus, quod cuilibet fratrum nostrorũ cõcedere debemus. Super eo quod de compellẽdis monachis albis & nigris, & canonicis regularibus ad soluẽdas decimas de terris cõductis, quas habent ad terminum vel ad firmam, à nobis tua discretio postulauit, te vel quemlibet alium audire & exaudire, nulla ratione possumus, nisi manifestè vellem* obuiare iustitiæ, & prædecessorum institutis contraire, nè videamur religionem persequi: quam si fortè non habemus in nobis, in alijs diligere & fouere tenemur. Cautum siquidẽ in scriptis prædecessorum nostrorum Romañ. pontificum habetur, quòd religiosi viri ab exactione decimarum de laboribus quos proprijs manibus vel sumptibus colunt, & de nutrimentis animalium suorum prorsùs erunt immunes. Sed piæ record. Adrianus papa prædecessor noster labores in noualia pro sua voluntate conuertit. Illud etiàm debet nos à tuæ petitiõis effectu retrahere, quòd in veteri testamento non vsquàm legisse recolimus, vt Leuitæ Leuitis decimas persoluerint: immò sicut tua discretio non ignorat, non ambigimus esse statutũ, vt ecclesijs illis decimas persoluant, vbi Ecclesiastica sacramẽta percipiunt. Vndè Apostolus: Non est magnum si metimus temporalia, vbi spiritualia seminauimus. Non graue tibi sit, sicut esse non debet, si ratione diuinæ scripturæ & honestatẽ nostra pensata, petitionem illam, quãtumcunquè te diligamus, & sicut charissimum fratrem nostrum defendentes, non duximus admittendam. In nullo patereris repulsam, quod secundùm iustitiã fieri à nobis postulares.

Con. 3. b

Idem Cap. 4.

SVggestum est nobis ex parte tua, quòd abbas & fratres de * Vrsituñ, decimas auferre conantur, & alia damna & grauamina vobis irrogare non cessant. Quia non decet honestatem vestram siue religiõem monasticam litibus & contentionibus intendere, discretioni vestræ per A. S. monendo cõsulimus & hortamur, quatenùs cum prædicto abbate & fratribus super decimis ipsis & alijs, vndè inter vos est controuersia, pacificè conueniatis, nè pro huiusmodi contentionibus fama vestræ religionis valeat denigrari. Nam quandò ordini vestro Romana Ecclesia priuilegia de decimis dederat, domus vestræ ità erant raræ, quòd exindè nulli poterat de iure scandalum suboriri. Sed per gratiam Dei nunc sunt intantùm augmentatę, & possessionibus ditatę, quòd multi viri ecclesiastici de confinibus vestris apud nos querelam sæpè deponunt.

Idem Trecensi episcopo.

Cap. 5.

EX parte fraternitatis tuæ ad audiẽtiam nostram noueris peruenisse, quòd albi monachi & nigri, & quidam alij viri religiosi, ecclesias tuæ iurisdictionis redditibus decimarum spoliare præsumunt, occasione priuilegiorũ quæ sibi Romana indulsit Ecclesia. Sanè tuam nolumus latére prudentiam, quòd sanctæ memoriæ prædecessores nostri ferè omnibus religiosis decimas laborum suorum concesserũt. Sed bonæ memoriæ prædecessor noster Adrianus, solis fratribus * Cistreñ ordinis, & Templarijs & Hospitalarijs, decimas laborum suorum indulsit. Cæteris verò, vt de noualibus suis, quæ proprijs manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimẽtis animalium & de hortis suis decimas non persoluant, concessit. Quem super his imitati sumus, quatenùs hi quibus indultæ sunt decimæ de noualibus suis & de nutrimentis animalium suorum & de hortis suis, hac occasione decimas de alijs ecclesiæ suę rebus non debent nec possunt subtrahere, vel sibi vlteriùs aliquid vẽdicare.

for. * Cisterciẽ

*Idem & fratribus * Ramensis ecclesiæ.*

Cap. 6.

LIcèt de benignitate sedis Apostolicæ vobis sit indultum, vt de laboribus vestris quos proprijs manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tamen non est vobis licitum, cuilibet decimas de terris illis subtrahere, quas alijs traditis ad colendum. Relatum est siquidem auribꝰ nostris, quòd cùm terras quasdam, quas in decimatione dilecti filij nostri thesaurarij Senoñ habetis, detis rusticis excolẽdas, & ei exindè decimas, sicut debetis, non soluitis, nec facitis à rusticis ipsis exolui. Quoniam igitur quanto arctiùs viuitis, tanto tardiùs debetis efficere vos quæ sunt honestati contraria vel obuia ratiõi, aut ex quibus priuilegiorum vestrorum tenorem trãsgredi videamini, cùm priuilegium mereantur amittere, qui concessa sibi abutuntur potestate: fraternitati vestræ &c. quatenùs de terris illis, quas in decimatione prædicti thesaurarij proprijs manibus non colitis, sed rusticis traditis excolẽdas, decimas vobis vsurpare nullatenùs præsumatis:

fumatis: sed eas inprimis eidem thesauratio faciatis cum omni integritate persolui, sciturí pro certo, quòd si præceptum nostrum contempseritis, nos venerabili F. nostro Senon archiepiscopo dedimus in mandatis, vt rusticos quibus in decimatione præfati thesaurarij terras dederitis excolendas, ad soluendas indè decimas eidem thesaurario, appellatione cessante, districtè compellat.

Item ex priuilegio Alexandri papæ.
Cap. 7.

SAnè laborum vestrorum, quos proprijs manibus vel sumptibus excolitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum, nullus *omninò clericus vel laicus à vobis decimas exigere presumat. Hoc etiàm idem ex priuilegijs aliis aliorum Romañ. pontificum.

Idem Couentren̄ episcopo & officialibus eius.
Cap. 8.

ADaudiétiam nostram noueritis peruenisse, quòd quidam vestratiũ à dilectis filijs nostris abbate & fratribus de *Pipevuella *Cistertien̄, pennella, qui sunt *Cistrensis ordinis, de laboribus quos proprijs manibus aut sumptibus excolunt, decimas exigere & extorquere conantur, illud priuilegij capitulum sedis Apostolicæ praua interpretatione ac malitiosè peruertentes, quo eisdem fratribus indulgetur, nè de laborib⁹ quos proprijs manibus & sumptibus excolunt, aliquis ab eis decimas exigere audeat. Asserũt enim quòd pro laboribus noualia intelligi debent. Verùm quoniam fratres præscripti ordinis benignitate Apostolica fouere debemus, & nè vllus contra eos materiam habeat malignandi, vel ipsos contra iustitiam quantumlibet molestandi, attentiùs prouidere: tuæ venerabilitati &c. quatenùs à præscriptis fratribus de laboribus suis quos proprijs manibus aut sumptibus excolunt, nullatenùs decimas exigatis, nec à parochianis vestris exigi permittatis, vel quolibet modo extorqueri. Nam si tantùm de noualib⁹ intelleximus, vbi põimus, de laboribus, poneremus de noualibus, sicut in priuilegijs quorundam aliorum præsumimus.

Item Gregorius. Cap. 9.

STatuimus vt monasteria ex suis prædijs nullo modo decimas soluere cogantur. Quia si legitimè dandæ sunt, orphanis & peregrinis dandæ sunt. Indignum est enim vt à clericis exigantur, qui propter eum cuius sunt decimę, pauperes efficiuntur. Nam si pauperes Domini sunt, pauperum hæreditas pauperibus eius eroganda est, illis videlicet, qui propter amorem illius quæ poterant possidere, dimittunt: cumque nudi sequentes, potestati alterius se submittunt.

Item Adrianus papa.
Cap. 10.

NObis in eminenti specula, disponente Domino, constitutis, si cunctarum iura ecclesiarum integrè non debeãt & illibata seruari, locum beati Petri apostolorum principis inutiliter obtinere, & iuxta nobis commissæ dispensationis officium negligenter agere videmur. Sic enim Ecclesiæ Dei, nobis cum diuina gratia prouidente gubernantibus, recto suo cursu diriguntur, dum nos & errata quàm vigili prouisione corrigere, & vnicuique studemus *proprium ius * suum seruare. Dilecti filij nostri * Par- *Parcono⁹ leñ tonoleñ ecclesiæ, aduersùm vos quæstione depositа, sua nobis relatione monstrauerunt, vos quasdam decimationes ad ius suum pertinentes, violenter auferre, & ipsos fratres eisdem decimationibus ausu temerario infestare: qui si beati Benedicti regulam, iuxta quam viuitis, & monachicum habitum gestatis, attenta solicitudine pensaretis, ad proximorum bona diripiẽda non præsumeretis manum extendere, vel quæ alterius iuris sunt, vobis illicitè vsurpare. nè ergò vos deceterò aut auaritiæ malum, aut vitium (quod absit) rapacitatis accusęt, per Apostolica scripta vobis mandamus, quatenùs nullam eorum antiquam possessionem vel decimationem, vel eam quæ in illo loco præsertim, qui * Macien appellatur, exístit, auferre seu protrahere presumatis, & si quas eis præter solitum in hoc anno de ipsis decimis negâstis, quascunque etiàm possessiones per violentiam detinetis, secũdùm quod antiquitùs præfata Ecclesia nosscitur possedisse, eis in integrum, omni occasione cessante, nullatenùs restituere differatis. Nos siquidem viris religiosis non alias decimas, nisi eas quæ de noualibus prouenire noscuntur, duximus indulgendas. Si verò huius mandati ausi fueritis existere contemptores, & ad sedem Apostolicam querimonia peruenerit iterata, timendum vobis erit, nè sentire debeatis seueritatis Ecclesiasticæ vltionem.

Idem Vuigorñ & Herefordeñ episcopis.
Cap. 11.

EX multiplici conquestione Vu. presbyteri de Tritona accepimus, quòd cùm *ecclesiã de in Ecclesia de Tritona, triginta annis & eo amplius * ministrâsset, monachi de * Beria *possedisse decimas vniuersas quas de terris cultis à pri- *Bueria ma fundatione eadem Ecclesia semper percipere consueuit, infra hoc quadriennium sibi & Ecclesiæ subtraxerunt: cùm inter abbatem de * Bueria Vu. nomine, de consensu totius conuentûs, & prædictum presbyterorũ, quindecim annis & eo amplius elapsis, pto authentico monachorum roborata, quòd

quòd monachi prædicto presbytero & Ecclesiæ suæ de blado & vniuersis legumin⁹ in integrum, quandiù viueret, deberẽt persoluere, exceptis minutis decimis, quas idẽ presbyter, ob exaltationem Ecclesię monachorum, quietas clamauit. Cumque conuẽtio temporibus trium abbatum præscripti loci seruata fuisset, abbas illius loci ad præsentiam nostram accedẽs, à nobis scriptum priuilegiũ obtinuit, in quo monasterio suo indultum est, vt de laboribus quos proprijs manibus & sumptib⁹ excolit, nulli decimas soluere teneatur. Qui siquidem reuersus ad propria, tãtam gratiã * aduersùs H. illustrem regem Angliæ & fauorẽ inuenit, quòd rex totam terrã illius villæ, in qua Ecclesia præfati presbyteri sita est, monasterio ipsius in perpetuam eleemosynam contulit. Quo facto, prædictus abbas vniuersis illius villæ colonis expulsis, totam terram prædictæ parochię excolens proprijs sumptibus, Ecclesiæ debitos redditus subtraxit. Vndè quia non fuit intentionis nostræ, per prædictum priuilegium nostrum prædictæ conuentioni derogare: fraternitati vestræ, &c. quatenùs vtraque parte ante vos conuocata, rei veritatem diligentiùs inquiratis, & si inter prædecessorem prædicti abbatis & prænominatum presbyterum cõsensu monachorum talis cõuentio fuerit, & per annum seruata, eundem abbatem & monachos authoritate nostra moneatis, & districtè compellatis, vt eandem conuentionem & compactionẽ, non obstante priuilegio, nisi (quod non credimus) de trãsactione illa in eodem priuilegio contineatur, occasione & appellatione cessante, inuiolabiliter teneãt & obseruent, vel exindè pacificè secum conueniant, & secundùm formã compositionis reddit⁹ ipsius integrè persoluant.

Idem Thomæ Cantuar. arch.
Cap. 12.

COmmissum nobis à Domino dispensationis officium nos admonet multipliciter & hortatur, vt vniuersis Christifidelibus debeamus vtiliter prouidere, atque iura sua integra nos oportet atque illibata seruare. Peruenit quidem ad nos, quòd monachi de Boxle, Ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non persoluant, & eas reddere contradicunt. Eapropter fraternitati tuæ &c. quatenùs p̃dictos monachos *, vt ipsas decimas & de ipsis cultis, in qbus domus olim constructæ fuerãt, præfatæ ecclesiæ cum integritate persoluant: quoniam priusquàm in eadem Ecclesia morarentur, solebant psolui. Si non, appellatione cessante, authoritate nostra cum omni districtione, sicut olim de pascuis soluebanẽ decimæ, ità nunc de eisdem ad frugũ fertilitatẽ translatis, decimas volumus absq; diminutione psolui.

Idem monachis de sancto Laurentio.
Cap. 13.

SIcut vobis iura vestra integra & illibata vultis seruari, sic alijs iustitiã suam subtrahere nequaquàm debetis. Audiuim⁹ etiàm, quòd decimas ecclesiæ de * Colinghã, cum ea in qua debeãt solui integritate, quãdò fundus ad vestrũ dominium peruenit, non soluitis. Verùm quoniam indecens & inhonestum vobis valdè existit, vt alijs damna * inferre præsumatis, quæ vobis nulla- *irrogare tenùs inferri velletis: vniuersitati vestræ &c. quatenùs prædictas decimas memoratę Ecclesiæ sinè diminutiõe aliqua, & cum ea integritate, in qua antiquitùs solui solebant, soluere nõ differatis: quia nobis plurimùm graue existit, si sup his vlteriùs ad nos querimonia deferetur. Verùntamen si aliquid iuris ibi vos habere confiditis, in præsentia fratris nostri Vuigornien̄is episcopi, & dilecti filij nostri decani Cicestrensis, occasione & appellatione cessante, ordine iudiciario experiamini, quod ipsi inter vos & partem alteram duxerint statuendum, firmiter suscepturi & inuiolabiliter seruaturi.

Item Gregorius. Cap. 14.

VT nullus abbas decimas & primitias, & reliqua quæ secundùm statuta canonum ad episcopos pertinent, detineat sinè authoritate Romani põtificis, seu episcopi in cuius diœcesi habitat, Apostolica authoritate firmamus.

Item Ioannes papa. Cap. 15.

CErtam habemus prædecessorum nostrorum constitutionem & rationem, nil in hoc mundo habentibus decimas & oblationes vinorum & mortuorum conuenire, qui spontaneam eligentes paupertatem, in monasterio suo degere volunt sub imperio, in quibus CHRISTVS alitur & vestitur.

Item Paschalis 2. Cap. 16.

NOuum exactionis genus est, vt clerici à clericis frugum vel animaliũ decimas exigant. Nũnquàm enim hoc in lege Domini præcipi legimus aut permitti: nec enim à Leuitis Leuitæ decimas * extor- *cepisse sisse leguntur. Illi profectò soluere laborum suorum decimas debent, qui à clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt.

¶ *DE ILLIS QVI INCIdunt in canonem datæ sententiæ, vel incidere videntur, cùm non incidant, & qui propter absolutionem sint ad sedem Apostolicam mittendi.* Cap. 14.

Alexander III. Bathoñ & Exonien episcopis. Cap. 1.

De clerico nutriente comam.

SI verò aliquis in clericum comam nutrientem, ignorans quòd clericus fuerit, manus violentas iniecerit: propter hoc non debet Apostolico conspectui præsentari, nec etiàm excommunicatione notari: dummodò ipsum esse clericum ignorârit: & si hoc dubiũ fuerit, propria manu voluerit præstare *iuramentũ sacramentum.

Idem abbati de nexibus. Cap. 2.

COnsuluit nos tuæ discretionis prouidentia, quid tibi faciendum sit de his, qui de seculo fugientes in monasterium, tuæ religionis habitum susceperunt: & infra certum tempus postmodùm confitentur se tale delictum commisisse, quòd ipso actu sententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem non potes sinè licentia summi pontificis, nec debes absoluere, sed præsumptionem delinquentium debita animaduersione punire.

Idem. Cap. 3.

POrrò si aliqui violentas manus in fratres tuos mittunt, & pœnitentia ducti, non conuicti, sed priuatim, sicut asseris, à te veniam postulant, eos monere debes propensiùs & inducere, vt his quos læserunt, congruè satisfaciant, & Apostolico conspectui se præsentẽt, cùm à te vel ab aliquo sinè speciali mandato Romani pontificis absolui non possint.

Idem Exoniensi episcopo. Cap. 4.

NVlli autẽ monachi Templarij se possunt priuilegio Apostolicæ sedis tueri, quò minùs excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum iniectione in clericos, sicut excommunicatos vitare.

Idem Cantuarien archiepisc. & eius suffraganeis. Cap. 5.

NOn sinè cordis dolore & amaritudine audiuimus, q̃ cùm viri ecclesiastici per vos aut per alias personas ecclesiasticas in ecclesijs secundùm statuta canonum ordinantur: laici verò, qui fortè aliquandò cõtra ecclesiasticam ordinationem ex vsurpatione consueuerunt in periculum suę salutis habere, in tantam vesaniam & furorem prorumpunt, quò decclesiasticos viros canonicè in ecclesijs ipsis ordinatos, multis iniurijs afficiunt, aliquandò affligũt eos verberibus, & interdùm etiàm, quod est auditu terribile, occidere non verenẽ. Quoniam igitur quanta sit præsumptio & impietas eorum, qui talia & tam atrocia & nefaria facinora committunt, nemo potest, qui rectè sapit, ignorare: ad eos puniendos & castigandos, qui hoc instinctu diabolicæ fraudis committũt, spiritualem gladium debetis exercere, & vos ità volumus in eos ecclesiasticæ disciplinæ rigorem exercere, vt nil videamini omittere, quod aduersùs hos ex iuris districtione fieri possit. Indè est quòd fraternitati vestræ &c. quatenùs si qui se in tantam vesaniam & præsumptionem exercerint, quòd hac vel alia occasiõe clericos occidant, vel occidere faciant, vel aliter violẽtas manus in eos iniecerint: tam malefactores ipsos, quàm illos de quorum mandato id fuerit perpetratum, publicè accensis candelis & pulsatis *signis, apertè excommunicatos denuncietis, & faciatis sicut excommunicatos deuitari, donèc DEO & sanctæ matri Ecclesię satisfaciant, & cum literis vestris rei veritatem continentibus, ad sedem Apostolicam accedant.

*campanis,

Idem. Cap. 6.

GRauiter oculos diuinæ maiestatis offendunt, qui religiosos viros indebitis fatigant molestijs, & locum suæ perturbãt quietis. Sanè à prædecessore nostro sanctæ memoriæ papa A. III. in concilio Lateranensi statutum est, vt qui violẽtas manus in clericos vel monachos, hospitalarios, templarios, mittunt, seu in viros alterius religionis, excommunicationi subiaceant. Nos autem statutum prædecessoris nostri ratum & firmum tenere volentes, fraternitati vestrę &c. quatenùs si qui parochianorum vestrorum in fratres hospitalis Hierosolymitani manus violentas iniecerint, eos publicè excommunicatos, appellatione remota, denuncietis, & ab omnibus faciatis cautiùs euitari, donèc prædictis fratribus de illata iniuria congruè satisfaciant, & cum literis episcoporum suorum rei veritatem continentibus, Apostolico conspectui se præsentent.

Idem Exonien episcopo. Pars capituli, Sicut dignum. Cap. 7.

SVper eo quod à nobis consilium postulasti, vtrùm si scholares sese inuicem percusserint, in plena vel minori ætate, clerici aut religiosi viri in claustro, secundùm canonẽ illum quo statutũ est, vt illi qui in clericos manus violentas iniecerint, ad sedem Apostolicam pro sua absolutiõe venire debeant: inquisitioni tuæ taliter respondem⁹, quòd si clerici infra puberes annos sese adinuicem, vel vnus alterum percusserit, non sunt ad sedem Apostolicam mittendi: quia eos ætas excusat: nec etiàm clerici, si sint plenæ ætatis, si non de odio aut inuidia vel indignatione, sed leuitate iocosa se inuicem percusserint: nec magistri, si clericũ scholarem intuitu disciplinæ vel correctionis percusserint, quia non potest in ipsis violenta manùs iniectio notari. Cæterùm si ex odio sese ijdẽ scholares percusserint pro sua absolutione debent ad sedem Apostolicam venire.

Excusat ætas.

Iocosa Leuitas.

Intuitus disciplinæ.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 8.

MOnachi verò & canonici seculares, quocunq; modo sese in claustro percusserint, nõ sunt super hoc ad sedem Apostolicam mittendi: sed secundùm discretionem & prouidentiam abbatis sui disciplinę subdantur: & si abbatis discretio non sufficiat, ad eorum correctionẽ diœcesiani episcopi prouidentia erit adhibẽda.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 9.

SI verò alicuius potentis ostiarius, sub p̃textu officij sui malignatus, clericũ læserit, ab officio suo potest absolui, nisi fortè eundem clericum grauiter vulnerauerit.

Cap. 10.

OFficialis pro iniectione manuũ in clericum, non potest sinè mandato Romani põtificis, absolutionis beneficiũ promereri. Quia nulli laico tanta super clericũ datur potestas, nisi fortè turbam arcẽdo irruentem, non ex deliberatione, sed casu fortuito clericum læserit. Si fortè clericum vim sibi inferentem, vi repellat vel lędat, non debet propter hoc ad sedem Apostolicã transmitti: sed si in cõtinenti vim vi repellat, cùm vim vi repellere, omnes leges & omnia iura permittunt. Nec ille compellendus est ad sedem Apostolicã venire, qui in clericũ, cum vxore, matre, vel sorore, vel filia sua propria inuentum turpiter, manus iniecerit violentas. Cæterùm si eum in stupro vel adulterio, quandò ea cum qua stuprũ committitur vel adulterium, ità proxima ipsum cõsanguinitatis linea non cõtigerit, ceperit, aut aliàs in eum manus violentas iniecerit, à sententia excommunicationis non erit ille immunis.

Cũ vio. repul

Idem episcopis, archidiaconis & alijs ecclesiarum prælatis per Angliam constitutis. Cap. 11.

PArochianos autẽ vestros, si qui in monachos vel conuersos præfati ordinis manus violentas iniecerint, sublato appellationis remedio, secundùm tenorem generalis decreti excommunicatos denuncietis, ipsosq; sicut excommunicatos, faciatis cautiùs euitari, donèc eis quos læserint, cõgruè satisfaciãt, & cum literis vestris Apostolico conspectui se præsentent.

Idem Bathoñ episcopo. Cap. 12.

MVlieres etiàm vel aliæ personæ, quæ sui iuris non sunt, possunt à diœcesiano episcopo absolui, si manus violentas in clericum iniecerint. De his verò qui magnæ sunt potentię, & ità delicati, quòd magnum laborem sustinere nequiuerint, si manus in clericos iniecerint violentas, tale damus petitioni tuæ responsum, quòd status personę priùs & veritas negocij, Romano pontifici

est intimanda, & secundùm consilium eius de commisso scelere erunt puniendi. Illi verò qui non injiciunt, sed eorum authoritate & mandato manus violentæ injiciuntur in clericos, ad sedem Apostolicam, omi excusatione cessante, sunt mittendi, cùm is verè committat, cuius authoritate delictum committi probatur.

Idem Cenomanen episcopo. Cap. 13.

DEcęterò noueris, quòd si laicus pro violenta manuum iniectione in clericum, est excõmunicationis vinculo adstrictus, si habens capitales inimicitias vel alias iustas causas, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, vt sinè periculo Apostolico nequeat se cõspectui præsentare: licet diœcesiano episcopo, accepto iuramento, secundùm morem Ecclesiæ absolutionis gratiam impartiri. Sed illi sub iuramenti debito est iniungendũ, vt quàm citiùs habuerit opportunitatem, Romanum põtificem adeat, mãdatum Apostolicum susceptur⁹.

DE iure patronatûs & clericorum institutionibus. Pars 15.

Idem R. Eboracen archiepisc. Cap. 1.

RElatum est nobis ex parte tua, q̃ cùm in Laterano concilio sit statutum, vt personę tali ecclesia vel ecclesiasticum beneficium conferatur, quæ resideat in loco, & curam eius per se valeat exercere. Nonnulli autem ad ecclesias præsentati, se posse residere affirmãt, & curam habere ecclesiæ & ecclesiastici beneficij profitentur, id tamen efficere cõtradicunt. Ideò consulere nos voluisti, an propter hoc tales possis repellere, vel institutos sinè appellatione remouere. Tuæ itaq; prudentiæ innotescat, quòd cùm verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint, licitè poterunt amoueri, nisi fortè de licẽtia prælatorum vel studio literarum, vel pro alijs honestis causis cõtigerit eos abesse: nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, si contra decreti intentionẽ fuerit interiectum. Quia autem consulis, si clericus idoneus ad vacantem Ecclesiam præsentatus ab episcopo diœcesiano, non fuerit admissus, & postmodùm alius idoneus p̃sentatus, & ab episcopo institutus, possessionem tenuerit corporalem, an clerico priore ecclesiam petente, debeat posterior priori præferri: dubium non est, quin in hoc casu melior sit conditio possidentis: quoniam antequàm præsentatio per diœcesianũ episcopum approbetur, ratum non est, quod à patrono fuerit inchoatum.

Verba cum effectu recipienda.

Appellatio vbi non p-

Idem. Cap. 2.

DEcæterò prudentiæ tuæ præsentibus literis intimamus, quòd si laici clericis vel collegijs de concessionibus vel donationibus instrumenta concesserint in hęc

verba vel similia: Concessi vel dedi ecclesiam, & præsenti charta confirmaui: si consensus episcopi nō accesserit, nil actum vel datum videtur. A laico enim ecclesia dari non potest. Patronatum autem de authoritate & assensu episcopi, certū est à laico in eosdem iurè conferri.

Idem eidem. *Cap.* 3.

CVm laici episcopis nescientibus aut nō consentientibus, clericis ecclesias cōcedunt, in quibus habent ius patronatūs: & posteà pœnitentia ducti, alios ad ecclesias ipsas episcopis præsentant, & illi ad eorum presentationem in eisdem ecclesijs ab episcopis instituuntur, eorum debet institutio stare & firmiter obseruari, qui authoritate episcopi fuerint instituti, cōcessione priori quæ nulla est, omninò euacuata. Non enim licet laicis, in ecclesijs clericos propria præsumptione ordinare.

Idem Herefordēn episcopo & abbati de Forde. *Cap.* 4.

QVia clerici quidā vestræ diœcesis aduocationem ecclesiarum, sicut accepimus, comparant vel quocunq; modo possunt, adquirunt, vt postmodùm filij vel nepotes ad easdē presententur ecclesias, nos tam prauam consuetudinē penitùs eradicare volentes, nihilominùs præsentiū authoritate mandamus atq; præcipimus, nè id attentare præsumāt, vniuersis clericis iurisdictionis vestræ arctiùs inhibere curetis: & si presbyteri ecclesiarum vestrarū aduocationes adquisierint, eos aduocationibus taliter acquisitis, appellatione cessante, Apostolica authoritate spolietis.

Idem I. basilicæ XII. Apostolorum presbytero cardinali. *Cap.* 5.

EX literis Sarensis episcopi accepimus, quòd cùm defuncta psona de Lauerchon, G. miles, qui villā in qua ecclesia sita est, à monasterio de Vuilthon ad firmam tenebat, ad eandem vacātem Vu. de Leicester clericum prædicto episcopo præsentabat, post aliquantum tēporis abbatissa prædicti monasterij ad episcopum veniens, ei Vu. de Norhale ad prædictā ecclesiam presentauit. Episcopo verò nolente presentatam personam ab ea recipere, tum ad venerabilem fratrem nostrum Cantu. archiepiscopū abbatissa accessit, & apud eum querimoniam deposuit de ipso. Archiepiscop⁹ verò, quia visum sibi erat, quòd factū militis super præsentatione præfata nullius esset momenti: prædicto episcopo in vi obedientiæ iniunxit, vt personam illam reciperet, & in possessionem induceret, quam Abbatissa duxerat præsentandam. & infrà: Restitutione autem facta, causam audiatis, ità quòd si vobis constiterit, quòd præfato militi præscripta villa fuerit, non excepto iure patronatūs, ad firmam concessa, vel antequàm de iure patronatūs inter abbatissam & militē controuersia esset suborta, præfatus Vu. de Leicester in præscripta ecclesia per institutionem episcopi ad presentationem militis fuisset instituus, ei, dummodò aliàs idoneus fuerit, ecclesiam ipsam adiudicetis, ità quòd si abbatissa obtineat aduersùm militem, illi de temporalibus debeat respondere.

Idem Vuintoñ episcopo. *Cap.* 6.

ILlud prętereundum non duximus, super quo te intelleximus dubitare, ꝙ si aliquis laicus inconsulto episcopo, Ecclesiam non vacantem concedat alicui religioſę domui: & posteà cùm vacauerit, ad præsentationem eius laici aliquis clericus ibi fuerit per diœcesianum episcopum institutus: prior concessio secundam concessionem, quō minùs rata habeatur, infirmari non potest: nec debet aliquatenùs impediri, cùm illa cōcessio, de iure nullius possit esse momenti: tum quia de re non vacante facta est, tum quia laicus sinè authoritate episcopi nemini potest ecclesias dare, licèt religioso loco ius patronatūs conferendi liberam habeat facultatē. Si verò ius patronatūs, Ecclesia vacante, religioso loco contulerit, & aliquis posteà sinè præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa Ecclesia institutus, eius institutio secundùm rigorem iuris est irritanda.

Idem Vuigorñ episcopo. *Cap.* 7.

QVerimoniam Prioris & fratrum de Lauch, nobis literis destinatā audiuimus, quòd R. quōdàm de Hereford comes, ius quod idem Prior & fratres in ecclesia de Vulca, ex ordinatione R. de Laci, fundatores Ecclesiæ suæ, & ipsius Richardi socij, habere debebant, coram bonæ memoriæ I. quōdam Vuigorñ episcopo recognouit. Vndè idem episcopus posteà iam dictū Priorem & fratres, nullo reclamante aut cōtradicente, inuestiuit, & exindè eā deinceps illi quietè & pacificè possederunt. Deindè cùm inter præfatum comitem & C. vxoré, in cuius patrimonio Ecclesia illa consistit, diuortium per ecclesiasticum iudicium celebratum fuisset, eadē C. Vu. Pictauensi nūpsit, qui Ecclesiæ præscriptę fructus, memorato Priori & fratribus omninò subtraxit, & eos in vsus R. sacerdotis eiusdem loci sinè episcopali authoritate conuertit. Cumque postmodùm Vu. de medio sublato, præfata C. tertio viro, Vu. scilicet de Meduan, esset matrimonio copulata, idem Vu. in ea qua alter Vu. temeritate persistens, iam dictū R. in præscripta Ecclesia cōtra Priorem supradictum manutenere & fouere incepit, dicēs quòd prænominati episcopi institutio, quā super Ecclesia ipsa, quæ de vxoris suæ adnocatione consistit, dum erat in potestate illius viri, à quo postmodùm separata esse dinoscitur, fecit, nullam debet firmitatē habere, præsertim cùm matrimonium vxoris suę, sicut asserit, integrè sibi restitutum non esset, nisi de Ecclesia illa suam posset adimplere voluntatem. Verùm quoniā absurdū videtur omninò, & ab Ecclesia penitùs eliminandum, vt ad singulas patronorum secundùm humanam conditionem mutationes, ecclesiarum debeant ordinationes mutari: nè quod à supradicto R. taliter factū fuerit, alicui successorū liceat irritare, fraternitati tuæ, &c. quatenùs rei veritatem diligēter & studiosè inquiras: & si ità inueneris esse, ꝓut superiùs narratur, sæpedictis Priori & fratribus Ecclesiam prælibatam, omni occasione & appellatioe cessāte, restituas, & in pace facias possidere. Vicissitudines etiàm huiusmodi ecclesiarū ab aduocatis vel alijs quibuslibet in tua diœcesi fieri, decæterò nulla ratione permittas: sed earum præsumptores vsque ad dignam satisfactionem, dilatione sublata, vinculo excommunicationis percellas.

Lucius tertius Norwicensi episcopo. *Cap.* 8.

CVM aduocatus clericum vnū idoneū præsentauerit episcopo, & postulauerit postmodùm, eo non instituto aliū æquè idoneum, in ecclesiam eādem admitti, quis eorum alteri præferat, episcopi iudicio credimus relinquendū, si laicus fuerit, cui competit ius præsentandi. Verùm si collegiū vel religiosa persona presentationem habuerit, prior tempore, potior iure meritò videtur.

Idem. *Cap.* 9.

CVM pastorali necessitate constringimur, & authoritate iniuncti nobis officij prouocamur pro statu ecclesiarū vigili cura satagere, & nè cōtra iuris ordinē alicui conferri debeant, attentiori solicitudine ꝓuidere: indè est, quòd vniuersitati vestrę & equatenùs ex donatione laicorū, nisi authoritas diœcesiani episcopi interueniat & cōsensus assit, nullus vestrūm sibi ecclesias vēdicare præsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi longa fuerit præscriptione munit⁹, aut posteà diœcesiani episcopi fortè habuerit consensum. Nos enim, cùm laici nó possint nisi ius quod habent, trāsferre in alios, huiusmodi concessiones viribus carere decernimus, & penitùs irritas esse censemus.

Idem. *Cap.* 10.

RElatum est auribus nostris, quòd vos ius præsentandi clericos ad ecclesias, cōtra institutionem antiquā vestri ordinis, emptiōis titulo & modis alijs satagitis adipisci, vt sub tali prætextu vobis liceat habere ecclesias, & per vos vel per alios detinere. Quoniam igitur non decet nos occasione qualibet vel obtētu ab antiquis canonibus patrum nostrorum recedere, aut quicquam efficere, in quo possitis de vitio cupiditatis reprehendi: discretioni vestrę &c. quatenùs iura patronatūs in ecclesijs aut in ecclesias decæterò acquirere desistatis, quia non expedit vobis, nec nos volumus sustinere, vt sub tali prętextu vobis vel ordini vestro derogetur. Sanè vsqueadeò vos & ordinem vestrum diligimus, vt in vobis quę honestati & religioni contraria sunt, nullatenùs fouere velimus: quia de vobis nil incōmodi, nil volumus audire siniſtri.

Idem. *Cap.* 11.

EA quę honestatis doctorem deformāt, & canonum probantur sanctionibus obuiare, penitùs sunt euellēda, & falce Apostolici moderaminis resecanda. Vndè quia cùm Ecclesia viuentibus personis alijs conferri non debeat, consultationi tuæ taliter respondemus, vt si quas concessiones ecclesiarum tui episcopatūs, viuentibus personis, factas esse constiterit, & super hoc ventum fuerit ad iudicium, eas authoritate vestra in irritum reuoces, & friuolas & vanas esse decernas.

Idem Lundoñ episcopo. *Cap.* 12.

SI verò aliquādò ordinatio alicuius Ecclesiæ ad tuam institutionem spectat, & pro controuersia laicorum de iure patronatūs inter se discrepantium ordinationes malitiosè differuntur: fas tibi sit de authoritate nostra, nullius contradictione & appellatione obstante, in eadem ecclesia personam idoneā instituere, ità quòd ipsa eadem præsentetur ab eo, qui ius patronatūs euicerit.

Idem. *Cap.* 13.

CVM seculum relinquitis, vt creatori vestro possitis in arce cōtemplationis placere, decet vos ab his quæ sunt obuia rationi, abstinere, & quæ reprehensioni subiaceant, aut vestram opinionem aut famam valeant denigrare. Indè est quòd vniuersitati vestræ districtiùs per Apostolica scripta prohibemus, nè cùm ratione feudorum emptorum, alitérve adquisitorū, vel etiàm alio modo ius patronatūs in ecclesijs parochialibus acqsieritis, in eis presbyteros, nisi per episcopos, instituatis: nec episcopo ità ius parochiale minuere vel auferre aliquatenùs præsumatis. excommunicatosq; ipsius episcopi vel archidiaconorum suorum, contra authentica scripta Romanæ Ecclesiæ, ad dignā officia in capitulis vestris recipere non audeatis.

Idem. *Cap.* 14.

EX insinuatione dilecti filij nostri O. clerici accepimus, quòd cùm frater suus eius patronatūs, quod in quibusdam ecclesijs in Lincolnien & Sareñ episcopatib⁹ constitutis habebat, liberaliter cōtulisset: easdē ecclesias quidā presbyteri alij occasione fratris sui prædicti O. sinè ipsius voluntate & consensu, per violentiam occupauerunt, & eas

Ius patronatūs licitè donari.

eas iniustè occupatas detinent. Quia igitur nostrum interest, quæ nimis inordinatè ab aliquibus super ecclesijs attententur, ad rectitudinis tramitè reuocare: fraternitati tuæ in. &c. quatenùs rei veritate diligenter inquirita & cognita, si ità sicut dictum est, cognoueris memoratos presbyteros earum ecclesiarum detétores, moneas, modisq; omnibus inducas, vt easdē ecclesias prædicto clerico sinè mora & difficultate restituāt liberè & pacificè ordinandas, & nullam ei exindè molestiam inferant vel grauamen. Quòd si prædicti presbyteri cōmonitioni tuæ acquiescere fortè noluerint, tu ipsos excōmunicationi, & terras si quas habent, omni occasione & appellatione cessante, interdicto subijcias, & in memoratis ecclesijs diuina facias cessare officia, quandiù ab aliquibus, p̄dictorum militū authoritate, occupatę detinebuntur: quòd si nec sic earundem ecclesiarū detétores resipuerint, ipsos, appellatione cessante, ecclesiastica cēsura compellas.

Idem. *Cap.* 15.

COnsuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciendum sit de clericis, qui ecclesias à parentibus cōstitutas, hæreditario iure sibi vendicant, nec tibi volunt respondere: & de laicis, qui filijs vel nepotibus suis prædictas ecclesias dare nituntur. Cùm autem sanctuariū Dei hæreditario iure non possit teneri, & indignum sit penitùs & absurdū, vt quilibet authoritate propria ecclesias occupet, vel taliter occupatas detineat, nec te decet aliquatenùs sustinere, vē in episcopatu tuo vel clerici ecclesias à parentibus fundatas, authoritate propria detineant, aut laici filijs vel aliquibus alijs ecclesias concedant.

Idem Vuintonien̄ episcopo. *Cap.* 16.

ADaures nostras peruenit, quod R. & Vu. de Hortun̄, ius patronatus eiusdē loci ab eo, ad quem spectabat p̄sentatio, emerunt. Quibus decedētibus, R. filius Vu. iam dicti, patris exemplo ius patronatus ecclesiæ emere non dubitauit, & canonicis de Stodleia tantas molestias intulit, persecutiones & grauamina, quòd metu & dolo illius seducti, iuri suo penitùs renunciauerūt. Vndè cùm ius patronatus annexū sit spirituali, nemini licitum est vendere illud. Discretioni tuæ &c. quatenùs vtraq; parte ante te cōuocata, rei veritatem diligētiùs inquiras, & si ità esse inueneris, prædicto R. sup patronatu Ecclesiæ, occasione & appellatione remota, perpetuum silētium imponas, & prædictis canonicis ius quod ibi habebant, si Prior eorum metu captus, quòd idem R. se absciss̄urū fide «nitit̄ur, firmauit, eidem renunciauit, integrè facias restitui: non obstātibus literis nostris, si quæ sunt, tacita veritate, impetratæ.

Ius patronatus adnexum esse spirituali.

Idem. *Cap.* 17.

DE iure verò patronatus in præscripta Ecclesia, hoc tuæ discretioni mandamus, quatenùs si p̄dictus R. ius patronatus comparauit, cùm hoc incōueniens sit & penitùs inhonestū, vendi ius patronatus: contractum illum, sublato appellationis remedio, Apostolica fretus authoritate, non differas reuocare.

Idem. *Cap.* 18.

NVllus laicus decimas aut ecclesiā, aut quicqd ecclesiastici iuris est, sinè concessione sui pontificis, nec monasterijs, nec canonicis offerat: & si quis episcop⁹ improbitatis causa & auaritiæ cōsentire voluerit, Romano pontifici nuncietur, & quod offerendum est, tunc eis licentia offeratur.

Idem Noruicen̄ episcopo. *Cap.* 19.

CAeterùm si episcopi post promotionē suam præsentationes personarum ad ecclesias, à patronis ecclesiarū pro ecclesijs sibi commissis adepti fuerint, personæ idoneæ, quas ad eas vacantes præsentauerint, sunt admittendæ.

Idem abbati S. Albani, Pars capituli, Inconsultum. *Cap.* 20.

DEcæterò si quis clericus ab ordinario iudice in aliqua Ecclesia fuerit institutus, ad præsentationem ipsius qui eiusdē ecclesiæ credebatur patronus, & posteà ius patronatus alius euicerit in iudicio: clericus qui institutus est, non debet ab ipsa ecclesia remoueri, si tempore præsentationis suæ ille qui eum præsentauit, ius patronatus ecclesiæ possidebat. Si verò tunc non possidebat ius patronatus, sed tantūmodò credebatur esse patronus, cùm tamē non esset, nec possessionem patronatus haberet, secūdùm cōsuetudinem Anglicanam poterit ab eadem ecclesia remoueri. Donationes verò vel cōcessiones, si quæ fiant priuatis personis, illis viuentibus quæ ipsas ecclesias possidēt, nullius debent esse momenti. Si fiant religiosis locis, ratæ debent haberi, ità quidem, quòd personæ quę iam dictas ecclesias possident, sinè assensu ipsorum in vita sua eis non debent spoliari.

Cùm certū non esset, ipsum illicitè occupāsse patronatum. Aliàs qui secus est.

Idem Cant. archiepiscopo. *Cap.* 21.

CVM nos plerunquè ordinationes clericorū oporteat differre, pro eo quòd quandoquè minùs idoneæ personæ præsentātur, aut interdùm inter nos & præsentatores personarū alia de causa radix dissensiōis emerserit: prouidendū est, nè occasione huius scandali aut fructⁿ ecclesijs depereant, aut eis in spiritualibus grauia pueniant detrimēta. Indè est, quòd fraternitati tuæ &c. quatenùs si quandò in illis ecclesijs vacantibus, in quibus persona ecclesiastica præsentationem non habet, vel quia personæ minùs idoneæ vobis præsentantur, vel alia de causa de iure personas non poteris

teris instituere in ecclesijs ipsis, contradictione & appellatione cessante, ponatis œconomos, qui debent redditus ecclesiarū percipere, & eos aut in vtilitatem ecclesiarum expēdere, aut futuris personis fideliter obseruare.

Idem. *Cap.* 22.

DIlecti filij nostri decanus Eboracen̄, & Prior de Neubure, quib⁹ causam quæ inter canonicos de Giseburne & R. clericū super ecclesia de Craduñ, vertitur, commisimus terminādam: transmissa nobis relatione monstrauerunt, quòd canonici concessionem domini fundi habeant: R. verò donationem venerabilis fratris nostri Eboracen̄ archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, & non domini fundi, se habuisse probauit. Vndè quoniam donatio ecclesiarum ad episcopos pertinet, & ad laicos assensum præbere spectat, eisdem significamus, quòd si res ità se haberet, videbatur nobis, concessionē archiepiscopi donationi laicali debere p̄iudicare: quia sicut diximus, episcoporum est ecclesiarum beneficia conferre: laicorū verò, qui in ecclesia ius patronatus habent, assensum præbere. Quibus in concessionibus ecclesiarum illud obseruandum est, quod sancti patres seruare nosc̄untur.

Idem Eboracen̄ archiepiscopo. *Cap.* 23.

SVggestum est auribⁿ nostris, quòd cùm ecclesiæ de «Ochera, & de Malessart, & de «Leinder, de assensu dñi fundi & authoritate Eboracen̄ archiepiscopi, ecclesiæ B. Petri Eboracen̄ concessæ & assignatæ sint in præbendā, canonici de Nouoburgo concessionem illam attenuare & irritare nituntur, occasione donationis, quā sibi asserunt priùs factam fuisse. Vndè quoniam licèt in donationibus ecclesiarū requirendus sit & expectandus patronorum consensus, ecclesiæ tamen ipsæ, nisi authoritas pontificalis interuenerit, canonicè concedi nō possunt: vniuersitati vestrę significamus, quòd prior concessio, si cum consensu patroni & authoritate diœcesiani episcopi facta est, aut eius fuerit assensus posteà subsequut⁹, posteriori concessioni præfertur. Alioquin illa debet præferri, quanuis posteriùs facta sit, quę cōsensu domini fundi & episcopi authoritate fulcitur.

Idem vniuersis monachis regularibus per Cantu. prouinciam constitutis. *Cap.* 24.

CVM deceat nos cōmodis & profectibus ecclesiarum firmiter intēdere, nobis summoperè cōpetere dinoscitur, vt earū ordinationibus tanto studiosiùs intendamus, & nè inordinatæ remaneant, vigilē curam & solicitudinem adhibeamus: indè est q̄ vniuersitati vestrę &c. vt in ecclesijs, in q̄bus p̄sentationē habetis, cùm vacauerint, diœcesianis episcopis clericos idoneos p̄sentetis, qui illis de spiritualibus, vobis de temporalibus debeant respondere.

Idem Panormitano episcopo. *Cap.* 25.

INsinuatum est auribus nostris, q̄ quidā clerici tui episcopatus, ecclesias ipsas ad tuā ordinationē pertinentes, sinè authoritate & conscientia tua, in manibus aduocatorum resignant: quod quia indignū, & sacris canonibus omninò cōtrarium, nec aliquatenùs debet tolerari: fraternitati tuæ taliter respondemus, q̄ huiusmodi renunciationes non debes aliquatenùs ratas habere, nisi sint ab eisdem factæ, quos religionis habitum cōstat induisse, sed ipsos clericos, vt eleemosynas retineāt, quibus tali modo renunciant, reneris compellere, & dignam eis pro tantæ leuitatis & culpæ reatu infligere vltionem: quia nec debēt nec possunt ecclesias suas resignare, nisi in manib⁹ episcoporum, ad quorū donatiōes ptinere nosc̄ūtur.

Clemens papa 3. episcopo Vngorn̄, & abbati de Theokesbr. & priori S. Sepulcri de Vuarwic. *Cap.* 26.

REferētibus nobis canonicis de Kinildevurde, accepim⁹, quòd cùm cōtrouersia quæ vertebatur inter ipsos & clericos de «Gnoshale, super ecclesia de Cule, fuisset dilectis filijs nostris de Cumbermere & do Derlee abbatibus, & archidiacono Couentren̄, ab Apostolica sede cōmissa canonicè dirimenda, p̄curator R. militis de Stanford, qui ius habet defensionis in illa ecclesia, sentiens partem canonicorum iniustè grauari, cùm ipsi clerici illam cōtra antiquam libertatem vellent iurisdictioni Capellæ suæ de «Gnosale subiugare, vocem appellatiōis ad sedem Apostolicam emisit. Iudices verò appellationi legitimè interpositæ minimè deferentes, in decisione controuersiæ, absente altera parte, processerūt. Quia verò ipsi canonici iuri suo in hoc queruntur plurimùm derogari, discretioni vestræ per A. S. p̄cipiendo mādamus, quatenùs partibus ad vestram p̄sentiam conuocatis, audiatis causam, & appellatione remota, mediante iustitia terminetis. Datum Laterani, 10. Calend. Aprilis, pontificatūs nostri anno primo.

DE VSVRIS. Pars xvj.

Alexander tertius Panormitano archiepisc. *Cap.* 1.

SVper eo quòd à nobis tua discretio postulauit, vtrùm possit in recipiēda pecunia ad vsuram, fieri dispensatio, vt pauperes qui in Saracenorū captiuitate tenentur, per eādem possint pecuniā liberari: p̄sentibus tibi literis duximus respondendū, q̄ cùm vsurarū crimen vtriusq; testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non videmus admittendam, quia cùm scriptura sacra prohibeat vel pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est, nè quis in redimēda vita captiui, vsurarum crimine inuoluatur.

Idem

Idem Ianuensi episcopo. Pars capituli, Tua fraternitas Cap. 2.

IN ciuitate tua dicis sæpè cõtingere, quòd quidam piper seu cyminum, aut alias merces comparant, quę tunc vltra quinq; libras non valent, & promittunt per publicum instrumentum, se illis à quibus merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licèt autem contractus huiusmodi ex forma non possit censeri nomine vsurarum, nihilominùs tamen venditores peccatum incurrunt: nisi dubium sit, merces illas plùs minúsve tempore quo preciũ debent recipere, valituras: & ideò ciues tui saluti suæ benè consulerent, si à tali cõtractu cessarent, cùm cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeunt occultari.

Idem. Cap. 3.

QVoniam non solùm viris Ecclesiasticis, sed etiàm quibuslibet alijs periculosum est, vsurarum lucris intendere: authoritate præsentium tibi duximus iniũgendum, vt liceat tibi clericos tuos, qui de possessionib⁹ vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem suam deductis expensis receperunt, ad eadem pignora restituenda sinè vsurarum exactione, ecclesiastica districtione compellere.

Idem Vigilensi episcopo. Cap. 4.

DEbitores autem ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant, cogi non debent, nisi eas iuramento soluere teneantur. Si verò de ipsarum solutione iuramentum fecerint, cogẽdi sunt domino reddere iuramentum, vt à creditoribus absoluãtur: & cùm vsuræ solutæ fuerint, creditores ad eas restituendas ecclesiastica, si necesse fuerit, cogendi sunt seueritate.

Idem Salernitano episcopo. Cap. 5.

CVm sicut tu asseris, manifestos vsurarios, scilicet qui in illo decesserũt peccato, communione altaris & ecclesiastica, iuxta decretum nostrum nupèr in concilio ꝓmulgatum, præceperis sepultura priuãdos, donèc reddant quæ tam prauè receperint: quidam eorum dicunt ad soluendas perceptas vsuras, proprias non sufficere facultates: alij verò promittunt se partes vsurarum quas habent præ manibus, reddituros: sed alias quas extorserũt vsuras, cùm de his possessiones comparatæ sunt, & eorum filijs vel parentibus traditæ, se non posse reddere ꝓfitentur. Alij verò ad excusandas excusationes in peccatis, impudenter affirmant, illas duntaxàt vsuras restituendas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ, nec aliquos ad soluendas vsuras, quas ante interdictum receperant, debere cõpelli. Super his discretioni tuę respondemus, quòd siue antè, siue post interdictum nostrũ vsuras receperint, cogendi sunt sub pœna quam statuimus in concilio, eas his, à quibus extorserint, vel eorum hęredibus restituere: vel his non superstitibus, pauperibus erogare, dummodò in facultatibus habeant, vndè ipsas restituere possint, cùm iuxta verbũ B. Augustini, nó remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus vsuras valeant restituere, nó debẽt pœna illa mulctari, cùm eos nota paupertas excuset. Possessiões verò quę de vsuris comparatæ sunt, vendi debẽt & ipsa precia his à quibus vsuræ extortæ sunt, restitui, vt sic non solùm à pœna ista, sed etiàm à peccato, quod per vsurarum extorsiones incurrerunt, possint liberari. Restitutio vsurarum.

Idem Vuintoñ episcopo. Cap. 6.

SVper eo quod nos consulere voluisti, vtrùm clericus sit cogendus vsuras creditori soluere, prudentiæ tuæ taliter respõdemus, quòd cùm periculosum sit omnibus Dei fidelibus vsuras recipere: ad earum solutionem nullus Christianus est cogendus, nisi iuramẽto vel fide eas soluere teneatur: sed potiùs creditores ab vsurarum exactione, Ecclesiastica debent coerceri sententia.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap. 7.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quòd cùm Petrus de Vrliton tempore guerriæ, quæ fuit inter charissimũ filium nostrum Henricum illustrem regem Anglorum & filios eius, quibusdam hominibus pro tuitione regni Francorum, pecuniam certæ summæ ꝑmutuãsset, ab eis quasdam possessiones & redditus recepit in pignus. Ipsos etiàm sibi iuramẽti religione adstrinxit, quòd ei super possessionibus & redditibus illis donec sibi mutuatam soluerent pecuniam, nullam molestiam vel grauamen inferrent. Licèt autem de possessionibus illis & redditibus præfatus Petrus nondùm sortem suam sicut asserit, deductis expẽsis, receperit: quia tamẽ tu frater archiepiscope propter hoc eum vinculo excommunicationis adstrinxisti, exindè cogimur literas nostras vobis destinare, ꝑsertim cùm ipse sicut asserit, sorte velit esse contentus. Indè est ꝙ fraternitati tuæ consulenti &c. quatenùs ꝑcepta à præfato P. sufficiẽti cautione, quòd exindè mãdato vestro debeat parére, ipsum cõtradictione & appellatione cessante, à sententia qua tenetur, authoritate nostra penitùs absoluas: & deindè debitores, qui sibi ꝑdictas possessiones & redditus cõtra iuramentum suum subtraxisse dicũtur, si ità est, Ecclesiastica censura compellas, vt possessiones illas & redditus eidem Petro dicto, appellatione cessante, restituãt: nec sibi decetero contra iuramentum molestias inferant, donèc ei pecunia soluatur. Quia non est tutum cuilibet, sed periculosum potiùs religionem infringere iuramenti. Cùm autem ꝑdicto P. pecuniã suam, sicut iurauerũt, persoluerint, vos ipsum ad restituendũ quicqd eum

eum nouis deductis expensis, vltra sortem recepisse constiterit, studiosè monere curetis & diligenter inducere: & si cõmonitus id non fecerit, ipsum remoto appellatiõis obstaculo, in eandem excommunicationis sententiam reducas: quia sicut periculosum est debitoribus suum infringere iuramentum, ità nó minùs periculosum est crebitoribus, retinere quod pro vsuris receperũt, cùm sit vsurarum crimen detestabile plurimùm & horrendum, & vtriusque testamenti pagina condemnatum.

Idem Vuintoñ episcopo Cap. 8.

NIhilominùs præcipimus tibi præsentium authoritate, vt si qui sunt in parochia tua, qui sortem suam * de fructibus arborũ vel animaliũ, deductis expẽsis, receperint, eos moneas & per excõmunicationis sententiã cõpellas, sublato appellationis remedio, vt debitoribus suis pignora ipsa sinè difficultate & dilatione restituant.

Idem in Turonen concilio. Cap. 9.

PLures clericorũ eorum, quia presens seculum professione vocis & habitu religionis reliquerunt, communes vsuras quasi manifestiùs damnatas, non exercent. Commodata autẽ pecunia indigentibus, possessiones eorum in pignus accipiũt, & fructus prouenientes recipiũt vltra sortem. Idcircò generalis cõcilij decreuit authoritas, vt nullus amodò in clero constitutus, vel hoc, vel aliud vsuræ genus exercere præsumat: & si aliquis hactenùs possessionem alicuius data pecunia sub hac specie in pignus acceperit, si sortem deductis expẽsis de fructibus iam perceperit, absolutè possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minùs hãbet, eo recepto quod deest, possessionẽ ei resignet. Si autem quis in clero extiterit, qui detestãdis sibi lucris vsurarum insistat, ecclesiastici beneficij periculum patiatur: nisi fortè beneficium ecclesiæ fuerit, quod redimẽdum ei de manu laicali videatur.

Idem. Cap. 10.

EX transmissa nobis conquestione T. & matris eius innotuit, quòd pater eius q est de hac luce subtractus, terram suam de * Dullis, monachis de Vuardone pro quadã pecuniæ summa, pignori obligauit: qui licèt exindè sortem suam & vltrà receperint, eam tamen sibi reddere cõtradicunt. Quia verò vsurarum crimen Deo & hominibus abominandum existit, & tanto grauiùs in ecclesiasticis & religiosis personis est repræhendendum, quanto magis se & alios è peccatorum laqueis tenentur eruere: fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit quòd ꝑdicti monachi de præfata terra sortem suam deductis expensis receperint, eos attentiùs moneas, & si necesse fuerit, appellatione remota, ecclesiastica districtione cõpellas, vt memorato * T. & matri eius prędictã terram absq; difficultate restituant pacificè possidendam. * Tesaleysi

DE IVRAMENTIS SERuandis. Idem. Cap. 1. Pars xvij.

SI verò aliquis quenquam grauissimo metu sub religione iuramenti ius suum resutare coẽgerit, ipsum quoquè sibi retinuerit: quia nos cõsulere voluisti, alter, an neuter, id habere debeat: hoc tibi duximus respondendum, quòd non est tutum, quemlibet contra iuramentum suũ venire, nisi tale fuerit iuramentũ, quod seruatum, vergat in interitum salutis ętęrnæ: nec nos cuilibet ex respõsione nostra volumus dare materiam contra iuramentũ suum venire, nè authores periurij esse videamur. Vndè aliquandò in Romana Ecclesia à pluribus & à prædecessoribus nostris factũ esse recolitur, quòd clerici q coacti ecclesiæ ministerium abiurauerũt, de iuramẽto absolutionis beneficium meruerunt: & ad coercẽdam improbitatem eorũ, qui ecclesiasticos viros ad prestandũ illud iuramentũ impulerant, pmissi sunt in eadẽ ecclesia ministrare.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap. 2.

INsinuatum est nobis ex parte Vu. quòd cùm ipse Capellam de N. canonicè fuisset adeptus, canonici de Lanstanet super eadẽ ecclesia huiusmodi conuentionem fecerũt, quia ipsi eandem Ecclesiam tenere à præsato Vu. & exindè ei annuum canonem deberent persoluere. & infrà: Sed quia compositio eorum huic fuit damnosa, de iuramento violato pœnitentiam recipiant, & prælibatã Ecclesiam prædicto clerico restituant.

Idem Santonen & Biloneñ episcopis. Cap. 3.

DE rescripto quod nobis est præsentatũ, manifestè nobis innotuit, R. quódam * Treuorẽsem abbatem cum Vu. super summa septem milliũ solidorum taliter cõuenisse, &c. & infrà: Super hoc quidem prædictus abbas de monachis obsides quosdã dedit, qui de obseruanda cõuentione iuramentum dederunt, vt si ipsi decesserint, alij monachi loco eorũ in hostagio reuerterentur. Insuper si dicti monachi fidem non seruarẽt, abbas dedit eidem Vu. I. & eius vxorem fideiussores: qui similiter fidem pręstitisse dicuntur. Si ità est, tam abbatem & monachos qui iurauerunt, quàm I. & eius vxorem studiosè monere curetis, vt sicut iurauerunt, eandem coniurationẽ faciant adimpleri. Si verò cõmonitionem vestram facere neglexerint, eidẽ abbati & monachis ingressum Ecclesiæ interdicatis, & in terra ꝑfati I. & vxoris eius vsq; ad dignam satisfactionẽ, inhibeatis diuina officia celebrari.

Idem Norwicen episcopo. Cap. 4.

TVa nos fraternitas duxit consulendos, cui standum sit iuramento, cùm cleri-

cos quidam religiosi iurisiurandi religione constringunt ad maiorē pensionem soluendam, vel præstādum aliquid nomine beneficij, præter solitam pensionem. Cùm autem instituuntur ab episcopis, iurant quòd antiquam pensionem & solitā non augebunt. Tuæ igitur consultationi breuiter respondemus, quòd posterius iuramentum, quod ratione & Laterani concilij authoritate iuratur, primo præiudicat, quod de cupiditate processit. Iustum est autem, vt clerici sic perplexi, pro periurio quod vitare non possunt, ab ecclesijs perpetuò excludantur.

Idem Lundoñ & Vuigorñ episcopis.
Cap. 3.

canonici QVerelam R. *clerici Lincolnieñ eccle siæ accepimus, quòd cùm Vu. Saluagius clericus ei duos Byzantios nomine ecclesiæ de Stantuñ, annis plurimis p̄soluisset, & se illos annuatim persoluturum interposito sacramento firmāsset, cōtempta religione sacramenti, iam per biennium ab huius pensionis cessauit solutione. Quoniā igitur non tenētur ecclesias regere, qui sunt crimine irretiti periurij, fraternitati vestræ &c. quatenùs partes ante præsentiam vestrā cōuocetis, & super his rei veritatem curetis diligenter inquirere: & si vobis constiterit, memoratum Vu. contra iuramentum suum non necessitate, sed voluntate, ab pensionis solutiōe cessāsse, ipsum à p̄scripta ecclesia, authoritate nostra, contradictione & appellatione cessante, remouere curetis: & ecclesiam ipsam p̄fato R. restituere minimè differatis, & ipsum faciatis eā pacificè possidere.

Idem Londoñ episcopo. Cap. 6.

SI Stephanum cōtra compositionem fidei interpositione firmatam venisse cōstiterit, nisi manifestam rationē poterit allegare, ipsum præfata ecclesia & beneficijs eius, appellatione cessante, nō differas spoliare, & eam Vu. cum integritate resignes.

for. *Item *Idem ex Registro Gregorij. Cap.* 7.

PEruenit ad nos, Laodiceñ episcopū ab Arnulfo comite rebus suis spoliatū, & ad nequitię augmenta gladijs iurare cōpulsum, quòd ablata nūquàm repeteret, & huius tanti sceleris veniā sibi impetrāsse rogat. Cognita itaq; contumelia, valdè doluimus, asserentes eius fraternitatem nullius iuramenti vinculis posse adstringi, quia nefandissima coactione iurauerat, eum tamē Apostolica authoritate absoluimus.

Pars xviij. *DE CLERICIS MATRIMONIO copulatis, vel alijs fornicarias habentibus.*

Alexander 3. *Salernitano episcopo.*
Cap. 1.

CLericos autem in sacris ordinib⁹ constitutos, qui in domibus suis proprijs publicè detinēt concubinas, ad eas abiurādas volumus à tua fraternitate compelli, nè in eādem fornicationē instinctu diabolicæ fraudis redeant, & insupèr reatum periurij incurrāt. Vndè ipsos per suspēsionis & interdicti sententiam arctiùs cogere debes, vt mulieres ipsas ità à se remoueāt, vt de ipsis siniſtra suspicio non habeatur.

Idem Cant. archiepiscopo & eius suffraganeis. Cap. 2.

SIcut ad extirpanda vitia, quæ periculum pariunt animarū, summopere nos decet intendere, ità etiām nos conuenit germina virtutum propagare, ex quibus Dei fidelib⁹ salutis augmentum, & sacris ecclesijs decor proueniat honestatis. Vndè cùm in Anglia praua & detestabili consuetudine & longo tempore fuit obtentū, vt clerici in domibus suis fornicarias haberent, volētes tam graue scandalum à populo remouere, & prædictos clericos ad honestatem ecclesiasticā reducere, fraternitati vestræ &c. quatenùs clericos iurisdictionis vestræ, qui in subdiaconatu & supra, in domibus suis fornicarias habēt, studiosè monere curetis, vt à se illas, occasione & appellatione cessante, remoueant, eas vlteriùs nō admissuri. Si verò infra 40. dies post cōmonitionem vestrā vobis in his fortè adquiescere cōtemplerint, eas authoritate Apostolica, appellatiōe remota, ab ecclesiasticis beneficijs vsq; ad congruā satisfactionem suspendatis: & si eas suspensi detinere p̄sumpserint, ipsos ab eisdē beneficijs perpetuò remouere curetis. Si qui autē clericorum ipsorum infra subdiaconatū acciam vxores, ipsos ad relinquēda beneficia Ecclesiastica, si quæ habent, & retinendas vxores suas, ecclesiastica districtione cōpellatis. Sed si fortè in subdiaconatu & alijs superioribus ordinib⁹ vxores accepisse noscūtur, eorum vxores dimittere, & pœnitentiā agere de cōmisso, authoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiā, appellatione postposita, compellatis.

In subdiaconatu non admittendum.

Idem Lundoñ episcopo. Cap. 3.

VNiuersalis solicitudo Ecclesiæ, quam (prouidente Dño) gerimus pro ecclesiarum statu, nos compellit propēsiori cura satagere, & vt secundùm Deum & iustitiam disponamus, vigilem diligentiam & studiū adhibere. Accepimus aūt, q̄ pleriq; in tuo episcopatu degentes, cùm essent in acolytatūs officio & infra constituti, vxores duxerint, & nihilominùs ecclesias, quas priùs habebant, detinere p̄sumāt. Vndè quoniam & vxorati diuisi sunt, eos cogitare oportet, quomodò vxoribus placere valeāt & seruire, obsequijs solummodò diuinis non possunt intēdere: fraternitati tuæ &c. quatenùs p̄dictos viros Ecclesias liberè & absolutè dimittere, appellatione cessante, compellas, & alijs eas personis idoneis, in sacris ordinibus constitutis, cōcedas. Verùm si qui illorū nescio, cleSimplex hominis fornicatio non impedit ordinem.

aliquandò in eisdem ecclesijs simplex priùs beneficium habuerint, ipsum eis, excepto *magistro ecclesiarum, sub dissimulatione dimittere poteris.

Idem Hipponensi & Salernitano episcopis. Pars capituli, Continebatur. Cap. 4.

SVper eo quod asseris, quosdā viros tuę iurisdictionis in sacris ordinibus cōstitutos, matrimonium contraxisse: hoc tuæ prudentię respondemus, quòd si qui in diaconatu & supra, matrimonium cōtraxerint, cogendi sunt vxores dimittere & continenter viuere, ità quòd post actam pœnitentiam ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si verò subdiaconi cōtraxerint matrimonium, eos, dummodò antè tales fuerint, quòd timendum sit, nè pro vna pluribus abutātur, dissimulare poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerādum est malum, vt peiora vitentur.

Idem Hereford̄ episcopo. Pars capituli, Super eo quod quæsitum est. Cap. 5.

SAnè de clericis inferiorum ordinum, q̄ in coniugio constituti, diù Ecclesiastica beneficia ex concessione prædecessorū nostrorum habuēre, à quibus sinè magno discrimine ac effusiōe sanguinis nō possunt priuari, fraternitati tuę id duximus respondendum, vt quia ibi natio & barbarica gens, & multitudo est in causa, eos sub dissimulatione sustineas ecclesiastica beneficia tam diù habita possidere, prouisurus attentiùs, nè deinceps clericis coniugatis ecclesiastica beneficia conferantur. Sed nec eorum aliqui ad sacros ordines vel ecclesiarum administrationes admittātur, nisi castitatem fortè vouerint, & perpetuò seruēt, & qui vnicam & virginem habuerint vxorem.

Idem Vuigorñ episcopo. Cap. 6.

INter cætera solicitudini tuę cōuenit studiosè ac diligenter attendere, vt tales ecclesijs tuæ gubernationi cōmissis ministros ordines & proponas, q̄ domui Domini sciant decenter disponere, & populo Domini sciant præesse & prodesse. Peruenit autē ad audientiam nostram, quòd quidam in tua diœcesi cōmorantur, qui se ecclesiasticę p̄fessionis esse fingētes, cùm tamen Ecclesiastica beneficia habeant, matrimoniū cōtrahunt, & adepta beneficia nihilominùs obtinere contendunt. Alij autem, licèt filij sacerdotum existant, patribus suis quasi iure hęreditario succedunt: & in his postmodùm constituti, minùs licitè promouētur. Quod quia indignum est, & sanctorum canonum institutionibus noscit penitùs obuiare: fraternitati tuæ &c. quatenùs illos q̄ infra subdiaconatū matrimoniū cōtraxerunt, à suis vxoribus nulla ratione permittas diuertere: nisi de cōmuni consensu illi ad religionem trāsire voluerint, & ibi in Dei seruitio iugiter commorari. Si autē cum vxoribus vixerint, Ecclesiastica beneficia quæ ad illos tantùm, qui assiduè in Dei seruitio persistunt, spectare noscūtur, nō debēt vllatenùs obtinere. Illi verò qui in subdiaconatu & supra ad matrimonium cōuolauerunt, possunt & debent mulieres inuitas & renitentes relinquere: nec huiusmodi cōiunctio matrimoniū, sed cōtuberniū est potiùs nūcupandū. Di. 34. Presbyteris. Di. 17. Mulieris.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 7.

DE sacerdotib⁹ publicè fornicarias habētibus discretioni tuæ nihilominùs præcipiendo mandamus, vt eos diligenter conuenias, & attentiùs commoneas, vt fornicarias suas dimittant, & à se prorsùs expellāt. Quòd si fortè admonitionē tuam facere contempserint, sed in immūditia sua duxerint persistēdum, tu eos, appellatione remota, ab omni officio & beneficio ecclesiastico non differas spoliare.

Idem Londoñ episcopo. Cap. 8.

SI autē clerici tuæ iurisdictionis, siue sint in sacris ordinibus, siue in inferioribus constituti, fornicarias detinent, nisi eas ad secundam & tertiam commonitionē tuā à se dimiserint, eas cōtempturi, decēterò liceat tibi eos ecclesijs vel earū portionibus, si quas habēt, appellatione postposita, spoliare, & ipsis diuina officia interdicere.

Idem Eboracēñ archiepiscopo. Cap. 9.

SVper eo quòd asseris A. presbyterū fornicariam detinere, & eum ad crebrā admonitionem tuam dimittere nolentē, ab officio suspensum, prudentiæ tuæ respōdemus, quòd si super hoc appellatum fuerit ad præsentiam nostram, si contigerit ipsum ad nos accedere, prout expedire viderimus, petitionem eius & audaciam cōtrigemus. Si verò non venerit ad præsentiam nostram, suspēsionis sententiam in eum propter hoc latā, tam diù volumus obseruari, donèc fornicariam suā à se abijciat, & viuat (sicut decet presbyterum) continenter. Porrò si literas à nobis obtinuerit, quæ facti seriem non contineant, nolumus ipsas sibi prodesse.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap 10.

CVm in Cantuariensi prouincia, vbi legationis officio fungeris, quod tibi commisimus, multi clerici sint, qui in domibus suis fornicarias habere dicuntur: satis graue est, quòd in spurcitia vitiorum eorū eos permanere permittas, qui ad resecanda vitia & præparandas virtutes diligens omninò & solicitus esse deberes. Vndè fraternitati tuæ &c. quatenùs si qui clerici, puinciæ tuæ concubinas vel fornicarias habent, eos constanter admoneas, & si opùs fuerit, ecclesiastica districtione compellas, vt concubinas & fornicarias à se, dilatione & appel-

latione postposita, prorsùs amoueāt, eas vel alias nequaquàm vlteriùs admissuri. Si qui autem eorum ità fuerint pertinaces, quòd noluerint in hac parte mandatis tuis parére: ipsos ab ecclesijs quas habent, appellatione remota, non differas spoliare.

Cap. 11.

*de Vellentiñ

DE cæterò quia Stephan⁹ clericus *Dellentiñ in archidiaconatu prædicti archiepiscopi adulteram in domo sua & cōmatrem dicitur detinere: si hoc publicū est & manifestum, ob tantū excessum, animaduersione debita, nullius contradictione & appellatione obstante, corrigas.

Idem. *Cap.* 12.

DE diacono q̄ in sabbato sancto quēdam alium diaconum vulnerauit, & mulierem vxoris nomine susceptit: hoc prudentiæ tuæ duximus respondendum, quòd si contrito & humiliato animo ad Ecclesiā redire voluerit, dimissa illa quam in vxorē accepit, cùm non possit (sicut nōsti) contrahere matrimonium, ipsum recipere potes & absoluere à sententia excommunicationis, quam pro violenta manuum iniectione noscitur meruisse: & iniuncta sibi pœnitentia de vtroque excessu, post peractam pœnitentiam poteris ei diaconatūs officium reddere, & etiām dispensatiuè, si perfectæ vitæ & cōuersionis fuerit, in presbyterū ordinare.

Infamiā aboleri post actam pœnitentiam.

Idem Exoniēn episcopo. *Cap.* 13.

SIgnificatum est nobis, quod quidā subdiaconi in tua diœcesi cōmorantes, matrimonium contrahere præsumpserunt, & sicut laici quilibet cum vxoribus commorantur. Vndè quoniam id, sicut tua nō ignorat discretio, sacrorum canonum obuiat institutis: frat ernitati tuę &c. quatenùs cuiusmodi vitæ subdiaconi ante cōtractum matrimonium extiterint, & quales futuri credantur, si vxores dimiserint, diligēter ac studiosè inquiras: & si eos honestæ vitæ ante contractum matrimoniū fuisse, aut dimissis illis quæ vxores eorum esse dicuntur, castè victuros credideris, tu ipsos mulieres à se dimittere moneas diligentiùs, & appellatione remota, districtè compellas. Si autem anteà dissolutæ vitæ fuerint, aut illis, quas tenent, dimissis, in deteriora lapsuri credant, & plures pro vna frequētare: tu id dissimulare poteris, & pro grauiori lapsu vitādo, quòd insimùl maneant, sustinere: ità tamē, quòd ad altaris ministerium non accedant, nec ecclesiastica beneficia percipiant. Veruntamen si tales *aliqui Ecclesiæ personas gerunt: aut Ecclesias, aut vxores prorsùs dimittere sunt cogendi.

Malum dissimulari.

Idem decano & canonicis Lincolnien vel Lemonicen. *Cap.* 14.

CVm institissēt apud nos lator præsentium H. parochianus vester, vt de ordi

*aliis

ne subdiaconatūs, ad quem recipiendū *mi

nùs enormiter & inordinatè se ingesserat, cùm eo misericorditer ageremus: nec potuisset, sicut nec debuerat, in hac parte, pficere: tandèm tamen à nobis licentiam postulauit, vt posset sibi aliquam in matrimonio copulare. Nos itaq; studiosiùs attendentes, quomodò prædictus ordo cùm nullam sibi dignitatem attulerit vel honoré, matrimonium eius non impedit, discretioni vestræ &c. quatenùs si matrimonium legitimè duxerit contrahendum, nullus vestrùm eum à cōtracto matrimonio prædicti ordinis obtentu prohibere præsumat, nec sibi propter hoc molestiam inferat vel grauamen.

Idem Vuigorñ episcopo. *Cap.* 15.

EX parte Prioris & fratrū de Vuellebec nobis innotuit, quòd C. presbyter, q̄ habet vicariam in ecclesia ipsorum de Hortuñ: publicè concubinam tenet, & sicut laicus quilibet tabernas frequentare non erubescit. Sed quia indecens & rationi contrarium est, vt ij qui altario seruiunt, fœminarū amatores sint, cùm eos sobrios & castos esse oporteat: fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita & cognita, si eū talem inueneris, qualis esse describit, ipsum ab eadem ecclesia, occasione & appellatione cessante, amoueas.

DE ordinatione filiorum sacerdotum, & eiusdē in ecclesijs paternis non tolerandis. PARS III.

Idem Vuigorñ episcopo. *Cap.* 1.

COnquerente nobis Milone clerico, quòd cùm R. presbyter ecclesiam B. Mariæ de *Vuicun, tanq̄ persona diutiùs habuisset, & post mortem eius idem Milo à Ricardo Pacilford domino fundi tibi fuisset præsentatus, R. filius illius presbyteri in sacerdotio genitus, institutionē ipsi⁹ clerici visus est impedire, & ad habendam eandem Ecclesiam modis omnibus, quibus potest, adspirat. quoniam igitur indignum est, & canonicę obuiat sanctioni, vt filij debeant patribus in ecclesijs succedere: nos ad enormitatem istam eradicandam solicitè volentes & diligenter intēdere, fraternitati tuæ &c. quatenùs si publicum est & notorium, patrem prædicti R. in præscripta ecclesia personatum habuisse, filium eius ibidēm ministrare, aut eiusdē ecclesiæ personatum habere nullatenùs patiaris. Sed si fortè *aliqua causa institutus est, ibi eum, appellatione remota, authoritate nostra non differas amouere, & memoratū Milonem, sicut fuerat ad ipsam ecclesiā præsentatus ab eo, ad quē præsentatio spectare dinoscitur, ibi, dummodò aliàs idoneus sit, contradictione & appellatione cessante, nō postponas recipere, ipsumq̄; facias prædictā ecclesiam quietè possidere.

*aliàs

Idem Dunelmen episcopo. *Cap.* 2.

QVòd super his, de quibus dubitas, à nobis postulas edoceri, & ab animo tuo

tuo dubitationem auferri: solicitudinem tuam & diligentiam, sicut dignum est, commendamus: & consultationi tuæ libenter in eo quod possumus, respondemus. Indè est q̄ à nobis deuotio tua postulauit, vtrùm filij sacerdotum, si idonei inuēti fuerint, ad sacros ordines promoueri possint, vel eis cura animarum committi. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd filij sacerdotū, nisi in monasterio vel canonica regulari, si probatæ vitæ fuerint & conuersationis habiti, ad diaconatum vel sacerdotium non debēt admitti.

Pars capituli, Ex insinuatione. *Cap.* 3.

AD præsentiam nostram accedens R. presbyter, tacita veritate quòd esset filius sacerdotis, per fraudem à nobis literas impetrauit, vt in Ecclesia de Bilesbi, in qua R. pater eius ministrauerat, capellanus existeret. Quia verò nulli⁹ fraus vel dol⁹ patrocinium præstare debet, discretioni tuæ &c. quatenùs infra xl. dies post harum literarū susceptionem, rei veritatem diligenter inquiras: & si tibi constiterit, quòd memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & q̄ pater eius in eadem ecclesia ministrauerit, non obstantibus literis nostris, ipsum exindè, omni occasione & appellatione cessante, amoueas.

Idem Vuigorñ episcopo. *Cap.* 4.

PRæsentium tibi authoritate iubemus, vt filios sacerdotū in paternis ecclesijs ministrare, vel eas occasione aliqua obtinere nullatenùs permittas, & ipsos ab ecclesijs, in quibus patres eorum ministrare noscuntur, cessante omni appellationis obstaculo, studeas penitùs amouere.

Idem Londoñ episcopo. *Cap.* 5.

VEniens ad præsentiā nostram Vu. presbyter lator præsentium, supplici nobis assertione proposuit, quòd cùm ipsum ad ecclesiam S. Laurentij de Nouoburgo, quam ei cōcessisti & assignâsti, articulâsses, & ad eandē in presbyterū ordinâsses, ipsum postea pscripta Ecclesia spoliâsti, eò quòd pater eius in præscripta ecclesia ministrauit. Quia verò ad nostrum spectat officium, viris ecclesiasticis paterna prouisione consulere, fraternitati tuæ &c. quatenùs si tibi innotuerit, quòd pater eiusdem presbyteri in præscripta ecclesia ministrauerit, quandò eum instituisti, ipsam eidem, dilatione & appellatione cessante, in pace dimittas, amoto alio si quē instituisti. Verùm si te ignorante, q̄ pater eius in eadē ecclesia ministrauerat, ipsam ei assignâsti, ex quo ad ecclesiā ipsam eum in presbyterū ordinâsti, sibi restituas, donèc in alia ecclesia ei prouideas, vndè honestè valeat sustētari, & sibi nullā sup pscripta ecclesia molestiam vel grauamē inferas.

Idem B. *Cap.* 6.

PROposuit nobis præsentium lator R. q̄ cùm ipse ad Ecclesiam de Salebi, à do-

mino fundi fuisset præsentatus, tu causam animarū noluisti sibi cōmittere, vel huic rei assensum tuum præstare, pro eo q̄ erat filius sacerdotis. Super quo itaq; discretionē tuā, sicut dignum est, in Dño commēdamus, & prouidentiam tuam gratam gerimus, accōmodam & acceptā. Cęterùm quia necessitatibus eius & laboribus, quos ad nos veniēdo sustinuit, in tanta mentis affectione cōpatimur: indignum est autem, vt postquàm ipse in subdiaconatum est ordinatus, omni debeat ecclesiastici beneficij susceptione carere: discretionem tuam per A.S. monemus, vt aliquem honestum presbyterum cum assensu eiusdem presbyteri infra 40. dies post harum literarū susceptionē, contradictione & appellatione cessante, inuenire studeas, q̄ eidem ecclesiæ deseruiat, ità quidē, q̄ præfatus R. medietatem omniū beneficiorū præscriptæ ecclesiæ in suo ordine seruiendo diuino intuitu, quoàd vixerit, nostra & tua authoritate pacificè debeat obtinere. Non em̄ solus presbyter Missarū solēnia vel alia officia potest sinè ministri suffragio celebrare.

Idem Sareñ & Exonien episcopis. *Cap.* 7.

SVggestum est nobis, q̄ cùm I. dicatur filius sacerdotis &c. & infrà: Quia manifestum est & publicum, patrē prędicti I. personatum prædictę ecclesię gessisse, ipsum ab eadē ecclesia, si eam adeptus est, excludatis, nec ad eius gubernationem vlteriùs assumatur. Nolumus tamē vt propterea id in iudicium deducatur, vel testes super hoc producantur, dūmodò factū ipsum manifestū sit.

Idem Cant. archiepiscopo & Vuigorñ episcopo. *Cap* 8.

EX trāsmissa nobis cōquestione Vu. clerici accepimus, q̄ ad dilecti fratris nostri abbatis de Castin p̄sentationē, in quoddam beneficium ecclesiæ de Vuinton, sibi canonicè concessum, recipere distulisti in p̄senti, eò quòd quidam, qui pater eius dicebatur, in præfata ministrauit ecclesia. Præterea nobis ex parte eius insinuatur, q̄ memorato E. defuncto, media intercessit persona, cui prędictū collatū est beneficiū. Indè est q̄ fraternitati vestræ, &c. quatenùs si p̄dicta cōstiterint, prænominatū Vu. in possessionē ei collati beneficij *mittere nō differas, omni occasione & appellatione cessante. nec ideò minùs obseruare rescripta Apostolica decet, qa hęc in Ecclesia Dei hęreditariā detestantur successionē, vt canonicā approbent in posterū possessionē. Porrò si is *ex. *A. inter. non possint, alter nihilominùs exequat.

*inducere

Idem Vuigorñ episcopo, & Priori de Lucreuredeñ. *Cap.* 9.

CONstitutus in præsentia nostra G. clericus lator præsentium, supplici nobis insinuatione monstrauit, q̄ cùm Capellam de Streitoñ canonicè fuisset adeptus, & eam pluribus annis pacificè tenuisset, R. miles

ipsum præscripta ecclesia sinè iudicio & iustitia spoliauit. Cumq; memoratus clericus exindè episcopo querelam deposuisset, obiectum fuit ei quòd pater eius in eadem ecclesia ministrauit, & præscriptam Capellam non potuit rehabere. Quia verò ad nostrũ spectat officium, insolentiam laicorum cõtra viros ecclesiasticos debita seueritate cõpescere: discretioni vestræ &c. quatenùs rei veritate diligẽter inquisita & cognita, si vobis constiterit, quòd idem clericus à præscripta ecclesia per manũ laicalẽ fuerit eiectus, & quòd pater eius præfatæ capellæ persona seu vicarius perpetuus nõ fuerit: licèt in eadem nomine ipsius G. quãdoquè ministrauit, ipsam sibi cũ redditibus indè perceptis, amoto alio, si quis eam detinuit, dilatióe & appellatione & occasione cessante, restituatis, literis nostris, si quæ sunt impetratæ, veritati & iustitiæ nõ præiudicãtibus, & ipsum sicut eam canonicè adeptus fuit, faciatis pacificè possidere. Porrò si *his ex.am.in.ñ.po. alter, adhibitis sibi viris discretis & honestis, ea nihilominùs exequatur.

locus obscurus aut mutilatus.

Cap. 10.

EX tua parte nobis propositũ est, quòd cùm olim ad consultationem tuã super filijs sacerdotũ tales literas suscepisses à nobis, vt eos possis in ecclesijs, quas patres eorum nullo mediante, possederant, sustinere, quos *bonæ vitæ & sanæ cõuersationis cognosceres, vel quos eas longo tẽpore tenuisse constaret: quidam ad iudices literas impetrauerunt, vt si constaret eos esse filios sacerdotum vel clericorum qui proximè ante eos ecclesias tenuerunt, super his imponant eis, appellatione cessante, silentium, & ecclesias istas eis assignent, quanuis in eis se ostẽdere nequeãt per episcopum institutos. Super quo tibi respondemus, quòd si per priores literas nostras cum aliquibus clericis dispensãstis, dispensationem tuam posteriorum literarum nostrarum intuitu nolumus irritari, sed eam præcipimus seruari illibatã. Alios verò clericos laicæ donationis intuitu in ecclesijs, ipsis parochiali iure subiectis, sinè authoritate pontificis institui, aut institutos in eis remanere, authoritate Apostolica prohibemus.

*probatæ

Pars xx. *DE IVDÆIS, ET NE CHRISTIANI mancipia eorum fiant.*

Cap. 1.

SIcut Iudæis non debet esse licentia, vltrà quàm pmissum est lege, in synagogis suis præsumere, ità in eis quæ eis concessa sunt, nullum debent præiudiciũ sustinere. Hos ergò cùm in sua magìs velint duritia permanere, quàm prophetarum verba arcana cognoscere, atq; Christianæ fidei & salutis notitiam habere: quia tamen defensionẽ & auxiliũ nostrũ postulant, ex Christianæ pietatis mãsuetudine pdecessorum nostrorũ felicis memoriæ Calixti & Eugenij Romanorum pontificum vestigijs inhærẽtes, ipsorum petitiones admittimus, eisque protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus em̃, vt nullus Christianus inuitos vel nolentes eos ad baptismum venire compellat. Sed si eorum quilibet ad Christianos fidei causa confugerit, postquàm voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absq; calumnia efficiatur. Veram quippe Christianitatis fidẽ habere nõ creditur, qui ad Christianorum baptismũ non spontaneus, sed inuitus cognoscitur peuenire. Nullus etiàm Christianus eorum quemlibet sinè iudicio potestatis terrenæ vulnerare vel occidere, vel suas eis pecunias auferre præsumat: aut bonas, quas hactenùs in ea quam priùs habitabãt, regione habuerũt, consuetudines immutare: præsertim in synaxa festiuitatum suarũ celebratione, quisquam fustibus vel lapidibus eos nullatenùs perturbet: nec aliquis ab eis coacta seruitia exigat: nisi ea quæ ipsi præfato tempore facere consueuerunt. Ad hęc malorum hominũ prauitati & nequitiæ obuiãtes decernimus, vt nemo cœmeterium Iudæorum mutilare vel inuadere audeat, siue obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autẽ huius decreti tenore agnito, quod absit, temerè contraire præsumpserit, honoris & officij sui periculum patiatur, aut excommunicationis sententia plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Dist. 45. qui

Idem. *Cap.* 2.

LIcèt vniuersis Dei fidelibus ex cõmissi nobis officij debita debeamus prouidẽtia adesse, attentiùs tamen ecclesiasticos viros à prauorum molestijs malignantium vigili cura defendere, ad quorum regimen specialiùs sumus, licèt insufficientibus meritis, prouidẽtia *deputati. Perlatum est autem ad audientiam nostram, quòd Iudæi in ciuitate vestra commorantes, ad tantam superbiam & elationem peruenerunt, quòd si quandò inter eos & quemlibet clericũ, siue inter vos & ipsos causa emerserit, vos ad secularem iudicem trahunt, & corã quocunq; iudice vobiscum litigant per simplicẽ chartam absq; testibus, vel per vnũ qualemcũq; Christianum siue Iudæum, contra omnẽ rationem *& iustitiam, sententiam suam probare intendunt, & aduersùs eos magnorum & bonorum virorũ non recipiunt testimonium. Quia verò quod non est licitũ Christiano cuilibet, multò minùs inimicis crucis Christi, vt scilicet viros ecclesiasticos ad secularẽ iudicẽ trahant, & causæ suę, vniusquãtùm & non legitimo testimonio sinẽ imponãt: discretióti tuæ &c. quatenùs si inter vos & quoscunq; Christianos siue Iudæos causa emerserit, pro nullius vocatione ad secularẽ curiã, vt ibi de negocio tractetis: aut iudicẽ secularẽ ibi accedere pſumatis. Sed sicut iustitia

12. q. 2. Reges

*loc. *filios deputati.

*sinistrum causam suã

Decr. p. d. 54

Aleat.

stitia exigit, & æquitatis ratio postulat, in qualibet causa Christiani, & maximè clerici, ad minùs duorũ vel triũ testium, qui sint probatæ vitæ & conuersationis, admittatis, iuxta illud Dominicum, In ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quia licèt quædam sint causæ, quæ plures quàm duos exigant testes, nulla tamen est quæ vnius tãtùm, quanuis legitimo, testimonio terminetur. Ad hæc præsentium authoritate tibi significamus atque præcipimus, quatenùs omnibus Christianis, qui sunt in vestra iurisdictione, penitùs interdicatis: & si opùs fuerit, ecclesiastica districtióe prohibeatis, nè ipsi Iudæorum seruitio assiduè pro aliqua mercede se exponãt. obstetricibus etiàm & nutricibus Christianis omnibus prohibere curetis, nè infantes Iudæorum in domibus eorum nutrire præsumant: quia Iudæorum mores & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob frequentem cõuersationem & assiduam familiaritatem, instigante humani generis inimico, ad suam superstitionem & perfidiam, simplicium animos inclinarent. Prętereà parochianis vestris vsuram accipere omnibus modis interdicatis: quia vsurarum crimen vtriusque testamenti pagina detestatur. Quòd si monitis vestris parére contempserint, si clerici sunt, eos ab officio & beneficio suspensos, cum literis vestris rei veritatem continentibus, ad præsentiam nostram mittere nõ differatis. Si lai ci fuerint, vsque ad dignam satisfactionem vinculo excommunicationis eos adstringatis.

Idem. *Cap.* 3.

NOn sinè multa admiratione auditur & creditur, quòd Iudęi parochias ecclesiarum per prouinciam vestram, emptionis siue conductionis, aut etiàm pignoris titulo, contemptu Dei & fidei Christianæ institutiõis, detinẽt occupatas: & cùm redditus eisdem ecclesijs non soluantur, hæ ecclesiæ penitùs deperisse iam nosc̃ntur. Quia igitur ad ea corrigẽda quæ sunt diuinę maiestati contraria, & à fidei Christianæ institutionibus aliena, promptos nos decet & diligentes existere: fraternitati tuæ &c. quatenùs si qui Iudæi sunt in prouincia vestra, qui tali modo parochias detineãt, ipsos ad eas dimittendas, requisito priùs & habito consensu chariſſimi in Christo filij nostri Henrici illustris Anglorum regis, arctiùs compellatis: aut si receptas detinuerint, aut parochias amodò receperint, ipsos cũ omni districtione cogatis. vt ecclesijs quarum eędem parochię sunt, debitos & collectos redditus cum integritate persoluant, prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, nè quis Iudæis hominia vel fidelitates faciat: quoniam contrarium est sacris canonibus, vt Christiani debeant Iudæis adstringi. Si quis verò cõtra inhibitionem nostram venire præsumpserit, contradictione & appellatione cessante, in eos excommunicationis sententiam proferatis.

Idem. *Cap.* 4.

AD hæc cùm sacris canonibus caurum sit, nè Iudæi Christiana mancipia habeant, præsentium tibi authoritate præcipimus, quatenùs sublato appellationis remedio, anathematis interminatione iubeas publicè, nè quis Christianorum alicuius Iudæi mancipium efficiatur. Si quis autẽ contra prohibitionem tuam venire pręsumpserit, *eos sublato appellationis remedio, ecclesiastica censura compellas.

for. *tum

DE MONACHIS ET MONIALIBUS sinè probatione susceptis, item in probatione positis, recedere volentibus. Pars 21.

Cap. 1.

AD audientiam nostram noueris peruenisse, q; Eremitæ de monte Filiano, quosdã pueros infra 14. annũ intantùm seduxerint, quòd quidam illorum, suasionibus eorum assensum præbentes, ad ecclesiam illorum accesserunt. Quos cùm statim religiõis habitum induissent, vn* prædictorum puerorum T. nomine, statim pœnitens quòd habitum ipsum susceperat, id quod fecerat, suis parentibus intimauit: qui ad locũ ipsum, mora postposita, accedẽtes, cum exindè extraxerũt: & cùm stetisset ibi nisi p vnam noctẽ, sicut accepimus, prędicti eremitę & quidã alij eum non permittunt quandam puellam ducere in vxorem, quam ipse iurauit in vxorẽ accipere, ac (sicut dicitur) desponsauit. Quocirca districtioni tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit, q; ipse T. ante consummationem 14. anni, habitum ipsum susceptum deposuerit, aut si post 14. annũ habitũ ipsum sinè probatione susceperit, & infra triduum deposuerit, eum ab impetitione prædictorum eremitarum vel aliorum in hac parte, occasione & excusatione & appellatione cessante, penitùs absolutum, & eam quã iurauit accipere in vxorem, liberè posse traducere, si alia rationabilis causa non impedit, denuncies.

Dist. 28. De his

Idem Herefordẽ episcopo. *Cap.* 2.

SVper eo quod quæsitum erat à nobis ex parte tua, vtrùm sacerdotes qui religionis habitum susceperunt, & antequàm essent vinculo professionis adstricti, ad priorem statum reuersi sunt, permittendi sint ecclesias & curam animarum habere: & an clerici, si monachicũ habitum ante oblatũ professionis libellum deferũt, ad sacros ordines promoueri, & ad gubernationẽ animarũ possũt assumi: sanctitati tuę taliter respõdem*, q; si austeritatẽ religiõis, ad quã *trãsisse nosc̃ntur, seruare noluerint, ad minorem

Accipe hæc de ijs, qui religionis votũ nũcupãrunt.

*migrãsse

religionem transire cogendi sunt, nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi, nè contra votum quod Domino fecerunt, in animarum suarum periculum probentur venire. Veruntamen si ante susceptum habitum in probatione positi, recedere voluerint, secundùm regulam B. Benedicti non videntur prohiberi ad priorem statum redire. Sed illa videtur pręcipere, vt in eadem veste redeant, in qua venerunt.

Nam in laicali veste probatur.

Cap. 3.

MEminim⁹ nos ex parte tua huiusmodi quæstionem audiuisse, s. vtrùm illi qui se ad religionem coram episcopo deuouerunt trâsituros, & habitum religionis suscipiunt, si & postmodùm vxores duxerint, cogendi sunt eas dimittere, & ad ecclesiam, cui se contulerant, redire. Super quo vtiquè *dicimus respondendo, quòd si quispiam qui se religioni deuouit, & habitu suscepto professionem fecit, postmodùm sibi aliquam copulauit, est ab ea cogẽdus recedere. Verùm si habitum non suscepit, nec professionem fecit, sed votum fecit, & se ad religionem transiturum promisit, licèt postèa matrimonium contraxerit, non est cogendus ad ecclesiam transire, & matrimonij vota rescindere. * Itẽm ex concilio Toletano, vt clerici qui se fingunt habitu & nomine monachos esse*.

*damus respõsum, q⁹si

Pars 22. *DE SPOLIATIS RESTITUENDIS VEL NON.*

Idem Vuigorñ episcopo.

Cap. 1.

SOlicitè cures & diligenter, quo tempore H. renunciauit ecclesię: & si vobis constiterit, ipsum spoliatum esse cùm eidem ecclesiæ renunciauit: si hac vice tantùm renunciauit, aut pluribus vicibus renunciauit p̃scriptę ecclesiæ, dummodò spoliatus renũciauit, contra eum testes alterius partis de iuramento & de renũciatione spontaneè facta, nullatenùs admittas: quia non est verisimile, quòd spontè iuri suo renunciauerit, qui spoliatus renunciauit. Sed testes H. qui pro se intendũt, quòd violenter prædicta ecclesia fuit spoliatus, dummodò idonei sunt, minimè differas accipere.

Spoliatũ iuramento renunciantẽ, restituẽdũ.

*Idem decano Lincol. & abbati de *Riuaus.*

Cap. 2.

ACcepta conquestione P. clerici, quòd violenter ecclesia de *Sprotebtur fuisset spoliatus, discretioni tuæ (si benè meminimus) dedimus in mandatis, vt si per officiales venerabilis patris nostri Eboracẽ archiepiscopi, Apostolicæ sedis legati, ex concessione ipsius in eadem ecclesia introductus fuisset, & indè per violentiam exire coactus, eam sibi authoritate nostra restitui faciatis. Quibus cognitis, respõsum est, sicut nobis dicitur, ab aduersario, ista omnia non debere proficere, eô quòd spontanea voluntate præscriptam ecclesiam in præsentia præfati archiepiscopi abiurâsset. Quia verò non scripsimus idiotis, sed discretis p̃sonis, & nitimur discernere quid ratio dictet: discretioni vestræ iniungimus præsentium authoritate, vt rei veritatem diligenter & subtiliter inquiratis, & si vobis constiterit, quòd præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontaneè prælibatam ecclesiam abiurauit, ei (omni contradictione & appellatione remota) super hoc perpetuum silentium imponatis.

Idiotæ non discretæ p̃sonæ, pemptorias exceptiones reprobant,

Idem. Cap. 3.

FRatres * Arcemarenes grauem ad nos contra abbatem suum trâsmisêre querelam, dicentes eum bona illius monasterij dilapidâsse, ipsumque inutilem & sortilegũ esse. Nuncius verò abbatis in præsentia nostra constitutus, hæc omnia instantiùs denegabat, adijciens prę̃scriptum abbatem administratione absque rationabili causa destitutum. Ideò dilectioni vestræ &c. quatenùs ad locum in quo faciliùs possitis partes præsentes habere, & de causa cognoscere venientes, & quæ hinc & indè proposita fuerint, audiẽtes diligẽtiùs, negociũ ipsum, omni gratia & amore postposito, terminare curetis, ità quòd si vobis constiterit prædictum abbatem irrationabiliter destitutum, ipsum restituatis. Si verò destitutus non est, & eum inueneritis destituendum, illum authoritate nostra destituatis, indemnitati ecclesiæ, sicut meliùs nouer itis expedire, consulentes. Verùm si prædicti fratres ipsum canonicè *conuicerint de obiectis, depositionis sententiam asseratis. Cæterùm si præfati fratres, accusationis libello porrecto, in probatiõe defecerint, abbati canonica purgatione iniuncta, illos debita animaduersione puniatis.

14. q. 1. Præterea

*cõuicerit

Idem Vuigorñ episcopo & Helien archid.

Cap. 4.

AVdita querela dilecti filij nostri T. clerici charissimi in Christo Scottorum regis, quòd H. persona ecclesiæ de Sandeta, ipsum super ecclesia de Porteñ indebitè molestauit, *quam liberam tunc & vacantem ad præsentationem eiusdem regis prædictus T. adeptus fuerat, licèt idem H. spontè iurâsse dicatur, quòd super eadem ecclesia de Porteñ, præfato T. nullam quæstionem moueret: venerabili fratri nostro Londoñ episcopo & tibi fili archidiacone dedimus in mãdatis, vt rei veritate diligenter inquisita, si vobis constaret, quòd prædictus H. alterius ecclesiæ personatum haberet, vel iuramento spontaneè prę̃stito firmauerit, se memorato T. super eadem ecclesia decæterò quæstionem non moturum: ei exindè perpetuum silentium, appellatione remota, imponatis, & ab ei⁹ impetitiõe eundem

*quandam

dẽ T. absoluere minimè differatis. Postmodùm verò nuncius præfati H. ad præsentiam nostram accedens, cõstanti nobis assertione proposuit, quòd per violẽtiam idem H. eadem ecclesia fuerit spoliatus: & ideò ad vos literas nostras impetrauit, vt si constaret vobis veritate cognita, ipsum H. spoliatum esse cùm eidem renunciauit ecclesię, contra eum testes alterius partis de iuramẽto & de renũciatione spõtaneè facta, nullatenùs reciperetis: sed testes potiùs ipsius H. quibus intendebat posse probare, quia violenter prefata ecclesia spoliatus fuerit, dũmodò essent idonei, nõ differretis recipere, & secundùm eorũ depositiões & ratiões & allegatiões hincindè ꝓductas, in causa ipsa, remoto appellationis obstaculo, quod iustum esset, iudicaretis: non obstantibus literis, si quæ aliæ ab alia parte impetratæ essent tacita forma, quam expressimus in alijs literis super hoc impetratis. Addidimus insuper, quòd si in causa ipsa aliquid esset mutatum, postquàm nuncius præfati Henrici iter arripuit ad nostram præsentiam veniendi, totam causam ante ingressum principalis causæ, contradictione & appellatione cessante, in eum statum reduceretis, in quo fuisse dinoscitur, cùm nuncius ipsius H. est iter ipsum aggressus: nisi fortè idem H. cum altera parte spontanea voluntate posset sup ipsa ecclesia cõuenire. Nunc autem ex literis prædicti episcopi & tuis fili archidiacone nobis innotuit, quòd vos priorum literarum tenorẽ secuti, partes debita solennitate citâstis, & cùm post plures citationes die tãdem peremptorio constituto, de iam dicti H. contumacia legitima probatione vobis pleniùs constitisset, idonearum personarum testimonio cognoscentes sæpedictum H. alterius ecclesię personatum habere, & spontanea voluntate ecclesiam de Porteñ in facie ecclesiæ in perpetuũ abiurâsse, ei super eadem ecclesia perpetuum silentium imposuistis, & ab eius impetitione prænominatum T. penitùs absoluistis. Licèt autem nuncius eiusdem H. alias literas, sicut diximus, impetrauit, formam aliam continẽtes, & quòd reuocari deberet, si quid immutatũ esset in causa, postquàm idem nuncius iter arripuit ad nos veniendi: quia tamen nõ intelleximus, nec intelligi volum⁹, vt si quid per iudices delegatos factũ esset, reuocaret in irritum authoritate nostrarũ literarũ: sed si qd p̃sumptiõe vel violẽtia immutatũ est &c. discretioni vestræ &c. quatenùs si ante receptionẽ literarũ nostrarũ, q̃s nũcius p̃fati H. super ipsa causa ad vos impetrauit, memoratus episcopus & tu fili archidiacone super iam dicta ecclesia sentẽtiam protulistis eandem, eótradictione & appellatione cessante, ratam habeatis & firmam: nec eam obtẽtu literarum posteriorum reuocare tentetis, ità quidem, quòd si contra sententiam ipsam aliquid statuistis, id sublato appellatiõis remedio reuocetis, & præfatum H. contra eandem sententiam venire nullatenùs permittatis, sed potiùs sententiam (contradictione & appellatione postposita) faciatis authoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Si verò post susceptionem sequentium literarum sententia lata fuerit, eadem sententia non obstante, in causa iuxta tenorem literarum ipsarum, appellatione postposita, procedatis, dummodò præfatus H. spoliatus fuerit, eadem sententia non obstante, & per violentiam spoliatus, illud præstiterit sacramentum.

*Idem *Lexonien episcopo. Pars capituli, In literis supra de potestate iudicum.*

Cap. 5.

SVper illa quæstione videlicet, cùm quis dicit se de possessione violenter esse eiectum, & aduersarius dicit eum non fuisse canonicè institutum, huiusmodi tibi damus responsum: Priùs de violẽta eiectiõe, quàm de canonica institutiõe agi debet: quia prædo etiàm est secundùm rigorem iuris restituendus.

Quid si laicus à possessione ecclesiæ esset eiectus, quã ei nulla ratiõe possideri liceret?

Idem eidem in eadem.

Cap. 6.

ITem cùm aliquis dicit se de possessione eiectum, vel aduersarium clàm possessionem intrâsse, & aduersarius ei crimen obijciat, vt eum ratione criminis à sua intentione repellat: non occurrit nobis, quòd illius obiectio debeat admitti vel executio principalis causæ propter hoc retardari: quoniam criminaliter aduersùs eum agere non potest, cùm ipsum constet eius inimicum existere.

Idem Vuigorñ episcopo. Cap. 7.

ABbas S. *Eadmundi, à quo R. lator præsentium pãtrimoniũ suum tenere dinoscitur, milites suos & burgenses ad domum prædicti R. misit, qui eum à domo & vniuersa possessione sua expellerent, nisi ecclesiã suam penitùs abiuraret. Quod cùm idem R. tali modo coactus fecisset, abbas prædictam ecclesiam alij concessit. Vndè, quia quæ metu & vi facta fuerunt, de ratione iuris & ordine in irritum debent reuocari: fraternitati tuæ &c. quatenùs prædicto R. si ità constiterit, omnia cum integritate restituas.

Idem Cant. archiepiscopo & Vuigorñ episcopo. Cap. 8.

PRæcipimus vt N. restitui faciatis ecclesiam, non obstante quantùm ad restitutionem, si post eiectiõem ei obijcitur, quòd filius illius fuit personæ, qui in eadem ecclesia proximò ministrauit, vel quòd ab eo annuam pensionem acceperit.

Idem

Idem Vuigorñ episcopo, & abbati de S. Albano. Cap. 9.

QVia Vu. qui violéter dicebatur ecclesiam de N. ingressus, defunctus est, vt accepimus: & Nigellus in eadem ecclesia intrusus, volumus & præcipimus, vt secúdùm formam literarum inter ipsum & Patricium iudicetur ratione mediante, sicut inter eundem & præfatum Vu. si viueret, iudicaretur.

PARS 23.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

Item Honorius 2. omnibus epīs orientalibus. Cap. 1.

INhærentes vestigijs prædecessorū nostrorum, dicétium grauiores per summum Pont. terminari debere quæstiones, nostrorum fratrum consilio diligenter inquisito, huius causæ speciem irrefragabiliter Deo opitulante terminātes decídimus. Legibus itaque cautum esse comperimus, vt nullus clericus iurare pręsumat, alibi verò reperitur scriptum, vt omnes principales personæ in primo litis exordio iusiurandum de calumnia subeant. Nonnullis legisperitis & alijs sapientibus venit in dubium, vtrùm clericus iusiurādum prędstare debeat, an alij personę liceat hoc officium delegare. *Quia enim illud constitutionis edictum, vt iurare clerici prohibeantur, à Marco Augusto Cōstantino prędecto prætorio de Cōstantinopolitanis clericis constitutū promulgatum fuisset, idcircò ad alios pertinere nó creditur. Vt ergò dubietas ista penitùs auferatur ab omnibus secundùm decisionem etiàm filij nostri H. quondàm Imperatoris, anno sui imperij (vt accepimus) factam tertio: nos eius, inquam, interpretationem corroboramus, & D. Marci constitutionem ità interpretari debere decernimus, vt ad omnium ecclesiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm Imperator Iustinianus decreuerit, vt canones patrum, vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperiatur, vt iurare clerici omīnò nō audeant: dignum est vt totus clericalis ordo à præstando iuramento immunis esse proculdubiò censeatur. Præterea statuti *principalis tenor penès nos talis esse dinoscitur: Nos itaque vtriusque legis diuinæ & humanæ intentione seruata, decernimus, & imperiali authoritate *irrefragabiliter diffinimus, vt non episcopus, non presbyter, non cuiuslibet ordinis clericus, non abbas, non monachus, non sanctimonialis, in quacunque causa vel controuersia, siue criminali siue ciuili, iusiurandum compellatur qualibet ratione subire: sed alijs defensoribus idoneis, si expedire ecclesiæ suæ nouerint, huiusmodi officium liceat delegare: verùm cum hac moderatione, vt episcopus inconsulto Ro. Pontifice, vel qlibet clericus inconsulto prælato suo, minimè iurare audeat. Omnibus autē epīs, ac generaliter cunctis sacerdotibus, ac vniuerso clero ità custodiri debere mādamus, vt si qs in hanc constitutionē cómiserit, veniā sibi deincèps nouerit denegari. Non sumētes exemplū siue formā à nobis, q aliter in causa fratrū & coēporum nostrorū *Areannæ & Senonēsis ecclesiæ nup secim⁹, qm eorum volūtati & postulationi annuimus.

*Quum

*principis

*irretractabiliter

*Item Eugenius 3. Cardiomi Romanæ Ecclesiæ subdiacono, & *magistro Omnibon⁹. Cap. 2.*

*Magno

LIteras benignitatis tuæ, benignè accepimus, in quibus vtrùm in causa, quæ vertitur inter venerabilem fratrē nostrū G. Bononien epum, & dilectū filiū nostrū Paduarium abbatē, sub vestro examine iusiurandū de calūnia pstari cōueniat, requisisti. Sanè Ro. ecclesia, in qbus causis de decimis ecclesiarū & rebus spiritualib⁹ tantùm agit, iuramentū calumniæ nec dare, nec recipere cōsueuit. Et quidem huiusmodi causæ non ex legū districtione, sed canonū equitate finē debitū sortiunt. Canones aūt iuramentū calūnię nulli prorsùs indicūt. Vndè de iuramento calumniæ præstando cōtentione dimissa, ad vlteriora fraternitas tua procedat.

Idem. Cap. 3.

IN pertractādis causis iuramentum de calumnia nō passìm exhiberi præcipimus: sed cùm fieri finimus, & causæ & principalium personarum qualitate diligēter inspecta, quādoquè per principales personas, quandoquè per œconomos sibi indultos, qui causam omninò non nesciunt, in anima principalium personarum præstari iubemus.

Idem R. Marabeñ & Anemensi episcopis. Cap. 4.

IMperatorum secularium leges, & ecclesiasticæ patrum constitutiones, viros religiosos in omnipotentis DEI seruitio protegunt & defendunt, & nullam eis molestiam vel turbationem, quæ sacro ordini contradicat, irrogari permittunt. Accepim⁹ autem quòd quidam causidici de terra vestra, occasione decidendarum litium, quæ aliquandò solēt emergere. ab abbate & fratribus Franciæ uallis iuramentum de calumnia, sicut ab alijs hominibus, exigebant: quod quidem inter fratres eiusdem ordinis inusitatum est: & nos ad id faciendum nos cogere non possumus, nec debemus. Sed nè aliena iura alieni hac occasione videantur detinere illicitè, & ipsi à causa sua decidant, si ex parte ipsorum prædictum iuramentum, cùm res postulauerit, non fuerit præstitum: eis præcipimus, vt in suo monasterio, sicut Imperiales constitutiones consentiūt, œconomū statuant, q pro eis petere & excipere, atque iuramētum de calumnia, cùm necessè fuerit, valeat exhibere.

Idem Lucius 3. episcopo Elien & S. archidiacono Norwuicen. Cap. 5.

PEruenit ad nos de transmissa nobis cóquestióe R. clerici de S. Albano, quòd cum ipse pro Ph. & pro Helia clericis de Lund, ad eorum instantiam pro altero illorum, Helia videlicet, in sex, pro altero in 7. marcis argēti fideiussisset mercatoribus Bononię, & ei vnus fide, sicut & alter iuramento promiserat: præscriptam pecuniam non soluentibus, coactus est prædictis creditoribus pro ipsis, sicut inter eos conuenerat, prædictam pecuniam exhibere. & infrà: Cæterùm quia nouis morbis noua conuenit antidota pparari, volumus & mandamus, vt ad veritatem eliciēdam, appellatione remota, præstari faciatis ab vtraque parte iuramentum calumniæ.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap. 6.

COnstitutus in præsentia nostra M. Stephanus sua nobis assertione monstrauit, quòd Ma. P. de Bleis, cancellario tuo tempore Laterani concilij ad preces ipsius in 15. marcas sterlingorum legalium & communium intercesserit. & infrà: Quia verò contra diuersa exprimenta morborum, varia nos cóuenit medicamina inuenire, præsentium tibi significatione iniungimus, vt si præfatus P. debitum vel assertiones denegauerit, consuetudine quæ legi cōtraria est, non obstante, sacramentum calumniæ subire cogatur.

DE EXCESSIBVS EPISCOporum contra suos archidiaconos, & archidiaconorum contra suos episcopos.

Item Alexand. 3. Londoñ episcopo. Cap. 1.

AD aures nostras noueris peruenisse, quòd quidam archidiaconi tui, te inconsulto, contra consuetudinem ecclesiæ sibi cōmissæ, personas in ecclesijs instituerunt, & sic in ecclesijs vel eorum portionibus nunc filios, nunc alias personas & vicarios instituere non verentur. Volentes itaque pro officij nostri debito in irritum deducere, quod contra iuris ordinem attentatur, authoritate Apostolica tibi duximus iniungendum, vt si ijdem archidiaconi post prohibitiōem tuam ipsis indè factā, instituerint sinè mandato & authoritate vestra aliquos in ecclesijs, in quibus patres eorum ministrâsse noscūtur, aut personas alias vel vicarios, cùm id sit canonicæ sanctioni contrarium, liberum tibi sit, nullius contradictione vel appellatione obstāte, institutiones huiusmodi penitùs irritare, & taliter institutos remouere ab ecclesijs.

Idem Elien archid. Cap. 2.

CVm satis sit absurdum, & à sanctorum patrum institutionibus alienum, vt archidiacon⁹ authoritate propria debeat cuilibet causam animarum committere:: ægrè nimis ferimus, quòd tu sinè mandato episcopi tui personis animarum curam committis. Quoniam igitur obtētu alicuius cōsuetudinis nó debes sanctorum patrum institutiones transgredi, & quòd ad tuum nō spectat officium, vendicare: ideò mandam⁹, vt nemini decæterò sinè mandato & licentia episcopi tui, curam animarum committere præsumas.

Idem Exonien episcopo. Cap. 3.

AD aures nostras peruenit, quòd quidam archidiaconi tui se in ecclesias, quæ in suis archidiaconatib⁹ vacant, authoritate propria non verentur intrudere, & sic ipsas ecclesias detinere non erubescūt. Nos attendentes absonum esse, atque omni rationi contrarium præsumptionis excessum, nec volentes incorrectum relinqui: fraternitati tuæ &c. quatenùs si qui archidiaconi sint in episcopatu tuo, qui tali modo ecclesias occupent, & occupatas detineant, ipsos ad eas dimittendas, omi occasione & appellatione cessante, ecclesiastica districtióe cōpellas, & easdem ecclesias personis idoneis & honestis ordines, & prętatos archidiaconos pro tanta pśumptione, debita animaduersione punire curetis.

Idem Cant. archiepiscopo. Cap. 4.

AD hæc quoniam prædict⁹ episcopus, sicut accepimus, plures ecclesias & pcipuè ecclesiam de Nortuñ, à consuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, & in hac parte reddit⁹ eorum diminuit & attenuauit: nihilominùs præsentium significatione iniungimus, vt si res ità se habet, factū episcopi hoc, appellatione remota, corrigas & emendes: & ità prouideas, vt præfato archidiacono G. cōsuetudines, quas presbyteri in ecclesijs sui archidiaconatūs debēt, plenariè cōseruen⁹, & illi debitā reuerentiā exhibeāt & honorē.

Idem Burdegaleñ arch. Cap. 5.

PRætereà de archidiacono G. * q in tua & in Toletana ecclesia archidiaconus sit constitutus, * in vtraque ecclesia regulariter professus, collectis illis quæ in archidiaconatu tuæ ecclesiæ colligere potest, præter consc ientiam tuam Tolosanam ecclesiam ingreditur, & ibi per annum vel eo amplius moratur: prudentiæ tuę significamus, vt eum decæterò altero, quem maluerit, archidiaconatu, si res ità se habet, appellatione remota, facias esse contentum.

for. * q cùm in for. * & in

QVIBVS, ET QVANDO, ET IN quam ætatem conferatur ecclesiasticum beneficium, & ad quem spectet eccle siarum reparatio.

PARS XV.

Alexander tertius Cantuariensi archiepiscopo.
Cap. 1.

EX ratione commissę tibi dignitatis, & cõsideratione legationis ad vniuersas ecclesias, aciem tuæ solicitudinis debes extẽdere: & quæ enormiter seu cõtra iustitiam fiunt, pastorali cura corrigere & emẽdare: quatenùs de commissis ouibus in patrisfamiliàs presentia rationem reddere valeas, & tibi pro labore & Matth.25.b solicitudine merces copiosa cumuletur in cælis. Accepimus autem quòd Couentren episcopus, non attẽdens quid sacrorum canonum statuta decernant, nec modestiam pontificalem cõseruans: pueris qui sunt infra decennium constituti, in archidiaconanatu dilecti filij nostri R. archidiaconi Couentrẽsis, ecclesias plures cõcessit, quæ non per clericos, sed p laicos dispensantur & disponuntur. Vndè quoniam hoc ecclesiasticæ vtilitati est inimicum & rationi contrarium, & non debet eatenùs tolerari: fraternitati tuæ &c. quatenùs si res ità se habet, p̃dictum episcopum super his dura increpatione corrigas & castiges, & clericis seu ministris idoneis ℘ custodiã præscriptarum ecclesiarum, donèc prædicti pueri ad congruam perueniant ætatem, omni occasione & appellatione cessante, laicis amotis, committas: & eidem episcopo arctiùs prohibeas, nè decæterò ecclesias nisi personis quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. Quod si secùs fecerit, ei debitam pœnitentiam infligas, & institutionem & concessionem ipsius, omninò viribus carere decernas.

℘administrationem

Idem Cant. archiepiscopo & eius suffraganeis.
Cap. 2.

INdecorum est admodùm & absurdum, vt hi debeant ecclesias regere, qui semetipsos regere non nouerũt, cùm ad regimen ecclesiarum tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præmineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, vt ad preces vel ad instantiam aliquorum, sicut frequenter solet in vestris partibus fieri, paruulis regimen committatur ecclesiarũ: fraternitati vestræ &c. quatenùs nemini infra 14. annum constituto, personatum alicuius ecclesiæ aliquorum gratia vel obtentu cõcedere præsumatis: scituri pro certo, quòd si p̃cepto nostro in hac parte contraire præsumpseritis, quod indè feceritis, authoritate Dei penitùs irritabimus, & inobedientiam vestram graniter puniemus.

Idem Decano & capitulo Saresbirien.
Cap. 3.

CVm Hugo Bunet in nostra esset constitutus præsentia &c. & infrà: Nos diligentiùs attẽdentes quòd pater suus, sicut vterque recognouit, eam habuerit priùs, quia pernicioſum est exemplo, vt in eandem quasi iure hæreditario ei succederet: considerantes etiàm, quòd cùm ei præbenda concedi debuit, illius ætatis erat, quòd curam animarum gerere nõ potuit: memoratum episcopum, vos etiàm & ecclesiã vestram ab ipsius impetitione absoluimus, & ei ppetuum exindè imponimus silentium.

Idem. Cap. 4.

ANobis tua discretio reqsiuit, vtrùm is cui ante 15. annum ætatis suæ nondùm concilio quod nupèr Laterani fecim⁹, celebrato, ecclesiæ magisterium concessum fuit, occasione decreti, quo in concilio eodem clericis minoris ętatis conferri ecclesias prohibuimus, possit ecclesia spoli. ri, quã ante concilium obtinuerat, præsertim cùm Dist. Ante triennium. ipsa cõcessio fuerit ab ipso diœcesiano episcopo post cõcilium approbata. Super quo cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quòd nisi alia causa rationabiliter obstet, occasione minoris ætatis aut decreti, quod in cõcilio promulgauimus, nolumus eum à percepto antè beneficio remoueri.

*Idem * Lexouiensi episcopo.*
Cap. 5.

PRætereà licèt aliquis ad personatũ parochialis ecclesiæ non debeat, nisi subdiaconus ad minùs, admitti vel recipi, dispensatiuè tamen in minoribus ordinibus constituti, consueuerunt admitti: dummodò tales sint, qui infra breue tempus subdiaconatum vel diaconatũ recipere possint.

DE DEPOSITIONE CLERICORum, & de dispensatione circa eosdem facta.

Pars 2ª

Cap. 1.

EX literarum tuarum tenore perpendimus, quòd quidam longa ægritudine confectus, cepit consilium à sortilegis mulieribus, quòd si sanari vellet, se pmitteret iterùm baptizari. Qui insano credens consilio, vt sanaretur, iniuriam fecit per iterationem sacramento. Adstitit autem huic sacrilegio adolescens bonæ (vt videtur) indolis acolytus, frater carnalis illius, in quo baptismus asseritur iteratus, & ministerium exhibuit in respondendo presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefandæ. Quia ergò nos tua duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat vel purgari acolytus, quem minor ętas & intẽtio fraternę salutis corporeæ aliquãtulùm excusare videt: dilectioi tuę p̃sentibus literis respõdemus, ℘ quãuis non multùm videaꝫ propterea plectendus, ad superiores

periores tamẽ ordines promoueri, si publicum est quod proponitur, non valebit, nisi ad religionem transire voluerit, vt fauore illius religionis circa eum debeat dispensari. Si verò occultum est, promoueri poterit, & excessum suum dignis pœnitẽtiæ fructibus expiare.

Idem abbati & fratribus trium fontium.
Cap. 2.

fraternitas tua * qui

COnsuluit nos tua * deuotio sup quodam confratre vestro, † ℘ cùm esset in seculo, & quinq; solidos ℘ ordinatiõe sua dedisset, statìm postquàm delicti quantitatem cognouit, pœnitentia ductus, religioni se contulit. Nos igitur quæstioni vestræ satisfacere cupientes, vobis præsentibus literis significamus, quòd ordine susceptо carere meruit, nec ad superiores promoueri potest. Veruntamen in ordinibus quos priùs suscepit, Domino poterit deseruire.

Idem Vuigorñ & Noruuicẽ episcopis.
Cap. 3.

Dist. 19. In nouitiam

DE sacerdote qui literas nostras falsauit, quas tibi misimus, discretioni vestræ &c. vt si inueniri poterit, omni officio sacerdotis & beneficio ecclesiastico perpetuò priuatum, in aliquod monasterium districtæ religionis detrudas: vt ibi tanti facinoris pœnas luens, se taliter defleat cõmisisse, & alij per hoc à similibus valeãt deterreri. Quòd si aliquos de consimilibus comprehendere poteris, ipsos arctissimæ custodiæ, sublato appellationis remedio, retrudas, donèc indè Apostolicum susceperitis mandatum.

Dist. 50. Si quis epis.

Idem Salernitano archiepiscopo. Pars capituli, Licèt præter. Cap. 4.

Clericũ seculari iudice ſa. clericos non præsumere.

AT si clerici coram iudice seculari cõuicti fuerint vel confessi de crimine, non propter hoc ab episcopo suo aliqua sentẽtia sunt condemnãdi. Sicut enim sententia à non suo iudice lata, non tenet: ità nec confessio coram ipso facta. Si verò coram episcopo de crimine in iure sunt confessi, seu legitima probatione cõuicti, dummodò sunt talia crimina, propter quæ suspendi debeant vel deponi, non immeritò sunt à suis ordinibus deponendi, & ab altaris ministerio perpetuò remouendi. De adulterijs & alijs criminibus quę minora sunt, potest episcopus cum suis clericis post peractam pœnitentiam dispensare, vt in suis ordinibus deseruiant: sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus iudici tradere seculari: quia suo functus officio, nõ debet eum duplici contritiõe cõterere.

Circa clericos adulteros episcopos posse dispensare.

Item eidem in eadem epistola. Cap. 5.

POrrò si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel si oblatum susceperit, & victus fuerit siue victor, de rigore iuris meritò est deponendus. Sed quantumcunquè eius grauis in hac parte & enormis sit excessus, euadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus misericorditer duxerit dispensandum: dummodò ex illo duello homicidiũ vel diminutio membrorum non sit subsecuta.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 6.

DE presbytero autem Campaniæ, qui sponte duellum obtulit, & oblatum suscepit, & in eo partem digiti amisit, sicut olim, ità & nunc prudentiæ tuæ respondemus, quòd cùm ipse, sicut & nos vidimus, non perdidit tantum ex digito, quin ipse sinè scandalo possit solennia celebrare: satìs potes cum ipso post peractam pœnitentiam misericorditer agere, & permittere ipsum in suo ordine ministrare, licèt eius excessus grauis sit.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 7.

24. q. 4. Qui peccat.

PResbyterum autem alium, qui quendã puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, & vulnerauit, cùm post paucos dies expirãsset, sicut asseris, ab omni altaris ministerio debes perpetuò remouere, eumq; ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interierit, vel aliam infirmitatẽ incurrerit, de qua noscitur expirãsse.

Idem. Cap. 8.

QVanuis sit graue nimis, & diuina dignum animaduersione habeatur, ℘ laici quidam, quod sacerdotum est, in ecclesiasticis rebus vsurpant: maiorem tamẽ metuent formidinem ac dolorem, qui fomitẽ sui erroris in ipso clero dicuntur aliquotiès inuenire, dum quosdam fratrum & coëpiscoporum nostrorum, aliorumq; prælatorũ ecclesiæ decimas eis & ecclesiarum dispositiones indulgent, & in deuia mortis eos impellunt, qui prædicatione eorum ad viã vitę fuerant reuocandi, de quibus dixit Dominus per Prophetã: Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem prouocant animas eorum. Vndè statuimus, vt si quis alicui laico in seculo remanenti, ecclesiam vel decimas concesserit, à statu suo tanquàm arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donèc emendet, ruinæ suæ iaceat dolore prostratus. Ose. 4.b Luc. 13.

Idem G. Liuonensi episcopo. Cap. 9.

VEniens ad nos P. lator præsentium, nobis exposuit, quòd antiqui hostis suggerente versutia, furtiuè diaconatũs ordinem susceperit. Vndè tibi duximus respondendum, ℘ si fortè non fuerit à te, vel ab aliquo archidiaconorum vel prælatorum tuorum sub interminatione anathematis prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad officium sacerdotale, condigna satisfactione, nisi aliqua impediant, imposita, pro tuo arbitrio dispenses. Si verò interminatio anathematis super hoc facta est, commoneas eum, sicut nos fecimus, vt in aliquo mo-

nasterio seu canonia habitum suscipiat regularem: cui iuxta admonitionem tuam, ex quo in habitu illo fuerit aliquanto tempore laudabiliter conuersatus, poteris misericorditer prouidere: Alioquin nulla ratione concedimus eum ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.

Idem eidem. *Cap.*10.

CLerici autem si qui à suis, aut etiàm de mandato Rom. põtificis, ab alienis episcopis interdicti vel excommunicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi ad commonitionem *vestram sinè dilatione rediêrint, perpetuò depositionis sententiam pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

*nostram

Idem Lucensi episcopo & eius capitulo.
Cap. 11.

PRæsentium lator in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte tamen illorum qui violentiam repellebant, in quo lapides ipse proiecit, sed aliquem non percussit: quem nos, quia per alios illic aliqui dicuntur occisi, à celebratione Missarum præcipimus abstinere. Mandamus itaque vobis, vt si res ità se habuerit, & alia causa nõ impedit, decurso huius temporis spatio, ad sui eum executionem officij admittatis.

Idem Archiepiscopo* Cusentino.*
Cap. 12.

COntinebatur in literis, quas tua nobis deuotio destinauit, quòd diaconus p̃sentium lator, & quidam clerici qui rogati ad vineas ecclesiæ putandas perrexerint: & cùm circa vesperas opere consummato rediêrint, leuandi laboris gratia quendam ludum imitati sunt viatorum, proijciẽtes baculos suos in longinquum. studebant enim in directum iacere, & alter alterius fustẽ ferire. Huius autem ludi, sicut asserunt, talis conditio est, vt qui alterius baculum percuteret, quasi victo eo cuius baculus percussus esset, vteretur pro equo. Sed præfati clerici equitandi licentia non vtentes, sola iactatione contenti sunt: vt dum ad baculos suos alacriùs concurrerent, laborem itineris non sentirent. Quidam autem laicus, sicut prædictus diaconus asserit, dum baculum prædicti diaconi percussisset, incautè in eũ equitaturus insilijt, & sicà falce ipsius diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expirauit. Indè est quòd commonemus fraternitatem tuam atque mandamus, quatenùs eundem diaconum sinè licentia summi pontificis ad superiorem gradum ascendere, vel in diaconatûs officio nullo vnquàm tempore ministrare permittas, sed cum dispensatione in subdiaconatûs officio ministrare patiaris.

Pars capitu li, Tenta est vis,

Idem Exonienſi episcopo.
*Cap.*13.

PResbyterum etiàm istum in homicidij crimine lapsum, annis duodecim graui pœnitentia afflictum, si ità est, tibi remittimus absolutum in Dei nomine, suoque restitutum sacerdotio, non tam considerantes spatium & mensuram temporis, quàm pœnam doloris. Nè tamen cuilibet imprudenti videatur iniquum, eum sacris altaribus restitutũ, discat hoc à sanctis patribus confirmatum. Vndè Calixtus papa: Errant, qui putant, post dignam pœnitentiam, sacerdotem lapsum non posse reparari, & ministrare posse, si à malis abstineat.

Idem. *Cap.*14.

LAtor præsentium nobis viua voce proposuit, quòd cùm quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit quòd ille proiecit illum ad terram, & cultellus quẽ ad latus habebat, in alterum incidit, & fortuitò vulneratus occubuit. Eundem igitur ad vos duximus remittendum, discretioni vestræ mandantes, quòd rei veritate comperta, si ità res se habuit, & alia iusta causa non impedit, prædictum D. permittatis liberè ad sacros ordines promoueri.

Idem Eugenius papa primus Sarensi episcopo.
*Cap.*15.

PResbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmę à prædone abscissos esse significâsti, Missam celebrare non pmittimus: quia nõ securè propter debilitatem, nec sinè scandalo propter membri deformitatem id fieri posse confidimus. Ipsum autem cæteris officijs sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

Idem eidem in eadem epistola. *Cap.*16.

PRætereà clerici, qui relicto ordine suo & habitu, lapsi in apostasia tanquàm laici versantur, si in criminibus deprehensi teneantur, per censuram ecclesiasticam non præcipimus liberari. Tales enim inter apostatas numerandos, sanctorum patrum statuta declarant.

Item eidem in eadem epistola.
Cap. 17.

SAcerdotibus autem & clericis tuis denũcies publicè, nè ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quòd si postmodùm præsumpserint, & occasione ipsius administrationis, propter propriam causam à laicis capiantur, indignum est eis ab Ecclesia subueniri, per quos constat in Ecclesia scandalũ generari.

*Idem Aldrei epiſc. Pars capitu li, Cõsuluit.

**Idem Tolosano episcopo.* *Cap.*18.

REquisiuit à nobis fraternitas tua, vtrũ clerici qui post renunciationem factam, à prædecessore tuo ordines susceperunt, in ipsis debeant remanere, an ad maiores debeant de iure canonum promoueri. Nos igitur, quia de veritate nobis non constat, non possumus tibi super hoc breuiter

ùiter respondere. Nam distinguitur, vtrùm renuncians, loco simul & dignitati renunciet. Nam vbi loco tantùm renunciat, ordines sicut anteà, nisi à summo pontifice vel eius legato prohibitus fuerit, rogatus ab alio episcopo, poterit de ratione conferre. Cùm autem loco pontificali simul cedit & ordini, ibi distinguendũ putamus, vtrùm sacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordines vsque ad subdiaconatum quis receperit, quia & huiusmodi ordines quandoquè à non episcopis conferuntur, & in illis deseruire poterit, & ad maiores, si idoneus fuerit, ordinari. Sanè si ab eodem, facta renũciatione, sacros ordines quis scienter receperit, quia indignum se fecit, executionem officij non habebit: vbi autem non scienter, ibi poterit, nisi crassa & supina fuerit ignorantia, discretus pontifex dispensare.

Idem Turonensi archiepiscopo.
Cap. 19.

COnsuluit nos tua fraternitas, vtrùm liceat tibi spurios & seruos ordinare. Super quo tibi aliter respondemus, quòd neq; spurios, neque seruos ordinare debes. Et si memor esses, in consecratione tibi dictum est: Vide nè quemlibet seruilis conditionis ad ordines promouere præsumas.

Idem Cenomanensi episcopo. *Cap.*20.

TVa nos duxit fraternitas consulendos, quid agendum sit de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorũ proponunt, à quibus sit manus imposita, cùm incertum est, vtrùm eorum sint sigilla, quæ præsentant. Tuæ ergò consultationi præsentium significatione indulgemus, *tutũ esse, vt in his statuta patrum veterum obseruentur, quàm nouum quid statuatur. statutum est enim de transmarinis, vt ad minùs testimonio quinq; episcoporum super ordinatione sua muniãtur. Quod in alijs qui similiter sunt incogniti, credimus obseruãdum, ità tamen, vt in suspensione *ãliquo tempore habeantur, in quo videntes plenius de ipsorum actibus instituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quia posset contingere, vt aliquibus prætermissis, saltum fecissent. His autem peractis, si digni inuẽti fuerint, circa eos poterit dispensari.

*tutius

Cap. 21.

DE diacono vestro, qui in sancto sabbato quendam alium diaconum vulnerauit, & mulierem vxoris nomine accepit, hoc tuæ prudentiæ duximus respondendum: q̃ si contrito & humiliato corde & animo ad Ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam in vxorem accepit, cùm nõ possit, sicut nosti, matrimonium contrahere, ipsum debes recipere, & à sententia excõmunicationis, quam pro violenta manuum iniectione noscitur incurrisse, *& iniuncta sibi pœnitentia de vtroque excessu, post peractam pœnitentiam poteris ei diaconatûs officium reddere, & etiàm dispensatiuè, si perfectæ vitæ & conuersationis fuerit, in presbyterum ordinare. Subdiaconũ autem, siue homines interfecit, siue non, nõ posse matrimonium contrahere, sacrorum canonum censura demonstrat. Parochianos autem tuos, ad soluendas decimas ecclesijs, quibus eas debent, ecclesiastica debes seueritate compellere, quòd cùm decimæ nõ ab homine, sed ab ipso Deo sint institutę, quasi debitum exigi possunt. Exod. 22. d Leuit. 27. d Num. 18. c d Deut. 12. a 14. c 26. b

*absol.

Item Lucius tertius Turonẽsi archiepiscopo.
Cap. 22.

ADaures nostras, te significante, peruenit, quòd religiosi quidam zelum Dei habentes, ad superiores desiderant ordines promoueri, putãtes maius præmium cumulandum, quo in maiori gradu positi, sublimius officium fuerint executi: sed plati eorum desiderijs contradicunt. Ideoque tua duxit fraternitas requirendũ, an in inferioribus ordinibus cõstituti, iuxta beneplacitum prælatorum suorum, quibus promotio displiceat, à superioribus debeant abstinere, an valeant, prælatis suis renitentib', promoueri. Tuæ ergò quæstioni respondemus, quòd honestius est & tutius, subiectos, debitam præpositis obedientiã impẽdendo, in inferiori ministerio deseruire, q̃ in præpositorum scandalum, gradum appetere digniorem. Nec est in hac parte subiectorum desiderium confouendum: quoniam esse potest, vt prælati secreta eorũ cõmissa nouerint, ex quibus constat eis, quòd salua nequeunt conscientia sublimari: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine meritorum charitatis, acquiritur regnum Dei.

Item Alexander tertius Bathonienſi episcopo.
*Cap.*23.

SVbdiaconos *autem nullis, nisi Romano pontifici, licet in diebus Dominicis ordinare: quãuis Deo dicatas virgines cõsecrandi, & minores ordines licentiam habeant conferendi. sabbato quidem Pentecostes non licet alicui sacros ordines celebrare, cùm in sequenti septimana, recepta sanctiſpiritûs gratia, celebrentur.

*alijs

Pars cap. ſuprà de potestate iud. Intellexim*

Idem Herefordenſi episcopo.
*Cap.*24.

SAnè super eo, quod moris esse dixisti quibusdam episcopis Scotiæ & *Galliæ, in dedicationibus altarium vel ecclesiarum extra ieiunia quatuor temporũ, clericos ad sacros ordines promouere, prudentiæ tuæ significamus, quòd consuetudo illa, vtpotè institutioni ecclesiasticæ inimica, & detestabilis est & penitùs improbãda: & nisi multitudo & antiqua terræ consuetudo esset in causa, taliter ordinati, non deberent

Nota consuetudinem

berent pro merito in susceptis ordinibus ministrare. Nam apud nos, sic ordinati, deponerentur: & ordinantes, authoritate ordinandi priuarentur.

Idem eidem episcopo in eadem epistola. Cap. 25.

DE hoc autem quòd quæsisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in ostiarios, lectores, exorcistas vel acolytos promouere, aut etiàm subdiaconos facere, prudentiæ tuæ taliter respondemus, quòd licitum est episcopis, dominicis diebus & alijs festiuis diebus vnum aut duos ad minores ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut in sabbato sancto, & in sabbato ante Dñicam de passione, nulli episcoporum, præterquàm Rom. Pontifici, licet aliquos ordinare.

Idem. Cap. 26.

QVia quidam clerici desperantes ab episcopis suis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitæ incontinétiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut minorem ætatem, extra prouinciam suã interdùm in transmarinis partibus ordinãtur, vel ordinatos se esse mentiuntur, ignota suis episcopis sigilla deferentes: statuimus talem ordinationem irritam esse habendã, sub interminatione anathematis inhibẽtes, nè à quoquam episcopo ad sui officij executionem admittantur. Episcopus verò nostræ iurisdictionis, qui talem sciens ordinauerit vel susceperit, ab illius ordinis executione ad quem eum ordinauerit vel susceperit, vsque ad condignam satisfactionem se nouerit suspensum.

Pars 27. NE CLERICVS VEL MONACHVS secularibus se negocijs immisceat: & de regula religiosorum.

Idem Cantuarienſi archiepiscopo & eius suffraganeis. Cap. 1.

FRaternitati vestræ per Apostolica *præcepta mãdamus, quatenùs vniuersis monachis vestræ iurisdictionis arctiùs inhibere curetis, nè villas & ecclesias ad firmã, vel receptas detinere præsumant. Quod si præsumpserint, eos, authoritate Apostolica freti, sublato appellatiõis remedio, faciatis à præsumptione sua, ecclesiastica districtione cessare.

*præscripta

videtur desse, recipiãt

3. q. 1. Nulli

Idem in concilio Turonensi. Cap. 2.

NOn magnoperè antiqui hostis inuidia, infirma membra Ecclesiæ præcipitare laborat. Hic manum mittit ad desiderabilia eius, electos quoquè nititur supplantare, dicente scriptura: Esca eius electi. Multorum siquidem casum se operari reputat, vbi aliquod membrum Ecclesiæ sua fuerit calliditate subtractum. Et indè nimirùm est, quòd in angelum lucis more soli-

Iob 39. iuxta LXX.

2. Cor. 11. c

to se transfigurans, sub obtentu languentiũ fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negocia fideliùs pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicas ponderãdas, de suis claustris educit. Vndè nè sub occasione scientiæ, spirituales viri mundanis rursùs actionib' inuoluãtur, & in interioribus ex eo ipso deficiant, ex quo se alijs putant in exterioribꝰ prouidere: de præsentis concilij assensu statuimus, vt nullus omninò post votum religionis, post factam in loco aliquo religioso professiõem, ad physicam legésve mundanas legẽdas permittatur exire: si verò exierit, & ad claustrum suum infra spatiũ duorum mensium non rediérit, sicut excommunicatus, ab oñibus euitetur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerit, audiatur. Reuersus autẽ in choro, capitulo, mensa & cæteris, vltimus fratrum existat: & (nisi fortè ex misericordia Apostolicæ sedis) totius promotionis spem amittat. Episcopi verò, abbates, Priores, tantæ enormitati cõsentientes, & non corrigentes, spolientur proprijs honoribus, & ab ecclesiæ liminib' arceantur.

Idem Londoñ episcopo. Cap. 3.

SEcundùm instituta prædecessorum nostrorum, sub interminatiõe anathematis prohibemus, nè monachi vel clerici causa lucri negocientur, & nè monachi à clericis vel à laicis firmas habeant, vel laici ad firmam ecclesias rencant.

Supra de religios.

Idem Cantuarienſi archiepiscopo. Cap. 4.

CLericis, qui in sacris ordinibus sunt cõstituti, iudicium sanguinis agitare non licet. Vndè prohibemus, nè aut per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas. Quòd si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco. Iubemꝰ etiàm sub interminatione anathematis, nè quis sacerdos officiũ habeat vicecomitis aut præpositi secularis. Clerici etiàm qui comam nutriunt, etiàm inuiti ab archidiacõis suis tõdeantur. Vestimentis autem & calceamentis, nisi quæ honestatem & religionem deceant, vti non liceat. Si quis autem contrà venire præsumpserit, & commonitus emendare noluerit, excommunicatiõi subiaceat.

Ex Toletano conc.

Ex cõc. Rõ. clerici in sub.

*Idem dilectis filijs G. priori & fratribus iuxta disciplinam bonæ memoriæ *viuentibus. Cap. 5.*

AD petitionem vestram, regulam secũdùm quam viuere debeatis, & omnipotenti Deo seruire, duximus constituendam: Inprimis id statuẽtes, vt professionem maiori Priori omnes laici faciant, in manu eius, se absq; proprio victuros promittẽtes, & continentiã, quantùm permiserit diuina gratia, seruare. Cui quoq; tam clerici quàm laici, sicut proprio magistro & animarũ suarum rectori, debitam in omnibus obedientiam promittant. Nec alicui inter vos professo liceat ad alium ordinem, absq; Prioris licentia, vllo modo transire, nisi fortè ad religionem migrauerit arctiorem. Nullus, absque Prioris licentia, hospitale audeat facere. Nullus proprium habeat. Si quid acquirit, rectori suo assignet. Nullus vestrũm alicui vobiscum esse volenti crucem tribuat, sed per medium annum vel integrũ, vobiscum in probatione permaneat. Et tunc maiori Priori præsentetur, & ab ipso, nó ab alio, crucem accipiat.

Supra de delegatis, & infra in eadem cap.

*Vxoratus & con. Vt sup. de coniugatis. & infrà.

Nemo vestrũm alicui in capite coronam faciat. Si hospitale in aliquo loco absque oratorio feceritis, liberũ erit vobis, absq; conscientia episcopi, in cuius parochia fuerit, ipsum constituere. Quòd si oratorium ibidem ædificare volueritis, absque licẽtia episcopi non faciatis, iustitia sua in omnibus seruata. Si cum aliquo vestrũm, eo mortuo, pecunia inuenta fuerit, & in vita sua non patefecerit, nec ad ecclesiam, nec ad hospitale sepeliatur, sed extra ciuitatem in campis deponatur.

Ad. Nemo 17. q. 2. Quidam

Idem episcopis, archidiaconis & alijs ecclesiarum præfectis, per Galliam constitutis. Cap. 6.

NOn est vobis dubium vel incertum, quomodò fratres religiosi *Cistren ordinis ea religione præmineant & virtute, quòd ex institutione patrum & prædecessorum nostrorum, hi qui in eorũ monasterijs professionem faciunt, sinè licentia sui abbatis prohibentur de claustro discedere, & discedentes, in alijs monasterijs non recipi. Indè est, q̃ nos eandem institutionẽ non solùm amicam religioni & rationi consonã, solicitè conseruare volentes, vniuersitati vestræ &c. quatenùs monachos vel conuersos prædicti ordinis, post factam in monasterijs professionem, sinè licentia abbatum suorum per episcopatus vestros recipi nullatenùs permittatis, & si qui fuerint ex eis, qui sinè licentia abbatum suorum de monasterio in quo professionem fecerunt, exire præsumpserint, & cõmoniti ad sua monasteria celeriter non rediérint, eos tandiù, appellatione remota, censura ecclesiastica percellatis, donèc ad monasteria, vndè exiérunt, regredi compellantur.

Ad. Cisterc.

Idem Londoñ episcopo. Cap. 7.

RElatum est auribus nostris, q̃ monachi de Nestuñ seculariter viuunt, & alios exemplo corrumpunt. Indè est quòd authoritate Apostolica tibi indulgemus, vt eos ad obseruationem monasticæ regulæ, appellatione remota, compellas: aut si tibi restiterint temerario ausu, eis abiectis, fratres *Cistreñ ordinis in præscriptum monasterium inducas, vt labores impiorum iusti

Ad. Cisterc. Cap.

edant, & illi indè rubore suffusi, ad sui ordinis obseruantiam conuertantur.

DE PACTIONIBVS LICITIS & illicitis in rebus ecclesiasticis. Pars 28.

Idem Alexander tertius Exoniensi episcopo. Cap. 1.

QVerelam magistri Vu. recepimꝰ, qui cùm Ecclesiam de Ferleia à G. persona eiusdem ecclesiæ ad annuum censum per septennium tenendã suscepisset, ipse sibi eam antequàm per vnius anni spatium tenuisset, auferre psumpserit: quanquàm idem G. præstita sibi fide firmauerit, quòd vsque ad terminũ cõstitutum, nullam exindè molestiam vel grauamen ei inferret. Ideò tibi per A. S. mandamus, quatenùs si tibi constiterit ità esse, appellatione remota, districtè compellas, vt præfatam ecclesiam prædicto Vu. restituat, & vsque ad terminum inter eos constitutũ, secundùm quod inter eos conuenit, eãdem permittat pacificè possidere.

Vsq; ad certum terminũ Ecclesiã licitè teneri ad certum annuum.

Idem Exoniensi & Vuigorñ episcopis. Cap. 2.

CVm iampridèm Simon clericus procurator Prioris & monachorum de Acra, & P. clericus, pro causa q̃ inter eosdem monachos & prædictum P. & fratrem eius, pro cuius parte se vicem gerere dicebat, super ecclesia de Ha & capella de I vertebatur, ad nostram presentiam accessissent, ità inter se, nobis tamen non mediãtibus, conuenerũt, quòd prædictus procurator Prioris & monachorũ, eidem P. pro expensis, quas fecerat, quatuor marcas argenti ei persolueret, & idem P. liti cederet, & à monachorum penitùs infestatione cessaret. Cumque cõpositionem ipsam ad nostram pertulissent audientiam, eamque confirmari authoritate Apostolica supplicarent, nos eam minimè duximus admittendam, pro eo quòd videbatur prauam speciem illicitæ pactionis cõtinere. Monuimus autem prædictum P. vt ipse tam pro se, quàm pro fratre suo, monachos in pace dimitteret, & eidem liti oñinò renunciaret. Ille ergò *monitis acquieuit, & *monitus eidem liti pro se & q̃ fratre suo penitùs abrenuncians, authentica instrumenta, q̃ sup eadem ecclesia & capella habebat, in nostris manibus resignauit: & nos eũ priori & monachis prædictis destinamus, monẽtes atq; mandantes, vt ex quo prædictus P. nostris super hoc monitis acquieuit, ipsi quoquè benignis nostris precibus intenderent, & eidem P. & fratri eius aliquod studerent beneficium prouidere, de quo maius lucrum valerent apostolica intercessione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. Cæterùm quia sæpedicti Prior & fratres, sicut accepimus, nec monitis nec mandatis nostris acquiescere volunt: nos eo-

eorundē clericorum laboribus paterna pietate compatientes, vobis per authoritatem præsentium præcipimus, quatenùs Priorem & monachos moneatis, vt præfato P. & fratri eius decens & competens beneficiū cōferant & assignent. Quod si fortè facere noluerint, vos cùm exindè fueritis requisiti, si vobis constiterit sæpedictos clericos, prout ipsi asseuerant, à prænominata ecclesia de B. & capella de L. iniustè & absque ordine iudiciario, & laicorum violentia eiectos fuisse, ipsas eisdem restitui faciatis: non obstātibus literis nostræ confirmationis, quas spdicti Prior & monachi à nobis impetrāsse noscuntur.

Idem. *Cap.* 3.

STatuimus, vt si super decimis inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, assensu episcopi vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata perpetuis temporibus & inconcussa persistat.

Idem Dunel. episcopo. *Cap.* 4.

ACcepimus quòd quædā ecclesię clericis tali tenore sunt concessæ, quòd post eorum obitum alij nominatim succedant: vndè quoniam hoc iniquum est, & sacris canonibus inimicum, & ideò non debet aliquatenùs tolerari, fraternitati tuę &c. quatenùs huiusmodi successiōes tam detestabiles & iniquas, contradictione & appellatione cessante, fieri prohibeas, & omninò friuolas & vanas esse decernas.

Sup. ex cōc. Rom. Nulla

Idem Dunel. episcopo. *Cap.* 5.

COntingit interdùm, quòd licèt abbas vel Prior alicuius cōuentualis ecclesię, cum ecclesiastica vel seculari persona super his, de quibus inter eos controuersia vertitur, coram delegato vel iudice ordinario transigat, literis capituli sui de ratihabitiōe monstratis, ipsum tamen capitulum eādem transactionem nititur reuocare. Vndè quia super hoc nos consulere voluisti, consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si Abbas vel Prior de capitulo suo literas de ratihabitione habuerit, transactionem quam fecit, præsertim si fuerit aliquot annis seruata, capitulum, ac si non consenserit in eam, non poterit aliquatenùs reuocare. Super eo verò, quòd clerici & religiosę personę, sicut asseris, literarum intuitu quas habent à laicis, sibi ius in ecclesijs vendicant, hoc tibi volumus innotescere, quòd vbi episcopalis authoritas non accesserit, per illos ecclesias suas non possunt obtinere.

trāsactionē per abbatē vel Priorē, cum literis ratihabitionis conuētūs factam. ratam haberi.

Idem abbati de Staforde, & Priori de Helesbi. *Cap.* 6.

COnstitut⁹ in præsentia nostra G. clericus, sua nobis assertione monstrauit, ꝙ cùm inter ipsum & A. clericū super Capella de Stancona cōtrouersia emersisset, tandèm per transactionem fuit sopita: & licèt transactio ipsa, fide hinc indè præstita, firmata fuisset, eam tamen præfatus A. seruare cōtradicit. Quia ergò huiusmodi transactiōes nonnunquàm speciem obtinent simoniæ, & non solùm à malo, sed & à specie mali, secundùm Apostolum, nos conuenit abstinere, discretioni vestræ &c. quatenùs cùm propter hoc requisiti fueritis, partes ante præsentiam vestram conuocetis: & reuocata transactione in irritum, causam diligenter audiatis, & fine canonico terminetis.

Sup. de pace stat. ind. si quādō.

1. Thess. 5.

Idem Rhemensi archiepiscopo. *Cap.* 7.

QVerelam I. presbyteri latoris præsentium accepimus, ꝙ nobilis vir comes de Dampetra, decimas ad ecclesiam suam pertinentes, per ministeriales suos ei abstulit, & iniustè detinet occupatas. Vndè fraternitati tuæ &c. quatenùs si præscriptæ decimæ ad ecclesiam quam retinet, pertinent, præfatum comitem & ministeriales suos ecclesiastica coërcitione compellas, vt eidem presbytero ablatas decimas vel carū æstimationem, absque diminutione restituant, vel exindè secum pacificè & amicabiliter componant.

Idem Cantuariensi archiepiscopo & eius suffraganeis. *Cap.* 8.

CVm clerici vestræ iurisdictionis, sicut accepimus, decedentibus ecclesiarum personis, paciscantur ipsis ecclesijs maiores solito soluere pensiōes, vt facilius eadem ecclesias possint adipisci: nos quidem ad tam detestabile vitium extirpandum, attentam volumus curam & solicitudinē adhibere. Indè est ꝙ fraternitati vestræ &c. quatenùs omnibus clericis vestris, nè id attētare præsumant, publicè sub districta pœna prohibeatis: & si qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint, appellatione remota, eos ecclesijs taliter adeptis quantocyùs spolietis, & aliter pro tātæ præsumptionis excessu seueritate ecclesiastica puniatis. Ad hæc, quia quidā sunt clerici, qui cum religiosis viris collusione facta, sinè authoritate diœcesiani episcopi, ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, vt post decessum eorum, eædem ecclesiæ per præsentationē eorundem religiosorum virorū, ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri: præsentium authoritate vobis præcipimus, vt si qui clericorum, ipsorū inuenti fuerint facere talia, à præscriptis ecclesijs, appellatione remota, non differatis authoritate Apostolica remouere, nè de sua fraude vel dolo lucrum valeant reportare.

Duplici pœna puniendum.

Idem Vuigorn̄ episcopo.
Pars capituli, Meminimus. *Cap.* 9.

PRætereà illi qui episcopo ignorāte, authoritate sua pensionem annuatim de ecclesijs, collusione facta, soluunt aut recipiunt eas, personis defunctis, vbi ab his qui per Episcopum vel per ministrum tales eius authoritate instituendi personas, habentes ius recipiendi canonem receperint, in receptionem pensionis non sunt aliquatenùs audiendi, præsertim si pontificalem, aut alterius qui de iure id facere potuerit, authoritatem & assensum non constiterit interueniisse. Non enim simplices sacerdotes vel clerici, possunt ecclesias quibus præsunt, authoritate propria post decessum suum censuales efficere.

Idem Carnotensi episcopo.
Pars capituli, Nos in eminenti.
Cap 10.

DEcæterò noueris, quòd cùm aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cum aduersario suo fortè componit, postmodùm in ecclesia de qua agitur, ius aliquod habiturus, si compositio nō est iuri contraria, non est ab loci episcopo hæc aliquatenùs reprobāda: sed cēsus absq; episcopali authoritate & ecclesiæ cui præest, sub hoc prætextu solutus, vitam eius qui soluerit, non excedit.

Idem Cantuariensi archiepiscopo & eius suffraganeis. *Cap.* 11.

EX frequentibus querelis personarū satis manifestè didicimus, in partibus vestris consuetudinem prauam admodùm & enormem, & sanctorum patrum constitutionibus omnimodò contrariam, à multis retrò temporibus inualuisse, quòd videlicet clerici cæca cupiditate ducti, ecclesias & ecclesiastica beneficia sinè assensu diœcesiani episcopi vel officialium suorum, qui hoc de iure facere possunt, recipiunt, minùs quàm deceat solicitè cogitantes, quomodò id à sanctorum patrum constitutionibus est alienū, & ecclesiasticæ contrarium honestati. Vndè cùm tu frater archiepiscope ex officio tibi commissæ solicitudinis tam iniquā consuetudinem de prouincia tua velis, sicut debes, radicitùs extirpare, tam in clericos illos qui ecclesias & ecclesiastica beneficia occupata scienter detinent, quàm in ipsos qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia taliter occupare præsumpserint, & sicut ex literis tuis intelleximus, excommunicationis sententiam protulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam & firmam habentes, eamque authoritate Apostolica confirmantes, per A. S. præcipiendo mandamus, quatenùs episcopi singuli vestram sententiam in singulis episcopatibus suis saltem quater in anno innouantes, eam contradictione & appellatione cessante, faciatis inuiolabiliter obseruari: nec clericos ipsos, qui sententiam ipsam incurrunt, vel decæterò incurrent, si congruè non satisfecerint, & à præsumptione sua omninò destiterint, absoluere præsumatis.

Idem Norwicensi episcopo.
Cap. 12.

AVdiuimus, in episcopatu tuo & alijs episcopatibus Anglię vsqueadeò clericorum malitiam excreuisse, quòd interdùm collusione inter se facta super beneficijs quæ possident, se sustinent ab alijs molestari, & postea, vt quæstioni cedatur, & ijdem clerici beneficia quietè possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de ipsis beneficijs annuam pensionem: vt post mortem eorum in beneficijs illis, super quibus est inter eos clericos collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Vndè quia quid tibi sit exindè faciendū, nos consulere voluisti: fraternitati tuæ &c. quatenùs si quos clericorum tuæ iurisdictionis collusionem huius fraudis legitimè tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus colluси fuerint, non differas appellatione cessante perpetuò spoliare: quia satis esset absurdum & indignum, si fraus & dolus, quem in præiudicium tuæ iurisdictionis & aliorum committere nituntur, in eorum non redundaret incommodum & iacturam.

Dolum in agentis iacturam redundare.

Item Lucius tertius B. Vuigornien episcopo. *Cap.* 13.

SIgnificauit nobis T. rector ecclesiæ de Dulting, quòd à dilectis filijs nostris Abbate & monachis Glastiriæ, ad regimen illius ecclesiæ electus, de soluendo annuo censu quatuor marcarum, quem prædecessor eius soluerat, corporaliter præstitit iuramentum: postmodùm venerabilis frater noster R. Vuigornien episcopus, in cuius diœcesi ea ipsa consistit, nè ipse monachis censum solueret, nisi priùs constaret quòd episcopali authoritate esset impositus, in periculum ordinis & sub interminatione anathematis, interdixit. Vndè præfatus rector hinc reatum periurij metuit, indè timet periculum inobedientiæ imminere. Quocircà fraternitati tuæ &c. quatenùs partibus conuocatis, si præscriptum canonem de authoritate præsulis, non de nouo, impositū fuisse constiterit, præcipias episcopo authoritate nostra, vt prohibitionem suam sinè dilatione relaxet. Si verò census fuerit de nouo impositus, siue de episcopali authoritate factum fuerit, siue non, abbatem & monachos, vt clericum à præstito iuramento absoluant, appellatione remota, ecclesiastica districtione compellas. Pati enim nolumus nec debemus, vt ecclesię noui censūs exactione vexentur.

Idem Cantuariensi archiepiscopo & eius suffrag. *Cap.* 14.

EX crebris querimonijs clericorū, qui de partibus vestris ad præsentiam nostram accedunt, satis nobis euidenter innotuit, quòd interdùm decedentibus ecclesiarum personis, quandoquè filij,

quandoque alij absque conscientia & consensu episcopi diœcesiani, se in prędictas ecclesias intrudere nō verentur, & earundem ecclesiarum claues accipiunt, & vt ecclesias vel earum bona teneāt occupata, in vocem appellationis prorumpunt. Quum igitur id iniquum sit penitùs & absurdum, nos tantæ iniquitati & enormitati, pastorali volentes consideratione occurrere, & radicem huius cupiditatis de clero penitùs extirpare, fraternitati tuę &c. quatenùs si qui sint vel fuerint in partibus vestris, qui tali modo ad Ecclesias detinendas inhiare præsumunt, ipsos ad easdem ecclesias quantocyùs relinquendas, studiosè monere curetis, & ecclesiastica districtione compellere: ità quòd si manifestum est, ipsos ità tenere, & præsumptuosè ecclesias detinere, sub obtentu appellationis, si quā interposuerint, non omittatis quin eos ad ecclesias easdem dimittendas, appellatione cessante, ecclesiastica censura compellatis.

Item Lucius tertius.

Cap. 15.

QVoniā ex plenitudine potestatis &c. super eo quod quæsisti, vtrùm super ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio, tale damus respōsum: sicut iampridèm, si benè meminimus, alij non absimile quærenti dedimus respōsum, quòd secundùm formam transactionibus asscriptam, super re sacra religiosa minimè transigi potest. Res *ergò sacra, vt possideatur aliquo dato, vel promisso, vel retento, speciem habere nō immeritò credimus Simoniæ. Aliàs autem gratis & amicabiliter inter se litigantes componere, sacris canonibus non dicimus obuiare.

Super re sacra transigi non potest.

*enim

PARS 29. DE ALIENATIONE RERVM ecclesiæ, & de earundem recuperatione.

Alexander tertius Exoniēn episcopo.

Cap. 1.

EX præsentium latoris insinuatione accepimus, quòd Alexander quondàm sacerdos ecclesiæ dictæ Offetolon, calicem quendam argenteū, & medietatem vnius Breuiarij eiusdem ecclesiæ, pro sua necessitate pignori obligauit, & ea, morte præuentus, minimè recollegit. Vndè quia indignum est, vt eiusdem ecclesiæ res suæ, & præsertim quæ sacris ministerijs deputatæ sunt, taliter debeant deperire, fraternitati tuæ &c. quatenùs si verùm est quod asseritur, filium eius V. qui ex successione eius, ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas diligenter & compellas, vt res ipsas pignoratas recolligat, & eas ecclesiæ restaurets quod si facere noluerit, eum vinculo anathematis non differas coercere.

Idem eidem. Pars capituli, Ad aures. suprà de sponsis. Cap. 2.

DE his qui parochiales tenent ecclesias, fraternitati tuæ taliter duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, cùm opùs fuerit, de bonis quæ ipsius sunt, conferre, si eis superstant, vt eorum exemplo cęteri inuitentur.

Idem. Cap. 3.

CAeterùm si abbatem tuæ diœcesis donationem cum Priore & quibusdam de conuentu suo facere contigerit, & pars conuentûs posteà reclamauerit, datæ rei quantitas & illius terrę consuetudo, quę tamen sacris canonibus manifestè nō obuiet, est diligentiùs attędenda, & secundùm hoc est donum ratum vel irritum iudicandum. Verùm cùm alicui ecclesiæ possessio quælibet, interposita conditione, donatur, non potest à donatore donum posteà reuocari, nisi fortè tali sit conditione collata, quòd ea cessante, possessio reuocari debeat.

Idem Vuigorñ episcopo.

Cap. 4.

ILlas verò terras, quæ de syluis extirpatæ, sunt arabiles factæ, eis hæreditario iure sub annuo censu poteris concedere tenendas, à quibus ipsas suorum vel parentum suorum labore constiterit fuisse extirpatas, nisi fortè alijs possint ad maiorem ecclesiæ vtilitatem cum eodem honore & labore conferri.

Idem Panor. archiepiscopo.

Cap. 5.

QVia tua nos duxit prudentia consulendos, vtrùm clerici scholares de rebus mobilibus aut immobilibus possint condere testamentum, consultationi tuæ respondemus, quòd licèt de his quæ paternæ successionis & cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, siue dono consanguineorum aut amicorum suorum, non habito respectu ad ecclesiam, perueniunt ad ipsos, liberè disponere valeant, de his tamē quæ de consideratione ecclesiastica perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum.

Pars capitu-li, suprà de clericis ma-trimonio copulatis.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Cap. 6.

AD hæc licèt consuetudo illa nō sit rationi consona, secundùm quam clericus, si à Kalendis Martij vsque ad Kalendas Nouembris decesserit, totum fructum beneficij quem deberet anno illo percipere, pro voluntate sua largitur: quia tamē in multis ecclesijs obseruatur, satis eam in archiepiscopatu tuo poteris tolerare, præsertim si clericus in decessu suo grauetur debitis. Et illud est omninò rationi contrarium, vt vnus clericus in vna vel in diuersis ecclesijs archidiaconatum & cantoriam vel decanatum obti-

obtineat, cùm singula officia quæ sunt in ecclesijs, assiduitatem exigant *præstari.

*possessuri

Idem. Cap. 7.

DE possessionibus autē, laicis sub modico censu concessis, nouerit tua fraternitas, quòd si læsa ecclesia est, & manifestum appareat detrimētum ipsius, cùm eius conditionem deteriorem facere non licuerit, & ecclesia iure minorum semper debeat illæsa conseruari, quæ in damnū ipsius constiterit, ad ius ipsius proprietatemq; redire conuenit. Prouidēdum est tamen, nè si fortè colonus possessiones illas expensis ac suo labore fecerit meliores, sumptibus, quos bono animo fecerit, debeat defraudari.

Possessū in-uasorū ipsum illa-

Idem Cenomanensi episcopo. Cap. 8.

AD hoc præsentibus tibi literis innotescat, quòd clerici de mobilibus quę per ecclesias sunt adepti, de iure restaurari non possunt, viuentes tamen & sui compotes moderatè valent aliqua de bonis ipsis, non ratione testamenti, sed intuitu eleemosynæ *erogare, in ægritudine etiàm constituti.

*ægriti

Idem decano & capitulo Morian. Cap. 9.

AD hoc in Apostolicę sedis specula sumus, licèt immeriti, Domino disponente, constituti, vt aciem nostræ considerationis ad vniuersas ecclesias extendamus, & earum commodis & profectibus omninò intendamus. Peruenit autem ad audientiam nostrā ex parte venerabilis fratris episcopi vestri, quòd ipse p̄ ecclesiæ vestræ necessitatibus magno sit onere debitorū prægrauatus. Vndè quasi vir prouidus & discretus nos obnixè rogauit, vt vos pro eis reddendis solicitos redderemus. Quia verò decet vos pro vtilitate ecclesiæ & incremento, diligentes & vigiles existere, dignitati vestrę mandamus, quòd si contigerit eundem episcopum ante solutionem debitorum, quæ pro vtilitate & necessitate ecclesię sibi commissæ contraxerit, ex hac luce migrare, de redditibus qui spectant ad mensam eius, donèc alius loco eius substituatur, eadem debita soluere studeatis. Quo substituto, episcopum ad eorundem debitorum solutionem omninò adducetis, & sicut filius debita patris, ità prælatus sui prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta tenetur persoluere.

PARS 30. VNI PLVRA BENEFICIA ECclesiastica non committenda, nec vnum inter plures diuidendum: & de in beneficio sibi assignato non residentibus.

Alexander tertius Eboracēn archiepiscopo. Cap. 1.

RElatum est auribus nostris, quòd Nicolaus archidiaconus de Bedis, canonicus *Beuianensis ecclesiæ, ità integrè & plenariè canonicam iam dictæ ecclesiæ requirit præbendam, sicut & illi qui die noctuque satagunt eidem ecclesiæ deseruire. Super hoc etiàm literas nostras se habere proponit. Quia verò hoc indignum & absurdum est, nisi de consuetudine præscriptæ ecclesiæ, hoc possit inquirere: fraternitati tuæ &c. quatenùs eundem archidiaconum diligenter commoneas, quòd occasione literarum nostrarum communia ecclesiæ prælibatæ nulla ratione contra consuetudinem & institutionem ipsius ecclesiæ requirere audeat, nisi eidem ecclesiæ in propria persona assiduè vel per medietatem vnius anni voluerit deseruire.

*Rhemen

Idem London. episcopo. Cap. 2.

CVm teneamur ex debito suscepti regiminis prouisioni clericorum intendere, tibi & alijs ecclesiasticis prælatis, pro eis scripta nostra dirigim*, & interdùm etiàm super illorum p̄uisione, qui aliquod beneficium sufficiens habere noscuntur, dum etiàm aliquandò ignoramus eos habere aliquod beneficium, pro quibus tibi & alijs ecclesiarum prælatis scribimus, si preces & mandatum nostrum recepisti pro aliquo, vel aliquandò recipies, qui aliud beneficium habet, de quo valet cōmodè sustentari, nisi fortè in literis ipsis de alio beneficio quod habet, mētio habeatur: aut si nūc potes ei sinè scandalo prouidere, equanimiter sustinebimus, si pro eo preces & mandatum nostrum non duxeris exequendum.

Idem. Cap. 3.

DEferente I. Nob. presbytero, latore præsentium, accepimus, quòd cùm duas ecclesias haberet, archidiaconus tuus ipsum altera illarum spoliauit, & eam cuidam presbytero N. nomine assignauit. Prædictus autem I. sentiens se in hac parte grauari, ad venerabilem fratrem nostrum *Treuerensem archiepiscopum appellauit. Cumque idem I. de mandato eiusdem archiepiscopi in prescriptam ecclesiam fuisset restitutus, memoratus G. ad audientiam nostram appellauit. Posteà verò prædictus archiepiscopus eundem I. eò quòd ad presentiam suam vocatus, vt alteram de prædictis ecclesijs prænominato G. concederet, venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. Nos autem à sententia qua tenebatur, facentes eum absolui, eundem duximus tibi remittendum. Quocircà mandamus, quatenùs partibus ante præsentiam tuam conuocatis, præscripto I. vna de præscriptis ecclesijs, quam voluerit, cum pertinentijs suis relicta, alteram præfato G. si ecclesiam nōn habet, non differas assignare. Si verò aliam habet ecclesiam, alteri personæ idoneæ, beneficio ecclesiastico carenti, incunctanter assignes.

Idem

Idem in concilio Turonensi.
Cap. 4.

MAioribus in ecclesia beneficijs in sua integritate permanentibus, indecorum nimis videtur, vt minorum clericorum præbendæ patiantur sectionem. Idcircò vt sicut in magnis, ità quoq; in minimis membris suis ecclesia firmam habet vnitatem, diuisionem præbendarum, vt dignitatum permutationem, fieri prohibemus.

Idem Norwicensi episcopo. Cap. 5.

13. q. 3. diaconi

AD audientiam nostrã peruenit, quòd H. presbyter monachos de Rameseia, & clericum suum T. petẽdo vicariam ecclesiæ de Burwuelle, à qua 29. annis retrocessit, in diuersis posteà ecclesijs personatum adeptus, multipliciter vexare ac fatigare præsumit. Quia igitur non est canonicum, vt qui curam animarũ in diuersis habet ecclesijs, fiat vicarius in alienis: discretioni tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita, si ità esse noueris, prædictum presbyterum à petitione prædictæ vicariæ desistere, appellatione & occasiõe remota, districtiùs compellatis: non obstãtibus literis, si quas tacita veritate per nuncium aliquem à nobis impetrauit: extirpari etenim debent, quæ de auaritiæ radice procedũt, & canonum sunt contraria sanctioni.

Idem Eboracensi archiepiscopo. Cap. 6.

FRaternitati tuæ duximus respondendum, vt si clerici, qui in ecclesijs tuæ iurisdictionis beneficia sunt adepti, ad aliam diœcesim absque tua conscientia & assensu morãdi causa transiêrint, beneficijs quę à te habuerint, liceat tibi eos spoliare, nisi fortè disciplinis scholasticis inuigilauerint, aut causam rationabilem tibi ostenderint, quarè reuerti non debeant. Præterea clericos alterius diœcesis absq; literis commendatitijs episcopi sui, nisi pro eis preces aut mandata sedis Apostolicæ receperis, non teneris nec etiàm debes recipere.

for. *Lincolniẽ

*Idem G. *Nincolnensi electo. Cap.* 7.

DE multa liberalitate credimus prouenisse, quòd dilectus filius noster S. archidiaconus de Norhantuna, præbendam quam habebat in ecclesia tibi commissa, liberè tibi concessit, vt eam dilecto filio G. nepoti vestro conferres: & infrà: Quoniam igitur nulla ratione sustinere possumus, vt memoratus archidiaconus dispendium patiatur, vndè gratiam tuã & nostram meruit obtinere, vbi ius præbendæ suæ cesserit G. vt vestram possit perficere voluntatem: fraternitati tuæ &c. & infrà: Cùm rationi & ecclesiasticæ institutioni contrarium sit, vt archidiaconus præbenda careat in ecclesia, cui noscitur in archidiaconatûs officio deseruire: non honestum sit tibi, promissionẽ tuam tam honestam reuocare.

Idem Burdegalensi archiepiscopo.
Cap. 8.

Pars cap. sq. prãde spon. Consuluit

PRætereà de G. archidiacono, qui cùm in tua & Tolosana ecclesia archidiaconus sit constitutus, & in vtraq; professus regulariter, collectis illis quæ in archidiaconatu tuo potest colligere, præter conscientiam tuam & licentiam, Tolosam regreditur, & ibi per annum vel amplius moratur: prouidentiæ tuæ significamus, vt eundem archidiaconum, si ità res se habet, altero quẽ maluerit, archidiaconatu, occasione & appellatione cessante, facias esse contentum.

Idem Salernensi archiepiscopo. Pars cap. suprà de clericis matrimonio copulatis, Clericos. Cap. 9.

MAndamus, vt si qui clerici ecclesiarũ tuarum, fratribus Hospitalis cum licentia sui prælati spõtè ac gratis per annum vel trienniũ seruire decernunt, nequaquàm impediantur: & interim beneficia sua ecclesiastica vel redditus, si quos habent, non amittant.

PARS 3.

DE EXCOMMVNICATIS.

Idem Exoniensi episcopo.
Cap. 1.

EX parte tua nobis est cõstanti assertione propositum, quòd quidã interdùm pro certis causis excommunicati, sedem Apostolicam visitant, & reticentes causas pro quibus sunt vinculo excõmunicationis adstricti, auditis confessionibus suis, absolutionis beneficium *meruisse. Vndè quia nos consulere voluisti vtrùm illa absolutio teneat, si occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerunt, absolutionis meruerũt * priuilegium, *beneficii siue excommunicationis aliam causam prętendentes: consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ità constiterit, eos cogere debes censura ecclesiastica, cum literis tuis rei veritatem cõtinentibus, ad sedem Apostolicam redire: si verò id tibi non constiterit, & eos suspectos habueris, quòd nõ fuerint veritatem cõfessi, ipsos compellere debes exindè coram te, quòd veritatem confessi fuerint, purgationem præstare.

for. *meruere.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.
Cap. 2.

QVa frõte nos super articulis iuris cõsulere valeas, nõ videmus, cùm in his quæ tibi nota sunt & liquida, manifestè dicaris ordinem peruertere, & euidenter libertati *ecclesiasticæ contraire, pro qua ille gloriosus & inclytus martyr, prædecessor tuus Thomas martyrium subire non expauit? Iam enim non in ecclesia, sicut canonicum est & honestũ, non in palatio, non in camera tua, sed in propria camera regis, contra debitum iuris & contra pontificalis officij dignitatem, episcoporum electiones dicere-

*ecclesiæ

ris confirmare. Verùm super his, de quibus nos consulere voluisti, prout nobis dederit Dominus, tibi respondemus: sanè si quis ꝓp contumacia vel alia qualibet causa, excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his, pro quibus sententiam ipsam excepit, iudex eum, vt non in excommunicationẽ * discedat, absoluere poterit, etiàm si pars aduersa, nè absoluatur, appellationis obstaculum interponat. ab ipso tñ ante absolutionem sufficiente cautione recepta, quòd vel in præsentia Romani pontificis, ad cuius audientiã appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice, cui Romanus pontifex causam delegauerit, vel coram eo in quo vtraq; pars conuenerit, iuris pareat æquitati.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 3.

DE his etiàm, qui se conqueruntur irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni suppositos, illud idẽ dicimus, etiamsi hi pro quibus tulerint sententiã, ad sedem Apostolicã duxerint appellandum.

Idem Rothomagensi archiepiscopo. Cap. 4.

QVia quęsitũ est à nobis ex parte tua, si liceat tibi eos, qui excommunicationis vinculo ab episcopis aut suffraganeis tuis fuerint innodati, & ad audientiam tuam appellãt, absoluere, antequàm steterint tuo iudicio: inquisitioni tuæ præsentibus literis respondemus, quòd si post appellationem inter eos sententia excommunicationis est promulgata, absolutione non indigẽt, cùm sententia post appellationem lata, neminem ligare possit: Si autem ante appellationem fuerint excõmunicati, ante ingressum causæ recepto ab eis iuramento, secundùm Ecclesiæ consuetudinem debes eos absoluere, nisi episcopo, à quo fuerũt excommunicati, in hac parte voluẽris deferre, & eos ad ipsum absoluendos remittere. Cùm autem ab episcopo vel à te fuerint absoluti, causam audire debes, & eam sine debito terminare: quia nec excommunicati ante absolutionẽ sunt audiendi, nec causa ad eos, à quibus est appellatum, debet aliquatenùs remitti.

Idem Cantuariensi archiepiscopo. Cap. 5.

CVm ad hoc in beatorum Apostolorũ principis cathedra, quanquàm immeriti, Domino disponente simus constituti, vt plantare debeamus, quæ ad virtutem spectãt & decorem: & euellere & eradicare curemus, quæ sunt obuia rationi, & profectũ impediunt salutis: intelleximus sanè quòd hospitalarij nominatim excommunicatos contra prohibitionem ecclesiasticam præsumunt tradere humanæ Christianæ sepulturæ, non cogitantes, quàm graue sit illis in morte communicare, quos, dum viuerent, Ecclesia pro suis excessibus à sinu suo segregauit. Vndè quoniam huiusmodi præsumptionem & temeritatem nolumus nec debemus aliquatenùs tolerare, discretioni tuæ &c. quatenùs prædictos fratres moneas & horteris, & ex nostra parte præcipias, vt si quos in excõmunicatione defunctos in cœmeterijs sepeliẽrint, extra cœmeteria ipsos penitùs eijciant. Quòd si facere noluerint, tu hoc ipsum de his, quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, authoritate nostra, & appellatione remota, exequaris.

Idem in Turonensi concilio. Cap. 6.

QVoniã superuenientibus nouis morbis nouas expedit inuenire medicinas, & Ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorũ vtilitati prouidere curantes, statuimus vt Capellani, & qui eorum vice ministrant, huiusmodi sacramento adstringãtur, vt ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesiæ vel cœmeterij seu ecclesiasticæ possessionis, in castrum veniſſe, vel castrensium violentia ablatum fuisse, conueniant dominum castri, siue illum qui primus ab eo dominatum habet, cuius potestate consilioq; res dirigi possit: & si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit: vel si abfuerit, de integra restitutione infra octauum diem certam securitatem non fecerit, extunc ab omni ecclesiastico cessabitur officio, excepto baptismo & confessione, & à timore mortis communiõe. Quod in omnibus terris eorum proprijs præcipimus obseruari, necnon & in illis, in quibus integram exerceat dominationem: permittimus tamen, vt semèl in hebdomada, causa conficiendi corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, clausis omnibus ostijs, & exclusis excommunicatis, præter ministros altaris. Quòd si prędicti Castrenses post datam inter eos sententiam incorrigibiles per 40. dies extiterint, capellani ab eorum recedant officio, non ampliùs cum eis commoraturi, quandiù sub anathematis vinculo teneantur. Sub hac lege scriptores claudimus. quòd si capellani vel quilibet officiales clerici, ex suis possessionibus sunt aduocati seruitij debitores, vltra tres menses cõmorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia cõmonitionis eis concedatur, conuescendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui verò vltra præfixum terminũ cum eis commorari præsumpserit, officio simul & ecclesiastico careat beneficio. & nè fortè præda in dolo conuertatur, aut clericos castrorum excuset ignorantia, egredi debent, obuiare prædæ, audituri & solicitè inquisituri, si quæ res ibi fuerint Ecclesiasticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob huiusmodi recessum, propter iustitiam à domino suo rerum suarũ damna pertulerit, ipse dominus non nisi per integrã omnium restitutionem meretur absolui. Si quælibet villa duos vel plures aduocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia, dũmodò non careat officio, nisi q eius subsunt dominio. Quòd si ecclesiæ

locus obscurus.

si Ecclesia suæ aduocationis fuerit, eadem esset & sibi interdicta: licet alterius aduocationis corpora sepeliri, Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum vicarijs vel clericis, statuimus vt archidiacono significetur, nè alius loco eius substituatur, donec eodem adstringatur sacramento. Mercatoribus autem & cæteris hominibus ciuitatum vel *burgatorum prohibemus, nè aliquem nomine excommunicatũ, *hospitem suscipiant, nec in venditione vel in emptione seu aliqua participent accommodatione. Qui verò transgressores extiterint, à sacerdote parochiano per tres dies vocentur: tribus autem alijs diebus ad correctionem expectentur: Septimo antem die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis sententiam subituri, nec ab episcopo, nec ab archidiacono se nouerint absoluendos. Si verò à domino alióve potente ad hospitandũ excommunicatum, hospiti vim illatam cognitum fuerit, hospes reus non habeatur: sed eius qui violentiam intulit, terra suspendatur, cuius suspensionis restitutio pontificali erit arbitrio reseruãda. In villis verò vel vrbibus vel castellis, quæ regis subsunt dominio, in quibus constabularij ad tempus statuuntur, si ipsum constabularium constiterit anathématis sentẽtiam subijsse, ipso in villa præsente, locus medius, quo recedẽte, eodem reuersuro, alij diuinum officium non amittant. Suis autem domesticis omnibus à Christianitate suspensis, de cœmeterijs & ecclesijs siue quibuslibet possessionibus ecclesiasticis tẽserias dari prohibemus, nè p ecclesiæ vel cœmeterij defensione tenserias fidei suæ sponsionem interponant. Quod si præsumpserint, ordinis sui & beneficij periculum incurrant. Qui verò ecclesiã vel cœmeterium contempserint, vel ordinatis manus violentas imposuerint, anathematis sententia feriantur, nec ab alio nisi à domino papa absolutionem consequentur, nisi mortis interueniente periculo, dispensatio misericorditer subueniat, data tamen pro posse satisfaciendi securitate, si conualuerit, pro absolutione papam aditurum. Si quis videns excommunicatum ex nomine, hospitio susceperit, vel ei pecuniam scienter accommodauerit, quia nostri sunt contemptores mandati, prohibemus, nè Christianus vel Christiana ei seruiat, donèc indè satisfecerit. Præcipimus autem, quòd decani fide adstringantur, quòd si eis cognitum fuerit, aliquem de clericis hæc decreta non seruãsse: episcopo, si affuerit, vel archidiacono denunciẽt. Prohibemus etiàm, nè abbates vel monachi, Priores vel Abbatissæ, vel Prioriſſæ, de possessionibus ecclesiasticis tenseriam donent: clericis autẽ & laicis prohibemus, nè quis scienter prædam ecclesiæ emat, vel prædam cœmeterij, vel cuiuslibet possessionis ecclesiasticæ: quod qui præsumpserint, anathematis vinculo feriantur.

*hospitio

locus obscurus.

Ex decretis Gelasij papæ. Cap. 1.

QVicunque intra anni spatium ciuiliter siue publicè causam suam coram suis excommunicatoribus non peregerint, ipsi sibi audientiæ aditum clausisse videantur. quod si obstinato animo defuncti fuerint, nos illorum causam, iuxta beati Leonis prædecessoris nostri sententiam, diuino iudicio reseruantes, quibus viuis non communicauimus, mortuis non communicamus.

Idem Cap. 7.

CVm ab ecclesiarum prælatis, ecclesiastica sentẽtia in malefactores aliquos promulgatur, debet rata & firma consistere, & vsq; ad dignam satisfactionem inuiolabiliter obseruetur. quapropter discretioni tuæ &c. quatenùs si quandò iam dilectus filius noster plebanus sancti Pancratij, in clericos vel in laicos parochianos suos interdùm interdicti vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, præcipias obseruari: nec eam sinè congrua satisfactione, & absq; conscientia eiusdem plebani, aliqua ratione relaxes.

DE CONIVNGENDIS FILIIS ante vel post compaternitatem genitis. PARS 32.

Alexander tertius Salernitano archiepiscopo. Cap. 1.

VTrùm autem filij vel filiæ ante vel post compaternitatem geniti, possint simul adinuicèm copulari, canones secũdùm diuersorum locorum consuetudinem inueniuntur: & licèt primus canon exindè editus, natos post compaternitatem prohibeat adinuicèm copulari, alter tamẽ canon posteriùs editus primum videtur corrigere: per quem statuitur, vt siue ante, siue post compaternitatem geniti sunt, simul possint coniungi excepta illa persona duntaxàt, per quam ad compaternitatem peruenitur. Vndè tolerabilius nobis videtur, vt secundùm posteriorem canonem, etiàm post compaternitatem geniti, simul possint copulari, præter illam personam per quam compaternitas contrahitur, nisi consuetudo ecclesiæ, quę scandalum generet, aliter se habeat.

Cõperitur determinat. cùm prior canon id nõ neget.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 2.

SI vir vel mulier scienter aut ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc abinuicèm separari debeãt, & alij copulari, quia nos generaliter consulere voluisti: consultationi tuæ respondemus, quòd quanuis sit generaliter constitutum vt debeant, quidam tamen humaniùs & potiùs sentientes, aliter statuunt: & ideò nobis videtur, quòd siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt abinuicèm separandi, nec alter alteri debitũ debet subtrahere, nisi ad continentiam seruandam possint induci. Quod si ex ignorantia id factum est, eos excusare ignorantia videtur: si ex

ex malitia eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.

PARS 33. QVI FILII SINT LEGITIMI, & de exactione dotium, post diuortium, & ad quem pertineat huius causæ cognitio.

Idem Exoniensi episcopo. Cap. 1.

MEminimus nos fraternitati tuæ super causa, quæ inter P. & R. de quadam hæreditate vertitur, quam idem P. nomine Sibyllæ vxoris suæ petebat, tali modo scripsisse, vt si constaret, prout literæ tuæ continebant, inter prædicti R. patrem & matrem, post eius natiuitatem matrimonium fuisse contractum, eum omni appellatione remota legitimum esse denuncies, & ab hæreditate paterna propter causam prædictam nullatenùs debere repelli. Tanta est enim vis *sacramenti, vt qui anteà sunt geniti, post contractum matrimonium habeantur legitimi. Verùm quoniam P. vltrà quàm in literis tuis continetur, nobis significauit, quòd pater suus, viuente vxore, matrem R. tenebat, & eum in adulterio procreãsset, & quòd in mortem ipsius vxoris, mater fuerit machinata: fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritatem inquiras, & si tibi constiterit, quòd viuente vxore, pater prædicti R. matre ipsius publicè abusus fuisset, eum spurium & ab hæreditate repellendum, præsertim si mater ipsius, in mortem prioris vxoris fuerit machinata, decernas, quoniam inter se legitimum matrimonium contrahere non potuerunt.

*nominõij

Idem ven frat. N. episcopo Bathonienſi. Cap. 2.

EX conquestione E. mulieris, nobis innotuit, quòd R. quondàm vir suus, à quo, sicut dicitur, fuit sinè iudicio ecclesiæ separata, dotem suã sibi reddere contradicit. Quia verò indecens est, & à iuris ordine alienum, vt prædicta mulier dotem suam amittat, frat. tuę &c. quatenùs si eadem mulier à prædicto viro, iudicio Ecclesiæ separata fuerit, ipsum moneas & inducas, & si necesse fuerit, appellatione remota, ecclesiastica districtione compellas, vt prædictæ mulieri dotem suam restituat, aut secũdùm terræ consuetudinem, in præsentia tua iustitiæ plenitudinem exhibeat.

Idem. Cap. 3.

COnquestus est nobis H. lator præsentium, quòd quandam mulierem neptem R. accepit in vxorem, & præfatus R. ipsam exhæredare conatur, eò quòd ante desponsationem matris suę nata fuerit: cùm posteà prout dicitur, pater prefatę mulieris, matrem ipsius acceperit in vxorem. Indè est quòd fraternit. tuæ &c. quatenùs rei veritate diligẽter inquisita & cognita, nullius appellatione obstante, legitimam esse iudicetis, inhibentes prædicto R. ex nostra & vestra parte, nè sæpedictæ mulieri vel hæredibus suis hac occasione super hæreditate sua molestiam inferat vel grauamen. Si autem contra inhibitionem nostram venire præsumpserit, sublato appellationis remedio, ecclesiastica seueritate percellatis.

Idem Londonensi & Vngor. episcopis. Cap. 4.

CAusam quæ inter R. & E. sup eo quòd mater iam dicti R. dicitur nõ fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dinoscitur, experientiæ vestræ iampridèm commisimus terminandam. Verùm quia in literis nostris inseri fecimus, vt sępè fato R. possessionem omnium eorum, quorum possessor extitit, quandò auus suus iter Hierosolymã proficiscendi arripuit, ante principalis causæ ingressum faciatis appellatione cessante restitui, si eadem possessione fuisset per violentiam spoliatus. Nos attendẽtes, quòd ad regem pertineat, non ad ecclesiasticam authoritatem, de talibus possessionibus iudicare, nè videamur iuri & dignitati charissimi in Christo filij nostri H. regis Anglorum principis detrahere, qui (sicut accepimus) motus est & turbatus, quòd de possessionibus non scripsimus ei, cùm ipsarum iudiciũ (vt asserit) ad se pertineat: volumus, & fraternitati vestræ mãdamus, quatenùs possessionum iura regi relinquentes, factum de principali causa, videlicet vtrùm mater prędicti R. de legitimo matrimonio fuerit nata, pleniùs cognoscatis, & eam vel aliam secundùm literarum nostrarum tenorem, appellatione remota, terminetis, licèt incongruum videatur, vt matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod ea viuente, vt dicitur, non fuerit impetitum.

Idem. Cap. 5.

CVm inter I. veterem cõciuem nostrum & T. mulierem diuortij sit sententia canonicè prolata, filij eorum, qui ante sententiam nati fuerunt, & ille qui tũc conceptus erat, non debent exindè, sustinere iacturam, cùm parentes eorum publicè sinè contradictione Ecclesiæ matrimonium inter se contraxerint: indè est, quòd authoritate Apostolica statuimus, vt filij eorũ, quos ipsi ante diuortium habuerunt, & qui conceptus fuerat ante latam sententiam, nihilominùs legitimi habeantur, & quòd in bona paterna iure hæreditario succedãt, & de bonis parentum suorum nutriantur. Quocircà venerabilitati vestræ &c. quatenùs præfatos filios memorati I. & pdictæ mulieris succedere in paterna bona, & exindè nutriri non phibeatis. Nec occasione diuortij inter parentes eorum celebrati, eis à quoquam molestiam vel grauamina sustineatis inferri.

DE RAPTORIBVS ET EC- PARS 34.

clesiarum violatoribus, & quandò post peractam pœnitentiam sit neganda sepultura ecclesiastica, nisi satisdent de damno restituendo.

Eugenius tertius vniuerso clero. Cap. 1.

SVper eo quod de raptoribus ecclesiarum, atque presbyteris, qui pœnitentiam eis iniungere, & oblationes eorum cõtra statutũ nostrum susciпere attentauerint, à nobis communi deliberatione statutum cum fratribus nostris statuimus, & constitutionem ipsam sanctorum patrum vestigia subsequentes, authoritate Dei & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli pariter confirmamus, statuentes, vt quicunq; ex his raptoribus, qui in vrbe diabolo suggerente violenter surrexerint in rapina, siue in ecclesiarum violatione manifestè est deprehensus, vel amodò fuerit, nisi ablata priùs restituat, si poterit, vel emendandi plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitùs denegent: si verò vsq; ad obitum, quod absit, in sua contumacia duraverit, & in extremis positus, pœnitentiæ remedium humiliter postulauerit, si emendationẽ vel emẽdandi securitatem præstiterit, ac fideiussores, qui ablata restituere debent, idoneos dederit, ei pœnitentia & ecclesiastica sepultura concedatur. Qui aũt in sanitate obstinata mente non pœnituerit, vel emendauerit, & in morte securitatem ac fideiussores, sicut diximus, præstare nequiuerit, solennitas pœnitentiæ parùm prodesse (sicut credimus) videtur: sed viaticum non negetur, ità tamen, vt nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynã accipere præsumat. Quòd si qui presbyterorum vel clericorum contra statutum nostrũ in vita vel in morte pœnitentias dare aut sepulturæ illorum interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & beneficio ecclesiastico careant.

Alexand. 3. Claromontano epis. Cap. 2.

LIteris tuis quas I. Lator præsentiũ exhibuerat, continebatur, quòd cùm pater eius multis fuisset criminibus irretitus, qui per appositionem ignis, ecclesiarum incendium diabolo suggerente commiserat: tandèm in vltima ægritudine cõstitutus, se confessus est peccatorẽ, & accepta pœnitẽtia de commissis, per manum capellani sui fuit à sententia anathematis absolutus: sed moriens, ecclesiasticã sepulturam nequiuit habere. Quapropter si ità res se habet, frat. tuæ &c. quatenùs corpus eiusdem patris I. supradicti, appellatione cessante, facias in cœmeterio sepeliri, & hæredes eius moneas & compellas, vt his quibus ille per incendiũ vel alio modo damna contra iustitiã irrogauit, iuxta suas facultates condignè satisfaciant, vt sic à peccato valeat liberari.

Idem ex concilio Turonensi.

Fures & latrones si in furãdo vel in prædando occidũtur, visum est ꝓ eis non orandum: & si comprehẽsi & vulnerati fuerint, & presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non denegamus.

Item Alexand. 3. Lucensi epis. Cap. 3.

DE secunda verò quæstione, hoc tuam discretionem tenere volumus, quòd propinqui eius, quem pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum iniectione in clericos, in violatione multarum ecclesiarum & incestu, vinculo excommunicatiõis adstringis, monendi sunt, vt pro eis satisfactionem exhibeant: quod si fecerint, quia laborans in extremis, præstito iuramento, per presbyterũ *tenuerit ab excommunicationis sententia relaxari, in cœmeterio poterit sepeliri. Si autem ꝓpinqui sui tuis acquiescere monitis contradixerint, quia iam non est purgatum peccatum, defuncto neganda est ecclesiastica sepultura.

for. emere erit

PARS 35.

DE POENITENTIA.

Alexander 3. Exoniensi episcopo. Cap. 1.

SIcut dignum est, & omni rationi cõsentaneum, graues & difficiles quæstiones ad examen sedis Apostolicæ referri, ità etiàm nobis ex ministerio susceptę solicitudinis imminet, easdẽ quæstiones, prout nobis Dominus dederit, soluere, & singulis à nobis cõsilium postulantibus respondere, vt prouidentia Romanæ Ecclesiæ, quæ vbiq; terrarũ obtinet (disponente Domino) principatum, quæstiones soluantur, & remoueatur in his ambiguitas de cordibus singulorum. Licèt autem super quæstionibus, quas tua nobis discretio soluendas duxit, te non dubitemus prouidere, & discretum existere, cogimur tamen ex susceptæ seruitutis ministerio, discretioni tuæ iuxta prouidentiam nostrã exindè respondere. Sanè cùm vir sapiens & discretus sis, & in his plurimùm exercitatus, pleniùs nõsti, quia in excessibus singulorum non solùm delicti qualitas, sed quantitas & ætas, scientia, sensus atque conditio sunt attendenda, quarè non solùm secundùm qualitatem & quãtitatem facinoris, sed secundùm ea quæ diximus, & secũdùm locum & tempus, quo delictum committitur, vnicuiq; debet pœnitentia iniungi, cùm (sicut tu ipse nõ ignoras) idẽ excessus magis in vno, quàm in alio sit puniẽdus. Illi autem qui animo occidendi illum sanctum & reuerendum Thomam quondàm Cantuar. archiep. aut feriẽdi, aut capiendi, vt de illa captione mors ei subsecuta fuisset, citra manuũ iniectionem se facturi fuisse, pari pœna sunt puniendi: & alij qui non vt ferirent, sed vt percussoribus opem ferrent, si fortè violentia, quam quidam amoliri debebant, impediretur, paulò minori pœna mulctari: quia sicut scriptum est, qui potuit hominẽ liberare à morte, & nõ liberauit, ipsum occidit. Constat quoq; eos

*In peccatis quę sint cõsiderandu

eos ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus contra alios opem ferre venerint: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui, cùm possit, manifesto facinori desinit obuiare. Illi verò qui se asserunt animũ regis inflammãsse ad odium, vndè fortè fuit homicidium subsecutum, satis durè & asperè, sed non ità seuere sunt puniẽdi: nisi fortè ipsum regem ad illud homicidium prouocãssent. Illi quoq; non fuerunt à culpa liberi, nec à reatu debent esse immunes, qui licèt fuerint iniquæ machinationis ignari, sicarijs tamen, si eos sicarios esse sciebant, vel in sarcinis, vel in armis eorum custodiendis ministerium præbuerunt. Illos verò, qui dicuntur illius viri sancti & suorum per mortem occupãsse spolia, si nihil aliud in tanto facinore commiserint, à pœna mortis eius arbitramur immunes: sed hæc quæ occupauerunt, tenentur eis in integrum restituere, quibus ablata fuerunt, si habeant in facultatibus, vndè ea reddere possint: & ipsis tamẽ ex *hinc pœnitentia moderata est iniungẽda, quia licèt ex his quæ occupauerũt, quædam fatentur se pauperibus in eleemosynã erogãsse, nõ tamen alienas res, cùm ipsas potuissent eis restituere quorum fuerint, debuerũt pauperib⁹ erogare. Illi verò qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, consideratà temporis qualitate, quo in eadẽ nequitia perdurauerint ignoranter, & inquisito etiàm, si amore vel affectione communicauerint ignorãter vel scienter, secundùm hoc pœnitentia est indicenda. Clericos verò, quos constat armatos esse & interfuisse tanto facinori, & clericos etiàm illos, qui consilium istud dederunt, vel vt sanctus vir caperetur: perpetuò nõ solum ab altaris officio deponendos esse censemus, sed etiàm ità, vt in ecclesijs nullo vnquàm tempore lectiones legant, nec responsoria seu antiphonas cãtare in choro, sed in psalmis apud Dominum de commisso veniam satagãt implorare. Insuper clerici etiàm ipsi in obstructo claustro monachorum vel canonicorum, si fieri potest, sunt includendi, ità quidem, quòd ipsi in septennium seu quinquennium debeant ab introitu ecclesiarum cohiberi. *Idem eidem. Cap. 2.*

EX tuæ fratern. literis & confessione sacerdotis præsentiũ latoris accepimus, ꝙ cùm eum ad sacerdotij ordinem assumẽdum non aliter voluisset eius archidiaconus præsentare, 5. solidos eidem archidiacono soluit, & sic postmodùm ordinẽ istum, per eum præsentatus, accepit. Vndè super eo de quo cõsilium nostrũ postulãsti, sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum, sed secretum, eundem sacerdotẽ secretò cõuenias, monens eum, sinè vlla tamen coactione, propensiùs & inducens, vt ordinem alicuius religiõis assumat, & perpetuò ab officio, quod ità illicitè adquisiuit, abstineat. Si verò ad religionis ordinem assumendum fortè inducere non poteris, studeas ei ad sustentationem aliquod ecclesiasticum beneficium constituere, ad hoc, vt debeat officio sacerdotali spontè in perpetuum abstinere, alioquin nõ erit tutum, cùm sit secretus excessus, ipsum inuitum ab eodem officio coërcere. Sed tamen pœnitẽtiam secretam, secundùm quod tibi visum fuerit, iniungere nõ postponas. *Idem eidem. Cap. 3.*

Pars capituli, Meminimus

DE peregrinationis votis, an eleemosynis redimi possint, vel per alium ꝓ necessitate adimpleri, tibi respondemus, ꝙ ab eius qui præsidet, depẽdet arbitrio, vt cõsideret diligentiùs & attẽdat qualitatẽ personæ & causam cõmigrationis, seu id ex infirmitate, siue affluentia contingat diuitiarum: & vtrùm peregrinatio, an recompensatio vtilior fuerit, & Deo magis accepta, & secundùm hoc debet exindè dispensare.

Idem archiepiscopo Cantuariensi. Cap. 4.

QVòd autem cõsuluisti, vtrùm remissiones quæ fiunt in ecclesiarũ dedicationibus, aut conferentibus ad ædificationem pontiũ, alijs prosint, q̃ his qui remittentibus subsunt: hoc tuam discretionẽ volumus firmiter tenere, ꝙ cùm à non suo iudice nullus ligari valeat vel absolui, remissiones prædictas illis prodesse tantummodò arbitramur, quibus vt prodessent, pastores proprij specialiter indulserunt: & in hoc intelligas eam quæstionẽ solutam, in qua quæritur, vtrùm is qui excõmunicato cõmunicat, à non suo episcopo absolutionis gratiam debeat implorare.

DE SENTENTIIS ET INTERlocutionibus.

PARS 36.

Alexander 3. epis. Norwicensi & abbati de Euesham. Cap. 1.

SCripsimus vobis ad suggestionẽ H. clerici, vt causam inter ipsum & R. super capella N. diligentiùs audire debeatis, & sub certa forma terminare, omninò immemores existentes, quòd eam priùs alijs iudicibus commisissemus, dilecti autem filij nostri S. & R. suis literis nobis intimãrunt, quòd ipsi prædictam causam sibi à nobis, appellatione remota, commissam, ordine iudiciario terminarent. quarè à prænominatis iudicibus veritatem studiosiùs inquiratis, & si noueritis eos sup causa memorata diffinitam protulisse sententiã, nullatenùs in causa ipsa procedatis: & si fortè processistis, nec mãdatum nostrum, nec factum vestrum volumus eorũ sentẽtiæ derogare. Sed vobis firmiter iniũgimus, vt prænominato H. perpetuũ super eadẽ causa authoritate Apostolica imponatis silentium.

Idem eisdem. Cap. 2.

CVm aliquib⁹ adiudicata est possessio, non sufficit eis pignora dari, nisi corporali gaudeant possessione.

Idem R. Vargomensi epis. Cap. 3.

Universidad de Salamanca Biblioteca

CAusam quæ vertitur inter fratres Dunelmensis monasterij,& monachos S. Albani super ecclesia de *Tenemuda,audiatis,& appellatione cessante, terminetis, illud inter cætera specialiter prouisuri, vt fratres Dunelmensis ecclesiæ authoritate & assensu episcopi, causam ingrediantur, nè si fratres S.Albani obtineant,episcop.Dunelmensis se abbatem illius ecclesiæ proponẽs, litem sopitam valeat suscitare. *Tinemuhe

Cap. 4.

ARchidiaconis de ecclesiastica institutione non videtur licere, nisi authoritas episcoporum & cõsensus acceſſerit, in alios sententiam promulgare.

Idem Eboracensi archiepiscopo. Cap. 5.

CVm aliqua causa, appellatione remota,committitur, & tentétia fertur iniqua,eam euacuari oportet, nec debet ei stari,si manifestam contineat iniquitatem.

PARS 37. DE LEPROSIS.

Idem. Cap. 1.

EX transmissa conquestione R. clerici nobis innotuit, quòd cùm ecclesia de N.à monachis,ad quos ius illius ecclesiæ spectare dinoscitur, ei concessa fuisset, tum temporis cùm Vu. clericus, qui fuisse lepra tactus perhibetur, eam possideret, timens nè similiter eadem concessione, aliqua fieret innouatio, ad sedem Apostolicam appellauit,& ad nos nuncium suum destinauit.Quopiam igitur vniuersis Dei fidelibus, & his maximè qui clericali dediti sunt officio, in suis iustitijs adesse tenemur, discretioni vestræ &c. quatenùs si vobis ità constiterit, præscriptam ecclesiam præfato R.taliter concessam,& post appellationem ad nos factam super eadem ecclesia, in ea inueneritis alium institutum, eo indè amoto, eam ipsam, omni contradictione & appellatione cessante,iam dicto R. faciatis,dilatione postposita, assignari, non obstante quòd eadem concessio facta fuerit tempore prædicti Vu. si ipsum prænominato morbo manifestum fuerit laborâsse. Testes verò, quos idem R. vobis nominabit, moneatis attentiùs, & inducere laboretis, vt amore iustitiæ,testimonium perhibeant veritati. *Idem. Cap.* 2.

3.q.2.Vna quæque

PEruenit ad nos,quòd cùm hi,qui leprę morbum incurrunt, de consuetudine generali à communione omnium separentur,& extra ciuitates & villas ad loca solitaria transferantur, nec vxores viros, nec viri vxores suas taliter ægrotantes sequantur, sed sinè ipsis manere præsumant. Quoniam igitur,cùm vir & vxor vna caro sunt,nec debet alter sinè altero diutiùs esse: fraternitati tuæ &c. quatenùs si qui sunt in ꝓuincia tua viri vel mulieres qui lepræ morbum incurrunt, vxores vt viros, viri vt vxores suas sequantur,& eis coniugali affectione ministrẽt, solicitis exhortationibus inducere laboretis.Si verò ad hoc induci non poterũt, eis arctiùs iniungatis,vt vterq; altero viuente continentiam seruet: & si qui cõtra mandatum nostrum venire præsumpserint, eos cõtradictione & appellatione cessante, vinculo anathematis adstringas. 32.q.4.Si vxorem,

Sed hoc, vbi de locis inhabitatis expelluntur ad solitariatillud,vbi non:Vel hoc, quando tanta appãret macula,q; ex tactu timetur infectio: illud, quando non tanta.

Idem Baionensi episcopo. Cap. 3.

QVoniam ex multis authoritatibus & præcipuè ex euangelica veritate apparet, nemini licere vxorem suam, excepta causa fornicationis,dimittere: cõstat quod siue mulier lepra percussa fuerit, siue graui aliqua infirmitate detenta,non est propterea à viro suo separanda. Leprosis autem, si se continere noluerint, & aliquam quæ sibi nubere velit, inueniant, liberum est eis ad matrimonium conuolare. Quòd si virum siue vxorem diuino iudicio leprosum fieri contigerit, infirmus à sano carnale debitum exigat,generali ꝑcepto Apostoli,quod exegerit,est soluendum,cuius præcepti nullam in hac causa inuenimus exceptionem. Matt.5.19. 1.Cor.7

Lucius 3.Lincol. episcopo. Cap. 4.

SVper eo verò quod quæsiuisti de rectoribus ecclesiarũ, lepræ macula adeò infectis,quòd altari nulla possunt ratione deseruire, neq; sinè magno scandalo illorum, qui sani sunt, ingredi ecclesias: hoc tuã volumus fraternitatem tenere, quòd eis dandus est coadiutor,qui curam habeat animarum,& de facultatibus ecclesiæ ad sustentationem suam congruam recipiat portionẽ. PARS 38.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

Alexand.3.Salernitano episcopo. Cap. 1.

DE quarta verò decimæ & oblationis defunctorum,clerici ab impetitione episcopi,quadragenaria temporis se posse præscriptione tueri videntur,nisi fortè cathedralis sedes pastore interim caruisset,qui iura ecclesiæ suæ exigere debuit. Sed Romana ecclesia tricennalem præscriptionem contra ecclesiam non admittit.

Idem Cisterensi decano. Cap. 2.

EX literis tuæ dubitatiõis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas possidetis, & prætextu terminorum inter vos cõtrouersiam verti, eõ quòd dicas eum antiquos fines egressum,partẽ fundi tui occupâsse:ille econtrà asserit,se eandẽ partem fundi 40.annis possedisse incõcussè.Tu autem ad tuam præbendam quietè per idem tempus perstitisse affirmas. Qua in re quæris cui incumbit probatio,petitori, an possessori:ad quod sanè scire debes,quòd iudicium finium regundorum tale est, vt in eo vtraq; pars vices duorum habeat, agentis s. & eius cum quo agitur. Vndè hinc indè ritè testes produci possunt ad cognitionem iudicis

dicis instruendam. Quibus examinatis, iudex quos præcedere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittet. Quòd si fortè ambarum partiũ testes æquè idonei sunt, possessoris recipientur, cùm promptiora sunt iura ad absoluendum quàm ad condẽnandum, excepta causa liberali, in qua si vtriusque partis testes forsan æquales fuerint,pro libertate tamẽ semper pronunciabitur.Nam possessori probationem aliquandò dari,iuris manifesti est,cùm in sacris canonib⁹ cautum sit ità: Si quis obiecerit præscriptione longi temporis, & eam probauerit, reportet possessionem: quoniam nemo rectè obijcit,nisi qui possidet. 9.q.3.a.1. 2.

Idem Rhemensi archiepiscopo. Cap. 3.

CONtrouersiam quæ inter Maculaurensem & Formolensem ecclesias super decimis de villa de * Remegañ mota fuit, nos cum fratribus nostris pertractauim⁹: & quidam monachi decimã omnem illius villæ suo monasterio pertinere,tam per Caroli regis donationem,quàm per nostrum priuilegium, allegabant. Clerici verò ecclesiæ Formoleñ tertiam partem decimæ,30.annis & eo ampliùs sinè interruptione synodali vel legitima,possedisse asserebant. nos verò vtriusq; partis rationibus & allegationibus indagatis,decreuimus,quòd si ecclesia Formolensis tertiam partem decimę per 30.annos quietè & inconcussè se possedisse, per tres personas idoneas sibi ꝓpriare poterit, ea deinceps sinè inquietatione possideat. *Remegra.

Idem Abbati & monachis sancti Andreæ. Cap. 4.

SI de terra quam habetis in parochia de Bretevuelle, iam p 30.annos vel eo ampliùs decimas sinè reclamatione aliqua solueritis, & hoc anno eas canonicis de Planio, post appellationem ad nos factã, contra iustitiam subtraxistis, eas sibi decæterò integrè & sinè molestatione, occasione & appellatione postposita,persoluatis,& quas noscimini subtraxisse,integrè restituatis.Licèt enim priuilegiorum Rom. ecclesiæ beneficio, fratribus Cistercien ordinis indultum fuerit,quòd de laboribus suis nulli decimas vel primitias persoluere debeant, de priuilegio tamen vobis indulto tanto tempore subtrahere voluistis, cùm liberum sit vnicuiq; iuri suo renunciare,eoq; modo nõ potestis vos in hac parte tueri. Sanè nisi nos vos & ordinem vestrum tantùm diligeremus,grauiter aduersùs vos moueremur:nec poterimus aliquatenùs relinquere impunitum, si nobis constaret,quòd post appellationẽ ad nos factã,manus vestras exindè extendissetis ad ꝓdictas decimas surripiendas.

Item gloriosus Clemens in lib. Stromatum. Cap. 5.

VIgilanti studio cauendum est,(quòd summa dimẽsio diuini iudicij,ab initio consuerit propria dimittere, aliena non appetere)nè malæ fidei possessores simus in alienis prædijs,atq; rebus maxime ecclesiasticis, quoniam nulla antiqua dierum possessio iure iuuat aliquem malæ fidei possessorem, nisi resipuerit, postquàm nouerit se aliena possidere, cùm bonæ fidei possessor dici nõ possit. *Euphegius enim legislator, solùm propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem & confusionem, primus tricennali & quadragenali possessioni vigorem legis imposuit: nobis autem in rebus tam cognitis quàm latentibus placuit non habere vigorem. *apheſimus

Item Gregor. Syracusano episc. Cap. 6.

NE religiosorum virorum corda ecclesiasticarum rerum cõtentio à mutua, quod absit, charitate disiungat, magna est solicitudine studendum, vt facilimum sinẽ res possit in altercationem deducta percipere. & infrà: Hortamur ergò, vt ad loca prædicta,de quibus contentio est, debeatis accedere, & vtraque parte constituta cominùs,loca quæ in lite sunt,vestra faciatis præsentia terminari, 40. tamen annorum ab vtraq; parte seruata præscriptione.

Cap. 7.

SAnctorum patrum authoritas & humanæ leges irrefragabiliter constituentes confirmauerint, & nos in ꝑsenti concil. cũ omnibus,qui assunt nobiscum,inuiolabiliter confirmamus, vt omnes possessiones ad singulas prouincias nostrorũ fratrum pertinentes,à quibus per triginta annos possessæ sunt quietè & securè,absq; synodali proclamatione, perpetuò detineantur, nullaq; vox audiendi alicui aduersario concedatur.

Idem Vrbanus 3.de nouo loco & de Turgam.Prioribus. Cap. 8.

SVper eo verò quod apud vos intellexisimus dubitatum, scilicet, an quod de finibus & his quæ finibus cohærent non præscribẽdis, statutum per canones esse dinoscitur,sit in parochiarum limitibus, sicut in prouincialibus admittendum: illud vobis duximus respondẽdum, quòd benè videtur in vtroq; seruandum, si parochiarum fines legitima probatione vel aliàs indubitata fide constiterit,ecclesiastica ordinatione constitutos.

DE VICARIIS MONACHORUM & aliorum. PARS 39.

Idem Vuigornien episcopo. Cap. 1.

DE monachis autem, qui vicarios parochialiũ ecclesiarũ intantùm grauant, vt hospitalitatẽ tenere non possint, nec honestam sustentationẽ habere,hanc tene curam & prouidentiam, quòd ad præsumptionem monachorum nullum recipias, nisi tantum de beneficijs ecclesiæ fuerit ei assignatum, vn- Pars capituli, Super eo ꝙ à nobis. Sup. de appell.

de iura episcopalia possit soluere, & congruam sustentationem habere. Istis autē sacerdotibus, quibus à te vel à tuis prædecessoribus cura animarum est commissa, in ecclesijs monachorum eam subtrahere poteris, nisi ipsis à monachis honesta & sufficiens sustentatio fuerit assignata, & in his ità *promissum, quòd tibi de tua iustitia possint, sicut conuenit, respondere.

for. *prouisum,

Idem Vintonienſi episcopo. Cap. 2.

SI persona alicuius ecclesiæ vicario, quē in eadem ecclesia constituit de assensu & authoritate diœcesiani episcopi, assignauit portionē, is qui persona illa defuncta, in personatum illius Ecclesiæ successit, ab eadem Ecclesia vicarium remouere, vel assignatam sibi portionem minuere nō potest, nisi aliquid committeret, ꝓpter quod per iudicem esset in vicaria vel beneficio condemnandus.

Idem Norvicenſi episcopo. Cap. 3.

CLericos autem vel in presbyteratu vel in alijs minoribus ordinibus constitutos in vicarijs quas sunt adepti, alios substituere non permittas, cùm id satis sit absurdum & absonum & omni rationi contrarium.

Cap. 4.

ILlud etiàm in vicarijs, qui personis fide & sacramēto sunt obligati, duximus statuendum, quòd si fidei vel sacramenti religione contempta, personatum sibi falsò asserentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure conuicti fuerint, decęterò in eodem episcopatu ad officij sui executionem non admittantur.

Extrà de ingratitudine.

Pars capituli, Secundū. suprà, Nę clericus vel monac.

Idem Elienſi episcopo.

Cap. 5.

VEniens ad nos P. rector Ecclesiæ de *Gestañ, sua nobis insinuatione proposuit, quòd ipse Ioanni de *Fescam, qui multos habet ecclesiasticos redditus, & vicarias in ecclesijs pluribus, vicariam de *Gestuñ, sub annua trium marcarum pensione concessit, cùm redditus illius vicariæ, 4. marcas valeant annuatim. Licèt autem in ipsius vicariæ concessione quædam decima fuisset excepta, nihilominùs tamen memoratus Ioannes præfatum P. contra religionem fidei suæ, qua se contra concessionem ipsam promiserat aliquandò non venturum, super prædicta decima coram venerabili fratre nostro Norvvicensi episcopo per literas nostras traxit in causam, & cum in ꝑdicta causa P. vincere non posset, ab alio iudice pro sua volūtate fecit eum citari. Quoniam ergò sustinere nolumus, nec debemus, vt idem P. inhibita vexatione grauetur, Fraternitati tuæ &c. quatenùs partibus conuocatis, diligentiùs inquiras veritatem: & si tibi constiterit, quòd prædicta decima fuisset excepta, memoratum clericum ab impetitione præfati Ioannis, contradictione & appellatiōe cessante, authoritate Apostolica fretus absoluas. Si verò quicquam in detrimentum iuris ipsius P. factum est, postquàm iter arripuit ad nostram præsentiam veniendi, id contradictione & appellatione cessante, corrigas, & ad statum illum reducas, quo in tempore aggressi itineris noscitur extitisse. Cæterùm si memoratus clericus in alijs ecclesijs vicarias habeat vel ecclesiasticos redditus, de quibus possit sustentari, à vicaria prescriptæ ecclesię de Gestañ, confirmationis nostræ literis non obstantibus, appellatione cessante, remoueas, & eādem ecclesiam restituere eidem P. non postponas, dummodò velit & debeat in presbyterum ordinari, & per semetipsum in eadem Ecclesia Domino deseruire.

Cap. 6.

PRouideas autem attētiùs, nè in episcopatu tuo patiaris quemlibet plures vicarias habere. Quia cùm vicarij teneantur ecclesijs & proprijs personis deseruire, alienum est ab ordine iuris, vt vicariam habeat quis præter vnam.

DE ELECTIONIBVS ET electorum potestate. PARS XL.

Idem Exonien episcopo. Cap. 1.

NOsti sicut vir prudens & sapiens quomodò dilectus filius noster G. dictus Lincolnienſis electus, committendi honores vel prębendam, & aliàs disponendi de rebus ecclesiæ, cùm sua nondùm sit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Indè est, quòd fratern. tuæ &c. quatenùs eidem dicto electo ex nostra parte non differas arctiùs inhibere, nè archidiaconatum alicui conferre præsumat, vel si iam concessit, ei authoritate nostra præcipias, vt concessionem suam, omni contradictione & appellatione cessante, studeat reuocare. Quod si distulerit, tu eandem concessionem, appellationis remoto remedio, authoritate nostra non differas reuocare.

Idem 1. basilicæ 12. Apostolorum presbytero cardinali, Apostolicæ sedis legato. Cap. 2.

QVòd diligentia tua per dilectum filiū nostrum H. S. à nobis requisiuit, an electio electi, qui nupèr abiurato schismate, ad vnitatem Ecclesiæ & nostram deuotionem redijt, confirmari debeat, id tibi duximus respondendum, quòd si ab schismatico nullum ordinē susceperit, & eius electio vnanimiter & concorditer secundùm ordinem Canonum facta fuerit, dummodò alia ratio non impediat, confirmationem tuam ratam habemus, mandantes, vt eum facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquileiensis ecclesiæ in episcopum ordinari, salua tamen iustitia debita & reuerentia, eiusdē ecclesiæ, cùm ad catholicam redierit vnitatē.

Item

Item Cicestrenſi episcopo. Cap. 3.

CVm de tua & aliorum electiōe, qui sunt in quibusdam ecclesijs Anglicanis electi, in nostra præsentia & fratrum *quæstio mota fuisset, & singulis vestrūm quædā obijcerentur, tibi obiectum est, quòd in oculo maculam habeas, & quòd Canonici filius sis: attendentes prudentiam & honestatem tuam, & volētes te nomine gratiæ ac dilectionis prærogatiua gaudere, venerabili fratri nostro Cantuar. archiepisc. Apostolicæ sedis legato dedimus in mandatis, vt ꝑ eo ꝙ canonici filius diceris fuisse, in ꝑmotione tua ex multa dispensatione procedere non postponat: de macula verò quam in oculo habere diceris, hoc prædicto archiepiscopo mādauimus, vt *in quo suffraganeorum suorum, & præsertim venerabilium nostrorum fratrum Exonienſis & Vuigorn episcoporum examini visum fuerit, sic exequatur. Tu verò eundem archiepiscopum super his inquirere studeas humiliter ac deuotè, quia nos tibi ex magna dispensatione in hac parte curauimus solicitè prouidere, vt personam tuam syncera charitate diligimus, & quantùm secundùm Deum possumus, libenter ad tuum intendimus cōmodum & honorem.

quæstio

Non scandalum quod

Item Lucius 3. Turonenſi archiepisc. Cap. 4.

PResbyter cardinalis *sua nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cùm fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen de voluntate maioris & sanioris partis fratrum electus, quia paucis contradicentibus non valebas debita pace gaudere: quidam amicus de conscientia tua & voluntate, perturbata tamen, ei qui magister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exoluit: & sic, quam priùs sustinebas, contradictio quieuit. Nunc autem dubitas, ꝙ non sis simoniæ prorsùs immunis, donèc in administratione volueris remanere. Quia igitur per iam dictum cardinalem Apostolicæ sedis consilium quęsiuisti, præsentium tibi significatione monstramus, ꝙ multùm tibi consulis, si administrationem prædictam celeriter & sponte dimittis, euangelici verbi memor existens, Nil prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.

Item Alexander 3. Rauennæ arch. Cap. 5.

CAusam q̄ inter moniales sanctę Margaretæ super discordiam & dissensiones electionis quam fecerant, agitari dinoscitur, experientiæ tuæ iampridēm cōmisimus terminandam. Vndè qm̄ ipsa causa intantùm protrahitur &c. fraternitati tuę &c. quatenùs infra duos menses ad plus secundum tenorem aliarum literarum, quas tibi misimus, in causa procedas, ità videlicet, ꝙ si sorores ipsæ electionem in episcopum contulerint, promittentes, quòd illam quam episcopus eis prouideret, reciperent: ipsam quam episcopus prouiderit eis, facias ab eis, appellatione cessante, in suam recipi abbatissam, si tamē idonea existit. Si autem in causa procedere non poteris, dilectis filijs nostris F. basilicæ 12. Apostolorum, & Priori sanctī Victoris ex parte nostra significes, vt in eadem causa procedant, & sine debito decidant.

DE INTERPRETATIONE verborum & rescriptorum. Pars 41.

Alexander tertius Eboracen. arch. Cap. 1.

INter cæteras consultationes tuas id fuit propositum, quid teneri debeat cùm aliqua sub disiunctione mandantur, quorum vnum erit verum, alterum falsum, putà si ponatur, ꝙ talis fuerit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus, ab eo qui proximus in eadem ecclesia ministrauit, vel ꝙ ipsam ecclesiam illicitè occupauit: cui q̄stioni taliter respondemus, quòd conuenit iudici, quodcunque istorum constiterit, ei prædictam Ecclesiam adiudicare, & idem in similibus decernere.

Idem Exonien. & Vuinton episcopis. Cap. 2.

SIgnificauit nobis D. presbyter, quòd cū Ecclesiam de *Vuaplam per xxx. annos possedisset, monachi de Lentuñ, super eadē Ecclesia ipsum occasione literarum, quas ad venerabilem fratrem nostrum Herefordensem episcopum, & dilectum filium nostrum Ma. Vac. impetrasse dicuntur, absq; cessatione fatigant, ꝓponētes ꝙ fuerit filius eius, qui ante eum in Ecclesia proximò ministrauit, cùm tamen pater eius sacerdos nō fuerit, & decretum nostrum sit duntaxàt cōtra filios sacerdotum promulgatum. Quoniam ergò constitutiones nouæ futuris dant formam negocijs, fraternitati vestrę &c. quatenùs si memoratum presbyterum diutiùs ante concilium Turonēse præscriptam ecclesiam tenuisse constiterit, si aliàs idoneus extiterit, eum ab impetitione monachorū sublato appellationis remedio, absoluatis, non obstantibus literis contra ipsum impetratis, eò quòd fuerit filius eius in eadem proximò ministrantis.

*Vuapellu- ram

Constitutiones nouas futuris dare formam negocijs.

Pars cap. Ex literis quas super causa, sup. de spōsalibus.

Idem Cantuarienſi archiep. Cap. 3.

DE hoc autem, ꝙ circa finem literarū tuarum consulere voluisti, quid debeat obseruari, cùm inter alios sponsalia cōtrahantur, nec intelligit alter quod alter ꝓponit: hoc tuam volumus discretionem tenere, quoniam inspiciendum est iudici, si matrimonium contracturi, ad id faciēdum scientia sint idonei & ætate: quo cognito, si alteraliter intellexerit, quàm alter proposuerit, ad communem verbi intelligentiam recurratur, & cogatur vterque verba prolata in eo sensu recipere, quem solent rectè intelligentibus generare.

In dubijs ad cōmunem intelligentiam recurri debere.

Idem abbati & fratribus de Rivall. Cap. 4.

CVm ordinem Cistertiensem professi, eò q priuilegio quo fratres alij gaudetis, inter vos & clericos seculares super decimis quæstione suborta, tacitoque q litis ordinis Cistertiē, contra vos velut in monachos alterius ordinis, literas ab Apostolica sede impetrantes, dein iuramentum litibus, sicut vobis significantibus accepimus, & expensis difficilimis inquietant: volentes ergò solicitè vobis prouidere, nè cōtra tenorem priuilegiorum vestrorum postitis quorumlibet temeritate vexari, authoritate Apostolica vobis indulgemus, vt si contra vos super decimis vel alijs quæ ordini vestro specialiter Apostolica sedes indulsit, non facta mentione Cistertiensis ordinis, literæ fuerint à sede Apostolica impetratæ, eis minimè teneamini respondere.

Idem Vuigorn. episcopo. Cap. 5.

Locus obscurus. SIcut ex literis tuis euidēter, frater episcope, accepimus, aduocatum H. clericus eū proposuit, H. clerico non debere respondere, eò q filum fractum esset, quo nostra bulla pendebat, *vt cùm literæ illæ à nobis impetratæ fuissent, & in nostra cancellaria cōpositæ: circunspectionem tuæ prudētiæ nō immeritò commendamus, q hac occasione in causa procedere distulisti, in qua non decuit, aliter quàm feceris, processisse.

Idem abbati de Rameſai, & archidiacon. Helien. Cap. 6.

for. & dubitaretur verū literæ EX literis tuis ad nos directis accepimus, q cùm vobis causam, quæ inter dilectos filios nostros monachos de *Cois, & canonicos de Lincol. necnon etiàm Geruasium clericum, super ecclesijs *Ginprec & Arestañ, agitari dinoscitur, commisissemus sub certa forma diffiniendam, & canonici literarum nostrarum authoritate citati, aliquādò coram vobis apparuissent, & interdū nec venire, nec responsalem mittere voluissent, se contumaciter absentantes, licèt monachi ob contumaciam aduersæ partis essent in possessionem mittendi, sequestrari feciſtis, vt sic saltem canonici affecti tædio, iudicio stare cogerentur. Tādèm verò partibus in præsentia vestra constitutis, & memoratis monachis Ecclesias sibi restitui postulantibus, Canonici responderunt authoritatem vestram penitùs expirâsse, eò quòd à nobis ad alios iudices literas impetrauerunt, q̄ p̄iudicare prioribus videbātur. Vndè q̄m in literis nostris posterioribus non fuit facta mentio priorum, nec nomina ecclesiarum continebantur, quæ in prioribus fuerant posita, sed indefinitè dicebantur, super quibusdam ecclesijs, nos attendētes, malitiam & dolum nulli debere patrocinari, & nolentes tantam illusionem impunitā relinquere: discretioni vestræ &c. quatenùs cùm exindè requisiti fueritis, partes ante vestram conuocetis præsentiam, & præscriptam causam secundùm formam priorum literarum, omni occasione & appellatione cessante, diffiniatis: & canonicos, quoniam ausi fuerunt mandatum nostrum eludere, & per surreptionem huiusmodi literas impetrare, quod nuncius eorū plenius recognouit: ad metum & pœnam aliorum, expensas, quas monachi nunc ad nos *mittendo fecerunt, eis, remoto appellationis obstaculo, reddere compellatis.

In posterioribus priorū mentionem fieri debere

*veniendo

Idem Eboracensi archiepisc. Cap. 7.

SAnè si à nobis super aliqua causa literæ priùs impetrentur, & aliæ postea, nó facta mentione priorum literarum, literæ obtinentur, si iudicibus innotuerit donèc Rom. pontificem consulāt, & suam exindè plenius recognoscant voluntatem, executione literarum debent penitùs supersedere, nè pro varietate literarum, causarum fines *præ valeant impediri.

Item Lucius 3. Lincol. episcopo. Cap. 8.

ADaures nostras, te significante, pervenit, quòd plurimi archidiaconi, p̄centores, vel Ecclesiastici præditi dignitatibus, super minoribus beneficijs per interpositas personas, literas impetrantes, nomé suæ supprimūt dignitatis, & simplici nomine se appellant, tanquàm non habeant aliquem in ecclesia ista personatum. itaque rescripto nostro postulas edoceri, si fraus ista tacendi p̄iudicium ei debeat generare. Tuæ ergò consultationi taliter respondemus, q cùm non sit nostræ intentionis, vt personæ pluribus redditibus abundantes, per literas nostras pauperes clericos super minoribus beneficijs vexent, literas in quibus author nomen suæ dignitatis supprimit, vires aliquas nolumus obtinere.

Idem Eboracen. archiepisc. Cap. 9.

SIautem aliquis authoritate posteriorū literarum, per aduersarium ad iudicem tractus, obiecerit se priores habere, de quibus mentio non habetur, si eis dolo vel negligentia vti proposuit, excusari non debet. Si autem copiam iudicis delegati habere nequiuerit, per posteriores literas nō poterit conueniri.

DE EXCEPTIONIBVS. Pars 42.

Idem eidem. Cap. 1.

EX parte fraternitatis tuæ fuit à nobis requisitum, vtrùm cùm aliquā causam sub certa forma committimus, vtrùm iudices delegati ità formam sibi commissam sequi debeant, vt rationabiles exceptiones non admittantur: super quo itaque tuæ prudentiæ taliter respondemus, quòd si quandoquè iudici expediat formam institutā seruare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa secundùm iuris æquitatem procedere, nisi exprimatur in literis nostris, quòd nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem prædecessorū nostrorum credimus expressisse. Ex-

Exceptionem inducunt, vis, metus, dolus, res litigiosa, transactio, pactio, expressa, & tacita, iuratio, iudicatio, error, tempus, forum, fauor, odium, ætas, sexus, & similia. Exceptionum alia prima, alia secunda. Prima flatin generali nomine, & datur reo. Secūda tranſit in speciale nomen, & dicitur replicatio. Est autem replicatio, exceptionis resolutio, quæ datur actori. Sed cùm deinceps vtrinquè multiplicātur exceptiones, earū nomina sunt, duplicatio, triplicatio.

*Idem abbati S. Albani, & abbati *Leicestriæ. Cap. 2.*

DIlecti filij nostri, abbas & fratres monasterij sancti *Ebesii, nobis trāsmissa insinuatione monstrauerunt, q cùm A. clericus sup ecclesia de Alitun, q̄d p̄dictū monasterium pertinere dicitur, eis quæstionem mouisset, tacita veritate, non contra eos, sed contra quendam vicarium, quem in eadem ecclesia constituerunt, ad venerabilem fratrem nostrum Vuigorū episcopū literas impetrauit. Cùm autem idem episcopus prædictum vicarium vnà cum eodē A. ante præsentiam suam conuocâsset, vicarius ipse ac Prior dicti monasterij, qui casu ad partes illas accesserat, memorato episcopo dixerat, q idem vicarius super prædicta ecclesia conueniendus non erat, cùm eam nō suo nomine, sed abbatis possideret: quarè sibi exindè, absente abbate & ignorāte, respondere episcopo nullatenùs tenebatur. Vndè ad nostram appellauit audientiā: sed prædictus episcopus, quod vix credere possumus, appellationi non deferens, abbate absente & ignorante, & non citato, ecclesiam ipsām prædicto *Vu. adiudicauit, in quo facto prædictus abbas & fratres se asserunt esse grauatos. Quia verò solicitudini nostræ incumbit, viris Ecclesiasticis, & præcipuè religioni & honestati deditis, iura sua integra seruare, & id quod inter alios actum sit, alijs præiudicare vel nocere non debet, discretioni vestræ &c. quatenùs partibus, ante præsentiam vestrā conuocatis, si vobis ità esse constiterit, præfato abbati & fratribus præscriptam ecclesiam, cum fructibus indè perceptis, amoto eo qui in eadem ecclesia intrusus est, nostra authoritate freti, occasione & appellatione cessante, restitui faciatis. Restitutione autem facta, si de, pprietate fortè agere voluerint, causam audiatis, & eam, mediante concordia vel iudicio, sublato appellationis remedio, terminetis.

Idem Decano Lincoln. & abbati de Rinallis. Cap. 3.

ACcepta cōquestione P. clerici, quòd violenter ecclesia de Procebrant, fuisset spoliatus, discretioni vestræ per A. S. præ. si benè meminimus, dedimus in mandatis, vt si per officiales venerabilis fratris nostri Eboracen archiepiscopi Apostolicæ sedis legati, ex concessione ipsius in eadem ecclesia fuisset institutus, & indè per violētiam eiectus, eam sibi authoritate nostra re-

stitui faceretis. Quibus cognitis, respōsum est sicut nobis &c.

DE SEPVLTVRIS, ET DEFVN. Pars 43. ctorum voluntatibus.

Item Paschalis 2. Cap. 1.

VOlumus, ac iuxta canonum sententiam nobis probabile videt, vt sicut morienti conceditur rerum suarum iudiciū facere quocunq; loco sibi placuerit, sic nimirùm iustū est, sui corporis licentiam habere eligendi sepulturam, in quocunq; loco voluntas extiterit, siue in monasterijs, siue in alijs locis.

Item papa Leo 3. Cap. 2.

NOs instituta maiorum patrū considerantes, illorū decreta firmando statuimus, vnumquenq; in maiorū suorū sepulcris iacere debere, vt patriarcharum exitus docet. Nulli tamen denegamus propriū eligere sepulturam, & etiàm alienam: Dñs eñ & magister sibi alienam elegit, non propriam, qui sinè peccato erat. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partē iudicij sui, illi ecclesiæ censemus iure dari, in qua cælesti pabulo à principio sui exordij, refectus cognoscitur, vt iuxta Apostolum, sint socij consolationum, vt fuerunt passionum. & sic demùm, vbicunq; libitū fuerit, eligat sepulturam. aliter nè fiat, authoritate Dñi nostri, qui per prophetā locutus est, dicens: Nè transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres vestri, sub vinculo anathematis detestamur & contradicimus, nec nostrum est, nec alicui *vndiq; vel sacerdoti vel fideli laico vnquàm licuit, sinè magna delicti culpa, in talibus præferre iudicium &c. Ea quidem q̄ mortuo posito ante sepulturam eius, facta fuerint, vel exigendo quod debitum esse dicetur, vel confessiōes aliquas, aut fideiussores, aut pignora capiēdo, penitùs amputari præcipimus.

Matth. 27. g
Luc. 10. b
Matth. 10.
1. Tim. 5. d
1. Cor. 1. b
Pro. 22. d
for. vtiq;

Item Alexander 3. Cant. arch. Pars capituli, Qua fronte. sup. de excommunicatis. Cap. 3.

SVper eo verò, q̄ defuncto aliquo, interdùm religiosę personę, interdùm ecclesiasticę, interdùm etiàm seculares, postulant sibi debita solui, q̄ defunctus ipsis debebat, & nisi soluantur, nè corpus defuncti sepulturæ tradatur, vocē appellatiōis emittunt: hoc tuæ fraternitati duximus respondendū, q̄ si defunct* de reb* suis disposuit, & debita disponere prætermisit, nisi de solutiōe debitorū (dūmodò sit solucdò) ab hærede vel cōsanguineis defuncti sufficiēs cautio detur, corpus eius, postposita appellatione, ecclesiasticæ sepulturæ non tradetur.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo. Cap. 4.

MOnachi corpora hoīm tam viuorū q̄ mortuorū, ad Ecclesiam suā deferre

Universidad de Navarra Biblioteca

16 q.1. Agapetus. 11.1.2. Vbicun.

non audeant, sinè consensu & petitiõe eius ecclesiæ, quæ ei dum viueret cõsuluit, & cõsulendo viaticum suũ administrauit. quod si fecerint, veluti inuasores sanctæ ecclesiæ sub districta anathematis interpositione, quousq; satisfaciant ecclesiæ, fieri præcipimus, omni remota fraternitatis occasione. Simili modo vnaquæq; Ecclesia totius ordinis, aliam quãlibet inuadere pertimescat: sin autem, eodem anathematis vinculo sciat sẽ nobis proculdubiò subigi.

Item ex concilio Maguncensi, cap. primo. Cap. 5.

SI hæredes iussa testatoris non adimpleuerint, ab episcopo loci illius omes res, quæ his relictæ sunt, canonicè interdicantur, cum fructibus & cæteris emolumẽtis, vt vota defuncti impleantur.

PARS XLIIII. DE PRAEMINENTIA LVND. & Eborac. & de priuilegijs generaliter vel specialiter indultis, & de eorũ abusu & confirmationibus.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo. Cap. 1.

Li.12.epi.15. CVm certum sit, pro omnipotẽte Deo laborãtibus ineffabilia eterni regni præmia reseruari, nobis tamen necesse est eis honorũ beneficia tribuere, vt in spiritalis opis studio ex remuneratione valeant multipliciùs insudare. Et quia noua Anglorum ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Dño largiente, & tu laborante, perducta est, vsum tibi pallij ad sola Missarum solennia peragenda concedimus: ità vt per loca singula 12. episcopos ordines, qui tuæ subiaceant ditioni, quatenùs Lundonien̄ ciuitatis episcopus, semper in posterum à synodo propria debeat consecrari, atq; honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui authore DEO deseruio, sede percipiat. Ad Eboracã verò ciuitatem volumus mittere, quem ipse iudicaueris ordinandum, ità vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipse quoq; 12. episcopos ordinet, & metropolitani honore perfruatur: quia ei quoq; si vita comes fuerit, pallium tribuere, Dño fauente, proponimus, quem tamen tuæ fraternitatis dispositioni volumus subiacere. Post obitum verò tuum ità episcopis, quos ordinauerit, præsit, vt Londoñ episcopi ditioni nullo modo subiaceat. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ ciuitatis episcopos in posterum honoris ista distinctio, vt ipse prior habeatur, qui priùs fuerit ordinatus. Communi autem consilio & concordi actione quæque erunt pro Christi zelo agẽda, disponant, vnanimiter recta sentiant, & ea q̃ senserint, nõ sibimet discrepando perficiãt. Tua ergò fraternitas, non solùm eos episcopos quos ordinauerit, neq; eos tantummodò qui per Eborac. episcopum fuerint ordinati, sed etiàm omes Britanniæ sacerdotes habeat, Dño Deo nostro authore, subiectos, quatenùs ex vita & lingua tuæ sanctitatis, & rectè credendi, & benè viuendi formam percipiant, atq; officiũ suum fide ac moribus prosequentes, ad cælestia, cùm Dominus voluerit, regna pertingant.

Item Alexander 3. Eborac. archiep. Cap. 2.

IN hunc modum plures Rom. Pontifices à tempore B. Gregorij, scripserunt. Nos antiquam Eborac. ecclesiæ integram dignitatem conseruari, authore Dño, cupientes, & p̃decessorum nostrorũ Rom. pontificum vestigijs inhærentes, authoritate Apostolica p̃hibemus, nè vlteriùs aut Cãtuarien̄sis archiepiscopus ab Eboracen̄si professionem exigat, aut Eboracen̄sis Cantuarien̄si exhibeat. neq; quod à B. Gregorio prohibitum est, vllo modo Cantuarien̄ Eboracen̄ iurisdictioni subiaceat: sed iuxta patris eiusdem constitutionem, ista honoris distinctio in perpetuum conseruetur, vt qui prior ordinatur, prior habeatur. Sed si Cantuarien̄sis archiepiscopus, ab Eboracen̄ electo manus consecrationis subtraxerit, q̃ videlicet iuxta ecclesiarum suarũ morẽ, ab Honorio sedis Apostolicæ pontifice sibi debetur, liceat eidem Eboracen̄si secundùm cõmunẽ consuetudinẽ & Honorij patris nostri sanctionem, vel Dñi nostri Paschalis mandatũ, à suffraganeis authoritate Romani pontificis consecrari.

Idem vniuersis Ecclesiæ Cãtuarien̄sis suffraganeis. Cap. 3.

CVm non ignoretis, venerabilem fratrẽ nostrũ Cantuarien̄sem archiepiscopum vobis non solùm metropolitico, sed etiàm iure legationis præesse, mirabile satis est, q̃ quidam vestrũm (sicut audiuimus) assueuerare præsumpserunt, q̃ idem archiepiscop⁹ nullam causam de episcopatib⁹ vestris, siue legatiõis, siue metropoleos iure, audire debeat, nisi per appellationem ad ipsum deferatur. Sanè licèt metropolitico iure fortè non debeat causam de vestris episcopatib⁹, nisi ad eum per appellationem deferatur, audire, legationis tĩ obtentu vniuersas causas, q̃ de ipsis episcopatibus per appellationem vel per aliquam querimoniam perueniunt ad audientiam suam, audire potest & debet, sicut qui in ꝓuincia, tua vices nostras gerere ꝓhatur. Mandamus itaq; venerabilitati vestræ atq; p̃cipimus, quatenùs causas q̃ de episcopatibus vestris ad eũdem archiepiscopum perferuntur, eius iudicio relinquatis: nec quẽlibet clericũ vel laicũ vestræ iurisdictionis deterrere vel impedire tentetis, quõ minùs causas suas ad præfatũ archiepiscopum, si voluerit, transferre possit.

Idem nobilissimo duci Venetiæ. Cap. 4.

CVm essemus Venetiæ, & ibi diutinam moram fecissemus, proposuisti nobis con-

stanter atq; solicitè, sæpè contingere, q̃ cùm inter clericum & laicum tuæ iurisdictionis de pecuniaria causa controuersia vertitur, clericus ad nostram appellat audientiam: & personis extra terram tuam existentibus, iurisdictionis causam impetrant quandoq; committi, qui super huiusmodi causis iudicare nolunt, aut nesciunt legem aut consuetudinem Veneticorum. Vndè quia occasione ista tam frequenter à laicis clerici indebitè fatigantur, & damna grauia sibi prouenire proclamant: Nos fauore tuæ deuotionis inducti, & tuis precibus inclinati, authoritate Apostolica tibi duximus indulgendum, vt si aliquandò clericus de terra tuæ iurisdictionis super pecuniaria causa contra laicum ad nostram audientiã appellauerit, non nisi personis quæ de terra tuæ iurisdictionis sunt, & secundùm legem & consuetudinem Veneticorum iudicare debeant, committamus: ità quòd indulgentia nostra non debeat nisi nostro tempore durare.

Cap. 5.

MIlites templi Hierusalẽ, sub tempore gratiæ noui Machabæi, abnegantes secularia desideria & propria relinquẽtes, tollentes crucem suã, & secuti sunt Christum, ipsi sunt per quos Deus orientalẽ Ecclesiam à paganorum spurcitia liberat, & Christiani nominis inimicos expugnat. Ipsi pro fratribus animas ponere non formidant: & peregrinos ad sancta loca proficiscentes, tam in eundo q̃ in redeundo à paganorum incursibus defendunt. Et qm̃ ad tam sanctũ & pium opus explendum eis facultates propriæ non suppetunt, p̃sentibus literis exoro, quatenùs indè subleuetur eorum inopia, populum à Deo vobis cõmissum, collectas facere moneatis. Quicunque de facultatibus à Deo sibi collatis, in ista secunda collecta se constituerint, eisq; beneficium persoluerint per annum, septimã partem pœnitentiæ iniunctæ, confisi de B. apostolorum Petri & Pauli meritis, indulgemus. Si verò excommunicatus non fuerit, & eum mori contigerit, ei cum alijs Christianis sepultura ecclesiastica non negetur. Cùm autem fratres ipsius templi, qui ad collectam destinati sunt suscipiendam, in ciuitatem, castellum, villam, aut vicum aduenerint, si fortè locus interdictus sit, in iucundo eorum aduentu pro templi honore, & eorũ S. militũ reuerẽtia, semèl in anno aperiantur ecclesiæ: & exclusis excõmunicatis, diuina mysteria celebrent. Quæ verò de nõ excõmunicatis militũ eorũ fratribus sepulturæ tradendis, & excõmunicatis in eorum aduentu exclusis semèl in anno, à nobis statuta sunt, vobis mandantes p̃cipimus, vt per omnes parochias faciatis irrefragabiliter per omnia obseruari.

Idem venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & cæteris ad quos literæ istæ pervenerint. Cap. 6.

DIlecti filij nostri fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione monstrãrũt, q̃ vos eis de malefactoribus suis iustitiã exhibere non vultis: priuilegia eorũ inspicere cõtemnentes, nec ipsos eleemosynas quærere in vestris parochijs, aut confratres ipsorũ sepelire aliquatenùs permittatis. Qm̃ igitur ijdem fratres multis sunt libertatibus & priuilegijs à Rom. pontificibus p̃muniti, q̃ vt nostris tẽporibus infringantur, nolumus sustinere: fraternitati vestræ &c. quatenùs iam dictis fratribus in his quæ à Rom. ecclesia noscũtur indulta fuisse, nullã prorsùs molestiam faciatis, nec ea sibi contradicere vel negare aliquatenùs attentetis. Si de vobis in veritate talia decæterò poterimus comperire, ꝓ certo sciatis, q̃ nos concessa vobis priuilegia decidem⁹, cùm nostris & Ecclesiæ Rom. scriptis authenticis obuiare minimè timeatis.

Idem episcopis archidiaconis, & alijs Ecclesiarum prælatis per Galliam constitutis. Cap. 7.

SAnè quoniàm à prædecessoribus nostris & à nobis est statutum, vt scilicet hospitalarios ipsos excommunicare, vel oratoria sua interdicere nemini liceat, vobis authoritate præsentium iniungimus atque præcipimus, vt prædictos fratres Hospitalis Hierosolymitani, aut ecclesias suas interdicere vel excommunicare nullatenùs p̃sumatis.

Idem. Cap. 8.

SImili modo sancimus, vt quicunque in eorum fraternitate fuerit receptus, si fortè ecclesia, ad quam pertinet, à diuinis officijs fuerit ꝓhibita, eumq; mori contigerit, eidem Ecclesiastica sepultura nõ denegetur, nisi nominatim interdictus, aut anathematis vinculo fuerit innodatus.

Pars cap. In literis quas à nobis. sup. potestate iudic.

Idem fratribus Hospitalis Hierosolymitani. Cap. 9.

PErueniet ad nos ex transmissa insinuatione venerabilis fratris nostri *Herefordensis episcopi, quòd vos occasione priuilegij ab Apostolica sede vobis indulti, non semèl tantùm in anno, sed frequenter episcopatũ eius visitatis, & interdictas ecclesias apitis, vt diuina officia celebretis. Addit ad hæc, quòd vos corpora defunctorũ, si qua inhumata iacuerint, dummodò excommunicati non decesserint, Ecclesiastici cœmeterij traditis sepulturæ. Quoniam igitur nõ decet vos aliquatenùs vsurpare, quod vobis nõ est indultum, cùm priuilegiũ mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: discretioi vestrę &c. quatenùs sic tenorem priuilegij cõseruetis, quòd eius metas vel in his vel in alijs trãsgredi minimè videamini, nec nisi semèl in anno in Ecclesijs in-

*Eborac. archiepisc.

interdictis diuina præsumatis officia celebrare: sciturí pro certo, q̃ si secùs, quod nõ arbitramur, feceritis, vos à præsumptione vestra, Domino authore, arctiùs compescemus.

Idem Lexoniensi episcopo. Cap.10.

SI quis rei litigiosæ confirmationem à sede Apostolica impetrauerit, non minus iudex de causa potest cognoscere, & eã fine debito terminare. Sed si rem tunc pacificè possidebat, cùm indè confirmatiõem obtinuit, non est tutum aut licitum iudici, de quæstione suborta posteà sinè mandato Romani pontificis decernere, aut eam diffinire.

PARS XLV. DE SPONSALIBVS SEcundò.

Idem Exoniensi episcopo. Cap.1.

VEniens ad nos V. lator præsentium, simplici nobis assertione monstrauit, quòd in domo sua mulierem acceperit, de qua filium & filiam habuit, & fidẽ coram pluribus præstitit, quòd eam duceret in vxorem. Interim verò cùm in ciuitate quadam apud domum vicini pernoctaret, eius filia secum cõcubuit. & cùm pater eos insimul in lecto inuenisset, summo manè ipsum eam inuitũ desponsare coegit. Qui nupèr in præsentia nostra constitutus, nos cõsuluit, cui potiùs adhærere deberet. Quia verò nequaquàm nobis innotuit, vtrùm post fidem præstitã primã cognouerit, fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritatem diligenter inquiras, & si cognoueris quòd primam post fidem datã cognouerit, ipsum cum ea facias remanere. Quòd si post fidem datam eam non cognouerit, secundæ, nisi metu coactus, qui posset in quemlibet virum cõstantem cadere, eam desponsauerit, tanquàm vxori facias adhærere.

22.q.4. Inter cætera.

Sed ibi iurauit, hic non.

Idem eidem. Cap.2.

EX præsentium latoris confessione percepimus, quòd cùm ipse quandam alterius vxorem in adulterio polluisset, pœnitentiam indè suscepit. Sed posteà in eundem incidit, diabolo instigante, reatum, ac eandem mulierem, viro defuncto, sibi in matrimonium copulauit, eamq̃ asserit in præsenti pro cõiuge *retinere: Verùm quoniam nos de salute animarum ipsorum solicitè compellimur in Domino cogitare, fraternitati tuæ &c. quatenùs rem ipsam diligenter inquiras: & si tibi constiterit, quòd ille vel illa in mortem prioris viri fuerit machinatus, vel si eo viuente fidem ipsi mulieri dederit, se eam in coniugem recepturum, eos non differas penitùs separare. Quòd si neutrum istorum constiterit, in causa ipsa iuxta Ecclesiasticam consuetudinem & canonica statuta procedas.

*remanere

Idem eidem. Cap.3.

PEruenit ad nos, quòd quidam miles R. nomine, fide interposita, in multorum præsentia promisit se contracturum matrimonium cum quadam puella filia Eduuini de Baseleher: sed postmodùm, licèt ex ea prolem susceperit, sicut ipse nobis asserit, fidem indè violare non timens, alteri adhæsit, & prædictam puellam quam dicitur defloràsse, in vxorẽ ducere contradicit. Quoniam igitur non modicùm delinquit, qui fidem violare præsumit: discretioi vestrę &c. quatenùs rei veritatem diligenter inquiratis: & si vobis pro certo constiterit, præfatũ militem pronominatam puellam in vxorẽ ducturũ fide interposita promisisse, & postmodùm eam cognouisse, eundem militem monere studeatis, & diligenter inducere, vt memoratam puellam, omni appellatione & contradictione cessante, in vxorem ducat: vel si commonitionem vestram cõtempserit, & eam in vxorem ducere noluerit, vel alter vestrũm, si vterque interesse nõ potest, illum sub districtione anathematis, mandatum nostrum adimplere compellat.

Idem Lucensi episcopo. Cap.4.

SAnè consuluit nos tua discretio, quid sciendum sit de muliere, quæ post mortẽ viri sui, vestibus pretiosis abiectis, mutauit habitum, & de manu *presbyteri velamẽ assumpsit, sed non renunciauit proprijs, nec intrauit claustrũ, nec in manu episcopi, aut abbatis, aut abbatissæ, vel super altare est professa, vel obediẽtiam promisit: postmodùm verò anno elapso, cùm multorum inquietudines ferre non posset, & lapsum incontinentiæ formidaret, abiecto religionis habitu, cuidam nobili soleniter in facie Ecclesiæ nupsit. Super hoc itaque consultationi tuæ taliter respõdemus, q̃ sicut simplex votum matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum: ità sinè professione & propriorum renunciatione, habitũs susceptio, nè contrahatur, impedit: sed consummatum nequaquàm dissoluit.

*Prioris

Idem Vintoniensi episcopo. Cap.5.

NOn sunt vna caro vir & mulier, nisi carnali copula cohæserint. Idcircò sponsa defuncta intacta, eius soror sponso hoc non impediente, liberè ducitur in vxorem.

*Lucius tertius *Capriano episcopo. Cap.6.*

REquisiuit à nobis fraternitas tua, qua censura mulier compelli debeat, quæ iurisiurandi religione neglecta, nubere renuit, cui se nupturam, interposito iuramento firmauit. Quæsiuisti etiàm, si cuius vir matris torum polluit, ad alia vota cùm filios desideret, viro possit viuente transire. Ad quod breuiter respondemus, quòd mulier quæ se nupturã iurauit, cùm libera debeant esse matrimonia, monenda est potiùs quàm cogenda, maximè cùm coactiones huiusmodi difficiles exitus soleant frequẽter

*Rapalensi

Mulier q̃ se nupturã iurauit, nubere nõ cogenda.

ter habere. Illa sanè, cuius vir cum matre adulterium & incestum commisit, nec viro suo coniungi carnaliter, nec eo viuente, cũ alio matrimonium inire valebit.

Item Adrianus papa Eborardo Magdeburgẽn archiepiscopo. Cap. 7.

DIgnum est & à ratione nõ discordat, quòd ea quæ inter se dubietatis scrupulum videntur continere, ad Apostolicæ sedis iudicium referantur, vt indè Christi fideles in dubijs certitudinem se gaudeãt inuenire, vndè noscuntur magisterium fidei suscepisse. Tua nos fraternitas de seruorum coniugijs, quæ inuitis & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, ab Apostolatu nostro, si benè meminim⁹, requisiuit. super quo vtiquè duximus respondendum: Sanè iuxta verbum Apostoli, prout tua discretio cognoscit, in Christo Iesu nec liber nec seruus est, qui à sacramentis ecclesiasticis sit amouẽdus, ità quòd inter seruos matrimonia nullatenùs debeant prohiberi: & si dominis inuitis & contradicentibus contracta fuerint, nulla ratione propter hoc sunt ecclesiastico iure dissoluenda: debita tamen & consueta seruitia nõ ex hoc minùs sunt proprijs dominis exhibenda.

Tolet. 3. d Cõl. 16

Idem ex Concilio Triburiensi. Cap. 8.

DE Frãcia quidam nobilis homo mulierem de Saxonia lege Saxonũ duxit in vxorem, tenuit multis annis, & ex ea filios procreauit. Verùm quia non eisdem vtuntur legibus Saxones & Franci, causatus est, quòd eam non sua, id est, Francorũ lege desponsauerit, vel acceperit, vel dotauerit: dimissaq̃ue illa, duxit alteram. Diffiniuit super hoc sancta synodus, vt ille trãsgressor euangelicæ legis subijciatur pœnitentiæ: à secunda coniuge separetur, & ad priorem redire cogatur.

Cõl. 19. Tribur.

Par. xlvj DE POTESTATE IVDICVM.

Idem Episcopo Lucensi. Cap. 1.

CVm te consulentẽ postulas edoceri, vtrùm ad te pertineat, sententiam quam in causis iudices à nobis in tua prouincia delegati protulerint, confirmare, licèt de ipsis causis nihil in præsentia tua tractatum sit, respondemus, quòd sententiam ipsam nõ teneris, si nolueris, confirmare: Sed id tibi ex officio tuo noueris imminere, vt si ad eorũ mandatum iudicium non possit executioni mandari, eis præbeas auxilium & fauorem: & ipsam, si noueris rationabiliter promulgatam, poteris confirmare.

Idem. Cap. 2.

SI super causa quæ tibi ex nostra delegatione committitur à personis ecclesiasticis vna vel pluribus, quibus, vt parcas laboribus partium & expensis, cognitionẽ ipsius causæ & testium examinationes, tibi sententia reseruata, committas, appellatio fuerit interposita, appellationis intuitu causam indefinitam relinquere non teneris.

Idem Exoniensi Episcopo. Cap. 3.

SVggestum est auribꝰ nostris, quòd clericus A. nomine, in sacerdotio genitus fuerit ex incestu, & pro persona personatum ecclesiæ de *Bradenar, in qua pater eius ministrauit: quod sibi non licuit, matrimonium contrahere de quadam temeritate præsumpsit. Cæterùm quia causam super crimine non consueuimus alicui cõmittere, nisi primò comparérent in nostra præsentia, qui personam illam super eodẽ crimine vellent impetere, causam ipsam tibi iudiciario ordine nõ *commisimus terminandam: discretioi tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit, publicum & notorium esse, quod est de iam dicto clerico nobis propositum, maximè de matrimonio contracto, (quod si verum est, te latére non poterit) eum à præscripta Ecclesia, authoritate nostra, appellatione remota, non differas perpetuo amouere.

*Bradenau

*commiſimus

Infrà part. to vlt. c. 38 diffinitꝰ quid ſit notoriũ.

Idem abbati & conuentui maioris Ecclesiæ Monasterij & H. eorum clerico. Cap. 4.

IAmpridem, sicut benè meminimus, recepta querela vestra à Cestriæ capellam de Herdelei, quam ad Ecclesiam vestrã de Estun asseueràstis iure parochiali spectare, contra iustitiam detinebãt. Causam ipsam abbatibus Leicestriæ & *Lilleshullæ commisimus terminandam: ità quidem, quòd si vterque interesse non posset, alter nihilominùs, adscitis sibi discretis & honestis hominibus, in negocij executione procederet. Accidit autem inopinato rerũ euentu, sicut ex literis tuis & fratrum vestrorũ fili abbas intellexim⁹, quòd antequàm partes in iudicio apparuissent, abbas vnius loci, *Lileshull scilicet, de præsenti vita migrauit, cui vir alter in breui prudens & religiosus succesſit. Deindè abbas Leicestriæ, qui priùs mãdato nostro partibus diem ad agendum præfixit: habitoque consilio virorum prudentium & iurisperitorum, abbatem *Lileshull de nouo substitutũ, porrecto illi mandato nostro, quia sub expressis nominibus locorum, & non personarũ, commissio literarum à nobis emanauit, sibi socium adduxit: & sicut ex literis eorũdem accepimus, cum vtraque pars legitimè citata sæpiùs in eorum præsentia consisteret, auditis rationibus & allegationibus hinc indè, productis & testibus idoneis, & eisdem de non tacenda veritate iuratis,

Locus mẽdosus.

eíque diligenter inquisita & cognita, cùm de iure matricis Ecclesiæ de Estuñ, eis plenariè constaret, accepto multorum virorũ legirimorum & approbatorum, tam laicorum quàm clericorum testimonio, prædictam capellam de Herdeleia, Ecclesiæ de Estuñ, prudentium virorum consilio adiudicauerũt. Venerabilis etiàm frater noster Vuigorñ episcopus, qui tunc præsens aderat, eorum sententiam executioni mandauit, & monachos tuos fili abbas, qui ibi aderant, & te quoquè fili H. procuratoré negocij in præscripta ecclesia, quę in eiusdem episcopi diœcesi consistit, in corporalẽ per officiales suos possessionem introduxit. Quia igitur lites siue controuersiæ, quę cõcordia vel iudicio finiuntur, in recidiuę contentionis scrupulũ non debent iterùm aliquatenùs redigi, præsentis scripti patrocinio eam vobis confirmamus, &c.

Idem Senonẽñ archiepiscopo. Cap. 5.

EX transmissa insinuatione G. & B. V. & Vni, militum intelleximus, quòd cùm R. de Canuill. eos super quadam possessione ante venerabilem fratrem nostrũ * Vereñ episcopum traxisset in causam, nobilis comes C. de Capra, eorum dominus, à quo possessiones tenebant, sub debito fidelitatis inhibuit, nè in iudicio Ecclesiastico de seculari feudo responderent. Itaque præfatus Episcopus in eo velut contumaces, exequutionis sentẽtiam promulgauit &c. & infrà: Mandamus quatenùs prefatos milites ab excommunicatione, contradictione & appellatione cessante, absoluas &c. & infrà: Deindè causam per dominum fundi iubeas terminari: & si ipse malitiosè quid distulerit, tu ei, sublato appellationis diffugio, debitum finem imponas.

* Trecẽñ
* Metẽñ

Pars xlvij. DE IVRE PATRONATVS.

Idem Cantuarienſi episcopo. Cap. 1.

* P. DE Iure patronatûs Capellæ de Strettoñ, hoc tuæ discretioni mãdamus, vt si *R. Brito ipsum comparauit, cùm inconueniens sit & inhonestum vendi ius patronatûs, cõtractum illum, sublato appellationis remedio, irritum denuncies & inanem, ipsumq;, fretus authoritate Apostolica, non differas reuocare.

Idem Bathoñ episcopo. Cap. 2.

DIlectus filius noster nobilis vir Comes S. transmissa nobis insinuatione monstrauit, quòd dum illustris rex Scotię patrimoniũ suum detinuisset occupatum, quibus voluit, & prout voluit, ecclesias quarũ gerebat patronatum, eo inconsulto, concessit. Quoniam igitur ex iniuncti nobis officij debito tenemur vnicuique iura sua integra seruare, nolentes etiàm quòd præfatus comes occasione tali ius patronatûs amittat: Fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquisita, si ità esse tibi constiterit, intrusos amoueas: & si idoneæ personæ ab eo qui ius patronatûs & præsentandi personas habet, ad præscriptas ecclesias fuerint præsentatæ, & personas ipsas de consensu & consilio prelatorum, quorũ interest, de præscriptis ecclesijs, cõtradictione & appellatione cessante, inuestiges, nec ipsas contra formam iuris exindè à quoquam grauari permittas.

Idem Cenomanenſi Episcopo. Cap. 3.

pars cap. Tuis nos duxit. sup. de ordinatis.

SVper eo quod subiungere voluisti, si de præsentatione presbyteri, inter aliquos quęstione suborta causam contigerit alicui delegari sub hac forma, vt si constiterit ius, de quo agitur, ad alterutram partium pertinere, ad præsentatiõem eiusdem de persona idonea ordinet Ecclesiam appellatione remota, an licear delegato iudici, inscio diœcesiano episcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamãte, præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere, præsertim si ignotus fuerit præsentatus, aut minùs idoneꝰ, aut si archipresbyter, aut archidiaconus, aut episcopus ad quem institutio pertinet, appellauerit, vtrũ eorum appellationibus sit deferendũ: hoc tuam volumus discretionem tenere, quòd licèt quæstionẽ quæ de præsentatione vertitur, appellatiõe remota, cõmittamus alicui terminandã, non tñ intentionis nostræ est, diœcesiano episc. vel archidiacono, vel archipresbytero iiudiciũ generare. Ideoq; præsentandus est illi, qui instituendus fuerit, & tenebit eorum appellatio, si videntes iuri suo detrahi, duxerint appellandũ: quia non illis, sed partibus inter quas causa cõmissa est, appellationis remedium est sublatum.

Idem illustri regi Anglorum. Cap. 4.

Non sinè ecclesiastico iudicio causam patronatûs diffiniri.

QVanto te Diuina gratia summaque prouidentia maioris gratiæ priuilegio decorauit, tanto viros religiosos maiori debes charitate diligere, & in iustitijs suis manutenere propensiùs & fouere. Cause patronatûs ecclesiarum ità iunctæ sunt & connexæ ecclesiasticis causis, quòd nõ nisi ecclesiastico iudicio valẽt diffiniri, & apud iudicem Ecclesiasticum solummodò terminari.

Idem Noruiceñ episcopo. Cap. 5.

COntinebatur in literis à te nobis trãsmissis, quòd cùm super decima de Querche, inter magistrum Hubertũ & magistrũ N. de mandato nostro coram te verteretur, constiterit tibi quòd M. abbatissa sanctæ Marię de Vuint, pro communi voto & vnanimi consensu, conuentu assensum præstan-

præstante, decimam ipsam prædicto H. cõcessit. Rad. Vuintoñ archidiaconus per clauem & librum sibi exindè inuestituram fecit. Magister verò N. probauit corã te idoneis testibus, quòd præfata abbatissa præscriptam decimam sibi priùs dederat, conuentu non contradicente, quàm eam præfato Huberto dedisset, & quòd à diœcesiano episcopo eius fuerit concessio confirmata. Vndè quia nos cõsulere voluisti, cui concessioni innitendum sit, consultationi tuæ taliter respondemus, quòd concessio priùs facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, robur firmum debet habere. Verùm si præfata abbatissa, ignorante conuentu aut contradicente, priùs prædicto N. decimam suam concessit, & nõ post multum tempus de assensu conuentûs, eandem decimam memorato Huberto dedit, sic vt tibi eam datam fuisse constet, secunda cõcessio debet prejudicare priori.

Idem canonicis fratribus & monachis in episcopatu Sareñ ecclesias habentibus. Cap. 6.

* Sareñ

EX transmissa nobis insinuatione venerabilis fratris nostri Iocel. * Sareñ episcopi accepimus, quòd cùm in episcopatu de * Sareñ habeatis Ecclesias, de quibus censum annuatim percipitis, earum rectoribus decedẽtibus, authoritate propria easdem Ecclesias occupatis, aut etiàm clericos in eis ponitis, & infrà: Infra duos mẽses postquàm Ecclesiæ prædictæ vacauerint, ad eas memorato Episcopo, omni occasione & appellatiõe remota, idoneas personas præsentetis, vt per ipsum curam animarum recipiant. & infrà: Illud quoquè nihilominùs prohibemus, nè censum vestrum in prædictis Ecclesijs sinè prædicti Episcopi assensu augeatis, sed in eis constituto antiquo censu litis contenti.

Idem Eboracenſi archiepiscopo. Cap. 7.

RElatum est auribus nostris, quòd quidam clerici in beneficijs ecclesiasticis centum vel ducentarum marcarum reditus possidentes, & proponentes primas vacantes Ecclesias à monachis vel canonicis aut alijs ius patronatûs habentibus sibi fuisse promissas, nè in illis cùm vacãt, instituantur alij, appellationem emittunt, vt interìm arte aliqua suum valeant adimplere propositum. Quia igitur consulis, an diœcesiano episcopo huiusmodi appellationi sit deferendum, præsentibus tibi literis respondemus, quòd cùm in Lateranẽñ concilio promissiones factæ de ecclesijs non vacantibus sint cassatæ, prætextu appellationis eorum, qui iam prędictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ cùm vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

Idem abbati Remestrenſi & archidiacono Exonien. Cap. 8.

VEniens ad Apostolicæ sedis clementiam in multo discrimine sui corporis & laboris V. lator præsentium, simplici nobis relatione proposuit, quòd tempore hostilitatis & guerriæ, miles quidam R. nomine, fundum R. militis occupauit, quem diù illicitè detinens, magistro & fratribus hospitalis clericorũ ecclesiam in eo sitam concessit. Magister verò & fratres Hospitalis prædicti, clericum quendam nomine R. ibidèm instituerunt, qui indè annis singulis soluebat pensionem. Longo verò tẽpore pòst prædictus R. fundum suum recuperans per iustitiam, omnia quæ alienauerat possessor violentus, ad ius pristinum reuocauit, & cùm in ecclesia ibidèm fundata sciret se ius tantùm datoris habere, concessioni quæ memorato R. de præscripta ecclesia facta fuerat, consentire nullatenùs voluit. Sed *V. venerabili fratri nostro Eboracẽñ archiepiscopo Apostolicæ sedis legato, in * e. ad ecclesiam * tandèm præsentauit, qui præsente magistro Hospitalis, cui priùs fuerat concessa, & non reclamante, eundem V. suscepit, & in prælibata ecclesia ordinauit. Interim autem clericus R. qui eam alieno nomine possidebat, furto irretitus, & exindè, quia crimen eius notorium fuit, rebus furatis in arca sua repertis, grauiter puniri metuẽs, eò quòd ad aures regias scelus eius peruenerat, habitum religionis assumpsit: qui infra annum Apostolicum adijt, & scriptum Apostolici culminis, in quo continebatur, vt si monstrare posset, quòd timore mortis claustrũ intrãsset, de religionis voto absolueretur, à nobis obtinuit, cognito quòd timor ille ex praua conscientia perpetrati sceleris proueniebat. Alias autem literas & ad abbatẽ de Fontibus, & Priorem de Gisseburne reportauit, in quibus cõtinebatur, prædictũ Vu. post appellationem ad nos factam intrãsse, & ipsum priùs fuisse violẽter eiectũ: illi, amoto alio, ecclesia redderetur. Cumq; idẽ V. à iudicibus delegatis citatus, sibi dari canonicas inducias postulauerit, & ipsi dilationem ei dare penitùs renuerint, existimantes quòd literæ istæ per falsam suggestiõem essent impetratæ, & quòd nos de facto non fuissemus pleniùs instructi, à falsa suggestiõe ad nos appellauit, & à præsentia iudicum recessit. Iudices verò, quoniã in causa principali sublatum fuerat appellatiõis remedium, audito testimonio quorundam, qui eundem R. in possessione Ecclesiæ illius esse viderunt, & interdùm synodalia soluere, eidem possessionem eiusdẽ ecclesiæ adiudicauerunt, & ipsum per nuncios de eadem ecclesia inuestiri fecerunt. Verùm quoniam dubium nobis & incertũ

* Vu.
* eandem

existit,an prædictus R.ità nos falsis suggestionibus circunuenire præsumpsit, & nemini fraus propria vel dolus debet prodesse: discretioni vestræ &c.quatenùs cùm exinde fueritis requisiti,in vnum pariter conuenientes,vtranque partem ante præsentiam vestram conuocetis: & eorum inquisita veritate, quæ hincindè fuerint dicta,& pleniùs cognita,causam ipsam, appellatióe remota,fine canonico terminetis: scilicet, vt si vobis constiterit, quòd crimen illud notorium fuerit,quòd timore illorũ dictus R.religionis assumpserit habitum, & idem V.per archiepiscopum fuerit canonicè institutus,ei ecclesiam ipsam, occasióe & appellatione remota,restitui faciatis,& liberè pacificeque *dimitti,non obstantibus literis nostris,si taliter fuerint,vt diximus, impetratæ.

Nemini suũ dolũ prodesse debere.

*cõmitti

Idem Exonien & Vuigorn episcopis.
Cap. 9.

SI vobis constiterit, clericum de dono militis ecclesiam vẽdicare,super ecclesia illi,nostra freti authoritate, appellatióe cessante,perpetuum silentium imponatis. Si verò ius patronatûs ex dono eiusdẽ militis in ecclesia illa requiritur, vos causam audiatis, & concordia vel iudicio terminetis.

Idem episcopo Herefordẽ & abbati de Euesham. *Cap.* 10.

AD aures nostras,G.clerico insinuante,puenit, quòd cùm presbyter qui in ecclesia B. Mariæ ante portas Glouceſtri,monachorum perpetuam vicariam obtinuerat,in fata cõcessisset, abbas & monachi ipsius loci diuino intuitu præscriptam vicariam ei concesserunt. Cùm autem per præfatum abbatem & capitulum ad eandẽ vicariã G.diœcesiano fuisset episcopo præsentatus,quidam I.de Cõstantijs nomine, institutionem eius quarundam literarum intuitu,continentium quòd idem abbas ei ecclesiam quæ primò vacaret, concesserat, impediuit:hinc est quòd discretioni vestrę &c.quatenùs si præfatus I. à vobis sup hoc requisitus,aliam causam rationabilem non prætenderit,nisi cõcessionem ecclesię quæ primò vacaret, pro eiusdem contradictione vel appellatione nullatenùs dimittatis, quin authoritate nostra diœcesiano Episcopo mandetis,vt ad presentationem prędicti abbatis & monachorum, supradictũ G. ad vicariam præscriptam recipiat, & ei curam animarum committat,sicut moris & iuris est,si aliud non est quod eius institutionem debeat impedire.

Pars 48. DE PACTIONIBVS SECUNDÒ.

Alexander tertius Vuigorn episcopo.
Cap. 1.

VEniens ad Apostolicæ sedis clementiam dilectus frater noster Magister V. de Flameuill, fua nobis insinuatione monstrauit, quòd cũ monachi maioris monasterij terras in parochia B. Mariæ de Mertuñ excolant,ab eadem ecclesia coloni eorũ omnia ecclesiastica tam necessaria quàm voluntaria susceperint sacramenta:& tamen eidem ecclesiæ suas & canonibus sacris institutas decimas soluere contradicunt,sed de frugibus ei tertiam partem soluerunt, & duas sibi retinere præsumunt. De reliquis autẽ minutis decimis,vtpotè nutrimẽtis animalium & fructibus hortorũ,nil penitùs præstare nõ erubescunt:arbitrant autẽ ad hoc sese tueri cuiusdam transactionis pactione inter præfatos monachos & quendam sacerdotem memorati V. prædecessorem ità factam,videlicet vt de duab' carucatis terræ,quas in dominio suo monachi tenent, tertiam duntaxàt decimarum partem frugum exoluere debeant, reliquas sibi retinendo.Quo fit,vt exindè occasionem sibi sumentes malignandi,prædia ex agricolarum defectu ad eos deuoluta, monachi in suum magis astutè,quàm prouidè dominiũ cõuertãt: & quatuor vel fortè plures carucatas duobus aggregent, non aliter de illis decimis pstantes,quàm de duobus præstitissent,cùm secundùm tenoris compositionem integras de illis decimationes soluere tenerentur. Quapropter discretioni tuę &c.quatenùs cùm exindè fueris requisitus,vtraque parte ante tuam præsentiam conuocata,rei veritatem diligenter inquiras,& nisi priuilegium clemẽtia sedis Apostolicæ sibi super hoc iudultum, coram te præfati monachi palàm produxerint, vel nisi transactionem sibi scriptam, authoritate Apostolica confirmatã esse docuerint,cùm alioquì inter personas potiùs quàm inter Ecclesias ità facta videatur, nè pacta inter alios facta,alijs obesse patiamur,omni dilatione & appellatióe remota, præfatos monachos & eorum agricolas decimationes vniuersas,ex quibuslibet rebus prouenientes, ex integro absque omni diminutione supradictæ Ecclesiæ beatę Mariæ de Mertuñ,iugi præstatione singulis annis præstare,& etiàm illorum quæ illicitè detinuerũt, certam æstimationem restituere, cum omni districtione compellas. Quòd si discretioni tuæ secundùm ea quæ proponuntur tibi in iudicio,visum fuerit,prefatos monachos non nisi ad tertiæ partis decimationũ præstationem secundùm iustitiam vrgeri posse,tunc omnium eorum quę canones decimanda decreuerunt,appellatione remota, supradictos monachos tertiam partem Ecclesiæ iã dictæ,Apostolica authoritate præstare decimas cogas.

facta inter alios facta, alijs nõ obesse.

Itẽ Gregorius vniuersis episc. *Cap.* 2. Scri-

SCripta fraternitatis vestræ relegentes, agnouimus q; hi qui cõtra Adrianũ fratrem & coepiscopũ N.aliqua dixerant, modò cum eodem episcopo in amicitiam cõuenissent,& magna nobis ad præsens facta est de eorum vnitate lætitia. Sed quoniam ea quæ dicta sunt,indiscussa permanere nõ patimur,sedis nostrę diaconem ad ea inuestiganda dirigimus: quia nos facinora ea quæ audiuimus,dissimulare nõ debemus, præsertim cùm accusatores & accusatũ gratiam inter se iudicâstis feciſſe: hoc vobis necessè est subtiliter perscrutari, nè fortè eorum comparata concordia, quod absit, nõ ex necessitate, sed præmio facta esse cõstiterit.

Pars 1. Si quis pre. dixerit.

Pars 2. Si quis epi. dixerit.

Pars 3. per singulas.

Vrbanus tertius abbatibus de Vuellebec & de Sulueſtuñ. *Cap.* 3.

GRatum gerimus & acceptum, quòd in negocijs commissis vestræ iurisdictioni,debitam curam impenditis, & in his quæ dubitationem faciunt, pro grauitate vestri officij cẽsuram sedis Apostolicæ postulatis.Sanè cõsuluit nos vestra discretio, an ante obitum delegantis,proposito citationis edicto,lite verò post mortem delegantis contestata, delegatus iudex nihilominùs debeat in causa procedere: & vtrùm is intelligatur appellationi renunciâsse,qui ea interposita ad producendos testes inducias postulauit,& deindè productiõi & allegationi renuncians, attestationes petijt solenniter publicari,sicut hoc totum circa decessum bonæ memoriæ prædecessoris nostri Lucij,qui vos iudices delegauit, sub examine vestro asseritis contigisse. Nos autem inquisitioni vestræ taliter respondemus,quòd cùm in priore casu citatione facta quasi cœptum sit negocium:& maximè, si delegatus non sit certus de obitu delegantis,potest & debet in causa procedi:nebitque quod iustitia præuia,fuerit iudiciali tramite diffinitum. In secundo casu videtur ab appellatione recessum,si secundùm ea quæ præmissa sunt, eum qui appellauerat, constiterit processisse.

Quãt par. sit titulus de archety pis erasus fuit, ideo hic nõ habetur cui olim tribuebatur.

Gregorius octauus vniuersis fratribus episcopis,& archidiaconis ad quos literæ istæ peruenerint. *Cap.* 1.

Pars 49. VEL ex dolo, vel ex malitia litigantium,vel ex defectu nostro credimus prouenire,quòd tanta negociorum frequentia diebus singulis perurgemur, vt imbecillitate proprij corporis laborantes, minori etiàm diligentia impediti, omnibus nõ possimus commodè supereſſe,aut vndiquè contradicentium clamores aut murmura sustinere. Hinc etiàm euenit,quòd negocijs minoribus occupati,maioribus intendere nõ valemus,prout necessitas ecclesiastica postularet. Et quæ diffiniri vel disponi per nos breui tempore potuissent, expectatione diutina plusquàm oportet, multis pariter irruentibus producũtur. Quocirca per generalem epistolam remedium huic rei duximus prouidendũ, nè multimodo impediamur incursu,vel sua iniuriam patientib' possit iustitia deperire.Eapropter vniuersitati vestræ per A.S. præsentibus mandamus,quatenùs si fortè de modicis reb', quæ infra summam viginti marcarum subsistunt in auditorijs vestris, causa ventiletur,&alteruter litigantium delusoriè putauerit appellandum:eius appellatione contempta,infra fines vestrorum episcopatuũ eos eligere iudices, qui suspicione careãt, compellatis:si tamen idonei ibi fuerint inuenti,in quorum præsentia iurgium sopiatur:à quibus si qua partium crediderit appellandum,ad archiepiscopum siue primatem vocem appellationis emittat. Si verò tale negocium sit,quod summam contineat aliquatenùs ampliorem, infra fines vestrarum diœcesum,si sponte noluerint, inuiti non cogantur. Cognitores tamen de vicinis episcopatibus aliquos eligere compellãtur, iuxtà formam quam præmisimus, negocium tractaturos,in maioribus causis & obscurioribus articulis appellandi ad sedem Apostolicam copia seruata.Non enim videtur malitiæ suspicióe carere,quòd plerique suos aduersarios ad præsentiam nostram laborare compellũt. Cæterùm si qui litigantium à proximo festo Purificationis super causis,de quibus episcopus,cuius iurisdictioni saltem is qui conuenitur, non subiacet,non fuerit requisitus, vel iudices clerici supradicto modo nõ fuerint electi, & literas à nobis duxerint impetrãdas,per quas examinatio iurgiorum vel diffinitio iudicibus non ordinarijs committatur: careant impetratis,& ad suorum audientiam iudicum ordine debito negocia reuertantur.Sic enim subterfugijs occurrere disceptationum volumus, vt dum eorum calliditatibus obuiamus,eis aliũ ad iustitiam aditum referemus. Cùm verò aliqui iustam causam habuerint nostram præsentiam adeundi,literas eis dimissorias non negetis, seriem negocij continentes. Hoc autem de factis ad nos appellationibus disponentes, super illis quæ ad archiepiscopos vel primates fieri contigerit, antiquorum ordinẽ canonum non mutamus.

Sup. de appellationibus.

Idem eisdem. *Cap.* 2.

QVoniam ad Episcoporum maximè spectat officium,afflictis & laborantibus subuenire, vnumquẽque illorum (licèt deficientibus meritis) Deus nos esse voluerit,prospicere tenemur & volumus,

nè quis ex fortuitis casibis per Romanę visitationē Ecclesię, laboris sui quem ad eam veniendo sustinuit, debito frustretur effectu. Inde siquidem fuit, quòd nos multorum prospicere volentes expensis, & alleuiare labores, de cōsueta misericordia duximus statuendum, vt literæ prædecessoris nostri Vrbani tertij à tribus mensibus ante ipsius obitum destinatæ pro facienda iustitia & litigijs dirimendis, quæ tamen manifestum alicuius præiudicium nō continēt, aut calumniam equitatis, eundem habeant tempore administrationis nostræ effectū, quem habere, si adhuc ille viueret, debuissent. Cessante igitur exceptione de mādatoris morte, perficite quod mandauit agēdum, & nemo ad nos excusatiōe huiusmodi accepta de sua iustitia obtinēdi fiducia, cogatur vacuus laborare.

Cap. 3.

EX literis quas ad nos tua destinauit fraternitas, euidēter accepimus, quòd cùm causam quæ vertitur inter Magistrum H. de Hillesdale, & R. de Alta ripa, super capella de Cabisciñ, de mandato nostro suscepisti terminādam, & literas nostras in communi audientia perlegi fecisses: prędictus R. sibi eas postulauit exhiberi. Qui literis diligenter inspectis, eas arguit falsitatis, hac de causa scilicet, quòd in narratione facti sint abrasæ, vbi scriptū est, iure parochiali: asseuerans se probaturum in præsentia nostra, quòd tales literæ de cancellaria nostra non emanāssent. Vos autem videntes formam literarum à rationis tramite minimè deuiare, ab executione causæ subsistere noluistis, præfato R. iuramētum deferentes, quòd nec subterfugij, nec dilationis causa hoc allegâsset, sed quòd ità esse credebat. Iuramento autem ad diem præfixum non præstito, memoratum H. in possessionem causa rei seruandæ iudicâsti induci, & quòd quidam laicus seruiens eidem R. vestro iudicio restitit, excōmunicatus est, & ex ecclesia sub interdicto conclusus: prædictus R. ad nos accedens, & tacens (prout dicitur) quòd in commissione appellatio fuit inhibita, nec mētionem faciens *arrogationis literarum, aut iuramēti eidem delati, & non præstiti, seu sentētiæ missionis in possessionem causa rei seruandæ, literas ad Lōd. & Norvuicen episcopos impetrauit in hunc modum, vt si quid in præiudicium memorati R. occasione prioris commissionis factum fuisset, nostra authoritate in irritum reuocaretur. Cumque præfatus N. citatus à Norvuicen episcopo, qui suas & Londoñ episcopi vices gerebat, coram eo literas, tacita veritate, impetratas diceret, metuens executionem sententiæ fieri, Norvuicen episcopum suspectum habēs, cui præfatus R. multa familiaritate cōiūctus, vt qui Londoñ episcopi nepos erat, & eius panem quotidiè comedere dicitur, ad nos appellauit. Vndè quoniam propria fraus nulli debet prodesse aut patrociniū ministrare: nos inspicientes literas nostras, & videntes quòd per illam rasuram falsæ nō possent iudicari, nec etiām suspectę haberi: præsertim cùm etiā priuilegia in possessionibus abradantur, & literæ in narratione, si est in facto erratum, incunctanter possint abradi: nec literę illę in suspecto loco fuerint abrasæ: vestræ fraternitati mandamus, quatenùs si quid factum fuerit in præiudicium memorati H. occasione literarum, quas sæpè dictus R. à nobis nō facta mentione de appellatione inhibita, aut de iuramento illi delato, & non præstito, appellatione remota, in irritum reuocetis, & sententiam vestram inuiolabiliter faciatis obseruari, & eundem R. in expensas portitoris literarum, pro eo quòd à probatione sua destitit, cōdemnetis. Posteà vtraq; parte ad vos conuocata, causam audiatis, & secundùm tenorem abrasarum literarū, quas vobis sub sigillo nostro remittimus, fine canonico terminetis, nullis literis obstantibus. Si verò temeritatem & fraudem illius velimus attendere, & illum suis meritis iudicare, illi super eadem ecclesia faceremus silentium imponi.

Dolū non patrocinari.

Rasura quæ non suspecta.

Cap. 4.

EX tenore literarum tuarum nobis innotuit, quòd cùm P. parochianus tuus ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, tuo vellet iudicio separari: accusatores matrimonij testes producunt, firmiter asserētes, quòd priusquàm mulier cum prædicto viro matrimonium contraheret, cōsanguineum viri cum illa, solum videlicet cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacētem viderunt, ea (vt creditur) intentione, vt ei carnaliter adhæreret. Publica quoquè fama consentit, quòd postquàm matrimonium cum ea contraxit, se adinuicèm miscuerunt: quod in præsentia tua publicè, vt asseris, sunt confessi. Dicitur etiām de muliere, quòd à marito se simulans concepisse, alienum partum iam baptizatum (vt fertur) se mentita est peperisse: & rebaptizari faciens, virum suum sic decepit. Prætereà veneficum periculum, & alias vitæ insidias viro parâsse perhibetur. Quia igitur nos consuluistis, si hæ probationes ad matrimonium soluendum sufficiant, sic respondemus, quòd tum ex cōfessione, tum ex violenta & incerta suspicione fornicationis, præsertim scilicet, quod de partu & mortis machinatione dictum est, & ipse probare vellet, non immeritò potest diuortij sentētia promulgari: ità vt vir licentiam habeat, ea mortua, aliam ducendi in Domino, ipsa verò sinè spe coniugij perpetuò pseueret.

for. *abrasionis

Alexander tertius archiepiscopo Rothomagensi & abbati Geomar. Cap.* 5.

EX quorundam certa relatione audiuimus, quòd cùm aliq viri Ecclesiastici, de prouincia vestra pro iustitia sua prosequenda literas cōmissorias à nobis impetrant, aduersarij eorum, vt mandatum nostrum eludant, antequàm literæ illæ ad iudicem perueniant, vel literis nostris à iudicibus receptis, priusquàm ab eis citentur, in vocē appellationis prorumpunt: aut cōuentionē facientes, aliquos in possessionē eorum, de quibus controuersiæ vertuntur, malitiosè inducūt. Quoniam igitur huiusmodi calliditates & versutiæ suis nō debēt in aliquo authoribꝰ suffragari, & nos cōtra prędictas calliditates & versutias, pastorali volumus solicitudine prouidere: discretioni vestræ &c. quatenùs si aduersarij, inter quos & ipsum super Ecclesia controuersia diutiùs est agitata, pro euacuando mādato nostro suprà dicto modo appellauerint, aut de possessione qualibet * conuentionē fecerint, vel malitiosè se absentauerint, eos qui in possessione prædictę Ecclesiæ se ingesserint, appellatione cessante, cogatis sub examine vestro iuris æquitati parere.

n. 93. Si episcopus

* commutationem

Lucius tertius. Cap. 6.

DE his qui in sanitate vel infirmitate ad loca religiosa se transtulerint, nil tibi vel Ecclesijs, à quibus receperunt pabulum salutis, relinquentes: hoc tuæ prudentiæ innotescat, ꝙ si in ægritudine ipsa ad religionē transeunt, dummodò in ægritudine ipsa decedunt, prædictis Ecclesijs, à quibus assumpti fuerunt, canonica debet portio exhiberi. Si verò ad religiosa loca in sanitate se transtulerint, cogi non possunt aliquid præscriptis ecclesijs impartiri: quia liberum est eis, tunc bona sua nō solùm religiosis locis, sed etiàm quibuscunq; priuatis personis conferre.

Lucius tertius. Cap. 7.

QVoniā ex plenitudine potestatis &c. Super hoc quòd quæsiuisti, vtrùm super Ecclesiastico beneficio in litigiū deducto, possit fieri transactio: tale damus, sicut iampridèm (si benè meminimus) alij non absimile quærenti dedimus respōsum: quoniam secundùm formam transactionibus asscriptam, super re sacra litigiosa minimè transigi potest. Etenim res sacra vt possideatur aliquo dato, vel promisso, vel retento, speciem habere nō immeritò credimus simoniæ. Alias autem gratis & amicabiliter inter se litigantes componere, sacris canonibus non dicimus obuiare.

n. 97. De iudicijs. Nouit. Ecclesia. Sui. ordinarius.

Alexander tertius Norwicen episcopo. Cap. 8.

QVæsitum est à nobis ex parte tua, si iudex ordinarius vel alius, cui delegatus mandauit vt citaret partes vel exequeretur sententiam, de legato teneatur obedire, cùm non sua, sed delegantis vice fungatur, & cùm iurisdictio delegatur, oīa quæ ad iurisdictionem faciunt, delegari videantur: meritò potest delegatus tam ordinarium, quàm alium cui mandauit, cogere ad id efficiendum quod mandauit: & ei qui obedire contempserit, pœnam infligere competentem.

Cap. 9.

QVoniam ex plenitudine potestatis &c. & infrà: Super eo quòd quæsiuisti, vtrùm Ecclesiastica beneficia reposcentibus, obiecta spontaneæ abiurationis exceptio sinè causæ cognitione sit admittenda, & an actoris, qui sponte non renunciauit, an rei de spontanea renunciatione testes & probationes sint potiùs admittendæ: sic experientiæ tuæ duximus respondendum, quòd hoc nulla ratio verisimile reddit, vt quisquam beneficio multis fortè laboribus & expensis acquisito, & quo sustentari debet, sinè magna causa renunciare sua sponte elegerit: ideoq; superuacaneum esse non credimus, causam resignationis siue renunciationis diligenter inquirere, quatenùs si fortè probabilē, hoc est, non vi, non metu, non interuentu pecuniæ, non promissione extorta, iudex ordinarius siue delegatus inuenerit, & maximè si iuramentum, quod vix fieri de spōtanea voluntate credimus, quia iuramentum ferè semper à malo est, intercesserit, admittere, nisi replicatio canonica fuerit opposita, non proponat. Porrò licèt negantis factum nulla inueniri posse probatione dicatur, eius tamē qui renunciationem spontaneam negat, cùm implicitè & quodammodò replicando inficietur, super actione sua probationes credimus proferendas, habita nihilominùs, vt decet, ad personarum dignitatem & opinionem relatione.

Negantis factum probationes admitti.

Ex decretis Hormisdæ papæ. Cap. 10.

NVllus fidelis, cuiuscunq; conditionis sit, occultè nuptias faciat: sed benedictione accepta à sacerdote, publicè nubat in Domino. Si quis ergò sacerdos aliquos occultè coniunxisse inuentus fuerit, ab officio triennio suspendatur.

Dunelmensi episcopo & fratribus Reuesbi. Cap. 11.

PRoposuit nobis dilectus filius noster Vu. clericus præsentium lator, quòd cùm ipse ad Ecclesiam de *Vuadher, à Rei- nero Flandrensi, venerabili fratri nostro Eboracen archiepiscopo, Apostolicæ sedis legato præsentatus fuisset, idem Archiepiscopus eum ad Ecclesiam non recepit.

*Vuadhū

Indè est ꝙ discretioni vestræ per A.S. mandamus, quatenùs si idem archiepiscopus ad comonitionem vestram præfatum Vu. in ꝓpria Ecclesia, quàm citiùs poterit non instituerit: vos rei veritatem legitimè inquiratis, & si vobis constiterit ex parte Vu. dummodò idoneus sit, quòd ad ipsam vacantem fuerit prædicto archiepiscopo præsentatus, ad eandem Ecclesiam authoritate nostra, amoto illo qui eam detinet, etiàm si quis post præsentationem eius & appellationem, quam se ad nos fecisse proponit, incussus est, appellatione remota, cum fructibus indè perceptis post primam præsentationem, eum recipere minimè differatis.

Præsentati & nõ admissi appellationẽ tenere.

Eboracensi archiepiscopo, Pars capituli, In eminenti, De appellationibus.

Cap. 12.

DEceterò noueris, quòd si sententiam à nobis latam præceperimus per aliquem executioni mandari, & fraus interuenerit, nõ est facultas exequutori de negocio toto cognoscere, sed referri, quotiès quę inciderint, ad sedem Apostolicã oportebit.

Eboracensi archiepiscopo.

Cap. 13.

IN eminenti specula Ecclesiæ, licèt ĩmeriti, disponente Domino constituti, intendere debemus consultationibus singulorum: & prout Deus nobis reuelauerit, propositas enodare. Consuluisti autem, si causa, appellatione remota, commissa, altera partium ante citationem vel post citationem, ante sententiam vel post sentẽtiam, ad sedem Apostolicam appellauerit, an appellationi sit in huiusmodi deferendum. Præterea si causa fuerit, appellatione remota, commissa, & alter aduersariorum appellet, quia delegatus iudex non vult super suggestione falsi probationes, admittere contra Cant. literas impetratas, an in hoc casu teneat appellatio, quæsiuisti. Dubitas etiàm, si duobus fuerit causa cõmissa, appell. remota, & alter suo coniudici vices suas commiserit, an ille solus possit procedere appell. remota, vel ab eo liceat appellare, cùm in fine non sit appositum, vt si vterque nequiuerit interesse, vnus procedat. Primæ ergò quæstioni respondemus, quòd causa, appell. remota, cõmissa, appellationi nõ debet deferri, siue ante citationem, siue post: siue ante sententiam, siue post fuerit appellatũ: nisi appellans, priusquàm citaretur, iter arripuisset ad sedem Apostolicam veniendi. Quod autem quæsiuisti, si aliquis appellauerit, quia delegatus iudex super suggestione falsi audire probationes recusat, an appellatio teneat, hoc tuam volumus discretionem tenere, ꝙ in eo casu debet appellationi deferri. Ab vno verò iudicum, appellatione remota, in causa procedi non potest, nisi hoc speciale in literis commissorijs exprimatur.

Lucius tertius. *Cap.* 14.

QVoniã ex plenitudine potestatis &c. & infrà: Cõsulere decreuisti, de quibus personis intelligẽdum sit, vnã alteri in Ecclesiasticis beneficijs succedere nõ debere: vtrùm scilicet de sacerdotibus & eorum filijs duntaxàt, an & de alijs quibusdã personis. Noueritis ergò ꝙ ad ecclesiastica beneficia nullũ secundùm canones admittendum credimus, nisi ex electione canonica vocatum. Sacerdotum verò filios, & maximè in sacerdotio genitos, his tẽporibꝰ suis succedere parẽtibus, quarumlibet regionum consuetudo & in donis ciuilibus ꝓhibet, & canones in ecclesiasticis multo fortiùs prohibent & execrãtur. Personarũ quoquè filios citrà sacros ordines cõstitutarũ plerunq;, si tamẽ merita suffragantur, parentibus suis succedere conniuentibus oculis toleramus. Exẽplo nanq; perniciosum est & graue, talia in ecclesia pullulare, per quæ & laicis scãdalum generetur. Sanè tam has personas, quàm illas, ab alijs non repellimus beneficijs, si digni inueniãtur.

Alexander tertius Abbatibus Cistertien, in Capitulo Cistertien congregatis.

Cap. 15.

REcolentes qualiter hęc plantatio sancta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Dñi Sabaoth, sub primis ordinis patribus pullulauit &c. & infrà: Nunc autem aliqui ex vobis pristinæ institutionis oblíti penitùs vel ignari, cõtra ordinis vestri gloriam & decorẽ, villas, molendina, Ecclesias & altaria possident, fidelitates & hominia suscipiunt, rusticos & tributarios tenent: & omne studium adhibent, vt termini eorum dilatentur, quorum conuersatio esse debebat in cælis. Læditur hinc ordo penitùs & mutatur &c. & infrà: Ideoq; sanctum & venerabile collegium vestrũ precibus & monitis, quibus possumus, exhortamur, quatenùs domus illæ quæ à prima sui origine in ordine vestro sunt fundatæ, constitutis & ordinatis terminis sint cõtentæ: nec velint ad ea manus extendere, quæ sinè laboribus & periculis multis, & demùm sinè ordinis magna confusione minimè poterunt retinere. Si enim relictis originalibus ordinis statutis, ad cõmunem voluẽritis aliorum monasteriorum viam diuertere, oportebit & vos communi iure censeri: quia dignum est, vt qui similem cum alijs suscipiunt vitam, similem sentiant in legibus disciplinam. Quoniam domus illæ, quæ de alijs institutionibus ad vestrum se ordinẽ transtulerunt, vestris omninò satagunt vtibus conformari, vt relictis videlicet possessionibus vel mutatis, quas vestra institutio non recipit, sic se in omnibus vestrę

strę religioni coaptent, vt quemadmodùm se gaudent in societate ordinis, mutatione habitũs & obseruatiõe regulari assumptos, sic etiàm in parcitate temporalium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatos. Sanè si super possessionibus ipsis in aliquo de monasterijs vestris Apostolicæ sedis authoritas dispensauit, à nullo vestrũ sumendum est exemplum: quia temerariũ est penitùs & absurdum & indignum, aliquem sua sibi authoritate prẽsumere, quod Romana Ecclesia alicui monasterio, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficijs indulgere.

Rhemensi archiepiscopo.

Cap. 16.

Potest aliquis per se, vel per alium, per se, nõ per alium: per alium, & per se.

CVm H. diù vinculo excommunicationis fuisset adstrictus, tandèm præstito iuramento, quòd exindè iudicio Ecclesiæ stare deberet, beneficium absolutionis obtinuit: sed continuò ad sedem Apostolicam post absolutionem appellauit: & anno transacto vltrà, per se vel per alium appellationem prosequi cõtempsit. Quoniam igitur derisoriè appellare videtur, qui appellationem interpositam nõ prosequitur, fraternitati vestræ per A. S. præsentibus mandamus, quatenùs vtraq; parte coram te conuocata, si tibi constiterit, quòd tanto tempore appellationẽ prosequi contempserit, tu ipsum iudicio tuo stare sub excõmunicationis districtione compellas.

Cap. 17.

Leuit. 7. a

ELius qui modò vult redire ad priorem vxorem, quam priùs negauit, Ecclesia testimonium non recipit: quia variauit verbum suum, & contra semetipsum testimonium tulit, & abstulit sibi fidem in vtroq;, vt coniugij sacramentum adinuicèm non esse videretur, & opus carnalis commercij contradiceretur.

Cap. 18.

VIR potestatem sui corporis non habet, sed mulier: nec mulier potestatẽ sui corporis habet, sed vir. Potest ergò vir siue mulier peccato suo facere, vt potestatem in corpore alterius perdat: sed facere non potest, vt alteri potestatem sui corporis, quantùm in se est, tollat. Quod suum ius est, perdere potest: quod suum non est, tollere non potest. Si faciat ergò, vt debitum suum in corpore alterius iure exigere non possit: non tamen facere potest, vt debitum alterius in suo corpore negare possit.

Cap. 19.

DE voto peregrinationis an eleemosynis possit vel per alium redimi, tibi nihilominùs respondemus, quòd ab eius qui præsidet, dependet arbitrio, vt consideret & attendat diligentiùs qualitatem personæ, & causam commutationis, scilicet an id ex infirmitate seu affluentia diuitiarum contingat: & vtrùm peregrinatio, an recompensatio vtilior sit, & DEO magis accepta, & secũdùm hoc debet exindè dispensare.

Rhemensi archiepiscopo.

Cap. 20.

CVM Christus perfectus sit DEVS & perfectus homo, mirum est qua temeritate quisquam dicere præsumat, quòd CHRISTVS non sit aliquid secundùm quod homo. Nè autem tanta in Ecclesia DEI possit nequitia suboriri, vel error induci: fraternitati tuę &c. quatenùs conuocatis magistris scholarũ Parisiẽsium & Rhemẽ & aliarum ciuitatum, authoritate nostra interdicas sub anathemate, nè quis decęterò audeat dicere, CHRISTVM non esse aliquid secundùm quod homo: quia sicut CHRISTVS est verus DEVS, ità verus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

CAP. PRIMVM.

PARS L. & vltima. Huius etiã titulus in archetypo desiderabatur.

ETSI quæstiones tuas de feruore religionis exurgere, & te eas ex intimę deuotionis affectu, quam circa nos & Ecclesiam habes, ad nostram deuotionẽ perferri nullatenùs ignoremus, non tamẽ est vltrà, quàm oporteat, in huiusmodi dubitandum, cùm leges humanæ dicant, quòd quidam tenui religione contenti, sacramenta & * necessaria & legitima exhibere contemnunt. Tenuem enim vocant religionẽ, quæ in talibus hæsitat, vbi non est aliquatenùs hæsitandum. Vndè etiàm Psalmista dicit: Trepidauerũt timore vbi non erat timor. In hoc autem quòd dilectus filius noster Petrus sancti Laurentij in Damaso presbyter cardinalis, tũc verò sancti Eustachij diaconus, & Apostolicæ sedis legatus, pro electione tua & vt tibi pallium deferret, ad partes illas accessit: dilectus filius noster Albanus frater tuus, eius præsciens necessitatẽ, eidem cardinali equum vnum, te penitùs ignorante, trãsmisit: quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum adduxerat equitaturas: te nullo modo timere oportet, cùm in accipiendis vel dandis muneribus tria sint maximè attendenda, personæ scilicet dantis & recipientis qualitas, muneris quantitas, & tempus donationis. Qualitatem personarum, vt à quo & cui, videlicet an à paupere diuiti, an econuersò, siue à diuite locupleti datum fuerit, solicitè consideremus. Aestimationem muneris & donationis tempus attendimus, si magni vel minoris precij res data existat, & an instante necessitate, an alio tempore conferatur, diligentiùs inspiciamus. Quibus siquidem inspectis, in præscripta quæstione tua nihil reprehensibilitate dignũ inuenimus, quod

* necessariè & legitimè exhibenda

Psal. 13. b & 52. b

Quæ tria in dandis vel accipiendis muneribꝰ attẽdãda.

solicitu-

Universidad de Deusto Biblioteca

solicitudini tuæ in sequẽtibus manifestiùs apparebit. Si enim prædictorum cardinalis & fratris personarum qualitatem recta cõsideratione pensamus, non fuit magnum, ab eodẽ fratre tuo Cardinali vnum equũ indè transmitti, quem etiàm ioculatori vir tantus & tam abundans non petenti donaret. Verùm si temporis necessitatem perpendimus, non alia ratione hoc constat factum fuisse, quàm vt cardinali in tali subueniretur articulo. Quarè super hoc in conscientia tua nullus debet vnquàm scrupulus dubitationis emergere, cùm res data, modici precij quantùm ad personam dantis & accipiẽtis, extiterit: nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi possit vel debeat quanlibet vel in modico læsionem inferre: etsi ante electionis examinationem & pallij receptionem, cùm te nolente & penitùs ignorante sit factum, vt equus necessitate transmissus fuerit & collatus, nec etiàm res tanti precij reputetur, quæ accipientis animum multùm mouere deberet, aut ab honestatis proposito declinare. Quod autem scriptum est, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere & inuertere solẽt. Esa. 33.c

Quoniam * si ipsa etiàm persona electi, vel ordinatori vel consecratori suo electuarium, medicinas, aut de optimo vino, siue de alijs huiusmodi, quæ modici precij fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare vel mouere non debeant, offerat: non tamen Romana Ecclesia dantem vel accipientem delinquere interpretari consueuit, nisi ista interuenirent ex pacto. Decæterò licèt, sicut tuę literę cõtinebant, quòd Episcopus nec in electione sua Ecclesiæ suę indemnitatem promittat, sacris canonibus prohibeatur, sed tamen propter hoc, verba fratris tui nullam deberẽt animo tuo perturbationem vel dubitationem ingerère, cùm etsi regi, qualem dixisti, te ignorante, promissionem fecisset, exindè nullatenùs tenereris. Quoniam capitulũ illud de persona sacerdotis electi, specialiter est intelligendum. Verùm quanuis frater tuus, te nesciente, huius securitatem præstiterit, quod tamen non constat, ideò potest perpendi, quod non alicuius læsionis maculã propter hoc incurras vel contrahas, cùm, sicut fraternitas tua non ignorat, sanctorum patrum instituta determinant, quòd puer qui ad aliquam Ecclesiam à parentibus suis pecunia interueniente offertur, etsi ad tempus iubeatur ab eadem Ecclesia remoueri, postmodùm nõ solùm ad aliam, sed ad ipsam vndè remouetur, potest assumi. De quibus colligitur, quòd cùm tu quandò verba præscripta proferri debuerant ad Ecclesiam agere natura electus, à qua iamdiù ad aliam assumptus fuisti, non

for.* etsi

Locus obscurus.

solùm secundam, in qua modò existis, sed & priorem dispensationem posses habere. Ideoq; debes omnem ab animo tuo dubitationem auellere, cùm & si hoc constaret, immunis appareas: nec oporteat te, si frater tuus securitatem etiàm præstitisset, propter hoc quoquo modo timere, cùm ab Ecclesia illa iam pridèm transieris, & ad aliam deincèps assumptus fueris, in qua iamdiù mansisti. Quapropter non fuit necessè, vt alicui personæ, Imperatori scilicet, regi, aut alij, exindè scriberemus, cùm nos nec minimum conscientiæ scrupulũ ex hoc suboriri noscamus.

Item Bituricensi ipiscopo, ex eodem libro.

Cap. 2.

RElatum est, & nobis ex tua parte mõstratum, quòd causis matrimoniorũ tuæ diœcesis ad te delatis, cùm in eorum executione velles procedere, illi qui impetuntur, ad audientiam nostram appellant, vt per huiusmodi appellationes possint iudicium declinare. Vndè quoniam vestra interest, prauorũ intentiõem reprimere, & peccandi occasionem eisdem auferre: fraternitati tuæ per A.S. mandamus, quatenùs si qui parochianorum tuorũ de linea consanguinitatis impetiti, vlteriùs ab audientia tua ad sedem apostolicam in vocem appellationis proruperint, si coniuncti non fuerint, eos sub anathematis interminatione coniungi prohibeas, donèc appellationem prosequantur, aut iudicio tuo stare obediant. Si verò fuerint coniuncti, eis cõuenientem terminum prosequendæ appellationis vel standi iudicio tuo, præfigas: infra quem si neutrum adimpleuerint, eos ex tunc omni appellatione cessante, vinculo excommunicationis adstringas. Decæterò Heruberto *

Idem in eodem libro secundo, Vu. Albanensi Episcopo vicario nostro.

Cap. 3.

EX tuarum tenore literarũ accepimus, quòd N. clericus adeò deliquit, quòd si delictum eius publicum esset, ab ordine quem susceperit, degradaretur, & ampliùs nõ posset ad superiores ordines promoueri. Verùm quoniam peccatum ipsum occultũ est, & priuatum fore dixisti: fraternitati tuę per A.S. mandamus, quatenùs ei condignã pœnitentiam imponas, & ei suadeas, vt pœnitentia peracta, ordine suscepto vtatur: & eo contentus existens, ad superiores ordines ampliùs nõ accedat. Veruntamen quia peccatum occultum est, si promoueri desiderat, ei non potes nec debes aliqua ratione prohibere.

Propter occultum delictum, clerici nõ repelli à promotõe.

Idem eidem in eodem. *Cap.* 4.

DE adolescente qui mulierem quandam cognouit, & filiam eius postea matrimonio sibi copulauit, cui iam p decẽnium

nium cohabitauit, tuæ prudentiæ respõdemus, quòd si delictum eius, sicut nobis significasti, occultum existit, pœnitentia sibi condigna debet imponi, nec ab vxore tanti sceleris inscia, est propterea separandus. Si verò id notoriũ esse dinoscitur, & ab vxore debet separari, & sinè spe coniugij permanere.

An dissimulatione cohabitandum, non ex Canone.

Idem Verulano episcopo, in eodem libro.

Cap. 5.

EX relatione I. latoris præsentium, & ex tenore tuarum literarum accepimus, quòd cùm idem I. sororem vxoris suæ carnalite; cognouisset, & cum ea diutiùs permãsisset, tu eos ab inuicèm separãsti, & iam dictum I. ad nostrã audientiam destinare curãsti. Super quo vtiquè fraternitati tuæ duximus respondendum, vt cum Hierosolymam studeas destinare. Deindè cùm ad propria rediẽrit, nè ex abstinentia illorum fortè deteriùs contingat, dissimulare poteris, quòd vxori suæ cohabitet, non tamen vt eis ad hoc licentiam tuam aut fauorem aliquatenùs indulgere videaris.

Idem Gradẽ patriarchæ, in eodem libro.

Cap. 6.

EX tuarũ literarum tenore accepimus, quòd V. presbyter viuendi leuitate vius, cum quodam infami ad priuatum locum immũdos spiritus inuocaturus accessit. Vndè cùm, quia propter hoc infamia laborat, & facinus publicum & notoriũ erat, ab officio & beneficio ecclesiastico suspẽdisti: Ipse autem coram nobis viua voce ꝓposuit, quòd non ea intentione, vt inuocaret dæmonem, ierat: sed vt per inspectionẽ astrolabij, furtum cuiusdam Ecclesiæ posset recuperare. Verùm licèt hoc ex bono zelo & ex simplicitate se fecisse proponat, id tamen fuit grauissimum, & non modicã indè maculam contraxit. Sed quoniam tutius est, in dextram quàm in sinistram, & in misericordiam quàm in seueritatem declinare: ipsum fraternitati tuæ duximus remittendum, monentes atque mandantes, vt secum misericorditer agas, & sibi infra octo dies post harum susceptionem, ecclesiam cum omnibus ablatis restituas, & talẽ ei pro expiatione illius delicti pœnitẽtiam imponas, quòd per annum & ampliùs (si tibi visum fuerit, ità tamẽ, quòd biennium non excedat) eum ab altaris administratione præcipias abstinere: & exindè liberũ ei sit, officium sacerdotale exercere.

Idem Verulano epõ. in eodem libro 1.

Cap. 7.

QVòd te cum inimicis tuis &c. Decæterò quia fraterniratis tuę quærit industria, vtrùm clerici qui infra subdiaconatũs ordinem constituti, quia continere carnis vitio coacti non valeant, vxores accipiunt, ecclesiastico spoliari possint bene-

ficio canonicè: id tuam volumus experientiam tenere indubitata veritate, quòd cùm sint voluptatibus & carnalibus desiderijs dediti, ac diuinis & ecclesiasticis sacramẽtis cõtrectandis indigni. Ecclesiasticis sunt proculdubiò benẽficijs priuandi. Saue si ecclesijs quibus attitulati fuerãt, de possessionibus aut alijs bonis suis aliqua contulisse noscuntur, cùm ab earundem ecclesiarũ ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via dominium & proprietas ilicò debet absque vlla contradictione redire.

Idem iudicibus Vellenẽ, in eodem libro. *Cap.* 8.

RElatũ est auribus nostris, quòd cùm ad vestræ discussionis examen aliqua super testamentis Ecclesiæ causa deducitur, vos secundùm humanam, & non secũdùm diuinam legem in ea vultis procedere: & nisi septem aut quinque testes idonei producti fuerint, omninò non proponitis exindè iudicare. Vndè quia huiusmodi de iudicijs ecclesiæ non secundùm leges, sed secundùm canones debẽt tractari, & in his diuina scriptura testante, duo aut tres idonei testes sufficiunt: discretioni vestræ per A.S. mandamus, quatenùs cùm aliqua causa super testamentis ecclesiæ relictis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundùm leges, sed secundùm canones, iuxta decretorum statuta, tracteris tribus vel duobus legitimis testibus requisitis, quoniam scriptum est, In ore duorum vel triũ testium stat omne verbum. Deut. 17.b Matt. 18.

Idem præposito & canonicis in Sulcan. in eodem libro. *Cap.* 9.

SIgnificatum est nobis, quòd ecclesiasticam sacerdoti præbendam vnam in ecclesia vestra communi consensu & voluntate dedistis, ità quidem, quòd Missam de S. Maria, nisi sit corporis infirmitate grauatus, debeat quotidiè celebrare, qui ecclesiã vestram non nisi communi tam præpositi quàm capituli consensu, potest dimittere, nec cuiquam præbendę illius anniuersariũ delegare. Quam siquidem cõstitutionem eatenùs cõfirmauimus, vt prædictus sacerdos ecclesiæ, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assiduè debeat officium suũ impendere: & quãto seruentiùs potest, salua honestate sua & debita deuotione Missarũ solennia celebrare: nec sibi liceat hoc, illinc se ad aliam Ecclesiam transferendo aut voluptatis causa subtrahere.

Idem Beluacẽ episcopo. in eodem libro. *Cap.* 10.

SIgnificatum est nobis & pro certo mõstratum, quòd Griboldus nondùm incipiens esse quatuordecim annorum, timore magistri qui eum literis erudiebat, habitũ religiõis suscepit in ecclesia de Russinis, & indè sicut puer infra annum exiuit,

& per

& per ſeculi vanitates iam ſex annis & eo amplius vagabundus diſcurrit. Vndè quoniam huius rei veritas nobis non conſtat, fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus rem ipſam diligenter inquiras, & ſi inueneris quòd nó fuerit à parentibus oblatus, nec inceperit eſſe 14. annorum quãdò ad religionem acceſſit, & eum infra 14. annum voti pœnituerit, & ab Eccleſia receſſerit, ſi in ſeculo voluerit remanere, eum ab ipſo voto quod fecit, authoritate pontificali abſoluas, & eum abſolutum tam in ecclesia de Ruſſinis, quàm populo tuæ ciuitatis ſtudeas publicare. Si autem à parentibus fuit fortè oblatus, ſeu quartumdecimũ annum compleuerat, cùm religionem intrauit, ſiue poſt 14. annum profeſſionem à ſe factam, ratam habuit, eum ad eandem vel aliam religionem tranſire, eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

Idem Salabrienſi epõ, in eodem libro.

Cap. 11.

PEruenit ad nos, quòd cùm tu Rog. filium Vuilhelmi Eccleſiæ tuæ canonicum, vt debitam in eadem Eccleſia reſidẽtiam faceret, monuiſſes, ad audientiam noſtram in appellatiõem prorupit, & appellationi ſuæ terminum, proximum feſtum B. Lucæ præfixit. Quoniam igitur indignũ eſt, per eius vel aliorum ſubterfugia, præſcriptam Eccleſiam debitis obſequijs defraudari, cùm ipſe fruſtratoriæ dilationis cauſa appellãſſe videatur: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs prefatum Rog. diligenter & ſtudiosè commoneas, vt in eadem Eccleſia debitam, omni mora poſtpoſita, faciat reſidentiam, vel infra proximum feſtum B. Lucæ appellationem ſuam proſequuturus, ad nos veniendi iter arripiat. Interim verò alicui honeſtę perſonæ vices eius in Eccleſia prætaxata exequendas committas: & tantum ei de beneficijs illius, appellatione ceſſante, aſſignes, vndè poſſit cõgruè ſuſtentari. Quòd ſi prælibatus Rog. alterum iſtorum adimplere neglexerit, tu eum ex tunc præbenda ſua, omni appellatione & contradictione ceſſante, priues: & eam alicui viro diſcreto & honeſto, nullius appellatione admiſſa, concedas pariter & aſſignes.

Idem Tornacenſi epiſcopo, in eodem libro.

Cap. 12.

VEniens ad nos mulier latrix præſentium, lachrymabili nobis confeſſione monſtrauit, quòd cùm de quodam filiũ genuiſſet, & ille ſibi turgido ſæpè vultu improperãſſet, quòd filius eius non eſſet, ipſa iracundię calore & furore animi ducta, eũdem filium interfecit. Quo comperto, comes Flandrenſi eam totã terrã ſuam vſq; ad ſeptennium abiurare coegit, niſi de noſtra licentia *remaneret. Cumq; ſe noſtro conſpectui præſentãſſet, & quòd crucẽ ſuſcepiſſet, Hieroſolymam ſe profecturã monſtrãſſet, nos videntes quòd in partibus illis præſentia illius nõ poſſet eſſe vtilis, ſed damnoſa: eã ab Hieroſolymitano itinere reuocantes, ipſam fraternitati tuæ duximus remittendã, præſentium authoritate mandantes, quatenùs prędictã mulierem labores inducere, vt in aliquod monaſterium tui epiſcopatùs tranſeat, & ibi peccata ſua perpetua pœnitentia deploret. Si autem repugnãte carnis fragilitate, ad hoc induci nõ fuerit, ei licentiã nubendi in Dño tribuas: quia tutius nobis videt, vt in Domino nubat, & vni ſoli, quàm multis, adhæreat.

fort. * *remearet.*

Cap. 13.

RElatũ eſt auribus noſtris, quòd cùm quidam vir nobilis *Ateorelia nomine, M. mulierem de *Oreia quondãm vxorem ſuam ſuſpectam haberet, fratri & militibus ſuis præcepit, vt eam longè ad priuata loca deducerent, & gladio occiderent. Qui cùm ipſam ad quãdam ſyluam duxiſſent, & euaginato gladio occidere vellent, eadem ad pedes cognati cecidit, & vt ſibi vitam ſeruaret, lachrymoſa ſupplicatione rogauit. Cognatus verò & pietate & miſericordia motus, ei ſub cõditione pepercit, quòd in monaſterio de Tolabres habitum monaſticum deberet ſuſcipere. Quo audito, maritus eius quia reſeruata erat ad vitã, graue plurimùm tulit: ſed tamen poſtmodùm acquieuit, ſicq; factũ eſt, quòd duos Epiſcopos Cęſarauguſtanenſi & Tiraſonenſi, vt eam benedicerent, & illi velum imponerent, ad monaſterium ipſum adduxit. Epiſcopi verò rem ignorantes, & quia iuuenis erat, & filium haberet paruulum, mutationem vitę ſuę ſuſpectam habentes, eam ſeorsùm cõuenerunt. Quæ vtiquè rem per ordinem patefaciens, quòd mortis timore, & nõ bono animo monaſterium intraret: & quandocunquè poſſet, indè exiret, nihilominùs adiecit. Tunc epiſcopis de morte eius timentibus, & quòd ab ea audierant, propalare nolẽtibus, alter eorum, Tiraſonenſi ſcilicet, vt viri illius tyrãnidi ſatisfacere videretur, mulieri imponere velum ſimulauit. Tandèm autem viro & fratre de medio ſublatis, prædicta mulier de monaſterio exiuit, & cuidam nobili P. nomine de *Camberñ nupſit. Sorores autem cùm reclamãſſent, & epiſcopo Calaguritanũ conqueſtæ fuiſſent, & epiſcopus nõ poſſet eam videre, neque ſuper his conuenire, ad inſtantiam ſororum, eam & virum quem acceperat, excommunicauit, & totam terrã eius interdixit, ignorans penitùs quomodò res proceſſiſſet. Quam vtiquè ſententiam venerabilis frater noſter Tarraconenſi archiepiſcopus poſtmodùm confirmauit. Nos igitur de prudentia & honeſtate veſtra confidentes, cauſam ipſam experientiæ*

tiæ veſtræ duximus committendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenùs prædictam mulierem & virum, recepto iuramento, quòd noſtro debeant ſtare mandato, ab excommunicatione abſoluatis. Deindè tam mulierẽ quàm Prioriſſam & moniales præſcripti monaſterij ad præſentiam tuam conuocantes, cauſam diligentiùs audiaris, & fine canonico terminetis. Quòd ſi legitimè probatũ fuerit, nõ timore mortis prędictam mulierem religionem intrãſſe, aut quod fecit, poſteà ratum habuiſſe: ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reſumere, cenſura Eccleſiaſtica compellatis.

Idem Gaiacenſi electo, in eodem lib. 8.

Cap. 14.

CVm Petro *Mancouela, & Bonus *Caci presbyteri, & Ioãnes Bonus *Coci laicus, in noſtra eſſent præſentia conſtituti, eundem Ioannem, quoniam laicus erat, in iam dicti P. accuſationem nequaquàm admiſimus. Cumq; præfatus B. eundem P. ſuper crimine Simoniæ conſtantiùs accuſaret, nos eum, quoniam in cauſæ teſtimoniũ fuit adductus, & quia frater eius, I. ſcilicet, iam dictum P. priùs coram te accuſauerat, repulimus, præſertim cùm frater Petri, Bonũ *Coci anteà de cauſa cõſimili accuſaſſet. Verùm quoniam vnus poſt alterũ, prædictum inſtante viciſſitudine accuſabat, neutrum ad eius accuſationẽ admiſimus, ſed vtrique de obiectis criminibus purgationem duximus indicendam. Indè ſiquidem eſt, quòd diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenùs vtrunque illorum ſecum tribus ſacerdotib' facias infra triginta dies poſt harum ſuſceptionem purgare. Purgatores verò, illius honeſtatis & opinionis eſſe volumus, quòd veriſimile ſit, eos nolle amore vel odio ſeu obtentu pecuniæ peierare. Vt autem idonei appareãt, neceſſe eſt, eius quem purgare debent, vitam & converſationem noſcant. Quòd ſi vterq; illorum vel alter in purgatione defecerit, tu deficientem omni officio & beneficio Eccleſiaſtico priues, tibi omnimodò præcauens, quòd ſi memorato P. in ſua voluerit purgatione aſſiſtere, nullã eis maleuolentiam vel indignationem oſtendas: nec eos amodò impedias, vel ab alijs, quãtùm in te eſt, impediri permittas.

Idem Noruicenſi epiſcopo. in eodem libro. Cap. 15.

VEnientis ad nos R. clerici narratiõe audiuimus, quòd cùm in puerili ętate conſtitutus fuiſſet, ſe Hieroſolymam diſpoſuit profecturum: & cuidam cõſocio ſuo, qui nihilominùs Dominicum ſepulcrum propoſuerat viſitare, fidem dedit, & ſuam ab eo fidem recepit, quòd, ſibi inuicem in via fideles exiſterẽt, & bonam ſocietatem ſeruarẽt. Qui vtiquè ſolicita mẽte reuoluens, ad nos acceſſit, vt ſibi ſuper hoc noſtrum *auxilium aperiremus. Nos autẽ ipſum graui infirmitate laborare, ſicut aſſerit, intelligentes, & quòd in partibus Orientis eius aduentus parũ vtilitatis conferret, diligentiùs attendentes, præſertim cùm ſit clericis illicitũ in ſacris ordinibus cõſtitutis arma aſſumere, aut effuſioni ſanguinis vacare, ipſum à voto quod in ætate tenera, facilitate animi potiùs quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſoluimus: ità tamen, quòd idem votum eleemoſynis redimere debeat, & iuxta cõſilium noſtrũ toto vitæ ſuę tempore vni pauperum Chriſti, dum ad hoc ſuæ ſufficiãt facultates, tam in victu quàm in veſtitu, prouidere.

* conſiliũ

Idem Vuigornienſi epiſcopo. in 12. *libro Regiſtr. Cap.* 16.

EX parte tua huiuſmodi nobis conqueſtio propoſita fuit, vtrùm monachi in accuſatione abbatum ſuorum aliquatenus ſint admittendi. Super quo vtiquè tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd niſi alia rationabilis cauſa impediat & manifeſta, eò quòd monachi de obedientia & ſubiectione abbatis ſunt, ab eius accuſatione non ſunt vllatenùs repellendi, licèt alios accuſare non poſſint. Quibus ſiquidem, cùm proprium nõ habeant, de rebus monaſterij expenſæ debent neceſſariæ, donèc cauſa debitum finẽ recipiat, miniſtrari. De confirmationibus autem Ro. pontificum, tuam volumus cognitionem tenere, quòd contra illas niſi nouum Apoſtolicæ ſedis mandatum procedat, aut certum ſit quòd ipſæ confirmationes per falſam ſint ſuggeſtionẽ obtentæ, non eſt aliquatenùs iudicandum.

Idem Beluacenſi Epiſcopo.

Cap. 17.

QVod nobis ex vna parte ſignificatũ eſt, vt in clandeſtinis matrimonijs diſpenſare deberemus, nõ videmus quæ diſpenſatio ſit ſuper his adhibenda. Si enim matrimonia ità occultè contrahantur, quod exindè legitimi teſtes non appareant, hi qui ea contrahunt, non ſunt aliquatenus ab Eccleſia compellendi. Verũ tamen ea quæ ſic contracta ſunt, ſi perſonę contrahẽtium voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab Eccleſia recipienda ſunt ac comprobanda, tanquàm à principio in conſpectu Eccleſiæ contraherentur. Si qui autem de clandeſtino matrimonio poſtmodùm ab Eccleſia comprobatõ & rato habito, geniti fuerint, eos legitimos iudices filios & hæredes.

De in clãdeſtino matrimonio genitis.

Idem Hieroſolymitano patriarchæ.

Cap. 18.

NOuit pleniùs, sicut credim⁹, tuę discretionis prudẽtia, qualiter tu & fratres tui vnum corpus sitis: ità quòd tu caput, & fratres tui membra esse comprobantur. Vndè non decet omissis membris, te aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negocijs vti, cùm id nõ sit dubium, & honestati tuæ & sanctorum patrum institutionibus contraire. Innotuit autem auribus nostris, q̃ tu sinè consilio fratrum tuorum, abbates, abbatissas, & cæteras personas Ecclesiasticas instituis ac destituis, non considerans & attendens, quomodò te non sit dubium sacros canones transgredi, cũ in huiusmodi causis & clericorum & laicorum circa te commorantium, qui de corpore ipsius Ecclesiæ non sunt, potiùs quàm fratrum tuorum cõsilio vti dicaris. Indè est quòd Apostolica authoritate prohibemus, nè abbates, abbatissas, vel alias personas ecclesiasticas sinè assensu & consilio Prioris & fratrũ tuorum canonicorum instituere vel destituere, aliqua decæterò ratione præsumas. Quòd si fortè, quod non credimus, contra præceptum nostrum venire præsumpseris, nos tales institutiones & destitutiones, si quas amodò feceris, cassamus, & omni robore decernimus & stabilitate carere.

Idem eidem in eodem libro.
Cap. 19.

QVanto maiori dignitate, dante Domino, præmines, tanto te decet amplius & oportet in omnibus eam diligentiam & grauitatem habere, quòd omnia videaris sinè nota & repræhensione peragere, & laudabiliter iniunctæ tibi solicitudinis officium dispensare. Audiuimus autem vndè & mirati sumus, sicut & meritò indè mirari possumus, quòd in concessionibus & confirmationibus iuxta consilium & voluntatem eorum *procedis, & in priuilegijs, quod tuam non decet honestatem, ad maiorem authoritatem & certitudinẽ nomina fratrum tuorum, qui absentes fuerint, tanquàm si præsentes fuissent, facis subscribi. Quia igitur non decet prudentiam tuã, in negocijs tibi commissæ ecclesiæ consilium fratrum tuorum *proponere, cum quibus vnum corpus existere comprobaris: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs in concessionibus, cõfirmationibus, & alijs eiusdem ecclesiæ negocijs fratres tuos requiras, & cum eorum consilio vel sanioris partis, eadem negocia peragas & pertractes: vt quæ statuenda fuerint, statuas, & errata corrigas, & euellenda dissipes & euellas: nec absentium fratrum nomina aliquatenùs scribi facias, quia talia munimenta, irrita sunt & falsa: & tu exindè quæstionem falsi nõ immeritò poteris formidare. Nos enim vniuersa priuilegia, in quibus absentium fratrum nomina, ipsis ignorantibus vel absentibus, subscripta sunt, vel amodò scribentur, irrita esse decernimus, & nullius firmitatis robur habere censemus.

*videtur deesse, nõ.

*posponere,

Idem Hubaldo Hostiẽn Episcopo, & archipresbytero & canonicis Vuellectur. in 13. libro Registri.
Cap. 20.

CVm esses frater episcope in præsentia nostra constitutus, diligenti nobis assertione innotuisti, talem in episcopatu tuo inoleuisse consuetudinem, quòd testamenta quæ fiunt in vltima voluntate, vt ab his qui potestatem habent super alios, penitùs rescindantur, nisi cùm subscriptione septem aut quinque testiũ fiant, secundùm quod humanæ leges decernunt, quia verò à diuina lege & sanctorum patrum statutis, & à generali consuetudine Ecclesiæ, id esse noscitur alienum, cùm scriptum sit, in ore duorum vel trium testiũ stet oñe verbum: præscriptam consuetudinem penitùs improbamus: & testamenta quæ parochiani vestri corã presbytero suo & tribus vel duabus alijs personis idoneis in extrema volũtate decæterò fecerint, & firma decernimus permanere, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, sub interminatione anathematis prohibentes, nè quis præsumptione qualibet, huiusmodi audeat rescindere testamenta. Prætereà cùm principes &c. Deut. 19.

Idem Carnoteñ Episcopo. in 14. libro Registri. Pars illius capituli, Cum sacrosancta Romana.
Cap. 21.

SIgnificâsti nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge diabolico instinctu in ecclesia frequẽter, sicut asseris, dormiuisse: quæ vtiquè se & illum sacerdoti cuidam huiusmodi delictum confessos fuisse, publicè tibi detexit. & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri celans, in præsentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cùm negante adultero, mulier in confessione persistat, ab Apostolica sede consilium requisisti. Nos ergò iuxta sanctorum patrum decreta volumus, vt condignam pœnitentiam adulteræ præfatæ imponens, ecclesiam prælibatam per adspersionem aquæ sanctificando reconcilies. Prædicto autem sacerdoti, nè contra Apostolum infirmorum corda, mala fama ipsius percutiantur, & nè nostrum vituperetur ministerium, nec securiores presbyteri existentes, prolabantur licentiùs in peccatum, cum vicinis quinq; presbyteris, quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium tuũ purgationem indicas. Quòd si se purgare poterit, in officio suo permittas ipsum ministrare: Si verò non poterit, ipsum 1. Cor. 5. 2. Cor. 9.

ipsum ab officio suo suspendere nulla ratione postponas.

Idem eidem in eodem.
Cap. 22.

QVæsiuit à nobis tua fraternitas, vtrũ sacerdos vno clerico tãtùm præsente, infirmum debeat inungere: & qua die festũ Matthiæ in anno bissextili debeat obseruari, præsertim cùm quidã inter vigiliam & festũ velint interponere diem: & vtrùm mulier, p̃ latrocinio aut alio quolibet crimine, à viro suo debeat separari, & alij nubere: & de viro simili modo exposuisti quæstionem, vtrùm pro quolibet flagitio possit à coniuge sua diuidi, & aliam sibi legitimo matrimonio copulare. Nos itaque tibi duximus taliter respondendum, quòd sacerdos vno præsente clerico, & etiàm solus potest infirmũ inungere. Festum verò B. Matthiæ iuxta regulam Ecclesiasticã vigilia eatenùs præcedat, vt nec pro bissexto, nec quolibet alio modo inter se & solennitatem admittat alium diem, in qua vtiquè vigilia, nisi eueniat in Dominica die, ieiunium celebratur. Ipsum autem festum siue fiat in præsenti die, siue in sequẽti, qui duo quasi pro vno reputantur nullus error, sed Ecclesiæ consuetudo teneatur. Quòd aũt mulier pro furto vel quolibet alio crimine à viro separetur, & alij nubere possit, & vir similiter eadem lege cõstituatur: taliter respõdemus, quòd mulier pro furto vel alio crimine viri sui, nisi ipse eam ad maleficia sua trahere nitatur, & fidei suæ religionem corrumpere velit, non debet ab eo separari, nec alij aliqua ratione copulari. Verùm si cõiugem suam ad errorem traxerit & ad maleficium, mulier à viro recedere poterit & separari, ità quòd ei alij nubere non licebit: quia licèt separentur, tamen coniuges esse non desinunt. Viris quoquè præsens sententia seruetur.

Idem Episcopo & archidiacono Vicentino in 12. libro Registri. *Cap.* 23.

PErlatum est ad audientiam nostram, quòd *Hereman filius quondàm Lazari, ad partes Cõstantinopolitanas trãsiẽs, ibidèm moram per decennium & amplius fecit, & ad Viuianã filiam Eulardi vxorem suam non redijt. Ipsa verò apud bonæ memoriæ I. quõdam Vicentinum Episcopum aduersùs virum suum querelam deposuit: & quòd eum nõ posset diutiùs expectare, nihilominùs allegauit. Episcopus verò, sicut vir prouidus & discretus, parẽtibus viri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipsum ad propria reuocarent. Cumq; elapso longo temporis spatio, prædictus vir ad propria non remearet, Episcopus in conspectu Ecclesiæ auditis allegationibus mulieris, inter eos diuortij sententiam promulgauit, & mulieri, vt alium virum duceret, plenariam facultatem indulsit. Quia igitur huius rei veritas nobis non constat, discretioni vestræ per A. S. mandamus, quatenùs rẽ ipsam diligenter inuestigetis, & si vobis constiterit, quòd Episcopus diuortij sententiam inter eos tulerit, filios eius quos de Achardi filio quondàm Rad. ad cuius copulam authoritate predicti Episcopi sinè questione & contradictione Ecclesiæ migrauit, sustulerit, ab hæreditate non patiamini excludi, sed eos legitimos iudicetis: & si quis contra hoc venire voluerit, et authoritate Apostolica silentium penitùs imponatis.

*Lucius III. *Nebeberẽ episcopo in Registro.* *Butgien

Cap. 24.

CVm causam, quæ est inter E. militem & vxorem eius, tuæ commisissemus experientiæ terminandam, miles repetens mulierem legitimè sibi nupsisse, per probationes canonicas se cõstanter asseruit probaturum: fœmina verò proposuit, quòd dominorum & parentum suorum suggestione alteri viro tradita, ab illius militis amore diuertit, qui à parentibus eam priùs rapuerat, illa tamen nolente, vt dicitur, & postmodùm, priusquàm eam cognosceret, desponsauit. Deindè inclusa est in monasterio monialium, vbi & detinetur. Vndè quoniam super his prudentia tua sedem duxit Apostolicam consulendam, significatione præsentiũ tibi respondemus, quòd cùm ibi raptus dicatur admitti, vbi nihil de nuptijs antè agitur, iste raptor dici non debet, cùm habuerit consensum mulieris: & priùs desponsauerit eam, quàm cognouerit, licèt parentes forsitan reclamarẽt. Prætereà cùm post matrimonium carnis permixtione perfectum, teste Apostolo, vxor sui corporis potestatem nõ habet, sed maritus, & econuersò: si præcessisse matrimonium, vel ex probationibus viri canonicis, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodùm sinè assensu viri non potuit fœmina monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergò pro eo quòd de monasterio post matrimonium cõsummatum per virum rapta fuerit, eius poterit consortium declinare, dummodò probari nequeat, virum, vt mulier profiteretur continentiam, assensisse. 1. Cor. 7. 2

Idem Parisiensi episcopo.
Cap. 25.

INtelleximus ex literis tuis, quòd M. latrix præsentium, diabolico furore accensa, quandam filiam suam multotiès animo perimendi aggressa, tandèm suggerente eo qui fidelium perditione lætatur, lætali vulnere iugulauit: propter quod Dominus terræ, maritum eius ipsam coẽgit abiurare. Quia verò illum & illam pariter filios habere intimâsti, vndè circa ipsius exilium debeat dispensari, nos de discretione

tua plenam fidutiam habẽtes, eam tuæ ducimus prouidentiæ remittendam: per A.S. tibi mandantes, quatenùs ità super hoc prouideas, vt sui sceleris pœnam luat, & saluti eius & filiorum ipsius per prouidentiam tuam in Domino consulatur: nec obstante proposito iuramento, quòd ab ea dictus dominus proponitur extorsisse, eam (si expedire videris) viro suo & rebus suis restituas, ità quòd filios suos liberè possit & pacificè gubernare.

Alexander 3. Arelatẽ archiepiscopo, & sanctæ Mariæ inuiolatæ diacono cardinali. in 12. libro Registri.

Cap. 26.

CAusa matrimonij, quæ inter Ermengard mulierem & * Blatium agitari dinoscitur, venerabilibus fratribus nostris Foroiulien & Vapincen Episcopis meminimus commisisse. Quibus vtiquè in vnum cõuenientibus, eandemq; mulierem, sicut accepimus, viro restitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeò *infecit, quòd inuita & coacta, inter se & virũ esse confessa est parentelam. Sicq; factum est, quòd ad iudicium vnius illorum, mulierem ipsam dimisit, quæ filios suos quinquè dicit ex eo genuisse, & quatuordecim annis secum sinè quæstione aliqua permãsisse. Vndè quoniam matrimonium in Ecclesia DEI adeò magnum sacramentum probatur esse, quòd sinè rationabili & euidenti causa dissolui non debet, præsertim cùm non ab homine, sed à Deo sit institutum: discretioni vestræ per A.S. mãdamus, quatenùs huius rei veritatem diligenter & subtiliter inquiratis: & si inueneritis quòd præfatus B prædictam mulierem ad iudiciũ solummodò vnius prędictorum Episcoporum à se separãsset, quia cùm duobus causa committitur, sententia vnius non tenet, ipsum constanter commoneatis, & districtè compellatis, vt mulierem sicut vxorem suam, appellatione remota, benignè recipiat, & maritali affectu pertractet. Quod si facere forte contempserit, eum & superinductam, appellatione cessante, excommunicationis vinculo perstringatis. Si qui tamé apparuerint, qui, postquàm ab eo recepta fuerit, matrimonium eorum velint & legitimè possint impetere: partibus ante vos cõuocatis, causam audiatis: & eam fine canonico, appellatiõe remota, terminetis, illa matũritate & circunspectione adhibita, quam in tanto negocio conuenit adhiberi. Quòd si ambo &c.*

a fecit,

Ephe. 5.

Gene. 2.

Idem in eodem Abbati S. Benedicti de Vebia. Cap. 27.

SVscepimus literas tuas, & cognouimus ex earum tenore, quòd cùm lator præsentium in custodia cuiusdam domûs cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & vestimẽtis proprijs denudare præsumpserunt. In quos isti resumptis viribus insurgentes, ligauerunt illos, & detinere vsquè ad notitiam capituli voluerunt. Cumque iste rem ad tuam audientiam perlaturus, eos ligatos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se soluere niterẽtur, frater illos, nè ipse ab illis interimeretur, occidit. Vndè quoniam expediebat potiùs post tunicã relinquere etiàm pallium, & rerum sustinere iacturam, quàm pro cõseruandis vilibus rebus & transitorijs tam acriter in alios exardescere: abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & peccatũ suum, quibus ad arbitrium tuum modis poterit, vterque studeat expiare. Constat enim, eos contra regularem mansuetudinem & Ecclesiasticam disciplinam, ex vtriusq; ope interemptos.

Matth. 5.

Idem in eodem, Ambianensi Episcopo. Cap. 28.

QVòd sedem Apostolicam consulis super his, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus & acceptum: & tua exindè fraternitas non parùm commendanda videtur. Ex tua siquidem parte nobis est iutimatum, quòd quædã mulier tui episcopatus cuidam viro nupsit, ignorans quòd propter vtriusq; inguinis rupturam genitalia eius essent abscisa, nec ab eo cognita fuisset. Qui vtiquè modò factus leprosus, se pariter & sua domui dedit infirmorum. Mulier verò ad domum paternam reuersa, sicut iuuenis, alij viro desiderat nubere, & coniugali fœdere coniungi. Verùm licèt Ecclesia Romana non cõsueuerit propter naturalem frigiditatem aut propter alia maleficia legitimè coniunctos diuidere, si tamen consuetudo Gallicanæ Ecclesiæ habet, vt huiusmodi matrimonia dissoluantur, nos patienter tolerabimus, si secundùm illam consuetudinem eidem mulieri, cui voluerit, in Domino concesseris nubendi facultatem. Sicut enim puer qui non potest reddere debitum, nõ est aptus coniugio: sic quoquè qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

Propter frigiditatẽ an matrimonia dirimenda.

Propter cõsuetudi nem frigoratem temperatã.

Idem eidem in eadem epistola. Cap. 29.

SAnè de canonico, qui in Ecclesia Aroacensi professionem fecerat, & ab ea fugerat, ab Abbate in monachum receptus: id tuæ fraternitati significamus, quòd si locus vbi nunc permanet, maioris est religionis, quàm Ecclesia Aroacensis, ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas, alioquin eum ad priorem Ecclesiam redire compellas. Porrò de comite * Pontini, qui vxorem suam, filiam Bernardi

Poncial

Bernardi de S.* Valerico, absque iudicio Ecclesiæ dimisit, propterea quia eam cognatam fuisse defunctæ vxoris suæ proponit: hoc tua prudentia cognoscat, quòd si etiàm parentela esset publica & notoria, absque iudicio Ecclesiæ ab ea non potuit separari: quare eum ad eam recipiendam districtè compellas: & si eam recipere noluerit, eum & superinductam vinculo excommunicationis adstringas. Si qui autem apparuerint, qui matrimonium ipsum velint & possint impetere, causam audias, & eam fine debito decidas.

Præterea de Hugone de* Calorie, qui filiam* Alelmi cognatam suam duxit in vxorem, & hoc publicum & manifestum est, nec appáret aliquis qui matrimonium velit impetere: id tibi respondemus, quòd non apparentibus accusatoribus, & parentela publica & manifesta existente: quod credibile non est, vbi essent cõsobrini in primo vel secundo gradu, Ecclesiæ authoritate interdictum est matrimonium. adhibita illa grauitate dissoluere, quod illicitè noscitur contractum. Ad hæc quoniam donationem decimæ, quam abbas S. Saluij de * Musterol, & prędecessor eius cuidam laico iure hæreditario concesserunt tenendam, cùm sanctuarium DEI iure possideri non debeat, in irritum penitùs reuoces, & viribus carere decernas: & laicum, nisi decimam ipsam Ecclesię S. Saluij liberè & absolutè restituat, vinculo excommunicationis adstringas.

Locus ob. scurus.

Idem Episcopus S. Agathes, in eodem lib. 12. Cap. 30.

DE muliere, quæ (prout nobis significãsti) cupiens viri sui amplioré amorem adquirere, susceptо corpore Christi, & in ore retento, eidem viro suo oscŭlum cum eo porrexit, & ipsum traijcere postmodùm, cùm voluit, non potuit: sed versum est in carnẽ, cùm tangeret, iuxta dentes molares, & caro supercreuit, & adhuc est intùs. Circa quod fraternitati tuæ non possumus sanius dare consilium, nisi quòd eam moneas & compellas, vt tantum per condignam pœnitentiam & bona opera satagat expiare delictum. Credere quippe debemus, quòd si verè contrita fuerit, & condignam pœnitentiam egerit, & tu ad DEVM deuotè pro ea oraueris, corpus Christi traijcere poterit diuina gratia suffragante.

Sanè super eo quòd quædam mulier viro suo fidem dedit, & ipse illi, quòd matrimonium inter se contraherent: & viro volente sacramentum seruare, mulier castam dispposuit ducere vitam: discretioni tuæ taliter respondemus, quòd si iuncti non fuerint, mulier permittatur ad religionẽ trãsire, & Domino, relicto seculo, militare. Quod si facere noluerit, & in seculo castè viuere dispposuerit, quia hoc suspectũ esse posset, & ad vtrumlibet, ad bonum videlicet & ad malum, haberi posset, ipsum matrimonium consummari constringas. Beatum enim Ioannem & complures alios, ab ipsis etiàm sponsalitijs ad vitam cõtemplatiuam legimus euocatos: & ideò eidem mulieri confidenter permittere poteris, vt transeat ad religionem, castitatis votum seruatura.

Præterea de muliere quæ à viro appetitur, cuius consanguineus se cum ea deliquisse proponit, si hoc publicè cõfiteri recusat propter metum & potentiam mulieris: prouidentiæ tuæ duximus respondendum, vt matrimonium ipsum fieri, nisi iuramentum interueniisset, districtè prohibeas, nè deterius indè contingat.

Idem procuratori & canonicis Soranis, in eodem lib. Cap. 31.

VEniens ad Apostolicę sedis clementiam Mariota latrix præsentium, supplici nobis insinuatione mõstrauit, quòd dum esset in adolescentia cõstituta, quendam adolescentem E. nomine, intantùm adamauit, quòd vterque inter se de matrimonio cõtrahendo sub trium personarum testimonio præstitit iuramentum: quod parentes ipsius mulieris ignorantes, eam inuitam & reclamantẽ, cuidam alij in vxorem tradiderũt. Quem ità exhorruit, quòd se ab eo nullo modo cognosci permisit. Cumq; publicè profiteretur, quòd à priore viro cognita esset, atque iurata: Episcopus Soranus qui tunc erat, eos ante præsentiam suam fecit venire: & cognito atq; probato, quòd inter eos esset proxima linea consanguinitatis, quòd solui deberen, nec possent de iure coniungi, ipsos ab inuicèm separauit. Cæterùm cùm causa ipsa tractaretur, & viro cui tradita fuit à parentibus, consentire nollet, ipse aliam vxorem traduxit, & ista cuidam viro Ptolemæo nomine, publicè in conspectu Ecclesiæ nupsit. Tandèm cùm de illo filium genuisset, pater illius Ptolemæi quærens occasionẽ diuortij faciendi, ei opposuit, quòd filium suum nec potuit nec debuit de iure in virum habere, eò quòd ab alio viro, qui nõdùm defunctus est, priùs desponsata fuisset. Quia verò assertioni eius fidem, sicut nõ debuimus, non adhibuimus, nec hoc potuimus sub silentio præterire, eam ad vos duximus remittendam, per A. S. præcipiendo mandãtes, quatenùs rei veritate pleniùs inquisita & cognita, si inueneritis, quòd prędicta mulier à priore viro fuerit iudicio Ecclesię separata, & ab eodẽ Ptolemæo sinè contradictione Ecclesiæ in vxorẽ traducta, & ille cui inuita & renitens copulata est, de præsenti vita decessit, prædictum Ptolemæum moneatis & compellatis, vt prędictam Mariotam postposita occasiõe recipiat, & sicut

vxorem suam diligere studeat, & maritali affectu tractare. Alioquin eum & superinductam, & patrem etiàm ipsius, si huic rei restiterit, vinculo excommunicationis innodetis, & vsq; ad condignam satisfactionem ipsam sententiam inuiolabiliter faciatis obseruari.

Idem illustri Anglorum regi.

Cap. 32.

MAgnificentiæ tuæ literas, quas p R. milite super iure patronatûs Ecclesiæ de Ligurgis, Apostolatui nostro serenitas regia destinauit: ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animũ plenãq; voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo & honestate poterimus, exaudire. Verùm quoniã sanctorum patrũ statutis cõtrarium videtur, si clericos ab Ecclesijs quas canonicè adepti sunt, patronatûs obtentu sustineremus amoueri, sãlua cõscientia, prænominato militi nõ potuim⁹ nostrũ in parte ista impartiri fauorẽ: cùm ex hoc ei, si de iure debet habere, præiudicium in posterum non generetur.

Idem archiepiscopis & episcopis per Galliam constitutis. *Cap.* 33.

NOstris est auribus intimatum, quòd nonnulli ambitione nimia tracti, occasione laici vel potentiæ secularis, in seculari foro, nec requisita episcopi audientia, patronatus ecclesiarũ & ecclesiastica beneficia sibi presumũt in vestris parochijs vendicare. Quoniam igitur huiusmodi personæ non intrant per ostium, sed aliundè cõtendunt, ac per hoc indigni sunt pastoris nomine ac prærogatiua gaudere: fraternitati vestræ per apostolica scripta ꝓcipiendo mãdamus, quatenùs eos, quos patronatus ecclesiarum vel Ecclesiastica beneficia cõstiterit prædicto modo adeptos, si cõmoniti minimè resignauerint, nisi præscriptione aut episcopali concessione muniti fuerint, sublato appellationis diffugio, ab officijs reddatis & beneficijs alienos. Si verò nec sic destiterint, eos vinculo anathematis innodetis, & vsq; ad dignam satisfactionem teneatis, & faciatis teneri adstrictos.

Cap. 34.

AD hoc, quoniam quidã laici ecclesias terris & alijs possessionibus spoliant, vt sic viros ecclesiasticos faciãt corã iudice seculari litigare: præsentiũ authoritate vobis iniungimus, vt id publicè sub anathematis interminatione curetis prohibere. Si quis aũt prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eum, si manifestum fuerit, appell. cessante, excõmunicationi subdatis, & vsq; ad dignam satisfactionem, sicut excommunicatum faciatis arctiùs euitari.

Idem Lugdunensi archiepiscopo.

Cap. 35.

GRauis illa & odibilis querimonia, quę vsque ad nos super depositu tuo tibi hactenùs denegato peruenit, duplici nos anxietate perstrinxit, eò quòd tibi in hoc & deesse non possumus, & adesse (prout velles) efficaciter non valemus. Cùm enim non constet nobis, pecuniam tuam, quam ille (vt vir Belial) impia & detestabili surreptione furatus est, in vtilitates Ecclesiæ cõuersam, nec de iure debemus, nec possumus contra canonicos eiusdem Ecclesiæ, præcisè intentare iussionis instantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam, personæ, non Ecclesiæ, commendatam. Quocircà discretioni tuæ consulimus, & internę charitatis intuitu suademus, vt in raptorem illum & furem, tuam interim dirigas actionem, eò quòd (vt audiuimus) loculos habet. Nos enim venerabilibus fratribus nostris Senoñ archiepiscopo Apostolicæ sedis legato, & Parisiensi Episcopo dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub duris quæstionibus ponant, & etiàm (si oportuerit) vinculis macerent alligatum, & affligant, vt benè ligatus, cogatur reddere, quę malè dissolutus, ausus est absportare. Cæterùm circa Ecclesiam illum affectum te habere volumus, vt nihil ab ea requiras * indebitè. Si autem cum eis amicabiliter poteris pactionem pacisci, noueris id nobis acceptum.

* indebitè

Idem Bituricen archiepiscopo.

Cap. 36.

COnsuluit nos tua fraternitas, an sit appellationibus deferendum à charissimo in Christo filio nostro L. illust. Francorum rege pro Iudæis interpositis, vt Christiana mancipia detineant, & vtrùm sustinere debeas, quòd de nouo cõstruant synagogas, vbi eas nullatenùs habuerunt. Scripsimus itaque memorato regi, vt à defensione Iudæorum in hac parte desistat. Super hoc etiàm ipsum per alios fecimus admoneri, & credimus quòd monitis nostris acquiescet: quia non esset rectum, vt quod à sanctis patribus & nupèr in concilio statutum est, negligenter seruaret. Vndè non conuenit, vt pro huiusmodi appellationibus ab obseruatione decreti debeas abstinere. Iudæos etiàm de nouo constituere synagogas, vbi eas scilicet nó habuerint, pati non debes. Verùm si antiquæ corruerint, vel ruinã minentur, vt reędificent, potes æquanimiter tolerare: non autem vt eas exaltent, aut ampliores, aut preciosiores faciant, quàm anteà fuisse noscuntur. Quod vtiquè pro magno habere debent, quòd in veteribus synagogis & suis obseruantijs tolerantur.

Idem

Idem Eboracen archiepiscopo.

Cap. 37.

AMemoria nostra non recedit, qualiter in primo anno vestræ promotionis scriptum literarum felicis memoriæ prædecessoris nostri Honorij papæ, nobis feceritis præsentari, in quo continebatur, antecessoribus vestris Apostolica benignitate fuisse indultum, vt tam eis quàm successoribus suis liberum esset per totã Angliam ante se crucem deferre. Nos verò antecessoris nostri vestigijs inhærẽtes, & scripti nostri munimine cõfirmauimus, quod antecessoribus vestris clemẽter fuit indultum. Postmodùm autem sanctæ memoriæ & venerandę Thomas quondàm archiepiscopus Cant. existimans hoc in depressionem iuris & suæ dignitatis redundare, exindè cœpit quæstionem mouere, & propter hoc ad sedem Apostolicam appellare, affirmans (si benè meminimus) quòd tibi vel prædecessoribus tuis id nullatenùs licuit. Sicque factum est, quòd nos tibi per scripta nostra prohibuimus, nè in prouincia Cant. ecclesiæ, donèc de causa cognosceretur, ante te crucem aliqua ratiõe deferres. Quoniam ergò per dilectos filios nostros I. & A. clericos tuos, grauem coram nobis deposuisti querimoniam, asserens quòd te à possessione huius rei quam tu & antecessores tui habueratis, absque cognitione iudicij spoliâssemus: nos igitur tibi tanquàm venerab. fratri nostro deferre volentes, & iura tua integra & illibata seruare, præsentibus literis statuimus, quòd literæ prohibitionis nostræ nullum tibi præiudiciũ faciant, quõ minùs tibi & successoribus tuis liberum sit, quemadmodùm vobis est beneficio priuilegiorum sedis Apostolicę indultum, tuq; & prædecessores tui id facere consueuistis, ante vos per totam Angliam deferre crucem, quousquè diffinitiua sententia determinetur, an id ecclesia tua de iure habere debeat.

Lucius 3. Magistro & fratribus militiæ S. Iacobi. *Cap.* 38.

VEstra deuotio duxit inquirendum, vtrũ vobis ecclesias parochiales adeuntibus vtile sit Missas eorum audire, qui concubinas habere creduntur. De hoc em̃ videntur diuersæ sacrorum canonum sententię emanâsse. Alicubì enim dicitur: Nullus audiat Missam presbyteri, quem scit indubitanter concubinam habere. Alicubì legitur: Non potest quis quantumcunquè pollutus, diuina sacramenta polluere, quæ purgatoria cunctarum pollutionũ existũt. Quicunq; em̃ sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest. Sumite ergò ab omni sacerdote intrepidè Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur. Cæterùm aliud crimẽ est notorium, aliud occultum. Notoriũ diffinitur, de quo presbyter canonicè cõdemnatur: Occultũ, quod adhuc ab Ecclesia toleratur. Item aliud est à talium officijs abstinere, vt peccandi licẽtia cæteris auferatur, & huiusmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur: atq; aliud, si tanquàm falsa in fornicatione iacentium talia mysteria respuãtur. Sinè dubitatione itaque teneatis, quòd à clericis & presbyteris quanuis fornicarijs, quandiù ab Ecclesia tolerantur, nec est crimen euidens, licitè audiuntur diuina officia, & alia recipiuntur ecclesiastica sacramenta.

Quod sit notorium crimen.

Quod occultum.

Idem Strigonen archiepiscopo.

Cap. 39.

AD Apostolicæ sedis regimen &c. Intelleximus ex literis tuis, ꝓ quædam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt populi multitudo plerunq; de parochia episcopi vnius in alterius diœcesim transferatur. In qua licèt per multa tempora moram habuerint, vterq; tamen episcoporum, tam is à cuius parochia recesserunt, q̃ is in cuius parochia cõmorantur, eorum decimas exigit, & eos, nisi ad voluntatẽ ipsius soluant, interdicto supponit: vndè inuidiæ & plurimæ contentiones oriuntur. Ideoq; tua fraternitas nos duxit consulendos, cui potiùs decimæ sint reddẽdæ. Noueris ergò quòd si de artificio, vel de negociatione, aut etiã de agricultura, quam intra terminos parochiæ in qua mꝰ̃at, exercet, vel huiusmodi alijs decimæ soluãtur: æquũ est, vt ecclesiæ illi reddantur, in qua ille qui reddit, per totum anni circulum Missam audiuit.

Alexander tertius Brixien episcopo.

Cap. 40.

QVoniã à nobis tua solicitudo requisiuit, quid de decimis noualium tuæ diœcesis statuẽdum fuerit, fraternitati tuę præsentibus literis respondemus, vt si terræ illæ quæ arabiles fiunt, infra certam alicuius parochiam fuerint: tu earũ decimas tua ex parte retẽtas, eidẽ ecclesiæ facias assignari. Alioquin ipsas alij Ecclesiæ secundùm discretionẽ tuã poteris deputare, vel ad opus tuũ tenere, ità ꝙ si quis tibi in his contraire præsumpserit, tu eum ecclesiastica censura vsq; ad dignam satisfactionem percellas. Sententias verò super decimis à consulibus datas, ꝑsertim cùm sanctorum patrum institutionibus obuiẽt, irritas esse decernas, & eas contradictione & appellatione cessante, in irritum reuoces. Quòd si laicus aliquis à clericis siue cõuersis decimas de laboribꝰ suis in tua diœcesi requisierit, tu eũ ab exactione huiusmodi prorsùs cõpellas: & laicos illos, q̃ à colonis tertiã vel quartam partem laborum suorũ ante solutionẽ decimarũ recipiunt, decimam de portiõe sua, secundũ quod colonus de

Suprà de decimis præstãdis. Cùm homines.

parte quæ illum contingit, exoluere consueuit, absque diminutione aliqua his quibus debentur, facias exhibere.

Alexander tertius Ianuen̄ episcopo.

Cap. 41.

TVa nos fraternitas duxit consulẽdos, quid de his agere debeas, qui desponsant aliquas mulieres, & processu temporis antequàm eas ducant vel cognoscant, alias in vxores accipiunt. Super hoc vtique consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si vir & mulier sese inuicem receperint, expresso consensu mutuo de præsenti, neuter eorum, altero superstite, poterit ad alia vota se transferre, etsi possit ad monasterium transmigrare. Verùm si inter ipsos non accessit consensus mutuus de præsenti, sed promissio de futuro, scilicet quòd vterque dixerit alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum: Si alius mulierem despõsauit & traduxit, etli inter primos iuramẽtum fuit (sicut diximus) de futuro, huius desponsationis intuitu secundum non poterit separari matrimonium, sed eis est de violatione iuramenti pœnitẽtia iniungenda. De alijs verò qui coram te super despõsatione facta per consensum mutuum de præsenti, mouẽt controuersiam, & post appellationẽ ante sententiam vel cognitionẽ causæ ad sedem Apostolicam interponũt, & appell. pendente, accipiunt alias in vxores: hoc arbitramur agendum, vt si amodò in tali casu aliqui duxerint appellandũ, eis in ecclesia publicè interdicas, nè ante decisionem causæ, aliud contrahant matrimonium: & si contra interdictum ecclesiæ, ità publicè factum, venire præsumpserint, matrimonium tam præsumptuosè contractum poteris irritare. De illis verò qui in minori ætate desponsantur, traduntur, & cõiunguntur, & processu temporis diuortium postulant, minorem allegantes ætatem, aut vim sibi à parentibus factam: hoc inquisitioni tuæ præsentibus literis respõdemus, quòd si ità fuerint ætati proximi, q̃ potuerint copula carnali cõiungi, minoris ætatis intuitu nõ debent ab inuicẽm separari, si vnus in alium visus fuerit consensisse, cùm ætatem videatur supplẽsse malitia: sed cuiuscunque fuerint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat.

Suprà de matrimonio contrahendo. Licet porrò.

Ætatem suppleri malitia

Cap. 42.

ILlud quoquè nihilominùs ex tua inquisitione innotuit, quòd cùm quædam libera mulier per annos decem & vltra cuidam seruo scienter cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nũc ipsum asserit suum nõ esse maritum, pro eo quòd testes desponsationis nõ compárent. Verùm vir eam vendicat in vxorem, & ostendit publicum instrumentũ, quo sese coniuges nouerant, & propter quod ipsum ei donatiõem fecisse propter nuptias appáret. Mulier verò instrumentũ illud vitiosum fuisse fatetur, & plures testes produxit, quòd seruus ille ab inimicis mulieris sæpè rogatus, vt eã desponsáret, & ille se nõ eam desponsásse, nec desponsaturam firmiter asserebat. Vir autẽ non nisi publico instrumento, & quibusdam testibus qui viderant eam annulos deferentem, mulierem propriam probauit esse vxorem. Sed mulier, de more illarum quæ panes *mulierum vendunt, se annulos detulisse. Vndè quoniã in huiusmodi dubietate fama viciniæ magis debet attendi, tuæ solicitudinis erit famam inquirere, vtrùm prædictus vir in lecto eam & in mẽsa sicut suam vxorem, aut concubinam habuerit: & si fama lõci habet, quòd vir ipsam sicut vxorem tenuerit, cùm matrimonium sit coniunctio maris & fœminæ, indiuiduã vitæ consuetudinem retinens: cogenda est mulier, vt eidem viro affectu seruiat coniugali, præsertim si præscriptum instrumentũ ab eo *cognitum fuerit, qui suum officium fideliter adimpleuerit.

Matrimonij difficultio.

Idem episcopo Exonien̄. *Cap.* 43.

PRæterea hi qui iurant de matrimonio contrahendo: vsque, Si autem promiserunt, coniungant. Si autem sibi inuicẽm id remittere voluerint, nè fortè deterius indè contingat, vt talem sibi ducat, quam semp odio habeat, videtur quòd ad instar eorum qui societatem iuramento vel fidei interpositiõe contrahunt, & posteà eandẽ sibi remittũt, hoc possit in patiẽtia tolerari.

Pars illius ca. Super eo quòd à nobis.

Ex concilio Moguntin̄ B. lib. 5.

Cap. 44.

IN baptismo vel chrismate nõ potest alium suscipere in filium, qui nõ est baptizatus vel confirmatus.

Item ex concilio apud Compendium.

Cap. 45.

SI quis presbyter ordinatus, deprehenderit se non esse baptizatũ, baptizetur, & iterùm ordinetur: & omnes quos ipse baptizauit.

Item ex concilio habito apud Vuormatiam, cap. 4. *Cap.* 46.

MVlieres verò cùm separatæ fuerint pro hac vel alia licita causa à *prijs viris, totã præcipimus recipere dotẽ, quam in die nuptiali receperũt, & post expletum annum, accipiãt alium virum, si voluérint: similiter & vir vxorem.

Alexander tertius Cantuarien̄ archiepiscopo. *Cap.* 47.

VEniens ad nos cùm literis tuis L. presbyter tuus, supplici nobis relatione monstrauit, & hoc idem tuæ literæ cõtinebant, quòd cùm in ecclesia de *Ouẽ institutus fuisset, ei fuit obiectum, quòd in Ecclesia ipsa non canonicè habuisset ingressum, videlicet q̃ priùs promisisset vnicuiq; paro-

parochianorũ barile vini remittere, quod sacerdoti eiusdẽ ecclesiæ, qui pro tempore ibi seruiret, consueuerat pro beneficio dari. Verùm cùm duo apparuissent, qui iurati deposuerunt presbyterum talem fecisse p̃missionem, & cum altero illorum pactum illud dicerẽt factum fuisse: tu pro presbytero, vt decuit, & rationis exigit ordo, iudicásti: & nos sententiam tuam, prout dignum est, commendamus, eò quòd ille qui eodem infectus erat crimine, non posset contra alium testificari: cùm etiàm nulli de se confesso aduersùs alium in eodem crimine sit credendum, & vnus testis nõ sufficiat ad cuiuslibet rei probationem. Sanè quod in literis inseruisse diceris, parentes suos promisisse, vt infra 15. dies eidem Ecclesiæ deberet spontaneè cedere: prudẽtiæ tuæ significamus, quòd ipsum cùm de cõscientia sua promissiõem factam fuisse diffiteatur, super hoc monere potes atq; hortari, sed ei vim nullam debes inferre. Ideò fraternitati tuæ per Apostolica scripta p̃sentibus mandamus, quatenùs sententiam tuam facias firmiter obseruari, prædicto L. ecclesiam ipsam cum omni iure suo integram & illibatam conseruans, parochianos eiusdem ecclesiæ ad iura sua sibi soluenda, diligenter commoneas, & appellatione remota, compellas. Si autem exindè aliqua laborat infamia, ei cum quinta manu vel tertia duntaxàt, sui ordinis purgationem indicas. Qua recepta, eum ab infamiæ nota incunctanter absoluas.

Idem Panormitano archiepiscopo.

Cap. 48.

IN archiepiscopatu tuo dicitur contigisse, quòd quandoquè Sarraceni mulieres Christianas rapiunt & pueros, & eis abuti præsumunt, & quosdam etiàm interdùm occidunt. Cùm autem excessus huiusmodi charissimus in Christo filius noster illustris rex Siciliæ, tibi & alijs personis ecclesiasticis, quæ pontificali supereminent dignitate, commisit puniẽdos: quid de Sarracenis agendũ sit, qui fuerint in nefario scelere intercepti, nos duxit prudentia tua consulẽdos. Super quo vtiquè tuæ consultationi taliter respõdemus, quòd si tales in tua iurisdictione sint vel fuerint postmodùm intercepti, pecuniaria poteris eos pœna mulctare, & etiã flagellis afficere: ea tñ moderatione adhibita, quòd flagella in vindictã sanguinis transire minimè videantur. Si verò fuerint ità super hoc graues Sarracenorum excessus, quòd mortem vel truncationem membrorum debeant sustinere, vindictam ipsam reserues regiæ potestati.

Cap. 49.

DE illo autem qui se vxorẽ fratris sui, antequàm ei matrimonio iungeretur, cognouisse proponit, hoc tuæ prudẽtiæ respõdemus, quòd nisi fuerit publicum & notorium, aut idoneis testibus approbatũ, ipsum priùs prædictam mulierem carnaliter cognouisse, prædictum matrimonium occasione illa dirimi non permittas.

Super eo verò, quòd asseris Sarracenum quendam de muliere quadam Christiana, quam 14. annos tenuerat, filios suscepisse: discretioni tuæ duximus respondendum, quòd tam Sarracenus quàm mulier pro tanto excessu, graui sunt animaduersione plectendi.

Lucius 3. *Curẽn̄ episcopo. in Registro.*

Cap. 50.

EX tuarum literarum continentia intelleximus, quòd cùm H. presbyterum quia infamabatur de homicidio, communicato fratrum consilio, in episcopatu tuo à sacerdotali officio suspẽdisses: prædecessoris tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisse, & episcopum suis illum literis absoluisse. Scholares etiàm qui homicidium, instigante diabolo, perpetrauerãt, *immunes ipsos à crimine, tactis sacrosanctis euangelijs, affirmauerunt. Quia verò cùm peregrina iudicia à sacris canonibus sint inhibita, purgationem quã præstitit, nõ sufficere putantes: fraternitati tuæ per Apostolica scripta mãdamus, quatenùs si accusatores idonei minimè apparuerint, qui eundem de homicidio cõuincere possint, vt cũ septima vel quinta manu sui ordinis, sicut expedire cognoueris, per purgationem cãnonicam innocentiam ostendat, sibi iniungas: quam cùm præstiterit, suspensiõem sinè mora & difficultate relaxes: & eum testimonij boni annuncians, ab infamia homicidij, nullius contradictione vel appellatione obstante, authoritate nostra fretus, absoluas. Is autem qui infamatus, sese immunẽ à crimine homicidij, præstito iuramento firmabit, & purgatores qui eum credãt verum iurãsse, iurare debebũt.

*pro immunem ipsum

Alexander 3. Toletano archiepiscopo.

Cap. 51.

LAtores præsentium cum literis tuis ad nostram præsentiam accedentes, suũ nobis excessum pleniùs intimauerunt, scilicet quòd tam ipsi quàm alij multi, postq̃ interdicti & excommunicati fuerant, diuina præsumpserunt officia celebrare. Quoniã verò cum eis magnam multitudinẽ in hoc peccãsse dicebant, nec nobis, quis eorũ magis vel minùs deliquerit, innotescere petuit: negociũ ipsum discretionis tuæ arbitrio duximus remittendum, fraternitati tuæ per Apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenùs rei veritate diligentiùs inquisita, si 40. solummodò vel pauciores in his deliquisse constiterit, omnes in perpetuum ab officio sacerdotali deponas. Si verò multitudinem magnam in hoc peccãsse

Universidad de Deusto Biblioteca

peccâsse cognoueris, eos quos magis causam esse delicti constiterit, perpetua depositione condemnes, & alios qui non tantũ deliquerunt, ab officio ad tempus suspendas, & omnibus pœnitentiam secundùm discretionem tibi à Deo datam iniungas.

Idem Lucensi episcopo. Cap. 52.

DE secunda verò quæstione, hoc tuam volumus discretionem tenere, quòd propinqui eius quem pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violéta manuum iniectione in clericos, violatione multarum ecclesiarum, & incestu, vinculo excommunicationis adstringis: monendi sunt, vt pro eo satisfactionem exhibeant. quod si fecerint, qui laborans in extremis, præstito iuramento per presbyterũ *tenuerit ab excommunicationis sententia relaxari, in cœmeterio sepeliri poterit. Si autem propinqui eius tuis acquiescere monitis contradixerint, quia iam non est peccatum purgatum, defuncto negãda est Ecclesiastica sepultura.

for. *obtinuerit

Idem Vuintoñ episcopo. Cap. 53.

PRæterea à qui ad sedem Apostolicã appellant de clericis, & posteà grauia & enormia committentes, se, cùm conueniuntur, tuentur appellatione: hoc duximus respondendum, quòd si post appellationẽ grauia committunt, & ità publicè & manifestè, quòd alij scandalizentur, & decor ecclesiasticæ honestatis deformetur, eos appellantes in tanta nequitia & iniquitate nõ debes tueri, quò minùs coram te excessus canonica cẽsura puniatur. Porrò de his qui sententia excommunicatiõis innodati, iurant ecclesiæ iudicio stare, & mox obliti, in vocem appellationis prorumpunt: discretioni tuæ significamus, quòd eos per excõmunicatiõem compellere debes suam appellationem prosequi, vel iudicio Ecclesiæ stare.

Suprà de appellationibus. Quòd verò 3.

Sup. de appell. Præterea 29.

Idem Bononiẽ episcopo & archipresbytero. Cap. 54.

CONsuluit nos vestra dilectio, vtrùm appellatio quæ ab oñi grauamine interponitur, teneat. Super quo vtiquè consultationi vestræ taliter respõdemus, quòd si fortè generaliter appellationem interponeret aliquis ab omni grauamine, quod sibi contingere posset, huiusmodi appellatio tenere nõ debet. Si verò aliquis ab aliquo iudice super omni grauamine, quod in vna causa sibi contingere possit, appellationis obstaculum interponeret: quanquàm generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen huiusmodi est deferendum.

Sup. de appell. Super eo 3.

Idem Noruicensi Episcopo. Cap. 55.

SI sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum alicuius criminis, vel si confessus fuerit, & emẽdare noluerit, nisi ordine iudiciario quis probare possit, non debet eũ nominatim redarguere, sed indeterminatè, sicut dixit Christus: Vnus vestrũm me traditurus est. Si verò ille cui damnũ illatum est, petierit iustitiam, potest excõmunicare authorem damni, licèt ei confessus sit, sed tamen non potest nominatim eũ remouere à communione, licèt sciat eum esse reum: quia non vt iudex scit, sed vt Deus. Sed eũ debet admonere, nè se ingerat, quia nec Christus Iudam à cõmuniõe remouit.

Matt. 26. Marc. 14.

Idem ex concilio Matiscen̄. Cap. 56.

In Decretis Burchardi, Iuõis, Gratiani hæc tribuuntur concilio Toletano.

DE seruorum ordinatione, qui passim ad gradũ ecclesiasticos indiscretè promouentur, placuit omnibus cum sacris canonibus cõcordare: & statutum est, vt nullus episcoporum deincèps ad sacros ordines eos promouere præsumat, nisi prius à dominis suis libertatem sint consecuti: & si quilibet seruus dominum suum fugiens, aut latitãs, aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude ad gradus ecclesiasticos peruenerit, decretũ est vt deponatur, & dominus eius eum recipiat. Si verò auus vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem prouincia filium genuerit, & ipse filius ibidẽm educatus, ad gradus Ecclesiasticos promotus fuerit, & vtrùm seruus sit, ignotum sit: & posteà veniens dñs illius, legibus eũ acquisierit, sancitũ est, vt si dñs illius libertatem illi dare voluerit, in gradu suo permaneat: Si verò eũ catena seruitutis à castris dominicis abstrahere voluerit, gradum amittat: quia iuxta sacros canones, vilis persona manens, sacerdotij dignitate frui non potest.

Innocentius Aquileiensi patriarchæ. Cap. 57.

QVotiès frater noster Adispertinus vtru dertinus episcopꝰ, & in nostra & in vestra præsentia fuerit de Simonia impetitus, prudentiam tuam latére non credimus: cuius causa in nostra tãdèm ventilata præsentia, producti sunt accusatores & testes, viua voce & scripto accusantes eum, eóquòd ecclesiam S. Petri de Paio, presbytero Paulo dedit pro mittendis quatuor modijs frumenti, quos ab eadẽ ecclesia susceperit. Verũ quoniã neq; testes, neq; accusantes secũdùm formã canonũ sanctorum patrum in causa illa procedere potuerunt: cõmuni fratrum nostrorũ consilio iudicamꝰ, vt tertia manu sui ordinis, & quarta manu abbatũ & religiosorum sacerdotum, de prædicta Simonia in vestra præsentia se expurget. Porrò purgationis tenor erit hic: Idẽ episcopus super sancta DEI euangelia iurabit: Primùm, q̃ pro ecclesia S. Petri de Paio, à presbytero Paulo de Ada, neque per se,

* Tridentinus.

Hæc paulò aliter in Decretalibus. lib. 2. tit. 24.

se, neque per submissam personam, nec pro eo alius, se sciente, precium acceperit. Deindè verò purgatores iurabũt super sancta Dei euangelia, quòd ipsi credunt verum esse quod ipse iurauerat.

*Exonien̄ & *Couetren̄ episcopis. Cap. 58.*

*Matthæi

EX parte *Matthæi clerici accepimus, q̃ cum ipse ab ecclesia de Gũdune, fuisset violenter eiectus, &c. vsque in finẽ, ibi: Cùm sanctuarium Dei non possit iure hæreditario possideri.

Alexander 3. Cenomanen̄ episcopo. Cap. 59.

EX literarum tuarum tenore perpendimus, quòd P. lator præsentium in subdiaconatũs officio constitutus, quandam sibi in coniugium copulauit. Vnde tu, sicut vir discretus ac prouidus, ipsum eandem quam in vxorem duxerat, abiurare fecisti. Super quo facto prudentiam tuam in Domino commendamus, per præsentium scripta tibi mandantes, quatenùs si ad canonicum vel monasticum ordinem transire voluerit, post septennem pœnitẽtiam in claustro laudabiliter peractã, si tibi vel successori tuo idoneum visum fuerit, eum ad maiores ordines promoueri concedas. Quòd si ad religionem se transferre noluerit, eũ nec in subdiaconatu ministrare, nec ad vlteriores ordines permittas promoueri. In minoribus tamen ordinibus poterit ministrare.

Idem Cantuarien̄ archiepiscopo. Cap. 60.

AD extirpandas successiones à sacris Dei ecclesijs, studio totius solicitudinis debemus intẽdere: te etiàm decet ad hoc vigilem curam adhibere, nè circa ministeriũ susceptj regiminis, videamur minùs diligentes existere, si vitia in Ecclesijs vel in ecclesiasticis viris permiserimus pullulare. Indè est quòd fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs si qui filiorum clericorum tuæ prouinciæ teneant ecclesias tanquàm personæ vel vicarij, nulla persona media, in quibus patres eorum ministrauerant, eos, siue geniti fuerint in sacerdotio, siue non, ab ipsis Ecclesijs, contradictione & appellatione cessante, non differas amouere. Si verò aliqui sint filij clericorum, qui ecclesias quas patres eorum tenuerũt, personis alijs medijs, sunt adepti: eos, dummodò idonei sint, in ipsis poteris sustinere: ità quidem, quòd si vnus plures ecclesias quas pater eius tenuerat, possideat, quarum vna possit sibi sufficere: ipsum vna, quam maluerit, appellatione remota, facias esse cõtentum: dummodò ecclesiæ non sint tales, quarum vna à reliqua pendere videatur.

*Vrbanus 3. *Senonensi archiepiscopo. Cap. 61.*

AD hæc cùm nonnunquàm inter aliquos parochianos tuos, vel inter eos & alios coram iudicibus delegatis agitetur controuersia, sæpè à iudicibus ipsis (vt asseris) Apostolica authoritate tibi iniungitur, vt alteram partium fortè contemnentem parére iudicio, vel ob aliam causam rationabilem ecclesiastica districtiõe percellas. Illi verò qui subiacere excommunicationi mandantur, literas ad alios iudices à sede Apostolica impetrant, à quibus nihilominus authoritate Apostolica tibi mandatur, vt eos qui de mãdato priorum iudicũ fuerãt excommunicati, habeas absolutos. Super quo tua discretio dubitat, quid tibi in diuersitate huiusmodi sit agendũ: ad quod respondemus, quòd si literæ ad secundos iudices impetratæ tacita veritate non fuerint, eos ad mandatum eorũ absolutos habere debes, præcipuè cùm Ro. Ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicum, nequaquàm consueuerit alijs delegare: nisi in literis commissionis expresè cõtineatur de sufficienti cautione præstanda ab his, qui absolui debent, quòd iudicio Ecclesiæ debeant obedire.

Idem Legionen̄ episcopo. Cap. 62.

EX literis tuæ fraternitatis nobis innotuit, quòd diaconus presentium lator, voles ante tempus ordinari in presbyterũ, asseruit se per ordinationem tuam gradum sacerdotalem adeptum: & cùm ei manum non imposuisses, Missarum celebrationem publicè vsurpauit. Postmodùm verò Domino inspirante, redijt ad seipsum, & proprium cognoscens excessum, in tanto sibi periculo consuli postulauit. Quia igitur super hoc tua nos duxit fraternitas consulendos, literis præsentibus respondemus, quòd ad sacerdotis officium non poterit promoueri. A diaconatu quoquè biennio vel triennio pro tua prouisiõe maneat suspensus. De beneficio autem cum eo misericorditer agatur, nè sustẽtatione priuatus, ad seculi negocia reuertatur. Vt autem securiùs ei possis hanc facere misericordiam, de agenda pœnitentia circa eum diligentẽ curam non desinas exhibere. Salubriùs autem sibi absque dubio prouidebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum.

Idem Florentin̄ episcopo. Cap. 63.

LIteras fraternitatis tuę debita benignitate suscepimus, quibus certiores de synceritate tuæ fidei & deuotionis effecti, ad honorem tuum & commodum abundantiùs prouocamur. Verùm quia à nobis postulãsti, vtrùm postquàm desponsalia inter aliquas legitimas personas contracta fuerint, & antequàm à viro mulier tradu-

traducatur,alter eorum lepræ morbum incurrat,alter ad consummandam copulam maritalem compelli debeat,vel se possit ad secunda vota transferre: tuæ solicitudini respondemus,quòd ad accipiendum eum cogi non debet,cùm inter eos matrimoniũ non sit consummatum. De illa verò,quę viro suo labente in hæresim,ipsius consortium declinauit,vtrùm reuertente illo ad catholicam veritatem,ad redintegrandum matrimonium sit cogenda: videtur nobis quòd si mulier ea duntaxàt intentione discessit,vt lapsus in hæresim, tædio pariter & confusione affectus,se ab errore suo conuerteret:ei,cùm reuersus fuerit,est reddẽda:quæ etiàm,si reuerti noluerit, compellatur. Si verò iudicio Ecclesiæ sinè spe matrimonij redintegrandi recessit,ad recipiendum eum nullatenùs eam dicimus compellendam. De vxore verò, vtrùm quẽadmodùm &vir,liberam debeat habere sepulturam,videtur nobis,quòd nulla super hoc inter virum & mulierem sit differẽtia, sed vtrique (in casu isto) æqualem credimus esse facultatẽ,cùm electio ista ad eum potiùs statum pertineat,in quo mulier soluitur à lege viri. Vtrùm autem pater minores filios,*quo magis voluerit, valeat sepelire:nõ inuenimus à sanctis patribus diffinitum, & propterea terræ consuetudini decernimus relinquendum.

*vbi

Idem Morimondẽ abbati. Cap. 64.

INter cætera quæ à nobis sunt pro tuo ministerio requisita,illud quoquè nuncij solicitudo nõ tacuit,quòd quidam monachus tuus,cùm esset olim in seculo cõstitutus,presbyteratũs officium,prætermisso diaconatũs,susceperit:sup quo tua postulat deuotio dispensari. Intelleximus autem q̃ ille non malitia,sed pia (vt sibi videbatur) cautela premonitus,ordinem diaconij,quẽ se accepisse simularet, omisit, nè,sicut eum quidam aununculus eius instigabat, de manu schismatici fortiretur. Vndè quia de his nihil nobis constare potuit, examinationẽ facti huius tuæ duximus conscientiæ relinquendam:authoritate Apostolica mandãtes,vt si absque dubitatione constiterit, q̃ ille non ex superbia,sed vt schismatici manus euaderet,& indignationis aununculi sui aculeos declinaret,tali simulatiõe sit vsus, competenti tempore ordinem facias ei diaconatũs impendi,& sic post aliquanti tẽporis abstinentiam, quã tuæ committimus discretioni,duntaxàt corde contrito & humiliato spiritu, in beneficio sacerdotalis ordinis poterit exerceri.

Idem archiepiscopo Turonẽ, Andegauẽ episcopo,& abbati Salmurẽ. Cap. 65.

AD audientiam nostram, venerabili fratre nostro Cenomanẽsi Episcopo intimãte,peruenit,quòd dilectus filius noster Vu.archidiaconus eius,de morte cuiusdam mulieris, quæ per officiales ipsius archidiaconi interfecta proponitur:nõ aliter quàm si ipse occiderit,infamatur. Cęterùm quia idem archidiacon⁹ ab huiusmodi reatu se asserit esse innocentem, nos p̃uidere volentes,nè infamia polluat, quem non fecit nocentem: discretioni vestrę per Apostolica scripta mãdamus,quatenùs per episcopatum Cenomañ & ciuitatem facias publicè nunciari,vt si qui de hoc ipsum archidiaconum accusare voluerint, eum secundùm iuris ordinem coram vobis accusent:& nisi comparuerint, qui de homicidio illo eum velint impetere, causam conuocatis partibus audiatis, & sublato appellationis obstaculo,debito fine terminetis. Si verò publica & manifesta denunciatiõe facta,infra 40. dies accusator non apparuerit,vel etiàm in probatione defecerit, prædicto archidiacono secundùm quantitatẽ infamiæ qua laborat,purgationem canonicam imponatis: & ea præstita & recepta, ipsum à nota infamiæ,cõtradictione & appellatione cessante,absolutum publicè nũcietis,& faciatis absolutum haberi.

Idem vniuersis suffraganeis Cantuariensis Ecclesiæ. Cap. 66.

CVm nõ ignoretis B. venerabilem fratrem nostrum Cantuariẽ archiepiscopum vobis non solùm metropolitico, sed etiàm iure legationis præesse: mirabile satis est,quod quidam vestrùm(sicut audiuimus) asseuerare præsumũt,quòd idẽ archiepiscopus nullam causam de episcopatibus vestris,siue iure legationis,siue metropoleos,audire debeat, nisi per appellationem factam ad ipsum. Sanè licèt fortè metropolitico iure non debeat causam audire de episcopatibus vestris,nisi ad eũ per appellationẽ deferatur,legationis tamen obtentu vniuersas causas de ipsis episcopatibus,quæ per appellationem vel querimoniam aliquorum perueniunt ad audientiã suam,audire potest & debet,sicut qui in p̃uincia sua vices nostras gerere comprobatur. Mandamus itaque vobis atque præcipimus,quatenùs causas quæ de episcopatibus vestris ad eundem archiepiscopũ perferuntur,eius iudicio relinquatis:nec quẽlibet clericum aut laicum vestræ iurisdictionis decæterò deterrere vel impedire tentetis,quõminùs causas suas ad præfatum archiepiscopum,si voluerint,possint transferre.

Clemens 3. Saguntino Episcopo. Cap. 67.

PEruenit ad nos, quòd in Episcopatu tuo sæpè contingat,quòd à laico enormis & intolerabilis iniuria clerico, multis adstantibus & videntibus,inferatur,vel plebe præ-

be præsente in ecclesia,eã diabolicæ fraudis instinctu accidit horribiliter humano perfundi sanguine:& ob hoc iniuriantes in causam tracti,negãt se tantum facinus cõmisisse:& cùm læsus illatam sibi iniuriam, eorum testimonio qui præsentes extiterũt & viderunt, probare desideret, ipsimet, licèt veritatem cognouerint,contemnũt veritati testimonium perhibere. Sicque fit, q̃ ecclesiastica iustitia deperit, & ordo clericalis vilescit. Accidit etiàm, quòd cùm plures frequenter in clericos temerè violẽtas manus injiciant,ad sedem Apostolicã plurimis nequeant obstaculis laborare. Et qa super his tua nos fraternitas duxit consulendos,tuę consultationi taliter respondemus,quòd hi qui de rebꝰ ecclesiasticis nolunt testimonium perhibere,si aliàs veritas nequiuerit elici,ad id sunt per ecclesiasticã censuram compellendi. Si verò clerici passi iniuriam, veritatem fortè aliquorum testimonio nequiuerint comprobare, licèt iuxta rigorem canonum vnius testimonio non sit standum,tamen iuxta consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, propter reuerentiam clericalis ordinis,ipsorum iuramento fidem volumus adhiberi. Illos autem qui valetudine præpediti,pro absolutionis beneficio ad sedem Apostolicam nequeũt laborare:recepto ab eis,sicut moris est,iuramento,poteris absoluere, ità quòd sanitati pristinæ restituti, Apostolico se conspectui repræsentent. Sexui verò fœmineo & pueris ac senibus super hoc satis te credimus posse liberè dispensare. Ecclesias insuper quæ sanguinis vel seminis sunt effusione pollutæ,ciuitatis clericis conuocatis,cũ p̃cessione & aquæ benedictæ adspersione, prout in ordinario habetur assciptum,poteris emundare. De his etiàm, qui clericis non enormem,sed modicam vel leuem iniuriam irrogauerint,tuæ fraternitatis arbitrio duximus relinquendum.

Materia Decretalium sequentium ad quædam leges.

SEdes Apostolica consueuit exhibere se petentibus liberalem,sed quidã eius gratia nequiter abutuntur, dum quod ipsa de benignitate concedit,ipsi ad malignitatem retorquent. Quidam igitur volentes malignari,in cõmissionibus minores personas proprijs nominibus exprimunt, maiores verò & digniores specialibꝰ vocabulis nõ designant: sed eas in generalitate inuolutas comprehendunt,vt ità faciliùs cõmissiones impetrent,sub hac forma: Conquestus est talis de illo & quibusdam alijs ꝓprijs nominibus exprimendis, quòd ei in tali negocio & alijs graues existunt. Eorum igitur volentes obuiare malignitatibus,decreuimus,vt cùm in nostris cõmissionibus minores & viliores personæ solũmodò designantur, maiores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi:nec effrenem multitudinem hac occasione liceat includere, vt de maioribus & minoribus audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantùm faciant mentionem. Si quis verò maiores personas expresserit, vt non velit cum eis experiri iudicio, sed vt descẽdere valeat ad minores,quia fraus & dolus ei non debet patrocinari, tãquàm mendax precator careat impetratis.

LECTORI BENEVOLO, BARtholomęus Pꝰtn salutem.

HAec sunt quæ ex archetypo illo, cuius suprà mentio fit,lectu adeò difficili, summo labore descripsimus. Quæ si cui grata & vtilia fuerint, primùm gratias agat DEO, qui horum qualecunque exemplar hucusquè seruauit:deindè F.Petro Crab,qui hoc ipsum,vt inter Cõcilia ederetur, procurauit:postremò & nobis,quos non piguit (quanquàm non deerant qui dehortarentur & abterrerent) vtilitatis publicæ gratia molestiæ tantum perferre,vt quæ antehàc difficilimè legi poterant, iam cuiuis lectu facilia redderentur. Cæterùm si quibus in his locus aliquis intricatior, mutilus aut minùs absolutus videtur,ij nouerint,difficultatem eam sibi nobiscum esse communem. Neque enim archetypon ipsum adeò tersum fuit,quin & nos aliquotiès hæsitare cogeremur. Maluimus autem & te subindè nobiscum hærere,quàm cõiecisse aut mutãsse quidquis temerè videri. Certè in editione hac postrema permultis locis mendæ sublatæ sunt opera F. Laurẽtij Surij,& plurima iuæ integritati restituta.

INNOCENTII PAPAE TERTII GESTA, Ex Platina.

INnocentius tertius, patria Anagnin⁹,patre Transimundo, è familia Comitũ, vir etiàm ante põtificatũ doctrina & moribus insignis,à Cælestino in numerũ cardinalium refertur:quo mortuo, in eius locum omnium cõsensu pontifex vsufficitur. Hic autẽ statim vbi magistratũ inijt,bello Asiatico animum adijciens,Germanos propter Henrici mortem in Asia tumultuantes, retinere in officio literis, nuncijs, præmijs, pollicitationibus conatus est. Verùm id qdem frustrà tentauit. Huius temporibus oborta apud Tolosam hæresis est, quã, eodem procurante,B. Dominicus,qui postèà in sanctos relatus est,mira celeritate compescuit,adiuuante etiàm Simone Monforti. Non enim disceptationibus verborum tantùm,verùm etiàm armis opùs fuit: adeò inoleuerat tanta hæresis. Prætereà Fredericus Othonem persequens,à Ludouico rege Franciæ graui bello superatum, Aquisgranum cepit, ibiq; Innocentij pontificis authoritate fretus,vexillum S.crucis sustulit,laturus (vt ipse dicebat) opem & quàm primùm Christianis contra Saracenos in Asia dimicantibus. Prætereà verò vt grati animi signum aliquod prę se ferret,Funda-

Anno Dñi 1195.alijs 1198.

*Scilicet,eo dẽ die, quo obijt Cælestinus.

num comitatum Ecclesiæ Romanæ dono dedit, vel datum antèà & vsurpatum deinceps reddidit. At pontifex vbi videret Saracenorum potentiam in Asia concrescere, apud Lateranum maximum concilium celebrat, cui interfuêre Hierosolymitanus & Cõstantinopolitanus patriarcha, metropolitani 70. Episcopi 412. abbates & priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati, regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & Cypri oratores. Venêre multa tum quidem in consultationẽ, nec decerni tamen quicquam apertè potuit, q̃ & Pisani & Genuenses maritimo, & Cisalpini terrestri bello inter se certabant. Eò itaq; proficiscens tollendę discordiæ causa pontifex, Perusij moritur, põtificatûs sui anno 18. mense 7. die 19. Cuius vita adeò p̃bata fuit, vt post eius mortem nil earũ rerũ quæ in vita egerit, laudauerit, improbauerit q̃;, immutatũ sit. Nam & decreta pleraq; retulit, quibus tam laicorũ quàm clericorũ mores componerentur. Scripsit & libros de sacramento eucharistiæ, de sacramento baptismi, de infelicitate conditionis humanę. Habuit item sermones temporibus & solẽnibus diebus accommodatos. Improbauit prætereà abbatis Ioachim libellum quendã, non sanam doctrinã præ se ferentem. Damnauit & errores Almerici hæretici, qui postèà Parisijs cum sectatoribꝰ suis exustus est, qui ad reliquos errores affirmabat, ideas quæ sunt in mente diuina, & creare & creari, cùm ex sententia B. Augustini, in mente diuina nil nisi æternum & incommutabile sit. Dixerat prætereà, in charitate constituto nullum peccatũ imputari. Iuuêre autem huius pontificis virtutem & doctrinam B. Dominici, vndè prædicatorum: & Francisci Assisiatis sanctitas, vndè Minorũ ordo tum originem habuit. Et nè existimes Innocentium opera pietatis in tanto pontificatu p̃termisisse, scito eius opera & impensa hospitale sancti spiritûs conditum fuisse, auctumq́ ab eo magnis prouentibus, quibꝰ & peregrini, & ægroti, & vulgò concepti, ac orphani alerentur. Ornauit & altare sancti Petri opere vermiculato, vt eius imago & literæ in fornice ipso scriptæ indicant. Vniuersis prętereà vrbis Romæ ecclesijs libram argenti dedit, vndè calices sacrificandi gratia conficerentur. Restituit & B. Sixti ecclesiam iam vetustate collabantem. Hoc ideò factum ab eo maledici dicebant, nè omnem impensam in turrim quãdam, nunc Comitum appellatam cognomento familiæ suæ, transtulisse videretur. Vtcunq; est, constat eum in quouis genere vitæ probatissimum fuisse, dignumq́ qui inter sanctos pontifices censeatur.

Fuit ex nobilissima Signiæ comitibus.

IN CONCILIVMꝰ LATERANENSE PRÆFATIVNCVLA F. Laurentij Surij.

NEmo sanæ mentis ambigere potest, hanc quæ sequitur synodum Lateranẽ, cumprimis insignem & verè œcumenicam fuisse, quippe in qua de negocijs religionis summa Latinæ & Græcæ ecclesiæ concordia tractatum est, cuique interfuêre patriarcha Constantinopolitanus & Hierosolymitanus, & archiepiscopi tum Latini, tum Græci 70. episcopi 412. abbates & priores plus 800. simul omnes prælati 1215. aut eo plures. Nec defuêre legati Græci & Romani Imperatoris, regum Hierusalẽ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ & aliorum. Quòd si verò ea cuiquã propterea minus ponderis habere videatur, quòd recentior sit, ille certè Christũ mendacem facere velle videtur, qui perennem præsentiã suã promisit ecclesiæ suæ, & spiritũ sanctum suum, spiritum veritatis, qui cum illa maneat in æternum. Manet sua semper Catholicæ ecclesiæ authoritas, quam quisquis contemnere ausus est, non ille efficit vt ea minor sit, sed se dignũ reddit, qui eius pondere penitùs opprimatur.

CONCILIVM LATERANENSE LONGE CELEBERRIMVM, ROMAE SVB INNOCENTIO PAPA III. CELEBRATVM ANNO DOMINI 1215.

APPENDIX item de Expeditione ad recuperandam TERRAM sanctam.

CONCILII LATERANENSIS, quod Romæ in ecclesia S. Ioannis Lateraũ celebratum fuit anno Dñi 1215, capitula LXX.

De fide catholica. 1
De errore abbatis Ioachim. 2.
De hæreticis. 3
De superbia Græcorum contra Latinos. 4
De dignitate patriarcharum. 5
De concilijs prouincialibus. 6
De correctione excessuum. 7
De inquisitionibus. 8
De diuersis ritibus in eadem fide. 9
De prædicatoribus instituendis. 10
De magistris scholasticis. 11
De communibus capitulis monachorũ. 12
De nouis religionibus prohibitis. 13
De incontinentia clericorum punienda. 14
De arcenda ebrietate clericorum. 15

De in-

De indumentis clericorum. 16
De comessationibus prælatorum, & negligentia eorum super diuinis officijs. 17
De iudicio sanguinis & duelli clericis interdicto. 18
Nè ecclesiæ mundanis supellectilibus exponantur. 19
De chrismate & eucharistia sub sera cõseruanda. 20
De confessione facienda, & non reuelanda à sacerdote, & saltẽ in pascha corpõre. 21
Vt infirmi priùs prouideant animæ quàm corpori. 22
Vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses non vacet. 23
De electione facienda per scrutinium vel per compromissum. 24
Quòd electio facta per secularem potestatem, non valeat. 25
De pœna indignè cõfirmãtis electionẽ. 26
De institutione ordinandorum. 27
Vt compellantur cedere, qui postulauerunt licentiam cedendi. 28
Vt nullus habeat duo beneficia cum cura annexa. 29
De idoneitate instituendorũ in ecclesijs. 30
De filijs canonicorum nõ instituendis cum patribus. 31
Vt patroni competentem portionem dimittant clericis. 32
De procurationibus non accipiendis sinè visitatione. 33
De subditis non grauandis sub prætextu seruitij alicuius. 34
De causa appellationis exprimenda. 35
Quòd iudex possit interlocutoriã & comminatoriam sententiam reuocare. 36
De literis non impetrandis vltra duas diætas, & sinè speciali mandato. 37
De scribendis actis, vt probari possint. 38
De restitutione danda contra possessorem quæ non rapuit ipse. 39
De vera possessione. 40
De continuatione bonæ fidei in omni prescriptione. 41
De seculari iustitia. 42
Nè sinè causa clericꝰ fidelitatẽ laico faciat. 43
Quòd constitutiones principum non præiudicent ecclesijs. 44
Patronus qui clericũ ecclesiæ occiderit vel mutilauerit, ius patronatûs amittit. 45
De tallijs à clericis non exigendis. 46
De forma excommunicandi. 47
De modis recusandi iudicem. 48
De pœna excommunicantis iniustè. 49
De restricta prohibitione matrimonij. 50
De pœna contrahentium clandestina matrimonia. 51
De testimonio de auditu, reprobando in causa matrimonij. 52
De his qui prædia sua in fraudem decimarum dant alijs excolenda. 53
Vt decimæ ante tributa soluantur. 54
Vt de terris acquirendis, non obstantibus priuilegijs, decimæ dentur. 55
Nè propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis. 56
De interpretãdis priuilegiorum verbis. 57
De eodem, in fauorem episcoporum. 58
Vt nullus religiosus fide iubeat sinè licentia abbatis & conuentûs. 59
Abbates non extendant sead officiũ episcopale. 60
Nè religiosi recipiant decimas de manu laicali. 61
Nè reliquiæ sanctorum ostendantur extra capsam, néve nouæ habeantur in veneratione sinè Romana Ecclesia. 62
De simonia. 63
De eadẽ circa mõachos & sanctimõiales. 64
De eadẽ circa illicitã pecũiæ extorsionẽ. 65
De eadẽ circa cupiditatẽ clericorum. 66
De vsuris Iudæorum. 67
Vt Iudei discernant à Chrianis in habitu. 68
Nè Iudæi publicis officijs præficiantur. 69
Nè conuersi ad fidem de Iudæis, veterẽ ritum Iudæorum retineant. 70

DECRETA GENERALIS CONCILII LATERANENSIS, tẽpore Innocẽtij papę III.

De fide catholica. Cap. 1.

FIrmiter credimus & simpliciter cõfitemur, quòd vnus solus est verus DEVS æternus & immensus, omnipotens, incõmutabilis, incompræhensibilis & ineffabilis, Pater & Filius & Spiritussanctus: tres quidem personæ, sed vna essentia, substantia seu natura simplex omninò. Pater à nullo, filius autem à solo patre, ac spiritussanctus ab vtroque pariter, absque initio semper & fine. Pater generans, filius nascens, & spiritussanctus procedens: consubstantiales & coæquales, coomnipotentes & coæterni, vnum vniuersorũ principium, creator omnium inuisibilium & visibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute, simul ab initio tẽporis, vtranq; de nihilo condidit creaturã, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deindè humanã quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. diabolus enim & dæmones alij à deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo verò diaboli suggestione peccauit.

Extrà de summa trí. & fide cat. c. 1. Deꝰ vnꝰ in essentia, trinus in personis.

Hæc sancta Trinitas secũdùm cõmunem essentiam indiuidua, & secundùm personales proprietates discreta, per Mosen & sanctos prophetas aliosq; famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarẽ.

Scriptura diuina.

Et tandē vnigenit⁹ Dei filius Iesus Christus à tota Trinitate cōmuniter incarnat⁹, ex Maria semper virgine spiritusanctī cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cōpositus, vna in duabus naturis psona, viam vitæ manifestiùs demonstrauit. Qui cùm secundùm diuinitatē sit immortalis & impassibilis, idē ipse secundùm humanitatem factus est passibilis & mortalis, quin etiàm pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & assendit in cælum. Sed descendit in anima, resurrexit in carne, assenditq; pariter in vtroque, venturus in fine seculi iudicare viuos & mortuos, & redditurus singulis secūdùm opera sua, tam reprobis quàm electis. Qui omnes cum suis proprijs corporibus resurgent, quæ nunc gestant, vt recipiant secundùm merita sua, siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuā, & isti cum Christo gloriā sempiternā.

Extremum iudicium.

Vna verò est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omninò saluatur. In qua idem ipse sacerdos & sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinē potestate diuina, vt ad perficiendum mysteriū vnitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtiq; sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus secūdùm claues Ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus.

Ecclesiæ vnitas.

Eucharistia.

Baptismus.

Sacramentum verò baptismi, quod ad inuocationem indiuiduæ Trinitatis videlicet patris & filij & spiritussancti, consecratur in aqua, tam paruulis q̄ adultis in forma Ecclesiæ, à quocunq; ritè collatum, proficit ad salutem.

Pœnitentia

Et si post susceptiōem baptismi quisquā prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper potest reparari. Nō solùm autē virgines & continentes, verùm etiàm coniugati, per fidem rectam & operatiōem bonam, placentes Deo, ad æternam merent beatitudinem peruenire.

De errore abbatis Ioachim. Cap. 2.

Decret. lib. 1. tit. 1. cap. 2. Abbatis Ioachim error de vna Trinitatis essētia.

DAmnamus ergò & reprobamus libellum siue tractatū, quē abbas Ioachim edidit contra magistrū Petrū Lombardum de vnitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticū & insanū, pro eo q̄ in suis dixit Sententijs, quomodò q̄dam summa res est pater & filius & spiritussanctus, & illa nō est generans, neq; genita, nec procedēs. Vndè asserit q̄ ille non tam Trinitatē, q̄ quaternitatem adstruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiā quasi quartam, manifestè protestans, q̄ nulla res est quæ sit pater & filius & spiritussanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quanuis concedat q̄ pater & filius & spiritussanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaq; natura. Verùm vnitatem huiusmodi nō veram & propriā, sed quasi collectiuam & similitudinariam esse fatetur, quēadmodùm dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Ecclesia, iuxta illud: Multitudinis credentiū erat cor vnum & anima vna: & qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. Item, Qui plantat & qui rigat, vnum sunt. &, Omnes vnum corpus sumus in Christo. Rursùs in libro Regum: Populus meus & populus tuus vnum sunt. Ad hanc autem sententiam adstruendam, illud potissimùm verbū inducit, quod Christus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, vt sint vnū in nobis, sicut & nos vnū sumus, vt sint consummati in vnum. Non enim, vt ait, fideles CHRISTI sunt vnum, id est, vna quædam res quæ communis sit omnibus, sed hic modò sunt vnum, id est, vna Ecclesia propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indissolubilis charitatis. Quēadmodùm in canonica Ioannis epistola legitur: Quia tres sunt qui testimōium dant in cælo, pater & verbum & spiritussanctus, & hi tres vnum sunt. Statimque subiungitur, Et tres sunt qui testimonium dāt in terra, spiritus, aqua & sanguis: & tres vnum sunt, sicut in codicibus quibusdam inuenitur.

Act. 4. 1. Cor. 6. Ibid. 3. & 12. 3. Reg. 22. Iohann. 17. 1. Iohan. 5.

Vna substantia patris & filij & spiritussancti. Iohan. 10.

Reprobatio huius erroris.

Nos autem sacro & vniuersali cōcilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, q̄ vna quædam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est pater & filius & spiritussanctus, tres simul personæ, ac singulatim quælibet earundem: & ideò in Deo Trinitas est solummodò, non quaternitas: quia quælibet triū personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, siue natura diuina, quæ sola est vniuersorū principium, p̄ter quod aliud inueniri non potest: & illa res non est generans, neq; genita, nec procedens, sed est pater qui generat, filius q̄ gignitur, & spiritussanctus qui procedit, vt distinctiones sint in personis, & vnitas in natura. Licèt igitur alius sit pater, alius filius, alius spiritussanctus, nō tamen aliud: sed id quod est pater, est filius, & spiritussanctus, idem omninò, vt secūdùm orthodoxam & catholicā fidem consubstātiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium generando, suam substantiā ei dedit, iuxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, maius est omnibus: ac dici nō potest, quòd partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cùm substātia patris indiuisibilis sit, vtpotè simplex omninò. Sed nec dici potest, q̄ pater in filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio, q̄ nō retinuerit ipsam sibi, alioquin desijsset esse substantia. Patet ergò,

ergò, quòd sinè vlla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit, & ità pater & filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est pater & filius, necnon & spiritussanctus ab vtroque procedens.

Cùm ergò veritas pro fidelibus suis ad patrem orat, Volo, inquiens, vt ipsi sint vnū in nobis, sicut & nos vnum sumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro psonis verò diuinis, vt attendatur idētitatis in natura vnitas, quemadmodùm veritas alibi ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est: àc si diceret manifestiùs: Estote perfecti perfectione gratię, sicut pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ, vtraq; videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda.

Iohann. 17. Matt. 5. Ipse Iohannes, sed non liber. Mutatur.

Si quis igitur sententiam siue doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tanquàm hæreticū ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc Florentino monasterio, cuius ipse Ioachim extitit institutor, volumus derogari, quoniam ibi & regularis institutio est & obseruantia salutaris, maximè cùm idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, Apostolicæ sedis iudicio approbanda seu etiàm corrigenda, dictans epistolam cui propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ cunctorum fidelium, disponente Domino, mater est & magistra.

Reprobamus etiàm & damnamus peruersissimum dogma impij Amalrici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica cēsenda sit, quàm insana.

De hæreticis. Cap. 3.

EXcommunicamus & anathematizamus omnem hæresim, extollentem se aduersùs hanc sanctam orthodoxam catholicam fidem, quam superiùs exposuimus, condemnantes vniuersos hæreticos quibuscunque nominibus censeantur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicèm colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.

Damnati verò, secularibus potestatibus præsentibus, aut eorū baliuis relinquantur animaduersione debita puniendi, clericis priùs à suis ordinibus degradatis, ità q̄ bona huiusmodi dānatorum, si laici fuerint, confiscentur: si verò clerici, applicentur ecclesijs à quibus stipendia perceperunt.

Qui autem inuenti fuerint sola suspiciōe notabiles, nisi iuxta considerationes suspicionis qualitatem q̄; personę, ꝓpriam innocentiā cōgrua purgatiōe mōstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitētur, ità q̄ si per annū in excōmunicatione perstiterint, extūc velut hæretici condēnentur.

Seculares potestates contra hæreticos.

Moneantur autē & inducantur, & si necesse fuerit, per censurā ecclesiasticā cōpellantur seculares potestates quibuscunq; sunt ganē officijs, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ità pro defensione fidei præstēt publicè iuramentum, quòd de terris suę iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide ꝓ viribus exterminare studebūt, ità quòd amodò quādocunq; quis fuerit in potestatē siue spiritualem siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare.

Pœna in negligentes aut connitentes dōos seculares.

Si verò dominus tēporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terrā suā purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, p metropolitanum & cæteros cōprouinciales epos excōmunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere cōtempserit infra annū, significetur hoc summo pōtifici, vt extunc ipse vasallos ab eius fidelitate denūciet absolutos, & terrā exponat catholicis occupādam, qui eam exterminatis hæreticis sinè vlla cōtradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iurē dñi principalis, dummodò super hoc ipse nullū prestet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadē nihilominùs lege seruata circa eos, qui non habent dominos principales.

Pœna in receptores & defensores hæreticorū.

Catholici verò, qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq; sancto priuilegio sint muniti, quod accedētibus in tertæ sanctæ subsidium cōceditur.

Credentes verò, præterea receptores, defensores & fautores hæreticorū, excommunicatiōi decernimus subiacere, firmiter statuentes, vt postq̄ quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere cōtempserit infra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu cōsilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiàm intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunq; negocio, sed ipse alijs respondere cogatur. Quòd si fortè iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus eius patrociniū nullatenùs admittatur. Si tabellio, eius instrumenta confecta per ipsum, nullius penitùs sint momenti, sed cum authore damnato damnentur. Et in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta.

Officium clericorum contra hæreticos.

Si qui autem tales postquàm ab Ecclesia denotati fuerint, euitare cōtempserint, ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

communicationis sententia vsq; ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant sepulturæ tradere, nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquàm restituatur absq; indulto sedis Apostolicæ speciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiàm infligatur, vt eorum priuilegia in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

Quibus p̃dicare liceat. Tit. 1.

Quia verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod ait Apostolus) abnegantes, authoritatem sibi vendicant p̃dicandi, cùm idem Apostolus dicat, Quomodò prædicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti vel non missi præter authoritatem ab Apostolica sede vel catholico episcopo loci susceptam, publicè vel priuatim p̃dicationis officium vsurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodẽtur. Et nisi quantocyùs resipuerint, alia cõpetenti pœna plectantur.

Rom. 10.

Officiũ episcoporũ ad inquirendũ

Adijcimus insuper, vt quilibet archiepiscopus vel episcopus per se, aut per archidiaconum suum, vel idoneas personas honestas, bis aut saltem semèl in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiàm, si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, q̃ si quis ibidèm hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à cõmuni conuersatione fidelium, vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam in pristinã fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur. Si qui verò ex eis iuramenti religionem obstinatióe damnabili respuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipso tanquàm hæretici reputentur.

Contra negligentes episcopos.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda, episcopi per diœceses suas diligenter inuigilent, si canonicam effugere voluerint vltionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit vel remissus, cùm id certis indicijs apparuerit, & ab episcopali officio deponatur, & in locũ ipsius alter substituatur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem.

De superbia Græcorum contra Latinos. Cap. 4.

Ex. de baptismo & eius effectu. cap. 6.

LIcèt Græcos in diebus nostris ad obedientiam sedis Apostolicæ reuertẽtes, fouere & honorare velimus, mores ac ritus eorum inquantùm cum Dño possumus, sustinendo: in his tamen illis deferre nec volumus, nec debem⁹, q̃ periculũ generant animarum, & Ecclesiasticæ derogẽt honestati. Post q̃ enim Græcorũ ecclesia cum quibusdam cõplicibus ac fautoribus suis, ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, intantùm Græci cœperunt abominari Latinos, q̃p inter alia q̃ in derogationẽ eorũ impiè cõmittebant, si qũ sacerdotes Latini super eorum celebrãssent altaria, nõ priùs ipsi sacrificare volebant in illis, q̃ ea tanq̃ per hoc inquinata, lauissent. Baptizatos⁹ etiàm à Latinis, & ipsi græci rebaptizare ausu temerario p̃sumebant, & adhuc (sicut accepimus) quidam agere hoc non verẽtur. Volentes ergò tantum ab ecclesia Dei scandalũ amouere, sacro suadente concilio, districtè præcipimus, vt talia decæterò non præsumant, cõformantes se tanq̃ obedientię filij sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ, vt sit vnũ ouile & vnus pastor. Si quis autem quid tale p̃sumpserit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.

Rebaptizatores.

De dignitate patriarcharum. Cap. 5.

Extrà de priuilegijs & excessib. priu. Ordo dignitatum Sedium.

ANtiqua patriarchaliũ sediũ priuilegia renouantes, sacra vniuersali synodo approbante sancimus, vt post Romanam Ecclesiã, quæ disponente Dño super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpotè mater vniuersorũ Christifidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartũ locũ obtineant, seruata cuilibet propria dignitate, q̃ postq̃ eorũ antistites à Romano pontifice receperint palliũ, quod est plenitudinis officij pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licèt & ipsi suis suffraganeis palliũ largiantur, recipientes pro se professionẽ canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem.

Pallium patriarchã à Rom. eccl.

Dñicæ verò crucis vexillũ ante se faciant vbiq; deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicunq; summ⁹ põtifex p̃sens extiterit, vel eius legatus vtẽs insignijs Apostolicę dignitatis.

In omnibus aũt, quincijs eorũ iurisdictioni subiectis, ad eos, cùm necesse fuerit, p̃uocetur: saluis appellatiõibus ad sedẽ Apostolicam interpositis, quibus est ab omnib⁹ humiliter deferendum.

Concilium prouinciale singulis annis celebrandũ.

De concilijs prouincialibus. Cap. 6.

SIcut olim à sanctis patribus nosc̃itur institutum, metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis prouincialia non omittant concilia celebrare. In quibus de corrigẽdis excessibus & moribus reformãdis, p̃sertim in clero, diligentẽ habeãt cũ dei timore tractatũ, canõicas regulas & maximè quæ

quæ statutæ sunt in hoc generali cõcilio relegentes, vt eas faciant obseruari, debitam pœnam transgressoribus infligendo.

Duo inuestitores p singulas diœceses.

Vt autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas diœceses statuant idoneas personas, prouidas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter, & de plano absq; vlla iurisdictione solicitè inuestigent, quæ correctione vel reformatione sint digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos & alios in concilio subsequenti, vt super his & alijs, prout vtilitati & honestati congruerit, prouida deliberatione procedant, & quæ statuerint, faciant obseruari, publicantes ea in episcopalibus synodis, annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autẽ hoc salutare statutũ neglexerit adimplere, à suis beneficijs & executione officij suspendatur, donèc per superioris arbitriũ, * eius relaxetur.

* eius relaxatio

Extrà de offic. iudicis ord. cap. 13.

De correctione excessuum. Cap. 7.

IRrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum prælati ad corrigẽdum subditorum excessum, maximè clericorum, & reformandũ mores, prudẽter & diligenter intendant, nè sanguis eorum de suis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, vt executionẽ ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi formàm excesserint in talibus obseruandam.

Excessus ecclesiarum cathedralium.

Excessus tamen canonicorum ecclesiæ cathedralis, qui consueuerunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis ecclesijs (quæ talem hactenùs consuetudinem habuerũt) ad commonitionem vel iussionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab episcopo præfigendum. Alioquin extunc episcopus Deum habens præ oculis, omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat. Sed & alios eorum excessus corrigere, nõ omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus obseruato.

Cæterùm si canonici absq; manifesta & rationabili causa, maximè in contemptum episcopi, cessauerint à diuinis, episcopus nihilominùs si voluerit, celebret in Ecclesia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipsius tãquàm super hoc delegatus à nobis, taliter eos per censuram ecclesiasticam cogat, vt cognita veritate castiget, quòd pœnæ metu talia decæterò non præsumant.

Prouideant itaq; diligenter ecclesiarum prælati, vt hoc salutare statutum ad quæstũ pecuniæ vel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam voluerint effugere vltionem, quoniam super his Apostolica sedes, authore Domino, attentissimè vigilabit.

De inquisitionibus. Cap. 8.

QValiter & quomodò debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex authoritatibus noui & veteris testamenti colligitur euidenter, ex quibus posteà processerũt canonicæ sanctiões, sicut olim apertè distinximus, & nunc sacri approbatione concilij confirmamus. Legitur enim in Euangelio, quòd villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipãsset bona ipsius, audiuit ab illo: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare. Et in Genesi dominus ait: Descendam & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerunt.

extrà de accusationib.

Luc. 16.

Gen. 18.

Delatio per famã & clamorem.

Ex quibus authoritatibus manifestè cõprobatur, quòd non solùm cùm subditus, verùm etiàm cùm prælat⁹ excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris peruenerit, non quidem à maleuolis & maledicis, sed à prouidis & honestis: nec semèl tantùm, sed sæpè (quod clamor innuit, & diffamatio manifestat) debet coram Ecclesiæ seniorib⁹ veritãtem diligentiùs perscrutari: vt si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquàm sit author & iudex, sed quasi deferente fama vel denunciante clamore, officij sui debitũ exequatur. Licèt autem hoc sit obseruandum in subditis, diligentiùs tamen obseruandum est in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam.

Et quia non possunt omnibus complacere, cùm ex officio teneantur non solùm arguere, sed etiàm increpare, quin etiàm interdùm suspendere, nonnunquàm verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur: Ideò sancti patres prouidè statuerunt, vt accusatio prælatorum non facilè admittatur, nè concussis columnis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam nõ solùm falsæ, sed etiàm malignæ criminationi ianua p̃cludatur. Verùm ità voluerunt prouidere prælatis, nè criminarentur iniustè, vt tamen cauerent nè delinquerent insolenter, contra morbum vtrunq; inuenientes congruam medicinem, videlicet vt criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis (id est, degradationem) intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenùs admittatur. Sed cùm super excessibus suis quisquã fuerit infamatus, ità vt iam clamor ascendat, qui diutiùs sinè scandalo dissimulari non possit, vel sinè periculo tolerari, absq; dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendũ eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis affectu, quatenùs si fuerit grauis excessus, etsi nõ degradetur ab ordine, ab administratiõe tñ amoueat⁹ omninõ, quod est secundùm euãgelicam sententiã à villicatione villicũ amoueri, qui nõ potest villicationis suæ dignã reddere rationẽ.

Cõtra prælator nõ est leuiter credendum.

Thren. 3. b

Præsentia accusati.

Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam obstentauerit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solùm dicta, sed etiàm nomina ipsa testium sunt ei, vt quid & à quo sit dictum, appareat, publicanda: necnon exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, nè per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum audacia præbeatur.

Triplex procedendi modus.

Ad corrigendos itaq; subditorum excessus tanto diligentiùs debet prælatus assurgere, quanto damnabiliùs eorum offensas desereret incorrectas, cõtra quos, vt de notorijs excessibus taceatur, & si tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem & inquisitionem eorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, nè fortè per leue compendium ad graue dispendium veniatur: sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitatiua admonitio, & inquisitionem clamosa insinuatio præuenire, illo semper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij, sententiæ quoquè forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaquè seruandum, quæ, cùm causa requirit, faciliùs & liberiùs à suis possunt administrationibus amoueri.

De diuersis ritibus in eadem fide.
Cap. 9.

extrà de officio iudicis ord. ca. 14. Diuersę linguę in eadẽ ciuitate aut diœcesi.

QVoniam in plerisque partibus intra eandẽ ciuitatem atq; diœcesim permixti sunt populi diuersarũ linguarum, habentes sub vna fide varios ritus & mores, districtè præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatum siue diœcesum, prouideant viros idoneos, qui secũdùm diuersitates rituum & linguarum diuina officia illis celebrent, & Ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo.

Nẽ in vna ciuitate sint duo epi.

Prohibemus autem omninò, nè vna eademq; ciuitas siue diœcesis, diuersos pontifices habeat, tanquàm vnum corpus diuersa capita quasi monstrum. Sed si propter prædictas causas vrgẽs necessitas postulauerit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vndè si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum. Et si nec sic resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito, si necesse fuerit, brachio seculari ad tantam insolentiam compescendam.

De prædicatoribus instituendis.
Cap. 10.

Extrà ibidẽ c. seq.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaximè sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur, eõ quòd non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Deut. 8. Matt. 4.

Vndè cùm sæpè contingat, quòd episcopi propter occupationes multiplices, vel infirmitates corporales, aut hostiles incursus seu occasiones alias, (nè dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobãdum omninò, nec decæterò tolerandum) per seipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maximè per amplas diœceses & diffusas, generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cùm per se idem nequiuerint, solicitè visitantes, eas verbo ædificent & exẽplo, quibus ipsi cùm indiguerint, congruè necessaria ministrent, nè pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto.

Cooperatores episcorũ.

Vndè præcipimus tam in cathedralibus quàm in alijs conuentualibus ecclesijs viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere, nõ solùm in prædicationis officio, verùm etiàm in audiendis confessionibus & pœnitentijs iniungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtæ subiaceat vltioni.

De magistris scholasticis.
Cap. 11.

extrà de magistris.

QVia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit institutione prouisum, vt per vnamquanque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem ecclesię aliosq; scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens Beneficium præberetur, quo & docentis releuaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. Verùm quoniam in multis ecclesijs id minimè obseruatur, nos prædictum roborantes statutum, adijcimus, vt non solùm in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiàm in alijs, quarũ sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus à prælato cum capitulo, seu maiori ac saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarũ ipsarum & aliarum, gratis in grammaticæ facultate ac alijs instruat iuxta posse.

Theologus in metropolitana eccle. sia.

Sanè metropolitana Ecclesia Theologum nihilominùs habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorũ à capitulo vnius præbendę prouẽtus, & pro theologo à metropolitano tantundem, non propter hoc efficiatur canonicus, sed tandiù redditus ipsius percipiat, quandiù perstiterit in docendo. Quòd si fortè de duobus magistris metropolitana ecclesia grauetur, theologo iuxta modum prædictum ipsa prouideat: grammatico verò in alia ecclesia suæ ciuitatis siue diœcesis, quod sufficere valeat, faciat prouideri.

De communibus capitulis monachorum.
Cap. 12.

extrà de stat. monach. Capitula de triennio in triennium.

IN singulis regnis siue prouincijs fiat de triennio in triennium, saluo iure diœcesanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque Priorum, abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt tale capitulũ celebrare, ad quod vniuersi conueniant, præpeditionem canonicam non habẽtes, apud vnum de monasterijs ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plùs quàm sex euectiones & octo personas adducat.

Aduocẽt autem charitatiuè in huius nouitatis primordijs duos Cistertienses ordinis abbates vicinos, ad præstandũ sibi consilium & auxilium opportunum, cùm sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine pleniùs informati. Qui absq; contradictione duos sibi de ipsis allocient, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor præsint capitulo vniuerso, ità quòd ex hoc nullus eorum authoritatem prælationis assumat: Vndè, cùm expedierit, prouida possint deliberatione mutari. Huiusmodi verò capitulum aliquod certis diebus continuè iuxta morem Cistertiensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obseruantia regulari: & quod statutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inuiolabiliter obseruetur, omni excusatione & contradictione ac appellatione remotis, prouiso nihilominùs vbi sequenti termino debeat capitulum celebrari: & qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter simul omnes communes expẽsas, ità quòd si nõ omnes potuerint in eisdem, saltẽ plures simul in diuersis domibus commorentur.

Quatuor ꝑsonæ ca.

Ordinentur etiàm in eodem capitulo religiosæ ac circunspectæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem regni siue prouinciæ non solùm monachorum, sed etiàm monialium secundùm formam sibi præfixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere, ità quòd si rectorem loci cognouerint ab administratione penitùs amouendum, denunciẽt episcopo proprio, vt illum amouere procuret: quod si non fecerit, ipsi visitatores hoc referant ad Apostolicæ sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundùm ordinem suũ volumus & præcipimus obseruare.

Si verò in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ sedis iudicium absq; scandalo referatur, cæteris irrefragabiliter obseruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouisa.

Monasteria sub ordinario loci.

Porrò diœcesani episcopi monasteria sibi subiecta ità studeãt reformare, vt cùm ad ea prædicti visitatores accesserint, plùs in illis inueniant quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum, attentissimè prævidẽtes, nè per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggrauentur. Quia sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiorũ nolimus iniurias sustinere.

Contra oppressores monasteriorum.

Ad hoc districtè præcipimus tam diœcesanis episcopis, quàm personis quæ præerũt capitulis celebrandis, vt per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores & cõsules, magnates & milites, seu quoslibet alios, nè monasteria præsumant ostendere in personis ac rebus. Et si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non obmittant, vt liberiùs & quietiùs omnipotenti Deo valeant famulari.

De nouis religionibus prohibitis.
Cap. 13.

extrà de religiosis domibus, c. fi.

NE nimia religionum diuersitas gratuem in ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, nè quis deceterò nouam religionẽ inueniat. Sed quicunq; voluerit ad religionem conuerti, vnam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum fundare de nouo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.

Illud etiàm prohibemus, nè quis in diuersis monasterijs locum monachi habere præsumat, nec vnus abbas pluribus monasterijs præsidere.

De incontinentia clericorum puniẽda.
Cap. 14.

Extrà de vitâ & honestate clericorum, ca. 15.

VT clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & castè viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauentes, maximè illo, propter quod ira Dei venit de cælo in filios diffidentiæ, quatenùs in conspectu Dei omnipotentis, puro corde ac mũdo corpore valeant ministrare.

Pœna.

Nè verò facilitas veniæ, incentiuum tribuat delinquendi: statuimus, vt qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minùs peccauerint, puniantur secũdùm canonicas sanctiones, quas efficaciùs & districtiùs præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo non reuocat, temporalis saltem pœna à peccato cohibeat.

Suspensi.

Si quis igitur hac de causa suspensus, diuina celebrare præsumpserit, non solùm eccle-

ecclesiasticis beneficijs spolietur, verùm etiàm pro hac duplici culpa, perpetuò deponatur.

Prælati. Prælati verò, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtentu pecuniæ vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant vltioni.

Hoc ꝓpter Græcos. Qui autem secundùm regionis suæ morem non abdicârunt copulam coniugalem, si lapsi fuerint, grauiùs puniantur, cùm legitimo matrimonio possint vti.

De arcenda ebrietate clericorum. Cap. 15.

Extrà ibidē c.14. ACrapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, vndè vinum sibi temperent, & se vino: nec ad bibendum quispiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum.

Abusus cõpotandi ad æquales hausus. Vndè illum abusum decernimus penitùs abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se oblgant potatores, & ille iudicio talium plùs laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilé se exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit competenter, à beneficio vel officio suspendatur. Venationem & aucupationem vniuersis clericis interdicimus: vndè nec canes nec aues ad aucupandã habere præsumant.

De indumentis clericorum. Cap. 16.

Extrà ibidē c.15. CLerici officia vel commercia secularia non exerceant, maximè inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant, & tabernas prorsùs euitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas vel taxillos non ludãt, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officijs diuinis & alijs bonis exerceant studijs diligenter. Clausa deferant desupèr indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut sotularibus consuticijs seu rostratis, frenis, sellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel personatibus constituti, nisi iusti causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omninò non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: pallijs diffibulatis non vtantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincindè connexis.

externa clericorũ conuersatio.

De comessationibus prælatorum & negligentia eorum super diuinis officijs. Cap. 17.

extrà de celebration. Missarum. Crapulatores. DOlentes referimus, quòd non solùm quidam minores clerici, verùm etiàm aliqui ecclesiarum prælati, circa comessationes superfluas & confabulationes illicitas, vt de alijs taceamus, ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentũ auium excitantur, transcurrendo vndiq; continuata syncopa matutinum. Sunt & alij, qui Missarum celebrant solennia vix quater in anno, & quod deterius est, interesse contemnunt: & si quandò dum hæc celebrantur, intersunt, chori silentium fugientes, intendunt * exteriùs collocutionibus laicorum: dumq; auditũ ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. *externis

Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitùs inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium diurnum pariter & nocturnũ, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & deuotè.

De iudicio sanguinis & duelli clericis interdicto. Cap. 18.

Extrà nè clerici vel monachi &c. SEntentiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut vbi exercetur intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti, ecclesijs vel psonis ecclesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram ecclesiasticã compescatur, nec quisquam clericus literas scribat aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas: vndè in curijs principum hæc solicitudo non clericis, sed laicis committatur.

*ruptarijs Nullus quoq; clericus * rottarijs aut balistarijs aut huiusmodi viris sanguinũ præponatur, nec illam chirurgiæ artem subdiacon⁹, diaconus vel sacerdos exerceant, q̃ ad vstionem vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquæ feruentis vel frigidæ, seu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat: saluis nihilominùs prohibitionibus de monomachijs siue duellis anteà ꝓmulgatis.

Nè ecclesiæ mundanis supellectilibus exponantur. Cap. 19.

Extrà de cultodiam eucharistiæ, &c. RElinqui nolumus incorrectum, quòd quidam clerici fic exponunt ecclesias supellectilibus proprijs & etiàm alienis, vt potiùs domus laicæ, quàm Dei basilicæ videantur, non considerantes, quòd Dñs non sinebat vt vas transferretur per templum.

Mundanus ornatus. Sunt & alij qui non solùm ecclesias dimittunt incultas, verùm etiàm vasa ministerij & vestimenta ministrorum ac pallas altaris, necnõ & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, ꝙ interdùm aliquibus sunt horrori. Quia verò zelus nos comedit domũs

Marc. 11. Vt vasa &ve stimẽta fãcti ministerij sint munda.

mûs dei, firmiter prohibemus, nè huiusmodi supellectilia in ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgẽtes, ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen, vt necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoq;, vt oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiàm in prophanis.

De chrismate & Eucharistia sub sera conseruanda. Cap. 20.

extrà ib. c.1. STatuimus vt in cũctis ecclesijs chrisma & eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruentur, nè possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si verò is, ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquid nefandum indè contigerit, grauiori subiaceat vltioni.

De confessione facienda & non reuelanda à sacerdote, & saltem in Pascha communicando. Cap. 21.

extrà de pœnit. & remiss. Omnis vtriusq; sexus fidelis, postquàm ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semèl in anno proprio sacerdoti, & iniunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minùs in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortè de consilio proprij sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum: alioquin & viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vndè hoc salutare statutum frequenter in ecclesijs publicetur, nè quisquã ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluẽrit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à proprio sacerdote, cùm aliter ille ipsum nõ possit soluere vel ligare.

Sacerdos autem sit discretus & cautus, vt more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligẽter inquirens & peccatoris circunstantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad sanandum ægrotum.

Caueat autem omninò, nè verbo vel signo vel alio quouis modo prodat aliquatenùs peccatorem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absq; vlla expressione personæ cautè requirat: quoniam qui peccatũ in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solùm à sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiàm ad agendam perpetuam pœnitẽtiam in arctum monasterium detrudendum.

Quòd infirmi priùs prouideant animæ quàm corpori. Cap. 22.

Extrà ibidẽ c.seq. Ioan.5. CVm infirmitas corporalis nonnunquàm ex peccato proueniat, dicente Domino languido quem sanauerat: Vade, & amplius noli peccare, nè deteriùs aliquid tibi contingat: decreto præsenti statuimus, & districtè præcipimus medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, ꝙ medicos aduocent animarum, vt postquàm infirmis fuerit de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubriùs procedatur, cùm causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto iacentes, cùm eis à medicis suadetur, vt de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, vndè faciliùs mortis periculum incurrunt.

Si quis autem medicorum huius nostræ constitutionis, postquàm per prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tam diù ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donèc pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter.

Cæterùm cùm anima sit multò precioſior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, nè quis medicorũ pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

Quòd ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses non vacet. Cap. 23.

extrà de electiõe & electi pot. NEpro defectu pastoris gregem Dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata graue dispendium patiatur volentes in hoc etiàm occurrere periculis animarum & ecclesiarũ indemnitatibus prouidere: statuimus, vt vltra tres menses cathedralis vel regularis ecclesia prælato non vacet, infra quos iusto impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præesse dinoscitur, deuoluatur.

Ad aliũ deuoluta electio. Is verò ad quem deuoluta fuerit potestas, Dominum habens præ oculis, non differat vltra tres menses cum capituli sui consilio & aliorum virorum prudentium, viduatam ecclesiam de persona idonea ipsius quidem ecclesiæ vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem.

De electione facienda per scrutinium vel compromissum. Cap. 24.

Extrà ibidẽ c.seq. QVia propter electionum formas diuersas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna

Electio per magna pericula imminent ecclesijs viduatis, statuimus vt cum electio fuerit celebrãda, præsentibus omnibus qui debent & volunt & possunt cõmodè interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secretò & singulatim voces cunctorum diligenter exquirant. Et in scriptis redacta, mox publicẽt in communi, nullo prorsùs appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione adhibita eligatur, in quem omnes vel maior vel sanior pars capituli consentit.

Electio per cõpromissum.

Vel saltem eligẽdi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant de pastore, aliter electio facta non valeat, nisi fortè communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem diuinam absque vitio celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur.

Illud penitùs interdicimus, nè quis in electionis negocio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco de quo debeat aduocari, iustoq; impedimento detentus venire non possit, super quo, si fuerit opùs, fidem faciat iuramento, & tũc si voluerit vni committat de ipso collegio vicem suã. Electiones quoquè clandestinas reprobamus, statuentes vt quàm citò electio fuerit celebrata, solenniter publicetur.

Quòd electio facta per secularem potestatem, non valeat. Cap. 25.

Extrà ibidẽ c.seq.

QVisquis electioni de se factæ, per secularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra canonicam libertatẽ, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absq; dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem huiusmodi, quam ipso iure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officijs & beneficijs penitùs per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate priuati-

De pœna indignè confirmantis electionem. Cap. 26.

Extrà ibidẽ c.seq.

NIhil est quod Ecclesiæ Dei magìs officiat, quàm quòd indigni assumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili cõstitutione sancimus, quatenùs cùm quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum, & personam electi, vt cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secùs fuerit incautè præsumptum, non solùm deijciendus est indignè promotus, verùm etiàm indignè promouens puniendus.

Pœna cõfirmãtis indignè electũ.

Ipsum quoquè decernimus hac animaduersione puniri, vt cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè, si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbauerit, non solùm confirmandi primum successorem illius careat potestate, verùm etiàm nè aliquo casu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij suspendatur, quousq; si æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri: si conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori subiaceat vltioni.

Episcopi quoquè tales ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates promouere procurent, qui commissum sibi officium dignè valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere vltionem.

Cæterùm qui ad Romanum pertinent immediatè põtificem, ad percipiendam sui confirmationem officij, eius se conspectui, si commodè potest fieri, personaliter repræsentent, vel personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionis processu & electis possit haberi, vt sic demùm per ipsius circunspectionem consilij, sui plenitudinem assequantur officij, cùm eis nihil obstiterit de canonicis institutis, ità quòd interìm valdè remoti, videlicet vltra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensatiuè propter necessitates & vtilitates ecclesiarum, in spiritualibus & temporalibus administrent: sic tamen, vt de rebus ecclesiasticis nil penitùs alienent. Munus verò consecrationis seu benedictionis recipiant, sicut hactenùs recipere consueuerunt.

De instructione ordinandorum. Cap. 27.

extrà de ætate & qualitate, ca.14.

CVm sit ars artium regimẽ animarum, districtè præcipimus, vt episcopi promouendos in sacerdotes, diligenter instruant & informent vel per seipsos, vel per alios viros idoneos, super diuinis officijs & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare: quoniam si ignaros & rudes decæterò ordinare præsumpserint, (quod quidem facilè poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos graui decreuimus subiacere vltioni. *Satius est enim, maximè in ordinatione sacerdotum, paucos bonos q̃ multos malos habere ministros: quia si cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam dilabuntur. *sanctius

Matt.15.

Quòd compellantur cedere, qui postulauerunt licentiam cedendi. Cap. 28.

Extrà de renunciatõe, ca.12.

QVidam licentiã cedendi cum instantia postulãtes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cùm in postulatione cessionis huiusmodi, aut ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliquorum quærẽtium quæ sunt sua, seu etiàm leuitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos.

Quòd

Quòd nullus habeat duo beneficia cum cura annexa. Cap. 29.

Extrà lib.3. tit.5. ca.28.

DE multa prouidentia fuit in Lateranensi concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta. Alioquin & recipiens sic receptum amitteret, & largiendi potestate cõferens priuaretur. Quia verò propter præsumptiones & cupiditates quorundam, nullus hactenùs fructus aut rarus de prædicto statuto prouénit, nos euidentiùs & expressiùs occurrere cupientes, præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, si priùs tale beneficium obtinebat, eo sit iure ipso priuatus: & si fortè illud retinere contenderit, alio etiàm spolietur.

Is quoquè ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius, liberè conferat cui meritò viderit conferendum: & si vltra tres menses conferre distulerit, nõ solùm ad alium secundùm statutum Lateranẽ concilij, eius collatio deuoluatur, verùm etiàm tantùm de suis cogatur prouentibus in vtilitatem ecclesiæ, cuius illud est beneficium, assignare, quantùm à tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandum, addentes vt in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiàm si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficijs honorandæ, cùm ratio postulauerit, per sedem Apostolicam poterit dispensari.

De idoneitate instituendorum in ecclesijs. Cap. 30.

Extrà ibid. c.seq.

GRaue nimìs est & absurdũ, quòd quidam prælati ecclesiarum cùm possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudiciũ rationis. Vndè quanta ecclesijs damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus vt prætermissis indignis assumant idoneos, qui Deo & ecclesijs velint & valeant gratum impendere famulatum, fiatq; de hoc in prouinciali concilio diligẽs inquisitio annuatim, ità quòd qui post primam & secundam correctionẽ fuerit repertus culpabilis, à conferendis beneficijs per ipsum concilium suspendatur: instituta in eodem concilio persona prouida & honesta, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs cõferendis: & hoc ipsum circa capitula quæ in his deliquerint, obseruetur. Metropolitani verò delictum, superioris iudicio relinquatur ex parte concilij nunciandum. Vt autem hæc salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani pontificis authoritatem aut proprij patriarchæ, minimè relaxetur, vt in hoc quoquè quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

De filijs canonicorum non instituendis cum patribus. Cap. 31.

Extrà de filijs presbyterorũ, c.16

ADabolendam pessimam, quæ in plerisq; inoleuit ecclesijs, corruptelam, firmiter prohibemus, nè canonicorũ filij, maximè spurij, canonici fiant in secularibus ecclesijs, in quibus instituti sunt patres. & si fuerit contrà præsumptum, decernimus non valere. qui verò (vt dictum est) canonicare præsumpserint, à suis beneficijs suspendantur.

Vt patroni competentem portionem dimittant clericis. Cap. 32.

Extrà de p. bẽ. & digni.

EXtirpandæ consuetudinis vitium in quibusdã partibus inoleuit, quòd scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliæ quædam personæ prouentus ipsarum sibi penitùs vendicãtes, presbyteris earundem seruitijs deputatis relinquunt adeò exiguam portionem, vt ex ea congruè nequeant sustentari. Nam vt pro certo didicimus, in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent, nisi quartam quartæ, id est, sextam decimam decimarum. Vndè fit vt in his regionibus penè nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat peritiam literarum. Cùm igitur os bouis alligari non debeat triturantis, sed qui altari seruit, viuere debeat de altari: statuimus vt, consuetudine qualibet episcopi vel patroni, seu cuiuscunque alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur.

Deut.25. 1.Cor.9.

Qui verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat in ordine, quem ipsius Ecclesiæ cura requirit, nisi fortè præbendæ vel digni parochialis ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, vt is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cùm oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium canonicè institutum, qui (vt prædictum est) congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioquin illa se sciat huius decreti authoritate priuatum, liberè alij conferenda, qui velit & possit, quod prædictum est, adimplere. Illud autem penitùs interdicimus, nè quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam proprij sacerdotis debet habere, pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat.

Vicarius in ecclesia parochiali.

Pensio.

Universidad de Deusto Biblioteca

De procurationibus non accipiendis sinè visitatione. Cap. 33.

Extrà de censibus,

PRocurationes quæ visitationis ratione debentur episcopis, archidiaconis vel quibuslibet alijs, etiàm Apostolicæ sedis legatis, aut nuncijs, absq; manifesta & necessaria causa nullatenùs exigantur, nisi quandò præsentialiter officium visitationis impendunt: & tunc euectionum & personarú mediocritatem obseruent, in Lateranensi concilio definitam.

Supràc.12.

Hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apostolicæ sedis, vt cùm oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, nè locus ille propter illos nimiùm aggrauetur, procurationes recipiãt moderatas ab alijs ecclesijs vel personis, quæ nondùm fuerunt de suis procurationibus aggrauatæ, ità quòd numerus procurationum, numerum dierum quibus huiusmodi moram fecerint, non excedat, & cùm aliqua non sufficerit per ipsam, duę vel plures coniungantur in vnam.

Officiũ visitatorum.

Porrò visitationis officium exercentes, non quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, vt fructũ referant qui non perit. Qui autem contrà venire præsumpserit, & quod acceperat, reddat: & ecclesię quam taliter aggrauauit, tantundem rependat.

De subditis non grauandis sub prætextu seruitij alicuius. Cap. 34.

Extrà de immunitate ecclesiæ, ca. 8.

QVia prælati pleriq; vt procurationem aut seruitium aliquod impendant legato vel alij, plus extorquent à subditis quàm soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quærunt prædam potiùs quàm subsidium in subiectis, id decæterò fieri prohibemus.

Quod si quis fortè præsumpserit, & sic extorta restituat, & tãtundem cogatur pauperibus elargiri.

Superior autem, cui super hoc fuerit querela deposita, si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat vltioni.

De causa appellationis exprimenda. Cap. 35.

Extrà de appellationibus, ca. 59.

VT debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis, statuimus, vt vbi quis coram idoneo iudice conuenerit aduersarium, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absq; rationabili causa non prouocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante si dicat, quòd ad superiorem iudicem nuncium destinauerit, aut etiàm literas impetrauerit ab eodem, priusquàm delegato fuerint assignatę. Cùm autem ex rationabili causa putauerit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat: & si minùs eũ rationabiliter appellâsse cognouerit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet. Alioquin ipse procedat, saluis constitutionibus de maioribus causis ad sedem Apostolicam perferendis.

Quòd iudex possit interlocutoriam & comminatoriam sententiam reuocare. Cap. 36.

Extrà ibidem.

CVm cessante causa cesset effectus, statuimus, vt siue iudex ordinarius, siue delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium grauaretur, & sano vsus consilio, ab huiusmodi cõminationis vel interlocutionis effectu destiterit, liberè in causæ cognitione procedat, non obstante si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodò non sit ex alia legitima causa suspectus, nè processus negocij friuolis occasionibus retardetur.

De literis non impetrandis vltra duas diætas & sinè speciali mandato. Cap. 37.

Extrà de scriptis, ca. 18.

NOnnulli gratia sedis Apostolicæ abutentes, literas eius ad remotos iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expensis, liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cùm autem per iudiciũ iniurijs aditus patére non debeat, quas iuris obseruantia interdicit, statuimus nè quis vltra duas diætas extra suam diœcesim per literas Apostolicas ad iudicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratę, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Litium renuntiatores.

Sunt & alij qui se ad nouum genus mercimonij conuertentes, vt vel sopitas possint suscitare querelas, aut nouas immittere questiones, fingunt causas super quibus à sede Apostolica literas impetrant absque dominorum mandato, quas vel reo, nè propter eas laborum vel expensarum dispẽdio molestetur, aut actori vt per ipsas aduersarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cùm autem lites restringẽdæ sint potiùs quàm laxandæ, hac generali constitutione sancimus, vt si quis super aliqua questione, decæterò sinè mandato speciali domini, literas Apostolicas impetrare præsumpserit, & literæ illæ non valeant, & ipse tanquàm falsarius puniatur, nisi fortè de illis personis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum.

De scribendis actis, vt probari possint. Cap. 38.

Extrà de probationibus.

QVoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis, innocẽs litigator quãdoq; non potest veram negationem probare, nisi

re, cùm negãtis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, nè falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati: statuimus, vt tam in ordinario iudicio quàm extraordinario, iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, recusationes & exceptiones, petitiones & responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones, & cætera quæ occurrũt competenti ordine cõscribenda, designãdo loca, tempora & personas: & omnia sic cõscripta partibus tribuantur, ità quòd originalia penès scriptores remaneãt: vbi si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenùs sic honestis & discretis deferatur iudicib⁹, quòd per improuidos & iniquos, innocentum iustitia non lædatur. Iudex autem qui constitutionem istam neglexerit obseruare, si propter eius negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur, nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenùs in causa legitimis constiterit documentis.

Vnotarius aut duó alij adhiberi debent in iudicio.

De restitutione dandâ contra possessorem, quæ non rapuit ipse. Cap. 39.

Extrà de restit. spoliat.

SAepè contingit quòd spoliatus iniustè, per spoliatorem in alium re translata, dum aduersùs possessorem non subuenitur per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso, propter difficultatem probationis ius proprietatis amittit effectum. Vndè nõ obstante ciuilis iuris rigore, sancimus, vt si quis deinceps scienter rem talem acceperit, cùm spoliatori quasi succedat in vitium, eõ quòd non multùm interfit, præsertim quo ad periculum animæ, detinere iniustè, ac inuadere alienum, contra possessorem huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

De vera possessione. Cap. 40.

Extrà de dolo & contumacia.

COntingit interdùm, quòd cùm actori ob contumaciam partis aduersæ adiudicatur causa rei seruandæ possessio, propter rei potentiam siue dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci nõ potest, vel nactam amittit: & sic cùm secũdùm assertionem multorum, verus non efficeretur post lapsum anni possessor, reportat cõmodum de malitia sua reus. Nè igitur contumax melioris quàm obediens, conditionis existat, de canonica æquitate sancimus, vt in casu præmisso actor verus constituatur elapso anno possessor.

Extrà de arbitris, ca. 8.

Ad hæc generaliter prohibemus, nè super rebus spiritualibus compromittatur in laicum: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

De continuatione bonæ fidei in omni præscriptione. Cap. 41.

Rom. 14. Extrà de præscriptio.

QVoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus, vt nulla valeat absq; bona fide præscriptio tam canonica quàm ciuilis: cùm sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absq; mortali non potest obseruari peccato. Vndè oportet, vt qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

De seculari iustitia. Cap. 42.

Matt. 22.

SIcut volumus vt iura clericorum non vsurpent laici, ità velle debemus, nè clerici iura sibi vendicent laicorum. Quocirèa vniuersis clericis interdicimus, nè quis prętextu ecclesiasticæ libertatis suã, decæterò iurisdictionem extẽdat in præiudicium iustitiæ secularis, sed contentus existat constitutionibus scriptis & consuetudinibus hactenùs approbatis: vt quæ sunt Cæsaris, reddantur Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo recta distributione reddantur.

Nè sinè causa clericus fidelitatem laico faciat. Cap. 43.

Extrà de iureiurando.

NImis de iure diuino quidã laici vsurpare conantur, cùm viros ecclesiasticos nihil temporale detinentes, ab eis ad præstandum vbi fidelitatis iuramẽta compellunt. Quia verò secundùm Apostolum, Rom. 14. seruus suo domino stat aut cadit, sacri authoritate concilij prohibemus, nè tales clerici personis secularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum.

Quòd constitutiones principum non præiudicent ecclesijs. Cap. 44.

Extrà de rebus ecclesię non alien. cap. 12.

CVm laicis, quanuis religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos subsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi, dolemus sic in quibusdã ex illis refrigescere charitatem, quòd immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quam nedùm sancti patres, sed etiàm principes seculares multis priuilegijs muniêrunt, non formidant suis constitutionibus vel potiùs confictionibus impugnare, non solùm de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum ecclesiasticarum & vsurpatione iurisdictionum, sed etiàm de mortuarijs, necnon & alijs, quæ spirituali iuri videntur annexa, illicitè præsumendo.

Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitati consulere, ac tantis grauaminibus prouidere, constitutiones huiusmodi & vendicationes feudorum seu aliorum bonorum ecclesiasticorũ, sinè legitimo ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasione constitutionis laicæ potestatis, (cùm non constitutio, sed destitutio

vel destructio dici possit, necnon vsurpatio iurisdictionum) sacri approbatione concilij decernimus nō tenere, præsumptoribus per censuram ecclesiasticam compescēdis.

Patronus qui clericum ecclesiæ occiderit vel mutilauerit, ius patronatûs amittit. Cap. 45.

extrà de pœnis.

IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni seu vicedomini & aduocati, se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solùm cùm vacantibus debet ecclesijs de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt & malitias, verùm etiàm de possessionibus & alijs bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumūt, & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorū prorumpere non formidant. Cùm igitur quod ad defensionis subsidium est inuentum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expressè, nè patroni vel aduocati, seu vicedomini super præmissis decæterò plùs vsurpent, quàm reperitur in iure permissum: & si contrà præsumpserint, districtissimè per feueritatem canonicam compescantur. Sacri nihilominùs concilij approbatione statuimus, quatenùs si patroni, vel aduocati, aut feudatarij, seu vicedomini, seu alij beneficiati, alicuius ecclesiæ rectorem, vel clericum alium ipsius ecclesiæ per se vel per alios occidere vel mutilare ausu nefando præsumpserint, patroni ius patronatûs, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vicedomini vicedominatum, beneficiati beneficium prorsùs amittant. Et nè minùs vindictæ, quàm excessûs memoria progetur, non solùm de præmissis nil perueniat ad hæredes, sed etiàm vsq; ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenùs admittantur, nec in regularibus domibus alicuius prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

Pœna in violatores clericorum ecclesiæ.

De tallijs à clericis non exigendis. Cap. 46.

extrà de immunitate ecclesiæ.

ADuersùs consules ac rectores ciuitatum, & alios, qui ecclesias & viros ecclesiasticos tallijs, seu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nituntur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateranēn concilium prouidere, præsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores & fautores eorum excommunicationi præcipiens subiacere, donèc satisfactionem impendant competentem.

Voluntaria cōtributio.

Verùm si quandò forsan episcopus simul cum clericis tantam necessitatem vel vtilitatem prospexerint, vt absq; vlla coactione, ad releuādas vtilitates vel necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant cum actionibus gratiarum.

Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanum priùs consulant pontificem, cuius interest communibus vtilitatibus prouidere.

Cōstitutiones inualidę

Quoniam verò nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt constitutiones & sententiæ, quæ ab excommunicatis huiusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquàm tempore yalituræ.

Cēsura eām in successorē, nisi satisfecerit.

Cæterùm quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellēdus: nam & ipsum qui satisfacere recusauerit, & successorem ipsius, si nō satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donèc satisfecerit competenter, cùm succedat in onere, qui substituitur in honore.

De forma excommunicandi. Cap. 47.

extrà de sententia excō. munica.

SAcro approbante cōcilio prohibemus, nè quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, & præsentibus idoneis personis, per quas si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat. Quòd si contrà præsumpserit, etiamsi iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia nihilominùs pœna mulctandus, si visum fuerit expedire.

Nè sine causa fiat excō. municatio.

Caueat etiàm diligenter, nè ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta & rationabili causa procedat: ad quam si fortè taliter processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curauerit absq; grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione querelam: quod si absq; periculo moræ potest, ad excommunicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentem terminū absoluendum: alioquin ipse per se vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat.

Pœna in excōicatorem iniustum.

Cumque aduersùs excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad interesse: aliàs nihilominùs, si culpę qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cùm non leuis sit culpa, tantam infligere pœnam insonti, nisi forsan errauerit ex causa probabili, maximè si laudabilis opinionis existat.

Verùm si contra excōmunicationis sententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, & idem super iniusta conquestionis molestia per pœnam ad interesse, vel aliàs secundùm superioris arbitrium con-

condemnetur, nisi forsan & ipsum probabilis error excuset; & super eo, pro quo iusta fuerit excōmunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sententiam, vsq; ad satisfactionem condignam inuiolabiliter obseruandam.

Si verò iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem reuocare sententiam, & is pro quo lata fuerit, nè absq; satisfactione reuocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo meritò *possit dubitari: & tunc sufficienti cautione recepta, quòd coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipso, iuri parebit, excommunicatum absoluat, sicq; pœnæ præscriptæ minimè subiacebit: cauens omninò, nè voluntate peruersa in alterius præiudicium mentiatur errorem, si districtionis canonicæ vult effugere vltionem.

*debeat

De modo recusandi iudicem. Cap. 48.

extrà de appellat. c. 61.

CVm speciali sit prohibitione prouisum, nè quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, promulgare præsumat, volentes etiàm prouidere, nè fortè commonitus, frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu, monentis declinare possit examen: statuimus, quòd si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram eodē causam iustæ suspicionis assignet. Et ipse cum aduersario, vel si fortè aduersarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat: aut si fortè communiter conuenire non possunt, eligant absq; malitia ipse vnum, & ille alium, qui de suspicionis causa cognoscant, & si nequiuerint in vnam concordare sententiam, aduocent tertium, vt quod duo ex ipsis decreuerunt, robur obtineat firmitatis. Sciant quoquè se ad id fideliter exequendū, ex iniuncto à nobis in virtute obedientiæ sub attestatione diuini iudicij districto præcepto teneri. Causa verò suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata, sua iurisdictione iudex vtatur. At ipsa probata legitimè, de recusatoris assensu personę idoneæ committat negocium recusatus, vel ad superiorem transmittat, vt in eo ipse procedat secundùm quod fuerit procedendum.

Qū non est appellatiōi deferendū.

Porrò commonito ad appellationem conuolante, si eius excessus euidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitimè fuerit manifestatus, cùm appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentiæ institutum, non est prouocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoq; dubio existente, nè friuolæ appellationis diffugio appellans iudicis processum impediat, coram eodem probabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari: & tunc si habuerit aduersarium, infra terminum secundùm locorum distantiam & temporis qualitatem & naturam negocij, ab eodem iudice moderandum, appellatiōis causam prosequatur: quam si prosequi nō curauerit, ex tunc ipse iudex, nō obstante appellatione, procedat.

Nullo autē aduersario comparente, cùm ex suo iudex procedat officio, appellationis causa coram superiore probata, superior suæ iurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit, ad eum, à quo ipsum malitiosè appellāsse constiterit, remittatur.

Cæterùm has duas constitutiones præmissas nolumus ad regulares extendi, qui suas habent obseruantias speciales.

De pœna excommunicantis iniustè. Cap. 49.

SVb interminatione diuini iudicij penitùs interdicimus, vt causa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel absoluere innodatū, in illis maximè regionibus, in quibus ex cōsuetudine cùm excommunicatus absoluitur, pecuniaria pœna mulctatur: Statuentes, vt cùm excommunicationis sententiam iniustam fuisse constiterit, excommunicator ad restituendam pecuniam sic extortam, per cēsuram ecclesiasticam compellatur: & nisi probabili fuerit errore deceptus, tantundē iniuriam passo persoluat: & si fortè soluendò non fuerit, animaduersione alia castigetur.

De restricta prohibitione matrimonij. Cap. 50.

Extrà de cō sanguinitat. & affinitat. Mutatio legū ex causa.

NOn debet reprehensibile iudicari, si secūdùm varietatem temporum, statuta quandoquè varientur humana, præsertim cùm vrgens necessitas vel euidens vtilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo.

Abolitio affinitatū secundi & tertij gēn.

Cùm igitur prohibitiones de coniugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptijs cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequēter inducant, & aliquandò periculum pariāt animarum, vt cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilij reuocantes, præsenti constitutione decernimus, vt sic cōtrahentes decæterò liberè copulentur.

Amotio impedimenti, quinti, sexti & septimi graduum.

Prohibitio quoque copulæ coniugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum decæterò non excedat, quoniam in vlterioribus gradibus iam non potest absq; graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apostol⁹, quòd 1. Cor. 7.

Universidad de Navarra Biblioteca

cir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis.

Prohibitio in quarto gradu.

Cùm ergò iam vsq; ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta, eam ità esse volumus perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudùm editis, vel ab alijs vel à nobis, vt si qui contra prohibitionem huiusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorũ, cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat: tantoq; grauiora sint crimina, quanto diutiùs infelicem detinent animam alligatam.

De pœna contrahentium clandestina matrimonia. Cap. 51.

extrà de clãdestin. desponſ. ca. 3.

CVm inhibitio copulæ coniugalis, sit in tribus vltimis gradibus reuocata, eam in alijs volumus districtè obseruari. Vndè prædecessorum nostrorum inhærendo vestigijs, clandestina coniugia penitùs inhibemus: prohibentes etiàm, nè quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quarè specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, vt cùm matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesijs per presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, vt infra illum qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilominùs inuestigent, vtrùm aliquod impedimentum obsistat. Cùm autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expressè, donèc quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documẽtis.

Proclamatio contrahentium in ecclesia.

Pœna sobolis.

Si qui verò huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire præsumpserint in gradu prohibito etiàm ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta, prorsùs illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cùm illi taliter conrrahendo, non expertes scientię, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimũ, præter omne interdictum in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint.

Pœna presbyteri copulantis.

Sanè si parochialis sacerdos, tales cõiunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiàm regularis qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, grauiùs puniendus si culpæ qualitas postulauerit. Sed & ijs qui taliter copulari præsumpserint, etiàm in gradu concesso, condigna pœnitentia iniungatur. Si quis autẽ ad impediendum legitimam copulam malitiosè impedimentum obiecerit, ecclesiasticam non effugiet vltionem.

Pœnia contrahentibus quibus cur iniungẽda.

De testimonio de auditu, reprobando in causa matrimonij. Cap. 52.

Ex. de testibus & attestat. ca. 47.

LIcèt ex quadam necessitate præter communem formam aliàs fuerit institutũ, vt in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cùm propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valerent vsque ad gradum septimum computando, quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima coniugia prouenisse: statuimus, nè super hoc recipiantur testes decæterò de auditu, cùm iam quartum gradũ prohibitio non excedat, nisi personæ graues extiterint, quibus fides meritò sit adhibenda, & ante motam litem testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis, non vtiq; vno, cùm non sufficeret ille si viueret, sed duobus ad minùs: nec ab infamibus & suspectis, sed à fide dignis, & omni exceptione maioribus, cùm satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur authores: Nec tamen si vnus à pluribus, vel infamis ab hominibus bonæ famæ acceperint quod testentur, tanquàm plures & idonei testes debent admitti, cùm etiàm secundùm solitum ordinem iudiciorum, nõ sufficiat vnius testis assertio, etiàm si præsidali dignitate præfulgeat, & actus legitimi sint infamibus interdicti.

Testis de auditu.

Iuramentũ testium.

Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quòd ad ferẽdum in causa ipsa testimonium odio vel timore vel amore vel commodo non procedant, personas expressis nominibus vel demonstratione siue circunlocutione sufficienti designent, & ab vtroq; latere clara computatione gradus singulos distinguant, & in suo nihilominùs iuramento concludant, se accepisse à suis maioribus quod deponunt, & credere ità esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se vidisse personas saltem in vno prædictorum graduum constitutas, pro consanguineis se habere. Tolerabilius est enim, aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere, quàm coniunctos legitimè, contra statuta Domini separare.

De his qui prædia sua, in fraudem decimarum, dant alijs excolenda. Cap. 53.

Ext. de decimis, primit. & obla. c. 32.

IN aliquibus regionibus quædam permixtæ sunt gentes, quæ secundùm suos ritus decimas de more non soluunt, quanuis censeantur nomine Christiano. His nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores indè redditus assequantur.

Volentes igitur super his Ecclesiarum indemnitatibus prouidere, statuimus, vt ipsi

ipsi domini talibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quòd absq; contradictione decimas ecclesijs cum integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur. Illæ quippe decimæ necessariò sunt soluendæ, quæ debentur ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata.

extrà ibid. cleric.

Vt decimæ ante tributa soluantur.

Cap. 54.

Con. 3.

CVm non sit in homine quòd semen, cadenti respondeat, quoniã iuxta verbum Apostoli, neque qui plantat, est aliqd, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum quidem de mortificato semine plurimum fructum afferente, nimis auarè in decimis quidam defraudare nituntur census & tributa, quæ interdùm indecimata prætereũtur, de frugibus & primitijs educentes. Cùm autem in signũ vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi dominus decimas reseruauerit: nos & Ecclesiarum dispendijs, & animarum periculis obuiare volentes, statuimus, vt in prærogatiua domini generalis, exactionem tributorũ & censuum præcedat solutio decimarum: vel saltem hi ad quos census & tributa indecimata pertenerint, quoniam res cum onere suo transit, ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur ecclesijs quibus iure debentur.

Iudicio decimarum.

Vt de terris acquirendis, non obstãtibus priuilegijs, decimæ dentur. Cap. 55.

ca. 11. c. seq. Statũ Cisterciẽsium de decimis.

NVpèr abbates Cistertienſis ordinis in generali capitulo congregati, ad comonitionem nostram prouidè statuerũt, nè decæterò fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debentur ecclesijs, nisi fortè pro monasterijs nouiter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro monasterijs de nouo fundãdis, committant excolendas alijs, à quibus ecclesijs decimæ persoluantur, nè occasione priuilegiorum suorum, ecclesiæ vlteriùs ꝓgrauentur. Decernimus ergò, vt de alienis terris & amodò acquirendis, etiàm si eas ꝓprijs manibus aut sumptibus deincèps excoluerint, decimas persoluant ecclesijs, quibus ratione prædiorum antèà soluebantur, nisi cum ipsis ecclesijs aliter duxerint componendum. Nos ergò statutum huiusmodi gratum & ratum habẽtes, hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent similibus priuilegijs, extendi volumus, & mandamus, vt ecclesiarum prælati, proniores & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum, eorumq; priuilegia diligentiùs & perfectiùs studeant obseruare.

Cõfirmatio & extensio statuti.

Nè ꝓpter pactũ aliquorũ, amittat decimas presbyter parochialis. Cap. 56.

PLeriq; (sicut accepimus) regulares & clerici seculares, interdũ cùm vel domos locant, vel feuda concedunt, in præiudiciũ parochialiũ ecclesiarum, pactũ adijciunt, vt conductores & feudatarij decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cùm autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiusmodi penitùs reprobamus, statuentes vt quicquid fuerit occasióe huiusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur.

Ex. de pactis, cap. 7.

De interpretandis priuilegiorum verbis. Cap. 57.

Ex. de priuilegijs, c. 24.

VT priuilegia quæ quibusdam religiosis personis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconuulsa, quædam in eis declaranda, nè minùs sanè intellecta, ptrahant ad abusum, propter quem meritò possint reuocari: quia priuilegium meret amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

Priuilegium de sepultura apud religiosos.

Sanè quibusdam regularibus sedes Apostolica indulsit, vt his qui eorum fraternitatem assumpserint, si forsan ecclesiæ ad quas pertinent, à diuinis fuerint officijs interdictæ, ipsosq; mori contingat, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excõmunicati vel nominatim fuerint interdicti, suosq; confratres, quos ecclesiarum prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hocautem de illis confratribus intelligimus, q vel adhuc manẽtes in seculo, eorũ ordini sunt oblati mutato habitu secu lari, vel q eis inter viuos sua bona dederũt, retẽto sibi quandiù in seculo vixerint, vsufructu: q tñ sepeliantur apud ipsorũ regularium vel aliorũ non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: nè si de qbuslibet ipsorum fraternitatẽ assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denarijs annuatim sibi collatis, dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina. Certam tamen & ipsi remissionem obtineãt ab Apostolica sibi sede concessam.

Cõfratres

Illud etiàm pro huiusmodi regularibus est indultum, si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates siue collectas, in quamlibet ciuitatẽ, castellum vel vicum aduenerint, si fortè locus ille à diuinis sit officijs interdictus, in eorũ iucundo aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt exclusis excommunicatis, diuina ibi officia celebrentur: Sic intelligi volum⁹, ꝙ in eadem ciuitate aut castro vel villa, vna tantùm ecclesia eiusdem ordinis fratribus (vt dictũ est) semèl aperiatur in anno: quia licèt pluraliter dictum sit, ꝙ in eorum iucũdo aduentu aperiantur ecclesiæ, non tamen ad ecclesias eiusdẽ loci diuisim, sed prædictorum locorum coniunctim, sano referendum est intellectu, nè si hoc modo singulas eiusdẽ loci ecclesias visitarẽt, nimiùm

Aliud priuilegium stationariorũ.

Interpretatio eius.

vtipendi contingeret sententiam interdicti. Qui verò contra declarationes præscriptas quicquam sibi præsumpserint vsurpare, grauj subiaceant vltioni.

De eodem in fauorem episcoporum. Cap. 58.

Ex.ib.c.seq. QVod nonnullis est religiosis indultũ, in fauorem pontificalis officij ad episcopos extendentes, cõcedimus, vt cùm cõmune terræ fuerit interdictũ, excõmunicatis & interdictis exclusis, possint quandoq; ianuis clausis, suppressa voce, non pulsatis companis, celebrare officia diuina, nisi hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quicquã doli vel fraudis ingesserint, tale cõpendium ad iniquum dispendium pertrahẽtes.

Quòd nullus religiosus fideiubeat sinè licentia abbatis & conuentûs. Cap. 59.

Extrà de fideiussorib. QVod quibusdã religiosis à sede Apostolica est prohibitum, volumus & mandamus ad vniuersos extẽdi, nè quis videlicet religiosus absque abbatis & maioris partis sui capituli licentia, pro aliquo fideiubeat, vel ab alio pecuniã mutuò accipiat vltra summam communi prouidentia constitutam. Alioquì non teneatur conuentus pro his aliquatenùs respondere, nisì fortè in vtilitatem domûs ipsius manifestè cõstiterit redundâsse: & qui cõtra statutum istud venire præsumpserit, grauiori disciplinæ subdatur.

Vt abbates non extendant se ad officium episcopale. Cap. 60.

extrà de excess. prælatorũ. ca. 12. ACcedentibus ad nos de diuersis mundi partibus episcoporum querelis, intelleximus graues & grandes quorundam abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea quæ sunt episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungẽdo publicas pœnitentias, concedendo etiàm indulgentiarũ literas, & similia præsumendo, vndè contingit interdùm quòd vilescat episcopalis authoritas apud multos. Volẽtes igitur in his & episcoporum dignitati, & abbatum prouidere saluti, presenti decreto firmiter prohibemus, nè quis abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum euitare, nisi fortè quisquã eorum speciali concessione vel alia legitima causâ super huiusmodi valeat se tueri.

Nè religiosi recipiant decimas de manu laicali. Cap. 61.

Extrà de pœnis & dignit. ca. 31. IN lateranensi cõcilio noscitur fuisse prohibitũ, nè quilibet regulares ecclesias seu decimas sinè consensu episcoporum de manu præsumant recipere laicali, nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenùs ad diuina.

Nos autem id fortiùs inhibentes, transgressores condigna curabimus animaduersione puniri, statuẽtes nihilominùs, quatenùs in ecclesijs quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdẽ statuta concilij, episcopis instituendos presbyteros repræsentent, vt illis de plebis cura respondeant, ipsis verò ꝓ rebus tẽporalibus rationẽ exhibeãt competentẽ. Institutos verò remouere non audeãt episcopis incõsultis. Sanè adijcimus, vt illos repræsentare procurẽt, quos vel conuersatio reddit notos, vel commendat probabile testimonium prælatorum.

Nè reliquiæ sanctorum ostendantur extra capsam, nè nouæ habeantur in veneratione sinè Romana ecclesia. Cap. 62.

extrà de reliquijs & ne sanct. ca. 3 CVm ex eo quòd quidam sanctorũ reliquias exponũt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ religioni sit detractũ sæpiùs, nè detrahatur in posterum, præsenti decreto statuimus, vt antiquæ reliquiæ amodò extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales.

Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præsumat, nisi priùs authoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

Prælati verò decæterò non permittant illos, qui ad eorũ ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis aut fallis decipi documentis, sicut & in plerisq; locis occasione quæstûs fieri consueuit. Eleemosynarũ quoq; quęstores, quorũ quidã se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua prędicatione proponunt, admitti, nisì Apostolicas vel diœcesani episcopi literas veras exhibeant, prohibemus. Et tunc præter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam verò quam communiter talibus Apostolica sedes indulget, duximus exprimendã, vt secundùm eam diœcesani episcopi suas literas moderentur. Ea siquidem talis est:

extrà de postulatione & translat. prælat. cap. 4.

Forma literarum Prædicatorum.

Quoniã (vt ait Apostolus) omẽs stabimus ante tribunal Christi, recepturi ꝓut in corpore gessimus, siue bonum, siue malum fuerit: oportet nos diem messiõis extremæ, misericordiæ operibus ꝓuenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cælis: firmã spem fiduciamque tenẽtes, qm̃ qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in bñdictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternã. Cùm igitur ad sustentationẽ fratrũ & egenorum ad tale confluentiũ hospitale, propriæ non suppetãt facultates, vniuersitatẽ vestrã monemus & exhortamur in dño, atq; in remissionẽ vobis iniungim⁹ peccatorũ, quatenùs de bonis à Deo vobis collatis, pias eleemosynas & grata eis charitatis subsidia erogetis, vt per subuentionẽ vestram, ipsorum inopiæ consulatur, & vos per hæc & per alia bona

bona, quæ & Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia peruenire.

Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis aut locis alijs incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omninò, nè falsæ religionis habitum gestent.

Moderamẽ indulgentiarum. Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum prælati facere non verentur, & claues Ecclesiæ cõtemnuntur, & pœnitentionalis satisfactio eneruatur: decernimus vt cùm dedicatur basilica, non extendatur indulgentia vltra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus episcopis dedicetur: ac deindè in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat: hunc quoquè dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquotiès conceduntur, cùm Romanus pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare.

De simonia. Cap. 63.

Extrà de simonia cap. 39. SIcut pro certo didicimus, in plerisq; locis & à plurimis personis quasi colũbas in templo vendentibus, fiunt exactiões turpes & prauæ, pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, estq; taxatum quantum sit isti vel illi, quantúmve alteri vel alij persoluendum: & ad cumulũ damnationis maioris, quidam turpitudinem & prauitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore obseruatam.

Tantum igitur abolere volẽtes abusum, consuetudinem huiusmodi (quæ magìs dicenda est corruptela) penitùs reprobamus, firmiter statuentes, vt pro his siue conferẽdis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere ac extorquere præsumat. Alioquin & qui receperit, & qui dederit huiusmodi precium omninò damnatũ, cum Giezi & Simone condemnetur.

De eadem circa monachos & sanctimoniales. Cap. 64.

Extrà de simonia cap. 3. in fine. QVoniam simoniaca labes adeò plerasq; moniales infecit, vt vix aliquas sinè precio recipiant in sorores, paupertatis prætextu volentes huiusmodi vitium palliare, nè id decæterò fiat, penitùs prohibemus, statuentes, vt quæcunq; decæterò talem prauitatem commiserit, tam recipiens q̃ recepta, siue sit subdita, siue prælata, sinè spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locũ arctioris regulę, ad agendum perpetuam pœnitentiam, retrudẽda.

De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ità duximus ꝓuidendum, vt remotæ de monasterijs quæ perperàm sunt ingressæ, in alijs locis eiusdẽ ordinis collocentur. Quòd si propter nimiam multitudinem alibi fortè nequierint commodè collocari, nè fortè damnabiliter in seculo euagentur, recipiantur in eodem monasterio dispensatiuè de nouo, mutatis priorib⁹ locis, & inferiorib⁹ assignatis.

Hoc etiàm circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verùm nè per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus, vt diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

De eadem circa illicitam pecuniæ extorsionem. Cap. 65.

Ex.ib.c.seq. Simonia epi scoporum. AVdiuimus de quibusdam episcopis, ꝙ decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subijciunt, nec patiuntur aliquos in eisdẽ instituì, donèc ipsis certa summa pecuniæ persoluatur: præterea cùm miles aut clericus domum religiõis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiàm si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donèc aliquid muneris manus contingat eorum.

1. Thess. 5. Cùm igitur non solùm à malo, sed etiàm ab omni specie mali sit (secundùm Apostolum) abstinendum, exactiones huiusmodi penitùs inhibemus, quòd si quis transgressor extiterit, exacta duplicata restituat, in vtilitates locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

De eadem circa cupiditatem clericorum. Cap. 66.

Ex.ib.c.seq. AD Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quòd quidam clerici pro exequijs mortuorum & benedictionibus nubentium & similibus, pecuniã exigunt & extorquent: & si fortè cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtrà verò quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere sub prętextu canonicæ pietatis. Quapropter & prauas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari, statuentes vt liberè conferantur Ecclesiastica sacramenta, sed per episcopum loci, veritate cognita, compescrantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

De vsuris Iudæorum. Cap. 67.

Ext. de vsuris, cap. 18. QVanto ampliùs Christiana religio ab exactiõe compescitur vsurarum, tanto grauiùs super his Iudæorum perfidia insolescit, ità ꝙ breui tempore Christianorum exhauriunt facultates. Volẽtes igitur in hac parte prospicere Christianis, nè à Iudæis immaniter aggrauentur, synodali decreto statuimus, vt si decæterò quocunque ꝓtextu, Iudæi à Christianis graues & immoderatas vsuras extorserint, Christianorũ eis

ꝓpr-

Universidad de Deusto
Biblioteca

partis ipium subtrahatur, donèc de immoderato grauamine satisfecerint competenter. Christiani quoq;, si opùs fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellantur ab eorum cõmercijs abstinere.

Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed potius à tanto grauamine Iudæos studeant cohibere.

Ac eadem pœna Iudæos decernimus cõpellendos ad satisfaciendum ecclesijs pro decimis & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus alijs percipere consueuerant, antequàm ad Iudæos quocunq; titulo deuenissent, vt sic ecclesiæ conseruentur indemnes.

Vt Iudæi discernantur à Christianis in habitu. Cap. 68.

Ex. de Iudæ. it & Saracenis, cap. 15.

IN nonnullis prouincijs à Christianis Iudæos seu Saracenos habitûs distinguit diuersitas: sed in quibusdam sic quædã inoleuit confusio, vt nulla differentia discernãtur. Vndè contingit interdùm, quòd per errorem Christiani Iudæorum seu Saracenorum, & Iudæi seu Saraceni Christianorum mulieribus commiscentur.

Nè igitur tam damnatæ conmixtiõis excessus per velamentum erroris huiusmodi, excusationis vlteriùs possint habere diffugium: statuimus, vt tales vtr̃usque sexûs in omni Christianorum prouincia, & omni tempore, qualitate habitûs publicè ab alijs populis distinguantur, cùm etiàm per Mosen hoc ipsum legatur eis iniunctum.

Leuit. 19. Deut. 22.

In diebus autem lamentationis & Dominicæ passionis, in publicum minimè prodeant, eò quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) ornatiùs non erubescunt incedere: ac Christianis, qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere nõ formidant.

Illud autẽ districtissimè inhibemus, nè in contumeliã redemptoris prosilire aliquatenùs præsumãt. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui ꝓ bra nostra deleuit, præcipimus præsumptores huiusmodi per principes seculares condignæ animaduersionis adiectione compesci, nè crucifixum pro nobis, præsumant aliquatenùs blasphemare.

Esa. 53.

Nè Iudæi publicis officijs præficiantur. Cap. 69.

Ex Ib. c. sec.

CVm sit nimis absurdũ, vt Christi blasphemus, in Christianos vim potestatis exerceat, quod super hoc Toletanũ concilium prouide statuit: nos propter transgressorum audaciam, in hoc capitulo innouamus, prohibentes nè Iudæi officijs publicis præferantur, quoniam sub tali prætextu Christianis plurimùm sunt infesti.

Si quis autem officium eis tale commiserit, per prouinciale concilium (quod singulis præcipimus annis celebrari) monitione præmissa, districtione qua conuenit compescatur. Officiali verò huiusmodi, tam diù Christianorum communio in commercijs & alijs denegetur, donèc in vsus pauperum Christianorum secundùm prouidentiam diœcesani episcopi conuertatur, quicquid fuerit adeptus à Christianis occasione officij sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

Nè conuersi ad fidẽ de Iudæis, veterẽ ritum Iudæorũ retineãt. Cap. 70.

Extrà de apostatis, cap. 4.

QVidam (sicut accepimus) qui ad sacri vndam baptismatis voluntarij accesserunt, veterem hominem omĩnò nõ exuunt, vt nouum perfectiùs induant, cùm prioris ritûs reliquias retinentes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cùm autem scriptum sit, Maledictus homo qui terram duabus vijs ingreditur, & indui vestis non debeat lino laneq; contexta: statuimus, vt tales per prælatos Ecclesiarum ab obseruantia veteris ritûs omnimodò compescãtur, vt quos Christianæ religioni liberæ voluntatis arbitriũ obtulit, salutiferæ coactionis necessitas in eius obseruatione cõseruet, cùm minùs malum existat, viam Domini non agnoscere, quàm post agnitam retroire.

Eccl. 5. Deut. 22. 2. Pet. 2.

EXPEDITIO PRO *recuperanda terra sancta.*

AD liberãdam terram sanctam de manibus impiorum, ardenti desiderio adspirantes, de prudentum virorum cõsilio, qui plenè nouerant circunstantias temporum & locorum, sacro approbante concilio diffinimus, vt ità cruce signati se præparent, quòd in Calendas Iunij sequentis post proximũ, omnes qui dispoſuerunt transire per mare, conueniant in regnum Siciliæ: alij, sicut oportunerit & decuerit, apud Brũdusiũ: & alij apud Messanam, & partes vtrobiq; vicinas, vbi & nos personaliter Dño annuente dispoſuimꝰ tunc adesse, quatenùs nostro consilio & auxilio exercitus Christianus salubriter ordinetur, cum bñdictione diuina & Apostolica profecturus. Ad eundem quoq; terminũ se studeant præparare, qui ꝓpoſuerunt p terrã proficiſci. Significaturi hoc interim nobis, vt eis ad consiliũ & auxiliũ, legatum idoneum de nostro latere cõcedamus. Sacerdotes autem & alij clerici qui fuerint in exercitu Christiano, tam subditi, q̃ prælati, orationi & exhortatiõi diligenter insistãt, docẽtes eos verbo pariter & exẽplo, vt timorem & amorẽ semper habeãt diuinũ ante oculos, nè qd dicant aut faciant quod diuinam maiestatẽ offendat. Et si aliqñ lapſi fuerint in peccatum, per veram pœnitentiã mox resurgant, gerentes humilitatẽ cordis & corporis, & tam in victu q̃ in vestitu mediocritatem seruantes, dissensiones & æmulatiões omninò vitando, rancore ac liuoreà se pẽnitùs relegatis, vt sic spiritalibus & materialibus armis muniti, aduersùs hostes fidei securiùs prælientur, non de sua præsumentes potentia, sed de diuina virtute sperantes.

Qualia erroris prædicari debẽt

Ipsis autem clericis indulgemus, vt beneficia sua integra percipiant per triẽnium, àc si essent in ecclesijs residentes: & si necesse fuerit, eꝰ per idem tempus pignori valeant obligare.

Nè igitur hoc sanctum propoſitum impediri vel retardari contingat, vniuersis ecclesiarum prælatis districtè præcipimus, vt singuli per loca sua illos qui signum Crucis dispoſuerunt resumere, ac tam ipſos quàm alios cruce signatos, & quos adhuc signare contigerit, ad reddendũ vota sua Dño diligenter moneant & inducant, & si necesse fuerit, per excommunicationis in personas & interdicti sententias in terras eorum, omni tergiuersatione cessante, compellant, illis duntaxàt exceptis, quibus tale impedimentum occurrerit, propter quod, secundùm sedis Apostolicæ prouidentiam, votum eorũ commutari debeat meritò vel differri.

Ad hæc, nè quid in negocio Iesu Christi de contingentibus omittatur, volumus & mãdamus, vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates & alij, qui curã obtinent animarum, studiosè proponant sibi commiſſis verbum crucis, obsecrantes per patrem & filium & spiritumsanctum, vnum solum verum æternum Deum, reges, duces, principes, marchiões, comites & barones, aliosq; magnates, necnon communiões ciuitatum, villarum, oppidorũ, vt qui personaliter nõ accesserint in subsidium terræ sanctæ, competentem conferant numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessarijs secũdùm proprias facultates, in remiſſionẽ peccatorum suorum, prout in generalibus literis est expreſſum, & ad maiorem cautelã etiàm inferiùs exprimemus.

Huius remiſſionis volumus esse participes non solùm eos, qui naues proprias exhibent, sed etiàm illos, qui ꝓpter hoc opus naues studuerint fabricare. Renuẽtibus autem, si q̃ fortè tam ingrati fuerint Domino Deo nostro, ex parte Apostolica firmiter ꝓteſtentur, vt sciant se super hoc nobis in nouiſſimo districti examinis DEI coram tremendo iudice responſuros, priùs tamẽ considerantes, qua conscientia, quáve securitate confiteri poterunt coram vnigenito Dei filio Iesu Christo, cui omnia pater dedit in manus, si ei pro peccatoribus crucifixo seruire renuerint in hoc negocio, quasi ꝓpriè sibi proprio, cuius munere viuũt, cuius beneficio sustentantur, quin etiàm eius sanguine sunt redempti.

Nè verò in humeros hominũ onera grauia & importabilia imponere videamur, q̃ digito nostro mouere nolimus, similes illis qui dicunt vtiq;, sed non faciunt: eccè nos de his quæ vltra necessarias & moderatas expensas potuimus reseruare, triginta millia librarum in hoc opus cõcedimus & donamus, præter nauigium, quod cruce signatis de vrbe atq; vicinis partibus conferimꝰ, assignaturi nihilominùs ad hoc ipsum tria millia marcarum argenti, quæ apud nos de quorundam fidelium eleemosynis remanserunt, alijs in necessitates & vtilitates prædictæ terræ, per manus felicis memoriæ abbatis Hierosolymitani, patriarchæ ac magistrorum templi & hospitalis fideliter distributis.

Matt. 23.

xxx. millia librarũ confert papa.

Cupientes autem alios ecclesiarum prælatos, necnon clericos vniuersos, & in merito & in prẽmio habere participes & consortes, ex communi concilij approbatione statuimus, vt omnes omĩnò clerici, tam subditi quàm prælati, vicesimam partem Ecclesiasticorum prouentuum vsque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ, per manus eorum qui ad hoc Apostolica fuerint prouidenti ordinati: Quibusdã duntaxàt religiosis exceptis, ab hac prætaxatione meritò eximendis: illis similiter, qui assumpto vel assumẽdo crucis signaculo, sunt personaliter profecturi.

Vicesima clericis per triennium imponẽda.

Nos autem & fratres nostri S. Romanæ ecclesiæ cardinales, plenariè decimam persoluemus, sciantq; se omnes ad hoc fideliter obseruandum per excommunicationis sententiam obligatos, ità quòd illi qui sup hoc fraudem scienter commiserint, sententiam excommunicationis incurrant.

Decima Papæ & cardinalium.

Sanè quia iusto iudicio cælestis imperatoris obsequijs inhærentes, speciali decet p̃rogatiua gaudere, cùm tempus proficiscendi annum excedat in modico, cruce signati vel à collectis vel tallijs alijsq; grauaminibus sint immunes, quarum personas & bona post crucem assumptam sub beati Petri & nostra protectione suscepimus, vt sub archiepiscoporum, Episcoporum ac omĩum prælatorum ecclesiæ defensione consistant, proprijs nihilominùs protectoribus ad hoc specialiter deputãdis, ità vt donèc de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneant & quieta: & si quisquã contrà præsumpserit, per censuram ecclesiasticam compescatur.

Priuilegium crucesignatorum.

Si qui verò proficiscentium illuc, ad p̃standas vsuras iuramento tenentur adstricti, creditores eorum, vt remittant eis præstitum iuramentum, & ab vsurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quòd si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit vsurarum, eum ad restitutiõem earum simili cogi animaduersione mandamus.

Relaxatio vsurarum.

Iu-

Iudæos verò ad remittendas vsuras per secularē cōpelli p̄cipimus potestatē, & donec illas remiserint, ab vniuersis Christifidelibus per excommunicationis sententiam eis omninò communio denegetur. His autē q̄ Iudæis debita soluere nequeunt in præsenti, sic principes seculares vtili dilatione ꝓuideāt, quòd post iter arreptum, vsquequò de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur, vsurarum incommoda non incurrant, compulsis Iudæis ꝓuentus pignorum, quos interim ipsi perceperint, in sortē expensis deductis necessarijs, computare: cùm huiusmodi beneficium non multùm videatur habere dispendij, quod solutionē sic prorogat, quòd debitum non absorbet. Porrò ecclesiarum prælati, qui in exhibēda iustitia cruce signatis & eorum familijs negligentes extiterint, sciant se grauiter puniendos.

Contra fautores piratarum.

Cæterùm quia cursarij & piratæ nimiùm impediunt subsidium terræ sanctæ, capiendo & expoliando transeuntes ad illam, & redeuntes ab ipsa: nos speciales adiutores & fautores eorum excommunicatiōis vinculo innodamus, sub interminatiōe anathematis inhibentes, nè quis cum eis sciēter communicet aliquo venditionis vel emptionis contractu, & iniungentes rectoribus ciuitatum & locorum suorum, vt eos ab hac iniquitate reuocent & compescant: alioquin quia nolle perturbare peruersos, nihil aliud est quàm fouere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, in personas & terras eorum per ecclesiarum prælatos seueritatem Ecclesiasticam volumus & præcipimus exerceri.

In eos qui arma asferunt Saracenis.

Excommunicamus prætereà & anathematizam⁹ illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christū & populū Christianum, Saracenis arma, ferrum & ligamina deferunt galearum: eos etiàm qui galeas eis vendūt vel naues, quiq; in piraticis Saracenorum nauibus curam gubernationis exercent, vel in machinis aut quibuslibet alijs aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in dispendium terræ sanctæ, ipsarū rerum suarum priuatione mulctari, & capientium seruos fore censemus. Præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus dominicis & festiuis huiusmodi sententia innouetur, & talibus gremium nō aperiatur Ecclesiæ, nisi totum quod ex substantia tam damnata perceperint, & tantundem de sua in subsidium prædictæ terræ transmiserint, vt æquo iudicio in quo deliquerint, puniantur. quòd si fortè soluendò non fuerint, alijs sic reatus talium castigetur, quòd in pœna ipsorum alijs interdicatur audacia similia præsumendi.

Nè naues mittantur p quadriēniū ad Saracenos.

Prohibemus insuper omnibus Christianis, & sub anathemate interdicimus, nè in terras Saracenorum, qui partes Orientales inhabitant, vsq; ad quadriēnium transmittant aut transeant naues suas, vt per hoc volentibus transfretare in subsidiū terræ sanctæ maior nauigij copia præparetur, & Saracenis prædictis subtrahatur auxiliū, quod eis consueuit ex hoc non modicum prouenire.

Cōtra Torneamenta.

Licèt autem torneamenta sint in diuersis concilijs sub certa pœna generaliter interdicta, quia tamen hoc tempore crucis negocium per ea plurimùm impeditur, nos illa sub pœna excommunicatiōis firmiter prohibemus vsque ad triennium exerceri.

Generaliter pax inter Christianos ad quadrieunium.

Quia verò ad hoc negociū exequendū, est permaximè necessarium, vt principes & populi Christiani adinuicèm pacem obseruent, sancta vniuersali synodo suadente statuimus, vt saltem per quadriēnium in toto orbe Christiano seruetur pax generaliter, ità quòd per Ecclesiarum prælatos discordantes reducantur ad plenam pacem aut firmam treugam inuiolabiliter obseruandam: & qui acquiescere fortè contempserint, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras arctissimè compellantur, nisi tanta fuerit iniuriarum malitia, quòd ipsi tali nou debeant pace gaudere. Quòd si fortè censuram ecclesiasticam vilipenderint, poterunt nō immeritò formidare, nè per authoritatem Ecclesiæ circa eos tanquàm perturbatores negocij Crucifixi, secularis potentia inducatur.

Plenaria indulgentia.

Nos igitur omnipotentis Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri & Pauli authoritate confisi, ex illa quam nobis (licèt indignè) Deus ligandi atque soluendi contulit potestatem, omnibus qui laborem proprijs personis subiérint & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus liberaliter fuerint corde contriti & confessi, veniam indulgemus: & in retributione iustorum, salutis æternæ pollicemur augmentū: eis autem qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis duntaxàt expensis iuxta facultatem & qualitatē suam viros idoneos destinārint, & illis similiter qui licèt in alienis expensis, in proprijs tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoq; remissiōis volumus & concedimus esse participes, iuxta qualitatē subsidij & deuotiōis affectū, omnes qui ad subuentionem ipsius terrę de bonis suis congruè ministrabunt, aut consilium & auxilium impenderint opportunum. Omnibus etiàm piè proficiscentibus in hoc opere in cōmuni vniuersalis synodus omnium beneficiorum suorum suffragium impartitur, vt eis dignè proficiat ad salutem. Amen.

FINIS.

CONCILIVM HA-

Anno Dñi 1225.

BITVM IN ALEMANIA SVB CONRADO EPISCOPO Cardinali Portuensi & S. Rufinæ, Legato Apostolico ad inclytam Alemaniæ nationem.

In hanc Synodum Germaniæ Præfatiuncula F. Laurentij Surij.

ANno nati Seruatoris 1224. Honorius eius nominis tertius Pontifex maximus, in Germaniam legatum misit à latere Conradum Eginonis, quondàm monachum & abbatem instituti Cistertien, tum verò Episcopum Cardinalem Portuensem & S. Rufinæ, virum doctrina & religione celebrem, & cuiusdam dynastæ filium. Erant enim id temporis in Occidēte quædam morum corruptelæ, quas Pontifex amoliri volebat, porrò Orientem vexabant Saraceni. Postq̄ igitur memoratus Cardinalis in Germaniam peruenit, Synodum hanc coēgit anno 1225. quæ cùm pleraque habeat lectu digna, in gratiam Lectoris huc eam adscribere voluimus: idque tanto libentiùs, quòd hoc loco sustulimus opusculum illud tripartitum, parum opportunè in superiori editione Concilijs insertum, cùm nec authoris certi nomen præ se ferat, nec ab vllo sit Concilio profectum. Qua in re non dubitamus, quin eruditus Lector nostrum sit consilium probaturus. Quòd autem ad hanc Synodum attinet, scire debet Lector, quæ in ea promulgatæ sunt constitutiones, eas iam dictum Cardinalem per omnem Germaniam misisse archiepiscopis, episcopis, archidiaconis & archipresbyteris, quos decanos rurales vocant, eisque seueriter mandasse, vt in Concilijs annis singulis celebrandis eas publicari & obseruari facerent.

SEQVITVR SYNODVS.

CONRADVS miseratione diuina Portuensis & S. Rufinæ episcopus, Apostolicæ sedis legatus, vniuersis Christi fidelibus, ad quos præsens scriptum peruenerit, salutem in CHRISTO IESV.

De continentia Clericorum. 1.

LIcèt multa super continentia clericorum, sanctorum Patrum hactenùs emanauerint instituta, quia tamen adhuc nonnulli clerici lumbos suos cingulo continentiæ, vt accipimus, non præcingunt, in animæ suæ periculum & scandalum plurimorum, non attendentes quoniam scriptum est, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Deus vester: nos qui nunc demùm circa horam vndecimam missi sumus, vt nocua de vinea Domini Sabaoth ex officio nobis iniuncto, quantùm ipse dederit, extirpemus, quia zelus nos comedit domûs eius: huius sacri approbatione Concilij duximus statuendum. Præcipimus igitur, vt clerici continenter & castè viuere studeant vniuersi, & maximè in ordinibus sacris constituti, quatenùs in conspectu DEI omnipotentis, puro corde & mundo corpore valeant ministrare.

Leuit. 11. 19. 1. Pet. 1.

De pœnis concubinariorum Clericorum. 2.

SI quis autem clericorum deincèps fuerit deprehensus incontinentiæ vitio laborare, detinendo publicè concubinam, nisi post admonitionem canonicam, illam à se prorsùs expulerit, extunc tam beneficio, quàm & officio spolietur. Si verò nec sic fœtorem suæ libidinis curauerit euitare, quia crescente contumacia crescere debet & pœna, anathematis sententia feriatur. Qui verò obscœnis voluptatibus inhiantes, concubinas vsque ad hæc tempora publicè tenuerunt, nè delictum præteritum transeat impunitum, eos sub pœnitentiam duximus redigendos: vt si canonici fuerint, quadraginta diebus in claustris suis in quadragesimali cibo ieiunent. Si autem hæc agere contempserint, præpositis & decanis & capitulis ecclesiarum sub anathemate prohibemus, nè præbendarum fructus eis ministrent, neu ad chorum vel ad consortium capituli eos admittant, nisi incepta dicta pœnitentia & peracta, & præstito iuramento, quòd eas vlteriùs non resumant. Qui verò remotas resumere præsumpserint, decreuimus eos beneficijs esse priuatos, vt illi ad quorum collationem eorum beneficia pertinent, ea idoneis personis assignent intra tempus in generali concilio comprehensum: alioquin proximus superior extunc ea studeat assignare. Si verò decani, vel alij eorum confratres, excessum eorum scientes dissimulare præsumpserint, eos denunciamus excommunicationis vinculo subiacere.

De scortatoribus clericis ruralibus per archidiaconos corrigendis. 3.

DE clericis ruralibus cõcubinarijs expressus rigor superiùs obseruetur: quorum archidiaconi, si eos in iniquitatibus voluerint confouere, vèl eorum dissimulare excessus, sciant ab officio se suspensos: & si in suspensione permanserint, eos præcipimus per episcopos suos à dignitatibus remoueri: quæ dignitates per eosdem episcopos, vel alios ad quos eorum spectat collatio, personis idoneis assignentur.

Quam pœnam iudex ecclesiasticus quem præpropere excommunicatus, incurrat. 4.

c. 1. de sentẽt. excom. in 6. QVantæ temeritatis & præsumptionis existat, quòd qui seruare debent canonicas sanctiones, in quibus apertè continetur, quòd nullus aliquem sinè rationabili causa excommunicare præsumat, eas frangere non formidant, plures non amore iustitiæ, sed liuore odij vel fauore aduersariorum excommunicationis vinculo innodãtes, nullus prorsùs ignorat. Quarè firmiter prohibemus, nè in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, per quas, si necesse fuerit, possit probari admonitio, promulgare præsumat: & si prælatus contra hoc fecerit, & admonitus errorem suum non reuocauerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ sit exclusus.

Clericos fructus præbendarum suarum concubinis & spurijs suis testamẽto relinquere non posse. 5.

c. quia nos. & c. relatũ de testam. ADabolendam de domo Domini cõsuetudinem, vel potiùs corruptelam seu temeritatem, qua clerici (qui signum pudicitiæ debent ostendere laicis, quibus positi sunt in exemplum) in argumentum suæ finalis impœnitentiæ, fructus præbendarũ suarum concubinis vel spurijs suis legant in vltima voluntate, contra eos rigor ecclesiasticus exerceri debet. Quarè sub anathemate prohibemus, nè decæterò clerici gratia testandi abutẽtes, cùm de rebus ecclesiæ nullum possint condere testamentum, fructus beneficiorum ecclesiasticorum spurijs suis vel concubinis suis dimittant. Qui verò contra hanc inhibitionem venire præsumpserint, in signum suæ perditionis ecclesiastica careant sepultura: & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipso iure. Qui autem testamentum tale manutenere voluerint, & per quorum manus personis illis fructus præbendæ fuerint ministrati, ipso facto sciant se excommunicationis vinculo innodatos: & quandiù fructus huiusmodi contra hanc institutionem ipsis ministrati fuerint, ecclesia ipsa sit sub interdicto posita.

De clericis excommunicatis vel suspensis diuina celebrantibus. 6.

CVm scriptum sit in lege veteri, quòd quicunque non obtemperãsset sacerdotibus, aut extrà positus lapidaretur à populo, aut gladio ceruice suppositã, expiaret cruore contemptum: & in primitiua ecclesia inobedientes cuncti, de Ecclesia rabido *ore dæmonum traherentur, multi nomine sacerdotes, censuram ecclesiasticam contemnentes, excommunicati vel suspensi à prælatis ipsorum, exigentibus culpis suis, & immemores, quæ episcopis & prælatis clauium regni cælestis collata sit potestas, attrectare sibi interdicta mysteria non verentur: contra quos rigorem Ecclesiasticum volumus exerceri. Statuimus igitur, vt tales sinè spe restitutionis, ab officijs & beneficijs deponantur, & infames & intestabiles sint: & decæterò ad beneficia Ecclesiastica nullatenùs admittantur, nisi per pœnitentiam approbatam & *conuersionem laudabilem sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere.

Deut. 17. 1. Cor. 5. for. *ori demonũ narderetur. for. *cõuersationem

De clericis coram excommunicatis celebrantibus. 7.

PRætereà sunt nonnulli, qui crassam pretendentes ignorantiam, (quæ cùm nõ excuset à culpa, nec eos à pœna poterit excusare) coram his diuina celebrare præsumant, qui excõmunicationis vinculo sunt innodati, dicentes quòd eis excommunicatio nec per literas, nec per nuncios fuerit nunciata, cùm ipsi excommunicati impediant sæpè, nè possit ad eos denunciatio vel citatio peruenire, vel malitiosè se occultant: & cùm talis sit meritò contumax censendus, statuimus vt postquàm tales excõmunicati fuerint, & in vicinis locis publicè denunciati, sacerdos qui coram eis celebrauerit, simili pœna puniatur.

De publicandis excommunicatis per episcopos. 8.

SI episcopus aliquem excommunicauerit certa de causa, denunciet vicinis episcopis per suas patentes literas, vt excõmunicatum denunciari faciant & euitari: & tunc sinè difficultate aliqua vicini episcopi excommunicatum faciant publicè denunciari, & in diœcesibus suis arctiùs euitari. Si verò episcopi fuerint negligentes, & excõmunicatis scienter communicauerint, tandiù cathedralium ecclesiarum canonici eis non communicent, quandiù huic salubri sanctioni contempserint obedire.

De patronis laicis, clericos ad ecclesias simoniacè præsentantibus. 9.

QVoniam in quibusdam locis Alemaniæ, fundatores ecclesiarum vel hæredes ipsorum, potestate (in qua eos Ecclesia hucusq; sustinuit) abutuntur, partem decimarum vel aliarum obuentionum Ecclesiasticarum, in quibus ius obtinent patronatûs, sibi retinentes ex pacto, repræsentant clericos ad easdem: huic vulneri cancroso & simoniaco censuræ ferrum apponimus, decernentes vt ex quo cõstiterit patronum huiusmodi flagitium perpetrãsse, anathemate feriatur, & eius terra supponatur ecclesiastico interdicto, donèc ecclesiã liberam cum suo iure dimittat. saluo iure patronatûs, quod eis de misericordia reseruamus, qui possunt per iuris excusari ignorantiam.

De clericis simoniacè repræsentatis. 10.

QVi verò cæca cupiditate ducti, taliter à patronis præsentationem receperint, officio beneficioque priuentur, nec ad beneficium vel actus ecclesiasticos admittantur, nisi cum eis per sedem Apostolicam fuerit dispensatum.

De episcopis & archidiaconis, clericos simoniacè præsentatos instituentibus. 11.

EPiscopi verò & archidiaconi, qui talibus scienter curam animarum commiserint, ab institutione & collatione perpetuò sint suspensi. Statuimus etiàm, quòd nullus clericus ad curam animarum ab episcopo vel archidiacono admittat, nisi priùs iurauerit, quòd nullam in adeptione beneficij, ad cuius curam præsentatur, commiserit simoniam.

De ecclesijs non per mercenarios, sed pastores seu saltem vicarios perpetuos regendis. 12.

QVia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemaniæ partibus contra canonicas sanctiones inualuit, vt ponãtur in ecclesijs conductitij sacerdotes vicarij temporales, nè id fiat decæterò, authoritate legationis qua fungimur, omnib⁹ modis inhibemus. Sed cùm vicarius poni debet & potest, perpetuò instituatur, idque assensu & authoritate diœcesani & archidiaconi loci illius: nec episcopus vel archidiaconus talem instituat, nisi ei de bonis ecclesiæ coram eo tantum fuerit assignatum, vndè iura episcopi & archidiaconi possit persoluere, & congruam & sufficientem sustentationem habere.

De committentibus incestum cum sanctimonialibus & canonissis, & de eiusmodi sacris virginibus pollutis. 13.

LIcèt contra nefandos insidiatores sacrarum virginum pudicitiæ, pœnæ grauissimæ sint institutæ tam canonicæ q̃ legales: quidam tamen relaxatis voluptatũ habenis, in lacum miseriæ & in lutum fœcis se immergunt, vt salutis æternæ coronã, honestatis normam, earumque pudicitiam interpellare præsumant: contra quos neruũ rigoris apponimus, statuentes vt quicunq; pudicitiam sanctimonialium cuiuscunque habitûs, ausu sacrilego solicitare præsumpserit, ab officio, si clericus fuerit: si laicus, à perceptione corporis Domini nouerit se suspẽsum. Qui verò *sacrilegium vel temerarium carnis commerciũ cum talibus habuerit, ipso facto excommunicationis sententia se nouerit innodatum. Sanctimonialis verò seu canonica, quæ huiusmodi crimen flagitiosum perpetrauerit, vlteriùs ad officium aliquod in monasterio nullatenùs admittatur: sed in signum iniquitatis suæ, vltima tam in clausto maneat, quàm in choro.

for. * sacrilegum

De his constitutionibus conciliaribus publicandis. 14.

QVoniam memoria hominum dilabitur cum tempore dilabẽte, nè quis ex nostrarum constitutionum ignorantia velamen in posterum excusationis assumat, in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna excommunicationis districtè præcipimus, vt archiepiscopi, episcopi, archidiaconi & decani, in suo singuli concilio annis singulis celebrando, eas publicari faciant & seruari, pœnam transgressoribus infligendo. Quas etiàm abbates & alij ecclesiarum & monasteriorum prælati conscribi faciant, & in suis capitulis frequentiùs publicari, vt tam ab ipsis, quàm à suis subditis inuiolabiliter obseruentur.

Acta sunt hæc anno nñi 1225. quarto Idus Decembris.

LECTORI PIO CAstigator typographicus S.

COnciliũ hoc sequẽs Anglicanũ, ex libello Pergamenico, non illo seu illis, cuius seu quorum suprà mentionem fecimus, trãssumptum est, sed alio à superioribus, abbreuiatim adeò & illegibiliter conscripto, vt supradictum Lateranẽ concilij sub Alexandro tertio habiti archetypon, præ isto propemodùm iocus fuerit. Ideoque nobis transcribendum obtrusit felicis memoriæ D. Petrus Crab, non obtrusurus, qui fuit eius aduersùm vetusta eiusce modi archetypa affectus, si commodè & absque singulari difficultate legi potuisset.

INCIPIVNT CONSTITVTIONES OXONIENSIS IN ANGLIA CONCILIJ, editæ per Stephanum.

Ecclesiasticorū iurisdictionis turbatores.

AVthoritate Dei patris & beatæ virginis & omnium sanctorum & p̄sentis concilij, excommunicamus omnes illos, qui malitiosè ecclesias suo iure priuare præsumunt, aut per malitiam & contra iustitiam libertates earundem infringere vel perturbare contendūt.

Seditiosi.

Item omnes illos excōmunicationis sententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem domini Regis & Regni iniuriosè p̄turbare præsumunt, & qui iura domini regis detinere contendunt.

Periuri.

Adijcimus autem omnes illos simili sententia inuolutos, qui scienter & prudenter falsum perhibent testimonium, vel perhiberi procurant, vel etiām tales testes scienter producunt vel subornant in causa matrimoniali, vbi s. agitur contra misericordiam, vel etiām vbi agitur ad alicuius exhæredationem.

Cauillatores.

Aduocatos quoquè excommunicamus omnes, qui in caulis matrimonialibus malitiosè oppositiones opponunt vel opponi procurant, nè matrimonia vera debitū sortiantur effectum, vel vt contra iustitiam p̄cessus causæ diutiùs suspendatur.

Calumniatores.

Item excommunicamus omnes illos, qui gratia lucri, odij, vel fauoris, vel aliter malitiosè crimen imponunt, vel opponunt alicui, cùm infamatus non sit apud bonos & graues, vt sic saltem ei purgatio indicatur, vel aliomodo grauetur.

Cauillatores.

Prætereà omnes illos sententia excommunicationis innodamus, qui vacante ecclesia, malitiosè opponunt vel procurāt opponi patronatūs quæstionem, vt sit, vndè patronum illius ecclesiæ collatione saltem illa vice defraudent.

Suppressores.

Excommunicamus etiām omnes illos, qui gratia lucri, odij vel fauoris, vel aliàs malitiosè, contemnunt exequi dñi regis mandatum contra excommunicatos, qui claues Ecclesiæ contemnunt.

Eleemosynarij.

Statuimus etiām authoritate præsentis concilij, vt prælati singuli eleemosynarios honestos habeāt, & vt ipsi prælati sint iuxta Apostolum, hospitales, & vt horis cōpetentibus ad pauperes audiendos & iustitiā exhibendam, in publico præsentiam suam exhibere procurent, & in personis proprijs, confessionibus audiendis interdùm intersint & pœnitentijs iniungendis: ipsi etiām per confessores discretos ciuitates proprias obeant, & in ecclesijs suis cathedralibus residere procurent: vt aliquibus maioribus festis, & saltem in aliqua parte *pro se, prout animæ suæ saluti magis viderint expedire. Et quia iuxta scripturæ testimoniū, vota nostra tenemur reddere Domino DEO nostro, salubriter decernimus aduertendū, vt episcopi formam suæ professionis in sua consecratione prolatam, bis in anno coram se legi faciant diligenter, vt tanto meliùs p̄fessionis suæ recordentur, quanto sæpius eorum fuerit auribus inculcata. Rom. 12. Heb. 13. 1. Pet. 4. for. *per

Psal. 22. f. 60. b. 65. c. 75. d us. e

Ad hæc statuimus, nè p̄latus aliquis cùm ecclesiā contulerit aut præbendam, fructus eiusdem ecclesiæ siue præbendæ nondùm collectos, sibi præsumat aliquatenùs vsurpare, vel in institutione, vel missiōe in possessionem, vel charta super hoc facienda, aliquid audeat extorquere, nec ab officiarijs suis archidiaconis vel decanis sustineat extorqueri.

Collatores ecclesiarum qui cōferre eas debeant

Cùm secundùm Apostolum, auaritiæ (q̄ est idolorum seruitus) episcopos aut alios Dei ministros seruire non cōueniat, ad tantam pestem radicitùs euellendam statuim⁹, vt si aliquis ad ecclesiam aliquam nullo cōtradicente præsentetur, episcopus p̄sentatum ipsum, dum tamen idoneus sit, nequaquām admittere differat vltra duos mēses: alioquin quicquid ex eadem ecclesia post factam præsentationem fuerit fortè perceptum, illi, cùm institutus fuerit, restituatur, quatenus fructus illi ad episcopum peruenerint, & id in *archiepiscopis, si per eos steterit, obseruetur, nisi causam rationabilem coram suo superiore duxerit assignandam, cùm super hoc fuerit requisitus ab eo, quarè eum non admiserit infra tempus in hoc concilio diffinitum.

Esa. 5. b Coloss. 3. d

for. *archidiaconis,

Hoc autem non immeritò duximus adiungendum, vt si duo ad vnam eandemque ecclesiam fuerint præsentati, neutri eorum pendente lite, custodia committatur. Si autem ad episcopum ius conferendi talem ecclesiā authoritate concilij deuoluatur, cùm contentio sit inter duos patronos, quorum vterque suum clericum præsentauerit, tamen ex collatione episcopi, nulli patronorum qui posteà euicerit ius patronatūs, p̄iudicium debeat generari: statuimus vt episcopus neutri eorū qui præsentati fuerint, ecclesiam illam conferat illa vice, nisi de vtriusque patroni consensu: nè saltem quælecunque præiudicium alteri patronorum videatur generari, si fortè postmodùm ius patronatūs euicerit.

Ad excusandos affectus laborantium in vinea Domini Sabaoth, vt veræ retributionis recipere mereamur denarium post laborem: decreuimus, nè opus Dei fiat ab aliq̄bus negligenter, præsertim cùm in generali concilio sit præceptum, vt diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum, secūdùm

Esa. 5. a

Matth. 20. d

dùm quod Deus dederit, studiosè celebrēt & deuotè: vniuersa quoq; ecclesiastica sacramēta, & præcipuè baptismatis & altaris, deuotissimè, prout Deus inspirauerit, celebrentur: verba quoquè Canonis, præsertim in consecratione corporis Christi, plenè & integrè proferantur.

Vbi presbyter qñ plura vno die missas celebrare liceat.

Presbyter autem postquàm Dominicum corpus sumpserit in altari, si in eodem die Missarum solennia ipsum celebrare oporteat iteratò, vinum calici infusum vel digitis supersusum sumere non præsumat.

Ad hæc duximus statuendum, districtiùs inhibentes, nè sacerdos quispiam Missarū solennia celebret bis in die, excepto die Natiuitatis & Resurrectionis Dominicæ, vel in obsequijs defunctorum, videlicet cùm corpus alicuius in ecclesia eodem die fuerit tumulandum: & tunc prior Missa de die, posterior verò pro defuncto celebrēt. Cæterùm præsenti decreto sancimus, nè clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti, villarum procurationes admittant: videlicet vt non sint senescalli aut baliui talium

*ratio- nibus

administrationum, occasione quarum laicis in reddendis *recinijs obligentur, si & iurisdictiones exerceant seculares, præsertim illas, quibus iudicium sanguinis est annexum. Et his duximus adiungendum, nè iudicium sanguinis in locis sacris tractetur, s. in ecclesia vel cœmeterio. Authoritate generalis concilij districtiùs inhibemus, nè qs clericus beneficiatus, vel in sacris ordinib⁹ constitutus, literas pro pœna sanguinis infligenda scribere vel dictare præsumat, vel vbi iudicium sanguinis tractatur, aut exerceatur, interfit. Nouerint em̄ protectiōe Ecclesiastica se indignos, cùm per eos in Ecclesia Dei per talia præsumpta scandalum generetur.

Festa Anglis obseruanda.

Hæc sunt festa, in quibus, prohibitis alijs operibus, conceduntur opera agriculturæ & carrucarum.

Statuimus q̄ festa subscripta, sub omni veneratione seruentur, videlicet om̄es dies Dominici, 5. dies natalicij, Circūcisio, Epiphania Dñi, omnia festa B. Mariæ præter festum Conceptionis, cuius celebrationi nō imponitur necessitas, Conuersio S. Pauli, Cathedra S. Petri, festa om̄ium apostolorū, festum S. Gregorij, dies Parasceues, feria secunda & 3. & quarta in hebdomada paschali. Dies Assensionis Domini, feria 2. & 3. & 4. in hebdomada Pentecostes. Festum S. Augustini in Maio, duo festa S. Crucis. Trāslatio S. Thomæ martyris, vtrunq; festum S. Ioannis Baptistæ, festum S. Margarethæ, festum S. Mariæ Magdalenæ, festum S. Petri ad vincula, festum S. Laurentij, festū S. Michaelis, festum Om̄ Sanctorum, festum S. Martini, festum S. Edmundi confessoris, & S. Edmundi regis & martyris, festum S. Catharinæ, festum S. Clementis, festū S. Nicolai, festū Dedicationis cuiuslibet ecclesiæ in sua parochia, quodlibet festum illius sancti, in cuius honore fundata est ecclesia.

Festa vulgaria in Anglia quæ.

Volumus etiām, vt alia festa à rectoribus ecclesiarum & capellanis in obsequio diuino & laude deuotissimè celebrentur, minoribus operibus seruilibus, secundùm cōsuetudinem loci, illis diebus interdictis. Festū sanctorum Fabiani & Sebastiani, S. Agnetis, S. Vincentij, S. Blasij, S. Agathæ, S. Felicis, S. Georgij, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Dunstani, S. Albani, S. Emeldridæ, Inuentionis S. Crucis, S. Stephani, S. Hieronymi, S. Fidis, Dedicatio S. Michaelis in mōte Tumba, S. Dionysij, festum Animarum, S. Cæciliæ, S. Luciæ, S. Leonardi.

Hæc sunt festa in qbus post Missam, opa rusticana concedimus: sed anteq̄, non. Octaua B. Epiphaniæ, SS. Ioannis & Pauli, Trāslatio S. Bñdicti, Translatio S. Martini.

Hæ sunt vigiliæ statutæ ad vigilandum.

Mirum cur hic Matthiæ item Iacobi mentio nō fiat.

Vigilia Natiuitatis Dñi, vigilia Paschę, vigilia Pētecostes, Litania maior, tres dies Rogationum, vigilia S. Ioannis Baptistæ, vigilia Apostolorū Petri & Pauli, vigilia S. Laurentij, vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, vigilia S. Bartholomæi, vigilia S. Matthæi, vigilia apostolorum Simonis & Iudæ, vigilia omnium Sanctorū, vigilia S. Andreæ, vigilia S. Thomæ apostoli.

Ieiunia quatuor temporum in totius anni temporibus.

In Martio p̄ima hebdomada ieiunandū est feria quarta, & sexta, & sabbato. In Iunio in secūda, quod dupliciter obseruatur à pluribus: In prima hebdomada post Litanias, aut in hebdomada Pentecostes. In Septembri per tres dies. In proxima septimana integra ante Natalem Domini.

Quòd presbyteri parochiales frequēter p̄dicent, & infirmos visitent.

PResbyterorum parochialium ecclesiarum animos ad ea q̄ magis nostris temporibus expediunt exercenda, studiosè excitare volentes, eis p̄sentis concilij diffinitione districtè duximus iniungēdum, vt plebes sibi commissas pabulo verbi Dei, secundùm quod eis fuerit inspiratum, informare procurent, nè canes muti meritò iudicētur, cùm salubri latratu à caulis Dominicis luporum spiritualium morsus non repellūt. Illud euangelicum memorialiter recolētes, q̄ in nouissimo examine visitatores infirmorū regno remunerabūtur æterno, quotiès fuerint accersiti, celeriter accedāt & hilariter ad ægrotos. Esa. 56. Matth. 25. d

De ornamentis ecclesiæ.

AD exemplum Salomonis, qui omnia vasa domus Dñi, ex auro purissimo fabricata, diuino cultui mancipauit: statuimus, vt quælibet ecclesia calicem habeat argenteum cum alijs vasis decentibus, & sindonem mundam & candidam, & amplitu- 3. Reg. 6. c

dinis congruentis: vetera verò corporalia, q̃ non fuerint idonea, loco reliquiarum reponantur, vel in præsentia archidiaconi comburantur. Prouideant etiàm archidiaconi, vt linteamina & alia ornamẽta altaris, sint (sicut decet) honesta. Libros habeat etiàm ecclesia idoneos ad legẽdum & psallendũ. Ad minùs duplicia ornamẽta sacerdotalia: & vt honor debitus diuinis officijs impendatur, *præcipimus vt qui altari ministrãt, superpellicijs induantur.

*for. præcipuè vt

Nè quis beneficium suum resignans, aliquid sibi de eodem retineat.

NE lepra Giezitica (quod absit) per auaritiæ cultum latenter irrumpens, ministros Ecclesiæ collocet extra castra regni æterni: districtiùs inhibemus, nè quis ecclesiæ suæ renuncians, recipiat ab eo qui sibi substituit, vicariam, cùm vehementer posset præsumi, q̃ talia fiant per pactionem etiàm turpem. Quod si ab aliquo fuerit acceptatum, & ille vicaria, & alius personatu priuentur. Illud autem absurdum reputamus omninò, vt aliqua existente persona vnius ecclesiæ, alius de consensu ipsius personæ aliquid cõferat in eadem ecclesia nomine personatûs, nisi persona prior ecclesiã totam priùs duxerit resignandam.

Nè vna ecclesia diuidatur in plures.

QVia iuxta canonicas sanctiones, inter carnale & spirituale matrimoniũ optima est comparatio, & cùm inter duos sponsos diuidi naturalis ratio minimè patiatur, & inhonestum est plurimùm, q̃ ecclesia Dei q̃ debet esse vna, multorum amplexibus frequenter ancilletur: sacro ergò approbante concilio, districtiùs inhibemus, nè de nouo aliqua ecclesia pluribus rectoribus, quorum vterque sit persona, cõmittatur agenda. In ecclesijs autem, vbi nunc plures personæ existunt, statuimus vt singulis decedentibus, accrescat viuentibus portio decedentium, donèc ad vnum solum illius ecclesiæ perueniat personatus: nec deceterò plures vicarij in eadem instituantur, illis ecclesijs hoc statuto duntaxàt exceptis, quæ ex antiquis diuisæ fuerunt.

De vicariorum residentia.

1. Pet. 5. CVm hostis antiquus, s. leo rugiens, faciat & quærat prædam animarum: solicitiùs est cauendum, nè talibus cura gregis Dñici cõmittatur, qui negligunt aut ignorant custodire sibi commissa, vt deceret intendere vigilanter. Statuimus igitur, vt nullus episcoporum ad vicariam quenquam admittat, nisi velit in ecclesia, in qua vicaria ei conceditur, personaliter ministrare: aut talis existat, qui infra breue tempus super hoc limitatum, valeat & velit in presbyterum ordinari. Quòd si admissus fuerit fortè quis, & noluerit in presbyterũ ordinari, vicariæ beneficio spolietur.

Quòd exilia beneficia non cõferantur, nisi volentibus residere in eisdẽ.

AD hoc, quia inhonestum est nimis, vt ecclesiæ „ppter minores redditus pastorib⁹ maneãt desolatæ, ꝓsenti decreto statuimus, vt ecclesiæ quę in redditibus vltra 5. marcas non habent, non nisi personis talibus cõferantur, *qui resideant in eisdem, & *quę in propria persona ministrent: q̃ si tales admissi, residere noluerint à nunc & administrare, cùm non nisi laborantibus panis *Dominicus sit, ecclesijs ipsis, præmissa mo- *dicus ritiõe debita, p diœcesanũ eẽm spolientur.

Quæ portio debeat vicario residenti assignari.

QVoniam autẽ multotiès sicut tẽporalium rerum luxus quosdã in nõ modicum scandalum populi ab officio sibi commisso segregat & abducit: sic & earundem inopia in vituperium ordinis nostri, quosdã cõpellit infeliciter mendicare: prouidendum est nobis, vt in vtroq; taliũ habita moderatione, ipsarũ ecclesiarũ regimini cõsulatur. Statuimus igitur, vt vicario perpetuo ad minùs redditus 5. marcarũ assignetur, qui saltẽ pro 5. marcis dari possit ad firmam: nisi fortè in illis partibus Vualliæ sit, in quibus propter tenuitatẽ ecclesiarũ, minori stipendio vicarij sunt contenti. Prouideat quoq; diœcesanus episcopus, pensata ecclesiæ facultate, vtrùm vicarius onera ecclesiæ subire debeat, an persona: an ad ea vterq; debeat conferre. Prouiso tamẽ quòd archidiaconus loci siue ab illis, siue ab altero illorum debeat procurari, vna tantùm ꝑ curatione sit contentus.

In quibus ecclesijs requiritꝰ pluralitas presbyterorum parochialium.

AD instar patris euãgelici, plures operarios in vineam suã mittẽtis, vt quod Matt. 20. vnius nõ valet explere solicitudo seu adimplere, perficiat plurimorum præsentialiter: diffinimus, vt in singulis parochialibus ecclesijs, quarum parochia est diffusa, duo sint vel tres presbyteri, pẽsata pariter magnitudine parochiæ & ecclesię facultate: nè fortè, quod absit, ægrotante vno presbytero, aut alio debilitato, parochianis infirmantibus aut diuinis volentibus interesse officijs, officia debita subtrahantur, vel negentur sacramenta ecclesiastica.

Quòd episcopus recipiat iuramentũ à præsentato, vt euitetur simonia.

PRæsenti quoq; statuto diffinimus, vt episcopus ab eo qui sibi ꝑsentatus fuerit, recipiat iuramentum, q̃ propter ꝑsentationem illam nec promiserit, nec dederit aliquid præsentanti, nec aliquod propter hoc pactũ inierit: si ei sup hoc merito videatur esse suspectus, cùm talia manifestè canonicis obuient institutis.

Vt in singulis archidiaconatibus speciales confessores deputentur.

Quo-

QVoniam nonnunquàm ob defectum confessorum, vel quia decani rurales & personæ erubescant fortè confiteri suo prælato, certum imminet periculum animarum, volentes huic morbo mederi, statuimꝰ vt certi confessores prudentes & discreti, p singulos archidiaconatus ab episcopo loci constituãtur, vt decanorum ruralium, presbyterorum & personarum * in cathedralibus ecclesijs, vbi sunt canonici seculares, confiteantur ipsi canonici episcopo vel decano, vel certis personis ad hoc per episcopum, decanum & capitulum constitutis.

*videt de cõfessi. suæ recipi.

Quòd decani rurales de causis matrimonialibus se non intromittant.

QVoniam in causis matrimonialibus est magna discretio necessaria, vndè periculosum est eas à simplicioribus tractari personis: statuimus, vt decani rurales nullam causam matrimonialem deceterò audire præsumant: sed earum examinatio non nisi viris discretis committatur: quibus assidentibus, si commodè fieri potest, postmodùm pronuncietur.

Nè quis latrones in domibus vel in seruitio teneat.

PRohibemus sub interminatione anathematis, nè quis latrones ad latrocinium faciendum in seruitio suo retineat, nec eos in terris suis sciẽter habitare permittat.

Nè archidiaconi grauent ecclesias vel rectores in visitatione, & qualiter se habebunt.

VT singula ecclesiastica officia in Ecclesia ritè procedant secundùm canonicas sanctiones, statuimus nè archidiaconi nimiùm graues existant ecclesijs suis subditis, districtiùs inhibentes, nè statutũ in concilio generali in numero conuectorum excedant, cùm visitationis nomine debitam sibi recipiunt procurationem: nec ad talem procurationem venientes, extraneos, vt secum veniant, inuitare presumant. Sed si pro honore archidiaconi, ecclesiarum rectores aliquos velint inuitare, hoc nullatenùs prohibemus. Sed ipsi archidiaconi nullum inuitent, nè fortè qui per suum aduentum ecclesias non grauarent, grauẽt saltem per inuitatos. Vndè vt subtrahatur eis necessitas inuitandi, prohibemus nè archidiaconi tẽpore visitationis suæ apud ecclesiam quam visitant, capitulum teneant vel celebrent: nisi fortè in burgo vel in ciuitate sit ecclesia constituta. Ad hoc archidiaconis districtiùs inhibemus, nè aliquo modo procurationẽ recipiant sinè causâ rationabili, nisi illo die, quo personaliter visitant ecclesiam procurantem. Nec redemptionem pro visitatione extorquere præsumant.

Nè beneficia spiritualia tradantur ad firmam.

VT omnis cupiditas & auaritiæ cultus expellatur ab Ecclesiæ Dei ministris

præsentia præteritis duximus annectenda: statuentes, vt archidiaconatus vel decanatus vel aliud officium, quæ in spiritualibus merè consistunt, nulli dentur ad firmam. Si verò certus reddit⁹ huic officio sit annexus, ille de superioris licentia dari poterit ad firmam, sicut inferiùs de alijs officijs statuemus. Si quis autem contra statutum venire præsumpserit archidiaconus vel decanus, si super hoc canonicè fuerit conuictus, per episcopum suum à tali officio suspendatur per annum, & alius interim constituatur, qui discretè gerat vices illius.

Quòd archidiaconi in visitatione sua examinent sacerdotes de canone Missę, & de sacramento altaris.

VT autem Archidiaconi, secundùm Apostolum, non quæ sua sunt, quæ- Philip. 2. rant, sed quæ IESV CHRISTI: in sua visitatione prouideant, vt Canon Missæ emendetur, si sint in eo defectus: & quòd sacerdotes ritè proferre nouerint saltem verba Canonis & baptismatis, & quòd in hac parte sanum habeant intellectum: & etiàm laici, si fortè debeant baptizare in casu necessitatis, vt saltem sciant hoc facere in aliquo idiomate congruo seu vulgari.

Quòd oleum & Eucharistia custodiantur sub sera, & similiter chrisma.

PRouideant vtiquè archidiaconi, quòd diligenter iuxta formam concilij generalis, eucharistia, chrisma & oleũ sanctum, salua sub clauibus recondantur, fideli custodiæ deputata.

Quòd archidiaconi habent penès se in scriptis omnia ornamenta ecclesiæ.

HAbeant & archidiaconi redacta in scriptis omnia ornamenta & vtensilia ecclesiarum, vestes quoquè & libros singulis annis suo conspectui faciant præsentari, vt sic videant, quæ fuerint addita per diligentiam personarum, vel quo tempore intermedio per malitiam & negligentiam deperiêrint.

Quòd archidiaconi videant in visitationibus, nè possessionibus vel iure suo ecclesiæ defraudentur.

ITem prouideant archidiaconi de possessionibus ecclesiarum, vt eas singalis annis possint † prospicere, nè ecclesiæ suo iure defraudentur.

Quòd archidiaconi vel decani nouas exactiones ecclesijs non imponant.

PRæterea archidiaconis, decanis, & eorum officialibus districtiùs inhibemus, nè in subditos suos exactiones vel tallias per se vel per suos exercere præsumant.

Quòd ordinarij non ferant sententias excommunicationis in aliquem, nisi præmissa monitione, nisi in certis casibus.

AD hæc ecclesiastici ordinis vtilitate pensata pariter & honore, decreuimus nè archidiaconi vel eorum officiales sententias excommunicationis, suspensionis vel interdicti in aliquem audeant promulgare, vbi excessus nō est manifestus, nisi admonitione canonica præcedente. Si quis autem contra præmissa, excommunicationis sententiam tulerit in quemcunque, pœnæ subiaceat in Lateranen cōcilio promulgatæ. Pro suspensione verò vel interdicto, superioris arbitrio puniatur, quod & superiores prælati obseruent.

Nè quid exigatur pro sepultura vel aliquo sacramento conferendo.

FIrmiter inhibemus, nè pro aliqua pecunia denegetur sepultura, vel baptismus, vel aliquod Ecclesiasticum sacramentum, vel etiàm matrimonium contrahendū impediatur. Quoniam si quid pia deuotione fideliū consueuerit erogari, super hoc postmodùm volumus per ordinarium loci ecclesiæ iustitiam exhiberi, sicut in generali concilio expressiùs & diffusiùs est statutum, absurdum esse iudicantes, quòd decæterò pro Chrismate vel oleo aliquid exigatur, cùm toties hoc prohibitum esse reperiatur.

Quòd iudices non impediant bonum pacis inter partes, vbi causa recipiat compositionem ad suggestionem præconis.

CAeterùm districtiùs duximus inhibendum, nè archidiaconi vel decani bonum pacis impediri faciant: & si aliquandò discordantes adinuicèm voluerint concordare: licētia petita, liceat partibus aliter per compositionem discedere quandocunquè voluerint, si tamen causa compositionem admittat: nec propter hoc aliquam pœnam eis infligant, nisi eis constiterit de iniustitia actoris vel rei. Sed nec aliquem ad suggestionem præconum suorum ad purgationē compellant, nisi apud bonos & graues fuerit primò infamatus.

Quòd iudex non iudicet aliquem ad purgationem, ad suggestionem præconis tantùm, vt sit iudex & actor.

NEc in causa sua præsumant pariter esse iudices & actores, videlicet cùm dubium venerit, vtrùm quid ab eis exigere debeatur.

De habitu clericorum.

VT clericalis ordinis honor debitus seruetur, authoritate præsentis concilij decernimus, vt tam archidiaconi quàm decani & omnes alij in personatibus & dignitatibus constituti, & omnes decani rurales & presbyteri decenter incedant in habitu clericali, & cappis clausis vtātur. Idēq; obseruent officiales episcoporum & archidiaconorum, dum fuerint in consistorio.

Nè clerici comam nutriant.

ET nec ipsi, nec alij clerici comam nutriant, sed honestè tonsi & coronati incedant, nisi fortè iusta causa exegerit habitum transformare. A crapula quoq; & ebrietate & alijs, quibus honestas eorum deformatur, omninò clerici se abstineant vigilanter: ad quæ omnia studiosè obseruanda, secundùm formam concilij generalis à superioribus suis compellantur.

Quòd clerici non teneant publicè concubinas.

ADdentes, nè clerici beneficiati, vel in sacris ordinibus constituti, in hospitijs suis tenere publicè concubinas præsumant, nec alibi cum scandalo accessum habeant ad easdem.

Qualis pœna est infligenda concubinis clericorum.

ET si fortè concubinæ eorum, monitione postea proposita, ab eis non recesserint, ab ecclesijs Dei quas infamare præsumunt, expellantur, nec admittantur ad Ecclesiastica sacramenta: & si nec sic duxerint abstinendum, excommunicationis mucrone percellantur, & tunc demùm contra eas inuocetur brachiū seculare. Ipsos autē clericos per subtractionem officij & beneficij, canonica admonitione præmissa, volumus coerceri. Item licèt legitima testamenta clericorum beneficiatorum decedentium volumus firmiter obseruari, nolumus tamen quòd concubinis suis aliquid relinquant in testamento suo. quod si fecerint, illud arbitrio episcopi conuertatur in vsum ecclesiæ, in qua rexit defunctus.

Quòd clerici vel prælati non vendant vel impignorent ecclesiam suam consanguineis eorum.

ECclesiarum autē indemnitatibus consulere cupientes, præsentis concilij authoritate duximus statuendum, vt nullus Abbas, nullus Prior, nullus decanus vel archidiaconus, vel alius habens personatum vel dignitatem, sed nec clericus inferior pēsiones vel redditus dignitatis, vel consanguineis vel amicis quibuscunque vendere præsumat, vel impignorare seu infeudare de nouo, vel quolibet modo alienare præsumat, nisi forma canonis obseruata. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, quod in hac parte præsumptum fuerit, viribus careat: & præsumptor personatu vel ecclesia quam sic læsit, per suum superiorem spolietur: nisi quod abalienauerit, infra tempus à suo superiore sibi præfixū, sinè dāno ecclesię suis sumptibus duxerit reuocandū. Is quoquè qui sic ecclesiastica bona decæterò receperit, & admonitus præsumpserit ea retinere,

retinere, excommunicationis sententia percellatur, donèc ea restituerit, nullatenùs absoluendus. Idem autem maiores prælati obseruent omninò.

Quòd fructus ecclesiæ in laico feudo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.

QVia sunt plerique, quod non sinè lachrymis dicimus & singultu, qui omnipotētis indignationem & iram in die iræ ad perpetuam damnationem sibi cumulantes, non solùm filijs & nepotibus, verùm etiàm concubinis suis turpiter inuasant patrimonium Iesu Christi, ad quorum vsus, quod dicto seruitio * reputatur, in feudo laicali de bonis ecclesiæ domos construunt, in quibus ecclesiasticos prouentus & bona ecclesiæ, vsibus pauperum deputata, congregare præsumunt: salubri prouisione decernimus, nè clerici beneficiati fructus ecclesiæ in laico * feudo reponant, & vt meliùs abstineant à præmissis, decæterò domos aut pensiones laicales ad opus concubinarum vel filiorum suorum non emant, nec etiàm domos ad opus earum construant in fundo laicali: sed nec etiàm pecuniam ministrent ad huiusmodi emenda ad opus earum, vti sic eis subtrahatur occasio malignandi. Si quis autem super hoc habeatur suspectus iusta ratione, nisi ad arbitrium superionis se purgauerit, ipsius arbitrio puniatur. Item vt meliùs gerantur omnia, si exterior administratio clausralium respōderit ritè quieti, statuimus vt tam obedientiales rerū monasterij, quàm prelati maiores, quatenùs vel bis ad minùs in anno coram superioribus iuxta monasterij consuetudinem reddant de recepris & expēsis rationem. Ad hoc em̄ prelatos illos ex ista constitutione volumus obligari, qui possessiones habent à monachis vel canonicis separatas.

* Sunt * indigna aut indecens retinere, in feudo,

Quòd religiosi possessionati, quolibet anno admoneantur, vt reddant computum.

AD hæc, quoniam sexum muliebrem contra versutiam hostis antiqui minùs fortem, multiplici remedio necesse est communiri: decernimus vt moniales & cæteræ mulieres diuino cultui dedicatæ, velū vel peplum sericum non habeāt, nec in velo acus argenteas vel aureas audeant deportare: nec ipsæ vel monachi vel canonici regulares zonas sericas auri vel argēti ornamenta habentes, nec decæterò * burneta vel aliquo panno irregulari vtantur. Metiantur etiàm iuxta * diminutionem corporum, vestem suam, ità quòd longitudinem corporum non excedat, sed pede decenter superducto, sufficiat eis, cùm Ioseph indutus legatur veste talari. Et sola monialis consecrata deferat anulum, & vno solo sit contenta. Si qua autem contra hanc nostram prohibitionē venire præsumpserit, & commonita se non correxerit, regulari subiaceat disciplinæ.

* Vel adiectum Cluniacen.

Genes. 37. c

Quòd religiosi nil recipiant pro ingressu alicuius inter eos, nisi pro vestitura duntaxàt.

PRætereà statuimus, præsenti concilio approbante, vt decæterò pro receptione alicuius in domum religionis, pecuniam aut quicquid aliud extorquere non præsumāt: adeò vt si præ paupertate domus, debeat vestire seipsum, prætextu vestium vltra iustum precium earum, ab eo nihil penitùs recipiatur.

Quandò & qualiter ecclesiæ possunt dimitti ad firmam.

NVnc ergò videamus Euangelicæ legis sectatores: cùm non nisi in vinea laboranti, retributionis denarius sit porrigendus, nec nisi qui altari deseruit, de altari viuere debeat: statuimus, vt ecclesiæ certis personis deputatæ, nulli dentur ad firmam, nisi fortè iusta causa fuerit, & à suo episcopo approbata, & vt ità de eius consensu alicui personæ honestæ & ordinatæ detur ad firmam, de quo verisimiliter præsumi debeat, quòd fructus ecclesiæ in bonos vsus conuertat. Matt. 20. 1. Cor. 9.

Quòd nulli aliquid in ecclesia ratione beneficij assignetur.

ITem vt versutijs & calliditatibus aliquorum obuiemus, qui in fraudem generalis constitutionis, nouas quasdam adinuentiones fingere moliuntur: statuimus, vt non liceat alicui aliquem assignare in Ecclesia quicquam nomine beneficij, * quia hoc ei liceat obtinere cum alio beneficio, cui animarum cura fuerit annexa.

* quasi for.

Pœna aduocatorum qui matrimonium protrahunt malitiosè.

QVoniam per aduocatos multotiès legitima matrimonia protrahuntur, statuimus vt sententia lata pro matrimonio, aduocatus qui contra id fecerit, hoc ipso per annum aduocatione priuatus existat, nisi iudex eum in ipsa sentētia propter errorem vel probabilem ignorantiam expressè habeat excusatum.

De ordinatione religiosorum, & qui possunt recipi in monachos.

QVia nonnunquàm serpens antiquus, qui iugiter sedet in insidijs, vt interficiat innocentes & sanctos viros, qñ eos inuenit solitarios & absq; conuersatione vel consolatione mutua conuersantes, tanto facilius interdùm eos suis insultibus obruit & confundit, prouida deliberatione decernim', vt tam monachi quàm canonici regulares, & moniales, in vno dormitorio pariter dormiāt & quiescāt, singulis psonis singulis lectis assignatis. Et in vno refectorio simul edant, nec per se cuilibet, sed com-

communiter omnibus victualia præparentur: nec singulis eorum denarij pro vestibus tribuantur: sed talia per certas personas ad hæc deputatas, putà camerarios vel camerarias, diligenter expediantur: qui, vt quilibet indiguerit, & facultas domûs sustinuerit, eis induméta ministrét. Et cùm eis noua tradita sunt, vetera ab eis recipiantur, q̃ in vsus pauperum vel alias necessitates, de cõsilio Abbatis vel Priorissæ vel Abbatissæ vel Prioris, conuertantur. Camerario autem vel cameriariæ non liceat aliquid recipere. Alioquin camerarius ab officio deponatur, & monachus seu canonicus vel monialis anno illo nouis careat indumentis. Monachus non recipiatur minor XVIII. annis, nisi euidẽs vtilitas seu necessitas aliud inducat,

De familiaribus monialium, & de silentio religiosorum, & de licentia exeundi.

INhibemus etiàm, nè moniales infra septa domorum suarũ, præter necessarios seruientes, nec ad cohabitandum mulieres seculares recipiant, nisi episcopi diœcesani accedat assensus. Itẽ tam à monachis, quàm canonicis regularibus & monialibus silentium imponimus obseruari in temporibus & locis constitutis. Nec viris aut mulieribus religiosis absque superioris licentia egredi liceat septa domûs, nec sinè certa & honesta causa egrediendi eis licentia concedatur: ità tamen, quòd nulli clãustralium causa orationis aut visitandi parentes pareat aditus exeundi: nisi talis fortè fuerit, de quo nihil siniſtrum possit quis aut debeat meritò suspicari, qui semper habeat collegam: & quotiès aliter licentia exeundi indulgeatur; certus dies eidem præfigatur, in quo redeat. Hoc quoq; volumus obseruari, vt vbicunq; propter excessum alicuius viderit episcopus vel Abbas vel Prior cõuentualis non habẽs abbatem, expedire vt quis ad tempus alibi moretur, ad aliam domum religionis eiusdem in eodem episcopatu transferatur: vel si necesse fuerit, etiàm ad alium episcopatum dirigatur, & per diœcesanum cõpellatur admitti, qui ibi in oñibus regulari subiaceat disciplinæ: ità vt si ex mora ipsius ecclesia in qua moratur, grauata videatur, vice versa mittat aliquẽ de suis, qui interim moram faciet in monasterio delinquentis: nec priùs rediens ipse qui deliquit, in domo sua recipiatur, quàm plenè pœnituerit de commisso, & per suum superiorem reuocetur.

Nè monachi vel moniales per se comedant.

OMnem singularitatem interdicimus in refectorio, vt cibus aliter vni quàm alteri præparetur. Sed qui præest, videat vt scilicet interdùm talia præparentur, de quibus aliorũ debilitas vel infirmitas, prout viderit expedire, valeat releuari. Omnia etiàm victualia religiosis apponenda, sinè subtractione eis apponantur tam in conuentu quàm alibi, vbi reficiuntur de omnibus appositis. Totum residuum sinè diminutione aliqua cedat in eleemosynam indigẽtibus fideliter erogandam, ità quòd nec Abbas, nec Prior, nec eleemosynarius hoc possit dispensare. Et quicunq; istud statutum de indiminutis adinuicèm implere vel obseruare noluerint, si sacerdos fuerit, à celebratione diuinorum: si minoris ordinis, à communione corporis Christi: si monialis sit, vsque ad plenam satisfactionẽ suspendatur. Item prohibemus, nè moniales aliquæ singulariter in refectorio comedant carnes, in quibus non solent communiter carnes comedere.

Quòd moniales simul in monasterio habitent, & de confessione earum.

AD hæc per nullã societatem vel considerationem admittantur monachi in alterius monasterio ad moram faciendã, nisi cum literis Episcopi sui vel abbatis vel Prioris conuentualis non habentis Abbatem: idem inter canonicos regulares & moniales volumus obseruari.

Prouideant etiàm episcopi, quòd moniales in omnibus necessarijs competenter sustentari possint de bonis monasterij, nè sustineant vltra numerum aliquam admitti: nec etiàm suscipiatur aliqua, quousq; reductæ fuerint ad numerum illum. Etiàm hoc firmiter statuimus authoritate concilij generalis. Si autem contigerit aliquam decæterò contra hanc formam admitti, tam Abbatissa quàm priorissa deponatur.

Idem de magistris & Prioribus moniales custodientibus, si contra hanc formã contingat aliquam admitti, duximus statuendum. Confiteantur etiàm moniales sacerdotibus ab episcopo sibi deputatis. Clerici autem vel laici frequentem non habeant accessum ad clausura monialium sinè causa rationabili.

Quòd religiosi non condant testamenta, nec liceat monachos monasteria habere ad firmam.

QVoniam non licet viris religiosis aliquid propriũ possidere, qui se & sua pariter in ipso religionis ingressu Domino dedicãrũt, præsenti authoritate diffinimus, vt nulla persona in regulari ordine constituta, condere testamentum præsumat, cùm nihil habeat suum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.

Item nec monachus, nec canonicus ecclesiam vel monasterium, vel quodlibet prædium Ecclesiæ suæ, audeat retinere ad

ad firmam. Districtè etiàm inhibemus, nè alicui monacho vel canonico regulari, qui non sit obedientialis, custodia monasterij committatur, ità quòd ex longa ipsius mora vel conuersatione scandalum oriatur: quod si præsumptum fuerit, per superiorem emendetur.

Item viri religiosi non recipiant ecclesiam ad firmam, in qua sibi quid iuris vendicant, saltem post mortem personæ. Quod si fecerint, arbitrio superioris puniantur.

Quòd religiosi non bibant vltra horas debitas.

QVoniam inter alia vitia impetus gulę viros religiosos præcipuè non mediocriter infestat, decernimus vt nec monachi, nec canonici regulares, nisi statutis locis & horis potationi aut comessationi vacare præsumant. Si quis verò sitiuerit, impetrata licentia, refectorium regulariter intret, vt sic necessitati subueniat, non vt consulat voluptati. Ab hac generalitate eximimus infirmos, & eos qui fuerint in obsequio prælatorum.

Quòd monachi & regulares in monasterio habeant seniores. & de sententijs publicandis.

AD hæc statuimus, vt cùm ratione debilitatis vel alia iusta ratione, monachi seorsùm in misericordia morẽtur, semper habeant secum ad minùs alios seniores, qui aliorum leuitatem debita correctione compescant, & qui postmodùm in capitulo testificentur, qualiter in misericordia fuerint conuersati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales obseruari. Vt autem omnia sine bono concludantur, Lateranense concilium sub sanctæ recordationis papa Innocentio celebratum, in præstatione decimarum & alijs capitulis præcipim⁹ obseruari, & in synodis episcopalibus constitutiones illius concilij vnà cum istis, prout eis videbitur expedire, volumus obseruari.

Excommunicationes etiàm in hoc concilio promulgatæ, singulis annis in episcopalibus synodis, & quater in anno in parochialibus ecclesijs solenniter iterentur.

Explicium constitutiones in Concilio Oxoniensi editæ per Stephanum Archiepiscopum.

AD LECTOREM MONITIO.

COnstantia apud authores multiplex inuenitur: triplicis verò in hoc opere fit mentio: primæ metropolis Cypri: alterius in Gallia: tertiæ in Germania, cuius Episcopus est Moguntini archiepiscopi suffraganeus. In hac postrema celebrata est hæc Synodus, in qua præter alia multa illic gesta, damnatus est Iohannes Hussius & flammis traditus, quem hæretici pro martyre colunt: neque id mirum, cum superioribus seculis hæretici Caiani Cain coluerint, & Iudam proditorem diuinum aliquid esse putârint, Chore quoquè, Dathan & Abiron & Sodomitas colendos existimârint: sed tales in diuorum numerum non recipit Ecclesia Dei, immò potiùs cum scriptura diuina eos detestatur. Illud præterea notandum, ea quæ huic Synodo hac vice diuersis characteribus, quos currentes seu Italicos vocant, inseruntur, esse Appendicis eius, quæ seorsim nuper anno 1538. huius concilij actis adiecta fuit, ex libro quodam facultatis Theologicæ studij Colonien, quasi pro supplemento præsentis concilij transumpta, & in studiosorum commodiorem vsum, suis nunc locis inserta.

IN CONSTANTIENSE
CONCILIVM PRAEFATIO SYNODI
BASILEENSIS.

SACROSANCTA generalis Synodus Basileensis in Spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam. Quoniam facilè labitur humana memoria, & procliuis est hominũ cursus ad nouitates: ad regimen Dominici gregis feliciter & votiuè dirigendum, maximè pertinere dinoscitur, vt vniuersalium gesta Conciliorum, sub fidelis approbationetestimonij ad posteritatis memoriam pandantur, & in communi notitia teneantur. Nanq; cùm sæpè casus eueniant, quorum similes constat apud antiquos fuisse deci-

se decisos, vtile quidem est scire, quale fuerit eorum qui nos præcesserunt, de simili re iudicium. Et cùm plerunq; in rebus dubijs ad vtranq; partem rationes plurimæ adducantur, ad tollendas lites & contentiones opportuna cernitur veterum authoritas, & quæ ab antiquo facta legitur sanctorum diffinitio patrum. Sic enim
Deut. 32. *scriptum est: Interroga generationem pristinam, & diligenter inuestiga patrũ memoriam. Et iterùm: Interroga patrem tuum, & dicet tibi: maiores tuos, & annunciabunt tibi. In Concilijs præterea à generalibus errores aduersùs sanctã fidem pro tempore insurgentes, reprobantur: determinantur quæstiones ad Catholicam fidem pertinentes: quæ deniq; & qualiter intelligenda sint diuina mãdata, declarant: & quod illis propriũ est, per ea sacri canones eduntur, qui constringentes hominum vitas, sciri ab omnibus debẽt, vt præscripto eorum manifestiùs cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur. Hæc autem aliáque plurima attendentes, rem vtilem & admodùm fructuosam esse cognoscimus, magnæ Constantiensis Synodi, quæ ad extirpationem schismatis, eliminationem hæresum & errorum, ac reformationem Ecclesiæ in capite & in membris, fuisse dinoscitur congregata, gesta in vnum, de quo nemo ambigere habeat, ad perpetuam rei memoriã, librum redigi. Nanque cùm plurima ibidèm maxima negocia & digna memoratu, peracta fuerint, quis non illa collaudet ad posteritatis notitiam recondi perpetuã? Quis non operæprecium duxerit, sciri ab omnibus Christifidelibus, quomodò sancta Constantiensi Synodo operante, Ecclesia catholica, quæ per XL. ferè annos horrendo schismate diuisa fuerat, ad perfectam vnitatem pacis redyit, felicis recordationis Martino papa V. ad summi apicem apostolatûs assumpto? Quis determinationes ac decreta illius Synodi pro declaratione authoritatis vniuersalis Ecclesiæ & generalium conciliorum eandem repræsentantium, pro extirpatione prædicti schismatis, pro eliminatione hæresum & errorum, ac pro reformatione Ecclesiæ in capite & in membris edita, non libenter audire & agnoscere velit? Nempe nos magnam atq; euidentem vtilitatem ex cognitione gestorum illius sanctæ Synodi resultare prospicientes, ac volentes saluti publicæ & communibus consulere commodis, decreta ibidèm facta, ex actis eiusdem concilij extrahi, & colligi, ac fideliter conscribi, bulla quoquè seu plumbo huius sacri concilij Basileensis communiri, adhibitis singulis ad id necessarijs, voluimus & mandauimus. Ad cuius operis consummationem, dilectissimos Ludouicum TT. sanctæ Susannæ, & Ioannem TT. sancti Calixti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteros Cardinales, venerabiles Guillermum Vercellensem, & Thomam Duncheldensem episcopos, necnon dilectos ecclesiæ filios Thomam de Courcellis, & Martinum Bonifilij in the-*
*Zegobien ologia magistros, & Ioannem de Vuathenstein, archidiaconũ *Zagabiensem, decretorũ doctorẽ, ordinauimus & deputauimus. Ipsi autẽ commissioni nostræ multo tempore diligenti cura vacantes, iuxta nostrum mandatum extraxerunt, & collegerunt, ac fideliter conscribi fecerunt decreta & gesta nonnulla præfati sacri concilij Constantiensis, in vnum redigentes volumen, quorum tenores sequuntur, & sunt tales:*

ACTA

ACTA SACRI GENERALIS CONSTANTIENSIS CONCILII

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Hic liber continet ordinationes, statuta, constitutiones, decreta, & alia acta & gesta in generali Constantiensi concilio, præsidente sanctissimo in Christo patre & domino nostro, domino Ioanne diuina prouidẽtia papa xxiij. recollecta, visa, & ordinata per nos protonotarios, notarios, & scribas infrà scriptos, ad id per eundẽ dominum nostrum Papam, ipso approbãte concilio, deputatos, sub annis Domini, indictione, põtificatu, mensibus & diebus inferiùs annotatis.

¶Introitus papæ Ioannis xxiij. ad Constantiam.

*xiij IN nomine nomini nostri Iesu Christi, anno à natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo decimoquarto, indictione septima, die Lunæ *V. mensis Nouembris, pontificatûs sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Ioannis diuina prouidentia papæ vicesimitertij anno quinto, præfatus sanctissimus dominus noster Papa, *qui alibi continuando Pisanum generale concilium, *statuit ipsum concilium iterùm conuocandum ad hãc ciuitatem Constantiẽ, quam ciuitatem die Dominica xxviij. mensis Octobris proximè decursi, solenniter & honorificè intrauit, & ità *conuocauit ad primum diem huius mensis, vt patet per literas Apostolicas, de quibus infrà in sessióe diei sextædecimæ huius mensis fit mentio. Sed propter celebritatem festi Omniũ sanctorum, & commemorationem defunctorum, ad diem sabbati tertiã, & deindè ipsam tertiam ex certis causis distulit ad hanc diẽ. In ipsa tamen die Omnium Sanctorum, dum idem dominus noster Missarum solennia celebraret, inter ipsa solennia facto sermone ad clerum per egregium doctorem Decretorum dominum Ioannem *Volin, per reuerendissimum in Christo patrem dominum Franciscum, sanctorum Cosmæ & Damiani diaconũ cardinalem, lecta fuit schedula huius tenoris, videlicet:*

*Volin *Volin

*uim *mauerat *conuocauerat

Ad laudẽ omnipotentis Dei, & incremẽtum statûs, tranquillitatis & pacis vniuersalis Ecclesiæ sanctæ Dei. Cùm sanctissimus dñs noster, dñs Ioannes diuina prouidẽtia papa xxiij. paterna pietate respiciẽs in ciuitate Laudensi V. Idus Decẽbris, põtificatûs sui anno V. continuando sacrum Pisanum & generale concilium super reformatióe statûs eiusdem Ecclesiæ, de venerabilium fratrum suorũ sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinaliũ cõsilio, indixerit iterùm generale concilium huiusmodi celebrandũ in hac ciuitate Cõstantiensi, quinciæ Moguntinẽsis, in proximis calendis Nouẽbris inchoandũ, ipsum Pisanũ concilium rursùm cõtinuaturus: intimat de eorũdẽ fratrũ cõsilio, quod intrabit dictũ futurũ Cõstantiẽsi concilium, neo fauẽte, die sabbati de manè proximè futura, in hac ecclesia Constantiensi *cum Missarum, sermonis, ac processionũ celebratione, in talibus consuetorum. Datum Constantiæ* calend. Nouembris, põtificatûs eiusdẽ dñi nostri anno V.

*initiabit

¶Inchoatio sacri concilij Cõstantiensis.

ITem dominꝰ noster Papa, ipsa die quinta pro felici inchoatiõe dicti cõcilij põmissa solenni processione, adstãte cũ mitris & habitibus pontificalibus tam reuerẽdissimorum dñorum cardinalium q̃ archiepõrum, epõrum, electorũ abbatũ, & aliorũ prælatorum cœtu copioso, Missam de sancto spiritu in ecclesia Cõstantiẽsi soleniter celebrauit: & p religiosum virũ fratrẽ Ioannem de Vercellis, sacræ theologiæ magistrũ, Priorẽ prioratûs de *Pamõte Bellicensis diœcesis, procuratorẽ ordinis Cluniacẽsis, pronũciatus est sermo ad clerũ, pertinẽs ad materiã & propositum, & reuerẽdissimus pater dñs Franciscus sanctorũ Cosmæ & Damiani diaconꝰ cardinalis p̃dictus, ex pulpito ligneo quod affixẽdit, hæc verba alta & intelligibili voce p̃tulit, s. Sãctissimus dñs noster papa, sacro approbãte cõcilio, statuit sessionẽ tenendã die Veneris xvj. huius mẽsis, de & super qbus omnibus & singulis magister Ioannes de Scribanis, procurator *fiscalis, alta & intelligibili voce p protonotarios dñi nostri Papæ, & clericos & notarios cameræ Apostolicæ, petijt fieri publicum & publica *instrumenta ad perpetuam rei memoriam.

*Yumonte *Immonte

*fisci

*for. *instrumentum &

SESSIO PRIMA.

DIe Veneris xvj. mensis *Nouembris, anno, indictione & põtificatu quib* suprà, sacra & vniuersali synodo in ecclesia Constantiensi, p̃sidente p̃fato dño papa, solenniter cõgregata, celebrataq̃; Missa de Spiritu sancto per reuerẽdissimum in Christo patrem dominum Iordanum episcopum Albanen-

*decembris

sem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem, de Vrsinis vulgariter nuncupatũ, cantatisq; litanijs, & alijs deuotis orationib⁹ *pręporrectis ad Deum, idem dñs noster papa inchoans, Veritatem diligite, Zacharię 8. cap. Et addiscens authoritates Noui & Veteris Testamenti, allocutus est synodum, exhortans omnes ad meditandum & solerter insistendũ super ordinandis his, quę ad Ecclesiæ pacem & statum pertinent. Quo sermone perlecto, reuerẽdissimus in Christo pater dominus Franciscus sanctorum Cosmæ & Damiani diaconus cardinalis, Florẽtinus vulgariter nũcupatus, stans in thalamo eminenti, vbi dictus dominus noster sedebat, alta & intelligibili voce legit schedulam sequentem, videlicet:

*porrectis Zacha. 8. d

Hæc alibi desiderant.

IOannes epus seruus seruorũ Dei, ad futuram rei memoriam: Intendentes ad executionem eorum, quæ per felicis recordationis Alexandrum papam quintũ prædecessorem nostrum, in Pisano cõcilio decreta fuerunt circa conuocationem concilij generalis iterùm faciendam, dum aliàs præsens concilium conuocauimus per literas nostras, quarum tenorem hîc duximus inserendum.

BVLLA CONVOCATIONIS CONCILII.

IOannes episcopus seruus seruorũ DEI, ad futuram rei memoriam. Ad pacem & exaltationẽ Ecclesię, & tranquillitatẽ Christiani populi, prompto corde & efficaci desiderio intendentes, ea libenter ordinamus & quærimus, per quæ huiusmodi pax & exaltatio tranquillitatis merito valeat promereri. Dudũ siquidem felicis recordationis Alexander papa V. *anteceſſor noster, in sacro generali Pisano concilio tunc præsidẽs, ex quibusdam magnis & arduis causis eundem mouentibus, ipso approbante concilio, inter cætera decreuit, iterùm generale concilium ex tunc ad terminum per se vel successorẽ suum, in loco de quo sibi vel eidem successori videretur, fore solenniter conuocandum. Idemq; prædecessor ea quæ circa reformationem Ecclesiæ expedienda restabant pro tunc suspendit, ipsumq; concilium vsq; ad tẽpus triennij præfatum, cõtinuandũ statuit & prorogauit. Postmodùm verò ipso Alexandro prædecessore nostro (sicut Deo placuit) vita functo, nobisq; diuina fauente clementia ad apicem summi Apostolatũs assumptis, dum tẽpus triennij eiusdem iam *aduenerat, & nos per vestigia eiusdem prædecessoris incedere, & ordinationem præfatam, ab eo in concilio, (vt præfertur) factam, puro corde & recta voluntate adimplere properaremus, quibusdam rationibus tũc expressis, animũ nostrum mouentibus, cõcilium huiusmodi in Romana vrbe (quæ paulò ante de manibus hostium recuperata, præsentiam nostrã pro *ipsius cõseruatione plurimùm flagitabat) debito tẽpore cõuocauimus. Verùm quia veniente postea tempore cõstituto, prælati & cæteri qui huiusmodi concilio interesse debebãt, nequaquàm in tanto numero conuenerũt, quantum rerum agendarum pondus & magnitudo requirere videbatur: nos post alias prorogationes per nos factas tandem concilium ipsum ad mensem *Decembris nunc præsentem, solenniter prorogauimus ac celebrandum statuimus. Locum autem infra certum tempus reliquimus declarãdum, vt interim super eo maturiùs consuleremus. Post hæc verò, infra dictum tempus nondùm elapsum, per literas charissimi in Christo filij nostri Sigismundi, electi in regẽ Romanorũ, & Hungariæ regis illustris, instantissimè requisiti, vt non properarem⁹ in declaratione huiusmodi loci pro concilio faciendo, sed tam in declaratione loci prædicti, quàm etiam in tempore dicti concilij celebrandi supersedere vellemus, donec ipse nuncios suos super hoc instructos, ad nostram præsentiam destinaret: Nos votis eiusdem regis, quæ ex zelo deuotionis & puritate fidei emanare conspiciebamus, annuentes, aduẽtum præfatorum nunciorum de venerabilium fratrum nostrorũ sanctę Romanæ Ecclesiæ cardinalium & prelatorum, qui Romæ in generali consistorio ad hoc vocati fuerunt, voluntate, consilio & assensu duximus expectãdum. Deindè cùm post Romanæ vrbis miserabilem casum ad nos tunc apud Florentiam existẽtes eiusdem regis nuncij accessissent, & ex parte eiusdem regis multa nobis circa materiam suggessissent, eorum auditis relatibus, pro pleniori expeditione dilectos filios nostros Antonium TT. sanctę Cæciliæ presbyterum, & Franciscum TT. sanctorum Cosmæ & Damiani diaconum, sanctæ Romanæ Ecclesię cardinales, cum plena potestate super huiusmodi electione loci & deputatione temporis, ac simul cum eis dilectum filium nostrum nobilem virum Manuelem *Chrisolareũ, militem Constantinopolitanum, ad præsentiam eiusdem regis transmisimus: qui ad eum venientes, tandèm de ipsius regis consilio & assensu ciuitatem Constantien prouinciæ Moguntinen, pro loco huiusmodi concilij celebrandi, cõcorditer elegerunt, ac tempus ad initiandum huiusmodi concilium, statuerunt diem primum mẽsis Nouẽbris proximè venturi. Deindè verò nos, qui pro quibusdã arduis & magnis negocijs cum eodem rege iuxta nostrũ & ipsius desiderium personaliter conuenientes, certificati ab eo de habilitate, capacitate & securitate ciuitatis Constantiæ antedictæ, quam securitatem ipse rex se præstiturum, & in ipso concilio personaliter assuturum pollicetur, volentes & ab intimis cupientes, vt præfata celebratio concilij salubriter impleatur,

*ꝑdecessor

*aduẽtaret

*eius

*Nouembrit

*Chrysoloram

pleatur, & optatum consequaꝫ effectũ, huiusmodi electiõem loci & temporis (vt præfertur) factã, authoritate Apostolica tenore præsentium de eorundem fratrum nostrorum consilio & assensu ratificamus, approbamus, & confirmamus, ac ei Apostolici roboris adijcimus firmitatem, præfatumque cõcilium in ciuitate prædicta Constantien, die prima mensis Nouembris proximè venturi, initiandum, & authore Domino exindè celebrãdum, eadem authoritate & consensu harum serie statuimus, pronunciam⁹, & decernimus, venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepos, epos, & dilectos filios electos abbates & cęteros ecclesiarum & monasteriorum prælatos requirentes, hortantes & monentes. ac in virtute pręstiti iuramenti & sanctæ obedientię eisdem mandantes, quatenùs personaliter: necnon charissimos in Christo reges & nobiles viros, duces, principes, marchiones, & alios q huiusmodi concilio interesse debẽt, vel qui ꝓ esse possunt quoquo modo, p viscera charitatis Domini nostri Iesu Christi inuitãtes & exhortantes, quatenùs pro pace Ecclesiæ & oĩm Christianorũ, etiàm psonaliter, vel si psonaliter nõ possint, p solẽnes oratores cõgruo tẽpore concilio dicto debeãt interesse: vt sic cõgregata fidelium multitudine copiosa, ea quæ in eodem concilio agenda incumbunt, Deo authore & adiutore salubriter ordinentur. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ ratificationis, approbationis, confirmationis, pronunciationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem oĩpotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datũ Laudę, V. Idus Decemb. poutificatũs nostri anno quarto.

*Ioannem

*supradictam

*Qua lectione per præfatum magistrum *Ioh cõpleta, idem dominus Franciscus cardinalis surgõs & stãs, *suprà schedulam ipsam primam resumẽs, legit eius residuum, cuius residui tenor talis est:

Et subindè cùm venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanę Ecclesiæ cardinalibus, & nostra curia ad hanc ciuitatem Constantien vénimus tẽpore constituto: & nũc per Dei gratiam hic existẽtes, cum huius sacræ synodi consilio intendimus insistere ad pacem, exaltationem & reformationem Ecclesię, & tranquillitatem populi Christiani: & quia in hac re tam ardua non est proprijs viribus aliquid præsumendum, sed Dei adiutorio confidendum, ideò à cultu diuino inchoantes. hoc sacro approbante concilio ordinauimus, ꝙ hac ipsa die specialis Missa ad hoc constituta diceretur, sicuti per Dei gratiã nunc celebrata est, quam Missam etiàm statuimus & in hac & singulis alijs ecclesijs collegiatis secularib⁹ & regularib⁹ huius ciuitatis semèl in hebdomada, videlicet feria quinta, hoc sacro concilio durãte, collegialiter celebrari. Et vt eo feruentiùs huic sacræ celebratiõi fideles insistant, quo ampliori gratiæ munere senserint se refectos, omnibus & singulis verè pœnitentibus & cõfessis, videlicet sacerdotibus dictas Missas celebrantibus, pro singulis Missis vnum annum, interessentib⁹ verò quadraginta dies de iniũctis veis pœnitentijs, in Dño relaxamus. Ad cuius etiàm Missæ celebratiõem exhortamur venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, necnõ patriarchas, archiepos, epos, & dilectos filios electos abbates, cęterosq; in sacerdotio cõstitutos, vt & ipsi ad impetrandũ ꝓdictũ diuinũ auxiliũ, cũ deuotiõe singulis septimanis ꝓdictam Missam celebrẽt semèl: quibus celebrantibus, & celebrationi interessentibus, similes indulgentias elargimur. Exhortamur etiàm in Dño oẽs & singulos q Christi nomine glorianꝫ, vt ad obtinendã optatã consummationẽ tantæ rei, diligẽter insistãt oratiõibus, ieiunijs, eleemosynis & alijs pijs operibus, vt Deus ex nostra & ipsorũ humiliatiõe placatus, digneꝫ felicẽ exitũ huic sacrę congregationi cõcedere. Prætereà cõsiderantes, quòd ꝓcipuũ agendũ in Cõcilio generali, secũdùm laudabiles *consuetudines antiquorũ conciliorũ, esse debet de his, q̃ concernũt catholicã fidẽ: & attẽdentes q̃ talia ꝓpter *summã arduitatẽ exigant diligentiã, tempus sufficiens & studiũ, exhortamur oẽs habẽtes peritiã sacrarum literarũ, vt diligenter secũ & cum alijs illa cogitent atque tracteut, q̃ eis videbuntur ad hanc rẽ vtilia & opportuna, & q̃ primùm cõmodè poterũt, illa ad nostrã & huius sacræ synodi notitiam perducant, vt tẽpore opportuno possint ea determinari, q̃ videbunt tenenda vel repudianda pro vtilitate & incremento ipsius catholicæ fidei, & specialiter cogitẽt circa nõnullos errores, qui à certis tẽporib⁹ dicuntur in nõnullis partibus pullulãsse, & maximè circa illos qui ortũ dicunt habuisse à quodã Ioanne dicto Vuicleff. Insupèr etiàm exhortamur omnes catholicos hîc congregatos, & alios ad hac sacrã synodum venturos, vt velint cogitare diligenter & prosequi, & ad nos & ad eandem sacram synodũ perducere ea, per q̃ possit Ecclesia & cõgregatio catholicorũ ad debitã reformatiõem & optatã tranquillitatẽ, Deo iuuante, perduci. * Nostrarũ nanque intentionis ac voluntatis est, vt oẽs hac de causa hîc congregati, cũ omnimoda libertate possint dicere, cõsulere & facere omnia & singula, quę ad præmissa putauerint pertinere.

Vt autem notus sit modus, qui in huius sacrę synodi processu seruãdus est, tam quo ad ea q̃ dicenda & determinãda erũt, quàm etiàm quo ad cõsensum & gestum & *morem & compositionem, putamus in hoc recurrẽdum esse ad obseruãtias antiquorum

*fiiam

*nostræ

*morũ cõpositionem

patrum, quæ maximè colliguntur ex canonibus Toletani concilij, cuius tenorem duximus hic inserendum.

Toletcon cil.11.ca.1.

In loco benedictionis considentes Domini sacerdotes, nullis debent aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari: nullis etiàm fabulis vanis vel risibus agi, & (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. Si quis em (vt Apostolus ait) putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Cultum enim suum iustitia perdit, quandò silentium iudicij obstrepentium turba confundit, dicente propheta: Erit cultus iustitiæ, silentium. Debet ergò quicquid aut consultationibus considentium agitur, aut à causantium parte proponitur, sic mitissima verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocibus audientiam turbent, nec *iudicij vigorem *præ tumultu eneruent. Quicunque ergò in conuentu concilij hæc quæ præmissa sunt, violanda crediderit: & contra hæc interdicta, aut tumultu aut cõtumelijs vel risibus Cõciliũ conturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur, Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium: cum omni dedecore de cõsessione abstractus, à communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis sententiam perferat. Et quoniam cõmuniter contingere potest, quòd aliqui ex considentibus non erunt in sedilibus debitis collocati, eodem sacro approbante concilio decernimus, q̃ ex sessione huiusmodi nulli ecclesiæ vel plonæ p̃iudicium generet.

5.q.4.Iu loco

Esa.32.d

*iudicium *de

Prou.22.b

¶ Deputãtur hic ministri & officiales concilij.

QVia verò ad p̃secutionẽ huius Concilij requirũtur certi ministri & officiales, ideò hoc sacro approbante concilio deputamus infrà scripti, videlicet dilectos filios *Aragonũ de Malispinis, (loco cuius, quia promot⁹ fuit postea ad ecclesiam Esinã, p̃ natiõem Italicã fuit electus & apposit⁹ dñs Iacob⁹ Rhodini de Ianua) Paulum de *Iuuenatio, Hermannum de Dyuerck, Thomam de *Polten, & Ioannem de *Trembleyo, notarios nostros, q̃ vigore dedi oẽs scripturas q̃ sint & ibidem in eodẽ concilio fiẽt, curam habeant speciales, ità quòd con corditer & ordinatè in forma Vrsinis, comitẽ *Suauen & palatinum, ipsius concilij custodem: dilectos filios magistros Ioannem Basiræ, literarum Apostolicarum *scriptorem, Iacobũ de *Cãbato, causarum palatij nostri auditorẽ, Angelum de *Stubliõibus, causarũ Apostolicæ cameræ auditorem, & Petrum Pauli de Iustinopoli canonicum Rauennatẽ, decretorũ doctores, scrutatores votorũ, quorum duo ex vna, alij verò ex altera p̃fa Concilij parte vocati, deputati & ordinati sint approbatiõis scripturarũ protenotariorum per quatuor nationes deputatorum.

*Arragonũ

*Iuuenatio

*Polcon *Ternubio

ITem constituit, deputat & ordinat dicta sancta synodus pro qualibet natione vnum protonotarium, videlicet dilectos filios magistros Petrum de Anchorano vtriusq; iuris, Simonem de Perusio iuris ciuilis, Raphaelẽ de Fulgosijs vtriusque iuris, & Ardecinũ de Nouaria iuris ciuilis doctores, p̃fati Concilij aduocatos: necnõ dilectos filios magistros Ioannem de Scribanis, & Hẽricum de Piro, dicti concilij procuratores & promotores: magistros *Gareteum de Pistorio, Ioannem Ponseti, Bartholomeum de *Paudo, & Michaelem Bolosonis, ordinatores sedere debentium in concilio supradicto.

*Trilhya

*Suauenſ.

*correctorẽ *Campo

*Stulliõib⁹ *Galionib⁹

*Garetum

*Baroncum

*Pando

*Item eodem sacro approbante concilio decernimus, sequentem sessionem Deo fauente tenendam die lunæ decimaseptima mensis Decembris proximè futuri.

Lectis itaque schedula & bulla prædictis, præfatus dominus cardinalis alta & intelligibili voce interrogãs, scisc itatus est, vtrùm oñia & singula in supradicta schedula contenta, ipsi sacræ synodo placerent. Ad cuius interrogationem omnes & singuli prælati in ipsa synodo existentes, concorditer *nemine discrepante, responderunt, Placet. De & super qbus omnibus & singulis magister Ioannes de Scribanis, fieri petijt per protonotarios ad hoc per Concilium deputatos, de quib⁹ in prẽmissa schedula sit mẽtio, publicum instrumentum & publica instrumẽta ad perpetuam rei memoriam.

*scrutatione

*nullóque

Die prima mensis Martij, anno 1415. à natiuitate &c. in magna aula palatij inferioris Apostolici, 11 hora post mediam noctẽ, domino nostro Ioanne p.p.a 23. ibidẽm existente & præsente, ac Rõmanorum rege Imperatore serenissimo, & quatuor congregatis nationibus inibi, fuit per dominum patriarcham Antiochenum nomine & ex parte totius cõcilij præsentata præfato domino nostro papæ quædam schedula: Sibiq; nomine dicti Cocilij fuit humiliter supplicatum per eundem patriarcham, quatenùs dignaretur dictam schedulã benignè acceptare, & dictus dominꝰ noster papa, recepta schedula, & ea secretè lecta, dixit quòd fuit semper intentionis, dare pacem Ecclesiæ, & q̃ ad hoc venerat Cõstantiam. Et etiàm dixit, qualiter dicto Concilio, nõ vi nec metu cõpulsus, nõ coactus, sed liberaliter & sponte obtulerat viã cessionis sui papatũs, & obtulit, & q̃ nũquàm fuit alterius intentionis. Demùm dictus dominꝰ noster dictã schedulã legit, cuius tenor talis est: Ego Ioãnes papa 23. &c. vt in bulla cõtinetur: Qua lecta, fuit regratiatum dicto Domino nostro papæ per serenissimũ principem regem Romanorum de bona & sancta oblatione, deindè cardinales ad idem fuerunt regratiati. Demùm dominus patriarcha ad idem, & etiàm vniuersitas Parisiensis ad idem. Quo facto, dominus noster voluit quòd in crastinum quę fuit secunda Martij, teneretur sessio, in qua publicarentur hæc solenniùs per eundem.

SESSIO II. QVANDO DOMINVS noster papa obtulit cessionem sui papatũs.

ANno à natiuitate Domini 1415. indictione 8. pontificatũs quo supra, die verò Martis secunda mensis Martii, fuit celebrata sessio, in qua dominus noster celebrauit Missam in Ecclesia maiori de Spiritu sancto. Qua celebrata, fuerunt lectæ solennitates, quę consueuerunt fieri in sessionibus. Demùm dominus noster sedẽs in cathedra ante altare, conuersus ad Cõcilium ibidẽm congregatum, legit schedulam tenoris sequentis per dominum Vitalem patriarcham Antiochenum nomine Concilij traditam, alta voce sic incipiendo:

Ego Ioannes papa 23. propter quietem totius populi Christiani profiteor, spõdeo, promitto, voueo & iuro Deo & Ecclesiæ & huic sacro Concilio, sponte & liberè dare pacem ipsi Ecclesiæ per viam meæ simplicis cessionis Papatũs, & eam facere & adimplere cum effectu iuxta deliberationem p̃sen Concilij: si, & quandò Petrus de Luna, Benedictus 13, & Angelus de Corario, Gregorius 12, in suis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos simpliciter cedant, & etiàm in quocunque casu cessionis vel decessũs, aut alio in quo per meam cessionem poterit dari vnio Ecclesiæ Dei ad extirpationem præsentis schismatis. Et dum legebat illam clausulam in ꝑscripta schedula, Spondeo, promitto, voueo, & iuro Deo, flexit genua versùs altare, ponẽdo manus ad pectus, & dixit hæc verba: Et ità promitto obseruare. Quo facto, Impator surgens de sua cathedra, regratiatus fuit eidem domino nostro nomine concilij & suo, flectendo genua, deponendo coronam, & osculando pedem eiusdem domini nostri. Et etiàm dominus patriarcha fuit regratiatus eidem nomine Concilij. Post hæc cantores inceperũt cantare, Te Deum laudamus &c. Et procurator Concilij Ioannes de Scribanis, petijt nomine Concilij confici publicum instrumentum à protonotarijs & notarijs ac scribis sedis Apostolicæ.

Et expõst de mandato domini nostri fuit super præmissa schedula oblationis, vna bulla confecta.

PRIMA SESSIO POST MISSAM Papæ, seu Tertia in ordine sessionum.

DIe v Lunæ vicesimaquinta mẽsis Martij supradicti fuit sessio generalis, in qua præsidebat dominus Petrus cardinalis Cameracẽsis, tituli sancti Chrysogoni presbyter cardinalis: qui dixit officium Missæ, in qua rex Romanorum in habitu Imperiali fuit cum suis nobilibus, prout decuit regem Romanum, cui regi assistebat dominus Franciscus cardinalis Florentinus, diaconus cardinalis tituli sanctorum Cosmæ & Damiani. In qua quidem sessione cantata Missa de Domina nostra de Annunciatione, factum fuit officium litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine, quoniã benigna &c. & Collecta pro pace.

*Martis 26.

Subsequenter dominus cardinalis Florentinus, iuxta deliberationem sanctæ synodi pronunciauit certos articulos siue constitutiões seruandos ad perpetuam rei memoriam, quorum tenores sequuntur:

Primitùs tamen oratione lecta, quæ fuit sumpta de libro pontificali. Tenores verò dictæ orationis et constitutionum lectarum, sequuntur, & sunt tales: Ecce sanctissimi sacerdotes, præmissis Deo precibus, fraternitatem vestram cum pia exhortatione conuenio. & per diuinum nomẽ obtestor, vt ea quæ à nobis de Deo & sacris ordinibus vel sanctis moribus nobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, & cum summa reuerentia perficere intendatis. Quòd si forsan aliquis vestrũm aliter quàm dicta fuerint senserit, sine aliquo scrupulo contentionis in vestrorum omnium copulatione & ipsa de quibus dubitauerit, conferenda reducat, qualiter Deo auxiliante aut doceri possit, aut doceat. Dein-

dē vos obtestatione obsecro, vt nullus nostrūm in iudicando aut personam accipiat, aut quomodolibet fauore vel munere pulsatus, à iusto iudicio scienter aberretur aut discedat: sed cum tota pietate quicquid coram nostro se iudicandum intulerit, pertractare curet, vt nec discordans contentio ad subuersionem iustitiæ inter nos locum inueniat, nec in perquirenda æquitate vigor nostri ordinis vel sollicitudo tepescat.

Qua exhortatione facta, idem dominus cardinalis Florentinus, iuxta deliberationem Concilij & synodi prædictarum, pronunciauit constitutiones quæ sequuntur, videlicet has:

Ad honorem, laudē & gloriam sanctissimæ Trinitatis, patris & filij & Spiritussancti, pacemque in terris hominibus bonę voluntatis diuinitùs promissam, in Dei Ecclesia consequendam, hæc sancta synodus sacrum generale concilium Constantiēn nuncupata, pro reformatione & vnione dictæ Ecclesiæ in capite & in membris fienda, in Spiritusancto legitimè congregata, decernit, declarat, diffinit & ordinat, vt sequit.

Et primò, quòd ipsa synodus fuit & est ritè & iustè conuocata ad hunc locum ciuitatis Constantiensis, & similiter rectè & ritè & iustè initiata & celebrata.

Item quòd per recessum domini nostri papæ de hoc loco Constātiensi, vel etiàm per recessum aliorum prælatorum seu aliorum quorumcunque, non est dissolutum hoc sacrum Concilium, sed remanet in sua integritate & authoritate, etiàm si quæ ordinationes factæ essent in contrarium, vel in futurum fierent.

Item quòd istud sacrum Concilium non debet dissolui, neque dissoluitur vsque ad extirpatiōem præsentis schismatis, & quousquè ecclesia sit reformata in fide & moribus, & capite & membris.

Item quòd ipsum sacrum concilium non trāsferatur ad alium locum, nisi ex causa rationabili, & de consilio huius concilij deliberanda & concludenda.

Item quòd prælati & alij qui debent interesse huic Concilio, non recedant de hoc loco ante finitum concilium, nisi ex causa rationabili, examinanda per deputatos seu deputandos ab hoc sacro Cōcilio. Qua causa examinata & approbata, possunt recedere cum licentia huius vel illorum, qui habet vel habent authoritatem: & tunc recedens teneatur dimittere potestatem suam alijs remanentibus, sub pœnis iuris & alijs per hoc sacrum Concilium indicendis, & in *contrarium facientes exequendis. Super his autem articulis lectis & approbatis per cardinales & concilium, magister Henricus de Piro, promotor & procurator concilij, nomine totius concilij & Imperatoris petijt instrumentum.

*contrafacientes

QVARTA SESSIO IN ORDINE.

Die sabbati tricesima & penultima mēsis Martij supradicti, fuit sessio generalis in ecclesia cathedrali Cōstantiensi pdicta: & celebrauit Miss*amanè ante prādium, in sam de Spiritusancto *qua fuerunt ducenti pa-* dominus patriarcha *tres. &c. Et fuit ibidem* Antiochenus, in qua *peractum officiū de Sps-* sessione fuit Roma- *ritusancto, cuius officij* norum rex in habitu *Missam celebrauit domi-* & insignijs ad regem *nus patriarcha Antio-* Romanorum spectan *chenus. In qua sessione fa-* tibus, & cardinalis *it Romanorum rex in ha-* Florentinus pronun- *bitu & cum insignijs ad* ciauit articulos & cō- *regem Romanorum spe-* stitutiones sequen- *ctantibus. Necnon reue-* tes: *rend. patres domini Iordanus de Vrsinis, Angelus Laudensis, Antonius de* *Salancho, Antonius Aquilegiensis, Amadeus Sa-* *Calancho *lutiarū, Ludouicus de Flisco, Guilielmus S. Marci, Alamannus Pisanus, Franciscus Florentinus cardinalis. Officio verò Missæ facto, legebantur litaniæ cum introitu, Exaudi nos domine. Quibus factis, statim dominus cardinalis Florentinus legebat quasdam constitutiones seruandas per concilium, quarū tenores sunt inserti inferius. Quibus lectis & approbatis per generalem synodum siue concilium, Henricus de Piro, procurator & syndicus nationis Germanicæ, petijt sibi fieri nomine dictę nationis à nobis notarijs concilij, & eorū quolibet, ipsius concilij nomine, vnum vel plura, publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta. Sic similiter procuratores & syndici omnium nationum, regis Romanorum, vniuersitatum studiorum & ambasiatorū præsentibus ibidem illustribus principibus, Frederico burgrauio Nurenbergensi, Rodolpho duce Saxoniæ, comite Suartzburgensi, magistro curiæ regis Romanorū, comite Bertoldo de Vrsinis, ambasiatoribus regis Fraciæ, Angliæ, Poloniæ, Norwegiæ, Cypriæ, Nauarræ, necnon Ioanne de vicecomitibus de Mediolano, marchione Montisferrati, aliisq; pluribus nobilibus & reuerendis patribus in multitudine copiosa, testibus &c.*

Tenor verò dictarum constitutionum, de quibus suprà fit mentio, sequitur & est talis:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & Spiritussancti, Amē. Hæc sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens, pro extirpatione præsentis schismatis, & vnione ac reformatione Ecclesiæ DEI in capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis DEI in Spiritusancto legitimè congregata, ad consequēdum faciliùs, securiùs, liberiùs & vberiùs vnionem & reformationem Ecclesiæ DEI, ordinat, *disponit, statuit, decernit & declarat vt sequitur. *diffinit,

Et primò, quòd ipsa synodus in Spiritusancto congregata legitimè, generale concilium faciens, Ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunque statûs vel dignitatis, etiàm si papalis exist*at,* Et in Basiliensi cone. sessione 2. & 15. & 18.

existat, obedire teneatur in his quæ pertinēt ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite & in membris.

Item quòd sanctissimus dominus noster papa Ioannes vigesimustertius, Romanam curiam & officia publica illius vel illorum officiarios, ab hac ciuitate Constantiensi ad alium locum non mutet aut transferat, seu personas dictorum officiariorum ad sequēdum eum, directè vel indirectè cogat, sinè deliberatione & cōsensu ipsius sanctæ synodi: & hoc, quo ad illos officiarios vel illa offici.; per quorum absentiam concilium verisimiliter dissolueretur, vel læderetur. Et si contrarium secisset, seu faceret in futurū, aut aliquos processus seu mandata contra dictos officiarios vel alios quoscunq; huic concilio adhærentes, etiàm censuras ecclesiasticas aut alias pœnas quascunque continentes, vt ipsum sequerentur, fulminārent, fulminaret, seu fulminauerit, totum sit irritum & inane, nec eisdem processibus, censuris & pœnis, tanquàm irritis & inanibus, quomodolibet obediendum sore, & ea & eos irritat: quinimmò dicti officiarij in dicta ciuitate Constantiensi suis officijs vtantur, & illa exerceant liberè vt priùs, quandiù ipsa sacra synodus in eadem ciuitate celebrabitur.

Item quòd omnes & singulę translationes prælatorum, necnon priuationes eorūdem, aut aliorum beneficiorum quorumcunque, commendarum aut donationum reuocationes, monitiones, censurę ecclesiasticæ, processus siue acta & gesta, gerenda, agenda, & fienda per præfatum dominum nostrum, aut suos officiarios seu commissarios in læsionem concilij seu adhærentium eidem, à tempore sui recessūs, contra adhærentes huic sacro concilio, vel existentes in eodem, aut in ipsorum præiudiciū, seu alicuius eorundem quomodolibet ipsis inuitis facta aut fienda, factæ vel facti, faciendæ vel faciendi, ipso iure sint nulla, cassa, irrita & inania, cassę, irritæ, & inanes, ac nullius roboris vel momenti, ex sua authoritate cassat, irritat & annullat.

Item fuit declaratum & cōclusum, quòd de qualibet natione eligantur tres, qui cognoscant de causis recedere volentium, & pœnis recedentiū sinè licentia, intligendis.

Item quòd pro bono vnionis non creentur noui cardinales. Et nè fraude vel dolo dicantur facti dudùm cardinales aliqui, declarat sacrum Concilium pro non cardinalibus haberi, qui non erant cardinales publicè reputati, & tenti in recessu ciusdē domini nostri papæ à ciuitate Constantiensi.

Quibus, lectis & approbatis per generalem synodum, Henricus de Piro promotor concilij, petijt fieri à notarijs *duos deputatos, qui* concilij & eorum quo- *vel eorum duo habeat* libet, ipsius cōcilij no- *cognoscere de causis re* mine instrumentum & *cedere volentium, atq;* instrumēta, præsentib* *habeant potestatē rese* ibidem illustribus prin *rēdi præsidēti qui erit* cipibus, Friderico bur- *pro tempore, qui præsi-* gravio Nurenbergensi, *dens habebit authori-* Rodulpho duce Saxo- *tatem dandi licentiā* niæ, comite de Suuartz- *secūdum casūs exigē-* burg, magistro curiæ re *tiam, procuratores di-* gis Romanorū, comite *mittēdo, ac pœnas in-* Bertholdo de Vrsinis, *fligere recedentibus li-* ambasiatoribus regis *centia non obtenta. Et* Franciæ, Angliæ, Polo- *& in præmissis habeat* niæ, Norwegiæ, Cypri, *dict* præsidēs potestatē* necnon Ioāne de vice- *authoritate præsentis* comitibus de Mediola- *concilij, iuxta relatio-* no, & alijs pluribus in *nem & certificationē* multitudine copiosa. *dictorū deputatorum.*

Eadem die hora vesperarum vel circa, ad supplicationem regis Romanorū fuerunt omnes deputati omnium nationum, & quàm plures ambasiatores regum, principum, vniuersitatū studiorū congregati in ecclesia maiori Constātiensi, vbi serenissimus Romanorū rex prælibatus proposuit, qualiter aliàs dominus Riginaldus de Carneto archiepiscopus Rhemensis, portâsset literam creditiuam de domino Ioanne papa 23. qua recepta, idem dominus archiepiscop dixit sibi nomine papæ, qualiter ipse recessisset de ciuitate Constantiensi, quòd hoc erat propter æstē sibi inconuenientē, non propter aliquā impressionem, vim, vel metum aut timorē sibi illatam seu illatū, inferēdam seu inferendū per ipsum dominum regem neq; suos. Et aliàs prout dixit constare apud acta mei notarij. Modò autem idē papa haberet scribere dominis cardinalibus hic existentibus contrarium, videlicet quòd propter timorem ipsius domini regis & aliorum dominorum suorū recessit: Et ad finem, quòd omnis homo scire posset, tunc verba proposita & dicta per dictum dominū archiepiscopum Rhemensem nomine dicti domini papæ, supplicauit ipse domino archiepiscopo, vt ipse surgeret & referret ambasiatā suam tunc ipsi regi nomine papæ factam. Qui dominus Riginaldus archiepiscopus leuauit se, & dixit quòd nuper post recessum papæ de Cōstātia, ipse mittebatur per dominos ambasiatores regis Fraciæ *suorū collegarū, for. *suos ad oppidum Schafhusen. In quo reperiebat papā collegas, in Vigilia Palmarum, referens & exponens papæ sibi iniuncta per suos collegas. Quo expositio, papa sibi dixit, q; non deberet recedere quin loqueretur sibi, cum vellet sibi aliqua committere relatiua charissimo filio suo regi Romanorū, & alijs Constantiæ existētibus, & si in casu quo ipsemet nō cōmitteret sibi, tunc faceret sibi dici per dominū cardinalē de *Salācho, qui similiter ibidem existebat. Ipseq; dominus Riginaldus archiepiscopus iuit ad certā camerā ibidem pausando, & post eius dormitionē venit ad eū dominus de Salācho, & imūxit sibi certa quæ deberet referre domino regi & alijs certis Constantię existētibus, nomine papę dans sibi quatuor breuia. Quorū vnum domino regi, aliud cardinali-*

bus,tertiũ ambasiatoribus regis Francię,& quartum ambasiatoribus vniuersitatis studij Parisien. Receptis,& per eum huiusmodi breuibus & informationibus à dicto domino cardinali de Salancho nomine papæ, recessit de Schasshusen, rediens ad Constantien. ciuitatem. Ascendẽsq; palatium papale,reperit ibidem serenissimum principem regẽ Romanorum sæpè dictum cum dominis cardinalibus,cumq; ambasiatoribus regis Francorum, ambasiatoribus studij Parisien. & alijs deputatis nationum,peragens ibidem brevia sibi commissa, & præsertim breue directum Romanorum regi. Quo viso & lecto,ipse de mandato domini papæ & eius iussu dixit,qualiter dominus noster papa nõ recessisset de Constantia ob aliquam impressionem,vim, metum,timorem siue aliam causam siue culpã,quã posset imponere domino regi,nec suis: sed propter sanitatem corporis,& offerret se impleturũ omnia, quæ promisisset in cõcilio Constantiensi,& quòd diligeret dominum regem sicut vnquàm, & libenter vellet secum cõcurrere,se contingeret ipsum ire Niciam ad Petrũ de Luna,& secum conferre de modo vnionis & reformatione Ecclesiæ,& alia dixit, prout superiùs in eius relatione continetur, in die lunæ post diem Palmarũ facta, & illa dixit tunc, quòd papa miserisset sibi,non obstãte q; acceperat ab ove cardinalis de Salancho,cum vnum & idem reputãsset papam & cardinalem de Salancho,quo ad huiusmodi relationem: & si aliqui dicerent vel scriberent contrarium, non posset in contrariũ: & quòd satis admiratur de hoc. Cardinalis verò de Salancho,qui ibidem erat præsens,dixit quòd papa imisisset sibi talia dare in mandatis,licèt dixit quòd deberet dicere,quòd non propter impressionẽ,vim,metũ aut timorem domini regis precisè, sed benè ob timorem aliquorum nobilium de curia sua,de quibus habuisset papa timorem. Sed de persona regis nõ diffidisset, quã diligit sicut vnquàm. Super quibus serenissimus dominus rex Romanorũ petijt ibidem per protonotarium sedis Apostolicæ, concilij,nationũ,aliosq; notarios & tabelliones ibidèm existentes,fieri vnum vel plura,publicum seu publica,instrumentum seu instrumenta. Similiter ambasiatores regis Francorum nomine archiepiscopi Rhemẽsis,& magister Henricus de vniuersitate Parisien.præsentibus ibidem ambasiatoribus
for.*Suedię *Sueciæ & Poloniæ regum, filio marchionis Montisferrati,Ioanne de vicecomitibus de Mediolano, Rodulpho duce Saxoniæ,alijsq; ambasiatoribꝰ,prælatis & doctoribus in numero copioso.

QVINTA SESSIO.

DIE sabbati sexta mensis Aprilis, anno à natiuitate Domini 1415.indictione octaua,fuit sessio generalis in Ecclesia cathedrali Constantiensi deputata,in qua fuit serenissimus Romanorum rex præfatus in ye ste Imperiali cum nobilibus suis ministrantibus sibi in insignijs. In qua sessione inter alios cardinales ibidèm existentes, præsidebat Concilio dominus Iordanus episcopus Albanensis, cardinalis de Vrsinis. Et cantabatur Missa de Domina nostra per dominum Raynaldum archiepiscopum *Raueñ. fueruntq; pronũciati articuli & cõstitutiones sequentes, per reuerendum dominum Andream electum Poznanien. *Rhemẽsem. Qua cãta,iuxta ritum aliarum sessionũ legebantur: litaniæ cum introitu,Exaudi nos domine &c.et collecta pro pace vnionis,ac euangelio*,& hymno, Veni creator spiritus &c. præsentibus ibidèm dominis Angelo Laudẽsi,Antonio Aquilegiẽsi, Guilielmo sancti Marci,Antonio de *Salancho, Almanno Pisano presbyteris, Amadeo Salutiarum,& Francisco Florentino diaconis cardinalibus. Absentibus verò Ioãne Vinaven.Petro Cameracen. Francisco Venetiarum,& Ludouico de Flisco cardinalibꝰ,licèt in dicta ciuitate præsentibus,vt publicè ferebatur. Dicto q; officio Missæ,litanijs cãtatis & dictis,surrexit de mãdato totius sanctæ synodi reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanien.& certa capitula per modum constitutionum synodalium, priùs per singulas quatuor nationes concluſa & deliberata, legit & publicauit:quorum tenores sequuntur & sunt tales:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis,patris & filij & spiritussancti,Amen. Hęc sancta synodus Constantiẽsis generale cõcilium faciens,pro extirpatione ipsius schismatis, & vnione & reformatione Ecclesiæ Dei in capite & in membris,ad laudẽ omnipotentis Dei in spiritusancto legitimè congregata,ad cõsequendum faciliùs, securiùs, liberiùs vnionem & reformationẽ Ecclesiæ Dei,ordinat,diffinit,decernit & declarat,vt sequitur: Supr.sess.4.

Et primò declarat,quòd ipsa in spiritusancto legitimè congregata, concilium generale faciens,& Ecclesiam catholicam representans,potestatẽ à Christo immediatè habet,cui quilibet cuiuscunque statũs vel dignitatis,etiam si papalis existat, obedire tenetur in his,quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationẽ dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Supr.sess.4.

Item declarat,quòd quicunq; cuiuscunq; conditionis,statũs,dignitatis,etiam si Papalis,qui mandatis,statutis seu ordinationibꝰ aut præceptis huiꝰ sacræ synodi, & cuiuscũque alterius concilij generalis legitimè congregati,super præmissis,seu ad ea pertinẽtibus,factis vel faciendis, obedire contumaciter cõtempserit, nisi resipuerit, condigne pœnitentiæ subijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris subsidia (si opùs fuerit) recurrendo.

Item diffinit & ordinat dicta sancta synodus,quòd dominus Ioannes papa 23. Romanam curiam & officia publica illius, vel illorũ officiarios de hac ciuitate Constantiensi nõ mutet ad alium locũ seu transferat, seu personas dictorũ officiariorũ ad sequẽdum eũ,directè vel indirectè cogat,sinè deliberatione & cõsensu ipsius sanctę synodi. Et si contrarium fecisset,aut faceret in futurum aut aliquos processus seu mandata cõtra Supr.sess.4.

tra dictos officiarios aut alios quoscunque huic sacro cõcilio adhærẽtes,etiàm cẽsuras ecclesiasticas vel alias pœnas quascunq; cõtinentes,vt ipsum sequãtur,fulminãtes,fulminaret,seu fulminauerit,totum id sit irritũ & inane,nec eisdem processibus,censuris & pœnis tanquàm irritis & inanibus,quomodolibèt obediendum fore:quinimmò dicti officiarij in dicta ciuitate Constãtiensi suis officijs vtantur, & illa exerceant liberè vt priùs, quandiù ipsa sancta synodus in eadẽ ciuitate celebrabitur.

Supr.sess.4. Item ordinat & diffinit, quòd omnes & singulæ translationes prælatorum, necnon priuationes eorundem, aut aliorum beneficiatorum, officialium, administratorum, quarumcunq; cõmendarum & donationũ reuocationes,monitiones, censuræ ecclesiasticæ,processus,sentẽtiæ,& quęcunq; acta, gesta,gerenda,agenda & fienda per præfatũ dominum Ioannem papam,aut suos officiarios & commissarios,in læsionẽ dicti Concilij seu adhærentium eidem,à tempore inchoationis eiusdem Concilij,& contra adhærentes huic sacro Concilio,vel existentes in eodem,aut in ipsorum seu alicuius eorũdem præiudicium, quomodolibèt ipsis inuitis facta vel fienda,factæ vel facti, faciẽdæ vel faciendi,authoritate huius sacri concilij ipso facto sint nulla, cassa, irrita & inania, cassæ,irritæ & inanes, ac nullius roboris vel momenti,ex eadem authoritate cassat, irritat,& annullat.

Item declarat,quòd dominus Ioãnes papa,& omnes prælati & alij ad hoc generale Concilium vocati,& alij in eodem concilio existentes, in plenaria libertate fuerunt, & existunt, vt visum est dicto sacro concilio, nec ad notitiam dictorum vocatorum, seu dicti concilij contrarium deductum est: & hoc testificatur dictum sacrum concilium coram Deo & hominibus.

Item declarat, decernit, statuit & diffinit dicta sancta synodus, q; dictus dominꝰ noster papa renũciare tenetur,nedùm in quocunq; casu in schedula oblationis suæ cõprehenso,sed etiàm in quocunq; in quo sua renunciatio offerre potest magnã & euidentem vtilitatem ad bonum vnionis Ecclesiæ Dei, quodq; super hoc dictus dominꝰ noster papa declarationi & diffinitioni huiꝰ sacri cõcilij stare tenetur.

Item statuit,diffinit,decernit,declarat & deliberat dicta sancta synodus, quòd si dictus dominꝰ noster requisitus pro bono vnionis per hoc sacrum Concilium,papatui renunciare contempserit, vel plus debito distulerit,extunc prout extunc,& extunc prout exnunc,pro abiecto à papatu omnibus Christi fidelibus habeatur,& omnis obedientia eidem sit subtracta.

Item statuit,diffinit & decernit dicta sancta synodus,quòd recessus dicti domini nostri papæ à ciuitate Constantiensi clandestinè factus, fuit illicitus, bonoq; vnionis Ecclesię Dei præiudicialis & nocius. Quodq; dictus dominus noster papa requiren-

dus est ex parte dicti sacri concilij quòd ad illud reuertatur,facturus & adimpleturꝰ quod promisit,vouit & iurauit pro vnione dãda Ecclesiæ Dei: & cum intimatiõe,quòd si infra terminum sibi ex parte dicti sacri concilij præfigendũ,ad ipsum concilium redire contempserit,aut plus debito distulerit,contra eum tanquàm fautorem schismatis & suspectum de hæresi procedetur,vt requirunt sacrę & canonicæ sanctiones.

Item statuit,diffinit,decernit & declarat dicta sancta synodus,q; si dictus dominus noster papa ad ipsum sacrum generale concilium redire velaerit, & quę promisit,vouit & iurauit,efficaciter iuxta deliberationem dicti sacri concilij pro dicta vnione adimplere,eidem prouideatur de bona securitate,quòd nec ante renũciationem nec post capiatur aut incarcerabitur,nec aliàs in persona vel bonis molestabitur. Quinimò in plena securitate & libertate tenebitur & tuebitur per dominum regẽ Romanorum serenissimum, & etiàm per dictum generale cõcilium. Et vlteriùs de bono statu eidem domino nostro & suis familiaribus post dictã renunciationem habendo,ad arbitrium quatuor per eum,& aliorum quatuor per dictum sacrum concilium eligẽdorum,prouideatur. Quibus peractis, supradictus reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanensis,in materia fidei & super materia Ioannis Huss legebat quędam auisamenta, quæ sequuntur,& sunt talia:

Primò,quòd iuxta determinationem doctorum sacræ theologiæ & iuris canonici, confirmatur & approbatur sententia lata in concilio Romano de dãnatione & doctrina Ioannis Vuicleff, etiàm per combustionem librorum eiusdem.

*Item quòd in eadem sessione committatur materia fidei per hoc sacrum concilium cum plena authoritate,quo ad doctrinam ipsius Ioãnis Vuicleff, necnon Ioannis Huss & suorum sequacium,venerendis patribus dominis Cameracensi & sancti Marci cardinalibus,necnon dominis episcopo Dolensi & abbati Cisterc.in,quæ etiàm assumptis doctoribus theologiæ & iuris canonici, videant super materia Ioannis Huss,*hinc propter errorem ipsius Ioannis Vuicleff,quibus etiàm assignetur regimen* for. *detẽti hic, processus causæ per commissarios contra eundem Ioannem Huss facti.*

Item quòd eidem domini commissarij videant de modo procedendi super condemnatione articulorum quadragintaquinque in speciem Parisiensi & Pragensi vniuersitatibus cõdemnatorum super materia Ioannis Vuicleff.

Item quòd scribantur literæ missiuæ regibus, principibus,ducibus,comitibus,vniuersitatibꝰ studiorum per mundum ex parte huius sacri concilij de recessu papæ & aliis circa præmissa occurrentibus,& quòd quatuor prælati ex quatuor nationibus deputandi authoritate eiusdem concilij,dictas missiuas suis sigillis vnà cũ sigillo serenissimi principis regis Romanorum sigillent & corroborent. Super quibus concilium respondebat,Placet.

Item & subsequenter idem dominus Andreas electus per simile auisamentum verbale proposuit, & per modum consultationis, quòd necessarium

esset

esset quòd concilium supplicaret domino regi Romanorum hic præsenti, super reductione domini Ioannis papæ vicesimitertij ad ciuitatem Constantiensem, præsentem requirendo eum, quòd adimpleret promissa tàm Ecclesiæ & Concilio Constantiensi cum honore ipsius papæ & in libertate eius. Resp̃sumq; fuit, Placet, per concilium.

Ad hæc enim respondendo surrexit rex Romanorum, proferendo & dicendo, quòd scit q; dictus dominus Ioannes papa est in oppido Louffenburg Basileensis diœcesis, & in manibus Friderici ducis Austriæ. Nescit si supplicaret sibi quòd reuerteretur, an vellet redire ad concilium & ciuitatẽ Constantiensem: etiàm si libẽter vellet redire, an posset: quia forsan eum dux nõ vellet dimittere de manibus suis. Sed quicquid sit de hoc, idem dominus rex Romanorum obtulit se ad omnia mandata & præcepta concilij, & in casu quo ipsi concilio placeret, sibi papæ scribere, & eum rogare vt rediret, & dirigere salvum conductum iuxta deliberationẽ concilij pro ipso papa & omnibus secum redire volentibus & antè & post, dummodo redire vellet & adimplere promissa. Etiàm in casu quo concilium velit, obtulit eidem dominus rex paratum, quòd vellet ire & dare omnem operam ad reducendum ipsum papam, etiàm ipso duce volente vel nolente. Resp̃sum fuit communiter per concilium, Placet. Idem etiàm dominus rex proposuit, qualiter misit exercitum suum gentes armorum contra ducẽ Austriæ versùs & contra oppidũ Schafhusen, in quo aliqui cardinales & curiales esse dicũtur. Dans in mãdatis illustri principi Friderico burgranio Nurenbergensi capitaneo suo, vt mandaret dicti dictis cardinalibus in Schafhusa existentibus, cæterisq; curialibus & aliis redire volentibus ad Constantiã ciuitatem, quòd nomine ipsius regis dictis dominis cardinalibus & curialibus redire volentibus dare deberet salvum conductum, & eos facere conduci per gentes liberè cum eorũ personis, familia & rebus, ad ciuitatem Constantiam: Qui dominus Fridericus burgranius iuxta commissionem misit dictis dominis cardinalibus & curialibus dicti verbo & in scriptis. Et ad ipsorum dominorum cardinalium notitiam deuento, rescripserunt ipsi Friderico burgranio, quòd non vellent salvum conductum suum, nec redire ad ciuitatem Constantiensem, neq; etiàm sequi dominum Ioannem papam 23. sed ire ad vrbem Romanã, & similis opinionis essent cardinales qui essent Constantiæ. Protestans nihilominùs dominus rex, quòd sit paratus dare ipsis cardinalibus & papæ ac quibuscunq; redire volentibus salvum cõductum suum, iuxta deliberationem & ordinationem concilij, & eos facere reduci per gentes suas liberè ad præsentem ciuitatem Constantiensem, & volentibus id habere, si quæ impressio ac alij casus fortuiti & euẽtuales ijs acciderint, velit esse excusatus. Super quibus omnibus & singulis à protonotarijs & tabellionibus ibidem præsentibus, petijt fieri publica instrumenta, præsentibus testibus supradictis.

Ad illud respondendo surrexit reuerẽdissimus pater dominus Franciscus cardinalis Florentinus nomine suo & aliorum dominorum cardinalium ibidem præsentium, dicens quòd domini cardinales qui remanserũt in ciuitate Constantiensi, omnes post recessum papæ de Constantia, ipsi existentes in palatio Apostolico concordârunt in hoc, videlicet quòd si dominus noster papa vellet sequi viam quã obtulit, videlicet cessionis, ipsi vellent eum sequi & fouere prout tenerentur, & eum defendere & tueri in honore suo. Et in casu quo declinaret ab ea via, & non adimpleret promissa, vellent ab eo desistere & remanere cum concilio: & vsque huc non fuit ipsis visum iuxta eius scripta & dicta, quòd declinaret in contrariam viam. propterea salvâssent honorem suum de hoc, quòd cardinales (vt dicitur & refertur) scripserũt & dicunt de Schafhusa, quòd non velint venire neque sequi papam, sed ire Romam. Et quòd eiusdem intentionis cardinales Constantiæ existentes existant, nihil cõstat sibi neque alijs dominis cardinalibus Constantiæ existentibus, mirando satis vndè huiusmodi relata procedant.

Vltimò fuit per eundem dominum Andream electũ Poznaniẽsem propositũ, quòd in vltima sessione fuit conclusum & deliberatum, quòd nullus recederet aut recedere deberet de concilio non obtenta licentia, dicẽt compertum sit contrarium, & quòd aliqui recedunt in habitu dissimulato, & tunc fuisset petitum, licèt non cõclusum, quòd executio contra tales ità recedentes deberet fieri per dominum regem, & pœna infligi iuxta deliberationem præfidentis concilio: fuit per ipsum Andream propositum & dictum, si adhuc placet illis, respondeat Concilio, Placet. fuitq; resp̃sum per concilium, Placet.

Super omnibus his per modum anisamenti præpositis, & alias per modum supplicationũ &c. dictis & conclusis hinc inde præfatus magister Henricus de Piro promotor huius concilij nomine & vt procurator nationis Germanicæ, petijt per reuerẽdos patres dominos sedis Apostolicæ protonotarios & tabelliones quoscunq;, vnum & plura super his publicum & publica, instrumentum & instrumẽta, ad perpetuam rei memoriam.

Quibus articulis siue cõstitutionibus lectis, dictum concilium eos & eas vniformiter approbauit & concluſit. Super quibus Henricus de Piro, promotor & procurator ipsius concilij, nomine eiusdem concilij petijt instrumentum.

SESSIO SEXTA.

DIE Mercurij decimaseptima mensis Aprilis supradicti, fuit sessio generalis in cathedrali ecclesia Constãtiensi supradicta celebrata: in qua primò, iuxta morẽ & ritum aliarũ sessionum, fuit celebratum officium de Spiritusancto, per reuerendũ patrem dominum Nicolaum archiepiscopum *Gueznẽsem, & cantatę litaniæ ac orationes more aliarum sessionũ, cum Euãgelio, Ego sum pastor bonus. In qua sessione fuit rex *Roman⁹ in insignijs regalibus, cui assistebãt domini Iordan⁹ de Vrsinis, & Angel⁹ Lau-

*Gnesn. Ioan.10.c

*Romanorũ in suis insignijs imperialibus cũ suis nobilibus, & eidem sessioni præsidebat dominus Ioãnes

Laudensis episcopi cardinales. Et eidem sessioni præsidebat, p̃ tunc reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostien. sis, vicecancellarius, cardinalis Viuariẽsis. Et assceenderunt ambonem, in quo publicari solent cõstitutiones & alia auisamẽta in concilio, reuerẽdi patres episcopus Atrebatensis pro natione Gallica, archiepiscopus Rigẽsis pro natione Germanica, Lichfeldensis episcopus pro natione Anglicana, & abbas Florentinus pro natione Italica. Et de mandato concilij fuerunt pronunciati articuli sequẽtes per dictum dominum Atrebatẽsem:

nes episcopus Ostiẽsis cardinalis Viuariensis, præsentibus octo alijs cardinalibus, Qua Missa finita, ac hymno, Veni creator Spiritus, & Euangelio, Ego sum pastor bonus, &c. solenniter finitis, ascendebat ambonem, in quo legi & publicari solent articuli & constitutiones & alia auisamẽta proponenda in concilio, episcopus Atrebatensis pro natiõe Gallicana, archiepiscopus Gneznensis pro natione Germanica, Thomas Polcõ sedis apostolicæ protonotarius pro natiõe Angliæ, & abbas Florentinus pro natione Italiæ, & de mãdato sancte synodi episcop⁹ Atrebatensis legit & pronunciauit articulos aliàs per quatuor nationes deliberatos, huiusmodi sub tenore:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, patris & filij & Spiritussancti, Amẽ. Hæc sancta synodus Constãtiensis generale Cõcilium faciens, & ecclesiam catholicam repsentans, in Spiritusancto legitimè cõgregata, ad consequendum faciliùs pacem & vnionem Ecclesiæ Dei, decernit, declarat, ordinat, statuit, diffinit, vt sequitur:

Et primò decernit & declarat, procuratorium super renunciatione papatús facienda per dominum Ioannem papam vigesimumtertium, per quatuor natiões huius sacri cõcilij deliberatum & ordinatum, esse bonũ, vtile & expediens pro vnione sanctæ matris Ecclesiæ.

Item decernit & declarat, quòd dictus dominus Ioannes papa vigesimustertius tenetur dare & facere dictum procuratoriũ, ad cedendum papatui pro bono vnionis & pacis Ecclesię, iuxta formã schedulę per ipsum oblatæ, cuius procuratorij tenor sequitur in hunc modum:

PROCVRATORIVM DANDVM PER papam Ioannem vigesimumtertium, decretum per concilium.

IOannes episcopus seruus seruorum Dei. Pridèm ad laudem omnipotentis Dei, pacem & quietẽ totius populi Christiani, vnitatisq; Ecclesiæ consummationem, ac extirpationẽ præsentis schismatis, generali Constantiensi approbante cõcilio, viam cessionis Papatús liberè obtulimus, illamque per nos fiẽdam cum effectu, promissione, voto & iuramento firmauimus, sicuti in quadam schedula per nos in sacro Concilio lecta, latiùs continetur, & est talis:

Ego Ioannes papa 23. propter quietẽ totius populi Christiani profiteor, spondeo, promitto, voueo & iuro Deo & Ecclesiæ ac huic sacro Cõcilio, sponte & liberè dare pacem * ipsi Ecclesiæ per viam meæ simplicis cessionis papatús, & eam facere & adimplere cum effectu, iuxta deliberationẽ præsentis Concilij: si, & quãdò Petrus de Luna, Benedictus decimustertius, & Angelus de Corario, Gregorius 12. in suis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos simpliciter cedant, & etiàm in quocunq; casu cessiõis, vel decessus, aut alio in quo per meam cessionẽ poterit dari vnio Ecclesiæ Dei ad extirpationem præsentis schismatis. Nè autẽ proueniens tanti boni quibusuis sortis humanæ casibus impediri valeat, aut modo quolibet retractari, sed expeditè desideratum producat effectum, quod desideriorum nostrorũ maximum est, ad dictam cessionẽ & renunciationem faciendam in omni casu in dicta schedula prætactæ obligationis nostrę comprehenso, procuratores nostros & nuncios speciales in plenaria libertate & securitate constituti, sponte & ex nostra mera liberalitate cõstituimus & ordinamus tales & tales, & ex ipsis quoslibet duos, ipsis q; ex eis quibuslibet duobus cedendi & renunciãdi nostro nomine & pro nobis papatui, concedimus omnimodam authoritatem, facultatem & potestatem, ità quòd occupantis cõditio melior non existat, nec per occupationem aliorum potestas impediatur. Et quòd duo quicunq; ex dictis procuratoribus constitutis, siue alijs cõtradicentibus, ignorantibus, & irrequisitis, & coram nobis præsentibus, & cessionem personaliter facere volentibus, vel quòd p alios quàm per nos renũciatio fieret, quomodolibet contradicentibus, vti eodẽ procuratorio possint, valeant, & debeant ipsius renunciationis actũ expedire, paciscentes & extunc contrahentes pacto & cõtractu irreuocabilibus, cum sancta vniuersali ecclesia, & hoc sacro Constãtiensi cõcilio, ipsam vniuersalem Ecclesiam repręsentante: promittentes, vouentes, & iurantes Deo & Ecclesiæ & dicto sacro Cõcilio, q̃ nũquàm dictos procuratores, aut eorum aliquem, & potestatem illis modo præmisso cõcessam, ex quauis occasione, & causa orta vel oritura, etiàm à iure expressa, & propter quam causam vel causas cõstitutus procurator reuocari, tacitè vel expresè reuocari potest vel possit, directè vel indirectè, reuocabimus: nec ipsum procuratoriũ ratione formæ aut personarum constituendarum, vel constitutarum, impugnabimus: nec contra ipsum procuratorium aut personas cõstitutas in eodem, quoquo modo, de iure vel de facto, in iudicio vel extra exci

*Christi

Supr. sessi. 4.

piemus,

piemus: quodq; non diximus aut fecimus, nec dicemus aut faciem⁹ in futurum, vel directè vel indirectè, quò minùs dicti procuratores, potestate sibi data in eodem procuratorio, iuxta eius tenorē liberè vti possint & valeant, renunciantes expressè omnibus exceptionibus & iuribus, quæ nobis competere possent de iure vel de facto, in presenti vel in futuro, circa reuocationem, annullationē, invalidationē procuratorij & procuratorum huiusmodi, quas quidem exceptiones & iura nolum⁹ in hac parte aliqualiter nobis suffragari: Et huiusmodi constitutionem & formam procuratorij, necnon renunciationem per duos ex eis (vt premittitur) fiēdam, valere volumus & statuimus, non obstātibus quibuscunq; excommunicationis, suspensionis, & alijs inhabilitudinis sentētijs, à iure, à nobis, vel alio quocūq; in eos vel eorum aliquem, quacunq; authoritate vel causa promulgatis, seu promulgādis, quibus forsan nunc vel tempore cessionis & renūciationis huiusmodi, seu interim procuratores huiusmodi, seu aliqui eorundem sunt vel erunt ligati, quos & quorum quemlibet ad huiusmodi procuratoriū accipiendum, & prædictam renunciationem faciendam, absoluimus & habilitamus per præsentes, non obstantibus etiām alijs contrarijs quibuscunq;. volentes quòd renunciatio huiusmodi per eos fienda, perindè valeat, ac si cessionem huiusmodi personaliter fecissemus: supplentes etiām de plenitudine Apostolicæ potestatis omēs defectus in hac nostra constitutione procuratorum, si qui interuenerint, ità quòd huiusmodi procuratores per quascunq; clausulas, etiām cōtra naturam cōstitutionis procuratorum in ea expressas, ipsi & eius effectui nocuas aut inutiles, seu in ipso vtiles & necessarias nō expressas, sed deficientes, cuiuscunq; tenoris vel effectūs existant, nequeat quoquo modo impugnari, sed firmum & validū in omībus & per omnia existat, ac si in eo clausulæ necessariæ vel vtiles existerent expressæ.

Quod quidem procuratoriū, quo ad totalem eius effectum, firmum & validum volumus remanere. Quodq; ad clausulas huiusmodi obseruandas, quæ essent contra naturam cōstitutionis procuratorum, si quę essent appositæ, nos ex certa scientia, omi via & modo quibus meliùs possumus, promittimus, iuramus & obligamus Deo & Ecclesiæ ac dicto Concilio, declarantes ac statuentes ex superabundanti ipsa iura, inquantùm volunt, concedunt, aut fauent, procuratorē vel procuratores ex certis causis vel aliàs reuocari posse, vel irreuocabiliter non constitui ea, quantùm ad casum prędictum expressè, & ex certa nostra scientia, cùm hic agatur de statu vniuersalis Ecclesiæ, & pace ac publica vtilitate totiⁿ Christianitatis, volumus locum non habere, nec prejudicium aliquod afferre. Nec nos per præmissam procuratorij constitutionē, ab obligatione qua fuimus adstricti ad renūciationem papatūs facere iuxta deliberationem dicti sacri concilij, in quocunque casu in dicta schedula obligationis nostræ compræhēso, volumus quomodolibet liberari: quinimmò illā in suis integritate, robore & firmitate persistere & permanere, quousquè per cessionem vel decessionem huiusmodi, aut alium casum quemcunque in prędicta schedula nostræ obligationis compræhēsum, vnio perfecta fuerit in Ecclesia sancta dei. Et si quosiis modo cōtingeret, huiusmodi procuratorium aut procuratores reuocare, etiām cum adiectiōe harum dictionum, videlicet, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio & assensu: seu ipsum procuratoriū seu procuratores ipsos inualidare, impugnare, aut annullare: seu cōtra ipsum procuratoriū vel procuratores de iure vel de facto, & ex quauis causa vel occasione excipere: seu ipsos procuratores directè vel indirectè, quò minùs iuxta tenorem ipsius procuratorij potestate, authoritate, & facultate sibi data liberè vti valeant, possint & debeant, impedire, in omnibus & singulis casibus prædictis exnūc prout extunc, ipsi Papatui cedimus, & renunciamus ipso facto, & deincèps pro non Papa haberi ab omnibus Christifidelibus volumus penitùs & decernimus, absoluentes exnunc à iuramento fidelitatis & obedientiæ debito ligamine omnes & singulos dictæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, necnon patriarchas, archiepiscopos, episcopos, prælatos, ac nostros & sedis Apostolicæ officiales, ac etiām nostros familiares & officiarios Romanam curiam sequentes, & quoscunq; alios ecclesiæ fideles, ecclesiasticos & seculares cuiuscunque statūs, gradūs, vel conditionis existant, ac etiām totum populū Christianum, quos etiām tenore presentium absoluimus, & vltra premissa promittimus habere ratū & gratum, quicquid per prędictos procuratores aut eorū duos, actum, gestū, factumve fuerit in præmissis seu aliquo premissorum, firmiter habiturum sinè aliqua contradictione. Datum &c.

¶ Quòd Papa constituat in procuratorio personas infrascriptas.

Item decernit, ordinat, diffinit & declarat, quòd dictus dominus Ioānes papa in dicto procuratorio ad dictā suam renunciationē faciendam, præter alios quos cōstituere velit, cōstituat procuratores suos personas infrascriptas: Et primò pro natione Gallicana, dominos Theobaldum archiepiscopum Bisuntinum, Guillermū episcopum Ebroicensem, Ioannē episcopum Gebennensem, magistrum Benedictum * Gentiā magistrū in theologia, ordinis sancti Benedicti. Pro natione Italica, Pileum archiepiscopum Iuuenuensem, Antonium episcopū Concordiēsem, Iacobum episcopum Adriensem, & Iacobum episcopum Taruisinum. Pro natione Anglicana, Nicolaum episcopum Bathonensem, Robertum episcopum Saresbiriēsem, Ioannem episcopum Lichfeldensem, Thomam abbatem sanctæ Marię extra muros Eboracenses, ordinis sancti Benedicti. Pro natione Germanica, Ioannem archiepiscopum Rigensem, Ioannem episcopū Lutomuslensem, Petrum episcopū Ripensem, Andream electum Poznanienſem. Omnes constituat, vel saltem de qualibet natione duos.

*Gentiani

¶ Cōcilium deputat legatos ad requirendum papam super procuratorio faciendo.

Item deputat dicta sancta synodus, ac cōstituit, & ordinat ex parte huius Cōcilij suos legatos infrascriptos. De dominis cardinalibus, reuerendum patrem dominum tituli sancti Marci, & Florētinum cardinales. Pro natione Gallicana, * Theobaldum episcopum Carcassonensem, Ioannem * Datani in theologia, Iacobum de Spars in medicina magistros. Pro natione Italica, episcopum Feltrensem, abbatem sanctæ Mariæ de Florentia. Pro natione Germanica, Conradum abbatem Pinganiensem, Lambertū de Stipite, decretorum doctores, ordinis S. Benedicti. Pro natiōe Anglicana, Thomā Poltensem protonotariū sedis Apostolicæ, Bernardum de Planhea decretorum doctorem, ordinis sancti Benedicti, ad dictum dominum Ioānem papam vicesimumtertium, ad petendum & requirendū ex parte dicti Cōcilij, quòd constituat procuratores ad resignandū papatui, infra duos dies postquàm fuerit requisitus, & procuratorium ad dictā renunciationem faciat, & expediat pro bono vnionis & pacis Ecclesiæ, sub * data forma & sub bulla.

*Tractatum *Dieca

*dicta

¶ Quòd prælati prædicti requirant papam, quòd veniat ad concilium.

Item decernit & ordinat, quòd dicti legati ipsum Ioannem papam exhortētur, & requirant ex parte sacri dicti Cōcilij, vt veniat ad ciuitatem Constantiēsem, siue ad villam Vlmæ, aut ad villam Rauenspurg, vel ad ciuitatem Basileensem, ad tractandum & perficiendum per eum, quantùm in eo, omnia & singula quæ expedire videbūtur pro vnione & reformatione Ecclesiæ, per hoc sacrū Concilium deliberata & deliberanda.

¶ Quòd dicti legati portent papæ securitates debitas.

Item quòd dicti legati securitates debitas ex parte huiⁿ sacri cōcilij & serenissimi principis domini regis Romanorum, ipsi domino Ioanni papę portent, & cum effectu realiter illi offerant atque tradant, casu quo iuxta præmissa ad alterum de dictis locis cum effectu accedat.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa promittat, & iuret vnum de prædictis locis eligere infra duos dies, post requisitionem super hoc eidem faciendam computandos, & infra decem dies à tempore dictæ requisitionis, ad dictum locum per eum eligendū accedere, & abindè non discedere sinè consensu dicti Concilij, vel quousquè premissa fuerint cū effectu adimpleta. Et in casu quo oppositum faceret, recedendo sinè cōsensu dicti concilij, vel præmissa nō adimplendo, extunc prout exnunc cōsentiat per bullam haberi pro non papa, &c. cum clausulis opportunis. Et si non consentiat, tunc propter hæc & multa alia procedatur cōtra eum, tāquàm contra notoriū fautorem huius schismatis, & suspectum hæreticæ prauitatis, vt fuerit iuris & rationis.

¶ Quòd supersedeatur à processu cōtra papam, donèc habeatur responsio.

Item quòd pendentibus istis, supersedeatur de citatione & processu contra eum faciendo, donèc super præmissis habeatur eiⁿ responsio, dummodò saluus conductus ducis Austriæ in forma petita infra horam sessionis diei crastinæ, quæ erit iouis decimaoctaua præsentis mensis Aprilis, pro dictis legatis & cardinalibus mittendis habeatur. Et si non habeatur infra dictum terminum, decernatur citatorium per edictum, & aliàs procedatur contra dictum dominum Ioannem papam, vt fuerit rationis.

¶ Si papa adimpleuerit præmissa, cessabitur à citatione.

Item quòd in casu quo dictus dominⁿ Ioannes papa, pro bono pacis & vniōis Ecclesię premissa adimpleuerit cum effectu, & dictum sacrum Concilium super eisdem contentauerit, cessabitur à citatiōe & processu, & agetur secum de securitate & promissione statūs eius cum omi charitate & honestate.

¶ Quòd dominus Vicecancellarius signet supplicationes consistoriales, partibus auditis.

Item decernit, diffinit, & ordinat dicta sancta synodⁿ, quòd dominus cardinalis Ostiensis, sanctę Romanæ Ecclesiæ vicecancellarius, supplicationes cōsistoriales de iustitia partibus auditis, & aliàs vt in talibus in publico consistorio est fieri solitum, signet & expediat: quod si non fecerit, procedatur contra eum vt fuerit rationis.

¶ Dantur commissarij contra Ioannem Husz.

Item quòd in materia fidei contra Ioannem Husz authoritate huius sacri Concilij procedāt archiepiscopus Ragusinus pro natione Italica, pro natione Germanica episcopus * Flebbiensis. magister Vrsinus Talueda pro natione Gallicana, magister Guillermus Comes pro natione Anglicana, in sacra pagina magistri, causam dicti Ioannis Husz & suorum sequacium examinando,

*Frisingen. *Frebien. *Sleswicen.

& in illa procedendo vsque ad diffinitiuam sententiam inclusiuè.

¶ Commissarij prædicti recipiant relationem dominorum cardinalium.

Item quòd prædicti commissarij recipiãt relationem dominorum cardinaliũ Cameracensis tituli sancti Marci, & Florentineñ, de processu facto super condemnatione librorum & articulorum tam quadraginta quinque in Parisieñ & Prageñ, quàm etiàm ducentorum sexaginta in Oxonieñsi studijs facta: necnon super cõdemnatione memoriæ Ioannis Vuicleff, ac confirmanda sentẽtia lata in concilio Romano super condemnatione & combustione librorum prædicti Ioãnis Vuicleff: & relationem super premissis faciant nationibus & huic sacro concilio, quàm citiùs commodè illam facere poterunt.

¶ Decernitur citatio contra Hieronymum de Praga.

Item decernit dicta sancta synodus citationem contra Hieronymum de Praga, de hæresi infamatum, & que dicta citatio contra eum exequatur in forma, quæ sequitur:

SAcrosancta Constãtiensis synodus, generale concilium faciens, in Spiritusancto fideliter congregata, vniuersalem Ecclesiam militantem repræsentans, Hieronymo de Praga, qui se magistrum in artibus quàm plurimorum studiorum fore scribit & prætendit, quæ recta sunt, ad sobrietatem & nó Rom. 12.a amplius sapere quàm oportet. Scriptum quoddam tanquàm ex tui persona affixum in portis ecclesiæ ciuitatis Constantiensis, aliàs die Dominica qua cãtabatur in Ecclesia DEI, QVASI MODÒ GENITI, ad nostram notitiam noueris peruenisse, in quo tuis obtrectatoribus crimina erroris & hæresis tibi obijcientibus, te asseris publicè responsurum, de quibus apud nos multipliciter infamatus existis, & præsertim de doctrina Ioannis Vicleff, necnon alijs doctrinis catholicæ fidei obuiantibus, dummodò ad veniendum tibi saluus & securus conductus præbeatur. ET quia nostrũm principaliùs interest, capere vulpeculas vineã Domini Sabaoth conãtes demoliri, ideircò personam tuam tãquàm de multorum errorũ doctrina temeraria assertione suspectam, & multipliciter diffamatam, euocamus & citamus præsentium sub tenore, quatenùs infra terminum quindecim dierum à data præsentium computandorum, quorum quindecim dierum quinque pro primo, quinq; pro secundo, & reliquos quinq; dies pro tertio & peremptorio termino ac monitiõe canonica tibi præfigimus & assignamus in publica sessione huius sacri Cõcilij, si ipso die sessio fuerit celebrata, aliàs prima die sequẽti, qua sessionem esse contigerit, compareas secundùm tenorem prędicti tui scripti, responsurus ad ea quæ tibi aliquis vel aliqui in causa fidei voluerit obijcere, recepturus & facturus in omnibus iustitiæ complementum, ad quod à violentia, iustitia semper salua, oẽm saluũ conductum nostrum, quantùm in nobis est, & fides exigit orthodoxa, præsentium tenore offerimus, & etiàm pleniùs assignamus, certificãtes quòd siue in dicto termino compareas, siue non, nihilominùs cõtra te per ipsum sacrum Concilium vel eius commissarios vel commissarium, lapso termino supradicto, procedetur, tua cõtumacia, in aliquo non obstante. Datũ Constantiæ in sessione Concilij generalis decimaseptima die mensis Aprilis, sub sigillis præsidentium quatuor nationum.

Contra famosè libellantes.

ITEM inhibet hæc sancta synodus omnibus cuiuscunque statũs, gradũs, dignitatis, vel conditionis existãt, nè libellos famosos per se vel per alium seu alios faciant contra quemcunque in hac ciuitate Constantiensi existentem, sub pœna excommunicationis, quam, monitione canonica premissa, contra facientes contrarium fert in his scriptis, etiàm sub pœna carceris. Quodque contra tales qui in premissis culpabiles seu infamati reperientur, procedatur authoritate huius sacri concilij, vt fuerit rationis.

Concilium decernit literas missiuas per mundum, informatorias de gestis synodalibus.

ITem decernit sancta synodus, literas missiuas ad dominos reges, principes & vniuersitates, per nationes huius sacri concilij ordinatas & ordinandas, quàm citiùs fieri poterit fore mittendas, sub sigillis quatuor prælatorum & quatuor nationum præsidẽtium.

Post quorum articulorum publicationẽ fuit petitum per dictos dominos Atrebatẽn & alios sibi assistentes, an placerent. Et fuit responsum per omnes, nemine discrepãte, Placet, approbando. Et promotor concilij petijt instrumenta fieri. Dominus verò vicecancellarius, quantùm ad articulum eum cõtingentem, respondit quòd vellet signare commissiones de iustitia, sed non quę cõtra ius scriptum.

*Quibus factis & auditis, prouidus vir magister Henricus de Piro promotor præfatus, nomine concilij & nationum ac omnium quorũ interest, super omnib⁹ lectis, publicatis, & approbatis, ordinatis atq; diffinitis petijt sibi fieri per nos protonotarios sedis Apostolicæ, ibidem de quatuor nationibus, idelicet Iacobũ Rodini de Ianua pro natione Italica, Thomam *Polcon pro natione Anglicana, Benedictum præpositũ Albæregalis pro natione Germanica, & Ioannem de Ternubio pro natione Gallicana existentes, cæterosq; notarios quatuor nationum & alios tabellionet publicos, vnũ vel plura, publicum seu publicæ, instrumentũ seu instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præsentibus ibidem* *Polten

dẽm illustribus & magnificis viris dominis Rompoldo duce Sleſiæ, Ioanne Iacobo filio marchionis Montisferrati, Friderico comite de Oetingen, Alberto' pincerna de Suiden barone, Ioanne de Vicecomitibus de Mediolano, ambasiatoribus regis for. *Suediæ *Angliæ, Norwegiæ, Sueciæ & Dacia, Poloniæ, Franciæ, Cypri, & alijs &c.*

Subsequenter verò venerabilis & circunspectus vir dominus Benedictus magister theologię, ordinis sancti Benedicti, vnus de ambasiatoribus vniuersitatis studij Parisiensis, assẽdebat dictum ambonem, vbi huiusmodi decreta siue publicationes per concilium fieri solent, & legebat ibidem certas literas missiuas directas, videlicet vnã concilio, aliã ambasiatoribus presatę vniuersitatis. In qua fuit insertus tenor alterius literæ missiuę, directę papæ Ioanni per eandem vniuersitatem, quorum tenores inferiùs sunt inserti: Recommendans nihilominùs vniuersitatem prædictam concilio memorato, offerens eandem ad beneplacitum & confortationem concilij memorati. Tenor verò literarum missiuarum ambasiatoribus vniuersitatis Parisiensis directarum, sequitur & est talis:

Venerabilibus & eruditis viris nostris fidelib⁹ & syncerè dilectis nuncijs ad sacrum generale cõcilium Constãtiense nostra ex parte destinatis. Grauiter & cum magna cordis acerbitate ferimus venerabiles viri, magistri, & amici dilectissimi, sanctissimi domini nostri discessum. Nihilominùs sua vota atq; iuramenta amplectentes, & ea omni studio prosequi volentes, eidem domino nostro scribimus in forma quæ sequitur: Pacem ecclesiasticam, beatissime pater, tot annis totq; laboribus & expẽsis quæsitam, per vestram sapientiam atq; charitatem videtur operatura diuinitas, si sacri Constantiensis concilij ac vestræ sanctitatis idem fuerit animus pariter & affectio. Neq; tantum valebit diuidentis malignitas, quin vobis in vnum conuenientibus, spiritussanctus animos fidelium in pacẽ agat & vnitatem, cuius modi concordiæ non sinè diuino motu nupèr dedit studiosam operam vestra sanctitas, cùm Ecclesiæ sanctæ dare pacem per viam puræ & simplicis cessionis, aliis per Pisanum concilium de papatu electis, similiter cedentibus, ac etiàm in quocunque casu haberi posit vnio, spopondit, iurauit & vouit. In quo patuit affectus religiosæ pietatis, & veri patris ad filios debita cõpassio. Nam si vera mater probatur per Salomonem, quòd malint materno carere titulo, quàm pueram permittere fumeſtæ sectioni: quanto magis summus põtifex paternam affectionem patefecerit, si Ecclesiæ iam diù lamentabiliter diuisæ redintegrationi, sunum dominatum posthabuerit atq; præsidentiam? Itaque non modo cum mente & intẽtione sacri cõcilij, verùm etiàm cum pijs desideriis totius Christianitatis & cunctorum mortaliũ, quos nulla istic agitat vesania, his votis atq; iuramentis vestra sanctitas videtur egisse. Non quòd in hoc facto electis de papatu sit deferendum, quanuis & eorum animos in Domino lucrifacere satagere debetis: sed quia tot populis & regnis ac nationibus illos sequẽtibus, & fortassis in alterationem immensi discrepationis aliàs venturæ, consuli oportuit: quorũ sa- epistola vni uersitatis Parisiẽsis. *lutem, vestræ præsidentię in vestris votis & iuramentis prętulisse videmini. Quod si aperis ab affectu probatum prosecutumq; fuerit, quandiù terrenum orbem mortale genus attollet, vestras laudes celebrabit omnis ætas. Et pro abdicatione honoris momentanei, cum merito pręmij sempiterni erit vobis paratum nomen cęteris longè glorioſius. Verùm beatissime pater in hac re nos vnus mouet scrupulus, quòd audiuimus vestram sanctitatem à Constantia* Schafhusam *secessisse. Non enim est ille locus potior ad amplitudinem sacri concilij ad tantam rem gerendam. deindè Constantia per vestram sanctitatem fuit electa, & per vestram obedientiam humiliter recepta, cæteris etiàm gratior videbatur, vtpotè grauis, locuples, ornata ciuitas. Nec videtur quomodo tali vulneri medelã afferre possit hęc mutatio. Postremò in ea vrbe vestra sanctitas habebat amantissimum, Christianissimum & inuictissimum Imperatorem, qui tranquillitatem & securitatẽ præstare poterat & iniurias omnes propulsare: habebat sacrum collegium cardinalium, quod non modò pro securitate vestra, verùm etiàm pro honore vestro atque gloria vsquequaquè decertãsset: habebat denique totam Ecclesiam sibi obedientem, longè cęteros superantem. In qua erat non minima Gallicarum natio, quæ nõ minimo quidem verbo vestram sanctitatem offendi permisisset. Vbinàm igitur sanctissime pater persona vestra celebriùs, securiùs atque deuotiùs tractabitur, quàm in vrbe vobis deuota, per vos electa, cum Ecclesia vestra, cum Imperatore Christianissimo, & cum cęteris de vestris votis & iuramentis sanctissimis vestræ clementię omni die congratulantibus? Non est aliquis tam ignarus rerum, tam rudis in re Christiana, tam nihil vnquàm de publica pace ac salute cogitans, quin intelligat, vbi in sacramento pacis dandę manebit sanctitas vestra, concilium sacrum ac eius partes vniuersas omnem reuerentiæ cultũ, quem mortalẽ mortali præstare fas est, vestræ personæ prębituras. Postea cogitet sanctitas vestra, clementissime pater, quid etiàm in tractatu quærendæ pacis à sacro concilio discedere, quid dissidere. An primum suspectum? an secundum damnatum? Et si probabilis discedendi caperetur occasio, nulla tamen inueniretur dissidendi. Quod si hoc velle quisquam videbitur oppugnatinum, viderit nè sacri Pisani concilij validius callidi sentiant inconcussa fundamenta. Absit beatissime pater, vt in tanta re sanctitas vestra à sacro concilio discordet: hoc enim esset ab Ecclesia Dei discordare. absit à gloria nominis vestri, quòd sacrum concilium sine presentia vestra rem tam grandẽ tractet vel terminet. Vestrũ est, sanctissime pater, vt nullum in hac re habeatis priorem, nec perseuerando fortiorẽ. Propterea supplices vestram sanctitatem oramus, & per sanctã Ecclesiam extra quam qui se ponit, se perdit, obsecramus, ac etiàm per pacem adspersionis sanguinis Iesu Christi vobis pater obtestamur, vt viscerũ misericordiæ Dei nostri memores, in sacris votis & iuramentis vestris maneatis: & Constantiã ad vestros fratres & filios deuotissimos, immò ad Ecclesiã Dei & vestram redeatis, omni Dominico papatus ambitione & dominandi libidine turpiter diuiso, pacẽ*

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

vniuersalem cum consilio Ecclesiæ illic congregatæ daturi. Nec in hoc adduxerit sanctitatem vestram male cōsulentis pernicies, vt occasione talis discessūs vel quæsitæ dilationis cōplendi iuramenti, pax vniuersalis per diem vel tardetur: nec prælatis sumptibus & tadio confectis, ac sancta synodo dissipata, tantarum rerum volumina rupta compage diffluant, maiori postea periculo reuocāda: immo properet sanctitas vestra sacræ synodi consiliis acquiescere, & eius conclusiones executioni feliciter demandare. Vestram sanctitatem &c. Et quia de Cōstantiensis concilij fortitudine ac perseuerantia gerimus in Domino fiduciam, cum quo sumus firmiter processuri, speramus vestris laboribus in melius reuocari concilium, vnitè ad hāc pacem quæsitam feruentius laborare, atq; ex fortuna non optata cōsequi finem optatiorem. vnde vos hortamur maiori incumbere labori, & hanc nostram mentem literis præsentibus insertam, vniuersis patefacere, & nobis sæpius quæq; supra hoc grata referibere. Dirigat mentes & personas vestras & conseruet altissimus feliciter. Datum Parisijs in congregatiōe nostra generali, apud sanctum Bernardū super hoc specialiter celebrata, die secunda mensis Aprilis.

Rector & Vniuersitas studij Parisiensis.

Litera missiua vniuersitatis Parisiensis, destinata archiepiscopis, episcopis & doctoribus Italicæ nationis.

Feliciter Ecclesiæ successisse Dei, reuerendissimi patres & domini, nuper existimauimus, cùm & Deo volente, & vobis pro debito vocationis vestræ coagētibus, dominus noster summus pontifex viam vouit cessionis atque iuranit: hinc in tanta animorum alacritate Deo gratias egimus, ac tanta deuotione in sacrum Constantiensē concilium fuimus permoti, vt hoc diuinum concilium arbitraremur. Vnde magis miramur, quòd dominus noster ab eo modo tali discesserit, præsertim cùm ex eo fuerit cū summa laude Ecclesiæ Dei fructum amplissimum allaturus. nec venit in mentem nobis, istum discessum posse præstare vnionis incremētum. Equidem reuerendissimi patres ex multis papatum vel ambientibus vel occupantibus, bona verba sæpè audiuimus, sed postea conatus eorum percepimus pollicitis obuiantes: non quòd istud de sanctissimo domino nostro cogitet nostra filialis deuotio, sed quia inniti debemus, nè minima quidē macula schismatis ab aduersarijs sibi posset impingi. Cognoscitis quantum sit periculum, in tractatu pacis Ecclesiasticæ papam à concilio generali discedere: quantum nefas, ab eo dissidere. Propterea egregiam nationem velimus exoratam in Domino, vt in concilio generali Constantiensi persistat, domino nostro ad concilium generale redire persuadeat: ac vota & iuramenta domini nostri amplectentes, pacem ecclesiasticā, nulla subterfugiendo discrimina prosequatur. Eandem nationem vestram præstantissimam tueatur summa æternitas. Scriptum in congregatione nostra generali, apud sanctum Bernardum super hoc specialiter celebrata, secunda die mensis Aprilis.

Subscriptio literæ:

Beneuoli vestri Rector & Vniuersitas studij Parisiensis.

for *Superscriptio

**Subscriptio prædictæ literæ.*

Reuerendissimis in Christo patribus, archiepiscopis, episcopis, doctoribus & alijs dominis Italicam nationem in sancta & vniuersali synodo Constantiensi repræsentantibus.

SESSIO SEPTIMA.

ANno à natiuitate dñi M.CCCC. XV. indictione octaua, & dñi nostri dñi Ioānis diuina prouidētia papæ xxiij. anno V. die iouis secūda mensis Maij, fuit sessio generalis in Ecclesia Constātien maiori supradicta, ad hoc deputata manè hora Tertiarum, in qua fuit serenissimus princeps Sigismundus rex Romanorum & Hūgariæ &c. cum suis insignijs regalibus & nobilib⁹ in pdictis sibi seruientibus, & in qua præsidebat reuerendiss. pater dñs Ioānes episcopus Ostien cardinalis Viuarien sis, *Et domini Angelus Laudensis, & Iordanus de Vrsinis cardinales, ipsi domino regi nomine dictorū cardinaliū assistebant. Et antequàm aliquid fieret, more solito* fuit cantata Missa de spiritusancto, per reuerendū patrem dominum Ioannē archiepiscopū Ragusinū. qua cantata, legebantur litaniæ *fuit officium litaniæ* &c. more aliarū sessionum. *niarū cū introitu, Exaudi nos Domine &c. collectis & hymno, Veni creator spiritus, & alijs orationibus more aliarum sessionum, deuotè dictum & cantatū. Præsentibus ibidem reuerendissimis patribus, Branda Placentino, Guilielmo sancti Marci, Landulpho Barensi, Amadeo Salutiarum, Ludouico de Flisco, & Fraciſco Florentino cardinalibus, vltra alios tres cardinales pro præsentibus & adstantibus nominatos.*

Quibus quidem peractis, procedēdo ad vlteriora, reuerendi patres Pileus archiepiscopus Ianuensis ad legendum & publicandum quæ legenda & publicāda erant, ad approbanda ea per cōcilium: ad approbandū verò eadem, Ioannes patriarcha Antiochenus pro natione Gallicana, Antonius episcopus Concordiensis pro natione Italica, Ioannes archiepiscopus Rigensis pro natione Germanica, & Thomas Guillerm⁹ abbas sanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana deputati per quatuor nationes, assenderunt ambonem *siue locum, in quo publicationes, declarationes, ordinationes siue sententiæ more ipsius synodi legi & publicari solent, pro hac vice ad infrascripta publicanda, legēda, resp⁹siones dandum, & ordinanda per nationes quatuor prædictas deputati. Quibus dominis (vt præfertur) nomine synodi ibidem existentibus, prouidi viri magistri Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis de Placentia, tanquàm promotores, instigatores siue procuratores dictæ synodi, ipso Henrico loquente, accusārunt contumaciam cuiusdam Hieronymi de Praga, aliàs citati & nō cōparentis, neq; in huiusmodi causa quæ contra eum commissa exitit, super sibi obijciendis & materia fidei*

fidei respondentis, siue in causa vlteriùs prout iuris fuerit procedere, procediq; videre cuyantis, accusārunt. Ipsumq; contumacem reputari petierūt, & in eius contumaciā citationem aliās cōtra eum decretam, repetierunt: eamq; cum eius executione facta in valuis certarum ecclesiarū ciuitatis Constantiensis factis & in scriptis reduxerunt. Eundemq; Hieronymum de Praga vlteriùs citari mādare per audientiam publicam literarū contradictarum Romanæ curiæ, per sanctam synodum instanter postulārunt. Quam quidem citationem & vlteriorem processum reuerēdissimus pater dominus Ioannes Episcopus Ostiensis, tāquàm præsidēs, & tota synodus, nemine discrepante, ipsi Henrico de Piro promotori, instigatori, syndico & procuratori id petenti, concesserunt atque decreuerunt, & eam ad proximam sessionem fieri voluerunt.

Quibus citatione & processu decretis, ijdē magistri Henricus de Piro & Ioānes de Scribanis, nomine quo supra, exposuerunt, quātis periculis præsens schisma Ecclesiam Dei lacerauit, & fidem catholicā non in modico diminuebat. Quod cùm sperabatur extingui, & pax dari Ecclesiæ per vota, promissiones & iuramenta domini Ioānis papę vigesimi tertij in præsenti concilio Constantiensi factas, licèt idem Ioannes papa in reprobum sensum datus, de loco concilij & præsenti ciuitate Constantiensi, vt dictum schisma diutiùs nutriret & foueret, noctis tempore habitu transformato in scādalum & vituperium totius Ecclesiæ & fidei catholicæ siue orthodoxæ diminutionē, fugiebat, se successiuis tēporibus ad diuersa loca declinando, cum hoc omnia mala quæ dici & excogitari possint, cōmittendo, prout hæc & alia in quadam papyri petitionum schedula, quam ibi in suis tenebat manibus, plenius continetur. Quapropter vt prouideatur de remedio opportuno, idē magister Henricus sibi citationem personalem per edictum contra dictum Ioannem papam vigesimumtertium, eiusq; fautores, receptatores & sequaces, legitimam & per simile edictum in Romana curia affigendum, per sanctā synodum in spiritusancto congregatā, decerni & concedi postulauit. Et vlteriùs dari & decerni eidem Ioāni papæ ad cōparendum & alijs comparēre volentibus, per eandem synodum & illustrissimum regē Romanorum ibidem præsentem, præfatum saluum conductum. Quos quidem saluum conductum & citationē, reuerendi patres domini patriarcha Antiochenus pro natiōe Gallica, Antonius episcopus Concordiensis pro natione Italica, Ioānes archiepiscopus Rigēsis pro natiōe Germanica, & Thomas abbas sanctę Mariæ extra muros Eboracenses pro natiōe Anglicana, præfati, loco quæ suprà iudiciali concesserunt & decreuerūt, videlicet ad nouem dies post executionem ipsarumq; citationem fieri voluerūt in formā publici instrumenti cum subscriptionibus quatuor notariorum quatuor nationum, & sigillis quatuor prælatorum dictarum quatuor nationū muniri & corroborari. Serenissimus verò Romanorum rex præfatus, dixit, q̄ placet quòd detur sibi saluus conductus nomine sui, & ea protestatione, inquantum idem dominus rex tenetur sibi dare de iure, & seruare sibi

for legiti-

saluum conductum sibi datum, & non aliùs. Protestatione domini regis facta,

Henricus de Piro promotor concilij, petijt decerni & concedi per ipsam synodum citationem contra Ioannem papam & eius fautores &c. Et vlteriùs eidem Ioanni papæ ad comparendum, & alijs comparēre volentibus, per eandem synodum & illustrissimū Romanorum regem ibidēm præsentem, saluum conductum concedi. Quibus cōcessis verbo per totam synodum & Romanorum regem, dictus reuerendissimus pater dominus Pileus archiepiscopus Ianuēn, legebat citationem decretam contra Ioannem papā & suos sequaces ac receptatores, huiusmodi sub tenore:

¶ Tenor citationis contra Ioannem papam xxiii.

SAcrosancta Cōstantien synodus, generale concilium faciens, & Ecclesiam catholicam repræsentans, in spiritusancto legitimè congregata, vniuersis Christifidelibus vnionem & pacem ecclesiæ ac gaudium sempiternum. Pridèm post clandestinum recessum domini Ioannis papę xxiii. ab hac ciuitate Constantien, & hoc sacro generali concilio Constantien, vnionis & pacis Ecclesiæ turbatiuum & impeditiuū, ipsam Ecclesiam scandalizantem, per nonnullos prælatos & alios notabiles viros, ad eū ex parte huius sacri cōcilij legatos transmissos, eūdem requiri ac moneri fecimus cum debita instantia, quatenùs ad ipsum sacrum concilium & ad hanc ciuitatem Constātien rediret, ea quæ pertinebāt ad extirpationē præsentis schismatis, & reformationem ecclesię in capite & in membris faciendam, impleturus, & cum effectu facturus, sicut promiserat, vouerat, iurauerat, & in suis literis super conuocatione dicti concilij concessis, se facturum publicauerat: & cùm id facere nolle, facto, non redeundo, & ad loca magis lōginqua fugiendo, ostēderet, fuimus per venerabiles viros magistros Henricum de Piro licentiatū in decretis, & Ioannem de Scribanis de Placentia, causarum & negociorū huius sacri concilij promotores & procuratores, instāter requisiti, quatenùs ipsum dominum Ioannem papam xxiii. criminibus hæresis, fautoriæ huius præsentis schismatis, Simonię, mala administratione, & notoria dilapidatione bonorū & iurium Romanę Ecclesiæ & aliarū Ecclesiarū, & alijs criminib⁹ grauibus nedū infamatū, sed illis notoriè in scandalū vniuersalis Ecclesiæ irretitū, & in suis actib⁹ & operib⁹, vita ac morib⁹ notoriè Ecclesiā Dei scandalizātibus, incorrigibilē: qui sic (vt præmittitur) clādestinè, de nocte, hora suspecta, & habitu transformato, à dictis ciuitate & cōcilio generali fugit & recessit, gregē dominicū vt mercenarius deserēs, generalemq; reformationē ecclesię & hæresum extirpationē, per dictū sacrum concili-

um in capite & in membris faciendam, euitare cupiens: ad redeundum & reuertẽdum ad ciuitatem Constantien & hoc sacrũ concilium generale, debitè compellere, & etiàm ad hoc per edictũ publicum in valuis ecclesiarum & aliorum locorum (vt est moris) affigendum, citare & euocare personaliter, citationemq; super hoc in forma iuris decretam contra eum & eius fautores, receptatores & sequaces decernere & concedere, interdicta sibi ex nunc omi alienatione, & alias in & super præmissis contra eos procedere dignaremur, prout requirunt canonicæ sanctiones. Nos autem considerantes petitionem huiusmodi rationabilem, iustam, & consonã iuri, indemnitati Ecclesię vniuersalis & animarum periculis prouidere volẽtes, & nulli in exhibendo iustitiam deficere (sicuti nec debemus) intendẽtes, in causa & causis & negocio huiusmodi ritè & maturè procedere, ac dante Domino iustitiam ministrare, vt tenemur, inquisitione super infamia priùs per nos diligenti prehabita, cõsiderãtesq; quòd ad locum ad quem idẽ dominus Ioannes papa sic discedendo, immò veriùs fugiendo, cõtumaciter accessit, & residere dicitur de presenti: eiusq; domiciliũ siue hospitiũ, pro huiusmodi citatione exequenda, minimè tutè adiri posse, nec ad eũ seu propinquiorem locum quàm ad hãc ciuitatem Constãtien, haberi possit tutus accessus, authoritate Christi Ecclesiæ prefatæ veri sponsi, qua fungimur in hac parte, per hoc præsens publicum edictum in sessione publica dicti sacri cõcilij, necnõ in audiẽtia publica literarũ cõtradictarũ more Romanæ curiæ solito legendũ, ac valuis seu portis loci audientiæ sacri causarum palatij *Apostolici, necnõ palatij Apostolici siue domũs Episcopalis Constantiensis, vbi dictus dñs Ioannes papa, dum in presenti ciuitate Cõstantiẽsi habitabat, habitare solebat, maiorisq; & sancti Stephani huius ciuitatis Constantiensis Ecclesiarũ, & ipsius ciuitatis ianuis affigendũ & affixũ, per certum tẽporis interuallum dimittendũ, prefatum dominũ Ioannem papam XXIII. principalem, eiusq; in dictis criminib⁹ fautores, receptatores & sequaces supradictos, ac omnes alios ac singulos sua sic per hoc interesse credentes, citandos esse decreuimus, & tenore presentiũ peremptoriè citamus, ac citari volumus, decreuimus, & mandamus, quatenùs hinc ad nouẽ dies proximè vẽturos à die executiõis huiusmodi nostræ citatiõis, sic (vt premittitur) legendę, affigẽdę, publicãdę & exequẽdę in antecà proximè computandos, quos, peremptorio termino & citatiõe canonica peremptoriè assignamus per presentes, ipse dominus Ioãnes papa ad præsentem ciuitatem Constantiam & hoc sacrum concilium in propria persona redeat, & reuertat: ipseq; & sui fautores, receptatores & sequaces, personaliter compareant in eorũ proprijs personis Constantiæ in prima generali sessione publica huius sacri cõcilij, post elapsum terminum predictorum nouem dierum, à prefata præsentium literarum sic (vt præfertur) fienda publicatione & executiõe in maiori Ecclesia Constantiensi immediatè celebrãda, visuri & audituri per nos ordinari, decerni, & declarari, dictum suum clandestinum recessum, fuisse & esse Ecclesiæ Dei damnosum, scandalosum & opprobriosum, ac vnionis & pacis eiusdem Ecclesiæ perturbatiuum, nociuum, impeditiuũ, ac huius nefandissimi schismatis nutritiuũ & roboratiuũ, hæresisque & suspicionis fidei incentiuum, ac à bono vnionis & pacis Ecclesiæ prefatę, promissionibusque, iuramentis & votis per ipsum Ioannem papam super hoc factis & promissis, deuiatiuũ. Testesq; super notorietate dictorum criminum ad finem procedendi contra eum super illis, tamque super notorijs iurare & admittere, causasque, cuius idem dominus Ioannes papa nõ debeat suspendi à totali administratiõe papatũs propter malam & scandalosam administrationem & notoriam dilapidationem, dicturi: & aliàs in & super premissis & alijs vniuersalẽ Ecclesiam notoriè scandalizantibus contra eum ad eiectionem à papatu seu eiectionis huiusmodi declarationẽ, & alijs per supradictos promotores propositis & proponendis, de iure & iustitia responsuri, causasque quòd non debeat suspendi à totali administratione, ac aliàs in causa & causis & negocio huiusmodi debitè ꝓcessuri, ac procedi visuri, aliasque dicturi, facturi & audituri, vt iuris fuerit & rationis, indeq; super premissis iustitiæ complementum vsq; ad sententiam diffinitiuam inclusiuè recepturi: certificantes nihilominùs eũdem dominum Ioannem papã & suos sequaces, acceptatores & fautores sic citandos, quòd siue in dicto citationis huiusmodi termino cõparuerint, siue non, ad premissa omia & singula ad vlteriora & aliàs (vt iustum fuerit) contra eos per nos debitè procedetur, iustitia mediãte, ipsorum absentia seu contumacia non obstante. Loca verò sessionis præfatæ audientiæ publicæ, literarum contradictarũ & portarum palatij Ecclesiarum & locorum prædictorũ tanquàm publica & idonea ad huiusmodi citationem publicãdam & exequẽdam duximus eligenda, quæ presentẽ citationẽ ad instar edictorum publicorum, quę olim in albo * pretoris scribebantur, suo quasi sonoro pconio & patulo iudicio publicabunt. In quibus huiusmodi citationẽ modo & forma premissis decreuimus & tenore presentium decernimus publicandam & exequẽdam, nè prefatus dominus Ioannes & sui fautores & receptatores & sequaces sic citãdi, possint seu valeãt de premissis aliquam ignorantię causam pretendere, seu etiàm

*apostolicarum

*prætoris

etiàm allegare. Cumque non sit verisimile, apud ipsos sic citatos incognitum remanere illud, quod tã patenter & notoriè omnibus extitit publicatum, volentes nihilominùs & authoritate prædicta decernentes, q hæc presens citatio modo & forma premissis executa, prænominatos dominum Ioannem & suos sequaces, receptatores & fautores sic citatos, totaliter arceat & adstringat, & perindè valeat, tantamque habeat roboris firmitatem, ac si ipsimet dominus Ioannes & sui fautores & sequaces in eorum ꝓprijs personis citati & apprehensi fuissent, & eis huiusmodi citatio psentialiter lecta, publicata & intimata fuisset: & nè dict⁹ dominus Ioannes Papa & sui sequaces valeant aliquo modo se excusare, quõ minùs iuxta præmissum terminum compareant, vt præfertur, quãquàm ad hoc non teneamur, nihilominùs ex superabũdanti eidem domino Ioãni & sequacibus damus, & tenore psentium cõcedimus tutũ & liberum saluum conductum, ad veniendum ad hanc ciuitatem Constantien & sacratissimam synodũ, ità quòd in accessu nullum debeat & possit hnbere impedimentum, & etiàm in ciuitate stare, manere liberè & securè: iustitia tamen semper salua, prędictum etiàm saluum conductum sub eadem forma fieri & cõcedi fecimus prædicto domino Ioanni papæ & sequacibus eius, à sereniss̃imo Romanorũ & Hungariæ rege. De publicatione verò, lectura, affixione & executione, ac salui conductũs præstatione, datione & concessione Præmissis, modo præmisso fiendis, volum⁹, decernimus, & ordinamus vnum & plura, publicum & publica fieri & confici instrumentum & instrumenta, quæ nobis plenariam faciant fidem de eisdem. In quorũ fidem & testimonium præmissorum, præsentes literas citatorias super hoc solẽniter decretas fieri fecimus, & proprijs sigillis presidentium quatuor nationũ huius sacri concilij, iussimus & fecimus communiri. Datũ Constantiæ prouinciæ Moguntinen, in sessione publica in Ecclesia maiori Constantien solenniter celebrata, die iouis secunda mensis Maij, indictione verò octaua, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, pontificatũs præfati domini Ioannis papæ XXIIJ. anno quinto.

Præsentibus ibidẽm illustribus principibus, Rõpoldo duce Slesiæ, Frederico burgranio Nurenbergensi, Ioanne Iacobo filio marchionis Montisferrati, Ioanne de Vicecomitibus de Mediolano, & Sigismundo de Bossantz milite de Vngaria, & alia multitudine Christianorũ copiosa, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Super quibus omnibus & singulis idẽ Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis, ipso Henrico loquente, à reuerẽdis patribus sedis Apostolicæ protonotarijs ac notarijs nationũ & concilij, cæterisq; tabellionibus, nominibus quibus suprà, sibi fieri pe-

tierunt vnum vel plura, publicum vel publica, instrumentũ seu instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Presentibus principibus supradictis, cæterisq; Christifidelibus in multitudine copiosa.

¶ *Tenor verò executionis citationis contra Hieronymum de Praga, de qua suprà fit mentio, sequitur & est talis:*

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate eiusdem M.cccc.15. indictione octaua, die verò decimaoctaua mensis Aprilis, hora primarij vel quasi, pontificatũs sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Ioãnis diuina prouidẽtia papæ 23. for. annos. *Constantiæ infra septa monasterij sancti Francisci fratrum Minorum prope ambitum, in mei notarij publici infrascripti, testiũq; presentia subscriptorũ ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum, constitutus personaliter honorabilis vir dom⁹ Michael de Broda Teutonicali, plebanꝰ ecclesię sancti Alberti sub * sedra Pragensis, instigator officij cõtra Ioannem Huss ac suos complices, ad hoc specialiter deputatus, habens & tenens in manibus suis quandam in papyro conscriptam citationẽ in se continẽtem contra quendam Hieronymum de Praga, magistrum quàm plurium studiorum se asserentem, à sacro concilio Constantiensi emanatam, & quatuor sigillis præsidentium quatuor nationũ ab intrà impressis sigillatam. Cuius quidem literæ tenor sequitur per omnia in hs verbis:*

*Sacrosancta synodus Cõstantiensis, &c. prout sũperiùs est habitũ. Quã quidẽ literã citationis idem dominus Michael animo exequẽdi, notificandi & publicãdi, prout tenebatur, ac ad vniuersorũ Christifidelium notitiã deducẽdi, valuis seu portis in ambitu dicti monasterij affixit, & extẽdit ibidẽm cũ magna multitudine hoĩm vtriusq; sexus infrà Missarũ solẽnia, & præsertim infra publicũ officium, quod tũc in dicto monasterio celebrabatur, vsq; ad finẽ dicti officij stare permisit, præsentibus honorabilibus viris dominis Ioãne præposito Quinq; ecclesiarũ Ioãne & Petro familiaribus suis, ad premissa vocatis specialiter & rogatis. Et statim pòst prefatus dominus Michael citationẽ consimilẽ tenoris suprascripti, & sigillis (vt præscribitur) sigillatã ad valuas ecclesiæ sancti Stephani pro audientia causarũ Apostolica deputatæ, affixit & extendit, & ibidẽm infra Missarũ solẽnia, præsertim infra publicũ officiũ quod tũc in dicta ecclesia celebrabatur, vsq; ad finẽ dicti officij stare permisit, præsentibus testibus suprascriptis. Et statim pòst prefatus dom⁹ Michael consimilẽ citationẽ tenoris suprascripti, ad valuas ecclesiæ B. Mariæ virginis maioris Constantiensis affixit, & extensam ibidẽm infra Missarũ solennia, & præsertim infra publicum officium, quod tunc in dicta ecclesia celebrabatur, stare permisit, præsentibus ibidẽm venerabilib⁹ & discretis viris, Vuilhelmo Picardi licẽciato in decretis * archiepiscopo Turonẽsi, & Frederico Rese* for. *archidiacono cursore domini nostri papæ, & aliis quàm pluribus testibus ad præmissa vocatis & rogatis. Tãdem verò hora sexta vel quasi, præfatus dominus Michael citationes huiusmodi ab eisdẽ valuis seu portis, finitis & peractis dictis Missarũ & officiorũ solẽ-*

nus, debita cum protestatione remouit & depositit, & ad se recepit. Super quibus omnibus & singulis præfatus dominus Michael petijt sibi per me notarium publicum infrascriptum, fieri & confici vnū vel plura publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta, præsentibus ibidem venerabilibus & discretis viris, dominis Laurentio plebano ecclesiæ sanctæ Mariæ Magdalenæ Pragensis, Georgio de Vualschim, & Paulo de Herlbotz Pragensis diœcesis supradictæ, & quàm pluribus alijs testibus, ad præmissa vocatis pariter & rogatis.

Et ego Ioannes ds Selichim de Lansteyn clericus Treuerensis diœcesis, publicus Apostolica & imperiali authoritatibus notarius, quia prædictis requisitioni, publicationi, affixioni, depositioni, necnon omnibus alijs & singulis supradictis, dum sic (vt præmittitur) successiuè fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui: ideoq; hoc presens publicū instrumentū per aliū fideliter scriptū, exindè cōfeci, publicaui, & in hanc publicā formā redegi: signoq; & nomine meis solitis & cōsuetis signaui, rogat⁹ & requisitus in oīm & singulorū præmissorum fidem & testimonium.

Quibus omnibus vt præmittitur peractis, idem Dominus archiepiscopus Ianuēsis requisiuit à tota synodo, an placeret sibi q; die sabbati proximi, quę erit proxima dies mensis Maij, debeat teneri sessio in materia fidei, videlicet super condēnatione memoriæ Ioannis Vuiclef. Et fuit respōsum per omnes de synodo, Placet, presentibus supradictis testibus. Et sic omnes domini de synodo recesserunt.

Statim post & ante prandiū de mandato quatuor præsidentium quatuor nationum, in Ecclesia sancti Stephani Constantiensi, & in bancho audientiæ literarum contradictarum, reuerendo patre domino Iacobo de Camplo electo Pennensi, locumtenente auditorum audientiæ contradictarū, ibidēm ad banchum sedente, ad horam illam pro audientia contradictarum, & actum infrascriptum faciendum deputato, præsentibus reuerendissimis patribus dominis Ioanne patriarcha Antiocheno, & Ioanne archiepiscopo Rigensi, de mandato eiusdem domini Iacobi locum tenentis, venerabilis vir dominus Nicolaus de Hubancho lector literarum de iustitia, & aliarum quæ imbì legi solēt, legebat & executus fuit citationem suprà proximam per sanctam synodum decretam ad instantiam magistri Henrici de Piro promotoris & instigatoris dicti concilij. Qua lecta & executa, idē Henricus petijt sibi fieri de huiusmodi lectura & publicatione publicum instrumentum, presentibus ibidēm magistris Henrico Golthardi, Ioanne de *Venrade notarijs publicis, & domino Petro Vuithoge presbytero, Mogūtinensis, Leodiēsis & Traiectēsis diœcesium, testibus ad præmissa vocatis & rogatis.

for.*Ventra-de

SESSIO OCTAVA.

Die sabbati quarta mensis Maij p̄dicti, fuit sessio generalis in cathedrali ecclesia Constantien supradicta, in qua more solito fuit dictū officiū Missæ per reuerendissimū in Christo patrē dñm Ioannem patriarchā Antiochenū de beata virgine. Quo officio completo, lege- *dicto & cantato, fuit*

banē litaniæ, vt in sess- *cātatus introitus, Exau-*
siōibus fieri cōsuetū *di nos domine, &c.* cū col
est, cū euāgelio, Attē- *lectis suis & litanijs, ac* Matth. 7.
dite à fallis prophetis *euangelio, Attendite à*
&c. In q̄ sessiōe inter *falsis prophetis &c. &*
cardinales p̄sidebat *alijs orationibus, ac hy-*
dñs Ioānes Eps Ostien- *mno, Veni creator spiritus,*
ensis cardinalis Viua- *sicut in alijs sessionibus.*
rien sis, in qua etiām sessione fuit serenissimus Romanorū & Hungariæ rex, tanquàm Imperator cum insignijs regalibus & nobilibus suis, *cui inter cardinales adstabant domini* Iordanus de Vrsinis, & Angelus Landensis, Albanensis & Tusculanensis episcopi, præsentibus ibidēm reuerendiss. patribus Vuilhelmo sancti Marci, Antonio de Salancho, Amadeo Salutiarū, Ludouico de Fliſco, Landulpho Bxensi, & Francisco Florētino cardinalibus. Deindè omnibus his peractis, reuerendus pater dominus Vitalis episcopus Tholonensis natione Gallicus, *assendebat am* Ioan. 16.
bonē, & fecit sermonē ad clerū cū themate: *Spiritus veritatis docebit vos oēm veritatē &c. Quo* ser
mone factō, surrexerūt magistri Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores cōcilij & synodi. Hēricus loquēs, præsentauit citationē ad valuas ecclesiæ maioris & audientiæ cōtradictarū affixā, necnō vnā aliā in audientia causarū lectā, & citatorū in eisdē citatiōibus nō cōparentiū, neq; memoriā, hæresimq; ac dogma quondā Ioannis Vuiclef, minimè quare cōdenari nō debet, videre curātiū contumaciā accusarūt. Ipsosq; contumaces reputari petiēr unt, & in eorū cōtumaciā, pronūciari, decerni & declarari dictū quōdām Ioannē Vuiclef, fuisse dū vixit, notoriū hæreticū & pertinacē, ac finaliter decessisse ab hac luce impœnitentē: ipsiusq; memoriā, errores, prætēsas doctrinas & dogmatizatiōes, & præsertim 45 cū ductis sexaginta articulos per eū conclusos, cōdemnādos fore, & per sanctā vniuersalē synodū Constantiensem, ac paternitates quatuor prælatorū, pro p̄senti die potestatē habentiū, loco & nomine quatuor nationū condēnari, ac eius ossa, si ab aliorū Christi fideliū ossibus separari possint & fierent, exhumari & prouci mādari, aliasq; pronūciari, decerni & declarari, definiri atq; fieri, quod instū fuerit et expediēs fidei orthodoxæ, instanter postulārunt.

Et domino Pileo archiepiscopo Ianuensi electo ad legendum quæ legi debebant nomine concilij, reuerendis patribus dominis Ioanne episcopo Lutomuslensi pro natione Germanica, Antonio episcopo Concordiensi pro natione Italica, Toloneñ episcopo pro natione Gallicana, & Guillermo abbate monasterij sanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana, ad approbandum loco & nomine nationum ascendentibus in locum, in quo huiusmodi iuxta determinationem synodi fieri debebant, idem reuerendus pater dominus Pileꝰ archiepiscopus Ianueñ in ambone legit primò capitulum, Firmiter credimus. Quo lecto, Domini Imperator, præsidens, & alij approbauerunt, & ità crediderunt. De sacro-sancta eccl. & fid. catho.

Et

Et vltèriùs idem archiepiscopus Ianuensis, in contumaciam accusatorum prædictorum, per dictos promotores pronunciauit, diffinuit & declarauit, prout in quadā papyri pronūciationis schedula, cuius tenor inferiùs est insertus, continetur, condemnādo memoriam ipsius Ioannis Vuicleff & suorum sequacium, quo ad 45 articulos cōdemnatos in Parisiensi & Pragensi studijs, & licèt quo ad ducentos & sexaginta articulos, incepisset legere, ac omnes fuissent contenti de 45. articulis, primò tamen ex interruptiōe domini Guilielmi cardinalis sancti Marci interueniente, ipsi ducēti & sexaginta articuli & eorum lectura & condemnatio fuerant reseruati ad proximam sessionem generalem. Super quibus lectura, publicatione, pronunciatione & diffinitione siue condēnatione, dicti promotores petiērunt approbationem à domino presidente, & à dictis Luthomuslensi, Cōcordiensi, Tholonensi, & abbate sanctæ Mariæ petiērunt responderi, an placet. Domini verò prædicti, primò dominus Ioannes Ostiensis præsidens approbauit. Subsequēter quilibet pro natiōe suā approbauit. Super quibus idem promotores, Henrico loquente, petiērunt per reuerēdos patres dominos sedis Apostolicæ protonotarios, cæterosq; notarios quatuor nationum, & tabelliones quoscūque ibidēm præsentes, vnum vel plura fieri publicum seu publica, instrumēntum seu instrumenta. Præsentibus ibidēm illustribus principibus supradictis, necnon Polonię, her. Suedię *Norvuegię, Sueciæ, Daciæ, Cypriæ, Frāciæ ambasiatoribus, ac multitudine Christianorum copiosa. Tenores verò dictarum citationum & sententiæ diffinitiuæ cum insertione articulorum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur & sunt tales:*

Sacrosancta synodus Constantiensis, in spiritu-sancto legitimè cōgregata, generale concilij faciēs, vniuersalē Ecclesiā militantē repræsentās, quibuscūq; dānandā memoriā hæresimq; & peruersa dogmata quōdām Ioānis Vuicleff dānandæ memoriæ defensare volētibus, spiritū intellectūs sanioris & ad cor reuerti. Licèt pleriſq; vicibus nōnulli ex vobis se disputaturos in publico, & damnandam memoriā dicti Ioānis multifariè per multa particulariū locorū studia vniuersalia, tam dānata & reprobata, fama vaga & mortua obtulerūt scriptura defensuros, nosq; si qui essis, crebris vos vicibus benignè audituri, & etiām in sacro Romano cōcilio generali vltimò celebrato, ad id peremptoriè citatos expectauerimus, ad lucē tamen minimè properantes, ampliùs vestra exigente cōtumacia, dissimulare nequiuimus. Quarè promotoribꝰ & procuratoribꝰ nostris ad id instātibus, & nè sicut fatua Luce 13. *suos extendat palmites, quę ad nihilū sacro testante eloquio, vilis est, nisi vt eradicata cōburatur: vosq; omnes alios & singulos ipsam perfidā doctrinam Ioānis Vuicleff dogmatizātes, aut etiām quibusuis ratiōibꝰ vel apparatibus fucatis sophismatibus defensare præsumētes, tenore præsentium ex abundantia citamus, quatenus hodiè quæ est dies quarta mensis presentis Maij, compareatis & compareant Constantiæ in ecclesia maiori in publica sessione post Missam de spiritusancto celebratam*

hora tertiarum, ad videndum & audiendum dictum quōdām Ioānem Vuicleff diffinitiuè pronūciari & declarari fuisse, dum vixit, notorium hæreticū & pertinacē, ipsiusq; memoriā & errores peruersasq; doctrinas & dogmatizationes, & præsertim quadragītaquinq; articulos dānari, & eiusdē ossa, si ab aliorū Christifideliū ossibꝰ fecerint possint, exhumari & proīci, vel ad dicendū, proponēdum & allegandū causas ratiōabiles, si quas habetis et habeāt, cur præmissa fieri nō debeāt. Certificantes vos & quēlibet vestrūm, q; siue cōparēre curauerit is, siue nō, nos nihilominùs ad p̄missorū executionē authore Deo procedem⁹, prout orthodoxæ fidei fundamentū exigit, ratioq; dictauerit & iuris ordo. Datū Constantiæ die quarta mēsis Maij prædicti, anno Domini millesimo quadringentesimo 15 sub sigillis quatuor præsidentiū quatuor nationum.

Sacrosancta synodus Constātiensis, in spiritusancto legitimè congregata, generale concilij faciens, vniuersalemq; Ecclesiam militantem repræsentās, mandat in audientia publica literarū cōtradictarum domini nostri papæ citari, & citat quoscunq; damnatam memoriā, hæresimq; & dogmata peruersa quondām Ioānis Vuicleff «memoriæ defensare volentes, & perfidā doctrinam eiusdem Ioannis for⁹, eiusq; memoriam *dogmatizātes, aut etiām quibusuis rationibus vel apparatibus fucatis sophismatis defensare præsumentes, quatenus comparent Constantiæ in ecclesia maiori in publica sessione post Missam de spiritusancto celebrandam hora tertiarum, ad videndum & audiendum, dictum quondām Ioannem Vuicleff diffinitiuè pronūciari & declarari, fuisse dum vixit notorium hæreticū & pertinacē, ipsiusq; memoriā & errores, pernersasq; doctrinas & dogmatizatiōes, & præsertim 45 articulos condēnari, & eiusdem ossa, si ab aliorum Christifideliū ossibus fecerint possint, exhumari & proīci, vel ad dicendū & proponendū ac allegandū causas ratiōnabiles, si quas allegare voluerint, cur præmissa fieri nō debeāt. Alioquin ad p̄missorū executionē & vltiora authore Deo procedetur, prout orthodoxę fidei fundamentum exigit, ratioq; dictauerit & iuris ordo, citatorū cōtumacia seu absentia non obstante. Datū Constantiæ die quarta mensis Maij prædicti, pontificatūs domini Ioannis papæ vigesimi tertij anno quinto.*

Deindè legit sentētiam damnationis doctrinę Ioānis Vuicleff & articulorum XLV. cuius tenor sequitur, & est talis:

¶Sententia damnationis doctrinę Ioannis Vicleff & articulorum quadragintaquinque.

Sacrosancta Cōstantiensis synodus, generale concilij faciens, & Ecclesiā catholicam repræsentās, ad extirpationem præsentis schismatis, errorumq; & hæresum sub eius vmbra pullulantium eliminationem, ac reformationē Ecclesiæ, in sancto spiritu legitimè congregata, ad perpetuā rei memoriā.

Fidem catholicā, sinè qua (vt ait Apostolus) impossibile est placere neo, à falsis eiusdē fidei cultoribꝰ, immò puersis impugnatoribus, & per superbam curiositatē intendenti- Hebr. 11. b

dentibus plùs ſapere quàm oportet, mundi gloriam cupientibus, oppugnatam ſæpiùs, & contra illos per fideles Eccleſiæ milites ſpirituales oppoſito ſcuto fidei defenſatam fuiſſe, ſanctorum patrum ſcripturis atque geſtis inſtruimur. Hęc quippe bellorum genera, in bellis carnalibus Iſraelitici populi aduersùs gentes idololatras præſignata fuerunt. In his itaque ſpiritualibus bellis ſancta Eccleſia catholica in fidei *virtute ſupni luminis radijs illuſtrata, Domino prouidẽte & ſanctorum patrocinio opem ferente ſemper immaculata permanens, erroris tenebris velut hoſtibus profugatis, glorioſiſſimè triumphauit. Noſtris verò temporibus vetus ille & inuidus hoſtis noua certamina (vt probati temporis huius, manifeſti fiãt) ſuſcitauit, quorum dux & princeps extitit quondàm Ioãnes Vuicleff pſeudo Chriſtianus, qui dum viueret, aduersùs religionem Chriſtianam & fidem catholicam pertinaciter aſſeruit & dogmatizauit plures articulos, quorum XLV. huic pãginæ duxim⁹ inſerendos, qui ſequuntur:

In lib. Nũc. maximè & alibi.

*veritate

ARTICVLI IOANNIS VVICLEFF.

1 Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, manet in ſacramento altaris.

2 Accidentia panis non manent ſinè ſubiecto in eodem ſacramento.

3 Chr̃s nõ eſt in eodẽ ſacramento idẽticè & realiter in propria præſentia corporali.

4 Si epiſcopus vel ſacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non cõſecrat, non baptizat.

5 Non eſt fundatum in euangelio, quòd Chriſtus Miſſam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo debitè fuerit contritus, omnis cõfeſſio exterior eſt ſibi ſupflua & inutilis.

8 Si papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam, niſi fortè à Cæſare.

9 Poſt Vrbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in papam, ſed viuẽdum eſt more Græcorum ſub legibus proprijs.

10 Cõtra ſcripturam ſacram eſt, quòd viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi priùs ſciat eum eſſe excõmunicatum à deo: & qui ſic excommunicat, eſt hæreticus ex hoc vel excommunicatus.

12 Prælatus excommunicans clericum, q̃ appellauit ad regem vel ad cõcilium regni, eo ipſo traditor eſt regis & regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare ſiue audire verbum Dei propter excommunicationẽ hominũ, ſunt excõmunicati, & in die iudicij traditores Chriſti habebuntur.

14 Licet alicui diacono vel presbytero p̃dicare verbũ Dei, abſque authoritate ſedis Apoſtolicæ vel epiſcopi catholici.

15 Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt p̃latus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

16 Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, nõ ſolùm actu, delinquentibus.

17 Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum prælatorum, ad libitum ſuum auferre eas.

19 Speciales orationes applicatæ vni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plùs proſunt eidẽ q̃ generales, cæteris paribus.

20 Cõferens eleemoſynam fratribus, eſt excommunicatus eo facto.

21 Si quis ingreditur religiõem priuatam qualemcunque, tam poſſeſſionatorũ quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obſeruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti inſtituẽtes religiones priuatas, ſic inſtituendo peccauerunt.

23 Religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatẽ.

¶Prima pars eſt ſcandaloſa & p̃ſumptuoſè aſſerta, pro quãto ſic generaliter & indiſtinctè loquitur: & ſecunda erronea, pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes ſunt Simoniaci, qui ſe obligãt orare pro alijs eis in temporalibus ſubuenientibus.

26 Oratio p̃ſciti, nulli valet.

27 Oñia de neceſſitate abſoluta eueniũt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſeruantur papæ & epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29 Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.

30 Excommunicatio papæ vel cuiuſcunque prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

31 Peccant fundantes clauſtra, & ingredientes, ſunt viri diabolici.

32 Ditare clerum, eſt contra regulã Chri.

33 Sylueſter papa & Conſtantinus Imperator errauerunt Eccleſiam dotando.

34 Omnes de ordine mẽdicantium, ſunt hæretici: & dãtes eis eleemoſynam, ſunt excommunicati.

35 Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad ſeruandum diuina præcepta, & per conſequens ad perueniendum ad regna cælorum, niſi apoſtatauerint ab eiſdem.

36 Papa cum oñibus clericis ſuis poſſeſſionem

onem habentibus, ſunt hæretici, eõ quòd poſſeſſionẽ habent, & conſentiẽtes eis, oẽs videlicet domini ſeculares & cæteri laici.

37 Eccleſia Romana eſt ſynagoga ſatanę, nec papa eſt immediatus & proximus vicarius Chriſti & apoſtolorum.

38 Decretales epiſtolę ſunt apocryphę, & ſeducunt à Chriſti fide: & clerici ſunt ſtulti qui ſtudent eas.

39 Imperator & domini ſeculares ſeducti ſunt à diabolo, vt Eccleſiam dotarẽt bonis temporalibus.

40 Electio papæ à cardinalibus, p diabolum eſt introducta.

41 Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias.

¶Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat vniuerſalẽ eccleſiam aut concilĩ generale, aut pro quanto negaret primatũ ſummi pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

42 Fatuum eſt, credere indulgentijs papę & epiſcoporum.

43 Iuramẽta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & cõmercia ciuilia.

44 Auguſtinus, Benedictus, Bernardus, dãnati ſunt, niſi pœnituerint de hoc quòd habuerũt poſſeſſiões, & inſtituerũt & intrauerũt religiones, & ſicà dño papa vſque ad *infimum religioſum omnes ſunt hæretici.

45 Omnes religiones indifferẽter introductæ ſunt à diabolo.

¶Idemq̃ Ioannes Vuicleff libros dialogum & trialogũ per ipſum nominatos, & plures alios tractatus, volumina & opuſcula compoſuit, in quibus p̃ſcriptos & plures alios damnabiles inſeruit & dogmatizauit articulos, quos libros ad ſui puerſi dogmatis publicationẽ publicè legẽdos expoſuit, ex quibus inſupèr multa ſcandala, dãna animarũ & pericula in diuerſis regiõibus, & p̃ſertim Angliæ & Bohemiæ regnis, ſecuta ſunt: aduersùs quos articulos atque libros in Dei *veritate exurgentes magiſtri & doctores Vniuerſitatum & ſtudiorũ Oxoniẽſis & Pragẽſis, articulos prędictos ſcholaſticè diù pòſt reprobârunt: reuerendiſſimi inſupèr patres archiepiſcopi, epiſcopi, pro tempore Cantuariẽſis & Eboracẽſis ſedis Apoſtolicæ legati in Angliæ, & Pragenſis in Bohemiæ regnis, condẽnârunt. Libros etiàm eiuſdem Ioãnis Vuicleff cõburendos fore, dictus archiepiſcopus Pragenſis ſedis Apoſtolicæ cõmiſſarius in hac parte, ſentẽtialiter iudicauit, & eorũ qui ſupereſſent, prohibuit lectionẽ. Rursùs his ad notitiam ſedis Apoſtolicæ & generalis concilij deductis, Romanus põtifex in cõcilio Romano vltimò celebrato, dictos libros, tractat⁹ & opuſcula condẽnauit, iubẽs illos publicè cõcremari, diſtrictiùs inhibendo, nè quis Chriſti nomine inſignitus, auderet aliquẽ ſeu aliquos ſeu aliqua ex dictis libris, voluminibus, tractatib⁹ & opuſculis legere, exponere vel tenere, aut illis quomodolibèt vti, vel illos, niſi in ipſorum reprobationẽ, allegare publicè vel occultè. Et vt de medio Eccleſię illa periculoſa ſpurciſſimaq; doctrina eliminaretur, iuſſit oẽs per locorum ordinarios, libros, tractatus, volumina & opuſcula huiuſmodi, authoritate Apoſtolica per cenſuram eccleſiaſticam (etiàm ſi opùs eſſet cum adiectione, quòd contra non parentes procederetur tanquàm cõtra fautores hæreſis) diligenter inquiri, & repertos ac reperta, publicè ignibus concremari.

Hæc autem ſancta ſynodus præfatos articulos quadraginta quinque examinari fecit, & ſæpiùs recenſeri per plures reuerẽdiſſimos patres Eccleſiæ Romanæ cardinales, epiſcopos, abbates, magiſtros in theologia, doctores iuris vtriuſq; & plures notabiles in multitudine copioſa: quibus articulis examinatis, fuit repertum (prout in veritate eſt) aliquos & plures ex ipſis, fuiſſe & eſſe notoriè hæreticos, & à ſanctis patribus reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, alios ſcandaloſos & blaſphemos, quoſdam piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Compertum eſt etiàm, liũros eius plures alios articulos continere ſimilium qualitatum, doctrinamq; in Dei Eccleſia veſanam, & fidei ac moribus inimicam inducere. Propterea in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti hæc ſancta ſynodus ſententias prædictorum archiepiſcoporum ac concilij Romani ratificans & approbans, prædictos articulos & eorum quemlibet, libros eiuſdem dialogũ & trialogum per eundem Ioãnem Vuicleff nominatos, & alios eiuſdẽ authoris libros, volumina, tractatus & opuſcula, quocunq; nomine cenſeantur, quos hîc haberi vult pro ſufficienter expreſſis, hoc perpetuo decreto reprobat & cõdemnat. Et eorundem librorum & cuiuſlibet ipſorum lectionem, doctrinam, expoſitionem & allegationem, niſi ad eorum reprobationem, omnibus CHRISTI fidelibus prohibendo, inhibemus omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, & nè decæterò dictos articulos vel ipſorum aliquẽ audeant publicè prædicare, dogmatizare, tenere, vel quomodolibèt allegare, niſi ad eorum reprobationem, vt dictum eſt, iubens illos libros & tractatus, volumina & opuſcula p̃libata publicè cõcremari, prout decretum fuerat in ſynodo Romana, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Super quibus & exequendis & debitè obſeruãdis, mãdat prædicta S. ſynodus ordinarijs locorũ vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet, ſecundùm iura & canonicas ſanctiones.

Quia verò libris prædictis diligenter examina-

tis per doctores & magistros vniuersitatis studij Oxonie. vltra dictos 45. articulos, ducētos sexaginta extrapendentes collegerunt, quorum aliqui cum suprādictis in sententia coincidunt, licèt non in eadem forma verborum: & sicut de aliis superiùs dictum est, quidam ipsorum erant & sunt hæretici, quidam seditiosi, quidā erronei, alij temerarij, nonnulli scandalosi, alij insani, necnō omnes penè cōtra bonos mores & catholicam veritatem fuerunt, propterea per dictam vniuersitatem scholastice & debitè reprobati. Hæc igitur synod' sacro-sancta tum deliberatione qua suprà, prædictos articulos & eorū quemlibet reprobat & cōdemnat, prohibens, iubens, mandans & decernēs, prout de aliis 45. Eorūdem ducentorum sexaginta articulorum tenores duximus inferiùs inserendos.

¶Concilium pronunciat hæreticum Ioannem Vuicleff, ac memoriam eiusdem condemnat, & mandat exhumari ossa ipsius.

Insuper quia authoritate sententiæ & decreti Romani concilij, mandatoque Ecclesiæ & sedis Apostolicæ, datis dilationibus debitis, processum fuit super condemnatione dicti Ioannis Vuicleff & suæ memoriæ, edictis propositis denunciationibusque ad vocandum eos, qui eūdem siue eius memoriam defensaret. Examinatis insuper testibus super impœnitētia finali pertinaciaque dicti Ioannis Vuicleff, per commissarios deputatos per dominum Ioannem papam modernum & hoc cōcilium, seruatisque seruādis, prout in tali negocio postulat ordo iuris, de eius impœnitētia ac finali pertinacia, per euidentia signa testib⁹ legitimis comprobata, fuit legitimè facta fides. Propterea instante procuratore fiscali, edictoque proposito ad audiendum sentētiam ad hanc diem, hæc sancta synodus declarat, diffinit, & sententiat, eundem Ioannem Vuicleff fuisse notorium hęreticū, pertinacem, ac in hæresi decessisse, anathematizando ipsum pariter & suam memoriā condemnando, decernitque & ordinat, corpus & eius ossa (si ab alijs fidelibus corporibus discerni possint) exhumari, & procùl ab ecclesiæ sepultura iactari, secūdùm canonicas & legitimas sanctiones.

Subsequenter dicta sessione (vt præmittitur) facta, de mandato dominorum præsidentium nationum, Giselerus Bonencen & ego notarij nationis Germanicæ antedictæ, accessimus ad portā vulgariter Switzport *nominatam ciuitatis Constantiensis, per quā papa Ioannes dicitur fugisse, pro executione vlteriori ipsius citationis, & ibidem fi-ctam citationem contra eum decretam, sigillatam & subscriptā, clauis dictæ portæ affiximus, eamq; affixam & extensam stare dimisimus per temporis spatium, deindè amouimus, & loco eius ibidem copiā in papyro affiximus, & stare dimisimus, præsentibus ibidem probis viris magistro Petro Banniu notario publico, Gotfrido Galsē, Hērico Opterworde, clericis Leodiensis, Moguntinensis, & Hildesheymensis diœcesium, testibus &c.*

Die sabbati eadem hora vesperarum fuit congregatio generalis nationis Germanicæ. In qua primò magister Ioannes Stalbergen, tanquàm præpositus ecclesiæ sancti Seueri Erfordiensis fuit initus latus, & iurauit &c.

Subsequenter fuit ibidem per dominum Ioannem Abundi pro parte dominorum præsidentium propositum, quare ex consultatione certorum zelatorum vnionis Ecclesiæ Dei, deberet natio deputare tres prouidos & discretos viros, qui haberēt tractare materiam vnionis iuxta informationem dictorum zelatorum, & quia illa essent ipsis reuelata in secreto & arcano, ideò non esset expediēs neque necessarium, committi pluribus: quia timeretur quòd fraus interuenire posset. si aliqua reuelatio quæ multùm foret nociua, cùm dicta materia concernat practicam ad habēdam vnionem in Ecclesia Dei: & qua practica dimissa, forsan per modica obstacula posset impediri prædicta vnio in Ecclesia Dei. & fuit deliberatū per omnes, quòd deberent eligi tres de quinque alijs aliās electis super materia vnionis, & per illos quinque fuerunt electi hi, videlicet domini Nicolaus Gueznensis episcopus, Petrus Ripensis episcopus, Albertus Ratisponensis episcopus, super materia vnionis.

Die dominica, quinta mēsis Maij prædicti, fuit congregatio deputatorum quatuor nationum hora quinta in loco in quo natio Germanica congregari solet. Et erāt archiepiscopi & episcopi circiter 40. abbates multi, & plures doctores de diuersis studijs, nobiles insuper & ambasiatores regum circa 20. Quibus omnibus ibidem vocatis per serenissimum dominum Sigismundum Romanorum & Vngariæ regem, dictoq; serenissimo rege in medio ipsorum sedente, proposuit & exposuit qualiter fecisset guerram opportunā & necessariam contra ducem Fredericum Austriæ. Primò ex eo, quòd idem Fredericus scandalizāsset Ecclesiam & concilium Constantiense in hoc, quòd abduxit Ioannem papam 23. noctis tempore, & quòd non remansit per eos, quin totaliter concilium per talem abductionem & papę fugam fuisset dissolutum. Item ex eo, quòd nonnullas episcopos de suis sedibus expulisset, & abbates de eorum monasterijs, retinēs abbatias & episcopatus in manibus propris. Item ex eo, quòd vidnas & orphanos spoliāsset bonis hæreditarijs, quorum multi propter hoc irent mendicatum per mundum. Et modò ille dux Fredericus, vt præfertur, vellet venire ad concordiam, & quòd guerra cessaret. Quapropter petijt consilium à dominis deputatis, quid in hac materia deberet facere, & quale cōcordiā deberet inire. dicēt dixit quòd ille Fredericus forsan petat veniam, & stare velit iudicio & simplici verbo domini regis & concilij. Etiàm quòd honor ipsius regis & eius iuramentū, quod aliās dixit se fecisse, quòd nunquàm velit facere pacem neque tregam cum dicto duce. Et fuit per dominos deputatos disputatū & concluſum, quòd ex hoc nullum incurreret periculum, quia simpliciter eum recoperet ad misericordiam, & tan- locus obscurus.

tanquàm hominem captiuum & dominium eius captiuum. Allegabant etiàm multi, quòd tale iuramentum in præsenti casu non habet eum ligare. & sic habitis consultationibus, de voluntate domini regis fuerunt missi quatuor prælati ad associādum dictum Fredericum ducem vsq; ad præsentiam domini regis. Quibus exeuntibus, reuersi fuerunt cum eodem & illustribus principibus secum, videlicet Frederico burgrauio Nurenbergensi, & Ludouico duce Bauariæ, in quorum incessu erat præfatus dux Fredericus, & veniendo ad præsentiam regis, prostrati sunt ad genua, vbi idem Fredericus burgrauius nomine ipsius Frederici ducis Austriæ & ad eius rogatum, dirigēdo sermonē ad regem, dixit, qualiter auunculus suus Fredericus dux Austriæ ibidēm præsens, sibi supplicāsset de intercedendo pro eo apud regiam Maiestatem, videlicet quòd de offensis quas sibi intulisset, regiæ Maiestati, ac sacro concilio Constantiensi ac personis ecclesiasticis, aut alijs personis temporalibus, nobilibus, ignobilibus, viduis aut orphanis, peteret à regia Maiestate veniam & misericordiam, dans se & personam suam, dominia sua & bona, totaliter in manibus & potestate ipsius domini regis, promittens se papam reducere velle, saluo tamen honore ipsius ducis Frederici, quòd eidem Papæ neque suis secum venientibus, non inferatur vis in eorum propris personis, siue bonis quæ secum apportauerint. His dictis, præfatus Fredericus dux Austriæ dixit, quòd ità peteret & humiliter supplicaret regiæ Maiestati ipsum recipere ad veniam & misericordiam, ponēs se & sua dominia & bona quæcunque in manibus & potestate ipsius regis simpliciter disponenda ad omnem suam voluntatem. Supplicans tamen, quòd papæ & suis secum reducendis, nihil fiat in persona & rebus eorum quas adduxerint. Quam humiliationem serenissimus dominus rex recepit, tangens sibi manum, & vlteriùs manibus iunctis, idem dominus Fredericus dux promisit nūquàm per se vel alium seu alios contra dictum serenissimum dominum regem quouis modo facere, sed sibi fidelissimus seruitor esse.

Super quo venerabilis vir magister Ioannes ✕ *Albūdi aduocatus nationis Germanicæ, nomine omnium & singulorum petijt sibi fieri per dominos Benedictum protonotarium præpositum Albæregalis, & Iacobum Rhodini protonotarium de Ianua, caterosq; notarios & tabelliones ibidēm existentes, vnum vel plura, publicum vel publica, instrumentum seu instrumenta, ad dictamen cuiuslibet sapientis, præsentibus ibidēm dictis dominis prælatis, abbatibus, doctoribus, & nobilibus, alijsq; quàm plurimis in multitudine copiosa.*

✕Babundi

Effectus literæ submissionis ducis Austriæ, quæ scripta fuit in Teutonico, & sigillo suo sigillata, sequitur & est talis:

Nos Fredericus &c. recognoscimus &c. Quòd cùm serenissimi principis indignationem incideri-mus, venimus in propria nostra persona ad conspectum dicti domini nostri regis Constantiam. Et nos personam nostram, territoria, homines, ciuitates, fortalicia, & quicquid habemus & tenemus, nihil excepto, ad suam regalem gratiam dedimus & ponimus vigore præsentium taliter, quòd ipse nobiscum & cum eis facere & ordinare possit pro suæ regalis libito voluntatis. Quicquid etiàm quælibet persona vel personæ ecclesiasticæ vel seculares, nobiles vel ignobiles, in quacunque dignitate vel statu constitutæ, nemine excepto, contra nos habet occasionem pro quacunque causa, nulla excepta, hoc totaliter posuimus & dedimus in arbitrium dicti domini nostri regis, sic & taliter quòd quicquid ipse dominus noster rex inserit in huiusmodi, ordinauerit & dictauerit pro sua voluntate per nos ergà quemlibet faciendum, quòd istud facere & adimplere & finire debemus absque omni dilatione & contradictione: debemus etiàm & volumus facere & procurare, papam Ioannem ad Constantiam seu alibi quò dominus noster rex voluerit, præsentare, aut facere præsentari ad manus & potestatem dicti domini regis & sacri concilij, quod præsentialiter Constantiæ celebratur. Sperantes quòd iuxta verbum regium desuper nobis factum, quòd dictus papa Ioannes & omnes secum venturi Constantiam aut ad alium locū deputandum, suarum vitæ & rerum ad eos pertinentium, quas secum ad huiusmodi locum duxerint, sint securi. Et si dictus papa Ioannes de papatu depositus fuerit vel cesserit, tunc in voluntate præfati concilij stabit, quomodò eidem de statu suo prouideatur. Nos etiàm volumus & debemus in hostagio Constantiæ manere, quousquè papa Ioannes Constantiam aut alibi, quò præfatus dominus rex deputauerit, peruenerit, vt suprà dictum est. Et quousquè omnes & singuli officiales, ciues & incolæ munitionum, ciuitatum & territoriorum in Sueuia, Alsatia, partibus ✕ Brisgoniæ, comitatu Tirolis circa Athesim & valle dicta im Tal, *præfato domino nostro regi & imperio sacro fidelitatem promiserint & iurauerint ad sancta Dei euangelia ipsum respicere & sibi obedire, donec omnia & singula per nos totaliter & effectualiter facta fuerint & adimpleta. In quo & præfati domini nostri regis simplicibus verbis, literis aut intimationibus absque probatione alia debent contentari, aut quousquè idem dominus noster rex eosdem fidelitatum, promissionum & iuramentorum huiusmodi per se vel suas literas nunciauerit absolutos. Et in casu quo præmissa in toto vel in parte nō faceremus & impleremus, seu quomodolibet contraueniremus, quod Deus auertat, extunc præfatæ ciuitates, munitiones, territoria & homines nostri, præfato domino nostro regi & sacro imperio totaliter deuoluantur, & deincèps eidem tāquàm iusto ordinario & naturali domino subijciantur & obediant, nostra & cuiuslibet alterius contradictione non obstante, omnibus fraude, dolo & nequitia totaliter cessantibus in præmissis. Et istud ad omnem firmitatem promisimus nostra principatus fidutia, & ad sancta Dei euangelia iurauimus, virtute huius literæ totum id quod suprascriptum est, faciendum & adimplendum totaliter & cum effectu. Et in testimonium istius, sigillum nostrum ad literam cum matura nostra deli-*

✕Brisgoiæ

beratione apposuimus. Et quia nos etiàm istud prescriptū totum de nostra propria & libera voluntate fecimus, propterea rogauimus illustres principes ducem Ludouicū comitem Palatinum Rheni ducem Bauariæ, & Grisfinum de Morey nostrū dilectum auunculum, & burgranium de Nurenberg nostrum dilectum socerum, quòd quilibet eorum suum sigillum ad testimonium omnium et singulorum præmissorum ad præsentem literam apposuit, eosdem Ludouicum &c. indemnes tenendo, Datum &c.

Super quibus lectura, publicatione, pronunciatione & diffinitione siue condēnatione, dñs Ostiēn̄ presidens, & dicti quatuor nationum quatuor præsidentes, interrogati an placeret, responderunt omnes, & primò Ostiēn̄, deindè nationum presidentes, quòd placeret. Et approbauerunt omnia prędicta,

SESSIO IX. IN QVA PRODUCEBATUR EXECUTIO CITATIONIS CONTRA IOANNEM PAPAM 23.

DIE Lunę decimatertia mensis Maij supradicti, fuit sessio generalis in Ecclesia cathedrali Cōstātiensi supradicta, in qua presidebat reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis Viuariensis. Cui sessioni interfuit sereniss^a princeps Sigismundus, Romanorum & Hungarię rex, cum suis nobilibus & insignijs regalibus. Et fuit cātata Missa de Angelis, videlicet, BENEDICITE OMNES ANGELI &c. per reuerendum patrē dominum Robertum episcopum Saresbiriēsem nationis Anglicanæ.

*Præsentibus ibidem reuerendissimis dominis Ioanne Episcopo Ostiensi cardinali &c. Angelo Laudensi, Francisco Venetiarum, Alamanno Pisano, Iordano de Vrsinis, Branda Placentino, Guilielmo sancti Marci, Antonio de Salancho presbyteris, *Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Brancasijs, Ludouico de Flisco, Landulpho Barensi, Odone de Columna, Francisco Florentino, & Lucido de Comitibus, diaconis cardinalibus, absentibus Petro Cameracensi, & Antonio Aquilegiensi cardinalibus, licèt in ciuitate Constantiensi præsentibus. Qua Missa cantata, fuit cantatum officium, Exaudi nos domine &c. cum litanijs, orationibus & collectis, cum Euangelio, Erunt signa in sole &c. ac hymno, Veni creator spiritus. Quibus finitis, surrexit venerabilis vir magister Benedictus Gentiani, monachus ordinis sancti Benedicti, ambasiator studij vniuersitatis Parisiensis, & proposuit qualiter venerabilis mater vniuersitas studij Parisiensis recommendaret se præsenti Concilio Constantiensi, mittendo sibi vnam literam, quam ibidem in medium produxit, cuius tenor sequitur inferius post lecturam aliorum, pro quibus sessio fuit deputata. Deindè surrexerunt honorabiles viri magistri Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores Concilij.*

*Amedeo

Odo iste fit posteà in hac synodo papa Martinus quintus.

Luc. 21. c

Idem Henricus loquens reproduxit citationē aliàs contra Ioannem Papam vigesimumtertium decretam, vnà cum eius executione facta in publicis instrumentis, quorum tenores inferius sunt inserti. Et vlteriùs recitando, primò, qualiter dominus Ioānes Papa vigesimustertius & eius receptatores, sequaces & fautores fuerunt citati ad diem præsentem, ad comparendum, respondendum & allegandum causam &c. prout in dicta citatione cōtinetur. Et ob hoc eorundem Ioannis receptatorum & sequacium siue adhærentium non comparentium, neque aliquas causas rationabiles allegantium, cur recessus dicti domini Ioannis Papæ clandestinus pronunciari non debeat fuisse & esse Ecclesiæ sanctæ Dei damnosus, scandalosus & opprobriosus, ac vnionis & pacis Ecclesiæ perturbatiuus & nocius, ac nefandissimi schismatis nutritiuus & roboratiuus, hæresij, & suspicionum fidei sensitiuus, ac à bono vnionis & pacis Ecclesiæ præfatæ, promissionibusq, iuramentis & votis per dominum Ioannem papam super hoc factis deuiatiuus. Nec etiàm allegantium causas, quarè testes super notorietate criminum in citatorio expressorum recipi non debeant, & deindè notoria pronunciari, & super eisdem tanquàm super notoris crimnibus procedi. Et cur ipse dominus Ioannes Papa vigesimustertius non debeat suspendi à totali administratione papatūs, propter notoriam, malam vel scandalosam administrationem & dilapidationem. Ipsosq, deindè Ioannem Papam, suos complices & sequaces, primitùs tamen per reuerendissimos patres dominos ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, & quatuor prælatos quatuor nationum, diligenter ante valuas huius maioris Ecclesiæ Constantiensis præconizatos, si non comparuerint neque reperiantur, petimus cōtumaces reputari, & in eorum contumaciam supradicta omnia & singula per hanc sanctam synodum secundum formam citatorij pronunciari, declarari & decerni, dictum recessum suum fuisse & esse sanctæ Ecclesiæ Dei scandalosum & opprobriosum &c. Necnon crimina in ipso citatorio expressa, fuisse & esse notoria, & super eis tanquàm super notoris procedendum fore, & procedi debere declarari, dictumq, dominum Ioannem Papā à totali administratione papatūs tam spirtualium quàm temporalium, propter præmissa hinc pendente, suspendendum fore & suspendi debere: ipsumq, super prædictis criminibus fuisse & esse notorie irretitum, et petitū incorrigibilem, aliasq, procedi, decerni & declarari, prout iuris fuerit & ordo dictauerit rationis.

Item petimus similiter ex benignissimo officio, quòd humiliter pro tota vniuersali Ecclesia & cuncto populo Christiano imploramus, per hoc sacrum Concilium & hanc sanctam vniuersalem synodum aliquos ex dominis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus antedictis, & aliquos alios etiàm prælatos dari & deputari commissarios eorum, quibus testes in hac causa produci valeant, quiq, iuramenta eorundem recipiant, ipsosq, examinent diligenter, & huic sacro Concilio processum

sum huiusmodi habitum & habendum reseruant: aliaq, faciant, quæ circa præmissa necessaria fuerint & quomodolibèt opportuna. Præmissa omnia et singula cum debita petimus instantia instantius & instantissimè fieri, decerni & adimpleri, saluo iure addendi, minuendi & mutandi, declarandi &c. vt est stylj iuris atque moris.

*Quibus factis, reuerendissimus pater dominus Franciscus cardinalis Florentinus surrexit, proponens quòd dominus Ioannes papa vigisimustertius prædictus, misit dominis cardinalibus vnam bullam, in qua constituit procuratores suos ad hanc synodum, ad defendendum & agendum nomine suî super sibi impositis & imponendis per dictam synodum, videlicet reuerendissimos patres dominum Petrum Cameracensem, Guilielmum sancti Marci presbyteros, & ipsum Florentinum diaconum Cardinalem, licèt sui collegæ ipsi non venerunt ad concordiam, an vellent acceptare onus procuratoris, dicèt ipse similiter misisset vnum breue, exhortando eos quòd acceptarent pro eo onus procuratoris, tamen iuxta id quod sibi visum fuerat, non possunt benè transire quin deberent acceptare. Sed ex nunc dixit, quantùm in eo erat, pro ista vice nollet acceptare onus procuratoris, persuasisseti, sibi aliàs quando fuerat secum, quòd reuerteretur & faceret illa quæ promiserat. Dominus verò Guilielmus sancti Marci leuans se, dixit quòd illā materiam ignorasset penitùs, & nūquàm venisset ad notitiā eius, nisi hodiè manè. Sed quicquid esset, ipse non esset dispositus ad acceptandum onus pro papa, neque pro aliquo alio, renuncians ipse acceptationem exnunc penitùs & omninò. Exnunc tamē approbans persuasionem quam Florentinus dixit, feciſſe papæ, qualiter reuerteretur ad Concilium, & impleret ea quæ vouisset & iurâsset. Quibus sic propositis per dictos dominos Florentinum & sancti Marci Cardinales, statim surrexit magister Henricus de Piro, vnà cum Ioanne de Scribanis, ipsoq, Henrico loquente dixerunt, quòd citatio esset personalis & causa curialis, in qua nullus admitteretur per procuratorem, protestando ibidem, ex quo Ioannes papa vigesimustertius constituit procuratores suos ad hanc causam, quòd manifestum & notorium esset, quòd citatio venit ad eius notitiam & sufficienter denoluta. Subsequenter pro meliori expeditione huius negocij sunt rogati per Concilium duo cardinales diaconi, & quinque prælati nomine Concilij, ad eundum ad portas siue valuas ecclesiæ præsentis, ad inquirendum si Ioannes papa vigesimus tertius foret ibidem, ipsumq, requirendo & suos sequaces, receptatores & fautores, vt comparēre deberent coram sancta synodo Constantiensi, responsuri super cōtentis in citatorio contra eos emisso: cardinalibus verò recusantibus, licèt petitis & expectatis, accusarunt ad portas ecclesiæ reuerendissimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus nationis Gallicanæ, Nicolaus *Gneznensis archiepiscopus nationis Germanicæ, Antonius archiepiscopus Ragusinus nationis Italicæ, & Nicolaus episcopus Bathonensis nationis Anglicanæ, cum reuerendis patribus Benedicto præpo-*

*Nic. Gneznensis

*sito Allœregalis protonotario nationis Germanicæ, & Iacobo Rhodini nationis Italicæ, & quinque notarijs siue tabellionibus quatuor nationū, * Stephanus *episcopus *Dolensis nationis Gallicanæ. Quorum quilibet vnus potè alium in dictis & extra valuis tribus vicibus vocarunt Ioannem Papam vigesimumtertium, & suos sequaces alta & intelligibili ac clamorosa voce, videlicet in hunc modum: Authoritate sanctæ synodi Constantiensis requirimus Ioannem papam vigesimumtertium citatum & suos sequaces & fautores: si sint hic, veniant coram dicta sancta synodo, responsuri super contentis in citatorio. Quibus inquisitionibus & requisitionibus factis successiuè, nullus comparuit neque respondit: Reuersi ad Ecclesiam & ad dictam synodum, fecerunt relationē. Primò dominus Ioannes patriarcha, & deindè dominus Benedictus protonotarius nomine notariorum, qualiter inquisierunt dictum Ioannem papam & eius sequaces ac fautores iuxta formam iuris, & nullus eis apparuit neque apparebat pro eis, *quòd attestarentur coram Deo & dicta sancta synodo Constantiensi. Super quibus successiuè dictis, petitis, relatis atque munctis, idem magister Henricus de Piro promotor vnà cū dicto Ioanne de Scribanis, petierunt sibi per notarios sedis Apostolicæ & alios tabelliones & notarios synodi, vnum & plura confici, publicum & publica, instrumentum & instrumenta. Præsentibus ibidem illustribus principibus dominis Ludouico duce Bauariæ, Rompoldo duce Zaganensi in Slesia, Ioanne Iacobo comite Aquæfanensi filio comitis Montisferrati, Ioanne comite de Friburg, Ioanne Carolo de vicecomitibus de Mediolano, Philippo de Florentia, Nicolao de Gara magno comite de Vngaria, & alia Christianorum multitudine copiosa.*

Istud hic abundare videtur.

Quibus sic peractis, dominus Andreas electus Poznaniensis, de mandato dictæ synodi ascendebat locum in quo publicabantur edicta Concilij, & legebat ibidem certam schedulam aliàs in nationibus conclusam pro officialibus Concilij &c. Cuius tenor sequitur inferiùs. Necnon literam missam per vniuersitatem studij Parisiensis, cuius similiter tenor sequitur inferiùs. Quibus lectis, Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis, Henrico loquente, petierunt à tota synodo an placeret, adijcientes, si aliquis esset cui non placeret iuxta authoritatem & facultatem Concilij, posset liberè surgere & dicere id quod sibi placeret. Et sic de omnibus alijs fuit responsum per dominum præsidentem & omnes alios, Placet, nemine discrepante.

Tenores verò executionis citationis in valuis Ecclesiæ & portarum ciuitatis Constantiensis factæ, necnon schedulæ deputationum officialium, ac literæ missiuæ Vniuersitatis studij Parisiensis sequuntur, & sunt tales.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis patris & filij & Spiritussancti, Amen.

Qua quidem Missa cantata, legebantur Litaniæ & alia more aliarum sessionum, cũ Luc.21. Euangelio, Erunt signa in sole & luna &c. deinde verò dominus Andreas electꝰ Poznanienſis, legebat quasdam conclusiones & literas, quarũ tenores sequuntur, & sunt tales:

Sacrosancta Constantiensis synodus, Ecclesiam catholicam repręsentans, in Spiritu sancto legitimè congregata: Auditis & intellectis propositis & petitis per procuratores huius sacri Concilij generalis contra dominum Ioannem papam vigesimumtertium, intendentes in hac causa cum maturitate & mansuetudine & charitate in Spiritusancto procedere, præfatum dominum Ioannem, quo ad præmissa cõtra eum proposita & petita, vsque ad diem crastinum hora qua celebrabitur sessio, de solita benignitate expectandum decernit, & super iam propositis seu petitis pro parte eius fore respondendum.

Concilium dat commissarios in causa inquisitionis contra Ioannem papam vigesimum tertium.

Item dicta sancta synodus deputat & constituit suprà propositos contra dictum dominum Ioannem papam vigesimumtertium commissarios reuerendissimos dominos cardinales de Vrsinis, & tituli sancti Marci, necnon reuerendos patres dominos episcopos Concordiensem & Taruisinum, ac Ioannem de Bononia sacri palatij Apostolici causarum auditorem, nationis Italicæ: & episcopum Dolensem, & Abbatem sancti Lupi, necnon Guillermum Malignis dicti palatij auditorem, natiõis Gallicanæ: & episcopum Mersburgensem auditorem, nationis Germanicæ: episcopum Lichfeldensem, & abbatem beatæ Mariæ extra muros Eboraci, nationis Anglicanæ, quibus dat potestatem super prædictis testes recipiendi, citandi & compellendi, ipsosque examinandi secundùm petitionem prædictorum promotorũ, prout materia causæ requirit, ità quòd quilibet ipsorum tres, possint prædicta inchoare, proficere & finire, & super notorietate & scandalizatione & incorrigibilitate dictorum criminum plenariam relationem facere, & ad finem procedendi contra dictũ Papam, vt iuris fuerit & rationis.

¶ Concilium deputat suos iudices.

Item dicta sancta synodus constituit & deputat in iudices seu commissarios ad audiendum omnes causas, ad dictam sanctam synodum per appellationem seu querelam deductas, deuolutas, seu deducendas & deuoluendas, reuerẽdissimos patres Matthæum Episcopum Pistoriensem nationis Italicæ, Ioannem episcopum Vaurensem nationis Gallicanæ, Nicolaum Episcopum Plocensem nationis Germanicę, & Robertum Episcopum Saresbirienſem nationis Anglicanæ: quibus dat potestatem in prædictis citandi in curia & extra eam, & alia faciendi quæ ad dictas causas pertinent, & pertinebunt vsque ad sententiam diffinitiuam exclusiuè.

¶ Concilium deputat sessionarios.

Item dicta sancta synodus constituit & deputat in sessionarios, pro ordinando dominos prælatos, ambasiatores & cæteros in sessionibus cõcilij, prout fieri solitum est, videlicet de natione Gallicana antiquos nominatos, & de natione Italica dominũ Ioannem de sancto Seuerino, & pro natione Germanica magistrum Euerhardum Lupi.

Item supplicetur per legentem prædicta, serenissimæ regiæ maiestati, quòd loco domini comitis Bertholdi propter eius absentiam, prouideat de vno alio ad suum officium sufficiente.

In nomine Domini, amen. Anno à natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo decimoquinto, indictione octaua, die quarta mensis Maij, pontificatûs sanctissimi in Christo patris & domini, domini Ioannis diuina prouidentia papæ vigesimitertij anno quinto, in mei notarij publici & testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia, venerabilis vir magister Nicolaus de Hubancho, literarum Apostolicarum scriptor & procurator, audientiæ publicę literarum contradictarum domini nostri papæ lector, in ecclesia sancti Stephani Constantiensis, pro audientia causarum apostolica specialiter deputata, manè hora consueta quasdam literas citatorias personales à sacrosancta synodo Constantiensi generale Concilium faciente, & Ecclesiam catholicam repręsentante, in Spiritusancto legitimè congregata, ad instantiam venerabilium virorum magistri Henrici de Piro licentiati in decretis, & Ioannis de Scribanis de Placentia, causarum & negociorum dicti Concilij promotorum & procuratorum, contra præfatum dominum Ioannem papam, & eius fautores, receptatores & eius sequaces emanatas, & propriis sigillis præsidentiũ quatuor nationum huiusmodi Concilij munitas & sigillatas: necnon per prouidos viros magistros Ioannem Gutardi pro Gallicana natione, Bartholomæum de Guastis pro Italica, Giselerum Bouẽcen pro Germanica, & Ioannem Raynaldi pro Anglicana nationibus, in prædicto sacro generali Concilio Cõstantiensi notarios subscriptas & sigillatas, quorum tenor sic incipit: Sacrosancta Constantiensis synodus &c. Et sic finit, Datum Constantiæ prouinciæ Moguntinensis &c. alta & intelligibili voce legit & publicauit, ad præfatorũ Henrici de Piro & Ioannis de Scribanis promotorum & procuratorum nomine, quo suprà, instantiam, qui sibi de publicatione & lectura huiusmodi per me notarium publicum infrascriptum, vnum vel plura, publicum

blicum seu publica fieri petiêrunt instrumentum seu instrumenta. Præsentibus ibidèm venerabilibus & discretis viris magistris Michaële de ✱Bolo- *Bolesanis licentiato in decretis, Ioanne de Scribanis in Romana curia procuratore, Conrado Baldeum, Henrico Hutenatels, Ioanne Brunichusen, Robino Colini in dicta audientia procuratoribus, & Giselero de Bouencen sacri palatij Apostolici causarũ notarijs, & quampluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Paulopost ego Fredericus notarius infrascriptus, dictas literas citatorias ad valuas dictę ECCLESIAE sancti Stephani pro audientia causarum Apostolica specialiter deputata affixi, & extensas per tempus dimisi, rogatus & requisitus per dictos magistros Henricum de Piro & Ioannem de Scribanis promotores & procuratores nomine quo suprà, vt de huiusmodi affixione publicum conficerem instrumentum. Præsentibus ibidèm discretis viris Nicolao Vourt, Henrico Herbordi, Ioanne Christiani, & Ioanne Carpentarij in prædicta audientia procuratoribus, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deindè verò hora tertiarum dictę diei vel quasi, ego Fredericus notarius infrascriptus, prædictas literas citatorias de prædictis valuis remoui, & statim posteà ad valuas Ecclesię cathedralis Constantiensis affixi, & extensas ibidèm dimisi per horam & vltra, rogatus & requisitus, vt de huiusmodi remotiõe & affixione publicum conficerem instrumentum. Præsentibus ibidèm discretis viris magistris Nicolao de Hubancho lectore prædicto, Arnoldo Vorthem, Theodorico de Horsten literarum Apostolicarum scriptoribus, & Ioanne Stade de Lathem sacri palatij Apostolici causarum notarijs, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Expòst verò hora quasi vndecima dictæ diei, ego Fredericus notarius infra scriptus, prædictas literas citatorias de prædictis valuis remoui, & deindè in cõtinenti ad valuas palatij Apostolici siue domûs episcopalis Constãtiensis, vbi dictus dominus noster papa dum in præsenti ciuitate Cõstantiẽsi erat, habitabat & habitare solebat, affixi, & extensas per tempus dimisi. Et deindè hora Nonarum vel quasi, easdem literas citatorias de proximè dictis valuis remoui, & mecum portaui, rogatus & requisitus à sæpedictis promotoribus & procuratoribus, vt de huiusmodi affixione & remotione publicum conficerem instrumentum. Præsentibus ibidèm honorabilibus viris magistro Theodorico de Horsten, Gosuino Muel literarum Apostolicarum scriptoribus, Hermanno Coppardi canonico ecclesiæ sancti Cassij Bonnensis Colonienſis diœcesis, Henrico ten* **Langenhaue** *de Reys, Ioanne Vualkingen, & Stephano Pilosi sacri palatij causarum Apostolici notarijs, & Ricoldo* **von der Samitter** *clericis, Colonienſis, Monasterienſis, ✱Rutimensis & Leodiensis diœcesium, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Fredericus de Arnhem clericus Colonienſis diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritatibus notarius, ac dictæ audientiæ publicæ literarum contradictarum domini nostri papæ scriba, quia prædictis lectuæ, publicationibus, affixionibus & remotionibus vnà cum prænominatis testibus præsens interfui &c.*

In nomine Domini, amen. Anno à natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo decimoquinto, indictione octaua, die verò sabbati quarta mensis Maij, pontificatûs domini Ioannis papæ vigesimitertij anno quinto, paulo post horam Nonarum, Ego Giselerus notarius publicus infrascriptus, in testium infrascriptorũ ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia certas literas citatorias personales, à sacrosancta synodo Constantiensi generale Concilium faciente, & Ecclesiam catholicam repræsentante, in Spiritusancto legitimè congregata, ad instantiam & petitionem venerabilium virorum magistrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Ioannis de Scribanis de Placentia, causarum & negociorum dicti Concilij promotorum & procuratorum, contra præfatum dominum Ioannem papam vigesimumtertium & eius fautores, receptatores & sequaces emanatas, & sigillis præsidentium quatuor nationum huius Concilij munitas & sigillatas, ac etiàm per quatuor earundem nationum in prædicto sacro generali Concilio notarios subscriptas & signatas. Quarum quidem literarum citatoriarum tenor sic incipit, Sacrosancta Constantiensis synodus &c. & sic finitur, Datum Constantiæ prouinciæ Moguntinensis, in sessione publica, in Ecclesia maiori solenniter celebrata die Iouis secunda mẽsis Maij, indictione octaua, anno Domini &c. Ad instantiam & requisitionem præfatorum magistrorum Henrici de Piro, & Ioannis de Scribanis promotorum & procuratorum, nomine quo suprà, valuis seu portis ciuitatis Constantiensis, **Suitzport** *vulgariter nuncupatis, vnà cum earundem vera copia affixi, et ibidèm affixas & extensas dimisi. deindè verò hora prima post meridiem eiusdem diei, ipsas literas citatorias originales, copia earundem per me affixis ibidèm dimissis, à dictis valuis seu portis amoui, & mecum portaui, rogatus & requisitus à supradictis magistris Henrico de Piro, & Ioanne de Scribanis promotoribus & procuratoribus nomine quo suprà, vt de affixione & amotione huiusmodi ipsis vnum vel plura, publicum seu publica conficerem instrumentum seu instrumenta. Præsentibus ibidèm discretis viris magistris, Gumperto Fabri, & Petro Bannin de* **Oesterwick**, *sacri palatij Apostolici causarum notarijs clericis Moguntinensis & Leodiensis diœcesium, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Paulò verò post præmissa ego Giselerus notarius infrascriptus vnà cum prædictis literis citatorijs, dictæ ciuitatis Constantiensis valuas seu portas, ✱Rumphartorum vulgariter nuncupatas, accessi, & eisdem valuis seu portis easdem literas citatorias vnà cum earundem vera copia affixi, et ibidèm ipsas affixas & extensas dimisi. Demùm verò ipsas citatorias originales post horam ✱vesperarum eiusdem diei supradictæ, copia earundem ibidèm per me affixa, etiàm in proximè dictis portis dimissa, remoui & mecum deportaui, rogatus*

✱ Rumphartorum

✱ vesperarum

tus & requisitus à supradictis magistris, Henrico de Piro & Ioanne de Scribanis, promotoribus & procuratoribus nomine quo supra, vt ipsis de huiusmodi affixionibus & amotionibus vnum vel plura, publicum seu publica conficerem instrumentum seu instrumenta. Præsidentibus ibidem honorabilibus & discretis viris magistris Clemente de Cumis, & Bassiano de Putalactis de Lauda, literarum Apostolicarum scriptoribus, & Ioanne Guiardi in dicto sacro Concilio pro natione Gallicana notario clerico Pictauensis diœcesis, testibus ad præmissa vocatis & rogatis. Et ego Giselerus de Bouencen clericus Moguntinẽsis diœcesis, Apostolica & Imperiali authoritatibus notarius, & in sacro Constantiensi generali Concilio supradicto pro natione Germanica notarius, prædictas literas citatorias per edictum & personales supradictis valuis & portis affixi, et vt præmittitur amoui, de quibus affixione & amotione præsens publicum instrumentum manu mea propria subscriptum confeci, subscripsi, & publicaui, signóque & nomine meis ✠solis & consuetis signaui, rogatus & requisitus in fidem & testimonium omniũ & singulorum præmissorum.

for. ✠ solitis

Egregijs inclytisq; patribus viris ex omni gente dilectis, in salutifero Constantiensi Concilio vniuersalem Ecclesiam repræsentantibus.

Literę studij Parisiensis ad Cõciliũ.

Egregij inclytiq; patres, viri ex omni gente dilecti, almumque & salutiferum Concilium: Si labori, si gravibus operibus per diuersas vias pacem Ecclesiæ quæsiuistis, non corpori, non mundanis parcentes divitijs, sed thesaurizantes in cælo, iam constantius persistendum, iam ambulandum cautius, iam opus est incumbere magis, cùm turbidus auster primùm dulce spirantes zephyros à PETRI nauicula aliquantisper repulit. Sed remis agendum, vt ad tranquillitatis portum ducatur incolumis. Iam in vos spes catholici populi constituta est, vos columnas Ecclesiæ firmas vniuersi laudant & venerantur, & pacem orantes populi, manus ad sidera tendunt. Nam adaucta est eò fiducia per vestram perseverantiam, postquàm domini nostri papæ discessum agnouerint. Quanquàm discessum ægrè feramus, multumque spes præcedens passa est detrimentum, vt nuper scripto vobis notum fecisse putamus. Nunc igitur felix vestris laborĩbus sit Ecclesia, fortunatique populi, quos inuisum schisma tanta per tempora conturbauit: non enim tantus cœtus in vacuum erat conuocandus. Sed vt fructus labores sequatur assiduus, non dispergantur oues gregis propter pastoris absentiam, sed occasio sit hæc in centuplo maioris vnitatis: quoniam cõmunia ✠nostrũm omnium vota, & vniuersæ fidelium mentes sequentur, vestra deliberata pro firmis veritatibus sustinebunt, vobis in cunctis imitentes, vt fides debitæ irrefragabiliter obligantur: & nosipsi de vestra constantia gaudemus in Domino, vobis obedire, obsequi, reuereri, atque semper assentire parati este Domino, qui vestros labores in consummatæ pacis quietem dirigat, & in viam salutis æternæ. Datum Parisijs in nostra congregatione generali, apud sanctum Martinum super hoc specialiter cõgregata decimoquarto die mensis Aprilis.

Vestrarum paternitatum egregiarum zelantissimi devoti imitatores, Rector & Vniuersitas studij Parisiensis.

Eadem die post meridiem fuit congregatio nationis Germanicæ: In qua primò fuerunt deputati per scrutinium pro parte eiusdem nationis, quinque venerabiles viri domini Hermannus Duergh ✠Dyuerck *sedis Apostolicæ protonotarius, Bertoldus de Vuildungen sacri palatij Apostolici causarum auditor, Ioannes Abundi decretorum doctor, Petrus de Tyger licentiatus in decretis, & Henricus de Piro licentiatus in decretis, ad ordinandum positiones et articulos, in causa inquisitionis depositionis Ioannis papæ 23. per synodum Constantiensem offerendos.*

Subsequenter venit ibidem dominus Romanorum rex cum deputatis aliarum trium nationum, præsentans vnam copiam cuiusdam bullæ datæ Carolo de Malatestis de Arimino. In qua Angelus de Corario, Gregorius 12. in sua obedientia nũcupatus, dedit licentiam ipsi Carolo & suis de eius obedientia, ad consentiẽdum huic Concilio, iniungens idem dominus rex dominis deputatis, quòd examinarent illam copiam: & si foret defectuosa vel insufficiens, vellet eam remittere Carolo, qui statim disponere deberet, quòd omnia sufficienter emendarentur ad voluntatem Concilij.

Prædictis lectis & publicatis, promotores petiẽrunt ab ipsa synodo, si placerent: adijcientes, si aliquis esset cui non placeret, iuxta authoritatem & facultatem concilij posset surgere, & dicere id quod sibi placeret. Et sic fuit ab omnibus respõsum per dominum Præsidentem & omnes alios, PLACET, nemine discrepante.

SESSIO DECIMA.

DIe Martis decimaquarta mensis Maij supradicti, fuit sessio generalis in Ecclesia cathedrali Cõstantiensi supradicta, in qua reuerẽdus pater Dominus Bertrandus episcop⁹ sancti Flori, ambasiator regis Cypri, cantauit officium MISSAE de sancta Trinitate. Et præsidebat in eadem sessione Reuerendissimus pater dominus Ioannes Episcopus Ostiensis Cardinalis Viarienſis, rege Romanorum ibidem pſente in insignijs regalibus cum suis nobilibus. Litanijs autẽ & alijs in sessionibus legi consuetis, lectis & peractis, Reuerendiss. pater dominus Ioannes Patriarcha Antiochenus, legebat Decretum suspensionis Papæ, cuius tenor sequitur in hunc modũ: *Et reuerendissimi patres domini Angelo Laudensis, & Iordanus de Vrsinis cardinales assistebant regi Romanorũ ibidem præsenti in insignijs regalibus cum suis nobilibus. Præsentibus ibidem Branda Placentino, Frãcisco Venetiarũ, Guilielmo sancti Marci, Antonio de Salancho presbyteris. Amadeo Salutiarũ, Rainaldo de Brãckasijs, Ludonico de Flisco, Landulpho Barensi, Odone de Columna, Lucido de Comitibus, & Francisco Florentinensi diaconis cardinalibus. Absentibus tamen Petro Cameracensi, Alamanno Pisano, Antonio Aquilegiensi, & Thoma Tricaricensi cardinalibus, licèt in eadem ciuitate præsentibus. Officio verò Missæ solemniter de sancta Trinitate peracto, fuerunt lectæ litaniæ cum introitu Exaudi nos domine &c. Euangelio, orationibus & collectis ad hoc deputatis, et hymno, Veni creator spiritus. Quibus sic cantatis, lectis & factis, surrexerunt Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis promotores &c. Henricus de Piro loquens proposuit, qualiter ista sessio hodierna esset continuatio sessionis hesternæ. Idcircò repetijt citationem aliàs per edictum contra Ioannem papã vigesimumtertium decretã & herì reproductam, vnà cum eiusdem executione facta in valuis Ecclesiarum & portarum iuxta suũ decretum, & hodiè reproduxit de nouo. Petijtq; per quatuor prælatos quatuor nationum & duos cardinales ad hoc deputatos, eundẽ dominũ Ioãnem requiri extra valuas ipsius Ecclesiæ, in quibus dicta citatio fuit affixa et executa, & eius sequaces, receptatores & fautores, ad respondendum de et super omnibus & singulis contentis in citatione, vt præmittitur, contra eum decreta, seu causam quarè minimè tenerentur ad hoc allegandum, instanter postulauit. Et vlteriùs in casu quo repertus non fuerit, ipsum Ioannem suspendi ab administratione totali papatũs in spiritualibus & temporalibus per sanctã synodũ Constantiensem. Prædicta requisitione facta per promotores, accesserunt ad portas maiores eiusdẽ Ecclesiæ, in quibus cõmuniter huiusmodi edicta publicari solent, reuerendissimi patres Franciscus Florentinensis, & Lucidus de Comitibus Cardinales, Ioannes patriarcha Antiochenus de natione Gallicana, Nicolaus archiepiscopus ✠ Gueznensis* for. ✠ Gnesuensis *de natione Germanica, Antonius episcopus Ragusinus de natione Italica, et Nicolaus episcopus Bathonensis de natione Anglicana. Præsentibus ibidem reuerendis patribus dominis Benedicto præposito Albæregalis, Iacobo de Rhodinis de Ianua, & Thoma ✠ Polcon sedis Apostolicæ protonotarijs. Necnon Ioanne Guiardi pro natione Gallicana, Bartholomæo de Guastis pro natione Italica, Gumperto Fabri pro natione Germanica, cum Giselero de Bouencen, & Vuilhelmo Porcellis pro natione Anglicana notarijs & scribis. Quibus dominis in portis existentibus, ex mandato & consensu aliorum, reuerendissimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus vocauit alta & intelligibili voce dominum Ioannem papam vigesimumtertium suos sequaces, fautores & receptatores, si essent ibidem quòd cõparerent corã sancta synodo, ad præsens in eadem Ecclesia congregata, responsuri, audituri, visuri & allegaturi, quarè iuxta contenta in citatorio cõtra eos decreto, pronunciari non deberent tales, quales in eodem citatorio dicuntur diffamati. Certificantes eosdem, siue comparuerint, siue nõ, quòd nihilominùs eadem synodus ad vlteriora prout iuris fuerit, procederet, eorum contumacia non obstante: & aliàs ad dicendum causam, quarè non deberet idem Ioannes papa ab administratione totali papatũs rerum spiritualium & temporalium suspendi. In quam quidem vocationem alij ibidem existentes prælati non inquirentes, consenserunt & voluerunt eam sufficere pro actu præsenti. Super quib⁹ magister Henricus de Piro promotor sibi nomine dictæ sanctæ synodi vnum vel plura, publicũ seu publica confici petijt instrumentum seu instrumenta. Præsentibus ibidem Frederico de Arnhem notario audientiæ contradictarũ, Euerardo Lupi, Ioanne de S. Seuerino, literarum Apostolicarum & pœnitentiariæ scriptoribus, & aliorum Christianorum multitudine copiosa. Et sic ipsi cardinales et prælati quatuor nationum reuersi sunt ad Ecclesiam & ad locum Concilij. Tunc reuerendissimus pater dominus Franciscus cardinalis Florentinensis præfatus, retulit toti synodo, quatenùs in valuis & extra valuas Ecclesiæ prædictæ mox per vocem domini Ioãnis patriarchæ Antiocheni, dominum Ioannem papam vigesimumtertium, eiusq; fautores, receptatores & sequaces vocâssent, iuxta tenorem dicti citatorij contra eos emanati, ad respondendum super sibi obiectis & obijciendis, & aliàs dixit & retulit, prout in eodem citatorio plenius continetur. Qui quidem dominus Ioannes papa, neque fautores, receptatores & sequaces apparuerunt, neq; comparuerunt. Et sic similiter præfati domini prælati quatuor nationum respondere-runt successiuè, & retulerunt synodo præfatæ eos dictum mandatum fuisse executos, licèt nemo apparuerit. Quibus relationibus factis, ad instantem petitionẽ dicti Henrici promotoris, dominus præsidens primò reputauit dictum dominum Ioannem papam, suos sequaces, receptatores & fautores, cõtumaces: & vniformiter dicti quatuor prælati quatuor nationum, & deindè tota synodus reputauit dictos citatos, contumaces: & vlteriùs in eorum contumaciam ad petitionem instantem dicti Henrici de Piro promotoris, reuerendissimus pater dominus Guilielmus S. Marci deputatus vnà cum reuerendiss. patre domino Iordano de Vrsinis cardinale, simul cũ reuerendis patribus Antonio episcopo Concordiensi, Iacobo episcopo ✠ Teruisino, & Ioanne de Bononia pro natione Italica: Stephano episcopo Dolensi, abbate S. Ruphi, ac Vuilhelmo Maligneri, pro natione Gallicana: Nicolao episcopo Mersburgensi, & Andrea electo Poznaniensi, pro natione Germaniæ: episcopo Lichefeldensi, &* ✠ Tarui-sino *abbate*

abbate sanctæ MARIAE extra muros Eboraci pro natione Anglicana, commissarijs ad examinandum testes inducendos, & ex parte synodi in causa inquisitionum & etiam principali contra dominum Ioannem, sequaces, fautores & receptatores prædictos, ipsis in medio synodi existentibus, retulit, qualiter de mandato dominorum de sancta synodo Constantiensi, cum dictis dominis deputatis examinâsset testes in numero *decem: quibus examinatis, & eorum dictis in scriptis redactis, perlegerunt eorum dicta & depositiones.

for. * decenti:

Quapropter licèt dolenter id referat, non causa impediendi iustitiam, sed quòd tantùm ad hoc deuenit, quòd huiusmodi scandalum in Ecclesia Dei sit exortum, retulit qualiter repperit fore depositũ sufficienter, dictum dominum Ioannem papam fore dilapidatorem bonorum Ecclesiæ Romanæ & vniuersalis, Simoniacum, scandalosum & perturbatorẽ fidei Christianæ, & aliâs talem, quòd meritò debuit suspendi ab administratione bonorum Ecclesiasticorum spiritualium et temporalium: & illa retulit cum supportatione & correctione suorum collegarum. Subsequenter assendebat in altum reuerendus pater dominus episcopus Dolensis, vnus ex collegis ipsius domini cardinalis, et retulit similiter prout ipse dominus cardinalis referebat, & subsequenter cæteri collegæ omnium nationum ibidem cõgregati, dixerunt relationem sic esse prout facta erat. Quibus relationibus sic factis, magister Henricus de Piro promotor petijt per dominos deputatos ad hoc, pronũciari dictum dominum Ioãnem papam suspendendum fore ab administratione papatûs & rerum ac iurium Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ, tam in Spiritualibus quàm in temporalibus, sibiq; interdici eorundem administrationem. Et mandari vniuersis et singulis Christifidelibus, quòd decaterò non obediant eidem, neq; quicquam administret quod pertinet ad vniuersalem Ecclesiam. Et fuit petitum per eundẽ magistrum Henricum promotorem, an sic placeat dominis, primò præsidenti, & deindè deputatis quatuor nationum. Et fuit responsum quòd placet, per dictum dominum præsidentem, videlicet reuerendiss. patrem dominum Ioannẽ Episcopũ Ostiensem cardinalem Vinarensem, deindè per dominũ Ioannem patriarcham Antiochenum pro natione Gallicana, Nicolaum archiepisc. Gueznensem pro natione Germanica, Antoniũ archiepisc. Ragusinẽsem pro natione Italica, & Robertum Episcopum Saresbiriensem pro natione Anglicana. Quibus petitis, & responsionibus nomine nationum & Cõcilij factis, auditis & intellectis, idem dominus Ioannes patriarcha de mãdato Cõcilij pronunciauit suspendendum dominum Ioannem papam XXIII. propter eius cõtumaciam ab administratione bonorum Ecclesiæ vniuersalis, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, prout et quemadmodùm in quadam papyri schedula, quam ibidem de verbo ad verbum publicè alta & intelligibili voce perlegit, cuius tenor infrà eius est insertus, plenius continetur. Qua schedula lecta surrexit dominus Guielmus sancti Marci cardinalis, dicens, quòd in sententia continetur, quòd idem Ioannes papa propter hæresim suspenderetur à papatu & administratione papali, super quo dixit testes non deposuisse, neque necessarium ad præsentem actum, quòd testes super hoc fuissent examinati. Sed tamen vellet se conformare dictis & assertionibus maioris partis & aliorum dominorum de Concilio. Subsequenter surrexit magister Benedictus Gentiani de vniuersitate Parisiensi, protestando quatenùs si per suspensionem ius conferendi beneficia deuolueretur ad prælatos siue locorum ordinarios, non consentiret, cùm studijs deberet prouideri taliter, quòd homines literati in ipsis posset viuere vti alij: & aliâs dixit, licèt concludendo effectiuè in modum prædictum. Et sic auditis istis altercationibus verbalibus, sententiatum & conclusum fuit per totam synodum, quòd sententia suspensionis deberet habere effectum. Sed illa duo puncta, videlicet quòd per suspensionem huiusmodi atque sententiam non deuoluatur collatio beneficiorum ad ordinarios, & quòd articulus de hæresi tactus per Cardinalem sancti Marci, in deliberatione reseruetur ad alias sessiones, & quousquè testes fuerint super notorietate examinati.

Et sic placuit domino præsidenti, & deputatis quatuor nationum, & similiter toti synodo. Super quibus petitionibus, protestationibus &c. idem magister Henricus, dominus cardinalis, & Benedictus Gentiani, petierunt sibi fieri nomine Concilij & suo, per reuerendos patres dominos Benedictum præpositum Albæregalis, Iacobum Rhodini de Ianua, & Thomam Polcon protonotarium & alios notarios & tabelliones, vnum vel plura, publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta. Præsentibus ibidem illustribus principibus & magnificis viris, dominis Rompoldo duce de Zagan, Ioanne Iacobo comite Aquæsanensi, filio marchionis Montisferrati, Ioanne comite de Friburg, Ioanne Carolo de vicecomitibus de Mediolano, domino Brunero de Scala de Verona, pincerna de Sina, magistro de Rhodis ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, & quàm plurium regum, Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Daciæ, Norwegiæ, for. * Sueciæ ** Sueciæ & Cypriæ ambasiatoribus, alijsq; Christifidelibus in numero copioso.*

Tenor verò dictæ sententiæ suspensionis papæ, de qua suprà fit mentio, sequitur & est talis:

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis, Ecclesiam Catholicam repræsentans, ad extirpationẽ præsentis schismatis, & reformationem Ecclesiæ in capite & in membris faciendam, in Spiritusancto legitimè cõgregata, vniuersis Christifidelibus vnionem, pacem Ecclesiæ & omne bonũ.

Pridẽ post clandestinũ recessum domini Ioannis papæ 23. ab hac ciuitate Constantiensi, & hoc generali Constantiensi cõcilio, vnionis & pacis Ecclesiæ perturbatiuũ & impeditiuum, ipsam Ecclesiam scandalizantem, per nonnullos Cardinales ac prælatos & alios notabiles viros ad eũ ex parte huius

huius sacri cõcilij legatos transmissos, eundem requiri & moneri mandauimus & fecimus cum debita instantia, quatenùs ad hoc sacrum cõcilium & ad hanc ciuitatem Constantiensem rediret, ea quę pertinebãt ad extirpationem præsentis schismatis, & reformationem Ecclesię in capite & in mẽbris, impleturus & cum effectu facturus, sicut promiserat, vouerat, iurauerat, ac in suis literis super conuocatione dicti concilij concessis, se facturum publicauerat: & cùm id facere nolle, facto, non redeundo, & ad loca magis longinqua fugiẽdo, ostẽderet, fuimus per venerabiles viros magistros Henricum de Piro in Decretis licentiatum, & Ioannem de Scribanis de Placentia, causarũ & negociorum huius sacri concilij promotores, instanter requisiti, quatenùs ipsum dominum Ioannem papam, notorium Simoniacum, notoriumq; bonorũ & rerum ac iurium Romanę & aliarum Ecclesiarum DEI dilapidatorem, fautorem huius pestiferi schismatis, ac alijs criminibus grauibus Ecclesiam Dei scandalizantibus, nedùm infamatum, sed illis in scandalum Ecclesiæ notoriè irretitum & incorrigibilem, qui sicut prẽmittitur, clandestinè hora suspecta & in habitu trãsformato, à dictis ciuitate & concilio generali fugit & recessit, gregem Dominicum vt mercenarius deserens, hæresumq; extirpationem & generalem Ecclesiæ reformationẽ, cui se submiserat, per dictum sacrum concilium in capite & in membris faciendam, euitare cupiens, ad redeundum & reuertendum ad ciuitatem Constantiensem & hoc sacrum generale concilium debitè cõpellere, & eum ad hoc etiam per edictum publicum, in valuis Ecclesiarum, & aliorũ locorum (vt est moris) affigendum, citare & euocare personaliter, citationemq; super hoc in forma iuris debita contra eum ac eius fautores, receptatores & sequaces, decernere & concedere, & aliâs in & super præmissis contra eos procedere dignaremur, prout requirũt canonicæ sanctiones. Ob quam causam iustitiæ debitum exequi volentes, prout tenemur, contra eundem dominum Ioannem papam 23. & alios prędictos citationem personalem decreuimus, ipsumq; & alios prædictos per edictũ publicum in valuis Ecclesiarum maioris & S. Stephani ac portis dictæ ciuitatis affixum, necnon per audientiam cõtradictarum (vt est moris) ad comparendum coram nobis nona die ab executione citationis huiusmodi computanda, citari mandauimus & fecimus, visuros & audituros per nos ordinari, decerni & declarari, dictum iam clandestinum recessum fuisse & esse Ecclesiæ Dei damnosum, scãdalosum, & opprobriosum, ac vnionis & pacis Ecclesiæ perturbatiuũ & impeditiuum, huiusq; nefandissimi schismatis nutritiuum & roboratiuum, hæresisq; & suspicionis fidei incentiuum, & à bono vnionis & pacis Ecclesiæ prætatæ promissionibus, votis & iuramentis per ipsum dominum Ioãnem papam super hoc factis deuiatiuum: testesq; super notorietate dictorum criminum ad finẽ procedendi cõtra eos super talibus, tanquàm super notorijs, iurare visuros, causasque, cur ipse dñs Ioãnes papa ab omni administratione spirituali ex nunc suspendi non debet, propter ipsius malam administrationẽ notoriè Simoniacam, bonorum & iurium Romanæ & aliarum Ecclesiarum dilapidationẽ notoriam, eius facto culpabili cõtingentem, ac ipsius super præmissis incorrigibilitatẽ manifestam, & aliâs in & super præmissis, & alijs Ecclesiã Dei scandalizãtibus notoriè, contra eum ad eiectionẽ à papatu, seu eiectionis huiusmodi declarationem, & alijs per prædictos promotores propositis & pmouendis, de iure & iustitia reipõsuros, & aliâs in causa & causis & negocio huiusmodi debitè processuros, ac procedi visuros, aliasque dicturos, facturos & audituros, vt iuris fuerit & rationis, indeq; iustitie complementum super præmissis vsq; ad diffinitiuã sententiam recepturos, sicut in alijs nostris indè confectis literis & instrumentis, super eorum executione indè receptis, latiùs continetur. Et subsequenter dicta die nona, quæ fuit dies lunæ decimatertia huius mensis Maij, coram nobis sessionem publicam in Ecclesia maiori dictæ ciuitatis de manè celebrantibus, comparuerũt prædicti promotores, & cõtumaciam dicti domini Ioannis papæ citati, personaliter non comparentis, accusarunt, & in eius contumaciam petierũt, illum ab administratione papali propter causas superiùs expressas suspendi, & aliâs contra illum iuxta tines in literis dictæ citationis compræhensos, procedi. Nos cum maturitate & mansuetudine & charitate in hac causa procedere intendentes, dictum dominum Ioannem papam per quatuor præsidentes quatuor nationum huius sacri concilij generalis Cõstantiensis, videlicet Ioãnem patriarcham Antiochenum, Antonium Archiepiscopum Ragusinum, Nicolaum Archiepiscopũm Gueznensem, & Nicolaum Episcopum Bathonensem commissarios, & per nos ad hoc deputatos, in valuis dictæ Ecclesiæ maioris alta & intelligibili voce vocari, & proclamari trina vice fecimus ad cautelam protonotarijs sedis Apostolicæ & alijs notarijs publicis cum eisdem ad id rogatis, ibidem vnà cum populi multitudine præsentibus. Et tandem facta nobis ilicò super hoc relatione per commissarios prefatos, quòd idem dominus Ioannes papa sic citatus, vocatus & proclamatus minimè comparebat, adhuc ipsum de

beni-

benignitate Eccleſię ſolita vſque ad ſeſſionem diei præſentis in dicta Eccleſia maiori per nos celebrandam, expectãdum decreuimus, vt in proceſſu dictæ cauſæ & inſtrumentis inde receptis, latiùs noſcitur contineri. Cùm autem hoc die præſenti, quæ eſt decimaquarta huius menſis Maij, comparuerint coram nobis dicti promotores, petentes per nos pronunciari, decerni, & declarari, eundem dominum Ioannem papã propter malam adminiſtrationem eius notorie Simoniacam, bonorumque & iurium Romanę & aliarum Eccleſiarum dilapidationem notoriam, facto & culpa ipſius domini Ioannis papæ contingentem, Deique Eccleſiam ſcandalizantem, ab omni adminiſtratione papali & ſpirituali & temporali ante omnia ſuſpẽdi, & vlteriùs crimina prefata cõtra eum per dictos promotores propoſita, fuiſſe & eſſe notoria, & in illis tanquàm ſuper notorijs contra eum fore procedendum, etiàm per nos pronunciari, decerni, & declarari, & aliàs contra eum procedi, vt iuris eſt, & aliàs petitum fuit: nos debitum iuſtitię exequi, & indemnitati Eccleſiæ ac periculis animarum, quãtùm cum deo poſſumus, obuiare volentes, prefatum dominum Ioannem papam ex ſuperabundanti, iteratò in valuis maioris dictę Eccleſiæ alta & intelligibili voce ter vocari & proclamari fecimus per Franciſcum Florentinum, & Lucidum de Comite cardinales, & alios commiſſarios prelibatos, vt eſt moris. Et deindè facta nobis relatione per eos, quòd non comparebat, decernentes eundem fore contumacem, ad noſtram ordinationem ſuper præmiſſis hincindè propoſitis & petitis, procedendum duximus in hunc modum:

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Patris & Filij & Spirituſſancti, Amen.

Quia nobis legitimè conſtat, dominum Ioannem papam XXIII. à tempore quo fuit aſſumptus ad papatum vſque nunc, papatũ ipſum & politiam Eccleſiæ, in ſcandalum notorium ipſius & Eccleſiæ, malè adminiſträſſe, rexiſſe, & gubernãſſe, vitaque ſua damnabili, eiusq; nefandis moribus, populis exẽplum vitæ malæ præbuiſſe & præbere, & inſuper Eccleſias cathedrales, Mõnaſteria, Prioratus conuentuales & cætera beneficia Eccleſiaſtica precio appreciato Simoniacè notoriè diſtribuiſſe, bonaq; & iura Romanæ & aliarum Eccleſiarum plurium notoriè dilapidãſſe, quodque charitatiuè monitus, à premiſſis deſiſtere noluit, ſed continuè perſeuerauit & perſeuerat, Eccleſiãm Dei in præmiſſis notoriè ſcandalizando: eapropter per hãc noſtram ſententiam pronunciamus, & decernimus, & declaramus, dictum dominum Ioannem papam ab omni adminiſtratione papali, ſpirituali & temporali, cauſis præmiſſis fore ſuſpendendum, & ſuſpendimus, eique adminiſtrationem ipſam interdicimus in his ſcriptis, criminaq; præmiſſa contra eum ſuper mala adminiſtratione Simoniaca & dilapidatione notoria ac eius mala vita Eccleſiam ipſam ſcandalizante (prout præmittitur) propoſita, notoria exiſtere, ac de & ſuper eis tanquàm de & ſuper notorijs procedendum fore, & procedi debere ad finem eijciendi eum à papatu, prout iuris fuerit, declaramus. Quocirca vos & quemlibet veſtrũm in Domino exhortamur, vobisque & veſtrũm cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis tenore præſentium diſtrictè inhibemus, nè vos ſeu aliquis veſtrũm cuiuſcunque conditionis, ſtatũs, gradũs, ſeu dignitatis, etiãm ſi regalis, cardinalatũs, patriarchalis, Archiepiſcopalis, Epiſcopalis ſeu alterius cuiuſcunque eccleſiaſticæ vel ſecularis exiſtat, dicto domino Ioanni papæ ab omni adminiſtratiõe papali per nos (vt præmittitur) iuſtè ſuſpenſo, contra dictam noſtram ſuſpenſionis ſententiam decæterò directè vel indirectè obediat, pareat, intendat, aut de bonis, rebus, iuribus ſeu alijs emolumentis Romanæ Eccleſiæ ex quacunque cauſa debitis, & ad eum ac papatũ pertinentibus & ſpectantibus quouis modo reſpõdeat, decernentes ex nunc contra facientes ſcienter contrarium, tanquàm contra fautores dicti ſchiſmatis, eiusque domini Ioannis papæ fautores & ſequaces, ad pœnas iuris & alias (vt fuerit rationis) authoritate ſanctæ ſynodi fore procedendum, necnon irritum & inane, quicquid à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter in contrarium contigerit attentari. Datum Conſtantiæ prouinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica in Eccleſia maiori ſolenniter celebrata die Martis decimaquarta menſis Maij, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, pontificatũs præfati domini papæ vigeſimitertij anno quinto.

SESSIO XI.

Die Sabbati vigeſimaquinta mẽſis Maij ſupradicti, fuit tenta ſeſſio generalis in Eccleſia maiori Cõſtantienſi ſupradicta, in qua præſidebat Reuerendiſſimus pater dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis, & erat ibidẽm præſens ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorũ & Hungariæ rex, in inſignijs regalibus cum nobilibus ſuis ſibi miniſträtibus, *cui adſidebant inter cardinales dominus Angelus epiſcopus Præneſtinus, Laudẽſis vulgariter dictus, et Iordanus Albanẽſis de Vrſinis cardinalis. Præſentibusq; alijs dominis cardinalibus, videlicet Frãciſco Venetiarum, Antonio Aquilegienſi, Alamanno Piſano, Petro Cameracenſi, Branda Placentino, Antonio de Salancho preſbyteris, * Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Branckaſijs, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Lucido de Comite, & Franciſco Florentinenſi, & Odone de Columna diaconis cardinalibus. In qua quidem ſeſſione fuit cantata Miſſa de Spirituſancto per reuerendum patrem dominum Epiſcopum Attrebatenſem. Qua cantata, fuerunt lectæ litaniæ more ſolito cum introitu, Exaudi nos Domine, & collectis ac Euangelio & hymno, Veni creator Spiritus, & alijs ad hoc requiſitis. Quibus factis, cantatis, & dictis, honorabilis vir Magiſter Henricus de Piro, promotor et procurator cauſarum et negociorum Concilij, ſurrexit & propoſuit, quòd pro parte ſanctæ ſynodi Conſtantienſis præſentis, fuiſſent dati certi articuli, formati pro inquiſitione facienda contra dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, ſuper notoria dilapidatione & mala adminiſtratione, fautoria ſchiſmatis, crimineq; hæreſis, vita ſcandaloſa & incorrigibilitate ipſius Ioannis, in bonis Eccleſiæ et ſtatu papali per ipſum Ioannem factis, habitis & perpetratis, dictosq; poſitiones & articulos fore probatos per plures & diuerſos notabiles teſtes, quorum aliqui cardinales, aliqui archiepiſcopi, aliqui epiſcopi, & per alios magnos viros. Quapropter dictos articulos & eorum atteſtationes in ſumma per dominos commiſſarios* pronunciari, legi & referri Concilio petijt. *Ipſiq; Ioanni cum hoc ſtatui terminum condecentem ad audientiam diffinitiuam per ſanctã ſynodum, & ſuper hoc aliquos deputari, qui ipſum ad hoc requirant, inſtanter poſtulauit. Et aliàs dixit, fecit & proteſtatus fuit, prout & quemadmodùm in quadã petitionum papyri ſchedula, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, plenius continetur & habetur. Qua petitione facta, aſſcenderunt ambonem domini commiſſarij, videlicet dominus Iordanus de Vrſinis cardinalis prædictus, abſente Guilielmo ſancti Marci cardinale propter eius infirmitatem, Andreas electus Poznanienſis, & Bartholdus de Vuildungen auditor, dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, Ioannes de Bononia de commiſſarijs.*

In qua quidem ſeſſione, fuit cãtata Miſſa de Spirituſancto, per reuerendum patrẽ dominum epiſcopum Attrebatenſem. Qua cantata, legebãtur litaniæ, & alia in ſeſſionibus fieri conſueta. His autem peractis, dominus Andreas electus Poznanienſis, legebat articulos formatos contra dictum Ioannem papam, & * Bartholdus * Vuildingenenſis auditor, in ſumma dixit & declarauit, ſi articulus erat probatus, exponens per tot teſtes cum eorum quantitate, qualitate & dignitate: quibus articulis & ſummario atteſtationum expoſitis, fuit ad inſtantiam promotoris commiſſum deputatis, ad portandum dictos articulos papæ & ſummaria ad reſpondendũ eiſdẽ, & eundem vlteriùs citandum ad audiendam ſententiam ad proximam ſeſſionem,

pro die Lunæ proximè futura, prout in ſchedula quam reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus de verbo ad verbum legebat, infraſcripti tenoris, quibus articulis ſummariè ac commiſſione lectis,

Poſt hæc autem fuit petitum per procuratoré concilij, an placeret omnibus, quòd fieret proceſſus iuxta per eum petita. Et primò dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis, reſpondit pro collegio & ſeipſo, quòd placeret: Subſequenter exiſtentes in ambone, videlicet Archiepiſcopus Mediolanenſis pro natione Italica, Andreas Poznanienſis electus pro natione Germanica, abbas S. Lupi pro natione Gallicana, Thomas Poltenſis protonotarius pro natione Anglicana, reſponderũt, Placet: & vlteriùs per totius ſynodi ſuppoſita reſpõſum fuit, Placet.

*Super quibus omnibus & ſingulis magiſter Henricus de Piro promotor, petijt ſibi fieri publicũ inſtrumentum ſeu publica inſtrumenta, per protonotarios & notarios ſynodi & nationum, & alios notarios & tabelliones ibidem exiſtentes. His expeditis, dominus Benedictus Gentiani ambaſiator ſtudij Pariſienſis, recommendauit vniuerſitatem Concilio, & oſtendebat certam literam miſſinam directam ſynodo, quam de mandato Concilij legebat in ambone, præſentibus ibidẽm venerabili & religioſo viro domino Philiberto magno magiſtro de Rhodis, Henrico Rompolt duce de Zagan, Ioanne Iacobo comite Aquenſanenſi, filio marchionis Montisferrati, Guntero comite de Zuartzburg, Comite de Dockenburg, Frederico duce Auſtriæ, comite Bertholdo de Vrſinis, Ioanne comite de Friburg, ambaſiatoribus Franciæ, Poloniæ, Norwegiæ, Daciæ, * Sueciæ, Cypri, Nauarræ regum, aliſq; in numero copioſo.* for. * Sueciæ

Tenores petitionum, articulorum, commiſſionum ac literæ miſſinæ, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur & ſunt tales.

Coram vobis ſancta ſynodo Conſtantienſi vniuerſalem Eccleſiam repræſentante, hic in Spirituſancto legitimè congregata, Henricus de Piro licentiatus in decretis, & Ioannes de Scribanis de Placentia, promotores & procuratores huius eiuſdem ſanctæ ſynodi, dant & exhibent capitula, poſitiones & articulos infraſcriptos, ad quos probandum ſe admitti petunt, citra omnis ſuperfluæ probationis.

Inprimis denunciam, dicunt, aſſerunt, ponunt, & ſi neceſſe fuerit, probare intendunt, quòd dominus papa vigeſimuſtertius, à tempore iuuentutis ſuæ, ſeu dum Balthazar de Coſſa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inuerecundus, impudicus, mendax, parentibus ſuis rebellis & inobediens, pleriſq; vitijs deditus, ac talis & pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus & reputatus ab omnibus ipſius notitiam habentibus. Et adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur pro tali & vt taliscac fuit & eſt de præmiſſis manifeſtè ac palàm, publicè & notorie diffamatus.

Primus articulus probatur verus & notorius per duos Cardinales, per vnum protonotarium, per duos auditores, per vnum clericum camerę, per vnum Licentiatum in decretis, per vnum Archiepiscopum, per vnum scriptorem & abbreuiatorem, & per vnum procuratorem vnius magni ordinis, per vnum canonicum vnius magnæ Ecclesiæ metropolitanæ, per vnum Episcopum & per multos alios notabiles viros de auditu, publica voce & fama.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, tunc Balthazar appellatus, per huiusmodi illicitum quęstum & Simoniacam prauitatem, & procurationibus & mediationibus Simoniacis & aliis medijs illicitis, in paucis temporibus acquisiuit & congregauit multam iniquitatis mammonam, copiosamq; pecuniæ thesaurum, propter quod extunc diuitis nomen & statum assumpsit, & ædificia sibi procurauit. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium, sicq; vt præmittitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum cõmuniter ab omnibus ipsius notitiam habentibus: & adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur, & fuit & est de præmissis diffamatus manifestè, publicè, palàm, & notoriè.

Secundus articulus probatur per duos cardinales de notorietate & veritate, & per alios duos cardinales, de auditu, publica voce & fama: per vnum archiepiscopum, per vnum Episcopum, per duos auditores de veritate & notorietate, et quàm plures alios notabiles viros, & omni exceptione maiores, de publica voce & fama.

Item quòd deindè præfatus dominus Ioannes papa, tunc Balthazar nuncupatus, mediante huiusmodi Simoniaca et damnata pecunia, promotus fuit ad cardinalatum, pro quo soluit magnam pecuniarum summam: & appellatus fuit dominus Balthazar cardinalis sancti Eustachij. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium, ac de ipsis omnibus idem dominus fuit & est diffamatus palàm, publicè &c.

Tertius articulus probatur per vnum cardinalem, quòd publicè & notoriè hoc tenebatur in curia Romana, per vnum Cardinalem probatur de veritate, & per alium cardinalem publicè diffamatum & notorium, per vnum archiepiscopum de veritate. Similiter per vnum procuratorem vnius magni ordinis, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd postquàm dictus dominus Balthazar, tunc Cardinalis sancti Eustachij appellatus, ciuitatem Bononiensem vt legatus fuisset ingressus, vijs tyrannicis quærens terras Ecclesiæ, & ciues & habitatores earum modo inhumano, impiè, iniquè, & crudeliter rexit & gubernauit, & à Christiana pietate & iustitia diuina humanaq; totaliter alienus, diuersas datias, gabellas, exactiones, extorsiones & onera insupportabilia eis imposuit, & aliarum exactionum & onerum aliàs inauditorum, fuit inuentor. Et tam per illos modos consimiles & exactiones nimium onerosas per tyrannidem, & de facto taliter subditos oppressit, quòd dictos ciuitatem, comitatum, et terras Eccle-

sie ac ciues depauperauit, denastauit & depopulauit, ità quòd tempore sui regiminis, mala, tyrannica, & violenta sua gubernatione causantibus, multi fuerunt profugi, multi exules, banniti & exhæredati, depauperati, & deperditi. Et ità vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum, & communiter ab omnibus diuulgatũ: & adhuc dicitur, creditur & reputatur, ac fuit & est verum. Ipseq; dominus Ioannes de præmissis omnibus fuit & est grauiter diffamatus, palàm, publicè & notoriè.

Quartus articulus probatur verus per vnum Archiepiscopum, per vnum protonotarium, per duos Episcopos verus & notorius, per duos auditores verus & notorius. Similiter per vnum scriptorem literarum Apostolicarum, & per multos alios de auditu, publica voce & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes tunc Balthazar appellatus, tantum practicare sciuit, quòd in Romanum pontificem electus extitit, & se Ioannem vigesimumtertium appellauit, & nominari se fecit. Et dum crederetur mutatione nominis homo de vitijs ad virtutes mutatus, fuit fallax opinio. Quinimmò contra sanctorum patrum decreta, & contra laudabiles Romanæ Ecclesiæ consuetudines veniendo, velut paganus diuina officia contempsit: Officium pastorale non debitè in diuinorum administratione exercuit: Missis & vesperis papalibus interesse non curauit: horas canonicas dicere, ieiunia, abstinentias, cæremonias, & alia canonica instituta, ad quæ homines Christiani, & præsertim clerici & Ecclesiastici, adstringuntur, iuxta formam Ecclesiæ seruare spreuit. Et si aliquotiès celebrauit, hoc fuit curranter more venatorum & armigerorum: & plus, nè culparetur totaliter de hæresi, & nè expelleretur de papatu, quàm deuotionis vel charitatis causa. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: dicturq;, tenetur, creditur, & reputatur, atq; de eis fuit & est publica vox & fama.

Quintus articulus probatur per duos cardinales verus: quo ad secundam partem, probatur verus & notorius. Et per vnum archiepiscopum, per vnum procuratorem vnius magni ordinis, per vnũ licentiatum in decretis, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa fuit & est pauperum oppressor, iustitiæ persequutor, iniquorum columna, Simoniacorum statua, carnis cultor, vitiorum sæx, à virtutibus peregrinus, consistoria publica fugiens, ac totus somno & alijs carnalibus deditus desiderijs, vitæ et moribus Christi totus contrarius, infamiæ speculum, & omnium malitiarum profundus adinuentor: adeò & intantum Ecclesiam CHRISTI scandalizans, quòd inter Christifideles vitam & mores suos cognoscentes, vulgariter dicitur diabolus incarnatus.

Sextus articulus probatur per vnum archiepiscopum de veritate. Similiter per vnum episcopũ, per duos auditores, per vnum magnum procuratorem & vnum magnum priorem, per vnum scriptorem & abbreuiatorem literarum Apostolicarum

rum de veritate & notorietate, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in Romana curia, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vas omnium peccatorum, repulsis dignis, pro pecunijs indignos ad officia & beneficia promouit, dans gratias non gratis. Beneficia vacantia, prælaturas & dignitates Ecclesiasticas non magis meritis, sed plus offerenti post venditionem expositam contulit, & conferri mandauit: literasq; bullatas per mercatorum & nummulariorum manus, vt de mercibus mercari solitum est, vendidit atque vendi iussit & mandauit. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, habitum & reputatum: atq; fuit & est verum, publicum & notorium.

Septimus articulus probatur per duos cardinales de veritate & notorietate, & similiter per tres episcopos, per vnum auditorẽ, per vnum magnum procuratorem, per vnum clericum camerę. Item de veritate probatur per vnum scriptorem literarum Apostolicarum, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in Romana curia, per vnum magnum procuratorem vnius magni ordinis, & per quàm plures alios de publica voce & fama, et similiter notorietate & communi reputatione.

Item quòd per præmissa in clero & in populo totaq; vniuersali Ecclesia, graue scandalum, grauisq; domini Ioannis papæ & curiæ Romanæ infamia, exortum fuit & suscitatum, atque exorta & suscitata.

Octauus articulus probatur per vnum cardinalem de veritate et notorietate, & per vnum magnum magistrum, & etiàm vnum magnum Priorem.

Item quòd propter hæc & alia Reuerendissimi patres & domini sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cardinales, dictum dominum Ioannem papam vigesimumtertium, anno primo pontificatùs sui, inter se & ipsum solum fraternaliter diuersis vicibus corripuerunt, ipsumq; precibus humilibus & deuotis atque salutaribus monitis cum instantia requisierunt, nè Romanam & vniuersalem Ecclesiam per huiusmodi spiritualium merces & venditiones scandalizaret, & sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Nonus articulus probatur per quinq; cardinales de veritate, per vnum Archiepiscopum, & per multos alios de auditu, publica voce et fama à cardinalibus.

Item quòd dictus dominus Ioãnes papa ob præmissam fraternam monitionem, animum in aliquo non mutans, auaritiæ cæcitate infectus, expost continuè pristina Simoniarum mercimonia continuans, peiora prioribus perpetrauit: & vbi priùs sub typo iustitiæ, non nisi suis familiaribus commensalibus datam coronationis suæ in expectatiuis gratijs dare consuexit, postea post fugam ab vrbe Romana, cuilibet indifferenter pro certa florenorum summa, videlicet pro vigintiquinq; florenis auri de camera, dicta coronationis data publicæ venditioni exponebatur, in scandalum sedis Apo-

stolicæ & totius fidei Christianæ. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Decimus articulus probatur per vnum Archiepiscopum, per duos episcopos, per vnum protonotarium, per vnum auditorem, per vnum magnum procuratorem, per vnum magnum Priorem, per vnum decretorum doctorem & magnum officiarium in curia, et per vnum præceptorem et decretorum doctorẽ, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa in vitijs inualescens fortiùs, & non se corrigens, certos referendarios & cubicularios ac secretarios creauit, fecit & ordinauit mediatores, proxenetas ac procuratores pinguium et grossarum Simoniarum Ecclesiarum cathedralium, abbatiarum, monasteriorum, prioratuum & beneficiorum vacantium reseruatorum. Quodq; subindè mediorum fructuum nondum natorum vel perceptorum, ante supplicationem vel saltem recuperationem literarum Apostolicarum, impetrantem soluere oportuit certam summam ex pacto. Et nisi impetrans mox soluisset, redijt vacuus absque cuiusuis onere prouisionis. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Vndecimus articulus probatur per vnum cardinalem de veritate, & per vnum alium cardinalem de veritate & notorietate, & per vnum Archiepiscopum, et vnum Episcopum, & per duos auditores de veritate, & notorietate, & per vnum secretarium papæ de veritate, similiter & per duos literarum Apostolicarum scriptores, & per vnum procuratorẽ in curia, & per vnum magnum præpositum, et similiter magnum procuratorem vnius magni ordinis, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd idem dominus Ioannes papa registratoribus literarum Apostolicarum per expressum inhibuit, nè cuiquam sumptum ex registris literarum Apostolicarum traderent, nisi priùs & ante omnia pecuniam promissam solutã fore probaretur: propter quod multos litigantes, qui tantam summam soluere non potuerunt, in clara sua iustitia ob probationis defectum succumbere oportuit. Sicq; auaritia & malitia dicti Ioannis papæ causantibus, iniquitas æquitati præualuit, & beneficia possessa fuerunt absque canonico titulo contra canonicas sanctiones palàm, publicè ac manifestè.

Duodecimus articulus probatur per duos auditores, per vnum literarum Apostolicarum scriptorem, per vnum magnum procuratorem ordinis, & per vnum procuratorem in curia Romana, & per vnum notabilem præpositum & multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus Ioannes papa vltra in suprà proximo articulo nominatos, certos in Romana curia deputauit mercatores, qui beneficia vacantia curiæ pluribus diebus ad libram ponderarent, & plus offerentes supplicationem reciperent, & signari facerent, in dedecus sedis Apostolicæ et per-

ditionem animarum multarum. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Tertiusdecimus articulus probatur per vnum protonotarium, duos episcopos, & per vnum literarum Apostolicarum scriptorem, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd supradictus dominus Ioannes papa, nè aliqua supplicatio absque Simonia & solutione signaretur, omnibus et singulis referendariis inunxit, vt nullus sibi supplicationem aliquam signandã præsentaret, nisi noũe referendarij eã præsentantis signata esset. Quodq; null' quãcunq; supplicationem de vacantijs signari obtineret, nisi valorem totius vel mediæ summæ in supplicatione priùs realiter recepisset, & ipsi papæ responderet & traderet. Alioquin talis referendarius haberet tantundem soluere de bono suo proprio, in pœnam transgressionis huiusmodi prætensi mandati Apostolici: & sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quartusdecimus articulus probatur per vnum protonotarium, per vnum Episcopum, per vnũ auditorem, per vnum magnum Priorem, per vnum literarum Apostolicarum scriptorem, & quàm plures alios de auditu à referendarijs: ac etiàm alios episcopos & auditores de veritate & notorietate, publica voce & fama, &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vltra præmissa, sæpè & sæpius contrà Deum & propriã cõscientiam suã ementibus plerisq; bullas suas vendidit. In quibus scripsit beneficia obtinentes & officia, ea in suis manibus resignãsse, & tunc se per huiusmodi confictam et mendosam resignationem, quæ nunquàm accidit, contulit vel conferri mandauit pro pecuniarum certa concordata quantitate, multos sic fundituś vsque ad mendicitatem depauperando, palàm, publicè & notoriè.

Quintusdecimus articulus probatur per duos Cardinales de veritate & notorietate, per vnum Episcopum, per duos auditores, per vnum clericum cameræ, per vnum secretarium papæ, & per vnum procuratorẽ vnius ordinis, per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd per hoc dabatur occasio multa beneficia emendi, conscientiam laxandi, & temeritas timorem DEI postponendi: deuenitq; res ad tantum, vt qui maiorem summã in supplicatione expressit et exoluit, signaturam absque difficultate obtinuit. Idem de Sacramentis, indulgentijs, dispensationibus & alijs Ecclesiasticis & spiritualibus donis. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum et reputatum: dicituŕ, tenetur, creditur et reputatur palàm, publicè et notoriè.

Sextusdecimus articulus probatur per vnum Cardinalem de veritate, per duos auditores, per vnum magnum præpositum, per vnum licentiatum in decretis, per vnum archiepiscopum & vnũ magnum procuratorem vnius ordinis, per vnum præceptorem decretorum doctorem, per vnum episcopum, & per plures alios de publica voce et fama & communi reputatione.

Item quòd dictus Ioannes papa vnum & idem beneficium sæpius pluribus diuersisq; personis, vel etiàm vni & eidem repetitis vicibus vendidit, & plerunquè vni venditum, per anticipationem antedati alteri ementi conferebat. Et similiter de gratijs expectatiuis, declarationibus & surrogationibus per impositionem silentiorum, ius iam quæsitum absorbuit. Per quæ quasi tota Ecclesia est labe Simoniaca deturpata, indignis repleta, tam in superioribus quàm in inferioribus prælatis omniq; gradu Ecclesiastico lacessita, & per cõsequens quasi irrecuperabiliter scandalizata.

Decimusseptimus articulus probatur per testes superiùs nominatos & quàm plures alios.

Item quòd dictus Ioannes papa canonicè electos idoneos, vsque ad saturitatem appetitûs sui soluere non volentes, confirmare recusauit. Quodq; indignos et minùs idoneos, ad summas desideratas assicendentes, scandalosè duxit promouendos & promouit. plerosque etiàm inuitos de suis Ecclesijs transtulit, vt viduatas cariùs vendere posset, in dedecus & scandalum Christifidelium plurimorum, palàm, manifestè &c.

Decimusoctauus articulus probatur per testes iam nominatos, & quàm plures alios.

Item quòd deindè dominus Ioannes papa prædictus, Concilio Pisano adstrictus pro reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, in vrbe Romana Concilium generale cõuocauit, & ibi in pluribus sermonibus etiàm antè et pòst publicè correptus & monitus, minimè se emendauit. Quinimmò temporis successu continuè diabolico instinctu incorrigibilis, peiora prioribus perpetrauit, & sic fuit & est verum &c.

Decimusnonus articulus probatur per tres cardinales, per duos auditores, per vnum secretarium papæ, per vnum Archiepiscopum, per vnum licentiatum in decretis, per duos episcopos, per vnum procuratorem vnius ordinis, & per vnum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus papa Ioannes indulgentias in mortis articulo, prædicationem crucis, item à pœna & culpa absolutiones, Ecclesiarum & altariũ portatilium concessiones, & per Episcoporum consecrationes, & Abbatum benedictiones, reliquias sanctorum, ordines sacros, potestatem in confessionibus absoluendi à peccatis, actusq; qui per solas Spiritussancti operationes ad gratiam ministrari debeant, pecunia vendidit numerata: per quæ de nouo Ecclesia sancta DEI in personam dicti domini Ioannis papæ grauiter diffamata fuit & notoriè scandalizata.

Vigesimus articulus probatur per vnum cardinalem, per vnum Archiepiscopum, per duos episcopos, & duos auditores, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in curia, & per plures alios de auditu, publica voce & fama atq; communi reputatione.

Item quòd anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, & de mense Augusti eiusdem anni, quidam Nicolaus de Pistorio mercator Florentinensis, & dicti domini Ioannis papæ assertus secretarius, laicus coniugatus, nuncius & legatus Apostolicus per dictum dominum Ioannem papã tunc deputatus, venit ad partes Brabantiæ, habens ab eodem domino papa potestatẽ exigendi & percipiendi quoddam subsidium, quod fuit decima pars fructuum omnium beneficiorum in Cameracensi, Tornacensi, Leodiensi & Traiectensi, ciuitatibus & diœcesibus. Quodq; non soluentes excommunicare posset per certum ad hoc deputatum vel deputandum subdelegatum, ac suspensionem in collegia, conuentus & capitula, interdictiq; sui sententias in eorum Ecclesias, qui sibi huiusmodi fructuum pecunias non traderent: per quod Ecclesiastica censura ad ludibrium & deriſum, & tota septentrionalis Ecclesia grauiter fuit & est enormiter scandalizata.

Vigesimusprimus articulus probatur per vnum Cardinalem, per tres Episcopos, vnum auditorem, vnum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa supradicto Nicolao mercatore, vt præfertur, in legatione existente, concessit, indulsit & commisit, vt idem Nicolaus quibuscunque hominibus vtriusque sexûs ad suæ libitum voluntatis deputare posset cõfessores. Et quòd huiusmodi confessores deputati, absoluere possent à pœna & à culpa, certis tamen pecunijs taxatis mediantibus. Quas quidem prætensas indulgentias idem mercator publicauit, & publicari fecit in certis locis, ciuitatibus & villis, vtpotè Traiecti, Mechliniæ, Antuerpiæ & alibi, de quibus maximas pecuniarum summas exhausit & extorsit, Christifideles seducendo, ac statum et vitam totius Ecclesiæ Catholicæ enormiter scandalizando.

Vigesimussecundus articulus probatur per duos Episcopos, per vnum auditorẽ, & vnum procuratorem in curia Romana, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd præmissa omnia & singula fuerunt & sunt vera, publica & notoria, atque pro veris publicis & notorijs apud clerum et populum ciuitatum & diœcesium prædictarum, cunctosq; Christifideles ibidèm asserta, credita, dicta, visa, audita, palpata, & vt talia habita & reputata. Atq; de ipsis & eorum quolibet sint & est publica vox & fama, fuitq; de præmissis omnibus & singulis dictus dominus Ioannes publicè diffamatus.

Vigesimustertius articulus refert se ad depositæ per eos.

Item quòd de anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, pontificis dicti domini Ioannis papæ anno tertio, nonnulli ambasiatores tam ex parte illustris regis Francorum & prælatorum regni Franciæ, quàm ex parte almæ Vniuersitatis studij Parisiensis, Romæ apud sanctum Petrum in palatio Apostolico & in camera magna * paramentorum, & multitudine cleri & nobilium ibidèm in publica audientia congregata, dicto domino Ioanni papæ vigesimotertio diffamatam Simoniam, malámque vitam, malámque suam famam per totum * vniuersum orbem diuulgatas exposuerunt, asserentes ob id mirabiliter scandalizatam *, monentes sæpè & sæpius charitatiuè & requirentes eundem papam Ioannem, quatenus à Simonię mercibus cessaret, atque fructus antesiendos, gratias & signaturas, & antequàm beneficiandus porcepisset eosdem, cameræ Apostolicæ soluendos & dandos, tolleret & resecaret, seq; in vita & moribus emendaret, cum frequenti instantia fuerunt exhortati. Sicq; fuit & est verum, publicum &c.

* for. Ecclesiam.

Vigesimusquartus articulus probatur per quinque cardinales, quatuor Episcopos, tres auditores, per vnum secretarium papæ, per vnum clericum camerę, per vnum licentiatum in decretis, per vnũ procuratorem vnius * ordinis, & per vnum protonotarium, et quàm plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, vigesimusextus à supradictis & nonullis alijs prælatis & ambasiatoribus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, quàm etiàm doctoribus & magistris vniuersitatum, humili & deuota monitione correptus, à criminibus prædictis & à scandalis prædictis non cessauit, immò continuauit mala prioribus accumulando. Et sic fuit & est verum, publicum &c.

Vigesimusquintus articulus probatur per quatuor cardinales, per quatuor Episcopos, tres auditores, vnum episcopum, & vnum magnum Priorẽ, per vnum secretarium Papæ, per vnum clericum cameræ, per vnum protonotarium, & quàm plures alios dę fama & credulitate.

Item quòd idem dominus Ioannes vigesimusextus fuit & est de præmissis omnibus & singulis publicè & notoriè per mundum & cunctã Christianitatum regna, taliter diffamatus & promulgatus: atque pro tali & vt talis, in Romana curia & extra, vbicunquè ipsius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus: atque tenetur, habetur & reputatur pro tali & vt talis, palàm & publicè.

Vigesimussextus articulus probatur per testes proximè nominatos.

Item denunciant, ponunt & probare intendunt, quòd supradictus dominus Ioannes papa bona temporalia Ecclesiæ Romanæ, vrbem videlicet Romanam et patrimonium Ecclesiæ in Italia, pessimè & scandalosè rexit: oppressiones, angarias & gabellas, vt thesaurizaret, adauxit, & aliquas de nouo adinuenit. Totamq; subditorum substantiam, quantùm in eo fuit, exhausit, & sibi imbursauit. Ipsosq; Ecclesiæ subditos depauperauit, turpia lucra vndiquè scandalosè recolligens. plurescq; terras Romanæ Ecclesiæ sinè euidenti necessitate vel vtilitate hypotheticauit & impignorauit, aliquas verò perpetuæ alienationis titulo distraxit. Et cum communi Florentinensi de alienando Bononiam tractauit, vrbemq; Romanam & terras patrimonij Ecclesiæ, proditoriè capi, inuadi & occupari permisit & tacitè consensit. Et

dum nupèr de mense Iunij, anno Domini millesimo quadringentesimo decimotertio se in crastino Romano populo MISSAM in Ecclesia sancti Laurentij Damaso, pro consolatione pacis & victoria belli contra quendam Ladislaum Apuliæ regem, per ipsum papam Ioannem confici spopondisset, Romanum populum deserens, curialesq; suos & eues in manibus luporum & inimicorum suorum tradens, ex culpa sua recessit scandalosè. Propter quod multi curtisani interempti, trucidati, capti, spoliati, & in perpetuam seruitutem redacti fuerant. Ita ij, sunt & est verum, & est publica vox & fama.

Vigesimusseptimus articulus probatur per tres cardinales, vnum archiepiscopum, tres Episcopos, tres auditores, vnum clericum cameræ, per vnum præpositum, per vnum licentiatum in decretis, per vnum magnum procuratorem vnius ordinis, per vnum procuratorẽ in Romana curia, & per multos alios de publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd propter præmissa, et ipso culpante & causam dante, multa crimina, videlicet sacrilegia, adulteria, homicidia, spoliationes, rapinæ & furta in vrbe Romana fuerunt commissa. Et ità fuit & est verum, publica vox & fama.

Vigesimusoctauus articulus probatur per vnũ cardinalẽ, per duos episcopos, duos auditores, vnũ præceptorem Decretorum doctorem, vnum licentiatum in decretis, & vnum procuratorem vnius magni ordinis, & per vnum procuratorem in curia Romana, & quàm plures alios de publica voce & fama &c.

Item quòd communis & vulgata omnium hominum opinio, assertio, credulitas, & manifesta fama fuit et est, quòd dictus dominus Ioannes papa tam in præmissis, quàm in alijs innumerabilibus casibus, & vniuersaliter in omnibus malè & pessimè administrauit, tam in spiritualibus quàm & in temporalibus. Et quòd fuit & est bonorum Ecclesiæ Romanæ & cæterarum Ecclesiarum & verum Ecclesiasticarum, ac etiàm temporalium ad Ecclesias pertinentium, maximus & plus quàm de aliquo alio fuit lectum vel auditum, dilapidator & deuastator ac dissipator pessimus, & inutilis & damnosus administrator, atque vniuersali Ecclesiæ & toti populo Christiano scandalosus, veneficus, homicida, fratrum interemptor, carnis vitia per omnia colens, incontinens, & infinitis criminibus irretitus, malæ famæ & pessimæ condi-
* mundo, *tionis: adeò quòd in Italia & quasi toto * capto vocabulo & similitudine à quodam inhumanissimo gentium armorum capitaneo, Balderinus appellato, etiàm papa Balderinus vocitatur. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.*

Vigesimusnonus articulus probatur per quatuor cardinales de mala et scandalosa administratione, vita mala, & publica diffamatione: per vnum archiepiscopum, duos Episcopos de notorietate: similiter per duos auditores, per vnum secretarium papæ, per vnum clericum cameræ, & per vnum licentiatum in decretis, & per vnum procuratorem vnius ordinis & quàm plures alios de publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd de præmissis omnibus idem papa fuit & est publicè & notoriè diffamatus, & per totum mundum diuulgatus & infamatus, et quòd de ipsis & eorum singulis fuit & est publica vox & fama, & vt talis & pro tali fuit & est vbiquè, vbi de ipso notitia habetur, dictus, tentus, creditus, & reputatus: dicitur, tenetur, creditur & reputatur palàm & publicè, communiter et notoriè, pro tali & vt talis.

Trigesimus articulus probatur per testes proximè descriptos.

Item quòd præfatus dominus Ioannes papa, nonnulla diuersa bona mobilia & immobilia diuersarum Ecclesiarum & monasteriorum, titulorumq; dominorum cardinalium, tam Episcopatuum quàm aliarum presbyteralium & diaconatuum, collegiorum, prioratuum, Ecclesiarum parochialium, et capellarum, cæterorumq; aliarum, hospitalium & locorum Ecclesiasticorum dictæ vrbis Romanæ, & præsertim Ecclesiarum principis Apostolorum de vrbe, sancti Ioannis Lateranensis, ac alijs ad canonicos & personas Ecclesiasticas dictæ vrbis spectantibus: necnon de bonis monasteriorum sancti Pauli, sancti Laurentij extra muros, sancti Alexij, sanctæ Sabinæ, & alijs monasterijs tam virorum quàm mulierum, sola auaritiæ cæcitate seductus, vendidit, alienauit, dilapidauit & dissipauit, & aliqua eorum ad nihilum redegit adeo, quòd in plerisque cessat seruitium diuinum: & vbi erant decem vel viginti religiosi, hodiè non sunt nisi duo vel tres quasi fame morientes. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Trigesimusprimus articulus probatur per vnũ cardinalem, per vnum Episcopum, per vnum clericum cameræ, per vnum magnum præpositum, per vnum auditorem, per vnum præceptorẽ decretorum doctorem, per vnum procuratorem vnius magni ordinis, et vnum literarum Apostolicarum scriptorem, & per plures alios de publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd idem dominus Ioannes papa etiàm iura mobilia & immobilia, Ecclesiarum Cathedralium & collegiatarum, monasteriorum, prioratuum, studiorum, collegiorum, hospitalium, Ecclesiarum parochialium, capellarum & cæterorum beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum extra dictam vrbem, tam in ciuitate & districtu Bononiensi, quàm in alijs ciuitatibus, villis et locis dicti patrimonij Romanæ Ecclesiæ, quàm extra vbiquè consistentia, etiàm vendidit, alienauit & dissipauit, & præsertim plura bona Episcopatûs Bononiensis & ECCLESIAE sancti Petronij Bononiensis, & præsertim lapides, ligna & totam materiam, de quibus debebant compleri ædificia
for. * fabrica *& * fabricari dictæ Ecclesiæ. Et pecunias ad dictam fabricam ab antiquo ordinatas, recepit, & opus omninò cessare fecit. Similiter omnes possessiones, prædia ac bona mobilia et immobilia, ac dotationem totalem collegij Gregoriani in dicta ciuita-*

ciuitate Bononiensi per felicis recordationis Gregorium papam vndecimum fundati, pro sustentatione quinquaginta scholarium pauperum & cæt. etiàm vendidit & alienauit, ità quòd de mobilibus nihil ibi remansit, & de immobilibus vix posset sustentari congruè vnus solus scholaris. Et demùm Saccardis habitandum tradidit, qui totaliter eam destruxerunt: & eam vendidisset, si reperisset emptorem. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Trigesimussecundus articulus probatur per vnum cardinalem, vnum archiepiscopũ, duos Episcopos, vnum auditorem, vnum secretarium papæ, vnum scriptorem papæ, & per multos alios de auditu, publica voce & fama.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa præmissis nõ contentus, sed etiàm literarum studia per salarij subtractionem subtiliter extinguere conatus est. Doctoribus studij Bononiensis per plures annos, & maximè à promotione sua ad papatum, stipendia eorum ab antiquo tempore dicti studij eis debita, & vndè viuere & perinde studere & legere debebant, funditùs abstulit & remouit: & taliter fecit, quòd tam nobile & solenne studium, quasi ad nihilum respectiuè deuenit. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Trigesimustertius articulus probatur per duos cardinales, per duos Episcopos, vnum secretarium Papæ, per duos auditores, per vnum præceptorem Decretorum doctorem, vnum licentiatum in Decretis, per vnum procuratorem in curia Romana, & plures alios de auditu, publica voce & fama &c.

Item quòd non solum dilapidauit bona & iura prædicta mobilia & immobilia Ecclesiarum, sed etiàm super personas Ecclesiasticas tam vrbis Romanæ & ciuitatis Bononiensis, ac in toto patrimonio Ecclesiæ grauissima onera, tallias & exactiones insupportabilia imposuit: facultatesq; Ecclesiarũ, vndè personæ Ecclesiasticæ viuere & seruire DEO debebant, ab eis extorsit & sibi applicauit: immò etiàm super alios prælatos Ecclesiasticos aliarum terrarum et dominiorum secularium, diuersa onera, tallias exactionesq; soluendas dominis & ciuitatibus Florentinensium, Venetorum, Senarum & pluribus alijs, cum quibus in precio participauit, imposuit: adeò et intantum, quòd dicti ecclesiastici fuerunt & sunt tanta paupertatis angustia afflicti, vt post propriorum patrimonialium bonorum transsumptionem, necessitate famis libros, calices & ornamenta Ecclesiarum vendere sint coacti. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq;, tenetur, creditur & reputatur palàm, publicè &c.

Trigesimusquartus articulus probatur per vnũ cardinalem, & per testes proximè descriptos.

Item quòd propter præmissa tota Ecclesia DEI notoriè fuit scandalizata. Et ità fuit et est verum, publicum & notorium.

Trigesimusquintus articulus probatur per võs cardinales, & per omnes alios testes.

Item quòd horrida & detestandorũ criminum domini Ioannis papæ antedicti fama, immò infamia, crebris infamationibus & multiplicatis vicibus non solum semèl, sed pluries & sæpè Christianorum principum, totiusq; populi Christiani proh dolor aures pevetranit, intantùm, quòd serenissimus & inuictissimus rex princeps dominus Sigismundus Romanorum et Vngariæ rex semper Augustus, in Lombardia existens, ad ciuitatem Laudensem applicuit, dictumq; Ioannem papam ibidèm aduenientem, humili & deuota prece rogauit, quatenùs attento quòd quasi totus mundus dissimulare non posset, mores & vitam emendaret in melius, & in vnionem sanctæ matris Ecclesiæ tunc & nunc tripartitæ, summis vigilijs & curis intendere dignaretur, vt adstrictus per Pisanum Concilium tenebatur, & concilium generale in aliquo securo loco, cunctο populo CHRISTIANO commodosò indiceret, fuasit: et vt Ecclesia in capite & in membris reformaretur, etiàm deuotè supplicauit. D

Trigesimussextus articulus probatur per vnũ literarum Apostolicarum scriptorem, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in curia Romana, & per alios de credulitate &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vigesimustertius, precibus dicti serenissimi principis Romanorum & Vngariæ regis, in parte condescendens, amplius à vitijs huiusmodi scandalosis, & præsertim Simoniaca hæresi, abstinere spopondit: & hanc ciuitatem Constantiensem, pro loco multitudinis capace, et alias habili & idoneo, pro concilio generali celebrando elegit, quod anno Domini 1413. mense Nouemb. inchoando indixit, et per mundum publicauit. Et sic fuit et est verum, publicum et notorium.

Trigesimusseptimus articulus probatur, vt in bulla desuper confecta continetur.

Item quòd deindè dictus dominus Ioannes papa Bononiam rediens, in pristinam et peiorem Simoniã recidiuauit: datarum anticipationes vendidit, ius quæsitum pro numerata pecunia litigatoribus abstulit, & ad soluentium instantias, eorum aduersarijs pluribus perpetuum plerisque vicibus silentium imposuit de facto, turpiter & scandalosè. Et sic fuit et est verum, publicum & notorium.

Trigesimusoctauus articulus probatur per duos cardinales, per tres Episcopos, per vnum auditorem, vnum præceptorem decretorũ doctorem, vnũ secretarium papæ, per vnum licentiatum in decretis, vnum magnum procuratorem vnius ordinis, & quàm plures alios de auditu, publica voce & fama.

Item et nè per viam iustitiæ oppressi releuarentur, idem papa Ioannes anno Domini 1414. plerisque vicibus dominis auditoribus per suos reuerendarios, & præsertim per dominum Iacobum de Camplo, nunc electum Pennensem, dici fecit et mandari, nè materias anticipationis datarum admitteret in iudicio, et nè datarum registratores aut alios officiarios quouis modo compelleret in his materijs priuationem iuris alterius concernen-

Universidad de Navarra Biblioteca

tibus, veritati testimonium perhibere, iustitiam non est ipprimendo. Et sic fuit et est verum, publicum & notorium.

Trigesimussionus articulus probatur per duos auditores, & vnum procuratorem in Romana curia.

Item quòd propter præmissa & plura alia, reuerendus pater dominus Episcopus Saresbiriensis & alij Christianissimi principis regis Angliæ illustris ambasiatores, dictum dominum Ioannem papam vigesimumtertium monuerunt & corripuerunt charitatiuè, supplicantes eidem, quòd Simoniam & beneficiorum venditionem desereret, & se in vita & in moribus emendaret. Alioquin non dubitaret propter scandalum subtractionem obedientiæ et alia inconuenientia secutura. Quodq; ipse dominus Ioannes papa incorrigibilis factus, huiusmodi monita salutaria sprenit. Ipsumq; & alios prælatos duris & asperis verbis minatus est, & iniuriatus est palàm & publicè. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quadragesimus articulus probatur per duos cardinales, per vnum procuratorem magni ordinis, & alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd deindè præfatus dominus Ioannes papa ad Constantiam veniens, post diuersas persuasiones, exhortationes & vocamina, per hoc sacrum Constantiense generale concilium denotè facta & facta, vt pacem Ecclesiæ daret & papatui cederet, cùm alia tutior, promptior & securior quàm via cessionis, non esset, ad vnionem perfectã in Ecclesia DEI consequendam, attentis scandalis ex persona sua iam exortis, propter quæ existentes in alijs obedientijs, retrahebantur ab Ecclesiæ vnitate: hoc anno Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, die sabbati, secunda mensis Martij in sessione generali Constantiensi & in pleno Concilio generali Constantiensi, vniuersalem Ecclesiam repræsentante, Ecclesiæ DEI sponsæ suæ promisit, vouit et iurauit cedere papatui, sponte & liberè dare pacem Ecclesiæ per viam suæ simplicis cessionis papatûs, iuxta deliberationem eiusdem Concilij, prout in quadam schedula conscripta, quam schedulam suamet vna voce alta & intelligibili legit, dixit, iurauit, vouit & promisit, & alia fecit, prout in eadem, ad quam se referunt promotores & procuratores antedicti, continetur: Cuius tenor sequitur & est talis: Ego Ioannes papa vigesimustertius propter quietem populi Christiani, profiteor, spondeo, voueo, iuro & promitto DEO & Ecclesiæ, ac huic sacro Concilio, sponte & liberè dare pacem ipsi Ecclesiæ per viam meæ simplicis cessionis, et eam facere & adimplere cum effectu, iuxta deliberationem præsentis Concilij, si & quandò Petrus de Luna Benedictus decimustertius, et Angelus de Corario Gregorius duodecimus in suis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos similiter cedant. Et etiàm in quocunque casu cessionis vel decessûs aut alio, in quo per meam cessionem poterit dari vnio Ecclesiæ Dei ad extirpationem præsentis schismatis.

Quadragesimusprimus articulus probatur per duos Cardinales, & per duos Episcopos, et ex schedula papæ.

Item denunciant, ponunt, & si necesse erit, probare intendunt dicti magistri Henricus & Ioannes promotores, quòd dominus Ioannes papa vigesimustertius se huic generali Concilio submisit & eius sententiæ, ac eius iudicio stare promisit in omnibus & singulis, quæ pertinent ad reformationem Ecclesiæ tam in capite, quàm in membris. Et hoc est verum, publicum & notorium, palàm & manifestum, & ità ab omnibus publicè tenetur & reputatur.

Quadragesimussecundus articulus probatur per vnum auditorem, & vnum decretorum doctorem, vnum magistrum officiorum in curia Romana, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, postquàm fuit in hac ciuitate Constantiensi, & post Concilium iam inceptum, sæpè & sæpius & maximè in publica sessione, omnibus audientibus, cunctos monuit, quatenùs contra ipsum dicerent, & obycerent quicquid vellent, cùm intenderet stare determinationi huius sacri Concilij, quæ à tempore sui papatûs gessit & administrauit. Et hæc sunt publica, notoria et manifesta, & ità ab omnibus tanquàm notoria habentur, tenentur & reputantur.

Quadragesimustertius articulus probatur per testes suprà proximè descriptos.

Item quòd deindè vt huiusmodi professio, votum & iuramentum & promissio iuxta deliberationem Concilij ac practicam cessionis papatûs, & per consequens perfectæ vnionis in Ecclesia DEI consequendæ ponerentur, dictus Ioannes papa requisitus, quatenùs procuratores aliquos ad præmissa adimplendum constitueret, vt dictus serenissimus princeps & alij per hoc sacrosanctum generale Concilium deputandi & eligendi, in ciuitate Nicensi Petro de Luna Benedicto decimotertio in sua obedientia nuncupato, bonam domini Ioannis papæ voluntatem ostenderent, & vt simpliciter cederent, prout cum ambasiatoribus dicti Petri de Luna & illustris principis domini regis Aragonum tractatum & conclusum extitit, fuit pro parte nationum & huius sacri Concilij, humiliter & denotè rogatus & requisitus.

Quadragesimusquartus articulus probatur per duos cardinales, quatuor Episcopos, tres auditores, vnum secretarium papæ, & per vnum procuratorem in Romana curia, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd post huiusmodi requisitionem dictus Ioannes papa dolosè cogitauit se absentare, & clàm recedere velle, & super his fuit publica vox & fama.

Quadragesimusquintus articulus probatur per duos auditores, per vnum decretorum doctorem magnum officialem in curia Romana, & plures alios de notorietate, publica voce & fama & euidentia rei.

Item quòd fama huiusmodi recessûs papæ tunc instantis, ad aures serenissimi principis domini Sigismundi Dei gratia Romanorum & Vngariæ regis deducta, idem dominus rex ante præsentiam venerendissimorum in Christo patrum & dominorum cardinalium, patriarchæ Antiocheni, episcoporum multorum, ducum & comitum atque prælatorum in multitudine copiosa, hortatus est & rogauit dictum dominum Ioannem papam, nè à ciuitate Constantiæ recederet, néve ante perfectam vnionem Ecclesiæ huiusmodi sacrosanctum generale Concilium dissolueret, persuadens quantum meritum apud DEVM, quantamq; laudem humanam habiturus esset, si per ipsum perfectà vnio fieri posset, dans ei & offerens vlteriorem saluum conductum, atque fiduam guardiam & plenissimam securitatem personæ & bonorũ omnium, familiarium & curtisanorum &c. Quodq; dictus dominus Ioannes papa recedere nunquàm cogitâsset, respondit: sed vtiquè remanere, perficere & implere cum effectu velle ea quæ vouit & iurauit. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quadragesimussextus articulus probatur per duos cardinales, tres auditores, per vnum præceptorem decretorum doctorem, & vnum magnum præpositum, & per vnum licentiatum in decretis, per quatuor episcopos & multos alios.

Item quòd extunc dominus Ioannes papa videns Concilium huiusmodi & totum mundum ad sanctæ Dei Ecclesiæ iam 38 annis vel citrà scissæ & diuisæ vnionem & redintegrationem, necnon extirpationem hæresis & vitiorum, ac ipsius Ecclesiæ reformationem in capite & in membris anhelare, diabolico spiritu insligatus, hoc sacrosanctum Concilium dissoluere quærens, vt reformationem hæresum atque schismatum extirpationem prædicta euadere & impedire posset, & suam malam vitam continuare, ad præterita vitia & ambitiones reincidens, contra vota, professa, promissa, ac DEO & Ecclesiæ iurata, id facere venuit. & nuper hoc anno Domini 1415 die Mercurij 20. mensis Martij in noctis tenebris, habitu indecenti & dissimulato, laicali more non vt Romanum decuit Pontificem, gregem sibi commissum vt mercenarius deserens, ab hoc sacro Constantiensi Concilio contumaciter se absentando, aufugit & recessit, in scandalum totius generalis Concilij & totius populi Christiani. Ità fuit & est verum, publicum & notorium atque manifestum.

Quadragesimusseptimus articulus probatur per omnes testes, suum recessum fuisse & esse notoriè scandalosum.

Item quòd de post dictus dominus Ioannes papa ad oppidum Schaffhusen se retraxit. Et nonnullos cardinales, episcopos & prælatos, ac etiàm curtisanos & principum ambasiatores à præsenti ciuitate Constantiensi ad se venire iussit, mandauit & practicauit. & nihilominùs sub certis prætensis causis, pœnis & censuris ipsos ad se vocauit, & venire iussit: & eum sequi volentibus aut non volentibus mandauit, vt ab hoc sacro loco recederent. Sic per suam fugam oues spargere, Concilium sacrum dissoluere, & schismæ nutrire, & perpetuò Ecclesiam Dei tenere monstruosam hæresibus & vitijs deformatam proposuit, & quantum in eo fuit, voluit & deliberauit & fecit. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quadragesimusoctauus articulus probatur per vnum cardinalem, per duos episcopos, per duos auditores, per vnum præceptorem decretorum doctorem, per vnum secretarium papæ, per duos licentiatos in decretis, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd post de dicto oppido Schaffhusen ipsa die Veneris sancta, tempore diuini officij, hora tertiarum iter arripuit versùs oppidum Louffenbergense, & deindè ab oppido Louffenbergensi iterum transformato habitu turpiter vlteriùs versùs oppidum Brisacum gressus direxit, scandalosè à dictis concilio & ciuitate Constantiensi plus & plus contumaciter se elongando, totisque conatibus, practica & * datis nisus est in Burgundiam. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quadragesimusnonus articulus probatur per duos cardinales, per duos episcopos, duos auditores, vnum decretorum doctorem, per vnum secretarium papæ & quàm plures alios.

Item quòd nuper hoc anno Domini 1415. & de mense Aprilis eiusdem anni, dictus dominus, Ioannes papa per reuerendissimos ambasiatores, oratores, nuncios & epistolas pro parte huius sacri generalis Concilij ad ipsum tunc in præfato oppido Brisaco residentem destinatos & destinatas, quatenùs more pij pastoris, qui animam suam posuit pro ouibus suis, cuius actionem & authoritatis præsidentiam ità vita, exemplo & doctrina insecutor esse dignaretur, ad gregem suum desertum rediret Constantiam, vel saltem ad vnam de tribus ciuitatibus, oppidis seu locis vtiquè insignibus, videlicet ciuitatem Basileensem, * Olmam seu Rauenburg, ciuitati Constantiensi & loco Concilij vicinam, de vnione ECCLESIAE DEI, gratia Dei perficienda, vt secum in omni benignitate et charitate tractare possent, charitatiuè cum reuerentia debita fuit rogatus, nominatus et requisitus. Promittentes eidem et offerentes ex parte dicti Concilij saluum conductum plenissimum, tunc iam paratum, et sigillo magno seu imperiali sigillatum, et eidem domino Ioanni lectum, ostensum et donatum, securitatem vitæ et statûs, ac prouisionem honestissimam condecentem statui suo, si reuerteretur, atque vota, iurata et promissa adimpleret, prout idem legati et ambasiatores id à prædicto Concilio habuerat in mandatis, obtulerunt, quemadmodum in instrumentis publicis desuper confectis, ad quæ se referũt promotores et procuratores prædicti, latiùs continebatur.

* for. Vlmã

Quinquagesimus articulus probatur per vnum cardinalem, per tres episcopos, et instrumenta publica et diuersa breuia, per ipsum Ioannem papam principibus et vniuersitatibus missa.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa in reprobam sensum ductus, monita huiusmodi more aspidis aures obturantis, nè audiat, obaudiens, se in craſtinum responsum dictis ambasiatoribus & legatis velle dare asserens, ipsos eò tunc redire iussit. Nec craſtino expectato, posì medium noctis ante diluculum, non dato responso, ad oppidum Nuenburg confugiens, se transtulit habitu transformato. Et sic sacrum Concilium dissoluere, vnionem & reformationem Ecclesiæ, extirpationem hæresum & vitiorum impedire, & suam vitam detestandam continuare vt posset quæsiuit, prout continuauit, in profundum malorum deditus, peiora prioribus committere non expauit, supradictis monitis, precibus & requisitionibus minimè condescendens. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Quinquagesimusprimus articulus probatur per testes suprà proximè nominatos.

*Item quòd supradictus dominus Ioannes papa fuit & est homo duræ ceruicis, pertinax peccator, induratus, incorrigibilis, Ecclesiam DEI notoriè scandalizans, fautor schismatis, aliasque talis, quòd papatui & eius * administrationi se reddidit indignum. Et pro tali habetur, tenetur & reputatur.*

* administratione

Quinquagesimussecundus articulus probatur per vnum cardinalem, & per omnes testes superius descriptos.

Item quòd dominus Ioannes Papa fuit & est de præmissis omnibus & singulis publicè & notoriè diuulgatus & diffamatus, atque pro tali & vt talis, in Romana curia & extra, & vbicunquè ipsius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus pro tali & vt talis, palàm & publicè.

Item quòd de præmissis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama.

Quinquagesimustertius et quartus articuli probati sunt per omnes testes superiùs descriptos publici et notorij.

Hoc loco in exemplari vndè hæc desumpta sunt, plus quàm latus integrum folij vnius vacuum relictum erat, tanquàm si plures articuli aut alia nescio quæ addenda fuissent.

Inprimis denunciant, dicunt, asserunt, ponũt, et si necesse fuerit, probare intendunt, quòd dominus Ioannes papa vigesimustertius à tempore inuentutis suæ dum Balthazar Cossa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inuerecundus, impudicus, mendax, parentibus suis rebellis et inobediens, plerisque vitijs deditus. Ac talis et pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus et reputatus ab omnibus ipsius notitiam habentibus. Et adhuc dicitur, tenetur, creditur et reputatur pro tali et vt talis. Ac fuit et est de præmissis diffamatus ac palàm, manifestè, publicè et notoriè.

Item quòd dictus dominus Ioannes tunc Balthazar appellatus, legatus Bononiæ existès, ad patum illicitis mediis anhelans, in mortem bonæ memoriæ domini Alexandri papæ extitit machinatus, & vt tam ipse quàm medicus suus magister Daniel de sancta Sophia, artium & medicinæ doctor, veneno extinguerentur, prout extincti sunt, operam dedit. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum. Diciturq; tenetur, creditur & reputatur, atque fuit & est de præmissis in ciuitate Bononiensi & extra per totum mundum publica vox & fama, fuitq; & est grauiter & notoriè diffamatus.

Item quòd dominus Ioannes papa cum vxore fratris sui, & cum sanctis monialibus ingestum, cum virginibus stuprum, & cum coniugatis adulterium, & alia incontinentiæ crimina, propter quę ira Dei descendit in filios diffidentiæ, commisit: & de his grauiter & publicè diffamatus & scandalizatus est: Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.

Item quòd supradictus papa Ioannes nouum mandatum & Simoniæ scelus perpetrando, sex parochiales Ecclesias Bononien. & plura alia beneficia ecclesiastica pro pecunia numerata vendidit meris laicis, qui eas tanquàm res prophanas cum earum possessionibus, dotibus & iuribus de facto possident. Ponuntq; laici huiusmodi presbyteros ad celebrandum Missas pro suæ libito voluntatis, & plura alia enormia & maiora fecit et commisit in illis & alijs partibus, de quibus fama publica, immò veriùs infamia contra eum diuulgata est per vniuersum orbem. Sicq; fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq; tenetur, creditur & reputatur. Atque fuit & est publicum & notorium.

Item quòd dictus papa Ioannes præceptoriam Cypri ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, contulit cuidam infanti in quinto anno constituto, bastardo illustris domini regis Cypri nomine Aleysio, pro certa pecuniæ quantitate. Necnon fructus vacantiæ & spolia vltimi præceptoris defuncti, eidem Aleysio infanti vendidit contra ipsius ordinis regularia instituta, præsertim cùm huiusmodi bona spolij & vacantiæ sint bona fiscalia pro soluendis stipendiarijs contra infideles. Necnon eidem infanti in dicto quinto anno ætatis suæ constituto, per bullam concessit, vt ea ætate possit profiteri, & professioni adstringeretur, contra legem consensùs qui per eum præstari non potuit. & sic fuit &c.

Item quòd dominus Ioannes papa nunquàm prædicta reuocare voluit, nisi cum pactis & conditionibus quæ sequuntur: Primò, quòd restituerentur regi Cypri pecuniæ, quas dederat Papæ pro emptione dictæ præceptoriæ pro rata.

Item quòd darentur papæ in continenti & omninò sex millia florenorum auri de camera, quod fieri oportuit, & soluti fuerunt realiter pro hospitali per priorem Rhodi & procuratorem generalis religionis domino Nicolao de Robertis, adhibus Augusti anno quinto, & per manus Eduardi de Recys mercatoris Florentinensis. Pro quibus sic solutis, religio hospitalis & prædicti remanent

manent adhuc obligati penès mercatores. Ità reseruauit papa tunc & ante omnia pro dicto bastardo in quinto ætatis suæ anno constituto super bonis religionis pensionem duorum millium florenorum de camera.

Item reseruauit pro dicto bastardo cameram magistralem, quæ vocatur Negera & finita, quæ valet communiter duo millia florenorum annuatim. Ad quæ non

Et hic aliquantum spatij relictum erat in archetypo.

*dicti prior & procurator. Quibus sic peractis, papa fecit eis dari per dictum Eduardum de Recys mercatorem bullas, qui dictas bullas reseruabat vsque ad solutionem dictorum sex millium florenorum, quas bullas eidem Eduardo dederat Episcopus * Fulteranus, donèc soluerentur sex millia florenorum supradictorum. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.*

Item quòd dictus dominus Ioannes papa fratrem Iacobum de Viriaco maiorem annis, expressè professum religionis Hospitalis, à votis, regula & habitu religionis absoluit de facto, & ad seculum reduxit, & contrahendi matrimonium licentiam dedit, sexcentis ducatis primò datis. Et sic fuit &c.

Item quòd dominus Ioannes papa prædictus castellaniam scalarum dicti hospitalis, quam dictus frater Iacobus tenebat, simul cum prædictis reseruauit, & deinde ipsam cuidam fratri Heymaco de Vesello, pecunijs datis contulit, quæ castellania est conuentualis & regia, in qua deberent esse fratres capellani numero 13. cum alijs clericis Deo seruientibus. Sicq; perit diuinus cultus, & ordo transuertitur in scandalum Christifidelium plurimorum palàm & publicè.

*Item dicto Heymaco iuueni ætatis 14. annorum vel circa, concesserat dominus magister Rhodi licentiam ingrediendi religionem hospitalis, vt indilatè facta professione et recepto habitu religionis, transiret ad conuentum religionis cum equis et armis sufficientibus, Deo et religioni contra inimicos fidei Christianæ militaturus. Et quòd ipse frater Heymacus votorum suorum et salutis propriæ immemor, non ad conuentum transijt, sed statim factus inobediens et rebellis, ad dictam castellaniam emendam ad Papam misit. Quam castellaniam obtinens, omnia iura conuentûs, tam vacantem quàm responsionem annuam occupauit, prout occupat, licentia per dictum dominũ papæ * prius vendita et concessa.*

*Item quòd ipse dominus Ioannes papa prædictus multa grauia, inutilia et frustratoria onera etiã Gallicis in Auinione tyrannicè ad diuersos fines damnatis imposuit. Et præsertim tam in viagio facto apud Pisas cum galeis sub colore eundi apud Auinionem, quàm in combustione palatij Apostolici Auinionensis per dominum Marinum nepotem suum, et suorum seruitorum ad hoc (vt dicitur) missum et constitutum capitaneum dicti palatij ad reparationem eius, quàm alijs diuersis modis, ac etiàm de dictis ciuitate Auinionensi & comitatu * Veamissimi, quos tractauit alienare diuersimodè, & maximè in manibus dicti regis Ladislai ponere, mediantibus certis tractatibus contra vnionem Ecclesiæ & magna pecuniæ quantitate. Quod & fecisset, si ad optatum finem peruenire potuisset. Sicq; (vt prædicitur) fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturque, tenetur, creditur & reputatur palàm, publicè & notoriè.*

* Venayscini
* Venayssini

Item quòd dictus dominus Ioannes papa bona & dotem prædicti monasterij sancti Laurentij diuisit in tres partes dissipando, & certis ex dominis cardinalibus particulariter per tripartitas particulas diuidendo, quæ priùs vnitæ fuerunt pro sustentatione monachorum multorũ, Deo ita religionis zelo laudabiliter priùs seruientium, nunc miseria & paupertate apostatantium. Et sic fuit & est verum &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa præmissis non contentus, monasterium sancti Alexij prædictum vendidit Baptistæ de Sabellis, pro quodam impubere bastardo suo, monasterium sanctæ Sabinæ domino Nicolao de Vrsinis, & ità de cæteris. Et quod deterius est, caput sancti Ioannis Baptistæ quod erat in monasterio monialium sancti Siluestri de dicta vrbe, vendiderat seu pactum de tradendo fecerat Florentinis pro precio quinquaginta millium ducatorum. quod & fecisset, nisi ciuibus Romanis id per eum reuelatum fuisset. Et quia aliqui eorum de hoc in aperto locuti fuerũt, capti & incarcerati fuerunt, et in magnis pecuniarũ summis redẽpti fuerũt & exhausti. Et aliàs nisi se seu vitam suam redemissent, propterea decapitati fuissent eius iussu. Et ità vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq; tenetur, creditur & reputatur. Et fuit & est verum, publicum & notorium, atque diuulgatum vbiquè tam in vrbe & tota Italia, quàm Gallia etiàm palàm, publicè & notoriè.

Item quòd dictus papa Ioannes decimas castrorum Centi & plurcs diœcesis Bononiensis, pertinentes ad mensam Episcopalem Bononiensem, alienauit laicis fautoribus suis in perpetuũ, pro eis & eorum successoribus, in graue dispendium Ecclesiæ Bononiensis, quam penitùs & totaliter depauperauit palàm & publicè.

*Item quòd communis hominum opinio, assertio, fama credulitas, ac vera reputatio, commune dictum, rumor indubius, vulgata fama, atque verum & notorium fuit & est, quòd dictus dominus Ioannes papa fuit & sit homo peccator, notoriè criminosus de homicidio veneficio, & alijs grauibus crimmibus, quibus irretitus dicitur grauiter diffamatus, dissipator bonorum Ecclesiæ, & dilapidator eorundem, notorius Simoniacus, pertinax hæreticus, et Ecclesiam Christi notoriè scandalizans, incorrigibilis, et aliàs talis, quòd se papatui et eiusdem * administrationi, ac sedis*

Apostola-

Apostolicæ & vniuersalis Ecclesiæ regimini redditis indignum.

Item quòd dictus Ioannes papa vigesimusterti-
us sæpè & sæpiùs coram diuersis prælatis & alijs
honestis & probis viris pertinaciter, diabolo suadente, dixit, asseruit, dogmatizauit & adstruxit,
vitam æternam non esse, neque aliam post hanc:
quinimmò dixit & pertinaciter credidit, animam
hominis cum corpore humano mori & extingui ad
instar animalium brutorum: dixitq́, mortuum se-
mel, esse etiàm in nouissimo die minimè resurrectu-
rum, contra articulum de resurrectione mortuorũ.
Quodq́ de præmissis fuit & est dictus Ioannes pa-
pa apud clerum & populũ grauiter diffamatus.
Sicq́, vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum
& reputatum: dicituṙ, tenetur, creditur & re-
putatur palàm, publicè & notoriè.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa sæpè
& sæpiùs publicè dixit & professus est, se velle
omnia facere opportuna pro vnione Ecclesiæ san-
ctæ DEI, etiàm vsque ad mortem inclusiuè.
Nec in prædictis à voluntate huius Concilij ali-
quo modo discedere. Et hæc sunt vera, publica &
notoria, & vt notoria habentur, tenentur & re-
putantur.

Hoc loco scriptus fuit Articulus approbationis protonotariorum, per quatuor nationes deputatorum. Hunc, quia præter rationem hic insertus videbatur, submotum hinc, superiùs in sessione prima suo correspondenti adiunctum offendes.

Litera missiua domini Ioannis papæ 23.
missa domino regi Romanorum de Cellis.

Charissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum regi semper Augusto & Vngariæ &c. regi.
Ea salute quæ Christus & omnium vera salus est,
perpetuè & feliciter adimplere. Licèt charissime
fili prudentiam tuam præ cæteris huius æui regi-
bus rex regum insigniuerit cunctarum varietate
*virtutum, licuit tamen sæpè & sæpiùs * & profuit,*
ad vinaciora virtutum studia mentes etiàm per-
nigiles excitare. Propter quod & te, vt ad clemen-
tiam, quæ sola solidat thronos regum, qua ex inna-
ta bonitate ad miserendum te quantumcunquè
pro tuis offensoribus non solùm liberalitate, sed
vsque ad prodigalitatis speciem hactenùs super-
exogâsse dinosceris, erga nostram personam in præ-
senti, quam permittente Domino non absque no-
stra (fatemur) incuria incidimus casum, excita-
re possimus, quasi confidentissimis susurris duxi-
mus flagitandum, plurima eorum quæ tibi per di-
uersos viua voce significare curauimus, præsenti-
bus repetentes, vt efficaciorem vim tribuat modo-
rum petendi multiplicatio frequentata. Quantis
itaque charissime ac dulcissime fili, tenerrimæ di-
lectionis affectibus à primordio assumptionis no-
stræ ad supremi pontificatus apicem, erga te nostræ
flagitârunt præcordia, liceat quæsumus cum tua
serenitate fabulari. Nonne vt plurima brevitatis
gratia transeamus, defuncto felicis memoriæ re-
ge Rumperto, te non tam propter te, sed vniuersi-
tatis populi Christiani salutem, in cordis nostri ar-
cano cunctis viuentibus præeligentes, prædestina-
uimus in regem Romanorum, tuam ad hoc serenita-
tem, vt onus illud assumere dignaretur, solicitu-
dine supplici curauimus præuenire? Et ad eũdem
effectum nostros nuncios ad principes electuros &
alios iteratis & reiteratis non piguit vicibus de-
stinare. Quantaq́ vigilantia, vt diuersa de te fa-
*cta electio, conualesceret vsq́ ad perfectum, * non*
curauimus insudare, nouit tua serenitas, nouerunt etiàm tui nuncij, varijq́ ipsius negotij tractatores, deindè cùm nostram præsentiam ipsa tua desideraret serenitas, quanta quæsumus prompti-
*tudine mentis desiderijs tuis satagebamus occurrere? Nonne viarum discrimina, expensarum onera, & alia nobis incumbentia peragenda, nobis pro nihilo fuerunt computata? Sed & in tractatibus huiusmodi, quanto qualiq́ studio ad tuũ honoris * tuiq́ consolationis augmentum, nostros conatus extendimus, non alio quàm tuipsius testimonio relinquatur. Demiquè cùm cogitantibus nobis de concilio conuocando per tuos ad nos nũcios destinatos requireres, vt de tempore locoq́ celebrandi Concilij tuis nos votis conformaremus, cardinales missimus, qui sinè exceptione tuæ per omnia acquiescerent voluntati. demiquè cùm de aduentu nostro ad Constantiam quam elegeras, per nuncios tuos solicitaremur, nonne acceperant pro responso, quòd sanitate desuper nobis concessa, absque dubio veniremus? infirmitate forsan grauati, gestatorijs ferremur. Porrò si pedum officijs, aut etiàm claudicantibus calceneis id foret agendum, id idem nihilominùs ageremus. Demùm eisi ab luce nos migrare contingeret, in satisfactionem præmissorum perfectam, corpus nostrum illuc perferri præciperemus. In his omnibus tuæ dilectioni plùs quàm saluisconductibus & alijs quibuscunq́ præsidijs, * syncerrima fiducia innitentes, sed pauca existimantes quæ fecimus, de affectu locupletissimo quantumlibèt maiora faciendi, in nostra possumus conscientia gloriari. Et eccè negocijs in vrbis Romanæ ac patrimonij sancti Petri recuperatione prorsùs postpositis, nullis dissuadentium receptis suggestibus, ad Constantiam te fili charissime tempore promisso præuenimus, tuum aduentum nostri quantum & qualiter fuimus grato animo præstolati. Hæc fili charissime ex dilectione purissima tuæ personæ, hæc charissime fili ad tui honoris sublimationem duximus liberaliter peragenda. Cumq́ dilectio nullis valeat mercibus comparari, nullis alijs queat quàm vicissitudinariæ dilectionis retributionibus recompensari, ad te tanquàm vnicum post DEVM spei nostræ refugium dirigimus desideria cordis nostri, ad te deuotissimas preces pro dilectione dilectionem requirentes effundimus, obsecrantes per viscera misericordiæ IESV CHRISTI, memor esto verbi tui in quo nobis spem dedisti, hæc nos consoletur in humilitate nostra &c. Et si cum causa & sinè causa iratus fueris, misericordiæ recorderis. Nomenquè egregium clemen-*

Psalm. 118.

Abacuc. 3.

clementiæ nè (quæsumus) in hoc casu pati patiaris
instantiam. Sed qui alijs offensoribus atrocissi-
mis parcendo te liberalem præbere consueueras,
parcere quoquè nobis & misereri nè spernas. Nè
(quæsumus) pietatis tuæ præclaro titulo notã cru-
delitatis inferri permittas. Potes itaque, si velis,
& vt velis deposcimus, erga sacrum Concilium
quod tua sapientia tuaq́ potentia tanquàm firmis-
locus ob- *simum fundamentum cum suffultis tuis intercessc*
scurus *sionibus operari, vt tui cõtemplatione honoris, per-*
sonam nostram habeat recommendatam: & vnio-
ne Ecclesiæ semper salua, honorem, famam & sta-
tum nostros, post dimissionem papatũs, quam pri-
dèm obtulimus, atque dudùm aliquotiès in ma-
nibus tuis posuimus, quantùm possibile fuerit, sal-
uare & custodire dignetur, & alia salutem no-
stram respicientia prosequatur magnifico cum ef-
fectu. Pro quibus apud districtum iudicem inter
alios misericordiæ cultores, cùm omnes gratia ege-
amus, & tu misericordiam ac alia retributionum
præmia vbertiùs consequêris, & per vniuersum or-
bem inter optimos Imperatores huiusmodi clemẽ-
tiæ glorioso titulo mereberis computari. Super qui-
bus dilectionis virtus te cogat nobis celere pium-
remandare responsum. Datum Cellis Constantien.
diœcesis, Dominica, 26 mensis Maij, pontificatũs
nostri anno quinto.

Instrumentum ratificationis articulorum
factum per dominum Balthazarem
olim papam Ioannem vige-
simumtertium in op-
pido Cellis.

In nomine Domini, Amen. Per hoc præsens pu-
blicum instrumentum cunctis pateat euidenter,
quòd anno à natiuitate eiusdem millesimo qua-
dringentesimo decimoquinto, & die lunæ vigesi-
maseptima mensis Maij, indictione octaua, circa
horam primarum in loco de Cellis Constantiensis
diœcesis, in camera in qua dominus Ioannes Papa
vigesimustertius stabat, per reuerendos dominos
Ioannem Vaurensem, Andream Poznaniensem
episcopos, Thomam sanctæ Mariæ extra muros
Eboracenses, Gasparem sancti Ioannis eremitæ
de Perusio monasteriorum abbates, per sacrum
Concilium Constantiense ad infrascripta commis-
sarios specialiter deputatos, presentibus infrascri-
ptis reuerendis patribus, Iacobo Rhodini de Ia-
nua, & Thoma Polcon sedis Apostolicæ protono-
tarijs, & alijs notarijs publicis, venerabilibusq́
personis alijs inferiùs nominatis, testibus adhibitis
&c. Inprimis dicti reuerendi patres commissarij
per organum dicti Vaurensis episcopi domino Ioã-
ni papæ suprædicto alta & intelligibili voce pro-
posuerunt verba quæ sequuntur: Pater sancte, re-
uerendi domini mei domini commissarij & depu-
tati hìc præsentes, & ego vnà cum eis, sumus trãs-
missi ac destinati ad vestram sanctitatem ex par-
te sacri Constantiensis concilij, ad insinuandum
primò, ostendendumq́ & realiter exhibendum ve-
stræ sanctitati articulos formatos, & coram eodẽ
sacro concilio cõtra personam vestram productos,
super criminibus nonnullis grauibus et enormi-
bus, de et super quibus contra eandem sanctita-
tem per dictum sacrum concilium procedetur ad
interrogandum et requirendum eandem, vt super
eisdem articulis omnibus et singulis sufficienter
haberetis respondere, eos confitendo vel diffiten-
do, prout vobis videbitur. Ac etiàm ad videndum
& sciendum, si huic processui velitis vos oppone-
re, seu aliqua pro vestra defensione in hac causa
facere, dare vel allegare. Licèt pater sancte, & hæc
non sint multùm necessaria, attento considerato q́
grato benignoq́ responso per sanctitatem vestram
pridiè in isto oppido coram reuerendis patribus
dominis de Vrsinis, de Salaucho, de Saluciis, Ca-
meracensi, Florentinensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ
cardinalibus, patribusq́ reuerendis Tholonensi &
Augustensi Episcopis, nonnullisq́ aliis prælatis et
viris notabilibus præsentibus & ad hoc vocatis.
Quod quidem responsum in schedula manu sanctĩ-
tatis vestræ subscripta, dicto sacro concilio relatũ,
pleneq́ notificatum extitit. Eapropter dictos arti-
culos quos sæpedictus Vaurensis episcopus in suis
tenebat manibus, eidem domino Ioanni papæ ex-
hibuit, obtulit & tradere voluit. Eumq́ super eis-
dem interrogando requisiuit, vt coram omnibus et
singulis sufficienter, vt superiùs exprimitur, re-
sponderet, diceretq́ ac declarare vellet, si dicto
processui eiusve parti se opponere seu aliqua ad sui
excusationem vel defensionem dare vellet, eos of-
ferendo hæc omnia libenter se receptaturos. Qui-
bus sic, vt præmittitur, exhibitis, interrogatis, re-
quisitis, oblatis & propositis, idem dominus Ioan-
nes papa dixit & verbo proposuit, ipsum pro Dei
Ecclesia & eius vnione plura fecisse, etiàm ante-
quàm in papam fuisset assumptus, præsertim tem-
pore errorum & circa concilium Pisanum, & an-
te huius sacri concilij Constantiensis congregatio-
nem. In quo etiàm liberam cessionem sui papatũs
obtulit, prout in schedula per eum in eodem Con-
cilio in publica sessione tunc lecta & publicata,
plenius continebatur. Subiungens tristi vultu, vt
apparuit, quòd à Constantia & dicto sacro concĩ-
lio post ipsius schedulæ cessionem turpiter receſſe-
rat, quod benè recognoscebat immò quòd maluis-
set illa die sinè animæ suæ præiudicio mortuus es-
se, quàm ità turpiter recessisse. Eapropter idem
dominus Ioannes papa successiuè respondit, quòd
ipse contra superius recitata nullam defensionem
facere volebat: immò prout per dictam schedu-
lam sua manu subscriptã, quam pridiè eius ex parte
ab oppido quo suprà cardinales superiùs recita-
ti, ad concilium portauerunt, continebatur, volebat
& præsentialiter stare promisit. In omnibusq́ se
conformare omni ordinationi, deliberationi & de-
terminationi dicti sacri concilij, & insuper omni-
modũ processum per idem concilium contra eundẽ ha-
bitũ ratificabat & ratũ habebat, asserens quòd nõ
aliter voluit prædictis articulis respõdere, affirmãs
Concilium Constantiense sanctissimum esse, erra-
req́ non posse, ac Pisani concilij fore continuatiõ,
& quòd ipse sacro Constantiensi concilio nunquàm
contradicere vellet, etiàm si in Bononia aut alio
quouis loco sibi magis accepto personaliter iam ef-
set.

*set, cùm id sibi minus non esset, quàm publicè fateri se in papatu ius nullum habere. Insuper, vt intelligeret idem papa Ioannes Concilium non minus iustè minùs ve legitimè contra eum in præmissis aut eorum aliquo processisse, dicta testium super criminibus in quibus processum sit & fuerit contra eum productis, sæpedictus Vaurensis episcopus aperuit, & sibi copiam dare obtulit ad finem, quòd si contra eosdem eorúmve dicta quicquam opponere aut defensionem aliquam suscipere vellet, id facere atque liberè vti deberet & posset. Quibus per eundem Ioannem papam & omnimoda defensione huiusmodi, præterquàm vt hîc subsequitur, expressiùs renũciatis, pro concilio prædicto se submisit: adyciens, Volo quòd concilium sit defensio mea, quod scio errare non posse. Nec alia defensione quacunque vti volo, supplicans se humilimè per commissarios prænominatos eidem concilio synceriter recommendandum fore: demumq; successiuè post præmissa episcopus Vaurensis prælibatus, suo & commissariorum prædictorum nomine aperto ore dixit: Pater sancte, nos vltra præmissa in mandatis habemus, vobis assignare terminum ad sententiam diffinitiuam per dictum sacrum cõcilium contra personam vestram super omnibus & singulis, in quibus iam contra eandem processerat, proferendam, & prout ipsius * esse qualitas & natura requirunt. Ideo vobis terminum assignamus ad huiusmodi sententiam audiendam in Constantia ad diem crastinam hora sessionis consueta. Qui dictus Ioannes papa mihi, vt apparuit, comparére non curans, respondit: Summè mihi placet sententia ipsa, quæ (supplico) quàm citò lata sit, mihi deferatur, quam cum omni reuerentia, etiàm cum birreti mei depositione recipiam: eamq; quantùm in me fuerit, confirmabo, approbabo & emologabo, prout & dictum processum, ac omnia contra me (vt superiùs est expressum) in concilio gesta, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc ratifico, approbo & confirmo, promittoq; contra eam me aliquo processu temporum non venire. Atque statim porrectis & realiter ad manus traditis per dominum Gasparem abbatem & commissarium superiùs nominatum, articulis & testium dictis omnium supradictis, supranominatoq; protonotario domino Thoma Volcon, episcopus Vaurensis sæpedictus, dicto Ioanne papa audiente, eundem dominum Thomam & Iacobum Rhodini protonotarios superiùs expressos, aliosq; publicos notarios hîc inferiùs descriptos, ad præmissa & eorum occasione vocatos, instantiùs requisiuit, vt super præmissis omnibus & singulis, vt suprà recitanter dictis, propositis, allegatis & responsis, assertis & gestis, vnum, duo vel plura conficerent publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta. Et quòd in his testes essent, vnusquisque eorum alteri. Et reuerendi patres domini, Vitalis Tholonensis, ac Fredericus Augustensis episcopi, honorabilesq; viri magistri Vuilhelmus Clynck in sacra pagina professor, Ioannes Fitton Saresbiriensis ecclesiæ canonicus, Petrus * Gaiecanus canonicus Conseranensis, Henricus Surynck, Ioannes Nederhoue notarij publici Paderbornensis & Colonienſis diœcesium, & multi alij testes specialiter requisiti & rogati per Episcopum Vaurensem supranominatum.*

for. * sententiæ

Consequenterq; sinè mora dictus dominus Ioannes papa eosdem protonotarios & notarios cum instantia conformiter requisiuit, vt supra per eum præmittitur, dictis, responsis, promissis, habitisq; & gestis testes sibi fierent, eaq; sub eorum scriptis publicis facerent annotari, & quòd tunc adstantes cæteri nonnulli hîc superiùs expressi, & alij interessentes plurimi, testes itaq; sibi fierent ad præmissa. Acta sunt hæc in dicto oppido Cellis, de quo suprà, anno Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, indictione octaua, pontificis eiusdẽ Ioannis papæ anno quinto.

Quibus sic peractis, idem Andreas electus Poznaniẽsis quoddam decretum pro approbatione scripturarum & deputationis legebat & publicabat, cuius tenor sequitur, & est talis:

¶ Decretum deputationis notariorum.

Item constituit & deputat & ordinat dicta sancta synodus pro qualibet natione vnum protonotarium, videlicet pro natione Gallicana Ioannem de Trembleyo, pro natiõe Italica Iacobum Rhodini de Ianua, pro natione Germanica Hermannum de Buuercx, pro natione Anglicana Thomam *Poltensem.

Item notarios nationum, videlicet pro natione Gallicana Michaelem * Bolsonis, & Ioannem * Guiardi. Pro natione Italica Bartholomæum de * Gnostis, & Ioannem Azel. Pro Germanica natione * Sumpertum Fabri, & * Giseleum Fonẽtem. Et pro natione Anglicana Guillermum Porezell. quibus dat authoritatem & plenariam potestatem, omnia & singula in sacro præsenti Constantiensi Cõcilio dictata, acta, actitata, promulgata, publicata, lecta, petita, & omnia alia quæcunque gesta & facta, & omnia quæcunque in posterum dicenda, agenda, actitanda, promulgãda, publicanda, legenda, petenda, & quæcunque alia in & pro dicto sacro Concilio, & ad dictum sacrum Concilium quomodolibèt pertinentia, facienda, & peragenda, in formam publicam redigendi, & aliàs conscribendi. Approbatque dicta sancta synodus omnia & singula per ipsos protonotarios & notarios in dicto sacro concilio, & ad ipsum sacrum Concilium quomodolibèt pertinẽtia, conscripta: & tam in publicam formam, quàm aliàs in scriptis seu actis quomodocunquè redacta vsque nunc, sub quibuscunque verbis per dictum sacrum Concilium fuerint statuta, decreta, ordinata, pronunciata, & quomodolibèt diffinita. Quo decreto lecto, fuit petitum per procuratorem, an placeret prout pronunciatum extitit. fuitque responsum per præsidentem sessionis huiusmodi, & etiàm quatuor præsidentes quatuor nationum, & deindè per totius synodi suppositа, per verbum Placet.

*Girardi *Gualtis *Gumpertum

SES-

SESSIO DVODECIMA, IN qua commissarij ad Ioãnem Papam fecerunt relationem, & lata fuit sententia diffinitiua contra ipsum.

DIE Mercurij vigesimanona mẽsis Maij supradicti, fuit sessio generalis in Ecclesia maiori Constantiensi, in qua præsidebat reuerendissimus pater dominus Ioãnes episcopus Ostiẽsis cardinalis Viuariensis, præsente sereniſſimo principe Sigismundo Romanorum rege in insignijs regalibus, cum suis nobilibus in eisdem sibi seruientibus.

*Qui adstabant inter Cardinales domini Angelus episcopus Prænestinus, Laudensis, & Iordanus episcopus Albanensis, de Vrsinis nuncupati. Præsentibus etiàm dominis Francisco Florentino, Lucido de Comite, Odone de Columna, Landulpho Bauensi, Ludouico de Flisco, Raynaldo de Brancka sijs, * Amadeo Salutiarum diaconis cardinalibus.*

Et fuit decãtatũ officiũ Missæ de Spũsancto, per dñm patriarcham Antiochenum.

Quo completo, dicebantur Litaniæ, &c. vt in Missæ peractione fuerunt lectæ & dictæ Litactis, fuit facta relatio ad legatis & nũcijs missis ad Ioannem Papã, per organum domini Ioannis Episcopi Vaureñ, quemadmodũ * articulis & attestationibus contentis in processu sacri Constantiensis cõcilij contra ipsum dominum Ioannem Papam ei- dem exhibitis, offerendo ex parte Concilij ipsius, si quid vellet opponere, quod liceret posset. Item intimato eidem termino ad proferendum sententiam, quòd recedisset verbo, se, p DEI Ecclesia & eius vnione plura fecisse, etiàm antequàm fuisset in Papam assumptus, & ante dicti concilij Cõstantiensis inchoationem, in quo sacram synodũ etiàm obtulit liberam papatũs sui cessiõem. Et quòd turpiter ab indè recesserat, benè recognoscebat: ma- lissetque illa die sine animæ suę præiudicio mortuus esse, quàm ita turpiter recessisse. quodque contra præsentem, propter necessum sacri Concilij nullam defensionẽ fa- cere volebat, sed per schedulam sua ma- nu subscriptam, datã cardinalibus, qui ad eum venerant, conti- nebatur, vouebat, & omnimoda præsentialiter pro- mittebat stare ac se in omnibus conforma- re omni ordinationi, declarationi & deter- minationi dicti sacri Concilij, ac insup omi- modum processum per idem Concilium contra eundem ha- bitum, ratificabat, af- ferens quòd non ali- ter voluit prædictis articulis respondere, affirmans concilium Constantiense sacrosanctissimum esse, erra- reque non posse, ac concilij Pisani conti- nuatiuum: & quòd ipsi sacro Constan- tiensi concilio nun- quàm contradicere obtulit se paratum vellet, etiam si in Bo- nonia aut aliàs quo- uis loco sibi magis accepto psonaliter iã deret, cùm id sibi mi- nus non esset, quàm publicè fateri se in pa- patu nullũ ius habe- re. De sententia autẽ ferenda, quòd sum- mè sibi placeret, vt contentiam cum birreti sui depositione recipe- ret, & eam, quantùm in se foret, confirma- ret, ratificaret, appro- baret, & emologa- ret, prout dictum p- cessum ac omnia cõ- tra ipsum in concilio gesta, extunc ratifi- cabat, approbabat & firmabat, promit- tebatque contra ea se aliquo processu tem- poris nõ venire. Præ- dicta, quam ibidem in dicta relatione com- pleta

*Post cuius quidem offertorium Litaniæ, &c. vt in Missæ peractione fuerunt lectæ & dictæ Litanias, & ante dictum ad- stationibus contentis nibꝰ & hymno, Veni creator Spiritus. Quibus habitis, & ad Ioannem Papã, more solito cum Euangelio, Nunc iudicium est mundi ejicietur foràs, cædum articulis & atte- risq; collectis ac oratione per organum domini Ioannis Episcopi di, nunc princeps huius mũdi ejicietur foràs, cædum articulis & atte- risq; collectis ac oratione per organum domini Ioannis Episcopi di, nunc princeps huius mũdi ejicietur foràs, cædum articulis & atte- risq; collectis ac oratione stationibus contentis nibꝰ & hymno, Veni creator Spiritus. Quibus habitis, & ad Ioannem Papã, more solito cum Euangelio, Nunc iudicium est mund

pleta, reuerendus pa- ter dominus episco- pus Attrebaten lege- bat sententiam diffi- nitiuam contra Ioã. ne Papam XXIII. ac con- stitutiones quas- dam, quorum teno- res sequuntur hoc modo.

*exmque de verbo ad verbum perlegebat, protestans, petens & dicens, vt in eadem schedula inscripti tenoris plenius continetur. Petitione lecta, & data notarys ibidem, quorum nomine concilij præsentibus, & deinde toto concilio & synodo mandante, reuerendi patres domini Ioannes patriarcha Antiochenus, Martinus episcopus Attrebatensis, Antonius episcopus Concordiensis, Nicolaus Episcopus Mesburgensis, & Patritius Episcopus Cortagen. sis assenserunt ambonem, in quo edicta concilij & synodi sanctæ prædictæ legi et publicari solent. Et de mãdato cõcilij & ipsius synodi reuerend. pater dominus episcopus Attrebatensis, Christi nomine inuocato, pronunciauit & legebat dictam sententiam diffinitiuam de verbo ad verbum, prout in schedula, quam suis tenebat manibus, inscripti tenoris plenius continetur. Qua pronunciatione facta vt præmittitur, reuerendiss. in Christo pater & dominus, D. Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis Viuariensis & præsidens, proposuit, quod si aliquis esset ibidem præsens, siue magnus siue parvus, pauper aut diues, volens cõtradicere dictæ sententiæ, diffinitiuæ seu eius pronunciationi, dicat & surgat, cùm potestas libera sit per dictum cõcilium vnicuique concessa ad dicendam voluntatem suã. Et cum casu quo non diceret, habebitur pro consentiente. Tunc nomine respondente siue loquente, ipse dominus episcopus Ostiensis habuit respondere nomine collegij cardinalium quòd placet. Deindè si si commissarij, & indè quilibet pro natione sua, videlicet Ioannes patriarcha pro natione Gallicana, Nicolaus Mersburgensis pro natione Germanica, Antonius Concordiensis pro natione Italica, & Patritius Cortagensis pro natione Anglicana respondérunt, Placet. Et subsequenter omnes ibidem instantes in concilio, & de concilio. Subsequenter dominus Franciscus Cardinalis Florentinensis leuauit se, & voluit legere vnam schedulam papyream: fuitq; dictũ per omnes, quòd non placeret, & sic siluit, nihil legendo. Deindè de mandato concilij dominus Ioannes archiepiscopus Rigensis bullam papæ portauit, & præsentauit eam concilio tanquàm eius custos: qua præsentata, fuit per magistrum Henricum Promotorem petitum, an placeret quòd dominus vicecancellarius tanquàm ad eum pertinens, vumpi faceret arma Balthazaris: fuit responsum quòd ita, & placuit omnibus. Qua bulla recepta, siue ferro quo bulla fabricabatur, & ibidem in præsentia omnium per magistrum Arnoldum aurifabrum papæ prædicti fuit rupta, & arma ipsius Ioannis deleta. Et absolutus dominus Ioannes archiepiscopus Rigensis ab eius custodia & pronunciatus quòd fideliter custodiuisset & præsentasset. Super quibus omnibus & singulis idem magister Henricus de Piro promotor, petijt sibi fieri nomine quo supra vnũ vel plura, publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta, per protonotarios ibidem præsentes, notarios & tabelliones &c. Præsentibus ibidem illustribus principibus duce Ludouico Bauariæ comite palatino Rheni, Henrico Rompolt duce * Zodanẽsi de Slesia, Ioanne Iacobo comite Aquæsanensi, filio Marchionis Mõtisferrati, comite Bertholdo de Vysnis, Philippo comite de * Nassabo, et Ambasiatoribus regũ Poloniæ, Norwegiæ, * Suetiæ, Daciæ, Nauarræ & Cypriæ, & aliis Christifidelibus in numero copioso.*

Suspensio futuri summi Pontificis. Sacrosancta generalis &c.

Quòd non procedatur ad electionem Papæ, si contingat sedem vacare, sine expresso consensu Concilij.

Sacrosancta generalis Constantiensis synodus, Ecclesiam Catholicam repræsentans, ad extirpationem præsentis schismatis & errorum, Ecclesiæque reformationem in capite & in membris faciendam, in Spiritu sancto legitimè congregata, ad faciliùs & liberiùs & vtiliùs vnionem Ecclesiæ consequendam, pronunciat, decernit, statuit & ordinat, vt si contingat sedem Apostolicam quouis modo vacare, in prima vacatione ad electionem futuri summi pontificis nullo modo procedatur sinè deliberatione & consensu huius sacri generalis Concilij. Et si cõtrarium fieret, sit ipso facto irritum & inane authoritate dicti sacri concilij. Nullusque electum contra hoc decretum in Papam recipiat, nec illi, vt papæ quomodolibèt adhæreat vel obediat sub pœna fautoriæ dicti schismatis & maledictionis æternæ: puniantúrque hoc casu eligentes & electus, si consentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc sacrum Concilium ordinandis. Suspenditque dicta sancta synodus pro bono vnionis Ecclesiæ, omnia iura positiua, etiàm in concilijs generalibus edita, & ipsorum statuta, ordinationes, constitutiones & consuetudines, priuilegia quibuscunque concessa, & pœnas cõtra quoscunq; editas, inquantùm effectũ dicti decreti impedire possent quoquo modo.

Sententia diffinitiua contra Ioannem Papam vigesimumtertium.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritussancti, Amen. Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, in Spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, inuocato Christi nomine, solum DEVM præ oculis habens, visis articulis in hac causa contra dominum Ioannem Papam vigesimumtertium formatis & oblatis, ac probationibus eorundem factis, eiusdem submissione spõtanea, vnà cum toto processu huius causæ habita matura deliberatione super eisdem, per hanc sententiam diffinitiuam, quam fert in his scriptis, pronunciat, decernit &

nit & declarat, recessum per præfatum dominum Ioannem papam vigesimumtertiũ ab hac ciuitate Constãtiensi & dicto sacro Constantiensi concilio generali, clandestinè & de nocte, hora suspecta, in habitu dissimulato & indecenti factum, fuisse & esse illicitum, Ecclesiæ Dei & dicto concilio notoriè scandalosum, pacis & vnionis Ecclesiæ turbatiuum & impeditiuum, schismatis inueterati nutritiuum, à voto, promissione & iuramento per ipsum dominum Ioannem papam DEO & Ecclesiæ & huic sacro concilio præstitis deuiatiuum, ipsumq; dominum Ioannem Simoniacum notorium, bonorumque & iurium nedùm Romanæ, sed aliarum Ecclesiarum plurium, & aliorum locorum piorum dilapidatorem notorium, malumque spiritualium & temporalium Ecclesiæ administratorem & dispensatorem fuisse & esse, suis detestabilibus inhonestis vita & moribus Ecclesiam DEI & populum Christianum notoriè scandalizantem ante eius assumptionem ad Papatum, & post vsque ad ista tempora, ipsumq; per præmissa Ecclesiam DEI & populum Christianum notoriè scandalizãsse & scandalizare, postq; monitiones debitas & charitatiuas, iteratis & crebris vicibus eidem factas, in præmissis malis & arrogantia pertinaciter perseuerâsse, seque ex hoc notoriè incorrigibilem reddidisse, ipsumque propter præmissa & alia crimina in processu dictæ causæ contra eum deducta & contenta, tanquàm indignum & inutilem & damnosum à papatu, & omni eius administratione spirituali & temporali amouendum, priuãdum, & deponendum fore. Et cum hoc dicta sancta synodus amouet, priuat & deponit, vniuersos & singulos Christicolas, cuiuscunq; status, dignitatis vel cõditionis existant, ab eius obediẽtia, fidelitate & iuramẽto absolutos declarãdo. Inhibẽdo insuper vniuersis Christifidelib⁹, nè eũdem (vt præmittitur) à papatu sic depositum, decæterò in Papam nominent, aut illi tanquàm Papæ adhæreant, seu quoquo modo obediant. Et nihilominùs ex certa scientia & de plenitudine potestatis supplet dicta sancta synodus omnes & singulos defectus, si qui forsan in præmissis aut aliquo premissorum interuenerunt, eumque ad standum & morãdum in aliquo bono loco & honesto, sub custodia tuta serenissimi principis domini Sigismundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, & vniuersalis Ecclesiæ aduocati & defensoris deuotissimi, nomine dicti sacri generalis Concilij, quandiù dicto sacro Concilio generali pro bono vnionis Ecclesiæ DEI videbitur, condemnandum fore, & eadem sententia condemnat. Alias verò pœnas, quæ pro dictis criminibus & excessibus inferri deberent iuxta canonicas sanctiones, dictum Concilium arbitrio suo reseruat declarandas & infligendas, secundùm quod rigor iustitiæ vel misericordiæ ratio suadebit.

Quòd neuter contendentium reeligatur in Papam.

Item statuit, decernit & ordinat dicta sancta synodus pro bono vnionis Ecclesiæ Dei, quòd nullo vnquàm tempore reeligatur in Papam dominus Balthasar Cossa, nuper Ioãnes papa 23. nec Angelus de Corario Gregorius 12. nec Petrus de Luna Benedictus 13. in suis obedientijs sic nominati. Et si contrarium fieret, id sit ipso facto irritum & inane. Nullusque cuiuscunq; dignitatis vel præeminentiæ, etiàm si imperiali, regali, cardinalatûs vel pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alteri contra hoc decretum vllo vnquàm tempore obediat seu adhæreat, sub pœna fautoriæ dicti schismatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præsumptores, si qui in posterũ fuerint, etiàm cum inuocatione brachij secularis & aliàs rigidè procedatur. Datum Constantiæ prouinciæ Moguntinensis, in sessione publica in maiori Ecclesia solenniter celebrata, die Mercurij 29. mensis Maij, anno Domini 1415. indictione octaua.

Pro iudicibus, quòd vocentur prælati absentes.

Item decernit dicta sancta synod⁹, quòd quatuor generales iudices deputati, debeant vocare prælatos absentes ad synodum, & punire nõ veniẽtes, prout eis de iure & secundùm Deũ videbitur expedire. Datũ &c.

Instrumentum ratificationis sententiæ factæ per dominum Balthazarem, olim papam, in villa de Cellis Constantiensis diœcesis.

In nomine Domini, amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat euidenter, quòd anno à natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo decimoquinto, die Veneris vltima mensis Maij indictione octaua, circa horam duodecimam in loco de Cellis Constantiensis diœcesis, in domo habitationis reuerendissimi in Christo patris & domini, domini Balthazaris Cossa, nuper Ioannis papæ vigesimitertij nuncupati, in camera ipsius Balthazaris, præsentibus infrascriptis reuerendis patribus, dominis Iacobo Rhodum de Ianua & Thoma Polcon sedis Apostolicæ protonotarijs, aliisq; notarys publicis & etiàm infrascriptis testibus ad infrascripta recitata vocatis & rogatis, reuerendi in Christo patres domini Ioannes Viuariensis episcopus, Gaspar sancti Ioannis eremitæ de Perusio decretorum doctores, & Thomas sanctæ Mariæ extra muros Eboracenses monasteriorum abbates personaliter existentes in præsentia dicti domini Balthazaris pridiè Ioannis papæ vigesimitertij nuncupati: per organum dicti domini Vaurensis episcopi, ex parte sacri generalis Constantiensis concilij sibi significabant & intimabant diffinitiuam sententiã depositionis à papatu contra eum die Mercurij vltimo præterito, scilicet vigesimonono præsentis mẽsis

Mihi per dictum generale concilium in sessione publicè latam & publicatam fuisse, quam quidem sententiam ibidem sibi in scriptis exhibuerunt, & realiter tradiderunt ad finem, quòd ea plenius intellecta, discerni, declarariq; an eidem sententiæ eam approbando acquiescere seu eidem se in aliquo opponere vel contradicere vellet. Qui quidem dominus Balthazar ipsam sententiam sibi traditam per scipsum ad partem legit. Et deindè ad respondendum eisdem prælatis super præmissis per eos propositis, spatium & temporis interuallum habere voluit, vt super eadem sententia & petitis deliberaret. Qui quidem prælati de hoc contenti, dixerunt eos habita deliberatione huiusmodi ad suum beneplacitum, ad ipsum redire velle, suam responsionem in præmissis audituri. Et sic ab eius præsentia protunc recesserunt. Et deindè eadem die & circa horam secundam post meridiem, idem domini prælati ex parte dicti domini Balthazaris & ad eius præsentiam pro audienda responsione in præmissis vocati, ad eum personaliter accesserunt. Quibus cum supradictis protonotariis, notariis & testibus in eius præsentia constitutis, respondendo dixit, quòd super dicta sententia per eum visa, lecta, bene concepta, ac plenius intellecta deliberauerat, & ideo quantùm poterat, & in eo erat, eandem sententiam, cuius tenor est talis, In nomine Domini amen &c. vt suprà, prout per dictum sacrum concilium lata, & ab ipso concilio processerat & dictata erat, ex sua certa scientia approbabat, ratificabat, & emologabat, ac eidem processui contra eum ad eius depositionem per concilium factam, acquiescebat & consentiebat. Apponendoq; manus ad pectus eius, assertione libera affirmabat, iurans corporaliter suo proprio motu, quòd nunquàm contra eandem sententiam contra ipsum sic vt præmittitur latam, quicquam opponere, nec contra eam reclamare publicè vel occultè, aut ab ea appellare velle, seu super papatu quæcunq; controuersiam opponere, nec aliquo vnquàm tempore de eodè papatu se quouis modo intromitteret, immò eidem papatui & iuri, si quod in eodè sibi qualitercunq; competierat, seu si quod sibi nunc in eodè competebat, purè, simpliciter & absolutè, libereq; & sponte cedebat & renunciabat. Et ibidem omni modo, via & forma, quibus melius potuit, resignauit, cessit & renunciauit expressè: & in huius signũ iam de camera sua crucem papalem amoueri fecerat, ac si imitatorem omnia & singula insignia papalia sicut dissoluerat dicta die mercurij, qua dicta sententia fuit lata, tunc coram prælatis prædictis deposuisset. Dixitq; quòd nullo vnquàm tẽpore se pro Papa gereret seu nominaret, aut nominari faceret, voluitq; & ad ipsum papatum nunquàm fuisset assumptus, quia expòst nũquã habuit bonũ diem. Et si contingeret casus quòd in futurũ reeligeretur, nũquam suum præberet assensum: adijciès tamen, quòd si aliqua persona singularis post iam facta præmissa, in sui personam quicquam criminis vlteriùs obijcere vellet, ad vlteriorẽ processum contra eum habendum, seu grauiorem pœnam in ipsum infligendam, quòd in hoc seipsum defendere vellet sub dicti concilij generalis protectione, quod

locutor obscurus.

pro suo iudice & defensore recepit. Supplicans humiliter, quòd in hoc & in alijs concilium sacrũ & regia serenitas ipsum haberent specialiter recommissum, volens & requirens idem dominus Balthazar, quòd de omnibus his & singulis præmissis fierent & retinerentur publica instrumenta pro bono vnionis Ecclesiæ sanctæ Dei ad perpetuam rei memoriam per dominos protonotarios sedis Apostolicæ & alios notarios publicos ibidẽ præsentes: quod ad hoc vicibus repetitis instantiùs requisiuit. Quibus sic per eundem dominum Balthazarem & prælatos suprà nominatos dictis, propositis, factis, gestis, habitis & responsis, idem domini prælati per organum dicti Vaurensis episcopi petierũt & requisierũt confici & perpetuò retineri publicum & publica instrumentum & instrumenta per dictos protonotarios & notarios publicos infrascriptos. Acta fuerunt hæc anno, die, mense, indictione, loco & hora quibus suprà, præsentibus venerandis in Christo patribus, dominis Vitale Tholonensi & Frederico Augustensi episcopis, ac venerabilibus religiosis & circunspectis viris dominis & fratribus, Eymerico de Arcijs licentiato in decretis priore Prioratus sanctæ Benignæ Augustensis, Pantio Gaudæ bacalaureo in Theologia ordinis fratrum Minorum, Begone de Rogerio in decretis licentiato Sistaricensis & Rigensis Ecclesiarum canonico Officiali Vticensi, Petro Gasetano literarum pœnitentiariæ scriptore canonico Conseranensi, Ioanne Gonsalui baccalaureo in decretis, archipresbytero Ecclesiæ Astensis, Henrico de Grauia notario publico clerico Leodiensis diœcesis, testibus &c. et.

Quibus sic (vt præmittitur) lectis, dominus Ioannes episcopus Ostiensis præsidens, proposuit quòd si aliquis esset ibidèm præsens, dictæ sententiæ diffinitiuæ contradicere volens seu eius pronunciationi, surgeret & diceret: & in casu quo non dixerit, habebitur talis pro consentiente. Tunc nemine respondente siue loquẽte, ipse dominus Ostiensis habuit respondere nomine collegij cardinalium, quòd placet. Deindè ipsi cõmissarij in ambone, quilibet pro natione sua, videlicet Ioannes patriarcha Antiochenus pro natiõe Gallicana, Nicola⁹ Mersburgensis pro natione Germanica, Antonius episcopus Concordiensis pro natione Italica, & Patritius Cortagiensis pro natiõe Anglicana, Placet, responderunt.

SESSIO XIII.

DIe sabbati quintadecima mensis Iunij, anno à natiuitate Domini 1415, indictione octaua, fuit sessio generalis in Ecclesia maiori Constantiensi, in qua fuit cantatum officium Missæ de beata virgine Maria, per reuerendum patrem Dominum Ioannem episcopum Lutomuslensem.

Quo completo, legebantur Litaniæ &cet. *Et deindè officio Missæ celebrato, fuerũt lectæ more aliarũ sessionũ, litaniæ cum introitu,*

præ-

Exaudi

Exaudi nos domine, cũ diuersis collectis, Euãgelio, hymno, Veni creator spiritus, iuxta consuetudinem & ritum aliarum sessionum, præsente ibidèm serenissimo principe Sigismundo Romanorum & Hungariæ &c. et. rege. Cui adstabant reuerendissimi patres domini cardinales de Vrsinis & Laudẽsis. Cui sessioni siue synodo inter cardinales & eorum nomine Reuerendissimus in Christo pater & dominus Ioannes Ostiens. cardinalis Viuariensis, præsidebat, in præsentia dominorum Frãcisci Venetiarum, Antonij Aquilegiensis, Brandæ Placentinensis presbyterorum, Thomæ Tricaricensis, Odonis de Columna, Landulphi Barensis, Raynaldi de Brancasijs, & Francisci Florentinensis diaconorum cardinalium. Quo officio Missæ & litaniarum cantato, lecto atque dicto, Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores negociorũ dictæ synodi comparuerũt ibidẽ, & proposuerunt corã tota synodo, dicẽtes quòd in diuersis mundi partibus incepissent pullulare certæ hæreses, & antiquatæ cõtinuari, & præsertim quòd sacerdotes aliqui hodiè communicarent corpus Christi post cœnam, & non ieiuni, & sic ministrarent alijs: & aliàs dixerunt, prout & quemadmodùm in quadam petitionum papyri schedula infrascripti tenoris continetur: Petentésque sibi super præmissis prouideri, nominibus quibus suprà, de remedio opportuno. Qua petitione oblata & recitata, placuit domino præsidenti, omnibúsque alijs & singulis suppositis huiusmodi synodi, super hoc remediari. Et statim reuerendi patres & venerabiles viri domini Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis, Stephanus episcopus Dolensis, Antonius episcopus Concordiensis, Andreas electus Poznaniensis, Niculaus episcopus Mersburgensis, & Patritius episcopus Cortagensis decretorum doctor, ascenderunt ambonem nomine nationum quatuor: & dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis ad hoc per synodum deputatus, legebat quasdam ordinationes & decreta decaterò in Ecclesia Romana obseruandas & tenendas, quarum tenores inferiùs sequuntur.

Tenores verò dictæ petitionis & declarationis papyri schedularum, de quibus suprà sit mentio, sequuntur & sunt tales.

Quia in nonnullis partibus mundi peruersus mos pullulare incepit, vt sacerdotes laicos sub vtraque specie, panis videlicet & vini, communicare non cessent, contra Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ consuetudinem approbatam, vndè scandala & hæreses verisimiliter oriri suspicantur: petimus nos promotores & procuratores huius sanctæ synodi, in Spiritu sancto legitimè congregatæ, per vestras reuerendissimas paternitates prouideri salubriter Ecclesiæ Dei.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Cùm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere Sacramentum Eucharistiæ sub vtraque panis & vini specie suscipere, & non solùm sub specie panis, sed etiàm sub specie vini, populum laicum pasìm communicent, etiàm post cœnam vel aliàs non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquàm sacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc est, quòd hoc præsens concilium sacrum generale Constantiense, in Spiritu sancto legitimè congregatum, aduersùs hunc errorem saluti fidelium prouideri satagens, matura plurium Doctorum tam diuini quàm humani iuris deliberatione præhabita, declarat, decernit & diffinit, quòd licèt Christus post cœnam instituerit, & suis discipulis administrauerit sub vtraque specie panis & vini hoc venerabile sacramentum, tamen hoc non obstante, sacrorum Canonum authoritas laudabilis & approbata cõsuetudo Ecclesiæ seruauit, & seruat, quòd huiusmodi sacramẽtũ nõ debet cõfici post cœnam, neq; à fidelibus recipi non ieiunis, nisì in casu infirmitatis aut alterius necessitatis à iure vel Ecclesia cõcesso vel admisso. Et sicut hęc consuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala est rationabiliter introducta, quòd licèt in primitiua Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie, postèà à conficientibus sub vtraque, & à laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur, cùm firmissimè credendum sit, & nullatenùs dubitandum, integrũ CHRISTI corpus & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Vndè cùm huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè obseruata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sinè Ecclesiæ authoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc consuetudinem aut legem obseruare, sit sacrilegum

De cõmunicãdo sub vna specie tantùm.

Matth. 26. Marc 14. Luc. 22.

Hunc locum alij sic legunt: Et similiter quòd licèt in primitiua Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie, tamen hæc cõsuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala est rationabiliter introducta, quòd à conficientibus sub vtraque specie, & à laicis tantummodò &c.

Consuetudo q̃ p lege habenda.

aut illicitum, censeri debet erroneum: & pertinaciter asserẽtes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sunt & grauiter puniendi per diœcesanos locorũ seu officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis in regnis seu prouincijs, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forsan attentatum aut præsumptum, iuxta Canonicas & legitimas sanctiones, in fauorem Catholicæ fidei contra hæreticos & eorum fautores, salubriter adinuentas.

Quòd nullus presbyter sub pœna excommunicationis, communicet populum sub vtraque specie panis & vini.

Item ipsa sancta synodus decernit & declarat super ista materia, reuerẽdiss. in Christo patribus & dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, & eorum in spiritualibus vicarijs vbilibèt constitutis, processus esse dirigendos, in quibus eis cõmittatur & mandetur authoritate huius sacri Concilij sub pœna excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum sub vtraque specie panis & vini exhortati fuerint, & sic faciendum esse docuerint: & si ad pœnitentiam rediêrint, ad gremium Ecclesiæ suscipiantur, iniuncta eis pro modo culpę pœnitẽtia salutari. Qui verò ex illis ad pœnitentiam redire non curauerint animo indurato, per cẽsuras ecclesiasticas per eos vt hæretici sunt coercendi, inuocato etiã ad hoc (si opùs fuerit) auxilio brachij secularis. Quibus lectis, magister Ioannes de Scribanis, & magister Henricus de Piro promotores, petiérunt responderi per dominos Imperatorem, Cardinales, & cæteros prælatos, an placeret. Præsidens autem dominus Ostiẽn respondit nomine collegij cardinalium, Placet. Similiter rex Romanorum. Sic successiuè reuerendiss. patres domini episcopi, Antonius Concordiensis pro Italica, Stephanus nolensis pro Gallicana, Nicolaus Mersburgensis pro Germanica, & Patritius Cortagẽsis pro Anglicana, in ambone existentes, responderunt, Placet.

Pœnæ in cõmunicantes vulgum sub specie vtraque.

Quibus factis, promotores & procuratores prædicti, Henrico de Piro loquente, petiérunt nomine quo suprà, deputari per dictam sanctam synodum certos commissarios, in causa hæresis ventilata seu ventilanda, & ad concilium ad præsens deuoluta vel deuoluenda, orta vel oritura, prout & quemadmodum in quadam petitionum papyri schedula, cuius tenor inferiùs est insertus, plenius continetur. Quæ petitione data & intellecta, iuxta mandatum ipsius synodi reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, in ambone legebat schedulam deputationis commissariorum cum eorum authoritate & potestate, quæ inferiùs est inserta. Qua lecta, fuit quæsitum & scrutatum per dictos promotores & procuratores per ipsius Henrici de Piro organum, an dicti iudices placerent. Responsum fuit per dictum dominum præsidentem nomine collegij Cardinalium & suo, Placet. Et subsequenter per dominos Antonium Concordiensem, Dolensem, Mersburgensem Episcopos & Cortagensem prædictos, nomine nationum suarum prædictarum, Placet: & similiter per omnes alios, præterquàm per reuerendum patrem dominum Martinum Episcopum Attrebatensem ambasiatorem ducis Burgundiæ, qui dixit, domino suo fore suspectum reuerendissimum patrem dominum Petrum Cardinalem Cameracensem multis de causis, quas suo loco & tempore congruo dare vellet in scriptis, nullo modo consentiendo in dictum dominum cardinalem tanquàm commissarium, saltem in causa quæ speratur verti inter dominum suum ducem Burgundiæ & Parisienses &c. Super qua protestatione sibi fieri fecit & petijt vnum vel plura, publicum seu publica, instrumentum seu instrumenta. Qua protestatione facta & admissa, promotores & procuratores prædicti petiêrunt sibi nomine quo suprà, super omnibus & singulis cantatis, dictis, lectis, dissimtis & declaratis, fieri vnum vel plura, & tot quot essent necessaria, publicum & publica, instrumentum & instrumenta, per dominos protonotarios sedis Apostolicæ dictæ synodi, ac omnes & singulos notarios & tabelliones ibidèm præsentes, ad perpetuam rei memoriam. Præsentibus ibidèm illustribus & nobilibus viris, Ludouico duce Bauariæ & comite palatino Rheni, Frederico burgrauio Nurenbergensi, comite Bertholdo de Vrsinis, Philippo Span de Vngaria pincerna Syndon, alijsque nobilibus in numero copioso.

Tenores dictæ petitionis & commissariorum deputationis papyri schedularum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur, & sunt tales.

Item cùm experientia doceat, continuò propter scissuram Ecclesiæ nouas oriri hæreses, & aliquas antiquas renouari, difficileque pro singulis huiusmodi causis primitiuarum personarum de hæresi suspectarum ad hoc sacrum concurrere generale concilium, pro celeriori hæresum extirpatione, petimus nos promotores & procuratores supradicti, aliquos ex reuerendissimis patribus dominis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, & aliquos ex singulis nationibus iudices & commissarios per vestras reuerẽdissimas paternitates delegari & deputari ad huiusmodi causas hæresum audiendum & terminandum, saltem vsque ad cõclusionem vel sententiam exclusiuè, cum omnibus & singulis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis.

Hæc sancta synodus Constantiensis in Spiritusancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, pro celeriori extirpatione hæresum & Ecclesiæ reformatione sacrosanctę, specialiter

cialiter deputat & eligit reuerendissimos in Christo patres dominos, videlicet: Iordanum de Vrsinis, Antonium Aquilegiensem, Petrum Cameracẽsem, & Franciscum Florentinensem, sanctę Romanę Ecclesiæ cardinales. Et pro Italica natione reuerendos patres dominos Concordiensem, Alexandrinum, & Laudẽsem episcopos & electũ Pennensem: pro Gallicana episcopũ Gebennen. abbatẽ Cemeticen. abbatẽ de Clarauilla, & magistrũ Vrsinũ de Callauãdo: Pro Anglicana magistrũ Vuilhelmũ Corff sacrę theologię professorem, magistrum Vuilhelmũ Clinc, magistrum Hugonem Honuetz, & Ioannem Venes decretorum doctorem. Pro natione Germanica electum Poznanienſem, magistrum Nicolaũ Dinckelspuel, Theodoricum de Monasterio sacrę theologię professorem, & Bertholdum Vuildungen sacri palatij Apostolici causarum auditorem, ad audiendum & examinandum causas, & in ipsis iuridicè procedendum, quarumcunq; hæresum & errorum in fide catholica & moribus, vndecunq; habuerint vel habeant originem, vt salubriter extirpentur, & contra quascunque personas, cuiuscunq; fuerint statûs aut dignitatis, etiam si pontificali vel alia quauis ecclesiastica vel seculari præfulgeãt dignitate, de eisdem suspectas, petitiões, accusationes & declarationes eisdem propositas & proponendas recipiendum, partes vocandum, & in hoc sacro concilio & extrà citandum & publicãdum, & aliàs seruatis seruandis procedendũ, prout exigentia fidei et iuris ordo postulabunt. Necnon omnia et singula faciendum et exercendum, quę in præmissis et circa ea necessaria fuerint, seu etiàm quomodolibèt opportuna, cum omnibus incidentibus, emergentibus et connexis vsque ad ipsarũ causarum conclusionem exclusiuè. Sic tamen, quòd si omnes interesse non possint aut non velint, duæ partes ipsorum prædicta liberè exequantur.

In causa verò contra Ioannẽ Huss iam diù ventilata, quæ circa conclusionem existit, per iudices & deputatos hucusquè in ea vlteriùs cognoscatur et procedatur per eosdem.

SESSIO DECIMAQVARTA, in qua Carolus de Malatestis renunciauit papatui nomine domini Gregorij 12.

ANno à natiuitate nomini millesimo quadringentesimo XV. Apostolica sede vacante, regnante cę; serenissimo & inuictissimo principe dño Sigismundo, Romanorũ, Hũgarię &c. rege, regnorum suorũ anno Hũ. xxix. Romanæ verò electiõis quinto, coronationis verò prima, Die autem Iouis quarta mensis Iulij, tenta sessio generalis per sanctam synodum Constantien-

Anno & indictione quibus suprà, sede Apostolica vacãte, die verò Iouis quarta mensis Iulij, fuit sessio generalis. In qua serenissimus Rex manorũ & Vngariæ &c. rex, tanquàm Imperator Romanorũ, Hũgariæ &c. in insignijs regalibus prægarię &c. rege, regnorum suorũ anno Hũ. xxix. Romanæ verò electiõis quinto, coronationis verò prima, Die autem Iouis quarta mensis Iulij, fuit tenta sessio generalis per sanctam synodum Constantien-

odum Constantien. *In qua etiàm sessione insem in Ecclesia cathe- tersuerunt reuerendissidrali Constantien su- mi in Christo patres dopradicta, pśente ibidẽ minus Ioannes Ostiensis dicto sereniſſimo do- dictus Vinariensis, Iordamino Sigiſmũdo Ro- nus Albanensis dictus de manorum & Hunga- Vrsinis, & Angelus Turiæ &c. rege cum in- sculanus dictus Laudẽsis signijs regalibus, & episcopi, Antonius tituli nobilibus sibi in his sanctæ Susannæ Aquileseruientibus, videli- giensis, Petrus tituli S. cet dominis Ludo- Chrysogoni Cameracẽsis, uico comite Palatino Franciscus tituli S. CruRheni in pomo siue cis in Hierusalem Venemundo, Henrico du- tiarũ, Thomas tituli sance Bauariæ in ense, Elorum Ioannis & Pauli Friderico Burgrauio *Tricarien. *Alamãnus Nurnbergensi in sce- tituli S. Eusebij Pisanus, ptro, & Andrea filio Branda tituli S. Clemen- Sueualæ barone de tis Placẽtinus, Petrus tiHungaria, in corona tuli S. Marci de sancto ministrantibus, cæte- Marco, Antonius titurisque principibus in li S. Ceciliæ de Salancho numero copioso. presbyteri, Raynaldus ti- Præsentibus ibidèm tuli S. Viti in macello de Reuerendissimis pa Branckasius, Ludouicus tribus, Ioãne episco- S. Adriani de Flisco, Lãpo Ostiensi & cardi- dulphus S. Nicolai Barẽnali Viuariensi, An sis, Amadeus S. Mariæ gelo Laudensi, Iorda- in Cosmedin Salutiarum, no de Vrsinis, cæte- Lucidus de Comitibus, risque cardinalibus, Franciscus sanctorũ Copatriarchis, archiepi- sinæ & Damiani, Florenscopis, episcopis, ab- tinensis, diaconi communbatibus, & alijs patri- niter dicti Sacrosanctæ bus in copiosa multi- Romanæ Ecclesiæ cardidudine. In cuius quidẽ nales. Cantatoq; solemni sessionis principio p- ter hymno, Veni creator fatus dominus Ro- spiritus, cum versiculo, manus rex indut⁹ ve- sequentia & oratione, stibus regalib⁹, recess- Deus qui corda fidelium sit de sua sede solita, &c. per Ioannem episco- & transiuit ad aliam pum Ostiensem lecta, ve- sedem posità in fron- uerèd. pater dominus Iote altaris, tanq; præsi- annes Dominici S. Sixti dens pro tunc in cõ- presbyter cardinalis in cilio, Ioanne Domi- sua obedientia, ac manici tituli sancti Sixti gnificus vir dominus CaCardinali Ragusino, rolus de Malatestis, quas- & Carolo de Malate- dam literas bullatas siue stis nomicello Arimi- certa procuratoria seu nensi, procuratorib⁹ mandata pro ipso Gregodñi Angeli de Cora- rio ad conuocandum cõrio, Gregorij XII. in cilium generale, & in eo sua obedietia nuncu- agenda & tractanda appati, ad authorizan- probandum, authorizandum cõcilium, & ce- dum, necnon ad tractandendum papatui no- dum & practicandum, mine dicti Gregorij, procurandum & conclusedentibus iuxta re- dendum cum Regia magem in quodam ban- state, ac alijs quibus suacho, respiciente ver- prudentiæ videbitur exsùs congregationem pedire, & alia in ipsis*

synodi Constantiēn. Deinde cantatis antiphona, VENI SANCTE SPIRITVS, & hymno, VENI CREATOR SPIRITVS, dictaq; collecta de pace per dictū dominum cardinalē Viuariensem, subsequēter venerabilē virum dominum Iob *Benner protonotariū dñi Ludouici comitis Palatini, lectæ fuerunt duæ bullę sequentis tenoris:

procuratorijs seu mandatis, quorum tenores infrà scripti inseruntur, exhibuerūt & produxerūt. Quas quidem literas bullatas, superiùs vt præmittitur, exhibitas & productas de mandato domini regis ad tunc præsidentis, venerabilis vir Iob publica & intelligibili voce perlegit. Quibus sic lectis & peractis, reuerendissimus pater dominus Ioannes Dominici Cardinalis & Carolus prædicti, procuratores dicti domini Gregorij duodecimi in sua obedientia nuncupati ante altare Concilij prope sedem præsidentis constituti, dictus Carolus prædicto reuerendissimo patri ad legēdum schedulam tenoris infrascripti, maximè conuocationem concilij, approbationem et ratificationem agendorum in eodē in se continentem, vices suas plenariè cōmisit. Qua commissione sic facta, surrexit præfatus dominus Ioannes cardinalis, sumpto themate, Omnes vnanimes in oratione estote, factaq; super eodem famosa collatione, prælibatam schedulam publicè alta et intelligibili voce perlegit. Qua sic vt præmittitur lecta, reuerendus in Christo pater dominus Bartholomeus archiepiscopus Mediolanensis, rogāte et exhortante prefato domino præsidente, ad instantem petitionem magistri Henrici de Piro, huius sacri concilij Constantiēsis promotoris, ambonē ascendit, et in eo sibi assistētibus reuerēdis patribꝰ dñis Antonio Cōcordiēsi pro natiōe Italica, Stephano Dolēsi pro natiōe Gallicana, Nicolao Mersburgēsi pro natiōe Germānica, & Patritio Cortagēsi pro natiōe Anglicana, episcopis in natiōibus prædictis præsidētibus, quasdam capitulorum tenoris infrascripti schedulas, quarum vna in effectu continebat, quòd cōcilium memoratum dictam conuocationem, authorizationem & confirmationem, quantùm ad eundem dominum Gregorium pertinet & attinet, eas admittit: & collegium ipsius domini Gregorij duodecimi nuncupati, alteri collegio, videlicet olim Ioannis papæ vigesimitertij, & ecōuersò, vnitas omninò fore decernit. Altera verò continebat in effectu, quòd notarij rogati de præmissis, non faciant mentionem in instrumentis suis de Papa vel sede Apostolica, sed de Sigismundo Romanorum & Vngariæ &c. rege & regno Romanorū, vsque ad cessionem per Carolum nomine dicti Gregorij faciendam. Quibus lectis, dicti episcopi præsidentes nomine nationum suarum prædictarum, & Ioannes episcopus Ostiensis pro se & collegis suis cardinalibus, instante & petente magistro Henrico de Piro promotore prædicto, exhortanteq; & rogante serenissimo principe domino Sigismundo Romanorum &c. rege, tunc præsidente, respōderunt per verbū, Placet. Super quibus conuocatiōe, authorizatione, confirmatiōe, admissiōe ac vniōe, ac statutis & decretis, magister Henricus de Piro promotor & procurator à sanctæ sedis Apostolicæ protenotarijs, per dictum concilium deputatis, necnon à notarijs quatuor nationum, & quibuscunque alijs tabellionibus publicis ibidēm adstantibus, vnum vel plura fieri & confici, instrumentum seu instrumenta, publicum seu publica, tot quot essent nnceſſaria, instanter requisiuit. Præsentibus ibidēm

Hic erat locꝰ vacuus in eo, ex quo ista sumpsimꝰ, exemplari: tanquàm si præsentes hic non expressi, adhuc fuissent exprimendi.

Tenores verò dictarum bullarum, necnon schedularum & capitulorum prædictorum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur & sunt tales:

Gregorius episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Ioanni tituli S. Sixti presbytero cardinali Apostolicæ sedis legato, & Ioanni in patriarcham Constantinopolitanum electo, nostris & eiusdem sedis nuncijs, & venerabili fratri Vuernero archiepiscopo Treuirensi, necnon nobilibus viris Ludouico comiti Palatino Rheni, & Carolo de Malatestis domicello Ariminensi, in prouincia Romandiolæ pro nobis & *sancta Romana Ecclesia rectori, Salutē & Apostolicam benedictionem. Terrenas affectiones humanas tenebrare *constat, liberandas pro modulo luminationis, cùm lux illa q̄ dixit, Ego sum lux mundi, se luminantem ostendit: & pro quanto terreno detinentur affectu, minùs illæ splendorem contingunt. In quo edocemur, errorem cauendū, amoremq; rectum sequendum, & nostra omnia ad illam pacem, quæ est cum Deo homini mortali, feliciter conferenda, contra quam negare non possumus, impios errores commissos circa papatum, nosq; aduersantium astutijs repulsos, ad pacem & Ecclesiæ Christi clarum statum per viam renunciationis pro progressu firmiter desiderantes, vt cùm spes aliqua scintillaret, occurrimus erogando. Ex eodem igitur affectu continuato, intellecta prouidētia regia, cum affectiōe concordi ad Ecclesiæ pacem cū natiōibus quas vocauit ad ciuitatem Constantiēn, exhilarati, libenti animo prompti sumus, vt semper fuimus, pro extirpatione horrendorū schismatum, & integra vnione meritò optanda & perficienda, dimittere liberē papatū, quāuis nobis clarū sit, tam ex titulo sanctę memorię Vrbani 6. prædecessoris nostri, & canonica nostra electiōe, q̄ etiàm clarissimè ex nostra puritate cum efficaci voluntate & recta. Quapropter potiùs & altiùs rem ipsam & effectum qui intenditur, ac serenitatis regiæ cor, mentem, animum, & opera post sui aduentum ad Constantiā fructuosa aduertentes, *quamq; extrinsecùs quouis artificio demonstrauit, & confidentes exindè de eius serenitatis dispositione Deo grata, & in eo sperātes cuius res geritur, q̄ serenitatem eandem diriget in agendis, & vos etiàm qui pro premissorum effectu estis ibidēm. Et vt possitis in p̄dictis p̄ficere meliùs & valere, quo*

*nostra

*videtur deesse mentem

Ioan. 8. b

loco obscuro

*quæque

quo efficaciorem potestatem à nobis constiterit vos habere, nobis seu illis ex nobis q̄ vbi illi interfuerint, congregationē ipsam, inquantùm per dictam serenitatem regiam, & non Balthasarem, se nuncupari faciētem Ioannem 23. vocatam, vice nostra ad prædictorum effectum conuocandi & authorizādi generale concilium, remota tamen omninò dicti Balthasaris præsidentia & præsentia ab eisdem: necnon omia quæ postquàm sic feceritis, disponentur pro vera redintegratione ac vnione Ecclesiæ, ac præfatorum schismatum extirpatione, per congregatiōnem eandem remotis (vt præmittitur) præsidentia & p̄sentia dicti Balthasaris, vice nostra similiter authorizandi & confirmandi, plenam & liberam de plenitudine *potestatis concedimus tenore præsentium facultatem. Datum Arimini tertio Idus Martij, pōtificatūs nostri anno nono.

De curia G. de Imola.
In plica M. de Strata in dorso in camera.

Gregorius episcopus seruus seruorū Dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malatestis, domicello Ariminensi, in prouincia nostra Romādiolæ pro nobis & sancta Romana Ecclesia rectori, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cùm ad laudem omnipotētis Dei, & bonum Ecclesiæ suæ sanctæ, pro vnionis redintegratione & pace Christianorum, & schismatum extirpatione, prohdolor, nunc vigentium, vltra alios nuncios nostros te tanquàm personam nostram ad maiestatem regiam Constantiam personaliter destinem⁹, nos volentes pariter & optantes, vt eo perfectiùs perficere valeas in præmissis, quo maiori fueris authoritate munitus: tibi cùm subordinata sit renūciatio canonicæ & certæ electioni vnici futuri summi pontificis, & alia etiàm necessaria habeant interuenire, pro prædictorum effectu salubriter consequendo, tibi conueniendo aut illis, cum quibus tuæ prouidentiæ videbitur expedire, modis congruis & opportunis tractandi, practicandi, & concludendi, quæ tibi visa fuerint vtilia & necessaria ad prædicta, etiàm si forent talia, quæ mandata alia & tibi data excederent, quantumcunq; mādatum exigeretur specificum & speciale, & si videbitur tibi, aliqua magis conuenire personę ecclesiasticæ, illa expedīri faciendi per personam ecclesiasticam, quam elegeris, & ei sic electæ & iuxta tuam dispositionē facturæ, p̄sentiū tenore de plenitudine Apostolicę potestatis plenam & liberam concedimus facultatem. Datum Arimini tertio idus Martij, pontificatūs nostri anno nono.

Decuria G. de Imola.
In plica M. de Strata in dorso in camera.

Quibus bullis lectis, dominus Carolus (prout in eisdem continebatur) habēns maiorem authoritatem quàm cæteri, commisit p̄fato dño Ioanni Dominici cardinali vices suas ad authorizandum & approbandum dictum concilium. Quam commissionem in se recipiens, facta breui collatione cum themate, Omnes vnanimes in oratione estote, authorizauit concilium, prout in schedula tenoris sequentis continetur. 1. Pet. 3.

Schedula authorizationis concilij.

QVia sanctissimus dñs noster Gregorius Papa duodecimus audiuit, intellexit, atq; multipliciter est informatus de celebri fama huius sanctæ congregationis pro generali Concilio Constantiensi in Christi nomine congregatæ, idcircò idem dominus noster auidus Ecclesiasticæ vnionis & reformationis & extirpationis hæreticæ prauitatis, commissionem fecit, prout in eiusdem literis nunc lectis dinoscitur contineri. Cuius quidem commissionis & mandati vigore ego Ioannes miseratione diuina tituli S. Sixti presbyter cardinalis, Ragusinus vulgariter nuncupatus, pro me & collegis meis in hac parte hic existentibus in nomine patris & filij & Spiritussancti, Amen, authoritate domini nostri Papæ, quantùm ad eundem spectat, vt prædicta sancta vnio, reformatio, & hæreticę prauitatis extirpatio, deo authore, meliorem sortiantur effectum, & vt sub diuersorum professione pastorum possidētes Christiani, in vnitate sanctæ matris Ecclesiæ & charitatis vinculo coniungantur, istud sacrum Concilium generale conuoco, & omnia peripsum agenda authorizo, & confirmo iuxta modum & formam, prout in literis domini nostri nunc lectis pleniùs continetur.

His autem peractis, reuerendissimus pater dominus Bartholomæus archiepiscopꝰ Mediolanensis, legebat capitula & ordinationes concepras per concilium Constantiense. Tenores verò dictorum capitulorum sequūtur, & sunt tales: Cùm principiū cuiuslibet rei potissima pars sit, vt principium decens & amabile deo & possibilis Ecclesiæ redintegratio fiat, sacrosancta gūalis synodus Constantiēn, in Spiritusancto legitimè congregata, ecclesiā catholicā repræsentās, vt istæ duæ obedientiæ, videlicet illa q̄ p̄fitetur Ioannem vigesimumtertium olim fuisse Papā, & illa q̄ p̄fitet dñm Gregoriū XII. esse Papā, vniantur vna alteri, & altera alteri coniungantur sub capite Christo, dictas cōuocationē, authorizationē, approbationem & cōfirmationē nomine illius dñi, q̄ in sua obedientia dicitur Gregorius XII. nunc factas, quantùm ad ipsum spectare videtur, q̄ abundās ad certitudinē p̄ bono cautela nemini noceat, sed oīibus p̄desti in omnibus & per omia admittit, & amodò has supradictas obedientias cōiunctas & vnitas esse decernit & declarat in vno corpore p̄fi nostri Iesu Christi & huius sacri vniuersalis cōcilij gūalis, in noīe patris & filij & spiritussancti.

Hæc

Hæc ſancta ſynodus ex certis bonis adſpectibus ſtatuit & ordinat, quòd per notarios qui de premiſſis rogabuntur, in inſtrumentis per eos conficiendis nulla fiat mentio de Romano pontifice vel de ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorum ſereniſſimi & inuictiſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Vngariæ &c. regis, & hoc vſque ad ceſſionem inclusiuè.

Quibus ſic factis, prædictus dominus Ioannes Dominici cardinalis, receſſit à loco vbi ante altare fuerat, ad ſcamnum ſeu locum in quo presbyteri cardinales ſedebant, per Lucidum cardinalem de Comitibus prædictum introductus, & ad oſculum fraternale receptus, & oſculo prælibato, inter reuerendiſſimos patres dominum Franciſcum Venetiarum & Antonium Aquilegienſem presbyteros cardinales prædictos collocatus ſedebat. Subſequẽter verò inuictiſſimus ac ſereniſſ. princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Vngariæ &c. rex, de loco quo præſidebat, ad ſedem ſuam propriam regiam, in qua ſedere ſolet in ſeſſionibus generalibus, acceſſit, & ibi ſedebat. Præmiſſis omnib⁹ ſicut premittitur peractis, reuerendiſſimus pater dominus Alamannus tituli ſancti Euſebij presbyter cardinalis, Piſanus communiter dictus, Miſſam celebrauit de ſancto ſpiritu. Et venerabilis vir magiſter Theodoricus de Monaſterio ſacræ theologiæ profeſſor, ſermonem fecit, cuius thema fuit: Qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris. Quo & dicta Miſſa finita, cantato q; reſponſorio ſeu introitu, Exaudi nos Domine, &c. dictisq; per reuerendiſſimum patrem dominum Ioannem epiſcopum Oſtienſem orationibus, lectoq; Euãgelio, Si quis venit ad me &c. hymnoq; Veni creator ſpiritus, iterùm ſolẽniter cãtato, ac aliis precibus conſuetis ad Deũ deuotè profuſis, præſidente pro tunc domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, memoratus Carolus quandam aliam bullã Gregorianam, ſigillo plumbeo ſigillatam, ſanã &c. tenoris infraſcripti exhibuit & produxit. Quam quidem bullam præfatus immediatè præſidens, per præfatum dominum Iob legi fecit publicè alta & intelligibili voce. Quibus peractis, ſurrexit præfatus dominus Carolus, & quandam papyri ſchedulam tenoris infraſcripti, quam in ſuis tenebat manibus, alta & intelligibili voce perlegit. In qua effectualiter ponebatur petitio ſua, videlicet an expediat quòd ceſſio Gregorij fiat in Conſtantia antequàm eatur Niciam, ſeu an Petrus de Luna cedere velit aut nolit experiatur. Qua lecta, præfatus reuerendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanẽſis, adhuc vt ſuprà in amboe cum præſidentibus prætactis exiſtens, exhortante & rogante reuerendiſſ patre domino Ioanne præſidente præfato, quandam aliam ſchedulam certum in ſe continentem capitulum, in quo in effectu continebatur, quòd Concilium Conſtantienſe vult, quòd réſignatio Gregorij fiat in Conſtantia pro vtilitate & redintegratione fidei Chriſtianæ, antequàm eatur ad Niciam, cuius tenor inferius ſequitur, alta & intelligibili voce legit. Ipſaq; ſic vt præmittitur lecta, ſurrexit magiſter Henricus de Piro prælibatus promotor, petiitq; per dictos præſidẽtes, pro ſe & natiõibus ſuis prælibatis & alijs reſpõderi ſuper premiſſis, per verbũ placet, vel non placet. Et tunc memoratis præſidentes pro natiõibus ſuis & earũ qualibet, necnon reuerendiſſ. in Chriſto pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis pro ſe & ſuis collegis cardinalibus reſpõderunt per verbum, placet. Super quibus productis & lectis, dictus magiſter Hẽricus promotor & procurator petijt à reuerendis patribus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarijs, ac à nobis per dictum concilium deputatis notarijs, & à quibuſcunque alijs notarijs & tabellionibus publicis ibidèm aſſtantibus, vnum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta. Præſeptibus tunc ibidèm teſtibus ſupradictis.

Tenores verò dictarum bullarum, necnon ſchedularum ordine quo ſuprà lectarum, ſequũtur per ordinem, & ſunt tales:

Ioan. 8.

Tolluntur proceſsus & cætera in duabus obedientijs hinc indè decreta occaſiõe ſchiſmatis.

Aliud capitulum.

Sacroſancta ſynodus generalis Conſtãtienſis &c. Pro maiori pace & ſecuritate vnionis Eccleſiæ, omnes & ſingulos proceſsus, cenſuras, pœnas & ſententias in olim vocati Ioannis, & eius qui dicitur Gregorius duodecimus, obedientijs iam coniunctis occaſione, vel ex cauſa ſchiſmatis hinc vel indè latas, decretas, promulgatas ſeu fulminatas, & omnem exindè contractam maculam ſiue notam iuris aut facti, quo ad eaſdẽ obedientias, tollit, abolet, & irritat atq; caſſat. Omnes quoquè & ſingulas perſonas dictarum obedientiarum cuiuſcunque conditionis vel ſexũs exiſtant, in ſtatibus, dignitatibus & officijs, quę aliàs canonicè ſeu rationabiliter tenent, poſſident et exercẽt, ad abundantem cautelam habilitat, & cum eis, quantùm opportunum fuerit, aut indigẽt, diſpenſat hæc ſancta ſynodus ex certis bonis reſpectibus: ſtatuitq; & ordinat, quòd p notarios qui de præmiſſis rogabũtur, in inſtrumẽtis per eos conficiẽdis, nulla fiat mẽtio de Romano põtifice vel ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorũ ſereniſſ. et inuictiſſ. principis dñi Sigiſmũdi Romanorũ et Hũgarorum etc. regis, et hoc, vſq; ad ceſſiõem incluſiuè. His deniq; lectis, dictus dñs Ioannes Dñici cardinalis Raguſinus, p cardinales ſiſtentes in cõcilio receptus eſt ad oſculũ pacis, et collocat⁹ eſt inter Frãciſcum Venetiarũ et Antoniũ Aquileien̄ presbyteros cardinales. Fuitq; conſequẽter cantata Miſſa de Spiritu ſancto per dñm + Almanũ cardinalẽ Piſanum, cum ſermone ad clerũ. Et poſtmodùm miſſæ officio finito, acceſſit locũ præſidentiæ dictus dñs Ioãnes epiſcopus Oſtien̄ cardinalis Viuarienſis. ſuitq; dictum officiũ litaniarum, aliarũ more ſeſſionũ, cum Euangelio, Si quis venit ad me, et non odit patrẽ ſuum etc. Et dictus dñs Iob *Venner legebat bullam dicti domini Gregorij ad ceſſionem papatũs, tenoris ſequentis.

*Venner

Procuratorium ad renunciandum &c.

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorũ dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malateſtis, domicello Arimini, in prouincia Romandiolæ pro nobis & ſancta Romana Eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicã benedictionem. Diuina gratia dirigente, fideliter & purè conati fuimus ab ipſo initio noſtræ aſſumptionis ſchiſma extirpare, & eccleſiam deducere ad clarum & pacificum ſtatũ integraliter, & vt debuimus, & voluimus, & continuè cùm potuimus aduertere opportunitatem faciendi, efficaci voluntate adhibuimus diligentiam noſtram: ſed fluxus diuerſarum cupiditatum tenebrarum, à timore altiſſimi alienarum, multis & varijs inuolutionibus ſancto propoſito obſtiterunt, & per vias duras multiplici delicto adſtrictos incedere compulerunt. Et cùm nupèr veriſimiliter dubitaremus grauiora præparari, recenter recepimus de cælo lumen aperiri, & regiam maieſtatem per maturos proceſſus pura mẽte ad lucem & pacem integrã Chriſtianorum, ſchiſmatibus de eccleſia repulſis, deſideria peruenire, corruptis affectib⁹ obuiando, & rectas vias optando. De quibus gratias altiſſimo reddimus, & ab eo lętitiam ſuſcipimus, ſinè cuius gratia nullũ rectè efficitur fundamentum, à qua quidem diuina gratia non dubitamus tuam nobilitatem & animum fuiſſe & eſſe conſtanter directũ. Cùm ergò deſtinauerimus Conſtantiam ad eandem regiam maieſtatem dilectos filios Ioãnem tituli S. Sixti presbyterum cardinalem ſedis Apoſtolicæ legatum, & Ioannem in patriarcham Conſtantinopolitanum electum, noſtros & eiuſdem ſedis nũcios, cum certis literis & mandatis noſtris fideliter cõceptis, ſecundùm opportunitatem quæ tũc videbatur: nunc verò ſpe bona cõcepta, dilatato corde, Chriſtianorum pacem & integram vnionem in domino deſiderantes, tuã nobilitatem in qua plenè cõfidimus, & chariſſimam vt perſonam noſtrã tenemus, duce Dño ad regiam maieſtatem ipſam in Conſtantiam deſtinamus, vt animus tuus, quem ſemper inuenimus ſacræ vnionis amatorẽ, nobiſcum lætitia impleatur. Et propterea ad p̃dicta omnia plenariè exequẽda, te qui etiàm in ciuitate noſtra Ariminenſi, & in nonnullis pro nobis & eadem Eccleſia in temporalibus es vicarius, omni modo, via, iure & forma, quibus meliùs fieri poſſit, tenore præſentium de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis procuratorem noſtrum facimus ſpecialem, dantes & concedentes tibi vt procuratori noſtro, de plenitudine dictæ Apoſtolicæ poteſtatis omnimodam, plenam & liberam facultatem noſtro & dictæ Eccleſiæ nomine tractandi, procurandi, totaliter cõcludendi, & effectualiter inducendi ſyncerã & integram vnionem Eccleſiæ ſanctæ DEI, per omnem & quamlibet rationabilem viã coniunctim & diuisim, quæ tibi procuratori noſtro videbuntur accommoda ac quomodolibèt opportuna. Et ſpecialiter renũciandi & cedendi omni iuri papatũs ac titulo & poſſeſſioni, quod, quẽ, & quam habemus in eodem, ſi vbi & antè videbitur tibi pro vnione huiuſmodi expedire: necnon omnia & ſingula faciendi, quæ circa p̃miſſa & quodlibet eorum erunt, aut tibi aut procuratori noſtro videbuntur quomodolibèt opportuna, etiam ſi forent maiora expreſſatis, & mandatum exigerent quantumcunq; ſpeciale, & quæ nos ipſi facere poſſemus, ſi perſonaliter intereſſemus, promittẽtes Deo & Eccleſiæ ſanctæ Dei, ratum, gratum, & firmum perpetuò irreuocabiliter habituros, quicquid per te procuratorem noſtrũ, actũ, geſtum, ſeu factum fuerit in præmiſſis, idq; facturos, dante Domino, inuiolabiliter obſeruari, promittentes bona fide, & ſub atteſtatione diuini iudicij, quòd poteſtatẽ huiuſmodi tibi ſic (vt præmittitur) attributam & conceſſam reuocare non intendimus, nec reuocabimus te verbo publicè vel occultè, & ſupplentes omnem defectum, ſi quis in p̃ſenti mandato fuerit admiſſus, vel in eo aliquid eſt omiſſum. Datum Arimini, ſexto idus Martij, pontificatũs noſtri anno nono.

De curia G. de Imola
Inplica M. de Strata in dorſo in camera.

Qua ſchedula lecta, dñs Carolus leuans ſe, dixit hæc verba: Cùm ſanctiſſimus dominus noſter Gregorius papa duodecimus, me ſuum procuratorẽ conſtituerit ad cedendu modo & forma, prout in ſuis literis lectis dinoſcitur contineri: Ego Carolus ſuprà dictus ſciens intentionem domini noſtri ſanctiſſimi Gregorij papæ xij. fuiſſe & eſſe totalem ad redintegrationem Chriſtianorum, ſi poſſit largiente Dño fieri, & in hoc omnem, quantùm in eo eſt, operam præſtare per futuram papatũs ceſſionem per ſe & ſuos, & quòd ab omnibus caueatur, quæ hoc ſanctũ propoſitum impedire poſſent aut differre, p hoc ſacrum concilium declarari & determinari, peto humiliter & inſtanter, vtrùm pro vnione Eccleſiæ Dei & totali redintegratione per Dei gratiam procuranda, ſacro concilio vtile & expediens videatur, quòd nomine præfati dñi noſtri papæ fiat hic Conſtantiæ ceſſio, antequàm Niciam accedatur, ſeu an Petrus de Luna, qui in ſua obedientia dicitur Benedictus decimustertius, cedere velit vel nolit, experiatur. Quibus dictis, p̃fatus dominus archiepiſcopus Mediolanẽſis in amboe exiſtens, deputatus per ſynodum, reſpondit in modum qui ſequitur:

¶ Concilium determinat, quòd vtile & expediens eſt, quòd fiat hic in Conſtantia renunciatio.

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis determinat & declarat, expediens & vtile fore pro vnione Ecclesiæ sanctæ Dei & totali reintegratione per Dei gratiam ꝓcuranda, ꝙ numine illius domini qui in sua obedientia dicitur Gregorius xij. fiat hic in Constantia cessio, antequàm Niciam accedãt, seu an Petrus de Luna qui in sua obedientia dicitur Benedictus xiij. cedere velit vel nolit, experiatur. Subsequenter dictus dominus archiepiscopus Mediolanensis legit capitula quæ sequuntur:

Postea verò idem reuerendissimus pater dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis, adhuc vt suprà in ambone vnà cum prædictis præsidentibus sibi assistentibus existens, ad instantem petitionem & requisitionem magistri Henrici de Piro promotoris prædicti, ac exhortationem & rogatum domini Ioannis præsidentis præfati, quædam alia capitula, quorum primum in effectu continet, quòd concilium statuit quòd cardinales non procedant ad electionem futuri summi pontificis absque consensu concilij, nec eligendus recipiatur sub pœna maledictionis æternæ, & quòd concilium suspendit iura positiua contra præsens decretũ facientia. Secundum verò, quòd electio futuri summi pontificis valeat fieri modo & forma, loco & materia &c. per concilium fiendis, & quascunque personas habilitare, recipere & deputare ad electionem huiusmodi, tamen non obstantibus & aliis in ipsa constitutione contentis. Et quòd concilium non dissoluatur donèc electio fuerit celebrata. Et quòd Imperator impendat & verbo regio promittat, & literas suas decernat, & alia plura, prout in eisdem capitulis, quorum tenores inferiùs inscribuntur, publicè alta & intelligibili voce perlegit. Quibus sic lectis, magister Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, petyt per dictos præsidentes in ambone vt suprà existentes, pro se & nationibus suis prædictis & aliis, quorum interest, tunc præsentibus ibidem, responderi per verbũ placet, vel non placet. Et tunc memorati domini præsidentes, ac Ioannes episcopus Ostiensis, nominibus quibus suprà, responderunt per verbum, placet. Serenissimus princeps dominus Sigismundus Romanorum &c. rex respondit per hæc verba, Promittimus & literas decernimus. Quibus sic factis, venerabilis & circumspectus vir dominus Ioannes præpositus Quinquecclesiensis, quasdã literas regias & ipsius domini regis sigillo magno maiestatis suæ cerę glaucæ impresso sigillatas, exhibuit, & produxit, easq; publicè alta & intelligibili voce tenoris infrascripti perlegit.

Tenores verò dictorum capitulorum & literarum regiarum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur & sunt tales:

Quòd vacante sede, non procedatur ad electionem Romani Pontificis.

Sacrosancta generalis Constantiẽ synodus, ad faciliùs, liberiùs & vtiliùs integram vnionem Ecclesiæ consequendã, ꝓnunciat, statuit & ordinat, ꝙ prætextu cuiuscunque cessionis aut vacationis sedis Apostolicæ siue papatûs, durante ꝑsenti concilio factę vel faciendæ, ad electionẽ futuri Romani pontificis nullatenùs procedatur sinè deliberatione & consensu huius sacri generalis concilij. Et si quid fieret, sit ipso facto authoritate huius sacri concilij irritũ & inane. Nullusq; electũ cõtra hoc decretũ in papam recipiat, nec illi vt papæ quoquo modo obediat, sub pœna maledictionis æternæ & fautoriæ schismatis. Puniantuŕque in hoc casu eligentes & electus, si consentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc sacrum concilium ordinandis. Suspendit quoquè dicta sancta synodus ꝓ bono vniõis Ecclesiæ, omia iura positiua in cõcilijs gñalibus edita, & ipsorũ statuta, ordinationes, consuetudines & priuilegia quibuscunq; cõcessa, & pœnas cõtra quoscunq; editas, inquantùm dicti decreti effectum impedire possunt quoquo modo.

Sacrosancta synodus Cõstantiensis &c. pro maiori pace & synceritate vnionis Ecclesiæ, omnes & singulos processus, censuras, pœnas & sententias in olim vocati Ioannis 23. & eius qui dicitur Gregorius 12 obedientijs iam coniunctis: occasione vel ex causa schismatis hinc vel indè latas, decretas, promulgatas seu fulminatas, & omnẽ exindè contractam maculam siue notam iuris vel facti, quo ad easdem obedientias, tollit, abolet, irritat atque cassat. Omnes quoquè & singulas personas dictarũ obedientiarum, cuiuscunque conditionis vel sexus existãt, in statibus, dignitatibus & officijs, quæ aliàs canonicè seu rationabiliter tenent, possident & exercent, ad abundantẽ cautelã habilitat, & cum eis, quantũ opportunũ fuerit aut indigẽt, dispẽsat.

Quòd electio Romani põtificis fiat modo & forma per concilium ordinandis, & ꝙ cõcilium non dissoluatur, donèc sit facta electio, & ꝙ ad hoc rex Romanorum det operam.

Sacrosancta gñalis Cõstantiẽn synodus, vt Ecclesiæ sanctæ Dei eo meliùs & synceriùs ꝓuideatur, statuit & ordinat, ꝓnunciat & decernit, ꝙ ꝓxima electio futuri Romani pontificis fiat modo, forma, loco, tempore & materia per sacrum concilium ordinandis. Et ꝙ idem concilium possit & valeat in futurum quascunq; personas, cuiuscunq; statûs vel obedientię sint aut fuerint, ad electionem huiusmodi actiuè & passiuè, & alios quoscunq; actus ecclesiasticos, & oĩa alia opportuna, non obstantibus quibuscunq; processibus, pœnis aut sentẽtijs, habilitare, recipere, & deputare modo & forma quibꝰ etiàm videbitur expedire. Quodq; sacrum concilium non dissoluatur, donèc electio huiusmodi fuerit celebrata. Exhortans dicta S. synodus inuictissimũ principẽ dñm Romanorum & Hũgariæ regem, pariter & requirens, quatenùs tanq̃ pius Ecclesiæ aduocatus & sacri concilij defensor & ꝓtector, oẽm ad hoc operã efficaciter impendat, & verbo regio

ꝓmittat, regio velle facere hoc ꝓnunciet, ac literas suæ maiestatis desupèr fieri decernat.

Sigismundus Dei gratia Romanorum &c. rex semper Augustus. Notum facimus tenore præsentium, quibus expedit, vniuersis ad futurã rei memoriam. Inter varias solicitudines curas q̃ multiplices illa maximè nos vrget anxietas, nè inter domesticos fidei, qui Christiano censentur nomine, & præcipuè ecclesiasticas personas, controuersia, seminante humani generis inimico, aliqualiter oriatur. Summoperè igitur procurandum est, vt non crescant iurgia. Sed iuxta magistrã honorũ omniũ charitatem, quæ nil sapit extraneum, nil asperum, nil confusum, immò propria authoritate nutrit cõcordiam, dissociata cõiungit, inter seruos Dei, quos non oportet de bono proposito rosilire, pax & vnanimitas conseruetur. Æquum enim est, vt qui spiritu diriguntur, nulla sectione mentium, nulla voluntate contraria, nulla nouitate noxia diuidantur, nè indè discordia initium, vndè pacis fœdera & præcipuè Ecclesiæ tranquillitatis commoda debent suscipere incrementum. Cum itaque sacrosancta Constantiensis synodus in spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam catholicam matrem nostram repræsentans, pro bono vnionis in Ecclesia sancta Dei consequenda feliciter laborãs, ac celeri (inquantùm occurrentium casuum qualitas aliarumq; circunstantiarum necessitas & præsentium temporum dispositio patiuntur) vnioi, veri, & indubitati summi pontificis electione fauente Domino celebranda, vt dum ad ędificationẽ spiritualis patris & filij sponsiq; eiusdem matris sanctæ Ecclesiæ votiuam emittur, parturientis partes experiens, conatus prosequens, & molestias perferẽs, acerbos dolores sentiat ad instar illius, vt post acceptam de antiquo & pestifero schismate victoriam, antiquę felicitatis antidota resumat, eiusdem Ecclesię prouisioni cum omni diligentia solerter & studiosè ac instanter & sedulè succurrere festinat. Veruntamen consultius idoneum pariendi tempus expectat, nè inconsulte festinantię impetu partum precipitet in abortum. Sicq; nonnunquàm occulta forsan Dei dispositione postponendus eligitur, & postponitur preferendus, prout his accidisse diebus ex humanorum defectuum supponimus consideratione. Cum inter cętera prouide statuerit & salubriter ordinauerit, quòd hoc sacrum concilium non dissoluatur donèc electio huiusmodi futuri summi pontificis fuerit celebrata: Nos qui tãquàm Romanę Ecclesię aduocatus, dicti q̃ concilij protector & defensor, ipsius Romanę Ecclesię celerem prouisionem totis precordijs affectamus, et dictę sanctę synodi statutis et ordinationibus colla nostra submittimus, eisdemq; in omnibus parere et intẽdere volumus et debemus, animo deliberato ex certa scientia tenore præsentium verbo regio promittimus et nos obligamus, quòd omnem ad hoc operam efficaciter impendemus, et bona fide curabimus, ac quãtùm in nobis est, legaliter faciemus, ꝙ dicta S. synodus non dissoluetur, sed in suo robore conseruabitur, manutenebitur et protegetur, quousquè dicta electio largiente altissimo fuerit celebrata, ac spiritûs paracliti virtus alto suo et secreto consilio obũbrante, eidem sanctæ synodo concesserit spiritũ vnitatis ad felicẽ consummationẽ et reformationẽ Ecclesię suę sanctę. Præsentium sub nostrę maiestatis sigilli appensione testimonio literarum. Datũ Constantię anno Domini 1415. prima die mensis Iulij, regnorum nostrorũ anno Vngarię etc. xxix. Romanorum electionis quinto, coronationis verò primo.

Ad mandatum domini regis Ioannes præpositus de Strigonio vicecancellarius.

Subsequenter præfatus reuerendus pater dominus Bartholomęus archiepiscopus Mediolanensis prędictus, adhuc prout suprà in ambone cum prędictis nationum præsidẽtibus existens, ad mandatũ et exhortationem dicti domini Ioannis præsidentis, instãte primitùs et petẽte antedicto magistro Henrico promotore et procuratore, quędam alia capitula tenorum infrascriptorũ numero sex, seriatim et successiuè legit. Quorum tenores sequuntur per ordinem, et sunt tales:

Concilium omnia per Gregorium duodecimum in sua obedientia aliàs canonicè & rationabiliter gesta, approbat & ratificat.

Sacrosancta generalis synodus Constãtiensis &c. omnia & singula per illum dominum qui dicitur Gregorius XII. in sua reali obediẽtia, Apostolica authoritate mediatè vel immediatè, aliàs canonicè vel rationabiliter hucusquè gesta, facta, dispensata, ordinata, concessa, & indulta, & etiàm vsque ad tempus notitiæ suæ renunciationis pro eo faciendæ, quòd tempus vltra mensem post huiusmodi renunciationem nolumus extẽdi, gerenda, facienda, dispensanda, ordinanda, cõcedenda & indulgenda, ex certa scięntia ratificat, & ex superabundãti cautela ad certitudinem boni approbat atque firmat, statuens & ordinãs, ꝙ ex causa vel occasiõe schismatis vel cuiuscunque maculæ vel inhabilitatis ex eo prouenientium, non valeant infringi, vel contra ea excipi, aut in dubium reuocari, non obstãtibus dispositiõibus in contrarium facientibus quibuscunque.

Decretum, quòd non reeligatur Gregorius, non esse factum ad ipsius Gregorij inhabilitatem.

Sacrosancta synodus generalis Constantiensis declarat, statutum seu ordinationem factam aliàs per istud sacrum concilium, in quo inter alia cauetur, quòd ille dominus qui dicitur in sua obdiẽtia Gregorius duodecimus, nullo vnquàm tempore reeligatur in papam, non fuisse factam ad ipsius domini Gregorij inhabilitatem, tanquàm nõ sit capax papatûs, sed pro bono pacis Ecclesiæ, & futuris scandalis, scrupulis & suspicionibus euitandis.

Concilium reseruat, & se facturum declarat, quòd prouidebit, vbi duo vel plures in eodem titulo ex diuersis obedientijs concurrunt.

Item sacrosancta synodus Constantiẽsis

loco obscuro

Imperator parere & vult & debet concilio.

Universidad de Sevilla Biblioteca

reseruēt, & se facturam declarat, vbi duo vel plures in eodē titulo ex diuersis obedientijs concurrūt, q̄ sacrum concilium cum debita mansuetudine & rationabili æquitate, ità q̄ vna pars alia deteriùs non tractabitur, vtriusq; obedientiæ honore, quantùm fieri poterit, saluo, per se vel ad hoc specialiter deputandos, antequàm separabitur, prouidebit modo & tempore opportunis.

Concilio recipit & admittit in cardinales, cardinales domini Gregorij papæ duodecimi.

Item sacrosancta synodus Constantiensis, ex nunc immediatè post cessionem seu renunciationem nomine illius domini qui dicitur Gregorius XII. de papatu per eundē faciendam, ipsum dominum Gregorium & reuerendissimos in Christo patres dominos Antonium episcopum Portuen, Ioānem tituli S. Sixti, Gabrielem tituli S. Clementis, Angelum tituli sanctorum Petri & Marcellini, Blādellum tituli sanctæ Sabinæ Presbyteros, & Petrum tituli S. Mariæ in Cosmedin diaconum suæ obedientiæ cardinales recipit & admittit, cosq; vt tales haberi vult & ab omnibus venerari, necnon dignitate, emolumento, voce & alijs cardinalium priuilegijs, vt veros cardinales vti, frui, pariter & gaudere, saluis tamen alijs constitutionibus & statutis, in præsenti sessione promulgatis, & inferiùs promulgandis, de electiõe Romani pōtificis facientibus mentionem.

Ille Gabriel is est, qui postea dictus est Eugenius 4.

Quòd officiarij domini Gregorij gaudeant eorum officijs.

Item sacrosancta synodus Constantiensis &c. statuit & ordinat, quòd omnes officiales & curiales eiusdem domini qui dicitur Gregorius duodecim⁹, in officijs & gradibus ipsorum aliàs canonicè adeptis gaudeant, & ea rationabiliter administrent, ꝑ put alij officiales alterius indifferenter, saluo vbi in aliquo officio vnicus vel certus numerus debet haberi secundùm consuetudinem Romanæ curiæ, circa quod sacrum cōcilium sibi reseruat prouidendum cum debita mansuetudine & rationabili æquitate, ità quòd vna pars alia deteriùs non tractabitur, vtriusq; obedientiæ honore, quātùm fieri poterit, semper saluo, per se vel ad hoc specialiter deputandos, anteq̄ separabitur, prouidebit modo & tempore opportunis.

Quòd nullus decedat sinè licentia.

Itē sacrosancta synodus &c. Nè ante electionem futuri Romani pontificis & aliorū in eodem concilio agendorum, ipsum sanctum concilium dissoluatur, perturbetur, aut contra eius salutem vel prosperitatem aliquid machinetur, vel etiàm sancta ipsius statuta & ordinationes quomodolibèt molestentur, aut transgrediantur, statuit, ordinat, & diffinit, ꝙ quæcunq; persona concilij, cuiuscunq; status, gradus, ordinis, aut pēminentiæ existat, ab hoc sacro concilio deincèps sinè licentia concilij vel ad hoc deputandorum recesserit, & quæcunque concilij, aut quæuis alia persona ipsum conciliū quomodolibèt perturbauerit, aut contra eius salutem vel prosperitatem quicquā machinata fuerit, vel ipsius sacri concilij, præsertim in hac præsenti sessiõe, statuta aut ordinationes temerariè violauerit, infregerit, aut transgressa fuerit vllo modo, tanquàm vnionem perturbans, schisma faciēs, de hęresi suspecta, aut rea criminis læsæ maiestatis, perpetuò sit infamis, omniq̄ dignitate, honore, statu, officio & beneficio, ecclesiasticis & secularibus, etiàm si Imperialis, regalis, cardinalatus, aut pontificalis existat, ipso iure priuata, spe promotionis omninò sublata, nec aliquatenùs aperiatur ei ianua dignitatis aut honoris, Ecclesiastici aut mūdani.

Quòd Imperator det operam, vt concilium sit tutum.

Item sacrosancta synodus Constantiensis exhortatur inuictissimum principem dominum Sigismundum Romanorū & Hungariæ regem, quatenùs placeat, patentes literas suæ maiestatis sigillis dare, & omnibus principibus, vassallis, & subditis sacri Imperij, & præsertim ciuibus & incolis ciuitatis Constantiensis præcipere & mandare, quòd manutenebunt & defendent prædictum sacrum concilium in syncera & totali libertate in omni euentu vsque ad electionem futuri summi pontificis, & aliàs quandiù durauerit, & quòd si & quandò sacrum concilium deliberauerit, ad electionem Romani pontificis hic fore procedendum, omninò ad hoc operam efficacem impendat, quòd huiusmodi electio sit tam libera & secura: hoc autem specialiter iurent rectores & consules huius ciuitatis fideliter obseruare. Et quicunque istam libertatem, tutelam aut securitatem aliqualiter impediuerit, fraudem circa eam fecerit, aut quantùm in eo fuerit non obseruauerit, cuiuscunque dignitatis, status, aut conditionis existat, omni cessante priuilegio, eo ipso sententiam Imperialis banni incurrat, perpetuò sit infamis, nec ei vnquàm portæ dignitatis pateāt, nec ad aliquod officium publicum admittatur: quinimmò omnibus feudis, ac alijs bonis quæ à Romano tenet Imperio, sit ipso iure priuatus. Ciuitas autem seu vniuersitas Constantiæ, nisi consules & rectores prædicta obseruauerint, aut si cōtra ea venerint, eo ipso banno Imperiali subiaceat, & omnibus priuilegiis & libertatibus & gratijs Imperialibꝰ seu regalibus sit penitùs destituta.

Quibus sic peractis, dictus magister Henricus de Piro promotor, petijt à dictis præsidentibus nominibus quibus suprà, respōderi per verbum Placet, vel non placet. Memoratiq̄ præsidentes & Ioannes episcopus Ostiensis nominibus quibus suprà, respondērūt vt priùs, per verbum placet. Serenissimus princeps dominus Sigismundus rex respondit sub isto verborū tenore, Promittimus & literas decernimus. Præmissis sic peractis, surrexit præfatus Ioannes præpositus Quinqueecclesiarum, literasq; dicti seremissimi principis suæ maiestatis sigillo magno ceræ glaucæ impresso sigillatas exhibuit, easq; legit, rogante & mandante prælibato domino Ioāne episcopo Ostiensi proximè præsidente. Quibus sic lectis, dictus magister Henricus promotor super potestate cedendi & renūciandi dicto Carolo & præfato domino, qui Gregorius duodecimus dicitur, tradita, statutis & decretis promissis, petijt nominibus quibꝰ suprà, vnū vel plura, publicū seu publica, tot quot essent necessaria, fieri & confici instrumentū & instrumenta, præsentibus quibus suprà.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Vngariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. rex. Notum facimus tenore presentium, quibus expedit vniuersis ad futuram rei memoriam. Qui statuit terminos gentium secundum numerum angelorum, & vtrorunque ministeria ordine miro dispensans, sicut choros angelicos variis dignitatibus, quæ proprijs vocabulis (teste Apostolo) appellantur, mirabiliter insigniuit: sic & Ecclesiam adhuc militantem in terris, diuersis tam spiritualium quàm temporalium distinxit titulis potestatum, vt pulchra fidelibus, & infidelibus terribilis apparens, vt castrorum acies ordinata, procedat prosperè, dorec regina tandèm à dextris summi regis in vestitu sedeat deaurato, ✻fideliter in perpetuum regnatura. Vndè constat quòd omnis à Deo est potestas, qui solus potestatem habet in regno hominum, & quēcunque vult suscitat super illud. Nemo illi temerè resistere videatur, quin potiùs tenetur quilibet in operibus manuum Domini exultare, per quæ semper iuxta prophetam misericordia & iudicij cōstat. Sanè cùm propter vacationem sedis Apostolicæ, Romani & summi pontificis electio & prouisio in nostra Constantiensi ciuitate, in qua ad præsens generale concilium celebratur, suo tempore iuxta eiusdem statuta concilij immineat facienda, nos tanquàm Romanæ Ecclesiæ aduocatus, dicti concilij defensor, ac præsertim dictæ ciuitatis Constantiensis dominus naturalis, volentes dictam electionē fore tutam, liberam & securam, omnibus & singulis principibus, vasallis & subditis sacri imperij, & præsertim ciuibus & incolis dictę ciuitatis Constantiensio nostrę, fidelibus nostris dilectis districtè præcipimus & mandamus, quatenùs dictum sacrū concilium in pura, syncera, pacificaq; libertate manuteneāt & defendāt, in omnem euentum vsque ad electionem & perfectionem futuri summi pontificis inclusiuè. Et ꝙ si & quandò sacrum concilium deliberauerit ad electionem Romani pontificis in eadem nostra ciuitate fore procedendum, omnem curam, diligentiam, solicitudinem & operam efficaciter impendant, quòd electio huiusmodi in plena libertate & securitate debitè defendatur. Specialiter autem rectoribus & consulibus dictę nostrę ciuitatis Constantiensis iniungimus, vt iuxta sacrorum canonum instituta, idipsum corporaliter iurent fideliter obseruare. Quicunque autem istam libertatē, tutelā aut securitatem aliquatenùs impediuerit, fraudem cōtra eam fecerit, aut quantùm in eo fuerit non obseruauerit, cuiuscunq; dignitatis, status, præeminentię aut conditionis existat, omni cessante priuilegio, eo ipso sententiā imperialis banni incurrat, perpetuò sit infamis, nec ei vnquàm portæ pateant dignitatis, nec ad aliquod officium publicū admittatur. Quinimmò omnibus feudis & alijs bonis quę à Romano tenet imperio, sit ipso iure priuatus. Ciuitas autem seu vniuersitas Constantiensis, nisi cōsules & rectores prędicta obseruauerint, aut si contra ea venerint, eo ipso banno imperiali subiaceat, ac omnibus priuilegijs, gratijs & libertatibus imperialibus sine regalibus sit penitùs destituta. Præsentium sub nostrę maiestatis sigilli appensione testimonio literarum. Datū Constantię anno Domini millesimo 415. prima die Iulij, regnorum nostrorum anno, Vngariæ &c. 29. Romanę electionis quinto, coronationis verò primo.

Ad mandatum domini regis Ioannes prępositus de Strigonio vicecancellarius.

Postmodum vero surrexit Carolus prenominatus procurator, solennemq; & rhetoricam proferebat collationem in themate sumpto, Facta est multitudo angelorum &c. Qua siquidem collatione facta, sępedictus Carolus quandam cessionis & resignatiōis schedulam, quam in suis tenebat manibꝰ, ibidē perlegit: factoq; cessit & renunciauit, & alia fecit, prout in scheḋula cōtinetur. Quæ schedula vt premittitur lecta, prętactus reuerendus pater dominus Bartholomęus archiepiscopus Mediolanen. adhuc in ambone vnà cum præsidentibus nationū antedictis sibi assistentibus, rogante, & exhortante dicto domino Ioanne episcopo Ostiēsi præsidente, quoddam capitulum, in quo effectualiter continebatur, ꝙ concilium generale Cōstantiense præfatū, dictam ✻cōcessionem seu renunciationem admisit, & nonnulla alia, vt in ipso capitulo tenoris infrascripti plenius continetur, alta & intelligibili voce perlegit. Quo quidem capitulo vt premittitur lecto, mandante & rogante dicto domino præsidēte, prędictus magister Henricus petijt per huiusmodi nationum præsidentes & alios supradictos, nominibus quibus suprà, respondēri per verbum placet, vel non placet. Dictiq; præsidentes & alij suprà recitati, respondērunt nominibus quibus suprà, per verbum placet. Super cessione, resignatione, statutis, diffinitis & decretis & alijs suprà recitatis, prędictus Henricus promotor sine procurator petijt à protonotarijs & nobis notarijs dicti concilij, ac alijs tabellionibus publicis quibuscunque, vnū vel plura, publicum seu publica, fieri & confici, instrumentum & instrumēta, tot quot essent necessaria. Præsentibus testibus quibus suprà.

Tenores verò dictarū cessionis sive renunciationis, necnō admissionis eiusdem schedularum, sequuntur & sunt tales:

Ego Carolus &c.

His autem perlectis, dictus dominus Carolus, facta pulchra collatione cum themate, Facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis &c. perlegit schedulam de renunciatione papatus nomine dicti domini Gregorij in forma sequenti:

Deut. 32. iuxta LXX.

Ephe. 1. d Col. 1. c

Cant. 6. b

Psalm. 44. b for. ✻feliciter

Ro. 13. Dā. 5.

Luc. 2.

for. ✻cessionem

Luc. 2.

Carolus renunciat papatui ꝓcuratorio nomine domini Gregorij duodecimi.

¶Ego Carolus de Malateſtis, Arimini, & nonnullarum aliarum terrarũ in temporalibus vicarius, necnon prouinciæ Romandiolæ rector pro ſanctiſſimo in Chriſto patre, dño Gregorio diuina prouidẽtia papa XII. & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ generalis, atque eiuſdẽ ſanctiſſimi domini noſtri papæ procurator, habẽs ad infrà ſcripta plenum, ſpeciale, & irreuocabile mandatum, quemadmodùm conſtat per bullam authenticã ſanctiſſimi domini noſtri prædicti proximè lectam, nulla oppreſſus aut coactus violentia, aut nullo ductus errore, vt omnibus apertè pateat per effectum, quanta ſynceritate, quantaque cordis affectione ſacram vnionem & redintegrationem Chriſtianorum in vnitate ſanctæ matris Eccleſiæ proſecutus ſuit, proſequaturq; per viam etiàm renunciationis incluſiuè, purè & liberè & ſyncerè procuratorio nomine ipſius ſanctiſſimi domini noſtri Gregorij papæ XII. in nomine patris & filij & ſpiritusſanctì renuncio & cedo expreſsè in his ſcriptis, realiter & cum effectu, iuri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem, & quam ipſe habet in papatu, & reſigno nomine prædicti domini noſtri papatũ & omne ius papatûs, titulum & poſſeſſionem, quod, quem, & quã habet corã dño noſtro IESV Chriſto, qui Eccleſiæ ſuæ ſanctæ eſt caput, & ſponſus in hac ſacroſancta ſynodo & vniuerſali concilio, ſanctam Romanam & vniuerſalem Eccleſiam repræſentãte. Qua ſchedula lecta, archiepiſcopꝰ Mediolanẽſis reſpõdendo ad prædicta, legebat in hunc modũ:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiã catholicam repreſentans, ceſſionem, renunciationem & reſignationem pro parte illius domini, qui in ſua obedientia dicebatur Gregorius XII. iuri, titulo & poſſeſſiõi, quod, quem, & quam habuit in papatu, vel ſi quod, quem vel quã
for. vhabet nũc ꝫ habuit in papatu, nunc per magnificũ & potentem dñm Carolũ de Malateſtis hîc ꝓſentem, eiusq; ad hoc procuratorem irreuocabilem, pro eodem dño qui dicebatur Gregorius XII. factas, admittit, approbat, & collaudat in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, Amen.

Poſt hæc autem cantato, Te Deum laudamꝰ, à ſæpè dicto archiepiſcopo Mediolanenſi legebatur ſequens capitulum:

poſt requiſitionẽ, & alia, vt in eodem capitulo cõtinentur tenoris infraſcripti, ibidẽm alta & intelligibili voce perlegit. Quo quidẽ capitulo proximo ſuperiùs recitato, lecto, de mandato præfati præſidentis prælibatus magiſter Henricus inſtanter petijt per nationum prædictarum præſidentes & alios prætactos ſuper præmiſſis per verbum Placet, vel non placet, reſponderi. Et tunc dicti nationum præſidentes, & Ioannes epiſcopus Oſtienſis præſidens prædictus, pro ſe & nationibus ſuis quibus ſuprà, per verbum Placet, ſolẽniter reſponderũt. Necnon ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmũdus Romanorum & Vngariæ &c. rex promiſit, vt in capitulo continetur, & eidem præmiſſa recitata placuerunt. Super quibus omnibus & ſingulis ſic actis, habitis, geſtis, ſtatutis & diffinitis, promiſſisq; & dictis, memoratus magiſter Henricus promotor vt ſuprà, à dominis protonotarijs ſuprædictis, necnon à nobis dicti concilij notarijs & aliis tabellionibus publicis quibuſcunque, vnum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum ſeu inſtrumenta inſtanter requiſiuit & petijt. Præſentibus tunc ibidẽm teſtibus quibus ſuprà.

Tandẽm verò hymno antegelico, Te Deum laudamus, ſolemniter cantato cum verſiculo & collectis ſequẽtibus, præfatus reuerendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, ad inſtantem petitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris dicti ſacri concilij, necnon ad rogatũ & exhortationẽ dicti domini præſidentis, legit quoddã aliud capitulũ in effectu continens tempus reſignationis faciẽdæ Petri de Luna

Tenor verò dicti capituli, de quo ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

Sacroſancta generalis &c.

Quòd requiratur Petrus de Luna, authoritate concilij ad cedendum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantiẽſis &c. Cùm in Romana Eccleſia dudùm grauis & peſtilẽs exorta ſciſſura, humani generis inimico ꝓcuráte, innumerabilia Chriſtiano populo attulerit detrimenta, quibus obuiandis ac pro reintegratione fabricæ catholicæ quanuis multa quæſita fuerint remedia immenſis laboribus, ſolicitudinibus & expenſis inter quæ ꝓ præſtantius & validius toti penè Chriſtianitati dudùm & nupèr etiam huic ſacro concilio viſum ſit, ceſſionẽ & renunciationem papatûs fieri per quemlibet pro papa ſeu Romano pontifice ſe gerentem, nec hactenùs ceſſio ſeu renunciatio huiuſmodi facta, aut redintegratio aut ſchiſmatis extirpatio fuerit ſubſecuta, miſericors tamen & miſerator Dominus ſponſam ſuam ſanctam Eccleſiam diebus ꝓximis reſpexit oculis pietatis, dũ videlicet in hac ſancta Conſtantienſi ſynodo præter nonnulla alia ſanctæ vnionis Eccleſiæ præparamenta, coniunctis ſub capite Chriſto in vna Eccleſia duabus, videlicet olim nuncupati Ioannis, & illius qui dicebatur Gregorius XII. obedientijs, magnificus dominus Carolus de Malateſtis pleniſſimum ad hoc habens mãdatum, pro præfato domino qui dicebatur Gregorius duodecimus, eiusq; nomine omni iuri, titulo & poſſeſſiõi, quod, quem, & quam, vel ſi quod, quem, vel quam habuit in papatu, non ſinè magno ipſius domini qui dicebatur Gregorius duodecimus, laudis præconio ceſſerit, renũciauerit expreſsè, realiter & cũ effectu, & reſignauerit nomine præ-

prædicti domini, qui dicebatur Gregorius duodecimus, papatum & omne ius papatûs, titulum & poſſeſſiõem, quod, quem, & quã habuit in papatu: cumq; Petrus de Luna, in ſua obediẽtia Benedictus 13. nũcupatus, dudùm memoratam ceſſionis & renunciatiõis papatûs viam acceptauerit, camque diuerſis ꝓmiſſionibus, votis & iuramentis firmauerit, nec adhuc fecerit, ſed protelauerit vſque modò, & ꝓut ferè toti Chriſtianitati eſt notorium & manifeſtum, ſancta ſynodus Cõſtantiẽſis ſupradicta, nihil quantùm in ea eſt, quod ad ſanctam vnionem vtile fuerit, volens relinquere improuiſum: declarat, ſtatuit & diffinit, præfatum Petrum de Luna, ex ſuperabundanti per procuratores ſacri cõcilij ad hoc ſpecialiter conſtituendos, loco & tempore opportunis fore ſolenniter requirendum, vt infra ſpatium decem dierũ, requiſitionẽ huiuſmodi immediatè ſequentium, omni iuri papatûs quod ſe prætendit habere, necnon titulo & poſſeſſioni ſeu detentioni eiuſdem cedat & renunciet totaliter & abſolutè. Quod ſi nõ fecerit, dicta ſancta ſynodus ipſum dñm Petrum ex nunc, prout ex tunc, pronunciat, decernit & declarat, fuiſſe & eſſe notorium ſchiſmaticũ, antiqui ſchiſmatis nutritorem, defenſorem, fautorem, approbatorem, incorrigibilem & ꝓtinacem hæreticum, à catholica fide deuiũ, promiſſionum, votorum & iuramentorum ſuorum tranſgreſſorem, & Eccleſiã Dei notoriè ſcandalizantem, & propterea omni honore & dignitate, etiàm papali, ſe reddidiſſe indignum, ipſumque per ſacros canones fore abiectum, eiectum, priuatum & præciſum ab omni iure ſeu poſſeſſione & detentione, quæ habet ſeu ſe prætendit habere in papatu, mandando, præcipiendo & inhibẽdo eidem, nè ſe ampliùs pro Romano pontifice gerere præſumat, omnibus Chriſti fidelibus, etiàm ſi Imperiali, regali, cardinalatûs, pontificali, aut alia quauis eccleſiaſtica vel ſeculari dignitate præfulgeant, nè eidem Petro aut eiꝰ ſucceſſoribus in hac parte poſteà obediant, pareant, vel intendãt, aut auxilium, conſilium vel fauorem præſtent vllo modo, ſed eum tanquàm ſchiſmaticum, eccleſiaſticæ vnionis perturbatorem & hæreticum, vitent & perſequantur toto poſſe, bona fide, realiter & cum effectu. Et huic ſacro concilio ac futuro per Dei gratium Romano pontifici eligẽdo, contra dictum Petrum, eiꝰ ſucceſſores, fautores atq; ſequaces, quos etiàm dicta ſancta ſynodus tanquàm ſchiſmaticos & hæreticos vult perſequi & haberi, aſſiſtant fideliter & cum effectu, inuictiſſimum dominum principem Sigiſmũdum Romanorum & Hungariæ &c. regem exhortans ſpecialiter & requirens, quatenùs tãquàm pius Eccleſiæ aduocatus & ſacri cõcilij defenſor, hoc idẽ ſe mox tũc facturum, & ſuis & ſacri Imperij ſubditis mãdaturum promittere dignetur & fideliter obſeruare.

Quo capitulo lecto, fuit reſpõſum ꝓ deputatos quatuor nationum, Placet, necnõ per dñm Oſtienſem nomine collegij cardinalium, & demùm per regẽ Romanorũ, Placet.

SESSIO QVINTADECIMA.

SAbbati die, ſexta dicti menſis Iulij, fuit ſeſſio generalis concilij loco & hora cõſuetis, in qua fuit Romanorum et Hungarorum rex cum nobilibus ſuis, ſibi in inſignijs regalibus ſeruientibus, præſidente in eadem Ioanne epiſcopo Oſtienſi cardinali *videlicet illuſtrib⁹ prin-* Viuarienſi. fuitque in *cipibus, Ludouico comi-* eu celebratum offici- *te Palatino Rheni in* um Miſſæ de nomina *mundo, Frederico bur-* noſtra, per reuerẽdiſ- *grauio Nurenburgenſi* ſimum patrem domi- *& marchione Brandẽ-* num Nicolaum archi- *burgẽſi in ſceptro, Hen-* epiſcopum Gueznẽſ. *rico duce Bauariæ in co-* Qua cantata, legeban- *rona, & Stephano de* tur reliqua more ſeſ- *Roſebon milite de Vn-* ſionum, et reuerẽdus *garia in enſe. Præſentib⁹* pater dominus Anto- *ibidẽm reuerendiſſimis* nius epiſcopꝰ Cõcor- *patribus, dominis Ioan-* dienſis legebat quod- *ne epiſcopo Oſtienſi car-* dam ſtatutũ, cujus te- *dinali Viuarienſi, ibidẽ* nor ſequit, et eſt talis: *præſidente nomine col-* *legij cardinalium, Iordano de Vrſinis, Angelo Laudenſi epiſcopis, aſſiſtentibus ipſi domino regi, Antonio Aquilegenſi, Franciſco Venetiarum, Antonio de Salancho, Petro Cameracenſi, Branda Placentinen. preſbyteris, Amadeo Saluciarum, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Raynaldo de Branckaſiis, Odone de Columna, Lucido de comitibus, & Franciſco Florentinenſi diaconis cardinalibus. In qua quidem ſeſſione more ſolito cantata fuit Miſſa de beata virgine Maria per reuerendum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopũ Gneznenſem. Qua Miſſa cantata, fuit peractum officiũ litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine &c. collectis & orationibus ad hoc requiſitis, iuxta exigentiam temporum & officij, & euangelio,* Matt. 7. *Attẽdite à falſis prophetis &c. ac hymno, Veni creator ſpiritus. Quibus Miſſa & officio litaniarum peractis, fuit introductus magiſter Ioannes Huſſ, accuſatus & conuictus tanquàm hæreſiarcha, de regno Bohemiæ ad medium concilij, vbi erat lenatus in vnum altũ ſcamnum pro eo vltra alia ſedilia cõmunia ordinatũ, ità q; omnis homo eum ſufficienter videre poterat. Ipſo Ioanne Huſſ hæretico ſiue hæreſiarcha ibidẽm conſtituto, aſſcendit ambonem reuerendus pater dominus epiſcopus Laudenſ. de ordine fratrũ prædicatorum, & fecit vnum breuẽ, cõpendioſum & laudabilẽ ſermonẽ, aſſumens pro themate, Deſtruatur corpus peccati &c. ad Romanos 6. cap. in epiſtola vt aſſernit, proximę diei dominicę. Quo ſermone finito, aſſcenderunt ambonem, in quo edicta concilij publicari ſolent & eadem approbari, reuerendi patres. Antonius Concordien. Stephanus Dolen. Nicolaus Mersburgen. Guilielmus Thoronen. Patritius Cortazen. epiſcopi, & Bertholdus Vuildungenſis ſacri palatij Apoſtolici cauſarum* Iohannes Huſs adducitur in Synodum.

auditor, deputati per natiões ad approbandũ acta, gesta & prouisiata nomine nationũ. Antonius episcopus Concordiensis de mandato sibi iniuncto, legebat quoddã statutũ, imponendo silentiũ vniuersis & singulis in synodo existentibus, in hunc modum:

Decretum silentij.

Sacrosancta synodus Constantiensis &c. præcipit & mandat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contraueniẽtes incurrere vult ipso facto, & sub pœna carceris duorum mensium & fautoriæ hæresis, nè aliqs cuiuscunq; statûs, authoritatis, gradûs, ordinis, ꝑeminẽtiæ aut cõditiõis fuerit, etiàm si Imperiali, regali, cardinalatûs, archiepiscopali præfulgeat dignitate, in hac præsenti sessione Deo authore hodiè celebranda, ipsam sessionem seu pronunciantes & loquentes in eadem perturbet, murmuret, impediat, aut quenuis strepitum voce vel manibus aut pedibus faciat. Et quia iam materia Deo annuente tractanda per omnes natiões & sanctos patres, spiritusancto dirigẽte, vnanimiter & concorditer concluſa est, prout audietis: prohibet & mandat eadem sancta synodus sub simili pœna ac fautoriæ hæresis, nè quis clamare, contradicere, aut etiã surgere, disputare, vel defensare, aut alta voce loqui audeat, nisi ad hoc per ipsam sanctam synodum deputatus: alioquin contrafacientes decreuit eo ipso excommunicationis vinculo innodatos, pœnas carceris & duriores expressatis, minimè euasuros. Quã quidem cõstitutionẽ deputati quatuor nationum, videlicet Antonius Concordiensis nomine Italicæ, Stephanus Dolensis nomine Gallicanæ, Nicolaus Mersburgensis nomine Germanicæ, & Patricius Cartagien no mine Anglicanæ, dominus Ioannes Ostiensis præsidens nomine collegij cardinaliũ, per verbum, Placet, approbãrunt.

Quo quidem statuto lecto & approbato, prouidus vir magister Henricus de Piro promotor & procurator surrexit, proponens qualiter articuli prædicati per magistrum Ioannem Huß in Bohemia regno & aliãs, de quibus est conictus, quòd essent hæretici, seditiosi, captiosi, aurium piarum offensiui, &c. per dominum præsidentem, dominum Romanorum regem, totamq; synodum Constantiensem condemnari, librosq; de quibus essent extracti, igne comburi debere, & aliàs sibi fieri iustitiæ complementũ, prout in quadam papyri petitionũ schedula, quam ibidem legebat, cuius tenor inferiùs est insertus, plenius continetur.

Tenor dictæ petitionis papyri schedulæ, de qua suprà fit mentio, sequitur & est talis.

Hoc loco in exẽplari ex quo hæc desumpta sunt, erat aliquantũ spatij tanq; pro restantibus relictum.

Qua petitione in scriptis oblata, de mandato & voluntate ipsius synodi Constantiensis, venerabilis vir dominus Bertholdus de Vuildungen prædictus, incepit legere articulos formatos & dogmatizatos per Ioannem Vuicleff in hunc modum, quorũ aliquos habuit pro lectis.

Sicut Christus est simul Deus & homo, sic hostia consecrata est simul corpus Christi ad minimum in figura, & verus panis in natura. Vel quod idem sonat, verus panis naturaliter, & corpus Christi figuraliter.

Cum mendacium hæreticũ de hostia consecrata, inter hæreses singulas teneat principatũ, vt ipsa ab Ecclesia extirpetur, securè denuncio modernis hæreticis, quòd non possunt declarare nec intelligere accidens sinè subiecto. Et ideò omnes istæ sectæ hæreticæ in capitulo ignorantiũ, Ioannis quarto, Nos adoramus quod scimus, audacter prænosticò omnibus istis sectis & suis complicibus, quòd non defendant fidelibus, quòd sacramentum erit accidens sinè subiecto, antequàm Christus & tota triumphãs Ecclesia venerit in finali iudicio equitans super flatum angeli Gabrielis.

Sicut Ioannes figuraliter fuit Helias, & nõ personaliter, sic panis in altari figuraliter est corpus Christi, & absque ambiguitate hæc est figuratiua locutio, Hoc est corpus meum: sicut ista, Ioannes est Helias.

Fructus illius demẽtiæ, qua fingitur accidẽs sinè subiecto, foret blasphemare in Deum, scandalizare sanctos, & illudere Ecclesiæ per verba accidẽtis.

Dissimientes, paruulos fidelium sinè sacramentali baptismo decedentes, non fore saluandos, sunt in hoc stolidi & præsumptuosi.

Leuis & breuis confirmatio episcoporum, cùm à dictis ritibus tantùm solennizata est, ex natiõe diaboli introducta, & vt populus in fide Ecclesiæ illudatur, & episcoporum solennitas aut necessitas plùs credatur.

Quantùm ad oleum, quo episcopi vngunt pueros, & peplum lineum quod complexum est capiti, videtur quòd sit ritus leuis, infundabilis ex scriptura, & quòd ista confirmatio introducta super apostolos, blasphemat in Deum.

Confessio vocalis facta sacerdoti, introducta per Innocentiũ, non est tam necessaria homini vt dissimit: quia si quis solùm cogitatu, verbo vel opere offenderit fratrem suũ: solùm cogitatu, verbo vel opere sufficit pœnitere.

Graue est & infundabile, presbyterum audire confessionem populi modo quo Latini vtuntur.

In his verbis, Vos mundi estis, sed non omnes, posuit diabolus pedicã infidelem, qua pedem caperet Christiani Introduxit enim confessionem priuatam & infundabilem. Et postquàm cõfessori nota fuit, vt legem statuit, q̃ non prodatur populo malitia sic confessi. Coniectura probabilis est, q̃ talis quæritè venit, est diaconus vel sacerdos. Sicut enim cognosco q̃ iste est Ioannes, sic probabili cõiectura cognosco, quòd iste sanctè viuendo, constitutus est à Deo in tali officio siue statu.

Non ex testificatione hominis ordinantis, sed ex iustificatione operis capienda est probabilis euidẽtia talis statûs. Deus enim potest sinè tali instrumẽto digno vel indigno, personam aliquã in tali statu cõstituere. Nec est probabilior euidẽtia q̃ ex vita. Ideò habita vita sancta & doctrina catholica, satis est

est Ecclesiæ militãti. Error in principio & in fine.

Conuersatio mala prælati, subtrahit acceptationem ordinum & aliorum sacramentorum à subditis, qui tamẽ necessitate cogẽte possent hoc ab eis capere, supplicãdo piè, q̃ Deus suppleat per ministros suo diabolos opus vel finem officij ad quod iurant.

Antiqui ex cupiditate temporalium, ex spe mutuorum iuuaminũ, aut ex causa excusandæ libidinis, licèt desperent de prole, copulentur ad inuicẽ.

Hæc verba, „Accipiã te in vxorẽ, eligibiliora sunt in contractu matrimoniali: quàm ista, Ego te accipio in vxorem. Et quòd contrahẽdo cũ vna per hæc verba de futuro, & post cum alia per hæc verba de præsenti, × debent frustrari verba prima per verba secundaria de præsenti.

for. non

Papa, qui se falsè nominat seruum seruorũ Dei, nullo gradu est in opere euangelij, sed mundano. Et si sint in ordine aliquo, est in ordine dæmonum, Deo plùs culpabiliter seruientium.

Papa non dispensat cum Simonia vel voto temerario, cùm ipse sit capitalis Simoniacus, vouens temerariè seruare statum summè damnabilem. Error in fine.

Quòd papa sit summus pontifex, est ridiculum. Et Christus nec in Petro, nec in alio talem approbauit dignitatem.

Papa est patronus antichristi, non solum illa simplex persona, sed multitudo paparum à tẽpore dotatiõis Ecclesiæ, cardinalium, episcoporum & suorum complicum aliorũ, est antichristi persona cõposita monstruosa. Non tamen repugnat quin Gregorius & alij papæ, qui in vita sua fecerunt multa bona de genere, fructuosè finaliter pœnitebant.

Petrus & Clemẽs cum cæteris adiutoribus in fide, nõ fuerunt papæ, sed Dei adiutores, ad ædificãdum Ecclesiam Domini nostri Iesu Christi.

Quòd ex fide euangelij ista papalis præeminentia cepit ortũ, est æquè falsum, sicut q̃ ex prima veritate error quilibet exortus.

Duodecim sunt procuratores & discipuli antichristi, papa, cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, officiales, decani, monachi, bifurcati canonici, pseudo fratres introducti iam vltimò, & quæstores.

Patet luce clariùs, quòd quicũq; est humilior Ecclesiæ, × seruicinior, & in amore Christi quo ad suã Ecclesiam × amatiuior, est in Ecclesia militãti maior, & proximus Christi vicarius reputandus.

Omnis iniustè occupans quodcunq; bonum Dei, capit rapina, furto vel latrocinio aliena.

Nec testium depositio, nec iudicis sententiatio, nec corporalis possessio, sicut nec distensius hæreditarius, nec humana commutatio siue donatio confert homini sinè gratia dominium siue ius ad aliquod vel omnia ista simul. Error si intelligatur de gratia gratum faciente.

Nisi esset lex charitatis intrinsecùs, nemo propter chartas vel bullas habet habilitatem vel iustitiam plùs vel minùs.

Certè Christus hic damnatur, qui eiuit Iudã.

Nos non debemus præstare aut donare aliquid peccatori dum cognoscimus ipsum esse talem: quia sic foueremus proditorem Dei nostri.

Sicut princeps vel dominus tempore quo est in peccato mortali, non sortitur nomen illius officij nisi nominetenùs & fatùs æquiuocè: sic nec papa, Episcopus vel sacerdos, dum lapsus fuerit in mortali peccato.

Omnis habituatus in mortali peccato, caret quocunque dominio & vsu licito operis etiàm boni de genere.

Ex principijs fidei est per se notum, quòd quicquid homo in mortali peccato fecerit, peccat mortaliter.

Ad verũ seculare dominium requiritur iustitia dominantis, sic quòd nullus existẽs in peccato mortali, est dominus alicuius rei.

Omnes religiosi moderni seipsos necessitant, vt hypocrisi maculẽtur. Ad hoc enim sonat sua professio, vt sic ieiunent, vt sic induant, & vt sic faciãt, quicquid indifferenter ab aliis obseruatur.

Omnis priuata religio sapit, vt sic, imperfectionem , qua homo indisponitur ad Deo liberè seruiendum.

Religio siue regula priuata, sapit præsumptionem blasphemam & arrogantem supra Deum: & religiosi talium ordinum, per hypocrisim defensionis suæ religionis, præsumunt se super Apostolos exaltare.

Christus in scriptura non docet aliquam speciem de ordinis cap „antichristi. Et ideò nõ est de suo beneplacito quòd sint tales. Capitulum autẽ istud in istis speciebus xij continetur, quæ sunt, papa, cardinales, archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, officiales, decani, monachi, canonici, fratres de quatuor ordinibus, & quæstores.

Ex fide & operibus quatuor sectarum, quæ sunt clerus Cæsareus, varius monachus, vanus canonicus atque fratres, euidenter elicio, quòd nulla persona istarum est membrum Christi in sanctorum catalogo, nisi in fine dierum defecerit acceptatam stolidè sectam suam.

Paulus quondàm pharisæus, propter meliorem sectam Christi, de eius licentia sectam suam dereliquit. Et ob hæc claustrales, cuiuscunq; sectæ fuerint, debent liberè ex mandato Christi exire ista vincula, & induere liberè sectam Christi.

Sufficit laicis, quòd dent quandoq; seruis Dei decimas suorum prouentuum, & cũ istis paribus semper dant Ecclesiæ, licèt non semper Deo, clero Cæsareo à papa vel à suis subditis assignato. locus obscurus

Potestas quæ fingitur à papa & alijs quatuor nouis sectis, sunt sectæ, & ad seducẽdum subditos diabolicè introductæ, vt prælatorum Cæsareorum excõmunicatio, citatio, incarceratio, & redditus pecuniarum vendicatio. locus obscurus

Multi sacerdotes simplices superant prælatos in huiusmodi potestate immò videtur fidelibus, quòd magnitudo potestatis spiritualis plùs consequitur filium imitatorij Christi in moribus, quàm prælatũ qui per cardinales & tales apostatas est electus.

Subtrahit populus decimas, oblationes & alias priuatas eleemosynas ab indignis antichristi discipulis, cùm hoc facere debeat de lege Dei. Nec est timenda, sed gaudenter acceptanda maledictio vel censura, quæ infertur à discipulis antichristi.

Dominus papa, episcopi, omnes religiosi vel puri

clerici, titulo perpetuæ possessionis dotati, debent renuncias eis in manibus brachij secularis.

Canit bellicum. Quòd si pertinaciter noluerint, per seculares debent cogi.

Non est maior hæreticus vel antichristus, quàm ille clericus, qui docet q licitũ est sacerdotibus & Leuitis legis gratiæ, dotari in possessionibus temporalib⁹. Et si sint aliqui hæretici vel blasphemi, sunt illi clerici qui hæc docent. Non solum possunt domini seculares auferre bona Ecclesiæ ab habitualiter delinquentibus, nec solum hoc eis, sed debẽt hoc facere sub pœna damnationis æternæ.

Deus non approbat quenquam damnari ciuiliter, vel ciuiliter iudicari.

Si fiat obiectio contra impugnantes dotationem Ecclesiæ, de beato Benedicto, Gregorio ac Bernardo, qui pauca temporalia in paupertate possidebãt, dicitur q finaliter pœnitebãt. Si iterùm obijcias, q fingo sanctos istos de ista declinatione à lege Domini finaliter pœnitere: doce tu, q sint sancti, & ego docebo quòd finaliter pœnitebant.

Si scripturæ sacræ & ratiõi debemus credere, patet, q discipuli Christi non habent potestatẽ coactiè exigendi temporalia per censuras: sed hæc attentãtes, sunt filij Heli, filij Belial.

Quælibet essentia vnum habet suppositum, secundùm quod producitur aliud suppositũ par priori. Et ista est actio remanès, perfectissima, possibilis naturæ.

Quælibet essentia siue corporea siue incorporea, est communis tribus suppositis, & omnibus illis insunt communiter proprietates, accidentia & operationes.

O portẽtũ. Deus nihil potest annihilare, nec mundum maiorare vel minorare, sed animas vsq; ad certũ numerum creare, & non vltra.

Impossibile est, duas substantias corporeas coextẽdi, vnam continuè quiescentẽ localiter, & aliud corpus quiescens continuè penetrantem.

localiter,

Linea aliqua mathematica cõtinua componitur ex duobus, tribus vel quatuor punctis immediatis, aut solùm ex punctis simpliciter finitis. Vel tempus est, fuit, vel erit compositum ex instantibus immediatis. Item non est possibile quin tempus & linea, si sint, taliter componantur. ¶ Prima pars est error in philosophia. Sed vltima errat circa diuinam potentiam.

Imaginandum est, vnam substantiam corpoream in principio suo ductam esse ex indiuisibilibus compositam, & occupare omnem locum possibilem.

Quodlibet est Deus.

Quælibet creatura est Deus.

Vbiq; omne ens est, cùm omne ens sit Deus.

Omnia quæ euenient, absolutè necessariò euenient.

O blasphemiam. Insanus præscitus & baptizatus, necessariò viuet diutiùs, & peccabit in spiritum sanctũ, ratione cuius merebitur vt perpetuò condemnetur, & ità nullus ignis potest ipsum comburere pro hoc tempore vel instanti. Vt fidem asserò, omnia quæ euenient, de necessitate euenient ei. sic Paulus præscitus nõ potest verè pœnitere, hoc est, cõtritiõe peccatum finalis impœnitentiæ delere, vel ipsum non habere.

Quibus articulis lectis, similibus mãdato & voluntate dominus Antonius episcopus Concordiensis, legebat vnam schedulam per modum sententiæ condemnatoriæ dictorum articulorum, huiusmodi sub tenore:

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, Ecclesiam catholicam repræsentans, ad extirpationem schismatis, errorumque & hæresum in spiritu sancto legitimè congregata: Auditis diligenter & examinatis libris & opusculis damnatæ memoriæ Ioannis Vuicleff, per doctores & magistros studij generalis Oxoniensis, qui de eisdem libris & opusculis ducentos & sexaginta reprobos excerpendo collegerunt, & scholasticè reprobârunt articulos. Quos omnes hæc sancta synodus petiit examinari, & sæpiùs recenseri per plures patres Ecclesiæ Romanæ cardinales, episcopos, abbates, magistros in theologia, doctores vtriusque iuris, & alios plures notabiles diuersorum & generalium studiorum in multitudine copiosa. Quibus articulis sic examinatis, fuit & est repertum, aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hæreticos, & dudùm à sanctis patribus reprobatos: quosdam blasphemos, alios erroneos, alios scandalosos, quosdam piarum aurium offensiuos, nonnullos eorundem temerarios & seditiosos. Et propterea in nomine Domini nostri Iesu Christi hæc sancta synodus prædictos articulos & eorum quemlibet hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat, inhibens omnibus & singulis catholicis sub anathematis interminatione, nè decæterò dictos articulos aut ipsorum aliquem audeat prædicare, dogmatizare, offerre vel tenere. Super quibus exequendis & debitè obseruandis, mandat prædicta sancta synodus ordinarijs locorũ aut inquisitoribus hæreticæ prauitatis vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet secundùm iura & canonicas sanctiones. Si quis verò huius sacri concilij decreti & sententiarum temerarius violator extiterit, animaduersione debita per locorum ordinarios, quocunque priuilegio non obstante, sacri huius authoritate cõcilij puniatur. Præfati verò articuli hîc sequũtur, de quibus aliqui, licèt non omnes, recitabuntur ad præsens.

Tenor verò dictorum articulorum, de quibus suprà fit mentio, sequitur & est talis.

Consequenter Episcopus Concordiensis legebat sententiam contra Ioannem Husz de regno Bohemiæ, qui fuit degradatus in præsentia Concilij, & traditus curiæ seculari.

¶ Sententia contra Ioannem Husz.

Sacrosancta generalis Constantiensis synodus, Ecclesiam catholicam repræsentans, in Spiritu sancto legitimè congregata, ad perpetuam rei memoriam. Quia teste veritate, arbor mala fructus malos facere consueuit, hinc est quòd vir damnatæ memoriæ Ioãnes Vuicleff, sua mortifera doctrina nõ in Christo Iesu per euangeliũ, vt olim sanctι patres filios genuêre, sed cõtra Christi salutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios pestiferos, quos sui peruersi dogmatis reliquit successores, aduersùs quos hæc sancta synodus tanquàm contra spurios & illegitimos filios cogitur insurgere, & eorum errores ab agro Dominico tanquàm vepres nociuas, cura peruigili & cultro authoritatis Ecclesiasticæ resecare, nè vt cancer serpant in perniciem aliorum. Cùm itaque in sacro generali concilio nupèr Romæ celebrato decretum fuerit, doctrinã dãnatæ memoriæ Ioãnis Vuicleff, damnandam esse, & libros eius huiusmodi doctrinã continẽtes, fore tanquàm hæreticos cõburendos, & doctrinã ipsam damnatã, & libros eius, tanquàm doctrinam insanam & pestiferam includentes, combustos fuisse cum effectu, & huiusmodi decretum authoritate concilij fuerit approbatum: nihilominùs tamen quidam Ioannes Husz in hoc sacro concilio hîc personaliter constitutus, non Christi, sed potiùs Ioannis Vuicleff hęresiarchæ discipulus, post & contra damnationem & decretum huiusmodi ausu temerario contraueniens, errores eius plures & hæreses tam ab Ecclesia Dei, quàm etiàm à certis olim reuerendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis & episcopis diuersorum regnorum, & magistris in theologia plurium studiorum condemnatos, dogmatizauit, asseruit, & prædicauit, præsertim damnationi scholasticę ipsorum articulorum Ioannis Vuicleff factæ pluriès in vniuersitate Pragensi, cum suis complicibus in scholis & in prędicationibus publicè resistendo, ac ipsum Ioannem Vuicleff virum catholicum & doctorem euangelicum, in fauorem eius doctrinæ, coram multitudine cleri & populi declarauit, certos etiàm articulos infrascriptos, & plures alios, & meritò dãnabiles, tanquàm catholicos esse asseruit & publicauit, qui in libris ipsius Ioannis Husz & opusculis notoriè continentur. Quapropter habita per priùs plenaria informatione de præmissis, & diligenti deliberatione reuerendissimorum in Christo patrum dominorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, ſpatriarcharũ, archiepiscoporum, episcoporũ & cæterorum prælatorũ, & doctorum sacræ paginæ & iuris vtriusque in multitudine copiosa, hæc sacrosancta Constantiensis synodus declarat & diffinit, articulos infrascriptos, qui habita collatione per plures magistros in sacra pagina, reperti fuerunt contineri in eius libris & opusculis manu propria scriptis, & quos etiàm idem Ioãnes Husz in publica audientia coram patribus & prælatis huius sacri concilij cõfessus fuit in suis libris & opusculis contineri, nõ esse catholicos, nec tanquàm tales esse dogmatizãdos, sed ex eis plures esse erroneos, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensiuos, pluresq; eorum esse temerarios & seditiosos, & nõnullos eorũdẽ esse notoriè hęreticos, & iamdudùm à sacris patrib⁹ et generalibus cõcilijs reprobatos, et dànatos, ipsosq; pdicare, dogmatizare, aut quomodolibet approbare, districtè inhibẽdo. Sed cùm infrascripti articuli expresè cõtineantur in libris seu tractatibus suis, videlicet in libro quem intitulat de ecclesia, & alijs suis opusculis, ideò libros prędictos & doctrinã & singulos alios tractat⁹ & opuscula in Latino siue vulgari Bohemico per ipsum editos, aut in quocunq; alio idiomate per aliũ vel alios trãslatos, hęc sacrosancta synodus reprobat atq; condẽnat, ipsos comburẽdos publicè & solẽniter in præsentia cleri & populi in ciuitate Constantiẽsi & alibi, decernit & diffinit: adijciẽs, ppter premissa omnẽ eius doctrinam merito esse & fore suspectã de fide, & ab omnibus Christifidelibus euitandã: & vt de medio Ecclesiæ illa pernicio-sa doctrina eliminetur, hæc sacrosancta synodus prorsùs iubet, per locorum ordinarios, tractatus & opuscula huiusmodi per cẽsuram ecclesiasticam, etiàm si opùs fuerit, cum adiectione pœnæ & fautoriæ hæresis, diligẽter inquiẽs: & repertos, ignibus publicè concremari. Si quis autem huius sententiæ ac decreti violator aut contemptor extiterit, statuit eadẽ sancta synodus, per locorum ordinarios & inquisitores hæreticę pra uitatis, cõtra talem vel tales veluti suspectũ vel suspectos de hæresi, procedendũ. Vtlis insupèr actis & actitatis in causa inquisitiõis de & super hæresi contra prędictum Ioannẽ Husz habitis & factis, habita per priùs fideli & plenaria commissariorum in huiusmodi causa deputatorum relatione, aliorumq; magistrorum in theologia, ac doctorũ iuris vtriusq; in, de, & super actis, actitatis, ac dictis testium fide dignorum & plurimorum, quę dicta, ipsi Ioãni Husz palã & publicè lecta sunt coram patribus & prelatis huius sacri concilij, per quorum testium dicta apertissimè cõstat, eundẽ Ioannẽ multa mala, scãdalosa, seditiosa, & piculosas hęreses dogmatizãsse in publico, & per multa annorũ curricula prędicãsse: Christi nomine inuocato, hæc sacrosancta synodus Constãtiẽsis, solum Deum præ oculis habens, per hanc diffinitiuã sententiã quam profert in his scriptis, pronũciat, decernit & declarat, dictum Ioannem Husz, fuisse & esse verum & manifestum hæreticum, ipsumque errores & hæreses dudùm damnatas & plurima scãdalosa, piarum aurium offensiua, temeraria & seditiosa dogmatizãsse, & publicè prædicãsse, in non modicam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ scandalũ, & fidei catholicæ detrimentum, claues etiàm Ecclesiæ & censuras ecclesiasticas vilipendisse, in

Matth. 7. c

1. Cor. 4. b

in quibus per annos multos perstitit animo indurato, CHRISTI fideles per suã pertinaciam ijmiũm scandalizans, cùm appellationem ad Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, tanquàm ad summum iudicem, omissis Ecclesiasticis medijs interposuerit, in qua multa falsa & iniuriosa posuit & scandalosa, ipsius sedis Apostolicæ, censurarum Ecclesiasticarum, & clauium in contemptum. Idcircò propter præmissa & alia plura, præfatum Ioannem Husz hæreticum fuisse & esse hæc sancta synodus pronunciat, & tanquàm hæreticum iudicandum & condemnandum fore iudicat, & cõdemnat per præsentes: dictamque appellationem, tanquàm iniuriosam & scandalosam & illusoriam iurisdictionis ecclesiasticæ reprobando, ipsumque Ioãnem Husz populum Christianum, maximè in regno Bohemiæ, in prædicationibus suis publicis & scripturis per eum compilatis, seduxisse, ac eiusdem populi Christiani non veracẽ prædicatorem Euangelij Christi secundùm expositionem sanctorum doctorum, sed fuisse veriùs seductorẽ verum: quia per ea quæ hæc sacrosancta synodus vidit, & audiuit, cognouit eundem Ioannem Husz pertinacem & incorrigibilem, & adeò totaliter, ꝙ non cupiebat ad gremium sanctæ matris ecclesiæ redire, neque hæreses & errores per eum publicè defensatos & prædicatos, velle abiurare. Idcircò hoc sacrum cõciliumconstantiense eundem Ioannem Husz ab ordine sacerdotali & alijs ordinib⁹ quibus existit insignitus, deponendum & de gradandum fore declarat & decernit, committens nihilominùs reuerendis in Christo patribus Archiepiscopo Mediolanensi, Feltrẽsi, Astẽsi, Alexandrino, Bagarensi & Vaurensi Episcopis, vt in præfẽtia huius sacrosanctæ synodi dictam degradationẽ, secundùm quod ordo iuris requirit, debitè exequantur. Hęc sancta synodus Constantiensis Ioannem Husz, attento quòd Ecclesia Dei non habeat vltrà quid agere valeat, iudicio seculari relinquere, & ipsum curiæ seculari relinquendum fore decernit.

ARTICVLI DAMNATI IOANNIS HVSZ, DE QVIBVS SVPRA FIT MENTIO.

j. Vnica est sancta vniuersalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas. & infrà sequitur: Vniuersalis sancta Ecclesia tantùm est vna, sicut tantùm est numerus vnus omnium prædestinatorum.

ij. Paulus nunquàm fuit membrum diaboli, licèt fecerit actus quosdam actibus ecclesiæ malignantium consimiles.

iij. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cùm nulla pars eius ab ea finaliter excidet, eò ꝙ prædestinationis charitas quæ ipsam ligat, non excidit. 1.Cor.13,c

iiij. Duæ naturæ diuinitas & humanitas, sunt vnus Christus.

v. Præscitus & si aliquandò sit in gratia secundùm præsentem iustitiam, tamen nunquàm est pars sanctæ Ecclesiæ: & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licèt aliquandò excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

vj. Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue nõ secundùm præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

vij. Petrus non fuit, nec est caput Ecclesię sanctæ Catholicæ.

viij. Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes, sacerdotij polluũt potestatem, & sicut filij infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesiæ, de clauibus, officijs, censuris, moribus, cęremonijs & sacris rebus Ecclesiæ, veneratiõe reliquiarum, indulgentijs & ordinibus. Confitetur 7. sacramẽta

ix. Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & papæ præfectio & institutio, à Cæsaris potentia emanauit.

x. Nullus sinè reuelatiõe assereret rationabiliter de se vel de alio, quòd esset caput particularis sanctæ Ecclesię, nec Romanus pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ.

xj. Non oportet credere, quòd iste quicunq; est particularis Romanus põtifex, sit caput cuiuscunq; particularis Ecclesię sanctę, nisi Deus eum prædestinauerit.

xij. Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cùm nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarij, requiritur & morum conformitas, & instituentis authoritas.

xiij. Papa non est manifestus & verus successor principis Apostolorum Petri, si viuit moribus contrarijs Petro: & si quærit auaritiã, tunc est vicarius Iudæ Scariothis. Et pari euidentia cardinales non sunt manifesti & veri successores collegij aliorum apostolorũ Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes consilia & mandata Domini nostri Iesu Christi.

xiij. Doctores, ponentes quòd aliquis per cẽsuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, ꝙ certo sequũtur in hoc pontifices, scribas & pharisęos, qui Christum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam: ipsum seculari iudicio tradiderunt, eò quòd tales sunt homicidæ grauiores quàm Pilatus. Ioan.18.d

xv. Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundùm adinuentionem sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam authoritatem scripturæ.

xvj. Diuisio immediatè humanorũ operũ est, ꝙ sint vel virtuosa, vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agat quicquã, tũc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agat quicquam, tũc agit virtuosè: quia sicut vitium quod crimen dicitur siue peccatum mortale, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

xvij. Sacerdos Christi viuẽs secundùm legem eius, & habens notitiam scripturæ, & affectũ ad ędificandum populum, debet prędicare, non obstãte prætensa excommunicatione. & infrà, Quòd si Papa vel aliquis prælatus mãdat sacerdoti sic disposito, non prædicare, non debet obedire subditus.

xviij. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante.

xix. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspẽsionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populũ laicalem sibi supplicat, auaritiam multiplicat, malitiã protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidens est, quòd ab Antichristo tales procedãt censuræ, quas vocãt in processibus suis fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit contra illos, qui denudant nequitiã Antichristi, quam clerus maximè pro se vsurpabit.

xx. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput sanctæ militãtis Ecclesiæ, cùm nec sit membrum eius.

xxj. Gratia prædestinationis est vinculũ, quo corpus Ecclesiæ & quodlibet eius membrũ iungitur Christo capiti insolubiliter.

xxij. Papa, vel prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur & latro.

xxiij. Papa non debet dici sanctissimus etiàm secundùm officium, quia aliàs rex etiàm deberet dici sanctissimus secundùm officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immò etiàm diabolus deberet dici sanctus, cùm sit officiarius Dei.

xxiiij. Si papa viuat⁊ Christo contrariè, etiamsi assẽderet per vritam & legitimam electionem secundùm constitutionem humanam vulgatam, tamẽ aliundè assenderet, quàm per Christum, dato etiàm quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth ritè & legitimè est electus à Deo Iesu Christo ad apostolatum, & tamen assendit aliundè in ouile ouium. Matth.10. Ioan.10.

xxv. Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vuicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa, per eos allegata, videlicet ex eo quòd nullus eorũ sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hęreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

xxvj. Non eo ipso quo electores vel maior pars corum cõsenserit viua võce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa pśona est legitimè electa, vel eo ipso est verus & manifestus vicarius vel successor Peri apostoli, vel alteri⁹ Apostoli in officio ecclesiastico. Vndè siue electores benè & malè elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso, quo quis copiosiùs operatur meritoriè ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosiùs potestatem.

xxvij. Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militante Ecclesia conuersetur & conseruetur.

xxviij. Christus sinè talibus capitibus mõstruosis, per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum, meliùs suam Ecclesiam regularet.

xxix. Apostoli & fideles sacerdotes Domini, strenuè in necessarijs ad salutem regulãrunt Ecclesiam, antequàm Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente p summè possibile Papa, vsque ad diem iudicij.

xxx. Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Sequuntur articuli ex processibus contra Ioannem Husz sufficienter deducti, & probati per testes fide dignos.

Et primò articulus quartus & etiàm octauus, in quibus continetur, quòd Ioannes Husz pertinaciter articulos erroneos Vuicleff in ciuitate Pragensi, in scholis & prædicationibus publicis prædicauit & defendit.

Item articulus nonus, in quo continetur, quòd propter præmissa, in ciuitate Pragensi secuta est seditio grandis facto, dolo, & culpa Ioannis Husz, in tantùm quòd notabiles viri catholici & Deum timentes, coacti sunt exire & latère extrà ciuitatem prædictam: stragésque, deprædationes, sacrilegia, aliáque horribilia & execrabilia orta & executa sunt opera, dante & procurante præfato Ioanne Husz cum suis complicibus.

Item articulus decimus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz continuè & in dicta ciuitate Pragẽsi fuit & erat sectator, fautor & eruditor ac defensor errorum quòdam Ioannis Vuicleff hæresiarchæ, & vt talis & pro tali habitus, nominatus & reputatus in ciuitate Pragensi, & in alijs partibus circumuicinis.

Item articulus quintusdecimus & etiàm sextusdecimus, in quibus continetur, quòd dominus archiepiscopus Pragensis, exequendo mandatum domini Alexandri⁵ felicis recordationis Papæ quinti, quo sibi commisit & mandauit, nè extunc in antea aliquis auderet in locis primatis dictæ ciuitatis, nisi in ecclesijs cathedralibus, collegiatis, parochialibus, monasterijs & eorum cœmeterijs ad populum prædicare. Quódque præfatus dominus archiepiscopus continuando executionem literarũ Apostolicarũ huiusmodi, inhibuit in generali synodo tũc Pragæ cõgregata. Ipse verò Ioãnes Husz executioni dictarum literarum, necnon sen-

Universidad de Deusto Biblioteca

sententiæ & prohibitioni huiusmodi de facto se opposuit, & post eandem prohibitionem de mense Iunij, & præsertim die 22. eiusdem mensis & expòst, pluribus & diuersis vicibus in quadã capella Bethleem nuncupata, prædicauit, & ibidem populum copiosum conuocauit, & conuocari procurauit, cõtra inhibitionem antedictam.

Item articulus decimusseptimus, in quo cõtinetur, quòd præfatus Ioannes Husz tam de dicto mẽse Iunij anno Domini millesimo quadringentesimo decimo, quàm etiàm ante & post, in dicta capella prædicando ad populum ibidem collectum & etiàm in diuersis alijs locis ciuitatis Pragẽsis diuersis vicibus, multos errores & hæreses tam ex dictis libris dicti quondàm Ioannis Vuicleff, quàm ex sua proteruitate & dolositate adstruxit, docuit, disputauit, & pro posse defendit, maximè infrascriptos, videlicet:

Quòd post consecrationem hostiæ in altari maneat panis materialis, vel substantia panis.

Item decimusoctauus, in quo continetur, quòd sacerdos existens in mortali peccato, nõ conficit corpus Christi, non ordinat, non baptizat, &c.

Item decimusnonus articulus, in quo cõtinetur, quòd indulgentiæ papæ siue episcoporum concessæ, nihil prosunt.

Item vigesimusprimus articulus, in quo cõtinetur, quòd Ecclesia sit synagoga sathanæ.

Item vigesimussecundus, in quo continetur, quòd nulla hæresis debet exterminari per potentiam, sed per disputationem in scholis.

Item articulus vigesimussextus, in quo cõtinetur, quòd dictus Ioannes Husz ad seducendum populũ & simplices, ausu temerario dixit, quòd in Anglia multi monachi & alij magistri cõuenissent in quadam Ecclesia sancti Pauli contra magistrum Ioannem Vuicleff, & non potuerunt eum conuincere: sed statim tonitruus & fulgur de cælo descendisset super eos, & rupisset ostium ecclesiæ, ità quòd ipsi magistri & monachi vix euasissent ad ciuitatem Londonensem. Et hoc dixit ad authorizandum dictum Ioannem Vuicleff. vndè prorumpendo in hæc verba, dixit ad populum hæc verba: Vtinàm anima mea esset ibi, vbi est anima Ioannis Vuicleff. Et post hæc, literam quandam falsificatam sub sigillo falso vniuersitatis studij Oxoniensis, pluriès publicauit, in qua continebatur, licèt falsè, Ioannem Vuicleff fuisse virum catholicum & doctorem Euangelicum, bonæ famæ & laudabilis conuersationis, ab ano suæ iuuentutis vsque in diem exitus sui.

Posuimus mendacium ipsum nostram.

Nota impostura.

Item articulus vigesimusnonus, in quo continetur, quòd seculares debeant auferre clericis bona temporalia, quòd hoc esset meritorium.

Item articulus trigesimussecundus & etiàm trigesimusseptimus, in quibus continetur, quòd Ioannes Husz existens in excommunicatione & aggrauatiõe, diuinis se immiscuit, populo prædicauit, & publicè dixit, quòd non curaret excommunicationem: quia non potest excommunicari aliquis ab homine, nisi prius sit excommunicatus à Deo.

Item articulus trigesimusoctauus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz diuersos errores præcauit, ex quibus scandala exorta sunt inter prælatos & populum regni Bohemiæ, & magistros ac scholares studij Pragensis, & inobedientia subditorum quo ad eorum prælatos, & destructio vniuersitatis studij Pragensis.

Item articulus septimus, in partibus in causa inquisitionis coram archiepiscopo Pragensi datus & oblatus contra eundem Ioannem Husz in quo continetur, qualiter Ioannes Husz ad populum dixit: Eccè Papa nuper defunctus, videlicet Alexander quintus, nuper scripsit archiepiscopo Pragensi pro exterpandis erroribus Ioannis Vuicleff in Bohemia & Morauia, quòd ibi sunt multi homines, opiniones & errores Vuicleff contra fidem tenentes, quorum corda sunt hæresi infecta. Et ego dico & regratior Deo, quòd ego nullum Bohemum vidi hæreticum, & quòd ad verba præmissa populus clamabat, Mentitur Mentitur.

Item articulus nonus, in quo continetur, quòd idem Ioannes Husz dixit in vulgari ad populum: Eccè completa est prophetia, quam prædixerat Iacobus de Theramo: Quòd anno Domini millesimo quadringentesimo nono surget vnus, qui Euangelium, Epistolas & fidem Christi persequetur, per hæc denotando dominum Alexandrum, qui in suis bullis mandauit libros Vuicleff cremari.

Item articulus vndecimus, in quo continetur, quòd Alexander papa nuper defunctus, nescio tamen si sit in cælo vel in inferno, qui scribit in cutibus suis asininis, q archiepiscopus cremare deberet libros Ioannis Vuicleff, in quibus multa bona continentur.

Item articulus alius de responsione sua quam fecit, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Husz literam post cuius recessum de Bohemia, reliquit ad legendum populo, quæ continet: vt pensantes laborem eius solicitum, quem cum eis habuit, orarent pro eo, starent in doctrina Domini nostri Iesu Christi, scientes quia nunquàm eis errores prædicauit, quos sibi inimici asscribunt. Et si vinceretur per falsos testes, quòd non turbarentur, sed starent fixi in veritate.

Primus articulus in se continens, qualiter Ioannes Vuicleff diuersos libros & opuscula in diuersis facultatibus tam in Theologia, quàm in Philosophia composuit, videlicet dialogum, trialogum, &c. & quadragintaquinque articulos erroneos, probatur per libros Vuicleff, per sentẽtiam in Romano Concilio promulgatam.

Tertius articulus in quo cõtinetur, quòd suprascriptæ conclusiones & articuli sunt erronei, similiter probatur per sententiam in Romano & Constantiensi Concilijs promulgatam.

Quartus articulus in quo continetur, quòd Ioannes Husz sæpè & sæpiùs in disputationibus & in sermonibus publicis conclusiones, articulos & libros, &c. docuit & defendit, probatur per vnum doctorem sacræ Theologiæ, qui dicit se vidisse intimationes, in quibus continebatur, quòd Ioannes Husz prætensas conclusiones, libros & articulos, tanquàm catholicos voluit defendere, &c. per vnũ plebanum Pragensis diœcesis fore verum, reddens causam scientiæ, quia ab ore eius sæpiùs audiuit: per

per vnum alium plebanũ, ex communi fama fidedignorum: per vnum vicarium cuiusdam Ecclesiæ Pragensis, de veritate: & reddit bonam causam scientiæ.

Quintus articulus, qui incipit, quòd præmissa omnia & singula sunt vera, probatur per testes quo ad deposita per eos.

Septimus articulus, qui incipit, quòd in ciuitate Pragensi sit studium &c. est notorius.

Octauus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz pertinaciter articulos erroneos Vuicleff in ciuitate Pragẽsi, in scholis publicis & prædicationibus publicis prædicauit & defendit, fore verus probatur per vnum plebanum Pragẽsis diœcesis reddentem causam scientiæ, quia dicit se sæpiùs ab eo audiuisse in disputationibus publicis ac in prædicationibus & sermonibus publicis prædicasse: per vnum abbatem, qui dicit articulum fore verum & notorium ex communi fama: per vnum doctorem in theologia, fore verum de veritate: per vnum decretorum doctorem, ex fama multimoda: per vnum canonicum Pragensem, ex communi fama: per vnum alium plebanum Pragensem, similiter de veritate, & reddit diuersas causas scientiæ: per vnum magistrum in artibus & sacræ theologiæ professorem, similiter ex communi fama: per vnum alium plebanum Pragensem, etiàm ex communi fama: & per plures alios, ex auditu & communi fama.

Nonus articulus, in quo continetur, quòd propter præmissa in ciuitate Pragensi fuerunt magnæ seditio & scandala &c. fore verum probatur per vnum plebanum Pragensis diœcesis, & reddit diuersas causas scientiæ: per vnum doctorem in sacra theologia, similiter probatur fore verum: per vnũ abbatem, qui reddit similiter diuersas causas scientiæ: per vnum vicarium cuiusdam Ecclesiæ Pragẽsis, de veritate: per vnũ presbyterum Pragensis diœcesis, per vnum alium doctorem in theologia, qui optimè causas scientiæ reddit: per vnum decretorũ doctorem, ex auditu fide dignorum: per vnum magistrum in artibus, de veritate: per vnum alium in artibus & sacræ theologiæ magistrum, & reddit optimam causam scientiæ: per vnum presbyterum Luthomuslensis diœcesis, similiter de veritate: per vnũ protonotarium, de veritate & notorietate.

Decimus articulus, in quo cõtinetur, quòd præfatus Ioãnes Husz continuè in dicta ciuitate Pragensi fuit sectator & fautor erroris Ioannis Vuicleff &c. probatur de veritate per vnum plebanũ Pragensis diœcesis, & per alios supranominatos testes.

Vndecimus & *duodecimus* articuli sunt generales.

Tertiusdecimus articulus, in quo continetur commissio facta archiepiscopo Pragensi per Alexandrum papam quintũ bonæ memoriæ. Et quartusdecimus, in quo narratur quòd archiepiscopus condemnauit libros Vuicleff igne comburendos, probatur per bullam Alexandri & sententiam archiepiscopi Pragensis, & per confessionem Ioannis Husz, qui etiàm confitetur à sentẽtia huiusmodi condemnationis & combustionis librorum, appellãsse, vt patet in actis causæ.

Quintusdecimus articulus, in quo continetur executio sententiæ huiusmodi & processus archiepiscopi, similiter probatur per instrumenta, vt in actis. Et inhibitio facta quibuscunque, nè prædicarent conclusiones Vuicleff.

Sextusdecimus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz post executionem literarum Apostolicarum ac inhibitionem (vt præmittitur) factam, diuersis vicibus in capella de Bethleem ad populum prædicauit, probatur per vnum plebanũ Pragensem, de auditu: per vnum doctorem in theologia, de veritate: per vnum abbatem, ex communi fama: per vnum vicarium cuiusdam Ecclesiæ Pragensis, de auditu à complicibus Ioannis Husz: per vnum presbyterum Pragensis diœcesis, de veritate: qui dicit se vidisse & audiuisse, prout articulatur: per vnum doctorẽ in theologia optimè, qui similiter reddit bonas causas scientiæ: per vnũ doctorem in decretis, de veritate: similiter per vnum magistrum in artibus, & per multos alios de auditu ex communi fama.

Item confitetur Ioannes Husz, quòd prædicauit appellationem suam, quòd obtinuerat vnam inhibitionem & refert se ad acta causæ.

Decimusseptimus articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Husz in dicta capella & diuersis alijs locis errores & hæreses &c. in ciuitate Pragẽsi prædicauit & dogmatizauit &c. & præsertim, quòd post consecrationem hostiæ in altari manet panis materialis, probatur per vnum plebanum Pragẽsis diœcesis fore verum, reddentem causas scientiæ, quia ità audiuit ab alijs ex cõmuni voce & fama, & hoc etiàm est publicum & notorium. Etiàm quo ad secundam partem articuli, similiter per vnum doctorem in theologia, qui dicit se audiuisse ab ore Husz, quòd tenuit istam, quòd substantia panis post consecrationem manet in sacramento altaris. Et subiũxit quòd etiàm audiuit in quadam disputatione, vbi præsidebat quidam magister Richardus, quòd Ioannes Husz concessit istam, quòd Ioannes Husz esset persona in diuinis. Et quòd plures essẽt personæ in diuinis quàm tres. Similiter per vnum doctorem in theologia, fore verum ex communi voce & fama: per vnum abbatẽ ex cammuni fama: per vnum vicarium cuiusdam Ecclesiæ Pragensis, qui dicit se audiuisse ab ore ipsius Ioannis Husz, prout articulatur: per vnum alium plebanum Pragensis diœcesis, qui dicit se similiter audiuisse ab ore ipsius Ioannis Husz, prout articulatur: per vnum magistrum in theologia, de veritate: & per multos alios, ex communi fama et credulitate fidedignorum: per vnum magistrum in artibus, plebanũ Pragensis diœcesis, examinatum in partibus, per vicarium archiepiscopi Pragẽsis, qui dicit se audiuisse magistrũ Husz prædicãsse in capella de Bethleem de materia corporis Christi, & post multa cõclusit, quòd dictus Ioãnes Husz multis rationibus probabat, opinionẽ quam tenet Ecclesia de sacramento corporis Christi, non fore veram. Similiter per vnum plebanũ Pragensem, vdicens se audiuisse à dicto Ioanne Husz, quòd post consecrationem maneat panis materialis, siue substãtia panis in sacramẽto. Et cùm idem testis repli-

cesset, allegãdo dicta sanctorum doctorum, scilicet Gregorii, dixit idẽ Ioannes Husz, quòd beatus Gregorius esset vnus ioculator siue * rigmarius, & q dicta sua * rigmatice composuisset, per vnum prædicatorem Ecclesiæ Pragensis, qui dicit, quòd cùm quadam vice iste Ioannes Husz fuisset in collatione cum alijs magistris, interrogat⁹ quid sentiret de isto articulo, scilicet de sacramento, dixit q Ioãnes Husz respondit, q hoc posset esse benè, q postquã consecrationem maneat panis. Et cùm correptus fuisset per testes, cur dictus Ioannes Husz extraxit quendam librum de manica sua, & niteb atur probare quòd maneat panis post consecrationem, sicut antè: quem ibi legebat, in quo error prædictus continebatur, & inter cætera legebat in eodem libro, dicens: Inuenerunt ipsi vnum vocabulum inusitatũ, videlicet transubstantiatio, vt simplices decipiãt, & extunc etiãm idem Ioãnes obtulit se velle omnibus prædictum librum concedere: per vnum præpositum, qui videtur concordare cum proximo supranominato teste, qui ab eo audiuit, q postquã consecrationem maneat panis: per vnum ministrum & pœnitentiarium cuiusdam Ecclesiæ Pragensis, qui dixit se semèl interfuisse sermonibus Ioãnis Husz, & hoc de anno Domini millesimo quadringentesimo sexto, in æstate, vbi magister Ioannes Husz ad populum prædicando, dixit: Ecce scribitur in Biblia, Ego sum panis viuus qui de cælo descẽdi &c. & hoc in vulgari Bohemico, percutiendo manu librum, oportet quòd hoc excidam, Ego sum panis. & ego dico, quòd est Deus & panis post consecrationem, quia vides albedinem, rotunditatem, saporem panis, & fracturam audis, &c. per vnũ prædicatorem & pœnitentiariũ, qui dicit se audiuisse in sermõe magistri Ioãnis Husz in capella de Bethleem: Ego dico vobis, quòd ibi accidentia cum subiecto manẽt, vt in exemplo, homo in tunica, & anima in corpore, sic Deus in pane: per vnum doctorem in theologia Pragensem, qui optimè de veritate de hoc deposuit. Similiter per vnum plebanum, qui dicit articulum fore verum, quia audiuit ab ore ipsius Ioannis Husz, & similiter deponit de tẽpore & loco, & subiũxit, quòd audiuisset ab eodẽ Ioãne Husz, q dicebat: Vtinàm Deus vellet, q anima sua esset ibi, vbi est anima Ioannis Vuicleff. Similiter per vnũ plebanũ magistrũ in artib⁹, qui dicit se audiuisse ab ore ipsi⁹ Ioãnis Husz, q nõ esset determinatio Ecclesiæ, q accidẽtia starẽt in sacramẽto altaris sinè subiecto, & multa alia deposuit.

Ioan. 6.

Decimusoctauus articulus, in quo continetur, quòd sacerdos existens in peccato mortali, non conficit corpus Christi &c. probatur per vnum plebanum ex communi fama: per vnum doctorem in sacra theologia, articulum fore verum ex communi fama: per vnũ abbatẽ, ex cõmuni fama fidedignorum & catholicorum: per vnum alium plebanũ, articulum fore verum, qui dicit se audiuisse ab ore ipsius Ioannis Husz: per vnum alium doctorem in theologia, de veritate: per vnum canonicum, qui dicit se audiuisse præmissa à sequacibus dicti Ioannis Husz: per vnum protonotariũ de veritate, qui dicit se audiuisse ab ore ipsius Ioannis Husz, prout articulatur. Et per multos alios de communi fama & credulitate ac auditu, similiter per vnum alium plebanum Pragensem, qui dixit, quòd magister Ioannes Husz dixit, Hoc teneatis, quòd si sacerdos est in peccato mortali, tunc nihil facit, neque consecrat, nec sit ibi corpus Christi, sed manet ibi substantia panis, sicut antè, & per plures alios testes in partibus productos coram vicarijs archiepiscopi Pragẽsis, de veritate & de auditu ab eodẽ.

Decimusnonus articulus, in quo continetur, q indulgentiæ papæ seu episcopi concessæ, nihil prosunt, probatur per vnum plebanum Pragensis diœcesis ex communi fama, per vnum doctorẽ in theologia esse notorium, prout articulatur, per vnum abbatem, de relatu fidedignorum: per vnum vicarium, ex communi famæ: per vnum alium plebanum fore verum, ex notoria fama fidedignorum. Similiter per vnum plebanum de veritate, qui dicit se audiuisse ab ore ipsius Ioannis Husz: per vnũ doctorem in sacra theologia, similiter de veritate: per vnum decretorum doctorem, ex cõmuni famæ: per vnum magistrum artium, similiter ex communi fama: per vnũ canonicũ, qui dixit se hoc audiuisse ab his, qui hoc audiuerunt ab ore ipsius Ioannis Husz: per vnum alium plebanum Pragensem, ex communi fama: similiter per vnum protonotariũ, qui dicit se hoc audiuisse à familiaribus suis. Et per plures alios testes, in partibus productos coram vicario archiepiscopi Pragensis, qui dixerunt se audiuisse quòd Ioannes Husz dixisset, quòd indulgentiæ papæ & episcopi nõ valẽt, nisi Deus indulgeat. Et super hoc etiãm est producta vna schedula, quam confessus est se composuisse, prout in actis quæ incipiunt, Pax Christi &c.

Vigesimusprimus articulus, in quo continetur, quòd Romana curia vel Ecclesia sit synagoga satanæ, probatur per vnum doctorem in theologia, qui dicit sibi tantùm constare, quòd Ioannes Husz dixit, quòd Ecclesia catholica non esset nisi numerus prædestinatorum: per vnũ abbatẽ, de cõmuni fama: per vnũ plebanũ, ex cõmuni fama: per vnũ canonicũ, hoc esse verũ ex auditu ab ore ipsi⁹ Ioãnis Husz, prout articulatur: per vnum doctorẽ in theologia, de veritate: per vnum decretorũ doctorẽ, de cõmuni fama, & per multos alios, qui audiuerũt ab ore ipsius Ioannis Husz: per vnum magistrum artium, qui audiuit ab ore dicti Ioannis Husz, quòd curia Romana esset synagoga satanæ.

Vigesimussecundus articulus, in quo cõtinetur, quòd præfatus Ioannes Husz præfatos errores tenuit & defendit, probatur per omnes testes superiùs nominatos, per vnum doctorem in theologia, de veritate: per vnum vicarium, articulum fore verum, ex fama notoria: per vnum abbatem, articulum fore verum, ex communi fama: per vnum plebanum, articulum fore verum, qui audiuit ab ore Ioannis Husz, &c. per vnum doctorem in theologia, de veritate: & per multos alios, ex communi fama & etiãm veritate.

Vigesimustertius articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Husz docentibus & defendentibus errores huiusmodi adstitit in defensionibus eorundem &c. probatur per vnum plebanum: per vnum doctorem in theologia, qui dicit hoc patére

per experientiam: per vnum vicarium, articulum fore verum & notorium: per vnũ plebanum, fore verum, qui dicit se vidisse & audiuisse. Similiter per vnum doctorem in theologia, verum: per vnum magistrum in artibus, verum. Et per multos alios ex cõmuni voce & fama, & etiãm veritate.

Vigesimusquartus articulus, in quo continetur, quòd nulla hæresis debet damnari per potentiam, sed per disputationem in scholis, probatur per vnũ abbatem, de auditu ab his qui audiuerunt ab ore ipsius Ioãnis Husz: per vnum vicarium, verum ex communi fama: per vnum doctorem in theologia, verum, qui reddit bonam causam scientiæ. Et per multos alios de auditu, communi voce, & fama.

Vigesimusquintus & vigesimussextus articuli omittuntur tanquàm superflui.

Vigesimusseptimus articulus, in quo continetur, quòd populus non deberet credere bullis papæ, probatur per vnum plebanum, ex publica voce & fama: per vnum abbatem, ab auditu ab his qui audiuerunt ab ore ipsius Ioannis Husz: per vnum vicarium probatur, vt per proximũ probatũ est: per vnum plebanum, de veritate, qui dicit se audiuisse ab ore Ioannis Husz: per vnum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit etiãm bonas causas scientiæ. Et per multos alios, de communi voce & fama & credulitate.

Vigesimusoctauus articulus, in quo continetur, quòd magister Ioannes Husz dixisset, Vtinàm anima mea esset ibi, vbi est anima Ioannis Vuicleff. probatur per vnum plebanum, qui dicit articulũ verissimũ: per vnum doctorẽ in sacra theologia, qui dicit se audiuisse ab ore ipsius domini Ioãnis Husz: per vnum alium plebanum, de veritate. Similiter per vnum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit optimas causas scientiæ: Per vnum alium plebanum de veritate, qui dicit se hoc audiuisse ab ore Ioannis Husz. Et per multos alios, qui dixerũt se hoc audiuisse ab ore Husz in sermonibus & alijs de publica voce &c.

Huiusmodi cupedijs inescãtur mites.

Vigesimusnonus articulus, in quo continetur, quòd seculares debent auferre clericis bona temporalia, & quòd hoc esset meritoriũ, probatur per vnum abbatem, de veritate: per vnum vicarium similiter, qui dicit se interfuisse sermonibus, quandò talia prædicauit coram familia regis Bohemiæ. Similiter per vnum plebanum, qui similiter dicit se hoc audiuisse ab ore ipsius Ioãnis Husz, quia tales conclusiones etiãm habentur in tractatibus suis. Et per multos alios de auditu, communi voce & fama, & etiãm veritate.

Trigesimus articulus omittitur, quia generalis est.

Trigesimusprimus articulus, in quo continetur, quòd præfatus Ioannes Husz fuit excommunicatus, probatur per archiepiscopum Pragensem, & per literas archiepiscopi, & per confessionem ipsius Ioannis Husz in actis.

Trigesimussecundus articulus, in quo continetur quòd Ioannes Husz post huiusmodi excommunicationem diuinis se immiscuit, & populo prædicauit, & quòd non posset excommunicari per alium nisi per Deum, probatur per vnum plebanum, quo ad celebrationem: per vnum doctorem in theologia, verum, restringẽs tamen dictum suum, quo ad prædicationem: per vnum abbatem, verum de auditu: per vnum alium plebanum, verum: qui dicit se tàm audiuisse in sermonibus suis: per vnum alium doctorem in theologia, verum. Similiter per vnum alium plebanum, verum: quo ad sermones: & per plures alios, de cõmuni voce, fama & credulitate: & per plures alios testes, in partibus coram vicario archiepiscopi Pragensis productos & examinatos.

Trigesimustertius articulus est superiùs probatus.

Trigesimusquartus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz commouit populum contra clerum in sermone, dicens hæc verba in effectu: Verè foret necessarium, quòd quilibet, prout in lege antiqua Moisi fuit mandatum, vt qui vellet legem Dei defendere, se gladio præcingeret, &c. probatur per vnum doctorem in theologia, verum: per vnum plebanum, verum, ex communi & notoria fama: per vnum plebanum, ex communi fama: per vnum protonotarium, verum, subiungens quòd vidit plures schedulas affixas valuis Ecclesiarum Pragensium, ex instinctu magistri Ioannis Husz, sic cauentes: Accingat se quilibet gladio suo super femur suum, & non pereat. Et per multos qui audiẽrant ab his, qui fuerant in sermonibus Husz.

Canit classicum præco sanguinarius.

Trigesimusquintus & trigesimussextus articuli sunt generales.

Trigesimusseptimus articulus, in quo continetur, qualiter prædicauit, quòd nullus potest excommunicari ab homine, nisi Deus excommunicaret eum, probatur per vnum plebanũ, qui dicit se hoc audiuisse ab ore ipsius Ioãnis Husz: per vnum alium plebanum, qui dicit se audiuisse à sequacibus suis: per vnum doctorem in theologia, qui dicit q istum articulum docuit in tractatu suo de Ecclesia, qui etiãm allegat multas authoritates & rationes dicti Ioannis Husz, ad confirmandum conclusionem seu articulum superiùs nominatum: Et per omnes testes superiùs descriptos, ex communi voce & fama & credulitate.

Trigesimusoctauus articulus, in quo cõtinetur, quòd Ioannes Husz diuersos errores prædicauit, ex quibus magna diuisio inter magistros & scholares dicti studij Pragensis, archiepiscopum, clerum & populum, est orta, quòd etiãm exorta sint magna scandala, & inobedientia populi ad archiepiscopũ & suos prælatos &c. probatur per vnum abbatem, verum, ex cõmuni & notoria fama: per vnum vicarium, verum & notorium: per vnum plebanum, similiter verum & notorium: per vnum doctorem in theologia, verum, qui reddit optimas causas scientiæ. Similiter per vnum decretorum doctorem, verum de veritate: per vnum canonicum, verum de veritate: per vnum magistrum in artibus, verũ de veritate: per vnum protonotarium, verũ & notorium: & per multos alios, ex communi fama & voce & etiãm auditu.

Trigesimusnonus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Husz fuit fautor & nutritor hæresum, & de his publicè diffamat⁹, probatur per vnũ doctorem in theologia: & ab omnibus, præterquam

ab his qui suam tenent partem, pro tali tenetur: per vnum abbatem, verum: per vnum vicarium, verum & rectorium: per vnum plebanum, verum de veritate: per vnum doctorem in theologia, verũ de veritate: per vnum decretorum doctorem, verũ de veritate: per vnum canonicum, verum quo ad primam partem. Similiter per vnum alium doctorem in theologia, verum: per vnum protonotarium, verum quo ad primam partem. Similiter per multos alios de communi voce & fama.

Quadragesimus articulus est generalis, & probatus per omnes testes.

Super articulis in causa inquisitionis contra Ioannem Huſz, oblatis & productis in partibus coram vicarijs archiepiscopi Pragensis, & primò super articulo tertio, qui incipit:

Impius cùm in profundum malorũ venerit, contemnit,

Item ponunt &c. in quo continetur in effectu, q̃ Ioannes Huſz in contemptu clavium existens excommunicatus, quoniam prædicabat & diuinis se immiscuit &c. probatur per vnum prædicatorem, qui dicit articulum fore verum, saluo quòd immiscuit se diuinis: per vnum altaristam cuiusdam ecclesiæ Pragensis, qui dicit quòd quasi singulis diebus Dominicis & festiuis prædicabat ad populũ: per vnum magistrum in artibus, verum: per duos notarios publicos, verum: per vnum prædicatorem, verum: per vnum alium notarium, fore verum: per vnum clericum, qui dicit articulum fore verum, qui dicit ipsum prædicare & diuinum officiũ peragere. Et vlterius dicit, quòd idem Ioãnes Huſz in sermone ad populum circa festum S. Iacobi, dixit: Pueri, sciatis quòd archiepiscopus excommunicauit me & alios appellantes, & non potest aliàs aliquem excõmunicare, nisi quem excõmunicat Christus, & non timeatis excommunicationem eãdem. Et per multos alios testes de publica voce & fama.

Quartus articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Huſz multos errores & hæreses docuit, &c. probatur per vnum plebanum, verum, qui reddit bonas causas scientiæ: per vnum notarium publicum, verum, publicum & notorium: per vnũ clericum, verum: & subiunxit q̃ audiuit q̃ pluriès collaudando se, dixit in sermone suo: Veniant oẽs magistri de Parisijs: Ego volo cum ipsis disputare, qui libros nostros cremauerunt, in quibus honor totius mundi iacuit, & per sex alios de publica voce & fama.

Quintus articulus, in quo continetur in effectu, quòd dominus Ioannes Huſz populum in multitudine copiosa in capella Bethleem congregatum diuersimodè induxit, seu instruxit & confortauit in dictis erroneis opinionibus, probatur per vnũ prædicatorem, articulum fore verum, notoriũ & manifestum: per vnũ clericum, de veritate, & adiungit bonas causas scientiæ, & per plures alios, de auditu, publica voce &c.

Sextus articulus omittitur, qui tractat de exclusione Teutonicorum de ciuitate Pragẽsi, & expulsione eorũdem, qui nõ tangit præcisè materiam Vuiclef, licèt videatur esse probatus.

Septimus articulus, in quo continetur, qualiter Ioannes Huſz ad populum dixit: Eccè papa nuper defunctus, videlicet Alexãder quintus, nuper scripsit archiepiscopo Pragensi, pro extirpandis erroribus magistri Ioannis Vuicleff, etiàm in Bohemia & Moravia: & quòd ibi sint multi homines, opiniones & errores dicti Ioan. Vuicleff contra fidem tenentes, quorum corda sunt hæresi infecta: & ego dico & Deo regratior, quòd ego nullum Bohemũ hæreticum vidi, probatur per vnum prædicatorem de veritate, per vnum altaristam de veritate, per vnũ baccalaureum in artibus de veritate, per duos notarios publicos de veritate, & per multos alios testes de veritate, publica voce & fama.

Octauus articulus, in quo continetur, quòd ad verba præmissa totus populus clamauit, Mentitur Mentitur: probatur per vnum altaristã verus, qui dicit se interfuisse: per vnum baccalaureum, qui dicit q̃ Mẽtitur: per vnum præpositum, qui dicit, clamauerunt, Mentiuntur Mẽtiuntur. Et per plures alios numero sex, de communi voce &c.

*videt deesse, clamauerunt,

Nonus articulus, in quo continetur, quòd idem Ioannes Huſz dixit, quòd anno 1409. surget vnus, qui euãgelium & epistolas & fidem Christi persequetur, probatur per vnum altaristam de veritate, per vnum baccalaureum in artibus, per vnum notarium publicum, & per multos alios &c.

Decimus articulus, qui incipit, item ponitur &c. denotando dominum Alexandrum, probatur per vnum altaristam, articulum fore verum, qui dicit quòd interfuit: alij autem deponũt de publica voce & fama.

Vndecimus articulus, in quo continetur, quòd papa nupèr defunctus, nescit tamẽ si sit in cælo vel in inferno, qui scribit in cutibus suis asininis, quòd archiepiscopus cremare deberet libros Ioãnis Vuicleff, in quibus multa bona continentur, probatur per vnum præpositũ de veritate, & per multos alios de publica voce & fama.

Duodecimus articulus, in quo continetur, Eccè appellaui contra mandata archiepiscopi, & exnũc appello: vultis mihi adhærere? ad quod totus populus clamauit in vulgari Bohemico, Volumus & adhæremus: probatur per vnũ presbyterum, esse verum: per vnum baccalaureum in artibus, esse verum. per vnum notariũ publicum, qui dicit, quòd interfuit quando dixit, si totus cœtus cardinalium cum papa diceret, librorum combustionem iustam esse, nollem consentire: per vnum alium notarium publicum, per vnum rectorem cuiusdam parochialis ecclesiæ, per vnum altaristam, & per multos alios de publica voce & fama.

Vę qui sapientes estis in oculis vestris.

Decimustertius articulus non est multùm pertinens, ideò omittitur, licèt sit probatus.

Decimusquartus articulus, qui incipit, Idem dixit, ideò deberetis si vultis, mihi adhærere: non timeatis excommunicationem, quia secũdum ritum & consuetudinem Ecclesiæ appellãstis mecum, &c. probatur per vnum notarium publicum, qui dixit audiuisse se à Huſz, quòd legitimè potest se ingerere in diuinis sub tuitiõe appellationis, dicẽdo quòd illam excommunicationem voluit habere pro benedictione, & per multos alios de publica voce &c.

Decimusquintus & decimussextus articuli sunt probati in Costãtia per testes ibidem receptos, vnà cum

cum articulis sequentibus coram commissarijs cõcilij, & per multos alios testes in partibus coram vicario archiepiscopi Pragensis, receptos similiter & examinatos.

Item aduertendum quòd coram commissarijs sunt nonnulli libri & opuscula, videlicet liber de Ecclesia &c. quos libros dictus Ioannes Huſz fatetur se composuisse, veruntamen quòd ad articulos extractos ex dictis libris, in suis responsionibus non præcisè respõdit, sed certis modificationibus & limitationibus, vt appãret in actis.

Item ex actis appãret vna protestatio, quæ videtur cruda, & alia in principio articulorum, si bene aduertatur.

Item quo ad libros & cõtenta in eis, remitto me ad dominos theologos.

Subsequenter magister Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo suprà, exposuit & dixit: ex quo processus debite sit tentus contra Ioannem Huſz, eiusq̃ doctrinam & dictos articulos, non restat aliud nisi concludere & ferre sententiam:

Quapropter per causam huiusmodi per synodum prædictam concludi & sententiam ferri, iuxta petitionem per eum datam, debita cum instantia postulauit.

Quibus factis, dominus Bertholdus de Vuildũgen auditor præfatus, loco quo suprà existens, mandato & authoritate synodi narrauit totum processum habitum coram dominis iudicibus & commissarijs, in huiusmodi causa deputatis per cõcilium, & aliàs quomodò ab initio causæ huiusmodi fuit in curia Romana & in partibus coram ordinario loci introducta de verbo ad verbum. Quo processu recitato, idem dominus Bertholdus auditor & deputatus ad hoc, incepit articulos legere, incipiendo: Vnica est sancta Ecclesia &c. & legendo quilibet articulum, circa ipsum summarium testium, per quot, quantos, & quales personas, dominos, magistros, magnos, aut parvos, probaretur. Et vsq̃ ad finem articulorum.

Item idem dominus Bertholdus Vuildungen dixit, qualiter ipse Ioannes Huſz alias in castro Buelebensi Constantiensis diœcesis existente, & ibidem detẽto, articuli memorati fuissent sibi ibidem præsentati per certos deputatos, inter quos ipse Bertholdus extiterat vnus. Et idem magister Ioannes Huſz fuit interrogatus, an vellet dictos articulos defensare aut confiteri, qui magister Ioannes Huſz tunc submisit se determinationi concilij. Et subsequenter vno alio tempore similiter inter deputatos nationum & in præsentia dominorum Cameracẽsis & Florẽtinensis cardinalium similiter respõdit. Tertiò verò, vt priùs, interrogatus respondit, vt in schedula papyrea in hunc modum manu sua scripta plenius cõtinetur. Cuius schedulæ tenor sequitur in hunc modum:

Huſz submittit se cõcilio.

Ego Ioãnes Huſz, in spe sacerdos Iesu Christi, timens Deum offendere, & timens mendare periurium, nolo abiurare articulos omnes, & quemlibet ex illis, qui per falsos testes in attestationibus productis sunt contra me: quia Deo teste, nõ prædicani, nec asserui, nec eos defendi, sicut dixerunt me eos defendisse, prædicasse & asseruisse.

Item de articulis extractis de meis libellis, saltẽ qui sunt debitè extracti, dico quòd quicunque ex illis includit aliquem falsum sensum, illũ detestor. Sed timendo offendere Deum in veritate, & contra sanctorum sententiam dicere, non quemlibet eorum volo abiurare. Et si possibile esset, quòd toti mundo vox mea nunc patèret, sicut omne mendacium & omne meum peccatum in die iudicij patebit, libentissimè omnem falsitatem & omnem errorem, quem vnquàm ad dicendum conceperim vel dixerim, coram toto mundo renocarem ista dico & scribo libere & voluntariè. Scriptum manu mea propria prima die Iulij.

Hi sunt qui fuerunt commissarij nominè concilij, missi cum articulis ad ipsum magistrum Ioannem Huſz vna vice, videlicet: Ioannes archiepiscopus Rigensis, Antonius archiepiscopus Ragusinensis, Bertholdus de Vuildungen, Theodoricus de Monasterio. Hi fuerunt testes, videlicet Ioannes de Vualden archidiaconus Lubecensis, Petrus Helpurg præpositus Vuetzflariesis, Henricus Heuborch decanus sancti Petri Traiectensis, Petrus de Mera chorepiscopus Traiectensis.

Subsequenter die veneris quinta Iulij, in loco congregationis dominorum deputatorum in domo fratrum Minorum, præsentibus Thoma de Amelia legum doctore, auditore sacri Palatij, dominus Cameracensis, dominus Florentinensis cardinales, patriarcha Antiochenus, episcopus Bathoniensis, episcopus Saresbirriensis, archiepiscopus Rigensis, archiepiscopus Mediolanensis, episcopus Feltrensis, electus Poznaniensis, dictum magistrum Ioannem Huſz interrogauerunt, an vellet abiurare articulos quos confiteretur, & qui sunt in libris suis & manu sua scripti: & illos etiàm qui sunt probati per testes, quos non negat se dogmatizasse, quãtum probãtur per testes: an vellet iurare, q̃ eos nõ teneret nec tenebit, sed vult simul cum Ecclesia cauere contrarium. Respondit quòd vult stare in eo quod scripsit manu sua in præsenti parte. Et factis sic hinc indè nax. Huſz pertinasionibus, quòd non vellet inhærere suæ opinioni, sed potiùs stare cũ tota Ecclesia, & cum tot doctis viris, quot sunt in hoc sacro concilio, tandèm perstitit in proposito suo præmisso. Qua schedula sic lecta, magister Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo suprà, petijt per dominos præsidẽtes & sanctam synodum libros ipsius Ioãnis Huſz, videlicet librum intitulatum de ecclesia, & alios libros suos siue opuscula, in quibus præfati articuli reperiuntur conscripti, condemnari ad comburendum, & sibi super his ministrari iustitiæ complementum.

Petitione ipsius magistri Henrici promotoris facta, reuerẽdus pater dominus Antonius episcopus Concordiensis, mandato & authoritate concilij & generalis synodi procedendo ad sententiã, protulit eam in scriptis, pront in schedula quam legebat de verbo ad verbũ, cuius tenor inferiùs est insertus, plenius cõtinetur. Veniẽdo nanq̃ ad verbũ siue dicasu quo abiurare vellet, veniret alia pœna & prolatio sententiæ: reperto demùm, Ioannẽ remanere in pernersitate sua, & dicentẽ quòd propter homines

quos docuit de oppositō, nō vellet abiurare, sed mil-
lesies cohortis, quia per eius abiuratiōem generale-
tur scandalum illis, quos docuit de oppositō: ergō
vetuit scandalum nullo abiurare. Et tunc dominus. An
nullet aliquo modo abiurare. Et tunc dominus. An
tonius episcopus omisit verba illa, quæ pertinebāt
ad abiurationē, & processit ad alia verba sequen-
tia, videlicet, & sumit sententiā, tradendo per sen-
tentiā eum iudicio seculari. Quibus factis, inerunt
ad ipsum Ioannem Husz, reuerendi patres domini
archiepiscopus Mediolanen. suffraganeus domini
episcopi Constantien. episcopus Bangoren. pro de-
gradatione ipsius Ioannis Husz, ad locum vbi ipsē
Ioannes Husz existebat. authoritate & mandato
ipsius sanctæ synodi Constantien. ad finem, q̄ curiæ
seculari tradi posset, ipsum Ioānem degradārunt,
legendo verba ad hoc ordinata de libro pontificali,
incipiētia: O Iuda, amouēdo ab eo tanquàm ab in-
digno calicem, & subsequenter solennitatibus ad
quodlibet exhibitis, exuebant eum casula, stola, tō-
dētes sibi crines, & similiter amouēdo ab eo omnia
sacerdotalia & clericalia.

Husz degradatur.

Quibus factis, curia secularis recepit eum, &
abduxit eum ad locum iustitiæ.

Super quibus omnibus Henricus de Piro petijt
approbationem & executionem. Fuitq̄, responsum
per dominos deputatos omnium nationum prædi-
ctos, ac dominum præsidentem, regemq̄ Romano-
rum, Placet.

Subsequēter fuit lecta per eundē episcopum Cōcordien sententia, condemnādo illum Articulū. Quilibet tyrannus &c. Et fuit respōsum per deputatos nationū quatuor, præsidentem, & scripti tenoris cōtinetur. Regem, Placet. Item Dolensem schedula, cet. contra impeditores venientium ad concilia generalia.

Subsequēter ad petitionem magistri Henrici de Piro, idē dominus Antonius legebat vnam aliam sententiam, condēnando articulū illum, videlicet, Quilibet tyrannus &c. prout in schedula infrascripta per deputatos prædictos, præsidentē & regem, Placet. Præsentibus ibidēm illustribus principibus, Henrico duce Bauariæ, Ludouico comite Palatino Rheni, Frederico burggrauio Nurenbergensi, Carolo de Malatestis domicello Ariminensi, Ludouico duce Bauariæ, Franciæ & Angliæ, Poloniæ, Norwegiæ, Sueciæ, Daciæ, Ludouici Neapolitani, ducis Mediolanēsis ambasiatoribus, Gūtero comite Suartzpurg, Euerardo comite de Vuinsperg, comite de Friburg, & aliis nobilibus prælatis & Christianis in numero copioso. Subsequenter fuit lecta vna minuta per dominum Stephanum episcopum Dolen. contra impeditores venientium ad concilium, & recedentium ab eodē, cuius tenor sequitur inferius.

Tenores verò dictæ sentētię diffinitiuę, & alterius tyrannidis ac minutæ, de quibus suprà fit mētio, seriatim sequuntur & sunt tales.

¶ Condemnatio illius propositionis, Quilibet tyrannus.

Præcipua solicitudine volens hæc sacrosancta synodus ad extirpationem errorum & hæresum in diuersis mūdi partibus inualescentiū prouidere, sicut tenetur, & ad hoc collecta est, inupèr accepit, q̄ nōnullæ assertiones erroneæ in fide & bonis moribus ac multipliciter scandalosæ, totiusque reipublicæ statum & ordinem subuertere molientes, dogmatizatæ sunt, inter quas hæc assertio delata est: Quilibet tyrānus potest & debet licitè & meritoriè occidi, p quemcunque vassallum suū vel subditum, etiàm per clanculares insidias & subtiles blāditias vel adulatiōes, non obstante quocunque præstito iuramento seu confœderatione factis cum eo, non expectata sentētia vel mandato iudicis cuiuscunque. Aduersùs hunc errorem satagēs hæc sancta synodus insurgere, & ipsum funditùs tollere, præhabita deliberatiōe matura, declarat, decernit & diffinit huiusmodi doctrinam erroneam esse in fide & in moribus, ipsamq̄ tanquàm hæreticam, scandalosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, periuria vias dantem, reprobat & condemnat. Declarat insupèr, decernit, & diffinit, q̄ pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & tanquàm tales, iuxta canonicas sanctiones puniendi.

¶ Constitutio concilij contra inuasores seu spoliatores accedentium & recedentium à concilio.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, in spiritusancto ad extirpationem schismatis, hæresumq̄; & errorum, necnó ipsius Ecclesiæ in capite & in membris debitā reformationem legitimè congregata, ad futuram rei memoriam. Iustitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, si quos noxię volūtatis adeò captiuat peruersa intentio, quòd processibus Apostolicis impudenter obuiantes, authoritatē sanctionis canonicę contemnentes, in aliorum prolabuntur iniurias & offensas, ecclesiastica censura percellat, & pro demerito culpæ, rigorem adijciat iudiciariæ potestatis. Nā si quilibet per cam pum licentiæ, freno depositō modestiæ, vagaretur impunè, facilè quisque sæuiret in proximum, & neruus disciplinātis iustitiæ rumperet. Sanè licèt nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ Ecclesiæ morem & consuetudinem obseruātes, prout ad eos ex debito Apostolatūs sibi iniuncti officij pertinebat, per certos suos processus in die cœnæ Domini annis singulis solenniter publicantes, inter oēs alios & singulos qui ad sedē Apostolicā venientes vel recedētes ab ea, necnō in illos oēs & singulos, qui per se vel per alium seu alios, quascunque personas ecclesiasticas vel seculares, ad Romanā curiā super eorum causis & negocijs accedentes, illaq̄; in eadem curia prosequentes, aut procuratores, gestores, aduocatos & promotores ipsorum, ac etiàm auditores seu iudices,

dices, q̄ super dictis causis seu negocijs deputantur, occasione causarum emergentiū huiusmodi verberant, mutilāt, vel occidūt, cuiuscunq; dignitatis, ordinis, conditionis aut statūs forent, prędicta vel eorum aliqua cōmittentes, excōmunicationis & anathematizationis sententias, à quibus nullus per alium quàm Romanum pontificem posset, prę terquàm in mortis articulo constitutus, absoluī: nec etiàm tunc, nisi de standō mandatis Ecclesiæ aut satisfactione præstandā, sufficienti cautione premissa, candelis accēsis, & ad terram proiectis, promulgauerant: & eos qui taliter excōmunicatis & anathematizatis vel eorū alicui prę sumerent beneficium absolutionis impendere, similibus sentētijs innodauerūt: eisq̄; prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum ecclesiasticorum, & confessionem audiendi interdixerunt officium: necnō quicunq; iniuriatores quorūlibet ad sacra cōcilia generalia venientium, seu stātium in ipsis, aut recedentium ab eisdem, diuersas censuras Ecclesiasticas & pœnas tam ex canonis, quàm diuini iuris dispositione incurrant: tū sicut ad nostrā fidedignorū multitudine valida insinuatione peruenit notitiam, nōnulli iniquitatis filij, perditionis alumni, huiusmodi censuras vilipendentes, ac huiusmodi sacri cōcilij, extirpationis schismatis, hęresum ac errorum, ipsiusq̄; Ecclesię reformationis perturbatores, diabolico spiritu insligante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore postposito, nefarijs ac sacrilegis ausib⁹ nonnullas personas ecclesiasticas & seculares, etiàm pontificali dignitate prędictas, ad sedem Apostolicam vel Romanam curiam, seu præsens generale concilium in ciuitate Constātiensū prouinciæ Moguntinēsis, vbi nunc Romana curia existit, in spiritusancto legitimè congregatā venientes, aut recedētes ab eisdē, inuadere, capere, arrestare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac spoliare bonis suis, vel iniurijs * afficere quàm plurimis, & aliàs malè tractare, temeritate propria presumpserūt, & dietim præsumūt in Apostolicæ sedis & sacri concilij vilipendium & cōtemptum, ac sedationis schismatis, reformationis Ecclesiæ, & correctionis morū, necnon hæresum & errorū prędictorum extirpationis disturbiū, suarumq̄; animarum periculum, & scandalū plurimorū. Nos igitur volentes in premissis, necnō aduersùs quoscunq; ad ipsum conciliū & quęlibet alia futura generalia cōcilia accedētes, aut stantes in ipsis, seu recedentes ab eisdē, nè ab alijs Deū non timentibus, temerarijs iniurijs infestentur, & opprimantur violentijs, & nè quibusuis delinquendi aut excessus committendi pateat audacia, de opportuno & salubri remedio prouidere, huiusmodi, necnō oēs alios & singulos alios, p̄cessus, sententias & censuras aduersùs quarumlibet personarū ecclesiasticarū vel secularium ad sacra generalia cōcilia venientiū, aut stantiū in ipsis, seu recedentiū ab eisdē, molestatores, perturbatores vel iniuriatores, authoritate Dei omnipotentis, patris & filij & spiritussancti extendentes, omnes & singulos cuiuscunq; dignitatis, gradūs, statūs, vel cōditionis fuerint, etiā pontificali, Imperiali, regali, vel alia quacunq; ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, q̄ quascūq; personas ecclesiasticas vel seculares, quæ ad huiusmodi sedē Apostolicā Romanā curiā hoc præsenti sacro durante concilio, vel ad ipsum & quęcūq; alia generalia eōcilia veniētes & stantes in ipsis, aut ab eis recedētes, temeritate propria per se vel aliū seu alios arrestare, inuadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis suis spoliare, vel iniurijs * afficere, seu ipsos sic delinquētes receptare, aut aliās quomodolibet impedire, seu ea perpetrantiū facta & cōmissa, rata & grata habere, vel eis dare auxiliū, cōsilium vel fauorē, publicè vel occultè, directè vel indirectè pśumpserint, vel præsumēt in futurū, similibus excōmunicationis & anathematizatiōis sentētijs innodam⁹ eo ipso. Terras quoquè ipsorū & cuiuslibet qui in prędictis vel eorū aliquo trāsgressor vel cōtemptor fuerit, dū * tn vniuscuiusq; sic transgressorū vel cōtemptorum, vltra vnā diœcesim nō cōtineat: necnō oīa, ciuitates, villas, castra, oppida, & quęlibet alia loca in quibus huiusmodi excessuū patratores seu eorū receptatores, vel ipsis consentiētes, fauētes, aut dātes auxiliū, cōsilium vel fauorē publicè morabuntur: necnō illa, in quibus huiusmodi personę quę sic temeritate propria detentę fuerint, quādiù exiterint in eisdē, memorata authoritate ecclesiastico supponim⁹ interdicto. Quòd si terra eiusdem duas diœceses vel amplius cōtineat, dominiū domicilij principalis ipsius, & illam etiàm in qua fuerit delictum cōmissum, si sua sit, & duas alias quæ sub ipso sunt eidem loco magis * vicinæ, interdicto subiacere volumus supradicto, ac etiàm omnes & singulos huiusmodi excommunicationi & anathematizationis sentētijs ligatos, in quibuslibet Ecclesijs, loco vbi tale delictū fuerit perpetratū, vel terris & locis propter hoc interdictis magis cōuicinis vbilibet existentibus: oīnibus diebus Dominicalibus & festiuis, pulsatis campanis, candelis accēsis, publicè nunciari, ac terras, ciuitates, villas, castra, oppida & loca Ecclesiastico interdicto prædicto suppolita, donèc ipsi sic excōmunicati, meruerint ab huiusmodi sentētijs beneficium absolutionis obtinere, dictumq̄; interdictum debuerit relaxari: ità tamen, q̄ nullus ex trāsgressoribus ac contēptoribus huiusmodi per alium, quàm per Romanum pōtificem, vel sacri cōcilij authoritate posslit, nisi duntaxàt in mortis articulo cōstitu-

* affligere

* affligere

* vicinas

* tamē terra

tus, nec etiàm tunc, nisi de stando mandatis Ecclesiæ, satisfactione vel sufficiẽti cautione (si hoc cõmodè facere possint) primitùs præstita, absolui, vel interdictum huiusmodi relaxari. Eos verò, cuiuscunq; dignitatis, ordinis, statûs aut conditionis fuerint, etiãsi pontificali dignitate præfulgeant, qui cõtra tenorem præsentium processuum, talib⁹ vel eorum alicui absolutionis beneficiũ impendere præsumpserint, volumus, statuim⁹, & decernimus similibus excommunicationis & anathematizationis sententijs fore innodatos eo ipso, ipsisque prædicationis, lectionis, administrationis sacramẽtorum, & audiendi cõfessiones officium, authoritate interdicimus supradicta, insinuantes transgressoribus & cõtemptoribus in prædictis, quòd spiritualiter & tẽporaliter (prout eorum requirent excessus & demerita) grauiùs procedetur, non obstantibus quibuscunq; cõstitutionibus & quibuslibet priuilegijs, indulgentijs & literis Apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, eisdem transgressoribus & cõtemptoribus, vel quibusuis alijs communiter vel diuisim à dicta sede concessis, etiàm quòd suspendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, ciuitates, villæ, castra, oppida & alia loca interdici non possint, etiàm si de ipsis & eorum tẽnoribus esset in ipsis processibus mentio specialis facienda, quæ, nè contra huiusmodi sentẽtias & processus, quô minùs includantur in eis, per ea valeant se, terras, dominia, ciuitates, villas, castra, oppida, & loca huiusmodi tueri, & q̃ quo ad hoc, tollimus & penitùs reuocamus. Et insuper mãdamus, vt huiusmodi præsens processus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas siue membranas processus continentes eosdem, in maioris & sancti Stephani Constãtiensis Ecclesiarum valuis affigi, qui processus ipsos suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, vt prædicti quos processus cõcernent, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorãtiam allegare, quòd ad eos processus huiusmodi non peruenerint, vel ignorauerint eosdem, cùm nõ sit verisimile remanere incognitum, quo ad ipsos, quod tam patenter fuit publicatum. Cæterùm omnibus & singulis dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, cæterorumq; locorũ ordinarijs præcipimus & mandamus, vt ipsi & eorum quilibet per se vel alium seu alios, sub pœna excommunicationis, quam ipsorum quemlibet qui mandatorum nostrorũ huiusmodi transgressor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipso facto, præsentes nostros processus per eorum aut chartarum vel membranarum seu transsumptorũ continentium eosdem, quibus sicuti nostris, pcessibus tãtam volumus fidem adhiberi, in Ecclesiarum valuis seu alijs locis affixionẽ publicent, & præfatos transgressores & contemptores huiusmodi excõmunicationis & anathematizationis sentẽtijs ligatos, ac terras, ciuitates, villas, castra, oppida & loca pfata huiusmodi Ecclesiastico interdicto supposita, quamprimùm ipsis, vel eorum alicui de hoc legitimè constiterit, tandiù in ecclesijs Dominicis & alijs festiuis diebus, dum inibi maior fuerit populi multitudo, cãpanis pulsatis, & candelis accẽsis & extinctis, denũcient, & interdictũ huiusmodi inuiolabiliter faciant obseruari per censuras Ecclesiasticas aut alia iuris remedia, inuocato aũ hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis, donèc ipsi transgressores & contẽptores meruerint ab huiusmodi excõmunicationis & anathematizationis sententijs absolutionis beneficium obtinere, dictumq; interdictum meritò debuerit relaxari, non obstantibus omnibus supradictis, seu si aliquibus coniunctim vel diuisim à sede prædicta indultum existat, ꝙ interdici, suspẽdi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenã & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. Datum Constantiæ pridiè Nonas Iulij, Anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, sede Apostolica vacante, regnorum serenissimi principis domini Sigismũdi Romanorum & Hungariæ regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ verò XXIX.

Libri Hus cõburuntur

Finita aũt sessiõe, libri Ioãnis Hus fuerũt cõbusti in platea palatij episcopalis, videlicet liber de ecclesia & alia opuscula eiusdẽ.

SESSIO XVI.

Die Iouis 11. mensis Iulij prædicti, fuit sessio generalis in qua præsidebat reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis Viuariensis tãquàm antiquior cardinalis. Præsentibus ibidẽm reuerendissimis patribus, Angelo Landensi, Iordano de Vrsinis, Ioanne Ragusinensi, Antonio Aquilegiensi, Thomæ Tricaricẽsi, Brãda Placentinẽsi, Francisco Venetiarum, Petro Cameracẽsi, Antonio de Salancho, Alamãno Pisano presbyteris, Landulpho Barẽsi, Ludouico de Flisco, Odone de Colũna, Lucido de comite, Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Brãckasijs, & Frãcisco Floren. diaconis cardinalibus. Et fuit cantatum

Diuisa de la Torre Bibliotecas

tum officium Missæ de sancto spiritu per reuerendũ patrem dominum Nicolaum episcopum Mersburgensem. Quo cantato, fuit factum & peractum officium litaniarum cum introitu soluto, videlicet, Ioan. 15. *Exaudi nos Domine, collectis & oratiõibus ad hoc requisitis, ac Euangelio, Hoc est præceptum meũ, vt diligatis inuicẽm &c. & hymno, Veni creator spiritus, collectis, versiculo, & Benedicamus. Quibus habitis atque peractis, ascenderunt ambonẽ, in quo edicta siue proposita & proponenda solent legi, reuerendi patres dominus Andreas electus Poznanienſis, Antonius Concordiensis, Nicolaus Mersburgensis, Vitalis Tholonensis, Patritius Cortagensis episcopi, tãquàm deputati per quatuor nationes ad legendum, approbandum &c. illa quæ synodus deliberauerit. Idem dominus Andreas electus Poznanienſis, legebat certa capitula, ordinationes & constitutionem seruandas de cætero, huiusmodi sub tenore:*

Deputatio ambasiatorum concilij ad Aragoniam.

Sacrosancta Constantiensis synodus, generale concilium faciẽs, in spiritu sancto legitimè congregata, secundùm mẽtem & effectum ordinationis seu decreti in vltima sessione facti seu lecti, ad requirendum dominum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in sua obedientia nominatũ, & alia faciendum quæ fuerint necessaria & opportuna, facit, constituit & ordinat procuratores generales, videlicet reuerendissimos in Chro patres dominos, Iacobũ Turonensem archiepiscopum, Petrum Ripensem, Iacobum Adrien, Ioannem Gebennensem episcopos, Ioannem abbatẽ sancti Eligij *Nouimen, Cõradũ de Susato sacræ theologiæ magistros, Ioannem de *Opzis sacri palatij auditorem, Petrum Paulum de Iustinopoli vtriusq; iuris, Lampertum de stipite Priorem prioratus conuentualis de Bortua Leodien diœcesis, Ioannem Vuellis, Hugonem *Holbabe, Bernardũ de Planta decretorum, & Ioannem de Fabrica legũ doctores, præsentes & acceptantes, & Benedictũ Gentiani vniuersitatis Parisiensis sacræ theologiæ professorem, absentẽ tanquàm præsentem, ità tamẽ quòd ipsi omnes, aut ipsorum quatuor, vnà tamen cum cõsensu serenissimi principis domini Sigismũdi Romanorum & Hungariæ regis, si præsens fuerit, alijs non volẽtibus aut volẽtibus, cum ipso domino Benedicto XIII. in sua obedientia nominato, aut alijs ab eo super hoc sufficiẽtem potestatem habentibus, tractare & concludere, ac ipsorũ quilibet in solidũ, ipsum dominum Petrum Benedictum nomiuatũ (vt præfertur) requirere, & alia coniunctim vel diuisim facere possint, sic & prout in instrumentis publicis super hoc fiendis vel conficiendis, eisque tradẽdis, pleniùs videbitur contineri.

Quibus lectis, idem dominus Andreas electus Poznanienſis legebat certas minutas super requisitione Petri de Luna fiendas, quorum tenores similiter sunt inferiùs inserti, & quas in cõtinenti ibidem tradidit ad ingrossandum notarijs atq; scribis propter expeditionem celeriorem. Quibus lectis, iuxta morem aliàs obseruatum super approbatiõe illorum quæ ibi decernũntur & statuuntur, reuerendus pater dominus Antonius episcopus Concordiẽsis nomine natiõis Italicæ respõdit, Placet. Subsequenter dom⁹ Vitalis episcopus Tholonensis pro Gallicana natione, Nicolaus episcopus Mersburgẽsis pro natione Germanæ, & Patritius Cortagẽsis pro natiõne Anglicana respõderũt, Placet. Similiter dominus Ioanner episcopus Ostiensis præsidẽs nomine collegij cardinalium respondit, Placet.

Deindè magister Henricus de Piro procurator exposuit, qualiter fuissent aliàs productæ bullæ pro parte domini Angeli de Corario tũc Gregorij duodecimi in sua obedientia nominati, videlicet cõstitutiones ad renunciandum & resignandũ papatui suo, necnon authorizationis concilij præsentis, quibus necessariò serenissimus princeps dominus Sigismundus Romanorum & Vngariæ &c. rex vnà cum alijs supradictis procuratoribus per concilium deputatis, ad Petrum de Luna ituris, vti haberẽt. Sed quia pericula cuncta euitari debent, quæ euitari possunt, nè ergò propter dictarum bullarũ captionem, destructionem aut aliàs malam custodiã, ipsi synodo Constãtiensi periculum siue damnũ generari posset, idcircò dictas bullas transsumi mandare per protonotarios siue alios notarios concilij per dictum Concilium, eisq; Concilij Constantiensis authoritatem & decretum interponi taliter, quòd hîc & alibi ipsi transsumpto meritò fides plenaria adhiberi posit. Et nihilominùs repetit is in valuis Ecclesiæ executa, accusans contumaciam omnium illorum quorum interẽt, non comparentium, nec ipsas bullas transsumi mandare videntium, ac interponi authoritatem synodi supradictæ curantiũ, & in eorum contumaciam dictas bullas trãssumi per dictam synodum instanter postulauit. Et super hoc respõderi per deputatos prædictos nomine nationum quatuor, ac præsidentem, Placet.

Quibus sic propositis, domini deputati, videlicet Antonius Concordiensis pro natione Italica, Vitalis Tholonensis pro natione Gallicana, Nicolaus Mersburgensis pro natione Germanica, & Patritius Cortagensis pro natione Anglicana, & Ioãnes episcopus Ostiensis cardinalis Viuariensis pro collegio cardinalium respondernnt, Placet.

Subsequenter magister Henricus de Piro promotor, nomine quo suprà, petijt per eandem synodum declarari & decerni instrumenta depositionis papatũs, renũciationis & approbationis factarũ per Balthazarem de Cossa in Cellis, & alia instrumẽta ibidẽm per eum & nomine eius cõfecta, registranda & inferenda locis congruis, præsentis causæ registro, ità & taliter, quòd authoritate ipsius synodi ipsis instrumentis & alijs actis & habitis in concilio Constãtiensi & in sessionibus publicis, plenaria adhibeatur fides, & cætera alia petijt, prout inferiùs plenius continetur. Ad quæ respondernnt ipsi domini prælati deputati & præsidens, Placet.

Quibus respõsionibus factis & habitis reuerẽdus

dus pater dominus Andreas electus Poznamensis, authoritate & mandato ipsius sacrosanctæ synodi Constantiensis, pronunciauit & declarauit quædã capitula sine ordinationes in futurum seruandas, huiusmodi sub tenore:

Item eadẽ sancta synodus ordinat, iubet & decernit, instrumenta in ratificatione sententiæ depositionis per hoc sacrum concilium nuper latæ cõtra dominũ Balthazarem de Cossa, olim papam vigesimumtertium, necnon renunciationi per eum factæ de papatu seu iure quod in eo poterat prætendere, apud acta ipsius concilij in loco suo congruo registrari seu inseri.

Item ordinat & decernit, bullas & instrumẽta olim domini Gregorij papæ duodecimi in sua obedientia nuncupati, nuper in cessione papatus per eum seu eius nomine facta, in dicta sacro concilio producta, in formam publicã trãssumi, seu de ipsis transsumpta publica fieri per protonotarios & notarios huius sacri concilij. Quibus trãssumptis decernit fidem plenariam adhiberi, tanquàm ipsis originalibus authoritate ipsius concilij.

¶Datur iudicibus potestas citandi sub pœna priuationis illos, qui clandestinè recesserunt à concilio.

Item eadem sancta synodus reuerẽdis in Christo patribus Saresbiriẽsi, Plocẽsi, Vauren si & Pistorien si episcopis, aliàs pro audiendis causis ad præsens sacrum concilium deuolutis & deuoluendis, seu aliàs spectantibus, per idem concilium deputatis, citandi etiàm sub pœna priuationis per edictum in curia exequendum sufficienti informatione præuia, omnes & singulos prælatos & curiæ officiales, aliosq; ad ipsum Cõcilium vocatos, qui ab hoc sacro concilio clandestinè sinè licentia recesserunt, vt infra certũ competentem terminum eis assignandum, personaliter reuertantur & redeãt, plenam tribuit potestatem.

¶Quòd literæ de iustitia expediantur.

Item eadem sancta synodus ordinat, vt literæ de iustitia, aliàs in curia expediri solitę, dummodò priùs secũdùm antiquam curię consuetudinem debitum cursum suum faciãt, sanctæ synodi nomine & sigillo per reuerẽdum patrem & dominum Ioannẽ episcopum Ostien, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem & vicecancellariũ, expediantur.

¶Quòd præsidentes habeant potestatem dandi licentiam recedentibus.

Item eadem sancta synodus quatuor præsidentibus nationum, vt ipsi omnes aut eorum tres, singulis ad præsens concilium vocatis seu vocem habẽtibus, & ab eodem recedere cupientibus (vbi rationabilis causa fuerit) licentiam recedendi dare possint, plenam tribuit facultatem.

¶Mandatur camerario, quòd cardinalibus cæterisque indigentibus debeat de bonis cameræ prouidere.

Item præcipit & mandat domino camerario sanctæ sedis Apostolicæ, aut eius locũtenenti seu vicecamerario, vt dominis cardinalibus & prælatis, cęterisq; indigentibus in hoc sacro concilio existentibus, de necessarijs & vtilibus debeat subuenire, & de bonis cameræ prouidere.

[Subsequẽter magister Henricus de Piro promotor, nomine quo suprà, exposuit, qualiter ex pluriũ fidedignorum relatione, etiàm hoc fama publica deferente, q; quidam Carolus de Dueil dominus loci, & Henricus de Turre, cum plurium armatorũ comitiua, non tanquàm nobiles, sed more prædonũ & turbatorum, dominos Carcassonẽsem & Ebroicẽsem episcopos, ac magistros Vuilhelmum de Meda decanum Syluanectẽsem domini regis Francorum consiliarios, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Iacobũ de Spais in artibus & medicina magistros, per vniuersitatem Parisiẽsem ad concilium destinatos, & per serenissimũ principem Romanorum regem ad dictum dominum Carolum regem Francorum transmissos, inhumaniter in ducatu Barensi inuaserunt, eosq; captiuârunt, spoliârunt bonis, rebus, equis &c. & aliquos de eorũ familia interfecerunt, aliquos verò lætaliter vulnerârunt. Quapropter petijt per ipsam synodũ reformationẽ super tali infamia, & cõtra eos procedere & procedendũ fore, prout iuris ordo & dictamen rationis id requirit atq; postulat, et aliàs petijt, prout in quadã minuta inferiùs inserta pleniùs cõtinetur. Et si placet synodo, q; deputati respõdeant. Placet.

Qua expositione querulosa (vt præmittitur) facta, domini deputati quatuor nationũ, vnus post alium, & subsequẽter dominus Ioãnes episcopus Ostiensis, nomine collegij cardinalitij, respõderunt, Placet, & decreuerunt processus contra eosdẽ & alios impeditores venientes & euntes ad concilium & de cõcilio, vt sequitur in minuta, quã dominus Bertholdus de Vuildungẽ auditor legebat, prout sequitur inferiùs. Super quibus idem magister Henricus de Piro promotor nomine procuratorio quo suprà, petijt sibi per protonotarios ac notarios concilij, aliosq; notarios & tabelliones ibidẽm existentes, vnũ vel plura fieri instrumentum seu instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præsentibus ibidẽm reuerendis patribus dominis, Iacobo electo Pennensi, Ioanne de Thoriarys de Bononia auditoribus, ambasiatoribus ducis Burgundiæ, regis Daciæ, Sueciæ & Norwegiæ, omnibusq; dictam sanctam synodum Constantiensem repræsentantibus, nobilibusq; infinitis in multitudine copiosa.

Tenor verò dictarum literarum decretarum contra ipsos Carolum de Dueil, & Henricum de Turre, de quo suprà sit mentio, sequitur in hunc modum:

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, generale concilium faciens, ac vniuersalem Ecclesiam catholicam repræsentans, in Spiritusancto legitimè congregata, venerabilibus episcopis Parisiensi, Metensi, Tullensi, Leonensi, ac eorum vicarijs, salutem in Domino sempiternam. Nupèr siquidem processus nostros cõtra quoscũq; molestatores, perturbatores & iniuriatores quarumcunque personarum Ecclesiasticarum & secularium, ad Romanam curiam & præsens concilium, necnon quęcunque

*cunq; alia concilia generalia venientium, stantium in ipsis, aut recedentiũ ab eisdem, in publica dicti sacri cõcilij sessione fecimus & publicauimus, cuius tenorem causa brevitatis hìc volumus pro inserto haberi. Cùm autem ex plurium fidedignorũ relatione, etiàm fama publica referente, ad nostrã notitiam peruenerit, q; nobiles viri Carolus de Dueil, dominus de Ramouilla, & Henricus de Turre, cum plurium armatorum comitiua, non insequentes facta nobilium, sed suæ salutis immemores, tanquàm iniquitatis filij, fideiq; catholicæ ac præsentis sacri concilij turbatores, Christianorũ inimici, prędonum & tyrannorum more venerabiles Carcassonẽsem & Ebroicẽsem episcopos, ac magistros Vuilhelmum de Meda decanũ Siluanectẽsem, serenissimi ac Christianissimi principis Caroli regis Francorum consiliarios per ipsum, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Iacobum de Spais in artibus & medicina magistros, per vniuersitatẽ Parisiensem ad præsens concilium destinatos: & qui per idem concilium, necnon serenissimum & illustrissimum principem Sigismundum Romanorũ &c. regem semper Augustum, huius sacri concilij aduocatum, protectorem & defensorẽ, ad dominũ Frãcorum regem pro bono vniuersalis Ecclesiæ, dictiq; sacri concilij ac honore & vtilitate ipsius Francorum regis, mittebãtur cum sua familia & alijs de huiusmodi sacro concilio & Romana curia redeũtibus, aliàs ignominiosè ac tyrannicè in terris Romano imperio subiectis, vno ex capellanis perẽpto, & duobus scutiferis episcopi Carcassonensis prædicti lætaliter vulneratis, crudeliter & sacrilegè ceperunt, & nonnullis ex dicta familia & alijs per eosdem nobiles & prædones, equis & bonis deprędatis, per viam afflictis, & graniter iniuriatis dimissis, præfatos episcopos, nuncios & alios, nec pontificali dignitati, nec clericali ordini deferendo, ad castrum de Satyn in ducatu Barẽsi captiuos inhumaniter duxerunt, eorum bona inter eos vt prædã diuidẽdo. Et quòd postmodùm dictus Carolus præfatos episcopos & aliquos ex militaribus captiuis prædictis, volens ipsos ducere longiùs & transferre, pœnis affligere acrioribus & tormentis, à dicto castro, reliquis captis ibi remanentibus, extraxit tempore nocturno, ipsosq; per nemora & stagna, flumina pariter & deuia inhumaniter lõgè perduxit à castro memorato. Quibus ad illustrium principũ, videlicet Barensis primò, & deindè Lotharingiæ ducum notitiam deductis, ipse videlicet Barensis, illos qui in dicto castro captiui remanserãt, eodem castro vi armorũ capto, & Lotharingiæ duces, episcopos & alios quos secum duxerat Carolus prædictus, armatorum potentia, eis ad id *communitatibus Metensi, Tullẽsi & Virdunẽsi cuntatib* prębentibus auxilium, consilium & fauorem, restituerunt libertati, & per suas terras liberè cõduci fecerunt, eis equos, munera & victualia gratiosè cõcedendo. Nos præfatos duces & communitates de tantis per eos ipsis episcopis, nuncijs & alijs memoratis, ob sacri cõcilij vniuersalis Ecclesiæ ac regum prædictorum fauorem gratijs impensis, in Domino collaudantes, nolentesq; sicut nec decet, nec expedit, dictos sacrilegos & quoscunq; alios super huiusmodi horrendis & detestandis excessibus, & eis præstantes auxilium, consilium vel fauorem, absq; animaduersione relinquere incorrectos, circunspectioni vestræ authoritate Dei omnipotentis, patris & filij & Spiritussancti, Amen, committimus, & sub excommunicationis pœna, quam quilibet vestrũm, qui præsentibus nostris mandatis non paruerit, legitima excusatiõe cessante & monitiõe præmissa incurrere volumus ipso facto, præcipientes mãdamus, quatenùs vos vel duo aut vnus vestrũm per vos vel alium seu alios authoritate præsentis concilij, de omnibus & simul præmissis excessibus & ea contingentibus simpliciter & de plano, sinè strepitu & figura iudicij, solicita & fideli diligẽtia adhibita, tam in vestris ciuitatibus & diœcesibus, quàm in locis alijs, quibus expedire videritis, vos instruatis, & prædictos nobiles, & omnes alios & singulos clericos laicos cuiuscunque dignitatis, statùs vel conditionis fuerint, etiamsi regali, pontificali, vel alia quauis præfulgeãt dignitate, quos per informationem reperitis commisisse & cõmitti fecisse vel mandãsse prædictos excessus, aut in eis cõmittendis præstitisse auxilium, consilium vel fauorem, seu eos gratos & ratos habuisse, vel ipsorũ excessuum patratores receptãsse nominatim, necnon illos de quibus vobis per informationem huiusmodi nominatim constiterit, qui quomodolibet culpabiles fuerint in præmissis generaliter iuxta formã ac tenorem processuum prædictorum, quos pro expressis hìc volumus haberi, tam dùs excõmunicatos & anathematizatos diebus Dominicis & festiuis, pulsatis cãpanis & candelis accẽsis & ad terram proiectis, in eisdem ecclesijs atq; locis, cùm maior in eis cleri & populi fuerit multitudo, publicè nũcietis, & faciatis ab alijs publicè nũciari, & ab omnibus arctiùs euitari, dictumq; interdictũ in ecclesijs & alijs vbilibet iuxta tenorẽ processuũ prædictorũ obseruari, donèc nobis prefatoq; serenissimo principi Romanorum regi, & prædictis episcopis & nuncijs, ac alijs de sic eis cõmissis iniurijs ac dãnis & interesse satisfecerint, & ablata seu deprædata ab ipsis restituerint, aut super hoc cum eis concordauerint, & aliàs meruerint ab huiusmodi excõmunicationis & anathematis sentẽtijs, absolutionis beneficiũ obtinere, dictumq; interdictũ debuerit meritò relaxari: Ità tamen, q; id quod fuerit per vnũ ex vobis inceptum, per alium seu alios valeat mediari & finiri. Quòd si fortè præfatis nobiles & prędones de iniurijs, dãnis & interesse, prædictis eisdẽ episcopis, nuncijs & alijs aut alicui eorundem satisfacere, & ablata eis restituere seu super hoc cum ipsis concordare per mensem post monitionẽ eis in locis insignibus per edicta publica super hoc factã, distulerint, eos ad satisfaciendum de iniurijs, dãnis & interesse huiusmodi, & eadẽ ablata restituendi, seu super ipsis cõcordandi, vt præfertur, authoritate prædicta pręuia ratiõe cõpellatis, inuocato ad hoc, si opùs fuerit, auxilio brachij secularis. Et nihilominùs ad prædictorum nostrorũ processuum executionẽ contra quoscunq; ipsorum transgressores & contẽptores, procedatis in omnibus & per omnia iuxta ipsorum seriem & tenorẽ, cõtradictores per censuram ecclesiasticam, & alia*

iuris

iuris remedia authoritate prædicta compescendo, non obstantibus felicis recordationis Bonifacij papæ octaui constitutionibus, in quibus cauetur, nè aliquis extra suam ciuitatem & diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, vltra vnam dictam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur. Sed quòd iudices à sede deputati prædicta, extra ciuitatē et diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunq; procedere seu alij vel alys vices suas committere, aut aliquem vltra vnam dictam à fine diœcesis eorundem trahere non præsument: & de duabus dietis concilio generali, quàm alys quibuscunq; cōstitutionibus à Romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis, quàm de personis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, & alys editis, quæ nostræ possent in hac parte iurisdictioni atq; potestati, eiusq; libero exercitio quomodolibet obuiare, necnon oībus his quæ in dictis nostris processibus volumus non obstare. Datum &c.

Quibus lectis, domini deputati, & demùm dominus Ioannes episcopus Ostien̄ præsidens responderunt, Placet.

¶ Mandat concilium registrari instrumenta deratificatione sententiæ contra Ioannem papam 23.

Item eadē sancta synodus ordinat, iubet, & decernit instrumenta in ratificationibus sententię depositionis per hoc concilium nupèr latæ contra dominum Balthasarem de Cossa, olim Ioannem papam 23. necnon renunciationis per eum factæ de papatu, seu de iure quod poterat in eo prætēdere, apud acta ipsius concilij in loco suo congruo registrari & inseri.

¶ Mandat transsumi literas de cessione Gregorij 12.

Item mandat & decernit bullas & instrumēta olim domini Gregorij papę 12. in sua obedientia nuncupati, nupèr in cessione papatus per eum seu eius nomine facta, in dicto sacro concilio producta, in formam publicā transsumi, seu de ipsis transsumpta publica fieri per ꝓtonotarios & notarios huius sacri concilij, quibus transsumptis decernit fidem indubiam adhiberi tanquàm originalibus ipsis, authoritate ipsius concilij. Deputati verò quatuor nationum, earum, & dictus dominus Ostiensis collegij cardinalium nominibus approbādo, responderunt: Placet.

SESSIO XVII.

De recessu domini Imperatoris, quem concilium benedixit,

DIE lunę qnta-decima supradicti mēsis Iulij Constātię prouincię Moguntinensis in ecclesia maiori fuit tēta & solenniter celebrata sessio generalis, præsente ibi serenissimo principe domino Sigismundo Romanorum & Hungarię &c. rege, vnà cum q̄ pluribus principib⁹, ducibus, Comitibus, & nobilibus. In qua celebrauit officiū Missæ reuerendus pater dominus Vdalricus episcopus Verdēsis, præsidebatq; sessioni huiusmodi reuerendissim⁹ pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis Viuarien̄sis, indutus pōtificalibus: & singulis ordinatis, legebātur litaniæ, ac aliæ deuotę oratiōes more aliarum sessionum. Ipsis autē oīmibus expletis, domin⁹ SIGISMVNDVS rex p̄dictus stetit ante altare genib⁹ flexis in veste nō imperiali, sed quotidiana, capite denudato, assistētibus eidē reuerendissimis patribus dominis Laudēsi & de Vrsinis sanctę Romanę Ecclesię cardinalibus. fuitq; interim cātata litania, & cùm peruētum est ad locū, VT ECCLESIAM, domin⁹ præsidens legit in hunc modū: VT ECCLESIAM tuam & regē nostrū Imperatorē electum, hic p̄sentem, ecclesię tuę aduocatum & defensorē, ad perfectā redintegrationē vnitatis Ecclesiæ p̄fatę iter arripientem dirigere, protegere, & conseruare digneris. Fuit respon sum: TE rogam⁹, audi nos. Secūdò dixit, VT ECCLESIAM tuam & eūdem regem electum, ab oīmibus inimicis visibilib⁹ & inuisibilibus p̄seruare & defēsare digneris. Tertiò dixit: VT EVNDEM IMPERATOREM ELECTVM, ETIAM

Pietas Imp. Sigismūdi.

Oratio pia concilij pro Imperatore pio.

Lucio.

AM AD NOS INCOLVMEM REDVCERE DIGNERIS. Fuitque responsum secundò & tertiò, sicut primò. Cōpleta Litania, ipse p̄sidens cōuertit se ad IMPERATOREM, dicendo preces: SALVVM fac seruum tuum Domine, NIHIL proficiat inimic⁹ in eo: ESTO ei Domine turris fortitudinis. Et decātata oratione pro pace Ecclesiæ, redeunteq; IMPERATORE ad sedem suam, dominus Antonius episcopus Concordien̄sis legit quandā bullā & alia capitula infrà scripta, tenoris sequētis:

Angelo Prænestino episcopis cardinalibus, ipsi domino reassistētibus in officij solēnitate. Quibus hinc inde in locis prælibatis existētibus, fuit secundariò inceptum officium Litaniarū per cantores synodi. Quibus litanijs dictis, rege in loco suo genibus flexis stāte, prælibatus reuerendiss. pater dominus Ioannes episcop⁹ Ostiēsis & præsidens legebat: Vt Ecclesiam tuā & Imperatorē electum hic præsentem, Ecclesiæ aduocatum & defensorem, ad perfectiorem redintegrationem vnitatis Ecclesiæ prefatæ iter arripientem, dirigere, protegere & conseruare digneris. Chorus respondebat: Te rogamus, audi nos. Subsequēter legit: Vt Ecclesiam tuam & eundem Imperatorē ab omnibus inimicis visibilibus & inuisibilibus præseruare & defensare digneris. Te rogam⁹ &c. Tertiò legebat: Vt eundem regem Imperatorem ad nos incolumem reducere digneris. Chorus: Te rogamus &c. Tunc officium litaniarum vlterius more solito fuit completum per cantores siue chorum. Quo finito, idem dominus reuoluit se ad Imperatorē, legendo preces ac versiculum: Saluum fac seruū tuū domine. Respond. Deus meus sperantem in te. Subsequenter: Nihil proficiat inimicus in eo. Respond. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. Esto Domine ei turris fortitudinis resp. A facie inimici. Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscū, & cum spiritu tuo. Vltimò legebat collectam ad ponendā pacem in Ecclesia Dei. His itaq; peractis, rex Romanorū præfatus recessit de illa sede, & reuersus fuit ad sedem suam solitā, vnà cum dictis dominis cardinalibus sibi in officio assistentibus. Tunc ascenderunt ambonem, in quo edicta & ordinatiōes sanctæ synodi Constātien̄sis solent legi & publicari, reuerendi patres domini Antonius Concordien̄sis, Vitalis Tholonen̄sis, Nicolaus Meriburgen̄sis, & Patricius Cortagen̄sis episcopi nomine quatuor nationum, superueniente & assidente postremò domino Ioanne patriarcha Antiocheno. Quibus ibidē existētibus, dominus Antonius de mādato & authoritate ipsius sanctæ synodi legebat schedulam papyreā cōcessionum, legationum, salaiducatūs & aliorū indultorum reuerendissimo patri domino Angelo Corario cardinali Constantinopolitano, per Concilium & synodū cōcessorum & donatorum, an hūc modum:

Sacrosancta generalis &c.

Bulla legationis dūi Angeli, olim Gregorij duodecimi & prouisionis eiusdem.

Sacrosancta generalis synodus Constantien̄sis, in Spiritu sancto legitimè congrega-

Constātien̄ cōci. sess. 14.

debeat episcopali titulo, per præsens Cócilium aut futurum Romanum pontificẽ suo tempore pro pace ecclesię declarando, cum omnibus honoribus & emolumẽtis & alijs debitis seu cõsuetis perpetuò insignitus, secundusq; post Romanum põtificem dignitate & ordine habeatur, nec aliqs sanctę Romanæ Ecclesiæ cardinalium sibi in hoc præferatur: saluo, si ille qui in sua obedientia dicitur Benedictus, cõsimiliter renũciauerit, & cesserit iuri, titulo & possessioni Papatũs, quod quem, & quam se prætẽdit habere, & ipsos ambos in eodem loco siue tractatu simul personaliter cõcurrere cõtingat, quod tunc in sacri concilij ante electionem, & futuri pontificis Romani post electionẽ potestate existat, inter ipsos duos gratificãdo qs præmineat, ordinare. Insuper dicta sancta synodus statuit, ordinat, & decernit, quòd dictus dominus Angelus quoàd vixerit, sit sanctæ sedis Apostolicæ in prouincia Marchiæ Anchonitanæ & præsidatũs * Farcẽsis, cum prouisione, salario, gagijs, muneribus & honoribus solitis cardinalis legatus delatere in spiritualibus & tẽporalibus, atq; vicarius irreuocabiliter permãsurus, cũ oñibus & singulis facultatibus, & authoritatibus huiusmodi legatorum, quæ legatis talibus concedi per sedem Apostolicam in forma plenissima cõsueuerunt: quodq; eidem Angelo fauores & gratiæ sedis Apostolicæ in præbendis, beneficijs & alijs prouisionibus largiflue impendantur. Prætereà dicta sancta synodus statuit, ordinat & diffinit, q̃ idem dominus Angelus, ratione & occasione spiritualis & tẽporalis administrationis papatũs verè ac putatiuè, quomodocũquè & qualitercunquè vsq; in præsentẽ diem, & quousquè per formã cõstitutionis pridiè in dicta sancta synodo factæ, eidẽ licebit, quẽ & quam habuit aliquãdò, aut cuiusuis legationis, vicariatũs, seu nũciationis sedis Apostolicę, aut alterius gestióis siue administrationis nomine romanę Ecclesię, & maximè in prouincia Marchiæ Anchonitanę vel alibi, dum minori fungebatur officio, ac etiàm occasione vel causa suæ personæ nõ possit, neq; debeat de actis, gestis, ordinatis, indultis, concessis, receptis, leuatis, habitis & erogatis, donatis & alienatis ac effusis, quitatis, liberatis, aut alijs quibuscunq; seu qualitercunquè factis seu peractis per eum, seu eius nomine, aut ad eum vel potestatẽ eius quoquo modo peruenerint, ad cuiuscũq; officij vel cuiuscunq; personę instantiam, cuiusuis dignitatis, præeminentię, statũs, gradũs, ordinis vel conditionis aut sexũs, etiàm si Papalis, Imperialis, vel regalis existat, de iure vel de facto, aut aliter qualitercunq; cõueniri, denunciari, accusari, vexari, inquietari, impediri ordinariè siue extraordinariè, cũ promotione vel sinè, in iudicio siue extra, per se vel per aliũ, Apostolica concilij præsentis aut alia quauis authoritatẽ, ordinaria vel subdelegata, seu aliàs molestari, nec contra eum inquiri valeat, nec vllo vnquàm tẽpore realiter vel personaliter, ciuiliter vel criminaliter aut mixtim, seu aliàs quomodocunquè, etiãsi dolus vel fraus aut aliqua alia corruptela circa premissa vel eorũ aliquod, re ipsa vel aliàs notari possent, aut dicerẽtur quomodolibèt interueniſſe: quodq; idem dominus Angelus non teneatur, nec debeat cuiquam (vt premittitur) personę in iudicio vel extra de præmissis vel aliquo eorum, aut dependentibus, emergentibus aut cõnexis, sisse prorsùs extraneis à pmissis vel aliquo premissorum respondere, rationem reddere, aut calculum facere, etiàm coram gentibus Apostolicę cameræ, vel alijs quouis modo, directè vel indirectè, publicè vel occultè, nisi quatenùs sibi propria cõscientia, cui quo ad hoc, totaliter relinquatur, dictauerit faciendũ. Dicta nanq; sancta synodus ex superabundanti liberat dictum dominum Angelũ de his omnibus, vniuersis & singulis, alijsq; in quibuscunq; põdere, numero, & mensura, cuiusuis qualitatis, quantitatis, generis vel speciei, iuris corpore comprehensorum vel non, existant, quæ omnia hîc & eorum valores, nomina, cognomina, qualitates, genera ac species habere voluit, & vult pro specificè & expressè declaratis, àc si de eis expressa mẽtio facta foret, etiamsi sacra fuerint aut prophana, cõmuniter vel diuisim seu mixtim ad quemcunque valorem assendant, attẽta libera & spontanea cessione papatũs per ipsum dominum Carolum de Malatestis procuratorem eius, pridèm in huiusmodi sancta synodo facta, pro pace & vnione in Ecclesia sancta Dei pdicata, quãtùm in eo fuerit modis omnibus promouẽdis, quibus Romanę Ecclesiæ obligatus aut obnoxius fuerit, vel dici potuerit, siue possit: exnũc quitat, liberat penitùs & absoluit: nec non vult, & nunciat eum ab illis omnibus totaliter exemptum, quitatum, liberũ, & absolutũ, eidemq; domino Angelo pro se vel suis hæredibus ac successoribus oñia & singula sanctæ Romanæ Ecclesię & Apostolicæ cameræ per eum qualitercũquè debita, vel aliàs pro eo plenariè, liberè & purè remittit, donat, & largitur. Tollit deniquè ex certa scientia quo ad premissa omnia, & singula inualidat atq; suspẽdit dicta sancta synodus, tam restitutionis in integrũ, quàm de vacatione sedis, & oñia alia iura & beneficia siue priuilegia, per quæ Romanę Ecclesiæ Apostolicæq; cameræ, aut futuro eius põtifici contra premissa vel aliquod eorũ subueniri, aut de ipsis vel earum aliquid infringi, seu aliqualiter possent trãsgredi, aut violari, decernens irritũ & inane, si quid in contrariũ à quouis, quauis authoritate vel quouis ingenio vel colore contigerit attentari, non obstantibus quo ad oñia & singula supradicta,

* Farsẽ
* Farsen

pradicta, tam canonicis quàm ciuilibus iuribus, & Apostolicis constitutionibus, generalium Conciliorum * constitutionibus, ac alijs dispositionibus contrarijs quibuscunque. Statuens & ordinans dicta sancta synodus, quòd quilibet futurus Romanus põtifex, oñia & singula supradicta studeat inuiolabiliter obseruare, eaq; suis Apostolicis literis in forma plena, congrua & decẽti approbet, ratificet, de nouo concedat, indulgeat, atq; confirmet: & quòd quicunq; Romanum pontificẽ eligentes, quo ad hoc, ante sui Apostolatũs inthronizationem sub vinculo præstandi iuramenti obligent efficaciter & adstringant, mandans & precipiẽs dicta sancta synodus, quòd vltrà sacri Concilij publica gesta seu muniméta solito more super præmissis cõficienda, fiant super pmissis oñibus & quolibet eorum ad maiorem certitudinem patentes literę, sub sigillo Concilij in forma plenissima cum omnibus & singulis clausulis, non obstantibus necessarijs, reuocatorijs, & derogatorijs, & alijs opportunis dicto domino Angelo, seu alteri vel alijs pro eo recipienti vel recipientibus assignandæ.

Quarum quidem ordinationum, concessionum, prouisionum & indulgentiarum schedula, vt præmittitur, lecta, responsum fuit ad cõtenta in eadẽ, primò per dominum Antonium Concordiẽsem pro Italica, Vitalem Tholonensem pro Gallicana, Nicolaum Mersburgensem pro Germanica, & Patritium Cortagensem episcopos pro Anglicana nationibus prædictos, & Ioannem episcopum Ostiensem cardinalem Viuarensem pro collegio cardinaliũ, Placet.

Quibus vt præmittitur factis, Ioannes patriarcha Antiochenus eodem loco existens, de similibus voluntate & mandato legebat vnam schedulã certarum inhibitionis, censurę & excommunicationis sententias, ac priuationes in se continentes contra omnes & singulos dantes & dari facientes impedimentũ dominis prælatis, ambasiatoribus, nuncijs, procuratoribus, & alijs ad concilium venientibus, & de concilio recedentibus licentiatis. Necnon dictum impedimentum regiæ maiestati & secum venientibus, siue itinerãtibus, in eundo & redeundo Nicią, & de Nicia siue alijs locis per quos transiuerit, & in quos interim fuerit conuentũ de mutua visione habenda, prout inferius sequitur.

*Item idem patriarcha nomine & authoritate quibus suprà, pro vnione & felici ipsius regis trãsitu & suorum, die Dominica esse processionem generalem per prælatos sanctæ synodi Constantiensis, & deceterò domino rege existente foràs in itinere, omnibus diebus Dominicis esse debere processionẽ generalem. Et fuit responsum per dominos deputatos prædictos ac cardinalem Vuarensem, Placet. Super quibus venerabilis vir magister Hericus de Piro promotor, petijt sibi fieri vnũ vel plura, ac tot quot sufficiant, per protonotarios sedis Apostolicę, & notarios nationum & concilij Constantiensis, & alios singulos ibidem præsentes, publicũ seu publica instrumentum & instrumenta. Præsentibus ibidem illustribus principibus dominis Ludouico comite palatino Rheni, Frederico burgrauio Nurẽbergensi, Carolo de Malatestis domicello Arimini, & pro sancta Romana Ecclesia in prouincia Romandiolæ rectore generali, Gütero comite de Suuartzburg, magistro curiæ Romanorum regis, Bertholdo de Visinis comite * Suauensi, Ioanne de Palesthone, & Zauischio dicto Nigro, ambasiatorib⁹ regis Poloniæ, alijsq; regum, principum & baronum, ciuitatum, vniuersitatum studiorum ambasiatoribus, & cæteris Christianis in multitudine copiosa.*

Tenor verò dictæ schedulæ, per præfatum patriarcham Antiochenum lectæ, de qua suprà fit mentio, sequitur & est talis:

¶ Quòd impediens regem Romanorum in itinere ad regem Aragonum, sit ipso iure excommunicatus.

Quia dignum est, laborantes pro pace sacrosanctæ Ecclesiæ plena libertate securitateq; gaudere, nullisq; impedimentis seu molestijs inquietari, hæc sacrosancta Constantiensis synodus, Ecclesiam catholicã repræsentãs, in spiritusancto legitimè cõgregata, statuit, diffinit, & ordinat, q̃ quicunq; cuiuscunq; statũs aut cõditionis existat, etiàm si regalis, cardinalatũs, patriarchalis, archiepiscopalis, episcopalis, ducatũs, principatũs, comitatũs, marchionatũs, seu alterius cuiuscũq; dignitatis seu statũs, ecclesiastici vel secularis existat, qui sereniſſimũ & Christianiſſimum dominũ Sigismundũ Romanorum & Hungarię, &c. regẽ, vel alios cum eodem, ad conueniendum cum domino rege Aragonũ, pro pace Ecclesiæ, ad extirpationem presentis schismatis per hoc sacrũ concilium ordinatos ad dictã conuentionẽ eũtes vel recedẽtes impediuerit, perturbauerit vel molestauerit, aut aliquod damnũ in personis aut bonis aut famulis eorum intulerit, aut inferri per alium seu alios, directè vel indirectè, clàm vel palàm, seu quoquo modo inferri procurauerit, sentẽtiã excõmunicationis authoritate huius sacri cõcilij generalis ipso facto incurrat, absolutione eiusdẽ ipsi sacro concilio, seu futuro vnico & indubitato summo pontifici, præterq̃ in mortis articulo, specialiter reseruata: & vlteriùs oi honore & dignitate, officio, beneficio Ecclesiastico vel seculari sit ipso facto priuat⁹.

Quòd celebretur Missa singulis diebus dominicis per concilium, & fiat processio, & interessentes habeant centum dies indulgentiarum.

Item vt Deus præfati sereniſſimi principis & aliorum cum eo ad dictam conuentionẽ Ecclesiæ sue gressus dirigere, & corda illorũ cum quibus acturi sunt, ad eandem pacẽ seu clementiam inducere, & illos cum dicto pace obtenta ad dictum sacrum concilium lumes reducere dignetur, statuit & ordinat sancta synod⁹, q̃ singulis septimanis die dominico fiat processio generalis in hac eiui-

Quàm piè & studiosè pro Imperatore peregrinante cõciliũ orârit.

tate Constantiensi cum Missa solenni, quibus processioni & Missæ omnes prælati in hoc concilio existentes, interesse teneãtur, vestimentis pontificalibus (vt est moris) induti. Conceditq; dicta sancta synodus cuilibet præmissis interessenti centum dies indulgentiarum, & totidem cuilibet presbytero vnam Missam celebrãti, & alijs qui deuotè semèl in die PATER NOSTER ET AVE MARIA, pro dicta incolumitate orãdo dixerint, quadraginta dies indulgẽtiæ in forma Ecclesiæ cõsueta. Lectis supradictis, per deputatos quatuor nationũ dominũ præsidẽtem, fuit concorditer responsum, Placet.

SESSIO XVIII.

ANno & indictione quibus suprà, die verò Sabbati decimaseptima mensis Augusti, fuit celebrata sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi, in qua præsidebat reuerẽdiss. pater dominus Ioannes episcopus Ostiẽsis, sanctæ Romanę Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius. fuitq; decantatũ officiũ MISSAE de Assumptiõe beatę virginis Marię per dominum Petrũ episcopum Olorensem. Quo finito, legebatur Litanię, & alia fiebant more aliarũ sessionũ. Quibus expletis, domin⁹ Antoni⁹ episcop⁹ Cõcordiẽn legebat articulos inferiùs descriptos:

cũ introitu, Gaudeamus omnes in Domino, prout in festo Assumptiõis beatę Mariæ virginis, Litanijs, oratiõibus, Veni creator spiritus, Euangelio &c. Præsentibus ibidèm reuerendissimis patribus dominis Ioanne episcopo Ostiensi cardinali Viuariensi præsidẽte, Iordano de Vrsinis Albanẽsi, Angelo Laudensi Præneſtino episcopis, Francisco Venetiarum, Ioanne S. Sixti, Antonio Aquilegiensi, Branda Placentinensi, Alamanno Pisano, Thoma Tricaricẽsi, Guilielmo S. Marci presbyteris, Raynaldo de Branckasijs, Amadeo Salutiarum, Landulpho Barẽsi, Lucido de Comite, Ludouico de Flisco, & Francisco Florentinensi diaconis cardinalibus. Quibus Missæ & litaniarum officijs solenniter peractis, ascenderunt ambonem, in quo sententiæ, edicta, statuta & ordinationes synodi Constantiẽsis publicari & legi solent, reuerendi patres domini Antonius episcopus Concordien. Andreas electus Poznanien. Nicolaus episcopus Mersburgen. Vitalis episcopus Tholonen. & Thomas abbas sanctæ Mariæ extra muros Eboraci ordinis S. Benedicti. Idem Antonius episcopus Concordien de mandato ipsius sanctæ synodi legebat quędam capitula, statuta siue constitutiones obseruãdas ad perpetuam rei memoriam huius modi sub tenore:

Datur potestas iudicibus diffiniendi, & causas per duos cognoscendi.

Nupèr sacrosancta & vniuersalis synodus Constantiensis, reuerẽdos in Christo patres dominos Pistorien sem, Vaurensem, Plocensem & Saresbirien sem episcopos, ad audiendum causas & querelas ad ipsum Conciliũ deuolutas & deuoluendas seu deducendas, vsq; ad sententiam exclusiuè deputauit. Nequiẽs igit ipsa sancta synodus, diuersis alijs occupata negocijs, ipsarum causarum finali decisioni intẽdere, nolensq; eas absq; finali decisiõe diù propterea remanere, prędictis dominis episcopis etiàm causas ipsas finaliter, summariè, simpliciter & de plano sinè strepitu & figura iudicij, finiendas & terminandas, assumptis sibi in rimandis processibus & sententijs proferendis quatuor assessoribus de quatuor nationibus eiusdẽ synodi per eos eligendis, partibus nõ suspectis, super quo eorum conscientiæ onerẽtur, causis tãtùm cathedralium Ecclesiarũ & maioribus earundem causarũ duntaxàt exceptis, plenariam tribuit potestatem. Et vt eo facilius negocia & causæ ad finem optatũ perueniant, eadem sancta synodus, vt ipsi quatuor, aut tres, aut duo ex ipsis, alijs statutis horis nõ veniẽtibus, terminos ipsos in ipsis causis occurrentes, teneri & obseruari facere, & aliàs vsq; ad diffinitiuam sententiã exclusiuè, in causis ipsis procedere possint & valeant, ordinat, statuit & decernit.

¶ Quòd adhibeatur fides bullæ Concilij.

Item statuit ordinat & decernit dicta sancta synodus, quòd quibuscunque veris literis sub bulla ipsius synodi cõficiendis, in quibuscunq; causis, negocijs & factis stetur firmiter in iudicio & extra, vbicunquè exhibitę fuerint vel ostensę: illaq; fides ipsis exhibeatur, quæ veris literis Apostolicis bullatis consueuit & debet meritò adhiberi: ac eandem vim, illudq; robur habeant in omnibus & per omnia, quam & quod ipsæ literæ Apostolicæ habent, & habere debẽt, & possunt quoquo modo, super cuius bullæ vsu & custodia per Concilium deliberabitur.

¶ Quod committentes falsum circa bullam Concilij, puniantur sicut falsarij literarum Apostolicarum.

Item prędicta sancta synodus similiter statuit, ordinat & decernit, quòd omes & singuli, qui dolum & fraudem seu falsitatẽ aliquam circa huiusmodi literas bullandas dictæ synodi pro tempore forsitan commiserint: & illi etiàm qui in hoc cõsenserint, aut talia fieri procurauerint, vel literis falsis sciẽter vsi fuerint, illas censuras Ecclesiasticas & pœnas incurrant, quas falsificatores literarũ Apostolicarũ, & qui illis literis sciẽter vtũtur, necnõ participes illius causæ idẽ crimẽ incurrũt iuxta canonicas sanctiones.

¶ Quòd literæ expediantur super gratijs per olim papam Ioannem concessis, exceptis exorbitantibus & expectatiuis.

Item similiter statuit, decernit & ordinat dicta sancta synodus, ꝙ literę super omibus & singulis gratijs per dominum Balthasarẽ tunc Ioãnem papam 23. factis, vsq; ad ipsius administrationis suspensionem in spiritualib⁹ & tẽporalibus, scilicet, quę fuit de Martis 14. mensis Maij præsentis anni, signatis, possint

possint & debeant per reuerendissimum in Christo patrem & dominum, dominũ Ioannem episcopum Ostiensem, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem & vicecãcellarium, & quatuor sibi adiunctos de quatuor nationibus, videlicet dominos Concordiensem pro Italica, Ariminensem pro Gallicana, Theodoricum *Voym pro Germanica, & dominum Robertum *Appellien, p Anglicana, authoritate dictæ synodi sub modis & formis, quibus summi põtifices literas gratiarum & cõcessionum suorũ prędecessorum Romanorum pontificum & similibus expedire consueuerunt, iuxta constitutiones & regulas ac obseruantias & stylum cancellariæ Apostolicæ, & sub nomine & bulla dictæ synodi expediri, expectationibus & exorbitantijs duntaxàt exceptis.

*Noyon *Niem *Appelten for. *Saresbirien sem

Ego Antonius episcopus Concordiensis, die sabbati decimoseptimo præsentis mensis Augusti, millesimo quadringentesimo decimoquinto, suprascriptam scripturam, prout iacet, de mandato omniũ quatuor nationum totius generalis synodi Constãtiensis, legi, recitaui, & alta voce publicaui in sessione publica totius ipsius generalis synodi Constantiensis in maiori Ecclesia Constantiensi congregatę. In cuius fidem hìc manu mea subscripsi.

Qua quidem schedula lecta, idem dominus Antonius episcopus Concordiẽsis legebat vnam aliam schedulam deputationis ambasiatorum, ad Italiam nomine synodi prędictæ mittendorum, huiusmodi sub tenore:

¶ Deputantur ambasiatores ad Italiam.

Sacrosancta synodus Constãtiensis mittit ambasiatores suos ad reuerendissimum patrem & dominum, dominum Angelum Corarium episcopum cardinalem, olim Gregorium 12. in sua obedientia nominatũ, & dominos cardinales secũ existentes, & ad alios patres Italiæ super factis & negocijs Ecclesię cum instructionibus & facultatibus deliberatis & conclusis, quorum ambasiatorũ nomina sunt hæc, videlicet domini archiepiscopus Mediolanensis, archiepiscopus Ragusinus, episcopus S. Flori, abbas Florentinensis, præpositus Quinq; ecclesiarum, magister Ioannes *Scholij. Quibus lectis, fuit per deputatos & præsidentem concorditer responsum, Piacet.

*Scholis *Stobyn

Ego Antonius episcopus Concordiensis de mandato quatuor nationum generalis synodi Constantiensis, præsentem schedulam legi & publicaui die decimoseptimo mẽsis Augusti, anno millesimo quadringentesimo decimoquinto in sessione publica eiusdem generalis synodi.

SESSIO XIX.

ANno à natiuitate Domini millesimo quadringẽtesimo decimoquinto, indictiõe octaua, die Lunæ vicesimatertia mẽsis Septembris, sede Apostolica vacante, fuit celebrata sessio generalis per synodũ Constantiẽsem, in qua fuit celebratũ officiũ Missæ per reuerendum patrem dominum Nicolaũ episcopum Assiinatensem. Qua Missa celebrata, incipiebantur Litaniæ, & alia fiebant, vt in sessionibus fieri solitũ est. Præsidebat verò in eadẽ sessione reuerendiss. pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis Viuariensis. In qua sessione Hieronymus de Praga per reuerẽdiss. D. Petrũ cardinalẽ Cameracensem & alios deputatos per Conciliũ, in materia fidei instructus & informatus de fide recta sanctæ matris Ecclesię, qui iam fuerat accusatus de hęresi, & per Concilium super hoc incarceratus, quandã reuocatiõis seu abiurationis papyri schedulam, stans in ambone publicè, alta & intelligibili voce legebat, reuocans & abiurãs, prout in eadem schedula, cuius tenor sequitur, continetur:

¶ Abiuratio Hieronymi de Praga.

Hieroñ Pragensis errores suos & hæreses abiurat, quas tamen non ità multò pòst resumpsit.

Ego Hieronymus de Praga, artium liberalium magister, cognoscens verã catholicã Ecclesiam & Apostolicã fidem, anathematizo omnem hæresim, pręcipuè eam, de qua hactenùs infamatus fui, & quã pręteritis tẽporibus dogmatizauerũt & tenuerũt Ioannes Vuicleff & Ioannes Husz in suis opusculis, libellis seu sermonibus ad clerũ & ad populum, propter quam causam prędicti cum suis dogmatibus & erroribus damnati sunt ab hac Constantiensi synodo tanq̃ hęretici, & eorum doctrina prædicta sententialiter damnata, maximè in nonnullis articulis expressis, in sententijs per hoc sacrum Concilium contra ipsos latis. Consentio autẽ sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicę sedi & huic sacro Concilio, & ore ac corde profiteor in omnibus & per omnia, & præsertim de clauibus, sacramentis, ordinibus, officijs & censuris Ecclesiasticis, indulgentijs, & reliquijs sanctorum & Ecclesiastica libertate, ac etiàm de cæremonijs, & alijs omnibus ad religionem Christianam pertinẽtibus, put ipsa Romana Ecclesia & Apostolica sedes, & hoc sacrum concilium profitẽtur, & specialiter quòd prędictorum articulorũ plures sunt notoriè hęretici, & dudùm à sanctis patribus reprobati, quidã verò blasphemi, alij erronei, alij scandalosi, quidam verò etiàm piarum aurium offensiui, & ipsorũ nonnulli temerarij & seditiosi, & pro talibus fuerunt prædicti articuli per hoc sacrũ concilium nupèr cõdemnati, & inhibitum omnibus & singulis catholicis sub anathematis interminatione, nè decęterò dictos articulos seu eorum aliquẽ aliquis prędicare, dogmatizare, vel tenere pręsumeret.

Item ego Hieronymus antedictus, quia in nonnullis artibus scholasticis ad persuadẽdam opinionẽ de vniuersalibus realibus, & quòd vna communis generis essentia specificâsset plura eiusdem speciei suppositа & quodlibet eorum, vt Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & sic de singulis, & ad hoc inducẽdum velut exemplo sensibili descri-

psi quandam triangularem figuram, quam scutum fidei nominaui: ideò ad excludendum intellectum erroneum & scãdalosum, quem fortassis aliqui ex hoc accipere potuerunt, dico, assero & declaro, quòd dictã figuram non feci, nec eam nominaui scutum fidei ea intẽtione, quòd vellem dictam opinionẽ de vniuersalibus, extollere super opinionem cõtrariam, sic quasi esset scutum fidei, quòd sinè eius positione non posset fides aut catholica veritas protegi & defendi, cùm nec dictæ positioni velim pertinaciter adhærere: sed hoc ideò dixi, quia in dictę figuræ triangularis descriptione ponebã exemplum, quòd diuina essentia est tria differẽtia supposita & quodlibet eorum, scilicet Pater, & Filius, & Spiritussanctus, qui quidẽ Trinitatis articulus, est præcipuum scutum fidei & veritatis catholicæ fundamentum. Prætereà vt cunctis pateat, quæ fuerunt causæ, quarè fui reputatus adhærere & fauere dicto quondàm Ioanni Husz, notum facio per prẽsentes, quòd cùm multotiès audiuissem eum in prædicationibus & scholis, credidi eum virum bonum esse, nec in aliquo obuiare traditionibus sanctæ matris Ecclesię ac sanctorum doctorũ, immò etiàm cùm nupèr in hac ciuitate mihi fuissent oblati articuli per eum positi, & per hoc sacrũ Concilium damnati, prima frõte non credidi suos esse, saltem in ea forma. Cumq; ab aliquibus egregijs doctoribus ac magistris in sacra pagina audiuissem affirmari quòd sui erãt, postulaui pro mea plena informatiõe, mihi ostẽdi libros manũs suæ, in quibus dicti articuli cõtineri dicebãtur. Quibus mihi ostẽsis, manu propria eiusdẽ scriptis, quam vt meam propriã benè cognosco, dictos articulos omnes & singulos in ea forma quã dãnati sunt, reperi esse cõscriptos. Vndè nõ immeritò compræhendi & compræhendo, ipsum & suam doctrinã cum eorum sequacibus per sacrũ cõcilium damnatã & reprobatam fuisse, tanquàm hæreticam & insanã. Et hæc omnia supradicta dico purè & sinè cõditione, vt iam plenè & sufficienter informatus de prædictis sententijs, latis per hoc sacrum cõcilium cõtra doctrinas dictorum quõdàm Ioannis Vuicleff & Ioannis Husz, & cõtra ipsorum personas quibus sentẽtijs tanq; deuotus catholicus in omnibus & per omnia humiliter consentio atq; adhęreo.

Item ego idem supradictus Hieronymus, qui aliàs coram reuerẽdissimis patribus dominis Cardinalibus, & venerandis dominis prælatis & doctoribus & alijs venerabilibus personis huius sacri Concilij, in isto eodem loco voluntariè, liberè & spõtaneè exponẽs & declarãs intentionem meam, inter alia loquens de Ecclesia, eam trifariè distinxi, & vt percepi postèa, tunc à quibusdam intellectũ est, quòd vellem dicere, quòd in ecclesia triumphante esset fides, cùm tamẽ credam firmiter, q; ibi sit beatificata visio, ęnigmaticam cognitionem excludens: nunc dico, assero, & declaro, quòd nũquàm fuit intentionis meæ dicere, quòd ibi esset fides sub ratione fidei, sed cognitio fidem subæqualenter excedens. Et generaliter quicquid ibi vel anteà dixerim, refero & subijcio humili corde determinatiõi huius sacri Concilij Constantiensis.

Insupèr iuro, & per sanctam Trinitatem & per hęc sacrosancta Euangelia, me in veritate Ecclesiæ catholicæ semper & sinè dubio permansurum, & omnes qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus suis ęterno anathemate dignos eos pronuncio. Et si ego ipse aliquandò (quod absit) aliquid contrà sentire aut prædicare præsumpsero, canonũ seueritati subiaceam, & æternæ pœnæ obligatus inueniar. Hanc autem *cõfessionem, & professionis meæ paginam coram hoc sacro Concilio generali liberè & voluntariè porrigo, & eidem me propria manu subscripsi, & hæc singula conscripsi. *professionẽ

Deindè dominus Bertholdus de Vuildũg sacri palatij Apostolici causarum auditor, legebat quandam ordinationis schedulã cõceptam super regula sancti Francisci, & alia infrascripti tenoris subsequentis de consensu partium.

Dilectis Ecclesię filijs, Generali & prouincialibus ministris, custodibus, cęterisq; ordinis Minorum professoribus, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Supplicationibus personarum, quę voto religionis sunt adstrictę, illis pręsertim libẽter annuimus, quas ad finem tendere cõspicimus, per quem personæ ipsæ sub *pacata tranquillitate iuxta suam professionẽ quiescant, ac sedulum & tranquillum in humilitatis spiritu Domino reddere valeãt famulatum. Nupèr siquidem supplicatio pro parte religiosorum virorum gardianorũ & fratrum vestri ordinis conuentuum, videlicet Sagiensis, de sancto Audomaro Morinẽsis diœcesis, de Varẽnis Rhemẽsis, de Dola Bisuntiñ. de la Valle Cenomanensis, de Elicio Nannetensis, de Ambasia Turonensis, de sancto Ioanne Angeliacensis, Xantonẽsis de Bercorio, de Toleto & de Fõtiniaco cõmunitatis Maleacẽsis diœcesis, infra prouincias Franciæ, Burgũdię & Turonensem, iuxta modum dicti ordinis existẽtium, nobis humiliter præsentata cõtinebat, quòd diuina cooperante clementia, tẽporibus his nouissimis regularis obseruãtia vestri iam dicti ordinis in prędictis conuentibus inceperat vigere, sed varijs obstãtibus impedimẽtis, per ministros & custodes illarum prouinciarũ eis præstitis, in ipsa stricta obseruantia non mediocriter impediebãtur, quorum impedimentorum occasione scandala multa pullulabant: humiliter & deuotè supplicantes, quatenùs eis de remedio opportuno prouidere *placida

dere dignaremur. Nos igitur eorum supplicationibus tanquàm iustis benignè annuẽtes, cupientesq; multa scandala vestri ordinis tollere, atque vnitate in eo conseruata fratres in pacis dulcedine *cõseruare, statuimus & decernimus eisdem supplicatiõibus fore prouidendum, & de facto, tenore præsentium eis prouidemus, iuxta formam per reuerendissimos patres dominos, videlicet Iordanum episcopum Albanensem de Vrsinis, ipsius ordinis protectorem, & Petrũ sancti Chrysogoni presbyterũ cardinalem, Cameracensem vulgariter nũcupatos, sanctæ Romanę Ecclesię cardinales, & alios ex parte huius sacri concilij super hoc deputatos, specialiter auisatã, ordinatã & traditã, atque per religiosum virum fratrẽ Ioãnem *Rhotani in sacra pagina professorẽ, & vicariũ Ministri Generalis antedicti, vnà cũ alijs pluribus magistris & discretis *patrib⁹ ipsius ordinis ex vna parte, & fratres ꝓnominatos conuentus repræsentantes ex alia concordatam, videlicet quòd fratres conuentuum prædictorum decæterò, & quousquè aliud super hoc p sacrũ cõcilium generale fuerit ordinatum, possint & valeant, quilibet in sua prouincia, eligere de sua stricta obseruãtia vnum fratrem idoneum, quẽ in scriptis Ministro illius prouinciæ præsentatum, ipsum dictus minister infra triduum post huiusmodi præsentatiõem suum vicarium constituere debeat, ad ipsos regẽdum in solidum loco & vice eius, & eis prouidẽdum in omnibus quibuscunque & ipsis modis quibus ipse minister prouincialis etiàm prouidere posset, ità quòd de ipsorum fratrum regimine in nullo possint se intromittere dicti prouinciales vel custodes, sed ad ipsos vicarios cura & correctio eorũ omninò pertineat, excepto quòd ad suę superioritatis cognitionem Minister prouincialis ipsos possit, si voluerit, visitare in propria persona, & tunc punire de consensu maiorum & discretorum conuentus, in quo fiet hæc visitatio, quicquid punitione dignum reperit: quem si constituere renuerit modo prædicto, ex tunc constitutio eiusdem præsentati, ad vicariũ ministri generalis inferiùs annotatum, deuoluatur & pertineat absolutè. Qui quidem vicarij huiusmodi triũ prouincialium, possint & debeant vnà cum fratribus discretis sibi subditis, forma solita in electionibus ordinis seruata, insimul eligere inter se vnum alium fratrem ad hoc sufficientem & idoneum pro eorundem vicariorum correctione & totius strictæ huius obseruantiæ in prædictis prouincijs meliori regimine, quem per eos in scriptis Ministro generali ordinis q̃ erit pro tempore, humiliter præsentatum, ipsum Minister super illos suum vicarium constituere infra triduum post illam præsentationem benignè debeat & charitatiuè: alioqn ipso triduo trãs- *consuere *Rhota *fratribus

acto, sit & habeatur vicarius ipsius generalis, authoritate ipsius sacri concilij constitutus. Qui quidem vicarius generalis in sua congregatione vel aliàs solus debeat & possit vicarios prætactos (quotiès opùs erit) punire, & ipsis ac fratribus alijs sibi subditis prouidere in omnibus quibuscunque casibus, quibus Minister generalis eis potuisset prouidere, nè ipsos, vt sępiùs cõtingit, quotiès generali ministro indigẽt, longiùs oporteat euagari. Et pro hac vice primaria constituimus in præfatũ generalis Ministri vicarium, fratrem Nicolaum Rudolphi apud vos de hac obseruantia laudabili prouidentia ac diligentia solerti multipliciter cõmendatum, quem volumus posse deponi, quotiès vicarijs & alijs fratribus discretis sępedictis videbitur expedire. Possit tamẽ Generalis Minister qui est & qui erit pro tempore, ipsos fratres & conuẽtus in sua persona, quotiès voluerit, visitare, prælibato vicario non obstante, & punire, si quid in dicta visitatione puniendum repererit, sicut moris est in ordine, & aliàs facere consueuit. Veruntamen non intendimus, quòd prædicti vicarij propter mortem, depositionem seu mutationem illorum quorum vice fungũtur, possint à suis officijs remoueri, vel in eis impediri, nisi super hoc assensus maiorum & discretorum ꝑbi subditorũ priùs interuenerit, ad quos semper eos deponere, & alios eligere, antedictis Generali ꝓuincialibusq; Ministris ꝑsentare modo & forma præmissis (quotiès fuerit opportunũ) volumus & decernimus pertinere. Insupèr possit & debeat ipse Generalis vicarius & sui successores, conuentus sibi pro tempore subditos, ad statum dictæ strictæ obseruantiæ consonũ, iuxta declarationes & statuta sedis apostolicæ & ordinis reducere, tollendo quascunque superfluitates, siue sint in rebus mobilibus siue immobilib⁹, quantũ fieri poterit bono modo, habito semper consilio maiorum & discretorũ sibi obedientiũ, eligendo (si opùs fuerit) aliquos fideles, qui ipsas superfluitates authoritate huius sacri Concilij vendãt, cõmutent, aut aliàs in pijs operibus conuertant. Insupèr statuimus, quòd omnes & singuli conuentus ꝑdictarum ꝓuinciarum, quotiès maiori vel saniori parti fratrum in eis existentium placuerit, ad hãc strictam obseruantiã ꝑse reducere, & vicarijs antedictis se subdere, hoc liberè facere, ꝑsint. Et etiàm singuli fratres cuiuslibet conuentũs dicti ordinis, contradictione cuiuscunque non obstante, à quorum vicariorũ obedientia & subiectione nullus exire possit sinè speciali licentia vicarij generalis antedicti: non tamẽ per hoc intendimus, quin fratres & conuentus, qui voluerint, possint secundùm hanc strictam obseruantiam viuere, manendo etiàm immediatè sub cura Ministrorum prouincialium, exceptis tan-

tùm ꝓnominatis conuentibus & conuentu de Mirabello Pictauiensis diœcesis, quem volumus expresse & ordinamus, curæ & regimini prædictorum vicariorum subesse, & ex causa, vt sicut in eo hęc stricta obseruantia regularis in partibus illis sumpsit exordium, ità in illo tanquàm in aliorum speculo semp elucescat. Cæterùm cùm iuxta sententiam Sapiętis, volatilia ad sibi similia libenter conueniant, statuimus quòd quãdò fratres huiusmodi obseruãtiæ, peregrinationis studio vel aliàs per mundum proficiscuntur, ad loca conuentûs cõmunitatis ordinis declinent, si voluerint: ad alia verò loca fratrũ in obseruãtia sibi similiũ semp declinare teneantur, iuxta quod in statutis ordinis cõtinetur. Insupèr quilibet prouincialis Minister prouinciarũ præmissarum, vicario generali sæpedicto pro præsenti duos conuẽtus in sua ꝓuincia fideliter assignet, aptos ad manendum, munitos libris & alijs rebus pro cultu diuino, quotiès ab eodem vicario, per literas aut aliàs in suo prouinciali capitulo fuerit requisitus, eligendos per ipsum prouincialem, ità quòd propter hãc assignationem mobilia quæcunque dictis conuentibus pertinentia, quomodocũque sit, non debeant abigi seu segregari, secundùm dispositiõem protectoris vestri ordinis. Et si contigerit, quòd Ministri prouinciales & custodes, vel alij expulerint vel eiecerint fratres huiusmodi obseruãtiæ ab aliquo seu aliquibus conuentuum prænominatorum à quindecim mensibus citra violenter, & alios loco eorum ibidèm collocauerint, vel mobilia ad ipsos conuentus seu aliquem ipsorum spectãtia deportauerint: volumus & mandamus districtè, prædictos fratres indilatè recedere & exire à dicto cõuentu, mandantes tenore præsentium prælibato vicario generali, quatenùs authoritate nostra omnibus modis quibus fieri poterit honestè & licitè ipsos exire, & ꝓdicta bona restituere cõpellat per censuras ecclesiasticas, & alios fratres & subditos suos de nouo ibidèm collocãdo, omnibus quibuscunque districtè prohibentes, nè quis eum super hoc impedire præsumat sub excommunicationis pœna, sed magis ei præbeat vnusquisq; super hoc requisitus per ipsum, potiùs auxilium & iuuamen. Statuentes vlteriùs, nè deincèps fratres huiusmodi strictæ obseruantię, fiant capellani honoris, vel maneant continuò in domibus secularium causa confessionis vel alia, citra tamen aliorum fratrum vestri ordinis prędiudicium, nè forsan freno obedientiæ laxato, vel propha na conuersatione feruor deuotionis eorum tepescat. Præcipimus insupèr, & mandamus districtè in virtute sanctæ obedientiæ omnibus & singulis fratribus conuentuum prædictorum, & alijs in futurum sub cura & regimine prætactorum vicariorum constitutis quatenùs ipsis firmiter obediant, & pareant cum effectu in omnibus, in quibus fratres illius ordinis suis generalib⁹ & prouincialibus ministris obedire debẽt, aut tenentur. Cæterùm cùm prædicta, sint de voluntate partium (sicut præfertur) per nos statuta & ordinata, districtiùs inhibem⁹ omnibus & singulis ministris & custodibus, qui sunt, & erunt in futurũ, & alijs fratribus vestri ordinis, nè occasione controuersiæ priùs super his motæ, aut prosecutionis in præsenti cõcilio factæ, aut alia quauis causa fratres de hac obseruantia præsentes vel futuros inquietent, molestent, vel affligant, seu eorum vicarios vel de secta noua, vel reprobata quomodolibèt vocent. Nec etiàm fratres dictæ obseruãtię, alios fratres vestri ordinis aut eleemosynas aut oblatiões sibi dãdas impedire præsumant: quòd si decæterò alij alijs facto circa præmissa aut eorum aliquid hincindè iniuriati fuerint, manus violentas in eis ponendo, eos incarcerando, arrestando, libris spoliãdo, aut aliàs maculam hæresis falsò imponendo, sententiam excõmunicationis ipso facto incurrant iniuriatores, à qua nõ possint, articulo mortis excepto, absolui, nisi per eundem cardinalem q. ꝓ tẽpore hui⁹ ordinis erit, ꝓtector. De cęteris verò leuioribꝰ iniurijs verbalibus, oẽs quicunque fuerint in hoc culpabiles deprehensi, per eorũ ꝓlatos puniant, circa ꝓmissa sententiarũ fulminationibus aut appellationib⁹ interpositis, & literis felicis recordationis Alexandri papæ V. & earum confirmatione non obstante, quas tenore præsentium reuocamus, cassamus, & annullamus, ac nullius roboris vel momẽti declaramus, & alijs quibuscunq; statutis Apostolicis vel huiusmodi ordinis in contrarium editis nõ obstantibus. Nulli ergò &c. Datum Constantiæ IX. calendas Octobris, Anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, Apostolica sede vacãte,

Ecci 17.b

¶ Quòd non obstantibus saluis conductibus Imperatoris, regum &c. possit per iudicem competentem de hæretica pranitate inquiri.

Præsens sancta synodus ex quouis saluo conductu per Imperatorẽ, reges & alios seculi principes hæreticis, vel de hæresi diffamatis, putantes eosdem sicà suis erroribus reuocare, quocunque vinculo se adstrinxerint, cõcesso, nullũ fidei catholicæ vel iurisdictioni Ecclesiasticæ ꝓiudicium generari, vel impedimentum præstari posse, seu debere declarat, quo minùs, dicto saluo conductu non obstante, liceat iudici competenti & Ecclesiastico, de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debitè procedere, eosdemque punire, quãtùm iustitia suadebit, si suos errores reuocare pertinaciter recusauerint, etiàm si de saluo conductu

Hæretici, suas hæreles pertinaciter defendentibus, saluum conductum non patrocinari.

ductu cõsisi, ad locum venerint iudicij, aliàs non venturi: nec sic promittentem, cùm fecerint quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum.

¶ Quòd dominus vicecancellarius expediat Carolinam sub bulla sacri concilij Constantiensis.

Carolinam ſtam, quoniam mox in hac sessione expedita non fuit, sed aliquando pòst, non hic, sed in fine huius synodi adiectam offendes.

Cùm in generalibus cõcilijs, maximè Lateranensi, prouidè q̃dam fuerint statuta, libertatẽ Ecclesiasticã cõcernentia, q̃ piæ memoriæ Fredericus secũdus in seruore deuotionis Romanæ Ecclesię tũc psistens, etiàm quædam statuit & adiunxit, & demùm p felicis recordatiõis Honorium tertiũ fuit eiusdem Frederici constitutio approbata, & cõsequenter p diuæ memoriæ Carolũ quartum eadem fuit approbata, & quædam alia in fauorem Ecclesiasticæ libertatis adiecta, quæ in libro cancellariæ Romanæ Ecclesiæ latiùs continentur, hęc sancta synodus decernit & mãdat dño vicecancellario eiusdẽ Romanę Ecclesię, vt executorias literas sup ipsis expediat in forma dari solita.

¶ Committuntur causæ hæresis certis iudicibus.

Item ꝓdicta synodus Constantiensis oẽs & singulas causam & causas hęresum, ex erronea & puersa doctrina dãnatæ memoriæ Ioãnis Husz hæretici in regno Bohemiæ & in Morauia exortas, sapientes etiàm criminales ex eis, vel eorũ occasione cõtra quascunq; psonas, tã Ecclesiasticas quàm seculares, cuiuscũque statũs, gradũs, ordinis vel cõditionis aut ꝓeminentiæ existant, & quacunque ꝓfulgeant dignitate, emergẽtes, dictiq; Ioãnis Husz & dogmatũ falsorũ eiusdem fautores, defensores & sequaces, reuerendis in Christo patribus & dñis, dominis Ioãni patriarchę Cõstãtinopolitano, & Ioanni epo Siluanectẽsi cõiunctìm & diuisìm cõmittit audiẽdas, decidendas, cognoscendas, & fine debito terminãdas, cũ omnibus & singulis suis emergentibus, incidẽtibus, dependẽtibus & cõnexis, & cũ potestate citandi personaliter oẽs & singulos suspectos in fide ibidèm degẽtes, & corã eis in genere & in specie nominãdos coniũctìm & diuisìm, in Romana curia per edictũ publicũ & in partibus & in locis conuicinis affigendũ & publicãdum, cùm ad easdem partes, præsertim ad prædictos de fide suspectos, pro huiusmodi citatione exequenda tutus non pateat accessus, habita tamẽ priùs informatione summaria in præmissis, non obstante quòd aliàs præfata synodus certis iudicib⁹ generaliter quarumcũque hæresum causas commiserit, vsque ad diffinitiuam sententiam exclusiuè *cognoscẽdi, & coram quibus aliquę pendent indecisę, & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque.

*cognoscẽdas

*Item præfata sancta synodus vult, ordinat atq; decernit, quòd in dictis aliis hæresum causis, ex indicibus aliàs per concilium prædictum deputatis,

decem eorum, aliis absentibus, possint & valeãt in ipsis procedere, & terminos in prædictis causis feruare, vt eo facilius, commodosius & celerius causæ huiusmodi terminentur, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.

Lectori pio Bartholomęus Polt salutem.

¶ Atque hic finem habent ea, suis nunc locis inserta, quæ anno Domini 1538. Constantięn Concilio quasi pro auctario adiecta fuerant, transcripta per id tempus ex libro quodam (priores aliquot synodi Constantięn sessiones, notarij manu exceptas, continente) Henrici Bemel secretorum doctoris, & Colonię ad Apostolos quondàm canonici, qui librum eum facultati theologicę studij Colonięn, in vsum studiosorum ibidem Theologiæ vacantium, testamento reliquerat ea lege, vt post mortem vel sufficientem vsum alicuius Theologiæ operam dantis, qui supradictum librum ad tempus vsurpãsset, alij cuipiã eius voluminis auido & Theologię initiato, simili cõditiõe traderet. Vale, religioso Petro Crab, q hęc trãscribi ꝓcurauit, ipsiq; trãscriptori gratiã habiturus.

¶ Quòd beneficiati in cõcilio ꝓsentes, recipiãt fructus beneficiorũ eorũ in absentia.

Item cùm absentes causa reipublicæ ecclesiasticæ personę, in ecclesijs in quib⁹ beneficiati sunt, presentes meritò reputantur, ideoque vt omes & singuli beneficiati huius sacri concilij præsentes, & qui ad illud ꝓ tempore accesserint, eo cõmodiùs ipsi concilio interesse, & in illo vsque ad finem valeant remanere: dictum cõcilium statuit & decernit, quòd ipsi omnes & singuli pro residentibus siue præsentibus interim in suis beneficijs sunt habendi, ità quòd omnes & singulos redditus, fructus & prouentus suorum beneficiorum ac residentiæ personalis in ipsis beneficijs, in quibus residebant, aut in quibus residerent, si eiusdem concilij prosecutio seu interessentia eis non obstaret: ac alij etiàm curiales beneficiati, qui de suis beneficijs ad præfatum concilium non accesserũt, aliàs tamen præsentes in curia, in eodem concilio laborauerunt, etiàm si primam non fecerint residentiam personalem consuetam vnius tantùm beneficij ꝓ quolibet eorum vigore huius decreti eorũ dem beneficiatorum absentijs de alijs suis beneficijs, de iure & consuetudine, priuilegio aut licẽtia suorum superiorum semper saluis, etiàm si canonicatus, aut præbendæ, aut dignitates, aut personatus vel officia in cathedralibus & metropolitanis maiores post pòtificales, seu collegiatis ecclesijs huiusmodi principales fuerint, durãte ipso cõcilio, eisdemque in eodem concilio perdurantibus, etiàm à tẽpore itineris arrepti huiusmodi ad prætatum concilium, quousquè ad eadẽ sua beneficia ipsi cõcilio finito cõmodè redire potuerint, aut quãdiù curiales prædicti in eodẽ cõcilio laborauerint: cum ea integritate percipere valeant & debeant, cum qua illos perciperent, si in suis beneficijs ꝓdictis interìm personaliter residerent, & administrarẽt in eisdem, quotidianis distributionibus duntaxàt exceptis, cõtrarijs

locus obscurus

non

non obstantibus quibuscunque, & cum executionibus exprimendis in cancellaria, si fuerit opportunum.

¶ Quòd literæ super prouisiõibus ad patriarchales, metropolitanas & alias eccle sias per olim papam Ioannẽ vsq; ad suspensionem cõcessæ, expediantur.

Item dicta sancta synod⁹ statuit, ordinat & decernit, q; literæ super quibuscunq; ꝓuisionibus ad quascunq; patriarchales, metropolitanas & alias cathedrales ecclesias, ac etiam monasteria de quibuscunque personis p dñm Balthasarẽ tunc Ioannẽ papam 23. vsq; ad ipsius administratiõis in spiritualibus & temporalibus suspẽsionem factis, de quibus per libros reuerendissimi patris dñi Ioannis epi Ostien, sanctę Romanę Ecclesiæ vicecancellarij & cancellarię Apostolicæ constabit, per eundẽ epm & cancellarium sub nomine & bulla dictę synodi possint & debeant expediri, quatuor deputatis nationum sibi assistentibus: & hoc, nisi ex libro ipso promotionũ secundùm stylum cancellariæ appareat obstaculum, vel aliàs canonicum impedimentum. Pręmissis verò lectis, fuit responsum per dominos episcopos deputatos nomine quatuor nationum, ac dominum Ioannem episcopum Ostiensem nomine collegij cardinaliũ, Placet Cõtradicente tamen reuerendo patre domino Helia Anicien episcopo pro se, & domino Dominico de Ragusio, ambasiatore & nũcio archiepiscopi Spalatensis, q duo in huiusmodi statutum super prouisiõibus ad patriarchales &c. non consenserunt. Et dominus Dominicus dixit ipsum statutum secundùm omnia sua verba non placere, & præsertim vltimã clausulam, videlicet: Et hoc, nisi ex libro promotionum secundùm stylum curiæ appareat obstaculum.

SESSIO VIGESIMA. SVPER monitorio contra ducem Austriæ pro episcopo Tridentinensi.

ANNO à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, indictioue verò octaua, die iouis vigesima prima mensis Nouembris, fuit celebrata sessio generalis in maiori ecclesia Constantiensi, præsidente in eadem reuerendissimo in CHRISTO patre domino Ioanne episcopo Ostien, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali & vicecancellario. Fuitque decantata Missa solennis de gloriosa virgine Maria, per reuerendum patrem dominum Antoniũ episcopũ *Zopoludeñ. Qua completa, fiebant solẽnitates more aliarum sessionum. Quibus expletis, reuerendus pater dominus Antonius episcopus Cõcordien quasdam legebat monitorij & aliarum ordinationũ schedulas tenoris subsequentis.

*Zopaludeñ

¶ Decretum monitorij in causa Tridẽtina.

SAcrosancta generalis synodus Constantiẽsis, vniuersis & singulis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionẽ. Grauem querelam venerabilis fratris nostri Georgij episcopi Tridentinensis accepimus, cõtinentem quòd illustris princeps Frederic⁹ dux Austriæ, ipsum in canonica possessione ecclesiæ & ciuitatis Tridẽtinẽsis, & oppidorum, castrorum, villarum, terrarum & locorum, iuriumque & aliorum bonorũ mobilium & immobilium, ad eandem ecclesiam & ipsum episcopum pertinentium, aliàs sexdecim annis pacificè existẽtem, Ecclesia, ciuitate, oppidis, castris, terris, villis, locis ac iuribus & bonis huiusmodi temerariè & de facto spoliãsset, eaq; nouem annis citrà detinuisset, & adhuc detinet occupatas & occupata, fructus, redditus & prouentus subleuando, & percipiendo ex eisdem, ac ipsum cepisset, & carcerib⁹ mãcipatum affecisset pluribus grauibus violentijs ac iniurijs, propter quæ anathematis, sacrilegij & alias pœnas à iure contra talia perpetrantes promulgatas incurrisset, q-bus insorduisset per longa tẽpora, & insordet de præsenti: nõnullasque promissiones ac etiàm certa iuramenta & literas tempore suæ captiuitatis, & ante seu post, in prejudicium libertatis ecclesiasticæ, dictæq; ecclesiæ Tridentinen damnum non modicum, ab eodem episcopo incussionibus & metu extorsit. Et vlteriùs idem Fredericus nupèr dum inter sereniss imũ principem Sigismũdum Romanorum & Hungariæ regem, ac ipsum Fredericum ducem post executiõem iustitiæ contra eundem Fredericum, per dictum dominum regem factam, submissiõis tractatus firmaretur, se iuramenti vinculo adstrinxisset, quòd si quæ personæ tam ecclesiasticę q̃ seculares dicto regi de ipso Frederico conquererentur, & ab ipso rege sibi peterent iustitiæ complementum ministrari, ipse Frederic⁹ dux stare deberet ordinationi dicti regis, & facere quę dictus rex diceret & ordinaret, quod quidem licèt rex ipse dicto Georgio episcopo de præmissis grauiter corã eodem cõquerente decreuisset & ordinâsset, quòd ipse Fredericus dux ecclesiã, ciuitatem, oppida, castra, villas, terras, loca & iura & bona huiusmodi, quibus ipsum Georgiũ episcopũ notoriè spoliauerat, notorieq; detinet occupatas & occupata, eidẽ Georgio restitueret, ipsumq; pmitteret eorum possessiõe in posterum pacificè vti & gaudere, nihilominùs idẽ Fredericus dux pro parte dicti episcopi interpellatus & sufficiẽter requisitus, hoc facere non curâsset hactenùs, nec curat de p̃senti. Quapropter attenta præmissorum excessuum & spolij notorietate & rei euidẽtia, idem Episcopus petijt per nos super prẽmissis de opportuno remedio sibi prouideri, & literas monitoriales contra prẽfatum Fredericum ducem & alios forsan occupatores & detẽtores ecclesiæ, ciuitatis, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, locorum & bonorum huiusmodi, etiàm si ducalis vel alterius cuiuscunque statûs, gradûs, vel prẽeminentiæ essent, decerni & concedi, ipsumque Fredericum ducem & occupatores & detentores prædictos, sub pœnis iuris & constitutionis à diuæ memoriæ Carolo quarto contra tales facinorosos & sacrilegos editæ, & alijs pœnis grauioribus requiri & moneri, quatenùs infra certum terminum idem Fredericus dux & occupatores ac detentores prædicti, Ecclesiam, ciuitatem, castra, oppida, terras, villas, iura & alia bona huiusmodi, quibus eundem Georgium episcopum spoliãsset, seu spoliauit, ac etiàm quæcunq; castra & bona ante & post per prætactã spoliationem ad dictam Ecclesiam Tridentinã deuoluta, quæ detinerent seu detinẽt occupatas seu occupata, restitueret & restituerẽt, & aliàs sibi circa iniurias & percepta & alia debitè satisfaceret, & satisfacerent: necnon se, vassallos & subditos suos & ecclesiæ suæ prædictæ à prædictis iuramentis & promissionibus absolui, & prædictas literas cassari, irritari & annullari, humiliter & cum instantia debita postulauit, & aliàs circa præmissa petijt & conclusit, sicut in petitionibus pro parte eiusdẽ episcopi verbo & scriptis, & in actis corã nobis inter dictas partes factis & redactis, pleniùs noscitur contineri. Nos verò *per notorietatem facti, & aliàs practicata in causa huiusmodi, coram nobis & à nobis deputatis, nobis constitit & constat, *petitionem huiusmodi fore iustam, *ipsumque Fredericum ducem & occupatores & detentores antedictos monendos, petitasque literas monitoriales contra dictum Fredericum ducem & occupatores & detentores huiusmodi, partibus ipsis auditis, & seruatis seruandis, prædictis partibus ad hoc legitimè citatis, decreuimus fore concedendas, decernimus que & concedimus in forma quæ sequitur:

*videẽ deesse quia

*videtur legẽdũ, ipsum Fredericum

¶ Monitorium in forma debita contra ducem Austriæ:

SAcrosancta generalis synodus Constantiẽsis, vniuersos & singulos venerabiles frãtres patriarchas, archiepiscopos, episcopos & dilectos Ecclesię filios abbates, priores, præpositos, decanos, cantores, scholasticos tam cathedralium quàm collegiatarũ canonicos, parochialiumque rectores ecclesiarum, cæterosque presbyteros, clericos & notarios & tabelliões publicos, per Alemaniam & Italiam & aliàs vbilibet cõstitutos, & eorum quemlibet tenore præsentium requirimus & monemus, primò, secundò, tertiò & peremptoriè, cõmuniter & diuisim, eisque & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & subscriptis sententiarum pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenùs infra sex dierum spatium postquàm pro parte dicti Georgij episcopi vigore p̃sentium fuerint requisiti, vel eorum alter fuerit requisitus, quorum sex dierum duos ꝓ primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies eis & eorum cuilibet pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione assignamus, ità quòd in his exequẽdis alter alterum non expectet, nec vnus pro alio se excuset, præfatũ Fredericũ ducem & quoscunque alios Ecclesię & ciuitatis Tridentinensis, necnon oppidorum, castrorum, terrarum, locorum, ac iurium & bonorũ quorumcunque ad ipsam Ecclesiam pertinentium, prædictorum forsan occupatores & detentores, vassallos & subditos, etiàm si ducalis aut alterius cuiuscũque dignitatis, statûs, ac præeminentiæ fuerint, in eorũ ꝓprijs personis, si & vbi pro præmissorum ac infrà scriptorum executione ad eorum p̃sentias tutus patebit accessus: Alioquin per edictum publicũ in audientia publica contradictarum legendum, necnõ cathedrali & sancti Stephani Constantiensis, ac locis circunuicinis, videlicet Aquileiẽsi, Salsburgẽsi, Augustẽn, Frisingẽn, Brixinẽn, Curien, Feltren, & Veronen ecclesijs affigẽdum, & inibi publicandum ex parte nostra, Fredericum ducem Austriæ & alios occupatores prædictos requirant & moneant, quos nos etiàm tenore præsentium sic requirimus & monemus, ipsique Frederico duci in virtute sanctæ obedientiæ & sub anathematis, sacrilegij, priuatiõis omnium bonorum feudaliũ, quæ ab Ecclesia seu Imperio obtinet, & inhabilitationis suæ & filiorum suorum masculorum ad obtinendum tam feuda q̃ officia & beneficia vsque ad secundam generationẽ, & honoris & famę ac cõmuniõis in cõsilijs principũ, quã ipsum Fredericum ducem iuxta cõstitutionem diuæ memoriæ Caroli quarti cõtra tales facinorosos & sacrilegos editã, à sede Apostolica canonizatã & approbatã, qnimmò & piurij ratiõe iuramenti in manib⁹ regis Romanorũ p ipsum ducẽ p̃stiti, & alijs secularib⁹ psonis sub excõmunicatiõis & priuatiõis minorũ feudaliũ, quas ipsas psonas seculares supradictas, necnõ ecclesiasticis psonis sub dictæ excõmunicatiõis ac priuatiõis omniũ beneficiorũ ecclesiasticorũ & inhabilitationis ad illa, & quęcunque alia beneficia in posterum obtinenda, ac suspensionis à diuinis quo ad capitula, necnon interdicti quo ad omnia territoria prædicti ducis Frederici, & cæterorum occupatorum & detentorum censuris & pœnis, quas ecclesiasticas personas prædictas, si in p̃missis deliquerint, & mandatis & monitionibus huiusmodi non paruerint, seu non paruerit, *incidere volum⁹ ipso facto, & quas in ipsas exnũc, put extũc, extũc, put exnũc, canonica monitiõe pmissa,

*incurrere

sa, ferimus in his scriptis, nisi mãdatis huiusmodi obedierint, districtè præcipiendo mandent, seu alter eorum mandet. Quibus nos etiam tenore p̃sentium sic mãdamus, quatenùs ipse Fredericus dux & & alij forsan occupatores & detẽtores huiusmodi moniti & requisiti, octaua die post lapsum dictorũ triginta dierum eis assignatorum immediatè sequentiũ, si iuridica fuerit, alioquin ꝓxima die iuridica extunc sequenti: alij verò, vt nobiles, capitanei, officiarij & subditi edictum huiusmodi monitũ & exq̃siti, vicesima die post lapsum dictorũ sex dierũ eis assignatorũ immediatè sequẽtiũ, si iuridica fuerit, alioquin ꝓxima die iuridica sequẽti, cõparẽat corã nobis vel iudicib⁹ p nos deputatis, seu interim deputãdis, pœnas, cẽsuras ac sententias huiusmodi declarari, & ipse Fredericus dux, ꝓcedi visuri & audituri. Certificãtes nihilominùs eosdẽ, ꝙ vsq; ad declarationẽ pœnarũ p̃dictarum ꝓcedemus, iustitia mediãte. Venerabilibus verò fratribus patriarchis, archiep̃is & ep̃is, quibus ob reuerentiã suarũ pontificaliũ dignitatũ duximus meritò deferendũ, si in p̃dictis deliquerint, vel aliquis eorũ deliquerit, sex dierũ canonica monitiõe p̃missa, ingressum ecclesiæ interdicim⁹ in his scriptis. Si verò huiusmodi interdictũ per alios sex dies sustinuerint, seu alter eorũ sustinuerit, ipsos suspendimus à diuinis. Si verò huiusmodi interdicti & suspensionis sentẽtias animis (quod absit) sustinuerint, vel alter eorum (quod absit) sustinuerit induratis, ipsos exnũc ꝓut extũc, & extũc ꝓut exnũc, excõmunicationis sentẽtia innodamus. Inferiores verò ep̃os, qui in p̃missis exequendis negligentes fuerint. vel eorũ aliquis negligẽs fuerit, post lapsum sex dierũ terminũ excõmunicationis sententiã incurrere volumus ipso facto. Absolutionẽ verò omniũ & singulorũ, ꝙ p̃fatas nostras sententias aut earũ aliquã incurrerint, vel aliqs eorum incurrerit quoquo modo, nobis aut summo futuro põtifici tantũmodò reseruamus. Loca verò audientiæ & valuarũ p̃dictarũ, tanq̃ publica & idonea ad executionem prædictorum (vt præmittitur) publicãdam ad instar publicorum edictorum, quę olim in albo prætorio scribebantur, duximus eligenda, quæ præsentes nostras literas suo quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, in quibus nostras literas modo præmisso decernimus publicandas, nè prænominati moniti & citati, de præmissis aliquã ignorantiã ꝓtendere valeant, vel etiam allegare, cùm nõ sit verisimile, apud dictos sic citatos & monitos remanere incognitũ, quod tã patẽter & notoriè extitit publicatum. Volẽtes nihilominùs & decernẽtes, ꝙ p̃sentes nostræ literæ dictos monitos & citatos pindè arceant & adstringãt, ac si eorũ ꝓprijs p̃sonis publicatæ fuissent. De executione p̃missorum & de his quę in p̃missis & quo-

cẽ & alios occupatores & detẽtores tenore p̃sentium peremptoriè citamus, ac per delegatos nostros supradictos citari volum⁹ & mãdamus, quatenùs ipse Fredericus dux & & alij forsan occupatores & detẽtores huiusmodi moniti & requisiti, octaua die post lapsum dictorũ triginta dierum eis assignatorum immediatè sequentiũ, si iuridica fuerit, alioquin ꝓxima die iuridica extunc sequenti: alij verò, vt nobiles, capitanei, officiarij & subditi edictum huiusmodi monitũ & exq̃siti, vicesima die post lapsum dictorũ sex dierũ eis assignatorũ immediatè sequẽtiũ, si iuridica fuerit, alioquin ꝓxima die iuridica sequẽti, cõparẽat corã nobis vel iudicib⁹ p nos deputatis, seu interim deputãdis, pœnas, cẽsuras ac sententias huiusmodi declarari, & ipse Fredericus dux, ꝓcedi visuri & audituri. Certificãtes nihilominùs eosdẽ, ꝙ vsq; ad declarationẽ pœnarũ p̃dictarum ꝓcedemus, iustitia mediãte. Venerabilibus verò fratribus patriarchis, archiep̃is & ep̃is, quibus ob reuerentiã suarũ pontificaliũ dignitatũ duximus meritò deferendũ, si in p̃dictis deliquerint, vel aliquis eorũ deliquerit, sex dierũ canonica monitiõe p̃missa, ingressum ecclesiæ interdicim⁹ in his scriptis. Si verò huiusmodi interdictũ per alios sex dies sustinuerint, seu alter eorũ sustinuerit, ipsos suspendimus à diuinis. Si verò huiusmodi interdicti & suspensionis sentẽtias animis (quod absit) sustinuerint, vel alter eorum (quod absit) sustinuerit induratis, ipsos exnũc ꝓut extũc, & extũc ꝓut exnũc, excõmunicationis sententiã incurrere volumus ipso facto. Absolutionẽ verò omniũ & singulorũ, ꝙ p̃fatas nostras sententias aut earũ aliquã incurrerint, vel aliqs eorum incurrerit quoquo modo, nobis aut summo futuro põtifici tantũmodò reseruamus. Loca verò audientiæ & valuarũ p̃dictarũ, tanq̃ publica & idonea ad executionem prædictorum (vt præmittitur) publicãdam ad instar publicorum edictorum, quę olim in albo prætorio scribebantur, duximus eligenda, quæ præsentes nostras literas suo quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, in quibus nostras literas modo præmisso decernimus publicandas, nè prænominati moniti & citati, de præmissis aliquã ignorantiã ꝓtendere valeant, vel etiam allegare, cùm nõ sit verisimile, apud dictos sic citatos & monitos remanere incognitũ, quod tã patẽter & notoriè extitit publicatum. Volẽtes nihilominùs & decernẽtes, ꝙ p̃sentes nostræ literæ dictos monitos & citatos pindè arceant & adstringãt, ac si eorũ ꝓprijs p̃sonis publicatæ fuissent. De executione p̃missorum & de his quę in p̃missis & quo-

quolibet premissorum vos prescripti venerabiles fratres patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, vosque alij delegati nostri feceritis, seu aliquis eorũ fecerit, nos per instrumenta publica seu alia legitima documenta legitimè certificare non obmittatis sub pœnis supradictis, qbus & cuilibet vestrũ in præmissis dabimus plenam fidem. Datũ Constantiæ vndecimo Calendas Decembris, Anno à natiuitate Domini millesimo quadringẽtesimo decimoquinto, Apostolica sede vacante.

Quibus lectis, fuit respõsum, dictum, & alta voce clamatum per dominos Concordiensem Italicæ, Tholonensem Gallicanæ, Mersburgensem Germanicæ, & * Carthagiensem Anglicanæ episcopos quatuor nationum, & per eorum quemlibet nomine ipsorum & cuiuslibet eorum, Placet: & per dictum dominum Ostiensem nomine collegij cardinalium, Placet. Procurator verò præfati domini ducis, protestatus fuit de nullitate monitorij & de grauamine, & appellando petijt instrumentum.

*Corta. gen *cartagen

Congregatio ad audiendum relationem ambasiatorum missorum ad Petrum de Luna, & regem Aragonum.

Anno à natiuitate Domini millesimo quadringẽtesimo decimosexto, indictione nona, die verò Iouis XXX. mensis Ianuarij, fuit celebrata congregatio generalis in maiori ecclesia Constantiensi, pro relatione ambasiatorum missorum ad Petrum de Luna, in sua obedientia Benedictũ decimumtertium nominatum, & serenissimũ principem dominum Ferdinãdum Aragonum regem: & reuerẽdissimus pater dominus Iacobus archiepiscopus Turonensis, vnus de ambasiatoribus missis ex parte cõcilij, existens in ambone vnà cum collegis suis, nomine proprio & coambasiatorum suorum fecit relationẽ legationis suę. Qua facta, legit quosdam articulos siue capitula per serenissimum principem dominum Sigismundum Romanorum & Hungariæ regem ac ambasiatores sacri cõcilij ex vna, & dominos de obedientia ipsius Petri de Luna Narbonæ concordata, ex altera partibus. Quorum capitulorum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis:

Die Veneris XIII. mẽsis Decembris, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto, indictione octaua, in capitulo nouæ Ecclesiæ Narbonensis, in camera magna turris noui palatij Episcopi Narbonæ, hora secũda post meridiem, ante tamen prandium, capitula sequentia per serenissimum dominum Romanorum regẽ, & dominos legatos concilij Constantiensis, sic per eius obedientiam nuncupati ab vna parte, & dominos ambasiatores dominorum illustrissimorum regum & potentum aliorum dominorum principum obedientiæ domini Benedicti decimitertij, sic etiam per eius obedientiam nuncupati ab altera, pro vnione in sancta DEI Ecclesia consequenda, concordata extiterunt cum Dei adiutorio modo infrà scripto:

Tenor capitulorum concordatorum.

Primò, quòd conuocatio fiat per prælatos cæterosq; viros ecclesiasticos in dicto concilio Constantiensi, sic per eius obedientiam (vt præfertur) nuncupato existentes & congregatos de regibus & principibus prædictis, cardinalibus & prælatis, cæterisque viris de obedientia dicti domini Benedicti papæ decimitertij, sic etiam per eius obedientiam (vt præfertur) nuncupati, qui ad generale concilium debẽt & sunt consueti vocari per literas opportunas dictorum dominorum de concilio Constantiensi, quæ emánent ab eis sub nominibus generalibus, & sub denominatione tituli dignitatum siue nominum appellatiuorum sinè expressiõe propriorum nominum vel propriarum dignitatum, secundùm formam hic concordatam, & inferiùs insertã. Et quòd dictæ literæ dirigantur nedùm ad dominos reges & principes & cardinales, sed & ad alios quoscunque prælatos obediẽtiæ p̃dicti domini Benedicti. Et quòd dicti domini reges & principes ipsius obedientiæ, sumant onus faciendi præsentari dictas literas conuocatorias quilibet in regno & principatu suo prælatis suæ iurisdictionis, & specialiter dominus rex Aragonum sumat onus faciẽdi præsentari dictas literas conuocatorias regibus & principibus dictæ obedientiæ ista capitula firmantibus, & quòd in dictis literis conuocatorijs præfigatur terminus ad interessendum in ciuitate Constantiensi pro vniendo se, & faciendo concilium generale vnà cum alijs ibidèm congregatis, trium mensium computandorum à die præsentationis dictarum literarum fiẽdæ domino regi Aragonum in Perpiniano, (si fuerit) vel aliàs in ciuitate Barchinonen̄, (si fuerit præsens vel absens) & in casu absentię sufficiat p̃sentare literas antedictas vicario regis, vel consiliarijs dictæ ciuitatis, aut maiori parti eorundem. Et viceuersa, quòd præfati domini reges & principes maximè dictæ obedientiæ domini Benedicti, facient literas conuocatorias ad prænominatos prelatos, cæterosque dominos de concilio Constãtiensi similes literis conuocatorijs ab illis de Concilio emanandis, vt præfertur, vel per suos ambasiatores vel procuratores mittendos, sufficienti potestate suffultos, ibidèm in Constantia congregatos conuocabunt, hoc addito ac etiam intellecto, ꝙ

literæ conuocationis mittantur ad dominum regem Aragonum sexaginta numero, videlicet viginti quę dirigantur ad sereniſſimum dominum regem Caſtellæ & prelatos regni ſui, & aliæ viginti quæ dirigantur ad ſereniſſimum dominum regem Aragonum & Siciliæ, & prælatos regnorum ſuorum, & decem quæ dirigantur ad illuſtriſſimum dominum regem Nauarræ & prælatos iuriſdictionis ipſius, & quinque quę dirigantur præpotenti domino comiti Fuxi, prout in eiſdem literis debet ſerioſiùs cõtineri.

Secundò, quòd dictæ conuocationes fiendæ per dominos de concilio Conſtantienſi, & etiàm per dictos dominos reges & alios &c. necnon & congregatio & conſtitutio Concilij generalis fienda per dictos dominos reges & cæteros de obedientia dicti domini Benedicti &c. poſſint fieri & fiãt generaliter, vt deferatur honori cõcilij Conſtantienſis iam dicti, ſcilicet pro extirpatione ſchiſmatis & hæreſum, pro ſancta *Romana Eccleſia, pro reformatione vniuerſalis eccleſiæ in capite & in membris, & pro vnico eligendo paſtore, & pro alijs cauſis & rationibus quæ ad generale concilium de iure pertinent & ſpectãt. Sed ad partem promittatur & firmetur per ſereniſſimum dominum Imperatorem, & per dominos prænotatos, prælatos & cæteros ſpectabiles viros huc miſſos ex parte Dominorum de dicto concilio Conſtantiẽſi, nomine dicti cõcilij & etiàm proprio, mediante publico inſtrumento cum iuramẽtis, quòd in concilio Conſtantienſi vniendo & conſtituendo (vt præfertur) non tractabuntur, ordinabuntur, ſtatuentur, vel tractari, ordinari aut fieri permittentur directè vel indirectè aliqua concernentia aut tangẽtia dictos dominos, reges, principes, prælatos & alios de obedientia dicti domini Benedicti, vel aliquem ex eis, non ſolummodò duntaxàt cauſa electionis dicti domini Benedicti, & electionis futuri ſummi pontificis, & reformationis Eccleſiæ in capite & in membris, & in cauſa hæreſum cum dependẽ & emergẽ &c. Et quòd dicti domini de dicto concilio Conſtantienſi, ratificabũt & approbabunt huiuſmodi promiſſionem & obligationem, mediãtibus publicis inſtrumentis, vt ſuprà. Et quòd nihilominùs prædicta promiſſio, ratificatio & ſecuritas ſpecialiter confirmentur, & rata habeantur, & nouiter firmẽtur, & ſtatuantur per dictum formandum concilium ſufficiẽter, prout fieri debeat, & eſt ſolitum, antequàm procedatur & procedi valeat ad aliquos actus, poſtquàm fuerint vniti. Et quòd, ſi contrarium fieret, domini reges & principes & alij de obedientia dicti domini Benedicti ab expreſſo ex nũc agunt & dicunt, quòd illa ſic in contrarium facta per formandum & vniendum concilium, habeantur pro inualidis atque nullis ipſo iure, & quòd ad obſeruationem eorum, dicti domini reges & principes & cæteri de prænominata obedientia dicti domini Benedicti, minimè teneantur.

Tertiò, quòd præfatis de obedientia dicti domini Benedicti venientibus ad Conſtantiam, ſtatim fiat vnio eorundem ad dictum concilium Conſtantienſe, pro faciẽdo vnum vniuerſale concilium, quo facto, dicti domini reges & principes & alij de obedientia eiuſdem domini Benedicti, dicunt eſſe certiſſimum, quòd non poſſunt licitè obedire alicui in Papam eligendo vt vero papæ, niſi priùs vacaret Papatus morte aut renunciatione dicti domini Benedicti purè, licitè & liberè facta, prout de iure diuino pariter & humano tenetur, vel per iuſtam & legitimam ipſius depoſitionẽ ſeu depoſitionis declarationem ac electionem à papatu p dictum Conciliũ vel eius authoritate fiendam. Propterea in fauorẽ dictę vnionis conſequendæ, eſt concordatum inter ſereniſſimum dominum regem Romanorum & alios dominos de Concilio Conſtantienſi, quod ab eis ſacrum Cõcilium generale appellatur, & inter ambaſiatores & procuratores dictorũ dominorum regum & principum, qui ſunt de obedientia dicti domini Benedicti, quòd antequàm ad electionem vnici ſummi pontificis procedi valeat per dictum Conciliũ, vel per alios ad quos pertineat, procedatur per dictum concilium ſic vnitum, contra eundem dominum Benedictum, nolẽtem aut ſubterfugientem renunciare purè & liberè, prout de iure diuino pariter & humano tenetur, aut etiã quomodolibèt delinquentem prout de iure diuino pariter & humano poteſt & debeat procedi per dictam iuſtam & legitimam eius depoſitionem, ſeu depoſitionis declarãtionẽ, & aliãs prout præfertur. Ità tamen, quòd formetur & fiat proceſſus nouus per dictum cõcilium contra eundem dominum Benedictum iuſtè & legitimè. Ad cuius verificationem & deciſionem, nullatenùs habeatur ratio ad proceſſum Piſani concilij vel ſententias ibidèm latas, vt illo vel illis dictum concilium in modum probationis vel in vim proceſſûs vel iudicati non vtatur. Et quòd proceſſa, cognita & ſententiata p dictum concilium modo prædicto, dicti domini reges & principes, & cæteri obedientiæ dicti domini Benedicti, rata & grata habebunt, & illa minimè impugnabunt.

Item quòd cardinales dicti domini Benedicti ſic vocati, vt ſuprà in literis conuocatorijs dum venerint ad dictum concilium, admittantur per idem concilium ad omẽs actus ibidèm expediendos, & etiàm ad electionem futuri ſummi pontificis ſuo caſu, & ſecundùm quod alij cardinales vocatorum Gregorij & Ioannis admittentur. Et ſi vocati vt ſuprà, non venerint perſonaliter ad iam dictum cõcilium, ſed per alias perſonas ſufficiens procuratorium habentes, recipientur & admittentur perſonæ prędictæ ad omnes actus Concilij, prout procuratores dominorum cardinalium dictorũ dominorum Ioannis & Gregorij admittẽtur & recipientur, & ſecundùm quod dictũ vniendum cõcilium circa prædictos omẽs cardinales duxerit ordinandum.

Quartò, quòd per dictum vniendũ concilium, ſi & inquantùm fuerit neceſſarium vel opportunum ad vberiorem cautelam, tollantur, aboleantur, annullentur & irritentur quicunque proceſſus, ſententię, decreta, ordinationes, ſtatuta & pœnæ, p olim Gregorium & Ioãnem & ſuos prædeceſſores, ac per concilium conuocatum Piſis, à tempore exorti ſchiſmatis & citra, ex occaſiõe vel cauſa ipſi⁹ ſchiſmatis facta & factę, prolatę contra dominos reges, principes, & alios quoſcunque obedientiæ dicti domini Benedicti, ac etiàm contra quaſuis alias perſonas, quæ dicto Benedicto non adhærent poſt dictam electionem ſeu depoſitionis declarationem, & contra quaſcunque vniuerſitates, villas & loca, quatenùs tangat, & tangere poſſit dictos dominos reges & principes & alios obediẽtiæ dicti domini Benedicti, & omnia & ſingula indè ſecuta, omnem effectum eorum tollendo & omnem maculam ſiue notam, quæ contracta fuerit ob prædicta. Et idem intelligatur dictum de perſona dicti Benedicti, caſu quo renunciauerit purè & liberè & ante ſententias dictæ electionis. Intellecto tamen & declarato, quòd dictum concilium non poſſit ſe iuuare proceſſibus & ſententijs aduersùs dictum dominum Benedictũ latis in proceſſu & ſententia indè ferendis contra eũdem dominum Benedictum, de quibus in tertio articulo continetur. Et fiat ſimiliter de ſententijs latis per dictũ dominum Benedictum contra obedientiam dicti Concilij, dominos, reges, principes, perſonas ſingulares, villas, loca, & quòd ſtatuatur in prima ſeſſione dicti concilij, tempore quo fiet dicta vnio, quòd nunquàm decæterò ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti domini Benedicti & ſui prædeceſſoris domini Clementis poſſit contra dominos reges, principes, prelatos & alios de obedientia dicti domini Benedicti, quomodolibèt procedi in iudicio vel extra.

Quintò, quòd per dictum formandum concilium approbentur, laudentur, & confirmentur, & etiàm meliori modo quo fieri poſſit, pleniſſimè firmentur omẽs & ſingulæ conceſſiones, diſpenſationes, gratiæ, factæ per dictum dominum Benedictum quibuſuis perſonis dictæ ſuæ obedientiæ, de quibuſuis dignitatibus, archiepiſcopatibus, epiſcopatibus & officijs, & beneficijs alijs quibuſcunque infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt, de his quæ nunc poſſident, & quæcunque infeudationes, inueſtituræ, contractus & aliæ conceſſiones, & gratiæ vſque in diem primæ requiſitionis factæ eidem Benedicto per reges & principes ſuæ obedientię, quibuſuis perſonis ſuę obedientiæ infra ſuam obedientiam quæ nunc eſt etiã ſecularibus, tam regibus Aragonum, Caſtellæ, Nauarræ, Comitibus Armeniaci, & Fuxi, quàm filijs & liberis eorũ, coniunctim & diuiſim, de his quæ nũc poſſident, & etiàm alijs cuiuſuis conditionis exiſtant. Hoc tamen intellecto & declarato, quòd ſi ab aliquibus prælaturis ſeu magiſterijs, dignitatib⁹ vel beneficijs quibuſcunque durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel aliãs ſegregata aliqua mẽbra, caſtra, villæ ſeu alia bona, redditus, prouẽtus, ſeu emolumenta ac reſponſiones cameræ vel alia iura quæcunque, de quibus fuerit aliquibus forſan iam prouiſum, vel facta collatio ſeu infeudatio infra ſuam obedientiam cõſtitutis, quòd prædicta ipſis prælaturis, magiſterijs ſeu magiſtratibus, dignitatibus & beneficijs vt capiti reſtitui & redintegrari valeant per Concilium antedictum, & cæteris de alijs dignitatibus & beneficijs prouideatur, prout prouidentiæ Concilij fuerit viſum, per dictas confirmationes & approbationes hîc cõtentas nullum impedimẽtum his præſtetur. Et idem fiat econuersò de alia obedientia.

Sextò, quòd cardinales dicti domini Benedicti, ſi forſitan voluẽrint ire, aut mittere ad iam dictum formandum Concilium, ſeu ad electionem ſummi pontificis cùm vacauerit Papatus, altero de dictis tribus modis (vt ſuprà in dicto tertio capitulo dictum eſt) faciendam, cõuocati modo quo ſuprà, & adhærere volẽtes opinioni dictorum dominorum regum & principum obedientiæ dicti domini Benedicti, deputentur, recipiantur, & admittantur, vt veri cardinales ſanctæ * vniuerſalis Eccleſiæ, & vt tales habeantur, & ab omnibus honorentur, necnon dignitatibus, emolumentis ac alijs cardinalatûs priuilegijs, præeminentijs & prærogatiuis (vt præmittitur) frui pariter & gaudere. Saluis tamen alijs conſtitutionibus & ſtatutis per dictum concilium promulgandis, de electione Romani pontificis facientibus mentionem.

Septimò, quòd prouideatur per dictum formandum Conciliũ circa officiales Romanæ curiæ dicti domini Benedicti, dum tamen eidem domino Benedicto non adhæreant poſt ſubtractionem obedientiæ, (ſi eam fieri cõtingat) vel poſt electionem prædictam.

Octauò,

* vnione Eccleſiæ, pro

* matris

Octauò, quòd si ante renunciationẽ seu electionem dicti domini Benedicti prẽnominatam, ipsum contingat decedere, promittat dicti domini reges & principes eius obedientiæ atque iurent, quòd nó permittent fieri in eorum regnis & terris electionem aliquam per cardinales ipsius vel alios ipsorum vice, immò quantùm in eis erit, modis omnibus prohibebunt. Et casu quo fieret per illos electio, illi sic electo per eos non adhærebunt, nec obedient quoquo modo, neque in eorum terris & regnis illũ sic electum aliquatenùs sustinebũt, vel sustineri permittent. Sed electionem in dicto casu per dictum formandum concilium permittẽt fieri, & electo per illud in Papam in dicto casu, vt vero summo pontifici indubiè adhærebunt.

Nonò, quòd præfatum formandũ Concilium debitè prouideat cum decenti mãsuetudine & ratióabili æquitate, quòd vbi duo vel plures in eodem titulo ex diuersis obedientijs concurrũt, quilibet eorum in dicto concilio tractabitur, honore vtriusq; obedientiæ semper saluo, & quòd ante finem dicti Concilij idem concilium prouidebit in dictis casibus taliter, quòd illorũ quorumlibet honor & status, quandiù vixerint, debitè supportentur, & interim nihil innouetur contra aliquem prædictorũ, quousquè per dictum Concilium ad eundem summum pontificem eligendum prouisum fuerit debitè super istis.

Decimò, quòd dictus nominatus rex Romanorum, & domini qui sunt prẽsentes ex parte dominorum de Concilio Constantiensi, illorũ nomine & etiàm proprio, quantùm ad eos spectat & eorũ quemlibet, bona fide assecurent, & assecurari faciant per dominum regem Franciæ, & dominos ducem Aquitaniæ, Delphinum Viennensem, & regem Ludouicum, & dominum comitem Sabaudiæ, & per totum dominiũ ipsorum, dictum dominum Benedictum, si ire voluerit, vel mittere ad dictum Cõcilium, & omnes & singulos ambasitatores & procuratores ipsius domini Benedicti, & dominorum regũ & principum & alias quascuis pſonas, siue sint cardinales & alij prælati, si accedere voluerint, ac alios quoslibet obediẽtiæ dicti domini Benedicti tam clericos, quàm laicos, cuiuscuis statûs, gradûs, aut conditionis existãt, cum gentibus & familiaribus suis & bonis eorũ cùm sufficientibus literis de saluo conductu, quòd tutè & liberè possint ire, transire, & morari per itinera & loca vsque ad Constantiã inclusiuè, & stare in dicta ciuitate Constantiensi & in dicto concilio, quandiù eis & cuilibet eorũ placuerit, & reuerti ab illis cùm voluerint, & alias in omnibus & per omnia eundo, stando & redeũdo, plenissima gaudeant libertate, & quòd officiales & cõsules Cõstantienses in absentia prædicti domini regis Romanorũ & alij ad quos spectat, iurent, & mediante eorum iuramento promittant, quòd fideliter obseruabunt, quantùm ad eos spectat, & obseruari facient præmissa omnia & singula, & defendẽt, & tuebuntur supradictos omnes & singulos in personis & bonis pro toto posse, omi fraude cessante, & nullam impressionẽ aut violentiam directè vel indirectè faciẽt, aut fieri permittent iam dictis personis vel eorum singulis, nec bonis eorũ quoquo modo, & omnia ista firmabunt iuramentis per dictum dominum regem Romanorum per se, & per alios dominos pro Concilio Cõstantiensi hîc præsentes, tam nomine dicti Concilij, quàm proprio. Quæ guidatica & assecuramenta mittẽtur domino regi Aragonum, vnà cum literis conuocatorijs dicti Concilij, ad hoc vt dictus dominus rex possit certificare vocandos de dictis securitatibus & saluis conductibus, nè dicti vocati, dicta occasione se valeãt, abeundo seu mittendo ad dictum concilium, excusare.

Vndecimò, quòd dictus dominus rex Romanorum suo nomine & pro successoribus suis, & alij domini hîc præsentes, nomine dictorum dominorum de Concilio Constantiensi & proprio iurabũt singulariter & promittent, quòd omnia & singula in prędictis capitulis & eorũ quelibet contenta facient (quantùm in eis erit) omi dolo cessante, per dominos cardinales, patriarchas, archiepiscopos, Episcopos & alios prælatos, ambasiatores dominorum regum & principum, & alios in dicto concilio Cõstantiensi existẽtes, vt singulares per se, vel personas ad hoc sufficiẽti potestate suffultas approbari, firmari, & iurari, antequàm concedantur dictæ literæ cõuocatoriæ. Et quòd in prima sessione facta vnione ad dictum Concilium, pro dicto vniuersali cõcilio prædicta facient, concedent, statuent, ordinabunt, & iurabunt. Et si contrarium præmissorum vel alicuius ipsorum fieret, vel pædicta omnia & singula non adimplerentur, fierent, & exequerentur, prout in dictis capitulis & eorum quolibet continetur, ex nunc aiunt & dicunt dicti domini reges & principes, prælati & alij ipsius obedientię domini Benedicti ab expresso, quòd ipso facto sit irritũ & inane, & quòd ad obseruantiam præsentium capitulorum minimè vel etiàm alicuius eorum teneantur. Et etiàm ambasiatores regum & principum hic præsentes obedientiæ domini Benedicti, firment & iurent dictis nominibus dictorum regum & principum pro se & successoribus suis, tenere & obseruare omnia & singula supradicta, quantùm in eis erit.

Dnodecimò, quòd de prædictis omnibus & singulis firmentur, & tradantur cuilibet

libet partium *prædictorum tot, quot necessaria fuerint, publica instrumenta.

Anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimosexto, indictione nona, die Martis quarta mensis Februarij, Constantię in Ecclesia maiori fuit congregatio generalis, & domin* archiepiscopus Iacobus Turonensis, vnus ex ambasiatoribus concilij ad partes Aragoniæ, in ambone existens, proposuit, quomodò iuxta conuenta in capitulis Narbonensibus oẽs & singuli domini cardinales, prẽlati, ambasiatores & procuratores existentes in ipso Concilio, tenerentur medijs eorum iuramẽtis dicta capitula approbare, & supplicauit ità fieri. Domini verò de Concilio ibidẽm stantes, nemine discrepante, respõderunt, Placet. Approbaruntq; dicta capitula, & iurauerunt ea fideliter obseruare, videlicet domini cardinales & prælati ad pectora sua, cæteri verò domini ad sancta Euangelia corporale præstitere iuramentum, scrutantibus huiusmodi iuramenta à dextero latere dominis Ioanne de Trembleio, sedis Apostolicæ & sacri Constantiensis Concilij protonotario, à sinistro verò latere Galtero Grassi, Priore Ecclesiæ Rhodi ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, cum nonnullis alijs sacri Concilij notarijs & scribis.

Nomina illorum qui iurauerunt approbationem capitulorum.
Et primò cardinales.

Ioannes Ostiensis, Angelus Prẽnestinus Laudensis, Iordanus Tusculanus de Vrsinis, episcopi, cardinales: Antonius Bononiensis, Franciscus Venetiarum, Ioãnes Dominici Ragusinus, Antonius Aquilegiensis, Gabriel Senensis, Petrus Cameracẽsis, Branda Placentinensis, Angelus Veronensis, Guillermus tituli sancti Marci, Almanus Pisanus, Antonius de* Chalanco, presbyteri cardinales. Rainaldus de * Brãchacijs, Amedeus Salutiarum, Ludouicus de Hischo, Odo de Columna, Lucidus de Comitibus, Franciscus Florentinus, diaconi cardinales. Ioannes Constantinopolitanus. Ioannes Antiochenus patriarcha. Nicolaus Gneznensis pro Ecclesia sua & rege Poloniæ. Petrus archiepiscopus Ripensis pro se & rege Daciæ, * Suetiæ & Noruegiæ. Iacobus Placentinus pro se & rege Poloniæ, & duce Vuitoldo. Nicolaus Bathonensis pro se & rege Angliæ. Robertus Saresbirensis pro se & rege Anglię. Andreas Colocensis pro se & rege Romanorum.

Nicolaus Merseburgensis pro se & Archiepiscopo Magdeburgensi.

*Seleſuiceń Ioannes *Silicensis pro se & rege Daciæ, Noruegiæ &c. Martinus Atrebatensis pro se & duce Burgundiæ.

Iacobus Adrensis pro se & Archiepiscopo Rauennatensi. Helias Aniciẽsis, nulli præterquàm Romanæ subditus Ecclesiæ. Ioannes Vaurensis p prouincia Tholosana. Fredericus Augustensis, Patritius *Carthagiensis, Iacobus Efinus, Martinus Aprutinensis, Georgius Tridentinus, Henricus Feltrensis, Antonius Concordiensis prõ se & Episcopo Aquensi. Stephanus Dolensis, Vitalis Tolonensis, Ludouicus Bangorensis, Vlricus Verdensis, Alanus Leonensis, Ioannes Vuormatiensis, Ioannes Firmanus pro se & archiepiscopo Brundusino & Abbate sancti Nicolai de Ausino. *Vlamingus Nolanus. Nicolaus Allisinas pro se & dominis Bertholdo Massanensi, & Andrea Nucerino. *Flamínus

Deest hîc nomẽ Epi aut quid aliud.

*Sinonensis pro se & Abbate sancti Georgij de Venetijs. Ioannes Vuarmiensis procurator Pomezanensis, Culmensis, & Sambiensis episcoporum. Franciscus *Tudertinus pro se & abbatibus Marsianẽsi, & sancti Benedicti de *Gogabo de organis. Episcopus Cassis pro se & tribus episcopis, & Abbate Augustensi in * Franconia. Simon Anchonitanensis, Blasius Clusinus pro se & Perusinensi, Cortonensi, Vigilensi, Messanensi, & Casertanensi episcopis. Ioannes Siluanectensis ambasiator vniuersitatis Parisiensis, Thomas Senonensis episcopi. Ioannes *Racetensis, Andreas Poznanieñ amabasiator regis Poloniæ & magni ducis Vuitoldi fratris Lithuuanię ducis. *Astrogius Militensis, procurator dominorum *archiepiscopi Simpratinensis & suorum Suffraganeorum. Ioannes abbas Cistertiensis, procurator specialis pro toto ordine Cistertiensi. Gaspar sancti Ioannis eremis de Perusio, decretorum doctor, ambasiator & procurator pro prouincia Burdegalensi. Matthæus Claræuallis ambasiator Ecclesiæ Gallicanæ, in Theologia magister. Guillermus de Precibus ordinis Cistertiensis *Venensis diœcesis. Guillermus sancti Pauli de Cornuto Turonensis diœcesis. Ioannes Vrsicampi *Nouomensis diœcesis. Guillermus sancti Saluatoris de *manè diœcesis Magalonensis pro prouincia Narbonensi. Guillermus de monasterio de Tellis Bituricẽsis diœcesis, in decretis licẽtiatus. Nicolaus sanctæ Mariæ de Columba, ordinis Cistertieñ, Placentinensis diœcesis, pro se & abbatibus de Strata de *Benedulo, de sancto Thoma, sanctorum Nazarei & *Celli Veronensis. Siffridus de *Euageñ ordinis sancti Benedicti Augustensis diœcesis, abbas sancti Petri Cabilonensis. Euerardus abbas in Lantz pro se & monasterio suo, & tanquàm pro parte omium abbatum ordinis sancti Benedicti Her-

*Astorgi*archiepiscoporũ*Venteñ* Nouiomeñ* Brũdulo*Celsi

bipolẽsis diœcesis. Hermannus de *Argauillarij, abbas sancti Petri ordinis sancti Benedicti Tullensis diœcesis. Alexander abbas monasterij sanctæ Mariæ de Bellofonte, ordinis *veterum sancti Benedicti diœcesis Maleacensis, licentiatus in decretis, ambasiator Ecclesiæ regni Franciæ pro prouincia Burdegalensi, & procurator episcopi *Lauconiẽn. Henric⁹ abbas vtriusq; iuris licentiatus, ambasiator vniuersitatis Andegauensis. Abbas Otto Burnensis ordinis sancti Benedicti. Abbas *Rumensis. Ioannes abbas monasterij de *Robstodũ Ebredunensis diœcesis. Ioannes abbas de Fõtibus *prouincia *Ebricensi. Abbas sancti* * *Massensis pro Ecclesia regni Franciæ & Delphinatũs. Abbas de Bolo in Anglia. Abbas sancti * Gilsadij, Abbas de *Lanthein, Abbates.

*Robsto den.

*in *Ebroicensi.

*Goldasij *Lãhouũ

Nomina ambasiatorum & procuratorum.

Stephanus de Galliaco canonicus & archidiaconus Losatensis, in Ecclesia Tholosana procurator capituli. Magister Ioannes Basiræ, procurator domini Ludouici archiepiscopi Rothomagensis. Ioannes de Trembleio sedis Apostolicæ protonotarius, procurator capituli Ebredunẽn. Nicolaus Verdis sacri palatij Apostolici causarum auditor, ambasiator archiepiscopi Bremensis. Nicolaus Augemij & Guillermus Brilleti ambasiatores regis Cypri. Thomas abbas beatæ Marię Eboraci, ambasiator regis Anglię. Petrus Cãthon ambasiator ducis Burgundiæ. Leo de Nasteo licentiatus in legibus, canonicus decanus Bisuntinensis. Theodoricus de Monasterio pro vniuersitate Colonensi. Ioannes Brum pro episcopo Halberstadensi. Prior de Rhodis pro hospitalibus sancti Ioannis Hierosolymitani.

Antonius Moessi pro episcopo Gratianopolitano & ordine Prædicatorum.

*Steyn

Abbas *Stoxij ꝓ rege Norvuegiæ & monasterio suo, & Episcopo Lincopensi.

Petrus de Mera pro episcopo & capitulo Traiectensi. Paulus de Praga pro episcopo *Luthomisiensi. Iacobus Baruth pro abbate sancti Lamperti Saltzburgensis diœcesis. Raimundus de Nouo bello pro episcopo Bituricensi & abbate sancti Tiberij Agathensis diœcesis. Frater Angelus abbas monasterij in *Buna Saltzburgensis diœcesis ordinis Cistertiensis, pro monasterio suo & duce Ernesto duce Austriæ. Petrus præpositus canonicorum regularium monasterij in Lægingen pro monasterio suo & Ioanne Burgrauio Nurbergensi. Magister Petrus de Pulchra, pro vniuersitate studij Viennensis.

*Luthofmisleñ Lutomusleñ

*Rama

Paulus Ladaura pro vniuersitate Cracouiensi. Ioannes Hugueneti pro vniuersitate Auinionensi & certis abbatibus.

Henricus de Abundeñ, pro vniuersitate Oxonien si. Stephanus Platos pro episcopo *Luthosmisiensi & vniuersitate Pragensi. Petrus Parthis ordinis Theutonicorum pro dicto ordine. Michael *Bolosonis pro capitulis Viennensi, Narbonẽsi, Viuariensi, & Ebredunensi. Andreas cantor Lubecensis pro episcopo & capitulo Lubecensi, necnon pro episcopo & capitulo Brandeburgensi. Ioannes de Burneñ pro episcopo Monasterien si. Guillermus Prothos pro episcopo Rusensi, Arimicanẽsi & Affricanensi. Ioannes Gretz Reginæ pro abbate *Mobedeus Pragensis diœcesis, ordinis sancti Benedicti.

*Bloſonij *Bolſonis

*Mobedeo

Matthias de Ville pro præposito in Vienna Patauiensis diœcesis. Conradus Abbas Pigamensis ordinis sancti Benedicti.

Ioãnes Gervuer pro Henrico episcopo Verdensi. Philippus de Lapsa pro abbate *Pridensi ordinis sancti Benedicti.

Iacobus Alberti pro archiepiscopo Rauennatensi, Ferrarien si episcopo, Parmensi Episcopn, & marchione Ferrarien si.

Ioannes Gigati pro capitulo Venetensi.

Fredericus de Spiritu pro archiepiscopo Rauennatẽsi, episcopo Ferrarien si, Parmensi, & marchione Ferrarien si.

Benedictus de Guillelactis clericus cameræ, pro Episcopo Arcuratensi.

Frater Antonius de *Pecotto generalis ordinis Minorum pro toto ordine.

*Pyreto

Iacobus Conradini pro episcopis *Gremensi, Ramegustanensi, & pro abbate sancti Andreæ de sexto Ianuensis diœcesis.

*Cremẽſ

Ioannes Tremosinus pro præposito *Thoalorensi diœcesis Pragensis, ordinis Præmonstratensis. Aegidius Petri canonicus Columbricẽsis pro episcopo Columbricensi, Colimbrien si, & episcopo Visensi. Ioannes decanus Lemouicensis pro prouincia Bituricensi & Episcopo Lemouicensi. Raymundus Gregorij, pro episcopo Sistaricensi. Elfinus archidiaconus Starensis pro Episcopo *Starensi. Ioannes de Hisco præpositus sancti Adriani de Trigandio diœcesis Ianuensis, pro Episcopis Vercellensi & Vigintimillien si. Laurentius Gnoda canonicus Lincopensis pro episcopo Lincopensi. Theodoricus * Cintemberg. cancellarius episcopi Vbracensis pro ducibus Sleſiæ &c. Vuoalmarus Sals & Luderus rector pro episcopo Hildesheimensi & capitulo eiusdem.

*Thoalge reñ.

*Scarẽſi

*Cinciberg

*Coante * Amoniæ pro duce Britanniæ, rege Scotiæ, comite Norvuegiæ, & comite Sabaudiæ.

Ioannes

Ioannes de Perona canonicus & procurator Ecclesiæ capituli Turonensis. Frater Bernardus prior domũs Carthusiæ prope Argentinã procurator Prioris maioris carthusiæ. Guillermus de Forliuio rector conuentũs fratrum eremitarum sancti Augustini de Forliuijs, procurator domini Georgij de Ordelasse domini Forliuij.

Galterus Grasse procurator & magister totius ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, vtriusque iuris doctor. Nicolaus officialis Brixien sis pro episcopo & clero Brixinensi & Ernesto duce Austriæ. Petrus de Holtzkyrchen pro se & abbate Fuldẽsi, ordinis sancti Benedicti Herbipolensis diœcesis, & præposito Numbergensi Patauiensis diœcesis. Frater Antonius Costę ordinis Prædicatorum. Ioannes de *Vincellis procurator abbatis & conuentũs ac totius ordinis Cluniacensis, & procurator abbatis sancti Regnaudi & Prioris de Charitate. Ioannes de Gorello ordinis minorum cõuentũs Parisiensis, ordinis antè dicti regens, necnon fratris Ioãnis Quingonelli ordinis præfati in prouincia Franciæ prouincialis ministri procurator. Frater Petrus Coruilhelli, procurator abbatis sancti Nicolai prope Andegauiã. Ioãnes Brossandi procurator episcopi & capituli Mirapicensis. Simon Dobetheus archidiaconus Vapincensis, procurator capituli eiusdem & Atrebatẽsis. Aymericus de *Atrijs procurator prępositi Montisiouis & *suprà ordinis & abbatis Sanginaci. Iacob⁹ Crasseti literarum Apostolicarum scriptor, procurator capituli Auinionensis & munatensis. Bego de Rogerijs in legibus licentiatus, procurator episcopi Vticensis, & deputatus pro prouincia Narbonensi. Berengarius miserondi procurator cõuentũs sancti Guillermi de Desertis Lodonensis diœcesis. Ioannes Senescalli procurator domini abbatis Præmõstratensis & totius ordinis, & Ioannes de *Ponlexo, prior Romanę curiæ & cellerarius monasterij S. Antonij, & præceptor de Reuerso, ac ꝓcurator totius ordinis S. Antonij & Augustini, ac procurator episcopi Taurinensis. Ioannes Vuipperdus pro abbate *Fistanensi ordinis S. Benedicti Rothomagensis diœcesis. Pasquerius de Vallib⁹ baccalaureus in decretis, procurator abbatis S. Ricarij in *Pontio ordinis sancti Benedicti, aliàs Ambactensis diœcesis. Petrus Ginecoui literarũ sacræ pœnitentiariæ scriptor, & procurator episcopi & capituli Conseranensis. Iacobus de Gramineis de Graumicis de Padua, canonicus Concordien sis, procurator Episcopi Concordien sis prouincię Aquileiensis. Ioannes de Boues, procurator regis Francię, & procurator monasterij sancti Augustini. Oliuerius *Longuenet in artibus & medicinis magister, baccalaureus in decretis, procurator episcopi *Treconensis, abbatũ de *Busagio, de Malareyo, de Begardo, & Rhemensis sancti Benedicti Cistertiensis ordinis, & Venetensis & Rauennatensis & *Trecorensis diœcesis.

*Arcijs

*Ponleyo

*Fiſcãneñ

*Pontino

*Languimet

*Busaya

*Godoffredus Dauli licentiatus in legibus, procurator episcopi Lemouicensis, & abbatis sancti Martialis Lemouicẽsis diœcesis. Petrus de Rococello prior Prioratũs conuentualis beatæ Mariæ de Aurate.

*Gaufrid⁹

Theodoricus procurator domini archiepiscopi Tolosanensis, missus & nominatus pro prouincia Tolosana, & episcopi Agathensis. Raimundus de *Remegueria licentiatus in decretis, Prior maioris ecclesiæ Electeñ, procurator episcopi & capituli Electensis. Tierricus de sancto Deodato licentiatus in legibus, & magister in artibus, ambasiator vniuersitatis Aurelianensis, & procurator episcoporum Tullensis & Xanctensis. Verneius militis, decanus Ecclesię Bambergẽsis, Bremensis diœcesis. Henricus de Molendino canonicus Bremensis, ambasiator domini archiepiscopi Bremensis. Guillermus Votis in vtroque iure baccalaureus, canonicus Ecclesiæ Gratianopolitanæ. Guillermus *Brucellis, domini Michaẽlis archiepiscopi *Armham primatis Hybernię, ac domini Thomæ episcopi Offorien sis procurator.

*Remegueria

*Purtellis *Artham

Guillermus de Spelunca canonicus Nolensis, missus nomine illustrissimæ dominę Ioannæ Nauarræ & Angliæ reginæ, & nomine proprio. Robertus Prior Cellinorum, vicarius & procurator abbatis Cluniacensis & eiusdem conuentũs Matesconensis diœcesis, pro ipsis & suo Cluniacẽn ordine. Simon Quatadriorum canonicus sancti Remigij, procurator dominorum episcoporum Andegauensis & Auinionensis. Thomas Bonotant licentiatus in legibus, procurator episcopi Andegauensis, & Omnium sanctorũ Andegauensium, & Ioannes de Pratis monasterij ordinis Augustini Maclouien sis diœcesis.

*Ermogandus de Casserijs licentiatus in decretis, Archipresbyter Narbonensis & Prior de Capite stagno Narbonensis diœcesis, ambasiator vniuersitatis Montispessulani Magalonensis diœcesis.

*Ermegandus

Antonius de Zuuaneuuarde procurator præpositi, decani & capituli Ecclesiæ sancti saluatoris Hexbeberensis diœcesis, & decani & capituli Ecclesiæ beatæ Mariæ Curtracensis, Tornacensis diœcesis.

Hugo de Tesseto, canonicus Ecclesiæ Catracensis, procurator episcopi Catracensis. Ioannes *Dolior licentiatus in legibus, archidiaconus de Sabolio, & canonicus Ecclesiæ Cenomanensis prouinciæ Turonensis, procurator decani & capituli Ecclesiæ Cenomanensis.

*Dolier

Frater Petrus de Saliente, cellerarius

monasterij Aureliaci, sancti Flori diœcesis, licenciatus in theologia & in decretis, vicarius episcopi Gratianopolitani, & procurator Vapincensis episcopi, necnon abbatis Conchensis Ruthenensis diœcesis. Ioannes * Honorodiæ vtriusque iuris licentiatus, ambasiator vniuersitatis Andegauensis. Hugo Fabri, magister in artibus & medicinis, procurator episcopi Cameracensis. Elsius scholaris pro abbate sancti Laurentij Fauentinę diœcesis. Otto de * Milex præpositus Ecclesiæ Herbipolensis, pro se & epo Herbipolensi. Ioānes * Habunde ꝓ se & episcopo Eistetensi & duce Frāconiæ. Lampertus de Grolia, pro se & regno Hungariæ. Bertholdus Ruke præpositus Lubecensis, pro se & episcopis Tarbacensi, Ozilensi, & Coromensi. Petrus Storch in theologia doctor, pro vniuersitate studij Lipsensis. Ioannes Creste licentiatus in vtroque iure, pro duce Guillermo Bauariæ, comite Hollandiæ, Hannoniæ & Zelandiæ. Magister Albertus de Nurenberga, pro se & episcopo Bambergensi. Philippus de Lompressa literarum Apostolicarū scriptor, pro se & Bartholomæo abbate monasterij sancti Laurentij extra muros Tridentinenses. * Cuntzo de Suuola, auditor sacri palatij Apostolici, & Albertus Varemtapp pro se & archiepiscopo Pragensi.

Ioannes & Arnoldus Forcheim, literarū Apostolicarum scriptores, pro se & electo Getensi. Michael de Ezedal, rector parochialis Ecclesiæ in Losen Vratislauiensis diœcesis, pro præposito Martalensi ordinis Præmōstratensis Cōstantiensis diœcesis. Nicolaus de Ballionibus, Prior generalis ordinis sancti sepulcri Dominici.

Germinianus pro se & abbate sancte trinitatis Veronensis, ordinis Vallis Vmbrosæ. Basilius de Trisis, procurator episcopi Vicanensis. Fredericus episcopus Fulginatensis, pro abbate montis * Cassanensis, & Iacobo episcopo Spoletano, episcopo Nucerino, & pro Nicolao abbate monasterij de cruce saxi viui de Fulgineo.

Dominus Arpinus de Alexandria, pro episcopo Albiganensi.

SESSIO XXI.

ANNO à natiuitate domini millesimo quadringentesimo decimosexto, die verò sabbati trigesima & penultima mensis Maij, fuit celebrata sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi, præsidente eidem reuerendissimo patre domino Ioanne Episcopo Ostiēsi Cardinali Viuarensi, in qua quidem sessione dicebatur officium Missę de spiritusancto, cum litanijs & alijs sessionibus requisitis. Quibus expletis, fiebat sermo ad Clerum per Reuerendum patrem Iacobum episcopum Laudensem, qui pro suo themate assumpsit verba hæc, videlicet: Exprobrauit DEVS incredulitatem eorum & duritiam cordis. Et eo finito, magister Hieronymus de Praga in medio existens, assēdens quendam bancum, replicauit cōtra præfatum dominum Iacobum & eius sermonē, & alia diuersa dixit, & allegauit. Quibus & alijs pluribus auditis, reuerendissimus pater dominus patriarcha Cōstantinopolitanus, vnus de commissarijs ipsius synodi, dicto magistro Hieronymo præsente & audiente, sententiam diffinitiuam contra eundem Hieronymū de Praga, alta & intelligibili voce in scriptis legit & promulgauit, prout & quemadmodùm in quadam schedula papyrea, quam in suis manibus tenebat, tenoris inferiùs inserti, pleniùs continetur & habeť. Qua siquidem sententia lecta, & per synodum vniuersaliter approbata, & per deputatos nationum, Antonium Concordiēn, Vitalem Tolonensem, Nicolaum Mersburgensem, & Patricium * Carthagiensem episcopos, ac præfatum dominum Ostiensem, per verbum Placet, idem Hieronymus traditus est potestati seculari, & combustus fuit. Marc. 16. d

Hieronymus à Praga relabitur in hæresin, & ideò comburitur.

Tenor sententiæ diffinitiuæ latæ contra Hieronymum de Praga.

In nomine Domini, Amen. CHRISTVS Deus & saluator noster vitis * matura, cuius pater agricola est, discipulos ceterosque fideles suos in illis instituens, inquit: Si quis in me non manserit, mittetur foràs sicut palmes, & arescet. Cuius summi doctoris & magistri doctrinā sequens & præcepta exequens hæc sancta Constantiensis synodus, in causa inquisitionis hæreticæ prauitatis per eandem sanctam synodum mota, fama publica referente & clamorosa insinuatione demonstrante, contra magistrum Hieronymum dictum de Praga, dictum magistrū in artibus, laicum, ex cuius causæ actis & processibus constat, eundem Hieronymū tenuisse, asseruisse, & dogmatizāsse nonnullos articulos hęreticos & erroneos, dudùm à sanctis patribus reprobatos, quosdā verò blasphemos, & alios scandalosos, & alios piarum aurium offensiuos, temerarios & seditiosos, dudùm per damnatæ memoriæ viros Ioannem Vuicleff & Ioannem Husz assertos, prædicatos & dogmatizatos, ac in nōnullis eorum libris & opusculis insertos. Quique doctrina & libri prædictorum Ioannis Vuicleff & Ioannis Husz, ac Vuicleff memoria, dictiq; Ioannis Husz persona, per eandem sanctam synodum & eius sententiam de hæresi damnati & damnatę fuerunt. Quamq; damnationis sententiam idem Hieronymus postmodùm, pendente huiusmodi inquisitionis causa, in eadem sancta synodo cognoscens & profitēs veram, Catholicam & Apo- Ioan. 15. a * vera Suprà sessione 19.

& Apostolicam fidem approbauit, & eidem consensit, anathematizauitq; omnem hæresim, precipuè eam de qua erat infamatus, & se cōfitebatur infamatum, & quam præteritis temporibus dogmatizauerunt & tenuerunt Ioannes Vuicleff & Ioannes Husz in suis opusculis, sermonibus & libellis, & propter quam seu quas cum suis dogmatibus & erroribus ab eadem sancta synodo damnati fuerunt tanquàm hæretici, & eorum doctrina similiter damnata, præmissorumque omnium damnationem professus, & iurauit se in hac fidei veritate permansurum. Et si ipse quicquam contrà sentire vel prædicare præsumpserit, canonum seueritati subiacere, & æternæ pœnæ voluit obligari. Necnon suam professionem manu sua conscriptam, eidem sanctæ synodo obtulit atque dedit. Post quas professionem & abiurationem multis diebus transactis, sicut canis ad vomitum rediens, vt virus pestilentissimū quod in suo latitabat pectore, publicè euomeret, audientiam publicam sibi dari in eadem sancta synodo postulauit. Qua sibi cōcessa, coram eadem synodo publicè cōgregata asseruit, dixit, & professus est in effectu, quòd præfatę sententiæ damnationis dictorum Ioānis Vuicleff & Ioannis Husz iniquè cōsenserat, & illam sententiam approbādo mentitus fuit. Nec verebatur se confiteri mentitū, quinimmò cōfessionem, approbationem & professionem suas super illorum damnatione reuocabat nunc & in æternum, asserens, se in libris Ioannis Vuicleff & Ioannis Husz nullā vnquàm hæresim vel errorem legisse, licèt antè fuerit confessus, & probatum sit euidenter, ipsum libros eorum diligenter studuisse, legisse, & dogmatizāsse, & in quibus cōstat plures errores & hæreses contineri. Vndè idem Hieronymus de sacramēto altaris & trānsubstantiatione panis in corpus professus est, se tenere & credere quod Ecclesia tenet, dicens se plùs credere Augustino & cæteris Ecclesiæ doctoribus, quàm Ioanni Vuicleff & Ioanni Husz. Cōstat insuper ex præmissis, eundem Hieronymum prædictis Vuicleff & Husz damnatis & eorum erroribus addærere, illorumq; fautorem fuisse & esse, propter quæ eadem sancta synodus eundem Hieronymum palmitem putridum, aridum, in vite non manentem, foràs mittendum decernit, ipsumque hæreticum, & in hęresim relapsum, excommunicatum, anathematizatum pronūciat, & declarat, atque damnat.

Hieronymi Pargen dānatio.

SESSIO XXII.

De vnione ambasiatorum regis Aragonum.

DIE Iouis decimaquinta mensis Octobris, anno à natiuitate domini 1416 indictione nona, fuit celebrata sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi, ad hoc specialiter deputata, & reuerēdissimus pater dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis schedulam tenoris subsequentis legit & publicauit.

Decretum locationis ambasiatorum regis Aragonum.

Sacrosancta synodus Constantiensis, considerans quòd ad suam & suorum ad hoc deputatorum instantiam, oratores charissimorum Ecclesiæ filiorum Iacobi & Ioannæ regis & reginæ Hierusalem & Siciliæ illustrium requisiti fuerūt, vt quoniam expectantur oratores charissimi Ecclesiæ filij regis Castellæ & Legionis illustris huc ad synodum venturi, ad perficiendū cum ipsa synodo Ecclesię vnionem, placeret eisdem oratoribus dictorū regis & reginæ, dimittere locum, quem in loco sessionis nunc tenent, tanquàm qui eisdē oratoribus dicti regis Castellæ venientibus debebitur, & durante præsenti concilio, vadant ad partē sinistrā immediatè post ambasiatores etiàm charissimi filij regis Angliæ illustris. Ideò eadem synodus decernit & statuit, quòd ob hoc siue veniant siue non veniant dicti oratores regis Castellæ, non præiudicetur eisdē regi & reginæ & eorum regnis, nec dictis oratoribus suis eorum nomine aut alijs quibuscunq;, quo ad locum & honorem, qui sibi in hac synodo debentur, tā in sessionibus q̄ in processionibus & alijs quibuscunque. Et si cōtingat, quòd medio tempore ante aduentum Oratorum dicti regis Castellæ, aliquis vel aliqui oratores alterius regis sederēt in loco prędicto, ambasiatoribus dictorū regis Iacobi & Ioannæ reginæ dimisso, declarat eadem sancta synodus, ꝙ hoc erit de tolerātia, permissione & gratia, & pro hac vice duntaxàt, & ꝙ per hoc illi vel illis nullū ius acquiratur ex sessione prædicta, nec præiudicetur dictis ambasiatoribus regis & reginæ prædictorum, & regnis ac ꝓcessionibus vel alijs actibus, qui concurrerent in hac synodo.

Post hæc autem reuerēdus dñs magister Antonius Taxal generalis ordinis B. Mariæ de mercede, in dicto ambone existens, legit schedulam tenoris subsequentis:

Schedula lecta per ambasiatores regis Aragonum.

Nos Ioannes Raymundi Floch comes Cardonæ, frater Antonius Taxal sacræ paginæ magister, generalis ordinis beatæ Mariæ de mercede, Raymundus * Xatmar miles, Sperans in Deo Cardonę iurisperitus, Gundissaluus Garssiæ de sancta Maria decretorum, & Michael de Nauers vtriusque iuris doctores, oratores & procuratores illustrissimi principis & domini nostri domini Alphonsi regis Aragonum &c. volentes & intendentes adimplere cōuentionem Narbonæ initam inter serenissimum princi- * Xatinar Sperans in Deo, proprium hic nomē est, non quid cōplexū.

principem & dominum, dominum Sigismundum Romanorũ & Hungariæ regem, & procuratores nuncios & legatos presentis congregationis Constantiensis ex vna, & etiam oratores & procuratores ac nuncios dominorum regum Castellæ, Aragonum & Nauarræ, necnon illustrium principum dominorum Iuxi & Armeniaci comitum ex alia partibus, presentauimus nos in hoc loco coram paternitatibus vestris, offerentes nos ad exequendam dictam conuentionem, & omnia & singula contenta in ea: & sic nunc attendentes quod in primo capitulo dictæ conuentionis continetur, quòd conuocatio fiat per prælatos cæterosque viros Ecclesiasticos huius cõgregationis, per literas quæ dirigantur ad dominos principes & alios de obedientia domini Benedicti papæ XIII. quondàm nominati, & viceuersa, quòd præfati domini reges & principes de obedientia dicti domini Benedicti faciant per literas conuocatorias ad vos prænominatos prælatos cæterosq; dominos de cõgregatione præsenti, vel per suos ambasiatores vel procuratores mittendos, vos hic in Constantia cõgregatos cõuocabunt: & attento etiàm quòd conuocatoriæ literæ pro parte vestra dicto domino regi Aragonum præsentatæ fuerunt, volumus & nos satisfacere dicto capitulo, cuius tenor, quantùm ad literas conuocatorias quæ in eo continentur, talis est: Miseratione diuina episcopi &c.

Post lectũram verò præfatus dominus archiepiscopus Mediolanensis prædictas literas cõuocatorias legit alta voce, in dicto ambone existens:

Literæ conuocatoriæ.

Miseratione diuina Episcopi, presbyteri, diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, prælati & cæteri in Constantia prouinciæ Moguntinensis in CHRISTI nomine congregati, Illustri principi Ferdinando Dei gratia Aragonum & Siciliæ regi, salutem & Ecclesiasticam vnionem feliciter intueri. Quanquàm misericordiæ Domini neque mensuram ponere, neque eiusdem tempora diffinire possumus, indiès attamen quos diligit, castigans, compertum habemus quòd flagellat, vt in tentatione prouentum faciat, & probatos ampliori retributione prosequatur. Ipso siquidem permittente, à trigintaocto annis & ampliùs populus eiusdem peculiaris qui Christiano nomine gloriamur, afflicti fuimus pestifero & execrabili schismate præsenti, cuius occasione omnium penè benè viuendi modorum status confractus est. Vt cessaret angelus percutiens, altissimum exorauimus, & indefessè ad id sudores nostros & animos aptauimus: propicietur populo suo misericors Dominus, deprecamur, & secundùm altitudinem cæli à terra corroboret misericordiam suam super timentes se. Vndè quanquàm varios perpessi fuimus pro pace Ecclesiæ consequenda labores, & per anni circulum & vltra circa hoc vacauerimus, nondùm venit dies Domini, in qua pace frui optabamus, verùm appropinquat, speramus in eius authore, quia arras ipsius reperimus. Nam dominus qui Gregorius duodecimus in sua obedientia dicebatur, sua sponte cessit: sic & dominus qui Ioannes vicesimustertius dicebatur, facere voluit, atque fecit. Vt autem hoc idem faceret dominus Petrus de Luna, qui Benedictus decimustertius in sua obedientia nominatur, legatos & nuncios nostros ad serenitatem vestram & ipsum cum sereniss. Romanorum rege venerabiles & reuerẽdos patres & doctissimos viros archiepiscopum Turonẽsem & alios collegas destinaueramus. Qui quidem dominus Petrus admonitus, rogatus, exhortatus & requisitus humiliter, aptè, debitè & iuridicè, cessionẽ per ipsum iure diuino pariter & humano & aliàs multipliciter debitam facere noluit, sed hucusq; distulit atq; differt in totius Ecclesiæ scandalum, ac populi Christiani iacturam, & animæ suæ detrimentum. Quam quidẽ cessionem vt faceret, per vos fuit dictus dominus Petrus de Luna requisitus pluriès per principes & comites notabiles obedientiæ suæ. Idcircò vt filij pij matri suæ compatientes, nitimur, & quantùm in nobis est, nisi fuimus pacem prædictam obtinere, & animos virtuosorum virorum ad hoc allicere, quatenùs in illo qui est verus Ecclesiæ sponsus, congregati in vnum simul, matrem Ecclesiam diuisam vniamus, & indecentia quælibet quę dicti schismatis occasione pullularunt, tollamus, & de medio auferamus. Hinc serenitatem vestram obsecramus per viscera misericordiæ DEI nostri, & per adspersionem sui preciosissimi sanguinis, & per precium redemptionis nostræ exoramus, requirimus, & monemus, quatenùs ob DEI nostri reuerentiam ad tractandum vnà nobiscum super infrascriptis veniatis, & subditos vestros qui possint, & debeant concilijs generalibus interesse, quos vnà vobiscum præsentibus conuocamus, moneatis, inducatis, & eosdem authoritate à DEO vobis tradita, qua potestatis culmina intra Ecclesiam principatus proprio decore tenetis, & de eadem reddituri estis rationem, iuxta dispositionis vobis traditę modum conuocetis, vt infra tres menses immediatè sequentes, præsentationẽ *Perpiniani aut Barchinonæ de presentibus faciendam, concordatam in capitulis die decimotertio Decembris proximè lapsi, Narbonæ super materia vnionis firmatis, (de qua quidem præsentatione certificetur, & secundùm altitudinem cæli à terra

1.Cor. 10.

2.Re. 24.c

Psal. 102.

Lucæ 1.

* Perpiniaci

Constantiensis cõcilij sess. 20.

bimini in Cõstantia) compareatis ad schisma sedandum, vnionem Ecclesiæ procurandam, reformationẽ etiàm ipsius Ecclesiæ tam in capite quàm in membris complendam, & deiectionem dicti Benedicti effectualiter faciendam, & ad electionem futuri Romani pontificis procedendum, ac pro alijs causis & rationibus quæ ad generale concilium de iure pertinent & spectant. Per hoc enim populum quem Christus suo sanguine precioso acquisiuit, in vnum ouile ad gloriam æternam consequendam * apta mente ac debitum DEO & Ecclesiæ matri nostræ reddituri, æternæque retributionis præmia consequi poteritis. Datum & actum Constantiæ in Ecclesia cathedrali dicti loci, in qua pro præmissis fueramus congregati * secundo Nonas Februarij, Anno à natiuitate Domini millesimo quadringẽtesimo decimosexto, Apostolica sede vacante. Postquàm autem præfatus archiepiscopus suam lecturam compleuisset, ambasiatores dicti regis Aragonum volentes satisfacere dicto capitulo, dixerunt per organum præfati magistri Antonij Taxal, vt sequitur:

*aptaueritis debitũ

* pridiè

Nos oratores & procuratores illustrissimi principis domini Alphõsi domini nostri regis Aragonum &c. conuocamus vos omnes prelatos & ceteros dominos de hac congregatione, iuxta tenorem dicti capituli. Deindè prælati & cæteri in ipsa congregatione existentes, per organum dicti archiepiscopi Mediolanensis respondẽrũt in hunc modum:

Nos miseratione diuina episcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, prælati & cæteri hic congregati, dictam conuocationem acceptamus, & offerimus nos paratos sinè dilatione quacunque ad procedendum ad vlteriora. Et insuper requirimus vos oratores & procuratores prædictos, quatenùs ad vnionem faciendam nobiscum procedatis iuxta tenorem tertij capituli conuentionis prædictæ, quod incipit: Tertiò, quòd præfatis de obedientia domini Benedicti &c. Oratores verò regis Aragonum responderunt per organum dicti domini Antonij Taxal, dicentes: Nos oratores & procuratores prædicti, dicto nomine vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli antedicti. Mox domini prælati & cæteri dixerunt, & responderunt per organum domini Bartholomæi archiepiscopi Mediolanensis, vt sequitur:

Cõstantiensis cõcilij sess. 20.

Nos miseratione diuina episcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchę, archiepiscopi, episcopi, prælati & cæteri hic cõgregati, supradictam vnionem vestram acceptamus, & econuersò nos vobis procuratoribus prædictis dicto nomine iuxta tenorem dicti capituli vnimus, & sic tam pręlati quàm ambasiatores prædicti, dixerunt submissa voce: In nomine patris & filij & spiritussancti. Et super præmissis petierunt instrumentum & instrumenta hincindè. Et præsidentes pro nationibus, ac cardinalis Ostiensis pro collegio cardinalium, responderunt, Placet.

Quibus sic peractis, præfati domini ambasiatores regis Aragonum descenderunt ambonem, & iuerunt in scamno, in quo sedebant domini ambasiatores regis Franciæ. Et interpositi fuerunt inter eosdem in hunc modum. Primò enim in primo loco sedebat egregius vir Ioannes de Gersono cancellarius Ecclesiæ Parisiẽsis, sacrę theologiæ professor, ambasiator Francorum regis. Et post eum sedebat dominus Ioannes Raimundus Hoch comes Cardonę, ambasiator Aragonum regis, & sic de singulis.

Ioannes Gerson.

Quibus sic ordinatis, & in bona concordia completis, reuerendissimi domini cardinales ac cæteri domini ac prælati * pluuialibus se induerunt, mitras capitibus imponentes, & reuerendissimus pater dominus Ioannes Episcopus Ostiensis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, in eadem sessione præsidens existens, assumptis secum diacono & subdiacono & alijs, vt est moris, diaconus dixit, alta voce cantando: Orate, Et hoc dicto, omnes genibus flexis per aliquod temporis interuallum orauerunt, &c. Omnibusque cæremonijs completis solenniter, prout est de more aliarũ sessionum, lectoq; euangelio, hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicèm, archiepiscopus Mediolanensis legit decreta & capitula sequentia.

*plumalibus

Ioan.15.

Concessio vocum ambasiatorum regis Aragonum.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, in Spiritusancto legitimè congregata, ex certa scientia & etiàm certis ex causis animos dictæ synodi specialiter mouentibus, pro bono pacis & vnionis redintegrandæ in Ecclesia sancta Dei, statuit & decernit, ac salua semper protestatione infrascripta, quam in omnibus infrascriptis capitulis & in singulis eorum partibus voluit habere pro repetita, liberaliter concedit dilectis Ecclesiæ filijs, nobilibus, religiosis & egregijs viris Ioanni Raimundo Floch Cardonæ comiti, fratri Antonio Taxal sacræ paginæ magistro, generali ordinis beatæ Mariæ de mercede, & Raimundo de Xantin militi, Speranti in DEO Cardonæ iurisperito, Gundissaluo Garsiæ de sancta Maria decretorum, & Michaeli de Nauers vtriusq; iuris doctoribus, oratoribus, procuratoribus, ambasiatoribus & consiliarijs clarissimi ipsius Ecclesię filij Alphõsi regis Aragonũ illustris, & ꝑ maiori robore & firmitate cũ eisdẽ oratoribꝰ ꝓsentibꝰ cõuenit ac paci-

Sperant in Deo, proprium hic nomẽ est, non quid cõplexũ.

ac paciſcitur, quòd Oratores præfati præſentes, & alij venturi oratores eiuſdem regis, hic durante cõcilio & pro hac vice tantum, tantam habeant vocem, tantæ virtutis & authoritatis, quantæ eſſent voces omniũ prælatorum Eccleſiaſticarumque perſonarum regnorum & terrarũ ipſius regis, quæ poſſidet citra & vltra mare, quæ ad generale cõcilium ſunt aſſuetæ vocari, & hoc in hac natione Hiſpanica in qua erunt, ꝙque per hoc cõcilium expediantur negocia per nationes, iuxta modum qui in præſenti cõcilio hactenùs obſeruatus eſt.

Item quòd clariſſimi Eccleſiæ filij reges Caſtellæ, Portugaliæ & Nauarræ illuſtres, habeant eandem gratiam, quæ etiàm ex nunc intelligitur conceſſa, inquantùm ipſi vel procuratores eorũ habere eam voluerint, ipſis tamen regibus Caſtellę & Nauarræ obſeruantibus capitula in ciuitate Narbonenſi inter clariſſimum Eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem illuſtrem, & dilectos etiàm ipſius Eccleſiæ filios procuratores & nuncios dictæ ſynodi ex vna, & procuratores & oratores prædictorum regum Aragonum & Nauarræ, & dilectorum Eccleſiæ filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera concordata.

Item quòd prædicta conceſſio valeat pro prælatis & perſonis Eccleſiaſticis prædictis, tunc à concilio abſentibus.

Item ſolenniter proteſtatur, quòd prædicta conceſſio atque ſtatuta, decreta, conuentiones & pacta huiuſmodi, omninò intelligantur facta ſinè aliquo præiudicio capitulorum prædictorum, in dicta ciuitate Narbonenſi concordatorum, quibus capitulis concordatis ac concordiæ dicta ſancta ſynodus omninò ſtare intendit, nec ab eis in toto vel in parte recedere, & ità in præſentia oratorum prædictorum ſolenniter proteſtatur.

Subſequenter idem Archiepiſcopus legit in ambone quæ ſequũtur:

Conſtantienſis cõcilij ſeſſio. 20.

Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, viſo & conſiderato capitulo ſecundo ex capitulis Narbonẽſibus, inter clariſſimum Eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorũ & Hungariæ &c. regem illuſtrem, & dilectos etiàm Eccleſię filios, procuratores nuncios dictæ ſynodi ex vna, & procuratores oratores clariſſimorum dictæ Eccleſiæ filiorum, Caſtellę, Aragonum & Nauarrę regum illuſtrium, & dilectorum Eccleſiæ filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera cõcordatis, quod incipit: Secundò, quòd dictæ conuocationes fiendæ &c. Volens in omnibus obſeruare dictum capitulum, promittit, ratum habet, ſecurat, & ſpecialiter confirmat, ac nouiter firmat, ac ſtatuit, & decernit in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo continetur. Viſo etiàm quarto capitulo dictorum capitulorum, quod incipit: Quartò, quòd per dictum vniendum concilium &c. abolet, tollit, annullat eadẽ ſancta ſynodus quoſcunque proceſſus, ſentẽtias, ordinationes, ſtatuta & pœnas, vt in dicto capitulo quarto ſuprà deſcripto continetur, vſque ibi, Et quòd ſtatuatur &c.

Item ſtatuit eadẽ ſancta ſynodus, quòd nunquàm decæterò ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti domini Benedicti, & ſui prædeceſſoris domini Clementis, poſſit contra dictos reges, principes & alios de obedientia dicti Benedicti, quomodolibèt procedi in iudicio vel extra, vt in fine dicti capituli quarti ſuprà deſcripti continetur. Viſo etiàm quinto capitulo, quod incipit: Quintò, quòd per dictum formandum capitulum & concilium &c. eadem ſancta ſynodus approbat, laudat, cõfirmat, & meliori modo quo fieri poteſt, pleniſſimè firmat omnes & ſingulas diſpenſationes, gratias & conceſſiones factas per dominum Benedictum prædictum quibuſuis perſonis ſuæ obedientię de qbuſuis dignitatib⁹, vt in dicto quinto capitulo continetur, vſq; in diem primę requiſitionis factæ eidem domino Benedicto per reges & principes ſuæ obedientiæ, vt in ipſo capitulo continetur. Viſo etiàm vndecimo capitulo, quod incipit: Vndecimo, quòd dictus dominus rex &c. et attento quod dicitur in dicto vndecimo capitulo ibi, Et quòd in prima ceſſione dicta ſancta ſynodus &c. facit, concedit, ſtatuit, & ordinat in omnibus & per omnia, prout in dicto vndecimo capitulo continetur.

Omnia præmiſſa tam prælati cæteriq́ue notabiles viri ſeſſioni intereſſentes, quàm oratores ſæpefati, expreſsè iurauerunt. Iuramenta autem prædicta nomine concilij & aliorum quorum intererat, de ipſius cõcilij mandato requiſiuerunt & receperunt reuerendi patres domini Iacobus Rodini à parte dextra, in qua ſedent Epiſcopi & presbyteri cardinales, & Thomas Poltenſis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarius à parte ſiniſtra, in qua ſedent diaconi cardinales & cæteri.

Quibus preſtitis præfatus dominus Mediolanenſis legit ſchedulã tenoris ſequentis: Et prædicta omnia & ſingula intelligantur, & locum habeant, ſemper attento tenore omnium & ſingulorum capitulorum Narbonæ concordatorum, quibus & eorum cuilibet dicta ſancta ſynodus ſtare intendit, nec ab eis vel eorum aliquo in toto vel in parte recedere. Ad quam ex parte nationum & dominorũ cardinalium fuit reſponſum, Placet. Deindè dominus Anto-

Antonius Taxal legit quandam ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Schedula acceptationis, per ambaſiatores regis Aragonum lecta.

Nos Ioannes Raimundus Floch comes Cardonæ, frater Antonius Taxal ſacræ paginæ magiſter, generalis ordinis beatę Mariæ de Mercede, Raimundus Zatmar miles, Sperans in DEO Cardonæ iuriſperitus, Gundiſſaluus Garſſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michael de Nauers vtriuſque iuris doctores, oratores, procuratores, ambaſiatores & cõſiliarij illuſtriſſimi principis & domini noſtri Alphonſi regis Aragonum &c. dictis nominibus & quolibet ipſorum nominum, omnibusque alijs melioribus modo, via, iure, forma, cauſa & nominibus quibus validiùs & efficaciùs poſſumus & valemus, omnia & ſingula decreta, ſtatuta & proteſtationes, necnon cõuentiones ac pacta per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem nobiſcum dictis nominibus facta & edita, & quę nunc ſunt ſerioſiùs lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis & ſolenniter repetitis, vice & nomine domini noſtri regis prędicti ac omnium regnorum & terrarum ſuarum acceptamus, aſſentimus, approbamus, & ſolenniter confirmamus: & ſimiliter ſicut ipſa ſynodus proteſtata eſt, quòd non intendit recedere à capitulis in prædicta ciuitate Narbonenſi concordatis, de quibus in decreto præſentis concilij nunc de proximo edito, * quòd hæc volumus habere pro expreſſo & ſpecificè declarato, facta extitit mentio ſpecialis, ità & nos dictis nominibus & quolibet eorum ſolenniter proteſtamur. Et ſuper omnibus ſuperiùs deſcriptis, promotores concilij petiẽrunt inſtrumenta. Et ſimiliter ambaſiatores regis Aragonum per organum Antonij Taxal hoc idem petiẽrunt.

fo.* quod hic

Prædictis peractis, Antonius Taxal fecit collationem ad commendationem regis & reginæ Aragonum, aſſumens pro theme, Rex tuus venit, Matthæi viceſimoprimo. Qua collatione facta, reuerendiſſimus pater dominus Franciſcus tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani cardinalis, nomine ſynodi reſpondendo Antonio Raxal, fecit breuem collationem, dicens: Exultemus omnes in DOMINO. Poſt huius collationem cœperunt omnes cantare hymnum, Te DEVM laudamus, &c. Et oratione dicta, fuit cantata MISSA de Spiritu ſancto per reuerẽdiſſimum patrem cardinalẽ Aquileienſem vulgariter nuncupatum. Acta fuerunt hæc anno, indictione, menſe & loco quibus ſuprà, &c.

SESSIO XXIII.

In Quis die quinta menſis Nouembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, fuit celebrata generalis ſeſſio in maiori Eccleſia Cõſtantiæ, preſidente eidem ſeſſioni reuerendiſſimo patre domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinali & vicecancellario. Fuitq́ue cantatum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per dominum Ioannem patriarcham Antiochenum. Quo expleto, legebantur litaniæ, & alia fiebant quæ in ſeſſionibus fieri ſolent. Eiſdem completis, reuerendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legit & publicauit ordinationẽ ſanctæ ſynodi ſub tenore ſequenti.

Commiſſio deputatorum, data ſuper informatione ſummaria facienda ad effectũ citationis perſonalis & per edictũ cõtra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, in authore pacis vno Deo noſtro Ieſu CHRISTO, qui ſibi ſponſam vnam ſanctam Eccleſiam ſui precioſi ſanguinis precio comparauit, quæ in Chriſto IESV ſummo angulari lapide creuit in templum ſanctum in domino, iunctiſque ſimul parietibus fecit vtraq; vnum, vt in pace fieret locus eius, ad tollendũ pacis obſtacula, vniẽdamq́ue ſciſſuram fidelium, in qua ille * CHRISTI aduerſarius caput Eccleſiæ malignantium, dolens ſatis & erubeſcens, hominem conſtantem ex lutea materia, charitatem in terra tenere, quam in cælo nequiuerat habere, ipſius ſponſæ Chriſti per ſchiſma peſtiferum prohdolor ingens, & tam diuturnis, vtpotè trigintaocto annorum, temporibus iam peractis, charitatem vulnerauit, reſcidit vnitatem. Quæ licèt in magna parte Spirituſſancti gratia in præſenti ſacratiſſima generali ſynodo ad hoc præcipuè inter cætera congregata, cooperante, coniuncta ſit per eiectionem & renunciationẽ domini Balthaſaris olim Ioannis vigeſimitertij, & renunciationem Angeli de Corario, Gregorij duodecimi in ſua obedientia nuncupati, qui inter ſe cum domino Petro de Luna, Benedicto decimotertio in ſua obedientia nuncupato, de papatu contendebant, quorum Ioannis & Gregorij DEI gratia in eadem ſancta ſynodo obedientiæ ſunt vnitæ, adhuc tamen hoſtis ille vnitatis & pacis, in reliqua parte, videlicet in ſua obedientia dicti domini Petri, Benedicti decimitertij nuncupati, ſeu eius parte per eiuſdem domini Petri duritiam, pertinaciam & contumaciam, in graue & maximum ſcandalum vniuerſalis Eccleſię & Chriſtiani populi atque

Ephe. 2. a

Ibidẽm. c

* pacis

periculum fidei Catholicæ & ruinæ fidelium animarum, scissam detinet & lachrymabiliter vulneratam: ideirco eadem sancta synodus inter cætera ad ipsum schisma & hæreses alias extirpandum, procurandamq; ipsius Ecclesiæ vnionem, præcipuè congregata, considerans quòd præmissis attentis, totum huius reliqui schismatis pondus in persona dicti domini Benedicti cõsistit, & quòd in eo solo stat, quò minùs ipsum schisma radicitùs extirpetur, & per consequens resultet præfata vnio Ecclesiæ sanctæ DEI: & attendens quòd tam in diuturnis temporibus quibus hoc schisma pestiferum * pertractum est, omnium doctissimorum virorum Christi fidelium ingenia, etiàm cum summis, studijs & laboribus, attentis maximè difficultatibus eiusdem schismatis, nullam viam possibilem & securam sinè fidelium scandalo ad præfatum schisma extirpandum reperire potuerunt, præter cessionem de papatu omnium contendentium, quam viam idem dominus Benedictus vocatus à suis, velut multorum Christifidelium vox testatur, ante suam electionem à suis in papam, pro pace danda Ecclesiæ laudauerat & approbauerat, atque in ipso conclaui quando fuit electus, promisit & iurauit prosequi vnionem Ecclesiæ per omnes vias accommodas, vsq; ad cessionem de papatu includiuè, si ipsum in papam eligi cõtingeret, vt cardinalibus qui tunc erant, vel eorum maiori parti expedire videretur, atque postea quam electionem idem promisit & iurauit: dictaq; conditio postmodùm etiàm purificata extitit: & deindè pro pace danda Ecclesiæ promiserit, & iurauerit papatui suo prætenso cedere, altero videlicet Ioanne & Gregorio cum eo contendente, cedente, mortuo vel electo, quæ etiàm conditio in ambobus, videlicet Ioanne & Gregorio prædictis, solenniter impleta est, vt præfertur: attendens igitur quòd idem dominus, dictus à suis Benedictus, iam viginti duobus annis completis, papatum secundùm se tenuit, quibus temporibus multifariè multisque modis ex parte regum, principum, prælatorum & aliorum Christianorum, tam suę, quàm alterius obedientiæ, etiàm post purificationem cõditionum prædictarum, fuit cum magnis & iteratis instantijs seriosè, solenniter, humiliter & deuotè requisitus, quatenùs pro tollendo huiusmodi schismate & pro vnione Ecclesiæ sanctæ DEI vellet suo prætenso papatui cedere, prout secundùm omnium fidelium seu maioris partis illorũ iudiciũ tenebatur iure diuino pariter & humano, quod facere ipse semper animo pertinaci atque effrenato, superbiæ ac tumoris spiritu correptus, recusauit, & subterfugia quædam adhibens, ad excusandum excusationes in peccatis, Ecclesiam ipsam in huiusmodi schismate, quod ipse tollere potuit, relinquens, nullam debitam curam aut diligentiam sufficientem & effectualem adhibuit ad ipsum schisma tollendum, & Ecclesiæ vnionem consequendam, sed ad vnum terrarum angulum in castro munitissimo Panischolæ in littore maris, vbi ad eum non esset tutus accessus, se reclusit, vbi omni suo posse præfatum inueteratum schisma nutrit & souet, & impedimenta quæcunque potest, præstat & procurat, nè ad dictam vnionem peruenire possit: quæ omnia secundùm sanctorum decreta hæresim inferunt manifestam. Eapropter super præmissis & alijs declarandis in processu & latiùs exprimendis, volens eadem sancta synodus euacuare quod ex parte est, vt sequatur perfectum, & ad ipsum schisma penitùs submouendum procedere, licèt præmissa omnia, notoria & vera communiter habeantur & reputentur, & super illis tota fidelium clamet multitudo, sibijpsi satagens prouidere, quasi pro quodam huiusmodi prouisionis remedij fundamento, committit deuotissimis Ecclesiæ filijs Guillermo tituli sancti Marci, & Francisco tituli sanctorum Cosmæ & Damiani, dicto Florentino, sanctæ Romanę Ecclesiæ cardinalibus, Ioanni electo patriarchę Constantinopolitano, ac venerabilibus fratribus Stephano Dolensi, Roberto Saresbirienſi episcopis, ac dilectis Ecclesiæ filijs Iacobo electo Parmensi, Guillermo Pulchri nepotis, fratri Antonio Taxal generali ordinis beatæ Mariæ de mercede, fratri mauricio de Praga sacræ paginæ professoribus, Michaeli de Nauers, Nicolao Vuordis iuris vtriusque, & Ioanni Belles decretorum doctoribus, & eorum maiori parti, quatenùs super præmissis omnibus & singulis ac eorum circunstantijs, dependentibus & cõnexis, ac alijs ad ea quomodolibèt facientibus, illorumque notorietate, fama & clamore, ac etiàm quę loca insignia consistant viciniora dicto castro Panischolæ, ad quæ sit tutus accessus, summariè & diligenter inquirant, testes & alia probationum genera recipiant, & examinent, eorumq; dicta & attestationes & alia quæcunq; inuenerint, in scriptis & forma publica redigant, seu redigi faciant, & ea etiàm sacræ synodo repræsentent, & fideliter referant, vt exindè ipsa synodus procedat, decernat & statuat, prout ad pacem & salutem Ecclesiæ & fidelium, extirpationem schismatis & vnionem ipsius Ecclesię secundùm iustitiam videbitur expedire. Datq; eisdem commissarijs & maiori ipsorum parti, testes per censuram Ecclesiasticam cõpellendi veritati testimonium perhibere, & alios quoscunque præstantes ad prædicta impedimenta coërcendi, & alia faciendi circa præmissa necessaria & etiàm opportuna, plenam & liberam potestatem. Lecta autem dicta ordinatione, dictus patriarcha Antiochenus pro omnibus dictæ synodi nationibus & de ipsarum consensu respondit per verbum, Placet. Et præfatus dominus Ostiensis, nomine collegij cardinalium similiter respondit, Placet.

for.* protractum

1. Cor. 14.

SESSIO VIGESIMAQVARTA.

Pro citatione decernenda contra Petrum de Luna.

DIE sabbati vicesimaoctaua dicti mensis Nouembris, fuit sessio generalis per synodũ Constantiensem manè hora tertiarum, in Ecclesia maiori prædicta Constantiensi solenniter celebrata, in qua reuerendissimus pater dominus patriarcha Antiochenus officium Missæ celebrauit. Quo finito, more aliarum sessionum legebantur litaniæ. Præsidebat autem eidem sessioni dominus Ioannes Episcopus Ostiensis. Reuerendissimus autem pater dominus Stephanus Episcopus Dolensis, de mandato & ordinatione sanctæ synodi & ordinatione ipsorum commissariorum, legebat citationem decretam contra Petrum de Luna, cuius citationis tenor sequitur, & est talis:

Tenor citationis contra Petrum de Luna.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, in Spiritusancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, vniuersis & singulis venerabilibus fratribus patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis Ecclesiæ filijs abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, archidiaconis, tam cathedralium, quàm collegiatarum canonicis, parochialium & conuentuum ac regularium Ecclesiarum rectoribus, cæterisque viris Ecclesiasticis, necnon notarijs & tabellionibus publicis quibuscunque ac alijs Christifidelibus vbilibèt constitutis, & cuilibet eorum in solidum, ad quos præsentes nostræ literæ peruenerint, salutem & omnipotentis Dei benedictionem, ac mãdatis nostris & Ecclesiæ diligenter obedire.

Clamat sancta fidelium mater Ecclesia sponsa CHRISTI, clamat Christiani populi multitudo, clamauerũt iam à multis annis ad Dominum, cùm per hoc tam vrgẽs diuturnis temporibus schisma pestiferum tribularentur, & tribulantur, nec in totum adhuc exaudiuit eos. Attendunt enim, quanta per hoc infaustum pestiferumque schisma & diuisionis vulnus nefandissimum, est vniuersalis Ecclesiæ calamitas, quàm inueterata scissura, quantaque lœtalis infirmitas, quamq; postremò graues & prope casum ruinæ iam prohdolor in vita & moribus, in statu & honestate cleri, tam in libertatibus suis, & quod grauius est, in cultura DEI & Officijs Ecclesiasticis, quodque grauissimum est, in religione & fide Christiana, ipsa deformatur Ecclesia. Insurrexerunt, & pullulant in diuersis regionibus horrendè hæreses à tempore huius perniciosissimi schismatis, & nisi eidem Ecclesiæ de vnico summo pastore & indubitato Christi vicario prouideatur celeriter, per cuius prouidentiam cum Dei auxilio præfatis occurratur periculis, & tam grauibus vniuersalis Ecclesiæ morbis competens adhibeatur medela: pertimescendum est, nè labatur, prout iam sæpè lapsus est omnis decor eius, deturque vniuersis gentibus in contemptum, & status eius sit, vt iam esse incepit, in opprobrium & conculcationem, ex quibus Ecclesia DEI & fidelis populus Christianus graue scandalum patiuntur. Et quòd licèt dominus Benedictus papa decimustertius, à vigintiduobus annis citrà sic in sua obedientia nuncupatus, præ cæteris istud schisma, quod ante eiusdem domini Benedicti electionem iam sedecim annis ipso existente cardinali durauerat, totis viribus tollere etiàm vsq; ad exponendum animam pro grege Dominico teneretur, & teneatur, licèt etiàm eidem Benedicto Ecclesiæ prædictæ calamitates, scissuræ & alia pericula & scandala præmissa incognita non fuerint, nec sint, sed eidem & toti populo Christiano notoria: ipseque prædictis calamitatibus & scissuris, periculis & scandalis obuiare, ac totum prædictum schisma tollere potuerit, & adhuc posset, attento maximè quòd Ioannes papa vigesimustertius sic in sua obedientia nuncupatus, à suo papatu tam per illius canonicam electionẽ, quàm per suam renunciationem amotus sit: & Gregorius duodecimus, sic in sua obedientia nuncupatus spõtè renunciauerit, solo ipso Benedicto pro papa postmodùm se gerente, super quem & in quo principaliter totum pondus dicti pestiferi schismatis & facultas * illis subueniendi, & à quo præmissa omnia mala & pericula prouenerunt & perdurant, constat & consistit adhuc: licèt insuper idem dominus Benedictus existens cardinalis, ante ipsius electionem, ad tollendum dictum schisma viam renunciationis mutuæ contendentium de papatu laudauerit, approbauerit, & dixerit esse vtiliorem & faciliorem, & iurauerit solenniter cum alijs cardinalib⁹ ipsius obedientiæ imminente electione summi pontificis Romani, in sua obedientia per eos fienda, quòd si ipsum in papam contingeret assumi, prout fuit assumptus, ipse vnionem Ecclesię sinè excusatione, dilatione & machinatione quibuscunque diligenter prosequeretur per omnes vias accõmodas, etiàm

Pastor vnicus idẽq; summus Ecclesiæ, papa.

* illud sub mouendi

vsque ad cessionem papatûs inclusiuè, si prædictis cardinalibus qui tunc erãt, vel eorum maiori parti videretur expedire, ipseq; in papam assumptus, idé iurauerat, & postea dictis cardinalibus vel eorũ maiori parti, immò omnibus præter vnum, visum fuit expedire, quòd ipse vnionẽ Ecclesiæ prosequeretur per viam mutuæ cessionis, & quòd illam offerret. Et hoc idem eidem Benedicto per eos in papam assumpto, extitit postmodùm declaratum, & dicta pactata conditio. Fuitque deindè ex parte charissimi Ecclesiæ filij Caroli Francorum regis per suos solennes legatos claræ memoriæ duces Bituricenses * Burgundiæ patruos, & Aurelianensem fratrem dicti regis, & alios plures ad eum propter hoc destinatos, necnon zelatores pacis Ecclesiæ cardinales prædicti Benedicti in sua obedientia nominati, & postmodùm ex parte dicti regis Franciæ, necnon charissimorum Ecclesiæ filiorum Angliæ & Castellæ regum, per suos solennes ambasiatores, & deindè specialiter & singulariter ex parte eiusdem Ecclesiæ filij charissimi Vuenceslai Bohemiæ &c. tunc Romanorum regis, & consequenter per alios plures cum magna deuotione & humilitate supplicatum, & etiàm in vim præstiti iuramenti per eum requisitus, quatenùs vellet prosequi vnionem Ecclesię per viam mutuę cessionis suę & alterius contendentis cum eo de papatu, apud quem similiter prosequi habebant in mandatis, & intendebant. Quæ via fuerat, fuit, & est ab omnibus Christi fidelibus, maximè à principibus & prælatis ac vniuersitatibus generalium studiorum, atque doctoribus & prudentibus viris diuersarum obedientiarum prædictarum, ac à maiori parte eorũdem approbata: & in tam diuturnis temporibus nulla alia accommoda, secura, efficax & facilis ad tollendum schisma præsens, attentis difficultatibus in iure & in facto, potuit reperiri: reputatũq; fuit, & est à doctissimis viris & peritis diuini & humani iuris, quòd idem Benedictus pro vnione ipsius Ecclesiæ, ac tollendo Ecclesiæ scandalo & schismate, suo papatui cedere & tenebatur & tenetur. Licèt insuper idem Benedictus aliquorum deuictus instantia, DEO & Ecclesiæ promiserit, iurauerit & vouerit, pro vnione Ecclesię cedere papatui, altero de papatu cum eo contendente, cedente, mortuo vel ejecto, & Ioannes vigesimustertius ejectus fuerit, & cesserit, ac Gregorius præfatus cesserit, vt præfertur: fueritq; idem Benedictus post hæc omnia, nullo pro papa se gerente, nisi ipso, ex parte principum suæ obedientiæ, necnon vniuersorum ferè fidelium solenniter per charissimum Ecclesiæ filium Sigismundum Romanorum, qui propter hoc ad eum personaliter accessit, & claræ memoriæ Ferdinandum Aragonum reges, atque nonnullos alios principes & dominos suæ obedientiæ apud eum propter hoc personaliter accedentes, necnon legatos Franciæ, Angliæ & Castellæ prædictorum, necnon charissimi Ecclesiæ filij Caroli Nauarræ regum, atque generalis concilij Constantiensis prouinciæ Moguntinensis, sic per obedientias dicti Ioannis & Gregorij tunc nuncupati, cum magna deuotione, humilitate & instantia sæpè requisitus, quatenùs præmissis attentis, cùm non esset humanitùs possibile, dictas * alias obedientias ad suam obedientiam reduci, & in eo principaliter consisteret pondus schismatis & facultas illud tollendi, vellet dare pacem Ecclesiæ, & schisma tollere per suam de suo papatu renunciationem, ad quod tenebatur de iure diuino pariter & humano, præsertim cùm nulla alia via sedandi schismatis prædicti per tot prudentium ingenia & labores tam diuturnis temporibus potuerit ad hoc accommoda (vt præmittitur) reperiri. Idem tamen Benedictus, tantorũ regum ac principum, quinimmò quasi totius Ecclesiæ, huiusmodi totiès iteratis precibus, requisitionibus & admonitionibus contra propria iuramenta recusatis & spretis ac minimè exauditis, præfatisque ipsius Ecclesiæ calamitatibus, scandalis atque periculis nõ compatiens nec prouidens, de loco * Perpiniaci, ad quem præfati reges & principes ac legati pro præmissis conuenerant, cum armata manu recessit, & ad Colliberium portum maris, vbi suas galeas armatas habebat, se transtulit. In quo loco existens, fuit adhuc de præmissis requisitus, pro parte Oratorum regum Castellæ, Aragonum & Nauarræ ac principum prædictorum. Quam requisitionem tunc non exaudiuit, sed in longum protraxit, nec etiàm postea exaudiuit, & de dicto loco recedens, in munitissimo castro Panischolæ Dertusensis diœcesis, vbi ad eum non est tutus accessus, se reclusit. Vbi ex parte præfati regis Aragonum, de præmissa cessione fienda pro pace Ecclesiæ fuit iterùm & tertiò requisitus, & iterùm recusauit, & suo posse præfatum tam inueteratum schisma nutrit & fouet, & impedimenta quæcunque potest, præstitit & præstat, procurauit & procurat, nè ad prædictam vnionem perueniri possit: quæ omnia schisma & hæresim inferunt, seu inferre censentur, per quæ etiàm turbatur & scandalizatur, læditur & periclitatur status vniuersalis Ecclesiæ prædictæ, diuque fuit turbatus, scandalizatus & læsus. Quod etiàm scandalum tantum est, quòd attento vniuersalis Ecclesiæ statu, nulla ratione potest de cõgregatione fidelium remoueri, nisi ipso cedente, mortuo vel ejecto, etiamsi haberet

for. * & — * illas

Is fuit Caroli quarti filius, & Sigismũdi frater. — * Perpiniani

ret verum ius in papatu. Ex quibus idem Benedictus apparuit fuisse & esse fautor ac nutritor inueterati schismatis prædicti, atque schismaticus & hæreticus esse censendus. Et super his omnibus fuit & est publicè & diutiùs diffamatus, taliter quòd sinè scandalo Ecclesiæ dissimulari non potest, nec sinè periculo tolerari. Super quibus clamore valido clamat & conqueritur populus Christianus, & præmissa quæ in facto consistunt, notoria reputat atque vera. Conuenientes igitur in vnum more solito canonicè conuocati ac repræsentantes vniuersalem ECCLESIAM, cõsidentes in
Phil. 1. DOMINO, qui cœpit in nobis bonum opus, duobus iam ipsius auxiliante gratia remotis impedimentis, & ipse perficiet, &
Psal. 101. exurgens miserebitur Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus: econtrà tertium, videlicet dominum Benedictum diù expectatum, sed ad cor adhuc minimè reuertentem, decreuimus super præmissis omnibus & singulis fore summariè & de plano per nos procedendum, propter quæ super fama & notorietate præmissorum, summariè & simpliciter mandauimus per nonnullos venerabiles viros fratres & dilectos ecclesiæ filios, cardinales sanctę Romanæ Ecclesiæ & alios prælatos, & alios tam sanctæ paginæ quàm vtriusque iuris professores, commissarios nostros ad hoc specialiter deputatos, inquiri, informationemque recipi, quam legitimè receptam, referri iussimus in publica sessione nostra totius sacrosanctæ Constantiensis synodi. Qua plenè audita & discussa, maturo decreuimus atque digesto consilio in & super præmissis, saltem quantùm ad officium præsentis iudicij pertinet, procedendum fore, vt in notorijs contra præfatum Benedictum, & si forsan attenta natura præfati processûs notorij, citandus minimè iuris rigore seruato veniret, citandum fore ad cautelam, in hoc duntaxàt citationis articulo rigori iuris indulgendo, non intendentes super hoc quouis modo formam notorij processûs seu eius ordinem obmittere seu relaxare, & iudicialis seu ordinarij processûs eligere seu exquirere formam. Et quia eundem Benedictum fecisse, & facere, quô minùs ad personam suam pateat tutus accessus, super his recepta summaria & legitima informatione reperimus, nos specialiter & ex certa scientia eundem Benedictum citari decreuimus per edictum publicum, ad instàr edictorum in albo prætorio positorum, citationemque in audientia publica eiusdem sacri concilij, quam vicem & effectum Apostolicæ curiæ & audientiæ Apostolicæ literarum decernimus & decreuimus obtinere, publicè faciendam. Vobisque omnibus & singulis & cuilibet vestrum qui super his exequendis publicè fueritis requisiti, & fuerit requisitus, in virtute sanctæ obedientię præcipimus & mandamus, quatenùs vigore literarum nostrarum præsentium per vos & alium seu alios citetis publicè præfatum Benedictum, quem etiàm nos earundem literarum tenore citamus. Ipsasque literas nostras publicè legatis, vel legi faciatis in audientia literarum prædictarum, ac valuis maioris Ecclesiæ Constantiensis affigatis, seu affigi faciatis. Insuperque & ex superabundanti (vt nihil in hac re sinè diligenti vigilantia videatur absolutum) ad personam eiusdem Benedicti, si ad ipsum vobis vel alicui vestrũm requisitis vel requisito, tutus forsan fuerit accessus: sin autem, ad portas dicti castri, villæ seu loci Panischolæ, si etiàm illuc vobis vel vestrũm alicui (vt præmittitur) fuerit tutus accessus, alioquin in Ecclesia Dertusensi & in valuis Ecclesiarum maioris villæ sancti Matthæi, aut villæ aut castri * Certariæ eiusdem Dertusensis diœcesis, aut in alijs locis circunuicinis, quæ ad hoc idonea decernimus, in ipsorum locorum Ecclesijs inter ipsarum Missarum solennia easdem nostras literas alta & intelligibili voce publicè legatis, & legi faciatis per vos vel alium, eundemque Benedictum citetis peremptoriè, ac vno edicto peremptorio pro omnibus, quem etiàm eodem nostro nunc per easdem præsentes literas citamus, ad comparendum personaliter in ECCLESIA Cathedrali Constantiensi, & in loco sessionis nostræ ad diem centesimum, videlicet à die lectionis earundem literarum nostrarum in audientia publica prædicta, vel ad diem septuagesimum à die citationis factæ, ad personam suam, vel ad valuas domicilij sui (vt præmittitur) ità fieri contingat, alioquin à die citationis factæ & publicatæ in ECCLESIA Dertusensi prædicta. Quem terminum pro primo, secundo, tertio & peremptorio terminis assignamus, ad videndum & audiendum super præmissis omnibus & singulis, & maximè super crimine hæresis & schismatis prædictorũ tanquàm super notorijs, & aliàs procedi ad omnes & singulos actus & articulos iudicij seu causæ huiusmodi, vsque ad diffinitiuam sententiam inclusiuè, ipsamque sententiam videndum proferri & audiendum, prout iuris fuerit, & prout vtilitati prædictæ vniuersalis Ecclesiæ visum fuerit expedire: intimando eidem publicè, prout etiàm nos per easdẽ literas intimamus, quòd siue venerit, siue non, nos etiàm ipsius absentia diuina repleta præsentia, contra eum super præmissis omnibus & singulis vsque ad diffinitiuam sententiam inclusiuè procedemus, prout ad vtilitatem ipsius vniuersalis Ecclesiæ, mediante iustitia, videbitur faciendum.

* Certariæ

dum. Volumus aũt & mãdamus, quatenùs eisdem nostras literas, quas duplicandas & triplicandas, & etiàm quotiès opùs fuerit, multiplicandas mandamus & decernimus, in valuis matoris Eccleſię Dertuſenſis prędictæ affigatis, vel affigi faciatis, & affixas dimittatis per duas horas. Et deindè loco ipſarum noſtrarum literarum ſic affixarum, copiam illarũ ſub ſigno alicuius notarij, eisdem literis originalibus receptis, affigatis, vel affigi faciatis, & affixam dimittatis, quatenus totiès & in tot locis facta earundem literarum & citationis publicatio, omnis ignorantiæ & tergiuerſationis locum excludat. Decernẽtes, quòd citatione huiuſmodi facta in audientia publica literarum, necnon in Eccleſia Dertuſenſi præfata, cum affixionibus ad valuas Eccleſiarum prædictarum (vt præmittitur) & alterius ipſarum & quælibet earundem citationum ſic valeat, & illum arceat poſt lapſum terminorum citationum ipſarum & cuiuſlibet earundem, ac ſi ad propriam ipſius perſonam citatus extitiſſet, & eidem perſonaliter noſtræ prædictæ literæ lectæ & præſentate extitiſſent, omnes & ſingulos reges, principes ac dominos temporales, & præcipuè chariſſimum Eccleſiæ filium Alphonſum regem Aragonum, omnesque ſecularem ac temporalem exercentes iuriſdictionem, quocunque nomine ſiue titulo nuncupẽtur, requirimus in fide Chriſti & DEI, vosque nihilominùs ex parte noſtra requiratis, quatenùs vobis aut veſtrũm cuilibet in exequendis præmiſſis præbeant auxilium, conſilium & fauorem, vosque & veſtrũm quemlibet ab omni impedimento vel impedimentis contra præmiſſa omnia & ſingula, quãtùm in eis erit, protegant & defendant, mandantes vobis & veſtrũm ſingulis, prout ad quemlibet pertinebit, quatenùs nobis in noſtra generali ſeſſione de geſtis per vos & reſponſis fideliter ſub publicis inſtrumentis infra terminos citationum ipſarum relationem faciatis, & debitè præſentetis. Datum Cõſtantiæ quarto calendas Decembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, in noſtra publica ſeſſione. Qua quidem citatione ſic lecta, reuerendus pater dominus Antonius Concordienſis, Alanus Leonenſis Epiſcopi, Gundiſſaluus Garſiæ de ſancta Maria decretorum doctor, Patricius * Carthagienſis & Nicolaus Mersburgenſis Epiſcopi, nomine nationum huius ſanctæ ſynodi, ac Ioãnes Epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, nomine ſacri collegij dominorũ Cardinalium reſponderunt, & quilibet eorum reſpondit, Placet.

SESSIO XXV.

ANNO Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, die verò lunæ decimaquarta menſis Decembris, fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Cõſtantienſi ſolenniter celebrata pro vnione oratorum & procuratorum magnifici domini comitis de Fuxo, & trium ſtatuũ dominorum ſuorum, ipſius & ſuorum illorũ nominibus. Fuerunt autem dicti ambaſiatores reuerẽdiſſimus dominus Petrus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis de Fuxo, ac reuerendi patres Saucius Olorenſis & Beſnardus Adurenſis epiſcopi. Fuitq; ibidèm modus & ordo ſeruatus in hac ſeſſione, ſicut in vnione ambaſiatorũ regis Aragonum, prout in ſeſſione vigeſimaſecunda ſuprà continetur. Poſtquàm verò facta fuit vnio & incorporatio ad ſacrum cõcilium, dictorum oratorum & procuratorum prędicti magnifici comitis de Fuxo, triumque ſtatuum dominorum ſuorum, reuerendiſſimus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Decretum conceſſionis Olomucenſis Eccleſiæ in commendam.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus cõcedit & committit cuſtodiam, curam, regimen & adminiſtrationẽ Eccleſiæ Olomucenſis, in ſpiritualibus & temporalibus in regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ vacantis pro præſenti, & legitima adminiſtratione carentis per obitum bonæ memoriæ Venceſlai patriarchæ Antiocheni, qui authoritate Apoſtolica quoàd viueret, eam habebat in commendam; in fauorẽ fidei, & vt neceſſitati & vtilitati ipſius Eccleſiæ occurratur, venerabili fratri Ioanni epiſcopo Lutomuſſenſi, vſq; ad electionem futuri ſummi pontificis Romani, & expòſt ad tres menſes immediatè ſequentes, mandãs & committens venerabili fratri Ioãni Epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinali & vicecancellario, literas ſuper hoc opportunas in forma debita & gratis de mandato expedire. Et poſt hæc de mandato concilij prædicti fuit reſponſum per dños ad hoc deputatos, videlicet reuerendos patres dños Antonium Epiſcopum Concordienſem pro Italica, Ioannem protonotarium de Trembleio pro Gallicana, Gundiſſaluum de ſancta Maria pro Hiſpanica, Patricium Epiſcopum * Carthagienſem pro Anglicana, Nicolaum Epiſcopum Mersburgenſem pro Germanica nationibus, & Ioannẽ Epiſcopum Oſtienſem cardinalẽ Viuarienſem nomine cardinalium per verbum, Placet.

SESSIO XXVI.

Pro vnione ambaſiatorum regis Nauarræ.

Die

DIe Iouis viceſimaquarta menſis Decembris, fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantiẽſi ſolenniter celebrata, in qua fuit facto vnio ad ſacrum Conſtantienſe Conciliũ nomine illuſtriſſimi principis domini Caroli regis Nauarræ per ſuos ſolennes ambaſiatores, videlicet Guillermum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquẽſem epiſcopos, Eximium *Ayner canonicum & archidiaconũ in Eccleſia Pampilonenſi, in ſacra pagina magiſtrum, & Ioannem de Letoua legum doctorem. Fuit autem in hac vnione ſeruatus idem modus & ordo, qui in vnione Oratorum regis Aragonum. Antequàm verò ſuprà nominati regis fieret dicta vnio & incorporatio, reuerendus pater dominus Franciſcus epiſcopus Aretinus legit quandam ſchedulam certorũ ordinationis & decreti. Cuius tenor de verbo ad verbum ſequitur talis:

*Auor

Decretum de non derogando iuri alicuius nationis de prioritate votorum.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, pro bono eccleſiaſticæ vnionis, pacis & concordiæ nationũ, ex certa ſcientia declarat, ſtatuit, ordinat & decernit, quòd ſaluis ſemper honoribus, locis, prærogatiuis & excellentijs ſecũdùm morem laudabilem & cõſuetudinem Romanæ Eccleſiæ matris omnium Chriſti fidelium, ab antiquis debitis & cõſuetis regibus ſingulis & principibus orthodoxis, & eorum ambaſiatoribus & nuncijs, tam in præſentia ſummi pontificis, quàm alibi etiàm in hoc præſenti & alijs quibuſcunque concilijs generalibus, ratione ordinis in hoc ſacro concilio obſeruati hactenùs, vel in poſterum obſeruandi inter nationes ſiue in reſpondendo, ſiue in ſcribendo aut ſigillando, vel aliàs per quaſcunque ſcripturas, ſigillationes, proteſtationes ſeu collationes aut aliqua huiuſmodi geſta ab ipſis aut eorum præſidentibus, communiter vel diuisim in ipſo ſacro concilio, ſiue aliàs in congregationibus generalibus ſiue ſpecialibus, ſeu locis alijs quibuſcunque & qualitercunquè, nihil omninò excellentiæ ſeu præeminentiæ aut cuiuſcunque alterius iuris, proprietatis aut poſſeſſionis, vel quaſi alicui nationi per præmiſſa vel aliquod eorum acquiratur, ſeu acquiſitum ſit, ſeu quouis modo accreſcat, ſeu accreuiſſe cenſeatur circa prioritatem vel poſterioritatem, aut aliàs circa præmiſſa, illaque prohibet in futurum ad præmiſſa aut præmiſſorum aliquod quomodolibet allegari. Et inſuper ex ſuperabundãti cautela & ex certa ſcientia eadem ſacroſancta ſynodus omnia & ſingula, ex quibuſcunque, qualitercunquè, quomodocunquè, & vbicunquè in præmiſſis habita ſiue geſta aliqua, per quæ poſſit aliqua prioritas vel poſterioritas inter nationes caſdem quomodolibet argui vel notari, omninò pro infectis habens, quantum ad effectum huiuſmodi, nullius efficaciæ, roboris vel momenti eſſe decernit, reſeruans ipſis nationibus & cuilibet earum ante præſens concilium Conſtantienſe aliàs competentes & competentia, prouiſo quòd per præſentem ordinationem decretis, ſtatutis, ordinationibus & conſtitutionibus in prędicta ſancta ſynodo Conſtantienſi editis & promulgatis, non intendit aliàs in aliquo derogare, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque.

SESSIO XXVII.

In cauſa Tridentinenſi.

ANno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoſeptimo, indictione decima, die verò ſabbati vigeſima menſis Februarij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, præſidente in eadem reuerendiſſimo patre domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinali & vicecãcellario. Fuitq; peractum officium Miſſæ per reuerendiſſimum patrem dominum Ioannem patriarcham Antiochenum. Et ipſo officio Miſſæ expleto, legebantur litaniæ & aliæ deuotæ orationes more aliarum ſeſſionũ. His verò peractis, fuit accuſata cõtumacia Frederici ducis Auſtrię, & aliorum in monitorio nominatorum, non curantium audire relationem fiendam per epiſcopos cõmiſſarios dictæ ſynodi ſuper executionis validitudine. Et deindè reuerendus pater dñs Martinus epiſcopus Aprutinus, vnus ex cõmiſſarijs in huiuſmodi cauſa, legit quãdam relationis papyri ſchedulam tenoris infraſcripti:

Relatio facta per commiſſarios in cauſa Tridentinenſi ſuper executione monitorij.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtãtienſis: Deuoti commiſſarij noſtri in cauſa Eccleſiæ Tridentinenſis dudùm per hanc ſanctam ſynodum deputati, vt ſe informarent ſimpliciter & de plano ac ſinè figura ac ſtrepitu iudicij, an monitorium aliàs per eandem ſanctam ſynodum contra illuſtrem principem dominũm Fredericum ducem Auſtriæ & alios quoſcunque occupatores & detentores Eccleſiæ & ciuitatis Tridentinenſis, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, ac bonorum & iurium ad dictam ECCLESIAM Tridentinenſem pertinentium de-

cretum, sit debitè executum, & cum potestate citandi dictum dominum Fredericũ ducem & alios quoscunque detentores & occupatores supradictos, per edictũ publicum in curia Romana, in valuis Ecclesiarũ maioris & sancti Stephani Constantiensis affigendum, ad dicendum & opponẽdum quicquid *voce vel in scriptis dicere, vel opponere voluerint contra dicti monitorij executionem, in dicta curia & in partibus factam, ac etiàm propter non apparitionem huiusmodi monitorij, ad videndum & audiendum se declarari per dictam sanctam synodum in pœnas in dicto monitorio contentas incidisse, & postea per eandẽ sanctam synodum commissum extitit, q̃ prædicti commissarij vel maior pars ipsorum præmissa facerent & exequerentur, & quæ super his reperissent eidem sanctæ synodo fideliter referrent: Dicunt, & referunt eidem sacræ synodo, quòd coram ipsis pro tribunali sedentibus, vocato dicto domino duce & alijs pro parte dicti domini episcopi, instrumenta & alia probationum genera dictarum executiõum monitorij, tam in hac ciuitate Constantiensi, quàm in partibus in omnibus locis in ipso monitorio deputatis per edictum publicum, cùm cõstet de non tuto accessu, fuerunt producta, & seruatis seruandis per eos secũdùm formam eis traditam, auditoque procuratore & defensore dicti domini ducis ad singulos actus citato, constet eisdem ex productis dictas executiones & monitiones, fuisse & esse debitè in locis debitis factas & executas, secundùm formã prædicti monitorij, non obstantibus exceptionibus pro parte aduersa propositis, & terminũ in dicto monitorio dicto domino duci & occupatoribus prædictis constitutum, dudùm lapsum esse, nec eosdem monitos docuisse satisfactum, aut paritum monitioni.

*verbo

cidisse pœnas contentas in monitorio, reuerendus pater dominus Nicolaus episcopus Merseburgensis in contumaciã dictorum ducis Austriæ & aliorum, pronunciauit eosdem incidisse in pœnas contentas in monitorio, prout in schedula quam manibus tenebat, & legebat de verbo ad verbũ, cuius tenor est inferiùs insertus, continetur. Et veniendo in eadem schedula ad insertionem monitorij, propter prolixitatem & laborem domin⁹ Petrus de Lomburga, aliàs de Polonia, legebat monitoriũ, aliàs decretum: & eo finito, dominus Nicolaus episcopus præfatus continuauit *sententiam declarationis vsque ad finem.

*lecturam

DECLARATIO IN CAVSA Tridentinensi.

Sacrosancta generalis Constantiensis synodus, Ecclesiam catholicam repræsentans, in Spiritusancto legitimè congregata, ad futuram rei memoriam. Decet sanctam matrem Ecclesiam, eos qui salutis monita obstinata elatione contemnunt, nõ dimittere incorrectos, neque impiorum proteruiam sinè digna castigatione præterire. Sanè cùm dudum de anno Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto & mense Augusti, grauis querela venerabilis fratris Georgij episcopi Tridentinẽsis ad nos peruenisset, quòd nobilis Fredericus dux Austriæ, ipsum in canonica possessione Ecclesiæ ciuitatis Tridentinensis ac oppidorum, castrorum, terrarum, villarum, locorum, iurium, & aliorum bonorum ad eandem Ecclesiam pertinentium, aliàs sexdecim annis pacificè existentem, temerè & de facto spoliasset, ac eandem per nouem annos detinuisset, ac detineret indebitè occupatam, ac ipsum cepisset & in carceribus mancipatum, pluribus grauibus violentijs affecisset, literasque quasdam promissionis & iuramenta metu & impressionibus extorsisset contra suam & Ecclesiasticam libertatem ab eodem: quodque idem Fredericus charissimo Ecclesiæ filio Sigismũdo Romanorum regi semper Augusto, cui super hoc per ipsum Georgium Episcopum fuerat delata querela, vinculo iuramenti se adstrinxisset, eiusdem serenissimi regis super his stare præceptis, dictoque rege per sententiam declarante & præcipiente Ecclesiam & bona spoliata ac præfata occupata eidem Georgio per ipsum ducem restituenda fore, facere prætermisit, notam periurij manifestè incurrens. Quapropter hæc sancta synodus, vocato dicto duce, qui tunc in dicta ciuitate Constantiensi aderat, auditisque suis defensionibus per suos aduocatos & procuratores tam in sessionibus publicis, quàm alijs congregationibus statutis & deputatis ad eandem causam,

SESSIO XXVIII.

In causa Tridentinensi.

Die Mercurij tertia mensis Martij fuit sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi solenniter celebrata, præsidente in eadem domino Ioanne episcopo Ostiensi. Fuitque celebratum in ea officium Missæ cum introitu, Cùm sanctificatus fuero &c. per reuerendissimum patrem dominũ Ioannem patriarcham Antiochenũ. Et prædicto officio cõpleto, superuenit ibidem serenissimus princeps dominus Sigismundus Romanorum & Hungariæ &c. rex, cũ suis nobilibus. Deindè verò legebãtur Litaniæ & aliæ orationes, quæ in sessiõibus legi solent. Prædictis verò peractis, accusata priùs cõtumacia domini Frederici ducis Austriæ & aliorum non audientium se declarari in-

Ezec. 39. g

sam, quæ iura & munimenta partium receperunt hincindè producta, cùm instaret dictus Georgius episcopus per literas monitorias præfatum Fredericum ducẽ, & alios occupatores & detentores, necnon vassallos, nobiles, capitaneos, officiales & subditos Ecclesiæ Tridentinensis, & ciuitatis & aliorum bonorum prædictorũ, sub pœnis, sententijs & constitutionibus diuę memoriæ Caroli quarti contra tales facinorosos & sacrilegos editis, & alijs grauioribus, requiri & moneri pro restitutione dictæ Ecclesiæ & bonorum prædictorum, ac plenaria satisfactione, & aliàs sibi de opportuno remedio prouideri. Quapropter eadem sacrosancta synod⁹ super notorietate & alijs seruatis seruandis in causa huiusmodi certiorata ad plenum, eandem notorietatem & facti euidentiam & alia in ipsa causa agitata attendens, volens indemnitati ecclesię prouidere, nec minùs animarum saluti dicti ducis & aliorum occupatorum & detẽtorum, necnon vassallorum, nobilium, capitaneorum, officiariorum & subditorum prædictorum consulere, præhabita deliberatione matura, vndecimo Calendas Decembris sequentis eiusdem anni monitorium decreuit, cuius tenor sic incipit:

In Cõstãtien. conc. sess. 20.

Decretum monitorij.

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis, vniuersis & singulis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Grauem querelam venerabilis fratris nostri episcopi Tridentinensis &c. & sic finit, Literas monitoriales contra dictum Fredericum ducem & occupatores & detentores huiusmodi, partibus ipsis auditis, & seruatis seruandis, prædictis partibus ad hoc legitimè citatis, decreuimus fore concedendas, decernimus & concedimus in forma quæ sequitur, quæ quidem forma sic incipit:

In Cõstãtien conc. sess. 20.

Monitorium decretum in forma.

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis, vniuersos & singulos venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos, &c. sic finit, Quibus & cuilibet vestrũ in præmissis dabimus plenam fidem. Datũ Constantiæ vndecimo Calendas Decembris, anno à natiuitate Domini millesimo quadringẽtesimo decimoquinto, Apostolica sede vacante.

Post hæc de anno Domini millesimo quadringentesimo decimosexto, cùm iam dictus Fredericus dux per anteà de hac ciuitate Constantiensi recessisset, ipsa synodo inconsulta, præfatumque monitorium in eius præsentia & suorum aduocatorum & procuratorum præsentia decretum, propter quendam tractatum concordię, quem sperabat in actis causæ plenè constare, in eius personam legitimam nõ potuerit habere executionem, per edictum secũdùm formam monitorij antedicti. Et quia per eãdem sanctam synodum cõstituti fuerũt commissarij tam de collegio reuerendissimorum patrum dominorũ sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, quàm de nationibus singulis ad cognoscendum, videndũ & examinandum, an antedictum monitorium esset debitè executum: Dictisque cõmissarijs referentibus, ex productis cõstare, dictum monitorium fuisse debitè & in locis deputatis executum, constetque notoriè dictum Fredericum ducẽ & alios occupatores & detentores, necnon vassallos, nobiles, capitaneos, officiarios, & subditos supradictos, nullatenùs præceptis in dicto monitorio contentis paruisse, sed eundem Fredericum ducem & alios occupatores & detentores supradictos, dictam Ecclesiam Tridentinensem, ciuitatem, terras, oppida, castra, villas & alia iura & bona prędicta tenere indebitè & cõtumaciter occupatas & occupata, contra sententiam & præceptum sereniſſimi regis Romanorum, cui iureiurãdo stare promisit, de quo & eius obligatione constat publicis documẽtis: ideò volens præfata synodus tantam inobedientiã & rebellationẽ notoriam vlcisci cum Apostolo, nè tanti mali peruersitas trãseat præsumptoribus in exemplũ, per hanc sententiam quam fert in his scriptis, pronunciat, decernit & declarat, dictum Fredericũ ducem Austriæ, anathematis & sacrilegij vinculis innodatũ, periurijq; *reũ, necnon pœnas priuationis & inhabilitationis in cõstitutione Carolina prædicta contentas, eũdem Fredericũ ducem & alios occupatores & detentores, tã ecclesiasticos q̃ seculares, vassallos, nobiles, capitaneos, officiarios & subditos inobedientes & rebelles ecclesię & ciuitatis Tridentinensis, ac oppidorum, castrorũ, terrarũ, villarum & locorum, necnon iuriũ & bonorũ dictę Ecclesiæ, cuiuscunq; statũs, gradũs, conditiõis, dignitatis, aut præeminentię, etiàm si ducalis fuerint, pœnas, sententias & censuras alias in dicto monitorio cõprehensas & expressas, incidisse, ipsiusq; Frederici ducis Austriæ & aliorum occupatorũ, detentorum, & alia loca quæcunq; ecclesiastico supposita interdicto. Vndè eadẽ sacrosancta synodus diuersos & singulos venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos, ac dilectos ecclesiæ filios abbates, priores, prępositos, decanos, archidiaconos, scholasticos, cãtores, thesaurarios & canonicos tã cathedralium q̃ collegiatarum, parochialiumq; Ecclesiarum rectores, & loca tenentes eorundem, cæterosq; *plebanos curatos & non curatos, clericos, notarios & tãbelliones publicos p Italiã & Alemaniã constitutos, & aliàs vbilibèt & eorũ quemlibet in solidum, ad quẽ vel ad quos p̃sentes nostrę literæ puenerint, tenore præsentiũ requirit, atq;

1. Tim. 1. d
2. Tim. 4. e

*reatum

* presbyteros

atque monet primo,ſecundo,tertio & peremptorio terminis,cómuniter & diuisim, eisque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedictiæ & ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ diſtrictè præcipiendo mádat,quatenus ſtatim viſis præſentibus, dictum Fredericum ducem Auſtriæ anathematis & ſacrilegij vinculis innodatũ, perjurijque *reatum,necnon pœnas priuationis & inhabilitationis prædictas,ac eorundem & occupatores ac detentores, vaſallos,nobiles,capitaneos,officiarios & ſubditos inobedientes, & rebelles, prædictas pœnas,cenſuras & ſententias alias in dicto monitorio contentas,incidiſſe,ſingulis diebus nominicis & feſtiuis in eorum Eccleſijs,monaſterijs & capellis infra MISSARVM ſolẽnia,dum ibidẽm populi multitudo ad diuina audiendum aut aliàs congregata fuerit,etiàm aliàs vbi & quandò & quotiès expediens fuerit.Et poſtquàm vigore preſentium ipſi ſeu aliquis eorum requiſiti fuerint,ſeu fuerit requiſitus,pulſatis campanis,candelis accẽſis & demùm extinctis & in terram proiectis, publicè denuncient & euitent,& ab alijs publicè, quantùm in eis erit,denunciari & euitari ab oẽibus Chriſti fidelibus faciant & permittant. Et præſentem noſtram declarationem ſeu ſentẽtiam, & omnia & ſingula in eis contenta, publicent,inſinuent,& ad intellectũ Chriſti fidelium adſtantium exponãt, & plenariè exequantur, donèc & quouſquè ſuper præmiſſis abſolutionis beneficium meruerint obtinere, & à prædictis rebellionibus deſtiterint,& debitè ſatisfecerint,aut aliud à dicta ſacroſancta ſynodo vel futuro ſummo pontifice habueritis in mandatis. Et quia idem Fredericus dux Auſtriæ, Pharaonis imitatus duritiem,more aſpidis ſurdę obturauit aures ſuas, huius ſanctæ ſynodi preces & monita,ſuorumque amicorum & præfati regis ſententiam & iuſiurandũ deſpiciẽs,tanta exigente duritia, cogitur hæc ſancta ſynodus de finali remedio prouidere,cùm nihil proſit ſententias ferre,niſi ſit qui eas debitæ executioni demandet. Cõmittit ergò præfata ſancta ſynodus præfato chariſſimo filio Eccleſiæ defenſori & aduocato Sigiſmudo regi Romanorũ ſemper Auguſto,cuius ſpecialiter intereſt, ad requiſitionẽ Eccleſiæ contritas & oppreſſas eccleſias reſtaurare,& eccleſiaſticas perſonas à violentijs & iniurijs defenſare, & eandem ſententiam executioni demandare, & cæteris principibus ac Chriſtifidelibus,vt ad reſtitutionem dictæ Eccleſiæ & ciuitatis Tridentinæ & omnium bonorum & iurium ipſius,& eius integram libertatẽ & indemnitatem ſeruandam,contra dictũ Fredericum Auſtriæ ducem & alios occupatores & detentores præfatos,vt noſtrum præfatum monitorium realem executionẽ obtineat,brachium impendant, fauorẽ & auxilium gladij & potentiæ omnimodę ſecularis. Decernit inſupèr hæc ſancta ſynodus ad pleniorem executionem habẽdam, proceſſum contra omnes intruſos & intrudendos in dicta Eccleſia & ciuitate Tridẽtina,ac caſtris, oppidis,terris, villis, locis, poſſeſſionibus,iuribus & bonis eiuſdem,& contra adhærentes eidem duci Frederico & occupatoribus & detentoribus ac intruſis & intrudendis,ac contra dantes auxilium, cõſilium aut fauorem. Quem quidem proceſſum etiàm oẽs & ſingulos proceſſus neceſſarios & opportunos committit venerabili Petro Epiſcopo Stragurienſi,cũ poteſtate ſubdelegandi,& alijs clauſulis in forma debita & conſueta, ſupplens quoq; eadem ſynodus omnem ſolennitatis defectum,ſi quis forſan fuerit in præmiſſis. Lectis autem his, reuerendiſſimus dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis,iuxta conſenſum & voluntatem oẽium nationum,& aliàs propter diſcordiam nationum quo ad ordinem, reſpondit pro vice præſenti per verbum, Placet.

SESSIO XXIX.

ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Lunæ octaua menſis Martij, fuit celebrata ſeſſio generalis in Eccleſia Conſtantiẽſi, pro accuſatione contumaciæ domini Petri de Luna, Benedicti decimitertij in ſua obedientia nuncupati,in qua reuerendus pater dominus Nicolaus epiſcopus Aquẽſis, Miſſam de Spirituſancto celebrauit, & reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis,ſanctę Romanę eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius,præſedit. Litanijs autem alijsque orationibus cum EVANGELIO, Dixit Ieſus Petro,Si peccauerit Matt. 18.b in te frater tuus,&c.cõpletis, fuit ſeruatus Luc. 17.a iſte ordo:Primò fuit lecta per dominũ Stephanum epiſcopum Dolenſem ſchedula, cuius tenor ſequitur in hunc modum:

Deputatio procuratorum & notariorum in cauſa contra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus conſtituit & deputat dilectos Eccleſiæ filios,magiſtros Ioannem de Scribanis,& Henricum de Piro, & eorum quemlibet in ſolidum,ità quòd nõ ſit melior cõditio occupãtis,promotores, proſecutores & miniſtros cauſæ & proceſsus inquiſitionis cõtra dominum Benedictum decimũtertium à ſibi obedientibus nominatum, & inſupèr omnes & ſingulos ſedis Apoſtolicæ,& alios nationũ in eadem ſancta ſynodo exiſtentium notarios, & corũ quemlibet in ſolidum,notarios atque ſcribas in cauſa & proceſſu prædictis. Qua lecta, dominus cardinalis præſidens reſpondit pro toto

toto concilio,Placet. Quo facto,aduocatus cõſiſtorialis inſtantibus dominis proſecutoribus & miniſtris, propoſuit decretum citationis per edictum,& illius executionem ad diem centeſimũ,qui illa die incidebat,& produxit bullam Decreti citationis & inſtrumentum executionis, aſſerens ſigna notariorum in inſtrumento poſita,eſſe ſigna illorum quorum eſſe inſcribuntur in illis.Et accuſauit contumaciam dicti domini Petri, & petijt illum alta voce vocari ad valuas Eccleſiæ, & ad hoc deputari duos vltimos cardinales diaconos, videlicet de Comitibus & Florentinum, duos ſedis Apoſtolicæ & alios concilij notarios,& reſpondit præſidens pro toto cõcilio,Placet. Tunc dicti cardinales & notarij iuerunt ad valuas Eccleſię,& reuerſi retulerunt per cardinalem Florentinum, illũ vocâſſe trina vice alta voce, & neminẽ cõparuiſſe.Et aduocatus conſiſtorialis facta relatione,petiuit iterùm dominũ Petrum reputari contumacẽ. Tunc cardinalis præſidens, mandauit legi per Epiſcopum Dolenſem ſchedulam infra ſcripti tenoris.

Ordinatio lecta ſuper contumacia domini Petri de Luna.

Hæc ſacroſancta ſynodus,præmiſſa, propoſita & petita per aduocatum conſiſtorialem admittit,ſi & inquantùm ſint admittenda de iure,& mandat notarijs eiuſdem ſynodi & cauſæ præſentis,propoſita,petita & producta huiuſmodi, atque vocationem & relationem præmiſſas:Et quòd idem dominus Benedictus ſic vocatus & ſufficienter expectatus,minimè comparuit,nec cõpáret,redigi inter acta.Et de præmiſſis fieri publica inſtrumenta, quotquot fuerint opportuna, vt eadem ſynodus ſuper præmiſſis deliberet,iudicet & decernat, prout de iure fuerit faciendum, quam deliberationem dicta ſynodus ſibi retinet faciendam quandò ſibi viſum fuerit opportunũ.

Qua lecta, idem dominus præſidens pro toto Concilio reſpondit, Placet. Et quòd vox præſidentis ſit vox totius Concilij, qñ primò de conſenſu omnium nationũ conſtiterit.Nanque propter diſcordiam nationum Hiſpanicæ & Anglicanæ, quæ prior reſponderet pro toto concilio,Placet,& de alijs prærogatiuis,fuit per nationes & Cardinales ordinatum,quòd præſidens reſpõderet pro toto Concilio,Placet. Et ad hoc ſuper quolibet actu fiendo haberet conſenſum Cardinalium, & ſchedulam illius actûs ſignatam per notarios nationum, & conferret cum lectura quæ fieret.

Diſſenſio inter Hiſpanos & Anglos ob præcedentiã.

SESSIO XXX.

In qua Concilium approbat ſubtractiõem obedientiæ factam per regem Aragonum ipſi Petro de Luna.

DIE Mercurij decima ſupradicti menſis Martij,fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Cõſtantienſi ſolenniter celebrata. In qua quidem ſeſſione reuerendus pater dominus *Stephanus epiſcopus Cephaludẽſis,officium Miſſę de Spirituſancto deuotè decantauit:& reuerendiſſimus in Chriſto pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis,ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis & vicecancellarius,huiuſmodi ſeſſioni præſedit.Interfuit etiàm ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorũ & Hũgariæ rex,cum multis ſibi aſſtãtibus principibus.Et lectis Litanijs, ac alijs deuotis orationibus cum Euangelio, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Quoniam oportet ſemper Luc. 18.a orare,& non deficere,&c. nuncij & oratores Concilij,qui fuerant per concilium ad hoc deſtinati,fecerunt relationem per organum domini Bernardi de *Planca decretorũ doctoris,quomodò in caſtro Paniſcholæ Dertuſenſis diœceſis cum fauore & auxilio illuſtriſſimi principis domini Alphonſi regis Aragonum fuerant,& Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in ſua obedictia nuncupatum, in propria perſona appræhenderant,ac quòd ipſum citauerant iuxta formam & tenorem citatorij ab ipſo concilio decreti.Ipſeque Petrus de Luna reſponſionem dederat, prout hæc & alia in ipſis inſtrumentis per dictum dominum Bernardum exhibitis, ac de verbo ad verbũ perlectis,pleniùs continentur. Promotores verò Concilij petiérũt apud acta regiſtrari. Poſt hæc autem venerabilis vir dominus Petrus de Lompurga in decretis licentiatus,quandam decreti ſchedulã perlegit tenoris ſubſequentis. *Antoni *Planthea *Planchea

Concilium approbat ſubtractionem obedientiæ factam per regem Aragonum.

Sacroſancta Cõſtantiẽſis ſynodus generalis,in Spirituſancto legitimè congregata: Quoniam inter alia virtuoſa & laude digna,quæ piæ memoriæ quondàm Ferdinãdus rex Aragonum & Siciliæ pro extirpatione execrandi ſchiſmatis, quod ab octo ferè luſtris citra non permiſit Eccleſiã catholicam ſub vnico gubernari paſtore, dinoſcitur peregiſſe ordinationem quandam aduersùs idem ſchiſma, & pro vnione Eccleſiæ catholicæ feliciùs conſequẽda cum promulgãſſe cognouimus, eadẽ ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis cauſis & motiuis in præfata ordinatione expreſſis, plenè inſpectis & diligenter examinatis, de quorum veritate facta extitit eidẽ ſynodo plena fides,& attento præcipuè tunc atq; nũc vniuerſalis Eccleſiæ ſtatu, & q; ſinè regia prouiſione præfata perpetuandi ſchiſmatis imminebat & immineret periculum, ac præſtabatur & præſtaretur ſacro præfato concilio,

Concilio,& consequenter vnioni Ecclesię periculum manifestũ,eò præsertim, quòd idem dominus Benedictus sic in sua obedientia nominatus,conabatur per sibi adhibitam obedientiam, iam dictum priùs cõcilium multipliciter impedire,& impediuisset de facto,si mandatis eius obtemperatum fuisset,quod inter alia ex eo satis appáret,quòd etiàm * cùm obedientia sibi subtracta fuerat,per literas suas prælatis & capitulis,nè ad dictum sacrum concilium accederent,inhibere præsumpsit. Ideò eadem sacrosancta synodus ex certa scientia & causa debitè cognita, ad perpetuam rei memoriam,& vt cunctis clareat rei veritas benè gesta,declarat ordinationem prædictam à prædicto Ferdinando quondàm rege iustè & legitimè editam & promulgatã fuisse,& per eum ac illustrem principé dominum Alphonsum,eiusdem domini Ferdinandi primogenitum & regem modernum,seruatam,Ipsamque presenti decreto dictis ex causis approbat & confirmat, decernitque illam per omnia debuisse & debere ab omnibus fidelibus obseruari, iuxta ipsius seriem ac tenorem.

* vbi

Concilium reuocat quandam constitutionem Petri de Luna,quæ incipit,Ad futuram.

Eadem quoquè sancta synodus Constantiensis,quandam constitutionem dudùm (vt dicitur) à dicto domino Benedicto sic in sua obedientia nuncupato, editã, quæ incipit,Ad futuram rei memoriam. In dierum successu crescente malitia sic videmus mundum,&c.& finit,Datum Massiliæ apud sanctum Victoré decimoquarto Calendas Iunij,Pontificatûs nostri anno decimotertio: declarat nullatenùs comprehendere casum regiæ ordinationis prædictæ,consequenter reges ipsos dictam ordinationem cõdendo,promulgando, obseruando vel obseruari faciendo, etiàm alios obseruatores eiusdé contra dictam constitutionem in aliquo non veniße, ipsamque si & inquantùm regiæ ordinationi præfatæ in casu præmisso factæ aut promulgatæ aut obseruatoribus eius quomodolibet obuiaret, tanquàm impeditiuam in hac parte vnionis Ecclesiæ,inueteratique schismatis nutritiuam,omniaque indè sequuta decernit & pronunciat nullius fuisse aut esse roboris,efficaciæ vel momẽti. Post prædicta dictus reuerendissimus dominus cardinalis vicecancellarius,nomine totius synodi respondit,Placet.

SESSIO XXXI.

DIE Mercurij vltima supradicti mensis Martij,in ecclesia maiori Constantiensi fuit sessio generalis celebrata,& in eadé sessione fuit dictum officium Missæ de Spiritusancto per reuerẽdissimum patrem dominum Martinum episcopum Aprutinensem.Reuerẽdissimus verò pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis sanctę romanæ Ecclesiæ cardinalis,huiusmodi sessioni præsidebat. Litanijs autem & alijs orationibus expletis per dictum dominum presidentem,more solito pontificalibus indutum,legebantur per dominum Antonium episcopum Concordiensem,& Petrum de Polonia,successiuè ea quæ sequuntur.

Monitorium contra comitem Virtutum.

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis,in Spiritusancto legitimè cõgregata,vniuersalẽ Ecclesiam repræsentans, vniuersis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Dudùm cùm ad audientiam nostram *peruenerit,fama publica referente,quòd nobilis vir Philippus comes Virtutum, nonnullique alij in hac parte commissarij & officiales sujpsius de mandato & assensu,ac ratum & gratum habendo,contra venerabilem * fratrẽ Albertum episcopum Astensem, patrẽ & pastorem animarum suarum, cui obediẽtiam & reuerentiam debitas facere tenebantur, & qui vnà nobiscum in hoc sacrosancto concilio generali onera humiliter supportauit,ac de speciali licentia nostra ad suam se transtulit Astensem Ecclesiã, nulla sumpta occasione iusta,temerariè & iniustè in dictum dominum Episcopũ vi armata, ausu sacrilego manus injicientes violentas, eũdem ignominiosè ad castrum,quod Vetus dicitur,dictæ ciuitatis Astensis perduxerunt,ibique carceribus mancipárunt & detinuerunt, prout detinent etiàm incarceratum de præsenti,sacrilegium & excõmunicationem aliasque censuras ecclesiasticas & pœnas iuris & constitutionis prouinciæ Mediolanensis Ecclesiæ (cuius dicta Astẽsis Ecclesia suffraganea existit) circa hoc editas & prolatas, & in partibus per ordinarios declaratas,damnabiliter incurrendo:Nos de tantis tamque grauibus excessibus (vt suprà fertur) nobis relatis, qui inter cætera ad vniuersalis Ecclesiæ reformationem sumus hîc congregati, ad quos super quibuscunque questionibus(si quas intentare volebat contra Episcopum præfatum) habere poterat recursum, non immeritò dolentes,volentes super his inquirere veritatem,ipso comite (vt dicebatur) procurante per suos nũcios,venerabilibus fratribus Papiensi & Nouariensi episcopis dari concessimus in mandatis,vt super obiectis per ipsum comitem aduersùs ipsum Episcopum diligenter inquirerent veritatem,& vocatis præfato Philippo Comites & qui forent euocandi, de præmissis omnibus & singulis ac eorum circunstantijs vniuersis

* pueniret

* for.* fratrẽ nostrũ

uersis simpliciter & de plano sinè strepitu & figura iudicij se diligentiùs informarent. Et si dictum Episcopum in aliquo culpabilem reperirent, ipsum sub fida custodia retinerent,ac retineri facerent, donèc aliud à nobis, seu Romano futuro pontifice haberent in mandatis, necnon informationem huiusmodi in scriptis fideliter redactam,sub eorum clausis sigillis, ad nostram præsentiam transmitterent, vt indè super hoc consultiùs agere valeremus. Si verò per informationem eandem dictum Episcopum minimè culpabilem reperirent, ipsum facerent plena libertate gaudere. Cuius quidem concessionis mandati tenorem hic haberi volumus pro sufficienter expresso. Verùm postmodum nonnullorum fidedignorum relatione percepimus, quòd literæ nostræ super huiusmodi concessionis mandato executæ non fuerunt, dictique Episcopi propterea super præmissis procedere minimè valuerunt. Nos igitur, super præmissis priùs summaria informatione authoritate nostra facta, attendentes quòd subditi in eorum prælatos, & laici in clericos nullam habent iurisdictionem & potestatem,& quòd præmissa in libertatis ecclesiasticæ & pastoralis dignitatis vilipendium non modicum & scandalum plurimorum redundare dignoscuntur, nolentes huiusmodi offensam(sicut nec debemus) sub dissimulatione transire, & licèt contra prædictos comitem eiusque commissarios & officiales, in præmissis possemus iuris seueritatem exercere, tamen ad eos magis cõuincendos mitiùs agere volentes, committimus infrascriptis fratribus nostris vel eorũ alteri, quòd si per summariam informationem, quòd ad ipsum comitem eiusq; commissarios & officiales tutus non pateat accessus, constiterit, nè propterea tanti tamq; graues excessus nostris conniuentibus oculis remaneant impuniti,per hoc præsens publicum edictum legendum & publicãdum, ac in valuis maioris Papiensis & Nouariensis & Astensis Ecclesiarum cathedralium affigendum, dictum Philippum comitem, eiusque commissarios, officiales & quoscunque alios,qui culpabiles fuerint in præmissis, in eos & eorum quemlibet sub excommunicationis & interdicti,& in eisdem ecclesijs, ciuitate Astensi ac cæteris terris & locis dictæ ciuitati & eidem comiti subiectis quocunque titulo, pœnis quas ferimus in his scriptis,(si monitioni huiusmodi non paruerint cum effectu)primò,secundò,tertiò requiratis & moneatis,quem & quos tenore præsentium requirimus & monemus, quatenùs infra duodecim dies post lectionem, publicationem & affixionem præsentium, vt suprà faciẽdas, immediatè sequentes, quorum duodecim dierum quatuor p primo, quatuor pro secundo, & reliquos quatuor dies pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitiõe prædicta, Philippo comiti eiusque commissarijs & officialibus huiusmodi præfigimus & assignamus,præfatum episcopum absque quolibet contradictionis obstaculo intra tres menses à die relaxationis ipsius corã nobis personaliter accessurum, & ibidem iuri pariturum,libertati suæ pristinæ restituat,cum familia vniuersisq; bonis suis absq; diminutione aliqua, realiter & cum effectu, offerentes dicto comiti & cuilibet poscenti bonum & breue iustitiæ complementum de persona præfati episcopi ministrare. Quòd si forsan huiusmodi nostris monitioni & requisitioni in dicto termino parére contempserint, nè propter viarũ discrimina dicti Episcopi Astensis differatur libertas,& vt parcatur laboribus & expensis, præfatis venerabilibus fratribus Papiensi & Nouariẽsi episcopis, stantibus prope dictam ciuitatem Astensem ad duas diætas, secundùm consuetudinem patriæ committimus & mandamus, quatenùs simul aut ipsorũ alter qui primò fuerit requisitus, post eiusdem termini lapsum,authoritate nostra eandem ciuitatem Astensem & terras,dominia & loca ad dictam ciuitatem spectantia & pertinentia,interdicti sentẽtias incurrisse, dictumq; comitem eiusq; commissarios, officiales & ipsius personam excõmunicationis sententiam eadem authoritate incidisse declarent. Ecclesiam verò ac etiàm ciuitatem & communitatem, ac terras,dominia & loca prædictas & prędicta,ecclesiastico subiacere interdicto, iuxta constitutionem Viennensis concilij,quæ incipit,Si quis suadente,vocatis euocandis, in eorumq; Papiensi & Nouariensi & alijs quibuscunq; ecclesijs,tam cathedralib' quàm collegiatis vniuersis, infra Missarum solennia, alijsq; ecclesijs populum, ibidèm ad diuina audiendum congregato,publicè per se vel alios denuncient & euitent,& ab alijs ità denunciari & euitari faciant, & permittãt tandiù, donèc à nobis vel futuro Romano pontifice aliud de super habuerint in mãdatis. Et si(quod absit) prædictas pœnas interdicti & excõmunicationis dictus Philippus comes ac commissarij & officiales ꝓdicti animis sustinuerint induratis,ad omnes alias pœnas spirituales & temporales authoritate præsentium procedere valeant,quibuscunq; alijs pœnis eis à iure vel ab homine occasione prędicta ibidèm illatis & inferendis in suo robore permãsuris, nec ab aliquo absolutionis beneficium, nisi à futuro Romano pontifice, vel à nobis præterquàm in mortis articulo, valeant obtinere. Volentes nihilominùs & hæc sacra synodali authoritate decernẽtes, quòd huiusmodi literę nostrę modo & forma præmissis executæ, dictos sic requisitos & monitos,& quemlibet eorum arceant taliter

liter & adstringant, ac perindè valeant, plenamq; obtineant roboris firmitatem, ac si eisdem & eorum cuilibet in propria persona lectæ & insinuatæ fuerint ac præsentaliter publicatæ, non obstante quòd eidē Philippo comiti vel quibusuis alijs communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspēdi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, contradictores censura simili, appellatiōe postposita, compescēdo, nō obstantibus etiàm constitutionibus seu alijs editis in contrarium quibuscunq;. Datum Constantiæ secundo Calendas Aprilis, anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimoseptimo, indictione decima, Apostolica sede vacante.

DECRETVM SVPER REDINTEgratione Ecclesiæ *Bayonensis.

*Baioneñ.

SAcrosancta generalis Constantiensis synodus, &c. Attendens ad reformationem & redintegrationem vniuersalis ac etiàm omnium cathedralium ecclesiarū, quæ schismate præsenti durante habebant vel habent episcopos diuersarum obedientiarum, per quos ipsæ cathedrales ecclesiæ monstruosè in capite & in membris videbantur & videntur gubernari, statuit & ordinat, quòd Ecclesia Bayonensis, quæ etiàm duos simul per plures annos habuit episcopos, & inter alios bonæ memoriæ Petrū, qui fuit de obedientia Balthasaris, tunc Ioannis papæ vigesimitertij in sua obedientia nuncupati, nouiter defunctum, & superstitem venerabilem fratrem Guillermum hîc præsentem, qui fuit creatus per Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in eius obedientia nuncupatum, deincèps per Guillermum episcopum regatur, ac verus episcopus ipsius ecclesiæ, necnon episcopatus Bayonēsis vnicus cēseatur, & illi clerus & populus ciuitatis & diœcesis Bayonensis in omnibus consuetis, licitis & honestis, vt eorum vero episcopo & pastori obediant, & ipse eos benignè viceuersa pertractet, prout ad eius pontificale officium pertinet de consuetudine vel de iure. Inhibentes nihilominùs venerabili capitulo ipsius ecclesiæ, nè ad electionem alicuius loco ipsius defuncti episcopi vllatenùs procedant, sed in illa supersedeant, prout etiàm iuxta quædam capitula dudùm per oratores nostros ex vna, & quosdam alios tunc de prædicta obedientia præfati Petri existentis in regno Aragoniæ fuit definitū & conclusum, quæ quidem capitula per nos solenniter approbata fuerunt. Quodq; etiàm venerabilis frater archiepiscopus Auxitanensis, cui prædicta ecclesia metropolitano iure subest, ad confirmationem alicuius electionis forsitan factæ vel fiendæ, ad prouisionem alicuius in Episcopum ecclesiæ prædictæ non procedat. Et quia etiàm prædictus Petrus seu Clemens septimus etiàm in eadem obediētia nominatus, eius prædecessor, quatuor alijs de quatuor canonicatibus & præbendis eiusdem Ecclesiæ, licèt in dicta Ecclesia ꝑ parte obedientiæ dicti Balthasaris numerus canonicorum ab antiquo institutus completus fuisset, prout de præsenti, prouidit, quibus quidem domino Guillermo episcopo & canonicis quatuor assignauit, *quòd bona immobilia, necnon iura, fructus, redditus, prouentus & emolumenta ad capitularem mensam dictę Ecclesiæ pertinentia, in Castellæ & Nauarræ regnis existentia, & illa etiàm ad ius & proprietatem ipsius mēsæ reducimus, ità quòd ipsi quatuor canonici deincèps possint apd eandem Ecclesiam personaliter residere, ac horis consuetis & diuinis officijs interesse, ac stallum in choro & locum in capitulo cum ipsis alijs canonicis dictis habere, ac in omnibus fructibus, redditibus &c. prędictæ mensæ vt veri canonici ipsius ecclesiæ participare, dicto canonicorum numero non obstante, quodq; nullus in locum alicuius decedentis, aut aliter canonicatus & præbendas suas ipsius Ecclesię quomodolibèt, præterquàm per spontaneum cessum dimittentium, ipsius Ecclesiæ canonici Apostolica vel ordinaria authoritate admittantur, quousquè ad dictum numerum sit deuentum: ac decreuit dicta sancta synodus irritum & inane, si secùs super his factum fuerit, aut fieret in futurum.

*quoꝝ for.

SESSIO XXXII.

ANno & indictione quibus suprà, die verò Iouis prima mēsis Aprilis, Constantiæ in Ecclesia maiori in loco sessionis solito prælatis existentibus in * pluuialibus & cum mitris, fuit generalis huius sanctæ synodi Constantiensis sessio celebrata: pro cuius introitu reuerendissimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus Missam de beata virgine celebrauit. Reuerendissimus verò pater dominus episcopus Ostiēsis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, indutus pōtificalibus, huiusmodi sessioni præsedit. Ac demùm litanijs & orationibus consuetis cum debita solennitate completis, instantibus promotoribus concilij, fuit accusata contumacia Petri de Luna per dominum Ardecinum aduocatum. Et iuxta petitionem ipsius dictus dominus Ioannes Episcopus Ostiensis huiusmodi sessioni præsidens, nomine Concilij deputauit reuerēdissimos patres dominos Odonem de Columna, & Lucidum de comitibus diaconos Cardinales, tunc in ordine Cardinalium postremos, reuerendosque patres Feltrensem

*plumalibus

Odo iste paulopōst fit papa Martinus quintus.

trensem & Mersburgensem episcopos, quibus dedit in mandatis, vt ipsi vnà cum protonotarijs & notarijs atque scribis huius causæ cum cursore sedis Apostolicæ, dictum Petrum de Luna, ad valuas Ecclesiæ iuxta mores antiquos vocarēt, & ipsi synodo vocationem referrent. Qui quidem domini deputati, vnà cum Iacobo Rhodini & Thoma Poltensi protonosarijs Apostolicæ sedis & huiusmodi causæ notarijs, ac Francisco de Mediolano Apostolicę sedis cursore, locum sessionis exeuntes, accesserunt ad valuas eiusdem ecclesiæ. Et præfatus Franciscus cursor ipsum Petrū de Luna alta voce vocauit sub his verbis: Est ne hîc dominus Petrus de Luna, Benedictus decimustertius in sua obedientia nuncupatus, vel aliquis ꝑ eo qui compareat, respōsurus coram sacro concilio in causa schismatis & hæresis contra ipsum mota? Cumque nec ipse nec aliquis pro eo comparuisset, aut respōsum dedisset, dicta vocatione trina vice facta, ipsius synodi promotores & vnà cum eis Benedictus de Guildelotis de Perusio, cameræ APOSTOLICAE clericus, nomine huius sanctæ Synodi super huiusmodi vocatione & non comparitione & non respōsione, petiērunt instrumentum & instrumenta. Quibus sic peractis, Cardinalis de Columna vnus ex deputatis præmissis, commissionē eis factam à dicto cōcilio adimpleuisse, dictumq; Petrum de Luna modo præmisso per cursorem trina vice vocāsse, nec ipsum Petrum vel aliquem pro eo ibidèm comparuisse, aut respōsum dedisse, dictæ sanctæ synodo retulit: & deindè Franciscus de Mediolano cursor præfatus, de præmissa vocatione fecit relationem. His sic peractis, dominus Ardecinus aduocatus prædictus, vocationem & relationem huiusmodi petijt inter acta huiusmodi causæ registrari. Et deincèps reproducta bulla citationis, aliàs cōtra ipsum Petrum de Luna decreta & executa, dominus Bernardus de * Planchea, vnus de executoribus dictę citationis per concilium deputatis, de his quæ circa fæpedictæ citationis executionem fecisset, fecit relationem, dicens in effectu, quòd ab ipso concilio receperant ipse & collegæ sui in mandatis, vt Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in sua obedientia nuncupatum, citarent iuxta formam & tenorem literarum citatoriarum. Quas quidem literas citatorias iam de nouo factas & in scriptis reproduxit, adiungens quòd nupèr vigore illarum literarum ipse & egregius vir Lambertus de Stipite suus collega, ad castrum Panischolæ Dertusensis diœcesis accesserunt, & eundē dominum Benedictum decimumtertium, à sibi obedientibus sic nominatum, personaliter appræhensum, præsentibus pluribus suis Cardinalibus & alijs prælatis, clericis, ac hominum multitudine copiosa, secundùm formam & tenorem literarum citatoriarum ad personam suam citārunt, easdem de verbo ad verbum in sua præsentia legerunt, ipsasque & contenta in eisdem executioni demandārunt, prout in quodam executionis instrumento publico etiàm die relationis aliàs per eum & suos collegas factæ exhibito, dixit pleniùs contineri, quod instrumentum iretùm facto reproduxit, & de pòst publicè idem executionis instrumentum fuit lectum, & sufficienter per testes recognitum. Quæ omnia præmissa dominus Ardecinus aduocatus petijt inter acta registrari, & præfati Petri de Luna, sic (vt præmittitur) citati contumaciam accusauit. Ipsumque, quoniam nec in primo termino, qui erat octaua die Martij, nec etiàm in præsenti termino comparuit, contumacem reputari, & in causa huiusmodi ad vlteriora procedi per ipsàm Synodum, instantissimè postulauit. Istis succedentibus (vt præmittitur) factis reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis, huiusmodi sessionis præsidens, fecit legi quoddam decretum per reuerendum patrem dominū Stephanum episcopum Dolensem tenoris sequentis:

Odo ſ. pōſt factus Martinus quintus.

*Planthea

Hæc sacrosancta Synodus, auditis & consideratis relatis, propositis, productis & petitis, præfatum Benedictum sic in sua obedientia nuncupatum, legitimè citatum, vocatum & expectatum, non comparentem, & qui in octaua Martij, ad quam etiàm citatus extiterat, non comparuit, pronunciat, reputat & declarat contumacem, decernitque in eius contumaciam, eius absentia Dei repleta præsentia non obstante, fore in causa huiusmodi vlteriùs etiàm vsq; ad diffinitiuam sententiam inclusiuè procedendum. Volens autem in eadem causa maturè & cum summa grauitate procedere, committit dilectissimis Ecclesiæ filijs Guillermo tituli sancti Marci presbytero, & Francisco tituli sanctorum Cosmæ & Damiani, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, atque Ioanni electo patriarchæ Constantinopolitano, necnō venerabilibus fratribus Roberto Sareshirienſi, Ioanni Lichfeldensi, & Stephano Dolensi episcopis, ac dilectis Ecclesiæ filijs Guillermo Pulchri nepotis Franciæ, Ioanni de * Podemitis generali ordinis Prædicatorum, in obedientia Petri de Luna, Benedicti decimitertij nuncupati in sua obedientia, magistris in sacra pagina, Michaeli de Nauers vtriusque iuris Aragonum, & Ioanni de Ledena legum, Nauarræ regum illustrium oratoribus, Iacobo electo Parmensi, Hermanno de Dvuerck sedis Apostolicæ protonotario, Roberto abbati Cluniacensi, Nicolao Vuoidis vtriusque iuris, Petro Nardi, Henrico Heckel, decretorum, sedis Apostolicæ capellanis &

*Pedemōtis

audicoribus causarum palatij Apostolici, & Ioanni *Vallis de Rellis decretorū doctoribus, quatenùs ipsi vel eorum maior pars examinent articulos, quos offerri contigerit, coram dicta synodo, vel coram dictis commissarijs, & eis examinatis, super illis qui ipsis vel eorum maiori parti admittendi videbuntur, de quorum articulorum receptione & eorundem admissione, præfata synodus dictis commissarijs, vel eorum maiori parti plenam confert & committit potestatem.

Ipsi autem duo ex eis ad minus, super articulis prædictis & alijs offerendis, & eorum veritate & notorietate testes & alia probationum genera recipiant, iurarique faciant, & examinent diligenter, ità quòd occupantium conditio melior non existat, neque per aliquorum inchoationem, aliorum derogetur potestati: sed duobus aut pluribus negocium huiusmodi examinationis & receptionis testium inchoantibus, cæteri & quilibet duo siue bini ex illis, etiàm seorsùm & separatim, ac eodem vel diuersis temporibus testes & alia probationum genera etiàm super articulis & alijs inchoatis recipere, examinare, ac mandatum huiusmodi valeāt exequi, testiumque attestationes & probationes alias vel *eorum effectum eidem sacræ synodi fideliter referant, vt exindè eadem sancta synodus super præmissis procedat, decernat, & iudicet, prout secundùm Deum, iustitiam & æquitatem fuerit faciendum. Mandat insuper & committit eadem sancta synodus præfatis cōmissarijs, & duobus (vt præmittitur) ex illis, quatenùs ad dies, horas, & loca opportuna eundem Benedictum sic (vt præmittitur) nominatum, citent, & citari faciant peremptoriè, publicè coram ipsis in locis prædictis ad videndum, etiàm recipi, produci, iurare testes, & alia probationum genera in causa huiusmodi quatenùs opùs erit, cum potestate citandi & cogendi testes præfatos quoscunque, si qui forsan à dicta depositione se subtraxerint. Protestatur etiàm eadem sancta Synodus, quòd per quoscunque actus, ordinem, seu terminos iudiciarios seruatos vel seruādos in hac causa, formæ processus, quæ de iure seruanda est, aut seruari sufficit in notorijs, renunciare non intendit, neq; ad seruandū iudiciarium ordinem *se obseruare adstringit quouis modo. Qua schedula lecta, reuerendissimus pater dominus Ostiensis præsidens, nomine huius sanctæ synodi super dicta schedula & contentis in ea, respondit per verbum, Placet.

*Eorum

*se adstringere quouis

SESSIO XXXIII.

ANno & indictione quibus suprà, die verò Mercurij, duodecima mensis Maij, fuit celebrata sessio generalis in maiori ecclesia Constantiensi. In qua reuerendissimus pater dominus Nicolaus archiepiscopus Gneznensis Missam celebrauit. Fuitq; præsidens huic sessioni reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis, vicecancellarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis. Et intererat huiusmodi sessioni serenissimus princeps dominus Sigismundus Romanorum & Hungariæ rex, indutus vestimentis Imperialibus, coronam in capite habens, adstantibus sibi reuerendissimis in Christo patribus & dominis, domino Angelo Præneſtino & Iordano Albanen episcopis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, illustrissimis principibus Rodolpho Saxoniæ in ense, Ludouico Bauariæ ducibus in pomo, & Frederico Marchione Brandeburgensi in sceptro, & habitibus consuetis sibi seruientibus. Demùm lectis Litanijs vnà cum alijs deuotis orationibus, vt moris est, assenderunt ambonem deputati & commissarij in causa hæresis &c. contra Petrum de Luna, in qua reuerendissimus pater dominus Guillermus, tituli sancti Marci, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis fecit relationem, dicens in effectu quòd ipsi commissarij processissent in causa, ad ea quæ eis fuissent commissa, quia primò ipsum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in sua obedientia nominatum, ad dandum & dari videndum articulos vocâssent, & deindè certos articulos per procuratores causę oblatos recepissent, eosque ad probandum admisissent, testesq; 38. Cardinales, Archiepiscopos, episcopos, prælatos, doctores & alios super eisdem recepissent, iurareque fecissent, ac eos diligenter examinâssent. Insuper dicto Petro de Luna sic sufficienter vocato, nonnulla iura per procuratores producta in modum probationis recepissent, eaque probari fecissent, & probata esse decreuissent, & hæc omnia & alia per eos in hac causa facta, in actis redigi fecissent, prout in regiſtro in hac causa per eos fieri mandato plenius continentur, offerētes se plenius & explicitè magis relaturos, quādò synodus duxerit mandandum. Relatione autem huiusmodi facta, accusabatur contumacia Petri de Luna, non volentis aperiri dicta testium in huiusmodi causa productorum, & in contumaciam petebatur iterùm in valuis maioris Ecclesiæ vocari, & ad vocandum aliquos deputari, atq; extunc reuerendissimus pater dominus Ioannes Ostiensis huiusmodi sessioni præsidens, nomine synadi deputauit reuerendissimos patres & dominos ad vocandum præfatum Petrum de Luna, videlicet Odonem de Columna, Lucidum de Comitibus Cardinales, Viennensem archiepiscopum, Feltrensem, Tridentinensem & Lichfeldensem episcopos, & Antonium Taxal generalem ordinis sanctæ Mariæ de Mercede, Thomam Poltensem, & Iacobum Rho-

Rhodini sedis Apostolicæ protonotarios, vnà cum præsentis causæ scribis, & Franciscum de Mediolano sanctæ Apostolicæ sedis cursorem. Qui deputati, vocârunt & citârunt præfatum Benedictum per cursorē antedictū, in hunc modum: Est hîc Petrus de Luna, Benedictus decimustertius in sua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo qui compareat pro eo, ad videndum aperiri dicta testium &c? Deindè dictis deputatis de valuis reuertētibus, dominus Lucid⁹ Cardinalis de Comitibus, nomine condeputatorum retulit, ipsam vocationem per cursorem antedictum trina vice fuisse factam, neminemq; ibi comparuisse, aut aliquod verbum respondisse. Quo facto, & iterùm petito publicari dicta testium, & decerni terminum ad dicendum contra dicta huiusmodi, reuerendus pater & dominus, dominus Stephanus episcopus Dolensis legebat quandam decreti papyri schedulam tenoris subsequentis:

Decretum de publicatione attestationum & citatione ad contrà obijciendum.

HAEC sacrosancta generalis synod⁹ Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in sua obedientia nuncupatum, vocatum legitimè & non comparentem, reputat cōtumacem, & in illius contumaciam testes, attestatiōes & dicta testium in præsenti causa inquisitionis mota & pendente contra eundem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium à nonnullis nuncupatum, productorū & examinatorum, publicat, ac pro publicatis habet, & decernit eidem Petro de Luna Benedicto copiam dictarum attestatiōum & totius præsentis processūs fieri, & assignat eidem Petro de Luna, Benedicto (vt præmittitur) vocato, terminum peremptorium ad diem Sabbati proximum manè hora septima in præsenti Ecclesia & loco superiori prope altare sessionis ad dicendum, obijciendum, & proponendū coram commissarijs nupèr ad testes recipiendos & examinandos & cætera per eandem synodum deputatis, quicquid dicere, obijcere, vel proponere voluerit contra testes in hac causa ꝓductos, & eorum dicta, necnon contra instrumenta, *regiſtralia, & alia quæcunq; ꝓducta & in tota ipsa causa & singulis eius discursibus, & ad hoc ipsum peremptoriè citat, præfatisq; commissarijs & eorum maiori parti, cæterisq; etiàm minimè impeditis ad *audiēdum & *recipiendū omnia, quicquid dicere, obijcere & proponere voluērit, & super illis *cognoscendum, atq; omia & singula *faciendum, quæ ad causam & processum huiusmodi pertinent & pertinebunt, vsque ad sententiam diffinitiuam exclusiuè, ac super eorum dependentibus, emergentibus & connexis, dat eadem sancta synodus plenam & liberam potestatem. Protestatur autem eadem sancta synodus, ꝙ per hunc, pcessum aut alium quemcunq; in futurum fiendum in huiusmodi causa, à forma processūs super notorijs, quam sufficit seruare de iure, recedere non intendit. Qua itaq; decreti schedula lecta, per reuerendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Ioānem episcopum Ostiensem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalē & vicecancellarium, huiusmodi sessiōi præsidentem, nomine synodi fuit responsum, Placet.

*regiſtra

*audiendi
*incipiendi
*cognoscēdi
*faciendi

SESSIO XXXIIII.

DIe Sabbati quinta mensis Iunij, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringentesimo decimoseptimo, indictiōe decima, fuit sessio generalis per sanctam synodum Constantiensem in maiori Ecclesia Constantiæ solenniter celebrata. In qua reuerēdus pater dominus Thomas *Senonensis episcopus, Missam de tempore celebrauit. Præsedit autē reuerendissimus dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis & vicecancellarius, & dictis demùm Litanijs & orationibus consuetis, cum Euangelio secundùm Lucam, Homo quidam fecit cœnam magnā, domini commissarij in causa contra Petrum de Luna, assenderunt ambonem: & reuerendiss. pater dñs Guillermus cardinalis tituli sancti Marci, de suorū collegarum consensu sibi assistentium pro themate assumens, Tempus est vt *veniat iudicium à domo DEI, &c. quod perpulchrè deducens, processum per ipsum & suos collegas contra Petrum de Luna, à quibusdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, iuxta commissionem eis desupèr factam, habitam integrè narrauit & recitauit, vnà cum probationibus articulorum simpliciter in huiusmodi causa productis. Et facta dicta relatione, reuerendi patres domini Dolensis & Lichfeldensis episcopi, respondendo articulos legerunt, videlicet summam probationem scriptam, super quolibet articulo dicendo post lecturam articuli: Iste articulus de veritate & notorietate ꝓbatur per tot testes & tales, declarando dignitates & gradus testium. Et his peractis, reuerendus pater & dominus episcopus Concordiensis legebat quoddā decretum, cuius tenor sequitur:

*Cinomeñ

Lucæ 14.d

*incipiat 1.Pet. 4.d

Hæc sacrosancta synodus, audita relatione processūs & probationum & aliorum actorum in causa inquisitionis pendēte coram eadem sancta synodo contra Petrū de Luna, Benedictum decimumtertium à nonnullis nuncupatum, super ferenda sententia & alijs in causa huiusmodi fiendis deliberabit: potestatem autem aliās cōcessam cō missarijs in dicta causa, præterq; ad citādum eundem Petrum de Luna ad audiendū sen-

tentiam per eandem synodum ferendam, non intendit reuocare, super qua citatione atque sententia nullam dictos commissarios vult habere potestatem. Super præmissis dominus Ioannes episcopus Ostiensis huiusmodi sessioni præsidens, nomine synodi respondit, Placet.

SESSIO XXXV.

Vnio ambasiatorum domini regis Castellæ & Legionis.

DIE Veneris decimaoctaua mensis Iunij supradicti, sessio generalis in maiori Ecclesia Constãtiensi fuit solenniter celebrata, cui interfuit serenissimus princeps Sigismundus Romanorum & Hũgariæ &c. rex, cum insignijs regalibus, & multis principibus & nobilibus sibi adstantibus & sibi seruientibus. Et ante istius sessionis officium siue orationes solitas & consuetas, prælati pluuialibus induti, mitras capitibus imposuerunt. Consequenter reuerendi patres & domini, nobiles & strenui viri serenissimi principis domini Ioannis regis Castellæ & Legionis ambasiatores, & cum eis Petrus de Lomburga de Polonia, ambonem asscẽderunt, ac ipsi ambasiatores tria in effectu facere pro præsenti sessione proposuerunt, videlicet primò cõcilium Constãtiense conuocare, secundò præsenti congregationi in Constãtia se vnire, tertiò subiectionẽ obedientiæ factam in Narbona iuxta capitula ibidèm concordata approbare. Et deindè Petrus de Lomburga, legit quoddam procuratorium regis Castellæ. Quo lecto, frater Ludouicus de Valle Oleti, vnus de ambasiatoribus dicti regis, de consensu suorũ coambasiatorum legit quandam schedulã conuocationis, vnà cum bulla cõcilij conuocatoria, domino regi Castellæ prædicto per synodum missa, iuxta capitula concordata Narbonæ, cuius schedulæ conuocationis tenor talis est:

Schedula conuocationis.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Nos Didacus Conchensis episcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala maior pfectus Guispustræ, serenissimi dñi regis Castellæ consiliarij, Ioannes episcopus Pacẽ, Martinus Ferdinandi domicellorum præses, Ferdinandus Martini de *Danabeñ Segobiensis, & Didacus Ferdinandi Palentineñ Ecclesiarum Decani, Decretorum doctores, frater Ludouicus de Valle Oleti ordinis Prædicatorum, in theologia magister Parisiensis, Ioannes Ferdinandi de Rupeflore decretorum doctor, oratores & procuratores præfati serenissimi domini Ioannis regis Castellæ & Legionis, ac serenissimæ dominæ reginæ Castellæ, & omnium quorum interest & interesse potest. Ad pacem & vnionem sanctæ matris Ecclesiæ puris ac synceris affectibus anhelantes, volentesque & intendentes adimplere conuentionem in Narbona initam inter serenissimum principem & dominum, Sigismundũ Romanorum & Hungariæ regem semper Augustum, ac reuerendos patres procuratores, nuncios & legatos præsentis congregationis Constantiensis ex vna, & oratores ac procuratores serenissimi principis domini Ferdinandi claræ memoriæ Aragonũ & Siciliæ regis, tam suo proprio nomine, q̃ tutorio & tutoris nomine præfati serenissimi domini regis Nauarræ, necnon illustris principis Ioannis comitis Fuxi ex alia partibus, præsentamus nos in hoc loco coram paternitatibus vestris, offerẽtes nos ad exequendum dictam conuentionem ac omnia & singula in ea contenta, & sumus nuncatendentes, quod in primo capitulo dictæ conuentionis continetur, quòd conuocatio dictarum obedientiarum fiat per prælatos cæterosq́; viros ecclesiasticos huius cõgregationis p literas directas ad reges, principes, prælatos ac alias personas de obediẽtia dicti domini Benedicti sic nuncupati. Quòd viceuersa præfati domini reges, principes, prælati & aliæ personæ dictæ obediẽtiæ domini Benedicti sic nuncupati, debeãt vos præfatos dominos prælatos & cæteros de congregatione præsenti per suos ambasiatores aut literas hîc in Constantia conuocare. Et attento etiàm quòd literæ cõuocatoriæ pro parte vestra domino nostro regi Castellæ iam præsentatæ fuerunt, quas etiàm ipse omnibus prælatis & alijs personis quibus dirigebantur, intimari fecit modo debito, prout per instrumenta indè cõfecta patebit, cùm fuerit opportunum, volumus & nos satisfacere dicto capitulo, cuius tenor quantùm ad literas conuocatorias quæ in eis continetur, talis est:

Constan. conc. sess. 20

Miseratione diuina episcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, prælati & cæteri in Constantia prouinciæ Moguntinensis in Christi nomine congregati, illustri principi, prout superiùs continetur, &c. Qua ad finem lecta, idem frater Ludouicus legit, vt sequitur: Cui quidem capitulo satisfacere volentes, conuocamus vos omnes prælatos & cæteros dominos de hac congregatione iuxta tenorem dicti capituli.

His sic lectis, reuerendissimus pater dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis assendens in ambonem, legit in hæc verba:

Schedula acceptationis conuocationis.

Nos miseratione diuina episcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, prælati & cæteri hîc congregati, dictã conuocationem acceptamus, & offerimus nos paratos sinè dilatiõe quacunque ad procedendum ad vlteriora.

Et

In Cõstant. cõ. sess. 20.

Et insupèr requirimus vos oratores & procuratores prædictos, quatenùs ad vnionem faciendam nobiscum procedatis iuxta tenorem tertij capituli conuocationis prędictæ, quæ talis est: Tertiò, quòd præfatis de obedientia dicti domini Benedicti decimitertij per quosdam &c. vt superiùs continetur, cuius tamen totum tenorem legebant. Et expòst frater Ludouicus de Valle Oleti præfatus, quo ad secũdum principale, quãdam vnionis schedulã legebat in hæc verba:

Schedula vnionis.

Nos oratores & procuratores prætacti, dictis nominibus vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli Narbonensis prædicti, approbantes & laudantes omnia q̃ post vnionem Aragonensem, contra dominum Benedictum agitata sunt & processa pridèm, & eodem modo àc si per hanc vnionem nostram ab hac sancta synodo nobis interessentibus facta foret. Qua vnione facta, præfatus dominus archiepiscopus Mediolanẽsis legebat in hunc modum:

Schedula acceptionis vnionis.

fur. *vestrã

Nos prælati & cæteri congregati vt suprà, dictam vniõem *nostram acceptamus, profitentes vos vice & nomine præfati serenissimi domini regis Castellæ per omia debitis modo & forma ac tempore contentis in dicto capitulo tertio, satisfeciße, & eo nuersò nos vobis oratoribus & procuratoribus prædictis nominibus iuxta tenorem eiusdem capituli vnimus. Quibus sic factis, reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis & vicecãcellarius, nomine totius synodi respondit, per verbum, Placet.

Subsequenter oratores & procuratores illustrissimi domini INFANTIS Henrici ac ordinis sacræ militiæ sancti Iacobi de Spata generalis magistri, ambonem assendentes, omniaq́; & singula facta & acta per dominos ambasiatores & oratores regis Castellæ prædictos approbantes & laudantes, cõuocationem fecerunt simili modo vt ipsius regis Castellæ ambasiatores, & similiter se huic cõgregatiõi vniẽrunt, prout super istis conuocatione & vnione frater Ioannes de sancto Iacobo, ordinis Minorum, vnus de ambasiatoribus prædictis, de suorum ambasiatorum consensu quãdam papyri schedulam legebat sub huiusmodi tenore:

Schedula conuocationis Infantis Henrici.

*Carnata,

Nos Vitalis de Scoto miles commendator de *Camata, frater Ioannes de sancto Iacobo sacræ paginæ professor, Garsias de Vergata miles, Ioannes Alphonsi decretorum baccalaurei, procuratores & oratores illustrissimi domini Infantis Henrici ac ordinis sacræ militiæ sancti Iacobi de Spata generalis magistri, simili modo conuocamus vos omnes prælatos & cæteros dominos de hac congregatione iuxta tenorẽ dicti capituli. Deindè idem frater Ioannes legit, vt sequitur:

Schedula vnionis eiusdem.

Nos oratores supradicti, dicto nomine vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli prædicti. Super quibus omnibus & singulis promotores concilij petiẽrunt instrumentum & instrumenta, & depòst fuit cantatũ, Te Deum laudamus. Quo finito, reuerendissimus pater, dominus Ioannes episcop* Ostiensis cardinalis ad præsidendum iuit, & officium sessionis solitum solenniter incipiebatur. Et lectis Litanijs alijsque consuetis, præfatus archiepiscopus Mediolanensis vnà cum ambasiatoribus regis Castellæ ambonem assendit, & legit schedulã sequentem, legendo etiàm illa capitula concordata Narbonæ, de quibus suprà faciebat mentionem, quæ superiùs inserta fuerunt, vbi agebatur de confirmatione eorũ.

Confirmatio capitulorum,

Cõstantien. cõ. sess. 20.

Sacrosancta generalis Constantiẽsis synodus in Spiritusancto legitimè congregata, viso & considerato capitulo secundo ex capitulis Narbonensibus inter charissimũ Ecclesiæ filium Sigismundum Romanorum & Hungariæ, regem illustrem, & dilectos ipsius ecclesiæ filios promotores & nuncios dictæ synodi ex vna, & procuratores ac oratores charissimorum dictæ Ecclesiæ filiorum dominorum, Ferdinandi claræ memoriæ Aragonum & Siciliæ regis, tam suo ꝓprio nomine, quàm tutorio & tutoris nomine Ioannis Castellæ & Legionis, necnon oratores Nauarrę regum, & illustrium & dilectorum eiusdem Eccleſię filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera cõcordatis, cuius quidem secundi capituli tenor sequitur sub his verbis: Secundò, quatenùs dictæ conuentiõis &c. volens in oñibus obseruare dictum capitulum, promittit, ratum habet, securat specialiter, confirmat, & nouiter firmat, & statuit, & decernit in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo pleniùs cõtinetur. Viso etiàm quarto capitulo incipiente, Quartò, quòd per dictum vniendum Concilium &c. abolet, tollit, & irritat quoscunque processus, sententias, decreta, ordinationes, statuta & pœnas, &c. vt in dicto cap. continet, vsq; ibi, & ꝙ statuatur. Itẽ statuit, ꝙ nunq̃ decæterò ratione vel occasione dicti schismatis aut adhęsionis dicti dñi Bñdicti & sui prædecessoris dñi Clementis, possit cõtra dictos dominos reges, principes, prælatos & alios de obedientia dicti dñi Bñdicti q̃libèt ꝓcedi in iudicio, vel extra, vt in fine dicti capituli cõtinetur. Cõstantien. cõ. sess. 20.

Viso etiàm quinto dictorũ capitulorũ incipiẽte, Quintò, ꝙ p dictũ formandũ cõciliũ &c. ap ꝓbat, laudat, firmat, & meliori modo quo fieri potest, pleniſſimè cõfirmat oñes & singulas cõcessiones, dis-

Universidad de Navarra Biblioteca

penſationes & gratias, factas per dominum Benedictum prędictum quibuſuis perſonis ſuę obediętiæ de quibuſuis dignitatibus, &c. vt in dicto capitulo continetur. Viſo etiàm vndecimo dictorum capitulorum incipiẽte, Vndecimò, quòd dictus dñs rex Romanorum &c. & attento quòd dicitur ibi, & ꝙ in prima ſeſſione &c. dicta ſancta ſynodus facit, concedit, ſtatuit & ordinat in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo continetur. Quibus ſic lectis & completis, reuerẽdi patres Iacob⁹ Rhodini ſedis Apoſtolicæ protonotarius, & Ioannes literarum Apoſtolicarũ corrector, tenens librũ euangeliorum à parte dextra, & à parte ſiniſtra dominus Thomas Poltenſis dictæ ſedis, ꝓtonotarius, & venerabilis dominus Iacob⁹ Moreſim, ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditor, tenentes libros ſanctorum euangeliorum, acceſſerunt ad dominos in hac ſeſſione præſentes, recipientes ab eis iuramenta. Et primò ſereniſſimus dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, cõſequenter verò & domini cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, cæteriq; prælati & ambaſiatores omnia & ſingula capitula Narbonæ concordata, in omnibus & per oẽia obſeruare iurauerunt, & quilibet eorum iurauit, ac ea, quantùm in eis fuit, receperũt.

Quibus iuramentis ſic præſtitis, Henric⁹ de Piro promotor nomine præfati ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi ſurgens, publicè dixit & inquiſiuit: Si aliquis eſſet in prædicta ſeſſione, qui haberet mandatũ ſufficiens illuſtris principis comitis Armeniaci, quòd illud exhiberet. Cãcellarius autem ſtudij Pariſienſis ſurgens dixit, ambaſiatores Chriſtianiſſimi regis Francorũ certa habuiſſe ſcripta, ꝙ dictus dominus Comes ſequi vellet veſtigia prędicti domini regis. Tunc dictus dominus Henricus nomine quo ſuprà dixit, Ex quo non appáret mandatum ſufficiens pro ipſo domino comite, nullo modo per iuramentum ſuprà p eum præſtitum, ad obſeruationem dictorũ capitulorum in Narbona concordatorum, quoad præfatum dominum comitem Armeniaci, vellet arctari, publicè & ſolenniter fuit proteſtatus.

Conſtanti. cñ conc. ſeſſ. 20. His autẽ ſic peractis, præfatus archiepiſcopus Mediolanenſis legit quandam papyri ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Item domini cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi & alij prælati ambaſiatores dominorum regum & principum, & alij in dicto cõcilio exiſtentes, & ſingulares perſonæ & tanquàm perſonæ ſuffultæ ad hoc ſufficienti poteſtate, iurent, prout ſufficienter in dicto 11. capitulo continetur.

Quæ p̃dicta omnia & ſingula, intelligantur & locum habeant, retento tenore oĩm & ſingulorum capitulorũ prædictorũ Narbonæ concordatorum, quibus & eorũ ſingulis dicta ſynodus ſtare intẽdit, nec ab eis vel eorum aliquo in toto vel in parte recedere.

Ad quæ omnia & ſingula dominus Epiſcopus Oſtienſis vicecancellarius & huius ſeſſionis præſidens præfatus, nomine totius concilij reſpondit per verbum, Placet.

Subſequenter dominus & frater Ludouicus de Valle Oleti prædictus, exiſtens in ambone, legit ſchedulam ſequentem:

Schedula approbationis capitulorum Narbonæ, factæ per oratores regis Caſtellæ.

Nos Didacus Conchenſis epiſcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala maior præfect⁹ Guiſpuſtæ, ſereniſſimi dñi regis Caſtellæ cõſiliarij, Ioannes epiſcopus Paceñ, Martinus Ferdinandi domicellorũ p̃ſes, Ferdinãdus Martini de Claualos Segobieñ, & Didacus Ferdinandi Palentineñ eccleſiarum decani, decretorũ doctores, frater Lodouicus de Valle Oleti ordinis Prædicatorũ in theologia magiſter Pariſieñ, Ioannes Ferdinandi de Rupeflore decretorũ doctor, oratores & procuratores ſereniſſimi dñi Ioãnis Caſtellæ regis ac Legiõis, ac ſereniſſimę dñę reginę matris & tutricis eiuſdẽ regnorũ gubernatricis, hîc p̃ſentes & perſonaliter conſtituti, dictis nominibus quibus validiùs & efficaciùs poſſumus, iure videlicet, forma, modo, via, cauſa, melioribus oĩa & ſingula decreta, ſtatuta, proteſtationes per ſacroſanctã & generalem ſynodum Conſtantiẽñ nunc facta & edita, & q̃ nunc ſunt ſeriouſiùs lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis & repetitis ſolenniter, vice & nomine regis & reginę noſtrorũ p̃fatorum oĩm regnorum & terrarũ ſuarũ acceptamus, approbamus, aſſentimus, & ſolenniter affirmamus. Et ſimiliter ſicut ipſa ſancta ſynodus ꝓteſtata eſt, ꝙ nõ velit recedere à capitulis in dicta ciuitate Narboneñ concordatis, ità & nos dictis nominibus ſoléniter ꝓteſtamur. Ad q̃ tunc reuerẽdiſſimus pater & dñs epiſcopus Oſtieñ huius ſeſſiõis p̃ſidens, nomine totius ſynodi reſpondit, Placet. Et conſequenter p̃fatus archiepiſcopus Mediolanenſis, legit decretum tenoris infraſcripti:

Quòd non obſtantibus iuramentis, licuit ab eius obedientia recedere.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtãtienſis, in ſpiritu ſancto legitimè cõgregata, pro bono vnionis Eccleſiæ ſacroſanctæ authore Deo feliciùs conſummandæ, cõſiderans quòd per chariſſimam eccleſiæ filiam Catharinam reginam illuſtrem, chariſſimi ipſius Eccleſiæ filij Ioannis regis Caſtellæ & Legionis matrẽ atque tutricẽ, regnorumq́; & terrarũ illius gubernatricem, atq; per

per nonnullos prælatos, barones & notabiles perſonas regnorum & terrarũ regis præfati, requiſita & præſtita fuerunt iuramenta & promiſſiones de non recedendo ab obediẽtia domini Petri de Luna, Benedicti decimitertij à nonnullis ſic nuncupati, ſub certis formis, de quibus in actis & inſtrumẽtis indè confectis latiùs cõtinetur, quæ quidem acta & inſtrumenta & alias quaſcunq; probationes prędictorum, prędicta ſynodus de ipſis plenè certificata, vult hîc habere, ꝙ ſufficiẽter expreſſis: quodq́; huiuſmodi iuramenta & promiſſiones requiſita & prędicta, fuerunt impedimentum prędictę vnionis, propter quæ & illa nulla & irrita eſſe cenſentur: ſtatuit, decernit, atq; declarat, p̃fata omnia iuramenta & promiſſiones ac omnia & ſingula indè ſecuta, fuiſſe & eſſe caſſa, irrita & nulla, nulliuſque efficaciæ, roboris vel momẽti. Et nihilominùs ad cautelam quatenùs de facto proceſſerũt, ea relaxat & caſſat, irritat ac reuocat, declarans præfatos (vt præmittitur) iurantes & promittentes, ad obſeruantiam prædictorum minimè teneri & obligari. Quo decreto lecto, fuit per dictum dominum præſidentem nomine totius ſynodi reſponſum, per verbum, Placet. Et depoſt præfatus frater Ludouicus legit, vt ſequitur:

¶ Schedula ſubtractionis obedientiæ confirmationis, per vnum de ambaſiatoribus regis Caſtellæ lecta.

Nos Didacus &c. ambaſiatores & procuratores præfati, nomine procuratorio quo ſuprà, confirmamus, & etiàm approbamus ſubtractionem obedientiæ dudùm factam in Perpiniano domino papæ Benedicto decimotertio, per felicis memoriæ dominum Ferdinandum Aragonum & Siciliæ regem, nomine ſereniſſimi regis Caſtellæ & Legionis domini noſtri, & per ſuas literas, ſicut in eiſdem latiùs continetur: etiàm ex ſuperabundanti cautela eam, nomine quo ſuprà, de nouo facimus, ſicut in dictis literis continetur, & alio meliori & firmiori modo quo fieri poteſt & debet, de quo offerimus

for. *nos literas *literas præfati domini regis & matris in valida & expedienti forma daturos. Deindè dominus Petrus de Grado, vnus etiàm de ambaſiatoribus regis Caſtellæ & Legionis prædicti, quandam ſchedulam ſubtractionis obedientiæ per præfatum regem dicto Benedicto in Caſtella

for. * factæ *factam, in vulgari Caſtellano ſcriptam, publicè legit. Et quia à multis non intelligebatur, præſentibus igitur non eſt inſerta. Deindè frater Ludouicus præfatus ſolenniter fecit collationem, & facta collatione, pro complemento huius ſeſſionis reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus Miſſam de ſpiritu ſancto celebrauit.

SESSIO XXXVI.

ANno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoſeptimo, die verò iouis vigeſimaſecunda menſis Iulij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi. Pro cuius introductione reuerendiſſimus pater epiſcopus Attrebatenſis Miſſam de ſancto ſpiritu celebrauit, præſidebatq́; in eadem ſeſſione dominus reuerendiſſimus epiſcopus Oſtiẽſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius: & lectis litanijs alijsq́; deuotis orationibus ſolitis, dominus Antonius Epiſcopus Concordienſis legit quandam citationem contra Petrum de Luna factam, ad audiendum ſe priuari & ſententiam ferri, cuius tenor ſequitur:

Sacraſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, venerabilibus fratribus Henrico Feltrenſi, Stephano Dolenſi, Ioanni Pacenſi, Iacobo Placentino & Patricio Carthagienſi epiſcopis ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Fruſtrà iudiciũ cognoſcẽdo geritur, niſi quod cognitum eſt, iudiciali calculo terminetur. Cùm itaq; eadem ſancta ſynodus de meritis cauſæ inquiſitionis pẽdentis, coram eadem ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, à quibuſdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, plenè cognouerit, & in eadem cauſa ad omnes actus & terminos requiſitos, ritè & canonicè proceſſerit, decernit & mandat eadem ſancta ſynodus, eundem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertiũ (vt præmittitur) nuncupatum, citari publicè in valuis eccleſiæ Conſtantieñ, alta & intelligibili voce dum in eadem Eccleſia diuina

*celebrabuntur *celebrantur officia, & cum affixione præſentiũ literarum eiſdem valuis, cùm de præſenti audientia literarum contradictarum minimè teneatur, atq; citat peremptoriè & vno edicto peremptorio pro omnibus, ad diem lunæ 26. huius menſis Iulij ad comparendum in Eccleſia Conſtantienſi manè, hora qua dicta ſancta ſynodus ſedebit, & ſedere conſueuit, ad audiendum ius & diffinitiũ ſententiam per eandem ſynodum proferri, & pronunciari in cauſa p̃dicta. Quocirca paternitatibus veſtris eadẽ ſancta ſynod⁹ mãdat & cõmittit, quatenùs vos aut duo veſtrũm, vocatis ad hoc aliqbus ex notarijs & ſcribis in dicta cauſa deputatis vel alijs, p̃ſentis citatiõis literas in valuis eiuſdẽ eccleſię p alterũ ex dictis notarijs, vobis aut duob⁹ veſtrũm p̃ſentib⁹, publicè alta voce & intelligibili legi facitis, ac eũdẽ Petrũ de Luna, Benedictũ decimumtertiũ (vt p̃mittitur) nuncupatum, in forma præmiſſa citari, literasq́; prędictas p̃ſentes eiſdem valuis affigi, ità ꝙ citatio huiuſmodi veniat in publicam vocatiõem, & eidem ſacræ ſynodo tẽpore ſeſſionis p̃ximè futuræ, de geſtis p vos in præmiſſis faciatis relationem fidelem. Datum Conſtan-

cie præfata ſynodo ſedẽte in dicta Cõſtantienſi eccleſia, vndecimo calendas Auguſti, anno natiuitatis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo.

Lecta autem præſcripta citatione, idem dominus Antonius adhuc in ambone exiſtens, de mandato ſanctæ ſynodi dixit in effectu: Nẽ propter feſtum hodiernum, quod tamen in corpore iuris minimè reperitur, aliqui dubitarent præſentem diem feriatam eſſe, tunc ipſa ſancta ſynodus p̃dicta oĩem in præmiſſis ſupplet defectum, ſi interueniſſet. Super huiuſmodi lectis & propoſitis dominus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſionis p̃ſidens, nomine concilij reſpondit per verbũ, Placet.

Quibus ſic factis, reuerendi patres Stephanus Dolenſis & Henricus Feltreñ epiſcopi, vnà cum notarijs præſentis cauſæ, ad tres ianuas maioris eccleſiæ Conſtantienſis acceſſerunt, & in ipſarum qualibet ſupradictã citationem infra Miſſarum ſolennia per Ioannem Guiardi præſentis cauſæ notarium, alta voce legi fecerunt, dictumq; Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium à quibuſdam nuncupatum, iuxta tenorem citationis citârunt, & citari fecerunt.

Lecta verò huiuſmodi citatione, vt præmittitur, ipſi eandem citatiõem per bullam triplicatam in qualibet dictarum portarum vnam affigi per eundem Ioannem Guiardi fecerunt, ſuper quibus lectione & affixiõe ipſi commiſſarij petiẽrunt fieri inſtrumentum ac inſtrumenta. Deindè venerabilis vir Petrus de Lomburga Licentiatus decretorum, in ambone ad hoc ordinato exiſtens, legit decretum ſequentis tenoris:

Decretum caſſatiõis pœnarum factarum per Petrum de Luna, vigore cuiuſdam conſtitutionis pro ambaſiatoribus regis Caſtellæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtãtienſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, ex certis & iuſtiſſimis cauſis ad hoc eandẽ ſynodum mouentibus & inducentibus, annullat, irritat, atq; caſſat, irritatasque, nullas & caſſas eſſe decernit atque declarat oĩes priuationes ſiue pœnas, aut priuationum ſiue pœnarum declarationes, per dominum Benedictum decimumtertium in ſua obedientia ſuncupatum, à die nona menſis *Nouẽbris anni à natiuitate Dñi milleſimi quadringenteſimi decimiquinti citrà factas, ꝓmulgatas, fulminatas ſeu pronũciatas, tam virtute cuiuſdam prætenſæ cõſtitutionis per eũdem dominum Benedictum dudùm promulgatæ, ſub dato, Maſſiliæ apud ſanctũ Victorem, decimotertio calendas Iunij, põtificatûs ſui anno decimotertio, quæ incipit, Benedictus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram & perpetuã rei memoriam, In dierum ſucceſſus creſcente malitia ſic videmus mundũ &c. q̃ ex quacunq; alia cauſa, occaſione, colore aut ratione priuationis ſiue pœnæ aut declarationis prædictæ fuerint de beneficijs eccleſiaſticis, dignitatib⁹ feudis, iuribus, ſtatibus, honoribus, ſiue de quibuſcunque alijs rebus temporalibus ſiue ſpiritualibus, & de quibuſcunq; pſonis regularibus aut ſecularibus, regibus ſiue principibus, archiepiſcopis, epiſcopis & aliis Eccleſiarum prælatis, magiſtris ordinum, communitatibus, congregationibus, collegijs, vniuerſitatibus, & quibuſcunq; alijs perſonis laicis ſiue eccleſiaſticis, omnesque alios proceſſus excommunicationis aut interdicti, ſiue ſuſpenſionis aut cuiuſcunque tenoris ſententias ſuper huiuſmodi priuatiõibus aut pœnis factos ſiue factas, ꝓmulgatos ſeu promulgatas, & omnia indè vel ob id ſecuta, vnà cum eadem conſtitutióe, & eandem tanq̃ cõtrariam & impeditiuam vnionis ſanctæ matris Eccleſiæ, ſimili modo irritat atq; caſſat, & irritas ſiue irrita eſſe decernit atq; declarat, etiàm ſi ſuper p̃miſſis vel aliquo præmiſſorum appareant quæcunq; literæ ſiue bullæ ſub anteriori data, q̃ tamen ante diem prædictũ non fuerint plenariç executioni mandatæ. Et nihilominùs ad cautelam abſoluit, & abſolutos *decernit omnes & ſingulos ſupradictos, & quoſcunq; alios à prædictis ſententijs excõmunicationis, ſuſpenſionis & interdicti ſeu priuationis (ſi quas virtute dictæ cõſtitutiõis, vel aliâs quouis modo ex ſupradictis cauſis & alijs in prædicta conſtitutione contentis, contraxerint) necnon oĩes proceſſus tam ſuper proprietate q̃ poſſeſſione, priuationes etiàm beneficiorum q̃ poſſidebant, & collationes de eiſdem alijs factas, aut excõmunicationis, ſuſpẽſionis vel quaſcunque alias ſententias in ſeu contra venerabiles fratres & dilectos Eccleſiç filios, Didacũ Conchenſem epiſcopum, nobilem virum Ferdinandũ Petri de Ayala militẽ, chariſſimi Eccleſiæ filij Ioãnis regis Caſtellę & Legionis cõſiliarios, Ioannem epiſcopũ Pacenſem, & Martinũ Ferdinandi militem, p̃poſitũ domicellorum dicti regis Caſtellæ & Legiõis, & religioſum virum fratrem Ferdinandum de Ileſtis ordinis Minorum, eiuſdem regis conſiliarium, Ferdinandum Martini Segobienſis, & Didacum Ferdinandi Palentinẽſis eccleſiarum decanos & decretorum doctores, fratrẽ Ludouicum de Valle Oleti in theologia magiſtrum Pariſienſem, & Ioannem Ferdinandi de Rupeflore decretorum doctorem, ambaſiatores & procuratores p̃fati regis Caſtellæ, & Petrum Ferdinãdi archidiacõum de Grado in eccleſia Oneten, ipſius regis ſecretariũ, cõſanguineos & familiares eorum à die prima mẽſis Aprilis anno dñi milleſimo q̃dringẽteſimo *decimo quarto, citrà factos & ꝓmulgatos, irritat, caſſat, irrita atq; caſſa eſſe denunciat, ſtatuitque & decernit ambaſiatores prædictos, conſanguineos, necnon eorum familiares &c. pindè ad ſtatum priſtinum reducendos, ac ſi priuationes, collationes, proceſſus & aliæ ſententiæ prædictæ minimè fuiſſent latæ, factæ aut promulgatæ, etiàm ſi ſuper proceſſibus, priuationibus aut collationib⁹ vel ſententijs prædictis aliquæ literæ vel bullæ appareant ſub anteriori data, quæ tamen ante diem prædictam non fuerint in partibus præſentatæ, & plenariæ executioni mandatæ. Eadem quoquè ſancta ſynodus omnes prouiſiones, promotiones & tranſlationes de quibuſcunque Eccleſijs cathedralibus ſiue collegiatis, ſeu ad quaſcunq; Eccleſias cathedrales ſiue collegiatas, & generaliter omnes conceſſiões beneficiorum ſeu dignitatum quarumcunque, etiàm per priuationes dominorum cardinalium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ per præfatum dominum Benedictum ſic (vt præmittitur) nuncupatum factas, aut morte, ceſſione, vel quouis alio modo vacantium, omnesque & ſingulas conceſſiones, gratias, & diſpenſationes tam ſuper matrimonijs contrahẽdis, quàm etiàm ſuper beneficijs & quibuſcunque alijs regibus, principibus aut prælatis, ſeu etiàm quibuſcunque alijs perſonis, commuuitatibus & collegijs, & generaliter omnia alia per eundem dominum Benedictum ſic nuncupatum, infra limites ſeu dominia aut terras præfati chariſſimi eccleſiæ filij Ioannis regis Caſtellæ & Legionis ſubiectas aut ſubiecta, vſque ad diem decimamoctauam menſis Iunij tunc currẽtis, acta, conceſſa & diſpenſata, quæ per præſens decretum non ſint aut fuerint caſſata, caſſáve denunciata, & ſuper quibus bullæ ſeu quæcunque aliæ literæ ante diem p̃dictum non fuerint confectæ, præſentatę & executæ, pro bono quietis & pacis laudat, approbat, & confirmat, atque approbata & laudata eſſe declarat, ità tamen, quòd per approbationem ſeu confirmationem prædictas nullum præiudicium fiat chariſſimo Eccleſiæ filio Alphonſo Aragonum regi illuſtri, nec ipſius regis matri, vxori aut fratribus, vel familiaribus ſiue conſiliarijs alicuius eorum, nec contra eorum aliquem valeat in iudicio vel extra præfata confirmatio vel approbatio allegari. Vult etiàm eadem ſancta ſynodus atque ſtatuit, quòd per præmiſſa chariſſimo Eccleſiæ filio Carolo Nauarræ regi, liberiſve eius, aut magiſtro hoſpitali & conuentui Rhodi nullum præiudicium generetur: hoc tamen declarato & intellecto, q̃ ſi ab aliquibus p̃laturis, magiſterijs ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel beneficijs quibuſcunque durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel aliâs diſgregata aliquu mẽbra, caſtra, villæ ſeu alia bona, redditus, prouentus vel emolumenta ac reſpõſiones cameræ, vel alia iura quæcunq;, de q̃bus fuerit aliquib⁹ iam prouiſum, vel facta collatio vel infeudatio infra limites, dominia ſeu terras præfati chariſſimi Eccleſiæ filij regis Caſtellæ ſupradicti conſtituta, quin prædicta ipſis prælaturis & magiſterijs ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel beneficijs, vt capiti reſtitui & redintegrari valeant per concilium antedictum, & in quacunq; parte p̃iudicaretur alicui de cardinalibus ſanctę Romanę Eccleſię, dicta ſancta ſynodus prouidebit, vt melius expedire videbitur. Per præmiſſa autem ſancta ſynodus capitulis Narbonenſibus non intendit in aliquo contrauenire. Quo decreto lecto, dominus præſidens nomine ſynodi reſpõdit per verbum, Placet.

SESSIO XXXVII.

Die vigeſimaſexta ſupradicti menſis Iulij, Conſtantiæ in Eccleſia maiori loco ſolito fuit publica ſeſſio ſolenniter celebrata, pro cuius introductione reuerendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci S. Romanę Eccleſię cardinalis presbyter, Miſſam de ſpiritu ſancto deuotiſſimè celebrauit. Seſſioni autem interfuit ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ &c. rex, cum inſignijs regalibus & ſuis nobilibus in eiſdẽ ſibi ſeruientibus. Præſidebatq; ſeſſioni huiuſmodi pontificalibus inſignitus reuerendiſſim⁹ pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecãcellarius. Lectis deindè litanijs alijsq; orationibus conſuetis, ſermoneque cuius thema erat, Iuſtum iudicium iudicate, per reuerendum patrem dominum electum in patriarcham Cõſtantinopolitanum finito, contumacia fuit accuſata Petri de Luna, nõ comparentis neque diffinitiuam ſentẽtiam *audientis: & indè fiebat relatio executiõis citationis in vltima ſeſſione decretę per dominum Henricum Feltrenſem Epiſcopum, vnum de commiſſarijs deputatis pro executione citationis huiuſmodi. Facta autem relatione, ac iterùm cõtumacia ipſius dicti Petri de Luna accuſata, reuerẽdiſſimi patres dñi de comitibus & de Fuxo cardinales, per ſanctam ſynodum ad hoc ſpecialiter deputati, de eiuſdem ſynodi mandato vnà cum protonotarijs & præſentis cauſæ notarijs, & Ioanne Snepper ſedis Apoſtolicæ curſore, locum ſeſſionis exeuntes, acceſſerunt ad valuas eccleſię, & ibidèm per organum curſoris interdicti p̃fatum Petrũ de Luna trina vice vocârũt, dicendo: Eſt hîc Petrus de Luna, ab aliqbus Bñdictus XIII. nuncupat⁹, vel aliqs ꝓ eo, qui cõpareat corã ſancta ſynodo ad audiendũ in ſcriptis ferri ſententiam diffinitiuã in cauſa ſchiſmatis & hæreſis cõtra eum mota? Ipſe autẽ nec aliquis pro eo cõparuit ibidẽ, aut reſpondit, de quo fecerunt

Ioann. 7. c

*sentẽtiam ferri curãtis

*Octobris

*declaras

*decimo-sexto,

rum relationem. Facta autem relatione huiusmodi, iterato accusabat cõtumacia ipsius Petri de Luna per magistrum Henricum ꝓmotorem concilij, instantissimè postulando ipsum reputari contumacé. Et tunc dominus Stephanus episcopus Dolẽsis, quoddam decretum siue quandam schedulam legit in hæc verba:

Hæc sacrosancta synodus Petrum de Luna, Benedictum tredecimum à nonnullis nuncupatũ, legitimè citatum, vocatum, non comparentem, declarat & reputat cõtumacem, decernitq; in eius absentia Dei repleta præsentia, fore in præsenti causa inquisitionis contra eum coram eadem pendente, per eandem synodum ad diffinitiuam sententiam procedendum.

Ista schedula sic lecta, reuerẽdissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis huiusmodi sessionis præsidẽs, nomine ipsius synodi per verbum, Placet, respondit. Et extunc reuerendissimus pater dñs Guillermus tituli sancti Marci presbyter cardinalis, quandam diffinitiuæ sententiæ schedulam legit huiusmodi sub tenore:

¶Sententia contra Benedictũ papam tredecimum in sua obedientia nuncupatum.

Psalm. 16. Apoc. 21.b Ibidem 19.c Lenit. 19.g

Devultu eius hoc iudicium prodeat, qui sedet in throno, & ex eius ore procedit gladius bis acutus, cũi' statera iusta est, & æqua sunt pondera, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, Dñi nostri IESV Christi, Amen. Iustus est Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vultus quidem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Pereat, inqt sanctus propheta, memoria illius, qui non est recordatus facere misericordiam, & qui persecutus est hominem inopem & mendicum: quanto magis pereat illius, qui omes homines & Ecclesiam vniuersalem persecutus est, & perturbauit, Petri de Luna, Benedicti tredecimi à nonnullis nuncupati, memoria? Qui quantùm in Ecclesiam DEI & vniuersum populum Christianum peccauerit, schisma & diuisionem Ecclesiæ fouens, nutriens atq; continuans: quantis, quamq; frequentibus, deuotis & humilibus regum, principum & prælatorum precibus, exhortationibus & requisitiõibus charitatiuè iuxta doctrinam Euangelicam admonitus fuerit, vt pacem daret Ecclesiæ, & illius sanaret vulnera, ac eius partes diuisas in vnam compaginem & corpus vnũ reficeret, quẽadmodùm ipse iurauerat, & diù fuit in sua potestate, quos tamen charitatiuè corripientes nullatenùs voluit exaudire: quot sint postmodùm testes adhibiti, quibus etiàm minimè exauditis, necesse fuit secũdùm ꝓdictam Christi Euangelicam doctrinam dicere Ecclesiæ: quam quia etiàm non audiuit, habendus sit tãquàm ethnicus & publicanus: capitula in causa inquisitiõis fidei & schismatis coram præsenti sancta synodo generali super præmissis & alijs contra eum edita, ac eorum veritas & notorietas, declarant manifestè. Super quibus ritè ac canonicè processo, & omnibus ritè actis & diligenter inspectis, habitaque super illis deliberatione matura, eadem sancta synodus generalis vniuersalem Ecclesiam repræsentãs, in dicta inquisitiõis causa pro tribunali sedens, pronunciat, decernit & declarat per hanc diffinitiuam sententiam in his scriptis, eũdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium (vt præmittitur) nuncupatum, fuisse & esse periurum, vniuersalis ecclesiæ scandalizatorem, fautorem & nutritorem inueterati schismatis & inueteratæ scissuræ & diuisionis Ecclesiæ sanctæ DEI, pacis & vnionis eiusdem ecclesiæ impeditorem & turbatorem, schismaticum & hæreticum, acà fide deuium, & articuli fidei, vnam sanctam catholicam ecclesiam, violatorem pertinacem, cum scandalo Ecclesiæ DEI incorrigibilem, notorium & manifestum, ac omni titulo, gradu, honore & dignitate se reddidisse indignum, à Deo iectum & præcisum, & omni iure eidem in papatu & Romano pontifici ac Romanæ Ecclesiæ quomodolibèt competente, ipso iure priuatum, & ab Ecclesia catholica tanquàm membrum aridũ præcisum. Ipsumq; Petrum, quatenùs de facto Papatum secundùm se tenet, eadem sancta synodus Papatu & summo Ecclesiæ Romanæ pontificio, omniq; titulo, gradu, honore, dignitate, beneficijs & officijs quibuscunque ad omnem cautelam priuat, deponit, & abijcit, eidemque inhibet, nè deinceps pro papa aut Romano & summo pontifice se gerat. Omnesque Christicolas ab eius obedientia & omni debito obedientiæ ipsius atq; iuramentis & obligationibus eidem quomodolibèt præstitis, absoluit, & absolutos esse declarat, ac omnibus & singulis Christifidelibus inhibet sub pœna fautoriæ schismatis & hæresis atque priuatiõis omium beneficiorum, dignitatum & honorum Ecclesiasticorum & mundanorum & alijs pœnis iuris, etiàm si episcopalis & patriarchalis, cardinalatûs, regalis sit dignitatis aut imperialis, quibus, si contra hanc inhibitionem fecerint, sint authoritate huius decreti ac sententiæ ipso facto priuati, & alias iuris incurrant pœnas, nè eidem Petro de Luna schismatico & hæretico incorrigibili, notorio declarato & deposito, tanquàm patri obediant, pareant, vel intendãt, aut eum quouis modo contra præmissa sustineant, vel receptent, sibique præstent auxilium, consilium vel fauorem. Declarat insuper & decernit, omnes & singulas inhibitiões, omnesque processus & sententias, constitutiones & censuras, & alia quæcunque, per ipsum

Matt. 18. Lucæ 17. a

Matt. 18. b

ipsum factos, factas, & facta, quæ possent ꝓmissis obuiare, irritos, irritas, irrita, atq; irritat, reuocat, & annullat: cæteris q̃; pœnis, quas in præmissis ꝙsibus iura statuunt, semper saluis.

Hac schedula siue sententia lecta, prædictus Stephanus episcopus Dolensis, ex parte ipsius synodi dixit in effectu: Quanuis in processu causæ huiusmodi nullus posset defectus allegari, tamen sancta synodus ꝓdicta ad superabundantem cautelam omes supplet defectus, si qui interuenissent. Ad q̃ omnia & singula dominus præsidens nomine totius concilij respondit, Placet.

SESSIO XXXVIII.

DIE mercurij vigesima octaua supradicti mensis Iulij, Constantię in Ecclesia maiori fuit sessio publica solenniter celebrata. Et reuerendus pater dominus Nicolaus Assisinatensis, Missam de beata virgine Maria ꝯcelebrauit: reuerendus verò pater dominus Ioãnes Episcopus Ostiensis, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, huiusmodi sessiõi præsedit: & litanijs & alijs orationibus & solennitatibus solitis lectis atque peractis, venerabilis vir dominus Petrus de Lomburga, legit quædam decreta tenoris subsequentis:

Decretum, irritans pœnas latas contra ambasiatores infantis Henrici.

Constantiensis cõcil. sess. 36.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, in spiritusancto legitimè congregata, ex certis & iustissimis causis eandem sanctam synodum mouentibus, nupèr omnes processus tam super ꝓprietate quàm possessione, priuationes etiàm beneficiorum quæ possidebant, & collationes alias de eisdem factas, aut excommunicationis vel suspensionis vel quascunque alias sententias, in seu contra venerabiles fratres & dilectos Ecclesiæ filios ambasiatores & procuratores charissimi Ecclesiæ filij Ioãnis regis Castellæ, consanguineos & familiares eorum, à die primo mensis Aprilis anni Domini millesimi quadringentesimi decimisexti, citrà factas aut promulgatas, irritauit & cassauit, irritaque & cassa denunciauit: statuitque & decreuit ambasiatores prædictos, consanguineos vel familiares ipsorum, perindè ad statum pristinum reducendos, ac si priuationes, collationes, processus & aliæ sententiæ prædictæ, latæ aut promulgatæ minimè fuissent, etiàm si super processibus, prouisionibus ac collationibus & sententijs prædictis aliquæ bullæ siue literæ apparent sub anteriori data, quæ tamẽ antediem prædictam non fuerant in partibus præsentatæ, & plenariæ executioni demandatæ. Volens itaque eadem sancta synodus ex similibus causis mota, dilectos ecclesiæ filios Vitalẽ de Scoto commendatorem de Caranaqua, & fratrem Ioãnem de sancto Iacobo ordinis fratrum Minorum, in Theologia magistrum, & Barsiam de Vergara militem ordinis sancti Iacobi de Spata, ac Ioannem Alphonsi baccalaureum in decretis, ambasiatores & procuratores dilecti Ecclesiæ filij illustris Henrici Infantis Aragoniæ, Sicilię, &c. ac dicti ordinis sancti Iacobi de Spata magistri, simili fauore prosequi, ac eadem, quo ad præmissa, prærogatiua gaudere, statutum & decretum, irritationes & cassationes prædictas ad præfatos ambasiatores ꝓdictorum Infantis Henrici & magistri, & ad consanguineos & familiares ipsorum, decernit perindè extendi, ac si in supradicto decreto aut statuto fuissent vnà cum prædictis ambasiatoribus regis Castellæ ac specialiter nominati.

Decretum reuocationis vocum, ambasiatoribus regis Aragonum concessarum.

Constantiensi conc. sess. 2. cap. 2.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis. Cùm nupèr in capitulis Narbonæ concordatis inter cætera cautum fuerit, ꝙ non ordinarentur, statuerentur, vel fierent aliqua directè vel indirectè concernentia aut tangentia dominos reges, principes, ꝓlatos & alios de obedientia Petri de Luna, olim Benedicti decimitertij nuncupati, vel aliquem ipsorum, & pòst per hãc synodum concessum fuerit ambasiatoribus & oratoribus charissimi ecclesię filij regis Aragonũ præsentibus tunc & alijs venturis, etiàm per modum conuentionis & pacti, quòd dicti oratores in natione Hispanica hoc durante concilio haberent vocem tantę virtutis & authoritatis, quantę essent voces omnium prælatorum & Ecclesiasticarum persoarũ regnorum & terrarum dicti regis, quæ possidet citra & vltrà mare, q̃ ad generale concilium sunt assuetæ vocari, cum protestatione tamen hinc indè facta, quòd præmissa intelligerentur concessa sinè ꝓiudicio dictorũ capitulorum, prout in decreto desupèr cõfecto latiùs continetur. Verùm cùm ambasiatores charissimi ecclesiæ filij regis Portugaliæ illustris, publicè cõcessioni huiusmodi se opposuerint, & cùm de huiusmodi cõcessione tractaretur & timeretur, quòd aduenientibus ambasiatoribus charissimi ecclesiæ filij regis Castellę, ipsi verisimiliter de huiusmodi concessione siue decreto turbarentur & conquererentur, prout iam super hoc grauem exposuere querelam, asserẽtes huiusmodi concessionis obseruantiam in eorum tendere læsionem, ac sui honoris nõ modicum præiudicium, & fore contra capitula prædicta concordata: pendenteque huiusmodi tractatu, præfati ambasiatores regis Aragonum sæpius in effectu dixerũt, & asseruerũt, quòd dictos ambasiatores regis Castellæ rodderent contentos, & cum eisdem super hoc benè concordarent, & cõ-

Cõstantiẽsi cõc. sess. 20. titulo, Cõcessio vocũ ambasiatorum &c.

eū eorum voluntates dictis vocibus vti nollent: propter hoc & ratiōabiles alias causas, attento etiam quòd ex hac quæstione agenda in hac synodo differri & impediri possent, prout hactenùs nonnulla bonum vnionis Ecclesiæ concernentia, retardata & dilata fuerunt: eademque sancta synodus volens omnibus & per omnia eisdem capitulis inhærere, & vnumquenque in sua iustitia conseruare, pro bono pacis & concordiæ partium prædictarum ac nationis Hispanicæ & suppositorum eiusdem, ex certa scientia decernit & declarat, quòd ambasiatores regis Aragonum prædictis vocibus prælatorum & aliorum absentium, qui ad concilium consueuerunt euocari, quæ eisdē concessæ fuerunt, extra Hispaniam (vt præfertur) vti nullo modo possint, nec debeāt in natione Hispanica supradicta, sed quòd singulæ ambasiatæ regum Castellæ, Aragoniæ, Portugalliæ & Nauarræ, habeant & repræsentent in natione p̄dicta voces oīum prælatorum & aliorum absentium, qui consueuerant ad concilium euocari solùm, & regnorum duntaxàt & dominiorum suorum quæ habent in *Hispanica natione.

*Hispania.

Quo lecto decreto, Sperans in deo, vnus de ambasiatoribus regis Aragonum, in medio surgens, dictumque decretum in nationibus non fuisse positum allegans, de nullitate ipsius decreti fuit protestatus: & expòst nationum quatuor præsidētes expressè dixerunt, & retulerūt, huiusmodi decretum in nationibus fore lectum, & ipsis nationibus placuisse vt legeretur. Et tunc reuerendissimus pater dominus Ioannes episcopus Ostiensis huiusmodi sessionis præsidēs, nomine totius synodi super omnibus p̄missis, Placet, respondit.

SESSIO XXXIX.

ANno à natiuitate Domini millesimo quadringētesimo decimoseptimo, indictione decima, die verò sabbati nona mensis Octobris, Constantiæ in ecclesia maiori in loco solito fuit tenta & celebrata sessio publica, in qua reuerendissimus pater dominus archiepiscopus Viennensis Missam & spiritu sancto celebrauit, reuerendissimus verò pater & dominus, dominus Ioānes episcopus Ostiensis, sanctæ Romanę ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, huiusmodi sessioni præsedit. Lectisque litanijs & alijs deuotis orationibus legi solitis, cum euangelio secundùm Lucam, Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est, reuerendissim⁹ pater dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis ambonem ascendit, legit & publicauit decreta quæ sequuntur.

Luc. 6. c

De concilijs generalibus, & prouisione erga futura schismata.

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri Dominici cultura est præcipua, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum & errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineā Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit. Illorum verò neglectus, præmissa disseminat atque fouet: hæc præteritorum temporum recordatio & præsentium consideratio, ante oculos nostros ponunt. Ea propter hoc edicto perpetuo sancimus, decernimus & ordinamus, vt amodò concilia generalia celebrentur, ità quòd primum à fine huius concilij in quinquennium immediatè sequens, secundum verò à fine illius immediatè sequentis concilij in septennium, & deincèps de decennio in decennium perpetuò celebrentur, in locis quæ summus pontifex per mensem ante finem cuiuslibet concilij, approbāte & consentiente concilio, vel in eius defectum, ipsum concilium deputare & assignare teneatur, vt sic per quandam continuationem semper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur: quem terminum liceat summo pontifici de fratrum suorum sanctę Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio, ob emergētes fortè casus abbreuiare: sed nullatenùs prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando concilio deputatum, absq; euidenti necessitate non mutet. Sed si fortè casus aliquis occurreret, quo necessarium videretur, ipsum locum mutari, putà obsidionis, guerrarum, pestis aut similis, tūc liceat summo pontifici de prædictorum fratrum suorum aut duarum partium ipsorum consensu atq; subscriptione, alium locum priùs deputato loco viciniorē & aptum, sub eadem tamen natione, surrogare, nisi idē vel simile impedimentum per totam istam nationem vigeret, tunc ad aliquē alium viciniorem locum alterius nationis aptum, huiusmodi concilium poterit conuocari: ad quem prælati & alij qui ad concilium solent conuocari, accedere teneantur, ac si à principio locus ille fuisset deputatus: quam tamen loci mutationem vel termini abbreuiationē per annum ante præfixum terminum teneatur summus pontifex legitimè & solenniter publicare & intimare, vt ad ipsum concilium celebrandum prædicti possint statuto termino conuenire.

Prouisio aduersùs schismata futura.

Si verò (quod absit) in futurum schisma oriri contingeret, ità quòd duo vel plures ꝑ summis pontificibus se gererent, à die qua ipsi duo vel plures insignia pontificatūs publicè assumpserint, seu ministrare cœperint, intelligatur ipso iure terminus concilij tunc fortè vltra annum pendens, ad annum proximum abbreuiatus. Ad quod omnes prælati & cæteri qui ad concilium ire tenentur, sub pœnis iuris & alijs per concilium imponendis,

nendis, absq; alia vocatione cōueniant, necnon Imperator cæteriq; reges & principes vel personaliter, vel per solennes nuncios, tanquàm ad commune incendium extinguendum per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi ex nunc exhortati, concurrant. Et quilibet ipsorum pro Romano pontifice se gerentium infra mensem à die qua scientiam habere potuit, alium vel alios assumpsisse papatūs insignia, vel in papatu administrāsse, teneatur sub interminatione maledictionis æternæ & amissione iuris, si quod fortè sibi quæsitum esset in papatu, quam ipso facto incurrat, & vltra hoc ad quaslibet dignitates actiuè & passiuè sit inhabilis, concilium ipsum ad terminū anni prædictum in loco deputato priùs indicere, & publicare ad celebrandum, & per suas literas competitori vel competitoribus ipsum vel ipsos prouocando ad causam, & cæteris prælatis ac principibus, quantùm in eo fuerit, intimare, necnon termino præfixo sub pœnis prædictis ad concilij locum personaliter se transferre, nec indè discedere, donèc per concilium causa schismatis plenariè sit finita: hoc adiuncto, quòd nullus ipsorum contendentium de papatu, in ipso cōcilio vt papa præsideat: quinimmò vt tanto liberiùs & citiùs Ecclesia vnico & indubitato pastore gaudeat, sint ipsi omnes de papatu contendentes, postquàm ipsum cōcilium inceptum fuerit, authoritate huius synodi ipso iure ab administratione suspensi, nec eis aut eorum alteri, donèc causa ipsa per concilium terminata fuerit, quomodolibèt à quoquam sub pœna fautoriæ schismatis obediatur. Quòd si fortè electionem Romani pontificis per metum (qui caderet in constantem virum) seu impressionem decæterò fieri contingat, ipsum decernimus nullius efficaciæ vel momēti, nec posse per sequentem consensum, etiàm metu prædicto cessante, ratificari vel approbari: non tamen liceat cardinalibus ad aliam electionem procedere, nisi ille sic electus fortè renunciet, vel decedat, donèc per generale concilium de electione illa fuerit iudicatum. Et si procedant, nulla sit electio ipso iure. sintq; secundò eligētes & electus (si ipse papatui se ingesserit) omni dignitate & statu etiàm cardinalatūs & pontificali ipso iure priuati, & inhabiles decæterò ad eosdem, ac etiàm ad papalem. Nec etiàm in aliquo eidem secundo electo, vt papæ, sub pœna fautoriæ schismatis obediatur quoquo modo: & eo casu concilium de electione papæ prouideat illa vice, sed liceat, immò teneantur electores omnes, aut maior pars ipsorum, quàm citò finè personarum periculo poterūt, (etiàm si periculum oīum bonorum immineat) transferre se ad locum tutum, & metum p̄dictum allegare coram notarijs publicis & notabilibus personis ac multitudine populi in loco insigni: ità tamen, quòd allegantes metum huiusmodi, habeant in ipsius metūs allegatione exprimere speciem & qualitatem dicti metūs, & iurare solenniter, quòd metus taliter allegatus sit verus, & credunt se ipsum posse probare, & quòd per malitiam seu calumniam, huiusmodi metum non proponūt, nec vltra proximum futurum cōcilium vllo modo possit differri allegatio dicti metūs. Teneātur insuper postquàm se transtulerint, & metum allegauerint, modo prædicto prouocare sic electum ad concilium, quod concilium si vltra annum pendeat à die prouocationis huiusmodi, intelligatur ad annum, vt suprà, ipso iure terminus breuiatus. Et nihilominùs electus ipse sub pœnis prædictis, & cardinales prouocantes sub pœna amissionis cardinalatūs & omniū beneficiorum suorum, quam ipso facto incurrant, infra mensem à die prouocationis cōcilium ipsum (vt suprà dicitur) indicere & publicare, & quàm citiùs poterunt intimare, ac cardinales ipsi cæteriq; electores ad locum concilij tempore cōuenienti personaliter se transferre, & vsq; ad finem causæ expectare. Teneantur quoq; prælati cæteriq;, vt suprà, ad conuocationem cardinaliū tantùm, si fortè sic electus conuocare cessaret, accedere: qui sic electus, in concilio ipso nō præsideat, quinimmò sit à termino initiandi concilij ipso iure ab omni administratione papatūs suspensus, nec sibi à quoquam sub pœna fautoriæ schismatis quomodolibèt obediatur. Quòd si infra annum ante diem indicti concilij contingant supradicti casus, videlicet quòd plures gerant se pro papa, vel quòd vnus per metum vel impressionem eligatur, censeantur ipso iure tam se gerentes pro papa, quàm electus per metum seu impressionem, & cardinales ad dictum concilium prouocati, teneanturque in ipso concilio cōparére personaliter causam exponere, & iudicium concilij expectare. Sed si dictis casibus occurrentibus, contingat fortè casus aliquis, quo necessarium sit locum concilij mutare, vt obsidionis, guerræ aut pestis vel similis, teneantur nihilominùs tam omnes supradicti, quàm omnes prælati cæterique qui ad concilium ire tenentur, ad locum proximiorem (vt p̄mittitur) qui sit habilis ad concilium, conuenire. Possitq; maior pars prælatorum, qui infra mensem ad locum certum declinauerint, illum sibi & alijs pro loco concilij deputare. Concilium autem (vt præfertur) conuocatū & congregatum, de huiusmodi schismatis causa cognoscens, & in cōtumacia electorum seu gerentium se pro papa vel cardinalium, (si fortè venire neglexerint) litem dirimat, atq; causam diffiniat, ac culpabiles in schismate procurando seu nutriendo, vel in administrando seu obediendo, & administrantib⁹ fa-

fauendo, seu contra interdictum superius eligendo, vel calumniosè allegando metũ, etiàm vltra prædictas pœnas, cuiuscunque statũs, gradũs aut præeminentiæ existant, ecclesiasticæ vel mũdanæ, sic puniat, vt vindictæ rigor luceat cæteris in exemplum. Vt autem metũs seu impressionis molestia in electione papæ eo formidolosiùs euitetur, quo toti Christianitati lamentabiliùs eorũ incussio seu factio perpetratur: vltra p̃dicta duximus specialiter statuẽdum, quòd si qs huiusmodi metum vel impressiõem aut violentiam electoribus ipsis aut alicui ipsorũ in electione papæ intulerit, seu fecerit, aut fieri procurauerit, vel factum ratum habuerit, aut in hoc consilium dederit vel fauorem, facientes scienter receptauerit, vel defensauerit, aut negligens in executione pœnarum inferiùs cõminatarum extiterit, cuiuscunque statũs, gradũs aut præeminentiæ fuerit, etiàm si Imperiali, regali, pontificali vel alia quauis Ecclesiastica aut seculari p̃fulgeat dignitate, illas pœnas ipso facto incurrat, quæ in constitutione felicis recordationis Bonifacij papæ octaui, quæ incipit, Felicis, continentur, illisq; effectualiter puniatur. Ciuitas verò (quod absit) etiàm si vrbs Romana fuerit, seu alia quæuis vniuersitas, quæ talia facienti auxilium vel consilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentem (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendum, eo ipso ecclesiastica subiaceat interdicto. Et nihilominùs præter dictam vrbem pontificali (vt suprà) sit dignitate priuatus, non obstantibus priuilegijs quibuscunq;. Volumus insuper, q̃ in fine cuiuslibet generalis concilij hoc decretum solenniter publicetur, necnõ quandocunquè & vbicunquè Romani põtificis electio imminebit facienda, ante ingressum conclauis legatur, & publicè intimetur.

Forma de professione papæ facienda,

Quanto Romanus pontifex eminentiori inter mortales fingitur potestate, tanto clarioribus ipsum decet fulciri fidei vinculis, & sacramentorum ecclesiasticorum obseruandis ritibus alligari. Eapropter, vt in futurum Romanis pontificibus in suæ creationis primordijs & singulari splendore luceat plena fides, statuimus & ordinamus, q̃ deincèps quilibet in Romanum pontificem eligendus, antequàm sua electio publicetur, coram suis electoribus publicè confessionem & professionem faciat infrascriptas:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & spiritus sancti, Amen. Anno à natiuitate Domini millesimo &c. ego N. electus in papam, omnipotenti Deo cuius Ecclesiam suo præsidio regendã suscipio, & beato Petro Apostolorum principi corde & ore profiteor, quàm diù in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere sanctam fidem catholicã, secundùm traditiones Apostolorum, generalium conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maximè autem sanctorũ octo conciliorum vniuersalium, videlicet primi Niceni, secundi Constantinopolitani, tertij Ephesini, quarti Chalcedonensis, quinti & sexti Constantinopolitanorum, septimi itẽ Niceni, octaui quoq; Constantinopolitani, necnon Lateranensis, Lugdunensis & Vienensis generalium etiàm cõciliorum. Et illam fidem vsque ad vnum apicem immutilatam seruare, & vsq; ad animam & sanguinem confirmare, defensare, & prædicare, ritum quoq; pariter sacramentorum ecclesiasticorum catholicæ Ecclesiæ traditũ, omnimodè prosequi & obseruare. Hanc autem professionem & confessionem meam p notarium scriniariũ sanctæ Romanæ Ecclesiæ me iubente scriptam, propria manu subscripsi, & tibi omnipotenti Deo pura mente & deuota conscientia super tali altari &c. synceriter offero in præsentia talium &c. Datum &c.

¶ Nè prælati transferantur inuiti.

Cùm ex patorum translationib⁹ ecclesiæ ipsæ de q̃bus transferuntur, plerunq; grauibus in spiritualibus & temporalib⁹ subiacent dispendijs & iacturis, prælati quoquè nonnunquàm iura & libertates ecclesiarũ suarum trãslationis formidine nõ adeò solerter vt aliàs prosequantur, nè ad importunitatem quorundam, quæ sua & non quæ Iesu Christi quærentium, Romanus pontifex forsan vt homo facti nescius, in huiusmodi circunueniatur, aut aliàs leuiter inclinetur, præsentib⁹ statuimus & ordinamus, inuitorum episcoporum & superiorũ trãslationes absque magna & rationabili causa, quæ vocata parte cognita fuerit, & decisa de consilio sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, vel maioris partis eorundem & cum subscriptione, decæterò fieri non debere: Inferiores verò, vt abbates, alijq; ppetuò beneficiati, inuiti absq; iusta & rationabili causa cognita, amoueri seu priuari non debeant. Adijcientes, quòd in mutationibus abbatum, subscriptio cardinalium interueniat, sicut in episcopis est p̃missum, saluis constitutionibus, cõsuetudinibus & priuilegijs Ecclesiarum, monasteriorum & ordinum quorumcunque. Phil. 2. c

De spolijs & procurationibus.

Cùm per papam facta reseruatio & executio & perceptio procurationum, ordinarijs & alijs inferioribus prælatis debitarum ratione visitationis, necnon & spoliorum decedentium prælatorum aliorumq̃ clericorum, grauia Ecclesijs monasterijs & alijs beneficijs Ecclesiasticisq; personis afferãt detrimenta, præsenti declaramus edicto, rationi

tioni fore consentaneum & reipublicæ accommodum, tales per papam reseruatiões, ac per collectores & alios authoritate Apostolica deputatos siue deputandos, exactiones seu perceptiones decæterò nullo modo fieri seu attentari, quinimmò procurationes huiusmodi quorumcunq; prælatorum, cardinalium etiàm vel ipsius papæ familiarium, officialium & aliorum quorumuis clericorum, in curia Romana vel extra, vbicunquè & quandocunquè decedentium, spolia seu bona eorum mortis tempore reperta, plenè & liberè pertineant illis, & per illos recipiantur, quibus aliàs, præfatis reseruationibus, mandatis & exactionibus cessantibus, competerẽt & pertinere deberent, prælatis etiàm inferioribus & alijs huiusmodi spoliorum exactiones præter & cõtra iuris communis formam fieri interdicimus, constitutione tamen felicis recordtionis Bonifacij papæ octaui, q̃ incipit, Præsenti, super hoc edita specialiter, in suo robore duratura. Post hæc autem venerabilis vir magister Petrus de Lomburga, legit decretum tenoris subsequentis:

Potestas diffiniendi possessorium causæ episcopatũs Cumanensis.

Sacrosancta & generalis synodus Constantiensis, vniuersalem Dei Ecclesiam repsentans, venerabilibus fratribus Placensi, Pistorienſi & Vaurensi episcopis, quos aliàs ad audiendum causam & causas ac querelas ad nos deuolutas seu deductas, & deuoluẽdas seu deducendas deputauimus etiàm ecclesiarum cathedralium, vsq; ad diffinitiuã sententiam exclusiuè, quam in causis ipsarũ Ecclesiarum cathedralium nobis reseruauimus, vt causam super possessorio iudicio Ecclesiæ Cumanensis, & pertinentibus ad eandem, inter venerabilem fratrem Antonium episcopum Cumanensem agẽtem ex vna, & dilectos Ecclesiæ filios canonicos & capitulum & fratrem Franciscum de *Crinellis ordinis Minorum, pro electo dictæ Ecclesiæ se gerentem defendentes partib⁹ ex altera, quæ coram ipsis pendet indecisa, habentes statum causæ huiusmodi pro sufficienter expresso, ac non valentes diuersis occupati negocijs finali decisioni eiusdem intendere finali sententia, vocatis secũ aliquibus, terminare valeant, plenariam concedimus facultatem. Quibus sic lectis, dominus Ioannes episcopus Ostiensis cardinalis præsidens, nomine totius concilij respondit per verbum, Placet.

*Cunellis.

SESSIO XL.

DIE sabbati trigesima supradicti mensis Octobris, fuit celebrata generalis sessio in maiori ecclesia Constantien. Pro cuius quidem sessionis introductiõe reuerendissim⁹ pater dominus Iordanus episcopus Albanensis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, de Vrsinis vulgariter nuncupatus, Missam de spiritu sancto celebrauit: reuerendissim⁹ verò dominus Ioannes episcopus Ostiensis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, pontificalibus indutus, huiusmodi sessioni præsedit. Lectis q̃ litanijs & alijs orationibus in sessionibus legi solitis, reuerẽdissimus pater dominus Guillermus tituli sancti Marci presbyter cardinalis, q̃dam decreta publicè legit sub his verbis:

Reformationes fiendę per papam vnà cum concilio, antequàm concilium dissoluatur.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, in spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, statuit & decernit, q̃ futurus Romanus pontifex per Dei gratiam de proximo assumendus, cum hoc sacro concilio vel deputandis per singulas nationes, debeat reformare ecclesiam in capite & in membris, & curiã Romanam secundùm æquitatem & bonum regimen Ecclesiæ, antequàm hoc concilium dissoluatur, super materijs articulorum aliàs per natiões in reformatorio oblatorum, quæ sequuntur:

Primò, de numero, qualitate & natione dominorum cardinalium. 1.

Item de reseruatiõibus sedis Apostolicæ. 2.

Item de annatis, communibus seruitijs & minutis. 3.

Item de collationibus beneficiorum & gratijs expectatiuis. 4.

Item de confirmationibus electionum. 5.

Item de causis in Romana curia tractandis vel non. 6.

Item de appellationibus ad Romanam curiam. 7.

Item de officijs cancellariæ & pœnitentiariæ. 8.

Item de exemptionibus & incorporationibus tempore schismatis factis. 9.

Item de commendis. 10.

Item de fructibus medij temporis. 11.

Item de non alienandis bonis Romanæ ecclesiæ. 12.

Item propter quæ & quomodò papa posit corrigi & deponi. 13.

Item de extirpatione Simoniæ. 14.

Item de dispensationibus. 15.

Item de prouisiõe papæ & cardinalium. 16.

Item de indulgentijs. 17.

Item de decimis. 18.

Hoc adiecto, quòd facta per natiões deputatione prędicta, liceat alijs de licẽtia pap̃ liberè ad propria remeare.

¶ Quòd procedatur ad electionem Romani pontificis, absentia cardinalium Petri de Luna, non obstante.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, attendens ea quæ iamdudùm Narbonæ pro vnione ecclesiæ de admittendis in eadem synodo cardinalibus obedientiæ Petri de Luna, olim Benedicti decimitertij in sua obedientia nuncupati, cõcordata fuerunt, ꝙque post notoriam electionem dicti Petri de Luna, præfati cardinales dudùm secundùm eadem concordata ante electionem huiusmodi vocati, infra tres menses & amplius à die electionis prædictæ expectati non venerunt, statuit & decernit fore ad electionem Romani pontificis iuxta decernenda per eandem synodũ, eiusdẽ synodi authoritate procedẽdum, ipsorum absentia non obstante, quos, si ante consummatam electionem futuri summi pontificis venerint, & eidem concilio adhæserint iuxta dispositionem iuris & decernenda per concilium, vnà cum alijs ad electiõem prædictam admittendos esse declarat.

¶ De modo & forma eligendi papam.

Ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei, & ad pacem & vnitatem vniuersalis Ecclesiæ ac totius populi Christiani, vt electio futuri Romani & summi pontificis proximè celebranda, firmiori authoritate & plurium roboretur assensu, & nè, attẽto statu Ecclesiæ super dicta electione, in posterũ vlla retractio, vllusve scrupulus in mentibus hominum resideat, sed ex illa sequatur vnio certa, vera, plenissima & perfecta fidelium: sacrosancta synodus Constantiensis, communi vtilitate pensata, de speciali & expresso consensu & voluntate concordi sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, in eadem synodo personaliter existentium & collegij eorundem ac omnium nationum præsentis concilij, ordinat, statuit & decernit, ꝙ hac vice duntaxàt ad eligẽdum Romanum & summũ pontificem, vnà cum cardinalibus sex prælati vel aliæ honorabiles personæ ecclesiasticæ in sacris ordinibus constitutę, de qualibet natione in eadem synodo ꝓ tũc existẽtes, quos seu quas quælibet ipsarum nationum pro se ad hoc infra decem dies duxerit eligẽdas, ipsis cardinalibus adiungantur. Quibus omnibus eadem synodus eligendi Romanum pontificem secundùm formam hîc expressam (quatenùs opùs est) tribuit potestatem, videlicet quòd ille absque vlla exceptione ab vniuersali Ecclesia Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus cardinalium in conclaui existentium, & à cuiuslibet nationis duabus partibus eisdem cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum, electus fuerit & receptus, quodq; non valeat electio, nec electus pro summo pontifice habeatur, nisi duæ partes cũ cardinalibus ad eligendum adiungendorum & tunc adiunctorum, consentiant & consenserint in Romanum pontificem eligendum. Statuit insuper, ordinat & decernit, quòd vota quorumcunque in electiõe huiusmodi emittẽda, sint nulla, nisi (vt præmittitur) duæ partes cardinalium & duæ partes cuiuslibet nationis adiungendorum & tunc adiũctorum prædictorum, præsentialiter seu per accessionem in vnum concurrant. Hoc etiàm adiecto, ꝙ ꝓlati & alij cum cardinalibus ipsis ad electionem huiusmodi adiungendi & tunc adiuncti, omnes & singulas constitutiones Apostolicas etiàm pœnales, circa electionem Romani pontificis editas, atque consuetudines obseruari consuetas, quemadmodùm ipsi cardinales obseruare teneãtur, & ad illorum obseruantiam adstringantur. Teneantur insuper iurare, & iurent dicti electores & cardinales & alij, antequàm ad electionem procedant, quòd in huiusmodi electionis negocio attendant, quòd eis imminebit (cùm de creatione agitur vicarij Iesu Christi, successoris B. Petri, vniuersalis rectoris Ecclesiæ, gregis Dominici directoris) puris & synceris mentibus (& quantùm credant publicæ vtilitati vniuersalis Ecclesiæ proficere, omni cuiuscunq; nationis personæ vel alio inordinato affectu, odio, gratia vel fauore abiectis) procedere, vt eorum ministerio de vtili & idoneo vniuersali ecclesiæ pastore prouideatur. Ordinat insuper, statuit & decernit eadem sancta synodus, quòd infra decem dies ex nũc continuè numerandos, quos decem dies omnibus & singulis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus præsentibus & absentibus & cæteris electoribus supradictis, attenta Romanæ Ecclesiæ notoria vacatiõe, ad intrandum conclaue in hac ciuitate Constãtiensi in maiori domo communitatis eiusdem ciuitatis ad hoc iam ordinata, prefigit & assignat, præfati electores, cardinales & alij supradicti intrent ipsum conclaue ad electionem huiusmodi celebrandam, cæteraque faciendum, obseruandum & prosequendum, quemadmodùm in cæteris, præter præmissa, de cardinalibus & alijs in electione Romani pontificis iura statuunt & decernunt, quæ omnia, præmissis obseruatis, vult eadem sancta synodus in suo robore permanere. Hãc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, statuit ac decernit pro hac vice, & ad omnem scrupulum submouendum eadem sancta synodus omnes & singulos in eadem synodo præsentes & venturos, qui eidem synodo adhærebunt, ad omnes actus legitimos in eadem synodo agendos, actiuè & passiuè (quatenùs opùs est) habilitat & habiles esse declarat, cæteris eiusdem concilij decretis semper saluis, supplens omnes defectus (si qui forsan interuenerint) in ꝓmissis, Apostolicis etiàm & generalibus cõcilijs editis, & alijs constitutiõibus nõ obstantibus quibuscunque. Quibus decretis sic lectis, dominus Ioannes Episcopus Ostiensis cardinalis huiusmodi sessionis præsidens, ipsius synodi nomine respondit, Placet.

SESSIO QVADRAGESIMA PRIMA.

DIE lunæ octaua mẽsis Nouembris, anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimoseptimo, indictione decima, fuit tẽta sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi. Pro cuius sessionis introductione reuerendissimus pater dominus Guillermus tituli sancti Marci, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, Missam de Spiritu sancto, serenissimo principe domino Sigismundo Romanorum rege cum insignijs regalibus interueniẽte, deuotè celebrauit. Et missa finita, dominus Iacobus Episcopus Laudensis, solẽnem fecit sermonem ad synodum, assumens pro themate, Eligite meliorem. Reuerendissimus
4 Reg. 10. c verò pater dominus Ioannes episcop⁹ Ostiensis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, huic sessioni præsedit. Litanijs igitur lectis, alijsq; in sessionib⁹ legi solitis, cũ euangelio
Ioan. 14 b secundùm Ioannem, Si diligitis me, mandata mea seruate: dominus Petrus de Lomburga licẽtiatus in decretis, stans in ambone solito, quandam constitutionem felicis recordationis Clementis papæ sexti, & alia quæ sequũtur, legit huiusmodi sub tenore:

¶ Constitutio Clementis papæ sexti, super modo & forma tenendis super victualibus cardinalium in cõclaui existentium.

Clemens episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuã rei memoriam: Licèt in constitutione à felicis rec. Gregorio papa decimo prædecessore nostro super electiõe Romani pontificis edita in concilio Lugdunẽsi, inter cętera caueatur expresè, quòd si eúdem pontificem in ciuitate, in qua cum sua curia resident, diem claudere contingat extremum, cardinales in palatio in quo idem põtifex habitabat, omnes conueniãt, & in eo singuli singulis tãtummodò, nisi illi quibus ex patẽti necessitate duo permittũtur haberi, contenti seruiẽtibus clericis vel laicis, (prout elegerint) vnum conclaue, nullo intermedio pariete vel alio velamine, inhabitent in communi: Et quòd diebus certis, non facta prouisione de pastore, decursis, panis, vinum & aqua tantùm eisdem cardinalibus, donèc subsequetur prouisio, ministretur: Quia tamen, licut frequenti multorum assertione & in cardinalatu constitutorum percepimus, nonnulli ex cardinalibus in obseruatione constitutionis ipsius grauati aliâs nimirùm extiterũt, multi quoquè ex ipsis duos in conclaui prædicto habuerint seruientes, non absque scrupulo conscientiæ propter ambiguitatem dicto-

rum verborũ, videlicet, Quibus ex patenti necessitate duo permittuntur haberi, in dicta constitutione (vt præmittitur) contentorum, nos prouidere super his cupientes, ex his & certis alijs causis rationabilibus, quæ nostrum ad id animum induxerunt, rigorem constitutionis ipsius & etiàm ad fratrum nostrorum supplicationem, in his prouidimus temperandum, authoritate Apostolica statuentes, quòd Cardinales postquàm conclaue huiusmodi seu clausuram pro dicta celebranda electione intrauerint, singuli duos seruientes tantùm clericos vel laicos, prout duxerint eligendos, ac etiàm singulis præter panem, vinum & aquam in prandio & in cœna duntaxàt vnũ ferculum seu missum carnium vnius speciei tantummodò, aut piscium seu quorum, cum vno potagio de piscibus vel carnibus principaliter non confectis & decentibus salsamentis habere valeant vltra carnes salitas, & herbas crudas, ac caseum, fructus siue electuaria, ex quibus tamen nullum specialiter ferculum conficiatur, nisi ad condimentum fieret, vel saporem. Nullus verò eorũ de alterius ferculo vesci possit. Liceat etiàm eis ex decentia honestatis habere in clausura huiusmodi, cùm in lectis causa quiescendi vel dormiendi esse voluerint duntaxàt, intermedia seu velamina simplicium tantummodò cortinarum, prædictis & felicis recordationis Clementis papæ quinti prædecessoris nostri & alijs constitutionibus Apostolicis contrarijs, quibus per hoc in alijs derogare nolumus, non obstantibus quibuscunq; Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Auinione, octauo Idus Decembris, pontificatũs nostri anno decimo.

CAPITVLA IVRANDA per electores Romani pontificis & custodes conclauis.

Ista sunt, quæ cardinales & alij electores Romani pontificis in concilio generali Constantiẽ obseruare, & custodes iurare & facere obseruari tenentur, & ad quæ non vltrà compelli possint per custodes conclauis.

Primò, quòd infra decem dies à die iam lati per concilium decreti intrent conclaue, videlicet hodiè lunæ octaua mentis Nouẽbris infra occasum solis.

Secundò, quòd quilibet non habeat vltra duos seruientes clericos vel laicos, quos duxerit eligendos, & simpliciter permittantur duos habere per constitutionem Cle-

mentis sexti, licèt in constitutione, Vbi maius, non liceret habere duos, nisi ex patenti necessitate.

Tertiò, quòd in conclaui simul inhabitent nullo medio pariete vel alio velamine, nisi quandò dormient vel quiescent, & tunc licet habere intermedia seu velamina duntaxàt simplicium cortinarum, quæ cortinæ conceduntur per dictam constitutionem Clementis sexti.

Quartò, ità claudatur conclaue, reseruato aditu ad secretam cameram, quòd nullus, postquàm inclusi fuerint, intrare valeat vel exire. Nullus ad eosdem electores aditus pateat, vel facultas secretè loquendi aliquid cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi de consensu omnium aliqui pro his quę ad electionem pertinẽt, vocarentur.

Quintò, quòd nulli liceat ad ipsos electores nuncium vel scripturam mittere.

Sextò, quòd in ipso conclaui competens sit fenestra, perquam electorib⁹ & seruitoribus vitæ necessaria ministrentur, per quã tamen nulli patére possit accessus.

Septimò, quòd in singulis diebus postquàm conclaue intrauerint, præter panem, vinum & aquam, in prandio vnum duntaxàt ferculum carnium vnius speciei tantùm aut piscium seu ouorum, cum vno potagio de piscibus seu carnibus principaliter non confectis & decentibus salsamẽtis habere valeant vltra carnes salitas, & herbas crudas ac caseum, fructus seu electuaria, ex quibus tamen nullum specialiter ferculum cõficiatur, nisi ad condimentum fieret vel ad saporem. Et in istis cibis restringitur per Clementem sextum cõstitutio, Vbi maius, ꝑ tribus primis diebus, quibus nulla ciborum erat limitatio, & pro sequentibus moderatur.

Octauò, quod est de mente constitutionis, Vbi maius, per Clementinam, Nè Romañ. quòd nullus intrare compellitur conclaue, nisi omnes recusarent, quia tunc cogendi sunt.

Nonò, quòd volentibus exire permittitur: sed si omnes exirent, Papa nõ electo, reintrare compellantur, nisi quos excusat infirmitas: sed qui sinè causa infirmitatis exierit, ampliùs non admittitur, nisi omnes (vt præmittitur) exirent.

Decimò, quòd exiens pro causa infirmitatis, ac etiàm absentes, si superuenerint re integra, videlicet antequàm de Papa sit prouisum, admittantur in cõclaui, in statu in quo erit electionis negocium.

Custodes conclauis iurẽt quòd præmissa omnia sinè fraude & dolo inuiolabiliter faciant obseruari, neque cardinales & alios electores vltra præmissa coarctabunt, nec permittent, aut aliquatenùs sinent per alios coarctari. Item quòd eadem die omnes custodes, & maximè qui addentur vltra illos, quibus de iure competit, nominatim deputentur per cõcilium, & iurent præmissa. Item videtur, quòd si dominus rex est præsens, debeat pro suæ maiestatis reuerentia ab eo sedẽte in sede sua, per duos cardinales recipi iuramentum.

Nomina iurandorum.

Fredericus marchio Brandeburgensis, Guillermus comes de Hennenberg, Philippus magister Rhodi, Bronorus de la Scala, Dominus Veronensis miles, Ioannes Raymundi Floch comes de Cardona, Ferdinandus Petri de Ayala miles de Castella, Martinus Ferdinandi miles, Raymundus * Ayirmar miles, Bertholdus comes de Vrsinis, Guntherus comes de Schuuartzburg, Ludouicus comes de Oettingen, Humbertus de Sabaudia bastardus miles, Hugo comes de Hauugheberg, Saucius miles, Stanislaus miles, ambasiatores regis Poloniæ. Quibus omnibus sic lectis, venerabilis & egregius vir dominus Petrus * Clantiger decretorum doctor, omnibus & singulis personis supradictis præsentibus, & intelligentibus, alta voce capitula supradicta per eos iuranda, de verbo ad verbum in Teutonico sermone ad intellectum exposuit. Quibus capitulis sic ad intellectũ expositis, duo ex reuerendissimis dominis Cardinalibus (prout ordinatum fuerat) ad serenissimum principem dominum Sigismundum Romanorum regem in sede sua regia existentem, vnà cum libro Euangeliorum & Cruce sancta accesserunt. Ipseque dominus Sigismundus Romanorum rex, tactis cruce & Euangelio prædictis, in manibus dictorum dominorum cardinalium prædicta capitula obseruare iurauit. Quo iuramento præstito, omnes & singuli prædicti singulatim ad pedes dicti dñi præsidentis accesserunt, ibique tactis corporaliter & cruce & euangelijs, in manibus eiusdem præsidentis (vt præmittitur) dicta capitula firmiter obseruare iurauerunt. Deindè reuerendus pater dominus Antonius episcopus Concordiensis, & Ludouicus de Palude Abbas Treuorchiensis pro collegio cardinalium, Pandulfus protonotarius de Albiano pro Italica, Theobaldus archiepiscopus Bisuntinẽsis pro Gallicana, Nicolaus episcopus Merseburgensis pro Germanica, Petrus episcopus Olorensis pro Anglicana, decanus Segobiensis pro Hispanica nationibus, pro custodia conclauis deputati, in manibus dicti præsidentis tactis cruce & euangelijs prædictis (vt præmittitur) iurauerunt. Quibus iuramentis sic (vt præmittitur) præstitis & receptis, reuerẽdus pater dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanensis, legit sequens decretum sub his verbis:

* Aymar

* Clactiger

Decretum de electoribus Romani pontificis pro hac vice.

Sacrosancta generalis synodus Constãtiensis, exequendo eiusdem synodi ordinationem, decretum & statutum nupèr edita super modo & forma electiõis hac vice Romani pontificis, ad eligendum eadem vice Romanum pontificem, adiungit reuerendissimis in Christo patribus sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, ex eorum voluntate & consensu expressis, venerabiles Ioannem patriarcham Constantinopolitanũ, Ioannem Rigensem Germanicæ, Guillermum Bituricensem Gallicanæ, Nicolaum Gneznensem Germanicæ, Bartholomæum Mediolanensem Italicæ, Iacobum Turonẽsem Gallicanæ archiepiscopos, Ricardum Londonensem, Nicolaum Bathonensem Anglicanæ, Didacum Conchensem, Ioannẽ Pacensem Hispanicæ, Ioannem Gebennẽsem Gallicanæ, Franciscum Melfitensem, Henricum Feltrensem Italicæ, Nicolaum Aquẽsem Hispanicæ, Simonem Tragurien sem Germanicæ, Ioannem Lichfeldensem, Ioannem Noruicensem Anglicanæ episcopos, ac dilectos ecclesiæ filios Iacobum Pennensem electum Italicæ, Robertum Cluniacensem Gallicanæ, Thomam sanctæ Mariæ * Eboracensem Anglicanæ monasteriorum abbates, Leonardum generalem ordinis Prædicatorum sacræ paginæ Italicæ, Thomam decanum Eboracensem sedis Apostolicæ notarium Anglicanæ, Pandulphum de Malatestis archidiaconum Bononiensem Italicæ, † Vualterũ Grassi priorem Rhodi decretorum Gallicanæ, Philippum de Madalia archidiaconum pœnitẽtiarum in Ecclesia Barchinonensi sacræ paginæ Hispanicæ, Lambertum de Stipite priorem de Berckenyo, Gundissaluum Garssiæ archidiaconũ de Brunesta decretorum, Vualaschum Petri vtriusque iuris Hispanicæ, Nicolaum de Dinckelspuel, Conradum de Susato sacræ paginæ doctores Germanicæ, nationum ꝑdictarum in eadem synodo existentium & nominatorum, & per easdẽ nationes quemlibet per se ad hoc electorum, præfatisque sic (vt præmittitur) electis & adiunctis, eligendi cum ipsis cardinalibus de eorum voluntate & consensu expressis, Romanum & summum pontificem secundùm formam ordinationis & decreti præmissorum tribuit potestatem, supplens omnem defectum, si quis forsan in electiõe prædictorum adiunctorũ interuenerit. Quo decreto lecto, idem dominus Bartholomæus archiepiscopus Mediolanẽsis cõtinuauit sub his verbis:

Decretum de non spoliando eligendum in Papatu.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, ad perpetuam rei memoriam. Omnis ætas ab adolescentia sua prona est ad malum, ad id præsertim, ad quod cupiditatis & auaritiæ stimulis incitatur. Fiunt autem & factæ sunt leges, vt earum metu humana refrenetur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & refrenetur * licentia, nocendique facultas. Cùm itaque nonnunquàm euenisse comperimus, quòd electo Romano pontifice: nonnulli sub prætextu cuiusdam abusiuæ licentiæ, res & bona sic electi, quasi culmine diuitiarum adepto, falsò prætendentes occupãti concedi, nedùm illius sic electi, immò aliquandò nonnullorum, quos electos esse mendaciter confingunt, domos, res & bona illorum, necnõ & aliquandò bona cardinalium aut electorum Romani pontificis, & aliorum in loco conclauis existentium, etiàm violenter inuadunt, recipiunt, occupant, & transportant, lucrifacta existimantes, ex quibus (si permitterentur) plura pericula, scandala, rapinæ, furta & nonnunquàm homicidia sequerentur. Nos igitur tam sceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & huiusmodi periculis & scandalis obuiare volentes, præfatum damnantes sceleratum abusum, talia fieri hoc edicto prohibemus, statuentes quòd quicunque cuiuscunque statũs aut conditionis existat, contra hoc præsumpserit attẽtare, aut ad hoc auxilium, consilium vel fauorem præbere, præter pœnas quas in violentos raptores & occupatores huiusmodi, iura atque Apostolicæ & Imperiales constitutiones statuunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrat, à qua nisi per istam sanctam synodũ aut futurum Romanum pontificem, præterquàm in mortis articulo & satisfactione, absolui nequeat. & omni officio, beneficio, priuilegijs ac dignitate ecclesiastica & mundana, feudisque & rebus alijs, si quæ aut quas in Romana vel alijs ecclesijs obtinebit, sit priuatus; & intestabilis actiuè & passiuè existat: ciuitas verò quæ in præmissis culpabilis fuerit, ecclesiastico subiaceat interdicto, huic adijcientes sanctioni, vt domini temporales, rectoresque & officiales ciuitatis vel loci, vbi electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmissa fieri sub grauioribus pœnis publicè & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant obseruari, cæteris constitutionib⁹ * citra talia editis, in suo robore duraturis.

* nocendi facultas.

* circa

Decretum annullationis protestationum, conuentionũ, necnon suspensionum causarum & audientiæ litium.

Sacrosancta generalis synodus Cõstantiensis, vt puriùs, syncerius, & liberiùs ad electionem Romani pontificis proximè celebrandam procedatur, omes & singulas ꝓtestatiões, q̃ possunt puritati, syncritati, libertati & efficaciæ electionis huiusmodi ob-

Gen. 6, b

obuiare,necnon conuentiones, pactiones, promissiones,obligationes,iuramenta, cõdicta & intendimenta circa materiam electionis huiusmodi factas & facta,fiendas & fienda,ex abundanti damnat,reprobat, annullat & execratur,prout etiàm de iure sunt nulla,mandans sub obtestatione diuini iudicij & sub excommunicationis pœna, quã in contrariũ facientes vult & statuit eo ipso incurrere,& præcipiẽs,nè quis (si quis forsitan talia fecerit) illis vtatur,aut illas vel illa obseruet,cùm plùs Deo placeant talium transgressores,quàm obseruatores:illosque ab illorum vel illarum obseruatione absoluit & liberat,ac liberos & absolutos esse declarat.Prætereà vt ad tam necessarium & salubre electionis negocium attentiùs procedatur,audientiam & omne malum causarũ & litium exercitium in eadem sancta synodo & illius authoritate constitutam & constitutum,præter audientiam curiæ cameræ Apostolicę vsque ad assumptionem Romani pontificis inclusiuè suspendit & prohibet,irritum decernens &inane,quicquid in contrarium fuerit attentatum. Quibus decretis ac omnibus & singulis (vt præmittitur) lectis & peractis,dominus præsidẽs totius Cõcilij nomine,per verbum Placet, respondit. Deindè verò de mandato sacræ synodi idem reuerẽdissimus dominus præsidens voluit habere decretum de securitate præsentis ciuitatis Cõstantiæ,aliàs statutum & ordinatum, pro lecto & repetito in eadem sessione.

Introitus conclauis.

Eadem die hora tertia vel quasi post meridiem,reuerendissimi reuerendique patres & domini sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinales,patriarcha Cõstantinopolitanus, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, venerabilesq; domini priores, decani, archidiaconi, doctores,cæteriq; electores prædicti domini,communitatis ciuitatis Constantiensis domum pro conclaui paratam, pro electione Romani pontificis celebranda, more solito intrauerunt,

Electio Papæ.

Die Iouis in festo S.põtificis Martini episcopi,vndecima supradicti mensis Nouembris,reuerẽdissimi reuerendiq; patres & domini sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, patriarchæ,archiepiscopi,episcopi,abbates, aliiq; electores prædicti in conclaui prædicto existentes, reuerendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Odonem de Columna, S. Georgij ad velum aureum diaconum cardinalem,de Columna vulgariter nuncupatum,natione Romanum, cõcorditer in Romanum põtificem elegerũt, qui Martinus papa V.nominari voluit. Et sic per serenissimum & inuictissimum principem dñm Sigismundum Romanorum regem,vnà cum sancta synodo apud pdictam Ecclesiã maiorem huius ciuitatis Constantiensis maximis cum solennitatibus & lætitia fuit inthronizatus.

*velabrum

Coronatio Papæ.

Pontificatũs sanctissimi in Christo patris & dñi nostri,dñi Martini diuina prouidentia papæ quinti anno primo, die Dñica 21.supradicti mensis Nouembris,idem sanctissimus dñs noster more solito & in coronationibus Romanorum pontificum hactenùs obseruari consueto fuit apud ecclesiam Constantieñ honorificè coronatus, & demùm per dños sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos,abbates, aliosq; platos, ambasiatores,& Romanæ curię officiales in sacrosancta synodo prædicta pśentes, necnõ non illustrissimum principem dominũ Sigismundũ Romanorum regem &c.à dextero,& illustrissimum principẽ dñm Fredericum marchionẽ Brãdeburgeñ,sacri Romani Imperij archicamerariũ & electorẽ, à sinistro lateribus eiusdem dñi nostri papæ p equi frenum in quo sedebat, vnà cum populosa multitudine processionaliter ab ecclesia Constantieñ prædicta vsq; ad monasterium S.Augustini conductus, & per circuitum ad Constantieñ ecclesiã prædictam fuit solennissimè reductus.

SESSIO XLII.

ANno dñi millesimo quadringentesimo decimoseptimo, indictione 11.die verò Martis 28. mensis Decembris, pontificatũs sanctissimi in Christo patris & dñi, dñi Martini diuina prouidẽtia papæ V.anno primo, fuit sessio generalis in ecclesia maiori Constantiæ, sanctiss.dño nostro papa prædicto personaliter præsente ibidèm & pręsidente. In qua reuerendissimus pater dñs Antonius episcopus Concordiensis Missam de sanctis Innocentibus deuotè celebrauit. Quã celebrata,reuerendissimus pater dñs Guillermus tituli S.Marci,sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis, de mandato sanctissimi dñi nostri ac sanctæ synodi prædictorum,in ambone solito stans, quãdam bullam infrà scripti tenoris publicè legit.

Bulla liberationis factæ dño Imperatori de custodia olim Ioãnis XXIII. papæ & traditione dño nostro papæ factis.

Martinus episcopus seruus seruorũ Dei, charissimo in Christo filio Sigismũdo regi Romanorum illustri, salutem & Apostolicam benedictionem. Dudùm præsens generale concilium Constantiense personam Balthasaris Cossa,olim Ioannis papæ vigesimitertij in sua obedientia nuncupati,post illius à papatu p diffinitiuã sententiã eiusdẽ concilij canonicã depositiõem,p eandem sententiam ad standum & morandum in aliquo bono & honesto loco sub custodia tuta

tuta nomine dicti sacri concilij, quandiù eidem sacro concilio pro bono vnionis Ecclesiæ Dei videretur, condemnauit: quem hucusquè fideliter & diligenter tam per te, quàm per dilectum filium nobilem virum Ludouicũ ducem Bauariæ & comitem Palatinum Rheni, tuo nomine sub fida & tuta custodia, honestè & debitè, tanquàm vnionis & pacis zelator deuotus conseruâsti.

Cùm autem nupèr nos & nonnullos nationum in eodem Concilio existentium deputatos,instanter & sæpè requisiueris, quatenùs personam dicti Balthasaris prędict=m de tua custodia recipere, teque & eundem ducem de eiusdem Balthasaris prædicta custodia liberare,& exonerare vellemus: Nos attendẽtes quantis laboribus & studijs pacem & vnionem Ecclesiæ omnipotentis Dei nostri fueris prosequutus,satisque esse, quòd tu onus dictæ custodiæ iam per biennũ & penè per sex menses laboriosè(quod pro magno habemus beneficio)subijsti,volentes te ac eundem ducem (vt iustum est) ab omni onere liberare, (eodem sacro approbante concilio) decernimus & ordinamus,personã eãdem dicti Balthasaris nobis aut deputandis à nobis fore tradendam & assignandam, decernentes & declarantes ac volentes(eodem sacro approbante cõcilio) per traditionem & assignationẽ huiusmodi deputãdis à nobis, per te aut dictum ducem vel alium seu alios tuo nomine faciendam, eo ipso quòd illas fieri continget, te & ducem eundem ab omni onere,debito & obligatione dictæ custodiæ & aliàs occasione illius contractis apud nos & idem sacrum concilium ac Ecclesiam vniuersalem, esse ac perpetuò remanere liberos, solutos penitùs & immunes. Si quis autem hanc paginam decreti, ordinationis, declarationis & voluntatis nostræ infringere præsumpserit,aut ei ausu temerario contraire,indignationem omnipotentis Dei,& beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Constantiæ in Concilio generali *sexto Calendas Ianuarij,pontificatũs nostri anno primo.

*quinto

Quo decreto lecto, dominus Ioãnes episcopus Ostiensis,sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, totius synodi nomine per verbum Placet,respondit.

SESSIO XLIII.

1418. ANno & indictione quibus suprà, die verò Lunæ vigesimaprima mensis Martij, pontificatũs sanctissimi in Christo patris & domini nostri Martini diuina prouidentia papæ quinti anno primo, Constantiæ in Ecclesia maiori fuit tenta & celebrata ipsius sacrosanctæ & vniuersalis synodi Constantiensis sessio publica, sanctissimo domino nostro papa prædicto præsidente. Pro cuius sessionis introductione reuerẽdissimus pater dominus Guillermus tituli sancti Marci sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, Missam de Spiritusancto celebrauit. Et iuxta ritum solitum Litanijs & alijs deuotis orationibus lectis,idem reuerendissimus pater dominus Guillermus cardinalis, nonnulla decreta siue statuta per dominum nostrum papam ac synodum eosdem facta, publicè perlegit sub his verbis:

De exemptionibus.

Decreta Martini põtificis v.

Martinus Episcopus seruus seruorum Dei: Attendentes, quòd à tempore obitus felicis recordationis Gregorij papæ vndecimi prædecessoris nostri, nonnulli Romani pontifices aut pro Romanis pontificibus se gerentes, & in suis diuersis obedientijs reputati, pro sua voluntate aut per importunitatem petentium nonnullas ecclesias, monasteria, capitula,conuentus, prioratus, beneficia, loca & personas à iurisdictionibus ordinariorum tempore dicti Gregorij nullatenùs exemptos vel exempta, de nouo à dictorum ordinariorum iurisdictionibus exemerũt, in graue ipsorum ordinariorum præiudicium,nos volentes huiusmodi præiudicio obuiare,omnes exemptiones ecclesiarum cathedralium, monasteriorum, capitulorum,cõuentuum, prioratuum, beneficiorum, locõrum, personarum, quarumcunque, etiàm si ex prædictis aliquod monasterium fuerit exemptum, & postea subiectum monasterio diuersi habitus vel coloris,à tempore obitus dicti Gregorij vndecimi per quoscunq; pro Romanis pontificibus se gerentes, etiàm si per nos forsan approbatæ fuerint ex certa scientia, vel innouata parte non vocata de nouo factas, quæ tamen ante exemptionem huiusmodi nulla exemptione gaudebant, sed simpliciter subijciebantur ordinariæ iurisdictioni, nullumque ante illud tempus habuerũt initium, exceptis etiàm exemptionibus, quæ vni toti ordini & quæ ecclesijs, monasterijs, capitulis, conuentibus,beneficijs siue locis, à prędicto tempore sub modo exemptionis aut conditione *feudatis, aut contemplatione nouæ *feudationis, seu vniuersitatibus studiorum generalium aut collegijs *scholarium,aut per modum confirmationis,augmenti aut additionis factæ fuerint aut concessæ, aut super quibus præsentibus & auditis (quorum intererat) authoritate competente ordinatum fuerit, seu in quibus ordinarij consenserint, & omnes exemptiones perpetuas per inferiores à papa factas, sacro approbante Concilio reuocamus, etiàm si super ipsis lis pendeat indecisa, ipsam penitùs extinguentes, Ecclesias, monasteria, & alia loca prædicta in pristinam ordinariorum iurisdictionem reducimus. Cæteris autem exemptionibus ante obitum dicti Gregorij habitis vel concessis,nullum volumus per hoc præiudicium

*fundatis, *fundatiõis *scholarum

generari.

generari. Insuper non intendimus exemptiones decæterò facere, nisi causa cognita, & vocatis quorum interest.

¶ De vnionibus.

Martinus episcopus seruus seruorum Dei. Vniones & incorporationes à tempore obitus Gregorij vndecimi factas seu concessas, cùm certa regula dari non possit ad querelas eorum, quorum interest, nisi fuerint impetrantes beneficia sic vnita, si nó ex rationabilibus causis & veris factæ fuerint, licèt Apostolicæ sedis authoritas interuenerit, reuocabimus iustitia mediante.

¶ De fructibus percipiendis.

Martinus &c. Fructus & prouentus Ecclesiarum, monasteriorum, beneficiorũ vacationis tempore obuenientes, iuris & consuetudinis vel priuilegij dispositioni relinquimus, illosq; nobis vel Apostolicæ cameræ prohibemus applicari.

¶ De Simonia.

Martinus &c. Multæ contra Simoniacam prauitatem ab olim factæ sunt constitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari: Nos volentes decæterò (vt possumus) arctiùs prouidere, sacro approbante concilio declaramus, quòd ordinati simoniacè, ab executione suorum ordinum sint eo ipso suspensi. Electiones autem, postulationes, confirmationes & quæuis prouisiões simoniacæ Ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, personarũ, officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunq; deinceps factæ, nullæ sint ipso iure, nullumq; per illas ius cuiquam acquiratur, nec promoti, confirmati aut prouisi faciant fructus suos, sed ad illorum restitutionem, tanquàm iniquè ablata percipientes, teneantur. Statuentes insuper, quòd dantes & recipientes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, etiàm si pontificali aut cardinalatũs præfulgeant dignitate.

¶ De dispensationibus.

Martinus &c. Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus absurdum, vt qui beneficia obtinét, recusent aut negligant officium exercere: Nos igitur sacro approbante concilio omnes dispensationes à quibuscunq; ꝓ Romanis pontificibus se gerentibus concessas quibuscunque electis, cõfirmatis, seu prouisis ad Ecclesias, monasteria, prioratus conuentuales, decanatus, archidiaconatus, & alia quæcunque beneficia, quibus certus ordo debitus est vel annexus, nè munus consecrationis episcopi siue benedictionem abbatis aut cæteros debitos aut annexos ordines suscipiant, præter illas quæ secundùm formam constitutionis Bonifacij octaui, quæ incipit, Cùm ex eo factæ sunt, reuocamus: statuentes, vt qui de præsenti illos vel illa obtinent, infra sex menses à die publicationis huiusmodi constitutionis nostræ, & qui in posterũ obtinebunt, infra terminum iuris se faciant consecrari, aut benedici, seu ad alium debitum ordinẽ promoueri. Alioquin sint ipsis monasterijs, ecclesijs, dignitatibus, personatibus, officijs & beneficijs pro ipso iure priuati, & alijs liberè conferantur, aut prouideatur de illis, cæteris constitutionibus circa hoc editis, in suo robore duraturis.

¶ De decimis & alijs oneribus ecclesiasticis.

Martinus &c Præcipimus & mandamus, iura, quæ prohibent inferioribus à papa decimas & alia onera ecclesijs & personis ecclesiasticis imponi, districtiùs obseruari. Per nos autem nullatenùs imponantur generaliter super totum clerum, nisi ex magna & ardua causa & vtilitate, vniuersalem Ecclesiam concernente, & de consilio & consensu & subscriptione fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, & prælatorum quorum consilium commodè haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno vel prouincia, inconsultis prælatis ipsius regni vel prouinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum maiori parte, & eo casu per personas ecclesiasticas & authoritate Apostolica duntaxàt leuentur.

¶ De vita & honestate clericorum.

Martinus &c. Inter cæteros prælatorum & clericorum excessus hoc maximè inoleuit, quòd spreta in vestibus forma ecclesiasticæ honestatis, plurimi delectãtur esse deformes, & cupiunt laicis cõformari, quodq; mente gerunt, habitu confitentur. Vndè præter cætera quæ circa vestes, tonsuram & habitus clericorum, tam in formis quàm in coloribus, atque comam seu capillos, vitamque & honestatem clericorum iura statuunt, & quæ nimiùm collapsa sunt tam in secularibus quàm in regularibus, sacro approbante Concilio innouamus, & præcipimus diligentiùs obseruari: illum specialiter abusum (eodem approbante Concilio) decernimus penitùs abolendum, quòd in quibusdam partibus nonnulli clerici & personæ ecclesiasticæ seculares & regulares, etiàm (quod magis execramur) prælati ecclesiarũ, manicas ad cubitum pendentes, & longas cum magna sumptuosa superfluitate vestes, etiàm fissas retrò & in lateribus cum *fodraturis vltra oram excedentibus etiàm in fissuris deferũt, & cum talibus in ecclesijs cum superpellicijs ac alijs vestibus ad cultum & officium ecclesiasticum ordinatis, etiàm intra ecclesias ipsas, in quibus beneficiati existunt, non verentur diuinis officijs interesse. Hanc vestium deformitatem in quibuscunque personis ecclesiasticis reprobamus, ac vsum talium inhibemus: contrarium autem facientes, vt transgressores canonum punian-

*fordaturis
*frodaturis

puniantur: specialiter statuentes, vt quicunque beneficiatus aut officium in Ecclesia gerens, in habitu huiusmodi diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet vice à participatiõe prouentuum ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, fructusque illi, fabricæ illius Ecclesiæ applicentur.

Martinus &c. Decernimus & declaramus, sacro approbante concilio, per decreta, statuta & ordinata, tam lecta in ꝑsenti sessione, quàm concordata cum singulis nationibus eiusdem Concilij, & quæ in nostra cancellaria poni volumus & literas in forma publica sub sigillo vicecancellarij volentibus literas confici, atque tradi huic sacro concilio, super articulis contentis in decreto sup reformatione fienda, die Sabbati trigesima mensis Octobris proximè ꝓteriti promulgata, fuisse & esse iam satisfactum. Quibus decretis ac statutis sic (vt prẽmittitur) lectis, reuerẽdissimus pater dominus Ioãnes episcopus Ostiensis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, de voluntate nationum ac ipsius synodi & eorum nominibus (vt asseruit) respondit in hunc modũ: De mandato nationum respondeo, quòd placent nationibus decreta recitata, & cuilibet nationi placet concordia cum ipsa per dominum nostrum facta, & per præmissa fatentur dicto decreto iam esse satisfactũ, nõ intendentes propterea, quòd concordata cum vna natione, in aliquo alteri nationi afferant præiudicium.

SESSIO XLIIII.

418 ANNO, indictione & pontificatu quib⁹ suprà, die tertio Martis decimanona mensis Aprilis, Constantiæ in ipsius Ecclesia maiori sanctissimo domino nostro papa Martino præsidẽte, more solito publica sessio solenniter celebrata fuit, serenissimo principe domino Sigismundo Romanorum &c. rege, insignijs regalibus induto interessente, pro cuius sessionis introductione reuerendissimus pater dominus Nicolaus Assisinatensis missam de spiritusancto celebrauit, & huiusmodi Missa finita, lectisque Litanijs & alijs orationibus legi cõsuetis, debitè peractis, reuerendissimus pater dominus Antonius sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis, de Calancho vulgariter nũcupatus, quoddam Decretum siue statutum alta voce legit in hæc verba:

¶ Decretum de loco futuri Concilij proximè celebrandi.

Martinus episcopus seruus seruorũ Dei, ad futuram rei memoriã. Cupientes ac volentes Decreto huius generalis concilij satisfacere, inter alia disponenti, quòd omnimodò generalia concilia celebrentur in loco quem summus pontifex per mẽsem ante finem huius concilij, approbante & consentiente cõcilio, deputare & designare teneatur, pro loco dicti proximè futuri concilij celebrãdi supradicti, eodẽ cõsentiente & approbante concilio, ciuitatem Papiensem tenore præsentium deputam⁹, & etiàm assignamus, statuentes & etiàm decernẽtes, quòd prælati & etiàm alij qui ad generalia concilia debent conuocari, tempore prędicto ciuitatem ipsam Papiẽsem accedere teneantur. Nulli ergò omninò hominũ liceat hanc paginam nostræ deputationis & etiàm assignationis, statuti, decreti & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum & actum Constantiæ in loco sessiõis publicæ, decimotertio Calendas Maij, pontificatũs nostri anno primo. Quo decreto lecto, Domin⁹ episcopus Ostiensis cardinalis Vinarensis, nomine totius synodi respondit, Placet. Et subsequẽter dominus Ardecinus de Nouaria, ex parte serenissimi principis Sigismundi Romanorum regis ibidẽm ꝑsentis, & eius nomine, idem decretum approbauit & laudauit. Et subsequenter dominus Augustinus de Lance de Pisis legũ doctor, sacri consistorij aduocatus, nomine domini nostri papæ dictum locum siue ciuitatem Papiensem approbauit, laudauit, & ad concilium huiusmodi celebrãdum habilem esse dixit.

SESSIO XLV. ET VLTIMA.

De dissolutione concilij.

VEneris die vigesima secũda mensis supradicti Aprilis, fuit celebrata sessio generalis in maiori Ecclesia Constantiensi, sanctiss. in Christo patre & dño, dño nostro Martino diuina prouidẽtia papa quinto in eadẽ præsidente, serenissimo principe domino Sigismũdo Romanorum &c. rege, insignijs imperialibus induto interessente: pro cuius sessionis introductione reuerẽdissimus pater dominus Antonius tituli sanctæ Susannæ, Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, Aquileiensis vulgariter nũcupatus, Missam de Spiritusancto deuotissimè celebrauit. Qua finita, & Litanijs cum solitis orationibus finitis & peractis, reuerẽdissimus pater dominus *Vmbaldus miseratiõe diuina tituli S. Viti in macello diaconus cardinalis, de mãdato ipsius dñi nostri, totiusque sacri cõcilij, prout asseruit, alta & intelligibili voce pronunciauit hæc verba, videlicet:

*Ymbalduc

¶ Absolutio Concilij.

Domini, ite in pace. Et responsum fuit p adstantes, Amen. Quo facto, reuerendus pater Ioannes de *Podimitis episcopus *Cathanensis, frater ordinis Prædicatorum, sacrę theologiæ professor, de mãdato domini nostri papæ & consensu sacri concilij (vt al-

*Podyomitis for. * Catanen,

seruit)ambonem assendit. Antequàm autem ad talia se diuerteret,seu ꝓcederet,ambasiatores Serenissimi principis Vladislai Poloniæ regis, & illustrissimi principis domini Alexandri,aliàs Vuitoldi magni ducis Lituaniæ, petierunt nomine dictorum dominorum, quendam libellum & in eo contenta cuiusdam fratris Ioannis Falkenberg, notoriè crudelissimos errores & hæreses(vt dixerũt) continentem, ritè damnatum tanquàm hæreticum per deputatos in causa fidei,ac etiàm per omnes nationes cõcilij, ac per collegium cardinaliũ conclusum(prout dixerunt)constare publicis instrumentis,in sessione publica per sacrum cõcilium dãnari,seu publicè damnatum pronunciari, antequàm præsens concilium dissolueretur, sanctissimo domino nostro papæ ꝓfato humiliter supplicârunt:alioquin nomine quo suprà,protestabant de grauamine,& de appellando ad futurum concilium.quibus sic tactis,sanctissimus dominus noster papa dixit respondendo ad prædicta, quòd omnia & singula determinata, concluta & decreta in materijs fidei per præsens concilium, cõciliariter tenere & inuiolabiliter obseruare volebat,& nũquàm contraire quoquo modo:Ipsaque sic cõciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter nec alio modo. Et illud idem iteratò fecit dici per organũ domini Augustini de Pisis,fiscalis & sacri consistorij aduocati prædicti, qui nomine papæ à protonotarijs & notarijs ꝯd scribendũ acta cõcilij ordinatis & deputatis,petijt instrumenta publica fieri. Et extunc prælibatus dominus episcopus Cathanien sis fecit collationem solennem, assumendo pro themate hæc verba, videlicet: Vos nunc tristitiam habetis: Iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum. Qua quidem facta collatione,reuerendissimus pater dominus Antonius tituli sanctæ Cæcilię,sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis,de Calancho vulgariter nuncupatus, de mãdato ipsius domini nostri papę & voluntate concilij(vt asseruit)quædam decreta publicè legit huius tenoris:

Ioan,16.a

Martinus episcopus seruus seruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Hoc etiàm requirente præsente sacro concilio, ex certis & rationabilibus ac iustis causis ipsum concilium absoluimus,omnibusque & singulis in eo existentibus ad propria remeandi,ipso approbante concilio,licentiam impartimur.Item authoritate Dei omnipotẽtis & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius & nostra,concedimus omnibus & singulis, qui in hoc sacro cõcilio & causa ipsius interfuerũt,absolutionem plenariam semel in vita, ità quòd quilibet de prædictis infra duos menses postquàm ad eius notitiam concessio huiusmodi peruenerit, possit dictum beneficium absolutionis assequi in forma,similem concessionem facimus in mortis articulo.Et intelligimus tam de dominis quàm de familiaribus eorundem, sic tamen,quod à die notitiæ præsentium pro absolutione in vita ieiunent per annum sexta feria, & pro absolutione in mortis articulo per alium annum,nisi legitimè fuerint impediti,quo casu habeãt alia pietatis opera peragere. Post secũdum verò annũ debeant etiàm vsque ad finem vitæ feria sexta ieiunare, vel aliqua opera pietatis peragere. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ absolutiõis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum & actum Constantiæ in loco sessionis publicæ dicti Concilij, decimo Calẽdas Iunij,pontificatũs nostri anno primo. Quibus decretis & statutis & alijs (vt præmittitur)lectis & peractis,reuerẽdissim⁹ in Christo pater & dominus,dominus Ioannes miseratione diuina episcopus Ostiẽsis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis & vicecancellarius, Viuarien sis vulgariter nuncupatus, nomine sacri concilij prędicti(sicut asseruit)respõdit,Placet. Et per dominum Augustinum de Lance de Pisis, aduocatum sacri cõsistorij fiscique & *prędicti nomine papę & concilij(vt asseruit)petitũ est instrumenta publica fieri ad perpetuam rei memoriam à protonotarijs sedis Apostolicæ, & notarijs ac scribis dicti sacri generalis Concilij.

*prædictis

ERRORES IOANNIS VVICLEFF de Anglia, & Ioannis Husz de Bohemia, damnati in hoc sacro generali Constantien si concilio.

Epistola Martini quinti, damnationem errorum Vuiclef & Husz,à cõcilio Cõstantien sem sactam,approbans.

MArtinus Episcopus seruus seruorum Dei, verenabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, ac inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibèt constitutis,ad quos literæ præsentes peruenerint, salutem & Apostolicam benedictionẽ. Inter cunctas pastoralis curæ solicitudines, quibus premimur incessanter, illa potissimè fortiùs nos angit, vt hæreticis de finibus Christicolarum expulsis,suisque falsis doctrinis & erroribus peruersis penitùs,quantùm nobis ex alto conceditur,extirpatis,orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat,ac populus Christianus in eiusdem fidei synceritate, quolibet obscurationis semoto velamine,immobilis & inuiolatus persistat. Sanè dudùm plùs quàm omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominijs, præsertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ,ac locis & districtib⁹ illis vicinis, aduersùs fidei catholicæ dogmata & sanctę matris Ecclesię traditiones,

tiones, non solùm cõtra vnum, quinimmò contra plura fidei catholicæ dogmata insurrexerunt quidam hęresiarchę,circuncelliones,schismatici & seditiosi, Luciferina supbia & rabie lupina euecti, dęmoniorũ fraudibus illusi,de vanitate in idipsum(licèt forent de diuersis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes, damnatæ videlicet memoriæ Ioannes Vuicleff de Anglia, Ioannes Husz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinàm alios secum ad infidelitatis interitũ non traxissent. Nam vbi huiusmodi pestilẽtes personæ puersa dogmata pertinaciter semẽnabant, in suæ doctrinæ pestiferæ primordio prælati & alij iudiciarię potestatis regimina exercentes,tanquàm canes muti non valentes latrare,nec vlciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientiam,hęresiarchas ipsos pestiferos & dolosos, eorum lupinam rabiem truculẽtam statim (vt adstricti fuerant)canonicè coẽrcere,eosq; de domo Domini corporaliter eijcere non curârunt, sed sacrilegam, falsam & pernicio sam ipsorũ doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiserunt:populorum multitudo,illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit, quæ diù mẽdaciter & perniciosè ac damnabiliter seminauerunt, eisque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur prohdolor paganorum,adeò quòd per diuersa illarum,eisdemque conuicinarum partium climata, oues Christi catholicas hæresiarchæ ipsi successiuè infecerunt,& in stercore mẽdaciorum fecerunt putrescere. Quapropter generalis Constantien sis synodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns,exclamare cõpulsa est cum Augustino: Quid faciet Ecclesiæ medicina,salutem omnium materna charitate conquirens, tãquàm inter phreneticos & lethargicos æstuans?nunquid cõtemnere, nunquid desistere vel debet vel potest? certè non, secundùm eundẽ, immò vtrisque sit necessè est molesta, quæ neutris est inimica. Nam & molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio,ille ligãdo,iste cædendo,sed ambo diligendo. Si autem negligant,& eos perire permittãt,(inquit Augustinus) ista mansuetudo potiùs falsa crudelitas est.Proindè synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipsiusque catholicæ fidei ac Christianæ religionis conseruationem, augmentum & animarum salutem & prę seruationem,eosdem Ioannem Vuicleff & Ioãnem Husz & Hieronymum,qui inter cætera de sacro Eucharistiæ sacramento, & alijs sacramentis Ecclesiæ & articulis fidei, aliter quàm sancta Romana Ecclesia credit & tenet & prædicat & docet, quamplurima temerè & damnabiliter credere ac tenere, prædicare,atque docere pertinaciter attentabant,velut hæreticos & pertinaces ac obstinatos iam à communione fidelium separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & spiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmissa vtilia & salubria statuit & decreuit, per quæ alij, qui causantibus hęresiarchis eorumque falsis doctrinis huiusmodi spiritualiter de domo Dei exiẽrũt, p vias canonicas reduceretur ad semitas veritatis. Et quia (sicut dolenter accepimus) non solùm in regno Bohemiæ & marchionat⁹ dominijs & locis supradictis,verùm etiàm in quibusdã partib⁹ & ꝓuincijs cõtiguis seu vicinis eisdẽ, etiàm nõnulli ex sectatoribus & sequacibus hæresum ac errorũ hæresiarcharũ ꝓdictorũ, timore diuino & pudore humano prorsùs abiectis,nec de ipsorũ & ꝑsertim Ioãnis Husz & Hieronymi interitu miserabili sumẽtes cõuersiõis & pœnitentiæ fructũ. sed tanq; in profundũ pressi peccatorũ,Dñm Deũ blasphemare nõ cessant,ducentes in irritũ nomẽ eius, quorum mentes pater mẽdacij sic damnabiliter excęcauit,vt ꝓdictos libros,codices & opuscula,hæreses & errores continentes seu continẽtia, dudùm etiàm p synodum ꝓfatam damnatos & dãnata,ac ignibus concremanda deputata & concremata, legunt,student, ac ex eis in suũ & multorum simpliciũ periculum,nedùm cõtra statuta,decreta & ordinata in synodo supradicta, sed etiàm cõtra canonicas sanctiones dogmatizare præsumunt, in animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & scãdalum plurimorum. Nos igitur attẽdentes,quòd error cui nõ resistitur,approbari videtur, ac malis & perniciosis erroribus huiusmodi resistere, ac eos de medio Christi fidelium & præsertim de supradictis Bohemiæ & Morauiæ dominijs & districtibus ac cõfinibus & vicinijs eorum, nè ampliùs & latiùs se extendant,funditùs euellere cupientes:discretioni vestræ, sacro approbante concilio Constantien si,per Apostolica scripta committimus & mãdamus, quatenùs vos archiepi & episcopi ac electi, & qlibet vestrũm per se, seu alium vel alios, quos graues & idoneas personas spiritualem iurisdictiõem habentes esse volumus,oẽs & singulos, cuiuscunque dignitatis,officij,præeminentiæ,statũs vel conditionis existant, & quibuscunque nominib⁹ censeantur,qui de præexcelso,salutifero & supermirabili sacramẽto corporis & sanguinis Dñi nostri Iesu Christi, vel de baptismate seu peccatorũ cõfessione,pœnitentiæ pro peccatis iniunctione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis,aliter sentire aut docere, quàm sacrosancta Romana Ecclesia & vniuersalis docet,ꝓdicat & obseruat, aut articulos seu libros & dnctrinas ꝓfatorum hæresiarcharũ Ioannis Vuicleff & Ioannis Husz & Hieronymi,p eandem Cõstantien sem synodum

Ioan.8.f

1.Timo.1.d

Augusti.ad Festum epistola 167. Et 23.q.4.quid faciet.

Augusti. de correctione Donatistarũ ad Bonifacium cap. 5. Et 23.q.4. Ipsa pietas.

cum suis authoribꝰ (vt prædicitur) damnatos & damnatas tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipsorum hæresiarcharũ publicè vel occultè pertinaciter quomodolibèt laudare vel approbare præsumpserint, eorumque receptatores, defensores & fautores quoslibet etiàm contemplatione prædictorum errorum, necnon credẽtes & adhærentes eisdem, tanquàm hæreticos iudicetis, & velut hæreticos seculari curiæ relinquatis. Receptatores quoquè, fautores & defensores huiusmodi pestiferarũ psonarũ, quæ erroribus ipsis crediderint, nec fauore aut contẽplatione errorũ ipsorum, sed fortè carnalis amoris causa, vel occasione alia huiusmodi psonas pestiferas receptauerint, præter pœnas ab vtroque iure talibus inflictas, per iudices cõpetentes tanta seueritate pœnarum in tam enormi scelere vltionẽ accipiant, quòd cedat cæteris crassantibus in exemplũ, vt quos Dei timor à malo non reuocat, saltem coerceat seueritas disciplinæ. Cum reliquis verò, huiusmodi secta dãnabilisquomodolibèt infectis, qui post cõpetentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua piè erga eos, spe correctionis & emendationis ac ad melioris vitę frugem conuersionis, vsum est, à prædictis erroribꝰ & secta noluerint resipiscere, & ad gremiũ vnitatemque sanctæ matris Ecclesię, ac fidẽ catholicã, quæ sola saluare potest, sinè qua nulli veræ salutis subsidium contingit, plenè recognoscere & confiteri, iustitiæ seueritas (prout facti poposcerit qualitas) dulcore misericordię temperetur. Et nihilominùs omnes Christianæ & catholicæ fidei ꝓfessores, Imperatorem, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates, & vniuersitates regnorum prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarũ, terrarũ, aliorumq; locorum huiusmodi, necnon cæteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam & exigentiam authoritate Apostolica exhortando moneatis & requiratis, vt de regnis, ꝓuincijs, ciuitatibus, oppidis, castris, villis, terris & omnibus alijs locis ac dominijs supradictis, oñes & singulos hæreticos huiusmodi secundùm tenorem Lateranensis concilij, quod incipit, Sicut ait, ad instar etiàm irretitorum crimine vsurarum, quos publicè vel manifestè per facti euidentiam cognouerint esse tales, tãquàm oues morbidas gregem Domini inficientes expellãt, donèc & quousquè à nobis seu vobis, vel alijs iudicibus ecclesiasticis vel inquisitoribus, fidem & communionem Romanæ ecclesię tenẽtibus, aliud recipiãt in mandatis: nec eosdem in suis districtibus prædicare, domicilia tenere, larem souere, cõtractus inire, negociationes & mercãtias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cum

Heb. 6. a

Lateranẽse concilium.

Christifidelibus habere permittant. Et si tales hæretici publici ac manifesti, licèt nondùm per Ecclesiã declarati, in hoc tam graui crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiantur pro eisdem: bona tamen ipsorum à tempore commissi criminis secundùm canonicas sanctiones confiscata, non occupentur per illos, ad quos aliàs pertinerent, donèc ꝓ huiusmodi iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sentẽtia declaratoria super ipso hęresis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæresi per iudicẽ competentem ecclesiasticum inuenti fuerint sola suspiciõe notati seu suspecti, nisi iuxta consideronem & exigentiam suspiciõis qualitatemque personę, ad arbitriũ iudicis huiusmodi propriam innocẽtiam congrua deuotione mõstrauerint, in purgatione eis canonicè * indicta deficientes, & se canonicè purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione faciẽda, obstinatione damnabili iurare renuentes, tãquàm hæretici condemnentur. Qui verò dictam innocentiam monstrare ex quadam negligentia seu desidia, & purgationẽ huiusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ità quòd si per annum in excommunicatione huiusmodi perstiterint, extũc velut hæretici condemnentur. Si quis verò super aliquo sæpedictæ pestiferæ doctrinæ hæresiarcharum prædictorum, vel aliquibꝰ articulis duntaxàt scãdalosis, temerarijs, seditiosis, vel piarum auriũ offensiuis, culpabilis repertus fuerit, canonicè puniatur. Si verò propter solam infamiam aut suspicionem dictorum articulorũ, vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit suspectus, & in purgatione canonica propter hoc sibi indicta deficeret, pro conuicto habeat, & tanquàm canonicè conuictus puniatur. Et insuper felicis recordationis Bonifacij papę octaui ꝓdecessoris nostri, quę incipit, Vt inquisitionis negocium, renouãtes & etiàm exequentes, vniuersas potestates & dominos tẽporales & iudices antedictos, quibuscunque dignitatibus vel officijs seu nominibus censeantur, exhortando requirimus, & mandamus eisdem, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ac filij Ecclesiæ nuncupari, & in Christi nomine gloriari, ità pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis & electis, ac inquisitoribus hęreticę prauitatis, & alijs iudicibus seu personis ecclesiasticis, per vos ad hoc (vt prẽmittitur) deputandis, fidẽ & communiõem sanctæ matris Ecclesiæ tenentibus, pareant & intendant, præbeantq; auxilium & fauorem in hæreticorum, necnon credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, custodia diligenti, cùm ab eisdem fuerint requisiti, vt præfatas personas pestiferas

* indita

feras alios secum perdere molientes, in potestatẽ seu carcerẽ per vos archiepiscopos, episcopos, electos, & inquisitores prædictos aut deputandos à vobis vel ad locũ de quo vos vel ipsi mandabitis, infra eorundẽ dominorum potestatẽ, rectorum seu iudicum districtum ducant, vel duci faciãt sinè mora, vbi per viros catholicos à vobis archiepiscopis vel episcopis, electis seu inquisitoribus, seu deputãdis personis huiusmodi, vel vestrũm aliquo deputato, sub * exacta & diligenti custodia, nè fugiant, ponendo eos, etiàm compedibus & manicis ferreis teneant, donèc eorum negocium per Ecclesiæ iudicium terminetur, & quòd de hęresi à iudice Ecclesiastico competenti, qui fidẽ & communionem dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ teneat, condemnentur, prædicti domini temporales seu rectores, iudices vel eorum officiales seu nuncij, sibi relictos recipiãt indilatè, animaduersione debita puniendos. Verùm nè præiudicium & scandalum præfatæ fidei orthodoxæ religionis Christianæ, prætextu ignorantiæ quenquã in hoc circunueniri, aut versutos homines sub friuolæ excusationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de conuincendis seu cognoscendis hęreticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus, credẽtibus & adhærentibus, necnon de hæresi suspectis & alijs huiusmodi peruersa doctrina quomodolibèt maculatis, plenior habeat in futurum instructio, tam ad regnũ Bohemiæ & conuicinas illi, quàm alias quaslibet partes, in quibus hęc superstitiosa doctrina quomodolibèt pullulauerit, articulos infrà scriptos sectam dictorum hæresiarcharum concernẽtes, pro directione dictæ fidei decernimus transmittendos & etiàm destinãdos: super quibus vobis & alijs omnibus archiepiscopis, episcopis, & electis, ac cõmissarijs & inquisitoribus in virrtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infra limites & loca suæ iurisdictionis, necnon regno & machionatu & locis eis vicinis ꝓdictis, etiàm si loca ipsa extra iurisdictionem eãdem vltra duas diætas consistant, circa extirpationem & correctionem errorũ ac hæresum & huiusmodi sectæ pestiferæ, in fauorem ipsius fidei orthodoxæ diligenter inuigilent, & omnes infamatos seu suspectos de tã pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis, suspẽsionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, ꝓut, quandò, & quẽ admodùm eis videatur expedire, & facti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramẽtum corporaliter præstitum, tactis sacrosanctis Euãgelijs seu sanctorum reliquijs, imagine crucifixi, secundùm quorundam locorum obseruantiam, iuxta infrà scripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes & singulos archiepiscopos, episcopos & electos & inquisitores, qui super extirpando hæreticæ prauitatis fermento, & expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis & sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisè egerint, vsque ad priuationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus, aliosque loco illorum substituemus, qui prauitatem hæreticam possint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure inflictas, & alias grauiores (si expediat) infligẽdas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris & facti exigentiam, ac huiusmodi culpæ & criminis fœditatem. Tenores verò eorundem articulorum seu capitulorum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur per ordiuẽ in hæc verba:

* arcta

ET PRIMO SEQVITVR TENOR articulorum Ioannis Vuicleff. Constãtien. cõcil. sess. 8.

I. Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris.

ij. Accidentia panis non manent sinè subiecto in eodem sacramento.

iij. Christus non est in eodem sacramento idẽticè & realiter in propria præsentia corporali.

iiij. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

v. Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinauerit.

vj. Deus debet obedire diabolo.

vij. Si homo fuerit debitè contritus, omnis cõfessio exterior est sibi supflua & inutilis.

viij. Si Papa sit prescitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi fortè à Cæsare.

ix. Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus proprijs.

x. Contra scripturam sacram est, quòd viri Ecclesiastici habeant possessiones.

xj. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs sciat eum excommunicatum à Deo: & qui sic excõmunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.

xij. Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem vel ad cõcilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.

xiij. Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei, propter excommunicationẽ hominum, sunt excõmunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.

xiiij. Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, absque authoritate sedis Apostolicę siue episcopi catholici.

xv. Nullus est dominus ciuilis, nullus est prę-

latus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitriũ suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquẽtibus, id est, ex habitu, non solùm actu, delinquentibus. xvij.

Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. xviij.

Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorũ prælatorum, ad libitum suum eas auferre. xix.

Speciales orationes applicatę vni personæ per prælatos vel religiosos, non plùs ꝓsunt eidem q̃ generales, cæteris paribus.

Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto. xx.

Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcũque, tam possessionatorum q̃ mendicantiũ, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei. xxj.

Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt. xxij.

Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana. xxiij.

Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem. xxiiij.

Prima pars est scandalosa & præsumptuosè asserta, pro quanto sic generaliter & indistinctè loquitur: & secunda erronea, ꝓ quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

Omnes sunt Simoniaci, q̃ se obligant orare pro alijs, eis in temporalibus subuenientibus. xxv.

Oratio præsciti, nulli valet. xxvj.

Omnia de necessitate absoluta eueniũt. xxvij.

Cõfirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur Papæ & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. xxviij.

Vniuersitates, studia, collegia, graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana gentilitate introducta, & tantùm prosunt Ecclesiæ sicut diabolus. xxix.

Excommunicatio Papę vel cuiuscunque prælati non est timenda, quia est censura Antichristi. xxx.

Peccant fundantes claustra, & ingredientes, sunt viri diabolici. xxxj

Ditare clerum, est contra regulã Christi. xxxij.

Siluester papa & Cõstantinus Imperator erauerunt Ecclesiam dotando. xxxiij.

Omnes de ordine mendicantium, sunt hæretici: & dantes eis eleemosynam, sunt excommunicati. xxxiiij.

Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruanda diuina præcepta, & per consequens ad pueniendum ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem. xxxv.

Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus, sunt hæretici, eõ ꝓ pos- xxxvj.

sessiones habent: & consentientes eis, omes videlicet domini seculares & cæteri laici.

Ecclesia Romana est synagoga satanæ, nec Papa est proximus & immediatus vicarius Christi & Apostolorum. xxxvij.

Decretales epistolę sunt apocryphę, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui studeant eas. xxxviij.

Imperator & domini seculares, sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam dotarent bonis temporalibus. xxxix.

Electio Papæ à cardinalibus, à diabolo est introducta. xl.

Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. xlj.

Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Fatuum est credere indulgentijs Papæ & Episcoporum. xlij.

Iuramenta illicita sunt, quę fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia ciuilia. xliij.

Augustinus, Benedictus & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, ꝙ habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones: & sic à Papa vsque ad vltimum religiosum, omnes sunt hæretici. xliiij.

Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo. xlv.

TENOR AVTEM ARTICVLOrum Ioannis Husz, sequitur & est talis: Cõstãtien. cõcil. sess. 8.

Vnica est sancta vniuersalis Ecclesia, quę est prædestinatorum vniuersitas. & infrà sequitur: Vniuersalis sancta Ecclesia tantùm est vna, sicut tãtùm vnus est numerus omnium prædestinatorum. I.

Paulus nunquàm fuit membrum diaboli, licèt fecit quosdam actus actibus Ecclesiæ malignantium consimiles. ij.

Præsciti, non sunt partes Ecclesiæ, cùm nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eõ ꝙ prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet. iij.

Duę naturę diuinitas & humanitas, sunt vnus Christus. iiij.

Præscitus etsi aliquandò est in gratia secundùm præsentem iustitiam, tamen nunquàm est pars sanctæ Ecclesiæ: & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licèt aliquandò excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis. v.

Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prędestinatorum, siue fuerint in gratia, siue non secũdùm prędestinatorum iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei. vj.

Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ sanctæ catholicæ. vij.

Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes viij.

uentes, sacerdotij polluũt potestatem: & sic, vt filij infideles, sentiũt infideliter de septẽ sacramẽtis Ecclesiæ, de clauibus, officijs, cẽsuris, moribus, cęremonijs & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione reliquiarũ, indulgentijs & ordinibus. ix.

Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ perfectio & institutio, à Cæsaris potẽtia emanauit. x.

Nullus sinè reuelatiõe assereret rationabiliter de se vel alio, quòd esset caput Ecclesię particularis, nec Romanus põtifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis. xj.

Non oportet credere, quòd iste quicunq; est Romanus pontifex, sit caput cuiuscunq; particularis Ecclesiæ sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit. xij.

Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribꝫ, cùm nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriã potestatem: quia ad illud officium vicariatũs requiritur & morũ conformitas, & instituentis authoritas.

Papa nõ est verus & manifestus successor apostolorum principis Petri, si viuit moribꝫ contrarijs Petro: & si quærit auaritiam, tunc est vicarius Iudæ Scarioth. Et pari euidentia cardinales non sint veri & manifesti successores collegij aliorum Apostolorũ Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruãtes mandata & consilia Domini nostri Iesu Christi. xiij.

Doctores, ponentes quòd aliquis per cẽsuram Ecclesiasticam emendãdus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequũtur in hoc pontifices, scribas & pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipsum seculari iudicio tradiderũt, & quòd tales sint homicidæ grauiores quàm Pilatus. xiiij. Ioan. 18. f

Obedientia ecclesiastica, est obedientia secũdùm adinuentionẽ sacerdotũ Ecclesię, præter expressam authoritatem scripturę. xv.

Diuisio immediata humanorum operũ est, ꝙ sunt vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agit quicquam, tunc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agit quicquam, tunc agit virtuosè: quia sicut vitiũ quod crimẽ dicitur seu mortale peccatũ, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vinificat omnes actus hominis virtuosi. xvj.

Sacerdotes Christi viuentes secũdùm legem eius, & habentes scripturę notitiam, & affectum ad ędificandum populum, debent prędicare, non obstante prætensa excõmunicatione. & infrà, Quòd si papa vel aliquis prælatus mandat sacerdoti sic disposito, nõ prædicare, non debet subditus obedire. xvij.

Quilibet prędicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: & illud mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante. xviij.

Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspẽsionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populũ laicalem sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam ꝓtegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidẽs est, quòd ab Antichristo tales procedunt censuræ, quas vocãt in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maximè vsurpabit. xix.

Si papa est malus, & pręsertim si est præscitus, tunc vt Iudas apostolus est diabolus, fur & filius perditionis, & non est caput sanctæ militantis Ecclesiæ, cùm nec sit membrum eius. xx.

Gratia prędestinationis est vinculũ, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius membrũ iungitur Christo capiti insolubiliter. xxj.

Papa vel prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur & latro. xxij.

Papa nõ debet dici sanctissimus, etiàm secundùm officium, quia aliàs rex deberet etiàm dici sanctissimus secundùm officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immò etiàm diabolꝫ deberet dici sanctus, cùm sit officiarius Dei. xxiij.

Si papa viuat Christo contrariè, etiàm si assenderet per veritam & legitimam electionem secundùm constitutionem humanam vulgatam, tamen aliundè assenderet, quàm per Christum, dato etiàm quòd intraret per electionem à deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth, ritè & legitimè est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen assendit aliundè in ouile ouium. xxiiij.

Condemnatio quadraginta quinq; articulorum Ioãnis Vuiclef per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit catholicus, sed q̃libet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus. xxv.

Non eo ipso quo electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri Apostoli vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: vndè siue electores benè, siue malè elegerint, operibus electi debem credere. Nam eo ipso quo qs copiosiùs operatur meritorie ad profectũ Ecclesię, habet à Deo ad hoc copiosiùs potestatem. xxvj.

Non est scintilla apparentiæ, ꝙ oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur, & conseruetur. xxvij.

Christus sinè talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum, meliùs suam Ecclesiam regularet. xxviij.

Apostoli & fideles sacerdotes põi strenuè ĩ xxix.

necessarijs ad salutem regulârûr Ecclesiam, ante quàm papæ officium foret introductû: sic facerent, deficiente per summè possibile papa vsque ad diem iudicij.

Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Super præmissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione deprehensus, iuxta modum interrogetur infrà scriptû: Inprimis, vtrùm cognouerit Ioannem Vuicleff de Anglia, Ioannem Husz de Bohemia, Hieronymû de Praga, seu aliquê eorum, & vndè habuerit eorum notitiam, & vtrùm cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuersationê vel amicitiam habuerit.

Item, vtrùm sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participauerit cum illis, reputâs & dicês talem participationem non esse peccatum.

Item, vtrùm post mortem eorû pro eisdê seu aliquo eorû orauerit, & publicè vel occultè opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos & saluos.

Item, vtrùm eos vel aliquem eorum sanctos reputauerit & dixerit, & eis veneraciones velut sanctis exhibuerit.

Item, vtrùm credat, teneat & asserat, quòd quodlibet concilium generale & etiâ Constantiêse, vniuersalem Ecclesiâ repræsentet.

Item, vtrùm credat, quòd illud quod sacrum concilium Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad salutê animarum, quòd hoc est ab vniuersis Christi fidelibus approbandum & tenendum: Et quod condemnauit & cõdemnat esse fidei vel bonis moribus cõtrarium, hoc ab eisdê esse tenendum pro condemnato, credendû & asserendum.

Item, vtrùm credat quòd condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis Husz, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrû generale Cõstantiense concilium, fuerint ritè & iustè factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ.

Item, vtrùm credat, teneat, asserat Ioannê Vuicleff de Anglia, Ioãnem Husz de Bohemia, & Hieronymû de Praga, fuisse hæreticos & pro hæreticis nominãdos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse peruersos, propter quos & quas & eorû pertinacias, per sacrum concilium Constantiẽ pro hæreticis sunt condemnati.

Itê, vtrùm habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas, vel quęcunq; alia scripta in quocunq; idiomate per Ioannem Vuicleff, Ioannê Husz, & Hieronymû hæreticos, seu eorû pseudo discipulos & sequaces editos vel trãslatos, edita vel trãslata, ꝙ illos vel illa ordinario loci vel eius cõmissario seu inquisitori sub iuramẽto pſentet.

Quòd si apud se scripta huiusmodi se habere nõ cognouerit, sed alibi, quòd iuret illa circa suum ordinarium vel alios supradictos infra certum terminum sibi præfigendum deponere.

Item, vtrùm sciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quęcũq; alia scripta in quocunq; idiomate composita siue translata, quòd illum vel illos detegat vel manifestet, pro purificatione fidei siue executione iustitiæ.

Itẽ specialiter literatus interroget, vtrùm credat sententiâ sacri Constantiẽn concilij super quadragintaquinq; Ioãnis Vuicleff, & Ioannis Husz triginta articulis superiùs descriptis, latam, fore veram & catholicam, scilicet quòd supradicti quadragintaquinque articuli Ioannis Vuicleff, & Ioãnis Husz triginta, nõ sunt catholici, sed quidã ex eis sũt notoriè hæretici, quidã erronei, alij temerarij & seditiosi, alij piarum aurium offensiui.

Item, vtrùm credat & asserat, quòd in nullo casu sit licitum iurare.

Item, vtrùm credat, quòd ad mandatum iudicis iuramẽtum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunû, etiàm pro purificatione infamiæ faciendum, sit licitum.

Item, vtrùm credat, quòd periuriũ scienter cõmissum, ex quacunq; causa vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis, priæ vel alterius, etiàm in fauorem fidei, sit mortale peccàtum.

Item, vtrùm credat, quòd deliberato animo cõtemnens ritum Ecclesiæ, cęremonias exorcismi & catechismi aquæ baptismatis consecratæ, peccet mortaliter.

Item, vtrùm credat, quòd post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini, non sit panis materialis & vinum materiale, sed idem per omia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram patris.

Item, vtrùm credat & asserat, quòd facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantùm, & præter speciem vini, sit vera caro Christi & sanguis & anima & deitas & totus Christus, ac idem corpus absolutè & sub vna qualibet illarum specierum singulariter.

Item, vtrùm credat, quòd cõsuetudo cõmunicãdi personas laicales sub specie panis tantùm, ab Ecclesia vniuersali obseruata, & per sacrum concilium Constantiæ approbata, sit seruanda sic, quòd non liceat eam reprobare, aut sinè Ecclesię authoritate pro libito immutare. Et ꝙ dicentes pertinaciter oppositû præmissorũ, tanquàm hęretici vel sapientes hæresim, sint arcendi & puniendi.

Item, vtrùm credat, quòd Christianus cõtemneus susceptionem sacramentorû Confirmatiõis vel Extremę Vnctionis, aut solẽnizationis matrimonij, peccet mortaliter.

Item

Item, vtrùm credat quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, & non laico seu laicis quantumcunquè bonis & deuotis.

Item, vtrùm credat, quòd sacerdos in casibus sibi permissis, possit peccatorem confessum & contritum à peccatis absoluere, & sibi pœnitentiam iniungere.

Item, vtrùm credat quòd malus sacerdos cum debita materia & forma & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat, verè absoluat, verè baptizet, & verè conferat alia sacramenta.

Item, vtrùm credat quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatẽ ligandi & soluendi super terram.

Item, vtrùm credat quòd papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri habens supremam authoritatem in Ecclesia Dei.

Item, vtrùm credat authoritatem iurisdictionis papæ, archiepiscopi, & episcopi in soluendo & ligando, esse maiorem authoritate simplicis sacerdotis, etiàm si curã animarum habeat.

Item, vtrùm credat quòd papa omnibus Christianis verè contritis & cõfessis, ex causa pia & iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorû, maximè pia loca visitãtibus, & ipsis manus suas porrigentibꝰ adiutrices. Et vtrùm credat, ꝙ ex tali cõcessione visitantes ecclesias ipsas & manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgentias consequi possint.

Item, vtrùm credat, quòd singuli episcopi suis subditis secundùm limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

Item, vtrùm credat & asserat, licitum esse, sanctorum reliquias & imagines à Christi fidelibus venerari.

Item, vtrùm credat quòd papa vel alius ꝓlatus proprijs nominibus papæ pro tempore expressis, vel ipsorum vicarij, possint suũ subditum ecclesiasticum siue secularẽ propter inobedientiam siue contumaciam excommunicare, ità quòd talis pro excommunicato sit habendus.

Item, vtrùm credat, quòd inobedientia siue contumacia excommunicatorum crescente, prælati vel eorum vicarij in spiritualibus, habeant potestatem aggrauãdi & reaggrauãdi, interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quòd illis censuris per inferiores sit obediendum.

Item, vtrùm credat quòd papa vel alij ꝓlati & eorum vicarij in spiritualibus, habeãt potestatẽ sacerdotes & laicos inobedientes & cõtumaces excõmunicãdi, ab officio, beneficio, ingressu ecclesię & administratione ecclesiasticorũ sacramentorũ suspendendi.

Item, vtrùm credat, quòd liceat personis ecclesiasticis absq; peccato, huius mũdi habere possessiones & bona temporalia.

Item, vtrùm credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, ĩmmò quòd sic auferentes, tollentes & inuadentes bona ipsa ecclesiastica, sint tãquàm sacrilegi puniendi, etiàm si malè viuerent personę ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes.

Item, vtrùm credat, quòd huiusmodi ablatio & inuasio cuicũq; sacerdoti, etiàm malè viuenti, temerè vel violẽter facta vel illata, inducant sacrilegium.

Item, vtrùm credat, quòd liceat laicis vtriusque sexûs, viris scilicet & mulieribus, libere prædicare verbum Dei.

Item, vtrùm credat, quòd singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare verbũ Dei, vbicunquè, quandocũquè, & quibuscunq; placuerit, etiàm si non sint missi.

Item, vtrùm credat, quòd omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta, sint publicè cõrigẽda & extirpanda. Volumus insupèr ac statuimus & decernimus, quòd si qs per secretam informationẽ per vos recipiẽdam, vel aliàs repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacunq; specie hęresis pestiferæ sectæ vel doctrinæ pestilentium Ioãnis Vuiclef, Ioãnis Husz & Hieronymi de Praga, hęresiarcharum prędictorû, aut de souẽdo, receptãdo, defendendo prefatos dãnatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces & pseudo discipulos, aut ipsorum erroribus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorũ post obitum orãdo, vel inter catholicos nominãdo & defendendo. vel ipsos vt sanctos colẽdo, prędicando vel adorãdo, vel aliàs circa eos suspectè agẽdo, citetur per vos seu alterum vestrũm, personaliter corã vobis seu altero vestrũm cõpariturus, semotis ꝓcuratore & aduocato, respõsurus medio iuramẽto per ipsum sic (vt prædictũ est) corporaliter prestito de plena & mera veritate dicẽda super prædictis articulis seu eorũ singulis vel alijs opportunis, secundùm exigentiã casũs & occurrentium circunstãtiarum ad arbitriũ vestrũ, & prout vobis seu alteri vestrũm videbitur expedire, vel alias cõtra eosdẽ ipsorũ singulos, (prout prędictis exprimitur, vel aliàs) canonicè ꝓcedatis, necnõ ꝑsentes literas exclusis articulis & interrogatorijs superiùs positis atq; obmissis, in ciuitatibꝰ, diœcesibus, terris & locis alijs, vbi tutè fieri poterit, authoritate nostra solẽniter publicetis & publicari faciatis, omes & singulos hæreticos huiusmodi, necnõ sectatores ipsarum hæresum & errorũ vtriusq; sexûs, tenẽtes & etiàm defendentes eosdẽ, aut hæreticis ipsis quomodolibet publicè vel occultè in diuinis vel aliàs participãtes, etiàm si patriarchali, archiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali aut alia quauis ecclesiastica vel mũdana

dana præfulgeant dignitate, necnon aduocatos & procuratores quoslibet, qui hæreticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores & receptatores super crimine hæresis aut credulitatis, sequelæ, fautoriæ, defensionis & receptatiõis huiusmodi defenderint, excommunicatos singulis diebus Dominicis & festiuis in prẽsentia populi nuncietis, & per alios nunciari faciatis. Et nihilominùs contra eosdem omes & singulos vtriusq; sexûs, huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores & receptatores & defensores eorundem, exemptos & non exemptos, & quemlibet ipsorum, cuiuscunq; dignitatis, statûs, præeminentiæ, gradûs, ordinis vel conditionis (vt præfertur) existãt, authoritate nostra diligenter inquirere studeatis, & eos quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionẽ eorum seu per facti euidentiã, vel aliâs huiusmodi hæresis & erroris labe respersos reperietis, authoritate prædicta etiàm per excõmunicationis, suspẽsionis & interdicti, necnon priuationis dignitatum, personatuum & officiorum, aliorumq; beneficiorum Ecclesiasticorum ac feudorum, quæ à quibuscunq; ecclesijs, monasterijs ac alijs locis Ecclesiasticis obtinent, ac etiàm bonorum & dignitatum secularium, ac graduum scientiarum quarumcunq; facultatũ, & per alias pœnas, sententias, & censuras Ecclesiasticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiàm per captiones & incarcerationes personarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur seu puniri iubentur, aut solent iuxta canonicas sanctiões. Similiter & clericos ipsos & Ecclesiasticas personas, vsq; ad degradationem inclusiuè, si eorũ culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis, necnon contra eosdem, ipsorũ, laicorumq; bona secundùm canonicas sanctiões & legales, contra hæreticos & eorũ sequaces editas, quibus eosdem sectatores siue sequaces subiacere decernim⁹, animosè consurgatis iuxta modũ & formam supradictos. Et qui de præmissis hæresibus vel articulis vel aliquo prẽmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur. Alij verò qui per testes seu propriã confessionem vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus vel articulis vel aliquo prẽmissorũ, eosdem articulos & errores solenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam, etiàm ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur, necnõ quòd errores & hæreses huiusmodi cuiuscunq; generis vel speciei censeantur, decæterò verbo, nutu vel facto non fouebunt, seu alios ad credẽdum illis verbo vel facto, publicè vel occultè, directè vel indirectè, aut alio quouis modo inducent, sufficiẽtem & idoneam cautionẽ præstare teneantur. Quòd si forsan eosdem articulos solenniter & publicè reuocare & abiurare, & pœnitentiam cõdignam, etiàm ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta vestræ discretionis arbitrium sinè dilatione subire, ac sufficientem cautionem quòd errores & hæreses ipsas decæterò non tenebunt nec fouebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publicè & occultè, directè vel indirectè, vel quouis quæsito colore inducant, præstare, seu aliquid prẽmissorum facere voluerint, extunc contra ipsos iuxta qualitatem errorum ac delictorũ suorum (etiàm si expediat) tanquàm cõtra hæreticos aut hæretica labe respersos, authoritate nostra iuxta canonicas & legales sanctiones summariè & simpliciter ac de plano sinè strepitu & figura iudicij, & etiàm ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscũq; cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiàm si opùs fuerit curiæ seculari relinquẽdo: Contradictores per censurã Ecclesiasticam, appellatione postposita, cõpescendo, inuocato ad hoc (si opùs fuerit) auxilio eiusdem brachij secularis, non obstãtibus tam felicis recordationis Bonifacij papæ octaui prædecessoris nostri, qua cauetur, nè qs extra ciuitatem & diœcesim suã, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam dictã, à fine suæ diœcesis ad iudiciũ euocetur, seu nè iudices à sede Apostolica deputati, extra ciuitatẽ & diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunq; procedere, siue alij vel alijs vices suas committere, aut aliquos vltra vnã diætam à fine diœcesum eorundẽ trahere præsumant, & de duabus diætis in concilio generali, quàm alijs quibuscunque cõstitutionibus Romanorum pontificum, tam à iudicibus delegatis, quàm personis vltra certum numerum ad iudicium nõ vocãdis, aut alijs editis, quæ possint in hac parte vestræ iurisdictioni aut potestati, eiusq; libero exercitio quomodolibèt obuiare, seu si aliquibus cõmuniter vel diuisim ab eadẽ sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excõmunicari, seu vltra vel extra loca ad iudiciũ euocari nõ possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiusmodi & eorum personis, locis & ordinibus & nominibus proprijs mentionẽ, & qualibet alia dictæ sedis indulgẽtia generali vel speciali, cuiuscunq; tenoris existat, per quã præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibèt impediri, & de qua cuiusq; toto tenore de verbo ad verbũ in nostris literis habenda sit mentio specialis. Datũ Constãtiæ octauo Calendas Martij, pontificatûs nostri anno primo.

CON-

CONFIRMATIO CONSTITVTIONVM FRE

derici secundi, & Carolinæ, cum multis adiectionibus per cõcilium Constantiense in decimanona sessione, quibus libertati ecclesiasticę plurimùm fauetur, & ob id adijciendam præfato operi constituimus, vt ex illa, quantum deferendum sit Ecclesiæ, quisque agnoscat.

fortè legẽdũ *in speculã se considerationis

Sacrosancta synodus Cõstantiensis *in speculũ suæ cõsiderationis extollens, quàm grauissima dispendia Ecclesiæ, monasteria, hospitalia, xenodochia, & alia pia loca, ac personę ecclesiasticæ sic tempore guerrarũ & lugubris schismatis, prohdolor causante malitia & ambitione mentium humanarum, ad talia diuersis coloribus, modis & titulis inhiantium improbè, hactenùs pertulerint, maximè à tempore felicis recordationis Vrbani papæ sexti inclusiuè citrà, ac perferant incessanter in tallijs, collectis, exactionibus, occupationibus, inuasionibus, detentionibus distractionibus, concessionibus, venditionibus, infeudationibus emphyteoticis, & alijs locationibus, donationibus, dimẽbrationibus, dationibus, permutationibus, & alijs varijs & diuersis alienationibus regnorum, prouinciarum, comitatuum, dominiorum, territoriorum, districtuum, ciuitatũ, castrorum, villarum, & aliorum locorũ, bonorum, iurium etiàm spiritualium, ac iurisdictionum ad Romanam & Ecclesias alias, monasteria, hospitalia, xenodochia, & pia loca ac personas huiusmodi cõmuniter vel diuisim spectantium, alijsq; grauaminibus hactenùs à dicto tẽpore citrà, & per ipsum tempus, seu ipso tempore vsq; in presentem diem, præter seu contra dispositionem iuris scripti quomodocunquè & qualitercũquè impositis, illatis, factis, seu prẽsumptis, aut attentatis: Ac intendens & cupiens circa reformationem immunitatis Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, ac recuperationem bonorum & iurium suorũ diligenter intendere, quanuis dudùm contra seculares potestates, necnon consules ciuitatũ, ac alios qui ecclesias & viros Ecclesiasticos tallijs, collectis & exactionibus alijs aggrauare nitebantur, in Lateranensi concilio immunitati Ecclesiæ prouisum fuit, per quod huiusmodi præsumptio sub anathematis districtione prohibita fuit, & illius fautores & trãsgressores excommunicationi subiacere prẽcepit huiusmodi cõcilium, donèc satisfactionem earundem impenderẽt cõpetenter, ac etiàm constitutiones & sententię quę à talibus vel de ipsorum mandato forent ꝓmulgatæ, inanes & irritæ haberentur, nullo tempore valituræ. Et vt nullus vano in hoc deciperẽt errore, vt infra tẽpus sui regiminis huiusmodi anathema sustineat, quasi post illud nõ esset ad satisfactionẽ debitam cõpellendus, decretũ fuit in eodem cõcilio, & ipsum qui satisfacere recusaret, & successorem illius, nisi satisfaceret infra mensem, manere debere ecclesiastica censura conclusum, donèc satisfaceret cõpetenter, cùm etiàm succedere debeat in onere, qui substituitur in honore. Et licèt etiàm in sacris legibus pro libertate & immunitate Ecclesiastica, siue ecclesiarũ & ecclesiasticarũ personarum, multa salubria & fauorabilia statuta fuerint, dudùm felicis recordatiõis Honorius papa tertius attentè cõsiderãs, ꝙ quondàm Fredericus secũdus olim Romanorum Imperator, tũc sub obediẽtia & deuotione sanctæ Romanæ Ecclesię persistẽs, ad laudẽ eiusdẽ Ecclesię & sacri decus Romani imperij, cupiẽs, vt expurgatis quorundã erroribꝰ, & iniquis statutis penitùs destitutis, decæterò Ecclesię & ecclesiasticæ personę plena vigerẽt quiete, & secura libertate gauderẽt: ac piè & iustè attendẽs, ꝙ quorundã peruersorũ iniquitas adeò abũdauerat, vt non dubitarent contra Ecclesiasticam disciplinã & sacros canones, statuta sua cõsingere aduersùs Ecclesiasticas personas & Ecclesiasticam libertatẽ, edictali lege huiusmodi statuta iniqua irritauerat, & prꝫceperat irrita annũciari, & omia statuta & cõsuetudines *contra ciuitates & loca, potestates vel consules, aut quęcunq; aliæ personæ cõtra libertatẽ Ecclesiæ & ecclesiasticas personas huiusmodi edere aut cõseruare tentauerint cõtra canonicas & imperiales sanctiones, de ipsorũ capitularibus infra duos mẽses post huiusmodi legis publicationẽ penitùs aboleri facerent: & si decæterò talia attentarent, illa ipso iure decreuit esse nulla, & eos sua iurisdictione priuatos: necnõ locũ vbi talia deinceps ꝑsumpta fuissent, banno mille marcarũ auri fisco imperiali prꝫceperat subiacere: potestates verò, cõsules, statutarij & scriptores statutorũ prædictorũ, necnõ cõsiliarij locorũ ipsorum, qui secũdùm statuta & cõsuetudines memoratas iudicarẽt, extũc essent ipso iure infames, quorũ sentẽtias & actus legitimos statuerat aliqualiter non tenere: ꝙq; si per annũ prꝫfatarũ constitutionũ inuenti forent contẽptores, bona eorũ per totũ suũ imperiũ mãdauit impunè ab omnibus occupari, saluis nihilominùs alijs pœnis cõtra tales in generali cõcilio ꝓmulgatis. Et insuper voluerat tũc idẽ Imperator, ꝙ nulla cõmunitas vel publica ꝑsona seu priuata collectas seu exactiões, angarias vel perãgarias, ecclesijs vel alijs pijs locis, aut ecclesiasticis ꝑsonis huiusmodi imponeret, aut inuadere Ecclesiastica bona ꝑsumeret: ꝙsi secùs faceret, & reqsita ab Ecclesia vel imperio huiusmodi emẽdare conteneret, tripliciter refunde-

*pro cõtra, videtur legendũ, quæ

Cap. 46. Et extra. de immunitate ecclesię capite 6.

ret

ret,& nihilominùs banno imperiali subiaceret,quòd sine satisfactione nullatenùs remitteretur. Statuerat insuper,quòd quæcunq; communitas vel persona per annum in excommunicatione propter libertatem Ecclesiæ violatam persisteret,ipso iure banno imperiali subiaceret, à quo nullatenùs extraheretur,nisi prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento. Et insuper ordinauerat,vt nullus ecclesiasticam personam aquestione in criminali vel questione vel ciuili ad iudiciũ seculare presumeret trahere contra canonicas sanctiones,& contra constitutiones imperiales:quòd si secùs faceret,actor à suo iure caderet,& iudicatum nó teneret,& iudex foret ex tunc iudicandi authoritate priuatus:quique iudices temporales,qui clericis & personis ecclesiasticis iustitiam denegare presumerent,tertiò requisiti,suam iurisdictionem amitterent, prout dicta imperiali edictali constitutione pleniùs continetur. Dictusq; Honorius constitutionem ipsam de consilio etiàm fratrum sanctæ Romanę Ecclesiæ cardinalium,qui tunc erant, authoritate Apostolica approbans & confirmans, ipsam mandauit inuiolabiliter obseruari: necnon statutarios & scriptores predictos, excõmunicatos eadem authoritate nũciari.

Et deindè ad euidentiam ciuæ memorię Caroli quarti etiàm Romanorum Imperatoris semper Augusti deducto, quòd nonnullæ seculares personæ in potestatibus & officijs publicis constitutę,videlicet duces, marchiones,comites,& alij domini temporales, necnon consules ciuitatum, oppidorum,villarum & locorum rectores,in eorũdem prouincijs,Dei timore posposito,statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio,& de facto, contra personas Ecclesiasticas & ecclesiarum libertates,& harũ priuilegia condiderant:illisque de facto & publicè vtebantur contra canonicas & legitimas sanctiones. vtpotè quòd nulla bona temporalia in vim & potestatem ecclesiasticam transferantur,& nè clerici in sacris cõstituti, ad agendum & testificãdum in ciuilibus, & maximè in pijs causis,aliquatenùs admitterentur,quique excommunicati laici & publicè denũciati, in foro ciuili minimè repellerentur. Et insuper cùm prædicti domini temporales,cõsules & rectores per secularem potestatem res ac bona clericorum occuparent,arrestarent,& oblationé Christi fidelibus minuerent atq; restringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus ecclesiarum exigerent & extorquerent,possessiones Ecclesiarum & personarum earundem deuastarent incendijs & rapinis,cõtractus inter clericos & laicos factos legitimos, ac libros ciuitatũ, castrorũ, villarum & aliorum locorum predictorum inscribere & sigillare recusarent,donataque & legata ad fabricas & ecclesiarum structuras,contra dictorum & præfatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, contra iustitiam vsurpare presumerent, ac in fraudem & odium clericorum de bonis ecclesię rebus clericorum,quæ non causa negociationis,sed pro eorũ proprijs vsibus per eorum terras & dominia ducebant, & duci faciebant,teloneũ exigere & recipere non verebantur,& confugientes atq; currentes ad ecclesias & earum cœmeteria,indè extrahere contra canonicas & imperiales sanctiões præsumpserant: Idem Carolus Imperator tanquàm Christianissimus princeps,volens in premissis prouidere de remedio salutari, etiàm de quorundam principum,ducũ,comitum,baronum,fidelium q; aliorum cõsilio,authoritate imperiali quæcunq; statuta & consuetudines prædictas,tãquàm per canonicas & ciuiles sanctiones expresse reprobata,cassauit,irritauit & annullauit,ac cassa & irrita nulliusq; roboris esse voluit penitùs & momenti,præcipiens sub indignatione bãni imperialis,vniuersis & singulis principibus ac dominis temporalibus, consulibus,potestatibus,& alijs in officijs publicis constitutis,quatenùs extunc ipsorũ statuta & ordinationes,sicut in præiudicium ecclesiasticę libertatis edicta fuerant,omnia reuocarent & de luce tollerent:quique secundùm ea non iudicarẽt amplius,nec sententias ferrent,aut eisdem in iudicio vel extra iudiciũ quomodolibèt pro & contra ecclesiasticam libertatem potirentur. Pronunciauitq; insuper & eadem decreuit authoritate, quòd quicunq; laicus,cuiuscunque statũs,gradũs aut conditionis existeret, ausu sacrilego & propria temeritatis audacia sacerdotem vel clericũ secularem vel religiosum dissidaret, proscriberet,captiuaret, spoliaret, occideret, mutilaret,aut in carcere detineret,ac huiusmodi maleficia perpetrantes & faciẽtes scienter receptaret, vel eis fauorem prestaret, preter pœnas à sacris canonibus, imperialibus & legalibus sanctionibus in tales promulgatas, eoipso redderetur infamis, ac omni honore priuatus,nec ad placita vel consilia nobilium admitteretur quouis modo. Hortans insuper in Domino & requirens ecclesiasticos prelatos,in illis partibus,in quibus committerentur talia,constitutos,vt legem imperialem huiusmodi per eorum ecclesias & synodos publicarent, nè transgressores huiusmodi per simulatam ignorãtiam suas in hac parte valeãt malitias excusare, prout in edictali lege prædicta pleniùs cõtinetur. Quia non tantùm in prouincijs & regnis, q Romanum profiterẽtur imperium, sed ferè modernis temporibus vbique in toto Christiano orbe neglectis huiusmodi Lateranẽsis concilij constitutionibus,imperialibus, ac sacris sanctionibus quibuscunq;, ab impiorũ malitia aduersùs ecclesias & clericos nulla reuerentia,nullo Dei timore, nulloq; ani-

animarum interitu pensatis,eorundẽ temerè audacia creuit insolenter. Igitur authoritate Dei omnipotentis prædicta omnia innouat,statuit & cõfirmat,perpetuisq; futuris temporibus ab omnibus Christi fidelibus vbilibèt in omnibus & per omnia,iuxta ipsarum constitutionum tenores,sub bãnis alijsq; pœnis & censuris suprà in eisdẽ compræhensis inuiolabiliter obseruandis.

Cęterùm in eodem Lateranensi concilio statutum & ordinatũ fuit, quòd episcopus siue ordinarius cum cõsensu sui cleri ad releuandas communes vtilitates & necessitates,vbi laicorum non suppetunt facultates, absq; vlla coercitione possit Ecclesiasticas personas compellere ad aliqua subsidia laicis conferẽda,priùs Romano pontifice cõsulto:& hac sumpta occasione,laici in quãpluribus partibus, minis vel terroribus seu aliquibus alijs modis aut coloribus diuersis ducunt,vt tallias,collectas,subsidia, impositiones vel alia quæuis onera,quocunq; vocabulo seu nomine nuncupentur, ecclesijs vel clericis imponãt,aut imponi cõsentiant, vel permittant cum facultate interdùm per ipsosmet laicos aut alios exigendi. Ex quo constitutio Lateranensis, quæ ob pietatem laicorum fuit ordinata,in impietatẽ & graue damnum & iacturam Ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum vertitur. Ideò dicta sancta synodus hoc perpetuò statuit & ordinat,quòd nulla persona secularis cuiuscunq; dignitatis aut statũs & cõditionis existat,etiàm si imperiali, regali vel quacunq; prefulgeat dignitate,sub prętextu cõsensus episcopi,clero tallias,impositiones & onera vel subsidia imponat,exigat vel recipiat,nisi priùs Romano pontifice cõsulto,sub pœnis,bannis,& censuris eisdem.

Idem per omnia,Romano pontifice dictas tallias vel collectas imponente, vel imponi mandante, consensu episcopi vel cleri non accedente. Episcopi verò, qui contra prædictum concilium Lateranense vel hanc cõstitutionem,imponendo vel imponi consentiendo vel exigendo consenserint,eis ingressus Ecclesiæ ipso facto sit tandiù interdictus,donèc læsis ecclesijs & clericis ac ecclesiasticis personis plenariã fecerint satisfactionem. Prælati quoquè qui cõtra sacrorum canonum dispositionem,& contra cõstitutionem Bonifacij octaui, q̃ incipit, Vas electionis, visitando, vel charitatiuum subsidium,necnon tallias & collectas imponendo, Ecclesias & Ecclesiasticas personas quocunq; modo grauant,ipso facto ab oñi administratione temporalium & spiritualium(etiàm si in pontificali vel alia dignitate existant)sint priuati, alijs quidem pœnis in iure expressis in suo robore permansuris.

Item considerans quòd nonnulli summi pontifices excaptata opportunitate nõnullorum regum,dominorum,comitũ,& aliarum quarumuis personarum temporalium, aut ad ipsorum beneuolentiam captãdam, vel alio spiritu ducti, concesserunt & licentiam dederunt eisdem tallias,collectas,subsidia,impositiones,datias, pedagia, aut alia quęuis onera huiusmodi imponẽdi vel exigendi ab Ecclesijs,clero vel ecclesiasticis personis in eorundẽ dominio vel districtu aut alibi constitutis & commorantibus,aliàs ad tempus,aliàs ad certam summam, sub diuersis modis, formis vel cõditionibus, in confectis literis Apostolicis vel alijs huiusmodi licentiæ cõpræhensis,idcircò omnes & singulas concessiones & licentias huiusmodi, etiàm si de plenitudine potestatis Romanorum pontificum aut Apostolicæ sedis,quouis modo& quibusuis personis sub quibuscunq; verborum tenoribus concessas,reuocat,cassat,annullat & irritat. Dictisq; dominis,comitibus & alijs,vt suprà expressis,mãdat & iubet in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis,bannis & censuris,necnon in triplum restitutionibus suprà expressis, quas incurrent ipso facto, quòd abindè in anteà dictis concessionibus,licentijs,aliqua & aliquibus ex ipsis nullo modo per se vel alium aut alios,directè vel indirectè,palàm,publicè vel occultè,imponẽdo vel exigẽdo,quoquo modo vtantur: quinimmò priuilegia, concessiones & scripturas huiusmodi super dictis concessionibus & licentijs confectas, de luce aboleri faciant.

Item eadem authoritate statuit, ordinat, decernit & declarat,quòd regna,prouincię, comitatus,dominia,territoria,ciuitates,districtus,terræ,villę,castra, fortalicia, possessiones,ædificia, grangiæ & quæuis alia bona,res,iura,iurisdictiones,actiones reales & personales,spirituales & temporales, ac patronatus & pertinentię eorundem,& ecclesiarum cathedralium diœceses,quę Romanæ seu patriarchalibus,metropolitanis, cathedralibus,abbatialibus & quibusuis alijs collegiatis secularibus vel regularib⁹ ecclesijs,monasterijs,prioratibus,mensisque cathedralibus & abbatialibus,capitulis,collegijs seu conuentibus,hospitalibus, xenodochijs,& quibusuis alijs pijs locis,alicui vel aliquib⁹ ex ipsis temeritate vel audacia, dolo,vi, vel fraude, quomodocunquè & qualitercunquè per quasuis personas ecclesiasticas vel laicales, capitula, collegia, dominos,comitatus & vniuersitates,etiàm si imperiali, regali, cardinalatu, pontificali vel alia quauis ecclesiastica vel laicali præeminentia & dignitate prefulgerent, à tempore fe.re.Gregorij vndecimi ĩclusiuè citrà (post cuius quidem Gregorij decessum schisma præsens prohdolor in Dei Ecclesia ortum habuit)quauis occasione seu colore quæsito fuerint inuasa,occupata,vsurpata,captata seu detenta,huiusmodi ecclesijs,monasterijs, prioratibus, mensisq; cathedralibus &

abbatialibus,capitulis,collegijs,seu conuẽtibus,hospitalibus,xenodochijs & pijs locis, videlicet illi & illis, cuius, quorum vel quarum tempus & in tempore inuasionis, occupationis, vsurpationis, captionis, seu detentionis huiusmodi erant & nunc sunt, dummodò tempore inuasionis,occupationis,vsurpationis, seu detentionis prędictæ vel prius, * possessio, ecclesias, monasteria, prioratus,mensas cathedrales & abbatiales, capitula,cõuentus,hospitalia, xenodochia, & pia loca aut per aliquem vel aliquod ex ipsis,corã aliquo de executoribus siue conseruatoribus,de quibus infrà fit mentio, ꝓbeturinfra tempus quadrimestre à die probationis prædictæ cõtinuè currendum, vel si fama de dicta possessione aut secuta inuasione,occupatione, vsurpatione, captione seu detentione huiusmodi erit in diœcesi ecclesiæ, monasterij, prioratûs, mensarum cathedralium,abbatialiũ,capituli, collegij, cõuentûs,hospitalis,xenodochij,vel pij loci huiusmodi,similiter infra simile quadrimestre continuandum à die legitimæ citationis,monitionis seu requisitionis personaliter factæ,vel si possessoris copia cõmodè haberi,aut benè utè ac legitimè citari nõ possit, tunc & eo casu moneri & requiri valeat per edictum in aliquo loco diœcesis, vel ipsi diœcesi propinquo,vbi inuasor,occupator,vsurpator,captor seu detentor habitare consueuerat.ad habitãdum vacua & expedita, plenariè, realiter & cum effectu, omi cessante excusatione & exceptione, restituantur,reddantur & redintegrentur,ac pacificè dimittantur sub pœnis,bãnis & cẽsuris, & sub alijs vt suprà, & sub triplicata restitutione,& sub infamia & occupatione & iuris amissione superiùs nominatis: quas negligentes,inobedientes,trãsgressores, rebelles & contrà facientes,incurrent ipso facto,à quibus pœnis & censuris & alijs prædictis non possint absolui, nisi priùs factis (vt præfertur)plenis & integris restitutionibus. Et nihilominùs ex abundanti cautela ipsa sancta synodus ex certa scientia prędicta bona,regna,ciuitates & cætera vt suprà, illis quibus erãt(vt præfertur)restituit, reddit & redintegrat per præsentes. Et insuper liceat prelatis,capitulis,conuentibus, & rectoribus ecclesiarum,monasteriorum & locorum huiusmodi,quorum talia regna,bona,& cætera erant, & nunc sunt, eorumque successoribus aut eorum procuratoribus & syndicis,authoritate propria, alicuius consensu vel licentia minimè requisita, possessionem illorum intrare,capere aut detinere liberè & impunè,constitutionibus & priuilegijs Apostolicis & Imperialibus, & alijs quarumuis personarũ,nequaquàm obstantibus.Rursus,quia cõtractus celebrati,nec non concessiones super regnis, prouincijs, ciuitatibus,castris,villis,& alijs bonis suprà expressis viro non purgato,verisimiliter ad vexationes redimendas facti vel factæ præsumerentur:ea propter ipsa sancta synodus ex certa scientia omnes & singulas concessiones,donationes, venditiones, alienationes,pignorationes, diuisiõnes, separationes, dimembrationes, distractiones, extenuationes,permutationes,obligationes,declarationes, reuocationes, infeudationes, reinfeudationes,pacta,prouisiones, promissiones, sententias & alios contractus quosq;, etiàm si iuramentis fuerint conualidatæ & cõualidati,etiàm per viam aut modum cuiuscunq; contractûs,etiàm in illis contenta, sub quacunq; verborum conceptione appareant, post inuasiones, occupationes, vsurpationes,captiones vel detentiones regnorum, prouinciarum, ciuitatum, & aliorum alicuius vel aliquorum bonorum huiusmodi,& ante eorundem bonorum plenariam restitutionem, de,in, pro, & aut super eisdẽ alicui vel aliquibus ex regnis, & alijs bonis huiusmodi, vel ipsorum aut eorum aliquibus iuribus,iurisdictionibus,actionibus, & pertinentijs realibus & personalibus,atque mixtis, spiritualibus & temporalibus quibuscunq;,quibusuis dominis,dominijs,comitatibus, vniuersitatibus,capitulis,collegijs, patriarchalibus, vel alijs ecclesijs quibusuis,siue eorum mensis,aut alijs personis quibuscunq; ecclesiasticis vel laicalibus,etiàm si Imperiali,regali,pontificali,vel alia ecclesiastica & temporali prefulgeant dignitate,quauis occasione,à dicto tempore Gregorij inclusiuè citrà, quomodocunquè & qualitercunquè factis & concessis,faciẽdis, concedendis per Romanos pontifices motu proprio ex certa scientia de plenitudine potestatis,cum omnium defectuum supplemento,ac de & cum consensu & cõsilio sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium,siue per modum aut viam contractuum quorumcunque,vel aliâs & quauis authoritate, etiàm Apostolica,imperiali,regali,legatorum, nunciorum,aut vicariorum sedis Apostolicæ,siue ordinariè legata vel delegata, etiàm si factum & concessum fuerit per illas personas,aut de & cum cõsensu illarũ, ad quas in talibus de iure & de consuetudine facere, concedere & consentire pertinuerit, nullas & nullos, nulliusque iuris, efficaciæ, firmitatis,roboris & momenti, atq; viribus euacuatos & euacuatas fuisse & esse decreuit & declarauit.Et nihilominùs ex abundati cautela,ipsas & ipsos reuocat,cassat,abolet,irritat & annullat,ac viribus euacuat.ipsaq; regna & prouincias,ciuitates & alia bona cum iuribus & omnibus alijs supradictis,tenore præsentium illis, quorum vel quarum (vt præfertur) erant & sunt, reddit, restituit, & redintegrat. Statuens quoquè & precipiẽs, decernens & declarans,ipsa omnia & singula reddenda, restituenda & redintegranda, qui-

quibus(vt præfertur)erant & sunt, vacua & expedita plenariè,realiter & cũ effectu, omi cessante excusatione, infra dictum quadrimestre,sub eisdem pœnis,bannis & cẽsuris, & alijs quas incurrent ipso facto, & à quib' non possint absolui,nisi vt suprà cõtinetur, alijs tamen iuris remedijs pro prædictis executioni demandandis in suo robore permansuris. Et nihilominùs liceat prælatis & alijs,quorum talia bona(vt præfertur)erant & sunt,possessiones intrare & cætera, vt suprà continetur.

Item dicta sancta synodus eadem authoritate ex certa scientia decernit & declarat, omnes & singulas concessiones,donatiões, obligationes, venditiones,extenuationes, pignorationes, diuisiones, separationes, dimembrationes, distractiones, permutationes,obligationes,declarationes,reuocationes,infeudationes,reinfeudationes, ac censuum,fructuum,seu responsionum aliarum quocunq; nomine seu vocabulo nuncupentur,extenuationẽ,extinctionem,pacta,promissiones, prouisiones, sententias, & alios contractus quoscunque,etiamsi iuramentis fuerint conualidatæ & cõualidati,etiàm per viam aut modum cuiuscunq; contractûs,& in illis cõtenta sub quacunq; verborũ conceptione appareant, quibusuis patriarchis, primatib', archiepiscopis, episcopis, eorũq; ecclesijs cathedralibus siue antiquis, siue post dictum schisma erectis, aut eorũ mensis,capitulisq;, collegijs, * comitatibus, seu vniuersitatibus & personis, etiàm imperialis,regalis,reginalis,pontificalis, cardinalatûs aut cuiusuis ecclesiasticæ vel mundanæ fuerint dignitatis,præeminentiæ, statûs vel cõditionis,de,in,pro,aut super regnis, prouincijs, comitatib', dominijs,territorijs,ciuitatibus,districtib',terris,villis,castris,fortalicijs,possessionibus,ædificijs,grangijs,& quibusuis alijs bonis, rebus ac pertinentijs suis, iuribusq;, iurisdictionibus & actionibus realibus & personalibus atq; mixtis,cathedraliumque ecclesiarum diœcesibus, ac patronatuum iuribus,& quibusuis alijs tam spiritualibus quàm temporalibus sinè aliquo vel aliquibus prædictorum ad Romanam, patriarchales, metropolitanas, cathedrales,abbatiales,& quasuis alias collegiatas & non collegiatas,regulares & seculares ecclesias,monasteria, prioratus, mensasque ipsarum ecclesiarum, capitula seu cõuentus eorum,aliquos vel aliquas ex ipsis factas & factos,præter vel contra dispositionem iuris scripti,à dicto tempore Vrbani papæ sexti inclusiuè citrà, quomodocũquè & qualitercunquè,vsque in præsentem diem, sub quibusuis titulis, iuribus, actionibus, causis,modis,conditionibus,vijs siue formis,& quauis occasione etiàm motu proprio, ex certa sciẽtia & de plenitudine potestatis, ac cum supplectione omium defectuum,etiàm de & cum consilio & consensu sanctę Romanæ Ecclesiæ cardinaliũ,siue per viam aut modum contractuum quorumcunque, vel aliâs & authoritate quacũq;,etiàm Apostolica,imperiali,regali,reginali,legatorũ,nunciorum, aut vicariorum sedis Apostolicæ, siue ordinaria,delegata vel subdelegata, vel quacunq; alia,etiàm si factum & concessum fuerit per illas personas, aut de & cum consensu illarum, ad quas in talibus de iure & consuetudine facere,concedere, & cõsentire pertinuerit,fuisse & esse ipso iure nullos & nullas,ac nullius efficacię,roboris & momenti,viribusq; euacuatos & euacuatas, & perindè censeri & haberi,sub & cum modificationibus infrà scriptis,àc si facti & factæ non fuissent. Concessionesq;, donationes & cętera huiusmodi,& alias quasuis,quę cũ detrimento vel lęsione Ecclesiarum,monasteriorum,mensarum,capitulorum,cõuentuum,locorum seu personarum alicuius vel aliquarum huiusmodi factę à dicto tempore Vrbani papæ sexti citrà,ex certa scientia, & authoritate prædicta hac edictali constitutione,sub & cum suprà & infrà dictis modificationibus reuocat, cassat, irritat & annullat. Et nihilominùs ad abundantiorem cautelam, tollit & penitùs viribus euacuat, dictaq; regna,loca,territoria,districtus, iura,iurisdictiones &c.ac bona huiusmodi ad ius & proprietatem Ecclesiarum, monasteriorum,locorum,mensarum, capitulorum, conuentuum,& personarum huiusmodi,ad quæ seu quas spectabant & nunc spectant & pertinent,sub & cum suprà & infrà scriptis modificationibus restituit, reddit & reincorporat penitùs per præsentes, quorum omnium possessionem vacuam,liberam,expeditam nihilominùs illi qui talia bona tenuerint & tunc tenebant, debeant ac etiàm teneantur infra dictum quadrimestre à die probationis vel citationis, monitionis seu requisitionis vt suprà fiendę, liberè, totaliter & cum effectu vacua & expedita relaxâsse,& dimisisse ecclesijs,mensis, monasterijs, hospitalib',locis,& alijs personis huiusmodi,ad quas ante concessiones prędictas spectabant & pertinebant, & nunc spectant & pertinent,seu spectare & pertinere possunt, sub pœnis,bannis & censuris, & alijs vt suprà,quas incurrẽt ipso facto,& à quibus absolui non possint,nisi priùs satisfecerint & restituerint,vt suprà cõtinetur. Et nihilominùs liceat prelatis,capitulis,conuentibus ac rectoribus Ecclesiarum, monasteriorum & aliorum locorum huiusmodi,quorum talia bona fuerunt,& nunc sunt,eorumq; successoribus & syndicis authoritate propria,alicuius cõsensu vel licẽtia minimè requisitis, cautione tamẽ priùs præstita,vt inferiùs denotatur,possessionem illorũ intrare,capere & recipere liberè & impunè, nõ obstãtibus cõstitutionibus,priuilegijs sedis Apostolicę

cis authoritate concessis, factis, concedendis & faciendis, ac impetrationibus sub quacunq; verborum expressione & tenoribus concessis, & etiam si de ipsorum tenoribus expediret facere mentionem specialem de verbo ad verbum, in totum vel in partem, quorum & quarum omniū ipsa sancta synodus hic p expressis, rectis & inserris haberi vult & decernit, necnō pscriptionibus, consuetudinib⁹ & alijs cōtrarijs & repugnātib⁹, aut quouis modo huic cōstitutioni decęterō nequaq obstantibus quibuscunque.

Prædicta quoquè, quæ de declarationibus ac reuocationib⁹ huiusmodi dicta sunt, non vendicent sibi locum in infeudationibus, reinfeudationibus, concessionibus & locatiōibus quibusuis perpetuis, solitis ante dictum tempus domini Gregorij papæ vndecimi fieri & dari in feudum, reuisendū vicariatū, aut emphyteosim, & regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, castris, villis, locis, territorijs, districtibus, & alijs bonis seu iuribus huiusmodi, aliquo vel aliquibus eorundem, dummodò vtile dominium eorūdem per pacificam ⁊ tenuatā corporalis possessionis ante huiusmodi infeudationem, reinfeudationem, concessionem, non fuerit cum directo dominio incorporatum & solidatum, ac etiàm quòd canon & census antiquitùs ante tępus domini Gregorij papæ vndecimi pro illis præstari & dari soliti, cōsueti seu admissi, si qui pręstabantur, debitè persoluēt: nec etiàm locum habeant in venditionibus bonorum, quorum iusta precia apparebunt & probabuntur, conuentuum & locorum huiusmodi, quorum (vt præfertur) erant duntaxàt, versa esse in permutationibus factis, versis in euidētem vtilitatem Ecclesiarum, monasteriorum & aliorū huiusmodi: nec locum sibi vendicent in cōcessionibus per Romanos pōtifices pro dotatione in totū vel in partem, ac pro alia quauis subuentione aliquarum ecclesiarum cathedralium & aliarum indigentium quarūcunque ciuitatum factis de aliquibus Ecclesijs inferioribus & bonis earum, dummodò huiusmodi ciuitates ab antiquo & ante dictum schisma habuerint famam, titulum & nomen ciuitatis, & dummodò etiàm huiusmodi concessa non fuerint alicuius Ecclesiæ cathedralis, sed ab abbatialibus inferiorum Ecclesiarum: nec etiàm sibi sortientur effectum in venditionibus & alijs alienationibus bonorum hospitaliū, xenodochiorum & aliorum piorum locorum quorumlibet, quæ hospitalia, xenodochia, & pia loca, vt sunt, Ad sancta sanctorum, Sanctispiritūs in saxia de vrbe, beatæ Mariæ noua de Florentia, de scala, de seminis, ac de misericordia, de paradiso, & similia pro sustētatione pauperum & hospitalitate conseruāda consueuerunt ab antiquo bona eorum vendere, aut taliter alienare, locare aut vsumfructum cōcedere, secūdùm eorum statuta seu laudabiles & antiquas consuetudines pacisicè hactenùs obseruatas, priuilegijs etiàm antiquitùs à Romanis pontificibus quibusuis religiosorū ordinibus bonorum & rerū huiusmodi indultis, ac etiàm suis consuetudinibus in talibus ab antiquo obseruatis, in suo robore permansuris: nec etiàm in vicariatibus, gubernatibus & ministrationibus, seu locationibus aut feudis prouinciarum, terrarum, castrorum, locorum, seu bonorū huiusmodi ad tempus nouem annorū, vel abindè infra duntaxàt duraturis, prędictis tamen modificationibus nō se ad prędicta inuasa, occupata, vsurpata, capta seu (vt præfertur) detenta, aliqualiter extendentibus. Cęterùm decreuit prędicta sancta synod⁹ eadem authoritate, quòd quicūq; ex iustis & rationabilib⁹ causis probauerit legitimè se de aut super regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, castris, locis, vel bonis huiusmodi, vel eorum aliquo, pro precijs persolutis, vel ex causa depositi siue mutui, aut aliàs ex iustis causis recipere debere à Romana seu alijs ecclesijs, monasterijs, prioratibus, hospitalibus vel locis ipsis seu eorum aliquo, aut ex prælatis seu rectoribus eorūdem, occasione duntaxàt Ecclesiarum, hospitalium seu locorum prędictorum, ad quæ ipsa bona pertinuissent vel pertinerent, aliquas florenorū seu pecuniarum summas aut res alias, ac illas versas esse in vtilitatem euidentem Ecclesiarum seu monasteriorum aut locorum huiusmodi, quòd facta coram loci ordinario deductione aut defalcatione fructuum aut prouentuum perceptorum arbitrio dicti ordinarij loci, siue rerum & bonorum de quibus ageretur, super quo ipsius ordinarij cōscientiam onerauerit & onerat, non obstantibus quibuscunq; conuentionibus seu pactis initis vel adiectis, etiàm authoritate Apostolica vel alia quomodolibèt roboratis, ac iuramento vallatis, maximè quo ad probandum precia, res vel pecunias, versa esse in euidentem vtilitatem, vel quorum talia bona fuissent, seu vt fructus in sortem cōputare quis minimè teneretur, aut quod faceret fructus suos, seu alijs contrarijs & aliter disponētibus quouis modo Ecclesia seu monasterium, hospitale vel locus huiusmodi residuum quod declaratur ad restituendū illi qui soluisset, aut eius hęredibus, seu ius vel causam aut titulum suum habētibus, infra annū à die talis declarationis continuè computandum, vel ad huiusmodi bona obligata vsq; ad satisfactionem, vt infrà declaratur, ipsis creditoribus restituēdum, pro dicto residuo declarato, eo ipso prelat⁹, capitulum, cōuentus ac rectores talis Ecclesiæ, monasterij, hospitalis vel loci, cuius vel quorum (vt pręfertur) ipsa bona erant, sub pœna excommunicationis sint adstricti. Et nihilominùs pro securitate creditorum super

per satisfactione huiusmodi, nullus ex prælatis & alijs supradictis possit aut debeat per se aut per alium, possessionem talium bonorum intrare, capere vel retinere, nisi idonea cautione priùs per ipsos præstita coram loci ordinario, ipsius vel ipsorum creditorum, & huiusmodi ordinario recusante, coram loci ordinario debitoris de eo quod ab ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, vel locis alijs seu personis supradictis ratione declarationis huiusmodi tenerentur habere creditores ipsi infra dictum annum persoluendo, bona quoquè talibus vendita, pignorata seu aliter obligata, alienata, vel vt suprà concessa, illis vsque ad satisfactionem specialiter obligata remaneāt & existant. Si autem infra dictum annum satisfactio quantitatis declaratæ facta non fuerit, vt præmittitur, præuijs tribus protestationibus, diuersis diebus per creditores seu eorum procuratores factis, præfatis capitulis, conuentibus aut rectoribus huiusmodi super dicta satisfactione saltem infra mensem à die primæ protestationis faciendæ: tunc lapso dicto mense liceat huiusmodi creditoribus, aut hæredibus, ius vel causam seu titulū habētibus ab illis, per se vel p procuratores suos authoritate p̄pria possessionem bonorum huiusmodi intrare, capere, ac illa tenere & possidere, fructusque & emolumenta ex illis percipere. Deducendo tamen de sorte ipsius debiti, quousquè eisdem fuerit de quantitate huiusmodi debiti, vt præfertur, declarata integraliter satisfactum, ità tamen prouiso circa præmissa & quodlibet prædictorum, quòd pro debito Romanæ vel alterius cathedralis, vel inferioris Ecclesiæ, hospitalis aut pij loci, prælatus, rector, siue alia persona huiusmodi, nisi solitum pro sua Ecclesia, hospitali, & pro loco in cuius euidentem vtilitatem duntaxàt probabiliter, vt præfertur, precium & valorem versum esse fideiubere, vel aliàs cautionem de debitis declaratis, vel aliàs minimè præstare teneatur: nec huiusmodi bona pro alijs debitis quoquo modo remaneant obligata, nec etiàm de ipsis restitutio & redintegratio, vt suprà est declaratum, quouis modo valeat nec debeat retardari. Cæterùm quia lex salubris præteritis intēdit & futuris casibus prouidere, decernit ipsa sancta synodus eadem authoritate, quòd decæterò præmissis & infrascriptis nulla feudatio, locatio, donatio, venditio, permutatio, pignoratio, obligatio, siue quæuis alienatio aut declaratio, de aut super regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, castris, locis, iuribus, ac iurisdictionibus, seu bonis prædictis, aut aliquo eorundem authoritatibus huiusmodi, seu earum aliqua vel aliàs sinè expressa deliberatione cōcilij generalis, vel saltem prouincialis, cum euidenti tamen vtilitate Ecclesiæ & pij loci huiusmodi fieri possit, vel debeat quouis colore q̄sito, seu iam facta cōfirmari, extēdi vel prorogari, aut de nouo concedi quouis modo. Saluo, quòd locationes vsque ad prædictum tempus nouem annorum, vel abindè infra, & non vltra, tam Apostolica quàm ordinaria authoritate valeant celebrari, cum dicta prestatione tamē census soliti siue rationabilis: Ità tamen, quòd fiant cum euidenti vtilitate huiusmodi tam per Romanum pontificem, quàm per prælatos & rectores secundùm iuris scripti formam, etiàm infeudationes, emphyteoticæq; concessiones, occupationes, & reuocatiōnes de bonis feudalibus ac emphyteoticis ante dictum tempus Gregorij vndecimi infeudari solitis, ad ecclesias, monasteria, hospitalia, vel pia loca huiusmodi quomodolibèt deuolutis & deuoluendis in posterum, cum modificationibus infrascriptis pro censu & canone solitis, aut adauctis ante præfatum tempus Gregorij vndecimi, & non de alijs, aut aliter vllo modo possint etiàm fieri concessiones vicariatuum, gubernationum & administratiōum, regnorum, prouinciarū, ciuitatum, terrarum, castrorum, locorum præfatæ Eccle æ Romanæ, quæ ante huiusmodi tempus concedi in vicariatum seu administrationem per Romanam Ecclesiam consueuerunt per Romanos pontifices ad tempora nouem annorum, & abindè infra, & non vltra, cum responsionibus, canonibus & censibus consuetis, melioratis seu adauctis ante tempus præfatum, hoc addito, declarato, ac reseruato, quòd vicarijs non soluentibus eidem Romanæ Ecclesiæ censum ac canonem debitum in terminis appositis, vel saltem infra mensem post lapsum terminum, eo ipso absque aliqua declaratione ad censum & canonem duplicatos persoluendos præfatæ Romanæ Ecclesiæ teneantur ac adstricti sint. Et si primum & duplicatum censum seu canonem prædictos infra alium mensem sequentem non soluerint, ipso facto sententias, banna, & pœnas huiusmodi incurrent. Si autem infra semestre à lapsu primi termini præfati solutionem huiusmodi non fecerint de censu & canone, vt præfertur, ipso iure cadant ab omni possessione vicariatūs, gubernationis & administrationis huiusmodi, & concessa ad liberam ordinationem Romani pontificis & Romanæ Ecclesiæ præfatę deuoluātur, & deuoluta ipso facto intelligantur esse, & sint cum omnī rerū integritate & causa, et illud idem intelligat seruari, & fiat in & de vicarijs, gubernationibus & administrationibus prouinciarum, ciuitatum, terrarū, castrorū & loco-

rum aliorum quorũuis, ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & locorũ aliorum prædictorum & cuiuslibet eorundem. Præmissa quoque extendantur ad solutionem feudorũ, bonorum emphyteoticorum, & aliorum locatorũ responsiones quouis titulo, tam ad Romanã quàm ad alias Ecclesias, monasteria & loca alia suprascripta, cõmuniter vel diuisim, prout de censibus & canonibus vicariatuũ prædictorum superiùs continetur. Districtiùs nihilominùs inhibes, nè qua prorogatio seu noua concessio vicariatuum, gubernationum seu administrationum huiusmodi de regnis, prouincijs, ciuitatib', terris, castris, & locis dictæ Romanæ Ecclesiæ, fieri possit aut debeat, nisì de consilio & assensu Romanorum pontificum & dominorum collegij sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, eorum scrutatis votis, vel saltem per duas partes dicti collegij in concordia, & non nisì pro euidenti causa, statu & honore Ecclesiæ præfatæ: Ità tamen, quòd debeant ipsi cardinales in literis Apostolicis, vel contractibus desuper factis, vnà cum Romano pontifice proprijs manibus se subscribere, ad instar antiquorum priuilegiorum Apostolicorum in perpetuum. Et si aliter, secùs, seu alio modo in pmissis & infrascriptis omnibus, & contentis in præsenti capitulo, vel circa ea facta, seu declarata etiàm motu, proprio, & de Cardinalium consilio seu consensu, seu aliâs & Apostolica vel quauis alia authoritate, non teneant ipso iure, & nullum ius contrahentibus vel recipientibus aliter acquiratur. Et nihilominùs vicarij ipsi, gubernatores, & administratores, & alij recipientes, quouis nomine nuncupentur, vel titulo, vel modo, etiàm si spontè concederentur, vel aliâs contrarium facientes, ipsos processus, banna, sententias & pœnas ipso facto se nouerint incurrisse: cõcessionibus, constitutionibus, priuilegijs Apostolicis, ac alijs quarumcunque personarum, necnon consuetudinibus & alijs quibusuis in contrarium facientibus, nequaquàm obstantibus. Hoc sanè intellecto, quòd modificationes ipsæ suprascriptæ. & ipsarum aliqua alijs qui tenent & tenuerũt regna, puincias, ciuitates, terras, castra siue alia bona, vt in alio infrascripto capitulo continetur, scilicet inuasa, occupata, capta seu (vt præfertur) detenta, non valeant in aliquo suffragari: quinimmò ad plenariè restituendum, reddendum, & ad alia faciendum (vt in eodem capitulo continetur) protinùs sint adstricti.

EX EODEM CONCILIO Constantiensi, quandò soluenda sit, siue deneganda decima.

CVM paterna pietas filijs hominum prouidere debeat, licèt in casu necessitatis vrgentis valeat vicissitudo laudabilis, declarat sancta synodus non licere Romano Pontifici indictiones siue exactiones quascunque super Ecclesiam vel ecclesiasticas personas imponere per modum decimæ vel alio quouis modo. Si verò cùm necessitas acciderit Papæ, qua esset eidem debitè subueniendum, vocato gñali concilio, secundùm quod expediens videbitur & vtile, secundùm decretum Concilij prouideatur eidem.

FINIS TOMI III.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca